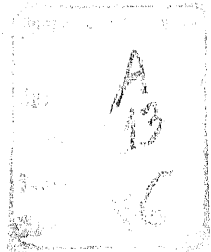

147

Zh.a. S. 13.

1
16-46

2 400 50

MADE IN JAPAN

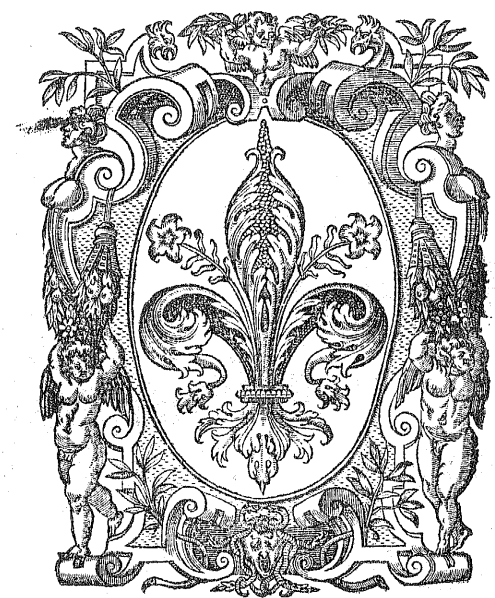
Recoll. de la comp. de Jesus de 12^{ea} Lib.

R. 4147

DIVI
ANTONINI
ARCHIEPISCOPI
FLORENTINI, ET DO-
CTORIS S. THEOLOGIAE
PRÆSTANTISSIMI
CHRONICORVM.

TERTIA PARS.

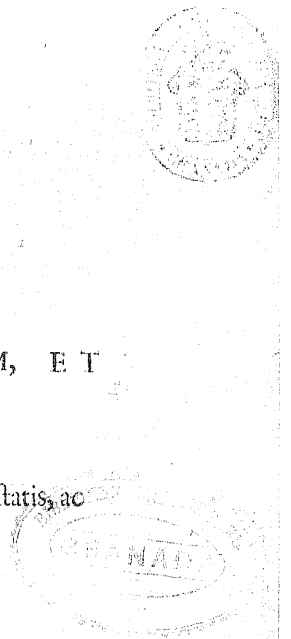
QVAE AB INNOCENTIO III. PONT. MAX.
vsque ad Pium II. id est, ab anno Christi 1313. vsque ad annum 1459. res
toto fere orbe gestas exponit, adiectis etiam aliquot doctorum Catholico-
rum sententiis, qui ab anno Christi 1100. ad ipsius authoris vsque tempora
floruerant, præcipuisq; totius iuris Canonici capitibus, necnon & quorun-
dam Sanctorum, ex Mendicantium præsertim ordinibus gestis & dictis.

LUGDUNI,
EX OFFICINA IVNTARVM, ET
PAVLI GVITIL

M. D. LXXXVI.

Cum Priuilegijs summi Pontificis, Cæsareæ Maiestatis, ac
Gallarum, & Hispaniarum Regum.

SVMMA PRIVILEGII PONTIFICII.

S^{mi} Papæ D. Gregorij XIII. privilegio cautum est in fauorem Ioannæ Iuntæ, & eius heredum, ne quis bibliopolarum, seu Typographorum in terris, quæ S.R. Ecclesiæ mediate vel immediate subiectæ sunt, intra decēnium, à data præsentii computandum hanc CHRONICAM D. ANTONINI absque ipsius Ioannæ aut eius heredum consensu imprimat, aut ab alio impressam venalem habeat, sub poena excommunicationis latæ sententiæ, & quingentorum aureorum auri de camera, pro vna videlicet eidem cameræ, & altera medietatibus dictæ Ioannæ, seu eius heredibus applicanda. Datum Romæ, die prima Iulij. M. D. LXXXI.

SVMMA PRIVILEGII IMPERATORII.

RODOLPHI II. Romanorum Imper. semper Augusti, publico edicto cautum est in fauorem Ioannæ Iuntæ & heredum, ne quis cuiuscunque status, gradus, ordinis & conditionis, siue sit calcographus, vel Bibliopola, siue alius quilibet, quacunque Sacri Romani Imperij & ditionis eius fines patent, hanc D. ANTONINI CHRONICAM, nisi ipsius Ioannæ Iuntæ aut heredum eius permisso intra decennium à prima die editionis computandum excudat, aut excudendam curet, vendat ipse aut cuiquam diuēdendam mandet, aut denique excusam ab aliis intra eiusdem Imperij fines vendendam importet, seu quouis modo distrahat: alioqui sibi multam decem marcharum auri puri irrogatum sciat, quarum diuidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua vero pars ipsi Ioannæ Iuntæ aut eius heredibus, aut ab illis mandatum habentibus, cedit, præter librorum amissionem, quos per se illa vel illi, vel per suos, vbicunque locorum nacti fuerint, adiumento magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inque suam potestatem redigere poterunt. In cuius rei fidem Cæsarea maiestas edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit, vt latius patet in ipso diplomate. Dato Viennæ die XI. mensis Martij, Anno domini M. D. LXXXIII.

EXTRACT

EXTRACT DV PRIVI-
LEGE DV ROY.

PAR grace & priuilege du Roy il est permis à Ieanne Iunti fille de feu Iaqués Iunti, d'imprimer ou faire imprimer vn liure en Theologie intitulé CRONICA ANTONINI ARCHIEPISCOPI FLORENTINI. Reueu & augmenté de nouueau, avec plusieurs additions: & fait deffense ledict seigneur à tous Marchands, Imprimeurs, Libraires ou tous autres de quelque qualité qu'ils soyent, de non imprimer, vendre ou distribuer en ses pais, terres & seigneuries ledit liure, avec les reuisions & augmentations, qu'ils y ont fait adiouster: & ce iusques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & datte apres que ledit liure sera paracheué d'imprimer: sur peine aux contreuenans de confiscation desdicts liures & d'amende arbitraire. Et à fin que aucun ne puisse pretendre ignorance dudit priuilege, ledit seigneur veult & entend que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement ou à la fin dudit liure, serue pour toute notification: car tel est son plaisir, nonobstant oppositions ou appellations quelconques, & sans preiudice d'icelles comme plus à plain est contenu ausdites lettres patentes dudit priuileges, donnees à Paris le 15. iour de Nouembre 1581. Signees.

Par le Roy en son Conseil,

Et plus bas,

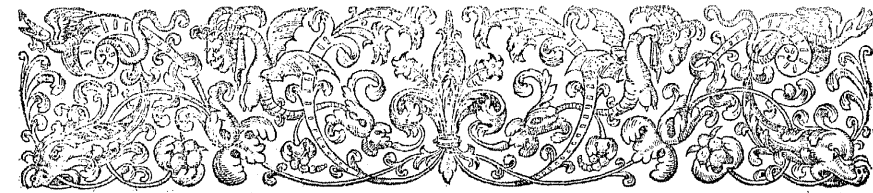
RAFFIN.

Et sceelles du grand seau en cire iaune à simple queue.

Acheué d'imprimer le premier iour d'Octobre, 1585.

SVMMA PRIVILEGII
PRO REGIS NEAPOLIS.

Don Ioannis de Tuniga priuilegio cautum est, in fauorem Ioannæ Iuntæ, ac eius heredum, ne quis intra decennium, à die datæ præsentium computandum hanc CHRONICAM D. ANTONINI cum suis additionibus in toto regno Neapolitano imprimat, aut alibi ab alio quouis impressam, venalem proponat, sub pœna amissionis eorum librorum deuoluendorum in utilitatem prædictæ Ioannæ, aut eius heredum: item sub pœna ducatorum centum, diuidendorum pro tertia parte fisco, pro tertia parte accusatori, & pro alia tertia parte dictæ Ioannæ, aut eius heredibus. Datum Neapoli, die vltimo Martij. M. D. LXXXII.

DE RELIGIOSIS
QVIBVSDAM ET
EORVM SCRIPTIS.

TITVLVS XVIII.

De Hugone de sancto victore,
& scriptis eius.

CAPVT PRIMVM.

HUGO de sancto victore, canonicus regularis, claruit circa annos domini mille centum. Fuit autem singularis in vitæ probitate & scientia & ita eruditus in omnibus artibus liberalibus: vt nullus ei similis tempore suo haberetur. Sed ad tollendum æquiuocatione huius nominis sciendum, quod septem fuerunt viri, diuersis temporibus notabiles hoc nomine insigniti.

Primus fuit Hugo Abbas Cluniacensis, qui claruit sanctitate & miraculis: de quo supra dictum est.

Secundus fuit Hugo episcopus à Gratianopolitanus: qui multum cooperatus est ad institutionem ordinis Carthusiensium & fuit: atque habitum ipsum suscepit permanens in episcopali dignitate sanctus vir, de quo supra.

Tertius fuit Hugo de sancto victore canonicus regularis Parisiensis de quo principaliter hic agitur.

Quartus fuit Hugo de Folietto etiam canonicus regularis sancti Petri Corbeensis, singularis vitæ, & nobilitate scientiæ & eloquentiæ.

Quintus fuit Hugo, qui primus fuit glossator decretorum: seu qui lecturam fecit supra ea. Aliqui tamen Hugonem dicunt illum. Hic fuit satis rigorosus in decisionibus suis.

Sextus fuit Hugo primus Cardinalis ordinis prædicatorum, qui postillauit totam Bibliam, & notabilem ac prolixam postillam seu lecturam fecit præcipue supra Psalterium & super Lucam cum multiplici expositione.

a De hoc sancto Hugone Gratianopolitano in 2. par. tit. 15. cap. 22. ex Guigone priore dictum est. Miror autem D. Anton Hugonem Eteianum inter viros non connumerare, qui certe ob v. riarum doctrinarum & linguarum Græcæ & Latine peritiam, inter viros claros qui nomen Hugonis obtinuerunt illo seculo locum hunc debuit obtinere. Vide Tritthemium de eodem.

A Fuit & septimus Hugo monachus Floriacensis notabilis vir, & historiographus, qui historiam scripsit, vnde & aliquando hic allegatur.

Ad Hugonem nunc de sancto victore stylus est verendus. Hic (vt ait Vinc. spe. hist. libro xxvi.) inter multa quæ vtiliter scripsit, etiam librum de sacramentis valde necessarium duobus voluminibus comprehensum edidit. Perente etiam Rege Ludouico explanauit librum Hierarchiæ sancti Dionysij martyris multis obscuritatibus plenum. Scripsit & alia opuscula plurima, scilicet Didascalon, libros quinque. Super Ecclesiast. xv. homilias. Super lamentationes Hieremias librū vnum. Super hierarchiam Dionysij librum vnum. De arra anima librū vnum. De virtute oradi librum vnum. De institutione nouitiorum librum vnum. De arca Noe libros quinque. De anima Christi librum vnum. Super illud, Tota pulchra: librum vnum. De perpetua virginitate beatæ Mariæ librum vnum. Expositionum super magnificat librum vnum. Item notulas super quosdam versus Psalmorum & alia plura.

Dicitur autem de eo quod cum esset infirmus ad mortem, & ita esset stomacho alteratus, quod nullum cibum poterat retinere: mandauit fratribus suis, qui ei adstabant infirmo, vt sibi afferrent venerabile sacramentum, ex quo in breui erat ad dominum migraturus. Timentes autem fratres vomitum, & per consequens irreuerentiam tanti sacramenti, & ex parte altera nolentes eum contristare in denegando, quod tam constanter & deuotè postulabat, consilium inierunt non saluiferum: videlicet vt hostiam non consecratam ei afferrent: vt eam euomendo non sequeretur irreuerentia sacramenti. Deferentibus igitur eis hostiâ non consecratam cum solennitate & ceremoniis, qua defertur eucharistia infirmis, Dei spiritu reuelante detexit simulationem eorum dicēs, Quid est, quod facere voluistis fratres mei? quare me decipere voluistis? istud non est corpus domini mei: ite igitur securi & afferte verum corpus domini mei, quia scandalum nullum cueniet domino operante. Qui aduertentes se deprehensos veniam petierunt, & fiduciam sumentes in eo, qui ei occulta reuelauerat attulerunt ei

Tertia pars hist. Ant.

A. C. 1106. Hugo Floriacensis.

Vin. lib. 26. cap. 47. Hugonis de sancto victore scripta insigniora.

Cant. 4.

Mirabilis de sanctissimo sacramento historia.

A.C. 1100. Obitus Hugonis admirabilis.

verum sacramentum. Qui cernens se illud non posse sumere stomacho indignato, ait, Ascendat filius ad patrem suum, & seruus ad dominum suum, qui fecit illum. Quibus dictis eucharistia disparuit seu species illa & ipse vir sanctus Deo suo reddidit spiritum.

Pulchra Creatoris ex creatura contemplatio ex Hug. lib. de inuisibilibus Dei.

§. I.

Inuisibilia Dei tria sunt.

S V P E R illud Apostoli ad Rom. j. Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Tria sunt inuisibilia Dei, Potentia, sapientia, & benignitas. Potentiam manifestat creaturæ immensitas, sapientiam decor, benignitatem utilitas. Immensitas creaturarum consistit in multitudine & magnitudine. Multitudo in similibus, in diuersis, in permixtis. Magnitudo est in mole, & in spatio. Moles est in massa & pondere. Spatium est in longo, lato, alto, & profundo. Decor creaturarum est in situ & motu, & specie & qualitate. Situs est in compositione & ordine. Ordo est in proprietate, tempore, & loco. Motus est quadripartitus: scilicet localis, naturalis, animalis & rationalis. Localis est ante & retro, dextrorsum & sinistrorsum, sursum & deorsum, & circum. Naturalis est in incremento & decremento. Animalis est in sensibus & appetitibus. Rationalis est in factis & consiliis. Species est forma visibilis, quæ oculis discernitur, sicut colores & figuræ corporum. Qualitas est proprietates interior, quæ cæteris sensibus percipitur, vt melos auditu, dulcor gustu, fragrantia odoratu, lenitas tactu.

Motus quadruplex.

Utilitas creaturarum in quo consistit. Mundus quid, ca. 4.

Utilitas creaturarum in quo consistit.

Utilitas creaturarum constat in grato & apto, commodo & necessario. Gratum est quod placet, aptum quod conuenit, commodum quod prodest, necessarium sine quo quid esse non potest. Mundus iste sensibilis, quasi quidam liber creatus & singularis creaturæ sunt quasi figuræ. Compositio duo habere debet: aptitudinem & firmitatem, hoc est, vt componenda aptè & competenter coeant: & composita firmiter coherant. Si vniuersitatis huius machinam intueris fueris, inuenies quàm admirabili ratione & sapientia compositio omnium rerum perfecta sit, & quàm apta, quàm congrua, quàm decora, quàm cunctis partibus suis absoluta. In qua non solum concordiam seruant similia: sed ea etiam quæ creante potentia, diuersa atque repugnãtia adesse prodierunt: dictante sapientia in vnam quodammodo amicitiam & confederationem conueniunt. Quid enim repugnãtius esse potest aqua & igne? ea tamen in natura eorum ita contemperauit Dei prudentia, vt non solum adinuicem commune societatis vinculum non dissipent: verum & nascentibus cunctis, vt subsistere possint, vitale nutrimentum subministrant.

Confideratio vniuersitatis.

Confideratio vniuersitatis. Si vniuersitatis huius machinam intueris fueris, inuenies quàm admirabili ratione & sapientia compositio omnium rerum perfecta sit, & quàm apta, quàm congrua, quàm decora, quàm cunctis partibus suis absoluta. In qua non solum concordiam seruant similia: sed ea etiam quæ creante potentia, diuersa atque repugnãtia adesse prodierunt: dictante sapientia in vnam quodammodo amicitiam & confederationem conueniunt. Quid enim repugnãtius esse potest aqua & igne? ea tamen in natura eorum ita contemperauit Dei prudentia, vt non solum adinuicem commune societatis vinculum non dissipent: verum & nascentibus cunctis, vt subsistere possint, vitale nutrimentum subministrant.

Dissimilia quàm rite à Deo conagmãtata.

Dissimilia quàm rite à Deo conagmãtata. Quid de humani corporis compage loquar, vbi omnium membrorum iuncturæ tantam adinuicem seruant concordiam, vt nullum omni-

Corporis humani compage mirabilis.

Corporis humani compage loquar, vbi omnium membrorum iuncturæ tantam adinuicem seruant concordiam, vt nullum omni-

no inueniri possit membrum, cuius officium alteri non videatur præstare adimniculum? Sic omnis natura se diligit, & miro quodam modo plurium dissimilium in vnum redactorum concordia, vnam in omnibus harmoniam facit. Apta est ergo & conueniens omnium rerum compositio. Sed quomodo est firma, quis non videat? quis non miretur? Ecce cæli, qui ambitu suo concludunt omnia, quomodo solidi sunt, & quasi ex ære fusiles desuper circumquaque expansi? Terra verò in medio, suo pondere librata semper immobilis perseuerat: vt cætera in medio fluctuantia hinc soliditas cælorum, illinc terræ stabilitas in vnum coerceant & constringant: ne citra legitimos terminos diffusa concordiam diuersitatis disrumpant. Ecce quomodo per viscera telluris intrinsecus tracones aquarum sparsi, & foris per alueos ad diuersa loca deducti: intus fatiscentem ne dissoluatur conglutinant: & foris ne fatiscat arcentem rigant. Ecce quomodo in humani corporis fabrica iuncturas ossium, vincula nervorum ligant: & medullis intus per tibiarum fistulas diffusis canales etiam venarum vitalem sanguinem per omne corpus deducunt, ac deinde teneritudinem carniæ regem inuoluunt vt & rigor ossium intrinsecus corpus sustineat, & pellis munimen foris defendendo custodiat.

A.C. 1100.

Dracones alij legunt, sunt autem aquarum meatus.

Post compositionem rerum sequitur, vt dispositionem earum, qualis sit consideremus. In cælo luminaria & stellas collocavit, vt subiecta omnia illustrarent. In aere ventis & nubibus fecit viam, vt agitationibus suis dispersæ pluiam deorsum funderent. In gremio telluris moles aquarum recipi iussit, vt per gurgites suos hinc illincque, quo nutus ferret iubentis, discurrerent. Quasdam regiones ditauit vberitate frumentorum vel frugum, quasdam vinearum, alias olerum, alias pecorum, alias potentibus herbis, alias gemmis preciosis, alias animalibus & bestiis monstruosis, alias coloribus variis, alias diuersarum artium studiis, alias metallorum, alias thymiamatum generibus diuersis: vt nulla prorsus regio sit, quæ non aliquid nouum & speciale ab aliis accipere queat. Quæcunque etiam humanis vñibus necessaria sunt in communi hominum frequentia prouidentia creatoris constituit. Ea quæ non natura propter necessitatem: sed cupiditas expetit propter speciem: in abditiis terrarum sinibus abscondit, vt quem amor

Consideratio dispositionis rerum c. 5.

Post compositionem rerum sequitur, vt dispositionem earum, qualis sit consideremus. In cælo luminaria & stellas collocavit, vt subiecta omnia illustrarent. In aere ventis & nubibus fecit viam, vt agitationibus suis dispersæ pluiam deorsum funderent. In gremio telluris moles aquarum recipi iussit, vt per gurgites suos hinc illincque, quo nutus ferret iubentis, discurrerent. Quasdam regiones ditauit vberitate frumentorum vel frugum, quasdam vinearum, alias olerum, alias pecorum, alias potentibus herbis, alias gemmis preciosis, alias animalibus & bestiis monstruosis, alias coloribus variis, alias diuersarum artium studiis, alias metallorum, alias thymiamatum generibus diuersis: vt nulla prorsus regio sit, quæ non aliquid nouum & speciale ab aliis accipere queat. Quæcunque etiam humanis vñibus necessaria sunt in communi hominum frequentia prouidentia creatoris constituit. Ea quæ non natura propter necessitatem: sed cupiditas expetit propter speciem: in abditiis terrarum sinibus abscondit, vt quem amor

Confideratio vniuersitatis. Si vniuersitatis huius machinam intueris fueris, inuenies quàm admirabili ratione & sapientia compositio omnium rerum perfecta sit, & quàm apta, quàm congrua, quàm decora, quàm cunctis partibus suis absoluta. In qua non solum concordiam seruant similia: sed ea etiam quæ creante potentia, diuersa atque repugnãtia adesse prodierunt: dictante sapientia in vnam quodammodo amicitiam & confederationem conueniunt. Quid enim repugnãtius esse potest aqua & igne? ea tamen in natura eorum ita contemperauit Dei prudentia, vt non solum adinuicem commune societatis vinculum non dissipent: verum & nascentibus cunctis, vt subsistere possint, vitale nutrimentum subministrant.

Nulla est regio quæ non aliquid nouum ab aliis accipere possit.

Hoc Virgilius in 1. Georgic. eleganter his versibus expressit. Ac prius ignotum ferro quam scindimus aquor, Ventos & vavium cæli prædiscere mores, Cura sit, ac patrios cultusque habitusque locorum: Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuset, Hic segetes, illic veniunt feliciter vna, Arborei fetus alibi, atque iniussa vivescunt Gramina, nonne vides croceos vt Tmolus odores? India mittit ebur, molles sua thura Sabæi? Et in 2. Nec verò terre ferre omnes omnia possunt, Fluminibus salices crassisque paludibus alni Nascentur, heriles saxosis montibus orni. Littora myrtetis lætissima, denique apertos Bacchus amat colles, Aquilonem & frigora taxi. & quæ sequuntur.

virtutis

A.C. 1100.

Temporū dispositio, ap. 6.

Quatuor anni temporum proprietates.

Quinque sensus exterioros.

De motu rerum, c. 8.

De specie figurisque rerum, c. 9.

Mitatur parua & magna in eodem genere.

virtutis ab immoderato non castigat appetitu, saltem laboris radio victus conuiescat. Quid de dispositione temporum? Ecce post noctem venit dies, vt torpentes otio labor exerceat. Post diem sequitur nox, vt fessos ad refocillandam quietem excipiat. Item quemadmodum vicissitudines dierum & noctium animantia renouant: ita quatuor anni tempora, ordine sibi succedentia, totius mundi speciem immutant. Primum per teporem veris quadam inuouatione mundus nascitur. Deinde per feruorem æstatis, quasi in iuuentutem roboratur. Post hæc superueniente autumno ad maturitatem descendit. Postremò succedente hyeme ad defectum vergit. Idcirco autem semper deficit, vt semper post defectum renouari possit: quia nisi prius à statu suo deficerent vetera, quasi illis locum occupantibus non valerent exurgere noua.

Omnis sensus foris intrò veniunt. Solus visus intus foras exit, & eminus posita mira præcæteris percipit agilitate. Bene ergo quasi speculator quidam eminentiorem locum cunctis obtinuit: vt quæ cæteris sensibus superuentura sunt, ante periculum præuidere possit. Post hinc auditus & loco & nobilitate secundus est. Deinde olfactus. Gustus autem, qui nihil sentire potest nisi quod tangit: merito velut tardior cæteris sensibus in imò recedit. Tactus specialem sedem non habet, qui ideo vniuersalis est: quia cunctis cooperatur sensibus. Vnde & in digitis pollex qui tactum significat, coadunatis in vno digitis solus omnibus responderet: quia sine tactu nullus sensuum esse potest.

Vide etiam quomodo in humano corpore ossa intrinsecus collocata sunt, quatenus robur eorum corpus sustineat. Deinde caro ossa vestit, vt duritia eorum mollita excipiat tactum. Ad vltimum pellis carnem induit, vt sua quodammodo tenacitate ab incommodis foris accidentibus corpus muniat. Sic cortex munit arbores: sic rostra & pennæ volucres, sic squamæ pisces.

Vide etiam quomodo in motu locali sapientia conditoris apparet. Cogita nunc vnde defluentibus aquis semper indeficiens vena ministratur, vnde motus vëtorum educitur, quis infatigabilem astrorum cursum moderatur, quis solem per hyberna descendere signa præcipit: & similia?

Species est forma visibilis, quæ continet duo, scilicet figuram & colorem. Figura autem rerum multis modis apparet mirabiles, aliquando ex magnitudine, aliquando ex paruitate, aliquando quia rara, aliquando quia pulchra. Secundum magnitudinem figura attenditur: quando res qualibet sui generis modum in quantitate excedit. Sic miramur gigantes inter homines, cetum inter pisces, gryphonem inter volucres, elephantem inter quadrupes, draconem inter serpentes. Vide quid magis mireris dentes apri an tineæ, alas gryphis an cyniphis: caput equi an locustæ: curia elephantis an culicis: aquilam an formicam: leonem an pulicem: tigridem an testudinem. Hic miraris magnitudinē: illic paruitatem. Corpus paruum magna sapientia conditum. Magna sapientia, cui nulla su brepit negligentia, illis dedit oculos, quos vix com-

prehendere potest oculus, & in tam exiguis corporibus sic omnifaria lineamenta naturæ suæ congruè distribuit, vt nihil videas deesse in minimis eorum, quæ natura formauit in magnis. Rursus alia idcirco miramur quia monstruosa quodammodo sunt, vel ridicula, quorum quidem plasmatio, quantum ab humana ratione aliena est: tanto lenius humanum animum in admirationem compellere potest. Quare crocodilus manducans inferiorem malam non mouet: & quomodo salamandra in igne illæsa permanet? Quis dedit hericio spinas, & docuit eum, vt se pomis turbine disculis inuoluat, quibus onus succedens stridet quasi plaustrum? Formica hyemis superuenturæ præscia granis horrea sua replet. Aranea quoque de visceribus suis laqueos necit, vt prædam rapiat. [Isti sunt testes sapientia Dei.]

A.C. 1100.

Monstruosa & ridicula mirantur, c. 11.

Est adhuc aliud verum, & euidentis diuinæ sapientia argumentum: quod omne genus sibi simile procreat: & in tam multis similitudo vna propagata primæ originis formam non mutat. Hoc quoque mirabile est, quòd in vno corpore tot membra constituuntur, tot membrorum formæ, tot loca, tot officia: & cum sint ita diuersa in se singula, inuicem tamen cooperantur omnia.

Argumentum diuinæ sapientia: est vnum quodque sibi simile generare.

Post figuram sequitur color. Quid luce pulchrius: quæ cum non habeat in se colorem: omnium tamen rerum colores ipsa quodammodo illuminando colorat. Sol sicut aurum rutilat, luna pallet quasi electrum, stellarum quædam flammeo aspectu radiant, quædam luce niuea micant, quædam verò alternatim, nunc roseum, nunc viridem, nunc candidum fulgorem demonstrant. Quid de gemmis narrem? Ecce tellus redimita floribus, quàm iucundum spectaculum præbet, quomodo visum delectat? quomodo affectum prouocat? Videmus rubentes rosas, candentia lilia, purpureas violas, in quibus omnibus non solum pulchritudo, sed origo quoque mirabilis est, quomodo, scilicet, Dei sapientia de puluere terræ talem producit speciem.

De rerum variis coloribus, c. 12.

Post speciem de qualitate rerum differendum est. Tam diuersas Deus qualitates rebus indidit: vt ibi omnis hominis sensus sua oblectamenta inueniat. Quot enim oblectamenta oculorum in diuersitate colorum monstrauimus: tot oblectamenta aurium in varietate sonorum inuenimus. Inter quæ prima sunt dulcia sermonum commercia, quibus homines adinuicem suas voluntates communicant, præterita narrant, præsentia indicant, futura nunciant, occulta reuelant, adeo vt si his careat vita humana bestiis comparabilis videatur. Quid autem contentus auium, quid humanæ vocis melos iucundum, quid dulces modulos sonorum omnium commemorem? Sic est de olfactu ac cæteris sensibus.

De sensibilibus rebus qualitatibus, c. 13.

Deus hominem propter se fecit, non quòd ipse homine indigeret, sed vt homini, quia melius dare nihil potuit, seipsum fruendum daret, aliam verò creaturam sic fecit, vt subiecta homini esset per conditionem, & deseruiret ad utilitatem. Homo ergo quasi in quodam medio collocatus habet supra se Deum, sub se mundum: & corpore quidem deorsum mundo coniungitur, spiritu autem sursum ad Deum subleuatur. Tertia pars hist. Ant. A 2

Homo quare factus, c. 14.

Homo medium quiddam.

natur. Necessesse ergo fuit, ut visibilem conditio ita ordinaretur quatenus homo in eis foris agnosceret, quale esset inuisibile bonum quod intus querere deberet, hoc est, ut sub se videret quid supra se appareret. Non igitur decebat, ut rerum visibilium copia aliqua in parte defectum sentiret, quæ ob id maxime instituta est: ut inaccessibilem æternorum bonorum affluentiam nunciaret: hoc etiam est cur illa Deus creare voluit, quæ humanis visibus non necessaria esse præiudicet. Si enim sola necessaria tribueret, bonus quidem esset, sed diues non esset.

Certe homo cum multa facere desiderat, magna facere non potest: quia tanto minus praualeat in singulis, quanto plura sunt, per quæ intentionis suæ conatus diuidit. Rursus cum ad magnitudinem inuitur, à multitudine retardatur, quia multis præstare non sufficit vires, quas ad vnius rei effectum specialiter effundit. Simili modo minor diligentia decori operis impeditur: quoties ad multitudinem solam, siue ad magnitudinem perficiendam animus occupatur. Sed in opere Dei, nec multitudo magnitudinem minuit nec magnitudo multitudinem stringit, neque simul vel multitudo, vel magnitudo pulchritudini officit, nec pulchritudo utilitatem tollit: sed sic facta sunt omnia, quasi facta sint singula ut cum vniuersa aspexeris, singula mireris. Immensitas creaturarum magis ad essentiam, decor verò magis pertinet ad formam: essentia verò absque forma considerata infortitas est.

Quando autem informe est: in hoc quidem quod est, Deo simile est: sed in eo quod forma caret, dissidet à Deo. Quod ergo formatum est magis Deo simile est, quæ id quod formam non habet. Vnde constat, quòd plus euidens simulacrum est decor creaturarum, qui pertinet ad formam: quæ immensitas creaturarum, quæ ad solam spectat essentiam. Item decor creaturarum propter formam naturalem pertinet ad habitum, utilitas verò ad actum: quia creaturæ in hoc viles sunt quæ subiectæ homini seruiunt & ob equium reddunt. Quod autem ad habitum pertinet: magis proprium est & magis certum, quàm id quod pertinet ad actum, quia habitum natura indidit, actum verò institutio adiunxit. Simulacrum ergo decoris immensitatem pariter & utilitatem in cognitione præcedit: quia in manifestatione est euidens. In hoc igitur primum vestigium contemplationis ponere debemus. Decor creaturarum quatuor complectitur, situm, motum, speciem, qualitatem: sed in his quatuor motum excellentiorem locum habere dubium non est, quia viciniore vitæ sunt mobilia, quæ ea quæ moueri non possunt. Motus autem est quadripartitus: scilicet localis, naturalis, animalis & rationalis. Sed motus naturalis localem motum superat, quia in naturali motu non solum imago vitæ exprimitur, sed ipsa quodammodo vita inchoatur. Rursus animalis motus tanto naturali præcellit, quanto insensibili, id quod sentit. Postremo rationalis cunctis superponitur. Ianua ergo contemplationis homini aperitur, quando ipse se sua ratione ducente ad seipsum cognoscendum ingreditur.

Si ergo intellectus esse non potest, nisi intelligens: restat, ut quem non semper intellexisse

A cognoscimus, non semper fuisse, ac per hoc aliquando cepisse credamus. Si igitur inuisibile nostrum initium habuit, superest, ut non de præiacenti materia, sed de nihilo factum sit. Quod autem nihil est, esse sibi dare non potest. Et idcirco quicquid initium habuit, dubium non est, quin ab alio esse accepit. Quod autem à semetipso non est, esse aliis dare non potest. Igitur quicquid ille est, quæ rebus esse contulit, ab alio esse non accepit. Quod inde quoque liquido comprobatur: quia si quicquid est, creaturam esse credimus: nullum in rebus finem inuenimus. Nostra ergo nos natura instruit, quod creatorem habemus æternum: cui suum & proprium est, quod subsistit: quia si ab alio esse accepisset, prima rerum origo veraciter dici non posset. Item quod à semetipso est, non esse non potest, quicquid enim à seipso est: huic idem est esse, & id quod est. Et constat quæ nulla res à se ipsa diuidi potest aut separari. Cui igitur idem est esse, & id quod est, necessarium semper est: quia à semetipso separari nihil potest. Hanc cognitionem in rationali motu inuenimus [quod scilicet creatorem æternum habemus.]

Hinc autem cognitioni ceteri motus quoque attestantur. In animali namque motus sunt sensus, & appetitus. Omnis autem naturalis appetitus in rebus explementum inuenit. Constat ergo quæ prouidentia præcedit: cuius consilio hoc tunc cautum est, ne quod nunc indigentis rerum necessarium præsidium, desit. Qui enim appetitus instruit, ipse appetitibus alimenta præparauit. Idem motus naturalis probat. Sicut enim impossibile est, ut per se aliquid de nihilo fiat: sic omnino impossibile est, ut per se aliquid augmentum suscipiat: hoc est, quod sibi dare non potest initium, sibi ipsi dare non potest incrementum. Quicquid enim crescenti in augmentum venerit, præter id esse comprobatur quod per se prius solum sine augmento fuit. Si ergo nihil crescere potest nisi addatur ei, quod prius non habuit: patet quæ nulla res crescens per se incrementum sumit. Qui ergo crescentibus dat incrementum ipse existentibus dedit initium. Idem motus localis probat. Quasdam namque creaturas perpetuo motu agitari cernimus: quasdam verò secundum tempus moueri videmus & alias sic, alias sic. Et ita licet dissimiliter res moueantur: nusquam tamen ordo rerum confunditur. Vnde non est dubium quin intus sit dispositio prædentis, qui vnus certa lege cuncta moderatur.

Vnus inquam, nam si diuersa consilia prædentium essent, ipsi se foris cursus rerum abinuicem aliquando diuiderent: nunc autem omnia, cum sic concorditer ad vnum finem currunt, profecto indicant, quia vnus est fons & origo, vnde procedunt. Sed quia vnum diuersis modis accipitur: fas non est, ut existimemus creatorem rerum aut collectionem diuersorum, aut compositionem partium, aut similitudine plurium vnum esse: cum illud etiam quod in nobis rationale est, horum omnium in semetipso nihil possit inuenire. Verè autem vnum est, quod essentialiter vnum est, cui totum est vnum esse, & simplex esse quod est. Sed adhuc quasdam res inueniuntur, quæ verè vnum sunt: & tamen summè vnum non sunt: sicut animæ quæ

A.C. 1100. Cur Deus creatur non necessaria.

Dissimilitudo inter Deum & hominem operantem.

Quid ad se sentiam creaturam & ad formam pertineat.

Creatura homini quomodo viles.

Decor creaturam quatuor complectitur.

Ex creatura creator æternus cognoscitur.

C.A. 1100.

Proprium Dei est in se subsistere.

Ex quadru plici teris motu Deo probatur.

Deus vnus est. c. 19. Thom. in 1. par. q. 11. ar. 3. & 4.

Deus quo modo vnus.

quæ vnum sunt essentialiter, sed vnum non sunt inuariabiliter. Quod autem verè & summè vnum est essentialiter & inuariabiliter vnum est.

Quod autem Deus mutari non possit localiter neque formaliter, sic ostendit Hugo. Tribus modis (ait) sit omnis mutabilitas: loco, forma & tempore. Localem autem mutationem facile à Deo remouemus, si eum vbique esse ostendimus.

Quod enim vbique est [in omni loco est. Quod autem in omni loco est] de loco ad locum mutari non potest. Deum autem vbique esse multa sunt indicia. Primum ipsa anima nostra quæ & ratio simplicem esse essentiam non dubitat & sensus per omnem quod viuificat corpus diffusam esse probat.

Quæcumque enim animari corporis pars latitur vnus est animus, vel spiritus ad quem sensus omnis doloris retorquetur: quod omnino non fieret si vnus & idem vbique diffusus non esset. Si ergo rationalis spiritus hominis cum sit simplex, per omnem, quod regit corpus diffunditur: dignum non est ut ille creator spiritus qui omnia regit & possidet, vno aliquo in loco coarctari, & non omnia potius implere credatur. Nam & ipsi verum motus qui tam certo & tam rationabili vbique moderamine currunt vitam intrinsecus mouentem esse ostendunt.

Nec tamen villo modo credendum est quæ sicut spiritus hominis cum corpore, quod sensificat personaliter coniungitur: ita quoque creator ille spiritus cum corpore huius sensibilis mundi personaliter coniungatur, quia aliter mundum implet Deus, aliter anima corpus. Anima implet corpus & cõtinetur quia circumscripibilis est: Deus implet mundum, sed non includitur mundo: quia vbique præsens, nusquam cõprehendi potest. Præterea cum diuine virtutis effectus nusquam deesse cernimus: cur eadè Dei virtutem omnibus inesse rebus dubitemus? Si autem Dei virtus vbique est, cum alia non sit Dei virtus quam Deus, constat quia nusquam deest Deus. Neque enim vt homo ad operandum aliena virtute Deus indiget.

Quod si quis forte querat quomodo diuina essentia quæ simplex est vbique esse possit, sciat quòd aliter spiritus simplex esse dicitur, aliter corpus. Corpus enim propter paruitatem simplex dicitur, cum autem spiritus simplex dicitur, non paruitas, sed vnitas significatur. Creator igitur & simplex est, quia vnus est: & vbique est, quia Deus est. Quia igitur in omni loco est, mutari localiter non potest.

Sed neque formaliter mutari potest. Quicquid enim secundum formam mutatur, vel secundum augmentum, vel secundum diminutionem, vel secundum alterationem mutatur: sed horum omnium diuina natura nil recipit. [Nō augetur. Quicquid enim per incrementum crescit amplius aliquid semetipso accipit. Quicquid autem præter id quod in semetipso habet, aliquid accipit, aliunde accipiat necesse est: Creator autem reuerti à quo aliquid quod non habet accipiat, cum omne quod existit ab ipso procedat.] Non potest igitur crescere, qui in semetipso amplius nec recipere potest neque minui potest. Quicquid enim seipso minus fieri potest verè vnum non est: quia id quod in separatione se diuidit, in coniunctione idem non fuit. Deus igitur, cui totum vnum est esse quod est: nullo modo seipso minor fieri potest. neque igitur perfectio potest augeri, neque vni-

Deus non potest secundum formam mutari. c. 20. Tho. in 1. par. q. 9. ar. 1.

tas minui. Sed neque secundum alterationem Deus mutari potest. Nā alteratio corporum fit in transmutatione partium & vicissitudine qualitatibus: alteratio spirituum per cognitionem & affectum. Secundum affectum mutantur spiritus ut nunc tristes, nunc hilares: secundum cognitionem, ut nunc plus nunc minus sapientes. Duo verò sunt præcipua quæ affectum operantis mutare solent, id est, siue quia aliquid penitendum fecerit in præterito: siue quia inordinatum aliquid proponat de futuro. Sed quòd Deus de facto non peniteat satis euidenter ostendit immutabilis iste cursus omnium rerum, qui sic lege perpetua primæ institutionis modum non deserit. Quod verò nil inordinatum proponat, rationabilis probat euentus: qui in toto naturæ corpore nusquam sibi contradicit. Semper igitur immutabilis est voluntas Dei: quæ nec mutat consilium de præterito, nec propositum de futuro, etiam cognitione immutabilis credendus est.

Tribus enim modis mutabilitati subiacet humana cognitio: per augmentum, per diminutionem, per vicissitudinem: Per augmentum vt quando discimus, quod nescimus. Per diminutionem vt quando, quod scimus obliuiscimur. Vicissitudo autem quadripartita est, in essentia, in forma, in loco, in tempore. In essentia, vicissitudinem patitur humana cognitio, quando nunc hoc nunc illud cogitamus: quia simul omnia nostro sensu comprehendere non possumus. In forma, vt quando id ipsum nunc tale, nunc verò tale attendimus: quia vtunque simul non valemus. In loco, vt quando nunc hic, nunc illuc cogitationem ducimus: quia simul vbique cogitatione esse non valemus. In tempore, vt quando nunc præterita, nunc præsentia, nunc futura consideramus: & quando nunc habitam cognitionem intermittimus, nunc intermissam iterum reasumimus.

Quomodo autem vicissitudinem possit accipere diuina sapientia: quæ omnia simul & semel sub vno visionis radio comprehendit. Simulque omnem essentiam, omnem formam, omnia loca, omnia tempora: Semel, quia visionem nec intermissam recipit: nec habitam intermittit: sed quod semel etiã semp est: & quod semper est, totum est. Omnia videt & de omnibus omnia videt: & semper & vbique videt. Quemadmodum si totum corpus tuum oculus esset nec aliud tibi esse, & aliud videre esset: quacumque res se verteret præsens tibi non esse non posset: & sub vnius visionis ictu immobilis permanens comprehenderes quicquid quaquaersum in conspectu haberes: immo non nisi ante te cernereres, quicquid circumquaque contra te positum haberes: res transiret, & visio staret: & quocumque se sua mobilitate verteret stanti non nisi præsens esset. Nunc autem quia ex parte vides, mutabiliter vides, & cum res videnti transit, aut videri desinit, aut visionem secum mutabiliter trahit: quod si totus esses: hic mutabiliter non videres. Quicquid igitur ex parte est, mutabile est: & quicquid ex parte non est, immutabile est. Deus autem cui idè est esse, viuere & intelligere: cum per essentiam ex parte non sit: nec per sapientiam ex parte esse poterit: scilicet sicut immutabilis est eius essentia, ita & eius sapientia.

Deo quomodo omnia præsentia.

Deus omnino immutabilis.

Tertia pars hist. Ant. a 3

A.C. 1100.

Sic quoque Tribus modis mutabilitati subiacet humana cognitio.

Cognitio Dei qualis vide Th. iij. l. par. q. 14.

Deo quomodo omnia præsentia.

Deus omnino immutabilis.

A.C. 1130.

Deus diligit sapientiam suam non propter opera, sed opera propter sapientiam. ibid. cap. 22.

§. II.

Quod Deus non propter opera sapientiam suam diligit, sed e contrario, hoc sic declarat Hugo. Homines sapere solent diligere scientiam suam propter opus, non opus propter scientiam: sicut est scientia agricolendi, texendi, pingendi, & huiusmodi, ubi profus peritia iudicatur inutilis: nisi consequatur in opere fructus utilitatis. Absit autem, ut credamus, quod Deus sapientiam suam propter opera qua per illam fecit, diligit, quin potius Deus omnia opera sua non nisi propter illam amat. Propterea dixit. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui, non in caelo, non in terra, non in sole & luna, & stellis, non etiam in angelis, & quae excellentissima sunt, in creaturis] quia & ista si suo modo placita sunt, non tamen nisi in ipso & per ipsum placere possunt. Tanto enim amplius amore suo digna sunt, quanto vicinius ad eius similitudinem accedunt.

Math. 3. & 17.

Deus pater & filius & amor patris & filij vni sunt. cap. 23.

Hic est filius meus dilectus exponitur. c. 24.

Deo Pater placet omnia quatenus filio sunt similia.

A Homo ex contemplatione debet proficere. cap. 26.

§. III.

Qua littera debeat proficere vita hominis ex contemplatione, ostendit Hugo, sic dicens. Quid autem prodest nobis si in Deo cognoscimus maiestatis celsitudinem & nullam in nobis inde colligimus utilitatem? Appareat ergo quod ibi fuimus, appareat, quod ibi vidimus: si ibi vidimus potentiam, apponemus lucem diuini timoris: si sapientiam, apponemus lucem veritatis: si benignitatem, apponemus lucem dilectionis. Potentia torpentes ad timorem excitet, sapientia ignorantiam tenebris excacatos illuminet, benignitas frigidus calore caritatis inflamet.

Tres ergo dies sunt inuisibilis lucis, quibus interiorius spiritualis vitae decursus distinguitur: primus timor, secundus veritas, tertius caritas. Primus dies solus suus habet potentiam, secundus sapientiam, tertius benignitatem. Potentia ad patrem, sapientia ab filio, benignitas ad spiritum sanctum. [petinet.] Boni dies isti qui nunquam transeunt. De illis Propheta ait, In diebus meis inuocabo. Istis diebus homines impleri possunt, ubi futuris interuenientibus praesentes non transeunt: ubi numerus cum augetur, claritas multiplicatur.

Primum homines sub peccato constituti per legem increpati sunt: & ceperunt Deum timere iudicem, quia cognouerunt iniquitatem. Ipsum ergo timere hoc iam erat cognoscere. Iam dies erat, sed nondum clarus, quia peccati adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies veritatis, dies salutis, quod peccatum destrueret, claritate prioris diei illuminaret, & timorem non tollerent, sed in melius commutaret. Sed nec dum plena erat claritas, donec adiungeretur veritati caritas, nam ipsa veritas dicit: Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Ecce tres dies sunt: dies timoris, qui manifestat malum, dies veritatis, qui auferit malum, dies caritatis, qui restituit bonum. Nunciate ergo de die in diem salutare eius. De his dicit Osee Propheta: Viuificabit nos post duos dies: & in die tertia resuscitabit nos.

Sicut ergo ipse Christus, ut nostram in se & per se salutem operaretur, tres dies habere voluit, ita nobis ut nostram in nobis per ipsum salutem operemur, tres dies dedit. Ideo enim sexto die mortuus est, septimo die in sepulchro iacuit, octauo die resurrexit: ut simili modo primum potentia in die suo per timorem nos a carnalibus desideriis foris occidat, deinde sapientia in die suo intus in abscondito contemplationis sepeliat, postremo benignitas in die suo per desiderium diuini amoris viuificatos exurgere faciat: quia sextus dies ad laborem, septimus ad requiem: octauus pertinet ad resurrectionem.

De duplici amore & spiritualibus mansionibus arcae. Hug. lib. 1. de arca Noe in prologo.

§. IIII.

Idem Hugo sic ait in lib. de arca Noe. Erat vnum & verum bonum hominis plena & perfecta cognitio sui conditoris: sed proiectus a facie Domini factus est vagus per inordinatam concupiscentiam.

A.C. 1130.

Tres dies lucis.

Psal. 114.

Hi dies i humano genere completi in nobis compleri debent. c. 27.

Tres dies nostri.

Verum hominis bonum quod.

A.C. 1130.

Gen. 4. Tentatio quecuque mentem gratia destruitam subuertit.

Amor Dei & amor mundi quomodo differant. ca. 1. lib. 1. Ioan. 2.

Arca Noe moraliter exponitur. c. 4.

Quinque status hominum per arcam mansiones designati.

Anima nostra quomodo creatori similitudo. li. 2. c. 1.

cupiscentiam, profugus per peccatricem conscientiam. Cuius vocem apte etiam illud subiungitur. Quisquis me inuenerit occidit me: quia mentem diuino desertam auxilio quaecumque tentatio impetierit, subuertit. Cor ergo hominis, quod prius amori diuino affixum stabile persistit, & vnum amando vnum permansit, postquam per terrena desideria defluere cepit, quasi in tot diuisum est quot ea sunt quae concupiscit. Sicque fit ut mens quae verum bonum amare nescit nunquam valeat esse stabilis: quia desiderij sui finem in iis, quae amplectitur, non inueniens dum semper desiderio se extendit: sequens, quod consequi non valet, nunquam requiescit.

Huius mundi amor in principio dulcis esse videtur finem amarum habet: amor vero Dei ab amaritudine incipit: scilicet vltima eius dulcedine plena sunt. Omnis namque homo id est carnalis primo bonum vnum ponit: sed sponsus noster postremo. Si Deum amare cupimus primum cum agnoscere fatigamus. Tanta est enim species pulchritudinis eius ut qui potuerit eum videre non possit non diligere.

Tres mansiones in arca signant tres ordines fidelium, qui sunt in sancta ecclesia Dei: quorum primi videntur mundo (sicut tamen) secundi fugiunt & obliuiscuntur mundum, tertij iam obliuiscunt mundum & ij sunt propinqui Deo. Quod in superioribus arca contrahitur: in inferioribus dilatur: hoc signat, quod in sancta ecclesia maior est numerus carnaliter viuentium, quam spiritualiter, ita ut semper quantum perfectiores tantum sunt pauciores. In supremo ad vnius cubiti mensuram arca contrahitur, quia Christus caput ecclesiae suae qui est sanctus sanctorum per naturam consimilem inter homines est, & per virtutem singularem super homines est.

Secundum illam sententiam qua intrinsecus altitudinem arcae distinximus in quinque mansiones ex sunt quinque status, tres praesentis vitae & duo futurae. Primus est illorum hominum, qui dicuntur carnales, secundus illorum, qui animales, tertius spiritualium, quartus animarum exutarum a corpore, quintus in anima & corpore resurgentium qui supremus est & cubito supremo contiguus: quia tunc omnium desideriorum nostrorum finem ad vnum referimus. In hoc quodammodo rationalis anima similitudinem habet creatoris sui, quia sicut in mente diuina omnium rerum causa aeternaliter sine mutabilitate & distinctione temporali subsistunt: ita etiam in mente nostra praeterit, praesentia & futura per cognitionem simul subsistunt, si ergo per studium meditationis assiduae cor nostrum inhabitare ceperimus, iam quodammodo temporales esse destitimus: & quasi mortui mundo facti, intus cum Deo viuimus. Habemus ergo rectas viles & castas cogitationes: quia de tali materia fabricamus arcam nostram. Ista sunt ligna, quae in aquam missa natant: in igne posita ardent, quia tales cogitationes fluctus carnalium cogitationum deorsum, non premunt: sed flamma caritatis incendit. Postea bituminibus arcam tuam intus & extra. Nullatenus enim in secreto conscientiae suauiter pausare poteris: nisi prius malos & extra per mansuetudinem tolerare, & intus didiceris per caritatem non odisse. Bitumen calidae naturae est, & nascitur de terra fulminata: &

caritas oritur in anima diuini iudicij timore percussa. Arca diluuij cordis nostri secretum est in quo latere debemus a strepitu huius mundi: quia nostrae conditionis infirmitas diu nos in silentio intimae contemplationis pausare non patitur, nisi ab exteriori tumultu segregatos.

Ostium significat exitum per operationem fenestra exitum, qui fit per cogitationem. Ostium deorsum est, fenestra sursum: quia actiones ad corpus pertinent, cogitationes ad animam. Hinc est quod per fenestram aues exierunt: per ostium homines & bestia. Quod autem per auem anima significatur, & per hominem corpus: habemus in libro Iob. ubi dicitur: Homo nascitur ad laborem: & auis ad volatum quoniam sic natus sum in hac vita: ut si volumus animam per contemplationem subleuare: necesse sit corpus per exercitia laboris atterere. Quod vero ostium in latere positum dicitur: hoc signat, quod nunquam a secreto cordis nostri per operationem, exire debemus ex proposito intentionis, sed ex accidenti occasione necessitatis.

Actionum nostrarum duo sunt genera. cap. 3.

§. V.

De exitu actionis & cogitationis diligenter notat Hugo ubi supra. Actionum aliae sunt carnales, id est quae ad usum corporis pertinent. Aliae spirituales quae pertinent ad instructionem mentis. Ad utraque boni & mali exiunt. Quatuor modis eximus per contemplationem. Primus modus est quando consideramus omnem creaturam quid sit ex se, & inuenimus omnia esse vanitatem: quia omnis creatura sicut de nihilo ad esse venit: ita etiam quotidiana immutatione indicat, quod quantum in se est, ad nihilum tendit. Secundus est quando consideramus, quid sit ex dono creatoris: & cernimus in ea diuinae rationis similitudinem: quia ipsa quae propria conditione mutabilitati subiaceat, dum hoc ex beneficio creatoris accipiunt, ut nunquam prorsus esse desinat: quodammodo opus temporale aeterni operis imitatur stabilitatem. Tertius quando consideramus quomodo vtiatur Deus ministerio creaturarum ad sua iudicia implenda, siue pro sua misericordia, beneficia largiendo, siue pro merito nostro, supplicia erogando.

In hoc igitur genere contemplationis audimus omnem creaturam tribus vocibus nobis loquentem. Prima vox dicit, Accipe, secunda dicit redde, tertia fuge. Accipe beneficium, redde debitum, fuge supplicium. Prima vox est famulantis, secunda admonentis, tertia comminantis. Vox famulantis est caelum, dicit, Ministro tibi lucem in die ut vigiles, tenebras in nocte, ut pauses. Ego ad oblectationem tuam gratas temporum vicissitudines pario tempore veris, seruo rem aetatis, autumnij plenitudinem & algorem hyemis. Ego alternantibus incrementis dierum & noctium, spacia simili ratione dissimiliter extendo: ut & varietas tollat fastidium, & tibi pariat oblectamentum. Aer dicit: Vitalem tibi praebeo flatum, & omne genus auium ad tuum mitto obsequium. Aqua dicit: Potum tibi praebeo, sordes purgo, aentia rigo, & diuersa piscium genera ad esum tuum ministro. Terra dicit: Ego porto te, ego

A.C. 1130.

Gen. 6. Bitumen caritatem significat. De ostio & fenestra ar. c. 3.

Quatuor modi per cogitationem eximus. c. 4.

Omnis creatura ex se vana. Creaturae sunt ex dono creatoris aeterna.

Omnis creatura tribus vocibus al loquitur. Accipe, redde.

Aeris vox.

A.C. 139. te nutrio, pane conforto, vino lactifico, omnis generis fructu oblecto, diuersis animalibus men-
sas tuas repleo.

Vox commo-
nentis
mundi. Vox commo-
nentis
mundi. Vox com-
minantis
mundi.

Vox com-
minantis
mundi. Vox com-
minantis
mundi. Vox com-
minantis
mundi.

Gen. 3. Gen. 7. Quartus modus est, quando in eis cogitamus non infirmitatis naturalis subdium: sed libidi-
nis oblectamentum. Hoc oculo Eua vidit lignū & comedit. Qui hoc modo per cognitionem exe-
eunt, similes sunt corno, qui non est reuersus: quia dum foris quod malè delectat inueniunt, ad arcam conscientie redire nolunt. Reliqua ve-
rò tria contemplationū genera in exitu colum-
bæ figurata sunt, quæ vacua exiuit, sed vacua
nō rediit: quia foris inuenit, quod intus non ha-
buit: nec tamē foris amauit, quod in trō derulit.

Ramus oliuæ virentis bonum mentis affe-
ctum demonstrat: quia sapē sancti viri, quanto
magis foris diuina opera aspiciunt: tanto magis
intus in amore conditoris inardescunt. In pri-
mo ergo materia vanitatis inspecta, in nobis
generat contemptum. In secundo simulachrum
rationis laudem Dei. In tertio instrumentum
dispensationis timorem & amorē Dei. In quar-
to cupiditas, incentiuum libidinis. Hunc ergo
exitum caueamus, ne egrediamur temerè. Ne-
mo de conscientia sua confidat. Dyna intus vir-
go, intus casta, intus columba fuit: sed quia co-
lumba, fuit seducta non habens cor, egressa for-
ris, colorem pariter cum nomine mutauit. Quæ
vi opprimitur, patet quōd non ideo exiit, vt
corrumpatur: sed quia temerè exiit, pudicitie
suz damna etiam inuita sustinuit. Quod autem
subiungitur, quod conglutinauit eam sibi: hoc
est, coruus cadauer inuenit, & amplius ad arcam
redire noluit.

Ramus oliuæ virentis bonum mentis affe-
ctum demonstrat: quia sapē sancti viri, quanto
magis foris diuina opera aspiciunt: tanto magis
intus in amore conditoris inardescunt. In pri-
mo ergo materia vanitatis inspecta, in nobis
generat contemptum. In secundo simulachrum
rationis laudem Dei. In tertio instrumentum
dispensationis timorem & amorē Dei. In quar-
to cupiditas, incentiuum libidinis. Hunc ergo
exitum caueamus, ne egrediamur temerè. Ne-
mo de conscientia sua confidat. Dyna intus vir-
go, intus casta, intus columba fuit: sed quia co-
lumba, fuit seducta non habens cor, egressa for-
ris, colorem pariter cum nomine mutauit. Quæ
vi opprimitur, patet quōd non ideo exiit, vt
corrumpatur: sed quia temerè exiit, pudicitie
suz damna etiam inuita sustinuit. Quod autem
subiungitur, quod conglutinauit eam sibi: hoc
est, coruus cadauer inuenit, & amplius ad arcam
redire noluit.

Gen. 34. Tres mansiones in arca significant, in arca in
tellectuali tria genera cogitationum: rectum, v-
tile & necessarium: sed inter has omnes præci-
puè vna est necessaria. i. caritas: quæ nos Deo
coniungit: & ideo in supremo arca ad vnum
colligitur: vt iam vnum cogitemus, vnum ex-
pectemus, vnum desideremus dominum Iesum
Christum. In prima ergo mansionem est cogni-
tio, in secunda opus, in tertia virtus, in supremo
premiū virtutis dominus Iesus Christus. Hos
gradus habes in psalmo vbi dicitur: Bonitatem
& disciplinam & scientiam doce me.

Gen. 34. Tres mansiones in arca significant, in arca in
tellectuali tria genera cogitationum: rectum, v-
tile & necessarium: sed inter has omnes præci-
puè vna est necessaria. i. caritas: quæ nos Deo
coniungit: & ideo in supremo arca ad vnum
colligitur: vt iam vnum cogitemus, vnum ex-
pectemus, vnum desideremus dominum Iesum
Christum. In prima ergo mansionem est cogni-
tio, in secunda opus, in tertia virtus, in supremo
premiū virtutis dominus Iesus Christus. Hos
gradus habes in psalmo vbi dicitur: Bonitatem
& disciplinam & scientiam doce me.

Tria gene-
ra cogita-
tionum.
Cap. 6. Psal. 118. De tribus hominum generibus.
lib. 4. cap. 8.
§. VI.
DE iis, qui in arca non saluantur Hugo in di-
cto libro. Considerare possumus tres species

A hominum. [Alios qui intus diluuium habent, &
nō arcā: alios qui & diluuium & arcam habent,
sed in ea non sunt: alios qui in arca manent.] in
diluuiō sine arca sunt infideles, quos carnis desi-
deria inuoluunt: qui præter hanc vitam transi-
toriam aliam nesciunt esse. In diluuiō arcam ha-
bent, sed in ea non manent: qui vitam immuta-
bilem esse venturam credere didicerunt: sed
temporalium rerum delectationi animum suū
subiiciunt. Nam ibi quisque secundum interio-
rem hominē habitare dicitur: vbi cum cogita-
tione versatur. Itaque ij qui delectationem cor-
dis sui in vanitate huius mundi constituunt:
quamuis arcam fidei habeant, intus tamen nau-
fragi sunt. Vt etiam ceteros mundi amatores,
quot modo literatos cernimus qui christiani
vocari volunt: & cum ceteris fidelibus eccle-
siam intrant: & de sacramentis Christi partici-
pant: in quorum cordibus sapius est memoria
Saturni, & Iouis, & Herculis, Socratis, Platonis,
& Aristotelis: quam Christi & sanctorum eius.
Nugas poetarum diligunt, & veritatem scriptu-
rarum negligunt: aut (quod peius est) irridunt, &
contemnunt. Ego eis pronuncio quia in fine eis
sociandi sunt: quos nunc in cogitationibus suis
per affectum cordis sibi coniungunt. Quid illis
prodest habere fidem: & non manere in fide?
Quid illis prodest habere nauem integram, &
in fluctibus naufragium, non dicam pari, sed
sponte facere? Quid prodest veritatem cogno-
scere, & falsitatem diligere? non sunt tales, qui
verè fideles sunt. Audi qualis vnus eorum fuit:
& tales omnes intellige. Lex Dei eius, in cor-
de ipsius. Sola ergo nauis fidei mare transit: sola
arca diluuiū euadit. Quamdiu caro concupiscit
aduersus spiritū omnis homo in diluuiō est: sed
boni in eo sunt sicut ij q. portātur à nauibus, ma-
li verò sicut naufragi, qui volūtur in fluctibus.

Contra vi-
ros litte-
ratos plus
a quo vel
poeticæ
vel philo-
sophiæ ad-
dictos. Contra vi-
ros litte-
ratos plus
a quo vel
poeticæ
vel philo-
sophiæ ad-
dictos. Contra vi-
ros litte-
ratos plus
a quo vel
poeticæ
vel philo-
sophiæ ad-
dictos.

Pal. 36. Gal. 3. Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

Quæ fugere
debeamus.
Mundū fu-
gere quo-
modo de-
beamus.

A.C. 139. interest quale sit illud quod cogitatur: sed qua-
lis affectus ex ipsa cogitatione generetur: quia
cogitatio mentem non pollut, vbi delectatio
conscientiam non corrumpit. Expedit tamen,
vt obliuiscamur mundum: ne fortè dum fre-
quenter de eo cogitamus, ad eius concupiscen-
tiam inflectamur.

Vnde oritur cogitationum distra-
ctiones. ibid.

§. VII.

Q UOD per opera restaurationis minuuntur
cogitationes distracta per opera condi-
tionis. Hugo vbi 3. Satis (vt reor) monstratum
est vnde hæc infinita, quam patimur cogitatio-
num nostrarum distractio oritur: à mundo &
concupiscencia eius, hoc est ab operibus condi-
tionis: rursusque quid sit illud, per quod col-
ligi possunt in vnum cogitationes nostræ hoc
est per opera restaurationis. Et quia ordo esse
non potest, vbi finis non est, superest vt relictis
operibus conditionis, quarum ordinem cogi-
tationum nostrarum ibi, vbi finitæ sunt, hoc
est in operibus restaurationis: hoc etenim supe-
rius inuestigare proposuimus, quisnam vide-
licet cogitationum nostrarum ordo esse de-
beat, quatenus ex eis spiritualis domus sa-
pientiæ in nobis edificari possit. Et quia ex
rebus cogitationes veniunt: oportet vt ex ordi-
ne rerum sumatur ordo cogitationum. Dein-
ceps ergo tractare incipimus de operibus
restaurationis relictis operibus conditionis:
de quibus quasi de quodam subterfluente di-
luuiō egressi sumus, & nunc in opera restau-
rationis quasi in arcam ingredimur.

Quot sint
opera re-
staurationis
c. 9. Igitur opera restaurationis sunt omnia, quæ
ab initio mundi vsque ad finem seculi facta
sunt, vel faciēda pro restauratione hominum.
In quibus & res gestas, & personas ipsas per-
gras, et propter quas, & apud quas gesta sunt,
loca simul & tempora, vbi, & quando gesta
sunt considerare oportet. In operibus restaura-
tionis tribus modis ordo consideratur, secundum
locum, secundum tempus, secundum
dignitatem: secundum locum, vt quid prope,
quid longè gestum sit: secundum dignitatem,
vt quid humiliter, quid excellentius sit: secundum
tempus, quid prius, quid posterius gestum
sit. Historia longitudinem arcæ metitur: quia
in serie rerum gestarum ordo temporis inue-
nitur. Allegoria latitudinem: quia in participa-
tione sacramentorum constat collectio popu-
lorum fidelium. Tropologia altitudinem arcæ
metitur: quia in profectu virtutum crescit di-
gnitas meritorum. Moraliter prima mansio est
fides, secunda spes, tertia caritas. Vel secundum
anagogen, prima mansio est cogitatio recta, se-
cunda meditatio prouida, tertia contemplatio
clara. Vel secundum operationem prima man-
sio est scientia, secunda disciplina, tertia boni-
tas. Vel secundum status diferentes prima mā-
sio, est natura, secunda lex scripta, tertia gratia.

In operi-
bus restau-
rationis
quid con-
siderandū. Item in lib. v. de arca Noe ab Adam vsque
ad diluuium prima ætas seculi est: continens
annos mille sexcētos, annos quinquaginta sex.
Secunda à diluuiō vsque ad Abrahamā continet du-

Quatuor
scripturæ
sentus. Item in lib. v. de arca Noe ab Adam vsque
ad diluuium prima ætas seculi est: continens
annos mille sexcētos, annos quinquaginta sex.
Secunda à diluuiō vsque ad Abrahamā continet du-

Et ætas mū-
di sex. Hu-
go i. de
arce myt-
deseri. c. 4. Item in lib. v. de arca Noe ab Adam vsque
ad diluuium prima ætas seculi est: continens
annos mille sexcētos, annos quinquaginta sex.
Secunda à diluuiō vsque ad Abrahamā continet du-

Et ætas mū-
di sex. Hu-
go i. de
arce myt-
deseri. c. 4. Item in lib. v. de arca Noe ab Adam vsque
ad diluuium prima ætas seculi est: continens
annos mille sexcētos, annos quinquaginta sex.
Secunda à diluuiō vsque ad Abrahamā continet du-

Et ætas mū-
di sex. Hu-
go i. de
arce myt-
deseri. c. 4. Item in lib. v. de arca Noe ab Adam vsque
ad diluuium prima ætas seculi est: continens
annos mille sexcētos, annos quinquaginta sex.
Secunda à diluuiō vsque ad Abrahamā continet du-

A centos nonaginta duos. Tertia ab Abrahamā vsque
ad Dauid continet annos nongentos quadraginta
duos. Quarta à Dauid vsque ad transmigrationem
Babylonis continet annos quadringētos septua-
ginta tres. Quinta à transmigratione Babylonis
vsque ad Christū habet annos quingētos octo-
ginta quinq;. Sexta ætas nunc agitur nulla an-
norū serie certa: sed vt ætas decrepita ipsa mor-
te totius seculi consummanda. Sunt adhuc alię
differentie, quib. altitudo arcæ distinguitur. Pri-
ma mansio est coniugatorū, secunda continen-
tium, tertia virginum. Prima mansio reptantia,
secunda ambulancia continet, tertia volatilia.

De commendatione caritatis Hug. in
principio lib.

§. VIII.

I DEM Hugo in lib. de laudibus caritatis.
Quis sanctorum à principio mundi exiit,
qui caritatem nobis aut verbo aut facto non
commendauerit? Caritas Abel martyrem fecit,
Abrahā de terra sua eduxit: quia & ille per cari-
tatem innocenter mortem pertulit, & iste na-
tale solum libenter deseruit: vterque per cari-
tatem terra cælum commutauit. Consideremus
quot iam martyres per tormenta ad regnum
cælorum transierunt? Qualem ergo in eis vim
amoris aruisse credimus, quos propter Deū nec
sibi peperisse videmus? Conueniamus nunc
cor nostrum: & videamus an acquiescat nobis
omnia que mundi sunt relinquere, nō aridere
prosperis, non condelectari blandis, non con-
gratulari lætis. Domine imperfectū meū vide-
runt oculi tui. Quā longè ab hac nō dicam per-
fectione, sed ab inchoatione perfectionis me vi-
deo? Et certè hoc parum erat amicis Dei, vt pro
amore & terrorū ista spernerent, ista calcarent:
sed abiectis his omnibus alacriter ad votum
currentes, nec minis terri poterant, nec tor-
mentis. Trahebat eos caritas, nec retrahebat cu-
piditas, nec terrebat aduersitas. Currebāt ergo,
mundum post se relinquebant, Deum antè se ha-
bebant.

Sed interposita sunt tormenta, vt interroga-
rentur, vel quo desiderio hunc quærerent, vel
qua constantia illum despexissent. Interrogata
veritas est, probata caritas, confusa iniquitas.
Accedunt illi ad pœnas intrepidi: & quantum
mentem amor intus vulnerauerat: tantum caro
foris vulnera sua despiciebat. O caritas: quomo-
do illis sapiebas? quā dulcis eis fuisti? quos tanta
propter te sustinere cogisti? Quibus illos vin-
culis ad te traxisti, quos mundo per blandimen-
ta trahente [& per tormenta repellente,] per-
dere non potuisti? Cucurrerūt quia tu eos traxi-
sti; transierunt, quia tu eos inuisti, [peruenerūt]
quia tu eos suscepisti: quā inextinguibiliter in
precordiis eorū aruisti: quia nec pbris, nec pre-
mijs, nec pœnis obrui potuisti. Ista quasi flumi-
na inuiderūt, sed multa flumina & aquę mul-
tę caritatem extinguere nō potuerunt.

O caritas quomodo laudabo te: Si saperem
te, appretiarederem pro te: sed fortè excedis an-
gustias meas, nec inuenire potero pretium tuū
penes me. Dabo tamen quod habeo, & totum
quod habeo. Totam domus meæ substantiam
pro

A.C. 139. Gen. 4. Omnes
sancti per
caritatem
cæli adie-
runt. Psal. 138. Cur aduer-
sus pij ho-
mines exa-
niantur. Carit. 8. Caritas
quanti asti-
ma ida.

A.C. 1130. pro te commutabo & cum totum dedero, totum quasi nihil reputabo. Omnes delectationes carnis meae, omnes iucunditates cordis mei, pro te libenter impendam: ut te solam possideam. Tu sola mihi carior, tu sola utilior, tu sola suauior, tu sola iucundior amplius delectas, abundantius satians, tutius saluans, felicitius conferuans; aliis etiam annuntiabo de te. Dic mihi, o cor humanum, quid magis omnia, semper gaudere cum hoc seculo, an esse semper cum Deo: Quod plus diligis, hoc potius eligis. Audi ergo, ut aut corrigas dilectionem, & non differas electionem. Vide quomodo totum tibi est dilectio, ipsa electio, ipse cursus, ipsa peruentio, & mansio & beatitudo. Dilige ergo Deum, elige, curres, apprehende, posside, frue.

Iam (inquis) elegi: qua via curram, ut perueniam, da locos ne oberrem. Rectae sunt viae Domini, & iusti ambulabunt in eis. Iustitia ergo est via, & iusti sunt qui in ea currunt. Nulla via iustitia rectior, nulla societas iustorum societas melior, nulla requies Deo tranquillior. Per caritatem cor dilatatur, & corde dilatato via iustitiae curritur.

Idem. O bona caritas, quid amplius dicam de te? dicens te dixi in via Dei. Quid si te ipsam dixerim viam Dei? Adhuc, inquit Apostolus, excellentiorem viam vobis demonstro. Tu es caput viarum rectarum, omnes viae rectae ex te exeunt, & in te recurrunt. Nam praecipuum Dei viae sunt eius, quae omnia a te pendunt, & in te consistunt. Tu es plenitudo iustitiae, perfectio legis, consummatio virtutis, agnitio veritatis. Via igitur es o caritas. Qualis via? Super excellens, suscipiens, dirigens & perducens. Cuius via? hominis ad Deum, & via Dei ad homines. Tu Deum ad hominem deducis, tu hominem ad Deum dirigis: nec nisi per te ad alterutrum tran- sire possumus. Tu mediatrix es aduersos concilians, disiuictos socians & dispares quodammodo coequans, Deum humilians, homines sublimans, illum ad ima trahens, nos ad summa erigens: sic tamen ut nec abiecta, sed pia sit eius descensio, nec superba, sed gloriosa nostra exaltatio. Magnam ergo vim habes caritas: tu sola Deum trahere potuisti de caelo ad terras.

O quam forte est vinculum tuum, quo & Deus ligari potuit: & homo ligatus vincula iniquitatis dirupit. Nescio an quid maius in laudem tuam dicere possim, quam ut Deum de caelo traheres, & hominem de terra ad caelum eleuares, magna virtus tua, ut per te usque ad hoc humiliaretur Deus: & usque ad hoc exaltaretur homo. Considero Deum ex femina natum, infantem, pannis oblitum, vagientem in cunis sugentem vbera. Respicio postea comprehensum, ligatum, flagellis caesum, spinis coronatum, sputis illitum, lanceatum, fixum clavis, felle & acetoratum, illic indigna, hic dira passum: & tamen cur vel illa dignaretur, vel illa pateretur: si causam quaerimus: aliam praeter solam caritatem non inuenimus.

O caritas quantum potes, si tantum inualuisti erga Deum, quanto magis erga homines: sed fortassis facilius vincis Deum quam hominem: quia quo magis beatum, eo magis debitum est Deo a te superari. Hoc optime tu noueras, quae ut facilius vinceres, prius illum superabas. Ad-

huc nos rebelles habuisti, quando illum tibi obedientem de sede paterna maiestatis usque ad infima nostra mortalitatis suscipienda descendere coegisti. Adduxisti illum tuis vinculis alligatum, sagittis tuis vulneratum: ut amplius puderet hominem tibi resistere, cum te videret etiam in Deum triumphasse. Vulnerasti impassibilem, ligasti insuperabilem, traxisti incommutabilem, aeternum fecisti mortalem. Haec omnia fecisti, ut [dura] corda nostra emollires, insensibiles affectus compungeres: ut se a corpore suo resoluere, & facilius ea sagittae tuae penetrarent. Nec incassum hoc fecisti. Multi sic a te superati sunt, multi iam tibi manus dederunt, multi iam in suis precordiis sagittas tuas infixas portat, & alius adhuc eas infigi desiderat. Delectabiliter enim & suauiter vulnerati sunt: & plagas tuas se percipisse nec dolent, nec erubescunt. O caritas quanta est victoria tua, vnum prius vulnerasti, & per illum omnes postmodum superasti. O caritas (ait idem ubi supra) laudauit te, quatum potui, nescio tamen an forte maius sit dicere te Deum, an Deum te superasse: Quod si maius est, hoc etiam libenter & fiducia-

liter de te dicam. Deus caritas est. Nunquid parum est Deum in se manentem habere: tantum est caritatem possidere. Hoc priuilegium sola caritas habet, ut Deus dicatur, & sit. Non enim dicitur Deus humilitas est, aut patientia: quia cum omnis virtus donum Dei sit: nulla praeter solam caritatem hoc habet: ut non solum donum Dei, sed & Deus dici possit. Reliqua igitur gratiarum dona largitur Deus, etiam iis quos reprobat, solam autem caritatem, quasi seipsum habens, tantum iis, quos diligit in premium seruat. Caritas igitur est fons proprius, de quo non communicat alienus: quia quicumque illam habet, non iam alienus est a Deo: sed ipse in Deo, & Deus in eo manet. Sic familiaris est Deo caritas, ut ipse mansionem habere nolit, ubi caritas non fuerit. Si quis (inquit) diligit me [sermonem meum seruabit] & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Animam in qua caritas habitat, superbia non inflat, inuidia non deuasat, ira non dissipat, tristitia mala non vexat, & auaritia non excacat, gula non inflammat, & luxuria non inquinat, Semper munda est, casta est, quieta est. Semper laeta, pacifica, benigna. Semper modesta in aduersis securata, in prosperis temperata, mundum contemnens, Deum diligens, omnium bona amando, sua faciens, sua omnibus libenter impartiens. In quo Dei caritas est, semper sursum cor habet, & desiderium in superna eleuatum. Et si quando ambulat, si quando sedet, si quando agit, quiescit, quicquid egerit, cor a Deo non recedit. Tacens Deum cogitat, loquens nil praeter Deum, & quod ad amorem Dei pertinet, loqui desiderat, alios ad caritatem exhortando seipsum inflammat. Caritatem omnibus commendat.

Quam dulcis amor Dei, quam amarus, & quam impurus amor huius saeculi non solum voces, sed & opere quoque, omnibus demonstrat, deridet huius mundi gloriam, sollicitudinem arguit. Miratur caritatem hominum, qui haec diligunt, miratur quomodo iam dudum vniuersa haec

huc nos rebelles habuisti, quando illum tibi obedientem de sede paterna maiestatis usque ad infima nostra mortalitatis suscipienda descendere coegisti. Adduxisti illum tuis vinculis alligatum, sagittis tuis vulneratum: ut amplius puderet hominem tibi resistere, cum te videret etiam in Deum triumphasse. Vulnerasti impassibilem, ligasti insuperabilem, traxisti incommutabilem, aeternum fecisti mortalem. Haec omnia fecisti, ut [dura] corda nostra emollires, insensibiles affectus compungeres: ut se a corpore suo resoluere, & facilius ea sagittae tuae penetrarent. Nec incassum hoc fecisti. Multi sic a te superati sunt, multi iam tibi manus dederunt, multi iam in suis precordiis sagittas tuas infixas portat, & alius adhuc eas infigi desiderat. Delectabiliter enim & suauiter vulnerati sunt: & plagas tuas se percipisse nec dolent, nec erubescunt. O caritas quanta est victoria tua, vnum prius vulnerasti, & per illum omnes postmodum superasti. O caritas (ait idem ubi supra) laudauit te, quatum potui, nescio tamen an forte maius sit dicere te Deum, an Deum te superasse: Quod si maius est, hoc etiam libenter & fiducia-

liter de te dicam. Deus caritas est. Nunquid parum est Deum in se manentem habere: tantum est caritatem possidere. Hoc priuilegium sola caritas habet, ut Deus dicatur, & sit. Non enim dicitur Deus humilitas est, aut patientia: quia cum omnis virtus donum Dei sit: nulla praeter solam caritatem hoc habet: ut non solum donum Dei, sed & Deus dici possit. Reliqua igitur gratiarum dona largitur Deus, etiam iis quos reprobat, solam autem caritatem, quasi seipsum habens, tantum iis, quos diligit in premium seruat. Caritas igitur est fons proprius, de quo non communicat alienus: quia quicumque illam habet, non iam alienus est a Deo: sed ipse in Deo, & Deus in eo manet. Sic familiaris est Deo caritas, ut ipse mansionem habere nolit, ubi caritas non fuerit. Si quis (inquit) diligit me [sermonem meum seruabit] & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Animam in qua caritas habitat, superbia non inflat, inuidia non deuasat, ira non dissipat, tristitia mala non vexat, & auaritia non excacat, gula non inflammat, & luxuria non inquinat, Semper munda est, casta est, quieta est. Semper laeta, pacifica, benigna. Semper modesta in aduersis securata, in prosperis temperata, mundum contemnens, Deum diligens, omnium bona amando, sua faciens, sua omnibus libenter impartiens. In quo Dei caritas est, semper sursum cor habet, & desiderium in superna eleuatum. Et si quando ambulat, si quando sedet, si quando agit, quiescit, quicquid egerit, cor a Deo non recedit. Tacens Deum cogitat, loquens nil praeter Deum, & quod ad amorem Dei pertinet, loqui desiderat, alios ad caritatem exhortando seipsum inflammat. Caritatem omnibus commendat.

Quam dulcis amor Dei, quam amarus, & quam impurus amor huius saeculi non solum voces, sed & opere quoque, omnibus demonstrat, deridet huius mundi gloriam, sollicitudinem arguit. Miratur caritatem hominum, qui haec diligunt, miratur quomodo iam dudum vniuersa haec

huc nos rebelles habuisti, quando illum tibi obedientem de sede paterna maiestatis usque ad infima nostra mortalitatis suscipienda descendere coegisti. Adduxisti illum tuis vinculis alligatum, sagittis tuis vulneratum: ut amplius puderet hominem tibi resistere, cum te videret etiam in Deum triumphasse. Vulnerasti impassibilem, ligasti insuperabilem, traxisti incommutabilem, aeternum fecisti mortalem. Haec omnia fecisti, ut [dura] corda nostra emollires, insensibiles affectus compungeres: ut se a corpore suo resoluere, & facilius ea sagittae tuae penetrarent. Nec incassum hoc fecisti. Multi sic a te superati sunt, multi iam tibi manus dederunt, multi iam in suis precordiis sagittas tuas infixas portat, & alius adhuc eas infigi desiderat. Delectabiliter enim & suauiter vulnerati sunt: & plagas tuas se percipisse nec dolent, nec erubescunt. O caritas quanta est victoria tua, vnum prius vulnerasti, & per illum omnes postmodum superasti. O caritas (ait idem ubi supra) laudauit te, quatum potui, nescio tamen an forte maius sit dicere te Deum, an Deum te superasse: Quod si maius est, hoc etiam libenter & fiducia-

liter de te dicam. Deus caritas est. Nunquid parum est Deum in se manentem habere: tantum est caritatem possidere. Hoc priuilegium sola caritas habet, ut Deus dicatur, & sit. Non enim dicitur Deus humilitas est, aut patientia: quia cum omnis virtus donum Dei sit: nulla praeter solam caritatem hoc habet: ut non solum donum Dei, sed & Deus dici possit. Reliqua igitur gratiarum dona largitur Deus, etiam iis quos reprobat, solam autem caritatem, quasi seipsum habens, tantum iis, quos diligit in premium seruat. Caritas igitur est fons proprius, de quo non communicat alienus: quia quicumque illam habet, non iam alienus est a Deo: sed ipse in Deo, & Deus in eo manet. Sic familiaris est Deo caritas, ut ipse mansionem habere nolit, ubi caritas non fuerit. Si quis (inquit) diligit me [sermonem meum seruabit] & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Animam in qua caritas habitat, superbia non inflat, inuidia non deuasat, ira non dissipat, tristitia mala non vexat, & auaritia non excacat, gula non inflammat, & luxuria non inquinat, Semper munda est, casta est, quieta est. Semper laeta, pacifica, benigna. Semper modesta in aduersis securata, in prosperis temperata, mundum contemnens, Deum diligens, omnium bona amando, sua faciens, sua omnibus libenter impartiens. In quo Dei caritas est, semper sursum cor habet, & desiderium in superna eleuatum. Et si quando ambulat, si quando sedet, si quando agit, quiescit, quicquid egerit, cor a Deo non recedit. Tacens Deum cogitat, loquens nil praeter Deum, & quod ad amorem Dei pertinet, loqui desiderat, alios ad caritatem exhortando seipsum inflammat. Caritatem omnibus commendat.

Quam dulcis amor Dei, quam amarus, & quam impurus amor huius saeculi non solum voces, sed & opere quoque, omnibus demonstrat, deridet huius mundi gloriam, sollicitudinem arguit. Miratur caritatem hominum, qui haec diligunt, miratur quomodo iam dudum vniuersa haec

A.C. 1130. haec caduca omnes non contemnunt. Omnibus existimat dulce esse, quod sibi sapit: & omnibus placere, quod diligit, omnibus manifestum, quod cognoscit: istis iudiciis caritas se prodit. Igitur o bona caritas quid dignum dicam laudibus tuis? certe post tanta priorum praecordia nil de te dicere mea paruitas praesumeret: nisi nunquam de te satis dici potuisset. Illabere igitur nobis dulcis & suavis caritas, dilata cor nostrum, expande desiderium: amplifica cordis nostri habitaculum: ut capere possit hospitem & manforem Deum.

De triplici meditatione, scilicet in creaturis, in scripturis, & in moribus. Hugo in libro de Arte meditandi.

§. IX.

DE M Hugo. Meditatio (inquit) est frequens cogitatio modum & causam & rationem vniuersi in se rei inuestigans. Modum, quid sit, causam quare, rationem quomodo. Tria sunt genera meditationum in creaturis, in scripturis, in moribus. Primum surgit ex admiratione, secundum ex lectione, tertium ex circumspeditione. In prima admiratio quaestione generat, & quaestio inuestigationem, inuestigatio inuentionem. Admiratio est dispositio, & quaestio causa, inuestigatio rationis. In lectione autem sic considerandum. Primum lectio ad cognoscendam veritatem materiam ministrat, meditatio coaptat, oratio subleuat, operatio componit, contemplatio in ipsa exultat. Bona autem quaedam sunt necessitatis: quaedam voluntatis. Necessitatis sunt, quae sunt in praeccepto & in voto. Meditatio sunt tres scripturae sensus.

Item meditatio in lectione est triplicis considerationis. Secundum historiam quando eorum quae facta sunt rationem vel quaerimus vel admiramur suis temporibus, & locis, & modo congruo perfectam. Secundum allegoriam meditatio operatur in dispositione praecedentium, futurorum significationem attendens in ratione & prudentia coaptatam, sicut oportuit ad intelligentiam & fidei formam fabricandam. In tropologia meditatio operatur: quem fructum dicta afferat exquirens quid faciendum insinuent, vel quid vitandum, quid ad eruditionem, quid ad exhortationem quid ad consolationem, quid ad terrorem scripturae lectio proponat, & quid ad intelligentiam virtutis illuminet, quid nutriat effectiorem, quid formam viuendi ad iter virtutis edoceat.

Meditatio in moribus est secundum affectus cogitationes & opera. In affectibus est considerandum ut sint recti & synceri, hoc est ad id ad quod debent esse & quomodo debent esse. Itaque bonus affectus est in eo, ad quod debet esse, & rectus, & quo debet esse syncerus. In cogitationibus considerandum ut sint munda & ordinata. Munda sunt quando de malis affectionibus non generantur, neque malas generant affectiones. Ordinata: quando rationabiliter: hoc est tempore suo adueniunt: tempore enim non suo etiam bona cogitare etiam sine peccato non est: ut in

lectione de oratione: & in oratione de lectione. In operatione considerandum est primum ut bona intentione fiat. Itaque intentionem oportet esse rectam per discretionem, & simplicem per benignitatem. Secundum in operibus considerandum est: ut ex recta intentione inchoata cum perseveranti seruire ad finem perducantur, ut nec perseverantia torpeat, nec amor tepescat.

Item meditatio in moribus duplici consideratione discitur: foris ad famam, intus ad conscientiam: foris quid expediat & quid deceat. Deceat ad exemplum, & expediat ad meritum.

Nobis ad meritum, proximis ad exemplum. Intus ad conscientiam, ut sit munda, [qualis est illa] quae nec de praeterito iuste acculatur, nec de praesenti iniuste delectatur. Item in moribus meditatio est, ut omnes motus cordis deprehendat, unde veniant, & quod tendant. Motus igitur cordis aliquando manifestam habent originem, aliquando occultam. Quae manifeste bona est, a Deo est: quae autem manifeste mala, a diabolo siue a carne est. Omnes inspirationes quae inuisibiliter ad cor veniunt, ab istis procedunt. Quae autem dubiae sunt in origine probantur a fine. Et quae mala sunt, differunt. Quoniam quae a carne sunt, frequentius surgunt propter necessitatem. Quae vero a diabolo sepius oriuntur propter rationem. Item meditatio morum, finem & directionem in omni conuersatione considerat. Finis est id ad quod tenditur. Directio qua facilius peruenitur, qui directus pergit, citius peruenit. Sunt enim quaedam bona, in quibus multum etiam moueri, parum est promoueri. Alia compedioso labore fructum magnum adducunt.

De tribus quae requirit Dominus ab homine, Hugo Missellancorum lib. 3. tit. 29.

§. X.

INDICABO tibi, o homo, quid sit bonum (scilicet tuum) & quid Dominus Deus requirat a te, utique facere iudicium, diligere misericordiam & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Hugo idem hoc exponens sic ait: Quia & Deus trinitas est: non nisi trino sacrificio placari potest. Offer ergo iudicium filio, iudici misericordiam, spiritui sancto charitatem, sollicitudinem paternitati: sic tamen offer ut non discretionem numerum unitatem trinitatis diuidas [neque in participatione donorum trinitatem unitatis confundas] sed singulis sua & simul vni singula cohibeas. Primum quidem iudicium faciendum est de te ipso, deinde inter te & proximum tuum postremo de proximo tuo. In eo iudicio, quo iudicas temetipsum, esse debes districtus: in eo, qui est inter te & proximum tuum iustus: in eo, in quo proximum pius.

Te ipsum iudica hoc modo. Considera diligenter quid facis, & quid non, quid facere debes, & quid non. Post hac adiuuicem conferendo, perpende an idem est, quod facis, & quod debes. Quod si ita inuenieris, gaude: si autem secus esse perspexeris, time & caue. Inter te & proximum tuum hoc modo. Vide quid facias proximo, & quid ipse faciat tibi. Si tibi facit bonum, & tu illi malum reddis, malus es, si tibi ille

A.C. 1130. Meditatio in moribus, qualis.

Mor cordis vnde veniant.

Mich. 6.

Iudicium triplex homini faciendum.

Iudicare quomodo nos debeamus.

Inter nos & proximum quomodo iudicandum.

ille malum facit; & tu illi bonum reddis, bonus es. De proximo tuo hoc modo. Vide quid facit. Si certum bonum est, paruum magnum & magnum maius existima. Si dubium bonum est, aliis, bonum verum puta. Si certum malum est, magnum paruum, paruum minus cogita. Si dubium malum est, bonum puta. Oportet ergo te primum facere iudicium, vt quod recte discernis, opere impleas. Deinde debes diligere misericordiam: vt bonum quod agis, non ex timore, sed ex amore facias.

Et vt idem in alio sermone ait. Non timeas vitia arguere, & punire: quod pertinet ad misericordiam. Et qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina [& tamen peccatum eius quo ab illo laesus est aut offensus dimittit ex corde, vel orat vt ei dimittatur, non solum in eo quod dimittit atque orat vtrum etiam in eo quod corripit & aliquis emendatoria poena plectit elemosynam dat, quia] misericordiam praestat: ait Augustinus. Vnde ipse Hugo ad praedictos. Videte languidum in manibus vestris: quem vobis ille misericors Samaritanus commisit. Caterum nondum christus crucifigebatur: & tamen Petrus feruorem suum cohibere non potuit: sed percussit seruum principis sacerdotum, nec multitudinem timens nec potestatem. Igitur videte quid facitis: Christ? adhuc in oculis vestris crucifigitur, & vos adhuc gladium in vagina habetis: cum tamen multitudo maior sit cum vobis quam cum illis.

Quid vos in passione Christi fecissetis, qui modò ad percutiendum pigri estis? Ipse quippe dixit, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Igitur in Christiano Christus occiditur: & in christiano tribulatur. Quid ergo facitis? quid pigri? quid timidi estis? Fortè quia non statis sicut Phinees: idcirco Deum placare non potestis vt cesset quassatio; fortè quia discubuitis ad ollas Pharaonis, & saginam diligitis: Pigrum est vobis surgere ad bellum, fortè quia lanam diligitis & lac non oues. Idcirco pasceris vosmetipsos, non oues: & fugitis veniente lupo, quia de ouibus non curatis. Saltem si lac ouium comeditis, carnes comedere nolite. Si fructum pro custodia ouium queritis: ipsas viuas seruate. Bonus pastor etiam carnem suam edendam suis ouibus dedit, vt eas resceret: sed vos non solum mercenarij pretium pro custodia queritis, sed ipsas etiam oues lupi facti ad vestram refecionem paratis. Diligitur misericordia in desiderijs, in verbis instruendo & corrigendo, in subsidijs prouidendo proximo in suis indigentijs.

Postremum requirit Deus sollicitum te ambulare cum Deo tuo: ne vel bonum, quod nondum habes, non merearis accipere, vel bonum quod habes, amittas. Sollicitè ergo ambula cum Deo tuo: vt diligas ex toto corde, ex tota anima & ex omni mète tua. In his tribus trinitati in te operanti cooperaris, per illuminantem sapientiam tibi collucentè rectum discernis, per inflammantem caritatem tibi coardentè miseris: per prouidam verò paternitatem tibi conuenientem teipsum custodis. Per trinitatem ergo cooperando trinitati trinitatis imago efficeris.

A.C. 1130.
De proximo tuo hoc modo
Animaduerendum est in de-
lingentes.
Auguit in ench. c. 72.
Hug. ibid. tit. 49.
Luc. 10. Ioan. 18.
Prælati ne gligentes taxantur. Mau. 25.
Num. 25.
Ezech. 34.
Ioan. 10. Christus carnè suà edendam ouib. prae-
bur.
Sollicitū ambulare cum Deo. Hug. mis. ii. 99.
Trinitati operanti coopera-
tur.

Qualiter sapientia attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Hug. hom. 10. sup. Eccl.

§. XI.

Transiui (inquit Salomon) ad contemplandas sapientiam, errorēque & stultitiam. Hug. Super Ecclesiastem. Quid est error? Nescire quod rectum est. Quid stultitia? scire & nō sequi quod rectum est. Quid sapientia? Cognoscere & amare bonū. Si fortiter attingit sapientia à fine vsque ad finem, ergo non est defectu opificis dif- ferens pulchritudo conditionis. Quare ergo non aequè pulchra sunt omnia nisi vt magis pul- chra sint simul vniuersa? Nam si non essent dif- ferenter pulchra singula, non essent pulchra si- mul vniuersa, quia si esset vna pulchritudo in singulis, quantumlibet excellens illa foret, & ce- teris omnibus eminentior: non esset omnis pul- chritudo in vniuersis.

Igitur sapientia à fine vsque ad finem, attingit fortiter, quia sic opera sua vsque ad fundum rerum persequitur: vt etiam defectum inferiorum ab vniuerso & pulchritudine moderetur: vt inde vniuersitas magis pulchra sit quod in vni- uersitate quaedam aliorum comparatione & re- spectu defectum patiuntur. Nam hoc ipsum quod in quibusdam eius operibus pulchris, non pulchrum videtur, turpe tamen non est, vbi est: sed minus in parte pulchritudinis habet: quia hoc toto pulchrum est, ad quod est. Ergo ex eo in toto partium maxima est, q̄ in partibus diffe- rens, & multipliciter variata distinctaque om- nifaria pulchritudo est.

Suauius aut omnia disponit: quia in tā mul- tis tāque diuersis rerum generibus singula qua- que ad terminum suum promouens nihil vni- uersitatis concordiam pacemque perturbare permittit: sed sic vnicuique quod suum est, tri- buit, vt dissimiliter currentia ad vnum finem conducatur: & vt vnius operatio vim effectumque alterius nō impediatur. Malū quidē propriam sedem nō habet, sed natura peregrinum à suo, in alieno comoratur: quia nō esset vbi posset esse malitia, si non eam in suo pareretur, quae eam non fecit sapientia. Non enim sapientia malitiam fecit, sed in eo quod fecit, malitiam esse permisit, vt collata malitiae sapientia vinceret, & compara- ta pulchrior appareret. Confert enim se & com- metitur sapientia malitiae in operibus suis, & vincit ea vtrinque, vt attingat vsque ad finem. Ideo. n. malitia ad defectum currens sapientiam nō euadit, quia nō potest malitia ipsa quod cor- rumpat inuenire, nisi in iis, quae sapientia creauit. Sapientia verò p̄pterea malitiā ad prouectū sur- gens transcendit: quia non potest totum malitia corrumpere, quod sapientia: potuit creare. Currit ergo sapientia, vt à fine attingat vsque ad finem: transcendens malitiam in incorruptis bonis, quod malitia non accedit: & consequens malitiam in iis, quae corrupta sunt, quo malitia non praecedit.

Tam enim suauius omnia etiam non suauius disponit, vt omnia quae contra voluntatem eius se erigunt, neque poterent extingui, vt non sint, neque violenter compellat, vt nihil pos-

A.C. 1130.
Error & stultitia quid.
Eccl. ii.
Quare omnia nō aequè pul- chra.
Sapientia à fine vs- que ad fi- nem quo- modo at- tingit.
Quomo- do sapien- tia omnia suaui- ter disponit.
Malū prop- riam se- dem non habet.
Sapientia non fecit malitiam.
Quomo- do Deus contra vo- luntatem suam age- re permit- tat.

possint: sed esse finem, & posse annuens curretia contra suā voluntatē manifestè permittit, & oc- cultè conducit ad implendum suam voluntatē. Restat nunc maximus ille sapientiae excursus à fine vsq; in finem, qui nullum habet finem sur- sum sublime contemplationis, & deorsum pro- fundum damnationis. Ad istos duos fines vni- uersorum cursum incipiens à medio sapientia, hincinde siue promouendo siue deferendo. di- sponens, conducit, sursum ascendentibus viam sternens, iustitiam, deorsum descendentibus viam relinquens, iniquitatem. Quo cum ven- tum fuerit, sicut vniuersa in finibus suis, & in fine sui nunquam habebunt finem. Et tunc quoque ipsa sapientia pertingit à fine vsque in finem fortiter vt amplius nunquam vel à retri- butione iustorum deficiat, vel à poena iniquorū desistat: disponens omnia suauius, hinc ad gau- dium, illinc ad supplicium aeternum. Sed quae so, quae suauius in inferis erit? An idcirco suauius, quia ipsa suauius permanet quae disponit, licet il- li suaues non sint, quos disponit, nec illud sua- ue sit in quo disponit? Ipsa dispositio suauius est, etiam si suauius non sint, quae disponit.

De quadruplici opere in mundo. Hug. sup. Eccl. homi. 14. §. XII.

IDEM super Ecclesiastem. Quatuor sunt ope- ra quibus omnia temporalia explicatur. Primū est opus Dei, secundum naturam, tertium artificis cū natura, quartum folius artificis sine natura. O- pus Dei est essentiam rerum de nihilo creare, materiam rerum in formam disponere: motum autē rerū sub certo ordine tēperare. Propterea haec tria ad opus Dei pertinent: essentia rerum, forma & ordo. Haec autem tria (sicut postea ipse author attestatur de operibus Dei) stabilia sunt nec temporis capiunt mutabilitatem: quia re- rum essentia hoc quod sunt esse nunquam desi- nunt: & rerum formae secundum primam condi- toris sui institutionem in suis generibus perpetuam identitatem custodiunt: & motus rerum primi ordinis nunquam legem transcendunt. Ne- que enim essentiae rerum nihil esse: vel formae rerum aliter esse, vel ordo rerum, dispositioque ab initio mutari potuerunt.

Opus itaque Dei est create, formare, disponere vniuersa. Opus naturae est initia rerū de occulto sinu per incrementa producere eademque, rursus amarcentia cū concidunt per defectum, ad oc- cultum sinum vnde prodierunt reuocare. O- pus artificis cum natura est, ea quae oriuntur de terra studio & industria adiuuare. Opus so- lius artificis est, in subiecta rerum materia ope- rari vel distincta componendo, vel coniuncta se parando. Tres itaque opifices sunt in hoc mundo scilicet Deus & natura, & artifex imitans naturā. Sed hi tres valde dispari potentia, id quod ad effectum perducunt, efficiunt. Nam Deus in o- pere suo nec naturae opera indiget, nec artifi- cis imitantis naturam. Operatur enim Deus aliquando sine natura, aliquando in natura, aliquando supra naturam. Nam sine natura primum fecit ipsam naturam. Cum natura facit ea quae de natura secundum naturā producit. Su- pra naturā facit: quādo in natura praeter cursum

quatuor sunt quae in mundo fiunt.
Opus Dei quod.
Opus na- turae quod.
Opus ar- tificis cum natura.
Tres in mundo opifices.

naturae solitum & posse primum maiori addi- ta potentia aliquid ad effectum perducit. Om- ne ergo quod natura facit, Deus facit, sed non omne quod Deus facit etiam natura facit, quia sine natura naturam facit. Tertio loco sequun- tur opera artificis imitantis naturam, & ipse quidem aliquando cum Deo operatur sine na- tura, aliquando cum natura sine Deo, aliquan- do cum Deo simul & cum natura: aliquando si- ne Deo pariter & sine natura. Cum Deo ope- ratur, cum opera iustitiae facit. Sine Deo quando opera iniquitatis agit [quoniam peccata à Deo non fiunt, nec per eius cooperationē fieri habet, quod fit contra eius voluntatem] Cū natura quā- do seminibus rerum ac scitibus propagandis quibus natura incrementum subiicit foris indu- striā & studium apponit. Sine natura, quando praeterea in subiecta materia studium explicat, vt aliquid quodcunq; ad effectum promoueat, in quo natura patitur tantū non operatur, quia materiam operandi praebet, nō operantis effectū, exercet. Talia sunt opera hominum, quae sunt su- per terram: ex quibus multa mortalis vitae ne- cessitas cogit, multa suadet. cupiditas, multa va- nitas operatur.

Hugo in Eccl. hom. 17. super illud Eccl. siastis, Omnia fecit Deus bona in tem- pore suo, & mundum tradidit disputa- tioni hominum, ait idem Hugo. §. XIII.

PROPTEREA stultam fecit Deus sapien- tiam mundi, quia posuit mundū indisputa- tione hominum, permanēs ipse occultus donec deficerent disputantes & quærentes inanità. Post hæc reuelauit se Deus, & exiuit de caelo, vt inue- niretur cum gloriari iam nō possit homo, quasi ipse sensu suo & sapientia Deū cognouerit, qui in opere Dei scrutādo defecerat. Sūt adhuc & aliae disputationes in desiderijs hominū; multiplices nimis & variæ: & ex ipsis exurgūt multarū studiā vanitatū. Omnis enim homo praefert, quod dili- git ipse & trahuntur corda filiorū in hominū in infinitas scissiones vt non consentiant in vno vnquam, & laudant partem suam singuli, & in omnibus iis non inuenit homo opus quod ope- ratus est Deus ab initio vsque in finem.

Initium namque operum Dei est vsus rerum temporalium, finis verò fructus aeternorum. Idcirco traditus est mundus amatoribus mundi, quia quibus aeternorum bonorum dulcedo tolli- tur, eis carnales datæ sunt delectationes & mu- di gaudia exposita in desideriorum suorum malo- rum dissipatione. Inuenimus adhuc & alias di- sputationes in iudicijs hominū graues ac mul- tiplices. Accipiunt enim homines vicem Dei violenter, & iudices seculi se constituūt, & dispu- rant de mundo & operibus Dei, & de prouiden- tia eius & iudicijs, quibus vniuersum mundum disponit. Reprehendunt Deum, quod noxia facit & nemo tamen reprehendit cum legitur inimicus eius, cum sunt ipsi vniuersi inimici Dei & aduer- sarij veritatis. Multa operatur Deus circa homi- nem ab initio eius vsq; ad finem eius: & non in- uenit homo quo fiat sine hæc omnia, donec sine ipse accipiat: tunc autem intelliget & tunc inue- niet quae operatus est Deus, in eo ab initio suo

A.C. 1130.
Artifex variis mo- dis ope- ratur.
Deus non est auctor peccati.
Eccl. 3.
Quomo- do Deus stultam fe- cit sapien- tiam huius mundi.
Mundus datus est carnalib.
Homines temere de Dei prouidētia iudi- cant.

14
 A.C. 1130. vsque ad finem suum, vel in misericordia, vel in iudicio. Interim autem latent omnia.
 Er saepe Deus malos tolerat & differt poenam illorum manifestam: habet tamen omnis malicia poenam occultam, & iudicat Deus, & videtur differre iudicium, vel facta hominum non attendere. omnino ab iis qui non vident nisi ea quae foris sunt. Similiter probat Deus iustos aliquando, aduersitatibus & tribulationibus exercet, & videtur iustitia non habere praemium apud eum: & tamen nunquam caret retributione sua occulta, manifesta aliquando differtur, ut interrogentur de perseverantia conscientia hominum.
 Haec est ergo afflictio hominum disputatio eorum aduersus Deum: quia in eo quod iudicium suis humiliter subdi nolunt: non solum eos poena exterius aduersitatis & tribulationis molestia atterit: sed multo magis intus furor & impatientia murmurationis affligit.

De multiplici vanitate. Hugo super Ecclesiasten secunda homilia, ait super illud, omnia vanitas. Hug. hom. 1. in Eccle.

§. XIII.

VANITAS alia est in rebus conditis, alia in operibus humanis, alia in corporibus, alia in mentibus. Prima est mutabilitatis: secunda curiositatis, tertia mortalitatis, quarta iniquitatis. Vanitas mutabilitatis duobus modis in rebus consideratur, siue quia inanes sunt, siue quia transitoriae sunt. In illo vanae sunt, quia ostendunt quod non habent, in isto transitoriae sunt, quia non permanent in eo, quod habent. Vanitas cupiditatis in tribus constat, scilicet in concupiscentia, in oculorum concupiscentia carnis & in superbia vitae. In omnibus enim vanitas est. Propterea tam vanum est in iis, quae bona videntur, spem ponere: quam quae mala putantur formidare. Quid enim facit concupiscentiam oculorum? Fallaces rerum fucos & lubricos captat aspectus oblita sui foras funditur, ac totam se curiositati dedens circumit omnia, si qua forte noua, si qua insolita, si qua mira occurrant. Ad omnes rerum motus altera, semper praecipit, temeraria, procax instabilis, petulans, impatiens, lubrica, saepe vanas, saepe exultans: & saepe inani timore trepidans, nullam interius radicem habens: sed semper suspensa ad exteriores rerum pendens motus.

Certe omnis creatura talis est homini, qualis homo ipse est illi: ut ab iis, quae foris sunt, nec bona mens laedi possit, nec mala iuari. Igitur haec omnia nec ad malum bono, nec ad bonum malo esse possunt, nisi quantum ipse animus vel ista aspernando proficit, vel deficit peruersum amando, aut metuendo vanum. Quid prodest carnem mortuam deliciarum luxu & diuitiarum affluentia contra corruptionem tanto aduersu defendere: cum nemo sit qui possit eam a corruptione custodire? Nam si superbia vitae siue de diuitiis siue de dignitatibus gloriari velit, quid vanius esse potest? Hoc profecto diuitiae, hoc dignitates suis professoribus solum conferunt, ut quod in eis plus aliis accipere videntur, inde plus aliis onerati inueniantur: quo certe pro eis

Vanitas multiplex.
 Vanitas cupiditatis in quo consistit.

Creatura omnis talis est homini qualis est ipse illi.

acquirendis vel conseruandis plus semper vel labore atterunt vel cura affligunt. Vanitas mortalitatis est de qua psalmus ait: Filij hominum vsquequo graues corde, ut quid diligitis vanitatem & queritis mendacium? Verum vanitas est peccatum: quia ibi homo querit quietari, ubi magis inquietatur. Nam in carnis voluptate fugientem delectationem, nec cum praesens est detinere potest: nec cum praeterierit reuocare: & sic procella vanitatis fatigata cocurrit ut per idipsum quod male delectata abiit, salubriter tandem afflictata redire compellatur & saepe grauis quaedam sit lucta in animo ut dum si in infimis delectari pariter & affligi considerat, magno desiderio delecta etiam amore libertatis, si fieri possit, de se cocupiscat.

Hug. statim in prin. lib. de arra anima.

§. XV.

LOQUAR secreto animae meae (ait Hugo iste in libro de arra anima.) Sic enim nec mihi timor erit occulta querere, nec illi pudor vera respondere. Dic mihi quae anima mea, quid est quod super omnia amas & diligis? Ego scio, quod vita tua dilectio est: & scio quod sine dilectione esse non potes. Certus sum ego, quod aut horum, quae videntur aliquid amas: aut si iam postposuisti vniuersa haec aliud habes, quod praeter his omnibus diligas. Anima. Sicut amare non possum, quod nunquam vidi: sic de iis omnibus quae videntur, nihil adhuc amare potui & tamen multis iam experimentis didici fallacem esse & fugacem amorem huius seculi: quem semper vel cum perit id quod magis elegeram, perdere: vel cum aliud quod magis placeat superuenit, cogor commutare. Sic adhuc desideris incerta fluctuo, dum nec sine amore esse possum nec verum amorem inuenio.

Homo. Gaudeo saltem, quod in amore temporalium non figeris: sed doleo, quod in amore aeternorum nondum requiescis. Infelicior esses, si de exilio patriam faceres: nunc vero quia in exilio erras: ad viam reuocanda es. Si temporalia ista & visibilia idcirco amari debere existimas: quia illis quendam sui generis decorem inesse conspicaris: cur te ipsam potius non diligis, quae specie tua omnium visibilium decorem vincis? Anima: Oculus cuncta videt, se ipsum non videt: & eo lumine, quo reliqua cernimus: ipsam in qua positum est lumen, faciem non videmus. Ego igitur quia faciem meam qualis sit contemplari nequeo, facilius in ea quae foris admiranda videntur, affectum dilectionis meae extendendo praefertim quia amor nunquam solitarius esse patitur: & in hoc ipso iam quodammodo amor esse desinit, si in alterum parilitatis consortem vim dilectionis non diffundat.

Homo. Non est solitarius, cum quo est Deus nec idcirco vis delectationis extinguitur, si a rebus abiectis ac vilibus appetitus eius cohibeatur. Ille magis iniuriam sibi facit, qui vel inhonesta vel certe ea, quae amore suo digna non sunt: in societatem dilectionis admittit. Non vis habere anima amorem solitariam, noli tamen habere prostitutum, quare vnicuique electum. Amor ignis est, & ignis quidem fomentum querit, ut ardeat.

A.C. 1130.
 Vanitas est peccatum. Plat. 4. lbi. Hom. 4.

Hominis & anime colloqui.

Res huius mundi a mari non possunt.

Anima quare non se diligit.

Amanda non sunt inhonesta vel vilia.

15
 Sed caute ne id iniicias quod fumum potius aut fecerem ministra. Ea vis amore est, ut talem te esse necesse sit, quale est illud quod amas: & cui per affectum coniungeris, in ipsius similitudinem ipsa quodammodo dilectionis societate transformaris.

De animae pulchritudine. §. XVI.

QUALITER anima possit ad verum amorem incitari per multiplicem rationem. Tuam igitur anima pulchritudinem attende, & intellige qualem debeas pulchritudinem diligere. Quod si forte in aeterna illa tua visio per negligentiam obscurata est: & temetipsam ut decet & expedit contemplari non sufficis: cur saltem quid de te existimare debeas, ex iudicio alieno non perpendis? Sponsum habes [sed necesse, pulcherrimus est] sed faciem eius non vidi stitille te vidit, munera misit, arram dedit. Si speciem illius videres, non amplius de tua pulchritudine ambigeres. Scires enim quod tam pulcher, tam vnicus, in tuo aspectu captus non esset, si eum singularis decor & ultra caeteros admirandum non traheret. Quid ergo agis? Si adhuc scire non potes, qualis ille sit qui te diligit considera saltem arram quam dedit. Nobile est donum eius: quia nec magnum deiecit, ut parua daret: nec pro paruo sapiens magna dedisset: magnum igitur est, quod tibi dedit: sed maius est quod in te diligit.

Quid tibi dedit sponsus tuus? respice mundum istum. Omnis natura ad hunc finem cursum suum dirigit, ut obsequiis tuis & vilitati deseruiat tuisque oblectamentis pariter & necessitatibus secundum affluentiam indeficientem occurrat. Quis illud natura praecipit: ut sic vno consensu tibi seruiat? Beneficium accipis: & auctoritate eius non agnoscis, donum in manifesto est largitor occultus? Quicumque ergo ille est, multum tibi contulit, qui hoc totum, & tantum tibi dedit. Multum diligendus, qui tantum dare potuit: & qui tantum dare voluit, multum dilexit. Vide ergo quid agis, cum in hoc mundo amari & amare concupiscis. Totus tibi mundus subiectus est, & tu non dico totum mundum: sed nescio quid, vix aliquam mundi portiunculam in societatem tui amoris admittere non aspernaris? Certum est si haec diligis dilige ut subiecta, dilige ut arram sponsi, ut munera amici ut beneficium domini: sic tamen, ut semper memineris, quid illi debeas: nec ista pro illo, nec ista cum illo, sed ista propter illum, & per ista illum & supra ista illum diligas.

Caue o anima ne (quod absit) non sponsa, sed meretrix dicaris, si munera dantis, plus quam amantis affectum diligis. Maiorem caritati eius iniuriam facis, si & dona illius accipis, & tamen vicissitudinem dilectionis non rependis. Aut si potes, dona illius respice, vel si dona illius respicere non potes, vicissitudinem dilectionis respice. Dilige illum, dilige te propter illum, dilige dona illius propter illum, dilige illum ut fruaris illo, dilige te ut diligaris ab illo, dilige in donis illius quod data sunt ab illo. Illum tibi & te illi. Dilige dona illius ab illo tibi propter te data. Haec pura & casta dilectio est.

Anima respondet. Cogor rationibus tuis illum super omnia diligere: a quo me video omnia in pignus dilectionis accepisse. Ecce igitur ego vnicuique electum & vnicuique dilectum diligo. Sed hanc huius dilectionis meae iniuriam patior: quod solum diligens sola non amor. Nam hanc dilectionis arram, quam mihi obiciis non dicam cum bestialibus: sed cum ipsis bestiis communem accepi. Quid enim mihi lux solis amplius confert quam reptilibus & vermibus terere? Omnia similiter viuunt & spirant, idem pastus, idem potus omnium. Homo. Tria sunt, in quibus id quod mouet inuenias. Discerne, quae dona a sponso tuo accepisti: alia enim communiter, alia specialiter, alia singulariter tibi data sunt. Communiter, quae omnibus propter te tecum seruiunt. Specialiter, quae multis, nec tamen omnibus propter te tecum concessae sunt. Singulariter quae tibi soli sunt data. Quid igitur? Nunquid ideo te minus diligit, quia tecum quaedam dona sua simul omnibus concessit? Nunquid felicior te fecisset, si tibi soli mundum dedisset? Vbi igitur illa grata & vtilis societas humanae concupiscentiae? vbi solatia? vbi oblectamenta quibus nunc fruieris? Vide igitur, quia & in hoc multum tibi contulit: quod haec ad solamen tuum tecum creauit.

Si mundus iste, & haec tibi omnia seruiunt, quomodo etiam omnia ad obsequium tuum creata non sunt? Nunquid pater familias panem suum solus comedit, poculum suum bibit, vestimentis suis induitur? totum tamen non immerito eius dicitur, quicquid habent ij qui per dilectionem vel per subiectionem ei famulantur. Siue igitur illa, quae tibi seruiunt: siue illa, quae seruientibus necessaria sunt: omnia tibi data sunt: omnia tibi obsequia impendunt. Nec conturbare debes quod in vtu rerum temporalium eadem bonis & malis est participatio. Nec ideo si militer eos a Deo amari existimes: quia his omnibus tecum similiter communicare vides. Nam sicut bestiae non propter se, sed propter hominum creatae sunt: ita mali homines non propter se, sed propter bonos viuunt: ut societas illorum, bonorum vitam exerceat: quos & felicitate sua admonent potiora his, & quae mali communicare non possunt bona querere: & iniquitate sua cogunt arctius amare virtutem. Postremo, ut dum illos diuina gratia destituit os vident per quaelibet abrupta vitiorum ruere: discant quantas pro salute debeant creatori gratias ferre. Similiter ergo bonis ac malis ista concedi debuerunt, quia aliter boni potiora sibi seruari non crederent, nisi ista tam malis quam bonis communia esse viderent.

Nunc restat, ut consideres vtrum ne idcirco de singulari amore sponsi tui gloriari non possis, quod ab eo non sine societate bonorum diligeris. Dixi societatem hominum dono creatoris tibi esse concessam, ut inde solamen viuendi capias: ne quadam solitaria & inerti vita destituta contabescas. Sicut igitur vita malorum tibi est exercitium, sic solamen est vita bonorum: qui certe tales sunt, quos nec felicitatis tuae participes, nec amoris aspernari debes habere consortes. Nam si verum bonos diligis, quicquid illis beneficij impenditur: inde caritas, quae in te est: non quasi de alieno: sed quasi de proprio gratulatur. uir.

A.C. 1130.

Anima concupiscitur, quod solum amans sola non ametur.

Deus ita est diligendus, ac si singulariter omnia dedisset.

Omnia creata sunt propter singulos.

Mali bonorum causa creata sunt.

Quare bonis & malis eadem hic sunt bona communia.

Quare plus debemus diligere Deum: quia bonis sua dona communica.

A.C. 1130.

Licet igitur beatum esset isto amore vel solam peffru: multo beatus est in ipso cum multorum bonorum congratulatione delectari: quia cum in eos etiam, qui comparticipant affectus dilectionis expaditur: caritatis gaudium & suauitatis ampliatur. Spirituales namque amor tunc melius cuique sit singularis, quando omnibus est communis, nec participatione plurium minuitur, cuius fructus vnus, & idem totus in singulis reperitur. Nihil enim priuilegio singularis amoris tui societas bonorum praeribit: quia sponfus tuus in omnibus diligit te: quos diligit propter te: ac per hoc singulariter diligit te: quia nihil diligit sine te.

Deus diligit singulos in omnibus.

Non autem timeas animu illius in amorem plurium quasi per affectu distrahi, & idcirco minorem esse ad singulos, quod partitus quodam modo & diuisus videatur in cunctos. Singulis adest, quasi omnibus, quia nec alium nec maiorem dilectionis affectum singulis impenderet: si abque cunctorum participatione singulos amat. Ergo omnes vnum vnice diligant, vt omnes ab vno vnice diligantur: que nec alius praeter vnum vnice ab omnibus diligendus est: nec alius praeter vnum omnes diligere potest vnice. Omnes autem in vno se quasi vnum diligant, vt vnus dilectione vnum fiant.

Amor Dei in omnibus bonis, quibus.

Iste amor vnicus est, non tamen priuatus: solus, nec tamen solitarius, participatus, nec diuisus: communis & singularis, cunctorum singularis & singularum totus: nec participatione de crecens, nec vsu deficiens, nec tempore veterat ces, antiquus & nouus, affectu desiderabilis, experientia dulcis, fructu aternus: iucunditate plenus, reficiens & fatiens: nec vnquam fastidium, generans. O anima mea in hoc quoque prouidit tibi optimus amator tuus: ne nihil esset in quo singulariter de ipso gloriari possis. In omnibus iis diligit te, quae vel communiter tecum omnibus, vel specialiter quibusdam, vel singulariter tibi soli tribuit. Cum omnibus rursum dilexit te quibus te participatione doni sui sociavit. Prae iis omnibus dilexit te, quibus te singularis gratiae dono praetulit. In omni creatura dilecta es, cum omnibus bonis dilecta es [pra omnibus malis dilecta es, & iis etiam bonis qui minus te acceperunt.] Nolo vt parui aestimes, vel in tantis vel cum talibus te esse dilectam: vbi & bonos omnes habeas socios: malos vero vt quae condita sunt vniuersa, subiectos.

Deus in omnibus & cum omnibus & pra omnibus animam diligit.

Beneficiu creationis.

Primum cogita quod aliquando non fueris, & vt esse inciperes, hoc eius dono acceperis: qui vtique, si nihil amplius dedisset: pro eo tamen ipse a nobis laudandus & diligendus esset. Nunc autem amplius dedit, dedit enim nobis & esse & pulchrum esse, & viuere vt praecellamus & iis quae non sunt per essentiam, & iis quae inordinata & in composita sunt per formam: & quae inanimata per vitam. Magno debito obligata es anima mea, multum accepisti, & nihil a te habuisti, & pro omnibus non habes quod retribuas: nisi tantum vt diligas. Nam quod per dilectionem datum est: nec melius, nec decenarius quam per dilectionem rependi potest. Nec ideo plus diligit te quoniam plus diligendum inuenit in te viuere, sed quia gratuito plus dilexit te talem fecit te, vt iam nunc merito plus diligit te. Post esse, post pulchru esse: post viuere

Beneficiu vitae functionis & rationis virtutis.

datu est sentire datum est & discernere: sensibus foris, decorauit, intus sapientia illustrauit: sensus dans quasi exteriorem ornatum, sapientiam quasi interiorem habitum: sensus quasi quaedam gemmas fulgentes appendens exterius: sapientiam, quasi naturali pulchritudine faciem vultus tui decorans intus. Talem omnino esse decebat, quae ad caelestis regis thalamum introducenda fuerat. Multum gloriari poterat, & multum custodiri debueras, ne tale donum perderes, & tantum decoru corrumperes: ne eo amisso vel imminuto amplius misera fieres, quam eo non accepto vel non perfecto misera fuisses: ne te cum damno amissa pulchritudinis simul torqueret confusio feciditatis.

A.C. 1130.

Anima Deum optime fecim tuu deservit.

Beneficiu redemptio n.s.

Sed vide quid fecisti anima mea dereliquisti sponsum tuum: & cum alienis prostituisti amorem tuum. Fecidisti pulchritudinem tuam, distulisti ornatum tuum, obliu es sponfi tui, & pro tantis beneficiis condignas grates non egisti. Vt autem te releuaret illuc, vnde cecideras ipse descendere dignatus est, vbi iacebas: & vt iuste tibi redderetur, quod perdidderas: ipse dignatus est pie pari, quod tolerabas. Descendit ergo, suscepit, sustinuit, vicit, reitaurauit. Descendit ad mortalem, suscepit mortalitatem, sustinuit passionem, vicit mortem, reitaurauit hominem: cogita quantum diligit te, qui tanta dignatus est facere propter te. Olim cum non esses, dilexit te, vt conderet, postea cum foeda esses dilexit te, vt pulchram faceret. Et vt ostenderet tibi quantum te diligeret: non nisi moriendo a morte te liberare voluit. Nunc autem tui seruata caritate te diligit: ac si semper cum eo perstitisses: nec exprobrat tibi reatum: nec improperat beneficium. Et si vis deinceps cum eo perseuerare fideliter, ipsumque vt deest amare, ac tuum illi amorem incontaminatum conseruare volueris: maiora se prioribus daturu promittit.

Anima. Iam quodammodo incipio amare culpam meam: ad quam diluendam dum ille caritate trahitur, [ipsa quoque eius caritas mihi desideranti, & totis cum praecordiis concupiscentia peritur.] Mortuus est pro me innocens, nihil quod in me amaret inueniens. Quid ergo domine dilexisti in me, & tantum dilexisti vt morereris pro me: Quia tale in me inuenisti: pro quo tanta & tam dura sustinere voluisti? Ampli mihi vilis esse no debeo, quae tantu placui Deo, vt mori eligeret pro me, ne perderet me.

Anima res non est vili. Beneficiu electionis.

Homo. Et quid si cogitare ceperis, quot & quales in comparatione tua abiecti sunt, qui hanc quae tibi data est gratiam consequi non potuerunt? Elegit ergo te & praeelegit, sponfus tuus elegit te in omnibus, & assumpsit te ex omnibus, & amauit te pra omnibus. Anima. Multum fateor collatum est mihi: sed quae te, si vt asseris ego iam assumpta sum, quod adhuc differo: quonia ad amplexus sponfi nondum veni re possum. Homo. Nescis quam foeda prius fuisti, quam polluta, quam discissa & dissipata: & quomodo tam cito in illum castitatis thalamu introduci expetis, nisi saltem prius cura aliqua & studio exulta [ad pristinum decorem repareris. Cum autem preparata & decenter ornata fueris tunc in illum caelestis sponfi thalamum introibis.] pudebit tuae praecae turpitudinis cum nihil turpe, nihil pudore dignum habebis. Nunquid

A.C. 1130.

Ecclesia trichinum propter tres ordines fidelium. Sacramenta baptismi, Charisma & Eucharistia. Christi praesentia in Eucharistia.

Quomodo siue magna siue parua faciamus Deum laudare debeamus.

Plalisy.

Beneficia homini peculiarit.

Amor Dei singularis.

Nunquid audisti quod rex Assuerus fecit, quando Vasta te reginam propter insolentiam illius repudiavit? Vide quam multae electae sunt, vt vna eligeretur, illa scilicet quae oculis regis formosior & ornatioer ceteris videretur. ministri regis multas elegerunt ad culum: rex ipse vna elegit ad thalamum. Posuit te sponfus tuus in triclinio, vbi mulieres ornantur. Caue ergo ne ad excolendam temetipsam negligens sis.

Ecclesia triclinium dicitur, propter tres ordines fidelium. Etiam hoc ad dilectionem pertinere scias: quod habes vnde te ornare possis: quae vtique ex te nihil habes: nisi ab illo acciperis. Primum est fons baptismi in quo sordes criminum praeteritorum abluis, deinde chrisma & oleum, in cuius vnctione legitime perfusa ad mensam venis, & ibi percipis alimentu corporis & sanguinis Christi: quo interius saginata atque refecta noxia illam praeteritorum icuuiorum maciem depellis. Deinde vestimenta bonorum operum induis. Ad vltimum sequuntur aromata virtutum, quarum odor suauis spirans, omnem illum antiquarum sordium fetorem fugat. Datur etiam tibi speculum, sancta scriptura: vt ibi videas faciem tuam, ne quid minus, neque aliter quam debeat, habeat compositio ornatus tui. Vide, quam pia dispensatione tibi vbique concurrunt. Non habuisti, & datum est tibi, perdidisti, & reitauratum est tibi.

Nunquid tibi gratia bene operandi nulla data est: Si magna opera facis, misericorditer sublimaris: si no facis magna opera fortassis salubriter humilioris. Melius noluit ille, quid tibi expedit quam tu, & ob hoc si vis de illo bene sentire: totum quod ab illo tibi fit, bene fieri intellige. Forte gratiam virtutis non habes, sed dum vitorum impulsu concuteris, melius in humilitate solidaris. Suauis redoler Deo humilitas infirma quam virtus elata. Nihil ergo dispositioni illius praedicare audeas, sed semper cum timore & reuerentia ora eum, vt quomodo ipse nouit, tibi subueniat: si qua adhuc mala in te permanerunt, pie diluat: si qua inchoata sunt bona, benignè perficiat: & ea te qua ipse voluerit via, ad se perducatur.

Confessio animae. ibid.

§. XVII.

DI C E D O vitam meam & lumen oculorum morum, quid retribuam tibi pro omnibus quae retribuisti mihi? Vis vt diligam te & quomodo? Tu dedisti mihi domine sensum, vt te cognosca, vt praeceteris multis de tuis secretis reuelata intelligam: alios coetaneos meos in te nebris ignorantiae dereliquisti: & mihi pra illis lumen sapientiae infudisti. Tu dedisti mihi sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, linguam disertam, sermonu gratu, doctrinam suauibilem, efficaciam in opere, gratiam in conuersatione, prouectum in studiis, effectum in ceptis, solamen in aduersis, cautelam in prosperis: & quocumque veritam me, vbique gratia tua & premia praecessit me: & sepe cum mihi co sumptus videbar, subito liberasti me: quando erabam, reduxisti me: quando ignorabam docuisti me: quando peccabam, corripuisti me: quado contristabar, consolatus es me, quando desperaba

cofortasti me: quado cecidi, erexisti me: quando steti, tenuisti me: quado iui, duxisti me: quado veni, suscepisti me. Haec omnia mihi fecisti domine Deus meus, & multa alia, de quibus mihi dulce erit semper cogitare, semper loqui, semper gratias agere vt te laudem & amem.

A.C. 1130.

Ecce habes anima mea arram tuam: & in arrua cognoscis sponsum tuum, serua te illi intacta, serua impoluta. Anima. Verè fateor merito a mor iste singularis dicitur: qui cum in multos diffundatur: ita tamè vnice singulos amplexatur. Verè pulchrum & mirificum bonu, quod comunè est omnium, & totum singulorum: cunctis praesidens, singulos implens: vbique praesens omnium curam agens: & tamen singulis quasi omnibus prouidens. Sic certè mihi videtur, cum eius miferationes circa me attèdo: quod (si fas est dicere) quodammodo nihil aliud agat Deus: nisi vt me salutari prouideat: & ita totum ad custodia meam occupatum video, quasi omnium oblitus sit: & mihi soli vacare velit: semper se praesentem exhibet, semper paratum se offert. Quocumque me verterò, non me deserit: vbicumque fuero, non recedit, quicquid egero, pariter adfuit. Hoc igitur considerans, timore pariter ingenti & pudore cofundor: quod illu, cui tam vehementer placere cupio, vbique mihi praesentem & omnia occulta videntem intueor.

Detestatur anima se ipsam.

O qua multa sunt in me, de quibus coram oculis eius erubesco: & pro quibus iam magis illi displicere timeo: qua pro iis quae in me laudanda sunt, si qua sunt, posse in me placere confido. O macula veteres, o macula foeda & turpes: quid ta diu haeritis: abite & discedite: & ne praesumatis amplius oculos dilecti mei offendere. Nolite fallere vosmetipsos, no semper mecu ipso adiuuante manebitis: quauis me adhuc pigritante exterminari non potuistis. Profus abominor turpitudinè vestra. Iamque deinceps etiam si possem non videri, nollem tamen a vobis infici: quanto magis nunc, quia palam ipsi sum, & quia plus certè me contristat eius offensio, qua mea etiam turpitudine. Recedite ergo, in vanu mihi adhaeritis amplius, quia & mecum manentes meae non estis: alienat etiam a forte mea vos iudico. Habeo aliud exemplar, cui coformari cupio & ad illud iugiter respicio: ac quantum possum magis ac semper magis exinde similitudinè traho. Ex quo etiam didici, quod vos exterminare debeo: & qualiter hoc faciam agnosco.

Homo. Dixisti dilectionem singularem pariter & comunem esse non posse: sed inde co probata est amplius mirabilis, quod demonstrata est comunis & singularis. Ad extremu modu dubitare ceppisti an in hac deformitate tua quam (licet inuita) pateris, ab illo posses diligi. Sed si te tunc diligere dignatus est: quando tota turpis & nihil decoris habens fuisti: quanto magis nunc diligit te, quando decorari & pristinam turpitudinem iam deponere ceppisti: & quauis quaedam adhuc in te videat, quae sibi non placent, diligit tamen hoc ipsum, quod tu quoque in temetipsa iam odire ceppisti, quae illi displicent. Non enim ta statu qua propositu respicit: nec quid sis, sed quid velis esse attèdit: si tamen in quantum potes satagis, vt quod esse non ceppisti, esse merearis.

Deus non tam statum quam propositum respicit: signa praesentis Dei in anima.

Anima. Quid est illud dulce, quod in eius recordatione aliquando me tangere solet & tam Tertia pars hist. Ant. b 3

A.C. 1130. vehementer atq; suauiter afficere, vt iā tota quodāmodo à memetipsa abalienari, & nescio quo abstracti incipiā? Exhilaratur cōscientia, in oblivionem venit omnis prateritorum malorū memoria, cor illuminatur, desideria iucundantur: nāq; alibi nescio vbi me esse video, & quasi quibuldam amplexib. amoris intus teneor, & nescio quid illud sit, & tamen illud semper retinere, & nunquam perdere toto annisu laboro. Lucetatur quodāmodo delectabiliter animas, ne recedat, quod semper amplecti desiderat, & quasi in illo omnium desideriorū finē inuenit: summeq; & inefabiliter exultat, nihil amplius quarens, semper sic esse volēs. Nūquid ille est dilect' meus? quēso dic mihi, vt scia si ille est, vt si denuo ad me veniet, obsecrē eū, ne recedat, sed semper permaneat.

Cur Deus suae gratiae cōsolationem ante mo iasua dat. Homo. Verē ille est dilect' tuus, q. visitat te: sed venit inuisibilis, venit occultus, vt tēgat te, non vt videatur à te. Venit nō vt totū infundat se, sed vt gustandū praebeat se, nō vt impleat desideriu, sed vt trahat affectū. Primitias quasda porrigit suae dilectionis, non plenitudinē exhibet perfectae facietatis. Et hoc est, quod maximē ad arram desponsationis tuę pertinet q. ille qui in futuro se tibi videndū & perpetuō possidendū dabit: nunc aliquādo vt quādam dulcis sit agnoscas, ideo se tibi ad gustandum praeber: simul etiā vt intererim de absentia eius consoleris, quādo eius visitatione ne deficias incessanter reficeris. Hęc de scriptis magistri Hugonis dicta sufficiant.

De Hugone Corbeiensis qui de Folietto dictus est. Vin. lib. 27. cap. 18. Trith. in lib. de script. Eccl.

CAPVT II.

Episcopi nimis sum pteofas domos construunt. 11. 2. cap. 4. VIT & alius Hugo, qui dicitur Hugo de Folietto, qui S. Petri Corbeien- sis asseritur fuisse canonicus, vt refert Vincentius spec. hist. lib. 28. c. 18. sed quo tēpore fuerit, non exprimit. Hic edit librum, * qui intitulatur de claustrō animae, multum notabilem, ex quo hic ponūtur aliqua excerpta. Ex libro primo de claustrō animae inquit, Episcopi nostri hodie domos non impares Ecclesiis magnitudine construunt pictos delectantur habere thalamos, vestiūtur ibi imagines pretiosis colorū indumentis pauper autem sine vestibus incedit & vacuo vētre clamat ad ostiū. O mira declaratio! Troianos gestat paries pictos purpura & auro vestitos: & Christianis negatū veteres panni. Hec tōri clypeus datur auro splendens, pauperi verō ad ianuam clamantū nō porrigitur panis. Et (vt verum fatear) spoliantur pauperes saepe, vt vestiuntur lapides. Et infra. A direbōnum diligēter, & velle fieri, magnā pars est honitatis.

Ibidem. Dæmonis ad religiofos tentamenta. c. 2. Physicā pro medi cinæ lectione illa faculo nomen trisum. At diabolus per quosdā de exercitu suo claustralibus minatur, vt eos terreat: per alios blandit vt decipiat, per alios promittit, vt peruerat, per alios insidiatur, vt rapiat. Physicam docet, de consolationibus loquitur, infirmitates di-

a. Liber de claustrō, & separatim & cum reliquis Hugonis Parisiensis operibus Parisius editus sub nomine Hugonis de S. victore prodit. Quamquam Trithemius Vincentium & D. Anon. secutus auctorem huius libri hunc Hugonem Corbeiensem faciat.

uerfas si teneatur religio generari p̄dicat. Sed quare hoc? non vt mederi velit, sed vt occidere possit. Videt ex subtractione cibori luxuriae vires minui posse, & ideo non tardat minari aegritudinem: timet etiā perire & somnolentiam destrui: & ideo laboris intolerantia & protensa vigiliarum spatia praeferit; abstinentiam & ieiuniū damnat, & per ista naturam carnis defecere adstruit, & tamen vitium superfluitatis tacet, per quam natura suffocatur.

Sunt autem quatuor diuersitates rerum, quarum omni homini fugienda sunt, maximē renuntia- tibus huic seculo habenda despectui. Confert enim pulchritudo delectationem, ornatus affectum, locus opportunitatem diuitiae effectum. Audiunt igitur hęc vt sibi caueant, qui loculos portant, qui mundinas & fora propter necessitatem fratru frequentant qui seculariū domos & curias perlustrant. Deuitēt solarium Bersabeę, biniū Tamar, thalamum Ammon filij Dauid. Deuitent personas infames, suspecta hospitia: munuscula dare & accipere: pecuniam plurimam congregare, ne in ipsa laqueus lateat, in quo cum alio pereant. Pudicus oculus ianitor est cordis: quicquid indecens nouerit esse excludit: impudicus verō quarens quod placet vbi- que discurret.

Solent homines tribus generibus armorum vri, telis videlicet, hasta & gladio. Immisit vxor Domini sui oculos suos in Ioseph. Hęc sunt impudicitie tela quib. vulneratur longē positi, telis pudicitiam oculorum opposuit. Vibratio hasta blandientis videlicet sermo adulterę: huic opponitur cordis munditia: venenata enim colloquia non recipit mundi cordis puritas: Gladius quo configitur eo minus est mollis adulterę tactus: huic resistit per cordis munditia. Respuit enim adulterę tactū, impit fimbriā, ne serpetet cōtagiū. His igitur modis docet nos Ioseph, ne per pulchritudinem mulierū ad delectationē trahamur.

Vestium verō ornatum & affectum, qui inde subministratur, vilis habitus amor exterminat. Nemo enim, qui verē habet proprii habitus cō- temptum alieno delectatur ornatu. Sed & loci opportunitatem, ne tentationi sit congrua clau- stri assiduitas excludit: qui enim discurrunt per alienas domos, qui societate secularium gaudent, qui fori spectacula sequuntur, qui non ad necessitatem communem, sed ad propriam voluntatem sunt parati, qui causas itineris sui non habent, sed fingunt: tales, sicut sunt faciles ad discurrendum, ita forsitan prouisi sunt ad ea, quae loci oppōrtunitas subministrat.

De securitate claustrī & periculis seculi idem.

§. I. SECVRA est claustrī assiduitas, quam cura rei familiaris non turbat, quam non sollicit accessus hominum. Ibi inter fratres alterius ad alterum habetur diligens custodia, ibi praelatorum subiectis discretā prouidet solertia, ibi silentium confabulationibus auster locum, extinguit iram: ibi disciplina ceteros motus corporis seruire cogit munditię: & sic omnis opportunitas, quae est ad malum, per claustrī assiduitatem excluditur. Per paupertatem verō voluntariam pecuniae

Quatuor rerum diuersitates religiofos fugienda. cap. 2.

2. Reg. 11. Gen. 38. 2. Reg. 13.

Pudicus oculus ianitor est cordis

Gene. 39. Ioseph pudicit. & exemplum.

vestium vilis ad quid p̄lit.

Claustrī securitas.

A.C. 1120. Quomodo promittit diabolo. Quis vt peruerat. c. 5. Quid promittat prudentia mūdi hominibus ipsis. pecuniae affectus exturpatur. Contingit quandoque vt qui minus terri nequeunt, nec blandimentis acquiescant, promissis citius fleantur muneribus. Prudentia ipsa mundi est, quae promittit, vt peruerat scilicet diuitias & honores: alterum cupiditatis est, alterum superbia. Promittit, sed nihil dat. Et si quādo recipiunt homines quod promittit non datur illud, sed emitur. Raptoribus promittit agricolae substantiam, oues viduae, pupilli agros. Fecneratori vicini sui domum, amplitudinem possessionis. Militibus promittit inter enses lucra, inter telorum grandinem, sub spe carceris, sub mortis periculo. Negorioribus vltra mare promittit lucrum: ibi naufragij timor, ibi vento cōmendantur opes & animae: in vtroq; periculum in vtroque difficilis acquirendi modus. Claustralibus verō vagandi licentiam, quā rigor claustrī abstulerat repromittit, fabulosas confessiones otiosorum, platearū applausus, fori spectacula, ciborum affluentiam, vestis molliem, & (vt cuncta cōpleā) libertatem faciēdi quod placeat.

Vltimō loco de superbia, quae insidiatur, vt rapiat, est agendū. Hęc est, quae saeculares possidet & retinet nouiter conuersos, vexat & reuocat: iustos verō tentat & illudit. In saecularibus apparet, in nouiter cōuersis notatur, in religiosis quoque lateat. Elephantis natura talis esse dicitur, vt ossa illius iuncturis careat, & ideo fletere membra sua nequeat, sed semper stat. Membra superbiae inflexibilia sunt: cum enim superbus loquitur, si imponas ei silentium non acquiescit: si aliquid operatur & contradicis, non cessat, & sic eius membra flekti nequeunt. Sed qui sic stat, male stat. Ad propriam voluntatem quasi ad arborem, latus inclinat superbus, vt quietem recipiat. Quod enim per dispositionem propriae voluntatis agimus, hoc quieto suscipimus animo. Si autem aliter ordinatur, pro labore reputatur. Succidatur igitur arbor propriae voluntatis vt cadat, & occidatur bestia superbia. Sed cauendum nobis est ne cadens opprimat aliquem. Sic igitur nouiter conuersis insidiatur superbia.

Superbia vitium quā late patet. cap. 7.

Elephantis comparatur, superbia.

Propria voluntas est quasi arbor ad quam inclinat superbia.

Religionis commendatio. c. 8.

§. II.

AVDIANT saeculares quos delectatio temporalium retinet, qui religionis horrent habitum: quā suauis verē sit religionis cohabitatio. Abundans enim est pauperi, mediocri sufficiens, tolerabilis diuiti, infirmis larga, delicatis compatiens, fortioribus moderata, paenitentibus misericors, peruersis seuera, bonis optima. Hęc sunt nouem religionis beneficia.

Quidam rebus temporalibus egent, sed inuiti: & hac vocati solet egestas. Egent enim rebus, & egent bona voluntate, quā ditius nihil esse potest. Quidā de saeculo veniunt, vt in ecclesia possint honorari, qui in sua domo non nisi contemptibiles esse poterunt. Qui si forte ecclesiam, in qua paupertas amatur, intrauerint: intolerabilem dicūt illius loci consuetudinem nimā praelatorum seueritatem prætēdūt: aliqua de fratribus opponunt sibi quae cum pati nolint dicūt quōd possunt, & hoc totū callidē machinatē vt ad ditiores valeant transire ecclesiam, qua-

A si humiliter rogant à vinculo professionis absolui, miscentes blandis aspera. Minantur enim scandalū, si malē discesserint, & iurant se in alia ecclesia quietē mentis esse posse: in sua nunquā. Respondent abbati suo libera fronte, accusant fratres quosdam criminosos, quosdam per ironiam iustos vocant. Quos verō iustos negare nō possunt inuidentes bono nimium iustos appellant. Erubescunt genus suū, proprio nomine nolunt appellari. Amant enim nomina dignitatum. Si vocentur abbates, si priores, si praepositi: aridet oculus, hilarescit facies, & sic nunciatur animus, quod optet. Huiusmodi pauperibus non promittit Christus regnum, sed infernum.

Sunt alij qui ex paupertate veniūt: quib' si dentur necessaria ceputant esse superflua humilitate sua. Otium vnius diei sacrilegium esse putant: saturari vilibus cibis arbitrantur vitium. Nulli aequales esse ex debito, cunctis seruire se existimant, aliquantulum bonas vestes erubescunt habere, & si condiderit humilitatem discretio, vt licitis licitum esse dubitarent. Tales sequuntur Christum pauperem itinere recto: quia pauperes pauperem, humiles humilem sequuntur: his dantur temporalia ad necessitatem, & promittuntur ad aeternitatem caelestia.

Mediocris religio sufficere debet, quia necessaria praeber, dat satis, dar gratis: mediocritas est via media, quae ducit ad ciuitatem summi regis: à dextris verō & sinistris sunt egestas & diuitia, in vna angustantur per egestatem, in alia errant per superbiam. In pretiosa enim veste est superbia: in pannositate verō aliena rei concupiscentia.

Tolerabilis est diuiti religio. Iugum enim meum (inquit) suauis est. Taurorum ceruices humiliter onus, quod trahitur: superbia carnis quae quasi ex adipē p̄cedit domat. Sed dicit aliquis, vita Christi est opprobria parti nihil possidere, affligere corpus, mori pro pximo, sed cui est hoc onus leue: audi aut cui, cupio (inquit Paulus) dissolui, & esse cum Christo. Mira res hęc abhorret quotidie saeculares, & hęc quotidie patiuntur. Timet opprobria pati pro Christo, pro mundo autē patiuntur opprobria sempiterna, mori pro Christo pertimescunt, & pro temporali lucro quotidie moriuntur. Nonne leue est mori pro proximo, & esse cum Christo? Spes muneris Jaborem oneris iminuit. Verē onus leue vita Christi, quia nec multa portat, nec diu. Religio non acquirat cum cupiditate, nō possidet cū amore: non dolet, si amiserit. Iugū autem diaboli grauat & opprimit. Multa enim patitur diuitum superbia. Nouimus diuitum mensas, nouerunt & aliqui vestrum: proteruitas. ibidē acquirat sibi locum nō simplicitas. Quibusdam ibi datur cibus sine potu, & ecuerso: multi etiam iciuni surgunt à mensa & tamen læti vrbānitate quadam famem suam consolantur. Mensa verō religionis est ordinata, sufficiens, non superflua, nullus ibi amittit locum cum rubore: quia omnia disponit humilitas. Ieiunāt milites, vt aliena rapiant, scholares vt subtiliores fiant, & nolūt ieiunare, vt audiant. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, Dicit Christus, & ego reficiā vos: & dicit homo deficiā. Cui credat? Cre do quā qui potuit hominē facere possit & reficere. Labor diuitū grādis: leuior est labor claustrī &

A.C. 1122. Pauperes in religio ne ptant.

Optimi pauperes in religio ne qui.

Mediocris quomodo religio sufficiat. cap. 10.

Religio diuiti tolerabilis. ca. 11. Matth. 11.

Phillip. 1.

Religio o- nus leue.

Mundi o- nus impor- tabile.

Matth. 11.

A.C. 112. Tutius est claustrum quam castrum.

amen timetur. Leuius est enim pondus tunicae, quam loricae, tutius est claustrum quam castrum, tutius est abbatis obedientia, quam regis iussio, haec inter gladios mitti, illa periculum vitat: laborant multi, sed non prodest eis. Tolerabilis est labor claustrum: quia mediocritas laborem temperat, nec aufert diuiti nisi superflua, religio quod nocet, aufert, quod necesse est, ministrat.

Religio quomodo larga infirmis. cap. 12.

§. III.

QVIDAM enim sunt qui infirmantur ex senio, alij verò ex membrorum læsione: alij ex infirmitate ad tempus recedente, alij continuo languore. Sunt autem aliqui quorum senectus est garrula, iracunda, plena prouerbis, & fabulis vacans: & licet oculus eorum cæciet, licet manus tremebunda cesset ab opere, licet officium suum pes ignoret, licet totus corpore & animo curuus incedat: tamen cor & lingua non senescunt. Hi sunt, qui gloriantur se fuisse diuites, bella principum secularium, non pacem sanctorum recitant, ad causas vocari volunt, quia præterita nouerunt. Tales accusarent Susannam si velles, & laudarent Iezabel.

Sunt & alij, qui cum terram non videant oculis caelum mente considerant qui licet offendat pedibus, licet corpore nutent, non offendunt tamen lingua, nec nutant animo, tacent noxia, quod instruit narrant, hominem interiori labori supponunt, cum non possint exteriori, instat orationi, cogitant omnes annos suos in amaritudine anime sue, & ideo renouabitur, ut aqua iuuentus eorum. Illorum verò, qui membrorum læsione siue molestiam corporis, siue aegritudinem patiuntur: quidam aegrescentes consulunt medicum, si statim non conualescat irascuntur infirmitatis. Dolorem capitis non patiuntur benignè, & quomodo pro proximo capitis abscessione paterentur? Fagellum timent: & quomodo tormenta sustinent? Sunt alij qui non feruiunt carni, sed volunt ut feruiat caro spiritui: qui non querunt medicum nisi Christum, clamantes tantum. Sana me dñe & sanabor. Soli portant infirmitatem suam, quia non inquietant aliquem querimoniis.

1f. 28. Psal. 102.

Vic. 17.

Quatuor de quibus infirmi conueruntur.

Boni infirmi in religione totum officium religionis implent.

Quatuor sunt unde conueruntur infirmi. scilicet de infirmitate, de medicina, de cibo, de ordine. De infirmitate ideo conueruntur, quia pondus infirmitatis portat inuiti: alij verò eo quod labori fratrum interesse nequeant. De medicina verò, quod non subueniatur eis, ut dicunt fraterna caritate, alij quod dispendium patitur ecclesia pro salute eorum. De cibo autem, quod non sufficienter, vel quomodo, vel quando volunt ministratur eis: alij verò dolent quod delicata comedant, nihil operantes quod aliquis eis feruiat, & ipsi nulli. De ordine autem quidam conueruntur, imputantes grauitati ordinis infirmitatis suae causam: & sic quod benè egerunt, malè perdunt, alij quia à conuentu fratrum separati delicatius tractentur. Si autem à lectulo fratrum in choro psallentium voces audierint, psalmos illos ruminant, qui claustrum quiescunt, benignè ferunt, felices esse putant, nihil de ordine implere se fatentur, sed (nisi fallor) implent totum, infirmitatis claustrum coarctantur, disciplinantur anxietatum virgis & spinis dolorum, ieiunant, vigilat, laborant

rant, quia cibum, somnum, & quietem, infirmitas negat, & tamen si paretur lectulus suauior si cogantur sine caligine dormire, quasi aliquid criminale fecerint, in huiusmodi timet vitam finire. Quomodo est infirmis larga religio, ut si denatur aliis necessaria, infirmis plura & delicatiora, quarantur plura ut ex multis aliquid placeat delicatiora cum gustauerint, reficiantur ex aliquo.

Religio est delicatis compatiens. c. 13.

§. IIII.

QVOD religio est compatiens delicatis: idem Hugo. Quatuor sunt delicatiorum species, voluntate, usu, genere, natura. Voluntate delicati sunt qui cum grossioribus cibis uti possunt, nolunt: sed exquisita & diuersa fercula querentes, respiciunt ventri, & petenti obediunt. Respondet huic & ego, quoniam si clamauit, non virga, sed pane compecco, mihi soli quandoque fercula plura parantur, & competenti fratribus vnum dabo, multis vnum, & vni plura? Vt verò delicati sunt qui cum esset in saeculo, seruiebant ventri, in ecclesia verò positi usum soliti cibi mutare nolunt, infirmitatem timent corporis, & animam suam inferunt mortem. Impossibilitatis suae usum vitae præcedentis fore causam testantur. Sed ut dici solet malus usus abolendus est. Genere delicati sunt filij nobilium, qui sicut fuerunt in saeculo nobiliores dignitate generis: ita in conuentu fratrum sunt nobiliores processu bonae operationis. Iactant se non esse delicatos, humiles sunt verbo, vestitu, & opere: nec de parentum suorum dignitate gloriantur: sed occultant causas superbiae, ne spes eorum labatur in vitium: natura verò delicati sunt, quorum complexio talis est, ut pondus laboris, ieiunij, & vigiliarum ferre non valeant, qui etiam cibos exquisitos fastidiunt, qui sibi sunt oneri, qui calore solis dissoluti cito lassantur & frigore statim torpescunt. Tales etiam de populo quosdam natura placuit. Omnibus his compatiens est religio.

Delicatosum quatuor genera.

Compassio tribus modis ut.

Est autem vera & falsa compassio, vtraque tamen tribus modis fieri solet. scilicet ore, corde & opere. Ore fit falsa, quando quis flebilibus verbis tantum dñum alterius consolatur. Corde verò quando aliquis qui abundat diuitiis oppressu aegritudine vel egestate occurrit, & pietate motus affectu inclinatur, transiens tamen egenti non succurrit. Hæc compassio sterilis est, concepit, sed non peperit. De conceptu enim vere compassionis nasci solet elemosina: sed, tanquam venefica mulier partum iugulat auaritia: ne prodeat in lucem. Illa quæ ore fit tantum, adulatoria est. Sequitur alia. scilicet tertia, quæ multa tribuit: sed ideo ut laudatur & plus recipiat. Sicut etiam qui compatuntur ne interficiant eum, alij verò fratri suo: sed quia non habent, unde compassionis opera compleant, prelati quorum est providere aut impedire necessaria, qualis sit & quid possit frater ille diligenter intiment, compatiuntur & magistro, ne qui præire debeat, deficiat in via, unde quidam usus inolenit, ut aliquem de fratribus abbas sibi preponat, cui obediat in agenda sui curae: rigor plantationis frangat humanam fragilitatem. Et hæc est compassio prudètia. Tria sunt per quæ apparet

A.C. 112. Fortitudo est in omni modis.

apparet vera compassio, scilicet occulta beneficia, paupertas & mors. Beneficium enim, si impendatur occultè, humanæ laudis fauorem extinguit. Quando autem pauperi miseretur aliquis, temporalis remouet spem retributionis cum pro proximo mortem pati non tenuit, amorem mundi non præponit.

Quomodo religio sit fortioribus moderata. cap. 14.

§. V.

QVOD religio fortioribus sit moderata. Hugo. Tenendus est in omnibus modis, quod enim modum excedit, excedit & vires. Modus equa lance librat onera fortioribus, siue debilibus: ne grauentur fortiores, aut debiles sub onere opprimantur. Tres sunt species fortium, scientia, corpore, & animo. Scientia fortes sunt qui licet diligentia, affectu animi careant, licet fortitudo corporis non suppetat ipsis, tamen quadam rationabili scientia, qua creatoris sui benignitatem & suam negligentiam recognoscunt, inclinant animi rigorem, & corpus suum cogunt seruire creatori suo: & sic discunt benè amare, quia sciunt benè operari. Corpore fortes sunt, quos natura solidauit ad tolerandos labores: quorum quidam, quod proficit, operari possunt, sed nolunt: alij possunt, & volunt: alij verò plus volunt, quam possunt pati. Qui corpore fortes, animo debiles sunt, parant sibi, seipsum amantes, sectantur otium, vacant fabulis, fures sunt, quia communi necessitati subtrahunt, quod commune fecerant. Mentiantur autem coram Deo & hominibus, quia quod uenerant reddere possunt, sed nolunt: decipiunt fratres suos ignorantes quid possunt.

Fortitudo tria genera.

Animo fortes. Tob. 1. Gen. 12.

Gen. 22. Abraham & Laurentij compatiuntur.

Fortitudo est in omni modis.

Animo sunt quidam fortes, quidam fortiores, alij fortissimi. Fortis Tobias, fortior Iob, fortissimus Abraham: Duobus modis probatur fortitudo animi, cupiditate, scilicet & carnalitate. Tobias commisit, Iob amisit, Abraham dimisit: hic pecuniam, iste substantiam, ille domum, terram & cognationem. Vnus in plebe alter patienter, alius sponte. Primus egenti compatiendo, secundus persequentem tolerando, Tertius iubenti obediendo: & sic non cedunt cupiditati, quæ in tribus consistit, scilicet in amore possidendi, in dolore amittendi, in coactione deserendi, sed similiter expellunt tres tria quæ suam, nec cedunt carnalitati. Non enim plus amauit Tobias filium quam debuit, Iob de morte filiorum non doluit plus, quam necesse fuit: Abraham verò non tantum Hismacem, sed etiam Isaac Deo obtulit. Fortissimus Abraham sed beatus Laurentius fortissimo fortior. Abraham sua dimisit, Laurentius sua dispersit & dedit pauperibus: Abraham suum filium Deo obtulit, Laurentius seipsum pro filio Dei. Hic ignem parat seu portat, colligat filium: ille ad ignem positus Christum prædicat, efficitur holocaustum domino, id est totum in sensum igne caritatis intus, exterius flamma tribulationis. Hic quia fit obediens, filium recepit in columen: ille verò quia se peruecit in tormentis à Dei filio recepit salutem. Sic igitur in tribus his con-

stitit fortitudo totius religionis. Qui enim scit, & vult & potest benè operari, si in hoc modum teneat semper perfectus est.

A.C. 112.

Quomodo penitentibus sit religio misericors. cap. 15.

§. VII.

QVOD penitentibus religio est misericors: idem Hugo. Tribus modis penitet homo. Saul ore, Petrus corde, David ore & corde simul, penituit. Tria commisit David erga Viriam, perfidiam, homicidium, & adulterium: tamen quia corde penituit: audiuit, Dimissum est tibi peccatum tuum. Ter negauit Petrus, & respexit eum Dominus. Tribus modis peccauit Saul: per superbiam, per inobedientiam, & per excusationem peccati. Superbiae diaboli, prauaricationis Adæ, excusationis Euae particeps efficitur. Adam contra patrem, Eua contra filium, diabolus contra Spiritum sanctum peccauit. Hi sunt tres qui testimonium dant in caelo aduersus Saul. Pater, qui est veritas, de mendacii excusatione. Filius, qui est patri obediens, de inobedientia. Spiritus sanctus de perseverantia peccati testimonium profert. Superiori non obediuit Saul, nec peperit inferiori, sed sibi dum populum sibi subiectum accusat, dum seipsum excusat, dum præceptum Samuelis recusat.

1. Reg. 15. Mat. 26. 2. Reg. 11. & 12. Gen. 3.

Adam in patre Eua in filio peccauit.

Homo homini tribus modis miseretur.

Tribus modis penitet homo & tribus modis miseretur Deus. Peccantem expectat & reuocat dono gratiæ desperantem consolatur per spem veniæ, penitentem roborat ex promissis gloriæ. Miseretur & homo homini tribus modis. Miseretur prælati discipulo dum peccantem verbis benignè corrigit, desperantem ad spem per exempla misericordiae erigit & correctum post commissam diligit. Nonnulli cum aliquem familiarem habeant: si peccet despiciunt: fatentur, quod non diligunt eum sicut prius. Peccauit Petrus, sed Christus eum non despexit, immo respexit & dilexit. Miseretur & prælato discipulus, dum irato non resistit, magistro peccanti non detrahit vel peruersum patitur. Itaque enim Saul fugiebat David, purgantem in spelunca ventrem cum posset occidere non occidit, peruersum quæ passus est, quam diu vixit. Miseretur discipulus discipulo, dum peccanti orando compatitur, aut quando inter se & illum solum corripit: aut quando in se peccanti benignè dimittit.

Math. 26. 1. Reg. 19.

Quomodo religio sit peruersis seuera. cap. 6.

§. VII.

QVOD peruersis religio sit seuera: idem Hugo. Peruersis religio est seuera. Seruat honestatem seueritas, leuitatem, castigat: timetur ab indoctis. Ipsa est decor senum, iuuenum virga, prælatorum personas ornat, virtutum speciem colorat. Sicut enim rubor mystus candori faciem gratam reddit aspicientibus, sic seueritas mysta rectitudini, si dulcedine conditur: vulnum religionis decorat. Dulcedo prælati trahit ad penitentiam, peccantem discipulum seueritas

idem Laus seueritatis.

A.C. 110.

Dux perueritatis species. 1. Reg. 17. Goliath peruersorum typhus.

Absalon occultae prauitatis signum. 2. Reg. 13. peruersus religio debet resistere.

ritas corrigit, reſtitudo dat legem delinquenti: ſic nec ſeueritas leuitatem patitur, nec dulcedo diſſolutionem, nec reſtitudo lineam iuſtitiae tranſgredi permittit. Ira praelati caſum dat peruerſo, iuſtum vero prouocat ad iram. Duæ ſunt ſpecies peruerſitatis, aperta ſcilicet & occulta.

Sunt quidam adeo peruerſi, vt quod ipſi male operantur, aperte defendant: quod autem alij bene faciunt, deteſtantur & impugnant. Incorrigibiles ſunt, Hoc ſolum quod volunt, bonum credunt: obedientiam autem nunquam, aut negligenter implent, humiles fratres prouocant, turbat ſilentium. Talium figuram geſtabat Philisteus ille, qui egreſſus de caſtris Philistiim prouocabat filios Iſrael. Cuius magnitudo & armorum diuerſitas moraliter ſtatum peruerſorum ſignat, qui magni ſunt apud ſemetipſos & mortu qualitates deſignat. Peruerſi enim caput caſſi detegunt, dum peruerſæ actionis intentionem laudant. Siniftrum vero latus obumbrant clypeo, dum ſiniſtram prauæ actionis partem excuſant. Ocreas habent in cruribus, quæ eſt quaſi extrema pars corporis: quia vſque ad finem in obſtinatione perfeuerant. Lorica induuntur, qua totum corpus tegitur, quando totam defendunt actionem. Hæ ſpecies armorum ex ære factæ perhibentur, quia quicquid agit peruerſus non humili confeſſione proſitetur, nec ratione veritatis: ſed clamoroſo ſtrepitu ſæcularis eloquentiæ defendit, & per exempla reproborum confirmat, vnde ſequitur. Et armiger eius antecedebat eum. Hic eſt quilibet reprobus, cuius exempla antecedunt, & ex iis ſumuntur deſenſionis arma. Hæc eſt aperta peruerſitas: vnde ſequitur. Stans clamabat aduerſum phalangas Iſrael.

Sunt alij quorum peruerſitas eſt occulta, qui conſilio ſuo fratres commouent ad iram, excitant rixas qui conſilio conſurgere faciunt. Absalon contra David, id eſt ſpirituales filios, contra ſpirituales patres eorum. Vtriſque ſeuera debet eſſe religio, vt aperte peruerſis reſiſtat in faciem, & occultorum conſilia mutant: ſic David Philistei frontem lapide comminuit: ſic Chuſi conſilium Achitophel deſtruxit. Fronſ Philistei eſt cognitio peruerſitatis. Percutitur ergo Philisteus in fronte, quando peruerſitas incipientis agnita, reuerberatur à ſapiente. Chufi autem interpretatur, ſilentium. Achitophel vero ruina fratris. Deſtruxit ergo conſilium Chufi conſilium Achitophel, quia per ſilentium eorum, qui ſunt quaſi ruina fratrum annihilatur conſilium. Hæc duo ad ſeueritatem pertinent ſcilicet rarus ſermo & rigor ſermonis. Rarus enim ſermo concordiam ſeruat, rigor ſermonis corrigit emendanda.

Religio bonis eſt optima. cap. 17.

§. VIII.

Quo bonis religio eſt optima idem Hugo. Bonos facit rerum diſtributio, meliores mundi renunciatio, optimos cohabitatio. Mundus bonis eſt peſſimus, religio autem & malis eſt optima. Facit enim quandoque de malo bonum, de bono meliorem, de meliori opti-

num. Quatuor ſunt in religione notanda. Suavis eſt enim, & mitis, quieta, & ſecura. Nec tamen ſic ſuavis eſt, vt non ſit diſcreta: nec ſic mitis vt patiatur iniuſta, nec ſic mente quieta vt non cogitet bonum, nec ſic ſecura, vt Deum non timeat: ſed, vt pro amore humano ab opere bono non deſiſtat.

Aſſimilatur mulieri caſtæ, quæ pulchra eſt in contemplatione, ſapiens in ſui circumſpectio ne, nobilis, quia libera eſt à peccati ſeruitute, diues hæreditate. Amat luxurioſam ſpecioſam, ſed non amat caſtam. Sunt enim quidam, qui delicatam ac voluptuoſam credunt religionem fore, expertem laboris, vacantem otio, & idè habitum religionis indiſcretè capiunt. Cum autem ordinationes & conſuetudines eius aduerſantes carni nouerint: in modum Pharaonis vxorem ſuam reddunt Abrahæ: expellentes eam, vt liberi remaneant in Ægypto. Abiciunt enim habitum religionis, & in deſideriis ſuæ carnis perfeuerant.

Quatuor ſunt in ordinatione religionis conſideranda. cap. 1. lib. 2.

§. IX.

De ordinatione clauſtri materialis idem Hugo in libro eodem. ij. ſic ait. Quatuor occurrunt conſideranda in ordinatione clauſtri materialis, ſcilicet qui ſunt qui teneant ordinem: aut quid teneat, vbi maneat, & vnde viuant: vt plures ſint, & boni propoſiti, vt cohabitandi ſuperpetant ædificia, & victui habeant neceſſaria. Sic tamen in numero diſcretio, in propoſito deuotio, in ædificiis mediocritas: in rebus poſſeſſis frugalitas. Tenenda eſt diſcretio in numero fratrum, vt tot ſimul cohabitent, quæ ordinatè viuere poſſint, ne vel excuſante paucitate irregulariter viuant, vel pro multitudine cohabitantium neceſſitati illorum illicita quærant. Qui enim multos congregant, neceſſe eſt, vt eorum victui multa quærant. Sed dum quærant plura, exteriorum creſcit cura, ſparguntur per diuerſas regiones eccleſiæ beneficia, ſparguntur & fratres, ſoli inter ſæculares habitant, nolentes pati fraudem, ſed iudicio contendere parati. Qui vero per cellulas duo vel tres, vel et quatuor vel etiã quinque ſimul habitant: clauſtrari non coarctantur lege, loquuntur & quando & cui, & quomodo volūt, & religionis opus paucitatis negligentia corrumpitur. Propoſiti noſtri tenenda eſt inſtitutio, ne vel diſſoluti viuamus in deliciis, aut arduitate propoſiti deſiſtamus ab incepto. Ait enim Ambro. Sunt in nobis, qui habent timorem Domini: ſed non ſecundum ſcientiam, ſtatuentes duriora præcepta quæ non poſſit humana conditio ſuſtinere. Ædificia fratrum extra cohabitacionem ſæcularium debent conſtitui, ne ſilentium clauſtri ſeu dormitorij quies, tumultuantis populi ſtrepitu conturbetur, ne dum lingua tacet, reſpondeat cor: vel dum corpus quietem recipit, animus ſit inquietus. Ædificia fratrum non ſuperflua ſunt, ſed humilia, non voluptuoſa, ſed honeſta. Vtilis eſt lapis in ſtructura, ſed quid prodeſt cæcatura, vile fuit hoc in conſtructione templi Salomonis

A.C. 1120.

Religioſi ſimilatur mulieri caſtæ.

Gen. 12.

Diſcretio in numero fratrum tenenda, vt neque ſint plures neque pauciores.

Amb. in p. 118.

Religiones procul à frequentia populi eſſe debent. cap. 2.

Ædificia religionum quæ habent eſſe debent.

A.C. 1130. Nota hic in imagine in templis pingi ſolita.

Religioni bona qualia eſſe debent. c. 3.

Quatuor in rebus poſſeſſis obſeruanda.

In cibo ſunt tria conſideranda. cap. 4.

Quatuor ſunt cibi menſuræ.

Quatuor in habitu vitanda. c. 5.

Salomoniterat enim forma ſignificationis & exempli. Legatur Genetiſ, in libro non in pariete. Veſtitur Eva in pariete, & pauper nudus accubat iuxta parietem. Licet hoc, ſi cui licitum fore debeat illis, qui in vrribus aut in vicis morantur, ad quos confluit populi frequentia: vt ſimplicitas eorum delectatur in delectatiõe picturæ, qui non delectantur ſubtilitate ſcripturæ. Nobis autem, qui ſolitudine delectamur, vtilior eſt bos aut equus in agro quam in pariete ſcilicet pictus.

Agros, vineas hortos, pecorum greges, pratæ lacus, ſratribus habenda concedimus, quia victui neceſſaria: Decimas vero non recipiant, niſi de illis quos incolunt agris, non villas, non earum redditus, non iura fori, non telonei numos, non tranſeuntium mercatorum, (vt ita dicam) recipiant obolos. Quæ enim iuſtitia eſt, vt ſi vendiderit ouem vidua iure fori nummam reddere compellatur? Non obtineant iudicis vices, nec more principum militibus dominantur. Quatuor ſunt in rebus poſſeſſis obſeruanda, ſcilicet ne licita iniuſte acquiramus, ſecundum ne iuſte acquiſitis illicitè perfruamur, tertium ne multa quamuis licita poſſideamus, quartum ne illicitè licita defendamus. Multum enim poſſidere propinquum eſt cupiditati, & ſic quandoque quod nimium diligitur, male defendi ſolet.

Tria in cibo conſideranda ſunt, ſcilicet quid, quantum & quando comedamus. Nemo noſtrum propoſiti abhorreat abſtinentiam, quæ de omnibus ciborum generibus ſolū carnis excluditur vſus, cætera concedit, ac benignè ſubmiſtrat. In his tria ſunt obſeruanda, modus ſcilicet, menſura & numerus. In menſura debet eſſe æqualitas non quantitatis, ſed ſufficientiæ. Quatuor autem dicuntur eſſe menſuræ. Prima eſt auaritiæ ſcilicet nimia parcitas: ſecunda eſt voluptatis, ſcilicet ſuperfluitas: tertia eſt diſpenſationis, ſcilicet benignitas: quarta eſt neceſſitatis ſufficientis æqualitas. Sicut autem mercatores aliquando vruntur duabus falſis menſuris: maiori ſ. debito pro ſe ad emendū, minori, quaſi iuſto pro ſe meſura maiori, id eſt ſuperfluitatis: ſed pro ſubditis minori, ſcilicet auaritiæ. De numero ſerculorum certa conſideranda eſt ratio ne ſcilicet ſi multis vnum tantū, hoc alicui ſit ingratū. Si autem numeroſitate ſerculorum cōcedas vitiū ſuperfluitatis incurras. Modus autem, vt non nimis feſtinatè, nec ardetè, nec turpiter accipias cibū.

In habitu religionis quatuor ſunt vitanda. In vilitate vana gloria & ſimulatio, in precioſitate ſuperbia & delectatio, in paucitate intolerantia vel deſperatio, in ſuperfluitate amor ſæculi non amor cœli, amor palatii non paradifi.

De duodecim abuſionibus clauſtri.

cap. 8.

§. X.

De duodecim abuſionibus clauſtri idem in eodè. His tota religionis ſumma corripitur: videlicet prælatus negligens, diſcipulus inobediens, iuuenis otioſus, ſenex obſtinatus, monachus curialis, monachus cauſidicus, habitus precioſus,

cibus exquisitus, tumor in clauſtro, liſ in capitulo, diſſolutio in choro, irreuerentia iuxta altare.

Et circa primum notandum, quod ſunt quidam qui poſſunt & ſciūt alios regere, ſed nolunt: quidam qui ſciunt & poſſunt, & volunt, quidam qui nec ſciunt, nec poſſunt, nec volunt. Scire, poſſe, & velle caritatis vel ſuperbiæ eſt. Scire, poſſe, & nolle humilitatis eſt, vel inertia. Nec ſcire, nec poſſe, nec velle diſcretionis & prudentiæ. Qui enim ſciunt & poſſunt & volunt preſſe, ſi velint prodeſſe, caritatis eſt, aliòquin ſuperbiæ. Qui vero ſciunt & poſſunt, ſed nolunt, humilitatis eſt quod renunt, inertie vero cum ſciat ſi omnino deſiſtat, ſcilicet cum ſunt vocati. Qui autem nec ſciunt, nec poſſunt, ſed volunt, cupiditatis eſt videri, quod volunt: ſtultitiæ vero quod velint, quod neſciunt, nec poſſunt. Illi autem qui neſciunt, nec poſſunt, nec volunt prudenter agunt. Summa enim eſt diſcretio nolle, quod non potes, prouidere quod neſcis. Quatuor ex his, quæ prædiximus ſcilicet ſtultitiæ, & inertia, cupiditatis & ſuperbiæ, negligentiam generant: reliqua vero quatuor id eſt, prouidentia, & diſcretio, humilitas & caritas, ipſam negligentiam, & ſi nutrita fuerit, eliminant. Ad prouidentiam ſi quidem pertinet conſilium, ad diſcretionem iudicium, ad humilitatem, cuſtodia, ad caritatem diligentia. Conſilium prouidentia ſeparat à bonis mala. Iudicium diſcretionis eligit, quæ ſunt meliora. Humilitatis cuſtodia virtutum euitat dānum. Diligentia periculum. In his negligentia locum non habet. Illos vero, qui prouidentie oculos ſtultitiæ caligine coopertos habent, qui ab exercitio boni operis inertes torpent, qui per cupiditatem voluptuoſam diſtrahuntur, & per ſuperbiam humilibus non condeſcendunt: illos dico negligentia poſſidet, & eorum diſſoluit actiones: per ſtultitiam in trat negligentia, per inertiam manet, cupiditatis deſiderio paſcitur, per ſuperbiam regnat.

Inobedienciæ morbus ex ſuperbiæ tumore procedit, ſicut ſanies ex vulnere. Hoc morbo primus homo languiuit. Hoc tribus modis moderi ſolet emplaſtro, id eſt exemplo boni operis, vnguento, ſcilicet verbo admonitionis, ferro, diſciplina, ſcilicet correptionis.

De tertia ſcilicet iuene otioſo. Otium ſtultitiam, labor ſcientiam generat. Labor hominis interioris labor ſcientiæ, labor exterioris exercitium operationis. Scientiæ labor in tria diuiditur, in pueritia labor diſciplina, in iuuentute exercitij, in ſenio doctriinæ. Eſt alius labor interior ſcilicet cogitationis & meditationis vt ad requiem perueniat contemplationis.

De quarta ſcilicet ſene obſtinato. Inter abu-

a. Extat inter opera D. Auguſti libellus de duodecim abuſionum gradibus, ad cuius ſimilitudinem Hugo Corbeiensis de duodecim abuſionibus clauſtri hoc loco videtur diſſerere, liber autem propter non diſſimile argumentum illos Auguſtini duodecim abuſionum gradus hic annotare. Primus igitur iuxta illum abuſionis gradus eſt ſapiens & prædicator ſine bonis operibus. 2. ſenex ſine religione. 3. adoleſcens ſine obedientia. 4. diues ſine eleemoſyna. 5. femina ſine pudicitia. 6. Dominus ſine virtute. 7. Chriſtianus contentioſus. 8. pauper ſuperbus. 9. rex iniquus. 10. epiſcopus negligens. 11. plebs ſine diſciplina. 12. populus ſine lege.

ſiones

A.C. 1130. De præiſis negligentibus. c. 3.

Inobediencia ex ſuperbiâ procedit c. 10. Gen. 1.

De iuvene otioſo, c. 1.

De ſene obſtinato. cap. 12.

24
 A.C. 1120. fiones faculi sola maior est senis obstinatio qui morti proximus mortis aduentum non abhorret: qui quasi ad ostiū huius mundi positus foris spectat: nec tamen presentis vitæ egressum, nec ingressum futuræ cōsiderat. Audiat nuncios mortis: & credere non vult eis. Casus mortem nunciat latentem, infirmitas apparentem; senectus præsentem: sed funiculus triplex, difficile rumpitur. Dum enim in mente senis per cogitationem à pueritia semitam fecerit voluptas in sermone vanitas, in opere perueritas, quid aliud agitur, nisi quod in consuetudinem quasi in funem hæc tria contorquentur.

Eccle. 4. Tres sunt species obstinatorum. Prima est eorum, qui ex correptione proficiunt, vt Manasses rex Hierusalem in catenis constitutus. Secunda est eorum, qui ex correptione deteriores fiunt, qui designantur per Nabal, qui pueris David cibum negavit, qui scilicet verbum Dei purè viuere volentibus non propinant; sed tonsoribus ouium suarum conuiuium parant, id est, raptoribus & adulatoribus & huiusmodi. Nabal e mortuum est cor, deinde factus est quasi lapis, dum morte perpetua induratur in peccatis. Tertia species obstinatorum est eorum, qui promittunt emendationem, sed non faciunt. Ij signantur per Pharaonem, qui populum Dei promisit Moyse dimittere, nec dimisit. Nec in spiritu colubino contritione querunt: sed in voce cornuina dilationem querunt: Quorum terra diuersis plagis affligitur, nec emolliuntur: sed ex mali consuetudine magis indurantur.

Ex. 8. Tunc enim dominus aquas in sanguinem conuertit cum de rerum causis quis carnaliter sentit. Terra ranas producit cum in aliquo loquacitas dominatur vana. Cynomia, & cyniphes sunt importuni mentis impetus & canini mores. Mors pecorum mortem designat cogitationum, quoniam rationabili intellectu carent. Sexta plaga est cum tument vesicæ & corrumpuntur viscera, quod fit dum interiora mentis tument odio & ebulliunt ira. Plaga verò grandinis in fructibus, manifestam designat iniquitatem in operibus. Locusta plaga, instabilitas est animæ: quæ ore ledit, dum detrahit, dat saltus, dum ad carnales se extendit affectus. Plaga tenebrarum cæcitas est animarum. Nouissima est mors primogenitorum, dum scilicet voluntas, & intentio corrumpuntur: his plagis affligitur obstinatio senis.

Ibi. 9. Quinta abusus claustrum, est monachus curialis reprobatur. Cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto additur aliquid leuitatis. Ordo claustrum, & ordo curiæ diuersus est. Ibi sedes in insidijs cum diuitibus: vt interficias innocentem. Hic audis, nō sedi: cum consilio, vanitatis. Ibi pauperum res violenter auferuntur: hic pauperibus sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur: hic benedicitur iusto quoniam scuto bonæ voluntatis coronauit cum dominus.

Ibi. 10. Sexta abusus, monachus caudicus. Contingere frequenter solet, vt monachi, qui curias frequentant, causas audiant, iudicia perquirant, ament decreta conciliorum, non secreta mysteriorum, laudari appetunt: quia pro multis loquuntur, coniugia copulant illicita licita dissoluant, de incertis iudicant, testantur sapissimè,

quod ignorant. Si res ad effectum peruenire non valeat monachus caudicus iter parat: vt quod, alibi fieri nō potuit, Romæ fiat. Pro principe ergo seculari alpiū frigus, Italia: calores libenter patitur: qui pro magistro spirituali leuiores forsitan inuitus pateretur. Oneratur chartulis, sultus auctoritatibus reuertitur: ponit diem causæ, personas inducit, quæ paratæ sunt iurare, quod est, & si velis iterum iurent quod non est. Quid ergo dicam? Nonne magis amat monachus caudicus esse simul de discumbentibus cum Herode quàm in vinculis & carcere teneri cum Ioanne?

B Septima, est habitus pretiosus. Non in veste pretiosa, ait apostolus, Qui molitici mulierum preciosiorem vestem negat putafne monacho preciosiorem concedat? Plus amat sponfus sponse castitatem, quàm pretiosam vestem, plus simpliciter, quàm tortum crinem. Sic immortalis sponfus plus amat interiore habitum, quàm exteriorem. Molles mollia querunt elati preciosi, delicati speciosa. Ecce qui mollibus vestiuntur (ait Christus) in domibus regum sunt, scilicet non in claustris.

C Octaua, est cibus exquisitus. Cum legas deliquisse Ionatham in gustu mellis: Esau in edulio lentis, Sodomitas in saturitate panis: putafne sine periculo esse tot carniū, ferculis, tot piscium generibus, tot fructuarū varietatibus delectari? Nonne sic differt palatium à refectorio, sicut Aegyptus à deserto? Esca ventri & venter escis; Deus autem hunc & has destruet. Occidit (ait Psalm.) pingues eorum quorum Deus venter est. Deo ventri templum est. coquina: altare mensa, ministri coqui immolata: pecudes, paratæ carnes, fumus incensorum, odor saporum: hæc in Hierusalē non construuntur, sed in Babylone, quia quorum Deus venter est, & gloria eorum in confusione. Ipse est Nabuzardan princeps coquorum qui muros Hierusalem destruxit & facit vasa templi vasa palatii.

D Noua est rumor in claustrum. Affluentiam ciborum comitari solet inundatio verborum saturitatem ventris sequitur leuitas operis & vanitas mentis. Sedit populus māducare & bibere & surrexerunt ludere nō legere. Pone domine custodia ori meo (ait Psalm.) & ostiū circumstantiæ labijs meis. Aperitur ostiū in claustrum hora constituta lectioni, in capitulo confessioni, in ecclesia orationi. Clauditur iterum ostium in claustrum confabulationi, in capitulo excusationi: in ecclesia vanæ modulationi. Hoc ostium sæpe clauditur nouiter conuersis tepidis, & peruersis, aperitur tamen eis siue propter necessitatem corporis, vel ad doctrinam ordinis seu ad edificatio nē mentis, & hoc ostiū dicitur licentia loquēdi.

E Cauendum est tamen, ne hoc pateat ostium vento venienti à regione deserti, ne domus quatuor angulis concussa subuertatur, & filij Iob oppressi moriantur. Deserti regio est demonum vel peruersorum fratrum à Deo, derelicta multitudo, à quibus ventus scilicet grauis tentatio irruit, cui à tranquillitate conscientiam subuertit. Quatuor anguli domus sunt quatuor virtutes, scilicet prudentia, temperantia, fortitudo & iustitia, quæ domus vento tentationis quassata turbatur. Septem filij septem sunt virtutes animi, scilicet dona Spiritus sancti, quæ à suis contrariis feriuntur:

25
 DE HVGONE CORBEIENSI. CAPIT. II.
 A.C. 1120. vt sapientia per stultitiā, intellectus per hebetudinem, consiliū per precipitationem, fortitudo per timorem, scientia per ignorantiam, pietas per duritiam, denique timor domini per superbiam. Sed ab hac ruina puer euadat: qui beato Iob ista nunciat, id est discretio mentis, quæ cum animo agit, vt quod perdere cœperat penitendo conseruet. Gaudet multi claustralium rumoribus, exterioribus. de regibus fabulantur, bella principū vel causas militum narrant: dum pro iis loquuntur, à quibus nō cognoscunt, multorum partes defendunt: pro multis irascuntur, pro multis litigant.

Decima est lis in capitulo. Infirmitati mortalium omnipotens pater benigne prouidens in ecclesijs instituit tria, scilicet medicos, loca, & remedia. Medici sunt prelati, loca capitula, modi penitentiarum, remedia. Attende in Samaritano prelatum, in stabulo capitulum, in infusione vini & olei, fomentum consolationis & asperitatem correctionis. Hæc est piscina compunctionis, in qua sanatus est infirmus post commotionem veræ confessionis: nec tamē sanatur nisi vnus, nisi .n. ad sit vnitas, deest sanitas. Qui ergo amat litem, destruit vnitatem. Intolerabilis est hæc abusus, vt ibi litiges, vbi teipsum accusare debes: vt ibi augeatur culpa, vbi deleri potest, vt ibi contemnis Christi vicariū, contemnas Christum. Quare contemnis magistrum vel prelatum: an nescis Christum coram Pilato iudicari? Tulit crucem pro peccatis tuis non suis: & tu virgam renuis? Flagellari non crubuit coram populo, & tu dignaris spoliari corā magistro. Accusatur & tacet, accusaris & tu litigas? Si in hoc perseueras spiritu, peccas. Hic est locus spiritui sancto consecratus, officina spiritus sancti. Nō li esse in capitulo sicut sathan in cælo, Adam in paradiso: vnus desperat, alter excusat. An nescis sathan expulsum à capitulo cæli, Adā à capitulo paradisi, Iudam à capitulo Christi? In capitulo itaque, in quo discreti præualet auctoritas prelati nemo nisi iustus loquatur, nisi vel proclamet aliquem, vel de ordine querat, vel culpam suam humiliter confiteatur.

Vndecima abusus claustrum est dissolutio in choro. In ecclesia cum ad opus Dei ventum fuerit, humilitatis honestas diligentius obseruetur: ne qui in ecclesia ante conspectum Dei conuenimus, deteriores ibidē simus. Sūt enim quidam qui mente vagi, attoniti oculis, habitu dissoluti plana parietum perspicientes: perlustrat, aliud cantant, aliud cogitant. Sunt etiā alij voce dissoluti, qui vocis sue modulatione gloriantur, aliud cātant, quod libri habeat, fortassis magis, vt placeant populo, quàm Deo. Habes in potestate tua vocem tuam, habes & animam, frangis vocem, frange & voluntatē, seruas consonantiam vocū, serua & concordiam morum: vt per exemplum concordies proximo, per voluntatem Deo, per obedientiam magistro.

Tres sunt species sonorū, qui scilicet sūt pulsus, flatus, & cātus. Ad citharā pulsus, ad organū flatus, ad vocē cātus. Assignat hæc consonantia sonorū, concordie motū, si referatur ad pulsus citharæ, manuū operatio, ad flatum organi mentis deuotio, ad cātū vocis sermonis exhortatio. Nō li cātare cū Lucefero in cælo, vel cū primo homine in paradiso: sed in tēplo cū Christo. In cantu diaboli sunt tres falsæ voces, & in cantu pri

mi hominis tres dissonæ & discordes. In cantu diaboli prima est elationis, secūda suggestiois, tertia desperationis. In cātū primi hominis prima vox dissona est delectatio, secūda consensus, tertia excusatio. Ex his sex vocibus constat, discordia cātus. Musica diaboli ab altiori voce cantari cœpit. Inchoauit .n. in cælo antiphonā elationis dicēs, [In cælū cōscendā, super altra deexaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimi.] Altius inchoauit quàm debuit, Descendens verò de cælo cantauit antiphonā suggestiois in paradiso, & desperationis in inferno. Differt musica Christi à musica diaboli. Illa incipit à voce sublimiori, vt dictum est, hæc à voce humiliori: dicens, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde & inueniēti sunt requiem animabus vestris. In musica Christi sunt sex voces inter se cōsonæ & cōcordes. Prima est humilitas cordis, secūda mortificatio carnis, tertia cōpassio, quarta cōsolatio, seu subuēctio quæ oratio, sexta deuotio. Nota concordia morum inter ascēsus & descēsus virtutū. In his sex vocibus cantatur canticū nouum, canticū caritatis.

Duodecima & vltima abusus est irreuerentia iuxta altare. De hac (inquit idem Hugo) dicturus accedo, qui me solum inter ceteros in hac parte negligentior reperio. Qui licet ablutis manibus, lota facie, albis vestibus indutus accedam ad altare: tamen peruersus opere, pollutus ore, immundus corde, Christi corpus meis manibus tractare non pertimesco. Accedo elatus ad humilem, immitis ad mitem, crudelis ad misericordem: & tamen patitur humilis elatum, mitis iratum, crudelem misericors. Accedo seruus ad dominum non amore, sed timore, non deuotio nē, sed vsu. Accedo ad dominum, cuius percussus seruum, ad patrem accedo, cuius occidi filium, percussus verbo, occidi exemplo. Nec tamen pertimesco dominum nec reuereor patrem. Manens in turba fratrum turbas aliquos, & aliquo turbatus, quādoq; accedo ad pacificū. Appropinquo etiā talis ad osculum pacis, qui prius recōciliatus accedere debuissim ad osculum fratris.] Coram domino consisto ante altare extēns manibus quasi cruci affixus, crucem simulans & tamē non portās, nisi forsità latronis: sed vt nā illi, cui dictum est: Hodie mecū eris in paradiso.

Tres siquidem sunt cruces. s. latronis desperationis, secūda orantis, tertia Christi cōdonatis veniā. In vnaquaq; harū quatuor sūt dimēsiōes. In cruce mali latronis seu diaboli est altitudo, qua extollitur super omne quod colitur Deus, p̄fūdū desperatio, de qua peccator cū i profūdū venerit malorū, penitere cōtemnit; latitudo in carnalib. qui per latā & spatiosam viam sequuntur. longitudo, pertinacia. In cruce autē boni latronis seu cuiuslibet iusti profundū est humilitas longitudo, laboris assiduitas, altitudo cōtēplatio, latitudo oratio, dilectio quæ complectitur etiam inimicos. Crux verò Christi habet profundum timoris, altitudinem sp̄i, latitudinem caritatis, longitudinem perseverantia.

De malis sacerdotibus. Accedo (inquit idem Hugo) ad altare vanus, curiosus, voluptati deditus. Sunt etiam multi alij in seculo, qui non tantum vani, curiosi, & voluptuosi: sed etiam cum ambitione, non cū deuotione accedunt ad mentem. Tertia pars hist. Ant.

A.C. 1120.
 Eccle. 4.
 Tres obstinatorū species.
 2. Para. 33.
 1. Reg. 25.
 Ex. 8.
 Plaga Aegypti moraliter exponuntur.
 Ex. 7. 8. 9.
 Ibi. 9.
 Ibi. 10.
 Monach. curialis reprobatur.
 cap. 13.
 Psal. 20.
 Psal. 25.
 Psal. 30.
 Psal. 5.
 Monach. caudicus cap. 14.

A.C. 1120.
 Mat. 6.
 Habitus pretiosus non decet monachū.
 c. 15.
 1. Th. 2.
 Mat. 11.
 Cibus exquisitus, religiosi prohibetur.
 cap. 16.
 1. Reg. 14.
 Gen. 25.
 Eze. 16.
 1. Cor. 6.
 Psal. 77.
 Phil. 3.
 4. Reg. 25.
 Rumor in claustrum.
 c. 1.
 Ex. 31.
 Psal. 140.
 Explicat loci Iob.
 Iob. 1.

A.C. 1120.
 Lis in capitulo.
 Decima est abusus.
 c. 18.
 Tria Deus instituit in ecclesia.
 medicos.
 loca & remedia.
 Luc. 10.
 Ioan. 5.
 Mat. 27.
 Capitulum quis locus sit.
 1. Cor. 3.
 Mat. 27.
 Dissolutio in choro magna est abusus.
 c. 19.
 Abusus in cantu.
 Species sonorum.
 Cantus tepidiorum moraliter exponitur.

A.C. 1120.
 Musica Christi à musica diaboli differt.
 Mat. 11.
 Irreuerentia iuxta altare abusus.
 ca. 20.
 Christi corpus est in altari.
 Luc. 23.
 Tres sunt cruces desperationis, orantis & cōdonatis.
 2. The. 2.
 Prou. 8.
 Reprehendit sacerdotem matrem vani, curiosi, & voluptuosi.
 tes. Ibi.

A.C. 710. sam, Christi: qui etiā non accederent, nisi se ali-
quid recepturos speraret. Accessit ad Iesum Pe-
trus accessit & Iudas, accesserunt discipuli, acce-
serunt & milites crucifigentes, Accedunt quoti-
die ad corpus Christi religiosi, accedunt & per-
uerſi sacerdotes: qui ea quæ offeruntur ad mensam
Christi offerunt in mensa diaboli. Ipsa est alea
fati, in illa Deum inuocant, in ista peierant &
blasphemant. Non orationi vacant, sed lufibus
exultant, legem Dei nec sciunt, nec discunt, va-
cantes otio, comestationibus & ebrietatibus
studet, terrenis inhiant, terrena sapiunt, assidui
in plateis, in ecclesia rari. Tardi ad inuestigan-
dum culpam peccatoris, parati ad inquirenda
latibula leporis. Velociore ad congregandos
canes, quam ad conuocandos pauperes. Liben-
tius porrigunt panem cani, quam pauperi. Plu-
res seruiunt eis ad mensam, ad missam nullus,
Famulos aut famulas habere secum volunt: sed
clericos habere non possunt, quia nolunt. Hi
sunt, quorum thalamus ornatior est ecclesia sua,
mensa paratior altari, scyphus calice pretiosior,
equus carior missali, cappa casula pulchrior, ca-
missa delicatior alba.

Thren. 4. Ecce quomodo obscuratum est aurum fuli-
gine peccatorū, mutatus est color optimus de-
coris & sanctitatis in fœditatē vitiorum. Lapi-
des sanctuarij dispersi sunt in capite omnium
platearum: quia dum per vitā mundā & oratio-
nem inuitus esse Dei semper debuerant, per vitam
reprobā foris passim vacant. Ecce iam penē nul-
la secularis est actio, quā sacerdotes Christi non
ministrēt, nulla mundi negotia, in quibus mi-
nistri altaris non se occupent, nulla rerum im-
probitas, qua se monasticus ordo non implicet.
Penē nulla illecebrosā vitæ blandities, qua se ca-
stas sanctimonialiū non commaculet. Sanctua-
rij ergo lapides dispersi sunt in plateis, cum re-
ligiosi quique vel quæque, lata mundi itinera
sectantur: sed in capite omnium platearum di-
sparguntur: quia & per ministerium operis, & ho-
norari volunt de imagine sanctitatis.

Animæ claustrum contemplatio dicitur.
cap. 1. lib. 3.

§. X I.

DE claustro animæ & lateribus eius valde
deuota, idem in libro de claustro animæ.
Animæ claustrum contemplatio dicitur, in cu-
ius sinu dum se recipit animus, sola cœlestia
meditatur, separatur à terrenis, & à turba cogita-
tionum carnalium lōgè ponitur, dulces carnis
refugit affectus, vagos sensuum motus restrin-
git, in domino delectatur. Legit in libro vitæ,
pro silentio pacem tenet, in choro virtutum
seruat concordiam morum. Huius clauſtri am-
bitus virtutum columnis decoratur, sustentatur
patientia basibus, ac regula iustitiæ quadratur,
virtutum adiacentibus officinis munitur. Muro
boni operis clauſtri septa forinsecus ambiuntur,
quæ clauſo silentij otio vagæ mentis gressus pro-
hibent. Ab hoc enim clauſtro egressa est Dina.

Gen. 34. De qua-
tuor lateri-
bus clau-
ſtri. c. 2.

Exponun-
tur omnia
que ad
claustrum
pertinent
moraliter.

A vnum vertitur ad occidentem, aliud ad septem-
trionem, tertium ad orientem, quartum ad me-
ridiem. Non est quo diuertat animus inter hæc
munimina constitutus. Non enim ad carnis vo-
luptatem, non ad mundi vanitatem, non ad pro-
ximi odium, non ad Dei contemptum.

In his quatuor clauſtri lateribus, quatuor ordi-
nes columnarum disponuntur. Ex contemptu
enim sui duodecim columnarum ordo procedit,
scilicet humiliatio cordis, afflictio carnis,
sermo humilis, abiectio vestis, cibus tenuis, pon-
dus laboris, amor subiectionis, contemptus ho-
noris, laudem fugere, alterius consilium super-
ferre, subditis obedire, de se diffidere. Hæc col-
umnæ secantur, quando terra discretionis vir-
tutes à vitiis separantur. Sculptuntur quando
ea quæ mens cogitat manus operatur. Sic Salo-
mon in templo calaturas prominentes fecit
se legitur. Sed poliuntur, quando aduersitati-
bus feriuntur.

Inter ædificij spiritualis officinas hospitiū
prior domus occurrit, quæ peregrinis patet, ho-
spitiū domus mens compatiens appellari po-
test. Mens enim hospitalitatis officio fungitur,
cum delinquentium fratrum culpis benigne
compatitur. Habet hæc domus ministros suos,
qui hospitiibus seruiant. Pulsanti enim peregrino
caritas aperit, intrantem hilaritas recipit, re-
ceptum affabilitas detinet, esurientem collatio
pascit, fessio humilitas seruit, hæc reuertenti filio
paterfamilias exoluit. Sic & spiritualium patrum
pietas, quæ quasi paterno affectu subditis præ-
sident, delinquentem discipulum cum per pœni-
tentiam redierit, longè venientem videt compa-
riendo, occurrit indulgendo: amplectitur fami-
liarem sibi faciendo, occidit vitulum carnis mor-
tificationem prædicando, chorum ordinat, sym-
phoniam tangit, morum concordiam & vnita-
tem edocedo. Inuitat igitur pietas desperatam,
trahit caritas inuitum, iratum misericordia pa-
cificat, prædicatio instruit, morum concordia
facit amicum proximo, humilitas Deo.

De capitulo conscientia. Sicut fratrum, mul-
tudo, vt errata corrigat, statutis horis ad capi-
tulum confluit: sic etiā mentis ratio cogita-
tiones diuersas ad secretum cordis quandoque
conuocat, vt incorrigibiles eiiciat, corripiat in-
quietas, negligentes emendet, instruat simplici-
res, mitiget iracundas, voluptuosas restringat,
pigras excitet, consoletur pusillanimes, doceat
indiscretas. In hoc spirituali capitulo abbatis
locum possidet ratio, conscientia culpas accusat,
peruersitas excusat, superbia reatum defen-
dit, innocentia confitetur, humilitas seipsam iu-
dicat: arrogantia verò alienos iudicare non desi-
nit. More peruersorum fratrum vitia præceptis
contradicunt, more verò simplicium virtutes
obediunt. Scipias tamen quandoque virtutes
accusant. Accusat enim misericordia iustitiam,
iustitia misericordiam, humilitas honestatem,
honestas humilitatem: cū scilicet agit misericors
remissius, iustus seuerius, humilis parcus, hone-
stus abundantius: quasi ad disciplinam susci-
piendā denudantur, quando per confessionem
vitiōrum occulta manifestantur.

De labore manuum. Post capitulum ad labo-
res manuum fratres egredi solent: sic post
quietem contemplationis egreditur animus ad

A.C. 1120. De qua-
tuor ordi-
nibus co-
lumna-
rum. c. 3.

Reg. 6. De hospi-
tium do-
mo. c. 5. Luc. 15.

Luc. 15.

Capitulum
animæ qd
fit. c. 6.

Virtutes
seipsas ac-
cusant.

Labor ma-
nuū quid
spirituali-
ter signifi-
cet. c. 7.

A.C. 1120. ad laborem corporeæ necessitatis. Egreditur
ad contemplationem cœlestium, ad meditationem scri-
pturarū, & ibi præmorum amore tractus, & pe-
narum timore tactus descendit ad suorum memo-
riam delictorū: qui dum culpam propriā agno-
scit, alienæ citius ignoscit: & idem ad cōpassionē
descendit proximorum. Inde verò progreditur
ad agendam curam eorum: sicut cū aliquis
egreditur de thalamo in domum, de domo in
portitum, à portitu in vicum, à vico in agrum.
In contemplatione quies est, in cæteris labor. In
meditatione scripturæ, laboramus, timentes ne
præmia iustorum amittamus: in memoria deli-
ctorum laborantes gemimus, ne cum damnatis
simus. In cōpassione proximorum labor est cor-
dis, in agenda cura eorum, labor est operationis.
Exit animus in hortū, vt videat hortulanū Chri-
stum, qui plātat gramina virtutum. Exit & olera
irrigare, id est fragilitatem carnis lachrymis de-
plorare. Egreditur ad ficulneam vt stercoreis co-
phinum mittat, id est memoriam peccati sceten-
tem reddat. Intrat in vineam, vt succidat fermen-
ta, id est superfluitatis incrementa.

De refectorio spirituali. Interior homo in re-
fectorio sanctæ meditationis, potatur vino com-
punctionis, & diuersis exemplorum sagina-
tur ferculis. In hoc tres ponuntur mensæ, vide-
licet, intellectus scripturæ diuinæ, scilicet histo-
rialis, mysticus, & moralis. In prima cibus est
grossior, in secunda subtilior, in tertia dulcior:
prima pascit miraculis, secunda figuris, tertia
verbis. Res miraculorum corroborat fidem, im-
pletio spem figurarum, doctrina morum carita-
tem. Ponuntur itaque mensæ, ponuntur & pa-
nes. Affert enim Moyses cōspersum, scilicet aqua
lachrymarum, apostoli hordeaceum, s. verus tes-
tamentum: Helias subcineritium id est vitam
peccatorum. Apponunt ministri diuersa genera
vini: Stephanus vinum passum, id est, dulce. Iſa-
ias vinum aqua mistum apponit, Paulus olera
infirmis, tres pueri legumina sobrietatis.

Ponuntur & tria genera carniū. Abel agnū,
qui signat simplicitatem. Abraham arietem si-
gnantem forti tudinem operis. Iosua vaccam. s.
lac prædicationis. Post carnes apponuntur tres
species pisciū: scilicet de mari, id est seculares: de
flumine doctor, & de stagno claustrale. Tales ta-
men apponuntur pisces, qui vt mundi sint ha-
beant squamas asperæ conuersationis: & pinnu-
las contemplationis: Cornelius fuit piscis de ma-
ri. Paulus de flumine. Maurus de stagno. Oleum
de saxo durissimo profert Moyses, id est, veniam
peccatorum per misericordiam: & mel de petra,
id est mellissuam Christi doctrinam. Sunt & alij
cibi Egypti summo pere vitandi, quia noxij, vt
cepe, allia, porri, & cucumeres cū carnibus. Hæc
sunt mundanæ delectationes, in quibus animæ
infirmatates latent, quæ comestæ grauitate inflāt,
ventositatem generant, cerebrum turbant, oculo-
s grauant, lachrymas prouocant.

De dormitorio. Potest mentis tranquillitas
dormitorium nuncupari: in quo ponitur lectus
conscientiæ, subternitur scēnū carnis, carpitur
somnia pacis. Quatuor solent inquietare pacis
somnia, hostis, seruus, vxor, vicinus. Hostis dia-
bolus, seruus mundus, vxor caro, vicinus con-
sanguineus. Iob iacuit in puluere, Samson in
gremio mulieris, Petrus in profundo carceris,

Iob. 7.

A.C. 1120. Paralyticus in grabato. Excute de te puluere le-
uitatis, confurge de gremio mulieris, id est volu-
ptatis, solue vincula cum Petro cœcitate: tolle
grabatum tuum cum paralytico conturbationis
seu inquietatis, & requiesces in dormitorio
sancto in lecto conscientia.

De oratorio. De dormitorio tranquillæ
mentis, transire debemus ad oratorium piæ de-
uotionis. Cū igitur oramus adfidentes coram
summi iudicis maiestate, insinuemus miseriam,
captemus beneuolentiam, postulemus veniam,
vt respiciat miseriam misericordia, beneuolen-
tiam diligentia, veniam gratia. Ad insinuationem
miseriæ pertinet memoria oppressionis, ad
captationem beneuolentiæ memoria relaxatio-
nis vel liberationis, ad postulationem veniæ me-
moriam iustificationis.

Tres sunt autem quibus opprimimur, captiui-
tas, carcer & infirmitas. In captiuitate sunt locus
dum in Ægypto sumus, tempus, quā diu malè
viximus, pondus laboris, quātitas operis, crude-
litas exactoris, pertinacia Pharaonis. De carcere
ait psalm. Sedentes in tenebris & vmbra mor-
tis, vinctos in mendicitate & ferro. Sedent in te-
nebris, qui morantur in ignorantia propriæ fra-
gilitatis, & in vmbra mortis, qui est imago futu-
ræ damnationis. In mendacitate sumus, quia res
proximorum quas nō habemus, desiderio qua-
si mendicantes concupiscimus. Ferro ligamur,
quia duris opprimentibus culpis aggrauamur.
Ad infirmitatem pertinent quatuor illa, de qui-
bus psalm. ait. Esuriunt & sitiunt infirmi-
tati contraria, abominantur & fastidiunt sanitati
conuenientia. Esuriunt curiositatem, sitiunt vo-
luptatem, abominantur virtuositatem, & fasti-
diunt verbi Dei veritatem. Clamandum est ergo
ad Deum in oratione: vt de illis dicitur. Clama-
uerūt ad dñm cū tribularentur, & eripuit eos.

De clauſtro cœlesti. lib. 4.
cap. 29.
§. XII.

DE clauſtro cœlesti idem in quarto libro.
In cœlesti hierusalem claustrum perfectæ
beatitudinis ponitur, quod quatuor generalib.
officinis munitur. In vno siquidem latere poni-
tur oratorium, in alio cellariū, in tertio refecto-
rium, in quarto dormitoriū vt ores, vt abundes,
vt reficiaris, vt quiescere possis. Pax æterna per si-
militudinem, quasi oratorium esse dicitur: quia
qui vincula seu carceres huius mudi euaserunt,
ad illud confugiunt, vt saluentur. Cellarium ve-
rò abundantia suauitatis diuinæ sequitur refec-
torium facietatis æternæ. Sed licet in pace sis,
licet abundes diuitiis, licet situaris ad libitū pos-
sides: nihil tamen proderit nisi requiescas in dor-
mitorio tranquille mentis. Et nota quod huius
officiinæ non discoopertuntur ventorū turbine,
non annihilantur vetustate: sed incolumes &
integre permanent sine fine, vt sit pax sine per-
turbatione, abundantia sine diminutione, sati-
etas sine fastidio, quies sine tædio. Qui ergo ad
illud claustrum perfectæ beatitudinis peruenerit
Tertia pars hist. Ant. c. 2

A.C. 1120. Iud. 16. Act. 12. Ioan. 5. Oratorio
spirituale
quid. c. 10.

Per tria
opprimi-
mur.

Ps. 106.

Ibid.

Huic ora-
torio per-
fectio pa-
cis iungi-
tur cella-
rium sua-
uitatis.

A.C. desiderat, necesse est, ut adhuc in domo probationis manens ordinem prædicti claustris diligenter addifcat.

Domus probationis est vita regularis. In hac domo discimus, quid in futura face re debeamus, in hac enim domo habemus Christum magistrum nouitiorum. Claustrum perfectæ beatitudinis in quadro ponitur, ut ex omni parte firmitas æqualitatis in eo teneatur: ne eleuetur prosperis, ne frâgatur aduersis, ne de præteritis doleat, ne de futuris aliquid futurum finistrum posse contingere pertimescat.

In medio pratelli ponitur lignum vitæ, ut vita sit in amenitate. Est enim vitæ lignum sapiëntia Dei patris. Fructus eius salutem conseruat & vitam præstat. Ibi erit silentium, non quasi media hora, ut dicit Ioannes in apocalypsi, in cælo factum, scilicet militantis Ecclesiæ, in qua non reperitur perfecta quies mentis, sed perpetuum silentium, non quidem ad laudem Dei, ubi nõ cessant clamare quotidie summa Trinitati & vnitati, Sanctus, Sanctus, Sactus Dominus Deus Sabaoth: sed silebit: quia omni desiderio beatorum impleto, quod quis petat non habebit. Silebit si quidem iniquitas, quia abundabit caritas: Nec quicquam ibi deficit ubi vnusquisque omnia habentem in se habet. Tunc erit Deus omnia in omnibus: & nihil deesse poterit, quando abbas more Dei sapiëntia omnibus omnia prouidebit. Hæc omnia ex dicto libro de claustris anima excerpta.

De Richardo sancti Victoris Parisiensi canonico regulari, & scriptis eius.

De Richardo de S. victore de quo Trit. & Sixtus Sen.

Capitulum 111.

Richardus de sancto Victorino. In c. A idem tempus, ut refert Vincen. in spe. histo. libr. 28, cap. 58. floruit magister Richardus sancti Victoris Parisiensis, canonicus regularis, qui in libris & tractatibus varijs Ecclesiæ multa vtilia descripsit. Inter quos eminent de sancta trinitate libri septem, in quibus iudicio meo cunctos, qui ante ipsum de hæc materia tractatus multiplices ediderunt: probabiliorum inductione, simul & dulcedine quadam ac venustate sermonis excessit. Scripsit nihilominus idem Richardus, & de contemplatione pulcherrimum librum de patriarchis intitulum. Alium quoque de mystico somnio Nabuchodonosor, de arbore quoque quam ipse rex vidit librum vnum, & alium de quatuor ventis in mari pugnantis, alium de exterminatione mali & de promotione boni, alium de officio Ecclesiæ, alium de sacrificio Abrahæ. Et tractatum grandem de illo verbo Esaiæ, Omne caput languidum. Et alium super illo verbo, In Die illa nutriet homo vacam, bovm. Tertium contra Andream, & alium in expositione sacra scripturæ Iudaizan-

Richardus de sancto Victorino. Libri de S. Trinitate Richardi quales.

Libri Richardi. It. Ed. c. 7.

tes super illo verbo. Ecce virgo concipiet. Alium ad nouitios super illo verbo Ps. Afferte domino filij Dei. Scripsit etiã librum, qui dicitur exceptio nũ, in quo breuiter continetur diuisio & materia omnium sciëntiarum: ac series historiæ præcedentium tæporum, & quædam morales expositiones sacra scripturæ. Hic autem solum ponuntur quædam excerpta ex libro patriarcharum ipsius.

De amore veræ sapiëntiæ ex Rich. lib. de præparatione animi ad contemplationem. cap. 1.

§. I.

Beniamin adolescens in mentis excessu. Vbi dicit Richardus in libr. de patriarchis. Quis sit Beniamin iste multi nouerunt, alij per scientiam: alij per experientiam. Qui per doctrinam nouerunt audiunt sapientes, qui per experientiam didicerunt libenter. Qui enim eum experientia magisterio semel nosse potuit, fide ter loquor, sermo de eo, quamuis prolixus, eum satiare non poterit.

Omni spiritui rationali gemina vis data est a patre luminum, scilicet ratio qua discernimus & affectio qua diligamus, ratio ad veritatem, affectio ad virtutem. Hæc sunt spiritus rationalis geminae vxores, ex quibus oritur generosa proles, & regni cælestis hæres. Ex ratione oriuntur consilia recta, ex affectione desideria sancta. Est itaq; Lia affectio diuina inspiratione inflammata ad normã iustitiæ se componens. Rachel verò ratio diuina reuelatione illuminata, in cælestis sapiëntiæ contemplatione se extollens. Rachel enim videns principium, vel ouis interpretatur. Nam qui de domino in bonitate sentit, illum, qui est principium omnium oculo fidei cernit, scilicet & ouis veraciter est, si in simplicitate eum querit. Omnes ferè coniugium Lia abhorrent, quia laboriosa, qui tamen in amplexu Rachel multum suspirant, quia iucunda. Sapiëntiã & multum amare potes, & ea carere: iustitiã verò perfectè diligere, hoc est iam iustum esse, & omnino quando amplius iustitiã dilexeris, tantò iustior eris.

Habet autem vtraque ancillam suam, scilicet Lia Zelphã, id est, ratio imaginationem, & Rachel Balam, id est, affectio sensualitatem, quæ illam gradientem præcedit, & huc illucque circumducit: Nam quia Lia lippa est, & parum videt, illius manu ductione sequi eam nõ pudet. Ratio verò imaginatione sequitur, quia nunquam ad inuisibilem cognitione assurgeret, nisi ei imaginatio rerum visibilibus formam representaret.

Scilicet quoniã imaginatio quæque visa vel audita ad memoriam renouat, & quæ ipsa iam enarrando explicauerat eadem iterum & iterum replicare non cessat: & sæpè cum nulla ei cordis voluntas audiendi assensum præbeat, ipsa tamen, more decrepiti senis vel inueteratæ anus narratione suã explicat, quasi nullo audiente: merito Bala inueterata dicitur, quæ inueteratorum morem imitatur. Zelpha verò interpretatur os hiãs, vinũ enim quod sitit, est gaudiũ voluptatis, & quantò plus bibit, tantò plus sitit. Nam ad satiantium sensualitatis appetitum, totus non sufficit mundus. Vidimus ergo de ambarum obsequio, & nunc de vtriusque vitio. Est enim Bala garrula, & Zelpha temulenta. Balæ enim loquacitatem

A.C. 1140. Ibid. Psal. 18.

Psal. 67.

De gemino totius boni fonte ratione & affectio. ne. c. 3.

Lia quid sit. Rachel quid sit.

Quomodo imaginatio sensibilis affectio. c. 5.

De vitio imaginationis & sensualitatis. c. 6.

aitatem nec ipsa domina sua compefcere potest, zelphæ sitim dominæ suæ copia tanta omnino extinguere non potest. Itaque filij Iacob ex Lia sunt ordinati affectus.

Septenaria igitur Lia: proles septem sunt virtutes. Si quidem nihil aliud est virtus, quàm ordinatus animi affectus, atque etiam moderatus. Ordinatus quidem [quando ad. illud est, ad quod esse debet]: Moderatus verò dicitur, cum tantus est, quantus esse debet. Principales ergo affectus sunt septem, quæ ab vna animi affectione alternatim surgunt, scilicet spes, timor, gaudiũ, dolor, odiũ, amor, & pudor: hi omnes cum ordinati sunt, tunc tantum inter filios Iacob computandi sunt.

Quomodo oriatur ordinatus timor. ibid. c. 8

§. II.

De quatuor filiis Lia, id est quatuor affectionibus. Igitur (inquit idem Richar.) prima virtutum proles est timor, qui nascitur ex consideratione proprij sceleris & potentia iudicantis: hic est Ruben, id est filius visionis. Quodammodo enim cæcus est, qui peccare nõ timet, qui futura mala non præuidet, qui nõ erubescit pra nitatè suã, nec expauescit diuinã potentia. Hoc primo filio crescente secundus nascitur, quia magnum timorem necesse est vt sequatur dolor.

Quantò enim quis vehementius metuit peccatam, quam meruit, tantò magis plangit culpam quam fecit. Et quia cor contritũ & humilitatũ Deus non despiciat: deo filius, qui post eum nascitur Simeon dicitur qui ex auditio interpretatur. Oratio enim citius exauditur, quæ ex corde prodit contrito & humiliato scilicet per timorẽ, contrito per dolorẽ: Sed beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quæ autem consolatio penitenti esse potest nisi vna spes veniæ? Hic est tertius filius, qui Leui dicitur, scilicet additus vel additio interpretatur: quia duobus illis prioribus prius datus superadditur. Quantò enim quis frequentius & vehementius de suo reatu interno dolore afficitur: tantò certior & securior de indulgentia efficitur. Secundum multitudinem (inquit) dolorum in corde meo consolationes tuæ latificauerunt animam meam.

Et tunc incipit quædam familiaritas inter Deum & animam fieri: eo quod hæc se sentiat ab illo sæpius visitari. Et dicit: Nunc copulabitur mihi vir meus. Tunc enim ipsum animæ spõsum Deum scilicet, veraciter copulamur, cum ei per verum amorem in heremus. Immo verò tunc sibi nos ille connectit, quando nos quibusdã interius commercijs ad amorem suum accendit, & arctius adstringit. Itaque sicut post crescentẽ timorem necessarĩo subortus dolor, sic vtiq; post spem natam & per quotidiana incrementa proficientem, nascitur amor.

Hic est quartus filius, scilicet Iudas, id est confitens. Illa enim est vera confessio, quæ de casta dilectione confurgit: verè vtiq; & absque dubio non solum frequentes, sed etiam indefinenter domino confiteris, si eum perfectè diligis. Benedicam, inquit, dominum in omni tempore] semper inquit laus eius in ore meo. Semper quidem laudas, si semper amas. Nam non amares, si non approbares. Quid est autẽ appro-

bare, nisi laudare? Et ipsa laudatio confessio est: sed hæc confessio laudis est. Confessionem quoniam criminis ludas agnoscit: quia & hoc ad honorem Dei pertinet. Et qui veraciter diligit, libenter facit quicquid honoris Dei militare cognouerit. Multum enim commedat bonitatem Dei nõ solum largitas sua, sed & iniquitas nostra. Si enim magnũ est nihil promerentibus, gratis impendere multa, quale quantũve erit tribuere bona promerentibus mala? O qualis pietas quã nulla nostra potest superare impietas! Alia enim sunt quæ misericorditer ignoscit, alia quæ astute ter tribuit. Confiteamur ergo illi & mala nostra à nobis esse, vt piè ignoscatur: & bona nostra ab eo esse, vt conseruet ea & augeat. Hæc Iudas inconstantè acitatur: ne ingratus appareat vel de indulgentia venia vel de concessa gratia: ideoq; hic rectè filius Iudas vocatur: quia verus amor semper confitetur. Ecce primi quatuor filij Lia, scilicet timor penitentiæ, dolor penitentiæ, spes veniæ, amor iustitiæ: & post hæc desinit parere, quia sibi sufficere posse existimat, cum se vera bona veraciter amare considerat.

Ex inuisibiliũ amore mens ad cognitionem inuisibiliũ instigatur. c. 13.

§. III.

De Rachel, id est ratione, quæ suscepit duos filios ex ancilla sua Bala, id est imaginatio ne, scilicet Dan & Nephthalim, id est considerationem futurorũ bonorũ, & hic est Nephthalim. Richardus idẽ. Nato itaq; Iuda, id est bonorum inuisibiliũ desiderio exurgente atq; feruente, Rachel incipit amore prolis æstare, quia incipit velle cognoscere. Vbi enim amor, ibi oculus, & libenter aspiciunt, quæ multũ diligimus. Ergo quãtò plus crescit Iudas: id est affectus diligendũ, tantò amplius in Rachel feruet desiderium parienti, id est studiũ cognoscendi. Sed valdè difficile est: immo penè impossibile mentẽ carnalem & ad hoc in studijs spiritualibus redẽ ad inuisibiliũ intelligentiam assurgere, & in eis contemplationis oculum figere: Querenti enim inuisibilia, nil aliud occurrit, nisi qui cogitare cõsuevit visibilia sola. Melius tamen est, qualicumq; modo illa cogitare, quàm obliuioni vel negligentia illa tradere. Facit ergo quod potest, & intuetur ea per imaginationem, quæ necdum videre valet, per intelligentiã puritatẽ. Sicq; Rachel prius habet liberos de ancilla quã generet de seipsa. Suadet enim ratio cõmodius esse, qualicumq; modo vera bona cogitare, & imaginaria quãdã saltem pulchritudine ad eorũ desiderium animũ attendere: quã in falsis & deceptorijs bonis cogitationem figere.

Vide quomodo etiam diuina scripturæ huic speculationi alludent, & humanæ infirmitati cõdescendant. Res enim inuisibiles per rerũ visibilibus formas describunt: & earũ memoriã per quarundã concupiscibilium specierũ pulchritudinẽ mentib. nostris imprimunt. Hinc est quod nunc terrã lacte & melle manantẽ promittunt, nunc flores, nunc odores nuncupant, nunc per cãtus hominũ cõlestiũ gaudiorũ harmoniã designant. Et in Apocalypsi Ioãnis cõlestis Hierusalẽ ornatur per aurũ & argentũ & gẽmas pretiosas multipliciter describitur: quod totũ est p similitudinẽ.

Sed sciendum, quod imaginatio alia est bestialis, quando scilicet ea quæ paulò antè quã

A.C. 1140.

Bonitatem Dei commendat iniquitas nostra.

Prima via contemplationis inuisibilitũ est per imaginatio nem.

Quomodo diuina scripturæ speculationi inuisibilitũ alludat. c. 14.

Apoc. 21. Imaginationum alia rationalis, a bestialis.

Tertia pars hist. Ant. c. 3

vidimus vel fecimus absque vlla vilitate & de- liberatione huc illucque vaga mente discurre- mus. Hoc etenim bestia facere potest. Alia verò rationalis: quãdo scilicet per ea, quæ per sensum corporeum nouimus, aliquid imaginabiliter fingimus. Verbi gratia. Aurũ & domũ vidimus sed auream diuina nunquam vidimus: auream tamen domum imaginari possumus si volumus: hoc bestia nõquam facere potest: sed soli ratio- nali creature possibile est. Huiusmodi imagina- tione sæpe vitmur: cum quæ sunt futuræ vitæ bo- na vel mala diligentius rimamur. Nunquid hic sola mala: nunquid hic sola bona? Non, sed per- mixta bona & mala. Et sicut nec sola bona vel mala, sic nec summa inuenimus. Ibi verò & summa & impermixta bona vel mala esse non dubitamus, Quoties igitur ex mul- tis bonis vel malis, quæ hic sensus corpo- reus experitur, quale vel quantum esse possit illud futuræ vitæ summum bonum sive ma- lum colligitur: & ex horum imaginatio- ne quædam futurorum imago figuratur: talis tri- que imaginatio rationalis esse facile conuincit- tur: & ad Balam & Rachel pertinere videtur. Ad Balam pertinet in quantum imaginatio est: ad Rachel verò in quantum rationalis. Talis itaque proles & imaginationis est per natiuitatem & rationis per adoptionem. Ex Bala namque na- scitur: sed per Rachel moderatur.

Neminem autem cõturber, quã matrem & pro- lem imaginationem appellem: sed hoc vòlo esse inter matrem & filium: quòd est inter instrumẽ- tum & actum. Et sæpe instrumentũ & actum v- no nomine nuncupamus, sicut quod videmus & illud quo videmur visum appellamus. Ratio- nalis imaginatio alia est per rationẽ disposita, alia intelligentiẽ permixta. Illa prima vitmur: quando secundũ visibiliũ rerũ cognitã speciem visibile aliud mente disponimus, nec tamen ex eo inuisibile aliquid cogitamus. Ista verò secũ- da vitmur, quando per visibiliũ rerũ speciẽ ad inuisibiliũ cognitionẽ ascendere nitimur. In illa est imaginatio non sine ratione: in ista intelligẽ- tia non absq; imaginatione. Isti sunt duo filij Ba- læ, quorũ primo genitus Dan dicitur, posterior Nephtalim nominatur. Ad Dã itaq; pertinet spe- cialiter cõsideratio futurorũ malorũ: ad Nephtalim autẽ speculatio futurorũ bonorũ. Dan ni- hil nouit nisi corporalia, sed ea tamẽ rimatur, quæ sunt à sensu corporeo remota: Nephtalim ve- rò per rerũ visibiliũ formas surgit ad rerũ inuisibi- liũ intelligentiã. Infernaliam enim tormenta lon- gè à sensu corporeo remota esse nõ dubitamus: quia vbi vel qualia sunt videri nõ possumus, sed tamẽ hæc quoties volumus per ministeriũ Dan præ oculis cordis habemus. Nemo enim fidelĩ cum infernũ flãmãq; gehẽnẽ tenebrãq; exte- riores in scripturis legit hæc figuratim dicta cre- dit se dita veraciter & corporaliter alicubi esse non diffidit. Rectè ergo horũ considerationẽ ad Dan specialiter iam pertinere diximus: vbi sola imaginatione opus habemus, quamuis eã in tali negotio nõ sine rationis dispositione tractemus. Sed cum terrã lacte & melle manantẽ, celestis Hierusalem muros ex lapidibus pretiosis, por- tas ex margaritis, portas ex auro legerit, quis sa- ni sensus homo hæc iuxta literam accipere velit vnde statim ad spirituale intelligẽtiã recurrit:

Imagina- tio duo- bus modis accipi potest. c. 17.

De geni- na specula- tione. c. 18.

Dan ti- mogeni- tus Balæ Nephtalim secun- do geni- tus.

A & quid ibi mysticè contineatur exquirat. Multa tamen & quæ de malorũ tormentis scripta sunt mysticè sunt accipiẽda. Et multa de futuræ vitæ bonis quãuis corporalia, describãtur simpliciter intelligẽda. Illa autẽ consideratio meditati facilius occurrit, quæ in sola imaginatione consistit. Nã illa, quæ cum intelligentiã admiscetur, quãto subtilior: tantò difficilior inuenitur. Inde est quod prior Dan, & Nephtalim posterior nascitur.

De officio istius Dã. Hoc autẽ valdè notandũ est quod Dan per presẽtiũ rerũ verã imaginationẽ replẽtat rerũ futurarũ imaginationẽ hẽtã. Quod absq; culpa est, scilicet tormenta malorũ multo aliter, quã sunt per imaginationẽ cernere. Quis enim ea omnino prout sunt, in hac vita cõtemplari sufficit? Sed quilibet pro arbitrio suæ mētis nõ qualia sunt, sed qualia fingere nouit, figurando ea describit. Vnde fortassis hic talis filius Dan, id est iudiciũ, vocatur: quia in tali representatione nõ experientiẽ documentũ: sed suę discretiõnis sequitur arbitriũ. Est & huius nominis alia ratio. Sãcti enim viri quoties se sentiũt turpibus cogitationibus pullari roties solent etiã in ipso tentationis aditũ futura tormenta ante mentis oculos ponere: & per considerationẽ peccata vlciscuntur & damnant blandimenta culpe. Quia ergo per officium Dan illecebras cogitationes deprehendimus, arguimus, damnamus, castiga- mus, rectè Dã iudiciũ vocamus. Sed quid de tur- pibus cogitationibus tantũ loquimur? quando etiam vanas & inutiles cogitationes perfecti vi- ri abominantur, propter id. Vã vobis, qui cogi- tatis inutile: & multo magis de iis, quæ sentiunt non sine quodã illicito affectu. Et quamuis mul- torum sit seipsos reprehendere de peruersa ope- ratione, vel praua voluntate: tamen pauci sunt, qui se reprehendant de inordinata cogitatione. Sed quia perfecti viri hoc faciunt, ideo Iacob perfectos designãs præcepit dicẽs: Dan iudicabit populum suum, id est cogitationes.

De Nephtalim subdit Richardus. Sicut ad of- ficiũ Dan spectat per representationẽ peccata re- primere exurgentia vitia: sic ad Nephtalim per- tinet per considerationẽ pramiorum inflãmare desideria bona. Quod duobus modis facere cõ- suevit. Vitur namque aliquãdo comparatione, aliquando translatione. Et comparatione quidẽ quando ex presẽtium bonorum multitudi- ne vel magnitudine, colligitur illa futuræ gaudia vitæ, quot vel quanta esse possunt. Verbi gratia. Inspecãta sæpè solis claritate, considerat quanta futura erit lux illa spiritualis, si tanta tãq; mira- bilis est ista lux corporalis. Item multiplicitatẽ bonorũ inuisibiliũ conicit ex multitudine bo- norũ visibiliũ. Quot enim sunt colores, quot o- dores, quot sapores? Si tot sunt delicia corporeæ, quot erũt delicia spiritũũ. Translatione autẽ vitur quãdo] rerũ visibiliũ quãlibet descriptio- nẽ transfert ad rerũ inuisibiliũ significationem. Verbi gratia, Audit nominari in scripturis lucẽ inaccessibile quærit quæ sit lux ista incorporea & inuenit: quia ista est sapiẽtia. Sicut enim lux cor- poralis illuminat oculos corporis: ita lux sapiẽ- tiæ spiritualis oculos mentis. Ex his liquet quæ re- ctè secundũ vtrãq; interpretationẽ Nephtalim dicatur: quia comparatio vel conuersio interpre- tatur. Conuertit enim naturam visibilium rerũ ad spirituale intelligẽtiã, [habet tamen hu- iusmodi

A.C. 1140.

Prima spe- culatio la- cilius oc- currit. c.

Officiũ Dan.

De officio prima spe- culatiõis. c. 20.

Mleh. 2.

Gen. 49.

De secun- da specula- tione, & eius pro- prietate. c. 22.

1. Tim. 6.

iusmodi speculatio aliquid singulare & valdè notabile: siquidem hæc meditãti facilius occur- rit, & audientem dulcius afficit. Est planè & pro- ptior in meditatione & affabilior in sermone.] Vnde per Iacob de Nephtalim dicitur. Nephtalim seruus emissus dans eloquia pulchritudinis. Cereus dicitur propter currendi facilitatem & emissus propter currendi auiditatem in medita- tione. Eloquia verò pulchritudinis dat: quia per carnalia & corporalia nouit spiritualia & inui- sibilialia describere: vt illud. Osculetur me osculo oris sui. Et tãto eloquium eius est delectabili- us; quãto iuxta literam nihil sonare videtur vt illud. Nafus tuus sicut turris [Libani quæ respicit contra Damascum, caput tuum sicut Carmelus.

De duob. filiis Zelphæ: quæ designat sensua- litatẽ. Richar. Si per Zelphã sensualitatẽ debe- mus accipere, quã alia quæsvirtutis prolẽ po- rest ipsa gignere: nisi vt discat & in rebus pro- speris tẽperanter viuere & in aduersis patientiã habere? Isti sunt Gad & Afer: rigor videlicet ab- stinentiæ, & vigor patientiæ. Gad nascitur prior, Afer posterior: quia prius est vt temperantes sumus ad bona ppria, & p̃p̃era postea etiã vt for- tes sumus ad tolerãda mala aliena. Hęc est gemi- navirtutũ proles, quã quidẽ parit Zelpha in do- lore: verũtamen ad magnã beatitudinem domi- nã suã, hinc est quod nato Gad Lia exclamat: Felici- tate. Et iterũ Afer nascente ait, Hoc pro beatitu- dine mea. Mea (inquit) nõ sua vnde enim sensua- litas exterius per carnem atteritur: inde cordis affectio ad integritatem puritatis reparatur.

Quanta enim putas pax cordis est: nulla hu- ius mundi oblectamenta cõcupiscere, nulla eius aduersa formidare? Quid enim de huiusmundi oblectamentis concupiscat: qui oblata delecta- menta amore abstinentiæ recusat? Quid illius gaudiũ imminuat: qui etiam de illata contume- lia, vel qualibet pressura exultat? Duo enim sunt ea quibus constat gaudium beatitudinis, carere scilicet quod nolis & habere quod velis. Fœlicet siquidem dicimus, qui nil patitur quod no- lit, & beatum cui suppetunt quæ cupit. Isti sunt Gad & Afer: quorum primus calcat mundanam gloriã: alter propter Deũ libenter patitur mun- di pressurã. Prius autẽ semper est, vt ancilla Ra- chel redigatur sub viri potestate: quã ancilla ipsius Lia. Si enim imaginationis euagatio, quæ fit per inutiles cogitationes, prius nõ reprimatur: absq; dubio sensualitatis appetitus immoderatus mini- mẽ tẽperatur. Qui igitur vult corporalium vo- luptatum desideria tẽperare: prius assuescat car- nales delicias raro vel nunquam cogitare. Patet nihilominus, quod de Gad & Afer abstinentiæ vide- licet & patientiæ vnquam adoptiuos filios Lia faceret: nisi fororis suę Rachel adoptiuam sobo- lem assidue cerneret. Quis enim vnquam affe- ctioni cordis posset persuadere mundi huius prospera continere & nulla eius aduersa formi- dare: nisi suggerentibus Dan & Nephtalim futu- ræ vitæ tormenta vel præmia frequenter immo- penè indefinenter cogeteretur aspiciere? Nunc au- tem per assidua considerationem futurorũ malo- rũ facile ei persuadetur contẽptus presẽtium bonorũ. Et iterũ per iugẽ contẽplationẽ æternę fœlicitatis inflammatur ad voluptariam tole- rantiam pressuræ temporalis.

A.C. 1140.

Quid sit speciale speculatio ni secũdũ c. 27.

Gen. 49.

De duob. filiis Zelphæ. c. 25.

Gen. 30.

De pro- prietate patientiæ & abstinentiæ. c. 26.

Gaudium beatitudi- nis in quo consistat.

Sensuali- tas non tẽperatur si imaginatio non re- stringitur. c. 27.

A Per abstinentiam & patientiam animus fit obediens. c. 28.

A.C. 1140.

§. IIII.

POST natos Gad & Afer contingit Ruben (quod vt dictum est supra timorem designat) exire in agrũ, & mandragoras inuenire: id est quosdã fructus odoriferos: quia timor domini ex volũ- taria abstinentia ad omnẽ obediẽtiã robora- tur. Sed quantus qualisq; bonæ opinionis odor de ipso circumquaq; spargitur, qui nulla mole- stia nullaq; inopia à studio obediẽtiæ præpe- ditur: & sunt mandragoræ, quas Ruben inuenit, quas ab ipso mater eius Lia accipit: quando ob- blata laus affectũ tangit. Tẽperatẽ verò Rachel non mandragoras, sed mandragorarũ partẽ pe- tit: nã valdè difficile est, vt animus, quamuis re- nitens: ex oblata laude non hilarescat. Absente adhuc viro vix Lia partem concedit: sed in eius aduentu, eius desiderio vberius accensã nil sibi ex eis vltorius referuari voluit. Sic nimirum mēs hominis dum spirituali dulcedine tãgitur: quic- quid prius de humana laude concupiuerat libẽ- ter obliuiscitur.

In hunc modum mandragorẽ de possessione Lia vtiliter rediguntur sub potestate Rachelis: quia melius Rachel quã Lia mandragoris no- uit vti. Nam quicquid affectus cordis viturpat ad laudem sui rectius sanè ratio torquet ad gloriã Dei. Hoc autem de duarum istarum filiis ancil- larum retinendum est: quòd ex eorum vigilan- tia conscientiæ nostræ ciuitas mirè custodi- tur: multũque protegitur. Primogenitus nam- que Balæ eam componit intrinsecus, primogẽ- nitus verò Zelphæ eam munit extrinsecus. Per Dan reprimuntur mala intus exurgẽtia, per Gad repelluntur mala exterius exurgẽtia. Ad Dan pertinet disciplina cogitationum: ad Gad autem spectat disciplina sensuum. Primi est sedate ciui- lĩ discordiã, alterius est repellere pugnã hostilẽ.

Disciplina enim corporis sine disciplina cor- dis inutilis est: & disciplina cogitationum, sine disciplina sensuum obseruari non potest. Adsi- stunt & eis fratres non segnes ad auxilia ferenda. Nephtalim intus cum Dan [in ciuium pace com- ponenda] Afer exterius cũ Gad [in violẽtia ho- stium expugnanda.] Gad itaque & Afer vigilant contra hostes: Dan & Nephtalim solliciti sunt cir- ca ciues. [Hinc ergo Dã minatur: illinc Nephtalim blanditur.] Dan terret minis. Nephtalim fo- uet pmissis: [hic latus vnũ protegit: ille alterũ de- fedit.] Gad certat in dextro, Afer in sinistro. Quã- tum putas Afer iste abundat diuitiis spiritualiũ consolationum: cuius diuitias quilibet aduersi- tas nõ tam minuere quã augere solet? Nã quãto- durius premitur exterius tãto delectabilius glo- riatur interius. Afer (inquit) pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. Gad mentem tem- perat in prosperis, vt non retrahatur ab amore supernorum.

Gen 30. Mandrago- ræ quid si- gnificet. c. 29.

Quomo- do virtu- tibus præ- dicitur mu- natur di- sciplina cordis & corporis. c. 31.

Disciplina cordis si- ne discipli- na corpo- ris cultõ- dirinon potest. c. 31. & 32.

Commen- datio per- fectæ pa- tientiæ. c. 33.

Quomodo oriatur verum gaudium. c. 36.

§. V.

DE quinto filio Lię scilicet Issachar, signatẽ gaudiũ spirituale. Richardus. Hostib. itaq; c. 4 fugati

A.C. 1140. Phil. 4. P. sal. 50.

Mat. 25.

Comparatio interioris & exterioris dulcedinis. c. 37.

1. Cor. 12. P. sal. 64.

Quid internum gaudium impeditur. solcat. c. 38.

Gen. c. 49.

Interna dulcedo mentem humiliat. c. 39.

fugatis: cuiusque pacificatis, nil iam obstat (vt arbitror) quin illa nostra ciuitas experietur, que fit illa pax Dei que exuperat omnem sensum: vel quam sit magna multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus timentibus se. Est enim manna absconditum, & nisi gustanti omnino incognitum. Vnde & dicitur, Intra in gaudium domini tui. Hic est ille quintus filius Lia qui ei quinto loco nascitur. Est enim gaudium vt supra diximus: vnus de principalibus affectibus. Pro tali enim prole Lia mandragoras contempnit, vt talem filium habere posset. Mens enim que in laude hominum delectatur: quid sit internum gaudium experiri non meretur. Recte autem post natiuitatem Gad & Aser Lia talem filium genuit: quia nisi per abstinenciam & patientiam ad verum gaudium mens humana non pertingit. Oportet ergo cum non solum falsam delectationem: sed etiam vanam perturbationem excludere, qui vult de veritate gaudere. Hic talis filius Isachar merces interpretatur. Quid enim aliud tot tantisque laboribus quarimus? [Quid, inquam, aliud quam verum gaudium tantae perseveranti longanimitate expectamus?]

Huius mercedis toties quasi quaedam primitias & arram accipimus: quoties ad illud domini nostri gaudium internum intramus, & aliqua parte gustamus. Hanc autem degustationem scriptura sancta nunc gustum nunc ebrietatem vocat, vt si sit parua vel magna ostendat: parua: quidem ad comparationem futuræ beatitudinis: magna autem in comparatione cuiuslibet mundanæ iucunditatis. O dulcedo miranda, quæ modicum quid de tanto felicitatis pelago mentibus instillas, mentem tamen quam infundis plene inebrias. Stue (inquit) in corpore sine extra corpus nescio: Deus scit. Vististi terram (ait P. sal.) & inebriasti eam. Mare & cætera elementa semper in motu sunt: & sola terra stante cætera stare nequeunt.

Quid ergo per terram nisi fixam cordis stabilitatem debemus accipere? Debet ergo fluctuationem cordis adstringere, & ad vnius veri gaudij desiderium cogitationum & affectionum motus colligere: qui se cupit vel credit illo vere sobrietatis poculo inebriandam fore. Vististi (ait) terram non mare fluxibile, & inebriasti eam. Hæc est illa terra, quam Isachar vidit & concupivit. Vnde de eo dicitur. Isachar asinus fortis habitans inter terminos vidit requiem quod esset bona, & terram quod esset optima: & habitavit in terminis eius.

Multum sibi viluerat, qui se asinum reputabat. Multum concupivit terram, quam vidit: pro qua ad omnem laborem fortis perduravit. Penè autem, non tamen plene hanc terram morientium deseruerat: penè autem non plene illam terram viuientium apprehenderat, qui inter terminos habitabat. Quia vilissimis & paucissimis huius vitæ bonis contentus erat. Huius terræ miseræ extrema tenebat: quia per frequentes mentis excessus perennis vitæ bona pregestabat: illius beatæ terræ initia tangebat. Saragebat istam penitus deserere, nec poterat: ambiebat in illam totus intrare, nec valebat. Fecit ergo quod potuit, intra terminos habitavit.

A Quomodo oriatur in nobis odium vitorum. c. 40.

§. VI.

DE ortu Zabulon filij Lia, & signat zelus seu odium peccati & officio eius. Richardus. Hinc est quod post Isachar nascitur Zabulon: quod habitaculum fortitudinis interpretatur. Quid enim per Zabulon nisi odium vitorum intelligimus: odium bonum, odium ordinatum. Hunc in nobis affectum Propheta ordinare cupiebat, cum ait: Irascimini & nolite peccare. Quid est enim non peccando irasci nisi hostiles utiliter non ad oculum amando, eorum vitij indignari: Hunc habere se filium idem Propheta significat: cum ait, Perfecit odio oderam illos. Recte ergo post Isachar (qui merces interpretatur) Zabulon nascitur, qui habitaculum fortitudinis interpretatur, quia post degustatam æternæ retributionis dulcedinem animus contra tentationum argumenta mirabiliter roboratur: suaque subito pericula parupendens, domini iniurias fortiter vlciscitur: vt patet exemplum in Moyle ministrum, qui post refectionem diuinæ allocutionis in monte, ex zelo contra idololatriam fortiter exarsit & eos prostrauit. Absque dubio nihil sic placet Deo, nihil sic placet Deum, quomodo zelus animarum.

O quam multi multas cæterarum virtutum proles ex Dei gratia mentes conceperunt, & de se genuerunt: qui hunc filium habere non potuerunt! Quam multos hodie videmus spiritu pauperes: spe gaudentes, caritate feruentes & humilissimi, ad zelum tamen animarum nimis tepidos, multumque torpentes! Alij quasi ob custodiam humilitatis delinquentes increpare non præsumunt: alij ne caritatem fraternam perturbare videantur, peccantes arguere metuunt. Sic & alij alijs adhuc modis, quod zelare pro domino nolunt, virtutis hoc esse fingunt, vel virtutem esse credunt. Econtrario multi, quod abque dubio agunt in spiritu furoris, agere se arbitrantur zelo rectitudinis, & quæ veraciter exequuntur odio hominum exercere se putant vel simulant odio vitorum. Sed seipos, quæso interrogent, vtrum in veritate diligant, quos quasi instigante Zabulon tam acerbè castigant. Aduertendum igitur, quod nascitur Zabulon post Iudam & Isachar: quia Iudas qui est amor iustitiæ, debet docere modum correctionis in odio vitorum: vt scilicet fiat in spiritu lenitatis: & Isachar suggerente, qui est gaudium, quod fiat causa utilitatis.

Debet autem Zabulon iste non solum delinquentes corripere, sed etiam eos tempore tribulationis contra persequentes defendere: alioquin verus zelus non est, si paratior est ad ferendum, quam ad protegendum: vnde & habitaculum fortitudinis dicitur, quia perfectus zelus debet infirmiores contra aceras potestas doctrina & oratione protegere: & contra mundana pericula vndique munire: & in vtroque non solum infatigabilis: sed & insuperabilis perseverare: semperque debet esse paratior ad mala ferenda quam inferenda: alioquin frustrâ in litore maris habitare dicitur, in statione nauium: si contra maxima mundanæ discrimina præstura trepidat, nisi tempestatibus diu fatigatus & tandem in litorebus

A.C. 1149.

P. sal. 4.

Ps. sal. 39.

Ex. 32.

Quam fratrum zelum animarum habere. c. 41.

Quod sit officium veri Zelatoris. c. 44.

A.C. 1140. Verus zelator & contra fraudulenciam vigilare debet. c. 43.

Quale sit gaudium, habere zelum animarum. c. 44. Gen. 30.

Quis vel qualis sit ordinatus pudor. c. 46.

Quam sit tarum habere verum pudor. c. 47.

Quid sit proprium pudoris. c. 48.

electos, blandè excipiat & benignè foueat. Sidor venatio interpretatur per quam rectè deceptionum fraudulentia intelligatur. [Satagit ergo Zabulon iste non solum imbecillos quosque erigere contra furorem persequentium: sed quoslibet] etiam simplices eripere de laqueo venantium, lingua scilicet adulantium, lingua detrahentium, seminantium inter fratres discordias, eripere satagit. Et sic figit tabernaculum suum fortitudinis è regione maris in confinio Sidonis: vt hinc vigilet contra insidias persequentium, illinc contra fraudulentiam insidiarum. Merito autem Zabulon nato exclamat Lia, Dicitur me dominus dote bona. Ignoro enim an possit hac gratia interim maiorem aliquam Deus homini conferre, quam vt eius ministerio peruersi homines in melius mutantur: vt de filijs diaboli filij Dei efficiantur.

Quomodo oriatur ordinatus pudor. c. 45. §. VII.

DE septima prole Lia id est Dina: quæ designat erubescenciam, Richardus. Sed nūquid post has virtutū soboles saltem dabitur cuius sine peccato viuere: vt saltem post vitorum odium possit sine vitio esse: Immo eos sæpe per quos Deus aliorum errata corrigere disponit: ex magna pietatis dispensatione grauius cadere permittit: vt ex propria culpa discant quam misericordes in aliorum correctione esse debeant. Sed quoniam putas erubescit, cum quali se humilitate deiciunt eum se in id vnde alios corripunt, vel fortè in aliquid grauius lapsos conspiciunt. Hinc est quod post Zabulon nascitur Dina, quia sæpe nimium zelum interueniente culpa sequitur verecundia: sed ordinata. Solum peccatum erubescere est ordinatam verecundiam habere. Sed qui nondum Zabulon gignere meruit, frustra Dina se posse gignere credit. Disce prius peccatum odisse, & tunc illud incipies veraciter erubescere. Alioquin si in peccato deprehenderit, & deprehensus pudore confundis: non te credo erubescere culpam, sed infamiam. Habent vtiq; etiã homines peruersi verecundiam, sed vitia bonam, vitia ordinata. Peccatum enim si peruersi perfecte erubescerent, non tam facile committeret. Qualis putas pudor est erubescere paupertatem, & erubescere humilitatem? illud non pudet eos erubescere ad quod docendum non puduit cælestis magistrus de celo descendere. Discite à me (inquit) quia mitis sum & humilis corde. Sed econtrario multi magis abominantes, quam sectantes humilitatem: multo amplius erubescunt habere sordidam vestem, quam sordidam mentem.

Diligenter igitur consideranti, quam sit rarum vel quam sit paucorum humanam verecundiam plenè vicisse, & solam illam, quæ ordinata est possidere: non erit vnde quis admirari debeat cur talem tam sero prolem Lia pariat. Ratio, quare nascitur cõgruè post Zabulon Dina: Dina iudicium istud interpretatur. Hoc itaque est illud iudicium, quo quisque à propria conscientia conuenitur, conuincitur & condemnatur, & digna cõfusionis pœna mulctatur. In quo vnus idèque est ille qui iudicat, & ille qui iudicatur. Idem ipse qui condemnat, & qui condemnatur.

A Non ergo sine causa fuit, quod hoc tale iudiciū scriptura sacra non sine demonstratione nominare voluit. Istud enim quod ponitur demonstratione signat. Et quid aliud hæc adiectio quæ animam audiētis in admiratione excitat? Verè iudicium mirabile, in quo quātō quisque seipsum ardentius diligit, tantō in seipsum acrius lauit: & quo sibi parci vehementius cupit, tantō minus sibi ipse parci: quia quo amplius suã confusionem formidat, eo acerbius sua quemque confusio vexat. Sed si hæc inter cæteras virtutes dignè connumeratur, cur per femineum & non potius per masculinum sexum exprimitur? Sed quis nesciat verecundia quantumlibet honesta cordis robur quantū emoliat: & quam sæpè fortia opera præpediat: dum animus hominis ultra modum confundi deuit?

Est itaque Dina nõ vir, sed femina, nõ filius, sed filia. Habet enim, vt ex prædictis apparet, te verecundiam. c. 49. Zabulon impetus vastos & ingentes animos: sed sciunt tam femina quam viri timentes animos blandius alloqui & iratis dulcius blandiri. Valde ergo opportunum videtur vt post Zabulon Dina nascatur: vt ex fororis lenitate fratris seueritas temperetur. Quod autè pulchra erat Dina: vnde & ad sui amorem alliciens videntes: signat quam verecundos homines ferè semper cæteris carius amplectimur: & inde est quod in eis dum verecundiam modestiam modestiaque gratiam miramur, Dina quodammodo pulchritudine allicimur. Huius rei Sichen ille testis est: qui ei tam ardentem amore inhefit, vt mallet omnes mares suos circumcidere, quam illam non habere.

O quam multi vsq; hodie sunt qui quod pro Deo facere noluerunt, sæpè pro amore Dinae efficere non differunt: & pudendorum superflua, quæ pro Deo amputare debuèrant, ortu confusiois occasione pro cuitando verecundiæ detrimento amputare non tardat. Sichen ergo egredienti Dinae occurrit, oppressamque corrumpt. Integritatem ergo, quam intus fortassis conseruare potuit, egressa amittit. Nam quoniam verecundia venustas ab omnibus ferè commendatur laudatur, amatur, Dinam egredientem, & intima sua deserentem: & quæ eam humiliare consueuerat infirmitatis suæ memoriam citò obliuiscens, subito laudes hominum excipiunt & eam dum fauoribus demulcent corrumpunt. Verum tamen Dina tunc corruptionis suæ damna violentia quadam potius, quam voluntate patitur cum blandienti praua delectationi quantum potest reluctatur. Sed quid eam sua intima deserere, & ad exteriora vagari compulsi: nisi quod sæpè dum infirma nostra nimis erubescimus: vnde fortè alij eadem infirmitates in se sentiant mirari incipimus? Et videtur nobis quoddam genus solatiij inuenisse si deprehendamus nos in nostra saltem delectatione vel socios habere. Inde fit vt incipiamus aliorum studia curiosius querere, nunc vultu, nunc gestu, nunc habitum circūspicere, nunc occulta eorum aliorum relatu addiscere.

Quod etiam Dinae fratibus merito displicuit, quia quæ facta sunt non tam pro Deo quam pro Dina, nõ tam pro institutione diuina, quam pro verecundia humana facta sunt, scilicet se circumcidere: malū tamè fuit filijs Iacob iustū seueritatis modū excedere, scilicet illos circumcisos occidendo. Qui

A.C. 1140.

De utilitate verecundiam. c. 49.

Quomodo verecundiam mens per superbiam corrumpitur. c. 50.

Quomodo verecundiam mens a sua rectitudine deiicitur. c. 51.

Quomodo oportet intentionem mutare & morum honestam non desere. c. 54.

A.C. 1140.

Qui sunt istiusmodi circuncisi, nisi mores non bona intentione corrupti? Nec tamen in talibus debemus morum honesta destuere: sed intentionem mutare. Errant utique errant, qui abiciunt opera bona, quamuis forte inchoata sint mala intentione. Erratum ergo suorum vltiores huiusmodi quid aliud faciunt: quam super circumcisos cum Simeone & Leui irruentes violent occidunt? Gladius Simeonis exprobratio est, Gladius Leui exactio est. Solet enim Simeon corrupte me nti exprobrare vehementer malum quod fecit: Leui verò solet vehementer exigere bonum quod fieri oportuit. Quid igitur aliud est eos his modis pugnare, quam exprobrationis & exactiois simul & mentis flagellare? Primo ergo ordinatur timor: & hic est Ruben: deinde dolor & hic est Simeon: postea Leui & Iudas, id est spes & amor quos sequuntur Isachar & Zabulon: lætitia & ira, nouissimè Dina id est verecundia. Ita que nihil est aliud hos septem ex Lia genuisse, quam animum affectionis suæ motus ordinando dignam virtutum sobolem de se procreasse.

Quomodo debeat corrupta mens flagellari. c. 67.

Affectus ordinati veraciter sunt boni. cap. 61.

§. VIII.

DE ortu Ioseph ex Rachel, per quem designatur discretionis gratia. Richard. Affectus autem isti veraciter tunc creduntur boni: quando non solum ordinati: sed etiam moderati sunt. Sæpè namque cum discretionis moderamen excedunt, virtutis nomen amittunt. Duobus autem modis filius [id est Ruben qui timorem ordinatum significat] æquitatis mensuram supergreditur: aut quia minus circa aliquid vnū extenditur: aut quia innumera vel etiam inutilia passim dilatur. Cautè ergo circa omnes debet custodiri meta scilicet æquitatis, vt non solum sint ordinati: sed etiam moderati. Timor enim nimius sæpè cadit in desperationem, dolor nimius in amaritudinem, spes immoderata in præsumptionem, amor superfluus in adulationem, lætitia superuacua in dissolutionem: ita intemperata in furorem. Et ita virtutes in vitia vertuntur: si per discretionem non moderentur.

Duobus modis timor mensuram æquitatis supergreditur. c. 62. Quomodo virtutes in vitia vertuntur. c. 66.

Quomodo oritur discretio. c. 67.

Hic est ille Ioseph, qui serò quidem nascitur, sed à patre plus cæteris amatur. Meritò ergo illa virtus singulariter diligitur, sine qua nulla conquiritur, id est simul acquiritur: nulla consummatur, nulla conseruatur: sed vix serò talem filium accipere meremur: quia ad discretionis perfectionem non sine magno vsu, non nisi per magna experimenta erudimur. Prius nos oportet in singulis virtutibus exerceri: & quid in vnaquaque possimus experiri: quam possimus de omnibus plenam scientiam percipere, & de singulis sufficienter iudicare. Multa quidem de discretionem legèdo multa discimus, audiendo multa ex insito nobis rationis iudicio: verum tamen nunquam de hac ad plenum erudimur sine experientiæ magisterio. Post omnes sequi oportet, qui de omnibus iudicare debet. Sic dum longo vsu virtutum disciplina addiscitur: quandoque mens diu experta ad plenam morum discretionem, perducitur: & quasi de nato Ioseph iure lætatur. Ante huius natiuitatem eius fratres, dum adhuc om-

nia sine discretionem agunt, quanto magis vltres vires suas multa præsumunt: tanto sæpè deterior atque deformius ruunt. Inde est sicut iam diximus, quòd post eos Dina nascitur: quia frequenter deformem lapsus pudoris confusio comitatur. Patet autem ratio cur ancillarum nulla, nec ipsa quidem Lia, sed Rachel sola potuit talem filium gignere. Si quidem non est sensuualitatis, non imaginationis, non denique ipsius effectiois, sed solius rationis est discernere, sicut & intelligere.

De discretionis vtilitate vel eius proprietate. c. 68.

Hic est ille Ioseph, qui solus inter fratres tunica talari vestitur: quia sola illa actio ad consumptionem talum, debitique finis terminum perducitur: qua per discretionis prudentiam moderatur. Hic est Ioseph ille somniator: somniorumque interpretator: quia vera discretio in ipso tentationis articulo inter ipsa suggestionum phantasmata imminentium malorum insidias detegit: & de futuris periculis cautos reddit. Accusat autem fratres suos ad patrem suum crimine pessimo: scilicet hypocrisi. Vitium enim quod Deus singulariter detestatur, hypocrisis intelligitur. Hæc per Ioseph detegitur, quando insidians malum per discreti onem deprehenditur & arguitur. Ad officium itaque Ioseph spectat cura & custodia omnium fratrum suorum ad ipsum spectat disciplina singulorum, ad ipsum dispositio gerendorum & prouidentia futurorum.

Officium vere discretionis. c. 70.

De gemina prole rationis. cap. 71.

§. IX.

DE ortu Benjamin, qui significat gratiam contemplationis: Richardus: Sicut autem per Ioseph gratiam discretionis, sic per Benjamin intelligimus gratiam contemplationis. Vterque de eadem matre nascitur, quia & Dei cognitio & sui ex ratione percipitur, Longè post Ioseph Benjamin gignitur: quia animus qui in sui cognitione diu exercitatus: plenèque eruditus non est ad Dei cognitionem non sustollitur. Frustraque cordis oculus erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Præcipuum & principale speculum ad videndum Deum animus rationalis est: qui absque dubio inuenit seipsum ad Dei similitudinem factum. Hoc itaque seculum non desinit verus Ioseph tenere, & indefinenter inspicere. Tenere, ne deorsum corruens terræ per amorem inhæreat. Tergere, ne inaniu cogitationum puluere sordescat. Frequenter inspicere, ne ad inania studia intentionis suæ oculum reflectat. Exterso autem speculo & diu diligenter inspecto: incipit ei quædam diuini luminis claritas interlucere, & immensus quidam insolite visionis radius oculis eius apparere. Hoc lumen oculos eius irradiauerat: qui dicebat: Signatum est super nos lumen vultus tui domine, disti lætitiā in corde meo. Ex hac igitur visione videndi Deum flammam desiderij concipit & fiduciam sumit.

Quomodo per contemplationem inueniuntur ad contemplationem Dei erigitur. c. 72.

De contemplatione, quæ est supra rationem. c. 74.

Benjamin itaque nascente, Rachel moritur: quæ mens ad contemplationem rapta, quantus sit humanæ rationis defectus experitur. Si enim aliqua argumentatione adiri potuisset lumen illud diuinum, utique inaccessibile non fuisset. Denique

A.C. 1140.

Triplex Dei vitio.

Deemine spirituum.

Quam sit rarum spirituales theorias in vltim conuertent. c. 76.

Matt. 17.

Psal. 23. Psal. 14.

Psal. 42.

Frustratur ad somna prouenire huc gratia. c. 77.

Quantum valeat plena cognitio sui. c. 78.

mique apostolus gloriatur ad illud se non quidem esse: sed absque dubio raptum fuisse. Scio (inquit) hominem raptum huiusmodi vsque ad tertium cælum. Alia enim est dignitas spiritus humani, alia angelici, & longè alia excellentior spiritus diuini. Ad primum itaque cælum pertinet cognitio sui, ad tertium contemplatio Dei. Possumus tamen illam, quæ in hac vita haberi potest, Dei cognitionem tribus gradibus distinguere: & per tres cælos diuidere. Aliter quidem videtur Deus per fidem, aliter per rationem, aliter per contemplationem. Prima visio est infra rationem. Secunda secundum rationem. Tertia supra rationem. Ad primum itaque & secundum cælum homines ascendere possunt, sed ad aliud quod est supra rationem nisi per mentis excessum supra se ipsos rapti nunquam pertingunt. Quod autem per Benjamin illud genus, quod supra rationem est, intelligere debeamus: ex matris eius morte coniciere possumus. Magna est altitudo scientiæ, seipsum perfectè agnouisse. Mons magnus & altus, plena cognitio rationalis spiritus. Omnium mundanarum scientiarum cacumina mons iste transcendit, omnem philosophiam ab alto despicit. Quid tale Aristoteles, quid Plato, quid tanta philosophorum turba tale inuenire potuit? Verè si seipsum plenè cognouissent, nunquam idola coluissent. Hic defecerunt scrutantes scrutatio.

A te ipsum: de cælo enim descendit γυνῆσι σεωπῶν. id est, nosce te ipsum.

A.C. 1140. Iuuen. sat. 11.

Quibus modis ad scientiæ altitudinem pertingimus. 79.

Quod autem sine tribus discipulis in hunc montem ascendere noluit: nec plures quam tres secum Christus ducere quæsiuit: fortè in hoc edocemur, quòd sine triplici studio ad huius cognitionis celsitudines non perducimur: scilicet operationis, meditationis & orationis. Multa enim experimur operando, multa inuenimus inuestigando: multa extorquemus orando. His tribus comitibus sibi adiunctis, veritas in nobis proficit, & in alta se attollit, & eousque se per quotidiana incrementa exaltat, donec prædicti montis verticem tangat. O quam multos hodie videmus studiosos in lectione, desidiosos in opere, tepidos in oratione, præsumentes tamen montis huius cacumina posse apprehendere! Sed quando quæso apprehendent, qui Christum ducem non habent? Nec enim eos ducit Christus qui non vult ascendere, nisi cum discipulis tribus. Iungat ergo studio lectionis studium operis & orationis [qui Christum quærit habere ducem itineris, ductorem ascensionis,] absque dubio sine ingenti exercitio, sine frequenti studio, sine ardenti desiderio, ad perfectam scientiæ altitudinem mens non subleuatur.

Multi montis istius iam se credunt apprehendisse suprema, cum constet eos eius vix tetigisse extrema. Sed & si iam existimas te ascendisse ad cor altum: & ipsum videre transfiguratum: quicquid in illo videas, quicquid ab illo audias, non facile ei credas, nisi ei occurrat Moyses & Helia. Scimus quia in ore duorum vel trium stat omne verbum. Suspecta est enim mihi omnis veritas, quam non confirmat scripturarum autoritas. Nec exemplum in sua clarificatione recipio, si non ei adsistant Moyses & Helias. [In valle & in montis ascensione Christum sæpè recipio sine teste: nunquam autem in montis vertice vel in sua clarificatione: si Christus docer me de rebus exterioribus vel intimis meis, facile recipio: vt pote in iis, quæ comprobare possum proprio experimento: verum vbi ad alta mens ducitur, quando de cælestibus quæstio ventilatur, vbi de profundis rebus agitur: in tantè sublimitatis vertice non recipio Christum sine teste. Nec rata esse poterit qualibet verisimilis reuelatio sine attestatione Moyse & Helie: sine scripturæ autoritate. Adhibeat ergo sibi Christus duo testimonia in transfiguratione sua, si vult, vt non sit mihi suspecta claritatis suæ lux illa tam magna & tam insolita. Pulchrum spectaculum valdeq; iucundum cum in reuelatione veritatis hinc procedit manifesta ratio: & ad confirmationem reuelationis illinc occurrit tam aperta, quam figurata locutio. Alioquin ab altitudine dei timebo: verens ne fortè seducar à dæmonio meridiano. Vnde enim tot errores: vnde tot hæreses: nisi quia spiritus erroris se transfiguratur in angelum lucis. Certè vterque se transfiguratur & Christus & diabolus. Sed apparent cum Christo Moyses & Helias in hoc monte, & apparent in maiestate, id est non in obscuritate literæ: sed in claritate spiritualis intelligentiæ.

Quomodo multis conatibus nostris diuina reuelatio occurrat. ca. 80.

Omnis veritas sine scriptura suspecta. cap. 81. Matt. 18. 2. Cor. 13. 2. Cor. 11.

Quæ sint incomprehensibilia, quæ habentur ex diuina reuelatione. c. 82.

Ecce quam magna sunt quæ in hoc monte geruntur: sed adhuc iis maiora sunt, quæ sequuntur. Hoc enim totum discipuli stantes aspiciunt: nondum in faciem cadunt. Ad tonitruum itaque

que diuinae vocis auditor cadit: quia ad id quod diuinitus inspiratur, humani sensus capacitas succumbit. Et nisi humanae ratiocinationis angustias deserat, ad capiendum diuinae inspirationis arcanum intelligentiae sinum non dilatat. Ibi itaque auditor cadit vbi humana ratio deficit. Ibi Rachel moritur, vbi Benjamin oriatur. Itaque idem (ni fallor) per mortem Rachelis & casum discipulorum figuratur, nisi quod trium in tribus discipulis, scilicet sensus, memoriae, rationis defectus ostenditur. Ibi enim sensus corporeus, ibi exteriorum memoria, ibique humana ratio interceptitur, vbi mens supra ipsam raptam in superna eleuatur. Hic est (inquit) filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quid est dicere complacui: nisi quomodo placui mihi in memet ipso: placui mihi in filio? An forte in eo quod dicit mihi complacui, in hoc suo beneplacito socium se habere ostendit, quia quomodo pater complacet in filio: sic in filio complacet & Spiritus sancto? Vel forte idcirco dicitur, complacui, vt inde detur intelligi quia quomodo pater sibi complacet in filio, sic sibi complacet in Spiritu sancto. Qui d horum rectius dicitur: an potius totum hoc [quam vnum horum singulariter intelligitur] certum est] quia quicquid horum eligitur, vnitatem substantiae in diuersis personis adstruit, si recte intelligatur.

Explicatur in quo mihi complacui.

Deu. 23. Quam sit iucundum contemplationis gratiam habere. ca. 85.

Prouer. 7. Sapien. 8.

al. 67.

De duobus generibus contemplationum. c. 86.

Ascendat ergo homo ad cor altum, si vult illa cognoscere, quae sunt supra sensum humanum. Ascendat ergo homo per semetipsum supra semetipsum: per cognitionem sui ad cognitionem Dei. Montis ascensio pertinet ad cognitionem sui: ea quae supra montem geruntur prouehunt ad cognitionem Dei. Illud ad Ioseph: istud ad Benjamin pertinere dubium non est. De isto Benjamin dicitur in Deute. Benjamin amatissimus domini habitabit: & tota die quasi in thalamo commorabitur. Scimus quod in thalamis soleant sponsus & sponsa simul morari, amoris obsequiis in alterutrum occupari, mutuis amplexibus & caritate alterna confoueri. Miranda ergo pulchritudinis & formae singularis (ni fallor) praerogativa pollet quaecumque sit illa Benjamin nostri dilecta, cuius contubernium nunquam fastidire valet [& a cuius amplexibus nec ad horam abesse velle]. Dixi (inquit) sapientiae soror mea es: & prudentiam vocavi amicam meam. vultis audire, quod non possit fastidire huius dilectae suae pulchritudinem? Et intrans (inquit) domum meam, conuiescam cum ea. Eius siquidem frequens contubernium solet sane desiderium non minueret: sed augere, & amoris incendium crebrius inflammare. Mirum ergo non est cur iste Benjamin toto die in thalamo commoratur qui talis sponse dulcedine fruitur: & inter humeros eius requiescens, eius amore iugiter delectatur. Quam putas frequentes mentis excessus patitur, quam saepe in extasi raptus supra seipsum ducitur: dum pulchritudinis eius magnitudine attonitus in eius admiratione suspenditur: & impletur quod de eo legatur, Benjamin adolescentibus in mentis excessu: Quod ergo propheta per Rachelis interitum: quod eua gelista designat per casum discipulorum: hoc psalmista exprimit in Benjamin per metis excessum. Possumus tamen per mortem Rachelis & per excessum Benjamin diuersa contemplationum

genera non conuenienter intelligere. Constat quippe duo contemplationum genera supra rationem esse, vt cumque ad Benjamin pertinere. Et primum quidam est supra rationem, sed non praeter rationem: secundum supra rationem, & praeter rationem. Illa sane supra rationem sunt, sed praeter rationem non sunt: quae quamuis ratio patitur esse: nulla tamen humana ratione inuestigari aut conuincere possunt. Illa autem dicimus & praeter rationem & supra rationem esse: quibus videtur omnis humana ratio contraire: qualia sunt quae de trinitatis vnitatem credimus: multa quae de corpore Christi idubitate fidei authoritate tenemus. Quod enim in vna & simplici essentia triplex persona sit: vel vnum idemque corpus eodem in tempore eorum in diuersis locis esse possit nulla humana ratio patitur: & huiusmodi assertioibus omnis absque dubio ratiocinatio reclamare videtur. Haec sunt itaque illa duo contemplationum genera quorum vnum ad mortem Rachel, alterum pertinet ad Benjamin excessum. In primo Benjamin interficit matrem, vbi omnem supergreditur rationem. In secundo etiam seipsum excedit, vbi in eo quod ex diuina reuelatione cognoscitur humanae intelligentiae modum transcendit.

Quid est autem Benjamin in Aegyptum descendere: nisi ab aeternorum contemplatione ad temporalia contemplanda intuitum mentis reuocare: & ab aeternitatis luce quasi de caeli vertice vsque ad mutabilitatis tenebras intelligentiae radios deponere: & in tanta alternantium rerum confusione etiam diuinorum iudiciorum ratione perpendere: & ex magna parte penetrare: Et quid est, quod Benjamin & Ioseph conueniunt, & oscula iungunt: nisi quod meditatio & contemplatio saepe inuicem, cum rationis attentione occurrunt. Nam quantum ad generalem considerationem pertinet, sicut per Benjamin gratia contemplationis: sic per Ioseph intelligi valet gratia meditationis. Proprietate tamen expressus per Benjamin designatur intelligentia pura, per Ioseph prudentia vera. Comprehensio rerum inuisibilium pertinet ad intelligentiam puram: circumspectio morum ad prudentiam veram. Intelligentiam dicimus puram quae est sine admixtione imaginationis: prudentiam autem veram ad differentiam eius quae dicitur prudentia carnis.

De D. Bernardo cuius vitam supra titu. 1 c. cap. 5. fuffissimè, nunc verò agitur de scriptis eiusdem de quibus Tritthem. & Sixtus Senen.

C A P I T V L V M I I I I.

F VIT & Bernardus in ecclesia Dei temporibus illis scilicet anno Domini, M. cxxx. lumè presulgidum & doctor deuotissimus. Scripsit autem ipse Bernardus ea quae subiecta sunt. De contemptu mundi ad clericos librum vnum. Meditationum librum j. Exhortationum de passione & resurrectione domini librum j. de Diligendo Deum: lib. j. de gradibus humilitatis & superbiae lib. j. De gratia & libero arbitrio lib. j.

Ad

Ad abbatē Colūbensem de p̄cepto & dispensatione: lib. j. Ad Cistercienses & Cluniacenses monachos apologeticum. lib. j. Ad Hugonem de sancto victore, librum j. Ad Innocentium papam contra hereses Petri Abalardi, lib. j. Ad Eugenium papam de consideratione, lib. 5. Ad milites templi de laude militiae nouae, librum j. Super Psal. Qui habitat, homilias 18. Super Cantica canticorum homilias 83. Super missus est, homilias 4. Super Magnificat tractatum vnum. Epistolas breues ad diuersos 265. Sermones autem penè innumerabiles, de quibus videlicet ea quae subcripta sunt excerpti.

Expositio Euangelici loci, Ecce inquit nos reliquimus omnia & secuti sumus te.

§. I.

BENE Petre & optimè, & non ad insipientiam tibi. Nam & mundus transiit & concupiscentia eius & relinquere magis expedit, quam relinqui. Itē quia exultauit vt gygas ad currendam viam, & currentem sequi non poterat oneratus. Sed nec inutilis reliquisse. Omnia sanè dixeris, non tantū possessionis, sed etiā cupiditates. Et haec fugiendarum causa diuitiarū praecipua est, quod aut vix aut nunquā sine amore valeat possideri. Limosum siquidē & glutinosum cor humanum, facillè omnibus quae frequentat, adhaeret. Age ergo relinquere disponis omnia te quoque inter relinquenda numerare memēto: immo maxime & principaliter abnega temetipsum, si desideras sequi eum qui propter te exinanit semetipsum. Depone illa quae iungunt iuga bouum tibi insipienter emisti, alioqui sequi Christū & venire ad nuptias spirituales, quoniam hac praecipua corporis sensualitate. Non poteris. Sed si nouissimè veneris & pulsaueris: respondebitur tibi deintus, quod non sit Deo cura de bobus & asinis.

Quis enim dubitet hominē iumentis esse comparatum, qui sibi iuga emerit iumentorū? Hic quidē etiam iumentis stolidior esse conuincitur, quod iugo necessitatis eorum se ipse sponte subiecit, quod enim illis est natura, huic culpa: dum tanquā vnū ex his quae ratione carent sine ratione degens & ipse sub corporeis similiter sensibus incuruatur. Sed quid eum iuga bouum subiisse causamur? Arguamus magis emisse. Illud enim stoliditatis miseranda, hoc extremae demētia est. Dignus est enim operarius mercede sua. Vt autē mercedē pro opere tribuat inauditū est. Omnis (inquit) meretricibus datur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis. In eo ergo quod dedisti & non accepisti, factū est in te contrariū. Planè & in eo qui iuga emit: contrarium fieri manifestū est. Quid enim iuga emit & iuga bouum eui iugū Christi suae gratis offertur: cuius etiam iis qui tulerint copiosa remuneratio est?

Sine iugo quidē esse non potest homo nimirum quia ad laborē natus est. Sed graue iugū super omnes filios Adae vtiq; qui sequuntur eum: super illos autē qui Christum leue est & suauē. Ceterū quale hoc ipsum est eligere potius quinque quam vnum? Quis enim potest seruire quinque dominis: nedum quinque tyrannis & praedo-

nibus? Si quidē oculus meus animam meam depredatur: & diuersi interdum diuersa imperat, forsitan & aduersa: dum scilicet vnusquisque communem gestit, sibi praecipere seruum: & trahit sua quemque voluptas. Vide excusationē hominis: qui ideo Christum nō sequitur: & à nuptiis excusat se: quia iuga bouum emerit quinque.

Diuersis & contrariis vitiis homo subiicitur.

§. II.

QUID si illorum laborem & dolorē consideres, & iuga numeres: qui variis vitiis seruiunt morum, magis quam sensibus corporum. Erit profectō inuenire iam homines qui multo magis in labore hominū non sunt, sed longè amplius aliena ab homine flagella sustineant, Erit inuenire ementes non modò quinque, sed plusquam quinquaginta quinque non planè iuga iumentorum, sed daemonum. Cōtendunt ambitio & elatio cordis, altera nidum, altera foueam parat: altera volare iubet, altera reperere, cum neutrum profectō sit hominis. Auaritia quoque & appetitus laudis sibi inuicem aduersantur: & quod haec congregat hic dispergit. Nec minus contraria sunt, quae simulatio & pusillanimitas suggerunt impudentiae impatientiaeque clamoribus: & vtraque labor & dolor & afflictio spiritus sunt.

Haec autem omnia ex vna radice pullulant propriae voluntatis. Huius enim sanguisuga duo sunt insatiabiles filiae clamantes affer affer. Si quidē nec animus vanitate, nec corpus aliquando satiatur voluptate [vt scriptum est non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu.] Fuge sanguisuga & omnia reliquisti: haec enim omnia trahit ad se. Pone hanc, & iugum tam importabile quam multiplex abiicit. Non est ad illā crudelis dominus, non est tyrannus tā impius & inhumaneus sic vrgens seruum & non parcens: fatigatum magis instigat, subditum premit durius. Nullum mihi onus importabilius, nulla grauior sarcina. Factus sum mihi talentū plumbeum: & refedit iniquitas super illud. Sed audiam vocem solarij quam loquitur Angelus magni consilij. Venite (inquit) ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego reficiam vos. Felices sanè illi sunt qui sunt exonerati, & Christum sequuntur expediti. Quid tu camele gibbum: quid tu pecuniose loculos proditoris tollis? Non sic impiè, non sic ingredieris, arctissimum enim foramen acus huiusmodi sarcinas non admittit.

Respondet his, qui sanctos fuisse diuites cauillantur.

§. III.

SI forte aliqui se excusent & dicant. Si terrenarum diuitiarum culpabilis esset possessio nunquam Abraham, Isaac & Iacob tantam in diuitiis gratiam obtinissent à domino: aut tantam gratiam consecuti diuitias nihilominus possedissent. Quid respondebimus nouis imitatoribus sanctorū veterū Super altare: domini vitulos imponant, arietes & hircos immolent: quia & haec Abraham fecit. Absit (inquit) quoniam haec statum ultra non habent vbi veritas reuelata est. Quid si ipsas quoque sanctorum diuitias Tertius pars hist. Ant.

A. C. 1140.

Corpus Christi totum eodem tempore in diuersis locis esse potest.

Quomodo contemplatio aclinat in mente 2o nem. c. 87.

Matt. 19. Bernar. in sermo. in hec verba. Psal. 21. 110. 2. Psal. 18. Quae diuitiae sunt relinquenda.

Luc. 14. Mat. 23.

1. Cor. 9.

Matt. 10. Luc. 10. 1. Tim. 5.

Ezech. 16.

Iob. 5. Eccl. 4. 0.

Matt. 11.

A. C. 1140. Thren. 3.

Diuersa vitia hominē impugnat.

Proptia voluntatis ra. dix omnium vitiorum.

Prou. 30. Eccl. 1.

Zach. 5. Matth. 11.

Matth. 19. Ibid.

A.C. 1140. 1. Cor. 10.
 Confilia euāgelica continen- perfectio- nem. Mat. 6. Luc. 16.
 Mat. 19. Mā. 24.
 Mat. 5.
 Singula hominum genera & laboris & voluptatis aliquid habent.
 Hor. lib. 1. Epist. 3.
 An non merito poeta tales subsannet.
 Ne cum forte suas repetitum venerit olim
 Grex animum plumas, moueat cornicularis um,
 Furiis nudata coloribus?
 Cumque resurgere cœperint homines in ordine suo, vbi putas generatio illa locabitur : Si ad milites forte diuerterint, exufflabunt eos: eo quodd minime secum labores & pericula tulerint. Sic agricolæ, sic negotiatores & singuli

A ordines hominū à finibus suis eos arcebunt: ut pote qui in labore hominum non fuerunt.
 Quid igitur restat : nisi vt quos omnis ordo repellit pariter & accusat : eum fortiantur locum, vbi nullus ordo : sed sempiternus horror inhabitat ? Petro tertio dictum est, Amas me? tertio dictum est pascere, nec mulge, vel tonde semel additum est. Speret ergo gradum ministri: qui dominicum gregem pascere potius quàm tondere satagit. Pascere autem exemplo conuersionis, verbo predicationis, fructu orationis: & pascere ad mandatum Christi, vt nemo sibi hunc sumat honorem : sed qui vocatus fuerit à Deo tanquam Aaron. Qui enim non intrat per hostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde ille fur est & latro atque vtinam vel quærat in inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur.
 Nemo tamē indignetur nobis aut moleste accipiat, quæ dicuntur: neq; enim nunc reuelamus occulta dedecoris: nec parietem fodimus, vt maior abominatio appareat nullam adhuc de fornicatione aliquam fecimus mentionem: quamnis & hæc in multis & multipliciter regnet, qui puritatis auctori impuro corde & corpore ministrantes: non verentur stare angelum domini qui secer eos medios & disperdat. Sed omnino audent agni immaculati factas contingere carnes: & intingere in sanguine saluatoris manus nefarias, quibus paulo antè, pro dolor, carnes meretricis contrectauerunt: sic altaria circumire, sic frequentare psalmos cum & huiusmodi laus execrabilis, & oratio sit in peccatum. Sed nec eorum recensemus sacrilegia, qui diligunt munera, sequuntur retributionem, vendunt sacramentā iustitiam produunt. Quorum guttur necdum traxit ad laqueum: nec dum præfocauit fauces verbam blasphemiar: vox sacrilega, sermo nequā. Quid vultis mihi dare & ego vobis cū tradam? Videmus hæc omnia, sed quodammodo non videmus, quibus quippè nec flagellum est, nec ille comedens zelus.
 Aduersus eos qui indignos promouent ad beneficia indignatur. ibid.
 §. IIII.
 V I D E T E vocationem vestram fratres, si quis vocauerit nos in honorem clerici, conuenire velim conscientias, vt secundū præceptū Dñi ad cor ipsū loquar. Huic paruulo & necdū forsitan nato ecclesiastica iā beneficia prouidentur parentum sollicitudo parabat. Hunc nos (inquiunt) illi vel illi tradamus episcopo, apud quē habemus gratiā, vel cui forte seruimus, vt dicemur de bonis Domini, nec in tot liberos nostrā diuidatur hæreditas. Illū præpositus aut decanus, vt sibi succederet plusquā materno educauit affectu in deliciis nutriens & delictis. Ille dignus, archidiaconatus, vt pote filius principis magis autem si sit episcopi consobrinas: in quo numerum tota est episcopata progenies.
 Alius vndique circumit sedulus explorator, blanditur, obsequitur, simulat, dissimulat, miseraque sibi suffragia mendicare non erubescit: manibus & pedibus repens, si quo modo tandem sese ingerere queat in patrimonium Crucifixi & bona domini, quæ sola ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Nimirū peregrè profectus est, sed in plenilunio fortè, vt sua districtè repetat rediturus

A.C. 1140. Iob. 10. Ioa. 11. Hcb. 5. Ioa. 10. 1. Cor. 4. Elch. 12. Daniel. 11. Iob. 108. 4. Reg. 4. Osee 4. De bonis Ecclesie vltra victi & vestiti aliquid sumere facti legium.
 A.C. 1140. Iob. 10. Ioa. 11. Hcb. 5. Ioa. 10. 1. Cor. 4. Elch. 12. Daniel. 11. Iob. 108. 4. Reg. 4. Osee 4. De bonis Ecclesie vltra victi & vestiti aliquid sumere facti legium.
 Quis ea intentione gradus ecclesiasticos, & ministeria sanctuarij quærit : immo quæritur (quærit nempe magis quàm quærere ipse debuerat) vt sine curis sæculi in sanctimonia cordis, & corporis illuminandus accedat ad dominum, & suam pariter proximorum operetur salutem, orationis studio deditus & verbo predicationis: Nam si eos eo quærit intuitu vel tener ac vt vitæ necessaria habeat, euangelizat vt manducet: & peruerso nimis ordine cœlestibus terrenis mercatur. Quam certè dignus est ampliusque consentaneum rationi, vt pro carnali victu carnalia opera magis & negotia exerceret: ne fieret inuictor rerum, aut inhonoraret ministeriū spirituale. Sed modico est natura contenta: nec multi sola in his necessaria quærunt: quippè minori facile satis obtrimenta periculo. Honorati incedere volunt, placere student hominibus, delictari, superbi: huic sæculo per omnia conformari. Ipsi (inquit) regnauerunt & non ex me: principes extiterunt & non cognoui.
 Grauius Ecclesie ministrorū increpatio.
 §. V.
 V Æ va in domo Dei horrendum videmus. Quid nisi idololatrias ministrantes, quorum Deus venter est? Nunquid non auaritia est idolorum seruitus? Vtinam sapiens miser & intelligeret eum thesauro pecunię thesaurum iræ pariter cumulari. Væ va tibi clerice, mors in olla, mors in ollis carniū, mors in huiusmodi delictis est. Non modò quia secus introitum delectationis posita est, cognoscitur: sed ob id maxime, quia populi costat esse peccata, quæ comedis, sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas: cātado (vt ais) tibi pronouire videtur. Sed bonū erat magis fodere, vel etiā, medicare. Peccata enim populi comedis: ac si tibi propria minus sufficere videretur. Veniēt, venient ante tribunal Christi, audietur populorū querela grauis, accusatio dura: quorū, i. vixere stipēdiis, nec diluere peccata: quibus facti sunt cœci duces & fraudulenti mediatores. [Sed esto studiose quæ fructuose laboret, dignus planè est operarius mercede, vt qui altario seruit de altario viuatur, viuatur, in quā de altario vt iuxta eundem Apostolum alimenta & quibus tegatur habens, his contentus sit.] De altario (inquit) viuatur, non superbiatur, non luxuriatur: nō daretur, non sibi de bonis ecclesie ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec foculos inde congreget, nec in vanitate nec in superfluitate dispergat. Non extollat de facultatibus ecclesie consanguineos suos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res enim pauperū nō pauperibus dare, par sacrilegij crimē esse dignoscitur. Sanè patrimonia pauperum facultates sunt ecclesiarum, & sacrilega eis crudelitate subripitur, quicquid sibi ministri & dispensatores non vtique domini vel possessores vltra victum & vestitum accipiunt. Nec enim ordinavit Deus iis, qui euangelio seruiunt, de euangelio quærere aut habere delicias vel ornatus, sed viuere ait Paulus de eo vt videlicet sint contenti alimenta corporis, non gula irritamenta aut incentiua libidinis, & quibus tegantur nō qui bus ornentur

A accipere. Triplex ergo funiculus, qui difficilè rūpitur, miserum in perniciem trahit, qui impurè intrat, indignè ministrat, & fructu abutitur temporali. Quid enim si in hoc mūdo floret, & prosperatur in via: Arefcet velociter, & citò decideret flos sceni & vapor ad modicum parens.
 Parcitur virgæ, quoniam inuenitur iniquitas: cuius ad odium cumque impudentia & frontositate cor obduserit, vt non pauca, nec contremiscat, desperatio est. [Odibilis planè Deo frontosa temeritas, & impudentia execranda] Propter quid enim irritauit impius Deum, & exacerbauit dñm peccator: nō propter fornicationes, aut incestus, aut sacrilegia. Nihil enim horū memorat propheta, sed quia dicit in corde suo, nō requiret. Hoc enim dicere est exquisitū non expauescere. Hæc autem impietas, secundum multitudinem iræ suæ non misereatur Deus, nec quæreret, nec arguit, nec flagellat, nec vindicat. Misericordia (ait) impio velut in concilio Angelorum & cōgregatione deliberās, nec eos latuit crudelitatem omni indignatione misericordiam iudicē meditari] qua non discat homo facere iustitiam sed obdormiscat miser & dicat, Oblit⁹ est Deus, auertit faciem suam, ducat in bonis dies suos & in puncto ad inferna descendat. In terra (inquit) sanctorū iniqua gessit, id est in ecclesiasticis possessionibus, quæ sanctorum vñibus fuerunt assignatæ, in domo Dei, quam decet sanctitudo. In clero quippe tanquam in cœlo iniqua gerens quid nisi de ministerio iudicetur, cœleste tenet officium, & tanquam angelus aut eligitur, aut reprobat.
 Inuenta autem in angelis prauitas, vt grauius iudicetur necesse est & inexorabilius quā humana. Age ergo, quoniam iudicium durissimum in iis qui præsumunt fieri, ascendat superbia tua semper, sequere regem tuum, omne sublime videant oculi tui. Festina multiplicare præbendas, inde ad archidiaconatum euola, deinde ad episcopatum adspira, nec tibi requiem habiturus, quoniā sicut ad astra. An vt ab altiori gradu grauior sit casus. Neque enim sic paulatim decides: sed tanquam fulgur in impetu vehementi quasi alter sathanas subito in profundum dei crisis.
 Clerici peccantes quare grauius puniuntur.
 Sap. 6. Psal. 73.
 Contra superbiam inuehitur.
 §. VI.
 I N labore hominum non sunt (inquit) & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, diaboli peccatum quo ceciderunt, qui operantur iniquitatem. Hæc est quæ disciplinam non recipit, curari renuit, medelam non sustinet, vltus pessimum quod nec summis digitis patitur atrectari. Quid miseri tantopere flagellum timetis & virgam declinat: mutatis, Math. 11. non effugitis penitentiam. Nam malum impunitum esse non potest. Et quidem in hac die vestra, quæ ad pacem vobis, si cognouissetis & vos. Tolle (inquit) iugum meum super vos. Sine iugo esse non possumus. Homo enim ad laborem nascitur: sed graue iugum, super filios Adæ, vtique qui sequuntur eum? Nam super eos qui Christum sequuntur, suauis est. In sudore (inquit) vultus tui vesceris pane tuo. Nunquid Tertia pars hist. Ant. d. 2

non omnes in eo sententiam laboris excepimus in quo sine exceptione omnes peccauimus? Fortè aliqui dicant: Quid peccamus, nostra licetè possidemus, & rapinis & furtis abstinemus? Ego sanè diuitem illum de quo dominus in euangelio narrat, in nullo horum audio accusari. Induebatur purpura & bysso, & epulabatur quoridie splendide. Si crudelitatis arguitur: quòd habens substantiam mundi huius, & videns fratrem suum egere, clausit viscera sua ab eo quando hæc diuiti deest? quantos videris & ipsi lacrimas esurientes, nudos, & aegros & plus de iumentis vestris, quàm de eorum miseris cogitatis! Sed ad tremèdum Abraham immo Dei Abraham iudicium veniamus. Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala. Hæcine est tota causa cruciatuum, quòd in hoc sæculo bona recepisti ipsa planè, neque enim ad hoc nos de paradiso voluptatis animaduersione diuina cecidisse videtur, vt alterum hic paradysum sibi adinuentio humana pararet. Homo ad laborem natus, si ipse laborem refugit, non facit, ad quod natus est, ad quod venit in mundum. Quid respondebit ei qui misit illum, qui instituit eum, vt laboraret: nunc verò hic consolatur, tu verò cruciaris. Quid dicemus ad hæc? Si talis est finis, & tale iudicium: vt extrema gaudij lætus occupet: nunquid non præferenda sunt in hoc sæculo mala bonis? Ceterum non est concupiscentiæ modum ponere neque amator pecuniæ dicet aliquando, sufficit: neque etiam libidinosus, satiabitur voluptate. Sic & crudelis quisque semper sanguinem sitit, & ambitiosus aut humane laudis cupidus, adeptis dignitatum titulis seu fauoribus, nullum exinde remedium, capit: sed desiderio æstuat ampliori. Minus autem inuenit requiei, qui sibi placere cupit, & putat se aliquid esse, cum nihil sit.

Vidi ego aliquando quinque viros: quid niphreneticos arbitret? Primus siquidem buccis timentibus marinam masticabat arenam. Secundus sulphurio æstuans lacu exhalantem teterrimum & fetidissimum gestiebat haurire vaporè. Tertius fornaci incubans vehementer accensa, micantes scintillas hiantibus accipere faucibus lætabatur. Quartus supra pinnaculum templi re fidés leuoris aure spiritum aperto ore retrahebat, & si minus influere videretur, flabello sibi ventum ipse ciebat: ac si totum speraret aerem deglutire. Quintus seorsum positus ridebat cæteros, ipse quoque ridendus & maxime: quia proprias suas carnes & incredibili studio sugere laborabat: nunc manum, nunc brachium, nunc alias partes, applicans ori. Miseratus homines causamque miserie sciscitatus à singulis, vnam omnibus esse reperio validissimam vtiq; famem. Tunc macilentissimas eorum facies contemplatus, recordabar prophetæ gementis & dicentis. Aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. Quid profunt hæc vobis inquit? Non sunt naturales cibi, famem magis prouocant hæc, quàm extinguunt. Nimirum ad imaginem Dei facta anima rationalis ceteris omnibus occupari potest: repleri omnino non potest: capacem Dei quicquid Deo minus est, non implebit. Inde est, quod naturali desiderio omnes quidem summum bonum appetere comprobantur: nullam nisi eo adepto requiem habituri. Sed errant miseri viam non in-

uenientes. Et vt scriptum est, In circuitu impij ambulanti: dum minora bona quærentes illud semper desiderant, quod sibi vicinius necdum videntur adepti. Vnusquisque quod valet trahet in partem, nec aliquando poterit hic circumitus peragari. Vis peruenire: incipe transire in circuitu siquidem ambulat: & quod prope erat cordi tuo: terga vertens ab eo declinas. Hinc est quod vociferatur ad te. Reuertere reuertere Sunamitis & reuertere reuertere vt intueamur te. Infructuosa via est & inambulabilis. Facilius peruenies spiritibus omnibus quàm adeptis.

Hortatur ad Christi promptè sequenda consilia.

§. VII.

Ecce, inquit, nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Quantos mundi sapientia maledicta supplantat: & cõceptum in eis extinguit spiritum quem Dominus voluerat vehementer accendi? Noli (inquit) præcipit ante agere, diu delibera, magnum est quod proponis, experire quid possis, amicos consule. Hæc sapientia mundi, terrena animalis, diabolica, salutis inimica, suffocatrix vitæ, mater tepiditatis: quæ Deo solet vomitum prouocare. Caue tibi ait, vt quid enim? Cum à Deo verbum esse non dubites, quid opus est deliberatione? Vocat magni consilij angelus, quid aliena consilia præstolaris? Quis fidelior illo vel sapientior? Deduc me domine & deducar. Fortior esto: & inualefce. Ab ore putei gehennæ eripior: & inducias petam, & cunctabor exire si fortè interim fiat aliquid: Abscõdi ignem in sinu meo, & exusto iam latere & iam sanie defluente, diu deliberandù est, an excutia illum? Magnù est, omnino quod offertur, sed vtiq; libetius, & festinatus suscipiendù, & obuiis manibus arripiendù cum feruore & hilaritate. Probet autem seipsum qui de propria virtute præsumit: nã diuina quidem omnino probata est. Amicos consular: qui non legit. Inimici hominis domestici eius. Quid frequentat euangelium, qui euangelio non obedit? Sine (inquit) mortuos sepelire mortuos suos. Sequitur, Vos qui secuti estis me: in regeneratione cum sederit filius hominis, sedebitis & vos super sedes, iudicantes duodecim tribus Israel. Quæ est hæc noua regeneratio?

Non illa scilicet, quæ fit ex sanguinibus & voluntate viri, nec illa quæ ex aqua & spiritu sancto: sed corporis futura reformatio. Homo nimirum ex anima & corpore cõstans, totus simul cecidit, sed totus simul resurgere non potest: dignum est, vt ea portio, quæ videtur potior, repararetur prior: hæc est anima. Prior ergo reficiatur, quæ prior corruit, præsertim eo quòd ab eius culpa corporis poena prodierit. Hinc est quòd saluator primum animabus aduenit tollere, vtiq; prius peccata mundi, non molestias carnis, quòd in seipso manifestius docuit, pennis omnibus corpus exponens, animam autem immunem prorsus à peccato custodiens. Non sic hodie non sic filij hominum, sed animæ curam negligunt, curam autem carnis perficiunt in omni desiderio, dantes operâ eius valetudini, immo etiam voluptati. De scho-la Hippocratis & Epicuri didicerunt hæc. Tempus hoc animabus non corporibus est assignatum: dies salutis vtiq; non voluptatis. At nemo (inquit)

(inquit) carnem suam odio habuit verum est: sed zelum habens absque scientia dum prodesse festinat inuenitur obesse. cum enim iudiciû carnis ex anima pendeat, nil potest carni vilius quàm salus animæ: prouideri vt videlicet in tempore sit respectus illius, & scia passionis felicitatis quoque consortium mereatur. Vnde apostolus. Saluatorem (inquit) expectamus [dominû nostrû qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis sue.] Re quiete in hac spe caro misera. Qui propter animam venit, pro te quoque venturus est. In regeneratione (inquit) cum sederit filius hominis in sede maiestatis &c. Felix regeneratio quando enim renascer ad sessionem miser homo natus ad laborè. [Seminatur enim corpus animale, resurget spirituale. Seminatur in ignominia surgit in gloria vbi iam tunc mors victoria tua: si quidem & tu inimica destrucis.] Corpus enim resurrectionis iam non moritur, & iam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, quoniam priora transierunt. Felices lachrymæ, quas benigna manus conditoris absterget: & beati oculi qui in talibus liquefieri potuerunt, quàm eleuari in superbiam, quàm omnia sublimè videre, quàm auaritiæ & petulantiam famulari.

Sedebit igitur corpus immortalitatis & impassibilitatis gemina quadam felicitate doratû liberum ab omni necessitate, & ab omni concupiscentia alienam, immune ab omni corruptione, plenum gratia configuratum denique claritati corporis Christi. Scala, qua ad Deum ascendimus, tres habet gradus, scilicet sobriè viuere, quoad nos, iustè quoad proximum, piè quoad Deum. Latera huius scalæ vilitas & asperitas: inmixta haibus, id est, duobus lignis crucis: defuper etiam coercedenda, scilicet spe gloriæ & voluntatis æternæ. [Sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Ac si dicar pro confusione vestra duplici duplex vos nihilominus remunere ratio manet, sublimitatis & delectationis. In sedibus enim quies imperturbata est: in iudicio dignitatis eminentia commè datur.] Quis verò sæcularis honor excogitari potest: qui non profusus in tanta sublimitatis comparatione vilescat? Nõ vnus si quidem ciuitatis aut populi seu regionis vnus, sed vniversalitatis iudices habent præsidere cum Christo: nec solû homines, sed ipsos angelos iudicabunt. Sed esto, multa tibi annorum curricula restant, adolefcens es vtiq; in senectâ victurus & senium, quid necesse habes amittere tempora tanta: perdere lucra tanta? Nihil tempore pretiosius, sed heu hodie nil vilius est imatur. [An putas o homo biënij tantû aut triënij tempus ab omnipotente Deo posse recõpensari? Computa quid diebus singulis acquirere valeas certus quidem] apud Deum nullum omnino bonum irremunè ratû. Et sicut nec capillum de corpore, sic nec momentum de tempore periturum.

Sequitur: Et omnis qui reliquerit patrem aut matrem &c. Quid insanie est, quæ cunctantur homines relinquere simpla pro centuplis? vbi est cupidus, vbi est ambitiosus? Quid ad si de negotiis, & nûdinas quæstuosissimas, auaritia intepuit & obdormiuit humana? Cui id iudgõ negares o homo, cui sacrilego dare quicquid habes cuncta-

reris pro cõtuplo: Sed execrabilis est tibi manus domini, vt ab eo nullâ cõmutatione accipere acqescas. [Sed quomodo possunt hæc fieri: pè hoc quòd paulò antè cõmemorauit. Tollite iugum meû super vos & inuenietis requiè. Nouerat hoc & ille, qui ei loquebatur in Psalmis: Numquid adheret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? An non fictus in præcepto labor, onus leue, suauè iugû: crux inuicta? vbi scilicet Christus morte mulcetur, cruce turpatur, quis suorum delicias siue gloriâ sustinere valeat necdum quætere audeat? Sanè vt spiritualis exercitij & curæ cordis iudiciû euicidè est cõtèptus exterioris, sic cõrû sollicitudo signû est certû mentis inculta. De stercore bou lapidatus est piger (ait sapiens) qui Christum lucri facere negligit corde vacuo & deserto foras cogitur euagari. Vnde va misereor: dũ stercoreatur ornari putatur. Bos erat Paulus qui omnia hæc arbitrabatur vt stercore: vt Christus lucifaceret triturans in area domini. Nemo sanè mentis minorè credat esse in virtutibus, quàm in vitiis delectatione, [præsertim cum sit Deus virtutum totius veræ iudicantis fons, latitiæ & exultationis origo.] Neque enim carni vel mudo vel diabolo; sed Christo seruire regnare est. In via (inquit) testimoniorû tuorum, delectatus sum sicut in omnibus diuitiis. Quid erit in patria si tanta est delectationis copia in via? Nã & apostolus non in spe solû: sed etiam in tribulationibus docuit delectari.

Sed audiui (ait homo qui perditionis sue occasione quærit, & vt vulgò dicitur festuca quæ erit, vnde sibi eruat oculû) audiui inquit de illo de illo, qui reliquerat omnia & ad vomitum sunt reuertî quomodo isti acceperunt cõtuplû: Sunt quidè loculi nõ solùm pecuniæ, sed etiã ppiæ voluntatis. Scrutetur proinde vias suas & studia sua, qui pmissam centupli gratiã sibi deesse causatur. Nec dubiû quin inueniat angulû & diuersorû reclinatoriûq; nõ filij hominis: sed aut foueã vulpis aut volucris nidû. Magis autè perfect' oblectro, relinquat omnia, nihil sibi relineat, ne modicû fermèrû totã massam corrumpat & folû sequatur Christi: iactans cogitatum suum in eo nutriendus ab eo & proculdubio centuplû recepturus. Nemo ergo cum se viderit nõ omnia reliquisse centuplû nõ accepisse miretur. Pretiosa siquidè diuina cõsolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienã. Infelix tu Esau, quid dixisti: Nõ vnã tantû benedictione habes patere? quanto melius dices cû ppheta. Vnã petij à domino hanc requirã. Indignus enim cõlesti benedictioe cõiungitur: quæ eã dubio querit affectu: dupli peti intentione. Cuiusergo dilectissimi ad alias cõsolationes mēs inhiat: & nõ penit' renuit in caducis & transitoris cõsolari: & ipse sibi perfecto cõlestis subtrahit gratiã cõsolationis. Porro adhuc secularis quispiã dicit. Quid de mihi istud cõtuplû. Respondeo. Mânã absconditû est, nomè nouû est, quod nemo scit, nisi qui accipit. An nõ omnia possidet: cui omnia cooperatur in bonû? An nõ cõtuplû habet omnî: qui impletur spiritu sancto qui habet in pectore Christi? Quã magna multitudo dulcedinis tuæ domine: quã absconditi stititibus te! Hoc ergo cõtuplû est adoptio filiorû, libertas & primitiæ spiritus, delicia caritatis, gloria conscienciæ, regnû Dei: quod intra nos sit. Non vtiq; esca & porus, sed iustitia, pax, gratia. Tertia pars hist. Ant.

A.C. 1140. Omnes sine exceptione in Adam peccauimus. Luc. 16. Ioan. 3. Clerici qui non impartiuntur bona pauperibus. redarguuntur. Prouer. 14. Concupiscentiæ nõ licet modum ponere. Quinque genera hominum fuiziosorum. Psal. 170. Anima rationalis Dei capacem ceteris omnibus occupari potest, facti non potest.

A.C. 1140. Psal. 11. Can. 1. Vana argumetaque mundani homines tytonibus religionis proponunt. Frivola argumenta alluunt. Non delibendum cum amicis de ingressu religionis. Mat. 10. Mat. 8. Christus venit pro tollere peccata mundi quàm carnis molestias.

A.C. 1140. Mat. 19. Phil. 3. A.C. 1140. Mat. 11. Phil. 3. Phil. 3. Psal. 118. Delictatio non innot in virtutibus quam in vitiis. Rom. 5. Calumnia eorum qui dicunt centuplum non accepisse. Apostatas & responso. 1. Cor. 15. Gen. 27. Pl. 16. Apoc. 2. Psal. 30. Centuplû quod promittit Christus. Apoc. 2. Psal. 30.

A.C. 1140.

diu in spiritu sancto. Hæc est virtus ex alto, quæ...

Lamentatur eos, qui neglecta sui cognitione...

§. VIII.

De in lib med. sue de anima.

BERNARDVS in libro meditationu. Multi multa sciunt, & seiplos nesciunt...

Rom. 7.

Tri sunt in nobis, memoria, intellectus & voluntas.

Deus quilibet in se & rebus omnibus.

Ioan. 4. Gen. 1.

Ecl. 1.4.

De miseria hominis & examinatione extremi iudicii. c. 2.

Contrario secundum exteriorum hominum de partibus illis venio, qui me ante fecerunt...

ago oro. Ploras & euilas traditus sum huius mundi exilio...

Quantoq; nos diutius expectat Deus ut emendemus tanto districtius iudicabit...

Quantoq; nos diutius expectat Deus ut emendemus tanto districtius iudicabit...

Nihil enim aliud est homo, quam sperma fecundum, faccus stercoreum...

De premio patriæ celestis. c. 4.

§. IX.

Ciuitas celestis: mansio secunda, patria fecunda...

Pax, pietas, bonitas, lux, virtus, splendor, honestas, Gaudium, et iis dulcedo, vita perennis...

Sed ad hæc omnia quis idoneus? Profecto verus poenitens, bonus obediens, amabilis socius...

A.C. 1140.

Pal. 107.

Quomodo homo debet se examinare. c. 5.

De dignitate anime. c. 3.

Quod homo debet esse attentus psalmo dia. c. 6.

Pal. 67.

Angelorum erga homines sollicitudines.

Orandum est semper & in omni loco.

Quis ad gaudium beatorum idoneus.

Bonus te licens quis.

A.C. 1140.

Accusat se quod orationi parum vacet. c. 7.

meum Deus: paratum cor meum. Amabilis socius omnibus est officiosus, & nulli onerosus...

Integritatis tuæ curiosus explorator, vitam tuam quoridiana discussione examina. Attende diligenter quantum proficis vel quantum deficis...

Cum ad orandum vel psallendum ecclesiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultum exterius relinque, curam exteriorum penitus obliuiscere...

Angelorum erga homines sollicitudines. Videres proculdubio quæcularum tympanistrariu. Videres proculdubio quæcularum tympanistrariu. Videres proculdubio quæcularum tympanistrariu...

Vbiunque fueris, intra te ipsum ora: si loquere fueris ab oratorio, noli querere locum: quonia ipse locus es...

Vaca ergo & vbiunque fueris tuus esto. Noli te rebus tradere, sed commendare. Quocumque in loco consistis, aliquid salutare in animo...

Nihil aliud me docet scriptura, nisi religionem amare, veritatem seruare, & charitatem habere. Ego autem miser & miserabilis citius curro ad lectionem, quam ad orationem...

Si me non inspicio, me ipsum nescio: si autem inspicio, tolerare me non possum: tanta in me confusione digna inuenio, & quantum sapius & subtilius me discussio...

Caro mea de luto est, & ideo lutosa & voluptuosa cogitationes habeo: vanas & curiosas de mundo, amaras & malitiosas à diabolo...

Caro mea de luto est, & ideo lutosa & voluptuosa cogitationes habeo: vanas & curiosas de mundo, amaras & malitiosas à diabolo...

Quomodo se debet vnu. c. 12.

De inimicis hominis. c. 14.

Caro hominis unde fit & quid pariat. c. 15.

Nulla crux durior quam mors. Descriptio hominis morituri.

A.C. 1140.

moriatur. Nunquid crux citius dolorem abscedit? Quae videmus & sentimus leuia sunt ad ea, quae intus anima iam praegustat. Nam sensus qui citò recedit, animam suam mors semper comitatur.

Quae sit causa diligendi Deum. Bernar. lib. de diligendo Deo.

§. X.

Idem Bernardus in libro de diligendo Deo. Vultis audire à me quare, & quomodo diligendus sit Deus? Et ego. Causa diligendi Deum Deus est. Modus sine modo diligere. Ob duplicem causam siquidem dixerim Deum esse diligendum propter seipsum: siue quia nihil iustius, siue quia nihil diligere potest fructuosius. Duplicem quidem parit sensum cum queritur de Deo cur diligendus sit. Dubitari namque potest, quo suo merito: an quo nostro sit commodè diligendus. Ergo si Dei meritum quaeratur: illud est precipuum: quia ipse prior dilexit nos dignus planè ut redametur, praesertim si aduertatur, quis, quos quantumque amauerit? [Qui enim. Num is cui omnis spiritus confitetur, Deus meus & tu quoniam honorum meorum non egesset. Quibus autem tanta puritas exhibetur? Cum adhuc, inquit, inimici essemus reconciliati sumus Deo? Dilixit ergo Deus & gratis & inimicos? Sed quantum? Sic Deus dilexit mundum: ut filium suum unigenitum daret. Et Paulus. Qui proprio ait, filio non peperit: sed pro nobis tradidit illum.]

Idem Bernardus in epistola ad Carthusienses seu fratres de monte Dei quod idem est. Quoniam & laudatores & detractores semper estis habituri, sicut & dominus, laudatores praeterite, & bonum quod in vobis amat, in eis amate. Detractores dissimulate: & pro eis orate. Et obliti quae retro sunt praetermissis scandalis, quae iuxta iter vobis à dextris & à sinistris posita sunt in anteriora vos extendite. Caue serue Dei ne, quoscunque imitari non vis: damnare videatis. Qui enim perfectè exanimando semetipsum intelligit: suo peccato nullius peccatum existimat par esse: quod non sicut suum intelligat intelligit. Nolo ergo, ut nupquam arbitraris solem communem lucere, nisi in cella tua: nusquam operari gratiam Dei, nisi in conscientia tua. An solitariorum Deus tantum? Immo & omnium. Miseretur enim omnium Deus, & nihil odit eorum quae fecit. Malo te cogitare ubique serenum esse nisi in cella tua: & per de te, quae de aliquo estimare.

Non sunt iudicandi peiores illi, qui ea, quae nos facimus non faciunt. Sapien. 11.

Pietas quid sit.

Exerce autem te ipsum ad pietatem, quam qui non habet, in vanum accepit animam suam, id est frustra viuere, vel omnino non viuere, dum non viuere ea vita, propter quam ut in ea viueret accepit animam suam. Pietas enim haec est iugis Dei memoria, continua actionis intentio ad eius intelligentiam & indefessa affectio ad eius amorè, ut nulla Dei seruam unquam inueniat non dicam dies sed hora: nisi in exercitiis labore ac etiam proficiendi studio: vel in experientiae dulcedine ac fruendi gaudio. Hanc qui non habet in conscientia non exhibet in vita, non exercet in cella, non solitarius, sed solus dicendus est. Verè enim solus est, cum quo Deus non est. Cum quo Deus est: nunquam minus est solus, quam cum solus est. Tunc enim liberè fruatur gaudio suo. Tunc ipse suus est ad fruendum Deo in se, & se in Deo. Tunc in luce veritatis vltro sibi patet pura conscientia, liberèque se infundit affecta de Deo me-

Verè solus est qui cum Deo non est.

moriam: & vel illuminat intellectus, & bono suo fruatur affectus: vel liberè seipsum delectet humana fragilitatis defectus. Et insula. Sicut dicit propheta. Si conuerteris, conuertere, id est perfectam conuersionis culmen apprehende. Nulli enim in eodem statu diu stare conceditur. Seruo enim Dei aut proficiendum est semper: aut deficiendum: aut sursum nititur, aut in inferiora vrgetur. Ab omnibus autem vobis perfectio, licet vniformis exigitur. Si ergo incipis, incipe perfectè. Et si iam in profectu es: & hoc ipsum perfectè age. Et si iam aliquid perfectionis attigisti, te ipsum in teipso metire. Et dic cum apostolo. Non quòd iam perfectus sum: sequor autem si forte comprehendam, in quod & comprehensus sum. Et addidit. Quotquot perfecti sumus hoc sapiamus. In quo aperit declaratur, quia perfecta eorum quae retro sunt obliuio: & perfecta in anteriora extensio: ipsa est hominis in hac vita perfectio, & huius perfectionis perfectio ibi erit: ubi perfecta erit brauij supernae vocacionis comprehensio.

Hoc autem modo sicut stella differt à stella in claritate: sic cella à cella in conuersatione: incipientium scilicet, proficientium, & perfectorum. Incipientium status potest dici animalis, proficientium rationalis, perfectorum spiritualis. Sunt enim quidam animales: qui per se nec ratione aguntur, nec affectu trahuntur, & tamè vel auctoritate permoti, vel doctrina commoti, vel exemplo prouocati approbant bonum ubi inueniunt: & quasi cecci, sed ad manum tracti, sequuntur, hoc est imitantur. Sunt alij rationales, qui per rationis iudicium & naturalis scientiae discretionem, habent & cognitionem boni & appetitum: sed nondum habent affectum. Sunt & alij spirituales, id est perfecti, qui spiritu Dei aguntur, affectu trahuntur, & sapit eis bonum. Primus status circa corpus se habet, scilicet ad bene regendum & coerendum ipsum. Secundus autem circa animum se exercet, scilicet circa profectum virtutum, & Dei cognitionem. Tertius verò nisi in Deo requiem non habet.

Horum singuli sicut habet certam proficiendi rationem: sic & certam in genere suo profectiois suae mensuram. Initium enim boni in conuersatione animalis perfecta obedientia est profectus subiacere corpus suum & in seruitute redigere. Perfectio verò vti boni consuetudine in delectatione vertisse. Initium rationalis est intelligere, quae in doctrina fidei apponuntur. Profectus talia praeparare, qualia apponuntur. Perfectio cum in affectum mentis transit iudicium rationis. Perfectio verò hominis rationalis est initium status spiritualis. Profectus eius reuelata facie gloriam domini contemplari. Perfectio verò in eandem imaginem transformari à claritate in claritatem tantam quae à domini spiritu. Animalem discretum, nouitium, prudentem, insipientem sapientem, scilicet in oculis suis, in cella consistere diu impossibile est. Fiat ergo stultus, ut sit sapiens: & haec ei sit ois discretio.

Discernere enim est patris spiritualis, aliorum autè scilicet subditorum est obedire. Scit quicquid habet sensum Christi, quantum christiane pietati expediat, aliqua diei hora passionis ipsius ac redemptiois attentius colligere beneficia ad fruendum suauiter in conscientia: & recordandum fideliter in memoria: quod est manducare spiritualiter corpus Christi & bibere Deinde certis horis certè lectioni

A.C. 1140.

Nihil in eodem statu diu stare conceditur.

Phil. 3. Perfectio religionis in quo consistat.

Triplex religio-rum status.

Obedientia perfecta: ubi bonae conuersationis.

Discretio est superiorum, obedientia subditorum. Quam se beati esse lectio.

A.C. 1140.

Scripturae quo spiritu factae sunt eo legi desiderant.

Aliquid quotidie memoria mandandum.

lectioni vacandum est. Fortuita enim & varia lectio & quasi à casu reperta non edificat: sed reddidit animum instabilem, & admilla leuiter, leuiter recedit à memoria. Sed certis ingenis immorandum est: & assuefaciendus est animus. Quo enim spiritu scripturae factae sunt, eo spiritu legi desiderant: ipso etiam intelligenda sunt. Nunquam ingredieris in sensum Pauli, donec vsu bonae intentionis in lectione eius & studio assiduae meditationis spiritum imbiberis, nunquam intelliges David donec ipsa experientia ipsorum psalmodum affectus indueris, sicque de reliquis. Et in omni scriptura tantum distat studium à lectione quantum amicitia ab hospitio, socialis affectio à fortuita salutatione.

Sed & de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoria demittendum est, quod fidelis digeratur: & sursum reuocatum crebrius ruminetur: quod proposito conueniat: quod intentioni proficiat: quod animum detineat, ut aliena cogitare non liceat. Hauriendus est sapor de lectionis serie affectus. Formanda est oratio, quae lectionem interrumpat, nec tamen impediat. Si verè in lectione Deum quaerit, qui legit, omnia quae legit ei cooperantur in bonum: & captiuatur legentis sensus: & in seruitutem redigit omnem intellectum in obsequium Christi. Si verò in aliud declinat sensus legentis omnia trahit post seipsum. Nihil tam sanctum, tam piuum inuenit in scripturis: quod per vanam gloriam, seu per distortum sensum, seu per prauum intellectum non applicet vel suae malitiae vel vanitati.

Quatuor sunt consideranda praelatis & episcopis. Bern. lib. 2. de consid.

§. XI.

Idem Bernardus libro de consideratione ad Eugenium Papam docet ei esse quatuor considerationes habendas. Prima de se. Secunda de iis, qui sunt sub se, ut subditi in genere orantes Christiani & in specie Romani. Tertia de iis, qui sunt circa se: ut cardinales, consiliarij, familia sua. Quarta de iis, qui sunt supra se, scilicet de magnitudine Dei & de angelis & gloria. A te (inquit Bernardus) inchoet consideratio tua ne frustra extenderis in alia te neglecto. Adiciens quod si neglexeris te incidis in cor durum & perditionem & insensibilitatem. Dicit ergo, Ab his sanè cupio tibi pacem, non cum his. Nil tam fixum animo, quod neglectu & tempore non obsolescat. Vulneri vetusto & neglecto callus obducitur: & eo insanabile, quo insensibile sit: denique dolor continuus & acerbus diuturnus esse non patitur. Nam si non aliunde extunditur, necesse est ut cedat vel sibi. Enimvero citò aut de remedio consolationem recipiet, aut de assiduitate stuporem. Quid enim non inuertat consuetudo? Quid non assiduitate duretur? Quid non vsui cedat? Primum tibi importabile videbitur aliquod processu temporis, si assuecas iudicabes non adò graue, paulò post & leue senties, paulò post & delectabit: ita paulatim in cordis duriciam itur. Hinc prosus, hinc tibi timui & timeo semper ne dilato remedio dolorem non sustinēs, periculo te irreuocabiliter desperatus immergas. Vereor, inquam,

Berna. li. 1. de consid. Dolor contumax & acerbus diuturnus esse non potest. Consuetudinis vis.

ne in medijs occupationibus (quoniam multa sunt, dum diffidis finem, frõtem dures, & ita sensum te ipsum quodammodo sensu priues, iustitiam vtilisq; doloris. Multò prudentius te illis subtrahas, vel ad tempus: quam patiari trahi ab ipsis & certè paulatim duci, quo tu non vis. Quare quò? Ad cor durum. Nec pergas quaerere quid illud sit, si non expauisti: tuum est hoc. Solum enim est cor durum, quod semetipsum non exhorret: quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Quid est ergo cor durum? Ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec mouetur precibus, minis non cedit: flagellis duratur. Ingratum est ad beneficia: ad consilia infidum, ad iudicia sauum, inuerecundum ad turpia, impaidum ad pericula, inhumana ad humana, temerarium ad diuina, praeteritorum obliuiscens, praesentium negligens, futura non uiuens. Ipsum est, cui praeteritorum praeter solas iniurias nihil omnino non praeterit: praesentium nihil percipit: futurorum nulla nisi forte à deo vlciscendū prospectio seu praeparatio est. Et ut in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est quod nec Deum timet, nec hominem reueretur. En quò trahere te habent occupationes haec maledictae: si tamen pergis, ut coepisti, dare ita te totum illis, nil tui tibi relinquens.

Quaeso ergo te quale est istud de mane vsque ad vesperam litigare: atque litigantes audire? & Execratur quasi non sufficiat diei malitia sua: non sunt liberae noctes, dies diei eructat lites, & nox nocti indicat malitiam. Magna virtus patientiae, sed non hanc tibi ad ista optauerim. Interdum impatientem esse probabilis. Tu ne approbes illorum patientiam, quibus Paulus dicebat. Libenter fertis insipientes cum sitis ipsi sapientes: Nisi fallor ironia erat & non laus. Non bona patientia: cum possis esse liber, seruum te permittere fieri. Nolo dissimules seruitutem, in quam certè indies, dum nescis, redigeris. Hebetati cordis indicium est, propriam non sentire cotinuum vexationem. Vexatio dat intellectum auditui: ait quidam. Verè est: si nimia non fuerit. Nam si sit, non planè intellectum dat, sed cotemptum. Denique impius cum venerit in profundum malorum: cotemnit. Expergiscere ergo: & pessimae seruitutis iugum non tantum caue, sed etiam horre. An ideo non iugum (aliam seruum) quia non vni seruis sed omnibus? Nec mihi nunc opponas apostoli vocem qua ait. Cum essem liber ex omnibus omnium me seruum feci. Longè est illud à te. Nunquid hac ille seruitute hominibus inserui ebat in acquisitione turpis quae stus? Nunquid ad eum de toto orbe confluxebant ambitiosi, auari, simoniaci, sacrilegi, concubinarij, incestuosi, & quaeque istiusmodi monstra hominum: ut ipse apostolica autoritate, vel obtinerent honores ecclesiasticos vel retinerent? Ergo seruum se fecit homo, cui viuere Christus erat, & mori lucrum: ut scilicet plures lucrifaceret Christo, non ut lucra auergeret auaritia. Audias apostolum dicentem. Pretio (inquit) magno empi estis: nolite effici serui hominum.

Quid seruilius indigniusque praesertim summo pontifici, quam non dico omni die, sed pene omni hora insudate talibus rebus & pro talibus? Deniq; quado oramus: quando docemus populos: quado edificamus ecclesiam: quando medita-

A.C. 1140.

Quid maxime sit praelatis perimere scendum.

Cor durum quale sit.

Execratur litigantes.

2. Cor. 11.

1. Thim. 28. Pron. 18.

1. Cor. 9.

1. Cor. 7.

Iustitiani leges non Christi potestatem tractare nefas est.

A.C. 1140. Fal. 18.

mur in lege: Et quid quotidie perstreperunt in palatio leges, sed Iustiniani, non Domini. Iust enim estiam istud: Tu videris. Nam certe lex Domini immaculata conuertens, animas. Hæc autem non tam leges quam lites sunt & cauillationes subuertentes iudicium. Tu ergo pastor & episcopus animarum: qua mente oblecto sustines coram te semper silere illam, garrite autem istas? Fallor si non mouet tibi scrupulum peruersitas hæc. Puto, quod & interdum compellat clamare ad dominum cum Propheta. Nafrauerunt mihi ini qui fabulationes: sed non vt lex tua. I ergo, & te aude liberum profiteri sub tam graui mole inconuenientie huius: & cui fas non sit ceruicem subducere. Nam si pores & non vis: multo magis seruus es huius ipsius tam peruersæ voluntatis tuæ. Nam & si coacta seruitus miserabilior: sed affectata miserior est.

Et quid me vis facere, inquis? Vt tibi ab his occupationibus parcas. Impossibile fortassis esse respondebis, faciliusque cathedræ vale dicere posse. Rectè hoc, si rumpere & non magis interrumpere ista hortarer. Audi ergo quid arguam, Quidve suadeam. Si quod viuus & sapiens totum das actioni, considerationi autem nihil: laudo te in hoc non laudo. Certè nec ipsi actioni expedit consideratione non præueniri. Si autem totus vis omnium esse, instar illius qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatè: sed si plena sit, quomodo autem plena te excluso? Et tu homo es ergo vt plena sit & integra humanitas: colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit. Alioquin quid tibi prodest si vniuersos lucretis, te vnum perdens: Quamobrem cum te omnes habeant, & tu esto ex habentibus vnus. Sapientibus & insipientibus debitor es, & soli negas te tibi? Clericus & laicus iustus & impius, omnes pariter participant te: omnes de fonte publico bibunt per te: & tu seorsum sitiens stabis: Si maledictus est, qui partem suam facit deteriorem, quid ille qui se penitus reddit expertem? Memento proinde, non dico sepe, sed vel interdum reddere te ipsum tibi. Vtere tu quoque, te inter multos, aut certè post multos. Audi Paulum apostolum, quid de huiusmodi sentiat. Ad ingnominiam (inquit) vobis dico: contemptibiliores qui sunt in ecclesiis: illos constituite ad iudicandum. Itaque secundum apostolum, indignè tibi vsurpas, tu apostolicus officium vile gradum contemptibilium. Vnde & dicebat episcopus episcopum instruens: Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.

2. Cor. 11. Mat. 16.

1. Cor. 7. 2. Timo. 2.

Circa quæ consideratio sui versari debeat. lib. 2. de conf.

§. XII.

CONSIDERATIO igitur tua seu circa te intra diuiditur, scilicet vt consideres, quid quis, & qualis sis. Quid in natura, verbi gratia homo, quis in persona, qualis in moribus seu vita. Consideranti igitur tibi quod homo sic scilicet animal rationale mortale: sis, enim definitur, is tibi inde fructus occurrit, vt & mortale, quod in te est, rationale humiliet: & rursum rationale mortale confortet. Deinde quis sis: & de quo sis factus aduertendum. Quid ni crubescas minimus

A inueniri in magnis: qui te recordaris in minimis magnum extitisse? Blanditur cathedra, specula est. Inde namque superintendis sonans tibi episcopi nomine non dominum sed officium. Quædo autem libet gloriari, vbi otari non licet? Non enim est locus otio, vbi sedula vrget omnium ecclesiarum sollicitudo. Domabis quidem lupos: sed ouibus non dominaberis. Pascendas vtique non premendas suscepisti. Tertio considerandum est tibi qualis sis. Simia enim in tecto rex fatuus in folio sedens. Et nunc audi canticum meum, minus quidem suauis, sed salutare. Monstrofa quidem res est gradus summus, & animus infimus, Sedes prima & vita ima, Lingua magniloqua & manus otiosa, Sermo multus & fructus nullus, vultus grauis & actus leuis, ingens auctoritas & nutans instabilitas. Ad moue speculum, fœdus se in eo vultus agnoscat tu tuum gaude dissimilem inueniri. Redeundo ad primum consideranti tibi quid sis nihilominus considerandum est quid eras prius, immo quid es modò. Vt quid enim desinas intueri, quod esse non desistis. Adhuc enim es, quod eras, scilicet homo. Denique quod natus es, illud reiectum non est, sed hoc adiectum. Considera ergo maximè, quod maximè es, scilicet hominem, & quod natus es, nec modò quod natus, sed & qualis natus oportet attendas. Dele fucum fugacis honoris huius, & malè coloratæ nitorem gloriæ: vt nudè nudum consideres, quia nudus egressus es de vtero matris tuæ. Nunquid insulatus, nunquid micans gemmis, aut floridus sericis, aut coronatus pinnis, aut suffarcinatus metallis: Sed si cuncta hæc velut nubes matutinales velociter transeunt, & citò pertransituræ dissipæ & exuffles à facie considerationis tuæ, occurrit tibi homo nudus & pauper, miser & miserabilis: & Homo dolens quod homo sit: erubescens quod nudus sit: plorans quod natus sit: murmurans quod homo natus sit ad laborem & non ad honorem. Homo natus de muliere, & ob hoc cum reatu: breui viuens tempore, & ob hoc cum metu, repletur multis miseriis, & ob hoc cum fletu.

B Monstrofa res est gradus summus, & animus infimus.

C Humanæ naturæ consideratio.

D Salubris copula, vt cogitans te summum pontificem, attendas pariter & vilissimum cinerem non fuisse, sed esse. Hæc te sanè consideratio tenet in te, nec à te auolare sinit. In te consistito nec infra te deiici sinas, non attolli supra, non euadere in longius: non extendi in latius, Tene medium, si non vis perdere modum, Locus medius tutus est. Medium sedes modi: & modus, virtus. Omnem extra modum mansionem sapiens exilium reputat, Propterea non est illi habitare in longo, quod vltra modum sit: sed nec in lato, quod extra sit, nec in alto quod supra sit: nec in imo, quod infra sit. Denique longitudo exterminium habere solet: & dilatio scissuram, & altitudo ruinam, & profundum absorptionem. Longum dico, cum sibi quis longiorem promittit vitam. Qui enim longa sibi metitur tempora, ingreditur iter exterminij: etiam in præsentia se exulans per obliuionem, in alia etiam per inanem sollicitudinem migrans seculum. In latum nimis se extendit: cum in superfluum animus distenditur. Animi autem immoderata extensio attenuationem facit: & attenuatio nimia scissionem facit: multis enim, vt laceretur curis, talis animus necesse est.

E Tenendū est mediū.

F Quatuor dimensiones altitudinis, latitudinis, longitudinis & profunditatis vitio sunt.

A.C. 1140. Quatuor vitio dimensionum curant.

Monstrofa res est gradus summus, & animus infimus.

Humanæ naturæ consideratio.

Iob 5. & 14.

Quatuor dimensiones altitudinis, latitudinis, longitudinis & profunditatis vitio sunt.

A.C. 1140. Quatuor vitio dimensionum curant.

Job. 10.

Confidera deo optima deno bis.

Dilectio necessaria.

Ira & molities affectus causæ concitatis.

In tribulationibus quales nos esse conuenit.

Eccles. 38. Quotum sit giendum.

Nugæ fugiendæ.

Detrahere vel detrahentē videre æquale.

Thron. 5.

Facilitas credulitatis vitium commune prelati.

In 3. par. sum. tit. 22. ca. 1. §.

est. In altum nimis ascendit dum quis de se plus præsumit. Alta autem præsumptio, quid nisi ruinosa præcipitatio est? In profundum sine modo descendit, cum se plus quam debet animus deiicit. Et hæc pusillanimitatis deiectio, quid nisi de sperata quædam absorptio est? In hanc fortis nõ deiicitur. Prudens longioris vitæ non abduccetur incerto. Modestus moderabitur, curas temperabit superfluas, non deerit necessariis. Iustus altiora se non præsumet, sed dicet: Si iustus fuero, non leuabo caput.

Vigilanter etiam discerne qualis ex te, & qualis sis dono Dei: & non sit in spiritu tuo dolus. Erit autem hoc si fideliter partiens, tua tibi, & quæ sunt Dei Deo sine fraude resignes. Considerando qualis sis, etiam qualis fueris recogitandum tibi est. Conferenda sunt priora posterioribus. Profeceris ne in virtute, in sapientia, in suauitate morum an ab his fortè (quod absit) defeceris. Patientior ne sis, an impatientior, in solètio, an humilior, exorabilior an difficilior. Latus tibi patet campus in hoc genere considerationis. Oportet, vt innotescat zelus tuus, clementia tua, discretio quoque moderatrix virtutis. Solent enim discretionis oculi caligant, alterutrum sibi præripere loca, terminos occupare. Porro caliginis duæ sunt causæ ira & mollior affectus. Is iudicij censuram eneruat, illa præcipit. Turbatus enim præ ira oculus elementer nil intuetur: suffusus etiam quadam muliebri molliæ animus rectum non videt. Non eris innocens si punias eum cui parcendum est, aut parcas ei qui puniendus est.

In tribulationibus quoque qualem te inueniris nolo dissimules. Si constantem in tuis, condolentem in alienis, gaude, Magnus, qui incidens in aduersa, non excidit vel parum à sapientia. Nec minor cui præsens felicitas si arripserit non irriterit: quamuis facilius inueneris, qui sapientiam teneant in contraria sibi fortuna, quam qui in propitia nõ perdiderunt. Quamquam verò sapiens rectè horretur, sapientiam scribi in otio, cauendum est tamen & in otio otium. Fugienda est enim otiositas mater nugarum, nouerca virtutum. Inter seculares nugæ sunt nugæ in ore sacerdotis blasphemia. Interdum si incidant ferendæ fortassis, referendæ verò nunquam. Verbum scurrile nõ sufficit peregrinari ab ore: sed & ab aure procul relegandum est. Fœdè ab cachin nos moueris, fœdus moues. Porro detrahere, vel detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facile dixerim. Est & aliud vitium, cuius si te immunem sentis, inter omnes, quos noui, qui cathedras ascendunt, sedebis me iudice solitarius, quia singulariter leuasti te supra te, scilicet facilitas credulitatis. Hinc pro nihilo iræ multæ, inde innocentium frequens additio, inde præiudiciam absente. Quis in persona vt in papatu, sibi de virtutibus quæ debent esse in Papa: & quomodo imitator sanctissimorum virorum esse debeat. Et quia de his etiam ex verbis Bernardi in isto libro de consideratione plenè habetur in tertia parte in titulo de summis pontificibus, ideo hic istud omittitur.

Quoniam Protestantium nonnulli dum ignari persuadere conantur, pontificem Romanum esse Antichristum, in eam rem impudentissimè producunt quæ-

dam S. Bernardi verba à tali mente alienissima, licet in 2. parte tit. 16. cap. 5. §. 8. nos quedam annotauerimus, ex D. Bernar. quibus avertè Pontificem Romanum summum esse Ecclesie pastorem declarauit, hoc loco tamen ea etiam adiungere visum est, quæ de Pontificis Romani persona ipse ad suum scripsit Eugenium, vt ex tanto sui seculi oraculo, quid de Romano Pontifice sit sentiendum omnes intelligant. At ergo: Age ergo indagemus quis sis, quam geras pro tempore personam in Ecclesia Dei. Quis est sacerdos magnus, summus Pontifici, Tu princeps episcoporum, hæres Apostolorum, primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petri, vntione Christi. Tu es, cui clauis tradita, cui omnes commissæ sunt. Sunt quidem & alij celi inuitores, & gregum pastores, sed tu tantò gloriosius, quanto diuinius præ illis nomen hære litasti. Habent illi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec modo ouium sed & pastorum tu vnus omnium pastor, vnde id quæris probem? ex verbo Domini. Cui enim non dico episcoporum, sed neque Apostolorum sic absolute & indiscretè tota commissæ sunt oues? Si me amas Petre, Pasce oues meas. Quas illius vel illius ciuitatis populos aut regionis aut certi regni. Oues meas, inquit. Cui nõ planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipiunt, vbi distinguitur nihil. Et certè præsentis ceteri & condiscipuli erant, cum committens vni vnitatem omnibus commendaret, in vno grege, & vno pastore, secundum illud vna est columba mea, formosa mea. Vbi vnitatis, ibi perfectio. Et, reliqui numeri perfectionem non habent, sed diuisionem. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Iacobus, qui videbatur columna Ecclesie, vna contentus est Hierosolyma. Petro vniuersitatem cedens. Pulchrè verò positus est tibi suscipere semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. Porro cedente Domini fratre, quis se alter ingerat Petri prærogatiua? Ergo iuxta Canones tuos alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis archatur limitibus, tu a extenditur, & in eos, qui potestatem acceperunt. Nõne si causa extiterit, tu episcopo calum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Sathana potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tibi tam in datis clauibus & ouibus commendatis. Hæc ille, & multa alia, quæ ipsam Rom. Pont. auctoritatem & primatum stabilunt atque confirmant.

B Romanus Pontifex quibus est deb. Bern. ca. 3.

§. XIII.

N VNC ad ea, quæ sub te sunt consideratio intendenda est. Sapientibus & insipientibus debitor sum. Ipsum nomen debitoris memento potius seruienti congruere, quam dominanti. Ergo si te agnoscis sapientibus & insipientibus non dominatorem, sed debitorem & nullum genus insipientie, infidelitate insipientius est, debitor es non tantum fidelibus, sed etiam infidelibus. Interest proinde tua operam dare, vt increduli conuertantur ad fidem, conuersi non auertantur, auersi reuertantur, peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatè reuocentur.

Romanus Pontifex quibus est deb. Bern. ca. 3.

§. XIII.

N VNC ad ea, quæ sub te sunt consideratio intendenda est. Sapientibus & insipientibus debitor sum. Ipsum nomen debitoris memento potius seruienti congruere, quam dominanti. Ergo si te agnoscis sapientibus & insipientibus non dominatorem, sed debitorem & nullum genus insipientie, infidelitate insipientius est, debitor es non tantum fidelibus, sed etiam infidelibus. Interest proinde tua operam dare, vt increduli conuertantur ad fidem, conuersi non auertantur, auersi reuertantur, peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatè reuocentur.

A.C. 1140.

Romanus Pontifex quibus est deb. Bern. centena.

Mat. 16. Ioa. 21. Heb. 11.

Petro oues omnes Christi sunt commissæ.

Cant. 4.

48

regocentur: subuersores inuictis rationibus conuertantur. Hi sunt heretici [& schismatici:] canes ad scissionem, vulpes ad fraudem. [Erunt inquam, huiusmodi maxime tuo studio aut corrigendi, ne pereant, aut ne petant coercendi. Sed de ipsis gentibus quid respondes?] Vestri qui terram aultri tã sãpẽ visitant ij sciunt. Eunt & redeunt per medium eorum: sed quid boni adhuc cum illis egerint, necdum audiimus: & forte audissemus, nisi prae auro Hispania salus populi vniuisset. O ambitio ambientium cruz, quomodo omnes torquens omnibus places? An non limina apostolorum pl⁹ iam ambitio, quã deuoio teritur? An non vocibus eius vestrum tota die resultat palatium? Appellatur ad te de toto mundo in testimonium singularis primatus tui: utinam tam fructuosẽ quã necessariẽ. Non est autem appellatio suffugium: sed refugium. Sed antidotum verum est in venenum. Qui enim non verẽ grauatus appellat, vt frequenter accidit, aut grauare intendit, aut tempore redimere.

Vnde vt docet Bernardus abiiciendas frivolas & indebitas appellaciones. Audi murmur & querimonias ecclesiarum. Truncari se clamitant & demembrari. Subtrahuntur enim abbates episcopis, episcopi archiepiscopis archiepiscopi primatib⁹ vel patriarchis. Facis hoc, quia potestis, sed vtrum debeatis fuorũ est. Spiritualis homo ille qui omnia iudicat: vt ipse a nemine iudicetur: omne opus suum trina quadam consideratione proueniet scilicet an liceat: an deceat: an expediat. Quid tã indecens tibi, quã voluntate pro lege vti? Quid tam indignum tibi quã totum tenens, non sis contentus toto, nisi minutias quasdam & exiguas portiones ipsius tibi credita vniuersitatis, quasi non sint tuã satagas adhuc facere tuas? Nullus est fructus emancipationis seu exemptionis: nisi quod episcopi inde insolentiores, & monachi dissolutiores fiãt: quia etiam pauperiores. Adde, quod qui audiunt, scandalizantur, detrahunt & blasphemant. Tu ne licitum censet ecclesia suis mutilare membris? Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit. Pluraliter dicit potestatis [non ait sublimiori tanquam in vno: sed sublimioribus tãquam in multis.] Non enim tua sola potestas à Deo est: sunt & mediocres: sunt & inferiores. Et quomodo, quos Deus coniunxit, nõ sunt separandi: ita quos Deus subiunxit nõ sunt comparandi. Vide (inquit dominus Moysi) vt omnia facias secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Non potest (inquit) filius facere quicquam, nisi quod viderit patrem facientem. Quod si dixerit episcopus, Nolo esse sub archiepiscopo: aut abbas, Nolo esse sub episcopo. Non est hæc vox de cœlo: nisi forte audieris aliquem angelorum dixisse, Nolo esse sub archangelis: vel ex alio quolibet inferiorum ordinum dicentem, Nolo esse nisi sub Deo.

Quid (inquis) prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Vbi necessitas vrget, excusabilis est dispensatio. Vbi vtilitas prouocat, laudabilis, vtilitas dico communis non propria. Nam cum nihil horum est, non planẽ fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Ipsa denique vestra Apostolica mandata, atque instituta passim neglecta iacent. Nonne os tuum (iam quartus annus est) in Remensi concilio hæc capitula promulgata

De toto mundo ad Pont. Rom. appellatur.

Contra iniquas appellaciones. 1. Cor. 2.

Quid considerandum in omni opere.

Nullus fructus est emancipationis seu exemptionis. Rom. 13.

Matt. 19.

Exodi. 25.

Ordines angelorum inferiores subiiciuntur superioribus. Dispensare licet & quando.

Remensis concilij decretum.

nit: Præcipimus (ait) vt tam episcopi quã clericici, neque superfluitate seu in varietate in honesta colorum, aut fultura vestium, aut in tonsura inuentium offendant aspectum [sed potius ita in suis actibus errata condemnent & amorem innocentia conuersatione demonstrent sicut dignitas exigit ordinis clericorum &c.] Verba tua hæc. Quis ea tenet, vel tenuit? Falleris si teneri putas. Si non putas: ipse peccasti: aut statuens quæ non tenerentur: aut quæ non tenentur, dissimulans. Clerum illum (Romanum scilicet) ordinatissimum esse decet: à quo præcipue in omnem ecclesiam cleri forma processit. Quid de populo Romano loquar? Quid tam notum seculis quã procerua Romanorum? Gens insueta paci, tumultui aduicta: gens immixta & intractabilis, subdi nescia, nisi cum non valet resistere. En plaga tibi incumbit cura hæc. Noli diffidere: etiam si incurabilis sit. Curam enim exigeris: nõ curationem. Curam inquit illius habe. Verum dixit quidam, Non est in medico semper releuetur vt æger. Plus omnibus laboraui, ait apostolus. Non ait: Plus omnibus profui. Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Non dicit secundum prouentum. Ita & tu fac quod tuum est. Nam Deus, quod suum est satis absque tua sollicitudine curabit. Reddet Deus mercedẽ laborũ sanctorum suorum. Securitas labor, quẽ nullus potest euacuare defectus.

Scio vbi habitas. Increduli & subuersores sunt tecum Romani: impij in Deum, temerarij in sancta, seditiosi in inuicem, emuli in vicinis, inhumani in extraneos: quos neminem amantes nemo amat. Superioribus infideles, inferioribus importabiles, inuerecundi ad petendum ad negandum frontosi: ingrati, cum acceperint, grandia loquuntur eum exigua operentur: blandissimi aduatores, mordacissimi detractores. Virum circumspicentem & amicum propria conscientia, calumniantur hypocritam. Porro quietis amatorem & sibi interdum vacantem, inutilem dicunt. Talium tamen tu pastor. Vtilis consideratio qua forte inueneris quomodo si fieri possit, conuertas eos, ne ipsi subuertant te. Petrus cuius sedem tenes, necitur aliquid processisse vel gemmis ornatus vel fericis, nec tecl⁹ auro nec vectus equo albo: nec stipatus milite nec circumstrepentibus septus ministris. Absque his tamen satis credidit posse illud mandatum impleri: Si diligis me pascere oues meas. In his successisti Constantino nõ Petro. Consulo toleranda pro tempore, non affectanda pro debito. Ad ea te potius incito, quorum te scio debitorem. Opus inquam fac euangelistę: & pastoris nomẽ implesti. Dracones (inquis) me mones pascere, & scorpiones non oues. Propter hoc, inquam, magis aggredere eos, sed verbo, non ferro. Quid enim denuo vsurpare gladium tentes: quem semel iussus es ponere in vaginam? Qui tamen gladius scilicet materialis tuus est, etiam tuo nutu ipse, sed non tua manu euaginandus. Alioquin si ad te non pertineret & is, dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, non respondisset dominus: Satis est: sed nimis est. Vterque ergo gladius ecclesie est, spiritualis scilicet & materialis: sed vnus pro ecclesia, alter & ab ecclesia exercendus: ille sacerdotis hic militis manu: sed sanẽ ad nutũ sacerdotis & iussu imperatoris. Insta ergo oportune

Ideam li. 4. Clerus Romanus qualis esse debeat. Romani describuntur.

Luc. 10. Quid. li. de pont. elog. 4. t. C. 1. p. & 3.

Sap. 10. Romani grauius notantur.

Pontifex Romanus successit Petro nõ Constantino.

Ioan. 18. Gladius materialis est Petri, quãuis non manu eius euaginandus.

Luc. 22.

A. C. 1140. f. l. 3. portunẽ importunẽ. Clama ne cesses. Si dura fronte sunt: indura & tu e contra tuam. Nihil tam durum, quod duriori non cedat. De di inquit dominus) frontem tuam duriorẽ frontibus eorum.

Quales esse debeant domestici Pontificis.

§. XIII.

DE consideratione eorum qui sunt circa te. Veniam (inquit Bern.) ad collaterales tuos qui tibi intimi sunt. Quamobrem si boni sunt, tibi potissimum, si mali, æquẽ plus tibi. Ne te dixeris sanum, latera dolentẽ, id est, ne bonũ dixeris, malis innitentem. Aut si bonus sis, quem fructu afferre potest bonitas tui solius. Sed nec tanta tibi bonitas tua oblecta malis, sicut nec sanitas vicino serpente. Siue autem leuent, siue grauent, cui potius imputandum est, quã tibi, qui tales aut elegisti, aut admisti? Sed nec potestatem habent, nisi quam tu eis tribueris vel permiseris. Tibi ergo imputa, quicquid pateris ab eo, qui sine te nihil potest facere. Igitur nõ inconsiderate eligendi siue colligendi sunt in opus ministerij huius. Tuum est eos vnde cunq; euocare ex eple Moyfi, non iuuenes sed senes, non tã etate quã moribus. An non de toto orbe eligendi sunt orbem iudicaturi? Sanẽ huic negotio non se ingerat rogans. Consilio, non prece agendum est. Porro is à quo rogari suspectus tibi sit. Qui autem ipse rogat pro se, iam iudicatus est. Clericum curiam frequentantem, qui non sit de curia, ad id genus ambientium, pertinere noris. Adulantem & ad cuiusque placitum loquentem, vnum de rogantibus puta, etiam si nihil rogauerit.

Viri callidi & dolosi proprium esse solet tunc apprehendere humilitatẽ, cum aliquid obtinere voluerit. Verbosum adolescentem & studentem eloquentie cum sapientia sit inanis, nõ aliud quã iustitiã hostem reputes. Viros probatos oportet assumere, nõ probandos. Non in monasterijs spe meliorandi omnes recipimus, at curia bonos facilius recipere, quã facere consuevit. Tracta ante factum, quia post factum fera retrahatio est. Itaque non volentes, neque currentes assume, sed cunctantes, sed tenentes etiam cogi illos & compelle intrare. In talibus requiescit spiritus tuus, qui scilicet nõ sunt attrita frontis: sed verecundi & timorati qui præter Deum nihil timeant, nihilque sperent nisi à Deo. Qui etiam aduentantium non manus, sed necessitates attendat. Qui stent vtiliter pro afflictis: & iudicent in æquitate pro mansuetis terrę. Qui sint compositi ad mores, parati ad obedientiam, mansueti ad patientiam, subiecti ad disciplinam &c. De conditionibus & virtutibus cardinalium & legatorum vide quã habes in tertia parte, si tulo de cardinalibus.

Lib. 4. de consideratione.

Quales eligere conueniat consiliarios.

Adolescentes verbosus non sapientis hostis iustitia.

Quare in monasterio omnes sunt recipiendi nõ in curia.

De Cardinalibus in 3. par. sum. tit. 21. c. 1. & 2.

De compositione rei familiaris. Ber. ibid. Bar. 3.

& alios simul, quãdam per alios & absq; te. Sub quo scilicet vltimo genere agenda domus tuæ locanda censuerim. Per alium igitur illa facies: cui tria necessaria sunt: scilicet vt sit fidelis, ne fraudet: prudens, ne fraudetur, tertium est auctoritas, qua possit disponere quæque prout scit & vult: hoc est constituarur super familiam, possit mutare ministros, & transferre ministeria ad quos & quando voluerit, & nullum pariatur contradicentem. Præsit omnibus, vt omnibus delaciones non recipias aduersus eum. Et hanc velim tibi constituere regulam generalẽ, vt omnem, qui palam veretur dicere, quod in aure locutus est, suspectum habeas, quod si te iudicante dicendum coram ille noluerit, delatorem iudices non accusatorem. Itaque vnus omnibus facienda iniungat, & omnes vni respondeant, vt illi habeas fidem, vacans tibi & ecclesie Dei. Si quõ minus aut fidelis aut prudens inueniatur, fidei potius committendum. E duobus enim hoc tutius. Quamquam si idoneus non reperitur minus fidelem sustinere potius tibi consulo, quã te emergere labyrintho huic. Memento saluatorem Iudam æconomum habuisse.

Quid episcopo turpius, quã incumbere suppelleçili & substantiã suã, scrutari omnia sciscitari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæque perdita vel neglecta: de minutis & quadrantibus exigere rationem? Quotidianas expensas quotidiano recipiamus scrutinio & continua dominici gregis detrimenta nescimus. De pretio cecarum & numero panum quotidiana cum ministris est discussio, rara admodum cum presbyteris collatio celebratur de peccatis populorum. Cadit asina, & est qui subleuet eam: perit anima, & non est qui reputet.

De dispositione familiaris propriæ Bern. Nolo autem, vt vitia domus tuæ vltimus scias. Alius temporalia dispense, non tu, de disciplina tu provide, illud nemini credas. Plurima nescies, multa dissimules, nonnulla obliuiscaris. Si insolentior coram te vel sermo insonuerit: vel habitus apparuerit: manus tua sit super huiusmodi, tu vlciscere iniuriã tuã. Impunitos ausum parit: ausus excessu. Domũ episcopi decet sanctitudo. In vultu, habitu, incessu eorum qui circa te sunt: nihil impudicũ vel indecens residere patiaris. Discant à te coepiscopi tui comatulos pueros & cõpros adolescentes secum non habere. Noli faciem tuam ad eos hilarem ostendere. Nec tamen austeritatem tibi suadeo, sed grauitatem. Igitur nec seuerius, nec dissolutius. Quid hac me diocritate gratius? Ament te domestici tui, si nõ, facito, vt timeant.

Disciplina domestica qualis esse debet.

Disciplina domestica qualis esse debet.

Hortatur eum ad rerum diuinarum considerationes.

§. XV.

QUARTA consideratio scilicet eorum quæ sunt supra se. Quæ dicta sunt (inquit Bernardus) in superioribus: non solum consideranda, sed agenda docent, at quod modo dicturi sumus, sola in consideratione versabitur, quæ enim supra te sunt (de quibus modò) non ad te indigent, sed tantum inspectu. Totiesque tua Tertia pars hist. Ant.

A. C. 1140. Tria sunt necessaria: fidelis, prudens, auctoritas seu æconomus.

Nõ sunt admittendi delatores & saluatores.

Non conuenit episcopo rei suæ familiaris cura.

Disciplina domestica qualis esse debet.

Ber. li. 5. de consid.

A.C. 1140. mens peregrinatur: quoties ab illis rebus ad ista deflectitur inferiora & visibilia, siue intuenda ad notitiam, siue appetenda ad vsum, siue pro officio disponenda vel aditanda. Sublimior autem iste presentium ac dignior est vsum rerum: cum scilicet inuisibilia Dei per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur. Hac scala ciues non egret, sed exules. Licet autem quae supra sunt, non verbo doceatur, sed spiritu reuelentur: tamen quod sermo non explicat, consideratio quaerit, oratio expetat, vita mereatur, puritas assequatur. Hæc autem tribus modis quasi toridem viis inuestiganda sunt, scilicet opinione, fide & intellectu. Intellectus rationi innittitur, opinio verisimilitudini, fides authoritati. Habent prima duo certam veritatem, sed fides clausam & inuolutam, intellectus nudam & manifestam. Opinio verò certi nihil habens, verum per verisimilia quaerit potius quam apprehendit. Et sciendum quod opinio, si assertionem habet temeraria est: fides si habet hæsitacionem, infirma est: intellectus si signata fidei tentet irrumperet, effractor reputatur & scrutator maiestatis. Fides igitur ambiguum non habet. Ecce affectus nostri iacent mole corporea prægrauati: & luto hærentibus desideriis, sola interim arida & tenuis consideratio præuolat, & tamen ex tantillo, quod iam datur, libet exclamare. Domine dilexi decorem domus tuæ & locum habitationis gloriæ tuæ. Quid si totam se anima colligat: & reductis affectibus è cunctis locis, quibus captiui tenentur, timendo quæ non oportet, amando quæ non decet, dolendo vanè, gaudento vanius, cum his ineat tota voluntate & libertate volatum, pulset impetu spiritus, & in pinguedine gratiæ illabatur? Nonne cum ceperit circumire illas mansiones lucidas, & sinum illum Abraham curiosius perferuari, instabit cum propheta dicens. Vnam petij à domino, hanc requiram vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Deus trinus & vnus est. Quomodo autem pluralitas in hac vnitatem, & ipsa vnitatis in hac pluralitate? Scrutari hoc temeritas est, credere pietas, nosse vita æterna.

Ponit autem Bernardus nouem vnitates, sed ista omnes excedit. Er prima vnitas collectiua: vt cum lapides multi faciunt vnum aceruum. Secunda dicitur constitutiua, vt cum multa membra vnum corpus, vel multa partes vnum totum. Tertia est coniugatiua, qua vir & mulier dicuntur vna caro. Quarta dicitur natiua, qua anima & caro dicitur vnus homo. Est quinta vnitas potestatiua, qua homo virtutis non instabilis, non dissimilis, sed vnus sibi met nititur inueniri: Est sexta vnitas, quæ dicitur consentanea: qua per caritatem multorum hominum fit cor vnum & anima vna in domino. Septima est vnitas vtiua, cum scilicet homo votis omnibus Deo ad hærens vnus spiritus dicitur cum eo. Est octaua vnitas dignatiua: qua limus noster à Dei verbo in vnam assumptus est personam. Est vltima vnitas trinitatis, qua tres personæ sunt vna substantia. Secundo loco illa præcellit qua conuerso tres substantiæ sub vna persona sunt in Christo, scilicet Deitas, anima & caro. Bonus est itaque dominus animæ quærenti eum.

Thren. 3. Quid sit Deus. Quid ergo est Deus: Quod ad vniuersum spectat finis. Quod ad electionem, salus. Quod ad

Rom. 1. Cœlestia arcana non verbo docentur, sed spiritu reuelantur. Tribus modis diuina consideranda.

Intellectu opinionis fidei.

Psal. 25.

Psal. 26.

Nouem modi quibus vnum dicitur.

Thren. 3. Quid sit Deus.

A se, ipse nouit: Quid est Deus? [voluntas omnipotens, beneuolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, viuificans ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, iustificans ad promerendum, accendens ad Zelum, fecundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad beneuolentiam, moderans ad sapientiam, roborans ad virtutem, visitans ad consolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuus ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circundans ad securitatem.] Non minus pœna peruersorum, quam gloria humilium. Est enim rationalis quædam æquitas directio inconuertibilis atque indeclinabilis, quippe attingens vbiq; [cui illa omnis prauitas, conturbetur necesse est] Quid est Deus? Longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Longitudo propter æternitatem interminabilem. Latitudo, propter caritatem immensurabilem. Sublimitas propter maiestatem inattingibilem. Profundum propter sapientiam inscrutabilem. Hæc sancti secundum Apostolum comprehendunt, esto & tu sanctus, vt possis comprehendere cum omnibus sanctis.

Sanctum facit duplex affectio sancta, videlicet timor domini sanctus, & sanctus amor. Et timor quidem sublimi & profundo, amor longo latq; respondet. Quid enim tam timendum quam potestas, cui non potes resistere, quam sapientia cui non potes abscondi? Quid iterum tam amabile, quam ipse amor quo amas, & quo amaris? Amabiliorem tamen iuncta æternitas facit, quæ dum non excidit foras mittit suspicionem. Ama igitur perseueranter, & habes longitudinem, dilata amorem tuum vsq; ad inimicos, & habebis latitudinem. Hæc quatuor habes apud te, si stipes, si paves, si ferues, si sustines. Stupenda planè sublimitas maiestatis, pauenda abyssus iudiciorum Dei. Feruorem exigit caritas, perseuerantiam sustinendi æternitas. Æternitatis enim quandam imaginem perseuerantia præ se fert. Denique sola est, cui æternitas redditur. Et in his aduerte quatuor contemplationis species. Prima & maxima est admiratio maiestatis, quæ requirit cor purgatum. Secunda est inspectio iudiciorum Dei, quæ sunt abyssus multa. Tertia est recordatio beneficiorum Dei, quæ ne dimittat ingratum sollicitat memoratorem ad amorem benefactoris. De talibus dicitur. Memoriam abundantæ suauitatis tuæ erudabunt. Quarta est meditatio promissorum: quæ ea quæ retro sunt obliuiscens, in sola expectatione requiescit.

De incarnatione Dei.

§. XVI.

Idem Bernardus super missus est. Porro Deum huiusmodi decebat natiuitas, qua non nisi de virgine nasceretur. Talis congruebat & virgini partus, vt non pareret nisi Deum. Proinde factor hominum, vt homo fieret, nasciturus de homine: talem sibi debuit ex omnibus eligere, immo condere matrem: qualem & se decre sciebat & sibi nouerat placitum. Voluit itaque esse virginem: de qua immaculata immaculatus procederet & omnium maculas purgaturus. Voluit & humilem, de qua mitis & humilis corde prodiret,

A.C. 1141.

Eph. 3.

Quæ facta est in homine.

Contemplationis quatuor species.

Psal. 144.

Bernardus super missus est. Per missus est siue de laudibus virginis matris. Deus qua reuoluit habere matrem.

A.C. 1140. prodiret: harum in se virtutum necessarium omnibus saluberrimumque exemplum ostensurus. Dedit ergo virgini partum, qui ei iam antè & virginitatis inspirauerat votum, & humilitatis prærogauerat meritum. Vt igitur, quæ sanctum sanctorum conceptura erat pariter & partura sancta esset corpore, accepit donum virginitatis: vt esset & mente humilitatis. His nimirum virgo regia gemmis ornata virtutum, geminòque mentis pariter & corporis decore præfulgida: specie sua & pulchritudine sua in cœlestibus cognita: cœli ciuium in se prouocauit aspectum ita vt & regis animum in sui concupiscentiam inclinaret & cœlestem nunciū de supernis educeret. Vnde euangelista commemorat angelum à Deo destinatum ad virginem: id est ab excelso ad humilem, à domino ad ancillam, à creatore ad creaturam. Quanta dignatio Dei? Quanta virginis excellentia?

Et infra. O admirandam & omni honore dignissimam virginem, o femina singulariter venerandam super omnes feminas admirabilem, parentum reparatricem, posterorum viuificatricem! Missus est Angelus ad virginem carne, virginem merte, virginem professione, virginem de qua ait Apostolus: mente & corpore sanctam. Nec nouiter nec fortuito inuentam, sed à sæculo electam, ab altissimo præcognitā & sibi præparatam, ab angelis seruata, à patribus præscripturam, à prophetis promissam. Scrutare scripturas, & proba, quæ dico. Quid rogo virga Aaron florida, nec humectata portēdebat, nisi ipsa concipientem quamuis virum non cognoscentem? Huius magni miraculi maius mysterium Esaias edisserit dicens. Egredietur virga de radice Iesse: & flos de radice eius ascendet virgam: virginem, florem, virginis partum intelligens. Nullum autem est inconueniens diuersis rebus diuersis ex causis Christum figurari. Et in virga quidem potentiam, in flore fragrantiam, in fructu autem sapientis dulcedinem, in frondibus sedulam eius intelligi protectionem & filij & matris. Vide quam stupendum sit hoc vnum de virginem & in virgine factum miraculum: quod tot miracula præuenerunt, tot oracula promiserunt. Quod Moyse monstratum in rubo & igne. Aaron in virga & flore, Gedeoni in vellere & rore: hoc aperte Salomon præuidit in forti muliere & pretio eius: apertius Hieremias præcinit de femina & viro: apertissimè Esaias declarauit de virgine & Deo.

Audiamus quæ respondit Dei mater quæ eligebatur. Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum. Fiat est desiderij signum, non dubitationis indicium. Et per hoc magis intelligenda est exprimere affectum desiderantis: quam effectum requirere more dubitantis: quamuis nil obstat intelligi fiat, verbum credit & sperantis. Nemo quippe orat, nisi quod credit & sperat. Hoc vtiq; prudens virgo intellexit: quod præuenienti se muneri gratiæ promissionis, iunxit meritum suæ orationis. Fiat inquit, secundum verbum tuum. Fiat mihi de verbo secundum verbum tuum. Fiat caro de carne mea secundum verbum tuum. Fiat mihi obscuro verbū non prolatū quod transeat, sed conceptū quod maneat, carne scilicet indutum non aere. Fiat mihi non tantū audibile au-

Virgo Maria nomen virginis conceperat. Idè tradit Aug. in lib. de sancta virgine cap. 4. & Thom. in 3. part. quest. 28. art. 4.

Laudes beate virginis.

1. Cor. 7.

Scripturæ loca de beata virgine.

Num. 17.

11. 17.

Ex. 3. Num. 17. Iud. 6. 1. 17. Hier. 31. 16. 7.

Fiat mihi secundum verbum tuum, exponitur. hom. 4.

ribus, sed visibile oculis, palpabile manibus, gestabile humeris. Nec fiat mihi verbum scriptum & mutum: sed incarnatum & viuum. Hoc est nō mutis figuris mortuis in pellibus exaratum, sed in forma humana meis castis visceribus viuaciter impressum, & hoc non mortui calami depictione, sed Spiritus sancti operatione. Eo modo fiat mihi quo nemini antè factū est, nemini post me faciendū est. Fiat generaliter omni mundo, sed mihi fiat specialiter secundū verbū tuū.

De incarnatione Christi per Patriarchas prænunciata & expectata. Bern. sup. Cant. ser. 2.

§. XVII.

Idem Bernardus super Cantica sermone secundo ait. Ardorem desiderij patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequentissimè cogitans compungor, & confundor in memetipso, & nunc vix contineo lachrymas, ita pudet teporis torporisque mirabilium temporum horum. Cui namque nostrum tantum ingerat gaudium gratiæ huius exhibitio, quantum veteribus sanctis accenderat desiderium promissio? Ecce enim, quam multi in hac eius quæ proximè celebranda est natiuitate gaudebunt: sed vti nam de natiuitate, non de vanitate. Illorū ergo desiderium flagras & piæ expectationis affectum spirat mihi vox ista. Osculetur me osculo oris sui. Senferat nimirum in spiritu, quisquis tunc spiritualis esse poterat: quanta foret gratia diffusa in labijs illis: & propterea loquens in desiderio animæ, aiebat: Osculetur me osculo oris sui. Nimirum cupiens omnibus modis tate suauitatis participio non fraudari. Dicebat enim perfectus quisque: Quo mihi oro hæc semiuerbia prophetarum? Ipse potius speriosus præ filiis hominum, ipse me osculetur osculo oris sui. Non audio iam Moysen, Impedioris siquidem linguæ factus est mihi. Esaiæ labia immunda sunt, Hieremias nescit loqui, quia puer est, & propheta omnes elingues sunt. Ipse ipse quem loquuntur, ipse loquatur, et osculetur me osculo oris sui. Non in eis iam aut per eos loquatur mihi, quoniam tenebrosa aqua in nubibus acriis, sed ipse me osculetur osculo oris sui: cuius gratiosa præsentia, et admirandæ fluentia doctrinæ, fiat in me fons aquæ salietis in vitā æternā. Quæ vnxit pater oleo latitiæ præ confortibus suis, nūquid nū ex ipso mihi vberior infunditur gratia: si tamen me dignetur osculari osculo oris sui? Cuius vti que sermo viuus & efficax osculum mihi est, non quidem coniunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animarum: sed planè infusio gaudiorum, reuelatio secretorum: mixtura superni luminis & illuminata mentis. Ad hærens quippe Deo vnus spiritus est. Merito proinde visones & somnia non recipio, figuræ & ænigmata nolo, ipsas quoque angelicas species fastidio, quippe & ipsos longè superat meus Christus specie sua & pulchritudine sua. Non ergo alium siue Angelum, siue hominem, sed ipsum peto osculari me osculo oris sui. Nec sanè præsumo me oscularum iri ab ore eius. Tertia pars hist. Ant. e 2

A.C. 1140.

Cant. 1.

Psal. 44.

Exo. 4.

Esa. 6.

Hier. 1.

Psal. 17.

Io. 4.

Psal. 44.

Heb. 4.

Osculum quo spūsa vult osculari Christi sum quæ.

1. Cor. 6.

enim hoc assumpti hominis vnicæ felicitatis & prerogatiue singularis) sed humiliter ab osculo oris sui peto me osculari: quod commune vtiq; est multorum, qui dicere possunt. Et nos de plenitudine eius accepimus. Intendite. Sit os osculans verbum assumens, osculatum, caro que assumitur, osculū verò, quod patitur ab osculante, & osculato perficitur: persona ipsa ex utroq; compacta: mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Hac ergo ratione sanctorum nemo dicere præsumebat. Osculetur me ore suo, sed tantum osculo oris sui, ipsi seruantes sanè prerogatiuam istam. Cui singulariter semelque os verbi impressum tūc est, cū se ei corporaliter plenitudo omnis diuinitatis indulset. Felix osculum ac stupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur: sed Deus homini vnitur. Et ibi quidem contactus labiorum quemdam complexum significat animorum: hic autem confederatio naturarum diuinis humana componit, quæ in terris sunt, & quæ in cælis pacificant: Ipse enim est pax nostra, qui facit vtraque vnum. Ad hoc igitur osculum sanctus quisque antiqui tēporis suspirabat, eo quod iucunditatem & exultationem thesaurizari super ipsum & thesauros omnis sapientiæ & scientiæ in ipso absconditos præsentiret: cuperetque & ipse de plenitudine eius accipere. Sentio, placet vobis, quod dicitur: sed accipite & alium sensum. Non latuit sanctos, & ante saluatoris aduentum Deum super mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec enim faceret verbum super terram, quod non reuelaret seruis suis Prophetis. Et tamen verbum istud absconditum à multis. Fuit namque in illo tempore rara fides in terris & tenuis admodum spes in pluribus eorum, qui expectabāt redemptiōnem Israël. Qui verò præsciebant: ipsi & prædicebant Christum in carne venturum, & cum ipso pacem. Vnde & quidam eorum. Et pax (inquit) erit in terra nostra cum venerit. Immo per ipsum Christum Dei gratiam homines recuperaturos cum omni fiducia sicut diuinitus acceperant prædicabant. Quod & præcursor domini Ioannes suo tempore impletum esse agnouit & perhibuit. Gratia (inquit) & veritas per Iesum Christum facta est, & ita verū esse omnis nunc Christianus populus experitur. Cæterū illis prænunciantibus pacē moram autē faciente auctore pacis nutabat, populi fides: dum nō erat, qui redimeret: neq; qui saluum faceret. Itaq; causabantur homines moras, q̄ ille toties nunciatus necdū veniret princeps pacis, sicut locutus fuerat per os sanctorum, qui à sæculo sunt propheta eius, & suspectas habentes promissiones signum promissæ reconciliationis, quod est osculum, flagitabant: ac si nunciis pacis vnusquisq; de populo responderet. Quousque tollitis animas nostras: iam olim prædicatis pacem, & nō venit, promittitis bona, & adhuc turbatio. Ecce hoc ipsum multifariè multisq; modis & angeli patribus & patres nostri nuntiauerūt nobis dicentes, Pax, pax, & non est pax. Si mihi vult esse per suatum Deus, quod de sua beneplacito voluntatis tam crebra iam legatione spondet nec exhibet, osculetur me osculo oris sui: sicq; in signo pacis faciat de pace securum. Nam verbis iam quomodo credam? Opus est magis opere verba

firmari. Probet veridicos suos nuntios Deus, si tamen nuncijs eius sunt, & sequatur eos ipse vt sapius promiserunt: quia sine ipso possunt facere nihil. Misit puerum, tulit baculum: & necdū est vox nec vita. Non surgo, nō suscitator, non excitor de puluere, nō respiro in sp̄e, si nō propheta ipse descendat & osculetur me osculo oris sui. Huc accedit, quòd is qui nostrum se proficitur mediatorem ad Deum Dei filius est, & Deus est. Et quid est homo, vt innotescat ei: aut filius hominis vt reputet eum? Quæ mihi fiducia vt tantæ me audeā credere maiestati? Vnde in quâ terra aut cinis præsumo Deum habere curam mei? Ad hæc, diligit patrem suum: me verò opus non habet: bonorum meorum non eget. Vnde ergo constabit mihi, q̄ mediator meus in patre nequaquam sit? Tamen si verè, vt dicitis, decreuit misereri Deum, cogitâtq; vt complacitor sit adhuc: statuat testamentum pacis, & fœdus perpetuum feriat mihi in osculo oris sui. Vt quæ procedunt de labijs suis non faciat irrita, exinaniat se, humiliet se, & osculetur me osculo oris sui. Vt ex aquo partibus congruens, mediator neutri suspectus sit: Deus, filius Dei, homo fiat, filius hominis fiat: & certum me reddat in hoc osculo oris sui. Securus suscipio mediatorem Dei filium, què agnosco & meum. Minimè planè iam mihi suspectus erit. Frater enim & caro mea est. Puto enim spernere me iam non poterit os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ita ergo vetus querela sacrosanctū osculum, id est incarnati verbi Dei mysteriū flagitabat: dum longa & molesta expectatione fatigata, fides deficeret: & infidelis populus aduersus promissā Dei victus tædio murmuraret. Adiuuentio mea est, si nō hoc idē & vos recognoscitis de scripturis. Inde erant querulæ illæ & plenæ murmuræ voces. Mandata remāda, expecta reexpecta, modicum ibi modicū ibi. Inde anxia & plenæ pietate preces. Da mercedem domine sustinentibus te, vt propheta tui fideles inueniantur. Inde blāda illæ & plenæ cōsolatione promissiones. Ecce apertabit dominus, & non mentietur. Si morā fecerit expecta eum: quia veniens veniet, & nō tardabit. Sic itaq; & plebs murmurabāt: & fides nutabat, & angeli pacis amarè flebāt iuxta vaticiniū prophete. Ne ergo vniuersum genus humanum moram faciēte Christo desperatione periret: dum se contemni suspicaretur infirma mortalitas: suāq; reconciliatiōis cum Deo de gratia toties repromissa diffideret: sancti qui de spiritu certi erant certitudinem de carnis presentia expectabant: ac signum reformandæ pacis propter pusillanimes & incredulos omni instantia requirebant. O radix Iesse, qui stas in signum populorum, quàm multi prophete & reges voluerunt videre te & non viderunt: Felix tamen ex omnibus Simeon cuius senectus in misericordia vberi. Is nempe exultauit vt videret desiderij signum, & vidit: & gauisus est, acceptoque osculo pacis in pace dimittitur, ante tamen aperte pronuncians Iesum esse natum in signum: cui contradicendum erat. Omni no ita fuit. Contradictum est, exorto signo pacis, sed ab iis, qui oderunt pacem: vt Herodes & omnis Hierosolyma turbata cum eo. Felices pastores, qui signi huius visione digni habiti sunt. Sed cuius rei signū datum est ab Angelo? Indulgentiæ, gratiæ & pacis

A.C. 1140. Ioan. r. Osofulas os osculatum & osculum quid. 1. Tim. 3. Eph. 2. Eccl. 15. Col. 2. Ioan. 1. Hierc. 29. Amos. 5. Luc. 1. Quid per Christum mundo aliarum sit. Ioan. 7. Eph. 7. Isa. 11. Luc. 11. Ioan. 10. Hierc. 8. Eccl. 13.

A.C. 1140. 4. Reg. 4. 1. Tim. 2. Psal. 143. 1. Tim. 2. Psal. 143. 1. Mediator hominum Deus est. Psal. 15. Gen. 37. Gen. 2. Esai. 27. Eccl. 36. Abac. 2. Esai. 33. Luc. 10. Psal. 91. Luc. 2. Psal. 9. Mat. 2. Luc. 1. Psal. 131. Psal. 7. Act. 10.

pacis cuius nō erit finis. Et infra. Sermo finiedus est, sed vt quod in eo disputatum est, breui recol ligam summa, pater hoc sanctum osculum duabus ex causis necessariò indultum mundo, vt scilicet infirmis faceret fidem, & desiderio satisfaceret perfectorum. Porto ipsum osculum non esse aliud, quàm mediatorem Dei & hominum hominem Christum Iesum. De osculo pedis manus & oris domini. Idem in sermone tertio. §. XVIII. HODIE legimus in libro experientie. Conuertimini ad vosmetipsos, & attendat vnusquisque conscientiam suam super ijs quæ dicenda sunt. Explorare velim, si cui vnquam vestrum ex sententia dicere datum est, Osculetur me osculo oris sui. Non est enim cuiusvis hominis ex affectu hoc dicere, sed si quis ex ore Christi spirituale osculū vel semel acceperit: hoc proprium experimentū profectū sollicitat & reperit libens. Ego arbitror neminē scire posse quid sit nisi qui acceperit. Est quippe māna absconditū, & solus qui edit, adhuc esurit. Est & fons signatus, cui nō communicat alienus. Audi expertum quomodo adhuc requirit. Redde mihi (inquit) lætitiā salutaris tui. Minimè igitur sibi hoc arroget mei similis, anima onerata peccatis, suāq; carnis adhuc obnoxia passionibus, quæ suauitatem spiritus necdum senserit, interiorū ignara atque inexperta penitus gaudiorum. Ostendo tamen ei, quæ huiusmodi est, locum in salutari sibi congruentem. Non temerè assurgat ad os serenissimi sponsi, sed ad pedes seuerissimi domini, mecum pauida iaceat, & cum publicano terram tremens nō cælum aspiciat: ne cōfusa in luminatibus cæli, tenebris assucta facies opprimatur à gloria. Non tibi ò quæcunq; talis es anima, non tibi locus ille vilis & despicalibus videatur, vbi sancta peccatrix peccata deposuit: induit sanctitatem. Miraris quam arte id poterit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Fleuit amarè, & de intimis visceribus longa suspiria trahens, salutaribus intra se successa singultibus felleos humores euomuit. Cælestis medicus celerrimè subuenit, quia velociter currit sermo eius. Nunquid non potio est sermo Dei? Denique viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus: compagum quoque & medullarū, & discretor cogitationum cordis. Huius ergo beatæ penitentis exemplo prosternere tu ò misera vt desinas esse misera. Prosternere in terrā & tu, amplectere pedes, placā osculis, riga lachrymis, quibus tamen nō illum tu laues, sed te. Non antè audeas vultū sustollere, quàm audias & ipsa: Dimittuntur tibi peccata tua. Et nota, quòd non in isto sermone 3, sed in 6. declarat, qui sunt duo pedes eius spirituales, quibus discurrit per mentes hominum & manet, secundum illud: Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Videlicet misericordia & iudicium seu iustitia. His inquam pedibus deuotas perambulat mentes, incessanter lustrans scrutansq; tenes & corda fidelium. His pertrāsit certè

A.C. 1140. Apo. 2. Can. 4. Psal. 50. Quantum sit osculari Christi pedes. Psal. 147. Heb. 4. Duo pedes Christi misericordia & iudicium. Psal. 131. Psal. 7. Act. 10.

& nunc benefaciendo & sanādo omnes oppreffos à diabolo, scilicet spiritualiter & inuisibiliter. Ex pede iudicij diuini seu iustitiæ imprimitur vestigium timoris, ex pede misericordiæ vestigiū spei. Si enim (inquit) dolore peccati, & iudicij timore compungeris, veritatis iudicijque vestigio labia impressisti. Quod si dolorem timoremq; diuinæ intuitu bonitatis, & spe cōsequēdæ indulgentiæ temperas, etiā misericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit, quia recordatio solius iudicij in baratrū desperationis præcipitat, & misericordiæ fallax assertio generat securitatem. Idem in sermone. 3. Sumpto itaque ad pedes primo osculo, nec sic quidem præsumes statim ad osculum oris assurgere, sed erit tibi gradus ad ipsum medium quoddā aliud osculū, quod secūdo loco ad manum accipies, de quo & talem accipe rationē. Si dixerit mihi Iesus: Dimittuntur tibi peccata tua, nisi ego peccare desidero, quid proderit? Si rursus pedes meos, quos lauerā, maculauero, nunquid aliquid lauissè valebit? Qui ergo dedit voluntatē penitēdi, opus est, vt addat & cōtinendi virtutē, ne iterum penitenda cōmittam, siantq; nouissima mea peiora prioribus. Vt enim mihi etiam penitenti, si subtaxerit manū statim, sine quo nihil possum facere. Nihil in quā quia nec penitere, nec continere. Pauco & quod iudex intentat arbori non facienti fructum bonū. Fateor pro huiusmodi non sum cōtentus priori gratia quia iam malorum sum penitens, nisi & secundam accepero, vt videlicet dignos faciam fructus penitentiae, & deinceps non reuertar ad vomitum. Hoc ergo mihi restat prius petendū & accipiendum, quàm præsumā altiora & sacratiora cōtingere. Nolo repētē fieri summus, paulatim proficere volo. Citius placas cum, si mensuram tuam seruaeris, & altiora te nō quæsieris. Longus saltus & arduus est de pede ad os, sed nec accessus conueniens. Quid enim recenti adhuc respersus puluere, ora sacra continges? Per manū tibi transitus sit, illa prius te tergat, illa prius te erigat. Quomodo erigat? Dando vnde præsumas. Quid istud? Decor continentiae & fructus dignæ penitentiae, quæ sunt opera pietatis. Sanè accipiēdo donum osculari manū. Hoc est, non tibi, sed nomini eius da gloriam. Da semel, da iterum, tum pro condonatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Idem in sermone septimo de osculo manuum ait. Non manum, sed manus ostendo, propriūq; distingo vocabulis. Latitudo vna, altera fortitudo dicatur, quod & tribuat affluenter, & defendat potenter, quod dederit. Vtramque profectū osculabitur qui ingratus non fuerit: Deum vtiq; bonorum omnium sicut largitorē, sic & conseruatorē recognoscens & confitens. Iam tandem in osculis duobus diuinæ dignationis 3, geminum habens experimentum: forsan non cōfunderis præsumere sanctiora. Quātum quidem crefcis in gratiam, tantū in fiduciam dilataris. Hæc via, hic ordo. Primò ad pedes procidamus & ploremus corā domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. Secundò manum quærimus subleuantis, & roborantis genua dissoluta. Postremò cū ista multis precibus obtinemus & lachrymis: tum demum audemus, forsan ad ipsum os gloriæ caput attollere (pauens & tremens dico) Tertia pars hist. Ant. e 3

A.C. 1140. Vtrumque pedem Christi osculari cōuenit. Manus osculū quid sit. Nihil possumus facere sine Christo. Luc. 11. Mat. 3. Mat. 3. 2 Pet. 2. Eccl. 5. Psal. 111. De osculo manuum ex serm. 7. De osculo oris ex ser. 3. Psal. 94.

A.C. 1140. Psal. 26.

non solum speculandum, sed etiam osculandum. Tibi domine Iesu tibi merito dixit cor meum, exquirit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Post osculum igitur pedum peccata mihi remittendo & post osculum manuum, bene viuendi gratiam indulgendo: quid restat o bone domine, nisi ut iam in plenitudine lucis, in feruore spiritus, ad oris quoque osculum dignater admittes, adimpleas me letitia cum vultu tuo?

Psal. 35.

De triplici profectu anime per osculum pedis, manus & oris domini. ser. 4.

Mat. 24.

Deus est in corpore. ser. 10. 4. Psal. 93. Psal. 144. II. 66.

Membra Dei quomodo intelligatur. Tim. 6. Phil. 4. Psal. 146. Ex 33. Deus quo modo esse omnium. Act. 17. Rom. 11.

Deus nullatenus indiget. Act. 17. Rom. 11.

Deus nullatenus indiget.

In primo sancto osculo primordia dedicantur nostrae conuersionis, secundum autem proficientibus indulgetur, porro tertium experitur sola & rara perfectio. Ab hoc solo quod vltimo positum est, sumptis exordium scriptura, quam tractare suscepimus, & ipsius causa reliqua duo adiuncta sunt. Cur enim, cum sufficere poterat dixisse simpliciter, osculetur me, praeter moram tamen vltimumque loquendi, distincte & signanter, adiecit osculo oris sui: nisi ut ostenderet ipsum quod petebat, osculum summum esse, & non solum? Nonne denique ita inuicem loquimur? Osculare me, vel da mihi osculum: & nemo addit, ore tuo vel osculo oris tui? Et sic de proditore Iuda dicitur: Osculatus est eum. Sunt ergo hi tres animarum affectus siue profectus expertis duntaxat satis noti & manifesti, cum aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut etiam ipsius indultoris & benefactoris sui praesentiam, eo quidem modo, quo in corpore fragili possibile est, intueri obtinet. Et in hominibus quidem ita esse videmus, seruos videlicet ofensorum dominorum osculari solere pedes, cum ab eis veniam perunt: & pauperes diuitum manus cum ab eis munus accipiunt.

Verum quia spiritus est Deus & nullis simplex illa substantiaque incircumscripta corporeis, erit forsitan qui nullatenus de illo recipiat tale aliquid. Sed de his haec scriptura testatur. Nam & os habere dicit, quo docet hominem scientiam: & manum habet, quam aperit dando escam omni carni: & pedes habet, quorum terra scabel non est. Haec inquam, habet Deus per effectum non per naturam. Omnibus omnia est, qui omnia administrat, nec quicquam est omnium proprium. Nam quod in se est, lucem habitat inaccessibilem, & pax eius exuperat omnem sensum, & sapientiae eius non est numerus, & magnitudinis eius non est finis, nec potest eum homo videre, ut viuat. Non quod longe ab vnoquoque sit, qui esse omnium est, sine quo omnia nihil, sed ut tu plus mireris, & nil eo praesentius, & nil eo incomprehensibilis. Quid nempè, vnicuique praesentius quam esse suum? Quid cuique tam tam incomprehensibilis, quam esse omnium? Sanè esse omnium dixerim Deum, non quia sint illa, quod est ille, sed quia ex ipso, & cum ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Esse est ergo omnium, quae facta sunt, ipse factor eorum, sed causale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa maiestas suis esse creaturis, omnibus quidem quae sunt, animantibus autem, quod & viuunt. Porro ratione ventibus lux, recte viuentibus virtus, vincuntibus gloria.

Et in his omnibus creandis, gubernandis, administrandis, mouendis, promouendis, innouandis, formandis, nullis corporeis indiget instrumentis, qui omnia solo verbo & corpora creauit & spiritus. Animarum corporibus & corporeis egent

sensibus: per quae sibi inuicem innotescant & valeant. At non ita omnipotens, cui de sola voluntate celer suppetit sufficientia tam creandis rebus quam ordinandis prout voluerit. Valet cui vult, quantum vult & absque corporali officio obsequioque membrorum. [Quid ad intuenda quae condidit ipse, putas sibi corpori requirit sensus adiutorium? Nihil omnium omnino later, aut effugit lucem ubique praesentem.] Nec solum vniuersa nescit sine corpore, sed & innotescit mundis corde sine corpore.

Ceterum angelica corpora vtrum ipsis spiritibus naturalia sint sicut hominibus sua, & sint animalia ut homines, sed immortalia quod nondum sunt homines. Porro ipsa corpora mutantur & versantur in forma & specie, quam volunt quando apparere volunt, densantes & solidantes, ea quantum volunt, cum tamen in sui veritate praesentibus naturae atque substantiae suae impalpabilia sint: & nostris omnino inaccessibilia visibus, an verò simplici spiritali substantia subsistentes, corpora cum opus est sumant, rursusque expleto opere, ponant in eandem, de qua sumpta sunt materia dissoluenda, nolo à me hoc requiratis. Videntur patres de huiusmodi diuersa sentire: nec mihi perspicuum est unde alteri doceant, & nescire me fateor. Illud autem scitote, nullum creatorum spirituum, per se nostris mentibus applicari, ut videlicet nullo mediatae nostri siue corporis instrumento, ita nobis immisceatur vel infundatur, quo eius participatione docti siue doctiores, boni siue meliores efficiamur. Nullum angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis est, nullus ego sum capax, nec ipsi angeli se ita alterutrum capiunt. Sequetur proinde praerogatiua haec summo atque incircumscripto spiritui, qui solus docet angelum vel hominem scientiam. Instrumentum non quaerit nostrae corporeae auris, sicut nec sibi oris. Per se infunditur, per se innotescit, purus capitur à puris, solus nullius indiget: solus & sibi & omnibus de sola omnipotenti voluntate sufficiens.

Operatur tamen immensa & innumera per subiectam creaturam siue corporalem, siue spiritualem, sed quasi imperans non quasi mendicans. En verbi gratia: quod linguam meam corporalem assumit nunc in opus suum, docere videlicet vos, cum per se absque dubio facilius suauiusque id posset, profectò indulgentia est, non indigentia. In profectò si quidem vestro meritum quaerit mihi, non sibi solatium. Id ipsum sapere opus est omni homini operanti bonum, ne forte in se de bonis Domini, & non in domino glorietur.

Ille quidem attingebat à sine vsque in finem fortiter, sed disponens omnia suauiter non sentiebatur ab omnibus. Et gaudebant de bonis domini, & dominum Sabaoth (eo quod cum terra quillitate indicaret omnia) omnino nesciebant. Ab ipso erant, sed non cum ipso. Per ipsum viuiebant, sed non ipsi. Ex ipso sapiebant, sed non ipsum, alienati, ingrati, insensati. Hinc demum factum est, ut quod, erant quod viuiebant, quod sapiebant, non auctori attribuerent: sed naturae adscriberent, aut certe (quod insipientis est) fortunae: propriae quoque industriae & virtuti multum arrogabant. Quanta sibi vsurparunt seductori spiritus? quanta soli & lunae data sunt?

De corporibus angelorum. ser. 5.

Angelus nullus sine mente in hominibus funditur.

Solus Deus animarum infunditur.

Deus operatur per creaturas immensas non modo causas.

De mirabili per carnem hominis Dei dispensatione. ser. 6.

A.C. 1140.

Psal. 18.

Mat. 5.

Mat. 5. Abac. 3.

De amore ardenti quo amat diligenter Deum. ser. 7.

Amoris excellentia.

Gen. 2. Eph. 5.

Psal. 72.

sunt? quanta terris & aquis attributa? quanta manu factis fabrilibusque mortalium operibus? Herbis, arbutis, minutissimisque seminibus pro naminibus deferebatur. Quorum dominus miseratus errores, de monte vmbroso & condenso signanter egrediens, in sole posuit tabernaculum suum. Obtulit carnem sapientibus carnem, per quam discerent sapere spiritum. Nam dum in carne & per carnem facit opera non carnis, sed Dei, natura vti que imperans, superansque fortuna nam, stultam faciens sapientiam hominum, demonumque debellans tyrannidem, manifestè indicat se esse, per quem eadem & ante fiebant, quando fiebant. In carne, inquam, & per carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus salubria, passus indigna: euidenter ostendit, quia ipse sit qui potenter, sed inuisibiliter secula condidisset, sapienter regeret, benignè protegeret. Denique dum euangelizat ingratum, signa praebet infidelibus, pro suis crucifixoribus orat, nonne liquidè se ipsum esse declarat, qui cum patre suo quotidie solem suum oriri facit super bonos & malos & pluit super iustos & iniustos? En aperit os carnis suae docens in monte discipulos, qui in silentio in caelestibus angelos docet. En ad tactum corporeae manus curatur lepra, fugatur caecitas, auditus reparatur, lingua muta exoluitur, discipulus propè merus erigitur. En secus corporales pedes iacens ac poenitens audit peccatrix: Remittuntur tibi peccata tua, & recognoscit eum de quo ex multis ante saeculis scriptum legerat, egrediarur diabolus ante pedes eius.

Satis de duobus oculis dictum esse reor, videamus, & de tertio. Osculetur (inquit) me osculo oris sui. Quis dicitur sponsa? Quae sponsa? anima sitiens Deum. Sed pono diuersas affectiones ut ea quae propriae sponsae congruit, distinctius elucescat. Si seruus est, timet à facie domini. Si mercenarius, sperat de manu domini, si discipulus, autem parat, & cor dat magistro. Si filius, honorat patrem. Quae verò osculum postulat, amat. Excellet in naturae donis affectio huius amoris, praesertim cum ad suum recurrit principium, quod est Deus. Neque sunt inuenta & quae dulcia nomina quibus verbi animaeque dulces adinuicem exprimerentur affectus, quemadmodum sponsus & sponsa: quippe quibus omnia communia sunt, nil proprium, nil à se diuisum habentibus. Vna vtriusque hereditas, vna domus, vna mensa, vnus torus, vna etiam caro. Denique propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suae. Et sunt duo in carne vna, scilicet diuinitas & humanitas in vno homine. Si ergo amare sponsus specialiter principaliterque conueniat, non immeritò sponsa nomine ceteretur anima quae amat. Amat autem, quae osculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hereditatem, non denique doctrinam, sed osculum more planè castissimae sponsae, ac sacrum spiritantis amorem, nec omnino valentis flammam dissimulare, quam patitur. Non facit procemium, non captat beneuolentiam, sed ex abundantia cordis tepente prorumpens: nudè frontefque satis. Osculetur me (ait) osculo oris sui. An non tibi quasi manifestè dicere videtur. Quid mihi est in caelo, & à te quid volui super terram? Amat profectò castè, quae ipsum,

quem amat quaerit, non aliud quicquam ipsius. Amat sanctè, quia non in concupiscentia carnis, sed in puritate spiritus. Amat ardentè, quae ita proprio inebriatur amore: ut maiestatem non cogit. Quid enim? respicit terram, & facit eam tremere: & ista se ab eo postulat osculari. Ebrinae est: Ebrina prorsus, [& fortè tunc cum ad ista prorupit exierat de cella vinaria, quae se postmodum introductam gloriatur.] Nam & David de quibusdam ait. Inebriabuntur ab vbertate domus tua. O domine quanta est vis amoris, quanta in spiritu libertatis fiducia. Verecundè tamen non ad ipsum sponsum sermonem dirigitur, sed ad alios tanquam de absente. Osculetur me (inquit) &c. Itaque per domesticos & intimos accessus ad intima quaeritur, ambitur ad desideratum. Quinam illi? Credimus angelos sanctos ad stare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum, ubi tamen leuari puras manus aspexerint sine ira & discertatione: ut patet in Tobiae exemplo. Quod etiam ostendit Psal. dicens: Praeueniunt principes coniuncti psallentibus in medio iuencularum tympanistrarum, scilicet deuotè orantibus.

Quomodo per osculum oris Dei significatur Spiritus sanctus. Idem in sermone 8.

§. XIX.

HO D I E sicut hesternam promissione tenetis de summo, id est oris osculo disputare propositum est. Audite attentius, quod sapit suauius, & gustatur rarius, & intelligitur difficilius. Mihi videtur (ut paulò altius inchoem) ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturae osculum designasse, qui ait: Nemo nouit filium nisi pater, & nemo patrem nisi filius, aut cui voluerit filius reuelare. Pater enim diligit filium, & singulari dilectione amplectitur, summus equallem, aeternum coaeternum, vnus vnicum. Sed tamen non minori ipse dilectione vel affectione à filio adstringitur, quippe pro cuius amore & moritur, ipso attestante, qui ait: Ut sciant omnes quia diligo patrem, surgite eamus. Haud dubiū quin ad passionem. Illa itaque mutua gignentis genitricque cognitio pariter & dilectio, quid nisi suauissimum osculum est, sed secretissimum? Ego pro certo ad tantum & tam sacrum diuini amoris arcanum, ne ipsam quidem angelicam arbitror admitti creaturam. Etenim Paulo hoc ipsum sapiete, pax illa exuperat omnem etiam angelicum sensum. Vnde nec ista (quae multum praesumēs) audeat dicere. Osculetur me osculo ore suo, soli, scilicet referens patri: sed aliquid minus postulans: Osculetur me (inquit) osculo oris sui. Videte nouam sponfam nouum osculum accipientem, non tamen ab ore, sed ab osculo oris. Infusaui (inquit) eis, haud dubiū quin Iesus apostolis, id est, primitiuae Ecclesiae, & dixit, Accipite spiritum sanctum. Osculum profectò fuit. Quid? Corporeus ille flarus? Non, sed inuisibilis spiritus, qui propterea in illo dominico flatu datus est, ut per hoc intelligeretur, & ab ipso pariter tanquam à patre procedere, tanquam verè osculum, quod osculanti, & osculato commune est. Itaque sufficit sponsae, si osculetur à sponsi osculo, etià si non osculetur ab ore. Nec enim exi-

A.C. 1140.

Psal. 103.

Can. 1. & 2.

Psal. 35.

Angeli adstant orantibus.

To. 22. Psal. 67.

Ioan. 10.

Ioan. 14. 4

Phil. 4.

Ioan. 20.

Spiritus sanctus tanquam verum osculum à patre procedere proce dit.

A.C. 1140.

Ioan. 10.

Io. 14. Apoca. 14.

Spiritus sanctus cognoscitur cum Patre & filio.

Matt. 11.

1. Cor. 11.

Reuelatio quae fit per spiritum sanctum inuenit ad amor. Ro. 5. Rom. 1.

Ecc. 1.

Doctrina Spiritus sancti caritate incedit.

guū quid aut vile putat, osculari ab osculo, quod non est aliud nisi infundi spiritus sancto. Nempē si rectē pater osculans filius osculatus accipitur, non erit ab re spiritum sanctum osculum intelligit: ut qui patris filijq; imperturbabilis pax sit: glutem firmum, indiuiduus amor, indiuisibilis vnitas. De ipso igitur audet sponsa, ipsūque in fundi sibi fidenter sub nomine osculi petit. Tenet enim aliquid, vnde non desit, & occasio praesumendi. Dicens enim filius. Nemo nouit filiū, nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, adiecit: Aut cui uoluerit filius reuelare. Nō autē diffidit sponsa, quin sibi uelit si cui uoluerit. Petit ergo audacter dari sibi osculum, hoc est spiritum sanctum: in quo sibi & filius reuelatur & pater. Alter enim sine altero nequaquam innotescit. Vnde est illud. Qui uidet me: uidit & patrem meum. Denique qui sequuntur agnum dicuntur in Apocalypsi habere nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis, quod est de utriusque notitia gloriari.

Sed dicit aliquis. Ergo spiritus sancti cognitio nō est necessaria, ut cum dixerit esse vitam aeternam nosse & patrem & filium, & de spiritu sancto tacuerit. Est utiq; sed ubi pater & filius perfectē agnoscitur, utriusq; bonitas, quae est spiritus sanctus quomodo ignoratur? Neque enim homo homini integrē innotescit quāmdiu latet, utriū nam bonae an malae uolūtatē sit. Quāquam & cum dictum est. Haec est uita aeterna ut cognoscant te Deum uerū & quē misisti Iesum Christū, profectō si missio illa beneplacitū tam patris benignē mittētis quā filij uoluntariē obedientis demonstrat, non omnino tacitum est de spiritu sancto, ubi tanta utriusque gratiae mētio facta est. Utriusque siquidem amor & benignitas spiritus sanctus est. Trinæ igitur huius agnitionis infundi sibi gratiam, quantum quidē capi in carne mortali potest, sponsa petit, cum osculum petit. Petit autē à filio, quia filij est, cui uoluit reuelare. Reuelat autem filius seipsum cui uult reuelare, reuelat & patrem, reuelat autē sine dubio per osculū: hoc est per spiritum sanctum, teste apostolo qui ait: Nobis autē reuelauit per spiritum sanctum suum. At uerō dādo spiritum, per quem reuelat, etiam ipsum reuelat.

Porro reuelatio, quae fit per spiritum sanctū, non solum illustrat ad agnitionem, sed etiā accendit ad amorem, dicente Paulo, Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctū quod datus est nobis. Et ideo forsan de ijs, q cognoscentes Deū nō sicut Deū glorificauerunt: nō legitur q̄ spiritu sancto reuelante cognoscerent, quia cum cognouerūt non amauerūt. Sic quippe habes, Deus enim reuelauit eis, nec adiunctū est, per spiritum sanctum. Vos quoque, ut caute in arcanis sensibus pedem figatis, memento te semper q̄ sapiens ait. Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. In spiritu ambulat in illis, non in proprio sensu. Doctrina spiritus non curiositatem acuit, sed caritatem accendit. Merito proinde sponsa, quae diligit anima sua inquirens, nō se suae carnis sensibus credit, non curiositatis humane ratiocinijs inanibus acquiescit, sed petit osculum, id est, spiritum sanctum inuocat, per quem accipiat simul & scientiae gustum & gratiae condimentum.

Sanē in osculo isto nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem gratia geminae sacro sancti osculi suscipienda pariter regione duo labia sua: quae sponsa est, scilicet intelligentiae rationem & sapientiae uoluntatem, ut de pleno osculo glorians mereatur audire id. Diffusa est gratia in labijs tuis propterea benedixit te Deus in aeternum.

Idem Bernardus in apologetico contra superfluos ornatus Ecclesiarum.

§. XX.

OMITTO oratoriorum immensas altitudines, immoderatas longitudines, superuacuas latitudines, sumptuosas depolitiones, curiosas depictiones, qui dum in se orationum retorqueant aspectum, impediunt & affectum, & mihi quodam modo representant antiquum Iudeorum ritum. Sed esto fiant haec ad honorem Dei. Illud autem monachus interrogo monachos, quod in gentilibus gentilis arguebat. Dicite (ait ille) pontifices in sacro quid facit aurum? Ego autem dico, Dicite pauperes. Non enim attendo uerbum sed sensum. Dicite inquam pauperes (si tamen pauperes) in sacro quid facit aurum?

Et quidem alia causa est episcoporum, alia monachorum. Scimus namque quod illi sapientibus & insipientibus debitores cum sint, carnalis populi deuotionem, quia spiritualibus nō possunt, corporalibus excitat ornamentis. Nos autē qui iam de populo exiuimus, qui mundi quaeque pretiosa ac speciosa pro Christo reliquimus, qui omnia pulchre lucetia, canore mulcentia, sua uolentia, dulces sapientia, tactu placetia, cuncta denique oblectamenta corporea arbitrati sumus, ut stercorea, ut Christū lucrificiamus, quorū uerū deuotionem in his excitare intendimus? quem unquam ex his fructum requirimus? Stultorum admirationem, an simplicium oblectationem? An forte quoniam commixti sumus inter gētes, didicimus opera eorum, & seruimus adhuc sculptilibus eorum? Et ut aperte loquar, an tantum facit hoc auaritia, quae est idolorū seruitus: & nō requirimus fructum, sed datum? Tali quadam arte spargitur aēs, ut multiplicetur, expenditur ut augeatur, & effusio copiae parit. Ipso quippe uisu sumptuosarum, sed mirandarum uanitatū accedunt homines magisque ad offerendum, quā ad orandum. Sic opes opibus hauriuntur, sic pecunia pecuniam trahit, quia nescio quo pacto ubi amplius diuitiarū cernitur, ibi offertur libētius. Auro tectis reliquijs signantur oculi, & loculi apertuntur. Ostenditur pulcherrima forma sancti uel sanctae alicuius, & ex eo creditur sanctior, quo coloratior. Currunt homines ad osculandum, inuitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quā uenerantur sacra. Ponuntur deinde in Ecclesia gemmatae non coronae, sed rotae lapidibus circumseptae, sed non minus fulgētes insertis lapidibus. Cernimus & pro candelabris arbores quasdam erectas, multo aris pondere, miro artificis opere fabricatas. Quid putas in his omnibus ipsis queritur poenitentium com-

A.C. 1140. Psal. 4.

Bern. in apol. ad Guil. abb.

Pert. fat. 1.

Pontifices id est Ecclesiae seculares ornamentis pretiosis uti uere possunt. Phil. 3.

Psal. 105. Col. 3.

A.C. 1100.

Sanctorum imagines ueneranda non humoscui pendat.

Psal. 15.

Nota pietas quae reprehenduntur in templis & claustris.

compunctio: an instantium admiratio? O uanitas uanitatum! Fulget ecclesia in parietibus & in pauperibus eger. Suis lapides induit auro, & suos pauperes filios nudos deserit: De sumptibus egenorum seruitur oculis diuitum. Inueniunt curiosi, quo delectentur, & non inueniunt miserii pauperes Christi, quo sustententur.

Idem, ut quid saltem sanctorum imagines nō reuerentur: quibus utique hoc ipsum, quod pedibus calcatur scater pauimentum. Saepē spūtur in ore angeli, saepē alicuius sanctorum facies calcibus tunditur transeuntium, etsi non sacris his imaginibus, cur uel non paritur puris coloribus: cur decoras quod mox fœdādum est? Cur depingis, quod necesse & cōculcari? Nisi forte & hic aduersus memoratū poetarū uerūculū propheticus ille respondeat. Domine dilexi decorē domus tuae & locū habitationis gloriae tuae. Assentio. Patiamur & haec fieri in ecclesia quae etsi noxia sunt uanis & auaris: non tamen simplicibus & deuotis. Ceterum in claustris corā legentibus fratribus quid facit illa ridicula monstruositas, mira quaedam deformis formositas, ac formosa deformitas? Quid ibi immunda similia? Quid ferri leones? Quid monstruosi centauri? Quid semihomines? Quid maculose tigrides? Quid milites pugnantes? Quid venatorestubicinantes? Videas sub vno capite multa corpora & rursum sub vno corpore multa capita. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpentis illinc in pisce caput quadrupedis. Ibi bestia praefert equum capram trahens retro dimidiam [hic cornutum animal equū gestat posterius] Tam multa denique, tamque mira diuersarū formarū apparet ubiq; uarietas: ut magis libeat legere in marmoribus, quā in codicibus, totamque diem occupare singula ista mirando, quod in lege Dei meditando. Pro Deo si non pudet ineptiarū cur non piget expensarū.

De Helinando historiographo, qui & Helmandus à Tritemio dicitur.

CAPIT. V.

VIT & circa annos domini M. cc. in territorio Beluacensi quidam nomine Helinandus. Frigidimontis monachus uir religiosus & facundia disertus, qui & illos uersus de morte in uulgari nostro, ut testatur Vincen. spe. hist. lib. 30. c. 108. qui publicē leguntur, tam eleganter & uoluntate, ut luce clarius patet, composuit. Et etiam chronica diligenter ab initio mundi usque ad tempus suum in maximo quodam volumine digessit. Et hoc quidem opus ita dissipatum est & dispersum, ut nusquam totum repeririatur. Fertur enim q̄ idem Helinandus cuidam familiari suo scilicet bonae memoriae Garino Syluaneensi episcopo: quosdam eiusdem operis quaterniones accqummodauerit: sicque siue per obliuionem, siue per negligentiam, siue alia de causa penitus amiserit: unde & in pluribus locis huius operis allegatur liber eius. Stripfit & alia opuscula & sermōnes aliquos optimos, unde & quae nunc notantur hic excerpta sunt.

In chronicis lib. 8. Helinandus. Errores (inquit) philosophorum de ingressu animarum ad corpora, & regressu à corporibus, & de locis inferorum latius exposui, ut melius intellectu

A.C. 1200. Macrobi. 1. in Som. Scip. c. 9. Prou. 15.

Sermo opportunus quis.

Lu. 4.

Apollo furatus est hanc suam sententiam. Iob 5. Cant. 1.

Satira. 11.

facilius cauantur. Itaque de oraculo Apollinis ex quo Macrobius errorē suum nittitur cōfirmare, scilicet de caelo descendit γωφῆ, σεαυτῶν. sermōnem in conuentu fratrum edidisse me memini in hunc modum.

Legitur in lib. Iob. 5. ca. Visitans speciem tuā non peccabis. Sermo opportunus est optimus. Quid est sermo opportunus. Sermo opportunus est temporis loco & personae accommodatus, iuxta illud sapientis. Nil tam cognitum sapientiae quā locis & temporibus sermones aptare. Tempus de quo loquimur, tempus uisitationis est. Locus in quo cogegamur, ad hoc institutus est. Personae ad quas loquimur uisitatores sunt & uisitandi. O tu quisquis es uisitator aliorum si temetipsum prius uisitaues, postea proximum uisitando non peccabis. Nam in tempore poteris legere, quomodo aliorum debeas errata iudicare. Et reuera quid iustius, quid conuenientius, quā ut spirituales medici, qui spiritaliter infirmos uisitant, prius seipsos uisitare studeant & de statu suo interrogent, uenaleque pulsatiles affectionum pulsent? ne forte contingat illis nondū uisitatīs & iam uisitantibus, id est, nondum correptis, & iam alios corripitibus aut dire hoc pro uerbum ab infirmis submurmurantibus. Medice cura te ipsum.

De illo oraculo Apollinis: γωφῆ σεαυτῶν id est, nosce te ipsum. Vin. l. 2. c. 109.

§. I.

OLIM apud Delphos (ait Helinandus) scriptum fuisse legitur in uetustissimo tripodē Apollinis famosissimum illud oraculum datū a consulēti, quomodo ad beatitudinē perueniret: γωφῆ σεαυτῶν, id est nosce te ipsum. Huius autē sententiae non credendum Apollinem fuisse auctorem uel inuentorem: sed potius furem. Furatus est enim eam de praesenti loco. Idē est enim nosse seipsum, quod suam speciem uisitare. Aut certe de illo loco canticū canticorum. Nisi cognoueris te o pulchra inter mulieres: egredere & abi post uestigia gregū tuorū. Hanc sententiam, uel potius hoc furtum Apollinis, satyricus noster Iuuenalis diuinam & caelestem sententiam appellat propter summam uilitatem, quae in ea continetur. Ait enim.

Chreso Lydorum regi Apollinem consulenti, qua ratione ad beatitudinem perueniret, sic responsum esse Xenophon scribit lib. 7. xv. gov παρθίας. σεαυτῶν γωφῆ σεαυτῶν ἰδὲ αὐτῶν ἐν νεφέλῃ παρὰ τῆς ἰδέας. id est, Si te ipsum uisitare felix es Chrese futurus.

De hoc oraculo cum multi tam Graeci quā Latini multa scripserint, inuat hoc loco deferre quid de eo scripserit Marcus Tullius in 1. Tuscul. Et nimirum hanc uim habet praecceptum Apollinis, quod monet, ut se quisque cognoscat, non enim credo id praecipit ut membra nostra, aut statuarum figurarum noscāmus, neque nos corpora sumus, neque ego tibi dicens, haec corpori tuo dico. Cum igitur nosce te, dicit, hoc dicit, nosce animum tuum. Nam corpus quidem quasi uas est, aut aliquod animi receptaculum, ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Nunc igitur nosse, nisi diuinum esset, non esset hoc acrioris cuiusdam animi praecceptum, ita ut tributum Deo sit.

Illum

Ullam ego iure Despiciam, qui scit quantum sublimior Atlas omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem ignoret quantum ferrata distet ab arca Sacculus, e celo descendit & ab arca.
 Quod est dicere, Stulta scientia est, & insipiens sapientia superuacua noscere, necessariis ignorantis. Quid enim prodest homini scire metiri mundum; & noscere se ipsum? Absque hac scientia nihil mortalibus est utile, nihil hominibus salutari. Hæc in primis necessaria est, & si sola sit sufficit. Docet enim homines timere Deum, cauere peccatum, diligere proximum, terrena despiciere & amare caelestia. Dico autem illum mendacissimum spiritum hoc respondisse non docendi studio, sed fallendi animo. Sic enim putauit se per suadere posse hominibus, vt crederent se ortos ex genere Deorum, quos fuisse homines audiebant: vt ita prouocaret eos ad contentiorem mutuam, & ambitionem honoris, dominandique libidinem, subuelamine libertatis. Denique sapientes Græcæ de hoc oraculo consulti à regibus: nil aliud respondebant, nisi quod homini cognoscendum erat se esse de genere Deorum.
 Hinc & Macrobius super somnium Scipionis, animas dicit lapsas de celo in corpora: & hanc esse perfectam animæ sapientiam, dum corpore vitatur, vt vnde orta sit recognoscat. Sic enim putat eam virtutes ipsas conscientia nobilitatis induere, quibus post corpus cuncta eo vnde descenderat, reportetur. Sed hæc expositio omnem peccandi licentiam vulgò suggestebat secundum civilem theologiam: quando illos videbantur imitari, quorum infinita facinora & flagitia præsentari in theatri audiebant.
 Ceterum demones plerumque proferunt veritatem, & bene consulunt hominibus non sponte, sed inuiti & necessitate coacti, videlicet à postulatibus superiorum sanctorum, vel angelorum, vel Dei: sicut legimus de illo demone in demoniaco habitante: & sermone ab eo prolato: quæ beata Brigida interrogauit dicens: Dic mihi verbum domini. Cui subito respondit diabolus per obsessam audiente populo, Brigida time dominum & timeberis ab omnibus. Ama Deum, & amaberis ab omnibus. Nunquid diabolus timoris & amoris Dei potest esse publicus & voluntarius prædicator? sed coactus hæc dicebat & inuitus. Similiter quoties in euangelis vel legendis sanctorum legitur diabolus aliquod verbum protulisse salutis, coactus credendis est hoc fecisse. Nec solum in scripturis sanctis: sed & in historiis gentilium, leguntur talia. Sic ergo credendum est Apollinem respondisse non sponte, sed inuitè, quod sciebat hominibus futurum vile. Aut sponte protulisse verbum ambiguum, quod non putabat in bonam partem, id est in argumentum humilitatis assumendum.

De vera expositione & propria dicti verbi.

§. II.

SE iam videamus (ait Helinandus) vtilitatem sermonis prophetici & verè diuini, non Delphici, Visitans (inquit Iob) speciem tuam

Vinc. ibid. cap. xio.

no peccabis. Duplex est enim species hominis, quia duplex est ipse homo, iuxta testimoniū apostoli dicentis. Et si is qui foris est, noster homo corruptipitur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Exterior homo corpus: interior animus. In exteriori autem specie quatuor sunt visitanda, id est frequentius meditantia, vilitas scilicet materiae, dignitas formæ, pœnalitas vitæ, necessitas ruinae. De prima est id Genes. Formauit Deus hominem de limo terræ. De secunda id Ouidij.

Pronaque cum spectent animalia cætera terram: Os hominis sublimè dedit caelum, que videre iussit, & crecti ad sidera tollere vultus.
 De tertia id Iob. Homo ad laborem nascitur & auis ad volatum. De quarta id Genes. Puluis es, & in puluerem reuertetur. Hinc est illud Ber. dictū. *Vnde superbit homo: cuius conceptio culpa, Nasci panis, labor vita, necesse mori?*
 Quæ latius explicat satyricus ille Persius dicens: *Visitæque o miseri & causis cognoscite rerum: Quid sumus, aut quidnam victum gignimus, ordo? Quid datus: aut metæ quam mollis flexus & vnda.*
 Hæc autem consideratio quadripartitum parit fructum, vilitatè sui, delideriū caelestis regni, charitatè proximi; & timorè iudicij. Primum procedit de vilitate materiae, scilicet considerata. Secundum de dignitate formæ meditata. Tertium de pœnalitate vitæ ruminata. Quartum de necessitate ruinae examinata. Homo quidè natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miseris, corporis scilicet & animæ. Idcirco oculos ad caelum erectos habemus vt contēpta terra caelum desideremus, & vt Deum præ omnibus diligamus, qui nos in tam eleganti forma composuit: & inter cætera animalia sic speciem humanam nobilitauit. Idcirco Plato egit naturæ gratias, quod homo natus esset. Erāt aliquando fratres simul in auditorio colloquētes: Cumque aliquis ad socios diceret se nihil aspicere, vnde non ædificaretur, quidam satis promotus ad loquendum ait, Quid tibi confert ad ædificationem bufo? Et ille statim, inquit: Certè multum, quia cum nihil meruissem, quare me Deus magis hominem crearet quàm bufonem: quoties bufonem video, hoc beneficium à Deo gratuitum ad mentem refero, & ei gratias ago, quod mihi nihil meritò tam execrabilem formam non tribuit, sed speciem pulcherrimam & figuram regiam dedit. Deinde & hoc mihi confert bufonis visio, quod quoties eum video forma tam horridum, natura tam sauum, gressu tam pigrum, veneno tam noxium, homini tam inimicum, valdè formido ne assimilatus ei in moribus pectore & ventre repens, aliquando (quod auertat à me Deus) tradat huiusmodi pessimis vermibus deuorandus, non his terrenis, qui cito conteruntur, sed his terribilibus in gehenna & de gehenna viuentibus, qui nunquam moriuntur. Hoc igitur sapientissimo fratris responsu confusus obiurgator obicit. Sola ergo humane formæ dignitas, vt cætera in hominem beneficia diuina retineantur, magna in nobis est diuinæ dilectionis occasio.

D omnibus diligamus, qui nos in tam eleganti forma composuit: & inter cætera animalia sic speciem humanam nobilitauit. Idcirco Plato egit naturæ gratias, quod homo natus esset. Erāt aliquando fratres simul in auditorio colloquētes: Cumque aliquis ad socios diceret se nihil aspicere, vnde non ædificaretur, quidam satis promotus ad loquendum ait, Quid tibi confert ad ædificationem bufo? Et ille statim, inquit: Certè multum, quia cum nihil meruissem, quare me Deus magis hominem crearet quàm bufonem: quoties bufonem video, hoc beneficium à Deo gratuitum ad mentem refero, & ei gratias ago, quod mihi nihil meritò tam execrabilem formam non tribuit, sed speciem pulcherrimam & figuram regiam dedit. Deinde & hoc mihi confert bufonis visio, quod quoties eum video forma tam horridum, natura tam sauum, gressu tam pigrum, veneno tam noxium, homini tam inimicum, valdè formido ne assimilatus ei in moribus pectore & ventre repens, aliquando (quod auertat à me Deus) tradat huiusmodi pessimis vermibus deuorandus, non his terrenis, qui cito conteruntur, sed his terribilibus in gehenna & de gehenna viuentibus, qui nunquam moriuntur. Hoc igitur sapientissimo fratris responsu confusus obiurgator obicit. Sola ergo humane formæ dignitas, vt cætera in hominem beneficia diuina retineantur, magna in nobis est diuinæ dilectionis occasio.

Pœnalitas autem vitæ, quæ omnibus communis est: magnam causam continet fraternæ caritatis. Nam (vt disertissimè ait quidam) cum calamitas sit quærela & felicitas sit superbia: nisi

A.C. 1200.
 Iob. 3.
 2. Cor. 4.
 Quatuor sunt in ea teriore homine visitanda.
 Gen. e. 2.
 Metamor. i.

Iob. 3.
 Gen. 3.
 In med. e. 3.

Sat. 3.

Fructus sua considerationis sui ipsius quadriplex.

Iob. 13.

Plato e. it naturæ gratias quod se hominem fecisset.

Bufonis conceptio quid profit.

Forme humane dignitas est diuinae dilectionis occasio.

mutuo miseri essemus, olim alius alteri esset fastidiosus. Stultissimus autem est, cui mortis necessitas timorem non infert iudicij: cum scriptum sit. Statutum est omnibus hominibus semel mori. Hæc de exteriori specie dicta sunt.

De interiori hominis specie nunc videamus. Hæc duplex est: naturalis scilicet & arbitraria, ait idem Helinandus. Naturalis generalis est omnium, arbitraria propria singulorum. Naturalis attenditur secundum conditionem, arbitraria secundum voluntatem. In naturali quatuor attendenda sunt, quod anima rationalis est, quod immortalis, quod inuisibilis, quod illocalis. Prima consideratio prohibet hominem à luxuria, secunda ab auaritia, tertia à iactantia, quarta ab inuidia: & à qualibet fratris iniuria. Inter omnia monstra huius mundi nihil mihi videtur monstruosius, quàm quod in quibusdam humanis corporibus brutos videmus animos & affectus præcellere bestiales. Aristoteles enim & Salustius homines gula & libidini deditos, non inter homines: sed inter animalia bruta, dicunt numerandos. Quid hic dicunt homines Christiani nomine, & vita iumentini, qui in suo stercore computrescunt? Rationalis autem triplex est officium, discernere, reprobare, & eligere. Discernere inter contraria, reprobare peiora, eligere meliora. Primum officium naturaliter habent demones, secundo & tertio priuantur, non naturaliter quidem, sed voluntariè. Igitur demonibus non hominibus connumerandi sunt, qui scienter eligentes mala & respuentes bona illo se prophetica pallio maledictionis obvoluunt. Væ qui dicunt malum bonum & bonum malum &c.

Secunda consideratio nos debet abstinere facere ab auaritia. Nihil enim longius à ratione, quàm hominem, qui animo immortalitatis est: eodem animo mortaliter immortaliter concupiscere: cum omnino necesse sit concupita in proximo à concupiscente relinqui.

Tertia consideratio nobis persuadere debet fugiendam esse iactantiam & omnem elationem & laudis amorem. Nam quod animus noster inuisibilis est, magno argumento nobis est, omnia à nobis rectè facta vel dicta inuisibiliter, quantum in nobis est: & in abscondito esse facienda vel dicenda, vt pater noster, qui videri in abscondito, reddat nobis. Alioquin grandis reuera abusus est: & ferè magicis adæquanda præstigiis, authorem absconditum & inuisibilem in suis rectè factis vel dictis, per iactantiam, vitium ad humanos oculos foras exponi. Huic vitio efficacissimum & celerissimum remedium est, si mens nostra frequentius visitet mala sua, quam bona.

Quarta verò visitatio, id est consideratio interioris hominis, scilicet quomodo anima illocaliter totum corpus vegetet: sequè singulis illius partibus totam donat nullū à sentiendi munere relinquens expertem: nonne mirabilis est quadam ad fraternam incitatio & persuasio caritatè? Sic enim Apostolus pulcherrimo demonstrauit exemplo, omne corpus quantalibet congregationis vno & eodem spiritu debere vegetari: cum dicit: Si paritur vnum membrum, compariuntur omnia membra, siue gloriatur vnum membrum congaudent omnia membra. Quid

A.C. 1200.
 Iob. 3.
 2. Cor. 4.

Duplex hominis species in teriore e. 2.
 Metamor. i.

Quatuor attendenda sunt in naturali specie in teriore e. 2.
 Metamor. i.

Arist. 3.
 Sal. 9. Sal. in Gat.

Rationalis triplex officium.

In immortali vniuersi ab auaritia.

Iactantia quomodo fugienda. Marc. 6.

Caritas, quomodo paritur exemplanda.

1. Cor. 12.

A hic dicunt detractores & inuidi qui omnem fratris honorem suam inhonorationem reputant: suæ demptum æstimantes gloriæ, quicquid alienæ cessitum potius e contrario existimare debuissent suæ gloriæ additum, quicquid alienæ cessisset? Quid æmularis pro me: ait Moyses? Quis det, vt omnes prophetent? O infelicissimos omnium mortalium, qui de sola proximorum prosperantur miseria, & quibus sola prosperitas fratrum aduersatur! Hic est ille oculus nequam. Et vt Æsopo vel Aniano credas: videbis qui sibi alterum oculum velit erui, dum proximus eius priuetur vtroque. Et hæc de naturali specie hominis interioris diximus. De alia specie quam arbitrariam vocamus videamus.

Hæc (inquit Helinandus) in hominis arbitrio constituitur. Idcirco & arbitraria nuncupatur: quia secundum arbitrij voluntatem attenditur, Itaque pulchritudo eius consistit in duobus, scilicet in volendo: quod velle Deum scimus, & in nolendo, quod velle Deum nolle non dubitamus. Nam (vt ait quidam sanctus) voluntas Dei regula est ad quam vtique, voluntatem nostram corrigere, & dirigere debemus. Denique pulchritudo animæ sanctitas est. Sanctitas autem est affectio sancta: & in sancto proposito constants & firma. Hæc autem est gemina, videlicet odium sanctum: & amor sanctus: odium mali, & boni desiderium. Et malum quidem nihil est, nisi peccatum & peccati occasio, bonum verò nil est, nisi si Deus & Dei imitatio. Prima itaque duo semper fugienda sunt: Secunda verò amplectenda. In his duabus affectionibus consistit cordis munditia, vnde dicitur. Oculi tui columbarum. Columba quidem auis est valdè timorosa & amorosa nimis. Hinc est illud poetici. Tumulidissima turba columba. Duo igitur oculi columbarum nihil aliud sunt quàm sanctus timor & sanctus amor. Hæc de illo sermone nostro excerpta sufficiant ad probandum quod Apollinis oraculum à Macrobio & alijs quibusdam philosophis malè sit intellectum.

De hoc etiam oraculo epistolam quandam scripsisse me memini ad Drogenem canonicum cuius partem in hoc loco inserere curauit. Cognitio, inquam hominis in eisdem consistit, in quibus & compositio. Compositio autem in duobus vel potius ex duobus, anima scilicet & corpore. Cognitio verò animæ habetur ex suo exemplari ad cuius imaginem & similitudinem facta est. Vt ergo conuincamus Apollinem fallacem prius cognoscendus est Deus: quàm homo: naturaliter enim prius est in idea què rō hōis, prius si gillum, quàm sigillarum, exemplar, quæ opus exemplatum. Deus spiritus est: & anima similiter: Deus simplex est, & anima: Deus im-

a Quævis apud Platonem in Parmenide (à quo nomē rōis idēas maximè illustratum est) & Arist. in 1. Eth. cap. 6. (qua eas omni nisi labefactare conatus est) in idea, nam rō hōis pro eodem sumantur, nempe pro eo quod est rōis rōis rōis rōis rōis, id est exemplar eorum quæ sunt, vt ait Iul. in paren. ad gentes: Helinandus tamen hoc loco rōis idēas pro forma seu exemplari, rō hōis verò pro eo quod iuxta formam illam seu exemplar compositum & efformatum est rōis rōis. De Ideis autem præter Alcinoium Plotinum & alios accuratè & pie disserit D. Thom. in 1. par. qua. 15.

A.C. 1200.

Ælin. fab.

Species hominis arbitraria in quo consistit. c. 12.

Voluntas Dei regula est. Pulchritudo animæ in quo consistit.

Can. 1. & 4. Columba oculi quid significet.

Homo quomodo cognosci potest. c. 113.

Deus prius cognosci potest quæ anima.

Decet animæ nostræ cōmunia.

Brutorum anima in corpore licet mortalitatis.

mor-

A.C. 1100.

mortalis est & anima, inuisibilis est Deus, & anima inuisibilis: Deus vnus est in substantia, & trinus in personis, & anima vna est in substantia & trina in potentiis: Deus substantialiter totus est vbique, anima non quidem vbique, sed in corpore suo per singulas partes tota diffunditur. Postremo Deus rationalis est, vel potius ratio: anima similiter rationalis est. Ecce habes septem similitudines animae ad Deum: quarum primae sex etiam brutorum animabus conueniunt. Non enim spiritus brutorum, sicut quidam mentiuntur corporeus est, quamuis sit mortalis, sed incorporeus. Sola autem septem similitudo appropriatur animae humanae omni, sed non soli.

Thom. 1. pat. q. 76. art. 8.

Fructus quos ex sui cognitione anima potest elicere. Gal. 5.

Verum primarum sex proprietatum, cognitio multum ei vtilitatis affert. Per hoc enim, quod anima humana cognoscit se spiritum esse, cognoscere potest & aliam vitam spirituum à vi ta carnis separatam. Per hoc etiam potest cognoscere se magis secundum spiritum quam secundum carnem ambulare debere iuxta id: Spiritu ambulate & desideria carnis non perficiatis &c. In hoc autem quod simplex est demonstratur, quod simpliciter ambulare debet, & omnem fugere simulationem. Per hoc quod immortalis est cognoscere potest mortalia fugienda sibi gaudia, & immortalia semper appetenda & eadem ratione mortalia non debere supplicia metui, sed immortalia.

De qua- mor ani- ma simili- tudinibus. c. 114. Eccl. 27.

Per hoc autem quod inuisibilis est, cognoscere potest, quod omne bonum quod agit in hoc seculo: quantum in se est debet facere in ascendendum. Per hoc autem quod vna est in substantia, scire debet quoniam ei semper retinenda est vna & eadem forma innocentiae & iustitiae: quia stultus ut luna mutatur. Per hoc autem quod trina est in potentiis: innuitur ei, quod singulariter non appetat potestatem.

Eccl. 27.

Sed & alius altior intellectus in hoc ternario demonstratur. Ternarius enim numerus est habens ligaturam. Nam binarius, qui sine medio est: sine vinculo est, & ideo diuisionem significat. Ternarius autem, quia medium habet concordiae & coniunctionis est signum. Est enim imparium numerorum primus, & totus impar: vnde quasi totus concordia. Nam quaelibet eius pars inter duas reliquas media est. Quare non immerito signat indiuiduam trinitatis est substantiam: & operationem inseparabilem & indissolubilem caritatem. Et quoniam omnis numerus impar vinculo quodam mediationis ligatus est, par imparem numerum pacem & concordiam puto significasse vatem Mantuanum cum dixit. Numero Deus impar gaudet, quod idem est ac si diceret. Deus pacem diligit ac dilectionem: quia ipse pax & dilectio est. Igitur anima per tres suas potentias sibi tam firmiter, tam naturaliter coherentes admonetur omnem diuisionem & schisma fugere & seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Per hoc autem, quod membris omnibus se totam ex aequo communicat: admonetur homo omni suo proximo, id est omni homini debitae humanitatis obsequium pro suis viribus communicare debere. iuxta id. Omni petenti te tribue.

Aglo. 8.

Ephes. 4.

Luc. 7.

In prole. que est. na. 22.

Postremo rationalis est anima sicut & Deus, nisi quod Deus non tam rationalis, quam ratio ipsa dicendus est. Vnde Seneca. Deus (inquit) totus est ratio. Per hanc autem similitudinem admonetur homo non appetenda fugere, & fugienda non appetere: sed inter vtraque rationis oculo discernere, & de discretis meliora eligere. Inutiliter enim praecedat discretio inter bonum & malum & bonum & melius, vel malum & peius: nisi melioris electio & peioris reprobatio subsequatur. Sic & inutiliter voluntas elegit, quae prius eligenda ratio non probauit. Electionem autem sine discretionem habent iumenta, & discretionem sine electione habent demonia. Hoc est enim in infernum descendere viuentem, id est peccare scientem. Hoc est aperitis oculis cadere sicut Balaam cadebat: & illa quae dicebat, Video meliora, proboque deteriora sequor. Denique si cut in trinitate, quae Deus est: duae personae procedunt ab vna, sic in trinitate potentiarum animae irascibilitas & concupiscibilitas semper ex ratione debent procedere: ut nihil fugiat illa, nihil appetat ista: nisi quod ratio fugiendum appetendumque dictauerit. Nam sine ratione nihil aliud est ista vel illa, quam furor & insania. Igitur quod est chamus asinus, fenum equo, auriga curru, domitor leoni: hoc est ratio ira & amor. Proinde necesse est vtraque ferri in praecipitium, nisi vtrique praebeat ratio ducatum. Et haec dicta sufficiant de cognitione interioris hominis.

tus est ratio. Per hanc autem similitudinem admonetur homo non appetenda fugere, & fugienda non appetere: sed inter vtraque rationis oculo discernere, & de discretis meliora eligere. Inutiliter enim praecedat discretio inter bonum & malum & bonum & melius, vel malum & peius: nisi melioris electio & peioris reprobatio subsequatur. Sic & inutiliter voluntas elegit, quae prius eligenda ratio non probauit. Electionem autem sine discretionem habent iumenta, & discretionem sine electione habent demonia. Hoc est enim in infernum descendere viuentem, id est peccare scientem. Hoc est aperitis oculis cadere sicut Balaam cadebat: & illa quae dicebat, Video meliora, proboque deteriora sequor. Denique si cut in trinitate, quae Deus est: duae personae procedunt ab vna, sic in trinitate potentiarum animae irascibilitas & concupiscibilitas semper ex ratione debent procedere: ut nihil fugiat illa, nihil appetat ista: nisi quod ratio fugiendum appetendumque dictauerit. Nam sine ratione nihil aliud est ista vel illa, quam furor & insania. Igitur quod est chamus asinus, fenum equo, auriga curru, domitor leoni: hoc est ratio ira & amor. Proinde necesse est vtraque ferri in praecipitium, nisi vtrique praebeat ratio ducatum. Et haec dicta sufficiant de cognitione interioris hominis.

Corporis humani cognitio in materia & forma consistit. c. 115.

S. III.

Corporis humani cognitio in duobus est, in materia scilicet & forma. Complexionem autem medicis relinquo. Materia eius de luto, vel caeno est: de caelo vero forma. Vnde vnus ex septem Machabeis ait. E caelo ista possideo. Formauit igitur Deus hominem de limo terrae. Formato ergo homine iussit illius formam in caelum respicere, ut sciret in caelo formatorem suum habitare. Ex his autem duobus trahit homo necessitatem duplicem: de forma, ut sanctus sit: de materia, ut humilis sit. Haec autem forma humana inter omnes formas animalium ab ipsa mundi creatione, licet semper excelleret: tamen & ex incarnatione verbi & forma hominis à Deo assumpti longè maioris dignitatis excellentiam acquisiuit. Neque enim frustra istam caritatem, qua dilexit nos Deus nimiam appellauit apostolus: sed pro certo intellexit quod tantum beneficium sicut nulla mundanae iustitiae magnitudo promereri poterat: sic nulla ponderare aestimatio vel aestimare ponderatio poterit. Melius enim aestimat deuotio nostra quam ratiocinatio: gratiarum actio, quam disputatio. Faciliusque comparat paupertas, spiritus quam quilibet diuitiarum aceruus.

Ante incarnationem verbi similis erat Deo sola hominis forma interior: sed ab incarnatione verbi Dei, facta est forma Dei ista quoque forma hominis exterior. Igitur ad omnem serpentis suggestionem cogitare debemus huius formae duplicem vnitatem dignitatem: & mox pudebit nos vel turpe aliquid cogitasse. Dignior est enim forma vtraque, quam ut tam turpi bestiae conformetur. Sanè verò de vtraque dici potest, immo etiam

A.C. 1100.

Tria in humano corpore consideranda.

Eccl. 7.

Plat in Predone. De misc- ria homi- nis. c. 116. Hominis definitio quatenus corpore constat. Homo ante mortem esca est vermium.

De Philip- po Belua- ent. Epi- 100.

2. Mach. 7. Gen. 2. Ex cont- deratione corporis, quem tu- clum ha- bere ho- mo po- test.

Eph. 2.

Ante incat- nationem homo si- milis erat Deo for- ma inre- riori: sed post exte- riori.

2. Mach. 9. Act. 12. Iosep. lib. 17. Ant. c. 9.

De cogni- tione sui & animabus post mor- tem appa- rentibus. 117.

etiam debet id egregium dictum. Non facit ad mores tam bona forma malos. Alioquin quid passurum putas supplicij, qui dehonestauit formam Dei? Potest autem humani corporis cognitio alia colligi ratione. Tria quidem in humano corpore consideranda sunt, quorum sordida, vita misera, mors necessaria, id est, ex necessitate contingens. Homo enim noster exterior de immundo semine coëptus est: ad laborem natus velut nolit moriturus. Clamat nobis certissima mors, sed hora mortis incertissima. Mortem enim constat semper ad omnium pendere oculos: & ideo semper habendam ab hominibus pra oculis, semperque meditandam sicut scriptum est. Memorare nouissima tua. In huius autem meditatione Plato & Pythagoras & Basilii noster Christianorum philosophus sapientiam posuerunt.

Ad haec autem tria potest referri illa definitio hominis à quodam sapiente responsa quarenti quid est homo? Vile (inquit) sperma vas stercoreum, esca vermium. Vile sperma, sicut in conceptu, vas stercoreum in reliquo vitæ cursu, cibus vermium erit in occasu. Ego autem dico, non solum post mortem, sed etiam ante mortem esca vermium est omnis homo. Quamuis enim vestem mutet & remutet, non tamen omnibus modis carere potest moribus tinearum, vel publicum, vel aliorum huiusmodi. Quid ergo profuit Neroni, quod nullam vestem bis induit: aut Hilarioni quid obfuit, quod cilicium nunquam mutauit? Locus iste fabulam exposcit. Audi ergo fabulam veritatem non fabulā, sed rem gestam de tuo Helinando. Philippus Beluacensis episcopus hospitatus est aliquando apud nos, non ut quidam, deuotionis causa, sed deuotionis. Iam enim ordinis nostri communis hospitalitas plures inuenit, qui eam deuorent, quam singularis sanctitas, qui eam honorent. Praecipit autem mihi praefatus episcopus, ut eum facerem missam matutinalem audire. Ad quem cum die crastina prima iam cantata venissem, inueni eum adhuc dormientem, & nullus de familia sua vel ex familiaribus suis cum excitare praesumebat. Ego autem accessi propius, & quasi iocando excitauit eum dicens. Iam diu est, quod passeres surrexerunt ad benedicendum domino, & adhuc pontifices nostri stertunt in cubili suo? Ad quam vocem expergefactus ille & confusus, indignanter aduersum me, quod tam liberè eum arguissem, stomachans ait. Vade hinc miser, & interfice pediculos tuos. Ego autem morum illius conuertens in iocum continuè respondi. Vide tu pater, ne vermes tui te interficiant, ego enim vermes meos iam interfeci. Scito ergo hanc esse differentiam inter vermes pauperum & vermes diuitum, vermes diuitum occiduntur, vermes pauperum à pauperibus occiduntur. Lege Machabeorum & Iosephi & Actuum apostolorum libros, & inuenies reges potentissimos Anthiochum, Herodem & Agrippam à veribus consumptos: qua ratione simul & auctoritate oppressus ille obmutuit.

Haec de cognitione sui scripsi (inquit Helinandus) ne putetur vera cognitio hominis haberi posse ex subdola spiritus immundi sententia, sed de sola spiritu sancti doctrina salutari.

A.C. 1100.

Moralia D. Grego- rij ore Spi- ritus san- cti profu- sa supra tit. 13. cr. ante 8. ex Diac. l. 4. cap. 69. B. Bernar- di laudes.

Si autem de eadem cognitione perfectiorem tractatum cupis agnoscere, lege moralia beati Gregorij de ipso sancti spiritus ore profusa teste Petro diacono, qui columbam vidit ad aures Gregorij verba, quae scriberet suggerentem. Lege quoque pulcherrimum librum beati Bernardi de consideratione ad Eugenium papam, ex cuius nobilissimo stylo & sententiis ferè plusquam humanis poteris agnoscere non solum, quid sit homo, sed etiam quid sit Deus: porrisque intelligere authorem illius libri sapientiore fuisse ipso Apolline, eloquentiorem Demosthene, subtiliorem Aristotele, moraliorum Socrate, discretiorem Platone. Haec dicta sunt pro eo quod Macrobius ad probandas animas à caelo lapsas, inducit auctoritatem responsi delphici, *γνώθι σεαυτὸν*. Et hanc esse hominis agnitionem sui dicit, si exordia prima respexerit, ut ex conscientia suae nobilitatis originis virtutes induat: quibus vnde descendat, eo reascendat. Eodem loco accipienda est Virgilij auctoritas de heroibus, quos apud inferos relegauit, quos dicit nosse solem suum & sua sidera, qui etiam res leuiore, quas viui exercuerant, eos post mortem exercere testatur dicens.

Quaerata currum Armo: umque fuit viuis, quae cura nitentes Pastere equos, eadem sequitur tellure repostos.

Aeneid. 6.

Animae de- functo- rum in eo ha- bitu appa- rent, in quo vixe- rant.

Huius autem falsitas opinionis, vel opinio falsitatis, inde, nisi fallor, sumpsit initium, quod animae defunctorum peccatorum suorum penas luentes: multae apparere solent in eo habitu, in quo prius vixerant, id est rustici in rusticano, milites in militari, sicut vulgus asserere solet de familia Hellequini de qua Henricus Aurelianensis episcopus nostri Beluacensis episcopi frater referre solebat rem valde mirabile, quam ipse audierat ab illo qui viderat, scilicet Ioanne Aurelianensis ecclesiae canonico. Dicebat enim Ioannes iste loquens de hac re ad praefatum episcopum.

Burchardus archidiaconus cognomento de Pisaco, iustus erat Romam. Rogauit autem me ut quendam clericum Natalem nomine domus meae oconomum ei socium darem, quia cautus erat in rei familiaris custodia, bonus dispensator, & prudens & fidelis, quod rarissime in dispensatoribus inuenitur. Volebat autem idem Burchardus huc habere socium itineris sui, non tam quod eum diligeret, quam quia pecuniae suae ut auarissimus valde timeret. Ego autem tam nobili personae, & archidiacono meo non potui negare. Praecepit ergo Natali clerico, ut cum eo iret, & ei tanquam mihi in omnibus obediret. Quod ille inuitus annuit, timens mores Burchardi, cuius auaritiam non ignorabat. Inieramus autem foedus quoddam secretissimum ego & Natalis, quod alter ex duobus nobis, qui prius moreretur, intra dies triginta, si posset ad socium suum rediret, nihil ei in apparitione sua terroris incutiens, sed blandè illum comonefaciens, & de statu suo certificans. cum autem iam propè Romam esset, accidit quodam die, ut praefatus Burchardus cum Natali clerico rationem poneret de quotidianis expensis, & de magna summa minutatum lingu appareret. los nummos & obolos exigeret, quo & in quos

De Bur- chardo quodam Archidia- cono & fa- milia Sella- quini. cap. 118.

Natalis quidam clericus mortuus

Tertiapars hist. Ant. f

A.C. 1100.

Natalis quidam clericus post mortem apparet.

In eos qui se cacodemonibus deuocent.

Hellequinus militia quid fuerit.

Aliud simile exemplum cap. 119.

de Hellebando qui in nemore specetra equorum & hominum vidit.

vltus abiissent. Natalis autem, qui tam minutas rationes reddere mihi non conlucuerat, quippe cui ego tanquam mihi credebam: iratus aduersus virum nobilem sordidissima prouidentia cum in reddenda ratione deficeret, se (quod auidit) quoque horrendum est) demonibus commendauit. Eodem autem die cum quandam aquam transuadarent, scilicet Burchardus & Natalis, idem Natalis submersus est.

Sequenti vero nocte proxima cum in lecto meo quiescerem vigilans & coram me lumen fulgeret in lampade, quia in nocte semper consueui tenebras horrescere, ecce Natalis clericus meus ante me adstitit, cappa indutus pluuialis, sicut mihi videbatur, pulcherrima, coloris plumbei. Ego autem nihil omnino territus, & cum optime recognoscens, cepti quasi gratulans de tam maturo eius reditu transalpino, ad eum dicere. Natalis bene ueneritis. Nunquid iam rediit archidiaconus? Non, inquit, domine, sed ego solus redij iuxta constitutum. Mortuus sum enim. Nolite timere. Ego quidem nullum timorem uobis inferam, sed precor, ut succurratis mihi. Ego enim in magnis tormentis sum. Cur inquam? Satis honeste uixisti apud me. Domine (inquit) uerum est. Bene (inquit) mihi esset, nisi hodie subita praeventus ira me demonibus commendasset. Rogo autem uos, ut quoscunque poteritis moneatis, ut hoc nunquam faciant. Qui enim se commendat demonibus, dat eis potestatem super se, sicut & ego miserimus feci, unde potestatem habuerunt super me, ut me statim submergerent. Et propter hoc solum torqueor. Nam bene confessus eram de omnibus peccatis meis, & in nullum recideram. Tunc ego. Quomodo inquam tam pulchram cappam habetis, si estis in tormentis? Domine (inquit) haec cappa quae uobis tam pulchra uidetur, ponderosior est mihi & grauior, quam turris Parmensis, si mihi superposita esset. Pulchritudo autem ista est spes uenturae, quam habeo propter confessionem, quam feci, si tamen mihi succurratur. Cui ego, Certè inquam uobis succurram, quantum poterò. Sed obsecro, ut dicatis mihi, an estis deputatus in illa militia quam dicunt Hellequinus. Et ille. Non domine, militia enim illa iam non uadit, sed nuper ire desit: quia poenitentiam suam peregit. Corrupte autem dictus est Hellequinus pro Carliquinus. Fuit enim Carolus quintus, qui peccatorum suorum longam egit poenitentiam, & nuper tandem per intercessionem beati Dionysij liberatus est. Sed rogo uos, ut miseremini mei: Et haec dicens cum fletu euauit.

Hac idcirco dixit (inquit Helinandus) ut per hoc elucescat, unde sumpsit exordium Virgilianus error de animabus defunctorum, quos herooas appellat dicens eos habere eandem curam equorum, curuum, & amorum post mortem, quam habebant dum uiuebant, de qua recentissimum referebat exemplum patruus meus Hellebandus Hentici quondam Remensis archiepiscopi cubicularius, dicebat enim: Dominus meus archiepiscopus mittebat me apud Atracbatum, dum autem quadam die circa meridiem quoddam nemus appropinquassemus, ego & famulus meus qui me praecedebat celerius

equitans, ut mihi praepararet hospitium audiuit ille tumultum magnum in nemore & quasi multiplices & varios equorum fremitus, armorum sonitus, & uelut uoces multitudinis impetu prouectis in bellum. Expaufactus ergo ipse & equus eius, continuo regressus est ad me. A quo cum quaererem, quare reuertetur, respondit: Equus meus nec fulte nec calcaribus etiam cogi potest ut procedat, ego etiam ipse aded territus sum, ut omnino procedere non audeam. Mira enim uidi, & audiui. Nemo enim istud demonibus, & defunctorum animabus plenum est. Audiui autem eos clamare & dicere. Iam habemus praepositum de Area, in proximo habebimus archiepiscopum Remensem. Ad quod ego respondi. Signum crucis in frontibus imprimamus, & securi procedamus. Cum ergo processissem, & ad nemus peruenissem, iam in breui processerant: & tamen uoces quasdam confusas audiui, & fragores armorum, & equorum fremitus, sed nec umbras uidere, nec uoces intelligere potui. Cum autem rediissemus, iam inuenimus episcopum in extremis, nec post has uoces quindecim diebus superuixit. unde conicitur ab illis spiritibus raptus, a quibus auditum fuerat eum rapiendum.

Hinc apparet quales equi sunt illi, super quos aliquando animae defunctorum uidentur equitare. Sunt enim demones se in equos transformantes, equorum seliores sunt animae miserimae peccatis oneratae, tanquam armis quibusdam & clypeis onustae [sed re uera propitiis sceleribus in formis talibus onustae] iuxta id propheticum. Descenderunt in infernum cum armis suis, id est, cum membris suis, quae fecerunt in uita arma iniquitatis peccato, nolentes ea facere arma iustitiae Deo. Certum est enim equum animal esse superbum & contumax contentionis & belli cupidum, feruentem ad coitum, & in libidine praepotente. Demones igitur in equos transformati, ostendunt seliores suos talibus sceleribus se oblectasse.

Talis equus erat ille, quem monstrauit Carbonarius comiti cuidam Niuernensi. Erat enim carbonarius iste uir pauper in saculo, sed diues in Deo, religiosus & timens Dominum, ob quod familiaris erat etiam praedicto comiti. Hic dum nocte quadam uigilaret, & custodiret foueam suam carbonificam acriter incensam: ecce quadam femina nuda currens apparuit, & post eam eques quidam equo nigro insidens euaginato gladio uelociter equitans, ut fugientem apprehenderet mulierem, quae dum fugiens fossam circumiret comprehensa est ab eo, & per fossam gladio, & statim facta quasi mortua: quam ille proiecit in ignem, & exiit rursus extraxit & posuit ante se super equum & abiit. Haec autem uisio pluribus noctibus illi ostensa est. Cum ergo quadam die de huiusmodi uisione tam frequenter nimis anxius cogitaret, sic cogitabundus & tristis obuiauit comiti. Miratus comes traxit eum ad partem, & secretè quaesuit ab eo, quid haberet, dicens. Si quis tibi fecit iniuriam, uel molestiam aliquam ne celaueris a me, ego enim te bene uindocabo. Et si in egestate es, ego tibi succurram. Qui respondit: Nihil necesse habeo: de nullo conuoror, sed hoc & hoc uidi, & utinam uos uidissetis. Certè (inquit comes) tecum uadam, & uidebo uisionem hanc magnam.

Igitur

A.C. 1200.

Signo crucis se illi mununt.

Equi sunt demones & equites animae.

Ezech. 32.

Equus demones figurat.

De quodam carbonario & equo qui ei apparuit. c. 120.

A.C. 1100.

Matisconensis comes a demone raptus.

Gen. 3.

Igitur comes constitetur omnia peccata sua, mutat habitum, & assumit secum carbonarium. Abiitque cum eo solus in syluam. Et cum uigilaret: circa mediam noctem audiuit quendam buccinantem fortiter, & signauit se per totum. Et ecce misera illa mulier accurrens nuda sicut prius ceepit fossam fugiens circumire: quam ille eques insequens & comprehendens gladio petemit, & in ignem proiecit, & iterum resumpsit. Qua super equum ante se posita cum fugere uellet, comes adiurauit eum in nomine domini, ut staret, & diceret, quis esset, & cur haec faceret. Tunc ille subsistens ait. Ego sum uester ille miles. Et haec est mulier illa nobilis uxor illius militis, quem pro amore meo interfecit, ut licentius meo concubitu frueretur, & frequentius. Et in hoc peccato mortui sumus, nisi quod heu sero in ipsa morte penitimus, nunc tale tormentum patitur, quod singulis noctibus a me interfecit & comburit. Tantum enim dolorem patitur in ictu gladij, quo eam ferio, quantum nullus unquam in morte sua passus est, & multo maiorem in combustione. Ad quem comes. Quis est (inquit) ille equus, super quem sederis? Respondit ille: diabolus est, qui nos ineffabili vexatione torquet. Possétne uobis (ait comes) aliquis succurrere? Posset inquit, si uos faceretis in cunctis congregationibus, quae uobis subiectae sunt orare pro nobis, & a presbyteris missas celebrari, & psalmos a clericis decantari.

Talis equus erat ille super quem ascendit inferi ille comes Matisconensis, de quo refert Petrus Abbas Cluniacensis in libro miraculorum, quod cum quadam die solenni ille Matisconae in proprio palatio resideret multis militibus diuersi ordinis consipatus: repente ignotus homo insidens equo, per hostium palatij ingressus, cunctis uidentibus & admirantibus usque ad ipsum peruenit dicens se uelle ei colloqui, imperans ei ut surgeret, & se sequeretur. Qui inuisibili potentiae non ualens resistere surrexit, & usque ad ostium domus processit, ubi equum paratum inuenit, quem iussit statim ascendere. Cuius habenas ille accipiens, qui propter illum uenerat, uelocissimo cursu per aera cunctis aspicientibus ferre ceepit. Ille autem miserabiliter clamans. Succurrite ciues, succurrite, totam ciuitatem commouit. Omnes autem eum currentes per aera conspexerunt, quamdiu naturali oculorum acie potuerunt. Sic tandem subtraetus uisibus hominum factus est aeternus socius demoniorum.

Quomodo libido extingui possit. cap. 142.

§. III.

DE M de sementis libidinis subtrahendis. Vis extinguerè libidinem? Pone inimicitias inter te & mulierem. Sufficiat tibi a serpente deceptam te haec uenere deceptisse. Noli dare sanguisugae sanguinem ad sugendum, sed auelle eam a cute uelit noli, etiam semiplenam. Vis extinguerè libidinem? Amoue ligna de igne, et si stridet incendium. Quae sunt (inquis) ligna quae non sunt struenda in ignem huiusmodi homi-

nis rixosis? Innumerabilia quidem sunt, pauca tamen ex eis, quibus & caetera possis cognoscere dinumerabo. Ista sunt ergo. Oti: segnitias, summus, & ros, femina, uinum, Prosperitas, ludus, carnis, forma, puer. De primo habes.

Otia corpus alunt, animus quam pascitur illis. Et Lucanus. Variam dant otiā mentem. Et quidam de nostris. In desideriis est omnis otiosus. Et regula illa Benedicti ait. Otiositas ruina est animae. Et quidam de fratribus. Nunquam te inueniat Diabolus otiosum. De secundo habes uersus. Queritur, Aegilus quare sit factus adulter, In promptu causa est, del' d'ofus erat. De tertio est illud apud Catonis Ethica. Plus uigila semper, nec somno datus es. Nam diuturna quies uitae alimenta munit. Denique illa prima duo semper istud tertium comitantur, Nemo enim potest esse somnolentus: quin sit otiosus & delidiosus.

De quarto ait Apostolus. Bonum est non manducare carnem, & caro non prodest quicquam. De quinto, quia infinita sunt exempla, sufficit ponere etymologiam nominis. Mulier (inquit Varro) dicitur a molliore, quasi mollior. Ilud mollior intelligendum est dupliciter, id est actiue & passiuè, tanquam si diceretur molliabilis, id est, facilis ad molliendum, ut cito molliat & cito molliatur. nolo autem te ignorare, quod malleus etiam dicitur a molliendo: eo quod ferrum molliat. Unde Hieronimus. Ferreas mentes ipsa libido domat. Et Claudianus.

Ferrea lasciuia mollescent corda sagittis. Vides ergo quomodo conueniant rationes etymologiarum cum rationibus naturarum? Quid non molliat malleus? Quid non molliat mulier? Mulier igitur est malleus. Verè mulier malleus est uniuersae terrae per quam Diabolus & molliat & malleat uniuersam terram. Quomodo non cauiti tibi ab hoc malleo? Nonne ille est malleus qui tui massam corporis usque ad plumbeas exterminauit vel extenuauit laminas? immò etiam qui affiducè cudendo super te suam de te fecit incudem? Si ergo uis fugere ab hoc malleo, exi de fornace ferrea Babylonis: nisi forte tam magni & tam grauis mallei uisiones affidas non formidas qui contra proprietates aliorum malleorum nihil glutinare potest, soluerè nihil nouit, sed cuncta confringit, omnia cõminuit, dissoluit uniuersa. Redi ergo, redi ad crucem domini baiuladam, & noli partem tuam ponere cum pilato, qui malleator interpretatur. Transseamus autem ad caetera uitorum irritamenta.

De uino quod post femina est illud apostoli. Uino in quo est luxuria nolite inebriari. Poeta. Et Venus in uinis, ignis in igne surit. Unde Hieronymus eleganter ait. Uinum in adolescentia bibere est oleum camino addere, & gladium ueneno. De prosperitate legis apud Ouidium. Luxuriant animi rebus plerumque secundis: Non facile est aqua commoda mente capi. Unde Augustinus de Salomone. Secundae res, quae sapientum animos fatigant, plus obfuerunt Salo- Tertiapars hist. Ant. f. 2.

A.C. 1100.

Quid. l. 1. de Pouto. Luc. l. 4. Prou. 13. iuxta 20. inter Segnitias. Ou. l. 1. de Rem. Amo. Somnus l. 1.

Cato. Rom. 14. Ioan. 16. Femina. Mulieris etymo. Epist. 47. l. 1. derap.

Mulier est malleus.

De uino & prosperitate. cap. 143. Eph. 5. Catu. Hier. ep. 22. ad Eust.

Prosperitas quid. Ouid. 2. de arte. Lib. de ciuit. ca. 10.

monit:quam profuerit ipsa sapientia etiam tunc A laudabilis: & nunc longè latèque memorabilis. Et ipse Salomon in Prover. ait: Prosperitas stultorum eos perdet. vnde & Iuuenalis.

Prima peregrinos obcana pecunia mores Intulit, & turpi fregerunt sacula luxu. Diuitia molles.

Sicut autem prosperitas attrahit ad peccatum: sic plerūque aduersitas retrahit à peccato. Hinc & Greg. Aliquando nos mundus retrahit à Deo, nunc autem tot calamitatibus plenus est, vt nos mittat ad Deum. Ecce enim dominus sicut promiserat per prophetam. Sepiui vias tuas spiritus, vt semitas tuas non inuenires, & post amatores tuos nō curreres. Quomodo ergo nō dicis, Vadā & ad virum meum priorem reuertar, quia benè mihi tunc erat melius quā nunc? Quare non conuenis diabolum de conuentione, quā tecū iniit: & de fœdere quod tecū percussit, & proponis ei hanc disiunctinam. Aut mihi da diuitias & voluptates quas mihi pepigisti te daturum, si tibi seruirem, aut ibo ad talem dominum, qui eas mihi dabit, & non solum ad fatietatem, sed etiam ad cumulum. O quam conuenientissimè hæc ei proponeres! Ista enim promittit non solum tibi, sed cui libet eius dominio submittere se volenti. iuxta illud eiusdem: Hæc omnia tibi dabo si cadens in terram adoraueris me. Ecce tu cadens in terram adorasti: & adorans cecidisti. Aliter enim non adoratur nisi cadendo, cui nō seruitur, nisi peccando. At quod tibi promiserat non dedit. Mentitus est ergo. Quid, putabas eum vera posse dicere? Num ipse Mendax est & pater eius, & ab initio in veritate non stetit? Quomodo huius domini fœdistragi, exactoris sœuissimi intolerabilem toleras seruitutem? Miror tamen vehemēter, vnde tibi suppetat seruitutis expēq.

Non habet vnde suum paupertas pas. ar amore, Non habes vnde tuum p. sic. s. furione furorem.

Considera enim, quod ex quo huic domino seruire cepisti nunquam tibi prosperè cessit: sed recessit omnis prosperitas, succēssit aduersitas, accessit calamitas, infelicitas quoq; modū excēssit. Nunc collige breuiter quā infelix ei seruias.

Pauper, g. nus inopi, pallens, exa. quis, inanis. Aere, ibo, requie, frigore, pelle, fame.

O onerosa seruitus! o amara subiectio! seruire scilicet & egere, famulari & tribulari, humiliari & cōculcari. Deus bone, quid amari? quid onerosius paupertate plena peccatis & peccatis plenius paupertie? Audi ergo consilium meum, & false eum qui te sefellit, mentire ei, qui tibi mentitus est. Desine ei seruire, qui non solum sicut promiserat tibi non seruit, sed etiam contra te seuit, sic ars deluditur arte.

Sequitur de ludo, in quo nomine ait Helinandus intelligo omnem iocum. Est autem omnis iocus fomes libidinis, vnde & Venus dicitur iocosa. de qua sic ludit ille saus familiaris.

Non solet in multos illa veni e homos.

Post ludum posui carmina, in quo omne melos musicum comprehendit: siue fiat instrumento, siue humana voce. vnde Isaias. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuiis vestris, & opus domini, non respicitis. Quomodo enim opus domini, id est veritatis respiciatur: à quibus tot opera vanitatis non solum aspiciuntur: sed etiam exercentur. Et Ouidius.

Multis pro forma vox sua lena fuit.

Aiunt philosophi nihil potentius esse ad enervandum animum, quā lenocinium melodia. Vnde & quidam damones illa capiuntur. Sicut dicitur de Saule arreptio, & David citharista: scilicet quod ille melius se habebat, quando David psallebat. Et ab Apolline Delphico inuenti sunt ludi musici. Et ille optimus musicus & theologus, & poeta & citharista Orpheus suam libidinem citharizando profecutus est vsque ad infernum. In huius rei verum argumentum accipe, quod difficile inuenitur aliquis leuis vocis & grauis vite: quippe cum vocis leuitas cantum desideret, at vite grauitas planctum. vidi infinitos tam viros quā feminas tanto peioris vite quantò melioris vocis. Sed nostris parcam temporibus. Nemo prodeat in medium: de quo ait Suetonius in libro de vitis Caesarum quod à deo delectabatur in cantando: vt nec in repentino terræ motu ante cantare desisteret; quam cœpta finiret. Refert etiam cum multoties supinum iacere solere: & peccoti suo plumbeam laminam superponere: causa videlicet vocis conseruandæ & abstinere à pomis & cibis officientibus: & nunquam aliquem aduocare: nisi aut per aliū, aut voce submissa. Vnde dictū est illud apud Iuuenalem, Vox blanda & nequā digitos habet. Ecce inuenimus hominem vocis blandissimæ & vite pessimæ. Et quoniam exemplorum superabundat copia pergamus ad alia.

Sequitur de forma, quā semper duo pericula comitantur: & illa eadem, quæ & vocem blandam: scilicet superbia & lasciuia. vnde Ouidius in libro fastorum.

Fastus in est ou chris sequitur que superbia forma. Et Iuuenalis. Rara est concordia forma, vna iudiciia.

Et iterum Ouidius.

Lis est cum forma magna pudicitia.

Nec damno dona naturæ, sed curio sitatem & vanitatem: quas indiuiduas & quasi etiam naturales secum ducunt comites.

Sequitur de puero: quem etiam peccati fomitē appellauit, scilicet ea consideratione, quæ & mulierem. Quantum enim periculi sexus assert in muliere tantum etas in puero. De illo ait Varro sic. Mulier quasi mollis. De isto puero. Naso inquit. Est etas mollis. De illa Virgilius. Varium & mutabile sēper Fœmina. De isto Horatius. Cereus in vitium fœcti. Periculosa. n. est ætas pueri, periculosior societas, periculosissima verò familiaritas. Vnde legitur in vitis patrum non habēdam esse familiaritatem cum fœmina & puero, et additur vel hæretico. Hæc itaque omnia sunt incitamenta vitiorum, hæc sunt irritamenta voluptatis et tormenta castitatis, hoc oleo, hac stupe, hac pice, his malleolis incenditur fornax Babylonis. Vis ergo fugere voluptatis incendium fuge prædicta, vt eius fomentum.

Totus mundus laqueis peccati plenus. c. 145.

§. V.

SE d quo fugias à facie istorum? Totum circumspice mundum. Vbi que diabolus habum

inum peccati aliquo fomite delectationis inescat. Fugiendus est ergo mundus, vt eius concupiscentiæ fugiantur. Alioquin si in mudo remanere volueris, nec abscessis manibus, nec truncatis pedibus, nec effosis oculis, eo quod scandalizauerint te, scandalo non carebis. Quærendus est ergo locus non tam corporibus, quā moribus saluber. [vbi corporeorum sensum non carentes officii, illorum scandalis carcamus] Et quis locus ad hoc idoneus, nisi claustrum & solitudo, vbi pax includitur, honestas clauditur, excluditur voluptas, secluditur libido. de quo loco scriptum est, Melius est sedere in angulo domatis quā cum muliere litigiosa vel rixosa. Angulus est concors habitatio claustralium, in qua ipsi claustrales de diuersis generibus hominum, tanquam de diuersis partibus concurrentes & habitantes vnus moris in domo [& vnitatis] vnitatem spiritus seruantes in vinculo pacis, fœlici discunt experientia illud: Ecce, quā bonum & quā iucundum habitare fratres in vnum &c. Mulier verò litigiosa, vel ad literam, omnis mulier est, vel ipsa caro, vel vita muliebris, vel societas cum amatoribus mollis & muliebris vite. Quodlibet horum semper rixam mouet spiritualibus vitis. O quā conuenienter Rixandis, vt dicitur, appellata est illa captiua muliercula, quæ te captiuū trahit. Ipsa enim diabolus est qui dicitur Rixoaldus, quia semper rixam alit. Nam & hoc nomen legitur proprium cuiusdam demonis esse.

Fuge ergo, frater dilectissime, fuge rixam, quā tibi mouet Rixoaldus iste & redi ad claustrum tuum locum pacis & quietis: amatorem silentij, rixæque persecutorem. Redi frater redi à mūdano circūmītu: in quo impij ambulat, quem leo semper rugiens circumit quærens quē deuoret. Redi ad claustralem tetragonum, vbi mirabiliter fabricante prudentia: columnæ iustitia super bases fortitudines cemento temperatæ firmissimè solidatæ, spei epistylia infatigabiliter sustentent, & per interualla discretionis feriatum dispositæ caritatis latera id est latitudinem in humilitatis angulo [linealiter consummantes & ab eisdem incipientes vite ordinatissimæ] pulcherrimam stabilunt quadraturam, arriidente in medio tetragoni ad cumulum decoris prato diuinatū scripturarum lamentationes & vq; de carmine nihil ad te. Carmen enim debetur illis, quorum in cordibus cantatur domino: psallitur spiritu, mente iubilatur: & quorum operatio Christo citharizat, organizat cogitatio, psalterizat oratio, deuotio lyrizat. Nihil enim tibi & carmini. Non est enim tibi cantare canticum domini in terra aliena. Nihil tibi & aue, qui non mutas nomen Eux. Nihil tibi & saluæ qui non saluas commendata dum mandata non seruas: dum non paras te ad iudicium: non comparas auxilium aduocati tui Christi: sed saluatori tuo etucem reparas secundam: mortisque tibi præparas secundæ cruciatum. Nil tibi & vale: qui non viuis nisi malè: qui valere non affectas dum pœnitere detractas. Tu ergo anima mea, fratri meo expectanti modicum in seculo nimum in peccato, manda remanda lamentationes & vq;. Perlustrata namque cum omni solitudine materia præsentis tota multitudinem: nil inuenire potui, quod mitterem pro carmine: sed

plenus amaritudine, plenus anxietate, quod scripsi scriptis: salus non sano missa nugatoria est: Missa verò inuito superflua. Denique quid prodest alicui salus delimitata vlla, cui nulla salus grata? Planè frustra salutatur, à quo salus non optatur. Quis dabit aquam capiti meo aut oculis meis fontem lachrymarum: vt copiose lugeā dignum fratris mei interitum? Iustus siquidem tu es domine, si disputem tecum, verum tamen iusta loquar ad te: non tanquam disputans tecum, sed tanquam computans tecum, quæ mecum supputo ac fratri meo imputo. Adhuc enim frater meus mendicat siliquas porcorum in regione illa, in qua fames oritur, nec moritur vbi cœstas incipit, nec deficit. Nec recordatur infelix quanti non solum filij, sed & mercenarij in domo patris sui abundant: ipse verò nec dolore cōuincitur, nec rubore cōfunditur, quod fame pereat, quod siti torreat, & labore fatigetur, & seruitute præmatur. Et o quā facili transitu hæc omnia transiret & duobus tantū passibus à tam graui exilio resiliiret: quorum primo reueteretur ad se, ad te verò pater altero cōuertetur. Iussisti mihi vt non solum eum, sed & quemlibet proximum meum diligam quantum me ipsum: sed quis mihi proximior frater meo. Nusquam ego totus sum, vbi abest frater meus dimidiū est animæ meæ. Nonne ergo iubes te o domine diligere in tota anima? Quomodo ergo tota anima mea te diliget, [nisi vtraque eius medietas te diligat? Nō enim benè diligetis ad medietatem. Vt ergo te totus diligam, fac oro vt te diligat & frater meus.]

De tribus clarissimis v iris sua ætate præstantissimis Petro comestore, Petro Lombardo & Gratiano: vide opera ipsorum.

CAPITVLVM VI.

IRca ista tempora fuerunt tres solennes viri valde studiosi qui composuerunt libros multum vriles ecclesiæ Dei, scilicet Gratianus monachus Claustralis, qui composuit decretum, & magister Petrus Lombardus episcopus Parisiensis, qui compilauit librum sententiarum: & Petrus qui dictus est Comestor: qui fecit historiam scholasticam. Et à quibusdam prædicatur in populis, quod fuerunt Germani ex adulterio nati. Quorum mater cum in extremis peccatum suū confiteretur, & confessor redargueret crimen perpetratum adulterij, quia valde graue esset & ideo multum deberet dolere, & pœnitentiam agere, respondit illa: Pater scio, quod adulterium peccatum magnum est: sed considerans quantum bonum secutum est: cum isti filij sint lumina magna in ecclesia: ego non valeo pœnitere. Et confessor ad eam. Quod tui filij sint notabiles viri, & opera vrilia fecerunt ecclesiæ Dei non ex te, sed ex dono Dei est: ex te autem adulterium crimen magnum, & de hoc dolere, & si non habes illum dolorem: quantum exigit tantum peccatum: de hoc tamen dolere, quod non potes dolere.

Sed de hoc potest dici id. Exempla ponimus non quod ita sint, sed vt sentiant adulescentes. Non enim reperitur authenticum, immo nec fuerunt contemporanei, & si vicini tempore. Gratianus enim fuit ante alios duos. Nam vt

Tertia pars hist. Ant. f 3

A.C. 1100. Prou. 1. Sat. 6. Aduerfitas retrahit à peccato. Ofca. Mat. 4. Demon adorando in peccatum. Seruitus Dæmonis in iocosa. Ioan. 8. Iuuen. Diabolo mendicandum. Cat. dist. De ludo, carmine, forma & puero. c. 144. Ouid. Carmen ista. 5.

A.C. 1100. R. Reg. 10. Vix inuenitur aliquis leuis vocis, & grauis vite. Nero mulica deditus vir pessimum. Nero. c. 20. Iou. Sat. 6. Fostina. Lib. 1. fast. Sat. 10. Ep. 9. Puca. In 4. Eub. In att. Vide supra dit. c. 12. ante §. 1.

A.C. 1100. Claustri locus tuus. Prou. 21. P. 133. Rixaldus nomine demonis. Reuocat fratem suum ad religionem. 1. Pet. 5. n. 136. 1. 144. 1. 145.

A.C. 1140. Hier. 9. Hier. 12. Luc. 15. Gratianus, Petrus Lombardus & Petrus Comestor viri sua ætate præstantissimi. Arist. 1. 1. Prior. c. 39.

A.C. 1100. Gratianus & Magister non fuerunt contemporanei, sed vicini. De Gratiano & libro. Libri de decretorum vide non nisi de rebus iuris Gregoriana.

Expositio res decretorum primi.

dicit Hugo in glos. 2. queft. 6. §. Forma appellationis. Gratianus librum decretorum edidit. Alexandro tertio Papa tunc legente Bononiae in theologia, & Iacobo in legibus, qui Alexander creatus fuit Papa anno domini millefimo. 1150. Magister autē, Petrus Lombardus, qui fecit librum sententiarum, fuit quidem tempore Frederici primi imperatoris & eiusdē Alexandri Papae, sed nō Germanus eius. nec de more est, duos germanos eodē nomine vocari, scilicet Petrus. Composuit igitur decretum vir venerabilis Gratianus monachus in civitate Bononiae, vt dicitur, quem librum intulavit, Concordiam distictorū canonum, librum vtique plurimū vtilem ad prædicandum, sermocinandum, & cōsulendum, præcipuē in foro conscientiae & est fundamentum iuris canonici. Quamuis prius aliqui fecerunt compilationes canonum, vt Idorus & Iuo Carnotensis, tamē alijs reiectis hoc solum est in vsu. Et incipit, Humanū genus duobus regitur, naturali videlicet iure & moribus. Primus glossator eius seu commentator fuit Hugo seu Hugutio. Secundus, qui glossauit fuit Ioannes Teutonicus, & ista est glossa communis in textu. Apparatum autem nobilē super ipsum sine textu fecit archidiaconus, qui dicitur rosarium decreti.

Totius libri decretorum summa.

§. I.

Diuisio libri decretorum.

QVANTVM autem ad materiam & formā, liber idem diuiditur in tres partes. Quarū prima continet centum & vnā distinctiones, & quælibet habet sua capitula & paragraphos. Secunda continet triginta sex causas, quarum quælibet continet quæstiones plures, habentes capitula & paragraphos. Sed & in huiusmodi secundæ partis quæstione tertia, triginta tertix causa, continetur tractatus de penitentia, habens septem distinctiones. Tertia pars continet quinque distinctiones, & intulatur de consecratione.

Quid in prima parte decreti habeatur, quæ continet distinctiones.

In prima parte agitur de diuersis iuribus scilicet naturali, ciuili, canonico & consuetudine, & de origine eorum, & adinuicem comparatione, & de conditione legis, causa, effectu, firmitate, & abrogatione: vsque ad distinctionem 15. Exinde vsque ad 25. de conciliis generalibus & particularibus, & de doctrinis authenticis Ecclesie post vetus & nouum testamentum, scilicet decretis, decretalibus, epistolis, & opusculis sanctorum doctorū, ac de apocryphis & dubiis. Item de ordinibus & dignitatibus ecclesie, & officiis eorum & examinatione ordinandorum. A vigesima quinta distinctione vsq; ad quinquagesimam exclusiue [agitur] de conditionibus virtuosis quas debent habere clerici: quas describit apostolus infra Timot. 3. ibi, Oportet episcopum esse sine crimine, vnus vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum pudicum, hospitem doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non cupidum, non litigiosum, domus suæ benè præpositum, non neophytum. Et super verbo: Sine crimine, ponit quadruplicem acceptionem criminis, ibi quæ sint mortalia & quæ venialia per exempla decla-

rat. Super verbo, Vnius vxoris virum, agit de continentia clericorum varia inter Græcos & Latinos, quia Græci etiam in sacris vtuntur matrimonio contracto ante ordines sacros susceptos, non autem Latini hoc possunt facere. Sed nec Græcis nec Latinis licet contrahere in sacris. Solum ubi de abstinentia clericorum in cibis, & de ludo prohibito. Prudentē, ibi de peritiā scientiarum seculariū, & vtrum sit licitū studere in eis, & de peritiā secularium negotiorum.

In distinctione quinquagesima de lapsis & dispensationibus & quibusdam irregularitatibus, vt homicidij, bigamie, solenniter penitentium. In 52. distinctione. de curialibus. In distinctione 52. de ordinatis per saltum. In distinctione 53. de obligatis ad ratiocinia. In distinctione 54. de seruis non ordinandis. In distinctione 55. de corpore vitiatis. In dist. 56. de illegitimis. In dist. 57. de baptizatis in infirmitate. In dist. 58. de religiosis non ordinandis sine consensu superioris sui. Quod non sunt assumendi ad ordinem vel dignitates ecclesie nisi idonei, & benè exercitati in clero. dist. 59. & 60. & 61. & 62. In 63. quod laici non habent interesse electioni clericorum. A 63. vsque ad 74. distinct. a quibus debeant episcopi consecrari, & archiepiscopi & alij clerici ordinari. Et de clericis peregrinis & de literis eorum testimonialibus. In 74. distinct. quod muti non ordinentur. A 75. vsque ad 81. de temporibus ordinationum, & etate ordinandorum, & loco ordinationum, & de electione summi pontificis. A 81. vsque 91. distinct. iterum tractat de virtutibus illis, quas notat apostolus ad Timot. de quibus supra dixit: sed secundum aliam expositionem. In 91. & 92. & 93. distinct. de diuinis officiis a clericis dicendis. A 93. vsque ad finem. distinct. de obedientia inferiorum ad superiores, & quod laici nil habent disponere de ecclesiasticis rebus, & de palio archiepiscoporum.

Secundæ partis decretorum summa, quæ continet causas.

§. II.

SECVNDA pars principalis decreti, vt dictum est continet causas 36. Et in prima agitur de simonia, quæ committitur pro spiritualibus, scilicet p ordinibus & alijs sacramentis, vel pro ecclesijs, præbendis vel dignitatibus & pro ingressu monasteriorum, & de pœna eorum & incidenter de sacramentis hæreticorum scilicet vtrum sint vera. Et habet septem, quæstiones, & in principio ponit casum, vnde dicitur quæstiones eliciuntur, & sic fit in principio omnium aliarum causarum. In prima quæstione quæritur, vtrum sit peccatum emere spiritualia. Et dicitur quod sic, quia peccatum simoniæ quod grauius punitur: quia in ordinibus & beneficijs priuantur eis, & vsu eorum, & dicuntur hæretici largè tamen. Vnde et ibi de sacramentis hæreticorum vtrum sint vera. Et dicendum quod sic, sed largè, in forma Ecclesie consecrata, sed carent effectu, scilicet gratiæ in scienter suscipientibus ab eis. In secunda quæritur, an pro ingressu monasterij possit pecunia exigi. Et dicitur quod nō: quia simonia. In tertia an sit simoniacū emere præbendas

A.C. 1200. Græci non huerunt in eis contra monachos.

Tim.

Prima causa agit de simonia. Prima causa quæ agit de simonia.

Simonia graue peccatum & hæreticū, sed largè. Sacramenta hæreticorum non sunt vera.

A.C. 1100.

Secunda causa tractat de ordine iudiciali.

Tertia de iudicijs.

Quarta causa agit de testibus.

bandas Ecclesie. Et dicitur quod sic. In quarta vtrum is vt simoniacus censetur, pro quo eo ignorante, propter ingressum eius in monasterium, vel recipiendo ordinem, vel beneficium datur pecunia ordinari, vel collatori a cōsanguineis, vel amicis. Et dicitur quod sic, & ibi de ignorantia diffuse, quando imputatur ad peccatum. In quinta quæritur, an liceat ei tenere ecclesiam, vel vti ordine, quæ paterna pecunia recepit eo nesciente. Et dicendum quod nō absq; dispensatione. In sexta an ordinati a simoniaco, ignorantes eum talem, sint suspensi ab ordinibus suis. Et dicendum quod sic. In septima vtrum renuntias hæresi vel simoniæ, sit recipiendus in ordine suo vel beneficio. Et dicendum quod sic ex dispensatione. Et ibi prolixè de causa dispensationis.

Secunda causa tractat de ordine iudiciali, & habet octo quæstiones, & in prima quæritur an in notorijs requiritur ordo iudicialis [& dicitur, sic.] Secundò quæritur an spoliatus sit iudicandus, antequam restituatur [& dicendum, non.] Tertio qua pœna feriatur deficiens in accusatione vel restitutione [& respondendum Talione] Quarto de numero testium [& dicendum duos sufficere.] Quintò de purgatione in causa infamie. Sextò de appellationibus. Septimò an laici sint admittendi in accusatione clericorum, & quales [& dicendum non, de iure nouo.] Octauò an in scriptis debet fieri accusatio. Sic.

Tertia causa etiam agit de iudicijs. Et primò quæritur an restituito sit faciendū generaliter omnibus expoliatis. [Sic, nisi in casibus. Nā infamatus, Apostata, iuste spoliatur, præcisus & suspectus non est restituendus.] Secundò de inducijs dandis, an ante restitutionem vel ante vocationem [Ad arbitrium iudicis.] Tertio quanto tempore sint danda [dicendum idem.] Quarto an infames sint admittendi ad accusationem. [Non nisi contra sui similes.] Quintò an testes sint producendi de domo accusatorum & an inimici sint audiendi. Non. Sextò an extra provinciam sit reus producendus in iudicium. Non. Septimò si iudex sit malus, & eodem crimine irretitus, an possit licitè iudicare, & an teneat sententia eius. Sic. ab Ecclesia tolleratus. Octauò an episcopus potest ab vno solum iudicari & condemnari. [Non, nisi à duodecim episcopis, reseruata sententia summo Pontifici.] Nono an accusatores vel testes possint vocem accusationis vel testificationis ferre in absentem. Non. Decimò an deficientes in primo capite sint audiendi in sequentibus. Non. Vndecimò an accusato liceat accusationē vertere in accusatorem. non, nisi in maioribus criminibus.

Quarta causa etiam tractat de iudicialibus & præcipuē de testibus. Et primò, quod dicitur de excommunicati non admittuntur ad accusationem vel testificationem, nec Iudæi, nec pagani. Secunda & tertia quæstione habetur, qui repelluntur ab accusatione vel testificatione [& respondetur] quia mul-

a Quoniam D. Anton. quæstionibus quæ in causis proponuntur docet suo more responderat, alijs vero non plene satisfacere, nos ne hic aliquid lector desideraret, supplere ab eodem prætermissa conati sumus, per ea quæ in principio noni decreti in summa eiusdem habentur.

ra genera personarum. Quarto non potest quis simul esse accusator, iudex, vel testis. Quintò quod statuto termino vocatus ad iudicium non veniens ex contumacia excommunicatur [nisi iustā absentia causam probauerit.] Sextò, quod qui deficit in accusatione episcoporum non admittitur ad accusationem nisi in causa propria.

Quinta causa de iudicialibus. Et primò de factis libellos famosos, qua pœna puniantur. [Anathemate.] Secundò quomodo quis sit vocandus ad causam, antequam condemnatur per sententiam. [Non tantum semel: sed bis.] Tertio, an per procuratorem causam suam agere quis valeat qui non potest per seipsum, non, nisi sit persona illustris. Causam vero iniuriarum ciuilem sic. Quarto an absque synodali audientia episcopus possit dānari, & sine consensu Papæ. Non. Quintò, quod non est iudicandus inimicus eius, qui ex zelo iustitiæ crimē alterius indicat in iudicio vel extra. Sextò, quod calumniosè accusans sustinet pœnam talionis, quam scilicet merebatur accusatus, & conuictus.

Sexta causa etiam de iudicialibus. Et primò an crimine irretiti, vel infames admittantur ad accusationem [& respondetur, qd nō, & qd criminosis prohibentur ab accusatione, & quod non debet fieri detractiones, præcipuē erga prælatos suos. Secundo si episcopus voluerit accusationem vertere in accusatorem, an sit simpliciter eius assertio credendum? Et dicitur, quod non. Tertio, quod non licet expetere iudiciū archiepiscopi alterius prouinciæ. Quarto quando iudices prouinciæ in iudicio discordant, cuius sit iudicium experendum. [Archiepiscoporum & episcoporum vicinæ Prouinciæ.] Quintò, quod deficiente accusatore reus non est cogendus ad probationem suæ innocentie: & hoc nisi adhuc laboraret infamia, quia cogitur ad purgationem.

Septima causa habet in prima quæstione, quod nullus viuente episcopo potest superordinari, nisi ille culpa sua fuisset depositus. Et quicumque alius subintrat, est intrusus & latro, & debet expelli. Et de diuersis causis transitus ab vnus Ecclesie possessione ad aliam licita & illicita. Et an tempore perfectionis liceat pastori deserere gregem suum. Secunda quæstio continet, quod qui renunciauit sua sponte ecclesie, non potest eam repetere.

Octaua causa habet quinque quæstiones. Et prima continet, quod non licet episcopo sibi eligere successorem, nec alteri prælato Ecclesie. Secunda, quod amicorum patrocinia per preces, & alios modos non debent præualere in electionibus. Tertia an sit censendus simoniacus, qui post electionem iurat canonicis quædam obseruare, nam ante electionem hoc agere esset simoniacum. [Sic, si pactum super hoc præcessit.] Quarta an liceat clericis ab episcopo suo vel alijs prælatis suis criminosis, ab obedientia eius discedere ante sententiam latam contra eum. Et dicitur quod non. Quinta, quod episcopo vocato à Papa, accusato non licet discedere, & ad ecclesiam suā reuerti absq; literis apostolicis.

Nona causa habet tres quæstiones. Et in prima habetur, quod eorum, qui sunt ordinati ab

A.C. 1100.

Quinta de iudicialibus.

Sexta etiam de iudicialibus agit.

Septima de renunciatione & substitutione prælati.

Octaua de episcoporum ordinatione.

Nona de eadem re.

A.C. 1200.

excommunicatis hæreticis, ordinatio non potest haberi rata, ita quod exequantur officia ordinum suorum absque dispensatione Papæ. Secundò quòd non licet episcopo, archiepiscopo, primati, vel patriarchæ ordinare clericos alterius episcopatus sine literis proprii episcopi. Tertio, quod archiepiscopus clericos suffraganei sui illo inconsulto condemnare, vel condénatos absolueri sine consensu eius non potest, nisi efficeretur de foro illius ratione delicti ibi perpetrati. Et quod facta Papæ solum Deum iudicem habent.

Decima de iurisdictione episcopi.

Decima causa habet tres quæstiones, quarum prima continet, quòd omnes ecclesiæ & loca pia sunt sub gubernatione episcopi & bona earum. Et quòd ipsi per singulos annos debent visitare ecclesiâ suarum diocesium, & perquirere de conversatione clericorum, & quomodo se habeant circa sacramenta, & diuina officia, non tamen grauare ecclesiâ expensis nimis, & quod ipsius & clericorum sunt oblationes, non laicorum. Secunda continet, quòd quamuis facultates ecclesiæ dicantur esse in potestate Episcopi, hoc est intelligendum quantum ad dispensationem debitam, non quantum ad distrahendum, dilapidandum, vel usurpandum. Tertia quod episcopus possit petere annuatim nomine cathedralici, in quo statum consuetudini locorum.

Vndecima de iurisdictione episcopi.

Vndecima causa ad iudicialia pertinens habet tres quæstiones, quarum prima multa continet. Et primò & principaliter, quòd clerici in causis criminalibus, & etiâ civilibus non sunt trahendi ad iudices seculares, sed ecclesiasticos, sicut & laici iudicandi sunt à iudicibus suis secularibus non ecclesiasticis, & hoc nisi in causis spiritualibus, ut matrimonialibus, & causis ecclesiasticis, ut vsuris, sacrilegiis, & huiusmodi, ibi de conspirationibus & cõiurationibus. Secundò quæritur, quâ pœna sit dignus, qui trahit clericum ad iudicium seculare. Excommunicatione. Tertia quæstio multa continet, & primò quod excommunicati debent ab omnibus cuitari, scilicet, cû sunt denunciati vel notoriè excommunicati, & publicatione, scilicet quo ad Deum, per peccatû mortale, & quo ad homines per sententiam hominis vel canonis. Quod sententia excommunicationis maioris etiâ iniusta est timenda & seruanda. Et participans cum huiusmodi potest excommunicari, & pro quibus causis potest ferri excommunicatio maior. Item quòd infamie falsæ sunt patienter ferendæ, & tamen cum mansuetudine ostendere & probare debet innocentiam suam iniuste infamatus. Item quòd sententia ali quando est iniusta ex animo tantum, aliquando ex causa, aliquando ex ordine, aliquando ex his omnibus, & quid agendum in singulis horum. Item quomodo corrumpitur veritas iudicij, odio, amore, cupiditate & timore. Quod iniusta sententia ligat proferentem, quo ad Deum. Deinde de sententia præcepti & obediencia, & in quibus obediendum est. Quæ personæ possunt participare cum excommunicatis absque hoc quòd incurrant minorem excommunicationem.

Duodecima de iurisdictione clericis.

Duodecima causa est de clericis præcipuè secularibus, & habet quinque quæstiones. Quarum prima est, vtrum clerici possint habere proprium. Et dicendum quòd sic. Arguit tamen Gratianus pro & contra prolixè, & determinat, sed non plenè. Secunda quòd res ecclesiæ immobiles non

possunt alienari nisi certis casibus, & cum certa solennitate, aliàs non valet alienatio. Et mobiles vt fructus & obligationes, quomodo debent distribui in quatuor partes. Tertia quid debeatur de rebus, quas clerici acquirunt post ordinationem suâ in ecclesiis, vtrum scilicet possint de eis dare & legare ad placitum. Nò, nisi ecclesiâ. Quarta est, si de suis, scilicet patrimonialibus, vel per industriam acquisitis, & de bonis ecclesiæ, aliquid emerint vel acquisierint, quomodo sit de eo disponendum. Partim Ecclesiæ, partim hæredibus sunt relinquenda. Quintò vtrum liceat clericis condere testamentum. Et dicendum quòd sic, de rebus propriis: non autem de rebus ecclesiæ. Et ab intestato succedunt propinqui in rebus propriis clericorum.

A.C. 1200.

Decima de decimis.

Decimatertia causa habet duas quæstiones. Quarum in prima quæritur, cui ecclesiæ debeant dari decimæ, an ecclesiæ vbi sunt sitæ possessiones, an vbi audiuntur diuina, & recipiuntur sacramenta. Et in qua quis debeat sepeliri, cû scilicet non elegit sepulturam, nam si elegit, in illa sepelitur. Secundò quæritur an ius percipiendi decimas, & sepeliendi possit præscriptio tolli. [Sic.] Vbi adnectitur materia de sepulturis, vbi magis eligenda, & quòd non debet pro ea pecunia exigi, & legata pro salute anime non debent differri ad faciendum ea, & de suffragiis mortuorum, quæ sint, & quot modis fiant, & de variis officiis pro eis. Et quòd non sunt lugendi mortui, scilicet inordinatè. Et an sciant mortui quæ hic sunt.

Decima de vsuris.

Decima quarta causa potissimum est de vsuris, & habet sex quæstiones. In prima quæritur, an clericis liceat repetere sua in iudicio, & dicendum quòd sic. Secundò, an clerici vel canonici vel religiosi alicuius ecclesiæ possint recipi in testes in huiusmodi causis, & dicendum quòd sic. Tertio quæritur, vtrum emolumentum temporale recipere pro mortuo, sit vsura, & dicendum quòd sic. Quarto, quòd nulli licet clerico, vel laico vsuras exigere, nec turpia lucra sectari. Quintò, an ex vsuris possint fieri elemosinæ, & dicendum, quòd si inueniuntur in quibus sunt extortæ, vel hæredes, non, sed illis sunt reddendæ, sed si non inueniuntur, tunc de eis faciendæ sunt elemosinæ. Sed de aliis malè acquisitis, vbi scilicet non competit repetitio, faciendæ sunt elemosinæ. Sextò quæritur an vsurarij possint agere verè pœnitentiam non restituendo. Et dicendum quòd non, si possunt restituere. Et idem de aliis malè ablatiis.

Decima quinta de his que sunt absque iudicio rationis.

Decima quinta causa habet octo quæstiones. In quarum prima quæritur, an quæ sunt mente omnino alienata, impudentur ad culpam: & dicendum quòd nò, vt quæ sunt à furiosis, phreneticis, pueris non habentibus vsum rationis. Et ibi multa pulchra quomodo peccatum non fit absque consensu voluntatis directo vel indirecto. Secundò quæritur, an pro officio aduocationis vel procurationis liceat clericis aliquid exigere: & dicendum, quòd sic, in causis ecclesiasticis, quia in secularibus non licet aduocare illis, nisi pro aliquibus. Tertio vtrum ex mulieris confessione de fornicatione contra clericum possit ipse condemnari: & dicendum quòd non, tum quia non creditur socio turpitudinis in iudicio in huiusmodi, tum quia mulier non admittitur

A.C. 1200.

mittitur in causa criminali contra clericos, nisi in exceptis criminibus. Quarto vtrum diebus dominicis, & præcipuis festis causæ sint ventilandæ: & dicendum quòd non, nec valeret processus in iudicio ordinario. Quintò vtrum, sit indicenda purgatio accusato de crimine quod non probant sufficienter accusator & testes, & dicendum, quòd si adhuc laborat infamia indicenda est ei purgatio per iuramentum, aliàs nò. Sextò an confessio accusati de crimine cû negat, sit cruciatibus extorquenda. Et definitur, quòd cû præcedit infamia, & iudex habet sufficientiam ad huiusmodi indicia, potest, aliàs non. Septimò vtrum episcopus absque synodali auctoritate valeat sacerdotem condemnare, & dicendum quòd olim non, nunc verò potest solus condemnare & priuare beneficiis, vt habet consuetudo, sed non deponere solemniter. Octauò, an sacerdos propter peccatum, quod commisit ante ordinationem, postea in iudicio vocatus & conuictus de eo, vel sponte confessus in iure possit deponi seu priuari officiis & beneficiis. & dicendum quòd si est tale peccatum, quod inducit depositionem, vt incestus, adulterium manifestum, simonia, homicidium, sodomiticum peccatum & huiusmodi, vtique potest deponi, & puniri, nisi cum eo fuerit dispensatum per eum, qui potest.

Decima sexta de monachis officio ecclesiasticis deputatis.

Decimasexta causa habet septem quæstiones. In quarum prima quæritur vtrum monachi possint celebrare officia populis, & sacramenta ministrare, prædicare & huiusmodi. Et dicendum quòd nò, nisi sint curati, vel habeant hoc ex priuilegio, vel licentia Episcoporum & suorum Abbatum, & curam habentes & beneficia secularia, obseruare debent regulas suas, & quòd decimæ ab omnibus sunt soluendæ. Secundò quæritur si monachi habeant capellas, an capellani sint instituendi in eis ab episcopo, an à monachis, & dicendum, quòd si pleno iure pertineant ad monachos, ab eis instituuntur, aliter ab episcopo, vel secundum pacta & consuetudinem. Tertio an iura ecclesiarum præscriptione tollantur, & dicendum quòd sic, vbi diffusè de præscriptionibus, & tempore earum. Quarto quæritur an monasteria possint præscribere contra ecclesias. Et dicendum quòd sic, sed spatio quadraginta annorum, sicut ecclesiæ contra ipsa, & non minori tempore. Quintò an rectores ecclesiarum vel monasteriorum auctoritate propria possint capere, quæ debentur eis, & dicendum quòd non, sed auctoritate iudicis. Sextò an si quis auctoritate sua, quæ sibi debentur, vsurpat, & non per officium iudicis reposcit, cadat à causa, vel quomodo puniatur [Sic.] Septima quæstio continet, quòd nullus clericus, Prælati, Abbas, vel Episcopus debet recipere ecclesiam de manu laicorum etiam principum, cû de talibus non habeant potestatem disponendi. Et ibi de decimis soluendis etiam personarum, scilicet ex lucris. Ibi etiam de patronis, quid spectet ad eos, quia defendere bona earum non capere, vel alienare eis congruit.

Decima septima causa de voto & sacrilegio.

Decimasextima causa est de voto & sacrilegio & habet quatuor quæstiones. Quarum prima est, vtrum liceat discedere à voto præcipuè religionis, & dicendum quòd non sine dispensatione. Secunda est, vtrum Ecclesia vel benefi-

ciû sit reddendu ei, qui libera volutate renunciauit vt intraret religionem, & dicendum quod non, secus si non resignauit & ante professionem egreditur religionem. Tertio si se & sua dedit monasterio, an liceat Abbati dare ei licentiam ad seculum redire. Et dicendum quòd non post professionem. Sed nec etiam ante professionem expellam, si intrauit animo perseuerandi ad finem, quia nec tali licet egredi. Cogere tamen non potest Abbas ad remanendum. Sed si intrauit animo probandi, potest exire, si non est professus. Quarto an tali qui dedit se & sua, recedenti à monasterio sint reddenda sua. Et dicendum quòd non. Possit tamen hoc fieri ad tollendum scandalum si dubitaretur de machinatione alicuius mali contra monasterium per illum. Ibi etiam agitur diffusè de sacrilegio triplici, videlicet erga res ecclesiæ, vel erga loca sacra religiosa, violando immunitatem earum, vel erga personas ecclesiasticas, iniiciendo manus in eas violentas, & de pœnis horum sacrilegorum.

A.C. 1200.

Decima octaua causa de monachis ad dignitates ecclesiasticas promouendis.

Decima octaua causa est de monachis, & habet duas quæstiones. Prima continet, quòd si religiosus fiat Episcopus, quicquid acquisiuit antequam esset Episcopus, pertinet ad monasterium. Quod autem acquisiuit postea, siue per industriam, siue per successorem hereditariam, est ecclesiæ suæ cathedralis. Secunda quæstio est, an in monasteriis sit eligendus Abbas per Episcopum, an per capitulum seu monachos, & dicendum quòd per monachos, [est eligendus, ab Episcopo verò ordinandus] ibi quales debet esse abbates, qui eliguntur, nec debet præponi monachis aliquis, nisi de consensu Episcopi, nec fieri debet manasteriû duplex, scilicet virorum & mulierum, nec propè adinuenim esse debent monasteria virorum & mulierum, nec sumere domesticitatem vel sæpè accedere, nec sola ad locutorium venire femina & canonicæ regulares, Et quòd Episcopus potest sibi subiecta monasteria visitare cû viderit expedire: sed sine grauamine, & monasteria antiqua & consuetura seruitia Episcopo, vel ecclesiis non negare.

Decima nona causa de religiosis.

Decimanona causa habet tres quæstiones de religiosis. Et prima, an Episcopus debeat permittere clericum dimittere ecclesiam suam, & ingredi monasterium: & dicendum quòd sic. Secundò an si noluerit Episcopus tali dare licentiam eo inuito possit intrare religionem, & dicendum quòd sic, nec vacat beneficium illud ante professionem, nisi ille renunciet. Tertio vtrum ex statu canonicorum regularium possit transire ad statum monachorum. Non sine licentia sui superioris, ibi, quòd monachi post professionem non possunt facere testamentum.

Vigesima causa item de religiosis.

Vigesima causa habet quatuor quæstiones de religiosis. Et primò quæritur, an traditi marces vel feminae monasteriis à parentibus ante atatem adultam, postea adulti teneantur remanere. Et dicendum quòd non, si nolunt remanere: vbi autem remanere vellent, non possunt à parentibus inuito extrahi adulti facti. Ibi de mul- tiplici velo, & de consecratione virginum. Secundò si pueri intrent monasterium inuitis parentibus, an possint ab eis extrahi: Et definitur quòd sic auctoritate tamen superioris, non per violentiam. Sed adultus intrans monasterium non potest à quoquam extrahi, etsi contra voluntatem

A.C. 1100.

luntatem parentum intrauerit, Tertio an inuitus positus in monasterio à parentibus vel aliis teneatur remanere. Et dicendum, quod non. Quarto queritur an liceat monacho de vno monasterio transire ad aliud. Et dicendum quod sic, si est strictius petita tamen licentia, etiam si non obtenta à prelato suo: ad æquale verò vel minus strictum transire non potest sine dispensatione Papæ.

Vigesima prima a- gris de clericis secularibus.

Vigesima prima causa est de clericis secularibus, quæ habet quinque quæstiones. Et primò queritur vtrum clericus possint intulari in duabus ecclesiis simul. Et dicendum, quod non, si sunt curatæ, & non vnitæ, nisi ex dispensatione Papæ, vel vna earum sit data in commendam: sed commenda non durat; nisi per sex menses, nisi per Papam fiat. Secunda quæstio, vtrum possit transire beneficiatus de vna ecclesia ad aliam & dicendum quod non, propria autoritate, & certis modis. Ibi & de conductitiis presbyteris. Tertia est, quod non debent esse procuratores secularium negotiorum clerici. Quarta quæstio est, quod clericis non licet vti fulgidis vestibus & vano ornatu. Quinta an clerico ab episcopo correpto liceat configere ad iudicem seculari. Et dicendum quod non.

Vigesima secunda causa de iuramentis & per iuriis.

Vigesima secunda causa est de iuramentis, mendacibus, & periuriis: quæ habet quinque quæstiones. Prima est, vtrum sit licitum iurare, & dicendum quod sic, cum sit debito modo scilicet in necessitate, cum veritate, & gravitate. Et an liceat vti iuramento infidelium [Sic]. Secundo vtrum sit periurus; qui iurat falsum, quod credit esse verum. Et dicendum quod no, & ibi de octo generibus mendaciorum: & de locutionibus sanctorum, quæ videntur mendaces & non sunt, & de simulatione. Tertio an liceat subdito recedere ab obedientia prelati propter peccatum graue ab eo perpetratum: & dicendum quod non, antequam sententia proferatur contra eum, scilicet privationis. Quarto queritur, an promissio etiam iuramento firmata sit semper seruanda: & dicendum quod sic: si est licita: sexta si illicita, vel inde sequeretur maius inconueniens. Quinto, an debet quis cum cogere ad iurandum, quem credit peiaturum. Et dicendum quod non: nisi iudex ex officio, cum debet dari iuramentum. Et multa ibi de iuramento & de forma fidelitatis, qua iuratur: & de iuramento clericorum.

Vigesima tertia de vindictis & punitio nibus.

Vigesima tertia est de vindictis seu punitio nibus, quæ habet octo quæstiones. Et prima est, vtrum militare seu bellare sit peccatum: & dicendum quod non de se, cum sit debitis modis & intentione debita. Secunda, quod bellum dicatur iustum, [Quod sit edicto superioris repetendarum rerum, aut propulsandarum iniuriarum causa] & quomodo Israelitæ iusta bella gerebant. Tertia est, an iniuria sit propulsanda nõ solum à se, debito modo defendendo: sed etiam à sociis: & dicendum quod sic, cum debitis circumstantiis. Quarta est, vtrum mali sint corrigendi & puniendi per superiores suos, an dimittendi impuniti: & dicendum, quod sic: nisi ex hoc sequatur maius scandalum in populo, vt cum multitudo delinquit vel princeps. Et istam materiam multum diffusè prosequitur arguens pro & contra. & inserens materiam, prescientiæ: &

A prædestinationis: propter quæ non debet dimitti correctio malorum. Quinta quæstio est, vtrum liceat iudici & habenti potestatem huiusmodi, occidere reos, cui perpetrat morte digna. Et dicendum quod sic: sibi & de homicidio diffusi. Sexta an mali sint cogendi ad bonum per penas: & dicendum quod sic, vt timore penarum desistendo à malis assuefaciant se ad bona, & inde voluntariè postea bene agant. Septima, an heretici sint expoliandi rebus suis & ecclesiis: Et dicendum quod sic, sed non autoritate propria, sed Papæ, vel ecclesiæ & superiorum. Octaua, an clericis etiam episcopis liceat autoritate propria, vel Papæ, vel Imperatoris mouere arma, & esse in bellis: & dicendum quod sic autoritate superioris: non tamen ad bellandum: sed ad exhortandum in iusto bello & de sacramentis prouidendum.

Vigesima quarta causa est de hereticis & schismaticis, quæ continet tres quæstiones. Et prima est vtrum hereticus possit excommunicare alium, vel priuare, & sententiarè, aut vti officii suis. Et dicendum quod non cum hoc constat. Secunda quæstio an post mortem quis possit excommunicari. Et dicendum quod non: sed potest declarari fuisse hereticus: & sic excommunicari, id est declarari fuisse excommunicatus. Tertia an pro peccato vnus, tota familia vel alter sit pro eo excommunicanda. Et dicendum quod non nisi participaret, in crimine propter quod excommunicatus quis est. Ibi de maledictione, quæ fit duobus modis: & quid sit heresis, et quare de hereses permittit, et de numero heresum.

Vigesima quinta est de priuilegiis ecclesiarum, quæ habet duas quæstiones. Et prima est, an clericus baptismatis ecclesiæ vigore priuilegiorum suorum decimas suæ diocesis valeat sibi vèdicare. Et dicendum quod sic, et quod Papa potest concedere priuilegia alicui contra ius commune, in iustum ab aliis pontificibus summis: et interpretatio eorum ad Papam spectat. Secunda quæstio est, quod antiquioribus priuilegiis non derogatur per sequentia, nisi faciant mentionem de eis.

Vigesima sexta causa de sortilegiis, quæ habet septem quæstiones. Et in prima declaratur, qui dicantur sortilegi: sed largius aliquando sumitur sortilegium pro omni genere superstitionum. Secundo queritur an sit peccatum. Et dicendum quod sic. In veteri tamè testamento licitum fuit vti sorte diuinatoria, id est, consultoria. In nouo, licet vti diuisoria in diuisione terrenarum rerum et dignitatum temporalium: vt sit in seruitutinis officiorum. sed hoc non licet in dignitatibus ecclesiasticis: sed per electionem faciendæ sunt. Diuinatoria fors prohibetur omnino. Consultoria aliquando permittitur. Tertio et quarto simul queritur à quibus capit genus diuinationis. A Persis: et quæ sunt genera diuinationum, quæ omnia sunt prohibita. Quinta continet, quod sortilegi et diuini sunt excommunicandi, si non cessauerint à tali vitio admoniti. Ibi de mulieribus quæ dicuntur ire de nocte, vel mutari in alias creaturas, quod non est credendum: et de maleficis. Sexto queritur, an excommunicatus ab episcopo possit absolui ab alio eo inconsulto. Et dicendum quod non, nisi in articulo mortis, vel à superiore suo, vt Papa, vel successore. Septimo, an in ægritudine ad mortem sit infirmis

Causa vigesima quarta a. gr. de hereticis & schismaticis.

Vigesima quinta de priuilegiis ecclesiarum.

Vigesima sexta de sortilegiis.

Vigesima septima de iuramentis.

Impeditur matrimonium.

Secundum impedimentum legamè.

Vigesima octaua de iuramentis.

Vigesima nona de iuramentis.

Quis error matrimonium impedit.

Quartum impedimentum.

infirmis imponenda satisfactio contentibus A. Et dicendum, quod non: sed solum innorescenda. Et quod potius debet confessor in imponenda penitentia excedere in misericordia, quam in seueritate. Et ibi de incantationibus & obseruantis dierum prohibitis.

Vigesima septima causa cum sequentibus omnes sunt de materia matrimonij. Et ista quidem vigesima septima habet duas quæstiones. quarum prima est, an coniugium possit esse inter vouentes, id est vtrum vouens castitatem seu religionem possit contrahere matrimonium. Et dicendum quod non. Vbi distinguendum de voto, quia solemne, quod est per professionem, impedit & dirimit matrimonium etiam cõsummatum, sed si sit simplex, impedit, sed nõ dirimit. Secunda quæstio est an desponsatione non facta cum vna persona, possit alteri nubere. Et dicendum quod non, nisi in quibusdam casibus, & vbi alter alterum vellet absolueret. Et hoc de desponsatione per verba de futuro non addita copula carnali. Si tamen contrahit cum alio vel alia de presenti cum secunda habet remanere, iniuncta ei penitentia de fide mentita: & alter est liber ad contrahendum cum alia. Sed si desponsatio facta esset per verba de presenti, nullo casu potest cum alia contrahere, nisi probetur impedimentum dirimens, vt consanguinitatis, voti solemnitis, & huiusmodi.

Vigesima octaua habet tres quæstiones. Prima est, an coniugium sit inter infideles. Et dicendum quod sic, sed non est ratum in infidelibus non baptizatis, vt Iudæis & paganis. Vnde si alter infidelium, vt Iudæus vel paganus vxoratus conuertatur ad fidem Christi: & alter non velit conuerti, nec cohabitare cum conuerso ad fidem, nisi cum blasphemia creatoris, tunc potest conuersus contrahere cum alia, sed si velit cohabitare cum eo quietè, non debet dimittere. Sed hoc pertinet ad secundam quæstionem, qua queritur an liceat infideli viuere vxore aliam ducere. Et dicendum quod non, etiam vtroque manente in infidelitate. Tertio queritur, an sit censendus bigamus, qui ante baptismum habuit vnam & post baptismum aliam etiam virgines. Et dicendum, quod sic.

Vigesima nona est de errore coniugij. Et habet duas quæstiones. Et primò queritur, an inter errantes circa personam, putantes vnam pro alia erga sumendam in matrimonium, sit coniugium, & contractum de presenti possit dissolui. Et dicendum, quod error potest esse duplex: vno modo circa essentiam personæ: puta quia intendit contrahere cum Berta, & sibi presenta tur alia, puta Martina, quam credit esse Bertam: & talis error impedit matrimonium & dissoluit: nisi postea scita veritate acquiescat. Alio modo potest esse error circa qualitatem personæ: puta quia intendit cum diuite contrahere: & illa est pauperula: cum virgine, & illa est corrupta: cum sana, & ipsa est infirma. Et talis error non tollit coniugium. Secunda quæstio est, de errore seruilis conditionis, an scilicet contrahens liber cum serua, quam credit liberam, teneat matrimonium. Et dicendum quod non: nisi postquam sciuerit, sit contentus: sed si sciuerit

set fuisse seruam ipse existens liber, teneat. Similiter si vterque est seruus, quamuis alter nesciret esse seruum alterum, teneret. Serui enim possunt contrahere adinuicem matrimonium: nec domini eorum possunt dissoluere, etiam si diuersos dominos habeant.

Trigesima causa agit de cognatione spirituali & legali in quantum impedit, & dirimit matrimonium, quæ habet quinque quæstiones. Et primò queritur an tenens ad baptismum filium proprium possit petere vel reddere debitum vxori suæ, ex qua illum filium habuit. Quod ideo queritur, quia ibi contrahitur cognatio spiritualis: non solum in tenente: sed etiam in coniuge eius: quæ cognatio spiritualis impedit & dirimit. Et dicendum quod si hoc fit in necessitate propter periculum scilicet mortis, cum alius non sit, qui hoc possit peragere, non impeditur ab exigendo vel reddendo: similiter si ex inadvertentia: sed etiam si ex malitia hoc faceret; ad dissolendum matrimonium non propterea dissoluitur, nec quo ad vinculum, nec quo ad debitum: sed iniungenda est ei penitentia magna de huiusmodi excessu. Et idem dicendum de sacramento confirmationis, quia ibi contrahitur cognatio spiritualis, sicut in baptismo. Et non solum quo ad tenentem ad baptismum, vel confirmationem: sed etiam quo ad dantem baptismum vel confirmationem contrahitur cognatio spiritualis, non autem quo ad dantem alia sacramenta. Secundo queritur an infantes possint contrahere sponsalia: & dicendum quod non ante septennium ita quod obligent: sed post septennium tenent scilicet de futuro. Contractum autem matrimonium per verba de presenti ante ætatem legitimam: scilicet duodecim annorum in femina, quatuordecim in masculo: habet vim sponsalium de futuro, nisi sit valde propinquum tali ætati: vel malitia suppleat ætatem. Tertio queritur an filij adoptiui vel spirituales possint contrahere cum filiabus naturalibus alicuius eiusdem personæ. Et dicendum quod non, dum durat adoptio, quo ad adoptiuos & quantum ad filios spirituales, ille vel illa, spiritualis filius vel filia scilicet tenentur ad baptismum vel confirmationem ab aliquo non a potest contrahere cum filiis naturalibus, vel filiabus ipsius, qui tenuit, sed fratres vel sorores carnales illius tenent in baptismo, vel confirmatione bene possunt contrahere cum filiis naturalibus tenentis. Quarto queritur, an compatenter possit contrahere cum commatre sua mortuo viro eius. Et dicendum quod non, quia est ibi impedimentum cognationis spiritualis, quod dirimit matrimonium. Et idem etiam dicendum inter tenentem ad baptismum vel confirmationem, & tenentem, quia est ibi paternitas & filiatio spiritualis. Quinto queritur, an teneat matrimo

A.C. 1200.

Trigesima quæstio nis ca pita. Quæntum impedimè tum co gnatio spi ritualis.

Cognatio spiritualis in baptis mo vt cõ trahatur.

F a Concilium tamen Tridentinum sess. 24. cap. 2. de reformatione matrimonij, ad mai. rem matrimonij libertatem statuit, vt ad sum. um duo vnus & vna baptizatum de sacro fonte suscipi. nt, inter quos & baptiz. tum ipsum, & baptizati patrem & mat. em, nec non inter baptizantem & baptizatum. baptizati que patrem & matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur.

nium

A.C. 1200.

Trigesima prima causa summa.

Sextum impedimentum, crimen.

Septimum impedimentum vis.

Sponsalia an frangi possunt.

Causa trigesima secunda.

Licet meretricem in vxore ducere.

In noui decretis ma ad hanc quaestione negatiue respondetur.

Virginistas per absolutam violentiam tolli non potest.

nium clandestinum. Et dicendum est quod sic. A Sed hoc omnino prohibetur, quia in iudicio cum non possit probari, non iudicaretur matrimonium, quod tamen est.

Trigesima prima causa est de impedimento criminis, & habet tres quaestiones. Primò quaeritur an possit ducere in vxorem, quae prius polluta est in adulterio per ipsum. Et dicendum quod sic, nisi machinati essent in mortem viri vel vxoris quibus tunc coniuncti erant, cum effectu scilicet morte secuta, vel nisi dederit fidem adulter promittendo eam ducere in vxorem mortuo viro. Ibi etiam quod secunda matrimoniorum non sunt prohibita, nec in quocumque numero, dummodo fiant mortuo priorum coniuge. Secundo quaeritur, utrum mulier sit inuita tradenda nuptui, & dicendum quod non. Idem de viro, & si violentia absoluta fieret, vel quae caedere posset in constantem virum, non teneret matrimonium. Tertio quaeritur, an sponsalia possint frangi, & dicendum quod non, si sponsus & sponsa consenserunt, aliis sic, vel nisi se inuicem absoluerint, aut casus contingat, quo valeant dissolui, aliàs punire debent frangentem.

Trigesima secunda est de multis materiis circa matrimonium quae habet octo quaestiones. Et primò quaeritur, an liceat ducere meretricem in vxorem. Et dicendum quod sic, si velit caste viuere: aliàs vxorem ductam etiam virginem postea adulterantem, & permanentem in adulterio, debet vir dimittere, scilicet quo ad debitum coniugale, & hoc maxime si sperat per hoc eam corrigendam. Idem de vxore erga virum perseverantem in adulterio. Secundo quaeritur de ea quae ducitur in vxorem causa delectationis, vnde nec procreationis filiorum, sit ne verè vxor: Et dicendum quod sic, dummodo non fiant pacta contra substantialia matrimonij. Ibi de actu coniugali: & de procurantibus abortum. Tertio quaeritur cuius magis sit sequendum arbitrium seu voluntas in nubendo: an liberaui aut originarij patris serui: & dicendum quod magis aut, quam patris. Quarto quaeritur, an viuentem vxorem sterilis liceat viro ex ancilla, vel alia muliere quærare filios & habere, scilicet carnaliter eam cognoscendo. Et dicendum, quod non. Et ibi declaratur quomodo licite aliquibus patribus veteris testamenti licuit habere plures vxores. Et quod simplex fornicatio est prohibita. Quinto quaeritur, an virginitas possit per absolutam violentiam alicui auferri, & dicendum quod non. Tamen violentata talis inter virgines non potest consecrari. Et quod multipliciter violatur castitas etià sine commixtione. Sextò an adulter possit adulteram dimittere, scilicet quo ad torum, seu actum coniugalem, vel quo ad cohabitationem. Et dicendum quod non, quia sunt paris

conditionis in hoc. Septimò, an altero adulterante possit continens alteram ducere. Et dicendum quod non, neque in coniugio, nec cum alia commisserit, sed continere oportet, vel illam sibi reconciliare. Ibi de gradibus seu speciebus luxuria & de grauitate sodomiae. Ibi de incestu. Et quod contrahitur affinitas per fornicarium coitum, qui impedit & dirimit. Octauò quaeritur an liceat adulterium, vel fornicationem, vel aliam malum perpetrare: ut infidelem ad fidem trahat. Et dicendum quod non aliquo modo.

Trigesima tertia causa est de impotentia coeundi, qua habet quinque quaestiones. Prima vtrum propter talem impotentiam, vel ex frigidityte, vel malicio: vel alia indidpotione naturalis, sit separandum matrimonium & diuortium faciendum. Et dicendum, quod postquam fuerit legitime probatum, potest fieri diuortium, & alter non habens impedimentum huiusmodi, potest alteri copulari. Secundo quaeritur si sine iudicio ecclesiae fuerit separatio quoad torum, vel quo ad vinculum si sit impedimentum dirimens: an sit cogendus vir vel mulier ad coniugem secundum recipiendum: & dicendum quod sic: nisi sit notorium factum, vel conuictus in iudicio de causa iusta huiusmodi. Ibi de vxoricidio & pecunia eius. Et quare pro mortali datur poenitentia septennis. Tertia quaestio est de poenitentia, de qua tractabitur post omnes causas, sequentis. Quarta est vtrum possit vel exigi vel reddi debitum coniugale temporibus festis, vel ieiunijs. Et dicendum quod sic: dummodo non in contemptum: abstinere autem in huiusmodi dicto tempore consilium est: in casu, quod vterque consentiant, & non aliter.

Ibi de nuptijs non celebrandis tempore prohibito ab ecclesia. Quinta quaestio est an possit uere alter coniugum sine consensu alterius coniugis. Et dicendum, quod non, quantum ad votum castitatis non, sed quantum ad vota abstinentiae vel peregrinationis non multum longè potest vir vouere sine consensu vxoris: sed vxor non potest sine consensu viri.

Trigesima quarta causa habet duas quaestiones. Prima est an sit rea adulterij, quae uiuente viro alteri nupit. Secunda est, an redeunte viro mulier sit cogenda redire ad primum. Ad vtramque respondetur per vnum capitulum. Et dicendum est quo ad primam, si credebat virum mortuum, ut pote, quia iuerat in exercitum, & fuit sibi dictum ibi eum fuisse occisum, quia & multi occisi sunt: & diu stetit, quod non audiuit contrarium: non reputatur adultera, si alteri nupit, sed nunquam debet alter coniugum alteri copulari, nisi habeat certam notitiam de morte coniugis. Ad secundum diffinitur, quia si innocenter fecit habens iustam causam credendi mortem coniugis, reuertente coniuge cum non esset mortuus, debet redire ad primum & dimittere secundum, aliter extunc iudicatur adultera. Cum autè nesciens coniugem mortuum nubat alteri adulterium est, nec est matrimonium nec tenet: & ibi de incestu per scientiam vel ignorantiam & poena eius.

Trigesima quinta est de consanguinitate & affinitate: in qua est impedimentum etiam dirimens contractum, & consummatum, & habet quaestiones decem. Prima est, an liceat vxorem ducere ex propria

De matrimonio clandestino sic idem Conc. cap. 1. de resor. matrim. definiuit. Qui aliter quam praesente parrocho vel alio sacerdote de ipsius parrochi seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabit: eos sancta synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit, & huiusmodi contractus irritos aut nullos esse decernit, eos praesenti decreto irritos facit & annullat. Quare autem sanctissimum hoc decretum à Trid. Syn. editum sit vide infra cap. 9. §. 1.

A.G. 1200.

Causa trigesima tertia.

Octauum impedimentum si forte corne nequibus.

Trigesima quarta causa.

Trigesima sexta causa.

Mulier ere dens probabiliter virum mortuum & nubens non est adultera.

Mulier quae sic nupit ad virum reuertentem redire debet.

Causa 35. Nonnulli & decimū impedimentum est cognatio & affinitas.

Tractatus de poenitentia summa. §. III. Tractatus de poenitentia ponitur pro tertia quaestione trigesimae tertiae causae, qui tractatus habet 7. dist. In quarum prima quaeritur vtrum peccatum sola contritione delectatur: vel an sit necessaria sacramentalis confessio.

A.C. 1200.

vsque ad quem gradum cognatio metitur.

vsque ad quem gradum cognatio metitur.

Trigesima sexta causa.

Trigesima septima causa.

Raptus quid sit.

Raptus quid sit.

Tractatus de poenitentia summa. §. IIII. Tertia pars principalis agit de sacramenti quibusdā & pertinentibus ad diuinum cultum, intulatur de consecratione, continens quinque distinctiones, quarum prima agit de consecratione altarium & Tertia pars hist. Ant.

A.C. 1200.

vsque ad quem gradum cognatio metitur.

vsque ad quem gradum cognatio metitur.

propria cognatione. Et dicendum est, quod non nec consanguineas, secus fuit in veteri testamento. Secunda est an liceat contrahere cum affinis, id est consanguineis vxoris suae, ea mortua. Et dicendum quod non. Tertia vsque ad quem gradum consanguinitatis vel affinitatis prohibetur eorū matrimonium. Et dicendum secundum quod hic dicitur, vsq; ad sextum gradum inclusiue. Sed hoc est abrogatum per decretalem, extra de consang. & affin. c. si. Et ibi determinatur vsque ad quartum gradum inclusiue, & hoc est tenendum. Quarto quare vsque ad septimum gradum prohibeatur. Et dicendum, quod per respectum ad sex aetates mundi: nunc autem vsq; ad quatuor, per respectum, ad quatuor elementa, ex quibus homo consistit. Et quia de facili possunt huiusmodi gradus in te teneri, plures autē difficilius. Quinto quaeritur, quomodo gradus huiusmodi sunt computandi. Et dicendum, quod aliter secundum leges, quae respiciunt ad successionem, aliter secundum canones, qui respiciunt ad coniunctionem carnalem. Sexta quaeritur, quib. acconstantibus vel testificantibus sunt separanda matrimonia de facto consanguineorum & affiniū: [Propinquos & vicinis.] Et de iuramento exigendo ab eis, & de forma illius iuramenti ibi habetur, scilicet vtrum iuramento vnus standum est. Septima quaestio, an reputetur legitimus filius natus de matrimonio incestuoso. Et dicendum quod non, si hoc impedimentum sciebant, aliàs sic. Octauo quaeritur vsque ad quem gradum, potest fieri dispensatio. Et dicendum, quod in primo non potest in tertio & quarto potest, & solum per Papam, de secundo est magis dubium. Sed videtur, quod possit dispensare ex magna causa. Nono quaeritur, an cum fraude testium vel ignorantia eorum ecclesia decepta, id est iudex aliquos coniuges separauerit, probata consanguinitate eorum vel alio impedimento dirimente, & separati illi contraxerint alia coniugio: postea inuenta fraude, & deceptione sint rein te granda priora coniuga. Et dicendum quod sic, si clare reperitur veritas. Decimò quaeritur, an soboles susceptae ex secundis nuptijs possint consanguineae prioris viri matrimonio copulari. Et vtrum affinitas deleatur mortuo vno coniugum in superstitre. Et dicendum ad vtramque quaestione, quod non.

Trigesima sexta & vltima causa est de raptu, & habet duas quaestiones. Prima est vtrum qui mulierem oppressit carnaliter ignorante patre dicatur raptor. Et dicendum quod sic. Secunda est vtrum rapta raptori possit nubere assentiente patre. Et dicendum quod sic, si ipsa consentiat. Et dicitur raptus, cum femina per vim & contra voluntatem, vel ipsius puellae tantum, vel parentum tantum, vel contra voluntatem vtriusque scilicet suam & parentū educitur de domo, ut in vxore habeatur. Et in prima quaestione ponitur poena raptoris, & species luxuria quinque.

Tractatus de poenitentia summa. §. IIII. Tertia pars principalis agit de sacramenti quibusdā & pertinentibus ad diuinum cultum, intulatur de consecratione, continens quinque distinctiones, quarum prima agit de consecratione altarium & Tertia pars hist. Ant.

Tractatus de poenitentia summa. §. IIII. Tertia pars principalis agit de sacramenti quibusdā & pertinentibus ad diuinum cultum, intulatur de consecratione, continens quinque distinctiones, quarum prima agit de consecratione altarium & Tertia pars hist. Ant.

Tractatus de poenitentia summa. §. IIII. Tertia pars principalis agit de sacramenti quibusdā & pertinentibus ad diuinum cultum, intulatur de consecratione, continens quinque distinctiones, quarum prima agit de consecratione altarium & Tertia pars hist. Ant.

Arguit autem pro & contra valde diffuse prosequens cum multis dictis sanctorum notabilibus, & exemplis scripturae, nec determinat, sed relinquit iudicio lectoris, quid malit tenendum, cum vtraque opinio haberet, tunc peritos viros. Sed dicenda sunt duo. Primum quod contritione sola dimittitur peccatum, quae esse non potest sine vero proposito saltem confessionis sacramentalis. Secundum est, quod confessio vocalis, qui fit sacerdoti, est necessaria ad remissionem peccati, quando potest haberi copia eius: saltem semel in anno, vel cum est in periculo vel si habet communionem accipere secundum Thomam.

In secunda distinctione, quaeritur, vtrum caritas semel habita possit amitti. Arguit prolixè pro & contra per auctoritates & exempla scripturae. Et concludit quod vtrique potest amitti. Caritas, prout est in maioribus, non illa quae est in comprehensioribus. Et quia angeli aliqui ante confirmationem eorum eam amiserunt: & Adam, & Moyse, & Aaron, & Dauid, valde perfecti viri. In tertia distinctione quaeritur, an verè poenitens possit poenitentiam maculare postea peccando. Et an quis possit poenitere verè de peccatis, ut habeat remissionem eorum, vno retento, de quo non poeniter. Arguit diffuse pro & contra, tandem respondet ad primum, quod vera poenitentia non tollit, quin postea possit recidiuare, & quin recidiuans fuerit verè poenitens. Ad secundum dicendum, quod nullo modo potest quis verè poenitere, & habere remissionem alicuius peccati, nisi de omnibus poeniteat, scilicet mortalibus, nam de venialibus secus.

In quarta distinctione quaeritur, an peccata semel dimissa per veram poenitentiam, redeant ad animam per sequentem culpam mortalem. Arguit pro & contra diffuse, & ponit circa hoc duplicem opinionem, aliis hoc asserentibus, aliis negantibus. Sed secundum Thomam & alios non redeunt vtrique, nec quo ad culpam nec quo ad poenam sed dicuntur redire propter affectum cuiusdam aggrauationis, quam habet sequens culpa propter ingratitudinem. Et ibi de libro vitae, quomodo quis inscribitur, & quomodo deleatur dupliciter.

In quinta distinctione declaratur, quomodo quis debeat dolere & confiteri non solum de peccatis, sed etiam de circumstantijs eorum. Et quae dicatur falsa poenitentia. In sexta distinctione ostenditur, cui debeat quis confiteri. Et dicendum, quod non solum bono sacerdoti: sed & peccato, scienti discernere peccata, & diligenter interrogare: non haeretico, sed fidei, & proprio sacerdoti. In septima & vltima quaeritur de poenitentibus in extremis, & dubitatur vtrum sit vera poenitentia. Et quamuis vera & saluans esse possit: multae tamen praesumptiones habentur in contrarium, & praecipue quia non videtur, quod amore, sed timore serui li moueatur, qui non sufficit ad salutem.

Tertiae partis decreti summa.

Tertiae partis decreti summa.

Tertiae partis decreti summa.

Tertia pars principalis agit de sacramenti quibusdā & pertinentibus ad diuinum cultum, intulatur de consecratione, continens quinque distinctiones, quarum prima agit de consecratione altarium & Tertia pars hist. Ant.

A.C. 1200. ecclesiarum, & de earum reconciliacione, de missis, & quibusdam pertinentibus admissam, & autione eius, & de oblationibus ad altare: et orationibus. In secunda distinctione agitur de sacramento eucharistiae, quo ad materiam debitam & quoad formam & quo ad usum & frequentationem, et quo ad veritatem sacramenti. Et de affectu eius, et de conuersione, quae ibi fit panis & vini in corpus et sanguinem Christi, quod probat per multa exempla.

In tertia distinctione agitur de festis celebrandis: & ieiuniis obseruandis, de aqua benedicta et de paschate resurrectionis celebratio die dñico.

In quarta de baptismo, & eius effectu valde diffusè, & de forma eius & de sacramentalibus eius, id est exorcismo & catechismo. Et de tempore dilationis, quo ad conferendum infidelibus adultis, de tenentibus ad baptismum et instructione baptizandorum, de gratia Dei, quid operetur in homine, quae confertur in baptismo, et quomodo Adam erat creatus immortalis.

In quinta et vltima agitur de sacramento confirmationis, quod omnes debent sumere baptizati, et quod solum per episcopos datur, & quomodo. Exinde de quadragesimae ieiunio obseruando, et de discretionem seruanda in ieiuniis et vigiliis et orationibus, et superfluitate aliorum vitanda. Et capitula vltima duo sunt de spiritu sancto, quod procedit a patre et filio.

De Scriptis Magistri Petri Lombardi, ex Vinc. lib. 2.9. ca. 1. vide Tritthemium de eodem. & Sixtum Senensem lib. 3. Biblioth. sanctae.

CAP. VII.

Hic ex Vinc. l. 2.9. cap. 1.

MAGISTER Petrus Lombardus anno domini 1150. vel circa pontificante Alexandro tertio in vrbe, et Frederico primo imperante claruit episcopus Parisiensis existens. Hic maiores glossas psalterij, et epistolarum Pauli similiter, ex multorum dictis collegit et ordinauit. Nam quae esset inter Francie magistros opinatissimus: glossaturam epistolarum, et psalterij ab Anselmo, per glossulas interlineares marginalesque distincta, et postea a Gilberto continuatiue productam, latius et apertius explicuit, multaque de dictis sanctorum addidit. Idem etiam sermones quosdam viles composuit.

Libri Sententiarum laud. s.

Mag. in l. d. r. lib. 6.

In conl. r. c. 2.

Sed quod magnificentius est, ipse librum sententiarum, qui nunc publice legitur in scholis, laboriosum certe opus, ex multorum sanctorum patrum dictis vtiliter compilauit. Quod autem Ioaachim abbas eum reprehendit, de eo quod dixerat in principio sententiarum, libri: pater et filius et spiritus sanctus erat quaedam summa res seu essentia, qua fruendum est, reprobatus est Ioaachim, et sententia Petri confirmata, extra de sum. tri. et si. catho. damnamus. Materia autem quae continetur in lib. sententiarum hic breuiter ponitur.

Summa primi libri sententiarum.

§. I.

LIBER autem sententiarum diuiditur in quatuor libros, et quilibet eorum in distin-

ctiones, et quaelibet distinctio in capita. Et in prima distinctione quae habetur post prologum tractatur de iis, qui conueniunt creatori et creaturis rationalibus. s. de fruendo et vtendo. Et in primo libro per totum agitur de diuinis personis, quibus solis fruendum est ab hominibus et angelis, ipse Deus etiam se fruitur. Et de diuinis agendo, primo ponit de diuinæ essentiae vnitatem quae per rationes naturales probatur. Et de trinitate personarum, quae habentur ex scripturis veteris et noui testamenti et ostenditur etiam per imaginem in homine, et peruestigium in omnibus creatis. Deinde de quibusdam locutionibus obscuris, quae dicuntur de Deo: quomodo sunt sanè intelligendae. De generatione aeterna filij. De processione aeterna spiritus sancti a patre et filio et de missione eius visibili et inuisibili ad nos. Deinde de aeternitate Dei et simplicitate et immutabilitate eius. Postea de nominibus, quae dicuntur de Deo aeternaliter et temporaliter, et per se et per relationem ad aliud. De proprietatibus et notionibus, quibus distinguuntur diuinæ personae pater et filius et spiritus sanctus, vt generare, gigni, spirare, & spirari, & huiusmodi. Quomodo de eo dicatur imago, principium, et sapientia. De attributis diuinis personis, vt potentia, sapientia, bonitas. De scientia Dei, et de prouidentia, de sapientia, et praedestinatione, et praescientia Dei. Et quomodo omnia dicantur esse in Deo et Deus esse in omnibus creaturis. De reprobatione & obduratione hominum. De omnipotentia Dei et voluntate Dei, de voluntate beneplaciti, et de voluntate signi, quae distinguuntur in praeccepta, prohibitiones, et consilia.

A.C. 1200. Dist. 2. & 3.

Dist. 4. & 5. Dist. 6. 7. & 8. Dist. 10. 11. 12. & 16. Dist. 19. & 20. Dist. 21. & 23. Dist. 26. Dist. 34.

Dist. 25. & 36. & 37.

Dist. 41. & 42.

Secundi libri sententiarum summa.

§. II.

IN secundo, tertio & quarto libro agitur de rebus, quibus vtendum est. Et in secundo quidem agitur de creatione mundi, primo in genere, secundum in specie, videlicet de creatione Angelorum omnium, deinde de lapsu aliquorum, postea de confirmatione bonorum, & distinctione eorum per ordines, & de officiis eorum, & de operibus factis in sex primis diebus. De creatione seu formatione primorum parentum, & quales fuerunt in statu innocentiae, & quales fuissent geniti ab eis in tali statu. Postea de lapsu eorum, & per quid, in quid, & quomodo, & punitione eorum. De libertate arbitrij varia in diuersis statibus. De gratia Dei praeueniente & subsequente, & de ea operante & cooperante. Et quid operetur in nobis gratia, & quid liberum arbitrium in bonis simul eam ca, & in malis sine ea. De virtutibus, quomodo se habeant cum gratia, & quid operentur in nobis. De peccato originali, quomodo trahatur a primis parentibus, & ex parentibus proximis in filios. Quomodo etiam deleatur in baptismo, teatu, & quo ad poenam ei debitam, remanet tamen actu, id est ad fomitem seu inclinationem ad peccata. Quod Deus creat animam immaculatam, & creando infundit, et in ipsa infusione in corpus inquinatum, ex sui conceptione anima contrahit maculam originalis. Verum illud

à dist. 1. v. que ad 16.

à dist. 16. v. que ad 21.

à dist. 21. v. que ad 26. Dist. 26.

Dist. 27.

Dist. 31.

illud

illud Adae peccatum fuerit grauissimum omnium peccatorum, & an de eo habuerit remissionem. Postea de peccato actuali, quod perpetratur voluntate hominum propria. De differentia eorum, quia aliqua sunt peccata tantum, aliqua peccata & causa peccati, aliqua peccata & causa peccati & poena peccati. Quod actus mali in quantum actus, sunt à Deo, in quantum mali, sunt à voluntate hominis. De voluntate, & sine seu intentione hominis in actibus suis. De actibus infidelium, & quomodo peccatum dicatur voluntarium. De septem vitiis capitalibus breuissimè. Et quomodo superbia dicatur radix omnium malorum & etiam cupiditas, & de sex speciebus peccati in spiritum sanctum.

Tertij libri sententiarum argumentum.

§. III.

IN tertio libro agitur vsque ad medietatem quasi de incarnatione verbi. Exinde de virtutibus & mandatis Dei. Et primo quidem de ipsa incarnatione quare magis à Filio, quam à Patre vel Spiritu sancto. Et de modo illius vnionis deitatis cum humanitate. Et quia vnio deitatis cum carne fuit mediante anima tunc creata. Et de illa carne, quomodo sine peccato fuit concepta opere Spiritu sancti. Et quare huiusmodi conceptio magis attribuitur Spiritu sancto, quam Patri vel Filio. Quod in illa incarnatione persona non assumpsit personam, nec naturam naturam, nec natura personam, sed persona filij Dei naturam, scilicet humanam assumpsit. De diuersis opinionibus circa hoc, quae reprobantur, cum dicitur, Deus est homo, vel Deus factus est homo, & quid sit tenendum & dicendum. Quomodo Christus dicitur praedestinatus. Quomodo debet adorari, vtrum latrae adoratione, an dulcia. De gemina Christi natiuitate, & quod Christus non potuit peccare in quantum homo. De sapientia & scientia eius & virtutibus. De passione eius, & propensione, timore & tristitia eius. De oratione eius & voluntate eius diuina & humana, rationabili & sensuali. De merito Christi. De causa passionis Christi, & effectu, & vtilitate eius, & traditione eius. An in morte est separata anima à corpore, & certum est quod ita. Et an triduo mortis fuit homo: & dicendum quod non. An Christus habuit fidem, spem, & caritatem.

A.C. 1199. Dist. 3. 4.

Dist. 1. 37.

Dist. 1.

Dist. 2.

Dist. 4.

Dist. 5.

Dist. 6.

Dist. 9.

Dist. 10.

Dist. 23.

Dist. 27.

Dist. 28.

Dist. 33.

Dist. 34.

tes & vtrum in partia, & an in Christo fuerint. Et dicendum, quod sic, sed alio modo, quod nunc in hominibus. De diuersis speciebus timoris. Quomodo dona differant adinuicem. Quomodo omnes virtutes sunt connexae adinuicem. De decem mandatis, quomodo continentur in duobus, scilicet dilectione Dei & proximi. De octo speciebus mendacij. Et satis diffusè de mendacio, iuramento, & periurio. De differentia legis veteris & euangelicae adinuicem.

A.C. 1199. Dist. 37.

Dist. 1. De baptismo.

Dist. 2.

Dist. 5.

De sacramento confirmationis, quod solum ab episcopis dari potest, & quis sit effectus, & quod non debet iterari.

De sacramento eucharistiae, & primo de figura eius in veteri testamento, scilicet manna, & agno paschali, & aliis. De forma conficiendi, de institutione eius, et quare in pane et vino. De diuersis modis sumendi. s. sacramentaliter tantum, spiritualiter tantum et sacramentaliter et spiritualiter simul. Et quod in eo aliquid est sacramentum, id est, species visibiles panis et vini: aliquid res et sacramentum, id est, signum rei sacrae, id est, caro Christi propria & sanguis: aliquid tantum res, scilicet mystica eius caro effectus sacramenti. De locutionibus obscuris circa hoc sacramentum, quomodo sint sanè intelligendae. De modo conuersionis panis & vini in corpus & sanguinem Christi, & quare sub duplici specie datur. De accidentibus ibi remanentibus, quomodo ibi sint. De causa institutionis eius. Et quod non solum mali sacerdotes: sed etiam haeretici hoc conficiunt, si ecclesia seruant formam. Et quid sit haeresis.

De sacramento poenitentiae, unde dicitur, & quid sit, & quod duplex, quia solennis, publica & priuata. De effectu poenitentiae scilicet remissione peccatorum. Quod de vno non potest poenitentiam quis agere sine aliis, scilicet

Quarti lib. sententiarum summa.

§. IIII.

IN quarto libro agitur de sacramentis, & postea de vltima resurrectione, de praemiis beatorum, & poenis malorum. Et primo quid sit sacramentum, & quid signum, postea de differentia sacramentorum veteris & noui testamenti, & praecipue de circuncisione, quod erat praecipuum sacramentum in veteri lege, & de institutione eius, & causa, & effectu, & modo. Deinde de baptismo, & differentia baptismi Ioannis & de baptismo Christi, de materia eius & de forma. s. quibus verbis baptisma datur & de institutione eius & causa, & de triplici genere baptismi. s. fluminis, fluminis, & sanguinis. De diuersis modis accipiendi ipsum, scilicet fictè vel nò fictè. De effectu baptismi. De potestate baptizandi interius, id est, tollendi peccata, vtrum Christus potuerit eam dare hominibus. Et dicitur quod non authoritati: sed bene ministerialiter. Sed nec ipse Christus in quantum homo eam habuit, sed per excellentiam: vt scilicet meritum eius operetur in remissionem peccatorum. Et vt in nomine Iesu daretur, non in nomine alterius datum est. Quod in veteris non debent paruuli baptizari. Et de catechismo & exorcismo.

Deinde de sacramento confirmationis, quod solum ab episcopis dari potest, & quis sit effectus, & quod non debet iterari. De sacramento eucharistiae, & primo de figura eius in veteri testamento, scilicet manna, & agno paschali, & aliis. De forma conficiendi, de institutione eius, et quare in pane et vino. De diuersis modis sumendi. s. sacramentaliter tantum, spiritualiter tantum et sacramentaliter et spiritualiter simul. Et quod in eo aliquid est sacramentum, id est, species visibiles panis et vini: aliquid res et sacramentum, id est, signum rei sacrae, id est, caro Christi propria & sanguis: aliquid tantum res, scilicet mystica eius caro effectus sacramenti. De locutionibus obscuris circa hoc sacramentum, quomodo sint sanè intelligendae. De modo conuersionis panis & vini in corpus & sanguinem Christi, & quare sub duplici specie datur. De accidentibus ibi remanentibus, quomodo ibi sint. De causa institutionis eius. Et quod non solum mali sacerdotes: sed etiam haeretici hoc conficiunt, si ecclesia seruant formam. Et quid sit haeresis.

Deinde de sacramento poenitentiae, unde dicitur, & quid sit, & quod duplex, quia solennis, publica & priuata. De effectu poenitentiae scilicet remissione peccatorum. Quod de vno non potest poenitentiam quis agere sine aliis, scilicet

A.C. 1100.

Tres peccatorum partes dist.

De purgatorio. dist. 21.

De sacramento extremæ vñctionis. dist. 23.

De sacramento ordinis. dist. 24.

De sacramento matrimonij. dist. 20.

Impedimenta matrimonij. dist. 30.

quo ad mortalia secus de venialibus. De duplici causa flagellorum Dei in vita ista. De generibus variis eleemosynarum, scilicet septem operibus misericordie spiritualibus, & septem corporalibus. Et ibi diffusè de eleemosyna quomodo fieri debeat, & utilitate eius. De tribus partibus penitentiae, scilicet contritione, confessione & satisfactione. Et ibi quæ sit vera satisfactio, & quæ falsa. Et de partibus eius, scilicet oratione, ieiunio & eleemosyna notant ibi doctores. Et quod restitutio alienorum est præambulū ad ipsam satisfactio-nem. Et de venialibus peccatis, quæ non sunt con-temnenda. Vtrum sine confessione per solam con-tritionē deleantur peccata mortalia. Arguit pro & cōtra, & dimittit questionem insolutam. Sed dicendum, quod dimittuntur per contritionem sol-am, quæ non est vera sine proposito confitēdi. Sed tamen postea tenetur confiteri tēpore con-gruo, aliās tunc peccaret mortaliter. De clauibus ecclesiæ & vsu clauium, & quomodo dican-tur sacerdotes peccata soluere & ligare. De maculis animæ per peccata, quid sint. Et quod mali sa-cerdotes possunt soluere & ligare sicut boni. De penitentibus in extremis, quid sit agendū cum eis. De purgatorio, & iis, quæ ibi per pœnas pur-gantur. De pena sacerdotis reuelantis confes-sionē. Et de confessione generali quid operetur. Vtrum peccata dimissa redeant per sequentem culpam, & dicendum quod non.

De sacramento extremæ vñctionis, quomodo fuit institutum, & quis effectus eius, & quod potest iterari.

De sacramento ordinis. Quod ordines sunt septem, & quare septem. & qui sunt, videlicet ostiarius, lector, exorcista, acolytus, subdiaconus, diaconus & presbyter. Corona seu prima tonsu-ra est præambulum ad ordines. Quæ sint officia singulorum ordinum. Et quod Christus exer-cuit figuram actus omnium ordinū aliquo modo. Quid sit ordo. Et qui dicuntur sacri. Et quid significet rasura & tonsura. De episcopis & offi-cijs eorum. De quadruplici genere eorum, super quos est Papa. De ordinatis ab hæreticis vel simoniacis. Et de vitio simoniz quot modis com-mittatur, & de pœna eius.

De sacramento coniugij. De institutione & causa eius, quando contractum est secundū præceptum, & quando secundū indulgentiam. Curius rei sit sacrum signum coniugium. Quæ sint consideranda in coniugio. De coniugio quid ef-ficiat illud, quia consensus animorum expressus per verba vel alia sufficientia signa. Quod spōsa potest & sponsus ante copulā sine alterius con-iugis consensu intrare monasterium. Quod post copulam non possunt intrare monasterium sine consensu alterius & certis limitationibus. Quod consensus de futuro etiam iuramento fir-matus non efficit matrimonium. Quæ sint de substantia coniugij, & quæ ad decorem, & in quid intelligatur ille consensus coniugum inui-cem, an de cohabitatione, an in carnalem copu-lam, vel quid. Et quare mulier formata est de co-fra viri. Quod non est consensus legitimus vbi coactio, & ibi de vario modo coactionis.

De impedimento erroris, qui tamen est mul-tiplex, nec omnis error impedit. De tribus bonis coniugij. De coniugio Mariæ & Ioseph. De causa finali coniugij. De diuortio coniugij. De

procurantibus abortum. De iis quæ excusant actum coniugalem à peccato, scilicet fides, pro-les & sacramentum. De redditione debiti con-iugalis, & continentia communi consensu ser-uanda. Quibus temporibus non sunt nuptiæ ce-lebranda. De diuersis legibus coniugij, & de comparatione coniugij Abrahæ virginitati Ioan-nis. Vtrum licuerit habere plures vxores alicui eodem tempore. Et responderetur quod iis, cum quibus fuit à spiritu sancto dispensatum, & non aliter. De personis legitimis ad coniugium. Et de frigidis & maleficiatis quomodo & quando sunt separandi. De furiosis contrahentibus. De iis qui cognouerunt consanguineam vxoris. Quod vxor non potest dimitti propter infirmitatē. De dimissioe mariti vel vxoris ppter forni-cationē, & de reconciliatione eorū. De coniugio ser-uorū quomodo teneat & quādō. De ætate cōtra-hentiū. Quod in sacris ordinibus constituti non possunt contrahere. De interfectio-ribus vxorum suarum. De votis & votorum differentia. De coniugatis aliis, viucentibus vitis, credenti-bus eos mortuos. De dispari cultu, scilicet fide-
lis cum infideli. Quibus peccatis possit vxor dimitti, & quibus non. Vtrum coniugium sit inter infideles, & vti que, sed non ratum: quin in aliquo casu possit dissolui: vt cum vnus eor-um conuertitur, & alter infidelis permanens non vult cohabitare cum eo, vel nisi cum con-tumelia creatoris. De cognatione carnali, seu consanguinitate, quæ impediēbat vsque ad sex-tum gradum, nunc autem vsque ad quartum. De gradibus affinitatis, & quomodo prohibean-tur ab iis. Quibus testibus dirimuntur matri-monia in iudicio. De multiplici specie luxu-riæ, scilicet fornicatione, adulterio, incestu, rap-tu, & huiusmodi. De cognatione spirituali, quæ impedit & dirimit matrimonium in tribus gradibus. De copula spiritualium filiorum, vel adoptiuorum vel naturaliu, quomodo vel quan-do impediatur matrimonium. De secundis nu-ptiis, vtrum possunt, scilicet iterari. Et dicitur quod si mortuo primo coniuge.

De resurrectione mortuorū & iudicij condi-tione. De libris tunc aperiendis conscientiarum. De hora aduentus. De iis, qui tunc viuui reperientur. De ætate & sta-tura resurgentium & qualitate eorum. Quo-modo malorum anima & demones crucientur in igne inferni sine cōsumptione eorū. De diuer-sis receptaculis mortuorū post mortē. Ibi de pur-gatione mortuorū & pœnis & suffragiis eorum.

Quod sancti & angeli audiunt & cogno-scunt orationes inuocantium eos. Quod sus-fragia non iuuant eos, qui sunt in inferno. De occulto iudicio Dei. De iustitia & misericor-dia, quomodo reperiuntur in omni iudicio Dei. De sententia iudicij. Et de quatuor or-dinibus iudicandorum. De ordine iudicij, & ministerio ibi Angelorum. De forma iudicis. De differentia prætorum post iudicium & an mali in inferno peccabunt, an animæ damna-torum notitiam habent de iis, quæ hic sunt. De Lazaro & diuite epulone. Et quomodo vid-ent boni damnatos & e contrario, quamuis damnatorum pœna non augeatur, nec minuatur gloria bonorum.

A.C. 1100.

Matrimo-nium inter infideles dist. solui potest.

De resurre-ctione. dist. 43.

Sancti au-dient præces inuocantium. dist. 44.

De

De Petro Comestore historiae scholasticæ auctore. Vinc. li. 29. cap. 1.

CAP. VIII.

IRCA idem tempus (inquit Vincen. specu. histo. lib. xxx. existimo floruisse magistrum Petrum qui dicitur Comestor. anno Domini. M. cl. vel circa. Hic historiam scholasticam composuit: par-tem videlicet historiam veteris & noui testa-menti breuiter & vtiliter prosequens: videlicet libros legales seu Moyfi quinque, libros Iosue & Iudicum, iiii. libros Regum, cum Paralipome non, & Machabæorum libros. Historias Ruth, Tobie, Iudith, Esdra, & Neemia: & visiones Da-nielis. Et in nouo testamento historias euange-liorum & actuum apostolorum & aliqua obscu-rè dicta exponit in dictis libris, & superficiales dissonantias ad concordiam reducit. Insuper & quædam incidentia de gestis gentilium ex libris Iosephi Iudei & quorundam gentilium historias scribenti locis cōgruis inseruit. De libris sapiē-tialib. & pphetis, seu pphetis, aut de epistolis apostolorum vel apocalypsis ne se intromittit. Et incipit liber ille: Imperatoriæ maiestatis. Nonul-la opuscula alia etiā edidit. Et hos sequentes ver-sus in laudem virginis eleganter composuit.

Petri Comestoris de B virgine carmē.

Duodeci-mo seculo vñ fuerit doctrina celebrerunt.

Scholasti-ca theolog-ia com-mendatur.

si fieri possit quot a. ena pulvis & vnda, Vndarum gutta, rosa gemma, lilia, flamma, Aethera calicula, nix, grando, sexus vterque, Ventorum, penna volucrum, pecudum genus omne, Sylvarum rami, frontes, anium quoque penna, Gramen ros, illa, piscis, angues, & arista, Et lapides mares, onulle, terra, dracones, Lingua cunctiflora, minime depromere possent Quæ vel quanta virgo regina maria. Quæ tualip e as, nec litera, nec dabit aras. Si quis bene aduertat in isto centenariō an-

a Duodecimo seculo Theologia scholastica per Petrum Lombardum & Ba-duum & alios fundatur, propter subiles Græcorum contra Latinis disputationes de Trinitate, de processione Spiritus sancti, Be-nedictianis & Petrobasianis de sacramentis Porre-tanum & Abailardum, Theologia miseres Philo-sophiam, vt subtiliter quaestiones ille decem: vt & a. vñ: a. vñ: Geneb. in Chron. vide etiā Six. Se lib. 3. Biblioc. metho. 23. Por: d hanc scholasticam theologiam hæc eici sumope: e derestantur & dñant: ob id scilicet maxime, quia ex hac vna ad dubi: fidei nostrō seculo in me. ipsi: controuersa clarè & euidenter discutienda, cōtriora & copiosiora nobis sup: editantur argumenta, quæ ex auctoribus antiquioribus. Huius porro Theologia Scholastica contra hæreticos defectionem multi Catholicis sus: eperit, & præsertim Staple. in Apologia recentioris Ecclesiæ, qui sic concludit: Nemini obscurū iam esse arbitror, Ecclesiā Christi adeo simile sibi esse, adeo vna ac eam: e. quantū ad veritatis ipsius vñ, ac fidei sincer. m doctrinam spectat, vt nula eius atas, nulla face ssi: altera partu: haberi debeat. Non enim ad certa tempora sed ad perpetuum quoddam tēpus. sine aliquo in trullo diuina, qua audiuimus verba se porri: unt. Quod quæ de Eccl. sia firmi: te fide ac robore in scripturis p: dicitur, non minus ad posteriores Eccl. e annos, ac ætates, quā ad priores perinet. An riquita i quidem certe multum defertur, si d Ecclesiæ cōsensus a quocunque ille tempore peiatur eandem vim habet hac ille.

norum post mille & centum annos dominicæ incarnationis ecclesia multū illuminata est in doctrinis. Nam in doctrina suavi spiritus copio-se & deuotè locuti sunt & libros ediderunt sanctus Bernardus, Hugo de sancto Victore, & Richardus de sancto Victore, & Hugo de Folietto & post eos Helinadus, omnes hi religiosi & famosi in sanctitate. In doctrina verò morali & theologica floruerunt hi tres, Gratianus monachus, qui compilauit decretum, fundamentum iuris canonici, Petrus Lombardus episcopus Parisiensis, qui composuit librum sententiarum, summam theologiæ, & Petrus Comestor, qui edidit historiam scholasticam. Et in sequenti cen-tenario, id est post mille ducentos annos à Christo floruerunt, qui dederunt perfectionem do-ctrinæ ecclesiasticæ theologiæ & iuris canonici, scilicet Innocentius 3. & Greg. 9. qui compila-uit decretales. Et Innocentius quartus, qui dilu-cidauit per scriptum: & Hostiensis Raymundus, per summas suas, & Albertus magnus & beatus Thomas, & Alexander de Ales & Bonauen-tura, qui subtiliter speculantes fecerunt scripta super librum sententiarum: nil dimittentes in-tactum addentes summas suas. Sed dolendum est nimis, quia cum tantum laborauerint in e-nucleando scripturas & elucidando antiquo-rum doctrinam, vix reperitur, qui velit in labo-res eorum introire, & libros eorum aperire. Et propterea ductus est populus meus captiuus, quia non habuit scientiam: sed nec conscientiam, quæ sine scientia bona esse non potest.

De libris decretalium & distinctio-ne earum.

CAP. IX.

IBER decretalium diuisus in quin-que libros, & per titulos quilibet li-ber distinctus: compilatus est per Ray-mundum ordinis Prædicatorum, ma-gistrum in iure peritissimum ex iussione Grego-rij noni: & ab eo approbatus. Et continet in se decretales epistolas destinatas ad diuersas perso-nas sciscitantes Romanos pontifices ad declara-tionem quædam super diuersis materiis. Ac etiam quædam statuta in conciliis generalibus sub Alexandro 3. & sub Innocentio 3. Aliquan-do etiam in principio titulorum ponuntur dicta alicuius doctoris, vt Augustini & Hieronymi, vel alicuius concilij aut pontificis: sed hoc rarè.

Omnes igitur decretales, quæ ibi cōtinentur, communiter sunt istorum octo pontificum sci-licet Alexandri 3. Clementis 3. Lucij 3. Urbani 3. Cælestini 3. Innocentij 3. Honorij 3. & Gregorij 9. qui fuerunt ab anno domini. M. c. vsque ad annum domini. M. cxxx. secundum dictum ordinem positum succedentes sibi inuicem. Et pro maiori parte sunt Innocentij 3. multæ quo-que Alexandri 3. & Gregorij 9.

Et in primo libro tractatur de iure canonico & de electione, & de ordinibus sacris, & qualitate ordinandorum, & de officiis ecclesiæ & iudicium varietate.

In secundo libro de iudiciis & iuramentis pertinentibus ad forum contentiosum.

In tertio libro de honestate & conuersatione Tertius pars hist. Ant.

A.C. 1100.

Sæculo de-cimo ter-tio doctri-na ecclesi-astica tam theologi-que quam iu-ri canonici suā per-fectio-nem eit asse-cu-ta.

Isa. 5.

Libri de-cretalium auctor & summa.

Pontifices ex quorū scri-itis de-cretales con scri-ptæ sunt.

Summa decretalium lib. 1.

Item 1.

Item 3.

confessio & exhiberi eis consilium. Nota quod non dicit quod debeant absolui.

A.C. 1100.

Lucij tertij decreta.

§. II.

Clericus de omni crimine... Clericus tertius extra de iudiciis. cap. I. Clerici. Clerici. & infra. Cum imperator dicit quod leges non dedignantur sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt de omni crimine clericus debeat coram ecclesiastico iudice conueniri: non debet in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine prauidium generari.

Pena eorum qui filios oppreserunt. lib. 5. tit. 10. cap. 3.

Malefactorum in foro conueniri possunt. lib. 2. tit. 2. cap. 8.

Concordia duorum decretorum.

Lucius tertius de his qui occiderunt filios. ait cap. ultimo. De infantibus, qui reperiuntur mortui cum patre & matre: & non apparet vtrum a matre vel a patre oppressus sit ipse, vel suffocatus, vel propria morte defunctus, non debent inde secuti esse parentes, nec etiam sine pena. Sed tamen consideratio debet esse pietatis, vbi non voluntas, sed euentus mortis causa fuerit. Si autem eos non later ipsos fuisse interfectores, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem poenitentiam trium annorum iudicant esse debere: quorum vnum peragant in pane & aqua.

Idem de foro competenti. cap. cum sit generale. Cum sit generale, vt actor forum rei sequatur, & infra. Verum quoniam iudices saeculares in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis saepe in iudicio sunt remissi, in fauorem ecclesiae pe in introductum malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores possint sub quo maluerit iudice conueniri. Idem extra de sponsalibus. cap. requisit. Requiritur a nobis tua fraternitas, qua celsura compelli debeat, qua iuramentum religionem negligenter, potius nubi firmavit. Ad quod respondendum, quod cum libera debeant esse matrimonia, moti nenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

Sed quia eodem titulo. Alexander supra cap. ex literis. dicere videtur contrarium dicit, quod talis prius debet admoneri. Et si non acquiescat, tunc cogi per censuram ecclesiasticam, idem glofa ibidem concordat vtrumque. Dicit enim quod istud Alexandri, est de rigore iuris, illud Lucij ex misericordia, ne inde deterius contingat, si omnino cogere, vel intelligitur, quod debet cogi per censuram, vt de nolente fiat volens, & sic conditionaliter est cogendus, sed non finaliter, si perdurat in renitendo, [vel potest dici quod ille qui iurauit compelli potest, vt iuramentum seruet, licet nondum sit transgressus, quia post transgressionem contrahendo cum alia per verba de presenti non possit vltius compelli, cum iam fortius vinculum superuenierit.] Non solum enim ecclesia potest punire peccata commissa: sed etiam impedire ne fiant, & prohibere, vt 33. quaest. 4. ipsa pietas. Excommunicatio enim medicina est animae in se. 24. quaest. 3. corripantur [& hoc quidem ius commune est, casus tamen esse potest, vbi] ex causa non compellitur finaliter, vt dicit can. requisit. cum maius malum sequeretur. Vel monen-

da magis quam cogenda, id est prius monenda, postea non acquiescens cogenda.

Idem Lucius tertius de haereticis. ca. ad abolendam. Ad abolendam, & infra: Vniuersos, qui sacramento corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, vel de baptismo, seu peccatorum confessione, aut matrimonio, vel aliis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire aut docere non metuant, quam sacrosancta Romana Ecclesia praedicat & obseruat, & generaliter quoscunque eadem Romana ecclesia, vel singuli episcopi per dioeceses suas cum consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante cum consilio (si oportuerit) vicinorum episcoporum, haereticos iudicauerint, vinculo perpetui anathematis innodamus. Et infra. Praesenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicumque fuerit manifeste in haeresi deprehensus, si clericus est, vel cuiuscunque religionis obrumbratione fucatus totius ecclesiastici ordinis prerogatiua nudetur. Et sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico, saecularis relinquatur arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicam vnitatem, sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium episcopi regionis publicè consenserit abiurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem nisi (prout dictum est) abiurata haeresi & satisfactione exhibita, confestim ad fidem confugerit orthodoxam, saecularis iudicis relinquatur arbitrio debitam recepturus pro qualitate facinoris vltionem. Et infra. Illos quoque, qui post abiurationem erroris, vel postquam se (vt diximus) propriis antistitis examinationem purgauerint, deprehensi fuerint in abiurata haeresi recidisse, saeculari iudicio sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. Et infra. Statuimus in super, vt commites, barones, rectores, & consules ciuitatum & aliorum locorum, iuxta comonitionem episcoporum praestito corporaliter iuramento promittant, quod fideliter & efficaciter, cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra haereticos & eorum complicates adiuuabunt bona fide iuxta officium & posse suum. Si vero id obseruare noluerint honore quem obtinent spolientur: & ad alios nullatenus assumantur, eis nihilominus excommunicationis vinculo ligandis, & terris ipsorum interdicto ecclesiae supponendis. Ciuitas autem, quae his statutis duxerit resistendum vel contra comonitionem episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio ciuitatum, & episcopali se nouerit dignitate priuandum. Si qui vero fuerint qui a lege dioecesanæ iurisdictionis exempti soli subiaceant sedis apostolicæ potestati: nihilominus in iis quae sunt contra haereticos instituta, episcoporum subeant iudicium: & eis in hac parte tanquam à sede apostolica delegatis (non obstantibus libertatis suae priuilegijs) obsequantur.

Idem de purgato. cano. in can. constitutus ait. Sanè in purgationibus faciendis cum satis sit illis, qui pro purgando exhibent iuramentum, secundum propriam conscientiam & opinionem iurare, quod purgandus a crimine sit immunis (id est, quod non commisit illud) vel quod bonum exhibuit iuramentum, si purgatores ab Ecclesia tollerentur & sint bonae famae in suis ordinibus. cap. 9.

A.C. 1100.

Haereticus de sacra. mentis ecclesiae malefentis excommunicationatur. l. i. tit. 7. c. 9.

Clerici haereticus de. positio bra. chio sa. clari sunt tradenda.

Laici i.

Et r. a. si iudiciali.

Principes sae. vltates de. bent se ec. clia. con. tra haereticos adiuu. tos.

Sufficit illis qui pro aliquo purgando exhibent iuramentum esse bonae formae. lib. 5. tit. 34. cap. 9.

ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine condemnari proculdubio sunt absque vilius indagine admittendi. Et in ca. praecedenti dicit quod debent esse quinque vel septem compurgatores sui ordinis.

Decreta Clementis 3.

§. III.

CLEMENS tertius de sponsalia. ca. in praesentia. In praesentia ait, nostra quaesisti, quid agendum sit de mulieribus, qui viros suos ultra septennium praetolata fuerint: nec certificari possunt de vita, vel de morte eorum, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligenter, & pro fragilitate carnis seu iuuenili aetate nequeunt continere, petentes alius matrimonio copulari. Respondemus quod quancunque annorum numero ita remaneant, viuientibus viris suis non possunt ad aliorum consortium canonicè conuolare, nec auctoritate ecclesiae permittant contrahere donec certum nuncium recipiant de morte virorum. Et vt dicit glo. per istud ca. annullatur lex illa. ff. de diuor. l. vxores, quae dicit expectandum per quinquennium.

Idem eo. tit. ca. sequenti. Inter opera caritatis non minimum est errantē ab erroris sui semita reuocare. Et infra. Statuimus vt omnis, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores: quod agunt in remissionem peccatorum, proficiat, quod secundum glo. intelligitur si meretriciarum desistant.

Idem de despon. impu. duo pueri. post casus positos sic respondet. Impediente puerili aetate inter Gulielmū & Gulielmā matrimonium non fuit. Et licet idem postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem, tamen quia dictus Gulielmus duxit vxorem S. consobrinam mulieris eiusdem, siue ea cognouerit siue non: non debet tamen Gulielmus cum eadem S. propter publicæ honestatis iustitiam, remanere, nec ad primam habere regressum: quia alteri fuit legitime copulata. Et infra, cum verò vir sit caput mulieris, & ipse Gulielmus dicat se non cognouisse prius S. supradictam: aliam si voluerit poterit ducere in vxorem, & S. viro legitime copulari. Post separationem verò matrimonij pro vitando populi scandalo, vtrique ad tempus est poenitentia iniungenda. Si verò legitime constaret ipsam S. ab eo siue post siue ante cognitam exiitisse: neutri viuente altero dabitur licentia contrahendi. Remanebit ergo Gulielma cum marito, imposita poenitentia ipsi marito ad tempus: qui pro sola opinione sua Gulielmam iudicio ecclesiae non requisito reliquit.

Et dicit, ibi glof. super verbo, Neutri dabitur: quod hæc poena imponitur, vel propter scandalum secutum, vel potius propter delictum vtriusque propter sponsalia, quae praecesserant inter eos. Et sic orta erat publicæ honestatis iustitia vnde non poterant Gulielmus & Stephana vltierius carnaliter coniungi: tamen si contraherent tales quibus hic prohibetur contrahere propter excessum commissum, nihilominus teneret matrimonium. Dicit etiam glof. quod si

ne iudicio ecclesiae nullus debet dimittere vxorem suam: cum hæc sit poena, quæ nulli est inferenda nisi per iudicem, scilicet quo ad vinculum.

A.C. 1100.

Idem de Iuda. & Sara. ca. quod olim. Nos omnes illos excommunicationi supponimus, qui iam amplius cum Saracenis mercimonia habuerint, per se vel per alios nauibus seu quocunque alio ingenio eis aliqua rerum subidia seu consilia, quamdiu inter nos & illos guerra durauerit, duxerunt impendenda.

Inno. eod. tit. in ca. ad liberandum. idem statuit, sed solum deportantibus illuc ferrum vel ligamina: vel qui galeas vendunt, & tali excommunicatione nõ debent absolui, nisi quod inde lucrati sunt, & tantumdem de suo dederint in subsidium terrae sanctae. Et efficiuntur serui capientium eos: & bona eorum debent confiscari. Sed per extrauangantes Nicolai & Clementis idem statutum est contra portantes etiã quaecunque mercimonia & victualia ad eos, & qui mittunt & qui permittunt extrahi de portibus suis, & qui exercent aliquod officium in talibus nauibus vel galeis, & absolutio horum Papa referuatur.

Idem de maledicis ait in c. innotuit. Quia nobis per literas retulisti quod N. clericus multis coram adstantibus, verba quaedam in depresso nem officij & beneficij nostri protulit, ipsum temeritate sua compescas, vt poena illius alijs terror em cutiat: ne de cetero contra Romanam Ecclesiam in talia verba prorumpat.

Idem de sententia excommunicationis. cum non ab homine. ait: Qui in excommunicationis edictum incidit, licet denunciatus non sit, debet ab eo abstinere: nisi forte id tibi soli pareat. In quo casu ipsum tantummodo priuatum cuitabis, quamdiu ab ecclesia toleratur.

Vrbani 3. decreta.

§. IIII.

VRBANVS tertius extra de conditionibus appositis etc. ca. super eo. Super eo quod postulasti: vtrum ille, qui in quandam mulierem consensit: si pater eius suum praestaret assensum, sit ad consummandum matrimonium compellendus. Respondemus, quod cum consensus liber dici non possit: qui in alieno arbitrio referatur: ac conditione ipsam canonica non improbant instituta: nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander Papa responderit (scilicet eo. tit. c. de illis) quod sponsalia interposita conditione contracta ipsa non impleta si consensus de praesenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur dissolui non debent: sed firmiter obseruari: nequaquam est nostrae definitioni aduersum: cum huiusmodi consensus non sit de praesenti habendus, licet per verba de praesenti euidentius exprimitur: qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit.

De vsuris ait ca. consuluit. Consuluit nos de uotio tua, an in iudicio animarū quasi vsurarius debeat iudicari, qui non alijs mutuo traditurus eo proposito pecuniam mutuo credit vt licet omni conuentione cessante: plus tamen forte recipiat

Nulli licet dimittere vxorem suam sine iudicio Ecclesiae. Excommunicationatur. qui cum Saracenis bello tempore aliquid com in raum habent. l. i. tit. 6. c. 12. Excitantur qui ad eos referunt & alia defecunt. ibid. c. 17.

Maledicis Papa puniendus est. l. 5. tit. 26. ca. 14.

Vitandus est excommunicatus pro violenta manu in ecclesione etiam non denunciatus. l. 5. tit. 26. c. 14.

Contraheus matrimonij cum conditione, ante ipsius euentum illud conuallare non compellitur. l. i. tit. 5. c. 5.

Mutuans vt vltra totam aut quid recipiat, in fo. animæ tenetur ad restituendum, si est aliquid eo secutus. l. 5. tit. 19. c. 10.

recipiat. Et vtrum eodem reat criminis inuoluntur: qui (vt vulgo dicitur) non aliter parabolam iuramenti concedit: donec (quamuis sine exactione emolumentum aliquod inde percipiat. Et an negotiator pena consimili debeat condemnari, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixi temporis dilatio prorogetur, quam si incontinenti pretium persoluat. Verum quia quid in his casibus tenendum sit ex euangelio Lucae manifeste colligitur in quo dicitur: Mutuum date, nihil inde sperantes, & huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent: cum omnis vltia & superabundantia prohibetur in lege iudicandi sunt male agere: & ad ea que taliter fuerunt adepti, restituenda in animarum iudicio sunt efficaciter inducendi.

Decreta Celestini 3.

§. V.

Celestinus tertius, de eo qui cogno. confan. vxo. ait. cap. transmissa. Tranlmul. se nobis tuae literae demonstrarunt, quod vxore sua defuncta, filia eius, priuigna videlicet propriam, carnali copula cognouit: postmodum aliam accipiens in vxorem, cum priuigna publicè tanquam carnis ad vomitum rediens illicitam rem committere non expauit. Quia verò super his conuictum requirit, presentia pagina respondemus, quòd legitime vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam, quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus, & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat, qui etiam pro incestu & adulterio, donec eam ea permanserit: iuxta moderamentum arbitrij penitentiam agens postmodum si superuenit perpetuo sine spe coniugi permanebit. Incestus non contrahere cum aliis non debent in penam, nisi ex dispensatione, quod fit cum timetur de incontinentia. co. tit. c. vj.

Idem de exco. p. ca. ait, sicut vnite. Sicut vnite episcopus, ac subiacere potestati alienae, ad summam pontificem, pertinere dignoscitur, ita episcopi est ecclesiarum suae diocesis vnio & subiectio earumdem. Idem de purga. vul. c. 1. Vtrum super ecclesiarum possessionibus duella debeant sustineri. Respondendum duximus, quod in eo casu vel in aliis eadem hoc non debes aliquatenus tolerare. Idem de verb. signi. c. in iis. in iis qua ambiguitatem continent. Et infra: Cum quidam archiepiscopus in causa quadam, qua agitabatur coram eo, post cognitionem cause in prolatione sententiae non fuit vsus verbis confectis, videlicet talem partem condemnio vel talem abtolutio: sed pronunciauit ita statuo & praecipio: interrogatus est Papa vtrum sententia teneat. Respondit: Attendentes, quod hoc verbum statuo non perfectam significat, & cum effectu non verbotenus accipitur. Item secundum Gregorium quod praecipitur, imperatur: & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat penam habet. Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba: sed voluntatem: cum non intentio verbis: sed verba intentionem debeant deseruire, interpreta-

mur procuratoribus vtriusque partis presentibus, & definitimus, quod praefati archiepiscopi verba tali forma prolata perpetuò valitura sententiae obtineant firmitatem.

Decreta Honorij tertij.

§. VI.

Honorius tertius extra de transa. c. ca. ex parte. Ex parte tua. & infra. Poteris ad componendum interponere partes tuas: & interdum seueritati aliquid detrahere: prout statutu imperij, & excedentium multitudine prouida de liberatione pensatis, videris expedire: exceptis nimirum casibus, qui compositionis seu dispensationis remedium non admittunt: vt propter coniugij sacramentum: quod cum non solum apud Latinos & Graecos, sed etiam apud fideles & infideles existat: a seueritate canonica contra illud recedere non licebit. In iis verò, super quibus ius non inuenitur expressum, procedas aequitate seruata, semper in humaniorem partem declinando: secundum quod personas & causas loca & tempora videris postulare.

Idem Honorius tertius de obseruat. ic. v. c. ex plicari. Qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt adstricti in sexta feria, si festum natiuitatis dominicae die ipso venire contigerit, propter festi excellentiam carnis vti possunt secundum consuetudinem ecclesiae generalis. Nec tamen ij reprehendendi sunt qui ob deuotionem voluerint abstinere.

Idem de Iudaeis & Saracenis. ca. & si Indeos. ait. Inhibemus districtè, ne Iudaei habeant nutrices vel seruitus Christianos, ne filij liberae filii famulentur ancilla: sed tanquam serui a domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniarant, se saltem per effectum operis recognoscant seruos illorum, quos Christi mors liberos & illos seruos effecit.

Idem de apostatis. ca. a nobis. A nobis expecti tua fraternitas edoceri, quid de apostatis sit agendum, cum in custodia detinentur, qui minus vel blanditijs nullatenus possunt induci, vt abiectum habitum reassumant. Ad quod tibi breuiter respondemus: quòd tales (si volueris) poteris sub graui custodia carcerare, ita quòd solummodo vita misera sibi seruetur, donec a sua praesumptionis nequitia resipiscant.

Idem de homicidio. ait. ca. Ioannes. Ioannes sacerdos humili nobis insinuatione monstrauit quòd cum pulsaret campanas, vt signo dato populus conueniret ad diuinam: cadens tintinnabulum percussit puerum cora eo qui cum vulnus esset letale decessit. Nos igitur attendentes quòd dicto sacerdoti qui dabat operam rei licite, nihil potuit imputari si casus omnes fortuitos non prauidit: discretionem vestra mandamus, si constituerit ita esse dictum sacerdotem sacerdotale officium exequi permittatis.

Idem de sortile. ca. fina. Sortium vsu in electionibus perpetua damnamus prohibitione, quod intelligitur de electionibus ecclesiasticis, nam in secularibus dignitatibus & officiis sit contrarium communiter.

Idem de inir. & dam. ca. olim. ait: Olim scribentibus nobis episcopo Mutinensi, vt potestatem

A.C. 1300.

Si festum natiuitatis sexta fe. ca. occur. licet carnes comedere. lib. 3. tit. 46. c. 3.

si festum natiuitatis sexta fe. ca. occur. licet carnes comedere. lib. 3. tit. 46. c. 3.

Homocidium ca. lude ei qui dedit operam rei licite non attribuitur. ibi. tit. 12. c. 23. Sors est iactationi. p. h. b. tit. 1. c. 3.

tem consiliarios, & populum ciuitatis Florentinae ad satisfaciendum de damnis & iniurijs irrogatis episcopo & ecclesijs suis Fasulanis censura ecclesiastica coartaret, idem testes lite non contestata recipit: quare nos eius processu penitus reuocato, commune florentinum, quia hanniuerat episcopum Fasulanum contra Deum & ecclesiasticam libertatem, propter iniuriam hanni, expensas, & damna tali occasione secuta taxatione iuramento praemisso in mille libris vsualis monetæ praedicto episcopo sententialiter duximus condemnandum.

Idem de pæn. & rec. penul. ait: Nostro postulasti responso certificari, vtrum per tuam prouinciam possis concedere remissionis literas generales. Respondemus quòd per tuam prouinciam potes huiusmodi concedere literas, ita tamen quòd statutum concilij generalis non excedas. De decretalibus Innocentij iij. infra habetur.

Gregorij noni decreta.

§. VII.

Gregorius nonus in tit. de maledicis. ponit penitentiam satis duram contra blasphemates Deum & sanctos in ca. statuimus. Idem Gregor. 9. de foro compe. significasti. ait: Licet priuatorum consensus eum qui iurisdictioni praesse dignoscitur, suum possit iudicem constituere: clerici tamen in iudicem non suum (nisi forte persona sit ecclesiastica: & episcopi discessant voluntas accedat) consentire non possunt.

Idem de cohabi. cle. & mu. ca. quaesitum. Que situm est de clericis in fornicationem prolapsis si eorum sit officium priusquam penituerint audiendum. Verum & si quemlibet pro mortali peccato, quo ad seipsum, cõfiter esse suspensum, non debet tamen in officijs cuitari, quia quantum ad alios etiam in casu proposito suspensus non est: nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, seu per confessionem factam in iure: aut per euidentem facti, quae tergiversatione aliqua non possit celari.

Idem de spon. & mat. ca. is qui. Is, qui dedit fidem mulieri super matrimonio contrahendo carnali copula subsecuta & si in facie ecclesiae ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur: quia licet praesumptum primum matrimonium videatur, contra praesumptionem tamen huiusmodi probatio non est admittenda. Ex quo sequitur, quòd nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.

Idem de eo. ti. ca. vlti. Adolescens qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet saepe nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de presenti contraxit: non primam, cum qua nec verum fuit matrimonium ex forma contractus, nec praesumptum, cum conatus non habuisset effectum, sed secundam debet habere vxorem.

Idem de condi. appo. c. vlt. Si condiciones contra substantiam coniugij inseratur: puta si alter dicat alteri, contraho tecum si generationem prolis euites, vel donec inueniam aliam honore vel facultatibus digniorem: aut si pro

regularis potestas que clerici in episcopum in graui moe sta puniuntur. lib. 5. tit. 36. c. 1. archiepiscopus per suam prouinciam potest aliquas indulgentias concedere. ibi. tit. 36. c. 1. lib. tit. 26. c. 1.

Clerici non possunt aliquid non suum tibi constituere. tit. 2. tit. 118.

Certus concubinaris in collis v. videtur non est nisi si aut. tit. 3. lib. 3. tit. 2. c. 1.

Sponsalia de futuro transunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam. tit. 3. ca. 2.

Nisi ad copulam non facit sponsalia transire in matrimonium. lib. c. 1. conditio turpis vel impossibilis matrimonio apponitur nulla habetur. tit. 3. c. 1.

quaestu te adulterandam tradas: matrimonialis contractus, quantumcunque sit fauorabilis, caret effectu: licet alia condiciones appositae in matrimonio: si turpes fuerint aut impossibiles: debeant propter eius fauorem pro non adiectis haberi.

Idem Greg. de deli. puerorum. c. j. sic ait: Pueris grandiusculis peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis quatuordecim cum pubescere coeperint. quod merito crederemus, si nulla essent peccata nisi qui membris genitalibus admittuntur. Quis verò audeat affirmare furta, mendacia, peruria, & huiusmodi, non esse peccata? At his plena est puerilis aetas: quamuis in eis, non ita vt in maioribus puniendae videatur.

Idem de ele. excom. mi. in c. apostolica. ait: Quia tempore suspensionis ignari celebratis diuina, vos reddidit ignorantia probabilis excusatos. Caeterum si forte ignorantia crassa & supina aut erronea fuerit propter quod dispensationis gratia egeris de benignitate apostolica indulgemus.

Idem de pæn. & remis. ca. vlti. Ne pro dilatione penitentiae periculum imminet animarum permissimus episcopis, & aliis superioribus, nec non minoribus, praelatis exemptis: vt etiam praeter superioris sui licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem.

De beato Thoma de Aquino Doctore praestantissimo & scriptis eius.

CAP. XI.

Reginaldus montes de superioribus suis, de fructu operum tuorum satisfatur terra. Psalm. 103. Cum mandatum fuisset beato Thomae a praelatis suis: vt se ad magisterium praepararet libris sen-

Episcopi & alij possunt libere eligere confessorum. li. 5. tit. 38. ca. 16. D. Thomas omnia theologiae scolasticae facile princeps, nisi theologiae scolasticum corpus coarctasset. Quomuis si ratio temporis habeatur, D. Thomas Aquinas Theologiae scolasticae facile princeps, cui ad plenam absolutionem que trinitas in diuina quam humanam eruditiois gloriam solus d. fuit linguarum & eloquentiae vsus, quem cruci i. illius saeculi negligere, vix. Sen. lib. 4. Bibli. t. n. hoc vultu, qui duodecim saeculi doctorem sententias & aocumenta complectitur, in feri m. in e. debuisse: tan en D. Anton. am. re U. Thoma & quidem meritissime inflammatus per prolepsim quandam historiam hoc in loco, quo praestantissimorum doctorum dicta intexit, huius p. est antistissimi doctoris mentionem fecit ipsiusque scripta memoria mandauit. Quod certe non iniuria ab eo factum est, cum D. Thomas a multis temporibus parem non habuerit: nam propter suam singularem pietatem & sanctitatem in sanctorum numero a Ioanne 22. vel. itus est, vt infra tit. 23. cap. 7. §. 1. A. recensetur, & propter eximiam eruditionem doctoris Ecclesia publica 10. 100. Eccle. a congratulatione a Pio 5. honorem & dignitatem nobis saeculo est adeptus. de hoc multum scripserunt. D. Anton. infra tit. 19. cap. 1. §. 3. §. 1. & tit. 21. cap. 10. ante §. 1. & tit. 23. cap. 7. per totum. & Ioan. 22. in Bulla Canonizationis, & Anton. P. Zamemus & Ioannes hazo lib. 4. de viris illustribus ordinis praedicatorum. & Sur. tom. 2. & Ioannes Demetrius Cydonius graecè eius vitam descripsit, qui etiam primam & secundam partem eius Theologiae & lib. 4. aduersus genes graecè verit. Demque Sixtus Sen. in Biblioth. vide etiam Aug. Humatum in epistola D. I. homae summa a Plantino edita praeposita. centiarum

A.C. 1300.

Impubes declinantes punitus quibus adu. h. 5. tit. 23. c. 1.

Suspensus vel excommunicatus ignorat nulla iudicet dispensatione de regularitate. ibi. tit. 27. c. 9.

rentiarum in scholis cum maximo concursu Patitur in naturalem, moralem, & sacramentalem. Et in prima parte agit de diuinis, exinde de rebus creatis à Deo. Et de diuinis agendo, tractat primò de diuina essentia & perfectionibus eius, vt scilicet de simplicitate, immutabilitate, æternitate: De potentia eius, sapientia, prouidentia, præsentia, prædestinatione, bonitate eius, iustitia & misericordia. Ibi etiam de trinitate seu diuinis personis & proprietatibus earum. De generatione filij æternæ, & de processione spiritus sancti. Quantum verò ad res creatas, tractat de opere sex dierum. De creatione angelorum bonorum & malorum, & de conditionibus eorum ex lapsu. Et de anima humana & potentia eius.

Secundam partem huius summæ propter eius magnitudinem distinguit in duo volumina & primam dicitur, prima secundæ, id est prima pars secundæ partis. Aliud allegatur, secundæ secundæ. Et in prima secundæ, tractat de beatitudine multiplici. De passionibus animæ, De peccatis in genere, & de originali, actuali, mortali, & veniali, & de casibus & effectibus eorum.

Exinde & de virtutibus in genere. De gratia quid sit: & de effectibus eius: & de diuisione multiplici. Postmodum de lege multiplici: diuina, naturali, mosaica, euangelica, positua, scilicet canonica & ciuili: & de lege membrorum.

In secundâ secundæ agit de virtutibus & vitiis in specie, scilicet de tribus virtutibus theologis, fide, spe, & caritate: & quatuor cardinalibus: prudentia, iustitia, fortitudine, & temperantia, & partibus earum, id est virtutibus eis adnexis. Et hoc ordine. Primò agit de virtute incipiendò à fide: tractando de obiecto seu materia eius, & de actu ipsius & effectu. Postea de vicio ei opposito, vt de infidelitate & grauitate talis vicii, & aliis perinentibus ad ipsum vitium. Postea de dono correspondente dictæ ipsi virtuti, dono scilicet spiritus sancti. Et de beatitudine etiam illi correspondenti. Et sic de aliis virtutibus tractat in particulari & vitiis oppositis, vt nullam prætermittat intactam, aut vitium indiffusum. Et post hæc in eadem parte agit de diuersis statibus hominum, & de gratiis gratis datis, & de statu clericorum, secularium, episcoporum, & religiosorum.

In tertia parte huius summæ agit de mysterio incarnationis, & pertinentibus ad eam, & de aduentu eius in carnem, De conceptione corporis eius, De anima eius & plenitudine gratiæ eius & virtutibus, De sapientia ipsius Christi, De natiuitate, circumsisione, apparitione, præsentatione in templo, De conuersatione eius & vita, De doctrina eius & miraculis, De adoratione, De tentatione eius, De baptismo eius, De transfiguratione, De passione eius & cruce, De morte & descensu ad inferos, De resurrectione, De ascensione, de iudiciaria potestate sibi tradita. Exinde in eodem volumine agit de sacramentis veteris & nouæ legis vsque ad sacramentum poenitentia: de quo aliqua scripsit: sed morte præuentus nõ compleuit istam tertiam partem, quæ completur assumendo misericordias. in residuo dictæ partis ex dictis eiusdem super quartam sententiarum, vbi agit de sacramentis, & ex summa contra gentiles.

In tota autem summa tenet ordinem istum in procedendo. Distinguit enim quemlibet horum librorum per quæstiones. Nam prima pars habet quæstiones, prima secundæ quæstiones, secunda secundæ quæstiones, tertia pars quæstiones. Quilibet autem harum quæstionum habet articulos plures vel pauciores. Et in quolibet articulo sic proceditur. Primò ponit argumenta contra veritatem materiæ. Et communiter tria ponit: aliquando etiam plura argumenta. Exinde inducit autoritatem vnam vel rationem irrefragabilem continentem veritatem materiæ. Tertio declarat materiam plenè, & dicitur illud corpus quæstionis. Quarto respondet ad argumenta ipsa soluendo. Quia ipsa summa maioris est autoritatis & magis allegatur: ideo materias eius magis distinguit. De aliis libris eius solum nominando referam.

Quamuis autem fuerit naturaliter magni intellectus, cui attestabatur magnum caput eius & à pueritia se tradiderit scientiarum disciplinis studiosissime: optimumque magistrum inter ceteros dominum Albertum magnum ordinis prædicatorum, habuerit: nihilominus talis & tanta est doctrina eius, & tot libros edidit & magni voluminis in tam breui tempore (nam quinquagesimo vitæ suæ anno inchoante migravit ad dominum) vt credatur non tam humano ingenio & studio, quam diuina desuper infusione sapientiam habuisse, quod & ipse suo socio fratri Reginaldo reuelauit: sed dum vixit secretum haberi voluit.

Vnde & moris sui erat, cum aliquid vellet scribere, vel dictare, ad orationem accedere: & inde surgens ita in promptu habebat, quod enuntiaret, ac si in libro aliquo dedidisset. Et de eo canit ecclesia. Stylus breuis, grata facundia, celsa clauis, firma sententia. Ipse igitur de thesauro sui cordis effudit noua & vetera. Abscondita enim in lucem produxit mysteria noui & veteris testamenti: insuper & vetera doctorum philosophorum gentiliū: & noua documenta theologica sanctorum doctorum mirabiliter elucidauit: vt faciendò & docendò magnus vocetur in regno carolorum, militantis ecclesiæ, & triumphantis. Vnde de eius libris ab eo dictatis hic fit mentio, licet non hoc tempore fuerit: sed anno domini. M. cccxiiij. & quinquagesimo ætatis suæ anno inchoante moritur. Vnde & anno domini. M. cclxxiiij.

Libri D. Thomæ editi, & primò summa theologiæ ipsius, cuius hic capita breuiter traduntur.

§. I.

Hi sunt libri ab eo editi. Scripsit summam theologiæ doctor angelicus, quam tripartitam

De D. Thoma Aquino doctore præstantissimo. Hoc habet Sarius in vita ipsius vide eam infra tit. 23. ca. 7. §. 1. Phil. 103.

D. Thomæ doctrina diuina potius quam humana industra parta.

Matt. 15.

Matt. 5.

A. C. 1230.

A. C. 1260.

Officium corpus Christi est opus. 17.

Reportat se est ex ipsius ore excepisse.

S. Petrus & Paulus & Thoma in- struunt.

Quæstio- nis disputatum & multiplex.

Commen- taria eiusdem super Aristot.

Opuscula B. Thomæ.

in procedendo. Distinguit enim quemlibet horum librorum per quæstiones. Nam prima pars habet quæstiones, prima secundæ quæstiones, secunda secundæ quæstiones, tertia pars quæstiones. Quilibet autem harum quæstionum habet articulos plures vel pauciores. Et in quolibet articulo sic proceditur. Primò ponit argumenta contra veritatem materiæ. Et communiter tria ponit: aliquando etiam plura argumenta. Exinde inducit autoritatem vnam vel rationem irrefragabilem continentem veritatem materiæ. Tertio declarat materiam plenè, & dicitur illud corpus quæstionis. Quarto respondet ad argumenta ipsa soluendo. Quia ipsa summa maioris est autoritatis & magis allegatur: ideo materias eius magis distinguit. De aliis libris eius solum nominando referam.

D. Thomas in lib. sententiarum quid scripserit, & alia eius opera.

§. II.

Idem doctor fecit super quatuor libros sententiarum scripta quatuor: Primò, secundò, tertium, & quartum multum prolixum. Opus horum stylo disertum, intellectu profundum, intelligentia clarum & nouis articulis dilatatum: cumque post tres annos sui magisterij rediisset in Italiam, tempore Urbani Papæ existens Romæ scripsit iterum super primum sententiarum: sicut testatur in chronico suo Dominus frater Ptolemæus episcopus Corfellanus: qui ex discipulis eius fuit, & auditor: asserens se vidisse illud in conuentu Lucano: quod nunc non inuenitur: quia clam ablatum fuisse creditur: & ideo non fuit multiplicatum.

Scripsit & librum qui intitulatur, summa contra gentiles: quem in quatuor libros distinguit in vno tamen volumine. Est autem opus hoc stylo disertum, & rationum nouitate & subtilitate profundum. In quo opere dum scriberet: frequenter inuentus est sic ab exterioribus sensibus abstractus vt videretur totaliter in diuinis absorptus. Nec videatur alicui absurdum quòd sanctus doctor tam in scriptis, quam in summa sæpius, vbi sæpius ad propositum venit vtatur scientiis secularibus, & verbis ethnicorum philosophorum, cum ab eodè intellectu diuino substantia omnium scientiarum prodeat, à quo diuina scientia veritates emanant: cui omnes scientiæ iure subseruiunt, vt ancillæ dominae.

Scripsit insuper ad mandatum Urbani Papæ quarti, opus in signe super quatuor euangelia miro contextum ordine: ex dictis & autoritabus sanctorum doctorum. Ex quibus sic vniuersiusque euangelistarum quatuor continuauit historiæ: vt quasi è doctoribus videatur esse lectum.

a D. Thomas quatuor inter se implicabiliter prægnantia indissolubili pacis sed. re coniunxisse dicitur, videlicet copiam, breuitatem, facilitatem ac securitatem, quas nulli vnquam litterarum professori, vel antè vel post eum coniguit simul potuisse conuenire, Sixt. Sen. ibid.

Tertia pars hist. Ant. h circiter

A. C. 1230.

A. C. 1260.

In secundâ parte moralis theologiæ tractatur.

Secundâ secundæ quæstionum.

Tertia pars quæstionum.

Miseri- cordias vocat supplementum. 3. part. 15.

Modus docendi D. Thomæ præstantissimus.

A.C. 1260. Opuſc. 1. D. Tno. ma. Est opuſc. 31. Opuſc. 29. Opuſc. 36. Opuſc. 14. Opuſc. 15. Opuſc. 34. Opuſc. 35. Opuſc. 30. Opuſc. 39. Opuſc. 15. Opuſc. 16. Opuſc. 25. Opuſc. 26. Opuſc. 21. Opuſc. 10. Opuſc. 12. Opuſc. 11. Opuſc. 1. Opuſc. 20. Opuſc. 40.

circiter a quadraginta, quorum nomina & principia in ſequentibus ſubnectuntur. Et quia vnus non dependet ab alio, poſſunt ad beneplacitum ordinari in vno volumine. Sunt ergo hi tractatus. De principiis naturæ ad fratrem Sylneſtrum, qui incipit. Quoniam quidem poteſt eſſe, licet non ſit. Tractatus de quatuor oppoſitionibus, qui incipit. Quoniam quatuor ſunt oppoſitiones. Tractatus de principio indiuiduationis, qui incipit. Quoniam duæ ſunt in homine potentia. Tractatus de natura infantis, ſeu de infantibus: qui incipit. Quoniam omnem. Tractatus de verbo ſeu natura verbi, qui incipit. Ad intellectum huius nominis, quod dicitur verbum. Tractatus de natura verbi intellectus, qui incipit. Quoniam circa naturam verbi intellectus, ſine quo imago trinitatis non inuenitur in homine expreſſa. Tractatus de motibus naturalibus corporis ſeu de operationibus & actionibus occultis naturæ ad quemdam militem, qui incipit. Quoniam in quibusdam naturalibus corporibus. Tractatus de motu cordis ad magiſtrum Philipum, qui incipit. Quoniam omne quod mouetur. Tractatus de quidditate: entium ſeu de ente & eſſentia, ad fratres & ſocios, qui incipit. Quia paruus error in principio. Tractatus de fallaciis: ad quosdam nobiles artiſtas: qui incipit. Quoniam logica eſt rationalis ſcientia. Tractatus de angelis ſeu de ſubſtantiis ſeparatis ad fratrem Reginaldum. Qui incipit. Quia ſacris angelorum ſolemniis. Tractatus contra errores Aueroiſtarum de vnitatem intellectus: qui incipit. Sicut omnes homines naturaliter ſcire deſiderant. Tractatus de fortibus, vtrum fortibus ſit vtendum, ad Dominum Iacobum de Burgo: & incipit. Poſtulauit à me veſtra dilectio. Tractatus de iudiciis aſtrorum, vtrum liceat vti eis: ad fratrem Reginaldum, qui incipit. Quia peiſti, vt ſcriberet. Tractatus de regimine Iudæorū ad ducem Brabantia, qui incipit. Excellentia veſtre recepi literas. Tractatus reſponſionum ad quadraginta duos articulos ad magiſtrum ordinis, qui incipit. Reuerendo in Chriſto patri. Tractatus in quo continetur reſponſio ad multos articulos ad fratrem Gerardum lectorem Biſuntinum: qui incipit. Cariffimo ſibi in Chriſto fratri. Tractatus in quo continetur reſponſio ad tringenta ſex articulos, ad lectorem Venetum: qui incipit. Lectis literis veſtris inueni. Tractatus ad Urbanum Papam contra errorem Græcorum: qui incipit. Libellum ab excellentia veſtra mihi exhibitum. Tractatus de regimine principum, ad regem Cypri, qui incipit. Cogitanti mihi, quid offerrem regia celiſtudini. Tractatus de propoſitionibus modalibus, qui incipit. Quia propoſitio modalis. Tractatus de æternitate mundi, vtrum ſcilicet poſſit eſſe ab æterno, qui incipit. Suppoſito ſecundum catholicam fidem.

2. Quæ nunc D. Thoma nomine circumferuntur opuscula numero ſunt ſeptuaginta, quæ vno volumine comprehenduntur. Porro illud opusculum quod paulo poſt de verbo ſeu natura verbi inſcribitur, nunc de diſſerentia diuini & humani verbi titulum habet.

A Tractatus continens expoſitionem ſymboli, Credo, qui incipit. Primum, quod eſt neceſſarium Chriſtiano. Tractatus continens expoſitionem ſalutationis angelicæ, ſcilicet, Ave Maria, qui incipit. In ſalutatione iſta continentur tria. Tractatus continens expoſitionem orationis dominicæ. Pater noſter, qui incipit. Inter alias orationes dominica oſatio. Tractatus de articulis fidei & eccleſiæ ſacramentis, ad archiepiſcopum Panormitanum, qui incipit. Poſtulauit à me dilectio veſtra. Tractatus, in quo continetur breuis declaratio quorundam articulorum, quos impugnant Græci, Armeni, & Saraceni, ad cantorem Antiochenum: qui incipit. Beatus Petrus apoſtolus. Tractatus continens expoſitionem, primæ decretalis. De ſum. trini. & fide ca. qui incipit. Saluator noſter. Tractatus continens, expoſitionem ſecundæ decretalis: de ſum. trini. & fide catho. ſcilicet illius: damnamus & reprobamus, qui incipit. Expoſita forma. Tractatus de perfectione vitæ ſpiritualis: qui incipit. Quonia quidam perfectionis ignari. Tractatus de forma abſolutionis ſacramentalis in confeſſione: ad magiſtrum ordinis: qui incipit. Perlecto libello. Tractatus de mixtione elementorum ad magiſtrum Philippum: qui incipit. Dubium apud multos ſolet eſſe. Tractatus continens expoſitionem libri Boethij de hebdomadib. qui incipit. Præcurre prior in domum tuam. Tractatus ſuper librū Boethij de trinitate: qui incipit. Ab initio natiuitatis meæ inueſtigabo. Tractatus contra errorem Dionyſij de diuinis nominibus. Tractatus contra impugnantes religionem præcipuè mendicantium: videlicet Guilielmum de ſancto amore & ſequaces eius: qui incipit. Quoniam ecce inimici tui Deus ſonuerunt. Tractatus de perfectione Chriſtiana: religionis, qui incipit. Chriſtiana religionis propoſitum. Tractatus, qui intitularur compendiu theologiæ, ad fratrem Reginaldum qui incipit. Aeterni patris verbum. Tractatus de præceptis, quod lex amoris fuit homini neceſſaria: qui incipit. Tria ſunt homini neceſſaria. Tractatus de fato, qui incipit. Queritur de fato. Et ex his patet, quod poſſit ſuper Genefim & Eccleſiaſtem, quas vidi ſibi intitularas, & compendium quoddam theologiæ, quod incipit. Theologica facultas, quod etiam beato Thomæ aliqui intitulant, non ſunt eius: cum non connumerentur inter iſtos ſupradictos. Compendium enim, quod beatus Thomas edidit, de quo ſuprà facta eſt mentio, aliter incipit, & eſt multo breuius, & de paucis tractat. Sed illud quod incipit. Theologiæ, de omnibus pene breuiſſimè tractat materiis theologiæ. De diuinis. De creaturis, angelis & hominibus & aliis rebus creatis, De incarnatione, De peccatis, De virtutibus, gratia, & donis, & præceptis & conſiliis, ſacramentis & finali iudicio, Antichriſto, reſurrectione vltima, & gloria, & poenis alterius vitæ, ſed breui volumine. Sed nec Alberti magni eſt, vt alij quidam dicunt: ſed cuiuſdam alterius doctiſſimi viri, qui dictus eſt frater Thomas. De vita autem & ſanctitate & miraculis ipſius beati Thomæ tractatur in vltimo titulo huius tertij voluminis.

TITVLVS

A.C. 1260. Opuſc. 2. Opuſc. 5. Opuſc. 4. Opuſc. 3. Opuſc. 8. Opuſc. 6. Opuſc. 23. Opuſc. 24. Opuſc. 18. Opuſc. 12. Opuſc. 33. Opuſc. 6. Opuſc. 70. Opuſc. 19. Opuſc. 4. Opuſc. 7. Opuſc. 18. Innoctij j. eno. mia. Innoctus ofor venalita. tis. Inf. tit. 19. c. 7.

TITVLVS iſte 19. continet geſta ſummorum pontificum & imperatorum qui fuerunt à tempore Innocentij tertij incluſiue (qui factus eſt papa anno domini M. ccvij. vſque ad tempus Alexandri quarti incluſiue, ſcilicet vſque ad annum. M. cclx. in quo tempore fuerunt ſucceſſiue iſti pontifices ſummi: Innocentius tertius, Honorius tertius, Gregorius nonus, Celeftinus quartus, Innocentius 4. Alexander 4. & Urbanus quartus. Et imperatores iſti: Orto quartus, qui fuit priuatus deinde imperio, Henricus 5. Fredericus 2. qui fuit priuatus deinde imperio. Et vacauit imperium per annos multos poſtea. Continet etiam multa de Tartariis, & quomodo cepit regnum eorum, qui ſe rebellauerunt regi India, & de moribus eorum, & bellis eorum. De ſancto Ludouico rege Francia, qui cruce aſſumpta cum maximo exercitu perrexit ad terram ſanctam recuperandam. Et de ſancto Thoma Cantuarienſi Archiepiſcopo, & ſancto Eadmūdo, & ſancta Maria de oignes, & quibusdam ſanctis ſæminis.

De Innocentio 3. Papa qui Lotharius antè appellatus eſt, & ſcriptis eius.

CAP. I.

VIA interpoſitus eſt præcedens titulus nunc reuertendo ad hiftoriam eſt ſciendum, quod poſtquam Celeftinus appoſitus eſt ad patres ſuos anno ab incarnatione M. 1207. Ab initio autem mundi ſecundum minorem computationem quinquies M. 161. Secundum autem maiorem ſexies M. 406. aſſumptus eſt canonicè ad ſummū pontificatus apicem Innocentius 3. qui prius Lotharius dicebatur, natione Campanus, patria Anagninus, patre Tranſimundo, de comitibus Signia. Qui ſedit annis 18. menſibus tribus, diebus 23. Hic ſecundum Ioan. de col. quantum fuerit glorioſus pontifex opera eius teſtimonium perhibent, quæ ſi quis omnia vellet ſtylo comprehendere, magnū volumen efficerent. In primis cum ſupra omnia exoſam haberet venalitatem, cogitauit qualiter illam poſſet à Romana curia extirpare. Vnde ſtatim fecit edictum, vt nullus officialium curiæ ſuæ quicquam ab alio exigere præter ſolos ſcriptores & bullatores, quibus etiam certum modum præfixit, diſtictè præcipiens, vt ſinguli ſuum officium gratis impenderent. Fecit præterea oſtarios à notariis cameris amoueri, vt liber ad eos patere

2. Onuph. ad annum 1198. creationem huius Pontificis refert. cui conſentit Gene. quam eſſe factam dicit ipſe die obiit Cal. ſini 2. 6. Idus Ianuarij. Eius porro doctiſſimi & religioſiſſimi Pontificis præter eos, qui Romanorum Pontificum vitas ſcripſerunt, Tritthem in lib. de ſcriptor. Eccleſ. Sixus Sen. in Biblioth. Blond. dec. 2. lib. 6. Naucl. generat. 40. & alij ſuſe copioſeque meminerunt.

accessus. Erat autem intra Lateranenſe palatium menſa, ſuper quam ponebatur vaſa aurea & argentea, multuſque theſaurus, quam ille ſoleriffimus pontifex fecit illico de toto palatio amoueri. Edificauit præterea à fundamentis illud nobile hoſpitale ſancti ſpiritus in ſtrata publica iuxta Tiberim, quod quantis dorauerit iocalibus, quantis ditauerit poſſeſſionibus, quantis decorauerit edificijs, per ſe fatiſ apparet. In quo hoſpitali ſtationem ſolemẽ inſtituit dominica prima per octauas Epiphaniæ: vbi magnus vndique confluebat populus ad videndum fudarium ſaluatoris, quod tunc cum magna deuotione & ſolemnitate à baſilica Petri deferrebat, & ad audiendū ſermonẽ exhortatorium ad operam pietatis, quem ibidem ſummus pontifex facere conſueuerat.

In ſuper vniuerſis vrbis Eccleſijs dedit vnam libram argenti, vt inde calices fierent. Præterea cum ſuo tẽpore famas inualuiſſet, ſtatim de Anagnia vbi erat, ad urbem redijt, & cepit indigentibus neceſſaria miniſtrare. Ordinauit enim hic ſanctiſſimus paſtor, vt pauperes verecundi, qui publicè mendicare erubeſcebāt, pecuniam per ſingulas ſeptimanas occultè ad eorum ſuſtentationem reciperent. Illis verò qui publicè mendicabant, ſingulis diebus panem ad ſufficiẽtiam omnibus aduenientibus tribuebat. Quorum tanta erat promiſcui ſexus multitudo, vt octo millium numerum excederēt. Et ſic almiſſus ille pontifex populū à famis peſte liberauit.

Quomodo Eccleſiæ patrimonium Marchualdo expulſo recuperarit. Conſentit hiſ Naucl. gen. 42. vol. 2. & Blondus, & alij.

§. I.

PRÆTEREA ſtatim poſt ſuam electionem cepit intendere ad recuperandum patrimonium Romanæ Eccleſiæ, quod imperator Henricus in vita occupauerat poſt mortem familiares eius inter ſe diuidendo uſurpauerant. Nam primò duos cardinales legatos miſit in Marchiam contra Marchualdum, qui eam tyrannicè detinebat. Erat autem hic Marchualdus ſenſcalchus generalis imperij, dux Rauenne & Marchio Romandiolæ, vir ingeniouſus & ſubdoluſus, quem inter omnes familiares imperator Henricus habuerat intimiorem, & illum executorem fecerat ſui teſtamenti. Promittebat autem idem Marchualdus domino Papæ, quod ſi eū in gratiam ſuam admittere dignaretur, ipſe amplius Romanam Eccleſiam exaltaret, quàm vnquam fuiſſet exaltata à tempore Conſtantini: cum teſtamentum illud redundaret ad ingentem Romanæ Eccleſiæ gloriam & honorem. Sed cum eius malitiam dominus Papa valdè haberet ſuſpectam, eius promiſſiones ſpreuit, vnde & legati excommunicauerunt eum, & omnes qui in Marchia in aliquo ſibi obedirent. Qui videns ſe Marchiam contra Romanam Eccleſiam retinere non poſſe, obtulit Papæ pecuniam copioſam annuum cẽſum promittens, ſi recepta fidelitate terram ei concederet. Quod cum facere nollet, Tertia pars hiſt. Ant. h 2

A. C. 1198. Hoſpitale S. Spiritus ab Innocentio 3. conditum. Totale, id eſt moniſtic etiam vocat. ornamenta templi pte tioſiſſimã. Eius in pauperes liberalitas. Conſentit hiſ Naucl. gen. 42. vol. 2. Marchualdus excõmunicatus. Marchualdus excõmunicatus.

A.C. 1199. relicta Marchia se in regnum Apuliae recepit. Reducta est ergo Marchia ad dominium Romanae Ecclesiae, videlicet Ancona, Firmium, Aesum, Camerinum, Fanum, Auximum, Senogallia, Pistorium, cum omnibus diocesis suis.

Conradus dux Spoletanus Pontifici terras quas ab Ecclesia Romana usurpauerat restituit.

Rochas, id est, iudex.

Pattimonium B. Petri Pontificis recuperat. Imperatrix Constantia ad Romanum Pontificem nuncios misit.

Sicilia & Apulia captae Romanae Ecclesiae.

Pontifex in Germaniam legatos misit causa afferenda libertatis ecclesiasticae.

Conradus autem dux Spoleti, & comes Assisij audiens Marchwaldum ex Marchia depulsum, quia sciebat terram, quam possidebat ad Romanam Ecclesiam pertinere, diuersis vijs tetrauit, si posset cum voluntate domini Papae dictam terram retinere. Obrulit enim ei incontinenter decem millia librarum, & annuum censum librarum argenti, & obsequium ducentorum militum. Pro securitate autem horum promissorum volebat dare duos suos filios obsides. Licet autem dominus Papa conditionem istam satis vtilem reputaret, tamen quia multi scandalizabantur, eo quod videretur Theutonicos in Italia fouere, qui crudeli tyrannide vniuersum Italiae populum premebant, in fauorem libertatis declinans non acceptauit oblata. Dicitur autem Conradus videns quod non proficeret, se ad mandatum eius reddidit, & omnes munitiones & Rochas domino Papae resignauit, ac de ipsius mandato, quia eius mora suspecta videbatur, in Alemanniam remeauit.

Post hoc patrimonium, beati Petri, totum hereditatum Rauennae, terram comitissae Matildis ad dominium Romanae Ecclesiae induxit, tum a Theutonicis, qui illud occupauerat, tum a ciuitatibus, quae illud detinebant [illud singulari sua diligentia & prudentia recipiens.] Quia vero longum esset explicare per singula, quam diligens & studiosus fuerit ad defendendum bona Ecclesiae, & perditam recuperandum, sufficit de multis pauca retulisse.

Imperatrix autem Constantia hunc tam sanctum & tam cordatum pontificem Romae praesidere intelligens, statim ad illum solennes nuncios misit, postulans ut regnum Siciliae, ducatum Apuliae, Capuae principatum cum suis adiacentibus concedere dignaretur sibi & filio suo, secundum formam quam praedecessores eius concesserant praedecessoribus regni ipsius. Sed ipse sagacissimus pontifex diligenter attendens, quod priuilegium concessionis indultum primo ab Hadriano, & postea a Clemente renouatum super quatuor capitulis videlicet de electionibus, legationibus, appellationibus & concilijs, derogabat non solum Apostolicae dignitati, sed etiam Ecclesiasticae auctoritati remanserat imperatrici, quod illis capitulis renunciaret omnino: cumque ille non esset & aliter concessurus, tentauit illa eius propositum muneribus immutare. Quod cum efficeretur nequiuisset, missis solennibus nuncijs obtulerunt concessionis priuilegium innouari, capitulis illis omnino sublati.

Idem vero piissimus pontifex considerans quod per detentionem Salernitani archiepiscopi, qui adhuc per Philippum imperatoris Henrici germanum in Alemannia detinebatur captiuus, detraheretur Apostolicae dignitati, statim Sutrinum episcopum natione Theutonicum, & abbatem sancti Anastasij in Theutonia destinauit, scribens praelatis ecclesiarum, ut detentores eorum, scilicet archiepiscopi Salernitani, & aliorum praelatorum monerent, & si necesse esset per excommunicationem compellerent, ut illos dimitterent

absolutos, comminando principibus vniuersis, quod nisi ad hoc darent operam efficacem, totam Alemanniam supponeret interdicto. Illi vero in Theutoniam venientes, inueniunt iam dictum Philippum a quibusdam principibus electum in regem. Qui audiens Papae legatos in Alemanniam venisse, accedens ad eos de facto se fecit absolui occulte non manifeste, Excommunicauerat enim Caestinus praedecessor Innocentij dictum Philippum ducem Sueniae. Quia dum esset dux Tusciae occupauerat patrimonium beati Petri. Quam etiam sententiam publicari fecerat in curia ipsius Henrici.

Schisma in imperio Romano primum, de quo Abbas vrspergensis & Robertus Abbas montis, & Nauclerus & Blondus. dec. 2. l. 6.

§. II.

Post modicum praedictus Philippus fecit se coronari & inungi non Aquilgrani, sed Moguntiae, & non a Colonienfium archiepiscopo, sed a Tarentasensi quia nullus episcopus Theutoniae id facere attentauit: sed nec aliquis episcopus, qui in illa coronatione fuerunt praesentes, pontificalibus indui praesumpserunt praeter solum Sutrinum episcopum qui ad aliud fuerat destinatus. Quam ob causam cum ad praesentiam summi pontificis redisset, veritate comperita fecit eum extra suum episcopatum vsque ad finem vitae suae manere. Colonienfium autem archiepiscopus, & quidam alij principes tam ecclesiastici quam saeculares, videntes se in electione Philippi fuisse contemptos adinuicem congregati apud Aquilgrani Othonem filium quondam Henrici ducis Saxoniae in imperatorem vnanimiter elegerunt, quem archiepiscopus Colonienfium apud Aquilgrani solenniter coronauit. Et sic facta est diuisio in imperio longo tempore duratura. Nam Othoni adhaeserunt Colonienfium archiepiscopus & omnes eius suffraganei, & multi alij episcopi Theutoniae, Praeterea & dux Liouoniae & dux Limburgae & comes Palatinus Rheni & Laitgranius Turingiae. Philippo vero reliqua terra cum caeteris principibus Alemanniae se submisit, Etiam rex Franciae Philippo confederatus est, maxime cum audisset regem Anglorum Richardum Othoni fauere. Cui etiam Othoni comes Flandriae adhaerebat.

Innocentius autem Papa memor iniuriarum ac persecutionum, quas praedecessores huius Philippi Ecclesiae Romanae intulerat temporibus retroactis, se ei totaliter opposuit. Non enim poterat obliuisci

An. Ch. 1198. pridie Cal. Octob. obiit imperator Henricus 5. in eius locum, in schismate facti sunt Caesar Philippus Friderici imperatoris filius, rex Romanorum, qui regnavit an. 9. m. 2. d. 11. creatus ex duce Sueniae 8. Id. Mart. An. 1199. Et Caesar Otho Henrici Saxoniae ducis filius creatus in schismate contra Philippum regem mense Martio eodem anno, ex duce Saxoniae regnavit & imperauit an. 20. m. 10. & dies aliquot. De his Ioannes villanus Abbas vrsperg. Ioan. Cuspin. Aemyl. lib. 6.

qualiter

A.C. 1199.

Innocentius cur Philippum & Othonem imperatores. Bellum inter Philippum & Othonem imperatores. Adriges totus & Innocentius Francie & Angliae reges componere nititur. Treugas inducit. Gallorum in regnum hierosolymitanum expeditio vide infra. c. 1. ante §. 1. Sup. §. 1. Marchwaldus Sicilia occupare nititur. Diffidare bellum in dieere. Mors Constantiae imperatricis.

qualiter Henricus, qui primus de genere regum Sueviae imperator extitit, felicis recordationis Pascalem Papam cum multis cardinalibus, & Romanorum nobilibus captiuauit. Insuper & Fridericus ipsius Philippi pater contra Alexandrum Papam diu schisma nutriuit, ac fouit. Quia liter etiam Henricus ipse imperator defunctus frater dicti Philippi se habuerit circa interfecionem sanctae memoriae Leodiensis episcopi, quem prius ipse coegerat exultare. Multa praeterea tamen per praedecessores suos, tum per eum Romanam ecclesiam ac eius familiaribus fuerant illata. Vnde ipse Innocentius reprobata electio ne ipsius Philippi, utpote excommunicati & Romanae ecclesiae persecutoris: Othoni totaliter adhaesit ac praelatis Alemanniae praecipiendo mandauit, ut Othoni tanquam vero Alemanniae regi fauerent: & Philippo tanquam excommunicato & ecclesiae persecutori se oponerent. Hoc idem ciuitatibus Longobardiae, & communitatibus persuasit.

Rebus autem sic se habentibus, cum Philippus reuera in Alemannia maiorem sequelam haberet, congregato suorum exercitu hostiliter terram Lantgrauij Thuringiae, qui auctor promotionis fuerat Othonis ingressus est: atque quandam ipsius ciuitatem obledit. Quod postquam Otho audiuit, sumpto secum duce Bohemiae (nondum etenim rex erat) & iis qui sibi adhaerebant, in auxilium Lantgrauij properauit. Cuius aduentum Philippus reformidans, soluta obsidione aufugit. Rex autem Otho cum suo exercitu terras Philippi ac suorum sequacium inuadens castra plurima cepit.

Interea Innocentius Papa audiens de brigatibus regum scilicet Franciae & Angliae, considerans quot damna Christianorum populo prouenerent: maxime terrae orientali, ad cuius liberationem totis viribus intendebat, Dominum Petrum Capuanum diaconum cardinalem ad reformandam inter duos reges pacem, legatum misit in Franciam. Qui veniens pacem quidem reformare non potuit, sed ab ipsis per quinque annos treugas firmavit. Iniunxerat etenim Dominus Papa huic legato, ut exhortaretur & induceret principes, ac populum regni Francorum ad subsidium terrae sanctae. In quo negotio adeo diuina gratia operante profecit, quod innumera tam peditum quam militum multitudo ad verbum exhortationis ipsius signum crucis suscepit in obsequium Crucifixi. Inter quos principes fuerunt Theobaldus comes Trecentis, Ludouicus comes Blefensis, Balduinus comes Flandrensis & Hannoniae, comes sancti Pauli Sueffionensis & Trecentis episcopi.

Circa idem tempus Marchwaldus de quo supra dictum est: qui expulsus a dominio Marchiae in regnum Siciliae se receperat, excluso puero scilicet Friderico illud occupare nitebatur. Quod postquam Constantia imperatrix mater pueri cognouit, diffidauit eundem: & per literas mandauit vniuersis, ut eum tanquam hostem regis & regni cuitarent. Eo facto Constantia dicta defuncta est. Quae cum in extremis ageret dominum Papam Innocentium pueri regni baiulum & tutorem constituit, quoniam ad eum de iure spectaret tanquam ad Dominum principalem. Cuius audita morte Dominus Papa statim

dominum Gregorium sanctae Mariae in porticu diaconum cardinalem legatum in Siciliam destinauit: ut ibi vices suas gerens de regni negotiis disponderet & ordinaret.

Marchwaldus autem post mortem Constantiae regressus in regnum, ad occupandum illud totis viribus intendebat, praetendens, quod ex testamento imperatoris ipse debebat esse baiulus regis & regni. Instabat itaque, ut dictam malitiam duceret ad effectum. Et licet quosdam viribus superasset: alios vero fraudibus decepisset non tamen potuit praualere: cum Dominus Innocentius summus pontifex obstaculum sibi oponeret in omnibus viis suis. Sperans autem Marchwaldus, quod ipsum posset inclinare promissis, per Conradum archiepiscopum Maguntinum & saepe per alios fecit secretum & cautum tractare, utrum posset oblatioe munerum mitigari, promittens, quod si solummodo ab eius impedimento cessaret, quamuis sibi nullum praestaret auxilium: statim daret illi viginti millia vnciarum auri. Et postquam obtinisset Pannorum tantundem sibi exhiberet: & ligiam sibi seu fidelitatem praestaret, duplicaret censum, & multiplicaret obsequia: quae Romani pontifices de regno Siciliae habere consueuerant. Nec debebat obstare, quod summus pontifex regem in tantulum in suam curam susceperat: quia sicut ille firmiter assererat, puer ille qui Fridericus dicebatur, nec imperatoris Henrici nec Constantiae filius fuerat: sed suppositus partus, quod testibus adstruere promittebat. Summus autem pontifex tantam eius iniquitatem attendens promissiones & oblationes ipsius execrabiles iudicauit.

Colonia a rege Philippo obsidetur & capitur.

§. III.

Anno Domini Millefimo. cccvij. dum Otho cum Philippo in Alemannia contenderent, Otho deserentibus & deficientibus suis cum de pari cum Philippo contendere non posset, intra Coloniam, quae sola illi fauebat, se recepit, quam Philippus cum suis obsidione vallauit. Sed animose contra eum egredientibus ciuibus ad bellum, a Philippo victi repelluntur. Vnde cum amodo Philippo resistere desperarent, expulso Othone se ei tradiderunt. Sequenti anno pridie Calendas Martij fuit eclipsis solis particularis hora diei quinta. Quo etiam anno mense Decembri tanta propter frequentes pluuias fuit aquarum inundatio fluuialium: quanta ab hominibus illius temporis nunquam visa vel a praedecessoribus est audita in Francia. Nam & pontes stregit, domos euertit: & infinita damna intulit.

Anno autem domini. M. ccvij. Philippus qui se regem Alemanniae nominabat, cum pacifice totam Alemanniam possideret: ac nullum ibi penitus haberet obstaculum, atque iam ad intrandum in Italiam se magnifice prepararet dolo a quodam comite occisus est. Cuius morte audita eius vxor filia Isacij Constantinopolitani Tertia pars hist. Ant. h. 3. titani

A.C. 1199. Pont. max. regni Siciliae Dominus principis.

Baiulus, i. procurator.

Marchwaldus regni Siciliae obtinere nititur.

Colonia a rege Philippo obsidetur & capitur.

Mors imperatoris Philippi.

A.C. 1108. O. ho im- perator coronatur. A.C. 1209. s. 14. O. St.

litani imperatoris dolori succumbens moritur. Post mortem igitur huius Philippi ducis Sueviae Innocentius Papa Othonem imperatorem coronauit contra voluntatem Philippi regis Fracorum, & contradicentibus pro magna parte Romanis, multis etiam ex imperij magnatibus, & in die sue coronationis Romae factae dominus Papa ab eo exegit, & recepit iurandum de patrimonio beati Petri custodiendo: & contra quoslibet ipsum defendendo. Contra quod cito venit hostiliter inuadens terras ecclesiarum, & plura castra & ciuitates eius vsurpauit. Et cum ad admonitionem Innocentij Papae ab huiusmodi non cessaret, sed magis ac magis Ecclesiam persequeretur, Papa de communi consilio praelatorum ipsum excommunicauit, & pertinacem ab imperio deposuit, ut periturum & persecutorem Ecclesiae, mandauit ut nullus deinceps eum imperatorem nominaret, nec ei obediret, & principes Alemanniae a fidelitate eius absoluit. De hoc tamen plenius dicetur in ca. de imperatoribus.

De Albigensibus haereticis

Innocentij tertij decreto de bellatis. Em. lib. 6. vna D. Dominici & alij. De hoc Petro monacho historia Albigensium c. 1. s. & 6. conuersa a Sorbino. Petrus de Castro traditur hoc c. 9. ex litteris Innocentij 3. Hic legatus vocatur Mile in eadem historia c. 10. Albigenses haereticos & a quo mortuo Otho 4. coronatus & consecratus Roprotestantibus die 1209. ex Onuph. 1208.

His auditis dominus Papa misit in Franciam legatum Gualonem sanctae Mariae in porticu diaconum Cardinale iurisperitum, & magne prudentiae virum, & fidei Christianae maximu zelatorem, mandans regi & vniuersis regni prin-

a Philippus occisus est Bambergae ab Othone de Wirlichpach comite Palatino, 10. Cal. Iul. An. C. 1208. & quo mortuo Otho 4. coronatus & consecratus Roprotestantibus die 1209. ex Onuph.

b Albigenses (quos D. Anton. in 4. par. sum. tit. 11. cap. 7. Albigenses vocat) habuerunt multos errores ab his quos nostri saeculi haereticos sequuntur longe diuersos, quos inuenies in historia Albig. cap. 2. Cern. Luxemburgium, Casarium, Prateolum & Sandorū. & infra cap. 4. s. 6. Ponebat enim cum Manichaeis duo principia malum & bonum. i. Deum & Diabolum corporum resurrectionem negabant, baptismum abijciebant, animas migrare de corpore in corpus asseruebant & multa huiusmodi. Quae cum nostri saeculi haereticos sicuti & nos tanquam blasphemata & impia longe reiecerunt, non est quod defendant latitantem suam Ecclesiam, & a Pontificum Romanorum tyrannide oppressam calumniantur, cum eorum suasa & consilio Albigensium secta exincta fuit. Nam Rom. Pontifices Albigenses & religione & armis debellantes fugiuam ipsorum Ecclesiam sunt persecuti, necesse est eos ut quosdam alios, sic & hos errores Albigensium sequi quos cum sicuti & nos, detestentur, no est, quod sibi a Romanis Pontificibus vim vlla facta esse coqueretur.

cipibus, ut tanquam veri Catholici, & fideles, ac fidei defensores, terras Tolosanorum, Albigensium, & Narbonensium, aliasque ciuitates, quas fidei Christianae impugnatores & subueriores occupauerant, in remissione peccatorum expugnarent. Missi quoque sunt ab Innocentio cum ipso legato abbatem duodecim ordinis Cisterciensis qui tunc florebat viri sanctitate ac scientia, qui Crucem contra Albigenses praedicarent, concederes plenariam peccatorum remissionem crucem affumentibus, & contra haereticos beligerantibus, etiam si in via mori contigerent ante bellum post crucem assumptam.

Applicantes igitur ad locum determinatum conuenerunt in vnum tractantes quomodo id cuius gratiam missi fuerant; commodius exequeretur. Superuenit autem ex Hispania Didacus Oxoniensis episcopus vir sanctitatis eximia, qui in socium secum duxerat beatum Dominicum fundatorem postea ordinis Praedicatorum. De quo infra dicetur. Ipsum ergo acceperunt, & eum super hoc consulunt, scilicet de modo tenendo ad confutandum dictos. Nec enim latebat eos, quin dictus Didacus esset sanctitatis praecipuae zelator fidei, rectitudinis amulator. Eius autem fuit hoc Deo inspirate consilium, ut reiecta pompa superflui apparatus, & remissa varia suppellectili, quam secum adduxerant, in paupertate voluntaria Christum pauperem praedicarent: ut sic perfectam edocentes sanctitatem [quam haereticos illi pretendebant exteriorius] ex austeritate & nuditate & veris virtutibus & mundi contemptu possent deceptos ab eis ad viam reducere veritatis. Sicque factum est.

De militibus cruce signatis contra Albigenses, de quibus eadem hist. c. 15. & 16.

S. III.

CERNENS autem summus pontifex haereticos ipsos durae ceruicis esse, nec eos verbis posse emolliiri: decreuit antequam vineam domini demolirentur, infructuosos palmites materiali gladio amputare. Cruce igitur signati Franci, & aliarum prouinciarum milites de ordinatione Papae contra Albigenses haereticos iter arripiunt. Eisque comes adiungitur Tolosanus, quem dominus Papa reductum per legatum absoluerat. Et primo eorum aduentu Biterra a fidelibus capiuntur, omnisque pariter traduntur. Quorum numerus vsque ad septendecim millia fuisse narratur. Post haec Carcaffona a fidelibus obsidione vallatur. Qua capta Rogerius quidam, qui in ciuitate illa caput erat haereticorum & princeps captus arctae custodiae mancipatur.

His duabus urbibus expugnatis cum iam maiores exercitus ad reditum anhelarent, vno omnium communi consensu Simon comes Montisfortis toti regioni acquisita pariter & acquirenda praeficitur. Erat enim vir elegantis formae fidee praclarus, armis strenuus, genere nobilis, prudentia magnus, ingenio perspicax, largus, magnificus, affabilis, fidei Catholicae defensor, & haereticorum acerrimus impugnator. Hic ex eo tempore, quo Gallorum principes ad expugnandos haereticos in terra Albigensium venerunt: nunquam nisi semel in Galliam reuersus est:

A.C. 1208.

Didaci Oxoniensis, episcopi de haereticorum conuersione consilium ibid. c. 5. & lib. 1. de vita d. Dom. c. 6. Infra in 13. c. 1.

Biterra a cruce signatis capta, ibid. c. 18. Item Carcaffona ibid. c. 19.

Simon comes Montisfortis dux belli eligitur c. 21.

Comes Montisfortis quis.

A.C. 1209.

De sancto Dominico Dominici in 1. c. 6.

Miner ratiocinatio: hist. Albig. gen. c. 47.

Duo miracula fidei Christianae approbantur: lib. 1. vna D. Dominici c. 6.

est, sed in seruitio domini indefesse vsque in finem persecutans, in eadem prouincia pro Christo animam ponere meruit. Fuit autem Dominus cum eo, qui omnia opera eius dirigebat per manus eius haereticos expugnando. Eratque cum eo vir ille mirabilis beatus Dominicus, institutor postea ordinis Praedicatorum, qui valde familiaris ei erat.

Abbatem ergo illi duodecim a Papa destinati ad praedicandum, & episcopi, & archiepiscopi & alij in partibus illis praelati, sequentes consilio Didaci Oxoniensis episcopi remissis ad loca sua sacris temporalibus, cum quibus venerat, ceperunt singuli euangelicam paupertatem amplecti, pedes discurre, ac strenue veram fidem verbo & opere praedicare, habentes super se quasi totius negotij ducem Didacum praefatum episcopum. Quod videntes & inuidentes haereticos ceperunt & ipsi ex aduerso importunius praedicare. Sed & comes Montisfortis Simo praefatus princeps exercitus fidelium, gladio materiali contra ipsos haereticos & eorum sequaces viriliter dimicabat, vnde & Minerbram municipium ceperunt, ubi multi haereticorum capti sunt, & multi interfecit. Cumque captus daretur optio, ut quicumque haerese abiuraret, liber recederet, centum octoginta ex eis obstinati in peccato potius comburi, quam haerese abiurare elegerunt, quod & factum est.

Sed & veritas fidei nostrae ibi per euidentia miracula comprobata est. Ut enim refert Vincent. spec. hist. li. 30. ex gestis comitis Montisfortis & historia beati Dominici. Cum apud sancti Iouis quoddam castrum, frequenter inter Catholicos & haereticos disputationum conflictus fierent, ad quas vtriusque sexus populi multitudo confluebat, factum est ex edicto ut die quadam fieret solennis disputatio sub iudicibus deputatis. Et cum altercatione verborum diu protracta haereticos subtili calliditate diabolica, etiam rationibus & autoritatibus sufficienter confutati, ut murenula de manibus stringentium elaberetur, decretum est, ut ab vtraque parte scripto praesentari deberet ipsa assertio fidei, quam docebant. Scriptis autem diuersis & catholicis in libellos redactis diligenter, & mutua collatione discussis, libellus, quem scripserat beatus Dominicus vnus ex praesentibus disputantibus communitur commendatur, & praeter ceteris praesentandus decernitur. Coram igitur omni multitudine libelli vtriusque partis, scilicet beati Dominici & haereticorum in medium proferuntur, & iudicibus inter se discrepantibus, haec tandem fuit communis sententia, ut vtrumque libellum in flammis ignis iacerent & quem contingeret ab igne non comburi, ille veram fidem proculdubio contineret. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Accensus est in publico magnus ignis, libelli proiciuntur in medium, libellus partis haereticae statim comburitur libellus vero ferui Dei Dominici non solum ab igne non laeditur, verum ab igne foris profiliit in longinquum. Secundoque iniectus ac tertio, eque prodiit incombustus. Vnde canit ecclesia. Ter in ignem libellus traditus, ter exiit illesus penitus. Et sic error haereticorum vincitur & fides Catholicorum extollitur. Et sic quod diuina potentia in tribus pueris gestum cognominis in for-

Libellus fidei Catholicae contra haereticos in ignem ter iniectus est, Dan. 3.

nace Babylonis: hoc renouatum videmus in bello incombusto beati Dominici, ad confirmandam veritatem fidei, & demonstrandam sancti cuius erat sanctitatem.

Simile quiddam legitur contigisse in alio loco. Cum enim ipse beatus pater cum quibusdam haereticis de quadam haerese disputasset, ac rationes eius in scriptis redactas haereticis tradidisset ad respondendum super eis, nocte sequenti congregati ad ignem haereticos ceperunt legere dixeruntque adiuuicem. Projiciamus in ignem & videamus quid accidat inde. Nam si non comburatur, vera vtriusque ostendetur doctrina ista, sin autem fallax. Projicitur charta & post modicum reslit incombusta. Dixitque vnus ceteris durior, Projiciatur iterum, & experiemus diligentius veritatem. Projicitur secundo, & tertio, & reslit incombusta. Nec conuerti & credere voluerunt, sed strictissimo iuramento se ligarunt nemini miraculum pandere. Sed vnus eorum, qui iam aliquam dispositionem habebat ad conuersionem compunctus, & ad fidem reuersus est, & alijs manifestauit prodigium tantum.

Permanit autem ipse beatus pater annis decem in illis partibus in praedicationis officio, & haerese extirpatione, alijs ad propria redeuntibus, Et Didaco episcopo praefato iam defuncto, qui prius cessionem postulauerat a Papa Innocentio episcopatus sui, ut se totum daret praedicationi contra haereticos, sed non obtinuerat. Cumque quidam fideles nobiles filias suas traderent ipsis haereticis erudiendas in perfidia, ut vel sic victum, quem aliunde habere non poterant, consequerentur, deliberat Deus seruus Dominicus seipsum venundare, ut pretio sui illis subueniretur, ne periret in anima saluatoris nostri & redemptoris imitatus exemplum. Quod vtriusque fecisset, sed Deus qui ad maiora eum elegerat, aliter miseris illorum prouidit. Haec tamen per anticipationem dicta sunt. Nam plenius de eo suo loco dicetur. Sub hoc ergo Anno 3. anno domini, 1210. ceperunt duo ordines mendicantium Praedicatorum scilicet, quorum pater fuit beatus Dominicus, & minorum, quorum pater fuit beatus Franciscus. De quibus infra.

Bellum inter Mediolanenses & Cremonenses acerrimum narratur infra tit. 23. & 24. per totum.

S. V.

ANNO domini 1213. bellum acerrimum inter Cremonenses & Mediolanenses commissum est. In ipso autem festo Pentecostes cum vtraque pars esset in campo, & Cremonenses propter diei solennitatem in crastinum pugnavellent differri, Mediolanenses cum se superiores viderent, noluerunt. Quapropter iusto Dei iudicio victi atque fugati, multos & equites & pedites amiserunt. Insuper eodem anno dicti Mediolanenses cum Papiam urbem obsedissent, erumpentibus ciuibus atque viriliter obsessores aggredientibus, denuo victi sunt, atque fugati. Sic igitur eodem anno Mediolanenses bis praelio victi sunt, domino vindicante in eos haerese varias, quibus eo tempore ciuitas illa erat infecta, & fauorem, quem Othoni deposito, & excommunicato ab Innocentio Papa impendebat.

A.C. 1209.

Hoc miraculum habet hist. Albig. c. 8.

Didacus episcopus Oxoniensis moritur. ibid. c. 7. & vita D. Domini. c. 6.

Praedicatorum & Minorum ordo institutus.

Mediolanenses eo anno bis victi.

A.C. 1117. Eodem anno, qui fuit Ioannis Anglorum regis duodecimus. Idem rex sponte de consilio suorum principum obtulit, ac liberè concessit Deo & Apostolis eius sanctissimis Petro & Paulo & sanctæ Romanæ Ecclesiæ domino Papæ Innocentio tertio totum Angliæ regnum & Hyberniæ pariter cum omnibus iuribus & pertinentiis suis. Et fecit ac iuravit homagium pro dictis regnis dicto Innocentio Papæ, vt illa de cætero, vt feudatarius ab ipso papa & successoribus eius teneret. Statuitque, vt pro omni seruitio dictorum regnorum, salvo per omnia decernario beati Petri, Romana ecclesia annuatim mille marcas perciperet, septingentas pro regno Angliæ, & trecentas pro regno Hyberniæ. Eodem anno vir strenuus comes Simon de Monteforti, qui contra hæreticos de Albigeſio bella domini viriliter gerebat, cum multas ciuitates & oppida expugnasset, contra eos non sine magno miraculo multas victorias obtulit. Ad vltimum rex Aragonum, & comes sancti Aegidij, & comes Desdes cum infinita multitudine illum intra castrum, quod Murellum dicitur obsederunt. Qui cum cerneret se diu de defectum victualium tenere castrum nõ posse, cum non haberet nisi ducentos & quadraginta milites, ac armatos pedites quingentos, spem suam ponens in domino, inuocata spiritus sancti gratia, fiduciale castrum egressus ad eos, non timuit tantam & tam ferocem multitudinem aggredi. Qui post modicam resistantiam fugientes ferè ad septemdecim milia de exercitu eorum eo praelio perierunt, sed de fidelium populo non nisi octo peregrini ceciderunt. Hunc Simonem comitem Montisfortis propter singularem in bellis virtutem atque prosperitatem, comitem fortem vocabant. Qui cum esset in bellis strenuissimus, tot negotiis implicatus, quotidie tamen missam & omnes horas canonicas audiebat. Eodem anno Gaufridus Syluanectensis episcopus tam ætate quam corpulentia pondere se inhabilem ad onus officij episcopatus sentiens quod iam per triginta annos laudabiliter exercebat, impetrata licentia à papa episcopatu renunciauit, seque ad monasterium Caroli loci contulit. Quo in loco ieiuniis & orationibus vacans vitam finiuit. Huius secutus est exemplum Gaufridus, vir sanctissimus, Meldensis episcopus qui de summi pontificis licentia episcopatu cecidit, in monasterio sancti Victoris Parisiensis diuinæ contemplationi se arctius mancipauit.

Anglia & Hybernia summo Pontifici suat vectigalia.

Præter de orationem D. Petri Angliæ Rem. Põ. solucere quid tenentur. Comitibus de monte forti res gestæ quæ continet hist. Alb. præcipue autem de Murelli obsidione agit. 117. & 116. & 117.

Comes de monte forti cotidie missam audiebat.

Episcopus syluanectensis cedit episcopatu. Item Meldensis.

a Hoc item Blondus habet dec. 2. lib. 6. de quo etiam sic scribit Polyd. virg. lib. 15. histor. Angl. Ioannes Angliæ rex ob sacerdotes ab Ecclesiis vi prohibitos, aut expulsos à Pontifice Romano excommunicatus, non ante absoluitur, quam diadema capiti ademptum Pandulpho sedis Apostolicæ legato tradidisset, nunquam id aut hæredes, nisi à pontifice Romano accepturi. Addit Naucl. Gen. 41. Neque id quidem nouum, cum longè ante hoc Adalpbus primus monarcha & Anglorum rex, idem regnū Leoni 4. Romanoque Ecclesiæ vectigale fecerit. Post quem Henricus rex, ob necem S. Thomæ Cantuariensis idem regnum pro se & suis successoribus à sede Apostolica in feudum recognouit, vide D. Anton. in 2. par. tit. 16. cap. 2. §. 1. & quæ nos ibidem annotauimus. Hic porro Ioannes sine terra cognomen habuit.

A Qui inter alia sanctitatis opera quibus viriliter insistebat, abstinentiam inauditam obseruans singulis annis in quadragesima & in aduentu ter in septimana solum comedebat. In aliis autem temporibus semper ieiunans, ad sui macerationem tam amara tam insipida comedebat atque bibebat, vt vix ab aliis non solum comedi, sed, nec gustari potuissent.

Concilium generale lateranense sub Innocentio 3.

§. VI.

Hic gloriosus pontifex Inno. 3. Anno Domini. 1215. celebravit cõcilium generale. Romæ in ecclesia Lateranensi, in quo interfuerunt 1300. episcopi, & in eo editæ sunt constitutiones plurimæ valde viles saluti animarum. Sicut de confessione & communione annualiter ab omnibus fidelibus faciendæ seu sumendæ: & multis aliis, quæ in corpore habentur decretalium. Ibi etiã in concilio tractatũ est de recuperatione terræ sanctæ & subsidio ad huiusmodi opus. Multas quoque decretales epistolâs edidit iste Innocentius ad diuersos, respõdendo multis inquisitionibus & dubijs: etiam variis materiis & casibus moralibus, sacramentalibus, & iudicialibus. Et pro maiori parte decretalium liber est ex Innocentij huius constitutionibus, & decretalibus epistolis.

Ipse in concilio illo reprobaui errores Ioachim abbatibus, & cuiusdam Almarici, vt expressas hærefes, quia tamen ipse Ioachim epistolam dictauit, cui manu propria se subscripsit, in qua fatetur tenere se fidem, quã tenet Romana ecclesia, ac etiã mandauit omnia scripta sua præsentanda apostolicæ sedi ab ea corrigenda, vel approbanda, ideo ipse nõ iudicatur hæreticus: licet errauerit. Et error & confutatio eius ponitur in textu: vt hic patebit. Primò igitur Innocentiũ ponit quæ credenda & tenenda sunt à cõfessis fidelibus de sanctissima trinitate & de diuinis proprietatibus de mysterio incarnationis, de sacramentis

a Episcopus pro prælatis inique suffragij seuerè in concilio habentibus vsurpauit D. Ant. Porro hoc concilium duodecimum generale censetur, quod omnium, quæ vnquã fuerunt in vniuersa Ecclesia celebratum extitit. præter Romanum Pontificem, qui concilio præfuit, ex quatuor orbis terrarum nobilissimis patriarchis, duo interfuerunt. Byzantiorum scilicet Hierosolymitanorum, Antiochenis excusatione morbi vsus, sacerdotes legatos sanctos viros misit, & Alexandrinus ab Aegyptijs vetitus ipse proficisci, è suis oratores misit. Quadringenti episcopi septuaginta archiepiscopi, tum Græci tum Latini monachorum sacri patres duodecim, primores sacrorum cænobiõrum octingenti confedere, nescio an omnis memoria celebratum fuerit concilium. Oratores Cæsaris Latinorum FridERICI, simul oratores Græcorum AUGUSTI, ac legati regum omnium principum que nominis nostri. Aemil. lib. 6. cui consentit Blond. lib. 6. dec. 2. in fine. Plat. in vita Innoc. Naucl. gener. 41. Sur. tom. 3. Conc. Gene. in Chron. Quæ igitur illo tam celebri concilio definita sunt & constituta, illa sine insigni perfidia vel contumelia vel in dubium vocare non possumus: nec debemus si salui esse cupimus.

F

A.C. 1215

Concilio lateranense multæ res viles sunt constitutæ. Hoc decretũ est celebratum quod incipit, Omnis vtriusque sexus de pœnitentiâ quod habes infra. §. 8. In conc. lat. c. 2.

DE INNOCENTIO III. CAP. I.

A.C. 1117. Firmiter credimus & simpliciter confitemur, quod vnus solus est Deus verus, æternus, immensus, incommutabilis, omnipotens, & ineffabilis Pater & Filius & Spiritus sanctus, tres quidem personæ, sed vna essentia substantia, seu natura simplex omnino. Pater à nullo, Filius à Patre solo, & Spiritus sanctus ab vtroque pariter absque initio semper ac sine fine, Pater generans, Filius nascens, Spiritus sanctus ab vtroque procedens, consubstantialis, & coæquales, & coomnipotentes & coæterni.

Vnum vniuersorum principium, creator omnium visibilium & invisibilium, spiritualium & corporalium: qui sua omnipotentia virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo cõdidit creaturam, spirituales & corporales: angelicã videlicet & mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constituta. Diabolus enim & alij demones à Deo qui dem natura creati sunt boni, & ipsi per se facti sunt mali. Homo verò diaboli suggestionem peccauit.

Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta: per Moysen & sanctos prophetas aliisque famulos suos iuxta ordinatissimã dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem vnigenitus Dei filius Iesus Christus à tota Trinitate cõmuniter incarnatus, ex Maria semper virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus ex anima rationali & humana carne compositus, vna in duabus naturis persona, vitam manifestius demonstrauit. Qui cõm secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis & mortalis. Qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus, & mortuus descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum, sed descendit in anima & resurrexit in carne, ascenditque pariter in vtroque venturũque in fine sæculi, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis quam electis, qui omnes cum suis proprijs corporibus resurgent, quæ nunc gestat, vt recipiant secundum opera sua siue bona siue mala, illi cum diabolo perpetuam penam, & isti cõ Christo gloriam sempiternam.

Vna verò est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur, in qua idem ipse sacerdos est & sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, a transubstantiationis pane in corpus, & vino in sanguinem.

a Ex hoc loco transubstantiationis vocabulum huius sacrosancti concilij, auctoritate est approbatum. Quod non ita nouum videri debet: sicut hæretici existimant. Nam in primis Græci conuersionem, quæ fit in sacramento vocant μετανοωσιν η̄ μεταστοιχείωσιν η̄ μεταστροφην. Greg. Nyssus in oratione Catechetica, Euthym. pan. par. 2. tit. 11. Chrysostomus in liturgia. Deum visibilis ait in corpore Chisti μεταβαλλέν & μεταστροφέν. Damasceni lib. 4. de orthod. fid. c. 14. & multi alij hæc autem verba transubstantiationis nominis equipollent. Deinde latini ab Apostolorum temporibus vsi sunt

F

A voce mutationis, cõuersionis, & transelementationis, quæ planè transubstantiationem ostendit, vt Cyprianus in serm. de cæna. Panis hic non effigietur, sed natura mutatus, & panem & vinum in carne & sanguinem Domini mutari & conuertere, panem omnipotentia Dei factum carnem: & sic cetera huiusmodi, quæ habet Cyprianus in probati ne Euchar. Causis. in opus e Cati. et. & alij doctores Catholici & nos supra in 2. parte tit. 9. post D. Anton. & S. I. & alios notauimus.

guinem potestate diuina, vt ad perficiendũ mysterium vnitate, accipiamus ipsi de suo, quod ipse accepit de nostro. Et hoc vti que sacramentum nemo potest conficere nisi sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundum clauas Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumque successoribus Iesus Christus.

Sacramentum verò baptismi, quod ad inuocationem indiuiduæ Trinitatis: videlicet Patris & Filij & Spiritus sancti consecratur in aqua, tam paruulis quam adultis in forma Ecclesiæ à quocunque ritè collatum proficit ad salutem. Et si post baptismi susceptionem, quicquam prolapsum fuerit in peccatum, per veram potestatem semper pœnitentiam reparari. Non solum autem virgines & continentes, verum etiam coniugati per fidem reclam & operationem bonam placentes Deo ad æternam incrementur beatitudinem peruenire.

Ioachim Abbas damnatur & Petrus Lombardus defenditur. Ibid. c. 2. & l. 1. decretal. tit. 1. ca. 2.

§. VII.

IDEM in eodem concilio: Damnamus ergo & reprobamus libellum seu tractatum, quæ abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de vnitate seu essentia trinitatis, appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo quod in suis sententijs dixit. Quoniam quædam summa res est Pater & filius & Spiritus sanctus, & illa non est generans, nec genita, nec procedens. Vnde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem adstruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communem essentiam quasi quartam manifestè protestans, quod nulla res est, quæ sit Pater, & filius, & spiritus sanctus: nec est substantia, nec natura, nec essentia, quamuis concedat, quod Pater & filius & spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnaque natura, verum vnitate huiusmodi non verã & propriam: sed quasi collectinam & similitudinariã esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna ecclesia, iuxta illud, Multitudinis credentium erat vnus vnus & anima, & illud, Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo.

Ad hanc autem suam sententiam adstruendã illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus dicit in euangelio. Volo patet, vt sint vnũ in nobis: sicut & nos vnus sumus, vt sint confirmati in vnum. Nos autem sacro & vniuersali approbante concilio, credimus & confitemur vnã cum Petro, quod vna quædam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est pater & filius & spiritus

A.C. 1117

Clauis Ecclesiæ

Baptismus

Pœnitentia

Act. 4.

Ioan. 17.

Petri Lombardi sententia approbatum

Spiritus

A.C. 115.

Vna substantia patris & filij & spiritus sancti. Ioan. 10.

Filius non est autem eius. 105.

Respondet Pontifex Abatis Ioachim cauilacionibus Ioan. 17.

Mar. 5.

Almarici errores. Vinc. l. 29. c. 107.

Ingenium proprium hereticorum.

Hoc idem protestantes asseue-

spiritus factus, tres simul persona ac singularem qualibet earundem, & ideo in Deo solummodo Trinitas est, non quaternitas: quia qualibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura diuina quae sola est vniuersorum principium: praeter quod aliud inueniri non potest. Et illa res non est generans, neque generata, neque procedens, sed est Pater, qui generat & filius qui gignitur, & spiritus sanctus qui procedit, ut distinctiones sint in personis & vnitas in natura. Licet igitur alius sit pater, alius filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est pater, est filius, & spiritus sanctus, idem omnino, ut secundum Orthodoxam & catholicam fidem substantialia esse credantur. Pater enim ab aeterno filium generando, suam substantiam dedit ei. Iuxta quod ipse testatur. Pater quod dedit mihi, maius omnibus est. At dici non potest, quod partem substantiae illi dederit, & partem tenuerit ipse sibi cum substantia patris indiuisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in filium transfuderit substantiam suam generando, quasi sic dederit eam filio, quod non tenuerit eam sibi, alioquin desisset esse substantia.

Pater ergo, quod sine ulla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit, & ita Pater & filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est Pater & filius nec non Spiritus sanctus ab utroque procedens.

Ad authoritatem autem quam Ioachim inducere videtur, unde fundabat suum errorem male intelligendo: respondet Innocentius ibi dicens. Cum ergo veritas personis verò diuinis, ut attendatur identitatis vnitas in natura. Quemadmodum veritas alibi ait, Estote & vos perfecti sicut & pater vester caelestis perfectus est. Ac si diceret manifestius: Estote perfecti vos perfectione gratiae & sicut pater vester caelestis perfectus est perfectione naturae. Vtrique videlicet suo modo, quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta similitudo dari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. In dicto autem condemnamus. In fine dicitur: Reprobamus etiam & condemnamus peruersissimum dogma impij Almarici, cuius mentem sic pater mendacij excecavit, ut eius doctrina non tam haeretica censenda sit, quam infana. Quae fuerit huius doctrina & error, in textu ibi non ponitur.

Sed Ioan. de col. post Vin. spe. histo. eam exprimit sic: Cum diebus illis floreret studium literarum Parisijs, illucque de toto orbe scholaribus confluentibus, non solum propter loci amenitatem, & bonorum omnium affluentiam, sed etiam propter liberalitatem, & specialem praerogatiuam, quam impendebat eis rex Philippus, & eius pater ante ipsum: illic in sacra facultate studebat quidam Almaricus de territorio Carnotensi, villa qui dicitur Bena oriundus, qui semper suum habuit & in artibus liberalibus & in sacra facultate discendi atque docendi modum, & opinionem priuatam, ac iudicium separatim.

Hic ausus est constanter affirmare, quod quilibet tenetur credere se esse membrum Christi, & hoc vnum esse de articulis fidei, sine qua non potest

homo saluari. Omnibus ergo Catholicis in hoc ei contradicentibus, ad summum pontificem coactus accessit Innocentium. Qui audita eius propositione, & vniuersitatis scholarum contradictione contra eum sententiauit. Reuersus ergo Parisios, compellitur ore confiteri, quod contrarium sentiret dictae opinionis. Ideo iniquitate, quia nunquam corde discessit. Itaque tardio & indignatione affectus (ut dicitur) agrotauit, ac in lecto decumbens in brevi decessit.

Post cuius mortem eius venenosa doctrina quidam infecti surrexerunt, qui, plus quam oportet sapientes, ad exustandum Christum & noui testamenti sacramenta, inauditos errores & adinventiones diabolicas confinxerunt. Inter caetera verò impudenter asserere conabatur, quod Patris potestas durauit, quoad viuiguit lex Mosaisca. Et quia scriptum est, Nouis superuenientibus abijcietis vetera, postquam Christus venit, absoluta dicebant omnia veteris testamenti sacramenta, & viuiguit illa lex vsque ad illud tempus, quo praedicabant talia. Illo ergo tempore dicebant noua sacramenta finem habere, & spiritus sancti tempora incepisse. Ideoque confessionem, baptismum, Eucharistiam, & alia sacramenta, sine quibus non est salus, locum de caetero non habere, sed vnumquodque per gratiam sancti spiritus tantum interius sine aliquo exteriori actu inspiratam posse saluari. Caritatis quoque virtutem sic ampliabant, ut id quod aliis peccatum esset, si fieret in caritate, iam illud non esse peccatum secudum eos. Vnde & stupra, & adulteria, & caetera corporis voluptates in nomine caritatis perpetabant. Mulieribusque cum quibus peccabant, & simplicibus, quos decipiebant, impunitatem promittebant, Deum tantummodo bonum, & non iustum praedicantes. Huius fama cum ad Petrum Parisiensem episcopum, & fratrem Guerinum regis Philippi consiliarium peruenisset, occulte miserunt Radulphum de Namurtio clericum qui huius sectae viros diligenter inquireret. Hic ad singulos astute accedebat, & de illorum secta se esse fingebat. Illique secreta sua ei reuelabant. Itaque plures huius sectae sacerdotes clerici & laici vtriusque sexus detecti, & capti Parisios sunt adducti. Ibiq; congregato concilio conuicti & condemnati atque ab ordinibus suis, degradati, traditi curiae seculari iussu regis extra portam in campellis cremati sunt. Mulieribus autem ac simplicibus, qui per maiores decepti fuerant, pepercunt. Haereticus verò Almaricus, licet iam fuisset (ut putabatur) in pace ecclesiae sepultus, quia tamen constitit sectam illam ab ipso originem habuisse: ab vniuerso concilio condemnatus est, & excommunicatus, ac de sacro coemeterio eiectus. Eiusque cinis & ossa per sterqui linia sunt dispersa.

De confessione quotannis facienda, & Eucharistia in paschate recipienda. ibi. c. 21. & lib. 5. decret. tit. 38. c. 12.

§. VIII.

DE M Innocentius in concilio generali praefato circa sacramenta confessionis & communionis sic statuit, nec forte vnquam fuit facta in aliquo

aliquo consilio tam salubris constitutio. Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia peccata sua solus saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi poenitentiam pro viribus studeat adimplere: suscipiens reuenter ad minus in pascha eucharistiae sacramentum, nisi forte de proprio sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum, alioquin & viuens ab ingressu ecclesiae arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ex ignorantia caecitate vel amentia excusationis assumat: Si quis autem alieno sacerdoti peccata sua voluerit iusta de causa confiteri, licentiam prius postulet, & obtineat, a proprio sacerdote: cum aliter ille non possit illum soluere vel ligare.

Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici vinum & oleum superinfundat vulneribus, sauciati, diligenter inquirens & peccatorum circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale ei debeat praebere consilium: & cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis vtendo ad sanandum aegrotum. Cautus autem omnino ne signo, vel verbo alio quouis modo prodat peccatorem aliquatenus: sed si indigerit prudentiori consilio: illud absque vlla expressione personae cautè requirat. Quonia qui peccatum in poenitentiiali iudicio sibi detectum praesumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendum perpetuam poenitentiam in arctum monasterium deturndum.

Idem Inno. in eodem concilio, quoad infirmorum visitationem exigendam a medicis, extra de poeni. & rem. cum infirmitas sic statuit. Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente dno languido, quae sanauerat: Vade & noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, praesenti decreto statuimus, & districtè precipimus medicis corporum, vt eos ad infirmos vocari cōtingerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, vt medicos aduocet animarum, vt postquam fuerit infirmo de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur, cum cessante causa cesset effectus. Hoc quidem inter alia causam huic dedit edicto quod quidam in egritudinis lecto iacentes cum eis a medicis suaderetur, vt de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, vnde facilius mortis periculum incurunt. Si quis autem medicorum huiusmodi nostrae constitutionis transgressor fuerit postquam per praelatos locorum fuerit promulgata, tādium ab ecclesiae ingressu arceatur, donec de transgressione huiusmodi satisfecerit cōpetere. Caeterum cum anima multò pretiosior sit corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid aegroti suadeat, quod in periculo animae conuertatur.

Idem Innocentius concilio generali quoad praelatos prouidet dicens eo. tit. Ne pro dilatione poenitentiae periculum imminuat, animarum permittimus episcopis, & aliis superioribus. nec non minoribus praelatis exemptis, vt etiam praeter superioris sui licentiam prouidum & discretum

A.C. 1215. rante, dum fide sua speciali (saluos iam esse praedicant.

Leuit. 26.

Se statum Almarici errores quoru quoniam uic munes ei nostr s hie reuelis, alij verò m nime.

Haereticus apud Parisios crematus.

A.C. 115.

De confessione quotannis facienda & Eucharistia in Pascha recipienda. ibi. c. 21. & lib. 5. decret. tit. 38. c. 12.

Sacerdos in dilecto. Luc. 10.

Pena reuelantis confessionem. Quod infirmus prouideat: aut quam corpori. lib. 11. & dec. eod. tit. 63. Ioan. 5.

Nihil contra animam salutem a medicis praescribendum.

Praelatos eligere confessionis. rios. decret. tit. 38. c. 16. Supra hoc decretum Gregorio statutum est.

A.C. 1215.

Verba consecrationis, quae non extant in euangelio à Christo fuere prolata. lib. 3. Decret. tit. 4. c. 6.

§. IX.

DE M Innocentius quaesitus à Lugdunensi episcopo de forma consecrationis sanguinis Christi, quia nullus euangelistarum ponit talem formam ex integro & illa verba, Aeterni & Mysterium fidei, in euangelis non habentur, sed nec quod Christus tunc eleuauerit oculos ad caelum, vnde ergo talia verba posita sunt in forma, qua nunc ecclesia vtitur? Rñ. & habetur extra de cele. mis. cū marthae & dicit. Sanè multa tam de verbis, quam de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa, quae apostoli vel supplensse verbo, vel facto expressisse leguntur, quod probat. Nā Paulus in actibus apostolorum, sic ait: Meminisse nos oportet verbi domini Iesu Christi, qui dixit: Beatus est dare, qui accipere. Haec nullus quatuor euangelistarum descripsit. Nullus etiam eorum expressit, quod Paulus de Christo ad Corynt. scribens, ait: Visus est plus quam quingentis fratribus simul, Deinde visus est Iacobo. Ipsi etiam euangelistae inter se mutuo supplensse leguntur, quae ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omissa. Cre dimus igitur, quod formā verborum sicut in canone reperitur etiā à Christo apostoli, & ab ipsis apostolis eorum receperunt successores. Dicit Innocentius, quia Euangelistae non intenderunt ponere propria formā consecrationis, sed solum narrare factū consecrationis per quaedam verba, ut patet etiā de baptismi Mat. vlti. Vnde & cum Christus eleuauerit oculos ad caelum in resuscitatione Lazari: multò magis credendum est hoc fecisse in consecratione huius sacramenti, quod maius erat.

Sic ergo intelligendum est. Hic est calix sanguinis mei scilicet contentius, noui & aeterni testamenti confirmatiuus, testamenti, id est promissionis: noui, id est non veteris animalium sanguine dedicati, sed sanguine Christi. Et aeterni, id est non de temporalibus, sed de aeternis bonis facti. Mysterium fidei, id est qui sanguis est mysterium, id est sacrum secretum fidei, quod scilicet fide tenetur, scilicet sub specie vini aliud, quam cernitur ibi creditur esse scilicet sanguis Christi, Et sicut creditur, ibi est, scilicet sanguis Christi realiter. Dicit etiam ibidem, quod aqua

quae miscetur vino in calice consecrando, conuertitur in vinum, quod ipsa consecratione transubstantiatur in sanguinem Christi. Mistio autem ipsius aquae cum vino, signat populum electorum Christo vniti per caritatem, aqua enim signat populum. Idem dicit ibidem, quod cum in orationibus aliquorum sanctorum dicatur. Sicut sanctis tuis prodest, vel proficit ad gloriam, ita nobis prodesse perficias. Non sic est intelligendum, quod oblatio sacrificij, vel oratio pro iis qui sunt in purgatorio, cum omnia eis sup-

Act. 20.

1. Cor. 15.

Ioan. 11.

Expositio verbo consecrationis sanguinis

In sacramento raris aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem.

Missa quomodo pro sanctis in caelo beatis.

petant

petant ad votum. Sed quod ad hoc pro fit san-
ctis, vt magis ac magis à fidelibus honorificen-
tur, & ex hoc etiam augetur gaudium eorum
& præmium accidentale, quod vtique vsque ad
diem iudicij potest augeri, & sic licitè potest o-
ptari eorum gloriam augeri.

Baptismus paruulis conferendus. l. 3. De-
cret. tit. 42. c. 3.

§. X.

DE sacramento baptismi multa declarat
in decretali, maiores, extra de bapt. Et pri-
mò dicit, Maiores ecclesiæ causas, præsertim ar-
ticulis fidei contingentes, ad Petri sedem esse
referendas intelligit, qui eum quærenti Domi-
no, quem discipuli ipsum esse dicerent respon-
disse notauit. Tu es Christus filius Dei viui. Et
pro eo ipse rogauit ne deficeret fides sua. Et quia
baptismus pertinet ad articulos fidei ideo se-
cundò excludit errorem quorundam circa bap-
tismum, dicentium baptismum non prodesse
paruulis: nec peccatum remittere originale.
Mouebantur ad hoc dicendum, ex eo quod Iac.
dicit. Caritas operit multitudinem peccato-
rum. Et de peccatrice Christus ait. Dimissa sunt
ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Mat. 16.
Lu. 22.

Iac. 5.
Lu. 7.

Simile est
luthetici et
Anabapti-
starum ar-
gumentum,
qui bap-
tizandos in-
fantes ne-
gant eo
quod fidè
actu non
habent.

Gal. 5.

Gen. 17.

Baptismus
collit pec-
catum ori-
ginale.

Io. 3.

Baptismus
sacramen-
tum perfe-
ctius circū-
cisione.

Mat. 16.

demnabitur. J. Credere autem est actus fidei,
quem paruuli propter defectum rationis tunc
habere non possunt. Vnde intelligitur de adul-
tis, quibus dicebat prædicandum esse. Secundò
& melius potest dici, quòd paruuli etiam non
sunt sine caritate: quamuis non habeant actum
eius propter defectum ætatis. Nam in baptismo
infunduntur eis gratia, & caritas, & fides, &
omnes virtutes quoad habitum: etsi non quoad
vsum seu actum, quem adhuc exercere non
possunt.

A.C.
1215.

Paruuli in
baptismo
non sunt
sine carita-
te.

Quartò facit distinctionem inter originale &
actuale quoad modum remissionis: in hoc vi-
delicet, quòd cù originale contrahatur sine consen-
su scilicet illius, qui contrahitur: sic etiam remitti
potest sine actuali consensu eiusdem: vt fit in
paruulis per baptismum. Sed actuale pecca-
tum nunquam contrahitur sine consensu com-
mittentis ipsum: & ideo sine consensu eius, id est
nisi dolente de eo non potest remitti. Quod au-
tem in adulto, nec etiam dimittitur sine con-
sensu eius, id est sine proposito eius volentis
credere, & baptizari, hoc est propter connexionem
originalis cum actuali in eo. Nec enim
potest reperiri secundum Tho. in habente vsum
rationis originale sine actuali mortali. Vnum
autem non potest dimitti sine altero, scilicet
originale sine actuali: sed actuale (vt dictum est)
nunquam contrahitur sine consensu seu dis-
plicitia eius, & proposito faciendi quod
debet.

Quare pec-
ca. um on-
ginale
dimittitur
sine con-
sensu actu
se verò mi-
nimè.

Thom. in
1. 2. q. 89. a.
6.

Quintò facit distinctionem inter susci-
pientes baptismum vel alia sacramenta im-
pressiua characteris, vt ordo & confirmatio,
& ex coactione absoluta & coactione condi-
tionali. Nam recipientes baptismum, ordi-
nem, vel confirmationem, ex coactione abso-
luta & omnimoda violentia, nihil recipiunt:
nec characterem, nec possunt cogi ad tenen-
dum Christianismum sic baptizati. Sed reci-
pientes ex coactione conditionata, puta, vt aut
suscipiant baptismum, aut priuabuntur bonis
suis, aut occidentur, tales recipiunt caracte-
rem, sed non effectum gratiæ. Et debent cogi ad
tenendum Christianismum sic coacti: quia in
eis non fuit omnino inuoluntarium. Nullus
tamen debet cogi etiam per hunc modum ad
aliquod sacramentum.

Quomo-
do. e. e. ipis.
tes coacti
baptismi
obligantur
ad fidem
Christi.

Sextò facit differentiam inter non habentes
vsum rationis, vt sunt paruuli, & furiosi, & letar-
gici, in susceptione baptismi, cum dormiunt.
Nam primi recipiunt baptismum, & effectum
eius, nec iterum sunt baptizandi. Secundi non
suscipiunt nisi in casu cum videlicet ante dor-
mitionem vel furiam habebant omnino propo-
sitam baptismi, & imminet periculum mortis,
tunc possunt baptizari in furia constituti, & reci-
piunt ipsum. Non autem si non habebant
propositum hoc.

Furiosi
quando re-
cipiunt
ritè bap-
tismum.

Multiplicem Pötifex Max. esse sacram vn-
ctionem probat. lib. 1. de decret. tit. 15. ca. 1.

§. XI.

DE multiplici sacra vnctione idem Inno.
extra de vnc. cum venisset. Primò ponit
duplicem vnctionem, quarum prima est spiri-
tualis & inuisibilis, & hæc est gratia spiritus
sancti,

Vnctio
cra. de
plex.

sancti, de qua Io. in canonica prima fidelibus:
Vos vnctionem, quæ accepistis ab eo, maneat in
vobis, & post paululum; Vnctio docet vos de om-
nibus, id est gratia spiritus sancti. Secunda est ex-
terior & visibilis, de qua Iaco, 5. dicitur, Infirmus
tur aliquis in vobis: inducat presbyteros eccle-
siæ & orent super eum vngentes oleo [in nomi-
ne Domini, & oratio fidei saluabit infirmum
& alleuiabit eum Dñs, & si in peccatis sit remit-
tentur ei.]

Vnctio vi-
sibilis du-
plex.

Duplex sa-
cramentum
vnctionis.

Vnctio
que est sa-
cramentum
duplex.

Luc. 4.

Quid si
gubnat
vnctioque
fit in ba-
ptismo.

Vnctio sa-
cerdotis
non est de
substantia
sacramen-
ti.

Cur pueri
inungun-
tur in pe-
ctore.

Secundò nota quòd vnctio visibilis spiritualis est
duplex. Vna quæ est sacramentum, & alia quæ
non est sacramentum, sed quoddam sacramenta-
le. Harum prima iterum est duplex. Vna quæ
dicitur extreme vnctionis: quæ fit oleo cõfeca-
to ab episcopo, & sacerdote: cum certa forma ver-
borum, scilicet. Per istam vnctionem & manus nos-
træ impositionem remittat tibi Deus quicquid
peccasti p vsum. Secunda dicitur cõfirmatiõis vel
chrismatis, & datur solè ab episcopis cum certa
forma verborum, scilicet, Consigno te signo cru-
cis & confirmo te chrismate salutis, in nomine
Patris, & Filij & Spiritus sancti. &c. Et solè frõs
inũgitur chrismate, quod est oleum mixtũ cum
balsamo consecratum ab episcopo, & oleum si-
gnat nitorem & puritatem conscientiæ, quæ cor
exhilarat, & balsamus signat odorè bonæ fidei,
quæ duo debet esse in cõfirmato. Vtraque est de
per se vnum sacramentum Ecclesiæ. Et agit, vel
auget si dignè sumitur sine dubio, quod signat,
scilicet gratiam Spiritus sancti, quæ est vnctio
inuisibilis.

Tertiò nota, quòd est alia vnctio sacra visibi-
lis, quæ est sacramentale, non sacramentum: dis-
ponens non conferens gratiam. Et hæc iterum
est duplex. Vna quæ fit chrismate: & hæc fit epi-
scopis in consecratione eorum. Corona enim
capitis chrismate inungitur ab vno ex tribus
consecrantibus eum certa forma verborum.
Caput eius inungitur propter autoritatem &
dignitatè, tamen etiã ad ostendendum quòd repræ-
sentat personam Christi, qui est caput ecclesiæ,
qui ait: Spiritus domini super me eo quòd vn-
xit me. Inungitur etiam caput, quod mentem
designat & chrisma caritatem: quia in mente
debet diligere Deũ ex toto corde & ex tota ani-
ma & ex omnibus viribus suis, & proximum sicut
seipsum. Chrismate etiam inũgitur baptizatus,
sed in vertice à sacerdote: quæ vnctio est sacra-
mentale: non sacramentũ. Et signat quòd debet esse
paratus, omni petenti de fide reddere rationem
scilicet in generali. Vertex enim capitis signat su-
periorè partem animæ. Hoc etiam chrismate
inunguntur vasa sacra, vt calix & patena, altaria
& templa & aqua baptismi. Alia est vnctio exte-
rior sacramentalis, qua inunguntur manus sacer-
dotis in sua ordinatione cum certa forma: quæ
quæuis non sit de substantia ordinationis: tamè
si omittatur, supplenda est. Et signat opera pie-
tatis quæ debet habere sacerdos præ cæteris. Et
similiter manus episcopi eo oleo inunguntur
in consecratione sua & eadem signat.

Itè hoc oleo, quod dicitur oleum cathecume-
norum, & est idem oleum cum oleo sancto infir-
morum, inunguntur baptizandi in pectore &
in scapulis. Ideo in pectore ad signandum, quòd
inunctione spiritus sancti abiiciat errorem & i-
gnorantiã. In scapulis verò, vt per ipsam gratiã

excitatur Christianus effectus torporè & negli-
gentiam; exercens & portans suauiter onera bon-
narum operationũ. Hoc etiam oleo inunguntur
altaria consecranda. Hoc etiã oleo sancto inun-
guntur imperator & reges, sed in brachio seu hu-
mero, ad signandum principatũ, in cuius vfu de-
bet esse oleum clementiæ & misericordiæ. In ve-
teri autem testamento fiebant inunctiones sacer-
dotum, quæ erant sacramenta veteris legis, sed si-
gnantia tantũ, non conferentia gratiæ. Fiebat et-
iam inunctio olei prophetis & principibus seu

A.C.
1215.

Cur impe-
satores
inungun-
tur.

Ex. 29.

3. Reg. 19.

1. Reg. 16.

3. Reg. 1.

Paganus ad fidem conuersus habens plu-
res vxores, adhærebit primæ, & si eam
repudiauerit, & aliam superinduxerit
hanc relinquet, & primæ adhærebit.
lib. 4. tit. 16. c. 8.

§. XII.

CIRCA sacramentum matrimonij in de-
cretali, gaudemus, extra de diuor. Inn. ait.
Quia pagani circa plures in simul fœminas affe-
ctum diuidunt coniugalem, vtrum post conuer-
sionem omnes, vel quam ex omnibus valeant re-
tinere, nõ immeritò dubitatur. Et infra. Verum
absonum hoc videtur, & inimicũ fidei Christia-
næ, cum ab initio vna costa in vnam fœminam
sit conuersa, & scriptura diuina testetur: quòd pro-
pter hoc relinquet homo patrè & matrè: & ad-
hærebit vxori suæ, & erit duo in carne vna. Nõ
dixit tres vel plures, sed duo. Nec dixit vxoribus,
sed vxori. Et infra. Nec vlli vnquã licuit in simul
plures vxores habere: nisi cui fuit diuina reuelatione
concessum: qui mos quondamq; interdum
etiã fas cõfetur: per quòd sicut Iacob à mendacio,
Israelitæ à furto, & Samson ab homicidio: sic &
patriarchæ & alij viri iusti, qui plures simul le-
guntur habuisse vxores, ab adulterio excusantur.
Sanè hæc veridica sententia probatur etiã de te-
stimonio veritatis in euangelio. Quicumque di-
miserit vxorem suam nisi ob fornicationem, &
aliam duxerit męchatur. Si ergo vxore dimissa
duci alia de iure non potest, fortius & ipsa re-
tenta. Per quod euidenter apparet pluralitatem
in vtroque sexu (cum non ad imparia iudicetur)
circa matrimonium reprobendam.

Gen. 27.
Ex. 11.
Iud. 16.

Mat. 19.
Luc. 10.

Qui autem secũdum ritum suum legitimam
repudiavit vxorẽ, cum tale repudium veritas in
euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente li-
citet aliam
superin-
ducere.
Post repu-
dium non
licet aliam
superin-
ducere.
Qui autem secũdum ritum suum legitimam
repudiavit vxorẽ, cum tale repudium veritas in
euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente li-
citet aliam
superin-
ducere.
Post repu-
dium non
licet aliam
superin-
ducere.
Qui autem secũdum ritum suum legitimam
repudiavit vxorẽ, cum tale repudium veritas in
euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente li-
citet aliam
superin-
ducere.
Post repu-
dium non
licet aliam
superin-
ducere.
Qui autem secũdum ritum suum legitimam
repudiavit vxorẽ, cum tale repudium veritas in
euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente li-
citet aliam
superin-
ducere.
Post repu-
dium non
licet aliam
superin-
ducere.

Gen. 2.

Tertia pars hist. Ant. i situm.

A.C. 1215. De gradibus consanguinitatis & affinitatis matrimonium impediunt. Conc. later. c. 10. & l. 4. decret. tit. 14. c. 8.

Mutatio legum ex causa fieri potest.

Abolitio auctoritatis & generalis.

Abolitio impedimenti quod sit in gradu consanguinitatis. 1. Cor. 7.

fiti. Quia qui plures habuit simul uxores, coherens non potest nisi unam habere ex illis. Et non nisi primam, si illa vult cohabitare cum eo modo predicto, alias liber est, quoad aliquam aliarum. De gradibus autem consanguinitatis & affinitatis prohibitis ad matrimonium contrahendum, nota, quod ubi secundum antiqua iura prohibiti erant sex gradus, Innocentius iste corrigens antiqua iura illa, abstulit duos gradus, & sic remanet prohibitio contrahendi matrimonium usque ad quartum gradum consanguinitatis & affinitatis inclusivè. Unde in concilio generali residens sic ait. Extra de consang. & aff. c. pen.

Non debet reprehensibile iudicari, si secundum veritatem temporum quandoque statuta varietur humana, præsertim cum vrgens necessitas, vel evidens vtilitas id exposcit, quonia & ipse Deus ex iis, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in nouo. Cum ergo prohibitione de coniugio in secundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, vt cessante prohibitione cesset effectus, constitutiones super hoc editas sacri approbatione concilij reuocantes: presenti constitutione decernimus, vt sic contrahentes de cætero liberè copulentur.

Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non excedat, quonia in vterioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitioni coniugij corporalis. De quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier, & e converso, quia quatuor sunt humores in corpore, quod & constat ex quatuor elementis. Cum ergo vsque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab aliis vel à nobis, vt si qui contra prohibitionem huiusmodi præsumpserint copulari, nulla longinquitate defendatur annorum, cum diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed augeat, tantoque sunt grauiora crimina, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam.

Decedenti in excommunicatione quantumcunque contrito non est communicandum, nec pro eo orandum, lib. 5. decret. tit. 39. c. 28.

§. XIII.

DE materia excommunicationis idem Innocentius extra de sent. excom. à nobis. ij. §. nos igitur. Sic ait. Iudicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innittitur, iudicium autem Ecclesiæ non nunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & fallit propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus, & qui liber est apud Deum, ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, & contra, in culpæ remissione dissoluitur, scilicet per con-

tritionem, illud autem quo ligatus est apud ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur, quod in suscitatione Lazari euangelij manifestat: quæ dominus prius suscitauit, & apostolis postmodum præcepit soluere suscitatum. Unde quantumcunque se quis iuramento præstito, quod ecclesiæ mandato pareret, humiliter curauerit: quantumcunque penitentia signa præcesserint: si tamen morte præuentus non potuerit absolutionis beneficium obtinere, quauis absolutus apud Deum fuisse credatur, non tamen habendus est apud ecclesiam absolutus, potest tamen, & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri: vt si de ipsius viuentis penitentia ecclesiæ per euidètia signa cõsiterit: defuncto etiã absoluitis beneficij impèdatur.

Nec obstat quod ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi & soluendi homines super terram: tanquã non possit soluere & ligare sub terram sepultos. Et quod legitur. Cui non communicauimus vino nec comunicandum est mortuo: cum et si non fuerit comunicatus, comunicandum tamen illi fuisset: quæ non contempus religionis, sed articulus necessitatis impediuit, & in certis casibus à canonibus denotatis legitur ecclesia ligasse mortuos & soluisse legatos. Et subdit, quod talis est absolucio ab eo, a quo regulariter cum viuere, ille fuerat absolucio, siue à Papa, siue à diocesano, siue alio. Et infra. Absoluciois verò forma seruetur. s. vt fiat cum psal. penitentiali: & tã oratione dominica quã alia consueta. Hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum, pro ipso si monitione præmissa noluerint, per censuram ecclesiasticam compellantur.

In sequenti ca. quod incipit, nuper. Innocentius tria dicit. Primum est quod detinens in custodia publica, vel priuata clericum etiam absque alia læsione personæ est excommunicatus: quia per hoc fit ei violentia. Secundum est de participante cum excommunicato maiori excommunicatione, quia aut talis participat in crimine illo, propter quod est excommunicatus, aut participat in aliis, quam in crimine illo puta in loquela, in cibo, & huiusmodi. Et si quidem participat in crimine, dando scilicet sibi consilium, auxilium vel fauorem: incidit in eandem sententiam cum illo. Nec debet vel potest, nisi ab eo a quo & ille primus poterat absolui, & etiã cum iuramento. Sed participando in aliis loquela, & huiusmodi, potest absolui à simplici sacerdote, qui potest audire confessionem eius: quia minorem excommunicationem incurrit, & sine iuramento. Et hoc intelligendo cum participat in casu non concesso, non in casu permisso, non incurrit peccatum, nec excommunicationem. Tertium est, quod ubi excommunicatus maiori excommunicatione ex iusta causa non potest accedere ad eum, qui potest eum absolue, puta quia infirmus est grauius, vel quia impeditur ei periculum propter inimicitias & huiusmodi, potest absolui ab alio, imponendo ei, quod cum potuerit præsentet ei, ad quem spectat absolutio.

Imperium non præest sacerdotio, sed subest & ei obedire tenetur. lib. 1. decret. tit. 33. c. 6. Vide infra cap. 2. §. 3.

§. XIII.

DE dignitate ecclesiastica præcipue pontificali, quod omnem temporalem excedit, &

A.C. 1215. Ican. 11.

Mortuo qui videtur signum conuentionis dedit est absolutio. Mat. 16.

Detinens clericum in custodia est excommunicatus. ibi. c. 29.

Qui participat cum excommunicato modo sit excommunicatus. c. 29.

Excommunicatus quando potest absolui ab alio, quod potest ad propria iudic.

G. 155.

122.

Ubi dicitur quod.

In diuitibus facer.

Mat. 23.

Gen. 1.

Mat. 23.

Romano Pontifici sunt oues Christi. Mat. 10. 11.

A.C. 1215. Alienus est Christianus qui non cognoscit Petrum Pastorem. Mat. 16.

& ei subiicitur, ostendit pulchrè Inno. scribens Constantino imperatori, qui tempore ipsius Innocentij factus ex Francis se subiecit Romanæ ecclesiæ: cum patriarcha Constantino politano & gente illa, extra de maio. & obe. solite. ait: Solite benignitatis affectu. Et infra. Mirata est imperialis sublimitas quod te nisi fuimus in literis nostris increpare. Huic autem tuæ admirationi non causam, sed occasionem præbuit quod legitur beatum Petrum apostolorum principem sic scripsisse. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi quasi præcellentem, siue ducibus tanquã ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudè verò bonorum. Et infra respondet declarando auctoritatè, quia Apostolus hæc scripsit subditis suis: et eos ad humilitatis meritum prouocabat: nec intèdebat sacerdotibus imponere subiectionis, quo ad dominos temporales. Nam cum dicit, omni humanæ creaturæ: sequeretur quod etiam seruis opereretur esse sacerdotis subiectos. Et cum subdat, regi quasi præcellentem: non negamus (inquit) quod præcellat imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt temporalia, sed pontifex in spiritualibus antecellit, quæ tantò sunt temporalibus digniora: quantum anima præferret corpori. Licet non simpliciter dictum sit: Subditi estote, sed additum, Propter Deum, nec parè sit scriptum Regi præcellentem: sed tanquã præcellentem: forsitan non sine causa illud tanquã vel quasi. Quod autem sequitur, Ad vindictam malefactorum, laudè verò bonorum: intelligendum non est quod rex, vel imperator super bonos & malos gladij acceperit potestatem: sed in eos solummodo, qui vtentes gladio, eius sunt iurisdictioni commissi.

Et infra. Potuisses autem prerogatiuum sacerdotij ex eo intelligere potius, quod dictum est non à quolibet, sed à Deo, non regi, sed sacerdoti: nec de regia stirpe, sed sacerdotali prosapia descendenti: de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anath. s. Hieremia. Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas & dissipes & ædifices & plantes. Præterea nosse debueras quod fecit Deus duo luminaria magna in firmamento cæli: sol scilicet, in potestate diei: & luna in potestate noctis. Vtrunque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cæli, id est vniuersalis ecclesiæ fecit Deus duo luminaria, id est duas instituit dignitates quæ sunt pontificalis auctoritatis & regalis potestas. Sed illa quæ præest nobis id est carnalibus minor, vt quanta est inter solem & lunam tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur. Hæc autem si prudenter attenderet imperatoria celsitudo non faceret aut permetteret Constantinopolitanum patriarcham magnum quidem & honorabile membrum ecclesiæ, iuxta scabellum pedum tuorum in sinistra parte sedere: cum alij reges & principes archiepiscopis & episcopis suis sicut debent reuerenter assurgant: & eis iuxta se venerabilem sedem assignent. Nos autem et si non increpando scripserimus: potuissimus tamen rationabiliter increpare. Et infra. Nobis autem in beato Petro sunt oues Christi commissæ, dicente domino: Pasce oues meas, non distinguendo inter has oues & alias, vt alienum à suo demonstraret ouili, qui Petrus & successores eius magistros non

recognosceret & pastores: vt illud nouissimum omittamus quod dixit ad Petrum. Quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis, nihil excipiens qui dicit, quodcumque. Et in fine. Vtrum tibi iusta suggererimus & honesta, tua sollicitudo discernat, cum non nisi ad vtilitatem ecclesiæ & terræ Hierosolymorum subsidium nos te meminimus inuitasse.

Quilibet laicus potest ab Ecclesiastico iudice iudicari, in periurio maxime & pace fracta. lib. 2. de c. tit. 1. c. 13.

§. XV.

Quo dicitur laicus ratione peccati mortalis, & maxime periurij & pacis fractæ potest conueniri sub iudice ecclesiastico. Hoc pulchrè ostendit Innocentius scribens prelati per Franciam constituto. extra de iudiciis. nouit. Nouit ille qui nihil ignorat. Et infra. Non putet aliquis, quod iurisdictionem illustris regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cum ipse nec velit, nec debeat nostram iurisdictionem aliquatenus impedire. Sed cum dominus in euangelio dicat: Si peccauerit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, si te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, vt in ore duorum aut trium testimonium stet omne verbum. Quod si non audierit dic Ecclesiæ: Si autem Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus publicanus, & rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quod rex Franciæ peccat in ipsum, & ipse circa eum in correptione processerit secundum regulam euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit dixit Ecclesiæ. Quomodo ergo nos qui sumus ad regimen vniuersalis Ecclesiæ superna dispositione vocati, mandatum diuini possumus non exaudire, vt non procedamus secundum formam ipsius? nisi forsitan ipse coram nobis, vel legato nostro sufficientem in contrarium ostendat rationem.

Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, nisi forte iuri communi per speciale priuilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum: scilicet decernere de peccato: cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura: quam in quolibet exercere possumus, & debemus. Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc apostolico iudicio se committat: cum Valentianus inclytus imperator suffraganeis Mediolanensis ecclesiæ dixisse legatur. Talem in pontificali sedè constituere procuretis: cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, & eius monita, cum tanquam homines deliquerimus, suscipiamus necessariò velut medicamenta curantis. quod Theodosius imperator constituit, & Carolus innouauit: de cuius genere rex ipse noscitur descendisse, videlicet quod habens causam in iudicio seculari posset recurrere, & appellare ad iudicem ecclesiasticum, vt episcopum. Et quamuis istud hodie non teneat, tamen ostenditur ex hoc statuto reuerentiam, quam habebant illi imperatores ad episcopos.

Et infra. Nullus, qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad nostrum officium spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum. Tertia pars hist. Ant. 1. 2. num

A.C. 1204. subdere & vnire. His igitur auditis de consensu Romani pontificis vocato puero Alexio, & iuramento ab eo corporaliter recepto, quod promissa nunciorum impleret, ad recuperandum imperium eorum patrociniū & auxiliū promiserunt.

Classis latinorū Constantinopoli in nauigat. Vin. l. 29. c. 90. hæc ex parte habet, & alij.

§. II.

His igitur promissionibus ex vtraque parte solenniter iuramento vallatis, & omnibus quæ ad nauigandum necessaria videbantur apertis, naues soluunt, ac contra consuetudinæ temporis ordinem ad ciuitatem Constantinopolitanam prosperè peruenerunt. Sed non improuisus illorum videbatur aduentus. Nam præter pedites plus quàm sexaginta millia equitum Constantinopoli eo tempore sunt reperta. Nihilominus Latini nostri spem suam ponentes in domino, descendentes è nauibus terra marique Constantinopolim obsederunt. Tyrannus autem ille ac incubator imperij, qui commissio in fratrem parricidio, fasces imperij diutina incubatione polluerat, ita vniuersorum ciuim mentes contra Latinos armauerat, vt non aliter contra eos & eorum dominium obstarent, quàm si cõtra eos populus aduenisset infidelis, qui loca sancta pollueret, & religionem proponeret Christianam euellere. Sæpè igitur per nuncios, immo per ipsius imperatoris filium, à ciuibus causam ipsius eorum aduentus postulantes audiri, nec petitionis modum explanare valuerunt, sed quoties à terra vel mari sermone mouebant tories recipiebant tela pro verbis. Octaua igitur obsidionis die tyrannus ille cum sexaginta millibus armatorum egrediens ad dimicandum contra Latinos acies ordinauit. Latini verò & Franci licet pro respectu Græcorum paucissimi viderentur, cum lætitia tamen prælium expectabant. Quorum ille attendens constantiam, etiam ignominiosè suos reduxit in urbem: at die sequenti relicta vrbe, vxore, ac parua prole, fugam aggreditur.

Græci Latinos adortiuntur, sed cum ipsorum ignominia se recipiunt.

Alexius imperio exactus est. A.C. 1203. Cal. Aug. & in eius locū.

Passagium transiit est seu cõmoda nauigatio. Alexij imperatoris promissa, inter quæ est de præstando Romano Pontifici obedientia.

Quod postquam Græcorum proceres compererunt, solenni in palatio congregato concilio exulis Alexij, quem Franci reduserant electio celebratur, seu potius restitutio ablati declaratur. Mane igitur factò, copiosa Græcorum nobilium turba ad Latinorum castra procedit, atque cum infinito gaudio suum electum intra urbem introducunt, & cum multa solennitate in ecclesia sanctæ Sophiæ coronatur. His peractis, ad solutionem promissorum nouus profilijt imperator, & promissis rebus accumulata victualia pro seruitio domini profutura. Promisit Fræcis intra annum ducenta millia marcarum soluere, & Venetis sumptibus suis satisfacere solum prolongat in annum. Seq; iuramento constringit, quod in subsidium terre sanctæ erigere debeat regale vexillū, & in passagio Martij vna cum Latinis & Francis ad seruitium domini cum quantis millibus poterit armatorum illuc perget. Et sub eadem promissione concludit, quod eam reuerentiam præstare debeat Romano pontifici, quam antecessores sui imperatores Catholici Romanis pon-

A rificibus impendissent. Et super omnia promissis toto tempore vitæ suæ sumptibus & expensis quingentos milites in terra sancta tenere in seruitium redemptoris.

Sic igitur Alexio imperatore cum patre suo Isacio per Latinos ad imperium Constantinopolitanum restituto, ad imperatoris instantiam, ne inter Latinos & Græcos rixa aut scandalum oriretur, exeuntes ciuitatem ex aduerso interueniente portu castra sua Latini posuerunt. Postquam autem Latini egressi sunt ex vrbe, ex innato in Latinos odio ipse imperator Alexius vna cum patre, & Patriarcha Græcorum subditus perfidia, contra eos incepit machinari, à quibus tot beneficia perfidus & ingratus paulò antè receperat, & petriarus & mēdax, tot incurrit petriaria quot in Latinos præstitit iuramenta. Insuper perfidus adiciens suæ contra eos prælia meditatur incassum. Nam nauigio, quod illuc ipsum adduxerat & sublimauerat ad coronam procurauit incendia. Sed Deo volente voto suo fraudatur, sitque pars sua per cuncta deterior. Græci aut videntes, quod de cætero Alexius, quem vehementer oderant, ex eo quod Latinos ad occupandam Græciam de Italia adduxerat de Latinorum patrociniū sperare non poterat, quorum timore ei debitum imperij honorem restituerant, duce Marchulpho (alias Murzulpho) qui eidem sanguine proximus erat, ipsum captum carceri manciparunt.

Is patriarcha Ioannes Camaterus dicitur.

Alexius in carcerem coijctus et ducas Murzulphus imperator designatur. A.C. 1204.

Quo factò acclamante clero & Græcorum populo, ipse proditor contra Latinos prælia instituit, urbem armis & propugnaculis munit: atque iterum terra marique Latinos tentare uertere perfidus imperator, eos tamen semper domino protegente. Nam cum sæpè aut per se aut per alios egredereur ad bellū, semper confusus victusque recessit. Semel autem intempesta noctis silentio, Latinorum nauigia flammis aggreditur. Sexdecim autem illorum naues incensus velis in altum expassis flante fortiter austru in Latinorum naues immisit. Sed domino operante cum multo labore nostrorum naues in altum directæ custodiuntur indemnes. Sicque cum Latinos proditor ille terra marique sæpius ledere tentasset, quod sperabat obtinere non potuit. Postremum ad latinorum castra legatos factæ pacis dirigit perfidus ille incubator imperij, per quos postulauit & obtinuit eū Venetorum duce colloquium. Cumque illi dux magnanimus obieisset, quod nulla cum eo posset esse pacis securitas, qui dominum suum iniquè carceri mancipasset: cui etiam imperium abstulisset quare eidem dux confusus, vt eo dimisso bona fide, ab eo veniã precaretur humiliter asserens quicquid iuuenis cõtra Latinos fecerat, si rediret ad animū omnia ætati, lapsuque consilij imputaretur cumque quid responderet duci, stupidus non haberet, euomuit tamen, & obedientiam Romanæ ecclesiæ & subuentionem terræ sanctæ quam Alexius iuramento firmauerat, adeo refutauit vt vitā amittere præeligeret & Græciā subuerti, quæ Romanis pontificibus orientalis ecclesiæ subderetur. Sequenti autè die dominū suū Alexiū, quæ Latinus exercitus Cōstantinopolim reduserat, suffocauit in carcere, asserens eū sibi vitā laqueo extorsisse.

Imperatoris Græci fraudes. Hic pressissimus dux Henricus Dādulus dicitur.

Impius imperator terræ sanctæ subuenire et Romano Pontifici subdit reuoluit.

Constan-

Constantinopolim latinus exercitus obfider & capit. Vin. l. 29. c. 91. Contin. belli sacri ibid. Naucl. gen.

41. & alij.

§. III.

Constantinopoli postea potuerunt.

MORTVO igitur Alexio imperatore tota hyeme Latinus exercitus circa ciuitatem castra tenuerunt, terra marique urbem obsideres. Secundo igitur Idus Aprilis Christianorum exercitus ex parte maris ciuitatem aggreditur, atque duæ eorū naues, quæ adinuicè colligata erant, primū ad murū appropinquates, scalas applicuerunt. Et ascendentes nostris & occupantibus murum, Græcorum multitudo relictis mœnibus fugiunt. Latini autem postquam ex ea parte murum obtinuerunt, strictis gladijs descendentes ad terrā, spectante populo portas aperiuunt, ac aciuas capitur populosa, & terga dantibus Græcis fortissima & munitissima palatia relinquuntur, totaque ciuitas in momēto obtinetur. Diripitur igitur equorū innumera multitudo, aurī, & argenti sericorum, & pretiosarum vestium, & gemmarum, & omnium eorum, quæ ab hominibus inter diuitias computantur, tanta in ea inestimabilis abundantia reperitur, vt nūquam tanta videretur possidere Latinitas. Et quia admodum pauca Latinis negauerant, cuncta eis diuino iudicio reliquerunt.

Insolentia nimia latinorum in vrbe regia. Constantiopolis à latinis quomodo capta.

Quidam autem ex eis nec ætati, aut religio-

a Galli Venetique Constantinopolim urbem hinc mari, illi terra per duodecimum dies variatis prælijs oppugnarunt. Et licet magna Græci à peregrinis terrā oppugnantibus incommodè acceperint, muro tamen Veneti in portum verso superne de nauium malis caucisque, sicut alias expugnati priores vrbe positi sunt, tyrannusque postis vrbe restus cum pellicibus, vxore, & thesauris fugiens euasit, ciues verò hinc ad capti ab hoste muri voces, inde tyranni fuga vrno atque eodem tempore sunt exterriti. Sed dante ingenium necessitate conuocatos in solennem pompam sacerdotibus secuti inermes & crucibus, iconibusque ad fidem comparandam præmissis, tenentes murum armata veniã supplices orauerunt, quæ facillimè imperatoris vrbeque patentibus latinorum multitudine vndiq; est ingressa. Blon. Capta est pridie idus April. A.C. 1204. Onuph. Iam verò hanc rem totam ad procurandam unionem Græcorum & latinorum iam ab initio fuisse institutam non modo passim hystorici latini (vt D. Anto. sup. §. 1.) sed etiam Græci vellei nolenti memoria prodiderunt. At enim Laonicus Chalcōdylas, quamuis latini nominis & Ecclesiæ Romana hostis rerum Turcicarum lib. 1. ob causam distidij, quod propter religionem inter Græcos & Romanos erat, Occidentalium plurimi adiunxerunt sibi Venetis pontifice maximo sic instigate, classe magna decreuerunt aduersus Græcos porfiscisci. Appellentes igitur Byzantium urbem eam vi ceperunt. hoc ergo à Domino mirabili benignitate factū esse contendimus, vt quoniam Græci volebant Romanam Ecclesiam velut matrem suam honore ac caritate debita prosequi, saltem Dei voluntatē eā esse cognoscerent, vi & armis ad officium coacti. Latini autem presuerunt Constantinopolim ad annos sex & septem. Et quoniam Græci nec sic quidē diuina voluntati cesserunt, iam demum in manus Turcarum venerunt. Sand. lib. 7. de risib. Mon.

ni, aut sexui pepercunt: sed fornicationes & adulteria in oculis omnium exercentes non solum maritatas & viduas, sed etiam matronas & virgines ac Deo dicatas exponebant spurcitijs ganconū. Nec sufficiebat eis imperiales exhaurire diuitias, ac maiorum diripere spolia pariter & minorum, nisi ad ecclesiarum thesauros extenderent manus, tabulas argentæ de altaribus deponentes, & violatis sacrarijs cruces, iconas & reliqua ecclesiarum ornamenta rapiebant. Reddidit ergo Deus Græcis iustè quæ aliquando iniustè Latinis intulerant. Hæc est enim ciuitas, qua spurcissimo gentium ritu contra Latinos ausa est cum infidelibus amicitias firmare ferales. Hæc est, quæ in odium apostolici culminis, Apostolorum principis nomen audire non poterat. Hæc est, quæ Christi solum didicerat honorare picturis, & inter ritus nefandos, quos sibi spreta scripturarum auctoritate conseruauerat etiam lauacri salutaris plerumque facere præsumebat iterando iacturam. Hæc est, quæ Latinos omnes non hominum nomine, sed canum nuncupare non verebatur, quorum sanguinem fundere inter merita deputabat. Hæc & huiusmodi deliramenta, quæ vix literis explicari possunt, aut verbis: expletis iniquitatibus eorum, quæ ipsum dominum ad nauicam prouocauerant, diuina iustitia Latinorum ministerio digna ultione percussit.

Quare Cōstantinopolis capta.

Franci igitur ciuitate Constantinopoli subacta, vt dictum est, simul cum Venetis ad electionem imperatoris vnanimiter processerunt. Electi sunt igitur ad hanc faciendam viri venerabiles, scilicet, Sueffionensis, Trecessis ac Bethleemitanus episcopi, & cum eis Achonenis electus cum abbate Lucedij, & vna cum sex nobilibus Venetorum. Qui oratione præmissa, ac Spiritus sancti gratia inuocata, Balduinum Flandriæ comitem vnanimiter & concorditer elegerunt. Et in sequenti dominica, qua cantatur Iubilare, cum ingenti honore atque tripudio more etiam suo applaudentibus Græcis ad honorem Dei & sanctæ Romanæ Ecclesiæ in ecclesia sanctæ Sophiæ coronatus est. Interfuerunt autem huic coronationi incolæ terræ sanctæ militares personæ. Quorum præ omnibus erat inestimabile gaudium: non aliter quàm si sancta ciuitas Hierosolymitana crepta esset de manibus infidelium.

Balduinus Comes Flandriæ quiddecim annis suffragijs imperator Constantiopolitanius eligitur. 17. Cal. Iunii. A.C. 1204.

Vt autem Veneti, qui fuerant in capiendā vrbe laborum participes, pariter & honoris confortes existerent, placuit omnibus vrde choro Venetiariū assumeretur vir idoneus, qui præficeretur ecclesiæ Constantinopolitanæ Patriarcha. Electus est igitur quidam domini Pape subdiaconus, cuius confirmationem per proprios nuncios à domino Papa Innocentio humiliter postularunt. Quam electionem dominus Papa in publico consistorio reuocauit & cassauit, cum videretur contra canonicam regulam celebrata, asserens quod laicis quantumcumque religiosis, nulla disponendi de rebus ecclesiasticis sit attributa facultas. Asserens insuper, quod Venetiarum clerici, qui se canonicos electos sanctæ Sophiæ appellabant, in eadem ecclesia ius non habent eligendi, cum neque per Papā, neque per delegatos fuerint

Hic Patriarcha Thomas Mandoceus est dictus. Innocentius 3. electionem Patriarchæ Constantinopolitani à laicis factam reuocauit.

A.C. 1212. Eclesia Græcorum latinæ & subdiacut. Corinthus & Cretam quæ nunc Candia dicitur. Tit. 3. Epimenides.

instituti. Verum tamen ad preces imperatoris dictus dominus Papa prædictum subdiaconum sua autoritate propria elegit, & electum confirmavit. Cum autem Latini iam pro maiori parte Constantinopolitanum obtinuissent imperium, & in omnibus res eis prospere successissent, terror eorum ut fulgur de caelo cecidit, non solum in Græcos, sed etiam in Paganos. Balduinus autem præfatus imperator Constantinopolitanus ex comite in Francia rex factus sub quo unita est ecclesia Græcorum cum ecclesia Latinorum & subditi, imperavit per annos quinque vel circa. Quo mortuo tenuit dictum imperium germanus eius dictus Henricus annis. 17.

Memmellinus rex Saracenorum à Christianis victus Vinc. lib. 30. c. 2.

§. IIII.

CIRCA annum domini. 1212. quidam rex potentissimus Saracenorum, Memmellinus nomine secundum Vincen. & Io. de col. cum innumerabili multitudine Paganorum ad expugnandas terras Christianorum Hispaniam intrauit: cui rex Castellæ fide armatus in domino gerens fiduciam viriliter cum suis occurrit, pugnaque commissa illum usque ad interuentionem vicat atque fugauit. In quo bello fuerunt milites strenui de regno Francorum & Teutonicorum. Interfuit etiam miles strenuus Petrus rex Aragonum. Rex autem Hispaniæ hac gloriosa potitus victoria, misit ad urbem Romanam lanceam & vexillum regis Memmellini, quæ 1600 tempore in ecclesia beati Petri in loco eminenti suspensa fuit.

Eodem anno pueri parui de regno Francorum usque ad numerum viginti millium crucem acceperunt, dicentes se velle ire in subsidium terræ sanctæ. Qui turmatim diuisi per diuersos portus accesserunt. Nam alij Massiliam, alij Brundisium, alij Genuam peruenientes inanes & vacui redierunt. Ferebatur autem, quod Verulus de monte, qui Arfacidas à pueritia nutrire consueuerat duos clericos Cismarinos longo tempore in carcere detinuerat. Qui cum essent homines valde literati, & eos cõperisset in necromantia instructissimos, asseruit se nunquam illos dimissurum, nisi pueros regni Francorum illi ducere affirmarent. Ab ijs ergo affirmantur prædicti pueri quibusdam falsis visionibus, seu ostensionibus, ac promissionibus inducti, ut scilicet crucem acciperent, & per eos terra sancta liberaretur.

Imperium Balduini flandri non fuisse quinque annorum satis declarat Bon. lib. 6. dec. 2. qui eum annum tantum imperasse scripsisset, in quo quicquid terra & mari Isaacus & Alexus imperatoris tenuerunt, accepta a dri. mopolis occupauerat adieci, sed per turbam tantos successus breui, ubi cura Balduini imperatoris mors. Genebrardus item in un. tantum annum vnum scripsit imperasse. Onoph. v. d. ex Niceta. Græco Balduinum tenuisse tantum imperium se ipsum m. 1. 1. Quo in prælio interemptus fuit in terræ oriente an. 1. m. 4. & postea Henricus eius frater. 2. ex latinis orientis imperator imperavit an. 9. & mensibus aliquot, circa 19. Septemb. A.C. 1206.

Et eodem anno, scilicet 1212. licet prius rex Franciæ & rex Angliæ pacem adinuicem fecissent, paulo post diabolo instigante inter eos de nouo brigæ & guerra reincepta est. Vnum rex Francorum de voluntate baronum suorum, & principum in Angliam transfretare disposuit. Causa autem transfretandi erat, ut Ioannem Anglorum regem qui nepotem suum proprium Arturum Britanniarum ducem (ut dicebatur) occiderat, & alia graua multa commiserat, pœnæ condigne subiiceret, solusque Ferrandus comes Flandrensis regi domino suo auxilium denegauit, ex eo quod procurante Reginaldo comite Boloniensi iam regi Angliæ confederatus erat.

Anno autem 1213. ab incarnatione, rex Francorum nauibus undecunq; congregatis de transfretando in Angliam deliberauit. Itaque congregato apud Bononiam suo exercitu, inde transfretatus apud Grauarinas (alias Grauelinas) quæ villa in finibus Flandriæ supra mare sita est, ad quem locum tota classis eius secuta est eum. Ibi ex condito Ferrandus comes Flandriæ expectatus est. Qui nec venit nec in aliquo satisfecit licet dies illa ad satisfaciendum de omnibus retroactis ad eius petitionem fuerit ei a rege assignata. Vnde rex iratus dimisso proposito in Angliam transfretandi, cum omni apparatu bellico diuertit in Flandriam. In cuius primo aduentu cepit Castellum & Ipram & totam terram usque ad Brugas. Classis autem secuta est regem usque ad portum, qui est non longè à Brugis, nomine Dam. Sed cum nollet in vanum tempus circa Brugas consumere, relictis aliquibus ad custodiendam nauium, ipse ad obsidendum Gandauum profectus est. Cum autem rex totis viribus Gandauum impugnaret, Reginaldus comes Bononiæ, qui erat confederatus regi Anglorum, & domino suo regi Francorum rebellauerat, & Guilielmus comes

Quidam tamen ad propriam non redierunt. Si quidem ad mare venientes plerique à Pyratibus dolose manibus ducti, quasi ad Hierusalem ducebantur, aut in mari submersi sunt, aut Saracenis venditi. Nacl. gen. 41.

Sextum iam annum sacrorum beneficiorum & episcoporum & patrum monachorum vestigia per coactores suos Ioannis rex Angliæ exigebat. Isteque militem alebat, nobilissimos ac sanctissimos quosque sacerdotes, pastores, Patres exegerat. Extorres se dibus suis Angli Patres, inopesque ad Franci se contulere. Augustus conuentum in Sueffonijs habebat. Proceperunt in eam sententiam ibant, ut Angli classe peterent, præ accedere causam patrum & sedibus suis deturbatorum domum restituerent. Aemyl. lib. 6.

Aliud inter Anglum & Francum bellum. Aemyl. lib. 30. ca. 52.

§. V. ANNO domini. M. cccxiiij. rex Anglorum Ioannes urbem Andegauensem, quam occupauerat, muro ex vtraque parte usque ad Meduanam alias Medianem fluium vallare cepit & cum fauentibus sibi Pictauiensibus & Aquitanis facile terras, quas rex Franciæ occupauerat, se recuperare posse præsumebat. Vnde castrum illud quod Rupes monachi dicitur, obsedit: atque omnibus viribus oppidum id cepit impugnare. Quo audito Ludouicus regis Francorum primogenitus, patre in partibus Flandriæ occupato, congregatum contra Anglicos mouit exercitum eo animo, ut aut obsidionem solueret, aut cum eis prælio decertaret. Cuius audito aduentu, rex Angliæ adeo raprim obsidionem soluit, ut omnibus iis, quæ ad obsidionem parauerat relictis ac prædæ expositis ausu gerit. Cuius vestigia secutus Ludouicus urbem Andegauensem, quam Ioannes rex circumsperserat muris in potestatem suam redegit. Deinde omnes munitiones, quas priori anno rex Angliæ occupauerat, expugnauit.

Ipsa autem anno Ioanne rege Angliæ turpiter ex Pictaui fugato, Otho dictus imperator, sed à Papa excommunicatus, & de postis, pecunia à rege Angliæ & Flandrensis conductus fuit in auxilium eorum. Vnde magnum & fortissimum exercitum in Bononia, & in oppido

Salisberienfis: qui cognominatus est longa spatia, ex Anglia venientes vna cum comite Ferrando, qui illorum præfuerat aduentum, subito irrumpentes portum, in quo naues Francorum erant, inuaserunt: omnesque ferè naues quæ per litus dispersæ erant: aut igne combusserunt, aut ceperunt paucis euadentibus. Tantis fuerat in mari bellicus apparatus, ut in ea Francorum classe mille septingentæ naues fuisse dicuntur. Horum autem audito aduentu, ex obsidione Gandau soluta subito hostibus superueniens, ipsos usque ad eorum naues multis captis atque occisis fugauit. Deinde rediens acceptis à Brugis, Gandauo, Insula, & Duaco obsidibus in Franciam rediit. Sed ij post modicum tempus datis triginta millibus marcarum suos obsides acceperunt. Insulam autem totaliter propter infidelitatem ciuium diuit, sed & Castellum, pro magna parte euerit. Duacum verò castrum optimè munitum sub sua custodia reseruauit.

Ioannes autem Anglorum rex, postquam regnum suum Romana ecclesiæ feudatarium fecit, ut supra dictum est: in Aquitania magna cum militia transfretauit, atque Rupellæ applicuit. Vbi cum moram faceret, plenè comiti Marchiæ & alijs baronibus Aquitanie, qui contra eum cum rege Francorum confederati erant, reconciliatus est: quorum auxilio fretus ciuitatem Andegauensem & castrum quod bellu forte dicitur, occupauit. Cum autem quidam de militia sua trans Ligerim prædatorum iussent, Robertus comes Drocarum incaute occurrens illis, ab eis captus est cum quatuordecim militibus.

Aliud inter Anglum & Francum bellum. Aemyl. lib. 30. ca. 52.

§. V.

ANNO domini. M. cccxiiij. rex Anglorum Ioannes urbem Andegauensem, quam occupauerat, muro ex vtraque parte usque ad Meduanam alias Medianem fluium vallare cepit & cum fauentibus sibi Pictauiensibus & Aquitanis facile terras, quas rex Franciæ occupauerat, se recuperare posse præsumebat. Vnde castrum illud quod Rupes monachi dicitur, obsedit: atque omnibus viribus oppidum id cepit impugnare. Quo audito Ludouicus regis Francorum primogenitus, patre in partibus Flandriæ occupato, congregatum contra Anglicos mouit exercitum eo animo, ut aut obsidionem solueret, aut cum eis prælio decertaret. Cuius audito aduentu, rex Angliæ adeo raprim obsidionem soluit, ut omnibus iis, quæ ad obsidionem parauerat relictis ac prædæ expositis ausu gerit. Cuius vestigia secutus Ludouicus urbem Andegauensem, quam Ioannes rex circumsperserat muris in potestatem suam redegit. Deinde omnes munitiones, quas priori anno rex Angliæ occupauerat, expugnauit.

Ipsa autem anno Ioanne rege Angliæ turpiter ex Pictaui fugato, Otho dictus imperator, sed à Papa excommunicatus, & de postis, pecunia à rege Angliæ & Flandrensis conductus fuit in auxilium eorum. Vnde magnum & fortissimum exercitum in Bononia, & in oppido

quod Valentianæ dicitur, contra Philippum regem Francorum congregauit. In quo quidem exercitu fuerunt comites Ferrandus Flandriæ, Reginaldus Bononiæ, Guilielmus dux Brabantie cuius filiam idem Otho habebat uxorem. Fuerunt præterea & multi alij barones & comites ex Alemannia & Brabatia & Flandria. Hi omnes habebant in animo ex ea parte regnum Francorum hostiliter inuadere. Rex autem Francorum Philippus, qui consilia illorum præferebat, illico & ipse id residuum militiae, quod regnum administrare poterat (nam magna pars eo tempore cum filio Ludouico tunc in Pictaui erat) congregans accessit. Qui de Perona castro egressus, terram Flandrensis comitis intrauit, omniaque caede & incendio deuastans, usque ad urbem Tornacum peruenit. Quam urbem prior anno Flandrenses occupauerant. Sed Otho exercitum mouens à loco, in quo rex Francorum erat, per sex milliaria distantia castra constituit. Rex autem Francorum timens, ne hostes Insulam occuparent, ut illuc properaret, mouit exercitum. Qui cum ad quemdam locum satis eminentem peruenisset, cognouit ab exploratoribus Othonem, qui illum sequebatur, non longe ab eo loco esse. Vnde rex coactus est in eo loco consistere: atque ad prælium acies ordinare.

Omnibus igitur, quæ videbantur necessaria præparatis ad bellum: rex suam spem in domino ponens: contra hostes pugnaturus progreditur. Cumque ad pontem qui de bouinis dicitur peruenisset, hostium acies apparuerunt. Et cum ad arma clamatum esset, rex Francorum quamdam ecclesiam, quæ in eodem loco fundata erat, ingreditur: & post aliqualem orationem quam cum multa deuotione in conspectu domini fuderat, ad suos egressus: hæc breuiter suis equum ascensurus alacri vultu & regio animo dixit.

Otho, qui se imperatorem nominat, cum suis à Domino Papa excommunicatus est, tanquam hostis & persecutor ecclesiæ: & pecunia quæ illi ministratur in stipendia, de bonis ecclesiarum & pauperum lachrymis est violenter exhausta. Nos verò Christiani sumus, & communiōne ecclesiæ fruētes, & quamuis peccatores, tamen ecclesiæ catholicæ consentimus: & eius iura quantum possumus conseruamus. Vnde de Dei misericordia, & eius auxilio debemus confidere: & præsumere, quod nobis licet: peccatoribus dabit hac die de hostibus suis & nostris victoriam.

Græue inter Francos & Anglos prælium, in quo victus fuit Otho imperator excommunicatus. Vinc. c. 56. Aemyl. lib. 3.

§. VI.

POSTquam autem rex finem dicendi fecit, centum quinquaginta milites expeditissimos misit: qui aduenientes hostes prouocarent ad bellum. Volebat enim prudentissimus princeps, ut sui, qui in prima fronte pugnaturos erant, motos hostes inuenirent: ut illorum cuneos, qui fortissimi nunciabantur facilius penetrarent

Pactorei motus in Tutcas. Nacl. ge. 4. v. lib. c. 5. Arfacidas alias Assasi dicitur.

A.C. 1212. A quibus sunt d. ce. p. pueri.

Rex Francus in Angliam ite. parans in Frandros mouit. Vin. lib. 66.

Multas Ferrandi Flandriæ comitis ut bes capite franci.

Ioannes rex Angliæ Ludouico rege filium fugit.

Otho imperator dicitur: Philippus regem exercitum congregat. Vin. lib. 30. c. 55.

A.C. 1214

Rex franciæ contra Othonem se ad prælium parat. ibi. c. 54.

Oratio Philippi se ad prælium parantis, ubi ostenditur quanta sit excommunicatio eius. c. 55.

A.C. 1144.

Orthonis graue periculum Vinc. c. 38.

Felicissimi Philippi de Othone Anglis & Flandrensis victoria Comes Boloniæ capitur. c. 39.

Comitis Boloniæ acies.

Comes Salisbergie ca. 63. Inter Anglum & Francum Inducit. Supr. §. 4.

trarent. Itaque pugna ardentibus animis ab utraque parte incepta, mirabili virtute pugnatur: ubi multi hinc inde ceciderunt. Cumque diu ancipiti & dubio belli euentu pugnassent, postremo Francorum virtus indefessa præualet: itaque Othonis acies, quæ ea die in ea parte, qua rex Francorum erat, pugnauerat: cum magna Theuronicorum strage repulsa est. Ipseque Otho magno in discrimine fuit. Nam miles quidam, qui ad custodiam regis ea die erat deputatus, Gerardus scropha nuncupatus: cultellum in pectus eius infixit: sed armorum densitate eum lædere non valuit. Qui istum geminans cum eum iterum totis viribus peteret: tracto violenter fræno caput equus eleuare coactus est, vnde cultellus mira fortitudine impulsus, in caput equi descendens per oculum exiuit. Quo accepto vulnere equus illum stimulante sessor fugæ beneficio euasit. Quo viso rex dixit. Hodie faciem eius amplius non videbitis. Nihilominus tamen & post Othonis fugam, diu etiam acriter à suis pugnatum est: adeo ut duo comites, qui in acie Othonis ea die contra Francos pugnauerat, scilicet Herardus de hoste male, miles strenuissimus, & Gerardus de anderodes, omnibus suis ferè occisis, ipsi ad vltimum equis eorum occisis à Francis viui capti sunt. Quibus captis reliqui relicto curru illo mirabili in quo erat aquila insignis imperij, bello omissio fugerunt.

Porro comes Boloniæ ab ipso belli initio, vsque in finem, cum iis qui in acie eius fuerant, indefessè pugnavit: nec poterat è campo fugari: fecerat enim ea die ex peditibus viris fortissimis in modum scuti triangulatam aciem in qua erat ad modum portæ aditus, ex quo emittebantur pugnantes, & fugientes recipiebantur, & fessè recreati postmodum reiterabant bellum. Hac arte diu ipse Francos die illa infestauit. Itaque cæteris fugientibus, ipse campo euelli non poterat. Demum multitudine oppressus cæteris ferè omnibus occisis ipse capitur. Igitur rex Francorum occisis aut fugatis hostibus potitus est victoria datoque signo receptui acies reuocantur, atque ad castra cum gaudio reuertuntur. Capti sunt autem in eo prælio quinque comites: inter quos fuerunt authores belli scilicet Flandrensis Ferrandus, & Boloniensis Reginaldus. Insuper capti sunt viginti quinque nobiles vexillorum gaudentes insignis, qui omnes carceribus mancipari diuersis in locis per regnum fidæ custodiæ sunt traditi.

Comes autem Salisbergie regis Anglorum frater à rege Philippo traditur Roberto drocarum comiti, ut rex Angliæ filium ipsius comitis, quem captum superius diximus pro illo restituere cogeretur: sed ille carnis suæ oblitus, noluit extraneum captum commutare pro fratre. Post id bellum rex Francorum Pitætauensis, qui se semper sibi opposuerant, aggressus: multis calamitatibus affectus. Rex autem Anglorum Ioannes qui tunc in ea regione erat hoc tanto accepto incommodo cum se regi Francorum de cætero posse resistere desperaret, ad pacis tractatus se contulit. Vnde missio ad regem Ranulpho comite Leucestrie, vna cum legato Domini Papæ Roberto de treuga tractate cepit. Ad quorum petitione rex per quinque

annos treugas fecit cum eo. Sicque Parisios rediit. Anno autem Domini. 1146, venit in Franciam legatus Gualo sancti Martini in montibus presbyter cardinalis, ab apostolica sede destinatus, qui audiens quoddam Ludouicus filius primogenitus regis Francorum Philippi cum multa militia se pararet ad transendum in Angliam contra regem eius, monuit, ut hoc nullo modo auderet. Sed & Philippo patri suo suavit, ut hoc idem filio dissuaderet, denunciâs illi excommunicationis sententiâ, quæ iam in concilio Lateranensi lata fuerat in omnes regi Angliæ aduersantes. Cum autem nihil comminando proficeret, nauigauit in Angliam compositurus pacem inter regem Angliæ, & barones eius.

Nec multo post Ludouicus præfatus anno ætatis suæ vigesimo nono acceptis à baronibus Angliæ obsequiis, cum Gallorum exercitu trans fretauit in Angliam. Qui ab illis, qui cum euocauerant, alacriter & honorificè susceptus, fidelitatem & homagia ab eis suscepit. Legatus autem apostolicæ sedis, feruenter & animosè stabat pro rege Angliæ: gladium Petri (quod solum habuit) euaginans. Nam illorum terras, qui Ludouico adhaerant, interdico suppositus: & illum excommunicauit. Inter hæc autem Ioannes rex Anglorum moritur: cui successit Henricus filius eius, qui erat annorum decem. Qui mortuo patre à Gualone apostolicæ sedis legato inuictus & coronatus est. Quo facto Anglorum nobiles, qui à patre animo & voluntate recesserant mediante Domini Papæ legato, relicto Ludouico ad obedientiam noui regis redierunt.

Honorius 3. Pont. max. 1179. sed. an. 10. m. 8. A.C. 1216.

CAP. III.

OST INNUNERA opera egregia virtutum Innocentij, inter quæ etiam edidit tres libellos, Primum de miseria conditionis humane, Secundum de missa, Tertium super Psalmos pœnitentiales. Demum beato sine, que uicini: cui successit in apice Pontificatus Honorius tertius, in numero pontificum summorum. clxxiiij, natione Romanus, de Sabellis, qui erat sanctorum Ioannis & Pauli presbyter cardinalis, & Centius uocabatur: & sedè accepit anno Domini. M. ccxvj. ab initio uero mundi quinquies millesimo. clxxix. secundum autem maiorem computationem anno sexies millesimo. cccxxiiij. Qui sedit annis. x. & mensibus. ij.

Hic in principio sui præfatus ad requisitione beati patris Dominici confirmauit ordinem Prædicatorum: quem ipse fundauerat. Nam ipse pater Dominicus cum accessisset ad Lateranensem concilium cum Fulcone Tolosano episcopo, qui pro suæ merito sanctitatis ab eodem tenore diligebatur affectu, summum pontificem Innocentium cum eo adiit: atque ordinem qui benedictus in Prædicatorum diceretur & esset confirmari sibi suisque sequacibus postulauit: At ille ad postulationem huius præ nouitate rei visus est aliter quantum primitus se difficilem exhibere.

Quid

C.A. 1260.

Ludouicus Philippi filius cupas dicit in Angliam. Vinc. c. 78.

Henricus 3. Angliæ rex regnauit ab 36.

Innocentij tertij opera. vide Tuschem.

De hoc Honorio præter Platnam agit Bisd. li. 7. dec. 2. Nau. gen. 41. & alij.

Honorius 3. prædicatorum institutum quo modo confirmauit. hæc bene in vita D. Dominici li. 2. c. 12. & inferius tit. 23. c. 4. §. 1.

A.C. 1179.

Vitio In reuerentij et religio sedulo minuit.

Prædicatorum regulæ. Augustini ne adit. quibuslibet constitutionibus obnoxat.

Innocentij 3. reuerentij. Francisci approbat. & Honorij 3. finauit.

Quod tamen sine nutu Dei minimè factum est, ut nimirum in reuelatione sequenti cognosceret vicarius Iesu Christi, quam necessarium id esset vniuersali ecclesiæ, cui præsidebat, ad quod vir Dei diuinitus inspiratus adspirat. Sicut enim à plenitudo fide dignis compertum est, quadam nocte, Deo sibi reuelante, videbat summus antistes in somnis, quod Lateranensis ecclesiæ suis compagibus resoluta, grauem subito minaretur ruinam. Quod dum tremens simul & mœrens aspiceret, ex aduerso videbat virum Dei Dominicum occurrere: humerisque suppositis casuram illam totam fabricam sustentare. Cuius visionis nouitate admirans, & significationem prudenter intelligens: sine vilo dilationis obstaculo viri Dei ad se reuertentis commendauit propositum, & petitionem hilariter acceptauit. Considerauit enim vir sapiens, Spiritu sancto suggerente à beato Dominico cum ordine suo ecclesiæ non materialem, sed spirituales, fidelium, illius exemplis pariter & doctrinis esse sustentandam. Hortatus est igitur cum pontifex summus, ut ad fratres suos rediret, & pari voto cum illis aliquam regulam approbatam eligerent, super quam inchoandi ordinis promotionem firmaret, & sic ad ipsam reuertens confirmationem ad libitum reportaret.

Reuersus igitur vir Dei Dominicus post celebratum concilium ad fratres suos Tolosam, verbum summi pontificis eis patefecit. Erant autem fratres numero circiter sexdecim. Qui mox inuocato sancto spiritu regulam beati Augustini doctoris & prædicatoris egregij, ipsi re & nomine prædicatorum futuri elegerunt. Insuper & quasdam vitæ arctioris consuetudines per formam sibi constitutionum obseruandas statuerunt. Et ne prædicationis (cui summopere insistere intendebant) impediret officium: propositum extunc terrenas possessiones, & reditus annales prorsus abiicere. Quod postmodum in primo capitulo generali Bononiæ celebrato, affectu pariter & effectu per constitutionem inuolabilem perpetuè fuit executioni mandatum. Quo facto iterum beatus vir accedens ad curiam Innocentio interea defuncto: & Honorio sublimato, confirmationem ipsius ordinis sub regula Augustini & constitutionibus additis ab ipso Honorio reportauit. Et ab eodem Honorio regula fratrum minorum dicitur approbata, & ordo ille confirmatus.

Dicit tamen Io. de coll. quoddam tempore Innocentij iij. beatus Franciscus de Assisio oriundus post suam ad Deum perfectam conuersionem cernens accrescere fratrum & filiorum suorum numerum, regulam breui sermone conscripsit, interpositis in ea sacri Euangelij verbis, ad cuius perfectionem feruentissimo anhelabat. Desiderans autem, quæ scripserat à summo pontifice confirmari, vndecim, quos habuit fratres secum assumpsit, & cum illis ipse duodecimus Romanam pertexit. Quibus Papa Innocentius de regula obseruanda consensum dedit: & de pœnitentia prædicanda mandatum, & cum gaudio illos dimisit. Verùm autem ipse tunc confirmauerit, tantum promiserit, quod postea Honorius compleuit, certum non est. Hic etiam Honorius Papa Fridericum. ij. filium Henrici. vj. quem iam per plures annos, à principibus Ale-

maniæ electum imperatorem, ad preces eorum confirmauerat Innocentius iij. uenientem ad urbem cum magna militia & apparatu inuixit, & coronam imperij ei dedit anno Domini. M. ccxx. Qui receptus à clero & populo cum magna gloria cum multa & magna beneficia recepisset ab ecclesiâ Romana (nâ velut à matre ab infanzia educatus fuerat sub tutela eius in regno Apuliæ & postea sublimatus imperio) licet in principio sui imperij visus fuerit facere aliqua bona & statuta in fauorè ecclesiæ: postea ut ingratus & perfidus, ut nouerit persecutus est eam vsque in finem vitæ suæ, multa mala & damna inferens. Propter quæ ab ipso Honorio excommunicatus est, & demum depositus ab imperio ut plenè dicitur in sequen. c. Hic Honorius fecit plures decretales: quæ tamen sunt magis iudiciales, quàm morales, & ideo nil de eis refero. Huius etiam pontificatus tempore anno scilicet Domini. M. ccxx. beatus Dominicus migravit Bononiæ ad dominum, ut plenius infra dicitur.

Continuatio belli sacri & maximè quæ in imperio Constantinopolitano sub Papa Honorio euenerunt de quibus Naucl. gener. 41. & Blon. li. 7. de. 2.

§. I.

SVB SEQUENTER hic describuntur quæ gesta sunt in oriente in terra sancta pro Damata per Christianos cruce signatos tempore huius Honorij Papæ, sed prius de imperatore Constantinopolitano breuiter & de bello inter regem Francorum Ludouicum & Ioannem regem Anglorum: & de Simone Montisfortis pugnante contra hæreticos. Anno primo Honorij defuncto imperatore Constantinopolitano Henrico fideli sine liberis: comes Antiochensis Petrus vocatus electus imperator Constantinopolitanus acceptans venit ad urbem: & coronam imperij ipsius ab Honorio suscepit in ecclesiâ sancti Laurëtij extra urbem. Nono autem die suæ inuentionis seu consecrationis, ipse imperator ab urbe recessit cum vxore & quatuor filiabus. Habebat autem sectim imperator circiter. c. x. milites & plurimos feruientes. Cui recedenti datus est à Domino Papa legatus de latere suo Ioannes de Columna cardinalis, cui apud Brundisium classis Venetorum occurrit: qui illum recipientes transito ipso loco, qui gulphur Venetiæ dicitur ciuitatem Dyrrachium obsederunt. Iurauerat autem ipse imperator Venetis, qui dicebant illam ciuitatem eis ablatam violenter, ipsi resignare: si ei à Domino copia præstaretur.

Igitur pluribus diebus inutiliter in obsidione consumptis, non sine suorum dispendio, obsidionem soluit imperator: atque versus Constantinopolim terrestre iter cum Domino legato aggreditur. Sequebatur autem imperatorem cum exercitu suo, nunc à latere, nunc à tergo imperatoris exercitum infestando. Sed cum ci à Latinis viriliter resisteretur, & illis apertè noceret:

A.C. 1218.

Fridericus secundus imperator coronatus.

Mors S. Dominici, de qua infra tit. 23. ca. 4. §. 4.

Naucl. gen. 41.

Petrus ex comite Antiochensi 3. ex Latinis Romano rum Orientis imperator. A.C. 1126.

Imperator Dyrrachium obsidit, sed frustra. Blon. 7. de. 2. sed paulo aliter.

A.C. 117. Theodori comitis Dyrrachi in notis & pro diu.

tere non possent ad dolos & astutiam se conuertit. Nam missus nunciis loquitur cum legato: atque pacem se cum imperatore velle facere asserit: sibi que ac suis secularium promittit conductu & forum rerum venalium competenti pretio se exhibiturum exercitui spondet: sed ne à Latinis sui paterentur aliquam iniuriam, petit, vt arma deponant. Igitur firmatis per iuramentum & osculum pacis pactis, suadente legato arma deponunt. Quæ deposita hostibus committuntur. Quo facto Theodorus congregata suorum manu Latinos proditor aggreditur: & pro sui voluntate disponit. Nam inermes quid contra armatos valent? Capitur imperator Petrus atque legatus. Capti sunt etiam Thessalonicenses archiepiscopus & Gulielmus sacri Cæsaris comes & cum eis nobiles plurimi: qui omnibus bonis spoliati per diuersos carceres retruduntur.

Francorū gesta in Angliā & myl. 6.

Eodem tempore Thomas comes Parcentis (alias Parricentis) qui cum Ludouico in Angliā transfretauerat: apud quamdam Angliæ ciuitatem ab Anglicis occisus est. Quo audito Ludouicus qui tunc Deuoram obsidebat, incensis machinis se cum suo exercitu Londoniam recepit: atque patri suo Philippo scripsit in Franciam, qualiter Anglis illum deferentibus cum suis in graui discrimine apud Londoniam remansisset: quare acceleraret sibi auxilium destinare. Qui audita necessitate filij, congregato nobilium regni exercitu mittebat ad filium. Quorum aduentum, cum præsciuisent Anglici, congregata nauium multitudine aduenientibus Francis occurrunt, confertoque prælio ab vtraque in parte pugnatur. Ad postremum multitudine & peritia pugnandi in mari præstantibus Anglis, vertuntur Franci in fugam: in qua & multi capiuntur nobiles, reliquis pene omnibus interfectis: præter paucos, qui fugæ beneficio euaserunt. Quod iusto Dei iudicio apparet Ludouico contigisse: quia contra prohibitionem Domini legati hoc bellum inchoauit. Post hæc igitur victoriam præcluso mari, cum ad Ludouicum, nec victualium copia, nec exercitus ex Francia venire posset: Londoniarum ciuitas famis inopia cepit intolerabiliter laborare. Vnde de pace, pro qua legatus efficaciter laborabat tractatum est. Demum eo ita volente, sic conclusum est: vt Ludouicus regis Francorum filius cum suis omnibus remearet in Franciam: prius tamen præstito iuramento: vt apostolicæ sedis staret mandato. Et sic. iiii. Calen. Octobris in Franciam est reuersus cum suis.

Anglii Franci in mari superiores.

Franci eum ab Angliis vici.

Eodem quoque anno vxor Simonis comitis Montisfortis, qui adhuc contra hæreticos fidei inimicos in partibus Tolosanæ bella gerebat pro Ecclesia venit in Franciam. auxilium à rege & baronibus petitura. Nam Tolosanus comes adiuuante illum rege Aragonum fautore hæreticorum ita comitem cum suis arctauerat: vt vix illi valeret resistere. Hæretici enim occupauerat multa castra, quæ cum multis laboribus idem comes cum fidelium adiutorio ceperat. Et nisi cito illi à fidelibus auxilium mitteretur, cogebatur quæ adhuc tenebat, infidelibus resignare. Ita que deuo crux cõtra hæreticos in illis partibus prædicatur: multi que ex hoc nobiles & ignobiles zelo fidei ducti cruce signantur. Pugnante autem prædicto comite cum suis contra hæreticos

Continuatio belli contra Albigenses.

Historia Albi & vira D. Domini. lib. 6. 11.

Reverentibus suis. Paulò post prædictus religionis Christianæ zelator & defensor comes Simon migravit ad Dominum: cuius etiam mors beato Dominico reuelata est sub visione arboris vastæ: in cuius ramis aues quiescebant, & subtus bestia pascebantur excisæ. Talis autem fuit occasus comitis Montisfortis, scilicet Simonis prædicti. Cum anno Domini 1218. ipse cum multis de regno Fraciæ & Theutoniæ, qui crucem assumpserant contra Albigenes hæreticos ciuitatem Tolosanam, quia hæreticos fouebat cum eis errans, obsidione vallasset, & quadam die murum ciuitatis circumiret, lapidè ab interiori petraria emissa percussus. Qui seminius ad tabernaculum suum deportatus, in crastino Ioannis baptistæ natiuitatis mortuus est pro defensione fidei. Postea anno Domini M. c. cxx. comes Guido Montisfortis, filius dicti Simonis memoria digni, non multum dissimilis patri in zelo fidei, ad expugnandos hæreticos, dolo comitis sancti Egidij in partibus Tolosanæ occisus est in quodam castro, quod fideles contra hæreticos pugnando occupauerant. Quo audito, frater eius castrum obsedit prædictum: nam quia oppidani causam mortis illius iuuenis fuerat, iurauit se ab obsidione illius castri non recessurum, nisi eo oppugnato. Sed postmodum auxilio destitutus, coactus est soluta obsidione recedere. Quo abeunte hæretici resumptis animis omnia ferè castra, quæ fideles patris eius auxilio occupauerant, expugnauerunt.

A Rex Aragonum in bello occisus est, vt præuiderat & prædixerat beatus Dominicus cuidam religioso sibi familiari.

Ludouicus filius regis Francorum cum copioso exercitu cruce signatorum contra hæreticos Tolosanæ processit, & castrum hæreticorum, quod Miranda dicitur, expugnauit & urbem Tolosanam obsidione vallat, & cum fortiter impugnaret obsidione aliquorum & suis corruptis pecunia impeditus recessit. Post quod hæretici contra fideles audaciores facti ceperunt plura castra.

Anno autè Domini 1218. treuga, quæ erat inter Christianos & saracenos expirauit vnde exercitus Christianorum, qui post Lateranense concilium fuerat congregatus, assumptis armis se ad bella contra crucis hostes potenter inferenda parare cepit. Erant autem in eorum exercitu reges Vngariæ, Hierusalem, & Cypri cum multitudine copiosa principum & baronum. Inter quos erant duces Austria & Bauariæ cum militia Theutonicorū, Rex autem Hierosolymorum tunc erat Ioannes nomine, qui ex duce Viennensi in Francia, electus fuerat rex Hierusalem prioribus annis, vir vti que strenuus in armis, & deuotus: ex stirpe progenitus illius excellentissimi viri Gothifredi Bullioni primi regis Hierosolymorum, postquam eam cepit de manibus infidelium: cui Conradi quondam marchionis filia desponsatur, & ambo apud Tyrum coronantur. Proccedentes igitur Christiani ad eam partem, vbi dicebatur saracenorum esse multitudo, eo animo ibant, vt pugnarent cum eis. Sed illi, vt eorum aduentum per exploratores cognouerunt, formidantes cum tam copioso exercitu vires suas experiri, tollentes tentoria sua fugerunt, nostri vero absque contradictione

A.C. 118.

Ibi. c. 115. Simonis, Montisfortis & Guidonis eius filij pro si. de interceptus. lb. c. 165.

Ludouicus regis Francorū filius in hæreticos bellum gerit. Ex Vinc. lib. 30. c. 79. Continuat. de bello c. i. de q. 2. Blon. d. c. 117. Nau. gen. 41. & Paul. E. myl. lib. 6. Expirauit finita est & terminata.

Ioannes rex hierosolymorū.

Saracenos nostri ligant.

A.C. 117. Reuerentibus suis. terra sancta recepit. de Vin. lib. 2. 31.

Castro peregrinorum cum conuictum. Item Castrum no. um. lb. c. 84.

Germani ad expedi nonem faceram exercitau. c. 83.

Damiatæ nostri obsident.

Fræcorum in sacro bello duces. c. 34.

atione ingressi sunt Galilæam prouinciam, multa damna hostibus inferentes, indeque Achnem reuersus est exercitus christianorum.

Eodem anno transacta hyemè exercitus Christianorum contra infideles arma sumere cepit, sed peccatis eorum exigentibus, quadrisariè exercitus diuisus est, nam rex Vngariæ cum magnò Christianorum damno ad propria reuersus est, & magnam partem peregrinorum cum galeis, & apparatu bellico secum traxit. Quam ob causam cum à Patriarcha fuisset admonitus super hoc, nec propter istud tamen à suo peruerso proposito resliret, idem patriarcha in eum, & in omnes qui eum sequebantur, excommunicationis sententiam promulgauit. Quædam verò peregrinorum portio, aut timore, aut deliciis delinuit, nullo modo poterunt adduci, vt cum aliis Achnensem urbem egredierentur. Rex verò Hierusalem, & dux Austria cum militia sancti Ioannis quoddam castrum in Casarea Palestina viriliter firmauerunt, nec ab opere potuerunt auerteri, licet hostium sæpè nunciaretur aduentus. Templarij verò vna cum domino Gualtero de annensis Elias de Ananiis, & militia hospitalitatis Teutonicorum cum quibusdam aliis, licet paucis auxiliantibus, peregrinis castrum filij Dei, quod olim destructum fuerat, reedificare aggressi sunt. Quod quidem castrum inter Casaream & Caipham promotorum situm est. Cum autem fundamenta murorum cum multo labore foderent, murus quidam antiquus & spissus apparuit, quem instrumentis ferreis effodientes, quasdam monetas aureas in magna copia repererunt, cuius inscriptio seu figura modernis erata ignota. Hoc etiam anno fuit ventus in Francia vehementissimus, qui multas ecclesias & infinitas domos euertit.

Eodem tempore mense Martij applicare ceperunt naues peregrinorum ad portum Achnensem maximè Teutonicorum. Excitata enim fuit Colonienfis & Treuerensis prouincia in obsequium saluatoris, per signa quæ apparuerunt in celo. Mense autem Maij præparatis galeis, & nauibus, Ioannes præfatus rex Hierusalem cum Patriarcha, & peregrinis, & Duce Austria & multitudine Christianorum copiosa prospero vento ad portum Damiatæ peruenit, vbi antequam ad terram descenderent, per triduum sunt morati, expectabant enim hos, quos rex exercitui præfecerat. Hanc urbem Paganorum nostri expugnare ceteris omissis proponebant, dicebant enim (vt verum erat) quod si dicta ciuitas capi posset, de facili cum Dei adiutorio non solum terram sanctam recuperare poterant, sed etiam de Leui Aegypti regionem occupare. Itaque antequam capitanæ venirent, Christiani inuitis paganis descenderunt in terram, atque ex parte maris obsederunt ciuitatem.

Eodem tempore Petrus Parisiensis, Gualterus Heduenfis, & Iordanus Lexouienfis episcopi: Henricus etiam comes Niuernensis cum aliis magnatibus Francis, iter transmarinum arripuerunt: atque circa festum Simonis & Iudæ applicant Damiatam cū ceteris fidelibus castra coniungentes, & ad ciuitatis expugnationem fideliter laborant.

A In obsidione Damiatæ nostri & tempestate & peste vexantur, sed diuinitus adiuantur. Vin. ibid. cap. 35.

§. II.

CVM autem ciuitas vndique rotaretur, in vigilia beati Andreæ facta est in mari horribilis, atque læua tempestas. Nam intumescētes & excrescētes fluctus castra fidelium occuparunt quare & nauium & victualium damna non modica perulerūt. Dutauitque hæc tempestas per tres dies. Fuit præterea in exercitu mortalitas valde magna, multique ex diuersis infirmitatibus ad dominum migrauerunt. Et hæc pestilentia vsque ad festum beate Agathæ grassata est. Quibus diebus pater misericordiarū, & Deus totius consolationis, in suos fideles respiciēs animauit eos, vt assumptis armis fluium trāsirent: atque cum Soldano Babylonie, qui ex alia parte fluminis tentoria sua fixerat fortunam belli experirentur. Qui cum iam se ad transitum pararent immisit Deus timorem in hostes: adeo vt dimissis castris omni commoditate rerum refertis, media nocte fugerent. Quorum fugam quidam apostata Christianus, qui diu cum infidelibus miliauerat, videns ante auroram ad castra Christianorum veniens nunciavit Soldanum relicis castris fugisse. Quo audito fideles certatim nullo obstantente transientes fluium castra hostiū occuparunt: vbi victualia inuenerunt infinita. Die autem sequenti cum totus transisset exercitus, in gyrum ciuitas est obfessa.

Dum igitur Christiani essēt in obsidione Damiatæ, atque illam vndique fortiter impugnarent, & de die in diem fidelium multiplicaretur exercitus, & vires in immensum auergerentur. Corradinus filius Saphadini congregato suorum exercitu venit in Syriam, & in Hierusalem atque habito suorum consilio destruxit Hierusalem funditus intrus forisq; præter templū domini, & turrim David. Hoc ideo fecisse creditur pagani Christiani post captione Damiatæ aliquam munitiōnem mediteraneam haberēt, & tenerēt in regno Hierosolimitano. Desperabāt. n. capta ciuitate regnū Hierosolymitanū posse defendi. De sepulchro domini glorioso destruendo consilium habuerunt Saraceni, & per literas comminati sunt: quas ad solatium iis, qui intra Damiatam tenebantur inclusi, direxerunt.

Delera igitur Hierusalem anno domini 1219.

a As pulchro Domini nostri Iesu Christi violando scelestas Corradinus continuit manus, causam verò sepulchri templiq; intrasti, quæ nonnulli afferunt, delata tū ipse Christianæ religionis venerationi omittimus, magisq; credimus, Surianos, Aethyopas, Armenios, Georgianos, & alios Christianos Hierosolymā incolētes, & alios Christianos multos numero & subditos aliis Asia & Aphricæ principib. ea loca dirui cõminuq; phibuisse, eorūq; desiderio sic saracenos vel inuitos acquiescisse. Blon. lib. 7. dec. 2. Nota hic obiter multos populos Asia & Aphricæ principibus subditos Christianam colere religionem, quorū nonnulli cum Ramana Ecclesia communicare qui apud eos peregrinantur offendunt. vide Geneb. in 4. Chronol. Tertia pars hist. Ant. k Corra-

A.C. 118.

1. Cor. 1.

Soldani Babylonie nostri castris potuitur.

Hierosolyma à Corradino capta. cap. 86.

A.C. 1218. Castrum peregrinorum dicitur.

Corradinus cum suo exercitu castrum Casariense quod anno praecedenti rex Hierusalem vna cum Hospitalariis reedificauerat, obsedit, atque post aliquot dies defensoribus remisit id defendentibus, expugnauit. Verum ij qui intra castrum erant (quia egressus illis per mare patebat) euaserunt. Destructo autem illo, castrum filij Dei, quod a templariis reedificatum diximus, obsidione vallauit, atque fortiter impugnare cepit, sed Templariis qui intus erant viriliter se defendentibus, cum nihil proficeret, ab obsidione recessit, atque Damascum se recepit, ubi cum esset, tum per literas, tum per nuncios orientales Turcas atque Saracenos sollicitabat: vt dum Christiani in obsidione Damiatæ essent occupari ipsi Achonensem urbem obsiderent: quia aut ipsam caperent, aut ob illam defendendam Christianorum exercitum ab obsidione Damiatæ reuocarent: sed illi Deo volente variis discordiis & intestinis contentione occupati, illi auxilium ferre nequiuert.

Liber inuentus de statu Hierosolymitani regni.

Illis diebus cum Christianus exercitus in expugnatione Damiatæ omnibus viribus insistere: quidam liber oblatu est domino Pelagio legato arabicè scriptus, cuius author Iudæum, vel Christianum, vel Saracenum se esse negabat. Quisquis autem ille fuerit, praedixit tamen mala, quæ Salahadinus populo Christiano in Syria intulit, maxime victoriam, quæ habuit de Christianis, quando cepit regem & sanctam ciuitatem cum cætero regno. Prædicebat etiã destructionem horum, & palmeti Damiatæ, quæ illis diebus per Christianos facta est, & dicebat eam à Christianis esse capiendã. Salahadini autem nomen non ponit, sed per nigros oculos & vexilla crocca illum ostendit. Prædicebat etiam liber ille quemdam regem Nubianorum Christianum in breui Mecham ciuitatem, ubi est Machometi sepulchrum debere destruere: & ipsius Machometi ossa dispergere.

Gravis & in vrbe & in castris Saracenum famæ & pestilentia.

Interea ciuitate Damiatæ longa obsidione ferri, fame, & pestilentia afflicta, contra Soldanum & maiores, qui ciuitatem praerant, vulgus murmurabat, dicebatque se vltra incommoda obsidionis tolerare non posse, & ideo Christianis urbem esse tradendam. Soldanus autem de die in diem variis promissionibus ipsos à dedicatione retrahebat, mandauitque suis, qui intus erant, intrinsecus portas obstrui, ne ciues qui fame, & peste laborabant ad Christianos transiret & ciuitatis miserias nunciarent. Et non solum intus fame laborabatur, verum etiam in Saracenum castris, quæ non longè à nostris distabant, famis acerbitas inualerat. Nilus enim fluuius, qui post festum beati Ioannis Baptistæ solet inundare vsque ad exaltationem sanctæ crucis, & Aegypti irrigare planitiem: eo anno more suo non ascendit ad signum, quod solent ponere Aegyptij, sed magnam partem terræ discooperatam & siccam reliquit, quæ nec arari, nec seminari potuit illo anno, quare Soldanus futuram timens caritiam vna cum Corradino fratre suo rege Aegypti sub his pactis pacem obtulit Christianis, vt, scilicet crucem, quæ olim capta fuerat in victoria Salahadini cum ciuitate sancta Hierusalem & omnibus captiuis, qui per Aegyptum & regnum Damasci viui poterant reperiri, insuper & sumptus ad reparandos muros Hierusalem

Nilus quo tempore Aegypti inundat.

redderet eis, & totum regnum Hierosolymitanum, quod antea Christiani tenuerant restitueret ex integro præter Crucum & Montemregalem, quæ sunt duo castra vrbi Hierusalem vicina, quæ septem habent in circuitu munitiones, per quæ mercatores Saracenum & peregrinorum Mecham tédentes, transire solent. Vollebat Soldanus totum hoc agere, dummodo Christiani ab impugnatione Damiatæ desisterent, & soluta obsidione in Syriam copias suas reducerent.

Caristiam idest inopiam frumentari & caritatem.

Caristiam idest inopiam frumentari & caritatem. Pax Christianis oblata, sed non recepta.

redderet eis, & totum regnum Hierosolymitanum, quod antea Christiani tenuerant restitueret ex integro præter Crucum & Montemregalem, quæ sunt duo castra vrbi Hierusalem vicina, quæ septem habent in circuitu munitiones, per quæ mercatores Saracenum & peregrinorum Mecham tédentes, transire solent. Vollebat Soldanus totum hoc agere, dummodo Christiani ab impugnatione Damiatæ desisterent, & soluta obsidione in Syriam copias suas reducerent.

Hæc pacta acceptanda esse omnino & Christianis valde vtilia censebat rex Hierusalem & omnes nobiles Gallicorum. In hoc etiam concordabat comes Lencestræ ex Anglia, & Theutonico-rom capitanei. Sed dominus legatus cum episcopis & archiepiscopis & dominis Hospitaliariorum & templariorum, cum omnibus alijs Italiae capitaneis & multis alijs viris prudentibus huic compositioni se opponerent, rationabiliter ostendentes ante omnia capiendam esse Damiatam.

Cum autem Soldanus iam de pace desperaret, clam de nocte magnam peditem multitudinem misit in ciuitatem, de quibus nonnulli à nostris capti, & occisi sunt. Proxima autem secunda feria post festum omnium sanctorum, quidam ex nostris mandante legato causa explorandi, ad quandam ciuitatis portam missi sunt. Qui cum essent in numero satis magno, protekti clypeis ad portam accedunt. Cum autem neminem circa portam, vel supra viderent appositis in muro scalis mœnia ascēdunt. Quofacto intra urbem descendentes portum aperunt, atque intromissis sociis paucos occurrentes Saracenos occidunt. Ad quorum tumultum reliquos excitatus exercitus raptis armis absque pugna & Christianorum damno in oculis Soldani ciuitatem ceperunt. Capta est autem ista ciuitas Damiatæ anno domini 1219. No. Nouembris. Soldanus autem videns urbem à Christianis occupatam, cum suis defendere non audebat, sed ingenti terrore concussus sua castra combussit, atque cum suo recessit exercitu.

Describitur Damiatæ captæ miserabilis conditio & status, Vinc. ibi. cap. 89.

§. III.

CHRISTIANIS autem Damiatam intrantibus, in ipso ingressu occurrit intolerabilis foetor ex cadaueribus mortuorum, qui præ multitudine à suis non potuerant sepeliri. Erat autem aspicere miserabiles homines simul & mulieres, & paruulos fame tabidos, quibus, & domus, & plateæ plenæ erant. Nam nec mortuos viui sepelire poterant, sed mortui viuos foetoribus occidebant. Mortui autem sunt in ciuitate intra viginti menses, quibus ciuitas fuit obsessa, rum fame, tum pestilentia: promissu sexus vltra septuaginta millia paganorum. Reperi sunt autem viui in ciuitate ad tria millia armatorum. Inter quos (mirabile dictu) vix centum remanserunt incolumes, qui possent ciuitatem defendere. Ex quibus quadringētos nobiliores, & ditiores vtriusque

A.C. 1218.

Diffidia inter nostros.

Damiatæ a nostris capta.

A.C. 1219.

Perla.

Præda omnibus.

Rex Hierosolymitanus.

Damiatæ a nostris capta.

Tannis ciuitas.

Tanneos vrbs.

Pal. 77.

Georgiani populi.

vtriusque; sexus ad redemptionem captiuorum Christianorum, qui à Saracenis hætenus capti fuerant, reseruauerunt, alios verò Christianis mercatoribus vendiderunt, exceptis paruulis, quos Achonensis episcopus baptizauit, quibus de suo omnia necessaria longo tempore ministravit.

In ciuitate autem inuenta sunt victualia pauca, sed aurum, argentum, lapides præciosi, panni aurei, & serici, perla, & aliæ diuitiæ infinite, quæ omnia sub anathemate terribili in medium sunt delata, atque per ministerium bonorum hominum inter exercitum sunt diuisa adeo æqualiter, vt omnes etiã mulierculæ patres, & pueri de eis secundum rationem participauerunt. Legatus autem de voluntate & consilio maiorum de exercitu, ciuitatis dominium cum suis pertinentiis & appendicijs regno Hierosolymorum in perpetuum contulit possidendum.

Hæc ciuitas sub Almarico rege à Græcis & Latinis obfessa est, sed nihil proficere recesserunt. Postmodum autem ab Almarico rege, quando descendit in Aegyptum in vanum impugnatæ est, vt supra patuit. Macho maria, idest, locus orationis Saracenum, quæ mirabilis erat, & 150. columnis marmoreis sustentabatur, ac septè incircūto habebat porticum, in ecclesiã gloriosæ virginis Mariæ commutata est, eliminata spurcicia rituum Saracenum. In qua quatuor altaria principaliter fundata sunt. Turres autem quæ erant in circuitu ciuitatis, datæ sunt in custodiam illis regulis quorum bellatores in exercitu fuerant. Quarum, vnam, quæ Romanæ Ecclesiæ fuerat assignata, sub qua erat porta, quæ dicebatur Babylonis, legatus voluit, quod Romana diceretur.

Post ordinationem igitur ciuitatis, Christianus populus habito diligenti consilio, in festo beati Clementis armatis quibusdã galeis exploratores miserunt per fluuium mandantes, vt quatum commode possent, per fluuium ascenderet, atque vtramque fluuij ripam explorarent. Qui paululum ascendentes, ad urbem, quæ Tanneos dicitur, peruenerunt, quæ ad instar Damiatæ super ripam fluminis sita est. Qui cum neminem in turribus viderent, vltra modum admirantes, ad urbem cum nauibus ascendentes accesserunt. Et cum nullos defensores viderent in muris intrauerunt ciuitatem: atque illam totaliter vacuum repererunt. Habitatores enim audita captione Damiatæ, nimio terrore percussi, desperantes se ciuitatem posse defendere, relicta ciuitate fugerant ad tutiora loca se transferentes. Distat autem hæc ciuitas à Damiatæ per vnam diem. Redeunt autem Damiatam exploratores nunciauerunt, quæ inueniant, testati se nunquam fortius castrum in plano positum vidisse. Habebat autem septem turres in circuitu murorum fortissimas & duplici muro cum fossato latissimo circumdata erat. Hæc est Tanneos cuius nomen propheta David cecinit in Psalm. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Tanneos. Hæc est Tannis latine, Tanneos Græcè, in qua dicitur lapidatus Hieremias Propheta.

Eodem anno per vniuersum orbem diuulgatum est, qualiter Latini vi armorum potentissimam Aegypti urbem Damiatam expugnassent. Quo audito rex Georgianorum potentissimus congregata suorum nobilium multitudine, dixit sibi, & suis valde verendum esse: quod Latino- rum populus ex vltimis occidentis finibus, per tot maris discrimina venientes tam nobilem, ciuitatem tam potentem vi armorum expugnassent: nisi ipsi quibus propter loci propinquitatē longè erat facilius Damascū, vel alium locum nominatissimum contra crucis hostes expugnarent. Sunt aut Georgiani Christi cultores, Græcorum ritus, per omnia obseruantes, vt historia tradit, Persis vicinij & eorum dominium vsque ad Caspios montes extenditur. Homines sunt bellicosi, & vsuum armorum habentes: sed & vxores eorum in bellis strenuissimæ ac pugnacissimæ sunt. Horum regio antiquitus in spiritualib. patriarchæ Antiochemo subdita fuit. Sed cum propter guerrarū discrimina ab eo visitari nō possent: constituit vniuersalem vicarium, qui catholicus, idest, vniuersalis appellatur, & vsque in hodiernum diem Georgianis & Armenis præest. Sunt autem in Georgiana regione archiepiscopus & episcopus octodecim. Eodē anno mortuus est Soldanus Iconij, quem propter dilectionem ad Christianos ac familiaritatem cum eis aliqui existimauerunt baptismum suscepisse. Nā adeo de eis confidebat: vt non nisi Christianos, & maxime Latinos pro custodia corporis sui habere voluerit.

Eodem anno Conradinus rex Damasci expugnauit Saphet castrum munitissimum: quod nō longè ab Achone sub Templariorum custodia tenebatur. Eodem tempore Tartari (vt dicitur infra) cum magna parte orientis suo subiugassent imperio, Georgiam intrauerunt. Quæ ferè vsque ad internecionem vastata aggressi sunt eam orientis regionem, quæ maior Armenia vocatur.

Sequenti anno 1221. ab incarnatione, diabolo suadente inter legatum domini Papæ Pelagium, & regem Hierosolymorum grauis controuersia orta est, nam legatus vniuersorum sibi exercituum vsurpabat dominium: & omnes ab illo dependere videbantur, insuper & Damiatæ vrbs captione sibi attribueret mollicebatur. Quam ob causam creditur Ioannes rex castra fidelium reliquisse, festinans in Syriam, ad sui excusationē multas prætendens causas, veritatem reditu in proximo promittebat. Quib. dieb. multæ naues victualibus plenæ ex diuersis regionibus fidelium Damiatam applicuerunt, & aliæ naues in quibus erant Mediolanensis & Treuerensis Archiepiscopi, Faentinus & Rheginus episcopi & nuncij Imperatoris Frederici deferentes eius literas cum aureis bullis, eius in breui annunciantes aduentum. Postea venit Brixiensis episcopus, & cum eo de Italia militia copiosa. Legatus autem domini Papæ attendens tantum populū ad Dei obsequium congregatum, dolebat quod tempus tam inutiliter consumebatur, videns autem quod ad progrediendum in negotio nulla esset iusta excusatio, cōgregatis maioribus ipse primò contra Soldanum progressum suadebat, qui castra sua posuerat super Nilum itinere vnus diei à Damiatæ. Militares autem manus huic exhortationi contradicebant, dicentes debere regem, qui in proximo venturus erat expectari, cum nō esset in exercitu aliquis, cui vellent obedire. Sed Pelagius legatus non obstante contradictione,

Tertia pars hist. Ant. k 2 mili-

A.C. 1219.

Georgiani qui.

Soldanus Iconij mortuus.

Conradinus Saphet expugnatus.

Infra c. 8. §. 9. & 10.

Gravis inter nostros diffidia.

Subsidia ad nostros veniant.

A.C. 1119. Legati Romani...

Regis Hierosolymitani...

militaris exercitus, omnino iudicabat procedendum. Monebatur ad hoc zelo, quem habebat ad dilationem Christiani nominis.

Christianorum aduersus Saracenos infauita expeditio.

§. III.

IGITUR deliberato progressu, dominus rex Ioannes totius Christiani exercitus ductor ac capitaneus constitutus, fecit per urbem generaliter praconizari, vt in festo apostolorum Petri & Pauli omnes, qui ferre arma poterant, extra ciuitatem egressi, vexillum Ecclesiae Romanae, ac suum contra hostes fidei sequeretur, secum pro duobus mensibus victualia deportantes.

Soldanus in magnas difficultates hostium adducit exercitum.

Soldanus autem, quamuis innumeram secum tam pedum quam equitum multitudinem haberet, considerans Latinorum fortitudinem, timuit illis occurrere, sed suorum diuisis copiis, viarum aditus, per quas nostri transferant occupauit, adeoque vias obstruxit, vt ad Christianorum exercitum nec victualia ex ciuitate deferri pote-

rat, nec qui ad ciuitatis custodiam remanserant (quorum adhuc magna erat multitudo) exercitui poterant subuenire. Stetit itaque aliquot diebus quasi immotus exercitus, vnde & victualia ceperunt eis deficere: & inde horrenda fames in exercitu sauebat. Accessit praeterea ad malorum cumulum, quod Nilus flumis more solito per Aegyptum se incipiebat extendere: & iam aquae usque ad locum, in quo Christiana erat agmina, peruenierant, adeo vt usque ad pedum caussas in caeno aquarum palustrium ambularet. Vnde acciderebat, quod ex multa aquarum humiditate residuum victualium deperiret. Videntes itaque se ultra non posse progredi, nec ibi sine euidenti periculo remanere, deliberauerunt versus urbem si possent remeare. Itaque in tempesta noctis silentio castra mouerunt. Sed quidam de exercitu ex prouincia Alemanniae in ipso recessu sua castra cremarunt, quorum ignem videntes hostes, ac (vt erat) nostrorum ad urbem reditum existimantes, arreptis armis nostros insequuntur, ac viarum aditus obstruentes illis fugam negebant, factumque est, peccatis nostris exigentibus, vt in eo loco concluderetur exercitus, in quo usque ad genua exerecentibus aquis itarent, qui tum ex fuga, cum ex fame quasi immobiles facti aggredientibus eos vndique hostibus resistere non valebant: qua de re multi illa die perierunt.

Mirabile dictum cum iam ab infidelibus quasi capti tenerentur: Soldanus ad regem & legatum missis nuntiis de concordia tractare coepit. Et post multas vtiuisque partis allegationes, deinde in hunc modum composuerunt: vt Christiani urbem Damiatam quam Saracenis abstulerant, restituerent, & Soldanus pro se ac populo suo pro octo annis trengas daret, & partem crucis dominicae, quam Salahadinus ab Hierosolymis asportauerat, redderet. Praeterea vtriusque populi captiuos tam Christiani, quam Saraceni redderent. Soldanus autem dum haec tractarentur, nostrorum calamitatibus compatiens, cum audisset illos famam miserabili affici quadam naturali compassione permotus abundanter victui necessaria, quousque redirent Damiatam, grati, maximè pauperibus fecit exhiberi.

Seditio inter nostros ob Damiatam redditionem exorta.

§. V.

IVERò, qui apud Damiatam ad custodiam urbis remanserant, audito suorum miserabili casu, se in lamenta dederunt. Sed postquam apud illos compertum est, quod cum Saracenis de reddenda vrbe, quam tot laboribus & periculis acquisierant erat compositum, grauis inter illos discordia orta est. Nam Veneti, Genuenses, Pisani, Siculi, ac alij imperij nobiles, considerantes quanta utilitas Christianitati & maximè Italiae ex illa vrbe capta accrescebat, ipsam reddere infidelibus denegabant, & ad se illam defendendam omnibus postpositis periculis praeparabant. Sed orientales Christiani cum militia templi, & hospitalis, & alij nobiles qui de regno Francorum ibi erant, fratrum calamitatibus compatientes, ipsam restituere Saraceni-

A.C. 1119.

A.C. 1123.

Christiani Damiatam Saracenis reliquunt.

Mirabilis Saracenum in hoc proelio memoria. Pacta inter Soldanum & Christianos.

A.C. 1123.

Ioannes rex Hierosolymitanus Romam venit.

Friderici imperatoris per hanc viam in Italia.

compatientes, ipsam restituere Saracenis iuxta A promissa legat & regis omnino volebant. A deo autem inter illos haec contentio creuit, vt qui urbem volebant reddi arreptis armis omnia palatia quae ab alijs tenebantur expugnauerint, ac urbem totam in suam redegerint potestatem. Quod postquam nostri, qui quasi captiu tenebantur, audierunt, missis ad urbem solennibus nuncijs denuntiauerunt ijs, qui ciuitatem occupauerant, vt nisi quam citissimè secundum pacta, quae inter eos & Saracenos inita erant, Damiatam redderent, ipsi Achonensem urbem traderent Saracenis. Hoc audito timuerunt valde. Nam plerique ex eis & domos & vxores & familias habebant Achone, quare habito inter se consilio omnino deliberauerunt urbem reddere & exercitum, qui tor vexebatur tribulationibus liberare.

Praconizatum est ergo per urbem, vt omnes qui in vrbe erant Christiani in vigilia natiuitatis beatae Mariae ex vrbe migrarent. Ad quam vocem tantus clamor plangentium ortus est, vt usque ad aliquot milliaria audiretur. Igitur die statuta cum vniuersa fupellectilia exeuntes urbem, iuxta fluminis tentoria sua collocarunt. Cum autem naues, quae erant in portu, ad portandum tantam multitudinem eorum fupellectilia non sufficerent, supplicauerunt Soldano, vt eos qui remanserant cum securo conductu faceret reduci Palaestinam. Qui petitioni libenter annuens, filio suo pro obside dato septuaginta millia promiscui sexus usque ad Achonem per desertum arenosum deduci cum cum multa securitate mandauit. Insuper ijs, qui res suas nec per mare, nec per terram, tunc deferre poterant, ad illas postmodum reuendas vnus anni spacium concesserat. Sicque in die natiuitatis beatae Mariae perfidus ille Saracenorum populus Damiatam, quam amiserat recepit in suam. Christiani vero in diem tertium ascendentes naues multo dolore affecti in Syriam redierunt.

Anno sequenti Henricus comes Niuernensis in Francia vir magnanimus, & ecclesiasticorum iurium conseruator, fidei clypeus, haereticorum persecutor, iustitiae cultor, veneno, vt dicitur, sibi dato migravit ad dominum.

Rex Hierosolymitanus Ioannes praefatus anno domini. 1123 ex amissione Damiatam & Christianorum in oriente tribulatione dolens composito vt poterat ciuitatum statu quas tenebat in Syria cum satis modica comitiua transfretauit ad partes occidentales à Romana ecclesia & principibus Christianorum petiturus auxilium. Veniens igitur Romam à Papa Honorio gratiosè receptus est, & vt posset habere adiutorium, quod postulabat, ad preces eius & aliquotum sibi reconciliauit Honorius Papa Fridericum imperatorem promittentem restituere terras Ecclesiae, & in recompensationem iniuriae factae Ecclesiae sibi promissit accedere ad terram sanctam cum copijs suis ad recuperationem ipsius signum crucis à Papa suscipiens. Insuper & Ioannis regis Hierosolymitani filiam vnicam duxit vxorem, qui (vt infra dicitur) nec ad terram sanctam accessit, & à persecutione ecclesiae non cessauit, & vxorem illam male tractauit, ac etiam regem Hierosolymitanum focerum

A.C. 1123. Rex hierosolymitanus Compostellam adit.

suum. Eodè anno ipse rex Hierosolymitanus in Hispaniam limina Iacobi Apostoli visitatus accessit, ibique filiam regis Galicia vxorem accepit. Exinde transfretauit in Angliam, vbi tum à rege, tum à baronibus multa ei donaria in subsidium terrae sanctae conferuntur.

De morte Philippi regis Francorum, cuius gesta recensentur. Acmyl. l. 6. Vin. ib. c. 125.

§. VI.

POST haec de regno Franciae & morte Philippi regis eius, & Ludouico filio eius, & actibus aliqua referuntur ex histo. Io. de col. In diebus illis cometes magnus apparuit versus regnum Franciae radios suos dirigens, fortè Philippi regis signas transiit. Ipso enim anno cum esset apud Meduntam sui regni castrum ad extremum vitae veniens suum inter caetera condens testamentum, regi Hierosolymitano Ioanni centum millia Parisiensium aureorum in subsidium terrae sanctae legauit, totidem Templarijs, & totidem Hospitalarijs. Vir certè mirabilis fuit, & omni memoria dignus. Cui post Carolum magnum vix aliquis similis potuit inueniri ex regibus Franciae. Fuit autè hic Philippus forma venustus, corpore decens, facie laetus, colore rubeus, fide Catholicus, munificentia largus, consilio prouidus, dicti tenax, in iudicijs velox & rectus, in rebus bellicis experientissimus & fortunatissimus. Nam Anglicos ex regno Francorum multis praesilijs victos expulit, atque totam terram, quam reges Anglorum in regno Francorum possederant, occupauit, scilicet comitatum Veromaduensem, Bellimontensem, Pontinensem, Alenconiensem, Cenomaneensem, Turonensem, Andegauensem, & Pictauiensem, Insuper & ducatum vniuersum Northmanniae, quod à tempore Rollonis per trecentos & quindecim annos sub dominio Northmannorum ducum, & Anglorum regum fuerat, sub ditionem regni Francorum reduxit. Othonè Romanorum imperatorem, sed tamen depositum bello grauissimo profligauit. Aquitaniae maximam partem subiugauit, & demum à morte ipse superatus est, sepultus honorificè in ecclesia beati Dionysij.

Philippi francorum regis obitus. Eiusdem laudes & gesta.

Angli ex possessione Galiae decurbati.

Ludouicus rex francorum 59. 1223. regnavit an. 3. & dies aliquot. O. nuph.

Aero. l. 7. de eo agit. Concilium Parisiense. Vin. l. 1.

Hoc castrum tra regni rebelles egreditur, & Turonos venit. Inde moto exercitu quoddam castrum munitissimum quod prorege Anglorum tenebatur, expugnauit, quo expugnato versus sanctum Ioannem Angeliacum acies dirigit. Abbas autè & Burgenses audito eius aduentu pacificè castrum reddidit, ei ligas exhibere & fidelitate. Rex autè in unito castrum Rupellam obsidet, cui cum oppidani aliquandiu

Rupellam rex Ludouicus capit.

Tertia pars hist. Ant. k 3 virili-

A.C. 1124.

viriliter restitissent, desperantes ad postremum à rege Anglorum posse habere succursum, salu- rebus atque personis fidelitate iurata illi castrum ipsum nobilissimum resignarunt. Quorum exemplum secuti Lemouicenses & Petriagorienes ceteræque vrbes, quæ circa Garunnam fluuium erant, regi fidelitatem promiserunt.

Pseudo- baldinus flandria comi- tarum occu- patus.

Anno sequenti venit quidam in Flandriam, qui se pro certo Balduinum quondam comitē Flan- driæ & Constantinopolitanum imperatorem fingebat, asserens se de carcere Blanchorum oc- cultè miraculoseq; liberatū. Erat autem sermo- ne facundus, corpore procerus, in responsis val- dè circumspectus, in rebus bellicis & alijs agen- dis valdè prudens. Quem videntes quàm pluri- mi, signa illius principis in eo deprehēdētes, nec non & multa ab eo audientes & vera esse reco- gnoscentes, eum tanquam verum dominum suum illum recognouerunt, atque filiam eiusdē Balduini Flandriæ comitissam, quam habebat valdè exosam ex tota Flandria eiecerunt. Comi- tissa autem iam quasi omni Flandria amissa ad regem Francorum dominum suum se contulit deprecans vt suum illi restitueret comitatum, quem sibi homo vilis & ignotus fraudulenter abstulerat. Rex autem comitissæ compatiens cum esset apud Peronam oppidum, dictū pseudo-Balduinū data securitate ad se vocauit. Qui cum magna hominum comitiua ad regem ac- cessit personaliter, vbi eum esset rex in præsen- tia domini legati Papæ, tum ipse, tum alij multa ab eo petierunt, videlicet, quis ornauerat eum in militem, vbi fecerat homagiū patri suo Phi- lippo, & vbi fuerint nuptiæ celebratæ, & à quo solemnizata inter ipsum & vxorem eius. Ad quæ quasi indignans coram omnibus respon- dere noluit. Tunc verè rex comperiens illum ob lucrum hoc fingere, mandauit illi, vt intra tri- duum ex omni regno suo egrederetur, dans illi, vt promiserat conductum atque licentiam re- deundi. Qui apud Valentianas rediens à mul- tis, qui illum sequebatur deseruit, & post infra dictum castrum capitur, sed à plebe protinus liberatur. Fir ergo per Flandriam hostilis vastatio. Demum ipse de fraude sua conscius clam fugit cum paucis, sed tamen à quodam milite capi- tur captus comitissæ traditur Flandrensi quæ diuersis pœnis ipsum crucians, tandem illum patibulo suspendi fecit.

Pseudo- baldinus de- prehendi- tur.

Henricus anglorum rex de re- ge Galliarum in concilio suorum conueniens.

Dum hæc in regno Francorum geruntur rex Anglorum Henricus omnium prelatorum ac principum sui regni concilio congregato, com- ram illis exposuit, qualiter rex Francorum in- iuste ea, quæ predecessores sui reges in regno Francorum iuste, longo tempore possederant, maximè in Aquitania occupauerat. vnde pete- bat ad illa recuperanda, vt sibi auxilium præsta- rent. Qui regi suo compatiens vnanimiter in- ter se tam clerici quàm laici decreuerunt, & fi- deliter promiserunt pro regni honore ac obser- uatione decimam quintam partē omnium bo- norum mobilium se ei daturus. Ex qua pecunia (quæ quasi infinita fuit) trecentarum nauium classē armatam cum fratre suo Richardo iuue- ne apud Burdegalam Aquitaniæ urbem misit. Qui veniens sanctum Macarium castrum obsi- detur, & expugnat, quo expugnato vniuersam regionem eadē & incendijs molestare cepit.

Anglorum in fracos bellicos ap- paratus.

Insuper & Riolum villam populosissimam ob- sedit. Sed oppidani qui de regis Francorum au- xilio presumebant, viriliter se defendunt. Ad quorum auxilium rex Francorum Ludouicus Marefchallum suum cum multitudine militum destinauit. Quorum audito aduentu Richardus soluta obsidione illis ad Orinem fluuium, vt Gallorum transitum impeditet, occurrat. Galli verò resistentibus Anglis, vltimus non valetis transire, Liouolum, castrum circa fluuium obse- sum expugnant.

Albigenses suam hæresim abiurant.

§. VI.

ANNO autem præcedenti scilicet ab incar- natione. 1223. comes Tolosanus Raimun- dus, qui erat fautor & defensor hæreticorum, & alij Albigenses missi Romam ad Papam lega- tis spondent se Romanæ Ecclesiæ velle stare mandatis, quare Honorius Papa mandauit Nar- bonensi archiepiscopo, vt dictum comitem cum suis adherentibus audiret, ac omnia sibi scri- pto referret. Qui conuocatis totius provinciæ episcopis atque prelatis, ipsi presentibus iur- amentum ipsius comitis, quod staret Ecclesiæ Romanæ mandatis recepit, cepit & post eum ab omnibus alijs baronibus, qui de fauore hæreti- corum erant suspecti. Quibus iuramentis susce- ptis, mandauit sub virtute præstiti iuramenti quod terras suas securas & Romanæ Ecclesiæ obediētes redderet, clericis redditus suos in- tegros restituerent, illisq; pro illatis damnis viginti quinque marcas auri darent, quam pec- unia quantitatē intra tres annos consignarent, & quod de hæreticis confessis, vel conuic- tis iustitiam facerent, & pro posse eorum hære- ticam prauitatem ab illa provincia extirparēt.

Anno domini. 1226. circa ascensionem domi- ni præfatus rex Ludouicus cum exercitu cruce signatorum apud Bituriges conueniunt, inde per Niuernum & Lugdunum transeunt Aue- nionem perueniunt. Ipse autem rex Ludouicus cum plurimis regni sui prelatis & principibus anno præcedenti per manum Romani legati cardinalis signum crucis acceperat contra hæ- reticos Albigenses. Hi autem hæretici condem- nabat nuptias, & comedētes carnes, & in multis alijs articulis errabant. Quibus hæreticis fauen- tes Auenionenses per septē annos rebelles Ro- manæ Ecclesiæ, & excommunicati manserāt. Atta- men contra pacta regi transitum negātes, arma- ti occurrunt, vnde rex indignatus ciuitatē obse- sam tribus mēsis oppugnat. In cuius obsidio- ne vir Catholicus Guido comes sancti Pauli la- pide petrarie percussus moritur ex cuius morte rex ad oppugnandam ciuitatē magis animatur, quāuis pestilentia sæua eius exercitū diminuisset, nā plus q̄ duo millia hominū ibi mortua sunt inter quos Lemouicensis episcopus decessit, vnde multi suadebant ab obsidione recedendum, sed rex iuramento firmauerat, se non recessurū, nisi expugnata ciuitate. Ciues verò videntes regis magnanimitatem atque constantiam, dat- tis ducentis obsidibus iurant se staturos san- ctæ Ecclesiæ mandatis. Iuramento ita præstito, mandante

Nota con- ditiones quibus hæ- retici in Ecclesiā recipiun- tur.

Ludoni- cus rex in Albigen- ses quosdā fecerat mouer. Aenyl. lib. 7. Vin. lib. eod. c. 124.

Albigen- sum erro- res de cui- bus vide- hnt. Albig. c. 1. & que supra an- notauim- us. c. 1. §. 3. Auenio hæ- retici fa- ues à Lu- douico re- ge obside- tur.

A.C. 1227.

mandante legato fossata, quæ circa ciuitatem A licorum 185. de Anagnia ciuitate Campania oriundus, qui prius dictus est Vgolinus, & fuit in sede Petri annis. 14. vir vtiq; venerabilis vi- tæ & multæ prudentiæ ac scientiæ. Inchoauit autem suum Papatum anno domini 1216. Ab initio autem mudi quinquies millesimo, 5189. & secundum maiorem numerum anno sexies millesimo. 404. Hic sanctorum catalogo solē- niter adscripsit fundatores ordinum mendican- tium, scilicet beatum Dominicum in cuius ex- equijs se reperit, cum esset legatus in Bononia, non ignorans sanctam eius in domino conuer- sationem, & beatum Franciscum, quem tenere diligebat in cardinalatu constitutus promotus ordinis eius, & qui prænuuciauerat ipsum ad pa- patum promouendum. Hic etiam decretales e- pistolas diuersis destinatas, & ordinata in con- cilijs vniuersalibus ab Alexandro tertio, vsque ad tempus suum, quæ dispersæ erant in diuersis voluminibus, & aliqua extrauagantia redigi fecit in vnum volumen distinctum, in quinque libros, & sub diuersis titulis, per sanctum virū & in iure peritissimum magistrum Raymundū de Pennaforti, Catalaunum fratrem ordinis præ- dicatorum, tunc suū capellanum & secretariū expeditorem causarum pauperum, & ipsum mā- dauit obseruari. Pro maiori autem parte, vt de se- patet, sunt Innocentij. 3. sunt & multæ Alexan- dri. 3. & aliquæ Honorij. 3. aliquæ etiam Lucij: Urbani Clementis & Celestini 3. qui fuerunt post Alexandrum. 3. & ante Innocentium. 3. Vlti- ma verò in singulis titulis decretales sunt ip- sius Gregorij. 9. quæ sunt breues, sed multum substantiales. Aliquando verò in principio titu- lorum ponuntur aliqua statuta conciliorum & dicta doctorum, sed pauca. Et super his decreta libus facta sunt infinita lecturæ, vt Innocentij quarti, Ostiensis, Ioannis Andreæ quæ sunt mai- oris authoritatis. Exinde etiam Ioannis de li- gnano, Petri de Ancharano, Antonij de butrio, Abbatis siculi, Fracisci Zabatei, Ioanis de Imo- la, & multæ aliæ glossæ, tamen illæ quæ per textum declarantur à doctoribus sunt Ber- nardi.

A.C. 1226. Grego- rius IX. de- dicitur & di- gnis.

Grego- rius IX.

Nota con- ditiones quibus hæ- retici in Ecclesiā recipiun- tur.

Episcopus Bituricensis contra hæ- reticos ar- ma sumit.

Pæfatus Ludouico regi successit in regno Lu- douicus filius eius sanctus, vt dicitur infra de ipso. Hic in principio regni sui contra præfatos Albigenses hæreticos, qui fracto iuramento redierant ad vomitum, militiam magnam desti- nauit, cui exercitui præfuit Guilielmus de Clu- niaco. Prefecto eo comes quidam qui eis fauen- bat, cum videret se non posse resistere regi Fran- corum, se suaque in ditionem posuit regis, & denuo mandatis Ecclesiæ stare iurauit. Sed more solito fidem frangens, castrum, quod Sara- cenū dicitur, quod rex Ludouicus munierat, ob- sedit, obsesumque varijs modis impugnat. Sed Simon Bituricensis archiepiscopus qui illis diebus Bituricensis diocēsim visitabat, audiens ab hæreticis vrgeri dictum castrum, atque ob de- factum victualium penè ab extremū deductum zelo fidei accensus, accersito Henrico nepote suo, qui tunc primum cum quibusdam regni Franciæ baronibus rediens in illas partes appli- cuerat, collecit etiam militum & quorundam aliorum aliquali multitudine, conuocatis etiam vicinis episcopis cum fidei populo, qui illum sequi voluerant, in auxilium obsessorum pro- perauit, atque inter castrū, & comitis exercitū medium posuit, & illis pro tunc, vt poruit mini- strauit auxilium in victualibus prouidens. De- mum cum videret negotium vires suas excede- re cum obsidionem soluere non posset tristis & dolens recessit.

Circa illud tēpus facta est Parisijs inter scho- lares & ciues dissensio, adeoque processit, vt ad tempus studium illud ac multitudo mirabilis scholarium, quæ ex omni plaga qui sub cælo est ibidem conflauerant, recederent, quorum alij Remos, alij Andegauos, alij Aurelianum, alij in Angliam, alij in Longobardiam apud Bo- noniam migrarunt.

Hunc Gregorium continuè quasi persecutus est Fridericus secundus. Nam cum in princi- pio sui pontificatus eum exhortatus fuisset, vt iurisdictionem Ecclesiæ, scilicet inuesturas pō- tificum, & collationes beneficiorum non vsur- parēt, terras plurimas Ecclesiæ restitueret, cleri- cos taleis non grauaret, censum debitum de feu- dis redderet, ille superbia & auaritia plenus necnon & alijs vitijs, vt plenius in c. sequenti di- cetur, non se in aliquo emendauit, sed continuè persecutionibus ecclesiæ & sceleribus suis maio- ra addidit. Propter quod Gregorius cum exco- municauit iterum & de nouo, quod & fecerat Honorius. Insuper maledictus ille Fridericus multos Saracenos qui habitabant in motibus & in locis syluestribus, vt magis teneret homi- nes regni sui sub timore & subiectione fecit eos de locis exire cum promissionibus magnis, & po- suit eos in Apulia in quadā ciuitate antiqua tūc deserta & desolata, quæ olim fuerat in colliga- tione cum Romanis, sed destructa à Samnitibus, id est, Beneuentanis, quæ tunc vocabatur Lu- ceria, nunc dicitur Nuceria Saracenorum. Re- ficientes igitur dictam ciuitatem multiplicati

Domini- cus & Fran- ciscus in sanctos re- feruntur. Grego- rius 9. libri De- cretalium auctor.

Liber de- cretalium à quibus excerptus.

Fridericus secundus Pontificis Romani hostis Blond. de. 2. lib. 2. Nauch. ge. 4. infra c. 6.

Saraceno- rum anti- cistas ca- ptar.

Gregorius nonus Pont. max. 180. sedit an. 14. m. 5. d. 3. A.C. 1227. de quo præter Platynam scribunt Blond. lib. 7. dec. 2. Naucl. gen. 41. & alij.

ONO RIO tertio ex hac luce sub- tracto, creatus est canonicè ponti- fex summus Gregorius huius no- minis nonus & in numero Aposto-

A.C. 1127.

sunt vsque ad viginti millia hominū expedito- rum ad pugnam. Hi discurrerunt per Apuliam aliquando intulerunt multa damna.

Ioannis regis Hierusalem pro Friderico studio ipse Pontifici est recōciliatus. Nauclib. Blon. & alij.

§. I.

Cum autem Ioannes rex Hierusalem, amissa Damiatra, & Hierusalem destructa à Soldano, venisset ad Gregorium Papam pro adiutorio & terra sancta recuperanda, & inuenisset eum satis afflictum & molestatum à Friderico imperatore: quæ fuit ipsius Fridericum reconciliare Papæ ostendens magnam vtilitatē, inde sequendam Ecclesiæ in recuperatione terræ sanctæ cum Friderico esset multum potens in terra & mari, vt pote quia imperator & rex Siciliae & valde famosus in orbe. Cui de num Pontifex acquieuit, promittente ipso Friderico terras Ecclesiæ restituere, & iura eius non perturbare: ac etiam in satisfactionem gestorum contra Ecclesiā, pergere in subsidium terræ sanctæ cum magnis copiis. Quod & iurauit: ac etiam defendere eum contra insolentiam Romanorum & molestias. Propter quod Gregorius signum crucis eius pectori vel humeris affixit assignans ei terminum, intra quem præparatis ad huiusmodi necessariis iter assumeret vltra mare: & ad magis amicitiam confouendam & reconciliationem firmandam, ipse Gregorius dedit Friderico in vxorem filiam vnicam dicti regis Hierusalem de beneplacito eius: cum defuncta iam esset vxor prima ipsius Friderici. Et de Brenna fecit eam ad vrbem adduci, vbi cum magna solēnitare celebrare sunt nuptiæ, ex qua filium habuit nomine Iordanum; qui tamen cito vitam finivit.

Fridericus cruce signatur.

Fridericus factæ expeditionis defector.

Hæc causa prioris verior est vt docet Blond. & Naucl.

Interea Papa Gregorius cum omni vigilantiā & solertia præparata classe ex multis nationibus hominum requisivit imperatorem super promissione facta de trāsferatō in subsidiū terræ sanctæ. Qui facta & ipse sua copiosa præparatione, cū legato apostolicæ sedis, quem Papa præfecit expeditioni terrestri & maritimæ, ex Brundisio ciuitate Apuliæ per mare iter assumpserunt. Et cū nauigassent non multum, imperator, vt infidelis & subdolis, clam secessit ab aliis galeis & nauibus, reuersus cum suis in Apuliam est cum magno scandalo & damno Christianitatis. Propter quod Papa cum curia tota indignatus contra eum, vt peritorem & proditorem, iterum eū excommunicauit. Causam autē huius suæ reuersionis, & non prosecutionis itineri vltra marini, allegabat ipse imperator cum suis, ad excusandas excusationes in peccatis, fuisse ex eo, quod perceperat summum Pontificem conuenisse cum Ioanne rege Hierusalem in hoc, quod ipso imperatore moram trahere in partibus Syriæ, Ioannes rex Hierusalem cum adiutorio Papæ regnum Apuliæ & Siciliae ipsi Friderico faceret rebellare. Alij verò causam huius assignabant, quia iam imperator receptis literis cū nunciis & magnis muneribus à Soldano Babylonie clam eum eo conuenerat impedire transitum Christianorum ad partes illas, quos mul-

rum Saraceni timebant propter multitudinem, fortitudinē, & industriā eorum. Quo factō, Soldanus promittebat se daturum regnum Hierosolimitanum sine bello & sanguinis effusione. Quæ causa vtiq; satis manifesta est ex iis, quæ postea secuta sunt.

Post hæc anno domini. 1234. Fridericus præfatus præparatis magnis copiis iter arripuit per se ad terram sanctam sine requisitione Papæ, vel licentia eius, & magis, vt creditur, ad capiendum regnum Hierosolymitanū sibi promissum à Soldano, quā ob zelum fidei, vel vilitatem

Ut omnibus constet hanc vnam fuisse desertam sacræ à Friderico militæ causam, quam D. Anton. postremò retulit, prima & vera, quæ Fridericus homo subdolis utebatur, omnino falsam, & ab amicis eius confictam, vnum est & hic addere ea quæ sunt apud Blondum, dec. 1. lib. 7. At ergo, vel pianè exactum erat, cūm expectatus requisitusq; Fridericus, egritudinem simulans in Sicilia se continuit. Mala enim vir animo mala mente, quod postea rescitum est nuncios expectauit à Sultano Babylonie rediit, cum quo fœdera rei Christianæ perniciosa inierat, quibus etiam respondebat fœderibus cades per eam vniuersam in Christianos milites Brundisij desiderat. Nam superuenientia æstatis cauens occidentales milites, præsertim Germanos, gravissimas afflixerunt morbis, quorum acceperunt multum, in quibus Langrauius fuit interiere. Ad cuius necis nuncium Fridericus ex insperato Brundisium aduolauit, diuissimiq; principis equeos aurum, arma, argentum & lautissimam suppellectilem diripuit. Tunc vti facta præda contentiones declinaret, ad 3. Id. Aug. cum omni classe Brundisio soluit, sed ceteri ad destruatam Aconem cursum conuertunt. Fridericus nullo cum tremore dilapsus Brundisium est reuersus. At Gregorius Pontifex cum primum intellexit Fridericum omnia negotiatione in Italiam reuertisse, malignum hominem confirmatis prædecessoris sui Honorij promulgationibus, quauis potuit maledictionibus proferretur est, ad quas illico est secutus vxoris Friderici Ioannis Hierosolymie regis filie obitus, & paulo post Fridericus in Syriam nauigare intendens Reginaldum quendam Thebeticum consiliens regni Sicilia administratorem illi aperit iussit, vt Pontificem ecclesiasticumque quibus posset modis opprimeret, isque suo quod aperta dicebat fronte Domino satisfactus & Marchia Anconitanam cum exercitu est ingressus, & montem niulmi Macerata inque occupauit. Hæc ille. Aemyl. item sic de eo scribit. Abbas. V. spergensis eius temporis æqualis historias suas claudit laudibus Friderici fama frequentior & sensus prope omnium conspirans eū damnat. Satis constat, quod & V. spergensis non dissimulat, etiam antequam in Syriam contenderet, Augustum principes vrbis Roma vi os in eos & fragipanes numerat euocasse, eorumque agros de illis emisse, per solutionem que facta vrsus eosdem illis reddidisse, velut beneficiarios sacramento fidelitatis seruande exacto, eorumque opera exactum vrbe Pontificem, vide etiam Nauclerum gener. 4. qui cum plane ex B. ondo ea qua retulimus prodixisset, Pontificem maximum tunc solum ad Siciliam & Apuliam inuadendam animæ adiecit scribit, cum cum in regem Hierosolymitanum coronatum, & inducias cum Saracenis fecisse intellexit.

A.C. 1234.

Fridericus ad terram sanctam hęc pæpæ profectus.

Friderici imperatoris mens.

A.C. 1234.

A.C. 1234.

Christianorum. Cuius rei signum fuit, quia postquam applicuit Aeram præmisit seneschallum suum cum parte exercitus sui: qui non attendit ad pugnandum contra Saracenos, sed contra Christianos. Vnde cū reuertentur Christiani peregrini cum magna præda quam tulerant à Saracenis & cum multis captiuis: dictus seneschallus obuians eis bellum cum ipsis gessit, multos ex fidelibus interficiens, plures captiuos faciens, & prædam de manibus eorum eripiens. Quod totum dicitur fecisse propter compositionem factam cum Soldano. Vnde sæpe aduincem mittebat nuncios, & literas, & magna encaenia. Et in ciuitate Acra voluit destruere templum Templariis, & plura castra fecit eis auferri.

Misit ergo exinde imperator ad Gregorium Papam oratores suos, postulans instanter, vt eum deberet absolueret ab excommunicatione eam impleuisset iuramentum suum in eundo ad terram sanctam. Sed Papa omnino recusauit, eum iam sibi innotuisset a venientibus ex Syria & à patriarcha Hierosolymitano, & magistro templi & hospitalis, & pluribus: quod nullum beneficium imperator Christianis impendebat neque conferbat cum Dominis prælatis & baronibus fidelibus: nec intendebat recuperationem terræ sanctæ, sed tractatum faciebat cum Soldano & Saracenis. Qui tractatus concordatus fuit per hunc modum: quia Soldanus restituit quietē ciuitatem Hierusalem imperatori excepto templo Domini: quod voluit vt remaneret Saracenis, vt in eo clamaretur la la la, & Machometh inuocaretur. Cui rei consensit imperator in defectum Templariorum. Tradiditque sibi totum regnum Hierosolymitanum exceptis quibusdam castris fortissimis. Huic paci & concordie non assensit legatus Domini Papæ cardinalis, nec patriarcha Hierosolymitanus, nec Templarij, nec Hospitalarij, neque alij barones & Domini in Syria nec capitanei peregrinorum: quia omnibus eis visa est pax fraudulenta, & in damnum, & erubescens Christianorum, & impedimentum consequens terræ sanctæ. Imperator tamen hoc non curando perrexit cum baronibus suis, & cum magistro mansionis Alemannorum ad capiendum possessionem Hierusalem, & ibi fecit se coronari in regem Hierusalem in medio quadragesimæ, anno Domini. 1225. mittens post modum diuersos oratores ad significandum Papæ, regi Franciæ, & aliis regibus & principibus Christianitatis, quomodo coronam susceperat regni Hierosolymitani.

Fridericus ad terram sanctam hęc pæpæ profectus.

Fridericus ad terram sanctam hęc pæpæ profectus.

Fridericus ad terram sanctam hęc pæpæ profectus.

Aduersus Saracenos Christiani proficiunt & pugnant, sed infœliciter. Cont. belli sacri lib. 3. cap. 15. Aemyl. lib. 7.

§. II.

Cum autem fratres Prædicatores & Minores, vocati ad hoc à Papa Gregorio exhortatione sua & prædicatione de regno Franciæ & aliis regionibus barones & quasi infinitum populum ad transferrandum in subsidium terræ sanctæ congregassent: ac ad præparationem

eorum quatuor annorum spatium Papa dedisset, denum iter aduenientes Aconem per mare nauigantes appheuerunt. Inter quos fuerunt magis famosi & principales Petrus comes Britannia, Henricus comes de Laro, Almaricus (alias Aimencus) comes de Monteforti, Richardus frater regis Angliæ, Anselmus de Insula, & alij: Omnium autem caput & ductor erat Theobaldus comes Campaniæ: qui ex successione patris iam erat factus. Nautarum rex. Henrico post pauisionem per aliquot dies, ne tempus teteretur otiosi, deliberare ceperunt, quomodo Saracenos offenderent vel aliquam nationem eorum expugnarent. Inter hæc comes Britannie Petrus communi neglecto consilio, quibusdam sibi adherentibus egrediens, expugnatis aliquibus municipiis maximam prædam hominum, & animalium secum traxit. Videns verò reliqui, quod tam prosperè comiti Petro cesserat, eius exemplo prouocati simile quid attentate vocauerunt. Igitur ordinatis copiis de mane vrbem egredientes, cum tota die & nocte sequenti equi tassent in locis sabulosis se inuenerunt non idègè à Gaza ciuitate. Erat in Gaza tunc multitudo Saracenorū, qui Christianorum per exploratores præficientes aduentum inuidias positos nostros aggressi sunt: ad quorum primum inapertum licet aliquantulum restitissent ad postrenum fama, vigiliis, & lassitudine fessis cesserunt. Factumque est, vt omnes aut occisi, aut capti sint. Comite Henrico vel occiso, & comes Montisfortis cum multis nobilibus captus est. Post hæc comes Richardus frater regis Angliæ cum magna comitina superueniens Aconem inueniens turbatum exercitum ex illo infortunio, videns se non posse proficere contra Saracenos, treugam fecit cum eis per annos octo.

Gregorius Pontifex contra Fridericum suos incitat.

§. III.

Papa verò Gregorius audita nequitia imperatoris & dolosa pace cum Soldano inita, vltra sententiam excommunicationis latam contra eum ordinauit, vt rex Hierusalem Ioannes, qui tunc erat in Longobardia, cum exercitu ecclesiæ in regnum Apulia, cum gentibus armorum intraret, & vt homines regni illius Friderico rebellarent operam daret: quod & factum est: & ex hoc plures ciuitates & castra à subiectione imperatoris se subtraxerunt. Cum verò hæc nunciata ei fuissent: quā citissime recessit de partibus Syriæ: relinquens ibi loco sui seneschallum suum cū multis ex copiis suis. Qui seneschallus ad aliud non vacabat, nisi ad sulcandum prælia contra barones Christianos Syriæ, vt occuparet ciuitates eorum & castra, quæ antecessores eorum cum multo sudore & sanguinis effusione sibi acquisierant, à Saracenis iniuste possidentibus auferentes. Et speciale primum gerens cū Henrico rege Cypri, & baronibus fidelibus Syria eos debellauit. Sed paulo post ipse superatus apud Cyprum amisit in modo dicto tempore, quasi totum regnum Hierosolymitanum. Et Saraceni abstulerunt de manibus eius

Petrus comes Britannia.

Saraceni multos viros.

Seneschallus Hierosolymitanus.

A.C. 1136. eius propter dissensiones, que erant inter ipsum seneschallum & barones Christianorum & Saracenos. Fredericus autem imperator cum duabus galis reuersus in regnum Apulia: cepit recuperare ciuitates sibi rebellantes eis redeuntibus ad obedientiam eius. Misit insuper in Alemani- am pro Conrado filio suo, & pro duce Au- strig, vt cum multitudine exercitus ad eum ac- cederent. Et cum ipsis aduentibus regnum Apulie, quod in magna parte sibi rebellaerat, recuperauit. Quin etiam & spatum beati Petri, ac ducatum Spoletanum, marchiam Anconitanam, ciuitatem Beneuentanam, que omnia sunt de iure pleno ecclesie: hostiliter in- uadens cum Saracenis de Nuceria adductis, & vsurpans sibi occupauit.

Gregorius contra Fri- dericum supplica- tiones in- struit. Gregorius autem Papa cum iam cerneret, quasi se obsessum in vrbe ab imperatore, aliqui- bus ex Romanis nobilibus pecunia ab impera- tore corruptis sibi adhaerentibus: zelo fidei ac- census, & potentia virtutis Dei confortatus, e- ductis capitibus apostolorum Petri & Pauli de ecclesia Lateranensi: & manibus propriis in ta- bernaculo ea gestans, cum ieiuniis & orationi- bus processiones fecit solemnes cum Cardina- libus, archiepiscopis & episcopis aliisque eccle- siarum prelati & curia tota omnes principales ecclesias vrbis visitans. Ex quare meritis aposto- lorum commotus totus populus ad compunctio- nem, & deuotionem, retraxit se ab eo, quod iam decreuerat: scilicet fauore prestando imperato- ri contra Papam, & totum affectum suum dire- xit in defensionem Papae & sacro sanctae eccle- siae contra imperatorem, ad quos etiam magis animandos Papa concessit indulgentiam plena- riam laborantibus pro defensione ecclesie.

Diuinitus de manu Frederici Gregorius liberatur. Quamobrem imperator, qui se quam citissime sperabat ingressurum Romam ad capiendum Papam, sua spe frustratus est. Prædicta etenim nouitate intellecta & reuolutione animi Roma- norum: timens animositatem eorum, non est ausus ultra progredi: sed in Apuliam remcauit. Sicque Papa liberatus est de ore leonis: afflic- tus tamen & angustiat ex terris ecclesie ab eo vsurpatis: ac etiam ex magnis persecutionibus, quas inferebat per Tusciam & Longobardiam contra omnes fideles inhaerentes parti ecclesie.

Pontifex consiliū generale conuocat. In ea igitur tempestate ecclesia sita, decreuit pius & deuotus pontifex concilium conuocare in vrbe generale. Et ob hoc duos cardinales le- gatos destinauit in Franciam, scilicet Dominū Iacobum episcopum Prænestinum: & Domi- num Odonem episcopum Portuensem ad re- quirendum auxilium à rege Francie, & à rege Anglie contra Fredericum oppressorem eccle- siae: & ad sollicitandum prelatos dictorum lo- corum de accessu ad concilium. Ad hortatum commoti sunt omnes presidentes ecclesiarum ultra montani ad veniendum ad dictum concilium, & fulminandum contra impium impera- torem. Et reuertentes cum multis episcopis, ab- batibus, & prelati aliis applicuerunt & in Nis- sam Prouincie vnus post alium. Et quia per Longobardiam & Tusciam transire non pote- rant, quia Fredericus fecerat loca transitus cum gentibus armorum occupari, ad impediendum transitum, ideo mandauit Papa Gregorius

A Genuensibus, vt in nauibus eorum deberent suscipere cardinales cum aliis prelati & con- cere ad vrbe ad expensas ecclesie. Quod fuit executioni mandatum. Vnde quàm citissime ar- marunt galeas & alia lignamina maiora & mi- nora numero quadraginta quorum conductor erat Dominus Gulielmus de Briacis Genuensis.

Non dormiebat malignus hostis ecclesie: Fredericus: sed his auditis subito quosdam ga- leas armatas destinauit à Rhegio ad portum Pi- sanum: mandans Pisanis, qui ei fauebant, vt & alias ipsi armarent. Miserat etenim cum galeis filium suum quemdam: sed illegitimum dictum Entium, ad hoc, vt dictos cardinales & prela- tos nauigijs Genuensium vectos caperent. Qua- draginta igitur galeis bene armatis, quarum di- rector erat Dominus Vgolinus Pisanus, percipi- entes iter Genuensium nauigiorum, progressi sunt contra eos inter portum Pisanum & Corsi- cam insulam. Cardinales autem hoc audientes, rogarunt conductorem eorum, vt declinaret ab occurru eorum per altius mare ne pralium cum illis iniret, cum essent inimici multo plures & melius pronisi. Sed conductor dictus Guiliel- mus Briacus, re & nomine parui sensus & modi- cae prudentie superbia ductus ne videretur Pi- sanos timere illos prelatos audire noluit: sed bellum cum Pisanis suscepit. Quod vtique du- rum & mortiferum fuit: sed in paruo tempore succubuere naues Genuensium superata à Pi- sanis, Vnde ipsi capti multi ibi occisi sunt & multi capti: & inter ceteros, cardinales, legati, & complures alij prelati ecclesiarum captiui ducti sunt in Apuliam ad imperatorem: qui in diuersis carceribus collocatos diu tenuit eos: vbi & plures mortui sunt ex eis ex squalore car- ceris, & aliis incommoditatibus.

Liberauit autem prelatos qui erant ex Fran- cia ad requisitionem regis Francie & commina- tionem, si non relaxaret prelatos de regno suo. Abbates etenim Cluniacensis, Cisterciensis, Claraualensis, archiepiscopus Rothomagensis de Francia in mari nauigantes vt ad concilium venirent capti sunt. Bisuntinus archiepiscopus in mari submersus est cum multis aliis. Ipse au- tem imperator timens potentiam Francorum, eos qui in vita remanserunt, de carcere liberauit. Multi ex aliis prelati fame & incommodis in carcere migraverunt. Et propter tale scelus Pi- sani excommunicati denunciati sunt, & interdi- cti. Et ex hoc secutum est primum pralium, in- ter Genuenses & Pisanos, in quo iusto Dei iudi- cio Pisanii à Genuensibus deuicti sunt. Circa ea tempora scilicet anno Domini. 1240. post nata- le D. Iohannis vsque ad exaltationem sanctae cru- cis fuit siccitas magna: vnde & vna ita fortia, vt sine aqua bibi non possent. Eo tempore vt re- fert Vincen. specu. histo. Apud Cremonam facta est tepestas maxima, ceciditq; lapis grandinis in quo erat crux & imago saluatoris expressa: de- superque literis aureis scriptum: Iesus Nazarenus rex Iudæorum. ceciditque in monasterio sancti Gabrielis: & de aqua in qua liquefactus est lapis ille glaciei, inunxerunt monachi ibi oculos cu- iusdam fratris cæcipientis, & visum clarè recepit.

Italica

A.C. 1139. Italicae ciuitates suo imperatori desi- ciunt, ab eo grauius affliguntur.

§. III.

IN SUPRA postquam imperator recessit ab obsidione vrbis, de qua dictum est supra, au- dito, quod dicitur Mediolani, Papiæ, & Bono- niæ, & alia plures Longobardie & Romandio- lae quæ sibi adhaerant, rebellaissent ab eo: & ad deuotionem ecclesie rediissent, cum magnis co- piis illuc profectus est, bella plurima mouens contra terras partem ecclesie sequentes & ad- iuuantes. Demum Mediolanenses cum omni co- natu suo, & legati Domini Papae & totius colli- gationis Longobardie, quæ ecclesie adhaere- bat: bellum inierunt cum imperatore in loco di- cto Curia noua. Et post magnum adinuicè con- flictū, Mediolanenses cum eorum sequacibus su- perati, & victi sunt ab exercitu imperatoris: vnde magnum damnum eis secutum est: multis eorum interfectis & plurimis captis cum car- reotio suo: vbi etiam captus est Potestas Mediolanensis, qui filius erat ducis Venetia- rum, & multi alij nobiles de Mediolano, & ciui- tatis aliis Longobardie. Quibus omnibus captiuis ductis in Apuliam dictum Potestatem, fecit imperator suspendi super vnam turrim, que erat in litore maris. Aliquos diuersis crucia- tibus tortos fecit periri, alios in carceribus ma- cerari. Et ex hac victoria recuperavit statum suum & dominium tytannicum Longobardie amissum.

Exinde cum sex milibus armatorum Bri- xiam obsidens, vbi erant Guesi, & Gibellini, & Florentini in adiutorium imperatoris, postre- mo cum pactis in ditionem accepit: & simili- ter omnes alias ciuitates Longobardie excep- tis Bononia & Parma: ex quibus prosperis suc- cessibus elatus est in superbiam imperator maxi- mam: malis peiora addens contra ecclesiam. Na- uicula autem Petri fluctibus quatiebatur in Ita- lia valde humiliata. Quæ omnia acciderunt an- no Domini. 1237. Et propter hoc Gregorius tan- tibus malis afflictus, ex dolore in agri tudinem in- cidit: ex qua appositus est ad patres suos Romæ decedens anno domini. 1240.

Capita quædam decretalium, quorum Gregorius nouus auctor est.

§. V.

Supra an- te §. 1. Constitutio futura prospicit & non pre- terita li. r. decret. tit. 2. c. 13. Vt dictum est supra, præfatus Gregorius no- nus edidit multas constitutiones & decre- tales epistolas multum notabiles, quæ vltimò ponuntur in singulis titulis decretalium, ex qui- bus aliquas magis communes & morales pon- mus. Vnde de const. c. si. sic ait. Quoniam confi- tutio apostolica sedis omnes astringit, & nihil debet obscurum, vel ambiguum continere, de- claramus constitutionem, quam nuper super præferendis in perceptione portionis maiori- bus & consuetis seruitiis à maioribus exhiben- dis edidimus: non ad præterita, sed ad futura tantum extendi: cum leges & constitutiones certum sit futuris dare formam negotiis: non

A ad præterita facta trahi: nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.

Idem extra de consuetu. ca. si. Cum tanto sint grauiora peccata, quanto infelicem animam de tinent diutius alligatam: nemo sanæ mentis inteligit naturali iuri, cuius transgressio pericu- lum salutis inducit: quacunque consuetudine (quæ dicenda est verius in hac parte corrupte la) posse aliquatenus derogari. Licet etiam lon- geuæ consuetudinis non sit vilis autoritas, non tamen est vsque adeo valitura: vt vel iuri positio valeat derogare nisi fuerit rationabi- lis & legitime præscripta. Hæc ibi. Sed de mate- ria consuetudinis, quæ proluxa est & difficilis, vide in j. parte. ti. de lege consuetudinis.

Idem de offi. iudi. delega. c. vlti. in fi. Ceterum salua legatorum apostolicæ sedis autoritate, nulli cui commissum fuerit prædicare crucem, excommunicare vel absolueri aliquos, dispen- sare cum irregularibus, vel iniungere peni- tentias, liceat hæc de cætero aliis demandare, quia non sibi iurisdic- tio: sed certum ministe- rium potius committitur in hac parte.

Idem extra de offi. lega. c. vlt. ait. Nemini du- gati statu- bium volumus esse: quin legatorum apostolicæ sedis statuta, edita in prouincia sibi commissa, legatione finita. lb. ti. 3. o. c. 10. durent tanquam perpetua licet eandem post- modum sint egressi. Secus autem si causas duxe- rint aliquibus delegandas, cum iurisdic- tio isto- rum expiret: si ante illorum discessum horum ci- tatio non præcessit.

Idem extra de pactis. c. vlt. Pactioes factæ à vobis (vt audiimus) pro quibusdam spirituali- bus obtinendis cum in huiusmodi omnis pa- ctio, omnisque conuentio debeat omnino ces- sare, nullius penitus sunt momenti. Quod etiam de aliis est dicendum, quæ obseruatae vergunt in animæ detrimentum. Nam etiam iuxta legi- timas sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis vel impossibilis de iure, vel de facto, nullam ob- ligationem inducit.

Idem Grego. extra de arbi. c. vlt. ait. Comprom- missum, non extenditur in compromittentis he- redes, si de ipsis non caueatur ibidem.

Idem extra de foro compe. ait. c. significasti. Licet priuatorum consensus eum qui præesse iurisdictioni dignoscitur suum possit iudicem nisi forte sit persona ecclesiastica, & episcopi dicecesani voluntas accedat, consentire non possunt.

Idem Greg. ix. extra de hære. sicut in vno cor- pore. Sicut in vno corpore. & infra. Cum igitur nonnulli laici prædicari præsumant, vt veren- dum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum occultè subintrent: nos attendentes, quod do- ctorum ordo in ecclesia Dei est quasi præcipu- mandamus quatenus cum Dominus alios dede- rit apostolos, alios prophetas, alios doctores: in- terdicat laicis vniuersis, cuiuscunque ordinis censentur vsurpare officium prædicandi.

Idem de hære. c. sequen. ait. Excommunica- mus & anathematizamus vniuersos hæreticos, quocunque catharos, parharenos, pauperes de Lugduno, pas- saginos, Tostepinos, arnoldistas, spleronistas, & alios quibuscunque nominibus censentur, faci- es quidem habentes diuersas: sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate censentur in id

Regnum sacrum Sa- raceni Fri- derico tol- lunt. Frederici aduersus Rom. Pæ- tificè im- pia faci- aora. Gregorius contra Fri- dericum supplica- tiones in- struit. Diuinitus de manu Frederici Gregorius liberatur. Pontifex consiliū generale conuocat.

A.C. 1239. Genuen- ses prela- tos Ecclæ- siæ vben- dos Ro- manam su- scipiunt. Fredericus Pisanos con- ta- prelatos conuocat. Cardina- les & pæ- tati capu- tur qui à Frederico imp. tra- ctantur. Origo bel- li inter Genuen- ses & Pisanos. vide tit. 20. cap. 5. §. 13. Vin. li. 30. c. 138. Lapis de- celo la- pis mira- bilis.

A.C. 1240. Conseru- do non de- rogat iuri naturali, nec dicitur, nec positio, nisi sit ratio- nabilis & præcisi- ta. lb. tit. 4. c. 11. Is cui com- mittitur nudi mi- nisterium, nō potest vices suas alteri com- mittere. ib. tit. 29. c. 43. Durant le- gati statu- ta etiam legatione finita. lb. ti. 3. o. c. 10. Pactio in spiritali- bus vel impo- sibili- bus non va- let. lb. tit. 35. c. 8. Comprom- missum fit- tur mor- te cō- ro- mittentis. lb. tit. 43. c. 14. Clerici nō possunt si- bi delige- re iudicē dicecesani voluntas accedat, consentire non possunt. 2. c. 18. Laici cui- uscunque conditionis sint prædicare nō debent. h. 5. tit. 7. c. 14. Hæretici excommu- nicantur quocunque nomine censentur. ib. c. 15.

A.C. 1241. in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari relinquantur iudicio animaduersione debita puniendi; clericis prius a suis ordinibus degradatis. Si qui autem de predictis, postquam fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam poenitentiam condignam: in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus haereticos similiter iudicamus.

Iniuria e6 pofanda est. Ibi. tit. 36. c. 9. Idem extra de iniuriis & dam. c. vlt. ait. Si culpa tua datum est damnum vel iniuria irrogata, seu aliis irrogantibus forte opem tulisti aut hoc imperia tua seu negligentia euenerit: super iis iure satisfacere te oportet: nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam ve risimiliter posse contingere, vel iacturam. Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris: nisi dando ea passis damnum velis liberare te ipsum: quod tamen ad liberationem non proficit, si fera animalia, vel quae nocere consueverunt fuissent: & quam debueras non curasti diligentiam adhibere. Sanè licet, qui occasionem damni dat, damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicendum: qui vt non accideret de contingentibus nil omisit.

Ibi. tit. 19. c. 19. Qui recipit aliquid ultra forte etiam si periculum suscipiat est vsurarius. Ibi. tit. 19. c. 19. Exculatur ab vsura iusto pretio vendens. Idem Grego. extra de vsu. c. vlti. Nauiganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniae quantitatem, pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem vsurarius est censendus. Ille quoque qui dat decem solidos, vt alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensura reddantur, quae licet tunc plus valeant, vtum plus minus solutionis tempore sint valiturae verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc vsurarius reputari. Ratione etiam huius dubij excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, vt amplius quam tunc valeant in constituto termino recipiat pro eodem: si tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.

Celestinus 4. Pont. max. 181. sed. di. 17. A.C. 1241. Vinc. li. 30. ca. 138.

§. VI.

Gregorius igitur viam vniuersae carnis ingresso, cardinales conuenientes in vnum elegerunt in pontificem summum dominum Gaufridum de Mediolano, qui erat episcopus Sabiniensis & Celestinus quartus est nuncupatus. Et quia senex erat & infirmus, non nisi 18. diebus quibus vixit, ecclesiam Dei valuit gubernare. Eo defuncto vacauit sedes mensibus xxij. Causa huius tam prolixae vacationis dicitur fuisse, quia imperator operam dabat cum cardinalibus, qui pauci erant, vt non crearetur Papa nisi ad voluntatem suam: quam ob rem dissentio erat inter cardinales. Quia enim imperator multum afflixerat ecclesiam & praualuerat, non audebant aliqui ex eis facere, quod

c. Vacauit sedes viginti & vno mensibus. Plat. an. 1. m. 8. dist. 15. Onuph. Censuere enim, qui tum auctoritate in Ecclesia Dei valebant neminem in Pontificem eligendum esse donec Cardinales a Friderico in carcere detinerentur. Plat. in Celestino 4.

A imperatori displiceret: & tamen in adimplendo voluntatem eius conuenire non poterant. Et ob hoc legitur institutas fuisse octauas natiuitatis virginis Mariae, quia votum fecerunt cardinales: vt si eis praestaretur gratia vnitatis & concordiae in ipsa electione, prout oportebat, ipsas octauas mandarēt celebrari per orbem. Quod factum est concordia habita & voto impleto.

Eodem tempore Alexius & Anastasius Gregorum principes collecta suorum manu valida & (vt dicitur) cum infidelibus inita societate contra Latinos: Constantinopolitanum imperium plurimum infestare ceperunt. Vnde Balduinus secundus haeres imperij praedicti de consilio principum & praetorum dicti imperij Latinorum, ad regem Francorum Ludouicum postea canonizatum consanguineum suum: venit ab eo auxilium petiturus. Ioanne de Brenna rege Hierosolymitano viro strenuo ac fideli, focerō suo, dicti imperij gubernatore & tutore relicto pro eo. Sed pro dictis negotiis eo tardante, interea Ioannes praedictus de medio sublatu est. Quo mortuo Constantinopolitana ciuitas & imperij ipsius status, ita per incursum hostium arctatus est, vt ipsi ciuitati obsidio pararetur.

Propter quod proceres inclusi, cogente inopia coronam domini nostri Iesu Christi spineam, cuius mercatoribus Venerorum sub maxima quantitate pecuniae mutuata eis, pignori traderunt cum pacto scilicet, quod si intra certum tempus & breue non redimerent ipsam coronam restituendo dictam pecuniam, pignus ipsum caderet in commissum: corona Venetis remanente, & pecunia Constantinopolitanis quasi vt pretium.

Interea postquam Balduinus applicuit ad regem Franciae exposita calamitate ciuitatis & necessitate, rex & regina mater eius Blancha deuotissima mulier compatientes ciuitati Constantinopoli, & Latinis habitantibus in ea magnam pecuniae quantitatem Balduino conferunt, stipendiarios etiam milites adiungunt & strenuos bellatores, cum quibus se contra hostes viriliter defensare. At Balduinus non ingratus tanti muneris, cernensque deuotionem matris & filij erga Deum, & dictum imperium, venerabilem illum thesaurum scilicet coronam spineam, quae Constantinopoli à longuis ante temporibus ad stabilimentum conseruata fuerat: quae totius imperij titulus erat & gloria spiritalis, gratis & liberè eis concessit, quae pro summo munere accipientes cum percepissent Venetis pignorata ac obligatam, statim missis nuntiis Venetias ac pecunia tota pro qua erat pignorata soluta, in vigilia beati Laurentij cum multa solemnitate Parisiis est recepta & in cappella regis honorifice collocata.

a. Post Balduinum primum & Henricum eius fratrem, de quibus cap. 2. §. 3. diximus. Petrus ex Comitibus Antiochenis 3. ex latinis Orientis imperator imperauit annos. 5. An. Ch. 1216. Post quem Robertus eius filius 4. ex latinis Orientis imperator imperauit ann. plus minus septem. A.C. 1221. post quem Balduinus 2. ex latinis Orientis imperator 5. imperauit ann. 33. A.C. 1228. Ex Niceta Chomate Onuph.

Innocentius quartus Pontifex Maximus 182. sed. an. 11. mens. 5. die. 14. A.C. 1243. de quo praeter Plat. Blon. lib. 7. decre. 2.

CAP. V.

CELESTINO quatto rebus humanis exempto, post longam (vt dictum est) vacationem electus est dominus Ortho (aliis Synebaldu) de Flisco Genuensis & dictus est Innocentius quartus, prius Anagninae pontifex, anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio. Ab initio vero mundi quinquies millesimo ducentesimo tertio. sed secundum aliam opinionem sexies millesimo quadringentesimo octauo. In numero pontificu, centesimo octuagesimo tertio, sed itq; in cathedra Petri annis vndecim, mensibus tribus. Ad hunc autem gradum promotus est cooperatione cuiusdam magni amici ipsius Friderici, qui ad hoc laborauit intendens ponere pacem inter imperatorem & Ecclesiam. Cum autem electio huius nota facta esset Friderico, & cum magno gaudio, eo quod inter Cardinales erat magnus eius amicus, imperator ipse Fridericus turbatus est valde id audiens. Admirantibus autem super tristitia eius baronibus & familiaribus. Nolite (inquit) admirari, quia de ista tali electione conditionem nostram minuiimus. Nam vbi cardinalis erat noster amicus, factus Papa erit noster inimicus.

Creatus ergo Papa misit tres Cardinales ad imperatorem, rogans ea quae pacis erant, mandando, quod paratus erat cum absolueret, dummodo vellet, quod iustum erat, & debitum facere, recognitionis sui erroris & efficienda concordiae desiderij signum fore, dicens, si praelatos, quos ceperat, venientes ad concilium, & in carceribus impie detinebat, laxaret. Noluit ille quicquam facere, sed obduratus omnes aditus viarum, per quos ad urbem diuersis partibus quisque potuisset accedere, occupauit, & custodias posuit vt nullus sine sua licentia illuc applicare valeret. Penè enim totam Italiam sibi tyrannicè subiugatam tenebat. Hoc perpendens Papa Innocentius seque quasi obsessum in vrbe, clanculo ordinem dedit cum suis consanguineis Genuensibus, quod armare facerent viginti galeas, in quibus ipse cum Cardinalibus, & aliis praelatis Ecclesiae de Roma Genuam transfretaret. Quo facto dominus Innocentius cum curia sua Genuam applicuerunt incolumes. Et post paucos dies inde profectus est Lugdunum Galliae. Ibi autem statuit concilium generale celebrari, missis per orbem nunciis, vt omnes Episcopi, Abbates, & alij praelati ad concilium Lugdunense venirent. Ad quod etiam concilium deuotissimus Ludouicus rex Franciae aduenit, offerens se & suum regnum ad defensionem sanctae Ecclesiae & ipsius Papae contra Fridericum Imperatorem, & quemlibet alium Ecclesiae inimicum. Dicitur rex Ludouicus paulò ante apud Pontifaram vsque ad

Innocentius Lugdunum venisse, & eorum concilium coegit. A.C. 1244.

S. Ludouicus rex Franciae aduenit. Vinc. li. 30. c. 142.

A mortem infirmatus est, adeo, vt amissis omnibus sensibus corporis multi iudicarent eum esse defunctum. Vt autem rediit ab illa ecclasi, crucem transmarinam instanter petiit, & accepit, ideo ad eius suggestionem praedicto concilio Lugdunensi celebrato crux transmarina praedicata est. Et ob hoc misso legato à latere Cardinali domino Orthone episcopo Sabiniensi, plurimos in Franciam veniens verbo exhortationis nobiles & alios armauit. Fecit ergo Innocentius Papa in concilio citari Imperatorem, vt se personaliter praesentaret, & de obiectis sibi criminibus responderet. Qui comparere noluit, sed misit suos oratores & procuratores, videlicet Episcopum Straßburgensem de Alemannia, fratrem Hugonem magistrum mansionis sanctae Mariae Theutonicorum, & magistrum Petrum de vineis, de regno clericum valde literarum & eloquentissimum. Hi in concilio existentes, excusarunt Imperatorem, quod infirmitate detentus personaliter non accessisset, supplicantes Papae, vt dignaretur ei parere & ad misericordiam eum recipere, paratum & offerentem se ad restituendum bona, & iura usurpata Ecclesiae. Et quod infra annum operaretur cum Soldano, vt restitueret terram sanctam Christicolis. Ex quo tacite innuebatur, quod de voluntate eius Soldanus occupauerat, & tenebat terram sanctam. Sed Papa cum concilio attempto, quod plures Ecclesiam deceperat in suis promissis, cum etiam non apparerent argumenta verae poenitentiae & satisfactionis non dimittendo praelatos, quos captiuos tenebat, non credit eis, etiam mandatum ostenderent per bullam auream ad praedicta ipsum obligandi. Vnde in ipso concilio solenniter protulit sententiam contra eum con demnationis & priuationis Imperij & regnorum eius, per haec verba quae habentur extra de sentent. & re iudic. ad apostolica. lib. 6. & in §. sequenti ponuntur.

Innocentij 4. in Fridericum sententia, in Sex. decret. lib. 2. tit. 14. cap. 2.

§. I.

LICET, vt dicitur in dicto cap. ad apostolicam, sic apud eum (scilicet Imperatorem) pro pace monitis paternis & precum curare. Ex. 6. & 7. Psal. 57. si in aliquo contra iustitiam Ecclesia cum laesisset satisfacere ad misericordiam recipere, sententias relaxare, si vellet debitum suum facere. Idem tamen Imperator (vt ibi dicitur) Pharaonis imitatus duritiam, & obturans more aspersione aureas suas, preces huiusmodi & monita elata obstinatione ac obstinata elatione despicit. Propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tollerare, cogimur virgente nos conscientia, iuste animaduertere in eundem.

Et vt ad praesens de ceteris eius sceleribus taceamus quatuor grauissima (quae nulla possunt tergiversatione celari) commisit. Peccata Tertia pars hist. Ant. I. uir

A.C. 1244. Fridericus ad concilium citatur.

Fridericus quatuor scelera.

A. C. 1146. uit enim multoties pacem quondam inter Ec- clefiam & Imperium reformatam temerè vio- lando. Perpetrauit facilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ Ecclefie, ac alia- rum Ecclesiarum prælatos, & clericos religio- sos, & seculares ad concilium venientes, quod prædecessor noster duxerat conuocandum. De hæresi quoque non dubiis & leuibus, sed diffi- cilibus & euidentiibus argumentis suspectus habetur. Præter hæc regnum Sicilia (quod est speciale patrimonium beati Petri: & idem princeps ab apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem, seruitutemque redegit, quod eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos qui remanserunt ibidem, sub seruili quadam conditione uiuere, ac Romanam Ecclesiam, cuius sunt homines principaliter & vasalli, offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. Postet etiam merito reprehendi, quod mille quidem factorum annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Romanæ Ecclesie tenetur) per nouem annos & amplius soluere prætermisit. Nos itaque super præmissis & compluribus aliis eius nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Iesu Christi vices, licet immeriti, teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictum. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, memoratum principem qui se Imperio & regnis omnique honore & dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas iniquitates à Deo, ne regnet vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis & abiectum omnique honore & dignitate priuatum à Domino ostendimus, denunciamus & nihilominus sententiam priuamus: omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti, à iuramento huiusmodi absoluentes, auctoritate apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel regi pareat, vel intendat, decernendo quoslibet, qui deinceps ei velut Imperatori vel regi consilium vel auxilium præstiterint seu fauorem ipso facto excommunicationis vinculo subiaccere. Illi autem ad quos in eodem imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem. De præfato autem Sicilia regno prouiderè curabimus cum eorumdem fratrum nostrorum consilio sicut viderimus expedire.

Factorum .i. mouetæ genus gloss. ibid.

Mat. 16.

Fridericus depositus fuit. fol. 140.

Mors Friderici indi- cat iustitiam fuisse in eum latam sententiam vi de infra. c. 6. §. 4. & c. 7. §. 6. & tit. 20. e. 2. §. 5.

Hortatu Pontificis noui Imperatoris fit electio.

§. I.

INNOCENTIUS autem post sententiam prædictam scripsit electoribus Imperij, vt sine mora procederent ad electionem noui Imperatoris. Quod & factum est. Nam elegerunt Lantgrauium Thuringie in regem Alemannia. Quo intra breuissimum tempus defuncto, iterum ad electionem conuenientes elegerunt Gulielmum comitem Hollandie qui cum Chunrado filio Friderici: qui prius ad patris voluntatem factus fuerat Alemannia viceimperator, aliqua bella fecit, sed nõ multò post à Phrysonibus, quibus mouerat bellum occisus est. Vnde vterque horum benedictione caruit imperiali, deditque pa- pa indulgentiam plenariam, sicut pergentibus ad terram sanctam, bellantibus contra Fridericum & suos vnde magna pars Alemannia rebel- lans adhæsit ecclesie & nouo imperatori.

Præfatus autem Innocentius fecit notabile apparatus super decretalibus: breuem quidem & ideo obscurum: sed secundum & magna auctoritatis apud canonistas, & iuristas pene super omnes alias lecturas. Huius etiam sunt plures constitutiones & decretales in li. 6. Hic sanctorum catalogo adscripsit beatum Petrum ordinis prædicatorum martyrio coronatum, què inquisitorem ipse fecerat in partibus Longobar- dia contra hæreticos, de quo infra dicitur. Hic etiam fecit Cardinales viros egregios de diuersis mundi partibus, & inter cæteros Hugonem primum Cardinalem ordinis prædicatorum, virum vti que magnarum virtutum & valdè literatum, qui totam bibliam postillauit, & super psalterium copiosum fecit commentum multipliciter exponendo, & primus concordantias bibliæ inuenit.

Post concilium autem celebratum, Innocentius misit legatum in Italiam, qui utroque gladio cum Friderico pugnet. Qui Parmam veniens contra Fridericum acriter procedebat Parmensibus sibi ad votum fauentibus. Vnde motus Imperator, qui in Longobardiam transferat, cum magno apparatu, dictam urbem Parmensem in qua erat legatus cum copiis suis contra Fridericum obsidione vallauit. Cùmque aliquandiu ibi stetisset in obsidione, erumpentes ij, qui intra urbem obsidebantur, Imperatoris olim castra inuadunt, arque diuinitus animati omnia prosternunt atque diripiunt. Quorum subito aduentu perterriti ij, qui in exercitu erant

Imperator autem olim Fridericus his auditis magis ac magis furore accensus contra Ecclesiam sauebat, & per orbem direxit epistolam eleganter ornatam, & à Petro de vineis dictatam regibus & principibus aliis ad excusandas excusationes in peccatis, conquere- rendo de dicta sententia contra eum lata iniuste, cum tamen manifesta essent orbi opera eius maligna, & euentus rerum postmodum indicauit iustum processum contra eum factum, cum diuino iudicio malè finierit vitam suam excommunicatus, & à proprio filio suo acceleratus ad mortem, vt dicitur infra. Sed & omnes filij eius ac progenies eradica- ta est in breui.

A. C. 1245. 1. Cal. Iul. in Concilio Lugdunensi ab Innocentio Papa 4. Imperium Friderico 2. Augusto abrogatum est, & in eius locum in schismate electus est Cesar Henricus 8. rex Romanorum ex Lantgrauio Hassio & Toringia qui regnavit annum 1. Quo mortuo A. C. 1246. Cesar Gulielmus rex Romanorum ex comite Hollandia, Zelandia & Phrysia à Germania principibus contra Fridericum & Chunradum eius filius est appellatus, regnavit plus minus an. 9. Onuph. ex Ioan. Villano, Ioanne Cuspiniano, auctore rituum Pontificum & aliis.

Friderici

A. C. 1246.

Opera Innocentij quarti de Trinit.

Vide de eodem infra. tit. 15. cap. 11. §. 4. & 2.

Friderici: fuga saluti suæ consuluerunt. In eo facto omnem bellicum apparatus Fridericus amisit. Multi autem de exercitu imperatoris capti sunt, & plurimi occisi. Inter quos Taddæus iudex imperatoris olim & consiliarius occisus est. Quo incommodo accepto, verecundia & confusione indurus in Apuliam se recepit.

Missio Pontificis ad Tartaros. Vin. lib. 31. cap. 2. Naucl. Gen. 42. & alij.

§. III.

EA tempestate cum Tartari ferè totum mundum, maximè orientales & aquilonares prouincias tribularent, dominus Papa Innocentius de fratrum suorum consilio, ad illos tartaros suos nuncios destinauit, scilicet fratrem Anselmum de ordine prædicatorum cum tribus fratribus sui ordinis cum literis apostolicis, in quibus hortabatur eos: vt ab hominum strage desisterent, & fidei Christianæ reciperent sacramenta. Missus etiam fuit à Papa ad Tartaros frater Ioannes de plano Carpini, & frater Benedictus Polonus ordinis minorum. Qui frater Anselmus domini Papæ literis acceptis: cum laboribus plurimis & periculis magnis multis pertransiit prouinciis anno domini 1257. circa finem mensis Maij peruenit in Persidem, vbi tunc erat pars exercitus Tartarorum sub Baiothnoi principe. Qui cùm audisset nuncios Papæ ad se venisse, mirè gauisus est. Cùmque per nuncium inquisitus foret frater Anselmus, ad quid Papa misisset eum, respondit: Audiuit dominus Papa, quòd gens quedam barbara, quæ dicitur Tartarorum, de finibus orientaliibus iam dudum exiit, & multas regiones bellando suo subiugauit imperio: inter quas contra ius gentium sacriæ stragem horribilem fecerit. Quare idem dominus Papa eis & maximè Christianis compatiens, de fratrum suorum cardinalium consilio nos qui eius fideles & subditi sumus, misit ad primum exercitum Tartarorum: vt ex parte ipsius, qui est Christianorum dominus, illorum exhortaremur principem, vt ab hominum strage maximè Christianorum cessaret ac de perpetratis flagitiis penitentia agat, sicut tenor ipsarum literarum manifestat legentibus. Rogamus ergo eum per vos, qui nuncij eius estis, ex quo ore tenus eidem vestro principi loqui non possumus, vt literas domini nostri Papæ recipiat, & siue per nuncios, siue per se, siue per literas domino Papæ respondeat.

Hæc Anselmii alij Anselmii nominat. de Tartari infra cap. 8. §. 17. & 18. lute agitur. Hæc Baiothnoi abilius Bar- tum vocant. Gen. hæc habet Vi. li. c. 40.

Papa est Christianus notu. Dominus, & iis omnibus prospicit.

Tartari de francorū aduentu in- terrogant. c. 41.

deberent, fratres adorarent, tanquam Dei filium regnantem super terram cum trina genuflexione. Quo audito frater Anselmus, cum sociis suis deliberato consilio, potius elegerunt mori, quam sic adorando genua flectere coram Baiothnoi. Et hoc propter honorem tum vniuersalis Ecclesie conseruandum, tum propter Georgianorum & Armenorum, & Græcorum atque Persarum & Turcorum omniumque orientalium nationum scandalum euitandū, ne scilicet per huiusmodi reuerentiam, quasi per signum subiectionis atque tributi quandoque Tartaris à Christianis impendendi, occasio & materia exultationis omnibus Ecclesie inimicis per partes orientales diuulgaretur. [& ne Christianis ab eis captiuarum spes liberationis quandoque superenturæ per Romanam Ecclesiam penitus auferretur] Vnde Baiothnoi indignatus contra eos mortis sententia protulerat, nisi quidem eius principes obstitissent, & quedam de eius vxoribus quæ mortem fratrum esse contra ius gentium persuasit. Quare ira eius emollita sententiam de morte fratrum reuocauit.

Cùm præfatus frater Anselmus negasset eos velle facere talè adorationem, addidit vt referret Vincen. spe. histo. Ne fortè (quod absit) materia dissensionis & occasio malignandi in responsionibus nostris à domino vestro, vel etiam ab aliis valeat reperiri: quia fortassè superbiam ac rigorè inflexibilem auribus eius, vel aliorum verba nostra videbuntur innuere, hoc etiã per vos significamus ei, quod omnem reuerentiam parati sumus ei exhibere, quam decet nos Dei sacerdotes, & viros religiosos, & nuncios domini Papæ, salua Christianæ religionis dignitate, & obseruata in omnibus Ecclesie libertate. Illa quoque reuerentiam, quam maioribus nostris & principibus & regibus facere consueuimus, quam etiã nos docet scriptura dicēs. Magnati humilia caput tuū, parati sumus domino vestro facere propter bonum pacis, vnitatis, & concordia. Illa verò, quam petitis, omnino respuim⁹, tanquã ignominiosã Christianæ religioni, mortemque; quamcumque voluerit dominus vester nobis inferre, potius eligimus sustinere. Si autem (quod dominus Papa, & omnes Christiani quam plurimum exoptarent) dominus vester Baiothnoi veller Christianus fieri, non solum ante ipsum genua flecteremus: verum ante vos omnes parati essemus non solum ipsius plantas: sed & omnium vestrum etiam minorum osculari propter Deum. Quod illi vt audierunt super admonitione illa plurimum indignati sunt: & perturbati cū impetu & furore vehementi responderunt. Monctis nos, quòd Christiani siamus, simulque canes sicut & vos? Nõne pater vester est canis, & vos omnes canes estis? Ad hæc frater Anselmus respondere penitus non poterat, impeditus rugitibus ac clamoribus proteruis eorum, ac fremittibus.

A. C. 1257. Nuncij tificis Fratarum principem adorare nolunt. c. 42.

Principes infideles quomodo sint veniendi & quomodo non. Vinc. lib. c. 43.

Tartaride necesse fratribus inferenda deiberat. c. 44.

Cum ergo Baiothni sententiam protulisset mortis in illos, non timēs sanguinem Innocentem effundere contra consuetudinem, & ius omnium gentium: quæ permittit nuncios seu oratores ingredi & egredi liberè ac securè. Quidam tamè ex consiliariis variè super hoc loquebatur. Dicebant enim aliqui, Non interficiamus, nisi duos, alios duos remittamus ad Papam, Alij Tertia pars hist. Ant. l. 2. di-

A.C. 1257. dicebant. Exoritur vnus eorum, videlicet principalis nuncius pape: cuiusque pellem plenam palcis per nuncios socios suos remittamus ad dominum suum. Alij autem. Duo tantum ex eis fuligati per totum exercitum ducantur: deinde occidantur. Alij vero duo quousque veniat Fraci eos subsequentes referentur. Porro aliqui dicebant ex illis. Nobiscum eos duemus in exercitum, vt ibi multitudinem, & potestatem nostram intueantur: & facientibus machinis hostiu nostrorum ante illas ponantur: sicque non a nobis, sed a machinis interfici arbitrentur. At vero sententia Baiothnoi preualebat, vt scilicet capitali sententia pleceretur omnes illi, qui contumaces fuerant in prostratione, & adoratione sibi facienda. Tandem, Deo ordinante qui dissipat cogitationes malignorum, vna de sex vxorib. Baiothnoi, quae erat antiquior, & quidam etiam, qui super nuncios aduenientes curam habebat, omnibus modis, quibus poterant resistebant sententiae de nece fratrum. Illa siquidem vxor eius taliter perorabat: Si nuncios istos occideris omnium qui te tale quid fecisse audierint, odium & horrorem incurres. Dona & xenia quoque, quae tibi a magnis hominibus ex diuersis & longinquis regionibus mittuntur, amittes. Nuncios quoque, tuos, quos ad magnos principes mitris, iusto fieri iudicio destruent, & occident sine vlla miseratione. Ille quoque, qui nunciatorum aduentitium cura habebat, Baiothnoi sic dicebat: Nosti, si recolis, quatuor mihi iratus fuerit Chaam super occisione cuiusdam nunciij; cuius cor a viscibus extractum ad incutiendum terrore alii nunciis aduenientibus, & omnibus aliis auditoris, in equi mei pectorali per totum exercitum tuum me publice portare fecisti. Si ergo nuncios istos occidere mihi iusseris, non occidam, sed a te fugiam, & innocentiam meam conseruans festinabo quam citissime ad Chaam, & de morte istorum in plena curia tanquam maleficum & homicidam inauditum, accusabo te, atque conuincam. His sermonibus emoluit & contractus Baiothnoi cor suum fellitum & turbulentum paulatim sedauit.

Denique post moram solito longiorem reuerfi barones ad fratres interrogauerunt, quem modum adorationis soliti erant facere maioribus suis; ex quo non valebant seruare morem suum, & quam reuerentiam faceret domino Baiothnoi, si ad praesentiam eius accederent. Tunc frater Anselmus capitium suum paulatim a capite subtrahens: & parum caput inclinans ait. Hic est modus reuerentiae, quam nostris maioribus exhibemus, hanc Baiothnoi exhibebimus, & nullam aliam quantavis constructi violentia exhibere proponimus. Iterum quaesierunt, quis esset modus secundum quem Deum Christiani adorant. At ille respondit: Multis modis, alij etenim in terram prostrati, alij flexis in terram genibus, alij alio & alio modo. Sed multi ac diuersi de longè venientes dominum vestrum adorant venerantes: ipsius tyrannizatione perterriti, eiusque serui facti & sclau. At vero Dñs Papa, & omnes Christiani tyrannizationem non metuant: nec ab eis ex ratione potestis hanc adorationem exigere, nec quod praecipit Cham illis demandare: qui ei nulla iurisdictione vel dominatione subiecti sunt. Et cum pra-

Quomodo infra tres a morte fuerunt liberati.

Tartari reuerentiam a fratribus exhibendam prius capi postulant. c. 45.

Sclau. i. mancipia.

A fati Baiothnoi nunciij dicerent fratribus. Cum vos Christiani adoretis ligna & lapides, id est in lignis & lapidibus sculptas cruces, quare adorare dedignamini Baiothnoi: quem filius Dei Chaam, vt seipsum praecipit adorari? Ad haec respondit frater Anselmus. Ligna & lapides non adorant Christiani, sed signum crucis impressum in eis propter dominum nostrum Iesum Christum representatum in tali signo. Dominum autem vestrum adorare non possumus, quantacumque passione cruciatuum nobis proposita. Reuerfi nunciis ad dominum suum Biothnoi, & referentibus dicta eorum, per eos remandauit, vt cum literis Papae proficiscerentur ad Cham regem, & dominatorem omnium Tartarorum, videbitisque (inquiunt) quanta sit eius potentia, quanta gloria, & diuitiis infinita. Quibus respondit frater Anselmus quod cum dominus Papa non miserit eos ad Cham, sed ad primum, quem inuenirent dominum ac ducem exercitus Tartarorum, idcirco ne faceret contra commissionem domini sui, nolebat illuc ire, sed praesentia domini coram, quem primum omnium inuenerat, contentus erat, & literas domini Papae (inquit) paratus sum vobis ostendere: & si placuerit recipere consignare. At illi nunciij iterum inquiunt. Qua fronte vos Christiani omnes audetis dicere, quod Papa sit omni homine maior dignitate? Quis vnquam audiuit, quod Papa vester tot & tanta regna sibi acquisierit, quot & quanta filius Dei Chaam Deo concedente accepit? Quis vnquam tam longè lateque audiuit nomen Papae vestri dilatari in orbe terrarum, sicut nomen Chaam vbique diffunditur? Chaam ergo est maior Papa vestro, & omni homine in potentia, gloria & diuitiis. Cumque frater Anselmus respondisset Papam esse maiorem Chaam, & omni homine propter potestatem traditam a Christo Petro, & successoribus eius in ligando & soluendo animas, illi clamare coeperunt, vt animalia bruta, & tumultuosas voces effundere, & impedire locutiones eius.

Denique nunciij illius domini reuerfi ad ipsum, post aliquam moram iterum accesserunt ad fratres ex parte ipsius domini Baiothnoi, mandantes vt literas Domini Papae eis assignarent, quas ipsi ad eum deferrent. Quibus literis perlectis coram eo, & mediantibus interpretibus expositis in Tartarico: eiusque retentis cum bulla, misit idem Baiothnoi quendam scribam sibi multum familiarem, vt diceret fratribus, quod duo ex illis irent cum vno, quem eis darent, securo conductore, qui dederent literas Chaam, vt viderent gloriam, & magnificentiam eius: quas referrent domino Papae & ab eo responsione expectarent literarum. Quod cum frater Anselmus recuset vt prius, scriba ille verbis adulatoriis quarebat inducere fratres ad adorationem Baiothnoi reprehendens etiam eos de duritia eorum. Tunc frater Anselmus Putabam (inquit) vt audieram a multis, quod a Tartari libenter veritas audiretur, sed vt video, iam corrui in plateis, & non ingreditur ad eos: nec ab eis diligitur, nec veretur.

Cum frater Anselmus cum sociis rogarent vt si placeret Baiothnoi, daret literas responsales domino Papae, vt licentiam reuerterentur ad eum.

A.C. 1257. Quibus nobis obicitur, haeret, & Tartari.

Fratres ad Cham ire reculant. c. 46.

Quomodo Papa omni homine maior.

Mat. 16. Literas Pp. u. Max. Baiothnoi accipit. c. 47.

Tartari rursus reuerfationibus fratribus deludunt. ad c. 48.

ad eum, qui miserat illos promittebat quidem hoc facere. Et venientes fratres ad curiam pro expeditione vsque ad nona expectates in ardore solis sine aliquo vmbraculo in Iunio & Iulio mense pluribus diebus reuertebantur ieiuni ad tentorium suum, & vacui, illius ab eis, & vt viles reputari, indigni responsione, & vt canes a Tartari aestimati sunt.

Sicque tenuit eos Baiothnoi in exercitu suo per noue septimanas ter in eo tempore mandas eos occidi, domino varijs modis non permittente, humiliter & patienter eis omnia pro Christo sufferentibus. Et cum licentiam iam dedisset in festo Ioannis Baptista die sequenti tertia licentiam reuocauit, dicens se expectare a Chaam filio Dei nuntium quemdam magnum virum, qui super totam Georgiam mandatum imperandi acceperat, mandatumque nouum affereret ab ipso Chaam, per totum orbem transmittendum, quod volebat fratribus intimare, vt rescriptum eius Papae deferrent. vt creditur faciens expectare illum magnum dominum, vt cum eo de morte eorum tractaret. Fratres autem eius tyrannidi resistere non valentes, patienter adhuc per tres hebdomadas perstitereunt, panem arctum, & aquam breuem pro sustentatione vix ad sufficientiam habentes, & praeseclu panis vsque ad vesperam quandoque ieiunantes caprinum & vaccinum lac & aliquando iumentinum comedebant, aquam puram frequentius bibebant & quandoque pro magna pittancia mixta cum aceto solo lacte, nulla de vino facta mentione.

Fratres discessionem procurant & impetrant, c. 50.

§. III.

PORRO frater Anselmus per moram illam quam illic contrahebat, cogitans de facili profectioem maris propter ineptitudinem hycemalis temporis futuri se posse amittere, perrexit ad quemdam magnum consiliarium curiae rogans vt pro fratribus apud Baiothnoi preces interponere veller, quatenus eis licentiam recedendi concedere veller, & xenia etiam quaedam illi consiliario promissit, si ad hoc ipsum adiunaret. Ille igitur ad Baiothnoi accedens ac bona verba & preces pro fratribus interponens literas Papae transmittendas, vt iam dudum fuerat ordinatum de mandato Baiothnoi fieri praecipit: ac nuncijs ordinatis, qui literas Baiothnoi & Chaam ad Papam transferrent, licentiam recedendi fratribus impetrauit. Porro literis factis, & eis ad iter capiendum praeparatis: ecce in ipsa die qua fratres exirent erant de exercitu, praedictus magnus vir Auguta nomine superuenit cum auxilio Soldani Alapi & fratre Soldani Mosoal quae olim Ninive vocabatur. Illi quoque duo Auguta comitantes de Chaam veniebant, cui pro nepotibus suis homagium fecerat, eumque compluribus donis & xenijs honorauerant, ac tributarij eiusdem effecti fuerat. Itaque ante praesentiam Baiothnoi peruenerunt atque dona plurima obtulerunt, ipsamque cum trina genuflexione & capicium in terram

allisione secundum mandatum Chaam adorauerunt. Itaque Baiothnoi & omnes consiliarij eius de aduentu Auguta, & comitum eius supra modum exultantes, festum & gaudium secundum morem suum in lactis iumentini potationibus, & in cantibus, vel potius vlularibus eidem fecerunt. Tartaros quoque vicinos cum vxoribus ad augmentum solennitatis vocantes negotium fratrum & expeditionem eorum postposuerunt. Post septem igitur dies, quibus vacauerunt potationibus & vlularibus suis, octaua sequenti in die beati Iacobi cum literis & nuncijs Baiothnoi literisque Chaam quas vocant literas Dei ad papam transmittendis, fratribus libere & absolute licentia recedendi concessa est. Fuerunt autem per annum in eorum dominio ad ipsos eundo, & cum ipsis morando, & inde reuertendo. Et frater quidam Anselmus in via illa tota moratus est per annos tres & septem menses antequam ad Papam rediret. Frater Alexander & frater Albertus fuerunt cum eo per annos tres. Frater Simon per duos annos & aliquot septimanas. Sunt autem vt dicunt, ab Achone vsque ad exercitum Tartarorum in Perdicie diei quinquaginta nouem.

Exemplar literarum a Tartaro missarum plenum in solentia Barbarica c. 51.

§. V.

EXEMPLUM autem literae quae a Baiothnoi ad dominum Papam missa est tale est. Hoc est dispositione diuina ipsius Chaam transmissum Baiothnoi verbum. Papa ita scias. Tui nunciij venerunt, tuas literas attulerunt. Tui nunciij maxima verba dixerunt, nescimus vtrum iniunxeris eis ita loqui aut a semetipsis dixerunt. Et in literis taliter scripseras. Homines multos occidit, interimis, & perditis. Praeceptum Dei stabile & statutum eius, qui totius faciem orbis continet ad nos sic est. Quicumque statutum audierint super propriam terram, aquam, & patrimonium sedent, & ei qui faciem totius orbis continet, virtutem tradant. Quicumque autem praecipit & statutum non audierint: sed aliter fecerint, illi deleantur & perdantur. Nunc super hoc istud statutum & praecipit ad vos transmittimus. Si vultis super terram vestram aquam & patrimonium sedere opera vt tu Papa ipse in propria persona ad nos venias, & ad eum qui faciem totius orbis continet, accedas. Et si tu praecipit Dei stabile, & illius, qui faciem totius terrae continet non audieris, illud nos nescimus Deus scit. Oportet, vt antequam venias nuntios praemittas, & nobis significes, si venies an non, si velis nobiscum componere, aut inimicus esse & responsionem praecipit cito ad nos transmittas. Istud praecipit per manus Aybeg & Sargys missum: mense Iulij. 20. die lunationis. In territorio sciens castri scripsimus.

Hoc autem est exemplum literarum Chaam ad Baiothnoi, quas Tartari vocant literas Dei, Tertia pars hist. Ant. 13 Hoc

A.C. 1259. Tartari lacta in solens.

Dieta. i. ter vnus diei.

Litterae Chaam ad Baiothnoi missae. c.

A. C. 1119. Hoc præceptum Dei viui Cingifcham filius A Dei dulcis & venerabilis dicit. Quia Deus excelsus super omnia, ipse Deus immortalis, & super terram Cingifcham solus dominus. Volumus istud ad audientiam omnium in omnem locum peruenire prouincijs nobis obedientibus, & prouincijs nobis rebellantibus. Oportet ergo te, ô Baiothnoi, vt excites eos & notifices eis, quia hoc est mandatum Dei viui & immortalis. Incessanterque innotescas eis super hoc petitionem tuam & innotescas in omni loco hoc meum mandatum, vbicumque nuncius poterit deuenire. Et quicumque contradixerit tibi, venabitur, & terra eius vastabitur, & certifico te quia omnis qui non audierit te, erit surdus. Et quicumque viderit hoc meum mandatum, & non fecerit, erit cæcus. Et quicumque fecerit secundum istud meum iudicium cognoscens pacem & non facit eam erit claudus. Hæc mea ordinatio perueniat ad notitiam cuiuscunque ignorantis & scientis. Quicumque ergo audierit & non obseruauerit, destruetur, morietur, & perdetur. Et quicumque istud profectus fuerit & voluerit, saluabitur & honorabitur, De his Tartaris dicitur plene ante capitulum de sancto Ludouico rege Franciæ, quando & quomodo habuerunt initium & dilatauerunt regnum suum.

De Friderico imperatore Ecclesiæ persecutore de quo Iannes villanus, Iannes Cuspinianus colle-nucius & varia Chronica.

CAP. VI.

De hoc Hærico s. vide supra tit. 17. c. 6.

QUIA de Friderico secundo imperatore multa dicta sunt videlicet quætas persecutiones, & mala fecit ecclesiæ sub pontificatu Honorij tertij & Gregorij 9. & Innocentij quarti, vt plenius innotescat malitia eius & ingratitude erga Ecclesiæ, & quam iuste condemnatus sit ab ea, hic eius ortum progressum & exitum plenius notabimus. Hic siquidem filius fuit Henrici 6. imperatoris qui Henricus filius fuerat primi Friderici imperatoris, qui etiam magnas persecutiones Ecclesiæ intulerat & Alexandro 3. gubernatori eius. Hunc ergo Henricum imperatorem Clemens 3. de Alemannia euocauit, vt Romam veniens bellum moueret contra Tancredum filium alterius Roberti Guischari, qui Tancredus tunc erat rex Apuliæ & Sicilia, sed sensum debitum non reddebat Ecclesiæ, & dignitates episcopatum & abbatum regni conferebat, cui volebat, contra ius & in dedecus Ecclesiæ. Quæsiuit ergo dictus Clemens Papa auferre regnum Tancredo, vnde & ordinauit cum archiepiscopo Panormitano, vt Constantia soror regis Guilielmi & hæres Sicilia, quæ monialis erat in monasterio Panormitano monasterium egredere tur cum iam esset ætatis quinquaginta annorum

dispensando secum, vt contrahere posset matrimonium. Et dictus archiepiscopus Panormitanus procurauit, vt clam Romam ipsa Constantia accederet, quod & fecit ibique desponsata & coniugata fuit Henrico imperatori, ex qua non multo post filium suscepit Fridericum 2. de quo intendimus.

Reuersa igitur in Siciliam grauida cum multri dubitarent de vero eius conceptu cum ita esset antiqua propinqua parui fecit papilionem extendere in medio cuiusdam plateæ Panormi, & edictum posuit, vt si qua mulier vellet accedere & intrare papilionem eum esset paritura, liberè intraret, vt tolleretur omnis suspicio de vero partu eius. Natus est ergo Fridericus iste ex moniali iam quinquagenaria.

Cum autem Henricus desponsando illam accepisset in dotem regnum Apuliæ & Sicilia de voluntate Ecclesiæ, ipse dedit debitum censum, & intrans in regnum totum sibi acquisiuit deuictis contrarijs. Guilielmum autem filium Tancredi, qui regnabat in Apulia & Sicilia pro patre suo iam defuncto, fraudulenter decipit, nam tractans cum eo de pace eum capi fecit, & ipsum cum tribus sororibus suis misit captos in Alemanniam, excecans illum, & emundichizans, ne ex eo filij nasci possent. Quo facto de facili totum regnum obtinuit, dispersis aduersarijs eius hinc inde. Et cum Ecclesiæ ei tanta beneficentia contulisset, vt ingratus non solum censum denegabat, sed iura Ecclesiæ perturbabatur, disponendo de dignitatibus ad placitum, & prælatos persequendo, & aliquos occidendo. Propter quod Innocentius 3. excommunicauit eum, & excommunicatus decessit. Remansitque ex eo filius Fridericus 2. paruulus cum Constantia matre sua rex Sicilia & Apuliæ: & paulò post ipsa regina Constantia decessens dimisit filium suum puerum sub tutela Ecclesiæ & gubernatione regni. Innocentius autem tutelam suscepit, & fideliter regnum sibi seruaui. Cum autem adhuc Henricus vniueret, fecit Fridericum filium etiam paruulum coronari in regem Alemannia. Postmodum Othone, qui post Henricum de voluntate Papæ Innocentij factus fuerat imperator imperio priuato ab eo, quia & ipse Ecclesiæ Dei persequebatur, Alemannia principes & electores in vnum conuenientes de consilio Philippi regis Francorum vno consensu Fridericum 2. Sicilia regem filium Henrici 6. imperatorem elegerunt, per solennes nuncios Papam Innocentium deprecantes, vt eius electionem confirmaret. Qui licet ad hoc satis inclinaretur, tamen quia Romana Ecclesiæ semper cum multa deliberatione & grauitate in similibus consuevit incedere, aliquanto tempore dissimulauit potissimum, quia progeniem illam de Sicilia plurimum sciebat Romanæ Ecclesiæ fuisse damnosam, ad vltimum votis illorum assensit. Post confirmationem suam inde discedens Ge-

a. A. C. 1219. *Cæsar Fridericus Henrici 5. Imperatoris filius 3. ex Germanis Romanorum imperator in schismate primum contra Oibonem rex Romanorum est appellatus 1. diebus decembris & post Oibonis mortem A. C. 1218. iterum electus regnauit & imperauit an. 32. m. 7. d. 17.*

num

A. C. 1220. nuam peruenit. Vbi cum magno gaudio & honore à Genuensibus receptus est studio & adiutorio Bonifacij comitis Montisferrati. Habuit in suo transitu per Longobardiam fauorem & adiutorium omnium ciuitatum, exceptis Mediolanensibus, qui progeniem Friderici primi aui huius exolam valde habebant ex eo quod ciuitates eorum funditus destruxerat. Transiensque Alpes Alemanniam introiuit, venitque Constantiam. Cuius aduentum sciens Otho, cum sua gente sequebatur eum iamque ad prædictam urbem miserat quosdam de familiaribus suis, cum ea die ipse ad illam venire disponderet. Veniens ergo Otho à ciuibus Friderico fauentibus repullus est. Qui recedens venit ad quoddam oppidum quod Brisac dicitur, sed omnibus iam partes Friderici defendentibus ingredi non est permittus. Videns ergo Fridericus, quod fauor & amicitia regis Francorum Philippi ad obtinendum imperium plurimum esset sibi necessaria mediante Metensi episcopo hoc tractante apud Vallem coloris inter Fridericum regem Romanorum, & Philippum regem Francorum concilium celebratum est. Cui tamè Philippus infirmitate grauitus non interfuit, sed Ludouicus filius eius primo genitus cum regni Francorum principibus. Post multa autem quæ ibi inter eos tractata sunt, demum percusserunt amicitia fœdus perpetuum, sicut fuerat inter prædecessores eorum.

Friderici res in imperio planè horrendæ enarrantur.

§. I.

A NNO autem domini 1220. Fridericus qui in imperatorem fuerat electus ab electoribus & confirmatus ab Innocentio cum magna militia principum Alemanniæ & Italiæ Romæ pro corona imperij venit, qui ab Honorio Papa clero & populo Romano cum multa gloria susceptus est & in ecclesia sancti Petri inunctus et coronatus. Qui licet in principio visus est ecclesiam honorare, & aliquas constitutiones in fauorem fidei edere post vt ingratus ecclesiam que eum vt filium educauerat & in regem Sicilia & in imperatorem promouerat toto tempore vite sue persecutus est, vt patuit & patebit infra. Hic itaque Fridericus fuit magni sensus naturalis, satis peritus in literis secularibus, magnanimus et multum versatus in vniuersalibus rebus mundi, doctus in pluribus idiomatibus, scilicet lingua latina literali, & vulgari, græca gallica & Saracenicæ, liberalis & magnificus, sed multis vitijs irretitus. Superbia, à qua stumpsit initium omnis perditio, auaritia quæ radix est omnium malorum, ex qua vsurpabat bona & iura Ecclesiarum, luxuria, quæ brutalem hominem facit. Diuersis speciebus libidinis immergens, concubinas plures habebat, & alias turpitudines exercebat. nec aliquid prætermisit, qui omni voluptate frueretur, vitam tenens Epicuream, & quasi non existimans fore aliam vitam. Inimicus ex hoc clerorum & religiosorum, cõ-

trarium prædicantium. Multas Ecclesias & monasteria destruxit in Apuliæ regno & Sicilia, induratus vt Pharaonem in flagellis, vt non audiret monita pontificum. Fecit autem multa magnifica ædificia penè per omnes ciuitates nobiles Apuliæ regni, & Sicilia. Opulentum & validissimè castrum seu arcem quæ dicitur Capuana in Neapoli, & turres mirabiles duas in flumine iuxta Capuam Castrum Pratense, & arcem sancti Miniatis. hic ex prima vxore habuit duos filios legitimos scilicet Henricum & Conradum. Habuit ex secunda vxore prima defuncta filium nomine Iordanum, quæ vxor secunda fuit filia Ioannis regis Hierosolymitani. Sed non multo tempore Iordanus ille superuixit. Ex concubina autem habuit tres multum nominatos, Fridericum primogenitum suum illegitimum, quem fecit regem Antiochia. Manfredum, quem fecit principem Tarenti, qui se fecit regem postea Sicilia. Et Renum, quem fecit regem Sardinia.

Cum autem in principio sui imperij ostendisset affectionem & deuotionem ad Ecclesiam, postmodum eam momordit, vt coluber, & sicut ab Onu. regulus venena diffudit, vsurpans iura Ecclesiæ, pontifices & archiepiscopos ponens in Ecclesiis modo suo, & institutos à Papa expellens, collectas ab Ecclesijs exigens, partialitatibus Italiæ implens, quæ diu permanserunt in ciuitatibus: & vna pars aliam conabatur expellere & extinguere. Pars illa, quæ imperatori contra Ecclesiam adhaerebat, dicebatur Gibellinorum, quæ verò Ecclesiam sequebatur & iuuabat, dicebatur Guelphorum, & quandoque vna quandoque alia præualebat.

Admonitus autem ab Honorio Papa & cum permaneret in sua malitia, excommunicatus est ab eo. Sed Gregorius 9. succedens Honorio cum obstinatus in superbia perseueraret hostis Ecclesiæ confirmans sententiam Honorij iterum eum Ecclesiæ communionem priuauit. Ad preces autem Ioannis Hierosolymitani regis, qui tunc venerat de orientibus partibus, depressus à Saracenis ad occidentales, vt subsidium reciperet pro recuperatione terræ sanctæ, Gregorius nonus Fridericum absoluit ab excommunicatione, & sibi & Ecclesiæ reconciliatum eo promittente restituere terram & iura Ecclesiæ & ad satisfactionem perpetratorum malorum pergere cum magnis copijs ad conquirendam terram sanctam. Et mortua eius vxore prima data est Friderico imperatori filia ipsius regis Ioannis in vxorem. Quam de longinquis partibus Romam fecit adduci, ibi nuptijs celebratis, ex qua cito filium habuit, sed cito defunctus est.

Et quia ipse Fridericus totus erat lubricus, non contentus vxore, clam violauit quamdam puellam: quæ erat in societate imperatricis vxoris suæ neptis eius. Quod cum percepisset vxor prædicta patri suo Ianni nunciavit. Ioannes autem turbatus contra eum conquestus est cum dolore arguens eum. Sed imperator agridens, verberauit vxorem & mitti fecit in carcerem. Et vt dicebatur ei cito abstulit vitam. Et Ioannem ipsum, qui erat in partibus Apuliæ pro Ecclesia ad præparandas gentes & necessaria

1 4 cellaria

A. C. 1220.

Fridericus natus non fuit leg. cum.

Hominum imperatoris ius perdidit.

Fridericus sub tutela Ecclesiæ relinquitur.

Romanæ Ecclesiæ in deliberando mandata.

A. C. 1220.

Friderici ædificia.

Eius filij.

Hic dictus est supra à Onu.

Guelphi & Gibellini Italiae factiones.

Friderici incontinentia.

Crudelitas.

A.C. 1239. **Perfidia,** cessaria pro expeditione cruce signatorum: recedere iussit de partibus Apulia. Eorum autem quæ promisit cum iuramento nil obseruauit. Sed iter inchoans per mare cum Christianis & legato Apostolico, subito retrocessit reuertens in Apuliam in magnum dispendium fidelium. Post aliquod tempus cum magna classe per se præparata, sine requisitione Papæ profectus est in terram sanctam, & potius in disturbium, quam in adiutorium fuit Christianis bellatoribus ini-bi. Habebat enim secretam intelligentiam & amicitiam cum Soldano, & sibi inuicem munera magna mittebant. Et Soldanus promisit ei dare regnum Hierosolymitanum, si sibi cõtrarius non esset, in pugna contra Christianos, quod & fecit, & collata sibi Hierosolyma Fridericus ibi se fecit coronari in regem Hierusalem vt diffusus dictum est supra. Et cum eo manente in Syria rebellassent sibi ciuitates plurimæ in regno & in Longobardia reuersus cito eas recuperauit. Et exinde ueniens prope Romam quæsiuit capere Gregorium Papam, aditus fauore aliorum Romanorum. Sed domino operante liberatus est ab obsidione eius.

Fridericus in Cardinales impius sup. 4. 9. 3. Et cum Papa concilium generale celebrare in vrbe disposuisset, & propter hoc destinasset Cardinales legatos in Franciam & alios prælatos, ad inducendum clericos ad cõcilium: Fridericus in reuersione eos & alios clericos cepit per mare transeuntes in lignis. Genuensium, & in carceribus posuit, vt dictum est supra plenius propter quæ mala Gregorius excommunicauit Fridericum. Dum autem vacauit ecclesia per mortem Gregorij mēsisibus, pluribus interea iste pessimus Fridericus persequebatur omnes ciuitates & cõmunitates tenentes partem Ecclesiæ, & infestabat pro posse. Ingressusq; Romandiolâ, quæ est de iure Ecclesiæ omnes ciuitates eius cepit, excepta Fauentia quæ cum ei restitisset, tandem obsessam per septem menses deficientibus victualibus in deditionem accepit. Deficiente autem pecunia imperatori, post pignorationem iocalium suorum & valorum argenti & auri, vt haberent milites stipendia sua fieri fecit monetam de corio, insignitam sua imagine & subscriptione, quæ aureum ualere, edictum ponens in exercitu suo quod quicumque præsentaret talem monetam thesaurario suo, acciperet pro ea monetam auream quæ dicitur Augustanus (sicut nunc ducatus, uel florenus moneta aurea) cuius sculptura erat ex vno latere facies imperatoris, ex alia aquila, & valor eius erat floreni & quarti. & in illa obsidione de illa moneta providebatur stipendiarijs, certificatis quod pro ea præsentata reciperent augustanum aureum. Et sic fuit eis obseruatum.

Henricus patre Fridericum arguens ab eo crudeliter necatur. Obiit autem Cõfontis in Calabria. A.C. 1235. On. Eo tempore cum Hæricus, primogenitus Friderici, dolens de persecutione, quam faciebat ecclesiæ pluries patrem filialiter & humiliter arguere de iniusta persecutione indignatus ille vt superbissimus & cum despiciens, vt hostem nõ filium existimans, procurauit falsos accusatores contra eum, qui cum denunciarent proditorum & ad petitionem ecclesiæ quaerere rebellionem ciuitatum & sibi adherentium contra eum. Propter quod siue verum esset siue confictum, Fridericus fecit eum capi cum duobus filijs eius

& in carcere in Apulia poni ubi & mortui sunt. Et post mortem huius Henrici misit Manfredum filium suum illegitimum in Alemanniam mandans principibus illis vt loco Henrici regem Romanorum eligerent Chunradum secundo genitum suum. Post hæc etiam Fridericus sapientissimum virum, & eloquentissimum magistrum Petrum de uincis de prodicione sibi delatum (quæ creditur sibi falso crimen impostum ex inuidia ab emulis suis quia magnum locum tenebat in curia) eum visu priuauit sine erutione organorum, ac in carcere retrudi fecit, ubi in breui mortuus est. Et vt dicitur ab aliquibus ipse sibi ipsi vitam extorsit. Quod iusto Dei iudicio factum videtur, vt quia ad complacendum ei, multa fecerat contra ecclesiam ei fauendo & excusando cum: fuit condemnatus ab illo, pro quo Deum offenderat & Ecclesiam.

A.C. 1239. **Petrus de uincis à Friderico oculis peritur.** Post transitum Gregorij noni & Cælestini electus est in pontificem Innocentius 4. Genuensis, quem Fridericus quæsiuit capere: sed manus eius euasit pergens Genuam, & exinde Lugdunum, a ubi generale cõcilium celebrans excommunicauit ipsum Fridericum & regno Sicilia & imperio priuauit propter multa scelera eius vt dictum est supra. Anno autem domini. 1238. fuit Eclipsis solis quasi totius circa horam nonam die. 6. Iunij. Vnde acriter obcuratus est, vt quasi nox appareret. Vnde multi causam ignorantes exteriori huiusmodi casu ad pœnitentiam redierunt. Secundum autem iudicium (quod tamen frequenter est falsum) designauit mortem Gregorij 9. & oppressionem Ecclesiæ per Fridericum.

Fridericus pest excommunicationem furens graues turbas tota Italia & præsertim Florentiæ excitat.

§. II.

POST depositionem Friderici ab imperio, auxit ipse scintillam suam contra fauentes Ecclesiæ per ciuitates Longobardiæ & Tusciæ. Vnde pro sui securitate in ciuitatibus, ubi erant partes uoluit habere ab eis obfides, & de Guelphis & de Gibellinis, quos detineri uoluit in castro seu arce sancti Miniatis Altedesco. Qui cum aduenissent Gibellinos liberos dimisit in domum suam Guelphos retinuit, qui erant in magna calamitate. Et iter ceteros Gibellinos, quos scilicet fauebant imperatori etiã sic deposito, erat familia Florentiæ quæ dicebatur Vbertorum, cum quibusdam alijs familijs Thebaldianorum, Capofachorum,

a Hoc est decimum tertium generale Concilium, in quo fuit etiam actum de recuperanda terra sancta D. Ludouico Francorum rege consilio duce illius expeditionis. Ryber item Pileus & Purpura in eo Concilio primum concessa sunt Cardinalibus, vt admonerentur se semper paratos esse debere, sanguinem pro Christiana religione fundere. Illis etiam concessum ferre rubrum galerum & vehi equo in vrbe Gag. l. 7. & Aemil. 7. Sic Cardinalatus insignia sunt recentissima, sed dignitas & origo antiquissima, vt alias nos de annotauimus.

Charta-

A.C. 1245. **Chartanorum, & Brunelleschorum, & alijs pluribus.** Sed partis Guelphæ defensoribus ecclesiæ erant familia dictæ Bagenses & Pulci & Maghalotti, & Donati & Bisdomini, & familia quæ dicitur de Paçuis & Adimari, & plures aliæ familiae adherabant aliæ Guelphis, & aliæ Gibellinis. Persuastit autem Fridericus Gibellinis per suos secretos nuncios: vt eicerent Guelphos de ciuitate: & in ea re adiutorium ipse præstaret.

Cæperunt ergo Gibellini per diuersa loca ciuitatis Florentiæ insurgere contra Guelphos: rixas facere & seditiones. Et cum per aliquot dies Guelphi uiriliter resisterent: demum percipientes, quod Fridericus misisset filium suum illegitimum cum mille sexcentis militibus Teutonicis in adiutorium Gibellinorum, uidentes se tanta potentia non posse resistere: cum iam illi missi à Friderico ciuitatem intrassent, terga uerterunt. Et egressi de ciuitate Florentia Guelphi cæperunt castrum Montisuarthij, alij ex eis castrum Caprariæ & alia loca. Et illic se collocantes sæpè monebant bellum Gibellinis, exeuntes & appropinquantes ciuitati ad damna inferenda. Gibellini, qui remanserant in dominio ciuitatis, ordinauerunt regimen prout eis est visum. Et in vituperium & exterminium Guelphorum destruxerunt & ad terram deiecerunt triginta quinque palatia & turres coram. Inter quæ exterminatum est palatium ualde nobile Tosingorum, quod erat in foro veteri. Altitudo eius erat nonaginta brachiorum, & vna turris ei coniuncta alta brachiorum centum & triginta. Et ex hoc gesto cæperunt Florentiæ illam modum seruare: vt cum bellaret vna pars contra aliam, illa, quæ præualebat & remanebat in ciuitate, destruebat vel comburebat habitationes expulso. Et cum eodem anno Guelphos, qui erant in Monteuarthio, aggressi fuissent Teutonici missi à Friderico, conserto duro prælio Guelphi Teutonicos debellarunt & fugarunt eos, multis occisis & plurimis captis.

Anno domini. 1248. Fridericus obsedit Parmam (quæ tenebat cum ecclesia.) Et erat ibi legatus Papæ qui fabricauerat contra cum bastiam quasi alteram ciuitatem cum domibus & turribus. Et cum iam pluribus mensibus durasset obsidio iurauerat Fridericus non recessurum se quousque eam obtineret, & de propinquo sperabat eam capere: cum sciret per exploratores iam illis intus victualia deficere. Sed Deo superbis resistente, cum vna diebus Fridericus cum suis familiaribus ad recreationem iret cum canibus uenatum, nil timens de Parmensibus, sed existimans eos vt victos: Parmenses hoc scientes cum omni suorum conatu egressi sunt magno impetu in ciuitate: pergentes ad bastiam illam contra hostes qui impræparati & inordinati manebant sine capite vt ebrijs fuga suæ salutis prouiderunt, cum tamen essent in triplo plures quam Parmenses. Cæperunt ergo Parmenses bastiam occisis & captis multis ex inimicis. In qua bastia (quæ Victoria dicebatur) non solum victualia: sed & magnas ibi diuitias inueniunt & vasa argentea Friderici, ac etiam coronam eius imperialem. Quæ omnia in ciuitatem asportantes, bastiam illam diruerunt, & combusserunt. Corona autem illa dicitur referuata, & adhuc

esse in sacristia ecclesiæ Parmensis ob memoriam triumphum. Fridericus autem audita profligatione suorum: & ipse timens Cremonam se contulit. Recedens autem Fridericus de partibus Longobardiæ reliquit ibi filium suum illegitimum Renzum regem Sardinia vicarium suum. Et ingressus Tusciam, quamuis Gibellini, qui suam partem tenebant, dominantur tunc Florentiæ, noluit Florentiam intrare, ex eo quod deditus augurijs perceperat se Florentiæ esse moriturum. Sed non intellexit, quia de alia Florentia locutus est diabolus: vt moris sui est homines decipere sub locutionibus æquiuocis.

Et quia Guelphi plures ex nobilioribus in castro Caprariæ residentiam faciebant, expulsi de Florentia, & castrum illud tenebant: misit Fridericus ex gentibus suis ad obsidendum dictum castrum Caprariæ. Quod eis impugnantibus fortiter, cum qui intra erant, quia deficientibus victualibus non poterant se tenere, cum pactis tractarent se inimicis tradere: & ipsi parati essent, quæ petebant concedere: vnus cerdo, qui in prætorio fuerat in magistratu Florentiæ indignatus: quia vocatus non fuerat ad illud concilium, & tractatum: significauit inimicis, quod castrum illud se non amplius poterat defendere. Quod hostes sentientes, nullum pactum uoluerunt cum eis facere. Et illi demum ad uoluntatem Friderici se subiecerunt castrum reddentes. Guelphi autem, qui ibi erant presentati sunt Friderico: qui in Fucechio tunc residebat. Inter quos principales erant comes Rodolphus de Caprariæ, & Dominus Rainerius de Buondelmontibus miles Florentinus. Ipsos ingitur Fridericus captiuos duxit in Apuliam secum: quibus ad instantiam Gibellinorum oculos fecit erui cum multi essent & de nobilioribus familijs Florentinorum, & demum in mare proici: excepto domino Rainerio, quem tamen oculis priuauit. Sed postea reuertentibus Guelphis Florentiam, vt dicitur infra, recognitus cerdo ille: qui occasio fuerat tanti mali lapidatus fuit ab omni populo: & per ciuitatem a pueris tractus hinc inde per plateas & vias, proiectus demum fuit in fossatum.

Post hæc Renzus filius Friderici vicarius generalis eius, dimissus in partibus Longobardiæ: perrexit cum copijs Bononiam: ubi erat Dominus legatus cum gentibus ecclesiæ, & cepit bellum mouere contra eam. Bononienses uero cum suis armigets exierunt contra hostes, & uiriliter decertantes eos debellarunt: & multis occisis, ac plurimis captiuatis: inter alios cæperunt & ipsum Renzum filium Friderici: quem miserunt in caueam ferream, ibique miserabiliter vitam suam finiuit.

Magna in vrbe Florentia perturbatio & reipubl. mutatio ex Ioanne Villano.

§. III.

INTEREA cum potentia Friderici paulatim minueretur: & Gibellini, qui dominabantur Florentiæ, imponerent onera graua & importabilia collectarum populo: & Guelphi de ciuitate expulsi dispersi per comitatum multa fortalia, & castra tenentes sæpè bellum mouerunt contra

A.C. 1239. Petrus de uincis à Friderico oculis peritur.

Nota

Gallia antiqua titulum persequitur. sup. cap. 5. ante. 5.

Eclipsis solis. Iudicium uocato logiam iudicariam falsam.

Fridericus obsedit Parmam. Bastiam. quæ quasi alteram ciuitatem cum domibus & turribus. Et cum iam pluribus mensibus durasset obsidio iurauerat Fridericus non recessurum se quousque eam obtineret, & de propinquo sperabat eam capere: cum sciret per exploratores iam illis intus victualia deficere. Sed Deo superbis resistente, cum vna diebus Fridericus cum suis familiaribus ad recreationem iret cum canibus uenatum, nil timens de Parmensibus, sed existimans eos vt victos: Parmenses hoc scientes cum omni suorum conatu egressi sunt magno impetu in ciuitate: pergentes ad bastiam illam contra hostes qui impræparati & inordinati manebant sine capite vt ebrijs fuga suæ salutis prouiderunt, cum tamen essent in triplo plures quam Parmenses. Cæperunt ergo Parmenses bastiam occisis & captis multis ex inimicis. In qua bastia (quæ Victoria dicebatur) non solum victualia: sed & magnas ibi diuitias inueniunt & vasa argentea Friderici, ac etiam coronam eius imperialem. Quæ omnia in ciuitatem asportantes, bastiam illam diruerunt, & combusserunt. Corona autem illa dicitur referuata, & adhuc

A.C. 1245.

Fridericus deditus augurijs.

Castrum Caprariæ à Friderico captum.

Friderici in Guelphos immanitas.

Renzus Friderici filius à Bononiensibus captus.

A.C. 1259.

Nova rei Florentinae institutio.

Quarteria in urbis regionibus.

Plebanatus sunt partes in quibus plebani. i. patres refectant.

Hoc oppidum ferè tantum Ovinominat.

Fridericus à Manfredi filio successit. Luc. 18. Nota diligenter ecclesie persecutor.

contra civitatem, familia etiam Vbertorum quæ erat nobilior ex Gibellinis, tyrannidem exerceret in populo multi civis bonæ æquitatis zelatores republicæ, & vitæ civilis, conveniunt ad invicem, & armati residebant in domibus prope sanctum Laurentium. Et ibi constituerunt triginta sex viros, ut capita populi: & ablata omni potestate ei, qui dicebatur Potestas & omnibus aliis officialibus, qui tunc esset in civitate: rediderunt certa statuta quibus populus regeretur. Et elegerunt in capitaneum populi dominum Robertum de Luca. Hic fuit primus Capitaneus in Florentia. Creaverunt & duodecim civis, quos vocarunt Anxianos: duos in quolibet sexto civitatis (tunc etenim civitas dividebatur per sex sexta) qui gubernabant populum, & erant in concilio cum capitaneo. Instituto li congregabantur in domibus iuxta abbatiam Florentinam ad ordinandum, quæ incumbebat, sed singuli in domibus suis dormiebant & comedeabant.

Tunc etiam fieri fecerunt viginti vexilla cum cæteris insignis: quæ dederunt viginti viris habitantibus in diversis partibus civitatis, ut quilibet cum oporteret, armatus cum subditis illi vexillifero cum capitaneo occurreret in agendis. Et hæc acta sunt anno Domini. 1250. Sed postmodum civitate divisa per quatuor quarteria, amotis quatuor ex dictis viginti remanserunt sexdecim qui dicuntur & adhuc sunt vexilliferi societatis, quatuor in quolibet quarterio: & insignia sua antiqua retinent. Comitatum etiam ordinarunt distinguentes in nonaginta & sex plebanatus. Tunc etiam cœpit edificari palatium iuxta sanctum Apollinarem, quod dicitur Potestatis, quia ibi habitat. Fuit etiam ordinatum, & executioni mandatum: ut turres omnes, quæ plurimæ erant per civitatem aliter per centum & viginti brachia aliqua: omnes reducerentur ad altitudinem quinquaginta brachiorum: & quod mensuram excedebat, diminutum fuit.

Friderici olim imperatoris mors teterrima ex Ioanne Villano Ptolomæo Lucensi, Blon. li. 7. dec. 2. §. III.

ANNO autem prædicto scilicet. 1250. cum esset Fridericus in quadam civitate in comitibus Abrucij in Apulia, quæ civitas dicitur Fiorenziola: infirmatus est ad mortem iuxta augurium de eo prælatum: quod ipse non intellexit interpretatus Florentiam pro Firenzola. Ibi cum eo aderat filius eius illegitimus Manfredus iniquus, sicut & pater suus, ut patet ex facto: cupiens habere thesaurum eius nec non & dominium Apuliæ, & Siciliæ, qui timens ne forte evadens, vel condens testamentum aliud disponeret de regno Siciliæ: consilium sumens cum camerario Friderici: ac ei promittens magna munera, & Dominium aliquorum locorum, cõvenit cum eo, & ipse Manfredus super os patris posuit cervical, & ita suffocavit eum, & miserabiliter mortuus est tam potens & dives Dominus excommunicatus, privatus imperio, & omni regno sine aliquo sacramento, & signo penitentis. Sicque iudex æquitatis Deus vindicavit viduam diu clamantem, ad se, scilicet eccle-

siam: ut vindicaret tam de adversario suo, sicut & in aliis ecclesiæ persecutoribus egit.

Quo mortuo Manfredus arrepto thesauro eius, & dominio usurpato regni Siciliæ: corpus Friderici deferri fecit in Siciliam ad ecclesiam Montisregalis, quæ est supra Ponormum faciendo ei honorabiles exequias: & in ecclesia sepeliri non posset vel loco sacro, quia excommunicatus decessit. Cum autem in sepultura eius diversi diversa epitaphia dicerent sculpenda in marmoribus exprimentia magnalia eius: quidam clericus Aretinus composuit istos tres versus quos placuit Manfredi & Baronibus in sepultura describi. videlicet.

Si probitas, sensus, virtutum gratia, census, Nobilitas, honor, p. ssem resp. ere mori: Non foret exi. illis vrid. ricus qui iacet intus.

Et ad intuendum magis malitiam & sævitiam Friderici, sciendum, quod paulò antequam infirmaretur miserat Fridericus in Tusciam, mandans ut omnes obfides Guelphorum ad eum personaliter mitterentur, ut eos morti traderet. Sed cum esset in itinere maritimo, significatum est & divulgatum de morte eius propter quod custodes, qui eos ducebant, sibi ipsi timentes liberos eos dimiserunt. Qui in Campillâ applicuerunt, & inde Florentiam sunt reversi, & ad alias civitates Tusciæ pauperes & egeni.

Eadem nocte, qua mortuus est Fridericus: de functus est etiam (qui erat Potestas in Florentia pro eo) vocatus Dominus Rainerius. Dormient enim eo in lecto suo, testudo quedam, quæ erat super cameram eius ruens oppressit eum, quasi prognosticum, quod cito deberet desicere dominium eius Florentiæ, & ita evenit. Nam post paucos dies populus Florentinus audita morte Friderici & attempta tyrannide nobilium ex Gibellinis, introduxerunt in civitatem Guelphos proscriptos facta pace inter Guelphos & Gibellinos. Mortuo Friderico & revertente Innocentio iii. ex Francia ad urbem pars Guelphorum, quæ scilicet erat pro ecclesia cœpit exaltari.

Anno autem sequenti Florentini processerunt hostiliter contra Pistorienses sibi rebelles, & bellum ineuntes cum eis in monte combolino, debellaverunt ipsos Pistorienses multis ex eis captis, & non paucis interemptis. Et quia nobilibus ex Gibellinis non erat gratum regimen civitatis per populum, eo quod magis videbatur favere Guelphis, quàm eis, imo principales ex Gibellinis noluerunt sequi populum in movendo Pistoriensibus prælium: & quia etiam ibi notabilem partem habebant, propter quod reversus populus cum victoria habens suspectos Gibellinos: emiserunt de Florentia capita seu principales Gibellinorum. Et remansit pars Guelpha cum populo ad regendum mutando insignia: quia ubi Gibellini habent pro insignio communitatis lilium album in campo rubeo, fecerunt ipsi lilium rubrum in campo albo.

Chunradus Friderici filius Siciliæ regnum inuadit: ex Ioane Villano Cuspiano autore vitarum Pontificum, & alij.

§. V. CHUNRADVS autem filius legitimus Friderici, ut audiuit mortem patris certioratus

A.C. 1250.

Epitaphium Friderici.

D. Rainerij potestatis Florentiæ obiit.

Guelphi Gibellinis expulsi Florentiam dominantur. Florentini in Pistorienses movent. A.C. 1250.

A.C. 1250.

Neapolim cap. & dicitur.

Chunradus Neapolim A.C. 1250. miserat mori.

Neapolim cap. & dicitur.

Manfredus fratris filium occidit tentat.

Cõfessiones sunt deliciae civitatum & regum.

tus subito cum magno apparatu de Alemannia recedens in regnum Apuliæ & Siciliæ iter suum dirigebat ad regnum possidendum, Manfredus autem se interea fecerat vicarium generalem regni, quasi ipsum fratri reseruans, & omnes civitates eius possidebat exceptis Neapoli & Capua, quæ rebellâtes ecclesiæ se dederant. Et similiter multæ civitates in Tuscia & Longobardia. Chunradus autem non per terram, sed per mare (ut tutius & expeditius perveniret in Apuliam) per Marchiam Taruissimam: adiutus à Venetis transiit in regnum. Manfredus autem, quamvis multum in re contristatus esset de adventu fratris: quasi magis ad eum Dominium spectaret, quod ipse possidere intendebat: tamen simulans dolorem animi, fratrem suum suscepit cum magno honore, gaudio, & solemnitate. Et quàm civitatem Chunradus profectus est in prælium contra Neapolim: & longa obsidione fatigatam in deditionem accepit: pactis initis cum eis ut personæ & civitas immunes essent à morte & destructione: quæ tamen non servavit, sed muros civitatis diruit, & fortalitia eius. Et idem Capuæ fecit, postquam eam recuperavit, & in brevi totum regnum sub Dominio suo recepit: sibi rebelles & ecclesiæ inhaerentes persequens mores patris imitatus in inimicitia ecclesiæ, non solum laicos: sed & religiosos exterminans non sibi fauentes in malo, ecclesias destruens, episcopatus & alias dignitates ecclesiæ ad libitum concedens.

Infirmatus est autem, & si non graviter, sed Manfredus ambitione ductus, & cupiditate regnandi, adauxit infirmitatem, & ad mortem usque perduxit, medicis magna & multa promittens, ut in clystere venenum ponerent. Ex qua re ille de medio sublatu est, excommunicatus & impenitens. Reliquit autem filium parvulum Chunradinum vocatum: quem suscepit ex uxore sua filia ducis Sueniæ in Alemannia. Igitur mortuo Conrado, Innocentius Papa regnum in trauit, & multæ civitates se rebellantes ecclesiæ adheferunt. Sed cum paulò post sequeretur transepis Innocentij. iij. qui Neapoli infirmatus, sibi sepultus est anno Domini. 1252.

Manfredus autem qui se faciebat vicarium & balivum regni, vires resumens & audaciam ex morte potestatis, & multo magis ex diutina vacatione apostolica sedis, quasi per biennium, pene totius civitates regni rebelles reassumpsit & per Italiam discurrans Gibellinos partes impetij tenentes, sibi conglutinavit in Tuscia & Longobardia, Guelphos persequens. Insuper patricida & fratricida, quæ sicut etiam fraudulenter nepoticida fieri scilicet Chunradini. Qui cum à matre in Alemannia cum magna diligentia custodiretur, misit solemnes oratores Manfredus ad eum visitandum. Mater autem eius cauta ostendit eis pro Conradino filio suo alium coætaneum, eius pretiosis vestibus indutum. Cui cum inter cætera encaenia obtulissent confessiones, sed venenatas: puer ille partem accepit & comedit, qui postea ex veneno illo mortuus est. Reversi autem oratores existimantes Conradinum mortuum ex veneno illo, sic nuntiaverunt in regno. Et levato lectu magno de morte eius Manfredus sibi usurpavit dominium regni, de quo infra plenius dicitur.

De gestis Florentinorum: hæc habet etiam Blond. li. 7. dec. 2. ex Ioanne Villano Chronicorum Florentinorum auctore.

§. VI.

PRÆTEREA de gestis per Florentinos secundum chronica, sciendum, quod anno Domini. 1251. Domini de Vbaldinis congregata secum multitudine Gibellinorum, & Romanodolorum, profecti sunt contra castrum Sennicum ut caperetur illud: Sed Florentini occurrentes eis cum suis copiis debellaverunt dictos Vbaldinos cum detrimento multo eorum. Eodem anno Gibellini exulantes à Florentia, cum adiutorio Teutonicorum armigerorum rebella re fecerunt castrum montionis vallis Arni: quod erat Florentinorum, & ipsum ceperunt. Sed Florentini hoc audientes, subito profecti sunt ad obsidendum dictum castrum, & profligati sunt à Gibellinis.

Iterum autem Florentini cum maiori copia & auxilio etiam Lucensium reuersi sunt: & castrum illud obsederunt mense Ianuarij: cum nives terram occuparent. Sed & Senenses & Pisanii, qui tenebant partem Gibellinorum cum magno populo superuenerunt in adiutorium obsessorum. Tunc dimissis diligentibus custodibus ad continuandum obsidionem, reliqui equites & pedites Florentini viriliter processerunt contra Pisanos & Senenses, qui castrum erant iuxta abbatiam cultus boni, ut cum eis decerarent. Qui timentes audaciam eorum, terga verterunt, cum confusione & damno rerum suarum. Postea homines castrum se dediderunt Florentinis, qui captivi ducti sunt Florentiam, & castrum illud dirutum.

Anno autem Domini. 1252. Florentini profecti sunt hostiliter contra Pistorienses: & deuastatione facta in circuitu civitatis, obsederunt castrum eorum scilicet Tyzanum. Audito autem quod Pisani cum adiutorio Senensium debellauerant Lucenses iuxta montoponium, & plurimos ex Lucensibus captiuos ducebant cum magna præda. Florentini postquam in deditionem acceperunt dictum castrum cum certis pactis: immediatè profecti sunt contra Pisanos & Senenses: & inuenientes eos iuxta castrum Pontis erant, irruerunt super eos. Et post conflictum duorum adinvicem Florentini prævaluerunt, & Lucenses, qui captivi ducebantur liberati ligaverunt eos, qui se ceperant. Persecuti que sunt eos usque prope Pisas ad tria miliaria, occisis vel captis ex Pisanis & Senensibus tribus millibus: inter quos etiam captiuus ductus est Potestas pisanorum, qui de urbe erat.

Eo tempore edificatus est pons super Arnium fluvium, qui dicitur sanctæ trinitatis: quia est iuxta dictam ecclesiâ seu monasterium Vallisumbrosæ: multum ad hoc operante Liamberto de Frescoballis: qui cum suis dives erat & potens. Et ante per quindecim annos fuerat edificatus pons, qui dicitur Rubaconte, sic denominatus ab eo, qui tunc erat Potestas in Florentia, qui dicebatur Dominus Rubaconte de Mediolano. Tunc etiam via civitatis lapidibus strata sunt: vnde

A.C. 1251.

A.C. 1252.

Florentinorum de Senensibus victoria.

Alia Florentinorum victoria.

Pons super Arnium edificatus.

Florentina civitas ab eo, qui tunc erat Potestas in Florentia, qui dicebatur Dominus Rubaconte de Mediolano.

A.C. 1254.

vnde ciuitas ornatior & sanior reddita est. Eo tempore, dum Florentini processerunt contra Pisanos & Senenses, vt dictum est, comes Guidus Nouellus de familia comitum Guidorum, cum Gibellinis ingressi sunt in castrum Fighinioense: quod erat benè munitum & rebellare fecerunt. Vnde Florentini reuersi cum victoria, sine dilatione processerunt ad dictum castrum: & cum machinis & aliis modis obsidentes multum arctabant eos, qui intus erant, propter quod se eis subdiderunt: pactis initis vt saluæ personæ essent comitis, & aduenarum & substantiæ hominum: & Gibellini, qui ibi erant Florentiam accederent, vt Guelfi in dicto castro quietius permanerent. Sed castro obtendo recedente dicto comite fides pacationis seruata non est eis, sed deprædatis omnibus castrum Lucentium est dirutum, & post tempora reedificatum. Cum autem Florentini oppugnarent Fighinium, Senenses congregato exercitu processerunt contra castrum Montisfalchini obsidentes ipsum, quod castrum erat commendatum Florentinis. Sed ipsi expediti de castro fighinio iâ obtento: profecti sunt ad succurrendum Montisfalchenisibus. Et applicantes ad locum certamen iniierunt cum Senensibus, & profligarunt eos multis occisis & aliis captis. Reuersi sunt vndique cum victoria Florentiam. Tunc etenim populus zelans pro bono reipub. personaliter proficiscebantur ad bellum, alij equites, alij pedites, & viriliter vsque ad mortem desudabant. Et tunc ciuitas felicitate temporali constituta, cœpit cadere monetam auream, scilicet florenos ex auro: quæ prius utebatur argentea & fiebat de auro perfectè viginti quatuor caratorum, Quorum octo erant ponderis vnus vnciæ & adhuc vsus perseverat.

Florenos cudit Florentini.

Florentini Pistorio domi nantur. Infra c. 6. §. 4.

In eodem tempore Florentini hostiliter inuasunt Pistorium, & ita obsidione vallarunt: vt nullus egredi vel ingredi valeret. Qui cū non expectarent alicūde succursum: se illis tradiderunt cum pacto quod Guelfos dictæ ciuitatis, qui exules erant reducerent liberè ad habitandum. Ad instantiam etenim eorum bellum mouebant contra eos, & cum hoc etiam addito vt Florentini facerent vnum fortalitium ad dictam portam quæ est versus Florentiam, quod esset in custodia Florentinorum. Quod & seruatum est, licet cum displicentia Pistoriensium non parua. Ipsum tamen fortalitium postea fuit dirutum, vt dicitur infra, quando Florentini fuerunt deuicti à Senensibus iuxta montem apertum: tunc enim Gibellini reuersi sunt in Pistorium. Videntes autem Florentini quia tempus eos iuenerat: exinde processerunt contra Senenses deuastantes comitatum eorum & ad Montem alcinum progredientes eis colligatum, cum necessariis abundantè munierunt. Et captis quibusdam castris Senensium reuersi sunt Florentiam.

Florentini de variis hostibus eodem anno triumphant, idem auctores.

§. VII.

ANNO autem Domini. 1253 communitas Florétinorū hostiliter processit cōtra

A Senenses castrametati & obsidionem facientes in Monteregio. Sed Senenses timentes illud castrum amittere, consenserunt iis, quæ Florentini ab eis postulabant. Et facta est pax inter eos, Senensibus de concordia consentientibus: vt castrum Montisfalchini Florentinis remaneret quod olim eorum fuerat. Recedentes ergo de comitatu Senensi, obsidentes castrum Podibouzi Florétini ipsum cū pactis certis in deditiōe acceperunt: & postea castrum Varia, quod erat familiæ, quæ dicitur Squacia lupi. Post hoc profecti contra ciuitatem Volateranam, quam tenebant Gibellini intendentes solum deuastationem facere in comitatu eius, & reuerti ciuitatem: etenim illam sciebat fortissimam, & non de facili obtinendam. Cumque Florentini discurrerent versus ciuitatem deuastando quæ occurrerent: Volaterrani videntes eos appropinquate portis ciuitatis: omnes eius habitatores cum magna audacia egressi contra hostes, sed sine ordine & capite irruerunt in eos damna plurima inferentes. Florentini autè viriliter resistentes, & certantes cum Volaterranis, cum praualerent, Volaterrani cœperunt ad ciuitatem reuerti: & cum mixti essent Florentini cum Volaterranis insequentes contumud eos, qui erant in portis videntes suos fugere, & ipsi fugam arripuerunt: ceperunt ergo portas. Qui cum intrarent omnes, ciues nullam fecere resistentiam: sed episcopus cum clero venit obuiam eis cum crucibus honorificè recipientes eos. Et mulieres crinibus solutis erant clamantes ad eos pacem & misericordiam. Propter quæ intrantes ciuitatem, non permiserunt qui principales erant, vt in ea fieret aliqua prædatio vel maleficium: sed emissis Gibellinis ordinauerunt ciuitatem, prout visum est eis expedire.

Florentinam vna dicitur a

His peractis copiæ in Pisanos traductæ sunt Pisani in tanto Florentinorum successu pugna fortunam minimè experientiam rati, sese moribus continebant. Missisque in castra oratoribus pacem poposcerunt. Datæ sunt eis conditiones duræ pro pace consensenda: vt scilicet Florentini immunes essent à Gabellis maritimis & terrestribus a Pisaniis pro mercimoniis ipsorum. Et quod non mouerent bellum Pisani contra eos, nec auxilium ferrent inimicis eorum. Et alterum horum conferrent Florentinis: videlicet castrum ripæ factæ aut Plombinum, quæ terræ erant tunc de Dominio Pisano, ac etiam obsides darent quinquaginta viros notabiles ex Pisaniis, qui Florentiæ residerent. In his omnibus, amaro animo consenserunt. Sed non multo post Pisani pacis fœdera frugerunt. Hæc per multa & egregia mirabili felicitate vna ætate à Florentinorum populo gesta sunt, adeo vt is annus fuerit annus victoriarum nuncupatus. Reuersisque, sunt Florentiam cum triumpho mirabili. Et palatium Dominorum cœpit edificari: nam antea habitabant Anziani in priuatis domibus suis. Itaque foris & domi eodem anno maiestas populi exaltata est.

De

De Alexandro quarto & bello aspero Venetorū & Genuensium: & bellis aliorū.

CAP. VII.

Alexander quartus Pont. Max. a. 6. m. 5. a. C. 1254. h. 100. p. re. Placina Bonus li. 2. d. c. 2. Nac. gen. 4. et alij Chron.

INNOCENTIO quarto ad dominū euocato, a vacauit sedes apostolica per biennium Cardinalibus adiuticem non concordantibus, in electione. Demum canonicè ad summū pontificij gradum vocatus est Alexander quartus natione Campanus, patria Anagninus, anno dñi 1254. Ab initio autem mundi quinquies. 1217. secundum alium numerum sexies. 1454. Fuitque in numero Pontificum. 184. & fedit annis sex. Huius tempore principes electores imperij de electione imperatoris contententes bifariam se diuiserunt, & aliqui vnum, alij alterum imperatorem elegerunt: propter quod nullus eorum fuit confirmatus.

Venetorū & Genuensium

indivisiua.

Huius tempore anno, scilicet domini 1256. in ciuitate Acra in partibus Syriæ facta est contentio non modica inter Genuenses & Venetos: quia qualibet harum communitatum quærebat esse maior: & cupiebat habere quamdam ciuitatem ab infidelibus ereptam per chrisocolas. Indeque multa mala processerunt. In ea autem altercatione Veneti Genuensibus succubuerunt. Sed post duos annos immediatè, cum Genuenses cū classe sua, in qua erant galæ quinquaginta & naues quatuor, se repererint iuxta dictam ciuitatem Acram, bellum gerentes nauale cum Venetis: qui & ipsi erant cum copiis suis: demum Genuenses à Venetis superati & victi sunt: captis viginti quatuor galeis Genuensium, & interfectis vltra mille septingentos ex eis. Destruerunt insuper Veneti stratam quandam in dicta ciuitate Acra, quæ dicebatur Genuensium: ac etiam vnam turrim eorum pulchram quæ dicebatur Lamongoia, de quibus lapidibus Venetias vsque asportarunt.

Annus autem sequenti ciuitas Cōstantino-

a Post mortem Innocētiæ. f. dem Romanam per biennium v. casse alij minimè tradunt. Nam Onuph. eam di. s. tredecim tantum vacasse scribit: Genes. vero ait vacat sedes non quidem annos 2. vt quidam putant, sed dies tres, v. l. v. alij vnum.

b A. C. 1260. m. 5. p. febr. cū imperator Balduinus praualemtibus Græcorū armis ingentem exercitū ad Bosphori fauces obieisset per eius absentiam Michael Paleologo prouisione Constantinopolis recepta est atque in dum externam vim Balauinus formidaret, domestica oppressus est. Michael enim Paleologus nobilissimo stemmate apud Græcos ortus vrbemēntis spiritus vni, cum tutor à Theodoro duca Græco imperatore parvulus suis 10 anni et Theodoro relictus esset eius dem tutela prætextu imperium in se stare cepit atque Guilielmum Achaia principatu priuauit, inde Byzantium, vt dixi, prouisione occupauit, pueros tutela sua commēdatis intrfecit. i. f. que sibi & posteris imperium, quod per annos 22. tenuit occupauit. Onuph. in comm. in Eafios. Ceterum Balduinus sacrosanctæ passionis donini monumentum, in quibus sertum spiritum, vt socrum re nummāria, bellumque Græcum inuaret, Venetis grandi pecunia accepta velut oppignerauit, hoc sanctum nomen luit rex Francus, h. c. pie. as vt sancto regi venerationem inter nos ad-

didit: ita apud Græcos latinorum inuidiam auxit: quod qua monumenta sanctitas sua tot deinceps seculis inuicta inuictataque seruasset, quorumque nullum commercium sit, ea loco moueantur, & rempulis asportentur, pignori dentur, pretio addicantur. tam. p. ocul. transferrantur. Aemyl. lib. 7. Quare qui erā Constantinopoli vetusta origine Græci, odiosum pridem, vt est genis natura, nomen latinum inde conuenerunt euicere. Iuita itaque conuentione de recipienda vrbe Paleologus est admonitus, qui cum exercitu adueniens refracta à cōiuratis porta nocte cō. ubi. i. e. l. admittitur. Balauinus vero imperator & Panaleo Iustinianus Patriarcha nauigio de repente cum suis omnibus & rapta suppellectilibus ad Euripum se receperunt. Blon. lib. 8. decre. 2. Ex his perspicitur Constantinopoli animum imperium ab neglectam religionem amissum à Callis fuisse, quod antea ipsi dum pietatis maxime & religioni iudent paulò ante acquisierant.

A.C. 1254.

politana, quæ prius fuerat ablata à græcis per Gallos & Venetos, & ea possederant annis quinquaginta nouem imperantibus ibi Latinis præcipue Gallis: auxilio Genuensium, qui & galeas & naues dederant Græcis in despectum Venetorum ad Græcos ipsos reducta est per Michaellem Pallalochum (rectius Palæologum) Græcum qui imperium reassumpsit expulsus inde Francis, & Venetis & aliis latinis. Et exinde in posterum Græci imperauerunt vsque ad annum domini 1452. pontificante Nicolao quinto, quando à turcis Constantinopolis capta est & possessa: decapitatis imperatore Græcorum & aliis baronibus: vt dicitur tempore suo. Dicitur autem Michael Palæologus, nō ingratus beneficii Genuensibus magnum thesaurum cōtulit, ac etiam ciuitatem Peræ fati propinquam, non confidens nec de eis, nec de aliis Latinis, quod Constantinopolim habitarent.

Cōstantino politanū imperium latinis adi mitur. Vide infra tit. 22. c. ante §. 1. & §. 14. Gulielmus de sancto Amore mē dicantium do à turcis Constantinopolis capta est & possessa: decapitatis imperatore Græcorum & aliis baronibus: vt dicitur tempore suo. Dicitur autem Michael Palæologus, nō ingratus beneficii Genuensibus magnum thesaurum cōtulit, ac etiam ciuitatem Peræ fati propinquam, non confidens nec de eis, nec de aliis Latinis, quod Constantinopolim habitarent.

Huius etiam Alexandri tempore insurrexerunt quidam doctores Parisiis contra mendicantes, magnam persecutionem contra eos mouentes: dogmatizantes, q̄ saluari non possent homines in tali statu: quorum princeps fuit quidam Gulielmus de sancto Amore, doctor Parisiensis: magna scientiæ & opinionis in vniuersitate. Qui etiam ausi sunt libellos edere cum multis articulis, nittentes suam falsam doctrinam probare rationibus variis: sed sophisticis, ac authoritatibus sanctorum & canonum, malè intelligentes eas. Cum igitur ad summum pontificem Alexandrum quartum delata esset querela à Parisiensibus, & assignatis rationibus petere reprobatio statum mendicantium, tanquam non valentium saluari in eo statu: vocati sunt prælati & magistri ordinis mendicantium, vt responderent, & præcipue beatus Thomas & Albertus magnus. Qui ad nihilum deduxerunt vt friuolas & falsas rationes eorum confundentes & ostendentes eos de falsa doctrina sua reprobandos & puniendos cum statum ab ecclesia approbatum, & perutilem ecclesiæ Dei ipsi vt præsumptuosi condemnarent, forte moti magis liuore inuidiæ: cum tunc maxime florent ordinis mendicantium in vita, scientia, & fama: quam zelo Caritatis. Beatus quoque Thomas super his fecit libellum, qui intulatur contra impugnantes religionem, qui satis vulgò reperitur: in quo destruit per rationes efficaci-

Mendican cū de lais detractioi buste. Giph. D. Thom. contra in pugnates religionē scribit. Opuſc. 19.

A.C. 1158.

Albertus magnus, D. Thomas doctus & gelicus & D. Bonaventura ciant.

ces omnia argumenta aduersariorum. Alexander igitur Papa comperta veritate, commenda- uir & exultauit dictos ordines mendicantium priuilegiis amplificando, & inimicos eorum deprimendo, & precipue illum Guilielmum, quem a magisterio deposuit & quacunq; dignitate. Tunc temporis Albertus magnus, ma- ximus philosophus & theologus ordinis præ- dicatorum Parisiis à legendo insignis habe- tur, & beatus Thomas, qui fuit discipulus eius cepit celebris haberi. Et Bonaventura etiam ordinis minorum eo tempore in scientia & san- ctitate plurimum effulsit, prius minister genera- lis ipsius ordinis, & postea Cardinalis.

Manfredi nothi Friderici gesta nequissima.

§. I.

DE Manfredi filio illegitimo Friderici vi- dendum, qui tempore Alexandri multum statum suum magnificauit. Hic igitur callidus & perfidus, attendens quod Chunradus frater filium suum sub custodia matris heredem re- gni reliquerat moriens, curam tuendi ad- ministrandiq; regni consanguineis vxoris, quos à Germania adduxerat, delegauerat, quousque adolefceret horum in manibus arces, arma, & potestatem summam in regno posuerat, intelli- gēsq; hæc omnia contra cum prouisa, con- festim conuertit ingenium suum ad dolos. Nam quia Romanus Pontifex Innocentius persecu- tionem Friderici & postea Chunradi exagitatus cū adhuc uiueret excommunicauerat eos, ac etiam Manfredum ipsum eorum sequacem, ei reconci- liatus est post mortem Chunradi Manfredi ipse partēsq; apostolicæ sedis præferēs, adeo gratam operam ei exhibuit, ut non solum in principatu Salernitano à patre collato confirmaretur, verū & aliis titulis & dignitatib; augetur. Vnde Pō- tifex Manfredi fauore subleuatus, fines regni in- trauit & in breui deiectis Chunradini tutoribus cuncta in suum nutum potestatemq; suscepit.

Ceterum non multo post Manfredus obor- tis aduersus pontificem discordijs (ut refert Leo- nardus in historia Florentina) manifestè dissen- tiens, Nuceriæ copias parare ac bellum contra Ecclesiam mouere constituit. Nec Pontifex ipse segnius militem contrahere & conatum om- nem adhibere satagebat. Sed inter hunc belli apparatus Innocentius moritur, ut dictum est. Ex cuius morte & diutina vacante sedis vires suas Manfredus multū extendit, adeo qd Alexan- der creatus Papa diffusis regni negotijs excede- ret finibus, ac se Anagninam cum omni curia- lium turba reciperet. Missus autem legatus ad- uersus eum Octavianus Romanæ ecclesiæ car- dinalis & quamquam præualidis copiis, insi- gniq; rerum omnium apparatu vsq; adeo ta- men inferior bello fuit: ut magnam de se apud multos suspicionem relinqueret: ne studio partiū quo ex genere insciebatur (erat enim Vbalдина gentis, que imperio fauebat) Manfredi faueret. Denique sub hoc legato siue spōte sua ceden- te: siue per vim pulso plerasq; regni partes oc- cupauit Manfredus: potēsq; inde factus suo iā

Supra c. 1. ante §. 1.

Manfredus regnum Neapolita- num oc- cupat. A.C. 1155.

A nomine regnare cepit. Huius igitur successum deiectionemq; pontificis Pisani ac Senenses, ceteriq; per Hetruriam huius factionis adeo- latis percipiebant animis, ut præ gaudio exul- tare triumphareq; viderentur, impetūq; sus- ciperent rerum nouandarum. Ea se sequentis anni initio, Pisani sp̄to federe cum Floren- tinis sociisq; nuper inito in agrum Lucensem intulerunt arma, latēq; circa Aferium (aliàs An- serim) fluuium omnia depopulauerunt: quedam etiā castra expugnare adorti sunt. Ad huius rei nuncium Florentini & Lucenses in armis fue- runt. Coniunctisq; vna copiis ad hostem pro- fecti signis collatis dimicauerunt. Prælium qui- dem atrox fuit, sed tandem impares viribus Pi- sani in fugā vertitur, coptis ex eis ad tria millia: cæsi autem permulti, complures etiam dum fu- gerent, vorticibus absorpti perierunt. Victores transiit Anseri Pisani copias admouerunt, om- niāq; circa urbem igne ferrōq; vastantes, ad iniquissimam Pisanos commouerunt pa- cem. Supra illa enim, quæ in priori federe conuenerant, Mutronem (aliàs Mutronium) op- pidum cum libero maris littore, aliaq; quam- plurima castella multūq; agrum dimittere sunt coacti, & immunitatem Florentinis. Illud et- iam victis expressum, ut ponderibus & mensu- ris more Florentino Pisani vterentur. Per hunc modum immaturus Pisanorum impetus re- pressus est.

Fama tamen Manfredi indies crescebat mul- tāq; Senenses moliri machinariq; fereban- tur. Qui rumor cum increbresceret, timētes Flo- rentini, ne Bonitium à se deficeret: præsertim cum incolæ oppidi illius partes omnino diuer- sas præ se ferrent, subitaneo profecti milite nul- lo aliquid suspicante Bonitium occupauerunt, & parte murorum deiecta in potestate continue- runt. Per hæc ipsa tempora Aretini ob eandem suspicionem commoti arma corripuerunt. Egre- siq; omnibus copiis Cortonam finitimam vr- bem, quæ per successum Manfredi minimè quieta credebat, expugnare adoriuntur. Vrbs autem erat arduo situ & defensorum ple- na, sed tantus fuit impetus, tamque audax A- retinorum ceptum, ut pluribus simul locis intra mœnia penetraretur. Inde pugna per vr- bem commissa, facile Cortonenses superati sunt, abiectisq; tandem armis sese tradide- runt. Aretini Arcem in summa vrbs parte munitam prædiis confirmauerat, mœnia ab inferiori parte in quibusdam locis diruerunt, quo rebellandi facultatem Cortonensibus adi- merent.

De seditione facta Florentiæ inter ciues

§. II.

INTEREA ut scribit Leonardus vbi supra dum hæc & Florentinis sociisq; aduersus su- spiciones Manfredi prouiderentur, inter cina in- tra urbē oritur seditio. Ea quippe pars que sub Friderico plurimum potuerat, successu Man- fredii elata, sese in spem iam attollere cepit, iam pridem infensa populo, tum ob partium studia, tum quod reductis aduersariis se à repub- exclusam

A.C. 1157.

A.C. 1156.

P if arces vincūt Flo- rentini.

Bonitium Florentini capiunt.

Aretini Cortonā diripiunt.

Seditio in ciuitate Florentina oritur.

A.C. 1158.

A.C. 1156.

P if arces vincūt Flo- rentini.

Bonitium Florentini capiunt.

Aretini Cortonā diripiunt.

Seditio in ciuitate Florentina oritur.

exclusam dolebat. Itaque indignatione saucia, in spem elata, compellere, inuicem cohortari; & liberius commouere, ne vterius diutius ea contumelia perferatur, assistere homines illius factionis, captare rumores, ac sese indies magis erigere. Hæc cum suspicionem populi auerent, magistratus ex eo numero principales quos- dam ad se vocat, qui præcepta contemnentis sese suis ædibus continebant, nec magistratui parebant vocanti. Præcipui inter hos erant V- berti, genus per ea tempora longè potentissi- mum. Id cum maximè contumax apparet, po- pulares, quorum in manibus res publica erat, adiuncta sibi nobilitatis ea parte, quæ suo dum beneficio in urbem redierat, corripuit ar- ma, ac facto agmine ad expugnandas Vberto- rum aedes pergunt. Illi impridem hæc præui- dentes sese ad prælium comparauerant non so- lū armatorū globo verum faxis ex superioribus ædium locis impetum populi arcentes. Sed ad- uersus tantam multitudinem populi frustra co- nati, demum franguntur, alij cæsi, alij pulsi, al- lij capti, de quibus est postea sumptum suppli- cium. Ex hoc cæterarum quoque familiarum homines illius factionis, populares etiam per- multi diuersarum partium studio infecti, om- nes denique, qui aut ipsi, aut sui multum sub Fri- derico potuerant, vrbe tunc eieci, Senas, quod per idem tempus ea ciuitas partium illarum fau- trix habebatur populariter confugerunt. Nec erat dubium, quod Senensibus ex federe, quod triennio ante cum Florentinis initum fue- rat, recipere exules non liceret.

Itaque ciuitas aliquamdiu suspensa, vbi Senas eos conuenisse eos audiuit, oratores mittere sta- tuit, qui iniuriam quererentur. Missi autem sunt duo perituri iuris, ut si de federe disceptan- dum foret, ius ciuitatis tutarentur, hi Senas profecti, cum magistratum populūq; adii- sent, ut fedus recitarent, & postularunt vt ex- ules secundum conuenta pellerentur. Senenses verò tum gratia exulum, qui ambiendo rogan- doque multos flecebant, tum Manfredi fidu- cia, reperire exceptiones, ac demorari exules tra- here denique rem in longum pergebant. Quod vbi à Florentinis compertum est satis, bellum illis inducitur.

At exules quando tantam belli molem sua causa imminere cernebant, ad Manfredum con- uersi respicere regem atque opem illius expo- scere. Quod etsi aperte crebro per literas fece- rant, tamen quia parum momenti in literis su- spicabant fore, legatos mittere placuit. Prin- ceptus huius legationis fuisse traditur eques Flo- rentinus ex familia Vbertorum. Farinata illi nomen erat, & alij ex diuersis familiis. Iis- que communi omnium exulum consensu per- missum est, vt quæ in rem putarent fore, di- cenda apud regem agendāq; curarent. Pro- fecti igitur magnis itineribus ad loca tandem, vbi rex erat, peruenerunt. Qui postquam il- lis dicendi tempus datum est, prolixam & or- natam ad regem fecerunt orationem quam scri- bit Leonardus in supradicto libro secundo, concludentes in sua oratione, quod vetusti fi- dique amici sui, qui nuper in patria floren- tes, patri scilicet Friderico, domūque suæ per omnia bella obsecuti fuissent, nunc à communi

bus inimicis eieci, scilicet Florentinis opem rogabant sibi ferri. Quæ cum dixissent, ad pedes regios supplices obuoluuntur.

Rex assurgere iussos paucis illos verbis con- solatur, & sese de consilio suorum ad ea, quæ postulabant responsurum pollicetur. Expe- ctantibus legatis res in longum protrahatur. Causa huius incerta erat, siue quia Manfredus suspecta foret tanta eorum affectio ad partem, ex quo vivebat Conradinus, nepos legiti- mus Friderici, qui sperabatur, cum adoleuis- set, bellum moturus ad recuperandum regnum ab ipso Manfredi usurpatum: Siue etiam, quia iam in regno longo certamine fatigatus qui- tem amaret, siue quacunq; alia de causa. Tandem instantibus legatis, per præfectum responderet se etsi multis rebus simul impedia- tur, tamen ob veterem amicitiam, Aleman- norum equitatum illis sub vno vexillo daturum. Quod postquam legati accepere seorsum, vt sit, eis consulandi gratia in vnum coac- tis, eorum plerique auxiliij paruitatem seu ri- diculum existimantes, abeundum è vestigio, nec quicquam ab ingrato rege suscipiendum censebant. At Farinata, quem diximus fuisse inter legatos præcipuum, vir prudens, & alti animi nullum id consilium esse ait. Nusquam enim indignationi concedendum, vbi vtilitas perquiratur. Det modo suorum aliquos, & ve- xillum mittat. Nos profectò in eum locum deducemus, vt regi, si modo vlla regiæ digni- tatis tuendæ cura sit, maiora mittere auxilia necessitas intligabit. Traductis celeriter omni- bus in eam sententiam, lato vultu sibi, quæ ex offerret placere, gratōque animo illa acci- pere respondent, regi mox amplissimis verbis gratias agunt. Sicque profecti inde cum Ger- manis equitibus Senas rediere.

Dum hæc ab exulibus geruntur. Florentini iam parato exercitu fines Senensium ingressi cuncta depopulantur, quædam etiam castella parum munita expugnant, tandem peragata cū regione cū obuiâ nulquā prodiret hostis, ad ipsa prope Senarum mœnia admotis copiis castra non longè ab vrbe posuerunt. Senenses autem quia militibus non abundabant, sese mœnibus continebant, leuia duntaxat prælia promptissi- mis vtrinque peditum, equitumq; prodeunti- bus inter castra & portam, crebro committēba- tur. Interea cum iam applicuissent Germani cum exulibus Florentinis, inuitatos benignè Germanos hilariori conuiuio, largaq; vini cop- pia, cuius gens illa appetentissima est, longè perfundunt. Hinc dedita opera repente ad arma discurrunt exules ipsi in primis armantur, at- que magnum aliquod præclarumq; facinus ea die in hostem edi posse pro se quisque iactat. conuenerunt omnes ad portam castris apposi- tam. Qua mox patefacta, repente, iam olim ca- lentes suo Germani vino ipsi agmine, nec expe- ctatis quidem vllis acerrimè ruunt, latiq; fe- rociter in hostem, non solum primam stationem turbant: verum etiam munimenta castrorum transgressi, maiorem pro numero procellam, fugamq; primò impetu edidere. Nam & impro- uisa fuit eruptio, & tantam auda ciam non sine maiori consilio suspicabantur esse. Itaque totis castris trepidatum est: & fœda quibusdam locis Tertia pars hist. Ant. m 2 fuga

A.C. 1158.

Manfredus Florentinis exulibus ma- iorē respon- det.

Florentino- rum de Ger- manis vi- ctoria.

A.C. 1260.

fuga incepta. Tandem ubi paucitas in medio multorum perspicua fuit, nec alij eadem alacritate sequebantur, conuersi in Germanos alij vndiq; circumueniunt alij Senensibus exulibusque oppositi, quot sequebatur, ad portas facile repellunt. Sed ex Germanis nemo euasit. Omnes cum aliquamdiu resistissent, ad vnum oppressi sunt. Vexillumque regis, quod secum attulerant, a Florentinis captum pro antiquo gentis odio & pro exaltatione victorie omni dedecore afficitur, tractumque per contumeliam suspensum est. Morati autem aliquot dies, cum iam nemo amplius obuiam prodiret, Florentiam reuersi sunt.

Noua exulum & Senensium aduersus Florentinos expeditio ex Leonardo Aretino ex quo Blondus lib. 7. de. 2.

§. III.

EODEM anno cum adhuc maior pars aetatis superesset, exules & Senenses ad Manfredum legatione iterum missa, casum Germanorum & contumeliam hostium enarrando, animum regis maxime incendendo, maiori iam fiducia auxilia postularunt. Rex autem Iordanum ex suis ducibus cum magnis copiis in Hetruriam misit. Quorum aduentu subleuati Senenses & exulum animi, quam maximas iterum copias parant. Pisanos & alias suarum partium ciuitates auxilia rogant. Conueniunt omnes copiae Senis, equites Germani bellaces viri ad mille quingentos peditum in gentes copiae. Praeterea Senensium, Florentinorum exulum, euocatorumque magnus equitum numerus. Hoc apparatu quam celerrime in discrimen pugnae re adducere cupiebant, veriti ne si longius protraheretur bellum, auxilia regis (quibus tres duntaxat menses in Hetruria praescriptum erat) re infecta discederent. Oppidum est Alcinum trans urbem Senarum diuersissima regione a Florentino agro. Idque quia amicis foederatumque Florentini erat populi obsidere Senenses parant atque oppugnare, publiceque ad id oppidum expeditio indicitur.

Proditio venensium falsa dicitur Florentinorum.

Hac eo consilio fiebat, ut Florentini procul domo exire, ac in sociorum periculis auxilium ferre cogentur, Florentiniam inde ab initio intrantes hunc apparatus, & ipsi se comparant. & sociis amicisque ut praesto essent edixerant. Quid tandem agendum esset, varia inter ciues disceptatio erat. Alij ex eundem cum totis copiis, & opem impigre sociis ferendam, alij subsistendum in praesentia censebant, ferre tam procul domo auxilium periculosissimum arbitrabantur. Ea rursus sententia quemadmodum tutior, ita minus speciosa videbatur. Peritis tamen rei militaris magis placebat, at contra magistratus ad exeundum pronior erat. Inclinabat autem ad id consilium tantum falsa prodicionis spe. Nam viri quidam fide copiosi, in ipsa disceptatione rei ab exulibus submissi, quam occultissime Florentiam profecti, cum se recentes a Senis grandia quaedam afferre dixissent, caeterum taciturnitate opus esse, tandem iureiurando, ne in plures efferant interposito, magistratibus pandunt esse com-

plures Senenses ciues, eosque apprimere nobiles, quibus displicet bellum ac discordia ciuitatum. Caeterum omnem eius rei culpam penes vnum Prouincianum Saluani esse, cumque iam sese non pro ciue, sed pro domino gerere, fauere exulibus ac bellum nutrire, ut per eam occasionem dominari alijs possit: cuiusque arrogantiam intolerabilem amplius pati non velle. Itaque coniurasse contra illum egregios quosdam, quorum sigilla & literas attulissent pro fide, eaque de causa missos, ut edicerent, si appropinquant Florentini, & opem ferre velint, se arma rapturos, & Prouincianum ipsum, exulisque opprimere haud cunctaturos. Fore autem tempus patrandae rei, quod per speciem opis ferendae, quibus obsidio paratur, circa vllam suspicionem aduentare cum exercitu possint.

Ad haec cum pleraque de secretiori mente hostium falsa veris miscuissent, ac sigilla quaedam ostentassent, homines plebeios & bellicarum artium ignaros (quales plerumque in magistratu esse solent) tanta spe extollunt, ut nec saniora consilia audire vellent, sed aduocata protinus concione exeundum totis copiis, & opitulandum sociis pronunciarent. Haec populus multitudinose gratis excipiebat animis. At illustres viri, & rei militaris periti, quorum tunc magna in ciuitate copia erat, ut periculosam & inutilem profectioem improbabant. Itaque varie primum inter se de consilij re meritate conuesti, tandem vna cunctorum sententia placuit, magistratum adire, aperte quid ipsi de tota re sentirent exprimere. Pro cunctis omnium consensu verba fecit Teglarius (alias Segianus) Aldobrandi filius Adimar (alias Aldimaratus) vir discretus & magnae per id tempus auctoritatis, qui cum caetero nobilium cum ad magistratum venit, in hunc modum locutus est.

Nec excusare quidem libet, nec aut verecundia aut ignauia deterreari: si patriae caritate adducti, & inuocati consilium exhibemus. Cum enim vel mortem pro illa subeunda leges imperent, quis leuitare pudoris, si prodesse videat, extimeat? Vobis quoque, fortissimi praesides, non ingratum esse debet, quicquid sincera voluntate offeratur. Quippe communis utilitas in medio iacet. Nemo autem usque adeo ignarus rerum vnquam fuit, quin eidem longae plura ignota, quam ab eo cognita essent. Itaque si adificandum est aliquid, fabros & architectos, si nauigandum, gubernatores in consilium adhibemus. In bello tanto illud diligentius agendum, quanto periculum vertitur in illo maius. Nam aliarum rerum omnium leuissima (ut ita dixerim) iactura est, quoniam malefacta tolli emendarique possunt, belli vero errata, prae aeternum dedecus, mortes & vulnera ac euersiones rerum subsequuntur. Ea malorum extrema, nec tolli, nec emendari vnquam possunt. Quo maturius a vobis consulendum est: & huius rei, qui experimentum quoddam habent, diligentius audiendi. Quid ergo dicet quispiam, Tu rei militaris peritiam, & bellorum attem praesertis? Nihil loquor ipse, quamquam dura temporum conditio, & eiectio quondam familiae nostrae, me quoque diutius, quam vellem, arma tractare, & multa variis in locis experiri coegerunt, sed sunt in hoc caetero praestantissimi viri, quos videtis

A.C. 1260.

Provincia Saluani Senensis potestatis fuit inuencione postea.

Teglarij oratio pro clara, quae hanc disuadet expeditioem. Nota.

A.C. 1260.

videtis, ab adolescentia sua in armis versati. Hos & vsu doctos, & experientia callentes patriae caritas impellit, ne in graui periculo conticescant. Et quoniam prolixum nimis esset singulos, me vno pro vniuersis verba facere iussurunt. Conuenere Senis hostium copiae, & Alcinum oppidum obsidere parant. Vos exire, & totis viribus, auxilium ferre cogitatis, altus nempe animus, & audax ceptum. Nam quid aliud dici potest, tam valido hoste circumstrepente? Sed videndum est, dicam equidem audeat, quod patriae caritas dicendum suadet ne plus audacia, quam prudentiae id consilium habeat. Nam si absque profectioe illuc nostra sociorum salus tuta esse non potest, nihil noui afferimus. Cedat dignitati & fidei pericula nostra & pro sociorum salute deuoti in praedium ruamus, sin autem oppidum illud citra profectioem nostram seruari posse constat, & has urbanas copias absque magno discrimine illud duci non posse, tutam securitatem periculosa ferociae censemus praerendam.

Summa illius orationis verbi D. Antonij ex praes.

Verum abbreviando orationem, quam prosequitur Leonardus ubi supra assignauit iste multiplicem rationem, quod non esset cum copiis illuc eundem. Primum quidem quia castrum id Alcinum erat ita bene munitum, & victualibus, & altitudine situs, & alijs circumstantijs, quod per se poterat sustinere obsidionem ad tempus: quae longa esse non poterat, quia iam diuulgatum erat Germanos a rege missos non vltra trimestre manere iussos, cuius temporis iam medietas transierat, & illis cedentibus multi alij ex hostibus abirent. Secundum quia exponere se periculis & cadibus sine causa. Nam cum hostes multas commoditates ibi haberent ex castris vicinis & refugijs: ipsi vero cum difficultate & victualia & alia necessaria habebant, cum etiam hyems superueniret: sed & ipsi hostes praecognitione prioris pugnae, in qua victi fuere, & desperatione vltioris auxilij, si succuberent, effecti erant audaciores & ferociores. Tertium, quia egressis ipsis copiis de ciuitate, possent hostes ad ciuitatem suam vacuum se conuertere: & multa inferre grauamina. Quartum, quia cum in ciuitate Florentinae exules adhuc haberent plures amicos & suae factionis, si remaneret illi in ciuitate, possent aliquid mali machinari: si secum ducerent possent proditorie hostibus adherere.

Iam verba Leonardij sequuntur.

Contestio Expediti contra Teglarium.

Teglarius igitur nobilesque viri qui cum eo erant ita monuerunt: Magistratus autem non equis auribus hanc orationem audiuit, utpote quae imprudentiam eius arguere videbatur. At forte magistratum tunc temporis cum alijs gerebat quidam Expeditus nomine, vir ferox & proteruus, quales nonnunquam immodica libertas ferre solet. Is iam pridem recta monentem vix sustinebat. At mox, ut finis dicendi ab eo est factus, vultu ac gestu maiorem in modum commouit. Quid tu (inquit) Teglari queris? Num te metum iam sedauit? Etenim magistratus non pauorem tuum, sed dignitatem Florentini populi intuebitur. Tibi si praeter metu torpet animus vacationem militiae damus. Ad haec Teglarius, nec se vacationem postulare inquit, nec si vltro concedatur, ea uti velle, se quae meliora putauerit sincera fide, quemadmodum de-

buerit pro patria mouisse, quacunque tamen populus iuerit, se secutum impigre, quin se pro certo habere, cum, qui tam insolenter verba iacet, nunquam eo processurum in praedio, quo ipse procedet. Fremantibus dehinc alijs & sententiam defendere parantibus, magistratus multa statuit, si quis amplius super ea re disceptaret. Et iuuabat sane magistratus temeritatem pupulus ferus, ac multis victoriis superbus, ne hostem formidare videretur.

A.C. 1260.

Explosa itaque meliori sententia profectio ab obstinatis paratur, amici certiores facti auxilia rogantur. Tutiusque visum est magnam partem eorum educere, qui in ciuitate erant alterius factionis, ne relicti occasionem rerum nouandarum in ea nanciscerentur. Postquam igitur conuenerunt socij & cuncta necessaria ad iter fuere parata profecti ex vrbe agrum Senensem ingrediuntur. Ibi Aretinorum copiae magno equitum peditumque numero se illis adiunxerunt. Sed antequam domo proficiscerentur Aretini, cunctos aduersa factionis homines de ciuitate pepulerunt. Illud etiam ab eis prouisum est ne quamdiu exercitus eorum abesset, plusquam vna porta in vrbe aperiretur. Florentini igitur cum Aretinis, & Lucensibus caeterisque locis iuxta fluuium Arbiam quatuor ferme millibus passuum a Senis ex ea parte qua ad Aretium iter est, confederunt: intentis maxime ducibus, an quisque ciuiliis motus secundum traditam spem in vrbe Senarum oriretur. Senenses primo aduentu copias intra vrbe continebant.

Florentini contra hostes per gunt.

Alia exulum Florentinorum staus.

Mox vero, ut quidam de castris studio partium ad exules transfugit, atque illorum hortatu, ut magis acceleretur pugna in concionem ductus, Discordiam ciuium trepidationemque, ut ab exulibus doctus erat, cuncta exaugens nunciauit: confestim magno ardore ab armatis simulque inermibus pugna depositur. Cum ergo statuissent fortunam prelij experiri Iordanus, quem a rege Senas missum supra ostendimus quia Senensibus rei bellicae profectus fuerat, clausis portis, ne quid efferris possent, aciem intra moenia struxit silentio ac caetera quae agenda erant sine tumultu aliquo praeparauit. Vbi vero cuncta satis composita videbantur, nec quicquam praeter proficiscendi signum expectaretur, volens urbanam multitudinem, quae pugnatu erat cohortari, conuocatam in vnum allocutus est per hunc modum: Ardor flagitatae pugnae, o Senenses, nulla cohortatione vobis in praedium iturus opus esse ostendit, attamen vnumquemque vestrum velim reputare secum quibus tunc certamen sit hodie futurum. Sic enim quanta vincendi necessitas incumbat vobis intelligetis. Non solum enim de fama & gloria (quamquam ista fortibus viris vel ipsa per se ingentissima sint) sed de patria, de libertate, de coniugibus & liberis vestris, de bonisque omnibus, vrut in vestra vel hostium potestate futura sint paulo post dimicaturi estis. Ea quippe omnia cum pugnare coeperitis, in medio iacere campo putandum est, eorum futura qui fortius vibrauerunt gladios. Caeterum spem optimam ac firmissimam debetis concipere. Habetis hostes in vestibulo penes vrbes, vestro potius quam Tertia pars hist. Ant. m 3 suo

A.C. 1260.

fuo cōfiliio perductos, de quorum trepidatione ac discordia modo à trāsfigis audistis. Eos improuidos, imparatosque, vobis affatim structis atque paratis insigni, ni fallor, strage occidendos tradam. Ite igitur mecum fausto pede, ac vti dignum est maioribus vestris, vti que patriæ huius dulcissimæ caritas exigit pugnatores.

Inter Senenses & Florentinos pugna conferitur, & Florentini turpiter vincuntur: idem.

§. IIII.

His dictis aperiri portam iubet. Prima acies Germanorum equitum fuit. His effusissimo cursu in hostem deferri, & quantum tumultuariè possent, turbare præceptum erat. Post hos Senenses equites cum exalibus Florentinis sequebantur. Peditum multitudo sub vexillis per eminentiora loca collectæ mixta ferè equitibus secunda aciei contèdebat. Conspiciti è castris Germani equites dubitationem primò & cumultum excitauerunt, segnius tamen quàm nemo ferè de tota eo die pugna, sed leuia magis prælia, vt inter propinquos hostes oriri solet, suspicabatur fore. At postquam pedites sequi, aliamque super aliam aciem properare cernunt, cognito hostium consilio vbi que trepidatur, præcipuus tamen apud duces pauor, qui secretorum consilij fraudè intelligebat. Et iam hostis aderat infestus nequinstruere acie, neque affari militem duces poterat: Cæco incertoque tumultu cuncta miscébatur. Germani ferociter in primam stationem adnecti, magnam primo impetu procellam edidit, & fuga inde fieri cæpta, turbassentque latius nisi Florentini equites obuiam progressi, impetum Germanorum egregiè sustinuisent. Eorum concursum æquata pugna adiuuabant fortissimi peditum, vt in tumultuaria re equitibus permixti, Stetitque id certamen, quo ad Senensium exulumque ac mox peditum superuenit acies. Tunc pluribus simul locis pugnatæ cepit, meliori tamen spe Senenses pugnabant. Resistebatur tamen à Florentinis, nec pauciora inferebantur vulnera quàm recipiebantur, donec transfugia fieri cæpta sunt. Ea primum Florentinos turbauerunt. Nam plerique aduersæ factionis, quos secum adduxerant, à suorum acie ad hostes transfugerunt. Tantumque valuit rabies & certamen partium vt patriæ decus dignitatè que prodere hostibus mallent, quàm sibi ciues iniustos præesse. Præcipuè tamè in ea pugna scelus vnus Buccæ Abbatis emicuit. Is natus ex familia nobili diuersarum in repub. partium propè signiferum altabat, qui erat ex familia nobili Pactiorum. Bucca igitur insigni aliquo facinore exulibus gratificari cupiès, signiferum aggressus ictu improuiso manum, qua tenebat vexillum abscidit, vexillumque ipsum, quod non sequebatur, hostis è cine factus prostravit. Eo casu turbata acie cum nec quibus fidere, nec à quibus cauere oporteret agnoscerent fugam equites arripuerunt: nec ferè post hæc alicubi pugnatum nisi ad signa. Circa cursum igitur, vbi ve-

Buccæ abbas graue facinus.

xilla populi Florentini ferébantur, sit maxima pugna, diuque reuerfi ex fuga plurimi ad vexilla pugnabant, ne caperentur, donec corona circumdati ab hostium copiis ad vnum omnes interfecti sunt. Supra tria millia hominum occisa in illa pugna referuntur. Captiui ad quatuor millia ex fuga retracti. Castris & omni apparatu Senenses potiri, cum finem persequendi fecissent, spoliis hostium prælatis & longo agmine captiuorum in urbem copias reducere.

Hæc vbi Florentiæ audita sunt, horror ac metus ciuitatem peruenit, publicè mœstitia, priuatim per singulas domos luctus, vtiq; est ad malum procliuor suspicio, viui simulque mortui complorabantur. Mulieres in publicum diffusæ filios alia, alia parentes stratesque velut præsentis funere clamitabant. Reduentium verò fœdi vultus ac tristis oculorum deiectio, nec eos quæ in acie cecidissent, sed viuos se redeuntes lugendos monebat. Illos enim funebros fatro præstanti mortis genere, p. patria interisse, se ludibrio aduersariorū seruatos. His querelis cum demum finem fecissent, circumspicere sese ac intueri reliquam fortunam cæpere. Venturosque exules cum victore exercitu, ac victoria crudeliter viros nemo ambigebat. His rationibus relinquere urbem ac demigrare tutius visum est. Inde mœror renouari cæptus, partiam, penates ac cetera, quæ hominibus carissima sunt, vno tempore cunctis relinquuntibus. Migrauerunt omnes, qui studio ita insignes erant, vt aduertente victore exercitu tutos se fore desperarent. Maxima pars eorum Lucæ multi etiam Bononiæ vtraque in vbe hospitaliter amicè que recepti consistere.

Plebs autem incerta necdum longa possessione alterutri addicta parti, ad victores semper nutabat, nec minus ciues suos exules putabat, quàm qui intra mœnia tenebantur. Ciues autem nuper pulsos regredi in urbem, vt maximum aduersariis, sic nullum plebi periculum assererat. Nec vrbis in potestate hostium, sed in manus ciuium redire videbatur. Ea de causa plebs, multitudoque nec obsidionem pati nec famem ceteraque incommoda volebat. Exules igitur paucis diebus ad sectionem prædæ intermissis magnis equitum peditumque copiis Florentiam profecti nullo penitus obsistente apertis portis urbem intrarunt. 15. Ca. Octobris. Quarta autem die Septembris pugnatum est apud Arbiæ flumi. anno domini. 1260. Ex hoc ciuitas statum mutauit, finemque habuit potentia populi, qui per decem annos post mortem Friderici repub. gloriose gubernauerat. Potestas intra urbem Guidoni comiti data est, & Iordanus rei bellicæ præerat.

Per idem tempus omnes ciues qui in vrbe remanserant, fidem promittere coacti in Manfredi nomen iurauerunt. Bona ciuium, qui migrauerant, publicata sunt & domos turrèsque eorum in vrbe euersæ sunt, & gratiè ad Manfredum legatis missis reddita sunt. Aretini autem reuerfi in ciuitatem eos qui remaserant in ciuitate aduersæ factionis, expulerunt. Et licet expulsi à Senensibus & Florentinis exulibus, qui reuerfi erant, adiutorium haberent vt intrare possent tamen qui intra erant viriliter resisterunt.

A.C. 1260.

Descriptio ludus publici.

Florentini partiam deserunt.

A.C. 1260.

Florentini de euertenda Florentia deliberant.

§. V.

CVM autem Iordanus: ex ordinatione regis cito redire deberet in Apuliam, ante illius discessum principibus in vno coactis communi sententia de statu Hetruriae, deque partium studio consultare decreuerunt. Conuentus ad eam rem Emporij indictus est qui locus inter ciuitates medius habetur. Eo cum legationes singularum ciuitatum ac principes eius factionis magna frequentia conuenissent, proposita est voluntas regis de reditu Iordani. Vnde quid agendum pro salute partium prouidendumve sit, tractare cœperunt. Dictæque variae sententiæ pro cuiusque animo atque voluntate. Vna tamen vox omnium erat, nulla ex re tantum suis partibus quantum à Florentia periculum imminere. Eam urbem caput aduersæ factionis in Hetruria esse, & ciues qui pulsi sunt nunquam quieturos, plebemque magis eis assentire. Quare si partes suas saluas esse vellent, & omni tempore superiores fore, si filios libertate periculis cuperent, Florentiam tollere atque delerent, eius enim casu & ruina penitus obrui aduersam in Hetruria factionem. Hæc Pisanorum Senensiumque legati, hæc ceteri quotquot aderant in conuentu fremebant. Vicissèque tandem ea sententia, nisi vnus Farinata, scilicet contra omnium imperum restitisset. Hoc vno ciue patria stetit. Hic enim allurgens graui & indignanti vultu cum de his rebus dicere se velle significaret, expectatione pro viti dignitate facta, sic locutus est.

Oratio facinorosa, qua ciuis Florentiae dicitur loqui.

Nunquam putavi fore post Arbiensem pugnam ac præclaram illam de hoste victoriam, me vt vita mea pœniteret. At iam pœnitet, & quod non in ipsa pugna oppetierim doleo. Nihil adeo humanarum rerum stabile est, & quæ plerumque læta credideris mœrorem subinfert. Nec vicisse planè, vt videtur, satis est, sed refert pluri quibuscumque viceris. Iniriam ab hoste quàm à socio æquiori perferimus animo. Nec quidem nunc patriæ casum deploro, illa enim (vtcunque tandem res sint) me superstitem nunquam tolleretur, sed eorum sententiis, qui ante me dixerunt in dignor, scilicet ad hoc conuocati estis, vt tollenda an relinquenda sit Florentia consultare deberetis, an non potius, quæ admò dum illa cum ceteris staret ac daret in partibus cogitare? Non didici rhetorum artes, nec verborum ornamenta, vt ij, qui ante me dixerunt sed (quemadmodum habet vulgare prouerbiu) vt sapio, ita loquor. Dicam igitur apertè, quod sentio. Ego non urbem meam solum verum etiam meipsum ac meos ciues miseros nimium abiectosque pararem, si de illa tollenda vel relinquenda statueret vobis liceret. Sed certè non licet, nec quicquam tale abritij vestri est. Nam & nos æquo iure in fœdus venimus, & fœdus ipsum non pro euersione ciuitatum, sed pro conseruatione ictu est. Itaque sententiæ vestræ nescio magis vanissimè an acerbissimè sint. Vtrumque certè cū ea cœsant, quæ nõ sunt in vestra potestate, & ad nihil vltra p̄ficiat, vt acer-

bitatem animi contra socios ostendant. Probabilis erat verusta odia simularè que amittere, nec sub alio prætextu alienam cladem euersionemque perquirere. Nunquam enim non male consilij, qui odio consilij, nec qui nocere socio cupit, utilitatem cõmunè profecit. Sed quæso quid iam dederitis? Urbem ne, At quid mali vnquam mœnia rectaque fecerunt? An homines? Nos qui intus sumus an eiectos? Si nos noster hic error est, quia cum hostibus ita coiuius, quasi cum socijs, vestrum autem scelus, quia amicitiam simulantes cum aninus esset hostilis, fœdus nobiscum inistis. Si eiectos: quid urbem persequimini? Non enim mœnia pro illis stant, sed contra illos, nec eos circumdant, sed arcent. Itaque cum de illa euertenda cogitatis nõ aduersus hostes sed aduersus socios cogitatis. Caput est (inquit) aduersæ factionis. Erat puro, cum illi urbem tenebant, at nunc tenentibus nobis quid magis aduersæ factionis est, quàm nostrarum partium caput? Nam muti (inquit) & turre perinde sunt, vt ij à quibus tenentur, ipsi pro se nihil sentiunt. At populus multitudoque urbana cum diuersa factione magis sentit. Quid igitur proximo apud Arbiæ prælio, cum magna pars ciuium ad nos transfugiès in illos arma conuertit, satis ne ostendit, magis nobiscum, quàm cum aduersarijs sentire? Quid quod ipsi aduersarij sponte sua deseruerunt urbem? nonne satis indicio est eos multitudinè vrbem diffisos quam nostrarum partium faulricè sciebant, migrandi consiliu assumpsisse? Denique sit suspecta multitudo, quamquàm est nostra, sed sit suspecta, nunquid & nos qui vicimus suspecti aut obiecti sumus? Et hoc vestrum remedium est, vt vrbs (ne quid grauius dicam) nulli Hetruscæ postrema ob hanc suspicionem tollatur. Quis vnquam hoc modo consilij? Quis tantam acerbitatem, etsi animo concepisset verbis patefacere ausus est? Vestræ scilicet stant vrbes, nostra ruetur. Et vos in vestro flore bitis, nobis autem qui vna vicimus hoc præmiu erit, vt pro exilio tunc perpeffo nunc euersione patriæ omnino accerbiorè exilio patiamur. Per Deum immortalè quisquæ vestrum sic me abiectum putauit, vt hæc non dicam assensurus vobis, sed æquo animo fuerim auditus. Nempe quod nuper arma aduersus illa tulit: ego inimicos meos persecutus sum, patriam verò semper dilexi. An igitur, quam aduersarij seruabāt, ego nunc perdam? Et futura secula illos patriæ conseruatores, me euersorè nominabūt? Quid hoc infamius dici aut cogitari potest? Quid magis pusillanimum quàm metu hostium tua delere? Denique quid ego verbis moror? Erupat tandem digna vox. Ego quamdiu vnus è Florentino nomine superfuero numquã patiar neque permittam patriam meã tolli. Et si milles mori liceret, milles pro ea me morti offerrem.

A.C. 1260.

Pul. hrum contra op. pugna. s. Florentia dilemma.

Probatur vrbs non delenda.

Finis orationis.

Ea cum dixisset, è consilio se proripuit. Perculit omnium animos. Farinata oratio, & auctoritas eius commouit plurimos. Constabat enim inter studia illarum partium, neminem vnquam præstantiorem esse virum. Verebanturque omnes, ne indignatio eius aliquid communi causæ detrimenti afferret. Itaque suppressa statim huius rei mentio est, datæque opera quibusdã graui-

A.C. 1260. Farinata qualis.

gravioribus, vt lenienda re mitibus verbis in A confensum reducerent. Fuit vir excelsi animi, & altiora semper intuentis in aduersarios tamen acerbius, quam ciuili modestia postulabat. In hoc autem periculo patriæ summè laudandus nisi ipse idem causa, vt in id periculum deduceretur, fuisset. Contentione ergo, quia partium videbatur exitio futura, omiſſa, præter domesticum comitatum ad mille equites in super mercede conductos communi ciuitatum impensa alere statuerunt. Iisque copijs Nouellus, qui supra, præficitur Iordano ad regem remeante. Nouellus autem cum copijs equitum & peditum Lucensium fines ingreditur qui erant diuersæ factionis & in qua ciuitate Florentini exules, scilicet Guelphi recepti fuerant, & circumferendo bello aliqua eorum castella ceperunt. Fugechium obsederunt, sed imbris superuenientibus obsidio dissoluta est.

Cum autem Contrandini oratores iam missi essent ad pontificem Alexandrum, & iam coniunctio quædam inita aduersus Manfredum. Lucenses, exulesque Florentini miserunt oratores ad Corandinum filium Chunradi, scilicet Simonem Donatum, & Bonacursum Adimarem equites. Qui cum applicuissent in Alemanniam videntes adhuc eum in puerili ætate, vnde non dum ad talia aptum: reuersi sunt pleni ingenti spe, sed rebus vacui.

A.C. 1277. Florentinicum Lucensibus dimittant.

Sequenti anno Florentini exules, qui erat Lucæ, cum copijs suis nocturno & improuiso impetu occuparunt Signiam. Sed cum exercitus eorum, qui in Florentia erant, illuc potenter fuisset profectus, conterriti illi, quæ occupauerant sua sponte reliquerunt. Nouellus autem cum Pisanorum & Germanorum mercede conducto rum & aliorum copijs, cum iam segetes matureſcerent, Lucensiumque fines ingressi forent, & agros deuastarent, egressi Lucenses cum exulibus Florentinis prælium commiserunt, sed superati sunt à Nouello cum suis multis occisis & alijs capris, in quibus sæda & crudelia exercuerunt. Post quod omnia ferè Lucensium castella in de ditionem hostibus accepit. Lucenses ergo nimis debilitati cœperunt cum hostibus de pace tractare. Quæ & demum secura est hoc fœdere, vt Florentinos exules expellerent & in societatem æquo iure cum alijs ciuitatibus intrarent, eisque captiui redderentur Lucenses, ac etiam castella eorum ablata. Et quia res secretè tractata erat, mox inſperato abire iussi exules per proximum Apenninum iugum cum coniugibus & liberis Bononiam migrauerunt.

Fœdus inter Florentinos & Lucenses.

Per idem tempus Aretini longo & duro bello fatigati ab exulibus suis, cum adiutorio Florentinorum & Senensium inuito consilio, ijs qui intra erant sponte egressis, cum resistere non possent, alij intrauerunt diuersæ factionis & in ea recepti, vt alias Hetruriz ciuitates, sub nutu Manfredi tenuerunt. Magno igitur numero exules Bononiz conuenerunt.

Aretiniter capiunt Gibellinos.

Interea ciuitas Mutina proxima intestinis fitionibus iactabatur. Duæ partes vtraque armata alteram pellere nittebatur, scilicet Guelphorum & Gibellinorum. Exules igitur Florentini ab ea factione, quæ idem sentiebat, scilicet Guelphorum accersiti, cum impigre auxilium attulissent, aduersam factionem vrbe pepulerunt.

Pulsorū præda à Mutinensibus illis concessa est, vnde qui pauperes erant ditati sunt. Permoit eadem seditio & Regium finitimam urbem. Erat in his vir procerus corpore, nec minus audacia manuque præcellens Cascham vulgo appellatus, qui erat factionis Gibellinorum. Hic sæpè in aduersarios delatus, admiranda fortitudinis facinora edebat, multis ab eo occisis contritisque cæteros formido agitabat. Vocati igitur à Reginis Hetrusci exules, vt nuper Mutinensibus ita & Reginis suarum partium hominibus auxilium attulere, & pugna in foro atroci commissa, vnus Cascham plurimum resistebat. Eodem vno stabat aduersa factio, nec foro cedebat. Denique Hetrusci delectos ex suis fortissimos iuuenes in eum mittunt. Cumque alios, qui eum sequebantur submouissent, ac ipse viribus ferox longè à suis pugnetur conglobati in eum iuuenes latera mucionibus exugunt & confectum vulneribus prosternunt. Illoque occiso, statim aduersa factio Regio pellitur. Florentinos autem vt Mutinensium, ita & nunc Reginorum præda ditauit. Dux Hetruscorum ad Regium fuit Fœcesus Adimar (alias Aldimarius) qui etiam dicitur principalis fuisse in prostratione Cascham. In Hetruria ergo omnia ferè loca Manfredi parebant. Aduersa pontifici factio Gibellinorum vbique dominabatur.

A.C. 1260.

De rebus Vngaricis & Bohemicis.

§. VI.

ANNO autem domini. 1260. (vt de partibus remotioribus aliquid tægamus) cum longa & magna controuersia esset inter regem Vngariz & regem Bohemiz propter quaidam terras quæ erant in confinijs vtriusque regni, quas quilibet eorum dicebat ad se pertinere, rex Vngariz ingressus est in regnum Bohemiz in bellum contra regem eius cum octaginta millibus hominum equitum de diuersis nationibus, Vngariz, Cumanis, Græcis, Alemannis pro maiori parte infidelibus. Rex autem Bohemiz non timens occurrit cum centum millibus hominum equitum. Qualiscunque esset equus in eo residens dicebatur equister. Sed inter eos erant septem millia cooperta malleis ferreis. Bello autem inuito in finibus regni Bohemiz ex multitudinæ & discursu equorum impetu currentium, tantum pulnis est ex terra eleuatus in sublime, vt aer fieret obscurus, quasi nox esset, nec alter alterum cognoscere possent: tandem rege Vngariz vulnerato grauius fugam arripuerunt. Et in fuga transeuntibus eis quoddam fluium quatuordecim millia, & vltra Vngarorum submersa sunt. Post quæ victoriæ requisitus Rex Bohemiz ab Vngaris de pace, annuit certis modis & vt fœdera pacis solidius manerent adinuicem contraxerunt matrimonia.

Azolinus à Medio lanensibus captus & necatur. Hic dicitur Ecelinus, à Bl. J. B. Dec. 2. qui de eo agit fuisse.

Eodem etiam tempore quidam Azolinus nomine, ex quodam castro Taruisino dicto Romano oriundus, ex infima cõditiõne, per tyrannidè & violètiã acquisiuit magnum dominium, scilicet totam Marchiam Taruisinam, & Paduam & magnam partè Longobardiz & in festis fuit multum Hetruscis alios occidèdo, alios oculis pri-

A.C. 1202.

Ecelini crudelitas.

priuando, aliquos vsque ad mendicitatem bonis spoliando. Cum ergo iste cum mille quingentis militibus proficisceretur versus Mediolanum, vt ipsum caperet: Mediolanenses cum eo præliantes profligauerunt eum: & vulnerantes captientesque in carcerem posuerunt: vbi & mortuus est. Huic fuerat ex diuinatione pronuntiatum, quod mori debebat apud castrum Paduæ quod dicitur Bastianum: vnde sibi cauebat illuc ingredi. Cum autem vulneratus deferretur ad dictum castrum: interrogauit de nomine castrici: cui cum diceretur, quod vocaretur Castiano: tunc ille mortuum se iudicans inquit, Castiano & Bastiano idem sunt: & mortuus est. Fuerat hic pessimus homo & crudelissimus tyrannus super omnes alios. Hic comburi fecit duodecim millia Paduanorum in diuersis locis ciuitatis: fecit & alia multa mala: datus in flagellum Dei propter peccata illius regionis. Qui tandem à paucioribus copijs, quam essent suæ deuictus est: & exercitu eius disperso hinc inde defecit dominium tyrannicum eius cum tota progenie.

De gestis Tartarorum & eorum bellis: & quomodo tandem ad fidem nostram conuersi sunt. Vinc. lib. 29. ca. 69. hæc sumpta sunt, sed ex Haitone Armenio, plurima de Tartariis his consentientia habet Gene. hæc habet etiam Blon. li. 7. decr. 2. & Aemyl. lib. 7. aliqua de his etiam Niceph. Gregoras lib. 3. de gestis Roma. & alij.

CAP. VIII.

VI A dictum est supra, quod Innocentius iij. misit fratres prædicatores & minores aliquos ad Tartaros ad exhortandum eos ad fidem Christi: & ne ita grassarentur in homines: ideo pleniori declaratione huius generis ad superiora tempora reuertendo: de ipsis Tartaris & moribus eorum, & de Armenis, Georgianis, & Turcis, quomodo eos sibi subdiderunt, videndum, est. Anno Domini. 1202. scõdam quosdam Tartari, post occisionem domini sui exierunt in pulorum destructionem. Ii enim prius adhuc in terra sua videlicet Tartaria, quæ affinis est Indiæ residentes, contra regem Dauid Dominum suum videlicet presbyteri Ioannis quondam dominatoris & imperatoris Indiæ filium conspirauerunt: eumque dolose machinando interfecerunt. Antea siquidem ab antiquo Tartaria Indiæ regi fuerat subiecta: ei que pacifice & quietè debita vsque ad tempus illud exoluerat tributa. Cumque prædictus rex ab eis tributum solitum expeteret: precipiens in super, vt in armis, vel in angaria aliqua deseruirent: illi super agrauatione nimia Domini sui conquerentes, inierunt pluries consilium vtrum ei simpliciter obedirent, anei prout possent obuiarent. Tandem vnus eorum nomine Cingischa (rectius Tamguischa) qui sagatior & antiquior videbatur dedit consilium vt mandato regis contradicerent & omnes vnanimiter in eum exurgerent:

Tartarorum gens.

cũque ac suos, quos inuenire possent occideret. Ad executionem (inquit) tanti facti oportet, vt omnes in vnum vnanimiter congregemur, & vnus de quinque super alios quatuor ex omnibus quinariis eligatur: qui quaternio nũcupetur eiusque præcepto in omnibus obediat ab illis & qui non obedierit occidatur. Similiter etiam super nouem sit decimus, & super nouemdecim vigesimus: & sic vsque ad mille: & etiam vsque ad millies millia: denique vsque ad infinitum ascendendo. Tandem vnus omnes super excellens tanquam Dominus & Chaam (alias Can) idest imperator vel rex habeatur, cui omnes vsque ad mortem per omnia obedire teneantur. Omnes autem consilium hoc concorditer approbantes ipsum in Dominum sibi cum successoribus suis elegerunt: ei que prædictam obedientiam in perpetuum se seruaturus promiserunt, & vsque hodie seruauerunt.

A.C. 1202. Tartari dominij presbyteri Ioannis excurrunt.

Hic igitur electus altera die conuocatis omnibus in monte altum ascendit: eosque exhortans, ait: Scitis, quod vsque nunc tria in vobis peccata semper inundauerunt, videlicet mendacium, furtum, & adulterium. Nunc ergo ne vindicante Deo in executione huius facti, vel alijs in posterum impediamur: de cætero nos omnes à prædictis abstinete ipsi promittamus: ita quod si quis in aliquod eorum prolapsus fuerit, sine vlla misericordia occidatur. Quod cum omnes se obseruaturus in perpetuum promississent, licetiam iniquitas mentita sit sibi: præcepit omnes illos in armis paratos congregari: eosque in duas acies diuisos vna die à duabus partibus æqualiter à medio terræ distantibus terram Domini sui Dauid ingredi, ac velociter eam percurrentes, nulli parcere sexui, vel ætati. Illi ergo causa feruitutis excutiendæ triumphique obtinendi quam plurimè animati, de terra sua exeuntes arcibus & sagittis, clauisque siue fustibus tanquam armis suis potioribus præmuniti quorum maxima pars erant pedites, minor in bobus equitantes, minima verò in asinis & iumentis ac pullis equorum confidentes: Domini sui terram, à duabus partibus simul inuasert: eaque totaliter effusione sanguinis intinxerunt.

Chaam Tartarorum Dominus à suis extorquet obedientiam.

Rex autem Dauid aduentum eorum audiens improuise, nec vllatenus valens resistere: cum ab vna parte exercitus effugere veller, ab altera præuentus est & oppressus: tandemque cum tota familia sua præter vnicam suam filiam membratim detruncatus. quam videlicet filiam superstitem prædictus Cingischa sibi vxorem accepit, & de ea, vt dicitur, filios genuit.

Rex Dauid à Tartariis occiditur.

Rabbanta verò monachus Christianus, sed Rabbanta tamen Nestorianus: quia viuente Dauid rege fuerat ei familiaris, & quandoque fortasse consiliarius, post mortem ipsius Dauid à filia eius vxore Cingischa tandem est euocatus. Et eadem occasione antiqæ patris sui amicitiz, & quia Christianus erat consiliarius ac penitentiarius eius factus est. Tartari quoque familiaris est effectus, ipsa duntaxat viuente, Cingischa permittente. Vt autem illa mortua est, factus est idem monachus Tartari extraneus, ab eis elongatus. Ite autem Rabbanta, tum mediante regis Dauid filia, tum etiam mediante curiæ frequentia, multa de consilijs & factis Tartarorum nouerat: multaque diuinando eis reuelabat: propter

monachus Dauid, deinde filius eius cõsiliarius. c.

142. A.C. 1202. propter quæ nimirum ab ipsis est magnus reputatus, & sanctus vocitatus. Postea vero in Armeniam maiorem transit: ubique in Tauris ciuitate aliquod tempus latuit. Sed, sicut postea diligenti inquisitione per fratres prædicatores (qui de mandato Papæ ad Tartaros ibant: & ad ipsum Rabbantam literas deportabant facta, inuentum est, quia mercator erat, & vsurarius, atque hæreticus, fideique catholicæ & orthodoxæ inimicus. Licet eam confiteretur ore tenus, lateras tamen libenter quærebatur: nec vnquam comedens aliquo de fratribus se videri permittebat, talis semper vixit: talisque moriens sicut vixerat ad infernum descendit.

Apostatae monachi mors horrenda.

Tartarorum statura & effigies ac mores. cap. 71.

§. I.

SUNT autem Tartari homines turpissimi quoniam vt plurimum parui, Oculos habent grossos & prominentes multum cooperatos palpebris: ita quod valde parua est apertura in eis. Latas habent facies latosque frontes: nasosque latos. Sunt autem imberbes, excepto quod in superiori labio & in mento raros habent pilos & quasi volatiles. Graciles sunt in cingulo generaliter omnes, exceptis paucis. Omnesque ferè sunt stature mediocris. Rasuram faciunt prope verticis summitatem: quæ descendit inferius per tempora ab vsque ad aurem. Sed etque rasura illa super caput eorum ad ferri equini modum. Raduntur iterum à parte posteriori: & longos habent capillos ac tricas retro iuxta aures. Talem etiam rasuram habent omnes illi, qui cum eis sunt, vt Armenij, Saraceni & alij: sed facies eorum dissimiles sunt faciebus Tartarorum.

Studia eorum.

Garciones id est pueri.

Ipsi porro tartari leues & agiles sunt plurimum, ac bene equitantes: A pueritia quippe discunt equitare, currendo post armenta eorum & aliorum animalium. Cùmque maiores effecti sunt, cum patribus suis in bellis quasi continuè equitant, nullusque illorum pedes vadit, sed omnes etiam minimi garciones equis aut bobus insident: quia breuissimas tibias habent. Incomposito itaque gradu incedunt: & pedes ire diu nequeunt. Mulieres eorum turpissimæ sunt, & equitant sicut & viri. Equos autem habent qui non ferrantur, nec hordeo vtuntur, multumque sunt disciplinabiles ac magni laboris, & castrati sunt, & nares fissas habent. Præterea Tartari modo interrogatiuo clamoso loquuntur gutture, rabido & horribili. Cantantes mugiunt vt tauri, vel vlulant, vt lupi. Voces inarticulatas in cantando proferunt, & hanc cantilenam, alai, alai, communiter ac frequentissime canunt. Turpissime bibentes caput quatunt, & quod bibant velut equi in guttura trahunt. In tentoriis semper habitant, & non in villis vel vrbibus. Pastores enim pecorum rurales sunt, ac gregibus ouium & caprarum armenis que boum & camelorum & equorum superabundant. In hyeme manere consueuerunt in planitie, in æstate vero pascuorum vbertatem sequuntur in motibus. In luctationibus delectantur

in sagittationibus, tanquam in suis potissimis gaudimoniis & exercitationibus. Christiani autem debiliores sunt in corporibus. Venatores quidem mirabiles sunt, & ordinati ac ferati ad venandum pergunt, ita quod animalia venaritia fugando coram se ducunt. Denique concludendo ea, quasi de seipsis choream vnã faciunt, & tunc sagittando vndique interficiunt, & capiunt. Viliissime comedunt, panem non habent nec curant, mensalibus non vtuntur nec mansergeriis, eduntque manibus illotis.

De religione tartarorum c. 71.

Vnum quidem Deum Tartari credunt, ipsi quoque omnium esse tam visibilem quam invisibilem factorem, & tam bonorum in hoc mundo quam pœnarum esse datorem, nec tamen orationibus vel laudibus vel aliquo ritu ipsum colunt, Nihilominus etiam habent idola quædam de filtro ad imaginem hominis facta, quæ ponunt ex vtraque ostij tentorii parte, & quiddam de filtro in modum vberum femine subter illa, eaque credunt pecorum suorum custodes esse, ac beneficium pullorem & lactis eis præstare. Alij vero de pannis sericis faciunt, illaque multum honorant. Quidam ea ponunt in pulchro curru cooperto ante ostium tentorii, & quicumque in curru illo aliquid furatur sine vlla miseratione occiditur. Cùm autem idola huiusmodi facere volunt, omnes maiores domine, quæ sunt in statione veniunt, eaque cum reuerentia faciunt. Deinde ouem interficiunt, eamque manducant, & ossa eius igne comburunt. Cum etiam aliquis puer infirmatur, prædicto modo faciunt idolum, & ligant super eius lectum. Duces quoque millenarij ac centenarij semper habent hircum in medio suæ stationis, & idolis prædictis offerunt primum & lac omnis iumentis, ac pecoris. Sed & quando primo bibere vel comedere incipiunt, primitus eis de cibariis suis, vel de potu offerunt. Cùmque bestiam aliquam interficiunt, offerunt cor eius idolo, quod est in curru in aliquo schypho, & vsque in mane dimitunt, tunc quoque de præsentia idoli auferunt illud ac decoquant, & ipsum manducant. Primum etiam Imperatori factum idolum ante stationem honorificè ponunt, cui multa munera offerunt: Sed & equos ei solent offerre, quos nullus audeat vsque ad mortem ascendere. Alia quoque animalia eidem offerunt, quæ occidunt ad manducandum, & nullum ex ossibus eorum confringunt, sed igne comburunt. Huic etiam idolo ad meridiem tanquam Deo se inclinant, & aliquos nobiles inclinare faciunt, qui seipsis red dederunt. Vnde Michaellem magnum Ducem Tusciæ occiderunt, cum nollet se imagini Cingischiæ inclinare. Solem etiam ac Lunam, & ignem & aquam & terram venerantur & adorant, primitias eis potus ac ciborum offerentes, mane scilicet potissimum, antequam comedant vel bibant.

De legibus ac statutis Tartarorum. cap. 73.

§. II.

STATUTVM est autem inter Tartaros & Cingischiã primo eorum Domino confirmatum, vt quicumque in superbiam erectus auctoritate

143. A.C. 1202. thortitate propria sine principum electione voluerit imperator esse, occidatur sine vlla miseratione. Propter hoc & vnus de principibus nomine Ciungam, nepos ipsius Cingischiæ, occisus est ante electionem ipsius: quia regnare volebat non electus. Aliud quoque statutum habent quod omnem terram sibi debeant subiugare: nec cum aliqua gente pacem habere, nisi subdatur eis: quousque veniat tempus interfectionis ipsorum. Annis octoginta debent pugnare, & octodecim tantummodo regnare. Post hæc, vt ipsi dicunt, ab alia natione debent vinci (vt vaticinatum est eis) neciunt tamen, quæ illa sit, & qui euadere poterunt legem illam tenere debent, quam tenent illi, qui bello eos deuincunt.

Tartari vacuam vim dedit.

Ipsi quoque Tartari diuinationibus, auguriis, aruspiciis, veneficiis, & incantationibus multum intendunt: & cum illis à demonibus respondeatur, Deum sibi loqui credunt. Est etiam statutum Cingischiæ illius primi: quod per millenarios, centenarios ac decanos eorum exercitus debent ordinari. Porro edictum generale Chaam, est vt vbicumque capiantur à Tartaris, vel à seruis eorum mulieres, quantæcumque sint ab eis teneantur: eis que pro sua voluntate abutantur, eadem in seruitutem perpetuam si voluerint referuantes. De equis quoque tale est edictum. Chaam generale. Quicumque Tartarus equum rapere potuerit, vnde cumque & vbicumque inuenerit, & cuiuscumque sit, ipse verus possessor illius habeatur, dum tamen Tartari non sit. Porro de viatoribus tale est edictum generale ipsius. Quicumque inquit Tartarus seu Tartari seruus aliquem in via inuenerit, dum tamen non sit mercator: habens bullam Tartaricam: ille inuentoris vel excipientis eam sit seruus perpetuus, & habeatur, etiam si sit Tartari seruus, donec à Domino suo repetatur. Sunt autem duo genera Tartarorum diuersa quidem habentia idiomata, sed vnicam legem & ritum, sicut Franci & Teutonici.

Impietas Tartarorum & arrogantia. cap. 74.

§. III.

TANTÆ verò impietatis & arrogantia sunt, vt Dominum suum Chaam filium Dei appellent: & ipsum loco Dei super terram venerentur & adorent: dicentes factoque ostendentes illud in eis esse impletum. Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Nam & ipse Chaam se filium Dei appellat: & in litteris suis sub hoc nomine mandat omnibus. Eius subditi, videlicet Tartari, de mandato ipsius principes suos Baiorhnoi & Batho violentè ab omnibus nunciis ad ipsos venientibus faciunt adorari cum triplici genu flexione, triplici quoque capitulo suorum, in terram allisione.

Superbia & stulticia.

Denique supra modum gloriantes, & ad totius mundi dominium in breui se venturos præsumentes adeo desipiunt: vt maiorem domino suo Chaam neminem in mundo esse credant: vel etiam nominari Papam, vel alium maiorem sustineant. Omnes homines, qui in mundo sunt veluti pecudes reputant, seque solos omnibus præferentes, Papam & omnes Christianos carnes appellantes, ipsos etiam idololatrias esse af-

A firmant, quia ligna & lapides, id est quia signum crucis in lignis & lapidibus impressum vel insculptum adorant.

Superstitio.

Somnia verò obseruant, & maleficis artibus intendunt. Habentque magos secum, vel diuinos, per quos à demonibus in idolis habitantibus sibi responsa dari petunt. Deumque sibi (vt dictum est) loqui credunt quem scilicet Deum Intogo [alia Iroga] nominant: & ipsum Comani Chaam appellant: quem mirabiliter reuerentur ac timent, eique multas oblationes atque primitias ciborum & potuum offerunt, ac secundum eius responsum vniuersa faciunt. Sole esse patrem lunæ eo quod lumen à sole recipiat dicunt, omniaque per ignem purificari credunt. Dies ac menses, maximeque lunationes & annos & tempora obseruant. Nullius diei vel temporis abstinentia inter illos obseruatur, nullaque dies ceteris dignior, vel celebrior reputatur.

Inhumanitas.

Ad ceterorum hominum societatem incomunicabiles & inamicabiles sunt: vt etiam cum eis colloquium habere dedignantur: & in ludis & vbique præferri volunt. Vnde cum in eorum exercitu duo Christiani Georgiani ab ipsis inuitati cum duobus Tartaris luctarentur causa ludi: & duo Tartari absque vlla læsione corporum à Georgianis ad terram essent submissi: alij Tartari de eorum prostratione supra modum indignati frementes in Georgianos illos irruerunt, ita quod eorum, vnicuique brachium vnum extorquendo confregerunt.

Tanta verò cupiditas in eis exardescit, vt si aliquid, quod sibi placeat videant, statim aut nimia importunitate extorqueant, aut violentè auferant ab illo cuius est, velit nolit. Pecunias suas committunt ad vsuram, ita quod accipiunt de decem denariis vnum ad vsuram per mensem: post primum inde iterum decennarium de quolibet decenario decimato per vsuram accipiunt vnum denarium. Itaque miles quidam in Georgia de quingentis hyperperis, à Tartaris acceptis & per annos quinque retentis, coactus fuit eis reddere septem millia pro vsuris. Quædam etiam domina Tartarica pro quinquaginta ouibus, quas cuidam commiserat, & ille per septem annos tenuerat, petiit, ab illo pro vsuris illarum ouium hyperpera septem millia que omnia ille coactus est soluere pro vsura.

Tartarorum cupiditas & auaritia.

Hyperperæ monetae genus.

Præterea super tributarios suos aggrauant onus exactiois: vt in terra Anagh, magni videlicet cuiusdam terræ baronis, primo siquidem Chaam suum habet tributum ad minus quinquaginta drachmas seu asperos: qui bene valent triginta stirelinguos, secundò Dominus specialis, tertio Domini prouincialis, quarto nunciij solennes, quinto frequentes, quæ sunt ab eis enceniorum præsentationes: post hæc etiam nunciij superuenientes cum equorum angariis quibus prouidetur in expensis. Præterea de quolibet rustico laborante accipiunt asperos tres & de quolibet boue tres & de sex pecoribus tres, & munera quidem bene accipiunt, & sequuntur retributiones: quia pro nullo dato alicui aliquid retribuunt vel etiam gratis reddunt: quin potius quæcumque illis dantur, ea sibi debent tanquam omnium Dominis arbitrantur. Itaque manus eorum semper ad accipiendum est porrecta: sed ad dandum sollicita. Qui cum infinitis

Eclips 4. Delectatur gregibus.

144

A.C. 1202.

1132.

Tartarorum info-
sentia &
luxuria. c.
77.

Garciones mini-
mi. i. pedif-
sequi & af-
socia.

Tartarorum cru-
delitas ac
fallacia c.
78.

nitit abundet gregibus pecorum & armentorū multumque in eis nutriendis & multiplicandis delectentur: quia gaudium onagrorum pascua gregum: præ nimia tamen tenacitate auaritia vix aut nunquam comedunt animal sanum aut viuum: sed quando mortuum est: statimve mortuum vel mutilatum, aut aliqua molestia consimili afflictum. Denique cum abundant tabernacula ipsorum manum egeno & pauperi non porrigunt. Hoc tamen solum laudabile quo ad quid habent, quod vbicunque in prandio vel cæna aliquis eis superuenit [liberè illud quo vescuntur ei communicant, ac volentem secum comedere] non excludunt.

Sic autem in malitia sua effrenati sunt vt nullatenus se debere vel posse refrænari putent à destructione, quam ceperunt. Exemplumque tale de seipsis non verentur ponere. Nos (inquiunt) sumus quasi sagitta de manu sagittantis emissa: quæ nunquam desistit: donec obstaculum eam repellens & confringens inueniat. Super multitudine quoque gentis suæ gloriantur: & nullam gentem eis posse resistere asserunt, per hoc exemplum, quod in medio proponunt. Nos sumus, aut vt fluuius magnus aquarum multarum, qui pro sua profunditate nimia transuadare nequit, cuius impetus inundans absorbet quæcunque inuenit: licet à paruo fonte oriatur, & à pluribus riuulis deriuetur. Cæterum etiam minimi garciones eorum accipiunt & rapiunt mulieres per ciuitates eis subiectas: scilicet Georgia, Turcia, Persidis, Armenia maioris & minoris, exceptis etiam illis, quæ diuiduntur à comitatibus ipsis. Idem quoque garciones eorum ac nuncijs quoscunque equitates ibidem in uenerint: si equitatus indigent, faciunt illos de equis descendere, & ducunt eos, quo voluerint. Oculos incontinentes penitus habent Tartari, plenos incessabilis delicti. Omnibus peccatis se indifferenter commiscet: sicut & Saraceni. Nam in illis semper viguit sodomia peccatum, & in Tartaris etiam est diffusum. Præterea vxores sibi Tartari accipiunt quotquot volunt & sustentare possunt, nullusque consanguinitatis vel affinitatis gradus in eis obseruatur. Nam vxor Tartari, cum mortua fuerit, ille omnes eius sorores vel filias, si sibi placeant, sigillatim vel simul in vxores accipit. Persona tres tantum ab eorum excluduntur matrimonio, scilicet mater filia, soror: & omnes alias personas sibi vel vxoribus quas habent vel habuerunt aliter atinentes liberè accipiunt vxores: Cumque Tartarus vxorem accepit, non reputat eam vxorem, donec ab ipso conceperit ac pepererit: vnde si sterilis sit, ipse si vult eam dimittit. Item maritus dotem pro vxore non recipit: donec illa ei puerum peperit: similiter nec mulier à patre vel à matre donec peperit.

Crudeles adeo sunt, vt nec senes reuereantur, nec puerorum misereantur. Effusio sanguinis apud eos tanquam effusio aquæ reputatur, humanorū quoque corporum prostratio tanquam stercoreum coaceruatio computatur. Nec solum in vnam gentem, sed & in Christianorum & omnium aliorum hominum exardescunt extinctio nem. Carnes humanas deuorant, vt leones, tam assas igni quam elixas, & hoc quandoque causa necessitatis, & quandoque causa delectationis:

quandoque causa terroris & horrois incutiendi populis hoc auditis, Itaque in occisione hominum exultantes gloriantur, & in multitudine occisorum anima eorum mirabiliter delectatur. Et etiam in Perside cum cepissent urbem quamdam sitam in pede montis Caspiorum, qui Triabaldin vocabatur: omnibus eius habitatoribus decapitatis: aures rebellium sibi iam mortuorum absciderunt: duosque summarios eisdem auribus in aceto positos oneratos ad Chaam transmiserunt. Itaque de rupibus homines præcipitant: aliosque colla ponendo super lapides excerebrant, aliosque lapidibus ipsum terendo collum occidunt. Intrans demones homines etiam timore mortis absconditos in fixo cultello in corde occidunt: & sanguine eorum adhuc de vulneribus effluente, comedunt, sedet, & bibunt dicentes, iterum percipientes. Ecce modo iacetis hic vos inimici nostri.

Multa quoque in eis est dolositas, fallaciaque ac mendacitas. quando etenim ante munitione aliquam obsidentes longo tempore stant, blande loquuntur obsessis, multa que illis promittunt vt se in manus eorum tradant, & si quidem illi se tradiderint eis, dicunt illis. Exite ad nos, vt secundum morem nostrum numeremus vos, Cum que ad eos exeunt, quos comperunt esse artifices, sibi reseruant alios vero omnes, præter illos quos sibi pro seruis retinere volunt, cum lapidibus super lapides excerebrant. In bellis etiam quocunque capiunt, occidunt: nisi forte aliquos reseruare velint vt illos in seruitute semper teneant. Occidendos autem per centenarios diuidunt: vt cum bipenni ab eis interficiantur. Ipsi vero diuidunt hos per captiuos: & vniciquem seruo ad interficiendum dant decem vel plures vel pauciores, secundum quod maioribus placet. Denique si aliquid promiserint illis, qui se reddiderunt, nihil obseruant: sed quascunque possunt occasiones contra eos quarunt & opponunt. Hoc itaque in eis semper oportet attendere quod sæpius fraudulencia, doloque magis pugnant, quod fortitudine.

Tartarorum immundicia & cibi. ca. 78.

§. III.

PORRO in victu sunt homines immundissimi atque spurcissimi. Neque enim mensalibus & manutergis vuntur, nec panem habent vel curant: sed quidam ipsum etiam comedere dedignantur. Olea quoque vel legumina non habent, nec aliquid aliud, quam carnes, vt comedant. De quibus etiam tam paucas manducant: quod alia nationes vix inde viuere possent. Porro omne carniū genus præter quam mulam (quia non gignit) comedunt, & hoc turpissimè. Turpiter namque tangentes pingua, digitos suos labunt: & ocreis suis terunt. Solent tamè maiores habere aliquos panniculos quibus ad vltimum terunt. Manus comesturi non lauant nec postea scutellas: & si aliquando eas brodio carniū abluunt, iterum loturæ cum carniibus in ollam reponunt. Aliter etiam non lauant ollas, vel cochlearia, vel alia huiusmodi vasa. In carniibus autem equinis plus delectantur, quam in alijs. Glires seu mures edunt, & caros libentissimè comedunt. Vinum ardentissimè bibunt, quando habere possunt, Lacte iumentino (quod ipsi

Summa-
rios vocat
iumenta
farcinam

Capelli. i.
Mitra. i. pi-
lus.

Brodium
i. ius.

Arma ipso-
rum.

A.C. 1135.
1202.

A.C. 1202.

Camous vocant) quotidie sicut homines ceteri fortè vino se inebriat cum Calédas celebrat, aut festiuitates faciunt ventrium suorum, cantui, vel potius vlulatu, atque potationibus vacant: & quamdiu potationes huiusmodi durant nulli negatio intendunt, nullique nuntium expediunt. Carnes etiam humanas vt dictum est, deuorant vt leones, assas igni & elixas comedentes. Cuique capiunt aliquid sibi contrarium & inimicum valde, concuunt in vnum locum comesturi eum in vltione rebellionis sibi factæ, sanguine eius aut de fugetes, velut sanguisugæ infernales. Denique cum eis victualia deficeret in obsidione. s. cuiusdam urbis Cimorum, de decem hominibus accipiebatur vnus ad manducandum. Pediculos etiam comedunt, vxor vtri, & amicus amici, à capite vel aliunde extrahentes illos, atque dicetes, Vtinam, sic possimus facere de inimicis domini mei. Apud ipsos autem est peccatum magnum, si aliquid de cibo: vel potu perire permittunt: idè oque ossa, nisi prius extra hatur medulla, dari canibus non permittunt.

Habitus autem eorum communis & solènis est talis. Capellos habent omnes cuiuscunque coloris sint qui non sunt profundi in se, sed quasi laicorum mitra super capita iacent plani. In posteriori vero parte, extensa habent caudam ad vnus palmæ longitudinem, & latitudinem, tantundem. Et etiam in caudâ dilatantur aliquantulum. Ora capellorum ipsorum in anteriori parte & in lateribus habent quamdam extra reflexionem ad grossitudinem digiti: sed non in parte posteriori. Duæ quoque ligaturæ, in eisdem oris supra aures infusæ sunt, quibus sub mento colligatis, capellum in herere capiti faciunt: ac ne veto vel aliquo alio euellatur, infigunt vel imprimunt super has quoque ligaturas duæ sunt ligulæ paruulæ volatiles ad decorè. Huiusmodi ergo forma capellorum est Tartaris, & omnibus, quotquot sunt cum eis.

Habitus autem Tartaris, quo totum corpus eorum superinduitur exceptis brachijs: in pluribus est nigri coloris. In latere sinistro antequam induatur, diuisus est & apertus: ab umbilico & supra in anteriori parte æqualiter à latere ad latus se extendens, & inferius vltra genua non descendens. In parte posteriori descendit plus aliquantulum, quam in anteriori non extensus vltra costas vel dilatatus, & vsq; ad humeros retro super extensus. Duab; ligulis latitudinis triū digitorum infusis super humeros posteriori parti, & inferius rectè descendentibus, paritè; anteriori per vincula à latere in latus se æqualiter extendentes infusantur. Ab ipso autem indumento nec brachia, nec latera, nec pedes, nec aliqua anterior pars ab umbilico, & supra exceptis duabus ligulis sunt cooperta. Quidam etiam ipsorum supra dispositionem prædictam in duobus lateribus habent fissuram, hæc est forma specialis indumenti, quo à cæteris hominibus discernuntur Tartari.

Armati sunt, autem corijs suppositis laminis ferreis coniunctis: laminisq; vel corijs brachia cooperiunt superius, sed non inferius. Cui autè sagittas arcuarum iaciunt: dextrum brachium à tota armatura exiunt, factoque tractu reindunt. Gladios paruos habent, vt Saraceni; longitudinis vnus brachij vnusq; incisionis seu fissuræ. Cultellis nesciunt pugnare, nec portant illos

aperte. Non vuntur sentis, paucissimi quoque vuntur lanceis: cum autem vuntur eis à latere percipiunt, ex ipsis autem vinculo in summitate lanceæ ligato, & in brachio ipsam portant. Quidam autem habent vnos in fine lancearum. Super omnia verò vuntur arcibus, & sagittis ac cursu equorum.

Tartaricus bellandi mos. cap. 80.

§. V.

IN bellis autem astutissimi sunt. Quia iam per octoginta annos & amplius cum cæteris gentibus (vt dicitur) dimicauerunt. Licet enim in superius dictum sit, quod anno domini 1202. iuxta quosdam de terra sua egressi sunt qui ad terram suam non ex toto recesserunt. Cum autem ad bellum ire volunt, cursores præmittunt: qui secundum nihil præter filtra sua deferunt: & ij quidem nihil rapiunt: domos non comburunt, bestias non occidunt: sed homines tantum vulnerant, aut perimunt si possunt, vel saltem in fugam mittunt, nihilominus tamen principes exercitus ex omni parte mittunt prædones, & post hæc ad inueniendū homines & iumenta mittunt alios qui valde sunt ad querendum sagaces.

Cum autem vident hostes, vadunt ad eos, & vnusquisque iacit tres sagittas vel quatuor contra sibi oppositos: & si superare non possunt eos regrediuntur ad suos. Hoc autem in fraudem faciunt: vt aduersarij sequantur illos ad loca, in quibus insidias posuerunt. Tunc enim illos circumdant & vulnerant, & occidunt. Porro si magnum contra se exercitum vident: aliquando per vnam dictam vel per duas ab eo diuertunt: aliamque terræ partem inuadunt, & homines interficiunt: terramque vastantes destrunt: & si nec hoc quidè facere possunt ad decem vel duodecim dietas retrocedunt. Aliquando etiam in loco tuto morantur, donec aduersariorum exercitus separetur: & tunc furtim veniunt, subitoque totam terram depopulantes irruunt. Denique sicut dictum est supra non tam viribus pugnant, quam dolo & fallacia. Cum itaque volunt ad pugnam accedere, acies ordinant, ducesque vel principes bellum non intrant: sed à longè contra stant: iuxta se verò pueros & mulieres in equis habent. Et aliquando etiam super equos ponunt imagines hominum: vt credatur esse multitudo magna bellantium. Contra faciem hostium vnam aciem captiuorum suorum transmittunt, & alias fortiorum hominum acies ad dextram & ad sinistram mittunt vt illas aduersarij non videant. Sicque illos circumdant & in medium colligunt, & ex omni parte pugnare incipiunt. Si forte aduersarij fortiter pugnant, faciunt eis viam vt fugiant. Moxque vbi fugietes ab inuicem separati sunt insequuntur illos, pluresque tunc in fuga in bello possunt occidi. Itaque nunquam libenter congregiuntur, si aliud possunt, sed homines equosque sagittantes vulnerant & occidunt. Cumque tam homines quam equi debilitati sunt sagittis, tunc facile congregiuntur cum eis, & sic de facili possunt eos superare. Cum autem

Tertia pars hist. Ant. n. tem

A.C. 1225.

Sup. ante

Tartari
regiones
qu. modo
inquadant.
c. 81.

A.C. 1330.

Cursarios i. anteam bulones.

Tartari eos qui munitio- nibus se includunt nihil faciunt.

tem inuadere pergunt aliquam regionem, in A vnum ordinem procedentes autem faciem suā occupant terræ latitudinem: & situm in quo positus est vnusquisque tenet: nec ad dextram vel ad sinistram diuertere partem audeat. Itaq; regionem illam ingressuri & accepturi omnes de nocte ad montes circum adiacentes ascendunt, & mane facto cursarios ad planiciem (de quibus supra dictum est) præmittunt. Illi verò de planicie cursarios euitare nittentes, fugiunt, & ad montes circuniacentes ascendunt, & ibi se saluare posse credentes, statim occiduntur à Tartaris ibidem latentibus, & ad ipsos descendibus. Itaque qui volunt regiones suas ab illorum inuasionem seruare, debent contra illos homines ad pugnam, priusquam ipsi per terram incipiant diffundi, mittere. Postquam enim spargi per aliquam terrā incipiunt, nullus iam congruè de terra illa potest alteri auxilium præbere: quoniam ipsi cateruatim homines quæruunt & occidunt. Et si quidem se in castris includunt, Tartari tria vel quatuor millia hominū, aut plures contra munitionem, qui eam obsideant ponunt, ibique nihilominus per terram ad hominum occisionem se diffundunt.

Tales etiam qui se munitionibus includunt, porcos suos incarceratos esse dicunt: magisq; de talibus, quàm de aliis securi sunt & gaudent, quia iam illos esse suos asserunt. Cum autem inimicis ad pugnam occurrunt, primis currentibus terminos, vltra quos non gradiantur, imponunt, similiter faciunt secundis ac tertiis, omnibusque aliis. Iterumque quando refugiant, termini sunt eis positi, vltra quos nullatenus fugiant. Cum enim aduersariorum fortitudini se præualere posse non credunt, ante illos fugiunt, & quasi se ab illis fugari faciunt. Cumque illi armati Tartaros inermes diu insecuti fuerint ac præ grauitate armorum & via longitudine lassati, iam non amplius sequi poterunt, tunc Tartari super recentes equos ascendentes se super illos conuertunt, & in eos capiendo & occidendo insiliunt. Aliquando etiam fugiendo cedunt eis, vt eis locum inter ipsos intrantibus faciant. Ipsiq; se disperguunt, & dilatant, vt ita dispersi ad sibi lumen vel clamorem vnus eorū in vnum congregati, hostes vndique circuncingant & conterant. In omnibus autem terris quas destruunt Tartari, semper sequitur fames.

Modus vrbium expugnandarum .cap. 82.

§. VI.

PORO cum aliquam munitionem obsident, vndiq; illam, ne quis ingredi vel egredi possit, circundant, fortissimèque machinis & sagittis impugnant, nec die nec nocte à prælio cessant: vt illi qui sunt in munitione non quiescant. Ipsi tamè Tartari vicissim quiescunt, quia ne nimis fatigètur, acies diuidunt, ita q; vna succedit alteri in pugna. Proiciunt etiam igne græcum, & pinguedinē hominum, quos occidunt, liquæ factam super domos proiciunt: & vbiçūque super illam pinguedinem venit ignis: ardet velut inextinguibilis: extingui tamen potest vini aut ceruissæ super effusione, & si super carnem ceciderit extinguitur manus cōfricacione: eum autem hoc modo præualere non possunt,

Ignis Græcus quo modo extingui possit.

introitum munitionis, vel fontes, aut etiam flumina obstruunt: vel fluium deriuando illam submergunt, alioquin munitionē suffodiunt, & armati sub terra ingrediuntur. Vna pars cum omnibus vltra munitionē pugnat, altera verò pars igne apponitur, vt comburatur. Si verò nec sic præualent ante munitionem sedent, suamq; munitionē contra illā faciunt, ne grauetur ab illis fortassis iaculis aut sagittis: & aliquando stant ante munitionem per multa tēpora scilicet per duodecim annos & amplius, sicut vidit frater lo. de plano Carpi in Alania. Porrò quandoque cum obsidentes castrum vel vrbem, habitantibus in ea se præualere non posse non vident: longè ab illa fugiunt, & aliquatūlatant. Cūque obsessi eos longè recessisse, vel etiam omnino à finibus illis abscessisse credunt: tunc quasi securi munitionem aperiuunt: ac illi statim in eos irruunt vrbemq; vel castrum accipiunt. Ciuitatē etenim centum portarū in Perside, quæ vocatur Saphā, nō sua virtute, sed aquarū inudatione, quas illuc deriuari fecerant, ceperunt. Sic quoque multas terras plus fraudulencia vel ingenio, quàm viribus ceperunt, quas aliquando destruunt.

Vt autem superius iam dictum est, blandè loquuntur obsessis, multaq; fallaciter, vt in eorū manus se tradant, promittunt eis. Cum illi se reddiderint, vel capti fuerint, omnes occidunt exceptis artificibus, quos ad opera sua referuāt. vel si quos alios retinent, pro seruis acceptant. Nobilibus & honestis hominibus nūquam parciunt. Et si forte aliquos casu referuantur ex illis, nec preceneq; pretio vleri? de captiuitate exire permittunt, occidendos autem, vt supra dictum est, per centenarios diuidunt. Cūque homines de obfesso castro tanquam sibi repugnantes occiderint in signum victoriæ ac gloriæ certitudinis occisorum habent: atque ad terrorem ceteris hominibus incutiendum, vnum ex illis quasi millenarium in aliquem locum excelsum & eminentem erigunt capite subuerso pedibus erectis aliis hominibus occisis iacentibus in terra prostratis. Itaque cum cepissent, vt dictum est, Dria baldin ciuitatem in Perside, ad suæ crudelitatis ostensionem, & auditoris incutiendum timorē omnibus habitatoribus illius decapitatis, aures rebellium sibi iam mortuorum absciderunt: duosque summarios oneratos auribus in aceto positos ad Chaam transmiserunt. Denique cum nullis hominibus pacem faciunt, nisi eis subiciantur: sicut antiquum Cingischam apud eos præceptum habetur.

Hæc sunt quæ ab illis petunt, qui eis se subiciunt, videlicet, vt cum eis contra omnem hominem in exercitum vadant, & vt de omnibus tādē hominibus, quàm de aliis rebus decimam illis reddant. Vidit etiam frater Ioannes de plano Carpi supra dictus, scilicet de ordine fratrum minorum, quendam in Rūssia Saracenum ex parte Chaam missum: qui de decem pueris vnum petebat, secūmque dūcebat. Similiter & dūcebat viros, qui vxoribus carebant, & mulieres, qui viros non habent. Præcipiebat nihilominus, vt vnusquisque quantumcumque etiā paruus puer diei vnus, vel quantumcumque pauper sue mēdicus, pro tributo solueret vnā pellem vrsi albi vel nigri. Principes autem eis subiecti, cum ad illos veniunt, habentur, vt aliæ viles personæ

A.C. 1330.

Ciuitatē centum portarū vocant Saphā.

Quomodo vici de duos acies ptes reg. i. i. n. c. 82.

Sup. 82.

Sup. 82.

Conditio- nes qui victores subiectis proponit.

A.C. 1330.

Tartarica rum mulierum ornatu. c. 82.

Palafredos sunt alii cones.

A.C. 1330.

nec vllum ab eis honorem recipiunt. Oportet etiam vt eis munera magna præsentent: præcipuè ducibus & vxoribus eorum, & officialibus millenariis & centenariis, quoniam etiam non solum ipsi, sed eorum quoque serui valdè importunè petunt ab eis & à nuntijs quando mittuntur ad ipsos. Aliquibus inueniunt occasiones, vt eos occidat: & aliquos veneno vel potio nibus perimunt, vt ipsi soli in terra dominium habeant: Itaque quos sub tyrannide sua redigūt constringunt, & atterunt: terribilibus oculis inuententes, ac dentibus ea frementes in eos quos subugare non possunt.

Quomodo seruis vtantur. cap. 84.

§. VII.

TVCOS & Galmanos [aliàs Salimanos] idest Salmanos & Camanos & etiam Tartaros seruos suos & Christianos ad se de diuersis locis adductos, quos in bellis mediante gladio acquisierunt, sclauos suos faciunt: quos & nudos, & in penuria victus extrema pene spiritū exhalantes verberant & affligunt, prout volunt, eosque etiam sine causa si eis placet, occidunt. Ritus autem Christianos, & quasi libertos, & quorumlibet hominum cultus securè ac liberè obseruari permittunt inter se, & vbiçūque etiam dominātur: nec curant de quorumlibet hominum consuetudinibus, dummodo sicut ipsi præcipiunt in omnibus eisdem seruiantur. Itaque Machometi lex in eorum exercitu à Saracenis quoridie quinquies palam omnibus audientibus proclamatur: & etiam per omnes ciuitates in quibus ipsi Saraceni habitant sub dominio eorum. Sunt etiam mulieres plurimæ inter eos captiue. Nā præter artifices operum, quos sibi vtilis existimant, & ideo de ciuitatibus captis illos in perpetuam seruitutem sibi referuant: mulieres quoque iuenculas virgines, aut coniugatas captas sibi focarias faciunt: easque in nuditate & extrema famis penuria seruire cogunt. Hominum quoque decimas, vt dictum est, accipiunt: & ipsos in seruitutem redigunt. Decem enim pueros computant, & vnum accipiunt: & de puellis idem faciunt, quos omnes ducunt in terrā suam: & in seruitutem tenent perpetuam. Quidā etiam iuuenes vnum de sclauis suis eligūt: vt in tumultu ipsorum viuus ponatur cum eis: quādo in morte sepeliendi sunt. Denique subiectis suis adeo odiosi sunt: vt etiam multi qui cum eis in exercitu sunt, si haberent fiduciam, quod nostri non eos occiderent: ex omni parte contra illos pugnant: sicut ipsimet fratri Ioanni dixerunt.

Tartaræ autem mulieres turpissimæ sunt. Vxorata quidem omnes super capita sua deferunt canistrum longitudinis vnus pedis, ac ferè dimidij vndique rotundum, & in parte superiori latiore cooperitum ornatumque vndiq; serico vel semita atque margaritis & monilibus circumdatum, oculis pauonum infixis desuper ad decorem. Habent etiā fræna falerata, & inargentata, & inaurata, atque in pectoralibus campanulas infixas magnum emittentes sonitum ad gloriam earum & decorem, palafredos equitant magnos & pingues. Habent cambucas de corio diuersis coloribus depicto cū auto multo

inferto ex vtroque equi latere dependentes. Virgines autem & non vxorata de facili discerni non possunt à viris, quoniam in omnibus maxime in habitu ac gestu vniformes sunt illis. Vxorata autem magnorum baronum omnes indute sunt samitis vel purpureis deauratis, sicut & mariti earum. Communiter autē aliæ mulieres bocherano stricto sub singulo multis plicis sumptuosius operato & insuto omnes vestiuntur, quod ante in se totum vnum continuū est postquam indutū est in sinistro latere cum quatuor vel quinque nodulis clauditur vel firmatur.

Habent etiam alia indumēta de panno lineo albo cōmuniter omnes Tartaræ quo se induunt desuper in tempore pluuiali, vel etiam hyemali. Et viri quidem earum exceptis sagittis omnino nihil operantur, sed exercentes se ad sagittandum venantur, & inter se luctantur. De gregibus etiam aliquantulum habent curam, equos valdè custodiunt, immo etiam rerum omnium maximi conseruatores. Porrò mulieres opera diuersa faciunt, operantes scilicet pellicea, vestes, calceos, ocreas & omnia, quæ de corio fiunt. Currus etiam ducunt & reparant, camelos onerant, & aliqua sicut viri sagittant, femoralibus etiam vtuntur, sicut & viri. Sunt etiam velocissimæ, & in omnibus operibus sunt strenuæ. Virgines & omnes mulieres cum equitant pharetras & arcus portant, in equis quoque, sicut & viri agiler curunt, vt vtraque in equitando multum laborare possunt.

Cum aliquis eorum ad mortem infirmatur, hasta vna in eius statione erigitur, & circa illam filtrum nigrum circumuoluitur, & extū nullus audeat intrare terminos stationis illius. Cūq; fuerit mortuus, si de minoribus est, occultè in campo sepelitur cum vno tentorio suo sedendo in medio eius. Ponuntque mensas ante illum, & aluolum carnis plenum, & lactis iumentini scyphum, sepelitur etiam cum eo iumentum vnum cum pullo & equus cum sella & freno. Alium autem equum comedunt, & stramine corium eius implēt super duo ligna vel quatuor in alto ponunt, quæ omnia faciunt pro mortuo, vt habeat tentoriū & iumentum in alio mūdo de quo scilicet iumento lac habere possit, & equos sibi multiplicare, in quibus tūc valeat equitare. Ossaque illius equi quem comedunt, pro anima eius comburunt, vnde sæpè conueniunt mulieres ad ossa comburenda pro animabus ipsorum mortuorum.

Si verò diues & magnus homo fuit Tartarus, qui moritur, cum habitu pretiosissimo sepelitur, ac remouit cum omnibus in abscondito loco, ne habitu suo spoliatur, amici quoque ipsius equum eius à capite incipientes vsque ad caudam excoriant, & extendunt, & palca implent corium, vt dictū est, & carnes equi pro anima illius comedunt, & planctum super mortuo quidam per triginta dies, quidam plus, quidam minus faciunt. Magni quoque barones vt dictum est antequam moriantur, vnum sibi de sclauis suis eligunt, quæ signo quodam suo signantes, quādo moriuntur, viuum poni secum in tumultu suo faciunt.

Sunt & alij Tartari quidam inter alios Christiani quidem, sed pessimi, quorum filij cum patres senescere vident, ac tædio senectutis aggruari, dant eis comedere pingua quædam, vt caua

Opera virorum & mulierū.

Opinio Tartarorum de mortuis.

Christiani inter Tartaros nonnulli, sed pessimi.

A.C. 1230.

das arietum & huiusmodi, quibus oppressis de facili valeant suffocari. Cumque sic mortui fuerint, corpora eorum comburant, ac puluerem eorum colligentes quasi pretiosum quidam custodiunt, indeque quotidie quando comedunt, cibaria sua de hoc puluere aspergunt.

Prosequitur historiam Tartarorum. c. 87. de his etiā Cromerus lib. 7. hist. Polon.

§. VIII.

REGZ David cum omnibus suis necato, vt prædictum est, à Tartaris, Cingiscam, ceterique Tartari de perpetratis supra modum gloriantes flagitiis, in tantam amentia exarserunt superbiam, vt intigante diabolo conciperent animo, sicut domini sui terram, ita totum paulatim mundum subiugare dominio suo. Ammati namq; super obteta victoria de Indis, Deo permittente, regisq; David & populi sui exigentibus peccatis, iuuenibus fortibus ac bellicosis viris secum retentis, & in seruitutem suam redactis, circumadiacentes regiones ceperunt paulatim inuadere & expugnare, tandemq; suo dominio penitus subiugare, Sicq; qui à principio pauperes, & abiecti sclauis, & tributarij erant, terrā regis India inuaserunt superordināte Dei iudicio, multorum populorum peccatis exigentibus, in auro & argento & possessionibus animalium ac multitudine seruientium diuites facti ac ferē su per omnia colla orientalium nationum domini effecti sunt, ita vt ferē ab occasu vsque ad ortum solis, & ab ortu solis vsq; ad mare mediterraneū dilatati sint, & innumerabilia regna suo dominio subiecerunt. In omnibus autē terris, quae ab eis destruuntur, statim fames valida sequitur, sicut postea per exempla manifestabitur. Plurimis itaq; terris in seruitutem eorum redactis, quaedā viriliter resisterunt eis, videlicet India magna, & quaedam magna pars Alanorum, & quaedam pars Scytharum, & gens Russorum. Quaedam enim ciuitatem eorum Tartari obsederunt, sed ei praeualere non potuerunt.

Et re vera Tartari non parum timidi sunt erga illos, qui eis fortiter resistunt, nec vnquam insiliunt in homines constantes, sedque viriliter defendentes atque repugnantes: sed virtus eorum est contra fugientes, atque super omnes populos timēt Francos. Sic. n. ipsi & omnes trāsmarino largo vocabulo nomināt omnes Christianos. Vnde fratres prædicatores missi à Papa ad eos cū venissent in exercitum eorum, timuerūt ipsi Tartari valdē: dicebantque per exercitum quoddam Franci veniebant, qui sequentes fratres in media Turcia erant. Denique vbi potestatem habent, Francos in solidis id est stipendiis recipi prohibent. Quantum verò oderint Tartaros Saraceni, & Georgiani, & Armeni ceterique populi qui eis tributarij seruiunt: nulli dubium est, fratribusq; prædictis ipsimet eorum afflictione & miseria constricti retulerunt, quodd vt dictum est: sunt inhumanissimi.

Itaque post victoriam, vt prædictum est: superbia cernicem erigentes, ac de totius mundi subiectione praesumentes: ad Corasminos trans miserunt primos nuncios, tanquam ad sibi propinquiores, arrogāter eis mandantes, quatenus

Sup. ante. 5.

Tartari timidi.

In Corasminis ir. ruit. c. 88.

Cingischam, & eius exercitui humiliter obedi- rent, eique seruitium perpetuum cum tributo impenderent. At verò Corasmini super manda- tione sibi facta quam plurimum indignati: præ- dictos nuncios omnes fecerunt interfici. Tartari ergo super illorum occisione supra modum indignati & conturbati, congregata multitudine magna Tartarorum, eorumque qui eis volun- tarij vel inuiti se coniunxerant, terrā Corasmi- norum inuaserunt: quotquot inuenire potue- runt, ex eis gladio prosternētes, omneque alios tanquam exules & profugos de finibus illis pe- nitus effugantes.

Itaque Corasmini persecutionem eorum declinantes fugerunt: & in fines Persidis, maxi- meque in ciuitatem Georgiae, Tripolim effuge- runt. Vbi etiam septem milia hominum occide- runt. Postmodum verò cum in fines illos Tarta- ri superuenirent: iterum Corasmini fugientes ad tempus in terra Soldani Turciae latarunt. Postea verò à Soldano Babyloniae domino Aegypti inuitati atque conducti in regnum Hicro- solym-tanum venientes & Christianos debili- lantes ante Gazam ciuitatem magnam Fran- corum multitudinem domino permittente pro- strauerunt: & gloriosum domini nostri sepul- chrum destruxerunt, atque intra sacrā ciuitatem Christianos quā plurimos occiderunt, quod fa- ctum est anno domini. 1244. sicut infra dicitur in loco suo. Qui. s. Corasmini, postquā Deo per- mittente tantum facinus & impietate commise- runt, tandem ipsi domino disponente iam ferē omnes ad nihilum redacti sunt.

Quia verò de montibus Caspiis hic facta est mentio, hoc vnum quod in dubium mihi venit inserere volo. Cū enim dicant historiae nostrae scholasticæ, quodd Alexander magnus rex Ma- cedonū oratione impetrauit à domino inclusio- nem Iudæorum intra montes Caspios: ipsosque circa finem mundi prædicant exituros, fratres nostri scilicet ordinis prædicatorū qui in Geor- giae ciuitate Tripheliq; prope montes Caspios est, vbi per septē annos cōmorati sunt: diligēter à Georgiānis, & à Persis, etiam à Iudæis de inclu- sione illa inquiserunt: & dicunt omnes etiam ipsi Iudæi, quodd nihil penitus inde sciunt, nec vnquam istud in suis historiis inuenerunt. Hoc autem scriptum habēt tantūmodo: quodd Ale- xander ille quosdam homines immūdos & hor- ribiles prope mōtes Caspios habitātes: qui alios homines & etiā seinuicē comedebāt: intra mōtes illos habitare coegit: & etiam ibi portas extrui fecit: quæ videlicet adhuc portę Alexandri dicē- tur. Vnamq; illarum Tartari confregerunt. Ce- terum de reclusione hominum in montib. illis nihil aliud veritatis reperitur in locis illis.

Ex his apparet fabulosum esse tam id quod D. Anton. supra in 1. par. tit. 4. c. 1. §. 10. de Iudæis clausis intra montes Caspios retulit, qu. m. quod & la. d. Danus in libro de Iudæis suntuo sabbato in Aethiopia clausis à Genebrardo latine edi o memorie mandauit. Certè ipse Genebrardus in sua Chronologia hoc de Iudæis suntuo sabbato clausis tanquam fabulam recensuit. vt nos etiam supra notauimus, & Ludouicus viues lib. 3. de veritate fidei Christiane id tanquam commentum deridet, quod Iudæi intra montes Caspios sua gentis homines commisit carur.

Georgiani

A.C. 1230.

Corasmini & Tartari fugant in Georgiae in locum.

Intra montes Caspios.

Magis hist. lib. 6. c. 5.

Alexandri portæ.

Georgioni nostrorum exemplo ad sacram militiam excitantur: Vin. l. 30. c. 3.

§. IX.

VM fama exisset in vniuersam terram Damiatam fuisse acquisitam à Christianis vt supra diximus, licet cum parum tenuerint, quia cū Christiani postea fuissent superati à Turcis, & multi & principales fuissent capti, pro redemptione oportuit eos restituere Damiatam audientes hoc Georgiani literas miserunt ad Catholicos, qui erant in terra sancta dicen- tes quodd excitata erat gens illa Georgianorum rubore. Vnde & rex eorum conuocans principes suos decreuerat, & iurauerat se obsestarum aliquam ciuitatem famosam Saracenorum, allegans sibi verendum esse, quodd Franci de transmarinis partibus & vltimis terræ finibus venientes per mare spatiosum periculum plenū tam munitam ciuitatem obsidione longa obrin- nissent: nisi & ipsi, quibus erat facilis Persidē impugnare, Damascum vel alium locum nomi- natum virtute caperent armorum. Sunt autem isti Georgiani cultores Christi, ritum habentes Græcorum, Persidis vicini, longo terrarum tractu à terra promissionis distantes, quorum dominiū extenditur vsque ad Caspios montes. Bellicosi sunt homines, habentes rasuram in capite, clerici rotundam, laici quadratam. Mulieres eorum equestris ordinis doctæ sunt ad prælium. Homines isti quando ordinatis aciebus sunt aggressuri pugillarem cucurbitam vino plenam puro velociter ebibunt, & statim aduer- sarios suos viriliter inuadunt.

Coputandum autem esse non dubitamus inter beneficia tutoris nostri Iesu Christi quodd à scitiis persecutorum maiores nostros defendit in obsidione Damiatæ. Vitarum siquidem habebant Assyrii & eorum præceptor vetulus de montanis cultellos emittere contra Christianos, ad interceptum vitam eorum qui negotium Christianitatis propensius procurabant. Nam in treuguram tempore filium Tripolitani comitis, adolescentem spectabilem in Ecclesia beatae Mariæ virginis apud Tortosam ante altare procumbentem, nequitur occiderunt. Vnde militia templi non cessauit eos persequi pro tā violenta & irreligiosa occisione, donec humiliarent eos vsque ad seruitutem. Tria naq; byzantiorū millia annuatim Téplatijs persoluunt.

Eiusdem obsidionis tempore Leo rex Armeniæ defunctus est in terra sua, mortuus quoque est Soldanus Iconij, qui creditur baptizatus fuisse, qui tantæ benignitatis erat in Christianos, vt guerram habēs cum Saracenis & solui inberet Christianos, quos inuenit vincu- latis in munitionibus, quas expugnauit, & in optione eorum poneret, vtrum vellent in patriam suam redire, an acceptis ab eo solidis sub ipso potius eligerent militare. Idem Christianos a deo familiares habebat, vt custodes corporis sui constitueret eos, licet pater eius à quoddam Græco fuerit interfectus. Manutenuit etiam Miralim filium Salahadini exheredatum contra filios Saphadini quantum Caliphas permittebat de Baldach Papa suæ gentis.

A.C. 1235.

Cap. 63. §. 1.

Georgiani quales.

Affini nostros erant necesse dicitur sup. tit. 17. c. 9. §. 6.

Soldanus Iconij mortuus.

Papa pro sacrum præfide hic sumitur.

A.C. 1235.

Tartari Georgiani populat. tur. c. 95. lib. 30.

Tartari signu victori quod erigant.

Georgiani patriarchæ Antiochiæ subdit. c. 95.

Patriarcha Hierosolymitanus in Georgia reditus habet.

Anno autem ab incarnatione domini 1221. vt refert Vincen. spe. histo. li. 30. Tartari Georgianam intrauerūt eamque vestire ceperūt. Quidam verò magnus baro Georgiae cū vxore sua & filio ad montes Caspios causa saluationis accessit. At in via illa tres magni Tartari latebant, capiendorum causa inuicem spoliatorum confederati. Cūque per illa confinia vagaretur, explorantes an possent aliquid inuenire, vnus eorum vestigia militis ac suorum in via deprehendit. Insecutus ergo vestigia, baronē illum cum vxore & filio rebuque vinum apprehendit, & omnes cum rebus suis ad socios, sicut condixerant inter se introduxit. Cumque de partitione concordassent vt vnus haberet Baronem, alius filium, alius aurum & vxorem pro cōmuni venderent: ille qui pro parte sua puerum habere debuit, recusauit dicens: Nunquid iste puer, qui quasi vnus caniculus est, pars mea erit, quē me etiam nutrire oportebit? Absit. Tandem aliter in hoc concordauerunt, quodd pater & filius occiderentur, & aurum in communi partiretur, & mulier venderetur, quod & factum est. Illaque mulier, quæ coram se maritum & filium occidi pariter vidit, postea in Georgia montalis effecta monasticam gessit vitam.

Quia verò Tartari in signū victorię & glorię & numeri occisorum eerritudinis habende, vnum de mille occisis quasi millenarium capite subuerso ac pedibus erectis in locum eminentem erigere consueuerant, in vastatione Tripolis Georgiae ciuitatis pro habenda certitudine de suis occisis septem homines ibi pedibus erectis capitibus suppositis in septem eminentibus locis diuersis infixerunt. Sed & parum ante Tartarorum aduentum in eadem ciuitate occisi fuerāt à Corasminis (vt dictum est supra) septem milia hominum & postquam ibi facta est occisio, secuta est fames inaudita.

Hæc autem terra, videlicet Georgia, ab antiquis temporibus Antiocheno patriarchatui erat subiecta cum Armenia & Cappadocia sine Turcia. Accidit autem in Turcia tantam fuisse guerram, quodd Georgiani non potuerunt transire per Turciam in Antiochiā, causa visitationis & confirmationis, & aliorum, quæ immediatē pertinent ad patriarcham. Habito igitur inter se consilio, miserunt nuncios suos per mare Constantinopolim, & inde Antiochiā, postulantes à Patriarcha, vt eis vnum catholicum, scilicet vniuersalem episcopum concederet, qui eis loco patriarchæ existeret. Tunc patriarcha misit eis ampullam Chrismatum dicēs, vt de illo de septimo anno in septimum annum Catholicus Chrisma paululum, scilicet immiscēdo de ipso cū oleo nouo conficerent, & ad hoc omnes episcopi cōuenirent, quodd & fecerunt vsque nunc. Et illud Chrisma missum ab Antiochia in Georgiam (vt dicitur) referatur adhuc. Cum eodem Chrismate misit patriarcha literas cuidā archiepiscopo, continentes, vt ille quem ipsi eligerent communiter & canonicē potestatem haberet cōfirmandi Catholicos, & ita factum est. Quoniam ergo sic eis fecit patriarcha dederunt ei Georgiani centum casalia.

Post hæc accidit, quodd patriarcha Hierosolymitanus depauperatus, venit ad patriarcham Antiochenum, & conquerens & ostendēs ei suā

Tertia pars hist. Ant. n. 3 pau-

A.C. 1235. paupertatem. Tunc Antiochenus patriarcha A
 Ecclesia dedit Hierosolymitana; & fratribus
 de sepulchro centum illa casalia, quae sibi Geor-
 gianj dederant antea. Itaque illa casalia modo
 tenet, archidiaconus sepulchri domini ex parte
 Hierosolymitani patriarchae & capituli de sepulchro
 in Georgia missus. Illaque possidens
 à Tartaris, sicut alij quam plurimum est impet-
 titus. Sunt autem in Georgia tam episcopatus
 quam archiepiscopatus octo decim. Sed catho-
 licus id est, vniuersalis episcopus christiales co-
 episcopos facit, & illis mediabus chrisma ce-
 teraq; sacramenta vendit. Mulierem sterilem, B
 quia sterilis est, à marito mediante pecunia se-
 parat. Monachi quoque & abbates Georgiani
 aperte sunt simoniaci & vsurarij. Itaque cancel-
 laria Georgia à monachis emitur & publice
 possideretur.

Tartari Armeniam vastant. c. 97.

§. X.

P O S T Georgiam intrauerunt Tartari maio-
 rem Armeniam, & eam vastauerunt, sibi que
 subiecerunt. In Armenia est ciuitas nobilissima
 qui Am vocatur, vbi sunt mille ecclesiae, ac
 centies mille familiae seu domus inhabitatae,
 quam Tartari ceperunt in duodecim diebus.
 Est etiam ibi prope eam mōs Arath: vbi requie-
 nit arca Noe & in pede montis est prima ciui-
 tas, quam edificauit idem Noe, & vocatur hec
 ciuitas Landume. Circa illam defluit fluuius A-
 rathosi, qui fluit per medium Mongam, vbi sunt
 in hyeme Tartari, vsque in mare Sarmaticum.
 Est autem mons ille Arath excelssimus, nec
 vnquam illuc ascendisse dicitur homo ad ca-
 eum eius nisi monachus vnus. Ille siquidem, D
 vt dicitur, quodam deuotionis ardore commo-
 tus propter arcam Noe, quae ibi requieuit, mul-
 tiotiens illic ascendere conatibus, quibus potuit
 attendere. Cumque aliquam montis partem a-
 scenderet, & membra corporis fatigata quieti
 daret, semper post quietem euigilans ad pedem
 montis se inueniebat. Tandem Deus eius affe-
 ctui condescendens, & votum eius & orationē
 exaudiens, per angelum suum eum monuit, vt
 semel ascenderet, ita tamen quod de caetero a-
 scendere amplius non attentaret. Tunc ergo se-
 curus ascendit & postea descendens inde secum
 ex arca vnum asserem detulit. Tunc in montis
 pede monasterium edificauit, in quo eundem
 asserem quasi pro reliquijs collocauit.

Armeni siquidem in sabbato Paschae comedunt
 oua, & caseū in vespere: dicunt enim quod Chri-
 stus resurrexit in vespere sabbati. Item post pa-
 scha comedunt carnes per omnes sextas ferias,
 quae sunt septem vsque ad Percosten. Dicim
 natalis domini nesciunt, nullaque festa vel vigilijs
 custodiunt, nec quatuor tempora nouerunt. Per
 totam quadragesimam non celebrant nisi die
 sabbati vel dominica, quia dicunt hominem
 ieiunium frangere, quotiens celebrat. Propter
 hanc etiam causam in sextis feriis non celebrat
 ne scilicet ieiunium frangant. Diebus autem
 quibus carnes comedunt, celebrant, quia tunc
 non ieiunant. Multa vero ieiunia faciunt. In se-
 ptimana ante septuagesimam, quia dicitur ieiunium
 sancti Sargij à secunda feria vsque ad sab-

Armeno-
rum ritus.
c. 98.

batum ieiunare incipiunt. Et in sabbato & in
 dominica carnes comedunt. Idem in hebdoma-
 da sequenti faciunt. In quarta & sexta ferijs o-
 leum & pisces non comedunt, nec vinum bibunt,
 nec etiam per totam quadragesimam. Plusque
 peccare qui in quadragesima comedunt pisces vel
 oleum aut vinum bibunt, asserunt quam illum qui
 ad lupanar vadit. Porro in septimana ante qua-
 dragesimam ita stricte ieiunant, quod in secunda
 feria penitus abstinent, in die martis aliquid,
 sine tamen oleo & vino, manducant; & in die
 mercurij omnino nihil, & in sabbato comedunt
 carnes. Et hoc quidem ieiunium faciunt maio-
 res. Infantes autem duorum mensium sacramen-
 to communicant, & quoslibet indifferenter.

In sacrificio aquam non apponunt. In lepo-
 re, & vrsō, & corniculis & huiusmodi sicut Graeci
 Iudaizant. Et in calicibus vitreis & ligneis ce-
 lebrant. Quidam etiam celebrant sine paramētis
 sine vestibus sacerdotilibus omnino, quidam
 autem cum infula, quidam cum diacono & sub-
 diacono. Si aliquod festum in sabbato vel do-
 minica eueniat: commemorationem faciunt tā-
 tum: sed nullum (vt dictum est) celebrant festum.
 De purgatorio nihil credunt, sed & si vxor ali-
 cuius hominis adulterauit, statim ei episcopus
 dat licentiam accipiendi alteram, quod & facit.
 Monachi quoque, & abbates, & episcopi pota-
 tionibus vacant, etiam, plus quam laici. Sunt etiam
 monachi ac presbyteri, publici vsurarij &
 simoniaci, multi quoque illorum sacerdotes di-
 uinationibus vacant ex inspectione granorū &
 huiusmodi. Dicuntque, quod vxor sacerdotis eo
 mortuo nō potest de caetero maritari. Praeterea
 nullo modo cōcedere volunt, q̄ Christus duas
 naturas habuit scilicet diuinā & humanā, quod
 est haeresis damnata. Dicunt etiam Georgiani,
 quod in articulis triginta discordant Armeni
 ipsi à fide Catholica. Tantumque odium inter
 Georgianos & Armenios existit: quod Georgia
 nus dicit: Si quis nostrum habeat spinam in pe-
 de fixam, transeunt ante Armenorum ecclesiam
 debet spinam sustinere, nec se ad pedem suum
 euellendi causa inclinare, ne per hoc videatur
 ante Armenorum ecclesiam ab omnibus Chri-
 stianis vilipendendam se inclinare.

De Papa Roissole. Vin. l. 30. c. 139.

§. XI.

V T refert Vincen. spe. hist. lib. 30. anno do-
 mini. 1240. videlicet anno secundo, ante-
 quam Turciam Tartari destruxerunt, quidā Tur-
 comannus in regno Turciae contra Söldanum
 se extulit, ac per duos ferē menses & dimidium
 debachationē suā exerceuit. Hic Papa Roissole
 vocabatur & baiulationem habebat super qua-
 tuor casalia. Qui cum quodam die equitaret per
 campos super iumentum suum pulchrum quidā
 rusticus ei pedester occurrit, euilans & clamās:
 quia lupus rapuerat, & in siluam detulerat filiū
 eius. O, inquit Rusticus, audi me homo & adiu-
 ua miserum, & faciam te diuitem hominem vel
 si malueris Soldanum. Cui Papa Roissole au-
 dita causa, & accepto de promissione iuramen-
 to lupum insecutus ei abstulit puerum, & ad pa-
 trem reportauit. Rusticus ergo puerum viuum
 lætanter

Armenio-
rum haereses
ex Guid.
Carmilla.

Georgiani
& Arme-
nij quanti
differant.

lætanter recipiens. Papa Roissole dixit, elige ti-
 bi quod vis de duobus promissis. Ille respondit.
 Quis es tu qui mihi sic incunctanter promittis
 hæc? Et ille. Ego sum (inquit) qui de nocte vado
 cum dominabus, quae Nymphae vocantur, &
 sum nuncijs Dei, & quicquid tibi dixerō eue-
 niet. Tunc ille. Satis (inquit) diues sum, sed fac
 me Soldanum. Et rusticus ait. Vade statim ad
 parentes tuos, quia magnae parentelae, & con-
 gregatis omnibus in vnum die quoddam nuncijs
 Dei apparuerit tibi, dicens Deum velle te esse
 Soldanum. Quod cum fecisset, cepit multa cir-
 ca se casalia inuadere atque destruere, omnibus
 que cum quibus praelibatur praualere.

Cumque domum quamdam Armenorum,
 quasi castellum obsideret, omnes suos pro posse
 animauit, vt viriliter pugnarent, nihilque mali
 timerent: quia nullus tibi moreretur, neque vul-
 neraretur. Hac igitur confidentia castrum assi-
 lierunt. Et illi de castro octo de se expugnantibus
 occiderunt, & quam plures alios vulneraue-
 runt, alij vero pugnantes, scilicet occisorum fra-
 tres atque parentes de morte eorum dolentes,
 dixerunt Papa Roissole. Quare sic nos decepisti
 & nostros immorieris & tu sicut & illi. Ille vero
 iurabat, quia sic Dei nūcius ei dixerat. Diabolus
 inquit fuit, qui sic te decepit. Tunc ille sub
 tertugium amentiae suae quarens, & non inuen-
 tiens, dicebat, O Deus quid facistan dormis? Lo-
 quar (inquit) omnibus adstantibus vobis Deo
 crastina die & dicam ei cur mihi & vobis tale
 quid permisit accidere.

Crastina vero die contra Armenos praedictos
 assultit, & per medias scapulas perforatus ad
 mortē, se abscondi praecipit, ita quod videri nō
 possit, quando mortuus esset, nihilominus quo-
 que consolatus est suos dicens q̄ nō propter ip-
 sum à proposito, quod ceperant desisterēt, sed
 viriliter insisterent, quia victoriam & dominiū,
 sicut Deus ei mandauerat de omnibus obtine-
 rent. Dixit etiam quod cum foret mortuus,
 iret loqui cum Deo super iis, quae acciderant ra-
 tionem quaesiturus. Quemdam etiā pra caeteris
 sibi dilectum de genere suo priuilegiū morere-
 tur, constituit vt praesent loco sui, ei que obe-
 dient vt sibi, quia Turciae dominium obtine-
 rent, si in proposito & opere incepto permane-
 rent. Ille igitur institutus in opere cepto persi-
 stebat, & congregata secum trium millium ho-
 minum multitudine omnes sibi resistentes occi-
 debat & destruebat. Denique in terra vastatio-
 ne tantam sibi multitudinem pugnatorum con-
 gregauit: & ita in breui à Turcis reueritus est:
 quod ei liberè Gazariam, dum tamen pax esset
 de caetero firma inter eos dare voluit Soldanus.

Tunc trecenti Latini seu Franci audientes
 Turciae destructionem fieri per istos conuene-
 runt in vnum ad locum, vbi erant isti congregati
 atque in illos exilientes eos destruxerunt. Om-
 nibus enim Turcis à bello fugientibus nec bel-
 lum intrare audentibus vnus tantum Latinus
 mortuus fuit ibi, plures autem vulnerati. Sic
 igitur habitā de Papa Roissole, victoria per Lati-
 nos, praecipit Soldanus trecenta millia solda-
 norum eis dari, quae omnia retinuerunt ipsi Tur-
 ci. Si quidem etiam Admiralidi sine Baiulis Tur-
 ciae participati furtis, quia in ea fieri consueue-
 runt, pactum quoque de habenda securitate cū

De ipsius
ae tuorum
destruēdo
u. c. 140.

Latini seu
Franci Pa-
pa Roissole
destruunt.

furibus faciunt. Tunc Latini quaesierunt stipē-
 dia à Baiulis Soldani. Quibusdam vero soluere
 reculantibus dixit vnus. Iustus est, vt vobis stipē-
 dia soluamus, quia nos & capita nostra per vos
 habemus. Si quidem altera die cum Papa Roissole
 veniret ad castrū nostrū, omnesq; recepti es-
 semus in tutiori loco, & cū vndecim millib; pu-
 gnatorū ille videntibus oculis nostris venit, ad
 burgū, & ibi accepit victualia quātū voluit, nec
 saltē vnus, qui contra illos exiret ex nostris fuit.
 Quoniam ergo vos Franci deuicistis eos ante
 quos comparere non audebamus, iustum est, vt
 vobis stipendia persoluamus. Itaque non exer-
 cuit Papa Roissole tyrannidem suam plus quam
 per duos menses & dimidium, & tamen Turci
 per vices duodecim fuerunt vastati per eum, ce-
 rantque duodecim millia lancearum.

Tartari contra Turcos digladiatur. c. 141.

§. XII.

P O R R O Tartari pluries terram Turciae in-
 uaserunt, antequam illam contererent atq;
 destruerēt. Nam Soldanus per viginti annos cū
 eis versus fines Qualat habuit guerras, ita tamē
 q̄ nō omnes barones Tartarorum, sed vnus tan-
 tum vel duo insurgabant. Tandē audientes, q̄ à
 Papa Roissole tali modo & cum tā paucis quasi
 cepisset victoriam de Turcis obtinere, animati,
 quam plurimum ex debilitate Turcorum, in an-
 no sequenti Turciam integrè inuaserunt.

Contingit autem in antecedenti anno destru-
 ctionis eius duo millia mulierum de Asseron
 iuisse ad Balnea, quae per tres leucas à ciuitate
 eadē sunt remota. Cum igitur in balneis essent,
 & exercitum Tartarorum sibi superuenire vi-
 derent nec effugere possent cogitauerunt vt se
 Baiorhnoi totique suo exercitui seruituras offer-
 rent perpetuo. Venientes igitur obuam cum
 sympanis, & liris, & diuersis musicis instrumē-
 tis, quae multae illarum secum habebant, cantan-
 tes coram Baiorhnoi se illi suoque exercitui ob-
 rulerunt. Nec sic tamen ferocitatem animi eius
 miugare poterunt, sed omnes ibi statim praeci-
 pit occidi.

Accidit autem parum ante destructionē Tur-
 corum quoddam prope Semanfar quidam pauper
 Christianus peregrinus, Theutonicus à latroni-
 bus vulneratus, debilis & infirmus mendicans
 à Turquemannis quaerebat sustentationē, tan-
 dem in extremam infirmitatem cadens spiritū
 domino cōmendauit in quodā casali expirans.
 Illi vero Turquemanni in quodā fumario sepe-
 lierunt eum. At in subsequēti nocte & pluribus
 alijs noctibus, luminaria visa sunt super eū ma-
 gna: pluraque ibi miracula à domino sunt osten-
 sa. Multisque admirantibus ac stupentibus, Ca-
 drus quidam homo diabolicus, nitebatur admi-
 rantes compefcere dicens adstantibus. Nō cre-
 datis, quod ille fuisset Christianus. Erat enim na-
 tione Saracenus, sed forte à Saracenis deuiaue-
 rat & amodo vt Saracenus viuere proponebat.
 Ideoque pro illo tanquam pro Saraceno, Deus
 per eum talia operatur.

Erat quidem illud Turciae regnum nobilissi-
 mum & opulentissimum, ibique ciuitates ferē
 centum erant exceptis castris, villis & casalibus.
 Ibi que Melodeme, qui fuit, vt dicitur, patria san-
 cti

Mulieres
sele dede-
tes Tarta-
ris trucidā-
tur.

Christia-
nus in
Turcia
mortuus
miracula
operatur.

De nobili-
tate ac ma-
gnitudine
regni Tur-
ciae.
quicq;
142.

A.C. 1240. Mors primi Friderici. vide supra. tit. 17. c. 9. §. 19.

Tres magi vnde orti. Mat. 2.

De opulenta ciuitate eiusdem. c. 143.

Sti Georgij omnibus abundans bonis. Ibi Labi- A gamie, vbi Fridericus primus quondam imperator contriuit plus quam ducenta millia Turcorum; & tunc acquisiuit Iconium. Sed cum inde Hierusalem pergeret in flumine Delsaleph submersus est. Quo audito Turci nocte quadam in Francos insurrexerunt, & illos occiderunt.

Saluastia comitatus est magnus siue regnum & possidet multitudinem castrorum circum ad iacentium. Ipsa est ciuitas Sebaste, vbi beatus Blasius eiusdem vrbs episcopus est martyrio coronatus, & alij quadraginta simul martyres. Ibi quoque Finemigle regio est, vbi casalla valent ciuitates. Ibi etiam est fluuius siue stagnus spatij trium dietarum. Ibi que plures regales sedes, quarum vna est Sebaste de qua dictum est: alia Satellia vbi est sinus maris. Item Lancaadaloux, vbi est thesaurus Soldani. Roais quoque: quae quondam dicebatur Rages ciuitas Medorum; ex iis etiam est Iconium & alia multae vsque ad numerum centum & viginti quinque e quibus est vna Nixaria nomine, de qua dicuntur fuisse tres illi magi, de quibus dicitur in euangelio Mat. ad Christum adorandum venisse. Est etiam ibi locus qui dicitur sanctus Brayfammus, vbi est monasterium trecentorum virorum. Cuius munitio, si quando impugnatur ab hostibus fertur seipsam mouere, machinasque iactas in eisdem retorquere. Ibi que tanta est copia diuitiarum; quod Admiralus quidam in quadam hyeme ponebat ad presepe suu hordeaceu decem millia arietu, exceptis alijs qui erant in pascuis. Idem quoq; decem millia equoru ad presepe suum hordeaceum, praeter illos, qui erant in pascuis & in haracijs. Soldanus quoque habebat in terra sua sex vel secundum alios decem argentarias, quarum vnica valebat decem millia soldanorum. Item terra Soldani valebat ei quotidie quadraginta millia Hyperperoru, id est quinquaginta septem millia marcarum argenti. Aeris autem minerae sunt ibi tres. Minerae autem ferri plures. Aluminis minerae que est iuxta Sebasticum, que valet vnam argentariam id est venam argenti. Forum equorum, vnguenti, & saponis, reddit ei annuatim soldanos centum & viginti millia, vinum ducenta millia, aqua vero quotidie soldanos mille: Sunt etiam ibi ad minus octo salinariae. Color etiam Indus versus Baudath est copiosus in Turcia. In terra Iconij inuenta fuit azuris minera, sed superueniente terra est cooperta. Ibi etiam praeter lanas ouium habent lanam captinam optimam, de qua fuit capelli qui nittunt venales in Francia & in Angliam. Itaque Soldanus Turciae bene potest quinquaginta millia militum stipendiare, dando vnique mille Byzantios annuatim in reditu. In aduentu Baiuli Armeniae ad ipsum in Gazariam proiecta sunt hyperpera multa, eique dimisit ad valorem quingentarum marcarum argenti vasa sua aurea & argentea. Idemque Varachio fecit cum ad ipsum venit. Dixit etiam quidam qui erat Soldani thesaurarius, quod in casallibus erant tres domus quarum vna plena erat hyperperis, duae autem drachmis. Denique in anno quo fuit cõtritus Soldanus à Tartaris, ante pugnam dedit sexdecim millia paria vestimentorum de samite & de thabith.

De magnatibus subiectis Soldano Turciae.

§. III.

PORRO rex Armeniae minoris Soldano Turciae in trecentis lanceis per quatuor menses tenebantur seruire. Insuper facere proclamari legem Machometi semel in anno in sua maiori ciuitate. Monetam quoque in terra sua fieri faciebat: cuius medietas Soldani erat. Similiter Dominus de Lambro, tenebatur ei deservire in viginti nouem lanceis eodem modo, scilicet quocumque ille vellet mittere. Varachius quoque in quadringentis lanceis eidem seruiebat quoties volebat. Idem Dominus de Trapefondes dabat ei ducentas lanceas, & Soldanus Alapiae quoties volebat ei seruiebat in mille lanceis. Dominus de Melerdin, & Dominus de Tanaphe Dominusque de Meredin, & Soldanus de Hameta, & ille de Camela: & Soldanus Damasci, & ille de Moteferaquin: & ille de Hamauth tenebantur ei facto homagio & iuramento mediante ipsum adiuuare secundum omne posse suum contra quoscumque. Itaque Soldanus iste faciebat se proclamari dominum totius mundi. Et quando filius eius fuit natus, clamari fecit quod natus erat filius solis. Nunquam ibant cum minori societate quam decem millia hominum.

Cumque adhuc esset in maiori posse suo dixit domino de Lambro, quod ipse in persona propria volebat ire ad Papam eique reddere totam terram suam, dummodo quiete possideret arcem vnam: & hoc quidem statim fieri voluisset, nisi vel dominum de Lambro ab Admiraldis interficiendum timuisset. Itaque dominus de Labro consuluit, ne iret: sed potius mitteret. Postea vero eius propositum impeditum, nec ad effectum perductum est. Est autem in eius regno fortissimum castrum quod Candelaria dicitur, vbi thesaurus eius. Et dicitur quod ibi sunt sexdecim pythaciae plenae auro deurato in ipsis liquato, exceptis lapidibus pretiosis & pecunia multa nimis. Haec autem omnia per Fracos acquisiuit etiam tempore Gorchiffredi de Bulion & episcopi Delphin. Sed postquam Fracis se Soldanus retrahere cepit nunquam ut prius veritus fuit.

Siquidem Gaiafadinus, qui tempore destructionis regni erat Soldanus per Francos in regnum fuerat exaltatus. Cum enim Haaladinus Soldanus moriturus esset, dedit eidem filio suo Gaiafadio gladium suu tanquam vero haeredi, cum tamen illegitimus esset, & Haaladinus ipse duos filios ex sorore Soldani Babyloniae legitimos haberet. Habuerat autem ipse Haaladinus vnu Admiralium nomine Sadadinu, qui omnibus Admiraldis praerat, omniumque capita absciderat. Mortuo ergo Haaladino venit iste Sadadinus, & dixit Gaiafadio. Veni mecum, & ego te modo faciam Soldanum. Tunc apud domum quamdam Soldani Conquebach dictam iuxta Gazariam venerunt, vbi sexdecim millia Coraminorum in solidis Soldani consistebant, & ex se quaedam Soldanu facere volebant. Sed Fracos mirabiliter timebant, qui vsque ad mille ibi tunc erant. Venit ergo Sadadinus, & Gaiafadinu accepit eum; in Gazariam adduxit. In illo autem itinere obuiauerunt Latinis seu Fracis qui de Coquebach ibant

A.C. 1241. Principi regi Turciae subdi. c. 144.

Turciae Soldanus Pontifici cupit se subiecte.

De Soldano per haec ibat collocato. c. 145.

A.C. 1240.

Duorum Francoru facinus memoratu dignu.

ibant causa praecceptum audiendi. Quibus ait Sadadinus. Ecce Gaiafadinus Dominus vester, atque Soldanus: ipsum ergo conducite, & in sede sua statuite. Quod & fecerunt in Dodonam id est domum Soldani cum ducentis, & in sede eius statuentes. Itaque statim audito, quod Gaiafadinus esset in sede Soldani: venerunt omnes Admiraldi eidem inclinari, pedemque eius osculari. Ipse vero Fracos, qui cum in sede sua posuerant, pedem eius osculari non permettebat: sed manum suam porrigebat. Cumque timeret ne Admiraldi contingerent se fratribus suis, & occideretur ab eis, cum non esset haeres legitimus. Dixit ei Sadadinus: Esto securus quia sic faciam de illis, ut te eos timere non oporteat. Fecit ergo eos cum matre occidi ambos. Postea vero Sadadinus occidit Soldanos omnes praeter tres. Voluitque ipse esse Soldanus, & chordam pro Soldano strangulando portauit, cum qua inuentus est: atque in malitia sua praeventus a quodam Admiraldo, Mergedach nomine qui fuerat Christianus. Huius ergo comperta fidelitate, & illius falsitate, occisus est Sadadinus, & in eius loco Mergedach substitutus est.

Francorum contra Tartaros gesta. Vinc. 16. ca. 146.

§. XIII.

PRÆTEREA (ut ait Vinc. spec. hist. vbi supra) contra Tartaros longo tempore Turcos, ut dictum est, impugnantes, Franci tantummodo trecenti perreuerunt: & bis eos confregunt, vnaque die. Post horam etiam nonam quemdam eis montem in quo erant, abstulerunt. Contigit autem in praecedenti anno Turciae destructionis, ut capti essent duo Franci apud Arsenegam à Tartaris: quorum vnus vocabatur Guilielmus de Brundusio, alter vero Raimundus Guasco (Omnes Latinos enim Tartari vocant Francos) Cumque tenerentur captiui: quidam Tartarorum, qui audierant, quod Franci fortes bellatores erant, suggererunt caeteris maioribus, ut illi duo pugnarent inter se, quia modum pugnandi eorum libenter aspicerent: congaudentes eorum interfecioni de manibus eorum faciende. Itaque de communi maiorum assensu, factum est, ut inter se pugnarent illi duo Franci equis & armaturis, prout fieri potuit, conuenienter praeparatis. Cum autem armarentur, & praepararentur, inter se sunt locuti, quod siue sic siue sic de necessitate, & sine dilatione oportet eos mori: ideoque quod Tartari sperabant eos de se inuicem facturos, ipsimet patiter facerent de Tartaris. Hoc itaque communi consensu firmauerunt inter se Dei misericordiam sibi adfuturam inuocantes: ac fortassis sibi inuicem de peccatis suis confitentes. Praeparati ergo ad praelium, alter alteri cominus congregiendi: & quasi in comparem suum insiliens in Tartaros irruerunt: primo quidem lanceis, postea gladiis eos confodientes, ac detruccantes. Itaque quindecim ex eis interfecerunt, & alios triginta grauiter vulneratos antequam ab illis interfeciti fuissent, ibidem reliquerunt. Propter haec & his similia Francos siue Latinos seu Christianos praecipue timent Tartari, & similiter etiam Turci

Vnde cum in Arsenega Francus quidam Placentinus occidisset quemdam Turcum: hac de causa marescallus exercitus capi & suspendi praecipit illum Placentinum. Quo audito omnes Fracis in vnum conuenerunt: & firmauerunt inter se quod si suspenderetur Francus, omnes irruerent in mortem Turcorum. Hoc cum audissent Turci, nihil amplius sunt ausi facere. Erant autem tunc ibi ad sexaginta millia Turci, Franci autem septingenti. Alijs quoque cum totidem vtrouique congregati essent, Turci voluerunt imponere Francis, ut castrum, quod dicitur Semesach munirent. Vnde Franci contra illos tunc insurgere voluerunt, quia se tam viles reputabat.

Anno itaque domini. 1242. Tartari omnes primam Turciae ciuitatem inuaserunt, & destruxerunt. Siquidem antea ut dictum est per viginti annos regnum illud impugnauerant, ita tamen quod vnus eorum baro, vel duo contra illud insurgebant. Omnes autem simul per viginti dies Arseron obsederunt. Est autem Arseron (ut dicitur) terra Husin qua Tob sanctus quondam dicitur habitasse, & in ea regnasse. Cumque ciuitatis illius habitatores à Tartaris obsessi lucursum à Domino suo Soldano, prout necesse erat, non haberent, nec aduersus Tartarorum multitudinem tantam praualere possent: cogitauerunt Tartaris ciuitatem reddere eo pacto: ut nulli eorum aliquam lesionem vel mortem inferrent: sed ut seruos suos tenerent, & sclauos, atque saluarent. Ad hoc autem offerendum & firmandum miserunt eis Saana, id est, ciuitatis Balium. Itaque Tartari petitioni eorum annuerunt, & secundum modum suum iurauerunt, omnia petita promittentes se seruaturus. Intrares autem urbem confederationem praefatam subito ruperunt: omnesque ciuitatis habitatores occiderunt. Et sic quoque fraudulentam pacem & confederationem habitatoribus Arsenegae ciuitatis fecerunt, & post introitum in eam, omnes habitatores occiderunt. Habitatores autem Sanaste non occiderunt: quoniam illis obtiniam clauis ciuitatis offerentes ad eos exierunt. Totam tamen ciuitatem depraedati sunt, & iuvenes ac iuenculas & complures mulieres rapietes cum eis coierunt. Quae tamen omnia prius nullatenus se facturos promiserunt atque iurauerant.

Cum autem Gazariam, quae alio nomine dicitur Caesarea Cappadociae obsiderent: duo Franci, qui erant in vrbs illius praesidio: dixerunt, quod si plures secum Francos habuissent, semper à Tartaris in illo praelio eos defendissent, nec eorum vllas machinas vel impugnationes timuissent. At vero miseri Turci, quia viles & effeminati sunt, vltro se illis reddiderunt. Venientes autem Tartari ante dictam urbem petierunt tantummodo omnia animalia ciuitatis sibi reddi: & iuramentum fidelitatis praestari. Tunc Turci quasi iam securi de eorum promissis, exierunt ad illos causa fidelitatis confirmandae. Illorum autem qui exierunt Tartari centum millia vel secundum alios trecenta millia occiderunt. Cumque iam essent intra urbem, quam ceperant, audientes dici, quod rex Armeniae minoris veniebat in succursum Caesareae: cum tamen paucos, & quasi nullos contra Tartarorum multitudinem posset habere bellatores: nocte tamen fugerunt, quaecumque lucrati fuerant exportantes

A.C. 1240.

De destrutione quartandae Turciae ciuitatum c. 147.

Caesarea Cappadociae à Tartaris capta.

portantes: postea tamen redierunt, cum audierunt illum regem non venturum.

De vastatione Hungariae & Poloniae per Tartaros. c. 149. ex hist. Fran.

§. XV.

ANN O quoque Domini. 1241. Tartari vastauerunt Poloniam & Vngariam cum principe suo nomine Batone. Post destructionem quippe Corasminorum rex Tartarorum Cingis cham eundem Batonem ducem cum exercitu in partes Aquilonis miserat ubi super mare ponticum Russiam, Gazariam, Sugdania (alias Sogdianam) Guelriam, Ziquiam, Alania, Poloniam, caeteraque regna, quae omnibus computatis erant triginta ut utramque Comanam adquisierat. De nibus Vngariam etiam pro magna parte destruxerat, & usque ad fines profiliuit Teutoniarum. Cuius Vngariam ingressurus demonibus immolaret, consulens eos utrum illuc transire auderet: a demone in idolo habitante responsum est. Va de securis, quia tres spiritus ante faciem tuam praebunt: a facie quorum aduersarii tui non poterunt tibi resistere. Quod & factum est. Spiritus illi tres fuerant spiritus discordiae, & spiritus incredulitatis, & spiritus timoris. Hi sunt tres spiritus immundi in modum ranarum ut dicitur in Apocalypsi. Siquidem & ex ipsis Tartaris, qui Poloniam & Vngariam inuaserunt, plures ibi interfecti fuerunt: & si Vngari non fugissent, sed viriliter resistissent, Tartari consuli de finibus eorum exiissent. Omnes siquidem tantum timorem habebant, quod fugere vnanimiter attentabant. At ipse Bato dux eorum euaginato gladio, in faciem eis restitit & dixit. Nolite fugere, quia si fugitis, nullus vestrum euadet a morte. Et si quidem mori debemus, omnes simul moriamur. Nam profectio futurum est, ut praedixit nobis rex noster Cingis cham: quod interfici debeamus: & si nunc tempus est, sustineamus. Sic igitur animati remanserunt, & Vngariam in parte destruxerunt.

Porro fratres ordinis Cisterciensis in quodam monasterio suo Vngariae cum quibus erant fratres praedicatores & fratres minores eisdem resistenter viriliter plus quam per sex menses, nullam impugnationem eorum metuentes: in Tartaris quippe vigor & fortitudo deficit: cum eis aliquis viriliter resistit. Tanta vero post illam de bacchionem famis inualuisse dicitur in Vngaria: ut homines viui comederent corpora mortuorum. Canes etiam & catos comedebant: & quicquid tale inuenire potuerunt.

Denique anno Domini. 1243. Tartari Turcos contriuerunt: & usque ad Sanaste terram vastauerunt, & etiam usque ad ciuitatem regiam Iconium: & ultra cursores suos transiuerunt.

Cum autem aggressiui essent Turcos in planitie iuxta Harlar, Boiothnoi praemisit fratrem suum cum quadraginta millibus bellatorum: videlicet de quolibet decanatu exercitus extractis tribus, qui fecerunt quadraginta millium numerum. Et siquidem exercitus iste victus fuisset, Baiothnoi cum altera parte multitudinis illos insecutus fuisset. Nec mirum, si succubuerunt Turci, quia Soldanus ebrius fuerat in nocte praecedenti, & adhuc vino aestuabat, quando primi bellatores fuerunt deuicti. Sed nec in vnum erat eius exercitus, & circa nonam fuit congregatus. Ipse quoque Soldanus cum vxore sua & puero per tres leucas a primis congregantibus erat remotus.

Sciendum quoque quod Georgiani & Armeni scilicet Anaam papa, & Saniscam, cui Turci antea Charim combusserant: victoriam praelij Tartaris contra illos contulerunt. Cumque Turcis contritis, Soldanus ipse fugisset, ac tentoria praetimore reliquisset: Tartari tamen timentes aliquos in illis tentoriis latere: non ausi sunt intrare illa. Sed ab hora nona & per totam noctem, ac per vnum diem integrum permanserunt ab eis intacta. Circumibant enim & stabant ante, nec usque ad noctem post praedictam diem subsequenter ausi sunt ea inuadere. Habebat autem Soldanus quadraginta millia bigarum oneratarum lorice exceptis scalis & vasis argenteis ad bibendum mira magnitudinis: quae omnia fugiens Tartaros, amittit, relinquens ibi omnia. Habebat etiam circa tria millia summatorum supellestilibus suis oneratorum, camelosque trecentos byzantiis aureis spissis & latis ad palmam latitudinem onustos: quorum vnum quodque valebat centum byzantinos. Habebat & trecentos summarios Soldanis oneratos, quorum quilibet portabat quadraginta millia soldanorum. Erant etiam ibi tres scalae in quarum vna erat sex gradus, in alia quatuor in alia tres. Erantque duae primae argenteae, tertia vero aurea. Porro vas argenteum, videlicet concha quadam, in qua fundebatur vinum, de quo bibebat Soldanus cum suis, quae erat magnitudinis duorum modiorum, vel amplius. Vasa quoque aurea & argentea diuersimode fabricata in tanta multitudine, quod implebatur ex eis domus vna. Fertur autem, quod thesaurus imperatoris Manuelis in Turcia perditus fuit ac remansit ibi: ubi fuerunt mille currus auro & argento onerati. Praeterea Soldanus Babilonis apud Catheperte decem millia hominum perdidit cum spoliis eorum maximumque thesaurum. Et haec omnia remanserunt in Turcia. Fuit rusticus quidam in Turcia habens septemdecim millia animalium grossorum, ut camelorum & huiusmodi, quae omnia obtulit Soldano, & ipsum Soldanum heredem suum fecit. Caeterum valorem Turciae, ut dicitur, nemo posset sufficienter aestimare. Et dicebatur Soldanus habere quadraginta millia lancearum in exercitu suo, quarum ferra seu culpides erant ex auro.

De Coterino quodam qui Turciae regnum inuasit. cap. 151.

§. XVI.

POST Turciae igitur destructionem sic a Tartaris factam, ut refert Vincen. spe. histo. ubi supra quidam Turcomannus ex magna Turciae parentela: quem vocabant Coterinum, de consilio Admiralidorum eleuare se voluit in Soldanum: Et ut haberet accessum ad illud, ad quod instigatus fuerat & monitus: matrem suam affligens atque percutiens increpabat: eo quod publice, non diceret consentiendo, cuius hominis filius

lius esset, & quis cum genuisset. Itaque tandem illa sicut fuerat a filio edocta, coram omnibus, qui ex industria ad hoc erant congregati in locum, ad testificandum quod audierant dicebat. Scito quia genuit te pater istius Soldani. Quod dicto, Coterinus exclamavit, omnibus dicebat: Auditis, quid mater mea dicit: Vos omnes super hoc inuoco, ut sitis mihi testes. Hac itaque dolositate inuenta, se in populo exaltabat dicens. Soldanus frater meus iners ac muliebris est, nec dignus terram tenere: quoniam a Tartaris victus est: propterea volo Soldanus esse, tanquam praepotens haeres terrae. Sic igitur occasionem dominandi inuenit & trecenta casalia ubi habitabant Christiani: circa Iconium destruxit. Illique de Iconio iam ordinauerunt Iconium ei reddere intra tres dies, nisi citius caprus fuisset. Verum cum intraturus esset Candelus: illud videlicet nobile castrum, ubi erat thesaurus Soldani, & inibi tanquam Dominus esset recipiendus, per industriam, & procuracionem Domini de Lambro astutus captus est, atque cum eo viginti millia hominum: eiusdemque debacchatio durauit circa tres menses.

Denique Turci postquam a Tartaris fuerunt vastati, eiusque subiecti, adeo illorum iugo depresso sunt atque debilitati: ut licet in numero sint multi: tamen quasi nulli sint in vigore belli. Unde a multis creditur, quod si rex Franciae Ludouicus mare transiens recto tramite iuisset in Turciam: liberè & absque vlla contradictione reddidissent ei terram.

Adde, quia hoc fuit in illo tempore: Sed in processu ita Turci multiplicati sunt in Dominio, diuitiis & numero: ut frequenter infestent Christianos, & vicinos eis scilicet Vngaros & Polonos. Et aliquando superant, aliquando superantur in bellis a Christianis.

Et quamvis anno Domini. M. cccc. vel circa fuerit rex Turcorum dictus Amurath deuictus cum innumerabili exercitu a Tamburlano principe Tartarorum & captus & occisus, tamè anno. 1454. ita nepos illius Anurath, id est filius filij adhuc iuuenis vocatus Maumeth creuit in potentia, audacia, & exercitibus, ut ceperit Constantinopolim, interfecit imperatorem eius, barbaronibus, & regionem circumiacentem sibi subiugauerit: sed de his infra loco suo.

Descriptio terrae Tartarorum: Vinc. li. 31. cap. 3. ex Ioanne de Plan- carpio.

§. XVII.

DE qualitate terrae seu regionis Tartariae: quae aliter dicitur Mongal, prout descripsit frater Ioan. de plano ordinis minorum: qui cum fratre Benedicto Polono eiusdem ordinis missus fuit ab Innocentio iiii. ad Tartaros, quan-

a De Tamburlano pluribus agit D. Anton. tit. 22. c. 3. §. 37. nosque ibidem de eo plura annotauimus. Caterum is Iouio Egnatio, & alijs de Turcis scribentibus credimus memorabili illo praelio quod ad Stel lam montem gestum est, non Amurathem sed Baiazethem vinum cepit, ipsumque non interfecit, sed eo pro scabello, dum equum ascenderet, vsus est.

do missi sunt frater Anselmus cum sociis ordinis praedicatorum: prout dictum est supra. Et refert Vincen. spe. hist. libr. xxxi. Dicit ergo. Est in partibus orientis terra, quae Mongal seu Tartaria dicitur, in ea scilicet parte sita, in qua oriens aquiloni coniungi creditur. Ab oriente quidem habet terram Leytaorum & etiam Solangorum, a meridie vero terram Saracenorum. Inter orientem & meridiem terram Hunnorum seu Heiulorum. Ab occidente terram Naymanorum. Ab aquilone vero circumdatur oceano. In parte aliqua nimium est montuosa, & aliqua caepetris, sed ferè tota admixta glareae plurimum arenosa nec est in centesima parte fructuosa. Neque etenim potest fructum portare nisi aquis fluuialibus irrigetur, quae ibi sunt rarissima: vnde nec velle, nec alique ciuitates ibi reperiuntur, excepta vna, quae Trachurim appellatur, & satis bona esse dicitur. Nos quidem illam non vidimus, sed ad dimidiam dietam, prope fuimus cum apud Syram Ordan (quae curia maior imperatoris eorum est) essemus. Licet autem alias infructifera sit terra illa, tamen alendis pecoribus est apta. In aliqua eius parte sunt aliquae syluae modicae, alia vero sine lignis est omnino. Itaque tam imperator quam principes & omnes alij se dent & omnia cibaria sua decoquant ad focum bouum & equorum stercorebus igne facto.

Ipsae quoque aer est ibi inordinatus mirabiliter: in media siquidem aestate sunt ibi conitrua magna & fulgura: ex quibus plurimi occiduntur homines. Eodem quoque tempore cadunt ibi niues maximè. Sunt & ibi venti frigidissimi tam magni, ut aliquando vix possint equitare homines. Vnde cum ante Ordan essemus (sic enim apud eos stationes imperatoris, & principum nuncupantur) praetororum magnitudine in terra iacebamus prostrati: & videre propter pulueris magnitudinem non poteramus. Nunquam ibi pluit hyeme, sed frequenter in aestate, & tam modicum, ut vix possint aliquando puluerem & radices graminum madefacere. Ibi quoque cadit saepe grando. In aestate etiam calor magnus, & repente maximum frigus.

Mongali, quaedam gens est Tartarorum in illis partibus sic nominata. Hi se contra Cythaos ad praelium parauerunt: & castra mouentes terram eorum intrauerunt. Quod audiens imperator Cythaorum venit cum exercitu suo contra illos, & commissum est praelium durum: in quo Mongali sunt deuicti omnesque nobiles, qui erant in exercitu, praeter septem occisi sunt. Vnde cum illis volentibus impugnare aliquam regionem minatur aliquis stragem adhuc respondent. Olim etiam occisi non nisi septem remansimus, & tamen creuimus in multitudinem magnam, ideoque non terremur talibus. Chungis autem & alij qui remanserunt, reuersi sunt in terram suam fugientes. Cumque quicuisset aliquantulum, praeparauit se rursus ad praelium, & processit contra terram Huyrorum. Isti sunt homines Christiani de secta Nestorianorum: & eos etiam Mongali deuicerunt, & literam eorum acceperunt: prius etenim scripturam non habebant. Nunc autem eandem Mongalorum litteram appellant.

Idem contra terram Sauphur, & contra terram Caraitarum & contra terram Vidirath processit quas omnes bello deuicit. Deinde conuocatis

Tartari Vngariam ingrediuntur.

Apoca. 16.

Religiosi Tartaris resistunt.

Tartari Turcos inuasunt.

A.C. 1241.

A.C. 1241.

Turcorum potentia valde creuit.

Infectio cap. 15.

A.C. 1242. Sup. cap. 5. §. 3.

Aeris terra peries. qualis.

Mongalorum contra Cythaos praelia. ca. 9.

Huyri sunt Christiani, sed Nestoriani.

A.C. 1247

catis omnibus suis, cum prius rediisset in terram suam, & aliquantulum quiescisset, postea [conuocatis omnibus hominibus suis] contra Cythas pariter processerunt: diuque pugnantes contra eos magnam partem terræ eorum uicerunt: eorumque imperatorem in ciuitatem suam maiorem concluderunt: quam etiam tam longo tempore obsederunt: quod exercitui omnino expensæ defecerunt. Cum iam quid manducarent penitus non haberent; præcepit Cingischam suis, ut de decem hominibus unum ad manducandum darent. Illi uero de ciuitate machinis & sagittis contra illos pugnabant. Et cum deficerent lapides: argentum & æs maxime liquefactum proiciebant. Ciuitas siquidem illa multis erat diuitiis plena. Cumque diu Mongali pugnassent, & eam uincere non possent, unam magnam sub terra uiam ab exercitu usque ad medium ciuitatis fecerunt: & profliantes in medium eius contra ciues pugnauerunt. Illi quoque qui extra manserant, eodem modo contra illos pugnabant. Denique conscindentes portas intrauerunt, & imperatorem cum pluribus occidentes, urbem possederunt: aurumque & argentum & omnes diuitias eius abstulerunt. Et cum illi terræ homines suos præficerent: reuerti sunt in terram suam.

Cythai uero ad Mongalis, id est Tartaris.

Cythai quales populi sunt.

Tunc primò imperatore Cytharum deuictò factus est Cingischam imperator. Quamdam tamen partem illius terræ, quia posita erat in mari nullatenus deuicerunt usque hodie. Sunt autem Cythai homines pagani, habentes literam specialem, & etiam ut dicitur, ueteris & noui testamenti scripturam. Habent etiam uitas patrum, & eremitas & domos, in quibus erant temporibus suis, ad modum ecclesiarum factas. Quosdam etiam sanctos, se dicunt habere, & unum Deum colunt. Dominum Iesum Christum uenerantur, & credunt uitam æternam: sed non baptizantur. Scripturam nostram honorant atque reuerentur, Christianos diligunt, elemosynas plures faciunt, hominesque benigni satis: & humani uidentur, barbam non habent, & in dispositione faciei cum Mongalis in parte concordant. Meliores artifices in mundo non inueniuntur in omnibus operibus, in quibus homines exercentur. Terra eorum est opulenta nimis in frumento & uino, auro, & argento, serico, & aliis rebus.

Mongali seu Tartari contra Presbyterorum Ioannem dimicant. c. 10.

§. XVIII.

CV M autem Mongali seu Tartari cum imperatore suo Cingischam post præfatam uictoriam aliquantulum quiescissent, exercitus suos diuiserunt. Imperator siquidem unum de filiis suis nomine Tofchue, quem etiam Cham, id est imperatorem appellabant, cum exercitu contra Romanos misit: quos ille multo bello deuicit: & postmodum in suam terram rediit. Alium uero filium contra Indos misit, qui & minorem Indiam subiecit. Hi sunt nigri Saraceni: qui & Æthiopes sunt uocati. Hi autem exercitus ad pugnam contra Christianos, qui sunt in India maiori processerunt. Quod audiens rex illius terræ, qui presbyter Ioannes nuncupatur

in vulgo, contra illos exercitu congregato uenit. Et facies imagines cupreas hominum, unam quamque posuit super equum infella: & posuit interius ignem, & hominem cum folle super equum post imaginem. Itaque cum multis equis & imaginibus taliter præparatis ad pugnam contra Tartaros processerunt. Et cum ad locum prælij peruenissent ad pugnandum; equos istos unum iuxta alium præmiserunt. Viri autem qui erant retro: nescio quid super ignem, qui erat intra imagines, posuerunt, & cum follebus fortiter sufflauerunt, unde factum est ut græco igne homines & equi comburerentur: & etiam aer ex fumo denigraretur. Tunc super Tartaros sagittas iecerunt Indi: ex quibus multi vulnerati fuerunt, & interfecti. Sicque Indi eiecerunt Tartaros cum magna confusione de finibus suis. Nec unquam quod ad eos redierint, audiimus.

A. 124

Indi uero cuncti Tartos.

Homines caninum formam habent: contra Tartaros pugnant. ca. 11.

Tartari principis potentia ca. 14.

Reuertentes autem ad propria inuenerunt transcentes per deserta homines habentes formam caninam: qui existentes in multitudine, cum esset hyems asperissima, iuxta flumina mergabant se in aquam: & postea exeuntes inuoluebantur in puluere per terram, & sic puluis aqua mixtus fiebat, ut glacies. Et cum plures hoc fecissent, cooperiti tali glacie, ut scutis & armis cum Tartari iaceret sagittas contra eos, uel lanceis percuterent: nil eos lædere poterant: sed ipsi contra Tartaros irruentes, moribus multis vulnerauerunt, & aliquos occiderunt: propter quod Tartari fugerunt ab eis. Exinde uenerunt ad aliam regionem: ubi de morte erat, quod cum aliquis eorum debitum natura exoluisset: con sanguinei eius facientes conuiuium, ipsum mortuum comedebant. Contra hos Tartari bellantes deuicerunt eos. Alios inuenerunt, qui habitabant sub montibus, & congregientes contra eos deuicti sunt, & fugerunt. Demum Cingischam post multa prælia dominium dilatatum occisus est ab ictu tonitru, qui reliquit quatuor filios.

Porro imperator Tartarorum habet mirabile dominium & obedientiam super omnes. Nullus etenim sibi subditorum audeat morari in aliqua parte, nisi prout dixerit. Et ipse assignat duobus locum, ubi maneant, & duces millenariis & millenarij centenariis, & centenarij decanis. Quicquid autem eis præcipitur quocunque tempore, quocunque loco, siue ad bellum, siue ad mortem, siue ubicumque: sine ulla contradictione obediunt. Denique sic omnia sunt in manu imperatoris quod nemo audeat dicere, hoc est meum, hoc illius. Sed omnia scilicet res, iumenta, homines, sunt ipsius. Super hoc etiam emanauit statutum eius. Idemque dominium habent duces super sibi subditos homines.

Orthodai filius Cingischam imperator Tartarorum deligitur. ca. 15.

§. XIX.

MORTVO autem Cingischam principes fecerunt imperatorem Tartarorum Orthodai filium Cingischam, qui misit Baathi consanguineum suum contra terram Bismoniorum, & bello deuicit eos: qui Saraceni erant. Exinde

A.C. 1247

Exinde processerunt contra Sarguith: cuius ciues exierunt obuiam eis se sibi tradentes sponte: unde ciuitatem illam non destruxerunt: sed multos ex eis occiderunt, alios inde transfulerunt acceptisque spoliis aliis hominibus ciuitatem illam impleuerunt. Post hæc contra ciuitatem Ornam perrexerunt. Hæc ciuitas erat nimis populosa & diuitiis copiosa. Erant enim plures ibi Christiani, uidelicet Gazari, & Rutheni, & Alani & alij necnon Saraceni atque Saraceno-rum ciuitatis dominium. Est etiam posita super quandam magnam flumini: & est quasi portus habens maximum forum. Cumque Tartari non possent eos aliter uincere: flumini, qui per urbem curriebat, præciderunt, & illam cum hominibus & rebus submerserunt. Quo facto contra Russiam perrexerunt, & magnam stragem in ea fecerunt: ciuitates & castra destruxerunt, & homines occiderunt. Chaonia Russiæ metropolim diu obsederunt, & tandem ceperrunt: & ciues eius occiderunt: unde quando per terram illam transibamus, innumera tabilia capita & ossa hominum mortuorum iacentia per campum inueniebamus. Fuerat enim ciuitas ualde magna & populosa, & nunc quasi ad nihilum est redacta: uix enim ibi domus remanserunt ducentæ, quarum etiam habitatores teherunt in magna seruitute.

Porro de Russiæ, & Comania Tartari contra Ungaros & Polonos & Bohemos processerunt, ibique plures ex eis interfecti sunt, ut dictum est supra. Inde reuertentes in terram Morduanorum qui sunt pagani, eos bello uicerunt. Inde contra Bileros, id est, Bulgariam magnam profecti sunt, & eam omnino destruxerunt. Hinc ad aquilonem adueniunt contra Balcareos, id est, Ungariam magnam processerunt, & illos etiam deuicerunt. Hinc amplius ad aquilonem pergetes ad Parositas uenerunt: qui paruos habentes stomachos & os paruum, non manducant, sed carnes decoquunt: quibus decoctis se super ollam ponunt, & fumum recipiunt, & de hoc solo reficiuntur. Vel si aliquid manducant: hoc ualde modicum est. Inde ad Samogedos uenerunt, qui de uenationibus uiuunt: & tabernacula uelut que tantum habent de pellibus bestiarum. Inde ad quamdam terram super oceanum applicuerunt ubi sunt quedam monstra, homines scilicet habentes formam humanam, sed pedes bouinos: & caput quidem humanum, sed faciem caninam: qui duo uerba loquebantur, ut homines, tertio latrabant ut canes.

Eodem tempore misit Orthodai Chaam Cypodam ducem cum exercitu contra Chergis ad meridiem: & illos superauit. Hi pagani sunt, quorum consuetudo talis est, ut cum alicuius pater moritur: præ dolore quasi unam corrigiam in signum læmenti ab aure usque ad aurem de facie sua leuent. His deuictis Cypodam contra Armenos iuit ad meridiem cum suis. Qui transiit per desertum inuenerunt quedam monstra effigiem humanam habentia: qui non nisi unum brachium cum manu in medio pectoris, & unum pedem habebant, & duo cum uno arcu sagittabant: adeoque fortiter curriebant, quod equi eos sequi non poterat. Curriebat autem super unum pedem saltando: & cum essent fatigati taliter cundo, ibant super manum, se tanquam in circulo reuoluendo. Et cum sic fessis essent, curriebant modo priorum.

De legatione Cypodam dicitur ca. 18.

de filo. Hos Indos cyclopedes appellat. Et ex iis Tartari plures occiderunt, & ut dixerunt nobis clerici Rutheni aliqui, ex iis nuncijs ad imperatorem uenerunt Tartarorum, ut possent habere pacem cum eo. Postea in Armenia deuenerunt, quæ bello deuicerunt & Georgia partem. Alia pars uenit ad madata imperatoris, & dant tributum. Denique procedentes ulterius debellando deuenerunt ad terram Soldani Alapiæ, & nunc illam terram possident. Indeque contra exercitus terram Caliphæ Bassas perrexit, quæ etiam sibi subdidit & tributarium sibi fecit Soldanum: & quolibet anno mittit nuncios ad Calipham, ut ad eum ueniat. Qui cum tributo munera magna mittit, & ut eum supporter, rogat.

Minorum ad Tartaros iter. ex Vinc. c. 19.

§. XX.

VT supra dictum est dominus Innoc. 4. misit ad Tartaros non solum fratres Prædicatores, de quibus supra fecimus mentionem: sed etiam fratres Minores: quorum principalis fuit frater Ioannes quidam: qui primò accessit ad regem Bohemiæ ad habendum informationem de itinere: qui honorifice tractauit eos. Deinde ad regem Russiæ et regem Poloniæ & postea ad ducem Cracouiæ: & eos omnes humanissime tractauerunt & eis abundanter prouiderunt. Oportuit enim eos portare multam pecuniam, quia omnes Tartari per quos transibant quærebant ab eis munera: aliam non bene uidebantur ab eis nec seruirebant. Transferunt autem loca multum periculosa: Et prima ciuitas domini Tartarorum ad quam peruenerunt dicebatur Corcuzant & ducti sunt & præsentati ad ducem ciuitatis: qui dominus est omnium qui sunt positi in custodia contra occidentales populos: ne forte subito ex improviso ueniant aliqui super illos. Et iste dicitur habere sub se septingenta millia armatorum. Et dux inquiri fecit de causa aduentus eorum, & quæ munera uellet ei dare. Qui responderunt se à papa destinatos pro pace habere eum: & quæ essent Christiani hortatur, & literas habebant domini papæ imperatori eorum præsentandas. Et quamuis papa non misisset munera, quia non erat certus, an applicarent: tamen de datis eis ad uictum honorarent eum muneribus.

Hic autem misit eos ad ducem dictum Bathi, multum ab eo loco distantem. Hic erat principior dominus super alios post imperatorem Tartarorum, cui literas papæ præsentauerunt, datis prius muneribus. Et facta est interpretatio literarum in litera Ruthenica, Saracenicæ & Tartarica. Et cibaria data eis fuerunt aliquantulum milij coacti in una scutella, & semel tantum. Qui demum misit eos ad imperatoris ciuitatem. Et cum essent debiles per uiam, quæ fuit longa & periculosa comederunt milium cum aqua tantum, & ad bibendum niuem in caldaria liquefactam tempore quadragesime coacti sunt. Tandem peruenerunt ad Cuynch imperatorem nouiter electum. Is cum magna solennitate et festo positus est in throno regali: stentibus omnibus genua ei subditis. Anno igitur domini 1246 Cuynch, qui & Gog Chaam, id est, imperator uel rex sublimatus est in regno Tartarorum. Omnes enim barones Tertia pars hist. Ant. o super

Sup. c. 5. §. 3.

Minores ad Tartaros peruenientes quid egerunt. c. 22.

A.C. 1244. Imperatoris Tartarorum creandi modus. Super sedē auream cum posuerunt, & coram eo gladium posuerunt, dicentes: Volumus atque rogamus, & præcipimus: vt domineris nobis omnibus. At ille dixit eis. Si vultis me regnare super vos: nunquid parati estis vnusquisque quod vobis dixerō facere, quemcunque voca- uero venire, quocunque voluero pergere, quemcunque occidi præcepero occidere? Responderunt: Vtique. Ergo (inquit) oris mei sermo de cætero gladius meus erit. Omnesque ei communiter cōsenserunt. Post hoc au- tem filtrum quoddam statuerunt in terram, ip- sumque rursus de super sedere fecerunt, dicentes vide sursum & agnosce Deū, ac respice filtrum, in quo sedes deorsum, si bene regnum tuum rexeris, si largus fueris, si iustitiam dilexeris, ac principes tuos secundū vnusquisque digni- tatem honoraueris: magnificus regnabis ro- tūsq; mundus tuæ subternetur ditioni & quic- quid desiderabit cor tuum, dabit tibi Deus. Si autem econtrario feceris, miser & abiectus eris, adeoque pauper vt nec tibi permittatur filtrum, in quo sedes.

Hoc dicto barones vxorem Gog, id est Impe- ratoris cum ipso super filtrum sedere fecerunt. Sicque ambos sedentes à terra vsque in aera le- uauerunt, atque Imperatorem & Imperatri- cem omnium Tartarorum voce publica & cla- mosa eos protestati sunt. Postea multitudinem infinitam auri & argenti, lapides preciosos, & quæcunque remanserant à Chagadagam coram Imperatore nouo apportari fecerunt, eique do- minium plenarium super omnia illa dederunt. Ipse verò prout placuit vniciuique principi di- stribuit, sibi que residuum referuari præcepit. Deinde bibere cœperunt, & vt moris est eo- rum, vsque ad vespem continuè potationi- bus intenderunt. Post hæc carnes coctæ in ci- neribus sine sale venerant: & inter quatuor vel quinque homines vnum membrum siue fru- strum ministri dederunt. Intra tentorium verò Cham, id est Imperatoris dederunt carnes ac brodium cum sale pro salsa. Sicque faciunt cun- ctis, quando celebrant conuiuia.

Hic autem Imperator quādo sublimatus est, videbatur esse annorum quadraginta vel circa, mediocris stature, prudēs nimis, astutus valde, multumque feriosus, & grauis in moribus, nec vnquam videbat cum homo ridere: nec ali- quam leuitatem facere. Dicebant etiam nobis firmiter asserendo Christiani, qui erant de fami- lia eius, & continuè morabantur cum eo, quod fieri debebat Christianus, cuius signum erat, & clericos Christianos tenebat, & eis expensas faciebat. Habebat etiam iste Imperator Cuynech capellam Christianorum ante maius tentorium, vbi cantabant clerici publicè & apertè, ac pul- sabant ad horas, vt cæteri Christiani secundum mores Græcorum quantacunque sit ibi multi- tudo Tartarorum, vel etiam aliorum hominum, hoc tamen non faciebant alij duces eorum. Est autem mos Imperatoris illius, vt nunquam pro- prio ore loquatur cum extraneo, quantumcun- que sit magnus, sed audit & respōdet per inter- positam personam. Et quocunque negotium proponunt, vel responsionem Imperatoris au- diunt, illi qui sub eo sunt quantumcunque sint magni, flexis genibus vsque ad finem verborum

A persistunt. Nec alicui de aliquo negotio loqui licitum est de consuetudine, postquam ab Im- peratore definitum est. Habebat autem prædictus Imperator procu- ratorem, notarios, & protonotarios, atque scri- ptores, omnesque officiales in negotiis tam pu- blicis quàm priuatis exceptis aduocatis. Nam sine litium vel iudiciorum strepitu omnia secun- dum arbitrium imperatoris fiunt, alij quoque principes Tartarorum, quo ad illa quæ perti- nent ad eos, idem faciunt.

Hoc autē nouerint vnuerſi: quia nobis tunc existentibus in solenni curia, iam ex pluribus annis indicta, idem Cuynech Imperator de nouo electus cum omnibus principibus suis exiit ve- xillum contra Ecclesiam Dei, ac contra Roma- num Imperium, & cōtra omnia regna Christia- norum, & populos occidētis, nisi fortasse (quod absit) faceret ea, quæ domino Papæ mandabat, atque potentibus, & omnibus Christianorum populis, videlicet vt ipsi subdantur eis. Nam ex- cepta Christianitate, nulla est terra in orbe quā timeant, & ideo contra nos se præparant ad pu- gnā. Huius siquidē Imperatoris pater Othodai necatus fuerat veneno, & ob hoc à bellis quie- rant tempore pauco. Intentio autem eorum est totum sibi subicere mundum: sicut à Cingi- scam habent mandatum. Vnde & ipse impera- tor in literis suis ita scribit. Dei fortitudo om- nium hominum imperator. In superſcriptione quoque sigilli eius est hoc. Deus in cælo & Cuynech Chaam super terram: Dei fortitudo omnium imperatoris sigillum. Vbi sciendum quod nomen Chaam est hic appella- tiuum sonatque rex, vel imperator siue magni- ficus. Sed hoc Tartari singulariter attribuant domino suo nomen eius proprium reticēdo. Ipse quoque gloriatur se esse filium Dei, se- que sic ab hominibus appellari. Idem autem sonat Cuynech: quod & Gog secundum aliam linguam. Est itaque nomen imperatoris pro- prium Gog, & nomen fratris eius Magog. Siqui- dem per Ezechielē dominus Gog & Magog ad- uentum prædixit: eorumque interitum se factu- rum promittit per eundem. Ipsi quoque Tar- tari propriè loquendo se vocant Mongali: quod verbum fortasse consonat Mosoch.

Hic itaque Cuynech secum habet exercitus quinque suo dominio seruiētes: per quos ex- pugnat omnes sibi contrarios ac rebelles. In fini- bus autem Persidis habet principem nomine Baiorhnoi: qui totam terram Saracenorum et christianorū vsque ad mare mediterraneum et prope Antiochiam & vltra duas dietas eius do- minio subiugauit: ita quod à capite Persidis vs- que ad mare iam ei quatuordecim regna acqui- siuit: Est autē Baiorh propriū nomen: Noi verò sonat dignitatem. Est. n. dux quidā Tartarorum nomine Corefan versus christianos occiden- tis: qui habet sub se armatorū sexcenta millia.

Porro Bathoth est alius princeps Tartarorū maximus: suis quidem benignus: in pugna cru- delissimus: qui habet in exercitu suo sexcenta millia pugnatorum: centum scilicet sexaginta Tartarorū: residuum tamen Christianorum quā alia rum diuersarū, sectarū. De quinque exercitibus, quos secum habet Cuynech, vi dictum est, nemo potest facile comprehendere numerum cuiuslibet

Mores re- gis Tar- tarorum. c. Cham, id est Imperatoris dederunt carnes ac brodium cum sale pro salsa. Sicque faciunt cunctis, quando celebrant conuiuia.

Tartarorū imperator Cuynech habebat clericos Christianos. Naucl. ge- ner. 42.

A.C. 1244. Sup. 97.

Cuynech contra Christianos dimicantem docet.

Legitex Tartaria re- tenuit.

bet illorum exercituum. In illo autem loco, vbi positus fuerat imperator in throno, vocati su- mus coram ipso & prius scrutati an haberemus apud nos aliquos cultellos, & protonotarius Cuynech scripsit nomina ipsorum legatorum & nomina mittentium: & alta voce recitauit ea coram imperatore & principibus. Receptisque nunciis de diuersis partibus missis tot donaria ei presentata sunt à nunciis in famitis, purpuris, baldachinis ac singulis sericis cū auro præpara- tis pellib. etiam nobilib. & aliis preciosis, quod erat quasi infinita. Et similiter camelos, equos, mulos oneratos, quingētos currus, plenos auro & argento, & sericis in vnū cumulū redactos si- bi à diuersis dominicis præsentatos: imperator cum baronibus suis sibi inuicem diuiserunt.

Demum imperator post multa recepit literas Papæ, & eis dedit responsales. Expectabatque qd fratres peterent aliquos Tartaros mutui cum eis ad papam. Sed propterea petere noluerunt ti- mentes, ne Tartari venientes cum eis, & viden- tes contentiones & bella, quæ sunt inter Chri- stianos, reuertentes illa referret imperatori: vn- de magis animarentur ad veniendum contra Christianos. Tum etiam ne explorarent terras Christianorum. Tum etiam verentes, ne ipsi nun- cij occiderentur à Christianis: in quorum vn- dictam magis Tartari accēderentur contra fide- les. Receptis igitur literis iter arripuerunt cum multo labore, de nocte iacentes in niue super terram. Et applicantes ad terras Christianorum recepti sunt cum magno gaudio, tãquam à mor- te suscitati, & per Russiam, Poloniam, & Bohe- miam transeuntes magno in honore habiti sunt. Frater Anselmus ordinis prædicatorum cum so- cietate missus fuerat à Papa ad primū principem Tartarorum, scilicet Baiorhnoi. Quod & fecit & literas responsales Papæ reportauit, vt dictum est supra.

Vin. l. 31. cap. 90. cui consentiunt Aem- myllib. 7. & vita D. Ludouici à Ioanne de Ion- uille scri- pta.

§. XXI.

CVM rex Franciæ sanctus Ludouicus: de quo habetur in ca. sequenti, assumpta cruce iter transmarinum arripuisset cum magnis copiis & multorum principum societate in Sy- riam, & iam applicuisset in Cyprum insulam: ve- nerūt, ad regē Ludouicum quidam nunciij missi à viro magno Ercaltay nomine, de gente Tar- tarorum anno domini. 1248. qui ei apud Nicoziā commemoranti literas eiusdem magnatis præsen- tauerunt. Ibi que præsens aderat frater Andreas de Locinmel ordinis prædicatorum, qui maio- rem ex illis nunciis nomine David nouerat, vt pote quem viderat in exercitu Tartarorum. Li- teras autem sibi præsentatas in lingua Persica, & literis Arabicis in Latinum transferri fecit carūque transcriptum sub sigillo suo clausum matri suæ reginæ Blanche deuotissime mulieri in Franciā misit, Nunciabatur autē per literas

Tartarorū literæ ad diuum Lu- douicum regem frā- eorum mis- se. Sup. c. 97.

Bathoth quis. Legati Chri- stianorū Cuynech præsentantem.

A.C. 1246.

A. A.C. 1254. Chaam rex Tartarorum Christi- anus factus est. Onoph. Tartari que quidam ad Lugdu- nense Concilium venerunt Innocentio 4. Pontifice, qui domi Christianam religionem edocuit tum sacro bap- tismate imbuntur. Mart. Gen. viri enim sancti concio- natores ab Innocentio ad Tartaros Lugduno missi, cui- us rei gratia inierant, consecuti fuerunt. Sed cum Tar- tarus missurum se ad Pontificem Innocentium orato- res ostenderet, etiam atque etiam concionatores dis- suadebant, quod multa vidissent Tartari contra atque viri sancti visi fuerant collaudandis nostræ religionis, hominibus iactasse sponsonesse. Cypri quoque nō- nulla vera pietatis exempla complari potuerunt: in- sula duos habebat archiepiscopos latinum Græcum- que, latinum imperante Græco, Græcum quod parere pollet solum vertere coactum: Episcopis Græcis ab Archiepiscopo latino re diuina facienda interdixit ad hoc nobilitatis veteris Cypria veteris bonam par- tem loco impiorum ab Archiepiscopo habitam. Diitra Etiam insulam aliorum aliter de re sacra, iurēque Pon- tificis s. nionium contentione, nullam formam con- sentientis germanæque pietatis. Aemyl. lib. 7. Ex qui- bus liquido constat Pontificis Romani studium ope- ramque semper fuisse religionem Christianam longè lateque propagare, & quascunque nationes immani- tate barbaras ad Christi cultum humanissimum per- trahere, nihilque aliud obstat quo minus feræ gentes vel Christiano regi adiungatur, vel semel adiuncta perseverent nisi nostrorum hominum de religione dis- sidia & contentiones. Quod planè indicant litterarum Elcaihay extrema ve. ba. Magnificencia, ait ille, sua præcipit, quod in lege Dei non sit differentia inter Græcum, Latinum, Armenium, Nestorianum, Iacobin- um, & omnes qui adorant crucem. Nam hoc vult & desiderat cum Apostolo Paulo, vt idipsum omnes sapiamus, idipsum omnes dicamus. & nulla in nobis sint schismata. Rom. 12. 15. & 1. Cor. 1. quod vnam illi faciat, qui mortuus est, vt filios Dei, qui sunt disper- si, congregaret in vnum. Ioan. 12.

illas quod rex magnus Tartarorum, qui dicitur Rex tarta- Chaam: circa tres annos completos à die Epi- rorum fa- phaniæ proximè præterita factus erat per Dei- ctus chri- grati Christianus & tam ipse quàm alij magna- stanus. tes plurimi, & maxima pars populi & exercitus eorum sacrum baptismum susceperant, fidem ca- A.C. 1254. tholicam profitentes.

Dictus etiā Ercaltay iam per annos aliquot an- te susceperat baptismum, et fidem christianam. Et nunc veniebat missus à dicto rege Chaam cū maxima multitudine bellatorum. Et erat eius in- tentio fidem christianam promouere & corrobo- rare & omnium crucem adorantium vtilitatem & liberationem procuraret: omnesque aduerſa- rios crucis expugnare. Multum verò desiderabat regi Francorū esse beneuolus & amicus. Audie- rat enim de ipso quod applicare deberet in Cy- prum. Dicebant etiam iidem nunciij se credere quod dictus Ercaltay circa proximū pascha ciui- tatem Baldach obsidere deberet: in qua Cali- Machome phas (qui est vt papa Saracenorum) residet, & Baldach est ciuitas vbi est corpus Machometi, & colitur. His et alijs tam per literas quàm per nuncios intellectis, rex gauisus nuncios hono- rificè susceptos perendinare, eisque liberaliter necessaria ministrari fecit. In die autem natalis domini cum rege fuerunt in missa in Ecclesia; Tertia pars hist. Ant. o 2 &

Machome- ti caduer- est in ciui- tate Bal- dach.

A.C. 1248. Exemplar epistolae Ercaltay ad S. Ludovicum. c. 98.

& ad prandium in curia: Similiter in Epiphania cum eo ad missam erant: & sicut videbatur bene se habebant: ac more Christianorum se gerebant. Hoc est exemplar literarum, quas misit Ercaltay princeps ille Tartarorum ad regem Ludovicum, & iubente ipso rege Ludouico translatæ sunt in latinum de verbo ad verbum. Per potentiam Dei excelsi, missi à rege terræ Chaâ verba Ercaltay regi in agro multarum provinciarum propugnatori strenuo orbis, gladio Christianitatis victoriæ religionis apostolicæ defensori, legis euangelicæ filio, regi Francorum. Adaugeat Deus dominium suum, conseruet illi regnum suum annis plurimis, & impleat voluntates suas, in lege & in mundo, nunc & in futurum, per veritatem diuinæ potentie conductricis hominum & omnium Prophetarum & apostolorum amen. Centum millia salutem & benedictionum. Et hoc rogo, vt recipiat benedictiones istas, vt sint grandes apud ipsum. Faciat autem Deus, vt videat regem hunc magnificum, qui applicuit. Creator autem excelsus faciat occusum nostrum in Caritate, & facere faciat, vt cõgregemur in vnum. Post autem hanc salutariem nouerit, quod in hac epistola non est intentio nostra, nisi utilitas Christianitatis & corroboratio manus Christianorum. Et peto à Deo, vt det victoriâ exercitibus Christianorum, & triumphet eos de aduersariis suis conmentibus crucem. Ex parte autem regis sublimis, sublimet eum! Deus de presentia Cyochaym, augeat Deus magnificentiam suam. Venimus cum potestate & mandato, vt omnes Christiani sint liberi à seruitute, & tributo, & angaria; & pedagiis, & consimilibus: & sint in honore & reuerentia & nullus tangat possessiones eorum. Et Ecclesiæ destructæ reedificentur, & tabulæ pulsentur. Et non audeat aliquis prohibere, vt orent corde quieto, & animo libenti pro regno nostro. Misimus autem huc per fidelem nostrum virum venerabilem Sabeldi Mõstrat David, & par Marcum, vt annuntient istos bonos rumores, & quæ sunt circa nos dicent ore ad os. Filius autem recipiat verba eorum, vt credat eis, & in literis suis, rex terræ augeatur.

Inter Christianos nulla debet esse differentia, id est non sint in nobis scismata.

Magnificentia sua ita præcipit, quod in lege Dei non sit differentia inter Græcum, Latinum, Armenium, Nestorianum, & Iacobinum, & omnes qui adorant Crucem. Omnes enim vnum sunt apud nos. Et sic petimus vt rex magnificus non diuidat inter ipsos, sed sit eius pietas super omnes Christianos: duretque eius pietas & clementia; Hucusque exemplar epistolæ: quæ missa est regi Francorum in Cyprum à Ercaltay principe Tartarorum, cui satis consonant & aliæ quædam literæ, quæ paulò antè dicto regi à rege Cyprum, & comite Ioppenis fuerant presentatæ, quarum etiam transcriptum vna cum transcripto dictarum literarum Ercaltay, transmissit venerabilis legatus Innocentio Papæ. 4.

Sûma literarum Concilii Armenicæ. c. 92.

Scriptis autem illas literas regi Cyprum Conestabularius Armenia referens inter cætera in literis ipsis, quod Chaâ rex Tartarorum & omnes sui facti erant Christiani, & quod haberet Ecclesias & percutiant campanas, ita quod cuntes ad dominum suum Chaam primo oportet ire ad Ecclesiam, & salutare dominum Iesum, & postea ire & salutare Chaam. Et quia peccatis nostris

exigebat. (inquit ille Conestabularius Armenia) non habebat Christus, qui nomen suum prædicet in illis regionibus, implet pro seipso prædicauit & prædicat sanctissimis suis virtutibus, ita quod gentes illarum regionum nunc credunt in Christum. Et quod in terra India, quam conuertit beatus Thomas apostolus, erat quidam rex Christianus qui cum multum infestaretur à Saracenis circumstantium regionum Tartari defenderunt eum, & præualuit contra eos: multaque millia captiens venundedit pro sclauis.

Quæsiuit autem rex Francorum de multis à nunciis Ercaltay, & quâdo rex cepisset baptismum, & quâ occasione venissent ad eum, & quomodo seuerant de aduentu sui ad partes illas. Qui responderunt à Saldano Missula, scilicet cuiusdam civitatis, quæ olim dicebatur Niniue fuerant missa quædam literæ ad magnum regem. Chaâ quas receperat à Saldano Babylonie, in quibus Saldanus Babylonie faciebatur mentionem de aduentu & applicatione regis Francorum, mendaciter asserendo, quod sexaginta Francorum naues per violentiam ceperat: & in Egyptum deduxerat, per id ostendere volens, quod idem Missula, id est Niniues Soldanus in aduentu regis Francorum non deberet considerare. Hac igitur occasione Ercaltay audito regis Francorum aduentu, nuncios misit ad eum, qui denuntiaret ei in hoc esse propositum Tartarorum: vt in ætate proximâ occiderent Caliphâ. Rogabatque regem, vt Egyptum impugnet, ne dictus Caliphâ ab Egyptiis in aliquo iuvari possit. Dixerunt etiam dicti nuncij super hoc interrogari, quod Saldanus Missula, id est, Niniues fuerat filius Christiani, & quod multum diligebat Christianos: nec in aliquo legi Machometi obediret, & credebatur, quod si tempus & opportunitatem haberet, fieret Christianus.

Dicebant etiam, quod summi pontificis nomen apud Tartaros iam celebre esset, & quod propositum Tartarorum erat Caliphâ impugnarere, & iniuriam domino Iesu Christo illatam vindicare.

Tandem rex Francorum habuit consiliu, vt ad regem Tartarorum, & ad Ercaltay principem nuncios suos cum literis & iocalibus mitteret, ita quod aliqui eorum, qui ab eo mitterentur, à Ercaltay ad eum redirent: alij vterius vsque ad Chaam regem Tartarorum procederent. Significantiibus autem Tartarorum nunciis, quod rex Chaam valde carum & gratum haberet, de scarleto tentorium seu capellam, rex Ludouicus hoc fieri fecit valde speciosum, in quo etiam erant affixa per picturam seu texturam, ea quæ dominus gessit in corpore suo pro nobis ad deuotionem fidei excitandam, & etiam de ligno viuificæ crucis Christi.

Sed & dominus Odo Cardinalis legatus etiam literas destinauit ipsi regi Tartarorum Chaam denunciatis, quod sacrosancta mater ecclesia eos libenter, vt filios carissimos reciperet, audiens gratulabundam eorum conuersionem ad fidem, dummodo vellent fidem orthodoxam firmiter tenere, & eam confiteri matrem omnium ecclesiarum, papam quoque præsentem vicarium Iesu Christi esse, & quod eidem vicario cuncti, qui Christiana professione censentur, debent obedire. Fuerunt autem nuncij missi ad regem

A.C. 1248. Christus prædicat per suas virtutes in Tarsu.

S. Rex de quibus Tartarorum nuncios inter rogauerunt.

Summi Pontificis nomen apud Tartaros celebrare. S. Rex ad Tartaros legatos mittit. ca. 94.

S. Ludouicus ad Chaam cellum mittit. Omnes Christiani teneantur obedire Papæ.

regem Tartarorum prædictus frater Andreas, cum duobus aliiis fratribus ordinis Prædicatorum, & duobus clericis & duobus seruentibus regis. Quid autem egerint, & quâdo reuerenti fuerint non inuenio.

Miracula in Christi cruce facta. Vin. lib. 31. cap. 53. §. XXII.

ANNO domini. 1247. mense Iunij vt refert Vincen. spe. hist. li. 32. accidit hoc triplex miraculum apud Iconium in partibus Syriæ in loco cõmuni, vbi erat crux sculpta in quodam palatio. Quidam ioculator ibi stabat, & in facie omnium adstantium cum vrsu ludebat. Vrsus autem leuato cruce super crucem prope ipsum existentem mixxit, statimque videntibus omnibus expirauit. Cumque Christiani adstantes super id, quod acciderat Deum laudarent, quidam Saracenus indignatus est valde, quod ibi super miraculo factum Christum extollebant, idemque accedens in impetu tanquam contẽptum ipsius Crucis & Christianorum manu Crucem percussit: statimque brachiũ eius cum tota manu, qua illam percusserat, exaruit.

Iterum Saracenus quidam alius ebrietati vacas illamque Christianorum admirationem & laudem vilipendens, quasi furiosus à potatione surrexit, & in contẽptum Christianitatis mingere volens super crucem morte subitanea percussus est. Sicque Christianorum multitudine Deum magnificante super tribus miraculis ibi ostensis, quidam Græcus in inspiratione diuina inflammatus accessit ad Balianum ciuitatis, rogans vt locum illum immundum & abominabilem ei venderet: in quo ad honorem Dei & sanctæ crucis ecclesiæ ædificaret. Pro quo etiam si sibi concederet, promisit, quod viginti duo millia Soldanorum Soldano daret. At verò Balianus Turcorum episcopus, cum audiret, quod sic locum illum appeteret Christianus, impediuit quibus potuit modis omnibus.

In Egypto sunt Alexandria ciuitas portus Saracenorum, & Babylon noua siue Cayrus do-

a Egypti ideo hoc loco credo D. Anton. post Vincentium descriptionem facere, quod rex sanctus, de qua cap. sequenti, Egyptum maxime Christo subicere tentauerit, vt inde facilius terram sanctam inuadere, & Deo volente retinere possit. Ceterum quamuis non desint qui Cayrum celeberrimam Egypti urbem Babylonem olim nominatam putant, Paulus Iouius lib. hist. sui temp. 18. Memphis dictam fuisse scribit, Memphis, dicens, vasto ambitu tres ingentes vrbes complecti: vr. sed hæ raritas in eis se iuncta edificijs vnam efficiunt, quarum frequentissimam hodie nouum Cayrum appellant. Ea in longitudinem sex miliaria secundum Nilum amnem protenditur, & ab Nilo passus mille paribus semper intervalis distat: latitudo eius decem stadia non excedit. Extant ibi tria Christianorum templa diuersis in locis, quorum vno multo alius venerabilis existimatur, propter Cryptofamam vbi Maria virgo sanctitatem Herodis fugiens cum infante Deo Christolatuerit. Alia Barbara virginis & Georgio equiti, cuius apud eas gentes celeberrimis nuncupata sunt. Cayrum nouum continuatis opere edificijs Bulachum sequitur. Id oppidum in vrbe effici-

giè altioribus tellis superbi Nilò a liacet. Eo cuncta nauigio quæ adue. so amne subuehuntur applicant, ceterum mercatorum concursus nouo in Cayro celebratur. Paulo supra Bulachum Cayrum veius occurrit, quod pariter nouo Cayro in ead. dentibus edificijs interuallo viginti stadiorum annectitur, & præsertim Nilo imminet, plurima mediocri structura edificia vtranque ripam obtinent: hæc illa, & multa alia quæ ad illustrandum hunc D. Antonij locum aliquantulum faciunt.

mina ciuitatum, & Damiatæ totius regni clausis & ostium. Dicitur autem Babylon noua ad differentiam aliarum. Tres enim fuere Babylonie. Prima in qua regnauit Nabuchodonosor rex Chaldeorum, sita super Chobar fluium, quæ capta & destructa fuit à Cyro rege Persarum & Dario, interfecto rege eius Balchalar, & nunquam fuit reedificata. Secunda in qua regnauit rex Egypti Pharaon, & ista etiam destructa & deserta, vt prior. Tertia est quæ est prope Cadrum seu Cayrum, in qua fuit olim regia sedes & horrea Ioseph.

Babylon igitur ista tertia & Cadrus seu Cayrus, sunt duæ ciuitates intermedia tertia parte vnus leuca, Cadrum solo muro firmissimè munitum inhabitant Christiani, Iudei, & Saraceni, Deumque suum colunt, ac leges pro velle suo custodiunt. Circa hanc urbem sunt pomæria multa & optima.

Prope est arbor balsami cuius cortex inciditur tempore maturitatis in fine Maij. Incisionibus autem eius vasa vitrea supponuntur: in quibus guttæ stillantes recipiuntur, atque in eisdem vasis per dimidium annum in stercore seu fimo columbino reconduntur, & ita defecantur. Saraceni verò aquam fontis, cuius hortus balsami irrigatur multum venerantur, & inde singulis annis abluuntur.

Alexandria est ciuitas Soldani Babylonis, aliquantulum à Nilo distans, nec aqua dulcè nisi per meatus conductitios habens: in cuius portu sita est turris, in qua de nocte accenditur ignis, vt videatur portus à nauigantibus. In hac vrbe sunt plures Ecclesiæ Christianorum inter quas est ecclesia beati Marci & capella in qua scriptis euangelium suum vltra illud, quod Romæ scripserat.

Ibi est locus sepulture eius, vnde Veneti furati sunt corpus eius, vt supra habitum est. Ibi est sedes patriarchalis. Ibi que bis pariunt oues & capræ. Pifa & legumina & huiusmodi à festo beati Martini colliguntur vsque ad mensem Martij. A Babylone noua itur ad Damiatam versus orientem: quæ distat ab ea tribus dietis & itur ad Alexandriam versus occidentem, quæ distat à Babylone tribus dietis per terram, sex per aquam. Porro vsque ad Damiatam sunt septem dietæ à monte Sinai, & à Damiatam vsque Tannisvna die. Sita est Damiatæ inter mare & flumem Nilum, vbi etiam in mare decurrit maior pars Nili.

a Balsamum vni Iudææ concessum ex Plin. li. 12. cap. 26. nec alibi vsquam visum, quam in Hiericho, in Aegyptum translatum est. Ioseph. Ben. Corion lib. 4. cap. 22. vbi crescere dicitur rigatum fonte qui virgini & filio eius statuitur, non aque alterius irrigatione diligentibus Aegyptiorum custodia. Iouius. Gene. hinc D. Anton. asserit meritò fontem hunc à Saracenis honori esse & reuerentiam. Tertia pars hist. Ant. o 3 In

A.C. 1248.

Babylonie tres. Dan. 5.

Babylonis de scripto c. 58.

De Alexandria. Vid. P. in lib. 5. c. 5.

Damiatæ c. 57.

A.C. 1226. In Agypto quidem non pluit nisi raro, sed quandoque Nilo irrigatur, qui maior est Rhe- no. Valde pinguis est huius aqua magisque impinguat terram quam quilibet fluvius. Diuiditur autem in septem brachia siue ostia. A medio Iulio vsque ad exaltationem sanctae crucis excrefcit Nilus, & iterum vsque ad Epiphaniam decrefcit eoque decrefcente hordeum, & bladū semināt, & in Martio metunt incolae illius terre. Damiatā, vt dictum est superius vallata est duplici muro & fossato lato, & bene murato, Decoratur autem viginti octo altis turribus, Minorum autem turrium incertus est numerus. In medio Nili ex opposito turris Soldani posita est fortis & alta, a cuius pedibus ducitur ad turrim Soldani catena ferrea, firmaturque, ne sine Soldani licentia, qui est rex Babylonis ascendat vel descendat naues omnibus onustę bonis ibidem appulsę ex Venetijs, Armenia, Antiochia, Græcia, Cypro cæterisque portibus & insulis. Indeque Soldanus percipit redditus infinitos.

De D. Ludouico rege Francię, de quo præter Gallię historio graphos, Bonifacius octauus, Clitourus ex Opusculo Godifridi de Belloloco & Ioannis de Ionuille & Sur. tom. 4.

CAP. IX.

ETVS Ludouicus Rex Francię creatus fuit, seu inūctus & coronatus anno 12. ætatis suę, defuncto patre eius Ludouico rege: regina blancha superniuente, quę fuit deuota mulier, & in annis puerilibus docebat filium timere Deum, & abstinere ab omni peccato: adeo quod aliquando ei iam adolescenti cordialiter diceret, quod potius vellet cum mori corporaliter, quam Deū suum offendere aliquo peccato mortali. Et vt plenius eum in omni sapientia diuinorum & bonorum morum instrueret voluit specialiter in magistros & doctores eius haberi religiosos viros Prædicatorum & Minorum ordinū, qui tunc maxime florebant in Ecclesia sanctitate vitę, & omni scientia. Cæpit autem regnare circa annos domini. 1226. In principio autem regni eius aliqui ex regno principes illi fidelitatem iurare noluerunt, vt debitum erat, sed mater eius domina Blancha, mulier prudentissima, ad tempus dissimulauit, Sed & Ferrandum Flandrię comitem, qui ferē tredecim annis in carcere domini regis detentus fuerat, circa Epiphaniam domini multa redemptum pecunia liberauit.

Coniuratio in regē Ludouicū. Vin. l. 30. cap. 30. hæc refert.

Eodem anno grauis contra eum, vt nouum regem Francorum, facta coniuratio est. Nam Theobaldus comes Cāpanię cum Hugone comite Marchię & cum illis Petrus Mauclericus Britannię comes adiuuicem contra regē colligati sunt. Rex verò dissimulare de cetero periculo solum ratus, collecto exercitu vnā cū patruo suo Philippo Bolonię comite, ac domino Romano sedis Apostolicę legato contra comitē Campanię, qui caput & author huius coniurationis videbatur, iter arripuit. Sed antequam terras

A eius intraret, comes Campanię meliori vsus consilio, a prauo proposito resiliuit, ac supplex ad regem tanquam ad dominum suum venit, & illi homagium fecit, & fidelitatem iurauit. Rex autem comites Marchię atque Britanię citatos ad parlamentum suum venire præcepit. Qui videtes se regi non posse resistere, infidelitatem comitis Campanię detestantes iuxta regis mandatum venerunt, atque se simpliciter in manibus eius ponentes homagium debitum præstiterunt.

Attamen non post multum tempus scientes, quod Campanię comes qui regi totaliter adhererat, praua eorum consilia contra regem inuicem denudauerat ipsum non in occulto, sed in aperto impugnare cœperunt.

Et quibusdam illis nobilibus adherentibus magna collecta armorum copia, eius terras hostiliter intrauerunt, atque omnia incendio & prædæ exponentes, quoddam munitissimum eius castrum nomine Cahorsam obsederunt. Quod postquam regi innocuit, mandauit illis per litteras, vt statim ab obsidione recedentes terras Comitibus exirent. Sed cum mandatis regis nõ obtemperassent, rex statim collecto exercitu ad soluendam obsidionem properat. Cuius auditu aduentu timentes recesserunt.

At Petrus comes Britannię consilio & auxilio quorundam baronum Francię superbus, patienter contra dominum suum regem insurgit, atque regem Anglorum Francis semper infestum cum multitudine suorum infinita ad suum auxilium euocans contra Ludouicum in Franciam venire fecit. Rex autem ipsum præueniens, terras eius hostiliter intrauit, atque aliquibus castris violenter expugnatis regem Anglorum in insulam suam Anglię redire coegit. Post cuius recessum Comes omni auxilio destitutus, regis mandata iurauit tenere.

Sed & in principio regni sui rex Ludouicus magnam militiam contra Albigenfes hereticos misit, qui contra iuramentum suum factum illa hæresim abiurando, ad vomitum redierant, & diu bellatum est inter fideles & hæreticos. Sed & post abscessum Henrici regis Anglorum qui in Britaniam transfretauerat, dominus rex Ludouicus, vt redderet comiti Britannię Petro, pro iis quę attentauerat, urbem Andegauensium & castrum Brennæ, quod sibi ad vitam concesserat, eidem abstulit, & in suam ditionem reduxit. Qualiter autem rex Ludouicus adiuuit Balduinum regem Cōstantinopolitanum obsessum, a Barbaris Constantinopoli, & gentibus armorū & magna quantitate pecunię, & propter hoc Balduinus sibi & matri eius largitus est coronam spinicam, quam in sua capella regia habet, vt dictum est supra.

S. Rex cruce signatus Syriam nauigat. Vinc. lib. 3. c. 88. Contin. Belli sacri lib. 4. c. 1. Aemyl. Blon. Naucl.

S. I.

Rex Francię Ludouicus anno domini. 1249. assumpta cruce ex quadam graui infirmitate liberatus, pro recuperatione terrę sanctę cum

A.C. 1246. Perduelles se regi Gaudito dedit.

Iterū Bellum reuertunt.

Regis Ludouici bella in Gallia fecerit.

S. Rex in Albigenfes exercitum misit.

Sup. c. 54. 4.

A cum multis baronibus iter transmarinum arripuit. Et cum eo ex ciuitate Parisiis exierunt venerabilis Odo Tusculanus episcopus Cardinalis legatus Apostolicę sedis & duo fratres germani eiusdem regis scilicet dominus Robertus Attrebatensis, dominus Carolus Andegauensis comes, & multi alij regni barones. Veniesque ad aquas mortuas, vbi classem suam parari fecerat in festo beati Bartholomęi intrauit mare. Recedensque a portu nauigans duce domino pauld ante festum beati Matthęi in Cyprum apud Immothium applicuit. Sed quia galcę suę ac cætera classis cū ballistarijs ac pedibus suis nondum aduenerant, propter hyemis instantiã in Cypro vsque ad Paschale tempus expectauit. Quo medio tempore rex & omnes nobiles illius regni contra Saracenos crucis signaculum acceperunt.

Eodem tempore Soldanus Babylonię: qui ad inuadendas Christianorum terras magnum exercitum congregauerat, auditu de aduentu regis Francorum consilium suum renouauit, & in Agyptum rediens, Alexandriam & Damiatam vrbes victualibus & bellatoribus muniti præcepit. Eadem autem hyeme multi de exercitu Francorum grassante epidimia defuncti sunt, scilicet episcopus Bellouacensis & comes Montisfortis, & comes Vindocinensis, Guilielmus de mello: & Guilielmus de Barris, & alij comites & populares, quorum æstimatur numerus vsque ad ducentos quadraginta.

Et eo tempore cum rex esset in Cydro recepit litteras a principe magno Tattarorum Cicalitay de conuersione ad fidem imperatoris Tatarorum, vt dictum est supra in vltimis. §. capituli præcedentis.

Dum etiam esset rex in Cypro, rex Armenia auditu aduentu solennes nuncios cum regalibus encensis ad eum misit se offerens eius voluntati, quos ille prout decuit honorabiliter recepit. Cüm autem rex audisset inter dictum regem & Antiochenum principem esse discordiam, quę plurimum Christianitati esset damnosa ad vtrumque ipsorum misit nuncios egitque cum eis vt inter se ireungam per duos annos facerēt. Misitque principi Antiochię sexcentos ballistarios propter Turcomanos, qui eius fines grauius infestabant.

Ijs diebus capti sunt quidam, qui confessi sunt se & alios plures misissos a Soldano Babylonię: vt quocumque modo possent regē & eius principes veneni maleficio enecarēt. Audierat enim Soldanus Babylonię eius aduentum in Cyprū, vnde sibi & suo regno vehementer timebat. Et ob hanc causam nihil est omnibus modis Alapix Soldanum (qui sibi inimicabatur, reconciliare, qui eius agnosces versutias ipsius promissiones contemnebat. Ob quorum etiam concordiam Caliphas Baldacensis, & Senex de monte nuncios suos ad vtrorsque destinauerant, sed minime potuerunt, quod petebant, obtinere. Quare indignatus Soldanus Babylonię urbem Chancelę, quę Soldani erat Alapix, per gen-

a Sanctus rex cum vxore cum duobus fratribus Roberto & Carolo ac vtriusque vxoribus, & Odone legato Romano Massiliam petiit: Naue consecit 8. Cal. Sept. qui dies eius memorie in numerum dierum relati consecratus est. Aemyl.

A tes suas fecit obsideri, & ipse Damascum se cōtulit. Soldanus autem Alapix municens urbem obsessam, collecto exercitu properabat, vt obsidionem solueret. Sed Caliphę nunciij instabant, vt inter se pacem componerent, proponentes eis pericula, quę instabant genti Saracenorum ex eorum discordia propter exercitum Christianorum, qui per regem Francorum potentissimum congregabatur in Cypro. Sed ille verbum pacis nullatenus admittere voluit, quā diu in eius terra Babylonicus moraretur exercitus, sed assererat proculdubio die sequenti se cum eis pugnaturum. Vnde dicti nunciij considerantes, quantum esset periculum, si duo potentissimi exercitus inter se committerent bellum tantum apud duces exercitus institerunt, quod Babylonicus exercitus obsidione soluta ad propria remearet.

Inter hæc autem magister Militię templi & Marecallus hospitalis scripserūt regi Francorum, quod Soldanus Babylonię cum magno exercitu erat in Damasco, vnde timebat, ne Ioppę vel Casarem vellet obsidere. Post hoc nõ multis diebus elapsis, notificauit iterum idem magister dicto regi per litteras quod Soldanus Babylonię per quemdam suum Admiraldum fecerat eum requiri, vt de intentione domini regis cum certificaret, quia libenter Soldanus cū eo pacem habere vellet. Quod rex valde moleste tulit, ex eo quod publicè dicebatur, quod Soldanus dictum Admiraldum ad dicti magistri petitionem ad eum miserat. Quare mandauit eidem magistro, ne tales nuncios de cetero absque suo mandato specialiter reciperet, aut colloquium de cetero cum eis habere præsumeret: præsertim, quia Turci ex hoc ipso poterant præsumere, quod ideo apud Christianos talia tractarentur: quia Fræcorum regem viribus inferioriorem existimarent.

Interea misit dominus rex patriarcham Hierosolymitanum, & episcopum Succionensem & Cōnestabularium suum in Achonem pro valis marinarijs conducendis & sedanda discordia, quę inter Balium regni Cyprı, & Venetos erat exorta. Sed & inter Pisanos & Genuenses etiam valde periculosa interuenit dissensio. Igitur qui venerant, domino adiuuante ad tempus his Iopitis dissentionibus, cōdixerūt nauigia sufficentia ad populum adducendū, qui prospera vsque pestate ad portum Immothij venerūt in Cyprū.

Superuenerunt etiam galcę & naues de insulis, qui per diuersa hyemauerant loca, in quibus erat populus cruce signatorum valde magnus, qui ex diuersis regionibus regem fuerat secutus. Itaque die subbati post Ascensionem domini, postquam dominus rex cum omni exercitu nauem ascenderat, publicatum est, quod versus Agyptum dirigerent gressum suum ad Damiatam urbem Dei adiutorio obsidendam. Dãtes igitur vela vëtis, versus Agyptū cursum

a Quos subsequi regem primo tempore oportuerat segniter domo soluere ac hyeme opprimente in insulas alij alias dissipati, ne initio quidem veris, sedestate appetente assuerit & Guilielmus villa genere Francus, idem Achaię princeps, cum classa Peloponnesiaca venit, quod ea pars Gracię in latinorum fide foret. Simul assuit Robertus dux Burgundię cum sua nobilitatis manu satis magna. Idem.

A.C. 1248.

S. Rex cū Soldano Babylonię nullam pacem haberi vult. Aemyl.

S. Rex discordias & dat. Vin. c. 96.

Vin. c. 97.

Christiani exercitus ex Cypro soluit A.C. 1249.

A.C. 1149. dirigebant: sed ventis agitati contrarijs iactati sunt prope Paphū Cypri vrbe, sed cū nō potuissent ibi applicare redire Immonum, vnde recesserant sunt coacti, vbi aliquot steterunt diebus. Quo tempore applicuerunt illuc dux Burgundia & princeps Achaia, qui in partibus Romania remanserant. Postremō aptatis omnibus iterum se mari exponentes, prospero vsi sunt vento, dieque sequenti apparuit illis terra Aegypti, & post paululum ciuitas Damiatā Anchorantes igitur vasa aliquandiu steterunt immoti. Videbāt enim littora tam equitum quam peditum Saracenorum plena. Insuper & Nili ostium nauibus refertum ad nostrorum transitum impediendum.

Anchora- re, id est, iacere anchoras.

Nostrī in Aegyptū intrant.

Vinc. c. 98.

Saraceni Damiatam nostris spōte dimittunt.

Saraceni Damiatam nostris spōte dimittunt.

Sequenti igitur mane Christianis intrantibus in vasis paruis que in insula Cypri fabricata fuerant, armati appropinquauerunt ad terram: ac protecti clypeis quidam in aquam descenderunt atque hostes viriliter iuuadentes repulerunt à ripa, adeo vt reliquæ naues sine difficultate applicantes ad terram, hostes qui defenderat littora conabantur multis occisis & vulneratis fugauerint. In hoc quidem conflictu aliqui de maioribus eorum ceciderunt, videlicet Damiatā capitaneus & duo alij Admiraldi. Soldanus autem Aegypti ibi praesens non extitit, quia in quodam loco, qui à Damiatā per vnam diem distabat graui languebat infirmitate. Christiani autē tota die illa in loco in quo pugnauerant steterunt, sequenti verò die arma & bellicos apparatus deponentes, ciuitati appropinquauerunt.

Cūmq; rex cū cæteris principibus de modo obsidendi vrbe tractarent, Saraceni qui erant in vrbe, diuina virtute perterriti, tam equites quam pedites desperantes ciuitatem illam contra nostros posse defendere, clam illa nocte relicta ciuitate fugerunt, atque ignem in multis locis vrbis ponentes, vt vrbe Christianis inutilem relinquerent, dimiserunt. Quo percepto nostri primò mirati sunt hostium fugā, & quòd sine assultu ciuitatem relinquerent. Quare dolū in fuga existimantes noluerunt statim fugientes sequi, nec vrbe introire: sed motis castris transferunt pontem, quem de nauibus fabricauerant Saraceni. Quo facto dominus rex electis quibusdam de exercitu expeditissimis mandauit, vt vrbe ingrederentur. Ipse verò armati fecit exercitum, vt si intra vrbe locata essent insidia aduersus nostros, citius posset iis, quos praemisera, exercitus maior subuenire. Intran- tes igitur nostri in vrbe & eam totaliter vacuā inuenientes, regi & legato nunciauerunt, qui latari ac domino gratias referentes vrbe ingressi sunt. In qua præter illa, quæ ab igne consumpta fuerant, multa victualia inuenerūt, multa præterea, quæ ad cæteros vsus exercitui proderant.

Itaque extincto igne atque emundata vrbe, dominus legatus cum patriarcha Hierosolymitano Machomeriam reconciliauit, atque redditus ibi de concessis beneficiis domino Deo gratiarum actionibus, ibi praesente rege in honorē beatissimæ virginis missa celebrata est. Capta est ciuitas Damiatā secundo à Christianis duce Francorum rege illustrissimo Ludouico anno domini 1241. die octaua post festum Trinita-

tis. Mansitque ibi dominus rex cum toto exercitu per totam illam æstatē. Non enim ei consulebatur, quòd ad vltiora procederet contra hostes propter fluiuium, qui illo tempore debebat inundare: quia aliàs Christianus exercitus in illis partibus irreparabile damnum ab aquis inundantibus fuerat passus. Eodem anno circa festum Ioannis Bap. dominus Alphòsus comes Pictaenus, frater domini regis Ludouici iter transmarinum aggressus, cum multitudine bel- latorum applicuit Damiatam.

Nostrī in Saracenos Pergunt. Vin. c. 99.

§. II.

TRANSCVRSA æstate dominus rex illustris Ludouicus de consilio suorum præparato tam nauali, quam terrestri exercitu vigesimo die Nouembris contra hostes Crucis Damiatā egressus est, atque non longè à villa quadam quæ Massera dicitur contra Agarenorum castra & ipsè castra locauit, & qualiter bellum disponeret cum suis magna maturitate tractabat. Fiebant interim inter nostros & hostes quotidie quasi leuia prælia, ex quibus semper nostris fugatis hostibus superiores reddebantur. Quibus diebus Soldanus miserimā finiuit vitam. Sed in infirmitate positus scripserat filio, qui tūc temporis ad conducenda auxilia ad orientem profectus fuerat, vt omni mora postposita rediret in Aegyptū. Moris ergo totius exercitus curā necnon & Aegypti dominium commiserat cuidam de Admiraldi viro strenuo & fidelissimo nomine Farcadino.

Rex igitur cum suis cūm configere contra hostes deliberasset omnino, non tamen ad eos patebat accessus propter quoddam brachium fluminis Nili quod inter vtramque erat exercitum: qui propter aquarum profunditatem in loco illo non erat vadabilis. Cūque aliquandiu ibi stetit exercitus, ac multis modis transitum tentassent, nec illis pro tunc ad eos pateret accessus, per quemdam captiuum nostris capitaneis notificatum est, quòd quidam locus erat non longè à nostris castris, in quo sine periculo fluiuius poterat transuadari. Igitur die carnispruij sequentes conductorem, venerunt ad locū, atq; ordinariis secundū rei militaris disciplinā aciebus, in Dei nomine flumē trāsire cœperunt, non tamen sine difficultate: nam in aliquo loco equos natate oportebat. Attamē sine dāno totus transiit exercitus. Postquā nostri transitū fluiui, iā sine difficultate manus cū hostibus conferere poterant, versus castra eorū iter arripiunt, omnia igne & ferro cōsumentes. Nam effractis quibusdam casualibus, quæ supra Nilum fluiuium sita crāt, nec arati nec sexui perpererūt. Progredientesque vltra cum parte exercitus, cū Saracenis, qui nostris viriliter occurrerunt, conflictū habuerunt. Quibus in fugam versis, multos ex illis occiderunt, inter quos & illorum capitaneus occubuit. Cū autem de hostibus iam plenam habere se victoriam crederent: acies nostrorum se inconsulitè diuidentes, vniuersam illam regionē lustrare cœperunt.

Saraceni autem dependentes de illorum in consulto processu, videntes nostrorum acies hinc inde dispersas, resumpris viribus irruerunt in nostros tanta instantia, vt pene in fugam verterentur. Resistebant tamen, vt poterant: cū vndique ab hostibus premerentur: & de eis fieret strages horribilis: maximè nobilium & baronum, qui vexillum regium sequebantur. Inter quos Dominus Attrebatensis comes Domini regis frater ibidem, vt creditur, occisus est. Nam ab illa die nunquam comparuit vltorius. Durauitque vsque ad horam nonam conflictus & Christianorum strages. Circa vesperam nostri, vt poterant, simul coeuntes, ac receptui canentes, se ad quemdam locum extrā inuitis hostibus reducetes castra locauerunt. Quiescentes autem aliquot diebus inuenerunt se maxima recepisse damna in hominibus & in equis: qui ex magna parte perierant. Nihilominus tamen cū se ad resistendum hostibus pararent, subito hostes si dei, qui ex victoria animosiores effecti erant, tanto impetu nostrorum castra aggressi sunt, vt pene ab eis castra expugnarentur. Tamen nostri, cū sic ab hostibus premerentur: vndique eruptione facta hostes aggressi repulerunt magna illorū multitudine interfecta. Cū autem Deo sic permitte nostrorum ita attenuatus esset exercitus, & illis ballistarum subsidium, optimum armorum genus contra Saracenos, totaliter defecisset: non videbatur vltra procedendum, sed erat quorundam consilium quòd antequam Soldani filius rediret: qui cum infinita illius gentis multitudine in proximo aduentare dicebatur, Damiatam nostrorum copia quæ supererant, remearent. Sed Gallicana militia indignum ducens dare hostibus terga, vltra procedendum censebat.

Cūque super hoc discerneretur, nec quid eligendum esset deliberaret, subito cum illa multitudine Soldani filius superuenit. Qui audiens nostros superiori bello attenuatum habito suorum consilio a nostros aggredi statuit. Nostrorū autem de die in diem deteriorabatur conditio, atque illis irata diuinitate omnia in contrariū succedebat. Nam pestis astra illorum cinuasit tam in hominibus, quam in equis, ita vt non solum diminutus, sed consumptus videretur exercitus. Accedebat autem ad miseriarum cumulum, quòd tanta erat in castris fames: vt homines inferioris manus non possent sustentari. Nam paulò ante hostes, qui cum galeis eorum & vasis alijs flumen occupauerant: duas carauelas successinè cœperant, nostris omnibus qui eas conduceban interfectis.

His igitur incōmodis arctatis intolerabilis necessitas coegit illos (si Deus permisisset) Damiatam afflicto exercitu reducere. Quinta igitur die Aprilis cū essent in itinere redeundi, Soldanus cum omni illa sua multitudine nostros aggreditur. Qui infirmitatibus, fame, lassitudine, diminuti, minimè valentes resistere omnes, permissione diuina in manus hostium inciderunt. Adeo plaga illa generalis extitit: vt de

Cum ingentibus copiis repente superueniens. Melaxala nostris se ostendit: Franci pugnam posebant vt aut virtute vincerent, aut cum gloria caderēt, hostis pugnandi aqua loco copiam non fecit. Amyl. lib. 7.

illa priori multitudine vix pauci euaderent, qui non occiderentur gladiis, aut impiorum vinculis alligarentur. Sed & pius ille & illustris rex Ludouicus Francorum cum duobus fratribus suis Carolo & Alphonso captus in manus hostium deuenit. Itaque per terram nemo penitus euasit: sed omnes capti sunt, & carceribus participati non sine strage nostrorum infinita. Sed ipsi qui per fluiuium, versus Damiatam reuertebantur: quorum maxima pars egrotantium & debiliū erat, aut capti, aut occisi, aut ignibus combusti sunt. Nam Saraceni in primo aggressu, ignem in galeis nostris posuerunt.

Postera verò die, cū Dominus rex in carcere teneretur, & ab infidelibus satis humane tractaretur, Soldan⁹ illum de treugis requirit fecit, petens vt statim Damiatam vrbe redderet. Quòd si non fieret, tam cum quam suos omnes, quos tenebat captiuos, gladio interimeret. Ad vltimum inter eos pactis interuenientibus ita conclusum est: vt Dominus rex Damiatam Soldano restitueret, cum omnibus rebus ibi inuentis. Insuper & octo millia byzantiōrum Saracenorum pro damnis & impensis, quas Soldanus fecerat. Ipse verò Soldanus pro parte sua debebat dictum regem cum omnibus Christianis, quos ceperant Saraceni à tempore, quo exercitus Christianorum intrauerat Aegyptum relaxare. Insuper & omnes alios captiuos Christianos vndeunque essent sub potestate Saracencium à tempore quo Imperator Fridericus secundus cum illis fecit treugam.

Ad seruandum igitur ea hinc inde praestitis iuramentis, cū Soldanus cum suis iam ad suam recipiendam vrbe Damiatam veniret, idem Soldanus coniuuantibus contra eum suis, in viā occisus est: atque cum eo multitudo magna suorum, qui illum defendere ausi fuerant, cum eo pariter interierunt. Interfecto igitur Soldano, ij qui in ea coniuratione principales fuerant, armati ad regis tentorium venerunt: cum austeritate verborum, petentes, vt iuxta pacta, quæ cum Soldano firmauerat sine mora Damiatā illis redderetur. Rex igitur, cū de retinenda Damiatā omnino desperaret, & maximè cū si non redderet, sibi & tot probis viris certus instaret interitus: habito suorum consilio, pacta, quæ viuo Soldano firmauerat de reddenda ciuitate cū dictis. Admiraldi firmavit. Itaque statuta die ciuitatē Admiraldi receperunt. Qua recepta statim dominum regem, ac fratres suos, deinde omnes alios barones regni Francia & Cypri, & Hierusalem liberauerunt.

Et hic notandum, quod cū Soldanus à rege a Rex grauitè laborans primum contra maligni viribus animi pugnare, deinde superari poterat, rex sanctus nauicula secundo flumine Damiatam clam ferri, antequam hostes fluminis potentes fierent, vt que sibi consuleret, procerum magna pars hortabatur incolumi rege rem francicam incolumem, facili quam taliter ceterum iactura, Negavit se suos deserturum, seque cum suis quamcumque Deus daret subiturum fortunam. Amyl. lib. 7.

b Non mirum est sanctum regem adeo negationis fidei verbum exhorruisse: ferunt enim illum à puero à matre sic fuisse institutum, vt in animum induceret, malle emori, quam scelus concipere. Amyl. lib. 7.

Machomeria id est, Machometi phanū.

A.C. 1149.

Vide sup. c. 94.

Soldani mori.

Nostrī Saracenis grauius verantur.

Hostes nostris in sibi redantur. Vinc. c. 100.

Pessilitia in nostris de seunt. A.C. 1150.

Carauella nauigij genia.

A.C. 1150.

Fœdus cū Soldano iuratur. Vinc. c. 101.

Damiatā Saracenis redditur.

A.C. 1150. exegisset iuramentum pro pactis obleruandis sub tali forma, quod in casu, quo illa non serua- ret, intelligeret fidem Christi abnegasse, nun- quam rex acquiescere, tali formae iuramenti voluit, etiam, si Soldanus minaretur ei interi- tum. Et cum religiosi & periti viri, qui erant in consilio suo, ei consulerent, ac suaderent, quod licite poterat eo modo iurare sine peccato aliquo, respondit eis quod ita horrebat verbum abnegationis fidei, quod nullo modo pateretur mens eius talia dicere. Per alium demum mo- dum ab eo recepit Soldanus iuramentum, in quo ostenditur deuotio regis & constantia ad fidem Christi.

Rex Sanctus Aegyptum dimittit. Vinc. cap. 102.

§. III.

H Is igitur rite peractis Dominus rex cum residuo exercitu de Aegypto recessit, dimisit tamen quosdam, qui ceteros captiuos qui per Aegyptum tenebantur recipere & ad rerum custodiam, quas in Aegypto dimiserant. Nam deficientibus nauibus, multa sunt coacti Christiani dimittere, scilicet machinas, arma, & equos, & aliquos bellicos apparatus. Sed infidelis populus & profanus contra id venientes, quod promiserant: & secundum profes- sionis suae superstitionem iuramento firmauerant: de captiuis reddendis nullatenus seruaue- runt. Nam de captiuis Christianis, qui plusquam quindecim millia erant, non restituerunt nun- cius regis nisi quadringentos: de ceteris rebus nihil penitus restituere voluerunt: quinimmo eis (quod detestabilis fuit) quosdam electos iu- uenes Christianos, deducetibus ad victimam, & eis proponentibus, vt aut fidem negarent, aut eorum gladiis interirent, multi imbecilles & fragiles legem illam abominabilem Machome- ti proficendo, fidem negarunt. Ceteri & athlete fortissimi in confessione vere fidei persistentes, coronam martyrij percipere meruerunt.

Rex autem Francorum post initas & firma- tas treugas cum Saracenis, cum speraret Chri- stianos in iis ciuitatibus, quas tenebant in Sy- ria securè remanuros, de reditu suo in occiden- tem ordinare cepit. Sed maior pars militiae tem- pli, hospitalis, & baronum, qui conditiones tem- porum, & patriae illius magis nouerant, afferen- bant, post recessum eius Saracenos nullo modo pacta de treugis seruatuos, cum in eius praesen- tia contra iuramenta sua venientes, dictas treu- gas iam fregissent: nec secundum pacta libera- sent captiuos: nec res in Aegypto dimissas resti- tuere voluissent. Quare conclu debant rege recedente terras illas ac ciuitates & munitiones quas in regno Hierusalem, adhuc Christiani te- nebant, cum euidenti periculo remanere: maxi- me cum in statu tam debili post acceptum in A- gypto incommodum Christianorum conditio remaneret. Asserebant enim regi iam iterum da-

a Rex Sidonem, Caesarem, Toppemque restituit circummissisque oratoribus cuiuscunque nationis num apud Barbaros in seruitute habebantur, eos gre- gatim ducentos trecenosque redimebat.

A ri occasionem accepta damni reparandi, cum in ter paganos discordia magna vigeret. Nam post recessum Christianorum de Aegypto, Soldanus de Alapia contra Aegyptos bella instaurans, Da- mascum ciuitatem nobilem iam cepit, ac in Aegyptum cum suis iam parabat descendere: vt regionem illam, quae sine rectore tunc esse vide- batur, suae subiiceret ditioni. His igitur rex audi- tis: contra suorum consilium deliberauit suum retardare reditum, & in Syria per spatium ali- quod remanere. Sed duos germanos suos scilicet Carolum, & Alphonsum remisit in Fran- ciam ad custodiam regni. Acta sunt haec anno Domini a Millesimo ducentesimo quinquasi- mo, regni vero eius anno. xxiiij.

Remansit itaque rex pro tunc in Syria, nec o- tiosus. Nam munitiones & castra multa in Sy- ria instaurauit muris, & victualibus muniuit. Ti- mebatur enim ne Turci in Syriam descende- rent. Volens autem pater misericordiarum Deus in sancto suo mirabilem ostendere pugilem fi- dei ipsum regem tradidit in manibus impiorum vt mirabilior appareret patientia, fides, & cari- tas eius. Cum enim per nauim propinquam facile euadere potuisset, spontaneè tamen se red- didit, vt occasione sui suum populum liberaret. Dum autem liberatus à carcere in Syria mansit, multos Saracenos ad fidem Christi conuertit, Chri- stianos redimi fecit: Et hoc cum circa Sidonè multa corpora Christianorum occulorum inue- nisset iam foetida, & partim à bestiis lacerata: haec propriis manibus cum aliquorum de suis adiutorio: qui vix illorum foetorem sustinere poterant, recollectit, & tradidit ecclesiasticae se- pulturae humiliter & deuotè.

Quinque annis in Oriente mansit, nullo sancti- tatis munere omisso: vita eius etiam Barbaris miraculo erat: compluresque quod armis extor- quere nulla vis poterat, voluntate sacra lau- ratione imbuti sunt. Initio igitur sponte, postea precibus Pontificum Maximorum in oriente re- mansit, totum nomen Christianum incitatuos se praedicantium vt omnium piorum arma in Sy- ria ferrentur Franci ductu militatura. Sed Chri- stus nullum verè suum militem, nullum ducem praeter francum inuenit.

Demum audita morte matris: de consilio suorum redire in Franciam disposuit. Et dum ef- set in mari, tertia nocte prope diluculum ad ru- pem, seu tetrè linguam, nauis deferens regem bina impulsione tam fortiter est collisa, quod à nauis & aliis submergenda protinus credere- tur. Tanta igitur concussione perterriti, & exci- tati sacerdotes & alij sanctum regem inuene- runt coram sancto corpore Christi orantem: Et fuit omnium firma fides quod eius meritis & pre- cibus omnipotens Deus eos à periculo mortis liberaffet.

a Hic desinit Vincentij speculum histoiiale. Nam reliqua quae vel in hoc titulo vel in 23. & 24. ex Vin- centio praefertur: ut ante haec tempora acciderunt om- nia. Ceterum cum Vincentij exemplaria in libris enu- merandis varient, non mirum est nos à D. Antonino in librorum numero recensendo dissentire, vt pote qui eo Vincentij codice vsi fuerimus, qui semper vno mi- nus, quam D. Antonini codex librorum numerum com- putare soleat.

Vita

Sanctus rex abne- gationis Christi verbum quorum exhorre- scat.

Regula eius in Sy- ria pili- eta.

Rex sua ipse ma- ioribus mor- tuos sepe- lit.

S. Rex au- te Chri- sti corpus orans na- uim à col- liso ne li- bera uit.

Vitae diui Ludouici Francorum regis succincta narratio.

§. IIII.

S ED vt de sancta conuersatione eius aliqua referamus, propter quae meritò sedes apo- stolica per Bonifacium octauum sanctorum ca- talogo eum adscripsit seu canonizauit, sciendū quod vt dicitur in eius historia, hic diuina se protegente gratia nunquam sensisse letalis cri- minis contagium perhibetur: vt aptè valeat id de eo dici: Non est inuentus similis illi, qui con- seruaret legem excelis in tanta dignitate, hono- re, & opulencia. Prouidentia verò matris, & pro- cerum, ne tam nobile regnum successione care- ret, uxorem duxit. De qua susceptam sobolem generosam, vir sanctus studuit educare ad amo- rem Dei, & contemptum mundi & cognitio- nem sui salutaribus monitis & exemplis.

Et quando sibi secretò vacare poterat: eos personaliter visitans, & de eorum profectu re- quirens, velut alter Tobias dabat eis monita sa- lutis docens eos super omnia Deum diligere, & à vitis iugiter abstinere. Serta quoque de rosis aut alios capellos eos portare in sextis feriis, prohibebat, ob reuerentiam coronae spineae Do- mini saluatoris capiti eius impositae. Et quia scie- bat quod in deliciis castitas, in diuitiis pietas, & in honoribus solet humilitas periclitari, idè sobrietati animum dedit misericordiae & humi- litati. Ab insidiis mundi, carnis, & diaboli, se cu- stodians: & exemplo apostoli corpus suum casti- gans multipliciter spiritui seruire cogebat. Mul- to enim tempore cilicio vrebatur ac carnem, & quandoque propter debilitatem corporis ni- miam hoc dimittebat ad instantiam proprij confessoris: & tunc volebat, quod idem confes- sor in recompensationem huius pro qualibet die quadraginta solidos Parisienses secreto pau- peribus erogaret. Ieiunabat itaque omni tem- pore sextis feriis, & maxime in aduentu & qua- dragesima & iis diebus à fructibus & piscibus abstinere, laboribus, vigiliis, & orationibus, & aliis secretis abstinentiis se affligens.

Omniū virtutum decor humilitas adeo re- fulgebat in eo, vt quanto maior erat, velut alter Dauid tanto humiliter se getebat: & coram Deo in oculis suis vilior apparebat. Quolibet sabba- to confueuerat in loco secretissimo quorundam pauperum abluere pedes propriis manibus, & deinde extergere: ac proprio ore osculari: simili- ter in manibus singulorum certam pecuniam tribuendo. Plures etiam centum & viginti pau- peres in curia sua omni die reficiebantur abun- de & in vigiliis solemnibus, ac quibusdam cer- tis diebus per annum ducentis pauperibus, an- tequam ipse comederet, manu propria fercula ministrabat. Ipse enim in prandio semper, & in caena prope se tres senes de cibis appositis ca- ritatiue nutrebat. Et aliquando scutellas, & ci- bos suos, quos Christi pauperes manibus con- tractauerant, praecipue ossas quas libenter co- medebat, vt iterum inde gustaret, ante se eas por- rari praecipit: Christum pauperem in suis pau- peribus venerando, de quorum reliquiis sic co- medere non horrebat.

S. Rex au- te Chri- sti corpus orans na- uim à col- liso ne li- bera uit.

Vestis eius qualis Scarletum d. purpura vel holo- taurum.

A pomposa vti volebat, nec pellibus pretio ni- mium sumptuosis, maxime postquam de parti- bus transmarinis rediit prima vice. Dilatatio- nes fidei ardenti desiderio cupiebat, vt de tan- quam zelator fidei, cum concilium fuit celebra- tum Lugduni per Innocetium quartum contra Fridericum secundum imperatorem, visitans Papam obtulit se & regnum in adiutorium ec- clesiae & sui contra ipsum imperatorem, & om- nes aduersarios ecclesiae.

Hic etiam fieri fecit edictum contra blasphe- mantes nomen Domini vel virginis gloriosae, adiciens poenam igniti cauterij in fronte hu- ius transgressoris imprimendi. Et cum semel quidam secundum saeculum generosus, in hoc vitium lapsus fuisset denunciatus in iudicio: multi que pro eo apud regem intercederent, vt poena illa in alteram commutaretur attempta no- bilitate eius, nequaquam acquieuit dicens, Ego pro gratia reputarem mihi, vt tale signum in fronte mea poneretur, dummodo tantum sce- lus de regno meo extirparetur.

Duella nunquam permisit: cum hoc sit pro- hibitum lege diuina, & non sit aliud, quam ten- tare Deū. Visitans hospitale quoddam leprosum quemdam horribiliter facie deturpatum vidit, cui seruiuit, porrigens ei cibum manibus suis.

Reuersus autem de Syria in Franciam ineffa- bili gaudio est receptus. Et ex tunc seruentius proficiens de virtute in virtutem, ad omnimo- dam vitae perfectionem peruenit. Et cum ab in- fancia se cum creuerit miseratio, ex tunc euiden- tius super afflictos pauperes pia gestans viscera necessitatibus omnium, prout eommodè pote- rat, succurrit. Tunc enim cepit fundare hospi- tales domos pauperum religiosorum, aedificare monasteria, & in diuersis regni partibus indi- gentibus annuatim pecunias erogare. Multos conuentus praedicatorum & minorum funda- uit ex toto. Post certum tempus illustris rex Lu- douicus zelo fidei accensus reuersus est in Sy- riam contra inimicos crucis Christi cum maximo apparatu. Sed paulò post infirmatus ad mor- tem omnibus sacramentis ecclesiae deuotè as- sumptis: suum suo Domino spiritum commen- dauit. Relatum est autem corpus eius Parisios, atque cum summo honore sepultum miraculis coruscans.

Pastores Franciae ad sacrum bellum inci- tantur à Damone. Aemy. lib. 7. Blon. lib. 7. dec. 2. Contin. Bell. sacri lib. 4. cap. 9. A.C. 1254.

§. V.

NE è omittenda est mira deceptio diaboli, postquam fideles fuerunt per Saracenos in Aegypto debellati, vt dictum est. Nam anno sequenti nescitur, quo ludibrio decepti omnes

a De morte D. Ludouici pluribus agit in infra tit. 20. cap. 1. §. 12. Obiit autem D. Ludouicus apud Tunetum in Aphyrica An. Ch. 1270. Osta. Calen. Sep- tem. regnauit an. 43. m. 9. d. 19. Corpus eius in Gallias relatum ad S. Dionysium conditum est. qu. m. Bonifa- cius papa. 8. in Diuorum numerum reuoluit. A.C. 1294. infra tit. 20. cap. 8. §. 2.

ferè

A.C. 1250. Edictum eius in blasphe- mor.

Duella le- ge diuina prohibita Deut. 4. Mat. 4.

Eius res- pòit pè- grinatio- nem gest- A.C. 1254. Job. 31.

Mort. S. Ludouici.

A. C. 1140.

Edmundi magistri artium pia opera. c. 10. A Vinc. 73.

§. II.

FACTVS autem magister artium, præter morem tunc legentium, missam & horas canonicas quotidie priusquam legeret audire consuevit. Quæ scilicet religiosa consuetudo etiam suis scholaribus profuit quos ut secum missas audire consueverent sic induxit. Pius autem humilisque magister, cum unum de suis auditoribus egrum & egentem decumbere didicisset, in domum suam cum portari fecit: & qualibet nocte per quinque hebdomadas ante ipsum iacuit, eique in vtriusque, & cæteris infirmis necessariis ministravit. Et quamvis hoc fraternæ compassionis graueretur onere, legebat tamen, & discipulis quosdam in vtriusque, & cæteris infirmis necessariis ministravit. Et quamvis hoc fraternæ compassionis graueretur onere, legebat tamen, & discipulis quosdam in vtriusque, & cæteris infirmis necessariis ministravit.

Ministrat pauperi scholari.

Quomodo ad Theologiam studium se contulit. c. 11. Vin. c. 74.

Transactis autem sex annis, quibus egregie rexerat in artibus, adhuc sociis suis legens arithmeticam seu geometriam: apparente sibi in somnis agnouit matrem suam, & dicentem: Fili quid legis? Et quæ sunt illæ figuræ, quibus vacas tam studiosè? Quo respondente: Talia lego, ostensis videlicet protractionibus, quæ sunt in arte illa. Mox dexteram manum eius illa arripuit: & in eam tres circulos pinxit his nominibus. Pater, & filius & spiritus sanctus, & per ordinem singulos singulis, nominibus insigniuit, & ait. Fili charissimè talibus figuris, & non aliis de cætero intende. Qui voce matris edoctus, sese ad theologiam studium transfudit: intelligens nimirum, quod sanctæ trinitatis cognitio theologice consummatio facultatis, & origo existit. Et qui prius cum in artibus legeret, mane missas audire consueverat, nunc ad religionis augmentum media nocte matutinas in Ecclesia sancti Mederici Parisiensi audiebat. Post matutinas vero in orationibus cum lachrymis coram altari beatæ virginis usque ad diem consuevit persistere, & ita deinde nulla corporis quiete interueniente ad scholas cum cæteris conuenire. Hora similiter vespertina ob similes causas ad Ecclesiam procedebat. In qua, si Ecclesia rarissime vel nunquam sedere visus est.

Quæ cum boni nominis episcopus Eboracensis theologice studio percepisset insistere cogitavit & voluit ei propriis sumptibus providere. Quod ille audiens renuit: nec voluit sibi ea fieri: verens ne monasterium ex eius provisione contingeret onerari. Siquidem & ipse psalterium glossatum & duodecim prophetas & decretales epistolas habebat: quæ omnia vendidit, præterea quæ scholaribus pauperibus erogavit. Et mirantibus sociis quod contra morem omnium studetium codices sibi necessarios distraheret, vni eorum de hoc ipso percunctanti serio sic dicebat. Stulte, omnia pro Christo, studentes perfectioni debemus vendere, ac pro eius amore pauperibus erogare.

Quæ in Theologia enastibus erogate. Vin. c. 75.

Tanta vero auiditate sacras amplectebatur

literas, quæ noctes pene ducebat insomnes, & in breui spatio temporis ita profecit, quæ cathedram magistratæ ascendit licet inuitus. Erat autem prædicator egregius, disputator acutissimus, lector pius. Frequenter multi & magni viri, qui ad eum audire in scholis confluere, inter legendum à lechrymis se continere non valentes, libros claudiebant. Mel sicut & lac sub lingua habebat, multique exierunt de scholis eius doctores eximii, sanctitatis etiam eius vestigia secuti: multi etiam beneficiis se exonerantes religioni se dederunt.

A. C. 1140.

Quadam die disputaturus de trinitate cathedram ascendit, & discipulos expectans questionem in animo volueret: in somnum resolutus huiusmodi visionem cernere meruit. Columba de supernis volavit ad se deferens celeriter mirificum corpus Christi, quod quasi sacram communionem tribuens posuit in ore suo, & sic ad superiora celeriter reuolauit. Expergetus ergo supra humanum ingenium excellentissime disputavit: & precipacissime de beata trinitate disseruit.

In prædicatione quoque mira ei gratia inerat & dignitas eius eloquium quantumque frigidus efficaciter accedebat. Unde & comes Salisberie qui longo tempore sine confessione & communiione steterat de his non curans, ad præmonita eius conuersus est.

Cum autem populo prædicaret, Crucem dominicam manu propria tenebat assidue: quam frequenter intuens solebat nunc amarissime flere, nunc honestissime subridere. Flebat autem, ut dicitur consueuerat, quod cum plures essent verbi auditores, pauci tamen factores existerent: cum tamen Christi passionem haberent præ oculis, & exemplum sanctorum eius non desissent innumerare. Ridebat vero, cum crucem pio conspiceret oculo, recolens beneficia, quæ per eam proenerant toti mundo. Habebat autem pro consuetudine quolibet die vel nocte dominice passionis insignia meditando recollere, & in eis suauissime delectando illis medullitus inherere.

Quadam igitur festiua die multis occupationibus & curis fatigatus cum prævidere non posset lectionem christianam, sequentem noctem in vigilijs expendit ferè totam: vnde circa auram irrupente somno eius occurrit memoriæ quod nulla die illius hora meditatatus fuerat, sicut ei de more erat dominicam passionem. Timens vero ne grauem capitis dolorem incurreret: si antequam ad ecclesiam iret, & ad scholas non dormiret, legit porius aliquantulum quiescere, ac solitam contemplationem in spe gratiæ Dei tunc interrumpere. Cum ergo se inclinasset ad lectulum apparuit ei hostis antiquus multum terribilem habens & terribilem vultum: vnde terribit dextera suam manum leuauit, ut sibi faceret signum crucis: quam demon apprehensam impediuit ne faceret. Ipse vero confusus in domino, quasi ambidexter sinistram erexit, ut sibi crucis signaculum imprimeret: sed diabolus ea etiam apprehensa, quasi falcis grauissimus cecidit super eum.

Tunc deficientibus sibi viribus corporis, orauit in spiritu ad dominum, ut sua virtute sequentem contereret hostem. Sicque demon ab eo auius subitò cecidit inter lectum & parietem proximum in momento. Surgens igitur celeriter, & sic prostratum cernens demonem: confortatus in fide, ipsum cepit aggredi demonem velut

De Trinitate quomodo verba fecerit.

Abiectione eius erga crucem dominicam cap. 76.

Demon horrenda visio.

A. C. 1140.

velut hostem, eumque per horribile guttur eius arripuit & illud stringendo fortiter ei dixit. Ad iuro te per aspersionem Christi sanguinis, ut dicere mihi non omittas quid sit illud, per quod valeam tibi plus nocere: & te à meis vexationibus coercere. Et diabolus ad eum, per eum quæ nunc nominasti. Et sic diabolus victus disparuit se victum dolens ab eo, quem suis vincendum viribus existimauit.

Singularis viri sancti abstinentia. c. 14. Vin. c. 77.

§. III.

HIc sanctus abstinentiam illibatam ab infantia seruauit, ut scilicet in verbo, cibo, potu, somno cæterisque rebus mundanis, in quantum virtus patitur humana. Solo pane contentus & aqua sextis feriis per totum annum abstinuit & aliquando panem tantum sumens nullum penitus liquorem gustauit. Vnde nonnunquam lilla eius labia videbantur, velut humoris indigens hians terra. Pilis quoque capitis fluentibus & barbæ dicebant hoc physici ex humoris penuria provenire. Grossis utens cibariis, quo cibus vel potus pretiosior aut delicatior erat, eo minus de eo sumebat: Nolebat, ut sibi quisquam diceret, quid sibi in prandio esset apponendum, imò si cibum coram eo positum quis multum laudaret, comedere nolebat: eo quod lautum nouerat. Omni secunda feria & quarta, & in septuagesima semper à carnibus abstinebat: nec tamen propter hæc disputare vel legere dimisit, nisi alia impediret necessaria ratione.

Physici id est medici.

Inhibet hereditio vnde dicitur.

Postquam vero ad sacerdotij gradum ascendit ad quem inuitus venit, sicut & ad ordines præcedentes: tunc duras leges, quas in carnis sæ præiudicium statuerat, efficere studuit duriores. Rarissime bis in die comedere consueuerat, & id cum ad hoc eum aliorum iucunda societas inuitabat. Denique tantum sibi rigorem indixerat abstinentiæ, quod nonnulli suorum credebant eum capitis insaniam vel mortem incursum. Orationi sedulus incumberebat, & nuda solo genua insigebat. Vnde nonnunquam vi collisionis erumpens sanguis genu respergit alterum, aliud vero quasi semper gibbosum & callosum erat. Singulis diebus à capite usque ad pedes membra crucifixi singula adorabat. Per dies singulos tria cantabat paria horarum scilicet canonicas, de spiritu sancto & de beata virgine cum officio de sanctorum: Rarè post matutinas dormiuit non minus id obseruans hyeme quæstate. Lectulum quidem habuit satis honestè stratum, nec tamen in lecto iacuit, sed in scabello suppedaneo, nonnunquam in terra ipsa, aliquando ad lectum caput pendulum inclinauit. Linteamina cooperitorij vel culcitram non habuit: sed cappa sua, vel scapulari, seu certè pallio se contexit.

De vestitu et moribus ipsius. c. 78.

Vestimenta habebat grisea, nec abiecta plurimum, nec multum pretiosa. Detractores persequeretur detractionis vitium abhorrens, nec ijs vniquam vel ad modicum commodauit auditum vnicui tantum beneficium ecclesiasticum quamquam plura forent sibi oblata, nunquam tenere voluit, nisi cum onere residentie: quod quoties lectionibus vacare disposuit, solebat nullius expectato consilio resignare. Suscepit

denique in nobili ecclesia Salisberie, cum canonica dignitatem thesaurarij, ad quam cum inuitatus episcopus. Ventilationibus causarum, seu placitis interesse noluit, & ut à causarum cognitionibus eximeretur, literas apostolicas impetravit. Pecuniam non dico tangere, sed nec videre dignum censuit: nisi eam quam propriis manibus pauperibus erogauit. Cellaria & alias officinas dedignabatur ingredi, inconueniens hoc esse iudicans sui nominis honestati. Rerum suarum audire computum sibi credidit inhonestum. Plus extendebat, quam habebat in redditibus, vnde etiam alieno semper erat obligatus.

Aferuentibus suis carnis exigebat munditiâ. Nunquam familiæ suæ in ira molestus fuit etiam cum delinqueret: nec vllis omnino aliis, quoniam satagebat sollicitus iugiter seruare pacem cordis. Quod sibi fuit in facultatibus proprium commune facere studuit pijs vrbibus egenorum: nullus ab eius ianuis recessit vacuus. De libris procedebat lectio, et ad iconem beatæ virginis, quam ante se habebat referrebat oratio. Tantum reuerentiæ sacræ scripturæ detulit: quod quoties bibliam suam aperuit: prius eam osculando honorauit. Appetitum inanis gloriæ quæ viris virtutum importunam se multipliciter ingerit, sub quadam simplicitatis cautella, & modo mirabili elidere consuevit.

Et quoniam cum crucis amatorem apostolicus nouerat, legationem crucis ei cum grandi priuilegio commisit. Qui quauis potestatem accepisset procuraciones ab ecclesiis recipiendi hac potestate non utens gratis euangelium prædicabat: propter quod & Deus dignatus est in ipso itinere pro cruce numerosis miraculis honorare eum & decorare. Itaque dum verbun crucis apud villam Leucestrie populo proponeret, accessit iuuenis quidam iuuenilibus oblectamentis irretitus, ut sibi vir sanctus manibus suis crucem daret exorans. Quem mulier quædam volens à proposito retrahere, per pallium arripuit, sed non impunè: mox enim manus eius contracta dedit ei intelligere non esse licitum à tam pio proposito aliquem reuocare. Quæ vindictam in se sentiens cum clamorem emitteret præ dolore: hoc audiens vir Dei quæsiuit ab ea, an de manu sua vellet crucem assumere: qua respondente se vti que velle, dum sanctus vir ei crucem humeris imposuit, illa sanitati omnino restituta est.

A. C. 1140.

Crucè in suis regionibus prædicat. c. 15. Vin. c. 79.

Mulier quæ iuuenem à cruce accipere volebat fit contracta.

Miracula viri sancti.

Similiter in alia villa cum ad prædicationem eius quidam iuuenis crucem postulasset & amara eius teneret eum, ut à proposito abstraheret, lumen oculorum amisit. Sed sancto viro orante pro ea penitente illuminata est.

Cum etiam apud ciuitatem Vigornie ad prædicationem suam conuenisset maxima multitudo: cepit inter prædicationis primordia subito nubes horrida diffundi, & pluuiam cum turbine comminari. Videns vir sanctus auditorum animos concussos esse ad diffugium extenta manu opposuit impetui turbine signaculum viuificæ crucis dicens, Præcipio tibi malignè spiritus cum hac commotione longè abscedete nec adstantè populum ab auditu prædicationis impedire. Quo dicto statim discessit spiritus procellarum & nubes lucida obumbrans eis affuit, in circuitu vero pluuiam cum tempestate valida distillauit.

Aliud miraculum. Vin. c. 80.

A.C. 1240. Miracula quaedam in se ipso patrata. c. 16.

Anthrax. carbunculus.

Phil. 11.

Eius Archiepiscopi prope r. c. 18. Vinc. c. 8a.

Audiebat confessiones.

In missae sacrificio quomodo se gessit.

Præterea cum eiusdem legationis officio fungeretur in multa gratia, quadam nocte in sua biblia studebat cum candela, & cum fatigatus vigilis irruenti somno nequiret obstitere, contigit ipso dormiente candellam super libri litteram cadere, & sic diutius ardere. Qui cuigilans stupuit, & pro biblia, quam maximè diligebat pro prædicatione, suspiravit, & eleuans candellam exustulauit fauillam, quæ super librum remanserat, nulla tamen ignis læsio super bibliam apparebat. Cùm etiam in pede eum contigisset apostemate grauari, quod medici anthracem vocant, facto signo crucis super ipsum multoties, sanitatem illico recepit & liberum gressum. Sed & cilicium eius verustate consumptum penè super ignem positum, remansit illæsum & incombustum.

Fuit Episcopus Cantuariensis, sed remitens. c. 17. Vinc. c. 81.

§. IIII.

VACANTE autem sede archiepiscopali Cantuarie: in archiepiscopum canonicè dictæ ecclesiæ est electus. Ad quem solemnnes nunciij cum ad ipsum fuissent destinati, ipsam electionem non acceptauit, clamitans se indignum, ac dicens. Ego sum vermis & non homo. Nec tanti meriti, nec tantæ literaturæ sum; vt creditis, & mundus in hoc deceptus est, & vos erratis. Episcopus Salisberie eius dicecesanus audito hoc, ei mandat in virtute obedientia, vt assentiat, nec cito acquieuit. Afferunt illum plurimi mortaliter peccare, nisi obediat, præcauendum quæ esse, ne Deum offendant. Talis (inueniunt) posset poni loco tui, per quem ecclesia Cantuariensis læsionem non modicam posset pati. Viæ tandem præ cibis & non minus ratione conuictus, assensum præbuit, dicens, Nonuit ille, qui nihil ignorat, quoddam nisi crederem me peccatum mortaliter, electioni de me factæ nullatenus assentirem.

Pastor igitur in Dei ecclesia factus, in omnibus magis ac magis enituit virtutibus. Superioribus reuerentiam exhibebat, & obedientiam, paribus concordiam & pacem, inferioribus disciplinam. Humilitas in eo præmatu tenuit. Cùm clerici sui mane missam non audissent aliquo præpediti negotio, quod eo oportuit agi tempore, ipsemet procedente die missam conuocauit eis personaliter celebrare. Iter verò agens, si quis peccata sua veller ei confiteri, quamuis pauperimus, descendens illico confitentem audientiam præbuit, confessor existens affabilis & deuotus. Nec repellebat eum propter inæqualitatem temporis, seu etiam propter vicinitatem sui hospitij. [Non induebatur purpura & veste pretiosa tunicam habens albam vel griseam.] Verum vt frons sua cæteris conueniret, superiores vestes honestas habuit, sed non studio vanitatis. Sempèr sibi durus & rigidus, alijs verò compatiens & benignus.

In altaris officio totus erat in lachrymis, ita se gerens ac si exutus esset hominem, ac velut in carne dominicam geri cerneret passionem. Reuerendissimè tractauit omnia ecclesiastica sacramenta, ita vt mentes impotentium prouocaret ad

deuotionem, Sexum scemineum ob honorem beatæ virginis, & suam ad eam deuotionem semper honorauit, ac religiose coluit. Per hoc autem, nec in cogitatione, nec aliter semetipsum tenuit maculauit. Puellas ita pauper-culas de suis facultatibus adiuuabat, vt traderentur ad nuptias, & in his pijs operibus expenderat pecuniarias pœnas pro delictis impositas legitime.

Manus excutiebat ab omni munere, acceptores munera detestans in potestate positos, vnde & dicebat quoddam prendere & pendere non differrent nisi in vna littera. Ex quo innuitur, quoddam proximus est suspensio, qui munera libenter accipit, nisi accipiat ea bono modo. Per dona siquidem quæ nec accepta sunt, secundum Deum corrupta est Christianitas.

Et quoniam acceptus erat Deo, necesse fuit, vt cum fornax tentationis decoqueret igne suo. Volens enim athleta Dei se totu pro salute animarum & libertatibus ecclesiæ suorū more prædecessorum exponere, contradictiones multas patiebatur à regni maioribus, & à rege. Ipsum etiam Cantuariensē collegiū, quod eum ad apicem tantæ dignitatis vocauerat, eidem in proposito suo, pro dolor, obuiabat. Cùmque familiares eius aduersitates suas plangerent, ac de suis dolerent iniurijs, voces eorū querulas compefcuit ac redarguit dicens. Sicut cùm egrotanti filio poculum propinat amarum, dicit mater, ad sanitatem hoc ebihe, ita hæc omnia quæ vobis offeruntur aduersa ad salutem cupimus epotare.

In ipsos autem, qui cum acrius insequerentur, & in eum atrociore fuerant, summam exercebat misericordiam, quoties veniam postulabant. Eos quoque, quos aperte suos sciuit esse persecutores, ad pacis passim recepit osculum, & familiaritates alias. Suis verò redarguentibus eum super huiusmodi & dicentibus, Domine hæc remissa mansuetudo animi vestri, exemplum præbet alijs in vos insurgendi, respondit. Sinite. An nescitis, quia dominus noster mortem sibi inferentibus non solum non restitit, sed etiam pro eis suppliciter intercessit? Certè si oculos capitis mihi eruerent, vel vtrunque truncarent brachium, eos nullatenus minus diligerem, nec minus hilarem exhiberem animum siue vultum.

Quia verò debitum pastoris officium, quamquam ad ecclesiæ liberationem manus eius extensa esset, exercere non potuit, tactus dolore cordis intrinsecus, & quasi pro aliorum reatibus à se pœnas exigens, semetipsum extra regnum Angliæ relegauit. Hac autem in hoc cõsideratione ducebatur, quoddam si totam seueritatem ecclesiasticam expenderet in rebelles, eam forsitan legatus in irritum duceret, & nihilominus regem, aliòsq; sibi in ira molestos ad deteriora, & magis graua prouocaret. Si verò præsens existens eorum errata non conaretur corrigere videretur ea quasi per quandam dissimulationis tolerantiam approbare.

Tunc temporis autem quosdam infirmos miraculose sanauit, duos febricitantes, & alium in genibus infirmum. Beatus etiã Thomas martyr, qui fuerat inibi archiepiscopus, antequam Edmundus exiret Angliã apparuit ei, & ad agendum viriliter monitis cum familiaribus animauit. Quo

A.C. 1240.

Munera corrupte.

Ob dejectionem, ac cetera libentibus multis habitis aduersarijs. Vinc. c. 81.

Qualis in suos, eorum famulos.

Matth. 23.

S. Edmundus pastoris officio non valens Angliam dicit.

Sepulchre honore decoratur. c. 22. Vinc. c. 85.

Ea quæ de te eius dicitur sit mactula. c. 21. Vinc. c. 85.

Que

A.C. 1240.

Venit ad monasterium Pontiniacum. c. 1. Vinc. c. 85.

Prelatos ex Anglia exiit. c. 2. Vinc. c. 85.

Stephanus Langetonia pro pietate exal.

Sandus vir quomodo Christi corpus rite compellat.

Sepulchre honore decoratur. c. 22. Vinc. c. 85.

Que

Quo viso beatus vir pedem martyris nitabatur ad os ducere: sed beatus Thomas, ne osculetur prohiuit ei subtrahens pedem suum: propter quod ille fleuit & ingemuit. Cui sanctus Thomas, Cur fles inquit? Pro eo respondit, quod indignitas mea non patitur, quod os meum osculetur pedes tuos sanctissimos. Ad quæ martyr, Pro hac repulsa nolo te flere, quoniam tempus appropinquat, quo me osculeris in ore. In procinctu quoque itineris positus, vt egredere-tur de terra: cum religiosi secreto contulit, eisque causam reuelauit sui recessus ab Anglia.

Clam igitur & quasi fugiens sanctus vir egreditur ab Anglia, & mari transito ad Pontiniacum monasterium peruenit ducete eum domino via recta. Nouerat ibi esse commune refugium omnium de regno Angliæ exulantiū pro iustitia prælatorum. Præscijs quoque futurorum locum prædecessorum suorū asylum ingreditur, & ipsorum vestigia sequens, super hoc quoddam Deus illuc eum aduexerat, non modicè gratulatur. Ante oculos siquidem cernebat, qualiter beatus Thomas ibidem ante tēpus sui martirij cum patētia per sex annos expectauit brauium sui cursus. Et quomodo famosus ille Stephanus de Langetonia cum pluribus suis suffraganeis similiter per annos plurimos sui palmam certaminis præstolatus est inibi. Pontifex ergo Edmundus Pontiniacum: ingressus cum honore suscipitur, lectionibus & orationibus vacans, & populis propinquis quandoque prædicans.

Eo autem infirmato, & sole ibidem satis feruente inde recedens, quandam prioratum, cui Solciacum nomen erat adiit. Dolentibus autem Pontiniacensibus quoddam subtraheretur eis ipsius præsentia consolatus est eos dicens. Reuertar hic in sequenti festo beati Edmundi regis martyris. Quod vtiq; sine prophætico spiritu non protulit, sicut euentus subsequens comprobauit. Ea quidem die ad Pontiniacum corpus eius est delatum. Sic impleuit mortuus quod promiserat viuus paruo post tempore morturus.

Cùm ergo cerneret sibi imminere nouissimū diem afferri sibi iussit dominicum corpus. Extē densque dexteram ad ipsum sacramentum cum fuisset allatū ait cū fiducia. Tu es domine in quæ credidi, quem prædicauit, quem docui veraciter.

Tu mihi testis es, quoddam aliud in terra positus, si te non quæsiui: sicut tu scis, quoddam nihil nisi volo quod tu vis domine. Itaque fiat voluntas tua, quia omnia posita sunt in tua voluntate. Post perceptionem Eucharistia tota die illa ita erat iucundus & hilaris, ac si esset ab omni ægritudine liber & immunis. Tandem extrema inuentione recepta, nullum certum mortis indicium prætulit, non gemitus edidit vel suspiria aliqua, nec lecto decubuit, sed sedit; vel caput suum super manū suam reclinauit. Demum præiosam resolutus est in mortem. 16. Cal. Decemb.

Corpus igitur serui Dei in feretro ponitur, vt ad Pontiniacum, vbi se sepeliendū cum summa deuotione deuocuerat, referatur. Euisceratur vt talibus fieri solet, interior pars corporis, quæ in quadam ecclesia beati Iacobi tumultata ful-

get miraculis & virtutibus gloriosis. Corpus residuū pro more lorū, vestibus sacris induitur & cum honore maximo & reuerentia populi ad Pontiniacum deferitur. Sicque in die beati Edmundi martyris corpus sacrum inibi est collocatum. Paratoque ei sepulchro decenti intra septem dies nihil corruptionis apparuit vel mali odoris in illo spacio, sed iacebat corpus in medio ecclesiæ quasi roseo colore perfusum facie reuelata.

Monachus autem quidam dicti monasterij, qui sacrista erat, & custodia corporis tunc insitebat, in feretro positi, desiderans summopere aliquid de sanctis reliquijs ei' obtinere, appropians quæsiuit annulū de manu defuncti accipere, & alium loco ipsius digito subrogare, & omni conatu attractans extrahere de digito eius minime valuit, Demum acclinatus auribus iacentis corporis demissa voce quasi viuentem alloqui cœpit dicens. Pater sancte peccauit, quia à te licentiam non petij, & tamen quod tuum est, temerè mihi vendicare quæsiui. Sed quia id ad honorem tuum facere dispono, & ad salutē fidelium, ignosce confitenti, & petenti munus concede postulatum. His dictis ad manum potitificis defuncti accessit, & vbi annulum contigit, cum summa facilitate non extractum, sed prolapsū potius cum ingenti læticia secum tulit. Qui inter alia sacra illius ecclesiæ repositus multis ad sanitatem profecit infirmis.

Sequenti die cùm iactata esset terra super corpus & opertum, ferè per octo dies celsauerunt miracula fieri quæ cœperant. Super quo plurimum contristati fratres conferebant adinuicè, quæ causa esset cessationis miraculorum. Et ecce quidam Hermannus nomine ait, adueniens se visionem claram vidisse, videlicet sanctum patrem Edmundum pluries quasi iratum. Et cum interrogasset, cur quod cœperat in miraculis opus non perficeret, respondit sanctus. Cùm defossus sim depressas manus erigere non valeo, nec manus attollere ad Deum sic grauatus, nec pro ægrotis aduenientibus exorare. Omnes ergo hac visione permoti dederūt gloriam Deo, & illico totam terram quam iecerant super corpus sancti remouerunt. Et tunc virtutes & miracula redierunt.

Post tres menses ab eius sepultura conuenerunt fratres, vt corpus sancti in eminentiori loco collocaret, & inuenerunt corpus totū intactum, ac etiam membra eius contractantes flexibilia quæ solent rigescere in defunctis. Et ad maiorem sui meriti declarationem ceci vident, claudi ambulant, detumescunt hydrofici, surdi audiunt, muti loquuntur, paralytici in membris consolidantur, à dæmonibus obsessi liberantur aperiuntur carceres, vincula soluuntur, febricitantes sanantur, alij laborantes infirmitate captis, alij morbo fistulæ liberantur, alij heriossi, alij gibbosi, nonnulli calculosi seu pustulis tabefacti; alij à serpentibus vulnerati, alij desperati, alij suffocationi proximi. Sicque Deus mirificauit sanctum suum ex omni penè genere languorum, colendumque præbuit vniuersis.

Tertia pars hist. Ant. p. 3. De

A.C. 1240.

De monacho qui ei annulum voluit subripere. c. 23. Vinc. c. 87.

Translatio corporis S. Edmundi. Vinc. c. 88.

Miracula quæ ad eius sepulchrum præstantur. Obiit S. Edmundus. A. Ch. 1240. & colitur die 19. Nou.

A.C. 1273. De S. Elizabeth regis Vngarie filia, Lan- A thgrauia Hesse, de qua fise habes apud Sur.to.6.ex Iacobo Montano. Ceterum hec ex Vin.lib.30.ca.136.sumpta sunt.

CAP. XI.

IRCA annos domini. 1230. sancta Elizabeth, vt refert Vinc. spe. hist. lib. 3. i. in Alemannia claruit, quam Papa Gregorius nonus canonizauit propter vite sanctitatem, & miraculorum coruscationem. Hec filia regis Vngarie vxor Lanthgrauij Thuringie ab adolescentia sua studuit religioni, votum suum & actiones in Deum dirigens tam in rebus ludicris quam in seriosis. Hec virorum extirpatrix, virtutum plantatrix fuit, scholamorum, exempli patientia, speculum innocentie. Facta vero nihilis multas persecutiones est passa a spon si consiliariis, & a proximis suis, ab eis virisque contemta. Sed cum dominu exorasset, contra spem omniu ipsum sponsam suu in omnibus habuit tristitia consolationem occultu. Qui etiam cum circa temporalia necessitati suorum principatum intenderet, in secreto tamen timorem Dei habens, beate Elizabeth ad omnia exercenda, qua ad opus Dei spectant, liberam concessit facultate, eam ad salutem anime promouendo.

Castitatis votum edidit.

Denique de manu magistri Conradi de Marburg [alias de Marpurge] griseam tunicam induit, & habitus susceptione castitatis votum solennizauit. Vixitque in penuria, in abstinentia & humilitate, multa quoque ab omnibus patienter tolerando incommoda: diuina contemplationi orationi & operibus misericordie intenta.

Christus ei apparuit.

Ipse quoque dulcis Paracletus Iesus, facie ad faciem ei apprensus ea confortabat multitudine sanctoru comitatus, sicut serenissimus eius vultus inges gaudiu sepe cum iaceret in ecstasi rapta, representabat, & ipsa etiam quibusdam religiosis postea referebat. vnde & aliquando dulciter in eius presentia ridebat, & in eius abscessu flebat: videntibus ancillis eius, sicut ab eis postmodum requisita, & precibus earu solito oculis, manibus, & corde in celum suspensis, contemplationi intenderet, tam absorpta erat in spiritu, vt flamma vel scintilla vestiunculas eius attingens laederet enormiter ac deformaret ea non aduertente, donec aliqua ex ancillis redies, odorem ignis sentiens olfactu, extinguens suffocaret. At illa clamore puella correpta, ad se redies panniculos viles, & abiectos manibus propriis assuens, iacturam prout potuit restaurauit.

Ab ancillis etiam pauperibus & ignobilibus domina vocari volebat, sed eas ad latus suum sedere, & de scutella sua comedere faciebat, fila trahebat, vasa coquinaria mundabat, hospitale pauperu construxit. Et si quid bonum vel delectabile quandoque habuit, ori proprio subtrahens, pauperibus in eius hospicio manentibus ministrabat. eoque balneabat, & lectos eorum sternebat, colique tegebat. Monoculum, cecum, & scabiosum puerulum secum habebat, quem etiam ad requisita naturae sapius deportabat. Inter innumera miracula, que Deus per ea ostendit sexdecim mortuos potenter suscitauit, cecum

natum illuminauit. 14. Cal. Decembris ad dominum migravit. In die autem translationis facti corporis eius postquam in capsula plumbea fuit repositum de terra sublatum, proxima die aperto loculo pro ostensione reliquiarum, repositum, est oleum mirifici odoris de corpore eius emanasse: quod hodie etiam inspicentibus patet. Nam guttae tanquam rotis super gramen stant, & distillant, eisque decidentibus vel absteris abia paulatim renascuntur.

Habuit sancta ista multas a Deo reuelationes Et inter cetera legitur, quod dum ipsa Elizabeth quadam vice in spiritu esset rapta, vidit in loco valde remoto quoddam sepulchrum multo lumine circumfusum, & quasi speciem mulieris in eo, quam circumstabat multitudo maxima angelorum. Et post pusillum de sepulchro erecta est, & in sublime cum illa multitudine astantium cleuata. Et ecce in occursum eius vir quidam de caelis admirabilis & gloriosus aduenit, portans in dextera Crucis vexillum, & cum eo infinita millia angelorum. Sicque alacriter suscipientes cum magno concentu eam in celum deduxerunt. Post modicum temporis Elizabeth angelum cu quo loquebatur, de predicta visione interrogauit, qui ait: Ostensum est tibi in hac visione, quomodo domina virgo Maria assumpta est in celum in anima & corpore. Dicit autem in eisdem reuelationibus, vt refert Iacobus de Viora, quod reuelatum est ei, quod post quadraginta dies transitus sui a corpore, corpus resuscitatum, anima redeunte ad ipsum, assumptum est in eelum. Ac etiam ipsa beata Maria mater domini, sibi super hoc interroganti reuelauit, se de hoc seculo emigrasse post annum ab ascensione filij sui in celum, & tanto plus quantum temporis est inter ascensionem qui fuit illo die duodecimo Maij, vel circa, & assumptio nem ipsius beate Marie qui est. 15. Augu. Et quod omnes apostoli se inuenent presentes in morte eius & honorifice sepultura tradiderunt, & postea quadagesimo die a morte resuscitata in celum ascenderit. Et cum interrogasset sancta, vtrum hoc deberet manifestare aliis: responsum fuit, nec carnalibus & infidelibus manifestandum, nec spiritualibus & deuotis occultandum.

Quod assumpta sit beata Maria in anima & corpore, satis comuniter creditur, & dicitur a virginis doctoribus. Quod autem post annum & menses tres migrauerit, opinio comunis est in contrariu, scilicet quod duodecim annis superuixerit, post ascensionem Christi. An etiam quadagesimo die corpus eius viuificatum fuerit, & assumptum in celum, an ante omnino est ignotum, & a doctoribus non insinuatum. Vnde in huiusmodi licet vnicuique in suo sensu abundare, & opinari.

De assumptione B. Mariae in 1. par. tit. 6. c. 3. §. 1. in 4. par. sum. tit. 1. §. 1. D. Anton. egit qui corpore & animo assumptam scribit, cui consensunt doctores quamplurimi tam Graeci, quam Latini, quos citat Casil. lib. 5. de Maria virgin. c. 4. & c. 3. Apostolosque omnes siue miraculo siue cum miraculo eius fuerit interfuiss. & ei piam operam impendisse, maxime ex D. Dionys. cap. 3. de diuinit nominibus testimonio: multorumque aliorum confirmat. Eam denique multo annos Christi superuixisse & ad etatem fore decrepitam peruenisse d. monstrat. v. 1.

A.C. 1273.

Obitus Elizabeth auctor die 9. Noue.

Reuelationes 5. Elizabeth.

Iacobus de Viora huius vite auctor qui facit vnde Tanchem. in de feri por. Eccl.

De assumptione B. Mariae in 1. par. tit. 6. c. 3. §. 1. in 4. par. sum. tit. 1. §. 1. D. Anton. egit qui corpore & animo assumptam scribit, cui consensunt doctores quamplurimi tam Graeci, quam Latini, quos citat Casil. lib. 5. de Maria virgin. c. 4. & c. 3. Apostolosque omnes siue miraculo siue cum miraculo eius fuerit interfuiss. & ei piam operam impendisse, maxime ex D. Dionys. cap. 3. de diuinit nominibus testimonio: multorumque aliorum confirmat. Eam denique multo annos Christi superuixisse & ad etatem fore decrepitam peruenisse d. monstrat. v. 1.

ari, quod sibi magis videtur consonum rationi in iis, quae ecclesia non determinauit. Nec per hoc detrahitur sanctitati Elizabeth si non credatur, quia & sancti viri prophetae aliquando credunt a Deo sibi aliqua reuelari spiritu prophetiae quae ex phantasia sua trahunt in visionibus suis, vt patet in Nathan propheta.

De quibusdam sanctis mulieribus, & precipue de Maria de Ognies. 2. Reg. 7.

CAP. XII.

NONO domini millesimo 213. vt refert Vincen. spe. hist. 3. i. ex dictis Mastris Iacobi de Vitriaco, floruerunt in episcopatu Leodiensi in Fracia quaedam sanctissimae mulieres magnarum virtutu, & multi feruoris ad Deum, & super omnes quaedam dicta Maria de Ognies cuius vitam diffuse scripsit praefatus magister Iacobus.

Is autem Iacobus prius in villa quae est prope Parisios, & dicitur Argentolium fuit presbyter parochialis, postmodum saecularem vitam relinquens, in monasterio de Ognies factus est canonicus regularis. Cuius iridem parociae cura cum ei commissa esset, eidem Mariae in eadem parocia conuersanti propter vitam ipsius sanctitatem valde familiaris effectus est. Cui etiam illa (vt refert) specialem gratiam orationibus suis impetrauit. Vnde & ipse crucem contra Albigenses in Francia praedicans, eloquij suauitate multos atque innumerabiles ad signu crucis accipiedu puocauit. Postea vero factus est episcopus Achenensis & inde translatus auctoritate apostolica factus est episcopus Tufculanus sedis Apostolicae Cardinalis. Tandem ex vita praesenti migrans fecit corpus suum apud Ognies deferri, & in eadem ecclesia in quodam sepulchro, in quo filia eius spiritalis sancta mulier condita fuerat, sepeliri.

Hic etiam magister Iacobus vnum aliud volumin consecit, in quo multa de naturis reru & scipue de mirabilibus, quae in transmarinis partibus reperiuntur, inseruit. Sed & cum vita praedictae beatae Mariae de sanctis mulieribus, quae tempore suo in partibus Leodiensium abundabant, multa bona descripsit, & earum detractores acriter reprehendit, & venerabili episcopo Tolosano Fulconi loquens, ita dicit.

Pater sancte, pastor Tolosane nostri quia cum venires ad partes nostras te narrante audiui, & reliqueras Aegyptum in partibus tuis & transiens per desertu terram promissionis in partibus Leodij inuenisti. Cum enim in partibus tuis multos de nostris cruce signatos contra hereticos fide feruentes, in tribulatione miram patientiam habentes, in operibus misericordie abundantantes cognouisses: immo, sicut mihi dixisti cum audires quaedam mulieres magis pro veniali peccato lugentes, quam homines in partibus tuis pro mille mortalibus, mirareris: veniens ad partes nostras, sicut audisti, sic videri: immo & plusquam audisti. Vidisti enim, & gauisus es in hortis liliorum domini multarum sanctarum virginum cateruas in diuersis locis, quae spretis carnalibus illecebris, & contemptis pro amore Christi mundi diuitiis in paupertatis humilitate sponso caelesti adherentes labore

manuum tenuem victum querebant: & licet parentes earum diuitiis multis abundarent, ipse tamen obliuiscens populum suum, & domu patris sui, malebant angustias paupertatis sustinere, quam male acquisitis diuitiis abundare, vel inter pomposos saeculares cum periculo remanere. Vidisti & gauisus es sanctas, & Deo seruientes matronas, quanto zelo pudicitiam iuencularum conseruaret, & eas in honesto proposito, vt solum caelestem sponsum desideraret quam salutaribus monitis instruerent: vidisti ipsas viduas in ieiuniis, orationibus, & vigiliis, & laboribus manuum domino seruientes. Vidisti & gauisus es sanctas mulieres in matrimonio Deo seruientes filios suos in timore domini edudientes, honestas nuptias & thorum immaculatum custodientes, ad tempus orationi vacantes, & post in idipsum cum timore domini reuertentes, ne tentarentur a sathana: multas etiam de consensu maritorum a licitis amplexibus abstinentes.

Vidisti & miratus es, immo & valde contristatus, quosdam impudicos, & totius religionis inimicos homines praedictarum mulierum religionem malitiose infamantes, & canina rabie contra mores sibi contrarios oblatrantes. Et cum non haberent amplius, quid facerent, nomina contra eas fingebant, sicut Iudaei Christianum Samaritanu, Christianos vero Galileos appellabant. Nec miru: Aegyptij enim abominantur oves, & homines tenebrosi & maliciosi innocentium simplicitate derident inter epulas & potus inter ebrietates & crapulas vitam abstinentiu lacerat. Ipsae autem mirabili patientia opprobria sustinuerunt, & persecutiones frequenter ad memoriam reducentes id euangelicum. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.

Sed quoniam scriptum est: A fructibus eorum cognoscetis eos, qui veru Deo adhaerent, in deuitate ciuitatis Leodiensis satis cooperu est. Quae enim ad ecclesiam confugere non poterat, in flumine se proiecerunt: & magis sic eligentes mori, quam nuncastitatis vel virginitatis incurere. Quaedam etiam in stercorearias sentinas proficuentes, malebant extingui factore quam spoliari virginitate. Itaque clemens sponfus sponis suis, dignatus est providere, quod in tanta multitudine non esset inuenta aliqua, quae mortem corporis, vel detrimentum incurreret castitatis. Cum autem vna illarum sanctarum mulierum periculose laboraret in flumine, duo ex hostibus cum nauicula

Saepe obseruauit D. Anton. ex c. duae sunt. 19. q. 2. duos esse legi s. communem vnam, priuata alteram lege itaque communi, quam ex D. Aug. lib. 1. de ciu. c. 1. 7. & sequentibus, 2. 3. q. 5. cap. si non licet, & videre est, pudicitiae suae conseruanda c. i. si in flumine vel in cloacam se conuicere nequaquam fas esse censendum est. cum, vt ait D. Aug. c. 20. eiusdem libri & habetur eodem ca. De c. et in canonicis sanctis que libris nobis nisi quam diuinitus praecipitum permissum ne reperiri potest, vt vel ipsius a tipiscenda immortalitatis vel ipsius mali cauendi euitandae causa nobismetipsis nec inferamus, lege tam priuata Spiritus sancti id licere quandoque non negandu est, vt de quibusdam virginibus. ecclesiastica tradit historia, & refert idem Aug. in eodem lib. c. 26. Sicut & euenisse est credibile his, cum praesertim nulla harum, vt ait auctor, perierit.

A.C. 1230.

Pal. 44.

Heb. 11.

De illis qui detrahunt illis. c. 12.

Ioan. 8.

Leodium capitur & diripitur.

Ioan. 15. Mart. 7.

A.C. 1230.

ad eam venientes eam in nauim traxerunt, vt ei turpiter comiserentur. Sed quid esset actura casta inter lenones, agna inter lupos, coluba inter accipitres cogitabat. Maluit iterum fluuio submergi, quam corrumpi, à nauique prosilijt inter vndas. Dumque naus ex impetu salientis mergeretur, simul illi duo mersi perierunt: illa verò per Dei gratiam sine damno corporis & animæ obsequente fluuio ad ripam petuenit.

Mirandisq; plus mirada succedunt. Cum diurna & intolerabilis fames per triennium in regno Franciæ & in magna imperij parte adeo inualuisset, vt homines passim per villas & agros fame morerentur, illi etiã, qui prius diuites fuerant, publicè mendicare & fame perire cogentur, non est inuenta in tãta multitudine sanctarũ mulierũ in toto Leodiensì episcopatu (licet omnia pro Christo reliquissent) aliqua quæ vel fame moreretur, vel publicè mendicare cogere-

Virgines paupertatem professas in summa tenuitiam non egent.

Quanta fuerit harum virginum præstantia & rerum diuinarum vbertas.

§. I.

Mulieres reuelant peccata occultata confessione.

SEd iam ad personas singulares & singularia miracula descendamus. Testem enim inuoco sanctitatem tuam. Oculis enim vidisti mirabilem Dei operationem, & in diuersis personis diuisiones gratiarum. Aliqua enim à domino, te certissimè probante, tantam gratiam accepit, vt peccata hominum, quæ per veram confessionem detecta non erant, in multis personis perciperet & dum multis peccata oblita nuntiaret, multos ad confessionem inuitans causa salutis eorum post Deum extitit.

Alias etiam vidisti mulieres tam speciali & mirabili amoris in Deum affectione resolutas, vt præ desiderio languerent, nec à lecto per multos annos nisi raro surgere possent, nullam aliã causam infirmitatis habentes nisi illam, cuius desiderio animæ earum liquefactæ & cum domino suauiter quiescentes quanto magis spiritu confortabantur, tanto magis corpore infirmabantur. Clamantes corde licet præ verecundia ore dissimularent: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.

Alias Christi amoris languerant.

Cant. 1.

Alicuius etiam mirabiliter & sensibiliter, dum animæ præ amoris magnitudine liquefere, genæ corporales attenuatæ resoluabantur. Multis etiam ex fauo spiritualis dulcedinis ex corde redundabat mellis sapor sensibiliter in ore, dulces lachrymas eliciens & mentem in deuotione conseruans. Quædam etiam tantam gratiam lachrymarum perceperant, vt quoties Deus erat in corde per cogitationem lachrymarum riuius fluebat ab oculis per deuotionem, ita vt lachrymarũ vestigia in genis ex consuetudine fluendi apparerent, quæ tamen caput non euacuabant, sed quadam plenitudine mentem refouebant & spiritum suauitatem decorabant & dulcorabant, corpus etiam mirabiliter recreabant, & tanto fluminis

A impetu totam Dei ciuitatem lætificabant. Alias verò extra se tanta spiritus ebrietate rapiébatur quòd in ipso beato silètio ferè per totum diem quiescentes, dum erat rex in accubitu suo, non erat eis vox, neque sensus ad aliqua exteriora. Pax enim Dei, ita exuperabat & sepeliebat sensus earum quòd ad nullum clamorem cuiuslibet poterant, nullam penitus corporalem lesionem etiam si vehementer impugnarentur, sentirent. Aliquam enim vidi, quæ ferè triginta annis tanto zelo à sponso suo in claustro custodiebatur, quòd extra claustrum nullus ei posset esse egresus, etiam si mille homines eam per manus trahere niterentur, multoties enim exire conabatur, quibusdam etiam eam trahentibus, sed frustra quia citius rumpetur. Vidi etiam quæ extra se frequenter quandoque viginti vicibus in die raperetur, quæ etiam me præsentem plusquam septies vt credo rapta est. In quocumque verò inueniebatur statu, in eo donec reuertetur, immobilis permanebat, nec tamen quantumcumque inclinaretur familiari eã spiritu sustentate cadebat. Manus eius quandoque in aere dependebat immobiles secundum dispositionem in qua inuenta fuerat. Quæ dum ad se reuertetur, tanto gaudio replebatur, quòd reliquit cogitationis diem festum agentibus, gaudium interius plausu corporali cogebatur ostendere, sicut David coram arca saltando: iuxta illud. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.

A.C. 1210. Psal. 45.

Raptus ex mundem.

Mira v. g. ius & rap. tus.

2. Reg. 4. Ps. 83. Ioan. 6.

Eucharistia visibilis.

Hæc est Christina mirabilis cuius vita scripta Thomæ Cantipræensis.

Maria

A.C. 1230.

Mariæ cognomento de ognies vita. & primo De eius pueritia. vitæ. c. 1. Vinc. c. 16.

§. II.

INTER cæteras sanctas mulieres illius temporis & loci, fuit quadam iuencula omnes excellens vocata Maria, vita & nomine gratiosa in episcopatu Leodiensì & villa quæ dicitur Niulla. Quæ mediocribus orta parentibus licet diuitiis & multis bonis temporalibus abundaret: nunquam tamen animum eius bona transitoria ab annis puerilibus illexerunt. Ita enim ex vtero ferè proiecta est in domino, quòd nunquam vel raro, sicut mos est puellarum, cum ludentibus se miscuit. Frequenter verò adhuc in pueritia ante lectum, nocte iugena fletebat & quadam orationes, quasi primitias vitæ domino offerebat. Adeo in ea ab infantia cum ea creuit miseratio & pietas: & quasi naturali affectione religionem diligebat: quòd cum Cisterciensis ordinis fratres aliquando ante domum patris sui pertransirent, ipsa suspiciens & admirans religionis habitum, furtiue eos sequebatur. Et cum non haberet, quid faceret amplius, pedes suos conuersorum, vel monachorum passibus præ desiderio insigebat. Cum autem parentes eius more secularium vestibus eam delicatis & cultis ornare voluissent, ipsa contristata respuebat.

A postea contemnebant, & irridebant pauperes. Dum autem quadam die præuenta & visitata à domino, beneficia, quæ in carne humana assumpta humano generi exhibuit, consideraret tantam compunctionis gratiam, tantamque lachrymarum copiam, torculari crucis expressam in passione ipsa inuenit: quòd vestigia eius per Ecclesiã lachrymæ eius desuper pauimentum copiosè defluentes ostendebant. vnde longo tempore post hanc visitationem nec crucis imaginem intueri, nec alios loquentes audire poterat de passione Christi: quin ex defectu cordis in ecstasim laberetur. Vnde dolorem nihil qualiter temperaret & fluuio lachrymarum cohiberet, relicta humanitate ad Christi diuinitatem & maiestatem, animum attollebat, vt in eius impassibilitate reperiret consolationem. Sed vnde fluminis impetum restringere conabatur inde mirabiliter maior lachrymarum impetus oriebatur. Nam cum attenderet, quantum fuit, qui tam vilis & abiecta pronobis sustinuit, rursus dolor renouabatur, nouis cor eius lachrymis & eius anima dulci compunctione liquabatur.

A.C. 1230. De conc. p. 1. c. 1. Vinc. c. 16.

Sacerdoti cuidã gratiã lachrymarum impetar. Vi. c. 19.

Quadam die ante parasceuen, cum iam imminente Christi passione maiori lachrymarum imbri cum suspiriis & singultibus se domino mactare inchoasset, quidam de sacerdotibus Ecclesiæ, vt oraret cum silentio, & lachrymas cohiberet, quasi blandè increpando hortabatur. Illa verò sicut verecunda semper erat, & omnibus columbina simplicitate obedire satagebat: impossibilitatis suæ conscia, egressa ab Ecclesia in loco secreto ab omnibus remoto se totaliter abscondit. Impetravitque à domino cõ lachrymis, vt prædicto sacerdoti ostenderet, quod non est in homine lachrymarum impetum retinere, quia flante spiritu vehementi fluunt, aquæ. Cum igitur sacerdos ille eodem die missam celebraret, aperuit Deus & non fuit, qui clauderet: emisit aquas, & subuerterunt terram. Tanto enim lachrymarum diluuiio submersus est spiritus eius, quòd pene suffocatus est. Quantoque magis impetum reprimere conabatur tanto magis lachrymarum imbri non solum ipse sed liber & lintheamina altaris rigabantur. Quid ergo ageret ille improvidus ancillæ Christi increpator per experientiam didicit cum rubore quod prius per humilitatem, & compassionem cognoscere noluit. Et post multos singultus, & multa inordinatæ, & cum interruptione pronuncians à naufragio vix euasit, & qui vidit & cognouit testimonium perhibuit. Tunc non longo post tempore ancilla Christi reuertens, miro modo ac si præsens fuisset, quæcumque acciderant, sacerdoti impropere retulit. Nunc (inquit) per experientiam didicisti, quia non est in potestate hominis cohibere spiritum. Dum verò compassionis affectu post longa ieiunia post multas vigilias, post tantarum lachrymarum inundationes quaerem, vtrum exinanito (vt fieri solet) capite, aliquam sentiret læsionem vel dolorem. Hæc (inquit) lachrymæ sunt refectione mea, hæc sunt panes mihi die ac nocte: quæ caput non affligunt, sed pascunt: mentem nullo dolore torquent, sed animam quadam serenitate exhilarant, dum scilicet non per violentiam extorquentur, sed sponte à Deo propinantur.

Dei cõ. ingo. c. 2.

Hæc habet. 16. q. 1. c. 1. in cõ. d. 1.

De mariti eius cõuer. sione & vt conuictas omibus castè vix. c. 3. Vinc. c. 17.

De contemp. & per. lectione. cõ. sangui. cõ. 4.

Cum autem multo tempore cum marito suo in coniugio vixisset: respexit dominus humilitatè ancillæ suæ & exaudiuit lachrymas supplicantis. Nam quam prius habuit uxorem: in spiritali raturus est Ioannes vt haberet commendatam. Casto castam dominus commendauit ancillam vt in solatio haberet custodè, & vt liberius Deo seruiret: fidelem reliquit ei prouisorum. In igne ergo non ardentem se se pro domino abiciens, leprosis quibusdam iusta Niuellam, in loco qui dicitur Vilebrothi pro domino aliquo tempore seruiert.

Psal. 149.

De

§. III.

DEVM testem inuoco, nunquam in tota eius vita & conuersatione, vel vnū potui percipere mortale peccatum. Et à modicis & venialibus ita sibi cauebat, quòd plerumque per quindecim dies nec vna cogitatio inordinata potuisset reperiri in corde suo. Et quoniam bonarum mentium est, sibi culpam agnoscere vbi culpa non est, sacerdotum pedibus aduoluta, quædam cum lacrymis se accusando confitebatur, in quibus à risu vix abstinere valebamus: veluti quædam puerilia, quæ in pueritia sua se otiosè dixisse recolendo dolebat.

Et cum in quadam grauiissima infirmitate sua vna fuisset vino & carnibus ex necessitate ad restipationem naturæ: sanata quiescere non valuit mens eius, donec delicias illas corporis ad tempus exhibitas magna postea & vltra solitū abstinentia recompensaret.

Tanta verò ieiunandi gratia Christi ancilla præcelsabat: quòd diebus illis, quibus ad recreationem corpusculi eam ad cœnam tanquam ad medicinam accedere oportebat: semel & modicum in die in æstate ad vesperam, in hyeme prima hora noctis panem nigrum & asperitimum, de quo vix canes comedere poterant, longo tempore comedit: ita quòd præ nimia asperitate & duritia fauces eius lacerabantur interius: & ex vulneribus sanguis eliciebatur: quem sanguinis Christi memoria dulcem reddebat.

Quadam die dum corpus reficeret comedendo, vidit hostem antiquum inuidia tabescentem. Et cum non haberet amplius quid faceret, insultabat ei dicens. Ecce, ô gulosa, nimis reple te. Ipsa verò inimici fraudes cognoscens qui libenter, quam timorata sciebat perturbare nitebatur, vt in nimia abstinentia deficeret, tanto magis eum deridendo manducare conabatur, quanto serpens venenosus inuidia magis inde torquebatur. Ieiunauit autem tribus annis continuè in pane & aqua à festo crucis vsque ad pascha: nullum tamen inde valetudinis corporis vel operis manuum detrimentum sustinebat. Cum autem in cellula sua infra ecclesiam in vespere vel in nocte corpusculum pane & aqua reficeret: à principio benedictionis vsque ad gratias: quosdam ex angelis sobriæ cenæ adstantes coram ea per lucidam scalam ascendentem & descendentes vidit: ex quorum visione tantam habuit consolationem, quòd omnem saporis suauitatem spiritualis refectio superabat.

Sanctus autè euāgelista Ioannes, quem miro diligebat affectu, dum ipsa cibum caperet ad mensam eius aliquando veniebat in cuius præsentia ex affectu deuotionis appetitus sensibilis ita euacuabatur, quòd modicum sibi vix capere poterat, & in fortitudine cibi illius quandoque vndecim scilicet diebus, aliquando ab ascensione domini vsque ad aduentum Spiritus sancti nihil manducans ieiunabat, nec minus potens erat laboris in vltimo die, quam in primo. Nec si vellet iis diebus comedere po-

Greg. ad Aug. c. 10.

De eius penitentiâ. cap. 7.

De eius ieiuniis. c. 8. Vin. c. 21.

S. Ioannes Euangelista comeditenti ad est. c. 22.

tuisset, donec sensualitas, quæ à Spiritu quasi absorpta erat, ad se ipsam rediret. Aliquando in suauis & beato silentio triginta quinque diebus cum domino suauiter requiescens, nullo corporali est vsa cibo, nullumque verbum, per dies aliquot proferre poterat, nisi istud solūmodo: Volo corpus dñi nostri Iesu Christi, Quo recepro, in silentio suo singulis dieb. cū domino per manebat. Tandem post quinque hebdomadas ad se reuertens, aperuit os suum: & mirantibus circumstantibus locuta est, cibūque corporalem recepit.

Quandò autem magis corpus eius ieiuniis macerabatur, tanto spiritus liberior pinguescebat orationibus. Et dum operaretur manibus & digiti eius apprehenderent fufum: psalterium ante se positum habebat, ex quo psalmos domino suauiter eructabat, iisque seu clausis nec cor suum diuagaretur, domino copulabat.

Cum autem quadam die esset in cella sua iuxta Ecclesiam de Oegnis vidit multitudinem manuum ante se supplicantium. Tunc illa ad Ecclesiam, quasi ad tabernaculum, vt Deum consuleret, recurrens: rogauit dominum, vt eam quid sibi vellent manus illæ significare, certificaret. Cui responsum est à domino, quòd desertorum animæ erant quæ torquebantur in purgatorio, & orationum suarum postulabant suffragia: quibus quasi pretioso vnguento dolores earum mulcebantur.

Ipsa enim aliquando præ dulcedine cõtempationis solitas orationes intermittebat, quandoque etiam nec os aperire valebat nec de aliquam de Deo cogitare. Per diem & noctem milles & centies flectendo genua beatam virginem salutabat. Et hoc mirabile & inauditum deuotionis officium per dies quadraginta continuabat. Primò sine intermissione in spiritu vehementi sexcentis vicibus genua flectebat. Secūdo totum psalterium super pedes stando legens per singulos psalmos flexis genibus salutationem angelicam offerebat: Tertio austro flante vehementius trecentis vicibus per singulas flectiones virga disciplinali se percutiendo Deo & beatæ virgini prolixo martirio seipsam immolabat: tribus autem vltimis percussionibus ad condimentum aliarum sanguinum copiosum eliciebat. Tãdem verò quinquagesies flexis simpliciter genibus, sacrificiū consummabat. Hoc autem non humana virtute, sed angelico præsidio eâ sustentante & subleuante peragebat. Virtus autem orationum eius quanta esset experti sunt non solum homines ad succursum, sed & demones ad cruciatum: quos adeo perurgebat: quòd ad eam precum luarum coacti incendio venire compellebantur.

Quandoque verò cum post vigilias multas & orationes in lectulo suo requiesceret, sub variis speciebus apparebat ei diabolus super eam frendens & eam maledicens. Malo tuo (aciebat impius) requiescas, nobiscū in inferno quietem habeas. Non minus enim quiete tua torqueor, quæ labore tuo & orationibus crucior. Illa verò subridens factò signo crucis, eum recedere compellebat. Aliquando pro defuncti cuiusdam anima preces Domino offerebat, & dictum est ei. Ne effundas pro eo orationem, quia reprobatus est à Deo. Vulnere enim letali transfixus miserabiliter

biliter mortuus est in torneamento, & æternis incendiis deputatus.

Quæ Christum intrinsicè induerat, de ornatu exteriori nõ curabat. Vestibus tamè medio tribus utebatur, non linea camisia iuxta carnem, sed sacro cilicio aspero, qui lingua publica dicitur stamigna. Tunicam lanceam albam cum eiusdem coloris simplici pallio, absque pellium coniunctione, vel aliqua foderatura, pro indumento habebat. Harum vestium simplicitate contenta, quæ intrinsicè ardebat, nullum frigus exterius sentiebat. Nec igne materiali, quo frigus in hyeme arceat, indigebat: sed miro modo cum hyems asperior glaciali frigore aquas constringeret, sicut ipsa spiritus feruebat, sic exterius in corpore, maxime dum oraret calefcebat, adeo scilicet vt sudore eius aromatico aliquando vestimenta eius redolerent.

Quietum silentium diligebat, adeo quòd aliquo tempore festo sanctæ crucis vsque ad pascha nullum serè verbum proferendo, silentium tenuit. Cuiusmodi silentium ita dominus acceptauit, quòd spiritus sancto reuelate propter hoc super omnia absque purgatorio euolare ad cœlum, à domino obtinuit.

Cordis eius gaudium vultus serenitas latere non sinebat. Miro autem moderamine cordis granitatem, vultus hilaritatem, mentisque iucunditatem, verecundæ faciei simplicitate aliquatenus temperabat. Vultuque in terram demisso, tarso maturoque gressu humiliter in omnibus incedebat. Adeo autem ex plenitudine cordis eius in facie illius spiritus sancti gratia resulabat, quòd multi ex eius aspectu solo spiritualiter refecti, ad deuotionem & lacrymas prouocabantur.

Accidit, vt quadã die vir benignus quidam, & personarum religiosarum amicus, Guido cameracensis ecclesiæ cantor, causã visitandi eam à via sua diuerteret, quidam verò ex sociis eius, qui nondum cognouerat experientia, quantum pijs mentibus bonorum visitatio & familiaritas conferat, sancti deuotique viri laborem quasi deridens, ait: Pro Deo Domine cantor, quid queritis? Quare viam vestram frustra deseritis? Nunquid muscas volatiles, & papilionum cum peris sequi & apprehendere vultis? Ille autem vt mitis corde & patiens, propositum iter propter hoc non dimisit: sed Christi ancillam, ex cuius præsentia non modicam acceptat consolationem, adiit. Cum autem ille loqueretur, socius eius tædio affectus in expectando venit ad ipsum cantorem admoniturus eum, vt festinaret. Cumque fortè in vultum ancillæ Christi oculos figeret, subito & mirabiliter immutatus in tantam lacrymarum copiam resolutus est: quòd vix longo tempore post à loco & eius præsentia potuit amoueri. Tunc cantor, licet ille præ verecundia latere veller, attendens & cognoscens euentum tunc gaudens, & socium suum versa vice irides ait. Eamus, quid hic stamus: fortè papilionum fugare vultis. Ille verò post multa supplicia & lacrymas, vix tandem inde auelli potuit: dicens. Ignosce mihi: quia quid prius dicebam, penitus ignorabam. Nunc autem in hac sancta muliere virtutem Dei expertus sum.

Cum quodam tempore corpusculum suum feruore spiritus iam amplius sustinere non pos-

A.C. 1730. De eius vultu & habitu corporis. c. 11 & Vinc. c. 16.

De precibus eius. c. 9. Vinc. c. 17.

De compositione vultus & totius corporis. c. 13 & Vinc. c. 27.

Oratione eius quæ. cap. 24.

Quidam solo aspectu vultus eius compigitur.

Magna in demonibus potestas. De his que nocte circa eam gerebantur. c. 15. Pro damnato videtur orandum.

set, decidit in egritudinem magnam. Adeo enim pius pater, filiam suam, quam diligebat, flagello disciplinæ subdidit, quòd membra corporis eius mirabiliter torquebantur. Nam quasi in circumculum brachia præ dolore agitabantur, & manibus pectus tundere cogebatur. Et cum ad tempus paululum quiesceret vis infirmitatis, tunc reuersa ad se gratias agebat Domino. Reuersaque est ad ieiunia, & alias austeritates solitas, & fortitudinem à Domino obtinuit tantam, vt tertiam partem laborum eius etiam fortes homines vix sustinere valerent.

De Spiritus sancti gratia septiformi: & primò de spiritu timoris. lib. 2. vitæ. ca. 2. & Vinc. c. 29.

§. IIII.

OMNI septiformi dono spiritus almi ista sancta mulier plena erat. Erat quidem ei timor castus in corde, tanquam fascia pectoralis, quæ cogitationes constringeret in corde: in ore tanquam frenum, quòd linguam reprimeret: in opere stimulus, ne pigritia torperet in omnibus regula ne modum excederet. Timor iste tanquam scopula purgabat cor à duplicitate, os à fallitate, opera ab omni vanitate. Nunquam verbum sæculare, ab eius ore memini me audisse. Vix vnã clausulam loquendo dicebat, quin Christum quasi condimentum frequenter interfereret. Adeo timor Domini sanctus mentem eius occupauerat, quòd cum esset apud Vilembroth, tantum herbas, quæ non seminantur, & alia etiam sponte nascencia frequenter colligi faciebat: vt inde sibi pulmentum faceret, & hoc ideo timens ne forte captum à bestia, id est elemosynas, quas domibus leproforum raptoribus & foeneratoribus dare solent manducaret.

Tantum ex spiritu timoris amorem conceperat paupertatis, quòd etiam necessaria vix retinere volebat. Vnde quadam die fugere voluit, vt inter extraneos & ignotos ignota & despecta ostiatim mendicaret, & vix ab hoc retineri potuit. Ex abundanti humilitate quantum in se fuit, latere apperebat. Vnde cum se occultare non posset, Domino eam manifestante fugiebat aliquando ad vicina rura, vel dumeta. Aliquando cum quæreremus vtrum ex laudibus humanis, vel diuinis reuelationibus aliquam saltem titillationem inanis gloriæ sentiret: Respectu (inquit) vetæ gloriæ, quam desidero, nil est, vel reputari potest, omnis humana gloria. Omnem itaque mundanam gloriam, omnemque humanæ laudis vanitatem præ dulcedine æternorum bonorum non solum non admittebat, sed cum quadam cordis abominatione respuebat.

De spiritu pietatis. ca. 3. Vinc. cap. 30.

§. V.

NON solum autem per spiritum timoris ab omni specie mali abstinerebat: sed & spiritu pietatis ad omne bonum prona erat. Pictas

A.C. r 30. De infirmitate eius. c. 28.

Nota opera timoris Domini. r 1. 8.

Paupertatis, amor.

A.C. 1230.

tas enim ad omnia valet, promissionem habens vitæ; que nunc est, & futura. Satagebat igitur pro posse suo omnia misericordie opera ex-abundanti pietate adimplere, & super omnia infirmis assistere, & defunctorum obitui & sepultura interessè consueverat, vbi multa de coelestibus domino reuelante sunt ei innotata.

Quadam die cum quædam soror de Oegnes in extremis laboraret, illa cum esset in cellula sua percepit multitudinem demonum rugientium circa lectum fororis infirmæ. Cumque iam pro ea fieret commendatio animæ, quam credebant iam mortuam, tunc illa manifestè gratitatis & maturæ verecundie quasi oblita ad lectum cucurrit: & inmundis spiritibus se opponens non solum præcibus eos oppugnabat, sed etiam pallio suo tanquam mulcas eos abigebat. Cum vero impij illi terribiliter resisteret, & tanquam suam animam fororis vendicare vellent: tunc illa amplius ferre non sustinens clamabat ad Christum suum, sanguinem Christi, quem pro animabus nostris effudit, mortemque crucifixi incessanter inuocabat. Cum autem rugientes illi præparati ad eam multis calumniis illam impeterent, ipsa tandem fiduciam à spiritu sancto concipiens respodit. Domine pro hac anima ego fideiubeo, licet enim peccauerit, tamen peccata confessa est. Quod si forte aliquid per negligentiam, vel ignorantiam in eam remansit, licet loqui non possit, adhuc tamen correctionis tempus ei reliquiti. Tandem victis & confusis demonibus, & sanctis angelis aduenientibus: illa Deo laudem reddens ad se reuersa quieuit. Resumptoque pallio, quod in pugna proiecerat ad cellam suam cum verecundia fugiens, ostio clauso latuit.

Non multo post tempore in festo apostolorum Petri & Pauli cum pro anima deuotè supplicaret, & de statu eius pro qua fidei iussurar sollicita esset ostendit ei beatus Petrus eam in purgatorio grauiter afflictam. Reuelauit autem ei beatus Petrus & penas & causas peccatorum. Vehementi enim calore torquebatur: eo quod mundum & voluptates sæculi nimis ardentè amasset. Aliquando verò frigore maximo cruciabatur, eo quod pigra ad bonum fuisset, & maxime quia filios suos propriamque familiam nimis negligenter correxisset. [Siti præterea nimis vehementer] anxiebat, eo quod in vita sua nimis vacasset potationibus. Nuditatis etiam, eo quod superflua fuisset in vestibus maximum sustinebat incommodum: Tunc pia Christi ancilla, sicut tota pietatis visceribus affluebat, maxime circa illos, qui in purgatorio cruciabantur, non solum suis orationibus contenta [est, sed illi] multa etiam ab alijs suffragia orationum, & missarum procurabat.

Alia vice cum religiosa quædam vidua, que diu in sancta viduitate domino seruierat & filias suas in sancto proposito virginitatis sponso cœlesti integras custodiebat: in extremis apud Vilebroth laboraret, vidit beatam virginem viduæ assistentem: quæ quasi quodam flabello euentando eam feruorem caloris, quo torquebatur, misericorditer temperabat. Cum autem eius anima iam de corpore egredi vellet, nulla turba demonum insidiantium orationum instantia discedere voluit: donec clauiger æthe-

Pœna cuiusdam anime in purgatorio posita.

Viduæ piæ defunctæ funus admirabile.

reus cum vexillo crucifixi confusos illos eiecit. Cumque vidua illa iam defuncta esset, vidit ancilla Christi beatam virginem cum multitudine coelestium puellarum palleantium, Deumque laudantium quasi in duos choros diuisarum circa eius corpus versari. Cum autem sacerdos more debito exequias defunctæ perfolueret: tunc summus sacerdos cum sanctorum multitudine officium, vt ei videbatur complebat, & mirabiliter ecclesiæ militanti ecclesiæ triumphans respondebat. Cum autem sepultura corpus eius traditum esset, vidit ancilla Christi animam eius, eo quod in sæculo isto non erat bene purgata ad plenum, in purgatorio, quod ei deerat consummare. Nam maritus eius mercator fuerat, & quædam more mercatorum per fraudem acquisierat. Quosdam etiam de familia ducis Louanij hospitio receperat, qui de iniuste acquisitis multa in domo sua expendebant. Et quia de huiusmodi non perfecte restitutionem fecerat, dicebat se adhuc in purgatorio detineri. Quod cum nunciatum fuisset virgini suæ filia, deuotæ Margaritæ de Vuillebroth multas orationes pro ea fieri fecit, & pro posse restituit: vnde non multo post anima dicte viduæ vitro purior, niue candidior, sole splendidior, apparuit ancillæ Christi, cum iam ad æternas epulas inuitata ascenderet: & quasi librū vitæ, vt videbatur, in manibus tenens summi magistri facta scholaris legebat.

Sed cum pium sit corporum morbi subuenire, longè tamen & incomparabilior maius est animarum sanitati curam impendere [nullum enim sacrificium tam placet Deo, quam zelus animarum.] Hæc vitæ semper læta, semper hilaris, semper in cordis iubilo permanebat, nisi quædo periculo vel lapsus animarū mentē eius perturbauit in hoc loco (vt eius pace loquar) modum non habebat, dolere desolata, lugebat anxiosa, cibum non capiebat, somnum ab oculis suis abigebat, more parturientis plerūque clamabat.

Accidit aliquando, quod quidam monachus Cisterciensis tantum zelum innocentie & puritatis, licet non secundū scientiā haberet: quod quasi ad statum primi parentis ex feruore spiritus venire nitēbatur. Cumque diu labore plurius, sed casto se se affligendo in abstinentia, & vigilijs, & orationibus, & lachrymis primum statum recuperare non valeret innocentie: primò quidem decidit in tedium & accediam. Volebat enim cibaria sumere, sed nullam sensibilem delectationem dum manducaret, sentire. Studebat primò sensualitatis motus non solum reprimere, sed etiam extinguere. Studebat etiam sine veniali peccato, vitam suam in perfecta puritate custodire. Cum autem demonio meridia no instigante aspiraret ad impossibile, nec ad id quo tendebat, posset aliquo modo peruenire, tandem in foueam desperationis [præ tristitia] lapsus est, adeo quod in statu corruptionis, in quo erat, se nullo modo salutem consequi speraret, vt pote quia sine venialibus esse non poterat, que mortalia existimabat: vnde nec corpus Christi aliquando etiam in diebus, in quibus statutum est in ordine illo, volebat recipere. Cum autem pius & bonorum omnium amator abbas, id cognouisset, ad ancillam Christi monachum illum fecit adduci. Illa dum pro monacho

A.C. 1230.

Nota ad mercatores hæc spectantia.

Eius in luce anime prope dandum.

Monachi in discipulo.

Discretio ipsius erga seipsum.

Quantum peccata sit abominatio.

A.C. 1230.

monacho lachrymosis suspirijs domino supplicaret, mirum in modum ante missæ introitum cum diceret monachus, Confiteor, & pro eo ipsa instantius oraret, quasi nigri lapilli ad singula verba confessionis ex ore monachi cadere videbantur. Tunc illa percipiens in hoc, quod obstinatio desperationis, & nigredo tristitiæ & doloris, monachum reliquissent, gratias Deo retulit. Monachus autem post missam, quasi de longinqua regione ad se reuersus, corp⁹ Christi recepit, & sumpta salutari medicina perfecte conualuit.

De Spiritu scientiæ. cap. 4. Vincentius c. trigésimo quinto.

§. VI.

QUONIAM aute fugiendo mala, per dominum timoris, & faciendo bona per spiritum pietatis, necessaria est cautela & circumspectio discretionis, pater luminū, cuius vnctio docet nos de omnibus, spiritu scientiæ filiam suam illuminauit, vt. sciret quid & quem admodum esset agendum vel vitandum, vt sic omne sacrificiū suum sale condideret. Mala enim sunt vicina bonis, & plerumque dum vitamus vnum vitium, labimur in contrarium. Sancta ergo & deuota Christi ancilla, cum dulcius & suauius, quasi vnus spiritus facta cum Deo amoris glutino adhereret, audit extraneorum aduentu, ne forte aliquem scandalizaret à suauis illa contemplationis iucunditate, ab amplexibus sponsi sui, vim sibi in inferens spiritum suum cum tanto dolore auellebat, quod quasi ruptis visceribus sanguinem purum in magna quantitate euomebat, vel conspuerat, malens hoc affligi martyrio, quam fratrum & maxime peregrinorum pacem turbare. Quandoque tamen cum spiritu sancto reuelante aliquorum licet longè existentium prænouisset aduentum, ad rura vel ad propinqua nemora fugit, vixque per totum diem poteramus reperire latitante, quandoque propter aliquorum indigentiam vilitatem, nullo nisi spiritu sancto incitante, cogebatur somnum suum disrumpere. Vade, aiebat, quia non curiosè, sed causa necessitatis expectat te aliquis.

Licet autem quantum ad proximos non tantum bonos, sed etiam dysscolos mira discretionē scientiæ custodiret pacem, sibi tamen soli valde indiscreta, seipsam nimis abiiciens & supra modū affligens nobis aliquando videbatur, ipsa tamen circa se tantò discretior erat, quantò nihil de se nisi à spiritu sancto familiariter edocta facere præsumebat. Non enim vnum diem sine cibi refectione præterire audebat, nisi se absorpta sensualitate supra se rapta esse cognosceret certissime. Aliquando tamen, vt pacē, coadistentiū conseruaret, in tali statu aliquid capere tentauit, & nihil penitus capere potuit, sed præ dolore penne defecit.

Accidit aliquando, quod causa visitandi aliquos sibi familiares cum maneret apud Oegnes iussit apud Vilebroth. In reditu autem suo per medium Niuellæ transiens, rediit post hæc ad memoriam peccata & abominaciones,

quæ in illa villa faciunt seculares frequenter, tantamque indignationem concepit in corde suo, quod præ dolore cepit clamare: quæscioque cultello ab ancilla sua, cum extra villam esset, voluit cutem à pedibus suis [rescicare: eo quod loca transierat, in quibus creatorem suum miseri homines tot iniurijs prouocant tot flagitijs exasperant. Cumque non solum in mente, sed (quod mirabilius est) sensibiliter doleret in pedibus, quibus prædicta calcauerat, vix tandem cum multoties pedes ad terram collisisset, potuit quiescere. Pertinet etiam ad domum scientiæ cognitio & abominatio peccatorum, & inde dolere, propter quod dicitur: Qui addit scientiam, addit & dolorem.

Adeo autem fideles prædicatores & pastores [animarum] diligebat, qui disseminant verbi Dei scientiam, quod pedes eorum post prædicationis laborem mira affectione constringens, & ipsis inuitis osculari optabat, vel præ nimia anxietate cum se subtraherent, clamabat. multis autem lachrymosis suspirijs, multisque orationibus & ieiunijs à domino instantissime postulando obtinuit, vt meritum & officium prædicationis, quod in se exercere non poterat, in aliqua alia persona ei dominus recompensaret, & vt sibi Deus pro magno munere vnum prædicatorem daret: Quo dato [sanctæ mulieris] precibus cor eius præparabat, virtutem corporis in laborem conferebat, verba ministrabat, gressus dirigebat, gratiam & fructum auditoribus ancilla suæ mentis præbebat. Nam pro ipso singulis diebus, dum esset in laborem prædicandi, domino & beatæ Mariæ dicendo, Ave maria, centies supplicabat, sicut prædicante Hilario Martino orabat.

De spiritu fortitudinis. cap. 5. Vincentius capite trigésimo octauo.

§. VII.

ET quoniam parum prodest per spiritum timoris mala vitare, per spiritum pietatis bona agere, per spiritum scientiæ in omnibus discretionem habere, & in medio nationis præuæ & peruersæ rectè conuersari: nec ab alijs decipi verbis vel exemplis, nisi etiam [per fortitudinē] malis imminentibus resistamus, bona per patientiam conseruemus, per constantiam vsque in finem perseueremus, & per longanimitatem vitæ æternæ præmium expectemus, pater misericordiarum quarto lapide præioso scilicet fortitudine filiam suam exornauit, & contra omnia aduersa præmunuit, vt nec aduersitatis impulsu frangeretur, nec prosperitatis blandimento eleuaretur. Aliquando cum præ dolore paralytis clamaret: & pectus suam tundere cogere-tur: quidam familiaris eius ipsi eompaciens in quodam loco latebat, & pro ipsa domino supplicabat. Tunc ipsa infirmitatē præcibus illius minui sentiens. Vade (ait ancillæ suæ) & dic homini illi, vt cesset orare pro me, nam orationum eius medicina, disciplina meæ dum melius habeo, incurro detrimentum.

Non solum autem per spiritum fortitudinis Tertia pars hist. Ant. q habe-

A.C. 1230.

Ecclesi. 1.

Erga factas cōtiones quomodo affecta fuerit.

Non vult sibi minui paralytis dolorem.

A. C. 1230. Ab illecebris carnis quantū abstinuerit.

habebat potentiam resistendi aduersis, sed etiā omnibus carnalibus illecebris abstinerēdi: adeo quippe corpus suum iuuecula illa tympanistrīa quasi inter duo crucis ligna extendendo desiccauerat, quod nunquā per plures annos primos etiam libidinis motus contra se exurgere senserat. Ex quo etiam tantam fiduciam inter homines habebat, quod omnes sibi similes ex abundantia innocentiae suae existimabat. Vnde cum quidam familiaris eius amicus, ex nimio spiritualis affectionis excessu manum eius aliquando stringeret, licet casto animo nil turpe cogitaret, sensit tamen, tanquam homo ex illa nimia vicinitate primos motus sibi insurgere. Cūmq; illa profusus hoc ignoraret, audiuit vocē de excelso, scilicet, Noli me tangere, nec tamen intellexit, quid significaret. Deus enim mitis nostris in firmitatibus compatiens, noluit illum coram sancta muliere confundere verecundia. Volebat autem tanquam zelotes castitatem amicæ suae custodire & illum propter imminentiā pericula castigare. Vnde cum illa diceret, Audiui (inquit) nunc quandam vocem, & quid significet ignoro, scilicet, Noli me tangere. Ille autem, quid esset intelligens, sibi de cætero diligentius cauit, & domino qui infirmitatem eius detegere noluit, gratias agens recessit.

De spiritu consilij. cap. 6. Vincentius capite trigésimo nono.

§. VII.

PER spiritum autem consilij nihil inordinatum, nihil præcipitanter egit, sed omnia diligenter, & providē, & cum deliberatione faciens, licet familiari consilio spiritus sancti interiori vteretur, licet diuinis scripturis sufficienter instrueretur, præ nimia tamen humilitatis abundantia, ne sapiens in oculis suis videretur, aliorum consiliis propriè voluntati renuncians seipsam deuotè subiicere non dedignabatur. Multi de familiaribus amicis eius, qui diuinam eius prudentiam experti frequenter erant, nihil ardui sine eius consilio attentabant. Quod enim humana ratione scire non poterat, præmissa oratione inspirata diuinitus sciebat.

A nobilitate seruicio abstinēdum.

Vnde cum quidam eius amicus, qui mediocritate sua contentus, tantò securius, quantò ab oculis hominum abstractus & à pompa seculari remotus Deo in humilitate seruiebat, à quodam nobili inquireretur, vt magister eius esset, & ei equos, vestes, & alia multa bona prouideret, mulierem sanctam cōsuluit, quid ei agendum esset, illa præmissa oratione respondit. Vidi vobis in hoc factō equum magnum præparari, qui versus infernum hinniebat, & dæmonum exercitus applaudēbat. Manete ergo, secundum consilium meum in vocatione, quæ vocati estis, ne per ambitionem & sæculi pompam locum dētis diabolo.

A dōri sua ipsius vitia detegit. c. 40.

Cum verbum Dei licet indignus laicis & simplicibus predicare inciperem, & necdum exercitium seu consuetudinem faciendi sermonem ad populum haberem, semper mihi metuens, ne sermone imperfecto desicerem, multa mihi vn-

decunq; colligebam, multisq; congregatis quicquid in mēte habebā, proferre volebam. Cūmq; tanta prodigalitate me ipsum confunderem, ad me post sermonem reuertens, quasi quoddam mentis tædium in eo, quod multa inordinatè & incompositè mihi dixisse videbar, incurrebam. Cūmq; huiusmodi tristitia ancilla Christi me depressum aspiceret, ego præ verecundia causam reuelare recusabam. Et quod miserabilis erat, cum aliquis tanquam benè & subtiliter dicerem, libenter auscultaret, & sicut mos est post sermonem commendaret, in hoc aliquam consolationem recipiebam. Ipsa intelligens triplex vulnus tentationum, quibus fauciatius in mente eram, ad se me vocans mirabiliter aperuit. Vidi (inquit) quasi similitudinem hominis nebulosi, superfluitate capillorum cooperti, quædam verò meretrix subornata quasi quibusdā radiis splendida eum blandè intuendo circumibat, facto autem pluries circulo vnū de radiis suis versus eum proiciens, partem tenebrarum effugabat. Ex qua parabola intellexi, quod capillata superfluitas tristitiam ministrabat mihi, meretrix verò subornata, id est elatio radii adulationis mirabile mihi solatium conferebat.

His ornata monilibus filia Hierusalem, his sancti spiritus donis illustrata, corde purificato per donum intellectus in celestibus conuertebatur. Relegatis enim à se formis sensibilibus, vniformes & inuariabiles super cœlestium species quanto summæ, simplici & inuariabili maiestati magis accedebāt, tanto eius in animo purius resultabant. Cū autē subtilis & attenuatus spiritus incendio pij amoris concrematus tanquam virgula fumi ex aromaticis super cœlestia penetraret, & quasi per quosdam gradus in regione viuorum perambulans, per vicos & plateas quarebat, quem diligebat, nunc sanctarum virginum liliis delectatus, nunc sanctorum martyrum rosas odoriferis recreatus, aliquando in apostolorū senatu venerabiliter receptus, quandoque angelorum cœtibz sociatus, cum omnia paradisi loca lætanti animo perambulasset, paulatim cum omnia pertrāsisset inueniebat, quem ardentè desiderabat anima eius, & ibi deinde perfectè quiescebat.

Cum autem librum vitæ vicinij inspiceret multa per spiritum intellectus in eo percipiebat: quæ tandem ad se reuersa prophetico spiritu prænucciabat. Intelligere enim est, intus legere, spiritualia scilicet & cœlestia, non superficialiter, sed subtiliter penetrare per notitiā eorum. Vnde & trib. annis antequā homines cruce signaretur cōtra hæreticos Prouinciales, dixit viderat cruce super hominum multitudinem de cœlo descendentes copiosè. Et cum sancti martyres ab hæreticis fuerunt occisi, et si in longinquis partibus ab habitatione sanctæ, vidit sanctos angelos congratulantes, & animas interfectorum absque aliquo purgatorio ad cœlum euolantes.

Vidit etiam ad quædam qui crucē acceperat, sed adhuc iter non arripuerat, cum iaceret infirmus in extremis, turbam dæmonum quasi rugiētium & ad eam paratorum, accedere: multa crimina calumniosè ei imponendo: sed vt vidit, quædam crux lucida descendens super eum, protegebat

A. C. 1230.

De spiritu intellectus ca. 7. Vin. cap. 41.

Can. 3.

Longè posita, quomodo viderit. Hæretici Prouinciales sunt quod in Narbonensi prouincia sint versati.

A. C. 1230.

Sacerdotibus missas celebrantibus, et cooperantibus.

protegebat ipsum vndique: eaque orante proprio liberatus est ab insidiis diaboli. Et licet homo ille peregrinationem illam non perfecisset morte præuentus, tamen magna pars purgatorij pœnarum ei dimissa est, eo quod per eum non stetit, quin perficeret, & sic sanctæ reuelatum est. Cum sacerdotes missas dignè & deuotè celebrarent, videbar sanctos angelos gaudentes & sacerdotibus cum magna hilaritate cooperantes, & eosdem sacerdotes vultu benigno intuebantur, eosque deuotissimè venerabantur. Item cum quidam sacerdos in præsentia eius missam celebraret pro ea, illa nihil sciente ab eo, finita missa dixit sacerdoti, quod illa missa fuisset sua: quia viderat columbam pulcherrimam super caput ipsius sacerdotis descendentem, quæ quasi volitando alas suas ad eam extendebat.

De spiritu sapientiæ. cap. 8. Vincentius capite quadragésimo tertio.

§. IX.

Sapientiæ eymon.

MELLIFLVO sapientiæ dono cor eius medullitus afficiebatur. Sapientia enim dicitur à sapore, quasi lapida scientia. Ita impleuit eam Deus spiritu sapientiæ & intellectus quod cor eius semper afficiebatur ad diuinam verba, quæ dulcorabantur, & omnia opera eius suauitate spiritualis vnctionis impinguabantur, mitis corde, dulcis ore, suauis opere, ebria caritate.

Christus diuersis modis ab eis visus.

Aliquando cum in lecto suo per tres dies iacuisset: & cum sponso Christo suauiter quiescisset: præ nimia iucunditatis dulcedine dies illi adeo furtiuè labebantur, quod vix per vnū momentum sibi iacuisse videbatur.

Aliquando quasi inter brachia amplexando Christum stringebat, atque vt se ei amplius ostenderet, cum lachrymis obsecrabat. Aliquando per tres dies, vel plures, vt sibi videbatur, eundem quasi paruulum inter vbera commorantem stringebat, & sese, vt non videretur ab aliis, occultabat. Aliquando cum eo tanquam cum puero osculando ludebat. Aliquando tanquam agnum mansuetum iuxta gremium, quandoque quasi columbam ad solatium piæ filię suæ pius filius virginis se ostendebat, quandoque quasi aries stellam habens lucidā in fronte circumiēs Ecclesiam fideles suos, vt ei videbatur, visitabat.

In diuersis autem solennitatibus Deus, quasi configuratus solennitati suæ se ei ostendebat. Nam in natiuitate apparebat vt puer, vbera matris lambens, vel in cunabulis vagiens, & tunc ad eū afficiebatur, vt paruulū: secundū ostensionem varietates habens varios affectionum gustus & saporos. In festo autem purificationis videbat beatam, virginem offerentem filium in templo, & Simeonem in vlnis eum recipientem, & in huiusmodi visione non minus exultabat gaudij, quàm si præsens fuisset. Et cum ceceus diu extinctus fuisset in processione, subito lumen Claritatis clarissimum Deo accenden-

te recepit. In passione autem, dominus aliquando in cruce apparebat, sed raro: quia præ dolore vix sustinere se poterat. Cum appropinquaret aliqua magna sollemnitas, aliquando octo diebus ante gaudium sentiebat. Quando autem alicuius sancti festum imminebat, sanctus ille festum suum nunciabat. In die enim suo veniens cum sociorum cœlestium multitudine eā visitabat. Nullo quoque nunciante distinguebat palato cordis dies festos à non festis, eo quod dulcius ei sapiebant in mentē dies sollemnes, quàm simplices.

Apparuit ei aliquando beatus Bernardus ordinis Siftercienfium pater & lucerna, quasi alatus, & alas suas circa eum extendebat. Cūque ipsa diu sedisset cum eo in cancello Ecclesię, & illa cuiusmodi essent hæc alæ interrogasset, respondit, quod ipse velut aquila sublimi volatu subtilia & sublimia diuinæ scripturæ attigerat & multa de arcanis cœlestibus Deus ei reuelauerat.

Aliquando vidit quendam sacerdotem cum lachrymis deuotè celebrantem, visumque est ei, quod columba quædam super humerum sacerdotis descenderet, & quod fons clarissimus de eius humero scaturiret. Aliquando filium virginis quasi puerum cum maxima claritate circa paxidē in qua reponitur corpus domini videbat.

Cū etiā quidam puer ipsa præsentē ad ostiū ecclesię cathedizaretur: vidit immundū spiritū à paruulo cum magna confusione recedentem. Et cum ipsa puerum de sacro fonte leuaret, vidit spiritum sanctum in animam pueri descendere, & sanctorum angelorum multitudinem circa renatum.

Frequenter dum sacerdos eleuaret hostiam consecratam, vidit in spiritu speciem pueri pulchri, & circa eum multitudinem angelorum. Et sumpta communionē ab idoneo, videbat dominum remanentem, in anima sacerdotis, & claritate illustrantem. Sed in animā mali sacerdotis videbat dominum cum indignatione recedentem, & in tenebris illam animam remanentem. In collatione extremæ vnctionis videbat aliquando dominum præsentem: qui infirmum misericorditer corroborabat, dæmones expellebat, animam purgabat.

Morbus ipsius. 10. Vincentius capite quadragésimo octauo.

§. X.

A festo autem annunciationis beatæ Mariæ vsque ad festum Ioannis Baptistæ infirma permanfit, cum migratura esset. Et in hoc tanto spacio non nisi vndecies cibum, & in modica quãtitate percepit: gaudens semper & diē nuptialem transitus sui cum exultatione expectans.

Et appropinquante morris tempore, cepit alta voce clara cantare: nec cessauit spacio trium dierum & noctium Deum laudare, dulcissimam cantilenam Deo & angelis, beatæ Mariæ & aliis sanctis de diuinis scripturis rhythmicè, & dulcè modulatione contextere. Vnus autem de seraphin, vt videbatur sibi, alas supra pectus eius Tertiam partē hist. Ant. q. 2. ex-

A. C. 1230. Alia eius rei exēpla cap. 44.

Bernardus ei apparet c. 45.

Corpus Christi est in Eucharistia.

Hæc sunt eundem ubi & Vin. ca. 37. Baptism.

De cantu eius ante mortem. cap. 11.

expandebat: quo ministrante, inspirabatur ei A carnem absque omni difficultate. Vocem & con sonantiam modulationis homines tantum au diebant, pauca autem intelligebant. Dicebat au tem inter alia multa: quod à lumine sanctæ tri nitatis angeli intelligentiam haberent, à lumine corporis Christi glorificati sancti in animabus fructum haberent & exultationem. Beatam Ma tiam corpore glorificatam, firmiter asserbat, & corpora sanctorum, qui cum Christo surrexe runt etiam glorificata. Dixit etiam, quod spiri tus sanctus de proximò ecclesiam visitaret, & co piosius solito per vniuersam ecclesiam operato res sanctos ad fructum animarum mitteret, & mundum maxima ex parte illuminaret. Quod utique per prædicatores & minores implectum fuit. Dixit etiam, quod sanctum paulum, domi nus dedit in munere beato Stephano, quem in rosarium paradisi ducebat in sua lapidatione.

Appaerunt ei in infirmitate sua Christus, beata Maria, sanctus Petrus apostolus, angeli ipsius c. sancti, qui eam consolabantur. Et cum nec odo rem cibi corporalis sustinere posset, communio nem tamen facile sumebat. Per quinquaginta & tres dies ante mortem nil manducauit. Lumen tamen solis sustinuit, nec vnquam contra clari tatem lucis oculos clausit. Cæpitque in hora mortis submissa voce cantare. Quam pulcher es rex noster domine. Et apparente ei diabolo cæ pit aliquantulum pauere, sed resumpta fiducia facto signo crucis repulit eum dicens. Vade re tro sathana. Quo recedente cantans alleluia in dño obdormiuit anno dñi. 1213. ætatis suæ. 36.

Urbanus. 4. Pont. max. 184. sed. a. 3. m. 1. d. 3. A. C. 1261. de quo multa Onuph. in Plat. Blon. lib. 8. dec. 2. Naucl. gen. 43.

CAP. XIII.

ROSTRYAM Alexander. iij. de hac luce substractus est, elapsis quinque mensibus post vacationem sedis apo stolicæ, concordantibus cardinalib. vrbis & orbis canonicæ electus est ad summum præfulatum Urbanus. 4. anno domini. 1261. in ciuitate Viterbij, vbi curia residebat: & in nume ro pontificum 184. Et sedit annis trib. Hic ersi infimæ conditionis fuit secundum sæculi vani tatem, quia filius pauperculi refartientis sotula res in Fræcia, nobilissimus tamè sapientia & vir tutibus, ex quibus ad cardinalatum assumptus est, & inde ad apicè pontificatus anno ab initio mundi quinquies. 1223. secundum minorem nu merum. Secundum maiorem sexies. 1460. Repe rit hic ecclesiam multum deiectam in tempora libus, & perturbatam.

Nam Manfredus illegitimus filius secundi Fri derici regnū Siciliæ & Apuliæ sibi vsurpauerat contra voluntatē, & prohibitionem ecclesiæ, & in patrimonium sancti Petri transmiserat de Nuceria Saracenorum, quæ est in Apulia, Sarace nos ad occupandum regionē illā. Sed cōtra eos Urbanus papa crucem prædicare instituit: & cruce signatos contra illos mittens pepulit eos de partibus illis. Et licet illi redirent in Apuliam profligati, Manfredus tamen persecutionem contra ecclesiam continuabat, vacans ipse deli ciis & luxuriis, vt Epicurus, concubinas mul-

tiplicans, nil ostentans Christianæ religionis, demum contemnens ecclesiam suam cum in profundum peccatorum deuenisset. Sed Deus iudex iustus & patiens, non diu permisit ipsum in malitia sua prosperare. Mala enim morte animæ & corporis ipsum prostrauit. Hanc igitur humiliationem ecclesiæ Urbanus attendens, cu piens eam de tanta oppressione eruere, ac fide les, qui vt adherentes ecclesiæ expulsi erant de ciuitatib. suis [in suas sedes reducere] ordinauit cogregationē fieri cardinaliū, & omniū prælato rū, qui in curia tūc erant, ac sapientū & religio sū virorū, publicè exponens calamitatē ecclesiæ & tyrannidem, & persecutionē Manfredi, qui cum omni sua progenie, cui collata fuerant tot & tanta beneficia, semper conati sunt sibi Ecclesiam subiugare, & statum eius ad nihilum deducere: remedium subiiciens, quod sibi vide batur necessariū adhibendum ad liberationem eius, vbi eis placeret, & assensum præberent, vi delicet vt Carolum fratrem Ludouici sancti re gis Francorum euocaret ex Gallia, eique confer ret regnum Apuliæ & Siciliæ: qui erat vir sapiēs strenuus in armis, & valdè famosus: instituendo etiam eum vexilliferum ecclesiæ, vt bello cum Manfredi congregiēs dictum regnum vi armo rum ab eo auferret. Huic consilio & sententiæ omnes fauent.

Quo peracto, Urbanus destinauit Simonem Cardinalem, in Franciam ad præsentandam, Carolo collationem regni sibi factam per pa pam, Cardinales, & alios præsidentes Ecclesiæ. Carolus autem receptis literis apostolicis vol uit super hoc habere consilium à rege Franco rum Ludouico sancto comite Arteni (aliàs Ar tensiensi) & comite Alenconij fratribus suis, & aliis principioribus regni. Qui omnes in vñ conuenerunt, & persuaserunt, vt ad honorē Dei & sacrosanctæ Ecclesiæ obsequium & exaltatio nem, electionem de se factam, & vocationem ad dictum regnum Sicilia acceptaret, & se ad hu ius rei executionem præpararet. Ad quod effi ciendum ipse Ludouicus rex promisit adiuto rium gentium, & pecuniarum, ac etiam alij pro ceteres regni Franciæ.

Vxor autem eius filia minor aliis comitis Raymundi Beringherij, qua mediante Carolus ex successione hæreditaria recepit comitatum Prouinciæ, audita electione facta in maritum suum comitem in regem Sicilia, vt conseque retur reginæ nomen & rem, omnia iocalia sua subpignoraui, ac etiam milites plurimos Fran ciæ & Prouinciæ ad hoc requisit, vt opera rentur. Amulabatur enim dicta vxor Caroli tres sorores suas maiores ætate, quæ om nes reginæ erant: vt pote regibus despon sate: ipsa autem desponsata fuerat Carolo tunc

Carolus Ludouici 9. al. 7. francorum regis filius S. Ludouici frater rex 11. vrbis que Sicilia à Clemēte papa 4. contra Manfredum regem creatus est A. C. 1265. 4. Cal. Iulij coronatusque ibidem est à duobus legatis Cardinalibus 8. Idus Ianuarij A. C. 1266. reg nauit à prima creatione annos 19. m. 6. d. 11. Onuph. Quare quod Urbano 4. D. Anton. id Onuph. Clementi iridem 4. attribuit. Sed Platina vrbis que concordat opinionem, dicens: Urbanus quidem 4. id cogitasse, Clemētem verò perfecisse.

vique

vsque comiti. Vnde & cū super hoc conquerere A tur, dixit ei Carolus. Patientiam habe, quia & cito tu maior regina eris.

Hic enim Raimundus comes Prouinciæ, & pater præfatæ vxoris Caroli fuit valdè nobilis, sapiens, & munificus, vir ortus ex progenie eorū qui fuerunt reges Aragoniæ & ex comitibus Tolosanis. Et habuit quatuor filios, nullum ma seculū. Harū primam dedit in vxorē cum magna quantitate pecuniæ nomine dotis regi Franciæ Ludouico: secundam regi Angliæ, tertiam fratri ipsius regis Angliæ, qui fuerat electus imperator Romanorū. Quartā Carolo isti, cui dereliquit comitatum Andegauicū seu Prouincia. Carolus ergo referens obtulit se ad cito veniendum, ad ecclesiæ defensionem cum maximis copiis intraturus Italiani & ad Manfredum tyrannum profligandum & exterminandum.

Corporis Christi solemnitas instituitur. lib. 3. tit. 16. A. C. 1264.

§. I.

HIC Urbanus quartus instituit solenni tatem corporis Christi celebrari per orbē A. C. 1264. in vrbe vrbis sacratissimi cor poris Christi solemnitas quæ facta post Etianam pentecostes perpetuis temporibus, cum solemnissimè obseruatur, instituta est. Id verò factum fuit propter miraculum quod hoc tem pore vrbis in die vrbis vrbis in ecclesia sanctæ Christi inuenerat. Nā dum sacrificium quispiam sacra missarū solemnitate celebraret sacramentum cōsecratio de panis & vini transubstantiatione & Christi corpore dubitauit, vnde statim (aucto & auditu vrbis) & lan tilissima, quæ manu tenebat, hostia, riuus sanguis manauit, & totam mappam, quam corporale vocant tinxit. Quo miraculo attonitus Pontifex corporale primum ad se ab episcopo loci cum processione vrbem veterem transferri voluit, & illud solemnitate instituta in ecclesia vrbis vrbis recondidit. Quæ omnia ex eiusdem Pontificis bulla quæ adhuc extat intelliguntur. Onuph. in Plat. hac bulla extat in Clem. lib. 3. de reliquiis & veneratione sanctorum. tit. 16. cap. 1. & infra. tit. 21. cap. 3. §. 2. Porro hæc sanctissima & lau dabilissima constitutio præ eripiam quod a multis Pontificibus fuit confirmata, vt docet D. Anton. paulò post in Concilio etiam vrbis vrbis sub Clemente 5. est appro bata, vt hab. in Clem. vrbis supra. Denique in Conc. Trid. sess. 2. cap. 5. amplissimis his vrbis laudata. De clarat præterea sancta synodus piè & religiose ad modum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc mo rem, vt singulis annis peculiari quodam festo die præcelsum hoc & venerabile sacramentum, singulari ve neratione ac solemnitate celebraretur, utique in pro cessionibus reuerenter illud ac honorificè per vias & loca publica circumferretur. Aequissimè est enim sacros aliquos esse dies, quibus Christi in omnes singuli ac rara significati ne gratos ac memores reseruentur animos erga commune Dominum, pro tam in stabili ac plane diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus representantur. Atque sic quidem oportuit victicem veritatem de mendacio & hæ resis triumphum agere, vt eius aduersarij, in conspectu tam splendidi, & in tanta vniuersæ Ec clesiæ læticia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando respiscant, & Can. 6. Si quis inquit dixerit in sancto Eucharistia

A sacramento Christum vngentum Dei filium non esse cultus patriæ: etiam externo adandum, atque id eo nec festina peculiari celebrare venerandum, neque in processionibus secundum laudabilem & vniuersalem Ecclesiæ sanctam ritum & consuetudinem solemniter circumferendum vel non publicè, vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores esse idololatrias, Anathema sit. Sic olim publicè circumferenda batur arca testamenti manna corporis Christi sym bolum continens Ios. 6. 1. Reg. 4. 5. & 6. & 2. Reg. ca. 6. & 3. Reg. cap. 8. ad pacem & misericordiam procurandam, ad debitum cultum Deo, qui in arca habitare dicebatur exhibendum & c. Sic Iudei hodie festo Sep tember, quod חנוכה gaudium & lætitia legis dicitur librum legis circum synagogam ferunt solemnius, aduocant, post eaque in theba, deinde in becal, seu armario reponunt. Genes. Pertinet autem hoc ad gloriam Galliarum, quod ex duobus Pontificibus Romanis in Gallia natis, qui Urbanum nomen habuerunt Urbanus 2. in claromontensi Concilio sacri belli au ctor exiit, vt supra tit. 16. cap. 1. §. 23. docuit D. Anton. Urbanus verò hic 4. tam sancta tamque lau dabilis, sacrosancta Eucharistia solemnitas fuit instituor.

quæ prius nõ celebrabatur, cōponens pulcherri mam & deuotissimā epistolam in cōmendatio nem venerabilis sacramenti, quæ incipit. Trāsiturus ad patrem saluator, quā Clemens 5. inferi fecit in Clementina, extra de reliquiis & vnc. sancto, vt ibi patet. Iis verò quæ interfuerint of ficiis dicti festi in vespertis vigiliæ & festi, & in matutinis & in missa, concessit centū dies indul gentiarū pœnitentibus & cōfessis pro quolibet dictorum officiorū, & pro quolibet aliarū hora rū dies quadraginta, & in qualibet die octauarū pro omnibus horis simul dies centum, vnde per totam octauā matutinæ in ecclesiis secularibus dicuntur de die. Imposuit autē fratri Thomæ de Aquino, vt officij ipsius festi ipse diceret. Quod & fecit, & eo solo ecclesia omnis vtitur.

Tunc, n. cū curia residebat Urbanus in vrbe vrbis, vbi in loco non multum distanti apud vul sinium in quadam ecclesia sacerdote celebrāte, miraculum cōfectionem sacramenti gutta aliqua sanguinis ex calice profluxisset in corporale, fa cerdos ad occultandū defectum suæ negligentiæ cooperuit partē corporalis, pluribus plicis hoc faciēs, sed reperta est per omnes illas plicas tran sisse, & reliquisse ibi rubeam admodum sangui nis formam hostiæ in pluribus partibus corpo ralis. Quod quidem corporale ad perpetuam rei memoriam in ecclesia cathedrali vrbis veteris pro reliquiis reseruatum est, & aliquando popu lo ostenditur cum magna veneratione.

Sed nota, quod festum ipsum indies magis est au gmentatum. Vnde & anno domini 1400. curia Florentiæ residente Martinus papa 5. multa au xit ad celebratam festi. Et primò, statuit ea die interdictum in omnibus ecclesiis, vbi fuisset po sitū, ipso iure relaxari, sicut in die resurrectionis dominicæ, die natalis, Pētecostes & Assumptio nis beatæ Mariæ. Secundo duplicauit indulgen tias cōcessas iis, qui interfuerint diuinis officiis ab vrano præfato. Tertio addidit & nouas icui nantibus vigiliam festi, ac etiam communican tibus in ipso centum dies concessit. Et similiter Tertia pars hist. Ant. q. 3. associā

Sedes vacauit mē. 3. d. 3. Onuph.

Sotulares 4. calceos Manfredi regni Sici liz inuasiit A. C. 1255.

Manfredi hostis Ec clesiæ vita & mors horrenda.

A. C. 1261.

Caroli Comes Prouincæ Ludouici fratris Siciliæ & Apuliæ deliquit A. C. 1264.

Mullebo ingenium dominus di audidit hæc m. her. Beatrix voca batur.

A. C. 1264. Ramon d. 12. & eius subor. 16.

A. C. 1264.

D. Tho mas com. posuit offi cium de corpore Christi, quod est o pul. illius.

Causa in stitutionis festi cor poris Chri sti.

Martinus 5. Corpo ris Chri sti festum ornauit.

Inteditū quibus festis relaxa tur.

A.C. 1265. Indulgentiis concesso qui ad hunc infirmo communi santi.

Item Eugenius, 4.

Catena aurea P. Thom.

C. coes in celo visus.

Vide in fra tit. 22. cap. 15.

associatiibus processionem, qua fit de mane cu Sacramento. Associatiibus etiam sacerdotibus, cum defert sacramentum infirmis etiam aliquot dies indulgentiarum contulit.

Sed & successor eius Eugenius. iiii. Florentie manens cum curia, duplicauit dictas indulgentias concessas a Martino. v. Et mandauit per exterauagantem, quod in dominica praecedenti festum ipsam praetati faciant in praedicationibus hoc populis intimari. Et quod debeant haec interlectiones, quae dicuntur intra octauam festi scribi & legi seu cantari, sicut & aliae lectiones.

Hic etiam Urbanus imposuit beato Thomae de Aquino, quem nouerat ingenij acutissimi, & memoria tenacissima, ex dictis antiquorum doctorum facere compilationem & expositionem quatuor euangelistarum, quod & fecit, ita connectens adinuicem dicta & expositiones diuersorum doctorum in suis locis, ac si vnus tantum doctoris esset expositio.

Anno autem domini. M. cclv. apparuit in caelo quadam noua stella, quam sapientes cometem vocant, cum magnis radiis seu coma, quae surgens ab oriente cum magna luce vsque ad medium caeli versus occidentem radios suos emittebat. Per tres menses durauit apparitio eius. Ipsa autem apparente infirmatus est Urbanus Papa & cum transiit ipse de hoc mundo, defecit apparitio eius. Secundum mundi sapientes signat magnas nouitates & mutationes in saeculo. Et poetae & philosophi mentionem, de his faciunt. Clare autem patuit magnas mutationes tunc factas.

TITVLVS. xx. continet ab anno Domini M. cclv. vsque ad annum. M. cccv. gesta summorum pontificum scilicet Clementis iij. Gregorij x. Innocentij v. Hadriani v. Ioannis xxi. Nicolai iij. Martini iij. & Honorij iij. Nicolai iij. Calistini v. Bonifacij viij. Benedicti xi. In hoc etiam co. tit. agitur de preliis inter Carolum & Manfredum, & postea Conradinum pro regno Siciliae. Et inter Carolum ipsum, & regem Aragonum pro insula Sicilia, rebellante. Et de variis discordiis Florentinorum.

De Clemete quarto papa, & felicitate illius erga Deum & homines. Postquam sedes men. 4. d. 2. vacasset Clemens 4. Pot. max. 185. electus est. sed. a. 3. m. 9. d. 25. On. A.C. 1265. De hoc Pontifice post Plat. & Onuph. Blon. lib. 8. dec. 2. Nau. gest. 43.

CAP. I.

ANNO Domini scilicet ab incarnatione. M. cclv. Ab initio autem mundi secundum minorem numerum quin quies. 1227. Secundum maiorem sexies. 1464. ascendit cathedram Petri, quae vacauerat mensibus. v. Clemens. iij. qui se dit in ea annis. iij. mensibus. ix. diebus. ij. Et fuit in numero pontificum. 186. Hic valde felix fuit secundum Deum, quia valde bonus, & secundum saeculum, quia prudens & expertus in regimine & negotiis saeculi, & in maxima digni

tate. Gallicus fuit. Narbonensis, de villa sancti Egidij, nobilis genere, & in saeculo constitutus miles fuit, & aduocatus, doctor vtriusque iuris eximus, vnicam uxorem habens & virginem, ex qua filias suscepit. Qua defuncta in clero se diuino cultui applicuit.

Dicebatur autem nomine proprio Guido Fulcodij filius ordini praedicatorum valde affectuosissima ordini, vidit cum frater praedicatorum congregati essent in quodam conuentu ordinis pro capitulo generali celebrando, spiritum sanctum super congregatos in ecclesia descendere in specie ignis, ut ipse Guido per litteras suas capitulo retulit, & generali magistro. In clero autem constitutus assumptus est ad archidiaconatum. Et ex ea dignitate ad episcopatum, ex qua ad archiepiscopatum Narbonensem translatus, postea ad cardinalatum assumptus est. Et in reuersione sua a legatione cum esset in via, electus est canonicè ad summum praesulatum.

Cum quidam Dominus temporalis proposuisset omnino saeculum deserere, ipsum Dominum Papam consuluit, quem potius ordinem deberet intrare ad seruendum Deo, in quo magis secundum Deum proficeret, praedicatorum an minorum. Cui responsales destinavit litteras, pium commendans eum, & confortans in eo proposito, & praecipue cum filium haberet, qui idoneus arbitrabatur ad regimen dominij sui. Secundò comparando praefatos ordines adinuicem

Ut omnes intelligant quam sanctos Pontifices illud saeculum habuerit hic epistola eiusdem quamdam ab Onuph. praedictam visam est describere.

Clemens episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Petro Grosso de S. Egidio Sal. & Apostol. Benedic. Multis de nostra promotione gaudentibus nos solumus, qui certius immensitatem oneris experimur. Et ideo quod alijs gaudium, nobis metum subministrat & fletum. Sane ut scias, qualiter his auditis debeas te habere, scire te volumus, quod humilior solito debes esse. Neque enim quod nos vehementer humiliat, debet nos extollere, maxime cum honor huius saeculi momenta neus sit, & sicut ros transeat matutinus, nec ad nos te nec fratrem tuum, vel ex alijs nostris aliquem venire volumus sine nostro speciali mandato. Quia sua spe iustitiam si fecus venire praesumeret, oporteret redire confusus. Sed nec in tua sororis nuptias gratiam quaras propter nos altiore, nec enim nos haberes propitios, nec in aliquo adiutores. Si tamen eam filio militis simplicis desponsaueris, in tertentijs tibi proponimus subuenire. Et si altiora quaeris, nec a nobis denarium speres vnium, & hoc ipsum secretissimum esse volumus, & tibi & nostri solummodo notum esse. Illud etiam scias, quod nullum nullamque de sanguine nostro sub nostra sublimationis obtinere instare volumus, si diam Mobiliam quam Caesiliam illos viros habere volumus, quos haberent, si essemus in simplici clericali. Sibi illam visita, & dic ei quod locum non mutet, sed remaneat apud Sijam, & omne maturitatem, & habitus honestatem seruet, & preces nobis pro aliquo non praesumat assumere, nam & ei, pro quo fierent essent inuiles & ipsis qui rogauerint damnose. Et si forte per aliquos ex hac causa munera offerretur, ea respuat si vult nostram gratiam retinere. Saluta matrem & fratres. Haec ille vide etiam quae de eodem referuntur inf. a. §. 11.

A.C. 1266.

Fuit episcopus & nuncius.

Epistola summi Pontificis.

Ordina Antonia & praedia totum quomodo se habent.

Concilio rou. Max. regum.

Epistola Clementis 4. ad suum nepotem legatum digni sum.

Florētini exules ad pontificem legatos mittunt.

A.C. 1266.

Fuit episcopus & nuncius.

Epistola summi Pontificis.

Ordina Antonia & praedia totum quomodo se habent.

Concilio rou. Max. regum.

Epistola Clementis 4. ad suum nepotem legatum digni sum.

cem eos asserbat se habere sicut excedentia & excessa. Nam in caremonialibus, & religionis disciplina, & subiectione praedicatorum Minorum excedere in austeritate paupertatis, & vestitus, Minorum Praedicatorum superare. Terribiliter reliquit conscientiam suam illum assumendum, qui sibi magis congruere & expedire videretur concludens. Sic vni horum ordinum conuersatione adhaerens, ut ab altero animo non discedas. Nam bonus frater praedicator non est, qui minores non diligit, & execrabilis frater Minor, qui praedicatorum odit vel contemnit.

Clemens 4. Carolo fauet, qui ad regnum occupandum proficiscitur. Leo. Are. in histo. Floren. Aemyl. Blon. & alij. A. C. 1255.

§. I.

CVM autem mors Urbani Papae. iij. qui regnum Siciliae concesserat Carolo germano Ludouici sancti regis Francorum, (ut scribit Leonardus in histo. Florenti.) formidinem incussisset incepta Caroli de regno Siciliae suscipiendo impedirentur: non modo non obfuit ceptus Urbani mors eius: sed etiam iuuuit. Nam creatus est post eum, ut dictum est Clemens. iij. quasi è sinu Caroli, quia ex provincia Narbonensi oriundus. Hic ergo incredibili fauore in Carolum versus accelerare aduentum eius, ac illi copias amicisque per Italiam parare contendit, cognita eius voluntate. Neque enim minori odio profectus, quam Urbanus in Manfredum flagrabat. Exepui cepta Carolus properant. Validis igitur premis copiis, quae per Alpes ad citriorem Galliam penetrarent, ipse triginta nauibus longis Massilia soluens, per varias hostium insidias, quae Tyrhenum mare obseruabant, ad Tyberina ostia incolumis peruenit. Suscepit magno honore, & senatoria dignitate, a populo Romano ornatus, aduentum copiarum quas per terram iter facere iusserat, expectabat. Leonardus in historia florentina.

Haec ab initio cernentes Florētini per aduersam factionem domo eieci magnam in spem venerant in sua redeundi. Itaque studio & diligentia praueinendum rati per legatos ad Clementem missos, & operam suam contra Manfredum polliciti sunt, & ut eos nouo regi commendatos faceret postlauerunt. Percunctanti Clementi de eorum statu, haec ferme referuntur. Viros esse militares grandi numero armis & equis affatim structos: hos clientum magnam item sequi manum. Seniorum praeterea ac eorum, qui in bello gerendo minus apti viderentur: magnum numerum superesse. Hanc totam multitudinem urbibus Herutiae à Manfredi suisque, quod aduersa seclaretur, expulsam, in exilio ipso nomen & gloriam sibi per virtutem armae peperisse. Iam verò in Gallia citeriore horum opera non stetit solum Romana sedis fautores, verum etiam depulsi aduersarii superiores esse.

Pontifex excellentiam virorum admiratus, magnamque eius belli momentum in eorum fiducia reponens, oblationem grato se recipere animo, & sibi commendationem cura fore respondit. Cohortatus deinde ad prosecutionem

virtutis, quo eos sibi, partibusque suis magis coniungeret, insignium suae gentis proprium illis ferendum perpetuo donauit. Ea est imago rubentis aquilae, caeruleum draconem vnguis prementis. Id tunc insignem de pontifice susceptum exules habuerunt in eo bello, hodieque habent duces partium optimarum, scilicet Guelfi, collegio postquam redierunt publice ante urbem instituto. Tunc igitur & sua ipsi sponte, & pontificis hortatu egregie se praeparantes, Guidonem, cui cognomen Guerra fuit virum, consilio manumque praestantem, sibi duces praefecerunt. At ubi primum regis copias appropinquare cognitum est, obuam illi in agro Mantuano profecti, Gallos in admiratione decoris sui conuerterunt. Ornati siquidem armis equisque & caeteris quibus militares insigniuntur viri, etiam inter Gallos conspicui erant. Suscepti ergo benigne à praefectis regis: & vna iter facere rogati, q. Herutia validis aduersariorum praesidiis tenebatur: & simul, q. in ea, implicari bello haudquaquam Galli volebant, per Flaminiam atque Umbriam Romam petiere.

Gratissimus fuit Carolo Heruticorum aduentus, ut pote qui primi ex Italicis sese illi coniunxerant. Et accedebat pontificis commendatio grauis: & duces, qui cum illis iter fecerunt, fidei simul virtutisque testimonium. Itaque benigne eos allocutus rex amplissimis verbis gratias egit, quod suos per ignota loca & impacatas regiones iter facientes, egregia virtute industriaque adiuuerint. Enimvero magna à se praemia expectare eos debere: modo ei felicitas adsit, quam pietas et iustitia, et profectus vires suae amicorumque certissimam pollicerentur. Sequè ita domo animatum venisse, ut nomine dumtaxat regio contentus esse velit, caeterum se victorie praemia iis, qui secum militauerint partitum. His atque huiusmodi verbis cum tandem finem rex fecisset, Guido, quem sibi praefecisset Heruticos diximus, in hunc modum locutus est.

Guidonis guerrae ad Carolum oratio. Leon. Aret. in historia Florentina.

§. II.

ET si nostrum erat, o rex, tibi potius gratias agere quam te nobis, tamen & humanitate tuam libeter agnouimus, & eam cum fortitudine ac caeterarum virtutum tuarum cumulo adiunctam esse gaudemus. Nos quidem seuitia Manfredi patris pulsi sedibus: ad quanta ardor est exhibere comoda possumus. Et haec ipsa, quae restant corpora & laceratos praestare magis, cum tempus poscet, quam nunc intempestiue ostentare iuuabit. Tibi autem gratias agere & habere nos conuenit: quod vagis errantibusque tanquam salutare sidus caelitus nobis effulgens: via ac spem remeandi domum (quam primo non cernebamus) apparuisti. Tua enim summa virtus stragem hostium nostrorum, ac per eorum ruinam reditum nobis in patriam certissimum pollicetur. Pro te igitur, nedum quod paucorum dierum iter duces tuos profecti qualescunque operas impendimus: sed nec cum in vulnera quidè ac ferrum ruerimus, satifecisse tibi ac tuis in nos meritis existimabimus. At qui duces (ut nos putamus) res ad fidem belli plurimum valeant.

A. C. 1266.

Florentini exules à Carolo benigne suscepti.

188 CAROLI REGIS SICILIAE ET APULIAE GESTA. TIT. XX.

A.C. 1166.

Friderici imperatoris familia qualis.

Friderici primi regis atrox in Italia gestis.

Fridericus secundus hostis Ecclesiae.

In Florentia nos vt delectauerit.

Commune hostis odium, & expectata victoriae praemia vtrinq; accommoda. Haec duo Florentinis caeterisque Tuscis, qui tua signa in hoc bello secuturi sunt, conuenire videmus. Nec enim fuit, nec esse debuit aduersus vllum vquam maius & ardentius odium, quam nobis est in Manfredum. Quippe non solum has recentes, quas nuper ab eo perpeffi sumus clades, sed damnatam inuisamque stirpem & patriis, & aui, & proauu iniurias in filio persequemur. Haec enim scelestas nefandaque familia, ab extrema Germanorum barbarie exurgens, fortunatos tranquillosque per id tempus Hetruriae populos, ad vulnera ad sanguinem & vastitatem vrbium pepulit, nec vllas iam multos annos calamitates vidimus, quarum haec non fuerit semen, & causa. Verum haec communia mala, & ab vtraque factione, si modo funditus non desipiant, pariter deploranda.

Illud proprium nostrarum partium, quod nunquam pontifices Romanos haec familia persecuta est, quin nobis quoque, qui eadem sectabamur, fuerint ab eisdem persecutoribus clades inflictae. Fridericus huius proauus, qui e duce suuorum nomen Romani principis falso indutus est, quam nefaria molitus sit, no ignorare te credimus. Sensit Italia non Romanum imperatorem, quem ille se falso mentiebatur: sed novum Annibalem aduentasse: qui cum Mediolanum urbem inclutam ac maximum Romani imperij ornamentum hostis & barbarus eueritisset, sparsit per Hetruriam venenata malorum semina: cum civili diffidio per singulas vrbes facto, malos foueret, bonos persequeretur.

Secutus est huius acerbitatem Henricus filius eius, qui ad scelus paternum summam ipse ingratitudinem addidit, post regni munus liberalissimum, persecutor accerrimus factus.

Successit in hereditatem scelorum alter Fridericus huius Manfredi pater. Is quid aduersus pontifices molitus sit, memorare quid attinet? Narrant enim & narrabunt quamdiu memoria hominum manebit, concilia aduersus illius vrsaniam Lugduni celebrata, cum pontifex Italia profugus, vix vltra flumen Rhodani tutum ad damnandam huius perfidiam locum inuenit. Haec tibi nota sunt rex, & cum tua domus laude coniuncta. Sed quid aduersus nostrarum partium homines putas illam scuritiam per haec ipsa tempora edidisse, cum quanto magis irritaretur tanto aduersus pontificis fautores illius rabies atrocius insaniret? Pulsi tunc vrbibus se receperant, obsessi sunt. Qui vel fortuna aliqua belli vel longa obsidione in eius manum peruenirent, barbaram illius crudelitatem experti, per varia & inaudita supplicia vitam amiserunt. Sunt multi in hoc cœtu quem vides quorum ille parentes, aut fratres, aut agnatos necarit: qui nunc arma tecum ferentes eadem illa supplicia in filio deposcunt. Affulserat tandem post huius mortem parumper fortuna & nobis restituta in patriam, Manfredus iterum nos dissipauit. Itaque illud satis certum exploratumque est, nos nunquam quietem habituros: nisi haec familia funditus deleatur.

Quare & veteri odio & praesentis spe quietis ita nos ardere in Manfredum puta, vt omnis ac-

celeratio ad eius perniciem segniss actarda nobis videatur. Solet vero nonnunquam mentes hominum sollicitas reddere praemiorum suspicio: quod is, qui plus potest, sine graui iactura exolvere promissa non valet. Abiunt haec a desiderio praemiorum nostrorum. Nos ea sequimur praemia, quae nihil commoditati, nihil potentiae tuae detractura sint: sed vim ac robur allatura. Non enim agri, neque vrbes hostium bello capte, sed reditus in patriam nobis praemium sit. Sic autem statuimus, & tua in regno potentia nos in Hetruria seruabit: & ipse velut mutuum, habebis ad vim, si qua vnquam regno tuo immineat, ab ea parte propulsandam. Summa igitur erga te fide hos fore homines tibi persuade, quos & commune hostis odium, & communis vtilitas tibi coniungit. Illud vero tanquam summum addidisse volumus, vt tanti finito bello nos feceris, quantum in ipso bello promereri contuleris, deuotos certe & addictos tibi vtrunque habebis.

Carolus Apuliam inuadit. haec habet etiam Blon. li. 8. dec. 2. A.C. 1266.

§. III.

Haec oratio magis acceptos ei exules fecit, ac maiori fiducia in familiaritatem, admisit. Paratis omnibus, quae ad bellum opportuna fuerunt, cum iis copiis, quas e Gallia duxerat, item cum Tuscis exulibus, ac aliis Latini nominis, qui aut praedae, aut partium studio eum sequebantur: hinc regni secus Cassinum ingreditur: custodia aditus, quo facile arceri, ab ingressu poterat, ignauia hostium neglecta, Germanum deinde oppidum expugnare aggressus, magna virtute militum id cepit. Eo in loco Tuscorum virtus primum conspicua fuit. Suo namque conatu muros per fossas & aggerem inuadentes, in primis causa oppidi capiendi fuit. Expugnatione eius oppidi conterritis caeteris, finitimae quaedam vrbes ad victorem defecerunt. At Manfredus contractis vndiq; copiis statuit in Sano hosti occurrere, quod postquam intellexit Carolus dimicandi cupidus Samnium petit, nec vlla inde mora simul atque in conspectum venit, acie primus eduxit. Nec detrectauit pugnam Manfredus, sed eductis & ipse in aciem suis fortunae se obtulit.

Antequam pugnari ceptum esset, speculanti hostium agmina Manfredi, vna scorsum, acies prospecta est equis & armis egregie structa. Erat huic suus dux, suumque vexillum, signa pontificis haud sibi iam incognita discernēbat. Signifer ea die fuisse traditur Conradus Inguimontanus eques Pistoriensis: vir proculdubio pace belloque egregius. Dux autem Guido cognomento Guerra, celsi vir animi ac prope singularis. Perquirenti ergo a suis quorumnam viro- rum id agmen esset, Florentinorum Tuscorumque reliquorum, qui diuersa sectantur esse respondēt. Enimuero vbi sunt (inquit) alterius factionis homines ex eadem Hetruria, in quos ego tanta beneficia dudum contulī? Cum adesse negarentur, permotus ingratitudine simul ac ignauia hominum. Illa (inquit) acies, Tuscos exules ostentans, nisi victrix hodie esse non potest.

A.C. 1166.

Florentini exules vt pugnauerint.

Carolus Apuliam potuit.

Germani a Carolo capti.

Manfredus de Florentinis exulibus inuadit.

Nam si ipse vicere, illos quam aduersarios eorum mihi coniunctos malim. Ad suos inde reuersus, signum praelio tuba dari iussit. Concursum, est acriter ab vtraque parte pugnae: diu anceps fuit: Germanis pro Manfredi, Gallis & Tuscis pro Carolo enixe dimicantibus. Nec milites solum, sed & reges ipsi cominus pugnantibus, plurima ea die discrimina pro victoria subiere. Post longum certamen Caroli fortuna, & militum virtus, & multo magis iustitia belli, vt qui contra hostes capitales ecclesiae [pugnaret] superauit, Profligatisque Germanis Manfredus pugnant occiditur.

Hanc pugnam non longe a Beneuentō commissam constat quinto fere anno, postquam ad Arbiā fuerat pugnatum. Praeter magnam caedem multi nobiles ignobilesque captiui in manu victoris deuenerunt. Inter quos Iordanus, qui bello Hetrusco dux fuerat & Petrus Vbertus eques Florentinus, qui ambo in Prouinciam a Carolo missi, longo carcere vitam finire. Reliqua Caroli expeditio redigendis vrbibus regni in potestatem fuit, quas exercitum circumferendo, bello nullo iam obistente, breui perdomuit.

Florentia post Caroli victoriam noua rerum mutatio accedit. Leonar. Aret. in hist. Flo.

§. IIII.

Dom Florentini exules Carolum secuti circa hunc tempus militiae terunt, Nouellus ac caeteri diuersae factionis principes, qui Florentiam tenebant, Caroli victoria mirum in modum perterriti, iamque aduersariorum potentiam formidantes, contrahere sese ac de partium solito ardore multum in dies remittere ceperunt. Et simul exulum quidam, qui per vicina loca degebant & agros, in spem erecti conuenere in vnum, ac rebus nouis animum intendere plebs solita, & propter crebra tributorum onera dominantibus infensa, notum aliquem reru affectabat. Libera iam multitudinis voces praesentia inculantis, vulgo iactabantur. Quae cum in dies aufererent, placuit Nouello, caeterisque eius factionis principibus, gliscentem populi morum concilio praenire, ac sub spe pacis concordiaeque ciuiliis imminentibus malis commode occurrere. Re igitur ad populum delata confirmandum ciuitatis statum, & homines diuersae factionis, qui nullius mali suspecti in vrbe remanserant, in partem reipub. recipiendos consentita triginta sex viris ex vtraque factione delectis negotium datur, vt quae pro optimo ciuitatis statu agenda forent, ea statuere prouideretque curarent. Insuper quo magis equitas appareret, potestas ac iurisdictio in vrbe, ad duos simul praesides viros religiose militiae, Cathalanum scilicet & Theodorinthus defertur: quorum alter Nouello suisque, alter diuersis partibus haud dubius habebatur fautor.

Iis Florentiam accitis potestas iurisdictioque populi nomine commissa est, & vna cum triginta sex viris, quos supra delectos ostendimus: deposito partium studio communi tran-

quillitati studere iussi sunt. Crebra ab iis consultationes habitae sunt & quaedam non inutiliter constituta: quorum illud praecipuum: vt artium quibusdam honestioribus collegia essent, vt quae signa vexillaque haberent: ac noui quoties quid in vrbe oriretur, populares cuiusque collegij in vnum concurrerent. Ea res, quamquam parua primò visa, tamen populum a dominantibus ad libertatem traducebat, armā capere & ad suum quemque locum conuenire iubens. Itaque haec vbi deprehensa sunt, nobilitatem vrgerē ceperunt, nec deerant qui iam aperta murmura suspicionesque iactarent. Accessit insuper illud, quod stipendia equitum publicae a Nouello petita: non ita vt mos erat statim promerentur.

Quibus rebus in suspensionem maiorem adductus, principes familiarum nobilium, quae suarum partium erant: ne sub umbra pacis maiora aduersus se moliri paterentur, commune facere coepit. Ipse auxilia amicorum prope ac cersit: Germanos paratos armatosque circa se esse iussit. Ex his coorta seditione nobilitas iam pridem infensa, prior arma corripere, ac pulsus triginta sex viris republi. in sua potestate redigere statuit. Initium motus a Lambertis factum. Ij enim e proximis aedibus cum armatorum manu egressi in forum nouum, (sibi namque triginta sex viri transtandis rebus conueniebant) primi impetum fecerunt. Eorum clamore dissipato collegio, cum alius alio profugisset: ciuitas repente in armis fuit. Plebs quidem, & omnis multitudo, vrbana ad trinitatis conuenit ecclesiam. Nouellus autem cum omni fere nobilitate suae factionis ac Germanorum equitatu auxiliariis quoque amicorum ad Martis aedem. Ibi cum aliquanto constitisset: plebemque ad trinitatis lucum esse audiret, profectus inde recto itinere aduersus populum aciem direxit. Nec plebs quidem detrectauit certamen, sed obuiam impigre se obtulit. Verum multitudine lapidum, quae ad instar grandinis e turribus aedibusque pluebat, ceptam inhibuit pugnam. Eo namque periculo commotus Nouellus suos reuocauit, ac per eandem qua venerat viam ad Martis aedem reduxit.

Ibi cum singula reputaret minime sibi tutum arbitratus est irritata & inimica multitudine, nonnullis etiam nobilium ab alienatis intra eadem mœnia noctem transigere. Itaque inde rursus mouens signa, ad eas aedes in quibus Cathalanus & Theodorinthus erant, profectus: clames portarum quoad egredere vrbe, postulauit. Praesides e fenestris clamitantes hortabantur eum nequaquam vrbe excedere: ac se motum illum populi sedaturos promittebant. Verum tanta suspicio inuaserat animum, vt cuncta ad suam suorumque perniciem interpretaretur. Clauium igitur vbi potestas facta est: praecocnem alta voce percunctari iussit: an Germani omnes adessent, cumque responsum esset adesse, rursus an auxiliaret omnes. Cumque id quoque responsum fuisset signiferum incedere iussit. Ita profectus ab aedibus praesidium, pone theatrum vetus & stradij templum, ad portam boariam, qua primum Arnus infuebat in vrbe cum omni sua multitudine & nobilitate pleraque suae factionis egreditur. Mox leuam tenens

A.C. 1166. Collegia artium florentiae instituta.

Martis templum nunc S. Ioannis dicitur.

Nouellus Florentia egreditur.

A.C. 1264.

renens iter, circumdata vrbe in via Pratensem descendit: nec quidquam commoratus eadem die Pratum se contulit. Ibi sublato iam metu, errorem suum recognoscens, iam que consilium damnans, quod ipse sui que magnis praesidiis fulti urbem nullo pellente reliquissent fera poenitentia, si qua posset emendare rem aggressus est. Quare postridie cum omnibus copiis ad urbem reuertitur. Hesterni tumultu concussa ciuitate portae adhuc clausae erant. Ciues, quibus id muneris erat iniunctum desuper excubabant, qui cum aduentum Nouelli suorum que ad populum retulissent: multitudo statim armata ad portam cucurrit. Ab his repulsus Nouellus: cum neque vi neque precibus regredi in urbem posset: frustra aliquot horis circa moenia consumptis Pratum copias reduxit.

Florentiae popularis status dominatur.

§. V.

At populus iam sui iuris gubernationem reipub. haud ambiguit nactus: ciuitatem in antiquam popularem que morem stabilire constituit. Eius rei gratia de duodecim viris creandis loco veterum Anzianorum tunc primum institutum est, & opportuna consilia ad res grauiore decernendas constituta. Nec duo posthac praesides quasi diuisa reipub. cura, sed vnus duntaxat potestatem iurisdictionem que populi nomine exercebat. Firmato iam reipub. statu & antiquo populari more restituto, quod nobilitas ferre tota aberat, maximum profectio ciuitatis ornamentum ad decorandam illustrandam que ciuitatem, reuocare omnes exules & in sua quemque restituere placuit. Id quoque ad tranquillitatem pertinere visum: ne forte exclusi aliquid per vim molirentur.

Lege itaque ad populum lata omnibus ciuibus, qui vel dudum post Arbiensis pugnae casum vel nuper cum Nouello abscesserant, remeandi in urbem est potestas permisa. Redierunt, qui Carolum secuti fuerant, sexto postquam exulauerant anno. Magna fortium viro- rum manus, ac multis bellis exercitata, plaudente admodum populo: equos armae ac caetera militaria in iuuentute, reduce quasi robur quoddam reipub. intuentem. Cupiens autem populus discordias inimicitias que nobilitatis, si qua posset ratione omnino sedare (sic enim non praesentis modo, sed futuro etiam tempore putauit tranquillae ciuitati esse licere) crebra prouidit matrimonia inter factionum principes ad vincendam necessitudinem contrahi. Itaque & Nouello comiti Foresius Adimar gener est datus, & Donati cum Vbertis affinitate coniuncti. Multae praeterea in caeteras familias necessitudines inductae, quo discordiae illarum in perpetuum sopirentur. Id autem quo magis faceret eo est inductus: quod olim per nuptiarum repulsam initia fuerunt malorum in ciuitate coorta.

Licet enim aurea quoque studia partium ob fauorem vt supra docuimus, imperatorum pontificum que, & diuisiones ciuium inde iam coeperunt: tamen addidit his impetum quemdam, & quasi procellam nuptiarum inausita repudia- tio, ex eo videlicet, abbreviando casum, quod

Buondelmontes eques Florentinus, per eam tempestatem, vt videtur, in primis splendidus, cum haberet inimicitias graues cum Odone Arrighi filio Fisantiae familiae nobili: qui Odo validis propinquitatibus erat subnixus, praecipue Vbertorum Lambertorum que familiarum potentissimis, & Buondelmonti etiam potentes familiae fauebant. Post has inimicitias longo tempore habitas, insurgentibus super hoc bonis viris, zelantibus pacem ciuium adiuuicem, concordia demum inter eos recipitur, & vt stabilior fieret, affinitate nuptiarum firmatur videlicet sponsa a Buondelmonte recepta, nepte Odonis ex sorore. Res ista cum pace vulgata erat, & iam pro confecta opinione omnium habebatur. Hanc tamen affinitatem coniunctio nem que fautores, quidam iuuenis nequaquam probabant: sed quaedam matrona e Donatis, arma diabolici, cum iuuenis Buondelmontes transferret iuxta domum eius, allo cura est eum redarguens de inito matrimonio, vt videtur per verba de futuro, quia nobiliorem habere posset, & pulchriorem: ostendit que illi puellam nobilem perpulchram, sibi propinquam. Cui rei captus forma puella assensit. Et dum pararentur nuptiae prima per Odonem, primis repulsis sine causa iusta celebratae sunt de secunda nuptiae. Quod vtique ad magnam iniuriam, & contumeliam Odo cum omnibus suis sibi factam ad scripsit. Hoc omnibus bonis ciuibus valde displicuit. Non susterentes tantam iniuriam Odo cum suis, vindicandam omnino statuerunt totum superbiae & contemptui attribuentes, & occidentem Buondelmontem decreuerunt in die solenni. Cum ergo in die paschalis e veteri ponte equo albo abaque, vt dicitur, veste indutus iuuenis praefatus descenderet, egressi coniu-rati, ad hoc ab aedibus Amideorum, consanguinei, & amici puella, cuius nuptias spreuerat, ipsum Buondelmontem circumstiterunt, abiecerunt que ex equo multis vulneribus conficiunt interimentes: annuerunt que ad hoc homicidium perpetrandum & Vberti, & Lamberti, & alij manu ipsius Odonis.

Percursores statim post caedem facto globo in Amideorum domos se receperunt. Rumor per urbem diffusus pro diei solemnitate, & homicidio populum commouit. Nam & si error fuerat deferendis nuptiis poena legibus constituta erat, pecuniarum promissarum iactura. Caedi vero ex coniurato homines inciuile videbatur. Occisi cognati affines que in vnum coeunt. Nec nobilitas solum: sed & plebs incerto scinditur fauore. Hinc odia ciuium irritata vehementius exarsere: vt vulneribus & sanguine summa perdendi cupidine certaretur. Haec igitur in ciuitate dissidia ex nuptiarum repulsa considerans orta Florentinus populus contrariis remediis curare tentauit. Itaque restituit in urbem nuper ciuibus author extitit nouarum assinitatum induendarum.

Enimvero maior erat morbus, quam vt huiusmodi medicamento sanitas illi posset afferri. Licet enim ab initio magnam spem latitiam que praebarent: tamen paulo post irritato conatu prouisa apparuerunt. Neque concordia diu stetit. Nam praualentibus longis iis, qui cum Carolo vicerant, aliam que factionem non secus, ac victam

A.C. 1266.

victam despicientibus formido simul & indignatio aduersarios agitabat: praesertim cum plebs quoque memor Arbiensis pugnae ac vulneris reipub. tunc accepti authores tanta claudis ac transfugas ciues, qui decus patriae Senen sibus prodidissent liberis iam detestationibus maledictisque lacefferet. Accessit his suspicio in gens: quod crebra fama haud ambiguit vulgabat Conradinum Chunradi filium Friderici ne potem ingentes copias in Germania parare: regni pro recuperatione paterni Italiam transiturus. Ad cuius aduentum, spem Pisani, Senenses, ac caeteri huius factionis modo Caroli victoria fracti haud segniter exerebant animos. Et sollicitatum ab his Conradinum circumferebant, eorum que fiducia opum inniti. Itaque cum inno- uarentur antiqua patrum vulnera, neutra factio satis alteri confidebat.

Interea Carolus regni iam compositis rebus cum ad securitatem suam plurimum, pertinere iudicaret Pisanos Senenses que ante Conradini aduentum in suam potestatem traducere praesertim quemdam e suis cum equitatu in Hetruriam milit. Postulatum esse hoc a Florentinis ciuibus regis amicis quidam authores sunt, eorum que praecipue adductum regem copias suas in haec loca misisse. Caeterum utilitatis ratione ne Sueuis regnum Siciliae velut haereditarium repetentibus fauor aliquis in Hetruria resideret, regem permouisse magis crediderim. Erat illa quidem communis suspicio, nec regis modo verum etiam pontificis. Cum enim per magni rerum motus ab Hetruria prodire consuescent: nequaquam negligendas eas partes Romano pontifici visum est. Itaque ad comprimendum omnem exinde motum, nouo quidem exemplo, sed admodum necessario, gubernationem Hetruriae quasi ab imperio rescissam sibi ac Romanae sedi pontifex referauit. Id autem eo tolerabilius fuit, quod nemo per id tempus praesidebat imperio, & ex autoritate Romanae sedis factum non ambiguit constabat: sed rebus ipsis vehementer flagitantibus. Reseruata Hetruria eius que gubernatione pontifici Carolus tanquam vicarius illi praeficitur, atque ob has causas permotus rex, quasi iusto quodam imperij titulo, equitatum primo in Hetruriam misit.

Aduentantibus itaque regis copiis, ciues qui nuper sub rege militauerant, duces ipsam atque Gallos militiae cognitos, vna cum tota factione qua ob victoriam regis in patriam ac reipub. redierat, gratulabundi recipere parant. Econtrario vero aduersarij conterriti, pridie quam haec copia Florentiam intrarent, sponte sua egressi abierunt, tertio ferè postquam exules redierant mense. Hoc itaque dissidio cum partium studia renouata essent, rursum que certamen futurum appareret, ciues qui in vrbe remanserant: eximia in regem beneuolentia accensum quem authorem reditus sui & protectorem salutis haud falso praedicabant, plenum ciuitatis arbitrium illi permiserunt. Malitiam Verruchianum principem eius familiae, qua postea plurimum floruit, a rege praefectum Florentiae per ea tempora competio. Summa tamen hic praerant reipublicae, ac regio nomine dominatum exercebat. Nam iuri quidem dicendo iudicandisque delictis minores praerant magistratus.

A Bellum mox a ciuibus, qui exierant, aduersus vrbe, inferri, coeptum, & quidem pluribus locis tumultuosius quidem, ab Hilario circum que ea loca hostis imminebat. Nec latrocinia modo clandestina, sed praedae quoque palam abactae. Augebatur que concursu multitudo, vt iam pene iusti exercitus instar haberetur. Aduersus hanc crescentem in dies manum etiam usque ad moenia vrbe infestantem, populus Florentinus egressus cum hostes intra munimenta vi & armis compulisset, castellum subinde ipsum expugnare aggreditur. Quod etsi erat munitissimum tamen annuentibus ciuibus, qui militiae gloriae sibi veditabant, ac virtutem ostentantibus, summa vi capitur. Ingens exulum manus in eo castello oppressa est, maxima vero eorum pars in ipso expugnationis ardore per iram caesa: sed praeter tim in nobilitatem sauitum. Alia insuper castella priusquam Florentiam rediret extorta, & captiui quidam ducti: e quibus Sentius Volomanus cum quibusdam agnatorum in parte publicarum aedium trusus diuturna captiuitate maceratus est. Inde carceri nomen inditum, & non eo, qui captiuus asseruatus est, Volomano dicto.

Contentio inter Florentinos ciues oritur. idem.

§. VI.

Rex vero in urbem exercitu, ac diuersae factionis hominibus qui nuper ante copiarum regis aduentum demigrauerant, hostibus iudicatis, exorta est inter ciues haud parua contentio. Hi enim qui dudum post Arbiensem pugnam exulauerant, aduersariorum sibi bona postulabant. Fuerant enim tunc eorum domus in vrbe simul agro que dirute, praedia que vastata: in quorum compensationem nunc eorum ipso bona, qui tunc vastandi, & diruendi authores fuerant, deposcebant. Qua in re, cum nulla modestia esset, sed qui plus poterat, plus habere niteretur, placuit ad regis arbitrium rem deferri. Causa cognita statuisse regem perhibent: vt e bonis eorum, qui hostes iudicati essent, ciuibus, quorum olim domos villas que euertissent, pro cuiusque aestimatione damnorum satisfactio esset. Ea de causa duodecim viri ad eam rem creati cuncta examinerunt, & in libellos redegerunt. Ita restitutio perfecta est. Quod reliquum erat honorum exulum: partim in rempublicam versum, partim collegio Guelpharum partium attributum est.

Videntur autem & pontifex, & rex non sine causa augenda extollenda que huiusce factionis studiosi fuisse. Quippe Romanus pontifex a Manfredi, suis que multifarie iniurias olim perpeffus, & tunc maxime Conradini formidans aduentum: hos homines, quorum fidele obsequium, & constantem erga se Romanam que ecclesiam animum experimento cognouerat cunctis temporibus praualere cupiebat, & rex fortitudinem fidem que eorum militiae expertus: pro veteri amicitia diuersam factionem in Hetruria obrutam volebat, ob id que cunctos immodico complectebatur fauore. Itaque illud primo

A.C. 1264. Caustra partium Florentinorum fuit in insula re pu d i a t i o.

Carolis in Hetruriam.

Blondel montes occidit.

Pontifex gubernationem Hetruriae sibi referuat. Blondel.

Carolis in Hetruriam copias mittit.

Carolus rex Florentiae potestatem nanciscitur.

A.C. 1266. Inter Florentinos ciues bellum geritur.

Oppidum Hilatum seu vt Blondus vocat, Sanctilarum a Guelphis Florentinis captum.

Guelphi Florentiae republ. gubernant.

A.C. 1266.

primo per hæc ipsa tempora constitutum quidam putant, ut ea civium pars collegium gubernatorumque publicè delectos haberet: ut essent quibus commodorum eius præcipua semper cura diligentiaque incumberet. Ego verò & diu ante hoc tempus fuisse duces partium in civitate comperio. Idque publicis annalibus multis extat locis. Et quidem aliquamdiu obseruatum est, ut non ciues, sed peregrini duces eligerentur, viri nobiles domi: & qui eisdem in suis civitatibus sectarentur partes. Itaque Lucam, Sabellum, Bertulduum, Ursinum, Thomam, Severianum, suo quemque anno duces Guelpharum partium Florentiæ fuisse legimus. Hi ciues à factione delecti in consilium dabantur. Sed postea ad ciues negotium rediit, & plures simul duces creati coepi sunt: cum antea vnus duntaxat dux singulis annis esse consueuisset. Id collegium maximam in vrbe habebat auctoritatem: & velut censuram quamdam in ciues exercebat, ut qui notatus fuerit, alienus ab omni honore publico habeatur. Sed hæc suis temporibus narrabuntur, nunc hæc tenus dixisse abundè sit.

Florentini contra Senenses pergunt.
Leon. Aret. & Blon.

§. VII.

Bonitij oblidio.

EODEM anno bellum aduersus Senenses renouatum est, properantibus Florentinis Arbientem cladem vlcisci. Itaque præfectum regis secuti cuncta circa Senas infestius populauerunt. Cumque maximus pugnandi ardor esset, hostem ne populationibus quidem & incendiis, quæ passim ante oculos ostentabantur, ad pugnam pellicere valuerunt. Sed cum iis esset locis exercitus, nunciatum est exules magna manu ad Bonitium conuenisse. Itaque eo confestim versa est totius belli moles. Nam præfectus regis & Florentini retro ad Bonitium mouerunt castra & Pisani Senensesque ita demum se pestem aduersuros æstimantes, si alibi hostis destinaretur defendere Bonitium, tota vi ac exules, qui intus erant omni ratione statuerant confouere. Ita iuxta pertinaciter & impigre vtrinque incumbentibus, ut in eo appareret totius belli discrimen versari: præfectus quidem & Florentini, primo ac subitaneo impetu expugnare Bonitium adorti. Cumque & natura loci egregiè muniti & structura hostium facile repulsi essent, statim ante oppidum positos obsidere perrexerunt. Exules autem & suo ipsi robore, & magnis Pisanorum & Senensium abhortationibus confirmati non minus alacriter resistebant: præsertim cum per crebros internuncios certiores fierent à Senensibus Pisanisque opis ferendæ gratia copias ingentes parari. Is rumor per castra quoque diffusus effecit, ut ex civitatibus, quæ erant in tutela regis (siam enim frequentes sese illi coniunxerant) auxilia vocarentur.

Rex quoque ipse tractus eo certamine, in Hetruriam venit. Iter eius ex Viterbio Aretinum primo inde Florentiam fuit. In vtraque

A civitate summo applausu ciuium, nec vlllo genere honoris non impenso receptus in castra se contulit. Primo regis aduentu legatione ad eum missa, obsessi lenire mentem regis nitentur. Postquam verò alieniorem senserunt ac rem penitus ad vim spectare machinas adduci, præsidia circa oppidum communiti: ex formula sic egerunt. Iniuriarum rex. Siue enim nomine tuo vim affers, imperium Romanum, cuius possessio sumus, indignè offendis. Siue imperij, cuius te vices gerere in Hetruria asseris: fidos & benemeritos iniuria laceffis, Responsum postquam ex formula disceptare placet, imperij nomine ista gerimus. Proinde, si imperij possessio estis nos exercitumque nostrum intra mœnia suscipite: sin factionibus tergiesamini ut rebelles iure vlciscimur. Ita dirempta colloquia sunt & oppugnatio incepta.

Regi itaque apertè rei militaris petito, & vel eximiiis ducibus comparando nullum oppugnandarum urbium genus fuisse ignotum crediderim. Collis autem erat, de industria ad omnem vim arcendam factus videbatur, sublimi atque præciso vndique fere aditu oppidum munitur. Quo verò collis ad oppidum iungebatur: contra eum locum non turres modò, verum etiam stationes armorum oppositæ omnem vim hostium de facili dimouebant. Irrito igitur conatu cum oppugnatio langueretur, rex diuturna incubatione domitare hostem cõstituit: nec prius abcedere, quam Bonitium caperetur. Quare, obsidione vehementius intentata ex amicis civitatibus magna multitudo conflante oppidum vndique cinxit & præsidia pluribus locis communiuit. Tandem cum omnis spes obsessis adempta esset, ac iam necessaria deficerent, Bonitium regi deditur, quarto postquam rex aduenerat mensis, iis qui intus erant incolumibus abire pactis.

Inde per mediam hyemem mouens rex cum Florentinis ac cæteris amicis, Pisanos ingrediatur fines. Capta in aliquibus locis ab eo aliqua castra, Portus expugnatus, & turres qui portui imminabant euerfæ, Pupulato inde circa Pisas agro Lucæ, quæ tunc regis amicissima erat, se recepit. Refecto paucis diebus exercitu postulantibus Lucensibus Mutronem obsedit: idque castellum non vis, sed astutia captum est à rege. Simulatis enim cuniculis quasi mœnia euerfueris: nocte magna vis ruderum importata ante oculos obsessorum per dies egerebatur. Quare illi conterriti cum iam nutare mœnia falso decepti metu existimarent, arbitrio regis se permiserunt. Per hunc modum rex munitissimum castrum accepit, receptum autem Lucensibus tradidit.

Novi in Italia tumultus.

A.C. 1267.

§. VIII.

ANO sequenti turbulenti secuti sūt motus. Cum enim in Hetruria esset rex Carolus ac omnes civitates, quæ prius Friderici, mox &

A.C. 1266. Caro rex in castra venit.

Colloquii obsessi cum rege.

Blondus lib. 2. de hæc paulo aliter habet.

Bonitium à Carolo rege captum.

Pisanos & Senenses reipulsi.

Egregium Caroli regis stratagemata.

A.C. 1268.

& Manfredi sectata fuerant partes, præter Senenses & Pisanos in suam fidem voluntatemque traduxissent, & hos ipsos domare pararet duo per idem ferè tempus afferuntur nuncij. Altero Conradinum Italiam Tridentumque iam peruenisse. Altero in vrbe Roma, atque Sicilia motus rerum, haud quaquam contemnendi, & ciuitatum procerumque defectus nunciabantur. Rerum nouarum hæc causa fuerat. Hispani erant duo regij generis fratres, Henricus scilicet & Fridericus. Hi Alphonso fratri regnum in Hispania obtinenti, in fensu, tandem extorres patria exularunt, collectaque virorem manu, quando se aduersus fratrem nil proficere existimabāt posse, in Africam transgressi Tunetæ (quod Tunetū quoque & Tunitium seu Tunitum dicitur) apud regem longo tempore meruerunt. Ibi præda simul stipendiisque ditati, cum de communibus tandem fortunis consultarent: placuit ut Henricus qui maior natus erat, cum omni pecunia & cætera gaza in Italiam traiceret, Sardinia regnum à pontifice maximo petiturus. Delatus igitur è Carthaginiensi portu: cum secundum cõsilium Italiam pontificemque adiisset: factore vitur Carolo, qui nuper victo Manfredo flagrantissima apud pontificem gratia præualebat. Et erant sanè Henricus fratresque artissimo consanguinitatis gradu materna Carolo stirpe coniuncti. Quamobrem & necessitudinis iure & procurationis beneficio inductus petenti Carolo magnam pecuniam vim Henricus mutuat. Sed dum pontifex de regno deliberat & regis gratia concedere parat, ortis in vrbe Roma seditionibus, ciuibisque ad arma ruentibus ad sedandas eas tempestates à Romanis Henricus expositur: ac ex Viterbio, vbi tunc pontifex agebat, Romam vocatur. Senatúsque potestas volente populo illi tribuitur. Pacata itaque vrbe cum veluti ominatum iure partum nullo pontificis respectu exercebat: ac maiora quadam moliri videretur, pontifici simul ac regi in suspicione venit, ob idque intermissum. Sardinia negotium est à pontifice. Et Carolus repetèti mox pecunias, ne maiores ad nocendum facultates illi adessent, bono consilio haud quaquam reddebat. Cœperat Henricus iam inde ab initio con-

Blondus lib. 2. de hæc paulo aliter habet.

Henricus in vrbe Roma Senator dignatur.

Blondus lib. 2. de hæc paulo aliter habet.

Egregium Caroli regis stratagemata.

Arriam pontifici Caroloque factionem magis fouere, vtramque tamen intra urbem æquitate simulatione continebat. Ut verò suspitionem pontificis aduertit, alienus ex templo factus, Pisanos ac Senenses, cæterosque eius factionis homines: sollicitate occultè cepit: ad Conradinum item mittere, fauorem suum fratrisque ac Romanam urbem si adueniret polliceri. Magnam hostes momentum in vtroque reponebant. Itaque ad Fridericum Conradus Capitius Neapolitanus tunc exul regni cum vna Pisanorum nauis missus est, literas ferens ab Henrico fratre, ut cunctis posthabitis: ex Africa in Siciliam ad res inuouandas traiceret. A Conradino etiam frequentes ad Siciliæ populos & paternos amicos literas regio nomine scriptas derulit. Maturata igitur re, Fridericus & Capitius in Siciliam transeunt, ducentos milites Hispani generis, totidem Germanos, Tuscos verò quadringentos secum traducentes. Ibi spargendis Conradini literis, & maioribus, quam attulerant profectis, breui admodum tempore Siciliam ferè totam, præter Syracusas, Messanam & Panormum ad defectionem compulerunt.

Et simul Romæ dum de Siciliæ motu auditum est, Henricus non vltra cunctandū ratus viros amplissimos principes ciuitatis (Guelpharum partium erant) ad se in Capitolium euocatos corona armorum circumdat, ex his Neapolonem & Marthæum Ursinos eximia gratia homines, summæque nobilitate, confestim ne quis motus in vrbe susceperet extra urbem capitiuos delegat. Ioannem verò & Lucam Sabellos in capitolij carcere asseruat. Diuersæ autem factionis hominibus licentiam impunitatemque promittit. Ita repente mutatis rebus, eodem penè tempore de Conradino aduentu, ac de Romanæ urbis motu, Siciliaque defectione rex certior factus, ancipiti que percussus malo, Senensium Pisanorumque curam omittit: ac velut ad domesticum extinguendum incendium præparare coactus est. Relicta igitur parte equitatus in Hetruria, ne Conradino veniente ciuitates, quæ in fide eius erant, præsidio vacuè fovent, relique omnes copias à rege contrahuntur: & per Brutios atque Lucanos, itemque per Siciliam ad inhibendas defectiones præsidia submittuntur.

Per idem ferè tempus Pisani, vigintiquatuor naues longas ad populandam maritimam oram, sollicitandisque ciuitates aduersus Carolum demisere. Edictumque erat (ut cum litus Italiæ satis lustrassent, exulesque magna illorum vis ea in classe vehebatur) suis locis exposuissent, in Siciliam ad Fridericum & Capitiū peruaderent, auxilio partium, si quid expediret, future. Conradinum in Italiam venientem supra decem Germanorum millia usque Tridentum profecta sunt. Inde seu pecuniarum inopia, seu quod satis virum sibi adfore in Italia propter studia partium existimabat, ad tria millia delectorum equitum retentis, cæteram multitudinem domum remisit. Ipse Tridentum profectus secus Athesim fluuium Veronam peruenit. Inde ad dexteram flexit in Ligures duxit. Nam recto quidem itinere haudquaquam petere Hetruriam Tertia pars hist. Ant. r tam

A.C. 1268.

In Sicilia res noue excitature.

Romæ G. bellini dominantur.

Carolus rex in regnum.

A.C. 1168.

tam exiguis copiis ausus est, Bononiensibus, Re-

Erant Lucae regij equites, quos in Hetruria ob hoc ipsum supra ostendimus a rege dimissos. Et praeterea Florentinorum caeterarumque civitatum ingentes equitum peditumque copiae. Hi omnes obviam hostibus egressi ad duo ferè passuum millia quasi pugnacuram constituerunt. At Germani, & caeteri qui cum Conradino erant, ad totam aciem incurrentes, se ad pugnam compararunt. Flumen è proxima fluens palude acies dirimebat. Hic dum utriusque, ut alteri prius transiret, expectant, spacio diei frustra consumpto, cum nihil aliud, quam sese invicem conspexissent, irrita mora demum abcessere, Conradinus haud multo post Pisam movens, per Florentinum agrum Bonitium pervenit, paucisque diebus circa ea loca moratus cum omnibus copiis Senas contendit. At regis equitibus, quos praesidij causa relictos in Hetruria diximus, hoc propositum erat, ut aequis ferè itineribus cum hoste per amica vadentes oppida suis facerent animos & hostes a populationibus cohiberent. Itaque, ut Senas pervenisse Conradinum intellexeret, ex Florentino agro Aretium (nam ea tunc civitas in regis partibus vel fidelissima erat) transire pergant. Cumque Varicum pervenisset Florentinorum equitatu eomitante praefectus regis quasi in se satis vitium esset dimissis Florentinis equitibus, & offerentium ultra prosequi repudiata opera, cum suis Aretium versus ire perrexit.

At hostes id futurum suspicari, ducibus Florentinis exulibus decem ferè passuum millibus ab Aretio insidias locant. Iter est per angustum inter sinistros montes, atque Arni ripas, variisque connexu vallium apertissimum insidiis loca. Eo cum regij equites, neque explorato, neque satis composito agmine descendissent: hostes repente signo dato a fronte, & a tergo simul inuadunt. Occupatur pons a Germanis, & quod facile erat, transitu arcentur. Alij simul terga praemunt, alij desuper tela conuolvunt. Ita in medio circumventi cum nusquam prorumpere valerent, nec ullus ad ostentandam virtutem locus adesset breui opprimuntur. Toto ex equitatu regio parva admodum pars, quae ante detectas insidias pontem transierat, evasit. Reliqui omnes aut in eo loco caesi sunt, aut captivi Senas adducti.

Hetr usci in fide constantiores Apul s.

Hanc victoriam hostis magnificentius extollendo, cum id late fama literisq; vulgasset, multos mortales quasi quodam futuri euentus praesagio a regis favore ad hostem deflexit. In regno tamen magis, quam in Hetruria rebelliones secuta, siue quae constanter sunt populi, siue quod praesentes victoriae, non pluris eam putab-

bant, quam esset. Caeterum nec imminens Conradini terror, nec oppressio copiarum regiarum, aliquas Hetruriae civitates a fide regis auerit, quin etiam Aretini ipsi, quorum in oculis penè facta est caedes, & profligatio, in partibus regis constantissimè perseverauerunt. Inter haec Pisfanorum, viginti quatuor naues, quas dimissas supra ostendimus, omnia circa Caietam & illam maritimam oram populatae, cum multis in locis exules, ut commodum erat, exposuissent, malitiae ad rebellionem concitassent, tandem in Siciliam nauigarunt.

Conradinus Romam aduersus Pontificis voluntatem intrat. idem.

§. IX.

CONRADINVS aliquot dies Senis commoratus, deinde exercitum mouens per Rosellanum, Viterbiensem, & Sutrinum agrum, ante faciem pontificis Clementis, qui per id tempus Viterbij erat, Romam pervenit. Aequè praemisera ad eum pontifex, inueniens, ac sub grati sententiarum comminatione edicens, ne regnum Siciliae quod ad Romanam spectaret sedem, neque Carolum ab eadè sede appellatum regem impeteret satis superque esse, quod pontifices Romani pro sua beneficentia dudum a maioribus eius ingratissemè perpassi essent. In ipsum tandem pontificis mandata spernentem latae erant censurae: quas adolescens sublimi animo, usque adeo contempserit, ante Pontificis oculos exercitum ducere, & ostilia cuncta ostentare non dubitavit. Et cum multi trepidarent tenentium partem ecclesiae propter magnam multitudinem eum sequentium, ipse Papa vir sanctus, orationibus & ieiuniis deditus, constans & intrepidus ait. Non oportet timere quia omnis conatus eius, ut fumus evanesceat, quod & secutum est, ut dicitur.

Romae appropinquantem populus Romanus armatus, obviam progressus omnium ordinum gratulatione, imperatoria transactum pompa in Capitolium perduxit. Ibi cum non modo principes, verum etiam omnes cuiusque generis studiis partium incensi, ex Hetruria, & Umbria, & reliqua Italia conuenissent, paratis omnibus, quae ad bellum necessaria erant, quod per Cassinum aditus in regnum Caroli praesidio teneri nuntiabatur, per Tiburtinum Albanumque agrum fines regni ingressus est. In iis autem locis Carolum suis copiis longe disparibus obviam habuit. Nam Conradinum quidem praeter tria Germanorum millia delecta, insuper magna procerum manus, ex Liguribus & Tuscis, praeterea ex Umbria, Pisanis, & Sabinis, non principes modo eius factionis, verum etiam multitudo ingens studio partium incensa, item Romani cives eorundem partium sequebantur. His accedebat Henricus Hispanus, cum haud contemnenda manu, magnoque militum numero mercede conductorum. Carolus verò, & apud Messanam, quae per id tempus mari terraque oppugnabatur, & per maritimam regni oram multis locis copias necessariò disperserat. In Hetruriaque partem equitatus dimiserat. Magna tamen animi fiducia iis, quas habe-

bat

A.C. 1168.

A. C. 1168.

Pon. mar. de Conradino propheta.

Conradini ingressum regnum pulia.

A.C. 1169.

iis, quas habebat copiis ad hostem ductis, non procul ab eo castrametatus est. Ibi cum multitudinem ac robur hostium, virisque examinaret suas, artis & ingenij opus fore statuit. Nam aperto quidem certamine non superare, sed nec hosti quidem se resistere posse confidebat. Confilio maxime ad eam rem usus dicitur Alardi cuiusdam senis, nobilis viri domi ac in re militari apprime docti, cuius hortatu rex ex omnium suorum exercitu octingentos equites delectos in scias hostibus proximo sub colle continuit; reliquam verò multitudinem in planitiem dimisit: praefecto eis quodam ex suis regio ornata: sic ut rex ille crederetur. Ipse non longe ab iis, quos post collem reseruauerat paulò superiori de loco pugnam spectaturus constitit.

Conradini duces: cum acies instruerent Ligures, & Tuscos, & Hispanos in fronte collocarunt: Germanos circa signa in subsidiis posuerunt. Ut ergo pugnari captum est, Tusci, Hispani & Ligures ingenti ardore regias turmas aggressi, magnam stragem ediderunt. Nec longo tempore impetus eorum sustineri potuit.

Sed postquam antesignanis reiectis ventum est ad intima regis agmina, & praefectus regis ornatus insignibus ad terram prostratus est, clamantibus cunctis regem esse captum, Germani quoque, & ij qui in subsidio erant, ne expertes victoriae forent, sese pugnae admiscuerunt. Ita profligatis hostibus cum passim fuga effusissima fieret, victor quoque insequendo propellendoque dissipatur. Nullum iam in campis densum agmen, nullum in subsidiis robur manserat. Vagus miles, & praedae intentus quasi certissimus victor exultabat. Maxima pars fugientes insecuta sese longe a conspectu abstulerat. Tunc rex circumducta repente delectorum acie in campum descendit, stricto ipse ac denso agmine sparso inuadit. Multis subita vi oppressis, aut in fugam versis, in ipsa signa Conradini fertur, ac vno momento dissipat. Conradinus ceu miraculo attonitus, cum è victore victus inopinato factus esset, cum paucis inde comitibus fugit. Rex suos ab insequendo continuit, sed densum conglobatumque tenes agmen redeuntes ab insecutione suorum hostes, integer fessos & structus incompósitos excipiebat. Per hunc modum oppressis hostibus, plena victoria potitus est Carolus.

Conradinus Romam pervenit, & a Guidone Feretano, quem proficiscens ad bellum Romae in praesidio reliquerat exceptus est. Populus quoque Romanus non inuitus illum excepit in scia adhuc plebe cladum receptarum. Sed mox aduentantibus Romanis civibus diuersae factionis, qui ab Henrico dudum pulsi cum rege in pugna fuerant, ducibus Ursinis & Sabelis civitas confestim in armis fuit, quam obrem metuens Conradinus relicta vrbe Hasturam incognitus petiit, eo consilio ut inde Pisas nauigaret. Circum ea captus loca regi deditur.

a Churadus seu Conradinus rex utriusque Siciliae post Manfredum, dictus praelio victus & captus a Carolo rege 9 Cal. Aug. A.C. 1269. occisus est Neapoli 7. Cal. Nou. ibique in mercate sepultus. In quo familia Suenorum defecit Omph. vide infra cap. 2. §. 5. quo sine Eviderici familia diem extremum clausit.

Nec multo post Neapolim ductus ex sententia civitatum quarum syndicos ad iudicium de captivo statuendum Carolus toto ex regno contraxerat securi percussus est primo adhuc aetatis flore, & adolescens potius, quam vir. Percussus sunt item cum eo dux Ascuriae eiusdem ferè aetatis & Gerardus Pisanus qui Tuscorum dux in praelio fuerat. Henricus verò Hispanus cum eo praelio aufugisset: in agro Aretino captus, ac regi traditus iure quodam consanguinitatis & pietatis eius, qui tradiderat, vitam redemit, perpetua tamen captivitate damnata. Post haec in Sicilia caeterisque regni locis omnia in potestatem Caroli rediere.

Bellum in Hetruria gestum à Florentinis contra Senenses. idem.

§. X.

DE VM haec gerebantur apud regem, Hetruria quicquid magna praediorum parte absente, & animis in euentum praelij omnium versis. Verum ut peracta res est, & Conradinus oppressus, ad bellum domesticum versa mentes: copias parare, ac redintegrare certamina perrexerunt. Itaque post praelium ea aetate Senenses exulesque Florentini, qui Senis erant cum omnibus copiis profecti Collè oppidum iuxta Ellae fluuium obsederunt. Id cum Florentinae nuntiatum esset, confestim equites peditisque eo properare, ac sociis opem ferre iussi sunt. Cum aliquanto ante solis occasum ad ea loca equites pervenissent, diuersa ab hostibus regione oppidi intra moenia recepti: peditum agmen quod tardius incedens, non prius quam altera die affuturum erat expectare constituerant. At hostes ob hoc ipsum conterriti prima luce moverunt castra. Id verò, cum trepidantius agerent spem rei bene gerendae praebuerunt equitibus. Itaque capta repente sunt arma, nec ultra peditem expectare placuit: sed egressi magno ardore hostem trepidum cedentemque inuadunt. Oppidani quoque profecti, & spe multitudinis & clamore iuuauerunt. Ab iis versis in fugam Senenses profligantur. Nec dubitatur, si pedes affuisset, quin acerbissima illa clades Senensium excidium minaretur. Equites tamè ipsi, quanta potuerunt maxima edita caede: neminem ferè captivum seruauere.

Vicarius regis Caroli, qui erat capitaneus principalis Guelforum, vocabatur dominus Ganbertaldus, qui tunc Florentiae erat, & cum suis Gallicis & Florentinis Guelfis subito profecti sunt ad defendendum Collenses. Capitaneus verò Gibellinorum & praecipue Senensium vocabatur Prouenzanus Syluani Senensis, & cum eo Nouellus capitaneus exulum Florentinorum Gibellinorum, qui erant in duplo plures quam Guelfi. Et Deo operante debellati sunt Gibellini à Guelfis. Nouellus fugit, Prouenzanus captus decapitatus fuit, & caput eius per totum campum Florentinorum in lancea declaratum. Hic deceptus fuit à diabolo, quem interrogauit de euentu futuri praelij. Respondit enim, Ibis, bellabis, vinctis, non morieris in bello, & caput tuum altius erit quolibet alio. Ille male punitas locutione, & male intelligens existimavit se habiturum victoriam, eo quod dictum

Tertia pars hist. Ant. 12 erat

A.C. 1168. Conradinus securi percussus est.

Frans dicitur in suis responsis.

A.C. 1268.

erat caput suum altius futurum super omnia, quod impletum fuit, quia in lancea portatum. Et non separabatur a morieris, & coniungebatur ad vinces, id est non vinces. Plures ibi occisi sunt ex senensibus quam in bello iuxta Arbiam ex Florentinis, & facta est pax inter Florentinos & Senenses.

Eodem anno Ostina a Florentinis obfessa occupauerant enim illud castellum exules qui e praelio aufugerunt mox cum arctius a Florentinis premeretur, noctu deserto loco exules eua dere tentantes, cum incaute id facerent, non fellerunt custodes. Itaque insurgente clamore magna ex parte aut capti, aut interfecti sunt. Haud multo post reductas ab Ostina copias Lucensibus postulantibus, quoniam aduersus Pisanos ducere parabant, equites peditisque in auxilium missi vsque ad Pisanum macenia cuncta depopularunt, & castella quaedam circa Anserim fluuium ceperunt.

Pax inter Seneses & Florentinos facta.

Pax deinde cum Senensibus ex diutino bello recepta. Illi enim cum spes nulla iam amplius superesset ad Caroli gratiam conuersi, praefectum eius intra urbem receperunt, pacemque fecerunt cum Florentino populo. Inter caetera conditio pacis illa fuit, ut Senenses Florentinorum exulum neminem Senis Senensive in agro esse, morative pateretur. Eadem de causa quidam exulum Senis abeuntes, Casentinatem in agrum cum se conferrent, capti per media loca Florentiam adducti sunt, moxque de illis supplicium sumptum. Inter hos fuit Acciolinus Farinatae filius eques Florentinus, patria generisque illustri.

Magna aquarum inundatio.

Eodem anno circiter kal. Octobris duabus noctibus & luce media continuatis imbribus, flumina mirandum in modum supra solitam magnitudinem excreuerunt, pleraque suos alucos egressa circumiacentia inondarunt loca. Fluuius Arnus factus auertior, cum magna vim materie trabesque exactas & arbores euulsas radicibus turbulento vortice deferret ad pontem, qui est ad Trinitatis aedem, transfusas impedit. Tumentibus mox aquis & quae eo tenebantur obice per urbem redundantibus, instar diluuij cuiusdam omnia compleuit. Tandem maiori aquatum vi dissecto ponte, impetus in alterum pontem delatus, simili ruina illum subuertit. Ita e quatuor pontibus, qui ripas Arni intra urbem iungebant duobus euerfis, purgato demum aluco aquae cessarunt.

Clementis quarti Papae mors. 3. Cal. dec. A.C. 1268. Leon. Arc. Blon. & alij.

§. XI.

ANNUM insignem multis rebus, insigniorem fecit pontificis mors, & contentio inter patres secuta. Sepultus est autem gloriosus pontifex Viterbij, vbi tunc curia residebat, in ecclesia fratrum Praedicatorum vbi ipsemet sibi elegerat sepulturam. Sed de facto translatus ad ecclesiam cathedralam ad voluntatem quorundam. Postmodum dictante iustitia per successorem pontificem, restitutum est corpus fratribus ipsis: & ante capellam maiore in latere

re honorifice vt patet, collocatum. Dicitur etiam in laudem tanti viri: quod cum duas filias nobiles haberet, & nuptui tradere quiesceret; non tamen de patrimonio Crucifixi, sed tantum de proprio, quod non maximum erat, eas dote vellet, attendentes ad diuitias pontificales seu ecclesiae cum de illis nil expectare valeret, illas innuptas dimiserunt, vnde & meliori sponso domino Iesu Christo traditae sunt in virginitate Deo obsequentes. Vacauit autem sedes annis quasi duobus, non concordantibus adiuuicem electoribus, sed in sui sensus pertinacia, quae fuerant, non quae Iesu Christi quaerentibus.

Ob eas patrum discordias aduersa factio rursus in spem erecta, multa per Hetruriam moliri dicebatur. Pisisque & apud Bontitium magnam vim hominum diuersa sententium conuenisse, nec apud Senenses quidem aequatas esse res. Multos enim spe nouarum rerum, aperte iam fremere. Accedebat ad hunc metum absentia regis necessario futura, quoniam Ludouicus Francorum rex Caroli frater magna parata classe, quo in Africam traiceret Carolum rogauerat, ne communi Christianorum causa decideret.

Harum itaque suspitio rerum ad curam Hetruriae regem pertrexit, conantem priusquam proficisceretur impendentes rerum motus praenire. Quare Romam petens, auctoritatem senatus iam sibi pridem demandatam, sed quodam tempore intermissam resumens, Gibellinos in ipsa vrbe primam afflixit. Mox in Pisanos conuersus, quibus infensissimus credebatur eo quod per superiora tempora, inimicissimo fuerant in regem animo, quod naues ad procurandas defectiones ciuitatum miserant, quod pecunias militibus dederant, Conradinum fouerant, ob eas res cum putarent omnes ne euersione quidem Pisanorum faciri regium animum posse. Florentinique & Lucenses perpetui Planorum hostes quasi ad certissimum illorum exitum secuti. Regem se alacriter comparassent, contra spem ac vota omnium, facile est a rege pax concessa. Nam subito vt petijt Hetruriam rex legati Pisanorum praesto affuerunt, mandatis se obtemperaturos, offerentes. Mari etiam, quo per id tempus praualebant, benignè operam polliciti: sic obuiau cundo & promptè offeredo regis flexere mentem, vt non solum non presequeretur eos in praesentia: verum etiam in futurum foedus coiret. Id regis factum multorum animos offendit. Neque latuit regem ab omnibus fere amicis improbatam eius lenitatem erga tam sauos quondam hostes fuisse.

Proximo anno vero primo pax inter Florentinos & Pisanos facta est, praesidentibus ac iudentibus regis legatis. Fuerat enim bellum cum iis post Conradini aduentum, nec sanè conditiones multae dictae nec libentibus animis pax recepta, sed ne regis auctoritati refragari viderentur. Quare properans aliquo contrario facinore querelas tollere amicorum, Bonitium praecipuam aduersationem sedes, quod in id oppidum tota ex Hetruria homines diuersae factionis, vel ciuitatibus electi, vel regis aduentum formidantes se recipere consueuerat, per Guidonem praefectum suum obsidendam euertereque curauit: nec tamè ita gratuito, vt non pecunias ob eam rem praefectus exigeret. Promiserunt Florentini populi nomine

A.C. 1268.

vacauit des a. a. m. 9. d. 2. On.

Motus in Italia licet v. ca. re exercit. Leo. 2. ar.

Carolus Pisanos ciliauit.

Philippus 4. Franco. rum rex 61. Onu. regnauit an. 15. m. 1. d. 12. A.C. 1270.

Pax inter Pisanos & Florentinos. nos. A.C. 1269.

A.C. 1267.

nomine Rogerius Malestina, & Clericus Patricius equites Florentini. Ea post euersum oppidum praefecto flagitate, pecunia persoluta est. Incolis autem (magna enim pars illorum voluntaria remanserat) sub ipso monte locus ad habitandum concessus. Et illo iam tempore mutata rerum conditione reperio apud Senenses & diuersa factione succumbente in societatem amicitiamque Florentini populi non dissimili partium studio deuenisse. Pacatis igitur ciuitatibus, quamdiu sedes Romana vacauit, quietae omnia per Hetruriam fuerunt.

Rex Sanctus in Africam traiciens Tunetum obsidet, vitae eiusdem auctores.

§. XII.

LUDOUICVS sanctus rex Franciae profectus fuerat in Africam cum infinita multitudine, vt caperet Tunisium, & illo obtempo apertus Aegyptium & terram sanctam capere posset. Sed superueniente peste maxima in exercitu Christianorum mortui ibi sunt filius regis Ludouici dictus Ioannes, & Cardinalis legatus Apostolicus, & post ea rex ipse Ludouicus. Sed frater eius (scilicet Carolus, qui iam interfecto Conradino regnum Siciliae pacifice possidebat) cum magna classe processit in Africam. Et obfesso Tunisio creditur, quod omnino obrinuisset, si continuasset praesidium. Sed quia multi intendebat recedere de principibus Christianorum propter pestem pacem fecit cum rege Tunisijs & Saracenis cum certis pactis, vt omnes Christianos captiuos redderent Saraceni, & quod ibi possent Ecclesiae aedificari & monasteria, celebrari diuina, & praedicari euangelium Christi, & quod rex Tunisij pro tributo annuatim daret Carolo regi viginti millia duplas auri. Et ita omnibus concordantibus recessit Carolus cum classe sua. Applicantes autem ad portum Drepani in Sicilia tantam procellam perpeffi sunt, vt naues aliquae contra alias insurgentes & percutientes, multae perierunt, submersis pluribus hominibus, & maximis diuitijs ibi deperditis. Reuersus inde in Italiam venit, & quidem cum omni procerum manu. Nam & Philippus Ludouici filius, qui post obitum patris regium nomen susceperat, & alia procerum multitudo Carolum secuta per Italiam transijt. Is etiam discordes patrum animos, scilicet Cardilium & sedem vacuum offenderunt. Tanta quidem erat pernicacia, vt eos neque Dei metus, neque hominum preces, neque Christianorum querela ab obstinatione & certamine dimouerent. Ad extremum post longas expectationes, quia inter se conuenire non poterant, extra collegium respicientes, Theobaldum nomine

Motus D. Leo. 2. ar. A.C. 1270.

Pax cum Saracenis Africam nis in Italia. Blondus & alij.

Philippus 4. Franco. rum rex 61. Onu. regnauit an. 15. m. 1. d. 12. A.C. 1270.

Pax inter Pisanos & Florentinos. nos. A.C. 1269.

electione illius versus edidit: fertur. *Papae munus tulit archidiaconus vnus. Quem patrem patrum fecit discordia fratrum. De hoc autem Pontifice scripsit: Prolomans Lucensis Martinus Polonus, Theodoricus a Njem. Ioannes de columna & alij horum temporum scriptores quos recentiores sunt secuti. Blon. dec. 2. lib. 8. N. uel. gener. 4. 3.*

A.C. 1269.

episcopum Placentinum per id tempus in Syria commorantem elegerunt Romanum pontificem, de quo in capitulo sequenti.

Cum autem essent praedicti reges Viterbij, magnum sacrilegium commissum est. Nam cum Henricus filius regis Angliae in Ecclesia audiret Missam, Guido comes Montisfortis vicarius pro rege Carolo in Tuscia manu propria cum ense occidit dictum Henricum in ecclesia, in vindictam patris, scilicet Simonis comitis motisfortis, quia dicebatur, quod rex Angliae pater Henrici praedicti fuerat causa mortis eius. Et postea per capillos dictus Guido extraxit de Ecclesia cadaver extincti, & recessit subito Guido in terras soceri sui. Eduardus vero frater occisi valde turbatus etiam contra Carolum quia visus est non curare tantum scelus, recessit in Angliam cum corde fratris. Et nunquam postea fuit eius amicus. Transcuntes per Florentiam honorati sunt valde.

Henricus Anglus in aede D. Laurentij necatur. Blon. lib. 8. dec. 2. vide etiam B. myl. lib. 7.

De Gregorio decimo Papa, & sublimatione eius satis miraculosa. Gregorius 10. Pontific. max. 186. sed. a. 4. m. 4. d. 10. A.C. 1271.

CAP. II.

NONO igitur domini. 1270. Ab initio vero mundi anno quinquies 1223. secundum minorem numerum: Secundum vero maiorem sexies. 1469. Theobaldus episcopus Placentinus post vacationem apostolicae sedis per annos duos, creatus est Papa, cum esset in Syria, & vocatus Gregorius. 10. Sedit autem in sede Petri annis 3. E-uocatus ergo e Syria vbi erat legatus ipse in terra sancta, est inunctus seu coronatus Viterbij. Erat autem vir zelator fidei, & diuini cultus, ac detestator partialitatum, & pacis amator. Vnde subito animum direxit ad reductionem Graecorum ad veritatem fidei, & obedientiam Romanae sedis, ac etiam ad recuperationem terrae sanctae propter quae concilium generale celebravit Lugduni illic personaliter accedens. Ad quod concilium speciali mandato vocatus fuit beatus Thomas de Aquino, propter eius eminentem scientiam ad Graecorum errores confutandos. Et cum de Neapoli (vbi conuentualiter residebat) iter assumeret, contingit eum in via infirmari in Campania: vnde declinans propter infirmitatem ad monasterium Fosse nouae ordinis Cisterciensis prope castrum Piperni ad duo miliaria ibi vitam finiuit, gloriose tunc ibi sepultus. Sed postea inde ad multos annos translatus est corpus sacrum Tolosam, vt dicitur infra.

Gregorij laudes.

Concilij lugdunen. se. 2. A. C. 1274. Obitus beati Thomae de aquino infra tit. 61. c. 10. ante §. 1.

Tertia pars hist. Ant. 3 De

A.C. 1272. Spiritus sanctus ab eterno a patre & filio tanquam ab vno principio procedit. In 6. dec. l. i. tit. i. Ecclesia Romana mater omnium fidelium & magistra.

Electio Pontificis Romani quomodo faciend. In 6. dec. l. i. tit. 6.

In perdicto autem concilio hoc determinatum & declaratum est contra errorem Graecorum, quod habetur de summa trin. & sic. lib. 6. Fideles ac deuota professione fatemur, quod spiritus sanctus aeternaliter ex Patre & filio, & non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vna spiratione procedit. Hoc professa est haecenus, praedicauit & docuit, hoc summe tenet & praedicat & profitemur & docet sacrosancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium & magistra. Hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum Latinorum pariter & Graecorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis praemissae veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi, nos huiusmodi erroribus viam pracludere cupientes, hoc sacro approbante concilio damnamus & reprobamus omnes, qui negare praesumpserint aeternaliter spiritum sanctum ex Patre & filio procedere, siue etiam temerario ausu asserere, quod spiritus sanctus ex Patre & filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex vno procedat.

Idem Gregorius decimus in concilio eodem providere volens nimis prolixae vacationi sedis apostolicae, sicut acciderat, cum fuit ipse creatus, statuit modum seruandum in electione faciendae cum vacat sedes Romana extra de elec. vbi periculum. lib. 6. Debent enim cardinales praesentes, vbi ibi dicitur, expectare absentes post mortem Papae per decem dies. Exinde intrare conclave simul, vbi celebranda est electio, qui locus debet vndique esse clausus, vbi nullus ad eos possit accedere: sed nec literas mittere, vel loqui, & vno tantum socio vel ratione necessitatis ad plus duobus, debet quilibet eorum esse contentus. Quibus victus ministratur, id est, cibus & potus per fenestram aliquam, per quam illa mittuntur per eos, qui fideles ad hoc deputantur. Et per tres dies primos omnia genera ciborum prout voluit, possunt eis ministrari. Postmodum per alios quinque sequentes, si intra illud triduum non celebrant electionem validam ministratur eis cibus & potus cum vno ferculo tantum in prandio & cena. Post illos autem quinque nondum facta electione canonica & va-

a Contulit se ad id concilium Michael palaeologus & vniuersi orientalis Ecclesiae ad occidentalem Ecclesiam, & tunc eius gentis peccatione consentit, secuti que illum nonnulli Tartarorum gentis Scythicae proceres sacro baptismatis caractere superfusi, Christianos se & Catholicos fore professi sunt. Blon. dec. 2. lib. 7. idem habet infra tit. 24. c. 9. §. 7. Alij ad aliud concilium lugdunense sub Innocentio 4. celebratum referunt, vt supra notauit.

b Ante id tempus nequaquam vt nunc est consuetudo, Cardinales in concl. ni recluderentur, sed summo mane singulis diebus, si Romae erant, laterani, vel in basilica S. Petri aut alibi prout occasio sese offereret, sin autem extra urbem in Ecclesia Cathedrali illius civitatis, in qua tunc morabantur, vna conueniebant, perinde vt nostro tempore faciunt cum congregationem sunt habituri, de Romani Pontificis electione tractantes. Onuph. hic autem Gregorius auctor fuit, vt Conclave Cardinales ad eligendum Romanum Pontificem ingrederentur, cuius leges vide apud Onu-

lida, tantum panis & vinum & aqua debet administrari eis, & nihil aliud quouisque prouiderint Ecclesiae de pastore. Prohibentur ibi etiam omnes promissiones & irritantur, vt non factae super aliquo eligendo. Quomodo etiam debet seruari & celebrari conclave, id est, in quo loco, & per quos, & cum quibus personis ibi habeatur. Cum additione etiam, quod omnes ecclesiae audita morte Papae debent celebrare exequias pro anima eius: & episcopi & praedicatorum imponere orationes & ieiunia exhortatione: vt dominus prouideat per eos quam citissime de bono, idoneo, & vtili pastore.

Idem Grego. 10. in dicto concilio multa constituit circa materiam electionis & promotionis ecclesiarum quae habentur de elec. in multis capitulis, li. 6. Et inter caetera, vbi frequenter offenditur in ea, quae incipit canon. sic dicitur. Licet canon de sceleris recordationis Alexandro 3. praedecessore nostro editus inter caetera statuerit, vt nullus regimen parochialis ecclesiae suscipiat nisi vigesimum quintum aetatis annum attigerit: ac scientia & moribus commendandus existat &c. Ille canon habetur extra de elec. cum in cunctis. Et infra. Decernentes (ait Grego.) in concilio collationes de parochialibus ecclesijs iis, qui non attingunt vigesimum quintum annum, de caetero faciendis viribus omnino carere. Is etiam qui ad huiusmodi regimē allumeretur: vt gregis sibi crediti diligentius gerere curam possit in parochiali ecclesia cuius rector extitit, residere personaliter teneatur, & intra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum se faciat ad sacerdotium promoueri. Quod si intra dictum tempus promotus non fuerit, dicta ecclesia nulla etiam monitione praemissa sit praesentis constitutionis auctoritate priuatus. Super residentia vero faciendae potest ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationalis id exposcit.

In capitulo sequenti quod incipit, nemo, co. tit. statuit Grego. In concilio, quod nullo modo dari possit ecclesia parochialis in commendam nisi constituto in aetate legitima scilicet viginti quinque annorum, & in sacerdotio constituto. Nec nisi vna tantum duratura per sex menses & non ultra, & ex causa rationali. Secus factum est irritum, & inane. Et dicitur Archi. quod solus Papa vel legatus potest in hoc dispensare.

In c. auaritia. co. ti. dicitur quod dum confirmatione petit electus ad aliquam ecclesiam vel dignitatem non debet per se vel per alium sub oeconomatus vel procuratoris, vel alio de nouo quaesito colore, in temporalibus vel spiritualibus in totum vel pro parte administrationem eius recipere, vel se, in huiusmodi administratione immiscere. Alias secus faciendo amittit ius sibi acquisitum in electione talis ecclesiae vel dignitatis.

Idem Grego. in consilio eodem sic ait de immunitate ecclesiarum lib. 6. decet. Decet domum domini sanctitudo, decet, vt cuius in pace factus est locus: eius cultus sit debita veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis & deuotus ingressus. Sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placida, qui considerantes non solum instruat, sed & reficiat. Conuenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen (quo aliud sub caelo non est datum homi-

A. C. 1272.

Parochialis ecclesia nemo potest suscipere nisi vigesimum quintum annum attigerit & moribus commendandus existat &c.

Parochialis ecclesia non potest dari in commendam nisi constituto in aetate legitima & in sacerdotio constituto.

In tempore debet esse immunitas ecclesiarum.

hominibus, in quo saluos credentes fieri oporteat, nomen videlicet Iesu Christi, qui saluum fecit populum suum a peccatis eorum: exhibitione reuerentiae spiritualis attollant. Et quod generaliter scribitur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singulis singulariter in se ipsis implentes (praecipue dum aguntur Missarum sacra mysteria) gloriosum illud nomen quandocumque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur. Attendantur in locis eisdem intentis praecordiis sacra solennia, deuotis orationibus, insistantur nullis in locis eisdem, in quibus cum pace & quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitent, conclamationem moueat, impetumve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet concilia, coitiones & publica parlamenta. Cessent vana & multo fortius faeda & profana colloquia. Cessent confabulationes quaelibet. Sint postremo quaecumque alia quae diuinam maiestatis offendere, ab his profus extranea, ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesijs earumque coemeterijs negotiationes & praecipue nundinarum, fori cuiuslibet tumultus: omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos, criminalis maxime agitur. Sint loca eadem a cognitionibus laicorum aliena. Ordinarij locorum haec faciant obseruari, suadendo suadeant, interdictione huius canonis auctoritate compescant. Ad hoc alios etiam magis assiduos in ipsis ecclesijs & ad praemissa idoneos deputando, & nihilominus processus iudicium secularium ac specialiter prolatae sententiae in eisdem locis omni careant robore firmitatis.

Idem contra publicos vsurarios extra de vsu ris. cap. vsurarium. lib. 6. statuit quod manifestis vsurarijs, alienigenis, & non inde oriundis non possint locati, vendi, vel alienari domus ad scenus exercendum, neque de nouo tales possint conduci in ciuitate, castro, vel alio loco ad exercendum scenus. Et in contra facientes ponit penas speciales excommunicationis, vel interdictionis laicorum in hoc excedentium dimittit punitionem ordinarijs. Idem in cap. scilicet. quoniam manifesti vsurarij, statuit quod manifesti vsurarij licet mandent vsuras restitui, tamen negabitur sepultura ecclesiastica eis: nisi primo satisfaciant: vel secundum formam ibi datam idonee caueatur de restitutione faciendae. Sepelientes eos contra hanc constitutionem incurrunt penam excommunicationis, nec valet absolui, nec ad confessionem admitti, vel alia sacramenta: nisi faciatur, quod ibi dicitur. Et testamentorum etiam sunt inualida, nec debent interesse aliqui testamentis eorum.

Gregorius 10. Florentiam venit ex Leon. Aret. id etiam refert Blon. lib. 8. dec. 2. §. I.

Hic Gregorius decimus postquam Viterbij fuit coronatus, Viterbio mouens comitate

rege Carolo ac magna procerum manu, Florentiam venit. Suscepit summa laetitia, nec minori veneratione. Cumque amenitate vrbis delectatus in illa resedisset cogitare cepit si quomodo fieri posset, studia partium ac discordias ciuium sedare, eiectionesque dudum cum bona venia illorum qui urbem tenebant reducere. Id summopere suo ingenio a pontifice operatum: incendiant insuper exulum preces, qui se in pontificis auctoritate reponentes, illius clementiam in pace reuocabant. Suscepto igitur negotio pontifex, ante omnia de hoc ipso cum Carolo egit, ac vbi regem non repugnaturum intellexit magistratus principisque ciuitatis magno numero ad se vocatos in hunc modum traditur allocutus.

Cum ad curandas hominum infirmitates suos discipulos magister ille supremus dimitteret, in quamcumque domum intrarent, pacem ei domui dicere praecipit. Et nos igitur quamquam immeriti ad huiusmodi muneris successum vocati sic in mandatis ambulasse credemur, & praecipuum Domini (cui non parere nefas est) adimplesse si hanc vestram urbem ingressi pacem illi edicamus. Nam quid agat quis vel ad obedientiam maius, vel ad vtilitatem hominum concedendum? Constat enim nec domum, nec ciuitatem saluam esse vllam posse si pax exulet, discordia insit. Vnde ex eodem sacrario illa quoque sunt propta. Omne regnum in seipsum desolabitur, & domus supra domum cadet. Equidem iam antea discordias & seditiones huius populi audiens, mecum ipse horrebam, & nunc cum hanc urbem vestram inspexi ac propius morbo admoui manum, vehementius horreo, misereorque vos prudentes quondam homines in tantam amentiam esse prolapsos. Item per immortalem & ineffabilem Deum, quid sibi vobis haec partium studia, quid contentiones istae ciuiles? quid inextinguibile odium, ac penae vastus malevolentiae ardor in proximos, in ciues, in consanguineos vestros? Est hominum quidem puerilis stultitiae annos super gressorum consilij sui, praesertim in re maiori, & seria rationem aliquam probabilem reddere. Vos quae so vtra tandem ratione factum vestrum defendere potestis, diuina ne an humana? Est qui si diuina respicitur praecipua, nihil est ferre, quod magis diligere debeatis quam proximos; vos capitaliter eos odistis: si humana; nihil magis quam patriam, & vos impie illam eueristis. Neque enim patria quicquam est aliud quam ciuitas neque ciuitas aliud quam ciues ipsi, quos qui pellit, qui necat, qui persequitur, propinquos odit, patriam vastat. At vnde ista vastitas? vnde hic tantus manar furor? Causam profecto non leuem, non contentionem est diuinam & humanam, sed grauissimam vrgentissimam, quae subesse oportet, quae ad tam nefaria mentem voluntatemque propellat. Quanam est igitur haec tam praepotens tamque perurgens causa? qui-

Iuuat enim audire immo doleo audiuisse. Quod Guelphus es (inquit) aut Gebellinus? Nomina ne ipsis quidem, qui illa proferunt nota. In his nobilitas modo, verum etiam fatua plebs, cuius dicitur nec interesse, quicquam potest, insanit, ac prout huius vel illius factionis est, ita alterius nomen in opprobrium iactat, & capitali prosequitur odio. Ea nimirum causa est, qua ciues necatur

A. C. 1273.

Nota pij Pontificis animum.

Gregorij 10. ad Florentinos de pace inuadendo oratio. Mat. 10.

Luc. 11.

Contra rationem est diuinam & humanam, sed grauissimam vrgentissimam, quae subesse oportet, quae ad tam nefaria mentem voluntatemque propellat.

Causa inanis dissensionis ostenditur.

A.C. 1273.

domus incenduntur, eueritur patria, stititur pro ximi sanguis. O puerilem stultitiam. O amentia non ferendam. Gibellinus est at Christianus, at civis, at proximus, at consanguineus. Ergo hac rot, & tam valida coniunctionis nomina Gibellino succumbent, & id vni atque inane nomen (quod quid significet, nemo intelligit) plus valebit ad odium: quam ista omnia tam praecleara ac tam solida, & ex-pressa ad caritatem?

Neque vero magis ego vos, quam illos reprehendo: nam vtriusque idem est error, & querele ratio par. Vtraque enim factio dum potuit, ciues pepulit, domos incendit, proximorum sanguinem concupiuit. Altera alteram saepius vltia est, & ab irato Deo quasi flagellum quoddam ad affligendum alterutrum vicissim traditum. Cum igitur in iis, quae superiori tempore avobis factitata sunt insignis stulticia, vesanus error: euerio patriae ac diuinae simul humanaeque legis contemptus non cernatur modò verum etiam palpetur: quid iam tandem est ho minimum non ad extremum perditorum, nonne contraria facere velle, quam adhuc fecistis? Respicite ergo aliquando, & haec partium studia pestifera quidem, ac detestanda, obliuione sempiterna delete. Sit pro odio caritas, pro malevolentia dilectio, pro euerione status, pro pernitie salus. Ecce enim illi ipsi, quos vrbe eiecistis, praeuenientes pacem petunt: ac deposito inani partium furore, memoriaque omnium praeteritorum deleta concordibus vobiscum animis viuere cupiunt. Id illi nunciant, id illi suppliciter exposcunt. Quenam igitur pax etiam ad mundi huius inanem fastum gloriosior, & honorificentior esse potest, quam vobis rempublicam obtinentibus pacem ab illis peti, ac vestro beneficio in vrbe reduci? Nempè in alterutris iniuriis extrema quaeque acerbissima est. Si itaque illi accepti recetis vulneris memoriam deponere parati sunt, quid vos, qui id vulnus intulistis facere decet? Nonne multo procliuus memoria omniu iniuriarum obrutam velle? Denique, quonia haec vestra partium studia, p Romanis pontificibus contra eorum inimicos suscepisse asseratis, ego Romanus Pontifex hos vestros ciues, etsi haecenus offenderint, redeuntes tamen ad gremium recepi, ac remissis iniuriis pro filiis habeo. Et vos ergo in nostra causa, non plus quam nos ipsos velle par est. Quare si bellum pro nobis suscepistis, pro nobis etiam pacem suscipiatis.

Hec Pontificis oratio, etsi multitudini grata, praestantibus tamen viris, quibus tunc republica nitebatur, onerosa fuit. Itaque placuit, quia peratdua videbatur res non protinus ad eam vestigio respondere: sed dictis sententiis, & in consilio re discussa. Igitur maturè ex placito ciuium ad haec se responsuros affirmantes, ex auditorio abierunt. Coactoque postridie concilio in quo optimus quisque ex nobilitate plebeque haud cunctanter affuit de hoc ipso refertur.

Florentini de pace sermonem Pontificis in concilio ciuium non aequanimiter ferunt. iidem.

§. II.

Vra sanè omnibus, & minime tuta videbatur exulū reductio, & indignabatur plerisque

que conturbata penè natura rerum in contrarium versa, id patrociniū pro inimicis aduersus amicos à pontifice susceptum. Denique & negare postulata, & conuertere apertè placuit. Reuerſi ergo ad Pontificem magna ciuium frequentia, cum ante faciem maesti protubuissent, vnus ex iis cui mandatum fuerat in hunc modum locutus est.

Postulatio tua, gloriosissime pontifex, co nobis onerosior fuit, quo tibi magis obtemperare optamus. Quicquid à nobis restagabitur, in eo vis reuerentiam superabit, magnitudo, periculi voluntatem. Oramus verò vt eadem aequitate nos fideles deuotosque aures audiant tuae qua aduersarios persecutoresque audierunt. Porro etsi magna laus est parere hosti nunquam tamen aequum fuerit eos, qui aduersum te arma tulerunt infesta, & eos, qui pro te pugnantem proprium effunderunt sanguinem, in eodem gradu meriti tolerare. Denique nihil indignius aut peruersius esset, quam sic inimicos protegere, vt amicos impugnes. Multa igitur in oratione tua admirati, eo vel maxime stupore commoti sumus, quod (quasi tibi ignotum esset) quid sibi vellent haec partium studia flagitasti, & quasi damnatam rem ac nomina, ne ipsis quidem qui illa proferunt nota, infestatus es. Nempè si pugnat pro Romana Ecclesia, si defendere Pontifices aduersum persecutores, furor ac dementia vocitanda sit, nihil est, quod dicamus, sin autem piū & gloriosum omnibus ac praecipue tibi videri debet quo ore quafumus, pater, studia partium nostrarum quae semper hoc egerunt pestifera detestandaque appellas? Vtrum partes nostras pro Romana Ecclesia contra imperij assertores stetit dices, vel fauorem Ecclesiae impendisse stultum tibi ac damnatum esse? At qui stetit nos pro Ecclesia praeterquam facta: licet quoque Pontificum, quatuor in finibus in publicis seruatur archiuis numerus, cohortationum commendationumque plene testantur. Nec sanè tam exigua fuerunt merita nostrorum factorum vt quae acerbissimis illis temporibus contra Fridericum & Manfredum gessimus, quaeque ab illis ob fauorem Ecclesiae passi sumus, tam facile deberint memoria excidisse. An igitur fauorem Ecclesiae impendisse nefarium est, ac eodem gradu nos qui pro illa contra persecutores arma tulimus collocandi sumus, atque eodem crimine (quod non sine gemitu te dicente audiui) partes nostrae illorumque damnandae.

Nam quòd quæris diuina ne an humana ratione factum nostrum defendere possimus nos & diuina, quòd pastori caelitus nobis praefecto obtemperauimus, eiusque persecutoribus restitimus: & humana, quòd vim vi repulimus, & quòd nefarios ciues ciuitate deiecimus: [tuert nos ratione posse arbitramur.] At proximum odisse contra praecceptum est. Noli quæso nos ad hanc scrupulosam viuendi normam vocare. Aliter enim caelum aliter terra regitur. Porro ne praedecessores quidem tui, quamquam sanctissimi percutientibus maxillam vnā, iuxta praecceptum domini alteram porrexerunt, sed restiterunt viriliter aduersus Fridericum, Manfredi que plagas & cum resistere amplius desperaret posse, ne in alteram percuterentur trans Alpes vsque

A.C. 1273.

Florentinorum ad forum Pontificis

Refellit singula Pontificis dicta.

Afferit diuina & humana in obsequio bellum contra Gibellinos nos gelli

Horroratur ad concordiam.

Pia & paterna sententia.

A.C. 1273.

vsque aufugerunt. Nam de patria quidem satis legibus exemplisque maiorum cautum est, malos ciues in numero ciuium non esse habendos. Sed nomina videlicet & ea ipsa inania nos commouent. Non sumus ita leues, neque tam ignari rerum: vt de verbo digladiadum putemus quia immo id ipsum quod tu magnificare videbaris vnde nomina ipsa factionum dicantur, parui admodum momenti apud nos est. Quid enim refert vnde quodque dicatur. Res planè ipsa ac facta nos commouent.

Pulsi dudum vrbe maiores nostri exularunt, dura supplicia de illis sumpta, lacerati alij duris poenis, alij effosis oculis longo & implacabili carcere vitam amiserunt. Nobis deinde per scelus ac proditione fractis, diruta domus, villa incensa vastati agri, necati quicumque in potestatem aduersariorum viui peruenerunt. An hoc de verbo cuiquam certamen videri potest, an non potius de vita & sanguine? Voca hos, vt libet, rem ipsam attendimus, & nec si nomen ipsi ignotum est, facta quoque nobis illorum ignota, & quae dudum fecerint, & facturi sint, si potestatem habent dicantur. Nam quòd praueuientes pacem petunt, quòdque memoria praeteritorum deleta concordibus nobiscum animis viuere vltro & suppliciter exposcunt, vna atque eadem, respondendi vera & simplex ratio est. Erat profecto bonitas tua, beatissime pater, si illorum verbis credendum existimat. Fortuna quidem illis mutata est, animus vero idem permanet. Credamus ergo illorum verbis, si non alia ipsi nos credentes fidentisque apud Arbiā simul cum patria prodiderunt. Pacem petentibus annuamus, & intra moenia recipiamus: si non isti ipsi intra moenia retenti tepus nocendi contra fidem obseruarunt. An verò, quod tunc nullo impellente propter insitam acerbiteriam fecerunt nunc extrema plaga exulteratos, quam (vt te diserebatur) acerbissimam esse constat, non existimabimus esse facturos? Non est ita. Plerique enim plus quam oportet, offensionis memoriam seruant, nec quisquam inimico & laeso non stultè se credit, quonia hominum voluntates obsecra sunt, verba & frons per sepe mentiuntur. Ita que non tam huiusmodi inanis (vt tu modo vocitabas) factus nobis est cura, quam salutis nostra, nec tam gloriam affectamus illorum ex reductione quam ex eiectione securitatem.

Quod autem extremo in loco tua quasi validdissimum habuit oratio. Si bellum pro vobis suscepimus pro vobis quoque pacem suscipere debere, quaquam in eo auctoritas tua nos admodum frangi, tamen vide aequumne sit cum in extrema odia & grauissimas inimicitias conieceritis, tunc pacem nobis periculosam indicere ac ab illis ipsis, quos offendimus, salutem nostram vt credamus, postulare. Quare si pax dūtaxat petitur, vt pro vobis bellū suscipimus, sic etiam pacem suscipere non abnuimus. Sin, vt in vrbe quoque recipiantur, curā salutis nostrae nimium abiicisti. Neque enim par fuerit te illos ad gratiam, & nos in tra moenia recepisse. Nā tibi quidē quid periculi receptio illa afferre potest? Nobis verò, quod nō potest intra vna moenia futuris: Sed quod nos, aut de aequitate causa aut de meritis nostris distiteramus, quos tu respicere iubes, & contraria facere, quam adhuc fecerimus: O incredibilem tē-

porum mutationem! O spem fatuam nostram! An cum Innocentius, cum Urbanus, cum Clemens Romani pontifices antecessores tui nos adhortationibus & literis ad persecutionem aduersariorum impellebant, cum signa dabant, quae armati sequeremur; Cum opera nostra non solum gloriosa mundo, verum etiam Deo accepta praedicabant laudibus extollebant, quicquā putasset fore aliquando, vt Romanus pontifex nos pro his factis respicere, & contraria facere, quam adhuc fecimus, commoneret? Non possumus dicere non eandē esse sedē, est enim aut vna & ppetua, sed illud dicimus nos à Romana se de in fraude compulsos, quòd ad quae instanter hortata fuerit ea nunc acriter reprehendit & dānat. Tu autē pater, vide etiā atque etiā quid agas. Multa quidem tempus affert, variaeque vicissitudines rerum serpunt. Nec si nunc persecutoribus caret ecclesia, in futurum quoque caritatem exploratum habes. Veniet profecto tempus, in quo studia fauentium improbalte nequaquam tutum esse duces, ac respicere forsan plures, quam tua lenitas debeat optare. Magistratus quidem & ciues, qui ad pontificem venerant ita dixerunt.

Pontifex inter Guephos & Gibellinos pacem componit.

§. III.

PONTIFEX autem nihilominus in proposito permansit. Denique vegere atque monere non prius desistit, quā ipse arbiter sumptus ad res componendas pacem pronuntiauit inter ciues, grauissimis in eius pacis transgressores constitutis poenis. Ad tollendam verò suspicionem eorum, qui vrbe tenebant, complures ab exulibus iussit fidei seruandae gratia obsides trahi. Ea cum perfecisset basilicam dēdicauit Gregorianam, quae est trans Arnū iuxta supremum pontem. Nam & ipse quādiu Florentiae diuersatus est edibus resederat Mozianis ei basilica finitimis, Latatulusque sua tandem opera pacem esse factam, literas in pariete eius huius pacis commemorationem continetes, incidi non abnuuit: quae hodie quoque in eo loco extant. Haec tamen omnia plus in praesentia spei, quam in posterum successus habuere. Ciues enim, qui grauitulerant aduersariorum in vrbe reditum, haud multo post haec suspensiones fingere, tumorem spargere, occultè quaedam machinari. Denique tantum terrorem illis, qui redierant incussere, vt consistere non ausi, sponte sua demigrarent. Ita longos pontificis in pacanda ciuitate labores, breuis auersatio irritos fecit.

Quae cum postea resciret Papa vsque adeo indignè tulit, vt non solum obsides ab exulibus traditos è vestigio restitui iuberet, verum etiam transgressores grauituler mulctaret, populoque & vrbi interdicere sacris. Huic interdictione fere per triennium ciuitas obnoxia fuit, nec facile dixerim maior obstinatio in pontifice, an contumacia fuerit in ciuibus. Neque pontifex, quāuis multum rogatus, interdictionem sustulit: neque praestates in republica ciues ea conterriti mutauerunt sententiam.

A.C. 1273.

Eadem est semper in Ecclesia sedes.

Pontifex Florentinos sacris interdicit. Seditio Bononiensis, A.C. 1273.

Altero

A.C. 1274

Altero dehiac anno Bononiae seditionibus exortis diuersa factio vrbe depellitur. Eo studio partium equites profecti cum iam appropinquarent egressi conuersati sunt. De interdicto autem rollendo nihil ab eo impetrari potuit, tantum dum per urbem iter fecit, gratiam & benedictionem exhibuit ciuibus, egressus vero iisdem, quibus prius censuris obnoxiam reliquit ciuitatem. Inde postridie mouens Aretium petit. Eo cum peruenisset, haud multos post dies morbo correptus graui e vita migravit. 3. idus Ianuarij quarto fere anno postquam sedere inceperat. Fuit autem vir optimus, & proculdubio sanctissimus: ingentis animi quidem, contra Christiani nominis inimicos, & qui sacrae recuperationem terrae semper meditaretur: ad eamque vnam rem Christianos omnes positus inter se contentionibus intendere debere censebat. Ea de causa fiebat, vt studia partium, quae plerique Romani pontifices antea fouerant, ipse quidem propellere longe detestarique videretur. Sepultus est Aretij summa cum veneratione. Multaque circa illius corpus miracula postmodum subsecuta fidem eius sanctitatis indubiam praebuerunt. Post nouendiale sacrum inclusi patres de eligendo nouo pontifice tractauerunt.

Item Pifa

Comes Vgolinus Florentia confugit. A.C. 1275

Diuerfa eodem anno apud Pisanos fortuna fuit. Illi enim iisdem seditionibus agitati, Ioanne Gallurę iudicem cum parte ciuium pepulerunt. Is ad Florentinos Lucenselque confugiens, studio partium in societatem susceptus, copiiisque adiutus acce bellum intulit Pisanis, sed is haud multo post morbo interiit.

Postero dehinc anno Vgolinus comes cum omni reliqua factione Pisis per seditionem pulsus, & ipse quoque ad Lucenses Florentinosque confugit, & in societatem receptus est. Magnus hic rerum motus Pisanis fuit propterea quod non in vrbe modo, verum etiam per agros magna multitudo Vgolinum sectabatur. Itaque Florentini ac Lucenses in spem erecti exercitum parare, ac exules Pisanos fouere statuerunt. Cumque omnia parassent, magnis equitum pedumque copiis fines Pisanorum ingressi, non solum populauerunt agrum, sed etiam castella quadam Pisanorum ceperunt, quod indignatione Pontificis auxit. Nam ille paulo ante praeeperat ciuitatibus, nihil inter se hostile moliri, sed ad suum arbitrium cōtrouersias ferre. Itaque dolens poenas a se dictas cōtemni, multo vehementius irritatus est.

Concilium Lugdunense, quid statuerit. Leon. Aret. & alij. A.C. 1274.

§. IIII.

PER hanc ipsa tempora synodus apud Lugdunum celebrata, multaque a pontifice pro uisa ad propositum illud suum recuperationis Hierosolymae pertinentia. Nam & cum Graecis quibusdam foedus est ictum, & quidam eius generis errores improbante concilio sublatis. Et Rodolphus iam pridem ad Romanam delectus imperium, sub ea conditione receptus, vt proximo inde in anno Italiam transiret.

Pontifex in Italiam reuertitur. A.C. 1273.

Secuta est post hanc pontificis reuersio, qui eodem fere itinere, quo profectus fuerat, repetiuit Italiam. Ergo superatis Alpibus cum in citeriore Galliam primo, mox in Hetruriam descendisset, & iam Florentiae appropinquaret: & si non decaet suspicio ingens apud principes ciuitatis ob superiorem indignationem: tamen reuerentiae magnitudo & sanctitatis opinio vique adeo praualuit, vt omnibus ceteris respectibus omnis multitudo urbana obuiam sese profuderit. At pontificis erat propositum ab ingressu vrbe abstinere. Itaque non longe a porta deflectens iter exiua Bononiensis, qua tunc aduenabat, in Aretinam contendit. Forte Arnus fluius per eos dies factus auertior, maiorem sese obiecit quam vti vado transmitti posset. Ea vi coactus est Pontifex contra propositum animi

Pontifex Florentiam transiit. A.C. 1273.

per pontem iter facere, vrbisque partem transitu attingere, nec quicquam moratus, continuo egreditur, duobusque passuum millibus ab vrbe via Aretina diuersatus est. De interdicto autem rollendo nihil ab eo impetrari potuit, tantum dum per urbem iter fecit, gratiam & benedictionem exhibuit ciuibus, egressus vero iisdem, quibus prius censuris obnoxiam reliquit ciuitatem. Inde postridie mouens Aretium petit. Eo cum peruenisset, haud multos post dies morbo correptus graui e vita migravit. 3. idus Ianuarij quarto fere anno postquam sedere inceperat. Fuit autem vir optimus, & proculdubio sanctissimus: ingentis animi quidem, contra Christiani nominis inimicos, & qui sacrae recuperationem terrae semper meditaretur: ad eamque vnam rem Christianos omnes positus inter se contentionibus intendere debere censebat. Ea de causa fiebat, vt studia partium, quae plerique Romani pontifices antea fouerant, ipse quidem propellere longe detestarique videretur. Sepultus est Aretij summa cum veneratione. Multaque circa illius corpus miracula postmodum subsecuta fidem eius sanctitatis indubiam praebuerunt. Post nouendiale sacrum inclusi patres de eligendo nouo pontifice tractauerunt.

Aytho Armeniorum rex moritur. hic rex Tuae a Geneb. dicitur.

§. V.

EO tempore Aytho a rex Armeniae moritur, cui succedit in regno Liounius filius eius, & sub ipso Armeniam Aegyptij vastauerunt. Rodolphus b q electus fuerat imperator Romanorum

a Aytho postquam multa bella confecisset, contra Tartaros, Persas, Malech Sultanum seu Caliphā Babyloniorū, & Malechdael Sultanum Aegyptium, per annos 45, eos quinque memorabilibus praeliis superans, 1. in Pamphylia, 2. in Seleucia, tribus reliquis in Perside, Praemonstratorem ordinē in Cypro profectus & Marcarij nomen sortitus anno 1273. in domino moritur. Ex histor. Armen. Geneb.

b Post mortem Friderici, in schismate imperij contra Guilielmum regem Romanorum imperator factus est Chunradus 4. Friderici filius A.C. 1251. qui regnavit an. 3. m. 5. d. 10. obiit anno 1254. & anno sequenti rex Romanorum Guilielmus obiit. quibus mortuis fuit inter regnum duorum annorum, & mensium aliquot. post quod in schismate. A.C. 1258. Richardus regis Anglorum filius ex comite Cornubriae imperator factus est, regnavit annos 6. contra quem Alphonsus Ferdinandi regis filius ex rege Castella rex Romanorum creatus regnavit an. 5. m. 6. Quo abdicante Casar Rodolphus rex Romanorum ex comite Habsburgensi creatus A.C. 1263. regnavit an. 17. m. 9. d. 16. Ex Onuph. Quare cum hoc loco D. Anton. tradit post Fridericum imperasse Rodolphum significat eos quos iuxta iustos fuisse diximus propter schisma legitimos imperij titulos non fuisse adeptos, & quia is nullum in schismate aduersarium habuit, verum certumque fuisse imperatorem designat.

manorum

A.C. 1274

manorum, vt dictum est imperium tenuit annis xix. post Fridericum. ij. depositum ab imperio. vt supra dictum est. Anno Domini. 1271. rex Entius, qui fuerat filius secundi Friderici mortuus est Bononiae in carceribus, in quibus fuit sepultus ab eis in ecclesia sancti Dominici. Et in ipso sine habuit progenies viperea Friderici. Dicitur tamen, quod etiam Manfredus filius illegitimus Friderici reliquerat vnum filium, qui captus a Carolo rege Siciliae fuit perpetuo carceri mancipatus Neapoli in castro Ouidij (alias Ovi) vbi caecus effectus demum miserabiliter vitam finiuit.

Hic bene aduertant fideles vniuersi, quem finem fecerint persecutores ecclesiae & inuafores bonorum ecclesiasticorum: vtique finem miserissimi in anima & corpore. Cum enim excommunicati morerentur, quo modo regnum caelorum ingredi poterunt, quibus Petrus clausus eius obtinens, clauserat per sententiam iustissimam regnum ipsum. Propter quod & sepultura ecclesiastica indigni iudicati sunt. & regno Siciliae & imperio Romano cum infinis diuitiis amisso exterminati sunt, & ad inferos descenderunt Fridericus secundus cum patre suo Henrico, & cum filiis suis Manfredo & rege Entio & Chunrado, & nepote suo Conradino rebellibus & persecutoribus ecclesiae pene omnibus diebus vitae eorum. Et perit memoria & progenies eorum. Et sicut euenit omnibus aliis praedecessoribus eorum: ita successerunt persequentibus ecclesiam Dei, & rebellibus eueniet, nisi resipiscant.

Vnio Graecorum cum Romana Ecclesia in Concilio Lugdunensi facta. vide sup. ante §. i.

§. VI.

ANNUS igitur Domini. 1274. Gregorius decimus vt dictum est, celebrauit Lugduni vniuersale concilium, in quo Palaeologus imperator Graecorum factus adiutorio Genuensium ex Graecis ortus, simul cum patriarcha Graecorum reducti sunt ad vnitatem fidei de processione Spiritus sancti: quod scilicet procedit non solum a patre, sed etiam a filio, & in omnibus submisit se Romanae ecclesiae obedientiae, vt omnium matri & magistrae, sicque illi confirmauit id imperium quod permaxime Papa egit, vt adiutorium haberet a Graecis in conquestu, quam citissime faciendo terrae sanctae per Christicolas, Carolus tamen eger tulit multum indignatus quia Balduinus filius Henrici fratris primi Balduini Gallici, qui cum adiutorio Venetorum obtinuerat illud imperium Graecorum in manu forti, propter prodiciones & damnificationes, occisiones, & periuria in promissis facta a Graecis contra Latinos illos adiuantes & liberantes a tyranno, per hoc frustratum erat spes sua scilicet recuperandi imperium dictum: quod videbatur ad eum de iure pertinere & iniuste ipso spoliari. Et Carolus rex ad hoc promiserat ei adiutorium se praestaturum, vt ad illud rediret.

Carolus Gregorius Constantiopolitani imperium Gallis auferri.

In dicto etiam concilio confirmauit Gregorius Rodolphum comitem Furimburgi, alias Hubsburgi electum imperatorem & regem Romanorum. Qui quum esset modice potentiae secularis & non multum nobilis stirpis, tamen homo magni valoris reputabatur. Et vt Romam adueniret pro corona imperij factus fuit capitaneus totius Christiani exercitus in terram sanctam ad bellum transituri. Ac etiam vt iter acceleraret, deposita est pecunia apud mercatores Florentinos & Pistorienses ducentorum millium Florenorum sibi ab ecclesia soluendorum in ciuitate Mediolanensi. Et praefatus Rodolphus se obligauit intra certum tempus assignatum venire Mediolanum sub poena excommunicationis: Quod tamen non impleuit, in partibus Alemanniae guerris sibi suscitatis. Vnde nec coronam nec benedictionem imperialem ab ecclesia suscepit nec Italiam intrauit, Et excommunicatus propter hoc processu temporis reconciliationem recepit ab ecclesia, & in satisfactionem ecclesiae, ipsi concessit comitatum Romandiolae. Quem postea possedit ecclesia, licet vicariatum terrarum illarum concedat quibusdam Dominis temporalibus cum certo reditu annuo.

In eodem concilio pro expensis huius transitus in terram sanctam imposuit decimam per sex annos per totam Christianitatem soluendam, ordinans praedicationem crucis, & concedens indulgentiam plenariam assumentibus crucem ad transfretandum, & euntibus, ac etiam mittentibus vnum vel plures suis sumptibus ad bellandum. Prohibuit etiam detestando vanos & superfluos mulierum ornatus, Reprobauit etiam & prohibuit omnes religiones mendicantium exceptis ordinibus praedicatorum & minorum, vt vtilissimis ecclesiae Dei, & ideo permanendis. Eremitas autem fratres sancti Augustini, & Carmelitas dimisit in suspensio donec aliud declararentur.

Eo tempore ciues Bononienses expulerunt Gibellinos de ipsa ciuitate. Quia enim in Romandiola multum aduicta erat, & fortis pars Gibellinorum, & paulo ante pars Guelphi de Fauntia fuerat expulsa, ideo suspectos habebant Gibellinos. Quo audito, Florentini Guelphi profecti sunt Bononiam ad adiuuandum eos. Sed Bononienses non permiserunt eos ciuitatem intrare, dicentes se non velle, quod destruerent ciuitatem Bononiae sicut destruxerant Florentiam suam suis sedis. Sed ipsi, Bononienses accesserunt Fauntiam cum copiis suis contra Gibellinos, qui illuc refugerant: & circa eam extra vastarunt. Gibellini autem in Romandiola fecerunt capitaneum suum Guidonem comitem Montisfeltri, sapientem, & industrium in arte bellandi, sicut & quicumque alius temporis sui.

Circa ea tempora comes Vgolinus de gerardis Pisanus expulsum Pisis colligationem fecit cum Florentinis, Lucensibus & aliis Guelphis Tusciae, qui profecti sunt contra Pisas hostiliter & destruxerunt castrum dictum vicus Pisanus: etiam multa eorum castra ceperunt. Et quia Papa hoc prohibuerat, excommunicauit eos, & interdicto subiecit.

Anno Domini. 1275. Bononienses cum suis copiis

A.C. 1274. Rodolphus imperator Romanus confirmatur.

Haec bella vide apud Nauic. 804.

Romandiola comitatus ecclesiae restitutus. A.C. 1277.

In 6. de religiosis doct. lib. 3. tit. 17.

Bononiae Gibellinos pel. lunt. lib. 3.

Guelphi Gibellinorum agros populatur.

A.C. 1276.

copis duce eorum Domino Malatesta de Arimino, profecti sunt contra Fauentiam & Forliviunum: quia ibi erant congregati Gibellini exules eorum, ac exules Florentini: quorum capita neus erat supradictus comes de Montefeltro Guido: & confictu simul habito, Bononienses fugati sunt & deuicti. Eodem modo Lucenses cum comite Vgolino, & aliis Guelphis exulibus ex Pisis: ac etiam cum vicario regis Caroli, & Florentinis Guelphis, qui tunc regebant in Florentia profecti sunt hostiliter contra ciuitatem Pifarum: cum tamen Papa hoc prohibuisset eis. Et Pifani sunt ab eis profligati, & debellati, multis occisis & aliis captiuis. Et castrum Aficiani prope Pisas ad tria milliaria cepertunt, Lucensibusque fuit collatum.

De pluribus summis pontificibus; videlicet Innocentio. v. Ioanne. xxj. & nonnullis aliis. Innocentius. 5. Pont. max. 187. sed. m. 5. d. 2. A. C. 1276. de quo post alios multos Tritte. & Sixtus Seu. lib. 4. Bibliot.

CAP. III.

MORTVO Gregorio decimo post quadriennium sui pontificatus anno Domini. 1275. mense Ianuarij die x. cardinales intrantes conclave canonicè elegerunt Petrum de Tarentasia fratrem ordinis Prædicatorum; qui fuit Burgundus natione, & tunc erat cardinalis, & in ordine fuit magister in theologia, & magne literaturæ. Vnde scripsit super sententias & etiam super epistolas Pauli quas legit. Et in qualibet lectione facit distinctiones cõmuniter septimembres ad materiam prædicandi. Fuit autem electus. xx. die eiusdem mensis Ianuarij quàm citilimè, & vocatus est Innocentius. v. Qui coronatus, ex Arezio profectus est cum curia Viterbiu.

Florentini Ecclesie reconciliantur.

Ipsè autem remouit interdictum à Florentinis: quod posuerat prædecessor eius, & ecclesie eos reconciliauit. Sedit autem mensibus sex, ynde nil agere valuit insignè propter breuitatem vitæ, & mortuus est.

Turriano Mediolano no exturbantur ex Bern. Corio & aliis.

Circa illud tempus familia, qui dicebatur Domini de turte, Mediolanensis, quæ habebat sectatores partis Guelphæ, qui erant potentes Domini in diuitiis & statu, fuerunt in bello profligati & deuicti à Mar chione Montisferrati cum nobilibus Carhanis & Varuassoribus de Mediolano Gibellinis & exulibus tunc à Mediolano occisis multis & captis. a Et vicecomites tunc sumpserunt dominium in Mediolano, qui prius erant exules.

Hadrianus quintus Pon. max. 188. sed. m. 1. die 7. A. C. 1276.

Ei autem, scilicet Innocetio, successit in potestatu Dñs Othobonus de Flisco Genuensis cardinalis, & vocatus est Hadrianus quintus. Celebrata est autem electio eius. xij. Iulij vnde parū vacauit sedes Romana. Sedit autem diebus 39.

a Otho archiepiscopus Mediolanensis primus est ex vicecomitibus, qui iure episcopali exactis casibus & pralio captis Turrianis aduersæ factionis ducibus Mediolani imperio vrbis potitus est A. C. 1277. 8. Cal. Martij, præfuit an. 18. m. 5. d. 6. Ounph.

& mortuus est sepultus Romæ. Post ipsum anno Domini 1286. ascendit Petri cathedram magister Petrus Hispanus cardinalis canonicè electus in sequenti mense Septembris: & vocatus est Ioannes xxj. Tenuitque sedem Petri tantum. viij. mensibus, & mortuus est, ex eo quod restudo camera eius, vbi dormiebat, ruens oppressit eum, & mortuus est ac sepultus honorificè Viterbij. Vacauit postea sedes mensibus sex. Fuit eo anno magna penuria victualium, ita vt sextarium frumenti valeret dimidio florenno.

Rodolphus imperator Bohemie regem atrocè pralio superatum capiti: & veluti contemptum deiectumque mancipium in vilissimis officijs seruire compellit, magnoque dedecore afficit. Post quæ illum in regnum restituit, & filiam suâ vxorem ei dedit. b Maria principis Antiochiæ filia, cui regnum Hierosolymæ debebatur: quod Hugo eius nepos occupauerat, donauit illud Carolo regi Sicilia. Quod dictum est de rege Bohemie secundum chron. fuit factum in filio eius. Nam ille occisus fuit in bello.

a Paulo aliter Nguclerus, Rex Bohemie Othocaris cum grandi exercitu exiit Pragæ comitatusque processione ab omni clero & populo in Austria veru, adharente sibi Henrico Bauaro pecunia corrupto, quamuis literas regi Romano non misisset. At Rodolphus rex cum Austria & Sirentibus & paucis Suenis, pugnante rege Hungaria, cum tamen vix vnus contra duos haberet. 7. Cal. Sep. an. 1278. fe. 6. post festum S. Bartholomæi in campo qui dicitur videt sprug ordinatis aciebus Christum pro signo habens, acriter pugnavit. Igitur hac die ab omnibus repetitis vicibus Christus alia voce proclamatur: eratque Praga signum Bohemorum & alba scola. Itaque commissa pugna exercitus Bohemie superatur, & ga. virtute Bohemij: pars trucidatur, pars in summe submersa est. Rex Bohemie à Bertoldo dapifero ab equo deicitur, & transfixus gladio moritur. hac illi. Cõcordat Ounph. in fastis ad A. C. 1277. notans Rex Bohemie in pralio casus. Si: quæ paulo post quasi se corrigens D. Anton. adicit secundum Chronica regem Bohemie in pralio occisum, filioque eius Venceslao id accidisse. Is enim post patris mortem aliquo post tempore iuriam Rodolphij imperatoris filiam accepit vxorem.

b Hanc rem paulo fufius sic Belli Sacri Continuator lib. 5. c. 2. explicat, Hierosolymitani regni titulos dicens, a pontifice Clemente 4. Carolus Andegauensis receperat. Maria quoque Friderici nobis principis Antiocheni filia, quæ regium nomen ab aro Friderico sibi iure hæ. editario debet, contendebat, ex tunc Etio Comrado seu Comradino fratre à Carolo ingenti accepta pecunia ius omne illi in regnum competens resignauit: licet Hugo ex fratre nepos Maria Antiochenus princeps palam rex saluatus, quæcumque sisco regio inferebantur omnia seu hereditario iure reciperet.

Nicolaus tertius Pont. max. 190. sed. a. 2. m. 8. d. 29. A. C. 1277.

§. I.

ANNO autem Domini. 1277. Io. xxj. ex humanis exempto: ab initio mundi quinquies

A.C. 1276.

quies. 1240. secundum alios sexies. 1476. electus fuit canonicè post semestre vacationis tempus Dominus Gyannes (rectius Ioannes) de Vrsinis cardinalis, & vocatus Nicolaus tertius. Qui sedit annis duobus & mensibus nouem cum dimidio. Is cum pergeret ad castrum Suriani ad refectionem correptus ibi morbo appoplexiæ, amiffa loquela post paucos dies mortuus est.

Qui iuræ magna & consuetudo Locorum Ecclesie seruare non obli-gantur ad illa. In 6. dec. l. 2. tit. 1. c. 1. de electionibus di-gnitate quæ feruandum in 6. l. 1. tit. 6. c. 16.

Iste Nicolaus tertius statuit, vt haberetur de iureiur. contingit. lib. 6. quod prælati, canonici, rectores, & officiales ciuitatum locorum: qui statuta & consuetudines loci talis, vel Ecclesie iurant seruare, non obligantur prætextu illius iuramenti ad obseruandum illicita, impossibilia vel obuiantia Ecclesiasticæ libertati: sed ad licita & possibilia, quæ non obuiant Ecclesiasticæ libertati referenda est intentio eorum. Et si ex aliis talia illicita exigerentur iurare, nullo modo debent hoc facere, alias periuri essent. Et nihilominus non debent illa seruare, alias adde-rent peccatum peccato.

Idem statuit, quædam vitia circa maeriam electionis dignitatum, & prælaturarum: videlicet de electione præsentanda electo, de exhibendo consensu per electum: & de confirmatione prenda statuendo tempus intra quod illa debeant fieri, & adiciendo pœnas in contrafacientes, habetur de elec. cupientes. lib. 6.

Item statuit de elect. fundamenta. lib. 6. quod nullus imperator, rex, princeps, inarchio, dux, comes, aut baro, vel aliquis alius, qui sit notabilis preminentia, dignitatis, potestatis, vel excellentiæ frater, filius, vel nepos ipsorum possit assumi ad tempus vel in perpetuum in senatore, vel rectorem vrbis Romæ: quocumque nomine vocetur ipsa rectoria. Item quod nullus alius præter predictos possit assumi ad ipsius ciuitatis regimen vltra annum: nisi specialis interueniret apostolicæ sedis licentia per ipsius sedis literas exprimenda: Et pœnam contra facientes hanc adiecit: quia nominantes, eligentes vel assumentes has personas contra dictam formam, & nominati electi & assumpti si consenserint huiusmodi: & eis obediens ac dantes consilium, auxilium, & fauorem: ipso facto sunt excommunicati. Et absolutio talium papæ referuatur, & acta per tales irritantur & annullantur.

Nullus secularis princeps potest Senator vel rector vrbis Romæ eligi in 6. de electione, & electi potestate. li. 1. tit. 6. cap. 11.

§. II.

QUIA constitutio præfata Nicolai tertij, in qua cauetur de senatore, vel rectore vrbis eligendo, est multum notabilis sententiæ & eloquentiæ, ideo hic ponitur ad literam in parte. Fundamenta (ait) militantis Ecclesie in montibus sanctis propheta rememorans, per montes apostolos & prædicatores patenter insinuat: quibus tota huiusmodi ædificij fabrica confidenter innititur, qui firmæ bases Ecclesie super fundamentum, propter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus: veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ

antea legis & prophetarum præconio vebebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est. In omnem terram exiit sonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum: huius autem muneris sacramentum, ita dominus ad omnium apostolorum voluit officium pertinere: vt in beato Petro apostolorum omnium summo, id principa-liter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: vt æterni templi structura Deo ædificante constructa mirabili munere gratiæ Dei in Petri consisteret firmitate. Cui saluatoris nostri miranda prouiso beatum Paulum in apostolatu gentium per dexteram societatis adiunxit. Isti sunt per quos euangelium Romæ resplenduit, isti sunt eius patres verique pastores, isti sunt qui vna die pro merito, vno loco pro gloria sub vno persecutore pro parili virtute compassi, vrbè ipsam glorioso cruore martirij Christo domino cõsecrarunt. Isti sunt qui illam in hanc gloriam prouexerunt: vt sit gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis, & regia per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa mater ecclesie in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsas adiuta spiritualibus semper proficeret incrementis: nõ absque miraculo factum esse concipitur, vt occasionaliter Constantini monarchæ à Deo prouisa, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas quandam quasi adiceret ipsi ecclesie firmitatem, qui quarto die sui baptismatis vna cum omnibus sarrapis, & vniuerso senatu: optimatibus etiam, & cuncto populo, in persona beati Syluestri, sibi Romanæ cõcedendo vrbè relinquens ab eo & successoribus eius per pragmaticū cõstitutū disponendam esse (decernens, in ipsa vrbè vtriusque potestatis monarchiam Romanis pontificibus) declararet: non iustum arbitrans, vt vbi sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput imperator cælestis instituit, illic imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur: nec vlli subesset homini quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prælata.

Decet namq; ipsi Romano pontifici per fratres suos sacrosanctæ Romanæ ecclesie cardinales, quæ sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores existunt libera progenire cõsilia. Decet ipsius nullo modo vacillare iudicia, vt fratres ipsos nullus secularis potestatis motus exterreare, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror imminet, nihil eos à veri consilij soliditate remoueat, quin cum per ipsum Romanū pontificem in quibuscunq; negotiis contingeret eorum peti consilia, in consulendo per omnia liberè eidem Romano potestati in omnibus, quæ pro tempore imminet, liberè consulat & assistat. Ipsaq; Romani pontificis vicarij Dei, quæ suis temporibus occurreret electio, & eorundem cardinaliū cū expeditet facienda promotio, in omni libertate procedant. Dignè itaq; ad vrbem ipsam, eiusque regimen aciem nostræ considerationis extendi-

Petri & Pauli præconia ex sermone D. Leonis in Natali apost.

Constantini donatio vera.

Quare necesse sit alicuius Romæ præter Pontificem minimè dominari.

Tertia pars hist. Ant. mus

A.C. 1278. mus, vt felici ducta regimine praeferuetur a no- xis, & optatis semper proficiat incrementis.

Externis dominanti- bus, quan- ta vrbis ma- la prouo- neciunt. Nunquid obduxit obliuio, quae vrbis, quae inco- lis nota dispendia intulerunt haecenus peregrina regimina? Nunquid non haec destructio moer- nium, deformatio proueniens ex ruinis, luce cla- rius manifestant? Nunquid non haec fidelium con- trectata deposita? Nunquid non haec ipsa vene- randa Dei tepla praesidentis manu sacrilega die- bus nostris nefarie violata proclamant? Quid plu- ra? Nonne ipsius vrbis retroactis temporibus in- corrupta constantia, sub regentis eo tempore ne- fando subuersa regimine, ipsam vrbem speculū fidei, tanta respectu infamia, vt a matre sua Ro- mana ecclesia filia praedilecta deuare compulsā, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Friderici quondam Romani imperatoris colubri tortuosi iusto ipsius ecclesiae iudicio reprobati, produsse videbatur in regulum, quiq; ad exter- minium Romanae matris ecclesiae, manifestis in- diciis vna cum suis fautoribus aspirabat in con- temptum Dei, suae matris, ac ipsius vrbis oppro- brium, patenter reciperet, recepto fauere, consti- tuens se per haec tam patens hostis suae matris ecclesiae filiam aduicem? Hoc ipsi Romae prae- stiterunt & senatores incogniti, hoc praesides impronisi, vt gloriola ciuitas redderetur in glo- ria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suaeq; con- stantiae antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma.]

Nicolai. 3. Vita de quo praeter Platinam & Onuphagit Blosali. 8. dec. 2. Naucl. gen. 43.

§. III.

Hic igitur Nicolaus secundum chron. Flo- ren. in inuenture sua fuit bona vita & fa- mia, & adeo honestus & castus, vt virginitatem sui corporis seruasse diceretur. Et magni animi fuit, ac colere consanguineorum & consortium scilicet Vrsinorum, magna aggressus est & ar- dua, vt exaltaret genus suum. Et simonia per eos satis manifeste in cutia discurrebat.

Multum ditauit suos consanguineos possessio- nibus, castris, & pecuniis super alios Romanos, Septem cardinales creauit Romanos, & pro ma- iori parte suos attinentes. Et inter caeteros ad re- quisitione & preces domini Gyannis (alias Ioan- nis) de Columna fecit Cardinalem dominum Iacobum de Columna, qui erat suus frater con- sobrinus. Et hoc ideo, ne Columnenses adhaere- rent & fauerent Ambaldensibus (alias Anniba- libus) eorum inimicis, scilicet Vrsinorum: sed vni- cum eis essent illis in adiutorium. Et fuit utique res magni ponderis, & ardua, ex eo quod in pre- teritum, scilicet tempore Alexandri tertij eccle- sia priuauit omnes Columnenses beneficiis eccle- siasticis, & descendentes ab eis, quia rebellan- tes se ecclesiae, Friderico primo Imperatori ad- haeserunt persecutori ecclesiae. Aedificauit etiam ipse illud magnificentum palatium sancti Petri in vrbe. Quasiuit quondam neptem suam tradere in uxorem nepoti regis Caroli, cui rex non ac- quieuit, quia non videbatur bene proportionari talis copula. Quod papa agere tulit. Voluit etiam & effecit, vt Carolus renunciatet senatoriae di-

Agnitati vrbis, & vicariatu imperij, qui vacauit, Abstulit etiam castrum sancti angeli ecclesiae, & consulit domino Vrsino de Vrsinis. Fecit et- iam conferri ecclesiae Romanae Romandiolam per priuilegium imperiale: quia non seruauerat promissionem factam imperator, ipse de in- rando Italianam.

Nicolaus Caroli regis potentiam immi- nuere tentat. Ex Leon. Arct. Con- sentit Blon. & Naucl. Aemil.

§. IIII.

Nicolaus igitur iste tertius, vir praestan- tissimus, et si familia studio partium vel praecipua ortus, regi tamen priuatum insensus erat: quam nuper mortuo Romae Innocentio, cum ad eligendum pontificem inclusi de more patres conuenissent, praesidens conclaui rex, Gallicos partes contra Italos [vel dolose] vel im- prudenter fouerat, ex quo magna nostrorum in se contraxerat odia. Ea igitur indignatione ac- census pontifex, & simul quia maiorem poten- tiorēque esse putabat, quam liberati expedi- ret, multa in suo pontificatu molitus est, quo re- giam amplitudinem nimis elatum deprimeret. Nam & vicariatuum Hetruriae, quem ecclesia regi commiserat, exinanauit, & senatoriam vrbis potestatem, quam ad eam diem continuauerat rex, coegit dimittere, constitutione insuper edi- ta ne cuiquam regi, aut regia stirpe oriundo se- natoriam aliamve dignitatem Romae habere li- ceret, vt dictum est supra per quam nota inute- batur Carolo & Henrico Hispano, qui proximi fuerant senatores. Et cum Romana sedes mi- nus opera indigeret regis, Bertoldum Vrsi- num propinquum suum turmas equitum alere iussit, sub praetextu vrbium recuperandarum, quae per id tempus a Guidone Feretrano prin- cipe diuersarum factionum seu partium in Um- bria occupantur.

Discordias quoque, & simultates ciuitatum Hetruriae: per quas fauores partium, & infini- tam pecuniarum materiam rex captare solebat, tollendas sopiendisque curauit, per Latinum le- gatū, virum religiosum, Romanum, & ordi- nis praedicatorum, ac praecipue authoritatis. Causa huius dissensionis fuit, quia Guelphi re- uersi in ciuitate, cum multo honore, & diuitiis ex bonis Gibelliorum inerasant, impingunt, & dilata- ti essent coeperunt ex superbia & inuidia inter se rixas & seditiones facere, potentiores potissi- mū, familiae, vnde sequebantur saepe vulnera & mortales inimicitiae: & praecipue inter familiā Adimarum (alias Adimarorum) quae tunc erat valde potens, & familias Tosingorum: & de Do- natis & Paciis colligatas contra Adimares. Pro- pter quae pars Guelpha & communitas miserunt oratores ad Nicolaum papam supplicantes, vt aliquem probum virum destinaret ad compo- nendam pacem inter ciues. Et similiter Gibelli- ni exules miserunt ad papam rogando pro re- ductione eorum in ciuitatem cum omni pace. Iam enim vtrique pars fessa erat in huiusmodi mutuis impugnationibus, & quiescere opta- bant.

Igitur

Igitur tertio anno pontificatus Nicolai cardi- nalis Latinus Florentiam veniens magno ho- nore a ciuitate receptus est. Mittebat illum pon- tificex gratia inimicitiarum priuatum tollenda- rum. Praeter industriam vero legati, quae in re- conciliandis hominibus hortandisque plurima fuit, illa quoque res non mediocriter suffragata creditur ad pacem: quod nobilitas per id tempus acerbis in se inimicitiis conflabatur: armateq; familiae per vrbem longis agminibus incede- bant, pugnae; & vulnera crebro commiteban- tur non sine trepidatione tumultuque ciuitatis. Itaque hac deformitate rerum fastiditi ciues, ac penē fatigati: desiderium reducendorum exu- lum non penitus abhorrebant. Nec penē nobili- tates resistere poterat, cum integra non esset, & quod alteri renuerent, id alteri sequendum, vel de industria suaderent. His de causis factum est, vt longē faciliorem viam, Latinus ad res com- ponendas haberet, quam dudum eadem in causa ac Gregorius habuisset. Exhortatus ergo homi- nes cum auctoritatem pontificis publice priua- tūque interponeret, tandem ciuium pacem ac reductionem exulum fieri obtinuit. Quo autem maior firmitas pacis inesset, aduocata concione cum multitudo omnia compleisset, ipse sublimi de loco profatus longa oratione commoda pa- cis explicuit, eamque velut salutarem acceptan- dam, seruandamque suavit.

Conditionibusq; deinde ex arbitrio pronun- ciatis syndicos exulum allurgere iussit: publi- ceque inspectante populo in mutuos amplexus ciuium deuenire. Ad tollendas vero suspiciones multos vtrunque vades vltro citroq; dari iussit. Forma quoque reipublica gubernanda ab eo nouiter instituta est creato magistratu quatuor- decim virum mixtorum ex vtraque factione, qui pro tempore praesert ciuitati. Publicis compo- sitis negotiis, priuatas subinde inimicitias tol- lendas curauit, pacatis familiis tam eiusdem fa- ctionis inter se, quam diuersarum. Vbicunque priuata odia ob cedas aut vulnera subessent [ea obliuione delere sempiterna certis pactis & fœ- deribus constitutis procurauit] atque ea quo magis rata forent affinitatibus vltro citroque contractis, homines censuit obligandos. Monu- menta vero damnationum in publicis archiuis contra exules per superiora tempora reposita, non cancellanda modo, verumetiam vna cum libris tollenda prouidit, quo penitus earum rerū deleretur memoria. Bona quoque exulum, quae vel a fisco ex publicatione, vel a priuatis per potentiam tenebatur, illis quorum fuerant, vt restituerentur effecit. Ex hoc iam tempore diuersa factio magna multitudine in vrbem re- diit, praeter quosdam principes quibus concor- diae gratia reditus est ad tempus aliquod dilatus. Fuerunt autem ij circiter sexaginta ex praecipuis familiis diuersae factionis: quibus circa Romam exilij locus pro voluntate Pontificis destinatus est. Illud praeterea additum, vt castella quaedam circa vrbem in potestatis custodia essent, vtque magistratus Florentiae pontifex ad biennium ex arbitrio daret.

Fecit etiam fieri pacem & concordiam inter multas familias & personas, quae adiuuicem ha- bebant inimicitias magnas: & praecipue inter Adimares & Tosingos, Donatos & Pacios, ac

Hae sunt et Ioanne Villano.

A inter familias comitatus Florentini: datis a par- tibus sufficientibus cautionibus: et ad maiorem rei firmitatem contractis matrimoniis inter par- tes inimicas adiuuicem. Ordinavitque ciuitatem regi & gubernari per quatuordecim bonos viros populares, quorum octo erant ex parte Guelpha, sex ex parte Gibellina. Et durabat eorum officium per duos menses tantum. Et congregabantur ad tractandum negotium reipubli- cae in quodam loco prope abbatiam Florenti- nam; sed in domibus propriis omnes manebant ad manducandum & dormiendum. Et car- dinalis Latinus posuit primum lapidem in aedi- ficatione ecclesiae sanctae Mariae nouellae ordinis Praedicatorum, quae tunc fuit inchoata.

Ea cum perfecisset legatus ingentis prudentiae fama non immerito parata abiit relicta ciuitate pacata & concordia, quam impacatam discor- demque susceperat. Caeterum ex hac prouiden- tia legati, & simul ex reuocatione vicariatus de quo supra mentionem fecimus, rex dominatum Florentiae omnino dimisit. Liberatque iam ciui- tates & sui iuris facta a quatuordecim viris guber- babatur. Hic rerum status fere biennium dura- uit: nec dubitatur, si is pontifex vixisset diutius quin longē magis ea forma reipublica fuerit du- ratura. Igitur quatuordecim viris ex vtraque fa- ctione reipublicam gubernantibus, primo qui dem anno quies omnia domi, forisque fuerunt: nec quicquam memoria dignum per id tempus accidit. Secundò quoque anno quies domi vi- guit. Foris autem multa ceu nubila in sereno coorta futurae tempestatis formidinem incusse- re. Causae vero turbationum haec fuerant, Nico- laus, de cuius animo erga regem supra diximus proximo autumno apud Soriani arcem septem milibus passuum a Viterbio cum reficiendi sui gratia eo secessisset, subito apoplexia morbo correptus, & officio linguae destitutus: paucos post dies migravit a vita.

De Martino quarto & rebellionem Siciliae contra Carolum eorum regem.

CAP. IIII.

Nicolaus tertio ex humanis subla- to: cum de successore deligendo inter patres agitaretur, assumpti nuper a Nicolao cardinales Italicum, altera patres or- ta districtio ex Leonar- aetino. tunc autē vacauit iste des men- ses. 6. Qnu. Viterbien- les in con- clauē irru- unt.

Quod factum dicitur secundum chroni. Florent. de voluntate regis Caroli, qui quere- bat habere pontificem Gallicum. Et propter hoc Tertia pars hist. Ant. f 2 audi-

A.C. 1278.

A.C. 1278. Cateus rex fev-20

A.C. 1280. A.C. 1278.

A.C. 1278.

Post lega- ti dicesu Florentini pace gau- dent. Sup. §. 3.

Nicolai 3. Pontificis mors. A.C. 1280.

Post mor- tem Nico- lai inter patres or- ta districtio ex Leonar- aetino. tunc autē vacauit iste des men- ses. 6. Qnu.

Viterbien- les in con- clauē irru- unt.

A.C. 1280.

audita morte Nicolai tertij, ex Hetruria Viterbium accessit. Cardinales autem detenti in carcere fuerunt dominus Matthæus & dominus Iordanus ambo de Vrsinis.

Martinus quartus Onuph. 2. pontifi. maximo. 191. sed. a. 4. m. 1. d. 7. A.C. 1281. de quo post Plat. & Onu. Blond lib. 3. dec. 1. Nauch. gener. 4. E. mil. 1. 7. Martinus 4. fiatrem ab se ablegat. Graeci in errore relabuntur.

Demum post vacationem sedis quimestrem electus fuit in papam, is qui dictus est Martinus quartus natione Gallicus, patria Turonensis, & si non nobilis genere secundum carnem, tamen moribus generosus & magnanimus, & à cupiditate pro se vel suis alienus, ecclesiasticique iuris zelator in numero pontificum, excij. Cœpit autem pontificatus eius anno domini 1281. ab initio verò mundi quinquies. 1236. secundum maiorem computationem sexies. 1481. & in pontificatu vixit annis quatuor & mensibus duobus. Cùm autem germanus eius ad ipsum accessisset gratia visitationis, & congratulationis, speras forte aliquid ab eo magnū obtinere, quàm citissimè eum remisit ad propria cū modicis muneribus & moderatis expensis: dicens quod quæ habebat, vt papa, bona essent ecclesiæ non suæ: vnde nec dissipare vellet indifferetè donando. Hic fecit comitem Romandiolæ dominum Gyānem (aliàs Ioannem) de Francia, inde remouedo comitem Bertoldum de Vrsinis. Ipse etiam excommunicationis sententiam fulminauit contra Palæologum imperatorem Græcorum, & contra Græcos omnes, qui ecclesiæ Romanæ non parebant. Insuper ædificari fecit arcem & magna palatia in Montefalcone, vbi & continuè recedit tempore sui paratus.

De Sicilia à Carolo rege defectione, ex Ptolomæo Lucensi, Ioanne Villano, Blon. lib. 3. dec. 2. Aemil. li. 7.

§. I.

Ipso Martino pontificante rebellauit se tota Sicilia & iugum dominationis Caroli à se excussit causa principalis fuit regimen lasciuum & tyrannicum Francorum, qui gubernabant regionem illam, & cooperari sunt rex Aragonum, & quidam dominus Ioannes de procieta (aliàs Prochyta).

Itaque rex Carolus, Anno domini 1289. cùm esset rex Siciliae & rex Hierusalem, vnde valde potens super reges alios illius temporis, ad instantiam Balduini generis sui, qui deiectus fuerat ab imperio Constantinopolitano per Palliolum (rectius Palæologum) qui illud sibi usurpauerat cum adiutorio Genuensium, decreuit cum magno apparatu & classe Constantinopolim pergere, & Palæologo imperatore deuictò & expulso Balduinum restituere: considerans & intelligens, quia hoc obtento, facile sibi esset post modum regnum Hierosolymorum sibi acquirere. Erat ad hoc exequendum armari fecit centū galas subriles, & viginti naues magnas, & multa alia lignamina pro equis, hominibus & rebus: cum adiutorio ecclesiæ & regis Franciæ, & Venetorum, & aliorum Italicorum ad quod eos inuitauerat. Et nulli dubium, quin ordinata ei successissent ad votum, nisi rebellio Siciliae, impediuisset huiusmodi expeditionē. Nam Palæo-

logus non erat talis ac tātā potētīe vt posset Caroli copias resistere, & multi ex græcis parati iā erant ad rebellionem. Sed humiliavit Deus superbiam Francorum, qui de victoriis Caroli nimis elati erāt: & iam pleriq; incolæ de regno recedebant, non valentes sustinere eorum iniurias.

Inter ceteros autem fuit quidam vocatus dominus Ioannes de insula prochyta miles, qui dominus fuerat d. Et insula, vir vtiq; sagax & astutus, hic mente concepit impedire transitum Caroli in Constantinopolim. Quod & fecit Profectus ergo iste ad Palæologum imperatorem Constantinopolitanum, ostendit sibi imminere periculum maximum amissionis imperij propter potentiam Caroli, & præparationem, quam faciebat contra eum cum adiutorio Ecclesiæ. Sed si vellet manus apponere ad thesaurum suum, & expensas facere oportunas: impediret & Carolum vtiq; ab opere suo, cum adiutorio regis Aragonum, quod obtineret, si pecunias ei destinaret. Et ipse etiam operam daret, vt Siculi se subtraherent à dominio Caroli, qui eum vtiq; non diligebant, nec gentem suam. Palæologus imperator, quamuis sibi videretur quasi impossibile potētīe Caroli resistere: vt desperans de aliorum auxilio, acquieuit consilio eius. Et destinauit quosdam ex suis Græcis cum domino Gyanne (rectius Ioanne) in Siciliam cū magnis pecuniis & lapidibus prætiofis ad alliciendum homines. Quibus cauto modo & secreto applicantibus: dictus dominus Gyannes (aliàs Ioannes) locutus est cum aliquibus principioribus baronibus sibi notis: quos sibi constabat dominium Francorum odisse, & aperuit eis tractatum. Eosq; induxit ad scribendum regi Aragonum, rogando & commēdādo se ei vt eos eriperet de seruitute Francorum: & quia parati erant rebellionem excitare, & tradere ei dominium Siciliae.

Perrexit quoq; dictus dominus Ioannes in habitu transformato .i. in habitu fratrum minorum ad urbem, & secretè locutus est Nicolao papæ tunc viuenti in arce Sariani, aperiens ei negotium, et commendans imperatorem Palæologum. Obscuritq; ei magna munera ex parte eius, ac etiam domino Viso de Vrcinis, vt exturbaret transitum Caroli in Græciam. Nicolaus autem, qui iam indignatus erat contra Carolum multis de causis, & quia noluit Carolus assentire, vt suus consanguineus contraheret cū consanguinea ipsius pontificis, vt optabat, ad hoc operatus est non dando Carolo pecunias, & alia sibi promissa ab ecclesiæ. Et à Nicolao etiam secretas literas accipiens dominus Ioannes ad regem Aragonum profectus est, cum literis imperatoris Græcorum, & Papæ & baronum & Siciliae, offerentium ei regnum Siciliae. Ad hoc etiā confortans eum tanquam ad eum hereditario iure spectaret Sicilia, cum in vxorem habuisset filiam Manfredi regis Siciliae. Acquieuit rex Aragonum, remittens in Siciliam dominum Ioannem ad ordinandum rebellionem illorum.

Interea decedente Nicolao tertio, & electo Martino quarto, res illa agitara dubium habuit & aliquem dilationem. Nihilominus prædicto domino Ioanne eunte cum oratoribus Palæologi imperatoris Græcorum, iterum ad Petrū regem Aragonū cū magnis pecuniis, & cū literis baronum

A.C. 1281.

baronum Siciliae promittentium rebellionem Siciliae: rex ipse Aragonum, qui prius dubius manebat, in ea re firmavit animum suum & audis dominij sui dilatandi, & pecunia obblata allectus iuramento promisit rei operam dare, sed modo secreto. Fecit ergo fieri præparationem classis magnæ sub prætextu, & nomine proficiscendi contra Saracenos in bello.

Propter quod rex Franciæ Philippus filius Ludouici sancti, qui sororem regis Aragonum præfati duxerat in vxorem, misit oratores suos ad inquirendum ab eo cū diuulgatum iam esset eum velle procedere contra Saracenos, ad quam regionem, seu contra quos Saracenos intendebat bellare, & quòd si expediret sibi gentes & pecunias daret. Cui respondit se omnino velle procedere contra Saracenos, sed contra quos nondum venerat tempus insinuandi, sed cito notum fieret. Peritq; ab eo in subsidium quadraginta millia librarum Turonensium. Quam pecuniam ei misit. Rex tamen Philippus intelligens regem Aragonum esse audacem & fallacem, non bona suspicatus de eo, significauit Carolo regi Siciliae auiculo, vt diligentiam adhiberet in custodiendis terris dominij sui.

Carolus autem his auditis accessit ad curiam, ista Martino Papæ significans. Pontifex autem destinauit oratorem specialem fratrem Iacobum ordinis Prædicatorum, virum prudentem & doctum, ad inuestigandū ab ipso rege Aragonum contra quos Saracenos veller bellū mouere, quia res erat, quæ tangebatur honorem Ecclesiæ, & quia paratus erat dare ei adiutoriū, præcipiens ei nihilominus, quòd nulli fidelium indiceret bellum. Applicantem autem oratorem Papæ in Cathaloniam rex honorificè suscepit. Et exposita causa suæ legationis rex gratias egit summo pontifici de oblationibus suis. Quantū verò ad exprimendum contra quos bellare intenderet Saracenos, protunc scire non poterat, sed si vna ex manib' suis hoc sciret abscinderet eam: ita volebat rem secretam esse. Reuersus ergo orator reddidit Papæ & Carolo responsionem. Tunc ait Carolus Papæ, Nonne dixi vobis, pater beatissime, q; rex Aragonum est fallax hircus? Confidens tamē nimis de potētīe & sapientia sua, non adhibuit aliam diligentiam negotio ad perquirendum de dispositione Siciliae.

Galli in regno Siciliae nimium petulantes superbi & auari, Sicularum animos offenderunt. Aemyl. lib. 7. alij. A.C. 1281.

§. II.

CVM igitur, vt ait Leonardus in historia Florent. post victum Conradinum, recuperatq; Siciliae ciuitates, quæ se rebellauerant, in regis Caroli fidem potestatemq; rediissent, præfecti ad eas gubernandas viri Gallici, ferocelq; nature, ac superbi innumeras Siculis infererebant clades. Tantaq; erat gubernatorum petulatia, vt non iam liberorum hominum, sed mancipiorum loco Siculi haberentur. Pro leuissimis rebus ac sæpè pro verbo liberius emissis supplicia aderant crudelissima. Delatorū

plena erant vrbes. Laquei & secures in leuissimis habebantur pœnis. Ad hæc auaritia Gallorum inexhausta, & auri cupido insatiabilis nocentes pariter innocentēsq; peruadebat, nec vllus rapinarum erat modus. Diuitiæ pro crimine læsæ maiestatis habebantur. Vt quisque amplissimo erat patrimonio, ita in periculum acerrimè vocabatur. Id genus hominum rebellionis author fuisse, id maledixisse regi, id Conradini imaginem domi habuisse accusabatur. Iacturæ fortunarum iam in consuetudinem venerant, optabiles quidē, modò supplicia excarnificationēsq; cellarent.

His accedebant libidines non maiorum modo, verum etiā ministrorum in vxores & filias Sicularum, sine vllò respectu & verecundia: vt cuique placitum fuerat.

Hanc durissimam seruitutem aliquot annis perpessæ ciuitates tandem superante patiētiam magnitudine iniuriarum, in furorem vertuntur. Initium rerum nouandarum à Panormitanis est factum. Ij enim extra urbem festum agentes ad locum prope ad tria millia, qui dicitur Mōreale, in festis Paschalibus resurrectionis accedebant plurimū, vtriusq; sexus, & cuiuscūq; conditionis terrigenæ ac etiam alienæ præcipuè Gallici à rege Carolo ad gubernationem patrie deputati aderant. Cùm ergo à Gallis eo profectis arma exploratētur circa terrigenas, ac eo prætextu sinus mulierum papillæq; obtrectarent, cōcitata ob eam feritatem seditione. Gallos lapidibus primò mox armis persecuti omnes interfecerunt. Rumor deinde Panormo in alias ciuitates delatus, eodem exemplo ad arma & cædes populos excretauit. Ita per totam Siciliam trucidari. Sicq; cum ardor eorum petulantia proprio sanguine extinctus esset non solum diuitias malè conseruatas, sed corpora insuper Siculis reliquere.

Rex per id tempus in Hetruria erat. Qui audita Sicularum defectione magnis itineribus in regnum contendit, publicè tamen Papam Martinum visitauit, querelam exponens de dicta rebellionē & de rege Aragonum: q; usurpasset sibi regnum. Super quo condolens pontifex cum tota curia, obtulit ei omne, quod posset auxilium. Et misit vnum Cardinalem legatum dominū Gerardum de Parma cū Carolo rege. Rex etiam Franciæ condolens misit ad eum iuandum copias suas. Capitaneus Florentinorū fuit comes Guido de Batrifolliis, & cū peruenisset ad regnū copias vndique contrahit: Florentinos ac cæteras ciuitates amicas auxilia rogat. Ipse apud Rhegium, qua proximè est transmissio in Siciliam, constitit. Ibi copias aduenientes excipit, quæque ad transitum sunt oppor-

a Re nefaria coniuratio anno eius seculi octua gesimo primo sanctis diebus facta sanctissimo omnium anni tempore scelus admissum. Dies domino resurgenti festus, cum ex templorum turribus campana sonitu consuetudine quotidiana, signum ad vesperinos hymnos daretur, ater funestusq; Francis factus. Tota insula cædes inermium, nihil timentium, incantorumq; Francorum vno temporis vestigio fæde facta. Inde Siculus vesper pro uerbo increbuit. Nones enim occupat, quæ in prouinciæ portibus statant paratæ ad imperium Græcorum rependunt. Aemyl.

A.C. 1281.

una parat. Erat perdifficilis transmissio, propterea quod omnes ferme regis naues in Siciliae portibus naualibusque asseruabantur...

Legatio Siculorum ad Petrum regem Aragonum.

Rege vero circa Messanam habente castra: bellicumque terrorē Siculis ostentante, ciuitates crebris legationibus ad Petrum Aragonum regem missis, sibi, vt subueniret, precabantur...

Rex Aragonum in Siciliam applicat.

Profectus igitur rex littoribus Aphricae cum Panormo applicuisset, receptus summa gratulatione a Panormitanis, rex Siciliae appellatus, structis de cetero nauibus Messanam petere contendit...

Carolus Siciliam relinquat.

repente concussus ad mare factus est, properantibus cunctis ne in postremis traicerent, vt nō multum a fuga & desperatione res illa distare videretur...

Quae post vesperras Siculas in Siciliae euenerunt Ioan. Villan. Acmyll. 7. alij.

§. III.

VM autem dictum sit superius ex chronicis, quod studiose rex Aragonum parauerat classem propter Siciliam capiendam, sed fingebat se hoc agere, & dicebat ad bellandum contra Saracenos...

Ibi etiam narratur, quod facta magna strage Gallicorum per Siculos, Panormitani cum alijs Siculis, antequam rex Aragonum venisset eis in adiutorium, miserunt oratores suos viros religiosos ad summum pontificem pro petenda venia, timentes iram Caroli...

Interea comes de Brenna, & de Monteforti superuenientes, & vastantes omnem circa regionem, ne caperent quoddam castellum notabile quod dicebatur Mellastu, aliqui ex Messana illuc profecti sunt in succursum...

Interca comes de Brenna, & de Monteforti superuenientes, & vastantes omnem circa regionem, ne caperent quoddam castellum notabile quod dicebatur Mellastu, aliqui ex Messana illuc profecti sunt in succursum...

Petrus Terraconensis. Aphrica oram, nesacra militia professione abusus emendato videretur, circa Hipponem vsserat, mox ad id cuius gratia cetera facta fuerantque erat, Siciliam cogitatione spectans in Corsicam delatus, expectabat, quo Ioannis consilia conuatiōne euaderet...

negotium

A.C. 1281.

negotium, qui pacta componerent cum rege Carolo pro ciuitate reddenda.

Tria autem pro hoc petebant, Primò, vt eis remitteret omnem offensam occisionis perpetratae & rebellionis. Secundò vt nō plus ei dare tenerentur pro anno tributo, quam antiqui eorum dedissent regi Guilielmo...

Recessit itaque legatus ex ciuitate, subiciens eam interdicto, ac ciues excommunicatis mandauit vt intra quadraginta dies se Apostolico praesentarent...

Interea post menses duos dictae obsidionis, Petrus rex Aragonum personaliter ex Catalonia cum quinquaginta galeis & octingentis militibus strenuis nauigans, Panormum applicuit. Anno domini. 1282. Capitaneus autem classis suae erat dominus Rogerius de Calabria, rebellis Caroli...

Inter caeteros quidam Baro eius nomine Gualterus suadebat regi, quod omnino succurreret Messanae sine mora, quia ea amissa tota Sicilia, & ipsi omnes cum eo erant in magno periculo...

A.C. 1282.

tia victualia ad castra Caroli. Oratores autem ipsi Carolo ex parte regis Aragonum dicerent, quod sibi placeret recedere a regno suo scilicet Siciliae...

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

A.C. 1282.

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

A.C. 1282.

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

A.C. 1282.

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

A.C. 1282.

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

Reuerfis oratoribus cum literis Petrus habito tractatu cum suis de consilio domini Ioannis de Prochyta praemisit galeas ad ostium Phari, vt caperent nauigia deferentia victualia ad castra Caroli...

Terraconensis suae aduersus Carolum classem mittit.

Sup. §. 2. Solut obsidio Messanenensis.

A.C. 1281. Alphonfus comes & Bar chinonæ regem Terraco- nésium au- ctor. Iacobus aragonū rex pri- mus.

Alphonfus, qui in bello circa Carcaffonā, quod ipse gerebat in adiutorium comitis Tolofani defenforis hereticorum Albigenſium cum Gallicis tempore Philippi regis Franciæ deuictus fuit, & occiſus à Francis. Et dicitur, quod iſti comites Aragonenſes erant de eadem ſtirpe progeniti cum comite Tolofano, & Raimundo comite Prouinciæ.

Sed poſtmodum comes Giamo (quem Iacobum alij vocant) filius Alphonſi præfati, & pater prædicti Petri regis, qui cepit Siciliã profectus eſt vit magnanimus, & in armis ſtrenuus contra Saracenos Hiſpaniæ, & congreſſus cū Aragonenſibus, occidit regem eorum, & coronari ſe fecit in regem Aragonum. Et fecit ex Aragoniã & Cathalonia vnum regnum, & ipſe cum ſuis hæredibus confirmatus fuit in regem Aragonū. Exinde profectus cōtra Saracenos cōquiſiuit regnū & inſulas Maioricã & Minoricã. Et ad habendam pacem cum Gallicis dedit ipſe Giamo rex Aragonum ſiliam ſuam Iſabelam in vxorem Philippo filio Ludouici regis Franciæ ſancti & in dotem conceſſit partē dominiij Perpignani & Montispeſſulani. Et ad extrema veniens Giamo, Petrum prædictum infantē primogenitum, reliquit regem Aragonū. Alium dictum Giamo inſtituit regē Maioricarum. Ex his proceſſerunt nobiles & magni reges & domini. Huius arma ſunt aurum & flamma in modum virgarum in longum productarum.

Rodulphus Romanorum rex, in Italiam præfectum ſuum mittit. Naucl. Gen. 43.

§. III.

ANNO domini 1281. Rodulphus rex Romanorum à pluribus annis electus, etſi non coronatus, in Alemannia moram trahens, ad requiſitionem. Gibellinorum Tuſciã deſtinavit ex Alemannia quendam comitē cum trecentis militibus in Hetruriã, vt Tuſci iurarent fidelitatem imperatori, & ſibi obedirent. Sed nulla ciuitas ei obediuit, aut ſe ſubicit, exceptis Piſanis, & caſtro ſancti Miniatis, quod vulgari- ter dicitur Altedefco. Et reſidentiam dictus comes faciēs in ſancto Miniato, cum copiis ſuis & adiutorio Piſanorum bellare cepit contra Florentinos, & Lucenſes, & alias ciuitates adhærentes parti Guelp hæ demū compositione facta & pace cum Florentinis reuerſus eſt in regionem ſuam.

Castrum Piſciæ e- uentur.

Eodem anno Lucenſes præfecti contra Piſciæ caſtrum notabile destruxerunt, & combuſerūt totum illud caſtrum, quia Gibellinis adhærebant pertinaciter, nec acquieſcebāt ſubiici Lucenſibus, & obedire mandatis eorum. Fuerunt ibi Florentini cum magnis copiis in adiutoriū Lucenſium. Et quia Florentini dum Piſcia obſidebatur, quæſierunt pacem ponere inter Lucenſes & Piſcinos reuerſi Lucani cum triumpho propter id contumelias Florentinis irrogauerunt.

Florentini fornam reip. mu- tant. L. Co. Atet.

Per idem tempus, vt notat Leonardus in hiſto. Florentina. lib. 3. deſiciente tota Sicilia à rege Carolo, cum iã planè ſtudia partiū renouari cernerentur, cunctaque ſuſpicionibus redunda

ret, Florentini conſortium diuerſæ factionis ho- minum, qui pro adminiſtranda repu. recepti fue- rant, amouendum cenſuerunt. Quare quatuor decim virorum officio, qui mixti ex vtroque ge- nere ſcilicet octo ex Guellis & ſex ex Gibellinis ciuitatē regebāt, antiquato; Priores artium crea- uere. Tres ab initio creatos conſtat, poſtea ſex, inde duodecim, mox octo, quod ſuis temporibus apparebit. Nec tamen huius magiſtratus nomen tunc primum in repu. repertum eſt. Cō- ſtat enim annalibus octoginta ſerme annis ante id tēpus Priores artium in repu. fuiſſe, ſed poſtea omiſſum ac penè oblitum, tandem hoc tempo- re amplificata poteſtate reſumptum eſt.

Populare autem maximè id genus admini- ſtrandi eſſe, vel ex nomine ipſo intueri licet. Quod enim potentes quidam plus nimio per- turbationes optare videbantur, ad pacatum tranquillūque genus hominum, non tam bel- lis & contētionibus, quàm negotijs in pace gen- rendis intentum ciuitatis tranſlata eſt guberna- tio: atque ob id Priores artium dicti, quia non ex rapacibus atque ſeditioſis, ſed ex fruga- li pacatoque hominum genere vt cuiuſque exercitia erant, ſuffragijs populi ante fere- bantur. Nam qui inertes ſunt ex aliorum bonis vt nutriantur oportet. Hunc magiſtratu nomenque hodie quoque; in ciuitate durare, tri- ceſimo atque octauo ſupra ceteriſimū anno ſignū fuerit nō abſque optima ratione excogitatu fuiſſe. Nam quæ damnosa ſunt etſi non homines, at tempus experientiaque rerum magiſtra redar- guit, nec diuturna eſſe permittit.

Primi tunc omnium Priores artium creati ſunt Bartholus Bardias, Iacobi equitis filius ex familia nobili & in primis locuplete: Roſſus ba- carolli, Saluius Clari Hieronymi. Ij publicis a- dibus inſeſti, nec aliud quicquam, quam de repu- b. cogitare iuſſi ſunt: & ſumptus eis ex pu- blico præberi: cum ceteri omnes ante id tēpus magiſtratus domum ſuam redire poſt negotia conſueſſent. Duodecim apparitores ſunt illis à populo dati: ſex viatores ad conuocandos ciues, totidem ad cætera obeunda miniſteria. Tem- pus autem huius magiſtratus bimēſtre cōſtitu- tum eſt; quod hodie quoque ſeruatur. Poſt hos duplicatus eſt numerus, & ſex pro tribus ſuffra- gio ciuium ſuffecti. In ſex enim diuiſa ciuitate tunc regiones, ſingulos ex ſingulis aſſumi placuit. Eodem anno imbres aſſidui circiter I- dus Decembris complures dies noctesque con- tinuati, omnia penè vrbs loca inundauerūt. Ab iis cū ſemētis diluta ac ſolo abraſæ inter- ſeſt: conſeſtum adempta ſpe futurarum meſſiū annonæ caritiſtia eſt ſecuta.

Romandiola à Pontifice deſicit Blond. dec. 2. lib. 8. A. C. 1282.

§. V.

ANNO domini. 1282. ſecundum chron. Florent. comes Guido de Montefelro cum auxilio Gibellinorum ingreſſus Roman- diolam, cum copijs ſuis magnam partem ciui- tatis Romandiolæ rebellare fecit, & à domi- nio Eccleſiæ diſcedere. Erat enim ille co- mes Guido, vir in militia valdè ſtrenuus, ſa- gax, & experientiſſimus. Propter hoc Papa Martinus reuocauit ſeu remouit dominum Rob-

A.C. 1281.

Qualis e- P. Priorum artium Ma- gistratus.

Damnosa diuturna eſſe non poſſunt. Priores artium res anuum qui.

A.C. 1282. Iacobus Gallicus rex Sicilienſis.

Guidonis comes in helle fal- lando ve- nit.

Galorum agud forū Ley cap- tes.

Martinus Papa con- tra rebel- les exerci- tum mit- tit.

Forma Li- uy Ponti- fieri dedi- tur.

A.C. 1282.

Robertum de Vrſinis, qui rector & gubernator A deputatus fuerat ibi à Nicolao Papa: & pro eo illuc deſtinavit Dominum Ioannem Gallicum virum magni valoris, & bellicoſiſſimum. Qui ingreſſus Romandiolam cum magno exercitu diuerſarum gentium Gallicorum & Italicorum & præcipuè Peruſinorum, recepit ciuitatem Fa- uentiam: per proditionem tamen & pecuniam, factam à quodam ex ciuibus eius. Exinde cum ſuis copijs, additis etiam plurimis ex Bononia, Florentia, Arimino, & Rauenna, in adiutorium eccleſiæ profectus eſt Forliuium, & ipſum ob- ſedit. Quaſiuit autē per proditionē oppidū ob- tinere: ſed detecto tractatu comes Guido præ- fatus qui ibi damnabatur, aſtutè prouidit in ex- terminium hoſtium.

Nam Cal. Maij Dominus Ioannes qui eccle- ſiæ ſanebat cum gentibus ſuis appropinquans Foroliuium partem exercitus ſui extra dimiſit in certo loco, vt eſſent in ſubſidium & cum cæte- riſciuitatem ingreſſus eſt per portam ſibi prodi- toriē oblatam. Comes autem Guido totum diſ- ſimulauit & egreſſus ciuitatem cum copijs ſuis aggreſſus eſt eos, quos reſeruatōs reliquerat ex- tra Dominus Ioannes, & eos diſſipauit ac vicit. E- xinde reuerſus in ciuitatem cum Galli capta ci- uitate intenderent ad prædandum domos, quas intrauerāt & ciues Forliuenſes, vt edocti fuerāt à Domino ſuo abſtulerant ſellas & frenas equo- rum: quibus deſcenderant, Gallici vt in equis fugere non valerent, ipſe comes Guido diſcur- rit per ciuitatem, alios ex Gallicis, & eorum ſo- cijs occidens, alios vulnerans, alios capiens. Qui autem euadere poterunt, pedes ſtes vel e- quites exeuntes ibant ad locum, vbi ſocios di- miſerant, exultantes ſe ex illorum auxilio contutari. Sed comes, poſt quam illos proſtiga- uerat, ex ſuis non paucos dimiſit: à quibus ip- ſi fugientes captiuati ſunt: enaſit tamen ille Do- minus Ioannes cum paucis.

Papa autem Martinus audita ſtrage eorum, qui pro eccleſia militabant, non deſecit animo, ſed reparatis exercitijs miſit ad occupandum Foroliuium. Et aduenientes ceperunt ciuitatem Ceruiæ proditione facta à ciuibus pro quanti- tate duodecim millium florenorum. Poſtmo- dum etiam Foroliuium, in deditionem accepit capitaneus eccleſiæ cum pactione: vt ſaluz forent perſonæ, & earum ſubſtantia. Et comes Guido ſic ſaluus exiuit, & quali tota Roman- diola reducta eſt ad eccleſiæ obedientiam. Et cum comes Guido cum ſuis in caſtellum Mel- done conſugiſſet, & inde moleſtias continuas inferret diſcurrendo per ciuitates vicinas, Do- minus Ioannes profectus eſt ad aliud caſtellum capiendum, quod tamen obtinere non potuit. Ibi cum vna dierum inermis cum aliquibus cir- cumiret caſtellum id quidam miles proponens in animo ſuo illum occidere: totus armatus cū petu procedens contra dictum comitem Domi- num Ioannem, vt eum interficeret. At ille per- pendens intentum: cum appropinquaret ad eum baculo, quem tenebat in manu de more ſuo declinauit lanceam, vt eum non tangeret. Et cum tranſiret iuxta eum dictus comes, am- plexatus eſt eum, & de equo depoſuit ad terram & cum gladio eius quo volebat occidere eum,

transuerberabit, & vita priuauit.

Armenij & Tartari contra Saracenos dimicant. Aemyl. lib. 8.

§. VI.

EODEM anno ſcilicet. 1282. rex Armenia profectus eſt ad regem Tartarorum, qui di- citur vulgariſter El gran Chaam pro adiutorio ab eo obtinendo contra Saracenos eorum ho- ſtes. Qui conceſſit ei ſubſidium. Nam deſtinavit quemdam ſuum nepotem vocatum Mangoda- mer cum triginta millibus equitum. Et venien- tes in Syriam inuenerunt Soldanum Egypti cum ſuis copijs obſidentem ciuitatem Came- lam dictam. Et congreſſi in bello Tartari & Chriſtiani ſcilicet Armenij cum Saracenis, poſt durum certamen cum Chriſtiani præualeant contra Saracenos, & in prociſtu forent victo- riæ: præfatus Mangodamer principalis dux e- xercitus Chriſtianorum Tartarorum pecunia corruptus proditione hac uſus eſt, quia videns Saracenos iam proſtigiari à Chriſtianiſ, de equo deſcendit, quem de more ſuo imitari ſunt om- nes Tartari. Quod attendens Soldanus Babylo- nis Saracenos iam ex fuga diſperſos recollegit & ad caſtra redeuntes Saraceni reſumpta auda- cia Chriſtianos debellarunt, & ciuitates amiſ- ſas in Syria recuperauerunt Saraceni. Reuerſis autem Tartariſ ad regem eorum, intellectis ge- ſtis eorum, omnes capitaneos illius exercitus occidi fecit. Alios autem ad hoc condemnauit, vt in omni vita ſua incederent induti, vt mulieres.

Anno verdè Domini. 1284. Tangodar germa- nus. [Quem Bageranem D. Anth. vocat Abagā Rex Tar- tarorum ex Chri- ſtiani fa- ctus eſt Mahome- tanus ibi. cap. 5.] Bagecanis regis Tartarorum Altorigij & Perſa- rum qui in iuuentute ſua fuerat baptizatus, vt Chriſtianus vocatus Nicolaus: cum habuit Do- minium, negata fide tranſiit ad perſidiam Sa- racenorum: & vocari ſe fecit Maumeth, inimi- cus peſſimus, & perſecutor Chriſtianorum in duobus annis quibus regnauit. Demum Argon nepos ſuus rebellionem fecit cōtra eū auferens ſibi vitam & regnum. Iſte Argon fuit filius Ba- gecanis regis Tartarorum magnus amicus Chriſtianorum, & inimicus Saracenorum. Et ordinauit reſici omnes eccleſias Chriſtianorū, Argan al- ter rex Chriſtia- nis fauet.

a Quam ob cauſam Armenios Saraceni bello petierint explicat Contin. Belli ſacri lib. 5. c. 2. Dum Saraceni dicens, vanos Chriſtianorum motus eſſe cer- nunt haud cunctandū rati Antiochiam inuadunt quam non adeo firmatam vniuerſam p. ne delent. Pre- da ingenti onuſi in Armeniam irrupunt. At Ar- menij cum hoſtem efferat iorem per aqua iniquaque diſcurrere, prædam congerere, omnia diripere vident, contractis copijs improviſo adoriuntur. Saracenus ab omni latere circumuentus prædam abiicere ad ſigna coire contendit. Bandogapar ſuis auxilio accurrens ſa- gitta in incertum emiſſa vulneratur. Paulo poſt ex vulnere cum obiiſſet Helſin ſucceſſorem habuit. Hic parentis mortem viturus iterum Armenios aggre- ditur: hac ille.

quas

A.C. 1182. M. egarū in Syria a Saracenis expugnata & ob- tinetur. ibid. Hic Soldanus Me- chianus dicitur.

Tripolis a Sultano capitur & eueritur. ibid. ca. 4. A.C. 1188. Hic Sul- tanus dicitur Al- phir.

Iocalia sunt orna- menta pre- ciosissima. Fortalicium arx mu- nitissima.

Pisanorum cum Ge- nuensibus discordia in Syria contin. Belli fac. lib. 5. c. 5.

quas auunculus suus Mahumeth destrui fecerat in regno suo, & reposuit Christianos in pacifi- co statu, mandans etiam destrui omnia templa Saracenorum, & (quod plus est) expulit omnes Saracenos de regno suo. Fuit autem sapiens vir & in armis strenuus.

Postea anno Domini. 1185. mense Maij Sol- danus Aegypti cum copiis suis plurimis profe- ctus est hostiliter contra ciuitatem Margoth in Syria, quae ciuitas erat sub Dominio hospitalis sancti Ioannis, quae etiam fortissima erat, & be- ne munita. Sed foueis & concauitatibus subter- raneis factis posuerunt eam super sustentacula quasi suspensam. Et data securitate iis, qui intus erant capitaneis, vt exirent & viderent pericu- lum suum, ex eo quod fecerant: eam cum vidis- sent se non posse tueri: se eis tradiderunt saluis eorum personis pacto emisso. Sicque Saraceni urbem eam in ditionem acceperunt.

Anno Domini. 1229. Soldanus Babyloniae, Aegypti cum maximo exercitu equitum & pe- ditum venit in Syriam: & obsedit ciuitatem Tri- polim, quae erat Christianorum: & machinis & foueis subterraneis ex violentia cepit eam: oc- cisis plurimis Christianis. Alios iuuenes mares & foeminas turpiter a Saracenis violatos in ca- ditiuitatem duxerunt: & tenuerunt in seruos & ancillas. Pauci euaserunt ascendentes nauigia, quae erant in portu & fugientes. Ciuitatem au- tem illam expoliata omni substantia quae ple- nam erat iocalibus, mercimoniis & aliis rebus, di- ruerunt vsque ad fundamenta, excepto quodam fortalicio, in quo posuerunt Saracenos ad cus- todiam: ne Christiani possent ciuitatem illam reaedificare.

Pisarum status magnificus.

§. VII.

In illo tempore secundum Chronica Floren- tina ciuitas Pifarum statu magnificum tene- bat, & in ea erant ciues potentes, & magni sen- sus & valoris sicut in aliqua ciuitate Italiae: fa- miliaeque vniuerse erant, & inter ceteros, erant ibi plures comites ciues: vt comes Fatius, comes Nerius, comes Anselmus, comes Vgolinus, iu- dex de Garula: & iudex Delborea: quorum qui- libet tenebat statum magnificum, & cum ma- gna comitiua incedebat. Dominiumque habe- bant in Sardinia, in Corsica, in Delbora. Vnde magnas diuitias possidebant, in particulari & in re- pub. Domini quasi erant maris, cum eorum nauigiis & mercantiis, & in transmarinis Parti- bus in ciuitate Acra magni habebantur, & pa- rentelas & amicitias multas contraxerant cum ciuibus illis. Emulationem autem habebant cum vicinis Genuensibus propter insulam Sar- diniam, quam Pisani acquirierant. Et conflictum habentes pluries simul in mari, Genuenses su- perabantur a Pisani, atque in Acra (vbi etiam Genuenses habebant vnam stratam pro sua ha- bitatione) simul rixantes Pisani, eiecerunt eos de ciuitate illa, adiuti ab amicis & consanguineis eorum: succenderuntque totam illam stra- tam Genuensium.

Propter haec Genuenses armantes plures ga- leas venerunt vsque ad portum Pisanum con- tra eos, sed in nullo territi Pisani ad bellum progressi sunt. Et aspicientes Genuenses illos

esse in maiori numero, & non parium virium non sunt ausi bellum suscipere, sed reuersi sunt Genuam. At Pisani erecti, quasi de victoria, cum suis galeis profecti sunt in portum Genuae e- mittentes vt sagittas, quadrellos argenteos in eorum derisionem. Postea nauigantes ad por- tum veterem vastauerunt loca circumiacentia. Cum autem reuertentur: in via orta est tem- pestas valida in mari flantibus ventis adeo vt circa viginti quatuor ex galeis eorum fractae sint, ad terram vel saxa collidentes: pauci tamen submersi sunt euadentes narando. Quasi nudi ta- men reuersi sunt Pisas. Vnde plancus magnus factus est in ciuitate dubitantibus omnibus de morte suorum amicorum, & attinentium in bel- lo. Quod aestimatum fuit quasi praesagium ma- lorum eis in futurum contingentium.

Carolus princeps Salernitanus in I- talias venit. Blondus dec. 7. lib. 8. Aemy. lib. 7.

§. VIII.

AD Siciliam ressestendo styllum Ablato Si- cilia regno, vt dictum est a Carolo per Petrum regem Aragonum, Anno Domini. 1282. Carolus secundus princeps Salernitanus, & primogenitus Caroli auunculi Philippi regis Francorum (cui collatum fuerat regnum Siciliae ab ecclesia) vocatus ex prouincia a patre, tran- sicens per Florentiam cum multis militibus & baronibus, & cu comite Alenconij fratre etiam Philippi regis Franciae, (quem cum multis co- piis rex Franciae misit in adiutorium ad recupe- randam Siciliam) multum honorifice receptus est, & ibi tres mites fecit de Buondelmontri- bus. Et post paucos dies profectus est ad vrbe- vbi pater Carolus erat cum suis gentibus. Ibi- que in publico consistorio quarelam posuit coram Papa Martino quarto, & cardinalibus de- prodicione, & usurpatione Siciliae sibi facta per regem Aragonum Petrum, petens sibi iustitiam administrari: paratus hoc probare, scilicet iusti- tiam, per duellum cum ipso rege Aragonum. Rex autem Aragonum per suos oratores excu- sationem suam fecit coram Papa de prodicione, se iusto titulo Siciliam dicens recepisse, para- tumque se ad duellum suscipiendum pro suo iu- re ostendendo. Et in hoc conuenerunt sub iure iurando, quod in loco communi videlicet Bur- degala (quae ciuitas est in Vasconia sub custodia Senescali regis Anglorum) rex Carolus & rex Petrus certa die statuta ibi adessent, quilibet cu cetera militibus fortioribus duellu peracturi, cum hac videlicet conditione & pactis, vt qui victor existeret, illi regnum Siciliae quiete & pa- cifice traderetur cum consensu ecclesiae, victus vero proditor haberetur ab omnibus: atque om- ni nuncupatione regij nominis, & dignitate priuaretur.

Ex vtraque parte multi affecti ad reges suos confidentes de viribus eorum, se obtulerunt ad bellum seu duellum illud ex Francigenis, Pro- uincialibus, Florentinis, & aliis Italicis pro Ca- rolo: contrario plurimi pro rege Aragonum, ex Cathalanis, Hispanis, Alemannis, & Italicis Gibel preparant.

A.C. 1282.

Pisano: nauia gium.

Vide b. tra hae mala.

Petrus Tetraco- nensis rex ac quereit.

Carolus se offer- ad duellu contra Pe- trum, qui non com- paruit.

Carolus rex apud Pomeci conuenit tur deo- ge Aragonum.

facta in- et Caro- lum & re- trum in- ra. Petrus Tetraco- nensis rex se ad certamen Gibel prepara-

A.C. 1283.

Gibellinis. His peractis ad exequendum, quod A Aragonum. Decretum fuerat et conuentum rex Aragonum dimisit filium suum secundo genitum Dominum Iacobum dictum in Sicilia vt regem & ipse pro- fectus est in Cathaloniam, vt tempore statuto Burdegalam paratus adueniret. Sed & rex Ca- rolus dimisso loco sui filio suo Carolo, princi- pe Salerni ad gubernationem regni de curia re- cedens, & Florentiam transiens, & milites ibi o- cto faciens, deinde per Lucam apud Mutronem in sexdecim galeis armatis recollectit copias suas, & nauigauit Massiliam, postea in Franciam demum applicuit Burdegalam.

Dictum autem fuit, & a multis opinatum 1281 Aragonum ex magna astutia & saga- citate duello illi acquiruit hac de causa, vt Ca- rolus, inde recedens non proficeretur hostili- ter cum exercitibus suis contra Siculos cum pecuniis non abundans non posset resistere multitudini & viribus Caroli: timens etiam reuolutionem Siculorum a se propter nouitate dominij: & vexationem eorum. Egressus ergo Carolus de ciuitate Parisiensis associatus a Phi- lippo rege Franciae cum tribus millibus mili- tum vsque ad vnam diem prope Burdegalam ibi requieuit cum copiis suis. Et Carolus cum centum militibus optime armatis die de termi- nata se praesentauerunt in equis parati ad bel- lum mense Iunij. Anno Domini. 1283. Et tota die expectauit cum suis in campo vsque ad sero aduentum regis Aragonum. Qui non compa- ruit. Bene dictum fuit, quod rex Aragonum sero illo se praesentauit coram Marescalo in habitu transformato, vt non agnosceretur ab aliis, vt dicere posset ob reuerentiam sacramenti se co- paruisse, & paratum fuisse ad praeliandum con- tra eum. Et prima die, in qua recessit rex Ara- gonum dicitur equitasse nonaginta miliaria ti- mens detineri a quoquam. Rex autem Carolus inuenit se illufum ab illo, propter quod & Phi- lippus turbatus est valde contra ipsum regem Aragonum.

Martinus autem Papa haec audiens, vt con- tra peritum, proditorem, & vsurpatorem bo- norum ecclesiae, de consilio cardinalium fulmi- nauit sententiam excommunicationis contra regem Aragonum: deponens eum & priuans et- iam regno Aragonum, & omni honore, & di- gnitate, ac etiam anathematizans omnes, qui ei obedirent, aut eum regem nuncuparent. Ille au- tem, vt illufor censuram, se nominari fecit Pe- trum militem de Rabona, patrem duorum re- gnorum & Dominum maris. Martinus quoque Papa priuilegium dedit regi Aragoniae Caro- lo comiti de nales secundo genito Philippi regis Franciae. Et destinauit vnum cardinalem in Franciam ad confirmandam dictam electionem seu collationem regni Aragoniae praefato Caro- lo, & ad predicandum crucem & indulgentiam plenariam concedendam euntibus in bellum contra regem Aragonum, & terras eius. Et Ca- rolus rex dispensante Martino Papa dedit Ca- rolo filio Philippi regis Franciae comiti de na- les neptem suam scilicet filiam filij sui Caroli, & nominati principis Salernitani, & in dotem dedit ei comitatum Andegauiae, ad hoc, vt ipse Carolus cum patre suo Philippo rege Franciae efficacius & feruentius ageret contra regem

Admirardi regis Aragonum contra Caroli filium pugna. Aemy. ibid. Blond. lib. 8. dec. 2.

§. IX.

A NNO autem sequenti, scilicet 1284. mcon- se iunij Dominus Rogerius de Loria Ad- miraldus regis Aragonum venit de Sicilia in principatum regni cum quadraginta quinq; in parte galeis in parte alijs lignis armatus, in- ferendo non modica damna gentibus regis Ca- roli, sagittas emittendo in ciuitatem, & inuitan- do illos ad bellum. Et totum hoc faciebat, vt traheret eos ad bellum non cautos, & improvi- sos antequam Carolus rex cum suis copiis ap- plicaret ad regnum. Erat enim dictus Dominus Rogerius Admiraldus peritissimus, & experien- tissimus in bello nauali supra omnes, qui essent tempore suo. Accidit autem Dei permisso, quod Carolus princeps, Neapoli tunc residens, cer- nens tantam iniuriam, vt iuuenis ira accensus ad vindicandum seu propulsandam iniuriam, cum Francis, Prouincialibus, & regnicolis ga- leas suas ascendit sine debita prouisione & ordi- ne, & in hoc etiam transgrediens paternum pra- ceptum. Mandauerat enim ei Carolus rex, vt cum pullo bellum susciperet ante sui reuersio- nem. Is igitur cum triginta sex galeis & alijs li- gnis processit in bellum, contra Dominum Ro- gerium, & suos supra Neapolim. Cautos autem fecerat, & mandauerat dictus Rogerius, vt so- lum intenderent ad bellandum contra galeas, vbi princeps Carolus erat: & ibi omnem vim facerent, nec fugientes alios insequerentur. Fa- cto igitur congressu, & inito conflictu ad inui- cem galeae subbrentinae aufugerunt, & in parte illa de principatu. Remanente igitur principe, cum medietate suarum gentium: totum belli pondus incubuit super eum. Et cum baro- nes & milites, qui erant cum eo parum essent experti in praelis maritimis: demum superati fuerunt, captis nouem ex galeis eorum: ac etiam principe cum multis baronibus suis. Qui om- nes captiui ducti sunt in Siciliam, & carceribus mancipati in ciuitate Messana.

Die sequenti post dictam capturam rex Ca- rolus Caietam applicuit cum quinquaginta & quinque galeis armatis, & nauibus tribus ma- gnis, oneratis baronibus, militibus, equis, & ar- mis. Et audita debellatione suorum, & captura filij valde doluit. Considerans autem modicam fidelitatem hominum regni: & intelligens infu- nere de- per Neapolitanos declinare velle dominium e- ius: & aliquos iam clamare per ciuitatem mo- riatur rex Carolus, & viuat Rogerius de Loria, subitò profectus est Neapolim. Et illuc appli- cans noluit in portu descendere, sed super con- uentum Carmelitarum descendit: intendens i- gni totam exponere ciuitatem propter rumo- res illos in ciuitate factos contra ipsum Caro- lum, Sed Dominus cardinalis legatus occurrit cum quibusdam honestis ciuibus Neapolitanis eum rogantes, vt parceret ciuitati: cum multi ibi essent innocentes intali excessu. Ad preces igitur

Regnicole- lae sunt re- gni Nea- politan- incolae.

Carolus iunior ca- pitur ab Aragone.

Carolus gni Nea- polim vo- lens expo- nere de- tectur.

A.C. 1284.

Regis Aragonum attutia.

Moritur Carolus rex Siciliae A.C. 1285.

Galli in Sicilia capti comburentur sane crudeliter.

Constantia Caroli morte liberat.

tur legati rex ciuitati succendenda perpercit, suspensis tamen ex illis centum & quinquaginta qui forte magis deliquerant. Pacata autē ciuitate, rex fecit componi & armati alias galeas ita quod cum prioribus erant numero septuaginta quinque, & misit illas contra Messanam. Ipse autem rex per terram perrexit Brundisium, ubi ordinari fecerat & alias plures galeas. Simulque a dunata cum aliis prioribus Cōrona in Calabria repetē sunt cētū & viginti galeae, vel alia lignamina armata cum aliis etiā lignis.

In terea miserat Papa Martinus Conradum Cardinalem praefatum, & alium etiam Cardinalem in Siciliam, ad ponendum concordiam inter Carolum regem, & regem Aragonum: & procurandum liberationem principis filij Caroli. Rex autem Aragonum astute cardinales tenebat in verbis: nihilque de pace procurare valuerunt. Carolus autem, quia non sufficienter erat prouisum de victualibus & aliis tantae multitudinis: & superueniebat autumnus, tempus contrarium ad sustinendum in mari tantas copias: & de consilio suorum reuersus est Brundisium: & reduci fecit omnia ligna & deat mare ac protunc quiescere vsque ad tempus veris. Reuersusque est Carolus Neapolim ad prouidendum sibi interea de pecuniis & aliis opportunis. Exinde perrexit Brundisium ad sollicitandum negotium. Sed adueniens in Apuliam apud Foggiam infirmatus est grauitate: vt creditur pre dolore prellus valde tanti sui infortunij. Demum ad extrema deductus cum magna deuotione sumptis ecclesiasticis sacramentis septimo Ianuarij Deo reddidit spiritum. Cuius corpus delatum Neapolim, honorifice sepultum est in ecclesia archiepiscopali. Valde strenuus fuit hic Carolus in armis, & egregius, sicut tamen belli artibus, quam pacis insignior. Res quidem, a se praclare armis gestas impunita suorum licentia in pace fecidauit, atque nimio despectu ad rebellionē cogit. Duabus praecipue in Italia victorijs est actus, scilicet contra Manfredum & Conradinum: sed vtraque, secuta rebelliones minus esse laetas permiserunt.

Eodem anno dicti cardinales cum non potuissent regem Aragonum ad aliquid pacis inducere recesserunt de Sicilia, aggrauates censuras ecclesiae contra ipsum & Siculos. Propter quod irati cum audissent de morte Caroli regis Messanate furore repleti accesserunt ad carcerē ubi erat Francigenę detenti ad interficiendū eos. Illis autem viriliter se defendētibz, posuerunt ignem ad carceres, & crudeliter combusserunt eos.

Post haec omnes ciuitates Siciliae fecerunt syndicos suos, & conuenientes in vnum tractabant quid agendum foret de Carolo principe filio Caroli, quem captiuum tenebant: & concordia sententia decernebant eum decapitandum, sicut Rex pater suus decapitauerat Conradinum. Sed, vt placuit Deo, cum regina Constantia vxor Petri regis Aragonum tunc esset in Sicilia vt prudens femina, animaduertens quantum periculi immineret marito suo & filiis ex tali morte: dixit syndicis illis & consiliarijs, quod non erat decens, vt ad eorum iudicium & sententiam, sine assensu, & voluntate Domini eorum regis Aragonum occideretur ille. Sed expectans magis erat, vt dictus princeps mitteretur

ad dictum Petrum regem Aragonum in Cathaloniam, & ipse de hoc disponderet ad placitum suum: & ita seruatum fuit. Praeterea venit de Francia in regnum Robertus comes Artensis, & custos & defensor regni, consobrinas dicti Caroli mortui, cum multis militibus Franciae, & cum principissa vxore scilicet Caroli captiuati, & cum filio eius nomine Carolo Martello aetatis annorum tredecim vel circa.

Ex Carolo autem primo rege non remansit alius haeres, nisi princeps Salernitanus dictus Carolus secundus, qui tunc captus detinebatur. Hic erat pulcher corpore & hominibus gratiosus. Et viuentē patre, & etiam post mortem habuit plures filios ex vxore sua principissa filia & haerede regis Vngariae. Primus ergo filius eius est Carolus Martellus, qui postea fuit rex Vngariae. Secundus dictus est Aloisius seu Ludouicus, qui habitum suscipiens ordinis Minorum postea factus est episcopus Tolosanus, & canonizatus post mortem. Tertius fuit Robertus dux Calabriae. Quartus Philippus princeps Tarentinus. Quintus Raimundus Berengarius qui comes, debebat fieri Prouincia. Sextus Dominus Ioannes princeps Moreae. Septimus Dominus Petrus s comes.

Praefatus autem Carolus princeps, qui captus detinebatur a rege Aragonum post quatuor annos suae captiuitatis: anno scilicet Domini 1287. liberatus fuit a dicta captiuitate ad hoc operante & procurante Eduardo rege Angliae: cum hoc pacto, quod promisit regi Aragonum Alphonso iuxta posse suum dare operam, quod Dominus Carolus de nales germanus regis Franciae, renunciatet cum assensu & voluntate papae priuilegio & iuri regni Aragoniae, quod ei concesserat ecclesia tempore Martini Papae. Quod si non obtineret, promisit & iurauit se rediturum in carcerem regis Aragonum cum intra tres annos a die liberationis suae computandos hoc non fieret. Et ad confirmationem praedictorum dimisit dictus Carolus rex tres ex suis filiis scilicet Robertum, Raimundum, & Ioannem obsides, & quinquaginta milites suos strenuos prouinciales. Et pro redemptione insuper dedit triginta millia marcarum in carlenis. Sicque dimissus liber Carolus secundus perrexit in Franciam ad dandum operam efficacem, vt dictus Carolus de nales germanus regis Franciae renunciatet regno Aragonum sibi dato ab ecclesia, sed nequiuit illud obtinere.

a *His etiam addit Ousp. Ioannem alium cleuicum, qui inuenis obiit, & Trilauum, qui obiit infans.*
b *Prouinciales nostri Thorense eum precibus D. Magdalene, quam ipse singulari honore prosequetur, liberatum fuisse id sig. i quodam miraculo praedicti: in cuius rei memoriam insigne ab eo monasterium dominicanorum familiae ab eo constructum & fundatum prope aquas sextius apud S. Maximini phanum asserunt.*

Philippi regis Franciae motus in petrum Terraconensem Aragonie regem. Aemyl. lib. 7.

§. X.
ANN O Domini 1285. in principio quasi anni, Philippus rex Franciae filius sancti Ludouici

A.C. 1285.

Caroli conditio bolet.

De se. domini fia. d. cap.

Haec Ge. nam vo. catemyl.

Nobilis. terat. em. pli.

Petrus no. aude. cu. philippo. ceat. e.

Rex Car. lus lib. tur. a. ca. cere. regi. Aragon.

A.C. 1285.

Capit. co. pium. Rolino. nalem.

Rolino. nonh.

Haec Ge. nam vo. catemyl.

Nobilis. terat. em. pli.

Petrus no. aude. cu. philippo. ceat. e.

Rex Car. lus lib. tur. a. ca. cere. regi. Aragon.

Ludouici regis, valde animo accensus contra Petrum regem Aragonum: propter ea, quae egerat erga auunculum suum Carolum regem, & ad requisitionem Martini Papae & Romanae ecclesiae, congregato maximo exercitu Tholosae scilicet viginti millium militum equitum & octoginta millium peditum cruce signatorum de diuersis nationibus Fracigenis, Prouincialibus, Alemannis & alijs, & cum magno thesauro praeparato ex Francia, profectus est cum duobus filiis suis scilicet Philippo & Carolo & cum domino Geruasio cardinali legato papae in Narbona, vt inde transfret in Cathaloniam ad accipiendum regnum illud. Et Carolus secundo genitus Philippi praedicti, cui iam collatum fuerat per priuilegium ab ecclesia regnum Aragoniae interea procurauerat armari centū & viginti partim galeas & ex parte alia ligna. Et se coniunxerat cum Iacobo rege Maioricarum, germano, sed inimico Petri regis Aragonum. Ideo inimico, quia sibi fecerat auferri dictam insulam Maioricā Alphonso, primogenitus ipsius petri Aragonensis regis, & se in eo regno coronari.

Mense ergo Maij dicti anni dictus exercitus regis Philippi applicuit Perpignanum, & in comitatu Ruscignonenis quamdam ciuitatem, quae se rebellauerat regi Maioricae, & se submiserat dominio regis Aragonum, quae vocabatur Ioanne, obsedit rex Franciae, cum copijs suis & per vim captam destruxerunt: & in ore gladij omnes habitatores eius cuiuscunque aetatis & sexus interimerunt. Nec euasit ex ea nisi quidam illegitimus filius nobilis Ruscignonenis cuiusdam cum paucis: qui se confutantes in quodam notario, demum & ipsi se tradiderunt regi.

Inde progressus exercitus peruenit ad radices montium altissimorum, qui sunt in confinibus Cathaloniae. Rex autem Aragonum Petrus intelligens tam validum exercitum contra se venientem, nec se posse resistere: nunquam voluit exire ad bellum cum exercitu Philippi: sed solum intendebat defensionem suam ad custodiendum passus arctos, & difficiles ad impediendum transitum hostium. Munierat autem & fortificauerat locum, per quem est communis transitus & vitatus per montes illos. Et ipse personaliter aderat ad custodiam dicti transitus, pluribusque diebus ibi bellando cum hostibus aditum inde habere non poterant. Sed de consilio praedicti illegitimi filij nobilis Ruscignonenis de quo supra, rex Philippus fecit quasi totam gentem suam armari, tanquam vi vellet expugnare dictum locum, & transitum liberum habere. Ipse autem rex cum pluribus alijs conducte & dirigente dicto illegitimo, per aliam viam insolitam, & valde asperam montes ascendit: & quia est talis via plena spinis & lapidibus

a *Ex Paulo Aemilio causum tanta seuitia Francorum licet animaduertere: Cum enim obijssi de ditionem post triduum sese facturos esse fuissent polliciti. Francique deui. ionis spe impetum obsidionis remississent, oppidani interea Petrum rem in summum di serimen aduocatum esse edocere primo nuncio, deinde sumo excedi: summa oppidi curri tentauerunt. Itaque Franci cognita fraude tridui petiui, apparatus omnem profecerunt, admoventque & puncto prope temporis oppidum capiunt. haec ille.*

ideo rex Aragonum ibi custodiam non posuerat. Cum multo autem labore & destructione equorum peruenit rex cum suis ad cacumen montium. Quod cum perpenderit rex Aragonum: dimisit transitum illum liberum, ex quo iam rex ascenderat, & recedens cum suis ibi dimisit tertia sua, & quae ibi habebat. Quo facto omnes Gallici transferunt liberē per dictum locum sine difficultate: & coniunxerunt se cum copijs regis Philippi.

Descendentes autem omnes in campestria Cathaloniae, ceperunt quam citissime plures ciuitates comitatus Eporitan. Classē porro suam rex operatam hominibus belligeris & victualibus, & alijs opportunis paratam in Aquismortuis in prouincia conduci fecit ad portum Rosae. Ipse autem rex cum suis obsedit ciuitatem Gironae optime munitam, & bene prouisam armigeris, vbi & capitaneus & custos erat dominus Raimundus de Carmona cum electis socijs. Incenderunt autem suburbia ciuitatis. Obsessi autem viriliter dimicantes multa damna inferebant exercitui hostium: Rex autem Philippus iurauit se inde non recessurum, quousque ciuitatem illam obtinere. Verum ex diuturnitate obsidionis cepit exercitus tadio multo affici, & aliqui recedere: tum ex faetore multorum cadauerum ibi existentium, tum ex nimio calore: propter quae ibi sunt ortae muscae & tabani innumerabiles punctiones inferentes quasi venenosas, homines & equos vsque ad mortem affligentes, & ex hoc aere corrupto pestis inchoata est plurimos inficiens & nonnullos interimens. Cum autem permanerent in obsidione, & sic cum multo grauamine Gironae, victualia rex Franciae deferri faciebat in castra sua a nauibus suis, quae erant in portu Rosae distantes ab ipsis castris per quatuor miliaria. Ant. nomi Rex autem Aragoniae Petrus conabatur impedire quantum poterat delationem dictorum victualium. Vnde & vectores cum magna scorta associabantur.

In vigilia autem assumptionis virginis gloriosae, rex Aragonum, posuit se in insidijs cum quingentis militibus expertissimis in bello & cum duobus millibus peditum, vt caperent victualia, quae deferebantur vna cum scorta sua: cum etiam intellexisset, quod multa pecunia per eos portabatur pro solutione stipendij faciendae armigeris. Relatum fuit hoc per quemdam exploratorem domino Raul de Rasi, & domino Ioanni senescallo regis Franciae. Inierunt ergo consilium cum suis de modo congregandi cum eis ad superandum eos. Et quia considerabant, quod si in magna multitudine egrederentur ad eos: rex Aragonum perpendens illos superiores viribus, declinaret certamen sicut alias fecerat in simili casu: dixit dominus Raul praefatus, vt bene expertus. Si volumus eum trahere ad bellum, oportet quod camus cum paucis sed robustissimis, & cum ipse viderit nos paucos numero: existimans contra nos preualere propter maiorem multitudinem suorum: egredietur in bellum. Et sic fuit impletum. Electis ergo trecentis ex fortissimis exercitus profecti sunt ad locum insidiarum. Rex vero Aragonum aspiciens multo plures suos esse: dimissis peditibus subito processit ad pugnam. Tertia pars hist. Ant. Et quia

Rex Philippus ca. cum. ad. duum. mo. tis. superat.

Girona qua Ger. dam. vocat. Aemyl. ob. siderat.

Infectum quod Taban. Di. distantes ab ipsis castris per quatuor miliaria. Ant. nomi Rex autem Aragoniae Petrus conabatur impedire quantum poterat delationem dictorum victualium. Vnde & vectores cum magna scorta associabantur.

Virg. 3. Geor. Scorra. Vo. Italica. praedicti. mili. tum.

Raimundi magistri equiti de. certamine. sententia.

A.C. 1285.

Galorum de Aragonis victo

Jacobus rex Aragonum.

Et quia ex vtraque parte erant strenui viri in armis: durum fuit praelium & asperum. Demum domino concedente, Gallici cum paucis praevalentes, debellauerunt Aragonenses: & rex vulneratus est grauius in facie lancea hostis. Sed & detinebatur ab alio per frantum equi sui. Ille vero ense suo incidit habenas & calcariibus vrgens equum aufugit cum suis, ibique occisi sunt ex Aragonensibus circa centum. Rex autem sic vulneratus reuersus est ad Villam Francam. Et quia diligentem curam non adhibuit ad sanandum vulnus, mortuus est ex eo. Aliis tamen referentibus, quod quia cognouit carnaliter mulierem ante vulnus sanatum, hinc mortem incurrit. Translatum est autem corpus eius Barchinonem: vbi honorifice sepultus est. Ante mortem tamen suam condidit testamentum, mandans quod in insula Maioricæ restitueretur fratri suo. Regnum autem Aragoniæ legauit primo genito suo Alphonso, & Iacobum secundo genitum suum instituit regem Siciliae. Et quia non multo post Alphonso primogenitus diem clausit extremum, successit in regno Aragoniæ frater scilicet Iacobus praefatus.

Continuatio obsidionis Girondæ, & eiusdem deditio. Aemyl.

§. XI.

REX autem Franciæ Philippus audita victoria suorum contra Aragonenses, & regis graui vulnere, magis animatus durius insistebat impugnationi Gironæ: Sed ciues ipsius & belligeri, cum deficerent eis victualia; nec spem haberent succursus: infirmato rege grauius ex vulnere, se regi Franciæ submisserunt cum pacto vt persona eorum salua forent, & quicquid possent inde secum ferre, transportarent. Capta igitur Girona: rex de victualibus prouidit, & munuit de gentibus suis. Post hæc rex Philippus inito consilio cum suis decreuit redire ad hibernandam in partibus Tolosanæ. Pars autem classis suæ de portu Rosæ in Cathalonia recedens reuersa erat in Prouinciam.

Accidit autem, quod diebus illis dominus Rogerius Admiralus regis Aragonum de Sicilia venerat in Cathaloniæ, cum quadraginta quinque galeis in adiutorium regis sui. Qui percipiens, quod magna pars classis Francorum adhuc erat in portu Rosæ, non tamen tota, cum vt dictum est, alia pars iam recessisset, praefatus Rogerius de Loria cum galeis suis aggressus est pugnare contra classem regis Franciæ: Et cum adiutorio hominum de Rosæ, qui à domino Francorum recedentes Siculis adhaerant, ipsos Francigenas superauerunt, & partem nauium suarum cõbussert: multos etiam ex his captiuos fecerunt: & cum ipsis Admiralum regis Franciæ dominum Inghiranum (aliàs Enguerannum) Et quamuis ad illum portum Rosæ accederet Senescallus regis Franciæ cum multis copiis equitum & peditum, partem vel nihil valuerunt iuuare bello nauali, quod erat in mari, sed videtes capta nauigia ignem miserunt in ciuitatem & portum Rosæ, reuertetes ad suos. Rex Philippus cernens classem suam incensam, ex qua deferebantur sibi victualia tristitia

Franci vr. h. e. portu Rosæ cõburant.

A absorptus infirmitatem incurrit grauem: propter quod, & propter defectum victualium decreuerunt barones, & consiliarij regis redire Tolosam. Et ita affumentes, ac secum deferentes regem infirmum in feretro satis inordinatè incedentes cum peruenerint ad locum illum difficilem transitum, vbi est clausura montium, Aragonenses & Cathalani, qui ibi erant ad custodiam, voluerunt impedire transitum eorum: qui regem deferebant. Sed Gallici nimis super hoc turbati, bellum contra eos, qui capere tentabāt, feretrum cum rege, iniere, vt desperati. Et deinde superauerunt eos, & expulerunt de loco illo interfectis tamen prius multis ex illis Gallicis, & aliis captis ex peditibus, multa etiam substantia eorum ibi ablata.

Post recessum autem eorum de Cathalonia ciuitatem Gironam rex Aragonum in deditioem accepit. Et cum applicuissent Gallici cum rege sus Perpignanum, inualecente infirmitate rex Philippus de hac luce migravit. Maria autem, vxor eius cum filiis suis Philippo & Carolo, & reliqua familia sua, post ingentem luctum deferri fecerunt corpus regis Parisios, & honorificè sepeliri in ecclesia sancti Dionisij cum patribus suis. Dicitur autem, quod in bello isto contra Aragonenses rex Franciæ plus amisit hominum, equorum, & thesaurorum suorum quam in alijs praelijs longè retroactis temporibus, adeo quod in magnis debitis ipse cum principibus suis post multum temporis remanserunt. Post hæc Philippus primogenitus regis Philippi defuncti coronatus est rex Franciæ: Remis in die Epiphaniæ cum vxore sua Ioanna filia regis Nauaræ.

Vbi aduertendum quod intra vnum annum scilicet 1285, ex hoc seculo transierunt quatuor magni domini scilicet dominus Martinus papa quartus, Dominus Carolus primus rex Siciliae & Apuliae Rex Aragonum Petrus & Philippus rex Franciæ. Et sic transit gloria mundi, vt apparet, quia omnis gloria eius quasi flos sceni. Fuit autem Philippus iste magni animi, & plura ardua aggressus est. Primo contra regem Hispaniæ in praelium pergens; secundò contra comitem de foë: tertio contra regem Aragonum cum maxima potentia. Sed iam, reuertamur ad gesta Italiae post ea, quæ supra retulimus de Florentinis, Lucensibus, & Pisanis in anno domini. 1283.

Florentinorum in festo D. Ioannis luxus & vanitas. Ioan. Vil.

§. XII.

AD annum domini 1283, redeundo, vt profequamur de Florentinis, & alijs Italiæ ciuitatibus, Cui ciuitas Florentina pace & quiete gauderet, cum magnis lucris mercatorum, & artificum eius, Guelfis dominantibus in ciuitate, prodit ex adipe iniquitas eorum vanitatis & prodigalitat. Nam festum mundiale, in solennitate Ioannis baptistæ fecerunt in mense Ianij in vicinia sancti Falcis ultra Arnum, incipientibus illis de familia Rubeorum. Societas autem in hoc cõiuncta erat mille hominum, qui omnes induti albis fecerunt sibi vnum tanquam dominum, insistentes ludis, tripudijs & varijs solatijs, cum mulieribus, & militibus, & popularibus discurs-

A.C. 1285. Philippus rex morbo laborat.

Fraci Aragonæ in superia.

Philippi regis in Prudicia nas Oha. A.C. 1285.

Philippus abas 4. dicitur pulcher Franconi rex. A.C. 1286.

A.C. 1285.

discurrantibus per urbem, cum tubis & vniuerso genere musicoi um, conuiuia peragenes magnifica in prandijs & cenis. Et volante fama huius festi & gaudij mundialis, quod durauit per duos menses aut prope concurrerunt multi nobiles & de diuersis curijs ioculatores: quibus omnibus abundanter prouidebatur. In magna felicitate temporali tunc ciuitas exultabat, erantque in ea plurimi milites, & multi diuites praeparantes mensas plenas diuitijs aduentantibus.

Sed prosperitas stultorum interficiet eos. Nā anno sequenti facta est diuisio inter magnates & populares, & secuta sunt partialitates inter Albos & Nigros. Nec impunitus transiit tantus luxus: sed mense Aprilis anno. 1284, quasi appetere essent catacactæ cœli: descenderunt pluuie de cœlo tam copiosæ & continuæ quod fluuius Arnis exerefecit nimis, & exuberans per latera sua in ciuitate diffusus est, & collis, qui dicebatur de magnolis, & erat sub ecclesia sancti Gregorij, commotus ex inundantia aquarum ruit vique ad fluuium Arnum descendens, vnde quinquaginta domus quæ erant in dicto colle dirutæ sunt, & multi homines perierunt.

De bello Pisanorum contra Genuenses. Blon. lib. 7.

§. XIII.

GENVENSIBVS & Pisanis adiuuicè sibi aduersantibus, anno domini. 1283, mense Iunij, cum ex insula Sardinia quinque naues magnæ, plenæ & oneratae mercantijs, & argento Sardinico & quinque Galeæ Pisanorum deducerentur ad portum Pisanum, Genuenses hoc presentientes armauerunt viginti quinque galeas quarum Admiralus & director erat dominus Genuensium. Et obuauerunt eis, bellum mouentes contra eos. Et post grauem conflictum Genuenses superauerunt Pisanos: & capientes naues duxerunt Genuam, cum mille quingentis ex Pisanis & alijs captiuatis. Valor autem mercantiarum & argentij, quod erat in illis nauibus, dicitur fuisse centum & viginti millium aureorum. Multum inde Pisani damnum passi sunt.

Non fatiatis adhuc Genuensibus, damnis Pisanorum, cecidit super eos aliud iudicium Dei. Nam cum mense Aprilis sequentis mitterent in insulam Sardinia, comitem Fatium, eorum ciuem cum triginta galeis, & vna nauj ma-

a De his Florentinorū factionibus infra cap. 8. §. 13. pluribus agitur. hæc autem anno Christi 1300. inceperunt. de quibus sic scribit Blondus lib. 9. dec. 2. In vrbe Pistoria sicut olim Guelfarum Gibellinarumque partium sic noua alterius pestis anno Tubilai initium fuit. Cancellarij gens diuisissima, & numero multiplicata nimio; quod apes faciunt emisso examine, est diuisa: nec id paci suæ, sed per sanguinem & vulnera, clientibus vtriusque Pistoriensis populo, vt erat afflato concurrentibus, & vt actos scelere nomen quoque ostenderet Albos vnam, alteram partem Nigros placuit appellari, crescensque in dies malum Florentini sedae intendentes, se ipsos infectum fœdarumque inierunt. hæc ille.

gna, Genuenses obuantes eis cum triginta quinque galeis praelium inierunt contra eos nauale: & post durum certamen (vnde occisi sunt plurimi ex vtraque parte) demum Genuenses victorij potiti sunt capto comite Fatio, & alijs nobilissimis Pisanis ac etiam parte dimidia galearum, quæ omnia Genuam conduxerunt. Pisani, vt animosi, non ferentes tantas iniurias, & damna eis illata, omnino decreuerunt vindictam de his sumere. Et adhibito omniconatu suo armarunt de suis & Tuscis stipendiarijs mercede conductis ducentas galeas, & processerunt mense Iulij vsque in portum Genuensium, vbi se firmantes, sagittas emittebant intra ciuitatem in vilipendium eorum, & ceperunt barcas & alia ligna, quæ inueniunt, & praedam fecerunt per littus Genuæ, & damna, quæ valuerunt intulerunt cum magna pompa se habentes, & inuitantes ad bellum Genuenses. Qui vt prudentes cum non essent prouisi et ordinati, quia galeas eorum dearmauerant, non acceptauerunt, sed responsione audaci, virili excusationem fecerunt suam: dicentes, quia bellando cum eis qui erant improuisi, etiam si vincerent, non esset eis ad honorem talis victoria, nec satis se vindicassent: sed reuenterentur ad portum proprium, et ipsi sine dilatione se praepararēt, et postea ad eos videndos accederent: et domini forent belli, & victores: quod factum est.

Remeantibus namque Pisanis ad propria cum multis clamoribus, & derisionibus contra Genuenses, Genuenses, quam citissimè armarunt centum triginta inter galeas & alia lignamina marina, ibi ponentes populum suum & alios in littore eorum habitantes: vbi Admiralus fuit, & director omnium dominus Robertus doria, & mense Augusti processerunt intrantes mare Pisanum. At Pisani hoc sentientes subito cum magnis clamoribus ascenderunt galeas suas iam armatas. Et Potestas, qui tunc erat Pisis, & eorum Admiralus, & omnes viri robusti intrauerunt galeas inter duos pontes, qui sunt Pisis super Arnum, leuantes vexillum suum cum magno festo & clamore, Archiepiscopus autem Pisanus cum omni clero suo paratus stabat super pontem ad dandam benedictionem suam bellatoribus. Exierunt ergo de faucibus Arni, & cum galeis suis, quæ erant in portu se coniungentes, processerunt in altitudinem maris congressuri cum Genuensibus, qui eos expectabant. Iuxta ergo quamdam parua insulam seu scopulum, qui est supra portum Pisanum, qui locus dicitur la Melora, bellum adiuuicem inierunt. Terribiliter ibi certatum est, & acriter: multique mortui, alij in mari submersi sunt, ex vtraque parte etiam robustorum virorum. Tandem iudicio Dei disponente, Genuenses victores fuerunt, maxima damna Pisanis recipientibus.

Nam ex gentibus Pisanorum sexdecim millia hominum dicitur partim capta partim occisa. Et quadraginta galeæ Pisanorum captae sunt, pluribus etiã fractis, vel submersis ex alijs. Omnes igitur illos cum galeis captos duxerunt Genuam, & sine pompa, vel illusionem aliqua fecerunt fieri processiones, & missas solennes, gratias agentes Deo de victoria eis collata, in qua te multum commendati sunt. Pisis autem vox audita est in Tertia pars hist. Ant. t 2 ex-

Barca nauigij g. nus est.

Genuenses a praelio prouidenter se excusant.

Genuenses contra Pisanos proficiscuntur ad bellum.

Lamellum hæc insula Blondus vocat.

A.C. 1283. Mar. 2.

Nota Ecclesiarum persecutorum. Sap. 11. Va. et. Ma. lib. 1. c. 2.

Pisani in eodem loco puniuntur in quo prius latrocinia auferant. Pra. tit. 19. c. 4. §. 3.

excelsis, ploratus & ululatus multus: nec enim domus, seu familia fuit, quae mortuum suum non haberet ad lugendum. Tantumque fuit eorum exterminium: ut nunquam postea valuerint recuperare dignitatem, potentiam, et diuitias pristinas.

Vbi est diligenter attendendum, quam iusta sint iudicia Dei: & quia per quem peccat quis: per haec & torquetur: ut dicitur in lib. sapientiae. Et si lento gradu diuina procedat ira, supplicij tamen tarditatem grauitate compensat, praecipue contra persecutores Ecclesiarum. Nam in eodem loco, ubi ipsi Pisani temporibus retroactis ceperunt, expoliauerunt, & multos occiderunt clericos, & praelatos Ecclesiarum, venientes in nauibus Genuensium ad concilium generale Romae assignatum a Gregorio nono in fauorem Friderici secundi persecutoris Ecclesiarum, ibidem ipsi Pisani fuerunt a Genuensibus galeis deuicti, aliis occisis, aliis submersis in mari: reliquis captiuis ductis.

Ciuitatum Italiae contra Pisanos foedus. Ioannes Villanus, Leo. Aret.

§. XIII.

In Pisani questione coarctati.

POST annos duos scilicet anno domini 1284. mense Septembri, Florentini fecerunt colligationem, & societatem iuramento firmatam cum Lucensibus, Senensibus, Pistoriensibus, Volaterranis, ac eum Genuensibus. Omnes hi confederati sunt ad exterminium ciuitatis Pisanae: Genuenses per mare, & ciuitates Hertriae nominatim, per terram impugnantes. Unde Florentini, qui erant Pisas, de ea recesserunt, & procedentes contra Pisas copiae Tuscorum per vallem herae, fecerunt vastationes, & plura castra Pisano ceperrunt, & ipsi prope Pisarum moenia castra posuerunt. Sed Genuenses mari aderam quadraginta longis nauibus. Haec terrestres, maritimaeque copiae cuncta igne ferroque populatae sunt. Sed post multiplices illas clades discesserunt. Et superueniente hyeme reuersi sunt ad propria: firmiter statuentes in vere ciuitatem Pisarum obsidere. Hi quidem per terram, Genuenses per mare. Cumque salus nulla Pisani superesse videretur, Vgolino comes qui Florentina ex parte nuper redierat Pisas, locum aduersarios criminandi nactus, quod obstinata quadam perueritate, Florentinos, Lucensesque sibi inimicos infestosque reddidissent: cum quibus amice erat viuendum.

Quid (inquit) profuit haec pernicacia, ut prope omnium finitimorum diuersas tam cupide arriperemus partes? Ego quidem, ut mari propagandum populi Pisani imperium, sic terra vicinas ciuitates beneuolentia, & Caritate putabam continendas. Id profecto maioribus nostris sapientissimis viris placuisse video, qui Corsicam & Sardiniam, qui Baleares insulas proclitas imperio subiicientes suo, Lucana penem in vestibulo nostrae urbis positam intactam reliquerunt. Hi vero praclari gubernatores nostri molestissimas simulatas domi parantes nulla probabili ratione, perpetuos nobis hostes a terra imminere procurarunt. Et nunc quoque

mea sententia haec est, Florentinos esse pacandos: nec sane id videtur difficile, si eius rei naturam penitus discernamus. Etenim quibus de rebus nobis & illis contentio est: De Sardiniae dominio, an de aliarum insularum possessione. At id nec in cogitationem eorum vnquam venit. An quod agro nostro indigent, quem colant, ex quo ue alantur: Satis ipsi quidem superque habent agri nec nostrum requirunt, neque exposcunt. Quid est ergo, quod nos cum illis in contentionem deduxerit, praeter quoddam Genuae partium studium leuiter corrigendum si paucorum rabiem, qui haec inimicitia nos superflue onerauerunt, comprimamus.

Haec ab illo haud falso iactata metus imminens comprobatur. Septuaginta quippe naues longas Genuenses parare ferebantur. A terra vero magnum delectum equitum peditumque haberi ad Pisas obsidendum. Id ergo formidantes Pisani cum vna salus videretur, si Florentini a societate Genuensium auerterentur, Vgolino comiti, quod is Florentinorum, sociorumque amicis, & studio partium similis habebatur, adhaeserunt. Ille dum mentes ciuium ad se traductas vidit diuersae factionis capita deturbat, ac suo iam nomine gubernat. Ad hoc ipsum auxilia populi Florentini implorat. Ea mutatio rerum Florentinorum animos deflexit. Munera quoque (quae homines placant plerumque deosque) cooperata sunt. Nam dicebatur falcones vineos necnon & alios aureis plenos fuisse transmissos principioribus militantium, & ciuium. Concordia itaque facta est inter Florentinos, & alios Tuscos cum Pisani sine requisitione Genuensium. Unde ipsi Genuenses non parum amarae facti sunt de fide mentita Florentinorum & aliorum. Soli Lucenses perseverauerunt in secedere inito cum Genuensibus. Omnes alij se subtraxerunt ab impugnatione Pisarum: nec dubitauerunt si Florentini in foedere permansissent: extremam perniciem illi Pisani futuram. Soli ergo Genuenses cum septuaginta longis nauibus, & cum Lucanis bellum Pisani intulerunt: nec tamen praeualuerunt: licet destruxerint portum Pisani, & multa castra a Lucensibus in terra fuerint eis ablata. Quam autem remuneratione postea Pisani Florentinis concesserint ingrati & damnis eorum insistentes, infra patebit.

Eodem anno producta urbis Florentinae moenia sunt: & noua subinde moenia longe maiori ambitu designata, ut scribit Leonardus, Celeberrimisque viis ea sentinari. Bononiensi, Prateni, Pistoriensi, opera portarum, egregia instituta. Ea vero secunda a tertia productio fuerit, haud equidem certissimum dixerim. Plurimi tamen existimant secundum fuisse, cum prima de templo Martis ad thermas publicas, & theatrum vetus complecterentur moenia inde productum constat pomerium, hinc ad ripas fluminis: illinc ad Laurentij ultra sacras aedes. Tertio longe processum est, quibus in locis nunc moenia consistunt portaque. Trans Arnum vero prima aedificatio fuit circa vetustum pontem suburbana aedificia & villae hortis permixtae. Inde mox vici tres facti, duo secus Arnum supra infraque pontem, tertius recta a ponte via. Hi vici diu absque munimento publico fuerunt: ac propterea in iis locis turres priuatim factae, quae

A.C. 1283.

Vgolino comes Pisanus reuocatus. Ouid. 3. de arte.

Flaccus vinacei sunt in phora. Pax in Pisano & Florentino.

Pomerium urbis Florentinae quae sita lacina.

A.C. 1283.

Vgolino comes Pisanus reuocatus. Ouid. 3. de arte.

tute habitari in illis posset. Tandem & ij moenibus cincti, colleque superni munimentis apprehensi. His quoque in locis mox crescentibus incolis aedificisque adiunctis, pomerium productum est, longe maiori ambitu quam prius, portaque magnifici operis tres factae celeberrimis trans Arnum viis, Pisana, Senensi, Aretina.

De Honorio. 4. papa, & diuersis bellis Aragonum contra regem Apuliae. Honorius quartus Pont. max. 192. sed. a. 2. d. 2. A.C. 1283. De quo praeter Plat. & Onuphrium Blon. lib. 8. dec. 2. & alij.

CAP. V.

OSTROYAM Martinus quartus appositus est ad patres suos Perusij. 24. die Martij ibique honorifice sepultus anno domini. 1285. mense Aprili domino Cardinalis canonice elegerunt in summum pontificem Honorium quartum, de familia Sabellorum ex nobilibus Romanis, Iacobum, ante vocatum. A principio autem mundi 5242. secundum maiorem computatorem 6485. Sedit autem annis duobus, is parum iuuit haereditas Caroli in factu regni Siciliae, & magis iudicatus est fauere Gibellinis, quam Guelfis. Rex autem Aragonum prosperatus est & coronari se fecit, filius scilicet Petri iam defuncti, in regem Siciliae.

Anno auaem praecedenti mense Nouembri Pisani ceperunt quinque nauigia magna Genuensium, & alias naues Cathalanorum & Siculorum. Cum enim hi omnes ex Romania & Sicilia nauigant ad diuersas partes, vi ventorum tempestate in mari exorta, pulsi sunt ad portum Pisani, & aliqua etiam ad lignis illis fracta sunt. Pisani ergo hoc aduerentes omnes ciuitate in exeuntes, alij pedestres, alij equestres processerunt contra eos, ut ipsorum hostes. Ceperuntque nauigia illa cum hominibus: ubi Genuenses damnificati sunt in valore quinquaginta millium florentinum. Cathalones autem & Siculos Pisani liberos dimiserunt.

Eo tempore cum comes Guido de monte felto occupasset terras Romandiolae in magna parte, & tyrannice possideret adiutorio Gibellinorum, & in praesidiis ibi peractis multus sanguis effusus fuisset, & spolia facta: & iam per Florentinos & Bononienses iuuantes partem ecclesiae redditae forent ciuitates Faentiae & Ceruiae. Submissae obedientiae ecclesiae, demum & ipse comes Montefeltranus data sibi securitate accessit ad summum Pontificem Honorium, veniam petens & accipiens. Hoc tamen seruato, ut dictus comes ad confinia pergeret in Pedemontium, & duos filios suos obsides daret, sicque tota Romandiola pacifice restituta est ecclesiae, & illuc misit ad regimen Papa dominum Guilielmum Durantem de prouincia.

Eo tempore cum fratres ordinis Carmelitarum deserrent habitum, qui minus conuenire videbatur viris religiosi, scilicet cappam circulem largis virgis albis & griseis, quem habitum asserbant fuisse Helij prophetae habitantis in monte Carmelo in Syria (quod tamen neque in sacra scriptura, neque in authentica scriptura reperitur) Papa Honorius quartus propter maiorem

honestatem mandauit habitum illum dimittere, & desuper cappas ex toto albas, & tunicas subtus griseas, cum scapularibus assumere. Hi habuerunt a initium sub quodam patriarcha Hierosolymitano, cum in Syria habitabant Christiani Hierosolymis, & in aliis multis ciuitatibus, Degebant autem in monte Carmelo, ut eremitae, & sub regula beati Basilij. Sed Honorius tertius confirmauit ordinem illum. Et postmodum is papa commisit Hugoni Cardinali ordinis Praedicatorum, ut adderet dictae religioni quasdam constitutiones, quas in posterum obseruarent. Sed in processu temporis occupantibus Saracenis ex toto partes Syriae, secedentes Carmelita de locis illis: dispersi per orbem in terris Christianorum aedificauerunt plurimos conuentus ex elemosynis fidelium collatis, propter eorum deuotam conuersationem & exemplarem. Aliqui tamen referunt, quod Solodanus Saracenorum, qui prius eos habebat in reuerentia propter Heliam prophetam, mutato habitu eis dato a papa, in contemptum papae & fidelium fecit eos expelli de monte Carmelo, vnde Carmelita dicuntur, non quod ab Helia habuerint initium.

Eodem tempore dominus Guilielmus de Vertimbertinis, episcopus Aretinus, magis deditus armis, quam officiis clericalibus prout decebat, congregatis multis ex Gibellinis Florentinorum, Aretinorum, & Senensium habitantibus per comitatum vallis Arni procurauit & operam dedit, ut quoddam castrum Senensium, quod dicebatur Podium sanctae Caeciliae se rebellaret, prout & fecit. Inde vero orta est multa turbatio parti Guelfis in Tuscia, quia dabatur inde occasio mouendi bellum Guelfis precipue

2. D. Anton. in fine tit. 15. plenè se copiose in alio titulo de religionibus mendicantium dicitur esse promissi. Sed is tit. 23. & 24. de Praedicatoribus & Franciscanis copiose, de Augustinianis vero nonnulla dixit; Carmelitarum vero nusquam alibi quod hoc in loco mentionem facit; quare opera precium iudicant eorum originem saltem hic inserere ex continuatore Belli sacri, ut in hoc opere huius summi instituti initia satis obscura reperiuntur. At ergo lib. 5. cap. 3. Est Carmelus mons in Syria, mox a tam altorum prophetarum, quam Helia & Helisa nobilis. Hunc locum sub Almarico Hierosolymitano patriarcha i. sederant Anachoreta, ac cum sparsim circa montem agerent, tandem conuere ad fontem qui Helia dicitur in cacumine montis & Phanum & monasterium construxerunt vni qui honesta praecipiebat humiliter parendo, sine tamen certo instituto, sine peculiari culin. sine caeremoniis. Albertus postea Hierosolymitanus sub Innocentio 3. Patriarcha & legatus certas obseruandum regulas illis praescripsit, addidit & vestitus normam, pallium scilicet versicolore, ex albo & canisino circulatum. Heliam eiusmodi cultu ornatum incesse, Basilium ea viuendi forma usum fuisse asserens. Erat tam gratis prophetici pallij habitus non solum Christianis, sed etiam barbaris, ut magnis Sultani elemosynis familia tota sustentaretur locupletareturque. Et paulo post repullulauit haec breuis familia in omnibus regionibus Christiani nominis. Septem millia enim & quingenta Carmelitani nominis canobia extare, in quibus sacris operentur centum octoginta vinctorum millia dicuntur. haec ille.

A.C. 1287

Senensibus: Sed quam citissime Senenses cum datus riq addito Florentinorum, processerunt hostiliter contra dictum castrum, & obsidentes terribiliter oppugnabant. Episcopus autem Arc...

De Tuscia vicario. Nau. cl. hęc habet gen. 44. Blon. A. C. 1286.

S. I.

ANNO domini 1286. Honorius papa ordinavit, ut dominus Pinzuallis de Flisco de comitibus de Langarna Genuensis fieret vicarius generalis imperij, qui in Alemanniam statim profectus ad Rodolphum imperatorem electum, qui tamen coronam imperij non suscepit...

Vicarius imperij Guelphos vexat.

Reus capite daturus eripitur, sed postea grauius multatur. Motus Florentinorum. Martellus galli iudice vocant.

alij equites, alij pedites clamantes: Iustitiam, Iustitiam, Potestas vero ostendit publice suum processum iuste & iuridice factum. Et populus quietus est. At ille, qui Cottus dicebatur, detentiora...

Honorij quarti mors, post cuius mortem vacavit sedes menses decem.

S. II.

ANNO autem domini 1287. Honorius papa migravit ad dominum sepultus in ecclesia sancti Petri in vrbe. Et vacante sede per menses aliquot, interea in ciuitate Aretina fuerunt variaz mutationes: nam primo populus creauit vnum rectorem principalem, quem vocarunt Priorem populi. Hic persequebatur magnates, & potententes ciuitatis...

Vnde ordinauerunt componentes se cum episcopo Aretino, quod congregaret, quos possit ex Gibellinis extra ciuitatem, & cum Pachtis, & Vbertinis & exilibus Florentinis vna nocte veniret Aretium. Et cum Guelphi super hoc non cogitarent, ipsi Gibellini aduenientes in manu forti, vt ordinatum fuerat proditorie vna porta eis aperta ingressi sunt Aretium: & expulsi Guelphis ipsidum assumpserunt, Guelphi autem ex Aretio sic expulsi, ceperunt castellum Rondinis & montem sancti Sauini, colligationem facientes cum Florentinis & aliis Guelphis Tusciae confederatis: qui dederunt eis quingentos stipendiarios ex communi, qui bellum mouerent Aretinis. Tunc etiam reuersus dominus Pinzuallis, supra nominatus vicarius imperij cum aliquantis belligeris ex Alemannia in Tusciam vocatus a Gibellinis peruenit Aretium: & factus capitaneus Gibellinorum Tusciae bellum inuit cum Florentinis, & Senensibus, & aliis Guelphis. Et profectus ad montem Varchium, cum suis, pradati sunt multa circa regionem: nec tamen valuerunt Guelphos eiecer de monte Varchio, aut de monte Sauino: vnde reuersi sunt Aretium. Pauld post procedentes ipsi Gibellini de Aretio contra ciuitatem Clusinum, ex ea pepulerunt Guelphos propter hoc Clusini ligam fecerunt cum eis ad bellandum contra Senenses, & montem Politianum.

Eodem anno accensus est ignis Florentiae a palatio Cerretanorum, vsque ad portam episcoporum, domos plures comburens. incircumitur, vnde secutum est damnum non modicum illis. Nec tamen mortuus est aliquis ex igne: nisi quaedam

A.C. 1287

Archiepiscopi

Regna duos

Guelphorum & Gibellinorum

Liga facta

quaedam nutrix quae cum euassisset periculum A ignis recolens pecuniam suam, quam in capsa dimiserat, vt ea recuperaret, reuersa est. Ea vero igne cupiditatis deuictam ignis materialis consumpsit.

Non multo post mense Februarij nocte carnispruij iterum Florentiae ignis exussit domos, & palatia familiae Circolorum & a porta, quae dicitur sancti Petri, seu de testudine vbi antiquitus porta erat ad domos ex opposito sita sanctae Mariae in campo exarsit. Vbi multa substantia combusta est, & si nullus hominum ibi perierit. Quia tamen familia illa tunc temporis potens erat, & opulenta valde domos nouas & palatia nobiliora aedificari fecerunt.

Comes Artenfis in Siciliam classem mittit haec habet Aemyl. lib. 8. Blond. lib. 8. dec. 2. A.C. 1286.

S. III.

EODEM tempore ad regnum Siciliae stilum resumendo, Comes Artenfis (alias Artelies) qui erat institutus vt custos & gubernator Caroli Martelli filij Caroli secundi in captiuitate detenti, & totius regni defensor: congregatis & paratis quinquaginta inter galeas & alia minora lignamina cum quingentis militibus bellicosus Admiraldum in eis instituit Dominum Reginaldum de Auellis: & eos destinavit in Siciliam. Vbi obsidione facta ciuitati Augustae vi cam cepit cum improuisi forent. Et subito remisit nauigia ipsa Brundisium in Apuliam vt inde asportarent victualia, & alia oportuna ad munitionem dictae ciuitatis captae. At vbi rex Aragonum Giamus seu Iacobus Dominus Siciliae hoc percepit subito cum copiis suis profectus est ad obsidionem dictae ciuitatis rebellis. Fecit nihilominus suum Admiraldum quadraginta quinque galearum, quas habebat in mari Dominum Rogerium supra saepe nominatum de Loria, vt oras custodiret maritimas: nec permitteret victualia deferri ad Augustam: & ne si qua classis Neapoli fieret, possit vniri cum ea, quae erat Brundusij.

Comes autem Artenfis audita captura ciuitatis Augustae fecit prouidere de victualibus mittendis, & Neapoli armari galeas sexaginta succurrendum Augustae, & transeundum in Sicilia cum magis copiis & baronibus Prouincialium Francorum, & Italicorum: quibus Admiraldum fecit Dominum Henricum Genuensem, Dominus vero Rogerius Admiraldus regis Aragonum relatione sibi facta fideli de armata, quae Neapoli fiebat, vt se coniungeret cum ea, quae erat Brundusij, ad incitandum eos, & prouocandum ad bellum, vt sagax, & magnus magister in arte illa, decreuit pergere contra armatam illam Neapolens. Et quod cogitauit, opere impleuit. Applicuit ergo Dominus Rogerius in festo beati Ioannis baptistae mense Iunij cum suis galeis vsque ad portum Neapolitanum faciens suas sagittas in ciuitatem Neapolitanam emittere & clamare in portu contra illos contumelias & irrisionum verbis multipliciter eos afficere. At

armata pro arma torum hominum copus hic tonitur.

illi, vt imprudentes, & indignis animis non ferentes contumelias illas, subito galeas suas ascenderunt, & cum furore & sine debito ordine comes Montisfortis comes Brenna & Dominus Philippus filius comitis Flandriae & multi alij barones & milites Francigenae processerunt cum suis sexaginta galeis contra Aragonenses & Siculos exeuntes portum. Cum autem elongati essent a portu Neapolitano quasi sex milliaribus insequentes hostes quasi fugientes, praefatus admiraldus Rogerius, Francorum classem considerans dispersam hinc inde & non ordinatam procedere, quamuis multo plures suis essent, vt peritissimus praelij, mandauit suis galeis redire & bellum subire cum hostibus: admonens vt praecipue insisterent impugnando galeas, vbi erant barones, & milites Francorum, sciens eos parum expertos in preliis marinis, & si strenuos in armis.

Demum inito bello derelicti ab Admiraldo suo Domino Henrico, cum ei non placuisset praelium illud subire, & cum suis galeis Genuensibus in mari fortissimis noluisse contra aduersarios agere deuicti & capti sunt galeae in magna parte Francorum: & captiui ducti cum omnibus in Siciliam: postmodum pecunia redempti: excepto comite Montisfortis, qui in carcere vitam finiuit. Haec autem victoria Aragonensium fuit ad magnam exaltationem regis Aragonum & depressionem & humiliationem Caroli Martelli, & sui gubernatoris comitis Artenfis. Et propter hoc ciuitas Augusta obsessa se tradidit regi Aragonum, cum pactis salutis personarum ibi existentium. Factaeque inde sunt treuga inter partes per vnum annum, & menses duos vel circa. Et sic (vt ait sapiens) vir impatiens sustinebit damnum.

De Nicolao. iij. & diuersis bellis Guelphorum & Gibellinorum. Nicolaus 4. Pont. Max. 193. sed. a. 4. m. 1. d. 14. creatus est autem A.C. 1288. De hoc infra tit. 24. cap. 9. §. 7. & Blond. lib. 8. dec. 2. & alij.

CAP. VI.

DEFUNCTO igitur Honorio, vt dictum est, post vacatione sedis, anno Domini. 1287. in festo cathedrae beati Petri canonicus fuit electus in pontificem summum Nicolaus. iij. de Aseculo oriundus, qui prius vocabatur Hieronymus. hic ordinis minorum fuit qui propter suam eminentem scientiam, & morum probitatem, prius generalis minister ordinis, exinde in cardinalem assumptus, post modum creatus est summus antistes. qui in sede Petri mansit annis. iij. & mense vno & diebus vij.

Anno autem sequenti scilicet. M. cclxxxvij. Florentini cum aliis communitatibus partis Guelphae in Tuscia, attendentes quod episcopus Aretinus, cum Gibellinis ex Tuscia, a Rogerio Guidone comite Montisfortis nullo pretio vt missum faceret exorari potuit, regi Angli eius implacabili hosti gratificaturus. Guido in perpetuam custodia compedesque coniectus, atque euictus, penas Anglis dedit, ac aris sanguine perfusus mactati regij iuuentis sacro bello redactus. Aemyl. lib. 8.

A.C. 1288.

Franci in iuriam impatiencia in discrimen tuunt.

Franci in maritimis praelis partum expertos in preliis marinis, & si strenuos in armis.

Genuenses in Fracos peristi.

Prou. 19.

Nicolai 4. elogia.

A.C. 1253.

& cum alijs sequacibus ex Romandiola Marchia, ducatu conuenerunt Aretij, & congregantes magnam multitudinem equitum & peditum, de predictis locis in comitatu Florentinorum & Senensium hostiliter discurrebant, damna plurima eis inferentes decreuerunt Florentini eis occurrere, quinimo ad ciuitatem Aretinam proficisci, & eam fortiter impugnare. Et collectis simul copiis suis, cum suis confederatis scilicet ex Luca, Pistorio, Volaterris, Prato, sancto Getimiano, Collensi castro, & cum multis alijs comitibus, marchionibus, baronibus, & Dominis vicinis Guelphæ partis sectatoribus, numerati sunt ad duo millia equites, & sexcenta & duodecim millia pedites: quorum octingenti ex equibus seu militibus fuerunt ex ipsis Florentinis, & octingenti stipendio conducti ex alijs gentibus, reliqui ex dictis ciuitatibus proportionaliter missi in adiutorium. Ij omnes egressi cum capitaneo suo Domino Antonio Laudensi, castra posuerunt in comitatu Aretino ibi moram trahentes viginti duobus diebus. In quo spacio non fuerunt otiosi, sed ceperunt circa quadraginta castella vel fortalicia Aretinorum vel aliorum & Castilionem, quod erat Vbertinorum: obsidentes etiam castellum Laterinæ intra octo dies in deditionem acceperunt eum certis conditionibus: ubi capitaneus erat quidam Lupus vocatus de Vbertinis, qui Gibellini erat. Et cum ibi morarentur, superuenerunt Senesces cum quadringentis militibus & duobus millibus peditum. Qui cum alijs vineas destruxerunt, & viridaria iuxta muros Aretij. Cum autem castrametarentur prope Aretium in vigilia Ioannis Baptistæ in Iunio: tantus fuit impetus ventorum, & imbrium descendentiæ: quod confregit & dilacerauit tentoria & tendas eorum, maximè Senensium, & per acra ferebantur frustra earum: quasi prognosticum futuræ debellationis suæ. Nec tamen ex hoc compuncti sunt. Sed sequenti die scilicet natiuitatis beati Ioannis, cum agminibus suis ordinari, & benè armati venerunt iuxta portas Aretij, & in vilipendium eorum ibi fecerunt currere ad brauium, ut sit Florentia. Et duodecim milites ibi effecti sunt. Et facta sufficienti prouisione de opportunitis in Laterina, & ibi relictiis centum militibus, qui non solum custodirent castrum, sed continuis insultibus infestarent Aretinos: demum reuersi sunt Florentiam liberam & expediti sine resistentiâ aliqua hostium. Redeuntes autem suadebant Senensibus, ut cum eis simul incederent pro ipsorum Senensium securitate vsque ad montem Varchium, qui confidentes nimis de proprijs viribus, dedignati sunt habere eorum societatem, quasi per se sufficerent ad resistendum, si qui contra eos venirent. Sumptum ergo aliam viam intendentes destruxerunt castrum Lucignani & vallis lacunarum. Et cum eis profectus est comes Alexander de Romena capitaneus. Sed cum capitaneus Bononiensis comes vocatus de Montefeltro, & Dominus Guilielmus Fatius cognouissent viam quam tenebant Senesces separati ab alijs Guelphis assumptis se eum trecentis militibus & duobus millibus peditum in certo loco, per quem debebant transire, insidias parauerunt. Et percipientes eos incedere sine ordine, & improuidos & securos aggressi

Blond, lib. 2. de c. 2. sub finem A.C. 1288.

Magnus ventorum impetus tendas seu tentoria papilionis & conopæon gallicæ sonat. Senesces Aretinis insultant.

Currere ad brauium est equitum certamine ludere.

A sunt eos, & eis superatis & profligatis ultra trecentos ex illis partim occiderunt, partim captiuos duxerunt. Indeque Florentini satis terribi sunt, & Senesces multa damna passi sunt. Et verum esse, quod ait scriptura, experti sunt, quia de se, & de sua virtute, præsumentes Deus humiliat. De factionibus Pisæ ortis & quibusdam euentibus. Aemyl. lib. 8. Blond.

dec. 2. lib. 8.

§. I.

ODEM anno mense Iulij ex ambitione Domini ciuitatis Pisis ortæ sunt sectæ, & diuisiones, & ciuitas in tres partialitates est diuisa. Vnius caput erat iudex de Gallura vocatus Ninus (aliàs Nerius) de viscomitibus (aliàs vice comitibus). Alterius princeps erat comes Vgolinus de Gerardeschis, cum multis ex Guelphis. Tertiam sectam nutrebat Dominus Rogerius de Vbaldinis archiepiscopus Pisanus cum Lanfrancus Gualdanis (aliàs Gualandis) & Sismondis & alijs familijs Gibellinis. Comes autem Vgolinus astutus, ambiens dominium ciuitatis, colligauit se cum archiepiscopo, & secta sua, ut aptius expellere posset de ciuitate Ninum (seu Nerium) iudicem de Gallura: quamuis ipse Ninus esset nepos suus filius scilicet sororis suæ. Et cum ordinem dedisset, ut dicitur Ninus cum secta sua expelleretur, vel caperetur: hoc ille perpendens, cernens se illius potentia, non posse obistere ex seipso recessit, & egressus Pisis, accessit ad castrum suum, quod dicitur Calcinaria. Quod cum factum fuisset, comes Vgolinus Dominium sibi vsurpauit ciuitatis cum magna solemnitate. Sed nullum violentum perpetuum, quinimo omnis potentatus præcipue vsurparus vita breuis.

Cum autem in die natalis sui dicitur comes Vgolinus fecisset magnum conuiuium cum magnifico apparatu amicis suis, cuidam familiarisuo, viro multum sapienti dicto Marco Lombardo, comes ipse Vgolinus factus Dominus, ostendit felicitatem suam narrando diuitias suas, potentiam, parentelam, ornatum, vestium, & alia huiusmodi: & interrogauit eum dicens: Quis tibi videtur Marce de statu meo? Cui respondit: quod postea accidit, dicens. Nihil tibi deficit nisi ira Dei, & bene. Nihil enim infelicis felicitate peccantium, ait Augustinus. In breui igitur proditor proditus fuit. Nam archiepiscopus ciuitatis populo exposuit, & persuasit, quod hic Vgolinus prodiderat Pisas, & castella eorum tradiderat Florentinis & Pisanis Sicque commouit totum populum contra illum, qui furore plenus accessit ad palatium eius ad capiendum eum. Demum cum aliquantulum restitisset, in quo conflictu interfecit unus filius eius illegitimus, & alter suus nepos defendentes eum, captus est ipse comes Vgolinus, & duo filij eius, & tres nepotes orti scilicet ex filio, qui omnes carceri duro fuerunt mancipati, & expulsi de ciuitate eius sequaces & Guelphi. Fame autem in carcere Vgolinus cum filiis & nepotibus consumpti sunt, iuste ei Domino retribuente propter proditionem eius, & ambitionem ac crudelitatem. Nam & comitem Anselmum de caprario nepotem suum ex sorore iuuenem valde gratiosum, & populo gratum dicitur ve-

A.C. 1247.

Senesces Guelphorum & Gibellinorum victi, l. 4. c. 6.

Secundum iudicem de Gallura Nini expellitur de ciuitate. A.C. 1288.

Aristoteles, Metaphysica, c. 12.

Idem dicitur de ciuitate Dei, l. 1. c. 10.

Vgolinus cum filiis & nepotibus in carcere fame perierunt. A.C. 1288.

A.C. 1288.

tur veneno, interemisse inuidia instigatus. ne ei A statum auferret formidans. Ex his autem victorijs, & regis Aragonum, & rebellionis Pisanorum, exaltata est pars Gibellinorum, & depressa pars Guelpha. Has tamen sectas & partialitates apostolus ponit inter opera carnis, quæ qui agunt regnum Dei non consequentur.

Et tempore mense Augusti Lucenses cum iudice de Gallura Nino & Guelphis de Pisis eiectionis, & cum Florentinis cum copiis suis hostiliter processerunt contra Pisanos: & obsidentes castellum prope Pisas ad tria miliaria, vocatum Arcianum, in deditionem acceperunt saluis habitatoribus eius. Et reuersi sunt incolumes ad propria nulla resistentiâ eis facta à Pisanis.

Sequenti mense Septembris cum Pisani conduxissent ducentos milites de partibus Romanis in subsidium sui, quorum dux erat comes Dulcis, iudex de Gallura Ninus auxilio per quem locum transire debebant in aduendo Pisas ipse iudex de Gallura cum adiutorio Florentinorum trecentis militibus eis datus, quorum capitaneus erat Dominus Guelphus de Caualeantibus, obuiam pergens eis, & conflictum habens, profligauit eos, multis ex eis occisis alijs captis, ita ut pauli euaderent.

Florentini aduersus Aretinos bellum mouent. Leon. Are. Ioan. Villa.

§. II.

ANNO Domini 1288. xv. Septembris: Aretini cum vnum eorum castellum per Guelphos fuisset rebellatum ab eis, ipsi Aretini processerunt illuc ad ipsum recuperandum, vocabatur id Corcianum. At Florentini profecti sunt versus Aretinum cum mille equitibus, & quatuor millibus peditum. Et in vexillo eorum fuerunt posita arma regis Caroli, quod datum fuit Domino Berto de Frescobaldis. Et cum Aretini perciperent magnas copias Florentinorum venire, timentes sibi de aliqua nouitate faciendâ in ciuitate, nocte fugientes vnus post alium: ut deuidi reuersi sunt Aretium, & nihilominus ex Aretio destinarunt aliquos ad copias Florentinorum, dicentes se velle, & paratos esse ad præliandum cum eis. At Florentini gratanter se obtulerunt ad conflictum suscipiendum. Et apud castrum Laterinæ conuenerunt vtraque pars parata, ad prælium: Aretini cum septingentis equitibus, & octo millibus peditum ex vna parte fluminis Arni & Florentini in supradicto numero ex alia parte versus Laterinam ordinati per acies suas. Arnis autem tunc ita minoratus erat aquis, ut facile posset transuadari etiam per pedes. Inuitatum ergo Florentini ad prælium Aretinos, sed non ausi sunt sarcinam subire illam. Et ita aspicientes alter alterum, Aretini declinantes bellum, reuersi sunt Aretium sine honore. Florentini autem à Laterina reuertentes Florentiam in via destruxerunt, castella vna scilicet montem Martinianum, & Podium tassi, & montem Fortinum: castrum scilicet familiaris Pæctorum. Sed illis reuersis, Aretini cum Gibellinis & exulibus vallis Heræ discurrentes vsque ad potem dictæ vallis prope Florentiam,

Aretini prælium declinant.

Florentini & Aretini suos inuicem a gregibus depulsi.

ad decem miliaria: predam magnam tulerunt, destruxerunt & combusserunt quæ inuenerunt: nemine contradicente facto. Et post hæc reuersi ad castrum Bibienæ ibi quiescerunt.

Mense sequenti Octobris, fuit quasi inundas diluuium aquarum in Florentia & comitatu eius, unde Arnis fluius egrediens alueum suum cum magno impetu à mane vsque ad sero ad terram deiecit palatium, & domus de Spinis, & de Ganfiallis, quæ sunt iuxta pontem sanctæ trinitatis: & multa damna fecit in comitatu Florentino & Pisano.

Mense Martij sequentis anni Aretini cum trecentis equitibus & quatuor millibus peditum discurrentes, hostiliter, peruenierunt vsque ad montem Varchium deuastando & comburendo, quæ poterant: Et ignem supposuerunt burgo dicti castelli, & castrum tota die impugnantibus nihil profecerunt. Exinde aliqui ex exulibus Florentinis associati equitibus & peditibus Aretinorum, processerunt vsque ad sanctum Donatum in Tollina, deuastantes, & prædantes & incendentes quæ eis occurrebant. Et quamuis ex Florentia videretur fumus combustorum, nõ tamen ex hoc aliqui de ciuitate egressus est ad obsistendum: ex eo quod dubitabatur, ne aliquis tractatus prodicionis esset in ciuitate, ratione cuius factus fuisset ille discursus. Erant enim in ea tunc multi ex Gibellinis, & magnates & populares, quibus tunc destinatis ad confinia cessauit omnis suspicio, & quicquid communitas.

Eodem anno recalescentibus discordijs: & præliis inter Florentinos & Senesces ex vna parte, & Aretinos ex altera, & Florentinos cum Lucensibus, contra Pisanos & consequenter inter Gibellinos & Guelphos: Pisani elegerunt sibi in capitaneum comitem Guidonem de Montefeltro, dando ei magnam iurisdictionem & auctoritatem in ciuitate, qui ab eis vocatus, non curans obedientiam ecclesiæ fregit consilia & mandata sibi ab ecclesiâ facta, & Pisas accessit: propter quod excommunicatus fuit ipse cum vxore, & filiis, & Pisanis ut rebelles ecclesiæ.

Postquam autem assumpsit officium comes Guido capitaneus Pisanus, qui in carcere posuerant in quadam turri quæ erat in platea Anfanorum comitem Vgolinum cum duobus filiis, & duobus nepotibus: id est filiis filij sui comitis Guelphi clauerunt portam dictæ turris clauibus, & eas proiecerunt in Arnum, & fame eos perire fecerunt negantes omnia cibaria. Petebat ille comes miserabilis cum magnis clamoribus misericordiam & saltem poenitentiam sibi concedi: sed nec hoc ei concessum est, ut religiosus vel secularis sacerdos ei sacramenta ministraret. Et post paucos dies fame deficientes educti de turri ignominiose sepulti sunt. Turrisque illa ab euentu postea nominata est turris famis. Hoc opus, ut maxima crudelitate plenum, valde detestatum est in Pisanis vbique terrarum. Nam & si pater propter suas prodiciones & scelera merebatur mortem, filij & nepotes adolecentuli, quid mali egerant: præcipue mandante iure diuino patre & humano: Innocentem non interficere. Et iterum filius non portabit iniquitatem patris, quo saltem ad mortem corporis, sicut nec & animæ. Sed nec tanta saeuitia transiit impunita

A.C. 1288. Aquatum elades.

Rufus pugna inter Florentinos & Aretinos reuoluit. A.C. 1289.

Guelphi & Gibellini inter se cõcordant.

Guido fregit consilia & mandata sibi ab ecclesiâ facta, & Pisas accessit: propter quod excommunicatus fuit ipse cum vxore, & filiis, & Pisanis ut rebelles ecclesiæ.

Exo. 32. Dan. 11. Ezech. 18.

A. C. 1289.

impunita, vt patebit infra.

Carolus 2. Rex Sicilia veniens Romam Florentia transit. Aemyl. ibid. Blond. lib. 8. dec. 2. sup. ca. 4. §. 9.

§. III.

ANNO Domini. 1289. Carolus secundus princeps, liberatus a carcibus Aragonie veniens de Francia, quo abierat, egressus de captiuitate, vt dictum est, transiit per Florentiam pergens ad urbem, & ibi receptus est cum magno honore & exultatione. Et post triduum cum iter suum proficeretur, audito, quod Aretini cum Gibellinis armati se preparabant ad eundem versus Senas ad impediendum iter Caroli: Florentini subito etiam non requisiti ex maxima affectione ad eum miserunt octingentos equites & tria millia peditum ex suis ciuibus, & stipendiariis qui associauerunt dictum Carolum in via, quia ipse cum modica comitatu erat, vsque ad Bricolam post confinia Senarum versus urbem veterem: propter quod Aretini destiterunt a concepto proposito. Carolus autem hoc obsequium valde gratum habuit: & ad eorum requisitionem dedit in capitaneum, & ducem bellorum Dominum Americum Narbonensem, virum nobilem, & in armis strenuum; & insignia sua in vexillo gerenda eis confirmavit. Dicitur autem Dominus Americus susceperit officio venit Florentiam cum sua comitatu centum scilicet equitum.

Vocat est Mericum Aeneas.

Liliata signa florentinis confirmata.

Carolus 2. Rex Sicilia inungi tur.

Carolus vero suum profecutus iter ad urbem applicuit, & cum magno honore receptus est a Papa Nicolao quarto, & cardinalibus & die. xxvij. Maij in festo pentecostes coronam accepit regni Siciliae & Apuliae magna cum solemnitate & gaudio. Et collatis sibi multis ioculis, muneribus & gratiis ab ecclesia, ac etiam subsidiis decimarum in adiutorium ad recuperandam Siciliam, post modum, inde recedens regnum Apuliae ingressus est.

Rufus Florentini arma contra Aretinos capiunt. Blond. lib. 8. dec. 2.

§. IIII.

DEINDE eodem anno notabile praelium actum fuit inter Aretinos & Florentinos cum sequacibus eorum. Florentini quidem habebant mille equites & sexcentos ex suis & quadringentos ex stipendio conductis, cum capitaneis suo Domino Americo Narbonensi, & decem millia peditum. Multi quoque alij equites & pedites destinati ex Senensibus, Lucensibus, Pistoriensibus, Pratenensibus, Volaterranis,

Carolus 2. Caroli 1. filius ex duce Calabriae & Andegavensi comite Provinciae etc. rex. 12. viri usque Siciliae creatus est 7. Idus Ianuae mortuo patre suo. A. C. 1285. coronatus Romae in basilica S. Petri a Nicolao Papa 4. Cal. Ian. an. 1289. regnavit annos 24. m. 3. d. 28. Omph.

A Collensibus, & sancto Gemignano. Aretini autem & ipsi magnas copias sibi parauerunt ex suis & Romandiola, Marchia & ducatu, & aliis Gibellinis Tusciae, & si non tantas numero tamen fortes viribus, & in armis expertas: quarum capitaneus erat Guido Nouellus; & non minus Dominus Guilielmus episcopus Aretinus, & si contra decentiam suae dignitatis hoc ageret. A Florentinis igitur in Aretinos expeditio indicitur. Signa vero militaria, quo marcius conueniret miles extra urbem de prompta apud Ripolim via Aretina aliquot dies continuere.

Cum vero iam conuenissent copiae (vt scribit Leonardus in histo. Floren. lib. iij. circa principium) & cuncta ad iter parata forent, consilio duces habito contra omnium expectationem transire Arnum, & Casentinati via ad hostem ducere suos statuerant: Praerant eis, vt dictum est, Americus, & cum eo sex ciues egregij ad hoc delecti. Superato monte cum iam circa Puppium descendissent, quoniam id erat oppidum Nouelli comitis, quem in hostium semper fuisse numero constabat, & tunc etiam apud Aretinos eodem studio partium versabatur: sub ipso oppido castris positus longe lateque, vt maxime possunt, regionem populantur. Aretini primum recta via copiarum aduentum expectabant. Sed postquam ex fuga trepidationeque hominum pecorumque in Casentinati agro hostes adesse cognouere, & circa Puppium cuncta igne ferroque vastari, confestim cum omnium equitum peditumque copiis Aretio profecti Bibennam venerunt, fuisse autem Aretinorum octo millia peditum & nongenti equites traditur, quos ducebat Guilielmus episcopus Aretinus, & Dominus Ferretanus, & alij in armis peritissimi. Cum autem iam in conspectu venissent nec nisi mille quingentis passibus distarent inter se castra Aretinorum, & si pauciores numero, consili tamen virtute suorum, primi flagitarunt pugnam. Nec Florentini certamen detrahaerunt, sed praelio se impigre obrulerunt.

Cum ergo pugna decernere statuisset in proxima planitie (Camaldinum incolae locum vocant) sese ex opposito compararunt, & acies vtrinque struxerunt. Florentini prima fronte equitatum omnem, quo admodum praeualebant, post hunc peditum robur collocarunt, extenso longius vtroque cornu, vt, si opus foret, equitatum complecterentur. Scutatos vero & sagittarios per cornua ipsa ab vtraque parte disposuere. Praeter has duas subsidiariam collocari aciem extra ordinem, vnam, ex Pistoriensibus & aliis locis, quibus Curtius Donatus eques Florentinus praerant. Aretini vero eodem modo tres & ipsi acies fecerunt. Primam equites, mox aliquo intervallo pedites, insuper extraordinariam aciem, cui Nouellus praerant comes.

Erat inter duces exercitus populi Florentini Verius circulus, & familia nobili, & ipse summis diuitiis magna prudentia, virtutisque fama. Is cum suae tribus, ante signarios equites, qui primi hostem peruasuri essent, legere ex officio cogeretur, sese primum legit, & si tunc ex crure egrotantem insuper filium & nepotem. Caeterorum autem neminem se lecturum esse dixit, verum qui patriam amarent, eos sponte sua profecturi debere. Eius viri eximium praestantemque in

A. C. 1289.

Episcopus belli sed in istus.

Dispositio exercitum.

Verij est li duces florenti factum memorat.

remp. publicam animum admirati ciues, plerique verecundia ducti id sibi munus depoposcerunt: cum prius multi, vt graue periculosumque de crebare viderentur. ita ad cetum quinquaginta: antesignani equites facti, & in iis viginti ad equestri ordinis dignitatem tunc primum assumpti sunt. Vt igitur sonuere tubae, & clamor ad caelum tolli coepit: antesignani equites, qui ab vtraque parte aciem praecedebant: concitis infestius equis velut procella quadam sese mutuo peruasere.

Atque primo statim congressu tanta fuit hostium vis, tantusque ardor: vt magna pars Florentinorum equitum profugeretur. Reliqui in fugam versi recipere se ad maiorem aciem coacti sunt. Hoc igitur prosperum antesignanorum certamen magno clamore profecutus reliquos Aretinorum equitatus, in ipsam maiorem aciem delatus est: tanto quidem ardore, vt impetus eius sustineri nequiverit: pulsusque campo Florentinus equitatus compelleretur ad peditum refugere. Ea res primo metu, mox victoriam peperit Florentinis. Dum enim cedentes persequitur Aretinorum equitatus: peditum suum longe dimisit. Itaque euenit post haec, vt Aretinus nullo loco integer pugnaret: sed alibi eques, alibi pedes cum integro hoste congrederetur. Sustinuit enim Florentinum equitatum acies peditum, quae dextro sinistroque cornu (vt dictum est) refugientem equitem complexa, sagittis & hastis, & omnifariam telorum genere apertis lateribus incessebat hostes. Acerimum itaque certamen eo in loco concitatum est. Aretini enim in primo impetu victoriam reposuerunt. Quare summa vi adnixi dissipare Florentinorum agmen nitentur. Sed turbabatur pedes, ad quem sese equitatus receperat. Eratque fluctuatio quaedam, & motus incertus prementium simul, & reuoluentium. Et iam pedestris Aretinorum superueniebat acies, quae relicta ab equitibus suis, cum illi cedentes perlequeretur, nondum sese pugnae miscuerat. ea si equitibus suis coniungeretur, inclinari ad Aretinos victoria haud dubie videbatur.

Inter haec Curtius Donatus, qui extraordinariae praerant aciei, intellecto suorum periculo: & si praecipuum erat sub poena capitis, ne praelium intaret: sed firmus maneret, qui & ipse cum Pistoriensibus & Lucensibus erat tamen perniciosum ratus ultra differre: Adoriamur (inquit) comilitones hostium equitatum, priusquam pedes eorum se immisceat pugnae. Neque vero me in tanto discrimine ciuium meorum, aut praecipuum ducis, aut poena deterret. Si enim vincimur in acie illa, morituro non ultra formidanda est poena: si vt spero viscerimus, tunc Pistorium veniet, qui de nobis supplicium sumere volet. His dictis, cum aciem concitasset, ex transverso hostem inuadit. Ab hac maxime acie parta creditur Florentinis victoria. Nam hostes attergo violentius percussi, retro iam respicere coacti sunt. Et qui primo vix egregie resistebant remisso hostium impetu in illos incubuere, & interclusus a suo peditatu equitatus hostium perfacile opprimebatur. Nouellus comes aciem cui praerant in auxilium suorum non adduxit: sed vbi implicatum vidit equitum agmen, praiceps fugam arripuit.

Guidonis Nouelli fuga.

A. C. 1289.

At Guilielmus praeful cum ante peditum sta ret aciem, multi que suaderent, vt profligatis iam equitibus, ac victoria ad hostes, inclinante, ipse Bibennam se reciperet, vitamque a periculo tutaretur, interrogasse dicitur, num & peditum re ducere tute posset. Et cum negaretur peditum feruari posse: Mors (inquit) communis, & mihi in & pediti sit. Ego quos in periculum duxi, nunquam destinam. Ita redintegrata pugna hostes acriter inuadit, nec multo post praelians occiditur. Posset iste commendari de fortitudine, pugnando pro patria vsque ad mortem, nisi obstareret dignitas sua pontificalis, quae Deo militare debet, non saeculo pro populo bellante, orando vt Moyses, non gladio materiali vtendo. Pedites autem nudati equitum praesidio tandem superantur, ac multa caede opprimuntur. Ceciderunt in ea pugna Aretinorum supra tria millia: & in iis Guilielmus praeful & Dominus Ferretanus, & alij complures insignes diuersarum partium viri capti insuper ad duo millia. E quibus Florentiam ligati ducti sunt septingenti quadraginta. Alij vero amicitia dimissi, vel per alios, redempti. Dantes alagherij (alias Alephetius vel Alengerius siue Aligerius) poeta in quadam epistola scribit se in hoc praelio iuuenem fuisse in armis, & ab initio quidem pugnae hostem longe superiorem fuisse, adeo vt a Florentinis multum admodum timeretur: ad extremum victoriam partem esse, tantamque stragem inimicorum factam esse in eo praelio, vt pene eorum nomen ad interuentionem deleteretur.

Pontifex in praelio caesus. Exod. 17.

Dantes poeta praelio inter fuit.

Constat autem tertio idus Iunij, i. in festo beati Bernabae pugnatum esse ad Camaldinum eademque die, eademque hora Florentiae nunciata esse victoriam. Cum enim Priores curiae ac vigiliis anxij post meridiem somno indulgerent fores maiori vi pulsata crepuerunt, & vox festinantis audita. Surgite nam hostibus superatis victoriam habuistis ad eam vocem cum se leti extulissent, apertis foribus gratulabantur. It fama confestim per urbem, & concursus fit ciuium gratulantium, turbae atria publica compleuerunt. Sed quae rebar author, & nullus ex tabat. Quare is rumor quasi vanus, nulloque probatus authore, tunc quidem concidit. Nocte vero sequenti: cum ab exercitu veni tandem nunciij aduenissent, modumque & tempus commissi praelij enarrarent: compertum est victoriam esse partam eadem illa hora: qua prioribus quiescentibus fuerat nunciata. quod & si mirabile videtur, alias tamen contigisse legitimus. Nec sane alienum est credere diuinum numen: qua benignitate victoriam praestat eadem per famam occysissimam fauore propitio illis, quibus interfuert nunciasse. Nam & Macedonico quidem bello Persa rege superato, pari miraculo victoriam Romae nunciata legitimus. Et per Domitianiani tempora in grandi suspicione ciuitatis partam victoriam apud Germanos: eo ipso die Florentiae fama certissima diuulgauit. Multa sunt praeterea huiusmodi tradita.

Bibiennam capiunt.

Florentini post victoriam Bibiennam capiunt & Aretio insultant. Leon. Aret. & alij.

§. V.

FLORENTINI post victoriam profligatos confugientes persecuti, Bibiennam hostium oppi-

A.C. 1289.

oppidum eodem impetu ceperunt. Finitimis in de castellis partim vi, partim voluntate in potestatem redactis euerisq; Bibiennæ mœnibus octaua die post victoriam copias Aretium versus duxerunt. Ea tarditas causa fuit, ne ciuitate potirentur. Nam si prætinus victoria parta copias direxissent, capi Aretium potuit, nullis firmis præsiidiis, & magna trepidatione urbem premente. Sed mora interposita confirmavit animos pauoremq; ademit. Et simul delapsi prælio milites variis itineribus domum redierant, vt iam urbem tutari valerent, qui euaserant adiuti etiam ab iis, qui in comitatu extra manebant. Timentes enim hostium aduentum, intra ciuitatem se contulerunt cum rebus suis. Cum ergo Florentini cum auxiliis suis Aretium peruenissent, castris apud veterem domum positus, oppugnare urbem aggrediuntur ab ea parte, quæ nondum mœnibus cincta, sed vallo tantum & fossis munita erat. Eius gratia cum turres ligneas pluribus in locis confecerunt, magnum terrorem hostibus intulerunt. Tantaque fuit potiundi spes, vt duo ex Prioribus nouo quidem exemplo ad vrgendam oppugnationem, in castra proficiscerentur. Ab iis adhortati milites, ac planè incensi per singulos ferme dies impetu facto, fossas completere, vallum rescindere conabantur. Insuper mangonellis proiecerunt in ciuitatem ascellos mitratos in contemptum episcopi eorum iam mortui, & in festo beati Ioannis mense Iunij fecerunt ad brauium curri.

Florentinorum in solentia.

Aretini Florentinos ab offensione pellunt.

Tandem viriliter, qui intus erant, cum resisterent, auferreturq; periculum egreque iam resisteretur, Aretini noctem obscuram atque ventosam nocti eruptionem subito fecerunt, facibusque in turres ac machinas coniectis omnes cremauerunt. Qua propter desperata oppugnatione, cuncta prius circa urbem populati, castellaque eius omnibus que ceperant præsidio militum communitis, Florentiam copias reducere. Sicque nocuit differre paratis, vt Aretium non caperent siue propter virilem resistetiam ex mora resumptis aliquantulum viribus sine secundum opinionem aliquorum, quia capitanei principes pecunia corrupti tepidè impugnabant. Vel potius, Deo sic disponente: quia nondum completa erant iniquitates eorum diuisionis, vt sub iici deberent extunc Florentinis. Redeunt autem exercitui Florentiam, obuiam effusa ciuitas nullum genus honoris prætermisit ducibus militibusque tribuere. Denique triumphali pompa per urbem transmissi patnam & galeam Guicelmi præfulis spectaculo ciuium prælatas, in antiquo Martis templo quasi opima spolia suspenderunt. In publicis autem victoriæ monumentis ita scriptum est, quod Gibellinos apud Camaldinum prostigassent.

Florentini de Gibellinis triumphant.

Lucensibus à Florentinis auxilia dantur.

Non multo post reductas ex Aretio copias, Lucensibus, exilibusque Pisanis auxilia rogantibus, missa peditem duo millia, equites quadringenti. Lucenses & alij sociorum auxiliis freti fines Pisanorum ingressi cuncta igne ferroque popularunt. Castella insuper quædam vi capta ad solum euerterunt. Insuper vicum Pisanum expugnare adorti: cum magnos impetus ad mœnia eius fecissent oppidanis egregiè repugnantibus, ab incepto destiterunt.

Eodem anno extremum fere per autumnum

rursus in agrum Aretinum copia reducta sunt ex huiusmodi causa. Post afflictas opes vastatofque agros, Tarlatus quidam Aretinus, vir genere & diuitiis clarus, gubernationem susceperat ciuitatis. Eiusque potentiam perosi quidam (vt fit) in illum coniuauerunt: & per occulta loca reducere in urbem exules, ac Florentinorum auxilia recipere intra mœnia constituerant. His arcanè solidèque propositis & compositis cum dies constituta ad hoc iam adesset: subita profectio à magistratu Florentiæ indicitur, & candela ante portam accensa ante illius consumptionem equites graui sub multa iubentur exire. Igitur properè exeuntibus copiis cum inclinante iam sole proficisceretur, Varchium prima vigilia perueniunt. Postera die Ciuitatellam, quam tenebant exules applicuerunt, vt proxima nocte, prout constitutum erat ciuitatem Aretium intrarent. Sed impeditus est tractatus & detectus: ex eo quia quidam ex ruina corpore contractus qui vnus erat ex coniuratis in extremo vite constitutus, totam rem & ordinem sacerdoti reuelauit. Sacerdos verò periculosum sibi ratus rem tam atrocem filere, patefecit principibus ciuitatis. Et ita coniuratione oppressa res ad irritum recidit, & vrbs cognito Florentinorum equitum aduentu diligentius est custodita. Vnde illi irritò labore domum rediere.

A.C. 1290.

Florentini in Aretinos rursus insurgunt. Leon. Aret. Blond. lib. 9. dec. 2.

A.C. 1290.

§. VI.

PROXIMO inde anno videlicet. 1290. ante maturitatem segetum, Florentini suas suorumq; contractas copias rursus in Aretinos duxerunt, sperantes longis bellis, calamitatibus, aeterna iam amissione frumenti fatigatos, manus tandem esse duros. Hac igitur intentione profecti, Aretio copias admouerunt, sub ipsas vrbes portas crebris præliis commissis. Nihil cum ad extremum profecissent, nec vllus motus intra urbem ad innouandas res suscitaretur, ad vastationem agrorum conuersi, omnia circa urbem populati sunt nec segetes modo, sed vites & arbores. Demum vastatis & annihilatis omnibus, & incensis Casentinati via remeantes, castella quædam comitis Nouelli expugnare adorti pleaque euerterunt, inde Florentiam exercitus reductus est.

Eodem anno Florentini & Lucenses & alie sociæ ciuitates renouato Genuensi fœdere contra Pisanos copias duxerunt. Genuenses mari adierant classem habentes nauium longarum quadraginta. Ab iis innumere pene clades terra marique sunt illatae Pisanis. Cum enim hi mari, illi terra conuenissent, nihil resistere poterant. Itaque Liburnum proximum portui oppidum, ingressi, turres eius euerterunt. Onerarias insuper naues lapidibus grauatas in ipsis faucibus portus dimiserunt: quo illius vsus receptusq; impediteretur. Inde in sua cum quique discessissent, Florentini secus Heram fluium remeantes, castella quædam per ea loca Pisanis ademerunt, & præsidio militum muniterunt. His peractis rebus cum Florentiæ

Pisani contra Florentinos mouent. A.C. 1297.

Pisani contra Florentinos mouent. A.C. 1297.

Florentini in Pisanos exercent. A.C. 1297.

Florentini in Pisanos exercent. A.C. 1297.

A.C. 1289. Guido Ferreranus qualis.

rentiam exercitus rediisset, Guido Ferreranus, qui pro eo tempore duxerat Pisanorum castella ipsa improuiso impetu adortus, facilitate parit, qua amissa fuerant, pleraque recuperauit. Quod postquam Florentiæ auditum est, equites peditesque rursus egressi, Volaterras vsque recto agmine contenderunt: ibi cognita amissione castellorum & hostium recessu, non vltra profecti redierunt.

Altero mox anno Pisani Guidone Ferrerano duce pontem ad Heram fluium, quæ Florentini per superiora bella occupatum egregio muniterant opere, arcemque super imposuerant, turribus fossisque inexpugnabilem, nocturna ceperunt fraude. Cum enim præfecti castello (ciues duo ij erant) partim auaritia, partim ignauia vix tertiam partem militum sub vexillis haberent, & ij ipsi qui aderant, munitionibus confisi negligenter obirent munera vigiliatum, ea res per hostem cognita ad tentandum fraudem inuauit. Itaque Guido Ferreranus ea spe tractus per silentium eo copias duxit ad viij. Calen. Ianuarij. noctus industria ventosam ac gelidam nocte, quo minus vigiles intentè custodirent. Vbi verò ad fossas, quibus arx circumdabatur, laras quidem & aquarum plenas deuenit: lintre, quam ea de causa iumentis adduxerat, in aquam dimissa: milites, ad vltiorem aggerem traiecit. Inde scalis in proximam euadentes turrim, nemine penitus sentiente, cum satis magnus numerus introisset, custodes somno graues præfectosque ipsos nihil tale suspicantes inuaserunt: magna eorum parte interfecta, reliquis verò captis ponte & castello munitissimo potiuntur.

Huius amissionis loci, tum ob eximiam opportunitatem ad bellum, tum ob verecundiam sociorum Florentinus populus grauissimè tulit. Itaque ira & indignatione accensus, bellum contra Pisanos, vt proprium suscepit cum ante Lucensium magis id bellum auspicijs gereretur; Florentinus tantum submittere auxilia solitus erat. Sed tunc quasi ad eos vindicta spectaret Florentini ipsi per se immaturo adhuc anno fines Pisanorum cum exercitu ingrediuntur. Ibi vastando per iram agros expugnandisque infestis castellis, dum minahundi contendunt: tantum subinde imbres per multos dies continuauerunt vt superantibus aquis vi ipsa, ducibus militibusque abeundi retro exprimeretur necessitas. Reductis igitur copiis expectare placuit maturitatem segetum: ac tunc demum in hostes reuerti. Itaque omnibus edictum est vt ab armis discederent, Calen. verò Iunij rursus adessent.

Interca apparatus insignes facti: atque dux ad id bellum delectus Gentilis Vrsinus vir egregius bello atque studio partium eximius. Is Florentiam cum aliqua manu equitum Romanorum & Campanorum adueniens copias omnes Florentinorum duxit in Pisanos, sociisque ciuitates ob studium partium Florentinis auxilia miserunt: Ingressi igitur Pisanorum fines, cum hostis nunquam prodiret, quam proximè Pisis admouerunt copias, nec vsque tanta pugnantia auditas Florentinis fuit. Quippe sic ardebant animi ob fœdam amissionem loci munitissimi: vt etiã in ipsis hostium portis disicerent pugna subire vel cupientissimè depicerent. Erat intra urbem Guido Ferreranus: vir, vt calliditate quidè

& astutia profundissimus artifex, ita ad aperta certamina parum audax. Is quamquam equitatu peditariq; abundaret (nam præter urbanos, ad octingentos equites mercede conducti intra mœnia erant; populi verò multitudo ingens) tamen necdum in aciem prodire, sed nec eruptionem vllam facere tentauit. Quare aliquot dies circa Pisas commorati, quando etiam confessione hostium apparebat eos detrectare pugnam, nec dimicandi potestatem facere velle: omnia circa urbem igne ferroque populati, retro mouerunt castra post hæc peruagati licentibus agros, cunctisque hostiliter vastatis & incensis, tandem copias reducere: prælio quidem nullo contra Pisanos commisso, ceterum ea opinione & alacritate hominum: vt hostes pro victis haberentur, ob operam detrectationem pugnae, ac patientiam fœdissimæ vastitatis.

Dux Brabantia & Comes Luxemburgi de ducatu Lamburgensi inter se dimicant. Acmyl. lib. 3.

§. VII.

EXTRA Italiam anno domini 1289. orta est discordia magna inter ducem Brabantia & comitem Luxemburgi, & hoc ratione ducatus Lamburgi, qui tunc vacauit, & quilibet prædictorum ducum, prætendebat ad ius suum pertinere. Nam Comes Luxemburgi assererat ad se pertinere: quia vltimi eius possessores ducatus, fuerant de stirpe & genere suo. Dux verò Brabantia ex eo, quod iure hereditario ex parte mulierum ad eum pertinebat, Et propter hanc dissensionem per bellum facta est decisio questionis. Nam quilibet eorum congregauit copias suas, viros strenuos & eximios bellatores, Dux quidem Brabantia mille quingentos milites ex Flandria, Comes Luxemburgi mille trecentos ex Alemannia & circa Rhenum omnes hi equestris, & nullus ibi pedester in bello, conuenientes iuxta Rhenum, & congressis adinuicem præliantibus bellum durum fuit & asperum, de mane vsque à sero ad occasum solis perseuerans, & ad modum torneamenti pluries se coniunxerunt, & superauerunt, demum profregatus fuit & deuictus comes Luxemburgi à duce Brabantia, is enim magnum subsidium habuerat in eo prælio ex regno Francia. Nam dominus Gorchifredus frater dicti ducis Brabantia ex Francia secum duxerat Comestabularium magnum, & Senescallum Francia, ad instantiam reginae Mariae vxoris olim Philippi regis Francia & sororis dicti ducis Brabantia. Mortui autem sunt in eo prælio ex vtraque parte simul, quingenti milites valde strenui & famosi in armis, plures tamen ex parte ducis. Et inter ceteros ipse comes cum fratribus suis ibi occisi sunt, nulla in eo prælio fuga. Et victoria habita dux Brabantia in deditionem accepit dictam ducatum vacantem. Exinde creuit fama & potentia eius demum facta pace adinuicem, Henricus filius relictus ex comite Luxemburgi, ne ex toto comitatus & dominium patris sui auferretur, de consilio consanguinorum & amicorum nouum

Comes Luxemburgi in prælio caesus.

A.C. 1290. Henricus comes Luceburgi filius imperator factus est infra rit. 21. c. 2. §. 5. Hildeb. Carn. 10 p. tit. 16. §. 11.

contraxit matrimonium. Nam dictus Henricus in uxorem duxit filiam dicti ducis Brabantia. Et tandem ipse Henricus suis virtutibus ad imperium Romanum fuit assumptus, ut infra patebit. Sic dat varias fortuna vices.

In Apulia vero regno eo anno fuit aliud praelium. Nam cum comes Arvensis (sive Arvensis) Marscallus Caroli secundi regis Apulie profectus esset ad obsidendum castellum Catenfanum in Calabria: quod recedens a subiectione Caroli secundi se tradiderat Domino Iacobobo regi Aragonia, qui se vocabat etiam regem Sicilia, dictus Dominus Iacobus venerat de Sicilia cum Admiralo suo domino Rogerio de Loria cum galeis & aliis lignis minoribus, cum quingentis militibus Cathalanis: quorum capitaneus erat dictus dominus Rogerius: ad remouendum dictam obsidionem a dicto castro illo. Sed nihil profecerunt, quinimmo comes videtur fuit, & profligauit Aragonenses interfectis ducentis ex eis. Vnde dominus Rogerius superatus ad galeas suas recurrit. Ita autem strenuus, prudens, & felix fuit ille Rogerius in praeliis terrarum & maris, quod nunquam amplius victus reuerterat nisi ista vice.

Rex itaque Aragonum Dominus Iacobus videns se frustra niti ad remouendam dictam obsidionem, recedens inde per mare ad Caieta se direxit, ad capiendum si posset, vel saltem, ut greges Caroli amouere faceret ab obsidione Catenfani: sed neutrum effecit. Applicans enim Caietani, descendens in terram cum sexcentis militibus & ballistariis, castra posuit in monte caieta proximo, & obsedit. Caietani autem viriliter resisterunt. Et legatione missa ad Carolum, subito ipse cum multis copiis, equitibus & pedestribus personaliter venit: nec non etiam comes Arvensis de Calabria recedens, dimittens sufficientem gentem ad continuandam obsidionem Catenfani. In adiutorium etiam Caroli superuenerunt multi ex vrbe, & Campania ab ecclesia Romana destinati. Eapropter Dominus Iacobus cernens multiplicari hostes, dubitans etiam ne ex infortunio maris deficerent suis victualia, postulauit treugas fieri, & ipse recederet de Caieta. At Carolus acceptauit per duos annos & menses aliquot excepta regione Calabria. Quae tamen treuga, non placuerunt comiti Arvensi, & aliis Francigenis, ex eo quod videbatur eis se debere esse victores, & capi posse Dominum Iacobum regem Aragonum. Sed Carolus considerans, quod non poterat obsidio a Caieta remoueri sine periculo, & quia armatam ipse non habebat in mari, existimauit vtilius treugas accipere. Propter quod comes indignatus Arvensis, reuerfus est in Franciam cum multis baronibus aliis.

Inducit inter francos & Aragonem. Francus rex gallicus immunitatem sonat.

Fractis igitur treugis recessit rex Aragonum cum suis copiis a Caieta, & reuerfus est in Siciliam. Carolus autem rex, ut gratus, quia Caietani viriliter, & fideliter se habuerant in ea re, francos & liberos fecit ab omni onere per decem annos. Rex autem Carolus reuerfus est Neapolim. Dicta etiam treuga fuerunt plurimum vtilis toti Apulie, ut aliquantulum quiesceret patria, & vires resumeret, quae multum graua & vexata fuerat expensis. In Neapoli autem rex fecit magnam solemnitatem, mili-

tem creans filium suum primogenitum vocatum Carolum Martellum, ac etiam per legatum papae fecit cum coronari in regem Vngariae, quia eo anno migrauerat rex Vngariae: nec reliquerat filium masculum, qui in eo regno succedere posset. Nec alius erat haeres, nisi regina Maria vxor Caroli regis Siciliae & mater Caroli huius Martelli, cui iure hereditario succedebat deinde regnum Vngariae. Quidam tamen Andream nomine de progenie genitus regum Vngariae, ingressus dictum regnum maiorem partem sibi acquisiuit, vel voluntate se subiectiui ei, & fecit se fieri, & vocari regem Vngariae.

A.C. 1290. Andream vocat Aemyl regnum Vngariae inuadit.

Florentini Aretinos rursus adoriuntur. Blon. lib. 9. dec. 2. & alij.

§. VIII.

AD Hetturiam reuertendo, Anno domini 1290. Florentini egressi iterum cum copiis suis, castrametati sunt cum adiutorio aliarum ciuitatum sectatricum partis Guelphae in comitatu Aretino cum mille quingentis militibus seu equestribus & sex milibus peditum prima die Iunij, & moram ibi fecerunt per dies quadraginta octo vastantes & populantes omnia iuxta Aretium ad sex miliaria necnon & vineas & arbores & blada inciderunt, & ad brauium in festo beati Ioannis Baptistae iuxta portas Aretij curri fecerunt. Erat tunc Potestas Florentiae dominus Rossus de Gabriolis Eugubinus qui primus fuit tenens officium per sex menses, quod in posterum obseruatum est, cum prius per annum duraret officium potestatis. Reuertentibus, versus Florentiam copiis iter fecerunt per agrum Calentinatem, destruendo terras comitis Guidonis Nouelli, & palatia, & fortalitia castri Puppensis & castrum sancti Angeli, & plura alia loca.

Mense vero Septembri eodem anno egressi sunt Florentini cum copiis suis contra Pisanam ciuitatem muniendo tamen, & bene prouidendo regionem vallis Arni superioris gentibus armorum, equestribus, & peditibus, ne forte Aretini inuaderent, & vastarent illas partes. Sed & Genuenses per mare cum quadraginta galeis armatis contra Pisanos ipsos processerunt, & Lucenses cum omni conatu suorum armigerorum. Et ceperunt vi sua, & destruxerunt portum Pisanum totum, & ad ruinam traxerunt quatuor turres, quae erant in mari pro custodia portus Pisani. Et Genuenses introitum ad portum praepedierunt pluribus lignis oneratis lapidibus, ut dicto portu uti non possent. Post haec reuertentibus aliis ad propria, Florentini in reuersione sua per vallem Herae ceperunt & destruxerunt plura castrilla Pisanorum, & capitaneum dimittentes suum in dicta valle Herae, ipsi Florentiam remearunt. Sed comes Guido de Montefeltro

a Carolus Martellus ex principe Salevni mo rex Hungariae. 21. post mortem aui creatus anno 1289. coronatus Neapoli a legato Cardinale Nicolai Papae. 4. 6. Idus Decemb. iterum coronatus in Hungaria a Gentile de Montefioris presbytero Cardinale legato Clementis. §. A.C. 1308. Anaph.

postea

A.C. 1290. Praelium florentie.

Postea egressus a Pisis eum suis discurrens per vallem Herae cepit castellum Montisfascoli & Monterchij. Quibus auditis Florentini profecti sunt ad Volaterras, ut congregarentur in bello cum Pisanis, sed illi immediate Pisas redierunt.

Eodem anno in fine Maij ignis accensus est, ex incuria, in domibus familiae de Pegolottis, & combussit omnes domos eorum, & etiam vicinorum. Ex quo incendio mortui sunt dominus de Nerius de Pegolottis, & filius suus, & vna mulier cum tribus filiis suis, & serua vna. Inde maximum detrimentum familia illa recepit, ut postea quasi extincta sit.

Eodem anno insigne miraculum accidit Pisis circa eucharistiam. Nam cum quidam Iudeus mutasset sub vsuris cuidam mulieri certam quantitatem pecuniae super pignus cuiusdam vestimenti sui, illa ut ea posset vestiri in paschate de propinquo aduenienti accessit ad Iudeum ad concedendam tunicam suam. Sed perfidus Iudeus ausus est dicere mulieri: Si tu portas mihi corpus Christi, quod dicitis esse in hostia consecrata, ego tibi restituum vestem sine aliqua pecunia. At mulier cupiditate deuicta, plus amans pecuniam, quam animam, hoc ei promisit. Vnde die paschatis accedens ad communionem in ore retinuit sacramentum, non glutiens, nec purificationem sumens, sed recedens ab ecclesia Iudeo derulit. Qui ut perfidissimus & sacrilegus posuit sacramentum in patella super ignem cum aqua bullientem, & cum sacramentum illesum permaneret, ille gladium accipiens pluries percussit hostiam: indeque sanguis exiuit, quo aqua tincta effecta est rubea tota. Extrahens autem de patella misit hostiam illam in aquam frigidam quae etiam tota effecta est rubea. Christiani autem superuenientes, ut acciperent ab eo sub vsuris, & domum intrantes eius, perpendentur sacrilegium maximum Iudaei: a hostia nepe per ipsam euolauit super quamdam tabulam. Captus ergo Iudeus confesso scelere combustus est, & sacramentum reuerenter acceptum a sacerdotibus cum multa deuotione fidelium & honore deportatum est ad ecclesiam, & ex domo Iudaei fabricata est ecclesia, & vocatur ecclesia saluatoris de bologente.

Domus Iudaei in ecclesia conuertit & Luceiae. Vltim.

Eodem anno ciues Rauennates ceperunt dominum Stephanum de Giarezano, de familia Columnensium, qui erat comes, & Reor Romanodiola pro ecclesia factus a papa. Et eo interfecto cum omni familia sua, ciuitates Romanodiola se rebellauerunt, & mota sunt ad praesidium, excepta ciuitate Foroliuensis. Et Mainardus de Susinana sibi vsurpando dominium cepit ciuitatem Fauentiam, contra quem profecti sunt Bononienses. Demum papa Nicolaus quartus destinauit in Romanodiola dominum Balduinum de comitibus Guidis de Romana episcopum Aretium in gubernatorem eius. Qui in

a Ex hoc credo miraculo factum est ut sub anno 1295. Iudaei a Philippo Pulchro tota Fracia spoliati & exerti sunt, quae exactione ipsi appellati sunt: quod ea contigerit post quatuor milia annorum & aliquando post quod anno 136. post illa Philippi Augusti electione, quae incidit. 1190. incident. Pulsi Iudaei migrarunt in Germaniam. Quare Iudeos Germanos esse de radice sine truco Fracorum scribit Hallius in thij. Ge.

paruo tempore omnes terras, quae se rebellauerant reduxit ad pacem & obedientiam sanctae Ecclesiae.

A.C. 1290.

De bello sacro & ciuitate Acra ab hostibus capta, Acm. li. 8. Blon. li. 8. de. 2. & Naucl. ge. 44. Cont. belli sacri. lib. 5. c. 6. A.C. 1291.

§. IX.

INTER bella & gesta in Italia, hic interponemus de bello Saracenorum contra fideles in partibus Syriae. Anno domini 1291. mense Aprilis secundum chronic. Floren. Soldanus Babyloniae Aegypti facta magna praeparatione copiarum, adeo ut exercitus eius per duodecim miliaria extenderetur equitum & peditum: profectus est in Syriam, & obsedit ciuitatem notabilem Acram, dictam antiquitus Ptolemaida, de qua fit mentio in libro Machabeorum, nunc vero vocatur Acra.

Soldanus Syriae Acram obsedit.

Causa huius belli, & obsidionis facta a Soldano fuit ista, prout relatum est a mercatoribus Florentinis fide dignis, qui tunc se inueniunt praesentes in dicta ciuitate Acra. Quia Christiani illis temporibus abstulerant Saracenis ciuitates aliquas, ut Antiochiam, Tripolim, Tirim: & alias ciuitates possessas a christicolis: hinc factum est, quod ciuitas Acra seu Ptolemaida multum creuerat, ad eam inhabitandam refugientibus ex-

Acra olim Ptolemais dicta, de qua in Macha. & 10. et alibi. Cur Acra Christianis adem pra sit.

pulsis ab aliis ciuitatibus: cum aliam ciuitatem fideles in Syria tunc non haberent. Vnde rex Hierusalem, & rex Cypri, & principes Antiochie, Tripolis, & Mansionis Hospitalis & templi Hierosolymitani, & legati papae, & stipendiarij qui erant in partibus illis pro rege Fraciae, & pro rege Angliae, omnes in dicta ciuitate Acra de negotiis suis disponebant. Ibi quoque erant dominia exercitia vindictam sanguinis septemdecim, secundum varias nationes concurrerunt. Inde oriebatur saepe magna confusio in dictandis sententiis. Et cum tempore illo facta fuissent treuga inter christicolos & Saracenos, & ibi essent circa octodecim millia hominum peregrinorum cruce signatorum, eiusque deficerent stipendia debita a dominis & communitatibus, pro quibus conducti fuerant, exposuerunt se ad praedandum & occidendum Saracenos venientes ad dictam ciuitatem Acram, Sicque violatae sunt treuga per Christianos contra Saracenos defidentes mercimonia, & victualia sub immunitate treuga, ipsis praedatis & occisis, & in caelis casualibus vicinis dictae ciuitati. Ea propter Soldanus misit oratores suos ad dominos illos, qui erant in Acra, querela faciens de treugis violatis, & damnis

In vrbe Acra magna erat gentium colluctatio.

Christiani inducias violant. Emenda pro satisfactioe & multa peritur.

a Soldanus centum quinquaginta armatorum millia in Ptolemaidam duce filio Emilech Arasso inuicisti, qui animis per artem ardentior amplissimae vrbi & multis redundanti paratissimis copiis obsidionem opinione Christianorum, arctiorem admouit. Blon. Ceterum in vrbe nihil in commune consilium. vnde subito factum, ut nostri in istam obsidionem compulsi, terri tique ab irruptione prohiberentur. Contin. belli sacri.

Tertia pars hist. Ant. u 2 illatis

A.C. 1291.

illatis petens emendam iniuriarum, & quod mitterentur, aliqui ex illis, qui primi futuram ad frangendum treugam vt de illis supplicium peteretur, quod illi denegarunt.

Acta à Saracenis oppugnatur.

Christiani viter Saracenis resistunt.

Benigni magistri Teplario rum virtus et mors hic à Contin. Petrus nominatur. Multorum principatus malus est.

Christiani urbem Acram deserunt quâ Saraceni capiunt.

Et propter hoc ad vindicandum iniurias venit ad oblidendum Acram. Et innumerus erat pœnè eorum exercitus, ita vt cito multitudo eorum completa fossâ profunda, quæ erat ex facie ciuitatis, quæ est versus terram, & aliam partem murorum ciuitatis concauitatibus sub terra factis & aliis modis ruere fecerunt, capientes turrim magnam & fortissimam, quæ dicebatur maledicta. Cùm his omnibus ciuitas illa non est capta, sed viriliter resistebat. Et quod Saraceni destruebant in muris de die illi de nocte reparabant diuersis rebus & modis. Et virilis ista in pugna resistentia principaliter procedebat per virtutem magnanimitatis, & solertiam ac prudentiam viri dicti Benigni magistri templi, qui erat capitaneus principalis ciuitatis, & custodiâ. Accidit autem vna dierum, quod dictus capitaneus & magister cum brachium suum eleuaret in a pugna à quodâ ex hostibus, sagitta venenata emissa fuit vulneratus in brachio: ex quo vulnere mortuus est. Ex eius morte tota ciuitas commota est & contrita.

Et quia vbi multitudo, ibi confusio, cum scilicet non inest ordo, ideo cum multorum essent ibi dominia, & sine ordine, orta inter eos discordia, de custodia, cum omne regnum in se ipsum diuisum defoletur secûdû doctrinâ Christiani: ideo deserta defensione ciuitatis: quilibet conatus est euadere manus Saracenorum, ne caperetur. Et ascendentes naues paruas vel magnas, quæ erant in mari de propè, fugauerunt. Saraceni verò non habentes repugnantiam, demum intrarunt ciuitatem predantes omnia, & qui eis obuiabant trucidantes, & plurimos marces & foeminas diuersæ ætatis & conditionis seruos sibi fecerunt. In quo excidio b sexaginta milia,

a Quomodo hic Magister vulneratus sit, sic refert Continuator. Conspiraxerat hostis, vel forsitan prodicione admonitus exploratum habuit, ex vna parte vrbis nania negligentius custodiendum omnes suos vno in loco, quem membris nudauerat arictando, impetum facere iussisset. Missis igitur delectorum aliquot millibus, quantum possent, celerius ex insperato in minus custoditam vrbis partem irruptionem tentauerunt. Cum adhortatio, & militum contentio tantum effecit, vt iam adnotis scalis in summum aliqui euaderent, cum repente Petrus accuens cum non ignobili Teplario manu telorû velut grandine hominè obruit. Ac dum in aliquem ex Saracenis pertinacius subeuntem gladium stringit, ictum quæ intentat ecce venenata sagitta traicitur. hac ille.

b Tantum Christianorum numerum in hoc excidio perisse auctores alij non tradunt & in primis Blondus, qui id refert cû nostros propter discordes gubernatorum animos merus capisset, multi que partim captatis abeundi causis partim clandestina per nocte fuga desertores effecti essent publico primum consilio mulieres omnes, senes & paruulos & debiles emisse, deinde cõstituisse duodecim millia armatos in vrbe retinendos q defensionis sufficeret, ceteris emigradû. Rex Cypri postea, ignauia, quæ certiori vocabulo perfidia appellari potest, vsus illico per fugâ multitudinè est consecutus fuit quæ exemplo, vt omnes quibus nauigij

A facultas non d. fuit, Ptolomaida emgrarent. Postremi omnium Hierosolymæ patriar. basmagistri non prius urbem destruxer. quàm viderent Sultanum oppugnationem solito maiore impetu ostentare. Et dicitur: one in idernato portu delapsi, secum a primum nauigatione sunt vsi, sed vento post parum in validam tempestatē mutato, sub ipsius Cypri plagam naufragio periere. Addit Aemyl. Ita quis ferrum eui arant, signaua morte periere. In vrbe duod. cim millia remanserant obsessi, oppugnati, fauci, fessi, malis presentibus, percul: futurorum metus capti, casti ad vnum omnes sunt. Nec in mortales modo atrox barbari victoria ira scuit, sed vt ad Tripolim factum fuerat, publica priuataque adificia, templa superum euerfa, refussa fundamenta ne iudicium vltim euerfa, ne monumentum v. bis extaret. hac ille. Annus autem erat salutis 1291. Cum Ptolom. ais & quicquid reliquum fuerat Christianis in Syria à Saracenis receptum est. O. uph. Amisse. Iam Ptolom. ide Cyprus & Ar. enia minor, quæ olim Sicilia dicebatur Christianis tantum salus permanferunt, Contin. c. p. 7.

lia, Christianorû referuntur à Saracenis in ore gladij percussa. Et eductis de vrbe hominibus & diuitiis maximis, muros ciuitatis ad terram prostrauerunt, reliquum igni exposuerunt.

Inde tota Christianitas magnum detrimentum incurrit, quia ciuitas illa Acra erat in fronte nostri maris, & in medio Syriae, & cum distaret à terra sancta Hierusalem per sexaginta tantum miliaria, erat quasi in medio terræ habitabilis: vnde fons & portus omnium mercimoniorum quæ per mare vebantur de oriente in occidentem, & è contrario: æ de omni natione, quæ sub cælo est, illuc concurrerebant ad negotiandum. Ibique erant Turcomanni, seu interpretes omnium idiomatum, vt putaretur tanquam cõmunis alimonia mundi.

Neque hoc occidit sine magno & iusto iudicio Dei. Nam habitatores eius estis nomine Christiani: re autem infidelibus erant deteriores, repleti omni iniquitate & lasciuia. Ideo in presenti Deus supplicia reddidit: ne in æternû eos puniret, qui in tam seua morte ad Deû sunt reuerfi, & ne impœnitentes ex eis diutius viuentes maiores sibi acquirerent cruciatus. Cùm autem hæc nota fierent in occidentis partibus, præcipuè in Romana curia, contristati sunt valde. Et summus pontifex Nicolaus quartus publicari fecit magnam indulgentiam crucem assumentibus, vel mittentibus in auxilium terræ sanctæ, ac reges & principes exortatus & Christicolas vt subsidia illuc destinarent. Fecit quæ a processus solennes cum sententia excommunicationis, & aliis pœnis contra omnes Christicolas mercatores & alios, qui non solum arma & li-

Multis iuris capitibus hi excommunicantur, qui arma & lignamina vel mercimonia in terras Saracenorum deserunt. Nam in primis in 5. lib. Decret. tit. 6. cap. 6. quod incipit ita quorundam, & cap. 11. quod olim, et 17. ad liberandum hoc fuit sub excommunicationis pena interdictum. Deinde in extrauag. Ioannis 22. tit. 8. de Iudeis. & in extrauag. communibus titulo 3. de Iudeis. item hoc etiam est eadem pena prohibitorium. Denique in processu Bullæ de cœna Domini hoc grauissimè est eadem pena sancitum, vide Nauarum in manuq. & alios.

gna-

A.C. 1291.

gnamina (quod iamdiu prius fuerat prohibitum) sed qui deferret in Alexandriam, vel alias terras Ægypti Saldano subiectas quæcunque mercimonia. Et hoc habetur per quamdam extrauagantem ipsius Nicolai. Et similiter contra mittentes talia, & contra dantes auxilium, consiliû vel fauorem, & exercentes aliquod officium in dictis nauibus, & cõtra permittentes extrahi talia de portubus suis.

De gestis in variis dominiis orbis.

§. X.

IN illo tempore, scilicet anno domini 1291. de hac luce tranfuit rex Rodolphus imperator Romanorû: per plures annos prius electus & confirmatus, sed benedictionem & coronationem imperialem non suscepit: quia semper conatus est dominium suum & potentiam augere in Alemannia, nec visus est curare de statu Italiae. vnde non ingressus est eam: sed studij sui fuit procurare filiis terras & diuitias. vnde & acquiuit sibi ducatum Austriae, & magnam partem ducatus Sueuiae.

In regno Francia Philippus rex Francia qui dictus est Pulcher, de consilio quorundam in nocte Calendarum Maiarum capi fecit omnes Italicos, qui erant sub dominio suo, sub prætextu, quod solum feneratoros intendebat detinere, ad se redimendum seu componendum. Sed quia capti sunt, & taleati ita recti mercatores, sicut & feneratoros, ideo apparuit dolus illius super qua re à cunctis argutus fuit; & detestatus de huiusmodi extorsione & exinde regnum Francia cepit à sua magnificentia minui.

Ex ista autem captura & amissione ciuitatis de Acra capta à Saracenis mercatores magna damna substantiarum incurrerunt. Nec immerito: quia vt ait Sapiens, per quæ peccat quis per hæc & torquetur. Congregant enim, vt plurimum, per fas & nefas.

Eodem anno cum tota Romadiola esset sub obediencia ecclesie & gubernatione episcopi Aretini à Papa destinati, Mainardus de Sufinana cum quibusdam nobilibus de Romadiola ceperunt Foroliuium & in eo Aghinolfum de Romena cum filiis germanum præfati episcopi Aretini. Et hinc orta sunt bella in Romadiola. Hic verò Mainardus fuit sagax tyrannus, bellicosus homo & prudens in generatione illa, scilicet in belligerando: Gibellinus ex genere & opere, semper tamen, vt Guelphus cum Florentinis, & contra inimicos eorum ad requisitionem eorum semper paratus ad eos iuandû huius amicitie & fidelitatis causa fuit, quia pater eius nomine Petrus nobilis vir ad extrema deductus, cum multis haberet inimicos, vt comites Guidos & Vbalinos, ipsum Mainardum tunc puerum moriens reliquit sub tutela & custodia Florentinorum cum castellis suis. Cuius tutelam communitas Florentina suscipiens benignè eum enutrit, & bona sua defendit, & custodiuit. Et ideo vt gratus vir factus: & amicitiam & fidelitatem cum Florentinis conseruauit.

In Mucello cum quoddam castrum bene

A munitum vocatû Ampinana se rebellasset, per comitem Manfredum filium comitis Guidonis obfessum, Florentini demum per pacionem in deditonem acceperunt, & ipsum funditus destruxerunt. Paulò post in Francia in ciuitate Nouiomensi ignis, vt creditur, ex incuria in aliqua domo accessus, ita impetuose exarsit vt vix remaneret in ea domus vel ecclesia, quam non deuoraret, vsque ad ecclesiam principalem beatæ Mariae: vbi quiescebat corpus beati Ludouici. Damna inde secuta cum mortibus hominû quis enarrare valeat? Erat autem in amplitudine ciuitas illa, vt Pratenfè castrum. Circa idem tempus comes Guido de Montefeltro capitaneus, & vt dominus Pisanorum sentiens castellum Pontis Hera, quod tenebant Florentini, in custodia esse neglectum accepit nocte, vt dictum est supra.

Mors Nicolai 4. & sedis vacantis causa & aliqui euentus.

C. A. P. VII.

IN no domini 1292. Nicolaus Papa quartus appositus est ad patres suos reputatus rectus homo & sanctæ conuersationis. Post cuius mortem vacauit annis duobus & mensibus tribus sedes Petri, ex discordia Cardinalium: Nam vna pars eorum, quorum caput erat dominus Mattheus de Vrsinis, petebat fieri aliquam ad complacētiam regis Caroli: alia pars, cuius caput erat dominus de Columnenibus, alium fieri cupiebat. Et propter hoc quærentibus illis, quæ sua, & non quæ Iesu Christi tantum dilata est electio. Interea per principes Alemannia ad quos spectabat, electus fuit imperator Romanorum Citulphus (aliàs vocatus Adolphus siue Ataulphus) comes de Nassau de Alemannia. Non tamen ipsam dignitatem imperialem adeptus est, sed ab Alberto duce Austriae & filio Rodolphi olim imperatoris in bello occisus fuit.

Eodem anno mense Iulij patrata sunt quadam miracula Florentia ex quadam figura virginis gloriose, quæ erat in pariete picta atrij seu hortæ sancti Michaelis, vbi tunc forum erat frumenti, & aliorum bladorum. Nam concepta deuotione ab hominibus ad figuram illam infirmis deuorè orantibus ad imaginem illam plures sanati sunt ex variis languoribus, claudi erecti, contracti sanati, & obfessi à dæmonibus liberati. Fratres autem Prædicatores & Minores, quia parum fidei dabant dictis miraculis, populus (qui leuiter mouetur) eis detrahebatur, & obloquebatur contra eos, adscribens inuidiæ quod erat veræ pietatis. Ex deuotione igitur ad illam imaginem, ab artibus fuit prouisum, vt ibi cantaretur laudes diuine in vulgari, & ita aucta est deuotio populi ad illam imaginem ex miraculis patris & enarratis, quod de tota Tuscia in

a Post mortem Rudolphi Cesaris fuit inter regnum mens. 3. d. 7. deinde vero Cesar Adolphus rex Romanorum ex comite de Nassau creatus est 8. Id. Ioan. A. C. 1292.

Tertia pars hist. Ant. u 3 fe-

A.C. 1292.

Sup. §. 6.

Nicolai 4. mors post quâ sedes vacat an. 2. m. 3. d. 2.

Beate Marie apud Florentia miracula.

A.C. 1292. **f**estis beate Mariæ fiebat ibi concursus populorum. Et in processu temporis repletus est locus imaginibus cereis ibi positus, à gratias & beneficia sanitarum recipientibus, ex votis ibi factis. Inde creata est ibi quædam societas multorum civium etiam notabilium, & intantum elemosynæ multiplicata & legata dictæ societati facta: ut ad sex millia librarum ascenderent redditus pauperibus dispensandi, non habendo adhuc aliquas possessiones. Sed postea creatum est officium eorum, qui dicuntur Capitanei misericordiarum, & legata sunt loco multa possessiones. Et postmodum ædificatum est ibi oratoriū pulcherrimum circa illam imaginem: sculpturis sanctorum marmoreis magnificè exornatum. In quo oratorio celebrantur quotidie decem missæ vel citra per conductitios præbyteros. Ab extra in quatuor faciebus eius, sunt sculpturæ marmoreæ pulcherrimæ sanctorum, qui sunt patroni artium diversarum, Suprà testudinem ipsius oratorij valde eminentis sunt duo solaria, ubi seruantur munitiones victualium communitatis.

Vexillifer institiæ Florentiæ primum creatur. Leon. Arc. A.C. 1290.

§. I.

ANTÈ præfatam tempus per duos annos vel circa, Vexilliferi iustitiæ noviter dignitas creata est. Huius causa fuit, ut notat Leonardus in histo. Floren. quia cum inferioris potentia homines magnitudini nobilium & magnitudinem pares esse non possent, ac sæpè iniuriæ contumeliæque imbecillioribus inferrentur, unica prospecta est resistendi via, si populus vnâ sentiret, nemini iniuriam fieri pateretur, sed priuam iniectas publicè contumeliâs vindicaret. Studia reip. capellenda hinc nimirum sunt populo coorta, hinc nobilitatis depressio. Ita demum populus se saluum esse posse existimauit, si ipse rempublicam gubernaret, ne nobilitas supra potentiam propriam, reipublicæque abuteretur potentia, vel ad inferendas clades, vel ad iniectas, quo minus vlcisceretur, prohibendum. Hoc certamen diu incerto exitu consistauit ciuitatem: utque est humanarum rerum vicissitudo, hi modo, illi quandoque præualabant. Nonnunquam verò mixti ex nobilitate & plebe magistratus sumebatur vsque ad Prioros artium. Priores gubernandi genus maximè populare fuit, neque tamen ab initio merum, Lex enim tantum inertes repellebat. Nobilem verò non inertem esse non vetabat. Vnâ ferè simul cum Prioribus ad tutandum reipu. statum artium signa, conuentusque sunt restituta, quo armati ciues cum opus foret, concurrerent, ac præsentem ciuitatis statum si res exigeret, tutarentur. Iuri autem dicèdo duo præerant in ciuitate magistratus. Alter cum potestate legitima ad causas & iudicia, alter populi defensor.

Quia verò contingebat maleficia per nobilitatem committi, ad quorum punitionem magistratus accedere non audebat: quoniam stipa-

Priores artium magistratus popularis Florentiæ.

Ati cateruis suorum nobiles ab ipso quoque magistratu formidabatur, & vexati pullatiq; apparitores frequenter redibant: sicque iustitia impediatur: ad eam rem tollendam corrigendamque Vexilliferum iustitiæ creare placuit. Creatus est igitur septem annos, postquam Priores artium fuerunt constituti. Eius electio Prioribus commissa, tempusque Vexilliferi iustitiæ definitum est mensium duorum. Additumque est ei lege, ut de plebe dûtaxat eū legere liceret. Utque consiliarios haberet quatuor, præfectos duos, pedites armatos mille è rota plebe vicissim descriptos, ex tribu videlicet Stradiana duccentos, totidem ex Transarnina. Ex reliquis autem tribubus ex singulis centum quinquaginta. Horum descriptio annua erat, & quoties vocarentur: armati adesse ac vexillum iustitiæ sequi iubebantur. Additum quoque est in lege præterea, ne quis ex nobilitate inter mille pedites legeretur, ne impediret, ne verbis minacibus vteretur, aduersus transgredientem poena grauius constituta erat. Vexillifer promere vexillum non poterat per legem, nisi ipsu magistratus. Nec vna cum Prioribus tunc habitabat, nec quicquam ferè aliud autoritatis habebat: nisi quod princeps mille amatorum erat, ad iustitiam in potentiores si illi parere magistratui recusarent, exequendam.

Eodem quoque anno primum constitutum est in ciuitate, ne quisquâ qui Prior fuisset, intra triennium, ab eo tempore, quo magistratu abierit, sumi ad Prioratum rursus posset, cum ante quidem nulla lex hoc vetaret, sed pudor tantum à petitione homines compesceret. Causa huius legis fuit, ut pluribus ad honores pareretur via, neque ob gratiam aut potentiam continuaretur. Ea tamen lex magis necessaria fuit for- titionibus magistratuum quam petitionibus.

Factiones inter nobiles familias Florentiæ exorta. Leon. Arc.

§. II.

ANTÈ autem domini. 1292. cum ciuitas Florentina cessaret à bellis exterioribus, & in prospero & felici statu maneret, ac diuitiis abundaret, ex superbia & æmulatione cœperunt diuisiones inter nobiles. Nam frequenter rixæ erant & contentiones inter familias principales, ut inter Caualcantes & Buondelmontes, inter Adimares & Thosinghos, inter Rubeos & Tornaquintios, inter Bardos & Mozenos inter Buondelmontes & Gandonatos, inter Bistodominos & Falconeros: inter Bostichos & Foraboscios, inter Donatos & Frescobaldos; & alias familias. Hæ sibiinuicem inimicabantur, habentes magnas sequelas. Sed nobilitas ista etsi diuisa inter se vsque ad eam diem quasi princeps in ciuitate erat nec satis æquam societatem cum populo exercebat. Præpotens siquidem opibus & animis, plus quam conueniret ciuitati, erat elata: nec se facile temperabat ab iniuriis inferendis. Homines enim lōgis sti-

A.C. 1291.

Nobiles Florentiæ inuicias plebi inferebant.

Dono la bella ad in uicias nobilitatem vlciscendas faciat.

Jan. label le pro libertate ad ueris nobilitatem oratio.

Nobiles florentinorum milite.

Ati clientelis, & multis propinquitatibus subnixi imbecilles inhonesta seruitute premebant. Frequenter ab iis pulsatos mediocri fortunæ homines, frequenter bonis spoliatos, prædiis eiectos fuisse cōstabat. Quæ & si interdum vindicare pergebat ciuitas, tamen & fauore propinquo: in modico sustentabantur, & horrebant homines eorum iniurias deferre, veriti potentiam familiarū, & cædes ac vulnera, plus quam iacturam patrimonij formidantes. Nec sanè ad plenam seruitutem plebis quicquam aliud obstat videbatur, quam quod nobilitas ipsa inter sese variè diuisa, inuidiâ & æmulatio- ne concertabat.

Hanc igitur deformitatem & labem reipu. tollere aggressus est vir vnus, per eam tempestatem magni animi, & consilio pollens, Ianusabella (alias Dolobella) claris quidem maioribus editus: sed ipse ciuis apprimè popularis. Is seorsum primò cum singulis questus de potentia nobilitatis, segnitiam patientiæque populi increpabat, quod singulorum iniurias tollerando, non intelligeret vniuersis simul turpissimâ seruitutem impendere. Perstulium quidem putare ad se quoque vim non esse peruenturum cum domitis quibusque primis ad alteros subinde vis tanquam incendium transeat. At enim occurrendum esse iam nec vti plus crescat patiendum. Adoleuisse id certè malum, nondum tamen ita roboratum, ut medicari non possit. Quod si vltra negligant, & alios alteri respiciant; frustra tandem auxilium contra inueteratam pestem optaturos.

Hæc & istiusmodi iactando atque iterando studia hominum incendit, mentisque crexit ad tempus, capellendam. Assurgentibus quoque popularibus, & eius cœpto fauentibus, rem ad magistratum detulere. Tandem multitudine plebis aduocata cum de hoc consultaretur, ac variâ sententiâ pro cuiusque ingenio dicerentur; assurgens ipse in hunc maximè modum proposita de re coram disseruit.

Semper eiusdem mentis sum, dicitur, & quanto magis de re publica mecum ipse cogito, tanto magis in hac firmor sententiâ. Necessarium fore cenleo, aut superbiam per potentum familiarū retundere, aut libertatem amittere. Eo quidem res deductas cerno, ut patientia vestra & libertas simul stare non possint. Vtrum verò ex his retinere debeatis neminem sanæ mentis dubitarum crediderim. Neque porro me præterit quanto cum periculo meo sum ista dicturus. Verum boni ciuis esse nequaquam arbitror, dum patria consilium poscit, in propriam vtilitatem retorquere, ac ex suo priuato commodo publicis cōsiliis moderari. Dicam igitur liberè, quod sentio. Mihi quidè videtur libertas populi duabus rebus cōtineri, legibus videlicet ac iudiciis. Quoties illa duo plus possunt in ciuitate, quam singuli ciues, libertas seruat. Quoties autem repertiuntur, quibus leges & iudicia contemnerentur, licet impune, actum quidem esse putandum est de libertate. Quid enim tibi liberum fuit ab iis, qui si modo liberat, possunt absque iudiciorum metu in te, atque in tua violentas manus iniicere? Considerate nunc demum conditionem vestram ac nobilitatis facinorâ vobis-

Ascum percurrere. Tunc dicat mihi aliquis; ciuitas an libera sit vel iam pridem oppressa. Id verò facilius respondebit, si vel in vrbe, vel in agro vicinum aliquem exilo potentium globo habuerit. Quid enim vsque adeo nostrum est, quod illi non concupiuerint? aut quid concupierunt, quod mox non prosequantur? aut quid prosequantur, quod non per fas & nefas se non debere consequi putent? Nec corpora quidem nobis (si verum facteri volumus) iam libera sunt. Pulsatos ciues, possessionibus eiectos, incendia, rapinas, vulnera denique & cædes complurium per hocce annos commissa à potentioribus meministis. Horum verò facinorum authores & patratores, partim sic aperti sunt, ut inficiari non curent, partim sic manifesti, ut nequeant inficiari ante oculos versantur nostros, & quos carcer atque supplicium coercuisse debuerat, hos cateruis armatorum stipatos magnificè per urbem incedere videmus & nobis iam & magistratui longè formidandos. Hanc igitur mihi libertatem quis vocabit? Et qua alia conditione tyranni vtuntur, quam ut occidant, vt pellant, vt auferant, quæ libitum est sine iudiciorum metu? Quod si vnus ciuicemodi in singulis ciuitatibus libertatem perimit, quid in nostra à tot simul euenire existimandum est? Oppressi (credite mihi) iam pridem sumus, & libertatem speciosam iam verbo, seruitutem re vera turpissimam sustinemus.

Sed ita esse (dicit quispiam) nemo ambigit, at remedium, & non deplorationem flagitamus. Huius ergo tam scædæ seruitutis depulsio vnde sumenda sit, non admodum cognitum difficile reor. Vt enim ex legum iudiciorumque lapsu interiisse libertatem videmus: sic ex eorum ipsorum erectione nobis illa reuiuiscet. Quare si libertatem cupitis (cupere autem æquè ac vitam pariter omnes debemus) illa duo vobis in auctoritatem restituenda sunt, & omni nixu diligentiaque firmanda. Et leges quidem vobis multæ sunt de vi & cæde, de latrociniiis & iniuriis, de cæterisque maleficiis coercendis. Has igitur leges, singulis notas contra potentiores innouandas cenleo, & alias insuper adiungendas. Cum enim malignitas hominum dictum crescat, noua insuper prospicientia opus esse quis ignorat? Sed illud in primis necessarium puto, ut delictorum poenæ contra potentiores augeantur. Vt enim si quis gigantem ligare velit, ac pusillum hominem similiter, non eodem vinculo credo vteretur, sed gigantem quidem non nisi catenis aut rudentibus, altorum verò chorda vel loro putaret compescendum. Sic poenæ que legum vincula sunt, longè contra grandes istos & potentiores constituendæ sunt fortiores.

Vnū præterea his adiungo, ut proximi atque familia eisdem poenis obligentur. Semper enim participes maleficij gentiles agnatosque fuisse putandum est, quorum fiducia quis elatus commiserit maleficia. Iudiciorum autem vim duo impedire solent: probationum difficultas, & exequendi defectus. Nam & testes formidant contra potentiores deponere: quo vno metu cuncta penè iudicia subuertuntur: & si quâo probatur,

A.C. 1291.

Quomodo libertas recuperari possit.

Nobilium proximi eadem poena mulctandi.

A.C. 1292.

batur magistratus exequi horret. His nisi proiudicatis scitote vos nullam rempublicam habituros. Nam quid prodest leges optimas in ciuitate esse, si iudicia irridentur? Primum igitur testium difficultatem refecendam censeo, ac famam ipsam contra potentiores admittendam. Cum enim maleficium patratum esse constet, & publica vox hominum finitimorum agri denique ipsi & saltus, a potentiori aliquo factu clament, non mihi anxias probationes querat iudex, quas metu potentia nouit deterrexi, sed fama ipsa illis satis est.

Ad exequendi vero difficultatem quæso animos aduertite. Quippe maius quiddam esse cerno, quam homines opinentur, nec tam a magistratu, quam a populi robore dependere. Si enim populus, quemadmodum decet, præstantia in republica retinere uolet, executio iudiciorum etiam contra potentissimos facillima erit. Sin alios admirabitur, & supra se putabit, magistratus simul rostraque tepescunt. Ea nimirum res animaduersa dudum deprehensaque effecit, ut Vexillifer iustitiæ crearetur, cuius vim ego tam breui antiquatâ esse admittor. Sed stultu est, ut arbitror, cum populus iste remissus ac negligens fuit vicarios eius conueniri non aeres fuisse. Et sic tam multa tunc omisa fuerunt, ut inchoata potius res uisa fuerit, quam perfecta. Ego igitur Vexilliferi auctoritatem extenditur.

Vexilliferi auctoritatem extenditur.

feri auctoritatem censeo maiorem in modum esse roborandam. Itaque hoc primum decerno, ut non mille armati, ut ante, sed quater mille toto vicissim a populo descripti Vexillifero tribuantur. Deinde Vexilliferum ipsum unâ cum Prioribus publicis edibus collocandum esse dico, ut præsens querelas ciuium intueatur & sentiat, præstoque sit reipublicæ necessitatibus: ne si domi degat, aut non maturè intelligat, aut priorum intercessionibus (quod hæcenus factu scimus) illius opera retardetur. Tertium & hoc ipsum tunc prætermisissimum adiungo ne quisquam potentioribus etiam si artificio se contexerit, ad Prioratum sumi possit, ne fauendi reis, impedienti, iustitiam habeat facultatem. Satis enim superque e illorum potentia per seipsam onerosa est, nisi insuper publica potestate armetur. Ita legibus, quæ passim iacebant erectis, pœnisque acrioribus aduersus potentes constitutis, iudiciisque roboratis, cessare illos a tyrannide compelletis, vel certè si effrenes esse pergant, tamquam pestiferam corporis partem ac sanitatem minime recepturam, ferro igneque exterminabitis, deposita hac nimia superfluaque patientia, quæ uidentes, sentientesque vos in seruitutem redigit.

Dixi ferè, quæ salutaria reipublicæ & simul nobis necessaria puto ad libertatem. Quæ si difficillima essent, ac magno labore, magnisque sumptibus comparanda, tamen propter uilitatem suaderem capeffenda, nunc autem cum sint facilia & in manibus reposita uestris, quis usque adeo dissolutus erit, ut malit per iniuriam turpiter seruire, quam per ius & honestatem parceris fore? Maiores nostri, ne imperatoribus qui dem Romanis seruire sustinuerunt, quamquam & titulum prætententibus, & dignitate hominum seruitutem honestante: vos uilissimis hominibus seruire sustinebitis? Illi cædes & uulnera, et patrimoniorum iacturas, ac infinitas pene

Horretur ad libertatem defendendam.

contentiones pro dignitate et præstantia subierunt: vos præ metu et ignauia, quos uobis subesse decet, eos sponte uestra tyrannos uobis superponetis? Nec pudet populum unum, id est multitudinem tantam fortium uirorum quæ omnes finitimos uirtute bellica superauit, & mille hostium perfregit cuneos, eam domi reuersam huius uel illius familie potentiam pertimescere, ac despectum, superbiamque illorum, qui ueluti iam inuicinia premimini, tam ignaue perferre? Dicendi finem faciam, ne me longius abripiat impetus. Nam & obiturgare populum reuerentia præpedior, & hanc degeperit patientiam uestram reminiscens æquo animo præterire non ualeo. Vos tantum quæso tam, ut libertati uestræ salutique consularis.

Leges contra Potentiores familias Florentiæ latae. Leon. Aret.

§. III.

MAGNO cum assensu audita est oratio, & laudauerunt omnes celsam uiri præstantiam. Ita inflammatis cunctorum animis lex profertur contra Potentiores familias, quæ ordinata Iustitiæ uocatur propterea quod quemadmodum illæ subderetur iustitiæ certa uia & ordine constituta est. Quæ uero forent potentiores familie aduersus quas ferebatur lex subinde exprimuntur. Fuerunt intra urbem duodequadraginta familie per eam legem adnotatæ: extra urbem complures, quæ in prædiis suis consistentes, haud æqua in ciuitate cum imbecillioribus exercebant. Potestas etiam Prioribus tradita, alios quoque si uideretur, adnotadi. Ita perculsa nobilitate potestas & arbitrium reipublicæ ad populum rediit.

Proximis deinde diebus comitiis habitis Ianus ipse legis auctor iubente populo ad Prioratum assumitur? Is unâ cum collegiis Vexilliferum iustitiæ creauit: & in confestum recepit. Primus omnium post hanc legem Vexillifer iustitiæ fuit Baldus Rufulus, uir nequaquam segnus: sed qualem illa prima tempora flagitabant ad reprimendos potentiores auctoritatemque populi afferendam. Hic nunciata cæde plebei hominis, a quibusdam ex ijs familiis, quæ notatæ fuerant perpetrata confestim prodies cum vexillo populares in arma excitauit secutaque multitudine cædes Gallorum (ex ea namque familia erat qui cædem fecerat) circumsterit, gentes & agnos persecutus homicidæ extorres patria egit, ædes diruit, prædia vastauit. Ex eo tantus terror iniectus est nobilitati, ut non iam minus formidarent populares: quam ipsi fuerant quondam a popularibus formidati.

Constituta per hunc modum republica, domi ad extremam quietem uersa mentes, de pace cum Pisanis agere cœperunt. Fuerant enim Pisani iam longo tempore bello, plus quam dici potest afflicti, atque ita vires eorum contritæ ut diutius resistere posse nequaquam uiderentur. Sed ne nobilitas, quæ bello clarescere solebat, per occasionem militiæ aliquid

A.C. 1292.

Pax inter Florentinos & Pisanos quibus conditionibus anno. A.C. 1292.

Vexilliferi iustitiæ creatur Baldus Rufulus.

Deliberatur de pace cum Pisanis suscipienda.

A.C. 1292.

aliquid moliretur, & plebs nusquam a reipublica custodia abscederet pacem potius uisum est, quam bellum expedire: teneris adhuc legibus, & statu reipublicæ nondum solide stabilito. Legati duo ea de causa missi cum Pisanorum legatis Pistorij conuenerunt. Difficilior eius pacis conuentio fuit, quia socij omnes, in primisque Lucenses & Vgolini Galluræ iudex inde pacem longè improbabant, uictoriam in manibus esse putantes: Sed peruenit Florentinorum uoluntas, paxque proximo dehinc anno perfecta est socijs omnibus eam pacem recipientibus, ne sine Florentinis cogentur bellum supra vires proprias sufferre. Conditiones huius dicte receptæque pacis fuerunt, ut Pisani Vgolinum Galluræ iudicem cæterosque Pisanos ciues diuersæ factionis, qui tunc exulantes Florentinis Lucensibusque se coniunxerant, in urbem atque in omnia sua reciperent captiuos quotquot haberent eius factionis ex ciuibus aut clientibus, liberè dimitterent, ac esse in urbe, morarive patenterent equo iure cum alijs ciuibus. Mœnia & arce pontis ad Heram fluuium, quæ nuper Florentinis abstulerant funditus euerterent, Guidonem Feretanum eiusque commilitones & socios Pisis dimitterent, Magistratumque urbi iustitiæque præfesset biennio Pisani deligerent, nõ ex alijs ciuitatibus oppidisue, quam quæ in societate Florentinorum Lucensiumque fuissent ad bellum Pisis inferendum. Additumque est, ne exulem damnatumue eictum ex iis locis quemquam deligerent. Florentinis perpetua apud Pisanos inportandis asportandisque rebus mari terraque immunitas esset. Si Guelfus & Lothus Vgolini comitis filij, quem fame necauerant in federe adscribi uellent, licere illis intra sextum mensem: id si facerent, eandem illis conditionem fore quam & Vgolino Galluræ iudici, cæterisque eius factionis, in restitutione urbis, & suarum rerum supra expressum est. Florentini uero reddere Pisanis castellum Petiolæ promiserunt his seruat.

Pax certè fuit honorificentissima omnium & tanquam uictis imposita leges. Sed euenit Pisanis, quod in incipiti malo plerunque euenire solet. Ante fœdus enim pericula belli prospicientes, eaque pericula formidantes pacem facere properarunt. Post fœdus autem idem cessantibus iam belli periculis, pacis pericula solum intuebantur. Ex reuersione enim exulum timebant, ne noua seditio oriretur, & propter hoc Pisani differebant implere promissa. Quibus auditis Florentini miserunt oratores ad Pisas ad sollicitandum expeditionem eorum, quæ conuenta erant inter eos, & totum est impletum.

Templum S. Crucis Florentiæ constructum.

§. IIII.

Gabella est uectigal.

PER idem ferè tempus basilica sanctæ crucis in ea forma, quæ nunc est, edificari cœpta est. Et notandum, secundum chron. Florent. quod usque ad hoc tempus in præteritum non clauderentur portæ ciuitatis, nec gabellæ exigebantur. Et communitas ipsa accepit iurisdic-

A.C. 1293.

tionem in multis castellis & locis, quæ prius per se habebant iurisdictionem, ut sunt Certaldum, Gambassium, Catignanum, Terrarium, Guanguereturum, Moncionum, Barberiscum. Et in Mucello recepit multas possessiones, quas occupauerunt Vbaldini. Eo tempore accensus ignis Florentiæ inter ecclesiam sancti Petri, & ecclesiam sancti Simonis combussit triginta domos cum magno damno inhabitantium, nullo tamen moriente ex eo. Et oratorium sancti Ioannis baptistæ cinctum est marmoribus, ut nunc est per artem charismalem: quod prius circumdatum erat lapidibus magnis. Et monumenta & sepulchra, quæ circa ipsum erant remota sunt ad maiorem eius decorem.

Anno Domini 1293, factum fuit prælium magnum in mari inter Guascones, qui erant de iurisdictione regis Angliæ & Northmannos, qui sunt de dominio regis Fræciæ. In quo Northmanni superati sunt. Northmanni itaque ipsi querelam super eo exposuerunt regi Fræciæ. Rex autem Fræciæ legationem misit ad Eduardum regem Angliæ ut satisfacere mandaret Guasconibus de damnis illatis suis Northmannis, aut personaliter ad eum accederet ad præstandum homagium sibi de dicta prouincia Guasconiæ. Quod si non obediret intra certum terminum ei statutum, ipse rex cum consilio suo priuater eum dicto ducatu. Eduardus autem ut magni animi indignatus est personaliter ipse accedere: sed loco sui misit germanum suum Dominum Edmundum qui faceret dictum homagium, & ut satisfaceret læsis de damnis receptis. Rex autem Fræciæ noluit hoc acceptare, ut occasionem sumeret sibi usurpandi Guasconiam diu ab eo peroptatam. Et propter hoc facta sunt multa & dura prælia inter eos: plurimis ibi occisis ex utraque parte, & multa substantia consumpta. Misit autem rex Fræciæ Carolum fratrem suum in Guasconiam cum copijs suis, qui in deditioem accepit Burdegalam & alias ciuitates, & castra in Guasconia: & in mari etiam parauit magnam classem,

De Cælestino quinto Papa, & Bonifacio successore suo uiro sapientissimo & magnanimo, & diuersis bellis Flandrensiis contra Francigenas, & conuerso.

CAP. VII.

LONGA seculi vacationem Romana sedis scilicet per duos annos & tres menses, ut dictum est, demum anno Domini. 1294. ab initio mundi quinque. 1258. secundum aliam computationem, sexies. 1494. mense Iulij existentibus cardinalibus in conclauis Perusij & ætatis secundum ordinationes ecclesiæ ad prouidendum ecclesiæ de pastore, in hoc conuenerunt non eligere aliquem ex collegio cardinalium: sed elegerunt canonicè quemdam sanctum uirum religiosum uocatum fratrem Petrum de morone, de Abrucio, qui eremiticam uitam tenens vitam ualde austeram agebat. Qui ob maiorem mundi contemptum cum plura monasteria instituisset religio-

Inter Northmannos & Guascones Anglos pugna naualis acmyl. lib. 8. sed paulò alter.

Homagium est subiectionis fidelitatisque professio.

Origo & causa belli Anglici.

Longa seculi vacationem Romana sedis Apostolica vacat.

A.C. 1294
Celestinus quintus Pontifex Maximus 1294. fed. m. 5. d. 7. A.C. 1294.

forura solitudinem diligens, habitationem sibi elegit in montibus Moronis supra Sulmonem. Hic ergo electus acceptata electione, ut ecclesiam in tanta necessitate non desset Perusum adueniens ibi coronatus est, & vocatus Celestinus quintus. Hic in mense Septembris sequenti intendens ad reformationem ecclesie, duodecim cardinales creavit pro maiori parte ultramontanos ad instantiam (ut dicitur) Caroli regis Apulie & Siciliae. Profectus autem eum curia sua Neapolim cum magno honore receptus est a Carolo rege. Sed cum hic non esset receptus, licet sanctitate ornatus, & populi mundialis inimicus, iam sibi persuadebatur a cardinalibus, & a rege ut ex quo non posset proficere ecclesie in reformatione eius propter malitiam temporis, ut no dicam, hominum, quod fuerat intentum in sua promotione Papa procederet. Ipse etiam, ut humilis cernens se non sufficientem ad tantum onus appetebat sarcinam illam grauissimam deponere, ut sibi soli, & Deo vacaret.

Celestinus quintus Pontifex vult deponere. Rom. 12.

Inter ceteros autem cardinales vnus erat vocitatus Dominus Benedictus Caietanus, qui erat multum literatus, in agibilibus mundi sagax & expertus: qui multum videbatur anhelare ad illius summi presulatus honorem, & iam cum Carolo rege, & cardinalibus hoc tractabatur. Sciens igitur desiderium pontificis de renunciatione suavit ei, ut antequam ad hoc procederet, ad tollenda scandala, qua possent contingere, prius faceret constitutionem, qua declararetur, quod Romanus pontifex posset cum vellet pro salute sua cedere papatu, & renuntiare, exemplum inducens Clementis papae, qui creatus pontifex a beato Petro renunciauit papatu, ne illud in consequentiam & exemplum duceretur, ut per voluntatem & electionem predecessoris, successor in dignitatibus ecclesiasticis institueretur. Vnde Linus post Petrum sedit, & post Linum Cletus: post quem electus Clemens tunc sedem accepit.

Placuit hoc Celestino, & decretum super hoc edidit: quod habetur extra de renun. libro vj. vbi dicit Bonifacius. Quoniam alij curiosi disceptantes de his, qua non multum expediunt & plura sapere quam oportet contra doctrinam apostoli, temere appetentes in dubitationem sollicitam, an Romanus pontifex (maxime cum se insufficientem agnoscat ad regendam vniuersalem ecclesiam, & summi pontificatus onera supportanda) renuntiare valeat papatu, eiusque oneri & honori, deducere minus prouide videbantur, Celestinus papa quintus predecessor noster dum eiusdem ecclesie regimini presidebat volens super hoc hesitationis cuiuslibet materiam amputare deliberatione habita cum suis fratribus ecclesie Romanae cardinalibus (de quorum numero tunc cramus) de nostro &

Vir sanctus & dignior nascente quam senescente Christiana pietate facile adductus est a Benedicto Anagnino Cardinale, ut pontificatu abiret. Nemo iam cupide accepit summum decus quam ille deposuit. Aemyl. Instituit ante pontificatum ordinem S. Benedicti in montibus, siue Celestinorum monachorum sub regna D. Benedicti. Polyd. de inuent. rerum. lib. 7. cap. 2.

A ipsorum omnium concordia consilio & assensu, auctoritate apostolica statuit & decreuit Romanum pontificem posse liberè resignare. Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis cursum obliuioni dari aut dubitationem eandem in disceptationem reciduiam deduci contingat ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio ducimus redigendum.

Facta igitur praedicta constitutione in festo beatae Luciae sequenti in publico consistorio coram omnibus cardinalibus deposuit mitram papalem, & alia insignia pontificalia renunciauit publice papatu, & omni iuri eius. Sed ita ergo in sede Petri circa sex menses. Post renunciationem vero reuersus est ad dilectam solitudinem.

SUCCESSOR tamen eius, qui fuit Bonifacius octauus, dicitur fecisse eum capere in monte sancti angeli in Apulia, vbi habitationem suam tunc elegerat, & in quadam arce honesto carcere detineri (ut creditur) timens, ne aliqui eum, ut papam venerarentur, existimantes non valuisse dictam renunciationem. Et aliqui quidam de hoc opere eum arguunt, quasi ex animi utilitate & nimia sui deiectione hoc egerit, ut Dantes poeta. Alij eum valde commendant de sua humilitate & puritate conscientiae, ut Franciscus Petrarca. Sed ecclesie (qua cum propter sanctitatem & miracula canonizauit defunctum) magis inhaerendum est opera eius approbanti.

Quomodo Cardinalis Caietanus pontifex sit factus, qui fuit Bonifacius 8. Pontif. Max. 1295. fed. an. 8. m. 9. d. 18. A.C. 1294. de quo praeter Plati. & Onuph. Blond. lib. 9. dec. 2. Naucl. gener. 44. Aemyl. lib. 8.

S. I.

ANNO igitur Domini 1295. vacante sede secundum chron. Floren. Dominus Benedictus Cardinalis de guatanis (alias Caietanus) satis videbatur ambire pontificatum Romanum propter quod dicitur suauis Celestino de renunciatione. Sollicitus enim erat ad hoc procurandum cum cardinalibus, & cum rege Carolo, non expectans quidem se vocari a Domino tanquam Aaron. Vnde & nocte quadam cum modica comitiua, ne agnosceretur accessit ad palatium eius offerens ipsi omne auxilium ecclesie in recuperatione regni Siciliae: si operam daret cum cardinalibus amicis eius, ut eum eligerent. Rex autem sub hac spe ordinem dedit, ut Cardinales noti eius ipsum omnino alijs postpositis eligerent.

Cum igitur essent in conclaui Neapoli, Dominus Mathaeus de Vrsinis, & Dominus Iacobus de Columnensibus, qui erant capita partium Cardinalium perpendentes factum, primi vocem dederunt praefato Domino Benedicto, quos alij secuti sunt: sicque creatus est Romanus antistes in vigilia natiuitatis Domine. Celebrata autem electione: inde scilicet de Neapoli recedens cum curia sua ad urbem profectus est, vbi cum magna solemnitate coronatur intra quindecim

A.C. 1294.

Cur praedicti Cardinales a Bonifacio da nari fuerunt. Decret. lib. 3. cap. 1.

Pontifex in Consistorio communi conuocatus a Bonifacio da nari fuerunt. Decret. lib. 3. cap. 1.

Cur praedicti Cardinales a Bonifacio da nari fuerunt. Decret. lib. 3. cap. 1.

quindecim dies: vocatus Bonifacius octauus de ciuitate Anagnina oriundus, filius Domini Liffredi de Guatanis, alias de Caieta nobilis secundum seculum vir utique prudens, & literatus, & magni animi, zelator magnus, & conseruator iurium ecclesie secundum nationem ex Gibellina parte oriundus: & dum Cardinalis fuit fauor & protector eorum extitit: sed creatus papa ostendit se magis fauere parti Guelphae: & multa operatus est in fauorem Caroli regis ad recuperandam Siciliam.

Hic edidit sextum librum decretalium. vbi pro maiori parte sunt constitutiones, declarationes, & decisiones factae per eum. Liber est totus causidicus, & in fine posuit regulas iuris. Sunt etiam ibi constitutiones & decreta facta ab Innocentio quarto in concilio Lugdunensi, & Gregorio decimo ab eo edita in concilio plurimae. Aliae vero & paucae sunt, Clementis quarti, Nicolai tertij, & Urbani quarti.

Hic etiam Bonifacius fecit processum terribilem & durum contra duos Cardinales de Columna scilicet Dominum Iacobum & Dominum Petrum eius nepotem, videlicet priuando eos cardinalatu, & omni dignitate & beneficiis iudicans eos schismaticos, haereticos & blasphemos: cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, & iurisdictionibus publicatis: ac etiam filios Ioannis de Columna, qui erat pater Petri Cardinalis praedicti, & germanus Iacobi praefati Cardinalis, priuauit bonis & descendentes ab eis per lineam masculinam fecit inhabiles ad omnem in futurum dignitatem, & alias poenas imposuit. Praedicta habentur de schismaticis. ca. 1. lib. vj. vbi causa redditur huius punitionis per haec verba.

Ad succidendos infructuosos palmites, pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus fatua) Dominus de Columna produxit, nescientes in semitis iustitiae dirigere gressus suos, & ad cor reuertit, & agere poenitentiae dignos fructus, licet diutius expectatos, Iacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem eius olim sanctae Romanae ecclesiae Cardinales, & filios quondam Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi & patris praefati Petri posteros, fautores, & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes spiritualiter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descendentes in profundum maris, & molientibus inconsuilem tunicam Domini, sanctae videlicet ecclesiae scindere vnitatem, & ut gladium acuentibus linguas suas & prorumpentibus non tam in verba blasphemia & schismatica, quam insana, qua in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi utebantur, per urbem & diuersa mundi climata destinantur estimantes loquacitatem fauendam, & maledicere conscientiae bonae signum & conflictu materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem conuictis lacere praesum pserunt. Quorum dicta licet possemus superiori assertionem conuincere, & luce clariores rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare responsum: ut contrita eorum rabies auctoritate sonora praesentis in supremo iudicij folio frangeretur, & patens veritas per seipsam veniret in publicam rationem

nostrumque silentium in supplicium eis foret. Processus tamen contra ipsos, & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spirituales & temporales & sententias continentes. & eas ibi exprimit.

Sciendum tamen, quod successor eius Benedictus. xj. hanc sententiam reuocauit per extrava-gantem, exceptis tribus scilicet depositione cardinalatu & inhabilitatione ad papatu, & beneficiis ecclesiasticis, & confiscatione bonorum. Exinde per Clementem. v. successorem Benedicti fuerunt resumpti ad Cardinalatum praefati Iacobus & Petrus, & reconciliati ecclesiae, in Cardinalatu defuncti sunt. Et Ioannes. xxij. filium filij dicti Ioannis promouit ad cardinalatum.

Multa etiam ordinauit in fauorem fidei circa inquisitionem contra haereticos, ut patet de haereticis in multis capitulis lib. vj.

Statuit etiam festum seu festa quatuor doctorum scilicet Gregorij, Hieronymi, Augustini & Ambrosij, ac etiam quatuor euangelistarum celebrari sub officio duplici. extra de reli. & v. ne. san. gloriosus. lib. vj. vbi de cessatione ab operibus nihil dicit, vnde non videntur in hoc esse sub praepcepto.

Iubilaei institutio. A.C. 1300.

S. II.

HVS pontificatus tempore anno scilicet quinto: & ab incarnatione Domini. 1300. celebratus est Iubilaeus, & per ipsum decretum & declaratum, ut deinceps de centenario in centenarium Iubilaeus celebraretur, in quo conceditur plenaria indulgentia peccatorum toto illo anno ad urbem accedentibus peregrinando, & visitantibus quasdam ecclesias poenitentibus & confessis. Quae indulgentia vulgo dicitur culpa & poena: sed culpam so-

Solus Deus per auctoritatem & a peccato absoluit, & peccatum remittit (hoc est, quod hoc loco tradit D. Anton. solum Deum dicens culpam remittere.) sacerdotes tamen vtrumque per ministerium operantur, in quantum scilicet verba sacerdotis in hoc sacramento instrumentaliter operantur in virtute diuina. D. Thom. in 3. par. q. 84. art. 3. Cui consentit D. Anton. ipse in 3. par. sum. tit. 17. cap. 2. ante §. 1. dicens sic tamen secundum Petrum absolutio a peccatis realiter per ministerium sacerdotis, non quidem principaliter & auctoritative, quia hoc est proprium Dei, de peccatis. 1. verbum. nec tamen solum ostendit, quia & hoc faciebant sacramenta veteris testamenti, & non solum deprecantur, quia sic magis absoluet bonus laicus, quam malus sacerdos, nec solum per contritionem confitentis, quia tunc nunquam quis efficeretur de atrito contritus, sed operatur instrumentaliter absolutio peccati remissionem disponendo ad gratiam, & sic nisi ponatur obstaculum facit de atrito contritum, & in contrito ad augeat gratiam. Quare concilium Tridentinum. 14. cap. sic definit: Docet quoque sancta Synodus etiam sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordine collatam, tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere, eosque praevidere, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quamuis autem absolutio sacerdotis alieni beneficij sit dispensatio, tamen non est solum nudum ministerium, vel

A.C. 1294.

In 6. decret. lib. 5. tit. 2. a cap. 12. vique ad finem. lib. 3. tit. 22. cap. 1.

annunciandi euangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus iudicialis quo ab ipso velut a iudice sententia pronuntiat. Ceterum quod vulgatum est de hoc Bonifacio cum Iubilaei centesimo quoque celebrandi auctorem fuisse, non temere est credendum. Nam sicut Iohannes Monachus qui eo floruit tempore in 4. col. glos. 9. praedicta extrauagantiis ait vulgatum rem eo tempore fuisse, quod illa iubilai in dulgentia centesimo quoque anno semper concedi solita fuerat. vide Nauar. lib. de iubilaio notab. 1. num. 11. & no. 7. nu. 4. quid etiam ex extrauaganti ipsa confirmari facile potest.

lus Deus remittit, secundum illud Esaiæ. Ego solus deleo iniquitates tuas, propter memetipsum ait Dominus. Durante autem dicto Iubilaeo dicitur praefatum Bonifacium octauum in publico praetorum confesso concionantem recessisse se eodem anno duodecim legationes, quarum Florentini extiterant principes, a diuersis mundi principibus accepisse; & legato rum inde nominibus atque familiis palam exhibitis cum nominibus destinantium, adiunxit. In gloriam itaque Florentini nominis affirmo in gubernatione orbis terrarum Florentinos aliud elementum fore.

Hic etiam Bonifacius sanctum Ludovicum regem Franciæ sanctorum catalogo adscripsit cum solemnitate magna, & celebrandum de eo officium statuit. Satis exaltauit dignitatem Cardinalatus, graues sententias fulminans contra insecutores Cardinalium. Degradationis clericorum solemnem ponit modum. Pecunias congregauit non modicas ad exaltationem ecclesiæ, nec non & magnificationem parentela. Gratias concessas a Caestino reuocauit, ut quæ non fuissent effectum consecræ. Nepotem suum comitem Caietæ per Carolum regem fieri fecit, & filios praedicti nepotis sui vnum comitem fundorum, alterum comitem palatij. Castrum militarum Romæ emit, quod olim fuit palatium Octauiani imperatoris & ipsum reficere & augere cum multis sumptibus fecit & alia fortia & pulchra castra in Campania & maritima. In hyeme cum curia Romæ residebatur: in aestate in Reate, vel vrbe veteri primo postea in Anagnia ad nobilitandum ciuitatem suam vnde erat oriundus. Cum autem iam inchoatum esset praelium & dissensio magna inter Philippum regem Franciæ, & Eduardum regem Angliæ propter prouinciam Guasconia: Papa Bonifacius misit duos Cardinales legatos illuc ad componendam pacem inter illos, sed parum vel nihil profecerunt: manentibus vtrisque in pertinacia sua, quod ipsis videbatur iudicium: sed magis aggrauatum est praelium inter eos.

Ianus labella in exilium missus & motus Florentiæ excitantur. A.C. 1294.

§. III.

Adgesta in Florentia redeundo, qua supra inchoauimus de Iano labella. Anno Domini 1294. externam pacem intestinae dif-

Papa inter reges Franciæ & Angliæ vult pacem facere.

Florentinorum eulogium.

Sanctus Ludovicus rex Franciæ in sanctos relictus.

cordiæ ciuitatum discutere. Nam vt scribit Leon. in histo. Floren. Ianus labella (alias Delobella) post legem contra nobilitatem latam malevolentia potentiorum, & inuidia parium aggrauatus tandem in exilium pulsus est: non dissimili exemplo ceterorum hominum qui beneficiis ingratorum populorum fundamenta suæ iustitiae collocarunt. Gesta verò est res in hunc modum. Rixa inter agnatos familiae nobilis eorum quidam è minima plebe homo, dum alterutri faueret, accepto letali vulnere oppeterat. Is & si non satis constabat, cuius manu cecidisset, tamen eius delicti fama in auctorem certum iactabatur. Cum hic igitur seu gratia ad complacendum alicui magnati, seu innocentiae fiducia ad magistratum venisset, ac se purgaret de infamia excessus: tandem à Praefide, id est à Potestate absoluitur.

At plebs, quæ iam erecta vindictam exspectabat, vbi absolutum sensit: iram à reo in iudicem vertit, raptisque concessit armis ad gradus Iani labellæ multitudo conuenit, eum videlicet vt patronum libertatis, auctorem legis, vindicem tyrannorum, succurrere aduersus potentiam nobilium, sordisque corrupti magistratus clamitabat. Ianus hunc motum plebis neque comprimere studuit cum facile id posset, nec rursus sese eis ducem dedit, sed ad germanum suum eos misit, cum quo ad priores ire monuit, & vexillum iustitiæ sequi. Non tamen paruit multitudo, sed protinus à Iani aedibus ad praetorium oppugnandum perrexit scilicet palatium Potestatis. Ibi incensis refractisque foribus non prius destitit, quam violentia & rapinis fædo quidem exemplo sese contaminauit.

Hic populi furor, quoniam ibi ab initio conuenerat, ex aedibus Iani labellæ manasse videbatur. Et mouebat plerisque inuidia, quod esset ad hunc potissimum vrbanae multitudinis facta concursio, quodque patronus libertatis fuerat appellatus. Denique carpere potentiam hominis, criminarique, non nobilitas modo verumeriam plebei quidam ceperunt. Et quamquam in ceteris aduersi: in hoc tamen pari voluntate conspirantes. Ceterum diuersis rationibus. Nobilitas quidem ob legem in se promulgatam hominem male oderat: Populares autem & si periculum reipublicæ simulabant, nulla tamen alia re, quam inuidia torquebatur.

Igitur proximis comitiis ferocissimo ad prioratum nouum è toto cœtu assumpto, Ianus ipse de vi publica accusatur: quod rumores ipse in ciuitate susceperat, quodque multitudinem armatam priuato consilio domi habuisset: quodque eadem multitudo illius iussu praetorium oppugnasset: Ob eam accusationem ciuitas confestim erecta atque sollicita animis, pro tanto rerum motu in diuersa abiit. Nam plebs quidem, & omnis multitudo vrbana rem pergrauiter ferebat, concurrebat frequens ad Iani aedes parata pro eius salute ferro decernere. Hortabatur vii bono esset animo, nec inimicos invidos merueret, tantum enim virum, tantumque potentiae Florentinae plebi inesse, vt ea sibi coniuncta terrori ipse potius inimicis esse debeat, quam ab illis terri.

At nobilitas implacabili odio, contra illum exarserat, venisseque tempus vindictæ existimabat.

Quæ cum per se multum posset, addita populari manu, ac Priorum auctoritate inexpugnabilis videbatur. Certamen proculdubio futurum erat maximum si ad manus venissent, sed non permisit Ianus civile bellum sui causa moueri. Cedamus (inquit) potius inimicorum calumniis: & locum inuidia permittamus. Me quidem iudiciorum auctorem assertoremque nemo vnquam dixerit vim contra iudicia parauisse: nec meo quisquam exemplo ciuis aduersus publicam auctoritatem capiet arma: innocentia mea & beneficia in populum collata bene de reditu sperare iubent. Ita amicissimum quemque complexus vrbe excessit, absensque capitis damnatus est supplicio. Damnatique sunt cum eo Taldus frater, & Rainerius nepos, aedesque eorum & pradia vastata. Ex huius viri exilio quanto populus in seipso diuisus factus est inbecillior, tantum nobilitati spes & animi creuerunt, quod non multo post clarè ostendetur.

Circa illud tempus decreuerunt ciues ampliatè Ecclesiam cathedralè quæ dicebatur sanctæ Reparatae, quia nimis parua & minus decora videbatur tantæ ciuitati. Et executioni mandantes ex parte posteriori fundamenta iecerunt in nativitate virginis Mariæ. Cui fundariorum interfuerunt legatus Papæ, & plures episcopi, Pontifex, & omnis magistratus cum magna solemnitate, matronibus totam vestire stantes, & faciem anteriorem plenam figuris sculptis marioribus sanctorum intitulantes sanctam Mariam de flore. Et ordinauit communitas, quod de omni pecunia, quæ solueretur à camera communitatis siue stipendiariis siue officialibus, siue quibuscunque aliis quatuor denarij darentur pro fabrica dictæ ecclesiæ à recipientibus pecunias à camera, & solidi duo pro quolibet capite inhabitantium. Et data sunt indulgentiæ porrigentibus manus adiutrices.

Nobiles Florentini inter se conciliantur. Leo. Aret. A.C. 1295.

§. III.

TERTIVS iam erat annus post rem publicam in arbitrium populi redactam nobilitas verò indignè ferens. Leges contra se latas, praesertim cum indies magis experiretur se potentia simul auctoritateque spoliari, premiique ab his quos ipsa paulò autè premere exagitateque consueisset, tandem sibi prospicere cepit. Quæ cum intelligeret vulnus acceptum, & ex propriis discordiis initium fomentaque sumpsisse, redintegrare animos primo, in de communi consilio rebus suis mederi statuit. Itaque sublatis inter se, quibus iam perierat, odiis, in gratiam redierunt principes familiarum pacemque fecerunt ex diuturnis certationibus. Inde mox de communi salute consultantes decreuerunt magistratum adire, & palam conueniri de legis iniquitate, ad extremumque autem quo modo admitti. Cætu igitur sui ordinis facto cum priores adissent, tolli contra se durius constituta postularunt. Plebs autem simul atque nobilitatem cætu agere conspexit, studio re-

Florentini sanctæ Reparatae: plures in statu rari magis significant.

Leo. Aret. A.C. 1295.

tinendi iuris erecta perstabat, rata id quod erat nobilitatem ad extremum sui esse conaturâ. Suspicionibus igitur & certaminibus coortis, quandoquidem his obtinere, illis verò negare propositum erat, tandem itur ad arma, & magno tumultu per vrbe discursit. Nobilitas equis insignibus, stragula veste ornatis, vt eius temporis magnificentia, & dedita gloriæ bellatæ consueuerat, suarumque quisque familiarum insignibus magna multitudine conuenerat. Ex prædiis quoque, & clientelis euocata perditum ingens manus facinorosorum quoque, & audacium hominum turba militare simul conuersa. Cum his copiis nobilitas tribus vrbis locis constitit, rata per hunc modum facilius per ciuitatem discursere: & plebem, si se moueret, posse retinere. Vna stetit acies apud olim martis templum scilicet sancti Iohannis altera apud forum nouum, tertia trans Arnum apud superiorem pontem.

Plebs autem ipsa raptis armis in vnum conuenerat, & frequentia per vias ad prohibendum equitum vim impedimenta coniecerat, saxis insuper telisque domos munierat. Tantus fuit apparatus populi, vt nobilitas spe vincendi dubia inuadere non auderet: sed in illis ipsis locis, quibus conuenerat, structa armataque peristeret. Tandem intercedentibus bonis viris pacemque suadentibus, arma deposita sunt à nobilitate, paucis admodum eorum, quæ prius statuta fuerant abrogatis: & ea magis ex auctoritate Priorum, quam ex populi voluntate. Tunc igitur ab armis discessum est. Ceterum animi ciuium armati manserunt, nec vnquam posthac cessatum est vel à popularibus nobilitatem deprimere, vel à nobilitate conari pro recuperanda dignitate. Prioribus qui tunc erant populus succensuit: quod nobilitari fauissent. Itaque abeuntes magistratui, conuicia sunt dicta. Et illa pauca quæ nobilitati condonarunt, paulò post in pristinam normam reuocata sunt.

Agitatum est, plebe adnitente de Iano labella in vrbe reuocando, quod is solus ciuis ad conterendam nobilitatis vim vnice natus videbatur. Et fecerat planè desiderium eius conspecta nuper in nobilitate audacia, & attentata legum abrogatio. Cum igitur de illo reuocando agitaretur, aduersarij ad Bonifacium pontificem confugerunt. Ille per literas magistratui populoque praecepit, ne Ianum labellam, neve Taldum fratrem Raineriumque eius nepotè ab exilio reuocarent, neve ad dignitatem aliquam, vel honorem admitterent: nec in vrbe reciperent. Et si contra fieret, auctores adiutorisque, ciuitatem quoque totâ grauissimis obligauit poenis. Causa in literis exprimebatur, quoniam sator ille discordiarum inter ciues fuerat, casque, ob literas reductio illa impedita est. Ita ciuis bene meritis à populo ipso, cuius auctoritate contra potentiores asseruerat, ingrato desertus, in exilio diè obiit.

Per idem ferè tempus renouata societas est inter ciuitates, & fædus denuo ictum. Nec multo post aliud fædus inicum cum Perusinis, & in amicitiam societatemque recepti mutua sibi auxilia promissere. Versus dehinc ad magnificentiâ populis regionem simul & vrbe decorare aggressus: medio ferme spacio inter Aretium & Florentiam duo condidit Tertia pars hist. Ant. x oppi-

A.C. 1295. Nobilitas aduersus Plebeios arma sumunt.

De Ianola bella reuocando agitur, sed impeditus.

Fœdera populi Florentini. A.C. 1296.

A.C. 1296.

oppida, vt forent simul ornamento, & belli praesidio, & alterum in sinistra Arni ripa situm, cui nomen sancti Iohannis dedere à patrono ciuitatis alterum trans Arnum à dextra fluminis, quod Francum (aliàs Finicum) appellarunt. Intra urbem verò quoniam aedes, in quibus tunc Priores habitabant, neque publicæ, neque dignæ Florentino populo videbantur, & formidabatur sæpè à prioribus ob potentiam nobilitatis, his de causis ædificium publicum insigni magnificentia atque fastigio ædificare statuerunt. Locus ad hoc delectus est eminentissimus cis Arnum, iuxta sancti Petri scheradij templum. Eius ædificandi causa priuarum ædium redemptio facta est à dominis locorum. Iacta sunt autem eius palatij fundamenta, quod dicitur nunc Palatium dominorum, biennio antè 1300. annum.

Noua vrbis moenia con- struuntur.

Noua post hæc vrbis moenia ædificare adorti, quæ prius designata magis fuerant, quam cœpta: ab inferiori Arni ripa via Pistorienti longo & sinuoso ambitu, ad superiorem vsque ripam perpetua moenia cū insigni turrium altitudine perduxerunt, vt nō solum munitur vrbis, sed etiam ornaretur. Carcer quoque communis qui dicitur Stincharum, per hæc ipsa tempora edificari cœptus est ad portam Gibellinam in solo Vbertorum.

Ferraria & Bononia ad ius Pont. Ro. spectant.

Per id tempus Bononienses Ferrariensesque bello iam pridem confictati, arbitrium pacis concordiaque in Florentinum populum contulere. Earum ciuitatum autoritas, quia à Romana sede pendere videbatur, visum est nobis que Pōtifice Romano quicquā agere, sed eo præsentè atque volente. Itaq; missi ad pontificem eius gratia oratores, mixti ex nobilitate plebæque septem numero, vnus Buondelmontes, secundus Burneletius, tertius Tornaquisius, quartus Corbinellus, quintus Altouita & alij duo. Hi ex autoritate pontificis, Florentini populi nomine pacem ex arbitrio inter populos illos pronunciarunt.

De pace facta inter regem Aragonum & regem Carolum anno domini 1297. secundum chro. Florent.

§. V.

Pax inter reges Aragonum & Apulias Aem. l. 8.

CVM Alphonsus rex Aragoniæ migrasset ex hoc sæculo, Dongiamus (aliàs Dominus Iacobus) germanus eius, qui se fecerat coronari de regno Siciliae, & illud possidebat: quæsiuit facere pacem cum ecclesia, cuius mandata contempserat, & cum Carolo secundo tunc rege Apulias, ad hoc mediatore & cooperatore papa Bonifacio. viij. Et in hunc modum conclusa est, quod rex Aragoniæ Dominus Iacobus in vxorem duceret filiam regis Caroli prædicti. Et ipse Dominus Iacobus renunciaret & dimitteret Sicilia: ac etiam dimitteret, quos obfides dimiserat præfatus Carolus in Aragonia, scilicet filios suos Robertum, Raimundum, & Ioannem & milites prouinciales cum illis, Et papa Bonifacius vnā cum Carolo promisit Carolum Valesium Germanum regis Franciæ renunciare priuilegio, per quod Martinus tradiderat sibi re-

Caroli. & Iacobi regū pacta.

gnum Aragoniæ. Et vt ad hoc assensum præberet, dedit sibi comitatum seu ducatum Andegauicæ, & filiam in vxorem. Propter hoc, vt rei conuentæ consequeretur effectus, Carolus ipse rex Apulias personaliter accessit in Franciam: & concordatis partibus rex Carolus cum filiis suis liberatis de Aragonia de detentione eorum [rursus in regnum redire decreuit] cum autem transiret per florentiam cum comitiua sua, inuenit iam illuc applicuisse ex Neapoli Carolum martellum filium suum regem Vngariæ creatum cum ducentis militibus Francigenis Prouincialibus, & de partibus regni cum magno apparatu, & pompa vestiu, & ornatu equorum. Et florentiæ permansit diebus viginti pater cum filiis: honore magnifico sibi impetrato à Florentinis. Cum quibus etiam erat marchio Montisferrati, cui promissa fuerat filia Caroli in coniugium. Et factis ibi pluribus militibus à Carolo rege, deinde recedens ad curiam Romanam cum filiis accessit. Et ibi firmata pace per summum pontificem cum prædictis conditionibus, ex curia Neapolim est reuersus. Et Dongiamus (aliàs Dominus Iacobus) qui possidebat Siciliam, dimissa Sicilia reuersus est in Aragoniam, & ibi fecit se coronari regem Aragoniæ.

A.C. 1296.

A.C. 1296. Carolo rex Iacobus igno- scit.

Carolo rex Iacobus igno- scit.

Introuit Iacobus.

Carolo rex Iacobus igno- scit.

Fridericus vacatur sedetab- tur.

Germanus Iacobus Do- mini Iaco- bi.

Sed à quo culpa processerit ignoratur, vel ex parte pontifici, vel ex parte Domini Iacobi: rex inuenit se spe sua & promissa frustratum. Nam cum expectabat Siciliam recipere quietè & pacificè secundum conuentionem factam post recessum Domini Iacobi, exinde Fridericus Germanus ipsius Dongiamum sibi Siciliam vsurpauit, & in regem eius se fecit coronari ab episcopo Colonæ, de voluntate Siculorum contra ordinationem ecclesiæ, & beneplacitum eius. Qua propter pontifex summus multū indignatus est contra infidelitatem regis Aragonum Domini Iacobi & Friderici, & fecit eos ad curiam citari.

Et rex quidem Domini Iacobi anno sequenti citatus comparuit coram apostolico & secum duxit reginam Constantiam matrem suam, & filiam Manfredi olim regis Siciliae de facto, ac etiam dominum Rogerium de Loria suum Admiraldum, per quem multas victorias habuerat rex Aragonum. Papa autem honorificè suscepit eos, & excommunicatos tamdiu eos ecclesiæ reconciliauit. Excusauit autem se rex Aragonum Dominus Iacobus quod id quod gestum fuerat per Fridericum, non fuerat de voluntate eius & procurati one, immò nec de scitu, & hoc sub iureiurando expressit in manib. papæ Bonifacij, & in præsentia Caroli regis. Et ob signū & testimonium veritatis huius manifestū, obtulit Dñs Iacobus exire in bellū ad sui adiutoriū cōtra Germanū suū Fridericū cū omni conatu suo, & personaliter ad habedā in dominiū

a Iacobo ex Sicilia ad capeffendum Terracoenfe regnum profecto, Siculi velut ex composito armis publicè arreptis, mania, fines oram maritimam custodiunt, ne in potestatem Francorū recedant, Simul Fridericus reliquos Iacobi Frater, classe in Siciliam ex Hispania veffus ab illis cupidiſſimè excipitur, rex que saluatur. la fraude factum videri poterat nec abesi suspitio ita inzer fratres conuenisse.

Aemyl.

A.C. 1296.

A.C. 1296. Carolo rex Iacobus igno- scit.

Carolo rex Iacobus igno- scit.

Introuit Iacobus.

Carolo rex Iacobus igno- scit.

Fridericus vacatur sedetab- tur.

Germanus Iacobus Do- mini Iaco- bi.

suam insulam Siciliae dictæ. Et simili iuramento firmavit dominus Rogerius fideliter contra illum procedere. Quamobrem dominus papa instituit dictum Dñm Iacobum regem Aragonū Admiraldum, & vexilliferum Ecclesiæ in mari, quando fieret classis, & expeditio contra Saracenos, ad cōquestum terræ sanctæ. Ac etiam dedit ei priuilegium regni insulae Sardinia, ita tamen quod ipsum educeret de manibus Pisanorum, & aliorum occupantiū illud. Rex etiam Carolus de voluntate papæ, remisit ei omnem offensam sibi factam: & iniuriam dicto domino Rogerio, quia ipse ceperat eum in bello: & fecit eum suū Admiraldum. Quod cum audisset Fridericus, qui sibi vsurpauerat Siciliam, omnes introitus, honores, & dignitates, quas habebat Rogerius ipse in Sicilia abstulit, & quemdam nepotem eius, vt proditorem decapitari fecit.

Carolo rex Iacobus igno- scit.

Carolo rex Iacobus igno- scit.

Fridericus vacatur sedetab- tur.

Germanus Iacobus Do- mini Iaco- bi.

Anno postea domini 1298. cum Rex Carolus parasset classem suam cum quadraginta galeis, quarum Admiraldus & conductor erat dominus saepesatus Rogerius, vt proficisceretur contra Siciliam ad eam recuperandum: dominus papa Bonifacius & rex Carolus requisit Dominum Iacobum regem Aragonum: vt eipse simul cū eo secundū promissa in conuentione pacis cū suis copiis cōgrederetur in bellū contra Fridericum, et si fratrem suū. Qui quàm citissimè aduenit cum triginta galeis armatis quæ se coniunxerant cum galeis Caroli in portū Neapolitano. At Fridericus sciens tantā classem contra se in Sicilia venire, se preparauit ad conflictum armatis sexaginta galeis: quarum fecit Admiraldum dominum Fridericum doria. In mari igitur versus Siciliam subiinuiem obuiantes mense Iulij, prælium adinuicem commiserunt. Et post diurnam & asperam pugnam, profligati sunt & superati Siculi, & capta sex millia hominum: & viginti duæ galeæ per quod ostensum est quod rex Dominus Iacobus & Rogerius fuerunt fideles papæ & Carolo. Dicitur tamen à quibusdā quod rex Dñs Iacobus si voluisset, poterat dare Fridericū captū in manib. Caroli, quia galea, in qua erat, deuenit ad manus eius, & sic habuisset sine pugna Siciliæ. Sed siue ille, siue Cathalani permiserūt illū fugere, & euadere, nec Carolus habuit Siciliam.

Bellum inter Anglos & Francos. Aemyl. lib. 8.

§. VI.

DE bello inter regem Franciæ & regem Angliæ Anno domini 1296. comes Guido de Flādria, & comes Barri Henricus gener regis Angliæ rebellionem fecerunt domino suo regi Franciæ propter iniurias ab eo susceptas & genibus suis, & colligatione egit cum Eduardo rege Angliæ. Et inter alias causas, quibus comes Flādriæ se subtraxerat ab obedientia regis Franciæ, vna fuit, & quasi principalis, eo quod ipse Ludicrum certamen visū Naui ex qua Fridericus pugnabat capta, ipse scapha exceptus euasit locum tempusque fugæ dante, vt fertur fratre victorie gloria ingenti. fructu nullo francis visum tutius Iacobum eiusque auxilia dimittere, quàm eo socio in præliis vii. Idem.

comes Flādriæ dederat in vxorem filiam suam filio regis Angliæ sine consensu & voluntate regis Franciæ. Vnde cum hoc displiceret regi, misit pro comite & comitissā Flādriæ, ac etiā postea pro filia eorum. Et eū dicta puella applicuisset Parisios, fecit eam detineri in honesto carcere, ne fieret vxor inimici sui, scilicet filij regis Angliæ. Non multò post obiit dicta puella, & dicebatur, quod ex veneno perierat. Ea propter comes Flādriæ cernens detineri filiam suam, cum & ipse detineretur, sed leui custodia recessit insalutato hospite, & aufugit in Flādriam, & querelam exponens cum filiis suis, & subditis de iniuria sibi illata à rege Franciæ in retentione filiarum, fecit ciuitates suas rebellare regi Franciæ. Et in terra quæ dicitur Insula, posuit Robertum primogenitum suum ad custodiam & defensionem. Et Duaci deputauit in custodiam secundogenitum, suum Gulielmum, & Coltraci (aliàs Cultraci) alium filium dominum Ioannem. Et comes ipse remansit in custodia Brugesium. Et ducem Brabantie nepotem suum designauit pro defensione Gandau.

A.C. 1296.

Terra vrbem hic si guificat.

Rex autem Franciæ audita rebellionem Flādriæ, illuc profectus est cum maximis copiis, videlicet cum maiori parte baronum, & sexaginta millibus militum, ac populo innumerable, & castrametatus est iuxta Insulam, vbi erat Robertus ad tuitionem (vt dictum est) & quidam dominus de Falcamonte de Alemania cum multis Theutonicis. Et in eundo confictū Robertus comes Artensis (aliàs Artesiensis) profligauit, & attriuit Flādrenses. Et quia loco illi Insulae non sufficienter erat prouisum in victualibus, in deditioem eam accepit rex Franciæ, ex conuentione facta recedentibus liberè, & sine læsione domino Roberto præfato, & Theutonicis, qui erant in adiutorium eius. Post Insulam habitam exercitus regis Franciæ cepit Bertonom (aliàs Bethuniam) & alias plures villas Flādriæ. Exinde discurrit hostiliter per patriam comitis Barri, incendiis, rapinis, & caedibus cuncta vastando.

Insula regis Franciæ deditur. villa pro oppido.

Anno sequenti cum rex Franciæ esset multum potens, rex Angliæ Eduardus vna cum comitibus Franciæ & Barri colligati sunt cum Adolpho (aliàs Ausberto) rege Alemaniæ: & misit ei triginta millia marcarū, vt veniret cū magnis copiis in Flādriam, ad configendum eū eis contra regem Franciæ. Quod ille promisit & iuramento firmavit. Et rex Angliæ etiam promisit personaliter in Flādriam accedere. Præmisit autem Adolphus multos milites Theutonicos ante se ad stipendium Flādrensum. Qui simul iuncti cū proficisceretur ad faciendū insultum contra comitatum Artensem, comes ipse Artensis tunc reuersus de Guasconia cum militibus Francigenis propter bellum, quod perceperat inchoatum in Flādria, venit obuiam Flādrensis & Theutonicis. Et apud Furnas oppidam Flādriæ inito conflictu, demum Flādrenses cum Theutonicis fuerunt superati à comite Artensi, occisis tribus millibus inimicorum inter equites & pedites, multis etiam strenuis militibus & baronibus cum illis decumbentibus. Et post dictam victoriam comes Artensis, qui erat pro rege Franciæ, in deditioem accepit Furnas, & omnes villas maritimas in Tertia pars hist. Ant. x 2 par-

Fœdus principū cōtra Francos.

A.C. 1297.

Flādri & Germani à Francis victi.

A.C. 1296.

partibus illis, & vallis Castellæ (aliàs Casteti) A subdidit se regi Franciæ.

Interea rex Angliæ Eduardus cum magna classe, & mille bellicosissimis militibus, & aliis armigeris pedibus descendit in Flandriam ad portum Scyrie (aliàs Scluse) prout promiserat ex conventionione inita cum rege Alemanniæ & comite Flandriæ, & subito in deditioem accepit Brugas oppidum, quod derelictum fuerat à Gallicis, quia munitum non erat muris vel fossatis, Exinde processit Gandauum, quia Brugæ non erat locus bene munitus, & Brugeses deuoti erant fati ad regem Franciæ. Vnde non confidebat ibi residere. Gandauum autem erat comes Flandrensis expectans Adolphum regem Alemanniæ, qui venire promiserat, sed frustrata est spes eius. Nam rex ille non venit, siue quia corruptus maiori quantitate pecuniæ, oblata à rege Franciæ, vt non veniret secundum aliquos, siue secundum alios melius interpretantes, ideo nõ venit: quia tunc motum fuit bellum cõtra eum à duce Austriæ: qui hoc fecit ad instantiam & pecuniam regis Franciæ vt impediret aduentu regis Adolphi in Flãdriã. Quãobrem Eduardus rex Angliæ cernens se deceptum à rege Adolpho, siue ex voluntate, seu ex necessitate impeditus fuerit, & intellecta magna potentia regis Franciæ, & plurimis eius copiis, & quia iam adepta Insula oppido, præparabat se venire cõtra eum ad Gandauum, non confidens posse resistere ei: & quia si ibi permaneret capi posset, vel obsideri Brugis vel Gandauum, aut prælio habere cum eo conflictum oporteret, & deficiente rege Adolpho per se, non erat sufficiens regis Franciæ sustinere certamen, ideo recedens cum magna festinantia reuersus est in regionem suam Angliæ, derelinquens comitem Flandriæ malè prouisum, & ab omnibus derelictum.

Deuotus erant, id est fauebant.

Rex Adolphus contra pactum in Flãdriã non venit.

Rex Franciæ & Angliæ Flandriam dimittunt.

Pax inita inter regem Franciæ & Angliæ A.C. 1298. Bellum civile inter Genuenses.

De præliis Genuensium. S. VII.

ANNO domini. 1295. vel circa inchoatum est bellum intestinum inter ipsos Genuen-

A.C. 1297.

ses: inter Guelphos, scilicet quorum capita erant Grimaldorum familia, & Gibellinos, quorum principales erant Spinola & Orienfes. Hac dissensio & seditio processit ex inuidia inter eos exorta propter superbiam. Nam in æstate præterita fecerant ita opulentam & bene munitam & copiosam bellantium classem, vt insurgerent contra Venetos; sicut vnquam fecerat aliqua vna communitas in mari. Nam plus quàm centum sexaginta galeas parauerant, sine aliis nauigiis magnis & exiguis: quæ numerum centenarium transcendebant ita quòd quælibet familia ex Genuensibus quærebat, & conabatur alias præcellere in magnificentia rei. Nec Genua vnquam creditur fuisse in tam sublimi statu potentie & diuitiarum vt tunc. Postea enim paulatim diminuti sunt propter eorum partialitates & ambitionem. Cum ergo portum eorum classem esset egressa cæperunt iam discordiæ inter eos quis eorum videretur esse maior. Vnde nõ ultra Messanam Siciliæ progressi sunt: sed reuersi Genuam cæperunt inter se ciuilia bella agitare: in quibus perseuerauerunt per quinquaginta dies, die noctuque partibus conflictum adinuicem facientibus: sagittis & aliis armis, & incendiis parte vna alteram impugnatè: ita quòd ecclesia cathedralis sancti Laurentij, & multa palatia & domus igne consumpta sunt.

Genuensis florissimus.

Gibellini Genuensium portum, A.C. 1297.

Interea familia de Oria & de Spinolis sub specie tractandi de treugis, procurarunt ad suum adiutoriũ multos de Lõgobardia, & de littore eorum: quibus fortiores effecti ipsi Gibellini, eiecerunt de ciuitate familiam Grimaldorum & eorum sequaces Guelphos mense Ianuarij.

ANNO vero domini. 1298. cum inimiciã perduratè inter Venetos & Genuenses: nec placari possent, sed seinnicem impugnarent, demum quælibet dictarum communitatum parauerunt classem suam ad pugnam mutuam. Et Genuenses armarunt galeas centum & decem. Veneti vero centum & viginti. Et Genuenses cum classe sua transita Sicilia proposuerunt vsque ad ciuitatem Venetiã nauigare, ad inueniendum Venetos. Sed iuxta Sclauoniã inuenerunt classem Venetorum, quam quærebant, & propè insulam quæ dicitur Scolcola, conflictum habentes inuicem in mari: post grauissimum prælium & seuisimum, demum profligati & deuicti sunt Veneti, & Genuenses victores post interfectionem plurimorum septuaginta galeas Venetorum captas cum captiuis Venetis Genuam adduxerunt.

Terræ motus magnus in Italia.

Eodem anno fuerunt terræ motus magni in Italia, & præcipuè in ciuitate Reatina & Spoletana. In Tuscia vero in ciuitate Pistoriensis: ex quibus ruinam passè sunt multæ domus, turres, palatia, & ecclesiæ cum ingenti damno. Quod visum est fuisse quasi prælagium & prognosticum futurorum malorum, quæ non multo post euenerunt in illis ciuitatibus, vt patebit infra.

Infrã s. A.

ANNO domini. 1299. mense Maij confecta est pax inter Genuenses & Venetos. Et quælibet harum communitatum recepit captiuos suos cum iis tamen pactiõibus prout placuit Genuensibus: quòd inter cætera Veneti intra spacium tredecim annorum nauigare nequirent in mari magno ultra Cõstantinopolim in Syriam eum

Genuensis sedus in Venetis A.C. 1299.

A.C. 1296.

eum galeis armatis. Quæ pax sic conditionata cessit eis ad magnũ honorẽ & inde valdè exaltata est ciuitas Genuensis in potentia, & arte bellandi in mari super alias cõmunitates & principes.

Eodem anno mense Augusti composuerunt pacem simul Genuenses & Pisani. Iam enim per annos septendecim inimicitia cõtinuatè fuerat inter eos, & Pisani ipsi multum attriti, & humiliati fuerant ab eis. Vnde & populus quasi deuictus ab eis conventiones & pacta fecerunt cum eis, prout ipsi Genuenses petierunt. Insuper & partem insule Sardinie cõcesserunt Pisani Genuensibus & ciuitatem Bonifacij in Corsica insula. Et quòd ipsi Pisani nauigare non valent cum galeis armatis per quindecim annos. Et captiuu Pisanoꝝ, qui deducti fuerant Genuam cum in bello fuerit vltimo superati relaxati fuerunt quorum tamen vix decima pars superstes erat aliis defunctis in illa captiuitate.

Eodem anno cum prius fuisset diutina & grauis dissensio, & conflictus inter Bononienses ex vna parte & Azonẽ Marchionẽ tunc dominã in Ferraria, & Regio, & Mutina, & Mainardũ, qui erat potens dominus vel potius tyrannus in Romandiola, per Florentinos amicos vtriusque partis pacificati sunt adinuicem oratoribus vtriusque partis Florentiã existentibus. Et Florentini fideiuflores fuerunt pro vtraque parte ad obseruantiam pactiõnum.

De præliis Tartarorum & Saracenorum in illo tempore. S. VIII.

ANNO domini. 1296. cum a imperator Tartarorum & Alturingi esset quidam dictus Baydocham, germanus olim Dargon [aliàs Altoringij] Chã qui fuit inimicissimus Saracenorum sicut Dargõ fuerat amicus Christianorum, sic & iste.

Quamobrem Saraceni qui habitabant inter Tartaros tractarunt cum aliquibus dominis Tartarorum cum pecuniis, & magnis promissionibus quòd Cassanus nepos suus qui filius fuerat Dargon rebellaret se ab eo. Et processit incampum cum magnis copiis Tartarorum & Saracenorum ad pugnam contra eum. Baydocham a Redit D. Anton. ad res Tartaricas tractauit quas supra c. 4. s. attigerat de quibus etiam agit Aemyl. lib. 8. & Contin. belli sacri lib. 5. ca. 8. à quo Tartarica historia continuationem & c. ar. rem expositionem in sic accipit. Cum igitur inquit Argone Tartarorum imperatore mortuo Guegabius Argonis fratris inertia marcesceret principes genis bellicosos eum eligunt regem, enecant, Bandonemque eius consanguineum regem creant (is autem est quem Baydocham hoc loco à D. Ant. dicitur. Is Mahometani delirij cultor à Cassano Argonis filio prælio victus & fugatus interfectus. Cassanus repudiata, quam simulante ad id tempus probauerat Mahometi lege cultor Christi efficitur. hac ille. Tunc primum Tartarorum imperio valdè imminuto anno 1300. ty. a vicum Imperium Turcorum nullius antea se deuomi is per Othomannum Turcam (qui regnauit annis 28.) in ignem habuit, mille annis postquam Ecclesia à Constantini tempore floruerat. Po later. Panl. Iouius. Eodem sermo anno Austria cam domum inter Christianos principes Deus extulit. Vti nam in Christi gloriam & Othomannicæ perniciem Sic Hebræi obseruant quo die diruit Templum Nabuchodonosor. nato natum Cyrum, qui eius posteritati exitium attulit. Ex Genebrardo.

Cassanus contra Tartarorum regem rebellat.

videns se derelictum, & proditum à suis: fugam arripuit. Sed Cassanus fugientem insequens occidit illum profligatis copiis suis. Propter hoc dictus Cassanus factus fuit dominus Tartarorum adiutorio Saracenorum. Qui Deo operante mirabiliter subito creatus dominus imperator cepit odisse valdè Saracenos, & Christianos diligere sicut e contrario prius Christianos oderat & Saracenos dilexerat. Vnde & omnes qui dederunt ei consilium rebellandi se ab auunculo exterminauit, & Christianis multum fauit, & iuuat in conquestu faciendo terræ sanctæ.

A.C. 1296. Cassanus Tartarorum imperator instigat & Christianis fauit.

ANNO autem domini. 1219. mense Ianuarij Cassanus imperator Tartarorum venit in Syriã contra Soldanũ Babylonie secũ copias ducens ducentorũ milliũ Tartarorũ inter equites & pedites, ex cõductu regis Armeniæ & regis Georgiæ, qui erant inimici Saracenorum, & ipsi reges erant Christiani ad recuperandã terrã sanctã & auferendam à Saracenis. Hoc autè cum cognouisset Soldanus: ex Ægypto descendit in Syriam cum centum millibus equitum Saracenorum absque alia multitudine innumerabili de Syria eum adiuuante. Et sibi inuicem occurrentes pugnam horribilem inierunt inter se. Demum cessit victoria Cassano imperatori Tartarorum ex industria, & sagacitate pugnandi. Nam ipse cum non modica parte & fortiori suo rum equitum, descendentes de equis in pedibus steterunt quouque Saraceni emittendo cõtinuo sagittas euacuatur pharetras suas. Et ne Saraceni sagittas, quas Tartari emittent cõtra eos resumerent, & easdẽ cõtra eos iacerent ordinauit, & sagittæ Tartarorũ essent sine cuspidẽ, & chordæ arcuum suorum ballotas cereas emitterent. Quo facto expresso signo dato ascenderunt equos suos Cassanus cum suis: & terribiliter aggressi Saracenos sunt adeo: qd cito debellauit eos fuga se seruantes, qd euadere potuerunt plurimis Saracenoꝝ occisis aliis captiuatis: & omni eorum ornatu, & rebus magni valoris ibi eis ablatis à Tartaris.

Ballotas globulas.

His peractis omnes ciuitates Syriæ & inter cæteras ciuitas sancta Hierusalem, se Cassano subdiderunt. Qui deuotè visitauit sanctum Domini sepulchrum. Cum autem non posset morã trahere in Syria, quia oportebat eum in Persidem redire & Alturingi Turringit, ex eo quòd quidam domini insurrexerant ex ipsis Tartaris contra eum bella mouentes ex ea recessit. Destinavit tamè interea suos oratores in partes occidentis ad Bonifacium octauum, & ad regem Franciæ, & alias nationes Christianorum, vt mitterent copias Christianicolas in Syriam ad retinendum ciuitates Syriæ & Hierusalem conquisitas per eum. Quod cum exposuissent oratoribus Id quod aliqui obscurum satis est, elegantius expressit lib. sacri continuationem. dicens: agitis instruitis optime, quæ omnes ne ab hisse sumpta in Tartaros iterato remitti possent, ita consecra erant, vt cuspidis cetera tantum iaculo affixa, scutis aut corporibus dum extraheretur, in hæreren.

Cassanus Hierosoly mis peti tur.

Tarta us victor cum Hierosolyman in potestate redigisset, postquam eam à Saracenis multis in locis deformatam restaurasset, cum ipso Dominico templo cum Armenis Georgianis, caterisque ex Cipro, & latebris conuolantibus Christianis habitandã concessit. Ipse magnis oblationibus sacris locis iniussis, & dotatis, Damascum versus cum exercitu proficiscitur. Continuatio belli sacri lib. 5. c. 8.

A.C. 1167.

Nostru ciuitatem sanctam a Cassano captam retinere negligunt.

tores eius, & placuisset audientibus: nil tamen executioni mandatum ex neglectu eorum, magis attendentes ad suas animositates prosequendas in seinuicem lanjando Chrifticolas, & ambiendo aliena dominia quæ sua sunt potius vnamquamque communitatem quæredo: quam ea quæ Iesu Chrifti, & ob hoc de ampliatione cultus diuini, & dilatione Chriftianæ religionis parum curando. Et vbi tunc cum modicis expensis, & sine magnis copiis capta Syria à Cassano potuisset à fidelibus illuc missis retineri, nulla prouisione super hoc facta: cum magna erubescencia fidelium, & non leui crimine incuria: & omissionis postmodum amissa est: nec adhuc postea recuperata: nec in via recuperandi. Nam recedente Cassano cum suis de Syria facile Saraceni nullo sibi resistente totam Syriam in deditiorem receperunt.

Cassanus quis fuerit & quomodo ad Chrifti fidem conuersus sit, ex Ioan. Vil. in Chro.

§. IX.

PRÆDICTVS Cassanus imperator Tartarorum vt dictum est fuit filius Dargon Chamii paruus quidem corpore, sed animo magnus, despiciabilis vultu, sed mente venerandus: quia virtutibus exornatus, sapiens in bellis & sagax in rebus munificētissimus, & amicissimus Chriftianorum. Hic demum Chriftianus effectus baptisma suscepit: & ad hoc induxit multos ex suis. Causa autē suæ conuersionis ad fidem miraculum fuit, quod hic sequitur ad consolationem fidelium enarrandum.

Quo miraculo Cassanus ad ductus Chrifti fidem amplexus est.

Quando iste Cassanus fuit creatus imperator Tartarorum, fecit inquirere inter omnes mulieres, quæ esset omnium speciosior, vt illam sibi acciperet in vxorem, non attendens, nec ad thesauros, nec ad alia huiusmodi. Et cum destinasset plurimos per partes orientis ad hoc perquirendum tandem compertum est & indicatum, quod filia regis Armeniæ esset pulchrior omnibus. Hac igitur postulata à Cassano, pater assensum præbuit, si puellæ hoc gratum foret. Illa vt prudens pudica, & Iesu Chrifto deuota respondit se paratam patri obedire in hoc: ita tamen si sibi libertas daretur colendi Iesum Chriftum suo modo: quamuis Cassanus tunc esset paganus. Et acceptauit conditionem Cassanus per oratores suos. Quamobrè rex Armeniæ misit filiam suam ad Cassanum, associatam cum germano suo religioso viro, & cum alijs religiosi, & nobilibus viris ac mulieribus: vt eam in vxorē haberet. Quæ cum applicuisset, multum complacuit sibi in ea. Ex qua cito filium suscepit, sed ita deformem & turpem; vt vix in eo humanitas appareret. Cassanus super hoc consiliū sumens cum satrapis & sapientibus suis, collatione simul facta, ab eis respon-

a Capcapius Damasenis à Cassano Prefectus cum Tartarorum vires in Syria exiguas, dominiis bellis occupatas ex Europa nihil subsidij Chriftianis accedere sentit, à Tartaro deficit. Hierosolymam iterum expugnat, imo desertam & vacuam recipit, profanatis sacris Templi Domini locis, tamen Canobitarum precibus delinitus apud Domini cum sepulchrum, maiora pietatis, quam sacrificij exempla reliquit. Idem Cap. 10.

sum accepit hoc ideo accidisse, quia ex adultério conceperat, & ideo ipsam cremandam esse cum prole sua. Determinatione ea facta, quamuis hoc graue esset Cassano propter amorem ad illam conceptum, populus quoque ciuitatis condoleret, cum rogus ad hoc pararetur, sibi que significata fuisset mors sua, postulauit illa hanc sibi gratiam fieri, vt more Chriftianorum sibi liceret confessionem facere, & communionem sacram suscipere, & filium illum suum baptizari. Quibus peractis, & paruulo illo baptizato in debita forma subito puer mutatus est in alterum: & apparuit ita pulcher & gratiosus sicut quicunque alius in orbe reperiri posset. Ex tam euidenti prodigio nimis lætificatus Cassanus, non solum immunem esse voluit vxorem suam cum prole à morte, sed eam quoque imperatricem decreuit. Et cum magna solemnitate ipse cum innumerabili populo Tartarorum credentes in Chriftum baptismum suscepit. Et in testimonium veritatis prædictorum quidē Florentinus origine, nutritus in partibus illis à pueritia, destinatus fuit orator cum pluribus Tartaris ad referendum ista domino Papæ Bonifacio, & principibus fidelium.

Nec incredibile ducenta millia equitum Cassanus habuisse in exercitu suo, quia omnes Tartari in equis incedunt in præliis, non pedestres. Et equi eorum parui: nec ferris in pedibus vritur, nec hordeo pro cibo: sed feno & omni herba pascuntur, sicut & oves in pratis. Et quilibet Tartarorum secum ducit decem vel viginti equos secundum conditionem suam. Corio cocto pro armis cooperitur, sulci arcu & sagittis. Carnes edunt ipsi Tartari crudas, vel parum coctas, & pisces cum modico vel sine pane villo. Sanguinè animalium bibunt, butyrum, & lac. In terra dormiunt super tapera. Continuo sunt in castris. Fideles & obediētes sunt dominis suis. Pars a tamē eorum dicitur postea adhæsisse perfidiæ Machometistarum.

De gestis imperatorum circa illa tempora, regis Franciæ & Apuliæ.

§. X.

ANNO domini, 1298. mēse Iunij: cum principes Alemanniæ priuassent Adolphum electum imperatorem iure imperiali ratione suæ infidelitatis in promissis, (quia scædus inierat cum rege Franciæ corruptus pecunia, nec fidem seruauerat regi Angliæ, & comiti Flandriæ in mitendo eis copias suas contra regem Franciæ vt promiserat) cum etiam procurante hoc Alberto duce Austriæ, filio olim regis Rodulphi imperatoris electi, et si non coronati, vt ad eum fieret electio imperij ad idem etiam cooperante Eduardo rege Angliæ, & pecunia multa obla-

a Cambagadus Tartarorum Imperator repudiato Chriftianismo Mahometismo amplexus, alios exemplo suo pertraxit. ceteros ita pressit, vt non multo post Chriftiana religio apud eos ferè exoluerit. Vnde hodie sunt Mahometani, vel potius Sagomorbareti, nam habent Sagomorbareti Cham pro magno Propheeta, vt Turcæ Mahometem, qui de Deo vno, & de politia, & moribus aliqua eis dictata reliquit, inter que est edictum, quod vsque hodie iurant successores Singis Cham, de non affligendis Chriftianis, neque tributum ab eis exigendo copiosius quam à reliquis.

A.G. 1167.

Pia regina moritura contumeliam & contumeliam petiit. Puer de formis baptizatus contumeliosus efficitur.

Tartari sunt Chriftiani.

Tartari bellis les videri potest de h. tit. 19. c. 9.

Adolphus imperio priuatus. Naucelg. 44.

A.C. 1198.

Albertus rex Philippi filius fuit.

Rex Franciæ in viam suam exercitum.

Franciæ illa dicitur potius tunc ea minis tribus vocant.

Pro. 14.

Multis calamitatibus obnoxius efficitur.

ta ipsi Alberto ab eo, vt procedens contra eum in bellum vindictam exerceret prodicionis factæ in eum per dictum Adolphum. His ordinatis præfatus Albertus dux Austriæ profectus est cum copiis suis in prælium contra Adolphum. In quo conflictu deuictus & profligatus fuit exercitus Adolphi, & ipse occisus cum pluribus alijs. Et ex hac victoria habita a Alberto operatus est cum principibus Alemanniæ, vt eligeretur imperator Romanorum. Quod cum fecissent, confirmatus est imperator à Bonifacio Papa.

Anno verò sequenti Albertus rex Romanorum affinitate coniunctus est regi Franciæ Philippo. Nam, primogenito suo dedit in vxorē filiam regis Francorum.

Anno domini 1299. transactis treugis inter regem Franciæ initis, & comitē Flandriæ, Rex Franciæ misit in Flandriam Carolū Valefianum germanum suum cum magnis copiis ad bellum resumendum contra comitem Flandriæ. Qui cum peruenisset Brugas, discurrens cum suis hostiliter per regionem illam omnes ciuitates maritimas accepit in deditiorem, quæ erant comitis Flandriæ excepto Gandauo, vbi comes ipse personaliter erat cum filijs suis Roberto & Guillemo derelictus à cunctis amicis, & dominis & sudditis suis. Quapropter tractatum est cum domino Carolo prædicto honorem reddere regi Franciæ; vt se in manibus eius traderet: promittente tamen ipso Carolo ei, quod ipsum ad gratiam regis reduceret: & sibi eum reconciliaret, restituendo ipsum cum filijs in statu & dominio pristino. Perfecto tractatu deditum fuit Gandauum (quod dicitur esse munitissimum & inexpugnabile, sicut quæcumque ciuitas orbis) Carolo, & personæ eorū. Qui ingressus Gandauum comitē Flandriæ Guidonē, & dñm Robertū, & Guilhelmū filios eius cepit: & contra promissa fidē fregit, & misit illos Parisios: quod fuit ad magnam dedecus & erubescētia eius: cum fides eam hosti, cum promittitur, seruanda sit.

Postquam igitur Carolus recepit totum comitatum Flandriæ quietē & pacificē, dimisit dominum Iacobum germanum comitis sancti Pauli gubernatorem, & viceregē totius Flandriæ, & reuersus est Carolus in Franciam. Dominium igitur capiens dominus Iacobus Flandriæ, cepit nimis populos illos aggrauare, & quasi duplicare gabellas, taleas & alias exactiōnes ad extorquendum pecuniam inuenire, propter quod populus multum ægēte ferebat eius regimine. Adueniente autem solemnitate dominicæ resurrectionis, placuit regi Franciæ ad solatium proficisci in Flandriam, vt videret regionem sibi acquisitam. Qui cum maximo honore receptus est Brugis, & Gandauo, & in omnibus alijs locis prouinciæ illius. Et multi ludij facti sunt, & palestræ & nouitates in signum lætitiæ. Multiq; domini & barones ex Angliā, & Alemanniā illuc cōcurrerunt ad festinandum.

Sed varias dat fortuna vices, & extrema gaudij luctus occupat, vt ostendatur fallaciam mundi.

Nam post dictam felicitatem multis aduentibus lacessitus est, quod iusto Dei iudicio a Carole Adolpho occiso anno Chrifti. 1298. mense Iulio post 24 dies interregnum Albertus Rex Rom. ex Duce Austriæ est electus Imperator. Regnavit sine imperiali vntione an. 8. m. 9. d. 5.

creditur ei contigisse: tum propter capturam, & mortem illius puellæ filie comitis Flandriæ innocenter illatam propter prodicionem seu fidem non seruata à Carolo Valefiano dicto comiti, & filijs eius. His additum fuit aliud malū crudelitatis hominibus illius regionis. Cum enim in recessu regis artifices, & burgenfes præ querelam exposuissent de grauaminibus sibi impositis: rogantes regem, vt benignius ageretur cum eis à gubernatore illius prouinciæ domino Iacobo; cum importabilia essent onera eorum rex non audiuit eos. Vnde sicut Roboam filius Salomonis, quia non audiuit populum Israel supplicatē vt alleviaret eis iugum onerum suorum malè fortunatus amisit maiorem partem regni: ita & regi Franciæ contingit incidit in magnas aduersitates, vt patebit.

Eodem anno mense Decembris Philippus princeps Tarentinus filius Caroli secundi regis Apuliæ: cum sexcentis militibus & quadraginta galeis de partibus regni nauigauit in Siciliam, vt bellum moueret contra Fridericum qui vsurpauerat regnum & regem se fecerat Sicilia. Et cum prius obsideret Trapolim, Fridericus prædictus cum suis copiis in monte consistens, pendens malum regimen, & ordinem exercitus Philippi: descendens de monte, & conflictum habens cum illis, superatus est & debellatus, & captus ipse princeps cum magna parte suæ gētis.

De discordia inter Papam Bonifacium & Columnenses, & Iubilæo per Papam celebrato in vrbe.

§. XI.

CVM tempore prædicto, scilicet anno domini. 1298. Columnenses in pluribus contristassent Bonifacium Papam, ducti magnitudine superbiæ suæ nobilitatis, & potentia: propter quod ipse Papa eis indignatus erat (cuius indignationis principium fuisse dicitur, quia in electione sui pontificatus, vili sunt obstitere, licet postea consenserint illi duo Cardinales de Columna dominus Iacobus, & dominus Petrus nepos eius) adauxit turbationem contra Columnenses ex eo quod cum curia. mutaret residentiam suam, quidam ex Columnensibus, nobilis Baro, nomine Sciarra, & nepos prædictorum Cardinalium multa ornamenta & thesaurum ecclesiæ quæ transportabantur in via prædatus est. Propter quam iniuriam Papa, vt animosus, excommunicauit omnes illos de Columna clericos, & laicos, vt fautores tanti sacrilegij, & priuauit omnes clericos maiores, & minores, illius domus omnibus beneficijs, & eos inhabilitauit non solum ad ecclesiastica: sed etiā ad laicalia officia, & destrui fecit domos & palatia eorū, quæ in vrbe possidebant. Hinc magna detrimenta acceperunt Columnenses, nec se defendere poterant propter potentiam Papæ & familiaris vsinorum, qui eis etiam aduersabatur.

Et tunc se ex toto subtraxerunt ab obedientia Papæ & bellum inchoatum est cum eis cum essent multum potentes, & non paruam sequelam habebant in vrbe. Et eorum erat ciuitas inexpugnabilis Prænestina, & Nepeina, Columna, & plura castella. Pontifex verò concessit plenariam indulgentiam omnibus sumētib; crucem

A.C. 1298.

Philippus similis regis Roboam.

Infr. §. 17.

Bellum contra Coluenses.

A.C. 1198.

gem contra ipsos Columnenses, ad eos eradica- dos. Et copias suas misit, scilicet cruce signato- rum ad ponendum castra super Nepim (alias Nepes, vel Nepefium) ciuitatem. Et communitas Florentina in obsequium sui, misit sexcentos pugnatores ballistarios, & alios signatos cruce. Et tanto tempore eam obsessam tenuere: quod ipsam in ditionem acceperunt cum pactis & modis & multi ibi mortui sunt ferro & peste.

Columnen- ses Papæ concilian- tur.

Anno sequenti videlicet. 1288. mense Septem- bri suadentibus ad hoc bonis viris, Columnen- ses, qui fuerant rebelles ecclesie & aduersarij Papæ Bonifacij: concordiam inierunt, feci re- conciliates. Venientes clerici & laici dictæ do- mus de Columna ad Reatinam ciuitatem, vbi tunc erat curia prostrata ad pedes pontificis, ve- niam petitam receperunt: ipsi à vinculo excō- municationis absolutis, cum hoc tamen pacto & conditione: quod ciuitatem Prænestinā, quā occupauerant Ecclesie restituerent. Quod & fe- cerunt. Licet autem Papa promiserit eis hoc fa- cto reponere eos in statu & dignitate pristina, non tamen seruauit, sed ipsā ciuitatem Præne- stinā inexpugnabilem dirui fecit: quæ erat in loco eminenti: & aliam ædificare constituit in planitie vocari faciens ciuitatem Papæ.

Consilium datum Pō- tifici maxi- mo ini- quum.

Totum hoc dicitur egisse pontifex de cōsilio comitis de Mōtefelro, qui tunc erat frater or- dinis Minorū, qui suauis, vt latas faceret promi- siones, sed breues & diminutas obseruationes. Ea propter Columnenses videntes se deceptos non seruatis eis promissionibus, & sub illa pro- missione dirutā ciuitatē Prænestinam, se rebel- lauerunt ab ecclesia, inimici effecti Papæ Boni- facij. Et ob hoc Papa iterum excōmunicauit eos & fulminauit graues processus cōtra eos. Ipsi verò timentes, ne ex iussione Papæ caperentur, vrbē relinquētes dispersi sunt in diuersas regio- nes. Et aliqui quidē nauigauerunt in Sicilia alij in Franciā transferunt reliqui ad alias regiones cautē discurrētes: ne agnoscerentur & loca se- pē mutātes. Et sic Cardinales de Colūna præfa- ti duo dominus Iacobus & dominus Petrus vi- uente Bonifacio exularunt.

Vide sup. §. 1.

Iubilei Ce- lebratio. sup. §. 2.

Anno autē. 1300. celebratus est Romæ Iubi- læus, a quē solēniūzauit Bonifacius octauus sta- tuens, vt per totū illū annū quicunq; ad vrbem accederet, & per triginta dies vistraret limina apostolorū Petri & Pauli & secundū aliquos ec- clesie sancti Ioānis Lateranensis, & sanctę Mariæ maioris, si Romanus esset per triginta dies cōtinuos, alienigenæ verò vndecūq; veniē- tes per quindenā cōtriti & confessi plenariā in- dulgentiā obtinerēt & remissionē peccatorū. Et ad consolationē peregrinorū, & maiorē deu- otionē in eis excitandam, omni sexta feria, & die solēni ostendebatur publicē omni populo Ve- ronica seu sudariū saluatoris in Ecclesia sancti Petri. Ex omni autē natione, quæ sub cælo est fidelīū, & mares & fœminæ ad eā indulgentiam profecti sunt: adeo vt cōmuniter dicatur q; sine

a De Iubila: vide quæ notauimus supra. §. Cæ- terum, magnum ea Summi Pont. Indulgentia alicubi fructum attulit, quod dissidentis aliqui, & acerrimis etiam, capitalibusque inimicitis vsi in pace, beneuo- lentiaque conciliati sunt. Blondus lib. 9. dec. 2.

Romanis, solā ex peregrinis ducenta millia ho- minū essent per totū illū annū in vrbe, sine iis q; erant in via. Et satis copiosē prouisum est de vi- ctualibus, pro hominibus & iumentis vn- de magnus thesaurus obuenit Ecclesie ex obla- tionibus, & aliis modis, & Romani ipsi locu- plerati sunt nimis ex fructibus suis venditis.

A.C. 1300. Magnus peregrino- rum in vrbe anno iubi- lei primo numerus

Ciuitas Pistoriensis in seipsam diuiditur. Blondus lib. 9. dec. 2.

§. XII.

E O tēpore circa 1300. domini annū: cum ci- uitas Tusciæ Pistoriēsis esset in felici statu tēporali: ex magnis diuitiis secundū proportio- nē suā incrassata, & impingua, dilatata est tā- tum per ambitionem quod scilicet eius secuta est. Erat enim in ea quædā familia & progenies, quæ dicebatur Cancellariorū quæ adhuc per- manet: non tamen tunc multū antiqua, quæ ori- ginē habuit à quodā ciue eiūs municipij vo- cato Messer cancelliere mercatore quidem, qui multas cocerauerit sibi diuitias, & fortē ex fœ- nore, cui olim dedita: fuit ciuitas Pistoriēsis. Hic quidē ex duabus vxoribus, quas successiuē ha- buit multos filios suscepit: qui abundātes diui- tiis & sapientia mūdi, diuites effecti sunt. Ex his filij filiorū ita multiplicati sunt, vt centenarium impleret numerū generatio illa. Diuites ij potē- tes, & ita armis exercitati, & magni valoris sicut quælibet familia Tusciæ.

Messer Ca- celliere. Dominus Cancellarius.

Sed prosperitas stultorū vastauit illos. Quia enim inter superbos semper sunt iurgia & rixæ suggerent diabolo qui est rex super omnes fi- lios superbiæ, orta est indignatio & contentio inter filios primæ vxoris Messer Cancellarij, & filios natos ex altera, adeo quod rixantibus eis adinuicem vnus vulneratus est, et si non graui- ter. Nati autem ex vna matre se nuncupauerūt Cancellarios albos, orti ex altera vocati sunt Cancellarij nigri. Cum autem qui vulneratus fuerat esset ex parte illa quæ dicebatur Cancellariorū Alborum: altera pars scilicet nigrorū, vt pacem cum aliis haberent & concordiam, miserunt eum qui vulnerauerat ad Cancellarios Albos, vt ex eo vindictam, & satisfactiōē acciperent, veniam postulantes. At Albi, vt su- perbi & scelesti, sine misericordia hanc exercue- runt vindictam, vt manum absunderent vulne- rantis. Ex qua re ita ægrē tulerunt Nigri tantam crudelitatem quod ita transiit modum & cau- sauit inimicitiam capitalem. Multaque homici- dia inde secuta sunt in vtriusque partibus. De- nique tota ciuitas diuisa est Pistoriensis, aliqui- bus adhærentibus Cancellariis albis, reliquis verò nigris fauentibus.

Prou. 1. lob. 41.

Nec solum Pistorium, sed penē totam Italiā infecit diuisio ista, vt patebit. Florentini timen- tes ne ex hac mutua partiū impugnatione in Pi- storio, pars Guelpha, quæ tunc regnabat in de- trimentum abiret conati sunt vt mediatores cō- ponere pacem inter illos. Et de volūtate Pisto- riensiu sumperunt iurisdictionem super eos, & arbitriū iudicandi. Si ergo ex Florentinis, quib; fuit datum iudicium, auditis partibus, decre- uerunt ad sanandum morbum illum, vtram- que partem à ciuitate mittere: & in Florentia collo-

A.C. 1300.

collocare ad tempus: Er pars illa Cancellario- rum Nigrorum habitatiōem assumpsit vltra Arnum fluuium apud Frescobaldos: Albi verò in carbocis Arnum iuxta familiam Circularorū, cum quibus habebant affinitates: Sed sicut.

1. Cor. 5. Alborum & nigro- rum fa- ctionibus ita diuisa quæ Floren- tia. Blond. lib. 9. de. 2.

Et modicum sermentum totam massam cor- rumpit: ita zizania ista pistoriensis fata Flo- rentia: in modico tempore impleuit totam vr- bem vt familia vix inueniretur nobilitū; in qua ortum non esset semen illud pessimum. Et in vna & eadem ptogenic pars vna sectabatur albos, alia nigros: Et pōpalus etiam in eadem diuisiōem concidit. In eo igitur languore non solum medicina apposita infirmitatem il- lam pestiferam curare non valuit, sed medican- tes florentinos, vt morbus contagiosus omnes infecit, vnde multa & graua mala processerūt.

De diuisiōibus rixis, & seditionibus or- tis Florentiæ.

§. XIII.

Potentia, & diuitiis, & nobilitate stirpium, adeo vt ciuitas ipsa Florentina triginta millia hominum in se contineret apros, ad arma: & di- stictus eius septuaginta millia: tanta prosperi- tate abusi humiliati sunt in laboribus suis ex- amulatione & similitate orta inter eos. Ex diui- sione Alborum & Nigrorum Pistoriensium sumperunt initium inter septem familias ciui- les discordiæ. Inter quas principalior inter Cir- culos & Donatos, vt notabiliores tunc fami- lias: & Circularorū familia caput erat Domi- nus Verius eiusdem stirpis, alterius Dominus Curtius de familia Donatorum. Hi ergo Circu- li & Donati traxerunt post se quasi totam ciui- tatem. Et Circuli quidem caput fuerunt Albo- rum Florentiæ, quibus adhæserunt familia qua si tota Adimarium exceptis Cauiculis, domus tota Abbatum, familia tunc magna & potens, & pars eius Guelpha erat: pars Gibellina, Simi- liter & tota progenies Mozorum tunc poten- tium. Omnes etiam de Malefpinis & de Caua- cantibus, & de Falconeriis, quæ familiae tunc erant & copiosæ & potentes. Sed & de aliis stir- pibus notabilibus scilicet de Tosingis, de Bar- dis, de Rossis, de Frescobaldis, de Nerlis & Ma- nellis, de Scallis & Gerardinis, de Bostichis, Giā donationis & Piliis Vecchieffis, & Atrighutiis.

Florenti- ni inter se diuisi.

Altera verò pars prædictarum familiarum sectata est Nigros, quorum caput erat Domi- nus Curtius de Donatis, quorum Donatorum sequaces fuerunt ex toto familiae de Pactiis cū Donatis, de Bistominis, Maneriis, Bagnēsb, Tor- naquintis, Spinis, Buondelmontibus, Ganfalia zis, Alleis & Brunelleschis: & omnes alij par- tium Guelpharum. Multæ etiam domus popu- larium, & artificum & Gibellinorum Albis fa- uebant magis, & sequelam magnam habebant Circuli Albi, magis, quā Nigri Donati. Ideo re- gimen & gubernatio ciuitatis erat quasi in ma- nibus eorum. His partialitatibus, quæ processerunt ex Albis & Nigris Pistoriensium, infecta est non solum Florentia, sed & Tuscia, & ferē Italia & seinuicem mordentes se inuicem con- sumperunt, secundum verba saluatoris dicen-

tis: Omne regnum in seipsum diuisum desola- bitur, & domus supra domum cadet.

A.C. 1300. Eugubini se inuice pellunt.

Interea in ciuitate Eugubina pars quæ ibi e- rat Gibellinorum cum adiutorio Arcinorum per proditiōem, expulerunt Guelphos de ciui- tate mense Maij multis occisis. Sed sequenti mē se Guelphi ipsi eieci, cū copiis Perusinarū vice versa ingressi, viriliter extra ciuitatē Gibellinos propulerunt cū damnis, & interitu plurimorū.

Pistorien- ses item.

Ea tempestate in Pistorio, qui de parte Alba- erant fauore florentinorum, qui florentiam tunc gubernabant principaliter, expulerunt de ciuitate Pistorij eos, qui de parte Nigra erant, destruentes domos, & possessiones eorum.

Lucenses item.

In ciuitate verò Lucensi ex dictis mutationi- bus, partis Albæ & Nigræ, familia, quæ diceba- tur de Terminellis cum suis sequacibus adhæ- rentes parti Albæ, & habentes adiutorium à Gi- bellinis & Pisaniis, existimantes se posse Nigros expellere de Luca, sicut fecerant Albi Nigros, de Pistorio, occiderunt Dominum Obizum de Obizis: propter quod populus ad arma cucur- rit, & pars Nigra cum Guelphis potentiorē se videns Albis, facta seditione, & bello ciuili expulit de Luca Terminellos, possessiones eorū destruendo, & igne comburendo domos eorū.

Genuen- ses pacem faciunt.

Circa id tempus Genuenes pacem fecerunt cum Grimaldis, & eorum exulibus Guelphis & rege Carolo, qui exules ipsos iuuabat, occu- pantes castellum, quod dicitur Monachum, & ex hoc mouebant bella eis. Reuocati ergo sunt exules in ciuitatem ex pactis pacis, & red- ditum est Genuenibus castrum id.

Veronen- ses vin- cuntur.

Inter Veronenses etiam, & Dominum de Tē- to tunc fuit durum bellum: in quo praelio Ve- ronenses fuerunt profligati & deuicti. Et paul- d post obiit Dominus Albertus de scala, ma- gnus tyrannus in Longobardia. Cui successit in- dominio seu tyrannide Veronæ ciuitatis, Domi- nus Canis. Sed ante quā moreretur, fecit mi- lites filios suos, licet paruulos. In processu po- stea temporis inter se rixantes, vt mus & rana, miluus dominij Venetorum eos accepit Do- minans ipsis.

Canis Sca- liger Ty- rannus Ve- ronæ.

Donati & Circuli quales. Blondus lib. 9. dec. 2. Leonar. Aret. lib. 4. hist. Flor. A.C. 1300.

§. XIII.

P O S T aliqua incidentia relata prosequen- do: Diuisiōe orta inter Circulos & Do- natos ex partialitatibus Alborū & Nigrorū: vt scribit Leonardus in histo. Floren. Circularorū qui dem familia erat ad pacem aptior: tranquilli homines, maximis præditi diuitiis, ciuili mo- deratione, & innocentia. Donatis autem vetu- stior nobilitas, mediocris opulencia, belli ap- tior natura, quā pacis artibus. His contentio- nibus cum tota ciuitas diuisa esset: cladesque inde prouertura haud dubiè timeretur, veriti du- ces Guelpharum partium, ne ob hanc diuisio- nem inter suos homines coorta, Gibellinorum factio in ciuitate resurgeret: ad Bonifacium pon- tificem confugerunt, monstratoque periculo fla- gitarunt, vt huic nascenti malo autoritate a- postolica occurreret.

Pontifex

A.C. 1300.

Pontifex inter Florentinos pacem eo ponere nititur, sed frustra.

Choreæ quid mali asserant.

Pontifex legatum ad pacem componendam mittit.

Alia inter eosdem concertatio.

Pontifex intellecta re: Verium Circulum principem eius familiæ ad se vocatum multis verbis cohortatus est, ut deposita contentione in gratiam rediret cum Curtio Donato principe familiæ Donatorum. Neque enim dubitare se reconciliata inter eos gratia ceteros quoque fore secuturos. Ad hæc multa licet pollicitus flectere hominem nequiuisset asserentem se aduersus neminem profus inimicitias exercere. Ita per Verium stetit, quominus res interuentu pontificis componerentur: quod ad magnum sibi erratum plerique imputarunt. Mentem certè pontificis non mediocriter offendit præsertim cum aduersarius eius Curtius paulò antè hoc ipsum à pontifice rogatus, se totum in potestate sua respondisset futurum.

Simultatibus igitur in dies crescentibus forte fortuna proximis Cal. Maij. iuuenes vtriusque familiæ per urbem de morte equitabat comitatum habentes æqualium & amicorum equitum circiter tricenos. Cum in area, quæ est ad trinitatis ædem, mulierum choream festum diem celebrantium inspecturi istaque constitissent, coruè se conspicientes primo, mox quia mixtis erant equis, alteri alteros virgines rixa tandem exoritur, & gladiis apertè geritur res: quædam vtrinque inferuntur vulnera, vni etiã Circulorum (Reouerino illi nomen fuit) in ea rixa nasus abscinditur. Fit subito concursus hominum alterutris fauentium, non sine tumultu & trepidatione ciuitatis, ægrèque tandem pugna dirimitur. Natis hinc iam grauioribus odiis armata pars vtraque longis agminibus per urbem incedebat, & tota ciuitas erecta ac sollicita grauissimo in metu versabatur.

His de causis pontifex non vltra cunctandum ratus legatum suum Florentiam misit Mattheum Ostiensem. Is cum urbem intrasset, liberum sibi arbitrium tradi postulauit, quo rempublicam stabilire, similitudineque tollere commodius posset. Circuli & factio eorum per illa tempora multum in republica præualebant. Itaque veriti ne voluntas legati aduersarios inclinaret, operam eius in constituenda republica aspernati sunt. Itaque decedens vrbe legatus interdico illam subiecit. Secuta deinde grauioribus contentiones. Nam haud multo post cum pars vtraque armata funeri mulieris nobilis adisset ex contraria regione se minabundi aspicientes gladios stringere, ac inuadere alterutros voluerunt. Ob eam rem animaduersa trepidatio exorta est, multitudini, quæ ad funus conuenerant, & fuga passim per urbem facta, ipsi tamen illo loco non depugnarunt, sed interuentu separati diuersis viis domos suas rediere.

Circuli ea die concursu factionis suæ adiuti Donatos inuadere statuerunt. Et aderant cæterarum familiarum homines, qui nuper vna cum illis ad trinitatis ædem aut vulnerati fuerant, aut grauius offensi. hi non clam neque per insidias, sed quasi iustam ad pugnam profecturi equis cataphractis insidentes, peditum multitudinem circumfusa Donatorum aedes adierunt. Illi verò audita vi, quæ contra se parabatur: apud Curtij aedes conuenerant, & acciuerant amicorum manum. Factoque armatorum globo, venientes aduersarios non inuiti expectabant, cõfissi præcipua Curtij virtute: cuius tanta erat cõ-

stantia & magnitudo animi, ut eo præsentè aduersariorum animos omnes facile se arcere posse arbitrarentur: quod & planè accidit. Nam vbi eo peruenerunt aduersarii, ac magno clamore faces & arma inferre cœperunt, ruens non minori impetu in eos Curtius, aciem præuenientium perfregit, multisque vulneribus reiectos terga vertere ad extrema coegit. His ergo & huiusmodi e rebro emergentibus ciuitas tota creta, suspicionibus rumoribusque obnoxia erat. Crimina verò & delicta interdum vindicabat, interdum etiam multitudine delinquentium subsistebat. Circuli tamen, eaque pars, qui Albi vocabantur, longe plus poterant in republica. Priores enim & magistratus plurimum ex illorum numero legebantur, idque aduersarii grauius ferentes, ac sepius inter se quæsti, demum consulendi gratia in aede trinitatis conuenerunt. Interfuerunt ei concilio quidam è ducibus partium optimarum. Ibi multis dictis, agitatisque summa concilij tandem fuit pontificis adire postulareque, uti principem aliquem regni generis Florentiam mittere curaret ad statum ciuitatis componendum. Id consilium, quia priuatim erat habitum de republica confestim est rescitum. Diuersæ factionis homines carpendo atque indignando ad magistratum quasi conspirationem aduersus rempublicam libertatemque populi inritam detulere. Ipsi verò per speciem imminentis periculi ex agro clientelisque armatorum ingentem numerum contraxerunt.

E contrario verò alia factio sese munierat & collecta armatorum manu, quos è prædiis agroque reuocarat, magistratus prioresque adiens minabunda reclamabat. Cum igitur illi conspiratione inritam contra rempublicam, hi autem vim & arma publicè contra leges sumpta clamitaret, & vtraque pars armata magistratibus minaretur, confusio erat & dedecus in republica, neque leges, neque pudor aliqui valebant. Erat per id tempus in numero Priorum Dantes poeta, qui offensus concilio illo, quod de vocando principe aliquo in urbem habuerant cum id planè ad euersionem libertatis existimabat pertinere, in diuersam partem inclinare ferbatur. Quod autem ingenio & eloquentia inter collegas eminebat, voluntatem eius vniuersi, nutumque omnes maximè spectabant. Is igitur hanc deformitatem labemque reipublicæ abominatus commotus etiam minis, quæ contra priores iactabantur, collegiis suadet, uti animos capebant, populumque pro libertate ac tutela reipublicæ in arma excitent. Eo facto cum principes vtriusque factionis ponere arma cõpulissent, tumultus auctores deiiciendos vrbe, amouendosque censuerunt, quasi eorum præsentia tranquillitas reipublicæ turbaretur. Ergo Curtius Donatus quem principem concilij fuisse, & postea stipatum armatorum cætera per urbem incessisse Prioribusque cœminatam fuisse constabat, publicatis bonis in exiliu agit. Cæteri verò eius factionis pecuniis multati ad tempus relegantur: Fuerunt autem hi Sinibaldus Donati Curtij frater, Rubens Tosa, Gacchi, nothus, Pactius Gerius Spina. Hi omnes equites per eam tempestatem insignes, ac de numero eorum qui Nigri dicebantur, in agrum Perusinum relegati sunt, consistere illie-

A.C. 1300.

Florentinoi de principe deligendo deliberrant.

Pistorienfes adiuui ab ea parte, quæ Florentiæ præualebat, Nigros expulerunt vrbe domosque eorum diruerunt. Author nouarum rerum Pistoriensibus fuit Andreas Gerardinus eques Florentinus, Albarum partium. Eamque Pistorij factionem auidè complexus arma corripere iussit. Mox vocatis aduersariis cum illi metu armorum detereriti non parent, domos succendit & diruit, bona diripuit, atque hostes iudicauit.

Dantes poeta. Prioribus reuocatis bas scilicet

Circulos & Donatos corruptores morum in exilio stantur.

A.C. 1300.

Guido Cavalcante vrbe exiit.

Pistorienfes adiuui ab ea parte, quæ Florentiæ præualebat, Nigros expulerunt vrbe domosque eorum diruerunt. Author nouarum rerum Pistoriensibus fuit Andreas Gerardinus eques Florentinus, Albarum partium. Eamque Pistorij factionem auidè complexus arma corripere iussit. Mox vocatis aduersariis cum illi metu armorum detereriti non parent, domos succendit & diruit, bona diripuit, atque hostes iudicauit.

iussi, donec à populo vocarentur. Ex altera verò factione multati pecuniis relegati fuerunt, Gentilis & Torrigianus Circuli equites, & cognati quidem eius familiæ, Bascherius Tosa, Baldinaccius Adimar, & quidam alij. Hi Serezanam eodem modo ire iussi, & reuocationem populi expectare. Cæterum hæc pars citò reuocata est, sub prætextu grauioris zeli. Ex quibus Guido Cavalcantes vnus ex eis morbo grauatius interiit, haud multò post quam reuersus est, vir philosophus, & in primis bonarum artium studiis per ea tempora eruditus. Curtius autem postquam vrbe aufugit, nullum intermissit tempus, quin ad pontificem, se conferret, ut ea qui consultata fuerant sedulo adimpleret. Vbi verò ad pontificem peruenit Bonifacium, instando atque rogando illius mentem incendere non cessabat. Et erat facundus vir læta & hilari fronte, & in tractandis agendisque rebus admodum sagax. His artibus tandem effecit, ut pontifex ad rem Florentinam emendandam mentem animumque conuerteret. Cum itaque Siciliam, quæ contra Romanæ sedis voluntatem ab Aragonensibus occupabatur, recipere pontifex statuisset, & in Hetruriã quoque multa forent emendanda, Carolum Valesianum regis Franciæ fratrem euocare in Italiam perrexit, multa promittens, atque ostentans, quo ille venire non cunctaretur. Hæc eo anno foris domique gesta sunt.

Proximo dehinc anno, 1301. videlicet Pistorienfes adiuui ab ea parte, quæ Florentiæ præualebat, Nigros expulerunt vrbe domosque eorum diruerunt. Author nouarum rerum Pistoriensibus fuit Andreas Gerardinus eques Florentinus, Albarum partium. Eamque Pistorij factionem auidè complexus arma corripere iussit. Mox vocatis aduersariis cum illi metu armorum detereriti non parent, domos succendit & diruit, bona diripuit, atque hostes iudicauit.

Carolus Valesius in Italiam venit. Aemyl. lib. 8.

§. XV.

ANNO verò Domini eodem scilicet 1301. circa Cal. Septembris, fulgor, quem cometem dicunt in cælo apparuit. Nec multò post aduentus Caroli Valesiani in Italiam secutus est. Qui cum ad Bonifacium pontificem tunc Anagninè cum curia residente, magno procerum comitatu venisset receptus ab eo splendide, ac titulis honestatus: magnam spem attulerat rerum præclarè gerendarum. Ad Siciliam igitur inuadendam apparatus fieri placuit quo proximo vere in eam traicerent. Interea verò dum hyems obstat, ad pacandam Florentiam à pontifice missus est. Is ergo cum Romam peteret, ac inde Florentiam venturus unciaretur, variæ cõsultationes ab iis, qui reipublicæ gubernacula tenebant, habitæ sunt. Variæ insuper curæ, ut magis ac magis appropinquaret, susceptæ. Erat omnino huius aduentus toti factioni eorum, qui Albi dicebantur molestissimus. Nam pulsus aduersariis eorum autoritate reipublica nitetur, & nihil innouari condu-

cebat. Sed contra impellebat pontificis simul, ac regiæ domus autoritas: quibus obuiare ac resistere præsertim eos, qui Guelfos se haberi vellent, inter nefaria putabatur. Et accedebat per humana Caroli pollicitatio, non nisi cõmodum & pacem eorum ipsorum hoc aduentu suo quærere affirmantis. Quibus tandem adducti, qui rempublicam tenebant recipiendum in urbem consuluerunt. Ingressi denique honores magnificos solemnisque impendunt, magistratibus obuiam euntibus, & iuuentute ludicra equorum hastiliumque exhibente. Ingressus est autem Florentiam die ipso Calen. Nouembris.

Nec multò post concionem petens adstantibus magistratibus, & populi multitudine, se pacis causa venisse confirmavit: id quo perficere posset liberam ad hoc potestatem sibi per populum concedi oportere. Postquam id quoque permissum est iureiurando edixit se rectè, pacatè, sine cuiusquam iniuria potestatem illã habiturum. Sed illo mox è concione abeunte, publica potestate suscepta: milites eius armati prodierunt, cum in ipso vrbis ingressu aliisque superioribus diebus inermes circa se habere cõsuesset. Ea res præsertim repentina & insueta, speciem tyranni magis præbuit, quam principis. Itaque suspitionibus coortis itur confestim ad arma, maxima pars populi ad nobilitatem & plebem. Magna erat dissensio, & mirifica quedam voluntatum & opinionum confusio, aliis mutationem reipublicæ optantibus, aliis formidantibus. His curis anxij, neque ducem, neque propositum certum vllum habebant.

Cum in hoc tumultu ciuitas esset, Curtius Donatus cum aliqua manu ad urbem accessit. Ingressus noua incenia cum veterum muroũ portas clausas obseratasque offendisset circumdata vrbe ad Fesulanam portulam venit adibus suis vicinam. Cum fores perfringeret, amici eius re cognita concurrerunt, portaque intus restructa gratulabũdi susceperunt. Ille postquam ingressus est, cumalata suorum manu ad Priorum aedes profectus, (diuersæ factionis hi erant), confestim magistratu publico deturbat, excoisique potestate in priuatam redigit formam. Carolus verò dum hæc agerentur milites suos apud se continuit, neque ob ea, quæ nunciabantur, vnquam commotus est. Non cõ portas effringi, non cum Priores pellens postea cum totam urbem incendiis rapinisque misceri sentiret. Nam post Priores ciectos, eadem illa manus, quæ Curtium secuta fuerat per se iam ipsa suo motu per urbem diffusa, cades & incendia pluribus locis perperrauit: quæ patiẽdo Carolus totam rem composuisse creditus est, non sine graui querela eorum, quibus paulò antè pacem quietemque iurauerat. Eadem quoque clades per agrum vagata latius, à nullo genere maleficij temperauit. Crematæ locupletum hominum villæ, homicidia pluribus locis facta, rapinis, & vulneribus omnia scedata. Post aliquot dies posita sunt arma, & noui Priores subinde creati, qui reliquum temporis adimplerent.

Per hoc idem tempus legatus, de quo supra diximus, Florentiam rediit. Eo auctore & adiutore pax facta est inter Circulos & Donatos a-

A.C. 1301.

Carolus princeps Florentiæ designatur.

Gravis in dem quoque clades per agrum vagata latius, à vrbe Florentiã motus.

sup. §. 14. liaisque

A.C. 1302.

Florentia sacris interdicitur. A.C. 1302.

Florentia aduersus Gallos habitata est eorum iuratio.

Florentini & Lucenses in Pistorie sedes bellum gerunt. 1497. §. 13. & 15.

liâque familias vtriusque factionis. Conari de inde legato gubernationem reipublicæ communem vtrique facere: Curtius, & ij qui cum illo sentiebant, & ob recentem reditum plus poterat, parere legato in ea re noluerunt. Itaque vti prius Albotum, sic postea Nigrorum factio offensus, urbem interdixit atque abiuit qua legati asperitate, etiam prius inter familias composita visa sunt irritari. Itaque nec priuata quidē pax inter publica durauit odia. Nam haud multo post Simon adolescens Curtij filius Nicolaum Circulum equitem rus iter facientem secutus, non longè à porta Casentinati via inuasit. Erāt vtrinque comites aliqui, & pugnatum est egregiè ab vtriusque. Tandem pugne hic exitus fuit vt Nicolaus interficeretur. Simon verò accepto letali vulnere proxima nocte expiraret.

Ob hæc facta cum rursus odia grauissima suscitata essent, & in peius quotidie laberentur res, stante adhuc in vrbe Carolo, summa tandē calamitas in apertum prorupit. Quidam enim princeps diuersæ factionis contra statum reipublice coniurasse dicebatur, & Petrum quendam Ferrantis vnum ex proceribus Caroli ad res nouandas magnis pollicitationibus pellexisse. Horum sigilla proferebantur, pacta conuenta legebantur. Rem tamen plerique compositam fictamque putauerunt. Alij inuitatos deceptos à Gallo existimabant fuisse. Ob eam coniurationem seu fictam seu veram tres nobilissimi & potentissimi ciues in periculum vocabantur, Baldinaccius Adimar, Nicolaus Gerardinus, Baccarius Tosa. Tangebatur quoque ea suspicio Verium Circulum ac cæteros eius familiae homines quorum opere & consilio id factum promissumque fuisse inimici iactabant. Hi omnes ad magistratum vocati: cum aduersariorum metu parere non ausi profugissent ex vrbe, absentes damnati sunt. Nec post hoc modus aliquis fuit in damnandis pellendisque ciuibus diuersæ factionis; bonisque eorum vastandis. Per hæc ipsa tempora Dantes poeta in exilium actus est ob eam, quam suo Prioratu contraxerat inuidiam, cuius supra mentionem fecimus. Erat autem per id tempus ad pontificem orator concordiae gratia missus. Sed mox nouis exortis rebus pulsisque ex vrbe ciuibus eiusdem factionis cum ipse reus postularetur, absens dānatus est: demumque eius direpta prædia & vastata. Qui Albas secuti erant partes per hunc motum pulsi exularunt. Carolus quinque mensibus Florentiæ commoratus tandem abscellit in Sicilia transiturus.

Proxima dehinc æstate Florentini & Lucenses coniunctis in vnum copiis Pistorium obsederunt, quod nuper pulsus, vt docuimus, aduersariis Albi duntaxat urbem tenebant, ac eo Lucensium Florentinorumque exules magno numero contulerant. Dū circa Pistorium essent Florentinorum copiarum manus quædam exulum in superiore Arno bellum tumultuosius commouit, quo non vicina modo, verum etiam remotiora infestabantur loca. Ob eum tumultum duæ partes earum copiarum: quæ Pistorium missæ fuerant, confestim in superiore Arnum tractatæ non pepulerunt modo hostem æquis locis verum etiam castellum, quod oc-

cupatum fuerat ab exulibus, recuperarunt: non sine ingenti detrimento eorum, qui se illo incluserant.

Inde contra Vbalinos exercitus ductus, quod hi receptis exulibus quibusdam ex castellis bellum haud segniter inferre cœperant his quoque in locis res prosperè gesta est, ac fugatis deiectisque hostibus omnia circa Apenninum loca, & Mugellanum agrum, quem hostis tenebat, vastauerunt. Inde mox circa Grauem fluuium tractatæ copiarum Alatum & Acutum castella, quæ & ipsa defecerant, in potestatem redacta euerterunt. Copiarum victrices eo anno omnibus ex locis benè ac feliciter gestis rebus Florentiam rediere.

Circa finem huius anni ob eandem seditiones Florentini quidam ciues, ex præcipuis familiis intra urbem capti, quasi contra rempublicam coniurassent, supplicio afficiuntur: quo metu & alij complures in suspitionem vocati sponte sua abierunt, absentisque damnati sunt. Cum esset hic status rerum vrbana, ac omnia suspicionibus intra mœna redundarent, exules per eam occasionem coactis vndique suis & amicorum viribus, & à Bononiensibus (quæ ciuitas & ipsa iam hauserat studia factionum) adiuti, magnas copias equitum peditumque conseruerunt. Cum iis copiis in agrum Mugellanum descendentes, regionem occuparunt: sperantes se alia ex alijs appetendo loca, urbem tandem inuitis aduersariis intraturos. Et vulgè iactabant eos qui in vrbe erant ob nouitates domi exortas nunquam anstros obuiam exire. Hæc seu credulitas, seu iactantia, multum admodum illis obfuit: Nam simul atque Florentiam ipsorum aduentus nunciatus est, ciuitas confestim in armis fuit: & Lucensium cæterorumque sociorum auxilia euocarunt: quæ cum prosperè aduenissent, præsidio satis valido, ne quis notus suscitaretur, domi relicto, reliquas omnes copias ad hostes duxere. Exules per id tempus ad Politionum castra habebant, qui aduentum Florentinorum, & Lucensium, cæterorumque sociorum cognito, cum præter opinionem urbem, in qua metu nouarum rerum eos detineri putabant, reliquisset ausos, in se valentius ruere audirent, tanta repente in castris trepidatio est coorta, vt magna pars auxiliariarum è vestigio dilaberetur ac exules ipsi desperatis rebus acciperent fugam, impedimentis omnibus amissis, nonnulli etiam abiectis armis. In hac fuga quidam exulum capti Florentiam ducuntur. In his fuit Donatus Alberti filius, vir quondam magnæ in republica autoritatis, & Ianus Ruffolus eius frater: qui prius Vexillifer iustitiæ fuit, & alij præcipuarum familiarum de quibus plerisque ciuitas supplicium sumpsit.

Proximo dehinc anno Florentini & Lucenses, coniunctis inter se copiis rursus Pistorium obsederunt. Cumque mœnia duntaxat tureretur hostis, nec fortunam prælij tentare vellet, nihil aliud perfectum est, quàm vt agri hostiliter vastarentur. Caristia eo anno ingens annonæ fuit, & sustentata multitudo est importato externo frumento, curam adhibente ciuitate,

Florenti nobles supplicio afficiuntur.

Florenti exules & uir.

Annonæ caritate rente prouidit. A.C. 1302.

A.C. 1304.

Lotharius præsul vir magnæ auctoritatis, cæterum non satis sincerus in rempublicam animi. Postulatio quidem honestam speciem prætendebat, sed ve ratio deiectionis gubernatorum reipublicæ, & nouarum rerum semina quærebantur. Eares intellecta (neque enim erat obscura) ad resistendum postulationi ciues animauit. Contentio tandem ad arma prorupit. Hinc populares eius factionis, qui post aduentum Caroli Valesiani rempublicam gubernabant, inde Curtius Donatus alienior factus, cum ante principis eius factionis esset, hanc qui præsentē reipublicæ statum vel occultè, vel palam grauius ferebant sectabantur: crebra ab iis prælia intra urbem commissa: Priores enim ac populares eius factionis arcem tenebant, armatorum multitudinem aditus turabantur. In hos crebri impetus ab aduersariis sunt facti, cedensque & vulnera pluribus locis commissa.

Tempore seditionis qui vrbe homines recant.

Annonæ caritate rente prouidit. A.C. 1302.

ciuitate, vt è Sicilia atque Calabria supra viginti septem millia modiorum Florentiam adueherentur, pecuniis ad hoc ipsum largiter attributis.

Cum verò & bello & fame ciuitas premeretur, intestina insuper oritur seditio, haud minor sanè pestis, quam duo superiora incommoda. Curtius enim Donatus post reditum in urbem, ac pulsos diuersæ factionis homines, non satis gratiæ sibi existimabat à ciuibus suæ factionis inferri, multoque inferiori virtute honoribus accumulari, se autem præteriri ac nomen suum velut antiquari pergrauiter ferebat. Hac igitur indignatione permotus, quo res nouas suscitaret author erat, vt pecuniarum publicarum, quas magni quidam in republica viri non absque administratione tractauerat, ratio posceretur. Hoc ipsum & diuersæ factionis homines quotquot aut occulti, aut sustentati in vrbe remanserant, & alij quicumque præsentem ciuitatis statum vel inuidia potentiorum, vel iniuria oderant: maleuolenti potius, quam bono aliquo publico flagitabant. Itaque nullis opinantibus repente conuentio facta est inter eos homines, & Curtium Donatum ad rationem descendendam. Ea postulatio aperte erat contra illos qui per id tempus rempublicam gubernabant. Et addixerat se postulationi Lotharius præsul vir magnæ auctoritatis, cæterum non satis sincerus in rempublicam animi. Postulatio quidem honestam speciem prætendebat, sed ve ratio deiectionis gubernatorum reipublicæ, & nouarum rerum semina quærebantur. Eares intellecta (neque enim erat obscura) ad resistendum postulationi ciues animauit. Contentio tandem ad arma prorupit. Hinc populares eius factionis, qui post aduentum Caroli Valesiani rempublicam gubernabant, inde Curtius Donatus alienior factus, cum ante principis eius factionis esset, hanc qui præsentē reipublicæ statum vel occultè, vel palam grauius ferebant sectabantur: crebra ab iis prælia intra urbem commissa: Priores enim ac populares eius factionis arcem tenebant, armatorum multitudinem aditus turabantur. In hos crebri impetus ab aduersariis sunt facti, cedensque & vulnera pluribus locis commissa.

Confluxerant namque in urbem rusticorum turba, eorumque, & damnatorum, ac præterea latronum & faciariorum multitudo ingens homicidiisque ac rapiisque omnia sedebantur. Multos dies cum illa pestis viguisset, nec modus, nec finis ullus turbationibus cerneretur & vrbeque pars obstinatè perstaret in armis, tandem vnicum per id tempus remedium superuenit multitudo Lucensium ciuium. Hi verò vtrum suoque ingenio commoti, pro sociorum salute, an rogati postulatione aduenerint, non satis exploratū est mihi. Verū cum magno illos numero Florentiam venisse constar, magnasque peditum equitumque copias adduxisse, vt cuius parti adhaerent, ad illam haud dubiè victoriam inclinarent. Intra mœnia recepti partim rogando, partim minitendo cum prælium diremissent, per preconem suæ nomine edixerunt, vt damnati ac facinorosi urbem purgarent. Nemo rapinam, nemo caedem, aliudve malefium patretur. Inde ad pacandos ciuium

animos conuersi nouos magistratus per populos creati persuaferunt, ac reipublicæ constituerunt statum.

Cum autem ciuitas Florentiæ tot esset discordiis & rixis lacessita, anno domini 1304. mense Iulij. Aretini cum Vbertinis & Pactiis vallis Arni, cum magnis copiis equitum & peditum profecti sunt ad obsidendum castellum Laterinum, quod iamdiu possederant Florentini ab Aretinis ablatum. Id non erat sufficienter munitum, & prouisum: vnde in deditioem acceperunt cum arce, siue per proditionem factam per aliquos, siue sponte non valentibus præfidiariis repugnare.

Eodem anno cum captus foret quidam notabilis vir Talanus nomine domini Bocacij de Adimaribus filius, ob malefium perpetratum & condemnari deberet detentus in palatio communitatis, consortes sui reuertente Potestate cum sua familia de domo Priorum, aggressi sunt eum cum armis, & rixantes simul vulnerauerunt Potestatem, & plures de familia eius, Post quæ familia Adimarum intrarunt in palatium, & extraxerunt dictum Talanum condemnandum, & liberum dimiserunt: nec fuit qui obuiaret tantæ iniustitiæ, ita erat ciuitas facta spelunca latronum. At Potestas indignatus tanto scelere impunito dimisso officio, rediit in domum suam cum rubore. Sed maior erubescens tja & confusio Florentini populi tunc sine lege. Ne autem sine rectoris nomine remaneret placuit eis loco & vice Potestatis instituere duodecim ciues, pro quolibet sex, duos, quorum vnus esset popularis, alter maioris conditionis, qui gerebant officium Potestatis, quousque de alio Potestate peregrino foret prouisum. Et dicti sunt duodecim potestates.

Eodem anno per dictos duodecim & alios regentes tempore decretum fuit, vt fieret profectio hostilis contra Albos & Gibellinos, qui prædati fuerant plura castella & fortalitia Florentinorum. Et inter alia rebellare fecerunt castellum, quod dicebatur, & dicitur Stinche, in valle Grauis fluuij ad petitionem familiae Caualcantium. Et cum copiis suis pergentes & impugnantes oppidum illud demum in deditioem acceperunt habitatoribus eius vt captiuis se eis reddentibus, quia euadere non poterant. Quod oppidum cum obtinuisset dirutum fuit, licet postea reedificatum. Captiui autem ducti Florentiam in carcerem de nouo factum (quod etiam hodie Stinche dicitur) retrusum sunt. Illud nomen carceris ille assumpsit, quia primi captiui ibi detenti fuerunt de oppido Stincharum. Inde profecti in vallem, Pese obsederunt castellum montis Scallium, quod se rebelauerat procurantibus Caualcantibus. Tradiderunt autem ibi existentes castrum cum substantiis, saluis tamen personis eorum. Egre dientibus autem illis vnus filius domini Banchi de Caualcantibus occisus fuit ab vno ex filiis familiae Tose: Quod fuit valde decretatum, vt proditiois species: quia fides etiam hosti, cum promittitur, seruanda est, secundum Augu. Quo tamen interfecto impunitus euasit: quia plebs illa sine disciplina erat, & ideo abusua.

Tertia pars hist. Ant. y Carac.

A.C. 1304.

Aretini aduersus Florentinos profecti sunt quoddam eccupant. A.C. 1304.

A.C. 1302.

Carolus Valesianus in Siciliam nauigat. Aemyl.lib.8.Leon.Arct.A.C.

1302.

§. XVI.

Fridericus Siciliae occupator quaterne Fracos illustris.

ANNUS domini. 1302. mense Aprilis dominus Carolus Valesianus, postquam ex Florentia sub tractatu pacis expelli fecerat partem Albam, inde recessit, proficiscens ad curiam papae, & ex ea Neapolim. Ibi que inuenit classem notabilem paratam a Carolo secundo rege Apuliae, centum inter galeas & alia diuersi generis nauigia, vt in Siciliam nauigaret ad eam recuperandam. Ingressus igitur mare secum duxit in societatem Robertum ducem Calabriae & filium regis Apuliae, cum mille quingentis militibus, & multis proceribus. Nauigantes igitur in Siciliam descenderunt illuc applicantes in terram. Considerans autem Fridericus frater regis Aragonum, qui sibi usurpauerat Siciliae & eam possidebat de facto, se bellum subeundo cum dicto Carolo, potentiae eius non valere resistere, neque in mari, neque in terra, cautè se habuit fugiendo ante ipsius Caroli copias de loco in locum & aliquando post eum & conatum exercens ad impediendum victualium delatione ad exercitum Caroli, nuqua autè cum eo in bello congregi. Ceperunt autem sic discurrere aliquas ciuitatulas, vel oppida modicae conditionis. Demum fatigati & fessum ex infirmitatibus plurimorum, & equorum eorum tamen ex defectu inchoato victualium sui exercitus, coactus fuit Carolus cum suis recedere inde sine honore.

Vt tamen minus erubescerent ex recessu sine profectu aliquo sustineret, ordinauit cum praedicto Friderico simulatam pacem sine scitu Caroli regis Apuliae cum certis pactis, videlicet quod Fridericus acciperet in vxorem filiam regis Caroli vocatam Aleonoram, & quod rex Carolus, & ecclesia iuaret Fridericum in acquisitione [Sardiniae aut] alicuius alterius regni, tunc & eo casu traderet Siciliam insulam in manibus Caroli. Vbi autem aliud regnum minimè obtinere valeret, tunc acciperet, seu teneret Fridericus Siciliam nomine, dotis vxoris suae, & post mortem suam & filiorum Fridericus teneretur eam Sicilia dimittere Carolo regi, & haereditibus eius, dando ei centum millia vnciarum auri. Quibus conuentionibus initis inter partes, & iuramento firmatis, reuersus est Carolus Valesianus eum classe sua Neapolim: & filia Caroli, sine conuentione desponsata fuit Friderico, sed talia promissa impleta minime extiterunt: vnde tractum est proverbium, Carolus Valesianus intrauit Tusciam, vt eam pacificaret, & non pacatam, sed belligerantem dimisit: transiit in Siciliam, vt bello vastaret, & pacem despectuofam inde retulit.

Carolus Valesianus in gloria ex Italia recedit.

Demum in Nouembri sequenti reuersus est in Galliam diminutis, & penè consumptis copiis suis, vnde & honore vacuus.

Eodem anno post recessum Caroli de Sicilia eaque in pace dimissa, multitudo magna armigerorum, Gathalanorum, Genuensium, & aliorum Italicorum, quae conducta fuerat in praelio

A Aprasato Siciliae, de vtraque parte conuenientes simul cum viginti galeis, & aliis lignis, de Sicilia nauigantes & capitaneum suum constituentem quemdam fratrem Rogerium ordinis Templariorum virum vtrique dissolutum & crudeliter transierunt in Romaniam ad capiendum sibi ciuitates, & castrametati sunt ante urbem Thesaloniam & illa destruxerunt, & Trociam vastauerunt vsque ad Constantinopolitanam urbem. Et cum cresceret quotidie potentia gens illa collecta de diuersis nationibus Latinis, fugitiuis, dissolutis, & Patarenis, & de diuersis expulsis sectis, nulla lege vrentibus nisi pro libito voluntatis Piratae effecti sunt, ad praedandum omnes per mare discurrerent, & quae rapiebant in comuni diuidentes. Et cum contingeret aliquam ciuitatem vel castrum capi, non ea sibi retinebant ad habitandum, sed ipsi spoliatis igni exponebant. Et durauit ista societas dissolutorum & scelestissimorum, aliquando dominos & gubernatores suos occidendo, & alios institudo.

Deinde transierunt ad terram despotae, scilicet ad regnum Macedonicum, & illud discurrerunt per ipsum destruxerunt. Ex eo loco deuenierunt ad ducatum Athenarum, & se rebellauerunt a comite Brennae qui erat dux Athenarum, & corum capitaneus & dominus. Et inter eos exortis litigiis & rixis, scilicet inter ducem & multitudinem illam: praevaalerunt illi contra ducem Athenarum, & captum capitis obruncatione ei vitam abstulerunt. Et ciuitates eius arripientes, de Moea etiam inter se partiti sunt, quae regio antiquitus fuerat Francigenarum. Et interfectis nobilioribus ex eis vxores & filias sibi in vxores acceperunt, & habitauerunt ibi.

Nec praeter eundem, quod eodem anno insula quaedam parua, quae dicitur Iscla: distans a Neapoli per aliquot miliaria: cuouit copiosum ignem ex sua sulphuraria, adeo, vt magnam partem eius consumpsit vsque ad Gironem Isclae praedictae. Ex qua re multi homines, & iumenta plurima perierunt. Aliqui etiam hoc aduertentes, vt euaderent incendium, nauiculas ascendentes profecti sunt alij ad insulam Procytam: alij ad Caprium paruas insulas vicinas. Reliqui terram firmam quaerentes applicuerunt Neapolim: vel Puteolum (vel Puteolos) vel Baiam (vel Baias) Perseuerauit autem talis vomitus ignis intra duos menses.

Hi magna ex parte, si Continuatori belli sacri credimus, Templarii fuisse & ex his ipsorum depredatione eorum interuentione prima labe atque initium videtur datum fuisse. Templarii enim auctore li. 5. ca. 13. a Capcopo adiurati, vt Syria cederet quae solo continerentur reliquiis, mouentes res. i. thesaurum ingentem secum auferunt. In Siciliam autem cum peruenissent, discordia Caroli secundi, & Friderici Arragonensis freti, classem haud contemnendam in se iuxerunt, inque omnem occasionem & euentum parati cum pacem inter reges factam tenerent, ductu Rogerij qui magistratum apud eos inierat, Thraciam inuadunt deinde expugnata vrbe Thesalonica totum Hellepontum, atque Peloponnesum sunt depredati in Atticam imperum facientes, quam ferro & igne deuastatam vna cum vrbe Athenarum occupauerunt. Vide plura apud eundem.

De

A.C. 1302. Ingens numerus migerorum qui Pyrenaea demum exercebant.

A.C. 1300.

De rebus Flandricis & primo quomodo Flandri opifices de regis exactoribus & magnalibus conquesti sunt apud regem. Aemyl. lib. 8.

§. XVII.

PER BIENNium ante scilicet 1300. paulò plus minusue: postquam rex Francia Philippus obtinuit totum dominium comitatus Flandriae in carcere detinens comitem Flandriae cum duobus filiis, eum plebs dedita diuersis artificibus praecipue texturam pannorum lanificum, cerdonum, & macelliarum, rogasset regem & postea baliuos seu rectores, qui gubernabant terram, vt alleuiarent eis iugum durum nimis & importabile talearum, & prouiderent eis de mercede danda pro laboribus suis competenter ab iis qui conducebant eos ad exercitia: illi ad instantiam & complacentiam Burgensium seu ciuium principalium, noluerunt eos audire sed duos principales qui erant quasi capita minutae plebis seu artificum: scilicet Petrum Leroy pannorum textorem, & Giambridam (alias Ioannem Bridanum) macellarium cum triginta aliis eiusdem artificij notabilioribus, carceribus mancipauerunt Brugis.

Praefatus autem Petrus Flandrensis, quamuis esset pauper textor pannorum, vilissimae conditionis, statura paruus, vultu despicabilis, monoculus, senex septuaginta annorum: qui idioma Gallicum ignorabat, simul & Latinum: sed in lingua Flandrensi omnes alios excedebat in expeditione locutionis promptae, & propriae: tantum cordis fuit & audacia, vt caput exiterit huius factionis, & rebellionis vnde & cognominabatur, Leroy in illa lingua, quod sonat latinè rex. f. plebis. Surrexit ergo populus infimus et discurre cepit vnitus hostiliter per ciuitatem Brugas, & bellum inferentes castris, vbi morabantur rectores loci pro parte regis, occiderunt non paucos ex Burgensibus, & effraetis carceribus praedictum Petrum cum aliis extraxerunt violentia vsu. His peractis composita est treuga inter partes: & querela facta contra artifices a Burgensibus in curia regis Francia. Post diuinam discussionem quasi per annum dilatam: deinde lata sententia fuit contra plebem in fauorem Burgensium: qui pro hoc non modicas pecunias exposuerant ad id obtinendum.

Cum primum autem hoc auditum est Brugis & diuulgatum, plebs vnanimiter insurrexit, & correptis armis timentes non posse praualere contra acies armatas Burgensium recesserunt simul de Brugis accedentes ad oppidum dictum Damum, quod est prope ad tria miliaria: per illudque discurrerent interfecerunt rectorem eius qui ibi erat pro parte regis, & praedati sunt magnos Brugenses occidentes ex eis. Et inde furore & desperatione ducti transierunt ad terram Dandiburgi: & fecerunt similiter. A loco illo postea profecti sunt ad Manerium comitis, quod dicitur mala, prope Brugas ad tria miliaria: vbi tunc residebat baliuus seu gubernator Brugarum, & circa sexaginta milites regis, & vicum expugnantes & capientes omnes, quos ibi inuenerunt, Francigenas in ore gladij percussere.

Petrus Leroy textor audax.

Petrus Leroy quis fuerit.

Mozza lim. E. ponch. dicta in cis ois subdia. lugens. gnis et pio.

A.C. 1300.

runt sine vlla miseratione. Burgenses autem Brugas habitantes, ex his sibi ipsi timentes, ne talia paterentur, confestim miserunt ad regem auxilium implorantes. Qui destinavit illuc dominum Iacobum de sancto Paulo supremum baliuum, id est gubernatorem totius Flandriae cum mille quingentis militibus, & aliis multis Francigenis. Hi applicantes ad locum, omnia fortalitia Brugarum ceperunt, armigeros ibi ponentes, armis munitos & victualibus. Ciuitate igitur in timore & suspitione constituta, ac multitudinis plebeiae audacia augmentata ex prosperè gestis, Deo permittente in vltionem auaritia magnorum Burgensium, & ad humiliandum superbiam Francorum, artifices & plebs vilissima, qui remanserant Brugis, fecerunt simul coniurationem, & conspirantes in desperatione positi ad occidendum Burgenses maiores, & Francos se paraauerunt, & vt intentum eorum haberet magis effectum miserunt pro iis de plebe, qui inde fugerant secretè, ad loca Dami, & Dandiburgi. Qui receptis nunciis omnes tam mares, quam feminae, cum capitaneis suis Petro Leroy, & Giambrida [alias Ioanne Bridano] nocte surgentes, venerunt ad ciuitatem Burgensem, & facile introeuntes, quia fossata repleta fuerant, & portae destructae ceperunt clamare in eorum idioma, quod Francigenae non intelligebant, vniuar commune, & moriantur Francigenae, & trabibus vias ciuitatis occupauerunt.

Conuenientes ergo plebeij, qui intus erant cum iis, qui ab extra venerant, discurrerunt per ciuitatem, nemini parcentes. Et quicumque ex populo in domo habebant aliquem ex Gallicis, vel subito suos hospites occidebant, vel ad plateam vbi erant principales eorum ducentes in frustra minutatim concidebant. Francigenae auditis ru moribus surgentes & arma corripientes cum accipere vellet equites equos suos, non poterant inuenire fellas vel fraena: quia callidè occultauerant tam mares quam feminae illa. Et cum fugam arripere quaerent Franci: inuenientes vias clausas, & lapidibus etiam contra eos ex fenestris domorum iactatis: etiam aliquibus eorum ex fenestris ad terram, proiectis: tota illa die hac crudeli persecutione & occisione durate: interfecti sunt ex ipsis Gallicis mille, & quadringenti ex equitibus: & duo millia ex pedestribus. Vnde stratae omnes ciuitatis repletae sunt sanguine & cadaueribus. Et per tres dies continuos habuerunt satis laborare gentes illae ad deferendum cadauera mortuorum Francorum in curribus extra ciuitatem ad sepeliendum in agris. Dominus autem Iacobus de sancto Paulo supra dictus, cernens se non posse tanta caedi obuiare aufugit: qui ideo valuit hoc agere, quia habitatio eius erat prope egressum ciuitatis. Contigit tam durus casus anno domini. 1301.

Gravis inter Francos & Flandros pugna, in qua Flandri licet pauciores vicerunt. Aemyl. A.C. 1302.

§. XVIII.

DE magno conflictu, quem fecerunt Flandrenses cum maximis copiis Francorum, Tertia pars hist. Ant. y 2 quas

Plebeiis Flandrensis. Coniuratio: in nobiles & Fracos.

Stratae viae sunt publicae.

A.C. 1301. Flandriam versus Francos armis parant. Acmylibi.

quas multi principes, comites, & barones secum duxerant iuxta oppidum, quod dicitur Coltracum (alias Curtracum) In quo praelio Fracigenae etiam essent sine comparatione plures numero, equis, & armis bene prouisi, in bellis magis experti, & militiae periti, a Flandrensisibus tamen fuerunt debellati miserabiliter, & penè omnes occisi. Pro quorum declaratione sciendum, quod post rebellionem factam regi Franciae per Brugenfes, & occisionem Francorum, considerantes populi Brugenfes se solos non fore sufficientes ad resistendum potentiae regis Franciae, nisi aliunde adiutorium haberent: miserunt in Brabantiam, pro quodam iuvene dicto Guilielmo gailieri, cuius frater mortuus erat in carcere captiuus comitis Artensis. Ille Guilielmus ex nobili progenie ortus, nam ex matre filius fuit filii comitis Guidonis antiqui, qui fuerat dñs Flandriae, ex patre vero filius comitis vallis Rheni & iam effectus erat clericus. Ut autem vocatus fuit à Flandrensisibus, relicto clericatu auidius accessit Brugas, ut vindicaret mortem patris sui. Et cum applicasset ad locum honorifice susceptus est à Brugenfisibus, & constitutus eorum dominus. Suscepit autem dominium, subito congregato exercitu profectus est ad expugnandum, terram Gandau, quam rex Franciae possidebat. Sed quia fortis erat, sicut quaecunq; ratione situs, respectu murorum, eius, & fossatorum, & paludum, videns se ibi nil posse proficere, inde processit ad alias terras & villagia circumstantia: quae omnia sine difficultate cepit. Ex quarum captura multiplicatae sunt ei copiae.

Hæcaudens Guido iuuenis filius comitis Flandriae venit & ipse in Flandriam, & se associavit Guilielmo praefato suo nepoti. Qui & ipse cum eo facti sunt domini & directores seu capitanei Brugenfium. Et dictus dominus Guido profectus est cum quindecim millibus Flandrensiū ad obsidendum Caltracum, qui oppidum cepit excepta arce seu castello eius, quod erat optimè munitum, & solum Franci equestribus & peditibus. Dominus autem Guilielmus cum alia parte exercitus processit ad obsidendum oppidum Casellæ, et in illa obsidione homines eiusciuitatis seu villagij voluntarie se tradi derunt domino Guidoni praefato. Et hinc augmentatus est exercitus in obsidione castelli Coltraci. Viriliter autem resistebat Fracigenae, qui erant in castello pro rege, & suis machinis & artificis destruxerunt, & combusserunt magnam partem oppidi Caltraci. Sed quia ex improviso Flandrenses fecerant illam obsidionem, quia non sibi ad sufficientiam procurauerant, Fracigenae de victualibus, miserunt ad regem pro adiutorio celeriter exhibendo.

At subito rex destinavit illuc comitem Arntensem auunculum suum cum septem millibus equitum, inter quos erant duces, comites, castellani, & multi nobiles: & cum quadraginta millibus peditum: in quorum numero erant decem millia balistariorum, qui simul congregati iter assumentes applicuerunt, & castrametati sunt prope oppidum Cultraci ad medium miliaria. Rex autem Franciae ad supplendum expensas magnas belli huius incoati, de consilio, sed malo dñi Buccii & Muriati Fracigenarum, fecit alterare

Guilielmus Galieri belliflandrici dux.

Terra pro vrbe vr villagij pagis.

Cultraci Flandri obfidem, vel frustra.

Numero frus in Flandrenses exercitus.

A & falsificare monetam, unde multum lucrum sequebatur, & de tempore in tempus ita immutare, ut reduceret ad valorem tertiae partis eius quod prius erat. Ex qua re abominabilis exercitus factus est regis Fraciae in conspectu christianorum, & multi exinde mercatores, & trapezita, qui tunc erant in Francia, Italici depauperati sunt, & ad nihilum redacti in substantiis suis ex illa mutatione qualitatis monetarum. At strenuus vir dominus Guido ex Fandria, et si iuuenis ætate, sensu tamen canus & magnanimus, cernens copias tantas Francorum contra se venisse, & quia praelij congressum vitare non poterat non dimittendo Cultracum, & obsidionem castelli inchoatam, & reuertendo Brugas cum populo suo mortè euadere non valebat, & summam confusionem, decreuit bellum subire, unde & misit pro domino Guilielmo supra dicto: ut omnia obsidione Casellæ cum suis ad eum accederet. Qui simul adunati cum viginti millibus ex plebeis Brugenfisibus, & vicinis pedestribus omnibus exceptis paucis dominis exierunt in terram Cultraci, & castrametati sunt in quadam planicie in via, qua itur ad Gandauum, è regione exercitus Francorum acies suas per ordinem statuerunt. Erat autem in fine illius planicie per latitudinem quoddam fossatum aquarum viuentium tritudinis quinque brachiorum, & in fundo trium. Ita autem est iuxta terram, quod non apparet: nisi cum ad ipsum peruenitur. Super illud igitur fossatum ex vno latere se locauerunt in modum lunae: sicut & ipsum fossatum terram circumibat. Et illi etiam pauci equestris descendentes ex equis omnes pedes steterunt, tenentes lanceas in manibus suis, eo modo quo proceditur contra apros in venatione; secum etiam habentes baculum nodosum, grossum, ferratum & acutum. Vix alia arma habebant, quia pauperes & bellis insueti. Desperatio eis augebat vires decernentes potius occidi quam fugere, & deuenire ad manus hostium, & diuersis cruciatibus diu affligi.

Dominus autem belli scilicet dominus Guido & dominus Guilielmus duces populi in se sunt sacerdotem accedere ad castra eorum cum sacramento corporis Christi, quod possent omnes aspiceret, & quilibet eorum sumpsissent modicum terrae loco communionis ponentes in ore: duces autem praefati antecederant acies exhortantes discurrendo hinc inde ad viriliter praelianandum, recolendo eis superbiam & audaciam Francorum, & quantum iniustitiam fecerant eis, ad dominis suis, recogitantes, quanta crudelitate vterentur ad eos in futurum, si victores eorum existerent. Unde & iustum erat bellum ex parte eorum pro sua scilicet vita defendenda, & filiorum suorum. Et dominus Guido in campo illo fecit militem Petrum Leroy supra dictum cum quadraginta aliis plebeis promittendo eis magna, si victoriam obtinerent.

Franci dum nimio impetu contra Flandrenses ruunt, cadunt idem.

§. XIX

Comes autem Artensis, attendens Flandrenses se parasse ad pugnam, cum esset ipse capitaneus & dux belli pro Francis, & ipse cum suis copiis descendit in planiciem contra hostes.

A.C. 1301. Rex Franciae peditum exercitum perdidit.

Nobilitas francica perit.

Comestabulus dicitur ab eorum rege.

Vide infra §. 10.

Flandri de spretu ne aduersum se conueniant.

Franci grauius inter a Flandrensisibus auxili.

Mach.

Arntensis comes era Flandrensis dux.

A.C. 1302. hostes diuidens suos in decem acies ordinatas, quarum qualibet habebat circa mille vel octingentas personas, excepta vltima acie, quae habebat ducentos milites & decem millia balistariorum, & post eos triginta millia peditum. Harum quilibet capitaneum habebat proprium aliquem comitem, ducem, dominum vel notabilem virum. Vix vquam fuit in Francia tam nobilis exercitus congregatus ad bellum.

Cum autem essent acies ordinatae ex vtraque parte, tres ex capitaneis stiperdiariorum, prudentes & strenui in armis accedentes ad Comestabulum, persuaserunt ei declinare bellum, dicentes. Iste populus Flandrensiū est gens desperata, ne igitur flos militiae mundi forte pereat (varius est enim euentus belli) potius cum eis agamus paulatim aliqua bella leuia continuando, & sic cum ex continuatione ipsi fuerint fessis, nec interim recreati cum sint magni & frequentes comestores fatigati ex inedia fugiet, & eos sequentes erimus victores sine periculo nostro. Comestabulo consilium visum est bonum & accedens ad comitem Artensem, qui erat dux belli hoc ei retulit: Sed iuxta prouerbum, Quæ Deus odit, auferit intellectum, & qui mentis est dux corruet in malum. Iusto igitur Dei iudicio factum est, ut contemneret tam utile consilium, ut puniretur de superbia sua comes ille Artensis, qui & contempserat mandata Papae Bonifacii precipientia ut ab huiusmodi superfederet & bulas in ignem proiecerat. Improperando igitur respondit comes Comestabulo, quod hoc dicebat, quia non esset fidelis regi, cum haberet filiam domini Guilielmi de Flandria in vxorem. At Comestabulum indignatus ait. Si vultis ire ad mortem, ecce ego primus me offero. Quia igitur non est audius, ceptum est bellum, & impetum fecit prima acies contra hostes non perpendiculariter de fossato aquarum. Flandrenses autem pedes stantes, clavis suis seu baculis ferratis percutientes capita equorum faciebant eos retrosum verti. Comes Artensis videns Comestabulum processisse ad ferendum, ipse cum alijs aciebus & equestres calcari equos vrgentes & sequentes cum alios praecedentes impellentes, ut dissiparent acies Flandrensiū venientes ad fossatum, & illud ignorantes cadebant in illud, alij super alios priores irruentes in fossatum. Et quia pulvis etiam magnus erat subleuatus in aera ex cursu equorum: & ex rumore percussorum, & clamore vocum non poterant videre vel audire, quod eis expediebat.

Sicque comes Artensis & Comestabulus, & innumeri alij cadentes in fossatum, vel suffocabantur, vel à Flandrensisibus occidebantur cum equis suis. Denique superatus est exercitus Francorum à Flandrensisibus, & ita exterminatus, ut sex millibus equitum occisis, & peditibus sine numero interfectis, cum multis comitibus, ducibus, & baronibus pauci euaserint. Sicque humiliati sunt, ut discerent, quia non in multitudine populi victoria belli, sed à domino. Ex ista autem contritione & exterminio Francorum multum diminuta est fama & honor, & status nobilitatis, & potentiae & magnificentiae regis Franciae: cum flos militiae mundi in eo

A confictu fuerit ita comminutus à subditis suis scilicet Flandrensisibus & Brugenfisibus vilissimis hominibus: scilicet textoribus pannorum, maccellariis, & alijs artificibus inexpertis in militia & quasi incrimibus, qui prius praetimiditate yocabantur conlij.

Post praedictam victoriam habitam in Cultraco per Brugenfes contra Francos, quam citissime villagia, & oppida Gadauum Insula, Duacum, Casella, & alia sponte se subiecerunt domino Guidoni de Flandria duci exercitus. Nec remansit villula vel oppidum in tota Flandria quod in deditionem non accepit dictus dominus Guido. Eiecerunt autem Flandrenses Brugenfes magnos de partibus illis, quia, fauere credebantur Francis. Et similiter fecerunt in Brabantia & in Aynaldo & eorum circumstantiis in fauore communitatis Brugenfis. Cum autem nuntiatum fuisset hoc excidium in Francia, non fuit dominus ferè quae non sumperit lamentum, cum quilibet haberet ad lugendum mortuum suum & multa viduata remanserint, viris earum in bello interfectis.

Rex autem Franciae dolorem dissimulans praconizari fecit per totum regnum bellum contra Flandriam sibi rebellem & inimicam, ad quod deberent concurrere: & ut ei non deficerent stipendia militibus conferenda: fecit falsificari iterum monetas & argenteas & aureas, ex qua falsificatione quolibet die superlucrabatur sex millia parisiensium & adeo diminuta erat, quod non attingebat ad valorem prioris antiquae monetae nisi tertia parte adempta. Et congregato maximo exercitu egressus rex de Parisiis profectus est Attrebatum in Artesio cum decem millibus equitum & sexaginta millibus peditum. Insuper litteras destinavit Carolo Valensano, qui tunc erat in Italia, ut omni occasione postposita in Franciam reuertetetur. Quod & fecit.

Flandrenses vero audita maxima praeparatione, quam faciebat rex Fraciae, ut vindicaret se de eis, vocauerunt & ipsi ex Namurro Comitem Ioannem filium comitis Flandriae, qui erat strenuus, & prudens in armis. Et venientem ipsum capitaneum generalem suum constituerunt in praelio. Rex igitur collectis copijs, quae erant octoginta millia hominum armatorum cum rebus necessarijs ad bellandum egressus de Attrebatum, ut intraret Flandriam, castrametatus est in villa quadam, quae vocatur Vitriacum, ita magna ut circumitus eius foret decem miliariorum spatium. Et haec villa satis erat prope Duacum, quam tenebant tunc Flandrenses. Qui non pauentes multitudinem copiarum regis, sed audaciores effecti ex victoria praecedenti, non se continuerunt in Duaco, sed exeuntes, & versus hostes procedentes vociferabantur die nocteque prouocantes eos ad bellum. Hoc autem accidit mense Octobris: quo tempore superueniunt pluuia magna. Et quia patria illa plena est paludibus & foueis, non potest in ea tempore hyemali belligerari, nec victualia, & alia necessaria illuc deferri, nec milites suos equos educere.

Quamobrem rex coactus fuit congressum belli dimittere. Et pactis treugis per annum reuersus est rex in Franciam cum exercitu suo

Tertia pars hist. Ant. y 3 sine

A.C. 1302.

Conilii. i. cuniculi homines dicitur timidissimi. Flandria à francis deficit.

Rex franciae rursus contra Flandriam armatur. A.C. 1303.

Flandrenses contra Francos auxilia euocant.

Rex re infecta reuertitur in Franciam.

A.C. 1302. sine honore. Dicebatur etiā causa fuisse huius recessus regis quaedam fectio, videlicet, quia rex Angliæ Eduardus qui diligebat Flandreses inrimavit uxori suæ secretis quæ erant soror regis Franciæ in dolo. Ego timeo, ne rex Franciæ in isto prælio non sustineat damnum & confusionem: nam percipi, quod aliqui ex suis baronibus faciunt ei proditorem. Quæ subito per nuncium significavit ei. Rex autem suspectos habens suos ex hoc, & ignorans, à quibus se cauere deberet: reuersus ad propria dimisit rei prosecutionem. Ex quo Flandrenses cū magna læticia remanserunt.

Inter Bonifacium Papam & Pulchrum diffidiorum origo. Aemyl. lib. 8. Blond. dcc. 2. lib. 9. & alij. A.C. 1302.

§. XX.

EX hac profligatione, & debellatione exercitus regis Franciæ facta in Cultraco per Flātreuses adacta est indignatio ipsius regis contra Bonifacium Papam quæ tamen autē erat in choara, ex eo videlicet, quia ipse Bonifacius vocauit à Francia Carolum Valesianum vt in Italiam descēderet, & promisit sibi eum imperatorem constituere, vel saltem talia verba protulit, vnde ille hoc expectaret. Quod non fuit executioni mandatum, sed eius quasi contrarium. Nam eodem anno Albertum filium Rodulphi olim imperatoris etiam non coronati electum in regem Romanorum confirmauerat. Ex hoc igitur rex Franciæ existimans se à Papa delectum, & deceptum, odium concepit ad eum, adeo vt inimicum eius Stephanum de Columna retinebat & honorabat in terris suis, & alios Columnenses, eis pro posse fauens. Sed & quædam magnū & locupletem episcopum in Frācia capi fecit, opponens, quod esset Patarenus; cum priuans episcopatu, & bonis suis & alios episcopatus vacantes cum essent bona episcoporum diripiebat, & inuesturas eorum facere volebat. Quamobrem Bonifacius, vt magnanimus, & audax neminem timens cepit contra eum agere tamquam inimicum Ecclesiæ & ad efficacius procedendum vocauit per literas apostolicas, & nuncios speciales omnes episcopos & prælatos Franciæ ad urbē ad celebrandū

Hic fuit episcopus apamensis.

a Indignatio Philippi regis contra Bonifacium hinc maxime originem habuit, quod anno 1300. à Tartariis Armenisque legatio missa est ad eum Philippumque Regē, qua ad regnū Hierosolymitanum ab ipsis Tartariis infidelibus ablatum capessendum eos hortabatur, vt supra vidimus §. 8. qua legat. omē accepta legatos in Galliam ad Philippum mitti Pontifex, atque illis apamensem episcopum, huicque literas dat ad regem de bello sacro redintegrando præcepit, vt vellemis regem ad expeditionē hortari & impellat. Apamensis cum regem adisset, precibus primò agit cum rege: deinde decimarum rerum ecclesiasticarum illi offert prouentum per triennium modo sacra induat arma postre-

A nō nisi pontifici rex suffragaretur, priorum cœtu atque regno exclusum iri aperit munitur. Flandricum bellum rex causatus, & Angli male pacati animum, nihil unquam ad legari potuit, quod episcopo ad excusandam profedionem satis esse videtur. vnde ei extremo excommunicatio em regniq. priuationem non timuit comminari. Blondus lib. 9. dec. 2. Conin. belli sacri lib. 5. cap. 9. Quamuis autem claudis in Flāndria recepta causam l. Antoninus bonam attulerit, non tam en eam postremam huius claudis ducimus sacri belli à Rege Philippo in gloriā expiditionem.

B concilium. Sed rex non permisit accessum. Vnde magis Bonifacius turbatus est contra eum.

Et cum adiuuasset ex quibusdam decretis regem Franciæ à sede apostolica debere recognoscere tam in temporalibus, quā in spiritalibus ipsum regnum: destinauit legatum quēdā clericum Romanum archidiaconum Narbonensem cum literis Apostolicis: mandans regi, vt recognitionem faceret regni sedi apostolicæ alias cum excommunicationi subiiceret, & ciuitates interdico supponeret. Postquam ergo ille applicuit Parisios, rex non permisit bullas publicari: immo familiares regis literas Apostolicas ei abstulerunt, ipsum de ciuitate licentiates & de regno, Comes autē Arrens, qui tunc vinebat, quia hoc accidit ante debellationem eius & mortem in bello supradicto: literas eius accipiens, in ignem proiecit in contemptum Pontificis: propter quod iusto Dei iudicio male perit: sicut & Ioachim rex Hierusalem combutens dominicas literas.

Exinde rex custodiri fecit omnes vias per quas esse posset ingressus in regnum Franciæ: ne quis nuncius vel litera ex curia ad eum deferrentur. Propter hoc Papa excommunicauit ipsum regem Franciæ. Rex autem Franciæ congregari fecit Parisiis omnes prælatos ecclesiarum & barones suos & factū concilio pro sui iustificatione appellauit ab illa sententia, se excusando: & contra Bonifacium inuehendū plura scelera, scilicet hæresis, simoniæ & homicidij, & aliorum enormiū imponendū, & ideo de iure deponendum esse à papatu dicendo. Abbas verò Cisterciensis coram quo appellauerat, appellationem non acceptauit, sed reuersus est in Burgundiam. Ota igitur maxima dissensione & inimicitia inter regem Franciæ & Papam Bonifacium: alter alterum fortiter impugnabat, & deicere conabatur. Bonifacius utroque gladio utebatur, excommunicationes, & alios processus terribiles contra regem fulminans, Albertum confirmatum in regem Romanorum ad sumendum coronam imperij sollicitans, vt postea ex illa parte Alemanniæ, quæ Franciam respicit bellum contra re-

F a Celebrauerat interea rex Philippus apud Parisios prouinciale concilium, & ecclesiasticis simul ac nobilitatis secularium primoribus, quæ sententiis ad sedem Apostolicam in se mitiorem aequioremque appellauerat. Blond. li. 9. de. 2. Sic ergo rex Pulcher tamquam supremum causarum omnium iudicem sedem agnouit Apostolicam etiam ab ea condonatus.

A.C. 1301.

Proditio Albertus Pontificis

Hic, rex à Papa excommunicatus

Prefectus rex à Papa excommunicatus

Hic Cardinalis ab alijs sacra dicitur.

gcm

A.C. 1301. gem moueret, & Flandrensis inimicis regis faueret.

Econtrario rex Franciæ non dormiebat, sed cum magna solertia & astuto consilio domini Stephani de Columna, & aliorum Italicorum & Francorum, misit dominū Guilielmum Provinciale prudentem virum, clericum, acutum in factis mundi, cum domino Mantiato de francesis in Tusciam, cum multis pecuniis partim eis numeratis, partim recipiendis à mercatoribus societatis de Perusio, prout foret expediens, causam dandæ pecuniæ ignorantibus. Et cum applicuissent ad castrum Stragæ prope Senas, quod castellum tunc erat domini Mantiati, ibi per aliquod tempus se firmarunt, mittentes inde ad diuersas personas literas, nuncios vel oratores, conducendo etiam gentes armorum clam, & ne quis suspicaretur dolum eorū causam assignabant suæ in Tuscia residentia, quia tractabant pacem componere inter Papam & regem Franciæ, & ideo multam attulerant pecuniæ quantitatē. Sed secundum rei veritatē tractabant Papam capere. Et vt ad hoc adiutorium haberent, exposuerunt multas pecunias ad faciendum proditorem, & traditionem pontificis in manibus eorum baronibus, & ciuibus Anagninæ, ubi Papa tunc cum sua curia residebat. Pontifex autem nil tale suspicabatur cum nec aliquid huius rei percipisset, nec aliquam sui custodiam faciebat. Magni enim cordis erat nec hominem verebatur.

Bonifacius 8. capit. iidem.

§. XXI.

MENS igitur Septembris anno domini 1303. Cardinalis, qui dicebatur Sciarra, de familia Columnensium cum gentibus armorū scilicet equitibus trecentis & peditibus plurimis stipendio conductis ex pecuniâ regis Franciæ cum dominis de Cechano, & de Supino, & alijs baronibus de Capania, & filiis domini Massæ de Anagnia, & cum notitia aliorum ex Cardinalibus, qui in coniuratione ista erant (vt à quibusdam dicebatur.) Vna igitur die cum de mane, tempestiue intrauit Sciarra præfatus ciuitatem Anagninam, cum copiis & vexillis cū armis regis Franciæ clamores extollendo per ciuitatem istos, Moriantur Papa Bonifacius, & viuat rex Franciæ, discarrenturque per ciuitatem nemine resistente, quinimmo populus totus Anagninæ secutus est rebellionem factam Papæ, vt ingratus, & vexilla regis, Peruenientes autem ad papale palatium ipsum ceperunt sine contradictione, quia talis insultus & rei aggressus fuit populo improbitus, & familiaribus Papæ, vnde nullam faciebant custodiam. Bonifacius autem Papa tumoribus auditis cernens se derelictum, & quasi solitarium (Cardinales enim aufugerant timore ducti, & absconderant se & forte aliqui huius seditionis consilij hoc affectabant, etiam ex suis familiaribus) animaduertens igitur ciuitatem captam & palatium suum iudicauit se mortuum. Sed vt magnanimus & imperterritus

A tus ait: Exquo proditoriē sicut Iesus Christus captus sum, & deditus in manibus inimicorum vt occidat, vt Papa mori decerno. Et fecit se parari vestibus sacris, cum pallio seu amato beati Petri, & corona aurea à Costantino Syluestro Papa collata, & cū clauibus & cruce in manibus resedit in papali throno. Ad quā accedēs dictus Sciarra cū alijs suis inimicis, verbis contumeliosis aggressi sunt pontificem, & deriserunt circumstantes eum, & familiares eius, qui cum ipso remanserant.

Inter alios cum illis dominus Guilielmus de Lunghereto, qui pro rege Franciæ tractatum duxerat capturæ pontificis, & minatus est ei, quod ligatum ipsum duceret Lugdunum, vt in generali concilio solenniter deponeretur. Cui Papa non corde deficiens respondit. Patienter feram me condemnari, & damnari, & deponi per Patarenos (cuiusmodi ipse erat cum progenitoribus suis vt Patarenis igne combustis) Quibus verbis consulus dominus Guilielmus cum rubore reticuit. Domino autem disponente ob dignitatem apostolicæ sedis nemo ex inimicis eius ausus fuit mittere in eum manus, sed indutum sacris vestibus dimiserunt sub honesta custodia) & ipsi insisterant prædē, diripientes thesaurum eius, & Ecclesiæ, quem in palatio Papæ inuenerunt. Permansit pontifex ipse custoditus tribus diebus. Tertia autem die surrexit à custodia liber sine precibus alicuius, aut procuratore, domino illustrante, & valam suæ cæcæ ingratiitudinis à populo Anagninæ auferente. Recognoscentes ergo errorem suum cives Anagninæ cum populo, arma corripuerunt in fauorem antistitis, clamantes per urbem. Viuat Papa, & moriantur proditores. Et discurrentes per ciuitatem Anagninam eiecerunt, Sciarram de Columna, suosque complices de ea pluribus ex eis captis, & alijs occisis.

Liberatus igitur pontifex Bonifacius cum familia sua, dolore nimis absorptus ex tanto decore, eum tota curia inde discedens, Romam remeavit ad sanctum Petrum disponens concilium conuocare ob iniuriam sibi, & Ecclesiæ factam vindicandam contra regem Franciæ: sicut & sanctus Syluerius Papa fecit contra suos detentores & pscripores. Sed crescente infirmitate ex dolore concepto, & carnes eius corrodente non post multos dies migravit è sæculo. In ecclesia sancti Petri ad introitum eius honorifice sepultus.

Fuit utique antistes iste vt dictum est supra scientia acquisita valde peritus, naturali ingenio præditus, & tenacis memoriæ, magni animi crudelis inimicis suis, & amicis largus & liberalis, Multum exaltauit statum Ecclesiæ temporalium iura eius tuendo viriliter & augendo. Et per venerabiles Cardinales dominū Guilielmum de Bergomo & dominū Richardum de Senis, doctissimos viros & dominū Dinū de Muggello doctore eximiū legū cum eis conferendo cedit. vj. librum decretalium pulchro stylo & multum sententioso & caudicium. Ad cardinalatum plures promouit.

Consanguineos nimis dilexit & exaltauit: cum tamen dicat psal. Si mei non fuerunt dominati: tunc imbecillatus ero. Duos suos nepotes

A.C. 1303.

Bonifacii magnanimitas. Ioan. 13.

Bonifacius 8. lib. ratur.

Mortuus Pontifex.

Sextus Decretalium à quo editus. psal. 18.

A.C. 1303. Pontificis studium erga cognatos & prehensur. Actinē tes. i. pro-pinqu.

nepotes fecit cardinales satis iuvenes similiter & auunculum suū ex parte matris. Viginti numero ex suis consanguineis & amicis de Anagnina, episcopos & archiepiscopos instituit in notabilibus vrbibus. Laicos nepotes, vel aliter attententes, comites fecit. Magnum thesaurum eis reliquit, magis pauperibus erogandum, vt in cælis thesaurizaret. Vnde & post transitum Papæ cum essent pecuniis opulenti eius consanguinei, conductis trecentis stipendiariis Cathalanis, vindictam sumpserunt de inimicis, Papæ proditoribus, eos qui erant in regione Campaniæ atterentes.

Pulcher rex propter vim illatam pontifici plectitur. Pro. 14.

Subitò autē captura Papæ diuulgata est per vrbem. Sed & cursores missi sunt ad regem Franciæ vt de re ei valdè grata. Cùm autem per ciuitatem Morianensem quæ est post transitum trāstret nunciū ista referens, episcopus ciuitatis, qui erat religiosus & sanctæ conuersationis, hæc cùm audisset coram multis ait: Hoc nouum dabit magnum gaudium regi Franciæ, sed extrema gaudij luctus occupabit. Nam propter tantum excessum notabile iudicium Dei irruet super eum, & progeniē eius, magnas ipse luet pœnas, aduersa multa patietur, & plurimi insurgēt contra eum & filios eius. Quod totum impletum est non multò post tempore. Et hoc ideo scriptum est, vt hoc exemplo cæteri illud obseruent oraculum. Nolite tangere Christos meos. Qui enim vos tanget (ait Deus per prophetam) tangit quasi pupillam oculi mei.

P. 104. Zach. 2.

Circa id tempus Eduardus rex Angliæ concordatus cum Philippo rege Franciæ pacem fecit, & sibi ille concessit, Vasconiam ita tamen, quòd faceret sibi homagiū. Cui rei ideo acquieuit Philippus, quia timebat propter rebellionem quam ipse fecerat Ecclesiæ & iniuriā procuratam Bonifacio Papæ in captura eius: cùm etiā bella haberet cum Flandrensibus, ne ei aduersaretur rex Angliæ.

Angli Scotos vincit.

Eodē anno idem rex Eduardus cūm infir-

a Quamuis hic Pontifex à multis traducatur quasi Pontificatum malè administrarit, dicaturque de eo, Intrauit vt vulpes, regnauit vt Leo, mortuus est vt canis: tamen nemo est, qui eum de Ecclesia optime fuisse meritum inficiari possit, vt hoc loco aperitè D. Antoninus prodit, mortemque ipsi indignissime fuisse illatam, ea quæ Regi Francorum Philippo, & progeniei eius acciderunt, testantur. Ipse enim Rex Philippus Pulcher intercurrente Apro, inter equi sui crura mortuus est, tres autem filij eius vnus post alium breui spatio regnarunt, eorumque omnium vxores in adulterio deprehensæ fuerunt. Ex Sædero li. 7. de visibili monar. vide infra tit. 21. c. 3. §. 4.

b Hic Eduardus eius nominis primus Angliæ rex regnauit an. Ch. 1272. & regnauit an. 34. qui multa aduersus Scotos bella gessit, præsertim verò cū Roberto Brusco eorum rege, quem D. Ant. Albertum vocat: quæ memorantur ab Hestore Bouchio lib. 13. historiæ Scotorum. & Lesao lib. 6. & 7. Caterum his temporibus afflicta re Scotica nequaquam Scoti per Angliam discurrerunt, sed Angli sæpissimè, quorum tunc temporis res erant florentissimæ, Scotiam peruagati, ferro & igne omnia misuerunt. Quamuis autē Eduardus Angliæ rex dum aduersus Scotos in Scotia bellum gerit sit mortuus, non tamen eger lætica eo profectus esse dicitur: sed Robertus Brusco armis

omnia ardere videns in illis extinguendis omnem commutationem fugit, primum lætica, quod grauissimo morbo consistebatur ad castra delatus. Hic autem Robertus non ita vilis fuit conditionis, vt non ex sanguine regio descenderit, Matrem enim habuit Isabella Guilielmi regis Scotorum ex fratre neptē, vnde mortuo Alexandro regis Guilielmi filio sine liberis, inter Robertum Bruscum Isabella, vt diximus natum & Ioannem Baliotum de argueta progenitum, lis de regno orta est, qua tandem Eduardus regis Angliæ arbitrio fuita primum Ioannes Baliotus, deinde hic Robertus Scotorum rex fuerunt. Nam qui scribunt regnum stemma in Alexandro defecisse veheementer errant. Idem Lesius.

inatus esset, Scoti hostiliter discurrerunt per Angliam. Propter hoc rex Eduardus congregatis copiis in lætica feo feretro fecit se deferri in castra cum suis, & consictum habens cum eis eos profugauit & vicit, & dōminium Scotiæ suscepit: terras quasi omnes capiendos, exceptis illis quæ dicuntur Marosæ quæ sunt in montibus valdè asperis ad habitandum. vbi confugerunt Scoti rebelles cum rege suo Alberto, qui homo vilis nationis erat, & se fecerat regem Scotorum.

Bellum inter Flandros & Francos. Aem. l. 8. §. XXII.

AD bellum nunc Francorum cum Flandrensibus post interpositionē factam de gestis in Hetruria regrediēdo: Sciendū quod anno domini. 1303. Flandrenses congregatis copiis suis hostiliter discurrerunt per patriā Artensem deuastationes & damna maxima inferendos. Combusserunt insuper suburbium Artense extra sanctum Mieriū (rectius sanctum Audomarum) & castrametati sunt in nemore vltra fluium Liscia (vel Lisa) Francigenæ autem qui erant in oppido sancti Mieri numero trium millium equitum, & multorum aliorum peditum cum Senecallo Franciæ, posuerunt Flandrensibus insidias. Nam pars exercitus Francorum vna nocte posuit se in certo loco, residui verò Francorum equites & pedites aggressus & assultum fecerunt contra Flandrenses ex parte burgi Artensis. Quibus Flandrenses viriliter resistebant pugnantes simul. Cùm bellum continuaretur, Franci qui erant in insidiis, egressi de latibulis insurrexerunt contra Flandrenses ex parte posteriori. Qui cernentes se in medio inimicorum constitutos, & antè & post se eos impugnantes, quæsierunt qui valuerunt, per fugam se saluate, interfectis tamen ex eis non paucioribus tribus millibus. Fugientes autem in podio Castellæ se tutati sunt.

Eodem anno dominus Guido de Flandria cū iure hæreditario materno præterderet ad se pertinere comitatum Hollandiæ & Zelandiæ: quæ tamen detinebat comes Aynaldi suus consobrinus, adiutus copiis Flandrensium, profectus est hostiliter discurrendo per magnam partem comitatus Aynaldi. Postmodum cum classe transiit in Zelandiam, & cepit oppidum Melburgi, & quasi totam regionem illam & insulas circumstantes, excepta terra Salisea (vel zetichea) quæ erat fortis valdè & benè prouisa.

A.C. 1303.

Eodem anno Dominus Philippus filius comitis Guidonis de Flandria supradicti cum esset in Apulia, & ibi in dominio suo haberet comitatum Tietinum, & Lonianam custodiam in Abrutio, quæ habuerat in feudum a rege pro dote vxoris, vt succurreret patri suo, fratribus, & patriæ suæ Flandrensi, dimisit, & renunciauit regi Carolo prædicto comitatum, quem possidebat in Apulia, pergens in Flandriam: eligēs potius esse pauper miles, vt iuuaret suos, quam habere magnum dominium, patriam & suos de relinquens. Subitò autem cum applicuit in Frādriani, intellecta eius caritate ad patriam omnes instituerunt cum, vt Dominū & capitaneum belli. Hic se repererat in præliis Hetruriæ & Sicilia, & strenue se habuerat, & viriliter. Hic ergo cum copiis Flandrensium hostilem discursum fecit in regione illa Artensi, destruendo terras illius patriæ vsque ad maritimam. Postea obsedit oppidum nomine Guastaterra (hæc est Teroanna siue Morinum) quod & si muros nō haberet, habebat tamen fossata in circumitu. Ibi erant ad tuitionem eius, ducenti milites & mille quingenti pedites, illuc missi ex Tuscis, Longobardis, & Romandiola, qui erant armis benè prouisi. Et cum hostes scilicet Flandrenses numero, quinquaginta millia post pugnam integræ diei ex omni parte locum circumdedis sent, excepta ea via, quæ erat versus fluium Liscia, Flandrenses existimabant eos omnes comprehensuros vt vndique inclusos. Sed dicti Tusci & Longobardi astuti in militia sagaciter euaserunt. Nam implentes duas domos, sarmentis & aliis lignis aridis quæ erant in principio pontis, per quem à ciuitate illa transibat fluius Liscia, recedentes omnes de ciuitate illa ingem illis domibus posuerunt in transitu per pontem. Qui comburens principium pontis cum iam illi essent trans fluium, Flandrenses insequentes hostes cum venissent ad locum illum inuenientes principium pontis combustū, non potuerunt transire. Vnde ex altera parte fluij Tusci & Longobardi stantes in acie ordinate deridebant Flandrenses, & exultabant de euasione astuta de manibus eorum. Propter quod irati Flandrenses cum non possent eos insequi combusserunt oppidum illud.

Teroanna obsidetur.

Flandria inuaditur.

Morinum inciditur.

Guido Flandrensium capit.

Guido Flandrensium in carcere sponte conuertitur & moritur.

A tria, & subditorum suorum. Cuius corpus reduatum est in Flandriam, & honorificè sepultū.

A.C. 1304.

Rursus in Flandriam rex armatur. Acmylibi.

§. XXIII.

FINITIS treugis anno sequenti scilicet. 1304. rex Franciæ fecit magnum apparatus multorum baronum, vt conflictum haberet cum Flandrensibus: secum ducens duodecim millia equitum, & peditum quadraginta millia. Et cum dicto exercitu bene fulto transiuit in Flandriam per mare. Fecit autem suum Admiralium Dominum Rainerium de Grimaldis, Genuensem virum strenuum, & bene fortunatum in præliis naualibus. Is ergo de Genua venit in Flandriam cum sexdecim galeis bene armatis ad stipendia regis: vt remoueret obsidionem à Silisea (quæ vulgo zetichea dicitur) in zelandia vbi erat strenuus vir Dominus Guido Flandrensium cum quindecim millibus Flandrensium, sine illis qui erant de patria illa. Qui fortiter impugnans terras maritimas Flandriæ: cepit etiam ipse Admiralus cum suis plures naues Flandrensium mercimonis oneratas: deinde processit ad succursum præstandum Siliseæ cū sexdecim nauibus armatis, & sexdecim galeis. Quod intelligēs Dominus Guido de Flandria: dimittens obsidionem Siliseæ fultam cū decem millibus Flandrensibus, ord inauit habere ipse octoginta naues armatas modo illius maris fultas, cum castellis ligneis aptis ad pugnantium: in quarum qualibet erant ad minus centum homines pugnatōres illius patriæ experti in huiusmodi.

Bellum nauale flandrensium & Genuensium.

Quibus præparatis ipse Dominus Guido personaliter ascendit classem illam, parum estimās Dominum Rainerium de Grimaldis propter modicam classem suam respectu illius, quam habebat Dominus Guido, non aduertens quanti roboris essent in mari galeæ Genuensium. Cum igitur sibi obuiam, inuicem processissent congressus fuit magnus fortis, & furiosus classis domini Guidonis cum Flandrensibus, contra hostes propter supereminentiam nauū in castella tarum ad galeas Genuensium. At Dominus Rainerius Admiralus classis regis, vt sagacissimus & expertus bellandi cum nauibus illis incastellatis, & modi refluxus illius maris: retrocessit cum galeis suis & naues suas, vt derelictas habuit, qui erant armata: gentibus illius oræ maritimæ, vnde pro maiori parte fuerunt captæ vel fractæ, propter quod existimabat Dominus Guido iam se triu mphasse de inimicis, & fugas se Admiralium scilicet Dominum Rainerium.

Asturia Genuensium.

Sed prudens Admiralus tempus suum expectabat commodum ad bellandum cum galeis suis, secundum dispositionem motus illius maris. Et recreatis gentibus suis, processit in fortitudinem remorum, sicut solent equi currentes cum multis balistariis, & aliis armaturis aggrediendo, & sagittando contra naues Flandrensium, vnde ceciderunt mortui & vulnerati multi. Flandrenses non assueti talibus aggressibus & pugna, cum non possent vi ventorum, ex velis retrocedere, nec vltra procedere, conterriti sunt.

A.C. 1304.

sunt. Et Genensibus miscensibus galeas suas, & naues cum flandrensis, quatuor galea Genensium circumdederunt nauim magnam, in qua erat vexillum cum Domino Guidone, & principalioribus baronibus, & ipsam nauim cum multitudiue sagittarum, tum audacia veloci Genensium ensibus nudis bellantium ascendentibus per diuersas partes in illam demum ceperunt post durissimum & cruentum bellum multis ex utraque parte occisis. Et Dominus Guido se captiuum dedit. Et nauis eius capta fuerunt omnes alie profligatae, & in magna parte captae, & derelictae. Flandrenses vero, qui obfederant Silizeam, fuerunt ipsi a gentibus regis obfessi, & deficientibus victualibus flandrensis bus, aliqui inde fugerunt cum periculo vitae, alij se captiuos tradiderunt. Dominus autem Guido de Flandria supradictus captus fuit ductus Parisios. Quod fuit gestum mense augusti anno vt dictum est. 1304.

Ante praedictum conflictum & victoriam Francorum, eodem anno Dominus Guido de Flandria cum flandrensis, praesentientes aduentum copiarum regis contra eos, fecerunt & ipsi magnam praeparationem ad bellandum cum eis transcendentibus numerum nouem millium hominum armatorum & cum plurimis capitaneis, vt Domino Philippo de Flandria, & Domino Gianno (vel Ioanne) cum fratre eius, & Domino Guillelmo cum aliis baronibus ex Flandria, & Namuro (vel Namurco) & Alemania & amicis eorum, profecti sunt vsque Lillam (aliam Insulam) volentes impedire transitum Francorum per pontem super flumen Lisciae (re-ctius flumen Lisam) vnde & innice ibi congregantes in bello, demum pluribus occisis non valuerunt impedire dictum transitum, sed flandrensis profligatis franci liberè transeerunt. Et castrametati sunt rex cum copiis suis inter Insulam & Duacum, in valle dicta nomen pouero (vel mons popularum, & ab arboribus populis quarum in eo loco est copia, sic vocatus.) Et contra castrametati sunt flandrenses non longè ab eis, non extendentes tentoria, quia intendebant cito ad bella procedere: cum iam audissent, quod Dominus Guido cum exercitu suo fuerat debellatus, qui captus fuit cum suis in Zelandia. Et de equis descendentes, fecerunt de curribus suis, in quibus necessaria eis attulerant, tanquam rotundum castrum, cuius circumitus erat trium miliariorum, Et intra illud residebant dimittentes aliquos aditus per quos contra hostes possent exire.

Franci autem ordinati & distincti in quatuordecim acies, aquarum cuiuslibet dux erat capitaneus vnus ex maioribus Dominis Franciae & ceperunt aliquos leues conflictus habere cum eis, paulatimque circumdantes eos, & quasi includentes fecerunt pedites superuenire, & praecipue Nauarrenses, Guascones, & Prouinciales, cum ballistis, iaculis, & lapidibus aptatis ad pugnam & aggressum intulerunt contra castrum curruum flandrensis: & ascendentes in aliquos dictorum curruum inde iacula & lapides & sagittas iaciebant contra hostes ex quibus multum affligebatur, & angustiatus exercitus flandrensis, & praecipue ex eo quod cum calor esset intensus, quia altas, diffi-

Rex in flandros iterum mouet.

Montem populati vocat Amyl.

Pugnans Franci flandris.

cile erat eis sibi tunc prouidere de cibo & potu: & cum iam ascendissent multi ex hostibus in curru eorum, vbi talia habebantur: & ipsi flandrenses laborem sufferere famis & sitis sint impatientissimi. In ista agitatur anxietate in bello permanentes vsque ad vesperam, non valentes amplius hunc defectum tolerare, vt desperantes saluti suae: aliqui ex flandrensis cum Dominis, & capitaneis suis viris strennis decerunt egredi castra curruum suorum, quibus erant quasi clausi, & insultum facere contra hostes suos. Inter quos capitaneos principales fuerunt Dominus Guillelmus cum Brugenibus, & Dominus Philippus flandrensis cum acie vna vitorum de Gandauo, & illius regionis: & Dominus Ioannes comes Namurri cum multis. Et hi omnes simul adunati cum suis, in magno clamore ex tribus locis exeuntes, magnum impetum fecerunt contra francos nil tale suspicantes. Tantus vero fuit impetus & subitus furor ille impetuofus, vt Dominus Carolus Valensianus frater regis, & bellicosus, ac comes sancti Pauli, qui erant principales, cum suis aciebus terga verterent cum multis aliis copiis francorum.

Dominus autem Guillelmus supra nomina tus cum Brugenibus eodem impetu processit vsque ad papilionem regis franciae trucidantes omnes qui eis obuiabant. Vnde sine contradictione ad locum applicantes ingressi sunt papilionem regis & inuenientes epulas, quae regi & baronibus pro cena parabantur ad ignem, aufe rentes comederunt inquirentes tamen diligenter de persona ipsius regis, Et ipsum quidem inuenientes non cognouerunt, quia sine armis erat nec veste regali, vel aliis signis regalibus circumdatus. Nam si cognouissent viuentem non dimississent, vt bellum id finem haberet. Rex autem & si incognitus hostibus, quia magnum procerem praetendebat, satis laboris habuit ad ascendendum equum. Nam cum aliqui ex hostibus contra illum procederent, qui deputati erant ad seruendum in equitando circa ipsum existentes, ipsum ab hostibus tuebantur; propter quod aliqui ex Parisiisibus à Brugenibus magnis ante pedes eius occisi sunt. Cum autem rex equum ascendisset armatus: cepit suos obiurgare, & exhortari ad viriliter dimicandum. Erat & ipse fortissimus corpore, in bello strenuissimus. Et modico interuallo cum suis ab inimicis tutatus in campo superior est inuentus. Dominus autem Carolus Valensianus, qui cum multis aufererat, audiens regem in campo dimicare reuersus est cum acie sua, & alij barones: & aggrauatum est bellum. Demum flandrenses profligati sunt & superati à francis. In quo bello inter ceteros occisus est praefatus Dominus Guillelmus, & multi alij barones, & circa sex millia flandrensis perierunt. Sed & de francigenis, interfecti sunt circa mille quingenti cum aliquibus magnis Dominis. Protractum est autem dictum asperum praetium vsque ad noctem. Omniaque spolia inimicorum ac-

a Pulcher Rex lutetia ad virginis templum e-questrem statum posuit, vt id monumentum regij periculi namine votoque propulsati in ipso discrimine pugna foret. Amyl. lib. 8.

A.C. 1304.

flandria grè fandi patuque

flandria in castra re- giatuque

Tento: regis in dunt.

A.C. 1303.

cepunt, & sublatias curru flandrensis. Euasit autem è prelio Dominus Philippus de flandria fuga arrepta in Insulam se recipiens, & Dominus Ioannes de Namuro, & Dominus Americus frater eius similiter per fugam saluti suae consuluerunt.

Altera autem die rex franciae ordinauit, vt omnes franci in bello interfecti sepelirentur in quadam abbazia, quae ibi prope erat. Et contra praecipit rex sub poena mortis vt ex flandrensis occisis nullum quis traderet sepulturae in memoriam rei, quod tamen non videtur commendabile christicolis, nec ethnici hoc egerunt. Caelo tamen regitur: qui non habet vnam. Die autem sequenti rex cum suis copiis ex loco victoriae suae profectus est versus insulam oppidum, & obsedit. In illum enim locum confugerat Dominus Philippus de Flandria, cum delati fuerunt flandrenses, vt dictum est. Et ita circumdebat rex cum suis locum illum, vt nullus posset ingredi ad eos, nec egredi. Et occupata exercitus eius circumuitum sex miliarium. Et fecerat rex erigi diuersa artificia ad expugnandum ciuitatem & castellum: ita quod credebatur satis, quod obtineret eam vel fame.

Sed interea Dominus Ioannes de Namuro hoc audiens, congregatis Brugenibus, & aliis populis illius regionis operam dedit, vt pergeret ad succurrendum Insulae obsessa. Qui & si inde fuissent deiectioni, non propter hoc exterriti, sed magis animati ad praetium contra francos, elegerunt magis fortiter in bello mori quam pati seruitutem francorum. Vnde omnes artifices dimittentes ad tempus exercitia sua processerunt numero sexaginta millia ad bellum contra francos ad Insulam: iurantes nunquam reuerti domum, nisi obtinerent, vel victoriam vel pacem congruam a rege vt scilicet libertate gauderent. Vt desperati ergo accesserunt prope copias regis inuitantes eos ad praetium. Rex autem considerans audaciam & animositatem eorum, consilium habuit cum suis, quid foret agendum. Qui communiter consulerunt, nullo modo bellum ineundum, sed pacem tractandam. Quia & si victoriam obtinerent, non tamen sine morte multorum ex eis, cum essent desperati. Sicque conclusum & factum est ibi per mediatorum pacis, hoc scilicet modo vt flandrenses sua libertate gauderent, eis Dominis suis antiquis & captiuis redditis. At ipsi regi darent ducenta millia parisensium intra certum tempus. Ac etiam flandrenses regi dimittebant illam partem flandriae, quae est ultra fluum Lisciae (vel Lisae) versus franciam quae loquitur idiomate Picardo, vbi sunt plures ciuitates. firmatis igitur pactis pacis, liberati sunt à carceribus Domini & barones flandreses scilicet Robertus Guillelmus, Guido & alij plures. Benedictus vndecimus dictus 9. Onuph.

Pont. max. 126. sed. m. 8. d. 6. A.C. 1303. De hoc infra tit. 23. cap. 11. ante §. 1. & pen. post Plat. & Onup. Blond. & alij.

CAP. IX. BENEFICIO humanis exempto assumptus est ad pontificium Romanum Benedictus. xj. paucis diebus post sepulturam praedecessoris electione canonica ccle-

brata, & verè bona anno Domini. 1303. mense Octobris. Ab initio autem mundi quinquies. 1266. secundum minorem numerum. Secundum verò maiores sexies. 1402. Is autem prius vocatus est Nicolaus qui in seculo fuit viliissima conditionis. De Truisio (aliam Taruisio) & inde Venetias accessit pueros docens in grammaticilibus, vt paupertatem suam sustentaret. Ingressus autem ordinem Praedicatorum non segniter conuersatus virtutibus & scientiae se dedit, vt in modico tempore doctissimus euaserit, magnae memoriae & acris ingenij omnibus factus amabilis. Et in ordine per omnes dignitates gradatim ascendens, ex superiore prior effectus, ex prioratu conuentuali, ad prouincialem ascendens, inde in magistrum ordinis generalem electus, à Bonifacio octauo propter scientiam & probitatem suam inter cardines terrae constitutus, demum cathedra Petri ascendit. Sed heu nimis modico tempore tam sanctus vir in ea resedit, scilicet mensibus nouem tantum. Subito autem ad pacem vbique ponendam animum suum applicauit vnde & regem franciae ecclesiae reconciliauit ab excommunicatione cum absoluens. Censuras etiam Columnenses pro parte amouit. Multa sancta opera facere disposuit: sed morte celeri praeventus implere non valuit. Et in sicubus recentibus sibi praesentatis per abbatissam sanctae Petronillae dicitur in toxicatus, hoc per alios procurato. Qui in Domino requiescens Perusij vbi tunc cum curia residebat, honorifice est sepultus in ecclesia sancti Dominici ordinis praedicatorum.

Dicitur etiam miraculis claruisse, nec id est incredibile, cum sanctae vitae extiterit. Narratur etiam de eo quod cum mater eius paupercula adhuc superstes accessisset Perusium ad eum visitandum, postquam applicuit, induta fuit fericeis ab amicis, vt decere videbatur, vt pote tantis principis mater. Cum ergo captata hora ingredi deberet ad filium interrogauit papa ipse filius quibus vestibus esset operata. Responsum est ei, quia fericeis ob honorem apostolicae sedis. At ille: Non est (inquit) haec mater mea. Ipsa enim mater mea paupercula mulier est, quid sit fericum ignorans, nec voluit eam dimittere ad se videndum. Quam obrem hoc audiens pia mater, illis depositis vestibus est humilibus induta. Cumque hoc Benedictus papa audisset, dixit: Haec est mater mea veniat. Et ingressam in osculo sancto amplexatus est eam.

Eo autem defuncto. xj. mensibus vacauit ecclesia Romana propter discordiam cardinalium adinuicem in electione. Vltimotani enim que rebant habere papam Gallicum, citramontani Italicum, vnde perueniri non poterat ad duas partes vocum habendas, prout exigitur. Quae tunc in vita ipsius Benedicti gesta sunt in di-

a Ad euitanda sibi smata, quae nimis multa in Ecclesia Romana extiterunt, in Concilio generali Lateranensi, sub Alexandro. 3. an. C. 1179. celebrati lege salutari constitutum est, ne quis deinceps Pontifex Romanus legitimus censeretur, qui duas partes supra dierum non esset in electione consecutus, quae lex de duabus tertis nominatur. hanc legem D. Anthon. intellexit hisce verbis. vide Onuph. in Plat. in vita Alexandri. 3. & Gregorij decim. & Clementis quinti. uerfis

A.C. 1303.

Benedicti. ii. vita.

Benedictus. Pulchrum regem Ecclesiae reconciliat.

Benedictus. mater fericeis indutam non agnoscat.

Vacat se. des m. c. 10. d. 28. Onuph.

A.C. 1303

Dinus de Mugello I. C. peritissimus mortuus.

nerfis mundi partibus, & sede vacante subsecquerter describuntur.

Circa illud tempus ex hoc migravit seculo Bononia Dominus Dinus de Mugello, qui fuit egregius & peritissimus doctor in iure: sicut fuerit alius quicumque usque ad tempus suum. Et gloriam fecit.

Pontifex ad placandam Hetruriam legatum mittit ex Leonar. Aret. Blondus lib. 9. de c. 2.

§. I.

ANNO autem Domini. 1303. mensis Februarii Benedictus Papa. xi. destinavit legatum ad placandam Hetruriam, Florentiamque delegavit auditis discordiis Florentinorum. Legatus autem fuit Dominus Nicolaus Pratenfis Cardinalis assumptus ex ordine Prædicatorum vir utriusque sagax atque industrius. Qui & si res compositas à Lucensibus cognovisset, tamen complura superesse ratus, & præsertim reductionem exulū mente cogitans, Florentiam venit: tribus ferè mensibus postquam Lucenses abierant. Ingressus urbem cum arbitrium liberum postulasset, sibi haud difficulter concessit civitas: sentiens adhuc morbi reliquias nequaquam contemnendas intra viscera remansisse, quibus medelam cupiebat afferri.

Legatus patre plebis metuit.

Legatus igitur perspecta sagaciter natura civium ut scribit Leonardus in histo. Florentin. cum multifariam civitatem diuisam, principalem tamen diuisionem inter nobilitatem & plebem animaduertens, partes animo complexus est plebis: sentiens id genus hominum minus pertinax aduersus reductionem exulum, minus que acre studiis partium reperiri. Confestim igitur huic factioni adherens: multa prouidere ac moliri cepit: quo nobilitatis frangeret animos: plebisque dominatū auctoritatēque asserebat. Sic enim obnoxiam sibi futuram multitudinem & nutum eius secururam, arbitratus est. Considerans igitur nobilitatem per seipsam haud multum posse, nisi clientelis, & amicitiiis plebeiōrum hominum ad eos conuertere se solitorum iuuaretur: plebeios autem ipsos haud imbeciles fore, si iniuriæ singulis illatæ ad multos pertinerent: vnico utriusque rei concilio prospicere festinauit.

Societates xx. Florentiæ instituntur.

Ea quidem de causa, solerti ingenio auctor fuit viginti societates in vrbe creandi, in quas plebem distribuit vniuersam. Harum societatum Transarnina tribus continuit quatuor: Totidem Scheradiana, Reliquæ deinceps tribus singulæ tres. Et ita viginti societates intra urbem fecit. Singulis verò societatis singuli signiferi præfecti. Hisque vexilla sunt tradita variis distincta insignibus, quo quisque sua & inter noscere aspiciens, & consequi posset. Mandatumque his est: ut quoties opus foret, cum vexillis prodirent, & armatâ quisque suam adduceret societatem. Designatio autem societatum per vicos paræcialque est facta. Ciues & omnes plebeij, descripti pœna grauiissima constituta, si vniuersi in armis non essent: nec vexilla sua

Leges Societatum florentinorum.

quoties illa prodirent, sequerentur. Tempus signiferis constitutum fuit mensium sex. Et illud additum, ne quis ex nobilitate in societatibus censeretur: neque se immiseret, neve domo abiret dum vexilla promerentur. Si quis è plebe homo à potentioribus vilo tempore inuaderetur, signiferi societatis, ex qua is foret auxilium ferre lex iubebat, ac vim armis repellere. Si quis ex nobilitate plebeium occidisset, vindictam proximo agnato societatis atinere. Pecunia si opus foret, ac propinquus egeret, communi societatis impensa persequendum vindictam statuebat. Si plebeius plebeium inuaderet, aut occideret, nullæ erant partes signiferi aut societatis. Ex quo apparebat & popularium societates esse solum, & contra potentiam nobilitatis constitutas solum. Ferturque vox illa legati, cum societates creasset: non iam posthac recipiendam fore plebeij hominis vocem contra potentiam nobilitatis conuerentis: cum quibus è plebe longè plures haberet iniuriarum vindictaque confortes, quàm vlli ex familijs, modo societatum iura statutaque seruarent.

Eodem ferè ordine extra urbem quoque per Florentinum agrum vexillationes quædam sunt institutæ, magis ne quisquam ex iis locis ad nobilitatem concurreret quam ut per mutuum se se opem agricolæ tutarentur. Roborato plebis statu ac multitudine in suum fauorem traducta legatus iam tempus maturum adesse ratus ea, quæ cogitauerat adimplendi reductionem exulum aggreditur. Eius rei causa liberum, ab exulibus arbitrium (nam civitas ante concesserat) postulauit. Exulum pluribus locis conuentibus actis, summa tamen omnium ad eos, qui Aretij erant referrebat. Ibi namque Verius Circulus, & omnis illa factio ingenti multitudine refederat: Ducemque suarum partium constituerant Alexandrum Romanie comitem, conciliariosque & præfectos ex sui corporis civibus. Ij ergo publica deliberatione arbitrium potestatemque rerum suarum permiserunt legato.

Fuit in eo concilio Dantes poeta & Petrarcha postea inelyti poeta futurus pater, qui simul æstu partium cicæti Florentia, Aretij exulabant. Vbi & Petrarcha mox ibi natus est. Accepto exulum decreto, legatus syndicis eorum accersitis, propositum intentat reductionem, simul & concordiam aggreditur enixè. Rem per se difficilem longè difficiliorem faciebat, quod ille vniuersam rationem exulum reducendorū ingrediebatur: hi autem partim erant albi recenter pulsi, partim Gibellini, quorum sanè durior erat causa. Difficultatesque maximè oriabantur: vel restitucendorum bonorum gratia, vel inimicitiarum priuararum. Quod si Albis solum reducendis conatum diligentiamque legatus adhibuisset: haud difficulter ea res videbatur effectum quem optauerat, habitura. Sed ille magnitudine animi & fanore elatus multitudinis, dum vtrumque simul assequi vult, neutrum assecutus est. Adhæserant tamen quædam familiarum potentiorum, legato: postquam propositum eius cognouerunt, ac eius factum vehementer iuuabant. Populares etiam multi pacis auidi eius cepto fauebant, quorum ille fiducia exceptus nitebatur.

Missi ergo ex exulibus syndici cum florentiam

A.C. 1304

Vexillatōnes in agro florentino institutæ.

Legatus exulibus restitucendos postulauit.

Dantes poeta & Petrarcha simul exulabant Petrarcha natus.

A.C. 1304

Prati civitas nunc legatus conponere.

Prati civitas nunc legatus conponere.

Pontifex nunc multos petunt.

Dantes poeta & Petrarcha simul exulabant Petrarcha natus.

Familia Medicæ popularis.

cuncta prius cõposita dissipauit. Ciuibus enim nihilominus, quâ tale aliquid suspicantibus repente nunciatum est maxima exules multitudine iussu legati aduentare: quasi ad urbem contententibus, repugnantibusque ciui. intraturos. Id cum pluribus simul ex locis nunciaretur trepidam ciuitas arma supsit, ac magnis in suspitionibus versabatur. Legatum verò ut parum sincerum hominem, ac factè cõpositum formidabat. Multi etiam subdolam eius versutiam criminabantur. Enimvero legatus se constantissimè purgans nœtinem à se vocatum exulum fuisse assenerabat. Totam rem ab aduersarijs & maleuolis, pacis que & quietis publicæ hostibus quadam arte cõpositam quarebatur. Atqui constabat literarum legati nomine scriptas exules accepisse. Sed an verè an fictæ fuerint literæ ambigebatur, nec deerant, qui prædicarent à principibus nobilitatis reditum aduersariorum grauius ferentibus ad commouendas turbas falsè literas fuisse submissas. Nos vtrum illorum verum fuerit in medio relinquitur. Sed qui exulū nomine aduenerant: contententi ea nouitate è vestigio abiurunt, ita negotium pacis interruptum est. Legatus quoque, ut suspicionem minueret: tunc reliqua vrbe Pratum contendit. Oppidum ingressus cum eadem postulasset (nam Pratenfes quoque nihil seditionibus agitabantur) nihil ad extremum agere valuit. Quinetiam dum acriter vrgeret, insurgente factione Prato expellitur. Quare Florentiam reuersus expeditionem contra Pratenfes indixit. Ad eam rem cum voluntarios milites rogaret, & proficiscerentur multi, copiaque iam in vrbe crescerent, suspicio iterum exorta est: ne sub alio prætextu militem cogere, ac res nouare aggrediretur. Itaque aduersantibus ciuibus, & arma ponere iubentibus, conatus legati in irritum ceciderunt. Et tandem indignatione motus Florentiæ simul & Prato interdixit, ipse verò irrito labore ad pontificem Benedictum rediit.

Eodemanno pons, qui ad charrariam dicitur, nimio pondere multitudinis, quæ ad ludos conuenerat spectandos corruit. Erat verò per idem tēpus non lapideus vt nunc, sed subleuis, eius ruina multos oppressit: multosque afflixit.

Magnæ in vrbe Florentia contentiones. Leon. Aret. in hist. Floren.

§. II.

POST recessum legati magnæ cõtentiones secutæ fuerunt. Pars enim quædam nobilitatis, stante nuper in vrbe legato sese illi coniunxerat, ac reductionem exulum intemperanter concupisse visa fuerat. Erat verò ex iis familiaribus, quæ ad Alborum partē inclinare putabatur. Ea de causa cæterarum familiarum in se cõstraxerat odia. Vt ergo abiit legatus reliqua omnis nobilitas in illos surrexit præter Curtium (aliàs Corsum) Donatum, qui amicis infensus contra naturâ suâ quiescebat. Hos populariumque duæ insignes familiae Nigrarum partium asseruices secebantur Tunij & Medices. Crescentibus contentioni bus, pugna tandem confertur. Principium verò pugnarum est apud Cir-

culorum Barchenium ædes, mox à priuatis ædibus in forum delata.

Cum ergo nouum inter veterisque forum & circa porticū frumentariam pugnaretur, & inuicem modo pelleret modo pellerentur: Nerius quidam Abbas, qui suorum inimicus è tota familia in vrbe restiterat, contra Circulos atque alios huius factionis in pugna stabat. Cõtemplatus autem boreæ vim in aduersarios persistentem, Fax & malleoli afferantur, inquit, iam ego hos cum domibus proprijs extorres agam. Nec mora delatum ignem in gentilium agnatorumque ædes iniecit, quæ non longè à porticū frumentaria sita fuerunt. Inde cum eadem face discurrens ad caput veteris fori, Caponfacherū ædes incendit, is ignis igitur inter missilia & tela discurrens & vires assumens, statim insuper boreæ adiutus, latè peruagatus est domos, & singula carpando apprehendit. Tabernæ venalium rerum magis precij in iis erant locis. Eas cum ignis inuaderet, vel incendio cremabantur, vel à latronibus diripiebantur. Vrbs eodem tempore ardebat: & vicatim oppugnabatur, non secus ac si hostis intrasset. Quominus autem homines opem forte non poterant: eo latius vagatus ignis inter duo fora primum, & circa porticum frumentariam omnia consumpsit. Inde rursus vires assumens, usque ad Arnum peruenit, nec prius finis cremandi est factus, quâ supra mille & septingentas ædes incendio conflagravit. a Mediatum fuisse ignem vulgò creditum est, nec eandem abs re susceptam credulitatem existimari. Cerneretis etiam nunc admirabilem ac prope stupendam illius vim in parietes etiam ipsos ac lapides: quod reliquæ monstrat semistat. Ob huius incendij damna pars illa, quæ Circulis fauebat, succubuit, absumptis Caualcantium Gerardinorumque, & Pulchrorum ædibus, quibus ea factio plurimū nitebatur, & vicinjs etiam qui vna sentiebant, euerfis.

Cedentibus igitur victis, & ciuitate ad aliquid modum cõposita, nouum rursus periculum, nouaque turbatio exoritur. Legato enim, de quo supra diximus, sinistra admodum ac peruersa referente, cum de suis ipse facinoribus tacens, aliena facinora in crimen vocauit: ac pontifici, qui illum miserat, quasi eius honor ipretus esset, ac derisui habitus, veluti faces quædam indignationis admouit. Commotus pontifex duodecim potentissimos ea tempestate ciues principes eius factionis qui tunc urbem tenebant, corripiendos statuit. Eos igitur cum ad se citasset, varia consultatio fuit, & contemnere simul & parere formidabant, quod in altero famæ, in altero status periculum versaretur, famæ, si quasi delictorū conscij non irent, status, si per eorū absentiam motus aliquis in vrbe suscitaretur. Omnibus tamen pensatis, & ad honestatē, & ad magnanimitatem potius visum est pontificem adire. Quare profecti omnes, vt vocati erant, viri amplissimi principes ciuitatis Curri (aliàs Corfus) Donat, Robertus Tosa, Gerius (aliàs Verius) Spina ac cæteri potētissimarū familiarū supremi, honestum comitatū ducentes ac decentē, Perusiam (vbi tunc pontifex residebat) peruenerunt,

à Medicatum igne vocat in aqua ardentē, seu Cracum quodis nescio quibus temperamentis quasi pharmanis & medicinis conuert.

Tertia pars hist. Ant. z cum

A.C. 1304

Nerij cuiusdam Abbatis horrendum factum.

Legatus in Florentinas Pontificem accendit. sup. §. i.

A.C. 1304.

Legatus exules Florentinos sollicitat. sup. §.1.

cum pontificem patres adissent, ac purgandis diluendisque criminibus intendunt, Nicolaus Pratenfis cardinalis, quem legatum in Hetruriam fuisse docuimus, inter hæc dolum cõmentus exulibus clam perscripsit, ut Florentiã occultè inuaderent. Nullam quidem tempus rei patranda aptius fore: cum principes omnes diuersæ factionis industria euocari abessent. Quibus detractis, ne ausuros quidem reliquos ciues manum attollere, maxima præsertim multitudinis partè, quod pridem experimento viderit illorũ reditum affectante. Hanc exhortationem auide complexi exules, cum alij alijs celeriter significassent, constituta die Florentiam versus vndequaque contenderunt: ita improviso atque secreto, ut nil præsentiret, ita magna multitudine, ut cuncti expauescerent. Fuerunt enim peditum supra nouem millia: equites verò ad mille septingentos. Hæ copiarũ maxima ex parte Bononiensium Aretinorumque fuerunt, quæ ciuitates eisdem partibus infectæ Albis fauebãt.

Cum igitur vergente iam in occasum sole, non procul ab vrbe via Bononiensium primæ exulũ copiarũ apparuissent, ciuitas repente in armis fuit, Vigilia que ea nocte prope vicariam acta. Addebat terrorem debilitas vrbis, quæ nõ absolutis nouis mœnibus, & antiquis propter spem nouorum neglectis, non satis valida contra oppugnationem putabatur. Exules præterea Luca bifariam partiti copijs, ad primum fere lapidem Bononienses in subsidio reliquere. Ipsi verò cum Aretinis ad vrbe descendentes nullo negante noua transgrediuntur mœnia. Inde leuia quedam prælia ibi commissa sunt. In quibus superante multitudine, cum ciues dimouissent, ad leuam tenentes iter non longe à feruarum templo parentiori loca aciem struxerunt. Signo dato cum ad verusta mœnia discurrissent contra viam gladiariam & portulam, qua via illa claudebatur maximè impetu fecerunt. Eam cum repulsis defensoribus perfraxissent, ingressi ante signani vsque ad Martis templum præliantes peruenerunt. Et vexilla quædam intra portam illata magnum terrorem præbuerunt timibus. Nec ambigitur, quin eodem impetu, si secuta fuisset acies, exules illa die victores fuissent. Sed cunctando extra portam, ac exitu pugnae expectando, concurrendi atque se conglorandi ciuibus facultatem præbuerunt. Ita concursu postea ad eum locum facto, quo hostem intrasse clamabatur, sese cohortantes ciues inuadentesque extra portam deiecerunt.

Sunt qui putant exules non satis vnanimis fuisse ad vrbe inuadendã, & Albos Gibellinorum vires expauisse. Nam qua ratione à viris militaribus, & bellorũ expertis omissum fuerit, vel aciem toram primo impetu irrumperere vel cum vno in loco pugnaretur, alijs subinde locis aciem admouere? Iam verò Bononiensium copias, quæ in vrbe conspectæ magnum terrorem afferre poterunt ciuibus quo tandem cõsilio ab vrbe procul reliquerunt? Hæc & huiusmodi extrata suspicionem præbebant, quasi mallent quidam exulum vrbe non potiri, sed aciem dum taxat admouere, quo ipsi per pactiõnem reciperetur. Nam pulsos nuper ciues, quos Albos vocabant, non tam voluntas, quã necessitas Gibellinis cõiunxerat, nec si facultas esset, passuri sese

Exulũ Florentinorũ discordia eos vrbe potiri velle.

innicem videbatur. Et relicta procul ab vrbe de industria Bononiensium putant aciem, quoniam illa maximè cum Vbaldis, & alijs Gibellinæ factionis hominibus venisset.

Ego verò quid animi habuerit vnusquisque exulum haud facillè existimo quemquam esse dicturum. Verum hæc, & huiusmodi errata in militari euenire non alienum puto, vbi non vnus dux, sed multi ductores præfunt. Nec miles est, qui per signa ingreditur: sed collectitia turba, nec stare vnus imperio consueta. Quæ etiã tunc aderant. Nam & multi æquales inter se duces erant, & manus tumultuaria atque noua. Bononienses simul atque repulsos, qui vrbe intrauerãt, cognouere: & nunciaturũ quidã acie extra portam esse profligatam, confestim signa mouentes abire. Qui verò ante portam in acie stabant, cũ à prima luce vsque ad meridiem constitissent, siti fatigati atque calore labescere iam pridem, ceperant. Itaque postquam Bononienses abiisse audiuerant, quasi deserti à suis, è vestigio secuti sunt tanta trepidatione, ut fuga magis, quã profectio videretur. Pauci ex ciuibus post eos egressi, quosdã è postremo agmine interfecerunt reliqui ea ipsa via, qua venerant, remeant. Cũ superato colle in agrum Magellanum descendissent, obuiam illis venerunt Pistoriensium copias: quas Tolosanus Vbertus, Florentinus eques, & ipse exul ex eadem causa adducebat. Erant autem equites trecenti: pedites verò circa octingentos. Ab iis Tolosanus cognouit, & quid actum esset & quid spei super foret. Itaque conuerso itinere Pistorium rediit.

Per eosdem fere dies quibus hæc tãta sunt ab exulibus, Benedictus Romanus pontifex vita functus est, magnæque fuerunt patrum discordiæ in eligendo successore. Itaque ciues non per à pontifice euocati, cognita legati fraude, & apud patres conquesti Florentiam illico redierunt. Versi dehinc ad rem publicam, & statum ciuitatis roborandum, quoniam apparebat magna superesse certamina, societate renouarunt cum alijs Hetruriarũ populis, qui eisdem per id tempus sectabantur partes. Hi fuerunt Lucenses, & Volaterrani, Senenses, Pratenfes, Geminianenses, Collenses, Typhernates, quos Castellanos vulgò dicunt: Omnes hi simul vno fœdere collegati, ducem sibi præficere aliquem maioris authoritatis statuerunt, cuius auspicijs bellum inferrent. Robertus erat per id tempus filiorum Caroli regis in Italia maximus insigni tunc indole ac magnæ spei iuuenis. Hunc deligere ducem placuit. Eius rei gratia missi Neapolim oratores duos, Rainerius Foresij, & Borgi⁹ Rainaldi, & à Lucensibus Senensibusque oratores alij qui regem primo mox iuuenem allocuti: tandè illius aduentum in Hetruriam impetrarunt huiusmodi cõditionibus dictis receptisque ut Robertus in Hetruriam veniret: exercitum Florentinorũ sociorũque, ductaret, nullã in vrbebus oppidibus potestatem haberet. In exercitu verò animaduertendi in eos qui non parerent, sibi ius esset. Si pecunia damnaret aliquem gratis ciuitatis oppidiue cuius danatus ciuis, oppidanusue foret, applicaretur. Annum integrum in Hetruria bello gerendo perstaret: nec inde abiret, nisi aut euideis regni periculum paterni, aut potestatis iustus moram eius impediret. Cõtra verò

Errata que re maxime in bello ueniunt.

Mons nediti. A.C. 1304.

Pacta uenta. A.C. 1306.

Florentini

A.C. 1304.

A.C. 1305.

Clemens. Hetruriam. Intra tit. 11. c. 1. ante §. 1.

Robertus in Galliam venit. A.C. 1306.

Robertus in Galliam venit. A.C. 1306.

Florentini sociique stipendia equitibus, quos adduxisset per singulos menses darent, sibi que & familie diuinam pensionem. Harum pecuniarum maximam partem Florentini ex fœdere conferebant, proximam Lucenses, pauciores Senenses, & alij proportionaliter.

His ergo ita compositis, proximi anni vere primo, Robertus in Hetruriam venit ducens se cum equites nõ amplò quidẽ numero, sed viros nobiles & strenuos ad bellum delectos. Ciuitates autem consilio habito Pistorium obsidere constituerunt, quod ea vrbs per id tempus ab aduersarijs tenebatur, Florentinisque, & Lucensibus bellum continuũ inferebat. Igitur postquã Florentiã venit Robertus, coactum paulò post exercitum in Pistorienses duxit. Venit alia ex parte Lucenses magna multitudine, ac se Florentinis ceterisque socijs coniunxerunt. Castris nõ longè positis cum Pistoriũ cinxissent, expugnare vrbe aggredditur: sed resistebatur acerrimè ab iis qui erant in ciuitate Pistoriensibus. Et aderant Florentinorum exulum non contemnenda manus, & conducti equites mercede circiter trecenti hi cum vrbe egregiè defenderet & ob eam rẽ longior intercessura videretur mota, Florentini & socij obstinatis animis vallo & fossa vrbe circumdederunt, castellisque & turribus opporunit locis munierunt, ut nemo ingredi egredire posset. Crebra verò quotidie prælia inter mœnia vrbs fossisque comitebantur.

Dum ea geratur apud Pistorium, interea Clemens quintus post Benedictum creatus est pontifex, de qua electione infra dicitur. Is etsi in Francia esset, hortatu Nicolai Pratenfis cardinalis duos simul legatos in Hetruriam misit. Hi quarto fere mense, postquam obsidio facta fuerat cum in castra venissent, Roberto duci, exercituique ex authoritate pontificis edixerunt: uti ab armis discederet, obsidionemque dissolueret. His Robertus dicto pontificis obediens fuit. Id enim ab initio nominatim exceperat, ceteri quoque populi longiorẽ militiam veriti desisterunt. Florentini solum & Lucenses obstinatis animis obsidionem prosecuti sunt, consensu non tam ex animo pontificis, quã ex procuratione aduersariorum præcepta illa, comminationesque prodire, ac paulò ante in principibus ciuitum experti nihil neque firmi, neque stituri curiã habere. Ea indignatione cõmoti legatorũ præcepta cõtem nere: nec rãtis laboribus ceptam protractamque, obsidionem dissoluerunt. Legati quã diutò non parabatur in Florentinorum Lucensiumque præfides sententiam tulerunt. Vrbebus autem eorum interdixerunt facta.

Robertus igitur relicta apud Pistorium maxima parte æquitatus, quam veniens in Hetruriam duxerat, ipse tenuit comitatu in Prouinciã primò, mox in Galliam transit ad pontifici pro assumptione gratulandum: Florentini verò & Lucenses in obsidione perseverantes vrbe arctius indies presserunt. Milites, ne longiori afficerentur militia, vicissim mutabantur, ut non diu veteribus, & integri succederent fessis. Ad vnde decimum vsque mensem protracta obsidio est. Tandem cum necessaria deficerent, qui obsidebantur turbã mulierũ & inuictũ bello hominũ ciuicè ceperunt. Sed ii cum ad munitiones per

uenerant, non minus acerbè à militibus, qui stabant pro vallo, in vrbe reiciebatur. Ita longitudine belli domiti Pistorienses in potestatem venerunt, exulibus, qui intus erant incolumibus abire pactis, ciuibus autem impunitate cõcessa. Postquam vrbe potiti sunt Florentini & Lucenses mœnia vndequaque diruerunt, Agrum & regionẽ inter se partiti sunt: vrbi verò afflictæ & semitute imperitauerunt. Captũ est autẽ Pistoriũ, v. idus Aprilis. anno Christianæ salutis. 1306.

Florentini in agrum Nugellanum profecti Accianicum (aliàs Arcianum) obsederunt. Id erat castrum Vbaldis gentis, & situ loci & structura murorum longè munitissimum. Causa obsidendi illa fuit, quod maxima vis exulum eo in castello cõfederatã quibus non terrores modo, verum damna quoque finitimis inferebantur. Tribus mensibus omni conatu Florentinus circa illud commoratus, tormentis maxime, & cuniculis oppugnationem tentauit. Verum conatus omnes in irritum casuri erant aspernantẽ munitissimò loco nisi suspitio inter principes eius familie coorta certatim compulisset ad deditionem faciendã. Quate pecunia ex arario promissa castellum receptum est, & ad solum euersum. Incolarum autem pars in subiectam planiciem redacta, & oppidum ibi conditum, quod postea Scarpariam vocitarunt.

Florentini Castrũ Accianicum obsident.

Scarparia ab Arcianis cõdita.

Eodem anno magistratus nouiter creati in vrbe ceptus est contra nobilitatem, quem ex eorum iustitiã dixerunt. In hunc magistratum magna pars curæ, quæ prius ad officium vexilliferi iustitiæ pertinebat, translata est. Et quo gratiã metulque abesse suspitio: peregrinum sumere placuit, & quidem extra Hetruriam oriundum. Ex societatibus vna detracta stradiana, cõfactum est: ut pro viginti societatibus nouẽ mdecim instituerentur.

In titulo. XXI. tractatur de pontificibus summis, qui fuerunt à Clemente. v. vsque ad Gregorium. xi. exclusiue, qui fuerunt numero. vii. scilicet Clementis. v. Ioannes. xxiii. Benedictus. xii. Clemens. vi. Innocentius. vi. Urbanus. v. post quem Gregorius. xi. Et hi omnes cum curia residentiam fecerunt ultra montes in Gallia, sed quia tempore ultimi horũ scilicet Gregorij. xi. ciuitates existentes de iurisdictione ecclesie, qua sunt in Italia, penè omnes se rebellauerunt, ideo Greg. xi. reuersus est cum curia ad vrbe. De imperatoribus etiam qui fuerunt iis temporibus agatur. Et de varijs mutationibus quæ acciderunt in ciuitatibus Italia & præliis, præcipuè Florentia, & quibusdam alijs in diuersis nationibus gestis. Hic etiam narratur de prolixã vacatione sedis apostolice, & quomodo Clementis. v. modo inconsueto fuit electus. Et de concilio vniuersali habito Vienna. Et de Clementinis editis per eum, sed per Ioannem. xxij. promulgatis. Hic etiam agitur de Ludouico imperatore electo Bauaro. Sed quia inimicus erat ecclesie priuatus eo fuit. Qui Ludouicus procurauit schisma faciens antipapam Petrum de coruaria. sub eo insurrexit hæresis Fraticellorum reprobata cum illis per Ioannem. xxij. Tertia pars hist. Ant. 2. 2. Quã

A.C. 1305.

A.C. 1305.

Quaratione Archiepiscopus Burdegalenſis in Pontificem ſit electus, ex Pandulpho Piſano Acmyl, lib. 8.

CAP. I.

Bertrāndus ab Acmyl dicitur ab Onoph. Verō Raimundus Gochus Bertrāndi filius.

OST mortem Benedicte vndecimi ascendit cathedram Petri Clemens. v. qui prius vocabatur Raimundus, archiepiscopus Burdegalenſis, non cardinalis, nec praelens, sed in ciuitate Burdegalenſi tunc residens. Quod accidit per hunc modum. Ingressi domini cardinales in conclauē Perusij pro electione faciēda, concordari non poterant, quārentes magis sua, quā Iesu Christi. Erant enim diuisi in duas partes, quāsi æquales, Vna pars erat cismontana, cuius capita erant dominus Matthæus de Vrsinis & dominus Franciscus de Guatanis [alias Caietanus] qui fuerat nepos papæ Bonifacij: altera pars erat vltimontana, vel adherentium ei: quorum principales erant dominus Neapoleon (alias Neapulio) de Vrsinis, & dominus Nicolaus Pratesis. Primi vora sua dirigebant ad aliquem Italicum & fauentem amicis & consanguineis Bonifacij papæ: alij tentabant eligere aliquem Gallicum, vel amicum regis Franciæ, qui manifestam inimicitiam ostenderat ad Bonifacium papam & excommunicatus fuerat ab eo. Sicq; per plures menses qualibet partium fixa in proposito suo, ad numerum duarum partium ex eis, prout exigitur non poterat perueniri.

Cardinaliū in eijgēdo Pontifice distilla.

Vide quæ diximus supra tit. 20. c. 9. an. 10. §. 1.

Conuenit Cardinale in eligendo pontificem.

Vna igitur dierum cardinalis Pratesis, dominus Nicolaus, vir valde sagax, & experientissimus ait secreto domino cardinali de Guatanis domino Franciscus. Nos magnum malum facimus, & ecclesiæ detrimentum: vnde populi scandalizantur, non prouidendo de pastore. At ille, Per me non stat, inquit. Tunc Pratesis. Si bonum medium inuenirem ad hanc rem efficiendam placeret ne tibi: Respondit, Placebit utiq; Ego (ait Pratesis) cogitavi hunc modum tenendum, vt videlicet vna pars collegij cardinalium eligeret tres ex vltimontanis idoneis ad papatum praelatis, prout eis videretur, & altera pars teneretur, intra quadraginta dies vnum ex illis tribus propositis eligere, prout eis placeret, & ille papa intelligeretur canonicè electus, & esset. Placuit domino Franciscus forma prædicta, persuasitque sequacibus suis hunc modum acceptare, ita tamē quod ipsi haberent proponere seu nominare illos tres, intendentes tales assumere, qui fuissent amici olim Bonifacij, & regi Franciæ parum affecti. Et Pratesis partem suā induxit ad id efficiendum, intendens & ipse taliter prouidere, quod haberent sibi propiciam & beneuolum, & regi amicum. Facta igitur hac conuentione, & solenni stipulatione per scripturam firmata, pars illa, quæ dominum Fraci-

a Acmylius asserit Gallicos habuisse nominandi facultatē, Italicos verò eligendi, videtur tamē verius quod D. Anton. tradit. porro hic pontifex fuit ex oppido Mihandran diocesis Burdegalesis, qui ex episcopo Comennarum archiepiscopus Burdegalenſis a Bonifacio 8. factus fuit. Onoph.

A scum sequebatur, nominavit tres archiepiscopos Gallicos eis familiares, & regi infensos Fraciæ, Inter quos fuit Raimundus Burdegalenſis archiepiscopus, qui creatus fuerat archiepiscopus a Bonifacio papa, nec regis amicus, propter offensas factas suis consanguineis in Vasconia per dominum Carolum Valesianum. Illis igitur tribus nominatis, alia parte secreto adiuuicem conferente, persuasit Pratesis sagax & industrius, vt Raimundum Burdegalenſem decernerent praeligendum, nulli hoc insinuando. Erant te electionem velocissimè regi Franciæ per literas intimarent negotium, & quia illum Burdegalenſem quem procuraret reconciliandum sibi & amicum fieri, si sibi placeret, papam facerent: quem cum nosset auidum honoris & gloriæ vt Vasconem, & ad omnia flexibile, vt illa consequeretur: sperabant facillè inducendum ad omnem pacem & amicitiam contrahendam cū rege Franciæ & illum ad optata exauditurum, sicut rei postmodum probauit euentus.

A.C. 1305.

Raimondus Burdegalenſis archiepiscopus Burdegalenſis pontifex eligitur Pratesis Cardinale assensu.

Vasconum honoris gloria.

Cardinaliū pars n. ge de fa. debere. ratione. fuit.

Ista igitur cōclusionē firmata secreto, & iuramento vallata cum dies quadraginta haberent ad eligendum vnum e tribus, destinarunt secretos nuncios fideles, cum literis continentibus. scripserunt ad regem Franciæ, vt responsales sibi redderent etſi in illo sibi reconciliato Burdegalenſi complaceret, ipsum eligeret, persuadendo ei, vt hoc faceret, vt recuperaret statum suum & honorem in sancta ecclesia, a qua fuerat alienatus, vt eius inimicus. Mittuntur nuncij seu cursores ita veloces vt intra vndecim dies a Perusio, vnde mittebantur vsque Parisios perueniret. Redditis regi literis gauisus est gaudio magno, & persuasionibus cardinalium acquiescens, destinavit amicabiles literas archiepiscopo Burdegalenſi, insinuans, quod pro bona & ardua causa oportebat habere cum eo secretum colloquium, vnde intra sex dies in certo loco sibi occurreret. Quod cum factum fuisset, rex cum modica societate accessit ad locum deputatum cuiusdam abbatiæ, quo & archiepiscopus accesserat. Conuenientes igitur rex & archiepiscopus Burdegalenſis post auditionem missa simul iurarunt sibiinuicem secretum haberi eorum colloquium.

Post hoc rex verbis placabilibus archiepiscopum induxit reconciliatum habere Carolum Valesianum non obstantibus damnis illatis. Addeſque inquit rex, Domine archiepiscope scias in manibus meis esse positum te facere posse pontificem summum ostendens ei literas super hoc destinatas. Si igitur vis, vt faciam te fieri summum antistitem, volo promittas mihi cōcedere certas gratias, quas postulabo. Quibus perlectis archiepiscopus ait, stupefactus ex re ipsa. Domine mi rex, video, quod magis me diligis, quā alium quemcunque in mundo, & bona mihi retribuisti pro malis. Demum noueris tuum esse præcipere, & meū obedire: sum enim ad omnia exequenda paratus. Tunc rex osculatus est eum. Iste sunt (ait) gratiæ quas à te requiro. Prima est, vt me perfectè reconcilies ecclesiæ sacrosanctæ, relaxando & veniam dando de aduitorio dato in captura Bonifacij papæ. Secunda est, vt censuras excommunicationis amoueas contra me, & meos sequaces prolatas. Tertium est, quod mihi concedas omnes decimas regni per

Petitio regis Burdegalenſis archiepiscopi.

A.C. 1305.

per quinquennium in reparationem expensarū multarum in bello inito contra Flandrenſes. Quarta, quod promittas mihi cassare, & ad nihilum reducere memoria Bonifacij Papæ. Quinta, quod restituas honorem & dignitatem cardinalatus domino Iacobo, & domino Petro Columnensibus ablatam eis per Bonifacium, & reponas eos in statum pristinum, cum eis etiam creando aliquos cardinales amicos meos. Sextam mihi referuo exprimendam loco & tempore suo arduam & magiam.

At Archiepiscopus omnia seruare promisit eum iuraturando super venerabile Eucharistiæ sacramentum. Et ad confirmationem prædictorum archiepiscopus dedit regi obſides germanum suū, & duos nepotes. Rex autē contra iuramentum se operā daturū vt Papa eligeretur. Sicq; discesserunt abinuicem amici facti cum magno gaudio re occulta aliis, & solum manifestata reconciliatione facta, & pace inter Carolum & Archiepiscopū. Reuersus ergo Parisios, rex subito rescripsit Pratesi cardinali, & sociis, quod gestū erat. Quapropter liberè eligerent Raimundum Burdegalenſem archiepiscopum. Et intra viginti quinque dies reuersi cursores Perusium, litteras reddiderunt Pratesi & sociis. Quibus omnibus alteri parti ignotis dixit Pratesis ceteris Cardinalibus alterius dixit, quod parati erant, procedere ad electionem vnus illorum, & iterum pacta & conuentiones super his fuerunt renouata & firmata. Congregatis igitur omnibus cardinalibus Pratesis prius proposita auctoritate sacre scripturæ ad materiā congruente, post orationem suam vice orationum elegit in papam dominum Raimundum Burdegalenſem archiepiscopum. Sicq; cum gaudio acceptatus fuit ab omnibus, & populo pronūciatus, Deo gratias & laudes referendo. Ignorabat adhuc pars altera, quod gestum fuisset occultè circa Burdegalenſem factum amicum regis, quem adhuc inimicum existimabat.

Diuulgatione igitur facta ab extra per ciuitatem, contendebant familia Cardinalium, & aliorum magnatum, asserentes quilibet electum sibi amicum, & beneuolum. Excuntes igitur cōclauē miserunt domini Cardinales oratores solennes vsque Burdegalam cum litteris, presentantes Archiepiscopo Raimundo electionem de eo factā de cōcordia omnium. Qui subito acceptauit electionem ipsam vocari se faciēs Clementem. Mandauitque Cardinalibus omnibus per literas vt sine mora accederēt Lugdunū Galliæ, vt interesset coronationi suæ. Similiter etiam vocari fecit regem Franciæ regem An-

a Clemens Lugduni Pontificatum inuit, tanto vndique concursu, studioque, vt nonnulli proceres, multitudinē mortalium, trepidationeque à turba oppressi, obruti que sint: Pontifex dum se circumspiciendum to a vrbē circumferri, equo laberetur, iava excussa, ac amissa ex ea longè maximi pretij gemma. Pulcher Rex in periculo voraretur, ymnia muri vetustate, onereque superfluitum procumbentis Ioannes Dux Britannus oppressus interit. A. Emil. lib. 8. Sic ergo Clemens 5. transiit propter seditiones Italicas, quibus mediū non poterat, magno Christianorum incom-

A modo, sedem Pontificiam ab vrbe Roma Auenionem Gallia vrbem, vbi successores mansere vsque ad Gregorium 11. per annos 70. V. Olateri an. lib. 22. Ambrologio, Parma, Genebr. ard.

glia & regem Aragoniæ, & alios principes Vltimontanos. Ex hac autem vocatione maior pars Cardinalium grauamen sumpsērunt, præcipuè Italicorum existimantes, se deceptos cum crederent ipsum Romam profecturum pro sui coronatione. Vnde & dominus Matthæus de Vrsinis, qui prior erat Cardinalium, & antiquior, & quasi inuitus vrbem dimittēbat, percipiēs de dolo suæ parti illato, dixit Cardinali Pratesi: Affectus es voluntatem tuam in ducendo curiam, vltra montes, sed tardè reuertetur curia in Italiam. Agnosco enim conditionem Vasconū. Electio autem facta fuit eius 5. Junij. Consecratio verò eius. 11. Nouēbris præsentibus Cardinalibus, qui aduenerāt, præsentē etiā Philippo rege Franciæ & domino Carolo Valesiano.

Papa igitur Clemens, quod regi promiserat, obseruauit. Nam cum Ecclesiæ reconciliari ac restituit in omni honore & dignitate pristina. Largitus quoque est sibi decimas cleri per quinquennium. Et in sequenti mense tempore ordinationum ad requiſitionem regis creauit duodecim cardinales Vascones & Francigenas amicos, & seruitores regis. Inter quos fuerunt dominus Iacobus de Columna, & dominus Petrus, restituit eos ad omnem gratiam eis ablatam a Bonifacio Papa. Regi Giamō siue Iacobo Aragonum, cōfirmavit priuilegium sibi collatum a Bonifacio de regno Sardinia. Quibus peractis Papa cum suis Cardinalibus, & omni curia profectus est reuertens Burdegalam, vbi omnes Italici Cardinales, & alij fuerunt malè visi a Vasconibus, & minus dignè tractati, Et totam curiam gubernabant Vascones & Gallici.

In illa autem hyeme fuit intesum frigus, sed maximè vltra montes adeo vt flumen Rhodani solidaretur in glaciem, ita quod liberè & tutè homines transirent pedites & equites super aquas congelatas. Similiter fluius Rheni, & Lamofa (alias Mosa) & Sena (alias Sequana) & Lera (alias Ligetis) ac etiam mare Flandriæ congelatum est. Vacauerat autem sedes Romana ante eum Clementem mensibus vndecim paulominus.

Pontifex pacem in Italia studet componere. A.C. 1306. iidem.

§. I.

ANN o igitur domini. 1305. creatus fuit iste Clemens. 5. Ab initio verò mudi quinqueſ. 1249. Secundum maiorem numerum sexies. 1504. Cū autem Florentini & Lucenses obsidissent Pistorium Clementi Papa ad hoc sollicitatus a cardinale Pratesi sibi amissimo: destinavit duos solennes clericos Valtertia pars hist. Ant. z 3 scōnes

A.C. 1305.

Gesta Clementis quinti.

Pontifex Burdegalam se recipit. Graue in hyeme frigus.

sciones legatos in Italiam, vt componerent pacē inter Albos & Nigros. Qui applicantes ad castra Florentinorum & Lucensium obsidentium Pistorium, mandauerunt eis auctoritate apostolica vt soluerēt obsidionem. Et quia parere noluerunt, recedentes legati censuras excommunicationis & interdicti protulerunt contra eos, vt dictum est supra.

Eodē anno mense Februarij domino Azoni marchioni Estensi rebellauerunt homines ciuitatis Mutinæ & Regij quas ciuitates diu possederat per tyrannicū dominium, & erexerunt se in libertatem.

Ipsō quoque anno mense Martij cum ciuitas Bononiensis regeatur per partem, quæ dicebatur Alborum, & societatem haberet cum Albis Gibellinis Tusciae & Romandiolæ populus Bononiensis, q̄ naturaliter est partis Guelphæ cum non grata ei esset talis gubernatio, & societas cū Gibellinis Tusciae & Romandiolæ qui ab antiquo fuerant eis inimici ad exhortationē & incitamentum Florentinorum sumptis armis seditionem fecit, & manu armata eiecit de ciuitate ac comitatu omnes principales partis Albæ ac Gibellinos, & exules florentinorū rebelles illos declaras: prohibēs sub pena substantiæ omnis & vitæ ne quis talium inueniretur in Bononia, & eius districtu. Diligentemque eorum inquisitionē fecerunt eos occidentes, q̄ quos illarum partium inuenirent, ac colligationem fecerunt Bononienses cum Florentinis & Lucensibus Guelphis.

Eodem anno in comitatu Nouariensi prouinciæ Longobardiæ exorta est quedam hæresis pessima: cuius author fuit quidam frater Dulcinus vocatus: qui non erat religiosus alicuius regulæ approbatæ, sed lupus sub pelle ouina habitus religiosi. Hic zizaniam disseminans in medio tritici pessimorum errorū & inter cæteros asserens, quod omnia debebant esse communia etiam mulieres ad commixtionem, quod quidē peccatum nō erat, sed actus caritatis, & quod Papa & Cardinales cæteri que prælati ecclesiarum non erant veri pastores Ecclesiæ, cum non seruarent vitam euangelicam: sed ipse erat verus Apostolus Christi dignus papatu, cum pluribus aliis articulis falsitatis multos secum populares vtriusque sexus, vilis tamen conditionis ad illā hæresim attraxit vsque ad numerum quatuor millium: qui habitabant in montibus & locis syluestribus, vt animalia bruta. Cum autem deficiebant eis victualia, prædabantur vnde cunq; habere potuissent, tanquam omnia forent communia. Per duos autem annos permanit talis congregatio hæreticorum. Sed quia (vt ait saluator) omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cælestis, eradicabitur: ideo ad nihilum redacta est. Et tædio victi paupertatis & incommodorum, qui cum sequebantur, multi cum dimiserunt ad fidem reuersi. Demum captus ipse hæresiarcha cum quadam Margarita socia sui erroris per Nouarienses combusti fuerunt cum multis aliis vtriusque sexus perseverantibus in pertinacia sua.

Eodem tempore scilicet. 1206. Veroneses, Brixienses, & Mantuani, colligationem simul fecerunt ad bellum inferendum contra Azonem Marchionem Estensem, qui tyrannicē domina-

Dulcinus hæresis author fuit quidam frater Dulcinus vocatus: qui non erat religiosus alicuius regulæ approbatæ, sed lupus sub pelle ouina habitus religiosi.

Marchioni Estensi rebellauerunt homines ciuitatis Mutinæ & Regij quas ciuitates diu possederat per tyrannicū dominium, & erexerunt se in libertatem.

batur etiam Ferraria, eo quod suspectum eum habebant, ne sibi vellet dominium Longobardiæ usurpare: quia in uxorem duxerat filiam regis Caroli: unde discurreres hostiliter per terras eius plurima damna intulerunt, multa eius castella auferentes.

Sed anno sequenti dictus marchio Azon congregatis magnis copiis de gentibus ex Pedemontium regis Caroli vices illis communitariis reddidit. Nam discurreres per terras seu territoria eorum, non minora illis detrimenta, vt hostis, perfecit. Non multo post infirmatus dictus

Azon Estensis marchio grauius viam vniuersæ carnis ingressus est in miseria opulenta. Et cum legitimos filios non haberet, magna altercatio facta est inter cōsanguineos eius scilicet germanos & nepotes, cui eorum dominium tradetur. Illegitimus autem ex eo filius remanserat vocatus Franciscus. Hunc multum iuuabat Veneti, vt familiarem & amicū eorum. Et ad ponendum illum in dominio patris nō parū laborauerūt, & pecunias plurimas exposuerunt.

Anno domini. 1207. Eduardus rex Angliæ strenuus & famosus in orbe, tempore belli & pacis, ac benè fortunatus in arduis, bellum aggressus tam cōtra Saracenos, quam contra Scotos & in Vasconia contra Francigenas dominiū accepit in insulæ Landæ (hæc Hyberniam & Iuverniam periti, Irlandiam autem vulgus appellat) & omnium ciuitatum egregiarum Scotiæ. Et paulo ante mortem suam primogenito suo dedit in uxorem filiam Philippi regis franciæ nomine Isabellam, mulierem speciosissimam inter cæteras, quod fuit ad perfectionem concordia: inite inter Francos & Vascones. Et in die Paschæ coronati sunt rex pariter & regina. Demū rex ipse Angliæ Eduardus de hac luce migravit.

Anno verò præcedenti scilicet. 1306. Clemens Papa indignatus contra Florentinos, quia non soluerat obsidionem Pistorij factam, prout per legatos suos mandauerat: destinavit legatum & procuratorem seu mediatorem pacis componendæ inter partes Italiæ dominum Neapolionem Cardinalem de Ursinis. Qui à Lugduno iter faciens ad Italiam Florentinis significari fecit, q̄ Florentiam ingressurus erat ad cōcordiam peragendum inter ipsos & exules eorū, & gubernatores ciuitatis. Sed ipsi suspectum eum habentes, honestè denegarunt ingressum eius in urbem.

Propter quod legatus excommunicauit certos officiales, & ciuitatem ecclesiastico supposuit interdicto: Inde profectum Bononiam propter eandem causam, quia scilicet interdēbat exules eorum in ciuitatem reducere, & fauere videbatur nimis Albis & Gibellinis ad instigationem etiam Florentinorum eum inhonorauerūt, per Bargellum suum sub comminatione mortis mandantes vt ciuitatem ipsam egrederetur. Quem inde recedentem, vt Iniolam se cōferret: per comitatum Bononiensem trāscuntem depredati sunt. Quamobrè meritō iratus contra eos sententiā protulit excommunicationis & interdicti, vniuersitate etiā studentium priuans, & quælibet scholares illum euntē ad studium excommunicans.

Anno autem sequenti ipse legatus cardinalis accedens Aretium honorificè fuit receptus, & congregatis copiis ex amicis Ecclesiæ ex Româ Romandiolâ, Marchia, ducatu Spoletano, & ex-

A.C. 1307.

Azon marchioni Estensi rebellauerunt homines ciuitatis Mutinæ & Regij quas ciuitates diu possederat per tyrannicū dominium, & erexerunt se in libertatem.

Clemens Papa indignatus contra Florentinos, quia non soluerat obsidionem Pistorij factam, prout per legatos suos mandauerat: destinavit legatum & procuratorem seu mediatorem pacis componendæ inter partes Italiæ dominum Neapolionem Cardinalem de Ursinis.

Legatus cardinalis accedens Aretium honorificè fuit receptus, & congregatis copiis ex amicis Ecclesiæ ex Româ Romandiolâ, Marchia, ducatu Spoletano, & ex-

libus Albis & Gibellinis Florentinis vsque ad numerum. 1530. equitum: disposuit bellum mouere contra Florentinos. Quod ipsi præsentientes cum amicis suis, congregauerunt exercitum maiore, scilicet vsque ad numerū trium milliū equitū & quindecim milliū peditū. Et processerūt ipsi primò cōtra Aretinos & gētes per legatum adunatas. Et transiētes per vallē Ambreæ fluuij omnia deuastantes, quæ eis occurrebant. Plura castella Aretinorū capiētes & quæ erāt Vbertinorū funditus exterminātes. Et cum obsidissent Florentini castellum Gargosæ, legatus consilio habito cum suis, vt hostes recedere faceret de illis partibus: sinxit se velle cum copiis pergere contra Florentinos per Casentinatem agrum, quasi ibi haberet intra tractatum. Quod valde timētes Florentini, vt zelotypi sui status subito noctu omnes recesserūt à loco remeātes Florentiā sine damno, sed cum erubescētia.

Exinde legatus pergēs Clusū & castrū Plebis, cum multis tractatus habuisset cū Florentinis, de reductione exulū in ciuitatē & pacificatione eorū adiuuicē, videns quia nihil proficeret, sed in ventum verba iactarentur reuersus ad curiam dimissis dominis Prioribus excommunicatis & ciuitate & comitatu interdictis, & propter hoc Florentini de medicina sumens interitum, propter indispotionem eorum urbati, imposuerunt onera grauiā & importabilia clero. Et quia soluere non acquiescebant, & meritō, obstantibus canonibus plurimæ iniuriæ illatæ sunt clericis & pensionariis eorum, ac eis qui possessiones eorum & Ecclesiarum ad effectum tenebant, vis facta est ad soltendum pro eis. Et exactores cum officialibus vergentes ad abbatiam Florentinam pro huiusmodi non fuerunt permitti intrare, sed clausis anuis campanas monachi pulsare ceperunt pro succursu. Populus autē cum dyfcolis & de prædatoribus diripuerunt bona monasterij, ingnem etiā supponentes: nolatum etiam, quia pulsauerat monachi, illi destruxerūt vsque ad medium ex parte superiori.

Clemens 5. Pictauios venit, & eius cum Philippo rege dissidium ex Pandulpho Pisano, Ptolomæo Lucensi & aliis, Platina.

§. III.

Ipsō anno scilicet. 1307. mense Iunij cum Papa Clemens ad instantiam regis Franciæ cum curia sua ad ciuitatem Pictauiensem aduenisset, ipse rex Franciæ Philippus cum tribus filiis suis & domino Carolo Vallesiano, & Loysis (aliàs Ludouicis) germanis suis & multis baronibus suis, ac cum comite Flandriæ cum suis filiis & fratribus venerunt ad illam ciuitatem, & firmata pace iā inita per Papam inter regem Franciæ & comitem Flandriæ cum Flandrensibus, rex Franciæ supplicauit Papæ, quod sextam petitionem, quam ipse promiserat regi vsque ad illam horam nondum expressam adimpleret, sicut alias obseruauerat. Et hoc erat vt memoriam Bonifacij octauī deleret de catalogo pontificum, ac combureret corpus eius & ossa, asserens se posse probare contra illum per clericos suos, ipsum fuisse hæresim infectū, & plu-

A.C. 1307.

Tractatus i conuentione inter alios quos.

ribus aliis sceleribus irretitum. Ad quam petitionem turbatus est Papa cum Cardinalibus in huiusmodi: cum rex multum instaret, vt imple-ret quod iuramento firmauerat sibi facto, angustia: erant illi vndique. Nam importunius se habebat [rex] ad offerendum probationes contra Bonifacium, & regi iuramento [Pontifex] se obligauerat, licet eum promissionis peniteret, id in genere se facturū. Et ex alia parte considerabat, quia hoc agere esset iniustum & impium dedecus Ecclesiæ redundans: cum Papa Bonifacius in nullo de hæresi argui valeret, sed potius ex lib. 6. quem edidit decretalium, ostendebatur sinceritas fidei eius. Sed & ipse satis Ecclesiam exaltauerat in tuendis iuribus suis. Et ex Cardinalibus plures erant ab eo creati, inter quos erat Cardinalis Pratenfis. Vnde sequebatur, q̄ si damnari debebat memoria Bonifacij, etiam & Cardinales ab eo institutos oportebat à dignitate sua deici. Quamobrem cōtrarij erant huic sententiæ non solum, qui erant sectatores nepotis Papæ Bonifacij, sed etiā alij Cardinales, qui fuerant in electione Clemētis pro rege Franciæ.

Cum ergo pontifex perplexus esset inter has angustias, nam irritare regem ex violatione promissi durum videbatur & scandalosum, implere verò promissum firmatum iuramento impiū, & prælatorum perturbationi occasione præbens omnino apparebat. Super huius igitur ambiguitatis deliberatione sollicitus pontifex, cōsiliū secretum quæsiuit à domino Cardinale Pratenfi, viro sagaci, scripturarum peritissimo, & in agilibus mundi experientissimo, qui & no- uerat secretè tractata. Cui respondit, quod hic solum vnū restabat remedium, videlicet dissimulatio. Et quia regi significaret rem vti que arduū esse & difficilem, nec omnes Cardinales assentire huic rei. Et ideo, vt efficacius petitio sua for-tiatur effectū, opus celebrari generale conciliū, & in ipso cōcilio, proponatur articuli cōtra ipsū Bonifacium, quod erit ad maiore eius vituperationē, & stabilis firmari poterit processus contra eum. Et ne impedimentum habeat negotium: solū, vniuersis publicetur edictum de concilio celebrādo vniuersali ad reformationē morū, & quedā ecclesiæ proficua institutiō, & tūc in eo cōgregato sua petitio impleatur. Vt autē locus sit magis cōmunis omnibus quo ad situm, q̄ assignetur illud celebrandū Viennæ, vbi omnes nationes fidelium satis aptè cōcurrere possunt. His propositis rex cōtradicere nō valebit. Tu autem cū curia illuc pergēs eris extra territorij iurisdictionis regis in tua libertate, nec tibi vel curiæ nocere valebit, placuit pontifici consilium Pratenfis, & illud executus est. Cum autē hoc regi exposuisset malè cōtensus fuit, q̄ res ipsa tantum differretur. Verum etsi grauaretur in mente sua tamen vidēs se aptè contraire non posse, acquiescit placito.

Sicque pontifex de concilio celebrando publicè per orbem destinavit edictum. Pluraque etiam postulata à rege gratiosè concessit, vt etiā in concilio futuro quod postulauerat circa Bonifacium obtinere speraret. Post quæ rex Parisios remeavit. Et inde filium suum primogenitum Aloysium (sue Ludouicum) nomine in Nauarrā misit cum multitudine procerū, cuiq; ibi in regem Nauarræ coronari fecit in ciuitate

A.C. 1307.

Bonifacius papa nulli hæresi obnoxius.

Pratenfis Cardinalis consiliū daturū Pontifici.

Vicariū Concilij indicitur.

A.C. 1308. Papa Aueniensem se con-

Pampelonia. Papa vero post determinationem concilij celebrandi inde ad triennium egressus regnum Francie Auenionem applicuit in provinciam Provincie & terras regis Roberti.

Templarij heretici iudicantur & exterminantur. Naucl. gener. 4. Blond. lib. 9. dcc. 2. Acmyl. lib. 8. Continuator belli sacri lib. 5. cap. 12.

§. III.

EA rempessate cum adhuc pontifex cum curia moram traheret in ciuitate Pictauiensi, rex Francie seductus ab officialibus suis denunciant ipsi pontifici magistrum templi & mansionis suorum fratres dictae religionis esse quibus istam errorem infectos, & sceleribus inuolutos, prout sibi assertum fuerat ab ipsis Templariis. Totum tamen dicitur falso confictum ex auaritia, ut illi religiosi Templarij (qui in iustitiam habuerat in Hierusalem, & postea multiplicati & diffusi per Franciam & alias provincias habebant opulenta loca, & magnas diuitias & possessiones) expoliarentur bonis suis prout factum est. Huius mali principium fuit ex hoc.

Quidam prior de Montefalcone Tolosa dicit ordinis seu religionis Templariorum homo pessima vite & hereticus, propter suorum notabiles excessus fuit Parisijs detrusus in perpetuum carcerem a magistro ipsius ordinis. In eodem carcere detinebatur alius Noffus nomine, Florentinus natione, sceleribus plenus, Hi duo maligno spiritu pleni & callidissimi adinuicem concuerunt in malu fallae accusationis, ut carcere egre deretur, & aliquo emolumento inde recepto infelicem vitam sustentaret: qui tandem egressi de ergastulo mala morte perierunt: suspensio vno, altero violenter interfecto. Isti ergo cum in carcere essent, insinuauerunt officialibus regis illos religiosos de ordine Templariorum, haeresibus & flagitijs irretitos. Vnde si procederet in inquisitione contra eos, procurante hoc rege a pontifice magnas diuitias & multas eorum facile obtinere posset. Quod cum regi nunciatum fuisset, suggessit pontifici, ut deleter ordinem illum ut pote haeresibus implicatum, & nefandis erroribus. Creditur tamen magis inductus ad extorquendum pecuniam ab illis, & bona eorum, & ex odio concepto contra magistrum Mansionis, quam ex zelo iustitiae. Pontifex autem ut infestationem regis a se amoueret sollicitantis pro obseruatione supradictae promissionis, & regi in hoc complaceret, absque alia discussione materia eorum quae Templariis obieciabantur vtrum verum an calumniiose procederet, petitioni regis acquieuit concedens per literas apostolicas, ut omnes Templarij per orbem dispersi certa die determinata caperentur: & omnia eorum bona sequestrarentur: qui vbiq; habebant magnas possessiones, & bona ac loca multa. Quae autem in Francia erant eorum rex fecit per officiales suos omnia vsurari pro curia sua. Magistrum quoque Templariorum qui tunc erat Parisijs capi fecit: & incarcerari: qui vocabatur frater Giachi (alias Iacobus) natione Burgundus, genere nobilem, ac etiam alios

Quo modo Templarij sint de suis erroribus accusati.

A secum sexaginta milites eiusdem ordinis nobiles.

Opponebantur autem iis aliqui articuli haeresum, ac vitia contra naturam in eis, & quod spuebant in crucem Christi. Et quod in professione eorum iurabant inuare religionem eorum indifferenter iniuste vel iuste. Et consecratione magistrorum coram faciebant occulte, & dubitabatur de modo debito eius rei. Et quod antecessores eorum fuerunt causa per prodicionem, quod terra sanctam fideles amitterent. Super his probationibus aliquibus exhibitis, rex fecit eos torqueri variis cruciatibus, ut omnes faterentur excessus. Qui cum omnino negarent, & falso conficta esse dicerent in carceribus diu detenti sunt cum magnis incommodis: demum ut conclusionem sumerent dicti processus, extra Parisios educti in magno solario ligneo, & alto positi sunt omni populo spectante, & fecit rex eos nudatos ligari ad pedes: & fecit ignem sub pedibus ponere eorum, & postea ad tibias: & sic paulatim ad nuba superiora vnum post alterum comburendo nunciando eis aperte, quod si qui faterentur illos excessus & poeniterent, liberarentur. Dum talia paterebant eorum amici & consanguinei hortabantur eos, ut confiterentur tales eorum defectus, ne paterebant ita se viliter tractari, & seuerè occidi. Sed illi nullo modo voluerunt assentire suasionibus illorum: sed lugentes & clamantes ex dolore maximo suorum suppliciorum excubabant, asserentes se innocentes, & omnino liberos a criminibus illis calumniiose impositis. Inuocabant insuper Deum, & virginem gloriosam, & alios sanctos in adiutorium suum, sicq; in iis cruciatibus vitam suam finiunt.

Fuerunt autem referuati ex dictis Templariis magister principalis ordinis, & frater Delphinus, & frater Hugo paraldi, & vnus alter ex principalioribus Mansionis: qui fuerunt officiales & thesaurarij aliquando regis Francie. Hi ducti fuerunt ad ciuitatem Pictauiensem coram Papa, vbi etiam erat rex Francie. Et fuit eis promissum, quod si faterentur illa flagitia de quibus accusati fuerant, eis vna venia concederetur & vita. Dicitur autem quod aliqua ex illis excessibus confessi sunt, vnde reducti fuerunt Parisios. Et illuc destinatis a Papa duobus cardinalibus legatis ad ferendum sententiam contra dictum ordinem ex dicta confessione facta coram Papa, & ad aliquam punitionem faciendam contra dictum magistrum mansionis, & socios suos positi sunt praedicti in altis pulpitis, ut viderentur ab omnibus, & perlectus processus contra eos formatus coram omni populo. Perlecto autem dicto processu dictus magister templi surrexit, & cum magno clamore suo postulato si eum publice dixisset fertur, quod illa haereses & crimina, de quibus fuerant inquisiti, nunquam perpetrarant, nec in se recognoscebant: sed religio sua fuerat & erat sanctae vitae & conuersionis & Catholicae fidei. Sed dignum se ferebatur morte, & in patientia eam sufferre paratus erat, ex eo quod timore & blanditijs Papae & regis in aliqua parte confessus fuerat crimina illa dolose & mendaciose. Interrupto autem sermone & non completo data sententia recesserunt Cardinales, & alij praelati ecclesiae de loco illo. Et habito concilio cum rege, dictus magister Templi, & socius eius ante aulam

regis

A.C. 1308. Crimen Templariis obreptum plurimo Comitiacione facti.

A.C. 1308.

regis positi sunt ad supplicium ignis: paulatim scilicet eos comburendo. Qui tamen inter supplicia tam crudelia expresse asserunt religionem illorum semper fuisse & esse catholicam & iustam, commendando de Deo & sanctis eius. Frater quoque Delphinus eodem modo per ignem migravit ad Dominum. Frater Hugo de Paraldo cum socio suo timore cruciatus, ne talia paterebantur, confessi sunt coram omnibus: & iterum affirmarunt, quod dixerunt coram papa & rege, scilicet de aliquibus erroribus & sceleribus dictae religionis, sicque euaserunt mortem. Qui tamen postea miserabiliter interierunt.

A multi tamen a optimatibus dicebatur illos innocentes, & sine iusta causa fuisse damnatos, ut per hoc vsurparentur bona eorum: vnde per papam postea bonis solum spoliati fuerunt, & bona eorum locorum applicata mansioni sancti Ioannis seu hospitalis. Sed quia iam occupata fuerant a rege francie, & diuersis aliis principibus: oportuit ea redimi multa pecunia, quam obrem effecta est paupercula dictae religionis. Multa autem aduersa passus est postea rex cum filiis suis: quae creduntur eis accidisse propter iniustam occisionem eorum, & capturam Bonifacii papae per eum procuratam. Multi quoque exultimantes, illos sic iniuste ad mortem cruciatus, ut martyres venerati sunt, accipientes deuote corpora eorum, & ossa.

Hugo de Paraldo in confessione per se fecit.

Templarij non habuerunt hospitium ad diuitias, qui ea redimere conuenerunt pelluntur. vide infra §. 3. ante §.

De Templariis inuene auiniuri condemnati. Templarij abrogati sunt variis scriptorum sententia, nonnulli enim sunt qui eos iniuste fuisse damnatos conque-

ritur. quibus dicitur. Anton. hoc lib. 1. c. 1. videtur accedere. Alij vero in dicitur: cruciatus radunt. Blond. lib. 9. dcc. 2. scribens. Et maioris malifones Templarij, multis ante annis in Asia bellis quae aduersus infideles gesta sunt committi omnium peccatissimo, Christum enim spernentes blasphemantes quae ac penitus deridentes, pro qua pugnae consueuerant, eos Turcis & Saracenis concessisse, & nostrorum expeditionibus fuisse aduersos consilii. Vnde multis eorum vario affectis supplicio, ceteri omnes praedicti redditibus quae possidebant, amplissimis spoliati sunt quae partim concessi sunt in hodiernis Hierosolymae hospitibus, partim nonis attributa religionibus in Hispania duobus Saracenis Beticam olim nunc Granatam incolentes a Pontifice in huiusmodi. Aluarus etiam lib. 7. de Plantis Eccl. Templarij inquit propter sua flagitia ab Ecclesia reprobandi sunt, & subito destruantur cunctis mirantibus. Idem se. tiunt Volster. lib. 2. 2. Athrop. & Plat. & historiographi Galli, & Sand. lib. 7. de vrb. m. mar. Ceterum si erreres ipsorum velimus missos facere & ea quae de eorum gestis a Tyrio alijque reuoluntur considerare, non iniuria sublato eos fuisse compeiemus. Nam in primis Tyrius lib. 2. cap. 7. sic de eis scribit. Qui cum diu in huiusmodi se ostendissent propolito, professione sua satis prudenter satis facientes, neque etiam humilitati, quae omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in inno sponte sedens, non habet vnde casu patitur, Domino patriarche Hierosolymitano a quo & ordinis institutionem, & prima beneficia suscepit: se subtraxerunt, obediunt in eis, quae eorum praedecessores eidem exhibuerunt denegantes. Sed & Ecclesiis de eis decimas & primitias subtrahentes & eorum in diu. bid. urbandi possessiones facti sunt vultu molesti. Idem lib. 17. cap. 27. vehementer eos auaritia arguit, quod in oblatione Ascalone, dum

cuperent soli vrbis praedictae, & sese in praesentia inuicem vitae discrimine ob eorum, & ne iustas tunc caperetur causa fuerunt. Sed quod nostro hierosolymorum regno maximam auitul t perniciem, fuit contra omnes gentium leges. Assasinorum ab eisdem facta caedes de qua idem lib. 20. cap. 32. & D. Anton. tit. 17. cap. 9. §. 7. Alexander quoque tertius de Templariis in Conc. Lateranen. par. 1. cap. 9. porro conque. tus est quid abuteretur privilegiis a se de Apostolica concessis: & obur episcopalis auctoritatis emere. Honorius etiam 3. lib. 5. Dece. tit. 35. de purgatione vulgari cap. 3. accusat Templarios, quos in Lino iasi quando de aliquo crimine infamarentur Christiani, eos ferri candentis iudicium subire compellerent. Duo item Templarij milites D. Thomam Cantuariensem ad impio regi Henr. 10. assentendum deceperunt, ut est in vita eiusdem apud Sur tom. 2. Denique quo tempore rex sanctus in Syria bellum gerebat Magister templi cum Soldano Aegypti per quosdam internuncios de pace tractatus habuit, quod regi Saeto mire displicuit, & ob id quasi de prodicione suspectum habuit, ut refert D. Anton. tit. 19. cap. 9. §. 1. Adde quod in Concilio Viennensi Templarij fuerunt condemnati, ut multi tradunt, & significat D. Anton. infra cap. 3. ante §. 1. Porro Concilium eos condemnasse si fuissent innocentes non est credendum in Germania cum apud Mogun iam Petrus Archiepiscopus Pontificis sententiam contra Templarios exequi vellet. Hugo cum viginti sui ordinis militibus ad eum peruenit, atque se cum suis ad Pontificem maximum qui Clementi succederet prouocare excepit.

Motus Italici & varia per orbem eo tempore gesta narrantur. Blond. ibi. & alij.

§. IIII.

DE nouitatibus & mutationibus, quae acciderunt anno Domini. 1308. in diuersis regionibus Mense Augusti cum Guelphi obsiderent castra Vbertinorum liga Gibellinorum de Romandiola simul congregati cum amicis suis contra eos, profecti in bellum profligauerunt eos, & victoriam obtinentes duo millia Guelphorum occiderunt inter pedites & equites. Sequenti vero mense April. populus Parmensis factione Orlandi de rubeis & amicomitum eius eiecerunt de Parma Dominum Gilbertum de corrigia ibi tunc dominatem. Quam obrem dictus Dominus Gilbertus societatem iniecit cum Mantuanis & Veronenisibus, & per matrimonium affinitate se coniunxit cum illis de scala. Sequenti vero Iunio processit praefatus Gilbertus versus Parmam cum adiutorio Domini Canis de scala & Mantuanorum in bellum. Parmenses autem egressi ad pugnam contra eum, superati sunt & profligati. Vnde Dominus Gilbertus ingressus Parmam recuperavit dominium eius quod amiserat. Et eiecit rubeis de vrbe inimicis eius decollari fecit viginti nouem populares, qui fuerant causa suae expulsionis.

Anno eodem Calendis Maij, rex Albertus de Alemannia, qui electus fuerat imperator, cum per nauigium transisset quemdam fluuium &

A.C. 1308.

Liga. i. factio.

A.C. 1318. de nau in terram descenderet nepos eius interfecit eum gladio: ex eo quia occupauerat & vsurpauerat sibi partem ducatus Austriae, ad se iure hereditario pertinentem. Ipso anno mense Junij ignis a casu successus est in palatio papali sancti Iohannis Lateranensis in vrbe, combussitque omnes habitationes canonicorum eius ac totam ecclesiam, & domos omnes per circuitum. Solum remansit ille sa capella, quae dicitur sancta sanctorum, quae restudinata erat, & sibi capita apostolorum Petri & Pauli cum reliquiis aliorum sanctorum quiescebant: vnde maxima iactura secuta est ex rebus consumptis ibi ab igne, & aedificiis destruetis. Propter quod papa Clemens hoc audito, misit magnam quantitatem pecuniae ad reparandum destructa, pulchriorque reaedificata est ecclesia cum palatiis, quam prius esset: sed cum maxima pecuniae impensa, pluribusque annis consummatum est opus.

In illo tempore cum quidam Dominus Carolus de amelia germanus primi executoris iustitiae in florentia officio Potestatis fungeretur multaque iniustitias fecisset corruptus pecuniis, factisque notorium esset iam in ciuitate: timens sibi ipsi ne in syndicatu suo post depositio nem officij detineretur: & iustitia mediante condemnaretur, in nocte natiuitatis beati Iohannis baptistae occulte cum familia sua aufugit insalutato hospite: propter quod condemnatus fuit ex fraudibus suis inuentis. Ipse autem secum portauit sigillum communitatis, in quo erat expressa figura Herculis, sperans per hoc inde posse recuperare. salarium sibi ex officio debitum, & a banno liberari. Cumque diu tenuisset, communitas non curas, a liud sigillum sumpsit, significando aliis locis casum, ne cum sigillo eorum literas falsificaret. Demum germanus dicti Potestatis clam auferens illi dictum sigillum, remisit florentiam. Et exinde statutum fuit vt nec Potestas, nec Priores ciuitatis tenerent illud sigillum communitatis: sed conuersi ordinis Cisterciensis, scilicet de se primo illud custodirent, & tenerent moram trahentes in palatio dominorum.

Anno praedicto mense Augusti in castro sancti Miniatis Teutonici principales familiae, scilicet Malpighi & Madagori, quia popul' restrin gebat eos, ne dominium sumerent ciuitatis, vt cupiebant, indignati, conuenientes in vnum concorditer tractarunt populum sibi subiugare: vnde conuocatis eorum amicis armata manu insurrexerunt contra populum, & profligauerunt populum multis ex eo interfectis, captisque eius capitaneos decapitauerunt, omniaque eius statuta & ordinationes combusserunt, ipsamque populum sibi subiectum tenuerunt quousque inter illas duas dissensio & altercatio

Ioannes qui patrum Casarem interfecerat, per motus parviciaij penitencia, Clementem adit, vt expiaretur, ac quas inberet Pontifex penas daret, reiecit cum Pontifex ad Henricum, adire illum, consiloretque, quodnam piaculum expetendum videretur. orbiuio enim Casaris, percussorem Casaris lueri debere. Iussit eum Casar Eremitarum septo clausam quaequid reliqua vita foret agere. In Italia Pisis D. Augusti se inuenis dicant. Aemyl.

Carolus de amelia germanus primi executoris iustitiae in florentia officio Potestatis fungeretur multaque iniustitias fecisset corruptus pecuniis, factisque notorium esset iam in ciuitate: timens sibi ipsi ne in syndicatu suo post depositio nem officij detineretur: & iustitia mediante condemnaretur, in nocte natiuitatis beati Iohannis baptistae occulte cum familia sua aufugit insalutato hospite: propter quod condemnatus fuit ex fraudibus suis inuentis. Ipse autem secum portauit sigillum communitatis, in quo erat expressa figura Herculis, sperans per hoc inde posse recuperare. salarium sibi ex officio debitum, & a banno liberari. Cumque diu tenuisset, communitas non curas, a liud sigillum sumpsit, significando aliis locis casum, ne cum sigillo eorum literas falsificaret. Demum germanus dicti Potestatis clam auferens illi dictum sigillum, remisit florentiam. Et exinde statutum fuit vt nec Potestas, nec Priores ciuitatis tenerent illud sigillum communitatis: sed conuersi ordinis Cisterciensis, scilicet de se primo illud custodirent, & tenerent moram trahentes in palatio dominorum.

Anno praedicto mense Augusti in castro sancti Miniatis Teutonici principales familiae, scilicet Malpighi & Madagori, quia popul' restrin gebat eos, ne dominium sumerent ciuitatis, vt cupiebant, indignati, conuenientes in vnum concorditer tractarunt populum sibi subiugare: vnde conuocatis eorum amicis armata manu insurrexerunt contra populum, & profligauerunt populum multis ex eo interfectis, captisque eius capitaneos decapitauerunt, omniaque eius statuta & ordinationes combusserunt, ipsamque populum sibi subiectum tenuerunt quousque inter illas duas dissensio & altercatio

Ioannes qui patrum Casarem interfecerat, per motus parviciaij penitencia, Clementem adit, vt expiaretur, ac quas inberet Pontifex penas daret, reiecit cum Pontifex ad Henricum, adire illum, consiloretque, quodnam piaculum expetendum videretur. orbiuio enim Casaris, percussorem Casaris lueri debere. Iussit eum Casar Eremitarum septo clausam quaequid reliqua vita foret agere. In Italia Pisis D. Augusti se inuenis dicant. Aemyl.

Carolus de amelia germanus primi executoris iustitiae in florentia officio Potestatis fungeretur multaque iniustitias fecisset corruptus pecuniis, factisque notorium esset iam in ciuitate: timens sibi ipsi ne in syndicatu suo post depositio nem officij detineretur: & iustitia mediante condemnaretur, in nocte natiuitatis beati Iohannis baptistae occulte cum familia sua aufugit insalutato hospite: propter quod condemnatus fuit ex fraudibus suis inuentis. Ipse autem secum portauit sigillum communitatis, in quo erat expressa figura Herculis, sperans per hoc inde posse recuperare. salarium sibi ex officio debitum, & a banno liberari. Cumque diu tenuisset, communitas non curas, a liud sigillum sumpsit, significando aliis locis casum, ne cum sigillo eorum literas falsificaret. Demum germanus dicti Potestatis clam auferens illi dictum sigillum, remisit florentiam. Et exinde statutum fuit vt nec Potestas, nec Priores ciuitatis tenerent illud sigillum communitatis: sed conuersi ordinis Cisterciensis, scilicet de se primo illud custodirent, & tenerent moram trahentes in palatio dominorum.

orta est. Tunc etiam mense Ianuarij populus Aretinus consilio Vguitionis Fagiolani, qui querebat sibi illius ciuitatis dominium vsurpare, expulit de ciuitate ipsa Dominos qui dicebantur de Petra mala, Tarlatos nuncupatos: quia iniurias multis de popularibus inferebant. Et paulo post Guelphos prius exules per viginti & vnum annos in ciuitatem reduxerunt. Qui vero ciuitatem gubernabant, mixti Guelphi cum Gibellinis, vocari se faciebant partem viridem, Ij mittentes oratores florentiam pacem petierunt cum eis, prout florentiam placuit, & obtinuerunt, licet parum permanserit. Tunc etiam Domini, qui dicebantur Vbaldini, concordiam incuntes cum florentinis, ciuitatem intrarunt, offerentes se ad omnem obedientiam communitatis, & fideiussorem sufficientem communitati dederunt, promittentes transitum alpium tutum tenere viatoribus. Et communitas eis veniam dedit de excessibus contra communitatem in praeteritum perpetratis, suscipiens eos in ciues suos & districtuales ac fideles subiacientes se oneribus communitatis.

De electione noui imperatoris secundum Chron. Floren. Naucle. gener. 44. Aem. li. 8.

§. V.

INTERFECTO Alberto imperatore vt dictum est supra, cum vacaret imperium anno Domini. 1308. electores imperij erant inter se in magna altercatione in Alemannia, de persona, quam deberent ad dictam dignitatem eligere. Rex autem Francia Philippus audita uocatione imperij, cogitauit facile posse imperium redire ad francos, ratione sextae promissionis factae sibi a papa, si operam daret, vt papa crearetur, prout factum est. Nam cum explicasset iam eam videlicet in delendo quicquid gestum foret per Bonifacium & memoriam eius, ad quod papa se difficultabat, & in posterum hoc offerebat agendum: arbitratus est rex commutari facere, quod fuerat postulatum ab eo: in sibi vtilius & honorabilius negotium, vt videlicet loco praedictae petitionis, hoc concederetur: vt papa operam daret, vt Dominus Carolus Valensius frater eius eligeretur in imperatorem. Quod satis aequum & exequibile videbatur, cum Bonifacius Papa hoc ei promississet, & ad hoc ipse multa fecerat pro ecclesia. Sed & olim imperium fuerat apud francos tempore Caroli magni, translatum a Graecis ad eos, sic posset transferri de Teutonici ad francos.

Rex igitur secretum concilium habuit super hoc cum Domino Carolo praefato, & postmodum cum baronibus & conciliariis suis, Quod omnibus placuit. Et sumpta determinatione, vt propter hoc exequendum nullis parceretur expensis ad congregandas copias, Dominus Carolus cum magna comitum procerum praeparauit se ad eundem Auenionem, & visitandum pontificem tunc cum curia sua ibi residentem sub pretextu sollicitandi ipsam ad implendum promissa circa Bonifacium papam condemnandum, re autem vera ab eo petiturus imperium

interfecto Alberto imperatore vt dictum est supra, cum vacaret imperium anno Domini. 1308. electores imperij erant inter se in magna altercatione in Alemannia, de persona, quam deberent ad dictam dignitatem eligere. Rex autem Francia Philippus audita uocatione imperij, cogitauit facile posse imperium redire ad francos, ratione sextae promissionis factae sibi a papa, si operam daret, vt papa crearetur, prout factum est. Nam cum explicasset iam eam videlicet in delendo quicquid gestum foret per Bonifacium & memoriam eius, ad quod papa se difficultabat, & in posterum hoc offerebat agendum: arbitratus est rex commutari facere, quod fuerat postulatum ab eo: in sibi vtilius & honorabilius negotium, vt videlicet loco praedictae petitionis, hoc concederetur: vt papa operam daret, vt Dominus Carolus Valensius frater eius eligeretur in imperatorem. Quod satis aequum & exequibile videbatur, cum Bonifacius Papa hoc ei promississet, & ad hoc ipse multa fecerat pro ecclesia. Sed & olim imperium fuerat apud francos tempore Caroli magni, translatum a Graecis ad eos, sic posset transferri de Teutonici ad francos.

Rex igitur secretum concilium habuit super hoc cum Domino Carolo praefato, & postmodum cum baronibus & conciliariis suis, Quod omnibus placuit. Et sumpta determinatione, vt propter hoc exequendum nullis parceretur expensis ad congregandas copias, Dominus Carolus cum magna comitum procerum praeparauit se ad eundem Auenionem, & visitandum pontificem tunc cum curia sua ibi residentem sub pretextu sollicitandi ipsam ad implendum promissa circa Bonifacium papam condemnandum, re autem vera ab eo petiturus imperium

imperium Romanorum. Ordinauerat autem se cum ducere circa sex millia armigerorum, vt nullus auderet propter tantam multitudinem se opponere ei, quod intendebat. Sed omnipotens Deus (qui dissipat consilia principum, & reprobatur frequentes cogitationes populorum quoniam vanae sunt) non permisit rem ipsam suum sortiri effectum, ne ecclesia regno Francie subiiceretur. Nam & si consilium secretissimum habitum fuerat de re ipsa, & mandatum omnibus omnino celandum, tamen vnus ex consiliaris intimauit secreta pontifici, quod delibatum fuerat. Qui pontifex secreta sibi reuelatum intimauit cardinali Ostiensi scilicet Pratenfis, quid agendum foret consulens.

At cardinalis Pratenfis praefatus, qui iam indignationem conceperat contra regem Francia, propter postulationes eius inordinatas & graues, praecipue illam, quod deleteretur memoria Bonifacij cum omnibus gestis per eum: vnde & ipse Pratenfis creatus cardinalis a Bonifacio deponendus cum aliis pluribus veniebat, quod etiam Papa egeret ferebat: Pratenfis in qua cardinalis ait, Pater sancte, hic non est aliud remedium ad obtinendum, ne ecclesia subiiciatur regi Francia, nisi istud, quod quam citissime secreta significetur electoribus imperij, quod procedant ad electionem noui imperatoris sine mora aliqua, alias imperium in praesentibus deuoluetur ad francos. Quod totum expediat, antequam rex veniat ad hoc postulandum. Placuit pontifici consilium id. Et addidit. Pro quo scribemus, vt assumatur ad imperium. Cardinalis vero sagax, intendens providere non solum ecclesiae sanctae, sed etiam parti Gibellinae, cui videbatur fauere, respondit. Ego percepi a pluribus, quod comes Lugunburgi (alias Luxemburgi) hodie est notabilior homo, qui sit in Alemannia, in armis strenuus & magnanimus, fidelis in negotiis agendis, ac vir catholicus: vnde si assumatur ad eam dignitatem, non dubito, quin sit fidelis ecclesiae, obediens tibi & multa acturus magnifica pro christiana religione. No displicuit pontifici vt nominatus, cum & ipse laudabilia de illo audisset. Sed quomodo (inquit) faciemus, quod cardinales non aduertant & qui sunt amici ex eis regi, non ei insinuent? Respondit cardinalis. Literas tuas secretas paruulo sigillo signatas destinato ei & electoribus. Et ego etiam per meas materiam plenius explicabo, quas familiaris meus deferet, cardinalibus hoc ignorantibus. Hoc totum impletum est, & missis literis per fidelem nuncium secreto, ipsique redditus postquam applicuit: intra octo dies congregati principes ad quos spectabat electio in Magdeburgo, nemine discrepante elegerunt in regem Romanorum Henricum comitem Luxemburgi, qui fuit Henricus sextus. Ideo autem festinauerunt electionem, quia Pratenfis cardinalis per suas significauerat literas quod cito se expedirent, & talem eligerent, alias imperium deuolueretur ad francos. facta igitur electione dicti Henrici diuulgatum est hoc in curia papae nec non & in curia regis Francia: quibus auditis rex Francia, qui se praeparabat cum maxima comitum proficisci ad curiam pro negotio imperij consequendi, videns se frustratum spe sua indignatus est, &

nunquam fuit postea amicus papae.

De confirmatione Henrici imperatoris electi ex industria: ne Franci imperium vsurparent de quo Ioannes Villanus, Albertinus Mussatus, Ioan. Cuspin. Onuph. Aemyl. alij.

CAP. II.

Electione & confirmatione imperatoris Romanorum, & multis aliis nouitatibus in Italia, & aliis partibus mundi contingentibus. Anno igitur Domini. 1308. ab initio mundi secundum minorem computum quinquies. 1272. secundum verum maiorem numerum, sexies. 1308. ab electoribus in Alemannia electus fuit imperator seu rex Romanorum Henricus comes Luxemburgi, & imperauit annis. iij. & mensibus. vij. a susceptione coronae. Et pro confirmatione eius missi fuerunt ad curiam papae comes Bauariae, cognatus eius, & Dominus Guido de Namurco frater comitis Flandriae. Quibus aduenientibus & honorifice a papa, & cardinalibus susceptis, patefacta electione confirmatus est in regem Romanorum praefatus Henricus. Et per pontificem ordinatum fuit, vt duo ex cardinalibus scilicet Dominus de Flisco Genouensis, & Dominus Pratenfis Nicolaus legati mitterentur in Italiam, & in suam societatem iungerentur, quoniam ultra montes imperator proficisceretur: qui cardinales vero cardinales quod cardinales ex parte papae & autoritate eis commissa mandarent vniuersis regionibus & personis, vt reciperent dictum Henricum imperatorem: & ei in omnibus obedirent. Confirmatus igitur immediate profectus est Aquisgranum in Alemannia cum baronibus & praelatis Alemanniae. Et ibi solemniter coronam primam accepit ab archiepiscopo Coloniensi in praesentia ducis Brabantiae, & comitis Flandriae & comitis Aynaldi, & aliorum baronum de Flandria.

Eodem anno cum rex Aragonum se praepararet ad inuadendum & capiendum insulam Sardiniam, & iam requisisset florentinos & Lucenses in adiutorium suum contra Pisanos, qui illam insulam possidere videbantur: ipsi Pisani miserunt oratores suos ad regem Aragonum, in tribus galeis cum multa pecunia. Quae recepta: ab executione talis propositi destituit ex toto.

Eodem tempore fratres hospitalis sancti Iohannis Hierosolymitani, qui vulgariter dicuntur Fratres, procuratis magnis & amplis priuilegijs indulgentiarum a Clemente papa ex ga porrigentes manus adiutricis in profectio ne vltamariina contra infideles, ad inuadendum terras eorum, discurrerent per Italiam

Occiso rege Alberto A.C. 1308. fuit interregnum mensium sex. dies. 25. post quod Casar Imperator Henricus. 6. 14. ex Germanis occidentis imperator ex duce Luxemburgensi 7. Cal. Dec. eodem anno factus est imper. an. 4. m. 9. d. aliquot. de quo Albertinus Mussatus, Ioannes Villanus, Ioannes Cuspinianus & alij ex Onuph.

Albertus imperator a nepote necatur Na ge 44. Aemyl. li. 8. Ecclesia Lateranen sis combustur.

Carolus de Amelia Florentia clam aufugit Ioan. Villanus in Chron. floren.

Proclamatio contra aliquem facta.

In castro S. Miniatis seditio

A.C. 1318. Aretinus Tarlatos eiciunt.

Carolus Valensius Pontificem a dit.

Pratenfis de imperatore deligendo consilium.

Rex Francia Romanorum imperium in Franciam transferre coepit.

Comitis Luxemburgi qui & Henricus 6. imperatoris electio.

Henricus 6. imperator deligitur.

A.C. 1308.

Henricus 6. imperator confirmatur.

Imperator Aquisgranum coronatur 8. Id. Ian. 1309.

Aragonum rex Sardiniam Pisanis remittit.

Hospitalis equites Rhodum Turcis eripiunt. Na. gene. 48. A.C. 1308.

A.C. 1308.

cum prædicato ribus nunciantibus indulgentias illas, & exhortantibus ad elemosinas pro eo opere conferendas, multas pecunias congregarunt. Quibus suffulti ipsi, & magnus magister eorum, cum classe ex Neapoli se mouentes, mari transiit, insulam Rhodum, quæ in Turcia est, prælio obtinuerunt cum magno damno Sacerdotum & Græcorum.

Eodem anno scilicet 1308. mense Ianuarij Veneti bello nauali procedentes contra ciuitatem Ferrariensem, quæ est de iurisdictione Ecclesiæ Romanæ, eam sibi vsurparunt, eiecto inde Domino Francisco Estensi, qui ab Ecclesiâ illam, vt vicarius retinebat. Et propter hoc Veneti ipsi fuerunt excommunicati à Papa Clemente, & alij graues processus fuerunt contra eos fulminati. Concessa fuit magna indulgentia per duos legatos in Longobardiam destinatos, pro recuperatione eius pergentibus in bellum in adiutorium Ecclesiæ. Demum adiutorio Bononiensium, & aliorum de Longobardia Ferrariam recuperauerunt in suam, qui pro Ecclesiâ erant, excepto castro seu fortalitio, quod dicitur The dalmam valde munitum & forte, quod Veneti remanserunt. Eodemque mense Veneti per copias Ecclesiæ fuerunt profugati, & deieci iuxta Francolinum.

Carolus 2. rex Apuliæ moritur & Robertus filius ei succedit. Blond. lib.

9. dec. 2. Aemyl. lib. 8. A.C.

1309. 4. Nonas, Maij.

§. I.

ANNO vero Domini 1309. de hac luce migravit Carolus. ij. rex Apuliæ. Hic quidem fuit valde liberalis & graciosus, ita vt diceretur alter Alexander, & si in munificentia, sed non in arte bellandi & industria aut fortuna similis. Et in senectute sua effeminatus posuit maculam in gloria sua libidine victus. Successit autem ei in regno Robertus, primogenitus eius.

Hic n. agnus Magister Ioannes Villanus dicitur esse. Tenuerunt autem huius belli narratio ex lib. 5. Co. st. Belli sacri cap. 1. hac esse potest. Pontifex qui in que & viginti nemes pecunia ea atque militibus in se iuxit. Genueses decem. publica in fensu ornauit. Carolus 1. Siculus rex per tribus are. armis, nauigij que adfuit. quibus omnibus insula Rhodum insulam, quam Turca S. ræris eripue. ant, post multas cruentissimas oppugnaciones a quibus conditionibus cum alijs quinque adiacentibus insulis, Nicaria, Episcopia, Iolli, Limonia, atque Sirana in potestatem redigere, imperataque facere coegere 18. Cal. Sept. 1308. hinc Ioanni & abdicato Hospitalario in nomine equites Rhodij dici voluerunt. Insulam ducentorum quatuordecimque annorum spacio hi deinde ita nuntiam reddiderunt, vt quicquid in mari Cbristianis restabat, in regnum conuerterent, ceterosque peregrinos qui Hierosolymam proficiscebantur, intrarentur. ad tandem à Solim anno 2. prope pugnatix insula deserta ab omnibus principibus lugenda de ditione itrum occupatur an. 1322. 8. Cal. Ian. qua vna venostorum vires acquisit, Turcorum autem sunt. Hac ille.

Robertus post Carolum patrem ex duce Calabria rex factus 13. A.C. 1309. 4. Non. Maij, coronatus Auenione à Clemente Papa quinto. 6. Id. Sept. regnavit an. 33. men. 8. d. 16. Onuph.

Ferraria est Ecclesia Roma.

Adux Calabria. Qui cum magna comitum baronum per mare transiit in Prouinciã, exinde ad Clementem papam pro corona, & ab eoronom accepit regni Apuliæ & Sicilia. Ac etiam dimisit ei debitum, quo tenebatur pater eius & auus Ecclesiæ, in subsidio eis præstito in bellis contra Siculos, quod erat trium millium vnciarum auri.

Mense quoque Maij apparuit post principium noctis in acre magna flamma ignis in quantitate vnius galæa discurrendo à parte aquilonis vsque ad meridiem. Quod vitium fuit prodigium per totam Italiam. Alij interpretati sunt fuisse prognosticum futuri de proximo aduentus imperatoris in Italiam.

Proximo dehinc anno scilicet 1309. quies fuit ab externis bellis. Domi autem se ditiones insuper exorta graues, & à ciuibus arma sumpta ex huiusmodi causa Curtiū Donatū iam pridem alieno fuisse animo in ciues suæ factionis diximus. Videtur porro id maximè periculosum in præstantibus viris: quod virtutis meritumque consensu, arrogantes potius requirere honores, quam ambitiose petere sustinent. At populorum ea ferè natura est, vt rogantibus & ambulantibus magis concedat. Ea contentio ad arma plerumque, & civile bellum prorumpere consuevit, cum & præstantes viri aduersum ingratiudinem ciuium suorum conciti impetum animi regere nequiverunt, & ciues superbiam ac fastidium summorum virorum capillati, nõ iam pro ciuibus, sed pro tyrannis regere cuminantur. Quod tunc Florentiæ accidit. Neque enim prius cessatum est, vel à Curtio indignatione prouchi, vel à quibusdam ciuibus illius superbiam in quietudinemque accusari, quã ad arma, & sanguinem, ac civile dissidium res prorupit. Cæperat iam pridem Curtius morum omnem reipub. non cunctanter arripere, vt in postulantibus rationibus pecuniarum publicarum supra monstrauimus. Eo fiebat, vt quicumque magnis in repu. viris in fensu resistere vellent, omnes ad ipsum, tanquam ad patronum calamitosorum, prohibitorumque iniuriarum concurrerent. Ille vero palam loqui, insectari, protergere, denique lacessere non formidabat. Per has quidem artes nomen eius viri, quod quondam nobilitatis columen esse consueuerat, populare iam & plausibile factum erat. Et delectabat plebè excelsa quædam & inuisa magnitudo animi, qua cæteris omnibus illa tempestate præcellere eminereque videbatur. Ipse quoque hac subleuatus aura, nouas res crebro suscitare, tela promere, armatorum catenas domi habere, aduersarios deterrere pergebat. Is Curtius in ciuitate sic præualebat, vt cunctos auctoritate & potentia superaret.

Crescentem in dies virum, multa que molientem, tandem quasi tyrannidis affectatorum criminari cæperunt: occasione freti quod ille haud multo prius defuncta vxore, affinitate noua Vguitionem fagiolanum hominem potentem domi, ac diuersarum partium vel præcipuum assertorem, sibi socerum adsciuisset. Hæc igitur affinitatem statim, vbi de illa auditum est, carpentes aduersarij, perinde quasi immineret libertatis periculum, arma properè intulerunt. Ille vim contra se parari sentiens, arma corripuit

A.C. 1309.

ripuit, & vicinas domos suæ partis comuniuit. Sed plebis animos ab eo auerterant inimicorum voces, missa pro certo auxilia venire à socero, asserentes, quibus reipub. occupaturus esset. Itaque conuenit apud eum non multitudo, quanta solebat, sed familiarium duntaxat & amicorum manus, qua etsi exigua fretus, se contra vim populitabatatur, nec magistratui parebat vocanti formidans inimicorum caluniã contra se iactatam.

Magistratus igitur inimicorum vocibus rumbusque exagitatus quoniam ille haudquaquam parebat, armis etiam se tutabatur, quasi reudauit adeo iudiciorum ordine intermissis, vt eadem die accusatur, eadem citatur, eadem condemnatus fuisse constet. Ad sententiã mox exequendã ire placuit, ac populi manus ad eã re ex ordine iustitiæ accessit, quæ postquam apud eum conuenit, magistratus à prætorio mouens præcunte vexillifero iustitiæ cum multitudine armatorum, & societatibus item sub vexillis sequentibus, populari impetu domos Curtij adierunt. Ille nihil magis deterritus, omnè vim populi parua ipse manu destinere audebat. Et munierat aditus non armata modo acie, verumetiam impedimentis, quo facilius ruentis in se multitudinis impetum arceret. Ad ea loca postquam magistratus peruenit, aliquot horis acriter pugnatum est. Tandem redundante populi multitudine, & cuncta vindique complente, effractis proximatum domorum hororumque parietibus cum alij aliunde intra munitiones penè intrassent: qui contra stabant omilla defensione aufugerunt. Curtius ipse cum paucis egressus vrbe, Cafentinat via fugam arripuit. Verum missa post eum confestim equitum turma non longe ab vrbe fugientem consequitur, & præliando sistere compellit, ita circumuentus inimicorum multitudine demum occiditur. Interfecti sunt & alij quidam cum eo, totaque illius factio prostrata. Hunc finem habuit Curtius Donatus vir proculdubio egregius, cæterum inquietior ciuis, quam bona reip. conueniret. Fuisse verò suspicionem vel calumniam potius, quod de tyrannide dicebatur, vel ex hoc intelligi licet, quod apud collegium partium nunquam eius vel inimicū vel aduersum fuerit nomen adnotatum: cum in cæteris huiusmodi damnatis id fieri consueisset, quodque agnati & familia nil diminuta gratia in ciuitate remanserunt. Nec multò post illius necem vlti sunt: tanquam priuatam iniuriam publica manu factam.

Tarlato Aretio expelluntur & Guelfi reuocantur. Leonar. Arct. in hist. Flor. Blon. lib. 9. dec. 2.

§. II.

PER idem ferè tempus, Aretini Tarlatum genus, sic potens opibus, vt penè damnaretur, seditione facta pepulerunt, & Guelfarum partium homines, qui iam diu exularant, in vrbe reuocauerunt. Quibus tempore capessentibus, celeriter pax & societas inita est cum Florentino populo, ac superiori cõtentioni finis impositus. Principio insequentis anni ortis apud Praten ses seditionibus, altera factio oppido pellitur.

Tarlato Aretio expelluntur & Guelfi reuocantur. Leonar. Arct. in hist. Flor. Blon. lib. 9. dec. 2.

§. II.

PER idem ferè tempus, Aretini Tarlatum genus, sic potens opibus, vt penè damnaretur, seditione facta pepulerunt, & Guelfarum partium homines, qui iam diu exularant, in vrbe reuocauerunt. Quibus tempore capessentibus, celeriter pax & societas inita est cum Florentino populo, ac superiori cõtentioni finis impositus. Principio insequentis anni ortis apud Praten ses seditionibus, altera factio oppido pellitur.

Praten ses Guelfos expellunt A.C. 1310.

Eam rem in tam propinquo loco minimè ferendam censuit Florentinus populus, sed patrocinio suscepto pullos restituit. Constabat verò eam turbatione Pistorienses quoque finitimos commouisse, qui non has modo, sed & quascunquæ rerum nouarum occasiones percupidè acceptari videbantur, in fensu maximè Lucensium Domina tui in quos & veteri odio, et recenti dolore incendebantur. Itaque id veriti Lucenses (eos namque & Florentinos vrbe partiti diximus) esse delendum funditus Pistorium censebant & Florentinos ad eam rem prouocabant. Sed præualuit mansuetudo apud Florentinum populum, miseratque antiquorum sociorum casum, non modo non consensit Lucensium irruerumetiam Pistoriensibus fecit animos ad se turandum. Itaque dempro Florentinorum metu non viri modo, sed & foeminae & pueri & religiosi, omnis denique sexus atque ætas die noctaque operi incumbentes fossas purgare vrbe & diruta nuper mœnia festino reficere conatu aggressi sunt: summa denique vigilantia & labore, vrbe ad aliquem modum communitam à Lucensibus defenderunt. Ita Pistorium in suã rediit potestatem. Nec facile dixerim maiori animo Florentinus populus eam vrbe accepit an dimiserit.

Eodem anno bellum contra Aretinos renouatum est. Tarlati enim diuerse factionis principes, quos superiori anno pulso Aretio diximus opera maximè Vguitionis Fagiolani in vrbe redierunt, & diuersarum partium homines, qui nuper reuersi foedus cum Florentino populo renouarant, improvisò aggressi, post multam cædem eiecerunt. Ea de causa missa confestim equitum peditemque copia in agrum Aretinum exulibus coniuncta, magnas regioni intulerunt clades incendiisque & rapinis cuncta foedarunt. Ita bellum ex integro renascitur.

Per idem tempus legato Romanæ sedis contra Venetos bellum gerenti (quia vt dictum est supra Veneti vsurparauerant Ferrariã) auxilia equitum Florentini miserunt. Id suo. ne ipsi motu an rogatu illius fecerunt, quo gratiam reconciliationemque prometerentur, haud satis comperit habetur. Cæterum is legatus paulò post Venetis magno fuis prælio beneficentiæ memor interdictum sustulit, & ciuitati restituit sacra. Hoc tandem modo reconciliata vrbs in gratiã rediit. Nam Veneti à legato cardinale, qui nepos erat papæ cum copiis suis, inter quas etiam erant Florentini ita sunt debellati & superati, vt ad sex millia exercitus Venetorum mortui sint in bello, partim occisi: partim in Padum submersi, & sic ex tota ecclesiã recepit Ferrariam cum castro Thedaldi.

Eodem anno copiae in fines Volaterranorum, deductæ grauissimas contentiones inter Geminianenses ac Volaterranos pro finibus agtorum coortas, de quibus iam simul digladiabantur, remouerunt, ac limites agris ex arbitrio posterunt, ne amplius de his ambigeretur.

Extremo eius anni equites treceti ac pedites circiter sexcenti Florentia profecti per medios Aretinorum fines iter facere perrexerunt, vt Typhernatibus sociis, & amicis, qui per id tempus ab Aretinis bello præmebantur opem ferrent. Andax ceptum ac penè temerarium finem Tertia pars hist. Ant. A ha-

Eodem anno copiae in fines Volaterranorum, deductæ grauissimas contentiones inter Geminianenses ac Volaterranos pro finibus agtorum coortas, de quibus iam simul digladiabantur, remouerunt, ac limites agris ex arbitrio posterunt, ne amplius de his ambigeretur.

Extremo eius anni equites treceti ac pedites circiter sexcenti Florentia profecti per medios Aretinorum fines iter facere perrexerunt, vt Typhernatibus sociis, & amicis, qui per id tempus ab Aretinis bello præmebantur opem ferrent. Andax ceptum ac penè temerarium finem Tertia pars hist. Ant. A ha-

A.C. 1310.

Sup. tit. 20 c. 9. 2. Florentini Pistoriū deleri vetant.

Pistorium reficitur.

Florentini aduersus Venetos contriueniunt. ante. §. 1.

Veneti à legato Pistoriis iterum vincuntur.

A.C. 1308.

cum prædicatoribus nunciantibus indulgentias illas, & exhortantibus ad elemosinas pro eo opere conferendas, multas pecunias congregarunt. Quibus suffulti ipsi, & magnus magister eorum, cum classe ex Neapoli se mouentes, mari transito, insulam Rhodum, quæ in Turcia est, prælio obtinuerunt cum magno damno Saracenorum & Græcorum.

Ferraria est Ecclesia Roma pte.

Eodem anno scilicet. 1308. mense Ianuarij Veneti bello nauali procedentes contra ciuitatem Ferrariensem, quæ est de iurisdictione Ecclesie Romanæ, eam sibi vsurparunt, eiccto inde Domino Francisco Estensi, qui ab Ecclesia illam, vt vicarius retinebat. Et propter hoc Veneti ipsi fuerunt excommunicati à Papa Clemente, & alij graues processus fuerunt contra eos fulminati. Concessa fuit magna indulgentia per duos legatos in Longobardiam destinatos, pro recuperatione eius pergentibus in bellum in adiutorium Ecclesie, Demum adiutorio Bononiensium, & aliorum de Longobardia Ferrariam recuperauerunt in suam, qui pro Ecclesia erant, excepto castro seu fortalio, quod dicitur The dalpam valde manitum & forte, quod Veneti remansit. Eodemque mense Veneti per copias Ecclesie fuerunt profligati, & deuicti iuxta Francolinum.

Carolus 2. rex Apuliae moritur & Robertus filius ei succedit. Blond. lib.

9. dec. 2. Aemyl. lib. 8. A.C.

1309. 4. Nonas, Maij.

§. I.

ANNUS vero Domini. 1309. de hac luce mi grauit Carolus. ij. rex Apuliae. Hic quidẽ fuit vade liberalis & gratiosus, ita vt diceretur alter Alexander, & si in munificencia, sed non in arte bellandi & industria aut fortuna similis. Et in senectute sua effœminatus posuit maculam in gloria sua libidine victus. Successit autem ei in regno Robertus, primogenitus eius.

Hic n. agnus Magister Ioannes Villanus dicitur est. Pleniorem autem huius belli narratio ex lib. 5. Con. Belli sacri cap. 12. hanc esse potest. Pontifex qui in que & viginti inuenies pecunia ea atque militibus instruxit, Genueses decem publica in fensa ornavit. Carolus 2. Siculus rex perentibus are armis, nauigis que adfuit. Quibus omnibus insula Rhodum insulam, quam Turca Saracenis eripue, post multas cruentissimas oppugnaciones quis conditiuibus cum aliis quinque adiacentibus insulis, Nicaria, Episcopia, Iolli, Limonia, atque Sirana in potestatem redgere, imperataque facere coegere 18. Cal. Sept. 1308. hinc Ioannis & abdicato Hospitalario in n. m. equites Rhodij dici voluerunt. Insulam ducentorum quatuordecimque annorum spacio hi deinde ita nauitiam reddiderunt, vt quicquid in mari Christianis restabat, in regnum conseruaret, ceterosque pergrinos qui Hierosolimam proficisciebantur, utarentur. ed tandem à Solim anno 2. per pugnari in insula deserta ab omnibus principibus legenda de ipone iterum occupatur an. 1522. 8. Cal. Ian. qua vna renostrorum viues acuisa, Turcorum aucti sunt, Hac ille.

Robertus post Carolum patrem ex duce Calabria rex factus 1309. 4. Non. Maij, coronatus Aunione à Clemente Papa quinto. 6. Id. Sept. regnavit an. 33. men. 8. d. 16. Onuph.

Adux Calabria. Qui cum magna comitum baronum per mare transiit in Prouinciam, exinde ad Clementem papam pro corona, & ab eorumnam accepti regni Apuliae & Sicilia. Accetiam dimisit ei debitum, quo tenebatur pater eius & auus Ecclesie, in subsidio eis præstito in bellis contra Siculos, quod erat trium millium vnciarum auri.

Mense quoque Maij apparuit post principium noctis in aere magna flamma ignis in quantitate vnius galæa dicurrente da parte aquilonis vsque ad meridiem. Quod visum fuit prodigium per totam Italiam. Alij interpretati sunt fuisse prognosticum futuri de proximo aduentus imperatoris in Italiam.

Proximo de hinc anno scilicet 1309. quies fuit ab externis bellis. Domi autem se ditiones insuper exorta graues, & à ciuibus arma sumpta ex huiusmodi causa Curtii Donati iam pridem alieno fuisse animo in ciues suæ factionis diximus. Videtur porro id maxime periculolum in præstantibus viris: quod virtutis meritumque conscij, arrogantes potius requirere honores, quam ambitiose petere sustinent. At populorum ea ferè natura est, vt regantibus & ambientibus magis concedat. Ea contentio ad arma plerumque, & ciuile bellum prorumpere consuevit, cum & præstantes viri aduersum ingratitude civium suorum conciti impetum animi regere nequiverunt, & ciues superbiam ac fastidium summorum virorum capillati, nõ iam pro ciuibus, sed pro tyrannis regere criminantur. Quod tunc Florentia accidit. Neque enim prius cessatum est, vel à Curio indignatione prouchi, vel à quibusdam ciuibus illius superbiam in quietudinem que accusari, quã ad arma, & sanguinem, ac ciuile dissidium res prorupit. Cœperat iam pridem Curtius motum omnem reipub. non cœstanter arripere, vt in postulandis rationibus pecuniarum publicari supra monstrauimus. Eo fiebat, vt quicunque magnis in repu. viris insensu resistere vellent, omnes ad ipsum, tanquam ad patronum calamitosorum, prohibitorumque iniuriarum concurrerent. Ille vero palam loqui, insectari, protegere, denique lascere non formidabat. Per has quidem artes nomen eius viri, quod quondam nobilitatis columnen esse consueuerat, populare iam & plausibile factum erat. Et delecta bar plebe excelsa quædam & iniucta magnitudo animi, qua cæteris omnibus illa tempestate præcellere eminere que videbatur. Ipse quoque hac subleuatus aura, nouas res crebro suscitare, tela promere, armatorum cæternas domi habere, aduersarios deterrere pergebat. Is Curtius in ciuitate sic præualebat, vt cunctos auctoritate & potentia superaret.

Creffentem in dies virum, multa que molientem, tandem quasi tyrannidis affectatorem criminari cœperunt: occasione freti quod ille haud multo prius defuncta vxore, affinitate noua Vguitionem fagiolanum hominem potentem domi, ac diuiciarum partium vel præcipuum assertorem, sibi socerum adsciuisset. Hæc igitur affinitatem statim, vbi de illa auditum est, carpentes aduersarij, perinde quasi impiret libertatis periculum, arma prope inuasurij. Ille vim contra se parari sentiens, arma corripuit

A.C. 1309.

Curtius donatus accusatur & damnatur.

Seditio orta Florentia.

Ille cœta magistratum vim parat.

Præstantes viri quo nani me pte.

Curtius Donatus seditione auctus.

Curtius suspitionem tyrannidum venit.

Pratenfes Guelphos expellunt. A.C. 1310.

ripuit, & vicinas domos suæ partis cõmuniuit. Sed plebis animos ab eo auerterant inimicorũ voces, missa pro certo auxilia venire à socero, asserentes, quibus eum occupaturus esset. Itaq; conuenit apud eum nõa multitudo, quanta solebat, sed familiarium duntaxat & amicorũ manus, qua et si exigua fretus, se contra vim populitabat, nec magistratum parebat vocari formidãs inimicorũ caluniam contra se iactatam.

Magistratus igitur inimicorum vocibus ruforibus que exagitatus quoniam ille haud quaquã parebat, armis etiam se tutabatur, quasi reũ dānauit adeo iudiciorum ordine intermisso, vt eadem die accusatur, eadem ciuitatem, eadẽ eon demnatũ fuisse constet. Ad sententiã mox exequendã ire placuit, ac populi manus ad eã rẽ ex ordine iustitiæ accersita, quæ postquam apud eũ conuenit, magistratus à prætorio mouens præeunte vexillifero iustitiæ cũ multitudine armatorũ, & societatibus item sub vexillis sequentibus, populari impetu domos Curtij adierunt. Ille nihil magis deterritus, omnẽ vim populũ parua ipse manu destinere audebat. Et munierat aditus non armata modo acie, verum etiam impediementis, quo facilis rufentis in se multitudinis impetum arceret. Ad ea loca postquã magistratus peruenit, aliquot horis acriter pugnatum est. Tandem redundante populi multitudine, & cuncta vndique complente, effractis proximarum domorum hortorumque partibus cum alij aliunde intra munitiones penè intrasent: qui contra stabant omiffa defensione ausu gerunt. Curtius ipse cum paucis egressus vrbe, Calentinati via fugam arripuit. Verũ missa post eam confestim equitum turma non longè ab vrbe fugientem consequitur, & præliando sistere compellit, ita circumuentus inimicorum multitudine demum occiditur. Interfecti sunt & alij quidam cum eo, totaque illius factio profligata. Hunc finem habuit Curtius Donatus vir proculdubio egregius, cæterum inquietior ciuis, quã bonæ reip. conueniret. Fuisse verò suspicionem vel calumniam potius, quod de tyrannide dicebatur, vel ex hoc intelligi licet, q; apud collegium partium nunquam eius vel inimicũ vel aduersum fuerit nomen adnotatum: cum in cæteris huiusmodi damnatis id fieri consueffet, quodque agnati & familia nil diminuta gratia in ciuitate remanserunt. Nec multò post illius necem vlti sunt: tanquam priuatam iniuriam publica manu factam.

Ille cœta magistratum vim parat.

Præstantes viri quo nani me pte.

Curtius Donatus seditione auctus.

Curtius suspitionem tyrannidum venit.

Tarlati Aretio expelluntur & Guelphi reuocantur. Leonar. Aret. in hist. Flor.

Blon. lib. 9. dec. 2.

§. II.

PER idem ferè tempus, Aretini Tarlatum genus, sic potens opibus, vt penè damnaretur, seditione facta pepulerunt, & Guelpharum partium homines, qui iam diu exularant, in vrben reuocauerunt. Quibus temp. capeffentibus, celeriter pax & societas inita est cum Florentino populo, ac superiori cõtentioni finis impositus. Principio insequentis anni ortis apud Pratenfes seditionibus, altera factio oppido pellitur,

Eam rem in tam propinquo loco minime ferendam censuit Florentinus populus, sed patrocinio suscepto pullos restituit. Constabat verò eam turbationẽ Pistorienses quoque finitimos commouisse, qui non has modo, sed & quascun que rerum nouarum occasiones percipidẽ acceptari videbantur, in fenti maxime Lucensium Domina tui in quos & veteri odio, et recenti dolore incendebantur. Itaque id veriti Lucenses (eos namque & Florentinos vrben partitos diximus) esse delendum funditus Pistorium censebant & Florentinos ad eam rem prouocabãt. Sed præualuit mansuetudo apud Florentinum populum, miseratũque antiquorum sociorum casum, nõa modo non consensit Lucensium ire verum etiam Pistoriensibus fecit animos ad se tutandum. Itaque dempro Florentinorum metu non viri modo, sed & fœminæ & pueri & religiosi, omnis denique sexus atque ætas die noctũque operi incumbentes fossas purgare vrbs & diruta nuper mœnia festino reficere conatu aggressi sunt: summa denique vigilantia & labore, vrben ad aliquem modum communitam à Lucensibus defenderunt. Ita Pistorium in suã rediit potestatem. Nec facildẽ dixerim maiori animo Florentinus populus eam vrben cepere an dimiserit.

Eodem anno bellum contra Aretinos renouatum est. Tarlati enim diuersæ factionis principes, quos superiori anno pulsos Aretio diximus opera maxime Vguitionis Fagiolani in vrben redierunt, & diuersarum partium homines, qui nuper reuersi fœdus cum Florentino populo renouarant, im prouidẽ aggressi, post multam cædem eiecerunt. Ea de causa missa confestim equitum pediatũque copiam in agrum Aretinum exulibus coniuncta, magnas regioni intulerunt clades incendiũque & rapinis cuncta fœdarunt. Ita bellum ex integro renascitur.

Per idem tempus legato Romanæ sedis contra Venetos bellum gerenti (quia vt dictum est supra Veneti vsurpauerant Ferrariã) auxilia equitum Florentini miserunt. Id suo ne ipsi motu an rogatu illius fecerunt, quo gratiam recõciliationemque promerentur, haud satis comperit habetur. Cæterum is legatus paulò post Venetis magno fufis prælio beneficentiæ memor interdicitum sustulit, & ciuitati restituit sacra. Hoc tandem modo reconciliata vrbs in gratiã rediit. Nam Veneti à legato cardinale, qui nepos erat papæ cum copiis suis, inter quas etiam erant Florentini ita sunt debellati & superati, vt ad sex millia exercitus Venetorũ mortui sint in bello, partim occisi: partim in Padum submersi, & sic ex tota ecclesia recepit Ferrariam cum castro Thedalpi.

Eodem anno copiam in fines Volaterranorum, deducta grauissimas contentiones inter Gemianenses ac Volaterranos pro finibus agrorum coortas, de quibus iam simul digladiabantur, remouerunt, ac limites agris ex arbitrio posuerunt, ne amplius de his ambigeretur.

Extremo eius anni equites treceti ac pedites circiter sexcenti Florentia profecti per medios Aretinorum fines iter facere perrexerunt, vt Typhernatibus sociis, & amicis, qui per id tempus ab Aretinis bello præmebantur opem ferrent, Andax cœptum ac penè temerarium finem Tertia pars hist. Ant. A ha-

A.C. 1310.

Sup. tit. 20 c. 9. §. 2. Florentini Pistoriũ deleci vetant.

Pistoriana reficitur.

Florentini aduersus Venetos PONTIICEM IUNIANTE. SUP. ANTE. §. I.

Veneti à legato PONTIICIS ITERUM VIA CUNCTUR.

A.C. 1310. Forundē de Aretinis victoria.

habuit prosperum. Nam cum relicto ad laquam Arno in viam Perusinam descendissent & Cortonam versus iter facerent, Aretini raptis post eos copiis, quia paucitatem spernebant, nullo neque ordine neque dūce, sed sola voluntate, ut quisque celeritatis habuit, delati sunt. Ita rari & imparati ruentes, aliquot ea die detrimenta susceperunt, & ceciderunt præcipui nominis duo Vannes Tarlati filius de familia nobili, & Vgnitio Gerardinus exul Florentinus, Signa militaria Aretinorum tria victores capta retulerunt.

Florentini in Aretium mouent & oratores Henrici Caesaris audiunt, iidem. A.C. 1310.

§. III.

Oratores Henrici 6. Florentiam veniunt.

PROXIMA dehinc æstate Florentini ex sociis contractis vndique copiis, in Aretinos duxere. Cum in agrum Aretinum peruenissent coniuncti Aretinis exulibus apud domum veterem posuerunt castra. Inde crebris præliis urbem aggressi, expugnare nitentur. Dū apud Aretium esset Florentinorum exercitus, oratores Henrici nuper ad imperium electi Florentiam venerunt. Hi cum publicum auditorium sibi postulassent, Priores ciuitatis vocato amplius morum ciuim concilio, dicendi, quæ afferret fecerunt potestatem. Oratores pleaque oratione in laudandis tollendisque virtutibus noui principis assumpta, cum verborum grandi eloquentia diuino simul humanoque consensu prouectum ad tantæ dignitatis fastigium demonstrassent, tria subinde proposuerunt. Aduentum eius in Italiam cum validissimo tremendoque exercitu, ex inuidissimis illis alperrimisque nationibus proximo tempore futurum. Esse præterea sui propositi Florentiam adire pacis [componendæ] constituendæque vrbis causa. Itaque parari sibi receptum iam inde commoneo. Insuper molestū esse principi Aretinos bello præmi. Cum si quid ab illis sociisque diceretur admittendum, fuisse ad ipsum potius deferendum iudicem, & sic vindictam exposcere conueniat quæ autoritate propria vltimū ire. Qua propter iure vti descendant ab armis, Aretinosque vltra persequi desistant.

Florentinorum cratoribus Romani imperatoris datum responsum

Responsum est oratoribus datum in hunc maximè modum. Letitiæ cunctis esse debere talis principis, qualem ipsi prædicent assumptionem. Quod verò nunciatur eiusdem in Italiam transitus cum ferocissimarum gentium exercitu id porro vix credibile videri, imperatorem Romanum tantam vim barbarorum in Italiâ, quasi in hostilem terram adducere. Conuenire quidem Romano principi Italos contra barbaros non barbaros contra Italos secum trahere. Sperare tamen sibi æqua moderatiōne æqua iustitia bene cuncta prouidendum Florentinum populum, ut saluti dignati que suæ expedire censebit. Exercitum verò Aretium misisse, ut Aretinos ciues, socios & amicos Florentini populi, quos diuersa factio inmaniter pepulisset, in urbem restituerent: huius tam iusti operis causa neminem sibi succedere posse, præsertim cū ea factio, quæ urbem teneat, pacem fregerit, & vltro intulerit

bellum, & ad tyrannidem eueffionemque ciuitatis manifestè contendat. Iustum principem, si eam rem cognouerit, laudaturum esse potius Florentinorum factum, quam reprehensurum. Sed expectare quò ad illi deferantur querelæ, in eo certissimam fore sociorum perniciem, quibus postea, etiam cupiat princeps, mederi non possit.

Accepto responso oratores Aretium profecti antequam urbem intrarent, in castra peruenerunt. Ibi quoque ex principis autoritate cum eadem præcepissent: tantum absuit, ut dicto pareretur: ut etiam in ipsorum oculis solito infestius cuncta hostilia contra urbem intentarent. Et oratores quidem noui principis in hunc modum abiire. Florentini verò aliquandiu circa Aretium commorati: tandem cum vanam appareret expugnationem tentasse, præsidio apud Turritam duobus fere passuum millibus ab urbe opportunissimo loco communito, Aretinisque exulibus in eo relictis, ut inde bellum inferrent ipsi vltima Florentiam copias reducere.

Aduentum imperatoris in Italiam qua sint consecuta. iidem.

§. IIII.

HENRICI fama per id tempus indies magis crescebat. Variisq; rumoribus afferebatur, & iam ex Germania in Galliâ trāsisse asseuerabatur, citæque Rhodanum Lanfanumque lacum audiendū ciuitatum legationibus, comparandisque copiis, quas traduceret, immorari. Legati verò frequentes ab Italia ad illum currebant. Exules Florentini, quoscuque non impediabat egestas, ad eum confluere dicebantur. In hac suspitione ciuitas, quid agendum foret consultabat. Erant quibus optimum videretur legationem mittere, ne principis maiorem in modum alienaretur animus. Inclinare quidem illius mentem haud difficile fore præsertim pecuniarum indigentem, quas ab exulibus sperare nequaquam posset, barbarorum animos cupiditate & auro singula meriti. Alijs periculosum id consilium videbatur quoniam nomen ipsum imperij alienum inimicumque suis rationibus esset, neque conducere pacis reconciliationisque auctorem illum assumere, missioque legatorum hanc præbere causam videretur. Præterea si receptum in urbem petat, quod ante oratores sui denunciauerunt, negaturū ne sint legati, an concessuri. At qui si negaturū sint ad manifestam indignationem, si concessuri, ad manifestam perniciem mittere. Nam si urbem introcat quis temperaturum confidat.

Huius deliberationis cum vtraque pars rationem haberet probabilem, vtraque suo tempore peruenit. Nam ab initio præualuit eorum sententia qui mittendam legationem censebatur. Itaque electi modo sunt oratores: ad mutandum verò propositum induxerunt aliqui ex Guelphis principalioribus suspitione ducti, ne imperator exules Gibellinos in ciuitatem reduceret, quintiæ & regimen vrbis eis traderet. Et cum imperator adhuc esset in Lauanna Sabaudia, & ad eum accessissent oratores, imperatore quærente causam, quare non & ipsi misissent, fuit qui diceret hoc

A.C. 1310.

A.C. 1310.

Imperatoris Italia aduentus Turritam pulsis vice comitibus Mediolani dominatur.

Ciuitates Italiae ab imperatore rededidit.

Florentini ab imperatore quæ rebelles condēnantur.

A.C. 1310.

Imperatoris Florentinos omnino priuat.

Iconium impressa monetae signa.

Aretini præsidium exulibus pellunt. Leon. Aret.

huc ideo egisse, quia suspectum eum habebant. Ad quod ille non bene sibi consuluerunt, quoniam nostræ intentionis erat omnes Florentinos non partialiter, sed integraliter habere, ut viros fideles, & ipsam ciuitatem exaltare, ut cameram imperij, & meliorem aliis facere. Et ita creditum est, quod esset facturus non mutaturus statum tunc regentium. Sed suspitioni quia intrinsecum malum est) mederi non potest. Inde imperator indignatus est contra eos: cum audisset se præparare ad impediendum accessum ad urbem Pisani autē dederunt imperatori sexaginta millia Florentinorum in adiutorium ingressus eius in Italiâ, & eodidem promiserunt, cum Pisas aduentasset.

Anno autem 1310. Imperator applicuit ciuitatem Astensem, ubi honorifice receptus sedauit discordias ciuiles, & post duas menses Mediolanum ire contendit: ubi tyrannicè damnabatur dominus Guidetus de turri, vir sagax, qui sua potentia, ut exules tenebat extra ciuitatem vice comites, & alios Gibellinos, & archiepiscopum Mediolanensem consortem suum, & in liga erat cum Florentinis Guelphis, & resistere nitentur itineri imperatoris: sed non valuit, quia cohortes sui operam dederunt cum consilio cardinalis de Flisco (& si contra voluntatem domini Guideti) quod intraret Mediolanum. Et in vigilia epiphaniæ coronatus fuit ab archiepiscopo Mediolanensi. corona ferrea in ecclesia sancti Ambrosij cum vxore sua præsentibus oratoribus penè omnium communitarum Italiae exceptis Florentinis cum colligatis suis. Qui imperator dominum Matthæum de vicecomitibus cū suis sequacibus, & archiepiscopum cū suis clientelibus, & alios exules reuocauit ad ciuitatem. Omnes autem penè ciuitates & domini earum dederunt ei obedientiam, scilicet de Longobardia excepta Padua & Bononia, quæ colligata erat cum Florentinis, offerentes magnam pecuniæ quantitatem cum ex se modicam haberet.

Cum autem esset imperator Mediolani dominio eius priuatus dominus Guidetus seditionem misit in ciuitate ad expellendum imperatorem, ut dominium eius recuperaret. Sed dominus Matthæus cautum fecit & insinuauit imperatori, & suo Senescalpo. Magis tamen creditur, & tenetur, quod dominus Matthæus fraudulenter insinuauit domino Guidetto, quod malè erat de dominio imperatoris, magisque ipsum damnari cuperet, & quod in hoc iuaret eum ad rebellandum. Quo facto, cum ille acquiescisset, ipse dominus Matthæus accusauit Guidetum apud imperatorem. Propter quod vocatus ab ipso, ut ad illum adiret, recusauit recedens cum legatoribus suis à Mediolano asserens se falsò fuisse accusatum ab inimicis suis.

Interea ciuitas Cremonensis se rebellauit, imperatori ad suasionem Florentinorum. In Brixiâ Gibellini eiecerunt de ciuitate Guelphos, sed imperator per suum vicarium fecit eos remittere. Tandem Brixiâ se rebellauit imperatori. Et cum esset imperator Genuæ antequam intraret Hevrruriam fecerat processum suum contra Florentinos, videlicet quod si intra sexaginta dies non mitterent ad eum duodecim ciues cum syndico, & pleno mandato ad præstandum ei obedientiam, extunc condēnabat eos in substantiis & personis: exponendo eos morti, & bo

na eorum prædationi, vbiunque reperirentur, Florentini autem nullum miserunt. Quapropter omnes mercatores Florentini, qui Genuæ erant licentiam fuerunt, vnde & recesserunt, & mercimonia eorū fuere cõfiscata camera imperatoris.

Altera vice scilicet, postquam fuit coronatus veniens prope Florentiam ad eam capiendā cū copiis suis cum præualere non posset, deinde recedens, & Pisas veniens, fecit magnos processus contra Florentinos, auferendo ciuitati omnem honorem & iurisdictionem, priuando omnes iudices & notarios officiis suis. Communitatem condēnauit in centum millia marcarū argenti, & principales ciues, qui ciuitatē gubernabāt condēnauit in vita & substantia auferenda. Prohibuit etiam, quod non possent cudere monetas aureas & argenteas, & domino Vbizino de Spinellis Genuensi, & Marchioni Mōtisferrati concessit quod in terris suis possent cudere monetas dictas sub iconio Florentinorum, & sic dedit occasionem falsandi monetas.

Tandem Florentini de consilio Roberti regis illi repugnandum pro viribus esse statuerunt. Robertus autem ipse haud multo post Florentiam venit. Redibat autē à pontifice tunc in Gallia commorante: à quo nuperrimè defuncto patre Carolo concessione regni coronamque susceperat. Igitur pro sua gratia, quæ antea Pistorien si bello propensissima cognitus fuerat beneuolentia in Florentinos, & paterno simul auitoque fauore summis honoribus à ciuitate recipitur. Confirmandis ciuim animis contra noui principis terrorem, simulatibusque tollendis, mensè ferè integro Florentiæ commoratus, societatem fecitque; renouandi ciuitatibus auctor fuit aduersus Henrici potentiam, & se missurum auxilia cum tempus expeteret pollicitus est.

Dum hæc Florentiæ geruntur, Aretini exules qui in præsidio contra urbem munito, relictis erant: quotidianis prope incurfibus usque ad Aretiniam infestabant. Horum assiduam vexationem non vltra ferendam hostes rati, præsidium expugnare adoriuntur. Cū fortiter ab exulibus resisteretur, neque capi præsidium posset, fame & obsidione peruenire constituerunt: putantes id quod erat, non multum committentes intra munitiones teneri, sed dictum ferè ex proximis castellis, quæ ad exules defecerant, importari. Hac igitur fiducia circumstantes præsidium obsidebant, reliquis & machinis oppugnabant. Ob id periculum sociorum, missa rursus à Florentinis auxilia equitum cum ex amicis oppidis pedite coegissent, liberare obsessos pergunt. Cū iam appropinquarent præsidio, & ij, qui obsidebant sese vnum, in locum conglobassent, exules desertis munitionibus incolumes ad florentinū equitatum euaserunt. Ita liberati periculo in proxima castella deducuntur. Hostes quoque incenso ac diruto præsidio redierunt in urbem. & bellū quidē ab Aretinis exulibus acriter inferebatur. Florentini verò auxilia submittebant. Interdum quoque maioribus copiis profecti usque ad Aretiniam infesto agmine populabantur.

Cæterum ab hoc Aretino bello maior insuper cura mentes hominum auocabat. Henricus siquidem superatis alpbis in citiorem Galliam descendisse nunciabatur: & quicquid vbi que fuerat exulum Florentinorum ad illum cur Tertia pars hist. Ant. A 2 cur

A.C. 1311. Dantes in epist. ad Casē, grādem Scalligērum. Blon. l. 9. sec. 2.

curtisse spe firma victoria: ut iam inde bona ini- micorum inter se partitentur. Extat Dantis epi- stola, amari simis referta contumeliis: quā hac iam fiducia exulans contra florentinos (ut ipse vocat) cœcos scripsit, & quos ante id tempus honorificentissimis compellare solebat verbis: tunc huiusmodi spe supra modum elatus acer- bissime insectari non dubitat; quod quidem nec leuitati, nec malignitati præstantis ingenio & doctrina vir tribuendum puto, sed tempori. Est enim naturæ proximum: ut victores cum aliqua increpatione verborum [videt os] vlciscā- tur. Ille verò in hoc deceptus, quod se iam inde putabat victorem. Exules ergo florentini certa spe tenebantur. Ciuitas autē suspensa metu cō- parandis societatibus, delectibusque habendis oppidique firmandis magnopere intendebat. Harum verò conficiendarum rerum facultatem maximam præbuit implicatio hostis, annum ferè totum circa Mediolanum & Cremonam & Brixiam commorantis.

Principio insequentis anni salutaris prouiso facta est à ciuitate circa exules reducendos. Cū enim magna ciuium multitudo exularet, ac di- uersa multorum conditio esset, cuncti tamen ad Henricum desiderio reditus cohesuri videretur ad minuendam eam manum placuit decreto publico reuocare eos, quorum nec in igne odiū in præsentē reipu. statum, nec periculosa redu- ctio foret. Priorib. igitur potestas à populo tra- dita, ut vna cum duodecim viris à se delectis no- minationes facerent eorum qui reducendi ab exilio viderentur: paci que & concordia ciuiū prouiderent. fuit tunc in numero Priorum Bal- dus à Iulio iurispetitus. Is priuato odio in quos- dā accensus (ut est id genus hominum subtile ac maleficum) deprehēdit posse etiam in beneficio populi locum esse nocendi: si non ij nominarē- tur, quibus dabatur beneficium, sed ipsorum no- mina & genera quibus adimebatur, ut sic perpe- tua illis nota inureretur [reconferetur.] Hac ita- que mente formulā prouisionis sic instituit, ut redirentur ab exilio, & cætera pacis concordiaq; beneficia omnibus tribueret præter eos, qui re- citarentur. Ita in prima legis parte, qua benefi- cium datur neminem expressit. In secunda verò qua admittit nomina singulorum, & fami- lias longo & sinuoso ordine per tribus an- notauit. Eares posteris temporibus multis nocumento fuit. Exilium igitur pars benefi- cio populi reuocata in urbem rediit, alia pars reiecta in exilio remansit. In ea fuerunt omnes iam inde post primi aduentum Caroli ex priori bus illis seditionibus exules, quorum nemini lex prospexit. Et præterea recenter pulsi, quos vocitarunt Albos, horum longè mitior erat cau- sa. Denique non studio partium cōtra istos: sed priuatis ferè simulatibus certabatur. Itaque horum pars tunc restituta in urbem rediit. Pars verò omaino reiecta, in qua Circulorum, Adi- marum, Tosingulorum vel Gueliffimarum quondam gentium aliqui remanserunt. Filij præ- terea Baldi Rufoli, quem primum vexilliferum iustitiæ fuisse ostendimus: fratres insuper & ne- potes Iani Labelle Dantes allegherij, Palmerias Alrouita, & alij permulti ex nobilitate & plebe quos nominare longum esset. Post hæc renouata est societas inter ciuitates.

Exules florentini restituti, nō tamen omnes.

Fuerunt autem hæc, florentini, Lucences, Pisto- rienses, Volaterrani, Senenses, & cæteri qui in so- cietate nominantur. Accesserunt Tiphernates. idest, de ciuitate Casteli, & Bononienses. Et ho- rum omnium in principe Robertus Siciliæ rex. Hi omnes vnanimiter federati bellum contra no- uum principē apertè susceperunt: imperator in- terea obtinuit Cremonā, quæ se ei rebellauerat. Insuper & Vicentiam & Paduam. Veneti etiam dederunt magnam quantitatem pecuniæ in ad- iutorium imperatori. Post modum recuperavit Brixiam, ciuibus pepercit, muros tamen ciuita- tis destruxit, & magnam quantitatem pecuniæ ab eis exegit. Et cum tunc haberet magnas co- pias, scilicet decem millia equitum diuersarum nationum: si tunc venisset in Tusciam omnia ob- sidione Brixia, creditur quod obtinuisset Bono- niam, Florentiam, Lucam, Senas, Romam, & A- puliam, quia improuise erant illæ ciuitates tunc.

Graues in Italia motus imperatoris ad- uentu excitantur. Leon. Aret. Blon. & alij.

§. V.

ET vt scribit Leonardus in histo. Floren. in lib. v. commemorante adhuc in citeriori Gal- lia Henrico anno domini 1311. Florentini, & socij Bononiam copias miserunt, vt aduentum eius si forsitan ab ea parte in Hetruriam con- areretur intrare impedirent pro viribus. Ille petacta circa Brixiam obsidione, cum sin- gulis ferè ciuitatibus singulos præfides im- posuisset, circiter Octob. Idus in Ligures tran- siuit. Illic omni honore susceptus, tres ferè men- ses dum hyems desquirit Genuæ hybernauit. Inde in Tyrrenum ingressus mare cum triginta nauibus longis: quas ei Genenses & Sauo- nenses parauerant, circiter nonas Martias Pisas deuenit. Nec Florentini socij; interea segnes, Nam vbi per Ligures iter eum facere cognoue- runt, auxilia nuper Bononiensibus missa in agrū traduxerunt Lucensem, vt ex ea parte venienti obsiderent, sineque Lucensium tutarentur. Dū Pisas moratur Henricus electus imperator: cre- bras incursiones in Lucensem Miniatensimque agrum præfecti eius fecerunt. Sed neque pugna vlla memoratu digna in iis locis commissa est: nec oppida vlla grandiora capta.

Iple paratis, quæ paranda erant proximi an- ni principio (is erat annus. xij. supra. 130. Pisas profectus iuxta littus inferi maris Romam ver- sus ire contendit. Quocunq; autem incedebat, studia partium, ingentesque rerum motus suscitabantur. Vt enim quæq; ciuitas diuisa per factiones erat, ita eius appropinquatio alios spe alios metu cōcitabat. Itaque Viterbium ingres- sus est pulsa diuersa factione eoque percupide intromisso, & apud Vrbeuentanos diuersa for- tuna freti eius fautores, dum res nouas atten- tant, præualeatibus aduersariis vrbe pelluntur. Romæ quoque seditiones & tumultus maiore in modum augentur. Robertum enim Sicilia regem magna pars ciuium Romanorum secta- bantur, præcipue verò autoritatis genus Vrbi- no opibus & gratia potentissimum. Et miserat eo Robertus Ioannem fratrem cum valida equi- tum manu, qui Vrbinis cæterisque factionis eius

A.C. 1311. Fœdus ob tra imp- ratorē ci- uitates Tusciae neuat.

eius cōiuncti, Capitolio, & Ianiculo, & Adriani mole cum aliisque trans Tiberim locis & Vatica- no occupatis arcerent Henricum ab ingressu suisque constituerent. Altera verò factio impe- ratorij nominis fauatrix, ducibus Columpnesibus Auentinum & Cælium & Quirinalē mōtes, ac totas Exquilias cum Viminali, & Suburra tenebat, crebraque inter eos prælia committe- bantur. Ob has contentiones aliquot dies Vi- terbij cōmoratus, tandem Romam petens: quia recta via urbem introire non dabatur, per Mil- uium pontem traductis copiis porta Flaminia ingressus est, inde media vadens vrbe in Auen- tino posuit castra.

Florentini auditis certaminibus, quæ Romæ parabantur, ne communi partium studio deef- sent, equites quingentos & pedites mille insigni apparatu Romam miserunt. Miserunt & alij socij Lucenses, Senenses, vt vires cuique animi fuere. Romæ verò crebra prælia commissa sunt, quip- pe cum intra vnius vrbs mœnia tantæ copia, sibi que inimicæ aduersariæ clauderentur, ac populus ipse Romanus intra se diuisus, vt cu- iusque factionis erat, his vel illis in hereret, eue- niebat singulis ferè diebus, vt per vicos & com- pita pugnaretur. Id certamen tribus ferè mensi- bus durauit. Tandem cum ad basilicam Vati- canam, in qua mos erat coronari principes, deue- nire Henricus nequiret, quoniam hostis poten- tior longè ab iis locis arcebat, contra decus im- perij cedens, Laterani coronam assumpsit. Pau- loque post relicta vrbe indignabundus Tybur- se contulit, erat imperator pro illatis sibi impe- dimentis Romæ, quantum vix dici potest, ad- uersariis insensus, præcipue tamen in Robertum regem, ac Florentinos, vt principes iniu- riarum illius ardebat animus.

Papa autē Clemens, cum fecisset Regem Ro- bertum comitem Romadiolæ, misit Robertus ipse pro se Vicecomitem dominum Gilbertum cum copiis equitum & peditum. Qui cum adiu- torio Marsicali regis illuc pergens omnes capi- taneos Gibellinorū Foroluij, Fauentiæ, & Imo- læ, incarcerauit, ne ciuitates illas faceret rebella- re, & omnes Gibellinos, & Albos exules è Tu- scia expulit de illis. Et quia Robertū vlcisci è ve- stigio non videbatur posse, defesso milite suo ac longis contentionibus afflicto, Henricus in flo- rentinos conuersus per Sabinos & Umbros du- cens, Hetruriam ingreditur. Inde per Perusinū petere contendit. Dum id molitur iter, vniuersi exules, qui vbiq; terrarum erant, ad eum cōflu- xerunt. Florentini simul, vt vergere in se totam belli molē intellexere reuocatis properè copiis, nouoq; insuper delectu habito contra hostem miserunt, iubentes, vt à prælio quidem abstinerēt, regionem tantum & oppida tutarent.

Imperator quo primum die Florentinorum fines intrauit, non longè à Vaticano monte castra- metatus expugnare oppidum aggreditur. Tri- duo continuata oppugnatio est, & acerrimè pro mœnibus, fossisque dimicatum. Tandem sa- tigatis oppidanis humilitati que murorum dif- fusi, oppidum deditur. Cætera subinde oppida eodem terrore capit. Ancisam inde ventum est. In eo loco Florentinorum copia obuiam mis- sa consistebat. Cum igitur in conspectum ve-

Imper- tor Romi pergens populos cōcitauit.

Eius in florentinos gesta.

nisset hostis, copiasque adesse cognouisset, stru- xit confestum aciem, dimicandique eis fecit po- testatem. Florentini pugnae fortunam minimè experiendam censebant, satisq; putabant fore, si hostem detinerent. Itaque intra munitiones se continentes, iter quod est inter flumen & oppi- dum, tutabantur. cumq; neq; dimicandi pote- stas, neque transeundi fieret, propterea q; immi- nens via castellū præruptis rupibus facile tran- situm arcebat, doctus ab exulibus imperator per proximos ad leuam mōtes difficillimis saltibus traducere cepit. Quod cū vidissent, qui Ancisæ erant, veriti ne ipsi post terga ab hoste relinque- rentur: signa illico mouentes citato agmine Flo- rentiam versus ire contendunt. Eos superiori de loco conspicati hostes (iam enim oppidum præ- teruerti erant) magno impetu inuadunt. Saltus admodum erat impeditus. Et vndiquaque stre- pebat hostis superiorique de loco pugnaturs aduentabat. At Florentinis nequaquam propo- situm fuerat pugna decernere, sed rapto agmi- ne Florentiam deuenire. Itaque vbi tuere in se hostem sensere, confestim verso agmine retu- lerunt pedem. Accelerata paulò magis est rece- ptio, vt fuga protinus videri posset. Et fuit auxi- lio propinquitas oppidi, ne insignis ea die ac- ciperetur calamitas. Nec sanè magnus cærorum aur captiuorum numerus fuit, verum ita fractæ mentes, quasi ad extremum victi essent.

Quæ ab Imperatore contra Florentinos sunt gesta. Leon. Aret. Blond.

§. VI.

IMPERATOR præteruictus Ancisam oppi- dum, relictoque post se Florentinorum copiis, non longè ab eo loco nocte illa confedit apud vicum Padulæ nuncupatum. Postridie verò lu- ce prima mouēs ingentem terrorem ad urbem Florētiam duxit, nec longè à porta Casentinati via posuit castra, doctus ab exulibus eam vrbs partem minus esse munitam, propterea q; non- dum absolutis mœnibus nouis vetustisq; negle- ctis, vallo tantum & fossa ea parte vrbs claud- ebatur. Turbida quidem primo suo aduentu ciui- tas fuit, increbrescente rumore copias omnes na- per cōtra hostem missas apud Ancisam deletas fuisse. Et sanè præsentia hostis, suorum absentia fidem sinistro rumori videbatur asferre. Nam quo tandem pacto nisi oppressi tulissent ad va- cuam præsidio urbem hostem venire? Itaque lu- ctus priuati & publicè metus cunctos perua- serat. Sumpsit tamen arma populus, & ad tutan- das eas vrbs partes quas contra hostis constite- rat, sub vexillis concurrunt. Ibi distributa loca re- gionisq; defendendæ singulis societatibus attri- butæ. Vallum neque die neque nocte intermisso opere instauratum est ex omni genere cōtigna- tionis turres & propugnacula debilioribus lo- cis excitatæ, armatisque hominibus completæ.

Imperator ab oppugnatione vrbs (incertum qua de causa) abstinuit. Quod si primum suo ad- uentu trepida adhuc ciuitate & timore proffiga- tionis suorum cōsternata, tentasset, vix potuisse resisti credatur, præsertim absentibus copiis, & tutela murorum ab ea parte deficiente. Ciues interea animos resumere. Simulq; copia post Tertia pars hist. Ant. A 3 tct

A.C. 1311.

Exercitus imperatoris Florentinos fugat.

A.C. 1312.

Imperator in Hetruria multarum urbium obtruncat principatum.

Imperator Florentina recedit.

Bonitium in laureatur.

tergum relicto biduo post diuersis itineribus redire. Quorum aduentu subleuatis letitia animis minas iam hostium longe aspernabantur. Imperatorem vero fug ipsum spes retinebat. Post aduentum siquidem eius, & castra apud urbem posita, infinita pene vis hominum ex Florentino agro ad eum confluxerant, nec solum Imperatorij fautores nominis, verum etiam ceteri permulti siue metu, siue nouarum cupiditate rerum, sese illi coniunxerant. Nam & Ancisa, quod oppidum presens nequiuerat obtinere confestim post recessum copiarum ad imperatorem defecit, ac ferme omnes populi, qui Arnun superiorem accolunt, se vltro dederunt, per Mugellanum Casentinatempq; agrum multi rebellauerunt, omniaq; vrbe castra hostium frequentabant, & commearum exercitum deferebant. Intra urbem vero permulti ciues presenti reipub. statu insensu, fauere hostibus credebantur.

Inter haec sociorum auxilia opportunissime superuenerunt Lucensium tria millia peditum & equitum sexcenti, Senensium totidem equites, peditum duo millia, aliorumq; sociorum pro cuiusque facultatibus, ex quibus factus est magnus equitum peditumq; numerus. Castra vero intra urbem contra hostium castra, quo die noctuque praesto foret defensor, per infrequentia aedificiorum loca posuerunt. In iis armati ciues sociiq; pertabant, cetera vero vrbis partes sic tranquilla erant, ut nec sentire quidem obsidionem videretur. Dies continuos quadraginta apud Saluianum templum imperator habuit castra procul ab vrbe non amplius trecentis passibus. Tandem cum frustra teri ab eo repus appareret, quoridieq; magis crescerent amicorum auxilia pridie Cal. Nouemb. terria vigilia ferme retro castra mouit, ac transiit Arnou duobus passuum millibus ab vrbe super Emam fluuium castra fecit. Qua nocte recessit, cum ex more tabernacula incensa a militibus, & vasa conclamata essent, tota ciuitas excitata in armis fuit, ubi vero abire hostem cognouit, tacita recessit lucemq; armata expectauit. Postea mox luce egressi equites, praedium leue cum equitatu hostium commiserunt, hostis vero secundis castris ad Casianum peruenit via Senensium octo millibus passuum ab vrbe. In iis locis cum esset Imperator Pisanorum auxiliarios ad eum venerunt, peditum tria millia, equites quingenti, Genuensium quoque sagittarum expugnationibus vtilissimi ad mille. Iis copiis iterum confirmatus apud Casianum obstinatius confedit.

Florentini posthac suburbium ea ex parte, quae ad hostem versa erat (nam enim aedificia longe se extenderat) communis, sociorumq; auxiliariis remissis, ipsi se se fessere bellum. Hinc discuriones crebrae factae ab hostibus, leuiusq; praedia sunt frequenter commissa. Signis tamen collatis nunquam pugnatum est, verum incendia, & clades multipliciter attrinuerunt agrum, sementesq; eo anno impedita; annonae caritiam portendebat fututam. Supra duos menses apud Casianum imperator habuit castra & quidem per medium hyemem. Demum a Cassiano profectus Bonitium petiit. Eo cum peruenisset, pulchritudinem opportunitatemq; montis admiratus oppidum in eum locum restituit, vnde a Carolo rege fuerat ante reiectum. In eoq; oppido, quod reliquum erat hyemis hybernauit, nec hyberna sane illi

quieta fuerunt, cum a Senensibus, Collesibus & Sangeminiensibus finitimis Bonitio populis laceraretur sedulo, & ipse vltro in eorum fines omnifariam belli cladem inferret. Per hoc tempus Florentini iam pridem vastato circa urbem agro, frequentibus vero oppidis, quae nuper ad Imperatorem defecerant bellum vrbi inferentibus, hosteque ipso praualido obstinatoque incubante, ac vt fama erat in proximum annum valentius incubaturo, magnitudine periculorum coacti sunt ad Robertum regem, cuiusq; opem respicere.

Quomodo Florentini cum sociis dederunt ducatum suarum ciuitatum ad tempus regi Roberto, vt auxilium eis ferret contra Imperatorem. Leon. Aret. in hist. Flor. & Blon.

§. VII.

RATORES igitur, vt prosequitur Leonar. ea de causa missi sunt duo, Iacobus Bardius eques Florentinus ex familia nobili, & Dardanus Acciaiolus (alias Acciaiolus) vir per id tempus magna in rep. auctoritatis. Ij Senas primo, inde Perusium profecti, vtraque ex ciuitate legatos sibi coniungi iusserunt. Et superuenerunt Lucensium Bononiensiumq; legati omnesq; ad regem vna profecti quanto in periculo forent ciuitates Hetruriae docuerunt. Rex placide commendata Tuscorum fide, sese duce futurum ciuitatibus, ac venturum in Hetruriam, si non per negotia regni impediretur, pollicitus est. Interim vero statim cum equitatu praemissum. Ea res Florentiam sedulo nunciata erexit cunctorum animos & afflictis in rebus lucem quamdam optimae spei visa est attulisse. Sed turbauit paulo post hanc ipsam laetitiam pecuniarum flagitatio. Rex enim pro iis, quae mittebantur, copiis, trimestria exhiberi stipendia postulabat. Eorum praestatio multas magnasque difficultates continere videbatur. Primo enim aratum publicum longis erat sumptibus exinanitum patrimonium vero singulorum crebra & importuna tributorum pensione exhausta. His accedebat, quod Perusini, Bononienses & Lucenses, qui longius aberant ad hostem, non perinde sese oneribus offerebant, ita ad Florentinos modo tota pensio recidebat. Querebatur hoc ipsum a rege mutuum, sed negabat constanter, apparebatque in ea re sane durior. His de causis dilatus est copiarum aduentus. Parte denique pecuniarum equitibus perfoluta, reliqua expectabatur.

Quod cum in longum traheretur, hostisque indies formido auferceret, nihil potius tatis in malis visum est, quam plenum vrbis imperium in regem transferre. Facto igitur populi decreto, in quo potestas, vt et reipub. aestimarent, Prioribus dabatur, Priores consilio prius habito dominatum gubernationemq; ciuitatis regi in quinquennium auctoritate publica tradiderunt. Traditio autem his verbis facta est: Cernentes belli pericula praesentia, nunc & in posterum imminentia, vt populus Florentinus vrbisque, & ager in viam salutis dirigatur, solenni deliberatione habita, Robertum regem Siciliae rectorem, gubernatorem,

A.C. 1312. Imperator in Hetruria transiit.

Florentini ad Robertum oratores mittunt.

Henricus aduersus Robertum copias parat.

Robertus Siciliae regi committitur vrbis Florentinae dominium.

A.C. 1313.

natorem, protectorem, & dominum ciuitatis populiq; Florentini in quinquennium deligimus. Conditiones vero haec adiectae: Rex per seipsum praesens, vel per aliquem ex fratribus filiusve ciuitatem gubernabit, exule nullum restituet, populum suis vti legibus permittet, Prioratus officium, vt nunc est, ita post fore in ciuitate patietur. Haec nominatim excepta, ceterorum ferme omnium potestas ei permittitur. Decretum hoc electionis Iacobo & Dardano oratoribus tunc Neapoli commorantibus offerendum regi transmissum. Rexque laetus audiuit recepitque.

Primum regis factum non magna ex te benevolentiam sibi ciuium ingentem parauit. Cum enim Priores ipsi, qui auctores nominandi diligendiq; regem fuerant, in munere sibi, fratribusque parentibus, ceterisque priuilegia quaedam praeter populi scitum exceperant, rex aliis comprobatis, quae in decreto continebantur, hoc vnu ita reiecit, vt Priorum ipsorum impudentiam prauidet, vultu verbisque detestaretur. Ex hoc regis laus apud ciues excreuit, quasi iusti principis, nec ad gratiam magis, quam ad honestatem procliuus. Et ciuitatis quidem negotia sic traducebantur.

Imperator autem cum Bonitium esset legatus Frederici, qui per id tempus Siciliam tenebat, ad eum venientem nouam belli materiam afferentes, de qua re paulo superius repetita dicemus. Nuper dum Roma esset Henricus, ac permulta sibi intra vrbem molestia inferretur, societas simul & affinitas ab eo inita est cum Frederico Siciliae rege. Idq; procuratum de industria fuerat, quo Robertum vicicerentur, regnoque spoliarent. Ea siquidem vnica peragendi via est visa, si Fredericus assumeretur socius, ac tam valide potentia in vnu coneretur. Fredericum uerita Siciliae controuersia, sepiusq; reata deiectione inimicissimi faciebat Roberto. Conuenerant autem in eo foedere vti proxima aetate terra maris; Roberti regnum inuaderent; cuius rei gratia pecuniae ad Frederico fuerant conferendae. Legati igitur Bonitium venientes pecunias a rege rulerunt, ac postularunt ex foedere, vt se contra Robertum praepararet. Ob eorum aduentum legatorum noue subinde curae, no uaq; certamina suscipiuntur. Imperator cum multa sibi prouidenda forent, ac eius rei gratia Pisas redire statuisset, Bonitio quidem & his locis Bracham scholasticum exulem Florentinum, Ancisam vero ac superioris Arni oppidis Guidonem Caprarium vicarios praefecit, & gubernare populos iussit. Ipse autem multo post Pisas profectus, nouas inde copias a Germania conuocat, classem Genuensibus permagna imperat, dum haec expectat contra Robertum regem & Florentinos, in ceterasq; socias ciuitates edicta grauissima proponit, multos etiam insignes per eam tempestatem homines, ab aduersariis amulsiq; vt cuique libuit nominatos sententiis notat.

Leuia Imperatoris contra Italos praedia, & eius mors. iidem. A. C. 1313.

§. VIII.

INTEREA vt scribit Leonar. ne torperet otio miles, per praefectos eius viros militares,

belliarumque rerum gnaros quotidiana praedia cum Lucensibus finitimisque exercebat. Ea de causa proximi anni principio Florentinorum copia Lucam transmissa, quamdiu in iis locis belligeratum est, auxilio sociis fuit. Calamitates in eo bello a Lucensibus maximae acceptae sunt. Praeter enim continuas incurfiones, castella insuper quaedam Lucensium expugnata capiuntur ab hostibus. Miniatensibus quoque non dissimiles inflatae clades. Exercitu classeque paratis cum tempus constitutum profectio adulesceret, praemissis nauibus septuaginta (tot enim parauerant Genuensibus, vt cum Frederici classe iungerentur) ipse Imperator Pisas manens, circiter nonas Augusti non faris prospera ualitudine iter ingressus est per Miniatensem & Florentinum agrum. Inde non longe a Senarum montibus praeteruectus, apud Aupertum montem Florentina clade nobilitatum locum posuit castra. Ibi ingrauescens ad Maccritanas aquas diuertit. Cum nihilo releuarent aquae, rursus inde mouens ad Bonum Conuentum castra fecit.

Hoc a demum in loco superante morbo corruit, ac paucis postea diebus a vita imgrauit in medio cursu rerum maximarum, & certe Roberto regi admodum formidatus. Quippe Frederici copia iam in regnum eius traducta, Rhegium vrbem, quae contra Siciliam opposita est occupauerant; duae insuper validissimae classes tota litora complebant, quibus cum anxie resisti posse videretur, audito huius viri tam acri tamque obstinato aduentu, in summum discrimen res adducebant. Sed bellorum euentum nemo satis praedixerit, quippe communis Mars (vt aiunt) magniq; saepe terrores paruis momentis in irritum reciderunt. Corpus Henrici magno suorum luctu Pisas relatum est, exereitibusq; omnis solatus. Classis etiam Genuensium & Frederici, ac iam traducta citra fretum copia audita imperatoris morte domum irrita redierunt. Qui cum Henrico per Hetruriam conspirauerant, eos maxima de spe non minorem in metum inopinatus conuerterat casus praecipue, tamen Pisanos formido peruaferat, finitimis Lucensibus Florentinisq; ob accepta recenter detrimeta grauius irritatis. Itaq; ad curam salutis propriae conuersi, ducem quaerebant, cuius ductu auspicioque imminentiibus resisterent malis. Et vt dicitur infra acceperunt Vguitionem Fagiolanum.

Fuit autem praefatus Imperator Henricus vj. vir sapiens, iustus & graciosus, in armis strenuus, catholicus & honestus, & quamuis secundum genealogiam foret medioeris conditionis animo tamen magnus, & vt sperabatur non infima (si longiori vita functus fuisset) egisset post primam coronam in Alemania, antequam ad Italiam se

Fa signa veneni in cadauere apparuisse multi scripsere. Ptolemaeus vero lucensis affirmat veneno eum perisse a Pradicatorum ordinis fratre in Eucharistia dato. Aliisque addidit id Florentinorum industria factum. Blon. dec. 2. lib. 9. dicitur tamen ordo Pradicatorum habere literas re/ anves praedictum fratrem fuisse innocentem, & totum esse confectum. Nanc. Gen. 44. Obiit igitur Imperator Henricus apud Bonconuentum Senensis agri oppidum. 9. Cal. Sept. A.C. 1313. Onuph. conuer-

Aquas maccritanas Blon. Balnea Maccritanae.

Henrici sexti interitus.

Rerum bellicarum inconstancia.

Henricus 6. Imperator qualis ex Ioanne Villano.

A.C. conueneret, proceres & dominos, qui in discordia erant in Alemannia ad pacem reduxit: intendens postmodum & dissensiones Italię & sectas remouere, & sedare, & exinde mare transire ad terrę sanctę conquestum. Dum autem adhuc esset in Alemannia ad procurandum copias, & pecunias sibi necessarias, accedit, vt rex Bohemie Vuenzelaus diem extremum clauderet, & cum filium masculum non haberet, sed duas filias, vnā nuptui tradidit duci. Chiarentanę alteram de consilio suorum procerum coniugę dedit filio suo Iohanni quem etiam coronari fecit in regem Bohemie, & in loco sui, vt vicariũ in Alemannia dereliquit. Fuit autem coronatus Romę ipse Henricus per cardinalem Osięsem. scilicet Pratensem: quem miserat papa ad hoc efficiendum.

Venetiis Annis prioribus, scilicet. 1310. mense Iunij etiam facta coniuratio Venetiis ab illis de domo Querinorum (alijs Quirinorum) & domini Montem (alijs dominum Baiamonem) de scopulo Venetiarum cum eorum sequacibus, vt deicerent ducem, qui tunc ibi erat de Tapulana domo Grandanica (alijs Gradonica) & suos sequaces. Facta seditione in ciuitate ipsa: & diuisa quasi inter Guelfos & Gibellinos, & eis adiutricem inter se belligerantibus, demũ illi de familia & domo Querinorũ cum suis sequacibus Guelfis superari fuerunt de ciuitate expulsi, destructis eorum domibus & habitationibus. Hęc fuit prima destructio domorum seu familiarum facta Venetiis ex partialitatibus. Quidam autem ex illis capti de Querinis principales decapitati sunt, & cum eis duo nobiles ex Florentinis: quidam ex adimaribus, alius de Sisis.

Eodem anno quidam Arnoldus de villa no-ua quidam senferi de plures eius errores apud Prateoli.

Arnoldus de villa no-ua quidam senferi de plures eius errores apud Prateoli. Eodem anno quidam Arnoldus de villa no-ua Provincialis, magnus philosophus, Parisiis dogmatizabat, & per prophetiam Danielis & Sibyllę Erythreę probare nitebatur aduentum antichristi & persecutionem ecclesię futuram esse inter. 1300. & 1400. domini annum, quasi in. 1377. anno, Super qua materia librum edidit, intitulatũ de speculatione aduentus Antichristi. Sed fuit reprobatus & Episcopi reputatus. Vnde quia magistri Parisienses tenebant contra eum, timens ipse, ne deueniret ad manus inquisitoris, aufugit inde & profectus est in Siciliam. Qui cum missus fuisset a Fridericorege Sicilię orator ad papam in mari mortuus est. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quę pater posuit in sua potestate, ait veritas increata. Vnde omnes, qui voluerit dederit, c. 53. & minatum tempus assignare aduentus Antichristi, D. Tho. in 4. q. 43. 23.

Act. 1. Aug. li. 18. c. 53. & minatum tempus assignare aduentus Antichristi, D. Tho. in 4. q. 43. 23.

De concilio Viennensi, & reprobatione Beghardorum, & quibusdam bellis.

CAP. III.

Concilij Viennense inchoatur. A.C. 1311. quod duobus annis absolutum est. Anno Domini 1311. Calen. Nouem. cępit celebrari concilium generale Vienna in Burgundia, prout fuerat ante publicatum. In quo presentes fuerunt plusquam trecenti Episcopi, vltra alios prelatos de diuersis partibus orbis. Et cum Clemens, vt satisfaceret promissioni factę regi

Francia in sua promotione, scilicet de delenda memoria Bonifacij, ex ecclesia: cum prelati concilij tractaret: quia rex illum hereticum fuisse probare intendebat, conciliũ nullo modo assentire voluit: sed contrarium declarauit, scilicet ipsum fuisse Catholicum, & indubitatum pontificem. Verum, quia ipse fecerat processus contra regem Francię ad quietandum ipsum, non valentem obtinere quod cupiebat iniustum, declarauit & firmavit decreto concilium, quod quacunque de causa rex offenderet Bonifacium papam seu Ecclesiã, nullo vnquam tempore posset ipsi regi, vel eius filiis & heredibus aliquid damni inferri vel pœna.

Item statutum fuit, quod omnia bona & possessiones, quę fuerant mansionis templi, assignarentur mansioni hospitalis Hierosolymitani. Et quia iam fuerant occupata a diuersis dominis laicis, oportuit quod illi de hospitali magnam thesaurum exponerent in dando regi, & alijs, qui occupauerant dicta bona. Vnde de perpetua est mansio hospitalis quę se existimabat inde opulentiam fieri.

In illo concilio fuerunt factę multe constitutiones generales: precipue concernentes statum religionum vt monachorum precipue nigrorum. De statu monachorum. ne in agro. Mendicantium, quo ad prædicationes, audientiam confessionum, & sepulchras, vbi datur forma seruanda ab eis. extra de sepul. dudum. in clem.

Originaliter illa constitutio fuerat edita a Bonifacio octauo, quę incipiebat. Super cathedram. & erat extraneagans, sed per Benedictum vndecimum successorem immediatum fuit reuocata, per Clementem autem quintum in concilio reposita in suo vigore, & in corpore iuris inserta, scilicet in clementinis. Hęc quidem Clementinę editę fuerunt in ipso concilio.

In titulo de excessibus priuilegiatorum fertur sententia excommunicationis contra eos religiosos, qui administrant sacramenta Eucharistię vel extremę vnctionis alicui sine licentia sui sacerdotis parochialis, vel Episcopi sui, vel solennizant matrimonia sine dicta licentia, vel absoluunt a sententiis iuris communis vel particularis scilicet provincialis vel synodalis promulgatis, vel absoluunt a culpa & pœna cuius excommunicationis absolutio pateretur.

In tit. de verborum significat. exponitur regula beati Francisci, & declarantur multa dubia eius.

In tit. de relig. dom. Quia contingit. constituantur quaedam pertinentia ad gubernationem hospitalium.

In tit. de immu. eccles. derogatur pro parte constitutioni Bonifacij. viij. qui statuerat. eo. tit. c. clericis. scilicet q non solum exigentes pedagia & gabellas & tales a clericis & personis ecclesiasticis pro rebus suis vel ecclesiarum suarum essent excommunicati, sed etiam soluentes talia, vnde sequebantur rixę inter exigentes & exadictos: quia nolebant exacti soluere, ne incideret in canonem: vnde quantum ad istam partem, scilicet quo ad soluentes ablata fuit censura illa.

In ipso concilio fuit sanctorũ catalogo adscriptus sanctus Ludouicus filius secundi Caroli regis

regis apulie, & frater regis Roberti. Qui Ludouicus cum esset primogenitus Caroli, propter quod ad eum regnum Apulie spectabat mundum contemnens, habitum ordinis minorum assumpsit ex humilitate & deuotione, postea archiepiscopus Tolosanus factus religiosus & sanctam conuersionem vsque ad finem seruans in Domino requieuit miraculis clarens.

Fateatur concilium vnicum Dei filium in essentia Dei ab aeterno subsistentem verum corpus humanum fuisse de virgine. li. i. tit. i. cap. i.

§. I.

In clem. prima de fide catholica sic dicitur. fidei catholice fundamentum firmiter inheret: scilicet eũ sancta ecclesia cõstitetur, vni genitum Dei filium in iis omnibus, quibus Deus Pater existit, vnã cũ patre aeternaliter subsistentem, partes nostrę nature simul vnitas (ex quib. ipse in se verus Deus existens, verus homo fieret) humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectiuam seu rationalem, ipsum corpus vere & perse, & essentialiter informantem assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo ad unitatem suę hypostasis & personę. Et quod in hac assumpta natura ipsum Dei verbum pro omnium operanda salute non solum affigi cruci & in ea mori voluit, sed etiam spiritu emisso perforari lancea sustinuit latus suum, vt inde profluentibus vndis aquę & sanguinis mazeretur vnica & immaculata: at virgo sancta mater ecclesia coniunx Christi: sicut de latere primi hominis saporati Eva sibi in coniugium est formata: vt sic certe figure, primi & veteris Adę (qui secundum apostolum) est & forma futura, & in nostro nouissimo Adam in Christo veritas responderet. Hęc est inquam veritas illius prægrandis aquilę vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus ceteris euangelicis transuolantem Ioannis videlicet apostoli & euangelistę. & infra.

Porto doctrinam omnem seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animę rationalis, aut intellectiue verę, ac perse humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati catholicę fidei inimicam sacro approbante concilio reprobamus, definientes, vt si quisquam deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter præsumperit, quod anima rationalis seu intellectiua non sit forma corporis humani perse, & essentialiter: tanquam hereticus sit censendus.

Baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans est, sicut vnus Deus, ac fides vnica ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua in nomine patris & filij & spiritus sancti: credimus esse tam adultis quam paruulis communiter perfectum remedium ad salutem. Verum quantum ad effectum eũ theologi opiniones varias habeant: videlicet dicentibus quibusdam paruulis culpam remitti, sed gratiam non conferri: alijs econtra asserentibus, quod & culpa eisdem in baptismo

remittitur: & virtutes ac informans gratia infunduntur, quoad habitum, & si non pro illo tempore, quo ad vsum. Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quę per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quę dicit tam paruulis quã adultis conferri in baptismo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabiliorem & dictis sanctorum ac doctorum modernorũ theologia magis consonam & concordem: sacro approbante concilio duximus eligendam.

Item in titu. de vsuris. ex graui. in cle. dicitur quod si quis in hunc errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat vsuras, non esse peccatum, decernimus eum velut hereticum puniendum, & ordinarij & inquisitores hereticorum possunt contra tales, & contra hereticos procedere.

In quo etiam cap. statuitur quod communitates, aut quicumque officiales, qui statuta scribere, vel dicere, aut quod soluantur vsurę, vel quod solutę non restituantur plenę ac liberę scienter iudicare præsumperint, sententiam ex communicationis incurrunt: & similiter eandem sententiam incursum, si statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum quantum est in potestate eorum non deleuerint, vel si etiam ipsa statuta vel consuetudines obseruare præsumperint. Item quod fenatores possunt per censuram compelli ad ostendendum libros suarum rationum.

Beguinarum & Beguardorum errores octo damnati lib. 5. tit. 3. c. 3. Clem.

Vide contra hos errores Aluarum de Plactu Ecclesie lib. 2. c. 32. Prateolum.

§. II.

In eodem concilio fuerunt damnati octo errores Beguinarum & Beguardorum, qui insurrexerunt in Alemannia, vt habetur de heretici. ad nostrum. in clem. Quorum primus est, quod a homo in vita præsentis tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod red detur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam vt dicunt, si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri.

Secundus est, quod ieiunare hominem non oportet vel orare, post quã gradum perfectionis huius fuerit assecutus: quia tunc sensualitas ita est perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere concedere corpori quicquid placet.

Terti. est, quod illi, qui sunt in illo gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanę subiecti obedientię, nec ad aliqua præcepta ecclesie obligantur, quia vt asserunt, vbi spiritus Domini ibi libertas.

a Hęc Lutherorum hæresis est, quatenus dicunt nullum peccatum fidelibus imputari: quod ipsum est impeccabilem quoad peccati penam fieri. Sand. lib. 7. de vrb. monar.

A.C. 1311.

Quartus, quod homo ita potest finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in presenti assequi, sicut eam in vita beata obtinebit.

Quintus quod quilibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine glorie ipsam elevari ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

Sextus est, hominem in virtutum actibus se exercere est hominis imperfecti, quia anima per facti licentiam se virtutes.

Septimus, quod mulieris osculum (cum ad hoc non inclinet natura) est mortale peccatum actus autem carnalis (cum ad hoc inclinet natura) non est peccatum: maxime cum tentatur exercens.

Octavus est in elevatione corporis Iesu Christi, non debet talis exurgere, aut ei reuerentiam exhibere: asserunt enim, quod esset imperfectioris eisdem si a puritate & altitudine sue contemplationis tantu descendere: quod circa sacramentum eucharistiae, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitent. Qui omnes errores reprobari sunt in dicto concilio, & mandatur dicecesanum & inquisitoribus, ut puniant tales. Glo. ibi. Ioan. And. sufficienter ostendit qualiter ista sunt erronea, & contra doctrinam sanctorum.

Item de corpore Christi in clemen. 1. de reli. & vener. sanctorum. Urbanus quartus Dominus Iesus Christus cum tempore sue passionis instaret sumpta coena, in memoriam mortis sue instituit summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, & sanguinem in potum tribuendo. In institutionem quidem huius sacramenti dixit ipse apostolus: Hoc facite in meam commemorationem ut praecipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit esset nobis hoc praesentium, & venerabile sacramentum.

Memoriale, inquam, mirabile, ac stupendum, delectabile, suave, tutissimum, ac super omnia pretiosum: in quo innouata sunt signa, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suauitas ipsaque dulcedo Domini degustatur: in quo utique vitae suffragium consequimur & salutis. Hoc est memoriale dulcissimum [memoriale sacratissimum, memoriale] saluificum: in quo gratiam redemptionis nostrae recensemus memoriam, in quo a malo retrahimur, & confortamur in bono, & ad virtutum ac gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali praesentia saluatoris. Alia namque, quorum memoriam agimus, spiritu menteque complectimur, sed propter hoc non realem eorum praesentiam obtinemus. In hac vero sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus praesens, sub alia quidem forma in propria vero substantia est nobiscum. Ascensus enim in caelum dixit apostolus & eorum sequacibus. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi, benigna ipsos promissione confortans, quod remaneret, & esset cum eis etiam praesentia corporali.

O digna, & nunquam intermittenda memoria in qua mortem nostram recolimus mortuam, nostramque interitum interuisse, ac li-

Luc. 22. 1. Cor. 11. Eucharistia laudes. Eccl. 37. Sap. 16. Eucharistia quale metonymia le.

Christus in sacramento realiter praesens.

Matt. 28.

gnum viuificum, ligno crucis affixum, fructum nobis attulisse salutis. Haec est commemoratio gloriosa, quae fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione laetitiae deuotionis laetitia subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem dominicam, per quam liberati sumus, vix lachrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione, adfuit nobis suauitatis gaudium simul & lachryma, quia in ea congaudemus lachrymantem & lachrymamur deuote gaudentes laetas habendo lachrymas & laetitiam lachrymantem: nam & cor ingenti profusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas.

O diuina amoris immensitas, diuinae pietatis superabundantia, diuina affluentia largitatis, dedit enim nobis dominus omnia, quae subiecit sub pedibus nostris: & super vniuersas terrae creaturas contulit nobis dominij principatum. Ex ministris etiam spirituum superiorum nobilitat & sublimat hominis dignitatem. Administratorij namque sunt omnes in ministerium propter eos, qui hereditatem salutis capiunt, destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificencia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem caritatem praecipua liberalitate monstrare, semetipsam nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis omnem modum dilectionis excedens attribuit se in cibum.

O singularis & admiranda liberalitas, ubi dator venit in donum, & datum est idem penitus cum datore. Quam larga & prodiga largitas cum tribuit quis seipsum. Dedit igitur nobis se in pabulum, ut quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipse releuaretur ad vitam. Cecidit homo per cibum ligni mortiferi, releuatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit efca mortis, pependit in isto vitae alimentum. Illius esus meruit lachrymam, istius gustus intulit sanitatem, gustus sanauit, & gustus sanauit. Vide quia vnde vulnus est ortum, prodiit & medela, & vnde mors subiit, inde vita euenit. De illo siquidem gustu dicitur. Quacunque die comederis, morte morieris: de isto vero legitur: Si quis comederit ex hoc pane, viuat in aeternum.

Hic est cibus, qui plene reficit, vere nutrit, summeque impinguat non corpus, sed cor, non carnem, sed animam, non ventrem, sed mentem. Homini ergo, qui spirituali indigebat alimonia saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animae refectio ne pia dispositione prouidit. Decens quoque liberalitas extitit, & conueniens operatio pietatis: ut verbum Dei aeternum, quod rationabilis creaturae cibus est, & refectio factum caro se rationabili creaturae homini videlicet in edulium largiretur. Panem enim angelorum manducauit homo. Et ideo saluator ait: Caro mea vere est cibus. Hic panis sumitur, sed vere non consumitur: manducatur, sed non transformatur, qui in edentem minime transformatur, sed li digne recipitur sibi recipiens conformatur.

O excellentissimum sacramentum! O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, praecipuum magnificandum laudibus, dignis pra-

A.C. 1301.

In festo Corporis Christi quomodo afficiatur ventri delect.

Dei in nos bene feci.

Pal. 8.

Heb. 1.

Singuli Chri. Eude. sta q. ter lib. lias.

Antithe. p. m. i. & h. charitatis.

Simoniac. vicium quam grauer in inferis puniatur.

Gen. 1. Ioan. 6.

Eucharistia aliter nia coep. niens t. m. 2.

Pal. 8. Ioan. 6.

(coniis exaltandum, cunctis honorandum studiis, deuotis prosequendum obsequiis & sinceris mentibus retinendum) memorabile nobilissimum intimis commendandum praeconiis, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum, in cordis vtero, & meditatione, ac celebratione sedula recensendum! Huius memorias continentiam debemus celebrare memoriam, ut illius cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus, quia cuius donum vel munus frequentius aspicitur, huius memoria strictius retinetur. &c.]

Clemens 5. ex hac vita discedit A.C. 1314. cuius vita exponitur & quaedam alia ex Ioanne Villano.

§. III.

Post concilium generale celebratum anno Domini 1313. Clemens iter agens a Vienna ut perueniret Burdegalam, in via infirmatus diem clausit extremum. Hic, ut chronica referunt fuit nimis a cupiditatibus deditus, propter quod scelus simoniae, maxime a canonibus detestatum & punitum, multum viguit in curia sua circa beneficia. Quod autem quidam dicunt in Papam non posse cadere simoniam, beatus Thomas hos reprobat. Insuper & minus honeste vitam suam, & communiter dicebatur cum quadam comitissa pulcherrima muliere contubernium habere. Nepotibus quoque suis, & aliis antinentibus magnam thesaurum dereliquit. Insuper referunt, quod cum ex hoc saeculo migrasset quidam suus nepos, quem multum sensualiter diligebat, induxit quemdam peritum in arte necromantiae, ut inquireret per maleficium illum, qualiter illi nepoti suo esset in alia vita. Qui artem exercens fecit quemdam capellanum papae, audacem valde videre inferni loca ibique palatium, in quo erat lectus ignitus, vidit, ubi quiescebat nepos ille papae. Qui nepos aspicienti capellano dixit, quod propter vitium simoniae ibi erat adiudicatus. Vidit etiam dictum capellanum, ut fertur, aliud palatium igne plenum praeparari contrario Papae Clementi. Quod cum papa retulisset, nunquam postea vidit.

Thom. 2. 2. q. 100. 2. 1.

1.

Simoniac. vicium quam grauer in inferis puniatur.

Obiit Clemens in Rauca Maura supra omnium Rhodanum in oppido sito in prouincia (seu potius in Occitania) 12. Cal. Maij. An. 1314. sepultus in Vastonia in Ecclesia B. Mariae de vrestia Burdegalenis diocesis villula ignota ob deuotionem quam ad eam locum habuerat. vacauit sedes an. 2. m. 3. d. 17. Onoph.

D. Thom. 2. 2. q. 100. a. 1. asserit Papam posse committere Simoniam in prohibitam, quia Simonia est, hoc est prohibitu iure diuino, quia ei subest. c. sunt qui dam. 2. 5. q. 1. Non autem Simoniam, quia prohibita est, hoc est prohibita a iure humano, quia non subest ei saltem quoad vim coactiuam. l. Princeps. D. de legibus. cap. proposuit de concess. praeben. Ceterum quicquid aliqui facile detrahant, non arbitror vllum papam illa beneficia nunquam vendidisse, quamuis ceperit non via venditionis aut permutationis, nec alius contractus non grauit o sed aliis vilis iustis, quae colliguntur ex eo quod potest beneficio extinguere & alia aliis vniuersis diuidere, & redditus eorum augere & diminueret. ex parte de constit. & cum maioribus. & c. extirpan de. in principio. & cap. qui vobis de praebendis. sicut vniuersae de excess. pral. Nau. in manu. c. 23. nu. 107.

sus est latus, sed paulo post decessit. Cuius cadauer cum positum fuisset in quadam ecclesia cum multis luminaribus, nocte ignis ecclesiam combussit, & corpus eius a lumbis usque ad pedes.

Anno autem sequenti rex Apuliae Robertus ut vindictam sumeret in Fridericum regem Siciliae, ex eo quod in aduentu imperatoris in Italiam scilicet Henrici, ut dictum est supra colligans se cum imperatore fregit foedera pacis cum eo inite ad exterminium eius, & iam ceperat quaedam terras in Calabria, fieri fecit magnam classem Neapoli ex diuersis gentibus Apulorum, Prouincialium, & regnicolarum, ac Genuensium: centum videlicet & viginti galearum & aliorum lignorum deferentium equos ad bella aptissimos, & cum duobus millibus militum seu equitum & innumerabili numero peditum. Cum iis ipse personaliter aderat, & cum duobus germanis suis, Domino Philippo principe & Domino Gyanne (vel Ioanne) Et cum his copiis mare ingressus in Siciliam descendit, obsidensque castrum dictum Amorem vi obtinuit, inde progrediens ciuitatem Trapolim obsedit, pro mare & terram infestans. Et cum de die in diem existimaret eam obtinere, praecipue obstructatum, quem in ciuitate habebat, deceptus fuit. Nam duplicatus fuit. Sciebat enim eum Fridericus, & qui obrulerant Roberto ditionem dilationem petebant obsidionis, ut apertius res fortiretur effectum.

A.C. 1314.

De bello Nea politano. A.C. 1314. istud bellum tan-git Em. sup. cap. 2. §. 7.

Robertus rex Siciliae copias ducit in Fridericum.

Robertus Trapolim obsidet.

Robertus ex Sicilia re infecta redit.

Paduani Vincentiam obside nt.

Interea autem Fridericus ciuitatem Trapolim muniuit gentibus & victualibus, & fortiorum fecit, ita quod postmodum, [rex Robertus] & si ciuitatem bello duro impeteret, obtinere non valuit: quin immo per longas moras & infirmitates superuenientes, ac inundationes aquarum cum cerneret conatum suum frustra esse: quia Fridericus nunquam ad bellum cum eo voluit congredi, neque per mare, neque per terram, facta sunt treuga iter eos per triennium. Quo pacto, rex Robertus cum suis est reuersus, nil acquirens de Siciliae partibus, & multa detrimenta in suo exercitu recipiens. Pluresque ex galeis & lignis submersa sunt in mari: quia cum essent nouae, non fuerunt reaptatae, ut oportuisset.

Eodem tempore mense Septembris cum Paduani cum omni suo conatu profecti essent contra Vincentiam, & iam burgos cepissent, & ciuitatem obsiderent, Dominus Canis, qui dominabatur tunc Verona subitò aduenit Vincentiam cum paucis, qui aggressi sunt Paduanos male tunc ordinatos, & quasi improuisos, quia confidebant in captura burgorum, qui profligati sunt & deuicti, multis occisis, aliis captiuatis.

Cometes apparet & Philippi Francorum regis obitus miserabilis. Nauclibi Acmyl. Obiit inquit Philippus anno eius saeculi tertio decimo.

§. IIII.

ED E M anno scilicet 1314. apparuit cometes versus aquilonem, & quasi in fine signi

A.C. 1175. Defectiore gis Philippo.

Philippi regis libere & uxore impadice. Guardia nappa. i. mantile.

Matrimonia incesta Principum infelicia.

gni zodiaci, quod dicitur virgo, & duravit per lex hebdomadas quod secundum iudicium astrologorum designavit plures novitates, quae contigerunt ut pestem, & praecipue mortem regis Franciae. Anno igitur praefato mense Nouembriis de hac luce migravit rex Franciae Philippus: qui regnaverat. xxix. annis. Mors autem eius fuit satis infelix. Nam cum esset in quadam venatione, quidam aper inter crura equi, quem equitabat rex se ingessit, ex quo rex ex equo cadens paulo post mortuus est. Hic fuit pulcherrimus hominum temporis sui, statura magnus, & optime proportionata membra habebat. Sapiens & bonus in se secundum conditionem regiam, sed quia nimis deditus erat delectationibus corporeis, & praecipue venationibus, non tantum vacabat cura regiminis, quantum expepediebat, sed aliis familiaribus suis negotia regni committebat, quibus cum nimis crederet in consiliis, multa detrimenta inde secuta sunt in regno.

Post se autem reliquit tres filios scilicet Ludovicum regem Navarrae, Philippum comitem Pictauiensem & Carolum comitem Marchiae. Omnes ij fratres fuerunt in modico tempore reges Franciae: succedente altero alteri per mortem eorum. Omnes pulcherrimi viri erant & male fortunati in vxoribus eorum. Nam deprehensa sunt omnes in adulterio,

Primus ergo Ludovicus in vxorem duxit filiam ducis Burgundiae. Succedens autem patri in regno propter dictam causam, fecit vxorem cum quadam guardanappa strangulari, post quod aliam duxit vxorem nomine Clementiam filiam Caroli martelli secundi, & secunda & tertia sorores fuerunt, & filia ducis Burgundiae. Philippus comes pictauiensis vxorem, quam repudiaverat dicta ex causa reassumpit, quia multum eam amabat. Carolus autem comes Marchiae vxorem suam reconciliare sibi noluit, sed in carcere detinuit. Ad hanc infelicitatem creduntur devenisse, vel quia contraxerunt in gradibus prohibitis, vel potius propter nimiam in iuriam sacrilegij perpetrati a patre Philippo in captura Bonifacij papae.

De bellis Italicis Lon. Aret. Blond. dec. 2. lib. 9. A. C. 1314.

§. V.

CIRCA ea tempora, ad bella vertendo stilum gesta in Hetruria, inter Lucenses Pisanos & Mortuo Philippo Pul. bro 3. Calen. Nouem. 1314. successit in regno Franciae & Navarrae Ludovicus 11. Onuph. 10. Huiusmodi dicitur Aemyl. Francorum rex 63. Onuph. 46. Aemyl. qui regnavit an. 1. m. 6. d. 7. Obiit non. Iun. A. C. 1316. Cui Ioannes infans, (quem tamen nostri non numerant Francorum rex 64. successit, qui regnavit post patris dies 20. Cui Philippus 6. alias 5. successit dicitur longus Francorum 65. Onuph. regnavit an. 4. m. 6. d. 13. Obiit an. 1321. 8. Id Ianuar. Cui successit Carolus 7. alias. 4. pulcher Francorum 66. Onuph. 48. Aemyl. qui regnavit an. 7. dies 27. obiit sine liberis Cal. Feb. A. C. 1328. Ex Onuph. addit Aemyl. felix ne pater filiis, an nubibus infelix omnes ille probris causam dixere: Ioanna Philippa absoluta, ea Atabildis Atrebatibus ac Osobonis Bur-

Agunaja comitis filia erat. Margaritha Ludovici Blandi Caroli Fl. girio canuilla.

nos, & florentinos, ut notat Leonar. in hist. flo. lib. 5. Cum Pisanis sibi quaerentem ducem, a quo in bellis dirigerentur: vir erat Vguitio ragonianus: ea tempestate in primis accit: ad rei militaris peritiam, moderatio quaedam animi, & consilium ne in pace quidem aspernendum, accedebat, praeterea studio partium vel Pisanis par. Hunc evocare Pisanis placuit, summamque rerum vni sibi committere. Suscepta igitur civitatis cura: Vguitio ad octogintos equites Germanos ex iis copiis, quae nuper cum Henrico militaverant, ingentis sollicitatione mercedis ad se traduxit, ac caetera, quae providenda erant, solertissime curavit. Inde contra Lucenses bellum ipse prior occupans, sic acriter infestare cepit, ut quae ante fuerant perpeffa bella, ludiplane iocisque viderentur: vsus belli inferendicertissima ratione, ut non semel aut iterum quottamnis apparatu facto in hostem exiret, quod superioribus fere bellis fieri consueverat: sed in armis consistens Pisis ipsis pro castris aduersus Lucam propter finitimam propinquitatem vteretur: Lucenses vero eodem fere tempore, quo florentini ius ac potestatem sui Roberto regi tradiderant: quae res tanquam translata in alterum cura, multum admodum illos ad studium belligerandi reddebat segnitios: nihil denique neque enixe neque fortiter ab eis gerebatur. Opem tamen ferebat socij, nec Lucensibus deerant. Verum quid proderat ea res? Quamdiu enim maiores sociorum copiae Lucem conuenerat Vguitio se Pisis continebat, quietemque de industria simulabat. Vbi vero abierant fines Lucensium peruadebat. Ita tandem, magnitudine incommodi perturbatos (quoniam caetera deerant via) ad iniquissimam Lucenses compulsi pacem, in qua multum agri, & pleraque munita loca Pisanis dimiserunt exulesque omnes diuersae factionis in urbem receperunt.

Hae pax initio fere alterius anni, ex quo Henricus decesserat, firmata est, multum admodum contradicentibus Florentinis, & cladem prouerturam inde vaticinantibus: Cum ergo exules secundum pacta pacis Lucam redissent, quantum nunquam prius intestina oritur seditio ex bonorum repetitione: ob quam cum ad arma itum esset, & intra urbem pugnaretur, & alij Florentinos alij Pisanos aduocarent, antequam Vguitio, ab ea parte ciuium, quae suo beneficio in urbem redierant, admittitur. Quo facto altera ciuium pars Luca depellitur. Germani vero & Pisani, qui cum Vguitio intrauerant vbi victores fuerat ad praedam conuersi totam diriperunt urbem nec minus amicorum bona, quam inimicorum in praedam venere. Hic profecto ludus fortunae mirificus fuit, ut Pisani in metu & desperatione rerum suarum Luca potirentur, quam ante prosperis tot rebus, nec sperare quidem ausi fuissent. Lucenses vrbe pulsi castellis quibusdam circa Nebulam fluminis, & per inferiorem Arnum occupatis, ad Florentinorum opem se totos conuerterant. Nam regem incusare quidem haud falso licebat, eiusque incuriam, vel segnitiam capere, nec eos sane fecisse spes. Erecta siquidem ciuitas ob sociorum calamitatem, suscepto confestim patrocinio bello incubuit. Prima fuit cura exules

A.C. 1315.

Vguitio Fagiolanus Pisanorum dux contra Lucenses pergit.

Pax inter Pisanos & Lucenses.

Lucem omnino seditio. C. 1315. Pisanis lucam occupant & diripiunt.

Nota de culti habent vim, qui formantur Aretinis nominis florentini Lucensibus exulibus praedictio sunt.

A.C. 1315.

Robertus rex Siciliae ad Lucensibus auxilia mittit.

Pax inter Pisanos & Lucenses.

Nota de culti habent vim, qui formantur Aretinis nominis florentini Lucensibus exulibus praedictio sunt.

exules subitaneo tutari milite, ne victoris impetus vno eodemque impetu trepidis in rebus castella ipsa quibus sese receperat, abduceret. Quare missa eo statim copia oppidanis simul & exulibus fecerunt animos ad oppida retinenda. Post haec ad robustiorem apparatus versi, non de rebelendo solum, sed de inferendo etiam bello cogitabant. Huius rei caput visum est ante omnia cum rege de auxiliis agere, ac ducem petere qui bello gerendo praesesset. Cum igitur ea de causa legatos ad regem mississent, per motus rex iis rebus, quae Lucensibus acciderant, vocibus etiam legatorum compulsus, Petrum fratrem cum equitum manu in Hetruriam misit. Is Florentiam proximo sextili ingressus est, inueniens summa gratia, & fauore populari mirum in modum acceptus.

Et cum de Pisano Lucensique cogitaretur bello, magna insuper formido veluti a tergo insidens consilia perturbabat. Factio enim, quae Aretinum tenebat, palam hostis erat partibusque aduersa, & accessita ante Henrici aduentum, & postea cum illo sentisse ambiguum non erat. Denique Aretinorum & Lucensium ratio par, atque eadem videbatur esse. In vtraque enim ciuitate hostes dominabantur, socij vero & amici & earundem partium sectatores exulabant. Illud vero intererat, quod Lucensium recentior erat clades, grauiorque ab ea parte hostis Vguitio cum Pisanis imminerebat. Itaque ne bellum Aretinum eos conuersos intentosque impediret, studia pacis adhibere placuit. Quod quidem negotium Petrus regis frater primum fere omnium in Hetruria suscepit, perfecitque tandem licet iniqua exulibus condicione, sed eo tempore necessaria. In federe haec conuenta fuerunt, ut Roberto regi gubernatio dominatusque Aretinij in quinquennium traderetur: ea tamen exceptione ne quis exules immittere, neue arcem edificare, aut praesidium in illa posset publici reditus ciuitatis forent, nec ex iis quicquam regi, postere capere liceret. Ciuitas quaternaria millia singulis annis regi tribueret: ipse protegeret in bello, in paceque tutaretur. Per hoc fedus nomen tantum, & pecunias rex suscipiebat gubernatio autem ciuitatis illis ipsis qui primò tenerent, relinquebatur. Quinctiam deligendi magistratus curam ac potestatem Guidonis praefuli Aretinorum e familia principe huius factionis ac Gerio Florentino equiti rex ex federe permisit.

Pisani cum Florentinis rursus contendunt. idem.

§. VI.

POST fedus istud cum Aretinis ictum vniuersa, quae per superiorem Arnum sub Henrici aduentu rebellauerant praecisa resistens ab Aretinis, Pisanum duntaxat bellum restabat. Dum haec a Florentinis, regeque prouideretur, Vguitio (alias Vguitius Fagiolanus) nihil intentatum aduersus hostem relinquebat. Post

captam enim directamque Lucam terribilior inde factus oppidis, quibus se receperant exules infesto quouidempetu ea peruades, nec requie nec cessatione vlla dabat. Inde mox in alijs atque alios traductis copiis, Miniatenfes, Pistorienses, Volaterranos omnifariam belli cladibus arrebant. Tandem maiori vi montem Catinum adortus, frequentia circa illud praesidia communiuit. Ipse vero modò praesens obsidionem vrgebat, modò relictis praesidijs cum parte copiarum agros hostium peruadebat: ut simul obsidere, simul bellum alibi gerere nec vllis deesse locis videretur. Durante, apud montem Catinum obsidione cum obsessi magis in dies praerementur, Philippus alter Roberti regis frater, proxima dehinc aestate, Florentiam venit. Cuius aduentu sublatis latitia animis, copias vnde quaque contrahere, ac ad obseles liberandum ire placuit.

At Vguitio audita vi, quae contra se parabat, copiis non modo suis omnibus, verum etiam amicorum vnde cumque contractis, impigre ad montem Catinum obstinatus confedit. Florentini igitur & socij circa nonas sextiles Florentiam profecti ad hostem contenderunt. Ducebat autem acies Philippus regis frater. Erat quoque in exercitu Petrus alter frater, quem primo Florentiam a rege missum supra ostendimus. Sed quoniam is minor erat natu, summa rei apud Philippum habebatur. Transgressi Pistoriensem agrum, finesque Lucensium ingressi, postquam in conspectum venerunt hostium, castra non longè ab illorum castris posuere. Vguitio munitioribus suos continebat satis pro gloria existimans, si contra tantos conatus inuis aduersariis in obsidione perstaret. Itaque leuia modò praelia inter vtraque castra per singulos ferme dies commitebantur, ad totius vero pugnae non descendeatur discrimen.

Cum aliquot dies in hunc modum perstitissent, Vguitio commotus suspitione nouarum rerum quae Lucae per eius absentiam suscitari nunciabantur, ea castra retro mouere constituit si posset quieto hoste, sine pugna: si impediretur fortunam praelij tentaturus. Structa itaque per noctem acie, prima sub luce incensus tabernaculis mouere signa, iterque ingredi cepit, quod simul atque in castris Florentinorum animaduersum est confestim rumor atollitur & fugere hostes conclamatur, totis denique castris repete confurgit. Cum ex hoc palam esset absque pugna nequaquam abire licere, Vguitio versis repente signis castra ferociter inuadit, Senenses & Colleses ab ea parte stationem habebant.

In hos nondum satis paratos, prima hostium delata acies turbauit late, ac terga dare protinus cogit. Inde munitione transgressa, ad intimas castrorum partes dimicant peruenit. Cumque totis fluctuaret castris, Vguitio in perturbatos Germanorum equitatus immittit: ipse cum caetera multitudine subsecutus praeremebat. A Florentinis vero primo concursu agrè pugnatum est. Quamuis enim subita res, nec strueda acie, nec alloquendi militem dabat facultatem, tamè ad eam partem, qua maior erat tumultus concurrentes, primam hostium aciem, quae auidius infecuta fuerat, totam penè obruerunt. Sed postquam Germanorum equitatus procella superuenit, prostratus fortissimus quisque aut vulneratus Tertia pars hist. Ant. B ho-

A.C. 1315.

Philippus frater Roberti florentis aduersus Pisanos dux.

Pugna inter Pisanos & florentinos.

A.C. 1316. hostibus audire fecit. Vguitio autem ipse qua drato agmine sequebatur. Nullumque aut se colligendi spacium, aut reparandi certaminis dabat. Ita post multam eadem fuga passim fieri cepta. Cecideruntque in ea pugna Florentinorum sociorumque ad duo millia, & cum iis Petrus regis frater, Carolusque Philippi filius. Preterea ex nobilitate Florentina optimus quisque fortissimusque oppetiit, ceteri dissipati, vt casus tulit, aufugerunt. Multi etiam proximis paludibus merli periere. Philippus, amisso fratre & filio inter fugientes euasit: quoniam febri eadem die oppressus, nec se praelio miscuerat, nec vllum praestiterat ducis officium. Vguitio quoque fuit non inuenta victoria. Nam & Franciscus eius filius, qui Antesignanis praefuerat in hoc praelio interfectus est, & tota ferè acies prima oppressa.

Rex Robertus suorum morte commoetur.

Post hoc praelium, qui obsidebantur, desperatis iam rebus montem Catinum victori dederunt. Funestata praelio aduerso ciuitas, non tam ipsa prouidebat, quam regem intuebatur, sperans illum pro tanto suorum luctu ad vltionem properaturum. Rex autem siue sapientia siue molitie quadam, non satis pro voluntate hominum mouebatur. Itaque non deerant iam, qui regem carpere palam, insectarique viderentur. Denique & culpa suorum ducum acceptam cladem, & alium querendum principem robustioris animi praedicabant. Quam indignationem paulò post, maiorem in modum adauxit Nouelli cuiusdam aduentus quem rex praeficiendum bello in Hetruriam miserat, paruo admodum comitatu, ac in tanta elade regiae domus contemnendo.

Florentini sunt de suo statu valde anxij. An. C. 1316.

Igitur principio sequentis anni crescente in regem odio, Nouellum remisit quarto ferè mense postquam Florentiam venerat, & dux alter & princeps quarebatur. Erant qui Philippum Caroli Valesiani filium è Gallia vocandum, erant etiam, qui regem non alienandum nec post effusum suorum sanguinem ingratis repudiandum censerent. Ex his contentioibus inter ciues agitata, factiones duae resularunt, vna regij fauix nominis, altera aduersarij. Quibus certantibus inter sese, nulla ad bellum adhibebatur prouiso. Postquam autem remisit Nouellum, quem Robertus rex ad gubernandum miserat, qui tamen parum poterat facere, quia factio aduersa habebat in manibus magistratum Prioratus, & aliorum officiorum. Et vt efficacius dominio vterentur in ciuitate, & vt magis timerentur, fecit dicta secta bargellum quendam Eugubinum, nomine Ferlandum, virum carnificem: & crudelem: anno domini. 1316. dantes ei vexillum cum potestate magna. Qui cum quingentis stipendiariis armatis permanebat iuxta palatium dominorum Priorum, portantes mannarias, capientes & occidentes Gibellinos, & rebelles cum filiis eorum, de facto iudicando & condemnando sine ordinis iuris, in ciuitate & comitatu, vt placebat occidendo: quod etiam fecit clericis de familia Abbatum & multis aliis. Quae res multum exterruit ciues tam Guclphos quam Gibellinos, tum ex strage suscepra paulò ante à Fagiolano, tum ex tyrannide huius bargelli. & facta est & inuenta vna moneta falsa quae erat quasi tota cu-

Mannaria est gladius ingens, quo carni- fices capta reorum amputant.

prea, & superficietenus argentea, quae expendebatur pro sex denarijs, & nõ valebat nisi tres. Ceterum in hisce malis vnica fuit salus apud hostes coorta dissensio. Pisani siquidem post victoriam Vguitionis magnitudinem formidantes, de abiiciendo illius iugo securi iam ab hoste cogitabant. Ea res ei cognita effectit, vt ipse quoque ab hostium persecutione mentem atque animum in ciues conuerteret. Itaque praestantiores quidam Pisano ab eo prodicionis insinulati, supplicioque affecti perierant. Ceteri verò perculli metu illius dominatum supportabant inuiti. Ipse verò exire in hostem Pisanosque sine praesidio relinquere non satis audebat. Id respiracionem quietemque belli Florentinis dedit. Magis siquidem in ea re fortunae beneficio (vel potius Dei prouidentia) quam vlla proprij consilij prudentia fruebantur. Sed & quia nullum violentum perpetuum: neque Fagiolani res, vt certe ra violenta diuturna fuerunt. Post longas enim suspiciones tandem Pisis & Luca simul excidit.

Vguitio vt Pisarum & Lucensium dominatum amiserit, & de Castrutio Lucens. Blon. ibi. Leo. Aret. §. VII.

CASTRUTIUS erat iuuenis apprime nobilis in ea factione, quae nuper beneficio illius Lucam redierat: manu audaciaque primarius, atq; generis fauor sublimem reddebant. Hanc eadem rapinaeque Lucensi in agro molitum Nerius Fagiolanus capi iusserat, trususque in carcerem pro admittis supplicium expectabat. Id verò Lucenses vsque adeo grauius ferre videbantur, vt appareret eos nunquam supplicium huius hominis perpassuros. Iam conuenticula ceterisque tota vrbe agitabantur. Cuique ea res non dubie ad rebellionem spectaret Nerius ad patrem re celerius delata prouideri monuit. Quo nuncio excitatus Vguitio, confestim cum equitatu Pisis egressus Lucam versus ire contendit, ea mente, vt poena de reo sumpta decussisque nouarum rerum authoribus Pisas euestigio remigraret. At Pisani postquam egressum viderunt, optatam occasionem nati, corripiunt statim arma: portas claudunt, aedes ac familiam eius ferro igneque adoriuntur. Aduolat Pisanae defectionis fama ad Lucenses, corripiuntque illi arma, aedes communiunt, impediunt per vias iactant. Haec eo intentius agunt quòd illum in suam perniciem intelligebant venire. Quibus tandem conterritus Fagiolanus cum à tergo & à fronte praclusus nullam obtinendi spem superesse videret: recepto modo filio in agrum abiit Lucensem. Triennio ferè Pisanis Vguitio praefuit, in hoc breui tempore: multis ac praclaris rebus gestis, ad extremum tanquam fortunae ludo iactatus, vna atque eadem die vtriusque ciuitatis imperium amisit, scilicet Pisanam & Lucensem.

Proximo dehinc anno Pisani legatione ad regem missa, fratris ac nepotis casum suppliciter deplorarunt culpam omnem in Fagiolanum referentes. Se quidem ab initio sui tutandicausa (quod

A.C. 1316.

A.C. 1317. (quod fas & iura permittunt) illum sibi praefecisse, atque eos illius imperio delectos, donec iusto cum Lucensibus foedere se ab illorum iniurijs vindicassent. Quicquid posthac accesserit, id iam Fagiolani esse, non Pisano: hominem durum atque sauum, lites ex litibus, certamina ex certaminibus serentem, nihil de Pisani commoditate populi, sed plurimum de propria tyrannide cogitasse: quòd Luca direpta fuerit, quòd amici regis pulsi, eiusdem facie atque incendij fuisse implicatum deinde ab illo die de industria bellum obsidione Catini & crebra in Pistorienses & Volaterranos incurso facta eius viri quam sibi displicuissent, exitum docere, quòd non prius se quieturos putarent, quam raptis contra illum armis vrbe pepulissent. Obsecrare, vt iram, si qua forte regium in pectus ea ob facta altius descendit, cognita veritate leniret: Pisani que rogantibus, pulso tandem tyranno malorum omnium turbarumque authore pacem daret. Hac oratione regem, nec prius quidem asperum ad pacem, vt in prima pace conuenerat Florentinus, Pisani deflexerunt, Lucensibus quoque iisdem conditionibus pax data. Illud modo additum in foedere, vt castella olim Lucensium, quae exules tenebant, illis ipsi, in quorum manibus erant, remanerent. Pax haec ferè ab omnib. improbata est vt à rege mollioris animi contra decus sui nominis concessa. Sed praesertim Florentinis molesta fuit, cupientibus Catinensem iniuriam vlcisci. Verum ne auctoritati derogare viderentur regiae agrè ad extremum habuerunt.

Pax inter regem & Pisanos.

Pisani in vltimis animi contra decus sui nominis concessa.

Florentinorum res. Leo. Aret.

Inimicitiae Florentiae multae tolluntur.

A quod non beneficentia moueatur. Ciuitas enim nuper infensa praefecti beneficio, rursus in regem conuersa est. Et qui paulò ante de abrogado imperio ante finitum tempus cogitabant, repente mutati in triennium prorogarunt. Eodem anno Cremonensi exulibus tradita sunt auxilia ciuitate, & Parmensibus adiutoria quaedam missa quo aduersarijs resisterent.

Catherina Carolo du ci Calabriam.

Circa illud tempus accidit, quòd filia regis Alberti, & germana ducis Austriae ex Alemania ducta fuit ad coniugem suum, scilicet ad Carolum ducem Calabriae & filium regis Roberti cum magna comitiua. Et cum transiret pro Florentiam honorifice suscepta est. Et exposita querela de bargello, vt remoueretur postmodum rex Robertus fecit eum amoueri. Et statuit, quòd Guido comes Bottifollis ipse gubernaret ciuitatem. Qui pro pace ciuitatis fecit fieri tredecim priores ad regendum ciuitatem beneuolos regi. Et sic mutatus est status Florentiae, & sine seditione pacata est ciuitas.

Eodem anno in territorio vallis Arni natum est monstrum, scilicet vnus puer habens capita duo: qui ductus est Florentiam ad sanctam Mariam de scala & superuixit dieb. viginti & mortuus est.

Florentini ad regem auxilia mittunt & Genuenses ei sese dedunt. Naucl. Gene. 45. Leon. Aret. A. C. 1318.

§. VIII.

ALtero post hunc anno neque domi neque foris gestum quicquam memoria dignum reperio praeterquam quòd missa regi auxilia sunt tunc Genuae commoranti. Genuensibus enim nuper ciuili dissidio agitati, alterius factionis homines armis praualidi aduersarios expulerant, ac in regis manus se vrbemque tradiderant. Pulsi verò contra ad suarum partium fautores per Galliam & Liguriam confugientes, vi redire in vrbem conabantur. Id certamen eo regi traxerat, praesensque ipse bellum administrabat. Missa igitur tunc iis de causis Florentinorum, sociorumque auxilia, regi multis in locis vsui fuere. Contentio autem ita creuit, vt non Ligures modò, sed tota cis alpes Gallia studio partium scindetur, ac Hetruria mòx eundem secuta motum bella grauissima integraret. Admisit se quoque his certaminibus Ioannes papa Romanus, 22. qui successerat Clementi quinto. Qui cum regi suisque faueret, litem antiquam contra fautores imperij renouauit.

Cum igitur tanquam incendium quoddam dilataretur bellum, ac Genuae simul & per Galliam certaretur, Florentini verò eo magna auxilia submisissent, ad impediendum eam marum aduersarij Castrutum (is enim post electum Fagiolanum Lucae dominabatur) excitauerunt, magnisque pellegerunt praemijs, vt rupto foedere bellum aduersus Florentinos in Hetruria suscitaret. Castrutius ergo biennio ferme post Tertia pars hist. Ant. B 2 pa-

A.C. 1317

A.C. 1308. Guido Aretinorū praesul dux factionis.

Florentini astu Castrucium & Gallia reuocant.

pacem, nulla prius ipse laceffitus iniuria, infesto exercitu agrum Florentinum ingressus. Emporium vsq; populabundus, & quaedam munita loca improviso accepit impetu. ob hunc tumultum mille equites nuper a Florentinis in Galliam missi, domum confestim reuocati sunt. Auxit quoque in Hetruria suspensionem, quod Guido praesul Aretinorum per factionem subleuatus Aretij susceperat dominū. Is erat vir egregius quidem, sed & familia diuersarum partiu, ac maxime Florentino nomini aduersa. Itaque huius subleuatio ab iisdem impulsoribus [orta] quibus & Castrucianum bellum credebatur. Sed tantò indecentius, quantò contra uocationis suae statum, nam qui pascere debebat oues sibi commissas verbo & exemplo pacem procurans is bella suscitās, & diuisiones fouens, reiectis lachrymarum armis corporalibus utebatur in scādalum plurimorum Castrucius cū ex Gallia Florentinorum equites, opera maxime sua reuocatos gauderet, quo potentiam magis audaciamque ostentaret suis coacto exercitu Genuam uersus ducere cepit, ut non solum detractione hostilium copiarum, uerum etiam sui praesentia partibus opitularetur.

Florentini autem, quo uice uersa illum reuocarent, haud multò post Lucensiu fines ingressu magno tumultu Lucam circumsederunt. Quo tandem metu Castrucius retro respicere, copiasque reducere cōpulsus est. Sed Florentini ubi hostē, ex reditu appropinquare senserūt populato infestis agro Fucetium se receperūt. Castrucius uerò simul reuersus ad eos duxit, nullam confidendi moram, si per illos liceret facturus. Sed propositum non fuerat pugna decernere Florentinis, neque eam ob rem ingressi fuerāt hostium agrū: sed ob reuocandum hostis iter, quod iā planè affecuti cū essent, nihil aliud in praesentia flagitabant. Diu in iis locis uterq; exercitus constitit: cum palus tantum, nec ea quidem lata, dirimeret castra. Tandem irrita expectatione sine praesidio est egressus, ea tamen opinione hominum: ut in aggressu ipso collocauere castrorum hostis superior haberetur: nec tam copiarum multitudine, quantum audacia & certandi cupiditate.

Ea tempestate notabile flagellum Dei accidit in partibus Germaniae uersus borealem plagam, pestilentiae & famis, quae pestis dilatata est & protensa vsque in Hollandiam & Zelandiam & Brabantiam, & Burgundiam, & Flandriam, & Aynaldū, & in partes Fraciae. Haec pestis ita crudeliter desauit, in illis partibus, quod tertia pars hominum illorum prostrata sit, & intra unū diē infecti desiciebant. Caristia insuper fuit magna omnium victualium, & nisi per mercatores fuissent transmissa per naues frumenta ex Sicilia & Apulia (unde & magnum lucrum reportarunt) innumeri fame perissent. Inchoata est pestis hyme, & aucta in uere & aestate grassata est. Tantaque fuit aquarum de caelo inundatio, ut semen suffocaret, & ita terras steriles reddidit, quod pluribus annis infructuosa extiterint. Et secundum iudicium astronomorum cometes, qui per annum & ultra ante apparuerat, designauerat pestem illam, acris infectionem: quae etiam Romandiolam inuasit, & ad Mugellum vsque peruenit.

A De Ioanne xxij. papa, & mutatione status Genuensium, & diuersis bellis diuersorum.

CAP. IIII.

NNO domini. 1316. ab initio autem mundi quinquies. 1269. secundum minorem computum: secundum maiorem sexies. 1315. creatus est papa Ioannes sub hoc nomine. xxij. Cū enim vacasset ecclesia post mortem Clementis quinti annis duobus propter discordiam cardinalium, ad quos spectabat huiusmodi electio: qui Auenionem congregati erant. Nam multi ex eis erant Guascones & ij querebant Guasconem habere pontificem. Qui uerò erant ex Francia, Proincia, & Italia cardinales, illis non acquiescebant, alium quarentes, siue qui eis uideretur ecclesiae Dei utilior, siue qui eis foret fauorabilior. Demum post longam concertationem in hoc omnes conuenerunt Lugdunū, ut Iacobus Portuenfis (qui dictus est postea Ioannes. 22.) qui erat tunc Cardinalis inter eos quasi uice omnium eligeret unū ex illis, ex una uel altera parte. Sed sefellit eos sua opinio. nam neque ex una parte, neque ex altera elegit, sed de consilio & tractatu domini Neapolionis cardinalis de Vtfinis scriptum elegit. Et quamuis in aliis electionibus, quis seipsum eligere nō ualeat, tamen in electione papae non prohibetur cum sibi committitur electio. Sufficit enim, quod habeat duas partes in eū assentientes uoluntariē. Alia impedimēta, quae possunt uitare electiones canonicas, in papae locū non habent, si sit fidelis non haereticus.

Hic autem fuit natione Gallicus, generis sui infimae conditionis filius, scilicet resartoris familiarium, pauper temporalis substantia, sed diues ingenio, & scientia, paruus corpore, sed magnanimo. Qui nutritus est sub archiepiscopo Arelatenfis, magistro suo: quo sublato rex fecit eū loco eius cancellarium suum, & postmodū factus est episcopus Auenionensis. Et inde propter scientiam suam & prudentiam factus est cardinalis. Et quāuis rex Robertus cū esset in minoribus, nō multū diligere eum, quia quasdam literas commendatorias direxerat papae Clementi sine suo scitu, sed nomine regis & suo sigillo, quod tenebat, si gnatas, tamen ad papatum eo assumpto alter alterum multum dilexit. Et multa papa Ioannes fecit pro Roberto rege & exaltatione eius. Ipse Papa Ioannes promulgauit Clementinas, quas Clemens in concilio ediderat, & eas obseruari omnibus demandauit.

Anno domini 1317. cum finitiae essent treuge inter regem Robertum & regem Siciliae Fridericū ipse Robertus praeparari fecit magnam classem sexaginta galearum, & aliorum lignorum Neapoli, cui praeposuit in Admirandum dominum Thomam comitem Squillacis, & capitaneū earum, habuitque secum mille ducetos equites & pedites multos, cum quibus copiis profectus est in Siciliam, descendensque in terram in ualle Marzara deuastrauit regionē circa Trapolim, frumenta exterminans. Exinde Panormum prope discurrens, hostiliter uiridaria & uineas destruxit: moram ibi trahens per aliquot dies.

A.C. 1308.

Inter Cardinales de Pontifice deligendo cōstitio. Nancel. gr. 45. Aemy. vacat. sed. m. 3. d. 17. Onuph.

Ioannes 21. dictus 22. 26. m. 198. sed. 1. 1. m. 3. d. 18. A.C. 1316. Cerdonis fuisse.

A.C. 1316.

Italia à rege Roberto ual. de re. Henr. 1316.

Ioannes Pontifex inter Fridericum & Robertum inducis Henr. 1317.

Vguitio Pifas fecit. Ita utat.

Postmodum per terras milites, & alij per mare Messanam vsque peruenerunt, pomaria & uineta deuastrantes per quindecim dies. Rex autem Fridericus nunquam uoluit ei cum copiis suis occurrere in praesidium nec per mare neque per terram, sed se contutauit in castris Giami cum suis. Quamobrem quia non erat qui resisteret copiis Roberti, insula Siciliae maius damnum recepit in discursu hostium libere per eam, quam factum fuerit per Carolum primum uel secundum. Et si Robertus continuasset discursum illum hostilem per Siciliam anno sequenti, credebatur eam obtenturus. Sed papa Ioannes uoluit & mandauit treugas fieri inter eos per quinquentium, & ciuitatem Rhegi & multa castra quae Fredericus abstulerat in Calabria in aduentu Imperatoris Henrici, uoluit papa dari in manibus suis ad custodiam earum. Quod fecit Robertus, ut adiuuare possent Carolū in iis quae aggressus fuerat, & ut recuperaret terras illas amissas in Calabria. Nam & si data fuissent in custodia ecclesiae, sub dominium transferunt Roberti regis. In qua re Fridericus conuenerat de ecclesia de illis terris sibi ablatis. [Pontifex se causa cognita, cum id sui iuris arbitrio foret rem iusto domino restituisse defendebat, nec fas fuisse, se cū sequestrer cū iudex foret, urbem de qua ambegebatur diutius, quam fides postularer, possidere, ac in suam metipsum rem rem uertere, id sordium, id perfidia, id scelus futurum fuisse.]

Eodem anno Ferrarienses subtraxerunt se à iurisdictione ecclesiae, & deuotione Roberti regis, & insurgentes contra gentes armorum Cathalanos, qui ibi erant pro Roberto, partim captiuauerunt, partim occiderunt. Et exinde Marchiones Estenses acceperunt dominium eius, sicut ordinatum fuerat de uoluntate ciuium Ferrariensium. In illo etiam tempore Vguitio Fagiolanus, de quo supra cum auxilio domini Canis Veronensis & copiarum equitum, & pedum plurimorum profectus in Lungianā, & cū potentia Spinetae Marchionis intendebat Pifas adire, si forte eam potuisset recuperare amissam ciuitatem, cum ibi haberet occultos tractatus cum quibusdā Pifanis praecipue de familia Lanfrancorum. Sed detecta prodicione ordita, cucurrerūt de consilio domini Gaddi ad domos de Lāfrācis, qui coniurationē fecerant cū Vguitione, & interfecerunt quatuor ex primoribus eorum, plures alios ad confinia proseripsērunt. Sicq; Vguitio sua spe frustratus Veronam reuersus est. Castrucius autē dominus Lucē facta liga cum Pifanis simul cōgregati cum copiis suis, contra Spinetae Marchionem profecti sunt hostiliter: quia transitū dederat Vguitioni, cū uenerat contra Pifas, & deuastratione facta regionis, ceperunt castra eius, adeo ut Spineta cum familia sua oportuerit relicta patria Veronam se contutare.

Genuae oriuntur lites & contentiones.

§. I.

In anno eodem 1317. cū ciuitas Genuensis sub populari regimine gubernaretur, & familia Grimaldinae & Fliscenses cū parte sua Guelforum essent potēiores in ciuitate, quam Orientis familiae cum Gibellinis, ex eo quod magis

primis fauebat rex Robertus, quā alteri parti, & quia Spinolae, qui tunc exulabat inimici erat Orientis, procurarunt Spinolas in ciuitate redire liberē, conditione adiecta, ut subditi essent & parerent mādatis cōmunitatis. Quamobrem Orientales timentes se non posse resistere, nil fecerunt. Guelfi uerò audaciā maiore concipientes, exierunt in dominos dictae ciuitatis dominū Carolum de Fisco, & dominum Gasparē de Grimaldis. Spinolae uerò attendentes, quod si reducti essent in ciuitatem, quod ciuitas tota reuerteretur per partē Guelfam absque industria & opere regis Roberti, subito se concordantes cum Orientibus & eorum amicis Gibellinis sua sponte receperunt simul de ciuitate absque impugnatione sibi facta. Inde secuta sunt scandala multa & bella, quia illae duae familiae Orientales & Spinolae erant potēiores in Italia, quam aliae familiae pro parte Imperij seu Gibellinae.

Eodem anno dominus Canis de scalis Veronensis cum parte Gibellina Longobardiae cum monachis magnis copiis scilicet trium millium equitum & multorum pedum profecti obsederunt Cremonam, & satis arduauerunt Cremonenses. Sed inundatio superueniens aquarū mense Septembris, coegit eos soluere obsidionem & recedere, tamen etiam quia Bononienses, ut inde amouerent illum, bellū mouerunt contra Mutinenses, circa ciuitatem deuastrationem exercentes non modicam. Decembri sequenti dominus Canis cum cepto exercitu profectus est contra Paduanos, & cepit montem Felicem, & Estensem ciuitatem & plura eorum castra. Et cū resistere nō ualere potentiae eius, pacem Paduani inierunt cum pactis, quae uoluit Dominus Canis, inter quae capitulum erat, ut Gibellinos in urbem reducerent, quod & factum est.

Exules Genuenses cum aliis Gibellinis foedus incunt. Blond. Aemyl.

A.C. 1318.

§. II.

ANNO domini 1318. exules Genuenses scilicet Orientales & Spinolae cum suis sequacibus morā trahentes in litore Genuae in possessionibus suis, destinauerunt oratores suos in Longobardiam, tractantes cum eis & colligationem perficientes cum domino Mattheo de uicomitibus capitaneo Mediolanensiu, & filiis eius, & cum tota liga Longobardiae partis imperialis & Gibellinae. Quo peracto dominus Marcus filius dicti domini Mathei ex Longobardia profectus cum magnis copiis Teutonicorū & Longobardorum, qui cum exulibus Genuensibus Orientibus & Spinolis obsederunt Genuam. Sed & post paucos dies Orientales cū adiutorio aliorum exulum castrametati sunt ad ciuitatem Biganū, quae est in litore Genuensi, & illa ceperunt cū pactioibus. Post paucos dies dominus Eduardus de familia Orientis tractatu habito cū abbate populi Saonenfis occulto, noctu clā ciuitate ingressus cum suis, cū adiutorio Gibellinorum, qui erant in ea ciuitate, se rebellauerunt ciuitati Genuae, ex quibus multū creuit potētia exulum Genuae, cū occupassent totum litus Genuae ex parte occidentis, & partē non modicam ex parte orientis, excepto tamen castro Montertia pars hist. Ant. B 3 nachi

A.C. 1317.

Canis Scalliger Cremonae obsidet sed frustra.

Exules Genuam obsident.

A.C. 1318. Cremona à Gibellinis occupatur.

nachi & Ventimilij, & non ex parte occidentis. Ipso anno factio Gibellina Longobardie cum domini Canis potentia, obtinuerunt Cremona, que tenebat pro parte Guelpha seu ecclesie, idque per proditionem factam per unum ex Guelphis ab intra concedentem hostibus unam ex ianuam civitatis. Cum autem Genuenses Guelphi qui in civitate regimen habebant, aspicerent se multum oppressos ab hostibus tam Orientibus, Genuensibus & Spinolis, quam etiam aliis Longobardis, & quasi undique obsessos, pluribusque civitates & castra eorum iam cepissent: & quotidie vires eorum auferentur, suis paulatim deficientibus, miserunt oratores Neapolim ad Robertum regem postulates adiutoria pro parte Guelpha, que intra erat, & celeriter, cum ultra obsidionem per mare & per terram, etiam victualia eis omnino deficientibus. Quibus intellectis rex Robertus paravit quam citissime magnam classem galearum, & aliorum lignorum, & navium frumentis oneratarum, & ipse personaliter cum principe Tarentino, ac domino Ioanne principe Morae fratribus suis, ac multis baronibus, & mille ducentis militibus mense Julij ex Neapoli navis intra undecim dies Genuam applicans, civitatem cum suis ingressus est, honorifice susceptus, ut dominus civitatis. Ex cuius presentia omnes lætati sunt, confidentiam sumentes victorie contra hostes ex adventu regis. Hostes autem ab extra cognito succursu regis, soluta obsidione ad montana sancti bernardi & Peraldi, & burgos parces se reduxerunt.

Genuenses tradidit se Papæ & regi Roberto. Parlamentum, id est consilium. Ballia, id est iurisdicatio.

In eodem mense capitanei Genuæ, & qui erat præses pro populo & potestas, habito communi parlamento renunciauerunt omni sua ballia, dominio, & custodia, quam haberent civitatis Genuensis & littoris eius de beneplacito dicti populi, & concesserunt dictam balliam, dominium, & custodiam Genuæ & littoris eius Iohanni papæ vigesimo secundo, & regi Roberto per annos decem, secundum certa capitula [contra imperiales] Genuæ. Et rex accepit eam pro papa & seipso. Iamdiu enim hoc optauerat, sperans cum quiete si habuisset dominium illius, facile se posse obtinere infulam Siciliae, & superare inimicos suos. Et propter hoc efficiendum procurauerat longè ante reuolutionem ipsius civitatis, & expulsionem ex civitate Orientium & Spinolarum: quia cum aliis ipse & pater eius Carolus habuissent dominium Genuæ, contradicebant & obstabant eis, & fauebant regi Aragonum, qui tenebat infulam Siciliae.

Cum autem ex superuentione regis Roberti cum copiis, hostes ab extra debiliores essent effecti, exinde augmentati sunt per colligationem multorum cum eis. Nam rex Fridericus eis confederatus adiutoria misit hostibus, & Marchio Montisferrati, & plures domini in Longobardiam, zelantes partem imperij, Castrutius tunc dominus Lucensium & Pisani occultè. Unde sic multiplicati hostes grauius bella inferebant civitati cum machinis & ædificiis variis, die noctuque faciendo magnos insultus in diuersis partibus murorum civitatis, adeo quod rex cum omni suo conatu parum lucri reportabat ex hostibus, quinimmo hostes ipsi fecerunt magnas concauitates iuxta muros civitatis, sustenacula supponendo, versus portam sanctæ Agne

ris, adeo ut facerent muros corruere, unde pars non modica hostium audacissima ingredi cepit in urbem violenter. Propter quod rex armatus personaliter cum suis conuocatis, occurrentes hostibus, super muros ipsos dirutos, stantes viriliter dimicabant, non sinentes illos intrare, sed enses manu tenentes, milites & barones regis pepulerunt ex muris hostes eorum, nec permiserunt eos ingredi. Et ex utraque parte ceciderunt plurimi vulnerati, & occisi. Muros autem dirutos reparauerunt in breui tempore, die noctuque ædificium usque ad consummationem perficientes.

Rex autem attendens multitudinem hostium superadditam, cum esset quasi obsessus Genuæ cum suis, & ipse misit in Tusciam, adiutoria amicis postulans. Unde Florentini centum equites & quingentos pedites miserunt strenuè in armis, similiter & Bononienses in triplo destinarunt & alij de Romandiola, & de diuersis partibus. Quibus Genuam applicantibus, sine impedimento rex inuenit in exercitu suo haberi duo millia ducentos equites & pedites sine numero. Ab extra hostes habebant ultra mille quingentos, quorum capitaneus erat dominus Marcus de vicecomitibus Mediolanensibus. Habebant & hostes montium fortalitia circuncincta. Itaque rex parum poterat discurrete extra. Per annum manserunt prælia adinuicem gerentes sæpè, nec vna pars poterat multum alteri præualere. Interea dominus Marcus præfatus requisivit regem Robertum de singulari certamine. Et qui in duello illo victor existeret, ille dominium civitatis obtineret: cui rex hoc esse indignum existimans non acquieuit.

Senis orta seditio & Genuensis obsidio perseverat. idem. A.C. 1319.

§. III.

ANNO domini 1319. senis facta est conspiratio. Nam dominus Zozius deghus, & dominus Deghus de Ptolomæis cum sequela iudicum, notariorum, & macellariorum quererunt immutate modum regiminis dictæ civitatis, quæ per nouem Priores gubernabatur. Sed populo arma arripiente, & Florentinis armigeris illic ex alia causa se reperientibus, vocatis in auxilium, non potuerunt tunc exequi intentum suum, sed expulsi sunt de civitate. Hæc seditio exorta dicitur propter discordias quæ erant inter Salibenos & Ptolemæos.

Eodem anno cum Robertus rex quasi obsessus mansisset Genuæ, & iam per sex menses non posset extra civitatem discurrete in prælium contra hostes, ordinavit classem preparari sexaginta partim galearum, partim aliorum nauigiorum deferentium octingentos quinquaginta equites, & quindecim millia peditem. Inter quos erant copiarum Florentinorum, Bononiensium, & aliorum, qui missi fuerant in adiutorium regis. Et nauigantes descenderunt in terram ad litus in certo loco, qui dicitur Sextus. Hostes tamè cum hoc præcognouissent, miserunt copias suas ad locum illum, ut impedirent descensum eorum in terram. Ibi quæ adinuicem conflixerunt. Ex primis autem descendentibus ex galeis sub custodia

A.C. 1319. Exules in uadunt, & uadunt, & uadunt, & uadunt.

Rex pontificem adit.

Exules Genuensium bellum uoluerunt.

Genua iterum obsidetur.

Rex Robertus, tra Ma, vicis non singulari certamine dimicant.

Exules obsidionem Genuæ soluant.

Redit bellum Genuensium.

A.C. 1319. Roberti & florentium de hostibus victoria.

Rex pontificem adit.

Exules Genuensium bellum uoluerunt.

Genua iterum obsidetur.

Rex Robertus, tra Ma, vicis non singulari certamine dimicant.

Exules obsidionem Genuæ soluant.

dia, & defensione suorum ballistarum fuerunt Florentini cum aliis Tuscis, qui post aliquam pugnam cum hostibus superauerunt eos plurimis occisis, & aliis captiuis. Et terga vertentes, qui remanserant, auferunt hostes, aliqui Saonam accedentes, alij in suburbia, alij ad montes Paraldi, vel sancti Bernardi, & sua relictas in campo versus Longobardiam profecti sunt. Rex ergo victoria habita noluit suos insequi fugientes ad uitandum periculum.

Postmodum rex cum quadraginta galeis profectus est Auenionem, ubi tunc residebat curia Ioannis papæ, qui honorifice susceptus est à curia. Loco sui dimisit Genuæ dominum Ruciardum de Abruto cum equitibus & pedibus & galeis ad tuendam civitatem.

Anno domini 1319. exules Genuensium cum percipissent regem Robertum ex Genua recessisse, armarunt viginti octo galeas Saonæ, quarum Admiralium & ducem fecerunt dominum Cunradum de Oria. Congregarunt etiam ex Longobardia gentes, & Teutonicos mille equites & viros, & cum magnis copiis appropinquarunt Genuæ, ex pluribus partibus civitatis bellum inferentes iis, qui ibi erant, cum galeis etiam portum intrantes. Ex conflictu tamen habito adinuicem, utriusque pars damna multa perulenti, nulla præualuit contra alteram.

Eodem anno mense octobris exules Genuensium, cum liga Longobardie plura prælia agerent, per mare & per terram contra Genuam, ceperunt tandem oppidum, quod dicitur castellatum, quod Guelphi ædificauerant in monte S. Bernardi, & retinebant, quod vi abstulerunt, quia non sufficienter custodiebatur. Exinde descendentes ad suburbia Genuæ, ea sine resisten-tia obtinuerunt, & dominati sunt eis. Paulò post obtinuerunt turrim Godisatis. Et toto hyeme impugnarunt civitatem per mare & per terram eos satis angustiantes. In ea autem obsidione cum magna tempestate orta esset in mari oportuit, galeas ab obsidione discedere: ex quibus octo in terram impingentes fractæ sunt iuxta Clauerim, & gentes earum perierunt. Aliæ galeæ contrafactæ sunt Saonæ ex tempestate. Cum autem eo tempore duodecim galeæ Prouincialium in Nolim applicuissent, Saonenses hoc animaduertentes armarunt viginti duas galeas, & procedentes contra illas duodecim in bellum iuxta Nolim, octo ceperunt & quatuor ad terram traxerunt. Itaque illæ duodecim galeæ regis captæ sunt. Qui autem in Genua erant cum viginti sex galeis profecti sunt contra Saonenses, sed nihil damni valuerunt eis inferre. Ea hyeme intensam frigus fuit in Italia, ut Ar-nus fluuius bis ex toto glaciatus est, ita ut tutè peditando transiretur.

Cremona capitur & multi confictus geruntur.

§. IIII.

EO anno Florentini & Bononienses cum parte Guelpha miserunt mille milites in Longobardiam, & horum capitaneus erat dominus Giberus de Corregia, & de Brixia progrediens proditione facta cepit Cremonam, reducendo eam ad regimen partis Guelphæ. Quæ

tamen ciuitas, & si notabilis, propter diutina prælia ibi gesta erat quasi ad nihilum redacta. Eo tempore mense Decembri cum dominus Hugo de Balzo in Pedemontium pro rege Roberto bellum gereret, & ciuitatem Alexandriam obsedisset, castra exeundo cum ducentis militibus ad ordinandum missionem lignorum pro expugnanda ciuitate, & pontes faciendo, dominus Marcus Mediolanensis de vicecomitibus ex incidiis procedens contra eum, ipsos profligauit magnam partem occidendo.

Eodem anno mense Nouembri, ex tractatu & auxilio domini Friderici comitis Montisferrati, & aliorum Gibellinorum Marchie & ducatus in ciuitate Spoletana pars Gibellina insurrexit contra partem Guelpham, quæ tunc dominabatur, seditioneque facta bellum civile inuicem eis agētibus, multi ex Guelphis occisi sunt, ducenti boni homines illius partis incarcerati, ceteri de ciuitate expulsi. Perusini autem cum magnis copiis venientes in adiutorium Guelphorum, sed tardè ciuitatem ipsam obsederunt. Sed prædictus comes Fridericus occultè egit, ut ciuitas Assisij, quam tunc Perusini possidebant, se eis rebellaret, quo facto Perusini soluētes obsidionem à Spoletino, omnes simul profecti sunt ad recuperandum Assisium. Post recessum autem eorum Spoletani partis Gibellinæ currentes ad carceres & ignem supponentes illos ducentos Guelphos combusserunt, ut impiissimi, magis beluæ, quam homines.

Eodem anno rex Bugdia, qui prius fuerat rex Tunitij, sed expulsus fuerat è regno ab alio generis sui, qui sibi usurpauerat regnū id, postea cum adiutorio & gētibus Arabum processit in bellum contra eum & expugnans illum recuperauit regnum Tunitij amissum. Qui autè victus fuerat & expulsus, profectus est Trapolim, tractansque cum Friderico rege Siciliae, magnam quantitatem pecuniæ obtulit ei, ut eum iuuaret cum gētibus suis ad præliandum contra dictum regem Tunitij. Quibus peractis magnū bellum mouit contra possidentē regnum, & ciuitatem per mare & per terram, adeo quod victualia iam ei deficientia. Sed ipse misit multo maiorem quantitatem pecuniæ ei, ut sibi prouideret de victualibus, quod & fecit, & per istum modum subtili ingenio aurum in maxima quantitate Fridericus extorsit à barbaris duobus regibus.

Castrutius foedus cum Pisani rumpit, & cum Florentinis bellum gerit. Ioan. Villan. A.C. 1320.

§. V.

ANNO domini 1320. mense Aprilis, Castrutius (qui tyrannicè dominas Luca pro parte Gibellina cum Pisani confederatus erat) percipiens quod papa a Ioannes, & Robertus,

Genuenses antea fidem Pontificis implorauerant & orauerant ut supplices ab iniuria ac maleficio tutaretur. Denunciari Pontifex Marco Vicecomiti iussit, ut ab Ecclesia Romana supplicibus vim abstineret. Si quid equi habere se existimaret, amoto exercitu verbis sacrosanctæ potestate cognoscente, edoceret. Non paruit dicto armatus inuenis, Aemil. hinc est cur Pontifex de inferendo Vicecomitibus in Longobardia bello cogitaret. vide sequentem §.

A.C. 1320.

Guelphi Spoletino ciciuntur.

Gibellinorum in Guelphos immanis crudelitas.

Rex Siciliae Fridericus barbarum regem contra alium adiuuat.

A.C. 1190. Colliari contra. Tyranni pa. us pa. cem edit.

decreuerant conducere seu vocare ex Francia in Longobardiam dominum Philippum filium domini Caroli fratris regis Francie cum magnis copiis armigerorum, ad deprimentam potentiam & tyrannidem domini Matthei de vicecomitibus, ac filiorum & colligatorum eius, ac etiam intelligens ipse Castrutius, quod Florentini, Bononienses, ac Senenses miserant in Longobardiam mille equites ad requisitionem Ecclesie & regis Roberti, qui iam applicuerant ad ciuitatem Regij præfatus Castrutius ad requisitionem & preces prænominati domini Matthei & ligæ Gibellinorum Longobardie, fregit fœdera pacis cum eis, scilicet Florentinis, ad impediendum aggressionem factam contra Longobardiam. Tū etiā quia tyrannus erat, status verò tyranni in pace minuitur, ex bellis exaltatur & ditatur.

Cum esset igitur ambiens dilatationem dñij sui, bellum mouit sine aliqua iusta causa, & sine prænunciatione eis facta cōtra Florentinos. Et discursus hostiliter per territorium Florētinum cepit multa castra, Campianum Montē falconē, qui erat Florentinorum. Et transito fluuio Gustianæ per pontem obtentum, omnia igne & ferro depopulabatur, procedēs vsq; ad Fugetium, & inde Cortetū & Empolim, cuncta deuastans. Et inde firmavit se ad obsidionē S. Mariæ, quod castellum Florētinum erat, & ipsum obtinuit per prodicionem, nam terrigenæ tradiderunt ei arcem. Quos proditores Castrutius ducēs Lucā & carceribus tradēs, quia suspectos eos habebat, vitam ibi finire fecit. Plura etiam alia castella Castrutius obtinuit in Carphagnana & in Nunigena. Et hic discursus satis impediuit, quod papa, & Robertus intendebant circa Longobardiam.

Ipo anno cum in ciuitate Genuensi deficerent victualia (nam Genuenses exules cum septemdecim galeis discurrentes iuxta littus maris, capiebant nauigia deserētia necessaria quæque) tunc qui erant in ciuitate, armarunt vigintiduas galeas, & profecti sunt per mare contra galeas exulum. Et superuenientibus centum & quinquaginta militibus ex belligeris regis Roberti, descendentes in terram homines, qui erant in galeis ex vtraque parte pugnam inierunt simul & præuolentes Genuenses simul cum gentibus regis contra galeas exulum, ceperunt & combusserunt portam Ricciarum, & galeas exulum. Insuper & vicarius regis Roberti cum Genuensibus armatis sexaginta partim galeis, partim aliis nauigijs, processerunt in bellum contra ciuitatem Arbinge, & eam obsidentes, vi demum in deditonem acceperunt, bona eius depredantes. Et tunc tota Marchia Taruifina deuenit ad dominium Genuensium pro parte Guelpha.

Philippus Valesianus à Pontifice destinatus contra Vicecomites Mediolanenses excommunicatos. Nauc. gen. 4. Aemyl. libro 8. §. VI.

EA tempestate cum papa Ioannes vnā cum Ecclesia pluries mādasset domino Mattheo

A.C. 1190. Colliari contra.

Tyranni pa. us pa. cem edit.

Castrutius multa Florentinis damna infert. Terrigenæ. n. 4. solæ.

Genuensium de suis hostibus victoria.

Gentes regis sunt regij militibus.

A.C. 1190. & filiis eius de vicecomitibus Mediolanensibus ut recederent ab obsidione Genue, cum dominium eius tunc spectaret ad Ecclesiam & Robertum regem, illi autem obedire recusarent, excusantes se de mādato huiusmodi, quod non tenerentur, cum Genua ciuitas esset imperialis non Ecclesie, demum papa Ioannes processus fulminauit excommunicationis contra personas principales, & interdico suppofuit ciuitates Mediolanum, Placentiam, & alios vrbes Longobardie, quas illi vicecomites tyrannicè possidebant. Insuper ordinauit, quod dominus Philippus Valesianus nepos regis Francie cum copiis multis proficisceretur in Longobardiam, ut vicarius ecclesie ad deprimentum vires domini Matthei, & filiorum rebellium Ecclesie. Qui dominus Philippus accepto vicariatu cum septem milibus peditum, & multis nobilibus, & Baronibus ac sexcentis equitibus Longobardiam ingressus est, conductus ad stipendium à papa, & à rege. Sed & ipse pontifex gentes Ecclesie illuc destinauit, octingentos bellatores Prouinciales & Valesones, cum legato suo quodam Cardinale, ut iungerentur copiis domini Philippi.

Cum autem dominus Philippus cognouisset quod in ciuitate Vercellensi seditiones motæ essent, adiuuicem pugnantibus Guelphis cum Gibellinis, ut minus prudens & parum expertus ex ciuitate Astensi, quo applicauerat, solū cum suis profectus est, nimis confidens in fortitudine suorum versus Vercellas. Nec expectauit plurimas copias, quæ sibi mittebantur in societatem ab Ecclesia cum legato à rege Francie, à Carolo patre suo, & à Guelphis Tuscis, scilicet Florentinis, Senensibus, Bononiensibus, & alijs. Qui omnes simul congregati maximum exercitum faciebant ad expugnandum aduersarios omnes. Cum igitur satis paucis dominus Philippus exiens, castrametatus est inter Nouariam & Vercellas, in loco, qui Marrata nuncupatur. Dominus autem Mattheus, & si tyrannicè, tamen cum filiis

a Hic Mattheus magnus vicecomes ex auctoritate patris maioris Othonis (d. quo sup. tit. 10. cap. 3. ante §. 1. diximus) populi Mediolanensis capitaneus creatus fuit anno 1287. deinde imperij generalis vicarius in Longobardia ab Adulpho Imperatore anno 1294. postea imperio vrbs exactus à Turrianis, anno 1302. in exilium actus est, vrbs deinde imperium recuperauit anno 1311. Obiit autem anno 1322. Habuit autem hic Mattheus hos filios Geleatium primogenitum, (qui post patrem princeps ciuitatis factus est. Anno 1322. qui coactus postea à Ludouico Bauaro abdicauit anno 1327. cum filio ac fratribus in carcerat, vnde tamē postea dimissi sūt. Obiit exul anno 1328.) Et alterum dictum Luchinū quintum ex vicecomitibus Mediolanensium principem, qui creatus fuit, mortuo Azo. nepote anno 1339. Et tertium Marcum vicecomitem secundum de quo in §. 2. dictum est, & quartum Ioannem vicecomitem, qui ex episcopo Nouariensi Arch. episcopus Mediolanensis & dominus vrbs creatus est anno 1349. & quintum Stephanum denique vicecomitem. Ex Ouzph. suis

A.C. 1190.

Philippus Valesianus & Galeatius colligunt.

Philippus rex infecta in Gallia rediit.

Vercella Matthei veniunt ditionem.

A.C. 1190. suis dominiū possidebat quasi vnus regni: nam dominabatur Mediolani Papiæ, Placentiæ, Laudii, Cremonæ, Bergomæ, Nouaræ, Vercellis, Tordona, Alexandriæ, sine alijs ciuitatibus Longobardie imperialibus & partis Gibellinæ cū eo colligatis. Sed & cum eo confederatæ erant in Tuscia Pisa, Luca, & Aretium. Vnde cum audisset Dominus Mattheus aduentum Domini Philippi, contra cum misit omnes filios suos quatuor cum copijs vndique congregatis, & ex magna parte Teutonicis vltra tria millia, & pedites innumeros ad resistendum & expugnandum, si opus esset Philippum, qui castrametati sunt e contra, ad vnum milliare prope.

Interea Dominus Galeatius, & Dominus Marcus filij Domini Matthei requisierunt per medias personas Dominum Philippum ad habendum cum eo commune colloquium: quod ille admisit. Ipsi simul igitur adunatis, Dominus Galeatius verbis suauibus allocutus est eum & rogauit, ut sibi placeret non eis esse molestum & prelijs patriam infestare, cum ipse cum sua progenie fuisset semper amicus, & deuoti regis Francie, & patris sui Domini Caroli, qui eum fecerat militem. Et quia paratus erat quæstiones & altercationes inter ipsos & ecclesiam in manibus & iudicio regis Fræciæ ponere. Insuper ostendit ei quod exercitus eius & robur in duplo erat maius, quàm copias Philippi ipsius, sed amore sui, & patris eius nolebat eum in aliquo offendere. Cernens autem Philippi periculum suum, & quia male sibi fuerat consultum, ut cū ita paucis contra tantos processisset, propter quod facile posset ipse cum suis profecti, concordiam inuit cum dictis filiis Domini Matthei non assumere pugnam cum eis nec eos in aliquo molestare. Et multis & magnis donis sibi oblati ab illis locis reuersus est in Franciam sine honore.

Dicebatur autem, quod hoc fuit proditorie factum, videlicet ex eo quod Dominus Bernardus Senescallus copiarum suarum ipsum Philippum induxerat ad procedendum Vercellas contra Longobardos cum suis, non expectatis alijs magnis copijs ad eum venturis, ut ab inceptis desisteret, vel ad manus hostium deueniret. Quod creditur fecisse in vindictam, eo quod præfatus Dominus Bernardus fuerat exilio traditus à rege Francie. Multam etiam pecuniam ob hæc ab hostibus accepit. Ex his secutum est quod Dominus Mattheus in deditonem accepit Vercellas. Et Dominus Simon, qui ibi dominabatur pro parte Guelpha captus ductus est Mediolanum, & frater eius episcopus expulsus de ciuitate cum alijs Guelphis. Copias igitur, quæ in via erant, Florentinorum & aliorum audita concordia facta, reuersæ sunt ad propria. Indeque multum adauctum est Dominium tyrannicum & roboratum Domini Vicecomitis Mediolanensis & filiorum. Præfatus autem Dominus Philippus cum rediisset in Franciam coram rege, & patre suo Carolo se de ea sic gesta exuebat, sub prætextu, quod Papa, & Robertus rex non miserant sibi copias, & pecunias tempore constituto, & ideo fuisset necessitatus ad illa.

A Grauius Genua obsidentur. Petrarca quem citat & sequitur Blon. lib. 9. dec. 2. A.C. 1321.

§. VII.

EX recessu autem Domini Philippi à Longobardia non propterea dissoluta est liga Longobardorum Gibellinorum, nec cessauit obsidio Genue: sed multò magis creuit. Nam renouarunt ligam cum friderico rege Sicilia, & cum imperatore Constantinopolitano, & exulibus Genuæ: & cum Castrutio Domino Luca, vnde & ipse Castrutius cum copijs profectus est ex parte orientis discurrens per littora Genue capiens plura castella, & cum adiutorio eius exules tractabant, & tendebant ad obsidionem Genue. Sed eo tempore fridericus rex Sicilia misit quadraginta galeas armatas in auxilium exulum contra Genuenses & ipsi exules Genuenses viginti duas galeas armarunt. Quæ adunatæ cum alijs durissimam obsidionem Genue intulerunt per mare & per terram, ita vt nullus posset inde egredi, vel ingredi, & magnus defectus erat eis victualium.

At papa Ioannes, & Robertus rex his auditis quam citissimè armari fecerunt sexaginta quinque galeas partim Neapoli, partim in prouincia Prouinciarum quarum Admiraldus fuit factus Dominus Raimundus Saouensis. Cum ergo simul adunatæ procederent in bellum contra illas Siculorum & exulum, noluerunt exules & Siculi cum galeis suis bellum suscipere, vel expectare eorum aduentum, sed dimissa obsidione venerunt, ad portum Pisanum. Et postmodum cum magna prudentia artis militaris nauigauerunt exinde Neapolim, vt per hoc recederent galeæ hostium à Genua. Quod euenit. Nam galeæ Roberti regis recedentes de Genua, infestatæ sunt eas, & cum appropinquassent galeæ regis Roberti iuxta Insulam Iscleo vbi hostes descenderant intelligentes Siculi appropinquatione hostium, se recolligentes recesserunt. Et cum perpendisset recessum Admiraldus regis Roberti, & vellet insequi illos per mare, non permiserunt, sed clamantes multi eorum petierunt recreationem & prouisionem necessariorum, propter quod triginta galeæ Neapolim pro necessarijs nauigarunt. Et per hunc modum non valuerunt galeæ Roberti inuenire galeas hostium ad bellum exercendum cum eis. Sed demum galeæ Siculorum & exulum reuersæ ad portum Genuensem clamantes se victoriam habuisse de galeis Roberti & ecclesie ad terrendum eos, obsederunt ciuitatem ex parte Portus, & Longobardi ex terra in pluribus locis. Qui tamen intra erant cum gentibus regis viriliter die noctuque resistebant: & si necessitatem paterentur victualium, ita quod nil potuerunt hostes obtinere ab eis.

Cum autem Castrutius multum operaretur cum suis copijs in obsidione Genue ad capiendum eam, Florentini vt cogèrent eum ad recedendum à Genua cum magnis copijs profecti sunt versus Lucam in comitatu vallis Nebulæ deuastationes, & incendia faciendo. Quæ cum audisset

Pontifex & rex Genuam auxilia mittunt.

Astus Siculorum & Ligurum.

Castrutius à Genue obsidione retrahitur per Florentinos.

A.C. 1314.

audisset Castrutius, qui erat Dominus Lucensium, timens ne in absentia eius fieret in ciuitate illa proditio aliqua, reuersus est, & gentes Florentinorum se retraxerunt fugerunt ingredientes castrum Florentinorum, & Castrutius eos sequebatur, ut vir animosus, quae fuit ad pugnam eos inducere: sed illi prudenter declinarunt certamen. Demum superueniente inundatione magna aquarum & hyeme, ad propria utraque pars est reuersa.

Exules Genua populi de sepebant.

Cum autem Siculi & exules Genuenses cum galeis suis, & aliis per mare & per terram obfiderent Genuam, & eam angustiantes plurimum cererent, non posse eam capere, propter magnam provisionem factam ad tuitionem eius, & virilem repugnantiam eorum, qui intus erant, colligentes copias suas perrexerunt cum galeis suis Bisagnium. Et ex galeis armigeri descendentes in terram, Cariglianum fortiter impugnabant sperantes illud obtinere vi armorum, sed viriliter eis in praedio resistebatur. Demum post plura certamina: ut ultimo militia regis Roberti cum populo egrediens de porta Bisagnij, aggressi sunt Siculos in manu forti, remoueruntque eos ab oppugnatione ciuitatis, & confugientes Siculi ad galeas suas, multis ibi occisis & captis in eo praedio, ceteri cum galeis suis reuersi sunt in Siciliam satis minorati, & galeae exulum Saonae Siculae ultima Septembris liberata est Genua ab obsidione, & exercitus exulum qui erat in Bisagnia, retraxit se ad montes. Deinde mense Decembris quindecim galeae exulum Genuensium discurrendo per littora Genuae descenderunt in terram in suburbium Claueris & illud vi capientes, praedae & incendio omnia exposuerunt.

Genuae obsidio soluitur.

Quintadecima autem die sequentis Ianuarij Marchio Ferrariae cum suis per terram, & exules Genuae per mare obfidentes ciuitatem Nolim, & machinis & aliis modis expugnando, deinde in deditioem acceperunt cum pactio-nibus, excepta tamen arce, quae tandem fame deuersa sequenti Aprilis reddita est hostibus.

Nolim ciuitatem exules obfident. A.C.

1312. Genuensium obsidio uoluntate comparatur.

Sed quis possit ex toto referre obsidiones plurimas factas Genuae, & insultus exulum, & cum eis federatorum in tempore illo: Arbitratur sapientes eius saeculi obsidionem Troiae vix fuisse maioris continuariis. Terra marique hostes impugnabant, hyeme & aestate galeas tenentes armatas, adeo quod pluribus vicibus eam angustabant prope ad captionem eius. Bis ipse galeae exulum tempestate in mari exorta ad terram iactatae fractae sunt multis pereuntibus, nec tamen per haec desistebant exules ab impugnationis continuatione. Per mare quoque in diuersis partibus cum classibus una pars alteram insequabatur cum sequacibus suis, praedas & damna inferendo iniuicem. Tantaque impensa huiusmodi mutuis praeliis & congressionibus factae sunt, ut fere vnum regnum inde posset emi. Machinis & bombardis ab utraque parte lapides emittebantur. Muros hostes ciuitatis aliquando euertebant & ab iis qui ciuitatem

Id quomodo factum sit urbis Blondij referemus. Anno salutis vice m. ter dies centeno Nouemb. is mense Cil. alij Gen. nam obfidentes cuniculis sub terram altis, qui ad S. bina ad eam penetrabant in urbem ea potituri erant cum Guelphi in oppositum

anuniculis sub terra suffocis sese obuios dederunt praediaque sub terra multis diebus acerrime sunt commissa, in quibus cum Guelphi superantur, armis omittis aquam in cuniculum deduxerunt, quae hostium opera inundauit incastrum cessura. nisi suppositus de repente ignis pontes combussisset, quibus ad quadraginta murorum urbis cubiti aliquandiu fueram sustentari, cecidit quem murus ad cuius casum irruptio in urbem a Gibelini intentata, et a Guelphis e contra multis utrinque cadibus est prohibita: Excitatusque tumultuarie murus Guelphos in urbem tutatus est. Hac ille.

A.C. 1314.

tenebant, quam citissime reparabatur. Nec hoc incredibile, quia tunc temporis Genuenses erant potentiores & ditiores mercatores totius Christianitatis. Et utraque pars tam Guelphorum, qui ciuitatem possidebant, quam exulum Gibellinorum, habebat magnos principes, & communitates secum foederatas in huiusmodi praeliis.

Genuae mercatores ditissimi.

Saraceni nostros in Hispania profligant. Aemyl.

§. VIII.

Eccle. 1. Tim. 4.

In illo tempore Saraceni regni Granatae, cum contra ipsos Germanos regis Hispaniae processisset, cum magno exercitu Christianorum equitum & peditum, & illi Saraceni tanta potentia resistere non valerent, pecuniam (cui obediunt omnia, propter cupiditatem omnium malorum radicem) magna quantitate oblata quibusdam baronibus Hispaniae, non res, sed nomine tantum Christianis, periculum euaserunt. Nam illi barones non sunt secuti Dominum suum, ut proditores. Propter quod praefatus frater regis profligatus, & victus est a Saracenis, partim occisis, & partim captiuatis decem millibus Christianorum. Inter quos & ipse frater regis interit. Vnde ipsi Saraceni audaciores effecti, di seorsum fecerunt hostilem usque ad ciuitatem Sibiliam, in notabile damnum & confusionem Christianorum.

Tunc etiam temporis cum quidam a Admiralus Turcorum cum octoginta partim galeis partim aliis nauigiis in Insulam Rhodum accessisset, quam tenebant & tenent mansio seu hospitalarij sancti Ioannis Hierosolymitani (qui Fricri) vel Fratris seu fratres nuncupantur, ut eam caperent, receptor in Insula Rhodi praedictae cum quatuor galeis & viginti paruis lignis, &

Rhodi. rum eorum de Turcia n. ctoria.

Hoc sic explicat sacri belli Contin. lib. 5. c. 12. Orthomannus Turcorum imperator: (is est ea exiialis b. lina. que in magna Christiana religionis partem cum sua crudelissima sobole debacchata est, & religionem sine verius Machon. et delirium in magnam partem Asiae Europaque & Africae inuexit) anno vice simo secundo scilicet supra trecentesimo atque millesimo Orchaon filium cum classe octoginta trivemium & nauicularum aliorum instruissimam misit, vt gentem peregrinam in insula exturbaret colonosque Turciae seclae in eam introduceret. At Rhodij profligata hostium classe, & captis trivemibus nauibusque multis, Episcopiam, ubi in bellum turbam ad incolendam Rhodum si victoria potuerunt, Turca exposuerant, & bellientum iusserant expectare, inuadunt. Hac ille.

cum

A.C. 1314.

Maiteris occidit Rhodij. quibus in Insula.

Vallibus. pagis.

Paratini f. Frederi. cuius impetatoris def. gno de. dit.

Paratino. rum de. Cane. Sea. gero. vi. ctoria.

Cap. 13. 3. V. gno. nis Fagio. lam. mos.

Pisane. ci. urans. sta. tus.

cum adiutorio sex galearum, Genuensium, reddentium ex Armenia, bellum intulerunt cum Turcis seu Saracenis: qui debellant ipsos Saracenos ceperunt magnam partem illius classis, parte etiam in profundum maris demerserunt. Quo peracto, profecti sunt christianicola ad aliam insulam licet parua ibi propinquam: ad quam conducerant ibi Saraceni quinque millia hominum suae sectae & generis, ut capta Rhodo ibi illos inhabitare statuerent. Ex quibus omni bus captis se nes occiderunt, iuuenes in seruos venudati sunt.

Ea quoque tempestate in Longobardia cum Dominus Canis, qui Veronae dominabatur: cum omni suo conatu copiarum Paduam hostiliter impugnasset iam per annum: ac omnia castella eius iam obtinisset & villagia, pluriesque eos in bello cum ipso congressos superasset, sicque obsessa foret vndique per circuitum, ut victualia deferri non possent propterque id ultra teneri non poterat, Paduam, ut desperati traderent se duci Austriae, qui iam creatus fuerat rex Romanorum. Missisque ad eum oratoribus, dux ipse destinavit eis in auxilium ex suis comitem Curitiam, cum quingentis armigeris. Qui venientes quam citissime ingressi sunt late-

terter ciuitatem Paduae. Praefatus autem Dominus Canis, ut superbus audacior effectus ex praecedentibus victoriis, in nihilum aestimabat vires Paduanorum, propter diutinam eorum obsidionem. Vnde nimis securum se faciens, gentes suas non ita ordinatè & cautè tenebat. Quadam igitur die dictus comes de Curitio cum suis supranis & Teutonicis, & Paduanis egressi ciuitatem cum magno vigore & impetu aggressi sunt hostes. At Dominus Canis existimans ipse cum aliquibus ex suis fortioribus posse obsistere, ingressus est bellum minus debito suis ordinatis. Qui profligatus & superatus ab eis, ac etiam vulneratus vix mortem euasit, nisi quia ad iutus a suis equo sublatus fuit. Multis ergo occisis, & rebus eorum captis, Paduani cum gæribus ducibus Austriae de hostibus suis magnifice triumpharunt. Dominus quoque Vguitio Fagiolanus de quo supra, cum aduenisset in adiutorium Domini Canis mortuus est, sua tamen more naturali.

Pisus vero cum decessisset comes Gaddus de Gerardichis, Dominus ciuitatis creatus ab ipsis ciuibus, & ut multis opinatur est veneno extinctus: factus est Dominus a Pisaniis comes Nerius auunculus eius. A quo mutatus est status & gubernatio ciuitatis. Nam qui fuerant familiares Vguitionis Fagiolani exaltati, & qui operam dederant ad expulsionem eius & suorum, persecutus est, quosdam ex primoribus populi morte condemnans, alios rebelles declarans aut proferbens. Colligationemque fecit cum Castrutio Lucensium Domino, & cum exulibus Genuensium occultè eis auxilium impendens contra Florentinos.

Flandri Francorum regi sese subiiciunt. Aemyl. lib. 5. A.C.

§. IX.

In Francia quoque eodem anno comes Robertus de Flandria cum filio suo vicecomite Aduerfae (alias Antverpiae) profecti sunt Parisios cum magna comitatu Flandrensum omnium fere villarum: ad perficiendum foedus pa-

cis inter regem Franciae, & eos Flandrenses inter quos durauerant inimicitiae & bella per annos viginti duos. Hoc autem procurauit Ioannes papa, mittens ad eos legatum cardinalem. Ad robur autem & stabilitatem pacis rex Franciae in uxorem dedit filiam suam Ludouico filio Roberti comiti Anuerfae quae debebat esse haeres comitatus Flandriae, cui restituit dictum comitatum. Et Flandrenses ex pacto regi dimiserunt Lillam (vel Insulam) & Duacum & Bettinam (sive Bethuniam) & omnem terram circa fluum Lisciae (alias Lise) Promiserunt insuper Flandrenses dare regi Franciae mille millia Parisiensium in termino viginti annorum: in emendam & satisfactionem damnorum & iniuriae coronae regiae illatae.

A.C. 1310.

Facta autem concordia inter Francigenas & Flandrenses inimicus humani generis supereminuit zizaniam in medio Flandriae inuidiae & discordiae inter Germanos filios comitis Flandriae ex eo quod pater ostendebat se plus diligere minorem filium Robertum nomine, quam maiorem scilicet Ludouicum, quia videbatur aprior minor. Vnde quasi ex toto Dominium Flandriae minori tradiderat pater, propter hoc indignatus maior sectas in regione ordinauit. Et ex causa ista plures seditiones & bella ciuilia Gandau & Brugis suscitatae sunt, & plures proscripti. Dicebatur autem a pluribus, quod tentatum fuerat veneno auferre vitam patri comiti procurate Ludouico filio suo. Quamobrem pater mandauit minori filio, maiorem Ludouicum ab eo capi, & in carceres trahi. Hinc discordiae & dissensiones adauctae sunt, & ciuitas Brugensis se rebellauit comiti, & filio eius Roberto fauens alteri fratri scilicet Ludouico, demum per mediatores aliquos quibusdam conuentionibus factis pacati sunt simul.

In ciuitate Reatina diebus illis Guelphi ipsius ciuitatis cum adiutorio Aquilonorum, & gentium Roberti regis expulerunt Gibellinos, interfectis quingentis ex eis in pugna inter eos in urbe commissa, pluribus etiam in lumine submersis. Sed post quatuor menses cum ipsi Guelphi reuersi in ciuitatem in obsidione persistenter cuiusdam castri comitatus Spoletani Gibellini cum gentibus & fauore Sciarrae Columnensis regreffi sunt in urbem Guelphis eiectis.

Reatae Gibellinos expulsi. Guelphi expulsi. sed postea expulsi.

Inter duos Romanorum imperatores dissensio. Naucl. Gen. 44. qui tamen eos pugnasse asserit.

§. X.

CIRCA annum 1321. in Alemania magni exercitus collecti sunt ad praedium vnum contra vnum videlicet ductis Austriae & Moruae Henrico 6. imperatore Romanorum post interregnum anni vnius dierum 24. scilicet fuit in imperio. Nam Caesar Fridericus 3. rex Romanorum in schismate creatus ex duce Austriae regnavit an. 14. m. 2. & d. 27. A.C. 1315. & Imperator Caesar Ludouicus creatus in schismate 9. ex duce Bavariae An. 1314. regnavit & imperauit an. 3. m. 2. d. 24. His denique An. Ch. 1322. inter se contendentibus praedio, ut dicitur q. 13. Fridericus Austriae a Ludouico rege captus est Naucl. qui in carcere per tres annos detentus liber postea dimissus est. Omph.

ducis

A.C. 1322.

Florentini aduersus Castrutium bellum gerunt. B. Ioan. Villanus.

Pontificis iusta bellum in Cisalpinis geritur. sup. 5. 6.

Hic legatus fuit cardinalis Vrbis. Blond.

ducis Bavaria: quorum quilibet præterdebat ius se habere imperij. Nam ambo electi fuerant à diuersis electoribus. Et pars vna constiterat, & se ostenderat super flumen Rheni ex parte vna alia: ex parte altera: non tamen bellum iniurunt: sed ad propria sunt reuersi. Bavarum enim expensas belli continuare non poterat.

Tū Florentini intendentes ad terendas vires Castrutij inimici eorum facientes ligam cum Spineta de Malepini miserunt ad eum copias suas in Lunigianam vt inde procederent contra Lucam, cuius ipse Castrutius Dominus erat, plura castella, qui sibi fuerant ablata ipse Spineta à Castrutio resumpsit, & castellum montis Vitulani obsederunt. Sed Castrutius accitis auxiliariis ex ciuitatibus Longobardiæ, quibus erat confederatus processit contra copias Florentinorum. Qui præsententes multitudinem bellatorum eius vires suas excedere, recedentes ab obsidione venerunt ad Bellucidium, & Castrutius infecutus est eos. At illi declinantes prælium nocte occultè castra sua astute mouentes, Fucetium & Carminianum aduenientes se illic conitarunt. Erat enim exercitus hostium magnus valde & fortis, cui resisti non poterat. Castrutius discessum percipiens Florentinorum copiarum, cum suis discurrens hostibus, & Francum, & Cerretum, & montem Topotium, deuastationes notabiles fecit per viginti dies ibi moratus, postmodum cum honore Lucam reuersus. Et recedentibus copiis Florentinorum ex Lunigiana, ipse Castrutius illuc pergens recuperavit castra amissa, & alia etiã in dedicationem accepit Marchionum illius regionis. Tunc autem Florentiæ creatum est officium de nouo duodecim bonorum virorum, qui collegæ essent cum Prioribus ciuitatis in consiliis super rebus tractandis communitatis quod officium vsque in diē presentē perseuerat.

Anno Domini 1321. Ioannes papa vna cum Roberto rege Apuliæ, vt succurrerent iis, qui in Pedemontium erant, & aliis eorum amicis Longobardiæ, qui exterriti erant ex recessu Domini Philippi Valesiani, vt supra dictum est, destinatum in capitaneum Dominum Raimundum de Aragonia cum mille ducentis militibus qui iungerentur Cardinali legato, qui prius aduenerat, colligationem renouantes cū Florentinis, Bononiensibus, & Senensibus, qui miserunt in Longobardiam mille equites: quorum capitaneus erat Marchio, quidam Cremonensis. Ij castrametati sunt in comitatu Placentino: & ultra flumen Padum Patriarcha erat Aquileiensis cum Brixienfibus tenentes Cremonam & Cremam. Dominus autem Galeatus (aliàs Galeatus) de vice comitibus capitaneus in Placentia, cernens sibi bellum inferri à Turcis & aliis, timens quoque ne in ciuitate proditio fieret, misit ad patrem suum Dominum Mediolanensem pro adiutorio, & similiter ad Pisanos & Lucenses eis colligatos, qui miserunt sexcentos milites. Et cum obsiderent arcem Barduanam, missis ex Placentia octingentis militibus in succursum, pugnam cum eis peragentibus, superatus est Marchio præfatus Cremonensis atque occisus: & cum eo centum & quinquaginta partim occisus, partim captiuitatis, reliqui

per fugam suæ salutis consuluerunt. Ea victoria obtenta Dominus Galeatus transiens Padum obedit Cremonam, notitia habita de defectu prouisionis eius, & quia ex morte dicti Marchionis satis afflicta erat. Et cum per tres dies ciuitati bellum intulisset, qui intus erant amissa omni fiducia alicuius succursus, acies bellatorum scilicet ducentorum equitum: & trecentorum pedum ciuitatem deseruerunt Cremam fugientes. Vnde cum defecissent defensores ciuitatis Dominus Galeatus cum suis ingressi sunt urbem, omni substantia, quæ remanserat, eam spoliantes.

Et anno obsecutus est sol. xxvij. Iunij quasi in ortu suo in duabus partibus eius: & per horæ spacium fuit eclipsis illa. Sequenti festo à Epiphania rex Franciæ Philippus de hac luce subtrahitur: qui modico tempore regnauit, vir benignus & bonus. Et quia filium ex se non reliquit, masculum creatum exinde fuit rex Franciæ Carolus comes Amoreæ germanus eius filius Philippi magni & Remis coronatus.

Ipsa mensis dicti anni Bononiæ orta est nouitas. Nam tumultuante populo cum sequela familiaria Becarelorum, & aliorum nobilium, expulerunt de ciuitate ipsa in impetu furoris sui quedam Romæum nomine de Peppolis, ciuem magnum & præpotentem, & quasi Dominum ciuitatis, ditissimum super omnes Italicos ciues, ipsi tamen diuitiis ex fenore acquisitis, adeo vt ultra viginti millia Florenorum annuatum in

Leuiter admodum nostratia D. Anton. perstringit, nos igitur nonnulla adiuenimus. Post Flandricam pacem (de qua D. Anto. §. 9. nomen sacri belli renatum scribit Aemyl.) Rex enim Philippus moriens Ludonico Hutino filio mandauit vt de eo bello uotique, quo se obsirinxerat, vel post fata sua esset sollicitus, ac regia Francorum religione deuincta tenere videbatur quod eo nomine Pulcher rex decimas ad sacram militiam cogenda à sacerdotibus iterum hac conditione exceptioneque per Pontificem accipit, si de pietate que id esse episcopis Francia videretur. Habito patrum conueniu responsum est cum bellum in Barbaram religionem sacrum utique moueretur, tunc patres aut sub signis regem, nulla sacro sancta vacationis uenia impig: è iustoque comitatu secuturos, aut sic ut as minime pace collatuos. Prescriptio sacrorum armorum alio spectauit. Pessilentia deinde ingens in regno exorta, fraudeque humana potius, quam vitio cæli credebatur id malū euenire. Fama tenet Ludos, quos è Francia exegerat Pulcher rex, ab Hutino filio mox rege receptos, & vt prius in exiitū suū uoluisse rētur ab regibus præterea Satrapis que Turcarū Saraceniūque pecunia accepta, elephantiaciis, qui sipe mendicanda uagi uicti auent peruasisse vt uenena in puteos spargerent, Horum quam plurimi comprehensi, quæstione habita de confessis supplicium sumptum, ludæi quo que in custodia alij alio diuisi. Hæc ille. Itaque ultimo Philippi longi Anno. 1. 1323. Iudæi planè sedes mutare atque è nostra Gallia decedere non tam Principis iussu, quam plebis oratione coacti sunt. At que hæc quarta & postrema est eorum exactio è toto Gallia regno. Geneb. Paulo post tamen rediisse uidentur. Nam regnante Carolo 6. A.C. 1381. tumultu populari in Iudæos Luzeti a impetus factus est tuncque illi è regno prorsus expulsi sunt. V. ide que notauimus infra. 2. 2. cap. 2. §. 1. 4.

redditibus

A.C. 1321. Pugna inter duces Italicos facta. Prouisionis anona. Cremona à Galeato vicecomite capta. Mortuus Philippus 6. longus. A.C. 1321. 8. Id. Iano. Carolus pulcher rex Alem. 66. Onup. Bononiæ orta seditio.

Florentini in urbem domini recipiunt.

A.C. 1322.

A.C. 1322.

Hic imperator videtur est Constantinus decimus quartus palæologus enim in hæc tempora reponitur Onuph. Pæ inter reges Sicilie & Apulie hæc opone re uult. P6. tit. Nau. gen. 4.

reditibus haberet. Ex eiectione huius pars Guelpha ibi satis turbata est. Ea tempestate ipsius anni inter imperatorem Constantinopolitanum, & filium eius ortæ sunt magnæ dissensiones. Et hoc ideo, quia imperator ipse adhuc uiuens constituerat successorem sibi in imperio filium filij sui iam præmortui. Vnde secundus filius ambiens ipse imperium indignatus contra patrem, coniurationem & conspirationem cum aliquibus baronibus agebat contra patrem. Quæ res fuit ad magnam diminutionem uitium exulam Genuesium, quia ipse imperator Constantinopolitanus, vt attereret potentiam pontificis & regis Roberti, multas pecunias mittebat exulibus Genuæ & Saonæ, vt prælia continuare ualenter contra Genuam & Robertum, sed grauatus molestiis suis destitit à negotiis aliorum.

Tunc temporis etiam papa Ioannes cum cardinalibus decreuerunt treugas fieri inter Robertum regem Apuliæ & dominum Fridericum regem Siciliæ per triennium, vt melius posset prouideri negotio Genuæ. Sed dominus Fridericus rex de facto Siciliæ per oratores suos à potestice petebat treugas fieri per decennium. Insuper Rhegum ciuitatem, & alia, quæ acquisierat manu armata in Calabria, reposita in manu ipsius papæ sibi restitui, cum papa de facto illa tradidisset in potestatem Roberti contra assensum suum, propter quod asserens se deceptum à pontifice assentire noluit dictis treugis triennialibus, sed diffidare fecit ipsum regem Robertum. Ex hoc indignatus papa cum cardinalibus sententiã excommunicationis fulminauit contra dominum Fridericum. Sed in contemptum huius Fridericus ipse coronã regni Siciliæ filio suo primogenito domino Petro dedit, non tamen sibi auferens dominium, dum in humanis esset. Et mandauit omnibus suis subditis Sicilię fieri homagium filio suo in sui præsentia.

Anno illo cõpleto tempore, quo Florentini se tradiderant dominio & Iurisdictioni regis Roberti, uidelicet octo annorum cum dimidio, resumpserunt in se Dominium ciuitatis ipsi eligentes rectores, potestatem, & capitaneu, prout eis visum fuit, sicut prius consueuerat. Et paulo ante conduxerant ad stipendium ex Furlanis centum & quadraginta milites bene armatos & totidem ballistarios equites partim Furlanos partim Teutonicos, quorum capitaneus dicebatur dominus Iacobus de Fontebano. Qui postquam Florentiam applicerunt, Castrutius nõ ausus est ita discurrere per territorium Florentinorum. Cæperunt etiam ex tunc muros cum turribus construere ciuitatis, qui nunc sunt à porta sancti Galli, vsque ad portam sancti Ambrosij seu crucis cum fossatis ab extra.

Scoti magnam Angliæ partem occupant: quod factu fuit rege Roberto Brusæo, vt colligitur ex Lefæo lib. 7. de rebus Scot. & Heæore Boeth. lib. 1. 3. & aliis & Anglorum in suum regem coniuratio.

§. XI.

IN Anglia inter Scotos & regem Angliæ magnæ fuerunt discordiæ. Scoti. n. discurrerunt per confinia Anglorum magnam partem insulæ ceperunt, quæ uersus eos est, faciendõ quasi eos tribu-

tarios. Quod pcessit ex magnis discordiis, quas habebat Eduardus rex Angliæ, cū multis ex baronibus suis quorum caput erat comes Loncastri (aliàs Lincestrie) frater consobrini regis Angliæ, Et dicta colligatio baronum Angliæ cū Scotis ad bellandū, cõtra regē & cõiuratio ideo orta est: quia rex gubernabatur malis consiliis cuiusdã, qui dicebatur dñs Hugo dispensator domus regis magisq; fidē adhibebat dictis illius (qui uis erat cõditionis) q̄ omnib. aliis procerib. suis. Tantūq; excreuit indignatio eorū contra regē, q̄ coniurati arma corripientes cõtra eū, se rebel larit ipsius ditioni. Sed cū dicti colligati cū Scotis transire deberent per quedã pontē, hoc præcognito rex illuc destinauit multas gōtes armigeras: vt in transitu per arctum locū insurgeret contra illos. Quod & factū est. Nã tradiderit se decapitari fecit dictum comitem Loncastri, & comitem Rifornis cum octoginta octo aliis proceribus magnis. Quod adscriptum fuit magnæ sequitiæ regis, quod accidit anno. 1322.

Quo etiam anno cum communitas Perusina obsidisset iam per annū continuū Assisū, ex co q̄ se rebellat ecclesiæ & parti Guelphæ & domini sibi populus usurpauerat pro parte Gibelina, & iã castella omnia eius capta fuisset & comitatus in agris & domibus deuastatus, & bellates pro eo satis attriti, uictualia quoq; eis deficerent: demum seipfos subdiderunt communitati Perusine. Perusini autē capta vrbe ad solū deduxerunt mœnia eius, & fortalicia, & in suã iurisdictionē conuerterunt, comitatū eius in suū transferentes vsq; ad flumē glaciæ. Ingressi quoq; Assisium Perusini ciuitatē, ultra centū ciues occiderunt, qui fuerant magis illis rebelles. Tunc etiã Guelphi qui erant in ciuitate Fani Marchiæ adiutorio dñorū Ariminensium de Malatestis expulerunt ex vrbe Gibellinos, & se reddiderunt Marchioni qui in Marchia gubernationē exercebat, p papa.

Eodē anno cum in Marchia Anconitana graue bellum & prolixum fuisset, quod fouebat comes Fridericus de Montefeltro cum ciuitate Urbinate, Ofoniensi, & Rakanatensi, & hoc contra Marchionem supradictū, qui administrationē temporalem pro ecclesia ibi exercebat, & in Rakanatensi ciuitate occisi fuissent frater consobrini, ac alius nepos dicti Marchionis, & multi alij ex suis, dominus papa ad requisitionē dicti Marchionis processu terribilē fulminauit cõtra dictum Fridericum, & contra rectores & capitaneos Ofoniensis ciuitatis & Rakanatensis, de hæc res eos notans in quibusdam articulis. vnde & crucē fecit prædicari contra illos in Tuscia, & aliis partibus Italiæ cõcedens indulgentiã plenariã proficiscentibus vel mittentibus bellatores contra illos, multique ex Florentia & Senis in fauorem ecclesiæ crucem acceperunt. Cū autē vna dierū Marchio qui erat pro ecclesia cū copiis suis Rakanatum impugnaret, & tunc comes Fridericus Urbini existens, magnam taleam seu impositionem pecuniæ communitati indixisset vt posset in succursum accedere cū stipendiariis episcopi Aretini & Castrutij Rakanatum, Deo disponente in detestationem & iudicium illius Friderici, subito populus Urbinas tumultuans arma corripuit contra dictum Fridericum. Qui improuisus se clauit in arce ciuitatis, & à populo obfessus, uidens se non posse defendere Tertia pars hist. Ant. C. 70

Hic autem rex fuit Eduardus 2. de quo An. yl. tit. 8.

Rex Angliæ in An. glos nobilitas animaduertit.

Fridericus Montefeltrianus ditione Pontificiã inuadit.

A. C. 1322.

re vel euadere, se populo tradidit misericordiam postulans ab eo, & pro gratia postulans se decapitari: & non magis illud, & crudeliori morte damnari. Descendens ergo de arce, simul cum filio se spolians, & funem in gutture habens, populo se obrulit misericordiam clamans. At populus irritatus contra eum, nulla misericordia motus est, sed ipsum interficiens cum filio postea mortuum per terram traxerunt, hinc inde vituperia multa circa illum inferentes. Et quia in excommunicatione mortuus ideo sepultura asini sepultus est, non ecclesiastica, Sed & duo alij filij eius fugientes ex Urbino Eugubij capti sunt, & alter paruulus in Urbino. Ex sic impletis iniquitatibus, eorum de Montefeltro qui semper fuerant rebelles & persecutores ecclesiarum, exterminauit eos Deus de terra. Hæc reuolutio Urbini & occisio Friderici animauit populum Osontis contra suos rectores. Et clamantibus cunctis se velle pacem habere cum ecclesia, timentes qui regebant ne quid simile accideret eis, quod Friderico factum fuerat, ex ciuitate aufugerunt, & populus Osontis se ipsum ecclesiarum tradidit & Marchioni. Pauld post Racanateses his auditis, expulsis rectoribus suis, qui erant pro Gibellinis, se ecclesiarum & Marchioni subdiderunt. Sed Marchio in vindictam interfectionis nepotis sui & suorum imponendo eis vitium idololatriæ: ipsam igni exposuit, & muros eius vsque ad fundamenta diruit. Quod quidem ex parte Marchionis crudelitas nimia ex parte Dei iustum iudicium fuit, propter magna scelera dictæ ciuitatis.

Racanata comburitur & diruitur.

Viccomites Mediolanenses excommunicantur. Naucl. ge. 45.

§. XII.

Eodem anno 1322. papa Ioannes attendens ad duritiam, & obstinationem domini Matthæi filiorum eius de viccomitibus tyrannidem exercitum in Mediolano, & pluribus alijs Longobardiæ ciuitatibus magnis, & quia nec mandatis papæ, & legati eius obedire voluerat, vt recederet ab impugnatione Genuæ & auxilio ciuium eius, & censuras excommunicationis contra eos latas contemnebat, prædicati statuit crucem contra eos tanquam contra hæreticos & persecutores ecclesiarum largiendo plenariam indulgentiam bellantibus contra illos. Considerans insuper pontifex, quod missio copiarum cum domino Philippo Valesiano in Longobardiam pro ecclesia frustrata erat, illo se concordante cum tyrannis illis Longobardiæ & quia potentia domini Raimundi de Cardona capitanei propugnatorum ecclesiarum sola non erat sufficiens ad conterendas vires tyrannorum illorum, requisit ipse papa cum tractatu regis Roberti Fridericum ducem Austriæ: & electum imperatorem Romanorum (licet alius etiam esset competitor) vt præstaret auxilium: promittens ei, quod si destinaret copias suas ex Alemannia in Longobardiam ad expugnandum dictos rebelles ecclesiarum & excommunicatos, eum confirmaret in imperatorem, & germanum eius clericum promoueret ad archiepiscopatum Moguntinum.

Fridericus aduersus viccomites destinauit.

Quod cum Fridericus acceptasset misit quin

gentes vires bellatores cum germano alio suo Henrico duce Austriæ quam citissime in Longobardiam. Qui in ramis palmarum Brixiam ingressi sunt. Superuenerunt quoque & alij multi ex Alemannia cruce signati eis adiuncti, ita vt ascenderent ad numerum duorum millium equitum Teutonicorum. Capitaneus Mediolanensium dominus Matthæus cum suis sequacibus animaduertens periculum suum & exterminium suorum ex collatione tanti exercitus Teutonicorum contra eos, & quod quotidie augebatur hostium numerus (Nam ex Hetruria Florentini, Bononienses, Senensesque mittebant suos) Rex Robertus miserat procuratores suos cum magna pecunia ad cõducendum quadringentos equites & ducentos ballistarios. Et dominus etiam Raimundus de Cardona cum mille quingentis venturus expectabatur, simul cum legato apostolico, & peditibus innumeris cruce signatis. Qui omnes simul debebant conuenire Henrico prædicto duce Austriæ. Hæc igitur secum recogitans capitaneus, vt serpens tortuosus, veneno suæ fraudis vsus est ad extinguendam viam dictæ collectionis contra eum. Misit igitur duodecim viros ex notabilioribus Mediolanensium oratores ad dominum legatum cardinalem, qui tunc erat Placentiæ prædicens se velle concordiam sumere bonam cum ecclesia, quia populus Mediolanensis perspiciens tantum exercitum contra se congregatum, & se excommunicatum nolebat tantum exterminium animarum & corporum sustinere propter familiam vicecomitum.

A. C. 1322.

Matthæi vicecomitis alluit.

Mitit ad Fridericum.

vt eum pro hostio auerteret.

Fridericus a Pontificis fidei recedit.

Episcopus Aretinus belli dux aduersus Florentinos.

Eus fratres eius cl. sic in linguâ.

Episcopus Aretinus belli dux aduersus Florentinos.

Eus fratres eius cl. sic in linguâ.

Eus fratres eius cl. sic in linguâ.

A. C. 1322.

Fridericus de militia Papæ relicta sese excusat.

§. XIII.

Ea tempestate 1322. mense Augusti Fridericus dux Austriæ vnus ex imperatoribus electis, misit oratores suos ad dominum legatum papæ ad excusandas excusationes in peccatis: de eo quod frater suus Henricus militis in adiutorium ecclesiarum, ita turpiter recesserat de Longobardia, & ad procurandam concordiam inter filios domini Matthæi, qui dominabantur Mediolani, & Ecclesiam. Qui oratores applicantes Mediolanum cum honore suscepti sunt. Et dominus Galeatus cum syndicis communitalis Mediolanensis, & nouem aliarum ciuitatum Longobardiæ colligatarum: per scripturam concesserunt plenam licentiam & facultatem ipsi duci Austriæ, vt concordaret eos cum ecclesia. Profecti sunt igitur oratores Placentiam ad dominum legatum, qui procurauit fieri treugam inter gentes ecclesiarum & Longobardos eius aduersarios vsque ad sequentem Octobrem. Cui rei consensit legatus, eo quod gentes ecclesiarum erant oblesse in suburbis Bisagnij, & valde arctata. Qui ex treugis factis de suburbis illis sospites egressi sunt, dimittentes ciuitatem in custodiam interim oratorum prædictorum. Et similiter Mediolanenses reliquerunt arcem Bisagnij in manibus oratorum in custodiam. Finis autem treugis, cum non possent adiuuicem concordiam habere, dicti oratores tradiderunt domino Marchioni Mediolanensi dominium & arcem Bisagnij, & suburbia, opponendo quod si dominus Raimundus vellet sibi suburbia reddi: reponeret gentes suas oblesas in eis, & in eo statu, quo erant, quando factæ sunt treugæ. Sicque legatus & dominus Raimundus conquerebantur de fraude eorum oratorum.

Gentes ecclesiarum sunt milites Põsticij.

Fraus oratorum Friderici.

Atrax pugnata inter Ludouicum Bauarum & Fridericum de imperio cõcessit. Naucl. ge. 45.

Defertæ militiæ ecclesiarum stipendium.

Lupoldum eum vocat Naucl.

Igerunt. Ex hoc Henricus indignationem ostendens, recessit cum omnibus copiis suis ex ciuitate pergens Veronam. Qui a domino Cane ibi tyrannicè dominante honorificè susceptus est, & cum magnis donis visitatus. Ex eo loco in Alemanniam remeavit perturbando arduum aggressum ab ecclesia inchoatum contra tyrannos illos.

Episcopus Aretinus belli dux aduersus Florentinos.

Tumulus Senis oratorum.

Nam aliqui de familia Salimbena, vna nocte interfecerunt duos germanos filios cuiusdam nobilis militis ex familia Ptolemæa eorum inimicos in domibus eorum. Ob eam causam seditio orta est, & diuisio inter se, cum aliqui sectarentur Salimbenos, alij Ptolemæos, vt potentiores vrbs familias, & in prociectu erat bellum civile inter se gerere. Sed quia certæ acies Teutonicorum tunc transibant per comitatum eorum quæ mittebantur a Castrutio, & Pisanis in auxilium episcopo Aretino timentes ne in tali concertatione illi hoc audientes se immiserent, destinantur velociter ad Florentinos, vt mitterent ex suis ad obuiandum bello intestino. Quod & fecerunt mittentes trecentos & quinquaginta milites Furlanos, in bello strenuos, & multos pedites ex locis vicinis Senensibus. Ex eorum verò aduentu ciuitas a seditione & tumultu quieuit, etiam mala voluntas inter eos roboraretur inter?

Mense Maij eiusdem anni episcopus Aretinus de stirpe eorum, qui de Petra mala dicebantur, congregato exercitu septingentorum bellatorum & quinquaginta, quos susceperat a Pisanis & Castrutio (vt dicebatur) ad hoc, vt succurreret Friderico comiti Mõtisfeltri, audita morte eius (de qua supra) descendit in Calentinatem agrum & cepit castellum Frõnzolæ nuncupatum supra Puppium situatum. Exinde castrum Focognanum bello aggressus est: sed Florentini a dño illius castrum rogati mittere decreuerunt auxilia trecentorum & quinquaginta bellatorum. Sed dñe fieret eorum præparatio interea ille episcopus Aretinus proditoriè castrum in deditionem accepit, mediante quodâ plebano dicti castrum. Quod cum accepisset, nec pacta seruauit, sed cum esset fortissimum castrum, totum igni exposuit, & vsque ad fundamenta euerti fecit. Iste episcopus Florentinorum patrum amicus non Deo, sed faculo contra ecclesiam militabat, vnde & falso nomen illud sibi retinebat.

Episcopus Aretinus belli dux aduersus Florentinos.

Eus fratres eius cl. sic in linguâ.

Eus fratres eius cl. sic in linguâ.

Eus fratres eius cl. sic in linguâ.

Ipsa anno cum Pistoriensis multam molestiam sustinerent a Castrutio propter frequentes insultus eius, cum teneret castellum eorum Sertauallis, propinquum ciuitati ad tria milliaria, tractare cœperunt cum eo de treugis. Quâ obrem Florentini suspicionem non modicam accipientes, ne sub prætextu treugarum Castrutius caperet Pistorium, contradicebant talibus treugis faciendis, & oratores plures destinant ad eas dissuadendum. Demum ciuitas tumultu facto fecit capitaneum populi abbatem de Pactiano ordinis Valliumbrosæ, qui assentiebatur dictis treugis. Et contra voluntatem Florentinorum eas fecerunt in tributum annuatim se obligando ad conferendum Castrutio tria millia Florentinorum & ex ipsa ciuitate emiserunt episcopum & eos qui cum Florentinis tenebant.

Tertia pars hist. Ant. C. 2. De-

Deinde sequenti anno mense Martij rex Ludovicus electus imperator, congregatis proceribus suis in Alemannia fecit parlamentum. Et facta concordia inter ipsum & Fridericum ducem Austriae cum ceteris pactis & conuentionibus iuramento firmatis, scilicet vt non nominaret se regem Romanorum, nec foret sibi aduersarius, à carcere eum liberauit. Sed tamen postea Fridericus iurata minimè serauit.

Non multò post Ludovicus praefatus electus rex Romanorum ad instantiam & requisitionem Gibellinorum, Bononiensium, & Tuscorum, vt succurreret dominio Mediolanensium, misit tres oratores ad legatum cardinalem, qui Placentiae residebat. Qui aduenientes ex parte Ludouici praedicti, rogabant & requirebant legatum, vt non ferret molestiam nec bellum indiceret dominio Mediolanensi, cum esset ciuitas illa ad imperium spectans, non ad ecclesiam. His legatus respondit, quòd cum esset legitimus imperator, ecclesia non intendebat auferre ei aliqua iura imperij, sed conseruare ea. Insuper quòd mirabatur, quòd dominus eorum vellet defendere hereticos, & rebelles ecclesiae. Requi sit nihilominus ab eis sigillum domini sui, & mandatum eorum. At illi concipientes, quòd si per scripturam illud ostendissent, manifestaretur Ludouicus fauere rebellibus ecclesiae, vnde indignationem ecclesiae incurreret, subito responderunt se non habuisse mandatum super praedictis à Ludouico, veniam petentes à legato de mendacio suo, sicque recesserunt.

Mense autem Octobris facta est tempestas magna ex ventis aquilonari & graeco pugnantibus adeo, vt non esset in memoria viuentium aliquid simile: propter quòd multae galeae, naues, & alia ligna ad nauigandum fracta sunt in mari in diuersis mundi partibus, praecipue circa Venetias. Sed & in terra venti ipsi ita inualuerant, vt magnas arbores euellerent, vel frangerent quasi innumerabiles, ac domos multas ad ruinam traherent, indeque plurimi interirent.

De nouitatibus exortis in diuersis regnis, etiam infidelium.

CAP. V.

Syriae Soldanus Armeniam depopulatur. Continuatio Bellisacrii, c. 16. Montancarum fortalitia vocat arces in montibus sitas.

A NNO domini, 1322. mense aprilis Soldanus Syriae cum triginta millibus Saracenorum equitum, discurrerent per Armeniam inferiorem, ipsam ceperunt & destruxerunt ex toto vsque ad maritima, exceptis quibusdam fortalitiis montancarum, & omnes Armenos & Christicolos, quos repererunt, secum ducentes, aliquos occiderunt, alios in seruitutem redegerunt. Dicebatur autem hoc exterminium eis accidisse iusto Dei iudicio, propter iniquitates eorum, & discordias. Nam

a Haec Continua. ita narrat. Regnabat, inquit, apud Armenios eo tempore Luanis, homo in luxum propensus, bellicarum rerum haud exercitatus, qui antea vt regno potiretur nuptias cum Irene principis Tarentini Philippi filia, defuncti Leonis vidua contraxerat.

A Haec ille. De hoc autem Leone & fratre eius Ioanne qui se Minorum ordini adidit vide infra. tit. 24. cap. 9. §. 13. Nota hic obiter Armenios, cum opibus & viribus contra Turcos pollerent, pontificis Romani auctoritatem coluisse: qua spreta in has calamitates incidunt.

mortuo rege eorum relictis duobus filiis paruulis, dominus Cunchi, qui erat auunculus praefati regis mortui, in vxorem suam duxit reginam illam, quae fuerat vxor nepotis sui desponsatione à sede apostolica nulla petita, quae filia fuerat principis Tarentini, vt dominium illud Armeniae sibi usurparet. Cum autem regina ipsa redargueretur super matrimonio, quòd perficere tentabat, sibi que suaderetur dispensationem super hoc à summo pontifice procurare per prius, quasi vna de stultis mulieribus locuta est dicens. Prius peccatum perpetratur, quam culpa venia petatur. Quamobrem indignati ob sedis A postolica contemptu puniunt. Rex Tunc in regno restituit & mox cepellit. lu. c. 44. §. 4.

Eodem mense rex Tunicij expulsus ab ipso regno, vt dictum est supra, colligatus cum rege Arabum, congregato exercitu magno, aliquot etiam Christianis stipendio conductis, profectus est in bellum cum quatuor millibus equitum & plurimis peditibus versus Tunitium. Quòd aduertens rex ille, qui possidebat ciuitatem, regressus obuiam illi ad pugnam profligatus & superatus est: & prior victoria positus recuperauit regnum amissum. Hic fuerat filius matris Christianae, & satis amabat & fauebat Christianis, sed sequenti mense Iunij expulsus fuit iterum à regno ab inimico suo cum adiutorio Arabum.

In fine dicti mensis Iunij dux Calabriae Carolus filius Roberti regis Apuliae misit decem & octo galeas bene armatas ex Neapoli supra insulam Siciliae ad deuastationes & praedas faciendas. Et primò quidem destruxerunt insulam Liparitanam ab eis captam. Et inde reuersi circa Panormum magna damna intulerunt, & in aliis partibus Siciliae. Abeuntibus illis Fridericus classem instruxit. Messanae vigintifex galearum & aliorum lignorum, & bellatoribus multis & strenuis sultam destinauit versus Calabriae & Rhegyum ibique & ipsi circumquaque multa damna intulerunt, sine captura tamen alicuius ciuitatis vel castris. Fugerunt nihilominus galeas praefatas ducis Calabriae.

Mense Iulij eiusdem anni rex Scotiae cum audivisset diuisiones & discordias, quae erant in Anglia inter regem eius & barones, accessit cum

a Hoc praelium sic describit Leslaus. Eduardus in Scotiam copiosissimum exercitum ducit. Monasterium Melrossense expilauit, ac violata sacra Eucharistia dissipauit. Monasterium Dryburghense aliaque finitima igni consumpsit. Robertus rex, crudelitates & sacrilegij penas ab eo exacturas, in Angliam venit omnemque agro ad Eboracum vsque illumque locum (cui Becroce est nomen) diripit. Eduardus autem numerofo milite coactò illius impetum reprimere conatur: verum Anglus conserua ad Bylandrum mansum partim caditur partim fugatur.

copiis

copiis suis, & intrauit confinia Angliae, quae ei occurrerant destruedo. At rex Anglicus hoc percepto parauit classem magnam trecentorū nauigiorum, & mense Augusti intrauit Scotiae, per mare & per terram contra eos pugnaturus. Sed Scoti timentes multitudinē Anglorum, cōtra se uenientiu, declinantes bellū ad interiora Scotiae se retraxerunt & cōtuturū se in fortalitiis, & locis syluestribus. Cū verò Anglici malè sibi prouidissent de victualibus, nec haberent ad sufficientiam, multi mortui sunt fame & aëre corrupto. Cū que persistere ibi non valeret coacti sunt necessitate victus reuerti sine acquisitione cuiusquam terrae vel lesione Scotorum. Reuersus est ergo rex cum suis sine honore ad propria amissis viginti millibus ex fame & miseria de mense Septembris.

Insuper & Flandrenses ex discordia orta inter eos & Anglicos, bellum mouentes contra eos in mari, damna & praedas eis intulerunt. Vndique igitur eo anno Anglici angustiati sunt.

In septembri Fridericus rex Siciliae Saouae armari fecit ex suis pecuniis septemdecim galeas ad belligerandum contra Genuenses, & regem Robertum. Qui adunati cum exilibus Genuensibus & Castruij copiis, obsederunt portum Veneris & cum adiutorio Marchionis finarij obederunt ciuitatem Arbiganam, quam tenebant Genuenses. Sed quam citissime rex Robertus instrui fecit cum Genuensibus vnam & viginti galeas, & alia nauigia ad tollendam obfidem ditionum locorum. Et quia ventis contrariantibus non valuerunt gentes ex galeis ponere in terram, cum in Arbiganam obfessa deficerent victualia, & ei succurri non posset, acceperunt eam exules in ditionem certis pactis. Portus autem Veneris capi non potuit. Postea cum rex Robertus esset in curia papae Auenionis, quidam ex familiaribus eius infidati sunt vitae eius, ad requisitionem domini Vgonis de palatio de Burgundia. Et hoc dominus ille Vgo ordinauerat, ex eo quod rex Robertus impedimentum praestiterat: vt principillam morem quā in vxorem habere quaesierat, minimè haberet. Captis autem familiaribus, qui mortem tractabant, vltio de ipsis sumpta est inter quos vnus Florentinus erat.

Eodem anno Carolus rex Francia, qui successerat Philippo, cum repudiasset vxorem primam filiam ducis Burgundiae, quia reperta fuit in adulterio, in vxorem duxit prima viuente filiam olim Henrici imperatoris, & sororem regis Ioannis de brēna. Hoc autem secundū magis

Nota ex hac historia verum esse quod iuxta Catholicā Trid. Conc. sententiam in 2. part. tit. 20. cap. 8. §. 8. tradidimus non licere viro, cuius vxor adultera est, aliam superinducere. Nam quod Carolus rex vxorem repudiavit & aliam duxit, non fuit propter adulterium, sed propter cognationem spirituales, quae inter eum & priorem vxorem intercedebat, quae quidem erat impedimentum impediens contrahendum matrimonium & dirimens contractum, & ideo matrimonium illud iure nullum erat. vnde ei licuit vxorem aliam ducere: quod prior vera illius vxor non fuisse. Ceterum ex dec. eto Conc. Trid. sup. à tit. 18. cap. 6. §. 2. hanc spirituales cognationem contra Elam esse ad tenendam in baptismo primum & baptizatum, & baptizati patrem & matrem monimus.

Eodem anno Carolus rex Francia, qui successerat Philippo, cum repudiasset vxorem primam filiam ducis Burgundiae, quia reperta fuit in adulterio, in vxorem duxit prima viuente filiam olim Henrici imperatoris, & sororem regis Ioannis de brēna. Hoc autem secundū magis

Nota ex hac historia verum esse quod iuxta Catholicā Trid. Conc. sententiam in 2. part. tit. 20. cap. 8. §. 8. tradidimus non licere viro, cuius vxor adultera est, aliam superinducere. Nam quod Carolus rex vxorem repudiavit & aliam duxit, non fuit propter adulterium, sed propter cognationem spirituales, quae inter eum & priorem vxorem intercedebat, quae quidem erat impedimentum impediens contrahendum matrimonium & dirimens contractum, & ideo matrimonium illud iure nullum erat. vnde ei licuit vxorem aliam ducere: quod prior vera illius vxor non fuisse. Ceterum ex dec. eto Conc. Trid. sup. à tit. 18. cap. 6. §. 2. hanc spirituales cognationem contra Elam esse ad tenendam in baptismo primum & baptizatum, & baptizati patrem & matrem monimus.

trimonium, cum non esset contra legem diuinā Euangelicā, ideo sedes apostolica permisit, quia in supplicatione papae facta expositum fuit repertam fuisse matrem dictae primae vxoris filiam olim comitis Arrensis tenuisse in baptismo ipsum regem Carolum. Quod si verum esset fuisset ibi impedimentum cognationis spiritualis, quod habet dirimere matrimonium. Sed probatio talis cognationis dicebatur à veritate deficiere, & comitissam Arrensem ideo concessisse huic rei, vt filiam à morte liberaret. In campania autem desponsauit secundam vxorem.

Mense Septembris Carolus Vbertus rex Vngariae cum viginti millibus & vltra Vngarorum equitū, hostiliter discurrit per terras regis Graeciae in Sclauoniam, & ad Giadriam per duo millia prope vsque peruenit, deuastationes faciedo, quod ideo egit, quia Sclauones eius mādatis nequaquam parebant. Inde & Sclauones & Venetos timor apprehendit, ne caperet regionem vsque ad maritima. Demum, quia rex Graeciae debitam obedientiam cum suis regi Vngariae reddidit, & quia in Bauariae bello multi ex suis perierant, reuersus est rex in Vngariam.

Iste Carolus Vbertus fuit filius Caroli Martelli, qui fuit filius secundi Caroli regis Siciliae & Apuliae. Et si pater nō prius fuisset defunctus quam dictus Carolus secundus, succedebat in regnum Apuliae, quod postea rex Robertus obtinuit secundus frater eius.

In Octobri cum rex Angliae reuerteretur cū suis à Scotia sine conquestu alicuius ciuitatis, vnde cum verecundia, essetque rex iuxta abbatiam Rinalsem, & barones eius ante essent ad impediendum ingressum Scotorum in Angliā, Scoti aggressi sunt eos numero quingenti equites, & pedites ad tria millia, Anglici verò retraxerunt se in quodam monte, vt aptius se defenderent. Scoti verò obsidentes vndique dictū montem, descendentes ex equis, debellarunt Anglicos, & pro maiori parte occiderunt, vel ceperunt. Rex audita strage suorum cum paucis à dicta abbatia cum dedecore aufugit.

Pauperum de Lugduno haeresis. Aemyl. lib. 8.

§. I.

A NNO praefato scilicet. 1322. ab incarnatione domini, tempore huius Ioānis. xxij. papae ortum est schisma cum haeresi eorum, qui dicuntur Fratres celli de opinione, alijs pauperes de Lugduno. Huius exordium fuit, quia quidam magistri tenebrarum volentes sapere, plus quā oportet, quorū caput fuisse dicitur magister Michelinus de Cesena ordinis minorum minister, dogmatizare ceperunt publicè praedicando Christum ita pauperè fuisse: quod ipse cū collegio suorū apostolorū nihil habuit in mūdo propriū nec in communi, nec in particulari, nec immobilianec mobilia. Et quia huic sententiae expressè contradicit textus Euangelij Ioan. dicentis. c. iij. quod discipuli dū Christus loquebatur Tertia pars hist. Ant. C. cum

A.C. 1322.

A.C. 1322.

Angli graues & Flamens vexant.

Concessit exuliam ad ueris ciues cōcedere tatio reuertit.

Dispensatio alia dicitur dicitur Aemyl.

Rex Scoti Robertus Bruceus Angliam exercitum ducit. Boetius

A.C. 1322.

Conc. Trid. sess. 24. c. 2. tale impedimentum fustulit.

Rex vngariae Sclauoniae petiit.

Carolus Vbertus rex vngariae quid fuerit.

Scoti Anglos iterū profligant vide L. c. in 7. lib. hist.

A.C. cum Samaritana, iuerant in ciuitatem, vt emerent cibos. Vbi inuitur, quod pecuniam habebant referuatam, qua emerent. Et alibi, quod Iudas oculos portabat, & ea, qua mitrebantur in eis tenebat. Et cum Christus dixit Iudæ. Quod facis fac citius, intellexerunt discipuli, quod Iudæ mandaret necessaria præparare solemnitati paschali, aut vt egenis aliquid daret. Et vnde nisi ex pecunia referuata in communi ex eleemosynis datis eis? Ideo multi prælati & prædicatores veritatis zelatores fidei non sufferentes tantam blasphemiam contra euangelicam doctrinam, prædicabant contrarium, rationibus confutantes errorem illum.

Ioan. 22. Extrauag. tit. 14. ca. 4.

Aug. 1. de mend. c. 15.

Hæretici apud Eccelesiam esse faciunt.

Fraticelli sibi papam eligunt.

Habentur hæc exera uag. tit. 14. c. 3. 4. & 5.

Pauperes de Lugduno combusti sunt in diuersis partibus, nec vquam ex eis fuit nullum ediderunt miraculum & quare. Vide D. Thom. in 2. 2. q. 178. Multi fidei Romano-rum pontificum te nentes à ducceris an nis claruerunt miraculis.

non multo post ipse Petrus antipapa, captus ductus est Auenionem ad Ioannem papam & abiurata hæresi & schismate ad perpetuum carcerem deputatus est, & imperator schismaticus imperio priuatus fuit. De ista hæresi, & reprobatione eius habetur diffusè in quarta parte, in titulo de dono consilij.

Dantes poeta Florentinus & eius errores.

§. II.

IRCA illud tempus floruit Dantes de Alegheriis, Florentinus poeta insignis, qui edidit opus egregium, cui simile in vulgari non habetur, eximie scientiæ & eloquentiæ maternalis, quod tripartitum fecit secundum tres animarum status ex hac luce migrantium, videlicet de paradiso, purgatorio & inferno. Ad horum alterum animæ de corpore exeuntes accedunt post Christi aduentum & passionem. De limbo puerorum non tangit, forte propter variam opinionem status, & conditionis animarum illarum. Verum in hoc videtur errasse non parum quia antiquos sapientes philosophos, poetas, rhetores infideles, vt Democritum, Pythagoram, Anaxagoram, Platonem, Socratem, Aristotelem, Homerum, Virgilium, Ciceronem, & alios describit esse in campis Elysiis, vbi etiam non in gloria, tamen sine pena existant, cum secundum fidem catholicam non sit, dare talem statum in tali vita, quo ad illos qui habentes iam vsum rationis de hac luce migrarunt. Sed aut ad cælum euolant purgati ab omni reatu in exitu suo, aut obnoxij post purgationem ad paradysum ascendant. Ceteri vero ad inferna descendunt, vbi nullus ordo, sed sempiternus horroꝝ inhabitat pœnarum immensarum, ex quibus nulla est redemptio, vel diminutio, vel alleuatio. Et in huiusmodi locosummi cruciatus sancti antiqui doctores Hieronymus, Augustinus, & alij asserunt esse illos seculi sapientes, propter eorum elationem & infidelitatem, quos Dantes ponit in campis Elysiis. De quibus etiam apostolus ait ad Rom. c. 1. Qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed dicentes se esse sapientes, & secundum Plal. Linguam nostram magnificamus, labia nostra à nobis sunt, quis noster dominus est? stulti facti sunt propter quod tradidit eos Deus in reprobum sensum.

Nec sufficienter defendunt eum qui dicunt istud non sensisse, sed vt poetam finxisse secundum opinionem aliquorum: quia cum liber ille sit in vulgari cõpositus & à vulgaribus frequentata lectio eius, & idiotis propter dulcedinem rythmorum & verborum elegantiam, nec sciât discernere inter fictionem & veritatem rei, facile possunt credere esse talem statum in alia vita, quem fides Ecclesiæ reprobatur. Cœlestinū quoque papam renunciantem papatui arguit de pu sillanimitate, quem Ecclesia veneratur, & miratur de humilitate.

Cæterum composuit & alium librum in sermone literato, de monarchia intitulatū in tres partes distinctum. In quarum prima probatur monarchiam, id est regimen per vnum principem

A.C. Petrus de Corbati deiciatur. In 4. parte Summarum, cap. 4. p. totum.

An philo. sophi inf. deles facti sunt.

Natus locutus. dius in. infernum. & cælum præter purgatorium.

Hier. ep. ad Heliod. August. n. 10. c. 1. c. 2. 28. & 29. hoc indicant. Plal. 112.

Non erant sancti quos libros antiquorum toribus ferros dunt.

Dantiæ narchaber est p. hibitus Indice lib. prohibitorum.

palem

palem hominem esse optimū regimen, & mundo necessarium. In secundo offendit talem monarchiam non successisse fuisse in monarchia Asyriorum, nec perfectam Perfarum & Medorum simul, nec Græcorum sub Alexandro, cum omnes isti parum vel nihil dominati fuerint in occidentem, sed in Romano imperio ostēdit fuisse perfectam & magis vniuersalem, cum in Europa & Africa, & Asia dominatum obtinuerint, quod ex Dei dispensatione gestum fuit. In tertia vero parte vult probare, sed male, ita monarchiam esse in imperio Romano & rege Romanorum, quod nullam dependentiam habeat à Papa, sed à solo Deo, nisi solum in pertinentibus ad forum animarum, non in temporalibus.

Et in hoc errauit, cum potestas imperialis & regimen subalternetur papali, vt minor maiori, sicut & luna signans imperiū, illuminatur à sole, signante vicariū Christi, vt lumine maiori, quod colligitur dist. 96. c. duo sunt. Vnde & vtrunque gladiū Papæ habere frequenter disputado concluditur, secundum id, quod dixerunt apostoli Christo: Ecce duo gladij hic. Quod etiā per experientiam monstratū est. Nam papa Adrianus

transtulit imperium de oriente in occidentē, Cæsar solum magnum regem Romanorum instituit, quia Ecclesiam liberauit, & Italiam de manibus Longobardorum, imperatore Græcorum nec se nec Ecclesiam inuare valēte, sed ad errores declinante. Deinde à Ioanne papa duodecimo vel Leone translatus est à Francis in Teutonicos in primo Othone. Papa quoque deponit imperatorem & priuat, & excommunicat prout egit Innocentius primus. Arcadium enim imperatorem excommunicauit. Gregorius septimus Henricum tertium imperatorem excommunicauit, & imperio priuauit. Papa etiam confirmat imperatorem, ipse coronat, ipsi imperator fidelitatem iurat. dist. 63. tibi. Quomodo isti talia attentassent, & prælati & sancti homines ista approbassent, si monarchia imperij non subesset papæ, cum par in parem non habeat potestatem?

Item imperatores catholici in omnibus submiserunt se & leges suas Ecclesiæ, vt Constantinus magnus, Theodosius senior & iunior, Iustinianus, Iustinus, Carolus magnus, Otho primus, Sigismundus. Sed multi qui fuerunt pefsimi tyranni, & persecutores Ecclesiæ non defensores, & malorum morum, toto conatu suo quaerunt subiugare sibi Ecclesiam, & temporalia eius auferre, & ad nihilū deducere, vt Iulianus Apostata, Constantius Arianus, Henricus tertius, quartus, quintus & sextus, Fridericus primus & secundus, Ludouicus Bavarus & multi Græcorum imperatores, aliqui prædictorum secuti sunt hæreses suorum patriarcharum, aliqui ex Latinis fuerunt causa schismatum. Sed papa pro tempore existens, vt verus monarcha, & super Imperatorem Romanum potestatem habens, excommunicauit eos & priuauit. Et deum tales cum summa confusione exterminati sunt, & ad inferos descendunt.

In hoc ergo errauit Dantes. Quem errorem magis diffusè persecutus est a Ockam ordinis

2. Gulielmus Ockhamus imperatoris Ludouici Buarri suspendiarius & à Papa Ioanne propter aliquos errores excommunicatus, Tritib. Tapam non cri-

Papa ve. rus mo. narcha.

Ockam de pontificis potestate male sentit.

minibus modis, sed male dictis lacranū. Paul. Aemy. ib. 8. hist. Fran. & l. cet aliqua contra Ioan. 22. que in inuice lib. prohibitorum reprobatū scripserunt: tamen non tam in pontifice Maximum, quam in Ioannem 22. inuictus est. Nam is quidē certē in omni cõtroversia velut contra hominem, non autem velut contra Ecclesiam Romanæ fidei auctoritatem scripsit. Siquidem suam de Romana Ecclesia confectur, in prologo libri, quem scripsit de sacramento altaris. De illo inquit altissimo sacramento aliqua breuiter conscripturus protestor me nihil asseriturum, nisi quod Romana tenet & docet Ecclesia. Quare sunt qui dicunt testē Tritib. in Chon. cum circa finem vitæ suæ recognouisset suam errorem, & Apostolicæ sedis gratiam impetrauisset. Ex Genib. & Sanderō. Cæterum de potestate Ecclesiastica August. de Ancona, de potestate Papæ Heruicus, Auarus Pelagius & Durandus de S. Porciano & alij eo seculo scripserunt. Petrus Cuneius aduocatus regius in Senatu parisiensi simili errore cum Ockhamo & Dante laborauit, qui conatus labefactare Ecclesiasticorum iurisdictionem, ecclesiasticamque libertatem infringere, sibi perpetuam ignominiam accersit. Bertranno episcopo Heduarum, pro Ecclesia inuictus apud regem Philippum Valesium perorante, & sigillo simo deformique illi per ludibriū in pariete chori Ecclesiæ Cathedralis infixo quod etiam hodie stylis suis scriptoribus prætereuntes in perennem impietatis memoriam confodere solent. Genib. Exitum porro litis sic describit Aemyl. Cum ampliatur. die Diui Thomæ Cantuariensis. S. Bertrannus regem adiit, admonitq; illum illuxisse diem, quem pro libertate Ecclesiæ Thomæ sanguine suo consecrasset. Respondit rex. Iura Ecclesiarum auctrim potius quam imminuta velim. Gratias vniuersi egerunt, rex Catholicus cognomen promeruit. hæc ille.

minorum, quasi ad nihilum deducens potestatem papæ, & prælatorum in dominio temporalis. Quāobrem multi viri doctissimi tunc quaestiones disputarunt, & libros ediderunt de potestate ecclesiastica seu papæ (Dantes tandē exul factus à Florentia propter partialitates, qui aliquādo fuit in officio dominorum Priorum, Rauenennæ positus, mortuus est anno ætatis suæ 56.

Bononiæ tumultus oritur.

§. III.

AD partes Italiæ reducendo stylum pro tēpore anni 1322. Bononiæ mense Maij hoc accidit: quia cum Romanus de Peppolis ciuis ditissimus, Bononiensis, expulsus fuisset à ciuitate vt supra habitū est, propriis pecuniis, quas maximas habebat conduxit quadringentos milites & ex Cesenna veniens Bononiā cum adiutorio suorum amicorum, qui in ciuitate erant ingressus est cum illis stipendiariis in antiportibus & burgis. Sed Bononienses (etsi improuisi nihil tale suspicantes) viriliter pugnantes & defendentes ciuitatē vi eos extra pepulerunt cū detrimento eorum non modico & pudore. Quāobrem illis omnino repulsis addiderunt Bononienses plures proscribere. Et quia ciuitas in timore manebat nouitatis postulantes à Florentinis auxilia receperunt centum & quinquaginta milites Florentinorum ab eis destinatos.

Eodem mense tumultuē populo Pisis propter sectas eorū dominus Corbinus de Lāfran cis ad furore populi captus & decapitat⁹ est, cū

A.C. 1322.

Sup. c. 5. & 10.

Antipor⁹ sunt inuisiones pro pugnaculac præurbū por tis erectæ burgi verō sunt suburbia.

Gratis in vrbe Pisis cōmotio.

A.C. 1313. Grauis in vrbe Pisis commotio.

germano suo quia interfecerat ipse Dominum Guidonem de Caprona vnum ex primoribus ciuitatis. Cumque magis ac magis rumor in vrbe increfceret. Dominus Nerius de Gerardschis, Dominus & capitaneus acierum Teutonicoru, qui Pisis erant, cum magnatibus ciuitatis discurrebant cum armis per vrbes, & in furore dictorum magnatum Lanfranci, Gualandi, & Sigismundi, & capronenses, qui erant alterius sectæ contra populum, occiderunt tres ex popularibus potentiores: quærentes insuper omnes, qui erant de secta cuiusdam audacissimi viri dicti Coscietta populi quasi capitis, dicentes quod ipsi procurarunt mortem Domini Guidonis de Caprona. Indignatus populus contra comitem Nerium, & magnates sequenti die arma corripuit, discurrens per vrbes decernens iustitiã impleri contra delinquentes: vnde & quindecim ex nobilioribus familiis condænati sunt vt rebelles, & bona eorum deuastata. Ipsum quoque comitem Nerium populus male tractasset: nisi fortis fuisset societate Teutonicorum. Sed non minus omisum est negotium ex eo quod Castrutius iam bis cum copiis suis accesserat ad montem sancti Iuliani audita seditione, si forte ex sectis eorum se impugnantibus pateret ei aditus ad capiendum Dominium: timentes ergo gentes eius contra-

Coscietta Pisis domini tenentis.

dixerunt accessui eius ad Pisas. Cum autem plures dies ciuitas maneret sub armis ille Coscietta, qui caput fuerat populi ad repellendum Vguitionem Fagiolanum à domino vrbis, & tunc extra ciuitatem manebat, vt rebellis, perceptis eorum diuisionibus tractatum fecit cum quibusdam amicis suis ciuitatem ingredi manu armata, & regimen eius mutare, ac occidere comitem Nerium cum omnibus sequacibus suis. Itaque cum Coscietta appropinquasset ad ciuitatem die sequenti ingressus eam, quidã compater eius hoc sciens notum fecit comiti Nerio, qui cum in domo cuiusdam rustici expectantem ad tractatum exequendum cepit, & ad furorem populi in ciuitate per terram tractus & dilaceratus in frustra concisus est. Sicque terra quieuit pluribus ex nobilibus & popularibus amicis Cosciettæ in loca multum remota confinatis, & dictum comitem Nerium Dominum fecerunt ciuitatis.

Coscietta à Pisanis discerpiunt. Confinatus. i. relegatus.

In mense sequenti Augusti Pisani instituerunt quasdam nouas gabellas, seu pedagia circa galceas & alia nauigia deferentia mercimonia in portu coru. Et cum in pactis pacis aliã facta inter eos & Florentinos, contentu esset eos ab huiusmodi liberos & immunes oneribus, noluerunt eis illa seruare: sed obligari tali exactioni. Et licet oratores Florentini Pisas accederent querulantes, perstitit tamen in suo proposito contra iustitiam.

Incendit vrbis Florentiæ.

Florentiæ à casu accensus est ignis mense Iulij super pontem veterem, & combussit omnes apothecas, quæ erant ibi à medio pontis citra. Et post intra quatuor hebdomadas, ignis ex incuria inhabitantium, accensus est iterum circa medium pontis, comburens omnes domos vltra medium vsque ad domos familiæ Manellinæ.

Eodem anno & Iulij mense Castrutius Dominus tyrannus Lucensium exterritus ex occasione aliquorum tyrannorum in tempore illo

timens sibi ipsi, ne forte Lucenses aliquid tale molirentur contra eum per subitanum furorẽ populi, edificari fecit in ipsa vrbe castrum seu ciuitatulam occupantem per circumitum quintam partem ciuitatis, ad eam partem, quæ Pisas respicit: muniens eam muris fortissimis cum viginti nouem turribus magnis per circumitum: nomenque illi dedit Gesca. In qua ciuitatula expulsis omnibus aliis, solum familiam suam cum aciebus suis inhabitare fecit. Et opus quidem magnificum fuit, nec tamen propter hac perpetuauit dominium.

A.C. 1313. Castrutius arcem seu ciuitatulam edificat.

Eodem mense Iunij Dominus Mattheus de vicecomitibus Dominus Mediolani seu capitaneus pro parte imperij, mortuus est in abbazia Crescentiaci extra Mediolanum, & sepultus est in inferno, quia excommunicatus ab ecclesia, vt rebellis & hæreticus, & inimicus, & octogenerarius diem clausit extremum. Ille siquidem sagax, & sapiens fuit ad tyrannidem, magni domini acquirendam, & possidendam. Et ipsa eadem die filius eius primogenitus Dominus Galeatius, capitaneus Placentinus, discurrens per Mediolanum cum stipendiariis suis, ordinauit vt magis, quam ciuium beneplacito se fieri capitaneum Mediolani sicut fuerat pater eius per annum vnum.

Matthæi vicecomitis mors.

Galeatius sic Mediolanensis Dominus.

Mense Augusti Dominus Lipaccius, qui fuerat Dominus Ofimi (vel Auximi) in Marchia rebellis ecclesiæ cum adiutorio Firmanæ ciuitatis, & aliorum Gibellinorum Marchiæ, reuersus est in Auximum, & expulit de ciuitate gentes ecclesiæ & Marchionis pro ecclesia, & cum adiutorio Firmanorum, cepit bella mouere contra Marchionem ipsum, & rebellare fecit castrum magnum Fabriani.

Auxim. à Gibellinis occupatur.

In Septembri Dominus Canis dominium tenens Veronæ, & Dominus Passerinus Mantuæ confederati hostiliter processerunt cum mille quingentis militibus contra Regium ciuitatem obsidentes quoddam eius castrum. Bononienses autem ex hoc timentes sibi ipsi ne forte irumperent super eos, postularunt copias à Florentinis. Qui statim miserunt trecentos bellatores pro tutela eorum. Sed præfati Domini timentes, ne propter hoc dux Chiarentanæ, & comes de Curitio venirent contra Veronenses & Vincentinos, soluta oblidione reuersi sunt ad propria.

Aduersus Bononienses expectatio iniuria.

In ciuitate Parmensi facta seditione bellum ciuile factum est in ciuitate inter partiales. Et vnus partis caput erat Dominus Orlandus Rubeus, alterius verò Dominus Ioannes Quirithus. Sed præualuit Orlandus cum populo contra Ioannem, ipsum debellans cum sectatoribus suis. Remansitque Dominus in Parma dictus Dominus Orlandus, & filij Giberti de Coregia. Tunc etiam filij Domini Bernardini Rauennates cum factione & adiutorio Malatestarum Ariminensium interfecerunt archiepiscopum Raueennæ eorum consobrinum, qui Raueenna dominabatur.

Parma bellum ciuile excitatur.

In Septembri dicti anni Florentini reedificare fecerunt castrum Casaglia super alpes situm, quod destrui fecerat comes Batifollis. Tunc etiam communitas resumpsit dominium vndecim populorũ, qui pertinebant ad castrum

A.C. 1313.

castellum Ampitianæ in Mugello, exterminatũ à Florentinis qui fuerunt fideles & vassallicomitis Batifollis. Et mense Octobris Domini de Ybaldinis propter scandala & discordias inter eos exortas, vtraque pars dederunt se domino Florentinorum, cum fidelibus eorum, promittentium, eos liberos facere ab omni pena incurfa ex damnis, & per duos annos, immunes ab oneribus communitatis. Er ij numero erant tria millia, & vltra distinctualiter. Verum in futurum non seruauerunt fidem communitati in bello Castrutij.

Obizus Placentinus Placentiam Galeatio eripit, & Ecclesie subdit.

§. IIII.

IVSDEM anni tempestate in Placentia ciuitate fuit nouitas. Nam Obizus vocatus Vengu de Placentia, quamuis Gibellinus, tamen exul factus fuerat ab illa, per Dominum Galeatium de vicecomitibus Mediolanensem Dominum Placentiæ. Sed eo quod dictus Dominus Galeatius rem turpem fecisset cum vxore dicti Obizi, & verberibus etiam affecto abstulerat sihi quoddam castrum suum, eam ob rem rebellans se ab eo accessit Obizus ad cardinalem legatum pro ecclesia. Cùm autem esset Dominus Galeatius Mediolani, Obizus cum trecentis armigeris ecclesiæ accessit Placentiam, & per terram discurrens accepit dominium eius nullo resistente. Factusque miles institutus est ibi vicarius pro ecclesia. Expulitque de ciuitate ipsa Dominum Tiizum filium Domini Galeatii, reduxit verò omnes exules Guelphos in ciuitatem. Paulò post ingressus cardinalis legatus Placentiam, magno honore receptus est. Et in modo dico tempore Placentini acceperunt in deditio nem omnia castra sua, quæ abstulerant gentes Domini Galeatii.

Mediolanenses Ecclesie reconciliari volunt.

Post mutationem istam factam Placentiæ, Mediolanenses nobiles & populares considerantes se excommunicatos esse, & in rebellionem ecclesiæ propter dominium Domini Matthæi, & filiorum de vicecomitibus: elegerunt duodecim ex potioribus, partim magnatibus partim popularibus, qui tractarent concordiam inter comune Mediolani, & Dominum legatum. Qui plures habuerunt colloquium cum legato de voluntate Domini Galeatii, eo promittente dimittere dominium ciuitatis, vt haberet pacem cum ecclesia, sed fide non veraciter incedebat. Et cum Mediolanenses pacta pacis iniissent cū legato, & Dominus Galeatius assentire iis non acquiesceret, commota est vniuersa ciuitas ad instantiam illorum duodecim capitaneorum contra Dominum Galeatium, vt dimitteret dominium ciuitatis, vt promiserat cardinali, secũ trahens magnam partem copiarum Teutonicorum promissionibus & pecuniarum exhibitionibus, quas Dominus Galeatius illis non dederat à diu. Currens igitur populus cum illis ad palatium clamando pacem, pacem, & viuat ecclesia, cum Dominus Galeatius existimaret se cum aliis armigeris suis remedium posse ad-

Mediolanenses contra Galeatium arma sumunt.

A.C. 1313.

hibere & tumultum comprimere, exposuit se ad pugnam cum illis, & in tribus diuersis locis ciuitatis cum illis prælium exercens, vbique confusus & victus remansit, tandem ab vrbe recedens Laudium comueuit. Remansitque domini Mediolanum ciuitatis in manu illorum duodecim virorum. De ea mutatione regiminis Florentia exultauit, & valde gauisa est, arbitrata finem habitura Longobardiæ certamina, sed si cognouissent inde mala sequentia, non ita vanè festinaissent.

Galeatius Mediolanum non cedit.

Insequenti Nouembri expulso Domino Galeatio de Mediolano homines de ciuitate Montiana cum aliis vicinis eorum, congregabant exercitum, vt pergerent hostiliter Mediolanũ. Duodecim autem viri, qui regebant Mediolanum hoc sentientes, monuerunt eos, vt cessarent à tali congregatione, quia prius intendebant ordinare ciuitatem, & operam dare, vt pacta facta cum ecclesia seruarietur. Quamuis enim expulissent Dominum Galeatium, tamen ciuitas regebatur pro parte imperij non ecclesiæ. Montiani verò parere nolentes, sed sequentes incepta, fuerunt humiliati. Nam acies bellatorum cum populo Mediolanensium processerunt in bellum contra eos, & capta ciuitate & in prædam data, expulsi sunt de ciuitate sua Montiani occisis ducentis ex eis & vltra.

Montiani bello Mediolanensibus vincuntur.

Sed cito mutatus est color optimus rerum. Nam sequenti Decembri, cum duodecim rectores essent in conclusuo tractatu tradere ciuitatem Mediolani legato in dominium, vt ipsi reconciliarentur ecclesiæ, maiores ex nobilibus volebant liberè & absolute eam dare Domino legato pro ecclesia & iam miserant suos oratores & syndicos Placentiam ad legatum, vt veniret Mediolanum. Sed illis nobilibus de familia vicecomitũ, qui in vrbe remanserãt, quorũ caput erat Dominus Ludouicus, non grata erat talis concordia. Vnde ipse Dominus Ludouicus misit nuncios secreto Laudiu ad Dominũ Galeatium vt cū fratribus suis, & omni conatu suo veniret Mediolanum & ipse daret ei ingressum, & adiutorium ad sumendum dominium eius. Accies verò Teutonicorum stipendiariorum, quæ iam cooperata fuerant ad deiectionem ex vrbe re-

Mediolanensium Ecclesia recõciliatio dimittitur.

Domini Galeatii oblata eis summa decem millium florenorum ad se traxit. Quæ enim mortalia nõ cogit pectora auri sacra fames: & præcipue eorum qui castra sequuntur, quibus nulla fides pietasque manet: iuxta condicta igitur Dominus Galeatius cum suis noctu venit, & in aurora applicanti data est vna ex portis vrbis. Qui ingressus discurrens cum armatis per ciuitatem, quam obrem omnes nobiles, qui fuerant ad tractandum concordiam cum ecclesia, attendentes periculum suum, ex seipsis egressi sunt vrbe. Dominus autem Galeatius factus est Dominus Mediolanensis ad clamorem populi: qui omnibus mobilibus mobilior est, vt potens absque consilio, & sine prudentia. Sicque multiplicata sunt mala super terram propter iniquitates inhabitantium. Regnare enim facit

Virgil. 3. Encl. Lucan. lib. 10.

Galeatius Mediolanum recipit. A.C. 1313.

Domini hypocritam (inquit Iob) propter peccata populi. Hypocrita tyrannus est, quia ostendit se Dominum fore cùm non sit. Ad requisionem autem Ioannis papæ in adiutorium legati & ecclesiæ, Florentini miserant ducentos bellatores

Iob. 34. Hypocrita est tyranus omnis.

A.C. 1122.

bellatores cum capitaneis suis, & totidem Bononienses, Parmenses, & Romandiolii, ut praelia rentur contra Mediolanenses ad conterendam tyrannidem vicecomitum ecclesiæ rebellium.

In sequenti vero mense Februatio cum copiæ ecclesiæ cum suis confederatis ex Placentia ad Mediolam vsque comitarum iuxta castellum, quod dicitur Triuanrium profecta essent ad praelium, numero duo millia militum & populus multus, quorum duces erant nepos Domini legati, & Dominus Obizus, de quo supra Dominus Marcus de vicecomitibus, germanus Domini Galeatij cum octingentis militibus ex aciebus Mediolanensium, & populo magno adueniens in litore fluminis Addæ stetit, ad impediendum transitum exercitus ecclesiæ ultra. Sed Dominus Obizus cum exulibus Mediolanensium, & quingentis militibus separari aliquantulum à suis, transferunt fluvium Addæ. Quibus occurrens Dominus Marcus viriliter aggressus est eos, & quasi iam illos denicerat occisus multis notabilibus viris, & inter ceteros germano Domini Obizi, sed cum cætera copia ecclesiæ percipissent bellum initum, capitaneus eorum Dominus Philippus Eugubinus cum insigniis Florentinorum transientes flumen cum suis ingressi sunt bellum, non valentibus hostibus transitum fluminis impedire: & debellant eos, qui iam victores erant, adeo ut Dominus Marcus cum paucis fugiens Mediolanum reuertetetur, amissis multis ex suis, partim ex morte partim ex captiuitate. Post hoc ceperunt plura villagia, & castella Mediolanensium, ac etiam Montiam prope Mediolanum ad octo milliaria.

Tordona venit in potestate ecclesiæ.

Tunc temporis insuper in ciuitate Tordona in Longobardia, ex tractatu secreto facto inter Dominum legatum, & aliquos de ciuitate ipsa Dominus Raimundus de Tordona cum quingentis stipendiariis ecclesiæ & cum exulibus dictæ vrbs ingressus Tordonam, factus est Dominus ciuitatis, & qui erant pro Domino Mediolanensi post paucos dies reddita ciuitate Podij cum arce, saluis personis suis ex conuentione facta egressi sunt liberi. Indeque plura castella Papæ in dedicationem acceperunt. Nec multo post ciuitas Alexandria in Longobardia se tradidit, & dominium suum legato, & regi Roberto. Eius dominium accepit Dominus Raimundus pro ecclesia electis ipsis, qui ibi erant pro Domino Mediolanensi. Dominus etiam Henricus de Flandria, qui fuerat Senescallus imperatoris Henrici, cernens se non posse resistere viribus ecclesiæ, comitarum Laudij, quem tenebat pro Domino Mediolanensi, & se ecclesiæ subiecit, accedens ad stipendium ecclesiæ.

Genuensibus exulibus Burgi & castra à ciuibus eripiuntur.

§. V.

In illo eodem tempore cum exules Genuensium cum auxiliariis, suis adhuc essent in burgis parte ad obsidionem Genuæ, quæ iam permanerat per quinque annos duabus vicibus modico intervallo, qui in ciuitate erant extra

Item mulæ alie ciuitates.

miserrunt ex gentibus Roberti centum quinquaginta equites, & mille pedites ad expugnandum fortalium pontis sancti Bernardi. Qui pugnantes cum hostibus profligarunt eos vsque ad burgos ciuitatis. Qui autem in ciuitate Genuæ remanserant, audita victoria suorum, egressi urbem ingressi sunt burgos: ad quos illi fugati se retraxerant, illosque recuperauerunt occisis nonnullis, sed plurimis captiuitatis: ac etiam alia fortalitia exulum in dedicationem receperunt. Lucratique sunt ex præda illorum suburbiorum valorem ducentorum millium Genuensium. Nam exules habitabant in dictis suburbis cum familiis suis, & ibi exercebant sua artificia & negociationes sicut in ciuitate fiebat. Qui euaserunt, Saonam fugerunt. Indeque vires exulum Genuensium satis debilitatae sunt. Et quasi ad miraculum fuit hoc adscriptum, ut quod non valuit rex Robertus cum Genuensibus & eis confederatis obtinere scilicet illa suburbia toto tempore, in momento paruo conatu expugnaretur & haberetur ad ostendendum, quia non in multitudine vel fortitudine gentium, sed à Domino victoria belli.

Castrutius quoque eo anno cum dominaretur Lucensibus, profectus est cum suis contra quoddam castellum in Carphagnagna, quod dicitur Luchium, sibi rebelle factum. Quod cum recepisset, persecutus est etiam capere castella montaneorum Pistoriensium. Illi autem alpigentes non habentes auxilia à Pistoriensibus, quia cauebant Pistorienses ne cum treugæ essent inter eos, occasionem sibi sumeret eos impugnandi, ex fractione treugæ [quid facerent nesciebant] Florentini autem inuocati miserunt aliquos bellatores intendentes illum eorum inimicum expensis grauaue. Viriliter tamen Castrutius profectus propositum non obstante multitudine inimicorum in montibus illis, accedens ea scilicet castella in dedicationem accepit cum quibusdam pactioibus.

In illo etiam tempore populus Vrbinas, facto tumultu arma corripens ex ciuitate eos fugauit, qui ibi pro ecclesiæ regimen exercebant, propter onera grauia & importabilia talearum. Quod etiam causa fuit rebellionis decem tribuum à Domino Roboam, & diuisionis regni Israel à regno Iuda.

In Sardinia insula circa illud tempus haec nouitas accidit. Rex Aragonum cum præparasset magnam classem, ut insulam Sardinia in dominium acciperet, quia Bonifacius octauus papa sibi eam per priuilegium concessisset communitas Pisarum, quæ magnam illius insulae portionem tenebat, hoc intelligens: plurimos equites & pedites stipendio conducens, illuc destinauit pro defensione iurium suorum, & adiuuandum etiam quandam Dominum iudicem Alboreæ, qui etiam partem non modicam possidebat in eadem insula, colligatum eis, ut amicum. Sed prædictus iudex, qui & tertiam partem Sardinia obtinebat, prodicionem fecit Pisaniis. Nam compositione facta cum dicto rege Aragonum rebellem se constituens ad eos interficere fecit stipendiarios omnes missos à Pisaniis, ac etiam Pisanos familiares domus suæ: & quam citissime misit oratores ad regem ut insulam caperet, narrans, quæ propter hoc ita fecisset.

Causa

A.C. 1122.

AC. 1123. Cur Albo rex iudex Sardi pro dicitur.

Causa autem huius prodicionis fuisse dicitur quia Pisani male tractauerunt iudicem illum. Et inter cætera cum iudex ille dominium accepit partis illius Sardinia, quam tenebat, opponebant ei illegitimitatem: propter quod oportuit, ut se redimeret tribus millibus florenorum communitati, ut obtineret Dominium illud sine aliqua pecunia oblata priuatis ciuibus Pisaniis. Et ob hoc indignatus, tempus expectauit ad reddendum malum pro malo. His peractis Alphonsus primogenitus Domini Iacobi regis Aragonum cum classe septuaginta galearum, & aliorum lignorum multiplicium cum militibus equitibus & peditibus copiosis applicuit ad Sardinia insulam. Qui honorifice susceptus est à iudice Alboreæ præfato, & à Sardinis eum recognoscentibus in Dominum suum. Et omnes ciuitates, quas ibi tenebant Pisani, se rebelarunt, subdentes se filio regis Aragonum, exceptis quatuor. Quas cum obsideret filius regis, permansit obsidio æstate, & hyeme, ubi mortui sunt ex vtraque parte duodecim millia hominum: nec tamen soluta est obsidio. Quæ fuerunt que Pisani cum triginta duabus galeis remouere obsidionem, sed non potuerunt.

Genuensium exulum clades.

1. Mach. 4.

Caltrutius castella quadam occupat. Alpigentes. can. hon. acc.

3. Reg. 11

Pisanois & Aragonum de possidenda. Sardinia disceptatio.

Mediolanenses ecclesiasticus fundit exercitus. Comes de Curtiario moritur.

Marcus de vicecomitibus pugnans contra Pontificios vincitur.

§. VI.

ANNO sequenti scilicet 1123, in diuersis partibus orbis varia acciderunt in miseriam mundi immundi. Et in Longobardia partibus dominus Marcus de vicecomitibus cum mille militibus, & duobus millibus peditum à Mediolano progrediens profectus est, ut destrueret pontem Calcianum super flumen Addæ, & alienum etiam pontem, & hoc ut impediret delatio victualium ad exercitus ecclesiæ qui Montia residebant. Hoc aduertentes capitanei ecclesiæ Dominus Henricus de Flandria & Dominus Philippus de Gabriellis capitaneus gentium Florentinorum, & plures alij processerunt obuiam eis cum mille ducentis equitibus & tribus millibus quingentis peditibus. Et hora tarda in occasu quasi solis conflictum simul agentes atrociter dimicabant cum quælibet partium esset fortis viribus. Non parua mora concertatio fuit, nec aperte discerni poterat, quis victor existeret. Demum Dominus Marcus de vicecomitibus superatus est cum suis equitibus & peditibus, occisus non minus aut captis de gentibus suis vsque ad quadringentos, & vexillis hostium captis octodecim, qui autem interfecti fuerunt ex vtraque parte simul circa quingentos. De copiis ecclesiæ tantum viginti quinque fuerunt qui vel occubuerunt, aut capti fuerunt. Præfatus autem Dominus Marcus cum iis qui euaserunt fugiens, Mediolanum remeauit. Et nisi nox impedisset, vsque ad interuentionem copiarum Mediolanensium consumpra fuissent.

In Cal. Maij comes de Curtiario strenuus vir in armis cum Taruisij interfuit quibusdam solemnibus nuptiis subita morte subleuatus est:

A.C. 1123.

& ut à pluribus dicebatur, veneno extinctus ad instantiam Domini Canis tyranni Veronensis. Magnum quoque scandalum & rixa orta est inter gentes ecclesiæ cum Montia moram traherent. Nam Teutonicis cum Italicis rixantibus inuicem perierunt ex equitibus ultra quinquaginta. Et filius Domini Simonini indignatus recessit cum suis ab ecclesiæ stipendio, & Mediolanum accedens eis se coniunxit.

Placentia oritur se. dit. o.

Eodem anno in ciuitate Placentina seditio facta est inter Guclphos & Gibellinos vsque ad occisionem pluriū tumultuantibus eis & arma corripientibus. Cuius occasio fuit, quia Dominus Obizus ad habendum colloquium accesserat cum Domino Cane, & cum Domino Passerino Domino Mantuano, sine scitu vel licentia Domini legati. Quo reuerso cepit scandalum exoriri, dubitantibus reliquis, ne tractatum cum illis fecisset contra ecclesiam. Sed Dominus Raimundus cum suis copiis superueniens accepit dominium Placentia pro ecclesia, ablato Domino Obizo, & Dominus legatus dictum Obizum misit oratorem ad papam.

Florentia excitatur. vide infra §. 4.

Ea tempestate cum oratores Florentini obtinissent licentiam per litteras apostolicas impositionis faciendæ, & exigendorum à clero diocesis florentinae viginti millium florenorum in subsidium pro edificio faciundo murorum ciuitatis ortum est scandalum in ter clericos & laicos propter grauamen impositionis improporionatæ. Vnde non est exacta nisi mediætas, & conuersa pecunia illa in alias expensas cõmunitatis non pro muris. Querelâ autem super hoc faciente episcopo ciuitatis cum clero coram papa, mandauit ipse residuum nõ exigi. Tunc etiam factæ sunt treugæ inter regem Angliæ & regem Scotia per tredecim annos. Ad quod faciendum quasi coactus fuit rex Angliæ propter malam dispositionem regni. Sicut enim pater eius Eduardus prudentia sua optime gubernauerat, & tenuerat regnum ipsum quietè ipsum magnificando, & ampliando, sic iste filius eius insipientia sua multum debilitauerat ipsum & barones eius quasi omnes ab eo discesserant. Propter quod Robertus miles qui se fecerat regem Scotorum, magnam partem Angliæ inuasit, & multa detrimenta infixit.

Inducias inter Scotos & Anglos.

Nocte sequenti die xx. Maij luna eclipsis passa est in duabus quasi partibus eius in signo sagittarij.

Florentini quia Castrutio post se volebant capere, ab eod. m. male mutantur.

In Hetruria ipso anno cum Florentini conarentur cum amicis eorum deprimere vires tyranni Castrutij, qui Luca dominabatur, induxerunt Genuenses qui ciuitatem ipsam intus gubernabant, ut cum copiis suis per mare & per a Non inducias modo, sed pacem inter Eduardum 3. (secundus enim Eduardus iam decesserat) & Robertum Bruscum factas scribunt hoc tempore. Bo. lib. 14. & Leslaus lib. 7. huius in Scotorum. Arg. multis incursionibus vexati ad pacem tandem inquit Leslaus his conditionibus venire coacti sunt, ut Cum b. ia Northbrumbi que Scotici eg. i. ermini figerentur, ut Robertus danna illata Anglis triginta millibus maris monetæ. ut vocant, Sterlingensi s. rciat: ac denique ad pacis rationem fixius firmam am, ut David Reberti filius Ioanni Eduardi terti filie matris monij vinculo copularetur. Hac ille.

terram

A C. 1323. terram procederet in bellum contra terras Castrutij in Lunigiana, & ipsi interea cum haberent tractatus secretos in castro Buggiani in valle Nebule, dum in Lunigiana esset occupatus, intendebant illud capere, quod possidebat tunc Castrutius ipse, & alia etiam castra vallis Nebule. Sed detecto tractatu Castrutius ut altus & solertissimus pergens Buggianum: duodecim viros suspendit, qui proditorem tractabant.

Sed proditio alia quam tractavit Castrutius contra Florentinos habuit effectum. Nam Iacobum de fontana capitaneum strenuum Furlanorum, conductum ad stipendia Florentinorum ab eo corruptum multa pecunia ab eis discedere fecit cum ducentis bellatoribus ex suo exercitu congregatis. Quod satis contristavit Florentinos & deinde cum octingentis equitibus & octo millibus peditum Castrutius discurret hostiliter per territorium Florentinorum obsidens diuersa castra, ut Fugentium, sanctam crucem, castrum francum, & si non capiens destruens tamen multum ipsa castella, & ad pedes montis Toporis, & sancti Miniatis deaustationem faciens. Sicque reuersus est Lucam cum honore Florentinis inde reportantibus damnum & crubescantiam.

Mediolanum ab Ecclesie copiis obsidetur.

§. VII.

ANNO præfato scilicet 1223. mense Iunij Dominus Raimundus, capitaneus generalis copiarum ecclesie, cum quatuor millibus equitum ex gentibus regis Roberti, ecclesie, Florentinorum, Bononiensium, Parmensium exulum ex Mediolano & Teutonicorum, cum peditibus quasi innumerabilibus recedens de Montia: profecti sunt ad obsidendum Mediolanum, & cum appropinquassent ciuitati Dominus Galeatus & Dominus Marcus, fratres & Domini Mediolani, egressi sunt urbem cum duobus millibus equitum occurrentes ei, & quasi signum dantes bellum acceptandi. Unde Dominus Raimundus instruxit acies suas non reuendo prælium, sed procedendo contra ciuitatem. Sed Domini Mediolanenses timentes & eos qui in ciuitate remanserant, ne nouitas oriretur: & multitudinem hostium, retraxerunt se in ciuitatem cum damno & confusione. Raimundus autem prosequendo insultum, cepit vi duo suburbia Mediolanensia scilicet portæ nouæ & portæ francæ. Et in suburbio portæ Comasinæ castrametatus est cum suis, & totam ciuitatem quærebatur circumdare ad capiendum. Mediolanenses autem videntes se in angustiis positos & coarctatos, miserunt Veronam, & Mantuam, & ad alias Longobardie ciuitates se strantes Gibellinorum postulantes auxilia. Insuper & oratoribus imperatoris, qui tunc erant in Longobardia destinarunt nuncios, exponentes quod si intra breue tempus eis non succurrerent, necessitas eos vrgebat ad deditioem hostium faciendam pro ecclesia. Qui oratores non seruantes pacta & iuramenta facta legato cardinali scilicet quod non præstarent auxilium vel fauorem rebellibus ecclesie miserunt ipsi ora-

tores quemdam capitaneum cum quadringentis stipendiariis eorum. Et ingressis Mediolanum bellatoribus Bertoldus comes infori de Alemânia dux eorum, factus est & fictici vicarius imperij, & Dominum Galeatum dimittere fecit dominium ciuitatis. Sicque ciuitas aliquantulum roborata est. Non tamen ausi sunt in bellum prodire contra hostes: quia nimis potentes erant.

Venerunt quoque proximo mense Domini prædictarum ciuitatum, & Marchio Estensis, qui erant tunc colligati cum eis contra ecclesiam in subsidium Mediolanensibus cum quingentis equitibus & mille peditibus & transito Pado existimauerunt in eo itinere auferte Parmam propter secretum tractatum ad instantiam Ioannis Cyrici & suorum. Sed detecto tractatu nil agere valuerunt. In ipsa autem obsidione Mediolani tractatus & factiones erant complures inter Mediolanenses obfessos, & gentes ecclesie obfidentes cooperiti proditioibus ex utraque parte. Existimabant autem Dominus Raimundus, & alij capitanei ecclesie cum expositione multarum pecuniarum & magnis promissionibus, quod Teutonici, qui cum eis erant in obsidione, componerent cum Teutonicis, qui erant intus cum Mediolanensibus, quod darent eis ingressum in ciuitatem, vel quod recedentes ab eis suis iungerentur.

Sed totum accidit in contrarium. Nam Teutonici, qui erant cum gentibus ecclesie quingenti numero, recedentes ab eis ingressi sunt ciuitatem adhærentes Mediolanensibus. Quam obrem & non minus ex eo quod copiose infirmati sunt in castris plurimi: inde multi ex exulibus Mediolanensibus territi recesserunt reuertentes Montiam. Dominus autem Raimundus, capitaneus generalis totius exercitus ecclesie, cernens se remansisse cum copiis solum ecclesie, & regis Roberti ad numerum duorum millium recollegit satinas eorum, & præmisit populares & gentes suas debiliores, & interea cum aciebus suis fortioribus Mediolanum impugnabat. Demum præmissis aliis ipse soluta obsidione Montiam remeauit. Mediolanenses tamen non sunt ausi exire & illos insequi. Sicque patet quia varius est euentus belli. Et si secundum iudicium humanum ex multo maiori exercitu numero & robore alterius partium, & maximè adiuncta belli iusta causa possit sperari victoria: non tamen certitudo haberi: cum aliquando iusto Dei iudicio, & si nobis occulto, contrarium eueniat nobis & ideo vitanda sunt quantum fieri potest.

Mense autem Augusti immediatè sequenti Mediolanenses cum amicis suis egressi sunt in prælium contra Montiam, in qua erant gentes ecclesie cum Raimundo & obsederunt illam numero tria millia equitum cum peditibus pene innumeris. Ibi que in obsidione circa duos menses manserunt. Sed superueniente peste in exercitu obsidentium, multi cæperunt ex eis recedere. Copie autem ecclesie, quæ intra urbem seruabantur: exierunt in prælium pedestres cum sagitariis Genuensium qui venerant in adiutorium ecclesie contra hostes. Qui cum impræparati essent, sine aliqua restantia, tam pedites quam equites fugam arripuerunt. Relictisque omnibus gentes ecclesie bona ho-

A.C. 1323. Mediolanum occupat.

Marcus vi comes Cataulani occupat.

Germani milites electi sunt.

Germani milites Mediolanensibus desiciunt.

Mediolanensibus obsidione soluta.

2. Regi.

videtur res esse certa.

Mediolanensibus obsidione soluta.

Milites ecclesie vincunt qui eos pugnant venerant.

na ho-

DE IOAN. XXII. ET QVIB. ALIIS. CAP. V.

na hostium ibi adducta acceperunt, pauci ibi mortui & non multi capti: nisi qui iam infirmari fugam non valuerunt arripere. Cum autem permaneret dicta obsidio Montie, Bergomenes venientes in magno numero, partim equites & partim pedites in adiutorium Mediolanensium, qui obsederant Montiam, ut dictum est, à copiis ecclesie in vna impediti fuerunt, & debellati, interfectis aut captis non minus quingentis ex eis.

Mense Octobris, cum in villa Carraria comitatus Mediolanensis essent trecenti milites ad stipendium ecclesie dominus Marcus sæpè factus de vicecomitibus aggressus est cum quingentis bellatoribus habitatores eius, & quia male villa prouisa erat, cepit eam præda & igni exponens illam, fugam arripentibus stipendiariis ecclesie. Post quæ dictus dominus Marcus cum mille quingentis belligetis obsedit acem & pontem bastiam super flumen Addæ, quæ erat bene fulta gentibus & victualibus. Sed cum non succursum habuisset à gentibus ecclesie, eam quæ ibi dominabatur, ex desidia & vacordia illorum in deditioem accepit, & fortè ex oblata pecunia obfessis.

Cæterum reuertente Mediolanum domino Marco cum copiis, orta est dissensio non modica inter armigeros Teutonicos exercitus eius. Nam illis Teutonicis, qui erant iuxta Sabaudiam (quos magis videbant à Mediolanensibus diligi, & estimari, & melius eis de stipendio prouideri) alij Teutonici ex Alemannia superiorum inuidebant & propterea contra eos stimulo inuidia recesserunt à Mediolanensibus, & quingenti ex eis reuersi sunt in Alemanniam. Multi alij adhæserunt gentibus ecclesie sub vexillo domini Henrici de Flandria.

Ludouicus Bauarus imperator anathematizatur. Bl. dec. 2. lib. 9. Nauc. gene. 45.

§. VIII.

ANNO præfato scilicet 1223. mense Octobris, Ioannes papa in publico consistorio Auenione protulit sententiam excommunicationis contra Ludouicum Bauarum, electum

a Quamuis ob hanc causam Ioannes papa hunc Ludouicum excommunicauerit quod is vicecomitibus faueret, Trit. hem. tamen in Chronicis aliam assert, quod videlicet uxorem cuiusdam viri potentis abstulerit, qua cum matrimonialiter vixerat, eamque Orboni filio copulauerit, ut eo patto ducatum Carinthie & Tirolis ad mulierem iure hereditario deuolutum obtineret. Cæterum in publico primùm consistorio deinde Cathedrali Ecclesia mucrone spiritali anathematis Ludouicus confossus est. Blon. dec. 2. lib. 9. hinc habetur hoc loco D. Anton. à Ioanne. 22. & iterum infra. §. 10. imperatorem excommunicatum scribat. bis enim in eum est excommunicationis promulgata sententia.

regem Romanorum, ex eo quod miserat copias suas in adiutorium domini Galeatii & fratrum eius, qui tyrannicè dominabantur Mediolano, & aliis ciuitatibus pluribus in Longobardia contra pugnatore pro ecclesia opponendo eidem Ludouico, quod non erat ei licitum, vri officio imperatoris quouisque foret confirmatus ab ecclesia. Deditque ei terminum trium mensium, infra quem teneretur renunciare electioni de se factæ, & quæ deberet personaliter accedere ad ipsum ad faciendas suas excusationes de eo, quod fauorem præstiterat hæreticis schismaticis & rebellibus ecclesie. Insuper priuauit beneficiis omnes clericos, qui ei præstarent consilium, auxilium vel fauorè, vbi non pareret dictis mandatis sibi factis. Ludouicus autem præfatus postquam recepit literas processum huiusmodi continentes, habito concilio suorum appellauit ad ipsum papam malè informatum benè informandum, & etiam ad concilium generale, quando esset Romæ in sede Petri. Misitque plures, & solennes oratores, prælatos & barones ad se in prædictis excusandum, promittens in posterum se ecclesie non contrarium existere, propter quod fuit sibi prorogatus terminus aliorum trium mensium & secundum quod se gereret, sic ei fieret.

Eodem anno in fine Iulij papa Ioannes de D. Thom. concilio cardinalium, & assensu omnium prælatorum, qui erant in curia tunc Auenione morante præmissa diligenti examinatione de vita & doctrina & miraculis eius beatorum Thomam de Aquino qui fuerat in vita sacræ theologie processor ordinis prædicatorum: cum consueti solennitate sanctorum catalogo adscripsit. Eius que festum. vij. Martij celebrandum mandauit, qua die migrauerat ex hac luce, apud monasterium solle nonè in Campania, ad quod monasterium declinauerat infirmatus in via, qua de Neapoli pergebat Lugdunum ad concilium generale, ad quod euocatus fuerat à Gregorio decimo propter eminentem scientiam eius anno domini. 1274. vitæ verò eius anno quinquagesimo inchoante. Cuius & doctrina approbata fuit ab ecclesia, & merito: quia stilus breuis, grata facundia, celsa, clara, firma sententia. De libris quos edidit habetur, supra tit. præcedenti. Et à quibusdam dictum fuit, ut chronica referunt, veneno sibi propinato in cibo cum fuisse extinctum à quodam familiari regis Caroli, ut ei complaceret, qui de familia erat ipse Thomas comitum Aquinorum, qui fuerat sibi rebelles, timens ne fortè si ad cardinatum assumeretur, esset ei contrarius. Hoc tamen non clarè habetur.

Fecitque papa Ioannes eudere Auenione monetam auream eius ponderis, ligæ ac iconis, seu figuræ, cuius erat Florenus Florentinus, ex cepto quod ex parte illa, in qua insignitur lilium, supra scripto erat, Ioannis papæ. Quod communiter non fuit laudè dignum, sed confusione.

a Scribit etiam Blondus Ioannem Pontificem præter eximium doctorem Diuum Thomam Aquinatem, alium etiam Thomam Erphordensem episcopum in sanctorum numerum retulisse, idque anno vno ante quam Ludouico Bauaro imperium abrogaret.

Tertia pars hist. Ant. D. De-

A.C. 1323.

in sanctorum numero referur. Blon. ibid.

D. Thomæ doctrina ab Ecclesia approbata.

sup. tit. 18. c. 10. §. 1. & seq.

Ioannes Pa. monetam

A. C. 1313.

Deditque licentiam Ioannes papa per literas apostolicas, communitati Florentiae ad requisitione oratorum Florentinorum, ut possent clero dicecesis Florentinae imponere viginti millia Florentorum in subsidium ad complendum opus menium ciuitatis. Quae quantitas exacta fuit vsque ad medietatem cum magno scandalo. Nec tamen in opera illa conuersa est pecunia exacta, sed in alias occurrentes necessitates communicata, vnde ad querelam cleri, & episcopi Florentini, papa Ioannes prohibuit prosequi exactiōe relictui, scilicet decem millium.

In mari magno vltra Constantinopolim tempestas valida orta est, adeo ut circa centum nauigia magna fracta sint: vnde magna damnata sunt mercatoribus propter mercimonia perditia, & multi perierunt.

In provincia Prononcia in ciuitate dicta Aleseo circa illud tempus hoc accidit mirum, ut referunt in chron. Apparuit quidam spiritus, qui assererat se esse animam cuiusdam, qui de propinquo mortuus fuerat in ciuitate illa. Vtrum autem audiretur tantum & non videretur, vel videretur, & in qua specie appareret, non clare habetur. Mira hic spiritus referebat de alia vita, & de purgatorio. Prior autem conuentus ordinis Predicatorum qui erat in illa ciuitate vir venerabilis conuersationis, accessit ad illum: occulte secum deferendo sacramentum corporis Christi ad obuiandum fraudibus diaboli, si forte esset opus eius. Et cum dictus prior examinaret illum & adiuraret in praesentia plurimorum hominum hoc cognoscens ille spiritus, dixit priori. Tu habes tecum verum Deum saluatorem mundi.

Sub adiuratione vero inquisitus, plura secreta manifestauit. Addens demum, quod propter meritum eius, & fratrum eius haberet requiem. Spiritus hominis esse potuit, id est, anima ibi ad peccatum deputata ad tempus, vel etiam spiritus malignus ad aliquam deceptionem faciendam, nec mirum, quia occulta reuelabat. Multa enim sciunt nobis omnino ignota.

De nouitatibus, quae acciderunt anno domini. 1323. vel circa, in diuersis partibus mundi etiam infidelium. Genueses pyricam facientes a Pyrata Turcarum capiuntur & trucidantur.

Ioan. Vill. §. IX.

Mense Julij Genueses Guelphi cum decem galeis eorum more pyrtatarum, discurrerent per Rumeniam (vel Romaniam) quotquot inueniebant amicos, vel inimicos capiebant, & eorum substantias praedabantur. Per hunc modum praeda acquisita ascendere existimabatur ad trecenta millia florentorum, & in tali circumitu totius magni maris societatem inierunt cum Cerabio de Synopia, qui erat magnus Admiralus in Turcia. Reuersus autem ad portum Synopiae ille Admiralus recepit eos honorabiliter, praeparauitque eis magnum conuiuium & festum, ut induceret eos ad descendendum in terram in eo portu. Quod cum fecissent

Festum i. leta excoepio.

A & solenniter epulati essent, finito praedio, ex insidiis egressi sunt (prout ordinauerat ille proditor Admiralus) multi Turci, qui insurgentes in eos, inermes & improuisos ceperunt & occiderunt, ac galeas eorum cum omni substantia tam opulenta rapta sibi arripuerunt. Tres tantum galeae ex illis decem euaserunt. Remanseruntque capti vel mortui ibi circa quadraginta viri ex nobilioribus Genuesium, & mille quingenti ex aliis. In quibus impletum est illud Isaiae frequenter contingens. Vae qui praedaris, nonne & ipse praedaberis? Cum consummaueris praedationem, & tu ipse praedaberis.

Exo tempore in Francia cum verteretur exstio inter comitem Flandriae & Brugenis quae vna parte, & comitem Namurci auunculum suum ex parte altera, quia comes Namurci tenebat villam & portum Excluse, quam praetendebat comes Flandriae ad se pertinere, quae villa valde erat in hominibus & rebus multiplicata propter bonitatem portus eius, comes Flandriae cum Brugenisibus vnitus profectus est hostiliter contra dictam villam, & vi armorum illam sepius ceperunt, & interfecerunt plurimos. In quibus habitatores erant circa mille quingentis sine aduenis & nauigantibus. Ipsamque villam incederunt, & portum eius capta substantia eius. Sed & comitem Namurci ceperunt, & praedati sunt.

In Francia & Italia quasi vniuersaliter mensis Augustini, ex fauonio vento perstante infirmati sunt penes omnes algore, cum febrilibus & dolore capitis, tam viri quam mulieres. In omnibus ciuitatibus Italiae & Francia fuit plaga ista, sed cum hac differentia, quia in Italia paucissimi perierunt ex illa infirmitate, in Francia autem multi.

Mense decembris cum Veneti cum septem galeis de Flandria multa mercimonia deferrent Anglici cum viginti quatuor nauigiis aggressi sunt eas ad praedandum: Qui viriliter se defendentes contra Anglicos non solum euaserunt, sed Veneti debellauerunt eos captis decem ex illorum nauigiis, & plurimis Anglicis interceptis.

In illo tempore populus infimae conditionis Flandriae, qui scilicet erat circa brugas se rebellauerunt, & seditionem fecerunt contra nobiles illius regionis, praefeceruntque sibi vnum ex popularibus, ut capitaneum, quem nuncuparunt Conticinum, & in furore suo discurrerent per patriam illam, incenderunt omnia fortalitia nobilium, plurimosque eorum ceperunt, & carceri mancipauerunt. Causa huius fuit, quia nobiles nimis grauabant plebeios taleis propter solutionem faciendam regi Franciae a Flandrensis secundum conventionem factam inter regem ipsum & Flandrenses in consecutione pacis inter eos. In tantum autem creuit dicta coniuratio, quod tota prouincia contaminata est, nec obediebant comiti Flandriae domino suo legitimo. Et sequenti Februario populus ille infimus, ab extra congregatus, & cum adiutorio populi, qui erat Brugis, discurrerunt per terras Burgenium, multos occiderunt ex eius maioribus, & mutauerunt statum illius domini ad votum eorum.

Ipsos

A. C. 1313.

Ipsos anno Pisani ordinauerunt classem quinqueaginta duarum galearum armis bene fulam, & alia etiam lignamina cum quingentis militibus. Italicis & Teutonicis, & duobus millibus ballistariis Pisani. Huius capitaneus fuit dominus Manfredus, filius domini Nerij dominatoris Pisarum. Ex portu igitur pisano nauigauerunt vsque in Sardiniam, ut succurrerent cuidam ciuitati seu castro quod adhuc tenebant Pisani in dicta insula, quod dicebatur villa ecclesiae, & iam per octo menses obsessum fuerat a domino Alphonso filio regis Aragonum, qui iam quasi totam illam insulam acquirerat. Et applicantes in Sardiniam inuenerunt dictum castrum filium regis Aragonum in deditionem accepisse per dies decem & octo antequam applicarent ex diutina obsidione. Indeque filius regis processerat ad obsidendum aliud oppidum Pisatorum, quod dicebatur castellum castri Pisani. Pisani igitur descendentes in terram, contra copias Aragonensium congressi sunt in bellum. Et post durum certamen demum Pisani superati & debellati sunt interfecto eorum capitaneo, ac aliis praecipue Teutonicis occisis in multitudine numerosa. Pisani autem cito praelio egressi fugientes in castellum illud suae salutis consuluerunt. Et cum Aragonenses galeas suas haberent in portu illius castelli, concatenauerunt eas, ut procederent contra galeas Pisatorum, & impedirent discessum eorum. Quod praesentientes Pisani per galeas fugam inierunt, dimittentes alia nauigia in portu onerata victualibus, armis & aliis oportunitis quae omnia Aragonenses ceperunt. Hac autem victoria contra eos multum attriuit vires & statum Pisatorum qui exenderant in dicta classe circa ducenta millia florentorum. Sed & intus paucos ex dissentionibus ciuitatis, & vicinitate Castrum, nequando dominium caperet, sicut deinde contingit.

In Longobardia tamen dominus Raimundus capitaneus copiarum ecclesiae cum mille equitibus, & peditibus, plurimis egressus est Montiam, processit contra oppidum, & ponte Varij, iuxta flumen Addae, & cepit illud. At dominus Galeatus & dominus Marcus de vicecomitibus hoc audito, cum mille ducentis equitibus, Teutonicis, & peditibus, quasi innumeris, egressi de Mediolano venerunt ad obsidionem dicti oppidi Varij. Sed dominus Raimundus attendens illud oppidum non sufficienter prouisum victualibus cum suis copiis egressus castellum processit contra hostes, & asperio certamine inter eos inito, gentes ecclesiae in ipso praelio succubere. Captique sunt dominus Raimundus capitaneus, duo conestabuli Florentinorum gentis pluresque alij homines strenui capti interfecti vel submersi sunt in fluuio. Dominus Henricus de Flandria captus a Teutonicis, se redemit ab illis. Qui vero per fugam euaserunt, Montiam cum confusione redierunt. Dominus vero Raimundus etiam Mediolani in custodia detineretur, fugam secretò arripuit veniens Montiam.

Eodem anno mense Februarij Tartari Gasariae & Russiae cum exercitu trecentorum millium equitum uenerunt vsque Constantinopolim, & circa per aliquot dietas omnia diripientes & vastantes quae occurrerunt eis, & demorati sunt ibi vsque ad mensem Aprilis sequentem ad consum-

ptionem Graecorum in rebus & personis, ita ut centum & quinqueaginta millia illorum Graecorum fuerint partim occisi, partim in captiuitatem ducti. Nempe ex defectu victualium coacti sunt recedere de partibus illis, & ad solum proprium redire. Nec est incredibile tantam fuisse multitudinem sequitur adunatam, quam omnes Tartari equestres incedunt, sine franis, & ferramentis pedum. Quorum equi parui sunt & ex herbis pascuntur absque alio blado. Et viuunt ipsi Tartari ex piscibus, & carnibus male coctis, & modico pane, & lacte animalium suorum, quae solum ducunt pergentes in bellum, & in campis habitant, parum ciuitates vel oppida ingredients. Iusto autem Dei iudicio Graeci sic flagellati sunt ab inimicis Dei, scilicet infidelibus quia ipsi Graeci facti sunt inimici Dei diuersis schismatibus & haeresibus pluries ad veritatem redeunt, & citò ad vomitum reuertentes.

Ludouicus Bauarus imperator anathemate percutitur.

§. X.

Papa Ioannes ea tempestate excommunicauit Ludouicum Bauarum imperatorem, quia fauebat Mediolanensibus contra ecclesiam bellantibus, nisi intra trimestre se personaliter sedi apostolicae praesentasset. Praedicatori etiam publice crucem contra vicecomites Mediolanenses concedens indulgentiam plenariam bellantibus contra illos vel bellatores mittentibus per annum. Cum autem Montiam esset obsessa a Mediolanensibus, Galeatio & aliis qui intus erant pro ecclesia, videlicet dominus Henricus de Flandria egressus cum suis contra hostes, fugauerunt eos, capientes & comburentes turres ligneas hostium, & alia propugnacula, multa damna inferentes hostibus ipsis, qui se elongarunt a ciuitate per milliarem. Sed quia capitaneus imperatoris, qui Mediolanensibus auxiliabatur, de mandato domini sui recessit, ne contra ecclesiam militaret, ceteri scilicet Galeatus cum aliis reuersi sunt Mediolanum.

Tunc etiam ciuitas Spoletana obsessa a Perusinis & gentibus ecclesiae iam per biennium, demum se reddidit ecclesiae & Perusinis, saluis personis eorum. Primi autem qui ingressi fuerunt, fuerunt gentes Florentinorum & Senensium: qui operam dederunt, ut praedae non fierent in ciuitate, nec alia contumelia. Perusini postea intrantes reformarunt ciuitatem ad imitationem partis Guelphae eam constituentes sibi districtualem.

Cum in ciuitate Typhernate (quae nunc dicitur ciuitas Castellum) tyrannice dominaretur Dominus Brancha de guelfuccis: quidam ex ciuitibus partis Guelphae ut Brancha repelleretur a dominio: tractatum fecerunt cum episcopo Aretino, qui erat partis Gibellinae armis deditus, ut traderent ei ciuitatem. Quod & fecerunt, proditorie de nocte tradentes copias Aretinorum missis cum germano episcopi praefati vnam ex portis, per quam ingressi discurrerunt per ciuitatem. Tertia pars huius. Ant. D. 2. 13.

Tartari quomodo rati multitudinem equitum habeant. Bladum quodlibet genos granum vel animalium apti.

Spoletum Ecclesiae deditur.

Distri. ctualem. i. suae iurisdictioni subditam.

Typhernate a Gibellinis capta. Blon. ibid.

316

A.C. 1122.

atem, & viarum eiecerunt dñm Břachā: ex urbe, ac etiam omnes Guelphos cū illis, qui eis dederāt ciuitatem, & reformatunt ciuitatem modo suo ad sanctam Gibellinorum. Ob eam rem Perusini, Eugubini, Vrbeuentani, Senenses, Bononienses, miserunt oratores suos, & Florentiā simul conuenerunt: colligantes se omnes unā cum Florentinis ad procedendum in bellum contra ciuitatem Castelli & episcopum Aretinum, vnaquaque communitate proportionaliter auxilia bellatorum destinante.

Pontifex verò Romanus commotus ob Typherni occupationem à præsule Aretinifque factam cum frustra aduersus eos minas, censurasque exortuisset, (quia non curabant) tandem Cortonium antiquum oppidum à præsularu Aretinorum abscidit, ac illi proprium episcopum dedit Rainerium Beordilium è familia nobili. Is ergo cum in dirimendū ciuitatis Aretinæ procurasse abscissionem eius videretur tanta repente indignatio apud Aretinos orta est, vt domos Vbertinæ gentis (ex qua is erat) inuaderent & castella eorum peraderent. Et cum Laterinates propter vicinitatem gentis ad fauorem eius inclinari viderentur, & alia causa indignationis superesset, ad obsidendum illud cum multitudine Aretinorum præsul profectus est, & illud captum ad solum vsque euerit. Post hæc Sabinum cum copiis episcopus pergens non ratione Cortonii, sed studio partium illud cepit, & ad solum etiam euerit.

De bellis Florentinorum proligantium Castrutum & consilio eorum, an exiteri sint reducendi.

CAP. VI.

Blon. hæc ne habet 19. de 2.

Eius, quæ acciderunt Florentiæ. Ea tempestate (vt scribit Leonar. in hist. Floren. lib. v.) Castrutius dominus Lucensium, præter omnium expectationem cum exercitu profectus, non longè Prato minabundus conledit. Ob repentinum verò eius aduentum, cū tumultus maior concitatus fuisset, ac fuga agrestium passim fieret, Prato quoque metueretur, Florentini bello indicto tabernis que tota vrbe clausis, populariter ferè sunt contra illum egressi: vt essent intra paucas inde horas in armis pediti supra viginti millia, equites verò vrbani ad duo millia. Hæc omnis multitudo raptim Pratum deducta, contra hostem opposita stetit. Castrutius apud Auolum vicū castra sua habebat. Qui postquam tantam multitudinem tam subito aduersus se venisse conspexit, etiam longè impar tantis copiis, tamè simulata fiducia quasi in crastinum pugnaturus hostem distinuit. Mox per noctis silentium transgressi Vmbroſæ per agrū Pistorienſem abiit: nec prius intermisit iter, quàm ad Serram oppidum se recepit.

Cum exorta lux vacua hostium castra patefecisset, variè apud Florentinos certatum est. Plebs enim, ac omnis vrbana multitudo sequē-

dum è vestigio hostem censebat. Nobilitas autem, siue indignatione aduersus plebem, siue quòd experta, & bellorum gnara in substantia collecta, tunc spei colloquendum putabat. Reducendum tunc dorum copias, & alio si videatur tempore sociis eorum apparatusque solenniter facto vadendum, in agros hostium suadebat. Cum varietas sententiarum discordias induxisset, ac plebs fidem nobilitatis, nobilitas verò temeritatem, vana iam plebs inculcasset, odia grauius exarsere. Itaque mittente Florentiam placuit & ad priorum voluntatem integram referre. Ea relatio in vrbe quoque apud eos, qui domi remanserāt contentionem accendit, variantibus sententiis non priorum modo, sed & aliorum ciuium, donec insurgente puerorum multitudine, ac nimia de plebe turba per compita, & forum exclamantium prælium, prælium, profectio decernatur.

Profectus est igitur exercitus incredibili multitudine. Nam præter vrbana turbam que totam se ad id effuderat, ex agro passim omnes properabant, & sociorum auxilia frequentissima ad primum hostis aduentum percita superuenerat. Cum autem circa Fucetium peruissent & nobilitas, quæ dissuaserat, tantummodo sequeretur, signa curam verò ac studium comecatus, cæterarumque rerum authoribus profectiois relinquere nec oportunitate quicquam ageretur se ipsa iam vanitatem cepti arguente, suscepta temerè expeditio irritatur. Itaque tanta simul copia nec hostile intrarunt solum nec quicquam omnino profecerunt: sed pleni inculantium iniuriarum, alij alios culpates domū euerſi sunt. Domi deinde contentiones vehementissimæ ab exercitu haustæ ex data exulibus fide. Supremū enim Castrutij aduentum, cum Prato imminere nunciatum esset, ac prælium futurū crederetur exulibus promissa reductio est, si modò in castris armati contra hostem adessent. Ob eam res ingens manus exulum in castra confluerat. Ortis mox inter ciues discordiis, & vsque Fucetiū exercitu producto cum inde Florentiam malè concordēs remearent, iniecta exulibus suspicio est: ne promissa eis seruaretur. Nec deerant qui commonefacerent, vt sibi ipsi prospiceret. Quamobrem commoti exules antequam exercitus reditum statuerunt. Itaque sub vexillo celerius profecti ad vrbem contenderant eo consilio, vt armati ingrederentur. Ciuitas discordiarum contentionumque exercitus gnara, statim vt venit exules nunciatum est, veriti ne ad renouandas præmissi essent, sumpsit arma, ac venire in vrbem prohibuit. Quare exclusi exules ante portam conledere. Tandem postera die cum reliquus exercitus aduerſaret veriti ciuium vim retro abire: Prati que consistentes, rogare iam inde verbis ceperunt, quod ante flagitauerant armis. Eius rogationis gratia octo exulum legati fide publica in vrbem venerunt iisque nobilitas fauebat. Nam & erant quidam inter exules ex præcipuis familiis, & magna clientū manus hominum facinororum quibus plurimū nobilitas utebatur. His de causis fauor erat nobilitatis in reducendis exulibus propensissimus. Priores quoque, qui auctores pollicendi fuerant, representandum exulibus promissum, neque fraudados frustrandosque, homines publica fide

A.C. 1122. Maguain ter Florentines alteratio.

Expeditio contra Castrutum.

Exules' conditio nem sponſionis se impleuisse probant.

De reditu exulibus.

clamitabant. Atque plebs inſensa partim confusione obrectandi, partim ira turpiter reducti exercitus postulationi aduersabatur. Denique cum his de rebus magistratus referret, introducti exulum legati huiusmodi orationem habuerant.

Exulum ad Florentinos oratio pro sua reductione. Leonar. Ar et.

§. I.

SI de exilio nostro, aut de conditione singulorum differendum foret, alia nobis dicendi ratio, aliaque oratio proponeretur. Nunc autem qualecunque tandem ipsi simus, cum talibus promiseritis, simplex nobis postulatio sufficit. Fidem publicam, quam sub aduentu hostium nobis sponſidistis, nunc amotis eis, omnique terrore depulso, præstari nobis flagitamus. In hac verò postulatione nostra, si quis fortè substitit: necesse est eo adduci, quòd aut promissum neget, aut à nobis impletū aut si vtrumque factum sit, tamen non esse seruanda promissa ei situm erit, tertium in vestra æquitate, ac in ciuitatis pudore repositum est, quamquam quis est qui de horum quoque ambigere possit? Quis necit promissum? Quis ignorat publicatū? Quis non ita proclamatum: vt non Florentiæ modò, sed per finitimas quoque vrbes vox ciuitatis exaudiretur? Atqui in rebus quandoque ciuilibus alterius ad alterum promissio fit, secreta quidè ac minime vulgata, qui estis est æquè seruanda, potest tamen à multitudine ignorari. Hic autè nihil est tale. Cur enim ciuis ignoret, quod in ciuitate factum peregrini etiam sciunt?

Sed quid in eo moramur, quod Priores viri clarissimi fatetur, & ciuitas conscia veritatis non negat? Id credo est dubium, in castris ne fuerimus aduersus hostem, quæ fuit conditio in promissione adscripta. In nos & literis sigillisque vestrorum ducum, & mille in super testibus docemus. Et quis fuit in exercitu ciuium nostrorum, qui nos non viderit in fronte contra hostem collocatos? qui non præliandi cupidus? qui non pro victoria deuotos? cum pro tanto beneficio in nos collato, etiam si foret oppetendum, vix satisfactum merito de nobis vestro pataremus. Nos enim vitam pro patria victoria, si in confidit hostis, quam fuga experiri virtutem maluisset, non forti modo, verum etiam libenti animo impensuri eramus: ac neque corporibus neque animabus nostris parcituri. Post hæc dæ verò illam degeneremque hostis fugam, & confessionem timoris sui, signa publica secuti, quocumque duxere duces vestri nusquam discessimus. Quod si duces ipsi non eo sunt profecti, quo proficisci optastis, quis nobis id succenseat? Neque nostrum erat ducibus præcipere, sed eorum præcepta expectare, & sequi. Quod si centè defertū nostrū valuisse, etiā hodie hostile solum calcaremus. Quare cū & promissum à ciuitate, & à nobis què in conditione fuerit impleta fuerint, vos iā quid fides vestra, quid grauitas exigat videtote. Nam nos quidem in hac parte vobis

A loqui pudor impedit: cum iniuriosum sit vel dubitare solum de ciuitatis fide. Postquam legati exulum, auditi sunt, è curia excedere iussis consultati ceptum est. Nobilitas ferme omnis, & magistratus seruandam fidem publicam suadebant: & tum precibus exulum, tum propinquorum intercessionibus, multi mouebantur. At quidam ex iis, qui in concilio aderant, viri seueritatis præferre cum tandem locum dicendi nactus est, ita fertur dixisse.

Aduersus eandem exulum reductio nem oratio. idem.

§. II.

SI reductionem tantummodo exulum legati postulassent, nihil plus eorum postulationi, quam tabellam mei testem iudicij responsum dicens. Nunc autem cum eo spectet oratio corū vt & notam finitimis promissionem iactent: & dedecus parti diamque ciuitatis redarguere pergant, non tabella respondere sat est, sed voce quoque eorum calumnia est confutanda. A ciuitate promissam reductionem aiunt. Quo tandem modo? quia Priores promiserunt (inquiunt) publicauerunt ac ita proclamauerunt vt etiam finitimi exaudirent. Mitte quæſo hæc verborum pōpā. Ad solidam (vt ita dixerim) accede. Fateor promissum à Prioribus à ciuitate tamen nego. Date veniam quæſo, optimi præfides. Consulendi enim facultas libera esse debet. Nec ego quicquam minus ex maiestate vestra, sed maiestatem populi aduersus calumniam defendo.

Nego, inquam, idem esse Priores & ciuitatē nec idem sanè illorum decreta valere. Legibus enim sic reipub. gubernatio à maioribus nostris temperata est, vt ciuitas quidem, sine vlla exceptione omnia possit, Priores verò ea tantum, quæ ciuitas permisisset. Quæro igitur nunquid prioribus permilla sit exulū reductio? Respondebunt ipsæ leges non esse permillum. Quæ ergo de re decretum solenne, si à Prioribus fieret, inuallidū esset, ea de re nuda pollicitatio valida erit. Et si decretum foret, nemo seruaret: promissum autè si non seruetur, ciuitatis fama lædetur. Natura ita comparatum est, vt factū sit, quæ promissum longè robustius. Quorum igitur factum sine lō dedecore haberi irritum debet, eorum promissum, nisi ratum abierit, quæ tandem infamia erit? Maiores nostri in finiendo exilio non magistratus nutū, sed populi decretum expectari voluerunt, multis denique locis rem discussam & comprobata esse prius. Magnum credo visum est, & arduum, vt quæ ciuitas velut facinorosum & malum ciuem abiccerat, paulò post reducere tur, vt bonus: Tū, vt metu homines à facinoribus deterrerent, difficultates maximas reductioni opposuerunt, vt præter publica decreta populi consensus etiam inimicorum spectaretur. Quæ omnia salutaria ad ciuium quietem, stabilita legibus vsu comprobata, moribus inueterata, isti vna promissione euerſa putant: nec in vno aut altero exulū, sed in vniuersa penitus multitudine.

At in exercitu fuerunt, contra hostem steterunt armati. Nō hoc quero, an fuerint in exercitu. Tertia pars hist. Ant. D 3 tu

Non est idē magistratus & ciuitas.

Confutatio alteri parus.

ru, sed illud quato, reducendi ne sint secundum leges. Hoc tu prius mihi ius proba, ego tibi, quod reliquum est per quam facile concedam. **Q**uandiu vero id ad te probatum non sit, et si milles in exercitu fueris, nihilo magis censebo reducendum. Etenim si fuisse in exercitu tanti aestimari debet, ut etiam contra leges sint exules reducendi, quid dabitur quæro civibus nostris, qui nullo prius admisso scelere, nec cuiusquam noxæ rei eodem in exercitu populariter affuerit? Atqui ad hoc spectat oratio mea, ut et si omnia cum laude sint ab exilibus facta, tamen reducendi non videantur. Quid si post eam promissionem armati, contra patriam venerunt, si obsederunt portas? An huius populi memoriam tam cito excidisse putant? quo die illi relicto post se exercitu optimorum civium, ad patriam, quam defensoribus vacuam, reperire existimabant; occupandam expugnandamque properarunt, ad eum parum apud eos interfuit inter civem & hostem, quos nisi portæ & mœnia arcuissent, non verbis, ut nunc, sed vulneribus & armis fuisset à nobis disceptandum. Et hi nisi reducantur, fore civitatem in dedecore audent dicere, qui si reducantur maximum esse dedecus civitatis. Ego igitur, ut sententiam complectar meam breviter exules reducendos minime censeo, vel quia in valida fuit promissio, vel quia si valida esset, illo nouo crimine, quominus reduci debeant, effecerunt.

Exules qui in urbem placide admitti non potuerunt, vi in eam volunt irrumperere.

§. III.

CVM hæc pro exilibus, contraque exules dicta fuissent magistratus, quo voluntates singulorum elicerentur, tabellas consultoribus dari iussit. Quæ cum non satis prosperè exilibus responderent, & vna iam sæpius in cassum circumlata homines fatigasset, dimissum deinde concilium est, magna cum eorum querela, qui utcunque promissum esset, representandam exilibus fidem publicam suadebant. Cum igitur inter se dissentire cives in ea re haud obscurum esset, vocisque libertus iactarentur, exules sumpto ex favore animo, vi redite in urbem constituerunt. Ad hoc securum magna vis præparatur, & tempus locisque facinorosi deligitur. Tempus maxime illis placuit in tempesta nox, locus autem Fæsulana porta, per quam effractam irrumperere parabant. Quæ ubi maturè composita sunt, dato inter se signo pluribus ex locis ad urbem venerunt, sed res permultis nota, clam esse non potuit. Itaque occaso iam sole, cum eius rei fama incidisset, murmur primo fuit, mox & arma sumpta, vigiliaque nocte tota per urbem actæ, ac singulis portarum turribus facies cum præsidio armorum posita. Quare aduentantes paulò post exules, cum detectam fraudem cognouissent, irritò cepto abiere. Fuit autem exulium numerus supra mille quingentos.

Habetur de coniuratis quæstio.

Rem ab exilibus compositam non sine consensu nobilitatis creditum fuit, & certè pro ve-

ro habitum. Quocirca post repulso exules agitatum est de coniuratis puniendis. In quibus cum vniuersa nobilitas in periculum vocaretur nec punire omnes, nec impunitos relinquere placuit, sed in principes tantum eius motus animaduertendum fore. Hos nemo cum accusare auderet, priuatim concione populi advocata, inaudito hæcenus exemplo indictum est, ut singuli quem maxime putarent fontem esse nobilitate schedulis inscriberent, sine auctore, sine nomine. Quibus tandem receptis lectisque, compertum est nomina trium nobilitatis principum à pluribus delata, Americi Donati, Thechiæ Fræschobaldi, Lottoringhi Gerardini. Hi vocati ad magistratum sub fiducia paruerunt. Interrogati autem de coniuratione requisitos quidem se ab exilibus dixerunt, assensum tamen nunquam præstitisse. Ita non quasi coniurassent, sed quasi non patefecissent, duobus millibus æris, singuli eorum multatæ sunt, ad breue insuper tempus relegantur. De cæteris vero conuenticibus oculis transitum, ne ipsineta discordiarum inter cives suscitaretur materia. Ex hoc popularium studiis ad rempublicam tuendam crectis, minora vexilla, que pennones vocant, maioribus adiunxerunt, & in populum dederunt, experti illo nocturno tumultu per commodum incidere, ut manente vexillo pars aliqua societatis in opportuna loca sub minoribus signis mitti posset.

Per ipsum tempus sortitio magistratum nouiter instituta est, cum antea semper electio per suffragia obtineretur. Ea mutatio est parua tunc res opinione hominum visa sit, maximam tamen inclinationem reipublicæ attulit, mutata penitus gubernandæ ciuitatis forma, Sortitio autem per hunc modum est instituta,

Prioribus & collegis data potestas, ut eorum civium, qui digni viderentur eo munere, nomina in schedulis scripta comprobataque loco includerent. Inde cum tempus adesset magistratus deligendi, tunc sorte nomina promerentur. Cuius depromptum nomen esset, is foret magistratus, nisi lege vetaretur. Vetitum autem erat, si aut intra triennium eundem gestisset, aut frater cognatusve aliquis in magistratu esset, his casibus, vnde promptum esset, retrudebatur. Prima sortitio in triennium, & sex menses constituta est, resque ipsa probauit vtilem esse hæc legem ad tollendâs discordias civium, & contentiones, quæ per procurata crebro oriebantur suffragia. Sed quantum in illo prodest reipub. tantum obest, vel etiam magis, quod indigni plerumque ad magistratum ex sortitione sumuntur. Neque enim pari diligentia prouideretur præsentis officio, & multis secururis. Sed remota quidem illa, & an futura sint minime certa, incertiori intuemur oculo, præsentia vero, acriter & argute. Extinguit præterea virtutis studium, quia si suffragiis certandum foret, & aperte in periculum fama veniendum, multò magis se homines circumspicerent. Morè igitur primum lègè probabiliorem vtiliorèmq; reipublicæ fuisse non ambigo, quo & populus Romanus semper vsus est in magistratibus creatis. Florentiæ tamen hic sortienda mos tunc primo inductus, vsq; ad hæc tempora nostra deuenit, popularitate quadam in reipublica seruatus.

Castru-

Qui conuentione non detur xerunt ere multatur.

Magistratus florentini fuerunt eliguntur. A. C. 1324.

Vexillum sortitionis an suffragiis magistratus a rep. delig.

Castrutius & Præsul Aretinus Florentinos infestant. Blond. lib. 9. dec. 2. Leon. Aret.

§. III.

DVM hæc domi geruntur, bella interim ab hostibus inferuntur grauissima. Castrutius enim vir ingenio acri, in Florentinum agrum quotidianas propè incurfiones faciebat. Altera verò ex parte Guido Aretinorū præsul, impigro & ipse vir animo, socios amicòsq; Florentini populi cunctis belli cladibus infestabat. Per extremum anni eius Castrutius magnam rem ausus penè in sua audacia corruit. Fucetium enim oppidum erat nobile in fine Lucensis agri. Id Florentini per superiora bella traditū, in potestate continebant. Eratque per id tempus sedes belli aduersus Castrutium & Lucenses. Cumq; cunctas, ut par erat, vias pro abducendo eo oppido Castrutius scrutaretur, tadem possitores sibi pro magna cõparat pecunia. Inde procellosa nocte, quo minus sentiretur, profectus, ut cõpositum erat antiqua porta, quam ad hoc ipsum proditores demolitri fuerant, ingreditur, habens equites, delectos non minus centum quinquaginta pedites verò quingentos. Cum oppidū peruadere, locaq; occupare opportuna cõpisset, exciti oppidani arma corripunt, factòq; suorum globo fortiter repugnant. Rarò vnquam atrocius, quam ea nocte præliatum ferunt, atqui ea conditio fuit pugnae, ut neutri ad summum præualeant. Nam neq; Castrutius pervincere quæsdã oppidi regiones potuit, neq; oppidani illum suis locis expellere. Primam sub lucem subsidia proximis è castellis, re per noctem ex ignibus cognita, superueniunt, quæ alacri clamore ab oppidanis excepta in castrutianos ferunt. Ille ubi noua superuenire auxilia cognouit, iactis per viâ impedimentis, sese in superiori parte oppidi sepfit. Ibiq; aduentum suarū copiarum, quas maiores accesserant, expectare cõstituit. Verù fatigatus nocturno prælio miles, ubi maior impetus fit, & integri fessos virgent, locum tutari non potuit. Itaq; transgressi munitiones fœdã cedè edidit. Castrutius ipse dum cominus pugnat accepto in faciem vulnere aufugit. Eorum verò, qui secū intrauerant multi cæsi, plures etiam capti, reliqui sese ex oppido præcipites dantes euasere.

Fucetium Castrutius oppidum.

Philippus Tirditus Pistoriensi quo modo occupauerit.

Per idem tempus grauis suspicio ciuitatem Florentiæ habuit, ne Pistorienses ad Castrutiū deficerent. Philippus erat Tirditus Pistoriësis magna vir potentia, qui dominatum Pistorij affectabat, eamq; ob causam præfectū regis multis iâ ante iniuriis laceffitū excedere urbe cõpulerat, mox à ciuibus reuocatus, cū Pistoriū versus iter faceret, priuata latronū manu spoliadum vexandumq; curauit, ratus per huiuscemodi iniurias præfecto illas regè quasi insensum ciuitati in suspitionem venturū, ciues autem in se suosq; omnino conuerti. Hac igitur mente cū ea perfecisset, No tiellus, què nuper ad Florentinos rex cum manu equitum miserat, cõmotus indignitate flagitij, Carminianū Pistoriësis agri oppidum repetitò impetu inuasit. Quod postquã Pistorij auditum, est, nulla fuit mora, quin castrutius accerteretur. Ille verò præsto affuit Pistoriensibus opem laturus. Quo territi metu Florentini reddere Carmi-

nianum eos ipsos, qui inuaserat cõpulerunt. Sed haud multò post Philippus Castrutij fauore fretus, tyrânidem inuasit, fœdusq; cum illo aperte coniunxit. Bellum tamen Florentinis nullum inferebat, sed quasi medius ita perstabat, ut alterutrius videretur potentiam formidare. Cum ergo tergiuersaretur, & ad hos modò, modò ad illos inclinaret, neutri parti fidus, sed omnibus suspectus habebatur. Tanta verò Pistorij opportunitas erat ad bellum, ut vtrique magnopere illius commodo vterentur.

Domus eodem anno res innouatæ. Noua enim est sortitio instituta, scilicet per schedulas, non Priorum modo, ut supra dictum est, sed etiam minorum magistratum. Ex hac mutatione in repub. qui ante plurimum poterant hi minus validi remanserunt. Magnaque (ut fit) inuidia ob priorem eorum potentiam agitabat.

Altero deinde anno populus Pistoriensium, quod diu conceperat, aliquando tamdè peperit. Cùm enim haud multò prius ad Florentinos conuersus eorum auxilia in urbem recepisset, inito mox cum Castrutio fœdere intromissisq; per noctem copiis Pistorium illi tradidit. Quo facto omnes florentinorū copie, quotquot auxilij causa intra urbem fuerunt, opprimuntur. Huius verò rei nuncius, ut Florentiâ perlatus est, Priores è publico, quod fortè ea die agebatur cõuio, assurgentes, profectionem subitanèam indixere, nondum prodicionis gnari, sed putantes aliquã vrbis partem aduersus Castrutium defendi. Sed parato iam agmine ad locum euntes nouerunt prodicionem, vnde reuersi sunt.

Pistorium deficit ad castrutiū. A. C. 1326.

Post hæc maiori nixu cogere exercitū, ac mittere in hostem placuit. Apparatus ad hoc non magnificè solū, verù etiam celeriter facti. Dux exercitui præfectus est Raimundus Cardonius, qui magnos ante exercitus suo auspicio in Gallia duclauerat, ubi post res egregie gestas, tamè aduerso prælio à Mediolanensibus captū redemptumq; Florentini Castrutiano bello delegerunt ducem. Casusq; ira tulerat, ut eum altero post defectum Pistorij die, cum manu quadam equitum Florentinam peruenisset, præsentiaq; & autoritate mentes hominum extulisset, ad bellum valentius caulessem dum [dux repente crearetur.] Cum igitur res subita & improuisa festinato indigere videretur, dux cum parte equitatus Prarū se properè contulit, reliquas verò copias ad eum cõuenire iussit. Et cùm omnes conuenissent, moues inde dux structa atq; composita acie ad hostem peruenit, Castrutius fortunam pugne experiri non ausus intra mœnia suos continebat, satis existimans fore, si urbem tutaretur. Quod exploratum cum esset, ad vastationem conuersi omnia circa urbem hostilem in modò popularunt, mortis etiam sæpius de industria castris, quo nullâ regionis pars remaneret incolumis.

Florentini aduersus Pistorienses arma mouent. Raimundus Cardonius genit. Hispanus, sed bellis assuetus. Inuictusque Italice in ducem belli mercede acceptus. Bloa. ibid.

Post hæc retro profecti Tycianum castrum circumsciderunt & aliquot dies circa illud morati, machinas instituere, cuniculosque deducere cõperunt. Ea cuncta iussu ducis incunctanter & enixè fiebant, quo mentes hominum maxime conuerterentur. Ipse tamen longè alia cõgitans præfectum arcana instructum cum parte equitatus de prima vigilia præmittit, & occupare transitum paludis iubet. Eadem ipse nocte quo magis auertat hostem, aliam equitatus partem

322
A.C.
1325

tem circa Pistorij moenia magno cum tumultu praedatum mittit. Demum Raimundus deserta oppugnatione cum omnibus copiis paludem transiit, quae est inter Lucensem agrum & Pistoriensem. Capianum castellum expugnare adortus octavo die in deditionem accepit. Post haec Falconium exercitu ducto, id quoque castellum, quod paludi adiacet, pari tenore capit. Cum fama Florentinis prospera vulgaret, & hostis iacere & premi videretur, amici & socij opitulandi studio conciti eod decurrerunt. Senesces quadringentos equites & septingentos ballistarios destinarunt, Bononienses quoque, Perusini & Volaterrani auxilia misere. Ex quibus omnibus permagna copia equitum in exercitu erat, peditum vero ad viginti millia.

Florentini captis proximis paludi arcibus, demum ultra profecti Topalsium obsedere, fossis & turribus munitissimum, quod insuper quingentorum militum praesidio tenebatur. Cumque oppugnatio longius traheretur exercitus palustri humore, ac insolita caeli gravitate confectus, aegrotare cepit, passimque cateruas languentium erat inspicere, moriebanturque frequentes. Permansit tamen in obsidione dux & quasuis difficultates superare constituit. Castrutius vero cura & dolore anxius Lucam redire constituit. Pistoriensibus igitur (de quorum fide ambigebat) profectioe indicta, nobilitate omnem atque optimum quemque ephoborum secum eduxit & ad tuendam urbem alias suorum copias dereliquit. Dumque Castrutiani, qui Pistorij remanserant, in Pratensem, Florentinumque agrum saepe discurreret & incendiis rapinisque insisterent, ducentos equites Bononienses, qui in auxilium Florentinorum, venerant, retinere circa urbem placuit: hominesque ex agro adiungere, qui incursionem hostium observarent. Et cum Castrutiani aliquando feliciter ausi, tandem cum licentius agerent, circumventi a Bononiensi equitatu, concursu etiam aggressum facto, oppressi penes ad internerionem occiduntur.

Castrutius Pistorium relinquit.

Castrutianis à Florentinis franguntur.

Florentini superant à Castrutio.

Hoc detrimento accepto, rursus Castrutij spes debilitari est cepta: unde castellum ipsum dediderunt, incolumes inde abire pacti. Castello reddito varia in exercitu iastabatur sententia, aliquibus consulentibus domum redire propter valetudines contractas: aliis ultra progrediendum ad moenia usque Lucam sollicitantibus. Quae sententia minus sapiens praevaleuit. Versus igitur Lucam pergentibus, Castrutius ubi aduentare cohortem sensit, superiori de loco partem equitatus misit in illam. Concurrent equites, qui in praesidium cohortis ierant, praesiumque equestre in subiecta valle, conseruitur. Pugna sic acriter dimicatum, ut miserentur saepe acies totae, ac iniicem profigarent profigarenturque. Tandem ipse cum reliquo omni equitatu repente in pugnam descendit. Qui cum de superiori loco impetum procellamque dedisset ac longè praestaret, premere iam Florentinorum equitatum cepit, Raimundusque cum reliquo equitatu ad ipsa iam septa pervenerat. Superati interea equites, qui aduersus Castrutium dimicabant, terga dederunt, ne detrimentum in fuga acciperetur propinquitatis maioris agminis ad

Septa ipsa expectantis effecit. Caeterum in praesidio optimus quisque aut interfectus est, aut graviter vulneratus: capti etiam complures, hostisque non incruenta fuit victoria, multis suorum amissis, & ipso Castrutio duce cum cominus pugnat vulnerato. Post haec cum virumque tuba canerent, tandem nocte adueniente in sua quisque castra rediere. Castrutius spe subleuatus victoria meditari, copiasque amicorum instantius accersite, praefertim Mediolanensem principem, quorum equitatus in agro Parmensi esse ferebatur.

Igitur saepe partium, ac preiniorum pollicitatione obtinuit, ut Aetius vicecomes natura acer, & multis bellis exercitatus cum octingentis equitibus Apenninum transcendat, ac ad Lucam occysimè appareat. Cum autem exercitus Florentinorum percipisset Aetium superenisse cum copiis in adiutorium hostis Topalsium redire: & postea versus Fucetium remeabant: Itaque dolens Castrutius Florentinorum copias sine pugna abire, speratamque victoriam ipso in articulo de manibus praeterlabi: ipse cum suis e colle, quem occupauerat, descendere ac impedire agmen, destrueretque constituit. Id cum ardentius faceret, magnam Florentinis difficultatem iniiecit. Et quasi incerti concilij, quid aeturi essent, an abire properarent & declinare certamen, quod turpe videbatur an stare & resistere hosti quod periculosum esse cernebant. Denique decreverunt inire certamen: Acies triplici subsidio firmata est. Caeterum in congressu, qui in fronte stabant, fortissimè dimicauerunt. Sed ubi pugna ad secundam pervenit aciem, praefectus Raimundi, qui eidem praerant aciei, siue ignavia siue prodicione (vtrumque de illo dictum est) illico pedes ad signa convertere cepit. Ea res non agmen, quod ab eo ductabatur solus, sed & tertium quod in subsidio stabat, trepidare, ac de fuga magis, quam de victoria cogitare perpulit. Ita prementibus hostibus omnes profigerunt. In hac pugna non multi ceciderunt ob breue admodum certamen, in fuga vero longè maiora sunt detrimenta suscepta. Nam Castrutius confectum misso equitatu transitu paludis occupavit, his qui in praesidio erant, sponte sua deserentibus. Ibi oppressi permulti capti etiam plures, Raimundus ipse dux cum filio, impedimentaque omnia in manum victoris devenere. In his locis videtur triduo fere commoratus, castella amissa recuperavit, spoliisque & captivis Lucam missis ipse Pistorium rediit.

Inde Florentinorum agrum magno terrore Castrutius ingressus, sexto post praesidium die apud Signiam castra fecit. Hostis ipse capta Signia secundis inde castris ad Peretolam constitit duobus passuum millibus à Florentia distans. Mox ad moenia profectus, omnia tumultu ac terrore complevit, refugientibus in urbem agrestibus, & pecora paruosque natos ducentibus. Summa contra portam acie cum obviam nemo prodiret: ad vastationem conversus, quicquid aedificiorum villarumque fuit ab illa parte, incendit. Triduo apud Peretolam hostis habuit castra, ubi etiam ludicra cursus edidit, praemia victoribus praebens. Inde viam Pratensem regionem amoenissimam insigni villarum celebritate à moenibus penes vrbis ad Mariam fluvium vno tenore vastavit. Ea cum perfecisset

A.C.
1325

Castrutius vulneratur.

Aetius vicecomes Galeatii filius fuit, quem a zonem O nuph. nominat.

Altero die Castrutius de Florentinis victoriam.

Peculum hunc illi vocat. Castrutius Florentinis insulabat.

Castrutius de Florentinis quasi triumphum egit.

fecisset, onustum praeda militem inestimabili locupletatumque Lucam reduxit: ut promissam Aetio pecuniam solueret, Summa auri fuit viginti quinque millium.

Qua recepta suavitatis ut quia Florentia non solum studio partium, sed & generi suo ac familiae esset inimica, vna die nomine suo moenia Florentina pulsarent. Quod & fecit, discurrens cum suis & Castrutianis usque ad moenia vrbis ibi erigendo vexilla, & ludicra exercendo in iniuriam & opprobrium civitatis. Post quod in Galliam Aetius rediit. Castrutius vero versus Pratum copias duxit, omnia igne & ferro vastando. Illud quoque in tanta civitatis clade turbabat, quod multitudo agresium cum pecoribus & semirapta suppellectili in urbem refugibus per vias omnia complebat. Hanc siue ob insolentiam vrbis, siue ob anxietatem, incommoditatemque rerum suarum morbus inuaserat: malique huius contagio ciues etiam apprehenderat, & moriebantur multi, & plena aegrotantium cuncta cernebantur. Caristia quoque annonae consecuta est, rapris aut incensis frumentis, ac spes in futurum deterrima.

Augebat insuper civitatis metum, quod vulgo ferebant Guidonem Aretinorum praesulem magno cum exercitu ex superiori parte ad vrbem obfidione esse venturum. Rogatusque Castrutio multis nunciis constabat, veterem Aretinorum cladem apud Camaldinum acceptam memorare, ac tempus ad delendam inimicorum potentiam offendere. Fore quidem si ille de superiori loco aduentaret, ut Florentia vndique obsideretur, multitudinem quoque populi absque importato vitare non posse. Ob hunc obsidionis metum viri creati sunt duo ad moenia vrbis, ceteraque munimenta inspicenda instaurandaque, Netius Albertus: & Ianus Albitius. Ab his vallum aliquibus locis factum, in arce etiam Fasulana, ne eam occuparet hostis, praesidium communium est, alterum quoque praesidium in colle vrbis imminente ad Miniatia aedem. Caeterum neque preces neque monita Castrutij Guidonem praesulem mouere potuerunt, siue quod eius odium in Florentinos minime acerbum erat, siue quod Castrutij gloriae inuidebat: siue quod eius magnitudinem formidabat. Tunc autem Castrutius per se bellum gerens, omnia circa Florentiam vastationibus incendiisque sedavit. Captaque maxima praeda, & longo captivorum agmine relicto apud Signiam satis grandi praesidio, Lucam rediit. Ibi suorum operum ostentator speciem quamdam triumphi egit, & in monumentum victoriae apud Signiam nummum percussit. Postea Castrutius cum copiis suis castellum Murulum prope Pratum obsedit. Quod post virilem per diu resistantiam, quia succursus non habuit, Castrutius in deditionem accepit incolumitate praestita ex pacto iis, qui intus erant, & libertate abundi.

Interea Castrutiani milites, qui apud Signiam erant Florentinum agrum assiduis infestationibus infestabant, & ad ipsas vrbis portas usque eum magno tumultu discurrebant. Interea quidam Gallus nomine Petrus Florentinorum copias praefectus: cum tractaret cum aliquibus Gallicis cum hoste militanibus, apud Signiam

de morte Castrutij, & traditione Signae magna pollicitatione pecuniae, denudato tractatu mul ti capti ultimo supplicio affecti sunt illius conscij. Paulò post idem Gallus aliam prodicionem tentans de Carminiano habendo cum pergeret ad capiendum, cum multis, ipse proditus per eosdem, cum quibus tractauerat, captus fuit, & Castrutio adductus securi percussus est. Castrutius discurrens hinc inde & circa Pratum & usque ad Casianum castellum cladibus belli cum a vastabat. Et Signiam incendio exponens, copias suas exinde Carminianum reduxit.

Carolo Roberti regis filio dominium civitatis Florentini tribuunt. Blond. lib. 9. dec. 2. A.C. 1326.

S. V.

Umagraia forent Florentini, grauioraque timerentur, iam ad auxilium respiciens civitas Carolum Roberti regis filium in Hetruriam euocare ac ei civitatis imperium tradere ad tempus constituit. Huiusmodi gratia quinque legati creati sunt scilicet Franciscus scalar, Aelius Rainutius scientia iuris clarus, Donati duo vnus Accaiolus, alter Pirutius, Philippus Bartholi. Qui applicantes exposuerunt Florentinum populum in decennium Dominum cum ac gubernatorem civitatis deputasse. Conditiones ex pagella recitatae sunt non eis dissimiles, quae fuerunt dudum in traditione regi Roberto descriptae: nisi quod hic certus pecuniarum militumque modus erat praescriptus ibi cuncta regis arbitrio commissa. Iuuenis ex sententia patris civitate suscepta, sese copiasque parabat, proxima aestate in Hetruriam, transiturus. Solicitatur Carolus de accessu, & ducenta millia auri in annos singulos durante bello ipso ei promissa & exhibita: Stipendia insuper equiti conducto & pediti, quorum numerum ad sex millia militum. Interea Signia, quam Castrutius euerterat, & à Florentinis reposita est & ut habitatoribus compleretur, data cunctis immunitas tributorum, qui in coloniam illam transferunt.

Per idem tempus papa Ioannes legatum in Hetruriam misit Ioannem Ursinum cardinalem. Is Florentiam adueniens Carolum expectavit. Satis constat neminem vnquam ante (quod memoria extaret) tanto procerum comitatu tamque insigni pompa in Hetruriam venisse. Caeterum in bello gerendo nequaquam feruenti animo deprehensus est. Seu enim tarditate mollietique naturae seu à patre monitus, nequaquam ita se strenuè prebere visus est, ut magnitudo nominis, copiarumque poscebat. Tantus igitur viribus apud Florentiam crescentibus cum regis pontificisque rebor supra quam ferri posset insurgere videretur: conterriti diuersae factionis principes sibi prospicere perrexerunt: sollicitati maxime à Galeatio vicecomite Mediolanensium tyranno, qui iam à pontifice regeque laesus situs bello, Castrutianum in Hetruria bellum concitavit. Igitur sollicitando atque mouendo, tandem auctor fuit, ut principes diuersae factionis con-

Ioannes Ursinus legatus Pontificis in Hetruria veteris.

A.C. 1326. nis contrario insurgentes pacto Ludouicum Bauariæ ducem ad imperialem dignitatem electum in Italiam euocarent, qui erat Romano pontifici in sensu ob fauorem Genuesi Gallis quoque bello inimicis ecclesiæ præstitum. Propter quod etiam aggrauauerat eum censuris, & imperio indignum pronunciauerat.

Igitur ubi de mente Italicorum certior factus est superatis confestim alpiibus Tridentum peruenit, ut præsens de re propofita cum proceribus loqueretur, modumque sui transitus, tempusque componeret. Tridenti igitur indico conuentu Mediolanensium, Mantuanorum, Veronenfiumque tyranni, aliique ex Gallia, & Heruria eius factionis principes conuenerunt, magnisque pollicitationibus effecerunt, ut omnino in Germaniam reditu, copiis uero euocatis Italiam Romamque peruadat. Igitur in sequentis anni principio Ludouicus contractis ad aliquem modum copiis, Tridento mouens, Brixiam primò, deinde Mediolanum peruenit.

Ibi (ut mos est) magno hominum concursu permansit. Guidonis Aretinorū præfulis coronatur. Hunc Aretinum antistitem Romanus pontifex propter usurpatum ecclesiæ Typhernum fulminauerat, & omni dignitate priuauerat. In eius locum quendam Vbertinæ gentis Bosum instituerat episcopus. Qua indignatione, ac studio partium accensus cum Aretinis damnaretur, magno equitatu ad Ludouicum accesserat.

Post coronationem longior mora fuit comparandis pecuniis: quatum non auidissimus tantum, sed etiam indigentissimus erat. At qui eo in genere hic primum illius improbitas patefacta est. Cum enim opera maximè Galeatii vicecomitis in Italiam accessurus esset, ac summo cum honore Mediolani receptus, usque adeo peruersa ingratus fuit, ut a pecuniarum cupiditate dominatu cum spoliaret, & in carcerem truderet, iusto Dei iudicio hoc contingente, ut ipse Galeatii inimicus ecclesiæ, cum uocauerat Ludouicum Bauarum ad affigendum ecclesiæ: ab eodem inimico ecclesiæ humiliaretur. Actum uero, quem interfuisse Castrutianū prælio diximus, ac Lucinum fratrem vnà captos, ad redemptionem sui magna pecunia compelleret. Imposito deinde Mediolanensibus nouo præfide, & vigintiquatuor ciuibus in consilio adiunctis, cum speciem quamdam libertatis ostentasset, quasi collati beneficii pretium ingentem pecuniarum vim ab illis extorsit.

Dum hæc in Gallia geruntur, Carolus & Florentini aduersus Castrutium paratas copias circa maturitatem segetum in hostes misere. Non enim profectus est in exercitu Carolus, sed Flo-

a Hic Galeatinus an. 1227. cum filio & fratribus in carcerem à Ludouico Bauaro missus est. Cum enim hic Galeatinus eum principem, & ut appellabat imperatorem suum ab exactionibus nimis orando suadendoque retrahere conaretur, Bauarus non magis iracundia quam auaritia ductus, illum & filios vi adhibita comecit in carcere. Blö. dec. 2. lib. 9. hi- c igitur habet, quibus moribus Bauarus imperator fuerit, ut inuisse nequaquam fuerit excommunicatus, & quomodo vicecomites, qui excommunicati excommunicato se coniunxerant sue impietatis perfidiaque penas dederint.

Ludouic⁹ Mediolani coronatur. A.C. 1327. Cal. Iunij. Aretinus episcopus deponitur. vide sup. c. 5. §. 1.

Ludouici Bauari pacitas. supra §. 4.

Caroli res in Heruria gesta.

Arenia remanens, Nouellem quemdam è suis proceribus exercitui præfecit, profectusque cum copiis Signiam, exinde nocturno tempore nemine gnaro, ad quoddam hostium oppidum accessit ad inuadendum, triplici muro circumdatum: quod in breui obtinens, præde & igni locum exposuit. Exinde non longe ab hoste castrametati pugna se obtulerunt, quam cum detrectaret Castrutius, ac intra munitiones suos contineret, retro mouerunt castra, & agrum Pistoriensem ingressi Arthemium castrum tunc in unitissimum obsiderant. Qui die noctuque habitatoribus requiem minime dantes, & vallum & portam cremantes, tandem castellum in deditionem acceperunt: qui intus erant ex pacto abire permisis. Cupiente post hoc eodem vincendi ardore Carminianum adoriri, Carolus exercitum Florentiam reuocauit, certior factus de Ludouici aduentu.

Post Mediolanensium [enim] principes deceptos, pecuniasque exactas purgato vel attenuato crimine illo coram tyrannico in castro Brixie congregatis, erectis animis Heruriam Ludouicus petiit. Superatoque Apennini iugo cum omnibus copiis, per Lunensem agrum Pisas uersus aduentabat. At ubi Castrutius Ludouicum appropinquare intellexit, obuiam cum equitatu profectus, summo honore illum excepit, donisque ac muneribus magnificè fuit.

At Pisani & si primo illius aduentu in Gallia lætati fuerant, legatoque suos in primo illo conuentu ad eum miserant, tamen postea vel hominis improbitatem auaritiæque formidantes, vel contentionem Romanæ sedis, contra quam hic apertè nitentur, perhorrentes excludere portis omnino statuerunt. Itaque dudum coronatione eius nunciata foci & cætera lætitiæ exultationisque indicia fieri Pisas ueterunt, & tunc illo appropinquante urbem communiunt: Germanosque equites mercede apud se milites ob generis suspicionem ablatis equis pepulerunt urbe. Denique si vi conaretur, vocare auxilia Caroli Florentinorumque cogitabat.

At Ludouicus, si ab ea ciuitate, vel vnica per Heruriam imperatorij nominis faultrice reprobarerit grauissimum sibi ad cætera conficienda impedimentum fore ratus, curam maximè uerterat in Pisanos, nec quicquam intentatum relinquere statuerat, quo illos suæ adiaceret potestati. Misit ergo oratores, qui Pisanos alloquerentur populum, benignisque pollicitationibus consiliarent animos. Sed ij qui rem publicam tunc tenebant, sapientissimi & grauissimi viri, mobilitate plebis ueriti, eos in urbem reclusarunt admittere. Restabat igitur vi conari: sed inerat periculum ne ad Carolum Florentinosque confugientes auxilia inde quærerent apertèque desciscerent. Horum igitur quamdam mediam uiam placuit tentare per Guidonem Aretinorum præfulem, cui publica cum Pisaniis erat amicitia an à proposito diuelli possent. Præful igitur legatis publicanorum principibus ciuitatis ad se fide publica uocatis, apud Ripam fractus oppidum colloqui instituit. Denique post multa, vltro citroque agitata res huc redibat. Pisani sexaginta millia auri nouo principi date promittebant, ut inde abiret, nec eos bello adiret.

A.C. 1327.

Ludouic⁹ per Heruriam uenit.

Ludouic⁹ Pisanos quibus ab eodem reclusarunt.

ritetur. In urbem uero uti reciperent nulla sua- sione poterant adduci.

Ea conditione per Ludouicum repudiata, cum legati, re infecta Pisas reuerteretur, Castruti⁹ contra fidem eis datam illos interceptit. Et Ludouicus ubi captos Pisanorum legatos cognouit, subitaneo impetu amne traiecit copias Pisis admonit. Cæterum ea captiuitas legatorum magnas in exercitu contentiones peperit. Guido enim præful ad magnum sui nominis dedecus pertinere arbitratus legatorum oppressionem, quos ipse data fide in colloquium, iussu principis euocasset, iniuriam sibi à Castrutio inflictam conquebatur uociferando. Non enim tam Pisanos, quam suam fidem uiolatam esse. Peracta denique inter eos contentio est Ludouico cognoscere. Præful legatos Pisanorum liberandos remittendosque in urbem clamabat, apertè que ferebat hanc iniuriam se non esse laturum. Castrutius minime mirum se arbitrari aiebat, si ille hostes uinci doleret. Ex matre siquidem Florentina genitum, neutra ex parte integrum esse. Itaque hos sectari, illis fauere, utque eum generis diuersitatem, sic animi inconstantiam miscuisset. Neque uero hæc eius uacillatio noua est (inquit) nec primum nunc deprehensa. Namque Florentia stat, ac non male quomita iam pridem concidit, hic vnus est causa: urbem enim aduerso prælio fractam, cum ipse ad portas uirgerem, multitudo autem inclusa, nec frumentum haberet, ac famè tolerare diutius non posset, & obsideri & capi nullo negotio potuisset: si hic à me castrus rogatusque ad uirgendam obsidionem ex superioris parte venire uoluisset. Eam tunc rem ab hoc desertore proditorique suarum partium recusatam, has nunc molestias nouo principi afferre. At ut Florentiam tunc saluam esse uoluit, ita nunc Pisanos in potestatem venire permolestè fert. Tu (inquit) princeps non quid Guido præful uelit, sed quid tibi conducatur, spectare debes.

Ad hæc præful se quidem sui generis non ponit, nec sane ignotum esse posse Castrutio, cum ille nuper apud Aretinos egenus & miser sustentamenta uitæ ab eodem genere reportauit. Ad obsidendam uero Florentiam ea de causa non uenisse, quia tunc sibi pax fuerit cum Florentinis, quam salua fide frangere non licebat. Se ita semper animatum fuisse, ut iuristurandi religionem, fidemque etiam hosti datam putaret conferendam. Neque enim (inquit) si tu Castruti, ut proditor & improbus pacem Florentinis fregisti, ego quoque frangere debui. Nā Pisanorum factio nil magis obstat; quam tui uisus præsentia. Iam enim certo scio, principi huic portæ illæ paterent, nisi te omnium fraudum inuentorem, proditorumque authorem Pisani ueterentur. Hæc & huiusmodi altercantes Ludouicus separauit: & ad Castrutij fauorem inclinare apertè uisus est. Aggressus igitur Pisanorum obsidionem, urbem indequaque cinxit, ac mensè fere toto circa illam commotatas, pactione tandem recepit.

Per hæc ipsa tempora Guido Aretinorum præful motus ob superiorum indignationem à Ludouico discessit: quasi negotiis in Aretinis uocantibus. Et cum per maritimam iter faceret, apud nigrum montem correptus morbo inte-

A.C. 1327. Cal. Iunij. Aretinus episcopus deponitur.

Ingressus à Castruti⁹ in præfulum Aretinorum.

Præfulis Aretini reponit. Castruti⁹ mendicatio uictat.

Ludouic⁹ Pisis potitur.

rit. Vir quidem magnus fuit & gloriosus in saculo, nisi quod aduersus pontificem rebellis [extitit] ut omitterem, quod & statui suo & dignitati exercitium id omnino fuit contrarium. quem tandem errorem recognouisse ante obitum, ac pro pontifice, si uita suppeteret, aduersus hostes militaturum promississe quidam literis tradiderunt. Quamuis enim multos soleat decipere sera penitentia, misericordiam tamen Dei nec mensuras possumus nec tempora desinere, apud quem nullas patitur ueniæ moras conuersio. Post eius autem mortem Petrus cognomento Sachon, huius Guidonis frater tyrannidem Aretinorum exercuit.

Ludouicus dictus imperator Romanus coronaturus tendit. Leonar. Aretin.

§. VI.

LUDOUICVS igitur receptis Pisis, duobus ferè mensibus ibi commoratus est pecuniis exigendis ac parandis, quæ ad iter necessaria erant. Constituerat enim non solum Romam petere, uerum etiam Roberti regnum inuadere. Sed dum Pisis moram trahit, à Castrutio rogatus Lucam primo, inde Pistorium accessit, ut Florentiam inde ex propinquo uideret. Demum Pisas reuersus, iter per maritimam regionem Romam uersus ingreditur, habens equitum & peditum pergrandem exercitum quem Castrutius secutus est cum quingentis equitibus & mille sagittariis, Luca non sine magna militia relicta, qui Viterbij se Ludouico coniunxit.

Carolus quàm diu hostium copia Pisis consistere: cum suis ipse copiis Florentiæ commoratus est. Sed ubi Ludouicum Castrutiumque iter arripuisse cognouit: Florentinis in concionem uocatis necessitatem suæ professionis ostendit, & Philippum quemdam è suis præfectis cum mille equitibus in præsidio se relinquere pronunciauit. Cohortatus etiam ciues ad fortitudinem & constantiam, Senas primò cum cæteris copiis, inde Perusiu, postea in regnum abiit.

Romani uero iam prius audito Ludouici aduentu, seditione grauissima vexabantur. Et præualebat factio regni, pontificique contraria. Ab ea tandem receptus in urbe Ludouicus haud multo post magno populi applausu coronatur, anno Domini 1328. Cæterum in coronado nullus solitus ordo, nemo legatus; nulla pontificis auctoritas sibi abfuit. Imposita est illi a corona

a Ludouicus contra ueterem consuetudinem coronatus est Roma in basilica sancti Petri à quatuor laicis ciuibus Romanis, uidelicet Sciarra de columna Popu. Rom. Capitano, Buccio Proccesso, & Prismo de Prisis uerbis senatoribus & Pote de mote nigra equite Pop. Romani. Constitutus uero fuit à duobus episcopis sibi smaticis, Iacobo Pratenfi episcopo Castellano & episcopo Ellesenfi, 16. Cal. Februar. A.C. 1328. Ex Onuph. Blondus. Die Cal. Iunij 9. non quidam Sarra Colu nienfis, quod Florentinorum habent monumenta, sed Stephanus senior & Sarra tunc pueri genitor iussu cle vi, & populi corona illum insigniuit. Hæc ille: cui con sentit Naucl. Gener. 45.

A.C. 1327. Guidonis Aretinorū præfulis motus.

Sera penitentia solet multos decipere.

Ludouicus Romam pergit. Blon. ibid.

Carolus Florentiam discedit.

populi

A.C. 1328. Hic Sciarra Sarra Columnæ sis à Blou. dicitur. Columnæ sum infigne.

Ludouicus Bauarus acter notatur.

Pataveni qui sint. 20. cap. 8. §. 1.

inf. §. 9.

Ludouicus, Neapolitanū regnum vult inuadere.

populi nomine à Sciarra Columnensi principe diuersa factionis. In cuius rei memoriam ipse posterique eius ad antiquum gentis insignie, quod est Columna, coronam addidere, quasi præclarum fuerit sceleratè fecisse. Castrutio quoque Romæ maximi honores sunt impensæ, nec à Ludouico solum, qui cuncta illi eximia exhibebat, sed etiam à populo Romano. Vnde post principem hic spectabatur, ad vnum hunc omnia referbantur consilia. Hic denique vnus erat, à quo res tota pendere videbatur. Concursum maximi ex tota Italia Romam fiebant. Omnes enim, qui pontificè oderat, vel studio partiū diuersa sequebatur exultari læritia properabat.

Adeo autem fuit temerarius & superbus dictus Ludouicus Bauarus, quod post falsam coronationem ausus fuit facere contra papam Ioannem processum, & contra regem Robertum tanquam hæreticos & Patavinos, cum multis derisionibus & contumeliis eos ad ignem condemnando. Vnde omnes boni fideles abominati sunt eum, & multi clerici ex vrbe recesserunt, ne participarent cum illis schismaticis, & excommunicatis.

Idem falsus imperator Ludouicus ex suo arbitrio creauit papam quemdam Petrum de Corbaria ordinis minorum, qui acceptans papatum fecit Cardinales, vt schismaticus & fatuus. Prius autem fecerat Ludouicus vnum alium, sed ille nolens schismati operam dare, recusauit, & ex vrbe aufugit. Schismaticus ille antipapa, & apostaticus habuit aliquos fautores ex clericis, & religiosis, ac principibus in terris Gibellinorū, prædicantibus illum, vt verum papam contra Ioannem. Sed Catholici, & veri religiosi ipsum prædicabant antichristum, & omnes ei adherentes hæreticos, vnde dissensio erat non modica. Sed quid inde boni sperari poterat prouenturum ex tyranno scelerato ecclésiæ inimico, nisi quod euenit, vt infra patebit.

Iam Roberti regnum tanquam partium caput perueniendum occupandumque dictabat. Et virum certè & armorum sat esse videbatur. Apparatusque eadem de causa propalam fiebat versus in principem animis, ac omnium sermone illius famam celebrante. Interea splendida res in Hetruria gesta est. Philippus enim, quem præfectum copiis Florentiæque relictum dicimus, rem magnam audacemque adortus est. Pistorium scilicet capere. Secutus in ea re duorum exulum exhortationem, qui locorum gnari copias intrmittere promiserant. Igitur scalis machinisque in Prateni arce fabricatis, vbi tempus rei gerendæ visum est, Philippus cum equitibus primis ferè tenebris Florentia egressus Pratum contendit, nemine ciuium gnato præter vnum Simonem Tosam, splendidum equitem è suprema nobilitate, quem in partem eius consilij iam pridem susceperat. Cum Pratum venisset, sumptis celeriter machinis, profectioneque indicta cum duobus millibus peditum, equitibus sexcentis ad Pistorij mœnia illa ipsa nocte peruenit. Ibi exules per glaciem (asperissima namque erat hyems) fossas transgressi partem murorum maxime neglectam scalis ascenderunt, ac fere centum milites secutos exceperunt. Complures quoque pedetentim transgressi fossas, mœnia perfodere aggressi sunt. Dum

ista fierent, præfectus vigilum ambra cætera vbis parte in hæc ipsa loca deuenit. Cumque (vt sit) custodes excitaret deprehensio strepitu accurrit clamoremque extollit. Ad eam vociferationem afflicti ad dens rebus, cætera in fide continentur. Lucam inde profectus regressusque Pisas republic. Pisanorum suo pro arbitrio quasi communi vtilitate id exigente administrabat, pecuniisque ad bellum inde sumebat. Declaratusque est Castrutius per quemdam missum à Ludouico Bauaro Pisas cum quibusdam copiis dominus Pifarum, & Lucæ, & dux Tuscia. Legatus autè papa Ioannes, qui Bononiæ residebat, crucem fecit bannire contra Castrutium. Et cū oratoribus Florentinorum ad hoc ad eum missis promississet mittere auxilia, non seruauit promissum. Et cū etiam accepisset à Florentinis sub mutuo decem millia florenorum, nimis tardè misit.

Interea post direptum Pistorium inter Philippum Caroli præfectum, & Florentinos contentio orta est. Iubebat enim Philippus frumentum, cæteraque ad eius vrbs tutelam Florentinos publico sumptu inferre: illi verò non sibi, sed Carolo vrbs Pistorij quasitam respondebant: seque ducenta millia auri annuatim præstare certa pactione promississe: quæ iam perluta erant. Nec esse æquum supra id quod pactū contentumque est populum onerare magisque eum, qui vrbs Pistorij omnibus rebus exuerat necessaria eius ad tutelam refarcire debere. Philippus verò contra iure belli parta militum esse cõfusse, satisque profecisse videri quod hosti illa suo periculo ademisisset, prædam verò quæ miles ceperit, vt iam restituat, petere, ingratissimum simul iniquissimumque videri. His contentionibus neque frumenti quantum sat erat importabatur, neque cætera opportuna faciebant. Castrutius gnarus harum: cum contentiones hostium lucrum existimaret suum, exercitu Pisanis Lucensibusque indicto, magnis copiis Pistorium obedit. Erat intra vrbs Simò Tosa eques Florentinus, à Philippo relictus, habes in præsidio milites circiter mille, & cum his equites trecentos, sed & ciues Pistorienfes eiusdem factionis cū iis vrbs egregiè tutabatur interdū irruptione facta hostes inuadere ac turbare opera nõdu bitabant. Alia manus equitum Prati consistens sæpè Castrutianos inuadebat, vt neutra ex parte eis quies esset. Castrutij vnica spes erat in commeatus defectu, docti intra vrbs duorum non amplius mensum annonam esse. Itaque ommissa per vim expugnandi cura, ad hoc vnum intendebat, vrbs vndique cingere, ac facultatem commeatus obfessis auferre.

Florentini verò est iusta quidem, cæterum damnosa indignatione fuerant prius commoti, tamen vbi Castrutium tantis copiis Pistorium circumfedissee viderunt sero quidem meliora suscipere consilia: nec iam illuc sumptuum aut pecuniarum erat respectus, vltro facere omnia pecunias affatim promere. Et qui prius patuo in dispendio remittentes fuerant magna iam dispendia volentes subibant: quæ est ferme natura populorū. Igitur impigritè contractis copiis equitum ad tria millia, peditum verò supra viginti millia coegerunt. Frumentum præterea & commeatum hummo labo

Philippus compositis aliquantulum rebus post decendum Florentiam reuersus, tanto honore susceptus est, vt similis triumpho eius ingressio videretur. Secum autem ad ostentationem victoriæ centum captiuos vna catena colligatos, & duodecim alios duxit captos in equis, inter quos erant duo filij Domini Philippi Tediti, qui dominans Pistorio dederat ciuitatem Castrutio. Et Dominus Philippus dominium vsurpauerat Pistorij ab Abbate Pacciani suo consanguineo: quod contulerat ciuitas ipsa Abbati Pacciani. Insuper duxit secum captum quemdam religiosum, fratrem Donatum dictum, quem Castrutius cum cepit Pistorium in suum dominium, fecerat ex suo arbitrio episcopum Pistoriensem, expulso verò & legitimo antistite ipsius Pistorienfis ciuitatis. Qui incarcerationis intra mensē mortuus in carcere, sepultus est in arenario, quia excommunicatus decesserat.

Castrutius ad recuperandum Pistorium Roma discedit. Blond. ibid.

§. VII.

AT Castrutius cum amissum Pistorium per certum nuncium cognouit, ad Ludouicum

A.C. 1328.

Blond. i. p. 10.

Inter Florentinos & Philippum contentio.

Philippus Pisanis.

Pistorium obedit Castrutius.

Decem. rum sic. cium.

Philippus de Pistorio me. Phis.

Donatus quidam excommunicatus deus in co. pro. no. legi. tur.

Florentini Pistorio subuenire cupiunt. Blond.

A.C. 1328.

Castrutij astutia.

Pistorium Castrutio deditur.

nicum profectus est, conquestus, quod se sua pericula, prævidentem Romam inuitum traxisset. Inde festinato recessu cū suis copiis Pisas peruenit. Ibi que presentiam suam ostendens, animūque afflicti ad dens rebus, cætera in fide continentur. Lucam inde profectus regressusque Pisas republic. Pisanorum suo pro arbitrio quasi communi vtilitate id exigente administrabat, pecuniisque ad bellum inde sumebat. Declaratusque est Castrutius per quemdam missum à Ludouico Bauaro Pisas cum quibusdam copiis dominus Pifarum, & Lucæ, & dux Tuscia. Legatus autè papa Ioannes, qui Bononiæ residebat, crucem fecit bannire contra Castrutium. Et cū oratoribus Florentinorum ad hoc ad eum missis promississet mittere auxilia, non seruauit promissum. Et cū etiam accepisset à Florentinis sub mutuo decem millia florenorum, nimis tardè misit.

Interea post direptum Pistorium inter Philippum Caroli præfectum, & Florentinos contentio orta est. Iubebat enim Philippus frumentum, cæteraque ad eius vrbs tutelam Florentinos publico sumptu inferre: illi verò non sibi, sed Carolo vrbs Pistorij quasitam respondebant: seque ducenta millia auri annuatim præstare certa pactione promississe: quæ iam perluta erant. Nec esse æquum supra id quod pactū contentumque est populum onerare magisque eum, qui vrbs Pistorij omnibus rebus exuerat necessaria eius ad tutelam refarcire debere. Philippus verò contra iure belli parta militum esse cõfusse, satisque profecisse videri quod hosti illa suo periculo ademisisset, prædam verò quæ miles ceperit, vt iam restituat, petere, ingratissimum simul iniquissimumque videri. His contentionibus neque frumenti quantum sat erat importabatur, neque cætera opportuna faciebant. Castrutius gnarus harum: cum contentiones hostium lucrum existimaret suum, exercitu Pisanis Lucensibusque indicto, magnis copiis Pistorium obedit. Erat intra vrbs Simò Tosa eques Florentinus, à Philippo relictus, habes in præsidio milites circiter mille, & cum his equites trecentos, sed & ciues Pistorienfes eiusdem factionis cū iis vrbs egregiè tutabatur interdū irruptione facta hostes inuadere ac turbare opera nõdu bitabant. Alia manus equitum Prati consistens sæpè Castrutianos inuadebat, vt neutra ex parte eis quies esset. Castrutij vnica spes erat in commeatus defectu, docti intra vrbs duorum non amplius mensum annonam esse. Itaque ommissa per vim expugnandi cura, ad hoc vnum intendebat, vrbs vndique cingere, ac facultatem commeatus obfessis auferre.

Florentini verò est iusta quidem, cæterum damnosa indignatione fuerant prius commoti, tamen vbi Castrutium tantis copiis Pistorium circumfedissee viderunt sero quidem meliora suscipere consilia: nec iam illuc sumptuum aut pecuniarum erat respectus, vltro facere omnia pecunias affatim promere. Et qui prius patuo in dispendio remittentes fuerant magna iam dispendia volentes subibant: quæ est ferme natura populorū. Igitur impigritè contractis copiis equitum ad tria millia, peditum verò supra viginti millia coegerunt. Frumentum præterea & commeatum hummo labo

re, summæque impensa parant per vim & arma Pistorium inferendum. Philippus igitur omnibus paratis, cum Prati conuenite copias inisset, inde profectus ad hostem duxit: nec longè ab eo castrametatus, prælio re agitare flagitauit.

Castrutius verò est minimè tentandam prælij fortunam constituisset, tamen simulata re quasi pugnaturus foret, aliquamdiu hostem spe vana distinuit. Interim die noctique munire castra, opportuna, subinde loca fossis arboribusque excisis præpedire contendebar, quibus prouisis cum copie Florentinorum vellet contra illos procedere, impeditis accessibus non valebant. Attendentes ergo, quod in hoc nihil proficerent, processerunt hostiliter per agros Lucensium & Pisanorum vsque ad ciuitates: si forte propter hoc Castrutius soluta obfatione Pistorij illuc accederet ad defendendum. Sed ille nullo modo dimisit recepta. Videntes igitur, qui Pistorij erant quod spes eis deficiebat subuentionis, famesque eos præmeret consumpto frumento, desperatis rebus se ei dediderunt tertio ferè mense obfationis. Fama Castrutij nulla vnquam ex re tantum enituit, sicut ex hac vna obfatione.

Florentini ne Ludouico Bauaro subiiciantur metuunt. Blond. ibid. Leon. Aret. §. VIII.

FRACTIS ciuium animis ob Pistorij amissionem, ac bellum ex propinquo magis, quam vnquam horrentibus, periculum insuper nouum, tremendumque nunciatur, Ludouicus enim frustra tentato contra Robertum regem progressu tandem Roma abiens in Hetruriam redire constituerat, eoque animo Tudertum vsque iter fecit: vt palam dictitaret se Florentiam petere. Eratque ad eum conuentus exulum, omnifariamque aduersariorum. Res tota sic ferebatur composita, vt Ludouicus cum exercitu per Perusinum Cortonensemque agrū veniret Aretium, inde paratus instructusque Florentiam inuaderet, Castrutius è diuersa regione victor à Pistorio cum omni suorum manu superueniret. Vbaladini verò, ac ceteri diuersæ factionis tyranni, qui circa Apenninū incolunt arces, alia rursus manu per Mugellanum agrū descendentes, ab ea quoque parte obfationem vrgeret. Erant hæc formidolosa, ac plena sollicitæ expectationis ita vt plerisque nullam superesse spem à periculo videretur. Quippè vel Castrutius ipse per se satis robustus terere poterat Florentinos, quid addito Ludouici exercitu, atque presentia cum omnium inimicorum cætu.

Examinate igitur metu vrbana multitudine vltro se cohortantes, nihil facere prouiderereque omiserunt, quo ab imminente periculo seruari rentur. Igitur Varicum, cæteraque superioris Arni oppida, quæ ad Aretinos spectant, affatim communitæ ac validis præfidiis firmare placuit. Admoniti præterea socij, vt quasi ad extremum opus quanta maxima possent auxilia mitterent. His prouisis forti iam animo discrimen expectabant, futurum certè maximum nisi benignitas Dei aduertisset. Postquam autem recessit Ludouicus ex vrbe, quia deficiebant ei pecuniæ Tertia pars hist. Ant. E pro

Omnia conatu se contra Ludouicum præparant.

A.C. 1328. Romani Ludouici partes relinquunt.

pro stipendiis, nec quæ sibi promissæ fuerant à Tuscis, Gibellinis, & Longobardis mittebantur venit Viterbium. Et post recessum eius Romani cum Ursinis, & aliis amicis regis Roberti deposuerunt senatorem factum à Ludouico, & fecerunt alios duos, vnum ex Columenibus alium ex Ursinis: & annullarunt omnia facta per Ludouicum: & ceperunt & tenuerunt urbem pro ecclesia Ioanne vigesimo secundo & rege Roberto.

Cum enim iam omnia Ludouicus parasset, ut è Tuderto in Hetruriam iter dirigeret, classis Siculorum, qua regem Roberti inuadere constituerat, tardius comparata eo tempore aduenit, cum iam Ludouicus ceptum regni negotium omisisset. Præerat autem classi Petrus Friderici regis filius, erantque cum eo naues Genuensium exulum, qui regi aduersabantur. Ludouicus ergo cum equitatu delecto Cortonem profectus est. Ibi namque prædicta classis eum prætolabatur. In colloquio autem magis querelæ effusæ, quàm vlla prouiso, aut reparatio facta. Ille enim frustra paratam classem, magnamque vim pecuniæ incassum assumptam, hic ob tarditatem aduentus, res simul spēsque suas ob id frustratas querebatur. At reditum in regnum, quod illi postulabant, omnino recusauit. Et hæc fuit causa retardationis impetuosi progressus in Florentinos.

Ludouici Bauari causæ aduersus.

Castrutij mors.

Castrutium autem per tempora mors opportuna oppressit. Post receptum enim Pistorium & quibus erat necessarium firmatum cum Lucæ ad cætera paranda rediisset, in valetudinem incidit aduersam, ac post paucos dies è vita decessit. Causam eius morbi ex labore castrensi immodico, nimiaque animi & corporis fatigatione prouenisse putant. Obiit quoque per idem ferè tempus Galeatius vicecomes, qui dudum in Mediolanenses cæterasque Galliarum vrbes amplum ac regno simile tenuerat imperium. Is enim post amissas res ac perditas opes ad Castrutium cofugerat, ac in Pistoriensi obsidione cum eo fuerat. Ibi contracto morbo Pisciæ è vita decessit. Sicque verum ostenditur quod ait psalm. Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros libani, transiui, scilicet per considerationem mentis, & ecce non erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Et iterum, Deicisti eos dum alleuaretur. Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam: velut somnium surgentium exterminati sunt, & ad inferos descenderunt cum armis suis excommunicati, ut rebelles ecclesiæ. Idem contigit & in posterum eueniet cunctis rebellibus, & inimicis ecclesiæ.

Galeatij obitus Aug. m. c. lxxviii. A.C. 1328.

psal. 36.

psal. 72. Ecclesiæ hostes male perierunt.

Job. 5.

Pisæ Castrutij filius subiciuntur.

Florentini verò de maximis periculis liberati maximas Deo habuerunt gratias: qui de se, & sua virtute gloriantes humiliavit: & moerentes sospitate erexit. A Castrutio verò duo filij derelicti superstites, Arrigus & Galleranus. Eos quia teneta adhuc atas tantæ molli impares reddebatur, sub matris amicorumque tutela pater dimiserat. Hi igitur celato obitu Pisas nouis copiis occuparunt, verum ne Pisani recognita rebellandi consilium sumerent. Neque vana erat suspitio. Nam Pisani dominatum Castrutij haud æquo animo ferebant, facultatem omnem arrepturam [qua illius ingu possent excutere.] Decur-

A sa igitur vrbe, ac populo aliquot locis fuso cum dominatum vi & armis adolescentulis confirmassent. Tunc deinde patefacta est mors, & funus omni magnificentia peractum. Nuncius autem ad Ludouicum de morte Castrutij venit: cū adhuc in colloquio classis esset. Ex hoc mutato repente consilio omnibus posthabitis curis per maritima Pisas contendit. Florentiarum auditus Castrutij obitus inter spem & metum vix credibilis videbatur. Mox ut magis ac magis confirmatus est veris in lætitiâ animis, non iam de repellendo: sed de inferendo bello cogitabat. Hoc enim vno acerrimo hoste sublato, Ludouicum iam, & cæteros hostes contemnebant. Vnde & eductis copiis Carminianum adorti inuadere, acriter dimicantes, & si esset bene munitum oppidum, tamen non post multos dies & castrum & arcem eius fortissimam ceperunt, qui in ea erant inolumnibus abire permittis, ac etiâ pecunia data,

A.C. 1328.

Florentini animos re sumunt.

Ludouicus Bauarus Antipapam erigit. Ioannes Villanus.

§. IX.

AD superiora tempora aliquantulum redeundo ad insinuandam temeritatem ac superbiam Ludouici. Cū Romæ adhuc esset ipse Ludouicus coronatus à Sciarræ, ut dictum est nefariam rem aggreditur. Falsum Romanum pontificem præsumpsit erigere antipapam, priuato sua sententia Ioanne vigesimo secundo eiusdem sedis vero antistite. Quod ludibrium barbari vesanique hominis sacra fidelium ecclesia non recepit, tantum fautores quidam perfidiæ eius eum receperunt: qui merito ab unitate fidelium sequestrati sunt. Addixerunt se quoque huic furori complures apostatæ, rebellisque religionum, ac omnis sentina reproborum clericorum. Ipse verò falsus pontifex sibi cardinales creauit ac cætera veri pontificis officia amulatus Ludouicum Bauarum in imperio confirmavit. Ita falsus imperator, & falsus pontifex sibi inuicem authores dignitatis fuerunt, altaria sacræque vrbis aedes mutuo profanantes, qui postea Pisas adueniens recognouit errorem suum, confessus & abiurans ipsum, & ductus Auenionem coram Ioanne. xxij. venia petita in carcere per triennium mansit, vbi & mortuus est.

supra.

Antipapa fautores quales.

Ludouicus autem post mortem Castrutij, vbi Pisas aduenit, summaque gratulatione receptus est, quo benevolentiam sibi conciliaret, ac spem dominatus Castrutianis auferret Tarlanum equitum Aretinum, fratrem Guidonis præsulis cui amicitiam cum Pisanis & odium aduersus Castrutium fuisse diximus, ciuitati præfecit. In cæteris quoque non satis pacato corde in Castrutij filios esse videbatur. Quamobrem illi primò timentes, Lucæ portas clauderant: nec quæquam ab illo proficiscentem intrare urbem patiebantur. Demum lenita ira cum adolescentiâ

a Ludouicus Bauarus coronatus est iterum Roma in Basilica S. Petri à Nicolao. 5. Antipapa dicitur Pentecostes 11. Cal. Iunij. A.C. 1328. Onuph. Sic igitur verum est, quod hoc D. Anton. asserit Ludouicum fuisse ab hoc falso pontifice confirmatum, quia ab ipso iterum consecratus est iterum.

matef

A.C. 1329.

Carolus Apuliz regis filius Neapolitanus, et h. Nou. A.C. 1328.

Florentini sui ipsi eum tantu repa.

mater grandia ferens munera Pisas ad eum venisset, natosque suos illius fidei commendasset Lucam proficiscitur. Ibi per eius præsentiam insurgente plebe, ac tyrannidem Castrutiarum incitante, gubernationem adolescentibus ademit & quemdam ex proceribus suis Lucæ præsidem imposuit, simulque magnam pecuniæ vim Pisani Lucensibusque imperavit, quasi mercedem tyrannidis sublatae.

Dum hæc in Hetruria geruntur, Carolus Roberti regis filius morbo correptus apud Neapolim obiit, eiusque Florentini, eius imperio liberij, temp. ex integro capessentes, bonam spe gubernationi incubuerunt. Et sanè iam pridè odio fuerat Apulorum & Campanorum auara cupiditas cuncta ad rem pecuniariam referentium. Quamquam autem profuerit in multis regie domus fauor, at tamen (quod negari non potest) in exhausta quædam pecuniarum materia Florentia illis fuit, ut si quis à Carolo primo Siciliæ rege ad hunc modo alterum Carolum, quem diximus pecunias numeret, supra fidem supraque modum videatur populum vnum tantis oneribus suffecisse. Igitur liberam tunc ciues reipublice administrationem complexi, quæ necessaria fuerunt, prouiderunt. Magistratum fortitiones ex delectis comprobatisque hominibus biennium destinata. Concilia duo rebus maioribus decernendis constituta, alterum merum populare, alterum mixtum ex nobilitate & plebe: quod cõmune vocitatum est. Ab his simul vexilliferis societatum taxatum est mensium quatuor tempus eum primo sex durare consuevit.

Germani equites Ludouicum deserunt. Blon. ibid.

§. X.

PER hoc ipsum ferè tempus coorta in Ludouici exercitu seditione, ad octingentos Germani equites ab eo defecere, qui Pisas egressi cum Lucam occupare constituisset, paruo temporis momento re ante cognita, prohibiti ianua sunt. Exclusi itaque Luca, ac spe frustrati, cuncta circa urbem loca hosti rapina sædauerunt. Mox in proximum euadentes collem, apud Cerulium munitum quoddam à Castrutio locum statua posuerunt. Grauis profectò vicinitas amicis & inimicis prorsus formidata. Hi missis Florentiam legatis, fidem operamque suam pollicebantur. Frequenter de his rebus consultatum est, tandem res infecta relicta: illa maxime ratione, quod periculosum videbatur Germanis hominibus, & sub hoste militare assuetis rem ciuitatis committere. Cæterum horum transfugium ac diuturna, iisdem locis incubatio: maximarum post hæc nouitarum semina peperere. Ludouicus enim horum discellu sollicitus lenibus primò verbis Germanorum iram placare nixus, vbi duriores sensit, Lucæ cui illi imminabant timere præsidem mutare, Castrutij filios amouere, omnia penè suspicionibus mutare perrexit cõtra Germani qui castra iis locis tenebant Ludouico inensis ac nocendi occasionem expectantes.

Per extremum illius anni Castrutij filij, quos

A in priuatam formam redactos à Ludouico diximus, militibus centurionibusque, qui sub patre militauerant magno numero coactis, Pistorium occupare conati sunt. Præsidium Ludouici intra urbem erat, non tamen ita validum, ut esset pertimescendum. Ingressi itaque Pistorium Castrutiani, cū pleraque ex improuiso peruassissent loca: insurgentibus ciuibus vrbe pelluntur.

A.C. 1329. Castrutiani Pistorio quod occupare nitentur exclusi. sup. §. 9. Proditio contra Florentiã facta detegitur.

Eodè anno conspiratio coniurationis Florentiæ deprehensa est facinorosorum hominum, qui incendere urbem, ac prodere hosti cogitauerant. Res tota iam composita ferebatur, ut constituta nocte quatuor vrbs locis de industria incensis, dum ad illa restinguenda ciues intenti essent: coniurati portam effringerent, hostemque ad hoc ipsum ex composito paratum accersitumque reciperent. Id excogitatum compositumque per id tempus, quo Ludouicus & Castrutius venturi ad urbem credebantur: & minima de plebe hominum ad facinus patrandum cooperata mansit. Repertaque sunt ædes aliquot malleolis constipata: quo promptius validiusque corripentur incendia. Sed de proditoribus supplicio sumpto ciuitas conqueuit.

Ludouicus in Italia variè vexatur. Blondus ibid. A.C. 1329. Nota quàm prosperè excommunicatis principibus omnia cedant.

§. XI.

PRINCIPIO insequentis anni, ut scribit Leonar. in vj. lib. hist. Floren. Ludouicus quoniam Germani equites, qui ab eo transfugerant, omnibus cepris cogitatisque obstitere videbantur, nec promissæ ab Actio pecuniæ comparabant, quo his prospiceret incommodis transire in Galliam ceteriorem statuit. Relicto itaque Pisas falso pontifice, cum omni hæreticorum apostatarumque sentina, scilicet antequam captus duceretur ille antipapa Auenionem ut dictum est, cum per agrum Parmensem deuenisset in Galliam existimaretque subito Pisas reuerti, maiora quàm putabat in Gallia impedimenta offendit. Actius enim illius perfidiam in paterna dudum euersione expertus parere noluit aduentanti, sed Mediolano cæterisque oppidis exclusit, quare bello in his locis necessariò est implicatus. In Hetruria verò post eius discessum varios casus variòsque euentus res susceperunt.

Germani verò quos in colle imminente Lucæ diximus consedisse, haud multò post eius Germani transitum in Galliam Marcum vicecomitem Lucam occupant quem à Ludouico missum pro obside retinebant sibi ducem præfecerunt. Huius maxime operæ atque ingenio freti tandem Lucam occupant, intromissi per arcem à veteranis, qui custodia præerant. Mox per legatos Florentiam missos obtulerunt eam se urbem dedere velle. Duo autem ab eis postulabantur. Stipendiorum antiquorum dissolutio, ea summa erat auri millia circiter octoginta. Secundò pro Castrutij filijs præcipua quædam, his namque & amicitia erat Tertia pars hist. Ant. E 2 pa-

A.C. 1328
Florentini de recipiēda à Germanis Luca deliberrant.

Tose Florentini de Luca vrbē recipiēda oratio.

Luca quā Florentinis affectat vtilitatem.

paterna cum Marco vicecomite, & ingressum Germanorum in urbem Lucam odio præsentis dominationis curauisse videbantur.

Re igitur Florentiam delata variè consultatū est à ciuitate. Erant qui sine vlla cunctatione suscipiendam à Florentino populo Lucam, ac pecuniam Germanis exoluendam, erant qui totam huiusmodi oblationem repudiandam, cenfebant. Oberantque vtilitati publicæ similitates priuatæ. Quod enim præcipui quidam ciues ferebantur authores, repertoresque huiusce facti Germanis fuisse, horum successibus renitentes aduersarij contra pugnabant. Cùm igitur de his ad populum magistratus referret, ac variæ, pro vniuscuiusque ingenio dicerentur sententiæ, propiâque ad repudiandum res inclinaret: Pinus Tosa eques Florentinus (qui vnus ex autoribus fuisse Germanis ferebatur) in hunc modū sententiam suam dixit.

Si quemadmodum leges domi, spectatissimi ciues, quas tempus experientiaque rerum magistra mutiles arguit, sic etiâ detrimētosa foris cōsilia corrigere vobis liceret, nō multū mihi, aut cuiquam alteri patriæ amator in hac deliberatione vestra putarem laborandum. Quippè tempore ipso comprobante, quid factū sit optimum seque remini. Nunc autem ea quoniam est natura rerum propositarum, vt malo suscepto consilio penitere nihil proffit, omnes, & adniti & conari oportet quomodo reip. commodum amplectamur. Res enim hic (ni fallor) permagna agitur, & in qua plurimum referat, hoc, an illud eligatis. At me quidem aut error habet ingens, aut permulta simul ad suscipiendam Lucā nos hortari videntur, quæ cū ante oculos posita sunt, miror esse quosdam, qui se hæc videre intelligere que dissimulent. Ipse breuiter, quæ intueri videor sigillatim decurram. Vtilitatem vobis Lucæ susceptio duplicem affert. Nam & sedes illa per vos occupata hostibus non patebit, & ipsa vobis contra hostem peropportuna erit. Scitis enim quot bella per hosce annos grauiam quidem & aspera pertulistis, ea omnia ab iis, qui tenebantur Lucam esse illata. Hæc igitur facultas adæpta hosti permagnam reip. veltre patriæ securitatē nocendi; cupidos longius submouebit: vt iâ ab ea parte non sit amplius aliquid formidandum. Nulli verò vobis, neque animis inimicioribus: neque opibus infestiores sunt quàm Pisani. Nil porro opportunius ad eos deprimendos, quàm Luca eis finitima, penè in vestibulo eorum posita, vt siue aduersus eos suscipiendum siue repellendum sit bellum: permagnam exinde opportunitatem ad vtrumuis habeamus.

Age verò ipsa per se quanta potentia erit accessio, pulcherrimam munitissimamque urbem tantum agri, tot oppida, tot arcēs, in potestatem vestram deuenire: Quid autem gloria & amplitudo nominis maiestatisque Florentini populi quantum augetur, si ciuitas dudum nostræ potentia & opibus penè par vobis subiciatur? Equidem, vt ista communi vita, moribusque hominum vtor, ita illis me moueri fateor, quæ bona apud homines putantur, extendere fines, imperium augere, ciuitatis gloriam splendoremque extollere, securitatem vtilitatemque adsciscere, quæ nisi expectēda dicamus, & cura reip. & pietas in patriam, & tota penè hæc vita nobis

erit peruertenda. Hæc si illi, qui suscipiendam vobis dissuadent, contemnunt: ac pro nihilo cēsent, nouas profectò viuendi normas in vitam adducunt. Sin illa probant, & in bonis æstimat, hanc suscipiendam putent necesse est, vnde tot bona, totque comoda proueniant. Mihi quidē diuino quodam beneficio hæc oblata facultas nobis videtur, vt ex qua vrbe primò Fagiolanus postea Castruus non sine clade nobis intulerunt bellum: eam nūc urbem sine periculo, sine vulnere potestati nostræ subdere valeamus. Quod si hanc facultatem nunc nobis oblatam prætermiserimus, deinde à quibusdam huius populi aduersariis suscipiatur, bellumque inde & tumultus insurgat, quis non meritò nos culpabit? quis non carperit? quis non iuste ignauia, pœnas subire nos dicet?

Duo contra hæc maximè dici video. Nā sunt qui dicunt satis vos habere monentes, id est, tuendum solum, & nec impensis, nec cœptis nouis onerandum. Alij susceptionem eius vrbs non improbant quidem, sed absque villo impendio venturam demum in potestatem nostram arbitrantur. Hi quidem diuinare velle mihi videntur, superiores verò longè aberrare. Tu edum id quod est, solū cœsent, quasi ista susceptio nō pro tutela fiat eorum, quæ possidemus, aut superiora bella inde nobis illata non in periculum hæc ipsa amittendi coniecerint. Non eadem isti mente in patrimonio proprio, ac in re versantur publica, patrimoniū semper quidem augere querunt, ac diu noctūque anhelāt, reip. verò acquirere interdiciunt. Populus Romanus parens noster nunquam orbis imperium nactus esset, si suis rebus contentus noua cœpta, impensâque refugisset. Nec sane idem propositum est hominibus publicè & priuatim. Nam publicè quidē magnificèntia proposita est, quæ in gloria amplitudineque consistit, priuatim verò modestia & frugalitas. Itaque qui de republica consultant grandiore animum celsiusque propositū assumere debent, nec tam de impensis & laboribus, quàm de gloria splendoreque cogitant. Mea igitur sententia est Lucam sine vlla mora suscipiendam, & hanc facultatem nobis ablatam nullo modo nobis negligendam esse. Pinus quidem ita perorauit. Ciues autem partim inuidia, partim tributorum formidine id consilium neglexerunt, vana opinione detenti, quasi Luca tandem ad eos nullis esset pecuniis peruertenda. Ita que post longas consultationes res infecta dimissa est.

Pistorienses in gratiam redeunt cum Florentinis. Leon. Aret.

§. XII.

PER idem tempus Pistorienses (anno scilicet 1329.) Ludouici rem in deterius labi cernentes, pacem à Florentinis quaesierunt, quæ illis vel cupienter concessa est. Per eam pacem omnes ferè exules Pistorium redierunt. Præterea, & Murlum, & Carminianum Arreninumque Pistoriensis agri castella, vt Florentini retinerentur, concessum est. Quoq; pax stabilior esset quætor ex præcipuis Pistoriensium familiis equestris dignitate à populo Florentino insigniti sunt.

A.C. 1329.

Respondeo contra sententias.

Florentini Luca de ratione conueniunt.

sunt. Iacobus Stroza eques Florentinus insignitè eos populi nomine, ad hoc ipsum cum potestate publica missus Pistorium, & ludi equestres ob eam pacem Florentiæ celebrati sunt magnificè. Eo tempore fuit maxima penuria victualium per totā Tusciā, adeo vt vix haberi possent pro pecunia, & sextarius frumenti vno aureo vendebatur: & sextarius fagina triginta solidis. In comitatu quoque non minor penuria: nec erat in memoria hominum tanta penuria in Tuscia.

Pisani quoque sub eodem ferè tempore ad libertatem spectantes, repellere Ludouici iugū perrexerunt. Eius rei causa Marco vicecomite cum Germanorum aliqua manu clam accessit & intra urbem recepto, arma populariter corripuit. Depulsoque demum Carlato præside cum omni Ludouici præsidio, rem publicam liberatam suo iâ ipsi auspicio gubernabant. Itaque mutatus vndique Hetruriæ status innouabatur. Marcus vicecomes ob nauatam Pisanis operam, magnificè ab illis donatus, haud multò post Florentiam venit, receptusque eximie ac publicè honoratus, negotium Lucensè iterato induxit, propositis iisdem cōditionibus, quæ prius fuerat ciuitati oblata. Eas ob res consultatio iterata eundem, quem primò habuerat, exitum habuit. Itaque Marcus se infecta in Galliam abiit. At Germani Lucæ relicti, cum pecunias quaererent, eandem ad Pisanos rem detulerunt. Nunc verò sunt cunctati Pisani illam capessere. Quippè iam pridem solliciti, ne ea vrbe potiretur Florentinus, incunctanter pecunias soluere, urbemque suscipere paciscuntur. Id postquam Florentia auditum est, nulla fuit mora quin bellum in ferretur Pisanis, quod vt præsidium Ludouici ciectum tacito magis consensu, quàm aperta pace fuerat intermissum. Ea de causa profecti equites pediteque ad Pifarum vsque mœnia repentino impetu peruasere.

Sub idem ferè tempus Catinum oppidum, quod nuper in fidem Florentini populi deuenerat, ad hostes defecit, vnde concitata sunt bella. Inter hæc Pisani spe potiundi Luca, ob exortas difficultates exclusi, pacem cum Florentinis fecerunt. Conditiones ferè eadem dicte, quæ in prioribus pace. Sæpius deinde tentata Luca deditio, cum à ciuitate reiiceretur: Gerardino Spinola tandem Genuensi viro nobili diuitisque supra priuatam modum abundanti, suscepta pecunia tradiderunt Lucam, venientemque cum præsidio in arcem validissimam, quam in ea vrbe Castrutus munierat, induxerunt. Spinola igitur recepta vrbe, ciuibusque in suam voluntatē benignè traductis, pacem agere cupiebat.

Florentinis autem longè aliter erat mens diuersa, spes enim cupidòque inceserat Luca potiundi. Itaque nec Pisanos nuper tulerant se ingerentes, nec tunc Spinolæ factum æquo ferebant animo. Quamobrè reiecta pacis flagitatione, Catinum acris premere, aliaque Lucensibus agri castella ad defectionem hortari, auxiliaque rebellantibus polliceri ceperunt. Spinola igitur & Lucenses cum se bello haud dissimulanter impeti viderent audendum aliquid rati in proximum castellum, quod fortè per eos defecerat dies copias educunt. Adfuitque fortuna captis. Nam multa cum inimicorum eade castellum

ipsum vi expugnatum receperunt. Inde Lucam reuersi gratulabundi opem ferre obsessis ad Catinum statuunt. Diu ibi pugnatum est adiunctis Lucensibus quingētis equitibus Germanis bellicè expertis & peditibus multis. Denique Catinū receptum est à Florentinis, longo quidem certamine, sed admodum glorioso. Agmina penè triumphantia in urbem, coronatique fronde milites domum ad coniuges, & liberos suos eximia omnium gratulatione redierunt. Consultum post hæc de Castro euertendo, perucitque tandem eorum sententia, qui retinendum cenfebant, propter eximiam eius opportunitatem ad bellum.

Multa iam suadere videbantur Lucam ipsam obsideri capiue posse à Florentinis. Primum quod ipsi in se Lucenses imbecilles sanè atque impares erant, præsertim ciuitate diuisa, magna exulium manu in hoc ipso bello Florentinos sectante, externi verò nulli videbantur opē laturi. Nam Pisani quidem bona pace obligati nihil contra moliri credebantur. Ludouicus Romanus nominis imperatoris inuasor, vnica partium spes, fractus ac debilitatus Gallico bello, tandem in Germaniā trans Alpes abierat. Falsusque pōtiffex ab eo Pisis relictus, post Pisanorum rebellionem ad verum pontificem Auenionē ductus veritatem recognouerat poenitentiam agens, vt dictum est supra nihilque supererat in præsentia, quod formidandū videretur. Qua de re Florentini magna spe versi ad bellum, non iam leuia consēctari, sed Lucam ipsam capere, atque arcem belli obsidere constituerunt. Ad hoc vbi factis omnia parata structaque visa sunt, egressi in arma contra hostes copias duxerunt. At primum Cerulio, Viminaria, ac cæteris imminenti. Lucæ arcibus occupatis, mox descendentes vrbi ipsi admouerunt castra. Primò ab vna parte vrbis, mox crescentibus copiis, & amicorum auxiliis confluentibus, alia subinde appetendo loca vnde quaque illam cinxere. Cùm durior indies redderetur obsessorum conditio, nec futuri spes præsentia subleuaret mala: Spinola rebus diffidens, modò pactiones tentare cum Florentinis, modò alienum refugium circumspicere, scrutari denique omnia indagarique cepit.

Obsessis igitur tunc penitus fractis, & quod se vertent nescientibus, cū neque consilium neque virtus superesset diuina prouidentia (qua regna constituuntur & mutantur humana) quod nemo prius suspicari poterat, subministravit Lucensibus auxilium. Ioannes enim Bohemiæ rex erat, Henrici eius qui dudum in Hetruria defecerat filius. Hunc alius de causis Italiae finibus propinquantem Brixiani seditione domestica aduocauerunt. Qua de causa Brixia cum equitatu ingressus, haud multò post Bergomates vicinos eadem quasi ratione suscepit, ac per amicos paternos vires extendit. Ad hunc igitur Spinola, & Lucenses legatione missa Lucam deditere. Ille opem ferre obsessis, periculòque liberare pollicitus est. Id etsi armis agendum existimaret, tamen viam primo humaniorem ingressus legatos Florentiam misit, qui sui iuris Lucam esse docerent, ac benignè postularent obsidionem dissolui. Quod cum negatum esset, ad vim conuersus, & arma & copias parat, expeditionem

Textia pars hist. Ant. E 3 in

A.C. 1329.

Florentini de Lucensibus triumphant.

Ludouic⁹ Bauarus cū ignominia ex Italia discessit.

sup. §. 9.

Lucam obsident Florentini. Bion. i. bid.

Lucæ ob-
sidiorem
Florentini
soluunt.

Marcus de
vicecomi-
tibus à Ga-
leatio vel
potius ab
Azzone
Galeatij fi-
lio inter-
fectus
A.C. 1329.
mense Au-
gust. Onu-

Mediola-
nensis bel-
li origo.

in Hetruria mittit, Florentinos per quàm inopi-
nata res turbabat animos. Illa insuper afficiebat
cura, quòd orta nuper in castris seditione con-
ducti, milites nulla ducti reuerentia cædes &
incendia fœde parauerant. Ob quæ suspecti si-
mul contumacesque, nec ipsi se duci, nec dux
illis se satis credebat. Et iam transfugia quædã
ex castris facta erant conductorum. Quamobrè
periculum rati expectare hostem, vbi appropin-
quare præfectus regis cum equitatu nunciatus
est, obsidione omiſſa copias reducere, quinto
ferè mense, postquam obsidio cœpta fuerat.

Per hunc modum primus Florentini cona-
tus populi ad Lucam capiendam plenus dudum
bona spe, in iritum excidit, ac maiora subsecu-
ta certamina dispendiis & periculis [plena] ma-
li penas consilij à populo exegerunt. Non mul-
tò antea dominus Marcus de vicecomitibus Me-
diolanensis etiam aliquando veniens Florentiã
se obtulerat dare Florentinis Lucam certa quã-
titate pecuniæ, cui tamen rei non fuit assensum,
qui dominus Marcus reuersus in Longobardiã
interfectus fuit à Galeatio suo nepote. Viterbi-
enses autem interfecerunt Syluestrum, qui tyran-
nicè dominabatur eis. Arberghettinus, de quo
suprà cum tractasset cum Banaro proditorie
tradere & legatum & Bononiam detecta pro-
ditione ordita capite plexus est. Circa id tem-
pus Genuenses nauali prælio Aragonenses su-
perant, & eorum littora deprædantur. Aliquot
dies postquam Lucam venerat regis præfectus
Florentinum populabundus ingreditur agrum
habens equites ad mille ducentos, pedites autè
ad duo millia. Temeraria proculdubio res, at-
tamen fortita successum. Cum enim facile in-
tercludi possent, triduo agros populati magnas
inde prædas abegere.

Ioannes Bohæmiæ rex in Cisalpina
Gallia vrbes acquirit. Blon.
ibid. A.C. 1330.

§. XIII.

PER idem ferè tempus Ioannes rex Par-
mam, Regium, & Mutinam vrbes Gallia
citerioris sese vltro dedetes accepit. Ita propin-
quior & potentior factus, indies magis formi-
dabatur. Proximo dehinc anno plurimum au-
cta est suspicio ob colloquium congressumque
regis, & legati Romanæ sedis, qui Bononiæ præ-
erat in quo tam amicè sese receperant contra
omnium expectationem: vt non modò non suc-
censeret legatus regi pro occupatis Gallia civi-
tatibus: verum etiam sibi gratias videretur ha-
bere, & secuta mox conuiuia, artæque amicitie
signa mouerunt hominum mentes, & in suspi-
cionem verterunt, quibus est de rebus, quo cla-
riores sint, paulò altius repetendum. Bellum
Gallicum originem traxit à Genuensi bello.

Pulsi enim dudum Genua ciues diuersarum
partium, se ad Mediolanenses contulerunt, eor-
umque freti opibus redire in urbem conaban-
tur. Altera verò factio Roberto rege aduocato,
sese illi & urbem dederat, cuius freta viribus
contra aduersarios repugnabat. Admiscuit se
tunc his certaminibus pontifex summus, lega-

tumque suum misit in Galliam. Crescete igitur
Romanæ sedis potentia, ita complures annos
gerebatur bellum, vt appareret mera partium
studia in illo versari. Robertus enim rex Floren-
tinus, ac tota illius modi factio legato in Gal-
liam, legatusque ipse cum opus erat, in Hetruriam
submittebat auxilia: Mediolanensisque,
Veronenses, ac Mantuani, cæteri que imperij
factores contra nitabantur. Post discessum itaque,
Ludouici ex Gallia, legatus Bononiæ consilites
Mutinam & Regium & Parmam, quæ dudum
vrbes ab eo defecerant, grauissimo vrgebat be-
lo: quo metu hæc ciuitates sese Ioanni regi dedi-
derunt. Secuta ergo colloquia & amicitia si-
gna inter regem legatumque cum ante his de
causis crederentur hostes, querelas suspiciones-
que pepererunt. Robertus enim rex, quòd pater-
nam inimicitiam aduersus Ioannem exercebat,
legati factum indignabatur: Florentini verò
ob ereptam è faucibus penè Lucam, & antiqũam
Henrici patris obsidionem infensissimi erant.
Eodemque modo per Galliam, Mediolanenses,
Mantuanique principes, legati veteres hostes,
Ioannem etiam à stirpe suarum partium factorem
tamen ob hanc ipsam legati cõiunctione suspen-
ctum habuere. Ita contra penè naturam rerum
coniunctio quedam animorum inita est inter
principes Gallia, Robertumque regem, Floren-
tinos, contra Ioannem regem & legatum, quæ
haud multò post hos ipsos omnes in vnum &
aperum fœdus coniunxit.

Per idem tempus Pistorienses arbitrium po-
testatemque ciuitatis suæ Florentino populo
tradidere, commoti ob discordias ciuium, quòd
ij qui dudum pulsi à Castrutio per Florentinam
pacem redierant, in urbem, plus posse aduersa-
rios permolestè ferebant, videbanturque ob eã
indignationem res novas molituri. Quare præ-
uenientes familiarè dudum in Florentina pace
honoratæ, dedendi protinus urbem auctores
fuerunt. Nec post hac vt fœderati, neque rursum
vt subditi, sed vt subiecti Pistorienses sunt habi-
ti: etiam ad speciem ius deligendi magistratus, cæ-
teraque istiusmodi liberi populi simulachra eis
in deditioe referuata sint.

Eodem anno Bargam oppidum Lucensis a-
gri, quod in potestate Florentinorum erat obse-
derunt hostes: & cum Florentini misissent co-
pias suas ad remouendum obsidionem, hostes
ita præciderunt aditus, vt importari nil possent,
pugnam autem detrectabant. Quare frustrati à
spe opis ferendæ demum irriti redierunt, & pau-
lò post ob inopiam frumenti Barga Lucensibus
deditur.

Altero dehinc anno crescente legati suspi-
cione, quoniã Ioannes relicto in Italia equitatu
cum Carolo eius filio ipse trans alpes ad maio-
res comparandas vires abierat, magno consen-
su fœdus initum est. Fuerunt in eo fœdere Ve-
ronensium, Mantuanorumque tyranni, præter-
ea Actius vicecomes, qui nuper Castrutio in
bello Florentinorũ pullauerat mœnia, tantumque
indignatio potuit, & vilitatis spes, vt accerim
quondam hostes in vnum amicitia societateque
iungerentur. Conditiones verò ascriptæ hæc.
Totis vt viribus cum opus esset, sibi iunice
opitularentur. Interim verò belli gerendi causa
equitum tria millia in armis haberent. Horum
Floren-

Legatus
ad delin-
desum
sedus
Florentia
oratores
mittit.

Aduersa-
rii inter
partiu
luctio mi-
rabili.

Pistori-
enses se
relinis
dunt. Bli
ibid.

Lucenses
Bargi ci-
piunt.

Ferrariam
Florenti-
ni auxilia
mittunt.

Florentini sexcentos conferrent, totidem
Robertus rex, Mastinus autem tunc Veronen-
sum tyrannus octingentos, Actius verò Medio-
lanensium sexcentos, Ferrariensium principes
(nam & hi in fœdus venerant) ducentos, toti-
dem Mantuanus.

Legatus autem per hæc ipsa tempora Ferrar-
ienses bello persequebatur, castraque habebat
apud Argentam oppidum. Qui vbi initam socie-
tatem à Florentino populo cum hostibus intel-
lexit, ira & indignatione commotus, oratores
Florentiam quæsum misit. Hi consumpta ple-
raque oratione in veteribus inimicitias refri-
candis, damnandoque fœdere, ab illo, vt se dis-
iungeret ciuitas, postularunt. Ad hæc responsum
est: Florentinum quidem populũ Romanæ sedis
factorem in primis fuisse ac eo magis indignari
si quis aduersariorum suorum à sede illa fouea-
tur. Nec verò cuiquam admirationi esse debere
si aduersus Ioannem Henrici filium, quem &
paterna vetus inimicitia, & noua Lucæ iniuria
festum reddat, se patauerunt muniendos. Sub
hoc responso oratores dimissi. Et constabat
plus intelligi à ciuitate, quàm verbis exprime-
retur. Nam conciliatus quidem pontifici Ioan-
nes rex per regem Francorum (quem arctissimo
conangrinitatis attingebat gradu) credebatur
hæc totam Italia cœptum non inuito pontifi-
ce adorti.

Verum ex ciuitatibus, quæ ante discessum, in
fœdus Ioannis erant per medium hoc tem-
pus Brixiam & Bergomum Mastinus auerterat.
Actius verò Ticinum abstulerat, Ticini tamen
arx à suis tenebatur. Quare rex reuersus cum
magnis copiis ex Germania & Gallia profectis
Ticinum ferè obsessis auxiliis tentabat, sed ita
fossis & castellis circummuniatur Actius, vt
ad extremum rex proficere possent. Itaque
populato infestius Mediolanensi agro Parmam
copias reduxit.

Ferraria obsidetur. Blon.
lib. 10. dec. 2.

§. XIII.

LEGATVS tamen apud Argentam oppi-
dum castra habebat, nec longè ab iis Ferra-
riensium copiæ constiterant. Prælio itaque
commisso prostrati sunt Ferrarienses. Deinde
ad motis castris Ferraria obsessa est à copiis
legati. Hoc igitur sociorum periculo audito
Florentini mittere auxilia statuerunt. Sed in-
erat difficultas maxima tenente pene omnia le-
gato circumiacentia loca: vel regis Ioannis
copiis alia itinera ad eam occupantibus. Mife-
runt ergo quadringentos equites, quibus præ-
fecerunt præstantissimos iuuenes, Franciscum
Pallerilium Strozam, & Hugonem Neri filium
Scalam. Qui perrexerunt Mediolanum honori-
ficè recepti, quia tunc cum eis fœderati, deinde
Veronam. Ex Verona autem profecti equites
Florentini, cum adiunctis copiis Mediolanen-
sium & Veronensium Ferratiã ingressi sunt.
Armata ergo multitudo urbana omnibusque
paratis cum duabus simul portis eruptionem
fecissent, castra hostium adortiuntur. Naues e-

tiam, quarum ad triginta habebant, per flumen
ad castra oppugnanda dimitunt. Certamen a-
trox fuit, atque aliquandiu ita pugnatum, vt
neutrum in partem inclinaret victoria. Sed præ-
cipua ea die pugna laus penes duces ipsorum
Florentinorum fuit, cum ambo pari ardore in
prima versarentur acie. Tandem hostes supe-
rant, ac referre pedem compellunt. Simulque re-
fracta pluribus locis munimenta castrorum
peruadunt. Additur præterea terror hosti, quòd
cum magna effusaque esset fuga, ad vltiorem
fluminis ripam, pontis nimio pondere delapsus
est. Quo facto omnis hostium equitatus, & ma-
xima peditum pars intercepta. Per hunc mo-
dum victoria Ferrariensibus sociisque parata est
cum magna aduersariorum strage.

Ob hanc victoriam cuncta paulò post Flami-
nia defecit à legato, & Bononiæ ita trepidatum
vt nisi Ioannes rex cum equitatu aduenisset, po-
pulus arma fuisset capturus. Sed illius præsentia
nouas res compeſcuit. Rex autem eodem anno
Lucam accessit. Huius causa fuit, quia duo filij
Castrutij, quos obsidum loco res secum duc-
bat arrepta fuga ex clientelis paternis magno
numero coactò Lucam subito ingressi sunt: vr-
bemque in suam potestatem redegerunt, præ-
ter arcem, vbi erat præsidium regis. Eam ob rem
rex cum duobus millibus Lucam properauit, &
pulsis adoleſcentibus urbem accepit, magnam-
que inde pecuniæ quantitatem Lucensibus im-
perauit: & quasi pertæsus Italiae trans alpes ab-
ire constituit.

In ea autem victoria habita Ferraria contra
legati, & regis Ioannis gentes, multi strenui ca-
pitanei, qui fuerant capti ex gentibus legati,
dimissi fuerunt liberi, scilicet Dominus Franci-
scus de Ardilaffis ex primoribus Forolinij Do-
minus Malatesta de Arimino, Dominus Anaſta-
sius de Polenta. His ex captiuitate liberatis & re-
uerſis in Romandiolam, Franciscus rebellare
fecit, & à legato recederet Forolinium, Dominus
Malatesta Ariminum & Cesenam, & Dominus
Anaſtatius Rauennam. Creditur, quòd in sua li-
beratione cum iis, qui cœperant eos, in hoc con-
uenerint. Florentini super hoc parum curarunt
de damnis legati, quia quæſierat eos decipere,
& subiicere eos suæ iurisdictioni. Sed semper
postea in deterius se habuit legatus.

Sed extrema huius gaudij ex victoria Ferra-
riæ habita à Florentinis cum aliis viriliter dimi-
cantibus, subito luctus occupauit. Nam ciuita-
tem Florentia pene diluuium submersit. Circi-
ter enim Calendas Nouembris quatuor die-
bus totidemque noctibus continuato imbri,
incredibili aquarum multitudine fluuij omnes
per Calentinatem Aretinumque agrum egressi
alucoſ inſtar, æquoris omnia texere. Inde pas-
sim descendentes cum Seuâ quoque fluuius
innundato Mugellano agro plena decurreret
valle, Arnus autem nullis ripis neque terminis
coerceretur, omnia supra urbem loca complen-
tur. Ea vis aquarum in muros perlata vrbes, par-
tem illorum ad orientem versam prostrauit. In
de per urbem quasi captam expugnataque dis-
currens, trepidis ac fugientibus ciuibus cun-
ctam occupauit, vt ad templum Martis, id est o-
ratorium Ioannis baptiste supra dimidiã colũna-
rũ porphyrearũ, humilioribus verò locis supra
E 4 diodecim

Legatus à
Ferrari-
ensibus &
eorum au-
xiliariis
vincitur.
Rex Ioan-
nes Lucã
recipit.

Mulæ ci-
uitates à
legato de-
ſerunt.

Memora-
bilis aqua
rum apud
Florentiã
innunda-
tio.

A.C. 1332. duodecim pedes altitudo ascenderet. Nec prius Ar
 1332. increfcere defuit aquarum moles, quod ad occi-
 dentem quoque non capiente iam vrbe aqua
 moenia subuertit. Tunc demum egesta
 vis & decrefcere pelagus cepit. Tres vrbes pon-
 tes deieci, & proxima fecus flumini aedificia,
 multaeque per urbem domus concidere. Pon-
 tes Carrariae, sanctae trinitatis, & verus cortue-
 runt. Molendina destructa sunt. Et circa eccle-
 siam sancti Petri scharadij, aquae fuit altitudi-
 do quinque & in porta sancti Petri sex vel octo
 brachijs. In sancta cruce ascēdit vsque ad altare
 maius. Multi mortui sunt, aliqui submersi, ali-
 quos dum substantias vellent saluare, domus
 ruentes opprēserunt. Cessante hoc diluui-
 o non inueniebatur panis, sed miserunt Pratum,
 Pistorium & alia loca, qui adduxerunt victualia
 in copia.

Cessante aquarum metu cum homines veluti
 attonici remansissent, nouis iterato metus in-
 cidit à nobilitate. Robustissime trans Arnum
 familiae nobilium erant, Pontes autem disrupti,
 eas separauerant: ut iam duae ex vna ciuitate factae
 viderentur, & rixae quaedam coortae suspicio-
 nem augebant, ob hunc metum pontes duo ex
 ratibus facti, quo trasarninae plebs, si opus foret
 succurreretur. Tunc demum timere debuit est.

Eodem anno Florentinorum sociorumque
 oratores communi de re apud Hericem, locum
 in Liguribus conuenere. Monebat autem, quia
 legato graui plaga percusso, Ioanneque rege
 trans alpes relicta Italia digressio prosperis se-
 cundisque rebus de praeda iam inter socios orie-
 batur contentio, discordiam paritura, ni obuia-
 retur. Itaque prospicere iam inde, & anteuenire
 placuit. Re igitur discussa ita conuenit, uti Cre-
 mona Mediolanensis, Parma Veronensis, Regium
 Mantuano, Mutina Ferrariensi, Luca Florentino
 destinaretur. Haec bona fide procuranda iu-
 uandaque, quoad vrbes istae in potestatem veni-
 rent, bellumque post haec acris ceptum. Prima
 hostium ruina, ab eo qui caput fuerat
 malorum omnium, legato incepit. Hic erat vir
 Gallus intolerabili superbia, atque fastidio, &
 auxerat naturae vitium prosperitas fortunae, ni-
 hil ut iam minus ferendum, quam eius proter-
 uia videretur. Cum ergo Ferraricenses capta post
 praelium Argenta, Bononiensem in agrum copias
 traduxissent, laeque omnia vastarent, ciues
 per eam occasionem sumptis armis verte-
 runt impetum in legati satellites. Quibus
 varie per urbem oppressis: ipse trepidus in arcem
 munitissimam, quam sibi construxerat, re-
 fugit. Bononienses arcem die noctuque obses-
 sam oppugnabant. Quae cum Florentiae audita
 essent, & si populus non inuito modo hanc lega-
 ti ruinam percipiebant: tamen vicit humanita-
 tis respectus, ut pro reuerentia sedis Romanae
 de legati salute cogitarent. Ita missi confestim
 Bononiam oratores quatuor: & cum iis equites
 trecenti, ex Mugellanoque agro magnus peditum
 numerus missi sunt. Hi rogando atque monen-
 do sequestris tandem fuerunt, ut legatus reddita
 ciuibus arce incolumis abiret. Idque tanta diffi-
 cultate imperatum, ut aliquot dies aduersus eum
 preces resisterent Bononienses, & post
 rem, impetratam cum extra moenia legatum
 deducerent vix à populi impetu in eum ruen-

Inter fa-
 milias no-
 biles rixae
 oriuntur.
 A. C. 1332.

Principes
 Italiae ci-
 uitates in-
 ter se par-
 tiuntur.

Legatus à
 Bononien-
 sibus obsi-
 decur, &
 fugatur.

is defendere illius salutem potuerunt. Magna
 deinde vi florentiam perductus, mox Pisas, in-
 de mari delatus ad pontificem abiit.

Receptus autem fuerat praedictus legatus
 Florentiae magno cum honore. Nam proccifio-
 naliter ei obuiauerunt clerici omnes & populus
 cum crucibus, ut legati recipi solent, clausis
 apothecis, pallio aureo super caput eius delato,
 & in domibus episcopatus requieuit, & ultra
 xenia esculentorum, & poculentorum, largiti
 sunt ei mille ducentos florenos. Priuati etiam ci-
 ues diuersa munera obtulerunt, nihil tamen re-
 cipere voluit, nisi confessiones. Qui prudenter
 & magnifice fecerunt compatiens afflicto, &
 non reddentes malum pro malo beneuolum
 eum reddiderunt reuertentem ad curiam in re-
 lationibus ad Papam.

Florentini Lucam obsidere
 tentant. A. C. 1333.

§. XV.

ALTERO dehinc anno Florentini Lu-
 cam obsidere constituerunt, atque ita
 conueniunt ut ex sociorum copiis, quae circa
 Parmam erant in castris, pars Apenninum transi-
 ret ad Lucam obsidionem perurgendam. Haec
 itaque auxilia expectantibus Florentinis, insi-
 diae in castris ad Parmam deteguntur. Equites
 enim Germani pecunia corrupti seditionem
 in exercitu facere, ac Mastinum, ceterosque
 duces, qui praerant castris interficere consti-
 tuerant. Hoc à legato, quo iniurias vltum iret,
 procuratum credebatur. Igitur eare detecta, ple-
 ri que Germanorum Parmam transfugerunt, tur-
 batioque ista effecit confestim, ut Parmae solu-
 retur obsidio deficientibus auxiliis: Luca quo-
 que quo minus obsideretur impedimento fuit.

Per hoc tempus marmorea turris, quae est
 ad Reparatae templum fundari coepit: archi-
 tectata quidem à Gotho insigni per eam tem-
 pestate pingendi magistro, ex Mugellano agro
 oriundo, cui similis tunc in Italia in arte pi-
 ctoria non fuit. Is & fundamentis faciendis pre-
 fuit, & formam, quam nunc videmus praestant
 magnificentia operis designauit.

Eodem anno copiae sociorum duce Masti-
 no Veronensi in agrum Parmensem reuerfae, ob-
 sidionem ex integro inchoarunt. Fuitque in his
 Florentinorum equitatus ex foedere constitu-
 tus. Aliae insuper copiae contra Lucam deductae
 cuncta belli terroribus infestabant.

Ob hoc Ioannes rex, qui in Galliam vltorio
 rem abierat, quo imminens Lucae periculum
 depelleret, regi Francorum illam dedit. Ipse
 autem rex vocatis Florentinis ciuibus, quo-
 rum multitudo ingens in regno eius negotiaba-
 tur, donationem factam ostendit, suamque esse.
 Lucam protestatus est, proinde abstineret Flo-
 rentinas à bello inferendo. Ea res à negotiatori-
 bus Florentiam per scripta, nequaquam retarda-
 uit populi ceptum nec planè rex ipse rem per-
 fecutus est, certior factus à rege Roberto Lucam
 ad Ioannem nunquam pertinuisse, sed sua
 dudum cum esset, à Fagiolano priimum, mox à
 Castrutio occupatam.

Anno illo Ioannes pontifex Romanus è vita
 migravit.

A. C. 1333.

Redit in
 Galliam,
 Pallium
 & vmbella.

Confessio
 nes, a. be-
 laria, fca a
 pophore-
 ta vel Sai-
 gana.

Luca te-
 Francorū
 dauit, &
 non adeo
 tunc. d. 1333.

A.C. 1334. migravit: anno Domini millesimo trecentesimo
 1334. tricesimo quarto: vita verò suae anno nona-
 gesimo. & obiit Avinionc. Reliquit autem in
 thesauris ingentem vim auri, & argenti: cuius
 comparatio fuit millicies vigintiquinque millia
 aureorum, nec legitur aliis temporibus eccle-
 siam fuisse locupletiorē. Paulo antequam
 moreretur vna cum Philippo rege Francorum
 & Venetis in adiutorium Gregorum, & defen-
 sionem contra Turcos classem armauerat, &
 victoria habita contra ipsos represserat.

a Haec expeditionem sic Contin. lib. 5. cap. 6.
 memorat. Philippo Valesio in regnum Francorum in-
 augurato maiore spe atque apparatu sumptuosiore
 omnia redintegrata, Francus equidem egerat cum Ve-
 netis, ut legatos ad se mitterent de expeditione in Sy-
 riam comparanda. Missi sunt Philippus Belegnus, Bla-
 sus Zenus, Marinus Mauricenus & Papa legatum
 misit. Conueniunt igitur inter eos, ut ad euertendos
 Turcarum conatus, & adiuuandam Syriam Pontifex
 & Gallus equitum viginti millia, peditum quinquag-
 enta armarent. Constat & Venetis classem centum na-
 uigiorum, in quibus cum quatuor hominum milibus in
 structis essent triremes, onerariae naues ad commea-
 tum ferendum, machinaeque, abaque ad usum belli
 necessariae traicienda parata. Veneti nihil morati Pe-
 tro Zeno imperium classem tribuunt, qui miro statim
 victoriae cursu longè lateque Barbaros infestatus, o-
 mnem maris oram, quae ad Syriam spectat, circa in-
 sulas à Saracenis Tarzaronumque iniuria vindi-
 cabat. Haec ille. Breuius Petrus Marcellus de Venetis
 haec scribit. Sub id tempus Veneti Ioanne 22. Pontifi-
 ce & Gallia rege amittente, ingentem vim nauium ac
 triremium aduersus Turcos compararunt, quae sub Pe-
 tri Zeni imperio innumeras hostium naues circa Sy-
 riam inuentas opprēserunt. Quoscumque viuis in po-
 restatem redactos Zenus necauit. Haec ille de Philip-
 po porro Valesio sic scribit. Aemy. Francus classem ad
 sacrum bellum parari iusserat, eaque ipse, cum illuc se con-
 tulisset, conpexit. Auentione de ratione Barbarici bel-
 li cum Benedicto communicauit, ac ne quid se absente
 moueri domi posset, Ioannem filium quatuordecim annos
 natum Normannia ducē creauit, ebusque praefecit, mi-
 sitque ad Anglum, ut is se sociis sacrae militiae praebe-
 ret. Oratores Anglum belli Francisci consilia agere
 cognouerunt: nec Catholico regi arma procul ferenda, sed
 domi exercenda. Sic ergo sacri belli cogitatio in An-
 glum est translata.

Erat autem multum literatus dictus papa
 Ioannes: vnde sermonem b faciens in publico

b Huius Ioannis 22. tempore quaesitum est, an
 sanctorum animae ab omni peccati macula, vel in hac
 vel in altera vita: ut purgatae, visione diuina perfrue-
 rentur ante extremum iudicij diem. Porro Pontifex
 vir sanè doctissimus, ut D. hic fatetur Anton. non i-
 gnorans nonnullos antiquorum Patrum (qualis est I-
 ren. li. 5. aduer. Haere. c. 31. Iustinus Martyr. in li. quae à
 Gen. ib. Christian. propof. q. 57. Tertul. lib. 4. aduersus
 Marcionem paulò post medium, Orig. Hom. 12. in
 Leuiti. Laetant. li. 7. cap. 21. Pruden. in poematis &
 quosdam alios quos videre est suis verbis hac loquen-
 tes apud Sextum Senofe lib. 6. Bibliot. anno. 345.)
 sentire & scribere animas non statim post earum per-
 fecitam purgationem clara Dei visione potiri, sed suo-
 rum resurrectionem corporum expectare, ut simul
 cum ipsis perfectam beatitudinem assequerentur: hoc

A inquam animaduertens hic Pontifex in publico de eare
 patrum purpuratorum, & aliorum virorum doctissi-
 morum confestim, quod confistorio vocant, egere vo-
 luit: habuitque concionem, in qua (ut hoc loco D. An-
 ton innuit, & Ioan. Gerson in serm. de festo P. scali-
 tom. 4. suorum operum significat) inclinare visus est
 in hanc sententiam, quam hi Patres antiqui tenent,
 quamque D. Anton. hic haesim sapere merito indi-
 cat: cum praesertim ab eo tempore Concil. Florent. sit
 celebratum, in quo inter ceteros Armeniorum erro-
 res hic vnus fuit condemnatus sicut ex ipso D. Anto-
 infra tit. 22. cap. 9. §. 1. colligitur.

Sicut ergo D. Cyprianum ab haeresi excusamus,
 cum Haereticos ad Ecclesiam redeuntes rebaptizan-
 dos esse censuit, quia nondum hoc in aliquo Concilio
 pro Haeresi fuerat reprobatum: Ita etiam hunc Ponti-
 ficem ab Haeresi crimine liberare possumus, quod à
 nullo ante illud tempus Concilio Generali ea opinio,
 quam ille tenebat, fuisset pro Haeresi condemnata.

Præterea hic Pontifex non hoc asseruit, ut in opi-
 nionibus, quasi nequaquam vlti a de hac re esset ambigēdis,
 sed tantum id ad obsequium deliberandum proposuit,
 sicut Benedictus eius successor in bulla de ea re conse-
 crata estatur dicitur. Cumque idem praedecessor noster ad
 deuotionem concertationum huiusmodi se pararet in
 suo confistorio publico: tam fratribus Romanae Eccle-
 siae Cardinalibus, de quorum numero hic eramus, quā
 prelati & magistris in theologia, qui multi aderant
 praesentis iniungendo dicitur, & mandando, ut super
 materia de visione praedicta, quando requirerentur de
 liberatè vnusquisque diceret, quod sibi videret tamen mor-
 te praesentis perficere nequirit. Cum igitur Pontifex
 id non vsquequaque firmum & indubitatum habue-
 rit, neque ab aliis credendum tanquam certum ratum
 que constituerit, sed solum hoc in quaestione vocaue-
 rit, aliorum sententias audire nequaquam detrectans
 & si ei veriores visa fuissent eas sequi & ample-
 cti non planè renuens, non est quod quis ei de haeresi
 calumniam faciat, cum haereticus hoc sit proprium, suā
 opinionem reliquis omnibus anteponere, eam que ne-
 quaquam etiam si ab aliis contrarium doceatur, velle
 mutare.

Tertio hic etiam pontifex nunquam in animo ha-
 buit aliquid credere, vel tenere quod sciret fidei Catho-
 licae contrarium, ut aperte etiam eius aduersarius
 Guilielmus Ochamus in dial. tractatu 1. par. 2. cap. 9.
 & 10. scribit. fatetur enim hac Ioannis papa verba
 fuisse: licet nos postquam fuimus in isto statu studui-
 mus sanctorum originalia singulariter legere, num-
 quā tamen mea intentionis fuit dicere aliquid contra
 fidem, & si quid aliquādo diximus, id totum ex tunc
 reuocamus. Hic ergo Pontifex qui ita animo affectus
 fuit, nequaquam haereticus haberi potest.

Denique hunc ipse errorem ex decreto Parisiensis
 facultatis ante mortem retractauit, ut scribit Mar-
 tilius in 4. dist. 13. a. 3. & D. Anton. hoc loco.

Et hoc quidem aduersus sanctae Sedis Apostolicae
 obtreclatores, qui neuos quidem Pontificum maximo
 rum tam acutè notant, suas verò ipsorum Ferrucas
 non considerant, praesertim verò duo impudenssima
 Caluini mendacia libet hic annotare, qui lib. 4. instit.
 cap. 7. §. 28. scribit Ioan. nem 22. asseruisse animas esse
 mortales vsque ad extremum iudicij diem. hoc enim
 neque illi, neque vlli vnquam viro Christiano in
 mentem venit: sed solum in dubio est versare v-
 trum sanctorum animae, quae sub altari delitescere v-
 dentur Apo. 6. vsque ad extremum iudicij diem certo
 in loco contineantur, vbi humanitatis Christi praesen-
 confi-

A. C. 1334.

Ioannes
 22. nequa-
 quam haer-
 eticus esse
 dicendus.

Caluini in-
 digna duo
 mendacia.

A.C. 1334

ia gaudentes suorum corporum resurrectionem expe...

Alterum eius mendacium est, quo ille affirmat ne...

Porro in hac re admirabilem Dei providentiam...

sup. c. 5. §. 1.

Hæreticū hominem quid facit.

Papa Ioannes 21. nō fuit hæreticus.

De Benedicto. xij. Papa: & diuersis bellis Aretinorum Pisano- rum, & Florentinorum.

CAP. VII.

Benedictus 12. Onup. 10. Pontif. max. 199. sed. a. 7. m. 4. d. 6. Blō. ibi. & alij. A.C. 1335.

OSTQVAM Ioannes vice-

mus secundus papa appositus est ad patres, succedit in sede Petri Benedictus duodecimus: patria Tolosanus Iacobus antea vo-

A a Paucis admodum Anton. de hoc egit Pontifex sanctissimo, de quo plura alij v. Onup. de eo scri-

A.C. 1335

Parma, Mutina & Regii in Maffino nunc di- conem.

In Italia graues morus o- niuntur. Leon. Are.

Proxima inde æstate feruente in Gallia cite-

Interim Perusini (vt compositum erat) omni-

A.C. 1334

Perusini à Sachone perulligan- tur.

tissima dimicandi spe ad hostes contendit. A Nec Perusini quidem detrectarunt certamen,

Florentini autem cognito casu Perusino-

Per idem fere tempus Parma iamdiu oppu-

Parmam Ruffi fratres Mastino ty-

§. I.

E I V S D E M Lucæ causa aliud rursus bellum

gis ad populi Florentini studium, quàm ad fi-

Florentini missi ad eum confestim legatis

Venerat enim in eam spem, vt existimaret,

Florentini, & si contentio magna propon-

Luca Ma- stino dedi- tur.

Mastinus Florenti- nos deci- pit.

Mastinus Lucam cō- tra pacta retinet.

Torius Hetrurizæ dominatū ambit.

Bellum Lucense inter Flo- rentinos & Masti- num Scali- gerum.

nouata

A.C. 1335.

Perusini bellum aduersus Aretinos mouent.

Typhernum Aretinis adiunt.

nonata est, verentibus eis, id quod erat verissimile ne Sachon ob tradita Perusinis auxilia se Mafino coniungeret. Copias vero apud Carinum & Fucetium bipartio quasi in stationes distribuerunt ne hostium equitatus, qui satis validus erat Lucæ in Florentinum posset agrum discurrere licenter.

Inter hæc Perusini sociorum auxiliis freti, agrum Aretinum magnis copiis intrarunt, cuncta igne ferroque vastantes. Coniunxerunt quoque se illis Aretinorum exules, multas magnaque clientelas secum habentes in agro. Hinc defectiones, quædam oppidorum fieri, & in detentis Aretinorum animos Typherni amissio. Huic vrbi Rodolphus præerat Tarlatum, eques Aretinus, præsidiumque habebat non contemnendum. Verum eorum ipsorum, qui in præsidio erant corrupti pecunia quidem, prodere hostibus urbem paciscuntur. Huius arcani author deducitur Nerius fuit Fagiolanus, talium quidem rerum vel solertissimus artifex. Quæ vrbi satis composita sunt accitis Perusinarum copiis nocte ad Typherni portas accessit: ibi a proditoribus, qui pro mœnibus excubabant receptus, vrbe potitus est: Rodolpho post nocturnum prælium, quo frustra repellere hostem nisus fuerat, in arcem refugiente, quæ & ipsa mox vna cum illo capitur. Per hunc modum Typhernum amissum est. Sachon autem in castella, quæ sunt circa Ambram fluuium (ea namque rebelauerant) cum exercitu profectus, quædam illorum expugnata receptaque subuertit, reliqua vero eiusdem regionis Buccinum, Galatronem, I coninum, ac cætera his finitima Aretinorum castella, sese ob ancipitem belli metum Florentinis dedidit. Hæc eo sunt anno in Hetruria & Gallia gesta.

Florentini Aretinis bellum indicunt. A. C. 1336.

§. II.

Proximo dehinc anno Florentini statim veris initio bellum Aretinis aperte indixerunt: mox inde Perusini, inde Florentini magnis exercitibus agrum Aretinum ingressi, simulque circa urbem coniuncti in vnum, crebra in portis ipsis commiserunt prælia ac late omnia vastauerunt. Per hæc ferè vniuersus rumor increbuit Mafinum ad cingentos equites per Flaminiam Sarcinamque agrum Aretinum intrare. Et erant, qui ad Forum popilij iam peruenisse assererent. Eius rei causa copiam Florentinis in Flaminiam missa, coniunctis Bononiensium auxiliis, nequa Mafini equitatus transire posset, obseruabant, & Lucæ accolæ ab illo, & illata damna pleraque, & accepta perturbauerunt. Cum itaque pluribus locis miseretur bellum, ac pene tota Hetruria fluuaret, Mafinique potentia formidaretur, placuit in Galliam fieri posset, bellum transferre. Id vnum maxime omnium salutare ab initio perspectum, consiliumque in republica fuerat. Cæterum legati ad partes Galliam missi, cum singulos adissent neminem pellicere ad bellum contra

A Mafinum potuerunt, non quod amarent eum homines, sed quod eius potentiam formidaret. Demum ad Venetos conuersa ciuitas, quos, & finitimos tyranno, & non nihil læsos infensosque illius potentiam intelligebat, multis adhortationibus tandem obtinuit in societatem, vt venient belli. Ob eam societatem Florentinorum statim copiam quædam ad ea loca transmissa, pari que item numero à Venetis addita, in Tarusino primùm agro bellum aduersus tyrannum commouerunt. Dum hæc in Venetis geruntur, Russi fratres (de quibus Lucam Parmamque accepisse Mafinum diximus) reiecti ab eo & contra fidem exagitati, in oppido Pontistremoli obsidebantur. Ij ad Florentinorum Venetorumque opem conuersi, in sedus recipiuntur. Ex iis Petrus Russus vir præstans in re militari Florentiam veniens, ostendit si sibi copia darentur, posse Lucæ detrimenta inferri, obsidionemque suorum simul dissolui.

Acceptis igitur Florentinorum ostingentis equitibus, magnoque peditatu addito Lucam petiuit: nec longe à mœnibus castrametatus, per singulos dies infesta portis inferebat signa. Hæc eo proposito fiebant, quo ij, qui in castris erant ad Pontistremolum, Lucæ auxilium ferre coacti obsidionem dissoluerunt.

C ipsum assequi non potuit, impeditus calliditate præfecti, qui Lucæ præerat. Is enim cum Russi propositum animaduertisset, cum omnibus ferè copiis egressus apud Cerulium confedit. Qui locus Florentinum versus agrum maxime spectat. Ex eo loco, cum se de industria ostentaret, commeatumque impediret, vi ipsa est affectus, vt Florentini exercitus omnia Luca, retro duceret cepias.

In redeundo autem quoniam sub ipso hoste transeundo erat, prælium committitur. Fossa erat iam pridem Castrutiano bello facta à monte in paludem aditum secans, ad eam, præmissi D equites fossam oppugnarunt & demum vi trāsgressi, præsidia hostium, quæ ibi tutela gratia fuerant [collocata] in fugam vertierunt. Inde profugatos insecuti, neque ratione vlla, neque consilio, sed temerè, atque incautè ad castra vltique hostium delati sunt. Quorum periculum cum animaduertisset Russus recepti cani iussit, & post eos misti qui ex præcepto reuocarent, sed illi victoria elati, & prælio calentes cum neque tuba neque monitorè exaudirent, circūuenti repente ab hostibus ita cœciduntur, & trucidantur vt pauci eorum effusa reuolunt fuga euaderent, reliquis aut captis aut interfecis. Vexilliferi antesignanorum, qui princeps fuerat illius temeritatis in portis pene castrorum hostium occidit vexilloque hostes potius sumi. Quæ victoria elati omnibus fere copiis confestim in reliquam Florentinorum aciem magno impetu magnoque clamore descenderunt. Russus imperterrito animo suos cohortatus, ruentes in se excipiebat hostes. Etsi primo quidem impetu, quoniam de monte in subiectos delati quasi procellam dabant, parum permota acies retulerat pedem, mox tamen æquato prælio cum acriter pugnaretur, hostes superantur, & in fugam vertuntur: quos Russus insecutus magnum eorum numerum occidit, complures etiam cepit. & in iis Mafini præfectum, qui dux fuerat copiarum.

A.C. 1336.

Post prælium vna nocte iis locis victores commorati, postea Fucetium, inde Florentiam redierunt.

Lucam à Russis occupant.

Lucam à Russis occupant.

Florentini fugam Mafini præsidium.

Florentinorum de Mafini duce victoria.

Post prælium vna nocte iis locis victores commorati, postea Fucetium, inde Florentiam redierunt.

Nec multò post victoriam Russus poscentibus in Venetos profectus summam belli aduersus Mafinum de sociorum sententia recepit gestisque cum summa constantia & moderatio ne. Prima eius militia ad Tarusium fuit, in quo loco cum hostes perculisset, in Patavinum inde agrum deductis copiis per palustria locaque impedita improuisus aduenit. Patavinum per id tempus Mafinus tenebat, copiasque in iis locis habebat ingentes, quas tamen in Russi aduentu intra munitiones sic continuit, vt pugna fortunam experiri minime pateretur, sperans à populationibus cohibendo, & commeatu impediendo, citra vllum periculum sese hosti aduersaturum. Russus igitur detrectantibus pugnam hostibus, magna difficultate per interrupta itinera cum exercitu profectus, ad Bogolentam posuit castra. Eum locum acri consilio ducis electum constat, quòd fossam secus habeat nauigabilem, per quam commeatu possit afferri, nec amplius septem millibus passuum Patavio abest, loco idoneo ad bellum inferendum. Ibi statim bello & fossa in antiquum morem communitis, nullam requiem immittebat hosti, sepe improuiso impetu ad portas vsque discurrens, sæpe signa inferre audens, sæpe ingressum attentans, quibus rebus adeo mentem simulque vires tyranni fregit, vt qui paulò antè de occupanda Hetruria cogitabat, tunc sollicitus esset de patrio solo retinendo.

A Florentinis Aretini grauius bello vexantur. & capiuntur. Leon. Aret.

§. III.

DVM hæc in Venetis geruntur Aretini indies magis præmebantur, cum ad Perusinum bellum per se magnum Florentinum insu per bellum accessisset, Typherno Burgoque amissis, crebra etiam castellorum rebellionem facta ciues Sachonem (vel Sacconem) ad eum rogantque vt ciuitatis miseretur, se quidem & durasse hæctenus, & durate paratos, modò & spes aliqua & ratio belli gerendi ostendatur. Sin desperata sint omnia, prospiciat aliquando vrbi de se non improbè merita, & pacem si non bonam, tamen aliqua conditione ciuitati præstet. Ea cum egissent ciues, in suspicionem Sachoni uenerunt. Itaque stipatus armatorum catervis, nõ ciues iam minus, quàm hostes formidabat, & quasi desperatis rebus animum ceperat ad conditiones traducere: cumque Florentini & Perusini cum per se quique affectarent, ac in eo plane societatis essent infida Sachonem plurimæ ad Florentinos causæ magis inclinabant. Primum, quòd belli principia odiorumque acerbitas sibi cum Perusinis erant. Deinde, quòd plerique eius inimici se illis coniunxerant, quibus instigantibus vix arbitrabatur fore, vt vlla sibi conuenta seruarent. Hæc verò in Florentinis leuiora omnia accedebat quoque & illa ratio in primis valida, quòd ipse Florentina matre ortus, & è familia nobili permultos propinquitate Florentinæ attingebat, quod plurimùm videbatur ad securitatem eius pertinere. His de causis

A ad Florentinos magis inclinatus est. Ipsi vero quia clandestinos tractatus ea de re habitos cum Sachonè à Perusinis cognouerant, recipere conditiones festinarunt.

Summa verò conuentorum hæc fuit. Florentinus populus ius arbitrarium Aretij in decennium haberet. Sachon agnatiue omnes Sachonis Florentini ciues in posterum forent. Castella & prædia, quæ priuatim habuissent, vt prius possederant, ita possiderent. Præter hæc autem Sachoni tradita quadraginta auri millia. Insuper decem & septem millia Aretinis mutuata, quæ conducto militi soluerentur. Ita tyrannus improbus pecuniam militibus, quos ipse in certuices conduxerat ciuium, etiam post finitam tyrannidem à ciuibus ipsis exoluendam prouidit, quæ verò ipse quasi pretium vendita patriæ accipiebat, pro se retinuit. Post fœdus duodecim ex primariis ciuibus Florentia missi, urbem susceperunt cum summa populi gratulatione. In Aretinis quemadmodum & in aliis Hetruria ciuitatibus factiones erant duæ. Earumque aduersatrix imperij fauixque ecclesiæ (quos Guelfos dicimus) fuit maior proculdubio, & potentior per multa secula suo nomine rempublicam gubernabat. Declarant hoc societates cum Florentino populo antiquissimæ sane post Fridericum secundi mortem initæ, quæ vsque ad Arbicem pugnam durauerunt. In ipsa verò Arbicensi pugna, in qua Guelforum nomen in Hetruria diu penè deletum est, constat publicis annalibus Aretinos cum Florentinis prælio interfuisse, ac plures ferè casos Aretinorum acervos, quàm vllius sociæ ciuitatis.

Caroli post hæc nomen ab Aretinis statim receptum fuit, & in partibus ita perseueratum, vt neque error Corradini, neque hostium victoria & cædes amicorum de mœnibus prope cõspecta, à fide partium dimoueret. Orta deinde post multos annos seditione inter nobilitatem & plebem, opera maxime Guillelmi præfulis factio Guelforum Aretio pulsa, Florentinis se coniunxit, communi robore iis, qui in vrbe remanserant, intulerunt bellum. Quo tempore commisso apud Camaldinum prælio Guillelmus est interfectus. Post huius præfulis mortem Tarlatum genus præpotens opibus gubernationem ciuitatis accepit. Eo rempublicam tenente, factio illa expulsa variis temporibus in urbem restituta est. Nusquam tamen integra: sed alijs alijs, principibus solum ac maioris potentia hominibus in exilio relictis. Suscepta igitur à Florentino populo vrbe, & exules omnes redierunt, & factio illa dudum pessundata, se potius confestim erexit, ac iam dempto tyranni metu liberis vocibus gratulabantur. Vt verò in constituta republica Priores populi, ac Vexilli feruisti creari sunt, quorum officiorum ne nomina quidem tyrannus esse in ciuitatibus passus fuerat, tanta repente letitia coorta est, vt vix lachrymæ, præ gaudio tenerentur. Ita letis tunc animis Aretini primum in Florentini populi ius potestatemque uenerunt.

Perusinarum de Florentinis querela.

§. IIII.

AT Perusini hoc Florentinorum factum grauissimè ferentes cum se delusos Tertia pars hist. Ant. F planè

A.C. 1337.

A.C. 2337.

Perusino- rum ad- uerfus Flo- rentinos oratio.

Probant sibi factam iniuriam.

Respondet obiectio- bus.

Fide soci- o violare qua sit im- mane.

planè circumuentosque putarent, legatos Florentiam confestim miserè, & quererent iniurias, & bello parta secundum fœdus reposcerent. Hi magistratum cum adissent, potestate dicendi facta orationem huiusmodi habuere.

Aduentus nostri causam Florentini, silentibus etiam nobis palam esse omnibus arbitramur. Quis enim, qui pacta conuictaque inter populos norit, non & à vobis contra fœdus magnificè ventum, & nos ferre non debere eâ contumeliam, intelligat? Nempe durum est contemni à socio, sceleratum destitui, prope sacrilegiū oppugnari, quid ergo spoliari, & contumelia affici? Ita nuper fœdus ictum est ciuitatibus, ut neque pax vlla cum hoste fieret, nisi de sociorū voluntate, & cuncta bello parta forent cōmunia. Hæc iurata religiosè, ac tabulis literisque firmata, vtrum tandem patiuntur vos sic Aretium suscepisse, vel testantur, id à vobis fieri non potuisse salua religione & fide? Nobis profectò hæc eo grauior iniuria videtur, quo minus facta est vlla defensio. Nam ex libidine contra fœdus venire id est socios pro nihilo ducere. Quod enim quæsumus diffugium, aut quam defensionem quisquam vestrum assumat? Desuisse nos esse in armis? At nunc etiam sumus? Sed accessisse ad bellum? At prius quam vos inferre cepimus. Nullius momenti fuisse milites nostros? At nihil terribilius erat hosti. Profecisse parum? Attamen plura & munitissima loca cepimus. Quæ igitur contemnendi causa fuerit cum nulla fuerit conueniendi?

At si verum audire non piget, non tam de tyranno, quam de nobis Florentini Aretium accepistis. Sachon credo vobis sponte dedit, beneuolentia, seipsum, ut sit, utque tyrannorum est mos, potestate exiit, vobis concessit. Nihil profectò potest dici minus. Nos inquam ad hoc inuitum repugnantemque compulsumus tyrannū. Nos hanc vim necessitatemque intulimus. A nobis circa urbem oppida adempta sunt illi. A nobis crebro incurfu nocte dièque vexatus spē resistendi omnino amisit. Quis igitur author est facti? qui compulsus est, an qui compellit? Iste credo, nisi forte, qui de nauī iactat, causam sibi non tempestati putemus consignandam. Quod si authores sumus, ut apparet, quāta iniuria est, nos iis rebus, quarum quasi causa sumus, pergere spoliare? Nihil indignius visum est, quam alie no labore parta retinere. Quid ergo vos & socij, & iurati? Nonne indignissimum est, si non in communionem quidem prædæ à nobis excitatæ & persecutæ nos admittatis?

At non vult hostis in tuas manus deuenire. Ad hoc scilicet in societatem coiunimus, ut voluntatem hostis spectaremus. Porro nec illud quod facit, nunc vult: sed vi ipsa compellitur. Necessitas enim omnia frangit. Quid autem minus conuenit, quam voluntatem hostium attendere, sociorum negligere? Viri sapientes nulla in re humana, neque maiorem, neque sanctiorem fidem, quam in societatibus exegerunt. Nam si in socio fides violatur, quid iam in vita stabile superest? Nunquam enim integrum hominem haberi leges voluerunt eum, qui non integra fide erga socios fuerit adiuuentus. A testimonio, à curia, à foro, à publicis honoribus, ab humana

denique societate repellendum illum amouendumque censuerunt. Quod magis à vobis est, Florentini, etiam nunc considerandum. Non enim quid concupiscat animus; sed quid fas & iura sinant, spectare debetis.

Legati itaque Perusino- rum ita dixerunt. Florentinus verò magistratus, quoniam oratio vltra quam decebat arrogantiore visa fuerat: nec momento quidem temporis differre respōsum statuit, ne inter capedo ipsa vlla ex parte minueret dignitatem: quare ad legatos conuersus.

Audacem (inquit) verborum, copiam, semper vobis Perusini adesse, & antea quidem sciebamus, & nunc oratio vestra manifestè ostendit. Necesse autem fuerit in respondendo nostram parumper consuetudinem intermittere, vestra assumere. Nam atrociter obiecta placidè refelli non debent. Sed antequam de iure fœderis disputemus, quod violatum à vobis est Perusini, non autem à nobis, refutanda videtur illa iactantia, quæ vobis totum belli opus, quasi nos nulli, aut nusquam fuerimus, tribuistis. Cuius id fuit immoderationis, & de nobis, & ad nos ista dicere? Cuius etiā præterea vanitatis? An quid vobis sperare vnquam licuit de Aretinis, si non sedentes certamen vestrum, quasi de theatro quodam spectassemus otiosi? Nempe quid vestra, quid illorum possent vires, prælium inter vos initum patefecerat. Superatis, fractis, atque fugatis vobis cum Aretini victores circum mœnia obstrepere vestra opem tulimus indigentibus, qua seruati estis. Audetis ergo vos solum confecisse bellum dicere, quibus nisi opitulati essemus bello ipso vos eratis confecti.

De nobis (inquit) Aretium cepistis. O arrogantiam singularem! Verborum audaciam, non ferendam! Nosne de vobis cepimus? Ipsi nulla pars belli eramus? Et quid mentes Aretinorum fregit? Quid desperationem resistendi attulit, nisi bellum à nobis illatum, cum vestrum ipsi per se longè contemnerent bellum? Iactate in verbis quantum libet, nam id quidem per facile est, leuitas tamen verborum non mutat factorum grauitatem. Venio nunc ad societatis fidem, quæ à nobis violatam dicitis, cum id sit vestrum. Audete negare si potestis, secretos cum Sachone de accipienda vrbe tractatus: habuisse literas, & nuncios ea de re, clam ad eum misisse, voluisse accipere, si fieri potuisset, quæ cuius fides sunt Perusini, cuius integritatis? Fides in societate sociorum nulla magis re, quam voluntate, & animo violatur. Nam factum perinde haberi solet, uti propositum fuerit agentis. Mens & voluntas pro scelere est, conatus fraudandi turpitudinē contrahit: qui cum fuerit in vobis, quid nunc obicere audetis? Leuius à nobis factum est Perusini, quam per vos attentatum, propterea quod vos eo tempore attentastis, cum integra erat societas, nos eo tempore fecimus, cum vestrum iam scelus & fraudandi conatus omne societatis vinculum iuræque dissoluerat. Nam per fido fides seruanda non est.

Quid enim facere nos oportuit cum per fraudem vox conari aduersus societatis fidem sentitemus? Nonne contra dolum & conatum vestrum nos communire? Nonne fraudem aueniendo excludere? Hoc nos fecimus à vobis

A.C. 1337.

Florentini magistratus ad Perusinos re sponsionem. Perusini arrogantes esse loquit.

Cicordia inter Florentinos & Perusinos.

Fides in societate sociorum nulla magis re, quam voluntate, & animo violatur.

Perfidia deserta da no est.

A.C. 1337.

Responsum in philosophiam.

Cicordia inter Florentinos & Perusinos.

Florentini Lucensem agrum ya...

A.C. 1337.

adolesci, qui per nos ipsos optima fide quieturi fueramus. Non potestis de eo facto à sociis iuste conqueri, quod vobis in socios licere statuistis. Si igitur viri sapientes nulla in re humana, neque maiorem, neque sanctiorem fidem, quam in societatibus exegerunt, si nusquam integrum hominem haberi leges voluerunt eum, qui non integra fide erga socios fuerit adiuuentus, si ab humana societate talem amouendum censuerunt, videte quanta vos maneat Perusini, qui tam graui legum sapientiumque censura obnoxij reperiamini. Nam factum quidem nostrum legitimam habet defensionem, cum vos societatis iura fraude vestra sustulissetis. Quanta igitur dementia est vestrum etri thè verbis auertere? Circumspicere vos oportuit Perusini, & quid loqueremini, & ad quos magis attendere. Nam impudentia ista verborum non turpitudinem occulit, sed acerbat. Quis ferat alteri obiectantem, quod ille ipse, qui obiectat commisit? Peruersa in oratione vestra impudentia fuit: bellum vos confecisse solos dixistis, cum id sit nostrum, fraudem à nobis commissam, cum id sit vestrum. At, cōmunionem saltem postulamus. Non habet eam vim legatio vestra, ut ista postulet, sed vos iurgio lacessat, ut contemnat, ut nullam in partem belli fuisse viles redarguat. Cum dicendi finem magistratus fecisset, & qui assidebant ciues pro se quisque castigando mitigarent, lenioribus tandem verbis tractari res cepta est, & vtriusque iam rationes audita. Denique inter has ciuitatum discordias, quoniam diiudicare posse videbatur, adhibita est mediocritas quadam, ut Perusini, Lucinianum, Sabinum, Florianum, Anglare, oppida Aretinorum tenerent, & magistratum quinqueennio Aretium mitterent, ad quæ ex iudiciis prouocatio esset. Et res quidem Aretij discordiaque & bella in hunc modum ceciderunt.

Bellum Lucense prosequitur. Blon. ibid. A.C.

1338.

S. V.

Lucense iam negotium restabat, magis porro difficile, nec in Hetruria solum verum etiam per Galliam quoque transpadanamque regionem variè implicatum. Principio igitur insequentis anni Mastinus, quoniam & captum Aretium & auctas in Hetruria Florentinorum cognouerat opes, Aetium quemdam ex suis ducibus cum nouo equitatu Lucam dimisit. Is equitatus ad veterem additus, cum satis magnum exercitum confecisset, mouit hominum studia, mentesque erexit. Itaque paractis confestim copiis sociorumque auxiliariis accersitis, magno exercitu Lucensem agrum ingressi, omnia ferro igneque popularunt. Hostis impar tantæ multitudini signa conferre abnuuit, Oppida tantum & mœnia tutabatur. Eam ob rem pugna nulla commissa est, populationes modo late acta. In Gallia verò cum in summa res spe esset

cuncta repente turbauit Germanorum sedicio Mastinus enim virtutem Ruffi timens grandi mercede à Germanis equitibus, qui sub Ruffo militabant redemerat, ut interfecto duce ad se transfugerent. Sed dum maturantur insidia, res interea patefacta est. Huius itaque facinoris consilij mille Germani equites, facto repente globo, ac igne pluribus locis (ne quis persequi posset) per tabernacula iniecto, ad hostem transfugere. Erant in castris ante hæc transfugia Florentinorum Venetorumque supra quinque millia equitum. Reliqua verò multitudo relictis castris eodem in loco perstitit. Nec dux suo casu est perterritus, quominus solita viueret, vtereturque fiducia. Iam ceteri Gallia principes ruinam Mastini sperantes in societatem coierunt, & quantum nunquam copiae Mantuano in agro cogebantur, Mediolanensium, Ferrariensium, Mantuanorum. Ad hos Ruffus Marfilium fratrem cum duobus millibus quadringentis equitibus misit, ipse cum reliquis Bogolentam apud remansit in castris: Copia sociorum vbi coacta sunt ex Mantuano in Veronensem agrum transferunt. Harum summa penes Lucanum vicecomitem omnium sociorum consensu habebatur.

Igitur Luchinus Vero nã ad motis copiis sedem ipsam ac domum tyranni propinquo milite quatiebat. Eodemque tempore Carolus Ioannis regis filius alia ex parte adueniens, Feltrū & Bellonam Mastini vrbes inuasit, tertia Patavinum castra premebant. Quibus circumuentus malis tyrannus, periculosum quidem verūtamen strenuū sumit cōsilium. Verona, egreditur cum omnibus copiis. In iis equitum fuerunt ad tria millia, peditum multitudo ingens, ceterum vrba & inexercitata. Cū his ad hostem ferociter profectus, aciem in conspectu struxit, potestatemque dimicandi fecit. Luchinus, & si logè præstabat equitatu, tamē neq; in aciem copias producere, neque fortunam pugnae experiri voluit. Quæ res hostium animos ferociamque adauxit, suorum verò ita fregit mentes, alii alia suspicantibus, ut cōsilium sumerent discedendi. Hoc incendio domi restincto, Mastinus quasi secundam tempestatem naclus in Patavinum agrum copias traduxit, ac tribus passuum millibus infra Bogolentam in flumine ipso castra fecit, eo consilio, ut commentum impediret, simulque ut ceteras copias, quæ cum Marfilio aberant, redire in castra prohiberet. Res erat in angusto. Nam & desperatum erat fortunam prælij tentare illa paucitate copiarum, & desperatum manere intercluso commentu. Sed ingenium multa reperit inuidium.

Cum enim animaduersum esset Mastini copias ex hoc eodem flumine, nec aliunde aquandi facultatem habere, suis ipsum artibus Ruffus aggreditur. Herba a est in his locis amaro nimum succo, hanc milites iussu ducis quæstam comportatamque, in ripa fluuij conterebant: & in aquam proiciebant. Ea secundo cursu ad castra

a Hanc herbam sic describit Blon. lib. 10. dec. 2. herba est brassicae folijs colore assimilis Gualdum appellat quæ per altam hyemem sata quinis per estatē senijque vicibus silicis molis conteitur, ex ipsius exsicca & puluerib. Lanificij in primis textura conficitur. Tertia pars hist. Ant. F 2 ho-

A.C. 1337.

Res in Gal- Cisal- pina geste.

Mastinus suis aduer- sarij secreta me offert.

hostium delata, tetro horrendoq; sapore aqua inficiebatur, ut nec hominibus, nec equis utilis esset. Qua difficultate ad extremum deuictus hostis, irrito cepto abscedere coactus est. Ruffus post hac coeuncto fratre, Parauio copias admo- uit. Parauij erat Albertus Mastini frater, natu quidem maior, sed nequaquam pari auctoritate. Hunc Parauini oderant cuncti, sed metus (ut sit) populum cohibebat. Stante igitur ad portas Ruffo omniaque tentante, tandem ciues cor- ripiunt arma, domumque tyranni inuadunt. Ruffum autem cum exercitu intra mensia ad- mittunt. Author autem huius defectionis rerum- que nouarum fuit Vbertinus Sciarra, longe no- bilitate & potentia princeps. Hic urbem tyran- no primum dederat coactus ciuili disensione. Post multa atque grauias ab eo perpeffus, hanc liberandi uiam cogitabat. Praesidium omne ty- ranni a Parauinis oppreffum est, ipse uero captus & Venetias deductus.

Verum hanc laetitiam felicitatemque victori- ae haud multo post turbauit ipsius Ruffi obi- tus. Etenim compositis Parauij rebus Scilicet oppidum expugnare adortus cum in ipsa porta committeretur praesidium, ac vi prorumpere mili- tes conarentur, oppidani uero contra pugna- rent, Ruffus ex equo proflitans pedes ad primos suos conuolauit ibi suos adhortanti manum etiam conferenti, cum undique tela uolitant, hasta supra femur transigitur, qua diuulsa cum hoste infestius irritatusque uigeret, in fossam proflit- auit, ac per eam in oppidum transire perrexit, hinc madefactum uulnus exacerbatum est. Itaque pau- lo post relatus Parauium a uita migravit. Mar- silius quoque alter frater morbo: quem primo contraxerat & dolore germani, paucis post hac diebus moritur. Horum mors Florentinorum Venetorumque animos turbauit, magnique sunt illis ab utraque ciuitate honores impensi. Nam eorum uirtute maxima pars belli existimabatur confecta. Brixia ferme per hos dies a Mastino defecit. Ea Mediolanensis potius est.

Proximo dehinc anno Venetorum Florentino- rumque copias, in agrum Veronensem traductas non longe ab urbe castra fecerunt. Aliquot dies commorati, cum & castella quaedam munita ce- pissent, ac hostium vires pluribus locis attenua- sent, tandem maiori conatu Vincentiam obside- runt. Mastinus cum rem in derelictis labi cer- neret, capto fratre, amissis urbibus magnis quatuor, multisque cum iis oppidis, Vincentia, finitima in periculo constituta, sibi iam ipsi dif- fidens, oratores de pace ad Venetos misit. Veneti autem ipsi per se procliuces erant ad pacem & accedebat publice Mastini deprecatio, priua- tim autem multorum amicitia. Itaque pax tan- dem illi a Venetis data est, ea tamen conditione ut Taruisinum agrum Venetis dimitteret. Florentinis uero id cautum, ut si in pacem ipsi uenire uellent Pisciā & Buggianum de hoste acci- perent, caeteraque Lucensis agri castella retine- rent, quae possidebant. Exulibus uero Lucen- sium, qui cum Florentinis Venetisque in illo bello fuissent in urbem Lucam redeundi ius foret. His arcane compositis per legatos Floren- tiam missos, & se pacem uelle dixerunt, & condi- tiones protulerunt. Proinde si pax Florentino- placeret, ea afferre quae pacti essent, sin magis

Vincentiam obsident Veneti. A.C. 1338.

Mastinus cum Venetis pacem init.

bellum, hoc etiam eorum arbitrio dimitti. Hoc Venetorum factum pergrauis visum est populo Florentino & ad curiam deligendi ne- cessitas ipsa uocabat. In ea consultatione uariae frequentes habitae remanere tyranno Lucam quam nuper Florentino per fraudem ademerat cuiusque gratia ipsi bellum susceperant turpis- simum uidebatur ipsaque uicinitas nihil firmi habi- tura. Contra uero bellum, si continuarent soli ar- duum sane ac difficile, praesertim tot sumptibus defessis existimabant fore. Et inuitabant Pisciā Bubbianumque duo Lucenses agri oppida, quae si reciperentur, infirmior tyrannus ad bellum ui- debarat futurus. Haec tandem uicit, praualuit- que sententia. Missisque ad Venetos legatis, mandatum est pacem, ut maxime improbarent, ac dissuadere conarentur. Quod si praestarent in sententia Veneti conditiones, quoad fieri posset angerent, pacem tandem oblatam reciperent. Legati uero fuerunt Franciscus Pactius, Ale- xius Rinutius, Iacobus Albertus. Ab his legatis nihil perfectum est, obstinatis ad pacem Venetorum animis a itaque pax est tandem conditio- nibus praedictis recepta.

Post hac liberae ciuium mentes non a bello tantum, sed etiam a belli suspitione conque- uerunt, nisi quod Mastinus per finem quasi eius anni Lucam uenit eius quidem aduentus etiam in pace formidandus, uerum ille paucis diebus Lucae commoratus, nulla penitus inuoluta re in Galliam rediit, proximo dehinc anno, qui sub recente fuit pace, dignum nihil reperio memo- ria a ciuibus gestum. Auguria tamen per multa & foeda futuras inde portendebant clades. Ta- cta est enim de caelo turris aedium publicarum, tacti sunt etiam muri urbis, porta quoque Bono- niensis uia fulmine icta, & tres illic homines exanimati. Messis eo anno tenuissima fames haud dubie minabatur. Ea sollicitudo perpulit ad capita hominum dignoscenda, ut quid im- portari opus foret cerneretur. Censu igitur ha- bito, reperta sunt ciuium capita intra urbem degentia nonaginta millia.

a Pace Lombardia a Venetis data Pontifex pruden- ti, ut tum apparuit, consilio uisus Tyrannos a Lombardis primores in principes legitimos confirmauit. Luchino enim vicecomiti & Ioanni eius Germano fratri quem Mediolanensem Archiepiscopum consti- tuit, Vicariatum Mediolani auctoritate apostolica ita attribuit, ut quicquid urbium, oppidorumque tunc possidebant, eiusdem vicariatus nomine legitime reti- nerent. Parique fortuna Malinus Scaliger Verona & Vincentia, Gulielmusque Gonzaga Mantuae & Re- gij, Albertus Corraia Paenae, Opiso Eflensis Ferrariae Mutinae, & Argentea Vicariatum auctoritate Apo- stolicababuerunt. Idem ibidem.

Cometes in caelo uisus Florenti- nos terret, & pestis ibidem grassatur. ibidem. A.C. 1340.

§. VI.

SEQUITUR annus trecentismus qua- dragessimus supra millesimum. Hic annus in-

insignis fuit multarum rerum nouitatibus. Principio cometes in caelo uisus hominum mentes superioris anni auguriosas pauidas ma- gis conterritus, nec uanum a id praesagium fuit. Secuta enim mox pestis, non per urbem mo- do, uerum etiam per agrum foeda strage ma- gnam vim hominum assumpsit: nec adole- scentes tantum, sed procectos etiam aliquot & in republica insignes. Sexdecim millia urbanae multitudinis extincta per eam pe- stem traduntur. Vergente iam in hyemem anno, cum ea pestis defauisset, nouae res in- ter ciues coortae maiorem in modum quassa- runt ciuitatem. Caput uero seditionum hinc fluxit.

Magni quidam e plebe homines, nec hi qui- dem multi admodum numero, caeterum aequae sibi arrogantes, rempub. pro arbitrio guber- nabant. Impositoque ad biennium peregrino magistratu, homine crudeli, & cuncta pro libidine illorum ministrante, erant omnibus nimirum terrore. Affecti ab hoc iniuriis multi sed insignes ea tempestate familiae duae. Bardi (alias Baldi) & Frecebaldi. Qua indignatio- ne conciti principes earum familiarium con- iurarunt, ut raptis subitò armis, magistratum eiusque fautores adorirentur. Cum patrandi dies adesset, res ad Priores delata est. Itaque populus confectum quasi nobilitas aduersus eum insurgeret, ad arma uocatur. Contra uero ea pars nobilitatis, cui periculum parabatur rapit & arma, sperans, si auxilia superueni- rent externa, facile inde in reliquam urbem euadere posse. Ea formido mouit populum, ut eorum spem cogitataque peruiceret. Itaque insurgenti trans Arnum plebe cis Arnum quoque magna manu per infimum pontem irrumpente, impetus fit in coniuratos. Ex hoc illi paulatim cedere, ac pedem referre ceperunt, circaque aedes propitias magis con- globati, qua amissa tandem spe, nocte proxima urbe exceperunt.

Post hac populus arma deposuit, ac iudicio acta res. Postulati enim de vi publica, cum ne- mo compareret, absentes damnati sunt, a def-

a De Comete multa ex Alberto magno. D. Anton. habet infra tit. 22. cap. 15. Caeterum quamuis uulgo dicatur Cometem moris praesertim alicuius principis esse praesagium, Aristoteles tamen in me- teor. lib. 1. tanquam planetas siccitatem & ventos portendere ideo confirmat, quod ex his illi consi- trantur. Concludit itaque tunc cum crebris & multi appa- rent cometes, sic & ventosus uehementer annos fie- ri. Quando autem rationes, & tenuio es magnitudi- ne, non fit quidam uentis ita uehementis, at tamen fit quidam uenti ex effus. haec ille. Porro sapienter monet Hierem. cap. 1. uentus. A signis caeli nolite metuere quae timent genes: quibus uerbis uanam uulgi creduli- tatem reprehendit, qui huiusmodi caeli uisi: & impres- sionibus deterrunt, quasi illa calamitates certas inuehant, sed sapientius Christus Dominus admonet dicens. Matth. 24. Estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis uenire. Id. ait nobis certissima esse debet militiam nobis aduersitatem nocituram, si nulla nobis dominetur iniquitas.

que illorum magna urbis deformitate subuer- sae. Denique eoulsque processum est senectas ut uel diligens opera dedita sit ne qua socio- rum amicorum uel ciuitas profugos reciperet. Quod malo consilio factum haud multo post non contemnendum reipub. attulit detrimen- tum. Exclufi siquidem ac repulsi a ciuitatibus ami- corum, contra uoluntatem propositumque ani- mi, multa Deum hominesque testati, tandem coacti sunt ad Pisanos sese conferre, quae res secutis mox certaminibus multum obfuit ci- uitati. Ciues enim sic cedendi sunt, ut tamen ci- ues illos esse meminerimus. Turbata, domi rem publicam, externam mox excepit bellum.

Parma Mastino eripitur & Flo- rentinis Luca pretio addi- citur. Leon. Aret. Blon.

§. VII.

PARMA enim per hoc tempus Actius quidam Parmensis e suprema ipse nobilitate a Mastino dominatu auertit, auxilio fretus ma- xime principum Mantuanorum. Itaque bellum confestim in agrum Parmensem, Mantuanam- que renouatum est. Et quia accessus ad urbem Lucam per agrum Parmensem Mastino fuerat, praecisa iam ea facultate apparebat Lucam ab eo teneri non posse. Ea res Florentinos Pisa- nosque erexit studio Loca potiundi. Duae erant conficiendae uiae, una belli, altera pacis. Bellum quo minus Florentini susciperent, obstabat nouae pacis auctoritas, & simul e- rat metus, ne ille indignatione ex bello con- cepta ad Pisanos inclinaret. Itaque ut minus gloriosa, sic magis certa uisa est uia pacis. Quare viginti uiri ad hoc ipsum cum potestate publica creati, hanc uiam secuti sunt. Sagax uero tyranni mens cum ciuitatum desideria odorasset, Luca uenialitati ab se subiecta licita- tionem augebat, Primum igitur certamen de pretio fuit, de quo ira contendebatur, ut appa- reret qui pecunia superati forent: eos ad arma esse ituros. Tandem cum plus offer- rent Florentini, tyrannus uelut libra ad pon- dus inclinauit. Summa licitationis fuit ducento- rum quinquaginta millium aureorum [quae summa cum in urbe bellis morboque diuissi- me fatigata nequiret paruo tempore inueniri, obsides ditissimorum in Florentino populo mercatorum filios Ferrariae Scaliger accep- pit.

At Pisani simul ac rem ad Florentinos in- clinare senserunt, in arma uertuntur. Urebae enim propinquus Florentinorum metus, & fa- ciebat animos, quod a Luchinus vicecomes

a Luchinus vicecomes tertius Martini magni filius, ut antea diximus, quintus ex vicecomitibus Mediolanensium Princeps. creatus mortuo nepote Arzone, seu Aelio 17. Kal. Septem. an. 1339. praes- fuit annos 9. mens. 5. di. 3. Onuph. in stemmatibus Vi- cecomitum.

Tertia pars hist. Ant. F 3 is

Seditio Flo- rentina ex- orta. Blon- tin.

Florentini Venetas legatos de pace mi- tuit.

A.C. 1338.

Baldi & Frecebaldi Floren- tia detur- bantur.

(is enim Aetio nuper defuncto in principatu A succellerat) cæterique per Galliam Mastini hostes magna pollicebantur auxilia sponte. Itaque Mediolanensium Mantuanorum, Parmensium, Patauinorum auxiliariis acceptis, ipsi domestico equitatu peditatuque affatim addito, Lucam circumfedere. Id postquam à Florentinis intellectum est, nec erat iam dubium, quin ea res ad arma spectaret, suas & ipsi copias expediunt, sociorumque & amicorum auxilia rogant. Profecti ad Fugetium cum omnibus copiis ibi constiterunt. Inde missis ad Pisanos nunciis, qui iuberent Luca B abstinere, cum illi nihilominus perstarent, ac prope inexpugnabiliter castra communissent, consilium cepere Pisanum agrum peruadendi. Itaque Annum transgressi Pisas duxerunt ac omnia circa urbem longè lateque populauerunt. Loca etiam quædam munita ceperunt. Sed neque terror urbis, nec vastatio agri, neque castellorum expugnatio, Pisanorum obstinam mentem infingere potuit: quin perstantes in obsidione durarent. Itaque cum nihil per cam viam se profecturos Florentini viderent, & imbres eos continui per hospites dies quasi dedita opera turbarent, retro ad Fugetium duxerunt.

Mastinus inter hæc postulabat, ut ne iam ultra differret Florentinus Lucam accipere: pecuniam soluere. Ea res agitata ex integro est variantibus sententiis ciuim. Neque enim dubium erat, quin honestè resilire à pactione liceret urbe obfessa, & castellis à Pisanis quibusdam captis. Itaque illud ipsum iam liberè in consultationem veniebat, suscipienda an foret Luca etsi obfessa, an totum huiusmodi cœptum relinquendum. Vicit tandem ea pars, quæ ad dignitatem potior videbatur, quasi turpe esset cœptum dimittere. Illud modo prouisum assentiente tyranno, ut ob præsentis difficultates septuaginta millibus de prima summa detractis, ut tunc erat, ita reciperetur. Horum gratia obsides dati, adolescentes primarij Ferrariæ mansuri, donec promissa completerentur. Solutionibus verd taxantur interualla temporis. His conuentis solenniter firmatisque, quod reliquum erat, ad suscipiendam urbem ire placuit. Profecti cū omnibus copiis, in colle qui Luca imminet castra fecerunt.

Pisani verd ante Florentinorum aduentum trina circa Lucam munita castra, tunc autem ob præsentiam hostis se contrahentes, in vna magis parte continebant. Ea res facultatem nostris tribuit urbis suscipiendæ. Quare delectis è toto exercitu equitibus trecentis, quingentis verd peditibus, dato inter se signo, vno sub tempore, & à Luca, & à Florentinorum castris ad munitiones Pisanorum impetum fecerunt, usque ab ea parte disiectis Lucam intrarunt. Cum is copiis legati tres ad recipiendam urbem profecti, Ioannes Bernardini filius Medix, Naddus Oricella, Richardus Riccius, hi pecunia (sic enim conueniant) Mastini militibus qui in præsidio fuerant perfoluta, urbem arcemque susceperunt.

Recepta igitur Luca ingenti lætitiâ & exul-

Luca Florentinis venditur.

tatione, de ea tutanda iam cogitabatur. Præsidium erat validum, urbs munitissima, rerum suppetebat copia. Itaque poterant vel expectatione lentè perfingere Pisanorum conatus, qui & duobus amplius mensibus steterant in obsidione, & quoniam iam recepta à Florentinis erat, fractis debilitatisque iacebant animis. Sed vicit superbum præceptum consilium: nil actum his æstimantibus, nisi hostis vi & manu pelleretur. Quare octavo post receptionem die escolle quo prius constiterant, descendentes ad fluuium Auferim fecerunt castra, procul ab hoste non amplius mille passibus. Inde postridie prima luce copias producunt, potestatemque pugnandi hostibus faciunt. Pisani cum sibi pugnandum viderent, partem valli ad Florentinos versam sustulerunt, fossasque complanarunt. Mox productis copiis aciem struxere. Triplici subsidio Pisanorum acies stetit. Primum antesignani equites ad octingentos delecti, hos sagittarij vtrinque cingebant. Post hos signa stabant cum omni robore virorum, tertium fuit expeditum agmen, cui reprimere obfessos, si forte ex urbe eruptionem in castra facere niterentur, mandatum erat. Florentinorum verd duo tantum agmina erant. Vnum antesignanorum, in quo fortissimi è toto exercitu delecti equites ad mille ducentos. Hos sagittariorum tria millia cinxerunt. Post signa cum omni robore equitum peditumque affatim struxerunt. Ut igitur occurrerunt classica, terribili inter se congressu impetu conflixerunt Antesignanorum acies, duræque, & atrociter aliquandiu pugnarunt.

Tandem superantibus Florentinis Pisanorum antesignani terga verterunt, seque ad maiorem aciem, vbi signa stabant, receperunt. In eam quoque velut procella quædam secuti victores, primo statim impetu ita turbarunt, ut & signa prosternerent, & ducem exercitus cum aliquot proceribus caperent. In his fuit Arrigus Castrui filius, & supremi quidam Pisanorum, Exules quoque Florentinorum aliqui.

Victoria haud dubiè parata erat, si alterum agmen persecutum fuisset: sed stetit immobile, nec post suos incessit. Itaque quo magis rulerat pedem hostis, eo plus à suis disuncta Florentinorum prima acies impar tanta molis fuit. Quare conglobati ad extremum agmen Pisani, toto simul exercitu aduersus vnam aciem dimicantes illam profigarunt.

Alterum verd Florentinorum agmen, nec se pugnae admisit, nec quandam amisit, sed fuga protinus arepta Pisciâ fugit. Ex prima verd acie plurimi cæsi captique sunt.

Fuerunt etiam, qui munitiones transgressi Lucam refugerunt. Capti verd Pisanorum omnes seruati præter Ioannem Vicecomitem Pisani exercitus ducem, qui ad signa captus, ac inde ad maius Florentinorum agmen traductus, in ipsa fuga Pisciâ tractus est.

Florentinæ confestim delatus amor multo quam fuerant atrociora vulgavit, cæsum scilicet exercitum omnem, deletas unditus copias, signa ab hostibus capta mirum fuit. Sed vbi salua esse signa, ac supradicti exercitus partes incolumes esse auditum est, re-

sumptis rursus animis, ad studium reparandarum virium conuertuntur. Pisani itaque obsidionem pertinacius, quam ante sunt profecti.

Aretini turbantur & Saccodem cum suis capiunt.

Leonardus Aretinus, Blondus.

§. VIII.

PER idem tempus suspicio ingens fuit apud Aretinos, ne Sachon rebus aduersis Florentinorum elatus, tyrannidem rursus inuaderet. Nam affectare quidem illum nemo dubitabat, quoniam ante regnare consueverat. Redisse verd aduersario in urbem, ante oculos versari suos, nonnunquam etiam verbis insectari, anxie ferre putabatur. Crescente suspicione ciues præsidem aduent, periculum ostendunt. Trahitur in sententiam præses, & armacapere iubet. Illi correptis armis Sachonem circumstant. Capiuntur multi diuersæ factionis, multi ob eas suspensiones ablegantur. Capitur Luca Tarlatus Sachonis frater, qui cum aliqua manu equitum & peditum in expeditione Florentini populi egregiè dimicauerat. Hic quia expertus omnis culpæ credebatur, & egregiè se in bello contra Pisanos habuerat, honestiori genere captiuitatis sine carcere seruabatur. Et cum vna cum Ioanne Medice præfecto præsidij extra portam Luca equitater concito equo repente ad Pisanos transfugerit. Ob eam rem Sachon, & eius agnati, qui cum illo capti erant, Florentiam ducti carceri mancipantur. Bellumque his de causis in Aretinis suscitatum frequentibus illorum castellis repellantibus. Ad id bellum Richardus canellarius, eques Pistoriensis dux missus est, qui armata Aretinorum multitudine Bibiennam cæteraque eius castra infesto milite populatus est, domosque eius familiae intra urbem insigni magnificentia ædificatas euerit.

Dum autem hæc in Aretinis geruntur, Florentini in Lucam versi, de viciscenda clade seruandaque urbe cogitabant. Cum ergo vrgerent obsidionem Pisani, auxiliâque à rege Roberto sperata venissent, Florentini ob hoc regis factum grauissimè indignabantur, & circumspiciebant oculis, si quem ad disciscere possent in belli societatem: vnde ad Ludouicum scripserunt qui nomen tenebat imperatoris Romani, insigniaque inuaserat, qui transmisisset albus Tridentum redierat. Hic odio habebat Pisanos propter superiorem defectionem, eratque Roberti Regis Romæ pontificis manifestissimus hostis. Sed tamen ciuitas indignatione accensa nihil non factura putabatur. Societas verd Florentinorum permulta ac maximè in Roberti

Ioannes Medice præfectus præsidij Luca impositus.

Obsidio Lucensis à Pisanis non intermittitur.

Florentini Pisanos isti hostes cilliam vident.

regno erant ac Galliarum partibus, apud quas erat magna pecuniarum vis quæ cum iam pridem fuisset variis ex causis asseruata, vnum sub tempore ob natum hinc merum stupentibus cunctis fidem abruptere coacta sunt cum incredibili damno ciuitatis: nec tamen coiuuit in fœdus cum a Ludouico Florentinus. Duomillia igitur equitum mercede conducta, & ab amicis addito magno equitatu peditatuque magnum exercitum comparauerunt. Cui præfecerunt Malatestam Ariminensem virum per eam tempestatem inprimis clarum. Procedentes ergo contra Lucam coacti sunt. Pisanos pellicere ad prælium, sed ex eis nemo prodibat. Prorumpere in urbem aggrediuntur, commætatimque ad id paratum importare, sed non valentes diuersis modis impediti sunt. Quare in agrum Pisanum transgressæ copiae Florentinorum fœda populatione cuncta vastarunt. Sed Pisani non ea re commoti in obsidione perstiterunt, certa iam fiducia urbe potiundi. Cum ergo, qui Luca præerant Florentini ad se commearum deferri non posse viderent, neque moueri Pisanos ob agrorum suorum vastationem, necessitate coacti deditionem facere statuerunt. Quare pacti, ut incolumè præsidium abducere liceret, urbem reliquerunt Pisanis nono fere mense, postquam recepta fuerat. Nullo vnquam bello magis dehonestatum fuit Florentini populi nomen.

Dum autem hæc obsidio duraret, exules Aretinorum contracta in vnum multitudine paulò ante lucem ad urbem venerunt, & urbem subito intrantes numero ad tria millia, cum urbem inuadere cœpissent, exciti eo tumultu ciues arma corripunt, seque cohortantes impetum faciunt. Prælium fuit atrox, multæque cædes vtrinque, sed tamen superati exules per caipsa quibus intrauerant loca præcipites aguntur. Intercepti sunt plures de quibus postea supplicium sumptum, & vexilla eorum accepta. Ob eius noctis periculum omnes Gibellinæ factionis homines, qui reliqui erant, expellantur.

Aretini ab exilibus tenentur.

a Ludouicus pusillo vir animo, nec præcibus, nec ingenti oblata pecunia adduci potuit, ut Tridento moueret, operumque Florentinis ferret. Sed iam Ludouicus Tridenti esset, multi oblata sibi in urbibus Romana iuris tyrannidem autoritate imperiali accipere ab eorum sunt veriti. Ioannes enim de Vico urbis Romæ præfectus, nonnulla in Viterbiensium finibus paterna possidens hereditate vicarius in Viterbia imperialis est factus. Eodemque titulo Galeatus Malatesta, & fratres Arimina Pisauri Fanique in Marechia Anconitana, Antonius Peretranus Urbini, Diolus & Galassus fratres Callij, Alegrattus Fabiani, Bulgarutius Mathelica, Ismedutius S. Severinus Gentili, Varaneus Camerini, Michael Montisimilonis, Paugonus Cinguli, Nicolaus Boscaretus Esii, & in Ramandiola, Guido Polietensis Ravnana; Franciscus & sinib: Idus Ordellasi, Forolinij & Casena Ioannes Manfredus Fauentia dominia acceperunt. Blon. lib. 10. dec. 2.

Galterus athenarum dux Florentia praeficitur. Blon. A. C.

1341.

§. XI.

CVM autem Malatesta ducis, qui bello praefecerat gerendo, quia parum successus habuerat, non satis acceptum nomen esset alter, qui praeficeret, quaerebatur. Galterus erat Gallus claro natus genere, quem nudo iam titulo Athenarum ducem vocitabant. Hunc nuper ferente bello cum Neapolim applicuisset, cognito Florentinorum conatu amor cepit in expeditionem veniendi. Fuerat enim per tempora Castrutiani belli Florentiae commoratus cum Carolo Roberti regis filio, morisque civitatis & homines norat. Quare inuitatus a Florentinorum civibus alacri se animo ad iter paravit: peruenitque ad exercitum cum parua equitum manu caipfa die, qua Malatesta dux colle in quo castra fecerat, descendens structas copias hostium castris admouit. In exercitu autem vigilando, & impigre res obeundo commendationem sibi non exiguam comparavit. Ita & nobilitatis fauore, & virtutis opinione subleuatus in hac difficultate temporum, & discordia civium quasi idoneus rebus sanandis cum potestate legitima praeficitur vrbi ac belli cura sibi demandatur. Nam amissa Luca ciues male concordēs & (vt rebus sit aduersis) superiora errata alij aliis obiectantes, spreto belli cura simulatibus odiisque secum ipsi pugnabant. Viginti viros, quibus authoribus nuper Luca empta, bellumque erat susceptum, populus sic oderat: vt nec nomen sine execratione sustineret audire.

Galterus tyrannide affectat.

Domini igitur militiaeque potestatem nactus voluere multa secum, & cogitare cepit, quem admodum pro arbitrio dominari posset. Vir enim Gallus, & Gallorum moribus assuetus, vbi plebs penē seruorum habetur loco, nomina artium artificumque ridebat, multitudinis arbitrio regi ciuitatem ridiculum existimabat. Faciebat verò animos discordia civium plenaeque odiorum mentes. Primò nobilitatem duris legibus obnoxiam iniquo animo constituta ferentem, suam fore totam arbitrabatur: propterea quòd quae pars ciuitatis premitur, ea semper verò & opifices, ac totam illam ciuitatis turbam nullo negotio putabat ad se traducere. Nullam enim iis, neque dignitatis, neque libertatis curam intelligebat esse. Restabat medius populus, in eo difficultas omnis versabatur. Igitur in huc audendū putans, homines, in proximo Lucensi negotio versatos, atque ob id recenti infamia flagrantes arripit iubet. Ex iis Ioannem Medicem Florentinum equitem securi percussit iubet. Naddo autem Oricellae, & Richardo Riccio, qui item Lucae cum potestate publica fuerant, eidem supplicio destinatis, summis civium precibus vitam largitus est, grandiori tamen pecunia multatus, obiectum est alteri, quòd pecunias à Pisaniis accepisset, vtrique quòd rempub. in quaestura fraudassent.

Ioannes Me dix securi percussit.

Post haec Guilielmum Altonitam cepit, extremoque supplicio affectit. Causa adscripta, quòd dum Aretio praefuit, multa ob pecuniam nefaria commisisset.

Hanc eius suae seuitiam suae crudelitatem in ciuibus puniendis multitudo vsque adeo laetis accipiebat animis, vt palam gratularetur. Hunc virum fortem, hunc interritum praedicabant, ceteros magistratus potentiorum satellites, carnificesque venisse, hunc virum repperunt, qui in potentiores ipsos animaduertere non formidaret. His verbis vbiq; nomen eius celebrabat, colebaturque multitudo, ac quando per urbem incederet, laudibus acclamationibusque profesequebatur. Accedebat nobilitatis fauor, vt verbis occultior: sic ad agendum efficacior. Optimates etiam quidam, vel metu publico, vel priuata familiaritate sese illi adiunxerant, & iam suadebat multi totius ciuitatis frana capessere. Ipse quoque in spem elatus non dubitabat cupiditatem animi posse se ferre: modus tantum facinori quaerebatur. Priores, qui tunc erat viri integri, libertatisque tenaces, variè periculosos fautores tentati non modo non concedebant, sed etiam repugnabant aperte. Quare alia ingrediendum ratus in concionem populum vocat. Hoc facit per praconem, cum iam aduersa speraret, edocio erat in crastinum futura. Neutrum erat obscurum, nec quid ille vellet, nec quid illi sentirent. Itaque priores curis anxij per noctem ad eum conueniunt, quaruntur palam de vocatione populi, ostendunt se inconstitulis nihil tale factum oportuisse. Ille contra verba dat, populum, quae velit, declarare posset aliter non libertatem populi, sed seruitutem esse. Tandem ita dicitur, vt proxima concione imperium sibi Priores in annum decernant, iisdem exceptionibus, quibus Carolo Roberti regis filio fuerat ante concessum. His compositis ad multam noctem Priores discedunt.

Galterus populi fauore natus.

Postridie orto sole concio aderat frequens Galterum in concionem venientem multi è nobilitate comitati sunt, quidam etiam populares eius fautores circumstantabant, arma vestibus contegebant. Vbi in concionem ventum Priores pro rostris sedentes medium acceperunt: assurgensque vnus è Prioribus concionari cepit, ea rogaturus populum, quae per noctem conuenissent. Vix principia orationis ingresso, cerdones & opifices, ac tota illa ciuitatis fax ab extrema concionis parte acclamare cepit, ac dominum sine vlla exceptione esse iubere. Sufficitur à fautoribus eius clamor, ac secunda per comitum aura discutrit. Ita concione tota acclamante Priores decepti, ac metu percussi conueniunt, vltra repugnare non ausi. Galterum igitur principes nobilitatis sublatum manibus palatio intulerunt: in sede constituerunt. Factus per hunc modum dominus quid post haec gesserit, & quamdiu regnauerit est à nobis explicandum. Res enim digna est, quae literis annotetur, vel pro auisamento civium, vel pro castigatione regnantium. Apparebit enim ciuibus nihil magis formidandum, quam seruitutem, dominantibus autem nihil magis ad ruinam tendere, quam immoderatam inciuilemque superbiam.

Gual-

Gualteri res in dominatione sua gesta.

§. X.

Parto igitur, vt voluerat, dominatu de seruando iam illi cura supererat. Huius autem rei gratia & foris, & domi multa duxit prouidenda. Itaque statim per legatos Aretij & Pistorij concionibus adiuuatis, imperium à populis earum ciuitatum suscepit, non iam Florentini populi nomine, sed suis ipsius. Id altitudo admodum consilio factum, quo sibi beneuolentia aliqua deueniret ciuitates. Existimauit enim velut beneficium se conferre, si quae dudum Florentinis subessent, eas aequa conditione cum Florentinis redderet, nec ipse per alios, sed per se ipse voluntatis dominaretur.

Post haec bellum tollere adortus, de pace cum Pisaniis egit, sitimauitque, nulla neque honoris neque dignitatis cura. Conditioque huiusmodi fuerunt, vt Pisani Lucae quindecim annis retinerent arcem custodirent, post id tempus liberam dimitterent. Exules Lucensium omnes ab exilio reuocarent, bona restituerent, Florentinorum captiuos sociorumve sine pretio dimitterent. Castella Florentinis populis, quae Lucensis agri tenuisset, retinerent. Pendere in super Pisanius in annos singulos auri novem millia, Florentinorum exilibus, quicunque Pisani in eo bello fauissent, reuerti permitterent, bona restitui iuberent, Sachonem & agnatos, qui captiui tenebantur dimitterent. Pacem iis, ac ceteris, qui vel Aretio, vel Florentiae bellum intulissent, daret, Lucae durante eo tempore magistratum imponeret. Hoc extremum non nihil videbatur, sed erat parum. Nam cum Pisani arcem praesidio urbemque tenerent, Domini ac moderatores omnium essent, nudum magistratus nomen, ac titulo duntaxat speciosum habebatur. Ex hac pace nobilitatis ea pars qui per seditionem pulsa nuper fuerat, in urbem rediit, & quidem summa dominatoris gratia, quasi eius beneficio restituta. Sachonem verò & agnatos carcere exempti Bibernam, ac caetera eorum castella circa Aretium tenuere.

Quid in vrbe Galtero gestum.

Cum de Pisano prouidisset bello, aliis rursus curis intentus, Gallos omnes, qui erant per Italiam euocauit. Frequentes etiam domo fama illius potentie excitati aduenerunt. Ex iis confecit equites circiter octingentos, quos circa se custodes habere constituit. Societatem post haec & amicitiam cum Pisaniis iniuit, magis vt apparebat contra ciues quam contra externos hostes. In hac societate duo millia hominum descripta. Hac foris promissa non incaute, domi verò omnia peruersè, quaedam etiam leuiter & stulte. Priores (qui summus in ciuitate esse consueuerat magistratus) non sustulit ille quidem, quod ipsum fuit tolerabilius, sed omni auctoritate spoliatus paruo admodum ministerio relicto, quasi spectaculum quoddam acerbum miserabileque in oculis civium dereliquit. Cumque Carolus Roberti regis filius, qui ante hunc ciuitatis imperium obtinuerat, vir tanto genere, tantaque expectatione dignitatis nunquam ab honore aedium publicarum Priores dimouisset, sed ipsalibi inhabitasset, hic longè dispar, ac

dissimilis Priores adibus suis expulit, ipse incubuit. Vexilliferos ac societates funditus sustulit arma cuius ademittit, honores ac magistratus omnes irritauit, nisi qui ab eo essent concessi. In ciuium autem fauore ita variavit, vt modò nobilitatem, modò populam, videretur praeferre: sepe his reiectis ad plebem magis inclinare. Et sanè multitudini plura indulgit, quam alij ciuiquam parti ciuitatis. Pecunias omnes publicas cupidissime in se vnū conuertit, quarum etiam gratia priora auxit, & noua excogitauit vestigia, & tributa insuper imposuit crebra. Consignationes à populo factas iisdem ex pecuniis irritas duxit. Obsides Masino datos, pro quibus soluendum fuit neglexit, cum summa quaerela propinquo, summoque dedecore ciuitatis. Accipiendis computandis pecuniis publicis de fide ciuium diffusus, peregrinos imposuit homines Aret. inde facere aggressus proximas palatio aedes, turresque adiunxit, crepidinesque effecit palatio ipsi & propylea fenestris ferreos cancellos adiunxit, plateam dilatauit, portas vrhis turresque desuper communiuit aliasque iuxta singulas populi ad vsum portulas struxit. Delationes ciuium ita morose suscepit, vt facius eos, qui deserrent, nec peruestigata quidem teneque perquisita rationemularet. Interdum verò ob maledictum ad crudelitatem irritatus est. Cui paulò ante Prioratu egresso, qui mediocriter questus de republica fuisset funditus linguam iussit euelli. In exilium actū, quòd de se male loqui suspicabatur, per simulationem veniae reuocatum, supplicio crudeli indignoque occidit.

Pecuniis ciuium in hiat.

In vrbe quid immutatur.

Eius crudelitas.

Cum ergo intolerabilis videretur, ac indices crescerent mala, superante iam odio metum, vanae primo quareleque ciuium, mox coniurationes sunt constitutae. Et quidem plures vno tempore ignorantibus aliis aliis. Consilium verò inuadendi varium fuit. Fuerunt, qui in palatio ipso vi irrumpendum necandumque putarent. Fuerunt qui dum per urbem infederet, quòd ille frequenter ab initio faciebat. Sed inerat his rebus difficultas, quòd suspicio ex conscientia malefactorum coorta, cautum magis diffidentemque indices reddebat, quare & intra palatium firmo stabat praesidio, & foris nec temere nec sine ingenti comitatu versabatur. His difficultatibus res protracta est, nec prius confecta, quam patefacta. Senensis erat quidam vir militariae cognitus, & ob id à studio nobilitatis nequaquam abhorrens. Is igitur cum forte accitus foret commotus primo aspectu rem totam ad Franciscum Burnelletium equitem Florentinum, cuius familiaritate plurimum utebatur, detulit. Ille re subita percussus cum esset totius rationis ignarus, tyranno quid ex Senensi audiret patefecit. Iudex subito accersitus duos nominauit, quibus statim correptis cum tormentis adhiberentur, capita ipsa ac principes coniurationis extorsit. Magnitudo multitudineque ciuium tyranni animum deteruit. Ita que parum per primo cunctatus, tandem ex illo numero Antonium Adimarem Baldinaci filium, virum & potentia, & genere clarum per apparitorē, ad se vocat. Paruit ille vocanti, siue ignoracione periculi, siue fiducia multitudinis coniuratorū, quo deprehensō atque conuictō, alios quoque

In Gualterum variae coniurationes.

Sed deterrationis extorsit.

A.C. 1342.

plures cum in ea coniuratione tyrannus comperisset bifariam fluctuare cepit.

Gualteri de opprimendis coniurationis consilium. Leon. Arct.

§. XI.

ARDENS quidem animo supplicium sumere, metuens verò multitudinem civium quos ipse conscios affinesque eius rei deprehen- derat. His curis anxius consilium capit, ante omnia militum praesidia ex finitimis oppidis in urbem vocare. Ea intercapedo sex dierum fuit. Quae cum iam conueniissent, tempus esse ratus, quae cogitauerat patriandi, egregium quemque civem ad se vocat. Numerus vocatorum fuit circiter trecentorum. Causa verò praetenditur, vt de coniuratione ad concilium referat. Ceterum id agebatur, vt cum ij conuenissent in palatio ipso opprimerentur, reliqua inde iam securè transigeret. Fuerunt in numero vocatorum plerique ex coniurationis, qui forte (vti fit) ex conscientia periculum suspicantes, metumque apud alios de industria augentes, in eam formidinem adduxerunt: vt nemo vocanti se pareret, nemo in concilium irer. Ex hoc iam ciuitas penè rebellis, qui coniurauerant sese vltro nudantibus, vna omnium mente in tyrannum surrexit. Tunc de- rum compertum est tres in ciuitate coniura- tiones iam pridem aduersus tyrannum viguisse nec erat ferme vlla paulo amplior familia ex no- bilitate, aut ex plebe, qui expers esset coniura- tionis. Armis igitur populariter sumptis, cum arcem circumfiterent, obsidere ex compo- sito pertexerunt.

Contra verò tyrannus tela desuper iacere, ac repugnare, & arcere populi impetum. Quae postquam incassum agitari videt, quo multitu- dinis placaretur ira, concedere omnino, ac vltro sese submittere statuit. Itaque postridie orto sole Antonium Adimarem equestribus dona- tum insignibus dimisit. Idem fecit de ceteris, quos in captiuitate habebat. Prioribus verò (eos namque ab initio tumultus in palatium traxe- rat) contra consuetudinem suum honorem ex- hibuit. Et vexilla quaedam populi quasi liberta- ris vltro ab se permittit: indicia ex summa arce protulit: Sed ob eas res nihilomagus pacata est ciuitas. Vrebat enim mentes vlciscendi libido, eorum praesertim, quorum ille propinquos ag- natoque necauerat, nec sine sanguine tyran- ni expiare posse caedem suorum ar bitrabantur. Vt tamen multitudo, quae sine villo publico de- creto, sine villo duce legitimo in armis erat, mo- dum aliquem formamque susciperet, princi- pibus vocantibus concio populi conuenit ad Reparatae aedem. Ibi per suffragia quatuorde- cim viri cum imperio delecti sunt ad rempub- licam, confirmandam ordinandamque ciuitatem. Ad- ditus est iis Angelus Accaiolus praesul ad hanc dignitatem assumptus ex ordine praedicatorum qui & ipse constitutiones synodales Florentinis quae nunc vigent, ordinauit. Vir hic erat sum- mo consilio, summaque autoritate, qui fero- cius princeps fuerat libertatis recuperandae.

Obsidio inter haec, & oppugnatio neque die

Gualteri domi in- uadant coniurati.

Gualter se Floren- tinis subiu- git.

Angelus Accaiolus praesul Florenti- nus liberta- tis asse- rendae au- ctor

neque nocte intermitterebatur, sed erat cum ty- ranno manus valida militum fere trecentorum. Locus verò egregie munitis. Haec talia erant, quae procrastinationem tantum periculi, non spem vllam salutis videbantur afferre: quate- modò colloquia civium poscere, modò fidem implorare, supplicare denique, & obtestari ob- fessi pergebant. Quin etiam quo piaculo aliquo declinaretur ira, tyranni satellites quosdam in ciuium supplicis debacchatos, quos ad vindi- ctam depolci sentiebant, per vim porta detru- sos gladiis ardentis populi obiecerunt: qui illico membratim discepti, fructum crudelitatis suae dignissimum reportauerunt. Ex hoc iam re- stincta parumper ciuium ira praesul, & quatuor- decim viri colloquia magis iniuerunt. Denique, mitiori consilio tyranno, & cum illo obfessis vi- ta permittit arcem dedit, ac omni potesta- ti, quam iussu populi habuisset, se abdicanti spo- te. Eam abdicacionem, quo vitium abesset, extra territorium quoque fieri, placuit. Ita arce praesuli, quatuordecimque viris tradita, tyrannus sese in eorum manus permittit. Custoditus post- hac biduo in ipsa arce, ne à populo violaretur, tandem nocte vrbe emissus, in Casentinam iter primò fuit. Ibi abdicacione iterum facta abiit decimo fere mense postquam regnare ceperat.

Dum haec Florentia agunt, Aretini cogna- ta obsidione tyranni arma & ipsi corripunt. Tres erant Aretij arces, vna ad Florentinam portam, duae in summa vrbs parte, earum pri- mo statim impetu duas expugnarunt, restabat tertia arx & ea munitissima, quam omni conatu expugnare dum pergunt, Sachon dudum Aretinorum tyrannus cum magna multitudine su- perueniens contra ipsam arcem extra urbem confedit. Hinc iniecta ciuium formido est, ne arx Sachoni dederetur. Ob haec intermissa op- pugnatio est, & per colloquium res tentata. Prae- fectus erit arcis Guelphus Buondelmontes. Is cum à ciuibus intra urbem, extra verò à Sacho- ne obsideretur, & ruina tyranni, cuius nomine praesidebat, spem omnem abstulisset, vocatis in colloquium ciuibus. Non ignoro (inquit) Areti- ni: vix mea referre, vobis ne an Sachoni arcem dimittam, ceterum, vt ad vos magis inclinet, duae res faciunt: primum quòd nostra familia Guelpharum partium semper praecipua fuit, qua- in re vos mecum conuenitis: Sachon dissentit. Altera, quòd in equiore hominum laude me fore puto, si videbor libertari potius vestre, quàm Sachonis tyrannidi gratificari voluisse. Ita ciui- bus arcem tradit. Eodem fere modo Pistorien- ses & Volaterrani, qui & ipsi in potestate fuerat tyranni, per illius ruinam libertatè cõsecuti sunt.

De Clemente sexto papa, & Iubileo insti- tuto: de seditione Florentinorum, & bellis plurimis, & successore, & Appu- liae regno. Clemens. 6. Ponti. max. 200. sed. 2. 10. d. 7. A. C. 1342. Onup.

CAP. VIII.

ENEDICTO. xij. vita functo creatus est papa in Auenione, vbi tunc curia erat, Clemens. vj. numero pontificum. ccj. Qui cathedram Petri ascendit anno Domi-

A.C. 1342.

ni. 1462. ab initio autem mundi secundum mi- norem numerum quinquies 1306. secundum maiorem verò sexies 1547. Sedit autem in ca- annis. xj.

Hic Clemens Iubilaeum, a quem Bonifacius octauus anno Domini. 1300. declararat, & de centenario in centenario declararat obser- uandum, reduxit ad numerum quinquagenari- um, qui est, proprius numerus Iubilaei, & pub- licari fecit per orbem, quod postea à posteris seruatum est, scilicet de quinquagenario in quinquagenarium. Et licet curia tunc esset A- uenione, tamen in vrbe posita est indulgentia Iubilaei, & data illi pergentibus certis modis, & formis. Paulò antè b conflitantibus Hispa- nis cum Saracenis decem millia Saracenorum sunt ab Hispanis occisa, & totidem capta. Co- metes visus est: c Circa idem tempus Francis cum Anglicis in bello congressis decem milli- bus ex Francis interfectis, Anglici victores fue-

a Iubilaeum annum, quem Bonifacius 8. centesimo quoque anno, & hic Pontifex quinquagesimo institue- rat esse celebrandum, & vbanus deinde sextus ad an- num tertium & trigessimum reduxit, quem d. mum Six- tus quartus per Extramur. Quem admodum, annum vi- gesimum quintum esse voluit. Sicque ab eo tempore ce- lebratum esse constat. Fueruntque haec tenus in vni- uersum vsque ad Gregorium xij. qui anno 1575. vlti- mum Iubilaeum celebravit, anni Iubilaei vnde eim. Porro etiam ante Sixtum ab aliis Pontificibus Iubi- laei tempus ad annum 25. Iubilaeum cont. ad huc fuisse indicat Onuphr. Nam Martinum 3. alias 5. anno 1435. Iubilaeum celebrasse perhibet. Non dubium autem quin hoc fuerit post 25. annum ex quo anno 1400. à Bonifacio ix. Iubilaeum fuerat celebratum. Hic autem Clemens 7. I. (quod D. Antonius praetermisit) Mona- chus fuit Monasterij Case Dei in Aruernia, diocesis Claromontanae: qui etiam in eodem Monasterio sepul- tus est. Ex Onuphrio. De hoc autem praeter Pl. tinam & Onuphrium Blondus lib. 10. dec. 2. & Nauclerus gener. 45. & 46.

b Tres summi Africa Reges, quorum nobilissi- mo nomine fuit Balbarinus, in Hispaniam trans. res- s. ac cum veteribus Saracenis Baeticam incolentibus, eo- rumque Rege coniuncti, nostros terra marique con- gressus vicerant. Agris potiti, fugati & cultoribus vrbes obsidebant. Quare Hispani acie iterum atque i- terum vrbi opem exterorum regum implorauerunt. Ad- ueniente cum Francis Nauarrisque Eburonice re- ge Nauarra duo Alphonsi rege, alter Castulonensis, alter Lusitanus, resecta spe, opeque diuina aduersus pietatis hostes impiorata, fortunam praesul tentauerunt. Signa collata, dimicatum summa contentione, cum tres nostri rege: s cum quatuor Barbarie regibus, du- plici, eaque recentis victoria ferocibus decertarent, vi- cere nostri. Castra hostiu capta, plena omnis opulenti- regie priuataque. Maxima pars Barbarorum casa- Reliquis b. epidis Baetica receptaculum fuit, quae ea- lue purgari, nisi hac nostra etate non potuit. Aemy. li. 9. Paulò aliter Passus Alphonsus. 11. Hispanie rex aduersus auxilio Alphonsi 4. Portugaliae regis fieri sui infinis Barbarorum copias vicit, & bellum ge- nens contra Alib. H. cheum Marochi regem, & Ba- namarin & alios reges quadringenta quinquaginta Saracenos millia occidit, Christi inis duntaxat vi- ginti desideratis. An. ch. 1335. Geneb.

Nobilis de regi- bus Mau- ritii Car- thagenorū victoria.

A.C. 1342.

Huius grauissimi belli Angli haec causae fuit. Mortuo Carolo Pulchro, anno Christi 1328. absque virili stirpe. vt nos mutauimus supra cap. 3. 4. orta est quæstio (quam adhuc Angli dicunt esse sub Indico) inter Francum & Anglum de regno Francia. Eduar- do tertio Rege Anglia, quod esset filius Isabella filia Philippo Pulchri, in se proximiori grauè cognatio- nis, contendente regnum sibi deberi. Contra Philippo Valefio filio Caroli Valefij, fratris Philippo Pulchri deuri to legis Salice, qua famina à Regni successione excluduntur. Regnum sibi vendicant. At Franci Valefium Regem decernunt. Eduardus verò Regis Gallie solum titulum & insignia assumpsit. Quibus eius post- teri in hunc vsque diem vsi sunt. T. v. d. lib. 19. b. f. l. Angl. Aemy. li. 8. Hinc ortum est funestum & cruue- rum bell. m. Anglicum quod cepit in Aquitania, se- pius intermissum & renouatum. Genebrar. Huius bel- li quoniam crebra fit in hoc capite mentio capite, ex Ae- mylio notabimus, ne in D. Antonino, qui haec: us sa- tis diligenter Gallicas res recensuit, ista postiora de siderarentur. sic igitur ille. Eduardus atate florbat, domesticas res cõposuerat, cū Scotis primò bellū gesse- rat, virtusque ei' in illo enituerat. Itā Franci itā respicie- bat Angebant eū à Catholico rege quædā arces in A- quitania retentæ, ac praesulius Francis firmate, nomi- nē multa patri ademptæ. Erat imperij nomin. sive ap- petentissimus, & incendit multo magis iuuenem cupi- ditate gloriae opumque flagrantem Robertus Atrabas. Is oratione legem Salicam tutatus fuerat, causamque Valefij oppug. ante oratore Anglo eg. rat. Quod an- te. sendo descenderat, tunc armis alienis, quando suis non posset vexant. Oratores vltro citroque commea- bant, si certa sanciri pax posset inter Francum An- glemque. Philippus rex consensentibus sacri belli cõ- sulis aduersus Eduardum vndique si mamentarum suarum quarebat, animo praesagiens quanta moles bel- li impenderet. Anglus incendente Atrabate suum ef- se ius Franci regni praedicabat: se Philippo Pulchri filia ortum potior esse, quàm Philippum Valefium, qui à Philippo Pulchri stirpe oriūdas regni inuaderat.

Anglica deinde classis in Flandriam appulsa Cha- gantum expugnat, dirui que locum ma. ium mu- nissimum que, ac Comitibus praesidio firmatum, vbi egre- gie propugnans Henricus patruus nobis. Comitibus in potestatem hostium venit. Ex Brabantia deinde Valte- rius Manius cum paucis Anglorum turmis profectus, Ammoniamque emensus in Samarobrinensium fines ad- uolauit, repentinòque aduentu Tuinum oppidum ar- cemque patentibus, vt nullo tali metu portis ingressus praesul praesuliusq; inermes oppressit. Nec desidebat Franci, classe orae Anglia appulsa Antonem urbem cepere, decipere, pradaque repletis navibus domum reuertere. Anglus rex longè maximo coactio Germa- norum suorumque exercitu Cameracum profectus ex- cidium ciuibus minabatur, nisi sibi sacri imperij Vica- rio iubem i aperirent portas vrbs. Nihil pacati respõ- sum. Inerat gregium fidumque Franco praesulium, ac commeatus, & ad Peronam Veromanduorum rex Philippus confederat valido cum exercitu, tribus pre- terea sociis regibus Bohemo, & Nauardo, in eisilè f. cum castris tendentibus, ac eandem fortunam peri- clitaturus. duces sex in quibus Briannus & Lotarin- gus, sex & viginti comites praeter ceteram multitu- dinem, quatuor millia equitum balteo virtutis causa donatorum sub Franco merebant. Ex cepto tot regum nomine pari dignitate viribusque feroces hostes, ob Augustum etiam nomine superioris se sanctioresque gloriabantur. Sexaginta millia pugnatorum sub signis Anglus

Robertus Atrabas, à Philippo defecit. C. 1335.

Angli in Flandria traiciunt. A. C. 1337.

Angli & Franci si- ne confli- ctu acies suas expli- cant. A. C. 1338.

A.C. 1347.

Anglus, centum millia Francos habebat. Atrebas Auctor Anglis erat, ut Cameracum omittetur ne ibi federetur, ne mora radioque langueret impetus militum. Scaldem copias traducendas in ipsam Franciam, de cuius iure imperioque agatur eundem. Hæc sententia accepta, castra mota sunt, mouit & Francus. Iam quatuor millibus passuum inter se aberant, cum Eduardus ad castra francorum misit qui ad pugnam conferendisque vniuersas vires in posterum diem prouocaret. Exceptus auditisque benigne, ut salis optatusque nunciis, ac cum muneribus dimissus ab rege cupiditate pugna incesso. Postridie Anglus sub ortum solis è castris copias eduxit, ac iem instruit, opperens hostem. Rex contra eundem, praelium committendum censebat. Procerum seniores veteranique ducis orabant ne publicam salutem fortuna libidinis vniuersaque prælii ales committeret. Anglus stando expectandoque in armis sessus, reduxit in castra exercitum. Postridie Germani ducis, qui in spem propinque gloriae premiorumque venerant, longius seque bellum prospicientes maxima pars domum spectare, & de re dictu inter se agere cepit. e. Anglus eos dimisit. Ipse in Flandriam ius ex boiico deducit, ubi non Angliæ modo, sed & Francia rex dictus, vexillis, parvis signis liliatis etiam vsus suade. e Flandris voluit, nullam penam, nullam sponsonem commissum iri, si regi Eduardo & Angliæ & Francia scribenti dicto audientes fuerint. Atque ita scribendi signandi iniit fecit, ac in vexilla lilia transtulit. Pontifex maximus Flandriæ sacrificiis interdixit.

Excursion Anglii & Francorum. A. C. 1349.

Philippus rex in oppidis hosti propinquis, valida præsidia collocavit & Anglus in Angliam rediit. In terra excursions vtriusque leuiasque prælia facta, Flandris Annonibusque in fines oppidorum francicis præsidii infessorum, & francorum præsidium in hosticum delatis prædaque abigentibus. Salberienfis (quem Anglus sui loco in Flandria reliquerat) dum cum ducentorum equitum alacrum uoluit, exploratque quam ratione Lusulam tenere, ac aliquid egregij facinoris absente rege suo agere posset, eruptione præsidij circumuentus capitur ipse, cæteris casus suisque Lutetiam in custodiam missus Ioannes regis filius primus Scandonerium oppidum expugnauit, deinde Tuinum obsedit tormentis muros quassabat. Præsidium noctu igne relictis iniecto in calde flamine, quo mœnia alluuntur deprehensis nauibus in vltiorem ripam traiecere. Francus ingressus ignem restrinxit. Hæc terra.

Pugna ad Sclufas A. C. 1340.

Mari anno huius seculi quadragesimo trecentarum nauium classis Francia, additis octoginta Britannicis nauibus præfæctis Hugone ac Nicolao Pario barbo, pro Sclufa Anglicarum partium oppido stabat, Eduardum regem appulsu litærorum prohibita simul Flandros ne se illi coniungerent interclusur. Erant in ea viua capita paruoque ære merentia. Anglica classis superuenit, in qua Eduardus Atrebasque ac summi duces proceresque factis genereque clarissimi erant. Pugnatum est acerrimè sex continenter horas superiores habuit hostes, vento assidue corum nauis concitatas in Francos ferente, & ex litore Flandris propugnans, ac terram præterea infestam Franco facientibus. hæc pugna numero hominum francis, nobilitate desideratorum Anglis luctuosior extitit. vtriusque circiter triginta millia perisse ferunt. Eduardus femur iaculo traiectum. Angli terram tenere, quod reliquum Francus fuit Normanniam petiit.

Eduardus vulnere procurato, supplementoque ex Anglia accersito, ac ex omni Germania voluntari-

ris contraffis conductisque, ac Flandris Tornacum ducit eamque urbem obsidet. Atrebas etiam ex inferiore Flandria, ad triginta hominum millia arma, is ad sanum Odemari ducit, id à præsidio Franco in. Ducesque Burgundie tenebitur. Continenti igitur itinere eo perueniant pugnantique cum erumpentibus. Atrox fuit pugna, fusi Flandri & è muris petii, multisque amissis Hypras se recipere, ad tria millia castris Atrebas iram Flandorum veritus, ad Anglum in castris se Tornacum recepit. Ea vrbs acerrime oppugnabatur. Rex in Atrebas copias habebat, certior factus obsessos laborare mouit, duosque millia equitum delecta manu, noctu in urbem introuit. Id spem potius & vrbs Anglo ademit, audireque cepit oratores soceris sanctæ femina, illa agente inducia in triennium factis inter Francum Anglumque. Captiui vtriusque dimissis Flandris multa remissa, exortus pontifex sacrificiorum ius restituit, hæc lib. 8. Aenyl. habet. libro deinde 9. sic post quædam alia hoc bellum persequitur.

Vbi dies induciarum exiit, Claudæ (hæc ducis Britannicæ fratris filia, indignata quod Carolus Blefensis in contentione ducatus Britannicæ ei fuerat præpositus paulo ante in Angliam secesserat) classe Anglica cum Roberto Atrebat in Britanniam reuertens, coacta est cum Francica classe pugnam inire. Inter dimicandum exorta fæda atrocique tempestate ipsa cum suis cum hostes altum disiecti petere terram tenuit: Venetos, quos adueniens recepit, paulo post Francus Blefensis auxilio accurrentibus, amittit, trepidatione iniecta, quod Atrebas dum soluere oblidione cl usos conatur, in pugna vulnus accepit, ex quo paulo post Angliam manerepetens medio in cursu obiit. Eduardus tali duce amisso Britannicum bellum per seipsum gerere conuulsiui, Venetos obsedit, Dinanum & obsedit & cepit, Pontifice maximo per legatum agente induciæ inter Angliam Francumque in triennium redintegrata.

Per Anglicarum induciarum tempus, quæstionibus maiestatis exercendis rex Francus operam nauabat, nonnulli & e Britannica, & e Normanna nobilitate, scelere conuicti, ceruice luere. Gothofredus Hariure, comitis frater, absens damnatus ad Angliam transit, altera fax belli.

Anglus ubi de sue factionis hominibus penas expeti compertum habuit, duces in Passoniam misit ad res denno mouendas. Iam Aquitania bello ardebat Riolam & quadam minoris nominis oppida receperant Anglicarum partium proceres. Ipse Eduardus cum Eduardo filio adolescentulo in Normanniam transmisit anno eius seculi a 6. Calendis Quintilibus florem roburque ac nobilitatem totius Angliæ in armis ducens, Constantiensium oram mariuam plus mille nauium tenuisse fertur. Ferrum igiturque circumferre cepit. Carentanum expugnauit præ impotentique ira enervit, sanum Landri diripuit. L. uiorcira, quod extemplo insi deditiorem fecissent. Ad Cadomum cum venisset Rodolphus magister equitum eductis in actem oppidans signa contulit. Nec diu nec aciepeti pugna certatum. Cadomenses fusi fugatique ac vno tempore ipsi & hostis urbem ingressi, incendio huius vrbs temperatum ea tantum direpta. Multa minoris nominis oppida capta, incensaque, prædaque ingens, in Angliam missa.

Francus rex pugna cupidissimus misit, qui prouocaret ad signa æquo loco confere da respondit hostis se in sinibus Parisiorum certamen non detrectaturum ac teste spectantibus regia vrbe periculum virtutis facturum.

Non tam non Anglo francum elude te prope vr-

A.C. 1347.

Bellu Brit. tannicum. A.C. 1347.

Francus de per. duellibus. pernas lib. mit. A.C. 1343-1344.

Eduardus in Angliam. mit. A.C. 1346.

Pugna ad Sclufas.

hem regiam est pugnam, sed in Comitatu Poniensi ad Cræciacum. 10. Cal. Septemb. pugna facta fuit quantum nulla alia finesta Francis, nobilisque strage datum. Ad triginta millia cecidere in quibus mille ducenti equites, que se me nobilitas est. Secundum tantam victoriam Anglus Itium tenuit vnde in Angliam commodissimus traiectus, oppugnatio parum procebat, oblidere cepit, ac cum spes lentior ostenderetur, hybernacula edificauit munitisque, tandem fame obsessi Trienses se desiderant. Coloniam è suis popularibus rex Anglus eo dedaxit. Exortos Trienses rex Francus coluit.

Itum. Cal. Cælii ad Anglos tra. sic. A.C. 1347.

Acquisitio Delphinat. A.C. 1349.

Ad filiarum rerum auersam Vmbertus Delphinatum princeps dolere amissis vicij filij statuebat Coenobio Tradicatorum se sacrare, dominatumque suum, cuius caput est vicina Allobrogum, Ecclesiæ ac Pontificibus maximis non magno pretio adiacere. Genis eius nobilitas regum quam Pontificum signa sequi malebat, & quod à Comitibus Sabaudis bello conueniunt vexarentur persuasere ut Francorum fidem tutelæque traderentur. Placuit, filij regum ut quisque proximam spem regni suscepti essent Delphini vocarentur, iuræque Delphinatibus reddere ut hæc de bello Anglico sub Philippo Valesio reliqua infra. ca. 9. §. 6. dicitur.

Et post paucos annos iterum Eduardus rex Anglorum cum Philippo rege Francorum bellum affox iniuit, in quo rex Angliæ victor euasit vbi viginti millia hominum perisse referuntur. Exinde ad ea, quæ in Italia temporibus illis gesta sunt redeundo, vt scribit Leon. in histo. Floren. lib. 7. postquam populus Florentinus liberatus fuit ab illo Gualtero Gallico tyranno crudelissimo ex vrbe pulso, fundamenta reipub. rursus nouasque res subinde, & primo communiam nobilitati gubernandi curam, mox ademptam, ac diuulgam nouo more urbem in quatteria explicare congruit. Ciuitas igitur Florentiæ sui iuris est effecta, cæterum multis & magnis prædiis, auctoque dudum imperio spoliata remansit, Aretinis, Pistoriensibus, & Volaterranis per diei tyranni ruinam ipsi se in libertatem pristinam vindicantibus. Foris igitur cuncta perdit, intus inordinata omnia, nulli magistratus in vrbe, nulla subsidia quatuordecim tantum viri, quos ibi per tumultum ciuitas creauerat, vna cum præfule auctoritatem publicam tuebantur. In his cura reipub. & omnia consilia rediebant. Ad constituendum igitur ciuitatis statum ante omnia intendentibus, quædam ab iis veterum icidem confirmata, per multa etiam nouo more constituta sunt, vetus illud retentum, vt Priores summi magistratus nomè in ciuitate foret, quod nec tyrannus omnino sustulerat.

Redi ad res Floren. tinas.

Quatteria regio nes vrbes vel quatuor partes.

Nobilitati honores Florentinis communitari.

demonstrauerat. Id autem eo fuerat gratus, quod à tyranno ipso permulta ei generi hominum indulta videbantur. Cuius porro beneficiis amorem patriæ, libertatemque prætulisse maximum sincerum in repu. animi argumentum fuerat. His ergo rationibus ad communionem reipub. gubernandæ nobilitas est recepta. Cæterum ex eo facta magna rerum mutatio sequebatur, antiqua gubernandi forma conuulsa omnino.

A.C. 1347.

Duo quidem maximè libertatis præsidia, quibus ante resp. steterat necessariò tollebantur, iustitiæ constituta, & populi societates. Nam & constituta iustitiæ contra vim nobilitatis repetita ostendimus, & societates populi, quo grandioribus familiis restitit imbecilles homines possent, & ab iniitiæ sapienter excogitate, & postea salubriter conseruata in repu. fuerant. Tunc exequato penitus ciuitatis corpore ac velut vno per concordiam facto, contentionibus antiquatis præsidia quoque antiquabantur. Priores Octoviri attributi in consilio, & ij quoque mixti ex nobilitate & plebe: cum ante duodecim ex plebe duntaxat esse consuescent. Illud quoque nouum quod urbem primò in sex diuisam tribus, hi quadrifariam partiti sunt. Pro sex

ta enim parte tribus vnaqueque honores in republica suscipiebat. Itaque ex eo fiebat, vt quæ tribus popularissima esset, ex ea homines minus honorarentur. Quadrifariam igitur partiti placuit. Habitæque est ratio quantum fieri potuit in quatuor vt par multitudo singulis comprehenderetur. partes Euenitque, vt Transarnina tribus, quæ pro sex ta quondam susceperat honores, ex hac noua diuisione pro quarta susciperetur. His constitutis nomina ciuium in suffragia missa, ex quibus postea magistratus fortirentur. Suffragio tandem perfecto, nominibusque intulsi, Priores sortiti sunt duodecim quatuor ex nobilitate, octo ex plebe. Iniuerunt autem magistratum Calen. Septem. & in aedes publicas (vt mos erat ante tyrannidem) cum apparitoribus reducti, rempublicam tractare, gubernareque ceperunt. Hæc igitur à Quatuordecim viris acta, & constituta sunt.

Florentia. partes diuiditur.

Quæ etfi bonis rationibus excogitata videbantur, tamen diuturnitatem minimam habuerunt. Vix enim dum magistratu inito res insolita primo commouit animos, nec iam tunc communio grata erat, & in futurum metuebatur magis. Homines enim nobiles magnarum præcipue familiarum, qui sine vlla potestate publica, ipsi per se erant formidabiles, si magistratum insuper nacli forent, intolerabiles videbantur, nec se temperatos ab iniuriis existimabant. Hæc prætexebatur causa, & erat penè nonnulla. Cæterum inuidia atque contentio, consueti dudum in ciuitate morbi, vna cum libertate in urbem redierunt. Odio & certamine res tota gerebat. Igitur tum murmur primò apud populares exortum, mox de industria in plebem diffusum. Quid enim latata sit plebs de ciecione tyranni, si multi pro vno ceruicibus suis imminere debeant? Nisi forte moderatos in magistratu eos homines putent, quorum vim ac superbiam in priuata experti sunt vita, qui tot iam pridem legibus, totque prædiis à violentia coerceri non possint. His dictis erecta

Florenti. nosu inter se distidia.

Tertia pars hist. Ant. G plebs

A.C. 1342.

plebs minime quietura videbatur: sed liberè modo & effrænes interdum etiam voces audiebantur, societatem hanc perniciosam, exitioque tandem reipublice futuram detestantes.

Quibus tandem permotus præful (erat enim ipse ex familia insigni quidem & ornatissima, cæterum popularis in repub. secuta partes) quasi rem emendaturus collegas vocavit egitque cum iis, ut cognita voluntate populi communionem improbantis rem potius ipsius corrigere, quam vim ipsam multitudinis experiri malint: si sponte se arbitrio submittant, multa retenturi, sin contumaciter resistant, ut sunt multitudinis animi omnia perdituri. Hæc momentem præfulem, ac frustra suadentem nobilitatis principes longè respuerunt, nec modo rem ipsam, verum etiam suam indignabantur. Nimirum enim id agere plebem ab eo concitatam, inquieti spiritus homine ac infidi, qui modo in intimum tyranninum adulando irrepsit, eundemque mox pessima suadendo ad ruinam impulerit: nunc verò non abstulilem ludum querere, quo ciues inter sese confliant atque collidant. Nempe cui vna sit ars, tanquam in puerili ludo, quosdam extollere, eosdemque rursus deprimere. Quantum ad se attinet, libertatem patriæ defendisse, propriam verò libertatem suam nequaquam neglecturos esse, visuròsque aliquando, quinam sint, qui se non tantum innocuos, verum etiam bene de repub. merentes à dignitate excludere pergant. An verò Simifonte Feghinòque profectis hominibus, quondam populi Florentini hostibus honores in repub. tradentur: nobis autem vetustis ac veris Florentinis ciuibus, per quos illi victi sunt quondam honores in repub. negabuntur? Et aduenæ ac subacti dominabuntur, nos ciues victoresque illorum illis ipsi, quos vicimus, in propria patria feruimus? Et quis tantam iniquitatem repugnantiamque rerum non modo perferre, sed audire sustineat.

Plebs contra nobilitatem arma sumit.

Cùm hæc præful, & huiusmodi vociferantes haud molliter refutaret, eaque ex re iurgia contentionesque ortæ essent, ita ut à proximis exciperentur, ita confestim per urbem rumor, inuaditque arma plebs, & ad publicas aedes decurrens eos, qui ex nobilitate in magistratu fuerant, vi & armis detractos in priuatam redegit formam ac in proprias aedes exauthoratos redire iussit. Nobilitas autem ob eam iniuriam erecta sumpsit quidem arma, non tamen in vnum conuenit, nec decertare ea die, contra vim populi ausa est, sed domi consistens, vnaqueque familiarum aedes suas tutabatur. Aduentabatque his multitudo hominū ex agro, & cum permagna vndique auxilia nobilitati ventura dicerentur anteuenire populus constituit. Itaque postera mox die primo cis Arnum familias aggressus arma intulit. Diuersis in vrbe locis nobilitas habitabat, eo facilius fuit singulas inuadendo peruincere. Quamquam omnes domos, turresque suas quæque gens communierat, ac fortiter aduersus impetum populi repugnabat: tamen vbi multitudo penè innumera vndique scingebar relaque & faces mittebantur, impar tanto certamini vnaqueque familia breui superabatur, non tamen cædes facta est nobilitatis, sed ut se se populi arbitrio permisissent incolumes ser-

uabantur. Expugnatis cis Arnum familiis, & in potestate redactis, trans Arnum eodem modo inuadere placuit. Ibi contentio longè maior fuit, quod & robustissima nobilitatis familia trans Arnum habitabat, ac singulorum capita pontium ædibus turribusque comprehendere, ut eo peruadere multitudo non posset. Hæc difficultas aliquamdiu impetum populi remorata est: tandem verò ad infimum pontem (ibi namque nobilitas imbecillior erat) impetu facto: cum à plebe quoque trās Arnum incolit, raptis armis procureretur, ac ex vtraque simul parte multitudo populi nobilitatem inuaderet, deserere, qui pro ponte stabant, præsidio, aufugerunt populòque transitum liberum permisissent. Transgressa igitur per infimum pontem multitudo cum proximis familiis in potestatem redegressa, mox inde in cætera pontium capita vim intulit. Idem ad trinitatis, idem ad veteres pontem factum & vtroque in loco prælia conferta, vehementissimè tamen omnium ad superiorem pontem decertatum: quia circa illum erat nobilitatis potentia, & iuuabatur natura atque situ: quod ex altera flumen, ex altera montes domos muniebat. Viam, quæ vnica ad eos ferebat impedimentis iactis & domorum altitudine facile tutabantur: hic igitur aliquandiu constitit populi impetus, nec prius perumpere potuit, quam multitudinis pars sub vexillis missa è diuersa protinus regione ascenso monte de super arma cepit inferre, hinc fractæ vires dissipatæ sunt & simul à superiore quoque ponte celsante præsidio penetratum. Aedes propter contumaciorem resistantiam in iis locis à multitudine infima direptæ, frequentes etiam incendio consumantur, hominibus tamen ipsis postquàm in potestatem populi se dederunt humaniter parsum. non enim odio atque maleficio certabatur, sed de potentia, de auctoritate, de præstantia in republica omnis erat contentio.

Populus victor rempub. constituit. Leon. Aret.

§. I.

VICTA nobilitate populus cum in arbitrium potestatemque suam haud dubiè rempub. redegressa, confirmare iam inde ciuitatis statum petrexit. Itaque & constituta iustitiæ in antiquam formam restituit, & societates populi renouauit, numero tamen eorum mutato pro noua partitione vrbe, ut quaternæ singulis tribubus inessent. Ita sexdecim tunc primum societates populi fecit cum ante viginti mox nouendecim fuissent. Duodecim viri, ut ante, in consilium Prioribus attributi omnes è plebe. Suffragia quoque magistratum ex integro refecta, quibus in triennium sortirentur eaque delectu habito diligenti, ut ex magna multitudine pauci obtinerent: Ad minuendam verò nobilitatis potentiam permulti ex eo numero ad plebem volentes, idque flagitantes traducti. Datum illud pro summo beneficio illis, quorum aut vita modestior fuerat, aut potentia parum. His peractis cum tranquilla iam omnia domi viderentur, foris iterum cura suscepta. Illud in primis prouisum, ut Aretinis, qui per tyranni ruinam libertatem sibi arripuerant, suspicio

A.C. 1344.

suspicio omnis tolleretur, ne quid ea formido turbationis induceret. Decreto igitur facto publicè ius omne, quod Florentinus populus in vrbe Aretio habuisset, sponte remissum est, missique legati, qui Aretinis gratularentur pro libertate de tyranno recepta, & Florentini decretum populi de remissione iuris deferrent. Hic cum Aretium venissent, in concione populi mandata exposuerunt, decretumque publicum ex scripto recitarunt. Aretini verò hæc audientes lætati sunt, & omnia suspitione fidem Florentini populi maiorem in modum complexi in amicitia perseverarunt. Nec multò post inita societates est, in qua Perusini, Senenses, & Aretini cum Florentinis fuere.

His ab ea parte Hetruriae constitutis, in Pisanos inde vestii animi fuerant. Fuerat enim cum his bellam, ex quo etiam pars recepta postmodum erat, tamen quia tyranno auctore res gesta fuerat, non obligasse populum videbatur. Rursus igitur fieri placuit. Per eam pacem Luca eis concessa, castella verò Lucensis agri, quæ tunc Florentinus possideret retenta. Hæc eo anno, quo tyrannus pulsus est domi forisque, gesta sunt.

Principio sequentis anni multitudo hominū ex Aretino Florentinòque agro collecta Pæctios oppressit. Id erat genus nobile, castella in agro Aretino possidens, cæterum propter studia diuersarum partium, viciniam insuper causam inuisum, atque graue ob rapinarum crebritatem.

Eodem anno contra nobilitatem exarata leges, atque illo insuper incommodo affecta, ut qui ex nobilitate apud quemcumque regum tyrannorumque degerent, continuò domum remearent, exilium publicationemque bonorum nisi legi parerent, subituri, ob eam legem complures liberalitè principum reliquere coacti domū redire. Eius legis ferendæ non maleuolentia modo causa fuit verum etiam suspicio, ne maiori gratia apud reges principes inita, aliqd per fauorem illorum aliquando molirentur.

Per idem ferè tempus in eos ciues, qui post tyranni ruinam arces castellaque, quibus præfecti erant, dedidissent pœna constituta est, & magistratibus mandata cura, ut diligentius inquirerent. Eam ob legem frequentes damnati: præsertim nobilium, quibus plurimum arces crederat tyrannus.

Per hæc ipsa tempora Florentini ciues, qui in Gallia negotiabantur nunciauerunt Galterum nuper tyrannide pulsum, in Galliam ad regem profectum, querelas grauissimas contra ciuitatem posuisse, ac per se & amicos apud regem niti, ut vis in corpora bonaque Florentinorum ciuium, qui per Galliam forent, sibi permitteretur, esse verò periculum ingens, ne corpora in cruciatus, bona in rapinam illi dedantur. Iamque per eam societatem, plerisque societates inuitoresque earum contentos ad fugam respicere. Eo quidem nuncio commota ciuitas, incendente insuper veteri odio priuilegium tulit in tyrannum, præmio ingenti constituto, si quis eum necaret. Et per contumeliam effigies eius apud aedes publicas cum insignibus vitorum notis depicta.

Oratores quoque ea de causa ad regem missi ne forte re temerè credita aliud (ut sit) per gratiam condonaret tyranno. Nec multò post legati

Galteri Florentinorum tyranni in Gallia gesta. A.C. 1344.

regis Florentiam venerunt satis fieri tyranno postulantes. Petebant verò permagnam auri pondus ad recompensationem damnorum, quæ à furente multitudine sibi prædicabat illata. His amplissimo consilio cum mandata regis exposuissent, responsum humaniter est pro regis, qui mittebat reuerentia. Cæterum ipse tyranni scelera, sordes, periuria, cæteraque improbiissimi hominis flagitia sic patefacta, ut legati ipsi obmutescere tantam ob malignitatem cogerentur. Ad extremum abdicaciones prolata: quas ille non Florentiæ modo, sed etiam Puppij, tam procul ab vrbe, libero in loco metu omni cessante, sua sponte fecisset. Nec tamen se admirari quod ille contra confessiones ac iurandum suum nunc veniat. Desisse eum pridem hæc admirari: cum ille calcata religione & fide populo data per fas & nefas omnia fecerit: ad quæ cum libido animi cupiditasque impulerit, nullum pudorem hominum, nullum Dei metum vnquam habuisse. Debere præstantissimum regem non modo aures scelerato homini non præbere, verum etiam illius nequitiam vltro comperescere. In hunc ferè modum illis responsum est, & honor de industria maior habitus ut legatorum quoque regis animus per obsequium teneretur.

Ratio qua pecuniæ mutuentur Florentiæ inuenta.

§. II.

ODEM anno maximum est reipublicæ fundamentum paruo principio iaci ceptum. Ciuibus reipublica debebat auri pondus circa millia septuaginta mutuo sumpta ob Lucæ redemptionem. Ea igitur summa cum ob angustiam ararij dissolui non posset, ac iniquum videretur suos fraudare ciues, qui fidem publicam secuti mutuo dederant: hæc media quædam inter has difficultates reperta est via. Homini-bus eorum, quibus debebatur, tributum descriptis, annui redditus è publico constituti sunt quinque ex singulis centenis. Quantitates verò ipsas in vnum coaceruatas à similitudine cum landi vulgo montem vocare. Idque postea in ciuitate seruatum quoties reipublica indigeret, ciues tributa soluunt, quasi communitati mutuantes. Vnde & præstantiæ vulgariter nuncupantur. Solutorū verò pensiones annuas percipiunt qui soluerunt mutuando, inde quinque pro centenario soluto recipientes. Hi montes cumulationesque pecuniarum bellis quidem crescunt, quia tunc onera præstantiarum ciuibus imponuntur, quæ soluere eos oportuit pace minuuntur, quia ex redditibus communitatis, ex gabelis & aliis viis de capitali redditu creditoribus montis, & sic abundante pecunia reipub. dissolutio fit crebra, & peremptio dicti crediti. Quantitatum verò descriptarum venditio est ciuibus inter se & permutatio, ut in cæteris mercimoniis pro tempore, pro spe, pro commodo minuitur earum pretium atque augetur. In emptorem eadem commoda, quæ solutor ipse percepturus erat, transferuntur. Ea res facit ut ciues ad crebras tributorum solutiones perdurent, non percunte omnino, quod Tertia pars hist. Ant. G 2 so-

Præstare vulgò mutuatè dicitur vnde præstantiæ sunt mutuo datæ pecuniæ.

A.C. 1344. solutum est: sed utilitatem eius non magnam tamen aliquam afferente. Potest autem communitas ad placitum suum reddere ciuibus, quod per præstantias soluerunt, & tunc ultra non redit eis, scilicet illa quinque pro centenatio. Potest etiam (ut dictum est) alteri vendere cui laico vel clerico ius suū ille, cui soluit cōmunitas præstantias dictas, vel permutare. Et pretium talis crediti variatur secundum tempora pacis vel guerræ. Nam aliquando ascendit pretium centenarij vsque ad sexaginta florenos, aliquando descendit vsque ad duodecim pro centenatio. Ut in anno domini 1356. Intra istos duos terminos summum & infimum variatur multipliciter pretium dicti crediti. Super qua materia facta multoties magna quæstio est inter doctores theologiæ & canonicas, & libelli plures editi, vtrum licitus sit talis contractus. Et primo vtrum sit cui soluenti talia onera cōmunitati licitum recipere illum annum redditum scilicet quinque pro centenatio, quousque recipiant suum capitale seu pretium eius tunc currens. Et cōmuniter tenebatur quoddam ratione damni & interesse, quod inde recepit. Secundum vtrum sit licitum tale ius emere, ab eo qui soluit. Et hoc magis dubium, aliquibus assentibus esse licitum, aliis negantibus. Determinationem huius & rationes vide alibi, scilicet in secunda parte summæ, titu. de vsuris.

Præstantiæ sunt licite.

Par. 2. sum. D. Ant. tit. 1. c. 11.

Leges populi Florentini iniquæ.

§. III.

PRINCIPIO sequentis anni crescente in potentiores odio leges duæ ad populum latæ sunt. Vna in clericos iniqua, per quam omnibus eorum priuilegiis derogabatur. Altera in ciues ingrata, per quam dona ac munera hæc tenus quibuscunque meritis à populo tradita in irritum vocabantur. Fuisse tunc ciuitatem in arbitrio multitudinis imperitæ decreta ipsa ostendunt. Quid enim hac postrema lege (si modo illa lex nominanda est, quæ dedecus & infamiam reipublicæ patit) iniquius ac vilius excogitari vnquam potest? Defectionem fidei, quæ etiam vni priuato turpissima est, populo toti impingere? Nihil vnquam in republica vitæ existimandum est, quod sit contra dignitatem. Dignitas porro & inconstantiam & ingratitude longè repellit. Per eam legem multorum maiores virtutis gratia à populo donati fuerunt, munera ipsa & dona relinquere magna cum hominum querela coacti sunt. Eodem anno priuata ex re permagna non in singulos modo, sed etiam vniuersæ ciuitatis incommoda perueniunt Bardorum (vel Baldorū) erat familia omnium locupletissima, permagnas multis in locis societates habens. Hæc summa & indubitata fide eū apud ciues, ceterosque ad eā vsque diē fuisse, ac multorum (vt sit) pecunias in manibus haberet, repente inopinatōque fefellit. Causa verò huiusmodi fuit, quod surgentibus tunc maximis inter Francos Anglosque reges bellis, quidam eius societatis magistris in Britannia degentes, credita regi Anglorum intolerabili pecunia eo rem adduxere, vt necessarium fuerit fidem societatis abrūpere. Fracta igitur sō-

Baldorum familia fide Societate fallit.

Imperitæ multitudinis iniquitas qualia sint.

A ciuitate, creditores cum reliquis prosequerentur, compertum est auri supra quinque centena millia priuatis nominibus societatem debere. Mutuo autem regi data circiter septies centena millia, in quibus & propriam societatis pecuniam & eorum qui societati crediderant absumptam constabat. Ea res inopinata & grauis cum multorum patrimonium afflixisset, traxit post se ruinam minorum societatum, tum ob variā damna, quibus singule implicatæ erant, tum quod ortis apud omnes suspitionibus: ad reposcenda sua quisque credita properabat. Decoquentibus itaque permultis inestimabilem iacturam ciuitas subiuit, si dædque angusta in foro omnia ipe-

turbabat. Nolo hic omittere, etsi nihil de hoc dicat Leonardus in historia, cuius verba referimus, quod cōmuniter tales mercatores vel trapezitæ, qui faciunt magna hinc inde commercia recipiunt à plurimis multas pecunias sub nomine depositi. Sed si intendunt deponentes tales pecunias, inde recipere aliquid emolumentum ex pecunia deposita saluo capitali, aliis non deponerent apud eos pecunias suas, vti que vsu ram committunt, quia mutuum est verè & sub spe lucri, etiam si non faciant cum illis aliquam pactiōem. xiiij. q. iij. si sceneraueris, & extra de vsu. consuluit. Et quamuis istud non pertineat ad materiam historiarum, vitæ tamen est & salutiferum animæ hoc scire, pro qua re historias referimus.

Sollicita ob eam rem ciuitate, Lupus media die porta Collina ingressus, per urbem decurrit peragrata maximè trans Arnū parte cum clamor venantium more illum prosequeretur tandem egressus alia porta Pisana via oppressus est. Eadem quoque die signa populi ad publicas portæ ædes supra portam sculpta sua sponte cecidere. His auguriis multorum animi in timorem versi sunt, nec multò post à Gallia nunciatum regem Franciæ ciuitatis causam contra iustitiam æquitatemque improbasse. Edicto tamen tempore, vt qui ciuis Florentinus quæque ciuis Florentini bona post dies sexaginta in regno reperirentur: in eos eaque vis ac potestas tyranno illi Galtero foret. Ob eam rem incommoda magis accepta sunt, quàm damna, quod spacium habuerant se suaque colligendi.

Altero dehinc anno primo statim vere sollicitam habuit ciuitatem formido sterilitatis. Nec in verna tantum intempetie cæli, quantum in superioribus imbribus, qui circa sementem omnia diluerant, metus inerat. Itaque segetes perpaucæ in agris, & illæ ipsæ squallidæ arentesque, cernebantur: Et augebat metum, quod non vnà tantum aut alterâ Italiæ partem: sed totas omnino regiones eadem premebat calamitas. Ex hoc metu caristia primo coorta, eaque ipsa in dies augetur, tandem vbi ad messis tempora ventū

2 Eodem Deposti nomine cum nostris temporibus vsura tegeatur, in celeberrimo mercatorum Lugdunensium conuentu, & nonnulli essent qui talem pecuniarum quæstum licitum esse prædicarent, scilicet recordationis Pius. 5. Pont. max. D. Ant. hoc in loco sententiã secutus bulla quadã de ea re edita tale depositum vsuram in se continere declarauit, vnde Nauar. in manu. cap. 17. num. 283. lit. n.

A.C. 1346.

Depositi est vsura palliata.

Lupus: diu per diu: cum sit: tem.

A.C. 1348.

est

A.C. 1346. est: tunc iam ipsa re defectum arguente, cum nil fere ex agris reportaretur, circumspicere se se homines, ac futurum horre, partemque iam inde natos & imbecillam turbam miserescere. Cum ergo fames haud dabie immineret, solers planè ad hoc ciuitas in Africa, Sardinia, & Sicilia, aliisque locis permultis vi magna frumenta comparata mari simul terraque importanda curauit. Nec tamen eo modo ciuitati potuit, quin difficultates maximæ eo anno subirentur. Turba enim ex agro in urbem mendicatura longis agminibus mulierum puerorumque aduenerat, ex finitimis etiam ciuitatibus, quæ minus ad hoc prouida fuerant, multitudo quoque concurrerat, vt infinitus prope numerus foret alendus, Magnūque in his ciuitatis meritum, humanitasque eluxit. Nō modo enim non reiectus est quisquam aduenerum peregrinorumque, sed etiam si tenuis foret, liberalitate gratuita per tantam rei frumentariæ inopiam sustentatus, vt prope collatū à ciuitate beneficium in genus humanum videretur. Multa insuper eo anno tenuioribus indulta. Et illud in primis, quod creditorum acerbitas repressa est lege data ne quis nisi certa forma pro gre alieno conueniri posset. Satis enim premi caristia ipsam multitudinem existimauit ciuitas. Et accedebat ad caritatis morbi, qui multitudinem conuenarum soli & vrbis insuetam consecuti vrbanam quoque comprehendere turbam, vt commiserandum & succurrendum foret fame cum morbo laborante ciuitate.

Noua insuper cura sollicitam reddidit ciuitatem. a Carolus enim Ioannis regis filius electus.

1 Anno Ch. 1346. Carolus iij. Rex Romanorum contra Ludouicum Imperatorem in Schismate creatus regnavit & imperauit annos 32. mens. 7. di. 22. Onup. Hanc autem Carolus Luxemburgensem Bohemia Regem Ioannis: liu. dicit vris & multarum h. quarū peritiam ornatum Clemens Pont. in Bauari de decia & depressione in Casari. f. c. ra. d. clari. Blon. li. 10. de. 2. Anno vero sequente obiit Ludouicus Bauiarus hoc modo. Ioanna Ducissa Austria ex Sueuia reueriua in Austriam, voluit Ludouicum visitare, qua die Princeps cupiens conuuiuium habere, omnibus eum hilaritate conuuiuiis, cum ex eodem poculo à Ducissa porrecto biberet. sensu statim se grauatum. Vnde accepta occasione exiuit venatum. Pa. alysi debinc percussus, ex equo corruit & sic expirauit. Naucle. gener. 45. Nota obiit t. 19. em. & lamentabilem Principis excommunicati, & Romanæ sedis aduersarij exitum. Post cuius mortem Anno Christi. 128. quidam Electores t. wardum ex Rege Angliæ Regem Romanorum creauit. u. t. in schismate contra Carolum quartum, & postea eo non inuenit Cesar. Guntarus Rex Romanorum creatus regnavit mens. 5. quo eodem anno mortuo. filius Carolus quartus decem us quinque Germanis Imperator. regnavit & imperauit annos 29. mens. 11. di. 2. Onup. ex Alberti Argentinenfis Chronico. Albertini iussu: t. a. auini Ioannis & Matthæi Villanorum historiū Sic igitur Deus efficit vt Vicarij sui Pont. Rom. Clementis sexti, contra Bauiarum & eius successores sententias p. au. leret: si que solus rerum potest. qui eius autoritate Imperator electus fuerat. Sander. de v. s. b. monar.

Eorūdem in egeos libentias.

Carolus Luxemburgensis Cesar deligitur.

A ctus ad imperium, ferebatur, ob eam rem formido iniecta est ciuitati, nec immeritò quidem. Veniebat enim in mentem & cum Henrico eius ano, qui castra ad portas ipsas Florentinæ vrbis habuerat, & cum Ioanne patre bella quoque continuata serie gesta fuisse, multisque illorum ceptis per Italiam ab hac ciuitate obtulatum. Denique hunc ipsum Carolum adolescentem modo, non expertem fuisse belli cum & Luca & per Galliam rudimenta ipsa iuuentutis aduersus hunc populum suo etiam detrimento posuerit, quibus de causis redire odia infestationisque credebantur. Caterum harum rerum quarrela, & consternatio erat. Nulla tamē remedia tunc adhiberi poterat, prementibus iis quæ supra diximus incommodis. Mimas oppidam nobile in potestatem populi peruenit, de dentibus oppidanis ob intestinas oblidiones, & nobilitatis iniuriis fatigatis.

Altero dehinc anno priusquam segetes maturefcerent, eadem quæ superiori tempore difficultates rei frumentariæ populum tenuere. Maturis deinde frugibus atque collectis difficultates illæ pristina cessauerunt variis tamen languorum generibus laborabatur. Et pestilentia qua postmodum vastata est Italia, signa quædam horrenda tunc apparuerunt. Eo clades biennio ferè antequam haberi notitia poterat in orientis partibus coorta: mox inde per populos pestilenti contagio euagata, alia subinde apperendo loca regiones cumulatis funeribus inanierat. Febris erat pestifera, & inguinis tumor. Id quasi venenum quoddam robustissimos iuuenes alioquin sanos repente inuadens, paucissimis interdum enecabat horis. Contagia omnia exitiosa erant. Ea igitur tunc ciuitatem ingressa imbecilliora primum corpora puerorum puellarumque conficere cepit. Indèque ad firmiora transgrediens: per omnem sexum ætatemque vagata est.

Anno sequenti scilicet anno domini. 1348. pestis iam pridem ingressa urbem ita defecuit: vt supra fidem videatur stragem hominum referre sexaginta amplius hominum millia defuncta morbo intra urbem constat, & insignes viros quorum consilio reipublica nitēbatur, ferme omnes sublatis. In agro autem exinanita cuncta, ac penè deserta. Conuentus religiosorum copiosi in ciuitate ferè euacuati sunt. Et tunc (vt dicitur) ceperunt religiones mendicantium, quæ florebat in Ecclesia Dei relaxari & reuolueri, tum deficientibus in eis ex morbo plurimis patribus & notabilibus viris, qui eas doctrina & exemplis sustentabant, tum ex causa tot scilicet & talium infirmitatum relaxato rigore in cubo & aliis: cessante autem peste rigor ille reparari non valuit: tepiditate superuenientium tam præsidium quàm subditorum. Ex qua etiã peste migravit ad dominum Bononiæ excellentissimus doctor canonum Ioannes Andreas speculum iuris canonici, qui Nouellam fecit super decretales & glossam edit super. vj. & clementinas, & scriptum super vj. cum quaestionibus Mercurialibus, & additiones ad speculum iudiciale Guil. & Hieronymianam ex dictis præciosi Hier. Ob eam calamitatem Tertia pars hist. Ant. G 3 12-

A.C. 1346.

Grauisissima in orbe pestilentia Blon. ibid.

Quando collapsa maxime religiosorum disciplina.

tatem nihil publicè geri eo anno potuit. Tandè aduersus latrones, qui per Apennini iugum itinera infestabant, copiæ missæ sunt, Sequenti etiam anno parum vel nihil gestu est, consternata adhuc ciuitate superiori pestilentia. Tantum Colleses & Sange minianenses domesticis seditionibus laborantes in potestatem populi Florentini redierunt. Et circa Apenninum aliquot castella de Vbaldinis capta, in quibus latrocinia exercebantur.

Regum Apuliæ gesta. Blon. ibid. & Amyl. lib. 9.

§. IIII.

AD superiora tempora aliquantulum redeundo, vt de regno Apuliæ aliqua tangamus: sciendum, quod a Robertus rex Apuliæ ad extrema veniens neptem suam scilicet Ioannâ filiam filij sui Caroli ante decessum patris sui Roberti præmortui, uxorem dedit Andream filio Caroli regis Vngariæ, qui Carolus Germanus fuerat ipsius Roberti. Et ipsum Andream nepotem suum & maritum Ioannæ nepotis suæ post se moriens regnare in Apulia cum Ioanna ex testamento constituit. Qui Andreas tribus annis cū illa regnauit, postea necatus est.

Et ad maiorem declarationem recolendum quoddam Carolus primus rex Apuliæ & Siciliæ: cui ab ecclesia collatum est regnum, filium vnū superstitem reliquit, qui & Carolus dictus est, sed secundus. Qui Carolus secundus multos filios ex se dereliquit. Et idem Carolus nauali prælio prope Neapolim à copiis Aragonum

a A.C. 1343. 14. Cal. Febr. obiit Rex Robertus magna imperij prudentiæque gloria quo mortuo Andream maritum Ioannæ reginæ Siciliæ, filia Caroli Ducis Calabriae ante patrem Robertum mortui (vt supra. cap. 6. §. 9. vidimus eodem anno creatus est, regnauitque cum Ioanna uxore sua an. 2. m. 8. stranguatus Anetha, in diu uxoris suæ. 14. Cal. Octobr. A. C. 1345. Quo extincto Ludouicus rex Hungariæ Andream fratrem in Italiam venit. A. C. 1348. & rex Siciliae appellatus est, regnauit an. 5. & dies aliquot. Anno enim 1352. omnia quæ habebat in regno hortatu Papa Clementis xi. Reginæ Ioannæ dimisit. Quare hac iterum Coronata est Neapoli cum Ludouico Tarentino secundo marito ab Archiepiscopo Bravaresi Nuncio Clementis xi. 6. Cal. Iunij eodem anno. Sed demum capta est Neapoli à Rege Caroli iij. anno 1381. 4. Non. Sept. & anno seq. 1382. 4. Idus Iunij in carcere iussu Caroli tertij stranguatus est. Regnauit an. 38. mens. 7. d. 15. Ex Blondo, Amyl. Onuph. & alijs Ab hac autem regina Ioanna Pontifex urbem Auenionensem cuius patrimonij iuris erat, in venditionem accepit. Blon. Plat. Genèb. vide infra tit. 22. cap. 2. §. 7.

A superatus in Aragonia per aliquod tempus captiuus mansit, vt supra dictum est.

Dum autem in captiuitate detineretur iste Carolus secundus mortuus est pater eius Carolus primus, regnumque Apuliæ suscepit alter Carolus primogenitus dicti Caroli secundi captiuati, & regium nomen suscepit: sed reuerso patre Carolo secundo à captiuitate, deposito, & noie regio, & regno ipso Apuliæ suscepto, prædictus Carolus eius filius in Pannoniâ missus regnum Vngariæ obtinuit ex hereditate materna. Et ita partito quodammodo honore pater in Italia, filius in Pannonia regnat, vtrique Carolus nominatus.

Mortuo deinde post aliquot annos Carolo secundo, Robertus secundus natus post Carolum regem Vngariæ, successit in regno Apulia. Non deerant tamen permulti, qui in Pannoniis, euocandum legitimum successorem existimarent ipsum scilicet Carolum germanum Roberti, sed ante eum genitum, vnde & potius successorem regni Apuliæ, quare suberant iam querelæ & incursioncs. Sed Robertum per omnem ætatem in Italia commoratum, egregia insuper indole fauor populorum complectebatur. Fratris verò filios veluti longinquitate alienatos vix iam cognoscebant populi. Et quia latissimè in Pannoniis dominabantur, satis superque regni possidere arbitrabantur.

Robertus autem iste filium habuit vnicum nomine Carolum, quem per Castruciani belli tempora Florentiam venisse supra ostensum est cum ingentibus copiis. Sed hic Carolus viuente adhuc patre Roberto defunctus est, non relinquens sobolè masculinâ, sed duas filias, quæ apud auum tunc infantes educabantur. Ex Carolo Vngariæ rege alius nomine etiam Carolus natus est, huic duo filij superstitcs fuerant scilicet Ludouicus & Andreas: quem Andream adhuc adolescentem Robertus rex Apuliæ, vt supra tactum est, quasi bona fide recognoscens vt ad eum rediret regnum ipsum, ad quem prius magis de iure spectabat, Ioannæ nepti suæ ex filio scilicet ortæ maritum dedit, ac vna cum illa regnare testamento in Apulia constituit.

Traductus igitur in Italiam adolescens Andreas, & Ioannæ coniunctus, cū non satis bene inter se conuenirent, nec desissent qui maritum contra reginam concitarent, eousque simultates odiisque occulta processere, vt vocatus per noctem adolescens, quasi magnū aliquid vrgente instaret, per fautores reginæ, laqueo repente iniecto suspendio necatus sit. Consciam fuisse reginam tam atrocis facinoris creditum est, & auxit infamiam alter subinde coniunx ab ea susceptus. Ea fœditas Ludouicum Vngariæ regem permouit, vt cum exercitu in Italiam veniens, & fratris necem indignam, & regnum quasi sibi debitum vindicaret. Regina Ioanna metu exterrita in Narbonensem aufugit prouinciam, nec multò post eam secutus nouus coniunx (erat enim & ipse quoque patruelis)

paruo comitatu in agrum Florentinum aduenit. Fugiebat enim & ipse Ludouicum dictū regem Vngariæ Apuliam cum magno exercitu ingressum

A.C. 1349. ingressum. Ciuitas autem Florentina, quoniam domestica erat illius familiæ discordia, ac res atrocissima agebatur, neutri parti fauere constituit. Itaque neque in urbem venire cupientem permisit, nec vilo auxilij genere postulantem licet profecuta est. Vindicta autem facta in regno Apuliæ per regem Vngariæ contra eos, qui fuerunt suafores vel cooperatores tanti sceleris: Demum reg nam ipsum remansit reginæ Ioannæ, in quo diu regnauit. Nec tamen euasit impunita. Nam vt infra patebit: cum operam daret schismati ecclesiæ, ab ea ablato regno, & collato eius consanguineo Carolo tertio, ab eo necata est.

Annō autem Domini. 1347. igneus vapor magnitudine horribili boreali se mouens regionem, agno aspicientiū terrore è cælo labitur: quo anno quedâ bestiola multiplicato numero ex æere in terram ceciderunt, quarum corruptio & fœtor pestilentiam supradictam intulit.

Annō. 1349. Villacum Germaniæ vrbs terræ motu corruit, & per Pannoniam & Italiam non nullæ ciuitates mutauerunt: in quibus ædificia quædam funditus corruerunt.

Annō a sequenti Iubileus fuit declaratus per Clementem & institutus.

a De hoc supra, ante §. 1. Hoc autem anno tantum Romæ pressuram, potius quam frequentiam populorum, Petrarca, qui interfuit fuisse i. fert, vt nihil obfuisse pestem apparet, sed ex omni Europa Christianum professa nomen illo consuebat, diebus singulis multitudine. Blon. ibidem.

Ioannis vicecomitis dominatus & ciuitatis Florentinæ gesta. Blon. ibid. Leon. Aretin.

§. V.

Ioannes Archiepiscopus Mediolanensis & Dominus hæc imperat.

ANNō Domini. 1350. noua & magna rerum certamina ciuitati exorta. Nā a Ioannes vicecomes Mediolanensium præsul suscepto per Galliam citramontanam à suis lato dominatu imperabat, & ad veterem suorum potentiam maxima & ipse addiderat incrementa. Ex quo egregiè potens, tyrannorum omnium Dominus factus cum iam antea formidabilis esset: tū auxit timorem Bononia per hoc ipsum tempus dominio eius adiuncta, ciuitas magna & finitima, vt eam possidens tam ingens potentia minimè quietura videretur. Aduersus hunc igitur nascentem morbum remedia quarrens ciuitas, non subito, nec impotenti & temerario impetu: sed maturitate, prudentia, & consilio ea vestigabat. Grauius ferre Pontificem Romanum (qui Clemens sextus erat) Bononiæ occupationem non ambiguum erat. Formidari etiam Mediolanensium robur à Mastino, cæterisque finitimis tyrannis

a Ioannes Vicecomes creatus est Dominus Præb. Mediolanensis solus. x. Cal. Febr. anno 1349. mortuo fratre Lubino. Præfuit an. 5. m. 8. d. 12. Onuphr.

A existimabatur. Cum his omnibus si societas iniretur, accedentibus Hetruriæ ciuitatibus, quæ tunc erant in fœdere, satis superque virum fore ad comprimendam Mediolanensium potentiam existimabant. Data his omnibus opera occultè à ciuitate Florentina est. Denique ciuitatis consilio, & opere factum est, vt & legatus à Pontifice missus, & tyrannorum ciuitatumque oratores huius rei causa in vnum coirent. Conuentus congressusque omnium Aretij fuit. In re agitanda tractandaque Perusini quoniam longius aberant à suspitione periculi, minus eam societatem appetere comperti sunt. Et si id non aperte, ne discrepare à societatis voluntate viderentur, sed per singula rerum tractandarum capitula difficultatem repicientes, disceptantesque ac damnum allegantes rem in longum protrahabant.

Inter hanc moram nuncios de Mastini morte venit, eaque de causa conuentus re infecta dimissus cum inde deprehensa Perusinarum mente vel præter eos statuissent ceteri in societatem coire. Hæc igitur quasi fortunæ beneficium cæptis suis fauentis accipiens præsul (senferat enim conuentus Aretij factos, & contra se parati intelligebat) maiora statim animo concepit. Itaque confestim sagaci opera, per Hetruriam ac Flaminiam cunctos diuersæ factionis homines in sui amicitiam tutelamque pellexit. Ne quid verò sibi à tergo relinqueretur, Mastini filium, qui mortuo patre in dominatum successerat, multis magnisque pollicitationibus delinitum non modo auertit à proposito paterno, verum etiam fœdere sibi insuper amicitiaque coniunxit. Quo facto ceteri quoque per Galliam tyranni in eius amicitiam concessere.

Inter hæc propositum dissimulans de Florentino populo amicissimè loquebatur, Scribebaturque nonnunquam, quo suspicionem auferret Bononiæ copiis, quas in vrbe habebat Barnabam præfecerat nepotem suum viderique cupiebat mentem suam ad alia spectare: quin etiam, vt alibi bello inspiceret, & implicaretur: exercitu ad Imolam missò obsideri eam urbem iussit. Affuerunt in obsidione Bononienses magno quidem numero iussi hæc agere, ne relicti domi per absentiam copiarum aliquid molirentur, Affuerunt etiam Faentini & Foroliuenses, quorum tyranni partim ob inimicitias Romani Pontificis, partim simul studio partium sese Mediolanensium coniunxerat. Præter hoc copias suas Barnabas adduxerat, equitum ad tria, pedum verò mercede conductorum ad quatuor millia. Hac multitudine copiarum fretus, primo statim aduentu expugnare aggressus est. Quod cum minus succederet, eam vnde quaque prædiis cinxit. Vi autem eam amplius expugnare non tentauit, expertus aliquoties frustra conari sese aduersus urbem munitam fossis, atque ab iis, qui erant intus, egregiè defensionem.

Florentinis verò hoc inspicientibus magis in dies crescebat formido: præsertim cum Pisanos Mediolanensium adhæsisse rumor vulgasset. Et dubitabatur de Pratenis & Pistoriensium fide quorum oppida & finitima vrbi & opportunissima bello inferendo, plurimum erant. Eorum si alterutro potiretur aduersarius tam

A.C. 1359.

aren tini
ra tum
obident.

Florentini
Prato po-
suerunt.

Florentini
Pistorium
dolo cape-
re volen-
tes frustra-
tur.

potens, actum de libertate exi stimabatur. Su-
spicione verò rem faciebant eorum discor-
dia, per quas facile erat subrepere aduersarios.
Ad hæc igitur ante omnia conuersæ mentes,
neque negligendum, neque differendum sta-
tuere.

Itaque multitudine statim armata missisque
repente copiis ad ipsa Prati mœnia, non tam
hostili, quam inopinato terrore posuerunt
castra. Pratenfes subito bello trepidi, utpote
qui nec rationem huius facti, neque consilium
nosset sumplerunt raptim arma, et ad eam
partem oppidi, in qua castra erant, cocurrerunt.
Ibi cum Florentinos in armis nihil hostiliter
molientes, neque lædentes quemquam, sed il-
lud cernerent tantummodo postulantes, ut ad
suspiciones tollendas custodia illius oppidi
Florentino populo traderetur, pro communi
utilitate quieteque habitantium in ea, & si du-
ra vox plerisque videretur, tamen quando tan-
tæ copię ad portas starent, ipsi autem omnino
imparati essent incerti primum consilij ali-
quandiu steterunt: neque concedere postularat,
neque negare audentes. Inter hæc Flo-
rentini ciues: qui in armis erant, ut quisque
notum amicūque Prati habebat, compell-
lando, benignèque exhortando in sententiam
trahere conabatur, monentes quoniam deide-
rium Florentini populi conspiciant, parere vo-
luntati, quàm vim experiri malint, multa-
que interdum aspera primò, prospera tamen ad ex-
tremū reperiri. Id esse consilium Florentini po-
puli, ut non minus de Pratenfium, quàm de sua
propria salute cogitent. His tandem vocibus,
ac virorum reuerentia, & præfenti necessitate
compulsi Pratenfes, portas aperuerunt, & Flo-
rentinorum præsidium intra mœnia receperunt.

Et res quidem Pratenfis in hunc modum com-
posita suspensionem ab ea parte sustulerat.

Restabant Pistorienses, ea quo amplior erat
ciuitas, eo cautiore studio tractanda videba-
tur. Sed obtulit occasionem idoneam seditio,
quæ recens in ea ciuitate exorta partem ciuium
egerat extorrem. Itaque per speciem officij
præsidium eò mittere Florentini postularunt.
Pistorienses verò non dissimili figmento id re-
cipere annuerunt. Sed nec ita multum, ut sibi
formidandum esset: & eos ipsos, quos rece-
perant sacramento obligauerunt. Quare per
eam viam nihil profectum videbatur, & sub-
erat formido mentibus infixæ, qua intenti
Priores ciuitatis, dum ipsi per sese absque po-
puli scitu prouidere festinant, inhonestum
tandem consilium susceperunt. Re enim cum
exulibus Pistoriensium arcane composita,
subito cum illis miserunt copias. Ij noctu
progressi nullo penitus suspicante [primò]
statim aduentu scalis mœnia conscenderunt,
& quosdam in urbem demiserunt. Ipsi verò
de muris clamorem tollentes, sperabant mil-
lites, qui præsidij causa missi fuerant, vna

secum rem aggressuros. Etenim præmiserat
magistratus ad eos quendam Petrum con-
ducendis militibus scribam, & ob id plerif-
que eorum familiarem, qui rem ediceret. Sed
si sine metu, siue negligentia per viam desce-
derat. Itaque milites totius rei ignari, ut
primum è muris clamor sublarus est, integra

fide cum Pistoriensibus concurrerunt. Factò-
que confestim globo ingressus deturbarunt,
ita palli è muris, qui cum exulibus descende-
rant, quot eorum in urbem dimiserant, aut ca-
pti aut interfecti sunt. Crediderant primo
Pistorienses exulum modo suorum fuisse co-
natum, qui error audaciam eorum plurimum
iuuit. Sed postquam ex captiuis adesse Flo-
rentini populi copias audierunt, atque sub-
orta inde lux vexilla patefecit, maius sibi im-
minere periculum sentientes, ad certamen se
pararunt: & ad tutelam verbis acris surrexe-
re. Hæc paulò post Florentia vulgata, opti-
mum quemque & grauisimum commoue-
runt. Lacerabaturque in circulis & conuen-
tibus magistratus ceptum, ut pote factum
atque nefarium. Ignauiam verò & imperitiam
omnes derastabantur.

Iam verò non adactam modo suspensionem,
sed in certum periculum rem coniectam exi-
stimabant, putantibus cunctis Pistoriensibus
tanta fraude iniuriaque compulsos ad tyran-
num, eiusque propinquas opes se haud dubiè
conuersuros. Cum verò quid agendum foret
consultarent, & si ceptum improbabant
omnes, maximè tamen, quid potissimum in
malis sequendum foret dubitabant. Denique
coactò ciuium concilio cum de hoc ipso con-
sultaretur assurgens quidam ex senioribus in
hunc fere modum locutus est.

Si res integra foret, o præfides, neque at-
tentata prius, nec detecta, non mihi videretur
difficile consilium explicare. Quippe suspi-
cionem libertatis alterius occupandæ inferre
finitimis & omnem incertum iniustumque
motum nostris rationibus inimicum cense-
rem. Nunc autem eo difficilior consultatio
est, quòd perperam, ac pene contra naturam
agitur. Quippe ceteri quidem omnes ante
rem consultare solent, vos autem (quod bona
venia dictum sit) post rem actam consilium
postulatis. Atqui bono animo factum à vobis
præfides existimare debemus, qualecunque
tamen factum est. Nota est enim fides & in-
tegritas vestra in republica, animus sincerus
& rectus. Veruntamen res gerendæ præsertim
magnæ & non ad priuatum alicuius, sed to-
tius ciuitatis discrimen pertinentes, non pro-
positum solummodo bonum, sed maximam
considerationem & circumspectam multorum
deliberationem efflagitant. Nam ea quæ mul-
torum sunt à paucis determinari nec hone-
stum est, nec illis ipsis, qui determinant tu-
tum: populus enim nisi suarum rerum ipse au-
thor sit, quæcunque non rectè acciderint, ex
agitare solet, ac pœnas nonnunquam impe-
riose exigere. Sed facta quidem ne facta sint,
fieri non potest. Itaque hæc omittamus con-
queri, & quid remedij sit in hisce malis potius
meditemur.

Dico igitur non esse Pistoriense ceptum
deferendum. Non quia probem illud, nec si res
integra foret illud consulerem, sed quia cum
semel ceptum fuerit, periculosum nimis foret
si in hac suspitione Pistorienses dimitterentur.
Longè autè minus dubitandū foret de Pistori-
ensibus, si lacefisti nò fuissent à nobis. Qui præter
quam occupare nocturna fraude illorū urbem
exules

A.C. 1359.

Oratio
de
Pistorio
Florentin
ponitur.

Res ma-
gnæ non
quam nunc
magna de
libertate
ne geras-
de.

A.C. 1359.

Pistorio
Florentin
ponitur.

exules insuper inimicos, eorum qui reimpl. A
gubernabant armatos reducere in eorum cerui-
ces studiuimus. hæc qualia sint de vobis ipsis
coniecturam facite. Neque enim cum ipsi nos
curam habeamus libertatis nostræ, pro illa pe-
ricula omnia, mortem etiam ipsam, si expedit,
oppetendam prædicemus num eundem sensu-
sum cæteris hominibus esse existimandum
est: Reductionem exulum quibus quæso indi-
gnationibus perferremus si non pactione con-
sensuque nostro, sed armatos, & per vim impro-
uise quis eos inroduceret in ceruices no-
stras? Hæc omnia pensantes inimicissimo erga
nos esse animo Pistorienses existimare debemus
ac potestatem omnem nocendi præripere. Illud
ostendatur verbis, non esse propositi nostri co-
rum libertatem auferre, sed pro incolumitate
sua & nostra præsidium quoddam in urbe eo-
rum habere: quo & ipsi tranquillius degant, &
nos securius, & suspicio de mentibus Florenti-
ni populi auferatur. Quod si recipere nolint,
nò esse sic cum hæc suspitione dimittendos. Vn-
de collectis copiis cum auxilio etiam amico-
rum, illuc cum omni conatu pergendum: & si
non acquieverint præsidium in urbem recipere,
impugnare ciuitatem.

Hanc sententiam secuta ciuitas magnum ex-
ercitum destinauit, qui Pistorium circumcin-
xit. Et primò quidem, quod postulabant Floren-
tini, facere recularant Pistorienses, se & urbem
contutantes. Post verba prius amicabilia ad
illud persuadendū, ceperunt deuastationi ag-
rum insistere, & multa grauius eis inferre.
Propter quæ demum acquieverunt in urbem
præsidium Florentinorum recipere. Sicque Pi-
storio Pratoque receptis Florentini minus iam
in suspitione degentes conqueuerunt.

Mediolanensis præful Florentinos
circumuenit. iidem.

§. VI.

AVEBAT autem fidem, minuebatque
suspicionem, Florentinis nocenti per-
cipiendi à Ioanne præfato Mediolanensi præ-
ful caritas eius ficta, quòdque præful ipse & sui,
qui Bononiæ præerant, honorificentissimè de
populo Florentino loquebantur, contentum-
que se vicinitate eorum ostendebat, satis bene-
fecum agi existimans si dominatus Bononiæ ne-
quaquam sibi turbaretur. Et quia bellum Imo-
lense adhuc superstes erat, & noua Bononiæ
dominatio, videbatur causa sufficiens multipli-
candi, vel retinendi copias armatorum: hinc
factum est, ut inter spem & metum dubia ciui-
tas Florentina perstaret in armis, aduersarius
verò armaretur. Cum autem satis paratus esset
Mediolanensis præful, ciues Bononienses pri-
marios in ea ciuitate homines, quasi coniura-
tionis reos capi iubet. Ab his vti voluit tormen-
tis extorsit, sese de dominatu eius repellendo,
liberandaque ciuitate, cum Florentino populo
consilia iniisse. Hinc arrepta belli occasio est.
Quid enim minus deest tyrannis, quàm falsas
pro veris causis effingere: Hanc igitur illi præ-
texens causam cum bellum mouere statuisset,

diuersæ factionis homines, quos sibi per Hetruriam
coniuixerat, ad se in Galliam cisalpinam
vocat & eos in vnum congregatos aduersus
Florentinum populum incendit: Damna quæ
per superiora tempora singuli ab eis perpesti
sunt, memorat. Venisse tempus affirmat, si mo-
do viri esse velint, Florentinum populum op-
primendi, ac diuersæ factionis nomen, scilicet
Guelphorum, extinguendū penitus. Se enim (si
illi operam suam polliceantur) exercitum ma-
gna multitudine Florentinum in agrum mitte-
re, urbemque virgere statuisse: & ita subito cir-
cumuentum Florentinum populum resistere
non posse.

Huius dicta erant verò similia, propter sym-
mam dicentis auctoritatem ac potentiam. Om-
nes qui aderant læti etiam cum non tam cer-
tæ spei deesse vellent parati. Igitur Ioannes ar-
chipræful nomine, re autem vera tyrannus, nò
quidem imitator Ambrosij Mediolanensis An-
tistitiis, cuius arma lachrymæ erant aduersus mi-
lites, sed Goliath, Allophylorū capitanei, parat
copias quibus præficit Ioannem Olegianum di-
ctum. Qui transiens iugum Apennini montis,
circa Pistorium descendit, nec longè ab ea ur-
be ponit castra. Florentini subita re audita, pe-
ne attoniti, quo se verterent, ad primum statim
nuncium nesciebant. Trepidabaturque, ne for-
tè aliquid arcane fraudis subesset. Resumpta ta-
men fiducia de Deo & iustitia belli consilij, mi-
serunt raptim quingentos equites & trecentos
pedites, qui iuncti iis qui prius ibi in præsidio
erant, animos fecerunt ad urbem defendendam.
Legati etiam inter primum tumultum statim è
Florentia ad Olegianum missi causas sciscitan-
tur hostilis aduentus, & quid sibi vellent fla-
gitarunt. His in castra profectis cum mandata
exposuissent nihil aliud dux hostium respondit
quàm consuesse præfulem Mediolanensem am-
icis vicinisque suis, qui iniuriis premerentur,
subuenire, audisse verò multos per Hetruriam
à Florentinis premi & indignè iniuriis affici, ve-
nisseque ideo, ut eis opitulareretur. Proinde aut
accipiendum præfulem ipsum arbitrum, cogno-
sceremque iuris & querelarum, aut vim eius
experiendam. Eo responso accepto, legati non
disceptandum verbis rati cum eo qui non ra-
tionem, sed arma inferret, è vestigio abscesserunt.
Itaque cum iam conuenissent copia Olegiani,
sub ipsa mœnia præfectus recipi in urbem po-
stulauit. Id verò cum longè aspernarentur, qui
intus erant obsidete oppugnareque perrexit.

Per hoc ipsum tempus multis per finitimas
regiones in locis tumultus sunt concitati. Nam
& Sachon ad Bibiennam Aretinorum oppidū,
subito confestim insultu, regionem terrore cla-
deque inuoluit. Et Pactij Vbertinique ab eorū
castellis omnia per superiorem Aram loca re-
pentinis incurfibus infestauerunt. Et Vbal-
dini per Mugellanum agrum ruentes, Florentiolam
& quædam alia castella improuisa ceperunt,
inde copias auctis latè prædabantur. Quæ om-
nia vno tempore nunciata cunctos horrore tre-
pidationeque repleuerunt.

Olegianus verò aliquot dies circa Pistorium
commoratus cum conspiceret constanter à Pi-
storienfibus resisti, nec motum intra urbem vl-
lum oriri, ab oppugnatione destitit, & Floren-
tiam

A.C. 1359.

Ioannes
præful Me-
diolanensis.
Ioannem
Olegianū
cum co-
piis mittit
in Hetruriam.
A.C. 1351.

Sachon
Florenti-
nis infe-
stus.

A.C. 1336
Olegiani res in Heraria ge-
stae.

tiam versus recta via per agrum Pratensem exercitum duxit, habens equitum supra decem, pedum vero mercede conductorum supra sex millia. Preter hos auxiliatorum voluntario- rumque multitudo insequens sequebatur. Cum his copias haud procul ab urbe super Bidentium am- nam castra posuit, praedae rapinaeque nimiae. Ag- mina armatorum usque ad portas usque discursu- rentia, magno timore infestabant. His in locis cum aliquod dies persistisset, & comitatus iam desistere viderentur, recessit. Post haec ad Mari- num fluvium castra fecit. Ibi Calenziano aliis- que in montis locis expugnatis & praeda facta, in de arcibus difficillimisque saltibus praemisso, pe- ditum occupatis, in agrum Mugellanum copias transtulit. His in locis Barbarinum & alia que- dam castella non satis contra vim hostium mu- nita dederunt sese incolis suscepit. Postea ad Scarpariam copias duxit. Itaque id oppidum in potestatem redigere omnino, simul res con- stituerunt, volentes totius belli sedem in eo po- nere. Sed Florentini valido illud praesidio dele- torum militum firmarunt. Cum ergo qui in oppido Scarpariae erant viriliter hostibus resi- sterent, machinas & tormenta ceteraque oppu- gnandarum urbium instrumenta parare, hostes adorsum sunt obsidione facta quibus omnibus e- gregie obiabat.

Sachon interea cum duobus millibus pedi- tum quadringentis equitibus per Aretinum a- grum euadens circa Ambram fluvium suos du- xit, Ambram castellum iuxta dictum fluvium nitens accipere. Sed Florentini mittentes quam- citissime gentes suas, ac etiam Aretini, quibus omnibus praefectus fuit Albertacius Ricafola- nus, malitia illius obstiterunt. Unde cernens Sa- chon plures suis esse contra se venientes locum dimisit nocte fugiens. Ducem tamen ex eis se- receperant nocte illa in castrum Agnanum, Bu- statum Vbertinum secuti, qui illi castello do- minabatur. Copiae autem Florentinorum cas- tellum illud expugnare adortae sunt. Qui post aliquam in resistendo pugnam animaduerten- tes se non posse resistere, pacione facta de inco- lumitate eorum, se dedidere, inde liberi receden- tes Agnanum Florentini receperunt.

Præsul Mediolanensis Pisanos in Flo- rentinos excitat. Blond. ibid.
Leonard. Areti. A.
C. 1356.

§. VII.

Per hoc ipsum tempus praesul Mediolanen- sis oratoribus ad Pisanos missis, ut bellum aduersus Florentinos susciperent, flagitabat. Et si enim pax erat ciuitatibus, tamen quia audierat perueritas utriusque populo inimicis fuisse, studiaque partium omnino diuersa, persuaserat ipse sibi, per facile eos tali praesertim opportuni- tate oblata, ad capessendum bellum impelli pos- se. Hac igitur fiducia legatos mittit ad Pisanos, qui iniurias vetustas refricent, ad suscipiendum bellum cohortantes. Pollicetur Barnabam nepo- tem suum cum maximo nouoque equitatu ad Pisanos missurum. Hac secunda oratione Pifa-

Florentini Agnanum capiunt.

nis explicata audientes illexerant, praesertim ei- inuitabilem ruinam Florentini populi, certam- que existimarent perniciem haud dubie secun- turam. In Pisanis autem tunc maxime Gamba- curtae pollebant familia opulenta, atque otij appetens & a studio Florentini populi nequa- quam abhorrens. Hi ergo verissimam rationem secuti, intelligebant ea, quae postulabantur, non minus Pisanorum libertati, quam Florentino- rum periculum, afferre praesulem dominatum- que arere idque vnum meditari, si Florentiae co- pos fiat Pisis minime temperaturum. Persuase- runt ergo populo his postulatis non acquiesce- re. Legatis autem dederunt responsum se ad pre- sulem super his oratores destinatos.

Missi ergo legati Pisanorum ad praesulem al- legata Florentinorum pace quasi deliberabun- di subsistebant, neque negantes postulata, ne- que placide recipientes. Quam ludificationem cum animaduiceret praesul, intelligeretque non ex populi Pisanis, sed paucorum voluntate agi, confestim oratores suos maiori apparatu Pisas remisit, iubens ut concionem populi flagitaret, & in ea populum alloquerentur. Reuersi ergo Pisas cum concio eis a magistratu data esset, in gressi ad multitudinem verba fecerunt, maxima pollicetes auxilia, ac victoriam in manibus esse praedicantes, dum ipsimet nolint desisse. Multitudo Pisanorum hac libenter audiuit ob Flo- rentinorum odia, & annuere postulatis cupiens erat, reuerentia vero gubernatorum eos mora- batur. Tunc magistratus ad legatos conuersus, post commendationem sermonis eorum, ut libe- ra deliberandi ratio sit, nec ob alicuius praesen- tiam, quae quilibet sentit, dicere cunctetur, ait. Congruum vos oratores concione excedere. Quod cum fecissent (neque enim repugnare honestum erat) tunc Franciscinus Gambacur- ta princeps eius familiae perorauit. Inter cetera autem sic dixisse fertur.

Honor sane atque vtilitas libero animo in consultationibus quaeri debent. Ad haec duo pru- dentes viri sua consilia dirigit vniuersa. Hac igitur qualia sint in hac re proposita, considera- re non pigeat. Pacem, & secedere nobis esse cum Florentino populo sciunt omnes, nec posse ad- uersus illos a nobis bellum geri, nisi contra fi- dem, contra promissiones, contra iusiurandum, quod de pace seruanda perscripsistis, veniarur. Quae igitur tanta vtilitas ex hoc fide fragio pro- uenire nobis possit, ut non praestabilius sit con- uenta seruare, quam turpiter & ignominiose fi- dem fregisse? In gubernanda repub. honoris cu- ram magis habendam esse, quam vtilitatis om- nes fatentur. Vt enim est magna ciuitatis digni- tas, magnaque maiestas ita & fidem & grauita- tem inesse decet. Contra honorem igitur ac a- quitatem ciuitatis nostrae hanc postulationem esse constat, quam & si magna vtilitates seque- rentur, tamen concedere nullo modo debere- mus. Quid si nullam vtilitatem inesse appareat? quid si insuper maximi damni periculum? An- capiemus id consilium, quod sit turpe simul & damnosum.

Addiditque rationem irrefragabilem: videli- cet, quia si non prauaferet tyrannus (quod im- possibile non erat, cum varius sit belli euentus) perpetuos hostes habituri essent Florentinos eorum

A.C. 1336

Gambacurtae pa-
cem Pisanis ei pra-
sule Me-
diolanensi
dissuadet.

Legatis
diuina-
lis Pisas
redant.

Francisci-
ni Gamba-
curtae ora-
tio.

Suppetiae
interuenit
ad Scarpa-
rium.

sup. c. 7 au-
te 3.

Ioanne-
Medix
Florenti-
nus Scarpa-
riae suc-
currit.

A.C. 1336

Perfuls
Mediola-
nenis in-
dignitas

Suppetiae
interuenit
ad Scarpa-
rium.

sup. c. 7 au-
te 3.

Ioanne-
Medix
Florenti-
nus Scarpa-
riae suc-
currit.

eorum vicinos, & iuste quidem, fide violata. Sed & si vincat praesul, & sibi subiiciat Florenti- nos, nunquid ipsi postea liberi a seruitute rema- nerent: cum cupiditas & ambitio dominandi sit tyrannis immensa. Exemplum induxit Cas- strutij, cui cum adhaesissent ipsi Pisanis, ut Flo- rentinis noceret, Florentinis & si multa mala ir- roganit, non tamen subiecit: sed ipsos Pisanos seruituti tyrannidis suae adscripsit, quod & pre- sul tanto plenius agere posset, quanto illo po- tentior. Secundum hanc igitur orationem mag- istratus populum rogauit, ne fidem seculique frangerent Florentinis, sed pacem seruarent, quod & secutum est.

Qualis hic praesul Christi imitator erat, qui pacem omnibus praedicaui, mandauit, & eam mundo contulit, qui non pacem qua populum salutat, sed gladium mittere procurabat ubique non gladium verbi Dei pacem carnalis sensua- litatis refecantem, sed gladium materialem, quae ipse Dominus Iesus in vaginam mitri Petro demandauit.

Scarpariae valida obsidio. idem. sup.
§. 6.

§. VIII.

Copiae autem praesulis Mediolanensis inter- ca castris ad Scarpariam positae ut supra ta- ctum est, cum omni apparatu oppidum oppu- gnabant, & machinis & tormentis circa dispo- sitis, muros diruere, tabulata deiecit propugna- cula in fingere, continuo opere non cessabant, grandibus insuper faxis rotatu tormentorum in oppidum cadentibus tecta & parietes infrin- gebantur. Frequenterque sub eo casu oppressi pe- ribant. Crebro per noctem scalis appositis, per- diem subitanea & improvisa vi oppidum ag- grediebantur, nullum requieci spacium dabatur obsessis, qui solertissime repugnabant. Florenti- ni milites conduxerunt mercede maximo nu- mero Germanorum circiter duo millia quingē- tos quos illic destinantur contra hostes suos. Senenses quoque auxilia alia miserunt. Perusi- ni etiam cum plures misissent & in via essent ad vltimum prope Aretium ad duo millia, de nocte Sachon (qui ut supra dictum est, domi- natus olim fuerat Aretij) cum duo millibus pe- ditum & quingentis equitibus eis obiit, & illis improvisis irruit super eos, bellumque fuit inter eos non leue. Demum Sachon pene omnes illos Perusinos occidit, vel vulnerauit, aut etiam captiuos duxit.

Cumque obsessi in Scarpariae oppido valde ab hostibus continere infestaretur multimode & iam fessi essent, Ioannes de vicedominis, vir cel- si animi cum triginta militibus electis nocte profectus ad hostes per media eorum castra transiens incolumis in Scarpariam, obsessos animauit. Paulò post Ioannes Medix, vir clarae famae & armis doctus cum octoginta equitibus] Appenninum supra Scarpariam peruenit. Inde structus atque paratus descendens intempesta nocte de diuersa maxima regione qua minus ho- sti suspitionis erat, castra ingressus, cum primo statim aduentu clamor & conuersus hostium

factus esset: tamen in nihilo deterritis cum glo- bo districtis gladiis obuio cadente pectore at- que armis sibi viam aperuit, & Scarpariam in- trans plurimum obsessos laetificauit & ad resi- stendum roborauit.

Nihil eorum, quae excogitari possunt ad ob- tinendum castrum aliquod obsessum sine nume- ro hostes omiserunt, quod non experirentur. Quibus omnibus obsessi cum maxima solertia & immenso labore viriliter resisterunt. Olegia- nus igitur dux hostium omnia expertus cum ni- hil se proficisse appareret, frigo raque iam illis in locis molesta equitibus pabulique penuria instarent, dissoluere obsidionem statuit, & de- mum Bononiam remeauit. Florentinus vero populus illorum, qui obsessi fuerant virtutem liberalitate gratissima prosecutus est. Militibus cunctis, qui in oppido fuerant stipendia dupli- cata, oppidanis vacatio munerum, tributorum- que in decennium data. Ioannem & Syluestrum Medices quod eximia virtute fuissent, equestri militia insigniri honestaque decreuit, quingē- tis in singulos pondo auri pecuniae publice de- cretis, his pro equestri ornatu centum, quinqua- ginta vero in epuli apparatu adiunctis.

Motus Aretinorum. Leonar. Areti- nus, Blond.

§. IX.

Eodem anno in Aretinis motus rerum nouarum grauis, in extremum pene disceri- men ciuitatem adduxit. Brandalia gens nobi- lis erat magnis opibus clientisque. Eius fami- liae principes, quamquam honore & gratia a- pud ciues pollerent, tamen offensi legibus, quae grandiores familias a reipub. gubernatione se- cludunt, infensi etiam popularibus quibusdam qui plus nimio posse in ciuitate videbantur, de iniuadenda repub. consilium iniere. Spem eis fa- ciebat Mediolanensis praesul, cuius potentia v- bique per Hetruriam implicata atque diffusa, omnibus casibus imminere. Aretini per id te- pus in societate Florentinorum erant, ex quo fa- cilis si visum est, si aliquid inde turbaretur, tyranni fauorem promereri. Hac igitur Bran- dalia ducti spe, quosdam de ciuibus praesentem reip. statum indignantes, in societatem facino- ris adsciuerunt, celatissime externorum auxiliis re- perficere maturabant. Expectabatur facultas perficiendi, ut videlicet praefecturam arcis, quae in summo ciuitatis sita est, & portam quandam extra ciuitatem seu custodiam obtineret, ali- quis exconiuatis. Quod cum euenisset, intus re- ceperunt ad tria millia peditum: & equitum sexcentos. Sed cum detegi coepit coniuratio, po- pulus arma corripuit, & pars quaedam ad ades coniuatorum accessit, reliqua ad arcem. Sed qui intrauerant in arcem hostes videntes coniu- rationem detectam, absque aliquo congressu praelij abiere. Cum coniuatis autem populis triduo certans, deinde interponentibus se qui- busdam ciuibus compositum est inter partes, ut coniuati terti de ciuitate excederent. Qui rece- detes ad praesule Mediolanense accesserunt, & ho- norifice suscepti sunt ab eo fauore proditiouum.

A.C. 1336

Scarpariae
obsidio
soluitur.

Florenti-
norum in
obessos
gratitudo.

Medicei e-
questri di-
gnitate
Florentiae
primo do-
nati.

Brandalia
Aretinorum
familia.

Non

A.C. 1351. Sachon oppidum S. Sepulchri occupat. Blond. ibid.

Non multo post Sachon olim dominans Aretij cum copiis suis nocte nemine suspicante profectus est ad Burgum oppidum, quod dicitur sancti Sepulchri nobile, & suis per scalas moenia ascendentibus, non ad uertentibus vigilibus descendentes in oppidum portas aperuerunt, in quod ingressus Sachon ipsum in ditionem accepit. Erat autem tunc id Perusinum. Arcibus autem eius duabus aliquandiu se tenentibus, postmodum eas recepit. Oppidum etiam Anglare quod & Perusini tenebant, Sachon obtinuit.

Angullariam vocat Blond.

Eodem anno renouata est societas Florentinorum, Aretinorum, Senensium, & Perusinorum, quae ciuitates bellum aduersus Mediolanenses exceperant, apparatusque hyeme facti, quibus aetate uterentur, multaque per eam hyemem constituta, quo pecunia haberentur.

Scarpariam pene perdit, sed recuperata.

Inter haec Scarpariae oppidum tanto labore nuper defensum improuiso casu pene amissum est. Florentini enim post hostium recessum moenia perficere ab ea parte qua deerant, curabant, eratque oppidum operariorum plenum, milites uero praesidio nequaquam multi, & ij ipsi aduersus oppidanos grauissimas inimicitias contraxerant, vulneraque & rixae per eos dies inciderant, quibus accensi animi, & ad vindictam exitumque parati suspectos inter se utrosque reddiderunt. Hoc hostes sagaciter odorati, docti etiam a speculatoribus quibusdam, cum equitibus & peditibus Scarpariam accesserunt, & nocte tenebrosa valde ingressi ad Foru clamarunt. At milites in custodia positi, nescientes factum dubitabant, an oppidani contra eos insurgentes hoc agerent, & oppidani idem suspicabantur de militibus. Sed postquam utrisque innouit hostes esse, eos ingressos simul uniti uiriliter agentes profligarunt, & extra oppidum eicientes aliquos occiderunt.

Florentinorum ad Pont. max. legatio, sed irrita.

§. X.

Eodem anno Florentinorum sociorumque legati in Galliam missi sunt ad pontificem summum tunc Auenione residentem, ut contra praesulem Mediolanensem incenderent eius animum. Causa quidem opportunae indignationis suberant pro Bononia occupata, cuius gratia processus quidem aduersus Mediolanensem cepti a Pontifice ferebantur. Quibus de causis magna spes suberat opes atque vires Romanae sedis ad bellum coniungere. Iuerunt ergo oratores cum magna spe ciuitatis, mirabilia a pontifice expectantes, quae spes eos sefellit. Nam cum peruenissent ad Pontificem, qui missi fuerant, magno quidem in honore suscepti sunt, ac benignè auditi; sed & si speciosa redderetur verba, tamen rem atque effectum languidiorem repererunt. Causa huius erat hostis solertia atque largitio, qui ad eundem impigre, & largiendo, magnifice principes Galliae & Patrum magnam partem in fauorem suum conuerterat. His delinquit Pontifex, non multum videbatur ab eius amicitia distare. Hoc domi oratores per literas

A cognitum fecerunt: ut aliam sibi spem ciuitates respicerent.

A.C. 1351. sup. §. 3.

Carolus Ioannis filius, de quo supra eo tempore fuerat ad imperium electus. Is quia dudum adolescens sub patre Ciscalpinam per Galliam longo tempore militarat, varièque iactatus in iis fuerat locis, laesus iam tunc a familia Viccomitum, ob eam rem hosti credebatur infensus. Consilium igitur iniquum est a ciuitatibus hunc in Italiam accesserunt. Arcanè tentata res usque adeo non ingrata Carolo fuit, ut eius gratia quendam e familiaribus amicisque Florentiam mitteret: qui sigillatim reipub. gubernatores alloqueretur, pactaque componeret. Quae quidem res, ut spem affererat magnam, sic etiam difficultates habere plurimas videbatur. Itaque nec effectum sortita est.

Caroli 4. imp. actor in haec accersitur.

Demum Romanus pontifex Clemens sextus ab oratoribus Florentinorum & aliarum Hetruriae ciuitatum, quae erant in foedere, assidua prope flagitatione pulsatus, tria res proposuit, videlicet societatem Romanae ecclesiae, transitum in Italiam Caroli ad imperium delecti, pacem cum praesule Mediolanensi. Horum trium, quod mallent oratores eligerent, sese eorum voluntatem & electionem secuturum. Legati uero inter se cogitare tandem praestare astimurunt ad arbitrium eius totum referre. Quod cum fecissent suscepta optione Pontifex nullissimam innocentissimamque partem sibi placere dixit. Esse uero eam pacem dare. Neque enim aliud Romanum pontificem (si optio illi detur) eligere decebat. Itaque daturum se operam, ut pax probabilis habeatur. Neque multo post facultatem nactus abfque ciuitatum quarela hostem sibi consilium di publice in auditorio coram omni multitudine censuras in praesulem Mediolanensem latas remisit, illumque ad gratiam recepit, nec tamen restituta Bononia, sed in duodecim annos gubernatio est illius ciuitatis ei concessa. Pro quibus quidem rebus permagnam vim pecuniae censuum nomine ab hoste suscepit. De pace autem quasi illa longiorem tractatum exigeret, dilata res est. Inducia modo ad annum ex auctoritate Pontificis indicta, ut per hoc medium tempus tractandi maturius agitandique facultas esset affutura.

Pacem de re Rom. nouit.

In hoc pontificis facto multa oratores simul nostros offendebant. Maxime tamen omnium indignabantur ob properatam in eorum oculis reconciliationem, hostis, pacis uero negotium dilatum, deinde vicinum sibi per grauem atque infestum auctoritate pontificis datum dolabant, confirmatumque. Augebat insuper dolorem aduersariorum letitia, qui quasi illis repugnantibus omnia fuissent ad votum consecuti triumphare inde videbatur. Itaque nec inducie quidem legatis comprobatae sunt, sed cuncta ciuitatum suarum arbitrio integra reliquere.

Florentini Carolum 4. in Italia euocant.

Haec ab oratoribus per literas nunciata, ciuitates permouerunt, ut nullo pontificis respectu ad Caroli imperatoris electi praesidia spem oculisque conuerterent. Cumque tractata satis res esset conditiones acceptatae sunt. Fecerunt autem ut summam dixerim, eiusmodi. Illi in Italiam venire contra Mediolanenses: hi pecunias praebere, eique, ut Romano Imperatori fauere promiserunt. Ita noua spes expectatioque mentes

A.C. 1351. Bettonia occupata.

mentes erexit. Interea equites ciuiter duo millia, & pedites totidem duce Nolfo Ferretano & Gutio Cortonensi Perusinum agrum tumultuosius ingressi, Bettoniam oppidum Perusinorum per prodicionem occuparunt. Paulo ante Sachon cum mille equitibus, & quatuor millibus peditum agrum Perusinum ingressus, non solum magnas praedas abegit, sed & quaedam eorum castra expugnauit & incendit. Exinde praeda onustus reuertens, cum per agrum Cortonensem transiret, hoc sua praesentia effecit, ut Cortonenses, qui prius ambiguo fauore habiti fuerant ad Mediolanensem domino cohaerere, & in praesidio partes sectarentur eius. Vertinae oppidum quibusdam ex Ricafolanis Florentia exilio traditis, propter discordias & factiones inter ipsos habitas captum est. Et primo quidem copiae missae Florentia ad recuperandum, impeditae sunt magis imbris descendentibus. Sed iterum missae copiae obsessum oppidum id, ex pacto dimissis exulibus, qui intra eant, cum rebus suis in ditionem acceptum euerterunt. Sachon hostiliter discurrens per agrum Florentinum & Perusinum, & alia loca, praedas exercet & incendia.

Mediolanensis praesul pacem querit.

§. XI.

sup. §. 6.

ANNO domini 1351. Ioannes viccomes Mediolanensis praesul & tyrannus post ciuitates & Longobardia tota sibi subiugatas etiam Bononiam, & alias sibi confederatas, Florentinis bellum mouit, ut supra patuit & post aliquod tempus pacem fecit. Cum enim cerneret Mediolanensis praesul se ab adulatoribus deceptum, Pisanosque spei suae defuisset, ac validiorem Hetruscam rem, quam ipse futuram existimasset, labascanti iam feroci animo ferebatur ad pacem. Mota igitur illius iussu pacis mentio est per Franciscinum Gambacurtam Pisanum, nec Florentini rem aspernati sunt. Quippe non ab iis inferebatur, sed repellatur bellum, ac se destitutos a spe Pontificis, Carolique videbat. His igitur rationibus placente iam utrisque pace, legatis Serezanum missis conuentuque habito, post longas disceptationes tandem recepta pax est his fere conditionibus.

A.C. 1351.

Pax esto Florentinis sociisque eorum cum praesule Mediolanensi cuiusque cohaerentibus atque sectatoribus. Praesul exercitus omnes, praesidiisque ex Hetruria deducet, nec post hac aliquid ex ciuitatibus Hetruriae bellum inferet. Caestella atque quas ceperat in agro Pistoriensi dimittet, Burgum sui iuris esse sinet, praesidium ex eo deducet, Pisani, Lucensesque medij sint. Si aduersus Pisanos Lucensesque Florentini bellum intulerint liceat Praesuli opem ferre. Idem ius esto Florentino populo, si praesul Pisani aut Lucensibus intulerit bellum. Florentini, Aretini, & Perusini exules suos ad ciuitates suas reducant quotquot huius belli causa extorres patria sint. Si quis exul alia de causa, quam huius belli exulauerit, nemo reducat, nisi de eo nominatum actum sit. Sachon & agnati eius patrimonio

A nia sua ab Aretinis recipiant.

A.C. 1352.

Genueses & Veneti maritimis & naualibus praesulis inter se variè iactantur, & grauibus incendantur odiis atrociter dimicantes, & utraque pars aliquando victrix, aliquando victa fuit. Demum cum Clusio capto a Genuesibus extimarentur victores esse Genueses, & Venetias sibi subiiciendas, ipsi Veneti e contrario fuerunt victores.

Genueses & Veneti inter se pugnar. Blond. ibid.

Cometes sub ipso septentrione mense Decembri apparuit quo extincto graues ventorum aestus subsecuti sunt, & caelestis vapor ad modum trabis priore parte ardente per caelum labi uisus est.

Petrus Marcellus de cell. lib. de gest. Ven. 654.

Anno domini 1353. caelestis flamma longu post se trahens extinctum limitem a septentrione in austrum repente fertur. Infinitus prope locustarum numerus in Africa, Cyproque apparuit, quem herbarum simulque arborum tenebras depascens frondes, magnam frugum sterilitatem fecerunt. Eclipsis solis eo tempore secuta est.

Prodigia in caelo vis.

Et paulo post Marinus Valerianus Venetiarum dux, cum usurpare sibi uniuersum reipub. dominium quereret, conuictus securi percussus dignum uitae suae exitum inuenit. Bartolus de saxo ferrato praestabilis iuris ciuilibus glossator, obiit aetatis suae anno. lvi. relinquens expositiones notabiles legum. Ea tempestate Belgae Germania fines ingressi, non longè a flumine Rheno centum millia Bragmanzonum superant & eorum ciuitates capiunt. In Hispania & praecipue Sibilae & Cordubae multa aedificia terrae motu corruunt.

Innocentius. 6. Pont. ma. 201. sed. a. 9. m. 8. d. 26.

A.C. 1352.

CAP. IX.

LEMENTE sexto ad patres apposito, creatus est Auenione, ubi curia erat pontifex summus canonicus, qui dictus est Innocentius sextus patria Lemouicensis Stephanus ante vocatus: episcopus Claromontanus, anno domini. 1353. Ab initio uero mundi 5317. Secundum maiorem numerum. 6553. Et ca-

a Haec sic recenset Petrus Marcellus Genueses denuo reparata classe Adriaticum sinum ingressi Paganos Atria praesecto mouerunt, & Adriaticum sinu ingressi pluribus nauigijs interceptis in Hetruriam processu Parentium occupant & diripiunt. Porro Dux Venetiarum capite damnatus, vocatur ab eodem Marinus Falerius dux 55. electus A.C. 1354. hic cum plurimis plebeij ordinis uiris ad perpetranda optinatum eadem conspirauit. Et ex illis sexdecim coniurationis principibus negotium dedit ut singuli cum sexaginta armatis statuto tempore in curiam prorumperent, & ex nobilitate obuim quemque conficerent, & de mum Falerium non principem, sed dominum proclamarent. Perum Bertrandus ex coniuratis vnus poenitentia ductus patrij ordinis compatri suo rem omnem communicauit, qui confestim senioribus patrij & decem uiris rem aperuit, sicque de coniuratis supplicium sumptum est. idem.

Tercia pars hist. Ant. H the-

A.C. 1353

the dram Petri tenuit annis.x.ducentefimuffex- tus in numero pontificum.

Carolus

4. in Italia

proficisci-

tur. A.C.

1354.

Genueses

Mediola-

nenfi de-

dunt. Blo-

ib. & Petr.

Mar. c. 54.

Præfulis

Mediola-

nenfismors

subita.

Caroli

in Hetrur-

ria gestæ.

A.C. 1355.

Tunc temporis Carolus filius Ioannis regis Bohemorum, qui iam prius electus fuerat ad imperium Romanum, intrauit Italiam pro corona Romæ recipienda, sollicitatus maximè ad hoc ab inimicis præfulis Mediolanensis qui multi & potentes in vnam coierant voluntatem illius fastigij deprimendi causa, vt narrat Leon. in hiltor. Florent. lib. 8. Hac de re vt clarior sit notitia, superiora aliquanto reperere libet. Genueses acri diuinoque Venetorum Cæthalanorumque bello conflictati, tandè ad præfulem Mediolanensem confugientes, dominationem suæ ciuitatis illi tradiderant. Hæc susceptio Genuæ traxerat secum aduersus præfulem Venetorum bellum coierantque vna cum Venetis Patavinis, ac Veronenfis & Ferrariensis, cæteri que præfulis veteres inimici. Hi ergo sollicito Caroli aduètu, vt transfret in Italiam authores fuere rati per illius aduentum inuidiosam ac supra modum auctam præfulis potentiam esse lapsuram. Sed cum iam Italiam ingressus esset Carolus, ac Patavij constitisset, paucis post diebus præful Mediolanensis moritur a nepotisque eius ex fratre in dominatu successerant.

Hæc præfulis subita ac repentina mors Caroli spem adauxit. Itaque ex vrbe Patavio Mantuam petès, si qua res innouaretur, obseruabat. Sed cum videret stabilitatem rerum & concordiam in successoribus, nullumque protinus motum per ciuitates exoriri, ad pacem animum traducere cepit. Factisq; induciis quibusdã inter Mediolanenses, ac eorum hostes, ipse iam quasi amicus pacatusque Mediolanum adiuit. Peractisq; b solemnibus Hetruriam petiit. Pisas cum ingressus esset reuolutiones reru maxime sunt consecutæ, & gubernatores reipublic. qui recipiendi authores fuerant, ab eo ipso qui receptus erat oppressi. Ad Carolum Pisas degentem Florentini, Senenses, Aretini, quæ ciuitates inter se confederatæ erant, oratores simul misere. Erat autem consilium, vt quemadmodum decet socios, eadem cuncti, & sentirent & loquerentur, quod tamen seruatum non est. Nam Senenses quidem in reb. agitandis longè se magis Carolo, permittere visi sunt. Nec id sanè mirum. Nam neque exules habebant, quos formi-

A.C. 1354. mortuo Ioanne vicecomite successerunt ei in dominatione liberi Stephani quinti magni Matthei vicecomiti filij, videlicet Mattheus primus filius creatus Dominus Laudæ Placentiæ, Bononiæ, & quorundam aliorum locorum, qui obiit sine liberis an. 1356. Deinde Galeatius alter filius, qui constitutus est Dominus Comi, Nouariæ, & cellarum, Alæ, & aliquot aliorum locorum, qui præfuit an. 23. men. 10. Et Barnabas, seu Benabon, qui Cremonæ, Cremæ, Soncini, Bergomi, & aliquot aliis in locis dominatus est, Præfuit an. 36. m. 7. d. 3. Onuph.

b Carolus hic quartus coronatus est rex Lombardiæ Modetiæ diocesis Mediolanensis 8. Idus Ianuar. A.C. 1355. a Roberto vicecomite archiepiscopo Mediolanensi. Onuph. Hæc sunt solemnia, quæ peracta hic auctor scribit.

darent, vt Aretini, nec ab imperatorio nomine abhorrebant, vt Florentini. Quibus ex rebus factum est, vt multo magis se Carolo vendideret, ac illius aduentum Senas prætolarentur.

Per eosdem dies Volaterrani & Miniatienses absque vilo Florentini populi scitu, sese ac vrbes suas Carolo tradidere, Florentini & Aretini solum in vno eodemque proposito perseverarunt. Agitatæque res est de Aretinis non medio cti contentione atque certamine. Exules enim Aretinorum, primo statim Caroli aduentu ad illum concurrerunt ac restitui in patriam flagitabant. In hos eminebat Sachon Aretinorum quondam tyrânus & Nerius Fagiolanus nepos illius, qui Pisas dudum Lucæque dominatus fuerat. Aduersus horum postulata querelasque fortiter resistebatur ab Aretinorum legatis. Denique cum serio suas dicendi facultas esset data, in hunc modum orationem, habuere.

Aretinorum legatorum in suos exules oratio.

§. I.

VTRVM iniustius, an impudentius potestulent Aretini exules in patriam restitui difficultis sanè comparatio foret. Vtrumque certè tale est, vt excellere magnitudine ac superare alterum videatur. Iniustissima quippe postulatio est, quæ contra fas & iura contendit, impudentissima si apud eum qui maximè offensus est, quicquid pœnam infligere ob errata debet, præmiu quasi rectè fecerit, postuletur. Atqui nobis ante omnia refellendum est illud, quod isti tanquam fundamentum, atque lumen rerum suarum vbi que iactant, se propterea, quod partes imperij tenuissèt, fuisse eiectos. Hæc videlicet præstigia sunt, o princeps, & verba tuæ præsentis accomodata, cæterum veritas est longè diuersa. Non enim studia partium, sed sua illos flagitia præcipites egerunt. Cum enim Sachon non principè ciuitatis, sed dominum ageret, libertatem patriæ abstulisset, iura legesque conculcasset, cuncta ad sui ipsius nutum libidinè que reuocasset, ciues alios pelleret, alios necaret, cum hæc omnia faceret ac moliretur: non tamen prius ab vllis labefactari status illius est cœptus, quàm a suarum partium hominibus. Nega si potes Sachon non à Nerio Fagiolano (qui tunc erat reconciliatus tecum) ruinæ tuæ initia processisse. Nam quis alter Burgi, & Typherni, cæterorumque oppidorum rebellionis author fuit? Quid Vbertinum genus, & ipsum tuarum partium, an non stantè tecum populo Aretino, ac bellum acerrimum pro te patiente, Vbertini contra te armatulare: hostibus tuis se coniungere, magnam agri partem & complura oppida in tuam perniciem conuertere? Qua fronte igitur te ob studia partium eiectum, prædicas: cum illi ipsi, qui te ciecerunt, tuarum partium esse probentur.

Quæris an rectè fecerint? Laudare non possu mus: nemo enim ciuis, qui contra patriam veniret, laudandus est. Sed habebant illi excusationem, quod tu patria eos populæris, nec studia partium inter vos agebantur, in quibus consensiebatis, sed potentia & dñatio, in qua legè diffidebatis

A.C. 1354.

Volaterra

ni sese ca

rololo de

dunt.

Aretinum

exules cur

expulsi.

Carolus

rediret

lib. non

concedit.

Carolus

nas venit.

A.C. 1355.

Florentini

Caroli gra

tiam pre-

meretur.

A.C. 1355.

Cassianu

mutis cin

gitur.

Morte ini

mici gau-

dere licet.

sidebatis. Ciues Sachon tui te, (quos tu diuersarum patriam dicis esse) vsque ad extremam obfatione pertulere. Bella tuis iniuriis concitata patienter perpeffi sunt, patrimonia, pecunias, corpora denique sua, pro te tutando protegendoque opposuere. Tu quid pro illius meritis eis reddidisti? O Deus immortalis, pudet etiam nunc illius miseræ temporis: pecunia suscepta vrhem patriamque tradidisti aliis, seruitutis turpissimum iugum ciuibus tuis de te benè meritis imposuisti, imperij iura maiestatemque pro turpi mercede minuisti. Audes apud imperatorem Romanum postulare, vt patriæ præficiaris cum tu dudum præfectus iura Romani imperij quantum in te fuit, in illâ sustuleris, & commissa tibi alteri subiceris. Quibus quæso oculis aspiciere te possèt ciues in patria restitutum? Num sine gemitu & cordis amaritudine visuros te illos existimas cum ciuitatem illam Hetruriæ caput, tu vnus ciuis inuentus es, qui pecunia accepta alteri dederis in seruitutem? Tu ipse, si sapiis in eam vrhem redire vis, in qua non vir, non mulier, non puer denique quicquam sine execratione te sit præteriturus.

Enimvero non Sachon solum petit in patriam restitui, sed & alij exules in eadem causa cum Sachone non sunt. An putas, imperator horum contentiones atque certamina in vnis atque eisdem mœnibus posse consistere? Odeunt se mutuo atque alter alterius exitium quærit. Si simul vnis atque eisdem mœnibus includerentur, facibus & incendiis omnia conflagrarent. Nemo est eorum qui æquo iure cum cæteris viuere sciat. Per superbiam atque insolentiam dominatum affectant. Denique ciues qui nunc in patria degunt, illam seruitutem ab illis impulsam & à Sachone traditam, in suum ius libertatè que restituerunt: nec reditum istorum ferre possunt, nec se tutos existimant, si illi teuertuntur. Quare videndum est tibi, imperator, vtrum præstet illos, qui bene meriti patria sunt, in ea finire vel istis introductis illos expellere. Nam vtrique simul esse non possunt. Illud rectè plurimum considerare debet maiestas tua, quodcumque de hoc statueris, exemplum fore cæteris ciuitatibus & gentibus vtrum à te probentur occupatores venditorè que patriarum suarum.

Carolus cum hæc audisset improbare causam exulum visus est, non tamen aperte postulata reiecit, sed differendo & procrastinando in irritum duxit. Florentinorum verò legati post multorum dierum disceptationem tandem pecuniam dare pacti, cuncta que postulabant concessi sunt.

Caroli imperatoris ad vrhem iter. Leon. Aret.

§. II.

HIS peractis, Carolus Pisas se mouens, in Volaterranos primò, postea in Miniatienses transfret, vtroque in loco benignè receptus. Paucisque diebus in his locis commoratus, tandè Senas peruenit. Vrbe illam ingressum, tumultus quidam consecuti sunt. Denique vt Pisas

nuper, ita & Senis qui tempu. ad eam diem gubernauerant depulsis ipse ciuitatem in suam propriam curâ administrationemque reduxit. Adhuc eo Senis existente, Florentini pecunias ex fide missis, contra spem ac vota inimicorum præcipua beneuolentia in sinu eius irrefere, vt nemini vni populo per Italiam magis fidere videretur. Non enim antiqua partium leuitate, sed præfenti commodo res æstimabat: Itaque plus ab hac vna ciuitate per amicitiam adiutus est, quàm à cæteris simul omnibus Italici generis. Quod si inimicitia, vt auus quondam eius certare voluisset, magnæ difficultates erant illi subeundæ. Nunc autem & militibus & pecunia à ciuitate adiutus nemine penitus repugnante Romam peruenit.

Vbi peractis a omnibus tranquillissimè coronatus est, non à Romano præfule cum ibi non esset, sed à legato ad hoc à pontifice ipso delegato. Hæc facta sunt in principio anni subsequenti, qui fuit quinquagesimus quintus supra. 1300. Mox repetitis Senis cum in ea vrbe paucos dies resedisset, Florentinis sociisq; cuncta indulsit, quæ ad amplitudinem honorè que eorum pertinere videbantur absque vilo partium respectu. In Aretinos quoque eadem indulgentia fuit, quamquam aduersantibus maximè exulibus, qui primò eius aduentu pleni spe ad eum concurrerant. Ex Senis Pisas, inde per Ligures transmissis Apennino in Galliam, trans Alpesq; abiuit.

Eodem anno Cassianum oppidum muro circum in oppidi formam redactum est iam pridem admonitis hominibus opportunitate loci castris hostilibus idonei: in quo dudum Henricus imperator statua, & nuper latrones in societatem coacti, sedem belli habuissent. Quo igitur ea opportunitas adimeretur hostibus, communire locum placuit: idque factum est validis mœnibus, vt patet.

Per hæc ipsa tempora Sachon dudum Aretinorum tyrannus in oppido Bibienna moritur ætate quidem senex, erat enim vltra octogennarius: sed corpore ita robusto, vt vsque ad extremos ferè vitæ annos arma induerit, & nocturnos diurnosq; labores militiæ suscipere ac præliis periculisque interesse nunquam destiterit. Dux bello quidem satis bonus, nisi quod audacia nimia parè cautus, & ob id plerumque detrimenta perpeffus. Ad ciuilem verò togatamq; vitam nequaquam aptus. Aretini mortem eius lætis animis complexi sunt, erat enim terrori dum vixit, fieri sine peccato potest, vt inimici nos ruina lætificet, non malum illius intendentes, sed magis sui liberationem. Delere quoque familiam eius constituerunt, vnde non multo post eius mortem emissa iuuentute castella illius vrbi propinqua expugnare adorti sunt.

A.C. 1355. Romæ ad Sanctum Petrum coronatus est Imperator Carolus IIII. Augustus à Petro Berrandi Gallo Cardinale Ostiensi & Veliterno, & Egidio Aluari de Albortotij presbytero Card. & S. Clemens in Italia legatis Innocentij Papa. VI. Nominis Aprilis die Pascha. Onuph.

Sichinum oppidum mœnibus cingitur. A Leon. Aret. A.C. 1356.

§. III.

ALTERO dehinc anno scilicet, 1356. Sichinum oppidum mœnibus est cinctum. Fuerat enim oppidum nobile, sed paulò supra eum locum in montibus positum, & olim à Florentinis euersum, & oppidanis Florentiam traductis medio desolationis tempore vicus in via publica rusticorum mercatibus increuerat. Quod postea mœnibus cinctum antiqui nomē oppidi retinuit. Auxilia quoque missa Foroliuē sibus quædam, quo diutius hisce in locis latronum copiar, quæ descendeabant, detinerentur. Hæc foris.

Domus autem non medioeris perturbatio per hunc annum exorta ex huiusmodi causa. Vultu fuerunt partium studia in ciuitate, de quarum origine & progressu supra dictum est. Ea post illorum, qui cum Carolo militauerant, reditum, aliquamdiu seruata acriter, tamen procedente tempore, vt sit, minus custodita, quodammodo exoleuerant, vt iam permulti quorum maiores Gibellinarum partium fuisse dicebantur ad rempu. gerendam irreperent, lege nil tale eis licere permittebat. Insuper gignitur quidam ciuium, & antiquam obseruantiam prolabi querentes, auctores fuere nouæ legis ferendæ, vt quorum maiores aut Gibellinarum partium, aut non sui corporis fuissent, ij à regenda repu. prohiberetur, pœna constituta aduersus eos, quæ huius conditionis cum essent, magistratum aliquem reip. etiam sibi vltro delatum susceperunt. Id verò, quia difficile probatum erat, vt septem testium fidem, pro vera probatione haberetur, constitutum est. Hic ciues alij aliunde vexari sunt cepti. Duces enim partium hanc maximè curam arbitrandes, deserebant eorum nomina, eosque condemnari faciebant. Verùm hæc autoritas dudum ab initio non moderatè habita prolabi confestim, ac modum transcendere cepit, nec merentes modò, sed & immerentes in periculum vocati. Crescenteque indies suspectorum numero, metus vniuersos peruaserat, faciesque ciuitatis ex tranquilla, & læta, trepida, & anxia erat effecta. Querelæ magis in fronte, quæ ex verbis erant. Terror enim ac periculum sui linguas præcluserat, propterea quod non probantes ea, quæ fiebant, quasi suspecti partibus, ac diuersa sentientes periculum subibant. Hæc maximè commouerunt homines ad rem corripiendam.

A.C. 1347.

Quare in principio sequentis anni huic perturbationi occursum est lege lata, vt ad priorem numerum ducum, insuper duo plebeij adiungerentur. Deprehensum enim fuerat per nobilitatem maximè in eo magistratu seueri. Itaque ad frændandam, moderandamque eam rem plebeij duo sunt additi, sine quorum interuentu, nil decerni posset, & fortitiones resectæ ex implacabili genere hominum.

Eodem anno ad tutelam ciuium Florentinorum, terumque eorum quindecim naues per mare conductæ ex prouincia Narbonensi sunt. Ciues enim Florentini, qui Pisis negotiari consueverant, variis Pisanorum iniuriis, vexati cum ne

Coducit Florentini naues à Prouincia libus.

que immunitas seruaretur, neque in aliis gratè humanæque tractarentur, tandem Pisis relicto Talamonem se transtulerunt. Eo in loco statim celebritas consecuta est, & emporium factum nauisque mercibus onusta eo vndique veniebant. Inde à mercatoribus susceptæ terrestri itinere deserebantur. Itaque Pisanis per hunc modum destituti, quo Talamonis portum incommodarent, prædari nauigantes ac impedire ceperunt. Aduersus hanc Pisanorum iniuriam conductæ Prouincialium naues non modò Talamonis portum, nauisque eò nauigantes tutatæ sunt: verum etiam circa Pisas profectæ ostenderunt Florentinos, nec mari quidem Pisanorum contumelias esse laturos.

Germanos latrocinantes Florentini metuunt. Leon. Aret.

§. IIII.

PER hæc ipsa tempora sollicitam ciuitatem habebat Germanorum terror, qui in Hetruriam transturi dicebantur. Hæc gens eandem habuit conuentus occasionem, quam prius habuerat Morialis manus. De quo Moriale (quodam scilicet sic nominato viro Gallico) sciendum breuiter, quod anno domini. 1353. vel circa, Morialis iste cum esset diutina milita per Italiam notus, & illud tempus quietum esset, à bellis pacificatis cum Mediolanensi præfule Florentini sollicitata Gallorum Germanorumque multitudine, quæ stipendia habere à diuersis per Italiam consueuerat, permagna quidem ac memoranda non desore illis præmia sua sit, si in vnam latrocinij prædarumque societatem coirent. Pæqualidis quippe virorum robore armorumque futuris nullam ciuitatum Italiae tantarum virium esse, vt sibi inuadentibus resistere queat. Quamobrem vel pecunia se redimere compulsuros ciuitates, vel agros singularum, regionisque populando prædam inestimabilem consecuturos. His rationibus allectos magnam manum coegit. Prima conuentus sedes in agro Piceno fuit, Eo confluebat quotidie turba facinorosorum hominū, raptò viuere cupientium, nec externi modò, verum etiam Italici generis. Ea manus omnia circum loca rapinis cepit inuoluere, & alia subinde loca tanquam incendium quoddam apprehendere. Iamque ex agro Piceno exire, atque in Umbriam Hetruriamque inde se transire cogitabant. Ob hunc metum indies crescentem, Florentini militem scribere, ac Perusinos & Senenses nouo fœdere sibi coniungere perrexerunt, vt se mutuo collatis simul viribus tutarentur.

Hostes autem siue latrones illi, siue milites fuerant appellandi, cum in Picentibus satis bacchati fuissent, Apenninum transgressi, primo in Fulginates, inde in Perusinos transierunt. Perusini verò, quamquam auxilia non desissent, ob fœdus renouatum, tamen tantam belli molem contra se ruere videntes statim cohortauerunt. Erant enim hostiū copia supra octo millia peditum & quatuor millia armatorum: præterea lixarum & calorum & huiusmodi hominum, qui castra sectari consueuerunt, multitudo innumera. Quare, ne eorum ager suprema clade afficeret

A.C. 1357. Talamonis portus celebrat.

afficeretur, Perusini tradita pecunia commerciatuque, ne se lædant, paciscuntur. Hostes hi de Perusino in Senensem, mox inde in Florentinam agrum transgressi, infesto agmine vsque ad Casianum vicum, nunc oppidum deuenerunt. Ibi cum vastarent omnia, tandem hisdem muneribus placati, in Aretinum agrum, & Typhernatem transtulerunt. In hoc eodem loco prædanti pecuniasque partiti sunt inter se: Erat enim iam autumni extrema pars. Quid verò postea his acciderit non plus inuenio.

Quali similis congregatio post dios annos latrocinantium facta est. de qua nunc agitur. Quædam enim gens Germanorum varie per Italia vagata, in Apulia Calabriaque aliquamdiu delituit. Indeque tandem emersa in Picenū Gallicumque agrum, mox subinde in Mediolanensium fines progressa, magnos ibi terrores, ac rerum nouationes pepererat. Ex Gallia tandem in agrum Bononiensem reiecta, eum transiit in Hetruriam minaretur, comota ob eum timorem ciuitas, Apennini aditus magnis copiis magnaque sagittariorum multitudine tuendos curauit, Germani ex Bononiensi in Faentinum agrum transgressi: cum vbi que custoditos Apennini aditus sentirent, & loca que sunt montana aspera & difficilia transitu, legatos Florentini populi alloquuntur. Dicunt se cogitatum, ac rectum iter deserere velle, nec, si possint quidem tamen inuirta ciuitate transturos esse. Cogitasse verò in Aretinos ducere per Ammoniam fluuiū & Calentinatem agrum, quo quidem itinere angulus Florentini agri, & hic ipse montanus, sterilisque attingatur.

Hæc postulara Germanorum ciuitas demum per legatos certior facta concessit: quo certamen contentioque abesset. Itaque per Ammoniam fluuiū vadentes Germani, ad Apenninum duxerunt. Et vna quidem nocte sub iugo constitent ipso quietem sibi equisque sumentes. Postridie verò prima luce bifariam partiti copias partem exercitus præmiserunt, reliquam in subsidiis retinuerunt. Quæ præmissa fuerat multitudo, statim prima luce iter aggressa, tuto petra sit, reliqua verò pars, in qua fuit Conradus Lindo eorum dux, postea aliquantulum secuta est.

Interea montani accolæ, Germanorum iniuriis vexati, conuenerant plerique, & tumulos viæ imminentes occuparunt. Sunt verò saltus difficilissimi atque asperissimi, profundaque, & arcta conuallium viæ. In iis locis Germanos nacti accolæ inuadere ceperunt, primò quidem pauci & rari, post verò plures concurrere. Ab his Germani à fratre reiecti, cum in itinere ipso subissent, ac postremi nihilominus sequerentur, conglobatio facta est in via difficili atque arcta, & hinc ripas fluuij præaltas, illinc montes arduos habente. Montani desuper volentes saxa ingentia, ac in præceps datæ Germanos in subiecta conglobatos valle, sic obruebant: vt equi & viri simul opprimerentur, nec arma nec virtus aliqua Germanis proderat. Qued tamen vicum videbatur remedium, pars aliqua ex equis descendere à duce iussa (erant autem ij plurimum sagittarij) clamore minaci, ac telorum iactu montanos reicere conabantur. Sed illi de superioribus irruentes locis post leuem pugnam facile sagittarios dissiparunt: moxque cotinus

Germani in Italia transiunt.

Germani in Ammoniam fluuium.

Germani opprimuntur à montanis.

A ferire equitatu ausi: equorum nullus esset vsus, loco iniquissimo atque impeditissimo miserabiliter opprimebant. Et à tergo iam alia detecta manus arcta quædam loca obsederat, ac pedè referendi facultatè abstulerat. In his difficultatibus constituti Germani: vt quisque poterat suæ consulebat saluti. Euaisionis vnica erat via, proficientes equis arma abiicere, leuésque & inermes sese, per quæque confragosa demittere. Sed & hi postmodum per sylvas, deprehensi à montanis, qui instar imbris vndique confluxerant, occidebantur. Nec viri modò, sed & feminae montanorum multos sese vltro dedentes, salutemque vitæ precantes, captiuos suscipere, pecuniasque & argentum nactæ mulieres nonnullæ ditatæ sunt. E qui, arma & vestes, & omnia malè parata, atque direpta, in prædam montanis deuenerunt.

Conradus Lindo exercitus dux, cum nullam diffugij videret viam, sese montanorum in manus vltro permisit, ingentia pollicitus præmia, si vita seruaretur: quod & illi contigit. Et hæc quidem exercitus pars omnino profligata & deleta est, cætera verò pars, quæ primò inceserat, iugum Apennini transgressa, cum iam in subiectas descenderet valles audita reliqui exercitus clade, pauida & sui diffidens citato agmine ad Decumanam se recepit, qui est vicus Florentini agri. Ibi munitis castris, ac legatis Florentinis, qui transeundi auctores fuerant infesto minaci de clamore pœnes se retentis, illorum auxilio peropportuno utebantur. Conuenerunt illorum quoque locorum accolæ magna in multitudine, hanc etiam partem exercitus deleturi. Vixque iussu autoritatèque legatorum ab inuadendo poterant coerceri. Denique nisi affuissent legati non minus hæc pars, eis Apennini iugum quam illa trans iugum fuisset oppressa. Sed legati partim metu sui, vt potè qui essent in eorum manibus, partim verecundia promissorum adducti manifestissimis certissimisque ex periculis eos seruauerunt. Iter illorum à Decumano ad viculum Mugellani agri, inde alio quam prius itinere ad iugum Apennini redeantes eo transmissi in Imolensem agrum transierunt. Irati autem Florentino populo, neque tanti beneficij memores, quod seruati fuerant, sed insensum, quod se accolæ delere concupissent, vix in tuto constituerant, cum minas querelis permixtas ceperunt contra Florentinos effundere, ac careri quoque profligationem exercitus dolo Florentinorum machinatum prædicare. In quo vti que mentiebantur. Neque enim loca trans iugum, in quibus Germani delati fuerant, neque homines qui deleuerant, Florentinorum erant. Sed suo pre ingenio permoti accolæ, ob iniurias quoque prius acceptas, eos inuaserant. Nec multò post Conradus Lindo seruatus, ad eos rediit, vulnere quidem adhuc laborans. Cæterum incenso ad vindictam animo reparare bellum cepit, copiasque statim indies moliri.

Feminae Germanos capiunt.

Germani rursus inuadunt in columnis.

Germani in Florentinos ingratia.

Perusini & Senenses discordes conciliantur. Leon. Aret. A.C. 1357.

§. V.

BE L V M per hoc tempus gratissimum gerebatur inter Perusinos & Senenses ob Tertia pars hist. Ant. H 3 Cor-

A.C. 1319. te ira, vt intra paucos dies ad mille & septingentos equites, pedites autem ad quatuor milia mercede conductos in armis habuerint. His addito domestico equitatu peditatue fines Pisanorum ingressi, circa Peciolum posuerunt castra, & castella eius regionis pleraque expugnarunt. Dux erat exercitus Florentini populi Bonifacius Lupus Parmensis, vir magna scientia rei militaris, magnaque virtute praeditus: sed ira liber, ac sui animi, vt ciues sibi in consilium traditos nihili protinus aestimare videretur, nullam secretam aperiens, nil eorum voluntate agens. Er recte quidem. Scientia enim rei militaris vix illis, qui tota vita nihil aliud meditati sunt, contingit, necdum homines plebeij, & otio, & mercaturis assueti illam possident.

Rodolphus Varius Florentinorum dux in Pisanos mouit. His de causis Bonifacio successor datus est Rodolphus Varius Camerinensis. Qui successore exercitu, ac maiorem in modum aduicto pro magnificentia populi Florentini, in conspectum Pisanæ vrbs copias ducere statuit. Fossa erat interim manufacta longe ante ciuitatem, hanc Pisanis suis custodiebant praesidijs, Varius igitur ad fossam ducens, quamuis repugnante Pisanis fossam transgreditur, ultra fossam verò plana erant omnia. Quod enim confidebant Pisanis prohibere transitum posse, nemo curauerat villas euacuare, vel in tutum referre substantias suas. Ad Cascinam primò, inde ad Sabinum castra fecere. A Sabino rursus mouentes ad ipsa prope moenia Pisanæ vrbs profecti sunt. Ibi in conspectu & facie vrbs militibus ad ignominiam ludis editis, ac Pisanorum copiis, quæ inter ludos eruptionem fecerant, intra portam compulsi, villis edificisque circumquaque exustis cum satietas tandem nocendi cepisset, per eadem, qua venerant vestigia, retro ducentes, ad pontem Sachi castra fecerunt.

In iis locis cum essent, literæ interceptæ sunt quæ ab oppido Peciolæ ad Pisanos mittebatur, quibus scriptum erat omnem fere illius oppidi iuuentutem per absentiam Florentini exercitus in agrum Volaterranum prædandi causa profectam, in oppido autem ipso paucos & imbecilles relictos esse: itaque submitti defensores celeriter postulabat, aliter si adueniret hostis oppidum defendi non posse. Dux ergo perlectis literis, & diligenter re examinata, milites statuit, qui reditu illorum impediret: ipse verò cum reliquo exercitu oppidum obsedit. Itaque cum pars hostium seu oppidanorum excluda domo, pars inclusa esset & obsidio vrgeretur, pactione castellum deditur, nisi intra certum diem, à Pisanis succurratur. Cum autem arx adhuc nullo pacto facta se teneret, & defenderet, cuniculo facto ad fundamenta vnus turris, arcis pars eius cadens super murum oppidi magnam aperturam fecit, per quam milites prædandi cupiditate in oppidum irrupunt. Oppidani inermes fidem ducis implorantes, & oppidum, sine alia expectatione dedentes perstabant. Quod nisi à duce praefectus que properatum esset, ac milites vi prope cohibiti, oppidum nullo pactionis respectu diripiebatur. Sicque agrè temperatum, vociferantibus militibus prædam ad se iure belli pertrahunt. Peciola capta ad alia subinde castella Pisanorum dux profectus, quædam expugnavit, quædam etiam se sponte deditia suscepit. Sed

Florentini Pisanorum castella occupant.

A indignatio querelaque militum ob prohibitam Peciolæ prædam cum indies cresceret, nec duces seditionis, instigatoreque deessent, veritus dux maiorem in exercitu motum, Miniatum in oppidum exercitum reduxit. Qui verò seditionem moliebantur, ducem veriti seorsum castrametati sunt. Ex his ad duo milia equitum abeuntes in societatem latrocinij coiere.

Per idem quoque tempus mari Pisani à Florentinis vexabantur, quatuor longis nauibus, quarum dux de Genuensibus conductus. Præerat autem illis Perusinus Grimaldi, duas verò Nicolaus Azarolus potens in regno ex Apulia miserat hæ plures locis per littus descendentes magnas Pisanis intulerat clades. Et Liliam insulam oppidumque in illa munitissimum ceperunt. Portum quoque Pisanum ingressi, turres expugnaverunt & catenas ferreas, quibus portus clauderetur, reuulsas Florentiam transferunt: qui iuxta Martis templum olim, nunc Ioanis Baptistæ oratoriū suspensæ, monstrantur pro magnificentia ciuitatis: quæ non terra solum, sed & mari Pisanos vltæ magnifice fuisset.

Circa illud tempus Anglici ipsi in Trierensi agro Francos superant, & Ioannem eorum regem a Tantis Franciæ regni vicissitudines sustulis aliquantulum Aemyl. verbis expositurus ex ipsius Philippus regis morte incipiendum iudicauit. ait ergo. Rex Francus obiit anno eius seculi quinquagesimo reliquit liberos Ioannem regem ac Philippum. Avellanensium ducem. Inducias cum Anglo in biennium facta. Rodolphus magister equitum, quem ad Cadomum Anglus in potestatem redegerat, domum regressus securi percussit: Et Angli priusquam dies induciarum exiret arcem Guinensem pecunia corrupto arcis praefecto ceperant.

In Rodolpho magistri equitum locum suffectus est Carolus cognomento Hispanus. Inter hunc & Carolum Nauarræ regem simulatas intercedebant, quod Engolismensis comitatus, quem suum Nauarræ rex esse defendebat, ab rege Franco donatus Hispano fuerat. Quare eum ad Aquilam Normannia vicum sibi missis percussoribus nocturna vi nihil tale rimentem occidit, continuoque litteras ad proceres misit, hostem iure ab se casum, a quo se petitum iniuriis comperisset diceret. Dies ei deinde dictas, ad quæ non affuit, nisi accepto obside Ludouico Andium comite regis filio. Lutetia causam Nauarræ dixit praeside rege. Constitutum est eadem illam perduellionis teneri. Respeclus dati obsidis cruentus in presentia pennis sumi prohibuit: vt tamen iudicij species aliqua foret, Iacobus Borbonij ducis frater nomen Magister equitum manum iniectis, ducique à lictoribus iussit. Ex templo tres regina intronissa Ioanna Nauarræ amica, quæ Caroli Pulchri regis vxor fuisset, & Blancha eiusdem Nauarræ soror, Ioannis regis nouerca, & altera Ioannis filia Ioannis regis, & Nauarræ vxor. Et ipse Nauarrus. Ita cum quatuor capita, quæ corona regia redimenda fuissent, demississime precandi finem non facerent Francus veniam dedit.

Interea cum Angli dimissis copiis alij à Burdegala Tolosam, alij ab Itho Idunum vsque excursiones fecissent, rex que coactis tribus ordinibus, sacerdotio, nobilitate, plebe subsidia rei pecuniaria peteret. Nauarrus intercedebat, decretum tamen est, ac militare regi in triginta millium armatorum stipendium. Interea Ioannes rex intercessionis ac audacia Nauarræ

A.C. 1319. Idem in manu Pisanos verit. Ioannes rex equitum. Iacobus Borbonij ducis frater nomen Magister equitum manum iniectis, ducique à lictoribus iussit. Ex templo tres regina intronissa Ioanna Nauarræ amica, quæ Caroli Pulchri regis vxor fuisset, & Blancha eiusdem Nauarræ soror, Ioannis regis nouerca, & altera Ioannis filia Ioannis regis, & Nauarræ vxor. Et ipse Nauarrus. Ita cum quatuor capita, quæ corona regia redimenda fuissent, demississime precandi finem non facerent Francus veniam dedit. Interea cum Angli dimissis copiis alij à Burdegala Tolosam, alij ab Itho Idunum vsque excursiones fecissent, rex que coactis tribus ordinibus, sacerdotio, nobilitate, plebe subsidia rei pecuniaria peteret. Nauarrus intercedebat, decretum tamen est, ac militare regi in triginta millium armatorum stipendium. Interea Ioannes rex intercessionis ac audacia Nauarræ

A.C. 1319. Comprehendit, & in custodia dicitur. A.C. 1319. uari memor recepto Ludouico filio Carolum Delphinum filium Normanniam ducem dedit: ad quem cum eius gnt s proceres inter quos Nauarrus, conuenissent Rotomagus, rex ed cum delictis profectus, Nauarrum Ioannemque Haricuriam de mense luxu abstrahendos curauit. Ex templo Ioannes Haricuria vt consiliorum socius securi percussus, Nauarrus in custodia Luceiam mittitur.

Cumque rex & Haricuriam, & Eburonicum oppida in potestatem redigere conatur, eaque deditionem facere abnuunt, ex citus est in Normanniam Angli se eius scali anno 56. Dux Claudio eiria cum non contemenda manu traiecit. Huic continuo Pbilippus Nauarræ frater, Gottfredusque se iungunt. Hi ergo Franci regis fines vrunt, & vrbem, arcemque expugnant, eadem faciunt. Adueniens rex eos coeruit, & e vrbem, Tegulariamque recipit. Certa erat hæ parte vrbis, nisi Angli copias Francorum alio verisissent. Altera manus Anglorum duce principe Valliam Eduardo Edwardi regis filio, vt à duce Claudiocestra regem Franciam aucterent, Burdegala monit. Duo equitum & otio sagitariorum gemis quæ milia ducebant, Secut sunt Pisanorum voluntarij belli studio concitati milites proceresque. Pictonum Bituricorumque fines populantur: parua Francorum manum arcere populatores conati sunt fundunt fugantque. Ioannes rex relictis in Normannia copiis, quanta sit esse poterant, in illum hostem dicit: qui vult compos voti factus, quod certum praesensque exitum, à Nauarro Haricuriisque, ac duce Claudiocestra auerisset in Pisaniam rediret: latusque Pontificis max. legatum, Cardinalem Petracoriensem agentem de pace in castra admissit, audiuisset. Dura conditiones ab Ioanne rege, vt irato indignaque legessit ferebantur. Re infecta in Pisaniam vrbsm legatus secessit.

Princeps quatuor millibus passuum inde confedit loco opportuno, ac ita munito, vt non facile à tergo latere possit circumiri possit. Franci cum non procul ab hoste confedisissent, videruntque eum se munitissimis castris continere, facileque factum esse, in seipsis omnibus vrui, quæ commectus comportari possent, hostem ad inopiam redigere, moræ impatientes, si hostis in isto praelio sui potestatem non faciat, quæcumque ratione pugnare constituerent, & vultu minime dubia victoria, vt omnis gloria nobilitatis foret, vulgi vrbudiatu perditum in equitum ordine praesidium sibi omne collocant. Equites tres in partes diuisi, vt prima parti praesent Brenus magister equitum, secunda Delphinus, tertiam firmaret rex. Ita cum tres essent acies ex singulis ceteri equites deliguntur. Hi magistro alæ Eusthatio Ribomontano, & suapte ingenio feroces, & testimonio ducum & mutua emulatione, & pollicitatione regis sublati animis ante signa procedunt. Vbi ad rem gerendam signo dato vrui est, subditis calcariis concitant equos, per vineas pedamentaque, per depressissimas sero bes, per altissimas fossas, per ardua, per prærupta enitentur, euadere conantur, nullo clamore, nullo vulnere nulla peste praesenti imminente à decore auertuntur. Equi sagittis vndique volantibus pauci imvertunt ad equos perripere, nec dubium erat, quin si ceteri agi impellere possent cladem hosti inferrent. sed maxima pars in potestate redactis francis, spretisque calcariis, alij se circumagunt, alij erectis prioribus pedibus equitum excutere contendunt, tumultumque inter se insistentem trepidationem conseruati edunt. Peditumque etiam perturbant. Et erumpentes pari ferme numero hostium equites integre, per intermissa munitionibus spacia vana prælium trecentorum fecere

& succedenti primæ parratorum aciei occurrunt, oneratumque immobilibus armis adorti cedere primos ordines cogunt, laxataque tota acies, & postremos etiam pauor perfrinxit.

Tunc Eduardus princeps cum reliquo equitatu peditatue regiam agmen adoritur. Presentia regis, ne statim in segam inclinaretur, effecit, cum duas vrbs acies conspiceret milis. Rex animo dextraque non cessat, alibi fulibus, alibi stricis gladiis dimicatur. Ceterum cum trecentorum virtus maior quam salicior nitisset, cumque supra prima secundaque acies omnes vires hostis in regem versa acerrime pugnarent, caedes procerum facta est. Philippus filius cognomento auiax à patre tegendo diuelli non poterat, miram virtutem praestitit, tandem circumuentus captusque. Rex Ioannes fortissimus, strenuissimique munere fungebatur. Angli nullam gloriam manus in eum impune iniecit. In Atrebatibus potestatem venit. Necdum finis periuli. De captiuis inter victores certabatur, rex a prebentibus bucillaque dirabebatur. In eius oculis Francorum aliquot nobiles dilaniabantur cadebantque, et nobilissimi Anglorum vaf conuulsi aduolantes, submouente se turba, desilientes equis regem adorauerunt, reuerentissimæque ad principem ducebant, qui iam reallata venerabundus occurrit, in tabernaculumque perduxit. Capti nobiles ad mille quingentos, multo minore quam ad Cresiacum cade. Quingue omnino armatorum millia desiderata. Speciem nobilissimam omnis victoria captus cum filio rex præbuit.

Canam regi princeps castrensi apparatu, sed exquississima comitatus dabat, ille regio peccore dolorem premebat. Cognouit rex generosum victorem, Franciam principem vrere desistit, pacatoque agmine Burdegala Franciam duxit. In eamque in Angliam transiit: accuratissime magnificentiissimeque ab Anglis exceptus est rex Ioannes. Quem cum hostes tantopere colerent, Delphinus filius recipere contendens, pietatis sapientique laudem tulit.

Lutetiam tota ex Francia optimates conuenerant ad eos de rebus restituendis tutantique re-latum: sed tota res adender capta elanguit, apparuitque multitudinem rege parenteque orbatam omnibus seditionum licentiæque procellis agitari. Furto etiam è custodia eductus à sua factionis hominibus Nauarrus res magis turbauit, nec desuit Anglus. Inducias in biennium, sed cum exceptione cum Francis ferit, vt liceret sibi & opem Nauarro ferre, & in Britannia contra partes Bleisensis pugnare. Solum nuncu Franciam texti.

Nauarrus concionem Lutetiæ habuit, qua significauit se etiam legibus propiorum esse nonnullis, qui in re controuerso armis de regno decertarent. Quod Anglus in se dictum arripens non magna auxilia illi misit, vt hoc bellum velut lenta tæbe paulatim conficeret, quicquid reliqua spei Francis erat, quasque ipsi videretur leges Ioannes rex, Delphinusque acciperent volebat autem, vt multis millibus aureorum unumnum a rege pro liberatione sua & suorum perfoluit, regnum Francorum Anglorum regum beneficiarium agnosceret francus: De auro nihil recusabat, ius regni quale à parentibus accepisset, tale liberis se relicturnum prædicabat. Et hæc Angli cupiditas ad consilium vniuersæ Franciæ, eiusque ordines delata oranes indignitate mouit.

Et Delphinus omniis Parisiis reliquis ciuitates circumuibas, opem rebus afflictis petens. Apud singulas profecit, quod apud vniuersas nequibat. Otiani aurore Ar

Pugna in campis qui bellus & malè perituri vulgo dicuntur getta 13. Cal. Octo.

Caroli Hispani cum Nauarro dia. A.C. 1319.

Nauarræ regi iussus. A.C. 1319.

Rex Ioannes in prelio captus.

Princeps Eduardus victor regem colit.

Nauarrus auctor seditionum. A.C. 1317.

Franci ad liberandum regem auro cum serunt.

A.C. 1359. Delphinus Lutetiae in periculo verlatur. A.C. 1358.

Flora Armeni co comite, non expectatis precibus Delphini, autum matronarum, & omnia ornamenta contulere. Eos Campani secuti sunt. Quum secundiorum rerum cursum Parisi inhibere, factionum studio Navarro excitante. Eo enim contra tendente matris Delphinus vilis erat. Multa concilia, & ad D. Iacobis, & alios locis habita. Re infecta vidique discessum. Quaedam etiam caedes factae, & confugientes ad temporum tutelam abstrahunt, & ingulati.

Secesserunt Delphinus ad avunculum in Germaniam, Lutetiam orantibus Parisiis reversus, vita periculum adiit. Praepositis mercatoribus Stephanus Marcellus, ne quis per imprudentiam in Delphinum manus iniiceret, insigne Parisiensium partium Capitiu ei imposuit. Partes Navarri in Normannia finitimisque locis praenatalis formidolosaeque erant. Et ne quid misero rerum statu domestica peius defovet, omni prope Francia plebs a nobilitate secesserat, quod eius superbia eversam Franciam dicitur. Antequam latius id malum serperet, Delphinus nobilitatis manum, quam maximam potest cogit. In Bellouacis ad tria millia agrorum caesa, in Melles cum agris urbanae plebs si innoxisset, aliquanto maior utriusque strages a Delphino facta. Quo metu caeterarum civitatum plebs ad sanitatem rediit. Et reliquae urbes Parisios sibi auctore Marcello summam rerum arripere in dignantes, Delphino aderant. Ex his triginta millia co fecit, ad sanum Dionysium suos Navarri duxerat a Parisiis accitus, sed ubi in colloquium cum Delphino venit, suspectus illis esse cepit. In Stephano, in hunc praedio spes civibus nulli. Qui integri erant a factione Navarri Marcellique animos suadere, ac ad Antonij portam Stephanum noctu, cum eius porta clausa peterent, isque denegaret, occidunt, Delphinumque cum exercitu ex composito palaeatis foribus recipiunt.

Rex Anglus Franciam vastat. A.C. 1359.

Cum exiisset induriam dies & Francos Anglus praedio victos bellum inuictos cerneret, iterum transmisit, Rhemos tentans a Burgundioribus centum millia aureorum nummum exegit, ne eorum evasaretur ager. Ad Gemitiacum suburbium Lutetiae vicum copiam pugna fecit. Nihil fortuna commisit, & Franci, sua vi vastaque malebant, & ille omnia ferro flammisque miscebat. Ei cordi erat aut vastas solitudines Franciam facere, aut in potestatem revocare. Cum vasto agro Parisiensium fides populari, & repentina tempestas cum borrendo calis fragore minisque suis exorata, eum ita terruit, ut ad Virginis Caruntum praesidis adem versus praecubensque veniam incendiorum, cruo isque hausti posceret, equamque pacem terra hominibusque se daturum se voto mente concepto verbis etiam nuncuparet.

Pax ad Britanniæ vicum utriusque gentis convenere facta. A.C. 1360. Rex in Franciam redit. A.C. 1361.

Ad Britanniæ vicum utriusque gentis convenere facta. A.C. 1360. Rex in Franciam redit. A.C. 1361. Rex Pontificem inmensam militiam professus est, & pietatis causa, & vi omnem Galliam ea lue liberaret, illosque in verum hostem duceret. Moruo inter ea Philippo Burgundiae duce, eodem item Burgundiae

Redit in Angliam. A.C. 1363. Ibi moritur. 6. Cal. Ap. 1364.

Atrebarumque comite, in Burgundiam se contulit, ut ducatum successionis iure ad se devolutum reciperet. Deinde ad reliquas res, antequam in religionis hostes moveret, perficiendas, iterum ad Anglos redit, atque Londinium transmisit ibique morbo correptus obiit anno eius seculi sexagesimo quarto, relictis liberis Carolo quinto, Ludovico Andrum, Ioanne Bituri-

gum, Audace Turcicum & Burgundiorum ducibus, simul Ioanna Navarri virginis, Maria Roberti Anbari ducis, Isabella uxore Ioannis Galatij Mediolanensis. Haec ille lib. 9. reliqua inferioris persequitur.

cum Philippo filio suo capiunt. Post tres annos Eduardus rex Angliae Ioannem Francorum regem liberum esse voluit, & cum quibusdam conditionibus illum dimisit. Quibus non observatis Eduardus ipse centum & quinquaginta nautibus & ultra armatis ingentem exercitum in Galliam duxit: & magna clade provinciam illam afficit, & demum Parisios obsidet.

Petrus Fernetius dux Florentini exercitus Lucam occupare tentat. Leon. Aret.

§. VII.

PER extremum illius anni, Rodolpho Cameracensi, quem milites propter seditionem factam formidabant, nec dux militi, nec miles duci satis fidebat, successior datus est Petrus Fernetius vir egregius bello, ac rei militaris per ea tempora in primis peritus. Is ergo magna operam omnium cum belli curam suscepisset, principio veris Lucam per conditionem occupare tentavit. Erat enim tunc Luca in Pisanorum potestate, ut supra dictum est, & gregeque ferebant Lucenses eorum dominatum. Re igitur arcane cum quibusdam Lucensibus composita, cum duobus equitum millibus, & quingentis peditibus Fugatio movens, ad constitutum tempus se circa Lucam ostendit: sed paulo ante detecta proditio fuerat, & manus iniecta quibusdam coniurato rum. Itaque non succedentibus rebus dux est vestigio copias reduxit. Barcha per id tempus a Pisanis obsidebatur. Erant quoque per finitima Barchae loca defuncti quidam, & motus: ad quos cum Florentini Pisanique auxilia submisissent, praedium committitur, in quo praevalebant Pisanis trecenti Florentinorum equites, & ducenti pedites profligati magnam cladem susceperunt: eoque profecti capti sunt, & castella quae fecerat omnino amissa, & Barcha duriori quam prius fuerat obsidione adstricta.

Ea velut ignominia tactus Fernetius, quod prima res fecerit sibi successerant: cum reliquis copiis agrum Pisanum ingreditur, iratus quidem & sibi & hosti, certoque confligendi proposito, nihil aliud meditatus, quam quod acceptam cladem, valeret vicisci. Affuitque fortuna illius cepto quasi temerario. Nam cum haud multo Pisis abesset, obuiosque Pisanorum equites habuisset, pedites quoque mercede conducti ac multitudo urbana studiose concurreret, pugnatum est aliquandiu dabo euentu: tandem Fernetij virtus & ardor superavit, fractisque & profligatis magna strage Pisanis victoriam est consecutus. In eo praedio dux hostium captus est, ac vexilla Pisanorum cum ingenti multitudine captivorum, in potestatem victoris devenerunt. Captivos, & ducem, & signa militaria Pisanorum capta Fernetius cum ingenti gloria Florentiam duxit. Pro quibus rebus gestis cum ab-

A.C. 1360.

ab exultante populo corona laurea sibi offerretur, accipere renuit, asserens maiori rerum triumpho illam convenire. Regressus inde in agrum Pisanum maiori apparatu, quam prius, nulla vi coerceri potuit, quin ad ipsa Pisanorum moenia perveniret, levibusque aliquot praedictis ad portas commissis, profligatis & ibi hostibus, & intra moenia conditissimis: nummos argenteos in eo loco percussit pro signo habentes resupinam vulpem, quo videlicet insigni Fernetius utebatur.

Per idem fere tempus Barcha oppidum, quod (ut supra patuit) fuerat obsessum, liberatum fuit. Nam equitibus a Fernetio eo missis, oppidani audita eius victoria animosiores facti oppidum egressi in hostes ruentes, castra contra se posita & eorum praesidia expugnarunt. Itaque ubique ita prosperè rebus gestis gloria augebatur civitatis. Sed haud multo post fato quodam, vel (ut Christianorum nomine utar) divina providentia, cui est cura de omnibus, disponente, verfa sunt omnia retro, initio facta a Fernetij morte, qui in ipso victoriarum cursu morbo pestilenti correptus Miniate in oppido migravit & vita. Eius corpus Florentiam devectum magno gemitu publico funere civitas sepeliit. Haec prima perturbatio Florentinorum mentes perfrigit: duce optimo ac fortunatissimo repente amissa.

Et superuenit confestim Anglorum gens a Pisanis conducta. Erant enim equitum super quatuor millia, peditum verò duo millia, qui per Galliam variis bellis exercitati, tandem transmissis alpiibus in Italiam descendunt, Hos cum Florentinis militare potius optantes propterea quod in Anglia multitudo civium Florentinorum negotiaretur, ac noti & amici plurimos essent, malo consilio civitas neglexerit, horrens sumptus nimios stipendiorum. Militabat enim mercede, & magna stipendia flagitabant, tepefcentibus igitur Florentinis, Pisani meliori consilio cuncta polliciti eos sibi coniunxerunt. Pisas ergo profecti Angli, magnum statim terrorem intulerunt nostris. Nam Pisani quidem rependendi ignominias auidi, quantum nunquam apparatus prius fecerant, comiuntis ad Anglos caeteris quas habebant copiis domestico quidem equitatu peditatuque percussidè insequenti, haud dubie viribus superiores reddebantur: praesertim cum apud Florentinos morte ducis omnia per id tempus conturbata essent. Apparatus demum factis, Pisani magna multitudo per Lucensem & Pistoriensem & Pratensem venientes agrum, ad Percolam tribus millibus passuum a civitate distantem posuerunt castra. Ibi aliquot dies commorati, cum frequenter eorum agmina prope urbem discursissent, incendiis & rapinis omnia fecerunt. Tandem exultis omnibus aedificiis ac vastatis, Pisana via cum incredibili praeda, magnoque captivorum agmine Pisas rediere.

Cum Pisis aliquot dies substitissent, illecti superiorum praeda rursus inde moventes, in agrum Florentinum revertuntur. Eorum iter ad Emporium primo, inde ad sinistram relicta urbe in ter Pisam & Elsam fluviis profecti, demum circa Figinum superatis collibus descenderunt. In his locis, quia suspitione belli plurimum va-

cabant, propter distantiam a Pisis, incredibilem praedam nacti sunt. Oppidum Figini expugnare adorti illud ceperunt. Inde discurrentes caeterae late populabantur, multaque expugnantis oppidis, multis etiam, metu desertis, trepidatio maxima cunctos inuaserat. Copiae Florentinorum erant profectae ad oppidum Lancisa, ibique castra posuerant. Cumque leuia quotidie praedia inter vtraque castra committeretur [Pisani superiores evadebant] deinde castra Florentinorum amittuntur, captique sunt permulti, in quibus & praefectus ipse copiarum Rainutius Fernetius frater Petri, & comiteus & omnia amissa impedimenta. Ob haec Florentiae audita valde trepidatum est, atque (ut fit in populis) alij duces, alij milites incusabant, proditos denique se magis, quam victos credere malebant. Tantumque haec inualuit opinio, ut ad octingentos equites Germani, quasi parum fideliter versati in castris fuerint, cum ignominia dimitterentur. Reliquis verò omnibus copiis in locum capiti ducis Pandulphum Malatestam praefecerunt. Is enim haud multo ante domo vocatus, quasi rei militaris peritus, & partibus maximè fidus Florentiam venerat.

Inter haec hostes elati victoria, iactantia quadam significarunt se certa die ad portas urbis venturos. Non autem ea die, sed post aliquot noctu adeo ex insperato & improviso superueniunt, ut prius circa Ripolim fuerint, quam aliquid de eorum adventu sciretur. Luce demum exorta copia Florentinorum ante portam educta & confiterunt ad resistendum hostibus. Itaque hostes late abacta praeda, magnoque captivorum numero coacti, incendiis multarum villarum in oculis civium factis, nullo penitus impediendo tandem abiere. Nec multo post eadem manus Anglorum in Aretinos profecta, ut que ad moenia urbis populata est. Nec terribilius quicquam erat, quam audire nomen Anglorum. Et cum finita iam aestate remeare Pisas statuisent ne praeda captivisque onusti impedirentur, ad transeundum dolum confingunt. Missi enim ad Florentinos nuntii, significarunt se Idibus Nouembris ad Saluanum templum esse venturos, & Piores Florentinorum ad misfarum invitare solemnia. Hoc credentes eadem die armati ciues ad portam praestolabantur. At hostes ipsa die crematis ad Figinum castris, per asperimos saltus cum omni praeda & captivis evasere incolumes. Pisis tanta gratulatione suscepti sunt, ut quasi triumphare viderentur. Quae quidem res permagna incommoda genuit Pisanis. Militibus siquidem intra vna metenia degenibus tanta multitudo, nihil liberum civibus relictum est, non urbs, non aedes, non familia. Saepiusque eos educere conati Pisani nunquam parere voluerunt, modo pecunia rum defectum, modo hyemis asperitatem cautesantes.

Per eandem hyemen apud Barcham (quod oppidum rursus obsederant Pisani) fracti fuisse sunt ipsi Pisani, non modica damna accipientes, caso eorum magno numero, ac signis militaribus aliquot amissis.

Principio insequentis anni Pisani Florentinum agrum maioribus, quam antea copiis invadere parauerunt. Accesserat enim ad prioris anni

A.C. 1360. Florentini a Pisanis proferuntur.

Pandulphus Malatesta dux Florentini exercitus.

Angli in Italia maximè formidati.

Angli post victoriam insolentes.

Pisani Florentinos rursus invadunt. A.C. 1361.

A.C. 1361. anni copias Germanorum manus, equitum triū millium nouiter conductorum. Insuper & Pisanorum multitudo ingens ex vrbe & agro voluntarie sequebatur. His omnibus ad iter paratis, per Lucensē, Pistoriensem, & Pratensem agrum magno tumultu duxere. Florentini copias quoque maiores per hyemem conductas ex Germania & Gallia expectabant, & venerat pars quædam, non tamen tanta, vt exire in agrum apertū & castra castris auerent conferre. Itaque per oppida consistens, à populationibus satis habebat hostem cõhibere. Cum in iis essent locis Pisanorum copia, Angli per fauces Marinae fluminis vadentes, agrum Mugellanum intrauerunt: ibi latè prædam captiuosque omnis generis naui, abegerunt: reliquæ verò Pisanorum copiam cum Germanis, cæteroque equitatu inter Pratum & Pistorium consistebant. Angli per aliquot dies per Mugellanum agrum debacchari, per eandem viam, qua venerant, nullo impediente ad alias copias redierunt Pisanorum. Simul autem omnibus copiis congregatis, ad Sextum & Calumnatam agri Florentini vicus castra fecerunt. Florentiæ rumor erat, & dolor, & dedecus, pro agro & villis incensis atque prædatis. Omnia indignatione plena erant, & non succedentibus rebus dux ipse Pandolphus infamia laborabat, alij nolle, alij nescire criminabantur. Quæ cum increbrescerent commætu petito curam illius belli repudiavit.

Inter hæc Pisani propius admotis castris omnes colles, qui vbi imminent à Bononiensi via ad montem Fæsulanum occupauerunt. Inde postridie descendentes. Calen. iplis Maij agrum quadrato ad urbem descenderunt, tantusque fuit impetus, vt vix quisquam extra portam esset: qui non præliando intra urbem compelleretur, ac de turribus & mœnibus hostes ferirentur. Noctæque inseguta multis facibus discurrentes in montibus ludos ingētibus clamoribus celebrarunt. Ciuitas trepida vt pote, que uideret non modo faces, sed & voces ipsas audiret, noctem transegit in somnum. Postera die hostes crematis ædificiis ferè omnibus, quæ Fæsulis, quæ Bononiensi via, & circa ea loca fuerant, & retro mouentes castra, transmissa Arno in viam Pisanam cum omnibus copiis transierunt. Et sicut in via Bononiensi fecerant, ita & Pisana ad portam vrbs venire conati multis vulneribus repelluntur, consuetis iam ciuibus vanos metus contemnere. Inde in Aretinum agrum pergentes, vsque ad mœnia vrbs populati sunt. Mox per Senensium fines regressi, Pisas tandem rediere. Sed ante reditum eorum cum essent hostes ipsi Aretij, Florentini equitatu omni misso contra Pisas, cuncta circa urbem incēderunt. In de Liburnum aggressi, cum id oppidum vacuū defensoribus, comperissent cœperunt illud atque cremarunt. Mox veriti, ne Pisani ad quos noua equitum manus ex Gallia superuenerat, iter interrumpere, per Volaterranum agrum accelerantes, incolumes Florentiam rediere.

Angli Pisanos deserunt. Blond. ibid.

§. VIII.

Cum finis esset illius ætatis, magnæque apud Pisanos copiam forent, ac de futuri anni

ni clade formidaretur Florentini sollicitatis pecunia Anglis cæteri que Pisanorum auxiliariibus, vt ab illis discederent magna impensa obtulerunt. Non tamen, vt sibi communiti Pisanos inuaderent (id enim honestate quadam militari exceperant) sed ne Florentinis, neque Aretinis obessent. Quod si aliis, quàm Pisanis bellum in ferrent Florentini, adesse sibi non recusabant. Per hunc modum pars maxima copiarum à Pisanis receffit. Manus tantum vna Anglorum remansit apud Pisanos, quam Ioannes Augustinus ductabat: ea fuit circiter mille, & Italici generis alia copia.

Florentini interea vocauerunt Galeottum Malatestā, virum eximium, ac peritissimum rei militaris, eumque ducem ac moderatorem belli præferunt. Is qua die ciuitatem ingressus est, recepris de more signis, sine cunctatione extra urbem ea detulit via Pisana ad secundum se lapidem ibi expectabat auxiliares copias. Ipse autem dux per singulos dies in urbem regressus, de agendis cum prioribus & ciuibus consultabat. Tandem cum omnes copia conuenissent, cæteraque parata forent: contra Pisanos duxit: habens peditum supra decem millia, equitum verò ad quatuor milia. Cum his copiis ad oppidum Peciolę primò, mox inde ad Cascinam constitit. In eo loco munitis castris, occasionem bene gerendæ rei cum summa prouidentia expectabat. Pisani castra hostium sibi vicina intuentes (neque enim plus distabant à Pisis, quàm millibus passuum sex prælio decernere statuerunt. Nam & populi multitudo erat ingens, præsertim iuxta urbem pugnatura, & conductorum peditum equitumque manus Florentinos spernere consueta, superioris ætatis victoriis fidens. Aderat præterea Ioannes Augustinus peritissimus bello dux, qui spem eorum valde subleuabat. Cum ergo pugnare statuisset, Ioannes Augustinus Pisis egressus ad Sabinum castra fecit, qui locus medius erat inter urbem & hostes. Ratio prælij ineundi hæc fuit.

Missis sæpè equitibus ante ad Florentinorum castra, qui tumultum suscitarent, ac è vestigio fugerent, in eam consuetudinem adducere curauerat, vt iam eorum aduentus insultusque contemneretur. Id cum astuto consilio consecutus esset Augustinus tandem pomeridiano tempore subito profectus cum omnibus copiis mirabili silentio, ac dissimulatione Florentinorum castris subito superuenit. Calor erat ingens, militumque magna pars inermis, vel sub tabernaculis iacebat, vel in flumine, quod præterfluit, lauabatur. Cura verò aut suspicio hostis per id tempus [venturi] nulla erat. Tum improuisus hostis repente ad munitiones delatus, sperauit primo impetu castra percurrere & otiosos inermesque opprimere. Aretini ab ea parte stationem habebant. Qui licet tam repentino aduentu percussis, nequaquam tamen cesserunt, sed armati simul inermesque sese hosti obiciētes, primum impetum sustinuerunt. Et iam clamor subito ad arma cæteros concierat, concurrebat que fortissimus quisque ad impetum retundendum. Ipse dux ætate prouectus, magnæque auctoritatis milites accelerabat, & pro temporis angustia hortabatur. Cumque concurrissent vndique, & robur iam virorum adesset, non contenti

Galotti Malatesta Florentini exercitus dux. A.C. 1361.

Galotti Malatesta Florentini exercitus dux. A.C. 1361.

Pisani Florentinis dux. A.C. 1361.

Strenua hostis animi.

Strenua hostis animi.

Strenua hostis animi.

Strenua hostis animi.

renti munitiones defendere, eruptione facta hostes inuadunt ac pedem referre compellunt. Augustinus vbi primam aciem, contra atque imple ratum erat, non perripisse stationem improuiso impetu conspexit, paulatim subducere agmen cepit, ac sese ad Sabinum recipere. Id verò tardius ex eo factum, quòd maxima pars, vt magis lateret, equos dimiserat, pedesque venerat ad castra percurrere. Itaque abeuntibus, qui pone sequebantur, prima acies fracta in fugam versa obruitur à nostris, ac multa cæde prostermitur. Maxima vis Pisanorum populi, vt pote nocendi auida circa primam fuerat, eorum plurima facta strages, & captiuorum numerus ingens ex ciuibus Pisanis fuit. Dux ab insequendo longius continuit, veritus insidias ob tam acceleratam hostium fugam. Cæsi in prima acie supra octingentos Pisanorum, capti ad duo millia. Augustinus cum reliquis copiis, quæ ad Sabinam refugerant, desertis castris intra Pisanum mœnia se recepit. Post hæc Florentini propius Pisas admotis copiis, vbi nemo obuiam prædibat, retro mouentes signa, quo sese captiuorum impedimentis exonerarent, Florentiam rediere. Pisani omnes capti, ad spectaculum populi currius quadraginta quatuor per urbem deuicti, carceri traditi sunt.

His peractis dux iterum mouens Pisanos fines ingreditur. Exercitus autem postulatione duplici eis stipendij, & captiuorum contentione male inter se concors, in seditione grauissima verlabatur, adeo vt neque progredi ulterius, neque parere vellet. Ob eam rem dux pacandis sanandisque militum animis, aliquot dies in primis finibus agri Pisani commoratus, tandem compositis ad aliquem modum rebus, ultra progressus circa urbem Pisas deuenit. Ibi cum hostes affligeret, cladisque belli inferret, orta rursus in castris seditio ad prælium vsque processit. Ea fuit causa celerioris recessus. Dux enim in discordia exercitus, prope urbem hostium manente periculosum ratus, dimissa parte militum ipse cum reliquis Lucensem agrum peruenit. Florentiæ verò multorum iam animi ad pacem inclinabant. Nam & satisfactum dignitari putabant ob victoriam nuper habitam, & tot Pisanos ciues spectaculo traductos, & afflictum sapius Pisanum agrum. Et accedebat desperatio quedam ex seditione militum exorta, suspicio insuper nequaquam contemnenda prudentiores terrebat, ne Pisani fractis desperatisque rebus urbem, ac sua omnia Barnabæ dederent, tyranno potenti, ac rerum nouarum cupido, & qui iam pridem manus iniicere in Heruriam meditaretur. Fuit autem habita hæc victoria contra Pisanos anno domini. 1361. vel circa.

De Urbano. v. papa: & translatione sancti Thomæ de Aquino: & pace inter Florentinos & Pisanos.

CAP. X. DEFUNCTO Innocentio sexto ascendit cathedram Petri Urbanus quintus in numero pontificum

Urbanus quintus in numero pontificum

203. Anno domini. 1363. Ab initio verò munda quinquies 1327. secundum autem maiorem numerum sexies millesimo quingentesimo. lxiij. Sedit autem annis octo. Hic creatus Auenione canonicè intrauit cum curia Italiam, & ad urbem vsque peruenit, & post breue tempus reuersus est in Galliam.

Cum autem esset in Montefalcone, in vrbe orta est magna altercatio inter ordinem Prædicatorum, & monachos Cistercienses de corpore beati Thomæ de Aquino. Conquererentur enim monachi monasterij Fossanouæ dicti ordinis, ab ecclesia sua fuisse eis ablatum corpus beati Thomæ, quod ibi fuerat tumulatum. Nam pergens ad concilium generare Lugdunense de mandato domini Gregorij decimi infirmatus in via ad dictum monasterium iuxta castrum Piperni situm in Campania declinauerat: vbi in domino requieuit. Er quamuis mandasset dictus sanctus migrans, corpus suum Neapolim ad conuentum Prædicatorum deportari tempore congruo, non adhuc illud fuerat impletum ex causis diuersis: sed iacuerat ibi per annos septuaginta quinque à die transitus sui. Quidam enim potentia fretus, de Castro Piperni tractabat occultè auferre sacrum corpus beati Thomæ ex abbacia, & magnam pecuniam pro traditione eius ab aliquo recipere. Sed cum hoc percepisset dominus ciuitatis Fundorum nomine Honoratus, horrens hoc sacrilegium adstante venerabili abbate dicti monasterij, & Fundensi episcopo, abstulit ipsum corpus mirredolens fragrantia odoris de loco abbacia, & detulit in ciuitatem suam Fundorum cum diligenti custodia & reuerentia illud seruans. Deum cum dictus comes Honoratus, Romam pro suis negotiis applicasset, ibique inuenisset generalem magistrum ordinis prædicatorum Heliam nomine ad preces eius frequentes, videns se non posse aptè illud retinere, cum etiam rex Apulie illud habere peroptaret, eidem patri corpus ipsum & ordini consignauit in conuentu dicti ordinis Fundensi collatum.

Interea monachi ordinis Cisterciensis accedunt ad curiam magnam sibi iniuriam factam Prælati curiæ querulantes in ablatione sancti corporis de monasterio suo, ad pedes etiam apostolicæ sedis Urbani tunc Romæ existentis vociferantes. Super quo curia penè tota commota erat contra ordinem Prædicatorum ex illa querela. Cumque pluribus excursis diebus in hac contentione diutius fuisset exasperata, mutatur pontificis mens. Et superueniente solemnitate corporis Christi, cum sermo fieret coram Urbano, & multis cardinalibus, & baronibus de officio ipso magnificè edito per ipsum beatorum

Quo anno hic pontifex creatus fuit auctoritas variant. Nam Blond. lib. 10. dec. 2. Anno salutis vnde sexagesimo terdeciesque centeno Innocentius Pontifex est defunctus Cardinalesque apud Auenionem eoa tibi Guilielmi. Grisani Lemouicensis. & illorū Massiliensis abbatem legatione tunc apud vicecomites fungentem in Pontificem delegerunt: Onuph. verò sic. Obiit Innocentius Auenione pridie Idus Sept. A.C. 1362. vacavit sedes dies 14. Urbanus deinde Mintiatensis Gallus creatus Auenione est Cal. Octob. eiusdem anni. Porro de hoc Pontifici etiam veter. Plat. & Onuph. Blond. lib. 10. dec. 2. Nauic. gen. 46 & alij.

Tertia pars hist. Ant. I Tho-

A.C. 1361. Urbanus quintus pontif. max. 202. sed. a. 8. m. 1. di. 13. A.C. 1362. Inter prædicatores & Cistercienses de corpore D. Thomæ contentio.

sup. tit. 20. ca. 1. ante. §. 11.

Helias Prædicat. 21.

A.C. 1364. Urbanus 6. Corpus D. Thom. Prædicato rib. adiudi cat.

Thomam ad requisitionem Urbani quarti, acclamantibus cunctis dignum fore in munus re-

Pontifex pacem inter hostes procurat. Leon. Aret. A.C. 1364.

§. I.

AD pacem quæ tractari incipiebat inter Florentinos & Pisanos reuertendo: Cum de hac ageretur Florentini audire iam tolerabant pontificis Romani vocem: qui per oratores suos hanc suadebat Denique opera pontificis factum est, vt legati Pisanorum ad oppidum Pisciæ venirent. Ibi cum Florentinis legatis congressi de pace agere cœperunt. Et cum de conditionibus pacis ageretur, Ioannes cognomen Agnellus cuius Pisanus inter hæc factione suorum subleuatus dominatum arripuit ciuitatis. Is quia erat ex intimo Barnabæ sinu, & paulò antè ab eo redierat, nulli fuit dubium, quin operata ciuitatè ipse arripere. Quæ causa fuit pacis maturandæ. Cõditiones pacis multæ atque honoratæ pro Florentino populo fuere. Nã Petrabona castellum, à quo natum fuerat ab initio bellum, Florentinis à Pisanis est traditum: & alia quædam Pisanorum castella ad solum euersa ex pacto: & immunitates omnes Florétinis Pisis restitutæ sunt. Præterea in annos decem centum millia pondo auri Pisani dare Florentinis promiserunt, singulis videlicet annis decem millia. Accessit etiã & illud honorificum, vt exercitus Florentini populi in finibus Pisanorum esset cù pax facta est, vtque in oppido Pisciæ tractata factaque fuerit pax loco Florentinis subiecto. Hæc omnia pacem honorificam reddiderunt, populus tamen Florentinus vsque adeo pacem datam Pisanis ægrè tulit, vt à Carolo Stroza, qui author suasorq; pacis fuisse referebatur, vix manus abstineret.

A.C. 1368.

Cum finis impositus esset bello Pisano, Carolus imperator in Italiam rediit, vocatus à Romano pontifice Urbano, quo Bernabonem perpetuum ecclésiæ hostem vlcisceretur. Idem pontifex cum transitum Carolo præparasset, à Florentinis, vt ad se legatos mitterent, flagitauit. Missi sunt ad eum quatuor è principalioribus ciuitatis. Hos pontifex multis verbis cohortatus est, vt in societatem belli aduersus Barnabam Florentini coirent. Ea deinde per oratores per scripta cum essent, diligentiori consultatione habita, tandem negata societas pontifici, eo præ-

Flon. ibid. Nauc. ge. 49.

A textu, quod pax & amicitia ciuitati cum Barnaba foret. Id responsum simul pontificem imperatorèq; offendit, & quati labeinte fundamento nihil super ædificari solidum potuit. Quamobrem imperator, qui bellum tumultuosius Barnabæ inferre cœperat, non multò post insperato pacem cum illo fecit, ac dimissa magna exercitus parte Romam ire constituit.

Cum audiretur pax per Galliam facta Carolum in Hetruriam esse transiturum, Florentini legatis ad eum missis, qua mente, quouè animo esset tentauere. Fucrat procius primo suo aduentu seu transitu optima gratia Florentinus populus apud Carolum, fuerantq; per eum benignè indulta permulta, sed erat suspecta pecuniarum cupiditas, præsertim indigentia coniuncta, quarum comparandarum gratia nihil non moliturus credebatur. Idque statim apparuit. Nam simul atque ad eum peruenerunt legati accusatio ab illo facta est aduersus Florentinum populum, quod non contentus ab se dudum concessis, iura insuper quædam Romani imperij vsurpasset, id cum querela & indignatione ab eo prolaturum, iram significabat & duritiam animi insigniter offensi. Erat verò id tori ars pecuniarum auertendarum. Nec multò post die dicta iter ingressus Lucam petiit & à Lucensibus benignè susceptus finitimo de loco terrorem adauxit. Equites eius atque præfecti Miniature oppido primò statim aduentu quasi in frõre ab eo collocati, Florentino ex agro prædas abigere cœperunt, & hostilia inde tumultuosius ostentare. Ipse autem Volaterrani, ac Prati, & Lucensis agri, qui à Florentino populo tenebantur, restitutione flagitabat. Nec p̄ intercessores ab hac postulatione quibat diuelli. Quare obtinatione eius aspiciens ciuitas, conducere militem, ac fines tueri perrexit. Nec Florentinos solum commouit illius in Hetruriam aduentus, sed & alias quoque ciuitates nouis rebus inuoluit. Pisanis per id tempus præsidebat Ioannes cognomento Agnellus. Is Lucam ad salutandum Carolum profectus: cum ibi casu prolapsus coltam fregisset, delatus confestim Pisas rumor alios spe, alios metu concitauit. Totadq; ciuitas fuit in armis, præualeteq; diuersa factione Petrus Gambacurta, qui ad eam diem exularat favore suorum receptus, gubernatione rei pub. suscepit. Senis quoque per hæc ipsa tempora motus in repu. grauissimi fuerunt, variæque defectiones, ac fugæ ciuium. Carolus per hos tumultus Romam profectus, parumper ibi commoratus: dum pontifici de rebus arcanis quarum gratia venerat loqueretur, tandem iis vt voluerat compositis Senas rediit. Senis autè dum esset in suspitionem venit: quasi vrbeim illam esset alteri traditurus. Quamobrem tumultu populi repente exorto pene oppressus est, multuq; suorum amissis Lucam petiit. Indèque in Galliam mox in Germaniã transit.

Miniatenses se dedunt Barnabæ. L. Are.

§. II.

POST Caroli recessum Miniatensium exules iam pridem castellis quibusdam occupatis bellum oppido inferebant. Erat in

A.C. 1365. Florentini cù Pontifici ce & imperatore de duobus nocti facere.

Carolus Romanus iteru p̄uocauit.

Carolus ad Senas in Hetruriam.

Pisanorum turbamur.

A.C. 1366. Florentini qui noluerant Pontifici contra Barnabam coniungi ab eo deseruauerunt.

Florentini qui noluerant Pontifici contra Barnabam coniungi ab eo deseruauerunt.

Ioan. Aug. belli dux cautus.

Florentini à Mediolanensi tyrano vincuntur.

eo oppido Germanorum manus ex Carolo exercitu, cumque iis oppidani diuersæ factionis, sed exules fauore opibusque Florentini populi nitentur. Quod intuentes aduersarii, ad Barnabam Mediolanensem confugientes illius opem implorauerunt, illique oppidum tradiderunt. Barnabo igitur, vt qui iam rem Hetruscã prius meditatetur, ferre auxilium Miniatisibus constituit. Id verò peringratè facere visus est. Nam Florentini nuper vel job id maximè in indignationem Caroli pontificisq; inciderant, quod contra ipsum tunc amicum inire foedus recusassent. Ipse verò cum esset pax, nulla probabili causa, hostem fouere, ac bello implicari contra Florentinum populum haud quaquã abnuerat. Florentini cognito Barnabæ proposito, maiori quàm antea nisu oppidum obsederunt. Nec multò post equitatus aderat Barnabæ magno quidem numero.

Dux erat autem Ioannes Augustinus vir clarus bello, & iam per Italiam notus. Is auditro castrorum ordine, & obsidionis forma, quoniam vim afferre se posse desperabat in agro substititatis Pisano, non longius tamen à Florentinorum castris, quàm decem millibus passuum, dux erat Florentini exercitus populi Ioannes Reginus vir quidem egregius, & bellorum sciens. Qui cum videret copias hostium morati, nec ad se accedere, rectam ipse rationem secutus, standum in castris & virgendam obsidionem, nec obuiam exeundum censebat, ostendens opportunitatem castrorum. Vnde si adueniant hostes, & conentur, cum haud dubia strage repellentur: si nõ adueniant, nihil eis nocere, nec eos certam exploratamque victoriam incertæ dubiæque præliandi fortunæ committendam esse. Eius consilium & rectum & prudentis ferocius quidam ciuium in magistratu constituti ita exagitabant, vt totum illius propositum ad ignauiam timiditatemque referrent. Plebs quoque vrbana, ob ferociam magistratus lata ducis foecordiam & metum pauoremque increpabat. Quod cum illi innotuisset: Eamus (inquit) quo temeritas imperitorum iubet, iam scient nec animum mihi, neque consilium defuisse. Inde prima luce copiarum parte ad tuendas munitiones in castris relicta, ipse cæteram multitudinè sub sigis structâ certissimo pugnandi proposito ad hostem rapit.

Augustinus verò cum Florentinorum copias ad se venire conspexisset suos intra munitiones continuit, volens itinere & calore viros equosque aduersariorum maximè confici. Itaque calonibus tantum, & leuis armaturæ missis, detineri hostem atque fatigati imperauit, ipse curatis suorum corporibus structam paratamque subinde aciem cum tempus fuit, eduxit. Cumque superior numero foret, & quietos in fatigatos eduxisset, facile vicit. Captus est in eo prelio dux ipse Florentini exercitus cum magna multitudine, permulti etiam casti, cæterique profugati, nullo neque ordine neque duce, vt cuiusque fors obtulit, aufugerunt. Hostes postredie sub ipsas munitiones castrorum profecti cù eas custodiri intrepidè animaduertissent, faciliorem sibi viam soluendam obsidionis arbitrati, si agrum Florentinum ingrederentur, relictis castris vsque ad mœnia penè vrbs

A deuenere, maiorem tumultum de industria ostentantes. Sed ciuitas in eo pertinax fuit nullòque terrore potuit adduci, quin in obsidione perstaret: confestimque reparatis copiis magis quàm prius obsidionem virgeret. Euenitque haud multò post, vt Miniatis oppidum per conditionem caperetur. Luperello quodam ex minima plebe homine, per abdita ac penè inuia milites nocte recipiente. Ex quo vires hostium fractæ sunt, & di uerse factionis homines, qui rebellandi fuerant auctores, Florentiam ducti, multitudinis concursu penè discerpti, deinde affe & supplicio periere.

A.C. 1369.

Haud multò post Miniatem receptum Barnabæ is equites sub specie auxilij Lucæ commorantes, de occupanda vrbe consilium iniuerunt. Tenebat eam Caroli præfectus, nec latuit eum machinatio & fraus. Itaque cum se præfidiis roborasset, dimissi ab eo equites sunt sub honesto prætextu, quasi non amplius eorum opera indigeret. Ipse verò ad conditiones, pactaque traiecit animum, pecuniæque accepta demum vrbe relinquere ciuibus paciscitur. Mutua ob eam rem pecunia data est Lucensibus à Florentinis, auri pondo vigintiquinque millia, missique eo præstantissimi ciuium, qui in constituenda repu. moderandaque ciuitate adessent. Nam ipsi quidem Lucenses, vt qui diu sub tyrânis vixerat, iura libertatis penè fuerat oblitii. Per huc modum libertas Lucensibus reddita est, ex multis & variis fluctuationibus. Arcem munitissimam olim à Castrutio ædificatã in ea quo popularius degeretur, confestim ciues euertuerunt.

Lucenses libertatem recuperat.

Eodem anno Florentini equites octingenti in Galliam missi legato Romanæ sedis, qui Bononiam tenebat, auxilia tulerunt aduersus Bernabonem. Fucrat enim paulò antè societas iniata à Florentinis cum pontifice Romano Urbano tunc Viterbij commorante. Mouerant autem Florentinos ad societatem inuendam Barnaba iniuriæ circa sancti Miniatis oppidum illatæ. Mittentes ergo in Galliam equites legato contra Barnabam auxilia præbuerunt. Bellum per id tempus ad Regiũ lepidum gerebatur quam vrbeim magna vis exercitus Barnabæ circumsidebat. Ille igitur cum aduentum copiarum Florentinorum aduenisse cognouisset, quo necessitas illis redeundi domum iniiceretur, per Placentinum Parmensèmq; agrum equitibus missis, repente circa Pisas copias ostendit. Ob eum timorem confestim ex Gallia reuocati sunt equites ad legatum missi simulque cum iis sociorum equitatus accessit. Hi omnes in agrum Pisanorum ad hostem profecti, prælium committere properabant. Sed hostis antequam in præsentiam veniret, per eam ipsam, qua venerat viam reuersus, irrito labore longisque itinationibus eos fatigauit. Florentinorum sociorumque equites profecti hostium vestigia, quædam illis intulerunt damna, ac manifestam fugæ confessionem extorserunt. Moxque & ipsi in Galliam reuersi bellum profecti sunt. Certamè eius belli per æstatem longius fuit, tandèmq; victoria parta est aduersus hostem & obsidio Regij dissoluta. Manus autem Donatus eques Florentinus dux earum copiarum labore nimio confectus, in ægritudine incidit, ex qua decessit.

Tertia pars hist. Ant. I. 2. Vr.

A.C. 1370. Boccacii libri vulgares arguitur.

Urbanus pontifex, per hæc ferè tempora cõpositis Italicæ rebus in vltiorem Galliam remeavit, & post paululum in domino obdormiuit. Circa ista tempora Floruerunt Franciscus Petrarcha insignis poëta Florentinus, qui composuit buccolica in versib. & librũ de remediis forniciorum, ac etiam de vita solitaria.

Tituli 22. summa.

Ioannes etiam Boccacius poëta Florentinus qui edidit libros in vulgari vanitatibus plenos vt Centinouium, Corbarium, & Philostratum. In latino verò, & elegãti stilo librum de genealogia deorum, & de mulieribus claris, & de casibus illustrium virorum, cum aliis plusculis.

Græce in Ecclesia Dei schisma.

TITVLVS xxij. continet gesta Romanorũ pontificũ & imperatorũ, & schismatũ & bellorum, quæ fuerunt in Italia præcipue, & aliis regionibus, & præcipue de rebellionẽ terrarum Ecclesiæ. Et de bellis Florentinorum cum duce Mediolanensi patre & filio, Et postea cum rege Aragonum. Et prius cum rege Vuentceslao De Tartarorum victoria contra Turcos. De victorijs Sigismundi imperatoris contra Turcos. De hæresibus Bohemorum. De captione Constantinopoleos per regem Turcorum, & aliis circa materiam Turcorum. Sed prius de reductione Grecorum ad fidem & Armenorum in concilio celebrato Florentiæ. Ab anno domini. 1371. vsque ad annum. 1457. Intra quod tempus fuerunt pontifices Romani primo Gregorius. xi. Post quẽ factõ schismate fuerunt ex vna partem, scilicet Italica cum Alemania & Vngaria vñ annis vi. Post quem Bonifacius. ix. Deinde Innocentius viij. Demum Gregorius xij. Vñctus. Ex alia parte vltromontana, scilicet Francia, Hispania & Cathalonia fuerunt Clemens vij. Benedictus xij. qui dictus est nomine proprio Petrus de luna. Pontificantibus autem Gregorio præfato scilicet xij. Roma & Benedicto xij. Auenione Cardinales vtriusque gerentis se pro papa recesserunt ab eis. Et factõ concilio Pisis per ipsos cardinales depositi fuerunt ab eis de factõ (si tamen potuerunt) Gregorius & Benedictus. Et factus est tertius papa vocatus Alexander, ex ordine minorum iam prius ad cardinalatum assumptus. Quo cito migrante successit ei Ioannes xxij. dictus, cuius nomen proprium fuit Balthassar Costa, Cardinalis & legatus Bononia. Sed celebrato solemni & vniuersali concilio Constantia in præsentia imperatoris Sigismundi tunc regis etiam Vngariæ & Bohemiæ conuenientibus cardinalibus Ioannis xxij. qui fuerant partim Greg. xij. partim Benedicti, sed vt dictum est recesserant ab eis, conuenientibus etiam cardinalibus paucis, qui cum Gregorio remanserant, ad procurandam vniõnem Ecclesiæ, vt fieret vnum ouile & vnus pastor, determinatum est à patribus vt sumeretur via cessionis tanquam compendiosior & irrefragabilior. Nam per viam disputationis semper reperirentur obiectiones.

Cardinales tertii papam elegerunt, si tamen potuerunt.

Via igitur ista conclusa Ioannes xxij. cui non placebat, aufugit occultè à concilio, intendens remanere solus in cathedra. Sed subito Deus prouidit, & dominus imperator infecutus cum in terris ducis Austria captum rediit eum ad concilium. Et cum renuñciare recusaret perlectis multis sceleribus per eum perpetratis, scandalizantibus meritiõ omnes fideles depositus est & priuatus omni dignitate, & carceribus deputatus. Gregorius duodecimus cum esset senio confectus Arimini residens per procuratorem suũ ad hoc destinatum & deputatum renuñciauit propria sponte papatũ, & omni iuri quod in eo haberet, sicq. ex duabus obedientiis scilicet Greg. 2. Ioan. xxij. factum est vnum ouile. Cum autem Benedictus. xij. dictus Petrus de luna pluries fuisset citatus ad concilium, vel saltem ad renuñciandam exhortatus ab imperatore & regibus pluribus, nunquam voluit assentire, sed permanens in sua perfidia & contumacia depositus est, & priuatus omni iure papatus. Vnde & reges, qui prius ei obedientiam dederant, subtraxerunt ab eo omni obedientiam in clericis regni sui, cum fugientẽ in insulam Paniscula dimiserunt. Omnibus igitur congregatis in concilio ad vnitatem pastoris tendentibus, additis etiam quibusdam vocibus, è qualibet natione ad voces cardinalium, creatus est papa vnice Martini, 5. de domo Colummensium, qui cardinalis dicebatur dominus Oddo. Et celebrato concilio, vbi & quedam constitutiones sunt editæ, cum curia sua intrauit Italiam. Et florentiæ in conuentu sanctæ Mariæ nouella residentiã fecit per annum & mensem. Postmodum Romanus profectus est cum curia, vbi post duodecimũ annũ sui pontificatus migravit ad dominum, cui successit papa Eugenius. 4. Venetus Gabriel in minoribus nuncupatus. Ei autem post annos. 16. decedenti Romæ successit Nicolaus 5. vocatus prius Thomas. Quo post annos 8. vita functo, creatus est Calixtus papa. 3. Alphõsus dictus in cardinalatu. Petro de luna decedente successit ei in antipapatu quidã dictus Eugenius Insurrexit aliud schisma in Basilea, vbi etsi prius autoritate Martini, & postea Eugenij fuerit ibi positum concilium ad tollendam hæresim Bohemorum postea cum alia tractarentur ad instigationem ducis Mediolanensis Philippi Mariæ, scilicet depositio Eugenij propter hoc ab Eugenio dissolutum est, & factum propria temeritate synagoga sathana, adeo vt deinde deposito Eugenio creauerunt basilicum, id est, antipapam, & antichristum videlicet ducem Sabaudia, qui dicebatur Amedeus, & vocari se fecit Felicem. Qui tempore Nicolai 5. renuñcians papatũ, remansit cardinalis legatus Gregorius postquam renuñciauit sponte factus est per concilium Constantia legatus in Marchia, sed de his omnibus plenius inferius agetur.

De

A.C. 1370.

Gregorius 11. Pontif. max. 203. sed. an. 7. m. 2. d. 29. A.C. 1370. CAP. I.

NNO domini. 1371. post transtum domini Urbani quinti, ex hoc seculo creatus est pontifex vrbis & orbis Gregorius vñdecimus patria Lemoicensis, in numero pontificum. 204. Ab initio autem mundi quinquies. 1335. secundum minorem computationem, secundum alium maiorem numerum sexies 1371. Et sedit in cathedra Petri annis. 7. & mensibus. 5. Qui Auenione electus, & intronizatus est. Sed post aliquot annos terris, quæ sunt in Italia de dominio ecclesiæ se rebellantibus à iurisdictione ecclesiæ ipsius, papa Gregorius post censuras publicè fulminatas contra Florentinos, & alios qui cooperati fuerant ad illam rebellionem dimissa à Gallia ad vrbem cum curia sua profectus est. Et ibi post aliquod breue tempus intolerabili vesica dolore migravit ad dominum.

Curia Romana rediit in Italiam. A.C. 1370.

Vocati patres in electione pontificis. Vñctus.

Pax inter Pontificem & ciuitates Italiæ. A.C. 1371.

Factiones Albicorum & Pistoriorum Florentinorum. A.C. 1371.

Basilicæ concilium dissoluitur. Felix pontifex noster legatus.

dem lege data principibus earum familiarum interdita est reipublicæ administratio. Per huc modum deturbatis authoribus factiones ipsæ in breui conticuere.

Altero dehinc ac tertio anno nihil memoria dignum reperio gestum, nisi quoddã Vbaldinæ gentis castella per arces Apennini domita in potestatem Florentini populi deuenere gentisque eius potentia hic exitus fuit: per hæc tempora porticus iuxta ædes publicas facta est insigni splendore ac magnificentia redemptione domorum ob hoc faciendum dirutarum possessoribus facta à communitate.

Italiae status quis fuerit Pontificibus in Gallia imperantibus. Leon. Arce.

§. I.

PRINCIPIO sequentis anni, qui fuit lxxv. supra 1300. suspicio aduersus pontificem iam pridem concepta, magis magisque indies augetebat, nec prius finis, quam paulatim exacerbata manifestum tandem in bellum prorupit. de quo altius reperentes, vt scribit Leon. in historia Florentina lib. 8. pro rei maiori notitia quædam memorabimus. Fuerat pontificatus Romanus in Gallorum manibus iam inde à Clemente quinto continuatus per annos. lxx. Hi per legatos ex Gallia missos ciuitates Romanæ ecclesiæ subiectas per Italiã gubernabant. Dominatus eorũ superbus erat, ac penè intolerabilis. Nec ecclesiæ tantum vrbes verumetiam liberas ciuitates sibi subdere cupiebant. Studia verò eorum non pacis, sed belli. Extremorum hominum plena erat Italia. Arces pluribus locis per liberas ciuitates infinito sumptu ab illis edificata, non libertatem, sed coactam miseramque seruitutem populorum vbique restabat: ipsi & inuisi omnibus quibus dominabantur & vicinis suspecti atque cauendi.

Cum hæc esset rerum conditio per Italiam legatorumque potentia longè lateque dominaretur, ac formidabilis esset: Florentini magnis in suspicionibus constituti, pacem tamen & fedus cum pontifice obseruabant. Sterilitas anno ne per hæc tempora superuenit ciuitati, & vt pote in vrbe populosa, indigentia plurimum creuerat, vt vix Florentina plebs sustentaretur. Hæc difficultates legato qui Bononiam tenebat non erant incognita. Sæpius enim iam pro amicitia & federe rogatus, frumenti facultatem denegarat. In hac igitur tanta difficultate, atque periculo cum spes vnica in segetibus esset, quæ iam plane flauescabant, legatus repente omnes copias suas in Florentinos dimisit volens itinera præcludi, & simul omnem spem futuræ messis auferre. Quod nisi ciuitas prudenti consilio obuiam isset, iugum erat proculdubio seruitutis recipiendum. Nam magnitudo copiarum tanta erat, vt à finibus eas arce nulla esset facultas, præsertim repente aduentantes. Hoc periculum tunc ciuitati imminens, non armis, sed consilio depulsum est. Data siquidem grandi summa scilicet centum triginta millium florenorum ducibus militia, præter legati spem, non pacati mo-

A.C. 1373. & 1374.

Galli per 7. annos & pontificatus & facta sede pontifici sunt.

Galli Pontifici nomine Italia præfuerunt, sed nimis superbe.

Seminario diu Florentinorum in legato Pontificis.

A.C. 1375.

do, sed amici facti nulla calamitatem intulere. Accessit ad certam indignatione Prati oppidi per eos ipsos dies detecta proditio, quam sciente machinanteque legato tentatam ferebant. His ergo infensi civium animi, & metu simul indignationeque commoti, adversus clericorum malignitatem insurgere statuerunt.

Ea de causa magna statim copia parata. Oportetque viri cum potestate publica creati, quibus omnis cura belli demandata est. Et civitas quidem pro accepta nuper iniuria, & pro repellendo in posterum libertatis periculo robusto ac cello animo ad id bellum surrexit. Octo autem virorum providentia fuerunt enim praestantissimi & solertissimi viri secundum saeculum) sub sequentibus rebus confestim eluxit. Nihil enim ferociter & propalam agendo, sed remissa araneque singula obcundo, monendo per singulas civitates homines, & quibus erat opus auxilia pollicendo, stragem adversariorum brevi dedere. Primo omnium Typhernates ab iis impulsus, contra dominatores insurgentes, iugum servitutis repulerunt. Erat in ea urbe praesidium nequaquam contemnendum. At tamen raptis armis Typhernates contra praesidium ruentes praesidium commiserunt. Tandem multis interfectis reliquos intra munimina arcis compulerunt. Eaque ipsa nocte Florentini populi, auxilia intra urbem recepta, vna cum civibus arcem obidentes non multorum dierum certamine ad deditionem compulerunt. Qui Perusium gubernabat legatus, vbi rebellasse Typhernates, & arcem a suis teneri cognovit, coactis subito copiis ad recuperandum Typhernum eas dimisit. Id vero cum cernerent Perusini per absentiam copiarum elati, raptis & ipsi armis in legatum feruntur & arcem, (Erat enim munitissima in

Typhernates Perusini ab Ecclesia desiciunt.

a Florentinis sollicitantibus, & Typhernatibus Perusini que initium faciuntibus omnia seve Italiae oppida ecclesiae ditioni subiecta a Pontifice defecerunt. Nam cum Pratesis Florentinorum excutere iugum Anno Pontificis quinto quaesivissent, bisque legatus Pontificis, qui tunc Bononiae erat, saevius copias per aliam simulationem misisset, florentini copias pecunia corruptas auerterunt, & coniuratione detecta Prati in nonnullos animadverterunt. Nec secevant florentini concepta iniuria aut legato aut Pontifici querelam cui potuit facillime satisfacere: sed facinus ad vindictam, vel potius, ut apparuit per ambitionem, aggressi sunt omnium, quae usquam gentium audita sunt nefaria. Vexilla enim perpulchra litereis cubitatibus aureis, micis libertas verbis inscripta in publico plurima pependunt: que nunciis tradita singulas ducentibus cohortes quaquaersum per terram Ecclesiae sunt gestata. Primumque Typhernates, & civitatis Castellii populus, introducta cum libertatis vexillo cohorte, praesidium Ecclesiae expulerunt. ex Volaterr. Blondo, & aliis. Ex his apparet Pontificis legatos, qui eius nomine Italiam gubernabant, non ita esse damnandos, ut eos Leon. Aret. damnat, nec florentinos posse a gravi scelere excusari, qui adversus Pontificem maximum omnes civitates ei subditas excitarunt. Neque vero haec D. Authon. probare videtur, qui octo viros, quorum consilio haec gesta sunt solertissimos viros secundum saeculum vocat: immens eos humana quadam consideratione, non caelesti & divino instructu ad haec gerenda impulsos fuisse: denique paulo post omnia horum consilia reprobata.

ea urbe tunc arx ab hoc ipso legato constructa, ipsam obsederunt. Ad hos quoque submissa statim Florentinorum auxilia & quamquam longior fuerit obsidio, tamen ad extremum ea quoque civitas pari tenore suscepit libertatem.

Inter caetera illi octo viri de voluntate populi, ad augendas vires suas contra ecclesiae praelatos (ut dicitur in chronicis) fecerunt ligam cum Bernabone & vicecomitibus. Papa autem his auditis misit Florentiam oratores suos ad componendum pacem cum Florentinis, promittens Typhernum & Perusium dimittere in sua libertate, quam iam sibi procuraverat, dum modo ultra non procederent in bellis & Bononiam ecclesiae dimitterent. Circa quod civis facto concilio assentiebant. Sed illi octo secreta interea tractaverunt rebellionem Bononiae contra ecclesiam, unde pax non est secuta, sed bella. Et a sapientibus & bonis viris communitate creditum est male fuisse factum non sumere pacem, cum Florentini cum ecclesia vniiti fuissent ad exterminandum vicecomites ut tyranos, & inimicos ecclesiae & Florentinorum. Sed non transierunt impuniti Florentini. Nam & si multum attriuerint statum ecclesiae, ipsi tamen consumperunt infinitas pecunias, scilicet tres miliones florenorum: inde excommunicati & interdicti. Et vicecomites ita augmentati in dominio, ut postea opprimerent Florentinos nimis. Et inde postea seditiones in civitate inter civis, & populum minutum, & notabiles civis decapitati, & bella civilia orta. Et ad horam viliissima plebs dominata est, scilicet, Ciompi, vbi patebit infra.

Secuta est paulo post Spoleti, Tuderti, Euginij, Forolinij defectio, & Asculi in Picentibus, & Viterbij in Tulcis, Nec ruinam parem meminit quisquam. Causa vero tam subita stragis fuit mala dominatio, ac infensa iam pridem populorum mentes, ut primo facultas apparuit sese in libertatem audacissime vendicantium. Nec tolerabilis sane iam erat Gallorum clericorum ambitio qui civitates Italiae servorum habebant loco, nec animos sibi conciliare hominum vlla cura fuerat, sed arcibus, murisque compescere.

Sed super omnia mentes clericorum delitavit, ac fregit Bononiae defectio, quae quidem urbs magnis Anglorum copiis tenebatur. Praeterea autem copiis illis Ioannes Augustinus. At enim cum pro recuperatione Granaroli oppidi, quod per eos rebellauerat dies, copias eduxisset, Bononienfes iam pridem ad octo viris sollicitati, sumptis per absentiam copiarum animis, corripuerunt arma, ac se ut caeteri in libertatem vindicauerunt, & statim ut compositum fuerat populi Florentini auxilia Bononiae affuerunt. Copia vero illorum Anglorum educta vbi Bononienfes populi motum audierunt, Bononiam reverti non ausa, Fauentiam ingressa sunt. Ea civitas in fide legati, pontificisque manebat. Ob id nec refragante populo Angli intra moenia recepti cum essent, mirabili ducis prauitate omnia in ciues fecerunt, quae captis expugnatique, vrbibus fieri solent. Nam & rapinae omnia propalam exposita, & viris aut pulsus aut interfectis mulieres ad libidinem referuatae: sacraeque ac profana miserabiliter impieque barbarorum im-

A.C. 1375. Octo virorum in Pontifice machinatae Ioannes Villanus.

Florentini que mala persequi hoc ob id dicitur, quod res dicitur. Populum minutum i viliis conditionis homines. Multae civitates ab Ecclesia subiecto ne se libertati darent. Aret. A.C. 1376.

Bononiae defectio.

A.C. 1375.

immanitate polluta. Urbem denique ipsam tandem omnibus nudatam cum moenia solum parietesque superessent, sceleratus dux pecunia vendidit principibus Ferrarientium.

Ioannis Augustini in improbis. Pontifex Max. Florentinos excommunicat.

Dum haec in Italia geruntur: Gregorius Romanus pontifex audita Bononiae defectione, quo ruentem ecclesiam statim repararet, sex milia equitum quatuor milia peditum Britonum ferocissimarum gentium per Galliam scripta, in Italiam destinavit, cum hisque legatum de latere, quem Gebennensem appellabant. Ipse autem pontifex in Gallia residens censuras ac poenas contra Florentinos promulgavit. Erant autem haec permulta & horrenda. Itaque non contentere placuit, maxime cum optima ratione probari posset culpam omnem in pessimos illius ministris esse referendam.

Florentini hostes Ecclesiae se proterentes Leonem Ecclesiam minuant. Ioan. Vil.

Ex praedictis igitur Florentini constituentes se manifeste hostes ecclesiae Gregorij pontificis, & curiae eius, in brevi collegerunt maximam summam pecuniarum, ut cum bonis ecclesiarum diu contra ecclesiam possent dimicare. Na communitas ipsa per reformationes seu statutum ordinavit, ut bona immobilia ecclesiarum territorij sui venderentur laicis, non solum voluntariis, sed & coactis ad emendum ratione vicinarius bonorum eorum ad ipsa bona, ac etiam immobilia ipsius episcopatus. Ne vero ecclesiastici omnibus redditibus spoliati manerent, sic communitas eis prouidit, ut quousque ecclesiis redderentur dictae possessiones earum venditae, interea reciperent de redditibus motis ad rationem quinque pro centenario, qua summa pecuniaria maxima collecta, conduxerunt novae copias bellatorum [reditus interim] de tempore in tempus integre persoluentes, ac etiam cum Bernabone & aliis vicecomitibus Mediolanensibus se colligantes.

Populum minutum i viliis conditionis homines. Multae civitates ab Ecclesia subiecto ne se libertati darent. Aret. A.C. 1376.

Post aliquot autem annos statuit communitas, ut describerentur omnes, qui de dictis possessionibus ecclesiarum emerant, & in schedulis redacti perfortiones de bursa traherentur in certo numero annuatim quousque finirentur. Qui autem sic sortiti nominabantur, accedentes ad officiales montis, totum pretium solutum recipiebant, sicque possessiones ad ecclesiam reuertebantur, quibus resumptis cessabat communitas dare eis illum redditum quinque pro centenario. Et quamuis plurima immobilia ad ipsas ecclesias sic vendita reuertebantur, multa nihilominus sunt deperdita ex incuria, vel obliuione, & prolixitate temporis.

Florentini ad Pontificem legatos mittunt. Leon. Aret.

S. II.

Oratio legatorum pro Florentinis.

Misisti igitur ista de causa ad Pontificem oratores duo, Alexander Antilla, & Donatus Barbadorius, viri in scientia iuris clari, atque in agendo dicendisque in primis efficaces, hi cum transmissis alpiibus ad pontificem Peruenissent tempus quoque dicendi illis datum esset, publico in auditorio maximo coeunt cuiusque generis hominum, qui audiendi studio conuenerant, in hunc fere modum locuti fuere.

Si tui, beatissime pater, siue praefecti siue legati, quos ad gubernandas Italiae civitates misisti gubernationem populorum amabilem, ac non

A.C. 1376.

tyrannidem horrendam in cervices hominum fuissent meditati: nec tibi nunc nos accusandi causa foret, nec nobis excusandi. Quippe res tranquilla, pacataque forent, nec ullius querimonia indigerent, immo & gubernatores populorum fidelitatem, & populi ipsi gubernatorum moderatione debitis laudibus plequeretur, Finissimi vero omni protinus inculcatione carerent. Nunc autem (ut par est) querela multiplex & varia insurgit, quod gubernatores fidelium populorum insidelitate accusant, populi autem, non ut fidelibus aut ingenuis, sed ut seruis ac barbaris imperatum sibi conuerunt, superbiaque, & auaritia, & libidinibus eorum necessario se compulsos aiunt tam misere seruitutis iugum excutere. Nosque deuotissimi ab antiquo ecclesiae filij, quos isti nunc quasi fautores adiutoresque defectionis criminantur luce clarius docere possumus, gubernatores res illud id nefarium seruitutis iugum, quae caeteros miserabiliter premebat populos, tyrannico nimium conatu i cervices nostras extendere voluisse.

Pontifici quid tribuant Florentini.

Tu igitur, beatissime pater, aequissimas tuae sanctitatis aures inclina: & non ut pars, sed ut iudex rectus & equus, causam fidelium tuorum de potesticali iustitia solio recognosce. Quo enim longius abes, ac minus vel oculis inspicere malefacta gubernatorum tuorum, vel auribus percipere potuisti, eo magis debet tuae sanctitatis aures equissimas nobis impartiri. Nos autem liberius de illis loquimur, quonia certissime credimus contra voluntatem tuam illa omnia processisse. Cuiusque omnis legitima gubernatio gratia eorum qui gubernantur, instituta sit, & pro eorum utilitate, non debet tuae sanctitati populorum causa, & iustitia minus commendata esse, quam eorum qui a te missi sunt ad gubernandum. Atqui cogitare debebat gubernatores se non ad barbaros, nec ad Saracenos: sed ad ingenuos Christianos populos gubernandos transmitti. Et quo ecclesiae nomen atque religio diuini sonat quoque alieni a tyrannide armorumque violentia esse debet: eo mitius & humanius populos gubernare. Hi autem praecleari homines oblitii, & qui eos mitterent, & ad quos mitterentur, ita deinde se magnificos esse putarunt: ut vitia sua exercere possent, si vim & arma, & terrorem cum misera gemendaque seruitute fidelibus populis inferrent. Quid eis quaesumus, tot arces per singulas civitates infinito penes sumptu ab illis edificatae profuerunt: Quid tot mercede conductorum militum phalanges singulis vrbibus impositae? Nonne haec probant tales fuisse gubernatores, ut conscientia suorum scelerum de civium voluntate eis fuerit desperandum, fundamentaque status sui collocasse, non in iustitia, & benignitate, sed in violentia miserique tyrannide, qua seruos nobis parere compellimus? Haec, beatissime pater, a voluntate consensuque tuo sepe aliena putauimus & putamus. At enim superbia illorum, moreque nefarii in gemitum moxque in desperatione populos adegerunt, nec ullos infestiores per Italiae hostes habuit ecclesia quam gubernatores suos. Ab his & cotemptus hominum superbissimi & intolerabiles rapinae, & inhonestissimae cupiditates, ne dicam libidines extiterunt. Hi populos non verbis, sed (quod deterius est) rebus hortati sunt, hi ad inobedientiam compulerunt. Doleo tot civitates per Italiam defecisse gubernatoribus imputa, qui haec machinati sunt. Arma supra,

Gubernatio omnis eorum causae qui gubernantur instituta.

Gubernatores pro Ecclesia quales fuerint.

A.C. 1375

libertatemque proclamata à populis indigna...

Pontificij legati in Florentino inhumitas.

Cum fame populus noster laboraret (habemus namque civitate populosissimam, & que plurimum importatu indigeat)...

& beatitudo tua, si rectè iudicare voluerit, debet eadem comprobare. Sed quæ post hac suspicio restet liberè aperiemus: Auditum est enim à nobis multa sinistra per æmulos obtrèctatoresque tuæ beatitudinis auribus instilata fuisse...

A.C. 1375

Florentini in sedem Romanam quales tu erant.

Hofles Rom. Er. præcipui.

Carolus primus filiiæ et laudatur.

A.C. 1375

& obsidio grauiissima à Ludouico simul & Castruto nobis immineret. Hæc & huiusmodi alia permulta, cum pro ecclesia perpessus fuerit populus noster, an ob hæc tibi videtur is esse populus noster, cui à tuis gubernatoribus & præfectis in extrema fame subuentio frumentaria denegaretur?

Deprecantur pontificem.

A flexerat animos oratio. Pontifex verò hæc animaduertens, quamuis sententia in aliud tempus differretur: tamen non nihil respondendum in præsentia ratus, in hunc ferè modum verba fecisse dicitur. Audiuius, Florentini, defensionem vestram aduersus crimina per processus nostros vobis obiecta. Quoque accuratior fuit vestra oratio, eo, magis patet omnia collegisse, quæ vel in causa, vel extra causam dici pro excusatione possunt.

A.C. 1375

Sapienter & non ornatè Pontifex orationem legatorum refutat.

Multitudinis & Pontificis de hac oratione sententia. idem.

§. III.

MULTITUDO autem, quæ conuenerat ad audiendum, & corona facta circumstabat in auditorio vehementer commoueri oratione legatorum visa est.

E

tra stabiles fiunt & calcitrosi, ita & populi nimia

A.C. 1175.

Rom. Pon. non est ty rannus, ne que esse vult.

De causa Florentino rum varie opiniones

Pontificis sententia Florentini danantur.

sup. §. I.

382 DE GREGO. XI. ET FLOREN. TIT. XXII.

A mia interdum quiete & indulgentia insolescunt & arcibus indigent, quibus compescantur. Gubernationem legitimam omnem, pro eorum qui reguntur populorum utilitate institutam esse fatemur. Talem nostram esse dicimus. Neque enim sumus tyranni, nec esse volumus. Arces tamen ad populorum salutem & utilitatem pertinere credimus, ut se continent, & acquiescant: ut leues audacesque homines (quibus plenae sunt vrbes contra bonorum voluntates res novas suscitare non audeat. Nam quod ad culpam gubernatorum defectionem referis, satis constat nobis nullum ante populum defecisse, quam à vobis suadendo & pollicendo fuerit ad defectionem impulsus: ut in vobis causa sit, non gubernatoribus nostris. Ad extremum calamitatem Faentinorum miserabiliter deplorastis, quasi verò calamitas illa non ex Bononiae defectione, & rebellionem orta sit. Nunquam Angli Faentiam inuasissent si Bononia in fide permansisset. Itaque qui rebellandi Bononiensibus causa fuerunt, idem ipsi miserabilis excidij Faentinorum causa fuerunt. Et nostrum est de ea calamitate, de qua malis contra eos apud vos conquiri. Haec breuiter respondisse placuit ad orationem vestram, non affirmantes, sed disceptantes, iustitiam tandem facturi in sententia ferenda.

B Secundum has orationes mora quaedam aliquot dierum & intercapedo fuit, variae uerum opiniones & voluntates. Galli siquidem omnes contra Florentinorum causam plerique sentiebant: Italici verò generis cuncti pertinacissimum fauorem Florentinis impartiebantur. Demum excusationibus defensionibusque reiectis sententia pontificis Florentini damnantur, & interdicto ciuitas subiicitur vniuersa. In singulorum quoque bona vbicunq; reperirentur ius asperimè constituitur. Aderant oratores Florentini, cum sententia ferebatur, quo in loco multa facundè, ac libero animo dicta ab illis fuisse constat. Et illud in primis quoad effigiem Dei Barbadorius conuersus (is enim maioris spiritui nitebatur) magna voce, ita ut pontifex audiret, Deus (inquit) nos legati Florentini populi ab hac sententia vicarij tui iniuriamque lata, ad te tuamque equitatem appellamus. Tu qui falli non poteris, nec ira inflecteris, nec seruitutem populorum, sed libertatem amas, & tyrannos libidinesque odisti, Florentino populo libertatem suam defendenti subuenies ac propicius protectorque aderis. Et res quidem curiae ita transigebantur.

Cardinalis Genuensis cum copiis Pontificiis Italiam ingreditur. Blond. ibi.

§. III.

B RITONES autem, quos in Italiam missos supra diximus à pontifice, superatis tandem alpihus in Altemensem, & Alexandrinum, & Toronensem agrum profecti, dimensa citeriori Gallia circiter maturationem messium in fines Bononiensium peruenere. Florentini verò, quo ab eorum impetu Bononia defenderetur, omnes copias suas Bononiae transmiserunt, & Apennini

A aditus, quo illis veniendi in Florentinum agrum facultas deesset, custodiri fecerunt. Erat cum Britonibus Gebennensis legatus: de quo supra fecimus mentionem. Is ergo humana mansuetudine fretus, nec vastati agrum, nec caetera multa, quae natura belli fert, permittebat fieri, & in urbem miserat, qui praeteritorum veniam impunitatemque offerrent. Qua quidem pollicitatione nonnullos Bononiensium in suam sententiam traxerat. Agitatio igitur occulta ad prodicionem tendebat, qua vna spe Gebennensis per Bononiensem agrum saepius motis castris, diutius in iis locis commoratus est, tentans si qua posset, copias quae intus erant ad exeundum pellicere. Intra urbem copias praerat Rodolphus Varianus Camerinus, vir sagaci ingenio, & bellorum sciens: qui moram hostium cernens, nihil aliud eos, quam prodicionem expectare coniectura suspicatus, exire copias nunquam permittebat. Vnam duntaxat meditabatur urbem custodiam, putans, id quod erat, nisi ea potiretur vrbe, omnem impetum hostis in breui esse casurum. Ferturque eius vox, & prudens & urbana. Nam cum hostes ipsum allicere frustra conati, tandem percunctarentur, quid intus maneret, cum suis copiis: quid non exiret aduersus eos, ac pugnam capefferet: responderi iussit ideo se non exire, ne illi intrarent. Nec multò post agitata proditio deprehensa est quae ob illius diligentiam assiduamque custodiam effectum habere nequibat, capti deinde proditores, detecti, ac supplicio affecti, irritam expectationem legato fecerunt.

C Stantibus ad Bononiam copiis, duo Britonum equites fide suscepta Bononiam ingressi, probra quaedam militariter contra Italos locuti, quoscunq; nostros in singulari certamine prouocabant. Aduersus eorum intolerabilem iactantiam, cum alij silerent, duo primarij iuuenes sese obtulerunt. Dertus Bissolus Florentinus, & Guido Ascianensis. Hi non minori verborum acerbitate contra Britones inuecti, cum minabandi se ad pugnam offerrent, data acceptaque duelli fide, constitutaque ad pugnam die, insignibus equis armisque, in certamen venerunt. Locus illis extra urbem datus, prope hostium castra. Gebennensi legato securitatem pollicente. Ibi quatuor pugiles magnis Italorum Gallorumque votis singuli aduersus singulos congressi pugnaere. Pugna eorum fuit equestris, effuso cursu infestis cuspidibus se petentibus. Quod cum saepius egregiis animis pariterque fecissent tandem Bissoli virtus prima emicuit, transfixumque hasta Gallum ad terram prostravit. Ipse verò mox equo prostratus cum iacentem hostem iugulare pergeret, accurrens Gebennensis parere illius vitae captiuumque seruare illum precabatur. Id cum audiret Bissolus, interrogauit eorum omnibus num se victorem, ac vitae illius necisque Dominum esse constaret? Cum id affirmaretur, contentus ea confessione facilliter, ac benigne illum Gebennensi donauit. Restabat altera pugna, & ipsa insignis, omniq; nixu agitata. Verum eius quoque exitus talis fuit. Dum se infestius petunt ambo, vno eodemque tempore mutuis cuspidibus transfixi corruerunt. Sed Italus primus surrexit, iacentemque Gallum semianimen captiuum habuit. Donati victores egregie, magna cum laude

Bononiam

A.C. 1175.

Rodolphus Varianus, seu vrz Blon. vasa necus Bononiensium dux.

Duellum inter Britones & Italos.

Legati pontificij iactantia.

Gravis exercetur à militibus seueritas. Strate. i. vnae vrbes.

A.C. 1176.

Seueritas militum Italos ab obedientia Ecclesiae retrahit.

Miles imaginem D. Antonij percussus igne caelesti comburitur.

B ononia redire. Ad ista, quae hic narrat Leonar. in histo. Floren. adde, quia cum duellum sit prohibitum lege, non solum canonica: sed etià diuina, quia hoc est Deum, tentare: vt dicitur 2. q. 1. monomachiam, non catholicè: nec iuste legatus permisit ipsum duellum, & praefens adstitit. Per idem tempus apud Aretinos detecta conuicatio grauiori motu ciuitatem concussit. Sathonis enim filij, cum amicis paternis suae factionis constituerant redire in urbem, & dominationem arripere. Erant autem tunc Aretini in Florentinorum societate. Itaque spes omnis & fiducia coniuuratorum de inimicis populi Florentini sumebatur. Nec deerant copia Britonum illis Anglorumque, qui opem in re conficienda afferrent. Verum eorum conuicatio patefacta creditur ab ipsorum intimis, siue inuidia siue in dignatione, quia adficti non essent. Ob hoc capiti quidam coniuuratorum supplicio afficiuntur alij fugati.

C Per finem, eius aetatis Britones frustra Bononiensi in agro commorati, tandem abeuntes Cefenam petiere. Ducebant verò eos illorum duces & Gebennensis legatus. Cefenates in potestate pontificis continuo permanserant, & venienti Gebennensi Britonibusque liberè portas aperuerant. Stantibus igitur vrbe copiis, maleficia per noctes patrari ceperunt, vexari etià in die ciues, & iniuriis affici. Quibus in rebus cum nil valeret querelae apud legatum factae, & quoridie magis delicta auergerentur, tandem superante patientiam iniuriarum magnitudine in furorem Cefenates venturant, raptisque peritiam armis, Britones aggressi supra octingentos eorum interfecerunt, reliquos verò omnes extra urbem pepulerunt. Arcem in ea munitissimam tenebat Gebennensis, qui veritus ne ciuitas ad hostes deficeret, indignationem dissimulabat, nihilque sinistrum de Cefenatiis factis loquebatur: sed eos multa perpessos indignè, meritò simul necessarioque aiebat arma corripuisse. Verum ea deponere tandem, & ad sua redire suadebat. His verbis confisi Cefenates, arma deposuere. Accitis autem properè Anglorum copias, & cum Britonibus coniunctis, per ipsam arcem eas contra populum inermem deceptum que immisit. Britones verò irati eadem suorum vicisci properantes, neque atati neque sexui pepercuerunt, miseram & innocuam multitudinem trucidantes crudelissimè. Angli autem cum eis magis insistebant rapinae ciuitatis. Vnde & Cefenates ipsos admonebant ad fugiendum è ciuitate. Vix enim aliqui alij euaserunt, nisi à ciuitate recedentes. Tanta fuit crudelitas Britonum, vt & lactentes de cunis extraherent, capita eorum ad parietes contidentes, aliquos alios strangulantes, reliquos perforantes, ipsos occisos alligantes ad ostia domorum. Stratae plenae erant

Ex hac D. Anton. censura apparet, quam iusti & Catholice in Trid. conc. sess. 25. cap. 19. sancitum fuerit vt de: est abili duellorum consuetudo sub: icante diabolo intro: ita. vt cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminaretur. & vt Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint eo ipso sint excommunicati.

A cadaueribus & sanguinibus, iuxta patres reperiebantur filij interempti, secus Germanos fratres eorum & cum vxoribus viri. Numerus autem occisorum fuisse dicitur tria millia: sed aliquos quinque millia Dominus autem Galeottus dux exercitus ecclesiae, haec fieri sinebat, quasi non curans fortè sperans ciuitatem vacuam remanentem, ad eius dominium peruenturam, sicut postmodum accidit. Et vbi Britones hoc egerunt in vindictam, vt inde ab aliis ciuitatibus timeretur, citiusque se eis traderent ne paterentur talia, oppositum in de secutum est. Nam tanto horrore omnibus Italicis hoc fuit, vt magis animarentur ad repugnandum eis, ne aliquando deuenirent ad manus tam immanium ferarum, & si legatus ad hoc illos induxit, vt dicitur, cum tamen sub iurciurando promississet Cefenatibus securitatem, vt deponerent arma: necdum praetatum ecclesiasticum vices tenentem vicarij Iesu Christi, sed Herodem & Neronem dedecuisse tam saeuissima scelestaque vindicta.

Sed inter haec (vt habetur in chro. Florenti.) hoc accidit stupendum miraculum, quia cum quidam ex Britonibus ipsis in quadam ecclesia super altare aliquos paruulos trucidasset, furoreque ebrius gladio ipso cruentato percuteret imaginem beati Antonij in pariete depictam, mox ignis deuorans carnes eius corpus inuasit. Dumque sic immensis doloribus vreretur, currit ad mare, & in aquam se proficiens ibi ab igne consumptus est totus cum ossibus suis.

Circa id tempus stipendiarij ecclesiae cum eis non daretur stipendium, ingressi. Osimum (vel Auximum) & alia castella ecclesiae plura in Marchia praedati sunt. Ciuitas quoque Asculi in Picentibus etiam se vendicauerat in libertatem, cui & Florentini copias ad tuendam suam libertatem destinauerunt. Et licet Ioanna regina Siciliae rogatu papae iam bis misisset auxiliares copias, tamen gens à Florentinis missa cum aliis confederatis commisso praelio copias regi profligauit. Et demum arx ipsa post multà repugnantiā, omni auxilio deficiente dedita est, & ad solum euersa.

Gregorius pontifex in Italiam nauigat. Blond. ibid. Ioan. Villan.

§. V.

A NNO autè Domini. 1176. Gregorius vndecimus pontifex Romanus in Italiam redire constituit, putans multum profuturum, si ipse praesens auctoritate sua rebus gerendis adesset. Habere se copiarum satis arbitrabatur Anglorum Britonumque, quae famosiore habebantur in tota Christianitate amicosque ecclesiae per Italiam superesse, quos omnes augere excitareque suo aduentu cupiebat. Hac igitur ratione ductus, & indignatione saucius, per autèni tempus ex Gallia mouens, multis nauibus Italiam petere contendit. Eius nauigatio difficilis fuit, saepiusque dissipata classis, ita vt Genuae, Liburni, & circa ea loca diutius detineretur. Cum autem Genuae decem diebus superesset, honorifice receptus, quatuor à Genuensibus pe-

A.C. 1376.

Pontifex Genuam venit.

Pontifex Roman venit. A.C. 1377.

Pontifex Florentinos ad pacem inuitat.

Anglorum ad Florentinos delectio. Florentinos aduersus pontificem selegatim imperium est ad sex menses quasi inuolutum.

tiir. Horum primum fuit, vt Florentinos a Genua licentarent, nec commercium haberent cum eis. Secundum, quod se colligaret cum eo seu ecclesia contra Florentinos. Tertium, quod a carceribus liberarent Germanum regis Cypri quem captiuum tenebant. Quartum, vt concederent ei aliquot ballistarios. Sed nihil horum ab eis obtinuit. Vnde circa finem Octobris inde recedens ad portum Veneris applicuit, & inde Liburnum, in quibus locis propter tempestates maris cum aliquot diebus permaneret, Pisani & Lucenses multis & magnis xenis sunt potissimum venerati. Cardinalis autem Narbonensis consobrinus papae, propter infirmitatem Pisis declinans, ibi die clausit extremum, testatus secundum chronicum, vt dictum fuit quingenta millia florentorum. Nauigantes autem per mare mense Nouembris, tempestate quassatae naues aliquae perierunt, duae, quae erant reginae Ioannae in quibus erant duo cardinales scilicet Florentinus, & Aruernensis discurrerunt vsque Caietam. Deinde applicuit pontifex Cornetum. Ex quo se mouens Romam peruenit, xvij. Ianuarij. Et cum esset Corneti, ciuitas Bulfena se contra ecclesiam erexit in libertatem, & a Florentinis receperunt auxilia.

Interea scripsit pontifex ad Florentinos, quod mitterent ad eum in urbem oratores ad tractandum de pace eos ipsos, qui missi fuerat ad eum cum esset Auenione. Sed cum adhuc esset Corneti misit quadringentos bellatores contra Viterbienses. Praefectus vero egrediens cum gentibus Florentinorum & Viterbiensium obuiam, eis, profligauit eos captis ducentis ex eis. Cum autem oratores Romam missi a Florentinis, recepti fuissent ab eo satis gratiose ad osculum pacis, cum benedictione, & ad diuina officia admittendo, post multa colloquia nil conclusum est de pace, quia postulat pontifex talia ab eis, quae nullo modo concedenda videbantur. Reuersi ergo oratores Florentiam, exponentes postulationes pontificis, propter quod nil erat peractum de pace cum Florentia tunc esset Dominus Petrus de Gambauctis pro pace tractanda inter eos & pontificem & oratores etiam Barnabae inito maturo consilio cum ciuibus, & exposita intentione Papae, quae non videbatur ad pacem directa, decreuerunt praelium viriliter prosequendum, & nil omittendum de contingentiis. Et quia non paruum aestimabatur momentum pontificis in Italiam accessio atque autoritas, & praesentia: his rationibus ducti, per Bernabonem Mediolanensem dedita secreta opera, Anglorum multitudo, quae apud pontificem militabat, relicto pontifice ad Florentinos transiit. Hoc factum est statim ab initio anni sequentis. Quae quidem res Pontificis amicorumque eius plurimum animos fregit.

Per idem tempus octo viris, qui ad curam belli auctoritate publica delecti fuerant, prorogatum imperium est ad sex menses quasi inuolutum. Intentiis, cum ipsi populo suaderent alios etiam ciues participes faciendos & honoris, & laboris illius, & praecipue, quia saepius id factum fuerat. Nam iidem viri ab initio belli ad illud vsque tempus magistratum continuauerant, quod magnam illis apud multos ciuium constabat inuidiam, & carpebantur iam eorum facta, & fa-

ctionibus oppugnabantur. Dataque est eis magna facultas, quia prosperatum videbatur negotium in manibus eorum, vt magis practiciis in his occurrentibus: cum secreta multa maxime nosset, Et inter caetera concessum fuit, vt praestare possent quibus videretur vnum vexillum cum armis libertatis. Et quia coeperunt haberi suspectae congregationes disciplinatorum, quae in diuersis conuentibus religiosorum adunabatur, ne aliquid mali contra statum ciuitatis machinarentur, ideo miserunt pro Prioribus & Praelatis religionum, & mandauerunt eis sub poenis grauissimis, ne permitterent in locis illis tales congregationes fieri. Insuper conuenientibus in vnum oratoribus omnium ciuitatum & communitatum, quae cum Florentinis confederatae erant de communi assensu decreuerunt illos octo deputatos a diu ad curam belli, habere facultatem componendi pacem cum Papa, vel praelium exercendi, prout eis videretur. Et Dominus Rudolphus de Camerino, & Germanus eius cum esset in foedere cum Florentinis, immo & dux exercitus, quia bene & strenue se habuerat iterum confirmauerunt eum in capitaneum gentis armorum per sex alios menses. Dominus autem Ioannes Achus recedens a stipendio Ecclesiae, accessit ad Florentinos conductus per annum sub precio ducentorum quinquaginta millium florentorum cum octingentis lanceis, & quingentis sagittariis.

Eo vero tempore Rudolphus Camerinensis colligatus cum Florentinis, & aliis contra Papam, mutans propositum, deficiens a Florentinis adhæsit Ecclesiae. Cum enim Fabrianum intrasset Rudolphus Camerinensis, Florentini dux exercitus, cuius oppidani ad libertatem aspirantes, Florentinorum sociorumque auxilia conuocant, ipse cupiditate opportunitateque finitimi oppidi illectus in potestate sua illud retinuit, nec flagrantibus iubentibusque octo viris dimittere Fabrianum voluerat. Hinc indignatio coorta, transendi ad hostes causa fuit. Eius transitio, quia secretorum conscius erat, vehementer grata fuit Gregorio, & honore ducatuque gentium illum adauxit, traditis sibi Britonibus mille quingentis equitibus, quibus ille fretus finitimos Camerino Fabrianoque populos vexare infestius cepit. Contra vero octo viri sic indignè tulerunt, vt ad portas platearumque vrbis effugiem eius cum vitiorum dede corolis notis depingi fecerint. Nec multo post copiiis contra eum missis Fabrianum ipsum, cuius gratia transiit fecerat, sibi ademerunt. Et vbi prius factus fuerat ciuis Florentinus & multum dilectus, postea factus est exul, & rebellis, & proditor, & magnus inimicus.

Per hæc tempora Ioannes Aretinorum presul tempore inuadere conatus est. Huius rei motus a Gregorio pontifice Romano nascebatur, affectante adnitenteque pontifice ciuitatem illam a Florentinorum ciuitate disungere. Aduersus igitur hunc motum ciues primo pauidi ignorantisque conuenere: mox intellecto periculo, cum arma corripuissent, factio praesulis superata, fractaque resedit. Ipse vero praesul Aretinus pulsus est, & desque illius cremate, & de quibusdam propinquis agnatisque supplicium sumptum.

A.C. 1377.

Pontifex i. veritas.

Congregatio disciplinatum est per priores laicorum suspectis.

Rudolphus Camerinensis si a Florentinis deficit.

Florentini sustulerunt interdictionem Pontificis, sed male fecerunt. Hoc indicat Augustinus 14. ciuitate. 14. Straada crimen nequaquam euaserunt: potius enim debet quis omnia mala tolerare, quam peccato consentire, secundum Augustinum. Praedictis autem octo viris est per annum imperium prorogatum.

Praesul Iulianus Canonici doctores consilium Gre. hom. 26. in euam.

Rudolphus Lucium ad bellum inuitat.

Pontifex

A.C. 1377.

Pontificis oratores Florentiam missi. Nauc. gen. 46.

§. VI.

AVDITA autem potestate octo virorum Florentinorum super materia belli, Gregorius ad augendam eorum ciuium inuidiam quae agre ferebant tam diuturnum eorum officium oratores suos Florentiam misit. Oratores autem ipsi fuerunt vnus ordinis minorum, alter ordinis eremitarum, magistri in theologia, sagaces & eloquentes. Literae autem pontificis non ad magistratum, vt consueuerant, sed ad populum scribebantur. Ipsique oratores non alibi, quam in concione populi mandata promere se velle affirmabant. Data illis concio est, quamquam non ignorabatur pontificis factum, missionemque illa oratorum non ad pacem, sed ad editionem discordiae ciuium spectare. Verum in ciuitate populari audientiam populi flagrantibus denegare vix tolerandum videbatur. Lecta igitur ad populum sunt literae, ac subinde oratores auditi. Sensus idem orationis, literarumque fuit: culpa a populo leuare, atque in gubernatores reipublicae transferre, itaque corripere eos, emendarique iubebat. Ea multi letis auribus audierunt, propter octo virorum maleuolentiam. At enim multitudine populi, quae inuidia honoris illorum non tangebatur, sed facta magna industria quae probabat, non satis æquo animo verba oratorum audiuit. Ita frustra locuti ad populum, deteriori potius rem, quam meliorem effecere.

Quare haud multo post contempta pontificis auctoritate, interdictioni obseruatio sublata est, quod illuc vsque seruatum fuerat ob reuerentiam sedis apostolice, & clausis ianuis ecclesie officabantur secundum formam interdictionis, sed ex tunc celebrare per urbem agrumque cultis in templis sacerdotes iussi sunt. Quod qui fecerunt magis homines timores quam Deum, sed 14. Straada crimen nequaquam euaserunt: potius enim debet quis omnia mala tolerare, quam peccato consentire, secundum Augustinum. Praedictis autem octo viris est per annum imperium prorogatum. Hæc omnia contumaciter facta animus pontificis perculere, vt iam quasi domita insolentia sentiret in potestate voluntateque exhibitum reuerentiam consistere, gratuitoque illam praestari. Et legitur in chro. quod habito super his consilio a canonistis, conclusum est per eos ciuitatem non teneri ad obseruationem censurarum a papa illatarum, quia ex odio, & inimicitia ad eos mouebatur. Quod si verum est sic, eos consuluisset, vtrum rectum, & verum fuerit consilium, & non potius fallax & adulatorium ipsi viderint: cum secundum Gregor. Sententia patris siue iusta siue iniusta timenda est, & seruanda, nisi contineat intolerabilem errorem quod ibi non fuit.

Interea comes Lucius missus a florentinis cum copiis eorum, hostiliter discurrans per terras domini Rudolphi Camerinensis, multa damna intulit. At Rudolphus egressus de Camerina cum trib. millibus bellatorum, inuitavit ad bellum comitem Lucium praefatum mittendo chirothecam belli, vt moris est, quam & ille accepta uit. Et quam citissimè ordinatis aciebus viribus-

que partis congressi sunt in bellum, quod asperum fuit. Britonibus qui erant cum Rudolpho viriliter dimicantibus. Demum comes Lucius victor exiit. Cum autem Rudolphus vidisset victoriam declinare ad hostes, fugiens e castris in Colentinum se saluauit, Lucius autem profectus victoriam vsque ad portas Camerini currit. Et cum Camerineses nec suis aperirent inde occisis ex hostibus ducentis, circa mille captiui ducti sunt cum totidem equis. Et vexilla arrepta ab hostibus Florentiam missa sunt, festumque de victoria celebratum, quod accidit anno domini. 1377.

Interea Genuenses miserunt vnum de ciuibus suis, vt syndicum eorum & oratorem in obsequium Florentinorum: propter processus, quos quotidie papa legi faciebat Genuae contra Florentinos, & propter interdicta posita Genuae propter commercium cum Florentinis. Et supplicando impetrauerunt a papa, vt tantum decem Florentini possent ibi habitare per certum tempus, quod postea fuit prorogatum. Et cum oratores Florentini missi fuissent Genuam, discordia fuit inter ducem eorum & duodecim viros officiales, vtrum deberent audiri. Demum audientiam dedit eis dux sine duodecim illis officialibus.

Ea tempestate cum comes Lucius cum copiis Florentinorum transiret per territorium Fulginatum, vt hostium, contigit quod populus Fulginis audacia sumpta ex vigore illarum gentium transeuntium tumultuans, arma corripuerit, & pergens ad palatium domini ciuitatis, qui dicebatur dominus Trincia de Trincis, nobilis miles de Fulgineo qui eam ciuitatem tenebat pro ecclesia, & violenter ingressi palatium eius, occiderunt eum, ac occisum per fenestras in plateam proiecerunt. Sed post paucos dies penitentes rei gestae constituerunt ipsi ciues dominum ciuitatis dominum Chunradum de Trincis.

In illo tempore in dicta ciuitate, quidam Thormas sanctae conuersationis nomine Thormasucci habitum gerens tertij ordinis beati francisci, vir vti que magnae abstinentiae, ac mundi, & sui contemptor, qui claruit spiritu prophetiae, is inquam inter caetera pronunciauit tempus mortis eius. Nam cum ille dominus Trincia semel eum interrogasset de tempore vitae suae siue curiositate ductus, seu derisione, cum communiter diceretur spiritu prophetico futura praedicere, respondit ille. Tantum viues quantum illaesa permanebit campana communitatis quod ita euenit. Nam coniuati in mortem illius domini, cum signum dedissent ad mortem suscitandum pulsatione illius campanae in principio pulsationis eius fracta est, & ille dominus tunc occisus. Fertur etiam de illo, quod ille dominus iratus contra eum, quia arguebat eum de excessibus suis, aliquando decreuisset eum in ignem iactare qua de re pro illo misit. At ille in spiritu praenoscens, quid contra eum tentaret, accessit Thormasucci ad furnariam vicinam, & ab ea petiit, vt prunas ardentes ex furno poneret in clamyde eius. Quo facto ad multam instantiam eius prunas illas clamyde sua clausas detulit coram illo domino, proiciens eas ante ipsam in terram illaesa.

Tertia pars Hist. Ant. K om.

A.C. 1378.

Genuenses oratorem Florentiam mittunt. A.C. 1378.

Fulginatei tumultuantur.

Thormasucci sanctus quid praedixit.

Furnaria i. mulier furno praeposita.

A.C. 1377.

omnino clamante ipsa quasi diceret. Ecce ignis si me vis comburere. Dominus autem exterritus tanto prodigio, reueritus est eum. Idem etiam prophetiam in scriptis dimisit in rithmis vulgaribus, in qua satis aperte prophetauit excidia plurimarum ciuitatum Italiae, quae omnia reperiuntur impleta diuersis temporibus. Mala de eo audiui ab iis, qui viderant eum, & conuersionem eius nouerunt.

Vercellae Galeatio Pontifice tribuitur.

sup. 6. 1.

Circa illud tempus ciuitas Vercellensis tradita fuit a pontifice Romano domino Galeatio de vicecomitibus Medialanensibus pro certa summa pecuniae, cum tamen illi fideles essent ecclesiae. Ciuitatem autem fauentem quam supra diximus venditam a domino Ioanne Angustino, post spoliationem eius Marchioni Ferrarienti, Astorius de Manfredis ei abstulit, tractatum habito cum iis qui intus erant ciuibus, arce etiam post non multos dies obtemperata auxilio collegatorum. Pluraque oppida & nobilia defecerunt ab Ecclesia, ut terra sancti Lupidij in Marchia mille quingentos habens viros, oppidum etiam sanctae Mariae in Gorgio, ablatum fuit Rudolpho Cameriniensi, & castellum Serra a copiis lige. Et cum pontifex misisset dominum Raimundum nepotem suum cum Britonibus, & aliis contra florentinos, ut hostiliter discurrerent usque ad portas urbis eorum, nequaquam id valuerunt efficere. Nam cum per maritimam oppugnarent Grossetum, subito florentini illuc miserunt dominum Ioannem Augustinum cum Anglicis, & aliis, qui restitit illis. Nec ulterius progredi ausi sunt, sed reuersi sunt cum detrimento suo & rubore. Postea dictus dominus Ioannes Augustinus profectus versus Petuum contra terras Ecclesiae discurrit, cuncta vastando & praedando. Et idem factum est contra terras Rudolphi Cameriniensis, incendiis, rapiis, & captiuis laedendo.

Hic imperator dicitur est Ioannes & Paleologus, vel eius filius Andronicus & Venetos. Vide Blö.

Hoc sic describit Blondus lib. 10. dec. 2. Eodem aduentus Gregorij Pont. in Italiam anno, ac prope modum tempore belli omnium memorabilis, quae multis ante saeculis gesta sunt, semina sunt iacta. Calo Ioanne Constantinopolitanum Imperatorem Andronicus filius cum Genuensium auxiliis pepulisset, Veneti in patriam per arma reduxerunt, profugusque patria Andronicus Tenedum insulam Genuensibus promiserat, cuius oppidum Nobile appellatum Calo Ioannes Venetis cum dedisset, insula quoque omnis in eorum potestatem reueta est. Tulerunt id egerunt Genuenses nec tamen ad arma prostrare voluerunt, qui alio in vrbe premebantur incommodo. Hac ille. Cui consentit Petrus Marcellus lib. de gen. Venet. c. 60. addens titulum huius belli causam fuisse, quod cum Perinus Cypri rex Famagusta coronationis pompam duceret, & Venetorum mercatorum praesul quem Baiulum vocant Genuensi praeposuit, Genuensibus cum ignominia pulsus fuisset, id Genuenses adeo agere tulerunt, ut bellum fauentissimum in Venetos mouerunt.

Pontifex cum Florentinis pacem facit. Blond. ibid.

A.C. 1378.

§. VII.

DE MYM animaduertens summus Pontifex suos conatus non habere prosperos successus: sed statum ecclesiae repositum in deterius labi, florentinoque obtinatis animis contemptis censuris coepit profectus, illisque octo viris abbelli continuandum vel deserendum deputatis sibi ex oculis prolegatam auctoritatem, & quia eorum pecunia obediunt omnia, mitigata sua animositate contra florentinos iustitiae zelo coepit, quae tamen ipsi odio adscribatur & inimicitia, de pace cepit cogitare cum eis faciendam: & secreta domino Barnabe significare, ut huic rei operam daret. Ad quod etiam perficiendum pontifex ipse oratorem suum episcopum Vrbinatem ad florentinos direxit, ad pacem cum eis habendam se offerens. Quod gratissimum audiverunt, hoc ipsi appetentes. Exinde misit Pontifex Mediolanum ad Barnabam, in quo consilium dabat, & commissarium suum super hoc eum instituit. Hoc percepto florentini oratores suos miserunt etiam ipsi ad Bernabonem, rogando ut hunc laborem componendi pacem assumeret. Quod cum acceptasset, ordinavit, ut mitterentur oratores eorum, qui in ea haberent interuenire Serezanam cum sufficienti mandato ad tractandum, concludendum, & firmandum foedera pacis, & ipse personaliter se illuc conferret. Misit ergo Gregorius papa inter suos oratores vnum cardinalem, & archiepiscopum Narbonensem suum consanguineum. Florentini destinarunt aliquos ex notabilioribus ciuibus. Rex a franciae misit etiam quatuor personas nota-

Legati ad pacem cum pontificem.

Hic franciae rex fuit Carolus quintus dicitur sapiens filius Ioannis, de quo supra scripsimus, quo regnante multa in francia memorabilia accidere quae breuiter ex Aemilio recensebimus. Carolus quintus primum omnium reatum ex Anglia patris corpus ad Dionysij Parisiorum amplissimo funere exulit. Exin Rhemis more institutumque maiorum sacratum Lutetiam regreditur. Bertrandus Gesquinas genere Britannus, de Nauarro Mediantem Melandicum cepit, eumque acie deuicit. Pace Britanica cautum non erat, quo minus Ioanni Monteforti Ioannis filio & Carolo Blesensi suum in Britaniam persequi liceret. Edigitur ex Francia milites nostri abierunt frustra contentente Petro Lusitanico Cyprio rege, qui ex oriente ad nos profectus auctor erat, ut sacrum bellum, ab Ioanne rege debeat suscipere. Qui Anglicarum partium fuerant ad Ioannis, qui Franciarum ad Caroli signa se conuolere. Blesensis commissio certamine in vrbe cecidit, transactioque mox consensu facta Ioanne vidua cuius id bellum gestum, reddidit principatus Pontibere ac non pauca praeterea contemenduae oppida. Ioannes Dux Britanica datus, Franco se inuenit. Aulo deuicit.

In Hispaniam deinde itum. Terraconensium bellum rex Francorum cupidus a Castalonensi in forum studiose bello vexabatur. Gesquinas per Terraconensium & 1378.

A.C. 1366.

regis finis, duxit in Castalonensem, ac Henricum nothum, quem Petrus legitimus filius principatu dicebat, domo restituit, Petrum exegit. Is Burdegalam ad Anglum profugit. Princeps Anglus angulius Romuallus superatis duce inuenit rege Nauarra Burdegalam peruenit. Petrum in regem restituit. Gesquinatem acie vincit, capit que, Henricum fugat. Is cum Franciam ex fuga repulisset, nouo exercitu aditus, desitutum Anglicis auxiliis fratrem victor occidit, reuicque potius rex coronatur.

Belli Anglici notitia.

A.C. 1369.

Princeps Anglus noua & insolita vestigalia imponebat tam magnis rebus gestis egens, iam gentem Anglici tadebat imperij, ciuitates ab Ioanne rege Angli tradita flagrabant desiderio Franci regis. Nihil prius motum, quam obsides Francorum, qui apud Anglum asservabantur, ut suos interserent dimissi, domum reuenerunt. Continuo post comitatus Pontiuensis oppida consiliis ante praeparatis ad Francum defecere. Simul diuerso loco Cadurcorum vrbs, ac omnia in eorum finibus oppida in fidem redire.

A.C. 1370.

Anglus domo Burdegalam transfugit. Excursionem parua, ac non magna expeditiones facta. Biturigum dux Lemouices, ipse se deditibus recepit, Maior exercitus moles Itium oppuli, multis passim locis vagati, ad Iudaeam suburbanum Lutetiae vicum castra metati sunt.

A.C. 1371.

Magister equitum Mauellus femnuus imperium deposuit, in eius locum Gesquinas successit. Angli Franciam vrentibus nihil per trepidationem egerit, sed opportunis locis aditus, eos in a affectit, ut eos conatus audaciaque puderet. Lemouicum urbem Angli receperunt, ac ob iram de sectionis direpta incendere.

A.C. 1372.

Classis etiam Francorum cl. si Hispana ab Henrico rege missa coniuncta, expugnat quinq; & triginta hostium naues ad Rupellam. Quo oppido, nisi classis Francorum ad euasandam oram Angliae maritimam diuertisset, tunc Francus fuisset potius. Qui vero Angli praesidio Pictonibus erant, cum opem sano Seneca a Francis obfesso ferre conantur, utrobique offenderunt. Pictones enim leuati metu sese Biturigum duci dediderunt. & repulso noui hostis aduentu, Gesquinas oppidum cepit. Tunc Rupellani deplorata omni spe deditioem fecere.

Hic etat Gregorius undecim.

Franci etiam Britanniam ingressi oppida oppugnare adorti sunt. Interea cum summi Pontificis fide Francorum inuisam facere conabantur Angli oratores, quod a Britanico federe descendere eos dicebant: quod utri priores violassent, eos fulmine iraque sacrorumque potestatis feriendos conuenissent. Francus orator & memoriam Ioannis fraudeliberavit & Quinti factum a crimine peritij vindicauit. Reliqua erat duplex deceptatio de iure & regni & bellis, quam cognitione Pontifex non recepit. Tantum audiuit Francum de Flandria agentem, coeessit que ut cum Flandria Francorum beneficium esset, Margaritha Ludouici Flandriae comitis unica filia Philippo Audaci Franco potius haberet, quam Ammonio filio Angli regis, cui sponsa fuerat.

A.C. 1373. & A.C. 1374.

Rex Francus cum Nauarro amicitiam redintegravit. Paulo post conuertum est eum quosdam sollicitasse corripisseque, ut regi Franco venesum miscerent. Rursus igitur Francorum hostis iudicatur. De illa Eburonice recepti, Casaroburgum frustra tentatum.

A.C. 1375.

Anno eius saeculi 76. Eduardus filius, insequenti Eduardus pater decessit. Ricardus Eduardi inueniens filius duodecim annos natus aucto Eduardo regi, qui moriens ita iussit, succedit.

Sub quod tempus Francus rex le ge de filiis regum sauit, ut mortuo patre rege maximus filius continuo succederet, isque in effus quantum de iure aetatis annum, & coronaretur & extra tutelam foret, resque administrasset.

A.C. 1376.

Gesquinas in Aquitania, suis fugatisque multiplici praebio Angli, Condatum, Bergacum, Fanum fidei, Castellionem, Candoretum, sanum Macarij Lungonem partim vi, partim voluntate ipsorum recepit. Durassi arcem alterum ac vigesimum obsessam diem ad deditioem compulit. Dux Audax Anglos Itio crebro erumpentes ex ebris praebio deuicit, circumiecta oppida cepit, hostes intra liij mania compulit. Anglia ora maritima a Francis euasata, quaedam etiam oppida capta direptaque, ac igni absumpta. Tota Britaniam excepit vno Bresto ad fidem Franci redierat. Angli proceres vniuersum terrarum orbem circummittendis legationibus sibi consociare studebant, auertore a Francos inuicem illi consilare. In Germania cum Carolo Augusto, & Venceslao filio de Francorum iniuria expolulantes, Francum pepulerunt, ut eo ipse & suos etiam oratores mitteret, qui Anglorum in Francos probra iacta refellerent. Conuentu procerum dato, cum praesiderent, Caesares pater filiusque principes legationis causam quaeque sua mutati sunt.

A.C. 1376 & 1377.

Oratione Franci oratoris Caesares ad Franci partes inclinat profecti sunt, se in Franciam profecturos, daturusque operam, ut res componeretur, sacrorumque armorum agerentur consilia, quorum oblitio nimis diu peccora tenerat. Profectus igitur Lutetiam, Quintus rex ad Dionysij portam eger lectica eis occurrit. Quae res ne ei pudori foret Augustus pater atatum podagramque excusans lectica & ipse vrbem regiam ingredi voluit. Felici dies aduentu Casium celebresque alii. De pace agere iam ceperant, cum prius reginae Franciae, ac prope continuatis sueribus filiae regis mors actionem eam interpellauit. Igitur Caesares domum se recipientes, ac rex Francus lutetiae morbo luctuque retentus. Gandauum oratores misere, quo & Angli legati ex composito conuenerant, ut de pace commodiore loco ageretur.

Carolus & Venceslaus Lutetiam veniunt. A.C. 1378.

Affuit & pontificis Max. legatus Archiepiscopus Ranennatium, qui ad id venerat, id quoque colloquium diremit schisma sacrae Ecclesiae in triginta annos exortum. Itaque pax inter regna conuenit, et non potuit. Britannus dux princeps legationis Anglica in Flandria apud Comitem remansit, quod eius Amittimus erat. Id Francus molestè tulit, Francorum hostem iudicatum, a Flandro Francorum beneficiario haberi colique. Quare rex malum comiti minatur, si ultra hostem Francorum Britannum a ceteris pulsam apud se habeat, inuete. Ille in Angliam traiecit, classeque accepta Britanniam repetit. Veneti cupidissime eum receperunt.

A.C. 1380.

Ad octo millia Anglica inuentus duce Thoma Ricardi regis patruo, Itio mouere, Franciamque meriri sub signis caepere. In festu ier Andii dux per occasio nes faiebat venit, a fratre rege aequo loco summam rerum fortuna praebio committere. Hostis tandem in Britanniam euasit, ducisque operas validiores effecit. Gesquinas magister equitum dum obsidet Castrum nouum quod ab Anicio Aruernorum octo millibus passuum abest, ac ab Anglicis factiombus incessum erat, morbo correptus in castris decessit.

Nec Flandria conquiescebat. Gandauenses conque rebatur a comite suo noua & insolita vestigalia mercibus, quae nauibus ad eos subueberentur imposta, si nulque cognitiones rerum capitalium iudiciaque ab

Motu: Flidici. A.C. 1378. & 1379.

A.C. 1378.

eo ipsius arbitrato fieri. Brugenſibus a quorum se praebat. Hi fossas ducebant, quibus fluvium Lizam, per si...

Philippus Audax in Flandriam...

In Occitania tumultus oritur.

Melius felicis in Francia res gesta. Semina malorum in ipso exortu extincta, & licentia contumaciae coercita.

notabiles ex suis. Et regina Ioanna in super duos alios destinauit, ut essent mediatores ad compo-

nendam pacem ipsam.

Omnibus igitur oratoribus Serezana congregatis cum ageretur negotium, inter cetera capitula tractabatur, quod colligati deberent solvere...

Interea hoc accidit dictu mirabile. Nam antequam concluderetur & firmaretur pax paulo ante cum audej expectarentur nova pacis confectae, propter id deputatus erat custos ad portam sancti Frigidiani in noctibus, qui subito nuncio aduenienti cum literis pacis aperiret portulam, ut ingressus eius dominis Prioribus fieret notus.

Infirmatus est autem pontifex Gregorius illis diebus ex passione calculi, & in breui vita functus. intensissimis doloribus. Repertum est autem, quod illa nocte & hora, qua fuit pulsata ad ostium portae, & illa vox pacis audita, tunc migravit a seculo.

A.C. 1378.

389

A.C. 1378.

De schismate durante triginta annis usque ad concilium Constantiense.

CAP. II.

REGORIO undecimo rebus humanis exempto, anno domini. 1378. ab initio vero mundi. 5352. secundum maiorem numerum sexies millesimo quingentesimo septuagesimo octavo factum est schisma in Ecclesia Dei, quod diutius duravit, quam aliud quodcumque, videlicet a...

Miraculoſa pacis de nunciatio sed vana.

Bartholomeus Barrenſis qui & Urbanus, & quis & unde fuerit.

Hoc schisma, quod omnium sine controversia, terribilimum, & perniciosissimum fuisse constat, non triginta modo annos, sed 44. perduravit. Nam quamvis in concilio Constantiensi Gregorius 12. & Ioannes dictus 23. sponte Patrum renunciaverint, & Martini 5. legitime fuerit in eodem concilio creatus & consecratus...

nomine tantum, alium re & facto eligerent, quem postea sublato periculo nominarent. Nec ei hoc displicuit verbum. Intranses ergo cardinales in conclauem, & de providendo solliciti vacanti sedi, post aliquot dies, cum Bartholomaeum praefatum eligendum decernerent, solum ad Romanorum impetuosum rumorem vitandum...

A.C. 1378.

Urbanus Pont. m. 204. fed. a. 11. m. 6. d. 7. A.C. 1478.

Cardinales metu cessante Urbanum Pontificem venerati sunt.

Leonardus tamen in fine lib. 8. histor. Flor. sic breuiter dicit: quod cum ingressi conclauem patres de successore deligendo cogitarent insurgens Romana plebs nullius certi hominis impullu, sed suo opte ingenio permota, Romanum pontificem ex civibus Romanis, vel saltem ex Italicis creati debere clamabat. Haec dicta postulatque, cum non inconsona rationi videntur, augetur tumultus, crescentisque multitudo paulatim aduſque conclauem peruenit.

Fuit autem in homine illo natura inquieta & dura. Et tunc praeter spem ad tanta dignitatis fastigium subleuatus, intolerabilis videbatur. Nulla patribus gratia, quae se potissimum delegissent, nulla humanitas, nulla conciliatio animorum, sed contumax, & minabundus, & asper, malebat vitari & metui potius quam diligi.

Nulla patribus gratia, quae se potissimum delegissent, nulla humanitas, nulla conciliatio animorum, sed contumax, & minabundus, & asper, malebat vitari & metui potius quam diligi. Ea peruerſitas patres induxit metu & indignatione aliorum respicere. Itaque clam inter se de electione conuenerunt cum & metum & violentiam populi Romani accusarent, abire a nouo pontifice omnes ferme coeperunt.

Florentini autem receptis literis de electione Urbani, quam citissime destinauerunt oratores, Tertia pars hist. Ant. K 3 octo

A.C. 1378.

ocho duos milites, duos iurisperitos, & alios quatuor ciues, omnes de nobilibus familiis, qui in solenni apparatu Vrbanum visitarent de sua assumptione congratulantes, deuotam ei obedientiam, vti Christi vicario offerentes, demum suam ei commendantes communitatem & filiam predilectam. Post recessum eorum ab vrbe euenit dictorum cardinalium rebellio. Quatuor ex cardinalibus Italicis, scilicet Vrsinus Mediolanensis, Florentinus, & alius quidam, quaesierunt ponere concordiam inter Vrbanum & cardinales, sed non valuerunt. Vnde demum in Septembri sequenti, qui Fundis erant congregati cardinales, nouam prouisionem ediderunt, eligentes cardinalem Gebuensem qui legatus factus in Italiam intravit cum Britonibus & Anglicis vt supra dictum est, & Clementem septimum nuncuparunt, per orbem litteris disseminantes, hanc esse canonicam electionem, quia liberam, non illam Vrbanum, vt pote, quia violentam & coactam. Et idem inchoatum est schisma pessimum, vt duo dicerentur capita in ecclesia Dei, Vrbanus & Clementis. Vrbanus, vt vero pontifici adhaerit Italia Alemannia, & Vngaria; Clementi vero Francia, Hispania & Cathalonia. Asserebant obedientia les Clementis suum esse verum papam ex electione eius canonica, vt pote libera non coacta, non illam Vrbanum, quia metu coactam, & ideo ipsum antipapam, & eius sequaces schismaticos, & excommunicatos. Econtrario obediens Vrbanum Clementem affirmabant apostaticum, non apostolicum, cum electio Vrbanum fuerit canonica, & hoc protestati fuerunt electores ipsi per vniuersum orbem litteris suis. Et si fuisset illatus eis metus cadens in constantem virum, tamen quia postea sublata causa metus, & data plena libertate reclamandi nihil fecerunt, sed ratum ostenderunt habere & gratum, ac voluntarium, quod factum erat, cum per mensem post factum Vrbanum venerati sunt, vt Petri successorem & Christi vicarium, & id ipsum toti orbi notum fecerunt, & ideo schismaticos & excommunicatos eius [Clementis scilicet] sequaces & obediens.

Antipapa sup. c. 1. §. 1.

Electio Vrbanum fuit Canonica & quare.

Io. Gerfon in lege quomodo quis se debeat habere tempore schismatis.

Antipapa septimum nuncuparunt, per orbem litteris disseminantes, hanc esse canonicam electionem, quia liberam, non illam Vrbanum, vt pote, quia violentam & coactam. Et idem inchoatum est schisma pessimum, vt duo dicerentur capita in ecclesia Dei, Vrbanus & Clementis. Vrbanus, vt vero pontifici adhaerit Italia Alemannia, & Vngaria; Clementi vero Francia, Hispania & Cathalonia. Asserebant obedientia les Clementis suum esse verum papam ex electione eius canonica, vt pote libera non coacta, non illam Vrbanum, quia metu coactam, & ideo ipsum antipapam, & eius sequaces schismaticos, & excommunicatos. Econtrario obediens Vrbanum Clementem affirmabant apostaticum, non apostolicum, cum electio Vrbanum fuerit canonica, & hoc protestati fuerunt electores ipsi per vniuersum orbem litteris suis. Et si fuisset illatus eis metus cadens in constantem virum, tamen quia postea sublata causa metus, & data plena libertate reclamandi nihil fecerunt, sed ratum ostenderunt habere & gratum, ac voluntarium, quod factum erat, cum per mensem post factum Vrbanum venerati sunt, vt Petri successorem & Christi vicarium, & id ipsum toti orbi notum fecerunt, & ideo schismaticos & excommunicatos eius [Clementis scilicet] sequaces & obediens.

Multa disputationes factae sunt circa istam materiam, multi libelli editi pro vtriusque partis defensione. Pericillimos viros in sacra pagina, & iure canonico habuit toto tempore illo. **Baldus perillissimus iuris ciuiliis, pontificijque interpres, super tam a re caque recenti consultus aliquando post edidit Vrbanum sibi videri Pontificem, quod Turpurati in ipso negotio praedicasent, vt orbi terrarum cofulerent, simulque Bartholomaeum scilicet pontificis fastigio ferendo esse, ac sacra aula peritum, iccirco se illum deligere. Praeterea eo mouetur Baldus, quod post designationem eius cum inter tumultum diuersas partes alij in arcem Adriani alij extra urbem concessissent, reliqui in urbem in aedes quibus suas se recepissent, contigente tandem tumultu ad Vrbanum regressi, cum insignibus summi Pontificatus magna excoluerint caeremonia, quod his verbis, his factis, his sententiis orbem terra replerint, vt totus se orbis terra ita sit opinatus. Hec sunt Baldi verba. Ioannes quoque Liguanus sacri iuris consultus causam Vrbanum scriptis defendit Contra adis Vedasti abbas idem a concilio regis Francie monumentis litterarum Vrbanum dānat. Aem. Baldi**

A sententiam veriorē esse pater D. Anto. & ceteros historiicos qui in ordine verorum Pontificum Vrbanum cōferent, Clem. autem re. d. inu. schismaticos & Apostaticos etiam ostendit Sander. lib. 9. de vrb. mon. r.

quo durauit id schisma, vtraque pars seu obedientia, ac etiam religiosissimos viros: & (quod maius est) etiam miraculis fulgentes, nec vnuquam sic potuit quaestio illa decidi, quin semper remaneret apud plurimos dubia. Nam & si necessarium sit credere, sicut vnam esse catholicam ecclesiam, non plures: ita & vnicum eius pastorem vicarium Christi, iuxta id Io. x. Fiet vnum ouile, & vnus pastor: tamen si contingit plures pro schisma creati seu nominari pontifices summos vno & eodem tempore, non videtur saluti necessarium credere istum esse vel illum, sed alterum eorum, qui scilicet fuerit canonicē assumptus. Quis autem fuerit canonicē electus, non tenetur quis scire, sicut nec ius canonicum, sed in hoc populi sequi possunt maiores suos seu praelatos. Hae incidenter dicta sunt in breui, & si non pertineat hoc ad materiam historiae.

Vrbanum Pont. & Clementis Antipapae gesta. A.C. 1379.

§. I.

CLEMENS ille, sic nuncupatus in obedientia sua cum sua curia reuersus est in Galliam Auenione residentiam statuens. Vrbanus vero Romam reuersus multos instituit Cardinales. E quibus vnum destinavit in Alemanniam, ad inducendum nationem illam ad deuotionem & obedientiam ipsius Vrbanum. Multiplicauit & Clemens vocatus, cardinales & diuersis partibus novos assumens. Cum autem vnus eorum Auenione sermocinaretur publice contra Vrbanum nifus probare eum non esse verum papam, subita morte extinctus est, quasi in vindictam suae falsae probationis. Scit tamen Deus, an vera, an falsa fuerit probatio.

Vrbanus vero interdictum, & alias censuras prolatas a Gregorio vndecimo contra Florentinos relaxauit, & pacem cum eis fecit, & cum Perusinis, & aliis ciuitatibus, quae se rebellant ecclesiae, tempore Gregorij sui praedecessoris. Sex autem ex cardinalibus, qui eum elegerant, & postea schisma fecerant, captos ad sui instantiam Nuceriae carceribus mancipauit, & non multo post necari fecit.

Indignatusque contra reginam Ioannam, quia locum praestiterat ad faciendum schisma, & Clementi obedientiam exhibuerat, & aliis causis superinductis criminalibus, eam regno Apuliae priuauit & Carolum Francorum pro sapia regnum genitum ex Vngaria assumptum, ad urbem accedentem in regem Apuliae inuexit. Qui adiutus a Ludouico rege Vngariae germano Andree, coniugis olim ipsius Ioannae, quem illa necari fecerat, in pecuniis & bellatoribus, intravit Apuliam, regnum obtinens sine multa resistentia. Ipsamque reginam Ioannam captam in vltionem eius, quod ipsa marito egerat, strangulari mandauit. Carolus autem, postquam potitus est regno, exortis discordiis inter ipsum & Vrbanum super quibusdam negotiis adeo ingratus fuit erga Vrbanum, vt in castris

A.C. 1379.

Necessarium est credere vnum esse in Ecclesia Pastorem.

Carolus Apuliae & Vngariae rex cruci datur.

Apuliae regnum vniuersum se fecit.

Florentinis a censuris liberantur. A.C. 1380.

Carolus Apuliae rex. A.C. 1381.

A.C. 1381.

Ludouicus Andegauicus dux pulcherrimus inuadit.

Carolus Apuliae & Vngariae rex cruci datur.

Apuliae regnum vniuersum se fecit.

castro Nuceriae eum faceret detineri, sed sagacitate quorundam in habitu transformato manus eius euasit liber a custodia.

Anno vero Domini. 1382. a Ludouicus dux Andegauiae, & regis Francorum frater, quinquagintaquinque millia ferme equitum in Italiam ducit: & Apuliae regnum ad ipsum pertinere praetendens, contra Carolum dimicat per biennium. Et in fine biennij Ludouicus ipse de hac luce migravit. Ex cuius morte copiis suis dissolutis partim redeuntibus ad propria, partim morbo & diuersis calamitatibus consumptis, ad nihilum tantus armatus est deductus, & Carolus remansit in regno quietus.

Alter quoque Ludouicus (qui scilicet erat rex Vngariae, eo tempore defunctus est, non relinquens sobolem virilem. Proceres autem regni nimis agere ferentes gubernationem reginae relictae eius, Carolum Apuliae regem vocauerunt in regem Vngariae, vt consanguineum Ludouici, & ad hoc miserunt oratores suos. Carolus autem acceptata electione sua, cum iam ex vxore sua Margarita duos pueros suscepisset, vnum marem nomine Venceslaum, alterum foeminam Ioannam nomine, gubernationem regni Apuliae vxori reginae dimisit cum consiliariis suis, & amicis, & infantulos ab ea educandos. Et in Vngariam profectus cum decenti comitatu, postquam applicuit, de communi consensu principum & populorum coronam accepit Vngariae. Sed post paucos dies dolo reginae relictae Ludouici hoc nimis moleste ferentis, & amicorum eius interfectus est, forte in vindicta sceleris in Vrbanum perpetrati.

Regnum autem Apuliae per mortem eius, & schisma valde scissum conuulsatum, & debilitatum est. Nam ciuitates plurimae se rebellantes tenebant partes ducis Andegauiae. Aliae ve

A hic Ludouicus fuit filius Ioannis secundi Francorum Regis, de quo supra tit. 21. cap. 9. §. 6. fuit duxem frater Caroli 8. alias §. cognomento sapientis, Francorum Regis, qui post mortem Ioannis Patris, fuit Francorum Rex 69. Ounphrio. 51. Aemylio & aliis. Coronatus A.C. 1365. Regnavitque an. 16. mensis & dies aliquot, qui obiit A.D. 1381. Ludouicus vero Andegauensis a Ioanna Regina Siciliae adoptatus auctore Clemente VI. Pseudo Pontifice, fuit ne ipsa sui studiosissima euerteretur. Aemyl. lib. 9. & Ounphr. Ceterum post Ioannae mortem titulo tenus contra Carolum tertium regnavit an. 2. m. 2. d. 9. Carolus porro tertius Ludouici Ducis Dirrachij filius pronepos Caroli Secundi Regis Siciliae, Rex Hierusalem, & vtriusque Siciliae ab Vrbanus Papa Sexto creatus & coronatus. cap. 1 & occisa Regina Ioanna pacificè regnavit in Apulia ann. 4. m. 3. d. 27. in Hungaria extinctus A.C. 1386. vide infra cap. 2. §. 15.

Post mortem Ludouici Andegauensis Ludouicus Secundus Posthumus eius filius, regni Siciliae titulum assumpsit contra Carolum tertium & Venceslaum, seu Ladislaum ipsius filium, qui Ladislaus mortuo patre suo, adhuc puer sub tutela matris Margarae, Rex Siciliae creatus est A.C. 1386. regnavitque contra Ludouicum. 2. ann. 2. m. 5. d. 1. Ex Ounphrio.

ro per se vsurpabant dominia, multi que tyranni ibi multiplicati sunt. Paucissimi vero permanserunt fideles cum regina Margarita: & hic dicitur pueris eius, praecipue autem ciuitas Caietana, infra cap. Adolescens Venceslaus ab amulis suis veneno potionatus est, sed cura exactissima medicorum, & medicinae mortem euasit. Iuuenis factus & bellicosus, cepit bella mouere contra occupantes ciuitates regni, tyrannos extingere, omnesque ciuitates & oppida sibi subicere, inimicos captos carceribus mancipare. sed haec post multos annos, vnde per anticipationem hic dicuntur.

A.C. 1383.

Venceslaus hic dicitur ante §. 1. Ladislaus.

Regis Venceslai gesta.

Redit ad historiam Florentinam. Leonar. Aretin. A. C. 1378.

§. II.

AD gesta Florentinorum per ea tempora redeundo, vt narrat Leon. in historia Florentinorum libro nono in principio. Mortuo Gregorio vndecimo quod fuit anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo octauo, turbatio Ecclesiae sequens fecit, vt de pace vel bello cum Florentinis non amplius cogitaretur. Itaque deposita sunt hinc inde arma. Sed externam pacem intestinae contentum discordiae sunt secuta, quae quantum nunquam antea ciuitatem turbant. Fluxit autem earum origo ex huiuscemodi causa. Octo viros, qui publica autoritate ad curam belli ab initio creati fuerant, siue forte siue consilio ex eo genere ciuium fieri illos contigit, qui ad plebem magis inclinari videbantur. Itaque neque primo statim tempore satis grata quibusdam optimatibus eorum creatio fuerat, & auxit mox inuidiam continuatio magistratus pluries in eisdem hominibus prorogat. Attulerat vero carpenti improbandique materiam pontificis offensio, & ciuitati molesta factorum interdictio, vexatioque & direptio Florentinorum ciuium in diuersis locis per orbem terrarum facta: vt multiplicatis hominum querelis non desissent iam, qui octo viros eorumque res gestas, totamque huius rei administrationem palam detestarentur. At enim plebs, & altera pars ciuium octo viros fauebant, eorumque res gestas incredibili fauore prosequerantur.

Discordie ciuium inter Florentinos origo.

Monitoria lex qualis & quomodo lata.

Optimates ergo, quo potentiam octo virorum fautoresque eorum deprimerent, antiquam ciuitatis controuersiam renouarunt, & per duces optimarum partium quosdam, quae si maiores sui diuersarum partium fuissent, ab honoribus reip. remouere ceperunt. Habebant vero ad hoc ipsum coniunctam nobilitatis voluntatem, & operam. Qui cum inter duces optimarum partium essent, promptissime ad notandum, deponendumque populares homines concurrebant. Nec modus aut molestia erat in rebus, mercedeque & immeretes peruehebatur.

Qui notati fuissent, admonitos nuncupabant eos quasi moniti essent, ne magistratum inirent ut pote declarati inhabiles ad reipubl. honores suscipiendos.

Hæc igitur monitoria lex durante bello immodicè exercitata per multosque vagata ciues, incredibile est, quantum ciuitatem quassauerit, & vacillantem reddiderit reipu. formam. Sopor deinde per pontificis obitum cum ecclesia bello, Syluester Medix, qui tunc vexillifer fuit iustitiæ, emendare prolapsam rem ac frænum monitoriæ legi imponere statuit. Ad id verò cum aliam legem promulgasset, nec decissent, qui refragaturi viderentur; plebs ac multitudo urbana iam pridem infensa nunc ob hoc ipsum erecta populari furore ad ædes illorum: qui legem monitoriam exercuerant, decurrit, iniectioneque flammis eas deflagrauit, viros quoque delectura si eos nacta fuisset. Sed illi metu cedentes partim sese abdidertant intra urbem, partim extra urbem profugerant. Ita lex perlata est, & admonendi notandique ciues finis impositus. Post hæc delegati quidam sunt, ex eo ipso hominum genere, quos multitudo deiecerat, nonnulli etiam in exilium acti, alii verò inter grandiores familias adductis administratio reipu. est eis perpetuò interdicta. Octoginta inde viri creati, qui eorum, qui admoniti fuissent, querimonias audirent, & quod perperam factum esset, emendarent. Per hunc modum sub his Prioribus status reipub. mutationem suscepit.

Fœdissima ciuium Florentinorum per ignobile vulgus oppressiones. Ioann. Villan.

§. III.

H V I V S Syluestri vexilliferi tempore, qui bonum reip. intendebat, anno scilicet Domini. 1378. mense Iunij, ciuitas tota fuit sub armis, clamantibus multis, Viuat populus & libertas, & moriantur tyranni. Ad quem clamorem concurrerunt artifices omnes, cum suis vexillis ad plateam dominorum. Et inde populus procedens perrexit ad domos ciuium, qui admonuerant multos iniuste, rabidique nuncupati fuerant, & depredatis illis combusserunt. Inter quos fuerunt Carolus Stroza, Lopus de Castiliaco doctor iuris, cum septem aliis. Dominus Philippus de Corsinis fuit spoliatus rebus suis. Monasterium Angelorum, vbi multa substantia ciuium fuerat occulta, fuit à populo depredatum, & vnus conuersus eorum occisus. Quæsierunt etiam comburere libros cameræ montis, sed Priores resisterunt eis.

Priores autem audientes, quòd quidam Flanrenses, textores pannorum volebant ciuitatem prædæ exponere, miserunt familias rectorum cum stipendiariis & ciuibus per ciuitatem, & quatuor ex illis textoribus in diuersis locis suspendunt, & sic cessauit prædatio omnis. Hæc in Chronic. Floren.

His verò Priores alij succedere, qui cum aliquot dies in magistratu fuissent, & constituta profecerent, multitudo urbana, egentisque plerique, ac ex minima plebe homines, iam pri-

Syluester Medix vexillifer.

A dem per discordias maiorum subleuati, ciuium conuentus agere nocturnos, ac de vendicandis sibi honoribus tractare cœperant. Denique sibi in ciuitate, & locum in prioratu constituerant petere. Id cum rescitum esset, Priores quatuor ex [eorum] numero corripui iusserant, quo veritas agitatorum exprimeretur, pœnasque darent, quòd priuatim de republ. inuouanda, tractatus habuissent. At enim plebs, & multitudo consurgens, statim ad ædes Priorum globo facto, captiuos reddi sibi minabunda postulauit. Et quia id tardabatur, ædes Loylij Guiccardini (is enim tunc vexillifer iustitiæ erat) incendit. Inde per urbem quasi victrix discurrens, domos locupletum pluribus locis cremauit. Magistratum verò quemdam ad compefendum eorum motus paulò ante creatum in publicam aream tractum in oculis Priorum laqueo suspendit, lace-rauitque. Postera deinde die eadem multitudo augetens, ædes Potestatis expugnauit diripuitque ab eo mox furore ad ædes Priorum reuersa Priores ipsos magistratus se abdicare compulit, & in priuatam formam redactos, ex auctoritate domum remisit.

Nam cum percipissent Priores (vt dicitur in Chronico.) quòd ministri artis lanæ quærentur rumores in vrbe suscitare, miserunt pro quatuor principalioribus ex eis: qui adducti & torti cõfessi sunt coniurationem eorum de nocte. Sed mane facto die xx. Julij eiusdem anni, vna magna multitudo infimæ plebis habitantium in Camaldulis, & erga Ecclesiam Petri Cateolini congregata ad signum datum cuiusdam campanæ, & alia multitudine similibus habitantium in Belletrio, concurrerunt ad plateam de minorum, clamantes: Viuat populus, & captos illos quatuor omnino postulantés dimitti. Et quia non subito dederunt, sed resistebant, furis inuecti accedentes ad domum vexilliferi, scilicet Domini Loylij: eam cum substantia combusserunt. Et redeuntes ad plateam cum iterum illos repetissent, liberi dimissi sunt. Post hæc euntes ad domum executoris, arripuerunt vexillum iustitiæ, quòd ibi tenebatur. Et discurrentes per urbem, combusserunt domos multorum ciuium, totamque diem illam in huiusmodi rapinis & incendiis expenderunt. Clamabantque fieri debere plures milites. Feceruntque fieri circa sexaginta milites de diuerso genere hominum aliquos etiam inuitos. Feceruntque triginta syndicos populi minuti. Petebant etiam libros montis comburi, aut creditoribus intra decem annos capitale restitui sine intereste. Continuè in maiorem audaciam prorumpentes, accesserunt ad palatium potestatis, qui per horâ resistens deinde intrare permisit. Qui suæ personæ, vel familiæ suæ nullam iniuriam inferentes, combusserunt statuta, & omnem scripturam ibi inuentam, idem facientes de scripturis artis lanæ & officialis gratia. Reuersi ad palatium porrigebant certas petitiones pro populo acceptari. Et quia minabantur etiam Dominis & collegis, si non exaudirentur, omnia ad votum eis fiebant timore potius, quam ratione. Demum postularunt, quòd volebant ingredi palatium, & quòd Domini Priores deponerent officium redeundo ad domos suas. Et promissa eis securitate vitæ egressi sunt Priores & popu-

A.C. 1378. Plebs Ho rentiaru ipsos v. bis magi stratus cõ motio. It. Aret.

Plebs qui faciendæ conuulsi- rit.

Libri: eis sunt: bii per niam publicæ crediti: Interditi: fecerunt.

& populus intrans palatium fecit vexilliferum A iustitiæ & alia prout dicitur in §. sequenti.

Plebs infima Florentiæ temp. constituit. Leon. Aret.

§. III.

I P S A verò multitudo palatium victrix ingressa, vexilliferum iustitiæ sibi creauit Michael Landi, hominem ex infima plebe. Sacculos verò suffragiorum, in quibus nomina erant inclusa omnes conflagrauit. Eademque ipsa die concio populi aduocata, multa nouiter constituit circa reipu. gubernationem. Et illud in primis, vt vexillifer iustitiæ per omne tempus non ex alio hominum genere, quàm ex infima plebe numeretur. Collegia verò noua in ciuitate constituit. Et Michaeli vexillifero iustitiæ, vna cum syndicis collegiorum Priores sibi deligendi est potestas permissa. Hi Priores elegerunt mixtos ex omni collauiione ciuium. Plebs tamen & multitudo in cunctis dominabatur, sortitiones inde refectæ satis diligenter & accuratè reficiendis affuerunt priores vexilliferi iustitiæ, vexilliferi societatum populi, octoviri, qui belli curam habuerant, syndici arrium singularum, his additi nominatim Syluester Medix, & Benedictus Albertinus ambo ad equestrem dignitatem assumpti. Per hos sortitiones refectæ. Multi præterea ciues ex diuersa factione per eos dies in exiliu acti, multi ad tempus relegati.

Inter hæc motus quidam noui per singulos dies oriebantur, vt pote in ciuitate populosa, & multitudine concitata, & ad nouas spes erecta, aliis diripere bona locupletum, aliis inimicum vlcisci, aliis potentiam sibi comparare prope-rantibus. Id perpetuum esse documētum potest præstitum in ciuitate viris, ne motu & arma in arbitriu multitudinis deuenire patiantur. Neq; n. retineri possunt cū ceperint semel frænum abrūpere, & plus se posse credūt, quia plures sunt. Cauenda verò maximè videntur principia seditionum inter primarios ciues, ex illis enim ad ista deuenitur. Monitoriam legem consententur omnes perniciosam, detestandamque fuisse. Sed dū eam corrigere voluit Syluester Medix, vir ex familia nobili, ampla, & locuplete, maiorē in re-pub. labem induxit. præter propositum enim, & credulitatem suam egentes, & opifices, & infimæ sortis homines facti sunt domini ciuitatis. Ita dum paucis admonitis succurrere vult, familliam suam & omnes sibi similes dignitate spoliavit, & temeritati multitudinis concitata subiecit. Neque enim finis erat efrænaratum volū-tatum egentium hominū & facinorosorum, qui arma tenentes locupletum & honestorum hominum fortunis cupidissime inhærerent, nec aliud quàm rapinas cupidissime & expulsiones ciuium meditabantur.

Quod nisi Michaelis vexilliferi virtus & constantia restitisset, supremum id excidium ciuitati fuisset. Eum vitum etiam ex infima plebe,

Plebs con-citate im-periu quæ pernici- sum.

Syluester Medix au-dor sedi-tionum.

Michael Landus Florentinæ libertatis af- fector.

ex ipsoque opificio prognatum, rament diuina forte præfectum ciuitati illis turbulentis tēporibus dixerim. Semper enim se indignis cupiditatibus opposuit semper frænum inculsit malignis voluntatibus, monendo, cohortando, castigando compescuit. Et inerat auctoritas quædam natiua, & forma viri non illiberabilis. Et accedebat, quòd per adolescentiæ tempora aliquot annis per Galliam militauerat. Itaque nō domestica ruditate ignarus, sed externa quoque experientia ingens, pariter simul & callidè in rebus agendis versabatur. Per extremos magistratus sui dies, multitudo rursus concita raptis repente armis ad Priorum ædes peruenit. Ibi cum aream publicam armatorum multitudinè complecter, magnis clamoribus, vt Priores descenderent in concionem, ad leges ferendas postulabant. Erant verò leges, quas ferri volebant, perniciosæ atque iniuæ. Nihil enim illo tempore moderatum cogitabatur. Priores in eo planè cōstantes neque cesserunt eorum vocibus, vt eorū prædecessores, nec multitudinem intra ædes recipere voluerunt: sed clausis foribus custoditissime aditibus desuper responderunt, vt abirent armæque deponerent, cūrâ Prioribus fore, vt propediem illa, quæ cupiant legitime statuatur. Multitudo igitur per hunc modum abiens cum se delusam existimaret, conuentus agere maiores cœpit. Denique octoviris ex omni collaui-ōne creatis, apud cōuentum Prædicatorum sedē eorum locauit. His & scribæ, & apparitores, instar legitimi magistratus attributi, & in consilium, qui foret, ciues delecti, & tractari post hæc ab iis de rep. cœptum, multaque & prouisa & constituta. Increueratque auctoritas metus, vt iā octoviri illi bello præfecti, & alij amplissimi viri non sine reuerentia illos adirent.

Cum essent in ciuitate duo capita, & quæ alij Principatus non est bonus. statuisent, alteri irritarent, confusio quædam rerum & desperatio sequebatur. Octo tamen viri multitudine armatorum suffulti, præualere Prioribus putabantur. In tantumque audaciæ processerunt vt tandem quosdam ex suis apparitoribus, & cum eis scribam ad Priores mitterent, postulantes vt in constituta sua, decretaque iurarent. Cum venissent autem illi ad priores, ac mandata exposuissent, & iurandum poscerent, formidantibus cæteris, ac iurare parantibus, vexillifer iustitiæ Michael Landi ferens hoc indignè stricto gladio protinus in eos ruit, faciemque vnus magno vulnere cesam percussit, alterum verò transfixit, cæteros fugientes insecutus per scalas adium præcipites egit. Excitatis deinde in arma ciuibus, globoque bonorum facto, ipse cum vexillo iustitiæ prodians, armatus equo insigni vectus, certissimo dimicandi animo ad conuentum prædicatorum proficiscitur: vbi sedes erat aduersariorum, nec eos ibi reperit. Illi enim contumelia sutorum intellecta, confestim multitudinem conuocauerat, & armati magnis agminibus vel urbem præfecti alia via Priorum ædes minabundi petierant.

Vexillifer ergo iustitiæ cum eos nec apud sedem suam, nec alibi per urbem reperisset, ad ædes Priorum reuertitur. Ibi tandem octo viros, & infimam plebem armatam offendit. Erat verò multitudo maxima ex omni officina

Alia plebs infimæ cõ motio.

Michael Landi ferociter agit.

A.C. 1378.

& colluione hominum. Hi iam pridem rostra occuparant, & armis structuraque terribiles videbantur: praesertim cum incendia & rapinas per superioris dies multas fecissent, & in manibus republ. habere putarentur. Edes publice pro vexillifero. Prioribusque custodiebantur, eas namque vexillifer munitas reliquerat. Itaque ubi rediit vexillifer cum suorum comitatu lapidibus & telis multitudo plebis desuper feriri est cepta. Et simul boni ciues, qui cum vexillo coierant, multitudinem globo facto aggreduntur. Itaque illi de superiori loco percussu, & a pari maiori impetu pressi, tandem profligantur, & in fugam vertuntur eosque mox sparsos insectati ciues, vrbe pepulerunt atque exterminarunt. Hic finis concitatae multitudinis fuit & hucusque eorum potentia valuit.

Noui Prioris creatur. A.C. 1379.

Post hos alij Piores magistratum inierunt. Quo die ingressi sunt, conuocata duos ex numero Priorum, qui erant ex infima plebe exauthorauit, ad domum remisit, & nullum post hoc ex infima plebe in prioratu esse iussit. In locum vero illorum alios suffecit ciues, quorum vnus fuit Gregorius Scala eques Florentinus ex familia nobiliori & honorata: qui nuper admonitus indignè fuerat, & ob hoc ipsi, qui legem monitoriam exercuerant, inimicus. Hic status fere tribus annis in ciuitate durauit, cum plebs & mediocriter genus hominum, republ. tenerent & ei inhaerentes quidam maiores viri pene dominarentur. Per ea tempora Urbano pontifice (vt dictum est) auferente interdictum, ciuitatem afflictam ea res quodammodo releuauit, & cessante multitudinis furore, aliquanto melior ciuitatis conditio videbatur.

sup. §. I.

Suspiciones graues in republ. ortae. Leon. Aret.

§. V.

CETERVM suspiciones in republ. grauissimae gubernatores torquebant. Nam & multi ex his, qui domi remanserant, pro adeptis sibi honoribus grauius ferre credebantur praesentem republ. statum & eos qui pulsati fuerant nulli dubium erat redditum affectare. Suspiciones haec sollicitos reddebant nouos reip. gubernatores. Coniurationesque ciuium contra republ. inuicem, seu illae fictae seu verae fuerint, crebro proferebantur: per quas multi domi supplicio affecti ciues, multi etiam metu fugati.

Exules Florentinorum contra republ. nonas res moluntur.

Anno igitur Domini. 1379. foris omnia quietas, praeter hoc, quod erat exulum metus. Illi enim magna multitudine vbique dispersi sollicitam domi reddebant ciuitatem. Principio Senis profecta manus quaedam exulum Figum occupare tentauit, sed profligata obtinere non valuit. Alia manus exulum ad Carolum se contulerat, qui iam Italia intrauerat, vt a finito bello Taruisij cui interfuerat pro parte Ludouici re-

a De hoc bello sic scribit Pet. Marc. lib. de gest. Venet. c. 60. Nouum deinde cum Francisco Carario bellum exortum. Is suis viribus parum pates, Ludouicum Tamaonia regem sibi socium ascituit. Veneti vero praeter terrestres copias ingentem classem decernunt. eius-

A que imperium Michaeli D. Ipbino committunt. Ingens interea Pannoniarum vis ex Pannonia in Taruisinos fines erupit, omnia rapinis caede & incendio vastans.

A.C. 1379.

gis Vngariae contra Venetos, regnum Apuliae sibi ab Urbano collatum, & a regina Ioanna ab ipso Urbano ablatu, sibi acquireret, quo ad eius possessionem. Sperabantque exules ipsi a Carolo auxilium obtinere ad redeundum in ciuitatem. Miserat autem ad Carolum ciuitas legatos tres notabiles ciues, cum esset Patuij, inspiciens di causa, mentemque eius pertentandi, simulque ad speciem commissum est, vt pacis negotium inter Genuenses & Venetos adiuuarent. Redegentes legati diuersa referrebant de Carolo, & de exilibus. Nam Thomas Stroza (qui vnus erat ex illis) paruifaciebat ceptum Caroli, & multum exules honorabat, quoad verba, & quoad facta eorum. Alter, qui Donatus Barbadorius erat, diuersa de Carolo, de exilibus vero necesse vlla scire nec dicere posse aiebat. Sicque simultas quadam orta est inter illos viros. Et obiectum est Barbadorio, quod Bononiae quosdam exulum ad cenam vocasset seorsum ab aliis legatis, qua suspicione diuersarum partium haberi est ceptus, vnde & postea in breui decapitatus: vt infra patet.

Inter haec Iannotius quidam Salernitanus, Caroli praefectus cum aliqua manu equitum Bononiam venerat. Et quo magis praefectus ille appropinquauerat, eo magis suspicio exulum augebatur, & multi multi (vt fit in tali re) nunciabant. Tandem duo ex Ordo viris, qui bello praefuerant, litteras Prioribus recitabant, quibus nunciabatur certa die exules cum praefecto Caroli ad ciuitatem esse venturos, magnamque coniurationem intra urbem versari, rem vero ita compositam esse, vt pluribus locis per urbem succensis, exules vna cum praefecto Caroli in urbem recipiantur. Index vero huius arcani Antonius erat Bruscoli comes, homo perleuis, qui & nunciabat simul, & praemium iudicij flagitabat. At ubi istud rescitum est, nulla fuit mora, quin praestantes viri, de quibus modo aliqua suspicio fuisset in iudicium raperentur. Et nocte quidem illa nonnulli in quibus suis capti sunt, cum nihil penitus suspicarentur.

Die autem facta ad eos, qui erant extra urbem in suis praediis, satellites missi sunt. Redierant enim per eos dies quidam praefecti viri, qui ad tempus annum fuerant relegati, & nondum confisi vrbe in villis suis morabantur. In his erant Pierus Philippi Albitius, vir & prudentia & autoritate & familia clarus, Carolus Stroza, vir pari aestimatione. Ad hos igitur comprehendendos missi satellites Pierum Albitium ceperunt. Qui cum tutari se posset (siebat enim concursus clientu suorum) tamen innocetia consiliu ire ad magistratu maluit. Carolus vero Stroza cum non procul a villa venientes ad se lictores vidisset, hortatu suorum per posticum euasit, itaque paulo post villam perstrutari, vacuam domum illam repererunt. Capti sunt etiam Cyprianus Mangio, Iacobus Sagetti, Donatus Barbadorius, Philippus Stroza, Ioannes Anselmi & alij quidam. Ne vero ciuitas ob talium virorum pericula fluctuaret, confestim auxilia equitum peditumque conuocare placuit & qua-

Proditio in vrbe de regnum.

Clari in republ. quaerentes in republ. capiuunt.

A.C. 1380.

& quatuor viros ciuitatis custodiae praeficere quibus & militem conductu: & urbanam multitudinem parere iusserunt. Fuerunt autem Thomas Stroza, & Benedictus Alberti, hi ambo equites, alij duo ex plebe obscuri generis.

Cum verò de coniuratione quaeretur, nullum in captiuis crimen, nec rei notitia reperiebatur, nec tenuiores quidam homines, qui ab initio capti fuerant, quemquam eorum nominabant. Quamobrem cum satis esset manifestum ob suspicionem solummodo illos esse captos attingere illos magistratus nolebat. Verum inimici aduersariique eorum in republica & ferociore quidam ex plebe homines magistratum criminando plebemque concitando atque vrgendo, non prius desisterunt, quam coersus multitudinis vi prope adhibita supplicio vltimo afficiuntur. Ex hoc iam miseranda quaedam ciuitatis conditio erat, & plene pauoris itaque odij mentes: vt pote ad sanguinem vertas: magnis & innocentibus viris supplicio affectis. Deposuit arma plebs, & in suam quisque domum reuersus est.

Nec multis post diebus dum comitia nouis prioribus sortiendis haberent, resumpta rursus arma sunt, verentibus qui republ. tenebant, ne quis diuersa sentiens ad magistratum sumeretur, & idipsum vi & armis vicare properantibus cumque secundum comitia noui magistratus inissent, suadentibus quatuor viris custodiae vrbe profectis, ne qua suspicio in posterum fortitionibus. Inesset lex & quadraginta viros creari placuit: qui vna cum Prioribus collegisque, purgandis diluendisque suspitionibus prouiderent, vt quieti otioque ciuium prospicerent. Hi pluribus diebus per arcanè discussa, tandem vnum de quadraginta hominibus veterunt ad triennium accipere magistratu. Viginti praeterea ex nobilitate ad plebem, totidem ex plebe in gradiores familias traduxerunt. Multa in super contra exules eorumque patrimonialia sunt ab eis, & pleraque omnia malignè constituta, et res quidem domi turbulentissimae erant, foris autem per haec ipsa tempora incrus ingens augebatur, quod praefectus Caroli, de quo supra diximus, ex Bononia Ariminum peruenisse atque inde in Hetruriam venire nunciabatur, magnamque Florentinorum exulum manum illum sequi affirmabant. Ea formido effecit, vt Ioannes augustinus tunc primum dux belli à ciuitate deligetur.

Exules Florentinorum contra republ. nonas res moluntur.

Magna in Italia copia Caroli nomine conueniunt. Leon.

Aret. Ioan. Vil. A.C.

1380.

§. VI.

Principio insequentis anni, scilicet 1380. ingentes copiae in agro Senensi conuenisse ferebantur. Itali, quibus praerat Albericus Barbianensis comes, & Germani & Vngari. Omnes haec copiae per Italiam Carolo parabantur. Confluxerat ad hos exulum multitudo ingens magna spe in urbem redeundi. Senenses autem cum ager eorum ab his vastaretur, tandem pecunia tradita, vt inde abirent, pacificum-

tur. Idem faciunt Pisani, ne suum agrum inuadant. Florentini cum has Senensium Pisano-rumque pactiones audissent, ipsi quoque oratoribus suis in agrum Senensem missis, pecunia decidere tentauerunt. Id verò sine maiore spe rerum sine malevolentia, & odii iam contra-ctis, non est a praefecto Caroli receptum, sed modo id postulat, vt patrimonialia exilibus restituerentur, quae publicata fuerant, eorumque redditus post annum arbitratu Caroli poneretur, vnde iter eorum in agrum Lucensem fore demonstrabant. Conquestus tamen est grauissimè Caroli praefectus, de calumnia sibi iniuste illata, in ciuibus Florentinis, innocentibus quidem, & cum quibus nullam rem penitus habuisset necatis, & de querela Bononiensibus facta, propter quam dimissus ab eis inclementer fuisset. Haec ab illo dicta offensionem animi significabant maiorem, quam verbis profertur. Itaque ex agro in urbem manitaque loca res inferri iusserunt, vt minus praedae, vel damni illi possent afferre, & a Bononiensibus ceterisque sociis auxilia postulari: ducemque belli Ioannem Augustinum tunc primum delectum celeriter venire iusserunt.

Et cum praefectus cum suis copiis ad Elsam fluium, & ex eo ad Pesam ad nouem millia Florentiam appropinquasset, quibusdam rapinis, & incendiis peractis & rixis cum Florentinorum equitibus, nullisque motus ob eorum appropinquationem appareret, quem illi quasi expectabant in ciuitate fieri, hinc inde per diuersa loca vicina extra territorium Florentinorum discutebant.

Per medium autem illius anni Carolus ex Vngaria intrauit Italiam, Ariminum applicans, qui secum habebat septem millia Vngarorum, & Italici generis circiter mille. Oratores autem ab eo sub primo statim aduentu Florentiam missi sunt. Hi exponentes causam suae legationis inchoarunt à rememoratione coniunctionis, quam semper domus regia habuerat cum populo Florentino, & duo tantummodo capita virilis stirpis ex vna progenie superesse, Ludouicū scilicet Andegauiae ducem, & Carolum docuerunt. Ad Carolum verò ex concessione Ludouici, & pontificis Romani decreto regnum scilicet peruenisse, quandoquidem Ioanna regina multis se alioquin sceleribus, & nunc ad extremum schismaticis abominationibus inquinaverit. Venisse ergo in Italia Carolum, vt regnum sibi debitum ab iniusto possessore extorqueret, & idcirco petere à Florentino populo, vt pro antiqua domus beneuolentia, pro sollicitatione dudum facta, secedos secum ineat, & viribus pecuniisque perfoveat ad regni consecutionem.

Sed legatis primò responsum est à Florentinis, & ostensum nullam sollicitationem factam super huiusmodi. Deinde dictum nec velle, nec debere Florentinam populum in diuisione regiae domus, quam semper coluerit, alterutri parti inhaerere, neque contra Roberti progeniem, successoremque absque nota ingratitude fecedus coire posse, aut vires conuertere, cum & a Roberto, & a filio eius reginae parente dubiis formidolosisque temporibus fuerit ciuitas ipsa protecta atque adiuta. Quod si aduersus extraneos alienosque postulari auxilia haud grauatè

Legatoru Caroli postulata & Florentinoru responsum.

grauiata Florentinus populus exhiberet. In pecuniis autem & si eadem sit ratio, tamen difficultates maiores instare pro varia ciuitatis fluctuatione. Cum hoc responso dimissi oratores, dum illud referunt Carolo moleste tulit.

Hæc cum Florentiæ audita essent, ad placandum conciliandumque eius animum, duo ciues notabiles destinantur oratores ad eum; qui nomine ciuitatis eum visitantes ei donum faciant quindecim millium florenorum. Quæ cum Ariminum ad eum detulissent, Carolus nec dona recipere voluit. Et ad pecuniam respondit, nec si centum millia ei offerrent, se contentum fore. Hæc pecuniæ reiectio plurimum animos eorum, qui rempublicam tenebant, fregit. Et auxerunt mox eorum timorem Aretini Carolum in Hetruriam euocantes, & dominium ciuitatis ipsius ei tradentes. Huius traditionis causa extitit, magna discordia, inuidia, & seditio orta inter ipsos Aretinos, ut alter alterum expelleret. Cum ergo Carolus venisset Aretium omnis multitudo Florentinorum exulum ad eum confluxit. Erant tunc ibi Florentini legati missi, ad concordiam inter Aretinos faciendam. Quidam autem exulum occidit vnum ex iis legatis Florentinis scilicet Ioannem Moys, qui vnus fuerat ex octo viris, qui bello fuerant præsidentes: propter quod multa fuerunt contra exules Florentiæ instituta, & domus percussorū euerse. Cumque Carolus Aretij moram traheret copiæ eius cum Florentinis bellatoribus aliqua prælia licet leuia faciebant, rapinis & vastationibus insistentes, & castella aliqua capere tentantes, qui bus tamē viriliter resistebat Ioannes Augustinus cum suis, scilicet quatuor millibus equitum & peditum multitudine magna.

Inter hæc oratores ad Carolum missi Dominus Rossius Eritius, & dominus Berrinus Couonius equites ad placandum mentē eius. Respondēbat ille se amicum non inimicum Florentinorum, sed pollicita sibi & regi Vngariæ dudum auxilia sibi velle exhiberi. Licet autem nulla super hoc obligatio in rei veritate esset, quia tamen rex in armis aderat, & secum exules adducebat cumque pecunias illum querere palam esset, ut redimeret vexationem suam ad conditionem versa ciuitas quadraginta millia pondo auri dare paciscitur, & ille abducere copias, nec in posterum exules fouere repromittit. Ea pecunia ferè omnis Ioanni Bauo duci vngarorum, quos secum duxerat Carolus, tradita est. Ipsos autem exules Florentinorum rex humanissime consolatus, expectare tempus monuit, sibi, si negotium regni succedat, curæ fore, ut in patriam restituantur.

Interea Carolus Aretio præfectus Romam petiit, & ab Urbano benignè honorificèque susceptus, opportuna parabat ad expeditionē in dies. Pacem ergo Carolus firmavit cum Florentinis cum pactioibus istis, quod rex non daret fauorem exulibus eorum, nec eos offenderet. Et ipsi Florentini non præstarent adiutorium regi: Ioannæ contra eum, vel Urbanum papam. Et quoddam Florentini mutarent Carolo quadraginta millia florenorum intra tres menses, quos tenebantur dare Urbano ex conuentione in pace facta inter eos & ecclesiam, quos ipse restitueret eis, vel ageret, ut papa pro debito si bi so-

Carolus Aretij venit.

Oratores à Florentinis ad Carolum missi.

Carolus Romam venit.

A luto acceptaret secundum Chron.

Carolus tertius Apuliæ regnum occupat. Naucl. Gene. 46. Io. Villa. Aemyl.

§. VII.

Anno igitur Domini 1381. & domi & foris multæ fuerunt mutationes. Nam domi status reipublicæ mutatus est, foris autem vieta captaque regina Ioanna. Carolus possessionem regni consecutus est per hunc modum, ut dicitur in Chron. Carolus postquam fuit coronatus ab Urbano, profectus est cum copiis suis versus Neapolim: vbi tunc erat regina Ioanna in castro nouo (aliàs Castro oui). Dominus autem Otho maritus eius erat cum gentibus armorum extra Neapolim ad pugnandum contra Carolum. Cum autem appropinquasset ciuitati, nobiles introduxerunt eum Neapolim, clamantes. Viuat rex. Receptus ergo in vrbe nonisicè, ut rex, obfedit castrum nouum, in quo erat Ioanna cum baronibus suis, & ita circumdedit, ut nullus aditus pateret ingrediendi vel egrediendi, nisi ex parte maris. Otho coniunx eius ciuitatē obfidebat ab extra. Et cū certa die statuta parasset se ad ingressum ciuitatis cum copiis suis manu violenta: Carolus (cum hoc notum esset) cum exercitibus suis obuiam ei venit, et pugna conferta, equus Othonis cecidit subter eum, vnde de & captus fuit cum Germano, & exercitus eius dissipatus.

Cernens ergo regina Ioanna se euadere non posse manus eius, cum nec succursum speraret, & victualia deficerent, & castrum continuè impugnaretur, postulauit se alloqui velle Caroli ipsum, & concessum est illi. In hortum ergo castrum aduocato Carolo, Ioanna reuerentia sibi regia exhibita, inquit. Ego te habui hucusque in filium, amodo ex quo sic placet Deo, te recogno sco in dominum meum. Recomendo tibi honorem meum, & maritum meum Othonem. Cui Carolus respondit. Ego te dilexi ut matrem & ita facere intendo in posterum & honorem tuum, & Domini Othonis recommendatum habeo. Et tunc Ioanna educta de castro, ad alium locum honorificè associata, ducta est, & bene custodita, & tandem suffocata. Multique barones eius capti, & duo cardinales antipape. Totumque regnum sub dominio huius Caroli tertij fuit, operante Deo magis, quam virtute humana. Et Aretium ciuitas finitima in miserandas est calamitates prolapsa.

Suspiciones Florentiæ maximè augebatur, re legationes, & exilia. Accedebat ad priorem metum Caroli victoria, & reginæ captiuitas. Vide-

a Regina Ioanna Sicilia quatuor viris nupsit, quorum primus fuit Andreas, eius consilio stranguitatus, ut diximus. Secundus fuit Ludouicus Tarentinus Rex cum ipsa coronatus. A.C. 1372. Tertius fuit Iacobus Aragonensis Infans Maioricarum, qui obiit A.C. 1375. Quartus denique hic fuit Otho Brunus vllensis Princeps Tarentinus, ductus A.C. 1376. ex Onuphrio. rat,

rant enim exulum spem totam ab eo principe dependere, & necatos quosdam aduersariorum fuisse prætextu illo, quod cum Carolo vel eius præfecto coniurationem iniisse dicebantur: Et si dolebat ciuitas successionem, Roberti regis mirabili ruina deletam, tamen quo Carolus, si fieri posset, in amicitia teneretur, legatos octo ad eum misit, qui ciuitatis nomine gratularentur in quibus Robertus Aldobrandini & Berrinus Couonius equites Florentini principes fuerunt. Hi cum ad Carolum venissent, benignè amiceque recepti ab eo, & auditi sunt cum summa reuerentia nunciata suspitionem ante de rege conceptam attenuauit. Itaque quo contineretur in amicitia rex duo ex oratoribus remanere apud regem iussi, reliqui peractis solemnitatibus domum rediere.

Cum autem prosperitas summa regi adesset, calamitas misetanda Aretinorum & defenda superuenit ex huiusmodi causa. Carolus cum accepto Aretij dominatu superiori tempore ex Hetruria abiit, quemdam ex comitibus suis episcopum scilicet Virinensem, natione Gallum hominem fidei compositum (cuius malignitas regi erat incognita) Aretinis præfecerat existimans, quod episcopus religiosè, pacateque ciuitatem gubernaret. Is ergo quo potentiam eorum, qui regi ciuitatem dederat minueret, simulatione pacis, ac tranquillitatis studio aduersarios horum in vrbe teuocauit, atque recepit. Hi erant Gibellinarum partium homines longis temporibus exules, inter quos Sachonis filij agnati que, & Vbertinum genus præpotens Aretinorum & familia rediere. Ex hoc etiam statim euenit, ut ad fauorem illorum, quos beneficio suo restitutos, propterea que eos sibi obnoxios intelligebat, præfectus inclinaret: illos verò suspectos haberet, & inimicos arbitraretur, qui regi dederant ciuitatem, quod in restitutione aduersariorum eos plurimum offendifset. In tanta igitur peruersitate rerum, tantaque confusione ciuitatis cum boni viri, ac bene de rege meriti deprimerentur, exulesque nuper reducti in honore haberentur: plurima querela erat, & indignatio maxima, ac iam non occulta in præfectum odia. Quod ille intelligens, & ab iis etiã qui redierant irritatus, præcipuos quosdam ex eo numero, qui dominationem regi tradiderat, capit, & in carcerem trudit nonnullos etiam interficit, alios fugat, & insequitur. Et ita Gibellinorum factio, quæ ante amplius quadraginta annis exularat, malignitate præfecti in vrbe reducta, plus posse incepit.

Profugi quidam ciuium hæc tanta præfecti sui flagitia ad regem detulerunt. Ille verò detestatus eius malignitatem, successorem præfecto misit Iacobum Carazolum Neapolitanum, ac reducere amicos suos, fouereque honoribus iussit. At cum hoc sensissent Sachonis filij, & Vbertini, ac tota illa Gibellinarum partium factio scilicet noui præfecti aduentum, magnam multitudinem ex castellis & clientelis suis in vrbe contraxerunt, parati ad resistendum. Itaque cū præfectus nouus ad vrbe venisset, & in abscessu veteris præfecti vim illi afferre quidam pararent, mouentes illi arma ad ædes illorum, qui redierant, discurrerunt. Et quamquam resistere-

Biondus vocat Virinensem vel Virinensem Aretinorū miteranda calamitas.

Carolus Othonem Ioannæ maritum capit.

Ioanni rolo in se de.

Ioanni gineo A.C.

Flor. ob C. vido. foliet.

Nouus Aretij præfectus mittitur.

retur egregiè, tamen quia illi magnas habebant copias iam pridem contractas, tandem peruicerunt. Pulsique aduersarij ad arcem, nouumque præfectum se receperunt. Cum verò arx ipsa, & nouus præfectus obsideretur, oppugnareturque aperte, ciues in arcem compulsi vna cum præfecto remedia cogitabant. Per id tempus Albericus comes, Italicique sub eo in societatem coacti, in finibus Perusinorum Cortonensumque debebant. Hos aduocare placuit: prædamque bona inimicorum polliceri illis. Missis ergo, qui hoc rogarent, illisque offerrent, motus impigrè Albericus cum copiis suis aduenit, receptisque per arcem, & in vrbe immisissus: cū etiam ex arce descendentes ciues amicitie eorum adiuuarent, Sachonis filij & agnati, Vbertini etiam omnesque eorum copie ex vrbe pelluntur. Sed Albericus Italicique sub eo militantes, non illorum duntaxat domos, sed vniuersam ciuitatem diripuerunt, corporibus quidem ciuium patentes, bona verò sine distinctione aliqua rapina prædæque subiicientes. Nec multo post alia copia non minores superuenere, quibus præerat Villanucius. Hæc quoque in vrbe recepta, si quid superfuisset ex priorum direptione abrauerunt. Hi duo exercitus sex ferè mensibus in vrbe Aretio commorati sunt, incredibili prædæ, locupletibusque spoliis ditati. Ciues miserandi & inopes, per finitimas ciuitates, oppidaque dispersi migrarunt.

Coniurationes aduersus Florentinorum tempore aperiuntur. Leon. Aret. Ioanes Villanus.

§. VIII.

PER hæc ipsa tempora Florentiæ delationes ciuium variæ, & coniurationes aduersus reipublicam, siue veræ siue fictæ per singulos dies, proferebantur. Boni, qui remanserant in vrbe trepidi latitantesque vix conspici se patiebantur. Quippe inter tantam vel maiorum acerbissimam, vel satellitum calumnias, quis aut sperare incolumitatem, aut sibiipsi confidere malebat: igitur ciuitas mœsta & afflictâ intestino simul atque externo morbo, quem tolerare diutius non valens ad extremum decussit. Duo maxime supremi per hæc tempora ciuitatem gubernabant, Thomas Stroza, & Georgius Scala. Hi quamquam erant equites ex optimis familiis, tamen eos ad plebis multitudinisque desererant partes iniuriæ dudum susceptæ. Nã Georgio Scala nota admonitionis fuerat iniuria. Quia ille iniuria exacerbatus, faciat vin dicta nõ poterat. Thomas Stroza, qui fuerat vnus ex octo viris, bello ecclesiastico gerendo, iactatus tunc ceterationibus eorum, qui dinerla sentiebant, partes animo auxerat acerbis, ut etiam gentilibus agnatisque suis inimicus esset, atque infestus. Circa hos duos multi ex plebe satellites ac sediosissimi quique versabantur. Hinc delationes ciuium, hinc ficta crimina, atque priuilegia in exules acerbissima, & malorum omnium officina proficisci putabantur.

Ioanes erat Cabij, vir & fama integræ, & æsti Tertia pars hist. Ant. L ma.

Scrutato-
res noctur-
ni falso co-
iurationis
probos ci-
ues in simu-
lant.

marionis inter ciues non exiguae. Iuxta aedes hu-
ius forte nocte perambulans vnus ex satellibus
(erat enim mos singula scutari, & olfacere)
strepitum & verba intra domum sensit. Hinc
inde, vt voluerat, occasionem nactus, statim de-
tulit cateruam armatorum a Ioanne Cambij pa-
ratam esse domi, ad statum ciuitatis euertendū.
Erat verò id torum inane. Nullos enim ille do-
mi habuerat praeter familiam propriam, & villi-
cum, qui vt sit, de rure porcum adduxerat. Cum
ergo scrutata confestim domus vanum crimen
esse docuisset: delator tamē audax & improbus,
scire se ac vidisse asseueraret, detineret tandē a
magistratu veritatem, vel columniam eruturo.
Tandem de industria compertum est confictum
fuisse crimen contra hunc, quia non acceptus
partibus foret, & alios esse, quos eodem modo,
esset in calumniam vocaturus.

Capitane-
balie. I. pre-
tor iuri di-
cedo pra-
fectus.

Qui autem dictum Ioannem Cambij infama-
uerat falso, dicebatur Iacobus Bartholomei Pra-
tensis, qui etiam dicebatur Scarizat, homo ma-
lae conditionis, satellites praedictorum domini
Georgij & Thomae Strozae. Hic quia captus co-
fessus est se calumniosè accusasse, & alia, ex qui-
bus quaerebant aliqui facere nouitates, intende-
bat capitaneus occidere illum Scarizam. Quicū
supplicio afficiendus esset, Georgius & Thoma-
sius precibus primò & minis deinde cum parū
proficerent, ad vim conuersi, coacta satellitum
manu suorum plebeque concitata, nocte ad ma-
gistratum, (id est, capitaneum baliae) venientes
reum arripuerunt, magistratum etiam interfecturi
si nasci potuissent: sed ille periculum vitans,
in aedes Priorum aufugerat. Ibi violentiam sibi
factam conquestus, quando iustitia vi impedia-
tur, nolle se permanere testatur, ac se magistra-
tu abdicat. Indigna cunctis res foedaque vi-
debat, & horrebant planè iam homines tan-
tam peruersitatem atque licentiam. Rem igitur
corrigenam Priores rati, magistratum consola-
ti sunt, ac bene sperare polliciti, propterantem
abire non permiserunt. Demum accitis praedictis
& in aerea quae est circa palatium collocatis,
cum iam satis muniti aduersus vim eorum, qui
reum abstulerant, viderentur: magistratum co-
hortat: vt iam nihil vereretur, magno nu-
mero, cum aliquibus exulibus rebannitis, cum
vexillo quodam insignito ac armis partis Guel-
phae venerunt vsque ad Ecclesiam sanctae trini-
tatis, clamantes, Viuat pars Guelphae. Sed post
combustionem quarumdam domorum per alios
homines repressi sunt. Die sequenti iidem tu-
multuantes venerunt in plateam dominorum
& cum ad sonitum campanae ciues concurris-
sent armati, recedentes Ciompi de platea acce-
perunt vexilla a vexilliferis, & firmauerunt
ad sanctum Georgium ad pugnandum cum
inuadentibus eos. Vexillifer iustitiae dominus
Rainaldus Ganfiliazus cum vexillo voluit
procedere contra illos, sed ne sequeretur maius
periculum, de consilio aliorum id omisit. Et quidam
boni & prudentes posuerunt se medios ad co-
ponendam concordiam inter magistratum & eos
& facto parlamento publico ad ea, quae perie-
runt ipsi Ciompi, etsi multa ex illis forent ir-
rationabilia, tamen ad sedandum eorum furo-
rem fuerunt exauditi.

populi securi percuterentur, & multitudo con-
citata sumptisset arma, perque urbem discurre-
ret: veriti Priores, ne incendia, cateraque, quae
ira ferre solet, patrerentur: aduocata concio-
ne ad alias curas populum traduxere, petultra
in republica corrigenda esse docentes, & viros
eligendos, qui cum publica potestate illa corri-
gant, atque emendent. Ita concione vocata in
sua quique urbe venire in concionem iussit. Hec
dum aguntur ira deferuit, dum enim quisque
aut sui aut propinquorum nominationi studeat,
nocendi & debacchandi praeterlabitur occa-
sio. Cum frequens tandem concio adesset, viri
circiter centum diliguntur, quibus potestas pu-
blica demandata est constituendi, emendandi-
que.

His peractis vexillo partium optimarum pro-
dire in medium, ac incidere per urbem iussit, se-
quenti numerosa ciuium multitudine, iustrata
vrbe sine cuiusquam violencia vel iniuria, verge-
te in occasum sole reditum est ad aedes Priorū
cum summa ciuium gratulatione, atque leticia.
Post haec hi quibus potestas commissa fue-
rat in vnum coeuntes, decreuerunt exulibus
quibuscumque ac relegatis, qui post Syluestri
Medicem vexilliferum damnati fuissent, reditū
in urbem patere. Suspensiones quoque & pro-
hibitiones ciuium a republica, & inter grauiores
familias reductiones omnes post eum vexillife-
rum factas, irritas esse & inanes. Carceres inde
effracti, & captiui omnes exempti, praeter quam
si quis priuatum ob alicuius captus fuisset.
Artium capita ad viginti vnum redacta duobus
abolitis, quae superaddita nuper ex humiliori
opificio fuerant. Inter haec denuo relegati multi
eorum, qui ante in republica potentes fuerant,
damnati etiam quidam, & hostes iudicati. Exu-
les deinde in urbem reducti multa inuouari co-
eegerunt, & tumultus crebro excitati, & resum-
pta arma modo deposita, concionisque lapsus
conuocata, potestates ciuibus traditae donec
purgata demum vrbe & bonis exulibus restitui-
tis, honoribusque ad redeuntes translatis ciui-
tas formam stabilitatemque suscepit.

Paulò post iterum in principio Martij mini-
stri vilissimi artis lanæ, qui vulgariter dicuntur
Ciompi, ex Camaldulo congregati magno nu-
mero, cum aliquibus exulibus rebannitis, cum
vexillo quodam insignito ac armis partis Guel-
phae venerunt vsque ad Ecclesiam sanctae trini-
tatis, clamantes, Viuat pars Guelphae. Sed post
combustionem quarumdam domorum per alios
homines repressi sunt. Die sequenti iidem tu-
multuantes venerunt in plateam dominorum
& cum ad sonitum campanae ciues concurris-
sent armati, recedentes Ciompi de platea acce-
perunt vexilla a vexilliferis, & firmauerunt
ad sanctum Georgium ad pugnandum cum
inuadentibus eos. Vexillifer iustitiae dominus
Rainaldus Ganfiliazus cum vexillo voluit
procedere contra illos, sed ne sequeretur maius
periculum, de consilio aliorum id omisit. Et quidam
boni & prudentes posuerunt se medios ad co-
ponendam concordiam inter magistratum & eos
& facto parlamento publico ad ea, quae perie-
runt ipsi Ciompi, etsi multa ex illis forent ir-
rationabilia, tamen ad sedandum eorum furo-
rem fuerunt exauditi.

Die

Nona ci-
uitas Flo-
rentinae po-
testas.

Nonae
Florentinae
statuta.

Ex Chro-
nic. Flor.

Rebanniti
id est, ha-
bitantes de-
nunciati.

A.C. 1382.

Die sequenti audientes Priores, quod adhuc
siebant congregationes Ciomporum ad sanctum
Ambrosium, & aliorum in alio loco, fecerunt
congregati in platea dominorum, quot ciues po-
tuerunt armatos, & gentes armorum. Et egrediens
de palatio vexillifer dedit in manibus vexillum
iustitiae domino Donato de Accaiolis, & vexillum
partis Guelphae domino Florentio de Saluiatis, &
mandauit omnibus, vt sequerentur vexillum eūdo-
per ciuitatem, & qui non sequeretur, vt hostis iu-
dicaretur. Et princeps militiae Ioannes Augusti-
nus cum suis erat cum eis. Et cum dominus Fra-
nciscus de Rucellaris esset cum ostingentis Ci-
ompi, & cum insignibus partis Guelphae prope pla-
team sanctae Mariae nouellae, mandauerunt illi,
vt illis datis eis sequerentur ceteros, quod & fe-
cit, & post discursum per ciuitatem reuersi sunt ad
palatium, & omnes depositis armis in domos
suas quietata ciuitate redierunt.

Alter die fecerunt parlamentum, & congre-
gatis Prioribus & collegiis, & aliis de commu-
ni consensu referendi baliam, & potestatem om-
nem sibi rederunt ciuitatem, & statuedi, quae
forent vrilia. Quo facto multa castrarunt de iis,
quae fuerant statuta in alio parlamento. Et cum
iterum alia congregatio Ciomporum in villa
sancti Galli facta discurreret, fuerunt proligati
a capitaneo populi, & in die sequenti aliqui ex
eis decapitati, & aliqui relegati, sic cessauit tu-
mulus Ciomporum.

Ludouici in Italiam expeditio nuncia-
tur Leon. Aret. Amyl. lib. 9.

§. I X.

PER extremum eius anni literae ex Gallia ve-
nerunt, per quas significabatur a Ludouico

Ob hunc in Italiam transitum grauis profecto
tota Gallia est excitata seuitio, quom ex Amyl. bre-
ui sermone comprehendam. Anno eius saeculi altero
et octogesimo in Italiam profusi Ludouicus magno
belli apparatu constituit, et vt pecunias ad rariū bellū
necessarias haberet, et mox in regis rerum venalium vi-
gesimam indixit. Parisij, Ambiani, Rotomagenses in re-
prehensum, caetera vrbes exemplum harum secuta sunt.
Cumque non vestigalis, sed subsidij nomine eam postea
vellet pecuniam exigere, neuiquam eam potuit ex-
torquere. Denique cum quoquomodo vellet istam pecuniam
corrogare plebis concursu facta a turba oppressus ob-
tritusque est in foro olitorio. Inermis deinde plebs ad
aedes publicas impetu fertur, plūbe sique malleos cor-
ripit. His armata exaltiores, & edemptoresque, quoscuque
vrbes poruagata adipisci poterat, conficit. Vix vicif-
que catenas praetendit, vt eos soluant. Pontifex regia vr-
bis et optimates Lucretia, procul a vesania fugiunt
plebs Pontificis coercionis carcerem irumpit, eaque
ex custodia impunitis rapiunt Ambrorum cumque sibi
ducē praeficiunt, iubent Si quana ac Matrona consue-
tes occupare, ne regij ea parte Lucretiam, id quod antea
fecerant franarent. Plebs verò Rotomagensis comota
quendam nomine Crasum sella curuli impositum per
urbem circumferunt, regem per licentiam salutant, iu-
bent cum pro potestate proposito edicto vestigalium
ius abrogare, subsidij nomen tollere, tandem spes venia
ostenta ea lege, vt multa fraxaginta millium cate-
ris irrogata, aut vrbes seditiones capite luarent sed sup-
plicia postea intermissis, pecuniam tamen exacta.

cum Andegauia ducem cum magno exercitu
in Italiam esse transiturum. Adoptatum enim a
Ioanna regina, ac filium succelloremque regni
designatum, venire in Italiam constituisse ad re-
ginam liberandam, regnumque ex manibus Ca-
roli eripiendum. Haec eadem cum pluribus si-
mul locis significarentur, in suspicionem versa
ciuitas de futuro euentu belli sollicita esse coe-
pit. Nequaquam enim paruo conatu, sed totis
penè Francorum viribus insurgebatur ad tran-
sitiū in Italiam faciendum. Timebaturque iam
inde quoniam res tanta foret tandem euasura.
Exempla verò literarum statim ad Carolum
missa. Principio insequentis anni multa simul
premebant ciuitatem. Nam & domi res admo-
dum sollicitae, & foris suspicio ingens ab iis co-
piis, quae Aretium occupabant, & ducis Andega-
uenis aduentus iam inde terrorem ac formidi-
nem asseverabat. Cum iis igitur, quae Aretium oc-
cupabant gentibus agitata res est, ac diligen-
tissime deducta. Cum enim non Florentinis
modo, verum & cunctis finitimis ciuitatibus
essent tetrori, & iam Senenses Pisanique vexa-
tiones suas redimere pararent, intercessere Flo-
rentini, hortantes ac monētes, vt ciuitates in v-
num vires suas, consiliaque conferrent. Siue e-
nim pecunia decidendum esset, longè facilius
omnes simul, quam singulos, transacturos: siue
vi resistendum, confederatos in vnum facilius
repugnatos. Ipsi verò Bononiensium Barna-
baeque auxilia iam pridē contraxerant & simul
sollicitabant regem pro copiis amouendis. Per
hanc tandem diligentiam effectum est, vt quā
minimo impendio copia, poscente iam regni
periculo abirent.

Oratores Andegauenis ducis Flo-
rentiam misit. Leon.

Aret.

§. X.

DE transitu verò Gallorum in Italiam ab
ipso initio per magna res visa est, & con-
tinuò creuit opinio. Post literas enim ducis An-
degauenis, per quas suum Florentinis significa-
bat aduentum, oratores Francorum regis Me-
diolanum peruenierant: indeque significauerunt
ad Florentinos sociolque mandata habere, quae
referre in communi omnium conuentu habe-
bant. Proinde rogare Florentinos, vt socios con-
uocent, se quidem breui esse venturos. Rescrip-
tum est a ciuitate se latis animis expectare tā-
torum principum oratores. Venientes ergo, quā-
do commodum foret, socios enim tempore af-
futuros. Venientes igitur Florentiam oratores,
multa dixerunt de iustitia causae, & de magnitu-
dine apparatus. Quibus prolixè explicatis, ad
extremum postularunt, vt Florentini sociique
ceptum Andegauenis ope consilioque iuu-
rent. Responsum est oratoribus, dolere ciuitate
de sanguinis regij dissidio & pro concordia in-
tercedere paratam. De postulari autem non ni-
si ex Priorum decreto responderi posse. Scripsit
se verò legatos sociorum ad suas ciuitates, qua-
rum voluntas cum audita fuerit, responsum da-
rent. Illi verò ad alia properantes loca rogantur.

Tertia pars hist. Ant. L. 2. v.

A.C. 1383.

vt vel literis, vel per oratores significare sibi responsum curaret. Denique honestis verbis ex sociorum consensu denegata auxilia sunt.

Nec multo post Andagauensis cum exercitu superatis Alpibus in Taurinos descendisse nunciabatur: adduxisse vero equitum supra 30. millia & alias insuper copias in Italiam superadditurum. Hoc tanto apparatu attonitæ mentes futurum horrebant. Nec multo post Caroli regis aderant legati societatem ac defensionem mutuam postulantes. Eodemque ipso tempore oratores alij à duce Andegauensi Florentiam venerunt cum ingentis beneuolentiæ significatione. Non enim venisse aiebant eum, vt Florentinis cæterisque ciuitatibus noceret, sed vt fauere & opituleretur: nec agrum Florentinum suis copiis attingere, sed alio itinere profecturum. Roga re, vt auxilia sibi ciuitas coniungat, vel otiosam spectatricemque se præbeat certaminis, neutri parti molestam vel fauentem.

Diuersorum principum eodem tempore legationes.

Per hoc ipsum tempus Ludouici quoque Vngariæ regi aderant oratores Carolo fauentes, hortantesque Florentinum populum, vt cum Carolo rege, cumque Urbano pontifice vires confocient. Venire quidem in Italiam Gallos non minus pro Ecclesiæ subuersione, quam regni inuasionem. Ciuitas haud dubie ad Caroli pontificisque Urbani fauorem erat prope nior, sed deterrebat magnitudo potentiae, quam non fama aut rumor, sed presenti fide Andegauensis afferebat. Itaque mediam quamdam viam secuta ciuitas, vtriusque partis oratores in honore habebat plurimo, denique Andegauensis oratoribus gratia acta, & oblata gratanter suscepta, & cum spe optima dimissi. Legatis vero Caroli negare postulata, neque assentiri placuit. Id modo responsum est, Florentinum populum per oratores suos regi coram super his responsum.

Legati deinde ad Carolum missi excusationem fecerunt, quod ciuitates, quæ erant in fœdere cum Florentino populo, non consentirent in societatem regi deuenire. Hi erant Pisani, Senenses, Lucenses, Bononienses, Perusini: quorum Bononienses maxime renuebant, propter naturam loci, qua duci Andegauensi erat transcendendum, nec sibi & agro inestas reddere & prouocare tantas copias volebant.

Andegauensis interea dimenso citerotis Galliarum spacio in Bononiensem agrum deuenerat. Ad ipsum quoque oratores missi, Ludouicus seu Loysius Marcellus ordinis eremitarum, sancti Augustini theologus. Hic erat famæ præcipua in sapientia, eloquentia, ac vitæ probitate, & duo splendidissimi milites Loysius Guiccardinis, & Guntius Cini. Hi in agro Bononiensi obuiam facti illi, aduentum eius in Italiam gratulati sunt, & ciuitatis deuotionem erga se, domumque regiam ostenderunt, benignèque suscepti ab eo, ac bene de se aduentumque suo sperare iussi dimittuntur. Iter huius per agrum Gallicum & Picenum. Inde per Marfos regni fines ingressus, magnos continuo motus rerum suscitauit. Nam principes quidam populi, qui erga reginam afficiebantur Ioannam, et si iam defunctam, frequentes ad eum tanquam ad successorem legitimum defecerunt, vt Caro-

Milites in equestri ornatu dignitate.

Ludouicus Andegauensis dux Apulie regnum cetera Carolum ingrediuntur.

lo difficillima regni defensio redderetur. Accessit insuper & illud incommodum, quod per hæc tempora Ludouicus Vngariæ rex vnica spes Caroli atque refugium, e vita migravit. Qui cum nullum virilis stirpis filium reliquisset, regni gubernacula ad uxorem filiamque delatam parum firma videbantur, vt inde subsidium foret sperandum.

Per hæc ipsa tempora Urbanus pontifex Romanus timens vicinitatem Andegauensis, ac præsentiam Gallicarum copiarum formidans, à Florentino populo multis & supplicibus verbis pecuniarum subsidia postulabat. Erant sibi pecuniæ multæ ex pace debita. Hæc postulatario pontificis à fautoribus Caroli adiura. Nam duo reges, duoque pontifices de regno certabant. Et erat vna eademque causa. Demum huc effectum sortita est, vt dimisso Ioanne Augustino qui princeps militiae Florentini populi erat, & ad stipendia pontificis conducto pecuniæ pontificis nomine soluerentur. Augustinus igitur suscepta pecunia militeque in supplementum contracto, Romam ad pontificem profectus est, nec multo post à pontifice Neapolim missus Caroli vires adauxit. Quæ res Andegauensis animum vehementer ostendit. Itaque & palam conquestus est de Florentino populo, & in Galliam scripsit, vt Florentinus & eorum bonis manus iniicerentur.

Eodem anno missi Genuam oratores conuersam sedauerunt. Erat verò huiusmodi. Veneti cum ex maximo nuper praelio a pacem fecerent cum Genuensibus, inter cætera promiserunt Tenedum insulam dimittere: ex cuius occupatione ortum ab initio fuerat bellum. Pœna ad hoc posita fuerat centum quinquaginta millia auri. Florentini à Venetis rogati fidei iusserunt, nisi ea fierent, pecuniam soluere. Quæ cum facta non essent, nulla fuit mora, quin bona Florentinorum ciuium, quæ Genuæ, vel alibi in potestate erant Genuensium, caperentur Veneti autem à Florentinis de hoc compellati responderunt per se non stitisse, quo minus Tenedos, vt conuentum fuerat dimitteretur, ceterum per uicinia præfecti sui hoc accidisse. Atque ita cum non tam re satisfacere, quam verbis cauillari viderentur, querelæ indignationis materiam attulerunt. Cum Genuensibus quidem res, vt melius fieri potuit, composita est, ad Venetos autem oratores missi sunt ad hæc exposulanda.

Eo qui secutus est anno. 1383. pestis iam prius cepta defecit: fugæ ciuium securæ sunt ad euadendum aëris infectionem, per quas vacuata vrbs suspicionem dedit, ne à plebe infamia inuaderetur. Itaque lex lata est ne quis eiuus Florentinus domo abscederet.

a Demum cum tam acris & diurno bello Veneti & Genuensibus defessi essent Sabaudia diuis interuentu pax cum Genuensibus, Ludouico rege, & sociis his conditionibus facta est. Vt captiuus vringi; restituerentur, Veneti Tenedo cederent, D: cimo quoque anno septem aureorum nummum millia Hungaria regi persoluerent, ob idque Dalmaticam ornam totam Venetis redderet, nullibi que saltem fieri sineret. Pet. Mare.

quentior

A.C. 1384.

Ludouici Vngariæ regis mors.

Pestis in Florentino nos grauitur.

Obitu viri Guiccardini octo diebus vrbis præpositi.

Florentini Urbani ad hærentes aduocant. Ceterum Genuensibus & Genuensibus.

Galli in Italia prædas agunt.

A.C. 1384.

quo frequentior esset vrbs, ne deserta à bonis, perditorum re linqeretur potestati. Sed neque lex, neque inhibito tenere potuit per fugas quippe adue rsum timorè mortis proposita, timor omniis alter tanquam leuior succumbebat. Et vt dicitur in Chronico. venire fecerunt multos fideles ex Cafertino, stipendio conductos ad custodiam plateæ dominorum & ciuitatis. Et circa festum Ioannis baptistæ decedebant ex peste, cum tamen quasi vacuata esset ciuitas ex fuga ciuium, à numero sexagenario in octogonarium & centenarium diem, & circa medium Iulij ducenti vsque ad trecentos & ultra moriebantur in die. Et in nocte sanctæ Mariæ Magdalene vna multitudo Compiorum posuerunt ciuitatem sub armis, discurrerent per ciuitatem cum aliquibus exulibus clamantes, V inant viginti quatuor artes, & Guelphi erigentes aliqua vexilla. Sed octo viri Guardie, & Domini Priores, & capitaneus populi procedentes contra eos dissipauerunt eos, & aliquos captos decapitarunt, & quieuit ciuitas. Ea pestis aliquot mensibus ciuitatem afflixit, & insignes aliquot viros absumpsit. Ob eam causam nihil dignum memoria domi, vel foris eo anno gestum est.

Galli equites in Italiam intrant. Leon. Arct. Aemyl.

§. XI.

ALTERO de hinc anno scilicet. 1384. Gallorum alia manus per priorum vestigia transmissis Alpibus in Italiam venit, Andegauensis supplementum allatura. Ducebat verò Enguitanus (vel Enguerranus) quidam Gallus, vir domi potens, & militia clarus. Erant autem equitum supra duodecim millia. Hi cum circa Mediolanum peruenissent, adiuti pecuniis & comætu à Barnabone Mediolanensi, ac ex longa via refecti, non iter illud tritum per Gallicum & Picenum, sed ad dexteram flectentes per Placentinum Lucensemque agrum Hetruriam petierunt. Florentini, quamquam speciosa dabantur verba, ex agro res omnes in oppida referri iusserunt. Galli per Lucensem agrum profecti, cum Florentinorum primum fines ingressi sunt, non longè à Miniato oppido castra fecere. Et quamquam pacata obulerant, tamen regionem cunctam prædati, ne ab oppugnatione quidem munitorum locorum temperarunt. Sex diebus à Miniato ad Stagiam profecti, quod spatium vel vno die satis commode potuissent confici, præda rapinæque omnia exponentes, in fines Senensium deuenere. Hoc demum loco contumaciter loqui de Florentino populo ceperunt, & nisi pecuniæ darentur, minas iacere: Florentini armato milite oppida tutantes, eorum minas longè contempsere.

In his locis dum essent Galli, in spem venerunt Arctij capiendi. Exules enim Arctini duci bus Sachonis filiis Gallos aducentes, docuerunt urbem illam esse Caroli, aduersus quem tanta dimensi spacia progrediantur. Eam verò urbem

capere nullum esse negotium propterea quod ambitus murorum permagnus sit, defensores autem pauci ob superiores illius vrbs calamitates: sic insuper dare ingressum posse, propterea quod ex factione sua obscuro generis homines sint intus, qui nihil aliud, quam aduentum eorum præstolentur. Hæc audientes Galli negotium susceperunt, sed quo dissimularent, iter continuantes in Cortonensem Perusinumque agrum transeuntes quasi in regnum abirent, transierunt. Inde verò ex itinere parte copiarum suatum cum exulibus præmissa, dux cum reliquis omnibus secutus est. Exules igitur constituta nocte ad urbem profecti, antequam sentirentur menia duobus locis conscenderunt. Ciues per tumultum exciti concurrerunt impigrè ad mœnia, ac deturbare hostem magna vi agrediuntur. Dum ad mœnia, qua hostis conscenderat, præliatur, ac magnis clamoribus res geritur, alia parte vrbs refracta à proditoribus portis, hostes maiori agmine irruerunt. Ad eam quoque portam concursus est ab Arctinis, & prælia multis simul locis eodem tempore committuntur. Tandem maioribus hostium copiis, continuo inundantibus, vicatim prope expugnata vrbs ad primam lucem capitur tota præter arcem. In eam enim iuuentus ita vt armata erat, refugiens egregie illam defendit. Per hunc modum Galli Arctium ingressi diripuerunt urbem. Captum est autem Arctium à Gallis trionio fere post quam ab Italicis fuerat direptum.

Galli Arctium capiunt præter arcem.

Florentiæ verò vbi hæc audita sunt, terror & quærela ciuitatem inuasit. Terror quidem pro Gallorum propinquitate, quam infestam & grauem suspicabantur fore: quærela verò, quia hoc iam quidem futurum suspicati, remedium non adhibuissent in exulibus Arctinorum coerecundis. Sed affuit statim doloris medicina, quod eadem illa nocte, qua captum est Arctium: certissimi nunciij Florentiam venerunt de obitu Ludouici Andegauensis, quem in Apulia a morbo constabat interiisse: quare paulo post significantibus per ironiam Gallis quasi læta & prospera se Arctium cepisse, responsum est à Florentinis eodem sigmento, non tam gaudere eos debere pro Arctio capto, quam dolere pro Andegauensis morte. Nec esse, quod de eo dubitent: cum & genus morbi, quo defunctus sit, & horam obitus certissime sciant.

Ludouici Andegauensis obitus A.C. 1384.

Galli hæc audientes ab initio contemnebant fidam rem arbitrati, magnoque nisu intra vrbes, & extra tentauerunt arcem peruincere. Sed erat in arce egregia Arctinorum manus, vici bellaces, & impigri ad pericula obeunda. Ij singulis diebus eruptionibus factis ita prælia

a Dum trahitur tempus in Apulia, morbo an veneno (vtrumque traditur) decessit Ludouicus. Corpus proceres exercitus in Franciam retulere, nullam ex aduerso vim, nullas insidias experti, inestate nominis Francici tui. Aemyl. Onuph. verò sic de eo scribit. Ad 12. Calen. Octob. A. 1384. obiit apud Barum Apulia urbem ob vulnera in praelio accepta: ibique sepuluit. Nota obiter quom infelicem sortita sit exitum hæc expeditio Clementis 6. pseudopontificis iussu à Ludouico Palesio suscepta.

Tertia pars hist. Ant. L 3 con-

conferrebant, ut mirifice bellum accenderetur. Quod enim plures erant ciuium inter se pares, non ad vnum aliquem summa rerum, delata erat, sed vna quæque dies suum habebat ducem. Ille verò, cuius ea die imperium belli erat ita pulchrum ducebat excellere, ut vultum per se natura feroces ab iis prouocari studiosissime aderant. Struictis aciebus incredibili virtute ante ipsam arcem pugnabatur, nec leuibus certaminibus, circa dies quadraginta in hunc modum pugnatum est. Tandem Galli ob mortem Andegauensis consilio mutato, non vltra progredi, nec Apuliam petere, sed in Galliam redire statuerunt. Ob hoc cum pecunia opus foret, de dedenda Florentinis vrbe cogitare ceperunt. Id verò cum intelligerent Sachonis filij, totaque illa Gibellinorum factio, quæ cum Gallis in vrbem ingressa erat, acerrime restiterunt. Faucibusque his Barnabas Mediolanensis, qui noua affinitate cum Andegauensi contracta multum & autoritate & gloria apud Gallos valebat, qui & ipse pecunias pollicebatur. Sed expeditior visa est Gallis Florentinorum via & pecunia promptior. Itaque post habito partium respectu ad Florentinos conuertuntur. Qui etiam arcem tenebant ciues, & Caroli præfectus hoc idem cupiebant, veriti longiorem obsidionem, & ne vrbs in manibus aduersariorum, relinquere formidantes.

Missi ergo duo ex decem officialibus baliæ pacti sunt dare pro Aretio eis concedendo quadraginta millia florenorum ipsi Gallis, qui ciuitatem occupauerant, & quinque millia duci eorum, & aliis diuersis personis circa quindecim millia. Et mense Nouembris. 1384. Galli ciuitatem Aretij dederunt in manibus Florentinorum soluta pecunia. Præfectus autem regis Caroli, ut redderet arcem, quam tenebat, recepit octodecim millia sibi promissa. Dominus Donatus de Accaiolis pro communi Florentiæ recepit arcem. Et Galli quidem reuersi sunt in regionem suam: præfectus autem Caroli Florentiam accessit, & de Florentia Neapolim ad Carolum narrans rem gestam. Qui totum ratum habuit liberè Florentinis dimittens. Super quo gaudiosum fuit festum Florentiæ celebratum. Missique sunt capitaneus & Potestas, & alij ciues notabiles ad formandam ciuitatem ipsam Aretinam.

Vrbani Pontificis & Caroli regis dissidia. Leon. Aretin. Blond.

§. XII.

POSTquam dum Andegauia decessit & vrbs, & gentes eius hinc inde fuerunt dispersæ, licet aliquas terras obtinuerit in regno, Carolus tamen potissimum dominabatur in regno. Vrbanus autem tunc placuit cum curia sua & Roma Neapolim proficisci, exinde Nuceriam, quæ per quindecim milliaria, vel circa distat à præfata ciuitate. Et cum ibi resideret: dissensio non modica inter Carolum regem & Vrbanum or-

ta est. Causa fuisse dicitur in Chronic. eo quòd Carolus concedere noluit certum aliquarum ciuitatum Dominium cuidam nepoti suo, quòd ipse postularat, quin immo rex fieri fecit aliquam iniuriam Vrbanò. Adeo autem creuit indignatio inter pontificem inhumanum, & regem ingratum, cui tamen fauebant multi ex cardinalibus, ut pontifex inueneret eidem quasi ablatorum se regnum, & cardinales regi fauere tractarent eum à papam deponendum. Ita indignatio & ira exarsit inter eos, ut congregatis cardinalibus ante eum, Vrbanus ipse quòsdam pileo priuauerit, aliquos incarcerationis, & torqueri fecerit, ut schisma tentantes. Processus formans contra eos, ut contra hereticos, aliqui verò Neapolim aufugerunt. Quòd cum rex Carolus perceperisset subito obsedit Nuceriam, bellum exercens contra papam satis durum. Et in eo captus fuit nepos papæ: & positus in castro Qui sub fida custodia. Cùm autem aliquandiu obsidio permanisset, Genuenses oratores solennes destinarunt in Galeis Neapolim, ut concordiam inter eos tractarent, & conuentio inter eos nulla haberi potuit.

Anno autem 1385. mense Maij secundum Chronic. Dominus Thomas de sancto Seucirino cum pluribus aliis baronibus regni manu armata eduxerunt per vim Vrbanum de dicto loco obsidionis. Licet aliqui dicant, quòd in habitu transformato adiutus à quibusdam religiosis occultè de Nuceria abierit. Qui Beneuentum proficiscens, & inde Barum, in galeis Genuensium ibi paratis mare ingressus Genuam tandem applicuit. Excommunicauit autem pontifex Carolum cum pluribus aliis.

Interea mortuo Ludouico rege Vngariæ, ut dictum est, vocatus Carolus à baronibus Vngariæ ad capiendum regnum id, cum illic profectus aduenisset, ut soluere posset stipendiaris secum in societatem conductis, prædari fecit omnes mercatores, qui erant Neapoli, & in aliis terris suis, Florentinos duntaxat, ut ascenderet quantitas ablatorum ad summam quadraginta quinque millium florenorum. Et interrogatus causam huius vsurpationis, respondit aliam nõ esse, nisi necessitatem suam, ut posset secum conducere gentes armorum.

Cùm verò Genuæ aliquandiu Vrbanus moram traheret, duo ex Cardinalibus suis scilicet Cardinalis Rauennas natione Frigolanus, & Dominus Galeortus de peramala recesserunt clam ab eo accedentes ad Clementem. Qui honorificè fuerunt ab eo recepti, & beneficiis amplificati, ab Vrbanò verò excommunicati, & omnibus beneficiis priuati.

Et quia Neapoli Carolus dimiserat uxorem suam Margaritam reginam cum duobus

a Pontifex cum Neapoli paucis fuisset mensibus, Nepotem suum creari Principem Capuanum à Rege contendit quòd denegatum iniuriè & violentia obtinere aduersus est: adeo ut cum rex vrbs atque palatij exitu adhibitis cuiusmodi odibus, ne aliquid malignaretur prohibere coactus sit. Dissimulata tamen iniuria Pontifex occurrivi vir ingenij à rege impetrauit Nuceriam vrhem præfatis cauzata sibi & curia inhabitandam conceit. Blond. lib. 10. dec. 2.

pueris

pueris paruulis ex ea suscepi Vuentcellao & Ioanna ad gubernationem regni cum quibusdam populis Neapolitanis tumultum fecit cū quibusdam baronibus regni contra reginam Margaritam & filium, & quædam obtinuerunt ab eis, ut amotionem quarundam gabellarum, & instituerunt sex gubernatores ciuitatis Neapolitanæ. Suspiciatum autem est hoc processisse ab Vrbanò hoc suggerente. Plures etiam ex ipsis Neapolitanis papam sollicitabant ad proficiendum illuc offerentes ei dominium ciuitatis: quod quidem primo facere disposuit, sed maioris consilio ductus mutauit propositum, considerans ex hoc posse sibi imminere periculum vitæ: nec posse auferre dominium à regina & filio propter multa obstantia.

Anno 1386. cum Vrbanus recederet de Genua (ut dicitur in Chronic.) occidi fecit quinque ex cardinalibus, quos incarcerationis, cum erat Nuceria, & secum captiuos duxerat, & ex Genua Lucam perrexit, vbi honore multo susceptus per aliquot menses mansit. Tunc ad eum Perusini miserunt decem ciues ex nobilioribus supplicantes, ut Perusinum cum curia sua accedere dignaretur, & ad placitum residere: ita tamen, quòd Dominium & gubernatio ciuitatis apud eos permaneret. Hoc tamen Florentini dissuadebant, eis cautos reddentes & dubios, ne per aduentum suum regimen ciuitatis amitterent. Veruntamen quia papa plura postulabat à Perusinis, quæ illis visa sunt non concedenda, vacui reuersi sunt nil concludentes.

Ea tempestate Dominus Rainaldus Vrsinus abstulit ecclesiæ ciuitatem Cornetanam, in qua tunc erat Cardinalis Vrsinus, & paulò antè sibi etiam vsurpauerat vrhem veterem, & Spoletum omnemque illam regionem. Aquilam quoque ciuitatem regni Apuliæ possidebat tyrannicè, se vocitans comitem Caglagozum. Cardinalis autem præfatus Vrsinus legatus Vrbanus abstulit ciuitatem Narnij Bucciolò conforri suo, quam sibi vsurpauerat, & castella plura, ipsam etiam Bucciololum captiuauit, & ciues Amelani ciuitatem ipsam ei sponte tradiderunt.

Dum Vrbanus adhuc Luca moram traheret, Florentini per suos oratores pluries supplicauerunt eidem, & exhortati sunt: ut pacem componeret in regno Apuliæ faueretque filio Caroli Vuentcellao, & bellum à Bononia amoueret, de Perusio & Typherno non se intromitteret, sed liberos dimitteret. Verba bona reddebantur in genere & in specie nil concludebatur.

Viterbienses Dominum suum capiunt & in frustra concident. Ioann. Villa. Hic autem Franciscus de Viro à Blondo dicitur.

§. XIII.

ANNO 1387. mense Maij copie ecclesiæ ac Romanorum, dum obsiderent Viterbium, cui tunc dominabatur præfectus Vici tyrannicè, multa que damna inferrent incolis, vna dierum Viterbienses arma corripientes insurrexerunt contra præfectum dominum suum, &

captum occiderunt, in frustra concidentes. Non tamen se tunc ecclesiæ reddiderunt, sed cum propinqui præfecti, qui plura castra eis vicina possidebant, tunc multum eos infestarent bellum inferendo, ad ea vitanda se ecclesiæ tradiderunt intra vrhem recipientes cardinalem Vrsinum legatum, nec tamen per hoc immunes fuerunt à præliis.

Sequenti mense Iulij misit Clemens antipapa qui residebat Auenione, oratores Florentiam ut ei obedientiam exhiberent suadens, & contra Vrbanum, qui adhuc Luca erat armarentur, sed nil obtinere potuerunt.

Mense verò Augusti cum præpararet se Vrbanus ad eundem Perusinum: timentes Perusini, ne bellum ipse suscitaret contra Eugubium vrhem, & inde potentiam suam augetet, ideo ligam fecerunt cum Domino Rainaldo Vrsino, & cum comite Butonio dominante Eugubij ad defensionem statuum suorum ad inuicem.

Mense Septembri sequenti Vrbanus prædicari fecit crucem contra Dominum Othonem de Bresfuch, & Dominum Thomam de sancto Seuerino, qui Neapolim occupauerant, concedens indulgentiam, quæ data est iis, qui pergunt ad conquestum terræ sanctæ, pergentibus contra præfatos Dominos. Parum tamen vel nihil per hoc profecit, quia nullus assumpsit arma contra prædictos.

Circa fidem eiusdem mensis Vrbanus recedens de Luca, profectus est Perusium cum octo cardinalibus, & sexcentis lanceis associatus, per maritimam Senensium, territorio Florentinorum omisso, quia indignatus erat erga eos: Perusini vero eum honorificè susceperunt. In recessu verò suo frænum equi fractum est, & mitra eius de capite cecidit, quòd in malum omen quidam interpretati sunt. Tria autem Perusini supplicantes deprecati sunt pontificem scilicet quòd regionem in pace tenere niteretur, bene se haberet cum Florentinis, ac residentiam ibidem faceret. Quibus respondit pacem rem bonam esse, sed prius intendebat terras ecclesiæ inuasas sibi restitui. De concordia verò cum Florentinis protunc non esse tractandum, quia semper optauerat pacem & amicitiam cum eis, & nec poterant ad hoc humiliari. Et cum Dominus Rainaldus Vrsinus infestus esset territorio Perusinorum hostiliter discurrens per regionem Perusini legatos miserunt Florentinis, cum quibus Rainaldus erat colligatus, exponentes querelas contra illum. Insuper suadentes, ut oratores mitterent ad Vrbanum, pro reconciliatione cum eo fienda. Et cum missi fuissent duo milites, Dominus Rainaldus Gianfiliatus, & Dominus Ortho castellanus, graues ei fuerunt etiam ad videndum data eis repulsa, ut amplius ad eum non accederent. Super quo Perusini valde indignati sunt contra pontificem, talibus verbis vsu contra eum, ut aliquando eos ipse formidaret.

Cum verò cardinalis Monopellanus, Vrsinus esset Viterbij, vicarius pro ecclesia, placuit pontifici alium destinare vicarium. Sed præfatus cardinalis populum commouit ad non admittendum illum. Quo reuerso Perusium, Vrbanus de eius repulsa non parum turbatus est: mittensque pro cardinale ipso cum ad eum accederet

A.C. 1386.

Viterbienses se Ecclesiæ tradunt.

Pontifex de regno Neapolitano non inuadendo cogitatur.

Pontifex Vrbanus Perusium venit. Sexcentæ lanceæ. i. e. quites armati lanceis.

Gallia partem relictam receperunt.

Officialis Gallia. i. magistratus iuridictio præpositi. Florentini magna vi pecuniarum Aretium recipiunt à Gallis.

A.C. 1385.

Tamulus in regno Neapolitano. Hunc Vrbanus Ladibadi vocat. Bis. & infra. cap. 3. ante.

Cardinalis qui quatuor dies in Vrbanis. Vill. Alberbionis. Ecclesiæ. hie flatus. A.C. 1386.

Pontifex Vrbanus. Carolo. in ha negotio. u. d. C.

Reginaldus. vltimus. Ecclesiæ. vrbes vlt. pat.

Florentini Pontificem orant, sed non exorant.

Cardinales duo: banum de seruum.

404 RES A PONTIFI, GESTÆ ET ALIÆ. TIT. XXII.
 A.C. 1187.
 Namium & Inter-annum Ecclesiæ eripian- tur. Cola. i. Ni- colaus.
 cederet, in via eum capi fecit, & carceri manci- pari. Propter hoc Cola Vrsinus germanus dicti cardinalis in vindictam abstulit Namium Ec- clesiæ; & Interannum, prædæ eas exponens, qui tamen prius eas Ecclesiæ reacquisierat. Ponti- fex tamen subito missis copiis Namium resump- sist confentente populo, quamuis dictus Cola in arcem refugiens eam aliquo tempore retinuerit.

**Clemens Antipapa legatos Flo-
 rentiam mittit.
 §. XIII.**

NO VEM BR I subseqente Clemens anti- papa destinauit solemnnes oratores ex Anenione Florentiâ. Qui honorificè suscepti sunt quibusdam nobilibus obuiam eis egredientibus. Magistratus tamen ante audientiam corû, vt viri timorati, voluerunt habere consiliû in venerabili sacræ paginæ professore magistro Aloyfio Marfilio ordinis Eremitarum peritissimo viro, & laudabilis vite ac famæ eximio, vt sibi liceret illos legatos audire. Quibus vir ille magni consilij respondit licitè fieri posse, quia exponendo rem vilem Christianitati poterunt iurare, & executioni mandare. Si contrarium proponerent, non exequi illam, sed eos licentiare à ciuitate. Quod fuit obseruatum. Conclu- sio autem orationis exposita erat, quod communitas Florentinorum opera daret, vt fieret conciliû vniuersale, in quo determinaretur vter ex duobus verus esset Pontifex, & alter apostaticus. Et si in concilio ipso determinaretur ipsum esse apostolicum decernebat Vrbanû facere cardinalem suum. Si autem iudicaretur Vrbanus papa legitimus, se totum ponebat in manibus eius, vt de se disponderet quomodo ei placeret. Multumque commendantes communitatem ipsam, multa obtulerunt, & inter cætera, vt Clemens faceret Florentinos vicarios in terris ecclesiæ, vicinis sibi, & interea redditus Ecclesiæ nulli darentur, sed tenerentur sequestrati per communitatem vsque ad determinationem causæ, postea declarato per conciliû illi assignarentur.

His auditis habuerunt magistratus matu- rum consiliû, & tractatum ad inuicem, & post aliquot dies responsa dedere. In primis, quia non videbatur spectare ad eos de concilio tra- ctare, sed ad reges & principes maioris potesta- tis, quos tamen adhuc ipsi sollicitarent. Quantum vero ad obedientiam & inhaerentiam papæ, non intendebant aliquo modo discedere ab eo quod tunc vsque tenuerant, quousque per Ecclesiâ seu conciliû aliud determinaretur. Sicque lega- ti dimissi sunt frustrati sua intentione.

Circa idem tempus rex a Franciâ misit orato- res solemnnes Florentiam, significantes quod Lu douicus seu Loyfius, filius scilicet eius qui prius venerat in Italiam dux Andegauis, rex Hierusa- lem & Siciliae, vna cum matre sua veniebat in Italiam ad conquirendum ex integro regnum suum Siciliae. Quapropter ab eis postulabat auxilium, vel saltem, quod aduersario eius nõ pre- starent fauores contra ipsum. Suadebant in su-

Postulata Clementis à Florenti- nis.

Responsû Florenti- norum ad postulata.

Florentini Vrbanum Pontificè nolunt re- linquere.

A a Hic rex Franciæ fuit Carolus 6. filius Quinti, cuius tempora fuisse his nostris nequaquam dissimila, sic autem ex Aenylio verum sub eo gestarum sum- mam hoc loco recensebimus.

Adortuo Carolo 5. auct. vitate principum sanctum est, vt primo quoque tempore Carolus 6. rex sacræ- tur. Andax parvus ac Borbonius amanculus pupillos educandos curarent, dux Andium patrum max- imus natu rector Franciæ vocaretur, maxima quoque de re ad sanctius procerum conciliû referret, ipsi que sententias rogaret. Ouerius Clifsonus genere Britan- nus magister equitum ab rege dictus. Rhemis corona- tionis die cum sacris magna cæremonia factis ad epu- lum peruentum esset, summumque locum rex locus ce- pisset. contentio de proximo assidendi iure nata, inter Andium ducem Franciæ Rectorem & Andacem Bur- gundiæ ducem Parium nemo anteferreretur. Lutetiam re- gresso rege primum omnium de rebus Britannicis a- ctum fuit.

Angli Franciam ementi Britanniam intranerant, Bellum Britannic. cum A.C. 1381.
 Namites oppugnabant, defendente nobilitate Fran- cia. Abire infectare coacti sunt, quod eruptione facta Franci quædam nobilissimos illorum occiderant. Du- cem Britannium ab Anglis ex professo stantem popu- lares orarunt, vt se fidei Franci regis committeret se in Francos non pugnaturus, ac si ipsi in eos arma cape- ret ab illo defecturus. Francum eim regem respicie- bant. Dux tot necessitatibus compulsus pacem per o- ratores à Franco rege petiit, deprecanteque rectore impetravit, eam que esset, vt Angli illi, demitteren- tur. Non inuicem fidei fides Britannus se deuin- xit. Peruinci autem nulla vi potuit, vt de Clemente idem quod Franci sentiret. Rex totus Clementis erat & Clemens se regem eum effecturum pollicebatur. Quod etiam præstitit (si tamen potuit) eum vniuersus Sicilia regem designans, vt scripsit D. Anton. Qua de causâ expeditiones in Italiam susceptæ sunt, de quibus cum à D. Anton. fusè suis dictum sit, reliqua que in Galliam gesta sunt prosequemur.

Longinquo autem, & ambigue alea bello ingenti & exercituum, & pecunie vi opus erat. Ceteri franci Duces non moleste ferebant. Spem honoris non que- regni parandi procul ablegari Andium ducem, placet ope inuari summum virum, Clementisque causam. Sa- uosius Gazæ regie custos thesaurum cedere Relectori co- aelus est, nec incircò stipendia veteri militi persolue- bantur, nouisque conscribatur, agrestes vexabantur, nec Vrbanæ plebs conquieuit. Lutetiâ audacissimus quisque coit, domoque extraxit prætorum mercato- rum, ad Relectorem proceresque ducunt, habitaque o- ratio de miseris plebis eam nomine redigalium, nomi- ne subsidij pecunia ferendi, ac collationibus aliis super ali ad ad extremam inopiam redactam. Dormannus iuris præfectus, respondit postero die certius eis re- sponsum datum iri. Post ridie iussu regis Ioannes Mau- reus plebè concione habita composcere nititur. At ea mente perditissimi qui que conuenerant, ne blanda o- ratione per multi manibus temperarent. Iudeorum domos adorti foribus effraçtis omnia miscant, prædantur, ma- ritos, uxores, liberos abstrahunt, sed in mensam ius publicano que impetu factio, as, aurum, argentum diri- piunt, libros rationum ac syngraphas disperpunt. Ae- gre edito regis factum est, vt Iudeorum patres fami- lias matronaque dimitterentur, usque parui liberi re- stituerentur.

Exemplum licentiæ totam Franciam peruasit. Om- nes vrbes tributa collationesque pecunie detrebabat Ociani

HISTORIÆ FRANCIÆ SVB CAROLO VI. CAP. II.
 A.C. 1381.
 Occiani Comitum flustatem rectorem habebant, mis- sum ad se iterum prætorum Ioannem Bururgum du- cem aspernabantur. Comes adueniente Ioanne duce in armis se ostendit lenique prælio cohortes eius sudit, deinde auctore etiam Ocianis fuit, vt patrum regis prætorumque confensu acciperent. Dux & Comitem, & gentem radentem se in fidem accepit. Dux Re- lectores Italicas cogitatione, consiliis, spe complecte- batur, Clemens incitabat, nihil ei denegabat sacras de- cimas ei in sumptum belli exigendas dederit magna sacerdotum indignatione. Eo præterea non euebatur ho- num, quod cum Clemens sex & triginta sua factio- ni Cardinales haberet eorum cupiditate, prope sola Francia proposita erat, quod reliquos terrarum orbis vrbanum vicum Pont. Max. agnosceret. Qui vero Turpuratorum Clementem sequebantur, sacris Fran- ciæ beneficiis imminebant nullo litterarum Musaique Paciense respectu.

Ioannes Gossoriacus theologus causam scholastici sacerdotij apud regem egit, in exactas decimas inue- tius. Quare offensus Relector, quod ea Italici belli con- siliis aduersa essent, noctu hominem ex Museo raptum in custodiam egit. Orta luce schola vniuersa affuit. Red- ditus Gossoriacus ad Vrbanum, in urbem se contulit. Relectorem quoque scholasticorum Relector dux compre- hendit iusserat, quod ab Vrbanum litteras accepisset, iusu ga periculum vitauit. Quare aliquot millia liberaliû discipularum studio Lutetia alij alio dilapsi sunt.

Oratores regum sub vnum idemque tempus ex di- uersissimis regionibus affuere Castulouensium Hunga- rorumque. Commemorabant reges suos vniuersagen- tis conuenio habitu causam Vrbanum sanctam indi- caste, petebant vt Francus cum reliquis sentiret, scilicet ma iolleretur. Respondit Dux Clementis studiosissi- mus, ipsam quoque Francum regem Sapientem commen- tum suorum habuisset, de eorum sententia statuisse Vr- banum terrore Romanorum delectum, Fundana comi- tia, ubi liberis suffragiis creatus sit Clementis, sanctiora Romanis videri. Regem patris Sapientis vestigijs inuistere.

Interea in Flandria bellum gerebatur Carolo Sapiente regis orum. Oluierus Rogerij prætoris à Gan- dauensibus uicij consobrinnus, qui draginta naues, que committuntur. Gandauum etebant, intercepti. Id Comite uictore factum Ioannes Prumellus vnus ex Gandauenis, ut tribus ratum, cum Comes Infula a- geret, Aldenardam magnam Albatorum manum du- xit: epenimque aduentu vrbes ingressus duas por- tas, & quid inuiri inter eas Gandauâ spectatio diruit. Id vbi accepit Comes Gandauum misit, qui id argue- rent. Respondit in iussu suo id factum. Refutaban- tur, quod iam mensum Aldenardam Franellus cum Al- batis demolitendi ageret. Gandauenfes pari crimine Co- mitè insinabant, quod Oluier de se latrocinium non persequeatur. Superiorum Comitū videri poterat, tam ex æquo secum à suis popularibus agi, molestia deuo- rata, vt Aldenarda reciperetur. Hinc Oluierus, illinc Ioannes solum verterunt. Aldenardam receptam Co- mes restituit, firmavitque presidio. Cumque Ioannes in brabantiam sibi exilium conuenisset, ab eius gentis duce impetravit, vt sibi liceret illum prehendere, ac vinctum, Infulam duceret, vbi ceruice casa rote infer- tus est. eademque ratione & Brugis & cæteris inoppi- dis, Albati ad supplicia à Comite trahabantur.

Gandauenfes meritò terribi, ne in potestatem il- lius venirent, in communi metu vnum idemque om- nes sentire, conspirare, in medium pro se quisque confer- res, quicquid opis, operæ, consilij ac rei haberet, patriam,

Bellum Flandric. A.C. 1381.

Gandau- ses contra Comitum rebellant. A.C. 1381.

A libertatem, vitam suam, suorum regere. Speciem reip. constituunt, in classes, in centurias, in decurias distri- buuntur. Tribunos qui præsum habent, & ciuilium & militarium artium peritos. Bellum illud septem annos tenuit, plus ducenta millia virorum absorpsit, solentem popularibus dignitate Comitum tutant. Hypra Alba re factiois erat, Gadauenses tria millia suorum il- lis subjidio misere, simul ipsi nouem millibus armatorum profecti Curtracum petieret, vt Comitum cum viginti millibus pugnantium a vrge aduirtentur: eodemque tempore Hypreses cum presidio vrbe egressi alia par- te premerent. Explorata re comes aduenientes Hypreses in sidus ex cepit, ad duo millia & quadringentos occidit, fugâ effusse fecit, ac tantum terroris vni- que hosti iniecit, vt Hypra & Curtracum deditioem fece- rint. Nec multo post longe maximis copiis Ganda- uum obsedit, sed auxilij à Bruxellenfis Eburonibus que missis, tantu anu i fuit Gandauenibus, vt ad ma- nia Comite stante, altera portarum, qua non obsideban- tur egressi, Tenerant vrbandam petierit, eamque expu- gnauit, vsque ita gesserit, vt Comes vltro solerit ob- sidionem.

Aliquanto post eadem acceperunt sex circiter millia quingentis desideratis partim in acie cæsis, partim cum in proximum sauum, confugissent incensis. Phi- lippum deinde Artucillam ducem bello gerendo pa- ciem iungendam creauere. Is primum omnium de compo- sitione cum Comite faciendam egit. Tornaci conuenio habitus. Philippus omnium rerum ius præterquam vi- ta & mortis Comiti permittebat. Comes petebat sine exceptione omnia sibi permittere, hac renuntiata le- gatione, auctore Philippo elegerunt ipsam Comitem adoriri, & aut in acie emouit, aut ferro Comitem vin- cere. Quingenta milia Albatorum ex omni numero sunt qui duce Philippo Brugas contendunt, vbi non magno exercitu captas Brugas alij scribunt, oppidanis festo sintoque die sacris deditis, alij vero tradunt Comi- tem alieno loco victum intra mania refugisse, Al- batos victores fugientium tergo instantes oppido poti- to s. Comes autem quam omnes ex oppido exitus inter cluderentur, se Infulam contulit. Philippus quicquid alienigenarum hominum Brugis agebat, violari vo- luit: ad Hypresibus ingens præda capta, & Comitibus gazam. Philippus deinde Damnum, Clusâ, Hypras, Castetii Bergas, Beburgum, Furnas, Popringas, Cur- tracum, recepit. Aldenardam imperata facere abuen- te, obsedit. Ad centum millia bellatorum in armis ha- buisse eum tunc ferunt. Albatorum aliquot turmae co- hortessque excursions ad mania vsque Infulæ fecerunt, ac in Tornacensium ac Franci regis fines ferrum ignè que intulere.

Quare rex impulsus Audace genero deprecante Comiti auxilia promittit. In Atrebates copia ducta Flizæ fluminis ponte Fladri perfregerant præter vr- nam præmissit rex Magistrum equitum ad eum occupandû Is telis tormentisque hostes incessens in se versos te- nuit, interea dum delecti milites procul à conspectu na- uibus traductis Albatos à tergo adoriuntur. Hi circum- uenti caesique ad tria millia, quibus custodia pontis à Philippo tradita fuerat, ac ponte refecto exercitus traductus. Philippus allato aduentu regis cum sexaginta millibus pugnantium Francis ad Rosabacca occurrat. Miraculo fuit quod cum caligo densa lucem obscura- ret, vbi Villarius flammulam expliare cepit mira- seuitas reddita, omnia circa proculum patefecit. De- nique pugna graui atrocique & diu vna commissa Flandri non tam regiorû in pressione, quam suorum concurratione & consternatione vincuntur: Ad tri- ginta

405 A.C. 1381.

Franci in Flandriam auxilia mittunt. A.C. 1383.

A.C. 1387. ginta millia in pralio desiderata, in fuga plus decem millia casa. Secundum hanc victoriam Aldenarda obsidio vltro soluta. Damnum, Brugæ, Hypræ, Castell, Berburgum, Graueling & Furna, atque nobilia oppida præfecturæ in fidem redierunt. Curtracum receptum Fræci incenderunt, cum in eade sacra vidissent officia aurata calcavia Francorum prælio Curtracensi cæsum.

Rex Lusitanus rex victor ad Dionysij, Deo opt. max. laudis, martyribus gratias egit. Flamulam Petrus Villarius restituit. Lurciam ingressus Virgini vota persoluit, ad concionem in regiam cines incolasque vocavit, Præfectus iuris atroci acerbaque oratione in Mallatos inuectus est. Rex suorum patruorum pro regia vrbis precibus delinuit, plebis miserabilis te ad misericordiam impulsus Trecenta nomina eaditibi capite lucit, ceteri are multati, catena reuulsa ac in arcem Luparam lata. Inveca Albai Gandauen ses sedus cum Anglis percussit, Treiercerant in continentem duces Angli ostingentos equites, ac cum milia perditum. Hi se Gandauen sum amicos professi cetera Flandria bellum i. sevebam, fasis fugati que qui illos arcere finibus conabantur, & Berburg Grauelingaque in potestatem redactis Hypræ obedere. Castellum oppugnant. Ad samam magistri equitum à Franco rege missi appropinquantis incens calstris Grauelingam se receperunt. Mox ea à Francis vi expugnata, Anglis per aversam portam Borburgum receperunt, quod & ipsum paulo post obsidum, qd deditum pacatione est, vt Anglis sine fraude abire liceret.

Sub quod tempus Comes ad sanum Odemari morbo decessit. Margaritha eius filia eadem Audacis vxor se hanc dem dixit. In Aruenis, Lemouicibus Pitiombus, perditissimus quisque conuisione facta duce quodam Petro Bruerio in nobilitatem, in sacerdotibus arma ei perat. Eos dux Biturigum ingredi ausus denicit alij tunc ferre, alij paulo post resti pœnas dedere. Bellum Anglicum animo consilio que agitabat rex, classem multis locis sed in p. imis Clusa instrui ornat que iussit. Qui eam incenderent Atremas Gandauen sum dux submisit. Re per indicem palam facta, cum fuga sibi auctores confulerent, alij retracti fuga ceruice pœnas dedere, alij Damnum effugere. Hoc oppidum paulo ante militum socordia à Francisco Atremocaptrum. Franci obsederunt in agrum ibi mensum interdum oppugnantes resenti, cum que Atremus nocte concubia aufugisset, luce vr a oppidum ceperunt incenderunt que Tandem Gandauen ses publice veniam pacem que demississime petentes in fidem accepit Audax. Turrim rex Clusa extruxit inftar arcis tutandis nauibus. Hæc ille reliqua ad Franciam perinuntia paulo post persequemur.

per, vt obedientiam Clementi exhiberent, pluribus rationibus declarantes ipsum solum verum esse Romanum pontificem. Ipsi autem responsum est, Florentinos nemini partium exhibituros adiutorium, sed operam daturos iuxta posse eorum, ad concordiam ipsorum. Obedientiam verò alteri, quàm Urbano dare non velle, sed in ea permanere vsque ad determinationem concilij, ad quod celebrandum ipsum & alios principes hortabantur.

Eodem anno misit Loyusius dux Andegauie quinque Galeas armatas Neapolim in subsidiū illorum, qui ciuitatem illam, pro eo tenebant. Vt autem applicerent illuc, ceperunt duas Ga-

A. C. 1388. leas ex tribus, quas regina Margareta mater Venceslai tenebat circa portum ad impugandum Neapolim, tertia fugiendo euasit. Clemens autem antipapa Auenioni residens, licentiam dedit iis, qui Neapolim pro duce Andegauie tenebant, vt venderentur vasa aurea & argentea ecclesiarum conflata, vt stipendia possent militibus conductis conferre. inde notabile detrimentum illatum est ecclesis. Multa igitur prælia peracta sunt in regno Apuliae inter ciuitates, quæ regina Margarete & filio adherabant, & eas, quæ duce Andegauie vt Dominum recognoscebant. vnde penuria maxima secuta est vidualium, vt complures fame deficerent.

Pontifices verò inter se contententes de partu Vrbanus & Clemens, alter alterum diebus solemnibus excommunicatum pronuntiabat, vt schismaticum cum sequacibus suis. Inde magna confusio in Christiana religione sequebatur. Dabaturque magna occasio delinquendi. Nam cum prælatus aliquis vel religiosus committebat aliquem excessum, de obedientia vnus transibat ad alium, quasi abdicatis schisma, vnde non solum non puniebatur excessus, sed commendabatur, & venerabatur impius.

Anno autem Domini. 1388. mense Augusti. A.C. 1388. Vrbanus recessit à Perusio cum copiis Anglorum, vt pergeret à Neapolim ad capiendam ciuitatem. Sed cum esset iuxta Narnium, orta est dissensio inter capitaneos stipendiariorum. Nam multi eorum iam conducti à Florentinis, noluerunt cum eo progredi, sed fidem seruare, qui bus se obligauerant, Remanseruntque cum pontifice ducenti, equites, cum quibus profectus vsque Ferentiam ciuitatem Campaniæ. Et non multo post reuersus est, ad vrbem, non gratiose receptus à Romanis.

Anno autè 1389. fuit magna cõtrouersia inter Vrbanum, & populum Romanum exorta, ex eo quòd papa elegerat in senatores Romanos quemdam, quem Romani suum inimicum reputabant & populus arma corripuit. Quidam autem, vt mediatores concordiam posuerunt inter eos: illo dimisso, in senatoria dignitate. Et papa, vt populum sibi beneuolentem redderet, indixit & publicè prædicari & diuulgari fecit per regiones generalem indulgentiam lubilæi in vrbe pro anno sequenti, non tamen habita fuit in deuotione fidelium, sicut illa de ceterario, & postea de quinquagenario. Vnde & modicus ex eo concursus fuit in vrbem proptertalem indulgentiam.

Circa idem tempus cardinalis Rauennas à Clemente destinatus fuit Florentiam, quærens

a Pontifex cum desiderio teneretur Neapolim repetendi, Ladisla admodum puero & Ioanna sorori ad quod regnum Caroli hereditate peruenerat, regnum aufire constituit. Multi enim proceccs Ludouico Andegueni studere soliti, vt propria magis vtilitati confulerent, quam quia pontifice afficeretur spem illi maximam si accessisset, faciebant: sed magna fide vsque Caieoni, puero seruauit regnum quoque seruauit. Pontifex enim serentium vsque delatus, cum nullas rebelliones puerorum metu ab his, qui fieri promiserant intulisset, Romam venit Blod. lib. 1. o. d. 2.

A.C. 1386. multis promissionibus Florentinos auertere ab obedientia Vrbanus, & non valuit. Nam cum Urbano erat Dominus Angelus de Accaiolis ab eo factus episcopus Florentinus, & postea cardinalis, qui per suos amicos & consanguineos in ciuitate potentes defendebat partes Vrbanus. Demum cardinalis Rauennas collectis copiis bellatorum cum pecuniis sibi ab antipapa transmissis, profectus est ad vrbem veterem: & iunctus in fœdere cum Domino Rainaldo Vrsinate, bella mouens discurrebat hostiliter contra terras, quas possidebat Vrbanus.

Demum in Septembri Vrbanus Romam diem clausit extremum anno Domini. 1389. Ecclesiamque dimisit satis depauperatam & conuassatam. Et à quibusdam fuit opinatum veneno cum fuisse extinctum, ex eo quod corpus eius multum intumuit etiam post mortem, & credètarius eius paulò post cum migravit.

Carolus rex Apuliae rex Hungariæ coronatur. Nau. gen. 47.

§. XV.

DE gestis in diuersis regnis, & temporibus prætaxatis circa annum Domini. 1385. reuertendo. Rex Apuliae Carolus postquam Vngariam adueniens regni præfati coronam accepit in Alba regali ciuitate ad hoc operam danti bus Gyambono vno ex primoribus regni illius baronibus, & quibusdam aliis, de consensu & voluntate marie filie olim Ludouici regis Vngariæ & Isabette (vel Isabellæ siue Elisabethæ matris eius, & vxoris dicti Ludouici, qui bus ipse moriens dimiserat regnum, & ipsum possidentes renunciauerunt Carolo, seducta falsis promissionibus vna dierum cum Carolo esset in camera palatii sui à Budæ ad respiciendum tripudia puellarum procurante regina Isabetta vxore olim Ludouici, quæ tunc secum erat, in eodem loco vulneratus fuit ad mortem à quodam milite nuncupato Fracasso balogio cum aliis armatis. Vulneratus autem fuit ductus ad Mislinghardum, vt curaretur, & ne euaderet, venenum additum fuit. Mortuus autem delatus fuit ad quandam ecclesiam sine honore, quinimo, quia excommunicatus fuerat ab Urbano sepultura ecclesiastica caruit: iussit Deo sibi retribuente secundum opera eius, qui & matrem propriam (vt dicitur in Chronic.) interire fecerat, & ecclesiam persecutus fuerat.

a Paulo aliter Nauclerus gene. 47. em narrat, hoc modo. Regina Elizabeth tamò de vertice deiecta rem teclis rep. rare in iudis parat. Nec Palatini Garrensis suggestio defuit. Habebat hic hominem nobilem in clientela suamomen ci Blasius Borbach. Hunc in necem Caroli armant. Anno igitur 1385. die Purificationis Carolus eius adijt hospitium. Eadem & Palatinus Garrensis bo. a intravit. Regina igitur & Palatino ad regis latera sedentibus Blasius intravit, letaliter vulnerat & aufugit, ex portatur ex. vnde paulò post moritur. Hæc ille. Consentit tamen D. Ant. Onphrius.

A. C. 1386. Cum autem innotuit Florentiæ coronatio eius. viij. Februarij maximum festum factum est. Nam pulsato ad Parlamentum literæ super huiusmodi lectæ sunt publicè, solemniter processio missæ celebratione, feriæ demandatæ, hastiludia peracta & palæstre. Sed quia gaudium hypocritæ scilicet mundi suanis apparentis, sed non verè existentis, ad instar puncti: vix tanta festiuitas finem habuerat, & luctus & gemitus eodem mense populo nunciatur de morte ipsius Caroli & in dolorem, & fletum versa est cithara. Ex eius autem morte magnæ nouitates secutæ sunt in regno Apuliae bellorum & deuastationum inter sectatores reginæ Margarete vxoris Caroli, & adiutores partis ducis Andegauie.

Anno verò sequenti cum regina Isabetta per suos fideles aggressum fecisset in Gyamboium alias Ioannem bonum supradictum ad capiendum eum: licet is modicâ comitiâ secum haberet: ita viriliter operatus est: vt non solum illæsus enaderet manus eorum: sed ipse accepit matrem & filiam reginas: Fracassam balogium interfecit cum omnibus aliis qui operati sunt ad mortem Caroli, & capita eorum transfudit Neapolim ad reginam Margaretam vxorem Caroli. Miserunt aliquando Florentini legatos suos ad partes vtrasque, si fortè fieri posset concordia inter eos de iure regni per contractum matrimonij inter filium ducis Andegauie, & filiam olim Caroli Ioannam. Per hoc enim videbatur pax in regno posse haberi. Sed nihil est obtentum.

Cardinalis de Francia factus patriarcha Aquilensis venit Frigolium, vt acciperet possessionem eius. Et cum ei resisterent Vtinenfes cardinalis auxilia quæruit à Domino Paduano. Cuius subsidio, & si partem Frigolij obtinuit Vtinenfes se defenderunt secreto adiutorio Venetorum: ne Dominus Paduanus ibi dominium acquireret.

Circa id tempus infideles, qui dicuntur Mauri, discurretes per mare Siculum cum suis lignis, ceperunt aliqua nauigia Christianorum quæ ad partes suas adducentes seruos vendiderunt inuentos in eis.

Eadem tempestate dux Leucastræ filius regis Angliæ cum magnis copiis transiit in Hispaniam ad eam sibi subiugandam prætendens ius in regno illo habere, & ad eum pertinere ratione vxoris suæ, quæ filia erat Petri Hispaniæ regis sine masculis deccedentis. Multa prælia aduersus Hispanos constituit: in quibus & magnas obtinuit victorias, territorij tamen illius nil acquirere, ad propria cum suis reuersus est. Miserat enim rex Franciæ magnas copias ad regem Hispaniæ in auxilium, vt sua tueretur contra Angliam Anglicos, & ne ei regnum auferrent: vnde præua lere nõ potuit: sed postea pax secuta est inter eos. Ipso anno scilicet 1386. rex Franciæ fecit ma-

a Huius belli Anglici originem & causam ex Ioannes Aemylio nostro more referemus vt historia Francia suam continuationem fontiantur. Ioannes inquit ille, Vtinenfis multò ante dux bello n. arigerendo designatur, tunc in Scotiam ad amicum federatumque regem sexaginta nauium classem copias transporta: & iussus, vt inde Anglos peremeret magna expectatione iuit, impigre res gessit oppid: aliquot

Rex Lusitaniam redit & eius gesta A.C. 1385.

Mors Comitissæ Fladriæ A.C. 1384.

Schisma quam per nicetium.

Mortuus Vrbanus papa.

Credentia nus. i. pre gulator e pularum. Naucel. 47. Hic Giam bus Joan nes de hor uach Bar uis à Nau cler. dicit tur.

Conticio in vrbe ter. Pontificem & Bonnem Blond. Iubili premulgatio.

Florentia à Clemente sollicitamur.

A.C. 1386. Parlamentum. i. Comitum populi. Iob. 20.

A.C. 1386.

Cardinalis Aquilensis patriarchatum a dit.

Mauri mare Siculi infestant. Anglorum in Hispaniam expeditione. Aemyl. lib. 9.

Caroli 6. in Hispania: in auxilium, vt sua tueretur contra Angliam. nauigatio impedita. vide Aem. lib. 9.

Viennensis in Scotia proficiscitur. A.C. 1385.

A.C. 1388.

liquo de Anglis cepit, antea inexpugnabilia Scolis A...

Rex Angliam periturus reuocatur. A.C. 1386.

Exim ipse cum alio patruo audace Clufas se contulit...

A.C. 1387.

Anno insequenti proceres Mediolanenses noua iuncti...

Caroli Nauarri mors horribilis.

ximum apparatus bellatorum, & profectus est ad capiendum regnum Angliæ...

Leopold' dux Austriæ captus à suis & occisus. A.C. 1387.

Sequenti anno Mauri cum nouem nauigiis F uenerunt vsque ad insulam Gelba...

Ipsa anno, 1387. cum regina Maria filia Ludouici regis Vngariæ aliquo tempore fuisset in honesto carcere detenta à quodam qui dicebatur Prior Varanæ...

atum Priorem in alio suo castro, ut illam regionam liberam dimitteret, & cum multum urge retur...

A.C. 1388.

Et anno magna nouitas & altercatio orta est in Anglia nobilium contra regem Angliæ...

Gratia Angliæ a rege facta.

Hoc bellum non Venetorum modo & Genuensium, sed & Francorum & Anglorum viribus & studio gestum...

Italia regio Liguria in sanctiorem causam cogitationis Francorum vertit. Aphricam Italia insulaeque inferi maris Asiatici ac preualidi hostes uidebant...

A.C. 1389.

Transit emulatio virtutis in Angliam in triennium inducia facta anno eius seculi nonagesimo confirmantur...

A.C. 1388.

pontificio animi distinerentur, iureiurando inter se adiunguntur nulla mentem facere caterarum rerum, de solo hoste Sarraceno, vel tollendo, vel saltem coercendo...

Tunetam urbem vrbem vrbemque Aphrica cursum direxerunt. Vnde barbaros subignis stantes, ut litore prohil erent, sagittariorum Anglicorum virtute effectum est, ut descensio pateret...

Inerant & multi & nobiles delectique propugnatores, vrbis regia & egregie tentabatur & egregie defendebatur. Praefectus praesidij imperatoris Christiani colloquium petiit...

Amuratis Turcorum tyranni mors.

Anno verd. 1389. in partibus orientalibus in Russiam fuerunt magna praelia & occisiones inter b Amorathabay dominum Turciæ & Lazarum...

Hic Turcorum imperator Amurathes passim ab omnibus dicitur, Orcani filius & Ottomanni illius seuissimi imperij institutoris nepos. Regnaverat autem Ottomannus 28. octo annos (de quo supra tit. 20. cap. 8. §. 9. aliqua diximus) sub quo incredibile dictum est quantum res Turcica claruerit...

tamque felicitatem emulatus, in Caramanum autem paternam non minus infestus, quam pater fuit. Mox ab imperatore Paleologo sollicitatus in Bulgaria, & a tuncque Teleponissi principem, qui bellum mouerat...

A.C. 1388.

De dominio Mediolanensi contentio inter Vicecomites. Blon. ibid. Ioannes Villanus. Bernar. Coriur Onuph.

§. XVII.

AD partes Italiae, praecipue ad ea, quae gestae sunt in Longobardia & Tuscia, & de disensionibus inter ducem Mediolanensem & Florentinos historiam restringendo annum. 1485. resumimus: in quo quidem secundum chronicon, cum duo ex vicecomitibus Mediolani dominium exercerent, scilicet dominus Ioannes Galeatius comes virtutum tunc nuncupatus, alter vero dominus Barnabas auunculus eius...

Turcorum rex Amurathes in Europam tranlit.

Regnum duos non capit.

Hic carcer fuit Mediolanensis arx. Blon.

Tertia pars hist. Ant. M. Nabas

A.C. 1388.

nabas cum filiis suis alijs Ioannes Galeatius A possideret à patre mortuo Galeatio sibi relictas. In ipsa enim diuisione domini inter se Placentia, Parma, Cremona, Laudum Brixia, contigerant Barnaba, Galeatio vero Papiæ, Verzellæ, Nouaria, Tortona, cæteraque ciuitates ad alpes versæ obuenerunt. Mediolanum utrique commune relictum est.

Hæc prima vxor Catharina dicta est filia Ioannis regis O-nuph.

Barnabæ Ecclesiæ persecuto ris dignus exit. A.G. 1385. 14. Cal. Dec. Bernabo nis auiticia.

Ferrariæ tumultuatur.

Collata iuribus.

Eorū qui de Petrus mala dice bantur in teritus.

Mensatim i. singulis mensibus. Stirpis. i. extirpatio nis.

violentia illata, vel pactione media. Quæ omnia speluncas quasi latronum ad prædones retinendum cum diu possiderent ipsi de Petramala (fuerant tamen prius iurisdictionis Aretinorum) ideo Florentini ea uoluerunt habere habito principali.

A.C. 1388.

Rerum Hetruscarum, quæ Senis, Eugubij, Florentiæ & alibi euenerunt expolirio.

A.C. 1385. Ioannes Vilanus Blon. lib. 10. d. c.

2.

§. XVII.

E A D E M tempestate mutatus est status regiminis in ciuitate Senensi. Nam cum gubernaretur per infimos plebeios nobiles & cum eis populares, mediocres insurrexerunt contra dictos plebeios, aliquos ex eis interficientes, alios proscribentes propter eorum mala opera. Ipsique nobiles cum populo regimen assumpserunt, ad hoc ad hoc adiuti à Florentinis. Fuit tunc temporis magna carissima omnium ad v. c. m. pertinentium. Nam sextarium frumenti vendebatur quadraginta solidis & vsque ad quinquaginta. Vini congiuntim tempore vindemiarum octo, olei vrecus libris novem, carnes quoque in caro foro erant. Et nisi communitas prudenter & caritative prouidisset, frumenta ex alijs locis procurando, maxima penuria fuisset. Ex frumento conducto communitas amisit de precio dato circa triginta millia florenorum: h tamen amissio hæc diminutio dici debet, & non potius augmentatio meritum, & dilatatio beneuolentiæ suorum ciuium. Quo etiam tempore multi nobiles comitatus Aretij se commendatos fecerunt communi Florentiæ cum suis castellis, vt comites montis de Glio, & aliqui ex Vbertinis, per modum census offerentes pallium in festo beati Ioannis Baptistæ.

Magna tu rru canit.

A.C. 1386.

Comitis Arbinatis periticia.

Anno vero. 1386. cum esset dissentio inter populum Eugubinum, & dominum Antonium comitem Vrbinate, qui tyrannicè Eugubium possidebat: Florentini, vt ponerent concordiam inter dictum comitem Vrbinate & Eugubinos, miserunt vnum ex ciuibus oratorem ad eos. Qui comes cum saluum conductum seu securitatem concessisset oratori, & omnibus cum euenientibus, inter cæteros orator secum adduxit Eugubium dominum Franciscum de Gabriellis, qui castellum possidebat Cantiani. At ingressos Eugubium tam oratorem, quam dominum Franciscum captos carceri mancipauit. post paucos tamen dies orator è carcere liberauit, cum domino autem Francisco in carcere constituto pacem composuit, vnam ex arcibus Cantiani sibi retinens, alteram illi concedens. Non ferentes autem tantam iniuriam in violatione sui legati contra ius gentium Florentini,

A.C. 1391.

Pacè cum Florentinis facit.

Florentini Lucianum Senensibus captiuat.

A.C. 1397.

Grazi in ciuitate Florentiæ turbatio. Ex tu.

Leo. Aret.

tini collectas copias equitum, & pedum contra dictum comitem Antonium miserunt quæ hostiliter discurrerent circa Eugubium & Vrbium damna & deuastationes plurimas inferentes, ad portas vsq; Eugubij attingerunt. Quamobrem, ne deteriora pateretur coactus fuit comes praefatus restituere liberè dom. Franciscus ante dicto Cantianum, & pacè cum Florentinis facere, ac commendare se communitati Florentinæ cum terris suis, & pro censu annuo pallium offerre in festo beati Ioannis, exules insulium per in Eugubium reducere.

Eodem anno Licinianum oppidum de Senensibus est receptum. Tenuerunt enim id oppidum Senenses longo tempore per Aretinorum discordias ac seditiones susceptum. Sed postquam Aretium in potestatem eorum deuenerat, repetitum à Florentinis, ac receptum est ex Bononienis sententia, quibus ea controuersa commissa est. Tunc etiam Sufinana & Coleretur, & alia quedam Vbalding gentis castella per Apenninum sita ad solum diruta sunt: & hoc crescente suspitione Ioannis Galeatij, qui ex ea familia reliquus, militiè dedita opera famam ingentem ac potentiam sibi comparauerat. Et tunc, magni dux belli, quod Patauinus contra Veronensem gerebat insigni victor prelio, sermone ac fauore plurimo celebratur. Quia vero confectum erat Bellum, ferebant multi in Hetruriam esse venturum, ne igitur inuitamento pateretur arcium pelliceretur, auces illas diruere placuit principio insequenti anni scilicet 1385. turbationes domi graues exorta sunt ex huiusmodi causa Benedictus erat Alberti, eques Florentinus, ex familia magna & copulata. Ipse tamen potius suo ingenio, quam agnatorum voluntate in turbulentis illis temporibus cum Tomasio Scala, & Georgio Scala sensisse videbatur, multumq; in republica nouisse. Supplicio certe illi quod de ciuibus egregijs sumptum est, armamentis affuerat. Hunc mutato postea reipublicæ statu, cuius qui redierant, præcipue vero interferentium propinquum, oderunt plurimum, & greque patiebantur. Cumque fortitionibus magistratum (quæ tertio Calend. Maias fieri consueuerunt) vexillifer societatis Benedictus extractus fuisset, quem magistratum. Idus Maij erat initurus, & forte contigisset, vt eodem illo tempore Philippus Magalottus eques Florentinus eius gener vexillifer iustitiæ futurus esset, homo iuuenis & auctoritati illius maxime obnoxius, metuere aduersarij & insurgere ceperunt, nequaquam permittenti, vt tantam nasci creteretur potestatem. Et arma quidè statim parati sunt cepta & occulte primò, mox apertius ex agro & clientelis in urbem accita. Deinde à genero incipientes obiecta sibi minori ætate, nec tanti magistratus capaci, effecerunt, vt magistratus illi negaret. Alterque in eius loco sortitus est ex intimo aduersariorum (vt ita dixerim) sinu. Is cum magistratum iniisset, & aduersarij Benedicti faueret, tadem ille pulsus vrbe relegatur. Relegatus item cum eo Cyprianus eius agnatus, & magne patri familiæ interdicta reipublicæ administratio. Ad ciues, deinde eius factionis conuersi multos pepulerunt, multis interdixerunt rem publicam gerere. Ita purgata vrbe percussa que contraria factione, ipsi certius et firmitus gubcr-

A nationem asseruere.

A.C. 1397.

Ioannis Galeatij cum Mediolanensibus mores gestat. Leo. Aret. Blo.

§. XVIII.

P E R hæc ipsa tempora a suspitio de Ioanne Galeatio Mediolanensi indies crescens, magis ac magis ciuitatem premebat. Nam cum ab initio sui domini adolescentens, tranquillioris vitæ audis putaretur, eminebat tamen in eo forma egregia, & mores ad granitatem compoliti, & seu vera, seu ficta bellorum dereftatio, ac turbationum. Et si gener Barnabas effectus, qui erat auunculus, nec eo modo sublata suspitiones, adeo est inuida dominandi cupiditas: & quotior foret, Mediolano abistens Papiæ degebat. Magnaque illi cura erat paternas & veteres amicitias tuendi, nouas insuper comparandi, mansuetudine vel clementia conciliare sibi animos hominum properabat. Hæc per se grata acceptiora faciebat Barnabas acer, immitisque natura: quare & fama prosperior, & populorum fauor iuuenem complectebatur. Tandem cum capto Barnaba & mortuo (vt dictum est) omne dominium eius sibi adscriptississet, suspitio subinde & formido non parua orta est Florentiæ de eo. Postmodum feruente inter Patauinum & Veronensem bello: cum duo inter se conflictati imbecilliores essent effecti, repente se immiscuit eorum certaminibus, & Patauino coniunctus Veronensem delevit: Veroneque & Vincentiæ dominus factus, ad priorem potentiam magnum superaddidit incrementum nec multo post aduersus Patauinum suscepto bello ipsum quoque dominatu spoliaturus videbatur. Nec immerito illius magnitudo à liberis populis formidabatur, præsertim cum in Bernabone, & in Patauino deprehensus esset, aliud fronte simulare, aliud corde sentire. Itaque quanto speciosiora prædicabat verba, tanto suspectior habebatur. Iam vero quicquid per Hetruriam strepebat, ab eo putabatur oriri. Maxima vero formido habebat Bononiensem ciuitatem, non inconuenientem vicecomitum dominum: quamque Ioannes archiepiscopus huius patris magnus, & Olegianus tenuisset. Ij cum essent socij Florentini populi, ob eum metum perseuerabant in fœdere.

sup. §. 16.

Patauinus Franciscus inde & formido non parua orta est Florentiæ de eo. Postmodum feruente inter Patauinum & Veronensem bello: cum duo inter se conflictati imbecilliores essent effecti, repente se immiscuit eorum certaminibus, & Patauino coniunctus Veronensem delevit: Veroneque & Vincentiæ dominus factus, ad priorem potentiam magnum superaddidit incrementum nec multo post aduersus Patauinum suscepto bello ipsum quoque dominatu spoliaturus videbatur.

Nam Senenses quidem, & ipsi veteres socij iam tunc sunt ad Mediolanenses visi respicere cupidi rerum nouarum, ac magnitudinem

a Ioannes Galeatius filius Galeatij Matthæi nepos Pat. i successit in administratione paterne ditinis prid. Non. Aug. An. Chr. 1378. Hic. Dux primus Mediolani creatus est ab imperatore Venceslao Nonis Sept. mb. A.C. 1395. præfuit annis 7. duobus minus diebus, & patriis vero obiit ad ducatum an. 17. m. 1. d. 2. omnino vero an. 24. m. 1. Hic enim Petrum Philardi Mediolanensem Archiepiscopū ad Venceslaum imperatorem oratorem misit, optinuitque regenti magis data pecunia quam tanti suasionis oratoris creari in Ducem Mediolani, primus in ea familia eo titulo insignitur. Blo. lib. 10. dec. 2. vide inf. c. 3. §. 23.

Tertia pars hist. Ant. M 2 populi.

A.C. 1388.

Hæc prima vxor Catharina duxit uxorem. Quam, mox defuncta, pro stabiliori concordia vinculo Barnabas filiam in matrimonium accepit. Barnaba igitur sic mortuo, filij eius duo auferunt, & Ioannes Galeatius omnes ciuitates Barnabæ in proprium dominium accepit. Pro sui autem excusatione, rei tam enormis, cum non solum auunculus esset, sed & socer, diuulgari fecit ideo factum quia veneno quaeserat illum extinguere. Nouit ille, qui nihil ignorat, eius rei veritatem. Non post multos dies in carcere illum veneno perire fecit. Sicque crudelissimus tyrannus, in multis proditor, persecutor Ecclesiæ, secundum exigentiam operum sudrum mercedem congruam recepit Bernabo ipse.

Barnabæ Ecclesiæ persecuto ris dignus exit. A.G. 1385. 14. Cal. Dec. Bernabo nis astituta.

Ferrariæ tumultuatur.

Collata iuribus.

Eorū qui de Petrus mala dicebantur inuenerunt.

Mensatim i. singulis mensibus. Stipis. i. extirpationis.

nabas cum filiis suis alijs Ioannes Galeatius A possideret à patre mortuo Galeatio sibi relictas. In ipsa enim diuisione dominij inter se Placentia, Parma, Cremona, Laudum Brixia, contigerant Barnaba, Galeatio verò Papiæ, Verzellæ, Nouaria, Tortona, cæteraque ciuitates ad alpes versæ obuenerunt. Mediolanum vtrique commune relictum est.

Et adolescens cum esset, filiam regis Franciæ duxit uxorem. Quam, mox defuncta, pro stabiliori concordia vinculo Barnabas filiam in matrimonium accepit. Barnaba igitur sic mortuo, filij eius duo auferunt, & Ioannes Galeatius omnes ciuitates Barnabæ in proprium dominium accepit. Pro sui autem excusatione, rei tam enormis, cum non solum auunculus esset, sed & socer, diuulgari fecit ideo factum quia veneno quaeserat illum extinguere. Nouit ille, qui nihil ignorat, eius rei veritatem. Non post multos dies in carcere illum veneno perire fecit. Sicque crudelissimus tyrannus, in multis proditor, persecutor Ecclesiæ, secundum exigentiam operum sudrum mercedem congruam recepit Bernabo ipse.

Dicitur autem cum esset Barnabas in carcere trusus: rogasse quemdam ordinis minorum sibi transmitti ad eius confessionem audiendam qui ei valde similis erat. Quo ad se veniente post multa colloquia cum recessurus esset, accepit Barnabas ipse habitum fratris vestimentis suis induens eum. Transiens autem per primam & secundam custodiam propter similitudinem vultus incognitus fuit. Sed cum peruensset ad tertiam Barnabas ad carcerem arctum fuit reductus.

Eo tempore cum Nicolaus Marchio Estensis longo tempore dominium tenuisset Ferrariæ, vt vicarius Ecclesiæ populis tumultuans arma arripuit violentia quadam exigens à Marchione, vt traderet in manibus eorum dominium Thomam Tortonensem, qui exactor erat pro eo collectarum & gabellarum. Quem interficientes in frustra minuta conciderunt. Sed ne rumor, vel seditio augetur, tunc Marchio dissimulans ac se muniens cum gentibus armorum: plures ex eis qui ad homicidium id concurrerant, acriter puniuit, alios palam occidendos, alios clam, addiditque fortalitia in Ferrariâ.

Ipsa anno mense Maij Bartholomæus domini magi de Petramala principalis illius familiaris Florentiam adueniens, se & omnia castra sua posuit in manibus dominorum Priorum & collegarum eorum. Qui de communi consilio decreuerunt, quod restitueret communitati Florentiæ Anglare castrum, & quædam alia castella, quæ erant de iurisdictione Aretinorum. Et de castellis ei remanentibus fecerunt eum commendatum Florentinæ communitati. Et per modum census omni anno in natiuitate Ioanni Baptistæ pallium offerret eius ecclesiæ. Insuper statuerunt centum florenos sibi dari à communitate mensatim per decem annos pro prouisione sua. Et hic fuit principium totius stirpis eorum de Petramala, nam & à Marco filios domini Petri, ablatum fuit castellum ipsum Petramalæ & dirutum, ac etiam omnia alia castra eorum de Petramala abstulerunt, vel

violentia illata, vel pactione media. Quæ omnia speluncas quasi latronum ad prædones retinendum cum diu possiderent ipsi de Petramala (fuerant tamen prius iurisdictionis Aretinorum) ideo Florentini ea voluerunt habere habito principali.

Rerum Hetruscæ, quæ Senis, Eugubij, Florentiæ & alibi euenerunt expofitio.

A.C. 1385. Ioannes Vilanus Blon. lib. 10. dec.

§. XVII.

E A D E M tempore mutatus est status regiminis in ciuitate Senensi. Nam cum gubernaretur per infimos plebeios nobiles & cum eis populares, mediocres infurrexerunt contra dictos plebeios, aliquos ex eis interficientes, alios proscribentes propter eorum mala opera. Ipsique nobiles cum populo regimen assumpserunt, ad hoc ad hoc adiuti à Florentinis. Fuit tunc temporis magna caritas omnium ad vctum pertinentium. Nam sextarium frumenti vendebatur quadraginta solidis & vsque ad quinquaginta. Vini congium tempore vindemiarum octo, olei vrecus libris novem, carnes quoque in caro foro erant. Et nisi communitas prudenter & caritativè prouidisset, frumenta ex alijs locis procurando, maxima penuria fuisset. Ex frumento conducto communitas amisit de precio dato circa triginta millia florenorum: si tamen amissio hæc diminutio dici debet, & non potius augmentatio meritum, & dilatatio beneuolentiæ suorum ciuium. Quo etiam tempore multi nobiles comitatus Aretij se commendatos fecerunt communi Florentiæ cum suis castellis, vt comites montis de Glio, & aliqui ex Vbertinis, per modum census offerentes pallium in festo beati Ioannis Baptistæ.

Anno verò. 1386. cum esset dissentio inter populum Eugubinum, & dominum Antonium comitem Vrbinatem, qui tyrannicè Eugubium possidebat: Florentini, vt ponerent concordiam inter dictum comitem Vrbinatem & Eugubinos, miserunt vnum ex ciuibus oratorem ad eos. Qui comes cum saluum conductum seu securitatem concessisset oratori, & omnibus cum euenientibus, inter cæteros orator secum adduxit Eugubium dominum Franciscum de Gabriellis, qui castellum possidebat Cantiani. At ingressos Eugubium tam oratorem, quam dominum Franciscum captos carceri mancipauit. post paucos tamen dies oratorè à carcere liberauit, cum domino autem Franciscum in carcere constituto pacem composuit, vnam ex arcibus Cantiani sibi retinens, alteram illi concedens. Non ferentes autem tantam iniuriam in violatione sui legati contra ius gentium Florentini,

A.C. 1388.

Magna tu rru canit.

A.C. 1386.

Comitis Arbinatis peritio.

tini collectas copias equitum, & pedum contra dictum comitem Antonium miserunt quæ hostiliter discurrerent circa Eugubium & Vrbium damna & deuastationes plurimas inferentes, ad portas vsq; Eugubij attingerunt. Quomobrem, ne deteriora pateretur coactus fuit comes praefatus restituere liberè dom. Franciscum ante dicto Cantianum, & pacè cum Florentinis facere, ac commendare se communitati Florentinæ cum terris suis, & pro censu annuo pallium offerre in festo beati Ioannis, exules insuper in Eugubium reducere.

Eodem anno Licinianum oppidum de Senensibus est receptum. Tenuerant enim id oppidum Senenses longo tempore per Aretinorum discordias ac seditiones susceptum. Sed postquam Aretium in potestatem eorum deuenerat, repetitum à Florentinis, ac receptum est ex Bononiensium sententia, quibus ea controuersa commissa est. Tunc etiam Sufinana & Coleretur, & alia quædam Vbalding gentis castella per Apenninum sita ad solum diruta sunt: & hoc crescente suspitione Ioannis Galeatij, qui ex ea familia reliquus, militiè dedita opera famam ingentem ac potentiam sibi comparauerat. Et tunc, magni dux belli, quod Patauinus contra Veronensem gerebat insigni victor prælio, sermone ac fauore plurimo celebratur. Quia vero confectum erat Bellum, ferebant multi in Hetruriam esse venturum, ne igitur inuitamento paternarum arcium pelliceretur, avces illas diruere placuit principio insequenti anni scilicet 1385. turbationes domi graues exorta sunt ex huiusmodi causa Benedictus erat Alberti, eques Florentinus, ex familia magna & copulata. Ipse tamen potius suo ingenio, quam agnatorum voluntate in turbulentis illis temporibus cum Tomasio Scala, & Georgio Scala sensisse videbatur, multumque in republica nouisse. Supplicio certe illi quod de ciuibus egregijs sumptum est, armamentis affuerat. Hunc mutato postea reipublicæ statu, cuius qui redierant, præcipue vero interferentium propinquum, oderunt plurimum, & greque patiebantur. Cumque sortitionibus magistratum (quæ tertio Calend. Maias fieri consueuerunt) vexillifer societatis Benedictus extractus fuisset, quem magistratum. Idus Maij erat initurus, & forte contigisset, vt eodem illo tempore Philippus Magalottus eques Florentinus eius gener vexillifer iustitiæ futurus esset, homo iuuenis & authoritati illius maxime obnoxius, metuere aduersarij & insurgere ceperunt, nequaquam permittenti, vt tantam nasciceretur potestatem. Et arma quidè statim parati sunt cepta & occulte primò, mox apertius ex agro & clientelis in urbem accita. Deinde à genero incipientes obiecta sibi minori ætate, nec tanti magistratus capaci, effecerunt, vt magistratus illi negaret. Alterque in eius loco sortitus est ex intimo aduersario (vt ita dixerim) sinu. Is enim magistratum iniisset, & aduersarij Benedicti faueret, tadem ille pulsus vrbe relegatur. Relegatus item cum eo Cyprianus eius agnatus, & magna patri familiaris interdicta reipublicæ administrario. Ad ciues, deinde eius factionis conuersi multos pepulerunt, multis interdixerunt rem publicam gerere. Ita purgata vrbe percussa que contraria factione, ipsi certius et firmitus gub-

A.C. 1381.

Pacè cum Florentinis facta.

Florentini Lucianum Senensibus cepiunt.

A.C. 1387.

Gravi in ciuitate Florentiæ turbatio. Ex tunc affuerat. Leo. Are.

nationem asseruere. Ioannis Galeatij cum Mediolanenfib. mores gestat. Leo. Aret. Blo.

§. XVIII.

PER hæc ipsa tempora a suspitio de Ioanne Galeatio Mediolanensi indies crescens, magis ac magis ciuitatem premebat. Nam cum ab initio sui dominij adolescens, tranquillioris vitæ audis putaretur, eminebat tamen in eo forma egregia, & motes ad grauitatem compoliti, & seu vera, seu ficta bellorum detestatio, ac turbationum. Et si gener Barnabas effectus, qui erat auunculus, nec eo modo sublata suspitio ues, adeo est inuida dominandi cupiditas: & quotior foret, Mediolano abistens Papiæ degebat. Magnaque illi cura erat paternas & veteres amicitias tuendi, nouas insuper comparandi, mansuetudine vel clementia conciliare sibi animos hominum properabat. Hæc per se gratâ acceptiora faciebat Barnabas acer, immitisque natura: quare & fama prosperior, & populorum fauor iuuenem complectebatur. Tandem cum capto Barnaba & mortuo (vt dictum est) omne dominium eius sibi adscriptisset, suspitio subinde & formido non parua orta est Florentiæ de eo. Postmodum feruente inter Patauinum & Veronensem bello: cum duo inter se conflictati imbecilliores essent effecti, repente se immiscuit eorum certaminibus, & Patauino coniunctus Veronensem delevit: Veroneque & Vincentiæ dominus factus, ad priorem potentiam magnum superaddidit incrementum nec multo post aduersus Patauinum suscepto bello ipsum quoque dominatu spoliaturus videbatur. Nec immerito illius magnitudo à liberis populis formidabatur, præsertim cum in Bernabone, & in Patauino deprehensus esset, aliud fronte simulare, aliud corde sentire. Itaque quanto speciosiora prædicabat verba, tanto suspectior habebatur. Iam vero, quicquid per Hetruriam strepebat, ab eo putabatur oriri. Maxima vero formido habebat Bononiensem ciuitatem, non inconuenientem vicecomitum dominau: quamque Ioannes archiepiscopus huius patris magnus & Olegianus tenuisset, h cum essent socij Florentini populi, ob eum metum perseuerabant in fœdere.

Nam Senenses quidem, & ipsi veteres socij iam tunc sunt ad Mediolanenses visi respicere cupidi rerum nouarum, ac magnitudinem

a Ioannes Galeatius filius Galeatij Marthei nepos Pat. i successit in administratione paterna ditioris prid. Non. Aug. Ann. Chr. 1378. Hic. Dux primus Mediolani creatus est ab imperatore Venceslao Nonis Sept. mb. A.C. 1395. vrasuit annis 7. duobus minus diebus, o patris vero obiit ad ducatum av. 17. m. 1. d. 2. omnino vero an. 24. m. 1. Hic enim Petrum Philardi Mediolanensem Archiepiscopū ad Venceslaum imperatorem oratorem misit, optinuitque regi magis data pecunia quam tanti suasionis oratoris creari in Ducem Mediolani, primus in ea familia eo titulo insignitur. Blo. lib. 10. dec. 2. vide vsq. 3. §. 23. Tertia pars hist. Ant. M 2 populi.

A.C. 1387.

sup. §. 16.

Patauinus Franciscus Carrarus Veronenfis Anton. Scalliger. dict. Verone & Vincentiæ dominus.

A.C. 1388. Senenses Mediolanenſibus ſe coniungũt.

populi Florentini poſt Aretium ſuſceptum non læto animo reſpicientes, Vrebar inſuper Licinia ni exorta poſſeſſio, & Cortonij Politianiq; ablatio. Corronenſes enim cum in fide Senenſium eſſent, illis neglectis ſe ad Florentinos conuertunt. Idem fecerunt Politianenſes. Nam cum diſcordia inter principes orta alteri alteros pepuliſſent, pulſiq; ad Senenſes confugiſſent, in quorum erant fide, & eorum auctoritate reſtitui in urbem molirentur: altera pars, quæ tenebat oppidum, ad Florentinos cõuerſa, eorum auxilium implorabat, & oppidum dedere Florentino populo parata erat. non recipiebatur aperte oppidum, ſed auxiliis fouebatur. Quibus indignationibus commoti Senenſes nihil non turbationis quæſituri videbãtur. Iam illi quidem legatos arcanis de rebus ad Galatium miſerant, ſamaque increbruerat ſeſe, & illi urbem dedidiſſe, & pronocariſſe Galeatium ad rem Hetruſcã capendiſſe: non alia de cauſa, quã ut Florentinos viſcerentur. Ob hæc igitur cuncta ſuſpitionibus redundare ceperunt.

Ioannis Riccij aduerſus Galeatium oratio. Leon. Aret.

§. XIX.

Ioan. Vil.

DE NIQVE cū his de rebus ad concilium ciuium referretur, aſurgens Ioannes Riccius in hunc modum orationem incæpit.

Hic homo multa ſigna facit. Licet enim in illo, de quo hæc ſcriptura ſunt, pacis erant ſigna, in hoc belli: in illo cupienda: in hoc formidanda, tamen nil verat etiam de tam diuerſis eadem verba proferri. Nam & hic homo multa ſigna facit: & quidem magna & terribilia, nec vilo modo à nobis negligenda. Nam ſi in Gallia ſolum eius cogitatio verſaretur eſſet id quidem à nobis nequaquã formidãdum. Nunc autem Senenſibus finitimis noſtris aduerſus nos iratis, ſeſe vſque adeo impartiri, ſpeſque ac fiduciam eorum ſuis opibus augere, Lucenſes vero ac Piſanos ſtudioſiſſimè ſibi vendicare, & vbiq; per Hetruriam nomen eius pullulare atque otiri, ſigna ſunt manifeſta illum moliri aliquid à contra ciuitatem noſtram ſpes cogitationeſque ſuas in nos conuertiffe.

Nec alienum ſane videbarur Hetrurix captum ab illius progenie, quod dudum Mediolanẽſium præful, huius Galeatij patruus magnus, & poſtea Barnabas patris german⁹ aggreſſi ſunt. Habet vero iſte facultatem & fiduciam longe maiorem, quã ſui maiores habuerant, ob hanc recentem Senẽſium à nobis alienationem. Conſiderate huius naturam dominandi cupidiffimam, & ſitim immenſam extendendi imperij. Erat ſibi paternum regnum lōge ampliffimum, cum omnia ferme loca inter Mediolanum & alpes poſſideret, non contentus paternorum, Barnabas inſuper regnum concupiuit, mirabilique arte ſibi illud coniunxit. Huic quoque duplica-

Galeatij cupidus imperij maxima.

to imperio non acquieſcens, Veronam & Vincetiam cum magna ditione & innumerabilibus pene oppidis ſuperaddidit. Nec his etiam contentus Patavium urbem cum tota Patavinorum potentia ſibi vèdicare perrexit. Nec in eo conſtitit inexplibilis eius cupiditas iam Bononiam appetit, quaſi hæreditariam. Iam Apenninũ eius tranſgreſſa ſpes ad Senenſes Lucenſeſque extenditur. Hæc igitur intuentes, ô ciues, inſurgere debetis, & ad defenſionem libertatis veſtra meditari. Neque enim credendum eſt illum. Senas & Lucam concupiſcere, Florentiam vero non appetere: ſed illas habere vult, vt hanc adipiſcatur. Illud præterea conſiderandum eſt, non eadem mente contra nos illum venire, qua contra ciuitates alias. Cogitat enim ſeruitutem vos pati nõ poſſe, qui libera in ciuitate nati, non modo non ſeruite, ſed dominari aliis conſueſtiſti. Itaque neque ſub iugo tenere ceteras vicinas vrbes, ſitmi terque poſſidere exiſtimat, niſi Florentiam magna ruina proſternat: vt etiam ſi liberare ſe cupiat, nullam habeat facultatem. His igitur rationibus illum inimiciſſimo contra nos eſſe animo putandum eſt, ac omni niſu inſurgendum ad ſalutem libertatemque noſtram retinendam, & pecuniis armis & conſiliis enixè conandum, quo relictam nobis à parentibus gloriam non amittamus. Nam turpe quidem foret, immo turpiſſimam cum maiores noſtri ex parua & exigua magnam & opulentam hanc pariam fecerint, nos vſque adeo à virtutibus eorum degenerate, vt hæc grandia & præclara nobis relictã tueri neſciamus, præſertim cum neque pecunie nobis, neque opes deſint. Libertatem vero non ſolum pecuniis & opibus, verum etiam vite anteferre debemus.

At enim dicet quiſpiam. Re cõtẽ mones, ac facere cuncta parati ſumus ſed tu remedia nobis oſtende. Dicam igitur, quæ mihi videtur. Primũ & ante omnia cauendum cenſeo: ne illius aut ſiſtis verbis, aut fronte compoſita decipiamur. Eſt enim in eo altus & reconditus ſenſus, ac profunda quædam voluntatis diſſimulatio, vt vt in Barnabæ prius, mox in Veronenſi, inde in Patavino deprehenſum eſt: quos omnes eodem artificio ad extremum peruerit cum aliud ageret, aliud ſimularet. Si igitur in mentibus noſtris ſemper hæc fixa, firma immobilis ſententia, nihil illum vſque adeo cupere ac moliri, quã & Florentiæ dominaretur, huiusque gratia omnia facere, quæ facit. Deinde copias iam nunc parandas eſſe dico, quæ contra illius ſubitos improviſq; conatus queant reſiſtere. A repentinis enim inuaſionibus maximum nobis periculum imminet, cum & copias habeat ingentes, & ſit ipſe dominus volutatũ deliberationũq; ſuarum, & momento temporis mãdari poſſit, & fieri, cuius contrarium quouſque ſimularat, nobis verò niſi prius paratã ſint copiæ ad reſiſtendum, nihil in tempore ageremus. Non poſſunt enim ſubita repentinaque pericula, collecticiis euocatiſque copiis propulſari. Paratas iam ad hoc ipſum ſtructasque eſſe oportet, quo pericula repente ſuperuenientia propulſemus. Viros præterea diligendos cenſeo, magna prudentia longaque experientia probatos, qui tanquam in ſpecula rei publicæ conſiſtant, & ſagaciter omnia

A.C. 1388.

Florentia non vult moderate dominari Galeati.

A.C. 1388.

Florentia non vult moderate dominari Galeati.

omnia vigili curã circumſpiciant, & attendant. A Veſtiſſimum inſuper exiſtimo vicinos omnes noſtros in amicitia continere. A vicinis enim facultas præbetur nocere volentibus, & auferunt. Bononienſes verò fouendos auxiliis, & in ſocietate conſeruandos puto. Vrbs enim hæc ſi ab hoſtibus occuparetur, permagna nobis pericula afferret. Hæc omnia non raptim neque tepidè, ſed qua decet moderatione faciendã putone ipſi, qui bellum timemus, velle aliis bellum inferre videamur. Mittendos etiam cenſeo in vltiorem Galliam legatos ad Francorum regem, qui iſta denuncient & conſilium petant. Facile enim erit (vt ſunt Gallorum animi) vel ex hac ſola poſtulatione conſilij mentes quorumdam procerum enigere ad alpes ſi expedierit, tranſeundum. Dixi, quæ mihi in præſenti faciendã videantur, vos quid futurum ſit optimum reſpiciatis.

Ea cum dixiſſet Ioannes Riccius, concedit. Ceteri verò qui in concilio aderant, huius ſerè ſententiam comprobantur. Itaque ciuitas id conſilium ſecuta, cauere diligentiſſe, & circumſpicere cuncta perrexit.

Florentini ſe contra Galeatium copijs muniunt.

Leon. Aret.

Blon.

§. XX.

PER idem tempus in Picentibus atque Vmbriſ magnæ copix in ſocietatem cogi nunciabatur, mox Hetruriam peritura, quas & obſeruare, ne obeſſent, & ſibi coniungere Florentini perrexe. Hæc copix per hyemem coactæ vt primum ver aduenit, Peruſinum agrum ingreſſæ modo ad Cortonenſium, modo ad Senenſium fines deſlexere. Grauis profeſſo vicinitas, & quæ omnia latè turbaret. Ad hos igitur Florentini miſſiſ oratoribus cõuentiones quadam inierũt, quæ res magnam ſuſpicionẽ apud Senenſes & Peruſinos induxit. Et quicquid poſtea per eas copias geſtum eſt, quaſi id peractum à Florentinis eſſet, ciuitati ferebatur acceptum. Tetigit quoque ea ſuſpicio Galeatium Mediolanenſem, præſertim poſtquam Carolus Barnabæ filius cum his ſeſe copijs coniunxit, & Antonius Veronenſi dominatu pulſus.

A.C. 1388. De Politiã no inter Senenſes & Florentinos conuenſa.

Senenſes verò his eopiis conterriti oratores Florentiam miſere, varicque tractatum eſt de controuerſiſ ſopiendis, & de coniunctiõne priſtina retinenda. Difficultatem rebus afferrebat Politianum oppidum, quod neque deſeri cum honeſtate, neque retineri poſſe ſaluã Senenſium amicitia videbatur. Nec vna eademque mens ciuium erat, cum alij dimittere omnino oppidum exiſtimarent, quo Senenſes in amicitia tenerentur, alij nequaquam demittendum, ſed retinendum conſeruandũque cenſerent, vt poſte Senenſibus aliis quoque rebus incenſis, nec ſi illud recipiant quieturis. Erant enim ferociores quidam, qui mittendas in Galliam copias, & Patavino, qui tunc à Mediolanenſi premebatur opem ferendam exiſtimarent. Per hanc variationem ſententiarum, quamquam frequenter agita-

A.C. 1388. Galeatius Patavium occupat.

rentur conſilia, nihil tamen conſtituebatur. Inter hæc Galeatius Patavium accepit. Quod poſtquã Florentiã auditũ eſt, duplicata ſuſpicio ne bellum expeſtabatur certiffimũ, & magis quã antea de conciliandis Senenſibus cura ſubibat. Erant Florentiæ Politianenſes legati, qui cum variationem voluntatum ciuium intellexiſſent quod alij omnino oppidum alij nec recipiendum, nec auxiliis fouendum cenſerent, docti, vt creditur à fautoribus ſuis, ad ararium profeſſi politianum oppidum in bonis Florentini populi referri que iuſſerunt, allegantes, quod ad defendendum id oppidum mandatum habeat, quæ verò in bonis populi ſcripta ſunt, ea ſine decreto populi alienari non poſſe, Politianum igitur per hũc modum receptum eſt. Ea receptio quoquo modo facta plurimum Senenſium animos irritauit, quaſi parum integra fide per contumeliam atque iniuriam ſibi oppido ille ademptus. Nec poſthac iram texere, aut pepercerunt querelis, aperte iam Mediolanenſi potentiam adſciſcentes. Ipſe quoque Galeatius conqueri tunc primum cõpit de Florentinis, quod Barnabæ filium, & Antonium Veronenſem inimicos ſuos opibus augerent. Nec multò poſt quaſi pararentur ſibi inſidia Florentinos omnes ex oppidis vrbibusque ſuis pepulit. Quæ poſtquam Florentiã audita ſunt, nulli fuit dubium quin bellum adeſſet, ac parandas iam inde copias, quibus illi reſiſteretur omnes cenſebant. Simulque in vltiorem Galliam mittendos legatos, qui aliquem principum contra hanc potentiam excitent, & Ioannem Auguſtinum Barnabæ filio coniungendum, mittendõſque ſimul ad tranſalpinam Galliam ad paternas amicitias clientelãque concitandas.

Politianũ Florentinis dediſſe.

Galeatius aperit Florentinorũ hoſtium.

In medio apparatu futuri belli Petrus Gambacurra Piſanorum princeps Florentiam venit, & quaſi communis amicus monendo atque hortando Florentinum populum ad curam patriſ reuocauit. Tantũ que valuit auctoritas huius viri, vt arma iam ſupra è manibus extorqueret. Fœdus itaque in triennium firmatum quo Mediolanenſes, & Florentini, & Senenſes vno ſimul vinculo colligati ſunt. Ictum eſt autem id fœdus Piſis auctore Gambacurra, legatis ſingulorum in eo loco coeuntibus approbantibusque poſt ſatis longam diſceptationem.

Fœdus inter Mediolanenſes, Florentinos & Senenſes.

De Bonifacio nono electo poſt obitum Vrbanini ſexti.

CAP. III.

IAM vniuerſa carnis Vrbanogreſſo anno dñi. 1389. à mudi autẽ initio ſecundũ minorem numerum quinquies mille ſimo. 352. ſecundum maiorem ſexies. 1388. aſſumptus eſt ad pontificatus apicem [Petrus vel Perinus Tomacellus] qui nuncupatus eſt Bonifacius oãtauus ex Neapoli oriundus, & ſedit Romæ annis xv. Clemẽte Aucione ſe pratendente legitimum ſponſum Eccleſiæ. Erat autem Bonifacius (vt dicitur in chron.) cum fuit creatus papa ſatis iuuenis, quia trigintaquatuor annorum, qui licet nõ Tertia pars hiſt. Ant. M 3 eſſet

Bonifacius nonus. Põr. max. 105. ſedi an. 14. m. 11. Blon. Nauc. A.C. 1389.

A.C. 1388.

esset in scientia peritus, tamen bonæ conditionis naturalis, & gratus habebatur, & satis prudens inuentus est in regimine temporalis: & præterea tanti animi, vt primus populi Romani vim omnem in pontificem transfunderet, creatis suo nutu magistratibus omnibus munita arce S. Angeli & pontibus.] Tempore tamen huius valde infamis curia habebatur de labe simoniae, vt beneficia non tam meritis conferrentur quam plures pecunias offerentibus. Et repleuit orbem terrarum indulgentiis plenariis, ita vt parua ecclesiarum in suis festiuitatibus paruo pretio eas obtinerent pro portigentibus manus adiutrices in subsidium earum eadem tamen circa finem sui pontificatus omnes quas contulerat, reuocauit sub eo prætextu, vt potius elemosynæ quæ p huiusmodi fiebāt ecclesiis, cōuerterentur ad reparationē rectorum ecclsiæ sancti Pauli, iuxta urbem, quæ corruebat.

Tempore eius fuit a Iubilæus antiquitus institutus. f. anni 1400. vnde ad urbē pro indulgentia habenda peregrinationem assumpserunt innumeri populi fidelium, & vltimontanorū. Hic adscripsit sanctorum catalogo beatam Brigidā de Suetia, quæ illis temporibus ad dominum migrauerat, & religionem nouam instituerat sub regula Augustini cū additione quardā spiritaliū constitutionū: monasteria renouans duplicia. f. monachorum & monacharum in vno ambitu, sub vna ecclesia, & vno cellario & vna coquina degentium: sed separatim habitantibus viris à mulieribus cum pluitibus clausuris, ne pateret accessus adiuuicem. Ipsa multas reuelationes habuit, quæ in scriptis re-dactæ magnum volumen perficiunt.

Sancta Brigida catalogo sanctorum adscribitur. vide infra tit. 24. c. 9.

Infelix exitus honoris Ecclesiasticorum & ollatorum propinquus.

Bonifacius iste tres habuit Germanos, quos multum exaltauit in sæculo & ditauit, quorum tamen filij ad extremam paupertatem deuenerunt, vt eorum exemplo discant ceteri de patrimonio crucifixi nolle ditari.

Ludouici & Andegauensis trāsitus in Italia. meminit huius Aem. li. 9.

Anno autem domini 1390. Bonifacius papa destinauit Neapolim dominum Angelum de Accaiolis cardinalem florentinum in legatum ad coronandum Ladislaum filium Caroli in regem Hierusalem & Sicilia. Qui rex duxit in uxorem filiam Manfredi de Claromonte de Sicilia, recepta ab eo maxima dote in pecunia, & localibus, ac lapidibus preciosis, quibus satis indigebat propter bella sibi imminencia. Sed eodem anno Loysius seu Ludouicus dux Andegauis, qui anno præcedenti fuerat coronatus à Clemente dicto in sua obedientia Auenione ad instantiam & requisitionem regis franciæ in regem Sicilia, & Apulia & Hierusalē magna claf se cum matre sua peruenit Neapolim, cum nauibus videlicet octo, & galeis quatuordecim & gentibus armorum associatus. Qui receptus fuit cum magno gaudio & honorificentia à populo, & nobilibus suæ partis. Multi tamen ex principibus regni non obediabant ei, sed Ladis-

In regno Neapolitico grauius bella.

hic Pontifex anno Iubilæi tertio celebravit ab Urbano. 6. indictionum. A.C. 1390. quod ab Urbano indictionum fuerat, vt tradidit D. Anton. sup. cap. 2. §. 14. & quarto more veteri. A.C. 1400. in hoc autē tantis ab vniuerso orbe Christiano frequētata est vrbs Roma populis vt solis Romani quæstibus inhiātes, maiora quoque pontifici fuerint permisiuri. Onup. Blō. li. 10. dec. 2.

A lao. Ingressus autem Neapolim, quæ prius tenebatur pro eo cepit post breuere tempus arcē sancti Erasmi, & castrum oui, & omnia fortalitia. Regibus igitur bellantibus adiuuicem, & contententibus. de principatu per plures annos multiplicata sunt mala super terram illam.

A.C. 1389.

Cum Boldrinus capitaneus militiæ gentis armorum multa opera fecisset in seruitium ecclesiarum tandem vnus ex germanis papæ Bonifacii, quem instituerat Marchionem in Marchia Anconitana, inuitans eum ad prandium secum in ablutione manuum proditoriē eum occidit fecit, existimans ex morte eius quietius & plenius dominium possidere, cuius contrarium accidit. Nam amici & gentes illius Boldrini, multa mala & homicidia fecerunt in vindictam illius.

Boldrinus à Marchia in Anconitanam locū peruenit.

Ea tempestate cardinalis Rauennas, qui (vt dicitur) recesserat ab Urbano, & adhaererat Clementi, destinatus ab ipso Clemente in Hetruriam, postea versus urbem, ad pugnandum contra copias Bonifacii papæ, & terras ecclesiarum inuadendas, concordiam egit cum ipso Bonifacio, restituens ei terras ecclesiarum inuasas, & reconciliatus est cum eo pileo sibi dimisso.

Cardinalis Rauennas Bonifacio adhaeret.

Societas latronum quæ esset, & Cardinalis Rauennæ gesta. Ioan. Vill.

§. I.

ANNO 1392. Cum cuiusdam societatis, ainitæ inter capitaneos armigerorum, post pacem factam inter Mediolanenses & Florentinos, cum sociis (quæ dicebatur societas latronum) Societas latronum non solum in Italia, sed in Gallia eo tempore conuerunt: quæ quoniam ad historiam Francorum spectant, hoc loco inserimus: quæ de his habet Amyl. Fessis bello ducibus, Franco Anglorum regibus dimissis, quæ exercitibus, qui militem rem larem & familiarē habebant: hi se domum receperunt: quibus verò fortuna omnes in dextra quadacumque site erant, si conuentionibus factis diuisis in turmas cohortesque suos duces, sua signa habebant: loca munita arcibus, in sedebat, & se locorum regionumque ac montium propugnatores acerbabant: vt sancta scriptura in eodem omnes se metuentes ipsi præbent, singuli eorum duces ex vniuersorum metu quantum sibi iussu facerent. Pacem enim qui circumcolebant, ab eis redimebant, vt tuos agros colere domique cum coniugibus liberisque manere liceret, iique Passitij vocitabantur: In Auernei autē potissimum, Lemouicū, Rutenorum, Cadurcorū finibus conuenerant. Ex his in Lemouicibus: Vantadoram arcē Capito niger, gente Britānus obtinuerat: Cū morbo decessisset, successere duo fratris filij, iuuenes impigri, armis inuicti, dum etiam dolo capere conantur capti dolo sunt. Assueo patris agrestibus pacem pretio accepto dare, ipsi nobilissimos viros si aude circumuenire studbant. Cū duos egregios ordinum duces in se à Biturigum duce miti comperissent, Guiliermum Vitrularium ac Ioannem Blonasonem, subornant qui nuuicia et, si sibi premissa foret, vltro tradituros arcem decem millibus aureorum accepit portam aris si patefacturos. Conuictum eis erat ingressos cum auro Francos duces comprebendere, nec nisi altero pondere auri redemptos dimittere. Cōtra ingressi portā occupauerunt, datoque signo iis, quos in insidiis noctu collocarant, & arcē & ambos Capitones in potestatem redegere. A. x. liber. at. Capitones resti prius dederunt. b. a. ille.

NUM

A.C. 1389.

num, quia discurrebant latrocinando, & ciuitates Hetruriæ faciebant se redimere, aliàs multadamna inferebant) cum essent multa millia, vna pars permansit in territorio Perusino, quorum dux erat Biorus de Michelottis, qui cum exulibus Pisanis plurima detrimenta inferebant ciuitati. Cardinalis autem Rauennas supradictus, cum esset in partibus illis, quæ sunt concordiam ponere inter ipsos Perusinos exules, habitatores vrbs, & his pactionibus confecit, vt ciuitatem ipsam Perusij papæ traderent, qui presentialiter ad habitadum accederet, & cum ab ea discederet libera remaneret, & quod etiam exules possent in ciuitatem reducere, cum quibusdam aliis conditionibus, quod totum extitit executionis mandatum.

Perusium Pontifici deditur.

Bonifacius Perusium venit.

Cum autem Bonifacius Perusium aduenisset & cum curia sua ibi resideret, arbitratus ibi tutè & quietè manere, accidit vt quendam Aghinolphum comitem papa institueret capitaneū ad reddendum ius singulis, & iustitiam ministrandam, & ad sui etiam tuitionem. Sed vna dierum quidam ex exulibus reductis in ciuitate seditionem fecerunt, & correptis armis ad instatiam Pandulphi de Baglonib' aliquos ciues occiderunt aduersarios suos: petierunt etiā a pontifice, vt dictum Aghinolphum ab illo officio capitaneum amoueret quod & fecit, peiora formidans si eos non audiret. Sicque ciuitas quieti sub deuotione pontificis.

A.C. 1393. Blon. hæc ad A.C. 1397. refer.

In principio anni sequentis erant Perusini in magnis contentionibus, & discordiis cū exulibus suis, & pontifice Bonifacio ibi residente, cū non modico sui periculo & multa incommoditate, propter penuriam victualium, quæ erant in carissimo foro. Quamobrem misit pontifex oratorem suum Florentiam, rogans, vt placeret eis destinare Perusium aliquos bonos ciues suos qui componerent pacem inter habitatores Perusij ciues, & exules eorum, ac etiam cum ipso pontifice. Fama vulgauerat publica, quod non poterat fieri, nisi per Florentinos, quia partes dissidentes conueniebant in eorū arbitrio. Fuerunt ergo ad hoc destinati duo notabiles ciues prudentes, & magnæ æquitatis, scilicet Guido domini Thomæ, & Andreas de Minabertis. Cōgregati verò sunt in castro Bertone episcopi Firmanus orator pro parte pontificis, oratores etiā ciuium Perusinorum, ac etiam oratores exulum coram prædictis viris. Explicatis differentiis eorum quàm citissimè omnes consenserunt partim oratores habentes sufficiens mandatum ad id compromittere in oratores Florentinos, & stare iudicio, & sententiæ eorum. Sed ciues illi Florentini, vt prudentes, zelatores honoris Ecclesiarum, & pontificis eius, noluerunt assentire: sed persuaserunt, & inclinarunt partes, vt compromitterent in pontificem, & ipse promisit potestatem non aliud laudare & sententiarē, nisi quod arbitrarentur dicti ciues Florentini. Quo facto determinatum fuit, vt exules in ciuitatem reducerentur cum certis modis, & conditionibus. Et Florentini & papa promiserunt obseruationem sententiæ pro vtraque parte.

Eodem tempore pontifex ipse concordiam fecit cū ciuitatibus omnibus Marchiæ, & reddito censu annuali, pacem fecit cum eis, remitte-

tens offensas præteritas.

A.C. 1393.

Tunc etiam Romani profecti contra Viterbienses, quibus dominabatur Gyannes (vel Ioānes) Sciarra, in via obuiā habuerunt multos Britones bellatores, qui sibi vsurpauerant aliquas terras ecclesiarum circumstantes, contra quos pugnantes, profligarunt plures ex illis occidentes. Viterbium autem accedentes fecerunt concorditer eos subiici papæ, cuius vicarius Gyannes fuit ibi dimissus.

Societatis latronum duces Perusii molesti.

Biorus de Michelottis Perusinus, & Azob de castello cum quibusdam aliis de societate latronum, cum molestarent terras ecclesiarum incursibus suis & rapinis, Florentini operam dederunt, vt concordiam haberent cum pontifice: ad quod efficiendum pontifex tradidit illis decem millia florenorum, promittentibus non molestare amplius terras eius. Ipsi autem Biorus homines de Castro plebis se traderunt, rebellantes se à Perusinis. Et cum hoc perturbaret pacem paulò antè factam: Florentini quæsierunt eos reducere ad conferuanda pacta pacis. Qui noluerunt acquiescere, dicentes se velle esse subiectos Perusinis liberis, & nō pontifici. Ne autem magis pax perturbaretur tolerauerunt illos manere sub Bioro.

Mense Iulij eiusdem anni, vnus ex exulibus in ciuitatem reductis, cum fuisset occisus à parte illorum qui dicebantur Becherini, & ipsos interfectores captos capitaneus, vt iustitia exigebat, morti tradere vellet: Pandulphus de Baglonibus cum quibusdam aliis complicitibus petiit illos captos liberos relaxari, & nullo modo occidi. Pontifici idem videbatur, ne pax ciuitatis magis perturbaretur ex nece illorum. Dum autem res ipsa adhuc suspensa maneret, exules reducti congregati in non paruo numero seditionem fecerunt, arreptisque armis interfecerunt ipsum Pandulphum de Baglonibus cum pluribus sociis suis, ac etiam germanum suum, necnō & dominū Nicolaum cū filio, & confortibus suis. Odonem quoque de Oddonibus & Pellium Cuchi de Baglonibus, qui tūc vnus erat de prioribus ciuitatis, & dominum Rainerium de Raineriis, & plures alios, domos etiam Pandulphi & Pellii & aliorum combusserūt. De Becherinis insuper occisi sunt partim in vrbe, partim extra circa centum homines. Exilio verò traditi ciues trecenti vel circa. Ita autem res erat exacerbata, vt pontifex remedium adhibere non valeret: sed augustiatus cernens se deceptum ab exulibus, quibus beneficium contulerat reductionis in urbem, timens sibi ipsi, nocte eadem de vrbe recedens, profectus est Assisium ciuitatem propinquam ad vndecim miliaria, & inde Spoletum, Romā non multò post profecturus. Reliquit autem Perusij vnum cardinalem vicarium suum, in mala dispositione ciuitatem relinquens.

Circa illud tempus Marchio germanus papæ cepit quoddam castrum, quod erat domini Gentilis de Camerino excepta arce. Sed dominus Gētilis vocans Biorum in auxilium suum, per ipsam arcem introducens copias eius in castrum, cepit dictum Marchionem, & gentes suæ partim mortue fuerunt, partim captæ. Ex quo plures ciuitates Marchiæ deficientes ab ecclesia tradide-

M 4 runt

A.C. 1394. Narnia di ppiur.

runt se partim Domino Gentili, partim Biorde. Narniensis ciuitas tunc tota prædæ exposita est à stipendiariis. Nam gentes Ioannis Teutonici introductæ in ciuitatem à Gibellinis, prædara sunt eam. Pontifex autem copias militum illuc, quæ ingressæ per arcem, quod restabat, rapuerant. Quo tempore plurimæ ciuitates & castra in Marchia & Romandiola, in ducatu Spoletano, in patrimonio, quasi similia passæ sunt à societate latronum. Tandem post annum facta est concordia inter pontificem & Biorde reconciliatum cum ecclesia cum his conditionibus vt retentis sibi aliquibus castris ecclesiæ vt vicariatum habuit à papa Perusium Tudertum, vrbem veterem.

Bonifacius à Banderensibus vexatur, & Petrus de Luna Pontifex eligitur. Blondus Aemy.

§. II.

Nauc. gen. 47.

ANNO domini 1394. mense Maij: Romæ insurrexerunt à Banderensibus simul cū populo contra Bonifacium pontificem ex quibusdam discordiis ortis inter eos, & adeo contra eum succensuerunt, vt crederetur, quod manus in eum iniicerent, nec vitæ eius peperissent. Sed obuiatum est, ne tantum sacrilegium sequeretur. Nam rex Ladislaus, ab eo iam coronatus, cum tunc Romæ adesset pro quibusdam à pontifice gratiis impetrandis, armis correptis cum suis eum defendit. Et demum concordiam posuit inter pontificem & Banderenses illos cum populo, qui sibi usurpare querebant totale dominum vrbis vt eos in pace dimisit.

Clementis 7. Antipapa mors & Benedicti electio. A. C. 1394.

In sequenti Septembri migravit à seculo qui in obedientia sua vocatus est Clemens septimus Auenione. Cui per electionem cardinalium successit in antipapatu Petrus de Luna consanguineus regis Aragonum vocatus à suis Benedictus decimus tertius. Hic quidam peritus fatis fuit etiã in literis, calidissimus verò in mundi negotiis. Hic per orbem literis suis significauit se esse paratum renunciare iuri papatus ad tollendum schisma per multos annos iam per-

a Hæc sic Blon. recenset. Pontifex varias interrim à Banderensibus persecutiones est perpassus: adeo vt Basilicæ principis Apostolorum Petri canonici alienationem facere enormem recusantes à Banderensibus expetitam, & propterea in Pontificis cubiculo latitantes illum per vim refractis foris eduxerint.

b Secundum Clementis obitum Franci duces cum Auenionensibus purpuratis agebant per legatos ne se sinarent in defuncti locum sufficere vt interea iniretur ratio schismatis finiendi. Hactenus ducum voluntatem reueriti sunt, vt pro quisque eorum per sancte iuraret, se si eligeretur, pontificatum depositurum, modo Romanus idem faceret, vt totius orbis terrarum conuenit sacri sedis imperator Pontifex. Aemy. lib. 10.

manens, sed nil horum egit. Quinimo post plurimos annos pontificatus sui usurpatione retenti, in concilio Constantiensi, in quo renunciavit alius scilicet Gregorius, qui verus papa in Italia, & pluribus aliis nationibus habebatur, ipse semper obstinato animo in schismate permansit, nec citatus ad concilium accessit, sed in suo errore dies suos compleuit, vt infra patebit.

Anno sequenti mense Iunij missi sunt oratores à rege Franciæ, & Angliæ, & aliis principibus Christianitatis ad ipsum, qui dicebatur Benedictus, exhortantes ex parte mittentium ad renunciandum papatu, si & ille qui Romæ residebat, renunciaret, ad auferendum pestiferum schisma. Qui habito consilio & tractatu super his cum cardinalibus suis, respondit se hoc implendum dummodo Romanus primus esset ad cedendum papatu, nec aliud obtulit, vel aliter se facturum. Quamobrem oratores sine fructu ad suos dominos reuersi sunt.

Cum ciuitas Tudertina sub Dominio Malatestæ filij Pandelphi, de Malatestis teneretur, quia hoc pontifici non erat gratum, cū de iurisdictione esset ecclesiæ, consortes sui persuaserunt ac voluerunt, quod eam dimitteret, & Pisaurum rediret ciuitatem suam seu vicariatum eius, sibi ab ecclesia collatum. Quo pacto Tudertini ipsi dederunt dominium eius Biorde Perusino, quod suscepit in dedecus pontificis. Quinimo & vrbem veterem ciuitatem ecclesiæ usurpauit, & alias ciuitates & castra, inde eiciens gentes ecclesiæ, multa damna & deuastationes inferens in patria illa discurrendo hunc inde hostiliter. Ob eam rem Bonifacius pontifex non solum Biorde excommunicauit, cum suis complicibus, vt manifestum ecclesiæ inimicum & bonorum ecclesiæ usurpatorem: sed crucem contra eum prædicari fecit, indulgentiam generalem largiendo plenariæ remissionis pergentibus contra eum, & suos in bellum.

Eodem anno mense Iunij cum pontifex castellum Castrocarum in Romandiola Florentinis vendidisset, vnde decem millibus florenorum, miserunt Florentini copias suas ad obtinendum. Castellanus enim recusabat hoc dare, quamuis super eo mandatam haberet à pontifice. Et ad resistendum auxilia habebat à Forliuensis, Vrbinate, & Bononiensibus: quibus non placebat castellum illud à Florentinis possideri. Vnde cum in se forte esset, & bene munitum post aliquam obsequionem ea soluta recesserunt sine obtentu eius, indignati contra Bononienses & Forliuenses de subsidio ministrato.

Anno Domini 1396. Mense Septembri venerunt multi oratores ad vrbem missi à multis rebus Christianitatis, videlicet à rege Franciæ, à rege Angliæ, à rege Hispaniæ, à rege Nauaræ: à rege Aragonum: qui omnes obedientiam exhibuerunt Clementi, & postea Benedicto successori eius exhortando & rogando Bonifacium vt ad remouendum schisma, vellet renunciare omni iuri, quod prætenderet in papatu: cum & Benedictus se pararet ad idem faciendum. Qui respondit se esse verum & indubitatum pontificem summum, & nullum alium, propter quod nulla via mundi intendebat renunciare. Vnde reuersi sunt ad dominos suos nihil obtinentes.

A.C. 1394.

Petri de Luna perantia e amficia. 1394. ante 91. A.C. 1394.

Principes ad Petrum de Luna legatos mitterunt.

Biorde de ciuitate hactenus ecclesiæ inimicus.

Reges Christiani ad Bonifacium oratores mitterunt.

A.C. 1402.

Fœdus inter Pontificem & Florentinos, & Ioannes Galeatius moritur. Blond. Leon. Aretin.

§. III.

ANNO autem Domini. 1402. paulo ante mortem ducis per oratores Florentinos initum est fœdus colligationis, & publicatum inter pontificem & Florentinos hac conuentione: vt pro communi tutela statuum suorum pontifex quinque millia equitum, Florentini sex millia tenerent. Id maximè mouit ad incendum fœdus pontificem, quod parum tutus videbatur in vrbe, cum sentiret etiam vrbem dolo ducis tentari ad defectionem. Secuta verò quam citissimè ducis morte, pontifex cum fratrem suum Ioannellum nomine, Florentinorum equitum præsidio fultum, ad recuperandum Perusium misisset, fauore exulorum multa oppida & castella, tum metu tū vitro se de dentia recepta sunt. Ipsam deinde Perusium obsiderunt adeo perterritis factis ciuibus, vt se fururos in potestate pontificis dicerent: dummodo in vrbem exules nō redirent. Sed seruanda illis fides erat, quorum opera tot oppida in potestatem eorum venissent. Et in dies magis opprimebatur ciues omni ope destituti, vt proculdubio in potestate pontificis venissent, nisi Ioannelli viri imbellis pariq; animi terrore obitio foret intermissa. Nam cum à nouo duce Mediolani Ioanne Maria Octobon tertius equitum trium millium præfectus ad liberandam obsidionem ex Bononia missus fuisset, ratus terror Ioannellum inuasisse, vt non expectatis hostibus, quibus superior erat & numero & virtute, relicto omnibus, quæ capta erant, cum suis copiis Tudertum peruenit, magno cum suo pontificis dedecore.

Anno domini 1404. missi sunt oratores à papa seu antipapa Benedicto pro schismate amouendo ad vrbem ad Bonifacium. Qui procurata eis securitate seu saluo conductu applicantes ad curiam hortati sunt ad schisma auferendum triplicem ad hoc viam exponendo. Prima, vt pontifices ambo cum suis cardinalibus conueniret in vnum locum, & ibi tractarent concordiam si in quo conuenirent, illud fieret. Tertia, quod conuenirent episcopi & alij prelati solum, & quem iudicaret verum pontificem, & vnicum ecclesiæ sponsum remaneret solus in sede. Sed nullus modus horum acceptatus est. Pontifex vero die 29. Septembr. infirmatus grauior ex febre & calculo seu lapide intra triduum spiritum reddidit. A multis vulgatum est, quod cum secundum medicinam carnalem diceretur sibi, quod per coitum cum muliere liberaretur à calculo, ex quo decessit, minimè acquiescere

Bonifacij pontificis obitus, & causa mortis.

a Ioannes Maria vicecomes Ioannis Galeatij filius 2. Mediolanensium dux creatus anno 1402. vrgauit an. 9 m. 8. d. 14. occisus aliquot ciuium conscriptione. 17. Cal. Iun. A.C. 1402. Oneph. de hoc infra c. 3. §. 42. & 43.

voluit tanto sacrilegio contra diuinam legem, eligens potius pudice mori, quam impudice viuere. Et ideo valde commendandus fuit. Sepultus est autem in ecclesia sancti Petri, cuius sepulchrum honorificum est, quasi in ingressu ecclesiæ.

A.C. 1404.

Ioannes Galeatij de Florentinis que- rironia, & Florentinorum ad eum responsiones. Leon. Aret. Blon.

§. IIII.

POST narrationem de operibus pontificis Bonifacij, & contingentibus circa terras ecclesiæ, ad gesta in Italia per principes & communitates stylym vertendo. Anno domini 1389. statim maiores, quam primæ Florentia: renouatae sunt suspitiones. Galeatius enim procuratam sibi necem à Florentinis querebatur, idque per literas quibusdam proceribus & ciuitatibus significauit. Conquererebatur etiam acerbe, quod Ioannes Riccius in publico Florentinorum concilio, cum vocasset fraudulentum hominem, atque infidum, & quod ei in Barnabam perfidiam exprobrasset, ab eoq; quasi ab hoste cauendum esse monuisset, audiente ciuitate, & approbante. Referebat enim ad fidem rei huius principum orationis illius fuisse. Hic homo multa signa facit. Hinc accepta occasione cunctos Florentini nominis, per oppida & loca sua versari, commorari vetuit in posterum. Quæ vbi Florentiæ audita sunt, nulli fuit dubium, quin bellum adesset, & omnis spes vnquam futura pacis in tanta vacillatione & inconstantia perderetur. Placuit tamē ad calumnias eius responderi, ne forte taciturnitas conscientiam arguere videretur. Nec sibi solum, sed ad Venetos, Genouenses, & Pisanos literis missis, quæ de procurata morte scripserat, magisterice refutata sunt. Non enim morem esse Florentini populi veneno aduersarios necare, sed armis aperte, cum expedit, bellum inferre. Venenis autem & proditionibus vti, tyrannorum esse, non populorum: sed ipsum causam belli querere, & ea fingere, quæ nouit vera non esse. Quod autem ciues Florentinos locis & oppidis suis pepulerit, se contra facturos esse. Itaque publico edicto inuitare omnes suos, vt liberè commorari Florentiæ, ceterisque in vrbibus Florentinorum possint.

vide §. c. 2. §. 19. Ioan. 11.

Responsio Florentinorum ad Galeatij calumnias.

Inter hæc autem omnia maioribus vti que suspitionibus redundare cœperunt. Senenses quidem & Perusini fœdus Pisis ictum ratum habere noluerunt. Galeatius verò ciuitatis oratores ad regem Francorum proficiscentes per viam capiendos detinendosque curauerat. De his omnibus querelæ ciuitatis nomine ad Petrum Gambacurtam, qui auctor & fauor fuerat fœderis delatæ sunt. Sed ipse vir bonus, syncerique animi, quantum valebat, & poterat turbulentis rebus medebatur, & satisfacere quidem Florentino populo rectitudine iudicij, ac bona voluntate. Itaque Mediolanum proficisci volentem ad hæc expostulanda Florentini retinuerunt, formidantes illius statui, ac Pisanorum libertati. Multa tamen, & per hunc ipsum virum, & per alios

A.C. 1402.

Senesces aduersus Florentinos indignati.

Perusini item.

Florentini cur Francorum regem protegere noluerint.

lios eo ipso tempore cum Senensibus agitata sunt, conantibus Florentinis, si qua possent, ad veterem amicitiam reduci. Atque his de rebus saepe oratores missi sunt etiam cum oblatione Politiani relinquendi in manibus sociorum. Haec & per se, & per legatos Bononiensium, ceterorumque amicorum Florentini quaesierunt. Sed cuncta incassum, adeo Senensium animos indignatio exacerbauit, praesertim cum haud multo prius factis, & opera Florentini populi, per Ioannem Augustinum & copias eius in societate coactas se impeditos agnoscerent, ut metu ad amicitiam Florentinorum redire compellerentur. Sed neque oblata humanitas, neque minae terrores profuerunt aduersus mentes Senensium obstinata indignatione saucias. In Perusinis quoque motus erat non dissimilis, conquerentibus iam pridem, quod eorum exules a Florentinis forent, quodque latrones in societatem coacti, Florentinorum opera eos offenderent. Etiam arces quaedam per prodicionem tentatae, ut Miniatis oppidi, & Anglaris. Et in Aretinis motus quidam conati per Angelum Tarlatum Petramalemsem & Bartholomaeum eius agnatum. Ita bellum etsi nondum erat, tamen haud dubie parabatur.

Inter haec rex Francorum per oratores suos nunciavit Florentinos protegere ac tutari vellet, prout ab eo postulauerant Florentini. Ob haec autem duo postulabatur, Primum, ut ciuitas Clementem, ut verum pontificem Romanum sectaretur in spiritualibus. Secundum ut donum aliquod annuum census nomine regi dare institueret: quo appareret protegendum tutandique ius regi incumbere. Haec utraque magno animo negata sunt regi, quoniam alteram vacillationem fidei, alteram diminutionem libertatis contineret. Itaque maluit Florentinus populus suis propriis viribus bellum periculisum & maximum sustinere, quam illa regi concedere, quae erant contra dignitatem. Nec postulantis regis oratoribus ad suum arbitrium pacem, remittitur, consensit ob eandem rerum suspiciones.

Galeatius bellum indicit Florentinis. Blon. lib. 10. dec.

Ioannis Galeatii epistola.

§. V.

A.C. 1396.

DE MVV vero cum hinc inde exarsissent animi, Galeatius per literas suas bellum indicit. Exemplum literarum earum subiicit Leonardus, quod tale erat, Galeatius Florentinis.

Pacem Italicam, omni studio haecenus indefessa intentione quaesiuimus, nec laboribus percimus, nec impensa. Optabamus enim, quod lassata longis guerris Italia, semel temporibus nostris in pace quiesceret, idque taoto animi feruore flagrauimus, ut nonnunquam per malos interpretes vitio nobis adscriptum fuerit, quod

humanitate & charitate nitentur. Sed omnia frustra tentauimus praualentibus consiliis impiorum. Maluit enim non dicimus magnifica vestra communitas (de qua nil tale opinari possumus) sed paucorum archiguelphorum vestrorum seu rabies seu diffidentia male fundati & tremuli status sui, qui florentem illam ciuitate sub libertatis specie tyrannizant, guerram quam pacem deligete, & pacis indignam patriam & Italiam pro magna parte strepitibus bellorum irrumpete, violatis (quod execrabilis est) in grande damnum & inestimabilem iacturam magnificorum filiorum nostrorum Senensium ac Perusinorum, ignominiamque nostram, occulte primò, quantum fieri potuit, & tandem palam foederibus vniuersalis ligae, quae fuerat longis temporibus & validis solennitatibus consummata. Vtinam in ipsos solos, & non in alios pacis audios, & in eorum capita, & non in ipsam miserandam patriam, detestabilia haec sua consilia & opera redundarent. Quibus praeter naturam nostram, & omne propositum nostrum, ad vlciscendum illatas filii, & amicis nostris contra conuenta ligae foedera, innumera-biles offensas aduersus tyranni zantem archiguelphorum vestrorum statum a die pronuntiationis huius nostrae diffidentiae in arma pro-uocamur, necessario.

Ad has literas prolixius duriusque est responsum a Florentinis cum singulorum capitum probatione. Pacem omni studio quaesiuisse eum qui nihil aliud, quam bellum per omnem vitam fuerit meditatus. Qui nuper Veronensem fractum aduerso praelio repente bello armisque inuasit, fingens illum contra se insurgere vellet, qui vix propria moenia poterat a priori hoste defendere. Patuino nunc, qui cum se coniunxerat ad Veronensem euertendum, mox simili fictione bellum intulerit, atque oppresserit. Qui gener socerum, nepos patruum mirabili impetate prodiderit. Qui non dissimili fictione causam belli quaerens, vix siccatas adhuc foederis Pisanilitatis, necem suam procuratam in concilio Florentini populi simulauerit, quo pacem rumpere, bellum inferre, nunc foedas violatum a Florentinis dicere, cum Florentini quidem ad vnguem seruauerint: ipse vero priusquam conclusum fuerit, de violatione cogitauerit. Quispe vana inflatus regnum Italiae speret, atque affectet. Se quidem fuisse paratos iuris disceptationi stare. Sed quoniam non iure, sed bello & armis inuadantur, viriliter repugnatos. Quod potentioribus quibusdam indicat bellum non vniuersae ciuitati, in eo appariturum esse, quam stulte crediderit malis suasoribus, cum vnanimem sit ciuitatem totam ad retundendum eius conatus reperturus. Atque ita bellum magno elatoque animo est a Florentinis receptum.

Bellum istud Florentini populi cum duce Mediolanensi Ioanne Galeario ceptum est nonagesimo anno supra mille trecentos, medio quasi vere. Durauit autem fere annis duodecim quaquam intercesserit nonnunquam pax, verum ita infida atque suspecta, ut vix ab armis discederetur, ac resumere confestim bellum, ut ostenditur. Et bellum istud Mediolanense tantis opibus tantaque contentione animorum a Florentino populo gestum est, ut proculdubio bellum

A.C. 1397.

A.C. 1397.

Belli contra Mediolanenses quae.

Florentini Galeatii obsequia habuerunt.

Intelligit Barnabam Vicecomitem vide supra.

A.C. 1390.

Mediolanenses oppida prope Arnum tentant.

Bononienses bello impetunt a Galeatio.

lotum omnium, quae is populus vnquam gessit, maximum sit existimandum: ut diffusè prosequitur de eo Leonardus in histo. Floren. in 10. & vltim. lib. ciues verba ponimus: sed aliquando abbreviata.

Per id tempus ciuitas viris opibusque maxime florebat, & nitentur contra potentissimum hostem, cuius magnitudo dominij instar cuiusdam regni per Italiam habebatur. Adde insuper & callidissimum. Sed etsi serpens callidior esset penè omnibus animantibus, quae erant super terram & insidias calcaneo mulieri, ciuitatis, scilicet Florentinae eam foret citius deuoraturus, ipsa deuotius precibus, non suis viribus sed diuina prouidentia operante, contrito capite serpentis per mortem eius euasit tyrannidem virulentam illius. Nec in eo bello tam diuino nostratibus solum certatum est armis, sed magnos insuper exercitus potentissimosque duces ex Gallia & Germania Florentini exciuerunt, ut admirandum sit populum vnum ad tantas res gerendas, vel magnitudine animorum, vel opibus, sufficisse. Causa verò ac seminata huius belli in in praecedenti. §. expressa sunt. Initium verò gerendi per hunc modum fuit,

Initium belli inter Florentinos & Galeatium Blon. ibid. Leonard. Aret.

§. VI.

EQVITES & pedites magno numero Senis conuenerant paulò ante indicationem belli. Venerant autem partim ex Gallia per Lucifert, & Pisanos paulatim trāscentes, partim ex agro Piceno in Perusinos prius trāsgressi, cum exules a Florentinis palam aduerti, te dire in urbem nitentur, mox ex Perusinis in Senenses transtulerunt. Cum igitur bellum mouere decretum esset, hostium equites ad tria millia, peditem ad mille quingentos Senis profecti, non procul ab urbe ipsa prima die constituerunt. Duces verò equitatus erant Ioannes Aetij ex Vbaldinis, & Iantefescus nepos Sachonis dudum Aretinorum tyranni. Erant verò ambo praestantes bello viri amboque Florentini populi inimici. Quippe & Vbaldiu gentis castella Florentini per superiora tempora euertuerant & Sachonis filii Bibienam primo, mox ceteras, quas tenebant, arces abstulerant.

Profecti igitur Senis, ac ea die intra Senensium fines morati, vbi nox aduenit iter arripientes, transmissis monte, qui Lucus dicitur, per superiorem Arnum descenderunt. Pro miserant enim quidam oppidum illis prodere quod iuxta flumen Arni consistens a patrono ciuitatis nomen habet, & voluerunt proditores

Hunc montem Blon in Hetruriae descriptione lupum: oppidum verò, S. Iohannes ut puto nominat.

portam capere, sed deterriti oppidanorum concursu, & fortuito aduentu quorundam auxiliorum desperata re, ab incepto destiterunt. Vnus autem eorum dissimulato itinere ad hostes trans fugit, conatumque irritum cecidisse ostendit. Ea igitur spe destituti hostes, per superiorem Arnum profecti in fines Aretinorum transtulerunt, praedis ac rapinis omnia foedantes. Inde per Ambram fluuium in fines Senensium sunt reuersi. In iis verò locis consistentes, discursiones & bellum tumultuosius intulerunt.

Aduersus hunc repentinum motum, quamquam non satis parata ciuitas erat, tamen quae cunque potuit equitum & peditem subsidia in Aretinos misit, quo conatibus hostium obuiaretur. Nam Gibellinae factionis homines iam per ea loca sese plurimum exerebant, noxosque fieri motus affectabant, studio magis partium, quam vlla probabili ratione ducti. Inter hos maximè eminebant gentiles, agnati que Sachonis dudum Aretinorum tyranni, quibus castella quaedam & oppida ex vetere fortuna supererant, magna que eorum clientela & amicitiae per agrum Aretinum vigeant. Hi ergo statim, ut motum est, percupidè arripuerant bellum, & suarum partium homines in spem maximam exerebant. Itaque haud multò post & defectiones aliae fieri coepit, & Lucinianum oppidum nobile, quod tunc Florentini possidebant, ad hostes defecit.

Per idem ferè tempus aduersus Bononienses, qui erant Florentinorum socij, motum est bellum. Galeatius enim misit repente copias, alio exercitu Bononienses inuasit, Praerat autem huic exercitui Iacobus Vermis Veronensis. Erant cum eo & alij ductores, sed summa rerum ad Iacobum referebatur. Hi omnes magno tumultu Bononiensem agrum ingressi, oppida quaedam expugnauerunt. Bononienses autem in eo periculo constituti, haec Florentiam celeriter nuntiarunt, & auxilia poposcerunt. Itaque Florentini multis de rebus solliciti, vno eodemque tempore, & de resistendo aduersus propinquos hostes, & de sociorum tutela curam suscipere cogebantur. Ioannes Augustinus inclitusea tempestate dux cum Florentino populo militare consuevit, in Apulia per hoc tempus degebat. Hunc igitur confestim euocare placuit & simul ad Rainaldum Vrsinum egregiae potentiae hominem magnoque bello ducem respicere, eumque cum suis copiis accerere, imperiumque totius belli per Hetruriam sibi vni polliceri agrum item Picenum mittere ad alios milites conducendos. Ei Augustinus quidem celeriter ex Apulia motus facis mature aduenit, statimque ad Bononienses missus est. Magna enim & praecipua cura Florentinis erat, Bononienses in societate retinendi. Rainaldus autem Vrsinus in Hetruria expectabatur. Qui cum apparatus fecisset omnes, ac iter ingressus foret, dolo ac prodicione quorundam apud Aquilam urbem interficitur, cuius viri interitus multa turbauit, sed affuit medicina haud quaquam dispar, quod apud hostes quoque Ioannes, qui erat praecipuus belli dux, haud multò post concepto in castris morbo ac Senas relatus diem obiuit.

Augustinus

A.C. 1390.

Angustinus Bononiensium hostes fugat. Blond. ibid. Leon. Aret. Aemyl.

§. VII.

BONONIAM vero cum peruenisset Augustinus coactis in unum Florentinorum ac Bononiensium copiis...

Florentini ex Germania & Gallia auxilia euocant.

Inter hec maior cura Florentinos detinebat. Non enim, si in Hetruria resisterent, neque si Bononiensibus finibus hostem pepulissent...

Battifolle oppidum captum.

Dum hac per Galliam & Germaniam prouiderentur, bellum nihilo segnus in Hetruria gerebatur. Hostes enim vallem Arni superioris ingressi...

Aretini a Sachonis filio graui ter pre-muntur.

Aduersus illud periculum remedium fuit illud maxime Aretij quod ciues Aretini non tam pro tutela urbis, quam pro vita & sanguine decertabant.

nepos, cuius pater atque auus Gibelline factionis princeps in Aretinis fuerant, non tam Florentinorum status quam partium studia incensis animis agebantur.

A.C. 1390.

Nec vero Florentini interea segnes aut tepidi erant, sed apud Colle, & Bonitium, & Stagiam coactis copiis, Senenses ab ea parte usque ad moenia infestabant.

Bellum in hostiis factis geritur.

Franciscus Carrariensis Patauium occupat. Blondus ibid. Leon. Aret.

§. VIII.

Veniens enim Franciscus Carrariensis cum Germanorum equitatu mirabili celeritate & audacia Patauium ingressus est, eamque urbem plaudentibus ciuibus suis statim recepit.

Dux Bauarum venit.

A.C. 1390.

Amisso enim Pataui maxima urbe, Verona quoque & Vincentia vix in eius parte consistebant, ad omnem motum trepidae & incertae, ac rerum nouarum plurimum auide.

In Verona si ciuitate grauis leuitas.

Sed subito orta discordia inter eos fuit. Nam boni ciues & ditiores cupiebant in libertate degere, vnde iam elegerant Antianos, & vnum ex eis capitaneum: populus autem affectabat principatum eorum, qui dicuntur de Scala, & idcirco insurgentes contra aliam partem eos superauerunt.

Silius Scalliger anno 1390 in filio ad Veronensem principem cum eo caput.

Sed subito orta discordia inter eos fuit. Nam boni ciues & ditiores cupiebant in libertate degere, vnde iam elegerant Antianos, & vnum ex eis capitaneum: populus autem affectabat principatum eorum, qui dicuntur de Scala, & idcirco insurgentes contra aliam partem eos superauerunt.

Hugobertus dux Veronam mittitur.

Haud multo post Stephanus Bauariae dux aduenit Paduam, misitque oratores Florentiam ad excusandam sui retardationem accessus, impeditum se fuisse afferens, dum ad Italiam properaret, & ducibus Austriae & praesule Aquilensi, & propterea contigisse, ut Verona, quae ab hoste defecerat, expectans eum, amitteretur.

Stephanus dux Bauariae oratores Florentiam mittit.

Haud multo post Stephanus Bauariae dux aduenit Paduam, misitque oratores Florentiam ad excusandam sui retardationem accessus, impeditum se fuisse afferens, dum ad Italiam properaret, & ducibus Austriae & praesule Aquilensi, & propterea contigisse, ut Verona, quae ab hoste defecerat, expectans eum, amitteretur.

Hae & huiusmodi dicta fuerunt a legatis

ducis Bauariae responsurumque iis datum est in hunc maxime modum. Displicere Florentinis impedimenta duci data, ac maximum dolorem accepisse de Veronensium casu. Sed adhuc sperasse maximam spem in illis ciuitatibus cum quanto magis eas laeserat hostis, tanto inimiciores illas sibi effecerit.

A.C. 1390. Florentinorum spontium oratoribus. Bauari datum.

Bauari cum Florentinis contentio. ibid.

§. IX.

EO responso dato siue metu, siue indignatione in proposito suo permansit, exireque in hostes aperte negando nunquam consensit exercitusque citra Padum nuper missus in Bononienses remeauit, propter defectum stipendij sui, propter quod Ioannes Augustinus dux rediit & ipse.

Patauij arx capta.

Tertia pars hist. Ant. N. En

Florentini è Gallia auxilia euocant. Aemylius libro nono. Blondus. A. C.

1391.

§. XI.

ALTERO dehinc anno scilicet primo maximi motus, & quanta nunquam prius certamina exiterunt. Florentini enim post ducis Bauariæ recessum, spem atque animum conuerterant ad Gallorum in Italiam transitum. Miserant enim legatos in Galliam ad sollicitandos proceres, inde pecuniam abun-

Ragiolum oppidum à Florentinis capitur, & incenditur.

Inter hæc Florentini ducem Gallorum vehementer sollicitare non desistebant. Nec ille segnis, coactò siquidem impigre exercitu ex Gallia mouerat. Cumque circa Rodonum (vel Rhodanum) peruenisset, multa in iis locis impedimenta offendit. Fautores Galeatij multi & potentes, primò exhortationibus & precibus, deinde minis & seditione exercitus iter illius impedire nissi sunt. Vnde vnus ex baronibus sociis suis, cum recufaret eum sequi contra Mediolanensem, sed redire se velle assereret dux ille toto reliquo exercitu suo contra illum & sequaces eius insurgens, armis eum attriuit. Cum ergo comes in proposito fixus manens, omnia & pecunias & gratiam Galeatij contempnisset & seditionem exercitus per cardes aliquorum sedasset alpibus superatis Italiam intrauit. Simulque Ioannes Augustinus cum de aduentu Gallorum certior factus esset, ipse Parauio mouens magno tumultu alia ex parte hostem inuasit. Castra faciens transitò Athesi, omnia tumultu trepidationeque compleuit. Dabat verò illi facultatem maximam, quòd Galeatius omne robur exercitus sui Gallis venientibus opposuerat. Per Veronensem postea, Brixensem ac Bergomatium agrum copias ducens apud Abdnam flumen cum exercitu constitit. Distabat is locus à Mediolano non amplius sexdecim millibus passuum.

Galli autem ad sinistram Padum habentes secus fluiuium iter faciebant. Erat verò eorum propositum cum regionem præterissent, qua Ticinus Padum ingreditur, tunc cum primum

facultatem nacti forent, Padum transire, ac Mediolano exercitum admouere. Hoc igitur proposito iter facientes, cum magna sui spe, magnoque hostium terrore aduentabant. Esse verò in Gallorum exercitu ferebantur quindecim millia equitum pugnacissimorum hominum. Præterea multitudo ingens peditum, lixarumque & calorum turba, quæ castra sequi consuegit. Galeatius autem Mediolanensis Alexandriam oppidum tenebat, posueratque in eo loco Italorum optimam equitatum, ducesque belli egregie peritos. Erant cum Gallis Florentinorum legati duo, Rainaldus Ganfiliatij eques Florentinus, & Ioannes Riccius. Hi Gallos, ac præcipue eorum duces ab omni dimicatione, quantum poterant, autoritate & rationibus reuocabant, suadentes, vt vitata interrim pugna, Mediolano copias admouere properarent. Alterum enim exercitum ibi præstolari, qui se cum Gallis coniungat, eo facto victoriam certissimam esse in manibus, nec hostem expectaturum. Nec ea, quæ dicebantur, vana erant. Incredibilis profectò metus hostem inuaserat, adeo vt simul ac sinistrum aliquid sensisset Mediolanum vbi erat eius aula, deserturus crederetur. Legati igitur ista mouebant.

Galli autem, innata eis ferocia gentis, in omnem Galliam nem periculum ruere promptissimi erant. Ita, stellacum que expugnato oppido, cui castellatio nomen erat, ab Alexandria nisi sex millibus distante, cum in eo loco constitissent tandem ad ipsam Alexandriam vbi copias hostium conuenisse audierant, pugnaturo duxerunt. Erant tunc immani calores: nam ad octauum Calendæ Augusti hæc agebantur. Equites autem hostium intra mœnia intenti, equis vtique recentibus aduentum Gallorum expectabant, illi fessi & calore fatigati per meridiem aduenerunt. Addunt errorem alium. Vbi enim appropinquarunt oppido, descendentes ex equis, aciem struxerunt pedestrem, densam quidem & proculdubio superiorem futuram, si pectoribus & lacertis pugnaretur. Ita structi ad hostes contenderunt, relictis post se aliquo intervallo equis, quibus fuerant aduecti. Hostes verò cum ea conspexissent, emissis per alias portas equitatu transuersis itineribus ad equos impetum fecerunt. Profligatisque custodibus, equos ipsos sessoribus vacuos magna ex parte adduxerunt, reliqui palantes per agrum longè à suis aufugerunt. Ex hoc iam conditio Gallorum deterrima reddebatur. Neque aderat equi, quibus abire possent, & in pugnam à fronte non exibatur. Itali enim ex equis pugnare consueti, pedestrem Gallorum aciem equitatu à lateribus maxime lacebent, ac procellas equestres interdum dantes mirum in modum fatigabant. Quod si quando Galli sese cohortantes in hostes impetu facto progredieretur, cedentes equites facile abibant mox redeuntes in ordinem Gallos persequerentur.

Hi milites perditorum quorundam manus fuit, qui latrocinis post pacem inter reges Angliæ & Franciæ factam, Galliam nostram infestauerunt de quibus supra §. primo diximus. Vnde non mirum est, si tam turpiter in prælio ceciderint, & Florentinorum spem sint frustrati.

Per

A.C. 1391. Gallia Mediolanensis superstiti. Comitibus Armeniaci moris. Iaco. Verinus hic prælectus ab Aemyli dicitur.

1. Mach. Iud. 6.

Per hunc modum cum aliquamdiu eos fatigassent, tandem animo desessos, ac sese vix sustinentes, calore & lassitudine magis, quàm ferò superarunt. Comes ipse Armeniaci Gallorum dux ab hostibus captus, ex vulnere in prælio accepto, ac ex animi dolore & corporis ærumna, proxima nocte interiit, ceterorum verò Gallorum plurimi interfecti, reliqui capti sunt. Nam quia equis carebant, fere nemo euasit. Dux autem exercitus Mediolanensis Iacobus Verinus Alexandria tunc erat, sub quo habitabat Gallia ab hoste. Legati Florentini, qui cum Gallis erant, in manus hostium captiuati deueniunt, cum pecuniis, quas ad Gallos portauerant. Et Rainaldus quidem cito liberatus, redemptus tamen duobus millibus & quingentis florensis Ioannes Riccius per diu in carcere detentus septem millibus florenorum redemptus est.

Per hunc modum maximi labores, & infiniti penè sumptus Florentini populi in transitu Gallorum facti in irritum ceciderunt. Decies centena & ducenta sexaginta milia florenorum auri expensa per eos menses relata ad ærarium comperio. Victoria fuit ingens ac plena, & profectò necessaria hosti in summo tunc discrimine constituto. Et sic patet quia non in multitudine victoria belli, & de se & de sua virtute præsumentes humiliat dominus.

Mediolanenses victores alium inuadunt exercitum. Leonard. Aretin. Blondus.

§. XII.

VICTIS apud Alexandriam Gallis, duces hostium in illa exultatione victoriæ per quam celeriter aduersus alium exercitum, qui ad Abdnam stabat, duxerunt. Ioannes autem Augustinus quamquam profligatos fuisse Gallos audierat, tamen quia ab hostibus manabat rumor, non penitus adhibendam fidem eensebat. Retro tamen aliquanto castra mouit, & in agro Cremonensi, cui nomen victum, constitit. In eo loco dum esset Augustinus hostes repente superuenientibus, nec longè ab eo mille quingentis passibus posuerunt castra. Erat inter vtrumque exercitum nuda planities, quam riuus arbutis confitus dirimebat. Hostes igitur cum in propinquo essent, transmissis riuo nostros ita lacebent, vt vsque ad castra impetum facerent. Augustinus verò suos omnes infra castrorum munimenta seruabat, nec quemquam in hostem exire patiebatur. In hunc modum per quatuor dies perseueratur. Cernere verò erat alacres hostes ob victoriam nuper de Gallis partam, alteram se victoriam in manibus habere existimantes. Et agebantur quotidie aduentio militum, nec abire posse Florentinorum sociorumque exercitum præ-

dicabant. Augustinus cum aliquot dies hostium insultus pertulisset, ac patientia sua auxisset illorum audaciam tandem suos arma capere, ac intentos signum expectare iubet. Cumque hostes iactabundi aduenissent, ac superiorem dierum fiducia tumultuosius subiissent castra signum confestim dat, emissisque bifariam equitatus dextra læuaque hostes inuadit. Committitur ingens prælium, sed quia sub ipsis castris pugnabatur, & quòd iam pridem ad hoc ipsum structæ paratæque erant acies, non tulerunt hostes: sed ad extremum fracti cum ingentibus suorum strage præcipites aguntur. Caeli ex iis permulti, capti etiam equites supra mille ducentos & in iis præcipui quidam ductores. Hac plaga hostibus inflata, cum eorum iactantia percussa esset, mouere postredie signa Augustinus constituit. Quare statim orta luce ad Ollium duxit, hostes verò licet non eadem, quæ prius, audacia, tamen secuti sunt: ac postremum agmen interdum lacebent. Cùm ad flumen Ollij ventum esset, timens Augustinus ne in transitu ipso ab hostibus inuadatur, in hunc modum prouidit.

Sagittarios Anglicos, quos in exercitu habebat ad quadringentos, flumen transire fecit: & per vltiorem ripam dextra læuaque collocavit, atque exinde ferire hostes cum aduenirent, citus inco iussit. In postremo autem agmine delectos equites confuruit, qui hostes submouerent, ceteram multitudinem transire mandauit. Cùm omnes iam transissent præter delectos equites, qui agmen clauderent, tunc equites ipsi ad ripam venientes transire ceperunt: hostes autem illos persecuti, à sagittariis in vltiori ripa stantibus submouebantur, qui viros equosque ferientes à flumine repellebant: atque ita licet cum labore magno, nullo tamen cum detrimento flumen transmissum est. Post eum diem liberior fuit inessus. Augustinus enim celeriter anteueniens nullo impediente Mintium amnem transiuit. Restabat Athesi fluiuius. In eo transmittendo summa difficultas, & periculum maximum fuit. Nã cùm appropinquaret Augustinus, & per ea loca exercitum duceret, hostes ruptis aggeribus fluiuij, regionem totam inundauerant. Ea difficultas atque periculum valdè turbauit Florentinorum sociorumque exercitum. Terram siquidem operientibus aquis, quo se verterent nesciebant, & simul hostes secuti vestigia, superuenierant. Quare nec ante proficisci impedientibus aquis, & hostibus à tergo imminentibus, neque rursus in eo, quo constitierant loco, ob defectum comæatus diutius manere posse videbantur.

In his angustiis cum esset exercitus periculum ceterum necessarium consiliu Augustinus capit. Ante lucem repente mouens, per aquosa duxit, diemque totum ac noctem profectus in arido constitit, atque inundationem fluiuij inter exercitum suum, & hostes mediam dereliquit. Hostes ab initio nostros deseruisse castra nequaquam intelligebant. Quippe Augustinus ad speciem vexilla eminenti loco affixa reliquerat in castris, quæ hostes procul ecentes ibi esse putabant. Sed cum neque viri, neque equi vlli prodirent: appropinquantes Tertia pars hist. Ant. N. 3. demum

Modus quo fluiuium exercitum citus inco iussit. In postremo autem agmine delectos equites confuruit, qui hostes submouerent, ceteram multitudinem transire mandauit. Cùm omnes iam transissent præter delectos equites, qui agmen clauderent, tunc equites ipsi ad ripam venientes transire ceperunt: hostes autem illos persecuti, à sagittariis in vltiori ripa stantibus submouebantur, qui viros equosque ferientes à flumine repellebant: atque ita licet cum labore magno, nullo tamen cum detrimento flumen transmissum est.

Augustinus deludit aduersarios.

A.C. 1391.

demum exploratores deserta repperunt castra, nec tamen hostes secuti sunt, quoniam longe iam abierant nostri, & ipsi inundationem & in fidas formidabant.

Post hæc Augustinus ad ripam Athesis, qua sibi commodius fuit, profectus ad quoddam Patauinorum oppidum (hæc amica iam erant loca) Athesim nauibus transit. Ibi in tuto constituti rescere se ex longa fluctuatione, & quasi naufragio pertexerunt. Amissi sunt eo itinere pedites omnes, equitesque permulti: quicumque videlicet parum robusti erant. Illud autem censuerunt omnes, non alium quemque ducem præter unum Augustinum ex tantis difficultatibus seruare exercitum potuisse. Fuit enim dux rei militaris ætate sua omnium peritissimus. Et erat tunc extrema ætate, quæ prudentiam & cautionem augere ducibus solet. Nam iuuenes plerumque feruor & audacia præcipites egit.

Augustini ducis laus.

Florentini Senas obsident. Leonardus Aretinus.

§. XIII.

QVA æstate hæc per Galliam gerebantur, eadem alius Florentinorum exercitus Senarum mœnia pulsabat. Fuerunt autem in eo exercitu equitum quatuor, millia peditem verò mercede conductorum duo millia. Inter hos erant sagittarij Genuenses ad mille ducentos expugnationibus aptissimi. Omnes hæc copię apud Colle oppidum conuenerunt. Profectique illuc [aliqui] ex decem viris baliæ vexilla publica, vt moris est, duci tradiderunt. Obseruatum est de celo in traditione signorum (fidelius tamen fuisset auxilium à Deo postulando expectare, quam siderum positionibus subiici.) Dux exercitus fuit Loysius Campanus propter egregiam rei militaris famam euocatus. Is ergo armato structoque exercitu quasi extra portas oppidi vexilla suscepisset statim mouens in Senenses duxit, ac prima die apud Isciam fecit castra, postmodum verò in Rosiæ plano, inde mox in alia & alia loca transit: Causa verò crebræ mutationis castrorum illa fuit: quòd circa maturationem segetum erat, intra urbem verò Senas carissima defectuque annonæ plurimum laborabatur, & si noua perderentur frumenta, irreparabilem inopiam hostes subibant. Ob eam rem maiori studio adhibito, cuncta populabantur. Commeatus ex Florentino Aretinoque agro ei præbebantur. Capta sunt quædam munita loca, & incendio conflagrata, pugnae insuper quædam circa urbem commissa, & capti ex Senensibus, ciues nobilissimi quidam.

De celo in rebus a genis obseruatio nana.

Florentini eade suo rum conseruati. sup. §. 11.

vt dictum est, sed & alium exercitum scilicet quem ducebat Augustinus pariter oppressum. Quibus auditis ceciderunt animi Florentinorum arbitrantium hostes post tantam victoriam non quieturos, sed & in Hetruriam descensuros. Sed cum paulò post certiores facti essent, quia exercitus Augustini seruatus erat, spem & vigorem animi resumpserunt: & ad bellum parantes Augustinum ipsum in Hetruriam reuocarunt. Nam & Iacobus Verinus Veronensis, dux militiae Mediolanensis superatis alpibus deuenit in Pisanos agros, deinde in Senensium fines, volens & confirmare ciuitatem superiori bello afflictam, & copias, quæ apud Senenses erant, sibi adiungere. Ea cum fecisset retro conuersus ad colle & Bonitium duxit habens equitum duodecim millia, peditem mercede conductorum tria millia. Sed & ex Senensibus & Pisanis multitudo, ingens voluntariorum sequebatur. Bonitium conuenerunt duces & milites Florentini populi, qui duces erant Loysius Campanus, & Ioannes Augustinus ex Gallia tunc euocati, Habebant verò præstantissimum equitatum ex Italis & Germanis per Italiam militare consuetis. Sed erant dispares numero. Hostes enim longè plures & potentiores habebantur. Nostri tamen opportunitate oppidorum freti equestria prælia multa in his locis habuerunt. Et post mutationem castrorum per diuersa loca, demum hostes in Pistoriensis transierunt: quos copię Florentinorum secuta iuxta oppidum Tizani castrametata sunt, distantes ab hostibus per duo miliaria.

Inter hæc magna auxilia Florentinis superuenerunt. A Bononiensibus equitum duo millia, sagittarij quadringenti. His præerat Ioannes Barbianus comes. Miserunt & alij loci auxiliaries copias. Itaque neque duces rei militaris periti neque magnitudo exercitus ciuitati defuit. Adeoque pares erant, vt non detrectarent pugnam, sed vtro se fortunæ prælij offerrent. Apparatus certè fecerunt omnes tanquam haud dubiè pugnaturi. Hostes verò terri de magnitudine copiarum; quæ singulis diebus in castra Florentinorum confluebant, penuria etiam commeatus impediti abire statuerunt. Quare ante lucem mouentes ad Vitulinum castrum duxerunt exercitum, & postea in subiectam planiciem circa Nebulam fluuium descenderunt. Hoc postquam auditum, est Florentinorum in castris, arma raptim sumpta sunt, & clamabant omnes ruendum esse, post fugientes hostes. Aduersus hunc temerarium motum, præcipitemque voluntatem militum Augustinus pertinacissimè resistebat. Sciebat enim prudentissimus dux, quam periculosum esset ad nutum hostis circumagi. Permultæ quidem, vel in ipsa fuga insidiæ consueuerunt esse. Quare satis esse dicebat, si hostes aufugerent, siue id simulatum, siue verum esset. His verbis ac præsentia auctoritate milites regens præstabat. Missisque omnes in partes exploratoribus iter, ac progressum hostium sciscitabatur.

Cum autem certior factus esset maiorem hostium partem circa Nebulam fluuium descendisse, in collibus verò partem restare, validas equitum turmas, ac pedites magno numero præ-

C.A. 1391.

Milites vtriusque partis conueniunt.

Periculosum est alium circumagi.

A.C. 1391.

misit ad hostes, qui in colle remanserant, inuadendum ipse cum reliquo exercitu structus, intentusque sequebatur. Qui præmissi erant equites, celeriter progressi hostes, qui in colle restabant, inuasere: statimque acris pugna committi cœpta est: sed nostri aucta continuo ad clamorem manu, fiduciaque sequentis exercitus meliori spe dimicabant. Hostibus verò continuo decredebant vires, quia descendebant affidue nec vlli regrediebantur. Et iam multitudo peditem Florentinorum superuenerat, & magno clamore, & impetu inuadebat. Quare tandem fracti hostes non sine magna caede profugantur. Capti equites hostium supra ducentos inter quos Taddæus Verinus propinquus ducis & Ioannes Appianensis Pisanus, & Gentilis Camerinensis fuerunt. Pedites verò multi fuere ingens præterea multitudo capta.

Ea victoria sublatis militum animis, neque iam ducis præcepto neque iam vlla alia vi conrineri potuerunt, quin descenderent ex collibus ac postremum agmen hostium inuadere properarent. Erant iam hostes apud Plebem uenalem ibique structi, ac compositi suos expectabant. Qui cum inuaderentur à nostris conuersi è vestigio hostes, incautè ruentes in se nostros non sine magno detrimento vsque ad colles ipsos, ex quibus descenderant, præcipites egerunt. Ita qui non paruerunt duci temeritatis suæ pœnas dedere. Hostes post hoc continuo itinere se in Lucensem agrum receperunt, qui in agrum Pisanum profecti alio, quanto quoque in Lucensi diutius castra fecerunt. Et pugnam se poscere iterato iactabant, nec tamen sequebatur effectus.

Mediolanenses Florentinos fugant.

De pace inter Florentinos & Mediolanenses tractatur. Idem.

§. XIII.

ERAT iam autumnus extremus, frigoraque & pruina deducendum in hyberna militem suadebant. Belli autem clades hinc inde insiditæ pacem æquabilem recipere posse videbantur. Fuerat iam pridem mentio pacis inducta, primò per Petrum Gambacurtam Pisanorum Dominum, eo maxime tempore, quo dux Bavarie in Italiam venire dicebatur, deinde per ducem Genuensium cum Gallorum exercitum transire in Italiam cognitum est. Vtrumque tempus alienum à pace Florentini existimabant. Itaque licet aperte illam non repudiasent, tamen differendo, ac socios allegando rem in longum protraxerunt. Sed iam cessante Gallorum & Germanorum spe, animi Florentinorum ferebantur ad pacem. Quare intercedentibus amicis legati Genuam missi sunt à Florentinis & sociis & à Galeatio Mediolanensi. Affuerunt & Romani pontificis legati ad pacem suadendam adiuuandamque. Magnus enim, per Italiam motus fuerat huius-

belli & ad quietem omnium pertinere sedatio- cius videbatur. Legati Florentinorum fuerunt tres, scilicet Philippus Adimari, Ludouicus Averinus, & Guido Thomasi. In tractanda verò pace multæ difficultates oriebantur, maxime pro Patauij negotio. Franciscus enim Carrariensis, liberationem parentis ab hoste captiuati obstinatissimè flagitabat, Mediolanensis verò Patauium urbem reposcebat. De Senensibus quoque non parua contentio, eo quod Florentini Ptolomæos & Malauoltas nobilissimas familias, quæ per id bellum domo pulsa exulabant, reduci in urbem Senarum petebant. Erat quoque disceptatio de Licignano.

Tandem post multas variasque disceptationes cum satis iam trita res viderentur, & quid honestè peri, vel negari posset, deprehensum esset, & quibus in rebus superessent differentie appareret, quo pax concluderetur ad arbitrium amicorum differentias retulere. Fuerunt autem arbitri tres, Richardus Charazolus Neapolitanus magnus Rhodi magister. Is tunc aderat à pontifice Romano legatus: & Antonius Adornius Genuensium dux suo priuato nomine. Additus honoris gratia est populus Genuensis in cuius urbe pax agitabatur, sed pro vna duntaxat persona. Idque expressè actum vt nihil ratum foret, nisi quod ab omnibus concorditer laudaretur. Ante sententiam cum de obseruatione futura pacis sermo esset, & dicerent ij qui rem tractarent, fideiuflores idoneos ab vtraque parte præstandos fore: respondens Guido Thomasi vnus ex legatis Florentinis. Ensis inquit fideiuflores. Iam enim Galeatius, & quid nos possumus expectus est, & nos quid ipse possit experti sumus: Hanc generotam vocem aduersarij quoque probauerunt, turpe existimantes metum ostendere cum alij non metuerent.

Arbitrij igitur re maturè discussa, demum ex compromisso pacem pronunciarunt: his scilicet conditionibus: Urbs Patauina cum omnibus oppidis, quæ in potestatem suam redegerat Francisco Carrariensi adiudicata fuit. Damnatius autem, vt penderet Mediolanensi quingenta millia Florentinorum in annos quinquaginta, singulis videlicet annis decem millia. De parente liberando, nil expressè actum, spes tantummodo dabatur Galeatio propria liberalitate illum dimissurum. Castella hinc inde ablata excepto Licignano (id enim in pendenti remansit) vt redderentur prouisum, vtque exules Senensium bonorum suorum fructus perciperent. Idem actum de Patauinis exulibus. Id insuper additum, ne Galeatio Mediolanensi exercitus vel copias vllas vltra aquam Frigidi versus Hetruriam mittere seu habere liceret, nisi Senenses & Perusini, vel eorum alteri à Florentinis sociisve ac complicitibus vexarentur, tunc cum mittere & auxiliari licere. In hac sententia maxime querelam habuit pensio pecuniarum Patauino imposta. Nam cætera æquis animis Florentini & socij pertulerunt. Hoc vnum indignati sunt. Nec verè clam fuit ducem, & populum Genuensem pro Mediolanensi stetitisse, his tamen laudatis Florentini acquiescere statuerunt. Per hunc modum pax recepta est, & cessatum ab armis.

A.C. 1391.

Arbitri pacis inter Mediolanensem & Florentinos compromendæ.

Mili-

Milites dimisi in societatem laronum coeunt & belli renouandi sunt semina. Leo. Aret. A.C. 1392.

§. XV.

PRINCIPIO anni sequentis, etsi pax erat, suspiciones tamen nequaquam paruæ exortæ sunt ex huiusmodi causa. Actum fuerat in pace, ut prouideretur ab alterutris: ne equites vel pedites, qui apud Florentinos, & socios, vel apud Mediolanensem militassent, ita dimitterentur, ut in societatem latrocinij coirent. Id duobus cautelis assequi posse videbatur, vna si non tota simul agmina, sed paulatim dimitterentur: altera si duces ad eam rem idoneos penes se retinerent. Florentini igitur, & socij id bona fide seruaturi erant. At enim, qui cum hoste militauerant, duces quidam non diu post pacem factam secedere ab illo, & in societatem coire cœperunt, iterque à Bononiensibus, & Ferrariensibus postulare. Quod si non concederetur, in eos se transiuros minabantur. Ea res suspiciones maximas peperit, ne simulata ab hoste missione, vires sibi referaret, ac sub alterius nomine Florentinos sociosue adoretur. Negare igitur iter placuit, & auxilia Bononiâ à Florentinis missa sunt, quo illorum conatibus repugnaretur. Et simul Galeatio scriptum pro oblatione conuentorum. Sed tamen ductores illi, de quorum transitu dubitabatur, diuerso itinere per Parmensem, inde per Lucensem, Pisanumque agrum secus inferum mare in fines Senensium deuenere: postea inde mouentes in Picensibus constitent, maiorem latrocinij societatem augentes. Ibi cum satis aucti roboratiq; fuissent, reuertii in Hetruriam, ac ciuitates vexare minabundi cœperunt, & ad redemptionem sui populos compellerent.

Hæc magnam suspicionem Florentinis socijque afferbant. Augebat suspicionem oblatio Senensium, qui post pacem infensis nimium animis remansisse cernebantur.

His addebatur inhumana tractatio legatorum Florentinorum, qui dudum apud Alexandriam capti fuerant, præcipue Ioannis Riccij, cui post pacem factam additi fuerant & compedes & triaginta millium indicta redemptio. Accedebat in super, quod Franciscum Carraticensem senioreni nihilominus captam retinebant. Ob eas suspiciones Florentini & socij scedus inter se renouare constituerunt. Quamobrem Bononiæ conuenientes singulorum legati, societate eisdem ferme conditionibus, quib. erat prius, renouarunt. Fuerunt in eo scedere Florentini, Bononienses, Patauini, Ferrariensis Marchio. Illudque in scedere adscriptum, ut cuique aut ciuitati, aut principi venire in scedus volenti locus esset. Ob quâ facultatem haud multo post Mantuanus in societatem scedusque accessit. Ita Florentini & socij pacem verbis prædicantes optimo consilio

Fœdus Italorum contra Mediolanens.

A se aduersus futuri belli insidias muniebant. Comouit tamen maximè Galeatium Mantuanum confederatio nec verbis querelisque pepercit ac Florentinos pacem nolle, sed bellum optare cōquestus est, suosque ipse apparatus clâ, & astute moliebatur ut postea de Pisanis apparuit.

EO anno ludi magnificentissimè facti sunt ob honorè a Fracorum regis. Significauerat enim rex ad gaudium & lætitiâ Florentini populi filium sibi primogenitum natum, Hoc ergo suscepto nuncio, ciuitas ob eam rem, ludos solemnè ad diem certam statuit, idque latè per Italiam diuulgauit. Genus hoc ludorum torneamentum appellant. Est autem pugna equitris armis, apparatu, & certamine verum prælium representans. Iuuenes & equi eorum ornati insigniter thorace, & casside, & omnibus armis affatim muniti. Nec quicquam deerat ad veram pugnam, nisi quod enses, quibus pugnabatur, nec aciem, nec cuspidem, habebant. Erant tamen ferrei & graues, & ad ferendum accommodati. Fecerunt autem iuuenum turmas duas & singulis turmis dux suus erat. Pugnam verò commiserunt certa die, modo cumulatim, modo sparsim sese mutuo peruadentes, instancioneisque, & fugæ, & conuersiones, & dimicationes spectaculo dignæ. Hæc tamen omnia vanitas immo iniquitas, quia contra mandatum ecclesiæ: quæ prohibet torneamenta, extra eodem per totum. Hæc tamen apud regem Francorum, & alios principes relata famam ciuitatis magnam grandius extulerunt.

Carolus 6. hic rex erat, de quo sup. c. 2. §. 14. multa diximus, cui res accidit memorabilis hoc tempore quem ex libr. 10. Aenyl. breuiter perstrin-gemus paulo alius sumpto aliquantulum exordio, ait ergo. Rex iam etate florebat, simul cetera regno contributa regiones festa pace læta debebant. In Britannia verò rerum nouarum initium aliquod factum est. Caroli Blesensis in acie casti, duo filij apud Anglos captiui erant. Hos ingenti pondere auri redemit Magister equi à Francorum. hisq; redactibus eorū maiori filiam despondit ipse quem Britannus. Ea res curam duci acuit, an nulos aucatus sibi abiectos: dissimulato in presentiam dolore, genis proceribus conuentum Venetos indicit. Magister equitum vnus tum ex eorum numero affuit. Eo in concilio nihil actum, nisi de re communi Britannicæ: nulla aduersa suspicio iniecit Magistro equitum.

Dimisso conuentu vocatus ad solenne conuiuium cum summis viris iuit. Post epulas petit dux ut ad eas quas magnificentissimas ipse inchoarat, ille inuiseret. Eas cum per paucis amicorum, ut nullo tali metu ingressum, qui ad id ipsum armati stabant, comprehendunt. Regem per oratores grauiter incensante defendebat dux se iniuria in inuidiam vocari. Fas sibi esse hostem suum in potestate redigere, qui Britannus in Britannia in se ducè Britannum nefarij cōsilia iniret. Id pri-mum regi non probabatur, bullumque imminare videbatur. Deinde cum studiosissime dux Burgundia Audax Britannum tegetet permissa regis ira per-gatio accepta, dimisso Magistro equitum, ne que id nisi multo

Multo auro, ac non contemendis finibus multato, quod non multo possilli agere rege restituit Dux.

Post illud accidit res memoratu digna propter ipsius exitum. Petrus Crao amplissima familie vir, in aula Francica plurimum poterat, & in primis apud regem Fratrem Ludouicum, Mediolanensem ducem creatum. Sed nihil incertius aura aulica perleui momento ea gratia circumagitur. Leni de causa Ludouicum Crao ni ratum apud regem effecit, ut ei regia vrbe aulique voce præconis interdiceretur. Crao ratus hanc sibi inu-riam ignominiamq; inuulsa à Magistro equitum, cum quo similitatem exercebat, secessit in Andes atque, inde in Britanniam vtrinque delectis summa audacia hominibus noctu Lutetiam ingressus Magistrum equitum ad ortus vulneribus affectum pro mortuo reliquit in Andesque rediit. Vulneribus ægè percuratis, Magister equitum implens nona regem iram, non in Crao-nem modo, sed & in Britannum.

Rex tantum animo certamen imbibit, ut omni cogitatione in vnam vicendi curam versus, neque cibum, neque quietem caperet. In Canonianos profectus, eo copiasque Britannum emersum conuenire iussit. Ad 5. Cal. d. Jul. anno eius seculi nonagesimo secundo Canonianorum vrbe egressus, obsecrantibus ducibus medicisque, ut maneret, altissimo die, serueni sole, sub meridianum tempus leui galericulo capite operatus, in equum insiliit, inuisi se sequi quibus cordi foret. Vix dum ad alterum ab vrbe lapidem peruen-erat, cum penitus conuulsa mente, furorore percitus, stringit repente gladium, vnum & alterum comitum occidit, complures malè multat, quoad lassitudine confectus, equo delapsus excipitur. Ferunt quendam insolita specie euenitiam ei occurrisse prehensoque habentis equo dixisse. Quo miseris? proderis, ad eisque conspectum mentem immutatam: siue mortalium cuiuspiam vera species sine oculorum ludibrium præstigiaque ei se opulere abierit: præ presenti pauere nomine prehendere. asser- uarene, aut in se qui auso, percontari que quis, unde, quid afferret, siue rex eam speciem animo concepit. Idque argumentum alienata mentis non causam lie- nande extitisse. Pro mortuo inter manus Canonianis reportatur, ibique per multos curatus dies, cum initio nec se, nec suos nosset, paulatim conalescere ac res- piciere cepit. Reslitutus ita animus ut semper diffide- retur somnati peccatoris per interualla periclitantis ri- tubantique.

Rex in Phrenesim incidit. A.C. 1392.

Rex Carolus quomodo mente affectus sit.

Belli Britannicum inchoatum, sed non peritum.

A.C. 1393.

frater ut proximus gradu regni procuracionem sibi petebat, denegata est iuueni tanta erunt moles, Patris arbitrium rerum seruandam. Qui verò solui publica procuracione vt bantur intima regis familiaritate, ad illum oblectandum aut noua ludorum oblectamenta inueniebant, aut obsecumabant qualicumque ex cogitanti, ut & illud si modo ipsius, ac non in ipsum alterius id fuit commentum.

Adulta virgo nubebat nobili adolescenti, nocturnisque ludis rex cætero ornatu deposito, vultu in Leoni ni oris imaginem personato reliquum corpus pice delibutum, multoque lino depexo, ac in villos confecto, ita contexit, ut hispidi semiferique portenti speciem spectantibus præberet. Eodemque habitu quinque præ vere nihil saniores, in cæterum principum prodeunt, in orbemque veste data choreas pedibus plaudunt. Tota ex regia concursus fit ad picatorum spectaculum: Aurelianensis studio clarius visendi, correptam facie propius admonuit: scintilla ex ea in regem foris inci-dens, repentinum in omnes illos effusa flamma constauit incendiū. Duo inopes consilij auxiliique pertinaci conflagratione miserabili vltimo perire, duo inter manus elati cum biduum animam traxissent, expirare re vnus ruens in propinquam promi cellam, aqua vnoque se perluens salutem sibi peperit. Concursum ad regem factum, vxor Biturigis regem antequam ad vium flamma iam corpus lambens peruenisset, veste candata fluxaque eum inuoluit, ac ignem restinxit. Aurelianaensis errorem imprudentiamque excusans crimine se liberauit. Et inueterudo mentis regis multo magis suspecta mortalibus fuit, nec vlla picula celestium placandorum omisa. Hæc ille, quæ porro deinceps eneuerunt, suo loco postea referemus.

Rex horrore vitæ periculum adit. A.C. 1393.

Mediolanensis ad tollendas de se suspiciones legatos Florentiam mittit. Leonard. Aret.

§. XVI.

POSTHVIVS MODI ludos legati Mediolanenses Florentiam venere. Hi cum optimam principis sui voluntatem erga pacis obseruationem multis verbis prædicassent, si qua suspicio subesset, ad eam se responsuros, ac satisfacturos se obtulerunt. Nihil enim gratius illi fore, quàm omnem suspicionem de medio tollere, ut quemadmodum pura mente incidit, ita existimeretur. Cùm ad hæc generaliter responsum fuisset, Florentinorum scilicet populū de illi volutate optima nō ambigere, putarēq; se pacē firmā, & certā habere velle vnus ex legatis.

Nō est satis (inquit) Florētini, illo modo agi. Non enim ideo missi sumus, ut generaliter ageremus: sed ut responderemus iis, propter quæ vos suscepisse suspiciones princeps noster cognouit: ea, quoniam vos tacetis, nos exprime-mus. Tria, ut ab oratore vestro intellectum est, suspicionem de illius voluntate apud vos pepe-terunt. Vnum dimissio copiarum, quæ mox au-cto numero in societatem latrocinij coierunt, alterum oblatio Senensium ciuium, tertium quod Franciscus Carraticensis senior, & legati vestri non sint dimissi. Horum singulorum ex-cusationes legitimas audire vos rogamus, ut desinat

Oratio eo-rū, qua sus-picioues de Medio-lanēsi con-ceptas tol-lunt.

definitis aliquando suspicari. Primum quantum ad copias attinet, erant apud illum permagna equitum copia, multique & praelari ductores quos omnes magno suo incommodo retinuit apud se, ea solummodo causa, ne dimissi patriæ pacem conturbarent. Tres tantum ex multis discesserunt, Broglia videlicet, & Brandolinus, (quos propter conuentiones cum illis ab initio initas retinere non potuit) & Biordus Perusinus; qui condicente ac postulante Romano pontifice dimissus est, cui etiam Bononienses socij vestri ab eodem pontifice rogati iter liberum concessere. De Biordo igitur nulla vobis iusta querela esse potest. Quid de superioribus illis duobus multo minus. Hi enim ne vos sociosque vestros attingerent, per longa itinera ac prope deuia in agrum Picenum, vnde conducti fuerant, sunt reuersi. At postea in societatem latrocinij conierunt. Quid ad ipsum neque enim præstare debet, ne huiusmodi hominum genus, postquam ab eo discesserit, latrocinetur. Quinetiam ex iis, qui vobiscum durante bello militarunt, magna ex parte societas illa latrocinij constata est.

Quid duritiam Senensium? an quisquam illi imputare debet, qui statim recepta pace illos ad quietem exhortatus est? Reliqua est querela de Francisco Carrariensi patre ac de legatis vestris: Quæ quidem iusta forent, si de liberandis illis in pace conuenissent. Sed cum eorum liberatio non fuerit promissa, nec concessa, quis admirari vel imputare principi nostro debeat, si illi non dimittantur? Sed & legati vestri apud Alexandriam iure belli capti in eorum, qui ceperunt, manus deueniunt: quos nec redimere ipse debuit nec illis, qui iure belli ceperant auferre. Ex his tamen splendidus miles Rainaldus Gansliatij satis humaniter dimissus est. Ioanni Riceio fortuna contigit venisse in manus militis durioris animi, qui infinita quædam ab eo speraret. Hæc, vt videtis, nihil ad se. Si igitur quisquam fuerit de optimo illius animo suspicatus, eam suspicionem deponere debet. Ipse certe si suspicari vellet, plures probabilioresque causas haberet suspicandi, ob receptionem Mantuani in visceribus eius domini existentis, & ob fœdus tanto studio renouatum & auctum.

Legati Mediolanenses ista dixere. Florentini autem cum legatorum dicta recenserent, admirabatur in primis, quod illi dixerunt ex legato Florentini populi tria illa suspicionem afferentia cognouisse, constabat enim nunquam de hac re mandatum alicui legato tradidisse. Tandem compertum est Gratiam quemdam sic nominatum ordinis eremitarum, ea tempestate insignem theologum, qui aliis de rebus ad Galeatium missus fuerat, monendo & exhortando illa dixisse ex seipso. Itaque responsum legatis datum est: Nunquam Florentinum populum de illius optimo animo post pacem dubitasse. Quod autem de illis tribus quererentur, dictum est se certissime scire nunquam legato suo talia commississe. De facto autem Mantuani non debere admirari. Non enim amicitiam eius cum Florentino populo nunc incipere: sed esse perueterem. Nec pro bello cuiquam inferendo in societatem fuisse receptum, sed pro pa-

ce quieteque seruanda. Actumque expressè fuisse in eo fœdere, quod renouatum est, vt pax seruaretur, nec aduersus illius quemcumque conuicta quicquam fieret. Cum hoc responso legati remissi sunt.

Petri Gambacurtæ mors indigna. Blon. ibid. Leon. Aret. Ioan. Vil. §. XVII.

Petrus Gambacurta princeps Pisanorum interfectus est eodem anno. Pro cuius rei pleniori noticia sciendum, quo hic fuit modesti animi vir, sub cuius gubernatione ciuitas Pisana diu requieuit. Populo autem Florentino in primis amicus erat. Habuit verò adiutorem rerum gerendarum Iacobum Appianensem scribam seu cancellarium, quem ab adolescentia sua, vt filium educauerat, & erudiri fecit in multis. Cumque per multos annos ei esset obsecutus, cuncta etiam secretissima & arduissima eius tractabat, & in eam paulatim ascendens deuenit potentiam, vt dominatori etiam ipsi formidabilis esset. Multa enim per manus eius disponebantur. Vnde amicitias plurimas acquisiuit. Factionem etiam sibi non mediocrem comparauerat in Pisanis, præsertim eorum hominum, qui Mediolanensi fauebant, & Florentinis aduersabantur. Nam has quidem partes Iacobus ipse vehementer auxerat, filiumque eius Ioannem vigente nuper bello ad Galeatium palam miserat aduersus Florentinos militaturum. Hic Ioannes in fuga illa hostium ex agro Pistoriensis facta, captus à gentibus Florentinorum fuit, quæ res facinus iam compositum longius retardauit. Ostendit verò Galeatius quantum faceret istum iuuenem, quamquam sibi place- rent illius cogitata, quod Ioannem Riccium (de cuius captiuitate ac retentione supra dictum est) Appianensi concessit, quo filium redimeret.

Redempto igitur iuvene, ac Pisas reuerso suspensiones maiorem in modum creuerunt. Multi Petrum monebant, vt ab insidiis caueret. Nam comparari ab Appianensi vires, ac se premunire non obscurum erat. Nec sanè ipse negabat, sed aduersus Lanfrancos inimicos suos, ne quid mali pateretur ab eis, sese munire prædica- bat. Petrus autem Gambacurta, vt pote vir bonus, qui de alio non crederet, quod ipse non faceret, quamuis sæpè admonitus fidem non adhibebat. Præcipue super hoc cautum cum reddidit vicarius vallis Nebulæ, & plures Pisani. Sed paucis diebus ante dominus Iacobus præfatus occidi fecerat in domo sua dominum Iacobum de Lanfrancis, & filium & famulos, amicos domini Petri. Etiam potuisset remedium adhiberi interfectioni eius, si voluisset, & permisisset armari ciues amicos suos, postquam ciuitas cepit tumultuari. Sed existimauit tumultum posse se sedare colloquium habendo cum ipso Iacobo. Qui facta magna collectione peditem, ingressus ciuitatem occidi fecit proditoriè dictum dominum Petrum iuxta domum suam, iacuitque corpus exanimè ante ostium domus. Cum ergo sero factum esset, delatum est corpus eius ad Ecclesiam sine luminaribus, vel aliqua solennitate exequiarum. Discutiturque per ciuitatem

rem pro parte Gibellina dominium eius sibi usurpans, duosque filios domini Petri vulneratos, & captos veneno extinxit, misitque pro copiis ad Meiolanensem ad sui adiutorium. Præter etiam exponi fecit domos aliquas mercatorum, præcipue Florentinorum. Eodemque mense Octobris sumpsit sibi nomen capitanei & defensoris Pisanum, vt fuerat dominus Petrus. Et miles factus, creauit & ipse quatuor milites, ex quibus duo erant filij sui, Talem ergo retributionem Iacobus de Appiano, vt ingratus simus, & perfidus proditor & homicida, reddidit tanto suo benefactori. Qui deinde malè fortunatus est.

Ea tempestate cum quidam proceres Siculi cepissent insulam Siciliæ, vt domini regina filia ad quam spectabat dominium illud, auferret in Aragoniam. Multi autem populi illius insulam se subtraxerunt à dominio illorum procerum, & miserunt pro regina ipsa, vt reuerteretur. Rex autem Aragonum dedit eam in uxorem cuidam suo consanguineo, & cum galcis armatis remisit eam in Siciliam. Quæ vt applicuit, partem eius recuperauit. Proceres autem illi, qui causa rebellionis fuerunt quæsierunt eam ea concordiam. Quæ resumptis viribus fecit illos capi, & interfici, & comitem Clarimontis fecit decapitari.

Genuæ grauis seditio concitatur: & tota Italia bellis quassatur. Ioannes Villanus.

§. XVIII.

IPS O anno Antonius Adornus dux Genuensium, relegauit quosdam ciues, & timens sibi de reuolutione status sui, adiutorium bellatorum petiit, & obtinuit à Mediolanensi, scilicet centum equites & trecentos pedites. Quamobrem indignari Genuenses insurrexerunt contra eum, quærentes eum expellere à dominio cum auxilio, qui vnam portam frangentes ciuitatem ingressi fuerant. Et seditione facta & bello civili inter eos, post homicidia plurimum præualuit, & victor remansit in dominio dux ille, qui trecentos ex ciuibus exilio tradidit, aliquos etiam occidi mandauit.

Cum autem dictus dux malè ciuitatem gubernaret, & tyrannicè, non ferentes populus & nobiles iniustitias eius, insurrexerunt contra ipsum, & post aliquas rixas seu bella cum eodem expulerunt eum de ciuitate, & fecerunt alium ducem, scilicet dominum Antonium de monte alto. Prior autem dux clam aufugit ad quoddam castrum suum.

Tunc etiam in regno Apuliæ comes Albericus, & dominus Otho capitanei gentis armorum reginæ Margaritæ, & filij eius Ladislai prælium iniertunt cum comite, Tricaticensi principe exercitus Ludouici ducis Andegauicæ. Porro profligati & superati sunt, qui pro regina & Ladislao erant, & penè omnes capti vel

mortui. In illo anno Luca Lazarus Francisci de Ginnibis, vnus ex primoribus ciuibus seditionem faciens, ingressusque palatium Antianorum, occidit Fortiguerram, de Fortiguerris vexilliferum iustitiæ, & domos eius prædari fecit, & ipse factus est vexillifer. Postea captus fuit & occisus Nicolaus de Collitoris strenuus vir militiæ, qui plures honores in præliis in militia pro Lucensibus obtinuerat. Post quem & dominum Bartholomeum Fortiguerram simili sententia condemnauit, & aliquos alios de ciuitate expulit.

Mense Iunij eiusdem anni congregati sunt simul armigeri multi (qui dicebantur societas latronum) in territorio Perusino. Horum capitanei erant comes Ioannes de barbiano, & Azus de castello, & Broglia & Brandolinus & Ioannes Teuonicus de Petramala cum quatuor millibus armigerorum, vt facerent populum diuersarum ciuitatum se redimere à vexationibus eorum.

Maximè autem minabantur Florentinos molestare, nisi eis darentur centum millia florenorum. Et cum videretur Florentinis nimis excessiua postulatio, decreuerunt eis non acquiescere, sed cum copiis suis & aliis procurandis illis pugnaciter resistere, & additis ad suas quibusdam copiis auxiliariis ex Bononia & Ferraria, miserunt eas in territorium Arretinum.

Quamuis autem sufficerent ad defensionem, tamen quia multa damna inferebant illi quotidie in diuersis locis mutarunt propositum, iudicantes minus detrimenti recipere in componendo cum eis in parte quantitatis postulata, quam damnis eorum quotidianis affici. Vnde quadraginta millia florenorum conuenerunt eis dare, ita vt nil offensionis eis inferrent per annum integrum. Postmodum processit latronum illorum societas contra Senenses & Pisanos, & post damna illata à Senensibus receperunt septem millia florenorum: à Pisanis duodecim millia. Lucenses autem antequam inuaderetur ab eis concordarunt cum eis pro octo millibus. Post hæc reuersi sunt Perusium prædas diuidentes, & per diuersas regiones dispersi sunt.

Florentini milites præsidarios dimittunt, & rem pecuniarum constituunt. Idem.

§. XIX.

MENSE Augusti dicti anni, 1392. Florentini cum non valerent amplius sustinere tanta grauamina præstantiarum propter nimiam conductionem stipendiariarum decreuerunt solum sibi retinere ducentos & quinquaginta equites, & ducentos pedites, & alios licentiauerunt honesto modo. Et quia debitum ærarij creuerat ad nimiam quantitatem, statutum fuit per consilia opportuna, quod annuatim retineretur ciuibus creditoribus montis ratione præstantiarum solutarum quarta pars totius, quod debebant ipsi ciues à monte recipere de suo interesse.

Florentini legatis Mediolanensis respondet.

Andegauicæ dux cetera Siculos præualet.

Ioannes Riccius i captiuitate liberatur.

A.C. 1392.

Lucæ tumul' exorsitur.

Societas latronum congregatur.

A.C. 1392.

effe. Verbi gratia, Si quis soluisset communitati in praestantiis in totum mille à monte debebat habere annuatim quinquaginta. Sed dempta seu retenta quarta parte ex quinquaginta recipiebatur triginta & octo libras & duos solidos. Et postea in capite quatuor anorum illa quarta pars, quae retenta fuerat restituebatur ciuibus ex integro. Fuit insuper ordinatum, quod quicumque in praeteritum emisset illa iura montis à ciuibus teneretur reuendere ipsi communitati eo pretio, quo ipse emerat, additis tamen duobus pro-centenario. Quamuis autem non videretur honestum communitatem fidem frangere suis creditoribus in promisso, tamen quia necessitas impotentia non habet legem, & nulla est impossibilium obligatio, ex quo communitas non poterat, excusabatur ab iniustitia & iuste sic prouisum fuit.

Ita de fraudere creditoris quilibet. Dig. de reg. iur. l. impossibilium. & in 4. ti. co. c. nemo.

In illo etiam tempore cum ciues Alexandriae quae est sita in Gallia citeriori eiecissent rectorem ciuitatis, qui ibi positus erat à Mediolanensi vicarius suus, tunc quidem simulauit se hoc non curare, sed missis illuc gentibus armorum paulatim, postquam fuit sufficienter prouisum, ne se rebellarent totam exposuit urbem praedae illorum.

Anno autem domini 1393. fuerunt allatae Florentiam quaedam reliquiae sanctorum & largitae arti mercatorum ac collocatae in oratorio sancti Ioannis baptistae, & à quodam nobili, vnum os secundi digiti manus beati Ioannis baptistae quas reliquias firmiter asserbat se recepisse à quodam milite Imperatoris familiarissimo ei. A quadam etiam nobili matrona olim uxore cuiusdam Florentini, qui fuerat cubicularius Imperatoris Constantinopolitani, fuerunt ex Venetiis Florentiam adductae multae reliquiae diuersorum sanctorum in diuersis locellis quarundam tabularum collocatae. Et inter eas erat ibi de osse colli beati Ioannis baptistae & maxilla sinistra cum parte dentis, quae omnes reconditae sunt in dicto oratorio Ioannis Baptistae cum magna veneratione ciuium & processione cleri. Et consules artis mercatorum consignauerunt praedictae matronae ob retributionem tanti muneris annuatim in vita sua sexaginta florenos quod obseruatum ei fuit.

Tumulus scuti.

Ipsa anno in Sicilia insula populi diuersarum ciuitatum, & primo Panormitani rebellauerunt se reginae & Chatalanis: & se reduxerunt ad diuersas arces & fortalitia: Sed rex Aragonum misit illuc classem armatorum contra illos indeque multiplicata sunt bella in regione illa. In Galeata Romandiolae fuerunt terrae motus magni & multi, ruentibusque aedificiis non paucis oppressi sunt eorum habitatores.

Fœdus Italiae populorum & motus Florentiae ortus

Leon. Aretin.

Ioan. Vill.

§. XX.

EA tempestate Florentini, & socij se corroborantes, Ariminenses, Fauentinos, Rauennates, Imolenses, Typhernates, in societatem fecerunt

adque susceperunt. Quo autem plur es accedebant ad fœdas, eo crebriores mole stia sequebantur ob copias in societatem latr ocimij plures per Italiam coactas, quae confederatis terrores & damna variè inferebant. Do mi verò eodem anno motus fuit, sumptisque arma populis, & contentionem egit armatus. Per eam contentionem quidam Albericorum, ipsi liti, reliquis eius familiae honores adempti. Causa huius fuisse creditur, non tam recens aliquid admissum, quam vetus partium contentio, ex eo tempore cepta, quo Benedictus eius familiae princeps armatus in foro affuit dum suppli ci um illud indignum de Petro Alberico, ac carceris optimatibus sumeretur: cuius rei indignati o rque dolor in mentibus filiorum atque agnatorum resederat, per eandem contentionem certo numero ciuium delecto reip. reformanda. Itam tamen nouitatem ciuitatis quam Leona rdus sic abbreviat chronico diffuse profequitur: quod satis fidele existimatur.

A.C. 1393.

Fl. oreuz plebs in ter se con tendit.

Mense Octobris, 1393. detectus fuit quidam tractatus dominis Prioribus à duobus exulibus quo aliqui ciues cum quatuordecim artibus disponebant ciuitatis statu mutare. Et ex nominatis de illa conspiratione tres capti fuerunt, qui toti socios denunciauerunt praecipue Albertactius & dominus Cyprianus de Albertis & vnus de Adimaribus. Hi autem vocati à dominis causam ignorantes consili de innocentia (vt creditur) sua subito se praesentauerunt. Tunc etiam plures literae praesentatae fuerunt dominis de ea re significantes. Tres autem illi praenominati ad te ctorem missi fuerunt tanquam rei. Hoc autem inuentum, siue verum siue fictum fuit, publicatum fuit ciuibus multis ad hoc requisiti, & dies, qua rumor fieri debebat expressa. Decretum igitur est à ciuibus, vt tractatus iste diligenter examinaretur & rei puniretur. Et fuit facta commissio huius examinationis octo guardiae officialibus adiunctis eis triginta quatuor ciuibus.

Artes sui collegia, uilicium.

Illis diebus cum quidam à familia Potestatis duceretur captus quia hora prohibita noctis incederat, Ioannes de Buccellis vexillifer societatis mandauit militi, vt captum relaxaret. Quod cum non faceret exclamauit ille Ioannes. Hac iniuria fit Guelphis. Audiens clamorem certus rusticorum aduocatus de comitatu ad custodiam ciuitatis, collocatus in ecclesia sancti Apollinaris, egressus est ecclesiam & clamare coepit: Vnuant Guelphi, Cum his congregati complures armati cum eodem clamore procedentes vsque ad plateam dominorum, & interrogati ex parte dominorum, quid peterent, responderunt interfectionem Albertactij, & domini Cypriani, intendentes introire in palatium domini capitanei, vbi illi detenti erant, vt ibi occiderent eos, sed à duobus notabilibus viris verbis mollibus fuerunt retracti ab inceptis. Et duo illi de Albertis, vt tutius seruarentur, de palatio capitanei translati sunt in palatium dominorum. Cum timeretur seditio ciuitatis, posuerunt vigilantes noctis, qui custodirent ciuitatem, & multos etiam ex comitatu aduenire fecerunt, ac dominum Cortonij cum viginti quinque equitibus & centum & quinquaginta peditibus pro custodia, & ad obuiandum seditionibus fecerunt

Tumulus Florentiae excitauit.

A.C. 1393.

fecerunt pulsare companam ad parlamentum iuxta morem, data libertate omnibus, vt venire possent ad audiendum, quae tractanda erant pro bono reip.

Reformi derep. ma gnatib. ciuitas committitur. Scrutinij officiorum fortitione magillatone. quarerit vrbis. i. re go. Capitaneus nescarium. i. capitaneus duces Col legiorum amicum.

Mutatio reip. Flo rentinae.

Congregato igitur omni populo in platea domini Priores cum collegis suis in Aringheria se collocarunt, & per Seruianum notarium reformationum fuit propositum populo, quod per prouisionem sexaginta ciuibus, qui tunc fuerunt coram omnibus simul, cum dominis Prioribus, & collegis & capitaneis partis Guelphae & octo Guardiae, & sex mercantiae, daretur facultas & balia praedictis simul adunatis concordantibus vel saltem duabus partibus eorum omnium, ad reformandum ciuitatem, prout eis videbitur, & placebit, quod totum populo placuit & approbavit. Deinde subito praedicti habentes baliam & potestatem, vt multis placerent omnes de familia Albertina declarauerunt magnates, priuantes eos omni administratione reip. seu officii, exceptis tamen filiis domini Nicolai de Albertis. Et ad consciendum scrutinium officiorum, addiderunt praesentis de balia tot ciues ultra officiales, vt essent viginti sex pro quolibet quarterio vrbis, ac etiam ad capitandis artium vnus pro qualibet adiungi decreuerunt. Sequenti verò die ipsi elegerunt vnus capitaneum baliae: quirationem nulli reddere teneretur de gestis per eum, seu syndicari à quoquam. Hunc declarauerunt & nominauerunt fore dominum Franciscum de Gabriellis de Cantiano. Cui assumpta virga cum officio, assignatus fuit locus habitationis suae mansio sancti sepulchri, quae est ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in ponte veteri sita, exinde per officium baliae deliberatum fuit, vt scrutinium partis Guelphae quod tunc erat in vsu, igni traderetur & aliud nouiter formaretur. Similiter etiam scrutinia omnia seu a imburfationes omnium officiorum ab extra ciuitatem combusta sunt, vt per eos noua reficerentur. Et eodem modo scrutinium confectum tempore Bardi Martini combureretur, & referuarentur alia duo facta anno domini 1381. & aliud confectum 1391. cu hoc etiam addito, quod qui obtineret in illo praesenti scrutinio anni videlicet 1393. admitti ad officia, poneretur & connumeraretur cum aliis in illis duob. scrutinij anni. 1380. & 1391. Qui autem non obtineret in praesenti, extraheretur de illis duobus, vt priuatus officio. Deliberauerunt insuper, quod noui Priores eligerentur ad manus, id est, voluntatem eorum ex nouo scrutinio per nouos acceptatores. Item quod eligerentur duo vexilliferi societatis ex quolibet quarterio extracti de nouo scrutinio.

Die autem vigesima quarta dicti mensis tota ciuitas fuit sub armis exclamando publice, Viuat populus, & pars Guelpha. Quidam autem, qui clamabant, Viuat populus & artes, fuerunt profligati. Et vnus eorum qui videbatur audacior, Leonardus scilicet Nicole tinctor occisus fuit. Venerunt ergo omnes vexilliferi societatis eum vexillis suis, associati cum suis armati in

a Imburfationes erant nomina illorum qui ad magistratus peruenire poterant, quae erunt in quodam sacculo repositae, & inde qui sortie extraherentur hi magistratum assuebantur.

plateam dominorum clamantes, Viuat populus & pars Guelpha. Et tunc à dominis Prioribus fuit datum vexillum insignitum armis populi domino Donato de Accaiolis militi, & aliud vexillum cu signo partis Guelphae. Aquila rubea datum ab eis fuit domino Rainaldo Ganfiliazi. Et cum dictis vexillis simul cum capitaneo baliae associati pluribus ciuib pluries circumierunt plateam dominorum clamantibus omnibus Viuat populus & pars Guelpha. Et circa finem diei reuersi sunt omnes vexilliferi cum vexillis ad domum suam. Et duo milites dicti consignauerunt vexilla sua Prioribus: quae in fenestris palatii eorum appensa sunt.

A.C. 1393.

Confines. i. Animini populi.

Mane sequenti tota platea dominorum repleta est hominibus armatis Guelphis, & tunc fuerunt ad confines iudicati dominus Cyprianus, & Albertactius, & Neborus, & Petrus de Albertis in diuersis locis, aliqui alij in pecunia condemnati, alij carceri perpetuo mancipati. Tunc etiam ad requisitionem artis lanarum fuit decretum, & sub certa poena prohibita, quod non possent introiri in urbem panni lanei alienigenarum, nisi ex certis locis & paucis. Et porta ciuitatis clausa: ea die manserunt vsque ad horam nonam, quia timebatur nouitas. Et septem homines in diuersis locis tunc fuerunt occisi. In palatio autem continuè & sollicitè intendebatur cõfectioni scrutinij. In fortitione autè nouorum Priorum in fine mensis multi armati ad plateam concurrerunt. Illis autem nominatis & in palatio acceptatis, reuersi sunt omnes quietè ad domos suas, & octo guardiae mandauerunt per praconem omnes arma deponere, & ad artificia sua redire. Quinque tamen diebus ciuitas mansit sine pulsatione horarum propter suspensiones. fuit etiam determinatum per concilia, quod de aliquo maleficio perperato in illis rumoribus nõ posset cognosci, seu quisquam puniri.

In Nouembri autè noui priores pacifice officij susceperunt, sed inde ad paucos dies orra est aliqua suspicio seditionis. Vnde quidam qui tumultuantes clamauerat, Viuat artes, capti fuerunt & capite plexi. Aliqui alij ex illis fugientes exilio relegati. Et pro custodia maiori plateae fuerunt conducti ducenti stipendiarij ibi residentes. fuit autem scrutinium ex toto perfectum. 21. Decembris. Tunc etiam statutum est, quod nullus valeat assumi ad vexilliferatum iustitia, nisi compleuerit aetatis suae quadragesimum quintum annum.

A.C. 1394. Forcipibus ignitus homicida dilaniatur.

In februario sequenti fuit interfectus vnus ex vexilliferis societatis in foro nouo. Captus autem occisor, condignam recepit retributionem. Nam in Curru postus nudus, & renallis ignitus saepe attractus in illo loco suspensus vitam finiuit vsque ad vesperam in patibulo dimissus. Sequenti autem Martio Ioannes Augustinus militiae dux diem obiit iuxta ciuitatem in sua habitatione sitam in loco qui dicitur Pulverosa, publicoque ciuitatis funere elatus est maximis honoribus sepulturae eius impensis. fuit Augustinus genere Anglicus, sed longa militia per Italiam assuetus, in multisque veris bellis famam & gloriam rei militaris sibi praecipuam comparauerat. Sepultus est in ecclesia cathedrali.

Tenallia. i. forcipes.

Tertia pars hist. Ant. O Bellum

Bellum aduersus Mediolanensem recrudescit. Leon. Aret.

§. XXI.

ANNO domini. 1394. ut scribit Leonardus in histo. Floren. magni rerum motus nouerit exhorti sunt, & ad bellum rediitum est non tamē aduersus Galeatium Mediolanensem apertum fuit bellum, sed aduersus alios eo submicente. Mortuo siquidem Alberto Ferrarienti domino, Nicolaus filius eius est illegitimus admodum adolescens de voluntate patris & Ferrarientium successit in principatu. Actius uero ex eadem familia ob suspicionem affectari imperij Ferrariæ commorari uetitus, primo Venetias, inde Florentiam se contulerat: ubi moram trahens satis honeste ac magnifice, & in honore apud ciues habitus: cum per aliquod tempus eo modo perstitisset, demum cupiditate dominandi per seipsum ardens, & ab aliis insuper quibusdam incensus, clam Florentiam abiit cum paucis comitibus, & in Flaminiam se contulit. Inde mox propius accedens, per amicos & clientes contractis subito uiribus, repente tumultu cuncta inuoluit, ut non solum in his locis, quæ ad argentam & Rauennam conuersa existunt, uerum etiam in Mutinensi defectiones variæ fierent, ac extremo in periculo status Nicolai poneretur.

Cognouit ciuitas statim Actium non suis uiribus, sed alienis ista moliri, & quis esset author machinatorque, & qua de causa non ignorauit. Itaque primo reducere, Actium pro amicitia familiaræ ad arbitrium conatum est. Mox ubi illum alieniorem sensit, ad tutelam Nicolai, utpote socij & confederati surrexit. Non parua quidem fuit contentio, nec exigui temporis. Fauebant enim Actio Rauennates, & Foroliuenses. Ioannes uero Barbiani comes uir militaris, & magnum habens equitatum, domi suæ Actium receperat, & enixissime adiuuabat, defectionesque oppidorum ab ea quidem parte plurimæ sunt secuta. In Mutinensi uero alia equitum turmæ quibus præerat Philippus & Marcoualdus Pisani omnia peruadebant, nec decant etiam accolarum fauores.

Gargonfa latronum principes Florentiis eripiunt.

Per id tempus alia multitudo equitum & pedatum in societatem latronum coacta, quibus præerant Broglia & Brandolinus, Gargonfam castellum agri Aretini furtim occupauit, discursumque hostiles per multa loca faciens, rapinis ac præliis cuncta inuoluerat. Ob eas turbationes decem viros publica autoritate ad curam belli create placuit Florentinis. Hi & aduersus Gargonfam militem opposuerunt, qui à populationibus hostem cohiberet, & Ferrariam magna equitum auxilia miserunt, quibus præfuit Conradus comes, & ita bellum in Aretinis & Ferrariensibus eodem tempore concitatur. Utrobique Galeatij factum fuisse non erat obscureum. Nam qui Gargonfam occupauerant equites, paulò ante ab eo dimissi fuerant, & qui Ferrariensem præmebant, ab eodem authore proficisci cernebantur. Actium nequaquam per se tanta posse manifestissime apparebat. Florentini igitur ista cernentes ita susceperunt Ferrarientem bellum ut non aliena, sed propria res agi

videretur. Nam Bononienses siue metu copiarum, quæ in Mutinensi conuenerant, siue amicitia Actij uelut medij quidam persistebant.

Per idem tempus legati imperatoris Romani, qui dicebatur a Veneslads, Patavinum primo, inde Mantuam uenientes, significarunt imperatorem ipsum ac regem Bohemorum existentem, audisse contentiones, quæ illis & sociis eorum sint aduersus Mediolanensem. Itaque constituisse ob eam rem, si modo confederati uelint in Italiam transire ad Mediolanensis potentiam retinendam, quo reb. suis contentus sit: & alienas nequaquam inuadat. Hæc legatorum oblatæ & Patavino, & Mantuano optima uidebantur illiusque aduentum in Italiam suscipiendam adiuuandumque censebant. At enim Florentini periculosum nimis consiliū existimabāt, ob metum ac suspicionē Mediolanensium alii maioris fastigij principem in Italiam accersere. Itaque peruicere tantē Florentini, ut legatis responderetur, nullum sibi ad præfens esse bellum aduersus Mediolanensem: sed pacem agere quam seruaturam illum esse confidunt. Quod si aliquando secus fieret, tunc ad principem confugiuros esse ac benignis illius sollicitationibus uiros, In Galliam tamen haud multo post legatis missis fœdus cum Francorum rege quaesierunt: pudentes per hanc maximè uiam Galeatium contineri posse.

a Cas. r. Veneslads rex Romanorum electus est procurante patre Carolo imperatore & rege Bohemæ A.C. 1376. deinde coronatus. Aquisq. eum eodem anno pridie nonas Iulij regnauit cum patre annos duos m. s. de 15. & solus an. 2. m. 5. d. 28. Hic autem Cas. omnium ignauissimus, & imperio pe. nissimus fuit. cui deinde imperium abrogatum est A.C. 1400. Obiit. 18. annis post Pragæ & Bohemæ apoplexia or repus A.C. 1418. Vide de eod. inf. §. 35. & Aemyl. lib. 10. & a. ior.

Gargonfa Florentinis redditur & Barbianensis deluditur. Leonardus Aretinus, Blondus A.C. 1395. §. XXII.

ANNO sequenti, scilicet. 1395. cum bellum gereretur apud Gargonfam, & apud Ferrariam, utrumque feliciter confectum est à Florentinis. Nam Galeatius Mediolanensis, duces illos & equites, quos miserat occultè Gargonfam, ad alias opportunitates traducere uolens, author fuit ut Gargonfa Florentinis redderetur. Qua ex re & gratiam iniit, ut mediator, & rem suam egit.

In Ferrariensibus uero longius & durius fuit certamen, nec uiribus solum, sed etiam fraudibus certatum. Barbianensis enim pactus magna pro mercede Actium interficere, alium quemdam Actio ualdè similem, & uestitu illius inuentum occidit. Quem cum eis, cum quibus pactus erat, caelum ac sanguine fœdaturum ostendisset, mercedem accepit, ingentem uidelicet vim argenteorum uasorum, & duo insuper Nicolai oppida, Lucam uidelicet, & Fœlicem. Quibus receptis, haud multo post Actius uicentem incolentem maximo cum ritu & lætitia se ostendit. Ex hoc iam deterior Nicolai conditio effecta

ita est, ac rebelliones crebriores inductæ. Misceuerat se huic certamini Fauentinus Astorgius qui & sua sponte cum esset Barbianensis inimicus, & Florentinorum rogatu bellum susceperat, & crebris discurtionibus Barbianensem, Actiumque vexabat.

Inter hæc multitudo agricolarum & colonorum inter Ferrariam & Argentam insurrexit, armisque assumptis nouis rebus studebat. Quorum fiducia cum Actius sine Barbianensi Padum transisset, ac sese illis admiscere pergeret, sentiens hæc Fauentinus Astorgius cum suo Florentinorum equitatu (ad mille ducentos equites fuere) cumque peditem multitudinem Fauentia profectus, Padum nauibus traiecit. Inde Actium & suos repente aggressus, eos sine magno certamine profligauit. Et (quod maximum fuit) Actius ipse à Conrado comite Florentinarum copiarum duce captus est, & Fauentiam ductus, sibi que carceri asseruatus. Per hunc modum conatus cecidere, etsi postea reliquæ huius belli, & in Mutinensi, & in illis ipsi locis diutius permanserunt.

Capto Actio reb. que eius profligatis, Florentini duces suos, & milites quos per illa loca habebant, ad obsidendum Barbianum miserunt. Erat enim Florentinis aduersus Ioannem Barbiani indignatio quod dudum ab initio tumultus Actiani, cum oratores Florentini populi pro reb. componendis ad Actium uenissent, ac eum detererent a bello: Ioannē etiā Barbiani comitem, ne aduersus Nicolaum Ferrariensem bellum inferret, liberius commonerent, ac Florentinos nequaquam id laturos esse protestarentur, hic inquietus & militaris uir, contumelia uerborum usus. Quanta (inquit) hæc uestra Florentini arrogantia est? Iam uero Italia tota nemo strepitum facere poterit, cui interesse nolit. Quicquid per Hecuriam, Galliam, Flaminiam emergit, pertinere ad arbitrium uestrum existimatis. Magistri & gubernatores omnium esse uultis, & nunc aduersus Actium ex illa familia ortum, quam uobis amicam prædicatis, quoddam iura sua persequi uelit, denunciatis bellum, ac mihi ceterisque eius iustitiæ fautoribus, si illi auxilio fuerimus, comminamini. Ite igitur & me cum equitatu meo intra fines uestros expectate. Neque enim alibi, quam in terra uestra armatus rem uobiscum transigam.

Cum supra contumeliam uerborum facta improba sequerentur, non tulit populus Florentinus, sed copiis ad Barbianum missis iactantiam illius sic retudit, ut qui se armatum expectari in terra Florentinorum minabundus denunciauerat, eum domi & intra propria moenia obsideret. Venit etiam Fauentinus Astorgius, & Nicolai Ferrariensis, cuius res gerebatur copiarum, & circa Lucum, & alia eius oppida confederunt. Tota res tamen, atque ceptum magis Florentini populi uidebatur. Quam obrè Bononienses conquesti sunt palam, indignantes quod Florentini illis in locis oppida acquirere & possidere uellent, ac Ioanni comiti aduersus Florentinos non occultè fauebant. Idem faciobant Rauennates & Imolenses nequaquam amantes Florentinorum uicinitatem.

Militabat per hoc tempus apud Galeatium Mediolanensem Albericus Barbiani comes, hu-

ius Ioannis propinquus. Erat uero Albericus uir magnus, ac princeps militiæ Galeatij. Hic ergo dolens oppida sua obsideri, comitatus à Galeatio petierat, & omnia parauerat quasi ad opem ferendam uenturus. Id Galeatius per oratorē suū Florentinis denunciauerat, nec se posse continere Albericum, quo minus ad succurrendum domui suæ ueniret. Hoc igitur nuncio, & simul indignatione Bononiensium, & quod iam satis pœnarum ille dederat proteruitiæ suæ, obsidionem sponte sua Florentini dissoluerunt. In reductione uero exercitus Florentini Castrocarum à papa concessum eis obsederunt: super quo Bononienses grauiter indignati sunt, adeo ut dicerent oratoribus Florentinorum, qui Bononiæ erant populum Bononiensem nunquam esse passurum Florentinos in Flaminia habere dominium, satis illis Hetruriam esse debere. Si milititer Foroliuenses, & alij uicini ita ægrè ferebant, ut magnas copias congregarent ad resistendum Florentinis. Sicque bellum Castrocarum intercedentibus Venetis cæterisque amicis depositum est. Vnde quia nec maturum, nec satis consideratum huiusmodi belli ceptum fuit ideo finem habuit non congruentem honori ciuitatis.

Eodem anno Mediolanensis tractauit facere ligam cum Florentinis, & eorum colligatis contra societatem stipendiariorum latrocinantium simul collectam, ad defensionem suorum statuum contra eos, ne cogerentur ab ipsis ad redimendum se. Et prima uice post prolixum tractatum adiucem, cum concordari non possent nihil est conclusum. Post aliquot menses refumta pacta practica in eadem re colligationem fecerunt ad id quod dictum est. Colligati autem ex vna parte fuerunt Mediolanensis, Pisani, Senenses, & Perusini, ex alia parte Florentini, Bononienses, Lucenses, Marchio ferrariensis, dominus Cortonensis, dominus Patavinus, Malatestæ, Astorgius fauentinus, dominus Imolensis, & Tiphernates. Et contractus in huiusmodi fuit stipulatus in præsentia dominorum priorum Florentiæ, & oratorum dictarum communitatum & dominorum, qui omnes ratificauerunt.

Ea tēpestate inuitū est magnū certamē in partibus a Ungariæ inter regē Ungariæ & Baiazetū

Hoc certamen est illud nobile contra Baiazetum Turcorum tyrannum ad Nicopolim prælium gestū, ab eo minime diuersum, quod §. 24. auctor memorat. Nam semel tantum Christianos in Hungaria confixisse cum Turcis hoc tempore Historici memorant. Pius 2. in Europ. cap. 4. Nauic. genib. 47. Aemyl. lib. 10. & alij. Hoc tantum modo inter se dissepantes quod pugnam ad Nicopolim sub Calepino Baiazetis filio acciisse Pius 2. scribit. alij uero sub Baiazetbe. Fusius autem ex Aemyl. totam rem referam.

Andax filius Ioannes aduersus Turcas auxilio Sigismundo Hungariæ regi exercitum duxit præmissis ad Germanos proce. es. iūm transitum peteuerunt, iter sine iniuria maleficoque facturis. Consenscentibus enim apud nos sacri belli, Afiaticarumque rerum consiliis, & aliis super alia bellis inter nostros exorientibus postremo & schismate pontificia & tēni hostes Turca, malanostra suam occasionem rati, spiritus Tertius pars hist. Ant. O 2 ruius

A.C. 1395. Albericus Comes Barbiani qualis.

Fœdus Italicorum contra societatem latronum. Refumpta practica. i. tractatu inter se de ead. re habi.

Barbianensis pro. A. C. 1395. ei similem interuenit. Hæc epi. da. lucum & Cœlitem. Bon. n. p. mutat.

A.C. 1396.

virtus, qui pavorum in eos armis occiderant, sustulere. Petere enim apud illos nobilitatis indole exolefcente, non-rum hominum familia quatuor sunt exorta, quæ sibi nomen ingens dextra fecere. Hi erant Asambaci, Cadelori, Caramani, Othomani, Oibomanni scilicet longe maxima extitit.

Turcorum cum Christianis ad Nicopolim pugna.

Huius pronepos Baiaz, ibes quem alij P. zaitem vocant, Amurathis filius Hungaros bello continenti vexabat, regiones Hungariae attributas sinitimas vrens. Ceperat Burgaria nobilem urbem, eodem quo & in Epiro & Asia alia sunt nomine Nicopolim, Ioannes Burgundia dux Francorum qui in hoc bello militabat princeps iam Budam pervenerat, copiasque cum Sigismundo rege iunxerat. Ibi consilium de ratione belli gerendi habitum. Placuit primo quoque tempore in hostem movere, & vi ardore militum pugnam & hostem poscentium. Danubium transiunt. Ibi in Bulgariam atque hosticum ventum est, oppida præsidii Turcarum inaccessa expugnant. Sui fiducia, & hostium contemptus in dies augetur. Pro etiam satis magno prælio Franci victores, captivos interemere nullius virtuti nullius nobilitati parcentes, ac quasi certa universi belli victoria, in omnem luxum, lasciviam libidinemque effunduntur. Auditas e iam apud nostros verum voces Ioannes Hungarus scribit, illis hostis, quæ in Turcas ferrentur, non modo hominem non metuendum sed & calum ruens suscipere ac fulciri posse, quam dicti recordiam vindex celestium vis magna pavorum eade vta est.

Ad Nicopolim nostra castra castris hostium collata sunt, Sigismundo placebat, ut Hungari Turcarum rerum periti prima in acie consisterent, Franci agmen clauderent. Id ignominiosum sibi ratus Audas filius Audax in Turcas cum suis ruit, priusque concurrat quam e castris Sigismundus signa esseret. Pugnaverunt tamen Franci egregie, cumque hostium sagittis equi confoderentur, ipsi cataphracti ex equis desiliunt, plures pro suorum numero occidunt hostium, nec dubia victoria si secunda Turcarum acie recentibus integræque, Hungari, & ipsi recentibus libatissimè viribus occurrissent: sed Francorum equi vacui, ut strati frenati que erant in castra conseruati reuerentes errorem iniecerunt. Rati enim Hungari casus socios amicosque se se fugæ mandarunt, quam victor, mox hostis infestam erantamque illis reddidit. Captus Ioannes Burgundio cum multis suorum Sigismundus ex effuso cursu nauim in Danubio nauam conscendens, non prius fugæ finem, quàm in Euxinum Pontum delatus fecit Ioannes Audacis filius ducentis millibus Aureorum numeratis Turcas ad suos rediit cum multis simul & captis & dimissis. Hæc ille. De exercitu Christianorum occisa feruntur 20. millia, & de Turcis 60. millia. Gesta hæc sunt A.C. 1395. vel ut alij scribunt 1396. Nam & alij.

Baiaz etis in Hungaria pugna.

filium Amurathi principis Turcorum. In quo sanguis effusus est copiosus, occisis plurimus ex utroque exercitu, multo tamen abundantius ex Turcis, quamuis ipsi Turci in campo remanerent.

Florentini aduersus Forolium in insurgunt.

Mense August. eiusdem anni Florentini miserant copias, quarum fecerunt ducem & capitaneum generalem Rodulphum de camerino contra Forolium faciētes omnem deuastationem possibilem circa civitatem illam ob vindicandam iniuriam eis illatam, quia impediērant adreptionem possessionis castelli Castrocaro. Erat etiam cum eis Astorgius fauentinus contra

Forolium: sed oratores Venetorum destinati ad hoc ita operati sunt, ut quæstio & controuersia omnis, quæ erat inter dictas partes, commissæ fuit decidenda de iure & de facto ipsi domino Venetorum. Quam obrem soluta obsidione reuerse sunt copie florentiam.

Galeatius dux primus Mediolanensis creatur. Blo. li. 10. de. 2.

§. XXIII.

In illo tempore Mediolanum Galeatius procurauit, & obtinuit ingenti quantitate pecunie, ut dicitur plusquam ceterum millibus florenorum ab imperatore Venceslao, rege etiam Bohemiae dignitatem ducatus, ut in posterum nominaretur & esset dux Mediolanensis. Quam consecutus est per manus oratorum dicti imperatoris mense Septembri cum magna solemnitate & gaudio Mediolanensium accipiendo biretum, nomen, & alia insignia ducatus. Vnde postmodum vocatus est Mediolanensis qui prius dicebatur, & erat comes virtutum.

Tunc etiam inter regē Francia, & regē Angliæ factæ sunt treugæ ex guerris prius admodum habitis, vnde secuta est pax magna, & ad firmitatem eius matrimonia sunt inter eos celebrata, filiam vnus regis alteri dando in vxorē.

Per extremum huius anni motus in republ. Florentina fuit ex huiusmodi causa. Donatus erat Accaiolus miles florentinus, ex familia nobili admodum honorata. Ipse quoque vir magna virtutis magnæque autoritatis, & in gubernanda repu. haud dubie princeps. Is cum omni superiori tempore eadem sensisset, quæ ceteri, qui vna secum in republ. versabantur: tunc quæcumque tandem illum causa induxerit: mentem conuerterat ad eam partem ciuium quæ exclusa erat ab honoribus, restituendam.

Idque cum Angelo Richoueri vexilliferi iustitiæ filio & cum aliis quibusdam agitauerat. Res erat difficilis & ardua, & non sine contentione transiit: tamen consensus autoritate & potentia sua, se eam perfecturum sperabat. Cum igitur hoc intellexissent, qui republicam gubernabant, confestim insurgentes huiusmodi propositum exagitare ceperunt, ac ita se comparere, ut nullo modo paterentur tale quicquam fieri. Iamque priores commonefacti sese erexerāt ad rem, si quis eam tentaret improbandam, & quasi inimicam publicæ quieti puniendam.

tunc metu deterriti Angelus Richoueri, & Guido quidam scriba, qui totius secreti erant cōsej impunitate promissa, cogitationem & ordinem rei magistratibus aperuerunt.

Donatus ergo ea de causa ad Priores vocatus

Hoc ita Aemyl. commemorat. Anno eius seculi 95. rex Angliæ Richardus Calitium transmisit cum Francorege in colloquium descendit, habellum traxit septem. Francus ei despondet ac in manum tradidit oppida Brestum ab eo. & Casaroburgum recepit, alterum Britannia alterum Normannia conturbatum. Sic ergo inter Francos & Anglos induciae in triginta annos pactæ sunt. Geneb.

A.C. 1396.

ab amicis & familiaribus suis, quorum satis magna erat multitudo, retinebatur, suadentibus, ut domi manum aut periret, quod cogitauit, aut certe nihil mali paterentur, fautores quidem & fautores ita monebant. Ille verò inter spem & metum ambiguus, cum aliquanto stetit, tandem parere statuit: plurimumque consensus autoritate sua, & propinquorum favore, quorum aliqui in magistratu erant, cum iam in palatium venisset, captus & detentus est. Quo facto omnes illius fautores dissipati sunt, & nunquam post hac comparuerunt: Ipse biduo custoditus tercia nocte demum sic in exilium agitur, ut de palatio ad portam cum multitudine armorum deduceretur, ne inimici ei nocere valerent, Acti præterea in exilium sunt plures ex eo genere hominum, qui restitutionem affectabant.

Quidam ciuitate libere principibus vnus obest. excellētia in libera ciuitate molestia.

Inducia inter Angliæ & Franciæ factæ.

Donatus Accaiolus veniā a ciuib. petit.

Obsuisse huic viro duo maximè existimabantur. Primum nimia potentia, nec ipsa coercita, deinde libertas reprehendendi nimiam quorum altera inuidiam, altera malevolentiam plurimorum, sibi comparauit. Legati ad ciuitatem missi domum eius frequentabant, & omnes quibus aliqui negotij cum ciuitate erat ad hunc tanquam ad patronum confugiebant, quæ quidem res non nisi ab amicis eius probabatur, inimici verò ducem & dominum per calumniam vocitabant, adeo excellentia omnis in ciuitate libera molesta est. Libertas reprehendendi nimia sibi plurimum obfuit. Ipse quidem vir integer, vitia hominum ferre non poterat, crebroque ea exagitabat. Ea verò res non tantum proderat reipub. quàm sibi nocebat. Ciues enim in libera ciuitate benigne monendi, & dirigendi sunt, non contumelia verborum exagitandi. Ob hæc ille pulsus & relegatus, patria caruit.

Causam verò relegationis publicæ literæ ad germanum eius Romanæ ecclesiæ cardinalem scriptæ declarant. Inquiunt enim in eis ciues, se iniuriis & dolentibus principem ciuem in exilium actum fuisse, quoniam extraordinario tempore in spem nouorum suffragiorum, nouæque restitutionis ciues quosdam erexerat, atque parauerat, ut si non deliberatione publica obtineri possent: vi tamen & armis eam facere aggredierentur.

In chron. additur, quod cum dominus Donatus detineretur in palatio, multi ciues armati venerunt ad plateam dominorum, petentes dominum Donatum decapitari. Quibus à dominis & collectis responsum est, quod patientes essent, nec rumores suscitarent, quia ita ageretur de domino Donato, quod contenti essent de punitioe eius. Et cum tractaretur in consilio de poena ei inferenda, ipse de licentia magistratus, intrauit locum concilij genibus flexis denudatus ter dicens. Miseremini mei, confessus peccatum suum, & misericordiam petens. Fuit autem relegatus Barletta, ad quem locum adendum se obligauit sub poena viginti millium florenorum. Et pro huius impletione dedit filios duos obfides, quibus seruatis filij liberati sunt. Quidam pro huiusmodi negotio capti, dimissi fuerunt, aliqui tamen exulati, & aliqui officiis priuati. Ex Barletta autem dominus Donatus scripsit literas satis prolixas magistratibus Florentinis, ostendens innocentiam suam in ea re.

ab

A.C. 1396.

In ito postea pluries concilio, vtrum deberet fieri alia inquisitio super ea re ad inueniendum reos nunquam potuerunt concordare. Et sic ommissa est alia inuestigatio. Illi autem duo scilicet Angelus Richoueri vexilliferi filius & Messer Guido inquisiti à capitaneo absoluti fuerunt, ut non posset amplius procedi contra illos.

Genuenses Francorum ditioni subiiciuntur. Aemyl. li. 10.

§. XXIII.

Anno domini 1396. cum dissensionibus multæ fuissent inter Genuenses, & duces sæpe mutarentur, demum rex Francia cepit dominium eius. Qui etiam significauerat Florentinis, quod quia mittebat copias suas ad ipsos Genuenses, ipsi non impenderent eis auxilium aliquod vel fauorem, sed potius sibi, ad quod efficiendum se obtulerunt. Misit autem rex Francia vicarium suum comitem sancti Pauli, nobilem virum ad gubernandum eam, inferiora verò officia partim Guelphis, & partim Gibellinis committebat. Ad hoc autem, ut rex obtineret dominium illud multum operatus est dominus Anronius Adornius qui fuerat dux. Et pro mercede operis eius accepit à rege quadraginta millia florenorum & duo castra in Francia. Hoc autem ægè tulit dux Mediolanensis quia diu concupierat etiam cum multis impensis eam sibi subiugare. Tunc etiam cum oratores florentinorum essent in Francia, facta est colligatio inter regem Francia & florentinos ad defensionem & conseruationem statuum in Italia, reseruata facultate cui libet ex colligatis cum florentinis, ut qui veller posset cum eis coniungi. In ea autem pactioe & dicta ligatio confectum est, ut quicquid terrarum adipisceretur in Hetruria, esset florentinorum & colligatorum cum eis. Quod autem extra Hetruriam acquireretur, regis Francia foret, hoc etiam seruato, ut nihil fieret contra Romanam ecclesiam.

Et anno rex Vngariæ cum maximo exercitu Vngarorum, Teutonicorum, Gallicorum, & Valachienfium profectus est in bello contra Baiazethum dominum Turcorum. Erat autem exercitus Christianorum. 35. millium equitum, Turcorum verò inter equites & pedites ducenta millia hominum & vltra. Et cum plura prælia adinuicem confecissent, demum occulto Dei iudicio Christiani superati sunt à Turcis ita tamen, quod et si de christicolis occisi sunt ad viginti millia, & aliqui capti, de Turcis interfecti sunt ad sexaginta millia.

In illo etiam tempore nouitas fuit in ciuitate firmana. Nam multi ex ciuibus arreptis armis insurrexerunt contra dominum Antonium qui paulo ante sibi dominium vrbis vsurpauerat, & plurimos occidi fecerat, & alios exilio damnauerat. Ipse autem dominus Antonius in ipsa insecutione facta contra eum in arce se cōturbauit, & inde misit pro comite Carrariensi sibi vicino cum copiis eius. Qui receptus in arcem cum suis processit contra ciues, qui se rebellant, & post eadem multorum ciuitas penè tota prædæ exposita est.

Tertia pars hist. Ant. O 3 Quo

A.C. 1396.

Comes S. Pauli regis Vicarius Genuæ quæ Bufficandū vocat. Aem.

Status. id. dignitas & domini.

Christiana noritæ contra Turcos prælia. Vide Aemyl. li. 10. & Naucl. ge. 22. & sup. quæ §. 22. notauim.

Firmanæ ciuitatis clades.

438
A.C.
1396.
Florentino
rum res.

Quo ad Florentinos in eo anno. 1396. quan-
ta nunquam prius certamina parabantur. Prin-
cipio enim eius illi ipsi ductores & milites, qui
nuper Lucenses inuaserant, Aretinum in agrum
reuerſi ad vltque prope vrbis moenia prædis rap-
inis, & incendiis cuncta sedauerunt. Inde cir-
ca Burgum & Anglare tranſeuntes, ab ea quo-
que parte omnibus vexatis, tandem inter Cor-
ronam & Aretium confederunt, rapinis & in-
cendiis omnia miscntes. Alia rursus ingētor
robustiorque multitudo apud Ioannem Barbia-
ni comitem parari nunciabatur, in societatem
latrocinij coitura: Fururos autem dicebant, qui
Barbiani conuenerant, non paucios sex milli-
bus equitum. Ipse enim Ioannes incredibili o-
dio in Florentinos exarserat, nec verbis minisq;
parcebat, sed iactabundus denunciabat inualio-
nem & bellum.

Aduersus hæc pericula insurgentes Floren-
tini, eos qui in suo iam solo inimicè versaban-
tur, viribus suis oppositis excedere finibus con-
pulerant. Aduersus autē eam manum, quæ Bar-
biani parabatur, non viribus, sed consilio & pru-
dentia vsi sunt. Ducibus enim equitum, qui iam
Barbiani conuenire cœperant, largita pecunia
effecerunt, vt inde cum suo equitatu abirent, in
quorū numero fuerunt Ludouicus Cancelli, &
Philippus Pisanus cum equitibus mille quin-
gentis. Hæc fuga Barbianensis cogitationes ir-
ritauit, recusantibus postea aliis in eam societa-
tem coire, quæ prius dissoluta erat, quàm penè
incepta. Cum igitur Ludouicus Cancelli cum
eo equitatu in fines Bononienses se recepisset,
Florentini sumpta occasione, quoniam & ipsi
eisdem artibus oppugnabantur auctores fue-
runt, vt Ludouicus cum Bartholomæo Pratenſi

& Antonio Obice in societatem coirent, quo &
ipsi pari fallacia inimicos vlciscerentur. Hi ergo
duces conuenientes cum suis copiis Parmensi-
bus, & Reginis damna inferre cœperunt. Venie-
bant ad Florentinos à duce Mediolanensi que-
relæ pro rapinis & maleficiis huius societatis.
Cui respondebatur non esse illas copias Floren-
tini populi, tantum modo eos obligasse ad futu-
ra stipendia, si requirantur: interim sui iuris
esse, & suo arbitratu vagari, quo iure & ipse Me-
diolanensis dux Brogliam, Brandolinum, &
Bordum habebat obligatos. Exinde prædicti
duces cum suis exercitibus, attritis rebellibus
Nicolai Ferrariensis, fines Pisanorum cum ma-
gno tumultu ingressi sunt. Conduxerant enim
eos illuc exules Pisanorum, quorū principes er-
rant familia de Gambacurra, secretò autem Lu-
censes, vt vindicarent iniurias eis illatas non
multò antè.

Ioannes autem Barbianensis cum suis venit
in adiutorium Pisanorum vocatus ab eis. Mife-
runt autem Florentini auxilia ad Lucenses, vt
defenderent se à Pisanis, non vt Pisanorum fi-
nes inuaderent. Inter hæc Florentinorum lega-
ti, qui Mediolani erant significauerunt Alber-
ricum comitem & Leonardum Maleſpinam cū
ingenti multitudine equitum dimissos à duce
Mediolanensi quo in societatem coirent ad tu-
telam Pisanorum. Quo nuncio commoti Flo-
rentini, quasi medios & sequestres sese inter Pi-
sanos & Lucenses interposuerunt, missisque ad
vtrosque legatis concordiam suaserunt, quæ

tandem recepta est, ea conditione, vt Barbianen-
sis cum suis Hetruria discederet, & Pratenſis
& socij ex finibus Lucensium abirent, Barbia-
nensis tamen recedens, Ferrariensi & Mantua-
no damna multa inferebat, & Florentini exuli-
bus Pisanorum fauebant, vt Appianensis cum
Pisanis infestius vrgeretur.

Bellum in Hetruriam Me-
diolanensis apertè mo-
uet. Leonard.
Aretin.

§. XXV.

STANTIBVS in hunc modum rebus
cum bellum quidem apertum non esset,
ceterum suspicionibus & querelis omnia re-
dundarent, Pisanorum autem exules à Lucen-
sibus Florentinisque occultè fouerentur: intel-
ligens hæc Appianensis, non vltra tolerare hu-
iusmodi pericula constituit: & Galeatium hoc
ipsum iam pridem cupientem meditantemque
magis incendit ad bellum in Hetruria concitan-
dum. Acta res est magno consilio, magnòque ap-
paratu, nec vnquam vires hostis tantum, quan-
tum in hoc tempore patuerunt. Cum enim Flo-
rentinos inuadere statuisset: magna vndique ag-
mina multique simul duces quasi ad præſcri-
ptum Pisis conuenerunt. Ex inferioribus quidem
Hetruriæ locis Paulus Vrsinus, & Othobonus
Parmensis, & Ceccobinus Bior di frater, eodem-
que fere tempore Broglia cum aliis item copiis
Pisas petebat. Hi quatuor ductores ex Hetruria,
Ex Gallia verò Ioannes Barbiani comes, & Pau-
lus Sabellus & Lucas de Casalli cum alio item
magno equitatu, & post hos Albericus dux mili-
tiæ venire nunciabatur.

In hac tãta redundantia hostilium copiarum
Florentini plurimum trepidare cœperunt, &
Bartholomæum Pratensem, ceterosque in so-
cietatem coactos, quasi dissoluta societate ad
stipendium conduxerunt, eosque partiti sunt
per oppida. Venerat per hoc tempus Bernarbo
(vel Bernardon) militiæ dux à Florentino popu-
lo vocatus, ac summæ rei præfectus, vir genere
Aquitanicus, ceterum longa militia per Italiam
cognitus. Is ad sexcentos equites delectos se-
cum duxerat, peditesque militem confectos su-
pra ducentos: Cum his copiis apud Miniata &
Fugetium cõstitit. Rogati sunt insuper auxilia-
res Bononienses, ac ceteri socij, sed parua, & ea
ipsa tarda ac lenta auxilia venerunt. Inter hæc
Paulus Vrsinus, & Othobonus Parmensis cum
suo equitatu Pisas mouentes, agrum Lucensem
ingressi sunt. Ibi cum Ioanne Barbianensi con-
iuncti Albericum venientem ex Gallia præsto-
labantur, ac hostilem in modum omnia perua-
debant. Lucenses in periculo constituti auxilia
à Florentino populo implorabant. Quibus cum
auxiliari placuisset, Bernardon dux Miniata
ex oppido profectus, Fugetium primo inde in
Lucenses transit.

Cum igitur in Lucensibus essent Florentino-
rum copiar, omnibus ad eas partes intentis, la-
cobus

Florentini
contra Me-
diolanen-
sem occu-
pè pugnat.

A.C.
1396.
Cocordia
inter ciu-
itates lu-
cæ

acobus Appianensis quod iam pridem machina-
tus fuerat, aggressus est Miniata oppidum per
prodicionem auferre. Benedictus erat Mangia-
dorus Miniatensis, vir domi nobilis, & eam vs-
que diem fidelis existimatus, Hunc Pisis degen-
tem Appianensis magnis pecuniis impulerat
ad facinus & maximum & audacissimum per-
petrandum, vt occupato repente oppido, ac tu-
multu excitato, per amicos homines suæ fa-
ctionis, & per auxilia, quæ præstò sibi forent, id
oppidum Florentinis auferret. Res opportuna
videbatur, quòd nulla Florentinorum præſidia
in oppido remanserant, hostium verò ingentes,
ac robustæ copiar Pisis & circum ea loca dege-
bant, paucis horis, si expediat, assuturæ. Ratio
verò transigendi hæc inita est. Erant ædes præ-
ſidis in extrema parte oppidi ita constitutæ, vt
extra & intus egressum ingressumque haberent.
Has occupare constituit, ac per ædes auxilia ho-
stium suscipere. His itaque compositis Benedi-
ctus cum equitibus decem & septem Pisis mo-
uens, occasu iam sole Miniata peruenit. In-
gressus autem oppidum, sic vt erat, armatus,
cum iis quoque adduxerat comitibus, quasi nun-
ciaturus aliquid, quòd festinato opus esset, apud
præſidem contendit. Admittitur sine vlla dubi-
tatione ad præſidem. Ille verò statim, vt in con-
spectum præſidis venit, eductis gladiis nil tale
suspicantem cum suis inuadit atque interficit.
Mox sublato clamore, oppidanisque ad liberta-
tem vocatis, igne significat hostibus, vt ad se
maturent. Oppidani atroniti primo atque incer-
ri cum hostes adesse cum exercitu putarent, nec
alteri confiderent, maximo in metu perstabant.
Procedente autem tempore cum nulla hostium
auxilia adesse sentirent, conuenientes in vnum
ac sese cohortantes, inuadere occupatores sta-
tuerunt. Facto igitur impetu ad præſidis ædes
quæquã illæ munitæ forent, & ab iis qui eos te-
nebant egregiè defendere: ètur, iam è cū alij aliud è
inuaderent, ac ignem foribus iniicerent, tãdem
diffisi occupatores aduersus tantam vim posse
resistere, nulla venire auxilia certentes ad su-
gam respicere cœperunt, Benedictus ipse per
tenebras sese extra oppidum abiiciens, per præ-
rupta quædam euasit. Ex comitibus autem eius
quidam capti sunt: ceteri fugientes latrantef-
que euaserunt. Expugnata autem sunt ædes de-
mum post mediam noctem, cum primis fere te-
nebris occupatæ fuissent.

Erat nox media cum Florentiæ nuntiatum
est casum esse præſidem, atque ædes ab interfe-
ctoribus teneri, hostesque ab iis vocari, expe-
ctarique. Confestim magistratus exciti eo nun-
cio, ciues trepidè vocauerunt, magnòque in me-
tu ciuitas ea nocte fuit. Oppidum enim natura
munitissimum, & multitudinis maximæ capax,
in quo per idoneam belli sedem fore constaret,
si amissum foret, actum de libertate putabatur.
Ac nimirum tantas hostium copias ad hoc ip-
sum conuenisse interpretabantur. Cum igitur
de his consultaretur agereturque, & amissam
omnino oppidum omnes putarent, alter sub
prima luce nuntius veniens, securum oppi-
di proditoresque pullos fuisse retulit. Ex hoc
secundo nuntio tantam læticiam ciuitas susce-
pit, vt maximo liberata malo videretur. Admi-
rantibus autem cur. auxilia occupatoribus non

Præſidem
mirabili
audacia in-
terfic.

Copiar Me-
diolanen-
sum contra
Pisanos,

Ex oppi-
do fuga-
tur.

venissent: compertum est cum venirent per no-
ctem auxilia peditum, incidisse primo in infi-
dias nostrorum, qui & alia de causa repositi ce-
xules capere volebant, & ex hoc suspicatos ho-
stes rem esse detectam, retro abiisse. Sic fortuna
potius oppidum seruaui, quam vlla hominum
prouidentia. Die autem facta Ceccolinus Bior
di frater, cum equitatu adueniens pullos occu-
patores repetit, quare è vestigio cõuersus Pisas
reduxit.

Post Miniatis detectam prodicionem & frau-
dem, dux militiæ Florentini populi ex agro Lu-
censi Fugetium rediit, ac superiori periculo mo-
nitus oppida custodire intentus erat. Inter hæc
Albericus comes, princeps militiæ ducis Medio-
lanensis cum suo equitatu Senas petierat, ac ce-
teros omnes ductores ad se vocauerat. Itaque
apud Senenses tandem, omnes vndique copiar
in vnum conuertunt. Ob eam rem dux etiam Flo-
rentini populi ab illa quoque parte sese oppo-
nere iussus, eo properauit. Sed erat viribus ad-
modum dispar, neque enim sub diuo castra fa-
cere poterat ob imparitatem copiarum, sed in-
clusus per oppida fines rueri cogebatur. Fiebat
que natura loci, vt necessario distraheretur, in-
certus quo tandem hostes forent euasuri, Aretium
enim & Florentia tantidem distant ab vr-
be Senarum, vt quoquo versus se conuerteret
hostis pericula subessent. Fuit autem tunc fama
& opinio, hostes in Aretium agrum esse transi-
turos, quam obrem dux quoque populi Floren-
tini ad eam se maximè partem conuerterat.

At enim hostes cum satis omnia parata fue-
runt, præter expectationem omnium Floren-
tiam petierunt. Erant autem equitum supra de-
cem millia; peditum verò incredibilis multitu-
do, in quibus exulum, & latronum, & facinoro-
forum permagna erant cateruæ. Iter eorum
per Thiantium fuit, superatoque monte circa
Panzanum prima fecerunt castra, idque castel-
lum ceperunt. Indeque ad Greuem fluium de-
scendentes transuerſis itineribus ad urbem du-
xerunt, circa Pazolaticum & Certosam, & ea lo-
ca instar diluuij cuiusdam omnia inundantes,
agmina infesta, vsque ad moenia vrbis discurre-
bant. Agricolar pauidi & ex improviso oppressi
(neque enim inditum erat bellum) cum coniu-
gibus & liberis, raptaque ex hostibus suppelle-
ctili fugiebant, pecora post se in urbem agentes.
Fumabant villæ incendiis, agri rapinis ferue-
bant, cuncta tumultu & trepidatione plena e-
rant. Ad hæc multitudo vrbana, talium pericu-
lorum insucta, ad portas discurrebat, & quid fie-
ret, aut vbinam essent incendia sciscitabantur.
Hostes quicquid erat villarum apud Giogoli, &
Marignolam, & Sophianum populati, multif-
que incendiis factis, in viam Pisanam descende-
runt. Ibi que villarum, ædificiorumque quic-
quid ab ea parte fuit populati sunt, & contra
urbem terribiliter imminabant, vt etiam belli-
ca instrumenta super ipsam portam ad repellen-
dos hostes ponerentur. Inter hæc dux & copiar
populi Florentini, conspecto iam hostium im-
petu Florentiam redierunt, ac opportunis locis
consistentes, quantum fieri poterat, à populatio-
nibus cohibebant. Hostes transmissis Arno, ac
vltra citraque populati, circa Signiam constite-
runt, idque castellum omni studio expugnate

A.C.
1396.

Imo Dei
prouiden-
tia admi-
rabilis.

A.C. 1397.

adorti sunt, quo sedem belli in eo loco haberent. Est autem ad hoc opportunissimus Signig locus. Aliquot igitur dies summa vi oppidum oppugnantes cum peruincere nequissent: abire demum statuerunt. Itaque per Pefam & Elfam fluuios profecti, multis vbique vexatis, & afflictis, in agrum Senensem redierunt. Facta sunt in extremo anni. 1396.

Mediolanensis vires minuuntur in Hetruria. A. C. 1397. Ex Leo. Are.

§. XXVI.

ANNO Domini. 1397. postquam hostes, post multas deuastationes factas in diuersis locis territorij Florentini, reuersi sunt in agrum Senensem, bifatiam diuiduntur. Pars enim eorum vna in Politianenses, & Cortonenses transgressa, illic bellum intulit, altera vero pars cum Alberico apud Senenses remansit, ad bellum in illis locis continuandum. Sed haud multo post minui vires, ac debilitari coeperunt. Nam & Paulus Vrsinus ad stipendia Florentinorum se transfudit, & Biondus concordia cum Florentinis in tra Cecollinum fratrem reuocauit, & Barbianensis Ioannes opera maxime Bononiensium in Flamminiam rediit: ita magis equatis viribus bellum gerebatur.

Mediolanensis, in Mantuanum motu.

Dum haec in Hetruria gerebantur Galeatius Mediolanensis cum bellum alibi nullum sibi foret, alio magno exercitu in Mantuanos missus, urbem illam aqua terraque obsedit, maximoque in periculo Mantuanus versabatur. Florentini autem, quamquam domi premerentur ab hostibus tamen salutem esse amici, & socij noluerunt: sed auxiliares copias, nec eas quidem paruas ad Mantuanum miserunt, quibus praefuit Hugo comes Montisfortis. Certamen hoc apud Mantuam eo anno maximum fuit. Certatum est enim aqua, nauigijs per Padum & Mintium amnes [delatis] terra vero binis hostium castris, & magnis exercitijs. In Hetruria vero post imminutas hostium vires, circa Senas plurimum redierat bellum. Ductores namque & milites Florentini populi apud Collem & Bonitium consistentes, magna virtute conatus hostium refringebant. Et ipsi pariter Senensibus Pisanisque inferebant clades.

Bernardo hic etiam ux dicta est.

Bernabo Pratensem occidit.

Per hoc tempus Bernabo princeps militiae Bartolomeum Pratensem supplicio ultimo affecit, quod quidem supplicium rem Florentini populi pene subuertit. Causa mortis illius fuit quod contra ordinem scitumque ducis discurfione in Pisanos facta, magnas inde praedas abegerat, quae iam pridem a duce prouisa, ac vniuerso exercitui destinatae erant. Hinc indignatio exorta est non tam pro emolumento, quam pro contemptu maiestatis. Videbantur iam pridem non bene inter se conuenire. Bartholomeus enim Pratenfis egregius proculdubio belator ac magnarum iam copiarum ductor, non satis a quo animo Bernaboni suberat, cui se non

A inferiorum virtute bellica putabat. Itaque se maxime contemptum existimans dux, & praedas tunc abactas inter omnes partiti iussit, & ipsum ad se vocatum in oppido Colle comprehendit, atque occidi mandauit. Ex hoc Paulus Vrsinus, & Philippus Pisanus, qui vna cum illo praedatum ierant, se a caetero exercitu separarunt, ac seorsum degentes, nec parere duci, nec ad eum venire volebant. Multi quoque ex alijs ductoribus ob mortem Pratenfis indignabantur, ac factum ducis improbabant, ex quo euenit, vt exercitus Florentini populi pene dissolueretur, vt etiam aliquando a decem viris baliarum cogitatum sit de Bernabone remouendo. Demum compositae res sunt per assecurationem eorum, qui recesserant, ac Philippo Pisano equites omnes, qui sub Pratenfi militarant, parere iussit, nec multo post Mantuam transmissi. Venerat enim Florentiam Carolus Malatesta, magnus ea tempestate vir, ac pericula Mantuani ostenderat. Huic ergo Philippus Pisanus cum equitibus mille traditus est, vt liberaretur metu seditionis exercitus, ac socio indigentia auxilium ferretur. Caeteri quoque auxiliares equites, quos Florentini cum Hugone comite Mantuam praemisserant: Carolo parere iussi sunt. Habuit autem Florentinus populus ad subsidia Mantuani equitum circiter tria millia. Huius autem Caroli virtus plurimum in eo bello claruit.

A.C. 1397.

Inter haec per Hetruriam maximum ac periculosissimum gerebatur bellum, hostibus quidem Florentinos, Aretinos, Lucenses vehementer infestantibus: Florentinis vero, vel pares vel maiores in Senenses & Pisanos inferentibus clades.

Per haec ipsa tempora cum extra maxime ferueret bellum, grauis & horrendus intra urbem emerit casus. Qui enim tempore gubernabant, praestantes quidem ciues, non omnibus erant accepti pariter. Longitudo enim belli, & in exhausta tributorum collatio multitudinem vrbanam gubernatoribus reddebat infensam. Et accedebat, quod familiae quaedam insignes suspensa ac reiecta a republica, non satis aequo animo id ferre putabantur. In hoc statu rerum iuuenes quidam ex praecipuis familijs conspirauerunt. Initium conspirationis Bononiae fuit. Ibi enim Benedictus Spina, & Bastardinus Medix audaces iuuenes, ac manu prompti, quorum vterque ob eandem Florentiae dudum factam exulabant, requisiti & rogati a Barone Hieronymo, vt sibi adessent ad eandem inimici, quam facere cogitabat, ei concesserunt. Adsciti sunt postea, & alij ad facinus, inter quos Picchius Adimar & Masinus Riccius fuere. Nec de vnius tantum, sed de plurium caede cogitatum: crescentique paulatim spes eo perduxit, vt cogitarent mutationem status reipublicae ex facto suo sequi debere, idque deinceps meditati sunt. Et accessisse creditur maioris auctoritatis hominum consensus & operatio. Compositis tandem rebus Florentiam noctu propter eos, qui exulabant, accesserunt. Ingressique per Arnum in ardiculis quibusdam recepti delituerunt. Prodeuntes deinde tertio die post meridiem palam atrandam

Comitatus Florentia adeunt.

A.C. 1397.

trandam profecti sunt, erant vero iuuenes octo. Initium caedis facere constituerant a splendido equite Maso Albitio, ea tempestate magno viro & in republica admodum potente. Illo enim in terrefco faciliorem viam existimabant fore ad caetera, quae cogitauerant obeunda. Sed Masus a speculatore illorum obseruatus, paulo antequam illi superuenirent, inscius omnium forte secesserat in proximam aromatariam tabernam, atque ita casu quodam seruatus est. Illi enim venientes ad locum, vbi speculator eum reliquerat, cum hominem non viderent, nihil commorati praeterierunt. Profecti deinde in forum vetus ac multitudinem opificum ad arma cohortati, duos ex diuersa factione homines sibi obviam factos interfecerunt. Sed cum multitudo ad eos inuicendos concurrerent, nulli tamen arma sumerent, nec se illis coniungerent, abire constituerunt. Profecti itaque vsque ad feruorum templum, ac postmodum data spe renouati, tandem in aedes sacras Reparatae se incluserunt. Ibi demum obfessi & capti sunt. Qui traditi in manibus capitanei, & postea executoris, post paucos dies ad pedes palatij Dominorum capite caesi sunt. Cuiusque aliqui eorum confessionibus denotati, ex vrbe aufugerunt, absentesque damnati sunt. Vnus etiam ex Adimaribus Pigellus nomine, post paucos dies detectus conscius talis conspirationis, in muro capitanei exteriori, publice decapitatus est. Aliqui etiam, vt suspecti de huiusmodi, pecunia multati.

Confiscata mens capta plebs ducunt.

Florentinorum de Mediolanensi nobilis victoria. Blond. ibidem Leonar. Areti.

§. XXVII.

POST haec de bello Mantuano prospera nunciata sunt. Aduentu enim Caroli Malatestae cum auxiliarijs copijs, victoria parta est, hostibus terra aquaque fugatis, capta hostium castra, equitum circa duo millia in captiuis relata, nauigia vero omnis generis supra centum & viginti in flumine Padi in manus eorum, qui vicerunt deuenerunt. Capti sunt homines circa sex millia, equorum duo millia a & bobarum plurimae in bello terrestri. In praetio autem conferto in Pado multi occisi, & galeones arrepti cum fulcimentis eorum destructis pontibus factis ab hostibus supra Padum & supra Mintium fluuios. Hac igitur plaga percussus Mediolanensis Albericum militiae ducem ex Hetruria reuocauit, vt confirmaret suos aduerso praetio conterritos, ac noui ducis nouorumque militum aduentu erigeret. Abeunte igitur ex Hetruria Alberico, & suum equitatum adducente, Florentini superiores effecti, castra per hostile solum posthac faciebant, ac Pisanos, pri-

Florentini Pisanorum & Senensium agrum depulauerunt.

a Paulo ante siquidem Bernardus Scuarthz finiger Germanus artis Chemicae peritus apud Venetis ex cogitauerat machinam arcam, quam a sono terribili (nempe a bombe & ardeo) Bombardam dixerunt.

mo, vsque ad mania populati sunt, deinde traducto in Senenses exercitu, vastitate incendiisque omnia foederauerunt, ob vindictam incendiorum per florentinum agrum nuper factorum.

A.C. 1397.

Et cum prospera in Hetruria res essent, in Galliam citeriorem conuerti rursus, & laborare coeperunt. Qui enim apud Mantuam nuper viscerant, nequaquam victoriam secuti sunt. Quasi enim totum confecissent vires suas dissoluerunt. Itaque hostes refecto exercitu, nauigiisque paratis, hinc Mantuanorum aqua terraque iterato inuasere, & intra munimenta, quod illi Seraglium vocant, penetrarunt, multaque castella & omnia nauigia coeperunt. Vnde in magno rursus periculo Mantuanus constituitur. Nam neque Carolus Malatesta aderat cuius virtute maxime victoria parta fuerat, neque florentinorum auxilia praeter paucos equites. Triremes quoque, & caetera nauigia de Venetis nuper coaducta post victoriam abierant. Itaque hostes solitudinem defensorum nacti, facile omnia peruadebant. Socij iam pridem Mantuano bello fatigati, cum illud renatum ignauia victoris cernerent, tarde nimium ac lente auxilia remittebant. Spes quoque pacis superinducta reddebat homines tardiores. Iam enim pridem legatis missis pax Imola tractabatur medijs ac disceptatoribus legatis Romani pontificis & Venetorum. Mox ex Imola Venetias fuerat agitatio traducta. Ab hac spe homines plurimum dependebant praesertim cum Veneti affectare pacem etiam sui causa viderentur.

Belli fors mutata in Gallia.

Inter haec motus ingens exortus est in Pifana senis. Milites ducis Mediolanensis qui pifis erant diuisi, maximas contumelias Pifanis inferebant, quos cum illi non ferrent, ad verba prius & minas, tandem ad arma ventum est, praetioque per urbem commisso, superante populi multitudine milites franguntur multaque caede ac vulneribus dissipantur. Vulneratus est in ea pugna Paulus Sabellus equitum praefectus, Nicolaus vero Palauicinus, & alij ductores capti. Arma, & equi, & omnia, quae Pifis habuerant milites, a fuerenti populo sunt depradata ac direpta iactabantque Pifani ea mente sumpta a militibus arma vt urbem caperent ac diriperent. Haec inimicitia & discordia magnam spem florentinis praebuit Iacobum Appianensem, ac Pifanos tota mente a Galeatio defecisse: confecti inquit licet gratulationis plena a florentinis scripta, mox etiam oratores missi, qui pacem & auxilia Pifanis offerrent: oratores quidem libenter & honorifice Pifis recepti sunt, ac spes optima tradita foederis ineundi. Sed fuit Galeatius mirabili ingenio ad populos, & amicos in beneuolentia continendos. fatendo enim errorem suorum militum & ducum, ac eos increpando, Pifanos autem laudando, quod necessitate coacti praetium iniissent pro iniurijs propulsandis, eos continuit. Appianensis quoque florentinorum antiquus hostis, haud facile eorum fidei se committebat. Itaque demum irrita expectatione res Pifanorum frustrata est.

Mediolanensis a Pifanis in populis reuendit.

Redintegrato igitur aduersus Pifanos bello, dux militiae florentini populi cum exercitu profectus, inter urbem Pifanam & proximum litus maris castra fecit: & quicquid erat Liburnam

Veneti cum Florentinis contra Mediolanensem foedus inveniunt.

num inter, ac Pisas longè lateque populatas, tandem post multos dies onustum prædam militem reduxit. Per extremum eius anni Veneti apud quos de pace agebatur cernentes per Mediolanensem ducem stare, quo minus ad pacem æqualiter veniretur, propinquitatem verò illius & potentiam nimiam formidantes: ad commune Florentinorum sociorumque foedus & ipsi accesserunt. Legatisque ad Galeatium ducem, missis, ut à bello desisteret, hortati sunt, alioquin se pro salute Mantuani bellum suscepturos denunciarunt. Hoc Venetorum factum maxime deteruit Mediolanensem veritum ne si illi bellum suscipere, ipse impar tantis viribus reperiretur. Itaque statim de pace tractari, efficacius coeptum est, volente ac postulante Galeatio. Hic tractatus Papiæ agitabatur. Incerim verò apparatus maiores fieri placuit, quibus hostis, nisi pacem reciperet, inuaderetur: eorum rerum gratia legati in Germaniam & Galliam missi sunt ad duces & exercitus in Italiani conducendos.

Per eadem fere tempora Biordus, qui Perusij, & aliis ciuitatibus dominabatur, à quodam Perusino suæ factionis interficitur. Hic secundum chron. abbas sancti Petri de Perusio fuit de Guidalottis, qui in principio mensis Martij cum germano suo nepotibus, & aliis amicis accessit ad domum dicti Biordi, dicentes se velle ei loqui secreta in camera. Qui cum amicos eos haberet fiducialiter in cameram secretam intro duxit. Nam pater dicti abbatis fuerat amicissimus Biordi, quem venerabatur, ut patrem. Illi igitur Biordum nil tale suspicantem occiderunt, ita ut non perciperetur à quoquam. Et regressi domum sunt, & ciuitatem. Putauit interfector illius eadem pergratam ciuibus suis ob libertatis recuperationem, idque ut beneficium percipere recepturos existimauit. Sed non eadem libertatis cura omnibus erat. Itaque nemine ciuium sequente factum illorum, & parentes, & agnati interfectoris à fratribus & amicis Biordi interficiuntur. Populusque ad arma concurrens re diuulgata cucurrit ad domos illorum de Magalottis, qui facinus perpetrarant, & eis prædatis igni expofuerunt: à quo mater abbatis ibi repta, consumpta est. Vix autem ipse interfector fugiens mortem euasit. Florentini autem ad componendas sedandasque huiusmodi turbas, partem equitum suorum Perusium miserant, & eum eis oratores, qui de casu Biordi condolerent, ac vires ciuitati offerrent.

Principes Italiæ ad Mediolanensem deficiunt. Blond. ibid.
Leonar. Aretin.
A.C. 1398.

§. XXV III.

ANNO Domini. 1398. comites Pappij & Balnei, itemque Vbertini, cum omnibus eorum castellis ad Mediolanensem defecerunt. Hic rerum motus per seipsum magnus videbatur, & agebat suspensionem quod diu agitata

Duplex

A defectio fuerat, occultis conuentibus apud Verbinates & Feroliuenses frequenter actis, ex quibus maiora defectionis huius fundamenta esse credebantur. Accedebat insuper ad terrorem, quod Ciuitellam, castellum Aretini agri satis nobile, & opportuno ad bellum situ, hostes per fraudem paulò ante occuparant. Itaque pluribus ex locis bellum insurgere videbatur. Ciuitas huiusmodi periculis assucta aduersus hos terrores remedia parabat, nec deserebat interrim Mantuani curam. Insuper ex Gallia Bernardum Armeniaci comitem germanum eius, qui apud Alexandriam interierat Florentini ad transcendendum in Italiani excitabant. In Germania verò duces Austriæ potentissimi, à Venetis simulque Florentinis legatis sollicitabantur, nec multò post Ciuitella obfessa à Florentinis tandem non vi expugnata, sed pactione recepta est.

Eo anno induciæ cum Mediolanensi per decennium factæ sunt. Cum enim alias fuisset tractata pax legatis Romani pontificis, & Venetis mediantibus, & nihil fuisset conclusum, immo à Mediolanensi denegatum, postquam Veneti protestati sunt ei se conferendos cum Florentinis & sociis ad pugnandum contra eum, cepit timore acquiescere. Verum quia in tractanda pax multa difficultates oriebantur, facilius visa est via induciarum per modum treugæ, ut dictum est per decennium. Per hunc modum ab armis tunc cessatum est. In Galliam & Germaniam legatis scriptum est, ne amplius duces exercitusque commouerent. Nec tamen quietæ fuerunt induciæ, sed plenæ suspicionum & insidiarum. Haud enim multò post factas ipsas inducias, ductores quidam & equites, qui apud hostem militauerant, quasi finitis stipendiis ex Gallia in Hetruriam venerant. Hi fines Lucensium populati sunt, ac subinde per Volaterranos profecti in Collensem agrum discurfiones fecerunt, & cum præda & captiuis hominibus in Senensium fines se receperunt.

Senenses quoque haud pacato animo esse videbantur, multique de rebus controuersas renouabant. Comites autem & Vbertini nullo modo quiescere poterant. Causa verò huius erat, quod pleraque castella eorum per Casentinatem agrum ita circumdabantur à nostris, ut nisi per solum Florentini populi ad ea importari nil posset. Florentini autem vetabant per eorum solum comeatu importari. Quod si vi & armis importari conaretur, vi & armis illis resistebatur. Itaque neque sal, neque oleum, neque cætera quæ ad victum opus est habere valentes quasi obfidebantur. Ob has difficultates perculsi, turbare omnia cupiebant. De his rebus quærelæ apud Venetos, qui fuerant induciarum auctores cum sæpè ab alterutris deferrentur tandem effecerunt, ut illi tædio victi satis existimarent fore, si in Gallia nil fieret aduersus induciarum fidem, in Hetruria verò, si quid fieret nil curare viderentur. Quæ quidem res sagaciter animaduersa per hostem, demum effecit, ut tota cogitatio sua in Hetruriam conuerteretur. Vbi & materiam habebat paratam ad agendum, & sine indignatione sociorum posse agere cognoscebat.

A.C.
1398.

Duplex proditio ab vno eodemque homine agitata. Ioannes Villanus,

§. XXIX.

PER hæc ipsa tempora, quidam de Barbiella duplicem tractatum proditorum perpetravit. Nam cum Iacobo Appianensi, qui dominabatur Pisis, composuit, ut traderet sibi illud castellum Barbiellæ, statuens diem & horam, qua mitteret gentes suas ad illud capiendum, & ipse idem reuelauit Florentinis & Bernaboni ducti militiæ eorum: quod ordinauerat cum Appianensi, ut gentes eius accederent ad capiendum castrum: unde Bernabo ex insidiis illos aggredere, quod & secutum est. Nam statuto tempore gentes Appianensis, cunctas ad castellum capiendum Bernabo cum suis inuasit & prostigauit, captis ex eis trecentis hominibus, & quingentis equis. Remunerationem ille accepit à communitate de sua proditione pecuniam non modicam. Idem Bernabo cum copiis suis hostiliter discurrere pene vsque ad moenia Pifarum, tulit inde prædam multam, inter cætera quinque millia iumentorum, & duo millia pecorum.

Genes. i. miles.

Blond. ibi.

Induciæ tempore res patum in Hetruria pacatæ

Defuncto Ioanne filio domini Iacobi Appianensis, cum ipse Iacobus esset infirmus ad mortem, procurauit cum ciuibus Pisanis, ut filius suus Gerardus vocatus eligeretur à populo in capitaneum Pifarum loco sui & iurare fecit gentes armorum, quæ à Mediolanensi missæ fuerant, ut ei obedirent, sicut & sibi. Postquam mortuo prædicto Iacobo Appianensi, & honorifice sepulto successit in dominio dictus Gerardus filius eius. Anno verò præcedenti duo commissarij, qui erant Pisis ex parte ducis Mediolanensis, simul cum vno fratre magistro theologiæ ordinis Minorum, iusserat ipsi Iacobo, quod cum multa beneficentia recepisset à duce, propterea hortabatur, ut traderet sibi in custodiam Pisas, Plumbinum, Liburnum, & Casinam. Qui respondit sese super hoc cogitaturum. Et cum intelligeret per hæc, quod quærebat dux dominium sibi vltimare significauit Antianis, & ordinauit, quod populus sumeret arma, & insurgeret contra Paulum Sabellum ducem stipendiiorum, qui missi fuerant à Mediolanensi. Quod & fecerunt, prædantes illos cum duce suo, & captiuantes. Et compertum est, quod ordinauerat ipsum Iacobum occidere, & filium eius, & ciuitatem capere. Aliqui ciues huius rei consilij fuerunt magna poena condemnati, & relegati. Demum commissarij & capitanei bellatorum relaxati.

Genes. in parte Guelpinos & Gi bellinos conuencio vide infra cap. 1. §. 2.

Mense Iulij dicti anni fuerunt Genue maritima rixæ, & dissentiones inter Guelpinos & Gi bellinos, propter quod vicarius, qui ibi erat ex parte regie franciæ, non valens eos pacificare, recedens profectus est ad Astensem ciuitatem. Postea aliquam concordiam fecerunt, licet partium permaneret. Nam Gibellini insurgentes contra Guelpinos superauerunt eos, auferentes

A eis regimen seu officia ciuitatis, & totum remanuit in manibus Gibellinorum.

Eo tempore Ioannes Crassolini Pisanus, Florentiam veniens fecit & amicitiam Pisanorum Florentinis obtulit. Iacobo enim Appianensi & Ioanne filio eius defunctis, ut dictum est, gubernatio eius vrbs ad Gerardum filium eius in niorem deuenerat. Hic contraria, quam pater via, ad florentinos mente & animo inclinari videbatur, & potentiam Mediolanensis habere suspectam. Itaque Ioanne Crassolini occultè Florentiam misit per Rainaldum Giansiliatij, & Guidonem Thomasi magnos ea rempestatarios, offerri sedus & amicitiam fecit. Postulabat verò pro tutela sui status, ut sexcentos equites, ac ducentos pedites Florentinorum impensa sibi tenere liceret. Nam & in Pisanis æmulos quosdam habere se dicebat, quos comprimere hac potentia opus foret, & aduersus vim externam se munire. Hæc publicè relata in concilio ciuium varias sententias habuerunt. Vtilis quippe videbatur amicitia & confederatio Pisanorum cæterum & impensa illam emere non satis decorum existimabant. Erant etiam, qui non perferreturos Pisanos incedere dicerent pro innato odio Florentinorum, tandem legato responsum est. Si velint Pisanis & Gerardus in sedus amicitiamque venire, læto animo recipiantur, ac prompta erunt, paratæque ciuitatis auxilia, & omnium copiarum Florentinorum. Mercedem verò pro equitibus & pedibus certa pactione promittere, alienum à dignitate Florentini populi id videri: qui amicitias non consuevit pretio emere, sed fide & beneficiis promereri. Et ita res Pisana tunc remansit infecta.

Pisani fecerunt & amicitiam Florentinis offerunt.

Florentini Pisanorum Societate negligunt.

Res in Hetruria turbulenta.
Leonar. Aretin.

§. XXX.

ALTERO verò anno, qui fuit 1399, induciæ nuper factæ valere & seruari dicebantur, sed in Gallia. Nam in Hetruria turbabantur omnia, & plena erant insidiarum. Galeatius enim Mediolanensis, quantum nunquam alias conatum omnem ad rem Hetruscam conuertens, Pisas in ditionem suam ac potestatem redigere statuit. Idque paulò post allecurus est, Gerardo quippe Appianensi non id animi esse roboris apparebat, ut tantæ moli rerum sufficere crederetur, & timebant multi Pisanorum, ne ad florentinos declinaret. Ea occasione inuitatus Mediolanensis ad Pisas capiendas animum conuertit, & modo pollicendo, modo pericula ostendendo effecit, ut retento sibi Plumbino, & pecunia accepta, Gerardus Pisas duci traderet. Agebat terrorem, quod alia subinde moliturus ferebatur dux ipse Mediolanensis, factus iam Dominus Pifarum.

Nam post redactos in suam ditionem Pisanos, de Senensibus idem facere constituisse illum fama erat. Licet enim Senenses odio Florentinorum se cum illo coniunxerant, tamen foedus erat, & amicitia, & voluntaria quædam obsecratio non autem iubicatio. Retinebat enim

Galeatius in suam potestatem Pisas redigit.

A.C. 1399.

Perusium Romanæ Ecclesiæ possessio.

Galeatius multas in Italia vires ad se trahit

Florentini sic sua rep. tuenda aduersus Galeatium de liberant.

enim Senensis populus vsque ad id tempus, & verbo & opere libertatem. Hanc igitur ille tolere, & in suam potestatem arbitriumque Senas redigere in animum induxerat. Id arcane per amicos quosdam Florentinis nunciabatur. Ad Perusinos quoque spem animumque extendere. Exagitabat Perusinos eo tempore metus in gens, quod Bonifacius pontifex Romanus, quasi possessionem Romanæ ecclesiæ Perusium re- petebat. iamque per Fulginatem Vgolinum mo- ueri bellum aduersus Perusinos effecerat, quo illi metu adhaerere maiori alicui potentia co- gebantur. Florentinos nuper ab eis requisitos Bonifacij respectus, ne foedus cum illis coirent derinuerat. Itaque necessitate compulsi ad Ga- leatium legatos suos Perusini miserant, ac per eius potentiam se tutos fore sperabant.

Per hæc ipsa tempora Bononienses Galeatij legationibus delimiti, in eius amicitiam con- celsisse putabantur, ac veterem Florentinorum so- cietatem quodammodo antiquasse: Lacenses quoque finitimi Pisani siue metu siue beneuo- lentia post occupatas ab illo Pisas magis ad eum inclinare ceperant. Cum tanta ac tam multa vndique parati conspicerentur, Floren- tino magnis in suspicionibus versabantur, & quo se verterent, nesciebant. Denique magistra- tus vocatis in concilium ciuibus his de rebus ad eos retulit, ac vt saluti suæ consulant, hortat- us est. In dicendis autem sententiis omnes vno ore summa pericula adesse fatebantur, sed de remediis non idem omnes sentiebant. Alij iam tunc creandos decem viros publica autho- ritate suadebant, qui conatibus Galeatij obuia- rent, alij creationem decem virorum nihil aliud esse quam manifestè bellum suscipere acie- bant: id verò non occurrentibus ad bellum so- cius periculosissimum esse. Quare potius dissi- mulandum, & aliis remediis obuiandum conse- bant. Tandem plerique omnes sententiam Rai- naldi Gianfiliatij secuti sunt. Subiiciam hoc in loco, quam tunc dixit orationem. Nam cum ma- gistratus pericula, quæ reipub. parabantur, o- stendisset, & ad consulendum hortatus esset, ad surgens ille magna expectatione ex attentione facta in hunc modum locutus est.

Reginaldi Gianfiliatij aduersus Galeatium oratio. Leo. Aretin.

§. XXXI.

Veritas no- silenda.

M A X I M A S vobis gratias, præstantissimi præfides, & agere & habere omnes debe- mus qui per hoc difficillimum tempus, cum om- nia suspicionibus redundent, ac pericula vndi- que se ostendant, referre ad ciues vestros de salute reipub. decreuistis. Pericula enim sine co- silio à magistratu neglecta, ruinam plerunque irreparabilem pariunt. Dicam verò fidehiter, quæ sentio, & si licentius quædam loquar, mihi peto ignosci. Non enim omni tempore veritas silenda est. Equidem pericula ista, quæ nunc ci- uitati parantur, quâquam illa magna esse fatear tamen non tantum propter seipsa, quantum

A propter mores nostros expauesco. Video enim quantum ipse memoria teneo, nos semper omnibus in rebus ob tarditatem & negli- gentiam nostram, prouidendi agendique tempora ignauiter perdidisse. Huius autem ma- li causa est, quod populus ac multitudo futu- rum non prospicit, nec sese prius sentit mala, quam incurrit. Excellentes autem viri, si qui apud nos in reipub. gubernatione versantur, quâ- quam prospiciant pericula, tamen illis obuiare nec audent, neque possunt. Tanta enim in hac urbe calumniansi licentia est, vt simul arque o- stendit quis pericula, & obuiandum suadet, con- tinuo illum cupere bellum, & quietem pari non posse multi proclamant. Ac malignis legi- bus omnia sepiunt, & mille difficultatibus pro- hibitionibusque inuoluunt, vt etiam si velit quis saluti reipub. prouidere, nulla sibi relin- quatur facultas. Ex hoc autem fit, vt nihil agen- tibus tempora nobis effugiant. Cum verò in li- mine sunt pericula, nec vitari iam possunt, tunc demum trepidi consulamus, tunc ducentorū concilium, & centum triginta vnus ad rem & negotium inextricabile conuocamus.

Atqui ego non grauius ista ferrem, si cum a- lio populo nobis esset certandum, vtrobique e- nim vel par, vel prope eadem conditio foret. Nunc autem non cum populo aliquo certamen est nobis, sed cum tyranno, qui euigilat assidue pro re sua, neque calumniatores formidat, ne- que malignis legibus impeditur, neque multi- tudinis decretum, neque populi deliberatio- nem expectat. Itaque mirandum non est, si ille in rebus agendis, nos antecedit, nos autem post res perditas remedia cogitamus. Ioannem Crassolini Pisani societatem & foedus Pisa- norum nobis offerentem, malo admodum con- silio quidam nostrorum ciuium reiecerunt, spe- ra illorum sententia, qui periculum, ne illa ciui- tas in potestatem Galeatij deueniret, ostende- bant. Ei periculo, si tunc obuiatum fuisset, non in istis, in quibus nunc sumus, periculis versare- mur. Nuper etiam profectos ad nos Perusino- rum legatos, in foedus societatemque reipub. ve- nire flagitantes, ac pericula sua docentes, malo item concilio quidam reiecerunt, eos qui reci- piendos censebant, nouum ordiri bellum ad- uersus pontificem inclamantes. At illi ad Ga- leatium conuersi iam vt opinor ab eo suscepti sunt, nobis periculum inde impendens nunc de- mum consideramus. Non igitur alios accusare debemus, quàm nos ipsos. Nec vlla re magis per Hetruriam creuit Mediolanensis potentia, quâ tarditate & ignauia nostra.

Verum hæcenus, quæ facta sunt, mutari non possunt. In posterum vero nisi nimias calum- nias, & nimiam obrectandi licentiam, & impe- dimenta tarditatem inducentia corrigatis, nul- lum vestris rebus remedium expectetis. Quod si corrigere habitum, mores, ac rectè nobis consu- lere volumus: spes magna superest, non liberta- tis modo, sed & dignitatis conseruandæ. Habe- mus enim ciuitatem magnam & opulentam, la- tum dominium, multa insuper oppida, pluri- mam ac validam hominum multitudinem no- strorum, innumerabiles pene munitas arces, du- riorum sibi rem sentiet aduersus noster in op- primendis nobis, quàm ipse opinetur, si viri es-

A.C. 1399.

Causa m- lorum re- turum n- g- propiciet

Sero fa- p- nre Plu- g- s.

florenti- rum put- ra quanc

le vo

A.C. 1399.

Eius de re- bus aggen- tis senten- tia.

Legatio ad Venetos mittenda indicatur.

esse voluerimus, ac libertatem dignitatemque à maioribus nobis relictam tueri. Sed ante om- nia, quæ supra commemoravi, mala per hoc tempus ex ciuitate remouere necessarium est. Sint aliqui vigilantes in reipub. & potestatem habeant agendi ne singula ad multitudinem referre, & expectare illius decretum compellatur. Res enim plerunque celeritate, & silentium po- sse, quibus decreta multitudinis inimicissima sunt. Cessent calumniatorum in præstantes vi- ros maledicta & crimina. Intelligent omnes pe- ricula imminere, multaque virtute, industria, ac impensa opus esse ad illa repellenda.

His domi constitutis, foris iam prouidendū censo. Milites parandum & duces, qui præsto sint expeditionibus nostris, pluris enim scimus & ab inimicis & ab amicis, si sufficientem cir- ca nos potentiam conspexerint. Quod si poten- tia non aderit, omnes contemnent. Hoc de toto genere dixisse volo. De Senensium verò & Peru- sinorum formidata occupatione, ac de cæteris in consultatione propositis, quid mihi videatur breuiter subiiciam. Primum ne Senas occupet aduersarius, ego iam nullum remedium esse pu- to, præsertim cum illi nobis in sensu, omnem no- stram exhortationem, & auxiliorum pollicita- tionem aspernentur. Quamobrem neque lite- ras, neque legatos ad illos publicè mittendos censo. Priuatim autem suadeo cum potentio- ribus quibusdam ex ciuibus experiri, pollicen- do auxilia, ac eos cohortando ad libertatem re- tinendam. Et de Senensibus quidem, non mihi videtur multum laborandum. Siue enim domi- nus, siue non dominus, tamen omnia ad libi- tum de illis hæcenus disposuit. Itaque parum lucrabitur nunc, si dominus fiat. Perusinos verò amicos & beneuolos nobis, vti nam non reie- cissent quidam nostrorum ciuium, apud quos respectus Bonifacij plus valuit, quàm respectus propriæ ciuitatis. Fuit autem tunc meum con- silium, & est nunc etiam, in foedus & societatem Perusinos esse recipiendos. Postquam autem recepti fuerint, tunc Bonifacio pontifici, quid egerimus, & qua de causa significandum, sibi- que ostendendū melius secum agi, si à Perusinis ci- uibus, quàm si à Galeatio Mediolanensi Peru- sium teneatur. Quare celeriter mittendum cen- seo, qui foedus ac societatem ab eis postulatam offerat, & ad conseruationem status sui, ac liber- tatis suæ omnes opes nostras polliceatur.

Verum in his duobus non multum spei col- locandum mihi videtur, propterea quòd Senes iam pridem à nobis totis animis abierunt. Pe- rusini autem verendum est, ne iam cum aduer- sario transegerint. Quod igitur tu remedium af- fers: dicet quispiam, an mouendum nobis bellū putas, & conatibus Galeatij obuiandū? Nequa- quam, periculosum enim nobis foret, si absque sociis bellum moueretur. Sed in quo maximam spem habendam putem, quæso diligenter atten- dite. Ad Venetos legationem prudentium viro- rum mittendam censo, illis que ostendendum, quanta & qualia per Hetruriam molitur vt con- tinuo apprehendendo loca nos includere ac circumdare pergat. Cum verò hæc ostende- rint, legati, nihil Venetos rogent, ne dignita- tem ciuitatis nostræ imminuant, sed verbis & rationibus doceant non minus ad illos, quàm ad

A nos huiusmodi pericula pertinere. Neque enim credendum est lōginqua & remota cupere, pro- pinqua verò non desiderare. Sed nunc arte qua- dam nos circumuenire atque innadere cogitat, quo nobis oppressis & à communi societate subtrahis, cæteros deinde socios imbecilliores factos adoriatur. Cogitandum eis esse, vtum præter nunc obuiam ire illius conatibus, an expectare, vt ille per otium sine impedimento vllō membra societatis euellat, præsertim cum sint contra inducias & pacem, quæ ille per He- truriam agit. Nos quidem, si concurrant socij paratos esse in ceruicem eius clades inferre. Sin autem te pescant socij Florentinos sibi ipsi, vt in rem suam putauerint, prospecturos. Hæc ea- dem apud Bononienses, & Patavinum, & Ferrar- riciensem per eosdem legatos exponantur. Spero autem vt neque frustra hæc dicantur à legatis nostris, neque frustra audiantur. Dixi quæ mihi videntur prouidenda, vos autem quod optimū futurum sit consilium sumatis.

Huius sententiam secuti magistratus, ac ciues multa domi ac foris, quemadmodum ille sua- serat prouiderunt, sed quantum ad Perusinos tardè. Illi enim cito recepti Galeatio se iā totos permiserant, apud Senenses quoque irrita Florēti- norum opera fuit. Itaque Galeatius paulò post propositum suum prosecutus, Senas & Perusium suæ ditioni imperioque subiecit. Hæc omnia sic ab eo fiebat, quasi aduersus induciarum con- uenta nihil prorsus ageretur. Nam Pisani & Sen- nenses illius complices in pactione induciarum fuerant, & Perusini neutrius partia per id tem- pus habebantur.

Mirabilis habitus in omnibus ferè homi- num generibus mutatio, de qua volet lib. 22. & Platiua. Naucl. gen. 47. Ioan. Vil.

§. XXXII.

P E R hæc ipsa tempora anni. 1399. mira- bilis factus est populorum motus: omnis quippe multitudo vestes exteriores induit al- bas, lineas tamen, ad pedes vsque protensas, cū caputiis ad modū capparum religiosorū, quib. facies velabatur, ad oculos tantū foraminib. ad vi- dendum relictis. Omnes mares & feminae, lai- ci, & clerici & religiosi cuiuscunque ordinis, grā- des & paruuli similibus vestibus huiusmodi in- cedebant, monialibus & reclusis exceptis, qui- bus non licebat claustra exire. Incredibili que deuotionis ardore longa horum dealbarorum agmina, ad vicinas vrbes commeabant, processionaliter bini pergentia, pacem & misericor- diam supplici clamore sæpe clamantia, ac lau- des & hymnos in latino vel vulgari decantantia, præcipue sequentiam illam quam dicunt Gre- go. edidisse. Stabat mater dolorosa, iuxta crucē lachrymosa, dum pendebat filius, cum versibus frequentib. prorsus miranda res, & quasi incredi- bile negotiū, nisi oculis nostris vidissemus. Pe- regrinatio ista ordinata erat nouem vel decem dierum ieiunantibus, qui poterant, illis diebus & aliquibus in pane & aqua. Accessus verò in aliena oppida etiam parum antea pacata Tertia pars hist. Ant. P liberi

A.C. 1399.

A. C. 1399.

Confessio nis & com- muni- onis frequen- tia.

Lucenses prima- libus indu- ti.

Post Ge- auenses.

Item Dis- tantes.

Image Crucifi- xi.

liberi fuerunt. Nemo per id tempus dolo fallere tentavit; nemo aduenarum oppressus. Tacita cu hostibus induciae fuere. Innumerae paces ex moriferis & diuinis iniunctis in diuersis locis co factae sunt. Confessiones & communiones frequenter.

Cumque proficiscerentur populi in alienas vrbes & alij in suas aduentarent; mira hospitalitas vbique; & benigna susceptio. A communitatibus prouidebatur de victu etiam mille hominibus sine pretio. Durauit hic motus per duos vel tres menses ad plus. Undecunque autem hoc initium habuerit haud obscurum Dei opus fuisse negari non potest. Et alij quidem dixerunt ex Hispania hoc habuisse exordium, alij in Scotia; alij in Anglia; nonnulli ex Fracia. De modo etiam dicebatur apparuisse beatam virginem Mariam cuidam rustico; & reuelasse ei filium suum contra mundu propter scelera eius valde turbatum. Unde ad reconciliandum eum & placandum, illud obseruandum, Nihil tamen certi de hoc habitum est.

Primi omnium Lucenses fuere, viri & mulieres induti huiusmodi albis numero circatrimillia, qui Florentiam aduenerunt. Nobiles & ignobiles viri praecedebant, postea sequebantur mulieres (vt dictum est) faciebus velatis dno decantantes, quibus de victu prouisum est a communitate; & ad Lucenses prius venerat Genueses talibus induti cu eisdem cerimonis. His conspectis tantus confestim deuotionis ardor consecutus est, vt etiam, qui ante re auditam deriserant, primi omnium suoru ciuiu vestes similes assumerent, & quasi a Deo correpti, motu simili vagabatur. Aduenerunt postea ex Pistorio simili habitu induti, numero quatuor millia post hos ex Prato.

Decretum igitur fuit Florentiae, vt diebus no uem processionaliter pergerent per ciuitate, vel extra prop ad diuersas Ecclesias laici ordinari per sua quarteria cu signo suo, viri primo bini cu clericis & religiosis albis lineis induti, quos sequebatur episcopus ciuitatis etiam lineis coopertus. Nec aliquis ex tali habitu erubesceret, sed milites, doctores, mercatores, sapietes, & insipientes aderant sequentibus etiam mulieribus cu iunioribus cum canticis & laudibus. Circa finem Augusti hoc inchoatu est Florentiae. Et mane quidem omnes simul, post prandiu uero diuidebantur in plures societates, euntes extra ciuitatem ad diuersa loca deuotionis vt Fasulas, Miniatem, & huiusmodi. Deferebatur uero ab omnibus societatibus, imago crucifixi sculpta, vel saltem picta in ante pro vexillo. Post nouem dies conuenerunt simul plures maris & foeminae, constituentes diuersas societates ad proficiscendum longius, per diuersa loca distantia territorij Florentini quat aliquae Aretium, aliae ad sanctam cruce uallis Arni inferioris, aliae alio peregrinabatur. Quocunq; autem perueniebant albatu agmina, eorum locoru incolae simili exeplo mouebantur. Et ita ex Gallia in Hetruriam, ex Hetruria in Umbriam ex Umbria in Sabinos, Picentes & Marfos, caeteraq; subinde getes progressa commotio, ad extremas Italiae oras peruenit: nullus in populos no peruagata.

Et his diuina clementia quamdam praeparationem hominibus procurauit ad mortem eis

propinquam. Multi enim & magni, & obdurati peccatores conuersi sunt tunc ad poenitentiam quos Deus ad se uocauit anno sequenti peste graue fante Florentiae, vt dicitur; & postea in Gallia; vt ad illud alludere videatur, quod Christus dixit. Videte regiones, quia iam albae sunt ad messem, scilicet colligendam per falcem mortis. Du haec religio tenuit animos, nihil de periculis belli cogitabatur. Sed postquam finis fuit dealbatorum fernori, ad primas rursus curas animi redierunt: Pisa, Senas, Perusum esse in potestate Mediolanensis periculosissimum videbatur.

Comitum uero & Vbertinorum castella ex parte alia regionem clausisse. Accessit insuper ad haec quod Huguitius Cortonae dominator descendiit a Florentinis credebatur, ac Mediolanensi adhessisse. Signa certe pessima erant, quod illa noua quaedam a Florentinis postulabat, ac frumentum deferri ad Politianensis per sua ditiosis loca prohibebat, & in paludibus, quas Clauus uocant, impedimenta posuerat vt nihil deferri per aquam se inuito posset. Lucenses uero Pisanis finitimi siue sponte siue metu coacti ad Mediolanensis amicitiam magis respicere uidebatur, nec foedus renouare cum Florentinis uoluerunt.

Bellum aduersus Cortonensem Florentini suscipiunt, Leon. Aret.

§. XXXIII.

HAEC erat conditio rerum, cum annus 1400. superuenit. Initio eius anni nihil prius, quam aduersus Cortonensem Huguitij expeditionem prouisum. Montanina est atx in extremitate Aretinorum finibus posita, Cortonae proxima, hanc tenebant quidam nobiles, erant uero Huguitij Cortonensis ita familiares, vt omnia facturi illius gratia putarentur. Natura uero huius loci talis erat, vt multum nostris nocere posset, si inde bellum inferretur, multum etiam Cortonensibus, si nobis adesset: igitur quibusdam Aretinis commisso negotio, Montanina per fraudem occupatur. Venetorum enim specie profecti, cum eos, qui intus erant, in colloqui uocassent, atque illi nihil ueriti descendissent, repente ingressi arcem, qui uenerant, fumo, vt constitutum erat, significarunt, subitoque eo concursum est. Per hunc modum Montanina possessoribus adempta suspicionem ab ea parte imminuit.

Deinde per Fabianum Boscoli Florianum missum, impedimenta in Clauibus posita deletere iurauerunt, & simul Nicolao Albergotti negotium datum, vt cum equitibus intentus circum ea loca esset, ac si Huguitius accurrens tolli impedimenta uetaret, illum inuaderet, ac interficere ne cunctaretur. Verum Huguitius neque accurrat ad prohibendum, neque exire Cortona ausus est. Itaque sublata impedimenta sunt nullo repugnante, ac praesidium, quod ille iuxta paludem munierat, crematum.

Per idem tempus equites Galeatij Mediolanensis circiter quadringenti in Casentinatem agrum uenerunt. Variis enim querelis ac disculcantiis

A. C. 1400.

Alhorum finis in malorum.

A. C. 1400.

Impedita est clauibus sub- ta.

Galeatij in Casen- nates equi- tes multo- cultaibus

A. C. 1400.

Pestis gra- uissima.

Rei ma- gnae in He- truria mu- tationes.

enlatib. intricata Casentini loca, ob eas, quas supra diximus, rationes materiam belli cupientibus opportunissimam afferebant. Bellum quoque per hoc ipsum tempus inter Bononienses & Fauentinum, Astorgium fuerat exortum, pro castello Sarafolo nuper occupato. Huius quoque turbationis Galeatius auctor nutritorque credebatur. Albericus certe comes, uir Galeatio deditus, in societatem cum Bononiensibus, contra Fauentinum Astorgium coierat, simulque coniunctis copiis bellum grauissimum inferebant.

Pestis signa quaedam ab initio huius anni terrete homines inceperant, quae mox per aestatem plurimum deseguit cum incredibili strage cuiusque sexus atque aetatis. Vnicum huius mali remedium in fuga reperimentum est. Fugerunt itaque ciues populariter, Bononiam plurimi demigrantes, & tamen inuacua defertaque urbe supra triginta hominum millia pestis assumpsit.

Eodem anno multa per Hetruriam inuacua sunt. Nam & apud Lucenses Paulus Guinifius imperium ciuitatis arripuit: & Huguitius Cortonensis, de cuius fide dubitabatur, e vita migravit: & Robertus Puppj comes, qui apertu a Florentinis defecerat, diem clausit extremum. Haec omnia uarios affectus pepererunt. Cortonae imperium suscipit Franciscus de Casali Huguitij propinquus, melior profecto ac ciuiliot quam Huguitius fuerat. Robertus uero Puppj comes poenitentia ductus, quod a Florentinis recesserat, extremo uitae tempore filium suum Florentino populo commendauit, ac tutores ex eiusque complures illi reliquit. Per hunc modum recuperata gratia puer a populo Florentino fideliter susceptus, ac benigne tractatus est, multaque in Casentinatij agro pro salute pueri & conseruatione oppidorum prouisa. Paulus autem Guinifius post imperium Luca susceptum medius quidem haberi uolebat, magis tamen ad Mediolanensem inclinare putabatur: unde a Florentinis requisitus de renouando foedere, bonis uerbis postulationem reiciebat.

Coniuratio Florentina, Leon. Aret.

§. XXXIII.

EODEM anno magna coniuratio aduersus rempub. inita fuit, quae mox patefacta turbationes maximas in ciuitate peperit. Ciues enim Florentini, magna multitudine ob terrorem pestis, Bononiam petierant. Ibi cum essent omnis generis homines, quidam ex iis qui ob eum ciuitatis statum inuacua erant primoribus colloquia & tractatus habere ceperunt. Crescensque indies multitudo ad grandem numerum peruenerat, Consilium eorum fuerat temp. inuadere, pulsisque potentibus gubernationem ciuitatis arripere. Iamque Priores ac caeteros magistratus, quos statim constituerent, designauerant, partim ex suo corpore, partim ex medio cri genere hominum. Cum hac ita composita essent, ac tempus iam rei patranda uenisset, Minias Riccius, vnus ex coniuratis, Syluestrum Adimarem ad se uocare uolens totam rem illi patefecit, & consilios nominauit. Ea cum Syluester audiuisset, ambiguus, atque anceps illum dimisit. Ipse ad Bartolomaeum Valoris profectus ne-

gorium referre. ille statim, vt audiuit, ad magistratum detulit. Per hunc modum patefacta coniuratione de quibusdam supplicium est sumptu, multi praeterea absentes dannati exularunt.

Per extremum huius anni Ioannes Bentiuoglia Bononiensis, magnus in ciuitate sua uir, ac summae apud multitudinem gratia in Bononiensibus dominationem suscepit. Hoc ubi Florentia auditum est, confestim oratores ad eum missi sunt, qui ciuitatis nomine gratularentur. Quoque res insignior acceptiorque foret, ex collegiis, decemque uiris nouo exemplo oratores delegerunt homines tunc in magistratibus amplissimis constitutos. Hi Bononiam profecti magna atque lata uerborum serie, pro suscepta potestate gratulati sunt ac vires omnes Florentini populi obtulerunt ad statum dignitatemque illius conseruandum. Misit & Galeatius Mediolanensis legatos suos ad haec eadem faciendam. Magna quippe utriusque cura erat nouum eius urbis dominatorem sibi coniungere, magnumque rerum agendarum momentum in coniunctione illius utriusque reponerent, propter magnitudinem potentiae utriusque opportunitatem, quas quidem res utraque pars summo studio sibi uendicabat.

Robertus imperator deligitur, Leon. Aret.

§. XXXV.

CVM esset hic status rerum per Hetruriam noua quaedam spes, nouaque consilia superuenirent. Initium uero reru hinc fluxit: Caesareus imperator (de cuius transitu in Italiam supra diximus) filios reliquit duos, Venceslaum & Sigismundum. Venceslaum, quod erat maiornatu, ante obitum suum Casatem appellauit, ac successorem sibi in imperio delegit. Eidem quoque regnum Bohemiae per manus tradidit. Mortuo igitur Carolo cum principatum multos per annos Venceslaus tenuisset, nullaque illius actio cerneretur principatu digna, cum ne-

que in Italiam transire, neque caetera imperij munera obire curaret, duaque tantummodo artes illius circumferrentur, vna uoluptatibus sededere, altera cumulatione pecuniarum intendere, caetera uero omnia negligere, segniter atque dissolutu se gerere. Ea cum diutius faceret Robertus ac nome auctoritasq; Romani imperij in illo deligeret deperiret, electores imperij his reb. permoti, de consensu & consilio alioru proceru illo antiqua to ac remoto, Robertu Bauariae ducem magna rei uiru, magnaque auctoritatis ad imperium delegerunt. Robertus igitur sic vt diximus ad imperium electus, confestim oratoribus suis in-

a Caesar Venceslao ab imperio amoto Caesar Friedericus rex Romanorum, ex duce Brunswicensi susceptus est. A. C. 1400. Cal. Sept. qui quoniam ante primam coronationem occisus fuit, ideo D. Anton. cum hoc loco praetermisit. In eius mox locum Robertus alias Robertus ex duce Bauariae & Comite Palatino rex Romanorum appellatus est 4. Men. Sept. A. C. 1400. regnauit, 9. m. 8. d. 22. Onuph. Egnat. & alij Coronatus Coloniae ab episcopo Colonien. Obiit in Oppobrym in Germania. A. C. 1410. Onuph.

A.C. 1401. Italiam missis, fauorem & gratiam sedis aposto-
licæ sibi procurabat. Nam suberat controuersia
omnes enim patiter Alemanniæ procetes ac po-
puli, Vecessiam deseruerant: sed erant, qui nihil-
ominus illum imperatorem appellarent.

Huic ergo nouiter electo, quia prospera eius
fama erat, ac magna facturus credebatur, Flo-
rentini mentem intendere cœperunt. Circum-
dant enim ybiq; à ciuitatibus & oppidis, quæ
in potestate atque arbitrio Mediolanensis erant,
magnitudine insuper potentia ac multitudine
copiarum eius deterriti, ad externas opes respi-
cere cogebantur. Itaque & oratores illius Ro-
mam petentes, omni studio persecuti sunt; &
ipsi confestim ad nouum principem legatis in
Germaniam missis, transitum eius in Italiam
hortari cœperunt, vt opes auxiliaque Florenti-
ni populi venienti offerrent. Ille vero legatos
Florentinorum libenter audiuit, ad pecunias
maxime respiciens, atque inde sperans se multa
posse conficere.

A.C. 1401. Altero dehinc anno statim vere primo turba-
tiones in Bononiensibus grauiorcs exortæ sunt.
Ioannes enim Bentiuoglia aduersus Fauentini
Astorgium à Bononiensibus iam pridem cœptu
continuabat bellum. Ad hoc Florentinorum si-
mul, ac Mediolanensis auxilia contraxerat. Incu-
buerat quoque huic bello Albericus comes, qui
acerbas cum Astorgio inimicitias exercebat.

Sed cum Astorgius quoque defensores suos ha-
beret, & in primis Carolum Malatestam virum
potentem, ac bello insignem, pax tandem fit in-
ter Bononienses & Fauentinum. Eam pacem
Albericus comes indignissime tulit; quia cum
esset Bononiensibus fœderatus, se inuito cum
communi hoste recepta pax esset. Itaque se de-
ceptum prædicans atque delusum, iram & indi-
gnationem, aduersus Ioannem Bentiuoglia con-
uertit, ex plibus Bononiensibus post hac fauens
atque eos promouens, & ad horum ad bellum
nouo dominatori inferendum. Habebat vero
Albericus equites ad mille ducentos, cum eo
equitatu exulibus coniunctis omnia peruade-
bat. Ex hoc iam defectiones oppidorum fieri
sunt cœptæ, tumultusque & trepidatione omnia
mischabantur. Dominator autem ipse voluntate
quidem ac studio partium ad Florentinos fere-
batur, sed formidabat Mediolanensis potentia
& ob hoc medijs quidam esse cupiebat. Nec
Florentinis petentibus fœdus renouari consen-
serat. Cum tamen postea bello, ac magis suspi-
cionibus premeretur, necessitate compulsus, e-
quitum subsidia à Florentinis postulauit. Floren-
tini autem, quo manifestius ille suarum partiũ
esse detegeretur, non solum equites, quos pete-
rat, verum etiam Bernabonem, militia ducem
ad eum miserant. Ex hoc iam bellum in Bon-
oniensibus propalam erat nec occulta Galeatij
opera aduersarij fouebantur.

Per Hetruriam vero manifestum non erat bel-
lum, sed ita indices crescebat Mediolanensis po-
tentia, vt tandem apprehensura omnia videretur
Florentini vero ista certantes, magis ac magis ad
Robertum imperatorem nouiter electum respi-
cere pergebant, sperantes per illius aduentum in Ita-
liam Mediolanensis potentiam vel omnem vel
maxima ex parte esse perituram. Nam & odia
inter eos suberat acerba, & veneno se à Galca-

Robertum
impera-
re Floren-
ti euocat.
Naucl. ibid.

tio petitum [medico subornato] Robertus publi-
cè ciuitatibus, ac regibus, significat[Credo time-
bat Galeatius dux ne foret rex Robertus ratum
habere non veller quod Venceslaus eum de ducatu
inuestigaret] Denique in hac spe constituti: ma-
gna pecuniarum largitione aduentum eius in
Italiam Florentini paciscuntur: Ducenta enim
florentinum millia polliciti sunt. Huius summa
partem prius, quam domo proficisceretur, dare
illi conuenerant, reliquam vero partem cum in
Italiam venisset, ac hostile solum Galeatij intras-
set. Ex hoc iam apparatus fiebant ab illo, vt transi-
ret & à Florentinis, quo pecunias exoleret. Cre-
brique oratores & nuncios ad virosque commea-
bant. Ad persoluendas vero pecunias, quoniam
in modica erat summa, missus est Ioannes Bic-
ci, vir prudens, & integer ac singularis apud
mercatores fidei qui solutione Venetijs curaret.
Is summa cum fide, ac diligentia omnia peregit.
Fama iam per Italiam vulgauerat magnos exer-
citus circa Rhenum parari nouo cum impera-
tore Italiam transuros, credique cunctorum
animi in expectatione erant. Nec minor apud
Mediolanensem prudentia vigebar, equites
parare, pecunias congregare, ciuitates & oppida
in potestate sua continere, aditus locorum, &
flumina diligentius custodire.

Conuersis in expectatione noui principis a-
nimis, ingens seditio in Pistoriensibus oritur.
Sunt enim apud illos non in vrbe modo veru-
etia per agros factiones duæ magnis contentio-
nibus inter se dissidentes. Ricardus igitur eques
Pistoriensis, princeps alterius factionis in suspi-
cionem venerat res nouas moliri. Cum ergo ini-
mici eum exagitarent, amici vero tuerentur, ta-
dem metu aduersariorum, & fauore suorum ad-
ductus, castellum in Apennino, cui Sambuca no-
men est, occupauit, venientesque aduersus se ini-
micos egregie fudit. Ex hoc iam concursus erat
ad illum, non ex Pistoriensium solum agro, verum
etiam ex Bononiensi & Mutinensi. Sunt enim
finitima loca, & factionum studia iam pridem
per ea clientelas amicitiasque contraxerant. In
vrbe vero Pistorio diuersis ciuium animis, & di-
uersissima inter se sententibus, periculum erat
ne ciuitas illa vel cladem aliquam pateretur,
vel inferret. Missa igitur Pistorium equitatum
ac pedum copia, urbem custodiebant.

Circa Sambucam vero præsidia quædam co-
munita sunt, ne discursari licentius obsessi vale-
rent. Sed tanta erat Richardi prudentia, tan-
tisque eorum qui cum illo erant audacia, vt sæ-
pe suos fugatosque obsessores, præcipites age-
ret, nõ essentque ac diurnis insultibus cuncta
circum loca redderentur infesta, maximumque
ex ea re nomen Richardus est consecutus.

Roberti imperatoris in Ita-
liam aduentus. Naucl.
ibid. Leon. Aret.
Blon.

§. XXXVI.

ROBERTI vero in Italiam aduentus (vt
plerumque conuenire solet) tardior fuit, quam ab

ab initio crederetur. Per extremum enim au-
tumni Tridentum venit. Cum igitur Tridentum
peruenisset Robertus, quo celerius pecunie
soluenda conditionem appositam adimpleret,
Brixiam agrum cum exercitu ingressus est.
Brixia enim vrbs à Mediolanensi Galeatio te-
nebatur. Ipse vero tunc pecunias de Florenti-
nis habere pactus fuerat, cum solum Medio-
lanensis intrasset. Sunt autem finitimæ vrbes
Tridentum & Brixia, maximè circa Benacum
lacum, territoria commiscentes. In iis locis cū
esset nouus imperator, duces Galeatij cum in-
gentibus copiis aduersus illum conuenerunt.
Habebat vero Galeatius optimum equitatum
ex Italicis viris confectum.

Postquam vero contra Germanos equites
italici constitent, ac leuia prælia iniri cœpta
fuerant, mirabile quantum Italici præstare videba-
tur. Germani enim frænis vtuntur leuibus ac
simplicibus. Huiusmodi autem fræna, vt ad cele-
ritatem, & cursum aptiora sunt, ita ad flec-
tendum in gyrum equos, versandumque in præliis
inutilia existunt. Italicis vero frænatæ equi,
in gyrum fleciti, ac versari consuevi. Itaque & la-
cellere hostes, & redire ad suos, ac ex medio cur-
su deflecti facillimum erat. Præterea Italici e-
quites armis affatim protecti, nullum pericu-
lum reculabant. At Germani deterius armati
erant, plerique eorum pectoralia duntaxat, &
loricas habebant, quare in iaculatione magis
confidebant. Ob hæc illi cito sprete ab Italicis
arq; adeo contempti sunt, vt auderet pauci Italo-
rum equites multos Germanorum inuadere.
Tandem vero maiori, vi castra imperatoris ag-
gressi, ita Germanos turbantur, vt trepidaretur
toris castris, multisque suorum amissis cedere &
demum retro signa referre cogerentur. Ita pro-
stratis suorum animis, ac metu detectis, Triden-
tum imperator suos reduxit.

Et quoniam res malè succedere videbantur
& alteri alteros incusabant, Colonie sis præsul,
& Lupoldus Austria dux ab imperatore abeun-
tes cum maxima copiarum parte domum redie-
runt. Imperatorque ipse Tridenti relictus pado-
re solummodo tenebatur, nec quid agendum
esset facile constituebat. Nam & redire trans
alpes irritum cœpro permagnum dedecus sui no-
minis, & remanere in Italia debilitatis viribus
vanum existimabat. Inter hæc Franciscus Car-
tariensis & alij quidam procetes, qui circa illum
erant, & cum his Florentinorum legati, Patauit
vt se conferret, horati sunt. Sic enim & famam
eius seruari posse, & superesse adhuc spem ma-
gnarum rerum per Italiam ostendebant. Ille ve-
ro, quamquam redire trans alpes cupiebat, ta-
men partim pudore, partim spe retentus, sequi
illorum consilium statuit. Quare Tridento pro-
fectus Taruifium primo, inde Patauium ac-
cessit.

Patauit vero cum esset noua Florentinorum
legatio ad eum peruenit. Fuerunt autem legati
quatuor equites Florentini in primis nobiles
scilicet Rainaldus Gianfilatij Masus Albitius
Philippus Corfinus, & Thomas Sachus. Ad-
duxerunt vero equites Italicos sexcentos optime
instructos, quibus præerat Sfortia, & Baltas-
sar Mutinensis, suscepti igitur ab imperatore,
& benigne, cum de reparandis rebus tractare-

Colonie
sis præsul
ac Austria
dux impe-
ratoris de-
ferant.

Legati Flo-
rentinorum
ad impera-
torem missi

tur, deprehenderunt mentem eius nõ satis ala-
crem, neque magnæ fiducia plenam. Inquit ce-
nim neque sibi, neque Florentinis tantas esse
vires, quæ suffecturæ videantur ad Mediolanen-
sem euertendum: quare pontificem Romanum
ac Venetos accedere ad societatem, belli neces-
sarium fore. Pecunias vero tantas postulabat, vt
palam esset ipsum de suo nihil afferre, sed om-
nia Florentinorum sumptibus peragenda esse.

Ea cum deprehendissent legati, statuerunt vt
Masus Albitius & Andreas Victorij (is enim in
prioribus legatis apud imperatorem fuerat)
Florentiam redirent, ad singula, quæ audissent
& vidissent edocenda. Neque enim satis com-
modè literis ostendi poterant. Hi ergo cum re-
diissent, ac singula retulissent in concilio ciuiũ
debilitarunt omnium mentes. Nam & facere,
quæ postulabantur, impossibile quodammodo
videbatur, ac si abiret imperator, manifestum
periculum ab hoste remanebat, qui ductus exi-
stimatione, ac superbia victoriæ, nil non ausurus
merito credebatur. Denique in concilio re di-
scussa, decreuerunt omnia facere pro imperato-
re in Italia retinendo. Itaque per legatos, qui
Patauit remanserant, magna auxilia Italici equi-
tatis, & magnam insuper pecuniam polliciti
sunt in Italia remanenti & per hyemem qua-
cunque posset bellum inferenti: verè autem pri-
mo hostile solum intranti, ac illic bellum geie-
ti, illud insuper promittenti, neque pacem, ne-
que inducias, nec concordiam vllam cum ho-
ste facere, nisi prius requisito, & conueniente
Florentino populo: Procuraturos interea omni-
nisu, vt pontifex ac Veneti cum eo iungerentur
quod difficile factu aiebant fore, si bellu prospe-
re succederet. Hæc per legatos imperatori nũ-
ciata, tractatus varios apud illum habuere. Nam
se his obligare non satis honestum videbatur
& erant alioquin difficilia factu. Oriebantur
etiam controuersia quædam pro pecunijs in
aduentu suo promissis, quarum partem aliquã
ad huc sibi deberi contendebat. Eam vero esse
summam nonaginta milia florentinorum, quam
ante omnia sibi tradendam esse aiebat: post-
cà vero, si ita videretur, de nouis conventioni-
bus agendum Florentini promissas quidè pe-
cunias sub conditione dicebant, quæ conditio
cum ab imperatore impleta non sit, ita nec pe-
cunias deberi: & tamè ex ea summa vigintiquin-
que milia iam esse perfoluta.

Robertus imperator Vene-
tijs excipitur hono-
rificè. A.C. 1402.
Leon. Aret.

§. XXXVII.

PER huiusmodi altercationes, cum men-
tis ferè consumptus esset, ac solutio pecu-
niarum penitus negaretur, indignatione conce-
pta imperator abire constituit. Equitatu igitur
per terram ad Taruifium præmissis, ipse Vene-
tias petiit visendi causa mirabile ciuitatem, at-
que sibi illam, si qua posset, conciliandi. Sufce-
Tertia pars hist. Ant. P 3 ptus

A.C. 1401.
Imperato-
ris pusilla
nimias.

A.C. 1401.

ptus autē à Venetis insigni magnificentia, cunctisque exhibitis, quæ ad honorandos principes exhiberi solent. Cum de facto suo postredie loqueretur, graui, & infensè aduersus Florentinos conquestus est, quòd eum sollicitasent, impulissentque transire in Italiam festinanter nimium, ac non suo tempore, & nunc promissa conuentaque facere recusarent; ex quo fit, vt de- stitutus, ac delusus contra decus nominis sui re- dire in Germaniam compellatur.

Imperator Florentinos accusat quos legatū tunc.

Erant tunc Venetiis Florentinorum legati duo, Philippus Corsini, & Rainaldus, viri pruden- tes, ac benè morati: qui ea de causâ imperato- rem secuti Venetias fuerant. Hi querelis res- pondentes, instar mortis acerbissimæ sibi dixe- runt, esse, aduersus ea loqui, quæ princeps dixisset. Veruntamen dandam sibi veniam, primo, quòd non sponte, sed coacti, deinde, quòd pro excusatione ciuitatis suæ, non pro cuiusquam accusatione sunt locuturi. Omnem igitur accu- sationem, & querelam circa pecunias versari, se fateri promissas fuisse pecunias à ciuitate verum quomodo promissas fuerunt attenden- dum. Nam in eo iudicium iustæ vel iniustæ que- relæ versari. Primum enim eius summæ quæ pro- missa fuerat, plusquam dimidiam partem, ante- quam domo se moueret imperator, pro parâdo ornandoque exercitu soluere conuenisse, eamque parte ex fide fuisse persolutam. Itaque de ea cõ- queri imperatorem, neque posse, neque debere. Reliqua verò pecuniarum pars, ita promissa fuit, vt aũexam conditionem haberet, tunc demum esse soluendam, cum ipse potenti cum exercitu in hostilem Galeatij terram venisset. Harum dua- rum conditionum (quòd bonavenia dictum sit) nulla penitus impleta est. Nam neque venisse dicitur, quinon stetit, neque potenti cū exercitu venit, qui exercitus formidine hostium tã subitò retrocessit. Verba quidem recto sensu, non ca- uillosè suscipienda sunt.

Nec verò Florentinus populus tantam pecu- niarum vim promisit, vt tacto protinus hostili so- lo recederet, sed vt ad ruinam hostis in solo per- staret. Quid ergo, quisquam conqueri valeat de Florentino populo non videmus. Ipse certè po- pulus, si vellet, iustè cõqueri posset pro tãtis pe- cuniarum dispendiis, quantas iam erogauit fal- sa spe inductus. Veneti cum hæc audissent, cau- sam ciuitatis probare visi sunt. Concordiam ta- men pro communi utilitate suadebant, quæ cū haberi non posset, imperator abiit. Profectus verò vnus diei navigatione cum apud Crauo- lam constitisset, Veneti maiori conatu adhibito tandem assecuti sunt, vt Florentinorum legari remissionem in eis facerent. Id cum factum es- set, missis ad imperatorem amplissimis viris cū Venetias redierunt. Hic iam pecuniis susce- ptis, equitatuque reuocato cum aliquot dies Venetiis constitisset, sumpta meliori spe Para- uium rediit, & quòd reliquum erat hyemis in ea vrbe consumpsit, ac modo expectationem dedit, quasi Romam petiturus, modo ademit. Tandem verò cum neque pontifex Romanus, neque Veneti in fauorem auxiliūque eius pa- lam descenderent: Florentini autem ea postula- rent, quæ difficilia factu videbantur differre cõ- ptum suum in aliud tempus constituit, atque ita mense Aprilis Parauio mouens magnis itine-

Imperator re infecta rediit in Germa- niam.

ribus trans alpes abiuit,

A.C. 1401.

Legatio Galeatij ad Venetos, & datum ex Florentinis responsum. Leon. Aret.

§. XXXVIII.

PER hoc ipsum tempus legati Mediola- nensis ad Venetos profecti, querelam, & inculpationes aduersus Florentinos posuerunt. Veneti autem cum ea audissent, vocatis Floren- tinorum legatis, qui tunc alia de causa Venetiis erant, cuncta illis nota fecere: & respondendi si vellet, facultatem præbuere. Subiiciam verò, quæ tunc obiecta ab aduersariis, & quæ res- ponsa sunt, vt iustitia causæ à legentibus exami- nari possit. Mediolanensis igitur legati à Veneti- bus introducti oratione huiusmodi in Florenti- nos habuerunt.

Vobis potissimum, o Veneti, qui induciarum & pacis authores suaforestis, querelæ faciendæ sunt aduersus eos, qui contra fidem ac iuramentum, inducias & pacem violauerunt, qui enim alicuius concordia author ac fautor est, is & onus quodammodo suscipere videtur eam seruatum iri. Ex quo fit, vt si non aliud, at saltem, quam meremur opinionem, de vtriusque nostrum debeatis suscipere. Dicimus ergo illos homines esse maximè detestandos, quibus ne- que fidem seruare cura est, neque promissam con- uentamque tueri. Cūque sit omnis defectio promissorum, & fidei turpissima, maximè tamen abominanda ac nefaria existimari debet, quæ contra pacis conuentam bellum & turbationem per fidefragium inducit. Nam si fides, ac iurifitu- randi sanctitas ex hominibus auferatur, quod tan- dem restat vinculum inter homines, quo alter alteri confidere queat? Itaque quicumque fidem ac promissam in pace frangit, is communem ho- minum societatem dissoluit. Nota sunt vobis, o Veneti, quæ nuper acta fuerunt in conuentione induciarum & pacis, & quàm solenniter promissam illa iurataque fuerunt. Vt autem Florentini ea seruauerint vos ipsi vidistis. Stante enim pace, nulloque tale aliquid ab eis expectante, Robertum (qui se Romanorum imperatorem fecit) per legatos suos in Germaniam missos concita- runt: vt aduersus Galeatium Mediolanensem, cum quo pacem fecerant ac solenniter iurauerant, in Italiam transiret. Eamque ob rem mag- nam vim pecuniæ tradere illi pacti sunt, conuentione expresse inita, vt tunc pecunias trade- rent; cum solum illius, cum quo paulò antè fe- cerant pacem, hostiliter ad eius subuersionem ac ruinam ingressus fuisset. Legatosque palam apud illum ista de causa habere non dubita- runt, vt admirari debeant omnes tantam dolo- sitatem, ac fraudem in illis exitisse.

Fide Pra- gere quan- tu sit ac- tas.

At iidem sunt Florentini, qui non per Ita- liam modo, verumetiam per Galliam sæpenu- mero suis nunciis & literis vulgauerunt se pa- cis & quietis auidos impeti ab aliis, atque ve- xari: nunc autem apparuit per effectum non pacem

A.C. 1402.

A.C. 1402.

pacem, sed bellum, non quietem, sed turba- tionem, atque vexationem aliorum ipsos qua- rere, nec vilo modo posse quiescere propter inquietudinem animi, & superfluitatem pecu- niarum. Hæc eadem ciuitas contra maiorum instituta & mores, Gallos & Germanos exteras ac barbaras nationes & Italico nomini infestas & inimicas, transire in Italiam procurauit: vt quos natura ipsa oppositis alpiibus ab Italia exclusit, eos in Italiam, ac in ceruices Italarum inducerent. Tantaque est concilij cæcitas, vt non intelligant si Galli & Germani in Italiam traducantur, communem omnium Italarum esse perniciem, nec minus in ceruices suas, quam cæterorum illos traduci. At populus Romanus, in eo maxime laudem & gloriam promeruit, quòd Cimbro, & Teutones Italiam inuadere parantes magna suorum exercituum dimicatione deleuit: quòdque Gallos, multis ac maximis præliis fractos, à ceruicibus Italarum remouit. Hi autem noui (vt sese ipsi prædi- cant) Romani, illas ipsas barbaras immanes- que nationes etiam pecunia tradita in Italiam traducere curauerunt. Tanta est horum homi- num inquietudo ac peruersitas, & patriæ gen- tisque suæ detestanda obliuio. Etenim qui patriam solum inimicis produnt, quomodo sint appellandi nemo ignorat. Odium certè Italarum omnium promerentur, qui exteras: inimicalisque nationes ad conculcandam Ita- liam data pecunia traduxerunt.

Galli & Germani Italarum hostes.

Romano- rum maxi- ma gloria Gallos & Germa- nos vince- re.

Respon- det Flo- rentinoru- m obiectio- nibus.

Dicent aduersarios suos per Hetruriam à Ga- leatio foueri, quibus respondemus. Non indi- gerent Pisani & Senenses cuiusquam ope, nisi ab istis petulantissimè vexarentur. Nunc autem ob pericula rerum suarum ad Galeatium con- fugerunt. Nec sane cum puderet, si Pisanos & Senenses paternos amicos ab iniuriis Florentino- rum superiori bello defenderit. Illud certè plusquam manifestum est, non sponte sua Ga- leatium sese rebus Hetruriæ miscuisse, sed vo- catum & rogatum ab iis, qui magna ex parte spoliari ac rebus exuti, ferre amplius horum in- iurias & contumelias non valebant. Quare illo- rum superbia in vicinos detestanda est, non Ga- leatij subuentio reprehendenda. Vt autem bre- uiter concludamus tribus de causis ad vos o Ve- neti, missi sumus. Vna, vt quaramus de pace contra fidem violatam. Altera vt pœnam con- tractui appositam à violatoribus postulemus. Tertia ne admiratio vobis sit si contra fracto- res pacis bello resistamus. Quorum primum ho- nestatem, secundum iustitiam continet, tertium necessitatem. Ea cum dixissent Mediolanenses legati, sinem dicendi fecerunt.

Florenti- norum aduersus Mediola- nensem responso.

Florentinorum autem legati cum hæc om- nia intellexissent, parumper inter se collocti, cum ad singula obiectorum capita, quid respõ- dendum foret, statuisent demum pro honore ciuitatis in hunc modum locuti sunt. Nobis quidem o Veneti, lucrum ingens vi- deri debet, per aduersarios nostros huiusmodi sermone inductum fuisse. Nam si illi tacuiss- sent, veritas forsitan in obscuro lateret, quæ nunc illorum excitata, in lucem emerget. Inducias & pacem cum Mediolanensi Galeatio vobis au- thoribus ac suasoribus ita fecimus, vt putare-

mus illum nocendi, insidiandique nobis ani- mum abiecit. Ea nos credulitate inducti, non modo ex manibus arma, verumetiam ex men- tibus omnem belli cogitationem posuimus. At enim is vt pote qui nunquam nisi bella tur- bationesque cogitauit, etiam post pacem hosti- li mente se gessit.

Omittimus ductores equitum suorum paulò post pacem factam Lucensium sociorum no- strorum agrum hostiliter populasse, diripiisse Volaterranos, de Genuentibus & Collensibus hostilem in modum prædam, & captiuos abe- gisse, & apud Senenses suæ seditionis cum ea præda, caprisque se recepisse. Quæ omnia con- tra iusurandum, contraque promissorum inte- gritatem, & fidem ab eo sunt facta. Omittimus inquam ista ac præterimus, veruntamen illud, quo tandem spectat, quòd post eandem pacem maioribus copiis in Hetruriam missis Pisas fini- timam nobis urbem, omniaque eiusdem urbis oppida castellaque occupauit, ac ditioni pote- stati que suæ subegit. Senas item finitimam no- bis urbem in suum dominium traduxit. Peru- sium & Assisium sibi subditas fecit. An hæc, qui faciebat, pacem ac iusurandum seruabat? Neque enim is solum inferre bellum, dicendus est, qui mœnia ictu percudit, verumetiam is, qui parat, aut fabricatur machinas ad expugnand- um, licet nondum illas muro admouerit. Non enim oportuit Galeatium pace facta bellum me- ditari, neque positus è manibus armis, mentem nihilominus armatam retinere. At cum circun- dabat nos apprehensione tot oppidorum & vr- bium cum quasi obsidionem parabat, & veluti machinas ad expugnandum fabricabatur, num pacem frangebatur aduersus fidem, ac iusur- andum suum veniebat? Negari non potest. Quare illa, quæ de violatoribus induciarum, & pacis, ac fidei, promissorumque defectione ad- uersarij dixerunt, nos quoque magis asseuera- mus, illumque violatorem pacis fractorem pro- missorum, defectorem fidei, ac iurifitrandi con- temptorem ostendimus: nosque restitisse aduer- sus illius fidei fragium necessitate compulsos ve- rissimè allegamus.

Galeatij contra pacem gesta.

Qui bellu- inferit.

Probant Mediola- nensem fi- dem fre- gisse.

Nisi forsitan quisquam vsque adeo mente ca- ptus est & hebes: vt cum ille missis in Hetrur- iam copiis, Pisas capiebat, Senas potestati, ac ditioni suæ subiiciebat, Perusinos & Assis- inos sibi subditos faciebat cum Lucensem om- ni studio ad se traxerat, atque idem de Corto- nensi facere nitetur, non intelligat hæc om- nia ad opprimendum Florentinos, cum quibus paulò antè pacem fecerat. comparari: illumque dum hæc agebat contra fidem ac iusurandum promissaque sua, pacem violasse. Quare si per Italiam, & alia loca publicauimus aliquando, nos pacis & quietis auidos ab illo impeti, at- que vexari, verissimè publicauimus. Qui enim post pacem ac iusurandum contineri non po- tuit, quin ad oppressionem nostram omnia pa- raret, quid fecisse credendum est ante pacem ac iusurandum? Nam quòd (inquit) nos quiescere non posse, sinat quæso, vt alij ista dicant, qui isthic quieti sunt. Ipsi certè à quo non gentiles, non agnati, non propinqui, non focij, non vicini esse tuti vnquam potuerunt, qui

A.C. 1402.

Veronam & Patavium sibi per fraudem subiecit, qui nunc Hertruriam totam sibi subdere meditatur, nec vilo modo satiari cupiditas eius potest, ista dicere de nobis nequaquam congruit, qui cupimus quiescere, dummodo finemur.

Gallos & Germanos cur Florentini euocauerint.

Nam quod de Gallis & Germanis in Italiam traductis legati eius dixerunt, quis quasumus huius traductionis causa fuit, nisi illius inquietudo, & violentia, qui non contentus in Gallia dominari, Hertruriam insuper, ac Flaminiam sibi subdere incredibili cupidine dominandi pergit, ac eoque cupiditatis ambitionisque processit, ut regnum Italiae sibi repromitteret, cuius nulla verba, nisi simulata, nullum factum, nisi dolosum, nulla fides, nisi maculata, vitiatasque existit. De quibus, si nobis non creditur, Veronenfis ac Patavinus interrogetur, quos dolo ac fraude pervertit. Interrogentur Pisanus & Senensis, quorum tyrannidem concupivit, ac dolose arripuit. Nam in suos, quid egit, commemorare erubescimus. Aduersus tantam cupiditatem, tantamque perfidiam, si resistere conamur, ac ex eo turbationes aliqua per Italiam oriuntur, vel gentes aliquae externae adueniunt, quis harum turbationum est causa? Illene, qui mouet atque impellit, an nos qui necessitate coacti pro tutela nostra subsidia quorumcumque procuramus, tanquam imperatorem Romanum in Italiam transfire alienum videri non debet. Caeteri autem, qui transferunt, non sexcenta millia, ut Cimbri & Teutones, nec tales ac tanti fuerunt, ut ab Italia vniversa fuerint formidandi. Ad extremum, quam ipsi penam pro violata pace & induciis postulant, eam nobis a Mediolanensi debere dicimus pro violatione ac fidefragio per eum commisso. Deque ea re cognitionem vestram & aliorum quorumcumque flagitamus. Nam quod aiunt neminem ad mirari debere, si nobis bellum inferat, iam pridem certe omnes desiderant admirari, cum illius consuetudo semper fuit per fas nefasque praedium inferre: cuius violentiae resistemus, in deo & in iustitia nostra spem habentes. Haec tunc a legatis dicta, & responsa sunt.

Venerunt autem audientes Florentinorum legatos valde probauerunt. Cumque satisfactum honori ciuitatis putarent, ipsi tanquam medij quidam lenire iram grauibus, ac prudentibus verbis conati sunt.

Ea tempestate a Tamburlanus incredibilis a Quoniam iste Tamburlanus (quem alij Themyrum, alij Demyrus, alij Themircabum vocant) licet esset superstitiosissimus Machometani delinij cultor, Christianos tamen amauit, & Baiazethem infensissimum Christiani nominis hostem Constantinopolitano Graecorum sine dubio imperio potiturum, & latinorum ex terminio incumbentem fugauit, cepit, ad fadissimam feruitutem compulsi, & turpiter mori cogit, de eo fuis aliqua hic amotare decernimus. ut in hoc opere in quo Alexandri, Pompeij, Attilae, Totilae, & similibus gesta diligentissime ex alijs scriptoribus collata sunt, tantum imperatoris gesta, qui reru gestaru magnitudine omnes alios barbaros principes superauit, tam cursum tamque leniter non praterirentur. Si quar autem Courinuatorem Belli sacri, qui omnium quos viderim studio sissime huius viri gesta complexus est. Sic igitur ille.

Themyrus natione Parthus, humili inter suos locu natus, patre Sangalo, qui apud Samaritaniam sibi ostiatum colligebat, pueritiam apud patrem eius gerat, cum civibus custodiendis operam locuit: in quo exercitio occupatus, um reliquis pastoribus conuentione inita, pecus iumentumque omne finitimus abegit.

Quo satium esse, ut breui auctororum gregum quo copiam magnam & sociorum. i. latronum manum haud contemnendam contraxerit. Congregata igitur armatariorum cohortes, stabulum quoddam aggreditur, quod muris & hominibus munitum erat, a quo oppugnando licet ei crux fractum fuerit, non prius desistit, quam omnia in potestatem a suis redigerentur.

Hac victoria conciliatis sibi omnium animis, palam ad eum constabant hominum equestrium pedestriumque copia, quae vltro ipsum duces petierunt, ad Saracenos opprimendos. Themyrus igitur hostiliter vicinia ad eum constabant hominum equestrium pedestriumque copia, quae vltro ipsum duces petierunt, ad Saracenos opprimendos. Themyrus igitur hostiliter vicinia ad eum constabant hominum equestrium pedestriumque copia, quae vltro ipsum duces petierunt, ad Saracenos opprimendos.

Ubi prater dignitatem regiam summa illi defertur potestas. Qua non contentus de tollendo Sarmachandae tyranno, patriaque principatu occupando consilia inuit. Itaque ut pristinis victoriis robur virum acceret, & potentiam ad subiugandam patriam enaderet, conscripto exercitu quadringentorum equitum millium, sexcentorum pedum, Assyrios, Albaniam, Medos & Scythas inuadit, quos admodum in praecis annis subactos imperata facere coegit. Reuersus Samaritaniam cum exercitu, inempto tyranno imperium patriae arripit. Tandem in Hircanos montes Cadusios aggreditur, atque subegit. Arabiam inde felicem petens legationibus muneribusque Arabum delinitus, atque Massagetarum, qui Persidem inuasisse nunciabantur, audacia reuocatus Samaritaniam rediit: ubi ingenti congregato exercitu tribus praecis semper repulsi Scythas. i. Tartaros aggressus est, & in urbem Cheriaram, quam de nouo construxerat, & reuersus: ubi reparris copias, transuersis quicquid in rebus reuerter Scythas aggressus est, commissa pugna deuincit, omnesque Agoras & Horas. i. ciuitates & castella eorum depopulatur. Magna deinde praeda onustus per Iberiam Colchidemque transito Phasim flumini Cheriaram regressus, male afflictum exercitum ibi refecit.

Hic dum otium trahit admonitus Caphae tunc Genocesium coloniam ingentem esse diuinarum vim, urbi vim inferre parat. ut autem urbis dominium, & pecuniarum vim assequeretur magnam negotiatorum numerum eo mittit, iubetque pretiosissimorum pellium mercem in urbem Capham transfusere ad vendendum iusto satis pretio. Quo commercio urbem auro argentoque exhaustam, statim ne merces in Europam traicerentur, circundat, tandemque post continuas acerbisque oppugnationes, & urbe & pellibus potitus est.

Postea Themyrus cum cerneret Otobomano idas eam reges familias bello persequi, coeclit sua facili assuetus est Baiazethem monarchiam ambire, nullumque neque superio: er, nique patrem illum latronum. Quo tempore centum circiter homines a Baiazethem eiecit, opem & auxilia eius implorabant, ut in patriam ab eo redirent. A dicitur quod se non recosare pateret, si quid contra sedera in Baiazethem commisisse deprehenderentur. Matrit itaque legatos ad Baiazethem, qui eum primo magnis laudibus euehant, quod ad tantam religionem Machometi tam strenue cepugnaret: deinde edicunt, ne amicus molestus esse pergat, & ab his sententiam expectet. Nihil pacati: ad ea respondit Turcus. Quare le statim per praecionem iubet Baiazethem reducere e bellum, nisi exules mallet restituere: communis enim religionis homines, necessarios suos atque alienos, nullo modo ipsum posse negligere.

Erant inter exules Casanes, qui Armeniam imperabant, a Simabechi nepos hunc in regnum restituere gehebant. Themyrus Nam Machometiani prater ceteras gentes Armenios miro favore prosequuntur. Igitur Sebastiam ab Baiazethem occupatam Armenia ne nepolim aggrediatur, eo tempore quo Melchitem Baiazethes oppugnaret etiam Armenia oppidum. Baiazethes cum Europa imperium iam ambiret, si Themyrus conatus in Asia, propter clientelas quas in ea habebat maximas, hanc magni faciebat. Praeferat autem Sebastiam Otobomano filium, qui saepius oppugnationem urbem Themyrum multo studio repellerat, at denum per cumulos suffos manibus cines ad deditionem inclinatur. Pax a tyranno data, modo dimisso cum relictis Turcico praedidio sexcenta millia suorum militum in urbem recipere. Quo peracto Cheriaram redire conabatur.

Uixque tertius castris aberat, cum nunciatur subortum in urbe Sebastiam tumultu Otobomano redocum, ac praedium suum inuadum ab hostibus vnde pedem referens castris vnde iterum cingit quindem continuis diebus magnis viribus oppugnat. Deinde in illis cum oppidanis federibus, puti sagittarios quos in oppido habuerat praefidit, illi concedunt, quibus acceptis, altera die abicijs pollicibus in urbem misit. Diinde vi captam urbem cum in gredeletur, omnis se aus, omnis aetatis, omnis ordinis homines in forum educit, & inquit, melioris sexus omnes, quotquot decimum quartum annum excessisse compererit, obtruncare: si qui cadavera iniicit, ex capitibus vero iur in media in urbe confisari mandat. Mulieres postea in parentes campos, & pueros educti & turmas equitum in casibus mitti, ut ostendat conculcare praecipit. Sed proceres regem aduenies crudelitatem tam feram placare studebant, inter quos Ligur quidam negotiator humanitatis eum admonerat. Ad quem ille conuersus, Me, inquit, qui totus orbis malleus, ipsaque Dei irasus astimias turbinem? Falleris. Quibus dictis in pueros omnes primus irrupit, eumque equitatus omnis secutus, matres cum liberis equoriam vngulis contriuit, Oppidum praeterea exussit, abduco Otobomano Baiazethis filio, ac adolentibus qui superstites erant reliquis.

Postquam Baiazethes capta Sebastiam, & necis filij Otobomalis nuncium accepisset, dissimulare dolorem baud potuit. Sed cum upilionem filula cantianculan meditantem auisisset, O beate, inquit, quam dulcedanis qui in lero animo, qui nec Sebastiam, nec Otobomalem amittis? Non latuit dictam Themyrum, quod propter Baiazethis pacem vltro esset, si is restitutus exulibus ipsi tantum butyri mitteret, quantum ad on-

randum duo camelorum millia sufficeret, totidem tentoria, quae pastoribus essent vsatis, & si in omnibus Turcorum Mesyuis Themyrus monarcha Asia proueniaretur, a quoque argentum & aurum, Themyrus imogene signatum admittetur, & Moses Baiazethis filius in Persiam ad eum mittetur. officij causa tyranno seruaturus. Ad haec rursus Baiazethes cum latrone sibi pacem intercedere non posse inquit. Proinde abeant, Themyrus armis non rebus opus esse renunciant.

Themyrus habito delectu conscripsit exercitum. Otobomano myriadam armatorum habuisse Themyrum tradidit quidam. Baiazethes & ipse ex Europa atque Asia cogit ingentes copias, quae hominum tercentum milium numerum excedere dicebantur, & quam maximis itineribus in Armeniam properat. Sed cum Themyrus exercitum in Phrygiam deausisset nunciaretur, eo celerrime contendit. Ad Siellam montem (quo in loco olim Mithridates cum Pontico pugnaverit) ventum. Ibi metae calidis, vix quindecim stadiorum spaciun inter eos relinunt. Themyrus Sacernubum filium cum decem millibus velisum contra Baiazethem mittit, ut hi quoquo modo possent hostem ad pugnam elicerent. Saecrucus Terfarum atque Catidarum nobilitate stipatus in hostem agmine composito mouebat. Pro Baiazethem pugnae initium dedit. Europae militis fortitudo, quae magno in hostem impetu delata, Persas iam pedem referre coegerat, atque ad castra hostium usque progressa virtus atque audacia monumenta reliquit. Baiazethes veritus ne ab hostibus circumduceretur, ordinum ductorem magnis conuiciis reuocat. Themyrus porro procedentes tanta vi tantoque numero persequitur, ut cunctis passibus, in castra se recipere. Asianus miles fugam esse ratus secessum abiecit, armis salute fuga quaerit.

Baiazethes res suas pessimo loco contemptas velocissimam equam conscendit, quae siti simulata dum ad flumen venisset, & potasset multum de pernicitate remouit, quare salubri vi, ut assecutus a militibus Themyrus captus ad Tyrannum traheretur. Haec victoria potius Themyrus, omnes Asiae regiones, quae Turco parebant, impotestatem redidit. Prorsumque Baiazethis regionem occupat, & Synecum deinde Themyrum cum vxore Baiazethis fuerit in ea pugna Turco cum ducenta millia cecidisse. Addebat ad Themyrum Turcus aliquibus primo contumeliosis offerentibus. Nam ei accipitres & canes, & huiusmodi animalia offerri iussit, quod audiuisset eum septem milia virorum abussos, qui accipitres alere, pauis quoque canes sex mille. Cum quo is accipitrum & venationis studium se maxime decere assereret, quod patre Amuratho, & auo Otobomano regibus ortus esse, Themyrus eius responsa offensus animo praepostere in postum per castra deduci iubet militibus deuidendum: vinculis deinde mancipatum conuincio adhibuit, in quo Baiazethis vxorem ab eo ardentissime amaram ad funa eadem vincium compulsi, quae indignitate commotus Turcus Themyrum conuincio fecit, quo is ad rissum excitatus ad ducem inde custodie mancipauit.

Cumque Turci, qui Themyrus castra sequebantur, ingentem vim auri cunicularis spondidissent, si aetis cuniculis, in castrum, quo detinebatur Baiazethes cum inde eiperent, illi iam consummato labore in eum locum prodiderunt, ubi custodes vigilabant: a quibus capti, Themyrus quae blati penitas aucta, & lucra debinc aureis vinculum caubentis cauece incluserit. Baiazethem more seruatum scabelli loco viens eo, quoties equum ascenderet, proiecit, quae frustratis, ut canem sub

A.C. 1402.

Themyrus quibus est diuionibus pacem Baiazethi of ferat.

pugna cum Baiazethem, A. C. 1400.

Baiazethes fugit & captus.

Baiazethes auctoris vinculis sub

A.C. 1402.

sub mensa pascebat, qui tot calamitatibus ludibriisque impar agri iudice contracta fato sumus est in Lonia, cum eo in hiberna concessisset Themyses.

Inducias deinde cum Indorum rege pacifacitur: Nā Mesopotamiae, Syriae, Aegyptique regna subigere meditabatur, quae omnia vni parebant Memphitica regi. Igitur coactis exercitu duodecies centum millium armatorum Mesopotamiam petiit, atque Alopam vrbem obsidione cingit, qua occupata atque direpta, Edeffum simili modo in potestatem redigit. Mesopotamia potitur, Syriam deuastat, inde Aegyptum regē per nuncios interpellat, ut Calosyriam sibi tradat, qua legatione irrita, per Palaestinam iter fecit, sacraque Hierosolymorum loca inuisit, aspera deinde obsidione cum Damascum defaigasset potitur vrbe, pro pugnaculum, in quod praesidium se receperat, occupare vi contendeat, licet qui intus erant, signum spontanea deditiois eade erent. Itaque ex aduerso multo subliorem arcem erigit, ex qua omnis generis tela in subiacentem hostem conicit, & maiori parte muri deturbata in propugnaculum irrumpit, & superior euasit. Inde abducto exercitu in Aegyptum properat. Soldanus, ut cum ab Aegypto auerteret, Mamaluchorum duodecim millia selegit, qui Damascum petant, ut ad vrbem recipiendam Themyses exercitum ab Aegypto reduceret. Quare is depopulata Aegypto Damascum iterum obidet, & cum in vrbe annonae deficeret neque subsidiarum spes vlla esset, et Mamaluchis, qui in praesidio erant recedentibus vrbem occupauit, eamque magnificentissimumque eius templum cum sceleratis sacrificiis incendit, & solo aequauit. Subiugatis hinc modo plurimis regionibus condidit apud suos Mercantiam vrbem in quam familias 1010que orbe deportatas diuitias deduxit. Tandemque senio confectus, voluptatibus ipse indulgens finem vitam accepit. A.C. 1430. Haec autem memorabilis eius referitur consuetudo. Ad deditioem vocans antequam mania adoretur, primo aduentu signa candida conspecto maxime in loco proponerebat. Qui eo die imperata facerent sine insigni iniuria in suam eos recipiebant. Postero die purpurea, ut cruentam mortem sibi obendam scirent. Tertio die atra velut vndique funesta, ut simul & hominum, & manium, & telorumque excidium, cede, ruina, igne operirentur. Ab hoc nefario instituto mens essera nullis precibus reuocabatur, Virgines puerosque cum velamentis, insignibusque supplicum, miserabilique alio habitu ad deprecandum patriae interitum, aut saltem sibi veniam petendam prodeuntes tantum absuit ut immittis animus ad genua eum procumbere miterentur, admitteret, ut conculeandos, obverendosque funditus frequenti equitum alopræberet. De hoc Pius 2. lib. 1. cosmogr. cap. 80. & li. 2. cap. 4. & alius saepe. Crinitus lib. 1. de hon. discipli. cap. 1. Egnat. Sabellic. Aemyl. lib. 10. Naucler. gene. 47. Continuatio belli sacri lib. 6. cap. 1. 2. 3. 4. & alij. Poterat fractis iam Turcorum opibus, Aegyptiis adhuc trepidantibus, ora Syriae omni praesidio destituta, ac aliquandiu velut praedae exposita, cum Hierosolymis Asianum Christianorum imperium recuperari, si occidentales principes ad eam rem animum adiecissent.

potentiae imperator ethnicus moritur. Equidem fuerat hic apud Tartaros, humili loco natus sed tantas vires in processu temporis adeptus est, ut Dominus Tartarorum existens, duodecies centena millia hominum in castris suis

diceretur habere. Qua multitudine fretus aggressus est Amurath imperatore Turcorum cum copiis maximis, & si non tantis. Qui cum magna victoria Turcos attulit, dictum Amurath illorum Dominum captum, catenis aureis vinculatum, curru suo, quo veheretur, affixum, quasi triumphans, quoquo circumferebatur, ducebat. Et super humerum eius loco scabelli in vilipendium pedem ponebat: cum curram vel equum ascenderet. Armenios prius prostrauerat, Subuerterat Perlas, Aegyptios destruxerat, Damascum pene deleuerat, Et quocumque eius transenderat nomen sola fama, quali a Deo missus fuisset scelerum vltor terribilis iminebat. Hic etiam postea cepit Smyrnas, locum inexpugnabilem, quem Amurath dicebat vinci impossibilem. Tunc Tamburlanus decapitari fecit illum Amurath, qui Tamburlanus dicitur fuisse beneuolus Christianis.

Mediolanensis in Bononienses mouet. Blond. ibid. Leon. Aret. A.C. 1402.

§. XXXIX.

EO, qui secutus est anno, qui fuit secundus post mille quadringentos, circiter Bononiam magnis contentionibus belligeratum est. Ante recessum enim imperatoris Galeatii successu rerum elatus, partes copiarum in Bononienses miserat, ad nouum eius vrbis dominatorem, si fieri posset, optinendum. Sed cum imperator abiisset: tunc maiores omnino copias palam, ac suo nomine in Bononienses misit. Praerant vero his copiis Mantuanus princeps, nuper in gratiam, & amicitiam Mediolanensis reuersus, & Pandulfus Malatesta, & Othobonus Parmensis, alijque duces, complures, ac statim ob aduentum hostium maximo in periculo ciuitas versabatur. Exules enim extra vrbem satis potentes, ad defectionem castella & oppida compellebant, ciues autem intra vrbem non omnes dominatu latebantur. Florentini vero haec pericula intuentes, confestim ab ipso initio Bernabonem ducem cum magno equitatu in Bononienses remiserunt. Addiderunt vero postea & alias copias: cum hostium crescere exercitum cognouissent. Veniunt & a Patavino, & ab aliis locis satis magna auxilia: sed Patavinus duos praecipue, ex filiis suis vna cum auxiliariis copiis ad subsidia Bononiensium transmisiit: ut tandem omnes vires Florentini populi ac sociorum, omnesque vires hostium circa Bononiam congererentur. Vtrique vero circa vrbem faciebant castra, sed hostes longius: Florentini propius, ut effret medij inter hostium castra & vrbem. Praerant autem nostrorum exercitui Bernabon dux militiae populi Florentini, hostium vero exercitui Albericus comes. Cum in hunc modum aliquandiu stetit tandem hostes (quoniam plures & potentiores erant) inuadere Florentinorum, ac locorum ipsorum castra statuerunt. Erant tunc Flo-

Themyses multas regiones occupat. c. 4.

Damascum occupat.

A.C. 1402.

Florentinorum castra apud Casaleium vicum procul a Bononia quatuor millibus passuum. Videbaturque eius loci necessaria defensio: propterea quod inde aqua ex flumine Beni Bononiam ducitur, quam si deriuasset hostis, permagnae difficultates in vrbe sequerentur.

Hostes igitur e castris suis profecti, structo amine castra nostrorum repentino impetu inuasit. Concursum est acriter a nostris, ac egredidux adhortator & moderator. Sed tantus fuit hostium impetus, ac tam vehemens & repentinus, ut pontem, qui est super flumen, deiecit nostris occupant, simulque non ex ponte modo, sed pluribus ex locis aduersus nostros penetratum. Nec posthac praedium fuit, sed caedes passim, ac fuga. Captus est Bernabon exercitus dux, & ductores alij ferē omnes, praeter eos, qui fuga arrepta in vrbem Bononiam se receperunt. Duo Patavini filij fortiter dimicantes, tandem Mantuani principis se in manus permiserunt. Castra ab hostibus capta sunt cum inastimabant li praeda. Trahit mox post se huiusmodi casus ruinam maiorem.

Ciues enim Bononienses aduerso praedio erecti, arma sumpserunt diuersaeque factionis homines audaciores facti, ceruices aduersus dominum erexerunt, praehaerque nocturna per vrbem commissa sunt in quibus Ioannes Bentiuoglia incredibili virtute pugnavit, omnium iudicio commendationem maximam est consecutus. Primus enim ac princeps bellator, & amicorum & inimicorum confessione existimatus est. Sed cum tota ciuitas esset in armis, & hostes extra moenia victores omnia tenerent, pars illa ciuim, quae aduertabatur, vna portarum capta exules, ac partem copiarum hostium intra vrbem receperunt. Tunc demum redundante inimicorum multitudine Ioannes Bentiuoglia superatur, & tandem occiditur. Duo erant Bononiae Florentinorum legati, Nicolaus vzanensis, & Bardus recta fides. Horum Bardus in ipso tumultu captae vrbis vulneratus, paulo post interitit. Nicolaus vero captus ab hostibus, ac Papiam ductus, miserabili aeterna detentus est. Bononia post reuersionem exulum magistratus ciuim creati sunt, & forma quaedam rei publici libertatisque reducta. Hoc enim Galeatius exulibus promiserat, sed haec bidui ac tridui laetitiam habuere. Quidam enim ex ducibus cum robore militum per vrbem discurrentes, ac nomen Galeatii inclamantes, ex auctoritate ciuim magistratu dominantem omnem in Mediolanensem redegerunt. Ita populus simul, exulisque delusi, subdere tandem colla, ac iungum feruitutis suscipere coacti sunt. Florentini cum & profligatum exercitum, & captum duccem cognouissent, maximo in metu ac trepidatione fuerunt. Cū vero in super Bononia in manū hostium deuenisse auditum est, multo magis trepidarunt: hostes singulis horis adesse putantes.

Florentini pene desperantes animum resumunt. Blond. ibi. Leon. Aretin.

§. XL.

Amisso autem duce, ac militibus, cuncta desperationis plena videbantur. Quod si

Bononia capitur, & Ioannes Bentiuoglia occiditur.

Galeatius dominat Bononiam occupat.

Florentinorum Bononiensibus auxiliantur.

Flo-

A.C. 1402.

hostes sequi victoriam properassent, irremediabile periculum ciuitas incurtebat. Sed illi sine ignauia, sine discordia tempus agendi inutiliter labi passi sunt. Itaque cum multi subinde dies intercessissent, nec hostes cum exercitu venirent, ciuitas resumptis paulatim animis insurgere, ac reparare vires perrexit. Et aduersus Vbaldinorum clientes, qui post victoriam hostium rebellauerant, & aduersus Richardum Pistoriensem, cuius sectatores post aduersum praelij casum multa inuasera loca, missae auxiliares copiae illorum conatus repressere. De remediis vero tantorum periculorum consultantibus, duo potissimum occurrebant: vnum si Bonifacius pontifex Romanus, alterum si Veneti bellum susciperent. Et suberat certa sperandi ratio. Nam pontificem quidem Romanum occupatas vrbes Perusium & Bononiam grauius ferre non erat obscurum, & Veneti crederet Mediolanensis potentiam nequaquam sibi placere iam pridem ostenderant. Apud vtrisque igitur summo studio quaesita societas est, sed subite rant ambo, & veluti timentes horrebant bellum excipere: Pacta certe non satis aequa Veneti postulabant ut & maiori impensa Florentinorum, quam Venetorum bellum gereretur, & nihilominus in potestate arbitrii que Venetorum esset pacem, quandocumque vellent, sine villo Florentinorum consensu facere. Haec dura sane videbantur, & aliena a Florentini populi dignitate.

Inter haec spes superuenit pacis. Hostes enim post captam Bononiam pacem optare videbantur, atque ea de causa Venetias miserat legatos, & conditiones saepe aequas proferebat. Quae audientes Florentini deceptionem, & fraudem verebantur. Pacem tamen simul & confederationem recipere decreuerant, putantes simul & si societas iniretur, durabiliorem fore pacem & postulata illa Venetorum post factam pacem nequaquam multi fore aestimanda, itaque legatis suis scripserant, ut paucis correptionibus ad ditis, pacem cum hoste, ac societatem cum Venetis firmarent.

Cum his rebus intenta ciuitas esset, fama superuenit de Galeatii morte. Ea mors primo a Paulo Guinifio Lucensium principe nunciata fuit, non tamen ab initio certa, deinde rursus certa & affirmata, ceterum admodum arcana. Itaque statim ad legatos, qui Venetis erant, scriptum est, ne paci neue societati consensum praestarent. Veneti a Florentinorum legatis, mortem illius primum cognouerunt, cum nihil ante de ea re sensissent. Et signa conspecta sunt, quod copiae quaedam per Placentinum et Lucensem agrum in Hetruriam descendentes, ex medio repente itinere reuocatae fuerant, & quod ducibus exercitus Bononiae existentibus praecipuum venerat, ne se ex loco commouerent. Veritate de mum comperta, cognitum est Galeati um non multo post Bononiam captam aegrotare cepisse morboque demum interitisse, apud Marignanum castellum Mediolanensis agrum. Haec ab initio occulta fuerunt tandem vero patefacta, cum iam celari amplius non possent, ac funebri pompa magnificentissime perfoluta. Illud etiam cognitum est, Galeatium dum aegrotaret, pacem cum Florentinis summo desiderio

Pontificis & Venetorum auxilia implorant.

Ducis Mediolanensis in medio reru prosperarum cursu obitus.

A.C. 1402.

derio affectasse, indeque missionem legatorum ad Venetos, & procuracionem nouae pacis fuisse exortas. Considerabat enim filios a se relinqui admodum paruulos in medio periculorum maximorum. Itaque festinabat pacem facere, prius, quam e vita discederet. Idque assensu fuisse, si vel parum amplius superuixisset. Ex illius confestim morte tanta rerum conuersio secuta est, ut qui prius vix vllam salutis spem reliquam habebant, hi maximè confiderent: qui autem se vicisse putabant, omnem spem amitterent resistendi.

Breuis morum & totius vitae Galeatij narratio. Ioannes Villanus.

§. XLI.

Hic facit finem Leonardus Aretinus in hist. Florentina, quam in decem libros distinxit: quae autem sequuntur, excerpta partim sunt ex quodam libello ab eodem edico de quibusdam notabilioribus gestis temporibus suis, partim ex chronico Florentino, partim ex aliorum scriptis, & relictis plurimorum, quae vidimus, vel audiimus oculis & auribus nostris. Secundum chronicon Florentinum hic Ioannes Galeatius comes virtutis prius dictus postea dux Mediolanensis creatus ab imperatore magnus, utique Dominus seu potius tyrannus fuit in Italia: sicut quicumque alius ex longis temporibus retroactis, & vt vir magnificus amicitiam cum magnis principibus procurabat etiam infidelibus cum magnis muneribus illos visitans, vt nomen suum vocaretur in terris. Statara procerus erat, & pulcher aspectu, non mediocriter litteratus, eloquentia clarus, callens ingenio, & in agendis astutus & sagax, adeo ambitione deuictus, vt Dei timore postposito proditiōibus non parceret, & veneficiis, vt omnibus dominaretur per tyrannidem, & demum rex Italiae fieret.

Duas vxores habuit successiuè, quarum primam filiam regis Franciae veneno extinxit, & si duos iam ex ea filios suscepisset, hoc agens non ob aliam causam, nisi quia verbum sibi durum, & graue protulerat. Secundam vxorem suscepit consobrinam, scilicet filiam Barnabae auunculi sui sine dispensatione, licet postea obtinuerit. Vnum ex fratribus suis consobrinis veneno perire fecit, ex suspitione, quam habuit contra eum quasi ipse vnum ex filiis suis morte naturali defunctum veneno extinxerit. Exinde sub praetextu deuotionis voti sui implendi pergens Mediolanum, Barnabam ipsum sibi paternaliter obuiantem capi & incarcerari mandauit, & veneno vitam finire, eiusque duos filios Barnabae interfici iussit: alios duos perpetuo exilio relegauit, vt dominio eorum & patris vsurpato liberius potiretur.

Et cum auxilio Domini Paduani & Mantuani, insurgens contra Veronensem Dominium, promittens illis portionem dare dicti Domini Veronam arripuit sibi soli totam retinens. Post quae & domino Francisco de Carraria seniori Paduam abstulit, ipsam in carcerem trusum veneno interimens. Plures ex consiliariis suis sub

Galeatij immania & horrenda facinorosa.

A praetensis iustis causis ingulari fecit, substantias eorum rapiens opulentas: regem Franciae positionari tentauit, vt dux Aurelianensis gener suus gubernacula illius regni susciperet. Dominum Petrum Gambacurtam, optimum virum Pisis dominantem ordinauit occidi per Iacobum Appianensem: quo in Pisis regnante mortuo, Pisis suae tyrannidi subiugauit. Robertum Bauarum imperatorem Romanorum per medicum suum magna corruptum pecunia virulento cibo quae sicut consumere, voluptatibus & lasciuia vt equus vacabat & malus, quibus non est intellectus: Ecclesiam & eius praesidentes parum reuereratur.

Cum hic tam prosperos quotidie haberet successus, timentes sibi Florentini, pluries tractauerunt cum pontifice colligationem perficere, qui ad hoc tardus existebat, veritus potentiam ducis; Demum huic rei acquieuit his partitionibus, vt pontifex ad stipendium suum mille quingentas haberet lanceas, Florentini vero duo millia ad defensionem statuum vtriusque. Interitu autem ducis turbata sunt omnia apud hostes, cum & filios reliquisset paruulos, & militum ducis statim inter se de potentia certantes quod ruinam principum machinarentur. Vnde secutum est, vt Gallia cisalpina imperetur tyrannis diuersis, diuersa sibi dominia ciuitatum illarum vsurpantibus. In Hetruria autem non multo post data est pax Senensibus, & cum Pisanis tacito quodam consensu à bello cessatum. Et Perusium & Bononia ex manibus hostium sublata, in potestatem Bonifacij pontificis decurrere, vt dicitur.

D Mors ducis Galeatij. Blon. Nauci. Leon. Aret.

§. XLII.

Cum igitur ipse dux Mediolanensis capta Bononia iam sibi Florentiae despondisset imperium, & vt rex fieret, coronam ceteraque regum insignia praeparasset, quibus vt conuenerunt, diuina providentia qua regna constituuntur humana, inanes eius cogitatus reddidit. Nam tertia die Septembris in anno 1402, ex febre pestilentiali de medio subtractus est, qui quamuis ex locis peste infectis recessisset, & mirabili custodia remediis contra infectionem vteretur, terminos tamen à Deo sibi constitutos praeterire non potuit. Et cometes mensis Martij prius exortus cum cauda nigra creditur eius mortem praenunciasset. Corpus eius Mediolanum reductum, magnificis exequiis sepultum est.

Ex testamento vero eius successit prior eius filius Ioannes Maria nuncupatus, in ducatu Mediolanensi, cum omnibus territoriis eiusque pertinentiis. Insuper & dominium Bononiae, Senarum, Perusij, & Assisij est illi adiectum. Secundo filio scilicet Philippo Mariae, Papiam, Veronam, Vinceniam, plurimamque praeter eas oppida cessere. Gabrieli filio naturali Pise relictae sunt. Quae ciuitatum distributio, magna ex parte à sapientibus viris, vt à principe minime in eo prudente, sed nimis fortunae blanditiis credente facta

A.C. 1402.

Galeatij in diuisione filiorum reditorem praudentia notatur. Artil. me. 23. ph. ca. 5. Job. 10.

Iner conuentiones Mediolanenses factas.

Galeatij inuentione, quia reuoluntaria Hetruria.

Cremona a dno Ducis deherit.

Diuina providentia regis conuentione.

Filij Galeatij & eius dominium.

facta

A.C. 1403.

facta culpatur. Nunquid enim vir ad caetera egregius, ac prudens ita rerum ignarus erat & ita fortunae fidens fauoribus, vt quae per vim, fraudem dolumve de alienis ceperat, permansura diutius penes filios existimaret? Cum nullum violentum perpetuum, quinimmo gaudium hypocrita (teste Job) idest tyranni, ad instar pun- di. Et vt de reliquis taceatur, an Pontifices omnes Romanos ita paruificiebat, aut ignauos infulsosque putabat fore, vt quae summo iure ad ecclesiam pertinerent, diuine à tyrannis possideri paterentur, & patrimonium Petri tanto tempore possessum, tantae impensa sapius ab imperatoribus tyrannisque recuperatum, auferri sibi per ignauam a quo animo ferrent?

Nunciata Florentiae ducis morte, magna laetitia populū, exhilarauit, vt pote qui ex serpentis faucibus euulsa libertate, omnia in tuto consistere iudicarent. Cum autem filij ducis dominium pacifice cepissent, pauld post orta est haud parua inter primores cōsiliij ducis dissensio, trahentibus singulis rempubl. in priuatam, eadēque pristina inuicem renouantibus. Hoc primo ad similitudinem deinde ad aperta odia, atque arma descendit. Capita factionis erant Franciscus Bauarij, qui primum inter omnes locum penes priorem ducem tenuerat, & Antonius Vicecomes, cum quo omnes nobiles sentiebant. Hic populi tumultu excitato domum Francisci occidendi causa profectus, cum ille in castellum, vbi dux, materque eius erant, profugisset, spoliata domo, fratrem plurimosque ex amicis eius interfecit. Inde eius opera quidam per populum electi, quorum consilio dux, quia adolescentior erat, regebat. Magnaque in dissen- sione ciuitas Mediolanensis fuit diutius.

Vulgata ciuium Mediolanensium discordia Vgolinus ex familia nobili Caualeaboum, mota seditione Cremonae dominium occupat, Ducis magistratu vrbe pulso, Laudenses, reiecta extra vrbe Gibellinorum, quae ante caeteros suppedibat, factione, & ipsi sibi tyrannum creant Ioannem Vinialem eorum ciuem. Hos secuti Brixienfes, Bergomenses, & Placentini à duce desierunt consili omnes auxilio legati apostolici scilicet Balthazaris Cosciae (vel Cosse) diaconi cardinalis est partes Longobardiae à Papa destinati cum magnis copiis suis, & Florentinorum, & Caroli Malatestae ducis belli: qui & ad defectionem cohortati sunt, & rebellantibus auxilia pollicebantur. Brixia primo Franciscus junior, Patuini dominus filius, de- dentem se praeter arcem cepit, per quam pauld post intromissi equites illum vrbe eiecerunt.

Erant omnia ducis in occasum interitumque tendentia, cum domi ciuium seditiones, foris rebelliones, & vrbiū essent defectiones: cum Mantuae dominus, vnus ex ducis consiliariis, Carolus Malatesta eius affinis, cum praefato legato pontificis, infcio oratore Florentino, qui Ioannes Castellanus erat, ducis nomine fedus ini- erunt de Bononia, Perusio, ac caeteris Ecclesiae vr- bibus & oppidis restituendis, si finibus ducis cum exercitu excederet. De Florentinis, deque Tusciae rebus nulla est habita mentio. Quod cū

A graue illis videretur, neque id iure foederis factum quererentur, omnis huiusmodi res, quae ad Tusciam spectaret, ad pontificis decretum reuocata est. Inter legatum ac ducem pace publica, Bononienses, vt potius ab ipsis, quam à duce vrbe pontifici dederetur, armis sumptis aduersus ducis milites acriter certamine euerunt vt abeuntibus illis vrbe legato traderent. Perusini quoque certo de non recipiendis exulibus pacto foedere, & ipsi fratri pontificis domino Ianconello vrbe restituerunt.

B Florentini bellum prosequuntur. Ioan. Villan.

§. XLIII.

Licet autem pace facta inter ducem & Pontificem, Florentini ope Pontificis destituti essent contra foederis iura, non tamen animos submiserunt, sed audacius bellum profecti, Vgolino, qui Cremonam ceperat, mille & ducentos misere equites quibus cū & copiis suis fultus Mediolanensem agrum adeo infectum reddebat, vt populus ad arma sumenda praetumultu sapius commoueretur. Petro insuper Rosso Parmensi (cuius ope Parma à duce defecerat) auxilia & pecuniae missa sunt. Lacerata vrbes eius omnes peruaserat adeo sua sponte, nullo impulsore Gibellinorum Guelphorumque factio exasperatis odio animis mutua caede grassabatur.

Conspecta Florentinus populus tam aduersa adolescentis ducis fortuna vt eius vrbes tum à se deficerent, tum discordiis & intestino odio vexarentur: bellum neque petita, neque data pace remiserunt, satis in tuto res suas fore rati, cū hosti, nedum inuadendi aliena, sed ne tuendi quidem sua potestas esset futura enim adeo erat omnia, vt nec quidem ciuitas ipsa Mediolanensis ei pro voluntate pareret & reliquae vrbes maiori ex parte in aliorum arbitrio essent & communi quadam & intestina seditione, nunc hac nunc illac factione vrbe pulsa, militaris libido omnia spoliaret. Alexandria, Vercellae, Nouaria à Marchione Montisferrati occupatae sunt, Papiam domestico odio lacerata est, Placentia ob domesticas factiones saepe à militibus direpta, deserta ferè ciuibus visa est, Rarae denique eius regionis vrbes iram auaritiamque militum effugerunt. Brixiam Pandolphus Malatesta occupauit, prius tamen occupauerat eam dominus Patuinus, qui vocatus à ciuibus in dominium suum cum multis copiis equitum & peditum illam cepit excepta arce. Sed Farinus Canis illuc cum copiis ducis pergens, per arcem ciuitatem ingressus, eam recuperavit pro duce Mediolanensi Farinus Canis Papiam, Alexandriam, & Tortonam, multaque praeterea sibi subegit. Otho post modum Bonertius Placentiam, Parmam, Regium, pulsus prioribus dominis, vt tyrannus tenuit. Verona quoque ad antiquos Scalae principes quamuis parum regnarint, defecit. Quae mala omnia à diuisione Mediolani inter primores consilij exorta originem Tertia pars hist. Ant. Q traxe-

Laceratur ducis Mediolanensis status.

A.C. 1403.

traxerunt: & Antonius, Petrus, & plures alij dixerat caede perierunt. Et Laudenses etiam Guelphi assumptis armis, eiecerunt officiales ducis & unum ex eis ciuem dominum constituerunt expulsis Gibellinis & in parte occisis. Idemque in Crema actum est.

Vidua ducis Galeatii in subditos suos animaduerit.

Mense Ianuarij dicti anni. 1404. ducissa vxor olim Galeatii duci Mediolani, & mater Ioannis Mariae qui successerat in ducatu, ordinauit vt omnes de consilio suo ad eam accederent in arcem seu castellum, vbi pro maiori sui & filij tutela debebant. Et cum accessissent, nil sibi finistrum suspicantes post etiam colloquia alios dimittens, tres retinuit, quos decapitari mandauit, scilicet dominum Antonium, & dominum Galeatium Petrum, & alium Galeatium. Mane autem facta, fecit corpora in pheretris collocata, in platea deponi, vt aspicientes ceteri timorem haberent. Sed dominum Antonium vicecomitem in carcerem traxit. Ipsa etiam ducissa, cum Alexandria defecisset a Mediolanensi misit illuc Fatinum Canem cum copiis imponens, vt si eam caperet, omnes ciues praedae exponeret. Quod & fecit, dominium eius pro se retinens. Demum ipsa Ducissa veneno extincta est.

Ducissa Mediolanensis veneno perit.

Dux autem praefatus Ioannes Maria, cum dominaretur Mediolani in adolescentia constitutus, crudelis, immanis, & ferus ita erat, vt non procul esset ab insania. Plurimos ex ciuibus sine causa iussit occidi. Ipse nonnullos viuos lacerandos canibus magnis edendisque obiecit. Adeoque eius dementia humanum spectabat sanguinem, adeo efferatis erat moribus, vt a domesticis interficeretur: ventibus, ne ipsis quoque aliud asperius patendum foret. Ob hanc tantam Longobardiae cladem Florentini ab inferendo bello cessarunt: satis esse ducentes domestica mala, quibus ad interuersionem tenderet.

Audita fratris morte Philippus a Maria cum dominium ad eum hereditario iure deuolueretur, pergit Mediolanum, superatisque illis qui sibi vrbis dominium vsurparant, vrbem ingressus in ducatu succedit. Qui postmodum paulatim recuperatis vrbibus amissis, pacem fecit cum Florentinis. Sed statu suo firmato & ampliato dominio, fracto foedere pacis, grauiam & diuina bella cum Florentinis exercuit, non minus virulentus serpens, quam pater, vt infra patebit.

Disturbia i. aduerf. calus.

Ante mortem tamen ducissa & filij eius ducis, anno domini. 1404. mense Aprili mane fuerunt reperta quinque corpora occisorum sine capitibus induta nigra veste in porta sancti Ambrosij, nec agnoscebantur, quorum corpora essent. Quamobrem, & ob alia disturbia frequentia, populus Mediolani correptis armis, tumultuans per ciuitatem discurret, petens a Ducissa & duce, quod duodecim ciues deputarentur ad

a Philippus Maria Vicecomes Ioannis Galeatii secundus filius tertius Mediolani dux, creatus die obitus fratris 7. Cal. Iunij A.C. 1412. regnavit annos 35. mens. 2. d. 29.

A gubernationem ciuitatis, quos ipsi eligerent, Iremque, quod filij ducissae ponerentur in manibus eorum ad custodiam, quousque adolefcerent. Item quod redditus, & fortalitia ac conductio bellatorum essent in arbitrio eorum. Et post aliquam contradictionem ad ea omnia concessa sunt eis cum certa limitatione. Et tunc ex vrbe Laudensi aduenit Mediolanum dominus Franciscus de vicecomitibus, arbitratus se fieri dominum ciuitatis. Quod ei non contingit licet magnus potentia in ea haberetur. Destruerunt autem ciuitatulam eius saluis palatiis habitationis dominorum. Datus est ergo adolefens in manibus, & sub gubernatione illorum duodecim. Et licet sub nomine eius omnia fierent, ipse tamen quasi honeste, vt captiuus tenebatur. Cum autem animaduerneret Ducissam male se habere, & periculis magnis se cum suo filio duce supponi, decreuit ob maiorem sui & filij securitatem, pergere ad habitandum in castelli Montiae, valde forte, & munitum, & quia de castellano eius magis confidebat in fidelitate quam de quocunque alio. Eis autem illuc ingressis, ipse Castellanus prodicionem fecit, tradens arcem & ciuitatem domino Francisco de Vicecomitibus. Qui ciuitate & arce captis, honeste captiuauit Ducissam cum filio duce Ioanne Maria. Simile quid egit dominus Zacharias de Papiam vocatum Comitem Papiam. Cu enim fuisset sibi datus in custodiam, vt persona de qua magis dux pater eius confidebat, eum detinebat, vt honeste carceratum, intendens sibi vsurpare dominium Papiam, cum facultas adesset concors in proposito malo cum dicto domino Francisco Vicecomite.

A.C. 1404.

Dux Mediolanensis a duobus cum vobis custoditur.

Castellanus i. custod. castri.

Ladislaus in regem Hungariae creatur.

§. XLIIII.

ANNO praecedenti videlicet. 1402. mense Iunij cum rex Apuliae a Ladislaus fuisset vocatus a maiori parte procerum

a Historia Hungarici regni ex Nauclero sic colligunt. Mortuo Carolo Rege Apuliae & Hungariae (vt dictum est supra cap. 5. §. 15.) Regina Maria in carcere, in quem coniecta fuerat post Canobi mortem liberata, Budam vna cum coniuge Sigismundo venit. Ibi regni consilium actum est, in quo Regina Perfidia procerum regni accusat, qui se regno spoliare conati erant. Tum Sigismundus vna cum iudicibus causa cognita. 32. regulos, securi percussit. Horum procerum mors multorum laborum & discriminum causa fuit. Ipse enim Sigismundus a suis postea captus & carceri mancipatus mortem vix euasit. Hac igitur occasione proceres Hungariae nonnulli Ladislaum Apuliae regem genere Caroli regis defuncti propinquum ad regnum euocauerunt. Naucl. gen. 47. Vide etiam Aemylum lib. 10.

Vngaria

A.C. 1404.

Vngariae in regem eorum, cum repudiasset eum quem tunc habebant, scilicet Sigismundum de Bohemia, filium Caroli imperatoris & germani Ladislai regis Bohemorum, & ab imperio depositi profectus est ipse Ladislaus, vsque Giadriam cum magna comitiua. Ad quem accesserunt multi procerum, & praelatorum Vngariae, accedendo cum in regem suum, & ei coronam regni imponi fecerunt per episcopum Strigoniensem, ad quem de more spectat talis coronatio. Cum autem misisset comitem Tritaricum de sancto Scuerino, sapientem & prudentem virum, cum lanceis trecentis, & pluribus Vngaris vice regis, ad capiendum possessionem regni, reperit multos barones Vngaros, qui mutato proposito volebant, & petebant dominum Sigismundum prius ad regnum vocatum: qui etiam alios, qui vocauerant Ladislaum, in regem suum ad idem conuerti fecerunt. Eam ob rem decreuit reuerti in Apuliam, relicto regno Vngariae cernens se deceptum ab Vngaris.

Eodem anno postquam legatus Baltazar ceperat Bononiam pro ecclesia quidam ciues, vt dominus Ioannes Gozerini, & dominus Bonifacius germanus eius ac plures alij factionis eorum, fecerunt tractatum cum omnibus qui portas ciuitatis custodiebant pro legato, vt eam auferrent ecclesiae & legato eius & reduceretur ad popularem statum. Et facta congregatione ducentorum militum, & quingentorum pedum in castro plebis certi homines ingressi sunt Bononiam, armati capientes plateam. Sed subito populus assumptis armis in fauorem legati, illos ingressos profligauit. Captus autem dominus Bonifacius capite truncatus est. Vnus etiam ex filiis domini Ioannis captus, detentus est in carceribus, vt pro eo redimendo, reciperet [legatus] duo praedicta castella, quae seruabantur pro dicto domino Ioanne. Et cum indies obtineri non possent, illum decapitari fecit. Et cum dominus Ioannes Venetias perrexisset, deserens illorum tutelam, a legato capta sunt dicta castra. Voluerunt autem Bononienses, & obtinuerunt a legato ciuitatulam custodiri ab eis. Assisium quoque per copias ecclesiae resumptum est cum arce, nec valuerunt hostes ipsum defendere.

Assisium ab Ecclesia recuperatur.

Florentini multa castra inuadunt.

Interea dum Longobardiam varij vexarent casus, Florentini Andreo Vbertino, qui vallem tenebat Ambram, & Petro Balnearum comiti, qui partium prioris ducis fuerant, bellum intulere, paucosque intra menses ambo eorum castellis amissis aufugerunt: extorres aliena ope vitam ducentes miseram. An agrum quoque Senensium maritima excursionem praedaeque factae sunt. Et Castellionae castrum, quod Piscariae dicitur, iuxta mare situm: cum incolae eius extra essent ad opera, copiaeque Florentinorum eos inuaderent, & fugientibus habitatoribus eius in castrum, simul cum eis milites Florentinorum intrarant, capientes ipsum ad arcem eius. Pauld post Senenses pulso externorum praesidio, quod scilicet pro duce Mediolanensi erat, in libertatem ciuitatem redegerunt. Et mittentes oratores Florentiam pro pace faciendam, gratiose fuerunt visi & auditi, conuentio nibus & pactis conclusis, in quibus exauditi fuerunt large in postulatis.

Septima Aprilis, Millesimo quatingentesimo quarto perfecta & publicata est pax inter Florentinos & Senenses. Eodem mense dominus Ferrariensis Nicolaus, ex prodicione ab intra procurata, cum suis cepit ciuitatem Reggij, excepta ciuitatula eius, quae custodiebatur pro Othone Bontertio. Qui subito his auditis cum copiis illuc profectus per ciuitatulam ciuitatem ingressus expulit gentes Marchionis & dominum Reggij resumpsit.

A.C. 1404.

Pax facta inter Senenses & Florentinos.

Idem Marchio Ferrariensis, cum haberet frequentem tractatum cum hominibus regionis illius, vt data opportunitate auferret Venetis Pulesinum Ronici, accedit, vt cum quadam die vicarius ibi ex parte Venetorum, cum omnibus gentibus suis profectus fuisset ad capiendum quoddam castrum in territorio Veronensi, Marchio icampus aptum intuitus, accessit cu copiis suis, cepitque plura castella, obsidentisque Ronicum, post viulem defensionem demum obtinuit. Sicque Marchio possedit dominium totum Pulesinum seu Pulegium. Quamobrem Veneti ad stipendium conduxerunt dominum Othonem Bontertium ad bellum contra eum, qui cum suis multa damna fecit belligerando in territorio Ferrariensi.

Marchio Ferrariensis Venetis Pulesinum aufer.

Hic Ortho Bontertius crudelissimus tyrannus, postquam Petrus Parmensis ciuis cu tribus millibus peditum, & ducentis equitibus, ex suis castris accedens Parmam, habito prius tractatu & assensu cum ciuibus se rebellandi a duce, ceperat ea dominum se constitues, superueniens ipse Ortho post paucos dies, cuius & ipse Parmensis, ingressus ciuitatem receptus fuit concorditer a dicto Petro ad participandum cum eo dominium pro medietate, qui & arces ciuitatis etiam obtinuerunt. Erat tamen Petrus magis dilectus, vt magis ipse dominus videretur. Cum autem Florentini tractarent dictum Othonem ad stipendium suum conduceret qui animam & indecentia ille postulabat, recusatus fuit. Quamobrem valde indignatus contra Florentinos, decreuit auferre illam medietatem dominij Parmae ipsi Petro, quia amicus erat Florentinorum, licet esset frater eius iuratus, & in signum fidelitatis ad conseruandum dominium ex vna hostia consecrata simul communicassent. Quod cogitauerat, vt proditor impleuit, auferens Petro ex toto dominium Parmae, & sibi arrogans, & complures ex ciuibus praedatus est. Petrus autem, ad sua castra aufugit. Cui Florentiam venienti, & vt amico se commendanti pro subsidio genium ad recuperandum iura sua, Compatientes Florentini concesserunt plures bellatores. Demum pessimus ille Ortho delectatus in sanguine hominum, vt fera syluestris, post aliquod tempus, & Parmam amisit, & Regium, & viciniam. Nam semel occurrentes Marchioni Ferrariensi associato cum Sforzia capitaneo strenuo armigerorum, & salutanti eum, vt amico: tunc existenti, Sforzia illum occidit, & Marchio Regium cepit.

Ortho Bontertius tyrannus Parmensis.

Eo tempore cum comes Albericus de Eiusdem Barbiano, bella plurima fecisset contra Astorem, dominum Faentinum, & pluribus annis sibi menses abstulisset, propter quod fame Tertia pars hist. Ant. Q. 2. valida

A.C. 1404. valida inualescente incolæ ad alias ciuitates, & loca accedebant ad habitandum necessitate ducti: Astorgius obtulit dominium Fauentia, & aliorum suorum locorum Florentinis. Sed quia petebat certas conuentiones, & prouisiones ab eis quæ nimis graues uisæ sunt, nil conclusum extitit. Vnde cum pontifice Romano, & legato eius, qui erat Bononia, fœdus iniit dando ei dominium. Sed quia ei promissa seruata non fuerunt: abiit pauper, & dolens ad habitandum Urbem: Circa id tempus Põstrumulus defecit à duce. Et quia illa ciuitas in diuisione ita perfestit, ut si quid vna pars agit, alia aliud querat, vna pars ciuitatis se dedit Petro de Rossis Parmensi, de quo supra, & possessionem pro eo sumpsit episcopus Veronensis eius germanus, & quedam etiam castra ibi propinqua, alia pars aliis se tradidit. Papa autem Bonifacius ut dictum est supra defunctus est anno domini 1404.

sup. §. 3.

De Innocentio septimo papa, & aliis gestis in diuersis partibus.

CAP. IIII.

Seditio in vrbe exorta. Naucl. ibid. Innocentius 7. Põr. max. 206. fed. a. 2. d. 21. A.C. 1404.

HX hac luce subtracto Bonifaciano nono prima Octobris populus Romanus arma assumpsit, & tumultuans per ciuitatem seditiones, & rixas, & homicidia perpetravit ex suis, maxime hoc operam dantibus Columnensibus & Sabellicis, nec cõtradi centibus Vrsinis. Cardinales autem intrantes conclauæ. xvij. Octobris elegerunt canonicè dominum Colmam de Sulmo ne cardinalem Bononensem anno domini. 1404. qui vocatus est Innocentius. 7. Sedit que annis duobus vel circa. Hic fuit vir ætate grandæuus ac multarum, magnarumque rerum experientia callens. Ante electionem verò fecerunt adinuicem promissionem cardinales, quod quemcunque eorum contigerit eligi ille omni suo conatu operam daret ad schisma tollendum.

Audito autem transitu Bonifacii, ex Apulia Ladislaus, quam citissime cum magnis copiis accessit ad urbem, intendens operam dare, ut ad sedem Petri eligeretur sibi beneuolus, & amicus. Sed cum applicuisset reperit iam per electionem celebratã, Innocentiũ sublimatum. Ad huc igitur pontificẽ Ladislaus post primas gratulationes, honestissimam salutandi congratulandique causam accessus sui prætexit, ingentibusque copiis se duxisse in fauorem ecclesiæ, ut magis ad electionem faciendam cardinales liberi forent. Erat autem se vera (ut cre dicitur) augendi regni cupiditas. Purgato enim Apulia regno aduersariis & sub manu eius redactis, in id potentia creuerat, ut iam & pontifici Romano, & Florentinis ceterisque populis suspectus planè & formidabilis haberetur, præsertim cum in eodem regesum ma calliditas esset cum maxima dominandi cupiditate coniuncta, nec domi sedens per præfectos, sed ipse præfens exercitum ductare, ac expeditiones obire consuevit. Adiuuabat in-

A super eum incredibilis populorum fauor quod ipse solus ex stirpe regia reliquis vnice colebatur. Cum igitur in vrbe esset, occultè Romanos sua præsentia in pontificem concitabat, mentè erigens ad urbem capiendam. Nec aperta vi molebatur rex, nec in præfens rem ipsam vrgebat: sed clam irritando ciues, ac pontifici reddendo infestos. Putauit enim, ut pontifex illorum petulantiam non ferens, ex vrbe migraret, & Romani inde ad se conuerterentur. Et simulans fauorem pontificis cum in differentiis quibusdam esset cura Romanis, constituit se quasi mediato rem ad concordiam inter eos perficiendam, hac facta conuentione, ut gubernatio vrbs in temporalibus penes populum resideret in manu videlicet decem virorum per eos vocandorum: illa autem pars, quæ antiquitus dicebatur Leonina, scilicet circa sanctum Petrum pontifici remaneret cum castro sancti Angeli. Senator autem vrbs de voluntate pontificis, & consensu populi assumeretur. Hæc tamen pacta parum permanserunt. Rex autem ipse pro quibusdam gratiis supplicans, in aliquibus fuit exauditus & inter cætera, quod per triennium totam Campaniam & oram maritimam, & Asculum possideret: sicque reuersus est Neapolim. Dominus autem Iaconellus germanus dicti Bonifacii, qui pro ecclesia dominabatur Perusij pacificè dominium ei dimisit, quem Innocentius gubernatorem misit. Et alter germanus, qui Marchiam regebat, gubernacula eius dimisit legato papæ.

Eodem tempore oratores regis Franciæ Genuam aduenerunt, & tantum operati sunt, & persuaserunt, ut communitas ipsa Genuensis cum archiepiscopo suo, & cum cardinale de Flescho, qui ibi erat pro Romano pontifice, omnes subtraxerunt se ab obedientia pristina erga Romanum, adherentes Benedicto, ut vero pontifici, quod magis imputatum est ad leuitatem, quam veritati melius cognita. Eisdem oratores regis Franciæ inde profecti Pisas, ad idem redierunt Pisanos cum domino suo Gabriele Maria filio illegitimo ducis Galearij. Vnde & per ciuitatem ipsam, & per totum territorium eius diuulgatum fuit, & mandatum obedientiam remotam, & ablatam ab Innocentio, dari & offerri [debere] Benedicto.

Non multo post Benedictus, postquam cognouit Genuam ad deuotionem suam, & obedientiam conuersam, illuc profectus est cum curia sua, ut valeret iurisdictionem suam aptius ampliare. Qui honorificè, ut summus antistes, susceptus est à Genuensibus, & veneratus. Sed & Papa Innocentius Romæ ut magis firmaret statum suum vndecim creauit cardinales, penè omnes Italicos. Cùm verò Romani insolentia sua frequenter tumultuarentur contra pontificem, propter quod & cardinales, & mercatores pro sui securitate ad habitandum circa sanctum Petrum se contulerunt, & cum magna custodia illius partis vrbs decreuit pontifex se cum curia Viterbium transferre. Sed non impleuit id, deuictus aliquorum precibus ex primoribus vrbs, veniam postulauitibus de patris, & offerentibus arcem Capitolij, & institutionem liberam senatoris.

Pontificis

A.C. 1404. Ladislaus Romanos aduersus Pontificem concitauit.

Pontificis cum Romano populo grauedisidium. A. C. 1405. Onup. Bl. Ioan. Vil.

§. I.

A NNO domini 1405. ortz sunt discordia inter pontificem & Romanos. Populus siquidem Romanus paulò ante receptum immodicè exercebat libertatem, ex principibus autem Columnenses & Sabellicis plurimum poterant, Vrsini verò neglecti, atque suspecti populo, quod pontifici fauere parabantur. Curia sane plena atque locuples, Cardinales, & multi, & magnæ dignitatis. Pontifex apud basilicam Vaticanam cupidus otij, & præfente contentus statu, modo suum sineceretur. Sed tanta peruersitas quorundam potentum Romanorum erat, ut nullus quieti reliqueretur locus. Et quibusdam assentibus Ladislaum cum exercitibus suis ad urbem capiendam venturum, accesserunt quatuordecim ciues principales vrbs ad pontificem, postulantes, ut pro bono & maiori tutela ciuitatis fortalitia traderentur in manibus suis, & præcipuè illud quod erat ad pontem Miluuium supra amnem Tiberim extra urbem, per quem ex Hetruria transitur in Latium. Et cùm non ad libitum exaudirentur, locuti sunt audacius, quàm decebat tantum pontificem audire, quasi comminantes.

Quæ cum audisset nepos papæ, Ludouicus nunciatus de Miglorottis, nimis agrè & indignanter tulit, & postea temerariè vindicauit. Romani igitur cupientes pontem in suam potestatem redigere, ne quando inde noceri Latio possent, nocte inuadentes subita vi capere pontem adortiuntur. Cui rei milites pro parte Ecclesiæ ibi deputati restiterunt, ac magna vi vtrinque pugnant. Sub primam tandem lucem, re ex fumo cognita, celeriter alij milites Ecclesiæ Romanos in fugam vterunt aliquibus occisis, pluribus vulneratis. Illi in urbem reuersi in Capitolio consistunt, multitudinem conuocant. Festus erat dies: & plebs vino calens concursat. Sumuntur raptim arma, vexilla promuntur ad oppugnandas pontificis ades ire pergunt. Milites Ecclesiæ cõtra instare, parate tela, cohortati sese, expectare forti animo populi impetum ante molem Hadriani, quæ malè pacata erat, gentibus ecclesiæ vallum iacere. Nox denique certamen dimisit. Ea nocte vigilia vtrinque in armis acta.

Secutis mox deinde diebus de concordia agitatum est. Cuius rei gratia Romani ciues quatuordecim uenere. Hi post multa cum pontifice agitata domum redeuntes, paulò supra molem Hadriani inuadunt, capti ex eis vndecim. (Nã ceteri in ipso impetu dilapsi euaserant) ad Ludouicum pontificis nepotem, cuius iussu fuerant capti, adducunt. Denique omnes vndecim crudeliter interfecti sunt. Inter hos duo fuerant ex duodecim viris, qui ad gubernandam rempublicam fuerant, ceteri autem nouem ex primariis ciuibus: & (quod dolendum fuit) nonnulli ex

A iis, qui eas molestias inferri pontifici permolestè ferebant. Huiusce autem rei, cum celeriter fama per urbem vulgata esset, itur confestim ad arma, complentur omnes aditus, clamoribus & vociferationibus omnia resonabant. Pontem Adriani caterua ingens occupat. Erant autem ij caesorum agnati & propinqui. Stabatque ferri acies maucrone corusco stricta: parata neci, caesorum corpora iacebant media in via sanguine fœdata, magnisque vulneribus confossa.

Pontifex hæc sentiens miro dolore angebatur. Res enim tota eo incio transacta fuerat. Vir erat vrque pacificus, & mitis, à cuius lenitate nil magis abhorrebat, quàm cades, & humani sanguinis effusio. Mactus itaque sese, ac fortunam deplorabat suam oculos interdum ad cœlum tollens, quasi Deum inuocaret testem suæ innocentia erga Romanum populum. Pontifex igitur his curis anxius, nec quid ageret, nec vbi consisteret præ nimio dolore sciebat. Circumstantium verò varia erant sententia: alij confestim abeundum censebant, nec impetum populi Romani tam insigniter læsi irritati que expectandum esse insuper haud procul ab vrbe esse regias copias, quas pro Romanis stare non ambiguum erat, alij nullo modo abeundum, sed obfidionem tolerandam, auxiliaque ex amicis oppidis, accersenda censebant. Erant etiam qui postera vel altera die abeundum putarent, ut simul colligendarum rerum spacium esset, & ut non fuga, sed migratio videretur.

Demum vicit sententia eorum, qui suadebant è vestigio abeundum. Igitur sarcinulas colligere, & impedimenta componere contendunt curiales. Quod vbi pro temporis angustia factum est, primo turma equitum, deinde impedita pediteque proficiscuntur. Post hos pontifex cum omni curialium turba. Extremum fuit equitum agmen, qui aliquo interuallo secuti, vim, si qua immineret, à tergo repellerent. Surreperant quatuor diei horæ, cum urbem egressi sunt prædicti, profecti non sine magno timore circiter secundam noctis horam ad vicum Castrenum duodecim millia passuum ab vrbe confederunt. Ibi per eam noctem commorati, post die prima luce castra mouerunt & circa sextam diei horam Sutrium peruenerunt. Sutriini omni multitudine extra portam diffusa, alacri vultu pontificem receperunt.

Sequenti die Viterbium aduenerunt, partem autem suarum rerum curiales secum Viterbium detulerunt, partem ex festinantia recessus, & ex defectu iumentorum ferentium reliquerunt, quæ omnia remanentia Romani rapuerunt occisis etiam aliquibus ex curialibus. Ioannes de Columna plurimos sub se habens milites, & primus Columensium, qui simul cum populo fuerat ingressus ad prædandum palatium pontificis, & ibi se collocauerat ad habitandum: misit nuncium ad sollicitandum regem Ladislaum F vt in urbem accederet promittens ei tradere dominium eius. Qui non tardus adueniens, cum multis copiis ad ecclesiam sancti Petri descendit. Nectamen placuit populo aduentus eius: sed multi super hoc murmurabant, & obtrectabant. Et quotidie alij superuenientes per urbem in diuersis locis se colloabant.

Tertia pars hist. Ant. Q 3 Vna

A.C. 1405. Pontifex mitis & a cæde abhorrens. Pontifex Viterbium se recipit. Absente Romano Pontificis à tyranno Roma occupatur.

A. C. 1405.

Romæ orta seditio militaris.

Aduerfarij Pontificis ex vrbe recedunt.

Foroluiæ fcs Pontificis sum pte benteseug relinquantur libertati.

A. C. 1405.

Vna autem dierum quidam armiger de exercitu regis, contentiones habuit cum quodam Romano, & à verbis contumeliosis ventum est ad verbera, magnaque rixa confecta est inter Romanos iuantes corruentem suum, & stipendiarios regis defendentes commilitonem suum. Et in pluribus locis vrbs diffusa est talis rixa, quam secuta est occisio plurium ex vtraque parte, & combustio aliquarum domorum, durauitque rixa vsque ad noctem. Quamobrem rex pauens furorem populi Romani, recessit ab vrbe cum suis. Et Columneses & Sabelli aduersarij pontificis ipsi etiam ex vrbe egressi sunt. Et depositum & irritatum fuit officium id, creatum paulò ante ad regendam vrbe & alium modum regiminis inuenerunt. Sicque quieuit ciuitas. Cum autem esset pontifex aliquot menses Viterbij commoratus. Romani poenitentia ducti, vrbe pontifici reddiderunt, ac multis legationibus missis reuocauerunt. Itaque reuersus Innocentius Romam miro applausu populi Romani suscipitur. Non tamen nec tunc quietæ res, quoniam moles Adriani, in qua præsidium regis erat, obsidebatur, telaque & machinæ per vrbe volitabant, metuebaturque à copiis regis. Demum post aliquot menses, & arx recepta est, & pax cum rege ex superioribus incurfationibus facta.

Eo tempore cum Astorgius dominus Fauentinus, concessisset dominium suæ ciuitatis legato, qui residebat Bononiæ, & licentiam obtinisset à legato habitandi in fauentia, & percipiendi fructus suarum possessionum, legatus profectus fauentiam, fecit eum capi, & decapitari, assignans pro causa, quod volebat tractare prodicionem.

Anno. 1405. cum longo tempore familia Ordelaforum diu tenuissent dominium Foroluiæ, nullo in dicto anno eorum remanente superstitite, populus eius accepit sibi dominium scribentes legato, quod si dimitteret eos sic regi, censum Ecclesie debitum darent. Sed legatus non consensit, immo cum copiis suis ipse perrexit ad capiendam vrbe. Qui resistere viriliter pugnant. Demum cum timeret legatus, ne se traderent alicui alteri, permisit eos populariter semetipsos regere dando censum.

Pisarum varij domini & Gabrielis Mariæ mores. Nauc. ibid. Ioan. Vil.

§. II.

EX gestis Innocentij septimi vertatur stilus ad bellum, quo Florentini ceperunt Pisas tempore illo. Cum dominium Pifarum à Petro Gambacurta, transisset in Iacobum Appianensem per prodicionem occisorum eius, & in filium Iacobi post mortem ipsius, deinde ab eodux Mediolanensis Ioannes Galeatus illud accepit. Qui mortuus per testamentum ipsum reliquit filio suo illegitimo, quem ex concubina suscepit, Gabriel Maria nuncupato, cuius imperium tenuit per tres annos vel circa. Hic autem cum tyranni more viuens, plura iniqua, minimeque ferenda patraret, odium ciuium incurrit. Qua ex re, vt tutior status eius redderetur,

Gabriel Maria Pifarum dominum uult dimittere.

nunciū secretum Florentiam missum petitum, vt aliquem grauiorem ciuem ad se mitterent, quo cum de communi utilitate tractaret. Missus est Masus Albitius ordinis equestris, vir prudentissimus in saculo, ad vicum Pisanum quo Gabriel accesserat, agitaturus cum eo de inuendo federe cum Florentinis, sperans eorum coniunctione fore in suo dominio firmiorem. Nil sibi conclusum est. Nihil enim mandatorum habebat Masus, cum nesciretur, quæ Gabriel esset postulaturus. A quo ita discessit, vt diceret ab eo postulata Florentie se relaturum.

Non potuerunt hæc ita occulte fieri, quin eorum fama ad Pisanos perueniret. Qui aliquid suspicati de ciuitatis venditione agitatum, tumultum populi libertatem clamantis excitauerunt. Gabriel superatus à populo, vna cum matre, cuius potissimum consilio utebatur, in arcem fugit. Firmoque relicto iam in arce præsidio, defuncta matre Serezanam concessit: vbi de tradenda Florentinis vrbe agitari ceptum est. Oblata spe vrbs potius, Ginum ex familia Caponum virum prudentem, & rebus gerendis accommodum ad Buccicaldum, qui pro rege Franciæ Genuam tenebat, alterum oratorem ad Gabrielem mittunt, vt de tradenda vrbe tractarent. Multis inde de postulari agitatisque, tandem amissa omni recuperanda vrbs spe, Gabriel Buccicaldi cohortatione ciuitatem cum omni eius ditioe vendidit Florentinis prætio ducentorum millium florenorum, & referuato sibi oppido Serezana, fauentia, quibusdam aliis castellis paruis illis finitimis referuatis. Mandatum est Gino, qui conuentionis auctor fuerat, vt arcem reciperet pro populo Florentino. Eam autem receptam tradidit Laurentio Raffacano, qui cum quingentis peditibus ad custodiendam arcem missus fuerat. Capta est arx munifissima pridie. Cal. Sept. an. 1405.

Fecerant post restitutam libertatem Pifani ad expugnandam arcem præparamenta. Itaque Laurentium mouit Ginus, vt diligenter arcis custodia incumberet ostenditque, qua ex parte capi posset, quæ ue pericula imminerent, nisi ad omnia remedia animus intentus paratusque esset. Inde Florentiam rediit Verum paucos intra dies ignauia eorum, qui arcis custodia deputati erant contigit, vt Pifani ea parte, qua dictum fuerat, arcem ingrederentur, militibus ducibusque eorum non ad defensionem, sed fugam intentis, ita arx capta, soloque tenuis euerfa est. Inde Pisanum bellum difficile sanè secutum est tredecim mensibus confectum. Arce recuperata Pifani oratores Florentiam ad petendum pacem miserunt. Verum eorum verba adeo in ferendis excedebant conditionibus (nam castella per Gabrielem tradita restitui: postulabatur) adeo etiam præteritarum offensionum memoria valuit, vt illis recedere iussis, non de pace, aut federe: sed de bello cogitarent.

Multa equidem populum Florentinum ad bellum contra Pisanos tanquam necessario suscipiendum incitabant. Primum emptio optimo iure facta, vt non iniuria, sed iuste arma sumeretur. Deinde arcis amissa pudor incitabat, animos quod dedecus victoria futura referat dum putabat. Antiquum præterea odium Pisanorum erga rempub. Florentinam, cui delenda

sepius

A. C. 1405.

Mafus, Thomas.

Vic Pifanum nuppu gnit.

A. C. 1405.

Mafus, Thomas.

Vic Pifanum nuppu gnit.

sepius omni studio incubuissent. Studia insuper Gibellinarum partium, quarum semper fautores fuere, hærentes imperatoribus cæterisque qui aut imperium, aut ruinam Florentinæ vrbs quaerebant. Accedebant ad odia renouanda plurima asperaque bella, inter Pisanos & Florentinos maiori odio, quam viribus gesta. Nunquam præterea quisquam se Florentinorum hostem præbuerat, cui non confestim sponte sua opem & auxilia subministrarent, existimantes Florentini populidamna suo accedere emolumento. Meminerant quoque nuper Anglicos qui in Italiam transeuerant, præmio ab eis conductos, ab eisque Florentinum agrum multis calamitatibus vexatum. Itaque cum sepius rem Florentinam publicam suis consiliis: & opere nutantem ac dubiam reddidissent, visum est optimum, ciuitatem illam subigeri, à qua in dies tot pericula imminerent. Ad hoc etiam accedebat commoditas maritimi portus, qui in Pisanorum arbitrio situs, mercaturas quibus Florentinus populus alitur impediret. Magna quoque securitas ab externo hoste, & futura pacis spes ostendebatur, iis in potestatem redactis: qui & nouorum bellorum causam indies prælerent, & quieti pacique aduersi forent. quis enim credere posset ab iniuriis eorum quieturos eos, qui ipsi inter se nullo contenti statu, discordansidistisque inuicem domestica semper factio, mutuaque cade vrbe suam fedarent. Pacem igitur bello redimendam esse, nec præterittendam eius vrbs oblatam expugnandæ occasionem. Hæc in conciliis & vulgo iactata, ciuium animos ad bellum erectos acius incendebat, vt vrbe tanto pretio emptam, malorumque omnium caput & originem, vi & armis adiuntur.

Belli pifani apparatus. Leo. Aret.

§. III.

DECRETUM itaque indictoque communi consensu bello, parabant omnia ad expeditionem spectantia. Primum decem viri in annum creati de quorum sententia, auctoritateque gereretur bellum. Hi exercitum pararunt duodecim millium equitum peditumque, quibus præficitur dux Bertoldus Sauonæ comes. Qui ad hostes profectus, accepto exercitu primum balnea montis Pifani per vim capta diruit, deinde ad vicum Pisanum pergit, oppidum iuxta Arnun fluum muris, turribus, & arce munitum, loco eminenti & ad expugnandum difficili. Erat in eo præsidium electorum militum à Pifanis missum. Id oppidum Bertoldus omni ex parte obsidere cum parte copiarum, & oppugnare acri certamine cepit, reliquum exercitum ad vastandum hostium agros destinauit, quæ late omnia populabantur. Erat ducis sententia, si eo castro potiretur (quia prope erat, distans scilicet à Pifis octo miliaribus) faciliorem fore vrbs obsidionem. Ad obsidionem eius varia tormenta, machinæ, ballistæ, & quas appellant bombardas, erant ad expugnationem parata. Quotidie magna cum cade hominum ad muros pugnabatur. Qui intra oppidum erant, adeo ab his viriliter defensabatur, vt pluribus mensibus irrita obsidio euaderet. Culpa est hæc in re ducis

negligentia, vt artis militaris inscij, & parum in bello prouidi.

Quo post sex menses dimisso. Obizus Carolus ei succedens est. Ea tota hiems in obsidione vici Pifani, & recipiendis castellis ac populationibus consumpta est. Graue bellum exterius Pifanis erat, quod multo grauius intestinum diffidium effecit. Erant in ciuitate factiones duæ, altera Gibellinorum Guelpharum alia. Prioris caput erat familia eorum, qui dicebantur Agnelli seu Raspantes, alterius familia dicebatur Gambacurta, quos vocabant & Bergolinos. Initio belli Gibellini vrbe regebant, expulsis ante Gambacurtis. Visum est admodum vile ad vrbs defensionem Pifanis, odia intestina sopiri, exulesque in vrbe reduci, quo facilius pluriū concilio auxiliioque vnita ciuitas defenderetur. Aduocarunt igitur Ioannem Gambacurtam cum sua secta. Qui in vrbe restituti, abolitis prioribus, vt videbatur, odiis, firmataque inter eos iurandando pace, publicæ utilitati consultare videbantur. Addita est etiam religio, cuius vinculum frangere nefas, & scelestum putatur. Ambo enim earum familiarum capita eiusdem hostiæ sacramento fedus inter se firmarunt.

At paulò post repetita priorum iniuriarum: memoria, neque pluri religionem, quam fidem faciens Gambacurta, occiso Ioanne Agnello, multisque ex primoribus aduersæ factionis ciuibus cade sublatis tyrannidem vrbs occupat, sperans propter pristinam suæ domus coniunctionem cum Florentinis, se sua voluntate suscepta tyrannidem retenturum. Strultè id quidem, qui sibi persuasisset tantum exercitum paratum esse, tantam impensam factam, tot labores aditos, vt solus vrbs dominio potiretur. Scripsit tamen Florentinis, vt sub fide publica liceret oratores mittere. Quod negatum est, nisi prius, quæ dicta essent, significaret: tunc quoque, an daturi essent, deliberaturos, qua spe exclusi omnia ad tolerandam obsidionem parauerunt necessaria.

Et cum ad singula, quæ ad tutelam vrbs spectarent, essent intenti Pifani: tamen maximè illa angebantur cura, vt frumentum vndeunque in vrbe comportaretur. Nulli enim ambigebat obsidionem diutine ferri posse, si famen euitassent, quæ extremum malorum omnium videretur. In primis triremis in Siciliam ad triticum emendum missa est, quæ frumento onusta cum adlittus valde hostes fugiens appulisset, incensa est, & frumentum omne absumptum. Quæ res haud paruorum terrorem Pifanis incussit. Ne tamen frumenta sibi deessent, triremes alias in Siciliam misere. Preparatis, qui pro maritimo comatu agenda videbantur, ad curam terrestris auxilij conuersi, Angelum Pergulensem primo mille equitum præfectum in subsidium accersuerunt. Qui cum per agrum Senensium maritimum ad ferendam opem Pifanis pergeret prope Volaterras à Florentinorum equitibus ad id dispositis interceptus, acie victus est, ipse cum paucis retrofugit. Gasparem deinde Vbalinum virum insignem in armis, cum mille quingentis equitibus peditibus quadringentis conductum præmio aduocarunt. Huic oppositus est Ludouicus, pontificis Innocentij nepos, haud paruo pretio cum mille equitibus à Florentinis conductus. Hic additis copiis Gasparem in sultans fundit, ac

A. C. 1406.

Dissentio inter pifanos.

Gambacurtæ infidelitas.

Fames extremum malorum.

Pifani ad ferendam obsidionem se comparant.

Auxilia Pifanorum funduntur.

A.C. 1496.

dit, ac fugauit. Demandatum erat praefectis equi- rum, qui in locis finitimis vrbs erant, quod om- ni studio curarent, ne quid frumenti, alteriusque rei, quae ad victum pertinet, deferretur.

Obsidio Pisana.

§. IIII.

CVm autem obsidio vici Pisani praeter opinionem longius traheretur visum est ipsas Pisas caput belli petendas atque obsidendas fore. Sed cum videretur difficilis, nisi fame tante vrbs expugnatio, tam infestis praesertim ciuium animis vtilissimum visum est prouidere, vt commeatu terra marique intercluderetur: & terra quidem praefectis equitum negotium datum est: vt vndique commeatu inuehendo prohiberentur. Multi deferentes capti, poenas dederunt, quo metu perterriti caeteri ab importando abstinuerunt. Ad maritimos autem commeatu prohibendos, pontem supra Arnum mare versus vrbi propinquum firmissimis lignis ac trabibus erecep- dexis intra aquas sudibus grossioribus: quo se tus exitusque praeccluderentur. In vtraque fluminis ripa pons castellis firmissimis munitus est, ne quis pontem disturbare valeret. Vnicuique castello suus praefectus datus est cum valido praesidio, quo facultas hostibus dissipandi pontem auferretur. Erant praeterea Florentinorum copia ab vtraque vrbs parte haud procul a moenibus castris positus quae omnem spem auxilij externi auferrebant. Ad haec ex ordine praeparanda Masus Albitius miles, & Ginus Caponus decreti. Decreto insuper publico cautum est, vt qui ciues subditique capite damnati; aut multati, ob noxam pecunia, aliave de causa exules facti: vsque ad finitum bellum sua impensa in castris militassent, aut alios pro se misissent, condonata poena restituerentur. Multi inde spe restitutionis conuenere quae cohors plurimum in bello fuit operata.

His rebus territi Pisani cum spes maritimi frumenti adempta esset: & vndique terra obsessi forent, externam opem implorare coacti sunt. Et primum ad regem Ladislaum misere, qui urbem illi traderent aduocarentque ad eam capiendam, quae se vltro in suam ditionem offerret. At is reiectis oblationibus, nequaquam se cum Florentinis eorum gratia bellum aliquod suscepturum respondit. Eoque responso percussa ciuitas (& iam fames incretcebat) regi Franciae seorsumque duci Burgundiae (is Ioannes vocabatur) urbem obrulere, se suaque vtrique liberè dederent. At rex Florentinis ciuitatem oblatam deditamque significans ducem bellum ciuesque, qui bello gerendo praerant per caduceatorem ac literas rogauit, vt ab armis discederent, cum regiae ditionis ciuitas facta esset. Responsum est a Florentinis emptam a se urbem esse ab eo, qui in illa sum- mum ius imperiumque a patre relictum haberet credereque si notum hoc regi extitisset, se nequaquam illum pro eius modestia, animique aequitate, quicquam quod iniustum videri posset postularum, emptione legitime facta esse & pecunia persoluta, vt nulli dubiu esset quo iure ad eos spectaret, neque ciuibus Pisanis vllum arbitrium iure permissum se aut ciuitatem dedendi.

Pisae se- gibus de- dunt.

Rex Fran- ciae Pisas- metur.

Venundatos enim non sui, sed alieni iuris esse. Enumerata sunt praeterea mutua odia. Pisano- rumque in Florentinos iniuriae motaque ab illis bella quibus Florentina ciuitas maxima subi- isset pericula, Cariores insuper debere esse regi- ae prudentiae Florentinae vrbs quam suos pie decessores instaurasse fama erat, semper auxil- se certe, & conseruasse consistere quam ciuitatem Pisanam, quae non in regis gratiam, sed in odium Florentinorum desperatis rebus quaerat nunc in antiqua deuotione atque amicitia verbis dissidia iniicere. Verum tamen missuros sese ad regem oratores qui eiusmodi rationibus docerent Flo- rentinum populum iustum mouisse bellum, spe- rare quoque regem, si id postularetur, auxilia daturum.

Acquieuit his verbis regis nuncius & vt vir pru- dens regi reportaturum haec ex se diceis sperare se ait haud ingrati illi eam responsum fore. Burgundiae ducis, caduceator paucos post dies adueniens verbis minacibus insit exercitum in- de abiit confestim, obsidionemque reliquere eius vrbs, quae suo Domino a ciuibus trahtita ex- titisset: cumque eisdem rationibus suam cauam su- rantur Florentinorum praefecti vir leuis, & ira feruidus commotus animo acriter, insultant ver- bis minas & contumelias addens iussit litores quidam hominem veluti dementem, in flumen (quod propinquum erat) deicere, qui tam ope circumstantium ex aqua, ne suffocatur, extrahitur.

Tirrenes interim ad naues obseruandas Si- ciliam profectas paratae fuerant quae cum sume- ro oneratae redeuntes, intelligerent frustra stadi- tum tentaturas, vrbs vndique obfessa obque id retrocedere vellent, orto aduerso vento, qui has in portum compulsi paruo certamine capte aut ereptumque frumentum demersis & nauibus in castra oppidaque quo fame vrgebantur, co- portatum est, ex quo inopia incopiam versa est.

Intenti ad omnem rei bene gerendam occasi- nem Pisani cum Arnus fluuius continuus in- tribus exercuisset praeter solitum id quod acci- dit rati vni magnam ingentium trabium, qua- de euersis domibus ceperat in flumen detulerunt qua in prouum delatae ponte aquae impetu suo dissoluerent. Accidit magna ex parte, quod opi- nati sunt. Nam maior pars pontis disturbata est adeo vt nulli transitus daretur castellaque & ca- stra mutuo subsidio priuarentur. Eam rem con- spicati ciues concursu omnium ad id castellum quod in ripa erectum erat, facta omni conatu ex- pugnare adorti sunt. Saluti fuere praefecti equi- rum duo quae cum alia de causa ferme soli flu- men transissent animaduersa castelli expugna- tione cum quatuor fere equitibus magnis cla- moribus iam exercitum aduentare clamitantes pugnantes populum aggressi sunt adeoque in- ter hostes se immiscuere vtriusque ex praefectis equus occisus sit. Pisani credentes alias copias praefec- tos sequi territi ab oppugnatione destiterunt fugientesque in urbem reuersi sunt. Multi ex eis capti faucij interfectique sunt. Atrox enim aliquandiu certamen fuit. Pisanis in ea expugna- tione salutis spem ponentibus. Hi qui in altero castello circa flumen erant, ascensis lembis, nau- culisque transito alueo opem focis tulerunt.

Turbabant complura aduersa Pisanorum men- tes quae

A.C. 1496.

Pisani fa- me labo- rant.

Florentini Pisanorum frumentum capunt.

Pisani in- ter se in- dunt.

A.C. 1496.

res, quibus ad deditioem copellerentur: Nam & maxima pars oppidorum, castrorumque tum vrbs, tum fame a Florentinis recepta erat: & iam vicus Pisanus post decimum obsidionis mensem in potestate venerat. Fames quoque rebus ca- teris periculosis populum vrgebat, & tum ma- ritimi tum terrestris auxilij spe sublata animos ciuium debilitabat, & iam contumptis herbis ra- dicibusque immunda animalia comedere com- pulsi erant, multi que indies fame interibant ex- plebe. Hoc fecit secundo spectaculo territi Pisa- ni mulieres, senesque, & imbelli turbam exinde fo- ras eiciebant. At Florentinorum praefecti in vr- bem redire compulerunt quo citius consum- ptis cibis, cogente fame, aut tumultu esurien- tium excitaretur, aut vrbs deditio fieret. His tormalis deieci ciues, crescente indies fame cum tabida corpora per vicos, moribundi que ante oculos versarentur omni desperata subsi- dij salute velut stupidi incerta consilia versaban- tibus, neque deditioem sibi persuadentes, neque valentes tolerare famem.

Gambacurtae opera rixa Flo- rentinis deduntur. idem.

§. V.

HANC ob rem sibi metuens Ioannes Gam- bacurta, penes quem tradenda vrbs pote- stas erat: ad eum oratores noctu in castra data publica fide misit, qui de conditionibus agerent vrbs concedenda. Id tamen secretè agi voluit Gambacurta, quoniam veretur, ne se inuito vrbs a ciuibus traderetur. Agebatur de con- ditionibus cum Gino & Bartolomaeo Corbi- nallo: qui ambo ex decem viris erant. Re pluri- bus noctibus agitata, tandem pacti sunt decem viri dare Ioanni Gambacurtae florentinorum mil- lia quinquaginta & oppida, quae de comite Bal- nei capta erant. Insula praeterea Gorgona, Ca- praria, & Gilium concessa. Exulique Pisani omnes qui suae factionis erant, restituti ciuitati. Insuper & familiae Gambacurtae immunitas data. addita est praeterea Florentiae domus, plu- raque alia concessa, quae ex auctoritate populi confirmanda detulit Florentia Ginus. Dati sunt propterea vtriusque obsides pro conseruandis, quae fuerat conuenia. Quamuis autem certi essent Florentini paucos intra dies famem co- acturam Pisanos ad urbem dedendam, & eos per vim capi posse, tamen satius visum est, urbem pacatè ingredi ne a militibus diriperetur, qua aut per dissensionem populi, aut famis auxilio ciuitas periclitaretur. Erat in conditionibus, vt Ioannes primo urbem, deinde oppida singula, quae in potestate essent Florentinis traderet. His conditionibus, per Ginum Florentiam delatis, ius- suque populi confirmatis Ginus auctoritate om- nium magistratu ad recipiendam urbem in ca- stra rediit, confestimque deditio facta est, Floren- tinorumque praesidia in urbem intramissa quin- to idus Octobris anno a natiuitate saluatoris post milleimum: 406.

Recepta summo cum otio ciuitate, panis abun- de omnibus datus est, nec crudele quicquam aut asperum in vrbe patratum. Post ingressam

vrbs palatium, in quo magistratus supremus erat Ginus petiit ab iisque deditioem com- probari voluit, clauisque portarum in signum deditiois tradi. Haec tanta fortunae commuta- tio nonnullorum flexit animos, ad contemplan- dam variam rerum humanarum sortem. Nam cum, qui in magistratu vrbi praesuerant, a Gino peterent, quid acturi essent, & palatio abire, do- mos & Florentiam ire iussi sunt, & qui paulo an- te imperare caeteris soliti erant alterius impe- rio parere coacti sunt. Post die cum status ci- uitatis esset constituendus: Ginus vrbs fore ra- tus ad mitigandum ciuium animos, & ad spem futuri erigendos, concione aduocata.

Nescio, Pisani ciues (inquit) vestro ne delicto an nostra virtute vestram ciuitatem in nostrum arbitrium Dei voluntas redegerit, sed existiman- dum aduersus ecclesiam suam, tum aduersus vos- met ipsos, tum erga nos facinorum memorem, vos illis subdidisse, quibus semper inimicissimi extitistis. Nam scelus per vos perpetratum in Dei antistites, quos crudeli morte in mari suffocastis: & intestinae dissensiones, proditi- onisque ciuiles mutuis semper odiis inter vos excitatae, mala quoque permulta, quorum au- thores contra nos extitistis ad vindicandam tan- tam iniquitatem crudelitatemque altissimum prouocauerunt. Quo enim animo (vt de nobis lo- quamur) erga nos fueritis, ipsi testes sumus: quos nullum ob nostrum delictum saepius in li- bertatis discrimen deduxistis. Nam & Anglo- rum gentem, nostra memoria per vos in nostram perniciem comparatam, nostrum territorium omni clade vexare iussistis, & nuper vice co- mitum familiam, libertatem nostram appeten- tem omni ope inuistis, & ducem Mediolani, vt nos sibi subderet, in dominum accepistis vestrum. Multas alias a vobis in nos iniurias omittendas duxi: vnum tamen minime praetermittendum est, neminem vnquam fuisse Florentini populi hostem quae vobis non fuerit amicus cui non faueritis alacres omnibus malis, quae inferretur nobis. Haec causa nos maxime mouit ad consu- lendum libertatis nostrae saluti, quam dubiam per vos reddi conspicebamus.

Vestris igitur meritis, vestris operibus co- actus est merito populus Florentinus vt aliquan- do eos sibi subiceret qui se aliorum subditum esse voluissent. Gratia Dei factum est, vt potire- mur victoria, pacati que ingrederentur urbem milites nostri, absque alicuius noxa. Nihil cui- quam ablatum nulla vel parua quis iniuria asse- ctus Id egimus: vt non destrui tantam ciuitatem velle, sed conseruare acceptam videremur. Hoc vobis argumentum sit quo erga vos animo Flo- rentinus populus in pace vobis sit futurus cum belli tempore & in victoriae licentia (quae solet esse insolentior) tanta moderatione vsi sumus seruantes vobis ciuitatem, quam delere pro ar- bitrio licebat. Seruati ad vnum estis omnes & bona sua singulis concessa & cibus insuper a- bundè praebitus, quo esurientia corpora refice- rentur. Mittite Florentiam, qui adeant senatum nostrum, & vos vestraque omnia illius iudicio liberè permittant. Certus sum & humanitatem & clementiam vberiore apud hostes quon- dam reperietis, quam sitis apud ciues vestros experti

A.C. 1406. Rerum hu- manarum incostantia.

Cur Pisani in aliorum potestate venerunt.

Pisatum occupatio per Floren- tinos maxime pa- cata.

A.C. 1406.

Parere melioribus quibusdam utile.

Ciuitatis Pisane regendae ratio.

Castro castrum Florentiae in is dedi ut.

Mors Colucii Poetae.

experti. Sciunt omnes Pisanum populum non solum otij & quietis impatientem (qua: ciuiliu[m] dissensionum quadoque causam praebant) sed in periculosissimo quoque bello (quod solum etiam discordes ciues ad communem salutem hortari) ciuilibus odiis hominum caede saeuire. Itaque haud dubium est eiusmodi hominum quieti conducere, ut pareant melioribus: quando quidem neque pacis neque belli iura seruare didicerunt, cum in otio discordes, in bello crudeles fuerint in perniciem ciuitatis. Nunc domini nutu sub iusto imperio curata, fidem seruare ac parere magistratibus, qui nihil imperabunt, nisi quod iustitia suadeat, & utilitas ciuitatis.

Cum haec dixisset Gius surgens Bartholomaeus Ciampolinus gratias egit tum Deo primum, tum populo Florentino suisque legatis, quorum opera conseruati essent multis in laudem humanitatis eorum dictis, qui se petire nolissent cum belli iure licuisset, tum fame tum incendiis tum rapinis urbem delere. Quae tanta essent, ut nisi ingrati esse cuperent perpetua tanti beneficii memoria nomen eorum celebrare tenerentur. Dimissa concione viginti oratores a ciuitate Florentiam sunt missi, & ducenti praeterea ciues ire iussi, postea Florentiae futuri quoad prior arx instauraretur, quae biennio perfecta est. Ciuitatis regendae cura magistratibus, qui iuri dicendo praesent, permisa est. Pratorum primus a senatu electus est homo prudens atque integer qui sicut bello gerendovtilis fuisset, ita & pace gubernandae urbis utilis videretur. Multum haec victoria contulit Florentinis tum ad famam tum ad commodam tum ad securitatem. In ciuitate post gratias Deo actas (id enim procuratum est) dies aliquot festi cum laetitia acti sunt.

Circa illud tempus Castorum castellum, quod emptum est a communitate Florentina a Papa Bonifacio anno ante, cum esset id Ecclesiae prius non poterat possidendum obtineri, impediens Bononiensibus & Forolinensibus, demum per castellanum eius recepta pecunia, de dirum est Florentinis.

Anno domini 1406. dominus a Colucius migravit ad dominum, qui fuerat cancellarius communitatis per triginta annos, vir iustus, & rectus, magnae scientiae & eloquentiae praecipue in dictandis epistolis & maxime pro communitate, & magnae efficaciae ad flectendum liberos aliquos edidit poeticos: & ex deliberatione magistratus fuit coronatus laurea mortuus, ut poeta, se pulvis honorifice in Ecclesia maiori.

Huius Colucij ea dicendi vis fuit, ut Galeatius Mediolanensium princeps, qui patrum nostrorum memoria grauisimum Florentinis bellum intulit, crebro auditis sit dicere, non tam sibi mille Florentinorum equites, quam Colucij scripta nocere. Pius. 2. in 7. Europa. cap. 54.

Urbs Verona quomodo in Venetorum potestate venerit. Naucle. ge. 47. Pet. Marcel. de gest. Venet. c. 63.

§. VI.

EXIENDI qualiter Veronam & Paduam obtinuerint Veneti videndum. Cum igitur

anno domini millesimo quadringentesimo quarto dominus Gulielmus de Scala a qui solus remanserat ex dominatoribus Veronae, habitaret Paduae tenentem vitam getens, qui tamen legitimus non erat, ipsum ad sustentationem vitae iuuabat Dominus Franciscus, qui dominabatur Paduae, certa officia illi concedens. Hic igitur Gulielmus inuitatus fuit a ciuibus Veronensibus ad capiendum dominium eius: ad quod efficiendum, nisi cum aliquibus copiis appropinquaret ad metropoli ciuitatis, sibi eam traderent duci se rebellantes. Hoc cum ipse exposuisset Domino Patauino Francisco, auxilia ad hoc postulans acieuit hoc agere. Vnde collectis omnibus copiis suis, & additis etiam gentibus Marchionis Ferrariensis generi sui vna, nocte omnes cum dicto Gulielmo profecti mense Aprilis ad metropoli Veronae applicuerunt. Quod cum cognouissent Veronenses fractis in aliqua parte muris ciuitatis introduxerunt eos in urbem. Ipsi sumque Gulielmum creauerunt dominum suum, & filiam Brunorum nomine, militem recenter factum.

Quamuis autem dominus Hugoletrus, qui ibi gubernationem urbis exercebat pro duce Mediolanensi, fugiens in ciuitatem aliquandiu restitisset pugnando, demum desperans sibi adiutoria mitti, ipsam ciuitatulum seu arcem reddidit francisco domino Patauino. Qui eam suscepit, ut vicarius imperatoris, vltus dolo non

Paulo a iter Petrus Marcellus, haec ita refert. Sub id tempus Nemillos Cararius, qui Paduae principatum aliquot annos ante, adiuantibus Venetis recuperauerat, beneficium immemor, diuinae quae Venetis prosequeretur, haud dissimulans, semper aliquid uoluerat, quo Venetorum sollicitudinem imperium. Et primum Gulielmum Scalae Veronae potius, veneno sustulit, vltusque filios prodicione captos necandos uoluit. Nec ea contentus, Venetiam armis subigere adortus est. Venetiam autem a Carariis abhorrentes, de denibus vero ciuibus, se vobis, Venetis dedunt. Ea capta Iacobus surianus cum magna sagittariorum manu, ad praesidium urbis est missus. Misit etiam ad Cararium Veneti, ad monentis ut apertent omnibus, qui in Venetia fidei uelissent, absterer. Cararius autem Caducator e ad id misso, conatus gentium violato: e: etis superbe contumaciter resistit. Quare commoti cum Francisco Gonzaga societate inuenit, etique copiarum imperium demadant. Interim Feltrenses, Belluacenses, Bissarici imperium Venetum vltro receperunt. Carolo etiam Malatesta ex flammia accessit, totius exercitus summa demandatur. Qui aliquot expeditionibus in Patauinos factis, medio ardore belli se imperio abdicauit. Quo abrogato Veneti Paulum Sabellum Romanum sanguinis hominem, in re militari praestantem euocarunt. Et ei totius belli summam demandarunt. Placuit igitur, Franciscum Gonzaga belli scium Veronenses subita vi adiri. Illi itaque matrandum ratus, magno militum numero conscripto Veronam ad eam partem adit, qua ad Mantuanos vergit. Idem faciunt Veneti ex Vincetinis mouentis: quo impetu Veronenses perterriti, cum nulla auxilij spes subisset, cumque Coaritis, quod Gulielmum Scalae veneno necisset, exo sum habebant, deditionem fecerunt. Iacobus Cararius, qui ibi in praesidio erat, hostilium profugit, inde cum Padua traheret captus, Venetis ductus est. Haec illi paruo

A.C. 1404.

Ciuitatis de Scet veronae ciuitatis mox de turbatur.

Padulphus dux Venetorum contra Veronensem in ualorem mittitur.

A.C. 1404.

Veneti cum Mediolanensibus in ualorem mittitur.

Veneti cum Patauino de Verona curant.

Padulphus dux Venetorum contra Veronensem in ualorem mittitur.

parto qui postea patuit. Nam capta arce & ca munia prodicionem exercuit erga dictum dominum Brunorum, & fratres eius paruos, ipsos captiens & carceri mancipans, ac dominum Veronae pro se accepit, postea Brunorum dimissus est in Alemanniam cum vno ex fratribus. Causam huius, ut iustam assignabat, quia cum in captione Veronae a duce fuisset sibi promissa Vincetia nec tamen sibi concessa, ideo pro ea Veronam acceperat.

Eo tempore Veneti multum indignati sunt ex eo, quod cum persuasissent, ut pacem faceret, scilicet domino Francisco Patauino cum duce Mediolanensi noluerat assentire. Quamobrem statuerunt contra eum bellum mouere, & facere colligationem cum duce Mediolanensi ad offensionem Patauini & hoc ante fuerat, quam Patauinus obtinisset Veronam. Qua capta cum in pactis ligae poneretur, quod interea dum bellum duraret contra Patauinum, Veneti in pignus tenerent Vincentiam & Veronam cum ea amissa non possent capitula seruari, colligatio illa dissoluta est. Postea tamen in deditionem acceperunt Vincentiam Veneti, profigitatis copiis Patauini, quae ad illam capiendam contendeabant. Qui post haec misit Marchionem Ferrariensem ad Venetos, & suos oratores alios ad querelam exponendam contra eos & nihilominus pacem cum eis, & concordiam affectando. Cui data sunt generalia verba, & cor eorum non erat rectum cum eo. Sed capta Verona magis exorsum eum habentes decreuerunt statum eius iuxta posse ad nihilum deducere. Vnde & conduxerunt stipendio sex millia equitum & pedum magnam multitudinem ducemque exercitus instituerunt Pandulum de Malatestis dominum Pisauri. Quod intelligens dominus Patauinus, & ipse conduxit gentes multas ad sui defensionem. Idemque fecit Marchio Ferrariensis qui adiunabat, ut affinis, partes eius colligatus cum eo. Florentini autem haec videntes miserunt oratores suos ad Venetos, querentes inter eos pacem componere. Sed nil horum valuerunt obtinere, gratias tamen agentes eis de labore suo, & bono affectu pacis ad eos.

Padulphus igitur dux exercitus sumpta potestate officij perrexit Taruisum, vbi copia Venetorum erant congregata & cum eis profectus est contra Patauinos, posueruntque castra sua non longe a ciuitate omne genus damnorum inferentes contra eos, habueruntque plures conflictus adinuicem in quibus laesa sunt pluries copia Venetorum. Fixi tamen steterunt in locis, vbi castrametati erant. Et quia loca illa erant palustria, pestis ibi orta est propter hoc, tum etiam quia penuriam habebant victualium lente exercebantur ad praedium. Dux autem infirmatus fecit se Venetias deferri & quia infirmitas perseuerabat. Pisaurum infirmum delatus est, & alij capitaneus loco eius institutus. Et ad fortius praedium exercendum auxerunt exercitum conducentes Veneti dominum Mantuanum, & dominum Iacobum Verniensis, qui cum copiis aliis magnis missi profecti sunt contra Veronenses facientes magnas deuastationes in locis illis. Dominus autem Patauinus viriliter resistebat illis.

Eodem anno cum dominus Patauinus misisset magna

partem suarum gentium Veronam pro fuitione copia Venetorum profecta sunt ad locum, qui dicitur Picuatico disacho: locum valde fortem & circumdatum muris & fossatis, & violenter illuc ingressi magnam praedam inde asportantes pro se munierunt, in notabile damnum Patauinorum. Cumque continuaretur bellum inter Venetos, & dominum Patauinum cum quo (ut dictum est) colligatus erat Marchio Ferrariensis gener suus, quem ut filium diligebat, tanta caristia victualium inuasit terras Marchionis, ut subditi sui magnas querelas mouerent contra eum propter quod ad querelas auferendas consulens suis deficiens a Patauino socero suo, concordiam egit cum Venetis vnde magnum detrimentum Patauino secutum est.

Anno autem millesimo quadringentesimo quinto Dominus Mantuanus, & Dominus Iacobus Verniensis, capitanei gentis Venetorum mense Iunij decreuerunt prope ciuitatem mouere bellum, ut auferrent Veronensibus recollectionem frugum. Veronenses autem cum iam paterentur penuriam victualium & timerent famem sequendam nimiam, si messes amitterent, ac etiam exorsum habentes dominum Patauinum propter prodicionem factam dominis eorum antiquis, illis scilicet de Scala, Gulielmo & Brunoro, armis correptis tumultum fecerunt, & aperuerunt vnam ex portis ciuitatis copiis Venetorum. Qui ingressi discurrerunt per urbem capientes dominium eius pro Venetis. Quamuis autem Dominus Iacobus secundo genitus Francisci de Carraria, qui ciuitatem regebat faceret aliquam resistentiam cum gentibus suis cito superati sunt & auferunt in arcem. Gentes autem, quae cum eo erant conuentione facta cum hostibus, dimisse fuerunt saluis earum personis & substantiis. Remansit autem dictus Dominus Iacobus, obsessus in arce a copiis Venetorum cum quibusdam. Ad quam obtinentiam cum praestaretur occisiones & damnata sunt multa in obsidentibus & obsessis ballistis, bombardis & aliis viis. Tandem conuentionem dictus Dominus Iacobus fecit cum Venetis tradere fortalitia certis pactis, sed prius voluit habere saluum conductum ab eis eundi Patauini ad patrem & in reditu ea tradere promissit. Et cum ipsam saluum conductum liberum obtinisset, pergens ad patrem in via ante quam applicaret captus est agentibus Venetorum, pro eorum excusatione dicendo, quod non obseruasset promissa. Captus vero missus est Venetias, & carceri asseruatus.

Eodem tempore, quia copia Venetorum circa Patauium insisterent deuastationi frugum propter hoc populus Patauinus hoc non equere ferens, ne famem incurreret tumultum fecit, sed Dominus Franciscus suo opere & industria quietauit eum. Et animaduertens periculum suum, quae fuit concordiam facere cum Venetis. Sed quia petitiones Venetorum nimis erant graues & difficiles, ideo nihil est conclusum.

In mense autem Nouembri cum Veneti tenuissent Patauium obsessum per plures menses adeo quod defecerent eis victualia necessaria: cum dominus quaeereret se concordare cum capitaneo Venetorum interea populus tumultuans contra dominum tradiderunt se Venetis, introducen

A.C. 1405.

Marchio Ferrariensis a Patauino deficiit.

Carrariensis Gulielmus Scalam Venetiam non ecarta eiusque filios incarcerem coecerant. Naucle. Venetis Verona potitur.

Arces Venetionenses traduntur Venetis Saluus conductus, i. fides publica.

Quietare. i. componere.

Item Patauium obtinent.

A.C. 1406.

ducentes gentes eorum. Fugiens autem ipse cum tertio filio eius capti ducti sunt Venetias & carceri ubi erat alter filius eius adiudicati. Postea in fine Ianuarij fecerunt eos beneficio vitam finire, & viliter sepeliri quod ad sanctiam non modicam imputatum est eis.

De Gregorio. xij. Papa, & Alexandro. v. Papa, & quibusdam gestis diuersarum partium terrarum.

C.A.P. V.

Mors Innocentij. 7. Naucl. ge. 47. Onup. Amyl.

Nemo domini millesimo 406. mensis nouembri Innocentius septimus migravit ad dominum, graui infirmitate a domino visitatus. Post cuius honorabiles exequias more solito celebratae cardinales conuenientes, se omnes obligauerunt sub grauissimis iuramentis & solennibus: quod quicumque eorum esset electus laboraret ad tollendum schisma, & vnionem ecclesie procurandam. Et ingressi coclaue intra paucos dies elegerunt in pontificem summum patriarcham Constantinopolitanum, natione Venetum, & nobilem secundum seculum iam septuagenarium, qui ex Angeli prioris vocabulo assumpsit sibi in papatu Gregorij nomē duodecimi eius nominis.

Gregor. 12. Pontif. 207. led. a. 8. m. 7. d. 8. A.C. 1406.

Ioannes Dominici laudes vide infra. tit. 3. c. 11. §. 3.

Ioannes Dominici Romam ad vnionem procuranda pergit.

Fuit vir iste à pueritia magna sanctimoniarum & sapientiarum. Hic electus iterum & denuo fecit iuramentum & voti omnia facere sibi possibilis ad vnionem ecclesie danda. Ut autē fuit transfatus Innocentij Florentie nuncius, vir religiosus, ordinis predicatorum per cuncta laudabilis frater Ioannes Dominici: egregius predicator potens in opere & sermone coram domino, & omni populo qui pluribus continuatis quadragesimis Florentie predicauerat in ecclesia cathedrali, & sanctae Mariae nouellae, & bis in die cum maxima gratia & fructu, propter fragrantem odorem sanctitatis eius, & facultiam, sapientiam: ut feruidus zelator ecclesiasticae vnitatis, tunc moram trahens cum multis fratribus in conuentu sancti dominici Fesulanensis diocesis ab eo funditus edificato: accessit ad magistratum Florentinum: exortans ipsum & persuadens operam dare cum eligendo pontifice pro vnione facienda. Qui eum non surda aure audientes decreuerunt communi consilio ipsum ad curiam destinare, futuram electionem praenunientes. Quo facto pedester, & humilis, & pauper Romam profectus est: inuenitque cum applicuisset coclaue cardinales intrasse.

Quamuis enim mortuo Innocentio in ambiguo essent procedere ad electionem, vel potius supercedere: & expectare si forte Benedictus vellet renunciare post literas ad eum directas ut vel sic congregato vtroque collegio cardinalium, ab omnibus simul vnus post renunciationem illius eligeretur ad quam vnionem efficiendam principes & communitates christianitatis pluries vtrunque rogauerant demum considerantes pericula magna, quae possent contingere in tali mora, quae breuis

esse non poterat, & iterum nullo praesidete ex illa parte, confusio & ruina poterat formidari diuersis ex causis, demum decreuerunt electionem sequi, per chirographum facta promissione, iuramento, & voto à quocumque cardinalium, ut si contingeret cum eligi, daret omnem operam & diligentiam absque fraude & dolo vltimo ad vnionem efficiendam etiam si oporteret eum propter hoc papatum cedere.

Electo igitur Angelo & Gregorio duodecimo nuncupato inmediate renouauit ipse promissionem iuramenti, & votum, quod ipse cum ceteris ante electionem fecerat. Quod cum per literas significari mandasset principibus & communitatibus plurimis omnes gaudiis sunt gaudio magna valde, spe futurae vnionis cum ad caelum extollescentes. Praefatus autem frater Ioannes Dominici, in publico postmodum consistorio opportunitate sibi data: ex parte communitatis Florentinae coram Gregorio, & cardinalibus tam scientificis, quam luculenter sermocinatus est, supplicans, exhortans & rationibus pluribus ipsam vnionem, quantum in eis erat, consequendam, ad quod communitas ipsa offerebat ciuitates suas, & castra loco & omne auxilium & fauorem.

Paulo post Florentini miserunt quatuor sollemnes viros in oratores, scilicet Dominum Iacobum Aluocatum episcopum Fesulanum, ordinis Praedicatorum, dñm Massum Albitum & dominum Rainaldum Ganfilasium milites, & Honulfum Strozum ad visitandum pontificem & congratulandum de promotione sua & reuerentiam ut summo antistiti exhibendam, ut moris est. Qui honorifice sunt ab eo, & curia tota recepti & grauissimè auditi cum ad idem deprecarentur scilicet efficiendam vnionem. Cognoscens autem Gregorius praefati fratris Ioannis scientiam, sanctam conuersationem eius in domino cuius olim familiaritatem habuerat Venetiis cum in minoribus esset: nec ignorans sapientiam, facultiam & industriam eius in agendis (erat enim tenacissima memoriae ut pene omnia in mente recenter haberet, qui fere cuncta pegerat) ei mandauit, ut à curia non recederet: frequenter accersiri eum faciens in consiliis secretis.

Gregorius & Benedictus sibi mutuo scribunt. Naucl. ibid. Aemyl.

§. I.

STATIM ergo Gregorius aduersario scripsit Benedicto nuncupato benignè ad pacem illum inuitans & se ad abdicationem mutuum offerens. Aduersarius totidem fere syllabis rescripsit. Eadem inuitatio fuit, eadem cohortatio. Tractatur de loco, ubi simul habeant conuenire: Et post, conueniunt de ciuitate Sauona, quasi in medio constituta: & ad quam per mare, & terram esset accessus. Et ut sequi videatur effectus, incipiunt appropinquare. Rededit ab vrbe Gregorius Senas pergens, & exinde Lucam, Benedictus verò Genuam. Inter ea patefactae sunt Gregorio à fide dignis insidiae sibi paratae Sauona à Benedicto: quod ciuitas illa pro se. f. Benedicto erat munita.

Erat enim ille Benedictus (et si literatus) callidissimus

A.C. 1406.

Cardinalis Gregorius cur non adiret Sa uonam.

Gregorius se iterum voto adstringit monentem pro ciuitate.

Cardinalis quatuor Gregorius creauit archiepiscopum Ragusinum instituerat, non illa quarentem, sed reuenientem, praualuit tamen voluntas Pontificis, ne diuina voluntati videretur obistere. Secundus fuit dominus Antonius nepos ipsius Gregorij Bononiensis prius ab eo episcopus factus. Tertius Gabriel etiam Venetus, & dicti Antonij socius indiuiduus, prius Senensis episcopus. Et hi duo ex religione Caelestinorum seu congregatione quae Venetiis habetur fuerunt assumpti viri timorati & mundi contemptores. Gabriel verò is fuit qui post Martinum successit in Pontificatu vrbs dictus Eugenius: ut infra patebit. Quartus fuit vir etiam multum religiosus & probus episcopus. Dictam tamen promotionem cardinalatus aliqui multum agere tulerunt. Oratores plurimum principum Lucae existentes suadebant Gregorio, ut iret Sauonam, & praecipue regis Francia: qui merito habebantur suspecti, quia aduersario adhaerebant. Alij contrarium consulebant quia non esset tutus accessus Gregorij, ut Ladislaus rex Apuliae, & alij inimici animi & timorati viri. Et cum post multam practicam de loco conuenire non possent & iam res desperata esset de vnione, creauit Gregorius, & alios plures cardinales viros prudentes, probos & peritos, & inter ceteros magistrum Lucam ordinis Humiliatorum, ab eo prius Fesulanum episcopum factum, decrepitam iam aetatis, sed magni consilij virum sacrae Theologiae professorem peritum & magnae famae & probitatis. Quod etià magis conturbauit cardinales antiquos suos.

Florentini legatos ad Pontificem munitum.

Gregorius Dominici in vrbe dicit.

Practicae mutuae parati collatione.

Gregorius & Benedictus conuenire in vltimo vel singulis.

Benedictus Gregorius moris.

A.C. 1406.

Gregorius cur non adiret Sa uonam.

Cardinalis quatuor Gregorius creauit archiepiscopum Ragusinum instituerat, non illa quarentem, sed reuenientem, praualuit tamen voluntas Pontificis, ne diuina voluntati videretur obistere. Secundus fuit dominus Antonius nepos ipsius Gregorij Bononiensis prius ab eo episcopus factus. Tertius Gabriel etiam Venetus, & dicti Antonij socius indiuiduus, prius Senensis episcopus. Et hi duo ex religione Caelestinorum seu congregatione quae Venetiis habetur fuerunt assumpti viri timorati & mundi contemptores. Gabriel verò is fuit qui post Martinum successit in Pontificatu vrbs dictus Eugenius: ut infra patebit. Quartus fuit vir etiam multum religiosus & probus episcopus. Dictam tamen promotionem cardinalatus aliqui multum agere tulerunt. Oratores plurimum principum Lucae existentes suadebant Gregorio, ut iret Sauonam, & praecipue regis Francia: qui merito habebantur suspecti, quia aduersario adhaerebant. Alij contrarium consulebant quia non esset tutus accessus Gregorij, ut Ladislaus rex Apuliae, & alij inimici animi & timorati viri. Et cum post multam practicam de loco conuenire non possent & iam res desperata esset de vnione, creauit Gregorius, & alios plures cardinales viros prudentes, probos & peritos, & inter ceteros magistrum Lucam ordinis Humiliatorum, ab eo prius Fesulanum episcopum factum, decrepitam iam aetatis, sed magni consilij virum sacrae Theologiae professorem peritum & magnae famae & probitatis. Quod etià magis conturbauit cardinales antiquos suos.

diffimus hominum, versipellis, & suis astutijs ut anguilla, de manibus stringentis elapsa, lubricus & versatilis: Gregorius autem, ut agnus innocens, & sine felle columba. Percipiens ergo Gregorius aduersarium non verè quærere vnionem, sed sui subuersionem, ut solus remaneret in sede Petri mutauit ut sapiens propositum suum in eundo Sauonam. Et quamuis quidam dixerint, quod trepidauit timore, ubi non erat timor, & has suspiciones immitterent sui vel ipse simularet, ne Papatum dimitteret, non sic alij viri timorati non sic, sed quod iustam causam timoris & deceptionis habuerat. Miserit nihilominus nuncios & literas alter ad alterum tractantes de alio loco, & nunquam conuenire potuerunt. Benedictus, ut magis simularet intentionem suam, & votum ad vnionem efficiendam, adhuc ad Gregorium magis appropinquauit, ad portum Venereum veniens.

Gregorius autem Lucae permansit per plures menses, ibique creauit quatuor cardinales, scilicet praefatum Ioannem Dominici, què prius archiepiscopum Ragusinum instituerat, non illa quarentem, sed reuenientem, praualuit tamen voluntas Pontificis, ne diuina voluntati videretur obistere. Secundus fuit dominus Antonius nepos ipsius Gregorij Bononiensis prius ab eo episcopus factus. Tertius Gabriel etiam Venetus, & dicti Antonij socius indiuiduus, prius Senensis episcopus. Et hi duo ex religione Caelestinorum seu congregatione quae Venetiis habetur fuerunt assumpti viri timorati & mundi contemptores. Gabriel verò is fuit qui post Martinum successit in Pontificatu vrbs dictus Eugenius: ut infra patebit. Quartus fuit vir etiam multum religiosus & probus episcopus. Dictam tamen promotionem cardinalatus aliqui multum agere tulerunt. Oratores plurimum principum Lucae existentes suadebant Gregorio, ut iret Sauonam, & praecipue regis Francia: qui merito habebantur suspecti, quia aduersario adhaerebant. Alij contrarium consulebant quia non esset tutus accessus Gregorij, ut Ladislaus rex Apuliae, & alij inimici animi & timorati viri. Et cum post multam practicam de loco conuenire non possent & iam res desperata esset de vnione, creauit Gregorius, & alios plures cardinales viros prudentes, probos & peritos, & inter ceteros magistrum Lucam ordinis Humiliatorum, ab eo prius Fesulanum episcopum factum, decrepitam iam aetatis, sed magni consilij virum sacrae Theologiae professorem peritum & magnae famae & probitatis. Quod etià magis conturbauit cardinales antiquos suos.

Cardinales à Benedicto & Gregorio discedunt concilium Pisis celebraturi. Aemyl. lib. 10. Blon. lib. 10. dec. 2.

§. II.

SUBLATA igitur spe omnino conueniendi simul inter Benedictum & Gregorium cardinales priores, dum adhuc Lucae essent, vnde & propinqui cardinalibus Benedicti habuerunt secretum tractatum adinuicem vtriusque pontificis cardinales recededi ab eis, & ut in aliquo loco conuenientes celebrarent ge-

nerale concilium, vocates ad id omnes praelatos Ecclesiae. Quod executioni cito mandauit recedentes illi à Luca, & alij à portu Venetis ad terras declinantes Florentinorum. Hic recessus cardinalium, qui fuit occultus (timebant enim ne Gregorius faceret eos capi, ut conspirantes contra eum) factus fuit anno dñi. 1408. mensis Maij. Et primo conuenierunt aliqui eorum cum illis Benedicti in Liburno, & sequenti Iunio mortuus est Pisis cardinalis Florentinus de Accaiolis. Gregorius autem cum paucis creatis ab eo cardinalibus reuersus est Romam, & alter cum paucioribus in Franciam.

Super ea re Florentiae diutius est disputatum per venerabilem virum dominum Laurentium de Ridolfis, militem & vtriusque iuris egregium & famosum doctorem cathedra tenentem Florentiae. Vtrum praesupposito, pro constanti, quod ambo pontifices scandalizarent totam Ecclesiam ex violatione manifesta promissionis, iuramenti & voti faciendae vnionis Ecclesiae cum non darent ad hoc operam, sed simulabant, colludentes adinuicem, sicque pessimum schisma valde Ecclesiae nociuum inueteratum permanebat, possent cardinales conuocare concilium, & citato vtroque adueniendum ad ipsum non patientes, sed in contumacia persistentes possent deponi, & ad alterius electionem procedi. Vbi post longam disputationem, pro & contra per triduum facta, in praesentia plurimorum doctorum in theologia, & iure vtroque, nullo contradicente, sed omnibus annuentibus, determinatum fuit per illum licite & canonicè fieri posse.

Sed probandum erat praesuppositum in quaestione esse verum. Nā est verum iudicari, vel credi potest ex parte Benedicti, viri callidi, & ambitiosi, quod postmodum declarauit rei euentus (nam post concilium Constantiense, in quo tota Christianitas conuenit, etiam qui erant de obediētia Gregorij, ille solus pertinax fuit, nec comparere, nec mittere voluit, nec renunciarē, sed in suo schismate solus permanens decessit) tamen de Gregorio non idem apparuit, licet vulgus ex diuulgatione cardinalium, & aliorum, hoc sentiret, scilicet quod colluderet, vel simularet, quinimmo contrarium ostensum est. Nam concilium Constantiae celebrandum ipse approbavit, suos cardinales misit, & quia decrepitus erat, ire non valens procuratorem misit Carolum Malatestam ad renunciandum. Nec transgressor iuramenti, ut voti iudicari debuit, si non debito modo agere potuit quod promisit, alio ei insidiante, ut nondum clarificatus de iure suo, id sibi soli usurparet.

Firmata igitur coclusione illa, ut vera, quae a Petrum de Luna, alias Benedictum. 13. ambrosiosissimum hominem simulatē vnionem captasse rei certe probauit euenus ut vere asserit D. Anton. Quare hanc horum Doctorum conclusionem quatenus ad Benedictum spectat certā esse non negauim. Sed cum Gregorius 12. vir sine dubio probus, verè eg sine re vnionem desiderarit, quod aperte demonstrat dum in concilio Constantiensi libens suo iuri cessit, hac doctorum opinio quoad hūc Pontificem dubia erat, ratione cuius D. Anton. hanc conclusionem incertam esse merito asserit. Sanderus lib. 7. Mon. id fere tradidit.

Tertia pars hist. Ant. R. in.

A.C. 1407.

Miles. in obitu e-ques.

An Pontif. ces tēpore schismatis deponi possint.

Benedicti pertinacia.

Gregorio deponi debuit.

Gregorio de uoluntate iuramenti excusatus.

A.C. 1496. incerta erat, conuenientes utriusque Pontificis cardinales, conferentes de loco determinando pro concilio celebrando vniuersali, de creuerunt ciuitatem Pisarum, vt locum aptiorem cui rei communitas Florentina consensit. Vnde significantes gesta per nuncios & literas vocarunt ad concilium celebrandum Pisis omnes episcopos, praelatos, & principes ac communitates, exhortantes ad mittendum ad ipsum oratores suos, ac subtrahendum obedientiam a Pontificibus illis: quos etiam citauerunt ad eundem illuc. Quibus peractis paulatim ceperunt principes, & communitates obedientiam illis auferre de territoriis suis vt Veneti in Italia, & alij in alijs etiam subsequentijs regionibus, & dominis, & communitatibus etiam ipse imperator Sigismundus, rex Vngariæ, qui tunc erat non multo ante nouiter electus mortuo germano eius Venceslao vel Ladislao rege Bohemiæ, deposito prius ab imperio propter inutilitatem, & multiplicem excessum: ac etiam Roberto, qui ei successerat, sed non coronato defuncto, concilio celebrando adhaerit. Remansit autem in obedientia & reuerentia Gregorij rex Apuliz Ladislaus cum suis, ac etiam quadam ciuitate Italiae præcipua, quæ erant Ecclesiæ. Cum Benedicto autem penè nullus, à cunctis nempe fuit derelictus, nisi forte à rege Aragonum: Mare autem per nauis ingressus fecit quatuor cardinales nouos, & excommunicauit regem Franciæ, & omnes alios, qui recesserant ab obedientia sua, vt rebes Ecclesiæ.

Gregorij no omnes deserunt.

Benedicti omnes deserunt penè.

Gregorius Cardinales concilij celebrates excommunicauit.

Gregorius autem cum gentibus armigeris Florentinorum pro sui securitate, datis etiam obsequijs à Florentinis, ex Luca Senas, deinde ad urbem reuersus est, excommunicans & pileo, & omni dignitate, & beneficijs priuans, omnes cardinales, qui contra eum conspirauerant recessentes ab eo, vt hæreticos & schismaticos, ac etiam per orbem significauit regibus & principibus de coniuratione eorum, & indebito recessu ab obedientia eius, vt nõ acquiescerent nec crederent verbis eorum, quod tamè parum.

a Cum Gallorum duces Benedictum eo profecti orarent, vt pacem terris Ecclesiæ redderet, memorum iurandi, quo antequam Pontifex esset se obstrinxerat, cogendum Patrum concilium curaret, in cuius auctoritate fore se profiteretur, ac litis videretur insignibus pontificali nominè se exueret, multa de iure causa sua verba fecit, perorauit se non deserurum Dei vniuersi Ecclesiam. Cum suam obseruandam non facerent, nec antiquiorem causam suam faceret totius orbis terrarum conspici ante consensu, nihil impetratum. Re infra dimissi duces. Apparbat eos ira successos, ad quam mitigandam regius decima in annum cogenda concilij, summis hominis quærimonijs, expostulationibusque, Benedictique nomine in dies magis iniusto. Tandem à Franco milite regioque pratore, obsideri oppugnarique cepit, edictumque ne quis sacra ab eo beneficia, expectationumque munera ab eo acciperet. Qui eius sectam sequeretur, iis in exilium iure veltigalium reddidit, & Ecclesiasticorum. Proinde recessio ab eo facta & sollicitudo circa eum. Quo metu ignominiaque permotus ne à quoquã violaretur, sacrosanctum Domini corpus præ se ferens, in Cathaloniam ad natales suos Terracomenesque concessit.

A profuit, omnibus ferè vt dictum est, gesta eorum approbantibus. Quia verò vrb Romana erat in magnis seditionibus & rixis, Gregorius cum curia sua de beneplacito regis Ladislai profectus est Caictam, vbi aliquandiu moram traxit. Sed quia in collatione beneficiorum & episcopatum Gregorius, vt iustus & timoratus, nolebat regi obedire frequenter iniusta petenti, rex nil regalis conditionis habens, aut diuini timoris priuatus omni pietate & fide, vt castra cõtinuè sequens, ambitione submersus, ad dilatarandum impetium per fas & nefas, demum anno 1409, vel 1410, licentiauit eum à regno, qui per mare transitum cum curia ad Ariminum, vbi à Carolo domino Ariminensi cum omni honore & gaudio receptus est, qui solus perseverauit cum suis in obedientia Gregorij vsque ad renunciationem eius.

A.C. 1407.

Gregorius Roma Caicta discedit.

Ladislaus Gregorij regno priuauit.

Gregorius detestatur & Alexandro adhaerent.

Cardinalis Ragulino pro alio concilio celebrando gatus nauur.

Concilij hoc Petri auctoritate legitimum.

Gregorij magna numerica.

Am.

Deus cuius mali auctor.

Nam Veneti, etsi distulissent subtrahere obedientiam & fidem à Gregorio, tamen celebrato concilio Pisis, & creato Alexandro, vt dicitur, cum plures reges, & principes, ac etiam oratores, destinati à concilio, & Alexandro accedentes Venetias persuaderent ad obedientiam & reuerentiam exhibendam Alexandro, & nõ alteri, ipsi Veneti, vt viti graues in agendis collectis, quos habere poterunt ibi, doctoribus & magistris peritis in Theologia & iure, ad tractandam materiã & indagandam, in hanc sententiã cõueniunt Alexandro, vt vero & indubitato pastori Ecclesiæ fore obediendum & eum omni reuerentia habendum. Quod & fecerunt.

Interea cum rex licentiaisset Gregorium, Ragulino cardinalis dominus Ioannes Dominicus, vir magni animi & sani consilij, de voluntate Gregorij in habitu transformato, scilicet ad modum cuiusdam plebanij, seu decani, per nauiculam fecit se deferri ad locum vbi imperator Sigismundus dicebatur esse, & ad eum accedens, & se manifestans, cum eo secretè tractauit, de modo tenendo in congregando conciliũ aliud, vbi ex toto auferretur schisma, quod vbiq; per Pisana conciliũ vel ecclia habulũ

a Hoc concilium D. Anton. nunquam pro legitimo agnoscit: nam hic, vt vides, vocat illud, conuulsum, & §. 3. & congregationem, pro concilio, nec id in merito, nam cũ nullũ concilium generalis profert sine auctoritate Romani Pontificis congregari, nec valere aliquid ordinatum in illo nisi sit Romani Pontificis auctoritate approbatum, d. ff. 17. c. regula. & v. uis Ecclesiastica regula est præter voluntatẽ Romani Pontificis concilia non potest celebrari, vt est hist. Trip. lib. 3. cap. 9. idque probat D. ipse Anton. infra cap. 13. ante §. 1. hoc concilium nullus Pontificis auctoritate inditum neque probatum, vim & robur habere non potuit. Præterea, si hoc Christi Domini nostri verbum verum est: ex fructibus eorum cognoscetis eos. Matih. 7. quis non videt Pisana congregationem non fuisse legitimum concilium, quæ scilicet non sustulit, sed potius auxit, cum tres se pro Pontificibus postea gesserint, cum tamen antea duo solum titulum illum usurpauerint. Non si Constantiensis concilio accidit, quod à Ioanne dicto 23. (quem plerique vt verum Pontificem vident) iudicium, & à Gregorio 12. approbatum finem schismati t. m. extrinsecus imposuit non eundem iud. Vnde illud fuisse verum concilium agnoscitur.

(cum

cum non esse auctoritate alicuius eorum, qui se gerebant pro Pontifice congregatum non erat ablatum ipsum schisma, sed augmentatum ex duobus, tribus iam se pro Papa gerentibus. Inde alio recedens, reuersus est Ariminum, quo se iam Gregorius cum suis contulerat.

Concilium Pisanum celebratur. Naucl. A. C. 1408.

§. III.

CONGREGATIONE igitur facta pro concilio Pisis tempore statuto de diversis regnis, & nationibus aduenientes numerati sunt multi prelati. Et relatione omnibus facta de scandalo, quod in se habebant duo illi Pontifices, colludentes adinuicem, & nolentes vniõnem Ecclesiæ quaerere, prout promiserant decretum est, vt oratores mitterentur ad vtrũque vt ad locum accederent, quorum operam Benedictus detulit, dicens controuerisiam fore de iure Papatus inter se, & Gregorij, & nihil ad eos spectare de re ipsa. Gregorius verò respondit non ad eos pertinere congregare concilium, sed ad ipsum, vt Pontificem Romanũ, quod & celebrare volebat non Pisis, sed in alio loco: videlicet in foro Iulij circa Aquileiam ipsosque cardinales eum sequi debere ad locũ non ipse eos, quia non deceat à capite membra discedere sed omnia membra caput sequi. Vnde ipse Gregorius cum curia sua, etsi parua, ad locum determinatum, & prelati, principibus & communitatibus publicatum accessit tempore statuto. Sed solum de obedientia sua prelati, quæ adhuc vigeat in regno, profecti sunt alij potius ad Pisana synodum vel congregationem accedentibus. Ibi breuiter explicauerunt, quæ visa sunt eis expedientia illi negotio. Cardinalis Ragulino inter ceteros aduersus, ab vno ex familiaribus suis ab aduersariis corrupto, veneno potionatus vix mortẽ euasit, infirmatus grauitè, & ex vi Veneni pellem vestitam dimisit, vt serpens.

A.C. 1409.

Gregorius Roma Caicta discedit.

Ladislaus Gregorij regno priuauit.

Gregorius detestatur & Alexandro adhaerent.

Cardinalis Ragulino pro alio concilio celebrando gatus nauur.

Concilij hoc Petri auctoritate legitimum.

Gregorij magna numerica.

Am.

Deus cuius mali auctor.

eos sententiam depositionis, & priuationis protulerunt, Gregorium & Benedictum, vt hæreticos & schismaticos prohibentes Christicolis cunctis, ne quem eorum Papam nominarent, aut tanquam Romano Pontifici obedirent. His peractis ad electionem alterius processerunt. Vnde conclaue ingressi cardinales vtriusque partis, more consueti pertractantes rem ipsam, elegerunt in præfulem summum Petrum de Candia cardinalem Mediolanensem ordinis minorum: virum vtrique valde peritum in Theologia speculatiua, hunc nominarunt Alexandrum, s. anno domini 1409. Qui anno vno sedem Petri tenuit, secundum communem opinionem. E Pisis, non multo post Pistorium accessit, ex quo diebus aliquibus transactis Bononiam se transtulit. Ad eũ accedens Ludouicus dux Andegauia, filius alterius Ludouici qui cum Carolo tertio de regno contendebat, sed non præualuit, venerat ut vt Papam. Tandem migravit à seculo (vt dicitur) toxicatus in clysterio.

A.C. 1409.

Gregorius Roma Caicta discedit.

Alexander Põr. 12. 208. fe. m. 10. d. 8. A.C. 1409.

Gregorius 12. huius schismatis tempore vetus fuit Pontifex.

a Imo verò si Onuphrio credimus menses tantũ decem, dies 8. hic Pontifex sedit. Adidit autem D. Anton. secundum communem opinionem significans ex sua sententia Alexandrum, s. legitimum nõ fuisse Pontificem, sed Gregorium duodecimum. Nam cum Iohannis Dominici Cardinalis Ragulini sectator fuerit & discipulus, qui semper Gregorij 12. partes esse secutus, ipse quæ hunc Gregorium verum ubique & legitimum Pontificem prædicauit. Hinc supra §. 2. de reuocatum doctorum Theologiæ, & peris que iuris tenentium tam Gregorium 12. quam Benedictum 13. deponi posse dilucida refutauit. Hinc etiam supra. cap. 3. §. 2. Hunc Gregorium verum papam etiam tempore concilij Constantiensis & in Italia & alijs in locis habitum fuisse refert, & infra cap. 6. §. 2. Hunc etiam Gregorium à multis Deum iumentibus & pecuis creditum fuisse tempore eiusdem concilij verum Pontificem asserit, quamuis soli Malap. st. & exteriõrum honore Pontificis prosequerentur. Idem etiam in summa huius tituli cum de creatione huius Alexandri egit hac correctione est vsus si tamè potuerunt. Sententiam D. Anton. laudat Sand. lib. 7. de visibili monarchia, Nam de tribus Pontificibus tempore Constantiensis concilij verba faciens cum de Gregorio loquitur, interiecit, quem E titulum iustissimum habuisse putauerim.

Ea quæ sub Gregorio in Italia euenerunt. A. C. 1407.

§. IIII.

DE iis, quæ acciderunt temporibus supradictis in Longobardia, Tuscia, & regno & principibus & communitatibus alijs videndum est breuiter. Superiori tempore, scilicet anno domini, 1407, cum Paulus Vrsinus capitaneus multitudinis magnæ bellatorum in dissensione & turbatione maneret cum Gregorio Papa, eo quod creditor eius existens in sexaginta millib. florenotũ & vltastũ ratione stipendij, tũ ratione mutui sibi facti in sua coronatione, nil ab se habere valebat præ paupertate & quia habes sub se duo millia equitũ, nõ habebat ad nutriendũ eos recessit ab vrbẽ, & ad castra sua perrexit versus urbẽ veterẽ Tertia pars hist. Ant. R. 2. Postea

A.C. 1408.

Occupavit Tuscanellam.

Vxor regis Ladislai.

Colunnenses urbem capere volentes ab Vrfinis fugantur.

Postea, requisivit ciues Tuscanella, qui amici sui erant, vt reciperent incivitate ipsa aliquos ex suis stipendiariis. Qui eos recipientes, honorabiliter tractaverunt, in domibus suis locantes. Non multo post personaliter cum reliquis sui exercitus illuc profectus, vt mas in pera, ignis in sinu, serpens in gremio, remuneravit hospites suos. Nam proditorie vsurpans sibi dominium civitatis, prædatus est eos opponens eis pro executione tanti sceleris, quod quærebant prodicionem eius. Audiuit Gregorius & ingemit, sed quid remedij. afferret nõ habuit.

Rex Ladislaus cum in Apulia obsideret civitatem Tarentinam, in qua dominabatur du cissa, vxor olim domini Raimundelli de Balzo cum filiis suis comitibus Litij, post multa prælia adiuicem gesta, demum concordiam cum ea fecit per hunc modum, quia illam (cum specieosa esset, licet iam annorum triginta octo). Neapoli duxit vxorem cum filiis Tarentum accipiens. Hæc vocata est regina Maria, quæ longo tempore regi superuixit ad sua reuerfa. Aliam quoque vxorem habuit ante filiam regis Cypri, quam dicitur Veneno extinxisse nullum ex aliqua filium habens. Veneno & ipse potioneatus, cum esset adolescens, exenteratis malis calidis intromissus, malitiam virus euicit. Siue autem ex eo, siue ex causa alia quasi balbutiens non promptè verba valebat exprimere.

Ludouicus de Miglorottis; nepos olim Innocentij Papæ, rebellis Ecclesiæ & eius pastor, cum multas ciuitates sibi vsurpasset in Marchia, cernens se insufficientem ad resistendum potestati Ecclesiæ, amicitiam & concordiam cum rege Ladislao inuit. Pro cuius rei fœdere Asculum postquam expoliavit ei concessit. In eius quasi compensationem rex eum comitem instituit Monopolis, & quorandã circa illud castrorum. Sed non multo post rex [illam] ei abstulit sub aliquo prætextu.

Mense Iunij eiusdem anni Ioannes Columnensis, & dominus Nicolaus eiusdem familiæ cum pluribus aliis nobilibus ex Romanis, ad instantiam regis Ladislai, cum ei spem dedissent dñum vrbs sibi tradendi, nocte ingressi sunt urbem cum quadringentis equitibus, & totidem peditibus tumultuantes, & discurrebant cum clamoribus per civitatem, existimantes, quod populus Romanus insurgeret in eorum fauorem. Sed cogitatio eorum maligna fefellit eos in faucem incidentes, quam fecerant. Nam populus subito correptis armis processit contra eos, coniungens se cum Paulo Vrfino, qui in vrbe erat ad stipendium Ecclesiæ cum mille equitibus, insultumque fecerunt contra Columnenses cum suis, & eos cito superantes ab vrbe expulerunt. Ceperunt tamen Ioannem Columnam, & Nicolaum, & alios plures: qui omnes captiui fuerunt Pauli Vrfini. Rex autem Ladislaus cum exercitibus suis, ad mœnia arbis expectans rei prosperum successum, eius nullum signum videns, non est ausus ingredi, nec aliquod subsidium in tali conflictu Columnensibus præstitit, timens audaciam populi Romani. Hoc tamen emolumentum rex percepit, qd cum aliqua causa octo-

ginta ex equitibus Pauli Vrfini civitatem egressi fuissent, & ignorantes factum regis obuiaissent ei, capti sunt ab eo. Cum igitur intentum à rege non habuisset effectum, cum copiis suis recessit multum se elongans ab vrbe. Paulus verò Vrfinus post hæc ad castra sua accessit ab eis exigens multa millia florenorum: Ipsa verò nocte Gregorius cum cardinalibus suis aufugit in castrum sancti Angeli, & aliqui etiã Viterbium ierunt: Sed & mercatores in magno timore fuerunt, ne prædæ exponerentur.

Post hæc mense Augusti Gregorius confignatis quibusdam tertis Ecclesiæ Paulo Vrfino, quoad scilicet reditus papæ, pro satisfactio ne seu debito ei satisfaciendo, Viterbium, exinde Senas venit: vbi cum aliquandiu maneret cum cardinalibus multi reges & principes miserunt legatos ad eum. Et aliqui quidem vt rex Angliæ, rex Apuliæ, Imperator, & aliqui alij, dissuadebant eius accessum Saouanam, propter quem ab vrbe discesserat, allegantes causam, quia ciuitas illa nimis erat in potestate regis Franciæ, & ab aduersario, vt callido viro caperetur, & deiiceretur. Alij verò suadebãt progressum eius ad eum locum, vt tutum & non dubium locum vt rex Franciæ, Florentini & oratores Benedicti. Veneti dicebant aliud locum eligendum non suspectum. Sic tamen perplexus Gregorius Lucam pergens, magis ad locum appropinquauit, vt supra dictũ est.

Eodem anno cum dominus Franciscus de Cafali post Huguitium defunctum dominium Cortoniensem impisset dominium Cortonij & satis prudenter regebat amicus Florentinorum, mense Octobris, Aloysius frater eius consobrinus, cum quibusdam cubiculariis ipsius domini Francisci, in quadam venatione tractauit & conspirauit in mortem dicti domini Francisci. Quod & perfecit. Nam vna die in palatio suo in ciuitate conspirantes interfecerunt eum nil tale suspicantem, multis vulneribus afficientes, vxor autem eius cum clamaret succursum petens, in capite vulnerata est.

Populus autem hæc sentiens arma contempit. Aloysius verò ad sedandũ populum, & quasi timorem ei incutiendum, iussit corpus illius sic perforatum per fenestras ad terram proici in plateam. Quo facto vnusquisque timens sibi, reuersus est in domum suam, & Aloysius dominium Cortonij assumpsit.

Ladislai regis in Italia potentia.

A.C. 1408. Ioan. Vil.

§. V.

Rex Ladislaus anno domini 1408. Romã cepit. Paulo enim ante exercitus regis, qui erant in Marchia Anthonitana quorum dux erat comes Carrariensis, continue ciuitates Ecclesiæ capiebat, & iam Esculium (vel Asculum) possederat. Dominus etiã Cameriniensis cernens non habere se posse succursum à Pontifice concordiam cum rege inuit, aliquos plures domini circumstantes. Videns igitur rex, quia tempus eum iuuabat, & ad votum ei prosperitas ardebat, decreuit Romam capere, & suo dño subiugare. Et priº quæsiuit per oratores

A.C. 1408.

Principi de iocosis uentusis tifici v. r. r. senis. u. r.

Ladislai vrbe potitur per prodicionem.

Franciscus de Cafali interitur.

Genuesi de vrbe capiendi cohiunt.

Ladislai Tuscanellam ascendit.

A.C. 1407.

Romam obidit Ladislai.

Offia capiunt Ladislai.

Ladislai vrbe potitur per prodicionem.

Genuesi de vrbe capiendi cohiunt.

Ladislai Tuscanellam ascendit.

oratores à Florentinis, & obtinuit, quod nullum præstarent adiutorium Romanis, aut pontifici in aggressu huius rei nec impedimenta præstarent. Mense ergo Martij ad urbem applicuit cum duodecim millibus equitum & totidem peditum nõ quidem ingressurus in eam, sed castrametatus circa eam. Sed & quatuor galeas armatas posuit in faucibus Tiberis, vt nil inde posset vidualium deportari in urbem propter quod quàm citissimè penuria non modica in vrbe orta est. Ad defensionem verò ciuitatis intus erat Paulus Vrfinus cum copiis suis, qui tamen continue practicam gerebat occultam concordandi se cum rege. Colunnenses & Sabelli & alij plures ab intra cum rege se intelligebant. Mense autem Aprilis misit rex exercitum suum ad fauces Tiberis, vt caperet ciuitatem Ostiam. Ciues autem eius cum non sperarent succursum ab vrbe post aliquam repugnantiam eam in dominium ipsi tradiderunt. Ostia capta & concordia cum Paulo Vrfino habita reuersus est cum exercitibus suis prope urbem. Quamuis autem pars copiarum Pauli aliqua leuia bella gereret cum gentibus regis, tamen nocte Paulus ipse ad regem in castra accessit ad dandum modum captiouis ipsius vrbs, & plures Romani ex Colunnensibus, Sabellinis, & alijs.

Die igitur 24. Aprilis pars exercitus regis in urbem introducãta est. At populus Romanus animaduertens prodicionem Pauli & aliorum subito destinarunt oratores ad regem in castra sibi liberè tradentes ciuitatem. Quo facto rex Apuliæ Ladislai 25. Aprilis dicti anni ingressus est urbem cum omnibus gëtibus suis, cù magno triumpho, cepitque dominium eius, & de equo descendens habitationem consueta camerio papæ ad habitandũ, iuxta palatiũ papæ ingressus est. Eademque die Capitolium in dedicationem accepit, & alia fortalicia vrbs. Officialium verò priorum vrbs vnusquisque descendit in domum suam, vt priuata persona.

Eodem tempore præparata fuerat classis Genuesium tredecim galearum bene munita. Sed eos recedentes à Genua ex tempestate superueniente oportuit declinare ad portum Veneris. Illic autem superfedentes certificati sunt, quod rex Ladislai iam Romam obtinuisset, quam obram reuersi Genuam data tranquillitate deposuerunt armamenta. Nam propterea mittebantur Romã, quod vt claruit, gubernator Genue tractatũ fecerat cù Paulo Vrfino capiendi Romam per Paulum Vrfinum pro Papa Benedicto. Et sorte illud secutũ fuisse nisi diuina prouidentia per tempestatem illam exortam id impedisset. Ex hoc poterat deprehendi dolus Benedicti. Cùm hæc audiuit Gregorius, cum lętitia nunciavit cardinalibus, scilicet vt eis innoceret malitiam Benedicti, qui nõ vnico affectaret, sed eius oppressionem, & sui exaltationem, & ideo non facile ei credebat. Nec ex se procedebat, quin fieret vnio, vt promiserat, sed ex parte alterius.

Rex Ladislai capta Roma, & alijs multis ciuitatibus Ecclesiæ, cum magnis exercitibus descendit in Tuscanellam versus Senas. Quamobrem Florentini miserunt ad eum

legatos suos, prius tamen ipsi à Senensibus inuestigarunt de eorum intentione, si dispositi erant permanere in fœdere colligationis inito cum eis, & legato Bononiæ ad defensionem statuum contra infestantes eos. Quod cum fecissent, & inuenissent eos omnino fixos in fœdere societatis contractæ, nec ab ea discessuros, quãtãcunque damnificatione eis facta, de mum accesserunt ad regem in castra, ac etiam oratores Senensium habito saluo conductu.

Et primo quidem Florentini exposuerunt quod eis fuerat iniunctum, in hac videlicet substantia, quod cum communitas Florentina semper fuerit amica, & affectuosissima ad maiestatem suam, & suorum prædecessorum, plurima que beneficia receperit ab eis, ciuitas ipsa satis, admirabatur, quod ita hostiliter copie suæ discurrissent per territorium Senensium: cum ipsi essent colligati cum eis & socijs, & in nullo Senenses suam maiestatem læsissent, sed in veneratione habuissent, & haberent. Optabant que ab eo nosse animum suum circa Hetruriam [an vellet scilicet in ea nouas res moliri] cum tamen alias promississet de prouincia illa non se intromittere. Senenses postea perorantes quasi idem exposuerunt. Et Florentinis quidem respondit, quod vtique oblitus non erat magnæ amicitie, & dilectionis suorum circa ciuitatem illam, & ipse etiam eam cõseruabat. Mitteret in breui suos oratores Florentiam, qui exponerent, in quo querelas haberet contra eos, & ab ipsis, quæ requirebat. Senensibus autem responsum dedit, quod suæ voluntatis minime erat velfuerat, quod copie eos damnificarent, sed non poterant tales gentes coerceri, quin tanta agerent, cum etiam in terris suis idem operarentur. Verùm ad eos destinaret oratores suos exprimẽtes voluntatẽ suã ad eos.

His reuersis ad suos, paulo post venerunt Florentiam legati regis exponentes querelas eius magistratibus. In primis quidem quod stipendio conduxerant Florentini exules Perusinos contra eum in Marchia Anthonitata, ex quorum opere damnum susceperat sexaginta millium florenorum. Nam cum papa ei concessisset exactionem pecuniarum, quæ debita erant cameræ apostolicæ in regione illa propter deuastationes factas à Perusinis, illas non valuerat exigere. Secundo ex eo, quod confederationem egerant cum legato Bononiensi inimico suo, copias ei mittendo in auxilium contra eum, cum tamen ipse legatus abstulisset terras comiti Alberico Barbianensi eius amico & confederato. Tertio, quia concesserant cardinalibus facultatem & locum faciendi concilium ad deponendum verum, & sanctum pontificem Gregorium, quod tendebat ad sui exterminium, & super hoc exaggerabat querimonias. Quarto, quod Florentini læserant dominium Lucæ sibi commendatum, in querendo ei auferre montem Caroli quamuis non valuerint.

His obiectis responsum est à magistratu per singula, & primo non verè, sed calumniose regem contra eos inuehi, & permaximè de facto concilij, quod ideo Pisas cardinalibus pro loco concilij concesserant, vt auferretur schisma de Ecclesiã, ad quod efficiendum quæ Tertia pars hist. Ant. R 3 libet

A.C. 1408.

Florentini ad Ladislai oratores resmittunt.

Ladislai ad eos respõsio.

A. C. 1498

Florentini cum Ladislaeo foedus renouunt.

libet fidelium intelligebant teneri operam dare quamvis inde alicui communitati vel principi sequeretur aliquod detrimentum semperque fuisse, & futuros esse favorabiles. Et cum ultra ea data fuissent aliqua auditiones, si qua vellent exponere, demum ex parte regis petierunt foedus colligationis cum eis ad conseruationem status tunc presentis & dominij, contra omnes ei aduersantes. Qui habito super his à ciuibus consilio, vnanimiter decreuerunt nullam tunc cum eo, colligationem faciendam. Cumque res non ita cito expediretur, sollicitabantur, oratores regis responsionem faciendam. Et quia arbitrabantur, quod petita non exaudirentur, quia erant diuersae opinionis inter se, ideo magistratus ad tollendam eam suspicionem congregari fecit in concilio omnes notabiles ciues oratoribus presentibus, vt intelligerent aperte voluntatem populi. Exposuere itaque se nullo modo tunc dictam colligationem congruè facere posse, ex eo quod iam erant colligati cum Senensibus, & cum legato Bononiensi ea conditione & pacto, vt cum nullo alio colligatione liceret facere, nisi de consensu sociorum Senensium & legati, vnde cum bona honestate & fide non posse infringere foedus cum illis cum ipse prius venisset hostiliter sine causa iusta contra Senenses eorum colligatos. Sed & in omnibus foederibus ligae praefatis semper excepisse in liga domum Franciae, & regnum Apuliae, & Ecclesiam Dei, contra quos agere nolébant. Sed cum recesserint gentes suae cum eo à territorio Senensium, tunc poterit aliquid de liga pertractari. Quod si non faceret, cogebantur ad auxilium Senensium colligatorum agere contra ipsum, vt fidem seruet. Recesserunt deinde legati ista regi referentes, quae parum ei placuerunt.

Missi quoque legati regis ad Senenses, vt requirerent ligam cum eis contra omnes, asserentes ciuitatem ipsam velle sua libertate gaudere, responsa acceperunt in praesentia quingentorum ciuium in concilio ordinatorum, quod non poterant sine consensu Florentinorum confederatorum. Audiens haec rex turbatus est, & omnis exercitus eius. Quod & factum ostendit. Nam cum suis excursions egit prope Senas omne damnum inferens. Et deficientibus eis victualibus, non multo post profectus est prope Aretium ad mille passus omnia deuastans, nil rapinae & iniuriae omitens. At Florentini non dormitabant, sed conductas stipendio gentes mittunt ad repugnandum eius nequitiae. Ad vnam portam facientes insultum copiae regis, cum ad ingressum acriter contenderent, qui intus erant resistentes viriliter pepulerunt ab ea.

Exinde praefectus rex versus Cortonium (vel Cortonam) cepit secrete tractare cum eo qui dominabatur Aloysio (qui vt dictum est supra, occidi fecerat fratrem suum consobrimum dominatem ante eum) de traditione ciuitatis. Et quia confederatus seu commendatus erat Florentinis, illuc ad eum pro defensione miserat dominum Iacobum Ganfiliatum cum quingentis peditibus. Cumque rex per suos insisteret collectioni, aut destructioni frugum, quae

Florentini contra Ladislaum copias mittunt.

iam erat albae ad messem, timentes Cortonenses segetes suas auferri, & non minus ad manus Florentinorum devenire, quorum dominium non multum diligebant occulte noctu miserunt ad castra regis ciuitatem ei in deditione offerentes, diem statuentes, qua mœnibus ciuitatis appropinquaret. Dominus autem Iacobus praefatus, de eare turbans cautum reddidit dominum Aloysium, sed obaudiuit, & quaerens inde Aretium ire, licentiam obtinere non valuit ab officio decem virorum. Factum est ita vt iuxta conditum appropinquatibus copiis regis ad mœnia, Cortonenses ciues eius ianuas aperuerint. Quibus ingressis captus est Cortonium pro rege. Nec Aloysius dominus, nec Iacobus commissarius Florentinorum euaserunt manus bellatorum, sed captiui ducti sunt in castra ad regem. Quorum Aloysius missus Neapolim diu in carceribus est detentus, penam luens sui fratricidij. Iacobus vero pecunia non modica à communitate redemptus.

Veneti de pace cum Ladislaeo & Florentinis tractant. Ioan. Vil.

§. VI.

MISERVNT autem Veneti oratores suos ad regem Ladislaum, cum adhuc esset Perusij, vt persuaderent ei de pace facienda cum Florentinis, Et cum tractassent negotium cum vtraque parte videntes rem indispotam, reuersi sunt Venetias, gratias tamen eis exhibitas ab vtraque parte de affectu, & labore accepto. Rex autem Apuliae animaduertens non prosperari opus ab eo intentum, dimissis copiis suis in diuersis regionibus, in ducatu Spoletano, & patrimonio Ecclesiae, in Marchia, & Perusio a ad bella, exercenda cum aliquibus reuersus est Neapolim.

In diebus illis cum audisset Ludouicus dux Andegauiae, & filius ipsius Ludouici, qui descenderat in Italiam contra Carolum regem Apuliae patrem regis Ladislaei, existens tunc Auenione, oppressiones & congressus hostiles quos Ladislaus rex contra Florentinos, & eorum colligatos agebat misit oratores suos Florentiam, exponentes pro parte eius se optate colligationem facere cum eis contra praefatum Ladislaum occupatorem regni sui, multa offerendo in futurum. Et quia Pisis in concilio, quod tunc celebrabatur (si concilium dici poterat, quod nullius pontificis fuerat autoritate firmatum) erant qui super his habebant ple-

a Huius professionis causam hanc Blondus commemorat. lib. 10. dec. 2. Ladislaus vero, dum iadere urbem recipit, quae festino percussus est nuncio: Neapolitanos conuentione cum aliquot regni proceribus, & populis, in rebellionem animis apparibusque pendere. Quare is res iadere Venetia, quorum pluries fuerat vendita, Neapolim rediit, & reuocato item Arbriico, seu iore quam prius disciplina versus neminem in regno esse permittit, qui vel oppidi vel arcis obtinuerit dominatum. Et cum multos patris euceret principes viros, tum in Senenatis familiariam crudeliter animaduertit, quorum primores capitali iudicio sunt affecti.

num

A. C. 1498

num mandatum: duo ex decem viris baliae Pisas accesserunt cum oratoribus illis, & cum habentibus id mandatum, fuit foedus ligae initum inter Florentinos, Senenses, Legatum Bononiensem ex vna & Ludouicum Andegauensem regem Apuliae praesensum ex parte altera cum his pactionibus vt Ludouicus quingentas lanceas, & quinque galeas armatas teneret & Florentini cum sociis mille lanceas in offensionem regis Ladislaei. His firmatis Ludouicus notificatione gestorum sibi facta, galeas & quinque in Prouincia Prouinciae armari fecit. Et eis paratis mare ingressus est & Liburnum cum eis applicuit.

Mense Iulij equites per terram Pisas praemiserat. Cui in terram descendenti cardinales obuiam processerunt, Pisas vsque associantes Alexandrum ibi tunc Papam creatum visitauit, & adorauit his enim in illo concilio seu congregatione a fuerat ad papatum ex cardinalatu Mediolanensi assumptus. In quo concilio conuenerunt, viginti quatuor cardinales quorum aliqui fuerunt Gregorij alij Benedicti, Tres patriarchae, Centum octoginta archiepiscopi, vel episcopi, Trecenti abbates, ducenti octoginta sacrae theologiae professores, & oratores & mandatarij diuersorum principum christianitatis.

Hi congregati post citationes legitimas vtrique pontifici factas (si tamen facere quibant) vt in contumaces, & non comparentes contra eos sententiam priuationis, & depositionis protulerunt haereticos & schismaticos declarantes. Post quae conclauae ingressi dicti cardinales vigesimo sexto Iunij elegerunt in Pontificem & publicauerunt Petrum de Candia quem Alexandrum. 5. nominarunt. Ab ipso igitur Alexandro Ludouicus Andegauensis postulauit sibi concedi regnum Hierusalem & Siciliae sibi debitum. Qui cum cardinalibus habito tractatu postulata concessit cum scilicet vacaret dictum regnum & ad ecclesiam deuolutum esset. Et quia alias per Benedictum fuerat de dicto regno Auenione coronatus non est eis visum congruum illud iterare.

Mense autem Augusti sequentis anni 1309. factus est idem Ludouicus vexillifer ecclesiae datus sibi insigniis ad procedendum contra Ladislaum ecclesiae inimicum: cum faueret Gregorio iam ab eis deposito, & concilij inimico. Eodèq; mense decretum est per Alexandrum & cardinales quod Florentinorum capitaneus qui erat dux Malatesta de Malatestiscu duobus millibus lancearum, & mille quingentis peditibus & legatus Bononiensis cum copiis suis ac Ludouicus cum suis proficisceretur in bellum versus Romam contra Ladislaum qui ea vsurpauerat.

Nota hoc loco quam sit necessarium, vt sit vnus in Ecclesia pontifex maximus qui inter caetera etiam legitimum & vniuersale concilium sua auctoritate indicare & confirmare possit. Nam quamuis in hoc virorum ecclesiasticorum nobiliu conuentu, tam multi, tamque celebres viri conuenerint, non tamen Concilium, sed congregationem fecerunt, quia videlicet eis defuit Romae pontificis auctoritas. vide quae supra §. 2. notauimus: hoc remedio non sanata sed grauius affecta multiplicata velut triplici seditione, res ecclesiastica. Aenyl.

Alexander 5. pontifex creatur.

Ludouicus Andegauensis Rex Siciliae & Hierusalem designatur. Aemy. lib. 10. A. C. 1409. Malatesta belli contra Ladislaum a concilio designatur. Aemy.

rat, & multas quidem ciuitates & castra ecclesiae receperunt ad obedientiam Alexandri, vt vrbes veterem Viterbium, Montemfalconem & alia. Ipse autem Alexander cum Pisas pestis aliquantulum inuassisset inde recessit cum curia sua Pratum exinde Pistorium petens, vbi & hycmare constituit.

Comes autem Troiae, qui vnus erat ex principalioribus capitaneis regis Ladislaei cum tunc esset Perusij audire quod non solum copiae Florentinorum, legati & Ludouici Andegauensis simul collectae proficiscerentur contra Romam, sed & Paulus Vrsinus, & comes Talliachozi à Ladislaeo defecerat, & hostibus adhaeserat, conducti à Florentinis & legato dubitans de reuolutione vrbis & amissione copiarum collectis regis, qui hinc inde dispersae erant cum duobus millibus equitum ex Perusio ad urbem concitus accessit & illuc adueniens cum Ioanne columnesi, & domino Nicolao, & Baptista & cum aliis Sabelis ad resistendum se parabant loca munientes opportuna & suspectos ex vrbe emittentes. Cum autem multa & copia legati, & ducis Andegauensis, & Florentinorum tentassent ad capiendum urbem, & omnis eorum frustraretur conatus viriliter resistentibus hostibus legatus Viterbium reuersus est, Dux Andegauensis recessit & galeam ascendens applicuit demum Florentiam, postea Pratum inde Pistorium ad Alexandrum pontificem cum eis tractans de agendis in vete futuro & ob pecuniam procurandam in prouinciam profectus est.

De vrbe recipienda consultatur tandem capitur. Ioannes Vilanus.

§. VII.

INTEREA Dominus Malatesta dux exercitus Florentinorum vna cum Paulo Vrsino, qui remanserant circa Romam decreuerunt urbem ipsam capere pro Alexandro Pontifice & ad hoc efficiendum habuerunt secretum tractatum cum quodam ex primoribus ciuitatis Latio nomine qui habebat magnam sequeclam in vrbe. Et cum plura ad hoc ordinassent, quibus obuiabatur propter diligentem custodiam, quam comes Troiae procurauerat vna dierum Malatesta capitaneus se cum copiis suis per duodecim millia elogauerat ab vrbe. Quod intelligens comes Troianus existimans se posse in conspectu Paulum vrsinum cum suis profertere, absentibus copiis Florentinorum cum suo capitaneo insultum fecit trans Tyberim perges contra gētes Pauli vrsini: sed fraudatus est spe sua. Nam in eo belli congressu Paulus vrsinus viriliter dimicans superauit comitem Troianum multis occisis & aliis captiuatis. Sicque gentibus comitis profligatis, & hinc inde dispersis. Leclius hoc audiens cum suis clientelis excitauit tumultum in ciuitate. Paulus Vrsinus in adiutorium eorum misit ex equitibus suis. Vnde factum est vt Paulus cum Romanis se regi rebellantibus Romam caperet pro Alexandro pontifice. Comes autem Troianus, & barones, qui cum iuabatur, imperum Romani populi non valentes ferre: rex vrbe fugam arripuerunt. Paulus vrsinus ad domos eorum antiquas in monte Iordane perges

Paulus Vrsinus comitē Troianum superat.

R. 4 recedit

A.C. 1410. refedit. Romani vrbededita deuotioni & obedienciae Alexandri officia, solita instituerunt ad gubernationem vrbis. Mallatesta autem dux exercitus Florentinorum audita vrbis deditone subito cum suis profectus est ad vrbem. Et cum ingredi vellet cum insigniis & vexillo Florentinorum Romani aliquatulum restiterunt deinde acquieuerunt ei. Qui ingressus quasi triumphum gerens, in campo Florae se collocavit mense Ianuarij. Nec multo post omnia fortalicia vrbis vi acceperunt & Tyburina ciuitas & Ostiensis etiam se tradiderunt. Haec Florentiae nunciata magnam letitiam populo attulerunt.

Alexander Bononiae proficiscitur.

Cum autem Florentini suaderent Alexandro non Bononiam pergere, prout tractauerat, sed Romam, ut magis firmaretur populus Romanus in obedientia eius: non est ei visum bonum, sed melius, ut legatus Bononiensis, eo se conferret ad consolidandum, quae gesta erant & postea ipse accederet. Recedens ergo Alexander cum curia de Pistorio, Bononiam profectus est, & honorifice susceptus. Romani autem miserunt oratores Florentiam ut & ipsi Florentini cum eis destinarent suos oratores ad Alexandrum ut persuaderent ei Romam adire pro firmiori statu sanctae ecclesiae. Qui simul applicantes Bononiam cum exposuissent ei commissa quamuis pluribus ex cardinalibus videretur idem, & consulerent, persuasione tamen legati Bononiensis Baltasaris decreuit prorunc non ire, sed promisit mittere vnum cardinalem, & postmodum in breui se venturum Dux exercitus Florentinorum Malatesta Februarii sequenti reuersus est Florentiam cum copiis & insigniis & commendatus de sua industria & victoria belli, licentiatu est, quia eo opus non erat, & cum optima gratia ciuium reuersus est ad propria.

Cum rex Ladislaus esset Neapolim reuersus, iterum quaesivit pacem facere cum Florentinis mediante quodam ciue Florentino Gabriele scilicet Brunellesco. Et post multos tractatus super huiusmodi cum multa peterent Florentini in capitulis faciendae pacis, ut quod dimitteret terras ecclesiae liberas, obedientiam praestaret Alexandro non Gregorio & alia quaedam, pene omnia assentiebat se facturum, cum hoc quoddam Florentini Ludouico Andegauensi, non sexcentas lanceas prout conuenerant cum eo: nec aliquod adiutorium ei praestarent contra eum. Quod cum recusarent Florentini, & papa cum cardinalibus, nihil est conclusum. Paulo post Alexander cum circa annum, ut papa pene ab omnibus fuisset veneratus, diem clausit extremum Bononiae, ut communiter dicitur veneno interemptus.

Genuae proditio detegitur.

§. VIII.

Ad superiora aliquantulum tempora redeundo, Anno Domini. 1409. Genuae detecta est quaedam, quae parabatur proditio, qua tractatum fuerat per Gabrielem Mariam

A filium illegitimum ducis Mediolanensis praemortui scilicet Galeatii, qui Florentinis proditio tradiderat Pisas, ut Dominus ciuitatis, se cum Facino cane, & cum gentibus armorum, & exulibus Genuensium venturos prope Genuam, praetendentes alio se processuros ad bellum. Ordinatamque erat cum aliquibus ciuibus ab intra, dare eis ingressum in vrbem per vnam portarum, & capere ciuitatem. Cum autem venisset Genuam praefatus Gabriel ante terminum praefixum proditionis cum quinquaginta militibus quasi quaedam alia negotia acturus, captus fuit a gubernatore Genuae, & ab eo decapitatus, ut proditor regiae maiestatis Franciae vice cuius ibi fungebatur gubernator & prius ipsi Gabrieli abstulerat Sepezanam.

Anno vero millesimo. ccccix. cum diutinum & graue bellum fuisset inter Marchionem Ferrariensem, & Dominum Othonem Bonertium, qui dominabatur per tirannidem Parmae & Regij, & aliis in locis, ceperunt tractare adinuicem de pace componenda. Et ut citius perueniretur ad effectum pacis conueniunt in hoc, quod in certo loco cuiusdam prati sibi inuicem occurrerent, ut mutuis colloquutionibus rem expeditius perficerent. Die igitur statuta uterque processit cum quingentis equitibus ad locum determinatum, dimisit tamen uterque equites suos circa locum praefixum illius prati, & cum quinquaginta sociis ad pratum id uterque concurrit. Abiter tamen & aliter. Nam socij Marchionis erant bene armati, socij vero Othonis inermes, ut pote non suspicantes, quod Marchio conceperat. Cum ergo in prato conuenientes colloquerentur, Dominus Otho vulneratus fuit a socijs Marchionis & siue Marchio fuerit primus ad percutiendum, siue Sfortia, qui cum Marchione aduenerat, capitaneus sui exercitus, ipsum alij omnes secuti totum perforantes dilacerauerunt, quem occisum socij auferentes dimiserunt. Sicque vir sanguinum & dolosus, qui per seuitiam, ut fera pessima plantra occisorum impleuit propter partialitates, non sine sanguine suo canos suos deduxit ad inferos, ut qui sanguinem scierat, sanguine repletur.

Eodem anno Ioannes nuncupatus Buccialdus, qui Genuam gubernabat pro parte regis Franciae, cum frequenter infestaretur ab exulibus Genuensium, & Facino cane, & quibusdam etiam ab intra ciuibus, & quietius degeret, inuit fecit colligationis cum Domino Mediolanensi & quibusdam alijs: ut ex eo efficacius Genuenses sibi subiugatos teneret, & Facinum reuinceret. Egressus vero quadam vice cum multitudine armatorum, profectus est in Longobardiam aliqua dispositur. Hoc sentientes exules Genuensium simul adunati, tractarunt cum quibusdam Gibellinis, qui intra ciuitatem erant, reditum suum ad vrbem. Vnde cum adiutorio Facini, & Marchionis Montisferrati, & gentibus eorum, uenerunt iuxta moenia Genuae. Qui & introducti sunt in vrbem per eos, cum quibus tractatum fecerant & rumore in ciuitate suscitato correptis armis occiderunt, quem dimiserat

A.C. 1410.

Ab intra i. in vrbem degenibus.

Gabriel Maria ca. pite plecti tu.

Othonis bonertij mors terribij.

Gubernator Genuae fecit colligationem cum Mediolanensi facit Aemyli.

Genuenses Gaili expulsi libertatem recuperat.

Bucciealdus loco sui gubernatorem cum suis socijs, clamantes: Viat libertas. Sicque exculserunt se iugum seruitutis illius. Constitueruntque duodecim ciues gubernatores ciuitatis, seque reconciliarunt Guelphi cum Gibellinis: & Marchionem Montisferrati principalem instituerunt gubernatorem. Potestatem vero elegerunt vnum ex ciuibus Gibellinum. Postmodum Gibellini in ciuitate principales ex Guelphis pepulerunt. Vnde nouitates plures secuta sunt. Erecta autem Genua in libertate, Bucciealdus sua incautela dominium amisit.

Eodem anno quamuis rex Ladislaus nosset ciues Giadriae, quae est in Sclauonia, magnum odium & inimicitias habere ad Venetos, ex quo quod Veneti ipsi praecedentibus temporibus contra eos egerant in bellis, & ipse quoque rex multa obsequia & magna a Giadrensiibus accepisset, cum profectus fuisset in Vngariam ad regnum illud recipiendum, tamen proditorie rex vendidit ciuitatem illam centum millibus Florenorum & mense Augusti dedit eis possessionem vrbis. Prius autem eduxerat de ciuitate illa plures ex principalioribus sub aliqua specie boni. Si enim illi affuissent ciues, satis creditur eos non obtinuisset. Ob hoc indignati plurimi ex Giadriensibus quasi venditi fuissent in seruos, recedentes per diuersas regiones domicilia sua ibi constituerunt. Ex eo regi magnum dededus secutum est.

In diebus illis Gallia cisalpina tota praeliis conuassabatur: cum multi tyranni sibi ciuitates plures vsurpassent, filij autem ducis defuncti nullam fere potestatem exercere valebant, & quamuis cuncta nomine eorum fierent, regimen tamen erat in manibus Gibellinorum & Facini canis.

Circa id tempus quidam de Ordilafis, illegitimus tamen, tractatum fecit cum Foroliuensiibus capere dominium ciuitatis Forolinij, & rebellare eam facere legato. Et cum ciuitatem ingressus esset cum adiutorio aliquorum: tamen a quibusdam missis a Florentinis superati sunt & proffigati. Sed & castra quae sunt in valle Lamona, se rebellantur legato Bononiensi, quae in deditioem accepit Ioannes Astorgij Dominus Faentinus de voluntate eorum, dicens ad se illa pertinere iuridice. Et hic finem facit Ioannes Villanus chronici sui Florentini, quod in vulgari edidit.

De Ioanne vigesimo tertio Papa quem Ladislaus Apuliae rex ex Vrbe profugauit.

CAP. VI.

IN VNCTO Alexandro quinto Bononiae, cardinales in conclaua adunati, ut moris est, elegerunt in Romanum pontificem eum qui vual-

Sunt qui dicant non probe liberam fuisse electionem, quod Baltazar Cossa, & legatus Bononiensis esset, & armatos milites tum in vrbe, tum in agris pro statione habuerit, ut si preuicio id obtinere non posset, minis & armis tandem consequeretur. Blond.

dassar (vel Baltasar) Cossa nominabatur, qui erat cardinalis diaconus sancti Eustachij, vocatus in sua obedientia Ioannes. xxij. de regno Apuliae oriundus. Vir quidem fuit in temporibus magnus, in spiritualibus nullus omnino atque ineptus, ut scribit Leonar. Arretinus. Anno. 1410. a natiuitate Domini creatus fuit. Ab initio vero mundi quinquies 1373, secundum minorem numerum, secundum maiorem numerum sexies 1519. Post creationem vero suam Bononiae fere per annum conuersatus cum curia, Romam tandem petere constituit. Fuerat enim illa prius aliquantulum de Ladislai regis manibus exorta, ut patuit supra. Iter eius per agrum Florentinum & Senensem, inde ad vrbem fuit.

Post haec apparatus facti, & missa aduersus Ladislaum copia. Duces militiae erant Paulus Ursinus & Sfortia. Aderat quoque Ludouicus Andegauensis, cui possessio regni quaerebatur, iam pridem ab Alexandro rex appellatus. Ab his commisso in finibus regni praelio, Ladislaus proffigatur. Quod si duces militiae, qui erant pro parte pontificis, & ducis Andegauensis, & alij sequi voluissent, aut sciuissent uti victoria, actum fuisset de regno, sed immorando ac tempus terendo recipiendi sese ac reparandi vires facultatem victo regi dederunt. Vox postea fuit Ladislai, qua die proffigatus est, & sui corporis & totius regni potestatem in manibus hostium fuisse. Secunda vero die corporis sui potestatem amisisse, regni tamen adhuc dominos esse potuisse, si profecti victoriam fuissent. Tertia vero die nec iam sui corporis, nec regni capiendi habuisse potestatem, quoniam aduersus illorum vim iam remedia comparasset.

Post haec fortuna varia fuit, ut modo pax inter pontificem & regem, modo bella vigerent. Ad extremum vero rupta pace, ac Paulo Ursino cum pontificis copiis in Picentibus obfesso, pontifex Ioannes Roma pulsus a Ladislao rege, & copiis suis, Florentiam venit, cum enim non multo ante pontifex pacem fecisset cum rege, praestitit ei rex obedientiam, dimisso Gregorio. Et licet non multum de eo consideret pontifex sciens eum facile fractorem esse fidei: non tamen credebatur pro tunc contra eum aliquid attentaturum. Nam & si diceretur regem versus Romam accedete, causam huius rei rex diuulgauerat, quod quia pontifex cito ad concilium esset iturus, expediret non longe esset ab vrbe ad compescendos insurgentes tumultus: ne nouitas fieret. Sed re vera dominium intendebat vrbis resumere, ad quod eum Romani exules excitabant. Quodam igitur mane fractis moenibus in aliqua parte ingressus est rex vrbem. Quod audiens Ioannes pontifex, & intelligens cum hostem, aufugit cum curia, cum non haberet defensorem.

Rex autem vrbem capiens in primis mercatores Florentinos spoliavit dolose. Nam cum sua mercimonia & alia preciosiora occultassent paulo ante hoc timentes, praconizari fecit omnes tutos esse, & substantias eorum, propter quod illi assecurati occultata palam produxerunt. Quo facto eos, & omnia bona eorum

A.C. 1411.

Ioannes Romam petiit.

Nobilis Andegauensis de Ladislao victoria. Le. Arer. A.C. 1411.

Ladislai de sui victoria dictu.

Florentia Pontifex venit A.C. 1412.

A.C. 1411. eorum, non ut rex, sed ut pyrata pessimus prædatus est. Factiones magnæ per illud tempus in Florentinis vigeabant, aliis pontifici, aliis regi fauentibus. Ob eas factiones pontifex intra urbem inuitatus non est, sed in suburbano episcopi residit, curia autem intra urbem recepta. Rex igitur præfatus per hæc ipsa tempora urbem Romam, & alias omnes vires vsque ad fines Senensium Florentinorumque occupauit. Qui cum terribilis ac potens esset, lateque per Italiam dominaretur, nec vlla resistendi cerneretur spes, Ioannem pontificem impulit ad externa transalpinaque auxilia respicere.

Sigismundus imperator & pontifex de celebrando concilio deliberant. Nau. ibid. Aemy. lib. 10. Leo. Aret. A. C. 1413.

§. I.

SIGISMUNDVS a per id tempus imperium susceperat: germano eius Venceslao rege Bohemiarum imperio priuato propter inopititudinem eius, & Roberto Bauaro post illum electo, sed iam defuncto. Ad hunc igitur Sigismundum, vt strenuum & magnanimum, regem etiam Vngariæ cum in finibus Italiae esset, Ioannes pontifex duos ex cardinalibus Romanæ ecclesiæ legatos misit, iam pridem tamen inter eos agitata re litteris & nunciis. Vnicum quippe remedium & imperatori & pontifici videbatur generale concilium aduocari. Sed erant circa hoc ipsum constituenda permulta, cui locus, tempus & modus. Missi sunt igitur his de causis ad Sigismundum legati. Horum missio legatorum ruinæ pontificis initium fuit, sed amotionis schismatis & vniõnis faciendæ non modica pars.

Qua in re non videtur prætereundum (inquit Leonardus Aretinus in his personaliter se recipiens) mirabile quoddam, quod tunc accidit, vt omnia cælitus gubernari cognoscimus. Communicauerat (ait) mecum pontifex arcane (secretarius enim eius erat) mentem & cogitationem suam dicens: In loco concilij totum est. Nec alicubi esse volo, vbi imperator plus possit. Legatis igitur istis, qui à me mittuntur, mandata amplissima potestatemque maximam ad honestatis speciem, dabo, quæ palam ostentari possint, atque proferri: secreto autem, mandatarum restringam ad loca certa, & ipsa enumerat. Cum in hoc proposito multis diebus fuisset, tempus aduenit, quo legatos proficisci oportebat. Tunc remotis cæteris præter me vnum (inquit Leonardus) legatos secreto allocutus est, multisque verbis co-

a Roberto Imperatore. A. C. 1410. Calen. Iunij mortuo, inter regnum fuit mensium trium & die rum 12. post quod Iudocus Barbatus ex Marchione Morauie Rex Romanorum creatus regnavit menses 6. qui tamen quia neque prima corona fuit insignitus, à D. Antonino prætermissus. Quo mortuo A. C. 1411. Imperator Cesar Sigismundus 16. Romanorum in occidentem Imperator, regnavit & imperavit an. 26. m. 8. aius aliquot. De quo Cuspinian. Equat. & alij.

A hortatus ad munus legationis diligentissimè obsequendum: ostendens quanti ponderis illa res esset, cuius rei gratia mitterentur. Deinde conuersus ad beneuolentiam: cum eorum prudentiam fidemque laudaret, ac melius illos cognoscere quid factu opus esset, quam seipsum diceret, dum ista commemorat atque inculcat affectus ipse beneuolentia propositum diu cogitatum momento temporis immutauit. Deceueram (inquit pontifex) loca quadam nominata, à quibus nullo modo discederetis, sed in hoc temporis puncto sententiam muto, ac vestra prudentia totum permitto. Vos quid mihi tutum, quid formidandum, cogiteris. Chartulamque, in qua ea loca scripta erant, in eorum conspectu lacerat abique vlla alicuius loci nominatione.

Legati igitur ad significandum profecti, Constantiam pro loco concilij delegerunt, urbem & trasalpinam & imperatori subiecta. Quod ipsi imperatori multum placuit. Sed hoc vbi intellexit Ioannes pontifex incredibile quantum indoluit, seipsum & fortunam suam detestatus, quod iam à cogitatione propositoque illo pristino restringendorum locorum delinquisset. Sed voluntati Dei resistere nemo potest. Iam enim decreuerat Deus, vt fieret vnum ouile & vnus pastor, quamuis pontifex aliud intenderet. Ioannes igitur principio hyemis à Florentia Bononiam adiit. Nec multo post congressum Sigismundi petens in Galliam profectus cisalpinam, Placentiam primo cum illo congregatur. Inde ad Laudensem urbem profecti, ambo mense fere toto in ea urbe fuerunt. Ex Laude tandem Cremonam petierunt. Conditio Galliarum mihi per id tempus non pessima modo: verum etiam miserabilis visa est. Adeo quassatas vrbes ac regionem totam bello afflictam vastatamque ostendimus.

Mediolanensis erat Philippus, Galeatij principis filius. Is iuuenis tunc velat ex longo principatus morbo vires resumere incipiebat. Nec dum tantum poterat, vt cæteras vrbes reciperare de manibus occupantium valeret. Itaque singulis fere ciuitatibus singuli dominabantur tyranni. Vbi que magna pars ciuium pulsa aut necata: vbi que villæ & ædificia exusta. Ioannes relicto apud Cremonam imperatore Mantuanum petiit. In ea vrbe paulo longius commoratus, tandem exacta hyeme tota Bononiam rediit.

Ea ætate cum Bononiæ resideret Ioannes: suspensis omnium animis, & ad concilium se præparantibus Ladislaus rex Apuliæ præ-

a Hic Philippus Maria vicecomes, de quo supra cap. 3. §. 43. non modo paternam ditionem non recuperauit, sed post stupendam quæ facta erat patris principatus euerisionem, ad eam deuenit rerum inopiam, vt arcis Papiæ præfecti beneficio vnam inibi tutatus educationi necessariam à singulis mendicauerit anticiis. Blond. lib. 1. dec. 2.

b Ladislaus spem conceperat vniuersam Italia regno potiundi. Tam opportunè obijt, vt veniens sublatum non abijt suspicio. Succesit sibi Ioanna Minor nihil illa superiore Ioanna regina fuit. Eius solumque Neapolitanis nomen. Aen. vl. Obijt aut regnum post mortem fratris. 8. Id. Aug. A. C. 1414.

A.C. 1413. 1414. coronata à duobus episcopis legatis Marini. A. C. 1413. regnavit an. 20. de hac infra c. 7. §. 6.

ter spem expectationemque omnium moritur. Cum enim exercitu coacto magis copijs Perusium vsque venisset, Florentini conterriti relicta pontificis societate, per se ipsos receperunt pacem [data grandi pecunia.] In qua inter cætera obtinuerunt Florentini ab eo, vt Cortonium eis traderet, certam magnam pecuniam summam recepturus ab eis, quod factum est. Et per hunc modum Cortonium transiit ad dominium Florentinorum. Quibus peractis retrocedens rex non satis bona valitudine Neapolim rediit, ibique post paucos dies è vita migravit. Eius mors Florentinos, cæterasque liberas ciuitates magnis suspitionibus, & manifestissimo certissimoque periculo liberauit. Nullum enim diffugium erat eo vivente, quin colla tandem submittenda fuissent, præsertim cum magna pars ciuium iam tunc ad illum inclinaret. Nec credendum est regem pacem illam cum Florentinis egisse, vt quietem affectantem & amicitiam cum inimici gentis redderet, & incautos, sicque improvidos occuparet, vir ambitiosissimus, & dolo, & infidelitate plenissimus. Nec suis se ipse crederet, vnde & in castris non ordinari, vt regalem maiestatem deceret, sed vt scurræ, nunc cum isto, nunc cum illo è scuriferis cibum sumebat veneni suspectus. Et cum iam ad extrema venisset, dicebat, Florentia, Florentia, Eamus Florentiam, suos vocabat, & Paulum Ursinum capite, & tenete, & huiusmodi & similibus verbis vitam finiuit, quod contigit videtur circa annum. 1413. Cuius morte quiescit ciuitas Florentina annis fere decem vsque ad annum Domini, 1413.

Interea vero concilium generale celebratum est Constantiæ, vt dicitur. Et regina Ioanna secunda germana regis Ladislai, ei defuncto successit in regno Apuliæ. Et dux Mediolanensis Philippus vires resumpsit, & ciuitates Longobardiæ amissas recuperavit. Pontifex maxime illius morte releuatus est, vt iam non esset, quod illum cogeret ad Sigismundum respicere. Sed tamen, quia concilium à pontifice, simulque imperatore in eorum congressu illo Gallicano solemniter fuerat publicatum, & locus Constantiæ indictus, tempusque præfixum quo adesse oporteret, noluit pontifex promissis deesse, quamuis multi eum temporali ter diligentibus sibi contrarium suaderent, quod sibi accidit formidantes & annunciantes. Existimauit tamen ipse in breui reuersurum se firmiorem in sede Petri.

Ioannes vigesimustertius Constantiam venit. Naucl.

§. II.

ITATAE circiter Calendas Octobris Bononia se mouens per Veronensem Tridentem a Ioanna 2. Regis Caroli 3. filia, regnum obtinuit post mortem Ladislai fratris VIII. Id. Aug. A. D. 1414. regnavit ann. 20. Onuph.

tinumque agrum transmissis alpihus Constantiam accessit. Cui imperator Sigismundus cum magna & decenti comitiva per aliquos miliaria obuiam venit, ipsum, vt papam, venerans: & summo honore in Constantiam introducens. Incredibilique principum prælatorumque frequentia cepit concilium a celebrari, ita vt essent in eo loco equorum supra triginta miliaria: ex quo multitudinem, hominum licet coniectari.

Illuc quoque accessit cardinalis Ragulinus Dominus Ioannes Dominici, ordinis prædicatorum pro obedientia & parte Gregorij qui multis, Deum timentibus & peritis adhuc reputabatur pontifex summus, quamuis ab extra soli Malatestæ eum venerarentur, Prædictus igitur cardinalis, vt legatus missus à Gregorio, confirmauit concilium ipsum eius auctoritate. Tresque alij cardinales Gregorij, vt Dominus Gabriel, qui post Martinum electus verus pontifex est. Eugenius, Dominus Antonius cardinalis Bononiensis, & alij illuc accesserunt. Et ex illis daabus obedientibus, scilicet Gregorij & Ioannis factum est vnum ouile. Destinavitque Gregorius ipse iam decepitius Arimini residens, dominum Carolum Malatestam ad concilium, inlituens eum suum procuratorem cum speciali & sufficienti mandato ad renuntiandum.

Vir iste Carolus princeps illius familiae, fuit, Arimini pro ecclesia dominium tenens. Huic nihil deesse videbatur ad excellentiam laudes. Idem robustissimo ac pulcherrimo corpore, & concilij maximi, ac magnitudine animi pene immensa. Idem egregia liberalitate, & religione Christiana deuotus, & (quod rarius est in dominis inuenire) studiorum literarumque peritissimus, in bellis tamen non multum fortunatus.

Discordia interim inter Ioannem pontificem Sigismundumque oriri ceperunt: quæ alterum alteri, suspectum plane, inimicumque reddidere. Quæ cum procederet longius, ac indices magis pericula cernerentur, Ioannes clam abire constituit, veritus ne, quod accidit sibi contingeret papatu oporteret cedere, vel priuari, qui ad hoc venerat, vt apostolicus permaneret. Adiutus ad hoc, & plane inuitatus factione fuit Moguntini archiepiscopi & Frederici ducis Austriae, ex Arthesia: qui cum imperatori aduersarentur, crescere eius auctoritatem ex oppensione pontificis condolebant.

Ioannes itaque cum iam amplius quatuor mensibus in concilio fuisset, tandem propter suspitionem noctu incognitus cum paucis commitantibus fugiens Scafusam abiit. Cardinalium nemo fuerat conscius. Secuti sunt tamen postea plerique eorum sub specie reducendi reconciliandi que. Qui cum nihil perficerent vim concilij verentes, Constantiam rediere, ne forte suis dignitatibus priuarentur. Ioannes autem pontifex Burgundiam petere festinans, iussu Frederici a ducis Austriae prædicti

a In hoc totius Europe potentium insigni que virorum catu celeberrimo supra quadraginta hominum millia simul fuere. Blond. dec. 2. lib. 1.

b Cesar post Ioannis fugam accusauit Fredericum

Leonardus Aretinus papa secretarius.

A.C. 1413.

Mors Ladislai regis Apuliæ.

Philippus Mediolanensis.

Ladislaus rex moritur.

Ladislaus regis mortuus.

Philippus dux Mediolanensis moritur.

Post mortem Ladislai quæ eueniunt in Italia.

A.C. 1410.

Concilium Constantiense.

Gregorius 6. iam re-pore concilij reputabatur verus pontifex.

Confirmatur à Gregorio 12.

Laudes Caroli Malatestæ.

Ioannis 23. & Sigismundi discordia.

A. C. 1415.

Ioannes Pontifex Constantiam fugit.

A.C. cum, quod auctor ad uero que Papa in fugiendo sue A
1415: rit, et abfuit omnes subditos Frederici ad obeaten-
tia eius, priuauit eum feudis et omnibus bonis, cur-
pus et bona ipsius exposuit omnibus. Sed mediatori-
bus Principibus inter Regem et Ducem Fredericu
compositio facta est, qua ipse iurauit Papam Ioan-
nem Concilio representare, et fecit in eo quantum
potuit, et ipsum Ioannem usque ad cellam Rudul-
phi perduxit. Naui, ex actis concilij.

per viam retentus imperatori traditur. Timuit
enim magnitudinem rei Fredericus: presertim
cum per id factum imperatore simul, et con-
cilium in suam ruinam prouocasset. Itaque ex
procedere pro ditor factus, vel potius ex ma-
lo promisso fidem rescindens et pœnitens, re-
ducere illum, ac tradere constituit. Non tamē
Constantiam reductus est, sed alia per oppida
captiuus detentus. [Pontificatu] seu sponte, si-
ue inuitus (quod magis videtur) se abdicauit.
Multis enim articulis enormium scelerum de
eo in concilio perlectis, tanquam ecclesiam
scandalizans, et maximē, quia vniōnem non
querebat, propter quod concilium congrega-
tum erat, sed schisma continuare, quod ex fu-
ga patebat, et si non cesserat, tamen depositus
fuit iudicio concilij.

Vide sess.
11. & 12.
eiusdem
Con. tom.
3. Conc.
Gregorius
vir sanctus
vniōnis
Ecclesie
studiosissi-
mus se pō-
tificatu
sponte ab-
dicat. vide
sess. 14.

Lentum deinde concilij negotium fuit: cū
& corrigere in ecclesia per multa, ac tollere pe-
nitus schisma niteretur, quæ tempore non
breui egebant. Viuebant enim adhuc Grego-
rius & Benedictus, ambo, & si in concilio nu-
per Pisano damnati, tamē pōtiffices se nuncu-
pabant. Sed Gregorius vir sanctus, vt pote qui
ecclesie & vniōnem & reformationem sem-
per optauerat, per a Catolum Malatestam
a Is insignia Pontificatus indutus, in angusti-
sima sella confectus, ac velut Gregorij personā gerens
depositisque sacris insignibus ac relicta sella se abire
pontificatu professus est. Benedicti animus per uica-
rior. Duces fratri eum de sententia nō mouerant. Si
gismundus si sua presentia regia angustaque maie-
state adducere posset, vt consentientis nominis Chri-
sitani fides crederet, ex perire iurauit. Per pauci Ca-
sares in bello, vt de hoste victoriam ferrent, tot labo-
res adiere, vt Sigismundus bello infelix, vt pacem
Ecclesiasticam constitueret. Per pinianum Terraco-
nenis ditionis oppidum se contulit, quo ex composi-
to Terraconensis rex Benedictusque congressi sunt.
Actum est cum Benedicto, vt cum tantus consensus
generis humani sine numine esse non potuerit, non a-
lienum à religione sua existimaret, profiteri se in au-
cteritate totius orbis suum um. Septuaginta septem
annos natus erat Benedictus, sacundia literaturaque
præstans, qua vel priuatus nemini suorum tempo-
rum cederet, voce latere spiritus, animi magnitudi-
nem adaquante. Septem continentes horam causam
suā orauit. Per oratio ac summa rei fuit, vt conten-
deret se verum esse pontificem. Dicendo diem extime-
bat, nec aduersus tam obstinati animi orationem toe
annis commentatam, Casari regiue, quid contra san-
do contenderent occurreret nisi vt ne diffidere cau-
sa sue videretur hac eadem vel per legatos Constans-
tia, vel eo profectus ipsi coram prædicarent. Expug-
nari sando non potuit. Re infecta colloquium dire-
pium. Rex suos cunctos edicto vetuit sacra iura be-
neficiam a Benedicto petere. Aemyli.

procuratorem ad hoc suum omni iure suo,
quod in papatu haberet, renunciauit solenni-
ter, hoc perentibus congregatis, in concilio &
expedire vniōni faciendæ iudicantibus. Qua
recepta cum magna iucunditate, patres nihilo-
minus venerandum illum, & omni laude di-
guissimum, antiquum dierum ex Gregorio
Angelum primum suum nomen reuertum, le-
gatum illum instituerunt in Picentibus con-
sistentem. Qui durante concilio non multo
post renunciauonem obdormiuit in domino,
plenus dierum sepultus Arimini.

Sed Benedictus non sic, sed in sua pertina-
cia perseuerans, quāuis pluries fuerit ad cō-
cilium vocatus, quin immo imperator ipse per-
sonaliter ad eum accesserit, & alij principes ad
persuadendum accessum eius ad concilium,
vel saltem cedendum, vel renunciadū, vt aspis
surdas aures obturauit. Et ne cogi posset, ad
quamdam insulam paniscolam dictam, cum
paucis accessit locum inexpugnabilem. Cuius
obstinatione percepta, post omnem diligen-
tem admonitionem, & citationem, & prolixā
expectationem a depositum fuit ab omni con-
cilio, declaratus nil iuris in papatu ei reman-
sisse, sed vt hæreticus & schismaticus à cunctis
haberet. Vnde & egregius apostolicusque
prædicator natione Cathalanus magister Vin-
centius, qui fuit sanctorum catalogo adscri-
ptus propter eminentes virtutes eius & mira-
cula à Calixto papa, vt diceret infra, qui prius
erat sub obedientia eius, & prædicabat pro iu-
re eius perspecta eius obstinatione, prædicauit
postea publicè contra eum, quod non erat ap-
postolicus, sed apostaticus. Et ipse sanctus pa-
ter adhæsit concilio, & veneratus est gesta-
tus. Ipso concilio durante defunctus est cardi-
nalis Florentinus videlicet Dominus Francil-
cus de zambarellis, Parasinus natione, doctor
egregius vtriusque iuris, & eloquens, qui edi-
dit notabilem lectionem super Decretales &
super Clementinas. Hic ex vicariatu episcopi
Florentini assumptus fuit ad episcopatum ip-
sum, & ab ea dignitate in cardinalem pro-
motus.

a Petrus de luna, dictus Benedictus 13. bis Tō-
tificatu priuatus est. Primo, Nonis Iunij in Concilio
E Pisano, A. 1409. Deinde in Concilio Constantiensi
sess. 37. Septimo Cal. Aug. A. 1417. Vide Concil.
Constant. sess. 37.

Ioannes Hufs & Hieronymus
de praga comburuntur.

§. III.

I N ipso etiam concilio damnatus fuit & cō-
bustus Ioannes a Hus hæretiarca, vnde de

a Cum à Protestantibus quarimus, vt suarum
edant origines Ecclesiarum non illi quidem, vt D. Ire-
neus dicit lib. 3. aduersus hæres. ca. 3. ad maxime se
& antiquissima, & omnibus cognis, à gloriosissi-
mis duobus Apostolis Petro & Paulo Rome fun-
datæ & constitutæ Ecclesie eam quam habet ab A-
postolis traditionem, & annunciatam hominibus
fidem

fidem persuectissimam episcoporum peruenientem vs-
que ad nos recurrunt, sed ad Ioannem Vuiccleffum
& Ioannem Hussum & Hieronymum Pragensem tan-
quā suæ militie primos anseignimos sese conferunt.
vnde eos Lutherus in libro de seruo arbitrio sanctos
vocat, & eos exempli causa asserat Melancthon pro-
cari visibili in responsione ad quartum articulum
Baurica inquisitionis & non multis ab hinc annis
Theodorus Beza illustrium virorum iconas (illu-
stres vocat insignes cuiusque sectæ apostatas, quorum
nomina in inferno conscripta sunt, corpora verò in
terris magna ex parte supplicis dignis affecta)
quos tæquā gloriosos Ecclesie Dei resurfos se sequi ia-
tuit, ab istorum perditorum formis inchoatur, quod
dem h i faciunt recentem admodum sue tam prædi-
cata Ecclesie originem consistunt, vt pote que sepe
riori sanctorum saculo enata sit, & ex Hærcina demum
sua tanquam Erinæthibus ille aper emerferit. Sed si
voluimus opiniones istorum cum Protestantium con-
ferre dogmatibus, & hos paucos errores, quos D. An-
tilis attribuit cum erroribus nostrorum nouatorum
comparare, non à nobis modo, sed ab istis etiam eos
dissentire perspiciemus. Nam in primis non negant
Protestantes ab ecclesie ministeria temporalia bona pos-
sideri posse, cum eorum ministri plurima bona possideant,
& Ecclesiasticorum nostrorum iura & bona in Scotia
& Angliæ, vbi maxime regnât, usurpant. Præterea ip-
si nō agnoscunt in momento post consecrationem verū
Christi corpus in Eucharistia contineri, cum nihil illi
consecrationi tribuant, sed solum fidei energiam in
hoc mysterio prædicant. Denique Eucharistiam sub
vtraque specie infantibus neque ipsi porrigunt, ne-
que ea ita necessariâ ad salutē vt ipsi prædicant. Mul-
ti præterea fuerunt istorum dogmata, quæ neque
Lutherus, neque Caluinus, neque alij tempore nostro
nouij Euangelij buccinatores sequuntur. Vt diserte
notat Henricus Fantaleon homo Lutheranus in sua
Chronographia scribens, se hæc Hussitarum varios ar-
ticulos esse partim recipiendos, partim diligenter reu-
ciendos à Pii. Illos autem videre licet, apud Pium 2.
lib. de vni. Bohemorum. cap. 53. & Tom. 3. Concil. in
con. Const. sess. 12. Item apud Thomam Vualdensem
Doctm. Fid. lib. 1. cap. 34. 38. & 42. Vnde appa-
ret illos neque cum Vuiccleffo neque cum Hussu con-
uenire. Et proinde quot sunt inter illos hæreticorum
sectæ, tot sunt hæreticorum synagoga, quarum alia
alij non respondent, cum tamen fides Catholica,
sicut & ecclesia vna sit. vide Sander. lib. 7. de visib.
mon. & Staplet. lib. 3. Controuers. capitul. 7. & 8.

nominant hæretici, qui dicuntur Hussæi, li-
cet habuerint aliquod initium à Ioanne Vuic-
cleff Anglico, tamen iste magis dilatauit &
ampliauit errores, ex qua hæresi infecti sunt
penè omnes Bohemi.
Multi erant errores eius. Nam asserbat
nihil temporalitatis & iurisdictionis tempo-
ralis licite posse ab ecclesia, & ecclesiasticis
possideri, cum tamen multi sanctissimi pon-
tifices hoc egerunt, corpus Christi verum
non esse in sacramento altaris, nisi in momen-
to post consecrationem. Ipsum sacramentum
debere dare omnibus etiam laicis, etiam in-
fantibus sub vtraque specie, ex eo quod Chri-
stus dixit. Nisi manducaueritis carnem filij
hominis & biberitis eius sanguinem, non ha-
bebitis vitam in vobis: quod a Augustinus ex
a D. Aug. hunc locum de spiritali manducatio-
ne exponit in 1o. trac. 26. cuius hæc verba sunt. Hunc

A itaque cibum & potum (scilicet corporis & sangui-
nis) societatem vult intelligi corporis & membroru
suorum, quod est sancta Ecclesia in prædestinatis, &
vocatis, & iustificatis & glorificatis sanctis, & fidei-
bus eius. Quorum primum iam factum est, id est, præ-
destinatio secundum & tertium factum est, & sic, &
sic, id est iustificatio & vocatio, quartum autem nunc
in spe est, in re autem futurum est, id est glorificatio.
Huius rei sacramentum, id est vnitatis corporis & san-
guinis Christi alicubi quotidie, alicubi certis interual-
lis dierum in dominica mensa preparatur, & de men-
sa dominica sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam
ad exitum. Res verò ipsa cuius & sacramentum est
omni homini ad vitam, nulli ad exitum, quicumque
eius particeps fuerit, & trac. 27. hoc ergo nos docuit &
admonuit mysticis verbis, vt simul in eius corpore sub
ipso capite in membris eius videntes carnem eius non
relinquentes vnitatem eius. Hunc etiam locum de spi-
rituali manducatione interpretatur post Aug. D. Thom.
in 3. p. quest. 65. ar. 3. & q. 73. art. 3.

Ceterum idē Aug. alibi hunc locum de vera & rea-
li corporis Christi manducationem in sacrosancta Eu-
charistia sacramento declarauit, vt lib. 2. contra ad-
uersus leges & Proph. cap. 9. disputans contra Mani-
cheos. Eat, inquit, aduersarius iste legis & prophe-
tarum retro cum suis similibus sociis, qui dixerunt.
Durus est hic sermo quis eum potest audire, nos au-
tem audiamus & intelligamus duo testamenta in
duobus filiis Abræa, duobusq; mulieribus eius com-
mixtione futatis, sicut duos in carne vna Christum &
Ecclesiam istis nolentibus sine vlla obscuritate cogno-
scimus, sicut mediatorum Dei & hominum hominem
Iesum Chr. sum carnem suam nobis manducandam,
bibendumq; sanguinem dantem fideli corde atque o-
re suscipimus, quāuis horribiliter videatur hūma-
nam carnem manducare, quam perimere, & huma-
num sanguinem potare, quam fundere. Quibus ver-
bis D. Aug. hæc verba proprie & literaliter exponens
Christi carnem & sanguinem nos corde & ore susci-
pere profitetur. Idem facit quest. 58. super Leuit. his
verbis. Cum Dominus dicat, Nisi manducaueritis car-
nem meam & biberitis meū sanguinem non habebitis
vitam in vobis, quid sibi vult quod à sanguine sa-
crificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantopere
populus prohibetur, si illis sacrificiis vnum hoc sacri-
ficium significabatur, in quo sit vera remissio pec-
catorum, à cuius tamen sacrificij sanguine in alimen-
tum sumendo non solum nemo prohibetur, sed ad bi-
bendum potius omnes exhortantur, qui volunt habere
vitam. Itaque dubitari non potest ex mente D. Aug.
hunc locum proprie & ad verbum exponi debere.
Neque verò rationi dissonum est vnum & eundem lo-
cum aliquando verè & proprie, aliquando mysticè &
spiritaliter exponi posse, vide Sander. Reper. 3. de.
Euch. c. 1. Quæ quidem ipse annotanda duxi non vt
sceleratis perfidissq; Hussitis parrocinaret, qui ex hoc
loco vtriusque speciei communionem vrgebant vel
maximè, & pueris necessariam esse prædicabant, con-
tra quos D. Anton. optime mysticam D. Aug. huius lo-
ci expositionem producit: sed vt D. August. nequaquā
facere pro Caluinistis & Zuinglianis ostenderem, qui
hunc locum interpretans, aliquando literaliter eus
planè suo fortissimo gladio ingulat, qui voluit hic
imaginariam quendam Christi sumptionem, non ve-
ram realēque constituere. Porro quomodo in sacro-
sancto Eucharistia sacramento verum Christi corpus
continetur nos post multos alios ex D. Aug. verbis o-
stendimus supra tit. 10. cap. 8. §. 12.

Tertia pars hist. Ant.

A.C.
415.
D. Aug.
quomodo
verba
Christi ni
si maduca-
ueritis car-
nem filij
hominis,
&c. expa-
tue rit.

Jacob. 6.
Gal. 4.

Leuit. 3.

A.C. 1417

Item Hieronymus de Praga.

Concilium Constantie Ioanne Hussum Hieronymum Pragensem aditus

Hussus Constantia discit.

ponit de sumptione spirituali sacramenti: que est per caritatem quam habent paruuli baptizati. Sed adulti sumere debent tempore statuto ab ecclesia, & sub specie panis corpus & sanguinem sumunt quia concomitantur totum est sub utraque specie. Reprobabat etiam imagines Christi & sanctorum quasi idololatriam cura tamen aliis in concilio vniuersali fuerint approbata non vt eas adoremus, sed illud quod nobis representatur per eas vt dicitur que conse. dist. 3. Venerabiles.

Cum ergo in his & aliis erroribus permaneret obstinatus, nec rationibus & auctoritatibus sanctorum acquiesceret, combustus publice fuit. Er post eum alius quidam Hieronymus nomine eius sectator: cum ad probandam suos errores ad concilium venisset & publice disputaret cum magna audientia & apparenti eloquentia captus est, & haresim suam abiurata nolentem, condemnari decreuitur est per concilium ad ignem. Et quia imperator non videbatur hoc æquanimitate ferre, propter saluum conductum eis datum, respondit ei sacrosancta synodus, cum argui non posse de fide mentita: quia concilium ipsum non dederat ei saluum conductum & concilium maius est imperatore, & non potuisse contra voluntatem concilij id concedere, præcipue in factis fidei. Cui determinationi, vt bonus filius Ecclesie acquiescit, & ille combustus fuit, cineres pro miraculis relinquens.

Quoniam Protestantes de hoc maxime quæritantur, quod sacrum hoc & venerabile concilium Ioannem Hussum & Hieronymum Pragensem flammis tanquam Hereticos suo decreto adixerit, eisque fidem datam sefellere suscipiens de his arguimus, & primo eos fuisse Hereticos, ne ipsi quidem Protestantes negabunt. Nam inter alia Ioannis Vnicellesi deliramenta vnum hoc fuit. Deus debet obedire diabolo, omnia eveniunt de necessitate absoluta, & multa huiusmodi que certe Ioannes & Hieronymus sequentes Heretici sunt censendi. Hussum autem esse Hereticos punire, probat doctus Alphonsus à Castro. libr. 2. de iusta Hereticorum punitione. cap. 2. & sequentibus. Quare hoc primum esseratum volumus, eos fuisse Hereticos, & iuste tanquam tales potuisse puniri.

Nunc de modo & ratione punitionis aliqua dicamus. Hoc enim iduersarij maxime vident, dum eos aduersus fidem datam fuisse combustos conueniantur. Itaque ex A. Baer Syluio libro de origine Bodemorum. cap. 13. Nauclero generat. 48. Volumine secundo. & actis concilij Historiam superius declarabimus. Venustus Bohemiarum rex requisitus à Concilio misit Ioannem Hussum Constantiam cum saluo conductu Sigismundi imperatoris. Hoc cum vidisset concilium attendere facta fuit, timore percussus aufergere per vias, clamorque ascendit curram rusticam, & straminibus rebus exiit ciuitatem. Imo iuxta hoc magistro citatum, qui conuocatis fidelibus insecutus est eum, deprehensumque in fuga, reduxit in urbem. Fit concursus populi ad spectaculum, & turbatione facta inter manus reducentium elabatur latu-

la querens, sed mox deprehenditur, ac Ioanni papa traditur, qui in palatio octo diebus, demic custodia manere patitur spui prædicatores. Per hoc tempore Hieronymus venit Constantiam cum vno clerico.

Audire est Ioannes Hussus in confesso patrum, etate maior & auctoritate habitus, licet doctrina & facundia superior esset Hieronymus. Icti ex omni natione patres diuini atque humani iuris doctores, saepe cum his colloquia habuere, dogmata eorum à lege diuina aliena esse monstrarunt, neque bonis condicere moribus. Rogarunt, ne plus sapere quam Ecclesia vellent, peregrinas opiniones relinquere, ingenia sua vniuersorum infanti non maculari, eloquentiam, quam prædici essent in corroborandis Ecclesie institutis non euerendis exercebant, posse eos in conspectu Dei, & in militanti Ecclesia sublimem consequi locum. Sterere in proposito pertinaces, neque victi rationibus vinci voluerunt.

Primores magna Synodi, vt pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum aduerterunt, membra Ecclesie patrida, que sanari non poterant, ne reliquum corpus insecerent, ressecanda censuerunt. Lata est aduersus pertinaces sententia cremandos esse, qui doctrinam Ecclesie respuerunt, condemnataque hæresis Vnicellesi. Prior itaque Ioannes Hussus combustus est. Hieronymus tamen aliquantulum se exhibuit frigidioris. Nam in publico patrum confesso Vnicellesi hæresim abintrauit, & Ioannes Hussi condemnationem sua sententia comprobauit: postea tamen terum ad vnicellessum secessit, & Ioannes Hussi consensisse asseruit, vt habetur sess. 27. eiusdem Concilij. Quare & ipse cum respicere nollet, pari suspicio affectus est sabbato ante exaltationem sancte Crucis anno Christi 1415. hac sicut narraui ita gesta sunt.

Porro hoc male habent Protestantes, quod cum fide publica maniti hi ad Concilium venerint, tamen à Concilio supplicio affecti fuerint. Sed sciunt in primis Hieronymum nullo auctore & si deussore se eo conuulisse, quare nihil contra fidem datam in illum est gestum. Ioanni vero Hussi fides quidem data fuerat ab imperatore, non ab ipsis patribus, vt aperte Historici testantur. Quare Patres fidem violare non potuerunt, quam nequaquam ipsi, sed imperator dederat: Vnde sicut erat in potestate imperatoris, si Patres fidem ei publicam dedissent, eundem comprehendere, & prout iura dixerunt punire: sic profecto Patres in eum sua iure animaduertere potuerunt, quamuis ei imperator eum futurum incolamem spondidisset: Hoc enim & ratio & iura testantur, rem inter alios actum, aliis præiudicium asserre non debere.

Quod verò scribunt Heretici in Concilio Constantensi decretum fuisse fidem hereticis non esse seruandam, falsissimum est, cum illi Patres diuini humi iure peritissimi fidem etiam hostibus seruandam non ignorarint: sed hoc voluerunt, hocque ad primum Imperatoris animum mitigandum sanxerunt, ex fide publica imperatoris non sibi ablatam fuisse potestatem & auctoritatem quo minus in Hereticos pertinaces possint suo iure animaduertere. Hoc aperte loco D. Anron. declarat. imperatoremque laudat, quod huic Patrum admoni-

tionem acquiescerit. Hoc etiam ipsius verba concilij, ex quibus hanc calumniam casum Heretici arripuerunt aperte demonstrant, que in sessione 19. sic habentur. Declarat sancta Synodus ex saluo conductu per Imperatorem aut alios principes Hereticis concessum, nullum fidei Christiane aut Iurisdictioni Ecclesie præiudicium generari posse aut debere, quominus licet iudici Ecclesie, ac huiusmodi personarum erroribus inquirere, eosque punire quantum iustitia suadet, si suos errores reuocare pertinaciter noluerint, etiam si de saluo conductu confisi ad locum venerint iudicij, alias non veniunt. Nec sic promittentibus fecerit quod in ipso est, hoc remanere obligatum: hoc ibidem. Ex quibus verbis tantum abest, vt fidem non esse seruandam Hereticis concilium statuat, vt contrarium planè tenere videatur. Nam promittentem debere facere quod in ipso est denunciat, vt fides ei seruetur, cui ipse dedit: & proinde fidem ipse iuxta hanc concilij determinationem seruare & tenetur, & nihil omittere eorum que alios ad fidem, quam ipse dedit, seruandam possunt inducere. Quod verò eum, vbi id fecerit, non manere obligatum ad seruitur non mirum est quia impossibile (quale est illud) nulla est obligatio impossibilem. D. de regulis iuris.

Tanquam Hereticus, amodo denunciat.

Quinque nationes in Concilio Constantiensi congregatae sunt.

Concilium Constantiense.

A.C. 1417.

Approbatum gestum in Concilio Constantiensi.

A.C. 1417

Quinque nationes in Concilio Constantiensi congregatae sunt.

A.C. 1417.

Approbatum gestum in Concilio Constantiensi.

admonitioni acquiescerit. Hoc etiam ipsius verba concilij, ex quibus hanc calumniam casum Heretici arripuerunt aperte demonstrant, que in sessione 19. sic habentur. Declarat sancta Synodus ex saluo conductu per Imperatorem aut alios principes Hereticis concessum, nullum fidei Christiane aut Iurisdictioni Ecclesie præiudicium generari posse aut debere, quominus licet iudici Ecclesie, ac huiusmodi personarum erroribus inquirere, eosque punire quantum iustitia suadet, si suos errores reuocare pertinaciter noluerint, etiam si de saluo conductu confisi ad locum venerint iudicij, alias non veniunt. Nec sic promittentibus fecerit quod in ipso est, hoc remanere obligatum: hoc ibidem. Ex quibus verbis tantum abest, vt fidem non esse seruandam Hereticis concilium statuat, vt contrarium planè tenere videatur. Nam promittentem debere facere quod in ipso est denunciat, vt fides ei seruetur, cui ipse dedit: & proinde fidem ipse iuxta hanc concilij determinationem seruare & tenetur, & nihil omittere eorum que alios ad fidem, quam ipse dedit, seruandam possunt inducere. Quod verò eum, vbi id fecerit, non manere obligatum ad seruitur non mirum est quia impossibile (quale est illud) nulla est obligatio impossibilem. D. de regulis iuris.

Prælati autem in concilio innumerabiles congregati ex omni natione, quæ sub cælo est Christianolarum, distincti sunt in quinque nationes, videlicet Italicam, Gallicam, Anglicam, Hispaniam, & Germanicam: & sub his comprehensa sunt omnia regna principatus fidelium. Ordinarumque est spiritus sancto suggerente, quod nunquam alias puto seruatum, & hoc ad maiorem concordiam & firmitatem rei gerendæ, vt ultra voces cardinalium, qui erant ex triplici obedientia scilicet olim Gregorij, Ioannis & Benedicti: addeantur ex quolibet dictarum nationum quinque prælati, qui vocem cum cardinalibus in electione faciendâ haberent. Ad quod assumpti viii venerabiles, & omni reuerentia digni vt nullus ambigeret à Deo factum, quod vnanimitè à tot cardinalibus, & tot nationum vocibus gestum esset. Conclauè igitur eis intrantibus, intra paucos dies electus est ab omnibus post aliquam discussionem, & vocum variationem, vnanimitè & concorditer dominus Otho cardinalis de Columna, vocatusque Martinus quintus, & consecratus est cum omni læticia, & solemnitate.

Verum ad tollendum omnem scrupulum, & contentiones, quæ innumeræ poterant exurgere circa beneficia olim collata, & gratias concessas, & ordinationes factas, & alienationes: quia quilibet illorum trium asserens se verum & indubitatum Romanæ Ecclesie Pontificem, per consequens alios reputabat, & prædicabat schismaticos, nilque valere, quod ab eis fiebat, ideo sanctissime statutum fuit vt quodcumque fuisset factum in partibus obedientiæ alicuius illorum, id esset ratum, firmum, & stabile. Episcopi ergo facti, & cardinales à Gregorio, & Ioanne & Benedicto ante depositionem, vel renunciationem alicuius eorum, remanserunt in sua dignitate & honore omnes censuræ, quas aliqui contraxissent in tali ambiguo, ablata sunt. Et temporibus illis

quibus durauit dictum schisma in duos, & postea in tres, laici & alii simplices, qui sequebantur vestigia maiorum suorum credentes in istum vel in illum communiter iudicantur excusati coram Deo & hominibus: cum esset in eis ignorantia, quasi inuincibilis, & iuris potestati, quantum scilicet ad istum vel illum papam tenendum. Sed qui causa honoris, vel temporalitatis alicui eorum adhærebat, contra conscientiam veterans illum, nõ excusabatur.

Et ad cautelam fuit facta quædam relaxatio generalis omnium censurarum, quas quicumque incurrisissent ratione dicti schismatis ac etiam omnes indulgentiæ plenariæ positæ in quibuscunque locis ad instar alterius indulgentiæ positæ alicubi annullatæ sunt. Qui verò erant in aliqua vna dignitate plures constituti, sequæ diuidi non possent, vni eorum dabatur, alteri aliud recompensatorium, sicut in ordine prædicatorum erant duo magistri ordinis in duabus obedientiis, magister Leonardus de Florentia in obedientia obediencia Benedicti. Decretum fuit, vt magister totius ordinis, cum vnum sit, sicut & ipse ordo, remaneret Leonardo, alteri loco eius concessus est episcopus Catinensis, notabilis dignitas in Sicilia, & sic in similibus. Dicitur etiã bullas solennes regni Apulie ad eundem & possidendi fuisse concessas per concilium duci Andegauenfi Ludouico, & successorib. eius.

Constitutio Conc. Const. contra Simoniachos facta sess. 43.

§. IIII.

IN ipso autem concilio editæ sunt quædam constitutiones salutiferæ, quarum vna talis est contra Simoniachos. Multæ contra Simoniacham prauitatem ab olim editæ sunt constitutiones, quibus moribus ille non potuit extirpari, nos volentes de cæterò, vt possumus, prouidere sacro approbante concilio declaramus quod ordinati simoniacè ab excommunicatis ordinum suorum sint eo ipso iure suspensi. Electiones autem, postulationes, confirmationes & quæuis prouisiones Simoniacæ, Ecclesiarum, monasteriorum, & dignitatum, personarum, officiorum & beneficiorum quorumcunque deinceps factæ, nullæ sint ipso iure nullumque per illas ius cuiuscunque acquiratur. Nec promoti confirmati, & prouisi faciant fructus suos, sed ad illorum restitutionem tanquam iniquè ablata percipientes teneantur. Statuentes insuper, quod dantes & recipientes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrât, etiam si pontificali aut cardinalatus præfulgeant dignitate.

Item alia constitutio contra mendicantes transeuntes ad alias religiones monachales sine dispensatione papæ, excepto si transeant ad Cartusienfes. Ex concilio Constantiensis. [volentes conseruationi ordinum mendicantium prouidere, auctoritate Apostolica tenore presentium declaramus quod de cæterò] Nullus religiosus ordinum mendicantium Tertia pars hist. Ant. S. 2. quo

A.C. 1417

Relaxatur censure omnes sess. 37.

Duob. in eadè dignitate quomodo pronisum,

Naucl. 16.

Mendicantes ad religionem nõ mendicantiu transiunt excõmunicantur. Habetur extrau. com. c. 3. tit. 8.

quorūcūq; cuiuscūq; gradus, status, cōditio nis aut religionis existat, quantumcūq; & qualitercūq; possit & debeat virtute cuiuscūq; licentiā aut indulti Apostolici seu po nentiarj nostri curam gerentis, vel alia qua uis autoritate hactenus, etiam per bullas apo stolicis facultatum quarumvis tam legatorum vel nunciorum sedis Apostolicæ quam alia au thoritate maximè de transferendis fratribus aut aliquibus præsertim ordinum mendican tium professoribus in genere vel specie, ab hu iusmodi ordinibus mendicantium ad monasti cos ordines sub quacūq; verborum forma appareant admitti, aut recipi per aliquos etiā superiores ordinis seu monasterij seu loci mo nastici, seu alias in monachum vel fratrem ali cuius ex ordinibus monasticis tam sancti Be nedicti, quam Cisterciensis: Camelduensium, Vallisumbrosæ Canonicorum regularium san cti Augustini, vel aliis expressis & non expres sis, ordine Cartusienſi duntaxat excepto, sub pœna excommunicationis, quam tam recipiē tes, quam recepti ipso facto incurram. A qua sententia nullatenus possint absolui citra se de nam apostolicam excepto mortis articulo, & nihilominus taliter facta non teneant, nec vl lius existunt efficacis vel momenti. Hæc ibi.

Item alia constitutio seu decretum illius concilij circa excommunicatos. Insuper ad vi tanda scandala, & multa pericula, quæ concie tiis timoratis cōtingere possunt, Christi fideli bus, tenore præsentium misericorditer indul gemus, quòd nemo deinceps à communione alicuius in sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscūq; diu inis intus vel extra præteritū cuiuscūq; sen tentiæ, aut censuræ ecclesiasticæ à iure vel ab homine promulgatæ, generaliter teneatur ab stinere, vel aliquem euitare aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi sententia aut censura huiusmodi fuerit, in vel contra perso nam, collegium vel vniuersitatem, ecclesiam vel locum certum vel certam à iudice pu blicata vel denunciata specialiter & expressè, constitutionibus apostolis & aliis in contra rium facientibus non obstantibus aquibuscū que. Saluo, si quem pro sacrilega manuum in iectione in clericum, sententiam latam à cano ne adeo notoriè constiterit incidisse, quòd fa ctum non possit vlla tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, nam à com munionem illius licet non fuerit denuncia tus, volumus abstinere iuxta canonicas sanctio nes.

Et nota, quòd licet aliqui dicerent istam cō stitutionem non fuisse ab hominibus approba tam alij esse temporalem, & vsque ad sequens concilium inde ad quinquennium celebran dum duraturam: Martinus papa interrogatus super his, respondit fuisse simpliciter & abso lute editam, & approbatam ab eo.

Nota & aliud scilicet quod ordinatum tūc fuit, quòd inde ad quinquennium aliud cele braretur concilium, quod vtrique profuncto riè impletum fuit. Nam in capite quinquennij

concilio assignato Senis, & missis qui in concilio præfiderent vice Papæ scilicet magistro Leonardo Florentino ordiuis prædicatorum generali, & quodam episcopo, conuenienter, aliquibus episcopis, & prælatis, sed paucis ce perunt congregari. Et factis modicis sessionibus sine vllis ordinationibus ibi editis, in bre ui completum, & resolutum est.

De Martino quinto papa in Constantiensi concilio electo.

CAP. VII.

MARTINVS igitur natione Romanus, prius Otho vocatus, ex familia Columnensium, sed in sede Petri, vt verus vnicus & indubita tus pastor Ecclesiæ, anno domini 1417. Ab ini tio mundi 5388. secundum maiorem nume rum sexies millesimo dxxiij. Sedit autem an nis. 14. Imperator Sigismundus postulauit à Martino, vt legatum mitteret in Bohemiam ad conuertendum illos hæreticos (iam enim multum infecerat pestifera illa hæresis patris) venerabilem virum, & omni laude dignissimū (de cuius laudibus alias dicemus) dominum Ioannem Dominicum cardinalem Ragulinum ordinis Prædicatorum. Quod & fecit.

Hic ergo assumpta legatione post discessum Martini à loco concilij soluti, profectus est ad partes illas. Expertus autem illos fore duræ ceruicis, & incorrigibiles persuasit Imperato ri, vt illos gladio exponeret, antequam totam illam regionem inficeret hæresis illa. Nō enim ita inualuerat, quin multi adhuc immunes ab errore illo remanerent, & ideo cum adiutorio illorum facile posset infectos extinguere. Sed Imperator nimis compatiens illis, quia regnum suum erat, cogitauit in processu tempo ris posse sine materiali gladio illis mederi, & ab errore reuocare. Sed contrarium accidit. Nam cum quotidie augeten

Ea cum Hussitarum bellum eorum, quæ vnquam ab Hæreticis gesta sunt: antea actis temporibus sauitia & atrocitate aduersus Catholicos primum locum teneat vt in hac Historia, quæ tot bella pro re legione suscepit conuincit illa viciniora & propiora non desorent: operæ pretium me facturum putauit, si qua hoc loco D. Anton. in vniuersum summatimque recensere visum, ea pluribus verbis enarra re. Quamuis autem de hoc scripserint Aeneas Syrius in lib. de origine Bohemorum, & in Cosmog. lib. 2. cap. 34. Cochleus lib. de Hussitis, Historia Gallica de bellis religionis cause susceptis, Nucleum tamen in gener. 48. de hoc bello agentem sequar qui & eleganter satis & breuiter rem ipsam per secutus est.

Surrexit in Bohemia post Ioannem Hus Ioan nes quidam ex ordine Præmonstratensi impius monachus, ad omne scelus audax, qui cum predicaret

Pragæ apud Sanctum Stephanum, neque bene sape re videretur, officio motus est per episcopum, monasterium hinc Carmelitarum inuazit: tum singulis fere diebus sacrum Eucharistiæ per suas Eccle sias circummetabant Hæretici, quas cum paucas esse dicerent, dicitur Nicolaus eius loci domino, vn de illas originem dixerat in regiam cumultuariè proumpserunt: Veneciam orantem, vt sibi amplio res Ecclesiæ daret, quia iam populi maiorem par tem obtinerent. Auduit rex benigne Nicolaum pro multitudine orantem, vt que in posterum diem rediret, iussit. Deinde misso populo, ad Nicolaum qui manserat, conuersus. Tu inquit qua nos & re quo erit ceteris vidit es telam, & ego laqueū inde efficiam, quo te postea strangulam. Ille abiens po pulares magis ac magis accendit.

Rex in arcem Vicegradensem vrbis vicinam se recepit, missis ad fratrem Sigismundum orato ribus, qui eius auxilium implorarent: Consulibus autem nouæ ciuitatis Pragensis, ne vlterius ab Hæreticis Dominum corpus in pompa deferri si nerent, imperauit. At Hæretici post hæc ad Eccle siam Carmelitarum conuenientes, ad Ecclesiam San cti Stephani per plurimas plateas Eucharistiæ circumtulere, & domum sacerdotis suis ineptis non consentient. s. diripiuerunt, & sub lato clamore in genti furentes pratorium petiere. Consules vndecim metu percussis, fuga saluati sunt, septem qui re nan serant, & cum his index vrbis, alij nonnulli ciues raptim intercepti, ex altissimis fenestris in forum precipitati, lanceis & veribus irati populi excepti, diuina spectaculum præbuerunt, stante in foro Ioanne monacho sacrum Christi corpus sanguinario populo ministrante. Cameronius regni, qui cum 300. equiti bus ad sedandum tumultum venerat, vbi furentem plebem animaduertit, diuina vita sollicitus fuga si bi consuluit. Ea cum regi renunciarentur, cunctique circumstantes attoniti facinus detestarentur, At ego inquit pincerna, futura hæc presciteram. Quem rex indignatus correptum, repente in pedes suos prostra uit, & arrepto pugione conatus est interficere: sed impeditus à circumstantibus, egredere illi vitam dimi sit. Nec mora paralyti correptus ægrotare cepit, at que intra octo & decem dies signatis nominibus Hæ reticorum, quos neci destinauerat, fratrem assidue vocitans, & amicorum auxilia anxius expectans, ante vita excessit, quam vocati principes adessent, mortuus est: autem rex Venecia anno 1418.

Anno 1419. Ven. eslao defuncto Ioannes Zi scha nobilis genere, infectus Hussitarum veneno, & rapinarum audis collecta perditorum hominum multitudine, in Ecclesias quæ restabant impetum fecit, imagines Christi Domini nostri & sanctorum confregit, monasterium Cathusienſium Pragæ vici num inuasit, monachus eius ordinis, tanquam populo inimiles migrare alid iussit. Venere per idem tempus ex montibus Pragæ circiter quadringenti viri, le pra Hussitarum infecti.

Zisca hos sibi adiunxit & arcem Vicegradensem negligenter custoditam inuadere cupiens, ad lo cum, quem Crucem appellant profectus est. Ibi supra 40000. virorum ex Hæreticis conuenere, quibus suam multitudinem conspicatis, animum ad omne faci nus adiecit. Multa ibi aduersus Sigismundum Ca sare m, quem regium heredem suis conatibus aduer sum norat decreta, Sophia interrim anxia, crebris nunciis Sigismundum vocare, victuorum consilia

petere. Sigismundum male vsu concilio in Turcos qui se iam pridem castris exuerant, arma prius moue re, quam Bohemiam petere libido incescit. At dum Turcos Licetere parat Bohemiam amittit, & Vngariã nō descendit. Ea propter cum serum esset eius auxilium, arcem Pragensis, & minorem ciuitatem præ sidio munuit. Hæretici passim per regnum cōuentus agitare, sollicitare populos minus ac blanditiis, im plere nouam ciuitatem suis hominibus parant.

Cum hic esset rerum status legati Sigismun di superuenerunt, qui regni gubernationē accipientes cum ciuitate Pragensi, ea lege inducias fecere, vt arce Vicegradensi reddita, liceret ciuibus oratores ad Sigismundum mittere, de que re sua cum eo transigere, Zischas, quæ occupauerat, loca restitueret. Con ditionibus acceptis atque completis, externi Hæreti ci vrbem reliquerunt: consulatus ex pristino more gubernationē inii. Quietiore reddita ciuitate, nondum Catholici qui exceperant redire ausi, expectabant Sigismundi aduentum. Sed interruerunt litteræ ab eo missæ, in quibus scriptum erat ipsum breui ventu rum, regnumque eo modo gubernaturum, quo pater Carolus Prouinciam gubernasset. Quibus ex verbis Hæretici intellexerunt, sectam suam excludi debere. Sigismundus ad festum Natiuitatis Brunnam, quod est Morauia oppidum petiit, ibique Pragensibus ve niam petentibus ea lege peperit, vt catenas & re pagula tota ex vrbe deponerent, suos magistratus acciperent. Paruit attonita ciuitas, elenatis in cœ lum manibus, primores gratulabundi noui regis ad uentum expectabant.

Nec dubium videbatur, quin tota Bohemia labes Hussitarum excessisset, si ex Brunna Sigismundus relecta via Pragam venisset. Sed v. ratislauiam Slesia caput accessit, quo in loco populus non diu antea con sulatum à Venecia institutum obrunauerat, cuius sceleris auctores securi percussit. Quod vbi Pra gæ renunciatum est, ciues hoc exemplum veritatis, ma nifesto descernerunt, & allecto Chemcone, qui arci præerat, in totum regnum litteras dedere, ne quis Si gismundo adiuturum præberet, qui non alia cura tene retur, quam regni perdendi.

Vsus adeo prosperis successibus Zischas ciuitatem condidit dictam Thabor, sectatores Thaboritas fraudem sacro nomine vsurpato obtogens. Sigis mundus imperator multa conatus, vt regnum acciperet, sed eo perfidia magis ac magis inuoluti sunt, vt passim Catholici cum Hæreticis rebellare cura ret. Pragenses enim quo facilius tueri se aduersus regem suum possent in auxilium Zischam vocauere, qui apud Pragenses ex consilio suorum sacerdotum omnes sanctorum basilicas delere adortus est. Hinc plurima monasteria & plurimæ Ecclesiæ vno impe tu disiectæ.

Ex quo dissensio inter eum & Pragenses facta est, & Zischas cum suis ad Thaboritas reuersus est, vbi multis preliis cōtra Catholicos gestis sepe victor euasit, captis oppidis sacerdotes Catholicos & populum vbi que cremavit, Sigismundi exercitum strauit aliquoties.

Post multa Sigismundus, vbi Zischas cuncta ex sententia cedere animaduertit, & illum esse vnum ex quo res Bohemicæ penderent, conciliare eum sibi statuit multa pollicens. Suscepit conditionem homo, & dum conuenta completurus Sigismundum petit Tertia pars hist. Ant. S 3 inter

De excō munitatis nō vitādis certo modo nō vocatis hæc betur hæc cōstitutio in Syn. ba siliensi scilicet. 20.

A.C. 1417.

Martini 5. Onup. 147. m. 210. scilicet. 13. m. 34. 10. A.C. 1417.

Ioannes Dominicus in Bohemia m. 1419. m. 11. c. 9. 3.

De bello Hussitarum.

Ioanne belli Hussitarum. 1418.

A.C. 1422.

Praga Sigismundo dicitur.

Sigismundi error. A. C. 1421.

Zischas cō dit vrbem Thabor. A.C. 1422.

Dissensio inter Hussitas. A.C. 1423. & 1424.

Sigismundi zischas sibi conciliat. A.C. 1426.

A.C. 1418.

inter eundem apud castellum Puscoiam peste tactus expiravit.

Zischa mortuo ingens moror inuasit exercitum, nec mora duae factiones exorta, atque Thaborita in duos exercitus diuisi sunt, alij uetus nomen tenuerunt, alij Orphanorum ob mortem ducis inditum nomen: qui etsi aliquando inter se dissentirent, ubi tamen extrinsecus vis ingruit, inuicem irribus se defendebant: egrediebantur ad vicinas praedas agentes.

Martini Pontificis studiū. A.C. 1429.

At Martinus Pontifex maximus, ubi Bohemicae haeresim crescere animaduertit, priusquam longius serperet, Cardinalem Antoniensem Anglicum in Germaniam profecti iubet, qui contra Bohemicam lahem viciniam arma concitaret, cui & imperator adiumento fuit. Erant tres exercitus Saxoniae duces & Stagnates ciuitates primum duxere, secundum Francones Marchione Brandeburgensi duce, tertium Otto Treuerensis episcopus, quem Rhemenses secuti sunt; Baioarij & ciuitates imperiales Sueuorum.

Catholici arma capiunt, sed transire inuicem ante Misiam castrametari frusta. A.C. 1430.

Ingressi Bohemiam tribus locis postquam syluam transierunt, inuicem simul ante Misiam castrametari frusta. A.C. 1430. Aethetici correpto raptim milite contrahunt, nostri autem hoste non viso fugerunt, instrumentaque bellica cum praeda dimiserunt. Occurrens Catholicis Cardinalis, ut in hostem reuertitur, hortatur, quod cum frustra faceret, turpis fugae comes factus est. Hostes praeda potiti sunt maxima, nec prius Teutones fugere, quam Bohemi persequi destiterunt.

Sigismundus Germaniam armat. A.C. 1431.

Sigismundus his cognitis Norimbergam prope rat, Martinus quoque Pontifex maximus Iulianum Cardinalem cum a legatione mittit, ut Bohemis bellum inferat. Is Germaniam ingressus ad Sigismundum diuertit. Decreta est noua in Bohemos expeditio, dux belli Marchio Brandeburgensis declaratus: ingressus est Bohemiam per viam qua ducit ad Tepla. In ea expeditione Albertus & Christophorus Bauiariae, & Fridericus Saxoniae duces Ioannes & Albertus Brandeburgenses principes, Herbipolensis, Brandeburgensis, Eistetensis episcopi, Societas Sueuorum quam S. Georgij vocant imperiales ciuitates, Moguntinensis, Treuerensis, Coloniae archiepiscopi auxiliam ferre. supra 40. millia equitum fuisse traduntur, petiunt minor numerus erat.

Catholici Bohemia depopulantur. A.C. 1432.

Ingressus Bohemiam Cardinalis, numerosam expeditionem ducens multas haeticorum villas incendit, oppida diripit, in quibus non avaritia tantum, sed crudelitas etiam militum grassata est, quosque obuios passim necauere, nec aetatis nec sexus habita ratione. Bohemi, qui iam pridem hostem assuetum acceperant, expeditas legiones coegerant. Inter hac sine proditione in exercitu fidelium fuit, sine inanis mentes eorum pauor inuasit, totis castris trepidatum est, & priusquam hostis visus fuisset, caepit fuga. Mirari Iulianus vnde hic timor, quae causa fugae tanti exercitus, hortatur quosque forti animo hostem expectent, de vita, de religione bellum gerere, turpe Germanis, quos totus orbis concelebrat, hosti nondum viso cedere. Sed frustra erat cohortatio apud eos, quorum pudorem metus enicerat, ablata sunt raptim signa, multi etiam abiectis armis ac si attergo inflaverunt, trepidi cursu fugam maturauerunt. Quibus & Cardinalis inuitus se comitem dedit. Hostis ex alieno metu audax factus, assuit impediendi que omnibus, quibus per syluam non erat facilis exitus & ingenti praeda potitus est. Haftenus de bello Hussitarum usque ad concilium Basiliense, in quo cum Bohemis iniecta ali-

A qua species concordiae est, sed postea bella recruduerunt ut eoloco dicemus.

tur auersi a veritate in errorem illum declinantes, coacti in magno exercitu armis utebantur cogentes variis cruciatibus, omnes ad assensum sui erroris. Monasteria religioforum, quia contraria praedicabant eis, combusserunt & euererunt, occidentes eis renitentes, vel de patria eiicientes. Sicque in breui totum illud regnum Bohemiae a fide deuiauit, quia caeter uicerofus non cito, ut oportuit, adustus est. Ita cardinalis Ragusinus cernens rem irreparabilem, nec verbis ibi opus esse, sed gladiis, quibus falsa pietate motus Sigismundus parcendum existimauit, inde recedens Budam ciuitatem Vngariae adiit, ibique infirmatus ad mortem dies suos finiuit in gloria. Et licet omnem pompam exequiarum ordinasset resuscandam, tamen praeterlati & proceres non sunt passi sine magnificentia honoris corpus eius sepulturae mandari. Sepultus est autem in Ecclesia fratrum sancti Pauli primi Eremitae regulariter viuentium, qui usque in hodiernum diem habetur in magna ueneratione, & clare dicitur miraculis. Benedictus autem Apostolicus, relictus ab omnibus in insulam Paniscola cum paucis se contulit, ubi manens in sua pertinacia transiit annos Petri ad cumulum suae danationis: nec mirum, quia non in sede Petri, mortemque doctus cuit ex suis eligendum unum. Quo mortuo creatus est quidam dictus Egidius, sed rex Aragonum cum illo composuit & Martino, ut renunciando omni suo iuri, quod praetendebat, cum tamen nullum haberet, illi daret quidam honorabilem dignitatem & opulentiam, aetiam Martinus duos cardinales creauit de partibus Aragoniae, prout postulauit ipse rex Aragonum, sicque nullae remanserunt reliquiae schismatis.

Martinus in Italiam se recipit, Blon. de. 4. lib. 1. Naucl. ibid. A. C. 1431. Leona. Aret.

§. I.

PERACTO demum concilio Martinus papa quintus in Italiam reuersus, per fines Mediolanensium, Mantuanorum, Ferratiensium, Rauennatum, Foroliuensium, Florentiam venit: Bononiam vitans, quae se per id tempus in libertatem vindicarat. Florentiae vero per biennium resedit cum curia sua peropportuno loco ad rem Ecclesiae componenda. Braccius enim Perusinus tunc temporis magnus habebatur. Nam & dux rei militaris peritissimus, & magnitudine animi consilioque pollebat & aderat ei quaedam ciuili adumbrata moderatione honestas. Hic ex oppido Montone Perusini agri nobilibus admodum parentibus ortus, statim ab adulescentia rei militari se tradidit, multisque uulneribus atque laboribus peri-

A.C. 1418.

Bohemiam errore perinace: illum pro impie: accerunt.

Ioannes Dominicus.

Ioannes Dominicus.

Benedictus antipapa.

A.C. 1431.

Martinus Braccium excommunicauit.

Braccius rufinus: cessus.

A.C. 1419.

peritiam tandem auctoritatemque boni ducis est affecutus. In fide & Christiana religione pene nullus. Exulabat per id tempus Perusina nobilitas fere omnis, inter quos Braccius licet admodum iuuenis, consilio tamen & auctoritate princeps habebatur. Denique varia militia per Italiam acta, multisque rebus prosperè gestis, in id potentia auctoritatisque ac creuerat, ut Perusinos diuersae factionis, qui domi erant, vi & armis compulerit nobilitatem recipere. Ipse uero dominus Perusinae urbis, a populo simul nobilitateque sit delectus.

Prius enim, qui domi erant, potentiam eius formidantes, simul cum Ceccolino etiam Perusino uocauerant Carolum Malatestam ad gubernationem Perusij, & expugnationem Braccij contra eos uenientis. Qui Carolus cum Ceccolino profecti in praelium, ordinatis aciebus contra Braccium & Tartaliam cum copiis eorum, in primo quidem congressu Carolus prostrigauit eos, sed nimis clari de sua uictoria, & de suo minus solliciti periculo cum se refectioni darent, armis depositis, Braccium cum suis insultam faciente contra eos imparatos, vix tempus habentes ad arma resumpta ceperunt uiriliter repugnare. Conseruatoque certamine superati sunt, captis Carolo Malatesta & Ceccolino, licet Carolus magnanimitate carerit hostium circūdatus dimicaret, sed equo eius occiso se Braccio dedit. Et Ceccolus quidem, quia aemulus & inimicus Braccij erat in carcere asseruatus uita finiuit, siue ueneno, siue gladio, uel alio modo. Carolus uero diu in tuta custodia tenuis est, donec magna pecunia summa redemptus est.

Ipse quoque Braccius profectus uictoria ad Ariminum possidendum perrexit. Sed Ariminenses implorato Venetorum auxilio, uexilla Venetorum in signum in mœnibus crexerunt, propter quod ille a coeptis destitit. Hinc capta urbe Perusina, magnificentius cepit vires extendere, ac multas sibi vrbes subditas facere, & praecipue ciuitates, & Ecclesiarum oppida. Quem cum Martinus argueret de iniustitia, & aeterna Ecclesiae usurpatas repeteret, in contumacia persistentem publicè & nominatim excommunicauit, & excommunicatū denunciari mandauit, & Florentiae, & per alias ciuitates Italiae, & omnes ei fauentes huiusmodi graues alias censuras contra eum fulminando. Ille uero adeo contemnebat cum complicitibus suis, ut ipsi excommunicarent papam in derisum & opprobrium. Demum Florentinis mediatoribus composita est concordia inter Martinum & Braccium, ipso ueniam petente ad pedes pontificis, quibusdam ciuitatibus sibi relictis & oppidis per modum vicariatus, aliis Ecclesiae restituit. Sicque reconciliatus fuit Ecclesiae. Sed parum pax illa permansit Nam postea, ut patebit, maior est inimicus effectus.

Ioannes qui papatum renunciauerat Florentiam ad Martinum contendit. A.C. 1418. Leon. Aret.

§. II.

PER haec ipsa tempora postquam Martinus aduenit Florentiam, Ioannes qui depositus

A papatu fuerat in concilio Constantiensi & Baltasar nuncupatus, uenit, & ipse Florentiam Post captiuitatem enim illam de eo factam & abdicationem in Bauaria seruabatur in carcere. Erat autem scrupulus quidam apud multos, quoniam depositio abdicatioque illius uolenta fuerat, non iure subsistere. Quod si illa dubia, Martini quoque electio in ambiguum vertebatur, quoniam non vacante ecclesia prouideri de nouo pastore non potuerit. Ob hunc timorem, & simul ne Germaniae principes hoc habentes idolum, per eam occasionem aliquid, quandoque molirentur, redimendum Ioannem seu Baldasarem, & in Italiam reducendum prouidit. Igitur per hunc modum exemptus carcere, cum in Galliam peruenisset consilio Martini cognito (id erat ut perpetuo carceri Mantuae seruaretur) antequam Mantuam ueniret, tursus aufugiens in Ligures abiit adiutus ab alijs. Hic cum esset liber, & sui iuris, siue conscientia ductus, siue quia desperabat aliquid posse proficere, siue quia periculum illis erat, qui iuuerant fugam, sua sponte Florentiam uenit, ac sese Martini pedibus subiciens, cum ut pontificem uerum, & unicum recognouit. In aduentu eius tota ciuitas obuiam profusa multis lachrymis, & incredibili commiseratione respexit. hominem è tanta dignitatis fastigio in tantas calamitates prolapsum. Ipse quoque, quia miserabili prope habitu incedebat, omnis commiseratio populi augebatur.

Susceptus à Martino tandem intercessionem ciuitatis, primus cardinalis efficitur, nec tamen annum integrum, superstes è uita migravit, & secundum aliquos ueneno adiutus. Solennissima ecclesiastica exequia sunt ei exhibitae. Sepultusque solus in oratorio Ioannis Baptistae in sepulchro partim aeneo seu orichalceo, partim marmoreo. Martinus autem pace cum Braccio facta, cum & oppida recepisset, ac omnia pacata uiderentur, Romam petere constituit. Hoc autem munus & dignitatem ciuitati concessit id supplicanti, ut ecclesia cathedralis Florentiae ex episcopali ad Metropolitanam promoueretur pallio decorata, cui episcopus Faulanus & Pistoriensis, ut uiciniores pro suffraganeis cognati sunt, & non alij. Nec tamen satis beneuolo animo erga Florentinos recedere uidebatur, carminibus quibusdam quae de se uulgo circumferebantur commotus, quae à pueris frequenter per urbem cantabantur in uilipendium eius, & laudem Braccij. Incipiebat autem cantilena illa. Papa Martino non uale uno quatrino. Nec credendum est illam pueros edidisse nisi papam, quidam filij Belial eos docuissent. Haec cum percepisset Martinus, non ita æquanimitertulit, quin vni ex suis secretarijs, Leonardo scilicet Aretino, sibi soli colloquenti illud referendo indignationem ostenderet. Cui Leonardus.

Quid est inquam? Nam ad aures quoque meas haec puerorum nugae peruenerunt. Ille uero nihil ad haec, sed iterato subiunxit, quod cantabatur à pueris. Statuit autem Leonardus pro ciuitatis honore, ut uulneri infensionis huius mederi posset, quaedam placabilia depro-

A.C. 1419.

Baltasar Coslaqui & Ioannes Baptista in sepulchro partim aeneo seu orichalceo, partim marmoreo. Martinus autem pace cum Braccio facta, cum & oppida recepisset, ac omnia pacata uiderentur, Romam petere constituit. Hoc autem munus & dignitatem ciuitati concessit id supplicanti, ut ecclesia cathedralis Florentiae ex episcopali ad Metropolitanam promoueretur pallio decorata, cui episcopus Faulanus & Pistoriensis, ut uiciniores pro suffraganeis cognati sunt, & non alij. Nec tamen satis beneuolo animo erga Florentinos recedere uidebatur, carminibus quibusdam quae de se uulgo circumferebantur commotus, quae à pueris frequenter per urbem cantabantur in uilipendium eius, & laudem Braccij. Incipiebat autem cantilena illa. Papa Martino non uale uno quatrino. Nec credendum est illam pueros edidisse nisi papam, quidam filij Belial eos docuissent. Haec cum percepisset Martinus, non ita æquanimitertulit, quin vni ex suis secretarijs, Leonardo scilicet Aretino, sibi soli colloquenti illud referendo indignationem ostenderet. Cui Leonardus.

Florentia sit archiepiscopatus.

Cantilena in Martini.

Papa Martinus non uale unum orbolum.

A.C. 1419.

depromere. Cum alia (inquit) ciuitas, beatissimi pater, tibi & Romanæ sedi tantas commo ditates vtilitateque attulerit, quantas dum in ea resedisti, Florentia contulit, nihil glorio sius, quam pontificatus iste tuus reperiri po terit. Venisti Florentiam cum nihil temporali s dominij possideres, occupatis vbi que per aduersarios oppidis, Bononia quoque, parere abnuente, vt tibi necessarium foret, cum ex Ferraria Florentiam venire velles, per Rauennatam, & Foroliuensem agrum longo ambitu iter desistere. Te autem Florentiæ commo rante, & cætera oppida in potestatem tuam rediere, & Bononia ipsa, quæ prius eam exere rat ceruicem subiit. Contulit ad hoc plu rimum oportunitas huius vrbs, propterea quod Braccius amicitiam fidemque Florentini populi secutus, ad te venire non dubita uit, & intercedente ciuitate, discordias om nes componere, atque oppida reddere. Illiusque postea tu frater opera, Bononiam tibi parere vi adhibita compulisti, vt longe lateque nunc tua potentia dominetur. Te in super Floren tiæ commorante, cum prospera de te, ac de lo co tuæ residentia circumferrentur, Cardina les ab Hispania deserto, Benedicto, hunc ip sum locum aduenientes, te vt verum atque v nicum pontificem recognouerunt. Quo facto tres obedientia dudum separata, in te vno conglutinatae sunt. Ad hæc duo incrementa quæ hoc in loco suscepta, tertium illud præ stantissimum excellentissimumque omnium felicitate mirabili cumulatur, quod qui dudum fuerat. Ioannes pontifex, de cuius deposi tione propter vim adhibitam multi dubita bant fecutitate atque fiducia huius loci Flo rentiam venit, tibi que se sua sponte subiecit, ac Domnium & pontificem verissimum reco gnouit. Quo facto omnis scrupulus ambigui rasque sublata est. Neque enim de vi vlla ali quis sollicitus esse potest, cum ipsius volunta ria sit in loco sibi tutissimo conspecta subie ctio. Et accessit, quod paulo post defunctus est, vt admiratio & querela, & (vt ita dixerim) fortuna ludibrium tolleretur. Illud certe con stat: nullo alio loco illum ad te venturum fuis se, nisi in hac vrbe, in qua per magnas amicitias priuatum & publicè se habere sentiebat.

Hæc sunt pro quibus gratiam tuam Flo rentia promeretur, cuius vel opportunitate, vel obsequio, vel auspicio tanta pontificatui tuo superacceserunt incrementa. Nam puerili bus quidem neniis aures admouere, & quid illa ætas loquatur attendere, vix tuæ videtur esse grauitatis.

Martinus hæc audiens lætari admodum vi sus est, loquentemque laudauit, ac verissima dicere consensit. Et cum abire statuisset, vocato ad se Florentinorum magistratu. Valde (in quit) obligor huic ciuitati, cognosco enim quam multa mihi in illa, & per illam prospe ra acciderunt. Deinde illa enumerans, eodem ordine quo sibi à Leonardo dicta fuerant, cū sta recensuit. Qua autem die recessit, ea conse crata fuit ecclesia sanctæ Mariæ nouellæ in qua ecclesia & sanctorum residentiam fecerat ac etiam ecclesia sanctæ Mariæ nouæ, quarum consecrationes per alios factas ipse vltimis o-

Florentia quæ Pontifici beneficia sunt collata.

Martinus Florentia discedit.

Arationibus in itinere constitutus perfecit, re linquens indulgentiam septennem perpetuo duraturam die consecrationis eas visitatibus.

Martini mores, & præsertim tenacitas notantur. Leo. Aret. §. III.

Hic igitur pontifex Martinus, antea nequaquam vir sagax existimatus, sed benignus: in pontificatu tamen ita opinionem de se prius habitam redarguit, vt sagacitas quidem, in eo summa, benignitas vero non superflua, nec nimia reperiretur. Romam applicatus, residentiam suam iuxta ecclesiam apostolorum domibus satis humiliter ædificatis elegit. Hoc in eo communis fama redarguit, nimis cupidè insistere cumulationi pecuniæ, vt nequaquam dicere valeret id primi apostolici, Argentum & aurum non est mihi, quia in calcetis thesauros ea portarunt paupe rum manus. Sed ipsum thesaurum tempora lem valde augmentatum, manus propinquo rum præcipue nepotis principis Salernitani (ad quem eo moriente deuenit) in stipendiarios, & hostes ecclesiæ erogantes consumple runt. Creauit ipse plures cardinales, & inter ceteros virum religiosissimum dominum Nicolaum ordinis Cartusienis.

Hic Nicolaus Bononiæ cum esset prior in monasterio Bononiensi dicti ordinis, vna voce cleri & populi vocatus fuit in episcopum Bononiensem cum vacaret ecclesia. Quem plurimum renitentem confirmauit, & instituit Martinus Constantiæ pontifex creatus. Episcopus autem factus, nihil dimisit de obedientia & austeritate ordinis sui, & in humilitate eximia Domino seruicens, reditus suos pauperibus erogabat, & reparationi ecclesiæ, & cultui diuino ampliando, multaque bona opera operatus est Dominus per eum in dice celi sua Bononiensi. Quorum ciues ingrati & immemores, quia ciuitate rebelle ecclesiæ de mandato Martini papæ interdicto suppofuit mortè ei intètarè. Sed occultè mutato habitu fugiès, impetù furoris eorù euasit. Qui postmodum cardinalis presbyter à potifice creatus sicut in episcopatu fuerat antistitum exemplar in signe, ita in cardinalatu exitit cardinalium speculù. Destinatusque legatus ad hoc inter Florentinos & Venetos colligatos ex vna & duce Mediolanensem ex parte altera iam fellos expensis, & laboribus diutini belli cõposuit pacè. Legatusque missus postea in Gallia trantal pinam, satis laborauit ad concordiam ponendam inter a regem Franciæ, & ducè Burgundie.

a Hic rex fuit Carolus 7. de quo dicemus infra c. 9. §. 10. Ceterum tanta irarum moles qua sereregno exiit, originem habuit ex his que referuntur Aemy. lib. 10. hoc modo: In aula regia gliscebant factiones alii Austriani, alii Burgundionem asse. Eo rege Carolo. 6. ad regni regimem vocantibus. Multiplices similitates, modo sumptæ, modo in speciem depositæ. A.C. 1405. decessit Andax. Maior irarum moles inter patruales, quam inter patrum fratris que filium vtraque pars suas cluèlas & domesticas & externas habebat. Vrbis regia in contraria factio num

A.C. 1419.

A.C. 1419.

A.C. 1419.

Eni idem gesta.

A.C. 1419.

num studia scindebatur.
Anno eius seculi septimo regis frater Ludovicus Aurelianorum dux cum à regina ex prospero descumbente nulla in nocte rediret, occiditur. Percussio res, ne quis à tergo vltor insequeretur murices post sedum in ades Burgundionis se recipere ipsa fere. Inde se ex v. be in Atrebatas receperit. Auctor ignorari diu non potuit. Igitur dux & ipse in diuisionis sua oppida profectus nouam armorum causam nastus, in Ebuones exercitum duxit, episcopo suo nihilissimos, quod cum esset ex familia Bavavorum ducum, ipse omnino hypodiacoimus maioribus sacris inuicari nollet, auctus a sacerdotio. Eam frustrationem Ebuones indignè tulere Pugnatum, s. p. tendecim millia ex ea gente cecidere. V. l. r. Burgundio formidolosior factus.

Interea Valensina cum liberis ex duce occiso pro creatis, regis fidem implorabat, ne fratris caem vltimam periret. Ad diluendum crimen dux Ioannes comitatus non incertus, vt par esset, si alii: sicut contra molirentur, assuit. Defuncti manus à rebus pos sulabat, vt iure casus diceretur, exinus fuit, vt non cau a probaretur, sed venia nobilissimo Duci daretur gratiaque delicti fieret. Nec iccirco certamina animorum exincta sunt. Vary verum motus multipli cis hominum conatus, temporum conditio misera, qualem si s. sit esse rege mente offensa, uicibus dis sentientibus, pace in cert, don estitit belli expectatio ne, eoque conuentionis est descensum, vt etiam lanij cruori assuetum hominum genus, in partes reciperentur, Burgundio i causa se iunxere. Demque eo ven tum est, vt Burgundio a rege & proceribus a se ditionem faciens, & se Regiæ, quæ a rege secesserat, ab dula filia Catharina coniu gens, & omnium rerum rethigaliumque immunita em puerquam salis se daturum prædicans multas Gallia vrbes in partes suas traxerit, stand tamen in congressu quodam in Delphino occisus, & quasi Au elancusis manibus perentatus. A.C. 1418. Cuius filius Philippus di ctus, cum patris necem vlcisci cuperet grauioribus in regno tumultus excitauit. Ad componendam igitur pacem inter regem Carolum 7. & hunc Philippum Burgundia ducem hic Cardinalis Bononiensis in Gal liam à Pontifice maximo missus est, vt hoc loc. ait D. Anton.

Demum reuertens, cum Eugenio successor Martini cum sua curia Senis resideret, in firma tus ex calculo, nullo remedio fieri potuit, vt illum eieceret. Nec mirum, nam corpore post mortem exenterato, repertus est lapis in collo vesicæ incarnatus, & grossus ad modum oui parui Gallinæ, cuius exequiis honorabiliter funeri exhibitis, præfente pontifice delatum est corpus ad monasterium Carthusiense san cti Laurentij prope Florentiam, ibique in ecclesia sepultum, prout ipse mandauerat.

Fuerunt quoque & alij plures cardinales à Martino creati altera vice videlicet nepos ip sius Martini, dominus Prosper de Collunen sibus satis iuuenis seu adolefcens. Dominus quoque Iulianus Casarinas, vir scientia & vir tutibus clarus, qui ab eodem missus fuit Basileam ad celebrandum concilium, & exterminandum hæresim Bohemorum, vt infra patebit. Prædicti duo simul publicati & pileati in cedebant per vrbes. Dominus quoque Domi nicus de Capranica vita & scientia laudabilis alde, cardinalis factus, & acceptus fuit ab aliis

Cardina les à Mar tino crea ti.

inf. c. 10. ante §. 1.

A sed non publicatus, tunc autem pileatus, propter quod in electione Eugenio Martino defuncto non fuit cum cæteris admittus, sed postea opera imperatoris Sigismundi, cardinalis ab Eugenio receptus, & inter cardines ter re honorabiliter collocatus.

Braccius Martini pontificis hostis. sup. §. i. §. III.

Passus est autem Martinus persecutio nem non modicam à Braccio Perusino su pra nominato. Non enim permansit in reconciliacione & amicitia ecclesiæ, sed reuertus ad vomitum suæ rebellionis, & contemptus pontificis: ita vt comminaretur ei ethnicus ipse & publicanus statum, eius suppressere, & ad celebrandum missas priuatas pro vno balocho compellere. Et quia Florentini videbantur ei fauere, siue ratione pristinae amicitia, siue timore potentia suæ, ne aduersario eorum ad hæretes, sed potius ipsis in adiutorium esset, Martinus papa indignationem adauxit contra Florentinos. Humiliauit tamen Deus citò superbiam suam, vt patebit. Insuper papa Martinus misit in Marchiam gentes armorum ad extinguendum gladio materiali hæreticos Fratricos scilicet de opinione, qui ibi multà abudabat, & aliqua castra errore illo tota infesta erant vt Massatum, Meliorata, cuius homi nes vel occisi, vel expulsi sunt destructis locis habitationis eorum. Qui fugientes in Gre ciam se transtulerunt.

Nec præterite volo horribile, quod accidit circa illud tempus in Fulginatibus. Cum enim Nicolaus filius Hugolini Trince, patri successisset in regimen Fulginei, aliis duobus, germanis eius Cunrado & Parolomæo quadam castra possidentibus, pro portione sua hæ reditatis paterne, accidit vna dierum, vt circa ciuitatem Nuceriæ conuenient dictus Nico laus & Bartolomæus fratres vna cum Braccio præfato cognato suo, & domino Camerinen si causa recreationis, & venationis. Cum autem sero factum esset, declinauit Nicolaus cū ger mano suo & domino Camerinen si ad arcem Nuceriæ. Dominus enim dictæ ciuitatis eos inuitauerat, vt quiescerent. Braccius, & si inui tatus noluit ire. Castellanus autem arcis Fulginatis, odiū tenebat occultè in corde suo contra dictum Nicolaum, quia in adulterio cum vxore sua permanserat. Nactus ergo horam se vindicandi de tanta iniuria, in lecto quiescen tes nocte Nicolaum & Bartolomæum occidit, Camerinensem tantum ligauit. Mane autem facto vexilla erexit ecclesiæ, patenter efficiens corpora occisorum extra ad terram, existi mans fauorem ab ecclesia obtinere in tanto scelere, quæ tamen flagitij erat ignara. Quidam, qui erat in coniuratione ad excutien dum iugum seruitutis de ceruicibus suis, ab illis trincis profectus est quam citissime ante rem detectam ad quoddam castrum, vbi residebat Chunradus germanus occisorum, sub prætextu alicuius negotij allocuturus, sed reuera eum interfectorus. Sed præmonito Chun rado ab aliis secreto, quid ille nuncius agere intenderet captus ab eo, & diris supplicij in teremptus est.

Brac-

A.C. 1419.

Baiocho, i. quicunq; vel semis.

Fraticelli qui sint vi de sup. tit. 21. ca. §. 1.

Fraticelli hæretici in Greciâ fugiunt.

Adulteriū quot mala consequatur.

Castellanus duos germanos in lecto op primat.

A.C. 1420. Braccius autem rem detestatus, obsedit ciuitatem illam, & cum nullum videret, vel speraret Castellanus succursum, voluit castellanum se vt mortuum tradere in manibus Braccij: dummodo dilaceratus in potestate aliorum non traderetur. Quod cum non assentiret, desperatus homo ille primo quidem vxorem suam viam de arce proiecit ad terras: deinde seipsum proiecit ex loco ita eminenti, vt in terra totus contractus expiraret. Recepta igitur arce, Camerinenfis e vinculis eductus est fopes. Chunradus autem frater illorum suscepto dominio Fulginei, vt sauiissimus leo rugiens ita efferatus est in sanguine consanguineorum illius castellani, & vxoris eius & amicorum, vt nec atati, nec sexui parceret, spregnates etiam secans & foetus in utero perdens in vltionem, necis fratrum suorum, ita vt oportuerit pontificem legatum velociter mittere ad sedandum insaniam furoris illius. Qui Chunradus tyrannidem exercens in subditos, & inimicis ecclesie fauens, demum post plures annos captus a legato Eugenio d. mino Ioanne Cornetano, decollatus est. Sicque progenie illorum de Trincis extincta Fulgineum cum oppidis suis ad dominium ecclesie absolute redactum est.

Braccius in Apulia strenue agit.

§. V.

BRACCIVS autem Perusinus, adaugens quotidie dominium, diuitias, & numerum bellatorum, vocatus in regnum Apulie a regina Ioanna secunda in adiutorium contra aduersarios suos, plura bella ibi egregie egit. Ob quorum remunerationem regina sibi Capuam concessit, quae vna dicitur esse ex clauibus regni: quia scilicet faciliter intratur in regnum. Sfortia vero de Cotignola dux, & ipse strenuus non minoris estimationis fuit (alij enim rei militaris peritia maiore in eo quam in Braccio, alij parem arbitrabantur) hic multas & magnas res gesserat & per omnes militiae gradus ad famam, atque culmen gloriae ascenderat: & praecipue in partibus Apulie dux exercitus reginae Ioannae affectus, & plures ibi ciuitates & oppida a regina consecutus. Inter hunc & Braccium tandiu amicitia fuit, quamdiu vtrique minores fuerunt. Auctos vero atque potentes aemulatio atque contentio irritauit. Itaque & praelia inter se nonnumquam commiserunt, & cum inflammata plurimum essent animi contra se inuicem: ad certamen se parauerunt. Sed Sfortia dum esset cum copiis ex parte vna fluminis Piscariae, & Braccius cum suis, ex altera, equester alios praecedens transiens flumen ibi submersus est, nec corpus eius quassitum vnquam valuit reperiri. Non multo prius Sfortia ipse vexillifer ecclesiae in ciuitate Auersae decapitari fecerat Tartagiam in militia non mediocri conditionis propter prodicionem quandam quam traiebat perficere. Copiae autem Sfortiae filio suo remanserunt, & si iuuenulo, tamen iam in armis strenuo cuius virtus militiae & dignitas quantum postea creuerit infra patebit.

Braccij & Sfortiae contentiones.

Præfatus igitur Braccius, hostis publicus factus Ecclesie, propter quod & anathematizatus notorie in tantum superbiae culmen ascendit, vt sibi persuaderet regnum Apulie adepturum. Nec erat nimis difficile, si ciuitatem Aquilanam, quam obsederat, accepisset, quae altera dicitur esse clauis regni. Et Aquilani cernentes a regina auxilia necessaria se habere non posse, propter debilitatem virium suarum, ad pontificem oculos direxerunt, suppliciter suffragia postulantes ad obsidionem illius hostis remouendam. Quibus non defuit pius & prudens antistes, sed inuocato prius diuino adiutorio per processiones solennes, & orationes iniunctas generaliter cum munere indulgentiarum, collectis copiis ecclesiae & comitis Francisci Sfortiae, & exulum Perusinarum, destinavit contra Braccium, mandato sibi prius facto, vt obsidionem solueret cum nil iuris ibi haberet. Contra quem contemnente Deum & ecclesiam, & ad acies suas instruendas in habitu non proprio (ne ab hostibus cognosceretur) discurrerent ecclesiae milites processerunt ad pugnam. Omnis autem intentio, & conatus eorum erat ad personam Braccij inuadendam, & praecipue Perusinarum exilium: qui eum recognoscentes (& si mutato habitu) impetum fecerunt vnanimiter in eum & ad mortem vsque affllexerunt. Eductus autem e castris non multo post submersus in anima & corpore mortuus est, & quia hostis ecclesiae & excommunicatus sepultus est in inferno. Sepultura quoque non ecclesiastica, sed sub iugalis animalis corpus humatum. Sicque sublata est obsidio, & ecclesia a comminationibus suis & persecutionibus liberata. Nec enim debuit de hac vita transire aliter, quam ceteri hostes ecclesiae, quorum ceruices erectas concidit altissimus. Perusinum & aliae ciuitates ab eo usurpatae sub dominio ecclesiae rediere.

Eo tempore quidam fuit ordinis minorum frater Bernardinus nomine, Senensis natione venerabilis vitae, & famae praeclearae, egregius praedicator, qui quotidie post missarum celebrationem populis praedicabat, discurrens per ciuitates & oppida Tusciae, Longobardiae & ducatus Spoletani, & cum tanta gratia, vt ecclesias & plateas audientibus impleteret, & fructum plurimum Deo offerret ex verbi Dei semine per eum sparso. Hic quendam circum mellissimum adinuenit, vt creditur pia intentione, vt scilicet mellissimum nomen Iesu quasi oblitteratum in cordibus fidelium incalcesceret. Nam pictum vel sculptum Iesu nomen in magna tabula ornata populo ostensum faciebat adorare. Hoc & si simplicibus videretur deuotionem afferre, sapientes arbitrabantur idololatriam, vel saltem ad superstitionem tendere: cum populi magis venerarentur illas literas, quam significatum per eas scilicet Iesum Christum. Imitati sunt eum aliqui praedcatores ordinis minorum, tales tabulas cum illo nomine in processibus ferentes, & cruci quae de more antefertur praeferentes. Hinc orta sunt magna in populis contentiones, aliis factum commendantibus, aliis reprobandibus: cum etiam aliqua ad exaltationem illius nominis praedicando Bernardinus profertur.

A.C. 1420.

Braccius ad regnum Apulie ad iurata.

Pontifex in Braccio & proci & armis pugnat.

Braccij Perusini mors mlti cauda.

Hostes ecclesiae mlti percit.

De D. Bernardino de quo in tit. di. ca. 5.

Iesu nomen in tabula depictum Bernardinus gestabat. Auctoritate D. Bernardini paulo abter rem nartat de Sura.

A.C. 1420. ferret, quae veritati non videbantur inniti. Demum ad curiam Romanam citatus super his fuit. Et Martinus papa habita prius solenni per magistrum & praetores discussione materiae & rationis adinuatione illa, vt superstitiosa & periculosa ostensa, Martinus prohibuit illud amplius fieri, nec populis sic ostendi. Quod Bernardinus filius obediencia humiliter madata acceptauit, & integre obseruauit. Et ad hoc facti quod habetur. 2. q. 5. consulisti. Quod sanctorum patrum documento non est sancitum, non est superstitiosa adinuatione praesumendum.

Step. b. Huerto epi Mog.

Ioanna secunda Apuliae regina qualis. Vide Blon. dec. 3. lib. 1. Aemyl. lib. 10.

§. VI.

DE iis, quae temporibus illis acciderunt, nouitatibus in regno Apuliae Romae praesulante Martino & sub regina Ioanna secunda, aliqua breuiter perstringentur. Haec quidem Ioanna satis inconstans, & parum pudica, filia Caroli tertij regis Apulie, & germana Ladislai regis, eo defuncto anno domini 1412. vel circa successit in regno. Quae duxit in virum Comitem Marchiae Prouincialem nomine Iacobum, ad quorum nuptias magnifice celebratas destinati sunt a Florentinis oratores notabiles ciues, qui honorifice sunt recepti, & duo ex eis milites effecti scilicet Laurentius de Ridolphi doctor iuris vtriusque, & Pallassus Nofri de Strossis. Sed sine multo temporis interuallo orta sunt dissentiones graues, & quarelae adinuicem, in ignem iracundiae mutatae susurrantibus ligna ministrantibus. Quae adeo exarandit, vt procurante regina illum oportuerit eam dimittere, & ad propria inglorium redire.

Muens autem regina regnum sibi auferri, vel a pontifice, vel a duce Andegauia ad sui robur, & regni firmamentum, vocauit regem Aragonum. Alphonsum nomine, satis iuuenem ad regni consortium illum adoptans in filium, & haeredem instituens. Qui cum decenti apparatu ad eam Neapolim accessit, de immenso munere magnificas gratias agens, & dilectione extimia se offerens ad omnia quae decet filium tantam & talem matrem venari. Post ta-

a. Alphonfus rex Aragonum & Sicilia ultra Pharam a regina Sicilia eis Pharam Ioanna 2. 12. Cal. Octobr. An. 1420. & rex Sicilia ea mortua designatus. Adoptione priuatus an. 1433. praetulo sibi Ludouico 3. Andegauensi. vi tamen contra regina voluntatem suscepta semel regni iura tenuit. Quae mortua A. C. 1434. contra Rematum terram ab ea adoptatum regnare cepit in schismate quo vltio, & regno exacto A. C. 1442. Neapolique & Idus Iunij capta, solus regnum pacifice obtinuit. Regnavit autem ab obitu Ioannae reginae an. 24. a Neapoli capta, an. 16. di. 22. Onuph.

men breue tempus ceperunt suspiciones oriri inter matrem & filium, illa quidem verente, ne nimium dominij sibi praesumeret, illo vero, ne vt mulier instabilis, fixa conuelleret, cum non deessent, qui ad hoc insuflarent. Eapropter decreuit filius rex Aragonum suorum consilio habito, matrem ad regionem longinquam transferre ne ad propositum mutandum impulsores haberet. Statuitque diem, qua hoc aptius perfici valeret. Deo tamen disponente, res non fuit ita occulte ordinata, quin regina praesenset ita cauta redita. Vnde & ipsa sibi prouidit, vt ad eam accedens detineretur in castro. Cum igitur vna dierum rex ad castrum seu palatium Capuanum, vbi regina residebat, accederet, quasi matrem visitaturus, re autem vera eam honeste captiuaturus: egressus ipse de castro nouo aliam de castro Oui vbi habitabat, quod in alio extremo Neapolis situm est, fortissimum accessum habens per terram & per mare, iuxta portum, in quo naues conquelescunt, applicuit ad locum. Et cum iam equus, cui insidebat, pedes priores ponere inciperet in ponte ligneo, per quem intratur in castrum, qui super hoc fuerat edoctus nimis cito erexit pontem, existimans equum iam totum ascendisse. Quod rex perpendens suspicatus insidias, retrocessit cum equo, velociter recurrens ad castrum nouum. Detectis igitur vtriusque insidiis & dolis, regina omnes Siculos & Cathalanos, qui erant in ciuitate, detineri fecit, rex autem Aragonum retinuit in castro suo, magnum Senescallum qui gubernabat regnum pro parte reginae. Hic tunc se reperit in castro nouo. Et quia regina multum afficiebatur ad Senescallum siue amore carnali, siue amore amicitiae, & vt sibi necessarium, capti autem a regina Siculi, & alij nobiles & barones valde erant intimi regi, ideo de communi concordia facta est permutatio, vt omnes Siculi, & alij dimitterentur, & Senescallus reginae redderetur.

Quibus peractis, cum iam nota facta essent odia matris & filij adoptati sibi & aliis, rex Aragonum classem suam, quam parauerat ad pugnam contra maioricas, misso nuncio clerici ad se vocauit Neapolim: quae intra paucos dies ad portum applicuit in regis auxilium cum pluribus nauibus magnis, & galeis armatis. Hoc regina audito, pro tutiori loco ad aliam ciuitatem transiit vicinam. Sfortia tamen, qui tunc in humanis degebat princeps exercitus reginae cum copiis suis descendit ad littora portus, ad repugnandum descendentibus ex galeis ad terram Cathalans & Siculis.

Cumque a mane vsque ad meridiem obstisset, cernens hostes praualere, cum suis exire aufugit, ciuibus autem in nullo resistentibus. sed cum vxoribus & filiis secum pretiosiora gestantibus, Neapolim deserentibus: rex cum gentibus per mare adductis ciuitatem sine contradictione accepit in festo beati Barnabae mensis Iunij anno domini. 1424. Igni domos & Aportheas

Inter Ioannam & Alphonsum diffidium.

A.C. 1430. Neapolis ab Alpho- so capitur & diripi- tur.

pothecas stratae quae dicitur Rubettina, expo- sivit nocte illa, & domos multis bonis repletas in praedam suorum per biduum concessit. Sed nec stipendiarii Sfortiae suis perpecerunt ami- cis. Nam obulantes Neapolitanis, qui ad diuer- sa loca migrabant, quae secum pauca deferebat abstulerunt. Haec vidi oculis meis, cum illis diebus ad visitandum conuentum Praedicatorum profectus, Neapoli me reperissem.

Strata. i. via publi- ca.

Regina autem Ioanna attendens, qua igno- miniose & iniuriose ad eam se habuisset [Al- phonfus] omnem adoptionem factam & irritauit, & annullauit propter vitium ingratitude regni ex haeredem faciens. Sed loco eius in filium adoptauit primogenitum ducis Andegauiae Ludouici, qui cum Ladislao pugnauerat pro regno, ius in eo praetendens. Qui cum magna comitum accedes honorifice & affectuose rece- ptus est in ciuitate Auerfana. Nam Neapolim possidebat rex Aragonum, sed in processu ip- sam exproditione Iacobucij Caldorij amisit & complures alias ciuitates regni, vt modica sibi portio regni remanente, ad Siciliam declinaret. Er regina Neapolim reuersa est cu- curia sua, & adoptiuo filio Ludouici naturali legitimo. Eique extunc ducatum Calabriae concessit haeredem regni relinquens. Sed cum Consensia in Calabria resideret, vbi & vxoris nupti as Celebrauit, morbo correptus migravit ad Dominum, filios non relinquens, & super- uiuente regina.

Senescallus regnum pro libidine moderatur & ex- tinguitur

Eladem mors. A. C. 1433.

§. VII.

EA tempestate magnus senescallus, astu- rus & sagax, gubernationem regni exerce- bat ad placitum cuncta disponens, adeo vt ma- iestatis regiae regina nomen tantum, ille vero executionem & reditus habere diceretur. Quamobrem, proceribus regni exosus est esse- tus, & ipsi regina, ambitione sua singulos ip- se contemnens. Factum est autem cum vna die cum celebraret nuptias filio suo Neapoli, cui in vxorem dederat filiam Iacobucij Caldorij principis exercitus reginalis, multi nobiles & barones aduenerunt congratulantes & fe- stiuantes. Ipse vero fere nunquam visus est ta- to effundit gaudio & incontinentia, vt die illa, af- ferens ita firmatum statum suum, quod amplius ei formidandum non esset. Sed subito conuer- sum est gaudium in merorem, & vox cantus & symphonie in luctum & planctum amarum. Nam nocte media cum iam omnes in stratis quiescerent & ipse senescallus in palatio regi- ne tenuisset, ecce sicarij, submissi a procerib. & regina (qui vna conspirauerant in mortem illius) cum magno clamore [adsum] & instanter pulsant cubiculi ostium, excitantes eum & ad-

Amonentes, vt festinus exurgeret, quia ex repe- tino accidente regina periclitaretur ad mortem. Euigilans ille mandat puero, vt aperiat ostium quo peracto armati inermem, & se induentem aggrediuntur: & vulneribus multis confossum mortuum reliquerunt. Diuulgatur homicidium, nullus mutire ausus est, nedum tumultuare: nescientibus omnibus, vnde illud processisset, corpus vero illius sine honore aliquo, vt pau- perissimi & abiectissimi delatum est in eccle- siam, quam citissime cumulandum, Regina au- tem pro sui excusatione, sine scitu eius asser- bat illud peractum. In qua re ostensum est, quam vana gaudia mundi, & vita incerta.

Demum regina Ioanna fere per annum post mortem eius, quem in filium adoptauerat An- degauiae ducis filij superuiuens diem clausit extremum, regnum relinquens Renato germa- no praemortui adoptiuo eius filij. Cuius ex- quis soleniter celebratis, miserunt proceres re- gni, & maiores oratores suos in Franciam, qui vocaret Renatum ad regnum Apuliae sibi a regina capiendum. Sed quia in bello recenter con- serto inter regem a Franciae & ducem

Ca Bellum hoc quamuis auctorem & ducem pra- cipuum habuerit Philippum Burgundiae ducem ob paternam eadem a Delphino patratam irritatum: re- gis tamen Anglia auspicijs & nomine gerebatur. Cuius belli originem, & progressum paulo alius resume- mus.

Quo anno (Aemyl. ait) Pontifex creatur Martinus eo in Francia nondum veteribus malis sublatis, noua exorta, Henricus 5. Quartus filius rex Anglia Cathari- nam Franci regis filiam per oratores nuptui petebat, responsum eo tempore neque ducibus vacare, neque regi opera esse de ea re agere. Hanc repulsam inter- pretatus, ac velut ignominia accensus, domesticis ma- lis agris re Franciam, in Normanniam hyeme appetente transmissit. Arestuatus oppugnationem obsidionisque paucos dies sustinuit, exim deditioem fecit. Rotoma- gum frustra tentatum, iam Franco milite vniique conueniente, Calitium versus flexit. Samoniam, amne traiecit. Ad Blangium accessit, quae magister equitum Alebrerus. Eo die iusto praelio pugnatum non est ma- iorum copiarum expectatione, quae postridie assuturo erant. Nocte proxima vulgus militum, quod vox pra- gelida foret, & in castris & in propinquis locis inge- rem struem lignorum accenderant, ita vt omnia per- spicua hosti forent. Quo contempletus Anglus orta luce cum iam sub signis staret miles Francus, non omnes direxit contumid in oppositam aciem copias, sed par- tem in ea circummisit semivermium turmas, quae extra ca- stra noctu sibi circa ignes loca delegerant. Ea irruente repente hoste, partim nullo certamine casti, partim refugiens ad signa, tumultum ac trepidationem suis iniecit. Vtrinque tamen pugnatum, sed dispari Marte euentus. Ex Anglis ducenti ferme cum fratre regis duce Eboracensi cecidere. Francorum decem milia, sed maior quam pro numero casorum caedes visa, quod capti duces Aurelianensis, ac Borbonus, Buisicandus prater ea, ac nobilissimam familiarum proceres permul- ti: victor praeda grauis, exercitusq. captiuus pleno, Cali- tium quo initio profecturus erat transmissit.

Burgundiae

A.C. 1433. Ex impro- uiso occi- ditur.

Luceia pro Bur- gundione captur. A. C. 1430.

Angli rex Franciam vxor pe- tens ten- tam par- tur. A. C. 1419.

Praelij ad Blangium cit 8. Kal. Nouem.

Redit in Franciam & mori- tur. A. C. 1422.

A.C. 1419. Sigismundus imp- rator in Franciam venit. A. C. 1419.

Sigismundus Caesar, vir sanctus, vt Ecclesiae pacem reddidit, ita inter duas regias nobilissimas sedare ius conabatur. In Franciam venit comitatu nobilissi- mo. Ad eum exiipiendum profectus, quod Franci ni- hil reliqui fecerit, quo Caesarum nomen apparatus magnificentijsque coli posset. Eum etiam rex Ang- lia honorificentijs coluit, & Calitij & Londi- ni. eo enim cupidissimus iungenda pacis transmissit. Pax inter regias reconciliatore Augusto iungenda erat sed eius rei prospero agi capta progressum in- terpellauit nun ius, in continente ad quatuor gentos Anglorum a francis collato signis occisus.

Interea simulae & odia, quae aliquantulum in am- bopita vid batur recrudere, Burgundioque defectione facta Carnutes Tricastresq. vno sepe de- dentes recepit. cum interim Normannia bello arde- ret, quod defensione facta Cadomum Anglus, Ca- rubuganque ditionem facit. coegerat. e Rotoma- gum obsideret. In dies factio Burgundionis maio- re, viuis nanciscibatur. Ioannes Villarius proditro- ne vnus porta noctu regiam vni magnam inu- g- es ea, regemq. ac aula omne Burgundionis arb- tri- fecit ag. e Delphino elapso. Qui Burgundionem ip- sam in colloquio inter eos habito occidendum cura- nit, vt diximus. Eius morte exacerbata iunt om- nia. Nam Philippus occisi Ducis filius acerrimus necis paternae vltor exiitit. Rotomagum septē men- sibus obsidion famēque domitium Anglus receperat, cum eo dux fauor aut, curataque prona ei ad victo- iam rediit, urbem regiam, Carnutes, Tricastres regem, reginam Catharinam virginem, quae omnia in po- e- siate patris fuerant, ei tradit. Et tunc Delphinum a spe regni paterni excludere: Lut. ita vo. e. p. acun- s: citatum curat, ac indignum qui in regnum succe- dat pronunciat, cuius fide Dux pater circumuenit, ac cecidit sit.

Prate ea in Tricastribus Catharina patre qui me- te copus era in bit deo cunctum. uenit Henrico bi- le- gibus, vt rex gener. libere rex Catharina procreati in regno succ. det. it. Interea in Franciam. du. ni- frant Angli, Reclio. que Franciam ac. r. tur. Eo no- mie bilium g. rens adiuuau. e aucte S. no. es. in. lo- dum. Melas cepit. Maiore igitur felicitat. qu. m- tuis ipem ex Anglia solus. animo co. ceperat, cum vno e Franca ac. m. m. trans. i. st. Frater eius dux Clarent. & Franciam re. u. au. eo pro. cu. ator. e- lilius. Rotomago in hostium m. ut. in. Andes perue- nit. Franci, qui in praesidio erat i. s. u. a. s. ac. v. la- tus belli terrorem funde. et. copias ad p. op. qu. m- vicum duxit, vbi cum Scotis Del. bini part. s. inen- tibus contenti m. an. u. c. n. s. u. i. v. b. i. m. p. e. u. m. u. l- torum in se. r. u. m. i. u. m. cecidit.

Ad nuntium occisi fratris Henricus rex relicta doni vxore Franca, & ex ea filio bimulo Henrico 6. in continentem rediit sed in sequenti anno in bor- tis Picematum morbo decessit, Tres & quinq. ginta dies superstes illi rex Francus fuit. Successit ei Carolus 7. annum agens primum & vig. sin. un. sub quo bellum maiore conatu ac viriliter & felicio- re numine Ioanna puella ei copulante gestum est vt inf. a. v. i. t. e. b. i. m. u. s.

Quo tempore Dux Philippus minus iam acer Anglorum partium defensor propiora respicie- bat. Renatus dux Ambari habebat in matrimonio Isbellam vicicam filiam Caroli ducis Lotharingi. Antonius Comes Vallomontensis beneficiarius ac frater Caroli ducis Lotharingi ducatum Lotharin- giae gentilitio iure morte Ca. oli. s. u. m. praedicabat.

Fratrisque filiam excludenda Renatus vero ius vxo- ris cognationisque defendebat. Armis agi captum. v. allemontensis ius. v. v. i. b. i. s. i. m. p. a. r. a. u. x. i. l. i. s. T. h. i. l. i. p. p. i. d. u. c. i. s. s. u. b. n. i. x. i. s. p. r. a. e. l. i. u. m. c. o. m. m. i. t. t. e. C. a. p. t. u. s. R. e. n. a. t. u. s. a. c. a. d. B. u. r. g. u. n. d. i. o. n. e. m. d. u. c. t. u. s. h. a. e. c. i. l. l. e.

A.C. 1421. Dux Rena- tus in bel- lo captus. A. C. 1433.

Burgundiae, Renatus cum pluribus alijs fue- rat captus ab hostibus, & adhuc detinebatur, illuc proficisci non valuit, vxor tamen eius mulier virilis, & prudens, vna cum filio suo primogenito associata oratoribus illis, & alijs plurimis Neapolim pertexit honorabiliter exoptanterque recepta, cum communiter reg- nicola dominium Francorum affectaret, Ara- gonensium horrenter. Elapsus est annus & vltra, antequam ille Renatus liber dimittere- tur, & in regnum regrederetur. Interea rex Ara- gonum audita morte reginae, ex Sicilia ad Ap- uliam reuersus est, tractans cum aliquibus dominis regni, prioribus amicis suis si forte regnum ipsum obtinere valerent. Sed quae postea ei acciderunt aduersa & prospera infra pate- bit.

Manfredi & sequacium eius noua reli- gio.

§. VIII.

His breuiter decursis gestis in partibus regni Apuliae iam ad narrationem pra- liorū, quae in Hetruria & Gallia Cisalpina per- acta, sunt per Venetos & Florentinos ex vna & ducem Mediolanensem ex parte alia reuer- tamur, vt appareat miseria mundi nunquam a motu quietis, cum tamen omnes quie- tem appetant, sed nisi in ipsum Deum, nun- quam inueniant. Sed antequam praelia carna- lia ingrediamur, libet referre aliquid de pug- na spirituali, quae illis temporibus accidit.

Venerabilis vitae quidam Manfredus nomi- ne, Vercellensis, religiosus, ordinis Praedicatorum erat peritus & iuuenis Deum. Hic praedi- cans in partibus Longobardiae nescio quo du- ctus spiritu populis nunciabat propinquum Antichristi aduentum, & quasi tempore suo esset futurus inducebat ad hoc suas rationes ex scripturis, praecipue Apocalypsis. Ex terrore huius doctrinae experientis horribilia, quae facturus sit cum venerit Antichristus, in quo omnes concordant, multi vtriusque sexus co- temnentes saeculum, iuuenes & virgines, senes cum iunioribus habitum sub eo receperunt tertij ordinis, seu de penitentia beati Domi- nici, ita vt transcenderent numerum quadrin- torum, mares centum, foeminae trecentae & su- pra. Hi in communi vivebant separatim viri a mulieribus, de labore manuum suarum in sudore suo, non omittis diuinis officiis & fre- quentantes confessionem & comunione in sum- ma honestate & caritate conuersantes: omni possessione & reditu carebat omnino. Omnes Tertia pars hist. Ant. T. Lon

Omnia quiescit ap- petunt.

A.C. 1414

Longobardi erant & simplices. Qui ex Longobardia Bononiam profecti sunt cum eorum patre Manfredo predicto.

Martinus papa attendens genus illud periculosum posse scandala generare, conatus est congregationem illam dissolvere, ad propria remittendo: sed non valuit, cum illis ita affectis ad illum Manfredum spiritualiter, ut ab eo nulla possent ratione diuelli, tum quia ita redolebat eorum conuersatio in conspectu laicorum, ut ab omnibus molestantibus defenderentur. Ex Bononia Florentiam applicuerunt, in arctissimo victu honestissime & laetanter domino seruiebant. Et licet Martinus tunc Florentiam existens prohiberet aliquid eis elemosinaliter dari, ut in patriam, & ad suos redirent, non obediatur ex compassione & deuotione populi concepta ad eos. Examinari fecit papa illum Manfredum, & nihil reprehensione dignum in eo inuentum est, nec in congregatione illa. Pontifice cum curia ad urbem accedente, secuta est congregatio illa, quam cum magno rigore disciplina regebat, pro nimis contentionibus & ad cippos mittens & laeta doctrina frequentis nutrebat. Major pars eorum in breui in domino obdormiuit Romae. Remanentes in magnis angustiis vitam debebant, vexatae copulantes earum a demoniis, Aliquibus iunioribus apparebant spiritus in vestibus albis, ut angeli lucis, si tamen ipsi erant, & afferentes eis pater noster minima vitrea & perforata euanescebant. Sperabatur ab illis Manfredus papa futurus, & a multis earum Antichristus manifestandus. Transactis pluribus annis tempore Eugenij Manfredus ipse nimis aliquando credulus visionibus illarum quiescit in domino, in conuentu Minervae sepultus. Post quod diuisa sunt in duas partes mulieres, quae & paulatim defecerunt per mortem, & aliqua in spiritu. Et quae expectabant non viderunt, nec illum papam, nec antichristum. Praedicabat Bernardinus contra eum arguens factum illud, & Manfredus contra Bernardinum in aliquibus doctrinae suae eum suggillans.

Cippus pedum geaus est.

Congregatio religioforu, quae per non probat, male perit.

De Philippo Maria duce Mediolanensi & praesulis eius cum Florentinis. Leon. Aret. Blon. dec. 3. li b. 2.

CAP. VIII.

Bellu Florentinoru contra Philippu.

IVTURNAM Florentini populi pacem primo excepit bellum cum Philippo Mediolanensi duce ceptum anno supra. 1323. ita vario gestum mare ut penes eos steterit victoria qui ante ferme pro victis habebantur. Eius initium tum ducis culpa parum pacis iura seruantis contractum fuit tum aduersate pontifice Martino qui Florentinorum opes debilitari francisque cupiebat. Quae ut notiora fiant paulo videtur alius eius origo repetenda. Recuperato post fratrem interfectum Mediolano plurimisque patetnae ditionis vrbibus in potestatem redactis ampliandi dominij cupidine Philippus animum adiecit ad oppugnandam ciuitatem Genuensem, variis factionibus laborantem, cuius dux erat Thomas

A Fregosius vir prudens magnique animi & ad resistendum parati. Veritus ergo ne a Florentinis illi subsidia suppeditarentur omni studio pacem cum illis quaesivit. Et primo sancti Antonij abbatem ad tentandum Florentinorum animos deinde sex oratores, qui aperte de pace inter eos firmanda (cum iam pluribus annis ita cito ad viguissent) agerent, Florentiam misit.

Summa postremae legationis fuit nulli ignotum esse quatas attulerunt Italiae clades bella, quae inter viccomitum familiam, & populum Florentinum haestenus exstitissent, cupere ducem ut nedum submouerentur bellorum, quae oriri possent, occasiones, sed summa perpetuaque concordia inter eos statueretur omnisque armorum (a quibus ducis animus abhorrebat) tolleretur suspicio. Scire se Venetos semper pacis Italiae fuisse amatores, pontificis animum sibi compertum esse a discordis maxime alienum nihil obesse, si pax sequeretur, quo minus vniuersa Italia in otio esset diutius quietura. Sibi mentem immemorem esse praeteritarum discordiarum quia potius meminisset post paternam mortem cum Longobardia omnis bello flagraret, Florentinos cum parua impensa plurimum damni sibi inferre potuissent ab armis cessasse, hortari se Florentinos ad sumendum eam pacem quam singuli appetrent, cum esset omnibus profutura, velle ducem eos habere parentis loco neque quicquam male quam notam esse vniuersis nihil sibi antiquius pacis & quietis cupiditate. Hanc se proculdubio maiorum suorum ambitioni longe anteferre.

His in frequenti senatu recitatis fuere plurimi & seniores praesertim qui dicerent eam pacem tanquam insidiam reiciendam esse: & (id quod postea re ipsa comprobatum est) legatorum verba plena videri insidiis omniaque ad fallendum spectare. Ducem vnum ore loqui alterum animo occultum gerere, pacem ab eo ostentari bellum intus latere cui nulla pax cordi esset, sed cupiditas regnandi: non quod ab illo concordiae foedus qui dominari cuperet omni spe externi auxilij destitutos, iungum seruitutis subituros, optare illum sopiti specie pacis Florentinos quo secutius Genuenses expugnet. Simulatque in potestatem redacti sunt paternum ampliandi dominij sumptuum animus, ardere illum cupidine regnandi & ab eis incipere qui essent proximiores. Eiusmodi paulo post eam flammam latius quam reipsum expediat si pacis titulo intus ignis nutriatur, eandem filio mentem fore quae fuerit patri. Expugnatis Genuensibus transfaturum illum arma in Tusciam, si qua fuerit facultas, consultius videri praesidio adesse Genuensibus quo vicino bello destineatur quam contracta simulata pace illos desertos auxilio pati, tutiora se praesentia, sed futuro quoque prouidendum esse.

Alij dandam petenti pacem sentiebant neque praetermittendam praesentem quietem futuri belli metu & Genuensibus in potestatem redactis ducem adeo non potentem fore ut ab eo occupanda Tusciae periculum immineret, cum omnis eius patria adeo diutinis intestinisque factionibus & bellis vexata iaceat, ut multis

A.C. 1414

Philippus Maria ad Genuam occupandi animo aduenit. Blon. dec. 3. li b. 2.

Mediolanensis ad Florentiam nos legatos.

Populifloru reum de Mediolanensi dicit praesage.

Pacis studium factus Mediolanensis dicitur.

A.C. 1422

multis annis nequeat exurgere in priores vires. Possit fieri, ut vera ab oratoribus dicerentur, neque desperandum pacis illum foedera seruaturum cuius nomen adeo mortales allicie, ut abominandum videatur oblatam vitro repudiare pacem. Restitisse Florentinos quondam per annos duodecim parenti, cuius opes & impetium longe lateque etiam in Tuscia diffusum erat, multo facilius filio imbecilliori admodum obisti posse, si quid insaniet. Neque enim eius res adeo secundas esse, ut a multis annis occupanda Tuscia vacare queat, tempora interim consilia secum ferre.

His variis orationibus agitari, seu satis volentibus, seu quia pacis nomen plurimos mouebat, foras cum oratoribus firmatum est. Cuius condiciones inter ceteras extitere, ne duci citra Pontremuli oppidum Tusciam versus, citraque Mutinam arma monendi, aut citra cruscolum fluuium versus Bononiam vitas copias mittendi, societatem incundi, vrbemve aut castra capiendi, aut oblata tenendi aut auxilia cuiquam mittendi ius esset, nullumque foedere cuiquam citra hos fines iungi posset. Quae iureiurando firmata sunt.

Philippus maria sibi Genuam subiugata. Ex Leon. Aret. Blon. h. c. i. b. i. habet.

S. I.

PACE constituta dux Genuam tum Longobello tum intestinis factionibus debilitatam capit. Agre autem tulit emptum de Genuensibus belli tempore Liburni portum quod fuerat ditionis Pisanorum propter pecunia illis ad usum belli datam, quam postea occasione praerulit pacis violanda cupiditati. Erat tunc ciuitas Florentina longa pace admodum opulenta opes amplissima pecuniis affluere ciues, & ut fieri solet, ex rerum copia orta superbia neque pontificem vereri, neque quemvis alium magnipendere sinebat. Quod autem Martium offendit, fauor erat Braccio Perusino bellicoso duci, multasque ciuitates ecclesiae occupanti per Florentinos praestitus concordiae deinde opera Florentinorum cum pontifice, & restitutione quorundam oppidorum captorum facta, ad urbem proficiscitur Pontifex indignatus plurimum, ut postea questus est, ob verborum contumeliam puerorum, non repressam. Postmodum Alphonfus sancti Eustachij cardinalis legatus ad regendam Bononiam destinatur, cuius fauore prima cum duce belli origo manauit. Animaduerta enim populi mobilitate cum defectionem timeret, quo recentem statum aliquo firmiori auxilio muniret, societatis foedere cum Florentinis iungi per oratorem postulauit: quo ob eam rem denegato ne nouae contentionis aut belli causa otretur legatus idem petiuit a duce.

Legatus pontificis cum duce exulans peruenit.

Ille pacem petentis nouarumque cupiditatum eam societatem amplectitur inuito foedere, in quo vtriusque animus idem sentire videbatur. Vnde malorum omnium initium est profectum. Nam violata hoc foedere per duce pace, cuius legibus cauebatur nomina

tim, ne Bononiam sociam recipere aut foedere aliquo cum ea iungi liceret, Florentini pacem ab eo non seruata per litteras questi sunt. Dux ad simulandum ac dissimulandum promptus, missis Florentiam oratoribus foedus illud ea ratione tutari conatus est, ut eius dicerent legati non ad infringendam pacem (cuius esset cupidissimus) sed ad securitatem suo statui timentis id a se factum esse, multisque verbis deducis animo ad seruandam Florentinorum amicitiam differuerunt. At qui culpa excusare non poterat, abierunt animis dubiis, ac suspensis.

Superuenit obitus Georgij Ordelafij vicarij Foroliuensis qui superstitibus filio impubere & Lucretia vxore Ludouici Alidosij vicarij Tindensis filia decessit vita (Vicarius autem eos appello qui ciuitates aut oppida, vicario pontificum nomine tenent) Lucretia parum ciuibus fidens propter Catharinam, quae viri soror fuerat & alterius, id est Gibellinae factionis fauoris erat paterno consilio in ciuitate regenda utebatur quod Catharina agre ferens suos ad defectionem hortabatur. Lucretia cum iis quos sibi fidos putaret quo filij status firmior esset societatem antea cum Florentinis initam renouauit reliqui ciuium suadente Catharina in ducis fauore inclinarent iique vrbis illius capiendae oblatam spem minime repudiarent. Lucretiam dux primo tentat ut ab rogata Florentinorum societate sibi harere & foedere iungi vellet, auxilia insuper pollicitus, si opus sit pro filij tutela. Illa cupiens ceptam cum Florentinis societate seruare benignè respondit si casus vulerit se opem illius imploratam. Eadem & Catharina per internuntios significauit & hortatu suo si sua sectam sequi vellet multo plura ei, quam Lucretiae est pollicite.

Lucretia Georgij Ordelafij vxor cum Florentinis foedus renouat h. c. Blon. ibid.

Sata inter duas mulieres eiusque discordia plures equitum turmas in agrum misit Bononiensem contra pacis condiciones. Quod admirati admodum Florentini & eam rem minime spernendam, ut maius incendium excitaturam rati legato scribere mirati se, quid sibi tam subitus tot equitum aduentus veller, neque recte ab eo factu qui ducis equites ad perturbandum otium in agro Bononiensi otiosos esse sineret. Suspitari se aliquam occultiorum fraudem contra se a duce machinatam esse, rogare ut eum equitum numerum missum faceret. Ad ea respondit legatus eos equites suo rogatu a duce missos quibus ad recuperandum castrum Bononiense videretur neque vllum ab eis Florentinis periculum immineret. Responsum est ab oratore ridiculum id neque verisimile videri, tantu equitum numerum pro ta paruula re a Longobardia excitatum. Verum dies palam facturos, quem hi dolulum secum portarent. Hanc auxit suspicionem Marchio Ferrariensis, qui & ipse scripsit eos equites sua causa venisse qui paulo post Lugum oppidum coeessere Foroliuio propinquum. Ibi cum aliquam diu morarentur dux solita calliditate vtrique & Lucretiae & Catharinae scripsit, se eius causa misisse equites quo volenti auxilio esse posset: Lucretiam in Florentinorum societate repudiato ducis foedere perseuerat: Catharina, qui cum ea feticbat oblata auxilia cepere excitatoque tumultu a Lucretia

Tertia pars hist. Ant. T. 2. ca.

A.C. 1422. captamque in custodiam tradant, unde fugies A Forum Popilij petit, ducis equites a ciuibus in urbem recipiantur.

Foroliuū a Duce Mediolanensi per proditiōe capi. Captā proditiōe ciuū vrbe, varia Florentinorum concilia agitabantur, quidam bello vindicandam tantam iniuriam censebant, quidam tentanda omnia prius, quam ad arma deueniretur. Violatū pacis fœdus erat transgressūque longo intervallo fines in eius cōditionibus statuti. Defendēdam Lucretiam omnes vociferabantur, & vim vi repellendam; Nunc tandem emergere fructus pacis tantopere à duce hætenus petita. Quo autem facilius de bello, si opus foret, agi posset, decem viri creantur qui è vestigio duos equitum præfectos cum sexcentis equitibus ad Forum Popilij mittunt pro Lucretiæ tutela. Ne autem inconsulte bellum appetere viderentur visum est in primis & literis & oratoribus queri de violata pace, si quo modo posset absque certamine res componi. Quæsti sunt igitur primū per literas cum duce pacem ab eo interruptā esse, cum sciter fœdere se, ne id faceret prohiberi, æquum videri, vt reuocaret equites, vrbeque relinqueret, quam per iniuriam cepisset. Marchioni deinde Ferrariensi Nicolao scripsere, vt ducem cohortaretur ad seruanda pacis fœdera, quæ essent inter se more solēni firmata.

Ad ea rescripsit dux se per oratores, quos Romam missurus esset, responditurum. Id tantū scire eos velle, se pacem optare, quæue commissæ forent, præter suam voluntatem gesta. Oratores cum Florentiam venissent, multis verbis ducem ab eo incepto excusare enotari sunt, asserentes illam omnino seruaturam pacem, equites insuper reuocaturum, ac vrbe redditurū polliciti, si eorum securitati, à quibus vrbs tradita erat, consuleretur: nolle enim eos, qui secum sensissent, aduersæ factionis, iudicium arbitriumque subire, spectareque se, si qui ciues ex maioribus ad ducem mitterentur, rem proculdubio esse conuenturam. His dictis cum summam spem concordiæ ostendissent, Romam profecti sunt.

Ad pontificem verò missi oratore Marcello iuriconsulto gesta per ducem narrantes & eius fraudes multiplices quæsti sunt & Alphonso legati iniurias, cuius fauore & astutiâ Foroliuū in ducis potestatem venisset. Quod factum Marchionis simulatione cum excusaretur, obtestantis suo nomine tam vrbe captā teneri: rogabant pontificem, vt ciuitatem suā à tyrānnis eximeret, mandaretque duci, vt omnem equitatum ad se reuocaret. Ad hæc Martinus (qui & belli fautor putabatur) respondit se Braccij bello Aquilam obsidentis impediri de quo dictum est supra, & ideo minus rebus Flaminia vacare posse. Egit tamen orator, vt adiucato ad curiam Alphonso, cardinalis Senensis dominus Gabriel, qui factus pontifex Eugenius dictus est, à Piceno, vbi legatus erat Bononiam proficisceretur.

Marchio ferrariensis Foroliuū occupat. Blon. ibid. Leon. Aret.

§. II.

D Vm hæc agitantur Nicolaus Marchio, cum ciuitatem suo nomine teneri, & gu-

Florentini ad Pontificem oratores mittunt.

sup. c. 7. §. 4. & 5.

bernari palam dictitans, per oratorem nūciat Florentinis, si paterentur Foroliuū à se aut tueri, aut suo nomine tenui, curaturum se, vt copiam ducis in Longobardiam redirent: quo fieret, vt omnis belli occasio tolleretur. Hæc responsum est, non pati honorem reipubli. Florentinæ, à se statum socij, & amici pro derelicto haberi, recteque fore, si daret operam Marchio vt ciuitas Pupillo restitueretur. Neque enim aut sua, aut ducis esse, vt aliena raperet. Neque esse prudentiæ suæ alienam culpam in suam traducere velle, aperteque cognosci, hæc omnia à duce confingi decipiēdi gratia, vt ostenderet se nulla in re pacem violasse. His longè contraria narrauit paulò post archiepiscopus Genuensis ad vrbe vadens, qui mandatum sibi ab eo referre Florentinis ait, se quæ fecerit, Martini gratia fecisse: misisse enim equites qui pontifici auxilio essent. Urbem Foroliuij ab eis de pontificis voluntate captam, tanquam locum idoneum, in quo in eundo & redeundo quietem capere, & impedimenta tuto relinquere possent.

Huiusmodi fallendi artibus, & aliam dux adiecit, misso Florentiam oratore Franchino, iuriconsulto, summæ autoritatis viro, qui suis verbis diceret se pacem omnino cum eis cupere, quacumque pontifex & Veneti conditione vellent, quorum arbitrio leges pacis esset permittitur. Suasitque, vt orator ad ducem mitterent, per quos speraret proculdubio rem facile componi posse. Ei quoque oratori parum fidei adhibitum, cum eius verba ad dolum spectare viderentur. Ne tamen oblata pax ab eis sperni videretur Bartholomæus Valoris, vir egregij animi consilijque, & Nellus iuriconsultus Mediolanum missi. Qui ad vrbe Laudæ, cum peruenissent viginti millia passuum Mediolano propinquam, ducis iussu propius adire prohibiti sunt, asserentes se, cum à loco peste infecto venirent, nisi post quadragesimā diem eos non auditurum, missurum tamē, qui eorum postulata audirent, & suo nomine, quæ agenda essent, tractarent. Ad quæ oratores ad ducem se non ad alios ire, iustos responderunt neque pestem se, sed pacem secum ferre, quam si respuerit, armis decernendum esse.

Re infecta oratores reuersi, ciuitatem summo aduersus ducis calliditates odio incendierunt. Oratio Bartholomæi præsertim dolos de regentis animos ciuiam commouit, qui publico in oscilio cum de legatione sua dequeducis tergiversatione referret huiusmodi habuit orationem.

Si cum eo viro, Florentini ciues, nobis res esset, qui vlla fœderis, aut iurifurandi iura aut ipse nosset, aut à suis maioribus accepisset, & non cum eo, qui ab adolescentia totus ex fraudē penderet, forsitan oratorum eius carcerumque, qui de pace nobiscum locuti sunt, verbis aliqua ex parte credendum putarem.

Sed cum bellum acerrimum inest nobis ab eo, qui nullas nisi perfidiæ leges norit, non quid dicat, sed quid agat, non quid loquatur, sed quid moliat, animaduertendum est. Pacis fœdera missis equitibus abruptis, fidem soluit, iurandum contempsit, capto Foroliuū non

A.C. 1422.

Ducis Mediolanensis fraude.

Foroliuio non sua, sed aliena id factum opera sim ulauit, multis variisque verbis ac legationibus elusi sumus multis fraudibus appetiti, multis dolis decepti. Omnia tyranni huius cōsilia eo pertinent, vt receptaculum nobis propinquum habeat, quo nobis bellū inferre, & parua impensa vires nostras debilitare queat. Parentis animum assumpsit, & eius vestigiis hæret, qui nos semper per pacis speciem oppressit. Hæc fuit causa querendæ quondam nobiscum pacis, vt subactis Genuensibus liber vicinorum metu in nos arma facilius verteret. Bello hæc immanis ambitio reprimenda est: quæ exæstuat imperandi cupiditate. Proinde fraudes superandæ sunt viribus, & aperto Marte illius insidiæ reprimendæ. Pacem igitur, quæ ad bellum gerendum spectant ne ferpens ille nos imparatos inueniat, & à se tanquam nullius consilij homines delusos gloriatur. Pacem interim, si vera non facta offeratur minime repudiemus. Eo tendant consilia & opera nostra, vt non mouisse bellum, sed motum repressisse videamur. Hac legatione renunciata, conspecto quoque ducis ad decipiendum animo, & à concordia alieno, de gerendo bello decreuerit.

A.C. 1422.

Ducis Mediolanensis fraude.

Martinus inter Ducem & Florentinos pacem componere vult. idem.

§. III.

sup. c. 17. §. 1.

MARTINVS pontifex qui Ducis rebus timebat ob potentiam Florentinorum & quia Braccius, qui tunc circa Aquilam occupabatur, vt patet supra, vir bello egregius, sperabatur (id enim pollicitus erat) cum tribus equitum millibus in auxilium Florentinorum venturus, conspiciens maiorem belli excitari molē, quàm quæ per Ducem ferri posset, rogatu quoque oratoris Florentini id magnopere petentis Antonium Lusum virum suæ ætatis prudentia & eloquentia singulari oratorē ad Ducem destinavit, vt pacem sua daret. Qui multis rationibus pacis causam egit. At ducis animus consuetæ animi simulatione utens, omnem præteritorum culpam à se reiecit, illam in Marchionem transferens, cuius opera vrbs capta esset omnino pacem se velle, sed vrbs reddendæ nequaquam penes se arbitrium esse. Marchio interim, & ipse noui belli infamiâ fugiens per oratores Florentinos sollicitat, vt pro redintegrandâ pace, cuius dux cupidus erat, legatos ad se mitterent. Mandata enim habere ab eo se, quibus pacem aperte polliceatur, qui conditionibus ante petitis assensurum se promittat. Missis legatis, pluribusque diebus variis locutionibus ne quicquid consumptis cum ad interponendam moram omnia agi viderentur frustrati spe pacis Florentiam redeunt.

Imola capta Mediolanensis. Vide Blon. in fine li. 1. dec. 3.

Interea cum variæ incursiones vtrinque rapinæque in Flaminia fieret Ludouicus Alidofius, neque duci neque Florentinis aperte fauens, amissa Imola, captiuus ad ducem perducitur. Capta est autem prædicta vrbs proditiōe ne militis, qui ad hostem transiens, qua arte & loco ciuitas capi posset, deducit ducem se

constituens proditiōis. Nouerat enim quæ pars arcis parum firma custodiis esset. Fertur hanc calamitatem ab umbra paterna post eius obitum multis annis antea prædictam tempusque vrbs [capiendæ] & diē designatam. Ob eam causam decreta iterum ad pontificem legatio, quæ diceret iam duas vrbes suæ ditionis cum omni territorio à duce occupatas, rogaretque vt pro communi pace vrbes eas reverteret. Fore si id egisset, ab armis cessaretur. Ille vt antea non esse sibi id integrum respondit, propter Braccij molestiam eis notā. Satisfecisse tamen quoad potuerit eorum precibus, cum legatum eis acceptum Bononiam destinasset. Sed tamen paulo post ad preces ducis, qui legatum nimis fauentem Florentinis apud potentes incusabat remouit, & archiepiscopus Arelatensem Ludouicum, qui postea cardinalis ab eo est factus, vrbi Bononiæ præfecit.

A.C. 1423.

Florentini bellum contra Mediolanensem decernunt. Blon. dec. 3. l. 2.

Diuersis in locis dum hæc aguntur, Florentini desperata, quam tanto tempore quæserant, pace, ad bellum gerendum conuersi, eius administrandi pro reip. salute potestatem decem viris dedere. Multa interim Florentiæ variis sententiis iactabantur. Asserebant ex melioribus quidā, necessarium ad tuendam libertatem bellum suscipi aduersus ducem: cum leuis aut nulla fides potius habenda Philippo videretur, qui tam aperte pacis leges violasset captam contra fœdus vrbe sociam atque vicinam, & dum se pacis audium ostentat, quo remissiores eorum animos reddat, proditiōe Imolam suo imperio adiecit, proclium cum ad peierandum, & multa alia mala eius recedentes. At verò nonnulli ex senioribus amplius censebant consulendum, minime inutilem, aut perniciosam parui temporis moram videri, si consilio regatur, cui nil tam aduersum habeatur, quàm festinatio. Ducem aperte profiteri pacem se cupere, pontificisque decreto, quod equites sui egissent, corrigi emendari que posse. Expectandum igitur paululum, si quo modo daretur refarciri pacem, legationibus mittendis.

Obiciendis purgandisque criminibus, circumactis fere anno cum ducis abhorrentis pacem milites Flaminiam vastarent, decem viri qui prioribus suffecti erant, decreto bello copias equestres ac pedestres comparant, ad sex millia equitum & tria millia pretio conducunt, quibus præerat præfecti rei militaris multum periti Pandolphus Malatesta, versus ex familia Ursinorum, Ludouicus Obitiuss Lucas Nicolaus Colentinus Arditi Camerinus, multisque præterea equites nobilissimi, quibus præficitur belli dux Carolus Malatesta, vir bello & pace insignis de quo plura dicta sunt supra. Hic coacto in vnum exercitu, castra prope Foroliuū metatus est, si qua occasio aut seditio se offerret vrbs recipienda. Castellâ quoque aliquot vi expugnauit, prædæ partim tulit cum omnia pecora agrestesque in vrbe comportatis eorum rebus refugissent. Summa erat decem virorum, balia sollicitudo, in exercitu terrestri cōparando, quo superior copius ducis esset.

Sed non minor erat cura vt fauore exulum Genuensium dux possessione Genuæ pelleretur. Tertia pars hist. Ant. T. 3. Eo.

A.C. 1424.

Belli duces aduersus Mediolanensem. sup. c. 6. §. 2.

A.C. 1423. Exules Genuam tenent, sed frustra.

Eorum hortatu classem comparant viginti quatuor triremium cum Infante Hērico regis Aragonum fratre in auxilium pecuniis datis. Quæ instructa parataque portum Genuæ ingressa est, si quomodo seditio in vrbe oriretur. Ostendebant se ex nauibus exules & in primis Thomas Fregosius antea illum dux ciues ad liberandam de tyramo urbem exhortantes asserētesque si occasionem præsentem amisissent postmodum frustra eorum auxilia imploratos. Sed obtinuerunt aures ciues ad eorum voces: apud quos plus valuit odium in Cathalanorum gentem sibi admodum infensam, quam exulum benevolentia. Ea res prohibuit nouitates in vrbe fieri amica Thomæ: & eum receptura si alio auxilio nisus esset. Re infecta capto Delphini portu ea æltare verâq; oram maritimam infestam frequentibus incursionibus reddiderunt.

Carolus Malatesta Forolinium obsidet. Blon. ibid. Leo. Arcet.

§. III.

Carolus interea cum Forolinium obsideret: ciues ægrè passi vastari latè agros seque intra mema clausos teneri maiora subsidia ad se tuendos vocant (nam ad eam vrque diem sexcenti tantum equites vrbs subsidio aderant) & à Duce petierunt. Missi sunt equitū quatuor milla, quibus Angelus Pergulēsis præfectus est. Iis ceteris quoq; equitibus in vnum coactis castrum Zachonariæ, quod comes Albericus tenebat, fœdere cum Lucretia iunctus, obsedit statimque expugnandum, vr quam citissimè Forolinium ire possēt castris illic positus, castrūque ac fossa circumdatis summa vi oppugnare adortus est. Albericus se diutius oppidum tueri aduersus tantam belli molem diffusus, Caroli opem ad tollendam obsidionem implorauit. Qui multum ad bellifamam conferre arbitratus, eam obsidionem sua opera solui: vesperi cum omnibus copiis castra mouet: euestigio copiis ita ingressus tanta procella continuus imber exortus die noctūque tota via effusus est, tantaque noctis obscuritas incubuit, vr summo cum labore ad decem millia passuum considerēt. Plures aqua vndique redundante itinere fatigati, in itinere consistere alij per ignotas semitas delati longius procul à sociis aberrarunt. Tandem cum paulò post exortum solem in conspectum hostium venissent subito in aciem nullo adhibito ordine descenderunt. Nam cum maior pars quidem firmandis castris alij sumendo cibo, quieteque fessis danda occupati essent, appetere conflictum reliqui, & in iis Arditiō, nulla sumpta quiete, neque curatis corporibus, repentino impetu in hostes intrerunt, eisque in fugam versis in prædam impedimentis relictis ab hostibus conuersi sunt, locumque illis se à fuga colligendi, inque prælium redeūdi dederunt. Qui factō agmine victores in fugam vertunt. Alij subinde præfecti suis fugientibus occurrunt.

Haud dubium est Carolum victoriā poti-

Carolus Malatesta ad iouendam obsidionem pergit.

Florentini Mediolanenses fugant.

turum fuisse, si ceteri præfecti priorum impetum securi fuissent. Sed dum cunctantur, dum imperium duci expectant ab hostibus sperantur. Aequo Marte aliquandiu pugnant. Demum Florentini tum nocturni itineris labore, cum certamine limòque terræ (omnia enim imber occupauerat) viribus exhausti profligantur. Et prius hostis ad locum, vbi Carolus erat, peruenit quam suos fugatos scisset. Hac in acie ducis prouidentia desiderata est, qui neque loco, neque tempore rem fortunæ commiserit. Plures capiuntur inter quos Carolus, multi sibi fuga salutem parauerunt. Viri ac Ludouicus eo prælio occubuerunt. Pandulus Raenam, Tolenninus Cefennā reliqui in potestatem redegissent, nisi prohibitus fuisset à duce. Nam vr Carolus est ad eum deductus, nò pro captiuo aut hoste habuit, sed vr tutorem sibi fratremque à patre relictum in honore habuit, abire illum, quo uellet, venarique (quo exercitio admodum delectabatur) permittens. Tandem cum multis cumulatum donis in patriam Philippum remisit.

Ea victoriā elatus Angelus Cefennā Ariminumque petens, multis in ea regione oppidis & castellis receptis Ariminum haud dubie in potestatem redegisset, nisi prohibitus fuisset à duce. Nam vr Carolus est ad eum deductus, nò pro captiuo aut hoste habuit, sed vr tutorem sibi fratremque à patre relictum in honore habuit, abire illum, quo uellet, venarique (quo exercitio admodum delectabatur) permittens. Tandem cum multis cumulatum donis in patriam Philippum remisit.

Tanti exercitus clade, quæ anno. 24. suprâ. 1400. contigit, accepta decemviri nouis copiis comparandis vacant. Inter hos optima spei adolefcentem Othonem, Braccij apud Aquilam in prælio interfecti filium cum magna patrum equitatus parte videlicet mille ducentorum conducunt. Huic cum præfecti munia nequaquam per aratem paruum exercere posset, Nicolaum Piccininum, qui cum ala equitum sub patre militauerat consiliarium adiutorem que dederunt. Is cum in Tusciam venisset: primam expeditionem & eam infansam fecit in valle Lamoni quæ ditionis erat Ludouici Manfredi socij, & amici ducis. Nam incursionem in eam vallem in consultius facta ab aegrestibus & moranis ita interclusus est: vr neque regredi, neque progredi facultas esset. Pugnando interficitur dictus Otho filius Braccij reliquis aut capris aut dissipatis.

Nicolaus Fauentiam captus perducitur quæ ciuitatem Guidantonij Manfredi tenebat ducis in eo bello partes secutus. Eū Nicolaus, qui in libera custodia erat, hortari non desistit: vr Florentinis potius propinquis, quorum opera promptiori ad se iuuandum vr possēt quam longè abeunti domino (cuius auxilia in aduersis tardiora futura essent) faueret. Magis enim pendendum esse propinqui hostis motum quam spem auxilij longè remoti. Idem quoque Guidantonius, cum Carolum auunculum suum in bello captum visitasset, ab eo redargutus est, quod amicitiam ducis prætulisset amicitia Florentinorum cum vicinior esset & respublica Florentinorum diuturnior & beneficia ab eis recepisset nò nulla. Hęc verba cum alius pectori heuissent facile apud eū valere. Accessit ad hęc eū animū, quod ingentia ducis promissa nullo loco apparebant: & decemviri tum pecunia, tum promissorum spe impulerunt, vr meliora consilia secutus animum applicaret ad tutandam rempublicam. Florentinam: quæ maxime eo bello opera illius sustentata est, ac defensa est.

A.C. 1424.

Carolus Malatesta à Duce liber manuerat.

Otho Braccij filius à Florentinis conducitur.

Eiusdem mor.

Guidantonius ad Florentinos ducit.

Omnis

A.C. 1424.

Omnis enim ferme belli moles in Fauentiā est conuersa: & duce defectionis iniuriam viciscerante, & Florentinis pro illius vrbs tutela, tanquam pro communi patria pugnantibus Nicolaus quoq; à custodia liberatus est, factusque omnium equitum, qui sub Othone erant, præfectus.

Florentinorum ad Pontificem legatio.

§. V.

Post acceptam cladem pluraque amissa castella, Rainaldus Albitius, Vrfulque oratores ad pontificem decernuntur qui petant vrbes captas per ducem etiam se adiutoribus recuperare. Sublata esse Braccij quæ ante retulisset, impedimenta facillimum fore, si animum intendat, ducis copias Flaminia pelli, eamque restitui in ecclesiæ ditionem: que rantur quoque nimis fauores per legatū Bononiensem contra Florentinos hostibus scilicet suis impendi, quibus equi, arma, vestes, comæteus, liberum inter ministraretur, suos verò his omnibus in terdici, & plus odij in se, quam in aduersarium ostentari. Periniquum videri tantas suppeditari opes illi, cuius pater, patruus, auus, progenitores semper hostes se Romanorum pontificum præbuisent eorumque ciuitates ac prouincias occupassent: oppugnari autem eos qui omni ope, impensa, fauore Romanam Ecclesiam defendissent: quarum rerum recens adhuc extaret memoria: Rogare pontificē, vr illi mandet, si aut nequeat, aut nolit Florentinis adesse saltem ab iniuria abstinere requirere pontificis honorem, vr se æquum iudicem, nulli fauentem parti inter armis decernentes præbeat: quamquam æquius videretur, & pontificis officio dignius iis fauere, qui pro restitutione rerum suarum sumpsissent arma quam cum eo sentire, qui bona ecclesiæ vsurpasser.

Hęc quoque legatio à Martino contempta est, asserente, quamuis Braccius sublatus esset, Perusij tamen ceterarumque vrbiū, quas ille iniquè possideret, recuperandarū, que propinquo vrbi essent, curam rebus ceteris se præferre. Quo ad legatum attineret displicere sibi ait, si in partem ducis declinaret, scripturum se tamen, vr in neutram partē declinet. Quo responso existimatum est cupere Martinum trahi in longinquum bellum & in eo ducem superiorem esse.

Alia subinde legatio Venetias decrera est, Pallas videlicet Strotius eques, & Ioānes de familia Medicorum qui exponerent dolos & fratres ducis in violandis pacis fœderibus per eum expetita. Qui per varias simulationes dissimulationesque duas ecclesiæ vrbes cepert, multa que præterea sociorum suorum oppida: quo ex propinquis locis inuadere Florentinos palam ab eo & suis dicitari non omittorū bellū ducē, quoad paterni dominij in Tuscia vrbes, & loca recuperauerit, que omnia partim pontifici partim subdita essent populo Florentino cogitarēte consularēque, quid agendū foret. Non esse tutum ducis potentiam augeri: repti-

Pontifex legatos florentinorum despiciit.

Item ad venetos legatio destitit.

Guidantonius ad Florentinos ducit.

mendum videri ruentis ambitiosi iuuenis impetum, non tolerandum illū verbis offerre pacem re acerrimum bellum gerere, non finiturum cupiditatem dominandi si Tusciam subegerit. Appetuisse illū pacem Florentinorū quo Genuam expugnaret omni auxilio derelictam. Fecisse postea cū ipsis Venetis per decēniū pacē quoad Florentinos debellarit & si hos sibi obediētes fecerit, Venetos proculdubio inuasurū quo recuperet paternas vrbes. Et ideo cū sint prudentissimi futuræ tempestati, dum tēpus datur, prouidendum. Salubre videri obuiā ire futuris periculis. Aut enim paci & quieti Italię cōsulendum esse aut bello insanam temeritatem contundendam. Se quidem optare pacem, quam si dux respuar armis decernēdum potius, quam seruiendum illi.

Venetis oratores se, qui de pace agerent, ad ducem missuros respondere. Qui cum ad eum venissent verba ambigua: & dolis plena retulerunt. Missi quoque sunt ad Significandū imperatorem legati qui iniurias erga se ducis narrent hortarenturque ad coronam in vrbe capiendam, ad eam rem & impensam & milites polliciti.

Dum hæc à pontifice & Venetis postularentur Pergulanus partitis (bifariam copiis) ipse cum suis in agrum Florentinorū ingressus. Porticū oppidū à se captū diripuit. Dandala deinde, Cassianoque, & compluribus castris in Flaminia in potestatem redactis Castrocarum obsedit. Reliqui in vallem Ballinæ descendentes, cū quædam castella se eis dedidissent omnia rapinis, incendiis, spoliis, eade nullo sexus discrimine perferdarūt. Arcē Gorzani, ad quā cū omni supellectili prætiosiori Gerardus Gambacurta eius vallis dominus confugerat diutius oppugnatam desperata victoria reliquit, obsididitque Castrocarum adueniente hyeme ommissa est. His actis Pergulanus dimissis in hyberna militibus, à Duce accessit abiit. Florentini augendis copiis intenti Bernardinum ex familia nobili Vbaldina, virum armis insignem in eorum præsidium cum duobus equitibus exciuerunt. Piccinino quoque equites, qui sub Othone conducti erant, raderunt. Qui omnes decemvirosum iussu Fauentiam profecti sunt.

Philippus interim, vr nouo bello Florentinos distraheret, in Hetruriam ad oppidū, quod Burgum sepulchri vocant ditionis Caroli Malatestæ, eos equites, quos Angelus habuerat Pergulanus, pluresque alios misit quibus Guidonem præfecit Torellum vr agrum Arctiniū vicinam; oppida infesta bello redderet. Franciscum verò Sfortiam quem patre defuncto fauore pontificis cum duobus equitibus millibus conduxerat, contra Fauentiā ire iussit quod distractis duplici bello hostium copiis suis robore impares essent. Ad eius regionis tutelam, ne destituta præsidio videretur, destinatus est Vbaldinus, qui plurimis leuibus præliis cum hoste commissis tandem Torellum astutia in insidias pugnando deductus cum diu esset summis viribus vrinque certatum tandem numero & viribus impar hoste superante captus multi eo prælio occiderunt pluribus captis pauci euasere. Non minor hæc, quam apud zachonariam

Item ad imperatorem.

Agri & oppida Florentine ditionis diripiuntur. Blon. hæc habet.

Nouum bellum aduenit nos.

A.C. 1424.

zachonariam aduerso tempore accepta plaga A multorum animos terruit cum omnis ea hora ad victoriam ducis mentem flexerit.

Nicolai Piccinini ad ducem transitus. Blon. ibid. Leo. Aret.

§. VI.

VIGESIMVS quintus supra 1400. annus difficilis formidandusq; Florentinis fuit. Na & plura Aretini agri castella ad hoste defecere, & Nicolai Piccinini ad ducem transitus, magnu pauore Florentinis incussit. Cum enim Nicolaus Tolentinus subsidio Florentinis missus esset, Piccininus quoque cum suis copiis ad Fauentiam ire iussus fuisset, iter per vallem Arni equitibus praemissis fecit exploratis, & situ, & munitionibus oppidorum cum in territorium Aretinorum venisset, relictis Florentinis Torello adhaerit siue maioris spe premij siue, vt ipse asseruit, decem vicorum multa pollicentium, pauca seruantium iniuriis compulsi. Fauentia tamen inter eum, & ducem pacta inita dicuntur. Hac prudentissimi praefecti defectione maximè Florentini ciues sunt consternati: & suae enim vires diminutae erant & hostis adhaerere. Neque dubium erat, quin si Torellus Piccinini consilium secutus esset, magnam calamitatem Florentina respublica acceptura fuisset. Hortabatur enim Torellus, cuius suprema potestas in ea regione esset, vt e vestigio in vallem Arni descenderat. Profligato enim Vbaldino nullum praesidium in his locis esse, facileque fore, vt valles Arni oppidis potiretur, eam oram omnem mediam inter Aretium & Florentinam esse. Sperare se primo impetu ea oppida consternata metu, suisque auxiliis diffidentia, in potestate deuentura. Quod si accideret seculum a praesidio Florentinorum Aretina ciuitas, omni que spe destituta, desiceret ad ducem. Corronam quoque Aretinorum exemplum securitaram.

Et haud dubium, si eius consilio Torellus stetitset magnum iam discrimen adesse reipub. Florentinae, territis praesertim omnibus & ad resistendum repetino hosti imparatis. Sed dux cautus, necdum Piccinino satis fidens salubre consilium omisit. Ita in eisdem locis, captis pluribus castellis, acta hyeme est commoratus.

Florentinorum ad Pontificem legatio.

Dum inter spem metumque agitantur tres a Florentinis oratores ad pontificem mittuntur Reinaldus Albitius de ordine equestri, Nellus iurisconsultus, Angelus Philippi oratorum, vt pacem inter se & hostem quaereret. Hi multis verbis ad eius officium dignitatemque, cum pater esset communis christianorum omnium, spectare affirmabant primum tutari ciuitates & provincias Romanae ecclesiae subditas, easque a tyrannide erucere deinde auctoritatem & arbitrum esse pacis & cum sciret, qui fructus ex bellis prodeant & martem esse communem sapienterq; eos: qui primo vicissent mutata postmodum fortuna victos succubuisse, debilitam esse multorum proditionem suam remp. sed adhuc multum superesse, & virum & pecuniarum quib. extorserunt, si qua deesset, auxilia implorere.

Missus insuper Venetias Laurentius de Ridolfis, iurisconsultus magnae vir auctoritatis, qui eos ad societatem, & commune foedus horraretur contra potentiam tyranni quem doceret non esse eo animo, vt rebus suis & parca de se victoria acquiescat, captum illum dominandi cupiditate ad violandum contracta seculi pacem, simulat Florentinos debellasse arma aduersus Venetos moturum. Destinasse illum sibi Italiae imperium, quod vt facilius consequeretur Genueses primum subegisse, quo par eis classe maritima esset. Appetisse deinde debiliorem partem, vt ea victa validiores appeteret. Eo illum societate Venetis iunctum esse, quo Florentinos destituerent, si aduersus eos mouisset arma. Sed tanti facturum Venetorum foedus quanti fecerit Florentinorum. Nullam fidem habendam esse verbis, aut promissis eius, qui tam aperte se contra pacis conditiones sefellisset. Proinde Florentinis adhuc vires suppetere, quo eis summa gloria ingentes opes, magnum imperium pararetur.

Recursant primo foedus Veneti, quamuis vera dici constaret propter societatem cum Philippo ante initam. Oratores tamen decreuerunt ad eum primarios viros, qui pacem illi suaderent: ne videretur aliena per iniuriam appeteret. Trahebatur verbis a duce res & procrastinando terebatur tempus, vt appareret illum maiora cupere, quam dicendo ostentaret. Ea res dilatioque primò nonnullam Venetis iniectis suspitionem, si superior Philippus fuisset, omnem belli molem ad se concessuram. Suspensos deinde consiliique incerti animos erexere ad suscipiendam belli curam verba Fracischi Carminiola: qui antea a duce aufererat, inuidorum, qui mentem eius a se alienauerant, metu. Is cum omnia ducis consilia calleret, affirmavit pro euldubio illius esse animi vt subactis Florentinis Venetos appeteret bello: multumque verbis persuasit ad foedus cum eis in eundem pro communi defensione. Orator quoque Laurentius hortando, monedo, suadendo, futura monstrando pericula iam multorum animos fluxerat ad societatem.

Quod praesentis dux (multorum quippe iam vulgatae sententiae erant) suis oratoribus Venetias missis iisdem quibus se pacis cupidum simulat aribus, rem protrahebat. Is verò, qui apud pontificem etiam oratoribus, vt de reconciliacione Florentinorum agerent per literas mandabat id quod optabat suspicaturus alios fore: dum pax tractando differretur, se quas velle, pacis conditiones Florentinis in Tuscia oppressis daturum nequaquam fore contentum infinitae ambitionis virum spoliis Florentinorum maiora illum appeteret, quam quae ostendet verbis, nullam fidem nullam iniuriam apud eum statum esse, maiora auluram, si prima succedant, proinde cogitent de salute propria.

At Laurentius eorum, quae in verbe tractabantur ignarus, occulta & ad dolam spectantia ducis verba consiliaque enolens orabat Venetos vt prinae quoque libertatis que sua per dita in discrimine versaretur, rationem haberent. Fraudulentam esse ducis mentem, iam palam esse pacis foedera ab eo violata, & quo magis

A.C. 1424. Venetorum ad ducem legatio.

Carminiola Venetorum a duce petitis aduersus eum Venetos conuenat. Blond. lib. 2. dec. 3. Leo. Aret.

magis ostentat verbis se pacem cupere, eo intentius de inferendo bello cogitare. Rogabat; vt ducis fidem a se cognoscerent, quos ille semper fallaci pacis commemoratione deceperat. Venetorum quoque agi rem ea societate assererat, qua profecto aut vtraque respublica ab illius insidiis tuta esset, aut ducis vires minueretur. Quae verbis sapienter iterata, multorum ciuium mentem inclinauerunt ad firmandam cum Florentinis societatem. Legati verò eius non a Philippo, sed a Florentinis testabantur pacem abruptam esse, cum Liburni castello diruto, Thomam Genuesium ducem, cui bellum intulerat, grandi pecunia inuissent. Laurentius manifestum id, nouumque calumniandi genus affuebar, nulla enim lege, nullo instituto, nullo foedere prohiberi Florentinos emere portum, qui paulo antea ditionis territorique Pisanae ciuitatis exercitisset: quae cum omni suo iure a Gabriele duce fratre ducentis millibus aureis fuissent empta. Itaque nullam censeri debere iniuriam cuiquam factam esse, si iura ciuitatis Pisanae praeter iniuriam occupata, sua impensa recuperassent, bene esse dicebat, nihil aliud a duce ineptius afferri posse, quo a se exorti belli culpa amoueri queat.

Blond. ibid.

§. VII.

CARMINIOLA interim, qui Tarnis morabatur, a iustitia ducis veneno appetitur, res per ancillam detecta, ac secleris auctore secum percusso Venetias venit, palamque est quastus Philippi qui se inmeritum veneno tollere curasset, iniquitatem, multa diuersis de infesto illius erga Venetos animo, non ad pacem, sed ad bellum spectantis, quod in tempus magis opportunum differret arripere ergo occasionem eo tempore oblatam pessumdandi serpentis, dolo & nequitia miscens omnia. Se ducem si velint, vires tyranni debilitari confringique possent, & eo deducij, vt nihil ab eo timendum posse videretur. Cum varia sententia ciuium essent, partim praesentium partim futurae paci consulentium: tandem & Laurentij & Carminiola consiliis moti, de societate agere coeperunt. Oratoribus ducis responsum per legatos illi antea significasse, qua in sententia tum etiam persistenter, nisi infra Longobardiae metas, quas suo beneficio dilatarit, acquiescat, Venetos ei hostes futuros: qua in sententia perseuerare in animo esset, nisi ab armis desistat. Illius rem verbis trahere spe pacis, quae Romae inter ducem, & Florentinos iam pro confecta habebatur. Aggreferat dux Venetos, praeter foedus antea inter eos initum, sibi belligerandi leges imponere: praescribereque, quibus terminis acquiesceret. Ideoque pacem aequam a Florentinis postulabat, vt postmodum tutus ab Haetruria Venetos securius aggredieretur. Ipsi quoque eam rem veriti societate cum Florentinis iungicupiebant. Sed lentius id agebatur, quo meliori conditione sua leges foederis fierent, Flo-

Dux Mediolanensis cum Florentinis pacem cupit.

rentinorumque animi ad eorum societatem, quam ad pacem ducis semper dubiam, quauis conditiones essent aequissimae, prouiores erant. Pontifex autem, qui pacem ante aspernabatur, sentiens Venetos ad eam societatem procliuos, quae rebar, ac suadebat pacem, non tantum suo quantum amicorum consilio impulsus. Erant enim plures insensu Venetis, quorum vires, quoniam auctoritatem pontificis contemneret, atque insolentius abuti rebus ecclesiasticis viderentur dimiui cupiebant. Et iam de pace equis conditionibus conuentum erat vt vtrique ablata restituerentur, vtque equites pedis esque omnes in Galliam redirent, ignorantibus legatis Florentinorum, quae Venetis tractarentur. Sed a decem viris (iam enim conditiones pacis acceperant) tabellarum venerunt, iubentes eam conclusionem in octauum diem differri.

Interim Laurentio significant de pace conuentum esse cum duce, nisi infra biduum de societate decernerent Veneti, necessarium fore per pontificem concordiam statui. Illi autem non ignari ducis animum a se alienum, & ad vlciscendum paratum, statim societatem ad ducis vitam cum Florentinis pepigere. Conditiones adiectae, vt sexdecim equitum, octo pedum millia mutua impensa belli tempore conducerentur, communi quoque impensa classis maritima & in Pado haberetur, vtque pacis bellicae arbitrium penes Venetos esset. Quae in Longobardia caperentur, cederent Venetis, quae in Flaminia aut Tuscia, quae ditionis pontificum non essent, Florentinis. Publicato foedere, & Marchio Ferrarientis Nicolaus, & Mantua, Dominus Franciscus in eam societatem venerunt. Idque additum in foedere, vt Nicolaus dux fieret copiarum quae a Florentinis conducerentur vtque Parma, si exptugnaretur, aut desiceret a Philippo, Nicolao tribueretur. His infra praesentium tempus Romanam nunciatis, legati ducis pace postposita Florentiam redeunt.

Et cum rogaret saepius pontificem Antonius, ne ducis salutaris pacem negligeret, arbitrari enim se nunquam permitturos Venetos, vt Florentini in eo bello succumberent, respon dere solitus erat Martinus. Sine paulo amplius castigari superbiam Florentinam, quae nondum satis repressa est. Neque enim verendum esse, vt Veneti pro aliorum salute sua in discrimen adducerent. Erant qui dicebant concupisse Martinum bellum, protrahi longius, quo festi ac debilitati Florentinorum animi, se ob ducis odium, suaque sibi subderent, quae admodum vana cogitatio fuit.

Eidem quoque adhaerent, Fridericus & Amedeus Sabaudiae dux: cui Philippi potentiam

Amedeus Sabaudiae dux Florentinis se coniungit.

In synodo Constantiensi Adolphus 2. Cluius, & Amedeus Sabaudiae comes, d. nati sunt iuribus amplioribus ducis que imperij constituti Genes. hoc a Concilio concessum beneficium Amedeo cum Sigismundo Lutetiae auctoritate imperiali confirmare vellet, a regni proceribus est prohibitus, nolentibus ne quicquam in regno pro imperatoris dignitate sancti. Aemy.

A.C. 1425

Carminiola belli aduersus Philippum Dux.

Venetii Philippo bellum indicunt.

tia suspecta erat, neque pace, neque bello vtilis, in Tuscia Senenses. Alphonius quoque rex Aragonum & Philippo & Genuensibus exosus, fratrem cum classe haud parua contra Genuam se missurum spondit. Equitatus insuper & Veneti & Florentini conducunt, se ad bellum, si opus sit parantes. Hoc rerum apparatu belli ducem designant Carminiolam, virum tum bello ea tempestate clarissimum, tum odio, ut predicabat, aduersus Mediolanensem singulari. Antea tamen quam noui qui equam tentarent, iterum a duce per oratorem postulatum Veneti, ut conditiones in pace Florentinorum adscriptas obseruet, ut intra metas constitutas se teneat, quae in bello cepisset restituat iis quibus ablata essent. Se huiusmodi spondent pacis acta cum Florentinis seruanda. Quae si a duce denegarentur, utatur mandato, ut bellum indiceret Philippo. Interim copiae quae multae conuenerant, in agrum Veronensem, & loca Brixianis propinqua ire iussit. Dux perplexus, ut certa sententia elici nequiret, respondit. Nequaquam igitur denunciatione belli territus, & ipse copias suas, quae dispersae erant, coarctat, equitatum peditatumque omnem, qui in Tuscia, quae in Flaminia bellum gerebat, accersit nihil consultus rem gerens, sed pristino more seclusus, conspectumque hominum fugiens, bellum per internuncios administrabat.

Carminiolae aduersus Philippum gesta. Blond. lib. 3.

dec. 3.

§. VIII.

MAxio ab utrisque apparatu facto studebat Carminiola per aliquot egregium facinus, initium fieri decertandi. Primo arcis Brixiae sublimioris custodes pecunia & ingentibus promissis ad prodicionem, tentauit. Id cum parum uoto respondisset, Guelphorum sectam duci aduersam tentare, statuit ad defectiorem. Quae in suam sententiam traducta noctu effracta muri parte, cum magna exercitus parte urbem ingreditur, eamque partem (quarta enim esse dicitur) occupat, quam soli Guelphi habitabant. Eodem die (sic enim constitutum erat, ut duci imponeretur) Nicolaus Marchio Ferratiensis agrum Parmensem depopulatus, magnam hominum pecorumque praedam abegit. Carminiola igitur cum suis Brixiam obsedit. Quae cum tribus arcibus sit firmissimis munita, prima in monte sita est, quae imminet ubi praeter micena urbis secunda patulo inferius, tertia, quae noua est, est iuncta secunda. Infra hanc planities est ad quartam urbis partem, duabus tantum portis distincta in qua Guelphi habitabant. Caetera urbis loci a Gibellinis incoluntur.

Carminiola hac urbis parte, cui noua arx imminet, per deditiorem recepta, una cum ciuibus & vestigio, quo tutiores ab incursum propinquae arcis esset fossam latam propinquamque fecit. Eamque frequentibus castellis & militibus partem muniuit: quo tutiores ab in-

Brixiam diu oblectam tandem expugnat Carminiola.

inuis hostium essent. Deinde arcem nouam inferiorem, quae fere sextam partem urbis occupat, aggressus est. Eam tanto militum ardore tot praeliis, tot machinis oppugnavit, ut de eam continuis diebus nulla quiete, nulla ab asperrimis praeliis, nulla a vulneribus intermissione aut die aut noctu data, cogentur festi labore, vulneribus debilitati defensores, octidierum inducias ad se dedendos petere. Cum que omnis via ferendi subsidij seclusa hosti foret, arcem tradidit ea conditione, ut eos cibus suis liberos abire liceret.

Dux interea Philippus accersitis quae in Hetruria erant, copiis, mandat, ut delictis quae erant pontificum ditionis urbibus & oppidis, caetera firmis muniret praesidiis. Ij ergo ex Hetruria descendentes numero quatuor millia equitum & mille peditum, se coniunxerunt cum aliis Philippo copiis. Simul ergo adunari quindecim millia equitum & peditum consuebant, quibus cum deesset imperator, datus est eis Carolus Malatesta Pisauriensis, sed tamen hic tantum exercitus ad impediendam obsidionem Brixiae profectus, parum profecit. Qui autem erat in arcibus, expectantes subsidium a Philippo, post commissum certamen eorum qui erant cum Malatesta cum copiis Carminiolae, dum viderent suos victos abire, desperata spe salutis post aliquot dies arcem reliquerunt. Et sic primam & secundam arcem cepit Carminiola. Demum immorati circa tertiam arcem montanam, caeteris difficiliorem ad capiendum, diuersarum machinarum multitudinem, & bombardatum, magna vi tutris in medio sita dissecta est, & reliqua aedificia ictu lapidum contrita ita sunt ut post duos menses tolerata obsidione eius, de tradenda arce pacti, cum rebus suis incolumes abierunt. Fuit igitur in expugnandis arcibus, tum muris & turribus mora obsidionis protracta in septimum mensem. Id vero in expugnatione Brixiae, & post denicam & captam urbem per ardua fuit comparatio commocatus, quo ciuitas sustentaretur, cum Philippo. duci omnia urbi propinqua loca paterent, neque frumentum inuehendi locus daretur, & tamen mirabili industria & maximo labore procuratum est, ut importaretur annonae, & ciuitas sustentaretur.

Dum autem Brixia pari ferme conatu & oppugnatur & defenditur, nullo nondum certo, in quam partem fortuna inclinarer, indicio, Paulus Guinifius Luca tyrannus, sperans per aliorum dissentiones suas augeri opes, ad sexcentos equites ex diuersis locis coegit, quibus praefecit maiorem filium Ladislaum nomine, ut eius stipendia sequeretur, qui verisimiliter videretur bello superior futurus. Id autem egit ut & per incrementum filij regnaret tutius, & sibi obnoxios redderet, quorum fuisset partes secutus. Florentini cum parati ab eo equites praesentirent, mille sibi equitum praefecturam detulere, quam aspernatus cum existimaret belli victoriam penes Mediolanensem fore, si illum ad eum ire iussit. Qua ex re & Veneti & Florentinis summa aduersus eum indignatio coorta est. Ea postmodum causa fuit: ut federe pacis excluderetur, quoniam neutrius partis fau-

A.C. 1427

Ducis praetoriani delictum.

A.C. 1427. Pacis conditiones.

Paulus Guinifius Luca tyrannus.

A.C. 1426

Florentini loca in Tuscia a milite reciperant: & Veneti Brixiam agri castella capiunt.

Hic Venetorum Dux Franciscus Fuscarius dicitur esse, vir singulari sapientia & eloquentia, ac vere principatum agens, sub eius administratione Veneti imperij fines non parum suere prorogati. Tit. Mar. lib. de gest. Venet. cap. 65.

Martinus pontifex pacem curat componendam. Blond. lib. 3. Leo. Arc. Petr. Marc.

§. IX.

CIRCA haec occupato Carminiola duce exercitus, Martinus pontifex, cuius operam, ut credebatur a multis, bellum antea tractum fuerat, veritus ne amissa Brixia, reliquarum quoque urbium discrimen subiret, de pace agere coepit, literisque ducem, Venetos, Florentinos ad pacem cohortatus, illius spe minime dubius cardinalem sanctae crucis, virum sanctissimum Nicolaum, prudentiam & arqum te insignem primo Venetis legatum misit, qui cum ciues haud abhorre concordiam sensisset, Mediolanum profectus, Philippum quoque pacis cupidum comperit. Florentiam non adiit, quoniam sciebat ciuitatem diuino bello exhaustam pacem optare, & apud Venetos pacis & belli arbitrium esse. Sabaudiae dux Amedeus de pace est postularus. Egit igitur legatus, ut singuli oratores decernerent, qui Ferraria conuenirent, de concordia & auctoritate sua foreque acturi.

Qui omnes cum ad locum constitutum venissent multis utrinque agitatis: tertium tandem post mensem Calen. Ianuarij pax conclusa est his conditionibus, quod omne territorium Brixienae, quod nondum Veneti ceperant, valle Canonica excepta, a duce Venetis traderetur, atque omnia oppida castellaque citra Ollium ditionis Cremonae, Bergomum insuper, omnisque eius ager Venetis cederet, utque quae de Florentinis ceperat, Florentinis restituerentur, Amedeus vero capta teneret. Hac ut a Philippo rata haberentur, legatus Mediolanum abiit, hortatus illum, ut acquiesceret. Satis esse ait partis alicuius, quam totius principatus periculum subire. Prudentis viri esse parere temporis quo consilia omnia sumenda essent. Vtile certe fore, nolle certare cum aduersa fortuna. Omnia non in eodem statu semper futura. Accidere posse, ut minori impensa recuperet amissa, quam qua sunt per-

ditae. Denique eam esse pontificis mentem, ut quacunque conditione praesentibus consulat rebus, se quoque illum hortari, ut concordiam appetat, & pontificis auctoritate se quatur. At vero dux, tum Florentinorum qui se pontifici restituere ciuitates ecclesiae quaerentem impediunt, superbiam incusabat, tum Venetorum, quibus federe iunctus erat, aliena occupandi cupiditate grauius quastus: legati tamen viri grauissimi verbis commotus, in totas pacis condiciones descendit. Ea utrinque facta, excepto per ducem pacis federe, cum Carminiola ad recipienda oppida, castraque in pacis conuenta profectus esset a mœnibus omnium repulsus est, contemptis ac pro nihilo habitis legibus pacis, Quare indignatione permotus legatus Romam rediit.

Variis moribus, varia a reliquis natura dux fuit. Inconstans animo, & noua in diem versans consilia, nulli credens, in nullo penitus fidens, promissorum haud fidelis custos, quem dilexerat, paulo post procul a se eiciebat: calidi ingenij & vari: ut qui nunc bellum cuperet nunc pacem. Suo innixus consilio spernebat caeteros, semper procul a conspectu hominum reclusus, atque omnia per internuncios agens. Fertur initio belli primores Mediolanentium magnam vim auri obtulisse Philippo, si eorum consilio sineret geri bellum, illum vero admodum suspiciosum, ac si emini crederet, obstantibus adulatoribus oblatam pecuniam repudiasse: cum assereret percludendam populis omnem belli gerendi facultatem, eam enim ad appetendam libertatem optimam viam esse.

Itaque sine suo ingenio, sine bellum patri praefertentium impulsu abiectis concordiae legibus (& iam hyems erat) armis se curari, atque hostem aggredi parat. Multos enim equites conduxerat, quos Veneti firmam fore pacem existimantes, ut parum viles missos fecerant, quibus ille fessus agrum Mantuanum, quo omnem timorem suspicionis repelleret hosti, incursionibus populationibusque vastauit, quod facinus tum Venetos tum Florentinos ad instaurandum bellum acriores reddidit, ac paratior. Hinc namque ducis fidei per ducem violatae iniuria, hinc Mantuani foederati damna stimulant ad ultionem animos. Additur ad foederatos Venetorum Marchio Montisferrati, & Orlandus Patavinus, qui arma inferrent Philippo: Dux Sabaudiae neque bello, neque paci vtilis fuit, ut qui sola causa pecuniae capiendae moueretur. Genuenses quoque exules suam operam sunt solliciti in sua urbis oppugnatione, qui tamen unico praelio superati sunt.

Grauius quam antea bellum a Philippo geritur. Leon. Aretin. Blond. lib. 3.

§. X.

CONDVCTO nouo equitatu, Veneti, Florentinorum copiis additis, in breui magnum exercitum consueiunt. Philippus ex-

A.C. 1427

Ducis Mediolanensis moros.

Philippus iniuria iam foederata violata.

A.C. existimans apud eum qui prior mouisset arma, prerogatiua belli fore: copiarum parte agrum Brixiensem populando, vrendoque, tecta multiplici calamitate affecit. Classe quoque confestim in Pado parata, castella quaedam, in quibus Casale maius fuit: terra, nauibusque que secus aquam sunt expugnata cepit. Videbantur res ducis meliori quam prius fortuna esse, Non enim Venetorum copiarum consilio Carminiola ducis ad balnea ob aduersam vale tudinem profecti, vti poterant. Quo absente res Venetorum non eodem, quo ante consilio viribusque agebantur: vt videretur superiore loco fortuna Mediolanensis esse. Vt his autem obsisteretur, parata sunt de vestigio a Venetis naues triginta oblongae (quas galones appellant) instructae armamentis, machiniliisque omnibus quae ad oppugnanda hostium munimenta pertinerent. Datus est illis dux, maritimae expeditionis admodum peritus: nauis quoque omnes maris exercitio assueti. Quae classis ingressa Padum ad ducis naues proficiscitur, & armorum vsu, & arte nauigandi peritior hoste.

Ceperat ducis classis vnus prodicione, quod Venetorum ditiois erat Bricellum oppidum prope flumen, arx inuicibilissima in fide manens, summa cura defendebatur, ad cuius expugnationem cum machinae, variaque ad diruendum arcem tormenta a Cremona com portata forent, adueniens Venetorum classis viribus superior, & soluit obsidionem, & recepto oppido iis, quae importata erant portata est. Insecuta deinde naues hostiles, commisso certamine in fugam versas superat octo nauibus captis, pauloque post Cremonam versus classe ducta, repagula, oppugnaculaque omnia fluminis ascensum prohibentia, magno certamine sustulit. Parta vbiq; victoria, cum nauis iniussu ducis egressi ad aquam, praedatum in agrum Cremonensem descendissent: palantesque nullo ordine vagarentur, spoliis agrestium intenti, praefectus equitum in vrbis tutelam relictus, dissipatos aggreditur, & trecentis, & ultra occisis, multis captis, reliquos turpi fuga ad naues compulsi. Relicta Cremona classis Ticinum versus, cum mouisset, lembis veritus insidias Cremonam reuertitur, existimans

quae eisdem copiis, eodemque praefecto defendi vrbem, acceptam contumeliam vlcisci parat, dumque milites incautus exponit populabundos, maiori quam ante equitatu (nouem enim adueniant equites) repulsus, parua iactura suos reuocat ad naues.

Et iam aetas aderat, cum dux Carminiola recuperata valetudine a balneis Pataniuum venit, inde Brixiam petens quinto ab vrbe lapide cum paucis confedit, copiis omnibus, quas interim Veneti multas conduxerant, se sequi iussis, missis in vrbem decem equorum millibus. Albericus Cunij comes, tresque alij equitum Philippi praefecti, ab Octolingio oppido (id octo millibus passuum distat a Brixia) prodeuntes, vsque ad vrbis portas excursione facta, omnis generis onerati praeda redibant: Sed emissis ex vrbe equitatu, & praeda recuperata est: & vnus ex praefectis cum parte equitum captus.

Eodem die Carminiola vrbem ingressus, &

Bricellum Turricella vocat. Bl. 6.

A.C. 1417.

A gre tulit non suo ductu secundum id equestre praelium factum. Conueniant ex Venetis equitum quatuordecim millia, peditum sex milia cum magno numero curruum, qui commectum & machinas bellicas portarent. Cum his in agrum hostilem mense Maio profectus Carminiola primo Montemclarum (id opulentum est oppidum) obsedit: pluribus fratribus tate oppido, cum egregie defenderetur, ex eo loco Octolingum mouit castra, sperans perspicile se oppido potiturum. Sed nocte praecedente ad mille equitum Mediolanensium oppidum ignorante Carminiola intrarunt, qui se intra portas continuere, quoad hostes metarentur castra. Qui per negligentiam (nihil enim hostile timebant) per calorem curantes corpora dissolutius, quam par erat se habebant, vagi, in compositisque, tanquam in pacato forent. Solus Ioannes Strotius eques Florentinus, quem praefectum diximus turmae equitum, quos Marchio Ferrariensis ex formula habebat, & ad exercitum miserat, in armis cum suis tantum peritabat, statione tenens in custodiam caeterorum. Conspiciebatur ab oppidanis hostium negligentia. Erupit ne igitur post meridiem, vbi altus increbuerat, facta, magno impetu castra inuadunt nullis munitionibus firmata. Solus cum suis Ioannes consero cum hostibus praelio rem sustinet, & dum paruo numero cum maioribus hostium copiis pugnat, occubuit. Illi magna strage edita, mille quingentis equitibus captis, tandem excitatis a somno militibus, intra oppidum compulsi sunt.

Carminiola deinceps castra quo ab hostium incursum tutiora forent, curribus (si ad duo milia erant) circudedit. Considerans autem oppidorum agri Brixienfis expugnationem longiore fore, ne reliquum aetatis inutili bello consumeretur, Cremonam obsidere statuit, existimans ea capta facile reliqua in potestate venire. Vt autem a Matua comiectus, machinaeque vsui belli, atque obsidionis necessaria Pado commodius in castra deserui possent, arcem, cui Bina est nomen, supra Ollium cum ponte sita, maximo conatu vi cepit, impositoque praesidio valido, firmatis muris atque arce, quae crebris machinarum ictibus contracta erat, in staurata castra prope Cremonam secundum Padi ripam millia sex posuit.

Hac re perterritus Philippus: omnibus, qui sua salua vellent, se qui iussis, quod nunquam antea fecerat, Cremonam contendit, lustratoque exercitu (multi enim ad eum confluerant vndique) prope hostem tribus millibus passuum castra locauit. Erat eorum qui secuti erant tum equitum, tum peditum ingens, sed plurimum minime apta bello multitudo. Erectis omnium ad ducis aduentum animis adpugnata, ne frustra aduenisse videretur, vtque aliquod suae virtutis opus quisque ederet, quo benevolentiam principis iniret, hosti pugnandi copia fecere. Carminiola apud Summum (id nomen villae est) habens castra minime abnuuit certamen, sed eductis aciebus in pugnam prodit. Pluribus horis, & (finis mensis Iunij erat) acriter est pugnatum & nullam in partem belli fortuna inclinante, tandem fessis diutino praelio omnibus, & quo Marte diffusum

A.C. 1417.

Ioannis Strotius eques Florentinus

Philippus magnus regit

A.C. cessum est. Fertur signo receptui dato, adeo vtriusque exercitus milites inuicem bellando immixtos fuisse, vt plurimorum equitum turmae cum ad suos se recipere opinarentur, in hostium manus incaute vi exorti pulcritis deuenirent, cum neque signa inspiciendi, neque suos praeter vocis sonum interuolandi facultas daretur. Dum haec apud Cremonam geruntur, Amedeus Sabaudiae dux, & Marchio Montiferrati aliquibus equitum turmis omnem Mediolanensem agrum vsque ad vrbis portas depopulati sunt. Quae res Philippum coegit relictis suis timentem relicto exercitu Mediolanum cum paucis copiis redire, paruoque equitatu impetus hostium est repulsus.

Cremonae obsidionem Carminiola deseruit. & Casale maius oppugnat & capit. Leon. Aret. Blo. li. 3. d. 3. §. XI.

DIFFICILIS Carminiola tantam vrbem, tanto exercitu munitam obsideri a se posse, Casale maius, oppidum iuxta Padum petit, iussu classis Venetae praefecto eo deducere naues, quo facilius expugnaretur. Franciscus cognomento Sfortia haud inferior ex praefectis equitum Philippi, abeuntem exercitum insecutus, postquam nulla in parte carpi hostem ac se posse vidit, itinere ad Binam flexo, expugnatique arcibus, potius imposito, praesidio in castra redit. Ea re per Carminiolam comperita confestim cum expeditis equitum ad Binam aduolat, si forte ibi Franciscum offenderet: quem cum abiisse cognouit, denuo arcem expugnat. Cumque eius custodes a muris praecipitatos audisset, eius iussu milites a Francisco impositi in flumen deiciuntur. Statimque ad Casalis obsidionem (id firmo praesidio defendebatur) reuertitur, oppidum continente, flumini neque circumdatam oppugnat. Non muro, sed alto depressoque aggere cingebatur oppidum: deoque locus ab ictu lapidum tutus turris praeter alta portae imminet quae ducit ad padum, ea bombardarum lapidibus uassata in subiectam corruit fossam. Per has ruinas dum ingredi milites nituntur, vetiti oppidani, ne vi capti praeda essent hostibus, certa se se conditione tradiderunt. Quo recepto aliquamdiu eo loci exercitus castra statua habuit. Interim simulans se ad diuersa loca oppugnanda cum omni exercitu aditurum, hostes eo in subsidium profectos sepius eludit, quod illi aegre ferebant, cum nullo certo consilio vti possent.

His saepius simulatis, demum Macclodium oppidum, maiori ex parte circumdatum palude, subita obsidione cingit, eo consilio, vt si hostes ad tollendam obsidionem pergerent, ex difficultate loci facile superarentur. Id aegre maior pars ducis praefectorum ferens, rem indignam clamitabat. Sinere hostem, quae velit loca petere, nulloque obsistere expugnare. Largiri eo modo audaciam hosti, suis imminui. Dedituros se omnes simul, ac senserint se obsideri, si nemo in defensionem occurrat. Prodi causam

cius, a quo stipendia accipiat, sine do sua, prout hosti placuerit capi. Tentandam igitur belli fortunam, neque sinendos fidelissimos subditos ludibrio simul, & libidini hostibus esse. Vociferate omnes ferme armis imbellem hostem appetendum, magis palude, quam viribus fidentem. Quidam aetate & armorum vsu peritiores, maturo non praecipiti consilio vrbem censebant, hostes eo loci esse vbi solum via sinuosa, arcta, & perangusta ad eos adiri queat, & cam magis pediti, quam equiti vsui esse, reliqua omnia aquis palustribus teneri, nequaquam equiti peruia, obsecrare, vt eam sententiam abrogent, hostem cunctando magis, quam decertando vinci posse, si secus agatur, magnam ex eo euenturam calamitatem.

Carolus dux exercitus Philippi, neque aetate neque vsu doctior, iuniorum sententiam secutus, hostem aggredi de creuit ac singulos praefectos in ordinem structa acie ire iubet. Carminiola suos excipere aduentum hostium mandauit, & consero praesidio pedites in paludem missos hastis, ac sagittis a lateribus ferire hostem praecipit. Quae res maximo momento victoriae fuit. Non enim poterant aut egredi a via, aut vitare crebros ictus, quibus latera patebant. Cum aliquamdiu haud aequis artibus pugnatum esset, superati tandem hostes in fugam versi sunt. Praefecti ferme omnes euasere cum equitatus parte. Captus est Carolus, & cum eo ad mille equitum, omnia impedimenta amissa cum maxima iactura. Constans est inter omnes fama, Philippum ea die spoliari potuisse principatu, si Carminiola captos equites retinisset, omnes enim fere nobiliores, & bello vtiliter capti erant. Sed dum obsequitur praesentibus moribus, dum cunctatur, dum praeda patienter vacat, dum equites liberos dimittit (vt a quibusdam creditur, Philippi fortunae aduersae miseris) victoria de manibus lapsa est. Actum enim de statu illius principis erat, si praefectos fugientes insecutus, & vestigio parta victoria castra ad Cremonam mouisset. Tantis enim timor incusserat omnes, tanta rerum desperatio animis hominum inerat, tanta victoriae fama veris falsa adiciens increbuerat, vt proculdubio omnes ferme in Venetorum ditioem venturi fuissent, omni spe fortunae melioris praecisa.

Poterat proculdubio obsidere Cremonam ponte Abduam nullo resistente iungere, & populatis agris ad ipsum Mediolanum proferre arma. Quae omnia ab eo neglecta, praebere Venetis immutati animi proditorisque suspicionem. Nam dum, expugnandis recipiendisque Brixienfis agri oppidis, atque ad leuiora circumagendo exercitum, tradeque omnia exequendo tempus terit, spacium dedit Philippo exercitus recuperandi. Cum enim praefecti equitesque integri ad vnum omnes redissent, facile fuit eorum armorumque iacturam refarcire. Arma & vestem Mediolanenses, equos diuersarum vrbium ciues oppidani quoque permulti subministrarunt. Pecunia vnde cumque contracta breui tempore instaurato exercitu, praefecti Philippi continuis incursionibus, Carminiola oppida

Carolus Malatesta iuniorum sententia decipitur.

Tertia pars hist. Ant. V Brix

Carminiola Casale maius oppugnat, & capit.

Macclodium oppidum obsidet Carminiola.

A.C. 1428. Philippus aduenit Venetos auxilia parat.

Brixia expugnanti infestique impedimento erant, quo minus pro voto victoria videretur.

Quamuis Philippi copia diminuta non essent, suamque rem summis viribus tutarentur, tamen multa timens, sibi que dissidens Philippus Sigismundum imperatorem in suum auxilium exciuit. Utque terrorem suspicionemque Venetis incuteret, Brunorum, ex familia Scala, quae antea Veronae, & Marsilium Carrariensem, cuius pater auisusque Parauij imperita uerant, ut in Italiam ad recuperandas auitas vrbes exercitum traducerent, hortatus est, sperans eorum auspicio eas ciuitates a Venetis descituras. Cum Sabaudienis vero datus per causam matrimonij (siliam enim eius occulte desponderat) Vercellis redemit, quo ab ea parte tutior omnes copias Venetis opponeret. In telligens autem auxilia externa non satis in promptu esse, ea ad terrendos hostes aduocabantur quo facilius descenderent ad pacem. Cui pontifice autem Martino per oratores agit occulte, ut veluti sua sponte pacem quaereret. Obierant insuper nonnulli ex suis praefectis, qui in re militari admodum praestabant, ut pace sibi opus esse censeret, destitit. his viris, in quibus maximè residet belli cura.

Vercellae quomodo in diuione Sabaudienis ducis ueniant.

Ineunte hyeme Pontifex legatum eundem qui priorem pacem firmauerat, cardinalem sanctae crucis ad componendam pacem misit, iussis omnibus, quorum intererat bellum, oratores Ferrariam decernere. Florentini diuturna impensa exhausti pacem optabant, Sabaudiae ducis, qui iam cum Philippo occultè pacem fecerat, oratores pacem suadebant, haud quaquam Philippi postulata improbant, Veneti inter spem metumque dubij, hostis vires minui cupiebant. Hinc ambitio & maiorum rerum appetitus bellum continuare suadebat. Philippi quoque ea postulata erant, quae omnem belli timorem excutere viderentur. Interim, quamuis hyems esset asperissima, tamen a Carminiola multa oppida tum in Cremonensi, tum in Brixienfi, agro ad hoste capta.

A.C. 1428.

Re pacis contentioibus variis diu protrata, tandem virtute legati, auctoritateque post quintum mensem est constituta mense Martio anno supra. 1428. Conditiones haec sunt additae paci, ut Brixia cum omnibus eius ditionis oppidis castellisque, etiam quae ad eam diem Philippus teneret, his quoque additis, quae de Cremonensi agro capta erant, utque Bergomum cum omni eius usque ad Aduam territorio, Veneto rum essent, utique omnia quae de Florentinis teneret, intra certam diem restitueretur. A Venetis dicti sunt socij Mantuanus, Ferrariensis, Palauisus, Montisferrati Marchio. a Florentinis socij Senenses, nonnullisque extremae Miguriae dominis foedere cautum est, & paci consulti. Adiectum est insuper ut vxor librique Carminiola, qui in Philippi potestate ad eam diem fuerant, bonaque per eum possessa, restituerentur. De Paulo Lucensi tyranno nullam in partem est actum verbis tantum significatum pro amico ab utrisque haberi. Relicti sunt tamen indiscussi termini finium agri & oppidorum, quae ex Cremonensium ditione sunt Venetis attributa. Cuius rei arbiter Ferrariensis dictus est.

De bello Florentinorum contra Lucenses. Blon. dec. 3. l. 4. Leon. Aret. Pet. Marc.

C A P. I X.

M B I G E B A T nemo post publicatam pacem, Florentinis quietem ab armis longinquam fore, sed Deo permittente, & hominum viuo operante, Bellum Lucense nullis id suspicantibus subito exortum est. In missione quidem equitum pedumque, quae post pacem fieri consuevit, Nicolaus Fortebrachius Florentinorum equitum turma praefectus, coactis militibus, qui missionem agere ferebant animo, magna manu agrum Lucensem populabundus adoritur. Causam, quam praetendit, nescio inaneque crediderim eam, quae armis discipanda foret. Occupabat autem eius vrbs tyrannidem (ut dictum est) Paulus Guinifius, qui in bello Philippi nulli haerens, praecipue extra pacis foedera relictus est. Nicolaus autem praefectus siue sponte sua praedandi causa, siue nonnullorum Florentinorum, in quibus bella quaestui erant, iussu, arma in Paulum mouerit incertum relinquitur. Opinio tamen quorumdam fuit Florentinorum aliquorum consilio id actum. Publicatum decretum, quo postmodum aduersus tyrannum bellum fuit sumptum notum id feci.

Luca. 8. 4.

Improuiso bello laceffitus Paulus, ne id Florentinorum opere fieret adubitans, per oratores Nicolai iniuriam questus, petit, ut se velut amicum auxilio tuerentur: aut si id videretur graue, ne hosti pecunia, ope, subsidio fauerent. Scire enim se non esse vnus equitum praefecti vires adeo validas, ut diutius in armis possit suis opibus persistere. Responsum ambiguum datum est, neque tyranno fautores se praebere, cum foedere exceptus esset, neque inimicitiam armari, & parati ad bellum in se velle suscipere. Quicquid Nicolaus egerit egit se, vltro, & nullius impulsu, non esse suae auctoritatis dimouere eum ab incepto, qui sui iuris esset, & Florentinis amicus. Ratus, quod futurum erat Paulus, veritusque Florentinorum calliditatem, qui alieno nomine secum certarent, ad Mediolani, & item ad Venetorum duces Nicolai iniuria exposita, subsidium postulat. Captis nonnullis de Lucensibus castellis, cum tyranno vires ad defensionem deessent, ingrauescente indies bello hortatus est Nicolaus Florentinos ad eam vrbe ad tyrannum eripiendam. Facile quidem id fore ciuitate nullo praesidio suffulta se quidem, si pecunia fauoreque sibi adisterent, intra paucos menses vrbe illis traditurum, & Philippus ad ineundam cum populo Florentinorum amicitiam, ad id bellum cohortatus, equites si opus sit, & auxiliu pollicetur. Re Florentiae inter paucos primu bellum aduersus tyrannum sumendum esset, & talis vrbs in potestatem redigenda, sapienter ue quaestis conciliis discussa, variis sententis disciptabatur: partim noua reprobandum bella, quietemque suadentium, partim id probantium certamen, ex quo ciuitas opulentior, tali subacta vrbe esset futura. Maior populi pars tyranni perdendi odio bellum affectabat, prudentiores

Paulus Guinifius de Floren renans conuenit.

Tyranni oderit res publ.

Tyrannis resp. conuenit.

Luca de Florentinis curatope re expectatur.

Pax non semper huius.

A.C. 1429.

Florentini abbellu genis Melibezant.

dentiores senioresque ut rem difficilem in honestamque abhorrebant. Tandem variatis vtrimque sententis Rainaldus Albitius, ex equestri ordine, populi partes ex voluntate secutus in hunc modum disseruit.

Scio Florentini ciues (inquit) hanc rem publicam diutino bello fatigatum otio egere, & quiete a turbine bellorum. Sunt duo haec, quibus populi maximè gaudent, non solum salutaria, sed & necessaria: adeo ut qui haec improbet, non videatur consulere salutem vrbs suae. Sed ea nisi depulso bellum timore non possunt esse diuturna. Otium quidem & quiete appetenda sunt, nisi in iis lateat suspicio, vel potius semel occultioris mali. Scitis belli, quod nobiscum cum duce Mediolanensi viguit, Paulum Guinifium factorem & adiutorem, licet occultum fuisse. Scitis illum nobis spretis, qui societate eius que sumus, filium suum, cum turma equitum in auxilium hosti misisse, & iuuisse pecunia. Scitis hunc tyrannum fuisse nobis semper infensum, neque palam hostem nobis, sed hostili semper animo, latum nostris, rebus aduersis, secundis anxium. Proximo certe bello hostis partes secutus, contra nos erat moturus arma, nisi Venetorum belli societate emerisset, ut non voluntati, sed metui sit tribuendum, si ab armis destitit, quod poruit tamen, id egit. Nam cum nostra stipendia vltro oblata contempisset, minori commodo dignitateque ad Philippum transiit, quo maior nos alterius opibus opugnandi facultas esset. Nunquam ille nobiscum foedere iungi voluit, quonia semper alienus a nostra vixit salute. Neque id fortasse mirum, natura enim ita est comparatum, ut tyranni oderint res publicas, cum non nisi per libertatis amissionem regnare queant. Nihil est inter se magis contrarium, quam res pub. & tyrannus, qua magis publicae vilitati infestus. Altera legibus viuunt, alteri per legibus est libido. Quid ille nobis faceret, si pollet qui propria materipuit libertatem, pessundatamque tenet in mancipij modum? Hunc nisi cum datur facultas, tollamus penitus, obseruabit tempus memor Nicolai iniuriarum, quas nobis autoribus se pari assuerat, semperque in vltionem paratus erit. Si quis emerferit ad nocendum casus, nihil est quod ab eo negligatur, ut nos possit perdere. Hostes nostros sibi nostri odio constituet dominos, malens se perire, quam nos esse saluos.

Tyranni oderit res publ.

Tyrannis resp. conuenit.

Luca de Florentinis curatope re expectatur.

Pax non semper huius.

longinqua speretur, non cui suspicio fraudis insit. Quapropter cum sit tutissimum prouideri, ne quis obesse queat, & id facile videatur, quoniam omni externa ope tyrannus destituit, vos hortor quibus reipublica cura est, qui que otium futurum appetitis, ut accipiat quod vltro offertur, quodque parua impensa breui tempore Nicolaus se daturum spondet. Ampliores erant opes Pisanar vrbs, cum illa emimus e Gabriele Vicecomite, opulentior certe & ciuium numero, virtute, atque fortunis validior, & tamè post amissa arce decreto bello omnes reru & temporum difficultates constantia & virtute superauimus, eaque vrbe potiti sumus, quae ante fuerat nobis inimicissima, ut non voluntate ducti, sed extrema necessitate coacti deditionem fecerint. Itaque postmodum securi ad hanc diem ab iis vixim a quibus in diem aut suo, aut alieno Marte opugnabamur.

Itidè quo securius fruamur pace, hic a nobis tyrannus est exterminandus. Neque enim est, ut existimet aliquis illo mortuo eam ciuitatem recuperaturam esse libertatem. Extant plures filij, quorum maior penes Philippum est, cuius praesidio in tyrannide perseuerabit. Haec haud incerta discrimina vitare si cupimus, delenda est nobis inimica tyrannidis sedes. Et quidem perfacilis victoria spondetur nobis, & parui laboris opus fore videtur. Imparatus tyrannus est, nullo neque suo neque externo subsidio munitus. Odio praeterea omni populo est, ut verisimile sit nolle illi pro tyrannatu pugnare quin potius cupere, ut excutiat seruitutem. Quanta verò sit futura utilis, quanta securitas reru ea ciuitate deuidata, a qua plura nobis monstrantur pericula facile est ei, qui sano vtatur consilio, iudicare. Intercludetur quidem via & facultas Mediolanensibus ducibus in Tuscia transcendedi, cum duo veluti claustra, quibus oppugnari nostra res pub. possit, fuerint hostibus intercepta. Ideo, ciues praestantissimi, id bellum mea sententia suscipiendum decerno, quod neque diuturnum erit, neque magno negotio conficietur. Commoda verò tot tantaque ex hac victoria parabuntur, ut nulla maiora ad praesens conueniens sit optare.

Florentinorum de hoc bello variæ sententia. Leon. Aret.

S. I.

H I S dictis erat variis in concione sermone, partim eam impugnantibus orationem, partim comprobantibus. Seniores quidem & qui prudentia & rerum vsu praecellere existimabantur, ut inutilem & iniquam, maximique discriminis impugnabant, neque enim conducere ciuibus nouis indiem bellis implicari, viderique tanquam inquietos homines, pacem atque otium odisse. Tandem Nicolaus Vzanus qui quietem armis praeferebat in hunc modum verba fecit.

Vetus sapientissimorum viroorum sententia est, prudentissimi ciues, eos qui hunc locum ad dicendum ascendunt, omni priuata affectione deposita liberos accedere ad consulendum omniaque sua consilia referre ad rem publicam. Tertia pars hist. A. ut. V. 2.

A.C. 1429.

A.C. 1429. Arist. lib. 1. rhet. Dem. in oratio. de his qui in Chersoneso. & Sal. in Catil. coniu.

salutem. Quocirca mihi ille optimus videtur A cuius, qui id suadet, id agit, quo sui ciues otio & quiete fruatur, quæ duo sunt nobis maximè salutaria. Et profectò id nos respicere in dicèdi sententia decet, quod certa coniectura possit assequi, salutarem exitum habiturum. Nam qui in rebus dubiis certam sibi spem futurorù pollicentur, rarò sui desiderij còpotes sùnt.

Rerum humanarum dominam constat esse fortunam, quæ rarò consiliis hominum respòdere consuevit. Quæ propter id consilium amplecti oportet, quod certa ratione susceptum, procul ab sit à temeritate agitur. Verum quoniam de re grauiissima agitur, & disceptando veritas elici solet, agendorumque ratio inueniri, æqua mente feratis, si alienæ sententiæ author ero. Certus sum, ciues præstantissimi, probatissimum atque integerrimum virum Rainaldum, quæ dixit omnia, bono animo dixisse, idque suasisse, quod pro salute reip. duceret faciendum. Hortatur ad suscipiendum bellum aduersus tyrannum Rainaldus id putat vile parui temporis atque impensæ. At verò mihi multisque præterea secus videtur, bellorum varietates, pericula, fortunæ mutationes, discrimina cogitanti. Mouere quidem bellum in nostra est situm voluntate, susceptum verò deponere, & ab armis desinere, in fortunæ est arbitrio constitutum, quo magis principia metuenda sunt, & futuri casus extimescendi, in eo præsertim bello, quod iniustum est, & nobis dedecus ac maleuolentiam, & multorum similitates secum trahat.

Bellum mouere hominibus est, non autem finire.

Considerandum etiam atque videtur, quæ mente vicini nostri hoc bellum ferant qui partim inuidia, partim odio, partim sui timore, nobis a duerfabuntur. Cum pontifice olim, & cum Venetis sapius egimus vt bello, quod in ter nos & duces vigebat, finis imponeretur. Quæsi multis verbis, nos adeo pecuniis exhauftos, vt amplius ea impensa nequiret ferri. Vrbem auro exinanitam, ciues oppressos censu, mercaturam interruptam multoties deplorauimus, supplicum more postulantes pacem non vtilem solum, sed necessariam nobis, nostro sua su, nostris præcibus, concordia secuta est præter sociorum voluntatem. Quid nunc dicet pontifex: quid Veneti, reliqui que, apud quos paupertatem nostram ostentauimus: si nondum delectis prioris belli vestigijs si nõdum exsiccatò scripturarum attramèto, nouo nos implicuerimus bello? Proculdubio non inopiam, non labores, non defatigationem causam pacis prædicabunt fuisse: sed aliam quamdam, vt inuidiam, aut maleuolentiam aut odium extitisse quæ omnino à nobis fugienda suspicio est.

Bella cur suscipienda Cic. i. offic.

Mihi certè vtiliori concilio videtur vti, qui post diutinum bellum pacem quarunt & post longos labores quietem sequuntur, quam qui post habita pace, bella ex bellis serètes, requiè aspernantur. Suscipi enim debent (vt sapientibus placet) bella, vt in pace viuatur, nõ vt post vnus finem alijs nos minime necessarijs implicemus. Hoc enim esset semper in continua calamitate & miseria versari. Bellum nuper gessimus periculosissimum cum duce Mediolani, in quo futuri eramus inferiores, nisi aliorum opè, auxiliòque illius potentia contusa esset. Equidem id bellum alacres suscepimus, lógo

lasciuientes otio, tanquam parui temporis, & aut magnæ impensæ, vt omnes dicitabant, futurum: at fortuna postmodum præter spem nostram, & grauiissimum istud reddidit, & temporis longioris magno cum ciuium detrimento. Hoc quidem bellum facillimum multi putant, & parua moræ: sed quis nouit ex vobis, quid sit suscepto bello euenturum, quæ fors illius immineat nobis? Quis nouit hominum partim nobis inuidentium, partim sibi prospicientium consilia? Quis scit an Philippus sit tyranno suas copias ministraturus? Quis sit an pontifex, qui diutius insensam animum in nos gessit eam urbem nobis subdi fuerit permittitur? Cui notum est, an Senenses de sua libertate solliciti, & sibi timentes pro defensione tyranni illius nobis inferant arma? Quis est è vobis tam prudens tam còsilio prouidens, vt sibi certam victoriam reponitatur? Quis fortunam semper in bellis dubiam, ac ducentem, nobiscum spondeat futuram? Multi sunt discrimina, quæ bellorum casus secum ferant, qui maiorem timorem incutere: quam spem vllam promittere debent.

Equidem huius belli magis euentum horreo, quo vim alteri inferimus, quam quo reprimimus illatum. In altero iniustitia versatur, iniuria, & Dei offensam illo causa iusta, defensio legum & equi bonique fauor, & apud omnes sui tuendi laus. Sperandum quidem Deum magis faururum repellenti iniuriam, quam inferenti: magisque prospecturum salutem eorù qui se iuste defendunt, quam qui oppugnant iniuste. Non est autè æqua causa, aut iusta, quæ nos impellat ad inferendum Lucano bellum. Si non sensit nobiscum, non est loco miraculi habendum. Sibi & patriæ quieti prospexit, procul à bellis esse voluit, quod consilium haud quaquam reprehendendum videtur. Quod si qua data est nobis indignandi occasio aduersus eum, qui hostem nostrum filij iuuit præfectura, quid meruit ciuitas vniuersa, semper eiusdem factionis, & vt plurimum socia & amica nobis? Nunquid plerique pro tyranni (quæ summe oderunt) culpa merentur ciues? Si eo pulso ad nos ciuitas questum mittat, quamnam ratio est, quæ propter eos armis subigere queratis: à quibus nulla in re aut offensa estis aut lacescitis? Quid his respondebitis? Quam probabilem causam vestri afferetis belli? Nullam certè, nisi ambitionis, & dominij nimiam cupiditatem.

Bellum ista causa suscipiendum.

At nullo neque diuino, neque humano iure perimitur per iniuriam & iniquitatem aliena usurpare. Iusta causa debet esse bellorù quæ aut pro iniurijs propulsandis suscipi debent, aut pro patria conseruanda, & horum bellorum felices exitus esse solent. Iniusta vero arma rarò victoria comitatur, infamia, dedecus, opprobrium sequi solet. Si Pisanam urbem vi & armis cepimus id optimo iure à nobis actum est. Nam primo ab eo empta est, cuius vendendæ ius, potestasque erat. Tum eam inuasimus urbem, quæ vt plurimum hostili in nos animo fuit, & odio serè immortalis, & ab ea multa discrimina nobis summa cum nostra perniciè emerferunt. At Lucanæ ciuitatis contraria Pisanis natura fuit. Nam & ea alterius factionis partes, & nunquam

Ingratiam dicitur fieri: quæ multum iniuriam.

nunquam nos petiit bello, sed multis bellorù turbinibus nobiscum sensit, vt abominandum videatur, nos velle eam sabigere urbem, quæ plura in nostram tempus benefacta quam vobis in illam recensere queat.

Nullum in hominum vita iniquius facinus neque perniciosius ingratitude, quæ sola omnia complecti scelera videtur. Neque enim aut amicitia iura tueri, aut venerari potentes aut colere deos, aut alicui beneficio ingratus respondere potest. At quid ingratis reperias quam bene de nobis meritos armis persundate, & eius moliri seruitutem ciuitatis, quæ ne nos seruiremus, omni ope auxiliòque pugnet? Quam obrem hortor vos oro, que, vt non tam repente ad bellum prosiliatis, eius præsertim suauis, cui bella quaerit sunt, cuius nil refert, victi ne an victores habeamus: cuius maxime interest bellum trahi longius, quo plus stipendiorum à nobis accipiat, qui id offert, quod dandi nullam habet potestatem. Mea quidem opinio est ab iniustis armis abstinendum esse, potiusque pro honore præteritis tyranni iniurias æquo animo tolerandas, quam propter illius odium, ciuitatem de nobis optinè meritam oppugnandam. Deum oro, vt eam vobis mentem deliberando præstet, quæ sit còsentanea nostræ reipublicæ salutis.

Florentini tandem in Lucenses bellum decernunt. i. idem.

§. II.

VARIUS deinde diuersa sententium animus fuit, prout quemque proprium commodum trahebat, tamen vt sapissimè cõtingit, melior pars à maiori superata est, bellum quæ decretum decembri mense anni. 1429. pro eo administrando decemviri creati ad sex menses. Maxime ad id bellum populum incitauit memoria filij à tyranno in auxilium ducis missi, dum maxime bellum arderet. Obstinati animi quosdam ciues ambitione cupiditateque quibus bella vsui erant, opesque eorum aliorum damno angebantur, plus æquo valuisse tradunt, Nicolauque priuati cuiusdam ciuis còsilio ad arma tyranno inferenda motum. Nicolao itaque cõsultum scriptum est, vt quod bellum ante sua sponte nouisset, auctoritate populi Florentini illud administraret, castella traderet, quæ cepisset, stipendia insuper præbita sunt. Bernardinus ex stirpe Vbalдина nobili & perantiqua, vir bello egregius cum duabus equitum turmis ad id bellum conductus, pluresque additi tum equites tum mercenarij. Ad purgandum Florentinos ab iniuria suscepti belli, ad pontificem Martinum, ad Philippum, ad Venetos, ad Senenses Bononiensesque, & legatù oratores missi sunt, & ad Marchionem Ferrariensem. Omnes perplexè responderunt. Philippo excepto: qui rem laudauit, suamque in Florentinorum gratiam ad id bellum pollicitus est operam, callido quidem animo, quo noua molestia vexarentur.

Paulus Guinifus Senenses contra Florentinos excitat. i. idem.

§. III.

PAVLVS postquam publico Florentinorum consensu se oppugnari animaduertit,

A legationesque auxilium postulantes fuisse irritas, in prius Senenses sollicitauit: si quo pacto excitari possent ad belli societatem, suadendo, hortando, monendo, prædicabat se deuictò Florentinos Senarum imperium appetituros eisdemque armis eis libertatè oblaturos, quibus sibi dominium arripuissent. Expergiturururur itaque, dum tempus & facultas daretur consulendi, & dū sibi prospicere possent. Nullam securitatè eis dicit se deuictò, neque quieturum populum Florentinum post adeptam victoriã, neque vlla pacta aut fœdera seruaturã eam gentè, apud quam nihil sanctum esse, aut inuolatum ambitio sineret. Cùm egent, aut in periculo aliquo versantur, multa Florentinos polliceri solitos; transacto periculo, nulla promissa, nulla pacta, nulla conuenta seruare, sed omnia pensare pro eorum vtilitate. Veri si miliusque videri Florentinos appetituros eam urbem, qua cum sæpius manus conseruissent, quam quæ essent eius calamitatem quæ semper in societate eorum fideque vixisset.

Hæc pluraque alia in eam sententiam dicta excitauerunt Senensium animos iam sua sponte titubantes ad consultandum, quid conduceret rebus suis, & insensa & dubia erat eis Florentinorum potentia, neque dubitabant, quin deuicta ea ciuitate à Florentinis arma in eos mouerentur. Multa ad id suspiciones eos impellebant, & id præcipue, quod audierant Florentinæ à nonnullis in vulgus iactata verba hæc ac decantata, scilicet. Aue maria gratia plena, habita Luca, adibitur Sena. Quibus verbis haud obscure bellum Senensibus annunciabatur. Igitur oratores Florentinæ cõuestigio tū Venetias mittunt. Hos vt hortarentur bellum nulla iusta causa susceptum omittere, ne cogerentur per vim oppresso Lucano opem ferre, illos vt rogarent, vt pacis componendæ autores essent & simul peterent non se adiutores fore, si contra eos à Florentinis mouerentur arma. A Florentinis responsum est, haud iniuria illatum tyranno bellum, tum quia filium in rebus eorum dubis aduersus se misisset hosti, tum quia falsa calumnia culpasset tyrannus Nicolaum, Florentinis hortantibus. At armis appetisse, æquum videri eum, qui iniuria, & pro alterius iniuria queratur, iustam dicit causam criminandi. Se verò cum Senensibus antiquè seruatos fœdus nihilque acturos, quo ab eorum societate desisterentur. Venetorum oratio fuit, etiam si à Florentinis in Senenses intentatetur arma, nõ posse se æquo iure illorù libertatem tueri, cum in fœderibus ante actæ pacis socij à Florentinis sint descripti. Reuer si oratores cum quæ acta essent exposuissent, maior in ciuitate suspicio coorta est, cœptum que tractari, quo maxime modo tyranno optularentur. Nam si is occubisset, Florentinorum vires timebant, & auxilia desperabant: cum neque Mediolanensem, neque Venetos sibi considerent fautores.

Senenses Florentinæ & Venetias oratores mittunt.

Senenses pro Lucensibus arma sumunt & alios ad id impellunt Blo. ibid. Leon.

Aret. A. C. 1430.

§. IIII.

NICOLAUS interea, atque Vbaldinus Lucanum agrum, tum populationibus Tertia pars hist. Ant. V 3 tum

A.C. 1429

Senenses Paulo se coniungunt

Senenses contra Florentinos Genuenses ac Mediolanenses exsultant.

Mediolanenses si aliquid no mine cum Florentinis bellum gerit.

Luca à Florentinis obsideur. A.C. 1430.

Florentini à Lucensibus iunguntur.

tum oppidorum quae multa ceperant praeda infestum reddebant. At tyrannus cum Senensium animos fluctuantes sensisset, pecunia se illos impulsurum in suum subsidium ratus, grandem vim auri Senas misit, qua equites peditesque contra Florentinos deducerentur. Et cum plures pecunias se daturum promitteret, vestigio de inferendo bello statuerunt. Antonio Petruccio optanti quareptique, comparandi militis negotium datum est, & pecunia impensa. Is Romam profectus copias conduxit annuente pontifice, & agrè bellum Lucense ferente, quae mari Lucam delatae sunt. Aliae ite copiae in agro paratae Bononiensi, quae post ad Florentinos defecere.

Cum hyemiam appeteret, quiesque tam apud obsidentes, quam apud obsessos futura fore videretur, Antonius Senensis Florentinis aduersus, cui à magistratu tyranni defendendi cura demandata erat, Genuam ac Mediolanum profectus, vtrunque ducem hortatus est ad praesidia Lucano impendenda tyranno. Superbiam & ambitionem Florentinorum culpabat, qui dominandi cupiditate semper cum finitimis decertauerint. Asserebat, minime in eorum rem videri, talem ciuitatem subiici populo Florentino, dari aditum terra hostibus, pugnandi cupidis ad inuadendam Liguriam, & in Galliam transcundi. Multaque in eam sententiam dissertit, quae Philippum mouerunt in auxilium tyranni, & à pace ad belli curam animum conuerterunt: sed calliditate astutique non aperto consilio vsus est. Nam decreuit Franciscum Sfortiam mille equitum praefectum veluti & tyranni & Senensium stipendiis conductum, auxilium obsessis ferre. Conduxerat insuper Antonius nonnullos piratas Cathalanos, qui littus Pisanum infestum mercatoribus reddebant, littusque saepius egressi pecorum aggressumque praedas abigebant.

At Florentini cum nulla aut parua copiae Lucanum tyrannum tutarentur (nodum enim externa subsidia aduenerant) obsidere urbem parant, & commeatum prohibere. Igitur Nicolaus & Bernardinus partitis copiis binis castris cinxerunt urbem, singulisque portis singularumque machinae permulta, quibus portae muri que lapidibus quateretur. Ex contemptu hostis negligentia in castris (vt fit) exorta est omnisque rei militaris cura omissa. Qua re animaduersa tum electae iuuentutis ciues, tam mercenarij milites (qui ad duo millia erant) sub ortu solis eruptione facta Nicolaum adortur pelluntque castris, & in fugam omnes versi sunt. Fuisset eo die magna clades accepta, nisi eruptione audita Bernardinus subsidio fugientibus occurrisset, cuius aduentu repressi hostes in urbem rediere, nonnullas bombardas raptim secum ferentes. Tentatis omnibus quae neque obsidione, neque praesidii tyrannum ad deditio-nem compellere quibant, alia ratione urbem expugnare aggrediuntur: auctore Philippo Brunilisco maximo omnium ea tempestate architectore. Hic enim est, qui modum ad inuenit & formam aedificandi illam testudine maximam capulae Ecclesiae maioris Florentinae sine armatura aliqua, quae etiam perfecta est,

A Igitur Philippus regionem vrbis propinquam contemplantus, primum flumen Anserim oppositis repagulis reprimere ab aquarum cursu, ita vt in immensum excreceret, deinde lata fossa aquae cursum in urbem inducere, tum ceteros riuulos in alueum fluuij deriuare ad augendum aquae vim, quo plana vrbis aquarum inundatione mergerentur, statuit. Maximi laboris id opus fuit, licet incassum euaserit consilium. Nam ciues postquam veluti diluuium sibi parari intellexerunt, praesertim aggeribus circa urbem, qui vim aquarum continerent in regione fluuij erectis, id periculum euitarunt deductam, nempe versus urbem aquam repulerunt aggeres, à quibus securi ciues facta eruptione, disturbatisque hostium operibus aquas ad castra Fortebrachij defluere compulerunt, Et ita magno accepto incommodo castra mutare compulsi sunt.

Erant apud Mediolanensem ducem, Venetorum Florentinorumque legati, hortantes inter cetera (ob certas enim pacis condiciones accesserat) vt nil noui etaret, quo pax violaretur. Praesentem enim animum suapte natura mobilem, atque inconstantem, de mittendo Lucensi subsidio cogitare. Qui vnus ore, aliud in pectore habens, nil sibi antiquius pace respondit, nihilque acturum se, quo turbatae quietis, aut otij vlla oriretur suspicio. Ideoque praefectos equitum, quibus ad eam diem stipendia ministrasset missos se facturum. Callidum id responsum fuit, cum pro euitanda belli suspicione eis commeatum se daturum esse diceret quos ad bellum Lucanum iam destinasset. Egit igitur cum Francisco Sfortia, vt aspernato armorum otio missionem flagitaret. Is magno pere tanquam in re noua multis verbis palam contendit cum duce, vt abire liceret, velleque se Beneuentum proficisci, quoniam in re sua esset bellis, quae in regno Neapolitano orta dicebatur, interesset. Accepta clam pecunia, à Mediolano cum equitibus pedibusque veris principio mouit Parmam versus. Vbi suos expectare simulans, praemio omnibus qui sequi vellent proposito, multos ex composito à duce dimissos conduxit. Magna coacta manu, cum plures ad eum conuenissent, dubitabatur à multis quod postea euenit. Sed quia verisimile erat illum ex animo loqui quod optabant, facile ereditere. Petierat paulò ante missionem comes Antonius vnus ex praefectis ducis, vir auidax, & Florentinis infestus. Hunc secuti sunt octingenti equites ferme ex iis qui sub Philippo duce militabant, tanquam eius stipendio defuncti. His per fraudem actis Antonius Lucam petens, & vires & animum addidit obsessis. Omnia enim fere castella à Nicolao capta è vestigio ad tyrannum defecere.

Franciscus Sfortia aduersus Florentinos strenue agit. Blon. ibid. Leo. Aret. S. V. FRANCISCVS Sfortia deinde via Praetensi cum montes superare nequirit (salvus enim omnes ab ea parte firmis praesidiis tenebantur) Pontremulum deflexit, tuncque in Hetruriam descendit: cumque pluribus equitum

A.C. 1430.

Philippus Brunilisco consilium inuenit.

Philippus ad Lucam occupanda animum adiecit.

Dux Mediolanensis clia auxilia Lucensibus ministrat.

A.C. 1430.

Philippus ad Lucam occupanda animum adiecit.

Philippus ad Lucam occupanda animum adiecit.

equitum turmis, pedibus octingentis Lucam appropinquans, Nicolaum obuiam profectum praesidio fudit. Qua ex re Florentinorum copia retro Pisas versus tribus passuum millibus celsere, castellis quibusdam portis vrbis oppositis, cum praesidio relictis. Quae Franciscus cum Florentini acie certare nollent, breui tempore expugnauit. Dolum ducis conspiciari deesse viri maioribus copiis exercitum auxere. Franciscus tum spe praedae, tum, vt hostis potius suis tuendis, quam oppugnandis alienis vacare cogereur, vna cum tyranni filio vallem Nebulae, regionem pacatam, atque opulentam ingressus, castrum Stilliani magna vi cepit, atque diripuit. Virgente deinde commeatus inopia, Lucam reuersus est. Vbi cum stipendium à tyranno peteret, is auarus, vt qui magna ex parte pecunia exhaustus erat, rem protractinabat.

Interea decem viri ad relinquendum tyrannum Franciscum sollicitabant pecunia, non vt à fide deficeret, sed post semestre spacium quo conductus fuerat, Beneuentum, vt ante iactauerat, peteret. Tyrannum quoque magnis promissis ad urbem tradendam alliciebant. Quae à Francisco comperta Philippo nuntiatur. Ille damata hominis auaritia, qua è statudeiici malebat, quam pecunia carere, cepit suscipiari, quod verebatur futurum. Incitabat Philippum Antonius Senensis ad priuandum vrbe tyrannum, augens iniectam suspicionem & simul asserens magnam vim auri, & argenti ab eo possideri. Ille spe ductus praedae, adiecit animum ad eius subuersionem. Mandat igitur Francisco, curet, ne quid priuata eiusmodi consilia afferant detrimenti, & Senensi Antonio datum est negotium tyranni capiendi, si quid moliretur noui. Erant in Florentinorum castris qui consuetis literis & Franciscum & tyrannum in mutuum odium acuecent, alteri alterius consilia secreta significantes: qua ex re vtrinque prodicionis aucta suspicio est. Haud paruo contracto odio Franciscus decreuit tandem populam ad defectionem impellere, communicatoque cum Senensi consilio, secreta cum Florentinis colloquia culpans, facile ciues ad rebellandum Paulo commouit.

Praestituta die Antonius Senensis acceptis satellitibus arcem sub alterius negotij specie ingressus, tyrannum cum filio cepit, direpta suppellectili, pecunia multo minore, quam fama erat, partim ad Philippum missa, partim vsui seruata, captiuum ambo pater cum filio ad duces missi sunt. Ciuitas libertati restituta, anti quos magistratus creat. Franciscus simulata profectio, quo promissos à Florentinis nummos acciperet (qui fuisse dicuntur circa octoginta millia) à Senensibus postulat vt oppida quae paterna ditionis fuerant, ab eis post obitum occupata restituerentur, quod si negligenter, armis ius suum vendicaturum. Hac spe Florentinis iniecta, grandem illi pecuniam obcessum persolunt, acceptaque à ciuibus pecunia, se veris principio reuerfurum pollicentur. Instare etenim hyemem, quae tum eis tum suis equitibus ex annona carissima grauis esset admodum futura: sed in tempore se affore promittit. Inde abiens conuerso itinere Longo-

A bardiam versus Mirandulam oppidum petit. Post receptam libertatem Lucani Florentinam legatos mittunt, pacem orantes, quam pulso tyranno se habituros sperant, rogare, vt potius suorum quondam erga Florentinum populum meritorum meminissent, quam iniuriarum tyranni, quae se iniuitis, ac gementibus accidissent, se aequis conditionibus postulare pacem quae vtrique populo videretur profutura, commemorare pericula bellorum, & varios fortunae casus, ac certam pacem dubiae victoriae praefendam. Responsum tulere, non deserturos bellum Florentinos, quod iustis ex causis suscepissent, non libertatem ab illis adpetam, sed nouam tyrannidem illis quaesitam esset. Proinde abirent, ac rebus praesentibus tempore consulere, meliori conditione futuros, si urbem sponte traderent, quam si coacti vi & armis superarentur. Legatidato responso Lucam reuertuntur, populam ad defectionem hortantur, asserentes Dei operam non eis defuturam: & simul & vt à Philippo, & Francisco spes subsidij esset collata.

Florentini denuo Lucam obsident. Blond. ibid. Leo. Aret.

S. VI.

DECEM viri baliae consilij Francisci recessu, omni Lucam praesidio spoliata cito in potestatem peruenturam, nouis conductis copiis, auctoque exercitu denuo urbem obsidione cingunt, castellisque ad singulas portas erectis, ciues & fame, & continuo labore fellos vigent acris adeo vt obsidione minime latari amplius videretur. Philippus, qui bellum ad eam diem aluerat, sciens Florentinos in belli sumptus auro argentoque exhaustos, & iam peractos cepi, quo illos nouo implicaret bello, cum Genuensibus egit, vt Lucanos primò in foedere reciperet, tum denunciarer Florentinis, vt ab illo bello desisterent, cum eorum socij facti essent. Igitur post contractum foedus socii desisterent, neque de cetero bello sociis essent molesti, quos sibi tuendos suscepissent. Ad ea responsum est, mirari populam Florentinum ciuitatem natura seruam, neque tunc sui iuris, sed alteri subditam, petere quod eorum arbitrij minime foret. Nihil enim à Genuensibus agi posset, quae ad publicam rem spectarent, nisi quatenus ab eo qui eis imperaret permitteretur. Ideo diceret si qua à duce Mediolani eorum domino mandata de ea re suscepissent: cum non essent eorum iuris aut velle, aut nolle, nisi quantum ducis esset voluntas. His verbis legati admodum commoti animo abiere: minitantes paucos intra dies cognituro Florentinos liberi ne an serui foret.

Constitimque cum Genuam rediissent, Nicolaum cognomento Piccininum, equitum ducem praecipuum praefectum, qui apud Ligures in oppidis Genuensium hyemerat, prout à duce iam constitutum erat, ad Lucam defectionem misere. Dum hac parantur obsidioni vrbis inrenti Florentini, ducem belli Guidantonium Urbini creant, eiusdem nominis Faentinum vicarium ad sua stipendia sumptere. Erat equitum sex millium peditum vero quatuor millium numerus, qui in exercitu Florentino

A.C.

1430.

Lucenses oratores de pace Florentinam destinant.

Genuenses in suam fidem Lucam recipiunt.

A.C. 1430. militabant, præter auxilia quæ multa decem virum iussu ad id bellum conuenerant. Interea Philippi conspecta fraude Veneti cum Genuensium nomine Nicolaum aduersus florentinos missum intellexerent, per oratorem apud ducem quærentur violata esse ab eo fœdera pacis, qui præter conuenta præfectos suos variis fallaciis, confectisque tabellis in auxiliis Lucanorum ire iussisset. Non enim tanta calliditate id machinatum fuisse, quin aperta vestigia apparent, omnia ea consilia à se profecta. At ille in solita persistens simulatione, nulla sua opera id factum fuisse ruebatur. Genuensium id opus esse, qui socio & amico auxilia decreuerint. Neque verò id à se potuerit prohiberi. Quamuis enim sua ditio forent, nullo tamen pacto, nulla lege vetari, quin cui velint proprio sumptu auxilio esse queant. In multis enim libertatè illis concessam, qua suo iure vtendi facultas admittitur. Licere quoque & Venetis secundum fœderis formulam subsidia Florentinis, quæ velint mittere. Hoc dato responso cù Venetias orator reuertisset, haud ignaris Philippi consilij (palam enim erant Venetis) visum est, nil tunc noui tentandum esse. Suadebatur tamen à Florentinis, vt bellum instaurarent, cum magna pars abisset præfectorum, qui sub Philippo militabant. At illi prioris belli impena debilitati, decreuere haud quaquam nouo implicari bello.

Philippi Maria, ycaucia.

Castra Florentinorū prope lucā sita.

A compositos reperisset, hortatus suos ad pugnam commisso prælio fudit ac fugauit. Superuenero quoque ab vrbe plures subsidiariæ cohortes, quæ præcipuè ad victoriam contulerunt. Profligati omnes sunt, maximaque ex parte capti. Qui superauerunt profecti Pisas post solis occasum peruenere. Culpatur de hac incuria tum dux exercitus parum ad bellum inimici prouidus, tum præfecti equitum nonnulli inter se diffidentes, qui mutuo odio ab hoste malebant vinci, quam aut se tueri, aut potiri victoria, dummodo alterius pernicietis sequeretur, nihili pendentes aut eorum famam, aut reip. pericula. Pisas timore amissi exercitus pauper ingens fuit, atque tumultuosus. Ternitæ quippe & confertatæ erant omnium mentes, vt si hostis eo castra post victoriam mouisset, urbem proculdubio absque vilo certamine fuisset capturus. Castra cum omnitormentorum beliquæ apparatus amissa, perditæ quoque impedimenta omnia, ceteraque militari vsui necessaria. Pauci & ij agrestes interfecti, plures vulnerati, equi ad quatuor millia in hostium potestatem redacti. Potuit Nicolaus vel Pisas petere metu terrius, vel prædabundus in agrum Florentinum nullo impediens si libuisset, transire: ad quæ multorum præsertim Genuensium suasiones hortabantur. Sed vt runque renuit ille, satis à se factum dicens, qui urbem obsidione, & fame liberasset. Id sane Philippi consilio factum constat: qui nulla in re pacem à se violatam videri volebat, recipiendis tamen, quæ defecerant castellis operam Nicolaus dedit, quo magis ciuitas quiesceret ab hostium metu, & simul vt commeatibus ex propinquis locis facilius in urbem com portaretur.

A.C. 1431.

Gravis in vrbe Philippi perturbatio.

A.C. 1431. Si Florentini ea vrbe potirentur: facile in se versuros arma, se tamen ex tempore consiliū capturos in quo salus patriæ contineretur. Apparebat his verbis eos obsequuturos Philippi quietè aspernantis voluntati, bellumque eius nutu decreturos fœdusque paulo post cum Genuensibus fecerunt, vt communi impensa bellum gererent pro Lucanæ vrbs libertate. Huic fœderi additus est Martini pontificis iussu Ludouicus Plumbini, Dominus, parum memor beneficij à Florentinis suscepti, qui testamento patris tutores filij relicti ad artem vsque adultam ei dominium seruauerunt. His rebus moti decem viri Franciscum, qui Mirandulæ hyemarat, vna cum Venetis magnis sollicitationibus ad sua stipendia traducere conati sunt. Quorum postulatis cum exquisitæ conditiones afferrentur, assentiri videbatur. Philippus transitum eius ad hostes veritus, oblatæ filia nondum nubilis matrimonio, ab eo proposito auertit: inque suas traduxit partes. Susceptis tū Venetis tū Florentinis ad mouendū Philippo denuo bellū superuenit Martini mors pontificis: qui ducis causa admodum fauerat. Id tum spem tum metum incuscit multis iis præsertim, qui eum habuerant nouorum auctorem consiliatorum.

Martini Pontificis mors. A.C. 1431.

Ex Gallo rum Chr. vide hem.

A.C. 1432. cum auxilio Francis occurrentibus, initio pugna vili tandem eripuisse victori victoriam. Quinque ferme millia occidere. Dux Alem omnis captus, ac paulo post redemptus est. Ferox victor Cœnomannos oppugnat, deuitio facta est. Mox cum non satis valido præsidio relicto discessum esset, oppidani regios euocant, manibusque recipiunt. Præsidium misso ad suos nuncio quo statim res foret conglobati currim per opportunam saluti tutande occupant. Breui Tallabotus Anglica nobilitatis clarissimus bello dux affuit. Regis pulsus, de auctoribus defectionis supplicium sumptum Ligerim vsque imperium Anglorum peruenerat.

A.C. 1432. Angli in bello superiores.

Nec cuiquam dubium erat quin Aurelianum nobil em ad Ligerim urbem tentaturi essent. Ciuium si des eo bello erit. Suburbia, quæ infra vrbs erant solo ad equant, & diuisis inter se partibus Comitū Salebe: iensi urbem grauiter oppugnanti animo pressenti & imperterriti ad omnia occurrunt. Eo conatur: pulsus obidere urbem capit, in vlteriore & citiore Ligeris ripa propugnacula extruens ne ingressus egressusque cuiquam pateat. In Biturigibus erat rex. Ex finitima ciuitate spes auxiliorum commeatuque per diu clausos sustinuit. Vbi fames ingraue scit, stat sententia non dedere se Anglo, sed Burgundionis fidei se credere. Id non abnebat Burgundio, sed id non poterat, nisi auctore Anglo fieri. Salebrensis id nequaquam concedere ei voluit: qui deinde è manibus tormento ictus biduo post decessit.

Aureliani obsidio. A.C. 1428.

Iam mortales inuolutæque rem Francicam respiciebant, Ioanna Lotaringa puella duodeviginti circiter annos nata, sub patre oues pascere solita, ad regem ducitur, prædicans se mente diuinitus admonita venire, profiterique se Anglos Francia exacturam. Mirabundo rege multiplici percontatione procerum vexata semper sibi consistit, nullum ei verbum nisi pudicum sanctumque excidit. Concilio ducum sanctorumque non aspernanda res visa. Militari ergo habitu, accepto ab rege exercitu, ducibusque traiecto flumine, obsessis septimum iam mensium clausis, auxilia commeatuque intulit crebrisque e-reptionibus obsidionem soluit, circumferendoque bello variis ducum conatibus, circumiecta oppida, quæ hostis occuperat recepit, leuibus præliis quæ tamen in summâ vniuersæ rei spem profecerunt. Anglo fatigato. Ad tria hostium millia in Belsia caesa.

Ioanna puella obsidione Aureliani liberata. A.C. 1429.

Rex Rhemos ad coronationem proficiscitur.

Nec fortuna se offerenti defuit Francus rex: vt que Angustior suis hosti formidolosior foret, auctore ac duce puella Rhemos ad sacrum Christina regni que insignia suscipienda profectus, quod ab Antistiodorensibus commeatu subleuaretur, pacato agmine per eorum fines incescit. Fanum Florentij & manibus admittit, & commeatu inuit. Ad Tricastes nouem dies hæsit, conuenit, vt præsidium incolume abiret, ciues se dederent. Cat alanum nullam se dedit regi moram interposuit, Rhemi summo plausu, faustisque acclamationibus exceperunt. Sacratu coronatusque Sueffiones recepit.

Puella Lutetiam expugnare tentat. A.C. 1430.

Ad urbem regiam copia ducta, Belfordiensis in eam regressus, diligentia virtute nulli locum omnia attentanti hosti opportunum reliquum fecit. vulnus etiam ad portam Honorati accepit Ioanna, reque infesta copias reduxit, ac bellum ad fanum Petri Mosleriensis vertit. Puella recepto Mosterio, frustra tentato Caritatis fanos castra inde mouet, vt obfesso compendio opem ferret. In oppido quidem irrupit, sed eruptione postea facta in potestatem hostium venit. Rotomagum ducta ab Anglis persequitiois

Exercitus reparatur.

§. VII.

ACCEPTA exercitus clade decem viti instaurantis copiis summa cura incumbunt singulis equitum præfectis impensa pecunia, qua equites repararentur, quæ tamen cura erat præcipua ciuitatis. Orta deinde suspitione Senenses pro Lucanorum defensione, quam cum sua coniunctam dicebant, arma sumpturos, orator à Venetis & decem viti Senas missus est, qui peteret, ne eo bello se immiscerent, in quo nihil eis præiudicij fieri posse, neque enim ad eos vllam belli causam spectare, nec debere eos pro aliena quiete suscipere laborem belli satius esse cum finitimis ac propinquis amicitiam seruare, quam exteros & procul à se remotos tueri. Sibi cum Senensibus pacem & fœdus esse, vident diligenter, ne quid ab eis tentaretur, quod vtriusque non paræ calamitatis materia esse posset. Creatus consulto fuerat populi capitaneus qui supremus est vrbs magistratus, Antonius Petrucci, antea, vt retulimus, missus ad excitandos tum Philippum tum Genuenses ad ferendum subsidium Lucanis. Is asperum responsum dari oratoribus iussit. Non esse in re Senensium urbem Lucam subici Florentinis: nam ex eorum damno sua calamitas penderet.

Carolus 7. in regni initio res gestæ. A.C. 1424. & 1425. & 1426. & 1427.

Multa quæ ad hunc locum pertinent superius à nobis sint recensita: superest, vt de Carolo 7. sub quo maxime ista euenerunt plenius disseramus. Carolus (inquit Aemyl.) septimus cum iam Occitanorum animis confirmatis, quos Araucicenis princeps, vt ad Burgundionem deficeret, sollicitabat, Delphinatum inuentum conscripsisset, & ex Italia milite mercede conducto in Aruerniam se contulisset, resque ibi à Ioanne saluuario urbari ceptas pulso auctore compressisset, allata morte patris maiore iam conatu res agere constituit. Aderant egregij exercitus duces, ac milites ex his ciuitatibus, quas integras, ab aduersariorum factione ac dominio Anglorum sua virtus fidesque seruauerat. Erant etiam nō nulla & que illustres familia, quæ quod opes oppida que haberent beneficiaria regum, alia Henrici, alia Caroli, cogebantur aut alterum secuti, alterum offendere, aut ancipiti gratia distineri. Obsidebant Angli Crepantium, Butatius magister equitum eximere clausos obsidione conatus, duobus suorū millibus oppidum amissit. Hostes ex Andibus Cœnomannisque prædam irgentem maxime pecorum abigentes, Iracus in finibus Sagienfium affectus præda exiit, ad mille quingentos occidit. Fanum Michaelis, cuius excelsæ radicis arcis Oceano alluuntur hostis obsidebat præsidia disponit, vrbesque ex materia excitat, & munitionibus circumdat. Britannus enixè rem Francicam inuit, inde classis profecta hostium naves fudit, fugauit, frumentum cuius inopia laborabant importauit. Classiarij iuncti oppidani præsidioque munitiones expugnant, ea de causa obsidionem soluit. Variante belli fortuna Fernolium hostes capiunt, Si Flo-

Sup. 6.

Si Flo-

A.C. 1432. Puella Ro- tomagica6 batur. A. C. 1431. perditionis falsaque religionis insinulata, igne cre- mala est. Aurelianenses puella statum posuere, Ob- sidio Compendij virtute praesidijs erumpentis & au- xiliis exteriori parte aduenientibus soluta est. Me- lodunenses praesidium Anglorum in arcem compu- lere, ac regis euocatis coegerunt illud ea relicta si- bi salutem pacis. Cornolium sine certamine rece- ptum, ac maxime praeterea Brye pars.

Henricus rex Fra- cia Lute- tia ab An- glis coro- natus. A. C. 1432. Franci multas vr- bes Anglis eripiunt. A. C. 1433. & 1434. Angli vero Henricum 6. Quinti & Catharinae Franciae regis filia filium euocant ex Anglia, Lute- tia in ade sacrarum maxima coronatur, operante Cardinale Vicesiensi. Nec id francos terruit, quo minus secundarum rerum cursu vterentur.

Carnatas arte recepere, praemisso sub lucem agi- tatore cum curru, qui tanquam in macellum pisces importans cum in portam promendi donandique pis- cis custodi consisteret, antequam cataraeta demitti posset aduolare, insidiatores, occupataque porta vrbe potuerunt. Dux vero Philippus minus iam acer defensor Anglicarum partium propiora respi- ciebat. In Normania Caleii iussu francos pugnare armis in Anglos versi, cum francisque iuncti, & sis canua & circumiecta munia loca hosti ademere. Alia parte suum Dionysij Duce Franci noctu oc- cupauerunt. Opes Francorum maioribus in dies auge- bantur incrementis, sed vniuersa Francia belli mala sentiebat, cultu agrorum intermisso. Quare ad acta permagna nobilitatis pars, quam Anglici tadebat imperij, se ad Burgundionem contulere.

Hi apud Philippum ducem in magno erant ho- noris praedicantibus Carolum regem de Burgundio- nibus, & praecare sentire, & amice loqui, ac ad om- nem mentionem casti Ioannis Ducis ingemiscere. Ita Ducis ira de flagrant, simul duobus Romanis Cardi- nalibus vltro citroque commeanibus efficitur vt in

Atrebatens Anglorum ducti Francique regis, ac Bur- gundionis Ducis oratores conueniant. Ibi de pace a- gi captum Anglo regni Francia amulo satisfieri non potuit, equiorum Burgundio respiciendis sanandis- que patria malis se praebuit, nec quicquam Francus propinqua cognatione iuncto Duci denegauit. Nam dissociandus ab hoste dux praepotens erat, ac gratia quanticumque reconcilianda. Ita indignatio qua sumpta Anglos Francia dominos imposuit eadem deposita Francos ab externo dominio vindicauit.

Ad famam pacis Atrebatensis in primis Regia vrbs animos suscipit, optimatoque paulo apertius ferro quid sentirent: coitiones conspirationisque fa- ctae, ac aliquot eorum ad regis duces clam profecti accepta fide nemini defectionem vllam rem secus factam fraudi fore, rationem tradenda vrbs com- posuere. Traiectis sub nocte ponte ad Pisciacum co- pias, duces regij prima luce cum ad portam D. Micchae- lis peruenisset, optimates ex composito multitudinis ad arma in Anglos capienda concitant. Simul An- glis tumultu vrbe, & hoste pro manibus perstre- pente territi Regij aliam portam refringunt, alij ad iuuantibus ciuibus in muros scalis ad hoc prepara- tis euadunt, sit Anglorum fuga. Ciues catenas viis vicisque ad impediendam fugam praetendunt, F ferro premunt, eade passim sita vrbs regia ad pri- stinum redit imperium, & Burgundionum ad eam di- ni inuisum nomen faustum salixque factum, ac memoria factionum sublata. Villarius vt in interci- pienda vrbe operam praecipuam Burgundioni naua- ra. ita in reddenda regi virtutem praestitit sin- gularum.

Pax Atre- batensis inter Ca- rolum & Burgun- dionem. A. C. 1435.

Lutetia in regis pote- statem re- ddit. A. C. 1436.

Burgundio Calitium obsidit, sed ibi plus negotij ci aduersus suos quam hostis fuit. Terra egregie vr- bem premebat portum abstruendum: in eius fauci- bus nauas multas sabura graues, sapsesserat cate- rum astu recedente de breuibus moles obiecta ab ob- sessis detracta liberatumque ostium portus, & clas- sis ex Anglia copias egregias transuehebant: ad cu- ius aduentantis famam vetus miles nihil territus permanendum, & fortunam praelij tentanda conse- bat. Tyro miles in Flandria tumultuario delectu e- ductus domum spectabat, nec imperio precibusue re- tineri potuit. Coactus dux obsidionem soluit. Mutua exorta suspicione Dux copias sub signis ducebat Bru- gas, oppidani quod visum est copiarum introire, at- que ipsam aduicem passi, cum plures, quam tutum vi- deretur ingredi conarentur, fores portae obiecerunt, turrimque armati intabantur. Dux inclusique alte- ra porta refractis clauibus sibi exitum repererunt. Maiores successus ira dux, vrbe commercio caetera rum prohibita fama domuit. Veniam impetraue- rent ingentem vim auri pacis, ac quamplyrimis demis- sissimorum animorum legibus obstricti nudatis pedi- bus aperto capite ex vrbe suppliciter occurrentes. Duci sub signis aduenient. Sic sua dignitas Francie restituta. Haec ad annum vsque circiter millesimum quadiagesimum trigessimus septimus euenerit, que postea geisa sunt commodiore loco & tempore opera differemus. Porro extant inter inferius Gens- nis duo opuscula in huius Puella Ioanna defensio- nem, quam nonnulli magia superstitionisque argue- bant. Pius secundus etiam in Asia cap. 20. & in Eu- ropa cap. 43. eam laudat. Eius titam Fulgosi lib. de claris mulier. vitam copiose describit.

cem Burgundiae: loco enim tempore fuerant Bellum in- grauissima bella inter eos. Et quodam tem- pore dux Burgundiae praualuit multum con- tra regem Franciae, quem ducem adiuuabat rex Angliae, & multas terras ei abstulit. Postea resumptis viribus rex recuperavit amissa, & multa arripuit oppida, & ciuitates etiam Bur- degalam de territorio Anglorum. Tunc autem obtulit se regi Franciae qua- dam puella, filia rustici, assueta gregis pascere, dice se missam adiuuandum exercitum eius, etatis octo decim annorum vel circa. Quae in multis eos instruxerat in bellando, & ciuitates capiendis. Haec equitabat apte, vt miles, in e- xercitu ibat cum eis, insidias inimicorum de- tegebat, & modum ad capiendas ciuitates do- cebat, & multa alia admiratione digna agebat, quo autem spiritu ducta, vix sciebatur. Crede- batur magis spiritu dei, hoc patuit ex operi- bus suis. Nihil enim inhonestum in ea videba- tur, nihil superstitiosum, in nullo a veritate fi- dei discrepabat, sacramenta confessionis & communionis frequenter, & orationes. Et post multas victorias regis Franciae, in vno conflictu cum Burgundionibus copiarum re- gis Franciae capta, ab eis occisa est. Deinde fa- cta est pax inter eos post millia milliū vtrius- que partis occisorum, & regiones vastatas & desolatas. Habuit initium hoc bellum pro- pter interfectionem vnus ducis Burgundiae violantis alterius totum.

Creatus exinde Eugenius potifex, Venetus natione multorum animos auxit, nonnullorum

A.C. 1431. Calitium Burgundia obidet, & Flandria doma. A.C. 1437.

rum debilitauit. Acceperant Romam de mo- re gratulatum pontifici Philippi, Venetorum ac Florentinorum legati petentes maxime, vt auctorem praeretur se pacis seruanda. Is acro- ribus verbis singulos ad pacem hortatus, se ho- stem futurum illi minatus est, qui pacem, & i- stum foedus violasset. Deprecantibus tamen florentinis Micheletum mille equitum praefe- ctum, vt eis subsidio belli esset (inopia enim equitatus vrgebantur) concessit. Senas insuper misit cardinale Bononiensem legatum, qui omnes ab armis, & bello mouendo deterre- ret. Quae res Ducis pacem horrentis animum a pontifice alienauit, causamque praebuit mul- tarum Eugenij, quibus postea vexatus est, ca- lamitatum. Hoc bellum a Florentinis morum contra Lucenses, maxime attriuit Florentini populi opes, ac in sum mum discrimen addu- xit, cum & Pisa vix & anxie retenta sint in po- testate, & omnia castella Pisani Volaterranq; agrifuerint amissa, & in Aretinis fluctuarent omnia, & in Florentino agro castella quaedam Senenses occupassent, & intra vrbe crebris intolerabilibusque tributis ciues exinaniti, & aetatum penae esset exhaustum. Quare larum itaque plena erat omnia, vt fieri solet in popu- lo male succedentibus rebus, nec quicquam erat odibilis, quam hi ciues, quorum opera bellum fuerat susceptum.

Et communiter a sapientibus, & non pas- sionatis bellum illud iudicabatur iniustum ex parte Florentinorum. Si enim tyrannus laeser- at, & iam punito tyranno ciuitas liberata e- rat, quid causa iusta contra eam habere pote- rant, cum quaerent cum eis pacem? Verba etiam Nicolai de Vzano in sua concione in concilio habita satis hoc ostendunt. Vnde va- illis, quid causae iustae contra eam causa extie- runt, inde secutorum, procurantes & persua- dentes bellum istud.

Et communiter a sapientibus, & non pas- sionatis bellum illud iudicabatur iniustum ex parte Florentinorum. Si enim tyrannus laeser- at, & iam punito tyranno ciuitas liberata e- rat, quid causa iusta contra eam habere pote- rant, cum quaerent cum eis pacem? Verba etiam Nicolai de Vzano in sua concione in concilio habita satis hoc ostendunt. Vnde va- illis, quid causae iustae contra eam causa extie- runt, inde secutorum, procurantes & persua- dentes bellum istud.

Florētini Lucam iterum perfequuntur. & aduersus Philippum Veneti cum Florentinis foedus ferunt. Leonar. Aret. Blond. & Petr. Marc.

§. VIII.

AVCTI nouo equitatu Florentini, rus- sus Lucam infestis armis aggrediuntur, qua permoti re Genuenses portum Pisanum duabus oneratis nauibus & quinque tritemi bus infestum reddidere. Conspecta ad violan- da pactis foedera Philippi pertinacia, Venetos de bello aduersus eum instaurando consilium capere cogit. Renouato igitur cum Florenti- nis foedere, cui Montisferrati Marchio & Or- landus Parauisinus accessere, Carminiolam belli ducem in agro Brixiano tenentem copias sui consilij coeci fecere. Philippus id quod erat, suspicatus Venetorum Ducem, aliqua re insigni quemadmodum antea, bellum esse mo- turum, diligentiori cura asseruabat omnia, missis praesidijs ad loca singula, a quibus peri-

culum imminere arbitaretur, quae res illi ad- modum profuit. Nam Carminiola, sicuti prio- ri fecerat bello, alicuius vrbis defectione arma inferri quaeritans, cum custode arcis Laude vr- bis egerat de illius prodicione, qua patefacta in proditorem est animaduertum.

Philippus, vt illum suis vlsciferetur arti- bus, Suncini Cremonensium oppidi custodi arcis mandat, vt fingat se Carminiolae arcem die constituta traditurum, transactis condi- tionibus, qua die, quaque ratione arcem tra- deret. Ad praescripum tempus cum magna parte exercitus noctu accessit Carminiola, nonnullisque in arcem intromissis, Nicolaus Tolentinus ac ranciscus ex insidijs cum ma- gna equitum manu procedentes, hostem mi- ta se verentem inuadunt, qui post acce praelium tandem fuga salutem petens, ad mille equites amisit. Non tamen his deterritis, in agro Cre- monensi metatus est castra.

Dum haec aguntur a Venetis, Nicolaus Pic- cininus, cum audisset renouatum in Longo- bardia bellum, ex Genuensium Lucae propin- quis, & iis qui receperat castellis, profectus in agrum Pisanum, incurfione facta plura castra tum vi expugnauit, tum voluntaria (vt quae Florentinos semper odissent) deditione facta cepit. Addiderat se ei Antonius Pisanus, que diximus in primis a Philippo in Lucae praesi- dium venisse. Qui cum singulos ad defectionem ingentibus promissis sollicita ret, multi patriae extortes ad eum confluxere, spe liber- tatis Pisanae vrbis recuperanda. Et forsam se- cuta esset defectio, nisi detecta prodicione, qui- dam equites mulctati capite fuissent, relegati tum Florentiam ciues ferre omnes, nequid no- ui moliri possent. Relicto ad infestandum vr- bem cum cohorte exulum Antonio, ipse ver- sus Volaterras proficiscitur, captisque nonnul- lis, in itinere castellis plura iatullisset vrbi ma- la, nisi Micheletus auxilio praemissus impetus Nicolai cohibuisset.

Suadebat interim Senensibus Nicolaus, vt aduersus Florentinos mouerent arma. Qui cu- respondissent se a Philippo promissa expecta- re duorum millium auxilia, tunc ventura, spo- pondit Nicolaus, cum Florentinis mouissent bellum, & ex eorum agro praedas abegissent. Ea re mature consultata vallem Ambrae ex im- prouiso inuaserunt, comes Cunij Albericus cum duabus equitum turmis ad Nicolaum venerat vsque ad Senenses ire iustus. Erat in vallae Elsa Nicolaus regione oppidis referta, quae expugnati opportuna erat, nisi illum potiundi Aretij spes oblata a proposito au- uertisset.

Aretini postquam sub ditione Florentina uenerunt, constanti animo semper in fide persti- terunt. Sed Mariortus quidam ciuis, nec suis contentus rebus, & aliorum fortunis inuidens Nicolaum allexit ad spem vrbis potiunda. De qua tradenda cogitans, duos in eandem sententiam traxit. Tertius ab eo tentatus do- lo palam factus, saluanda ciuitatis causam pra- stitit. Nam appropinquante hoste, omnis ci- uitas ad defendendam vrbe vna concurrens supplicium de proditoribus (qui capite puni- ti sunt) postulauit. Frustratus ea spe Nicolaus nonnul

Carmini- la dum proditio- ne Cre- monensem ar- cem ten- tar proditio- ne re- pellitur.

sup. §. 4.

Senenses contra Flo- rentinos mouent.

Aretium proditio- ne tenta- tur.

Extense bellum quor ma- lificore- cens auu- lecit.

Bellum Florenti- norum contra Lu- centes in- iustum.

F

A.C. nonnulla castella cepit, atque diripuita & val- A
1432- lis Amræ oppidula tria à Senensibus capta sunt.

Cremona ab exercitu vencto obsidetur. iidem.

§. IX.

INTEREA cum Cremona binis obside-
retur castris, copia vero Philippi diminu-
ra essent quoniam Nicolaus Tolentinus ad B
Florentinos transferat atque ad opitulandum
Eugenio missus pontifici erat: Piccininus ad
reprimendas hostium vires: ex Tuscia reuoca-
tur à Philippo. Erant enim in Venetorum e-
xercitu ad millia hominum vigintiquatuor,
Philippi verò nequaquam pares. Classem quo-
que maiorem Veneti, quam superiori anno in
Pado parauerunt nauium sexaginta, inque ea
decem peditum millia locauerunt, præter re-
miges, aliamque calonum multitudinem, qui
ferme pedites æquabat. Huic Nicolaus Tarui
sanus præficitur. Armauerat Philippus etiam
in Ticino classem, sed paulo numero inferiori-
orem militibus tamen, apparatusque nõ disparẽ.
Eius præfectus designatur Ioannes Grimal-
dus Genuensis vir belli naualis peritissimus.

Dum apud Cremonam versatur fortuna
belli Micheletus Florentinorum dux con-
gressus acie apud collam oppidum cum Albe-
rico equitatus Senensis præfecto, qui omni-
bus copiis agrum Florentinum populabun-
dus intrauerat, fudit ac fugauit, ad mille aut
amplius equitibus captis. Qua victoria
Florentinorum res in Tuscia superior visa est.
Id quoque admodum profuit, quod Albericus
Philippo in suspicionem prodicionis equi-
tum venit: ideoque in Longobardiam est re-
uocatus. Rei bene gestæ gloria irritatus For-
tebrachus, ægreque ferens sibi Michelletum
esse prælatum, relictis Florentinis Typherna-
tes inuasit. Pontifici pollicitus se eam urbem
(ab eo enim defecerat) in ditionem ecclesiæ
redacturum. Cuius recessu Florentinorum e-
quitum vires paulo exhaustæ sunt, lentiusque
iam in Hetruria bellum gerebatur.

Apud Cremonam verò acrius certabatur.
Et cum Venetorum numero, & robore supe-
rior foret potentia, visum est Philippi præ-
fectis classicæ expeditionis fortunam experi-
ri. Prouocabant singulis diebus Philippi equi-
tes lenibus præliis hostem, quo animus illo-
rum auerteretur ab armandæ classis suspicio-
ne. Statuto vero tempore Nicolaus & Franci-
scus præcipui Philippi duces naues ascendunt
impositis electis ex equitum numero viris,
qui lecti armis aduersus nauales milites. cer-
tamine superiores essent. Erat Venetorum
classis ad certamen prompta, sed ignaua Phi-
lippi. Hæc Cremonam applicuerat equitibus
munita. Neque id prius est animaduersum,
quam in prælio fulgentia aduersariorum arma
conspicua sunt, cum ipsæ aquæ impetu classis
Philippi in hostem ferretur. Excepit eam haud
inferio animo Venetus. Commissaque pugna

Michelet-
tus Floren-
tinus, Al-
bericum
Senensem
vicit.

Pugnana-
nalis.

cum insolitos ferri aquis conspicerent arma-
tos idque erat suspicatus dux classis, & ipse
Carminiolam rei admonens, postulauit, vt &
ipse suis, qui in propinquo erant opem ferret,
nisi forte mallet hostem victoria potiri. Ille
seu dolo (vt quidam suspicati sunt) seu super-
bia, cuius erat impotentior, præfecti spreuit
postulata, verborum addita contumelia, suo
illum consilio ad eam diem rem naualem ad
ministrasse, suismet viribus certaret. Destitu-
tus suorum auxilio Venetus, cum ad noctem
vsque pugna esset protracta, tandem qua-
tuor amissis nauibus suos reuocauit.

Postera die auctis viribus, Philippi præfecti,
maioriisque etiam nauibus impositis copiis
ad hostem diluculo pergunt. Atrox atque as-
perum certamen fuit, nec absque multorum
finitum cæde, nam altera alteri naui inserta,
veluti collato pede pugnabatur, saxis, veru-
tis, sagittis, gladio, igne ardebat: ardentes
volabant faces, omnia sanguine & cæde redun-
dabant, nullasque fugæ relinquebatur locus.
Ad hæc bombardæ multis mortalibus vitam
abstulere, vulnera & sanguis ante ora obuer-
bantur, nec quicquam nisi de inferenda agita-
batur morte. Aderant hortatores, hinc Philip-
pi præfecti, illinc dux Venetus, ceterique qui-
bus nauium cura singularum demãdata erat.
Tandem Philippi classis integris ac nouis mu-
nita vitis, quos equi vehabant, vnica Venetos
Carminiolæ culpa qui eos suo destituit auxi-
lio est passus, superat: atque in fugam vertit.
Quinque tantum naues ex tanta classe euasere,
reliquæ cum omni bellico apparatu in po-
testatem hostium deductæ. Ad duo millia ex
vtraque acie (quod raro ante contingit) defi-
derati sunt: præda ingens fuit partim distribu-
ta militibus, partim in castra conuecta. Due
de triginta ex maioribus nauibus Papiam sub-
ductæ, gratum Philippo spectaculum, præbue-
re. Vt qui Venetos maritimis expeditionibus
assuetos, nauali prælio superasset. Magnum ex
amissa classe Venetis detrimentum accessit,
ad quadraginta enim aurorum millia calami-
tas æstimata est, non tamen minuit ea clades
animos Veneti senatus, sed acrius ardentius-
que ad belli curam incubuerunt.

E Veneti aliam classem contra Ge-
nuenses instruunt. Blond.
ibi. Petrus Marc. Leo.
Arctin.

§. X.

EVESTIGIO enim nulla aduersa conter-
nti fortuna, viginti triremes paruo tem-
pore armarunt, duce Petro Laufedano: cuius
virtus pluribus naualibus claruerat pugnis.
Et instructas, paratasque in mare inferum ad-
uersus Genuenses misere: quo acceptam ab il-
lis contra pacis antiquæ fœdera iniuriam vl-
ciscerentur. Huic classi ad idus Augusti qua-
tuor longas naues instructas milites Florenti-
ni addiderunt, quibus virum mari expertum
præfecerunt Raimundum Manellum, cuius
opera

A.C. opera potissimum victoria parta est. Ingressi
1432- quoque sunt naues nobiles quidam Genuen-
ses, partia extorres, qui multum tum concilio,
tum viribus ad rem agendam profuerunt. Ge-
nuenses ad famam parati, classem & ipsi qua-
tuor & viginti triremes, ac onerariam nauem
ex naualibus deduxerunt. Huius classis præfe-
ctus creatus est Franciscus Spinola, vir prima-
rius, magnæque inter suos auctoritatis. Ap-
propinquauit Genuæ classis hostium ad mil-
lia passuum decem, in sinu in quemdam quem
rapillum vocant, delata. Quod cum esset in
vrbis nunciatum iussus est Franciscus in hostem
ferri. Ille libens, speique plenus vt qui victo-
riam versaret animo, in conspectum aduersa-
riorum delatus, suos corpora curare arma ex-
pedite, seseque ad pugnam parare iubet. Inde
præcissa oneraria naue, quæ terrore incusso
subsisteret, suo impetu triremes hostis peti-
it: qui simulata fuga cœpit cedere, vt insequendi
veluti fugientes cupi ditate Genuensis classis di-
misso ordine dissiparetur. Inde in primam præ-
toriam nauem à remos flecti, & verti iubet,
quem impetum impavidus præfectus exceptit
pugnabatur vtrinque præsentis animo & viri-
bus, tres Venetorum triremes à Genuensibus
præmebantur, quas capiendi spe ductus Spi-
nola, proram ad eas vertit. Tunc Florétina na-
uis, cui Raimundus præerat, suorum conspicua
tus periculum, magna remorum vi fertur in
Genuensem, latusque impetit, partumque ab-
sint detexis remis, quin eo impetu prætoriam
subigeretur. In eâ Florentinus insiliit miles
acerimoque edito prælio superatam nauem
denudamque capit. Capto duce cum cætera
naues metu consternatæ deficerent animis o-
cto à Venetis, non tamen absque cæde & vul-
neribus capiuntur, reliquæ in fugâ versæ. Diu-
tius tamen aquis vtrinque viribus maiori-
bus odiis certatû est. Nam Veneti vincere as-
sueti, acceptam Genuensium opera in Pado
cladem vicisci cupiebant: Genuenses verò, ne
minoris viderentur animi quam hi, qui in clas-
se Philippi pugnasent, summa vi pro victoria
certabant. Florétini etiam Genuensium odio
principium dederunt victoriæ. Hi tum in præ-
toriam nauem capiendam, tum in expugnandis aliis
strenui militis, ac præfecti operam nauarunt.
Parta victoria classis Pisas rediit. Nõ est. n.
fugientes profecuta, quæ multi interierant, plu-
res vulneribus erant confecti. Ad octingentos
partim gladius partim mare absumpserat, ad
duo millia erant vulneribus debilitati. Capti in
ea pugna ipse classis præfectus, multiq; alij ex
nobilitioribus, qui captis nauibus præerant, pri-
moque Florentiã, indeque Venetias sunt mis-
si. Hanc naualem victoriã secuta est in Tuscia
Micheletti prosperitas, qui nonnulla de Vola-
terrânis oppida, & item de agro Pisano, qua
Florentiam itur, recuperauit: quoque tutior
via foret migrantibus, prope vicum Pisano-
rum statiuã habuit. Nam Antonius Pisanus cû na-
ui exulum ex castellis Lucanorum agrum ho-
stilem infectum populationibus reddebat. His
mari terraque in Tuscia gestis, nihil in Longo-
bardia gestum est ea tempestate memoratu di-
gnum.

Suspecta fide Carminiola apud Venetos e-

Altera pu-
gna naua-
lis.

Micheletti
in Tuscia
res prospere
ra.

A rat, propter denegatum consilium & auxilium
laboranti classis. Dissimulabant tamen omnia,
quæ ab eo asseuerabatur maturo consilio facta in
forturâ classis deuictæ culpâ reicietes. Id age-
batur, ne auerteretur ducis animus à consilio bel-
li, qui tamè indies magis signa proditoris o-
stendebat. Nã cû in principio autumni capien-
dæ vrbis Cremonæ facultas oblata esset, eam
occasionem sponte omisit. Delituerant apud
Cremonæ pomeria noctis silentio Veneto-
rum militum cohortes plurimæ, ac tam diu
quieuerunt, quo ad murorum excubiæ circa or-
tum solis custodias relaxantes somno se da-
rent. Illæ scalis ad motus murum, cum accedisset
seno nullo impedimento nonnulla propugna-
cula, turresque præsidio valido firmarant. Ve-
nerat ad tertium ab vrbis lapidem cum exer-
citu Carminiola, peditatu omni silentio noctis,
vt cæteris subsidio foret præmissis primo qui
murum ascenderant, consiliu venturo præsidio
è muro eisdem scalis dissiuere, ortoque ad cla-
morem occurrentium certamine, vi portam præ-
propinquam ceperunt, repellentes ciues mili-
tesque, qui eo defendenda vrbis gratia con-
stabant. Duos dies porta à se capta defensa
est, tandem nullo præsidio afferente, deferti le-
culpa ca-
à reliquis, vigilia, labore & vulneribus confe-
cti desperata salute, amissa porta, virili animo
occubuerunt. Poruit facillimè ciuitas capi, si
Carminiolæ exercitû ad mœnia adiuuisset.
Sed dū cunctatur, dum simulato metu insidias
& inanem timorem ostentat, milites admissos
perdidit, & id egit, vt merito postmodum sup-
plicio afficeretur. Illi enim non erat tanto ex-
ercitui timendum, cum militum cohortes bi-
duo portam absque discrimine tenuissent. E-
rar autumni tempus continuis imbris mole-
stum, multi que in castris equi interibant, i-
deoque exercitus est in hyberna missus.

Piccininus in Marchionem Montisfer-
rati deinde in Venetos mouet, &
de Carminiola sumptum sup-
plicium. Bl. de. 3. lib. 4.
Mar. Leo. Arct.

§. XI.

NICOLAUS interea Piccininus, cû occi-
dentale Genuæ littus (cuius multa loca,
authore Barnaba Adurno descruerunt) nõ absq;
nimis crudelitatis nota in potestatem redegit
ser, transtulit arma in Montisferrati Marchio-
nem fœdere Venetis coniunctum, atque intra
paucos dies illum exultis agris, incensis villis
omni que clade vastatis regionibus triginta op-
pidis spoliavit. Inde in Cremonensem agrum
descendens, duo oppida de Venetis iuxta Pa-
dum sita cepit. Quæ res maiorem suspicione-
nem præbuit Venetis, Carminiolam animo
à se alieno esse. Cum enim in propinquo plura
oppida forent, in quibus milites hyemabant,
vt facile iis succurri posset, nunquam vel par-
ui auxilij signum ostendit. Hæc tam aper-
ta illius animi corrupti ostentatio Vene-
tos compulit, vt secreto de illius supplicio cogi-
tarent. Iactabantur enim vulgo multifariæ
Tertia pars hist. Ant. X eius

Cremona
Carminio-
la non est.

A.C. 1433 eius prodiones deprehensæ. Dicitur eã con- sultationem octo menses ante agitaram, quã caperetur [hinc certe apparet] miranda sena- tus Veneti taciturnitas, & p̄ficæ virtuti Ro- manorum comparanda. Nam cū ducenti ferme viri concilio : quo de eius pœna est agita- tum interfuissent nunquam vel parua eius sus- p̄cio emanauit.

Vocatus demum vna cum Mantuano domi- no Venetias, per speciem tractandæ pacis, cum ciuitati appropinquaret, multi præclari viri obuiam de more, prodeuntes, cum ad palatiũ principis, deduxerunt. Ibi primo congressu beni- gnè exceptus, cum per concilij capiendi cau- sam ad noctem vsque verba protracta essent, omnibus eius comitib. abire iussis, ipse in car- cerem conuicitur. Quæstionibus adhibitis, li- terisque, quas inficiari nequibat productis, ad hoc domesticis testibus prodionis cõuictus vigesimo postquam captus fuerat die in foro inter duas columnas ore, ne loqui posset oc- cluso, capite plexus est. Capita criminum duo in vulgus manauerunt. Vnum denegati in clas- sem subsidij, alterum neglectæ Cremonæ cul- pa, cum biduo obsessis peditibus nullam opẽ tulisset. Hic finis ducis fuit bello præclari, quẽ ex fortuna humili virtus ad summum pro- uexerat. Iustitia seueritãque in eo summa vi- guit, latrocinia furtãque ab eo in castris acerrimè vindicata, prædonib. infensus, honoris cupi- dus, multorum supplicio vias tutas à latro- nibus etiam inter arma reddidit. Venetorum mores pertesum à fide prolapsus dicunt. Hac morte pacis mentio de qua Ferrariæ per orato- res partium tractari ceptum erat, sublata est: atque in bello perseueratum.

Sublato belli duce, gerendi belli ratio Mã- tuano, tribusque Venetis, est concredita. Sed dum tardiuscule armorum munia suscipiunt, Piccininus fortunam etiam Carminiola præ- sente ceptam securus, cum de Cremonensiu- ditone multa cepisset, in pontis Ollij expu- gnatione, occipiti ex sagitta percussus ex equo cecidit moribundo similis. Laesus erat is ner- uus, quo læua pars corporis alitur. Ideoq; post medicorum curam, vsuque balnearum, fini- strum latus est debilitatum. Quæ res Philippi secundas compescuit, plurãque oppida opu- lenta, quæ præsentè Carminiola defecerant à Venetis recepta sunt, quædam machinis expu- gnata. Ioannis insuper Marchionis Montisfer- rati aduentus (is patria pulsus ad Venetos con- fugerat) multum animi adiecit ad bellum ge- rendum, asserentis ducis Philippi opes, & ani- mum eo bello debilitatum.

At in Tuscia Nicolaus Tolentinus aucto e- quitum numero, de voluntate pontificis (cuius stipendia recipiebat) accepta pecunia ad Florẽ- tinos transiit. Is Saouanam veniens Vrsinorum oppidum, populata maritima regione Grosse- rum vsque, in agrum Florentinorum descen-

a Franciscus Carminiola, agrariopatre, suillo. que regi inuento editus iuxta Carminiolam, adole- scens bobus reliquoque pecori alendo intentus pri- mum fuit. Egnat. lib. 3. de exemplis resp. Velet. cap. 4.

Carminiola mores.

Piccininus sagitta percussus.

Marchio Montisfer- rati ad Venet- os transit.

A.C. 1433. Mote To- pulum vo- cat Bloz. dens, se Micheletto coniunxit, cõmuniq; con- silio multa de Senensibus, atque omnia ferme quæ ditionis Pisanæ amissa erant, recuperave- runt. Cũque ad oppidum Topolum (vbi plu- res Philippi equitum præfeti cum magno e- quitatu transficuri Senas conuenerant) peru- nissent, prælium inter eos cõmissum est haud inferius cæteris, quæ antea eo bello in Tuscia erant commissa. Superatus Philippi equitatus quamuis numero superior, fugatusque est, cap- tus Bernardinus eorum dux, & cum eo equi- tes amplius milie. Antonius quoque Pisanus cum ad castrum p̄tis eræ fugisset, in potesta- tem hostium, peruenit.

Inter hæc cum imperator Sigisfundus nõ- dum coronatus, ex Germania per Longobar- diam iturus Romam hortatu Philippi in Tu- sciam transcendisset, recedit ad tempus Luca, expectans, quæ multa fuerunt promissa Phi- lippi. Pollicitus enim erat inter cætera suis eũ copiis opib. uis deducturum. Sequebantur eũ Vngari, Bohemi, Germani equites pedites- que ad duo millia. Qui cum audissent Floren- tinum ducem apertis, patentibusque campis habere castra, ad sexcetos equites ex robustio- ribus cū Lucanorum præsidio hostes de im- prouiso inuadunt. Vnus præ cæteris fortitudi- ne insignis, cum ad tentorium Micheletti pe- netrasset, claua ferrea caput eius percussit. Iri- tus tamen is fuit iuctus propter cassidem, qua- tectum habebat caput, non tamen abiit inul- tus. Barbarum enim Michelettu s gladio tran- fixum peremit. Hoc repentino tumultu arre- ptis armis Florentini in hostes foruntur, disti- patõsque in fugam pluribus interfectis vertit.

Id Sigisfundus cum non culpa sua factum ex- cusasset, post duos menses pacato similis Se- nas petiit, tum infensus pontifici, tum Floren- tinis hostis. Ante verò quàm Luca decederet, Lucensis ager omnis ab hoste igne ferroque vastatus, seges omnis corrupta est, nullaque ar- bor fructifera relicta. Tenebant ad eam diem Senenses castella quæ in valle Ambra cepe- rant in quibus oppidum erat natura munitũ quod Caput syluæ appellat, proditione captũ in finitib. vallis Arni superioris, vnde variis ho- stium incursionib. loca propinqua reddebantur infesta. Suaferant imperatori Senenses, vt arma aduersus Florentinos sumeret. Ille impa- ratus bello, vt qui pacem præ se tulisset, suis si- quis vellent, arbitrium permisit gerendi bellũ. Quidam ad tuendum id oppidum accessere. Plures in arce, cui nomen est Castellinara (de- cem millia passuum abest à Senis) simulata proditione deprehensi pœnas dededere, mul- ti occisi sunt, plures truncati membris, suæ te- meritatis testes Senas reuersi sunt.

Cũ vires Florentinorũ in Tuscia superiores essent, placuit vt coactis copiis ager Senensis deuastaretur. Quod & factum est citra urbem omnibus depopulatis, & prædis peractis. Inde res. Caput syluæ oppidum, obsessum post multam eadem captum est. Genuenses quidam acce- pta à Venetis classe, orientale litus nonnullis receptis oppidis rapinis incendiisque afflixerunt. Genuensis verò classis amissis tribus cit- ca Sicilia rēp̄tate triremibus, Genuã rediit. Mutatis belli ducib. Venetorũ & fortuna muta- ta est.

A.C. 1433. Mote To- pulum vo- cat Bloz. Sigisfun- dus impe- rator Ro- mæ con- dit.

Germani cuiusdam temeritas.

Florentini in Tuscia superior-

Flouentini in Tuscia superior-

A.C. 1433. Veneti be- pt rem ge- runt. est. Nam oppidum Bordillanum quod præ- sentia Carminiola defecerat, vi expugnatum delectumque prodionis pœnas dedit. Deinde Romaningum & Fontanella opulentissima oppida recepta sunt à Venetis, deinde præcla- rum oppidum Suncinum post obsidionem per duos menses, & post multas oppugnatio- nes omnibus modis factas, demum deditum fuit saluis equitibus & peditibus cum rebus suis. Quinque menses iam Senis degerat Si- gisfundus, cum missis ad Eugenio legatis qui de le coronãdo agerẽt, certo inito fædere Romã mense Ianuarij proficiscitur anno dñi supra. 1433. ad coronã imperiale suscipiendã.

De Eugenio Pontifice Max. & proditio- ne contra eum detecta. Blo. de.

3. li. 4. Pius 2. li. 2. Cosmo. ca. 58. Leon. Aret. Amyl. Onuph.

CAP. X.

HISTORIAM belli Inchoati inter Philippum ducem Mediola- nensem & Venetos ac Florentinos colligatos, sequebatur intermixta coronatio Sigisfundus imperatoris ab Euge- nio. Sed quia ab ipso Eugenio, & sub ipso mul- ta magnifica gesta sunt & memoria digna, ne vt supra, sic pedè transeamus, de eo nunc al- tius repetamus. Si quidem Martino de hac vi- ta subtrahere, qua die ecclisim naturaliter pas- sus est sol post solemnes exequias eius, domi- nis cardinalibus in conclauis constitutis in cõ- uentu Mineruæ ordinis prædicatorum, intra paucissimos dies creatus est summus antistes dominus Gabriel cardinalis Senensis natio- ne Venetus, Eugenius. 4. in papatu nuncupa- tus, qui cathedram Petri tenuit annis. 16. anno domini 1431. mense Martio coronatus. Hic statura fuit procerus, gratiosus aspectu, nec a- nimò minor, liberalissimus ad pauperes, ad re- parationem Ecclesiarum munificus, religiosus Deum timentes eximio fouebat affectu pari- ter & effectus, cultus diuini & Christiana re- ligionis dilatandæ zelator præcipuus. Ipse ab adolescentia bonis suis pauperibus erogatis statum clericorum secularium, religiose & in communi viuendum (qui Cœlestini dicuntur) Venetiis deuotus apprehendit. Ex quo post annos plures à Gregorio duodecimo in epi- scopum Senensem assumptus est, & inde ad cardinalatum, demum in præfalem summum [electus est] Statum quidem Ecclesiæ inuenit satis potentem, & opulentum, ac quietum: sed sub eo permittente Deo, & demeritis hominũ exigentibus, ac malicia tyrannorum operante præcipue ducis Mediolanensis valdè pertur- batus est & diminutus: multasque persecutio- nes Eugenius passus, & insidias vitæ iniuste quas æquanimiter tolerauit.

Eugenius 4. p̄t. ma- gis. a. 15. m. 14. 21. A.C. 1431.

Eugenij laudes.

Pius 2. lib. 2. Cos. ca. 58.

Cœcilium Basilicẽ à Martino & Eugenio in- dicitur. Nau. gen. 48. Amyl. Aduertus Eugenio Romani proceres rebelant. Blo. li. 4. dec. 3.

In primis autem creatus pontifex dominũ Iulianum Casarinum, cardinalem diaconum sancti Angeli quem Martinus prædecessor eius legatum destinauerat in Basileam, ad celebrã- dum ibi concilium eius autoritate, maximè ad extirpandam heresim Hussitarum, quæ to- tum ferè Bohemiæ regnum infecerat, in idip-

sum confirmauit. Et quia pecunias Ecclesiæ à Martino relictas diligenter requirebat, Lau- rentius de Columna, & quidam alij proce- res Romani rebellantes sc Ecclesiæ, hostiles excursus cum armigeris vsque ad urbem fece- runt. Quam ob causam ad reprimendam vio- lentam audaciam eorum, ad stipendium con- duxit Ecclesiæ Nicolaum Fortebrachium, & Antonium comitem pontis eræ. Qui post tẽ- pus aliquo inimici eius sunt effecti, ipsa Ecclẽ- siã impugnautes, & oppida eius sibi vsurpãtes.

Quidam etiam religiosus nomine Mafius ex ordine minorum, qui transitum fecerat ad monasticum, prior cuiusdam ecclesiæ satis fa- miliaris Martino pontifici, & in agibilibus mudi, vt industrius ab eo occupatus, quia post mortem Martini notam fecit Eugenio nõ mo- dicam pecuniæ quantitatem ad ecclesiam spe- ctantem, occultatam ab officialibus quibusdã Martini, & sibi ipsi attributam: ob eam rẽ in gratiam Eugeni receptus est, & honoratus ab eo, sed pessimus hic, & ingratus, in tantũ facinus sacrilegij profiliit, vt cum aliquibus al- liis prodione tractaret, in procurando mor- tem pontificis vi armorũ, & vsurpatione castri sancti Angeli. Qua detecta captus & confessus mercedem suæ iniquitatis accepit, degrada- tus, & à curia seculari suspensus. Cuidam autẽ nobili ciui Romano, qui conscius fuerat con- spirationis, ex benignitate & clementia plu- rimorum supplicationibus deuictus Pontifex pepercit.

Quidam Carmelitarum ordinis, magnus prædicator, natione Gallicus cum pluribus annis per Franciam prædicasset cum maximo populorum concursu, magnas faciens com- motiones in bonum, et si non secundum scien- tiam, ad urbem veniens cum oratoribus Vene- natorum, qui affectuose eum pontifici commẽ- datum faciebant, captus ad instantiam cardina- lis Rothomagensis tunc vicecancellarij & procuratoris ordinis ipsius Carmelitarũ, pro- heresib. prædicatis examinatus, & vt relapsus conuictus, degradatus solẽnter ad ignem ad- iudicatus, consumptus est. Vtque innotescat constantia & iustitia Eugeni, fallacia aduoca- torum, & astutia mulierum, quod tunc eo in urbe existente accidit, breuissimè referam.

Romanus quidam non infimæ conditionis pannos quosdam furatus est non modici valo- ris, captus à senatore urbis, ex maleficio venie- bar morte multandus. Quod cum intenderet senator, propinqui eius & amici, quæ fierit de manib. illius causam subtrahere, vnde sub- miserunt aduocatos, qui in publico consisto- rio pic querularentur de seueritate senatoris contra eum, exponentes, quod abstulerat quæ- dam parui valoris linea vela, scilicet igni apta quorum dominus non curaret illum recepisse. Vnde cum in re tam vili senator durius vi- deretur procedere, quàm æquitas dicitaret, supplicabatur beatitudini suæ, vt alteri cau- sam committeret decidendam. Sed nil profe- cerunt verba mendatiofa aduocatorum, nec preces amicorum, nec amoueri valuit à iudicio senatoris, qui sententiam suspendij in eũ protulit. Cum verò duceretur ad mortem ecce mater eius in via occurrens mulieribus Tertia pars hist. Ant. X 2 con

A.C. 1433.

Carmelita vt hereticus com- buritur.

A.C. 1432. Incoriorum i. forcipes.

constipata, versus filium accessit, simulans oscu- lant eum, & ultimum valefacere. Cui cum om- nes locum dedissent, inclinata ad filium inci- forio, quod secum detulerat: funem circa collum confregit, & alia vincula manus. Et à circustan- tibus aditus, per turbam diffugiens: facta ali- qua rixa inter familiam Senatoris & populi multitudinem adstantis: ille reus inter adstan- tes fugiens, quolibet ei locum cedente, ad do- mum aliquam declinans mortem euasit.

Sigismundus coronatur im- perator. Naucl. ibi. A.C. 1432.

§. I.

SIGISMUNDVS Imperator cum vrbi appropinquaret, dominus Eu genius obuam destinavit aliquos cardinales, & plu- res praelatos, ac proceres Romanorum, qui in urbem afflictiates cum honore maximo & in- genti gaudio eum introduxerunt. Et in gradi- bus Ecclesie beati Petri cum solenni appara- tu, & comitiua consistens ipse Eugenius, impe- ratorem genibus flexis pedem osculantem ad osculum oris teueretur excepit, & post aliquot dies seruatis consuetis caeremoniis, & iuramē- to praestito fidelitatis corona aurea ab eo in imperatorem coronatus est.

Gelli. d. c. 6. Vnde mos coronandi imperato- res procef- ferit. Lc. Ar.

Locus ipse postulare videtur, postquam me- tio de Sigismundi coronatione incidit, vt pau- cis de hoc coronationis more non tam imperato- rum differatur. Coronabatur profici temporis viri (vt quidam inquit) laurea corona, qui post deuictas bello vrbes, aut subactas provincias exercitusque hostium fugatos ac caesos, à senatu vel exercitu impatores appellati triumphabat. Cefar dictator gestanda dieb. singulis lauree, ius à senatu impetravit. Carolus magnus Gre- corum defectu apud Latinos ob eius in Ro- manam Ecclesiam & pontifices merita adept? imperium, primus à Romanis dictus est imperator, & à Leone pontifice coronatus. Atque hinc noua coronandi à pontificibus impera- toris consuetudo est exorta. Qua verò corona Carolus, & qui ab eo manarunt vsi fuerint, in- certum est. Sigismundus autem diebus nostris coronari visus est aurea corona, margaritis ge- misque distincta, semicirculo supra caput in- crucem reflexo, per Eugenium apud beati Pe- tri Basilicam, & eam capiti imposita deportare. Inoleuit autè vsus vel abusus potius vt ante coronationem reges Romanorum, postea ve- rò imperatores, dicantur, quasi minus fuerit regem, quam imperatorem esse, quae barbara peruersitas dicenda est. Nam regum antiquis- simum nomen est, & apud Romanos dum li- beri erant, propter Tarquinij superbiam exec- erandum. Imperatorum verò in Libera ciuita- te consuetum ac laudabile, cuius gloria plu- rimi fuerunt nobilitati. Neque post actum triu- phum id nomen residebat. Et hi viri triupha- les appellabantur. Marcus Cicero orator (vt innumerabiles praetereantur, imperator est ab exercitu dictus, cuius triumphus belli ciuilibus elade impeditus est.

Corona im- peratoris qualis. Imperato- rum nomē an regū lauda- bilis.

Id docet Cic. lib. 2. e. pist. ep. 10.

A Hæc scripta sunt, vt plene constet, quantum distet hæc simulata nullam ob rem gestam co- rronatio, ab illa vera, quae aliquis singularis virtutis in bello gratia concedebatur. Nam eligendi imperatoris noua extat inuentio, & à Gregorio 5. Romano pontifice, & natione Germano adiuuenta anno domini. M. iij. Que consuetudo ad hanc diem. Italorum culpa per fenetate, vel potius dispensatione diuina, qua regna constituuntur humana, secundum pro- phetiam Danielis.

A.C. 1432.

Digne autem hic Sigismundus virtutibus suis & victoriis contra Turcos & laboribus pro Ecclesia toleratis meruit coronari. A ple- enim maxima causa fuit, & operam dedit, vt schisma trium pontificum tolleretur. Et post des. coronationem ab vrbe recedens, cencitus Ba- sileam profectus est, vbi congregatis iam inul- tis praelatis, & plurib. cardinalib. Eugenij in- tentantibus depositione Eugenij, & creatione alterius, omnino sub. terribili comminatione prohibuit, ne schisma fieret, licet post ipso recedente temerariam praesumptionem luam illi non dimiserint, vt infra patebit. Fuit hic tū- culdio vir inclutus, praecleara facie, corpore tū- specioso tunc robusto, magnitudine animi si- ue pace siue bello eximia, liberalitate verò tā- ta, vt hoc vnum illi vitio daretur, quod largiē- do, & erogando sibi ipsi facultates detraheret ad negotia, bellaque obeunda.

Nimis etiam compassus est Bohemis, eorū regno suscepto hereditario iure fratre eius si- ne filiis defuncto rege Bohemiae. Nam cum iā essent infecti illa heresi Hussitarum, non tamē ita multiplicati & roborati erant, quin facile gladio post obstinationem deprehensam po- tuissent radicari, vt sibi consultum fuit à le- gato, illic propter hoc directo cardinali Ra- gusino domino Ioanne Dominici, exitimāte illos aliquando posse verbis conuerti. Sed

C in

Locus postulare videtur, vt quae supra de Hussitarum bello nos dicturos spondidimus, ve- feramus, sicque pleniorē de Bohemis historiam pro ratione nostra institui ex Nauclero contexe- mus.

Per idem tempus, aut ille scripsit Sigismun- dus imperator Bohemis, ceptum esse iam sua opera Basiliense concilium, hortari eos qui se audiri de religione cuperent, eo proficisci. Scripsit & Bas- liensis synodus Bohemis, vt legatos mitterent qui fi- dei suae rationem ostenderent, securitatem itineris, & quae vellent dicendi libertatem promittens. Fue- rant inter eos duo sententia. Orphanus & Thabori- ta, plebs fere omnis negabat eundem esse. Nobilitas verò omnis Mainardum secuta, petendum esse concilium aiebat. vicit hæc sententia. legatio 300. equitum Basileam missa, cuius principes fuerunt Guilielmus Procopius Rajus, Ioannes Rochezana, Nicolaus Ga- lucus & Petrus Anglicus patri a profugus.

Exceptos Bohemorum legatos hospitaliter postri- die in concione accessit, in ianua Cardinalis deu- igne allocutus luculenta oratione, ad ea quae pacis & vniouis sui hortatus est. Bohemi pauca respondere, se venisse vt innocentiam suam patefaciat vniuersa li Ecclesie, petereque publicam audientiam, in qua laici

F Bohemo- rum legat- Basiles ad Concilium veniunt.

Dan. 2.

Sigismun- di Impera- toris lau- datio.

Sigismun- dus cur in Hussitas non animad- uer. eius fuerit de- ceptus.

Continua- tio belli Hussitici.

Pragam occupant.

Bohemo- rum legat- Basiles ad Concilium veniunt.

Bohemi ecclesiam Romanam obediē- tiam pro- mittunt.

A.C. 1434.

Laici quoque sint, neque id negatum est. Interrogati quanam illa essent, in quibus à Romana ecclesia dis- sentirent, quatuor articulos proposuerunt, de diuina Eu- charistia, quam sub specie panis & vini sumendam esse necessarium affirmabant de ciuili domino, quod clericis interdictionem diuina lege dicebant, de predicatione ver- bi, quam liberam omnibus arbitrabantur, de publicis delictis, quae nulla ratione toleranda dicebant, verum cum legatus affirmaret de Bohemis se alia accepisse, inter qua est illud religionis medicamentum inuictum esse diabolicum, asurgens Procopius id verum esse annuit, eo quod neque Moses, neque Patriarcha, neque prophe- ta, neque Christus, neque Apostoli Mendicantes insti- tuerunt legatus placide argumentum hominis insulsi dissiuit, dicens ecclesia quaeque decreta, quae sancto spiritu dirigente ducunt, opera Dei esse, quamuis & mendicantium vita ex euāgelio sumpta videri possit. Se- legerunt & Bohemi quatuor magistros, qui suos arti- culos ex diuina lege sumptos ostenderent, & qui eos confutarent ex patribus totidem assumpti disputatum est quinquaginta diebus. Postremo cum victa Hussita- rum secta vincti mollet, ad tractatus ventum tentatū si forte amice trahi possent missi ex concilio in Bohe- miam viri doctissimi.

Dum hac aguntur Thaborita & orphani Mai- nardo caeterisque, nobilibus offensi esse ceperunt. Con- uenere namque sepe inter se Barones errorem suum recognoscere miseros se dicere, qui cum regis im- perium abdicauerint, Procopij regem fecerunt. Ne ve- rō usurpare sibi regnum Barones viderentur, ex media nobilitate assumendum ducem consulerunt. Irum est in sententiam. Alscio Ricemburgensis antiqua nobilitatis homo dux gentis declaratus est, quem Ca- pitaneum vocauerunt.

Procopius hu cognitio Orphanos & Thaboritas in expeditionem ducens, ad urbem Peliznam, quam fideles incolebant, castra ponit, arguo it. mensum obfidiōne & crebris oppugnationibus urget. Oppi- dam extrema passis ad Synodum Basiliensem misere oratum, ne fidelem urbem in manus haereticorum venire sinerent. Patres ex privato argento symbolum dederunt auro octo nullis num- mium Mainardo mittentes, qui collecto exercitu sub- ueniret obfidiis.

Per idem tempus ea pars Praga quae noua ciuitas appellatur, ab Orphanis impoſito praesidio tenebatur in praesentia erat presbyter lupus Rochezana insensus aduersus quem predicando plebem incita- bat. Ille in veteri ciuitate apud adē S. Mariae lupum vicissim maledictis lacerabat, ob quam rem crescentibus odiis clausuram Orphanis aditus veteris ciuitatis in nouam, turresque lignee erexerunt, vt missilibus oppidanos in veteri vrbe infestarent. Ea oc- casione vsus Alscio conuocata nobilitate concionem habuit. Placet omnibus cum ea manu militum quam Mainardus comparauerat, Pragam peti, nec morari, veterem ciuitatem ingrediuntur, parerēque omnes Alscio iubent, sit tumultus, committitur in vr- be bellum, disiecta sunt turres ciuitatis omnes, in potestatem Alscionis facta. Peliznenses re- cognita, Procopio muro eludere, venturas breui qui obfidiōnem soluant.

Is vbi alium nūncium de gestis Pragensibus accepit soluta obfidiōne cum omnibus copus Pra- gam contendit. Nobiles amis decertare con- tra illum contendunt. Relicta itaque ciuitate, Procopius cum Ca- tholicis pugnat & cadit.

abusum hosti pergunt in agris late parentibus curris contra curris concurrunt. Deceuerat Procopius pugna copiam baud quaquam facere nisi prerogatiuam videret. At equitatus nobi- lium praetergressus, vltimam partem apercam videns raptim ingreditur eadem magnam facis, trepidatur vbiq; castris, caduntur passim pedites, sic fuga, instant nobiles, sternuntur fugientes. Procopius vbi suo ruerint non potest inter conferrimos hostes dilapsus cum cohorte aliquantisper hostis impe- tum tulit; multiq; caesi circumuentus multi- tudine equitum, telo in incertum misso confodi- tur, pari modo & alter Procopius, qui misorem appellari se volebat, in eodem globo fortiter pu- gnans. Sic Thaboritarum & orphanorum scelerati exercitus inuicti prius victi sunt. Coapho è pralio fuga dilapsus, cum magna parte equitatus in Coloniam se recepit.

Confecto bello cum multa millia captiuorum essent Mainardus concilio procerum accessit peridero pessimam plebem statuit, quae nutrita in armis omnem aetatem in rapinis egerat. Sed veritus Nobles Hostes periduelle qua ratio, ne simul innocentes interficeret voce praeconia edici iubet, vt qui sub Procopio militassent, in horrea proxima se reciperent, vt eis super- dium publicum daretur donec pacaretur re- gnum.

Introierunt horrea pleraque Thaboritarum Orphanorumque millia, homines nigri ad solem & ventum indurati, clausi sunt confestim ostia & ignis immisus quo illa hominum colluies post multa patrata scelera excussa contempe demum re- ligionis panas luit.

Sigismundus audita Thaboritarum Orphano- rumque clade legatos in Bohemiam mittit, hortatus vt se regem suscipiant, quem fratri successorem eius gentium dederat. Illi magno numero apud Balisponam conueniunt, regemque suum salu- tant.

Venerunt etiam seorsum Coapho & Ioannes Rochezana de suis rebus actari legati quoque Basiliensis Concilij, qui Praga fuerant, & cum Bohemis certo modo conueniant eū se conuulere Sigismundus auditis qua de religione in com- muni placuerat conuicta probauit, eaque seruare mandauit. Ea huiusmodi fuerit Bohemis & Mo- rauris ecclesiasticam vnitatem pacemque com- plectentibus, seque in caeteris omnibus praeterquam in vsu conuincionis vtriusque speciei vniuersalis ecclesiae ritu se conformantibus auctoritate domi- ni nostri Iesu Christi & ecclesiae sub duplici specie panis scilicet ac vini his qui consueverunt diuina Eucharistia communicare licebit. His & quibusdam alijs sic constitutis Rochezana cum alijs quatuor presbyteris nomine totius clerici sibi adherentis se- dente Sigismundo pro tribunali, in foro ciuitatis assistente Alberto genero duce Austria magnaque pro- cerum & oratorum circūstante corona Obediē- tiam Romana ecclesiae se praestare professus est. Sequenti verò die baud absimili solemnitate absolu- ti sunt ab anathemate caeterisque censuris haereticis & in ecclesiam per legatos introducti. Vbi cum diu- na celebrarentur Rochezana perfidia sua non immemor diuina re peracta et quem iusserat adesse sacramentum ex calice dedit. Et quamuis alter ex legatis in aliena ecclesia id sibi non licere assereret, in Teccia pars Hist. Ant. X 3 pro

A.C. 1435.

Nobiles Hostes periduelle qua ratio, ne deleat int.

Sigismun- dus cum Bohemis fecit us. A.C. 1436.

Bohemus vsus concilij concessit. A.C. 1436.

Bohemi ecclesiam Romanam obediē- tiam pro- mittunt.

A.C. 1414.

proposito tamen perficit. His compositis Sigismundus Pragam venit: ubi extremis honoribus exceptus est. Philibertus episcopus Constantiensis natione Gallicus, & collega sui ex Basilea missi, ecclesiasticos inducere ritus: sacerdotes instituire, sanctorum imagines reducere, aquam benedictam in adibus sacris reponere, baptismatis fontes, altaria consecrare, spurciam omnem abolere. Paruere quam plurimi. Rochaziana vero complices resistere, obloqui, blasphemare, plebem modis omnibus auertere. Sigismundus autem cum ecclesias pollutas intrare nollet, templum S. Jacobi, quod fratrum Minorum fuerat & in quo machina bellica asseruabatur, restitui sibi poposcit. Annuir ciuitas, & aliqui monachi introducti sunt, qui verbum Dei predicarent. Redierunt & alij Mendicantes, cum Calestini, S. Mariae Theutones Hierosolymitani, & nonnullorum monasteriorum abbates, sacerdotes quoque S. Georgij. Restituti sunt & cathedrales ecclesie Canonici, vicarij & mansionarij diuini officij, officium instauratur. Noua facies vrbs, nouus populus: quibus ex rebus liquet imperatorum, que seculum cum hereticis percussit, necepsitate magis admisisse quam voluntate, voluisse autem sensim ad veram religionem prouinciam reducere, hac Nauclerus ex Aenea & nonnulla alia, que ante & post mortem optimi imperatoris euenerunt de Hussitarum bello rejert.

Diuina te in 20.

Hussitarum Here...

Imperator edit in Germania...

Sigismundus imp. mors A.C. 1437. Albertus rex Romae A.C. 1438. reg. an. 7. in p. d. 27.

in processu temporis ita zizania illius erroris creuerunt, & totum agrum Bohemice impleuerunt, vt postmodum nec igni, nec gladijs potuerint eradici, & si bellis ex parte diminuti sint.

Cum primum Sigismundus Romam dimisisset, ubi per menses aliquot pacifice resederat, per Tudertinum agrum ac Perusinum transiens, Ariminum petiit. Operauerat satis ac postulatuerat per Florentiam iter agere, sed non acquirerunt eues formidantes ex ingressu eius nouitates exurgere, cum non vsquequaque essent vniti, sed adiuicem amulantes contenderent, quis eorum videretur esse maior. Inde per Rauennatem, ac ferrariensem & Mantuanum agrum transiens, & in ciuitatibus pluribus conferens militiam, doctoratum & varias dignitates, trans Alpes abiit, & quidem tanta varietate animi, vel fortunae, vt inimicissimus Philippo Mediolanensi abierit: cuius fauore & opibus Italiam intrasset. Venetorum autem hostis, quibus maxime inimicus venerat (vnde ardua temporibus praeteritis praelia multa cum eis peregerat pro recuperandis, ciuitatibus quibusdam a Venetis possessis) in quibus praetendebat ius habere. Inuitatus a duce exercitus Venetorum Carolo Ariminum amicissimus tamen ipsa Venetis accessit, Florentinis quoque licet grauius apud Lucam ab eis fuisset offensus) non inimico animo esse visus est. Demum in Germaniam rediit visitatis praetatis in Basilea, vt dictum est.

Per post triennium reuersionis in Vngariam ad patres suos appositus est. Cui successit in imperio ac regno Vngariae Albertus austriae

A dux. Sed multo tempore superueniens ad coronam impetij non peruenit. Reliquit tamen filium ex vxore filia Sigismundi supradicti qui masculam nullam habuit, sed tantum foeminam. Qui filius adultus factus iure Vngariae possidet regnum.

Sed in imperio Alberto de sancto Fredericus huius nominis 3. successit, de quo infra. Et vt magis innotescat de virtutibus Sigismundi & florentini ducis exercitus, qui dictus est Philippus Scholarius, miles florentinus, sciendum quod ipse Sigismundus viginti amplius bellis variis temporibus gessit, Saruatas & Tarcos in Christianos europae irruentes superauit, & propriis in sedibus quiescere compulit. Imperauit autem annis 25. & de hac luce substractus est anno Domini 1437.

Bella Italica odij in Eugenium seminaua Naue. ibid. Blon. lib. 5. & 6. dec. 3. v. 2. l. 2. Col. cap. 48. A.C. 1434.

S. II.

Interea Venetis & florentinis ex vna, & Philippo Mediolanensi ex altera parte inimicitiam adiuicem & bella gerentibus, Eugenius visus est non in medio consistere, sed magis Venetis & florentinis adhaerere, fore quia arbitrabatur illos magis iustitiam fouere. Quamobrem non minimam Philippi indignationem incurrit in magnum detrimentum, & diminutionem status ecclesiae. Vnde multa aduersa a Philippo ei procurata sunt. Et cum nec satis fauore prospera Eugenij foret, praesentim quia pontificatum tranquillissimum a Martino susceptum, ipse confestim magnis perurbationibus inuoluisset, cardinales plures ab eo recesserunt, aliqui clam in salutato hospite, alij patentem occasione inuenta ab eius bonae rei faciendae & Basileam pergentes, ubi concilium generale celebrandum decretum fuerat per Martinum, & postea per Eugenium confirmatum, simul cum multis alijs episcopis & prelati conuenerunt. Nam Philippus omnes suae iurisdictionis ciuitatum episcopos illuc cum mandato direxit contra Eugenium conspirantes. Franciscus autem Stortia, qui cum equitatu apud Mediolanensem militauerat, per spem alleuandae militie dimissus in Picentes deuenit. Ibi cum aduentum sese oppida per multa suscepisset, elatus successu quasi eum opprimere dolo tenuisset, magno tumultu Tybur ciuitate occupauerat. Indeque Romae bellum inuisissimum inferebat. Intra vrbe vix nihil sanum, &

pacati videbatur. Nam & Romani aegre ferre acciperunt gesta Eugenij propter excusis hostiles, qui sicbant circa urbem, & rapinas pecorum, & non minus instigati (vt credebatur) ab amicis Philippi, & sollicitati iam conspirabant ad captionem eius. Suspicionibus horum vehementius permotus, clam ne deprehederetur, in habitu monachali ad Tyberim cum paucis pergens, in paratam sibi nauiculam decessit per fluuium ipsum ad Ostiam transiens. Quod vt perpederunt Quirites, contumeliis & sagittis infecuti sunt cum aliquantulum. Reuersi autem ad urbem, ingressi palatium Papae omnia praedati sunt, quae inuenire valuerunt. Armis quoque correptis, tumultuosis rumoribus, populum concitatus se potestati re bellum, castro tamen Crescentij seu sancti Angeli bene munito pontificis dominio reseruato, quod diu oppugnatum & viriliter repugnans per abbatem sancti Gaudentij castellanum, obrinere minimè valuerit. Verum quod agere nequieuerant in personam Eugenij, suppleuerunt in nepotem suum, dominum Franciscum Veneti Cardinalem ab eo creatum, in principio suae promotionis tunc camerarium, quem captum in Capitolio sub honesta custodia detinebant per plures menses. Demum Eugenius ex Ostiensi portu, in tremitibus Florentinorum ibi paratis vectus est Pisas, quae si spoliatus: sed cum omni honore ibi susceptus & copiose prouisus Florentiam profectus cum ingenti solennitate & gaudio processionaliter clero & populo cum magistratibus omnibus obuiam procedentibus, tandem in conuentu beatae Mariae nouellae cum decenti ornatu collocatus est: ubi curiam tenuit, collocatis Cardinalibus & alijs praetatis in diuersis per urbem locis.

Hoc quoque in loco multa ab eodem pontifice tentata haud satis quieti & paci conuenientia. Et illud in primis, quod Bononienses vi & armis cogere in sua imperia perrexit. Ex quo turbationes orta graues, ac penè in bella reditura. Bononienses enim ab illo vexari Mediolanensis auxilia confestim vocauerunt, copisque hinc inde coactis, equitatus Venetorum Florentinorumque pontifici concessus, non longè ab Imola a Piccinino profugatur. Duxque copia in Florentini Nicolaus populi Tolentinus, Mediolanum captiuus transmittitur, post paucos dies ibi defunctus, vt dicitur veneno extinctus. Cui honorabiles valde exequiae in maiori Ecclesia celebratae sunt.

De Exilio Cosmae Medicae & eiusdem reuocatione. Blon. li. 6. dec. 3. v. 2. li. 2. c. 54. A.C. 1434.

S. III.

EA tempestate vehemens in repu. Florentina mutatio facta est, Cosma relegato Venetias in ciuitatem reducto. Sed vt plenius negotium intelligatur, oportet prius relegationem eius, & causam enarrare. Anno igitur domini supra 1433. Eugenio adhuc Romae residente, cum ciuitas Florentina secta esset in partes duas, sibi que inuicè aduersarentur amulantes & obuersantes, accidit, vt quidam Prioratus forte

A.C. 1434.

Eugenius Papa fugit ex vrbem. 3. Jul. 6.

Romani in vrbem. 3. Jul. 6.

Eugenius Florentiam tenuit.

Nicolaus Tolentinus Mediolanum captiuus transmittitur.

exiret omnino conglutinator vni dictarum partium. Temporis igitur opportunitate capta ciues illius factionis vnanimis decreuerunt operam dare efficacem ad deiectionem partis aduersae, hoc cum magistratu principali tractantes. Et quia partis illius censebatur primarius Cosmas de Medicis praedictus, amicitia, & prudentia, vna dierum vocatus est ab ipso magistratu sine causae expressione. At ille (licet ab amicis ei distaderetur accessus, formidantibus quod euenit) nihil sibi conscius de laesione reipublicae, confidens in innocentia sua patere dispositus, & sine mora eis se praesentauit. At illi conspitatione iam in eum facta exequi cupientes eum tenuerunt sub arcta custodia in palatio, ne quis eum alloqueretur, cepitque in concilio agitari, quid de eo agendum, quibusdam aemulis eius dicentibus. Si dimittimus eum sic, omnes ad se trahet, & ciuitatis dominium tollet, vnde reus est mortis. Alij non solum amici, sed neutrales, ad bonum & pacem reipublicae intendentes, e contrario loquebantur dicentes. Quid mali fecit iste? Nil morte dignum egit. Suspicionibus non est indicandum, sed & his per relegationem obuiari potest. Qui primi erant inter aemulos suos, ad mortem instabant & schisma erant inter eos. Denique pecuniam cui obediunt omnia, oblata non modica summa, aliquibus principalibus, per amicos suos secretè, redempta est vita eius. Nam placati muneribus versi sunt in mitiorem sententiam, non mortis, sed relegationis. Quod citius fuit executioni mandatum.

Relegatus enim fuit Venetias cum fratre germano suo Laurentio. Et immunitate sibi concessa, ne in via ab inimicis inuaderetur, illuc profectus est. Diuina autem prouidentia operante, hoc ei accidit, quod quasi nunquam relegatus illo modo euenit. Nam in capite anni a sua emissionem anno scilicet 1434. magistratus tunc praesidens ei beneuolus, arbitratus iniuste & per inuidiam non per suum excessum fuisse relegatum, statuit eum reuocandum ad urbem. Quod cum percepissent primores alterius factionis inimici eius, armati cum seclatoribus suis ad palatium dominorum concurrerunt, commotionem quaerentes in ciuitate excitare, & contra priores insurgere, sed illi bene muniti sibi prouiderant. Et quia sequelam non habuerunt, Eugenius etiam, qui illo anno ciuitatem aduenerat, ad sedandum riuorem, & remouendum seditionem & scandalum ciuium, suavitatis illis, qui insultum fecerant, vt arma deponerent, & res quietarentur. Quod cum factum fuisset, qui sic armati discurrebant, non putantes se tuos vrbe egressi sunt, exinde ad parlamentum pulsatum est, & concurrente omni populo, in plateam dominorum, quae dam ordinata sunt pro bono reipublicae publicè perlectis omnis populus assensum praebuit.

Reuersus est igitur Cosmas a dnis Prioribus euocatus cum omnibus suis, fratre, filiis & alijs ac etiam, qui cum eo relegati fuerant, amicis. Qui cum ingenti gaudio populi ingressi ciuitatem pontificem visitauerunt. Magnifici domini Priores, & omnes noti, de reuersione sua congratulari, Deo gratias egerunt. In tanta autem mutatione bifaria hoc bonum accidit

De Exilio Cosmae Medicae & eiusdem reuocatione. Blon. li. 6. dec. 3. v. 2. li. 2. c. 54. A.C. 1434.

S. III.

EA tempestate vehemens in repu. Florentina mutatio facta est, Cosma relegato Venetias in ciuitatem reducto. Sed vt plenius negotium intelligatur, oportet prius relegationem eius, & causam enarrare. Anno igitur domini supra 1433. Eugenio adhuc Romae residente, cum ciuitas Florentina secta esset in partes duas, sibi que inuicè aduersarentur amulantes & obuersantes, accidit, vt quidam Prioratus forte

A.C. 1434.

Cosmas de Medicis Florentino. rum prin. deps

In carcerè cõiicitur.

Ioan. 11.

Ecclef. 10.

Relegatus cum fratre Laurentio Venetias.

A.C. 1434.

Sequela. i. i. suavitatis illis, qui insultum fecerant, vt arma deponerent, & res quietarentur. Quod cum factum fuisset, qui sic armati discurrebant, non putantes se tuos vrbe egressi sunt, exinde ad parlamentum pulsatum est, & concurrente omni populo, in plateam dominorum, quae dam ordinata sunt pro bono reipublicae publicè perlectis omnis populus assensum praebuit.

parlamentum. i. co. mitia populi.

524

A.C. 1435

In Florentina rep. a liquid in nouatur.

vt nullus sanguis effunderetur. In processu temporis ordinatum est, quod quidam ex ciuibus dicti Accopiatores, ex imbursementibus ciuium in officio Prioratus certo modo assumere...

Accopiare Italis est copulare & coniungere, unde & hi magistratus Accopiatores dicti quod ciues sortitione facta in magistratibus reipublica ipsi copularer...

De Concilio Basiliensi. A.C. 1431.

§. IIII.

Nauic. gen. 48.

Eugenius Basiliense Concilium dissoluit.

Ioannes de Torre cremata in summa de Ecclesia. lib. 2. c. 100. probat Concilium Basiliense licet a prin...

capio legitime iudicium fuerit, tamen deesse legitimum esse nullo ob causas. Tunc enim, quia eos qui missi erant a Papa Eugenio...

ritate Apostolica dissolutum est, & legatus reuocatus ab ea praesidentia. Illi tamen obtinuerunt aures suas, non audientes vocem domini...

A.C. 1431

Amedeus dux Sabaudiae...

Amedeus dux Sabaudiae...

Congregatio Basiliensis...

Imperat...

Imperator Sigismundus iam coronatus illic adueniens, omnino sub comminatione hoc fieri prohibebat, cum schisma immediate praeteritum cum tanto labore vix fuerat ablatum...

Non multo ante dux Sabaudiae potens in dominio, & non minus in diuitiis magnus congregatis, spiritu (vt creditur) & rei exitus demonstrauit...

Sed quales orō veritatis amatores, qui prius pugnas verborum, pro Eugenio fecerant multas, & postea a veritate auersi, & venales effecti...

Amedeus iste, qui & felix falsi nominis Pontifex dictus, Cardinale vno & electoribus viginti duobus eligentibus...

citare nostri saeculi prope singulari, nullum schisma in Ecclesia Romana vel ad breuissimum tempus suscitatum est...

excōmunicationis fulminauit contra illum Amedeum apostaticum, & omnes eius sequaces. Et si quidem immanis cupiditas cum non deuicisset...

Episcopi Longobardi in Eugenio conuincio. Blond. li. 6. dec. 2.

§. V.

CVM Florentia Eugenius cum sua curia resideret, & tractaretur, vt pro aliquo tempore causa recreationis in curia episcopali sancti Antonij extra & prope muros Florentiae permaneret...

Ea circa tempora Eugenius plures ecclesiarum cardinales instituit, videlicet Cornetanum natione, Dominum Ioannē de Vitelleschis archiepiscopum Florentinum, Camerinensem, Multos etiam Cardinales Gallicum...

A.C. 1433

Amedeus excommunicatur.

uarina.

Pontificis clementia.

Multos etiam Cardinales Gallicum.

A.C. 1435.

Gallicum Episcopum Maurianensem Capuanum archiepiscopum de regno oriundum, Ge nuensem archiepiscopum, magistrum Ioan nem Hispanum ordinis Prædicatorum, qui multum laborauerat in Basilea pro defensione iurium Eugenij, Dominum Petrum Venetum nepotem suum, alium suum, nepotem Cardinalem creauerat Romæ, cum Domino Agnolotto Romano. Postea Græcos, Nicenum & Rutenum, & Dominum Ludouicum Paduanum, deinde Dominum Ioannem Hispanum, & Thomam Bononiensem. Ex Prioribus autem iam migrauerant Rothomagensis Aragonensis, ordinis Prædicatorum, & postea vtriusque cardinalis in Balneis.

Eugenius monasteria monialium dissolutæ uentium ajiis attribuit.

Et vt zelator præcipuus religiose conuersationis, multa monasteria monialium dissolutæ & inhoneste conuersantium euacuauit, dignitatem abbatissalem extinguendo, & moniales eorum ad alia monasteria transmisit. In via sancti Galli monasterium sancti Syluestri, illud concedens seruitis de monte Sonario. Monasterium sanctæ Mariæ de muc, illud conferens canonicis regularibus abbatissæ Fesulanæ. Monasterium sanctæ Lucie, illud tribuens Carmelitibus, sed postea illis sponere dimittentibus, sororibus de penitentia beati Dominici Monasterium de quercetio, & ipsum hospitali Domini Bonifacij sibi contiguo consignans. Monasterium Charitatis, id eremitanis de obseruantia elargiendo, licet postea dicti fratres authoritate apostolica ad ecclesiam sancti Bernabæ transferant. Monasterium sanctæ Ursule non longe à dicta ecclesia, sororibus tertij ordinis beati Francisci concedens. Monasterium de Ricobolis, eremitis illud attribuendo. Monasterium Cisterciensium, monialium in via Pintii, monachis Cisterciensibus regulam obseruantibus assignando. Aliud extra ciuitatem scilicet sancti Donati dissolutissimum, eiectionibus quibusdam ad vitam regularem reformando.

Vitorij quoque monasteria reformantur.

Sub eo quoque monasterium Septimi Cisterciensium, valde dissolutum & dissipatum, reductum est ad vitam regularem ex monachis nigris abbatissæ Florentinæ cum cardinalis firmanus haberet id in commendam. Similiter & monasterium sancti Saluij ex monachis etiam abbatissæ Florentinæ. Monasterium etiam ordinis minorum de Monticellis multum deformatum ad normam reduxit optimam. Romæ ecclesiam Lateranensem concessit canonicis regularibus, Ecclesiam sancti Pauli monachis sanctæ Iustine, & multa alia monasteria illis concessit in diuersis ciuitatibus vt conuentum Auernæ fratribus obseruantie sancti Francisci. Tunc etiam inchoatum est monasterium à fundamentis monialium, quod dicitur Muratarum, sub titulo annunciatae & regula dicti Benedicti, sub abbatissa Agatha, quæ prius habitabat in oratorio sito super pontem Rubaconte, valde arcto, nunc degunt in spatio loco. & pulcherrimo in structuris, officinis, claustris, & orto, quæ nunc trahunt numerum centenarium in magnis obseruantis, ieiunij, silentij, exercitijs, tenuitate victus, & vestitus diuinis officijs omnes concurrentes. Extra canonicas horas continuo die noctuque, duæ ex singulis choris in

Monasterium muratarum in Florentia.

Aecclesia vicissim alia alijs succedentes psalterium perlegunt: sub cura diocæsanæ domini militant, frequentantes confessionem & communionem cum ordine indeficienti. Nedom autem proprietates apud aliquam reperitur, sed nec possessione aut reditus in communi habent monachis concessas, victum sibi parum laborate manu & elemosynis eis largitis procurant, in summa charitate vnum cor, & vnâ animam in domino habentes. Quod monasterium per Ioannem de Bencis constructum à principio vsque in finem per eum consummatum est, prope vrbis moenia abintus & versus portam, quæ crucis dicitur.

Insuper eum monasterium sancti Marci Florentiæ inhabitari monachi syluestri sub regula Benedicti militantes, & fama eorum obscura esset, & ingrata populo dictæ ecclesiæ placuit Eugenio visitationem dicti monasterij quibusdam prælatis imponere, & de eorum vita inquirere. Quibus peractis relatione facta pontifici de relaxatione & dissolutione conuersationis illorum, ad supplicationes principaliter Cosmæ & Laurentij de Medicis, ac etiam popularium dictæ ecclesiæ, dictum monasterium sancti Marci fratribus prædicatoribus sub obseruantia degentibus, in conuentu sancti Domini rasilanæ diocæsis, & conuentu sancti Georgij Florentini vntis per viâ permutationis seu translationis [concessum est] ea ordinatione disposita: vt fratres prædicatorum habitantes in sancto Georgio ad sanctum Marcum habituri transferant, & monachi Syluestri e conuerso ad sanctum Georgium transferantur, cum bonis etiam immobilibus sancti Marci, quodam agro (quod postea factum est pomerium) cum quibusdam domunculis iuxta ecclesiam exceptis. Cui sententia & definitioni prædicatorum paruerunt. Syluestri autem locum sancti Georgij accipientes, nihilominus, ad concilium Basiliense appellarunt. Quod nil eis profuit.

Sumpta igitur possessione conuentus, Cosmus, vt vir magnificus [monasterium] cepit, ædificare, & dirutis prioribus officinis, vt inceptis & inutilibus, non desitit quousque omnia consummauit, quæ nunc apparent, ecclesiæ solum addens maiorem capellam. Primo & secundo claustris perfectis, ex agro prioris & orto contiguo viridarium spaciosum, arboribus fructiferis constitum, muris altis circumdatum constituit. Armarium longum & latum fieri fecit, ita notabile sicut in tota Italia, libris notabilibus in diuersis facultatibus non solum Latinis, sed & Græcis, qui fuerant Nicolai de Nicolis viri studiosi, linguæ vtriusque periti, illud exornans. Ipsa autem ecclesia consecrata fuit per cardinalem Capuanum in die epiphaniæ, Domino ipso Eugenio cum cardinalibus & alijs curiæ prælatis, ex conuentu sanctæ Mariæ nouellæ, vbi residebat ad ipsam ecclesiam sancti Marci accedentibus, & missarum solemnium per dictum cardinalem celebratis, interessentibus indulgentiam relinquens annorum septem & quadragenarium totidem die illa visitantibus ecclesiam ipsam perpetuo duraturam, & die illa cum nocte sequenti ibi requieuit, quod fuit anno Domini. 1442.

Cathedralis

A.C. 1436.

Proprietates apud Muratarum non reperitur.

Ioannes de Bencis fundator monasterij muratarum.

Monasterium S. Marci Prædicatorij concessit.

Pons admirabilis Florentinæ constructus.

Cosmus Medicus Prædicatorum cœnobium constituit.

Cathedralis Ecclesiæ Florentinæ dedicatio. A.C. 1436.

§. VI.

PRIOR autem tempore per plures annos paulo antequam Bononiam pergeret Eugenus ecclesiæ cathedralis, qui olim sanctæ Reparatae, nunc nuncupata est sanctæ Mariæ de flore, per ipsum Eugenium consecrata est cum mira solemnitate. Nam pons ligneus incredibili celeritate, ac mirabili opere ædificatus est ab ecclesiæ prædicatorum, vbi pontifex habitabat, ad ipsam basilicam dedicandam. Is vero pons non solum ad magnificentiam peruenit, verum etiam ad necessitatem. Tantum enim in ipsa dedicationis die (quæ fuit Domini annunciantionis) concursus hominum fuit ex agro & finitimis oppidis, & ipsa vrbana multitudine, vt cõpleretur omnes aditus, omnesque viæ. Non enim pontifex cum cardinalibus & prælatis præ nimia turba apte transire valisset. Incepit autem is pons à porta ipsæ ecclesiæ prædicatorum, inde nouam plateam secans, vsque ad caput viæ quæ ducit ad ecclesiam sanctæ Mariæ maioris, per ipsamque viam continuato ponte vbique vsque ad templum Baptiste, proximamque subinde basilicam peruenit. Erat vero altitudo pontis circiter brachiorum quatuor, pedesque lignei transversa sustentabant ligna, super quibus tabulata erant. A lateribus vero columnæ, paribus inter se distantes spacijs insurgebant, in altitudine brachiorum septem quibus columnis ala exiliora ligna in extrema altitudine iungebantur. Super his vela erant, quibus posgebatur vniuersus, cum papilionibus vtrinque pendentibus. Pavimentum rursus ab vtroque latere, vsque ad zonam hominis à vicis erat munitum.

A.C. 1436.

Proprietates apud Muratarum non reperitur.

Ioannes de Bencis fundator monasterij muratarum.

Monasterium S. Marci Prædicatorij concessit.

Pons admirabilis Florentinæ constructus.

Cosmus Medicus Prædicatorum cœnobium constituit.

amendi & describendi, & vsque ad sacerdotium retinendi erant ab antistite ciuitatis, & consulis artis lanæ, quibus etiam certa prouisio singulis decreta fuit, nouem videlicet florentinum annuatim in subsidium aliquod librorum, & victus à monte Florentino recipiendum. Vacante enim sede archiepiscopali Florentina per annum & ultra ex rebus archiepiscopatus dicti temporis, ipse Eugenus tantam pecuniæ summam in monte posuit, vel credito emit, vt posset ex paguis dicti crediti de quantitate prædicta singulis clericis prouideri, Sed postea propter guerras superuenientes, exhausto ærario, per multos annos, nec ipsi clericis à mote collatum est aliquid, sed nec ecclesiis, monasterijs, capellis, hospitalibus, & alijs creditoribus montis (non supportante hæc onera communitate, id est has collectas quas præstantias vocant quicquam) redditum est, nec redditur, statuto edito super his sic dictante. Quæ autem iustitia, quæ equitas, quæ caritas hoc dicit, vt sic defraudentur piæ defunctorum voluntates, ipsi viderint, qui legem dederunt.

A.C. 1437.

Prouisio. i. Pensio annua.

Pagui. i. sus.

Ecclesiæ Florentinæ à quibus Pontificibus ornata.

Messa. i. cum mulus.

Magnificauerat per prius ipsam ecclesiam Gregotius duodecimus & Ioannes xxij. prædecessores ad instantiam & requisitionem cõmunitatis, quæ curam in temporalibus cõcesserunt, quæ curam in temporalibus cõcesserunt mercatorum artis consulis, ad numerum duodenarium canonicorum, qui prius erat in ipsa ecclesia deputatus: & alios duodecim addendo, quos consules ipsi cum vacaret dicti canonicatus, haberent præsentare, & archiepiscopus confirmare: quibus de substantijs artis & tantumdem massæ quantum prius ecclesia habebat pro distributionibus quotidianis quæ iis qui intersunt officijs dantur, superaddiderent, quod adhuc minime adimpletum est. Martinus autem quintus successor prædicatorum ad magnificentiam decoris eius hoc superaddidit, vt ex episcopali sede in metropoli tanam eam promoueret. Et sic ornatus spiritalis ecclesiæ indies auctus correspondet exteriori pulchritudini marmoribus varijs exornata.

Pax inter Italiæ principes. Blond. lib. 6. dec. 3. Leo. Aret.

§. VII.

INTEREA concordia inter Eugenium & Philippum Mediolanensem secuta est. Imolaque & alia quædam Flaminie oppida pontifici restituta. Stabilita quoque pax iterum cum Florentinis & Venetis, inita confederatione, in qua & Veneti & Mediolanensis ac Florentini comprehensi sunt, eo pacto, vt si quis eorum alterum offenderet, ceteri omnes adiuuare eam partem, quæ offensa foret, tenerentur. Hæc & si solemniter facta & plena maximæ spei forent durationem minime habuerunt, cuius causa infra dicitur.

Cum adhuc Eugenius ipse cum curia resideret Florentiæ, quoddam horribile dictu gestum est, Fabriani notabili oppido, & populo

Eugenius cultum diuinum auget.

En tibi cœnobium originem.

A.C. Ioso, quale & ethico dedecret. Nam cum Thomas vocatus de clauellis, qui cum filiis tribus scilicet Baptista, Guidone, & Bulgaro dominabatur ibi, & in quibusdam aliis castris vicinis pro ecclesia tanquam vicarius eius & per longa tempora ante talem tenuerat vicarium cum suis praecipue Clauello quod vocato viro strenuo in armis in festo Ascensionis dominicae interesset missae solemnium, quae cantabatur in ecclesia maiori, infra missam, quidam qui conspirauerant in mortem eius, in ecclesia praesentes, armis accincti, insultum gladiis fecerunt in patrem cum duobus filiis (tertius aberat a loco illo) & interfecerunt eum in ipsa ecclesia infra missarum solemnium. Nec contenti tanto sacrilegio, filios eorum paruulos occiderunt gladio, vel veneno. Et euacuatam domibus eorum substantia (quae multa erat) statuerunt inter se, quis quid acciperet, exregerunt quae se in libertatem non recusantes dominium ecclesiae, sed tyrannidem Clauellorum. Causa quae mouit illos ad tantum flagitium, fuit durum iugum seruitutis, quo premebantur impositionum nimiarum. Et dura locutio ad eos, quando quaerulabantur in huiusmodi. Postea quaesierunt absolutionem a Papa.

Recepta autem ab Eugenio ciuitate Bononiae, post Mediolanensem confederationem haud multo post dedicationem basilicae praefatae, Eugenius cum curia se Bononiam transtulit. Sed ante accessum quidam Balthasar de Offida miles factus, destinatus ab eo Potestas illuc, aspectu despicibilis, sed animo audacissimus, iustitiam populo ministrabat secundum aequitatem cordis sui magis, quam secundum iura. Et ut callidus, amicos sibi & familia res se cit magnis & notoriis sceleribus irretitos, ea intentione (ut patuit) ut alios malefactores per eos notificatos extingueret. Quibus punitis, & coeplos, quorum flagitia, & sibi & omnibus pene nota erant, supplicio affecit. Et ut gratia exempli de iudiciis eius aliquid appareat, vnum risu dignum in medio afferatur. Amiserat vnus diues auarus trecentos aureos, vel circa in sacculo contentos. Ipsos inueniens in via pauper quidam fidelis & bonus, sacculum ut erat cum pecunia illi resignauit amissione audita. At ille florenos numerans reperit vnum aureum deficere de quantitate, quam assererat amissam. Et cum pauper se sacculum non aperuisse, sed prout inuenerat reddidisse responderet, diues illum trahit ad iudicium coram dicto Potestate. Perit sibi restitui ab inuenore, quod amiserat scilicet trecentos aureos, a qua summa vnus deficiebatur. Respondit pauper se, quod inuenit, & prout inuenit, consignasse. Profert Balthasar sententiam definitiuam dicens: Ex quo summa aut pecunia tua amissa aureorum est trecentorum & inuenta a paupere isto est ducentorum nonaginta nouem, constat, quia ista non est pecunia tua quam amissisti. Et quia vnus inuentus est ad huc dominus summae huius ducentorum nonagintanouem isti inuentori consigno, & concedo, ut ex ea filias nobiles, quas habet, nuptui tradat dotando.

Ceterum cum Dominus Antonius Bent-

magis reuersus Bononiam, magnam sequela ciuium haberet, caudamque non modicam secum traheret comitantium, coorta est suspicio vehemens contra eum, ne forte ciuitatem ecclesiae subtraheret. Quamobrem sub pretexto alicuius honestae causae potestas ipse eum ad se vocari fecit. Ille nil contra se tractari suspicatus, se illico praesentauit, & mandato eius detentus sine mora capite plexus est. Quod multis displicuit, & causa ignota fuit, cum tamen non multo ante ipse Dominus Antonius Bononiam reuersus operatus sit, ut deficeret a duce, & perueniret ad Eugenum. Nondum tamen papa Eugenius illuc accesserat, quando decapitatus fuit.

Postquam autem Eugenius Bononiam pergens illic aliquam diu mansisset, & Comes Franciscus Sfortia filius circa illas partes maneret ad stipendium ligae, vna dierum ille Balthasar de Offida profectus est ad comitem sub pretexto alicuius rei opportunae, re autem vera eum capturus, & forte perempturus. Notificatae sunt ei insidiae, & proditio, tunc autem erat ad obsequium ligae scilicet Florentinorum & Venetorum. Itaque cum peruenisset ad eum Balthasar, comes praueuienti, cepit eum, & in laqueo quem absconderat comprehensus est per eius ductumque captiuum direxit ad carcerem mancipauit & crudelissimo affecit supplicio. Nam (ut dicitur) ipsum nudum in pelle animalis recenter excoctam inuoluens cum ligauit, vrinullo se posset manibus iuuare, eique ad comedendum & bibendum ministrari fecit, sed vermes ex pelle orti paulatim consumperunt eum.

Castrum Butrij magnum & opulentum, tunc a gentibus armorum ecclesiae Petri & Pauli, & aliorum totaliter in praedam expositum est, propter illud comes Franciscus valde indignatus est contra Eugenum, adscribens propositionem sibi paratam, cuius tamen, vt creditur, non erat conscius: cum non esset vir sanguinum neque dolosus, sed clementissimus & magnanimus. Depredatio autem Butrij ipsi Eugenio imputata fuit saltem indirecte, quia a gentibus ecclesiae a se conductis factum hoc fuit, quas coercere potuit, & debuit. Deus autem iudex iustus, & patiens, omnia iusto suo iudicio, & si nobis occulto permisit.

Inter haec Luca iterum a Florentinis oblesata est ex huiusmodi causa. Venerant in agrum Lucensem permagna equitum copia Philippini Mediolanensis, ducebat autem eas Piccininus petebatque a Florentinis, ut pacate sibi transire in Senensium fines liceret. Florentini autem suspicantes fraudem aliquam subesse, tractum negauerunt. At ne forte e vi transitum adoretur, Franciscum Sfortiam celeriter vocatum (erat enim Venetorum Florentinorumque militie dux prius factus) vniuersis opposuerunt. Initium hyemis erat cum haec facta sunt statimque habita est per vniuersam hyemem ambigua pax cum fines agrum Florentini Pisani que a copiis suis defendebantur, ab hostibus vero circum ea loca defidentibus suspiciones

Non abimile fuit saphyrum supplicium apud Persas visitatum quod propter atrocitatem suam mens quodammodo horret. Et manus scribere refugit vide Plutarchum si vis in Artaxerxe.

magis

A.C. 1438. magis, quam apertum bellum inferretur. Seresana tamē, & alia quaedam Lucensis agri castella per eam hyemem ceperunt hostes, & duo parua loca in agro Pisano ad extremum occupauerunt.

Trāfacta demum hyeme nostris maiori apparatu Pisum egressos non expectauerunt hostes. Erant enim afflicti longa hyemis militia, sed trans Apenninum abeuntes in Galliam cisalpinam se receperunt. Florentinorum copiae receperunt omnibus castellis primo amissis cum materia deerat bellum, Lucēs inuadere cōstituerunt, eis succēssentes quōd hostibus auxilia praestitissent, quōdque eos cōmeatu, caterisque rebus, quae sunt ad vsum belli sustētassent. Itaque in Lucēs veris signis, cuncta ferme eorum castella ceperunt & Luca ipsam obsederunt, vt parua admodum, vel nulla euasione spes superesse videretur. Nam hostium copia per superiorē hyemē diutius in agro Lucēsi cōmorata, omne quasi frumentum eius verbis cōsumperat, noua autē frumenta priusquam maturescerēt, Florentinorum copia vastauerat: quare in extremo cōstituta ciuitas frumentū deestitu peritura credebatur nutriebat tamen eorum spem Nicolaus Piccininus, qui se venturū ad obsidionē solvendā minitabatur, & apparatus quōsdā ad ostētationē faciebat. Quid autem postea acciderit de Luca, dicitur infra, sed prius de reductione Graecorum enarrādū, quae fuit circa illud tempus, res vique digna perpetua memoria, postea de bello contra Lucam.

De reductione Graecorum, & bello Venetorum & Florentinorum contra Ducem Mediolanensem propter Lucam. Eugenius ad Graecorum vniōnem stabilendam Concilium primo ferrariae deinde Florentiae celebrat. A. C. 1438. Blond. lib. 8. dec. 3. Pius 2. lib. 2. cosmog. c. 52. & 54. Aemy. Naucl. tom. 4. Concil.

CAP. XI.

Vm Eugenius Bononiae in curia resideret, Graeci patriarcha scilicet & imperator eorum cum proceribus imperii ipsius tractare ceperunt.

Hic Patriarcha Iosephus dicitur est, quē Florentia die 8. Iunii in confessione Romanae Ecclesiae diem obiisse certissimum est: Cum enim esset solus, ac horam moris suae, quae etiam subitanea erat, praesentiret, ita scriptum reliquit, vt habetur in sess. vltima Concilij Florent. Quoniam ad extremum vita meae perueni, idcirco pro meo munere dilectis filiis, benigneque Deo, meam sententiam his literis palam facio. Nam quae D. N. Iesu Christi Catholica & Apostolica Ecclesia Roma veteris sentiat, ac celebret, omnium quoque sentire, credereque profiteor, ac ipsis plurimum asquiesco. Beatissimum autem Patrem Patrum ac summum Pontificem Romaeque veteris Papam, D. N. Iesu Christi Vicarium esse concedere, atque animarum Purgatorium esse non inficio. Haec ille. Imperator vero omni laude dignissimus, qui huic Concilio interfuit, Ioannes, P. I. I. M. uelut minoris filius, Palaeologus, 96. orietis Imperator dicitur est. Ex actis Concilij. Ceterum hoc praclarum & memorabile Concilium sanctissimus Dominus noster Gregorius Tertius hyst. Ant. Y dātes

A.C. 1438. gorius. 13. Graecorum vniōnis praeco ceteros studio sissimū in Graecā linguā. Ipsi nauari Roma curauit, vt hyst. b. e. sacul. sicut & superius. Graeci in Romana ecclesia in hac & vniōne conueniunt atque Turcorum ingū. quod eis propter separationē ab ecclesia Romana est: impositū vna cū peruersis quibusdam Latinarum opinionibus Deo proprio iudicē aliquando. x. uia.

runt per oratores cum eo de concordia & vniōne faciēda eorum cum Latinis, vt vnū esset ouile & vnus pastor. Ad quod efficiendū postulabāt cōciliū generale celebrari, in quo praesente Romano potifice, & patriarcha Constantinopolitano, ac imperatore suo, p. doctores vtriusque partis discerptaretur rationibus, quid tenendū respēdēdū foret de veritate Christianae religionis. Quibus annuit summus antistes. Vnde ex Constantinopoli praefati patriarcha, & imperator cum fratre suo, & magno comitatu numero fere quingentorum se mouentes Venetias applicuerunt. Ibi percipientes concilium generale Basileae congregatū dissentire ab Eugenio, aliquādiu subleuerunt animo suspensi, de loco accessus sui: nec enim cōgregati Basileae post dissolutionē & irritationē factā cōcilij per Eugeniū desistebāt a prosecutione incepti: sed solliciti inuitabāt graecos Basileae ad cōciliū id accedere. Praeualuit tamen autoritas Eugenij cum suasionibus plurimorum vt ad praesentiam suam se conferrent.

Et vt satisfaceret petitioni eorum concilium generale indictū est, & publicatū Ferrariā celebrādū quo ipse Eugenius cum sua curia a Bononia profectus est: & venientibus Graecis episcopis, & aliis praelatis, qui haberi poterāt, in breui vocatis, cepit materia agitari de processione spiritus sancti: quae a patre & filio procedere Latina fateatur ecclesia Graeca negabat Verū quia pestis Ferrariā cepit inuadere, trāslatum est concilium assentientibus cunctis Florentiā. Et cum Eugenius eo tendere statuisset, insidiae ei in via paratae sunt ad capiendū eum. Sed detectis eis declinauit a via recta, alteram insuetā assumens, & periculū euadens. Florentiā ingressus summo cum honore, & gaudio suscipitur locat⁹ in ecclesia praedicatorum. Paulo post secutus est cum patriarcha & imperator Constantinopolitani cum doctoribus suis & proceribus, cum magna solemnitate in urbem ingressi, & honorabiliter collocati in diuersis mansionibus. Patriarcha vero Constantinopolitanus plenus dierum, paulo post in fide Romanae ecclesiae migravit a saeculo, sepultus in ecclesia sanctae Mariae nouellae.

Conuenientibus igitur Latinis & Graecis die statuta, in loco determinato residentia, praeparata in conuentu praedicatorum, publico confistorio, loca vnicuique decentia omnes sortiti sunt. Er pontifex summus in throno eminentiori ornato resedit, facie versa ad orientem iuxta quae reuerēdissimi Dni cardinales a dextris & sinistris distincti paulo inferius. Imperatori vero Graecorum sedes parata est decora, e contra pontificem in aliquali distantia, vultu conuerso ad occidentem. Doctores Latini disputantes in latere per transuersum, sedes acceperunt versi ad meridiem. Graeci vero magistri considebant versi ad aquilonem: ceteri circū Tertia pars hyst. Ant. Y dātes

1437. Familia de Clauellis a Briani nefarie occidit.

Eugenius Bononiam profectus.

Balthasar of fidanus quis fuerit.

A.C. 1437.

Antonius Bentia cap. re p. lib. 7. 2.

Blond. lib. 8. dec. 3.

Castrum Butrij di. Eugenio a sanguine abhorrens.

Patriarcha Constatinopolitani confessor.

A.C. 1438.

A.C. 1418. Domini terti. humi.

dantes plurimi aliqui steterunt, aliqui in Domini terra substratis tapetis se locauerunt. Et ex Latinis quidem assumpti sunt quatuor, duo episcopi, vnus Colloffenis ordinis prædicato- rum in theologia doctus egregius, & vtriusq; idiomatis peritissimus, alter ordinis minorum doctissimus, & duo alij, abbas generalis Camaldulensis vtriusque linguæ peritus, Domi- nus Ambrosius, & magister Ioannes de mon- te nigro, profundus theologus, ordinis prædi- catorum prouincialis Longobardix. Et in ca- pite eorum residebat Dominus Iulianus cardi- nalis sancti Angeli, qui nuper venerat ex Basile- a dimisso conciliabulo. Ex Græcis episcopus Nicenus, & episcopus Ephesus: & quidam alij. Arguens autem in ea disputatione fuit magis- ter Ioannes de monte nigro præfatus solus & responsalis Ephesus solus. Vt autem omnes in telligerent eum arguens idiome latino vte- batur, & responsalis Græco: medius autem cõ- stitutus est vtriusque linguæ peritissimus qui- dam, qui præcipue fidelissime, & eloquenter verba latina arguentis referret in græco respõ- sali, & verba græca ei⁹ interpretaretur in latino.

Locus ab auctoritate in theolo- gia pluri- mum valet.

Post aliquas propheticas & subtiles ratiões, & responsiones inductas, placuit partibus procedere per locum ab auctoritate qui est potis- simus in theologica facultate. Inductæ sunt au- thoritates b multorũ doctorũ græcè scribentũ, vt Anastasij, Cyrilli, Dydimi, Chriostomi: & maxime magni Baslij, qui habetur apud eos a Hic interpretis fuit Nicolaus Saguntinus v- traque lingua disertissimus, ingenio facundiaque iux- ta Promptus. Piu. 2.

Has auctoritates poteris legere in eodem Cõ- cil. sess. 25. & apud D. Thomam opusc. i. contra erro- res Græcorum & alios: sed qui plures in hanc rem D sententias simul adduxerit quam Genadius Schola- rius patriarcha Constantinopolitanus, arbitror posse neminem ex quo aliquis nos hoc loco recenserebit. Cyvill⁹ Ale. in Ioan. sic scribit: Ecce. n. ecce Spiritũ veritatis, id est, suũ ipsius Paracletum dicens, a patre procedere cum dicit. Nam quemadmodum pro- prius est spiritus filij, cum naturaliter ab eo sit, & ab eo procedat, sic etiam Patris est proprius. Gr. Nyss. hom. 3. super pater noster. spiritus inquit filij dicitur, quia ab eo accipit, ab eo que procedit, & ex eo est, quemadmodum ex patre. & paulo post. Spiritũ veritatis cum appellauit, id est, suum. Nõ enim ab vnigeniti essentia alienus spiritus intelligitur, procedit autem naturaliter ab ea cum nihil aliud præter eũ sit quoad identitatẽ naturæ. & in ho. 4. Sã- ctus spiritus & ex patre dicitur, & ex filio præterea esse ostenditur. Si quis spiritum Christi (dicit Apost. Rom. 8. non habet, hic non est eius, Basilius in 3. ad uer. Eunom. Quod auctoritate quidem spiritus san- ctus secundus a filio sit, & ab eo habeat esse, & in summa ab ea dependeat causa religionis ratio tra- dit. In actis pima Synodi hæc habentur. Spiritum sã- ctum ex patre procedere, proprium autem cum esse fi- lij & ab eo scaturire. Athanasius, Ne credat quis, in- quit, quod filius, quod non habebat accipiebat, is e- nim superne mittebat vt Deus, & inferne cum susci- piebat vt homo. ex eo igitur in eum descendebat, ex eius deitate in humanitatem ipsius. Has & multas is offert alias sanctorũ Patrum Græcorum sententias ex quibus patet Græcos recentiores contra doctorum præfatorũ auctoritatẽ ab ecclesia Romana desistere.

in magna veneratione sanctitatis, & doctrina qui in libro ad Eunomiũ de spiritu sancto ex- pressè asserit spiritũ sanctũ procedere non solum a patre, sed a filio. Et cum responsalis iam nõ haberet quid diceret, subterfugiũ quæsiuit negans hoc Basiliũ in eo libro scripsisse, sed me- dose interpretatũ cum in codicibus suis græcè scriptis secum delatis hoc minime reperire- tur. Adducti sunt plures codices Baslij ad Eu- nomium græcè exarati, quorũ aliqui erant apud Græcos: alij penes Latinos nostros Græci sermonis peritos. Et cũ in nostris & aliqui- bus Græcorũ de Cõstantinopoli adductis liqui- de haberetur spiritum sanctum a patre & filio procedere: deprehensa est malitia græcorum, quod scilicet corruerant scripta Baslij, filium subtrahendo in ipsa processione. Et cum impe- rator Græcorum diceret in partibus suis pluri- mos haberi tales libros Baslij græcè sic con- tinentes, & illis paucis tunc in medium adduc- tis non standũ, respondit Dominus cardina- lis disputationi præpositus. Domine impera- tor cũ decreueritis ad certamen venire, oportet magnificentiã vestrã arma vestra vobiscũ adducere, non in certamine ipsa expectare. Sic que Græci confutati fuere, & deuicti. Huic dis- putationi præfens fuit. Sed & aliis diebus con- uenientes in disputatione, demum conuicti, errorẽ suũ cõfessi sunt, & ad emendationẽ para- ti, & ad vnionẽ ac incorporationẽ cũ Romana ecclesia dispositi apostolicę sedi se subiicietes, Ille tamen Ephesus acerrimus disputator permanens in perfidia sua, cum aliis ad verita- tem fidei reuertit noluit. Verum ad patriam re- diens cum cardinalis Venetus destinatus lega- tus in regionẽ illã, Constantinopoli morã tra- heret, & in eius societate esset venerabilis epi- scopus Coronensis, Dominus Bartholomæus de Florentia sacre theologia professor egregius & Græci idiomatis non ignarus, placuit eidẽ imperatori Græcorũ, & proceribus eius, vt fie- ret publica concertatio inter episcopum Ephe- sinũ præfatum & Coronensem episcopũ, iã fama ibi celebrem. Quo facto Ephesus præfatus i- terũ ab eo superatus & cõfusus est, & tanta ex eo absorptus tristitia, vt intra paucos dies ex- pirauerit cum sua perfidia.

Constantinopolitana Ecclesiæ Romanę conciliatur, ex gestis Concilij.

§. I.

ET eo anno scilicet 1439 in die Domini- ca mensis Iulij, celebrata est solennis mis- sa in ecclesia maiori Florentiæ, Et presentibus Eugenio papa cum cardinalibus, & aliis mul- tis episcopis & abbatibus, ac etiam imperato- re Græcorum cũ aliis Græcis, & Dominis prio- ribus Florentinorũ cũ vexillifero, & maximo populo ibi congregato cum ingenti gaudio, facta est dicta reconciliatio constantinopolita- nę cum ecclesia Romana, & confessio fidei se- cundum symbolum, quod cantatur in eccle- siis Latinis per Græcos, & super his facta de- claratio fidei tenendã ab omnibus fidelibus Latinis & Græcis, quæ sic incipit.

Eugenius episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam consentiente ad infra scripta charissimo filio nostro Ioanne Palæologo imperatore illustri, & loca- tenentibus nis.

Littere hæc vno- tenentibus nis.

A.C. 1439.

1439.

Spiritum sanctum a Patre filio que procedere probatur.

Filius habet a patre, vt ab eo procedat Spiritus sanctus.

Purgato- rium esse constituit, vide eundem oratione.

Animæ purgatz mox Deũ vident, vi- de eundem oratione.

Ioan. 21.

Littere hæc vno- tenentibus nis.

tenentibus venerabilium fratrum nostrorum A patriarcharum, & cæteris orientalem eccle- siam repræsentantibus.

Letentur cæli, & exultet terra &c. & infra. In nomine igitur sanctæ trinitatis patris & fi- lij & spiritus sancti, hoc sacro vniuersali appro- bante florentino concilio definitum, vt hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, sicque omnes profiteatur, quod spiritus sanctus ex patre & filio æternaliter est, & essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex patre simul & filio & ab vtroque æ- ternaliter, tanquam ab vno principio, & vni- uersali spiratione procedit, declarantes quod id quod sancti patres & doctores dicunt, ex pa- tre per filium procedere spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc signifi- cetur filium quoque esse secundum Græcos quidem causam, secundum Latinos principium subsistentiæ spiritus sancti, sicuti & patrem. Et quoniam omnia, quæ patris sunt, pater ipse v- nigenito filio suo gignendo dedit, præter esse patrem, hoc ipsum quod spiritus sanctus procedit ex filio, ipse filius a patre æternaliter habet, a quo etiam æternaliter genitus est.

Definimus explicationem verborum illo- rum, filio, quæ veritatis declarandæ gratia & imminente tunc necessitate licitè & rationa- biliter Symbolo fuisse appositam.

Item in azimino siue fermentato pane triti- ceo corpus Christi veraciter confici. Sacerdo- tesque in altero ipsum Domini corpus confi- cere debere, vnumquemque scilicet iuxta suã ecclesiã siue occidentalis siue orientalis con- suetudinem.

Item si vere penitentes in Dei caritate de- cesserint, antequam dignis penitentia fructi- bus de commissis satisfecerint, & omissis, eo- rum animas pœnis purgatorijs post mortem purgari, & vt a pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis fidelium viuorum suffragia, mis- sarum scilicet sacrificia, orationes & elemosy- nas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueuerunt secundum ec- clesiaram instituta.

Illorumque animas, quæ post baptisma sus- ceptum nullam omnino maculam incurre- rint, illas etiam, quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem ex- xuta corporibus (prout superius dictum est) sunt purgata in cœlum, mox recipi, & intueri clarè ipsum Dominum trinum, & vnum sicu- ti est, pro meritum tamẽ diuersitate alium a- lio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali, mox in infernum descendere, pœnis tamẽ dis- partibus puniendas.

Itẽ definitum sanctã apostolicã sedẽ & Ro- manũ pontificẽ in vniuersũ orbẽ tenere prima- riu, & ipsũ pontificẽ Romanum successore esse beati Petri, principis apostolorũ, & verũ Chri- sti vicariũ, totiusque ecclesiæ caput, & omnium Christianorũ patrẽ & doctore existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regedi, & gubernadi vniuersalẽ ecclesiã a Domino nostro Iesu Chri- sto plenã potestatem traditã esse, quemadmodũ etiã in gestis acumenicorũ cõciliorũ, & in sa- ctis canonibus continetur. Renouãtes insuper

ordinẽ traditũ a canonibus, cæterorũ vena- bilium patriarcharum, vt patriarcha Cõstanti- nopolitanus secundus sit post sanctissimũ Ro- manũ pontificem, tertius verò Alexandrinus, quartus verò Antiochenus, & quintus Hieroso- lymitanus, saluis videlicet priuilegijs omnib; & iuribus eorum. Datũ Florentiæ in sessione publica synodali solenniter in ecclesia maiori celebrata, anno incarnationis Domini. 1439. pridie nonas Iulij pontificatus nostri an- no, xi. Errabãt Græci in tribus cõmuniter. Pri- mo quod spiritus sanctus procederet a patre, sed non a filio. Secundo quod non erat purga- toriu post hanc vitã. Tertio quod ecclesiã orie- talis & constantinopolitana non esset sub ec- clesia Romana, nec patriarcha Cõstantinopo- litanus esset inferior Romano pontifice. Horũ quolibet est hæreticum. In alijs ritibus suis, qui non importãt hæresim (licet rationabilio- res sint ritus ecclesiæ occidentalis seu Romane) fuerunt permisi manere, sicut, quod celebrẽt in fermentato, quod baptizẽt in alia forma quã nos videlicet Baptizetur fetu⁹ Dei. N. in nomi- ne Patris & Filij & Spiritus sancti Amen. Itẽ quod ordinati in sacris, vtantur matrimonio contracto ante susceptionẽ ipsorum ordinũ sa- crorũ. Itẽ quod nutriãt Barbam. Itẽ quia dent sacramentum eucharistiæ sub vtraque specie omnibus etiam paruulis, & multa alia.

Tres Græ- corum et- rores, quo- rũ duos se- quuntur Protestan- tes tertium minime.

Armenij cũ Romana ec- clesia con- sentiunt, vi- de Conci- lium.

Insuper & Armeni, & aliqui ex India mise- runt oratores suos Florentiã ad Domiũ Euge- niũ, postulantes & supplicates instrui, & erudi- ri in iis, quæ sunt fidei à Romana ecclesia, & v- niri cũ ea in caritate Christi. Qui examinati in paucis reperi sunt dissentire à catholica fide & in illis subiecerunt se correctiõni apostolicæ, sedis. Quæ de concilio prælatorũ decreuit in ri- tibus suis, qui non sunt contra veritatem fidei permitti, sicut & Græci, licet dissimiles sint à moribus Latine ecclesiæ. In aliquib; verò, q; à fide vera discrepabãt, prohiberi, vt quod sacra- mentũ confirmationis nõ habebãt in vsu conse- rãdi illi nationi, declarato eis, quod illi sicut & cætera sacraria deberẽt accipere, credere, & cõ- ferre, & aliqua alia, quæ nõ occurrunt mẽ- ti. Quibus determinationibus acquieuerunt. Caieta ab Aragoniis oppugnatur. Blon. li. 7. de. 3. Ae. li. 10. vide c. 7. A. C. 1433.

§. II.

SE ne gesta inclita in Apuliæ regno ex to- to post tergum dimittamus, de his aliqua breuiter inferamus, cum etiam ad Mediolanẽ- sem spectent alius pauca repetendo. Post mor- tem Ioannæ secundæ reginæ Apuliæ, cum vo- catus à proceribus regni ex ordinatione eius fuisset Renatus dux Andeganiæ ad ipsum ca- piendũ, quia captus à duce Burgundiæ, detine- batur, retardauit aduentũ. Et interea Alphon- sus rex Aragonũ è Sicilia regnũ ingressus plu- res ciuitates vsurpauit, & aliquos ex principi- bus regni amicos & cõfederatos sibi fecit. Exinde cum magna classe, Caietam per mare & terram obsedit, vt nil victus posset inferri.

Et cum victualia intra deficere inciperent, statuerunt Genuenses eis suffragia ministrare. Vnde de voluntate Mediolanensis (cui nunc subditi erant) onerata naue frumenti, cum clas- se armata profecti sunt versus Caietam, & cũ

Genuenses ad Caieta- nos mittũ- auxilia.

A.C. 1439. propinquassent ad ciuitatem classis Aragonensis contra eam egressa est, & in ea erat rex Aragonum Alphonsus, & duo ex germanis eius multique proceres, nobiles & prelati. Conferunt est praelium nauale, atrox & horrendum, ut se inuicem facie ad faciem gladiis lapidibus, & sagittis impeterent. Denique classis Aragonensis, superata est à Genuensibus capto rege Alphonso, & fratre eius & multis nobilibus regnicolis, Siculis, & Aragonensibus. Solus vnus ex fratribus regis Petrus infans ex dignitate vocatus, cum triremi aufugiens euasit. Solura ex hoc obsidione Caietæ, de victualibus prouisum est abundanter.

Et quia ducem classis Genuensis deputauerat Mediolanensis sibi fidelem, & iussis eius omnimodo obtemperant madauit Philippus regem Aragonensem cum germano etiam rege capto ad conspectum suum adduci. Quem dux Mediolanensis, non ut hostem recepit, sed ut amicum & familiarem humanissime & honorificentissime tractauit, & post non multos dies liberalissime dimisit, mirabili certe magnificencia in duobus simul regibus, ac tot proceribus liberandis. Quid autem adiuuicem condixerint, vel pacti fuerint, in tanta beneuolentia ostensa ignotatur, sed ea liberalitas amittendi Genuam causa fuit.

Genuenses. Genuenses enim vsque adeo indigne tulerunt regem Aragonensem, inimicum suum, absque aliquo sui respectu fuisse dimissum, ut Mediolanensis seruitutis iugo repulso, in libertatem se vindicarent. Florentini verd & annonæ primam, & mox auxiliis multum eos inuadunt.

Rex Aragonum ad regnum redit. Rex igitur dimissus reuersus est ex captiuitate ad regnum, & non multo post plures ciuitates & oppida regni arripuit, & ipsam Caietam in deditionem accepit, & castrum inexpugnabile in cacumine (in quo pars ciuitatis magna sita erat) edificari fecit.

Demum dimissus dux Burgundie Renatus a Tres Alphonso Regis fuerit frater qui hic à Blondo nominatur. Secuti fuerant aduenienti Regem nobiles, Nauarra Rex vnus, & duo, quos ex gentis nomine appellat Infantes, Sancti Jacobi & Galicie Magister vnus, Henricus nomine, alter Petrus venit etiam in victoris potestatem Princeps Tarentinus, & Sinuesanus & Fundani filius. Caietæ obsidio ex templo soluta est, Amyl.

Renatus dux Andegauis & rex Neapolitanus. Nonnulla ad liberationem regis Renati, & ad Neapolitanum hoc bellum spectantia à D. An. prætermissa sūt, quæ ex Amylio addere hoc loco visū est. Renatus adhuc Burgundie captiuus erat, cum morte fratris locupletior factus, ducatuque Andium & comitatu Prouincia auctus, cogebatur, ut multo quam cum captus fuerat ditior, multo ac multo pluvius se redimeret. Ad expediendum pro redemptione aurum domum dimissus fuerat, obligata iuro inurando fide, eaque salua, quæ illi antiqvorum regno exstitit, procul abire, regnumque Neapolitanum capere nisi anno perfoluto non poterat. Isabella vxor viuis animi mulier, cum duobus ex eo filiis Ludouico & Ioanne in prouincia militem, classemque parabat. Alphonso interea classe ex Sicilia profectus Neapoli exclusus insula Aenariam tenuit ac deinde Caietam prouentibus euocatis proceribus sue factionis eam urbem terra marique obedit. Secuta est Genuensium expeditio, ideo suscepta, quod Genuenses in ea

vrbe magna suarum fortuarum partem habebat nobilisque illa inter insulas Pontias de Aragonis Genuensium victoria: cuius initium & exitum satis luculenter D. Anto. exposuit.

Postquam victoria Isabella Caietæ classe delata receptaque inde Neapolim profecta, conuentum habuit suarum partium procerum frequentem. Renatus vero prius à Burgundione religione iururandi solutus, & liber dimissus est, quam valle Castetiquam ille in ditione habebat, ab eo accepta, Flandriæque contributa. Tunc Renatus Neapolitanum bellum ducis auspicijsque genere constituit cum Genuensibus amicitia instituta. Itaque sua eorumque classe Neapolim nauigat, rex saluatur, res gerere incipit. Eugenius pontifex Isabellam copijs egregijs inuenit, Renatum sanctitate magis nominis, quam viribus inuabat suarum iam rerum anxius cura cuius maxima spe subnixus ad eam diem Renatus, cum præclara facinora toto regno, egisset bellum circumferens, Neapolim compulsum est. Quæ ab Aragonis, ut refert D. Anton. recepta, nulla reliqua spe incolumitatem sibi suisque discessu pactus in Franciam abiit. Hæc sunt quæ de hoc bello Neapolitano à D. Anton. prætermissa Amyl. recensuit. Cæterum tempus postulare videtur, ut ad conuincendam historiam Francorum accedamus, & quomodo Angli tota pene Francia expulsi sint referamus, & quod supra cap. 9. §. 7. nos facturos recepimus copleamus.

Lutetia recuperata & Flandria à Burgundione domita, cum iam Francie sua dignitas restituta videtur, Renatus frater Carolus apud regem in magna gratia erat: eius nutu agebantur omnia. Id quod per nulli ægerime fecerent, Delphino auctores fuerent, ut ex aula iniussu patris cederet. In Borloniorum sine se contulit, ac ex propinquo sollicitabat Aragonum nobilitatem, ut in eius verba iurarent. Responsum iuratos se ea duntaxat exceptione, ne quid in regem moueretur. Contiuo & rex cum copijs affuit filij adolescentie pater ignouit, de principe consistorum nobis Borbonij filio supplicium iunxit. Mox Delphinus peccatum virtute obliterauit. Talebotus Anglo Diepam obsidente cum exercitu profectus obiectas oppidanis munitiones perrupit, com meatum intulit, obsidionem soluit.

Burgundio vero summo iure in captiuo suo Renato vsus alienum captiuum Ducem Aurelianensē longe antiquissimum sibi esse duxit summa gratia sibi reconciliare. Negotium id iungitur Ducis vxori seminare regia maiestate more præcipue in Gallia recepto ut auctoribus mulieribus res magnæ gerantur. Ea agendo moliendoque pernicit, ut aratores ab rege Anglo Calitium, ac inde in finitima oppida conuenirent. Ibi primum de communi pace agi ceptum. Deinde copia loquendi cum Aurelianensi facta quem ad id Calitium Angli ea rogante transeuerant, cum eo conuenit, ut obliuio iniuriarum sanciretur, & castris ducere Margaritam filiam Cleuensis Ducis ex sorore Burgundionis procreatam. Proinde quadringentis millibus scutorum redemptus operata Burgundionis persanctæ affinitatem amicitiamque coluit. Anglica pax coniungi non potuit.

Inducit primum in duodeviginti menses, deinde in triennium factis, utraq; regia affinitate iungitur Anglo Margarita Renati filia deponderet. Anglus in gratiam sacre Renati intra certam diem pollicetur spose sue patrio Carolo quod is paterno dominatu Comes Canonanus diceretur. Canonanus cessiuit se. Ita Canonanno aliquanto post ad Francos redire

A.C. 1438.

Isabella prius & Renatus postea de apolliniæ peruenit. A.C. 1439.

Rex Renatus Neapolitanus

politegū dimittere copullus est. A.C. 1441. Delphini nus à parte fecit. A.C. 1440.

Aurelianensis dux captiuus. A.C. 1441.

Inducit inter eos & Anglos. A.C. 1440.

Inter ea externum bellum quaestiu rogatūque Renati in Galleses Mediomari. Esque itum. Spiuale de leuibus civibus receptum, vrbs Mediomaricium obsidit: ibique ex subleuit cum parte copiarum. Cæteris D. Alphonso dicitur à Bisilientium fratre, cum Helucetis manu confertur, quibus insensu erat, quod molesti erant. Augusti fratri Sigismundo Austrio duci, quo: un frater vnus sibi nomen intercedebat. Ad quatuor eorum millia cecidit, reliquos fudi: fugauit que interiores corru fines penetrare asperitas protulit locorum, proximis euasit ad patrem regem in Lotbaringia quintum iam mense sedentem restit. Mediomarices ducentis scutorum millibus pacem redemerit. Secuta est deinde mors Philippi Maria Ducis Mediolanensis, de qua D. Anton. inf. c. 11. §. 16. & grauis de Insulam imperio cum Francico Sfortia conuentio, de qua idem capitulo duodecimo §. secundo.

A consilijs autem Italianarum deinceps rerum Carolum regem Francorum auertit rupta fides Anglicarum induciarum Franciscus cognomine Terraconensis partes Anglias professus, indociarum die nondum circumactis, repentinè irruptione cepit Filicerias oppidum opulentiissimum Britannia contibutum idem Normannia positimum. Quæ de re Britanno expostulante francus ex militi ad Sombrosittum, rerum Anglicarum in continente administratori, qui reddi petereit oppidum, ac de iniurijs satisfaceri. Responsum id iniussu regis sui factum, sed Filiceria non reddebatur, & Terraconensis erat ex iniurijs amicis Henrici. Proinde Franci Pontem arcem (id oppidi est nomen) arte ceperunt, & primæ luce curru lignis onusto, subsequentibus, ne qua suspicio subleuitatis magno in cruallo militibus raris habuit materiarum cum subtilibus instrumētis. Ab his aurigæ occup. transportis compulso, afluere duces cum copijs. Ita arx postquam ac oppidum capium. Veruelim prode pugnatio oppidano uelut patiens. Arcem Angli aliquantū intulit, tandem coacti deditionem fecerunt. Pons Adomari vi. Exonijs voluntate ipsorum recepti, Meduntini ab Anglis defecere. Pernum Angli qui in praesidio erant pacis: ista inra certam diem Rotomago sibi auxilia venient abiuos se, a die præterit: deditur. Constantia, fauim laudim fidem sine certamine reducere. Te vor vndique Rotomagum circumstabat, & inducia bant dubia ruptæ, & spes sublata: quod proceres Angli sperauerant omnes conditiones pacis nisi certa Francia parte Henrico attributa, optimo habenda iure, sicutaque omni Franci regis in se imperio. Id pernegabat Francus. Is interea Rotomagum obedit. Inerat validum praesidium, & egregij duces. Caroli regem diuis circumspiciebant. Angli intencius omnia circumspicere, ne prodirent. In tanta vrbe iniurijs oppidanorum animis difficile erat omnia caute. Aliquot ciues re compo sita duas turres & quod inter eas nauis est, occupauerunt, ac Francos demissis scalis recipiebant. Sensit Anglus occurrit, & qui considerant: deicit, & qui consuebant deturbat: proditores obtulit. Ciues profudie dnce. Archiepiscopo Sombrosittum in publico circumstant, ut vnus, ut sua, vrbsque salui proficiat, mitti que patiat oratores, qui salutem illi vrbsque pacifantur. Itum ad regem, nihil ciuibus delegata: Renunciat: Angli ratione non probant Angli conuentio, occupant arcem, & quod vocant, palatium. Nihil secius Franci intra mania receperit.

Angli eruptionem tentant, coerenti, ac in obsidione iutam clausi ut cum peterent, vi incolumes dimitterentur, nouis legibus illigatur. Dux Sombrosittus, vi ex quinque Normannia oppidis deceret, deducere que praesidijs, Caliebeco, Monnillari, Iulia bona Tancretiulla Arefluet. Ad fidem promissorum obles Talebotus mnerit. Ita dimissus cum reliquis dux. Cætera que conueniant oppida reddidit. Arefluetum profectus redaturum se negauit, obsessus oppidum, natisque & terra & mari dicto paruit, Ad Falestam plurimus labor fuit, quod egregius miles eam utabatur. In oppidum Henricus ab ingetta me vita Talebotus dono dederat. Conuenit vt Talebotum Franci recepta Falestia dimitterent.

Exin ex Anglii auxilia venere, ad tria millia no uorum militum: & mille circiter veteranorum, ex praesidijs oppidorum que fidem non mutant collegij. Cum hac utraque manu pugnam Carentum inter ac Baiocas ad vicum Forminacum, perpauci Anglorum euasere, cæteri casi captique: Tam secundis Francorum rebus Terraconensis ad Francum tradidit, filia cæra sique reddidit. Circumfrent arma, ne in Normannia quid reliquum belli sit. Ea haud magna deinde negotio confecta placuit persequi cætera & in Aquitaniam recenti terrore mouere, ac omni ex continente hostem exigere.

Omnes copia vndique contracta, ac mox quatuor in partes diuise vno eodemque tempore quatuor oppida obsidebantur oppugnabanturque. Arquo, Rizo, Franciacum, castello. Ita dum distinentur consilia vi resque Anglorum Burdegalenses ad Francum mittunt de conditionibus tradenda vrbs, quibus ex sententia concessis, & comes fluffatium, & principes Buronum in fidem veniunt, quorum exempla obfesa oppida sequuntur. Tam omnis Aquitania recepta præter Baiocam: eorum, cum ex uentibus pugnatu acie, vincitur, sibi uan locus permunitus expugnatur, de ditione oppidani cum Franco agunt. In caelo candida crux conspicitur, in religionem id vertere Angli deposita rubra candidam communi consensu sumptere.

Nec diu in fide Burdegala mansit. Insequenti anno ad conuentionis factæ claudendum nunciū Talebotus quinque millia peditum transfudit, vrtemque recipit, ac circumiecta pleraque oppida. In cum Ioannes Borbonij ducis filius. Ad Castellionem castra posita superuenit repente aduentu hostis, terroremque ad munitiones vsque intulit. Centum etiam ferme sagittarios occidit metu torpidos. Erum pente è castris nobilitate signa collata. Inter præites Talebotus erat atate ingruascente eques, suos ad vrtem acuebat, tormenti icu concidit antequam exspiraret haud dubia iam Francorum victoria, filio suad: bai, vt dum facultas foret, in tutum ipse se reciperet, Adolescens mortem occumbente patre, vitæ fugæque pretulit. Minor quam pro n mine ducis, victoria fuit. Minus duo millia desiderata, amplius duo millia propinquo recepta Castellionem concessere, sed & hi mox redidit.

Supremum eo bello palium rem inuicem deceruit, possessionemque certam restituit Francis, vrbs Aquitania principis, quæ per tot deinceps atates Angli obtinuerant. Burdegala enim cū expugnatione aliquot dies sui inuisset, cœcessit tandem in nouas aliquotque grauiore conditio. Angli dimissi ciuib' venia data, ac ne respiceret ultra possit Anglos duplici arce firmatur, & quæ defecerat in fidem redire.

Tertia pars hist. Ant. Y 3 mili

A.C. 1437. Rhotoma gum à Francis recepitum.

Pugna ad forminacum 17. Cal. Maij 1450.

Normannia vniuersam Carolus recuperat. A.C. 1451.

Aquitania Angli pelluntur. A.C. 1452.

Burdegala ad Anglos dedit. A.C. 1452.

Pugna ad Castellionem 3. Id. Iulij.

Burdegala iterum recuperatur. A.C. 1454.

A.C. 1439.

Mili victoria Angli sine noxa dimissi anno eius sex-
culti quinquagesimo sexto, eo que Francis felici, nul-
la re in continenti Anglis reliqua prater Calitium
& ei contributos angustios fides.

Hæc ille. Nostro demum saculo An. 1558. Fran-
ci Duce Francisco Guisiano Christianissimo prin-
cipe Calitium urbem omnium opinione inexpugnabi-
lem septimo obsidionis die 5. Ianuar. expugnarunt,
mox Guinam arcem muuitissimam captam incendit
& Hamam capiunt, denique Anglos ex tota Anglia
ex turbant. Geneb.

Denique cum in medijs Galliarum tumultibus
se Huguenotus Angli iniuria esset, Narmanniaq; va-
stasset fortissimum maris portum, vulgo portum gra-
tia occupat à septembri anni 1562. vsque ad finem
Iulij, è quo prius non exierunt, quam gravissima peste
inde discedere coacti sunt, quæ discedentes in Angliã
vsque eos comitata est, ita vt Londani solum eo anno
plusquam viginti hominum milia perierint. vt idè.

Alphonfus
Neapoli
capta re-
gno libere
potitur.

tardèque veniens propter detentionem de eo
facta à Duce Burgundie ingressus regnũ in Nea-
poli, quæ pro eo tenebatur, cum honore ma-
gno & gaudio susceptus est. Indeque plura cer-
tamina inter eum, & regem Aragonũ, de iure
regni contendentes inuicem conferta sunt. Au-
gebatur vires regis Aragonum, gentibus & ci-
uitatibus sese ei dedentibus, vitro vel vi coa-
ctis, & econtra Renati minuebantur, vt post
breue tempus ipsa ciuitas Neapolitana obsi-
deretur à rege Aragonum. Vna autem dierum
germanum eius Petrum Infantem ductum, vi-
rum valde bellicosum, circum euntem mœ-
nia ciuitatis, quæ sunt iuxta litus maris, lapis
ex bombardâ emissus percuciens caput eius
totum assumens in mare traiecit: nec vnquam
valuit reperiri. Sicque truncatum corpus, in
ecclesia sancti Petri martyris cum solemnĩ pò-
pa sepultum est. Cum autem obfessa esset ciui-
tas noctu per cloacam subterraneam, hostes
ingressi eam ceperunt. Renatus autem in ca-
strum nouum refugiens cum nullum speraret
subsidiũ, castrum dedit liber abire permis-
sus. Qui Florentiam adueniens, vbi erat Euge-
nius cum curia sua, aliquam diu ibi moratus,
& humane & honorifice tractatus, tandem ad
propria est reuersus. Totumque regnum Apu-
liæ rex Aragonum nullo resistente possedit, de
facto, cum in Renatus bullas apostolicas prius
obtrunxerat in concilio Pisano, & quod maius
est in concilio Constantiensi concessions si-
bi facta ab ecclesia de dicto regno.

Paulò post solennes nuptias celebravit fi-
lio suo illegitimo Ferdinando nuncupato, ad
quas etiam destinati oratores florentini con-
gaudentes interfuerunt: nondum enim litem
mouerat Florentinis, sed pacè habebat cù eis.
Missus fuit orator ad congratulationem Do-
minus Iannoctius de Manetris, miles Floren-
tinus cum alio. Qui Iannoctius multum peri-
tus in lingua latina, græca, & hebraica sermo-
cinatus est luculenter coram eo publice, mul-
tum commendando eum à patria, vnum erat,
à potentia, ab industria, adiiciens quoddam
exemplum cuiusdam præpotentis Domini val-
de bellicosi, & semper ad alia anhelantis qui
vna dierum colloquium habuit cum vno sa-
pienti barone multum familiari sibi de his,

quæ intendebat agere in mouendo præliũ cõ-
tra terram vicinam, cui ait ille. Domine mi,
postquam ceperitis illam ciuitatem cum mul-
to labore, quid vltra facietis? Qui respondit.
Ibimus post contra talem aliam ciuitatem. Et
ille. Capta ea, quod cum magna expensa, & pe-
riculo fiet, quid postea fiet? Et Dominus. Labo-
rabimus pro alia patria. Et post multa sic enu-
merata, & responsa, ait baro. O Domine, non-
ne melius est vobis, quam latum illud Domi-
nium in pace habeatis, & gaudetis: quam quo-
tidie alia quærere, semper laborare, periculis
se exponere, & nunquam quiescere? Certe sic.

Redit ad bellum Lucense. Leo. Aret.
Berga obsidetur. Blond. lib. 8.
dec. 3. A.C. 1437.

§. III.

CVM autem Franciscus omnem ferme ad
urbem Lucæ aditum, tunc fossis, tum val-
lo præclusisset, captis nonnullis humilioribus
castellis Nicolaus ad oppidum Bergam diuer-
tit tum loci natura, tum defensoribus muni-
tum. Id positis castris cum obsideret, militel-
que nihil hostile timentes (triginta enim pas-
suum milia Franciscus aberat) custodias obi-
rent negligentiũ, summum adiit discrimen.
Nam missus à Francisco cum leuis armatura,
peditatu præfectus, in compositos de improbi-
so adortus hostes, & simul, qui in præsidio ca-
stri erant, ex præparato egressi portas, maio-
rem, quam pro numero tumultum exciuerunt.
Aspera vtrinque dimicatio fuit, tamen fusi fu-
gati que Nicolai milites, Ludouicus adolescens
Domini Mantuani filius, qui custodia castrorum
præerat, accepto vulnere captus est, reli-
quæ exercitus facto globo armis sumptis suis
auxilio accurrerunt, præfectusque paratior ad
manũ venerat: at Fræcisus cù Ludouico rediit
obsidio postmodum ab hostibus relicta est.

Instabant verò apud Florentinos Veneti, vt
quoniam Luca in potestatem eorum procul-
dubio ventura erat, franciscus ad se mittere-
tur, vt additis copiis flumine Abdua ponte iũ-
cto Mediolanensem agrum depopularetur, fo-
re vt dux propinquo fatigatus bello, curam
abiiceret Lucæ tuendæ. Verum cù id impetra-
re nequissent (id enim tentari opinio perua-
serat, quo Lucani obsidione liberarentur) ipsi
suis viribus fabricato ponte exercitum tradu-
cere conati sunt. Et id successisset consilium,
nisi continuus imber rem turbasset. Pro-
pter superum enim regionum nocturnas plu-
uias adeo flumen excreuerat, vt nulla facultas
daretur palos, aut naues in alueo sistendi, na-
vicularumque vsus nullus esse poterat. Viden-
tes Veneti eorum consilia secus, vt rati erant
cecidisse, & Nicolaum fore bello superiorem,
rursus à Florentinis petiere, vt Franciscum trãs
Padum in eorum subsidium destinarent. Id
cum difficile videretur (vulgo enim iactabatur
id causa aduertenda Lucanæ obsidionis quæ-
ri, neque in rem Florentinam fore, tam longè
à suis præsidijs talem ablegari ducem belli im-
petrarunt, vt regium franciscus peteret, Par-
mentem.

Veneris
obsidionem
Lucæ
rentino
renocant
volunt.

A.C. 1437.

mensè nque agtum popularetur, quo tuendæ
illius urbis causa Nicolaus ab obsidione Ber-
gomi amoueretur.

Ceperat enim, dsmolitalque erat nonnul-
la castra de Bermogo, & ipsius expugnationi
incumbebat. Sed cum sciuisset Nicolaus Re-
gium venisse Franciscum, timens Philippi re-
bus è vestigio Parmam, relicto Bergamo con-
cessit, eo que ad se maiore ducis copiarum par-
te conuenire iussu fabro signarios, currens, iu-
menta que, pontibus lignicis, scalis, commea-
tuque ferendis accommodata cogens, palam
vociferabatur se ad liberandam obsidionem
Lucam profecturum. Hoc apparatu territi
Florentini, dum Venetis egere, vt sinerent
Franciscum ad obsidendam Lucam reuerti, cu-
ius auxilio Nicolao obsisti posset. Id Veneti
assensere, satis sibi factum rati eam belli mo-
lem à se in Tusciam translatam. Retro igitur
Franciscus per montes Mutinenses transito
Apennino versus Lucam proficiscitur. Secus
est eum alio itinere Nicolaus. Postulauit
autem Franciscus à Florentinis obnixè, auge-
ri sibi copias. Sed cum nulli essent in propin-
quo equites, Venetos rogarunt, vt Guidanco-
nium Manfredum equitum quingentorum
præfectum ad Franciscum ire sinerent. Quod
facile concessum fuit.

Fræcisus autem auctis copiis, à Venetis, &
à Florentinis præteriti temporis merita stipen-
dia posebat. Pari enim sumptu conductus
fuerat. Quod posebat à Florentinis, quampti-
mum satis est ei factũ. Veneti autè ob denega-
tum ante ad se Francisci aditum indignati, sti-
tuerunt nulli nisi qui eis Padum militaret, sti-
pendia præbere, ideoque varias causas afferre,
cur ab eis nisi certa conditione non deberet-
tur. Multaque aduersus eum sunt oblocuti,
quæ mentem Francisci satis turbant. Existi-
mabant plures (id quod haud ambiguum vi-
debat) hoc responsum eo spectare, vt Fran-
ciscus ira motus obsidionè desereret cceptã. Flo-
rentiniq; cù ignominia pelleretur. Fræcisus ve-
rò paulatim comotus, à Florentinis etiã, quæ à
Venetis debebantur, volebat solui, signa quæ
dam præ se ferens animi cum Philippo recon-
ciliati. Nam & oratores eius ad se missos
præter opinionem benignè excepit, humani-
terque est allocutus, neque verbis similitatem
aliquam aduersus eum ostendit. Hac difficul-
tate ducti Florentini, cum Francisco egerunt,
vt parumper differret postulata, quo ad mitte-
rent ad Venetos pro pecunia soluenda.

Dux erat
Fræcisus
Pufcarus
de quo su-
vide eius
oratione
apud Blø.

Missus est ad Venetos confestim vir, pru-
dentia, virtutèque insignis, Cosmas de Medi-
cis: qui ad id munus potissimum est electus
tum quia ciuis optimus erat, & in republica
præstans, tum quia acceptus Venetorum du-
ci, multisque ciuibus summa beneuolentiã
coniunctus, sperabatur eo potissimum orato-
rem commune absque difficultate cum
Venetis & Fræcisco transigi posse. At Veneti
cum bellum ab eis remotum esset, paucam
de sociis gerebant curam. Multis rationibus
ostendit Cosmas à Venetis pro iure fœderis
promissa stipendia peti, ita enim illius fidem
mereri, qui magno suo incommodo Regium,
quo ipsi à Piccino tuti essent transisset. Pe-

riculum fore si contemptus ab eis Philippo
hæreat, qua sola re haud dubiam foret illum
fore superiorem bello, sed contempta Cosme
adheratio est, & postulata neglecta. Multi
enim capi Lucam ægè ferebant. Re infecta,
Cosma Ferratiam, inde Florentiam reuertit-
tur.

Piccinius in Florentinum
agrum tendit. Blon. ibid.
Leonar. Aret. Petrus
Marcellus. lib.
de gest. Ve-
net.
§. III.

INTEREA Piccinius transitu Apen-
nini prohibitus, agrum Mutinensem pe-
tit, com meatum verò, quem Lucam erat
comportaturus, eidem iumentis Castellio-
nem Lucensium oppidum in iugis Apennini
deserri iussit. Ipse per agrum Bononiensem,
aut per Flaminiam se Lucam simulat iturum.
Inde Banoniam versus iter aggreditur, missis
ad pontificem Ferratiæ tunc residentem nun-
ciis, qui transirum pacatum peterent per ter-
ritorium Bononiense. Quo concessio, spem de-
dit Eugenio se contra Franciscum iturum, quo
ablata per eum Ecclesiæ restitueret, data vtri-
que fide publica, Nicolaus cum Bononiam
prætergressus neminem violasset, postis iux-
ta Idicem fluum, via flaminia castris: cum
fingeret se in Hetruriam traiecturum, Astor-
gium Manfredum cum duabus equitum tur-
mis ad obsidendum Oriolum Florentinorum
castrum præmisit, ipse è vestigio secutus oppi-
dum vi expugnatum hostili more diripuit.

Desperato Venetorum auxilio Franciscus
iam antea tentatam cum Philippo Mediola-
nensi pacem prosequitur, haud annuentibus
Florentinis. Qui cognita eorum mente cum
res suæ in arcto versarentur, & hinc staret ho-
stis acerrimus, illinc Lucæ potiundæ ablata
spes videretur, per occultata tum consilia tum
præsidia, illi subministrabantur, authores hor-
tatoresque eius pacis fuere. Cernebant enim
se à sociis destitutos, solos à Philippi copiis
oppugnari. Hanc pacem iniit, pepigitque Fran-
ciscus nonnulla florentinorum mentione ha-
bita. Conditiones pacis multæ fuerunt, in
quibus illæ erant præcipuæ, vt ei Philippus
certa stipendia intra constitutum diem solue-
ret, tum vt renocaret Philippus equitatum
peditatumque omnem florentinorum domi-
nio vtque de eorum ditone per suos capta re-
stituerentur. Luca liberata obsidione, fœdus
pacis in decennium firmaret cù florentinis: Ca-
stellia, & oppida amissa ab eis cederet florenti-
nis, Lucanorum ius potestatisque vltra sex mil-
liaria nõ protenderetur. Qui eorum armis al-
terum laceraret, se eos bello persecuturum
oppugnaturumque pacis violatores. Filiam
quoque francisco Philippus despondit. Mul-
tæque præterea conditionibus adiecta, quibus
nulla in re fœderi, quod inter Venetos & flo-
rentinos ictum erat (omnia enim francisci no-
mine

A.C. 1437.

Franciscus
Sforzia
cum Media
lanensi pa-
cem facit.

A.C. 1417.

maine acta erant) derogabatur. Magna videbatur inter Philippum Florentinofque iacta reconciliandae gratiae fundamenta. Verum animus subdolos, quietem abhorrens, ex viginti capitulis, quae in pace inita erant, nullum praeterquam de danda pecunia seruaui. His actis, cum excessisset Oriolo Nicolaus, idque d. statutum, praesidio eius Florentini recuperassent, in finibus agri Foroliuensis posuit castra, inde Rauennam, quae a Venetis tenebatur, profectus cum diutius oppugnasset, deditione tandem facta eam recepit. Relictoque ibi praesidio, Imolam, Foroliuuium, Bononiam, praeter conuenta cum pontifice ciuium prodicione cepit.

Gatta Melata a rep. Venetari militaris gubernator castra a Nicolao Piccinino occupata recuperat. blada. i. fetes.

Casale Maris Piccininus occupat.

Nicolaus Piccininus in Venetis mouet.

Brixia duae erant factiones.

A distinerent. Guelphi aliorum timore arces a se custodiri contendebant. Magnum motum ea res concitauit in ciuitate, & haud procul a seditione erant. Praefecti Veneti virtus (is Franciscus erat Barbarius) prudentia & eloquentia singulari suadendo, hortando, monendo, deprecando, omnem compeffit motum. Paucos deinde post dies in vlcioram oram, Veronam versus traductis militibus omnia regionis illius castella triduo cepit Piccininus. Plures quoque montani, qui in variis vallibus erant (ea gens mobilis est & inconstans) transiit ad Philippum. Missi tamen a Venetis eo nonnulli praefecti, & aduersae factionis viri hostes exultantes laetitia magna caede adita fuderunt.

A.C. 1417.

Franciscus Barbarius Brixiano continet.

Venetis maximam classem instruunt. Blon. lib. 8. dec. 3. Leonard. Aret. Pert. Mar. §. V.

CVM inferiores terrestri bello Veneti essent, classem maximam armare decernunt vt ob priuatum discrimen Mantuanum ad sua tutanda reuocarent, & simul vt ceteris in fide perstantibus animus augetur. Et classis, quae erat centum quadraginta quatuor nauium ad varios belli vsus fabricatarum, dux praeficitur Petrus Lauredamus, vir ea tempestate & belli & pacis artibus praclarus. Has maiores naues quadraginta aliae minores secuta sunt, vsui necessaria afferentes. Apparatus classis ingens erat, tum machinis, tum omni tormentorum genere, quae ad expugnanda oppida pertinerent, siue aqua siue terra pugnandum foret. Rediens a Roadi obsidione Nicolaus, paucos & intra dies eo oppido potitur, & multis aliis se tradentibus vltro. Erant Brixiae maiori ex parte Venetorum copia duce Gatta. Ob eam rem parabat obsidere urbem Nicolaus, confusus se eam in potestatem fame redacturum. Id timentes Veneti, decreuerunt vt Gatta cum maiori equitum parte ibi, & aliis in urbibus opportuni defensores locarentur. Data est ei quoque facultas maiorem equitum peditumque numerum conducendi, quo Nicolao obsisteret, & sua defendi possent.

E Cum autem Virtium oppidum non armis sed prodicione Nicolaus cepisset, quod multum Brixienfes perturbauit, propterque hoc omnes suaderent Gattam, ac equitatum, & peditatum pro urbis defensione retinendos solus Franciscus Barbarius praefectus ex parte Venetorum, ne nuda defensoribus paterent hosti aliae ciuitates, & praecipue Verona, hortatus est Gattam, vt modico praesidio ibi relicto, exercitum omnem, non qua antea tentauerat via, sed per montes transitis propinquis paludibus Veronam duceret. Quod ille fecit, & montes asperissimos, & infestis hostibus plenos, per praecipites saltus & pene inuios quadriduo profectus, cum pluribus locis ferro via esset aperienda, tandem pluribus praesidiis obtingentis equitibus amissis maximo labore Veronam venit.

Interim cum maxima in expectatione classis parata foret, timens rebus suis Marchio Petrus

A.C. 1418.

Marchio Ferrariensis se aduersus Venetos parat.

Ferrariensis Nicolaus (incertus enim erat, quod duceretur) ad duo millia equitum, & quingentos pedites aduersus externam vim, si qua ingrueret, praecio conduxit, opera Eugenij pontificis, qui tunc erat Ferrariae propter conciliu quo Graeci venerant, renouato cum Venetis foedere. Dum classis Padum ingressa expectat diutius, quam belli gerendi ratio postulabat: datum est Mantuano tempus, ea loca quibus classe noceri poterat muniendi, ac praesidiis firmandi. His enim castellis iuxta Padum egregie munitis, palos ingentes catenis colligatos iuxta ripam triplici ordine defixit: quibus accessus ad terram nauibus prohiberetur. Propugnacula insuper frequentia & castella in locis opportunis disposuit, ex quibus milites ripam ab ascensu hostium defenserent. Inter caetera Hostiliam oppidum, in Padi ripa omni arte sepsit, tum palis, tum propugnaculis, tum catenis, quibus aditus nauium arceretur.

Dum haec a Mantuano aduersus classem praeparantur, Nicolaus Piccininus ad obsidendam Brixiam, a qua Gatta aberat, vt supra patuit, intetras, aquas fistulis in urbem perductas, flumina quoque & propinquos riuos auerit tribusque castellis urbem cinxit. Erumpent quotidie Brixiani aduersus castellorum custodes, & aspera certamina certabatur. Nicolaus gloriae cupidus, Brixiam expugnare cogitans sperabat aut vi (cum pauci milites urbem custodirent) aut fame, aut obsidionis tedio ciues deditionem facturos. Igitur contractis vndique copiis, simul coacta magna rusticorum manu, multis machinis & bombardis comportatis, castris positus urbem cinxit. Erat equitum Brixiae praefectus Taddaeus Estensis, vir bello vilis, & praetor Franciscus [Barbarus] magni vir consilij, qui conductis in ordine militibus descriptoque per centurias populo, eruptione facta cum in fugam hostes, qua eruperant, verterent, magna edita caede [in urbem sese receperant]. Hoc veluti contemptu indignatus Nicolaus addit milites, plures bombardas opposuit, quibus & moenia & turres deiicerentur, aliique in locis simile tormenti genus erexit, quibus turres & muri conquassarentur. Qui adeo diebus paucis constructi sunt, vt plures ciues deditionem cogitarent: sed praetoris diligentia, qui singulis locis singula praesidia praefectosque distribuera, ad moenium defensionem, ciuium animos ad urbis liberorumque defendendorum cura conuertit. Quo factum est, vt omnes vna mente obsidionis laborisque pericula se subituros denunciarent.

Brixia acerrime impugnatur, sed strenue propugnatur. Blon. ibid. Petr. Marc. Leon. Aret. §. VI.

PLURIBVS diebus aspera praelia cum hostibus erant, ac multi ex vtraque parte cadebant. Nam cum magnam murrum partem Nicolaus machinis strauisset, ex ipsis ruinis ciues cum hoste pugnabant. Id aliquamdiu maximo labore ciuium fuit, nocturna, scilicet reparatio murorum, quo interdum ceciderat loco. Ad hoc quoque opus

Mulierum in urbe defendenda virtus.

A.C. 1418.

A perficiendum sceminae etiam mixtae viris summo studio, velut in eo consisteret salus patriae incumbabant. Verum cum ea res haud satis firmum praesidium afferret, ibidem aggredensissimo a parte interiori murorum altitudinem, aequabant. Cuniculis quoque via in urbem tentata est ab hostibus, sed in cassum hi conatus euasere, cum ciues ipsi simili opere occurrentes hosti, igne, fumo, ferro, eorum labores repulissent. Tentatum insuper a Nicolao aliud urbis potiunda consilium. Nam partem murorum a fundamentis fossam, versus ciuitatem B impellere, ac per ruinas urbem ingredi cogitabat. At praefecti, qui venturam ad se ruinam prospexerant, ciuium & militum auxilio contistrabibusque impulsam [murrum] supra hostes ruere fecerunt, qua ruina multi mortales extincti sunt. Compertumque est omnis generis sceminarum maximam fuisse operam in urbe defendenda, magnamque laudem conferuandae patriae tulisse. Non enim sola viris arma opportuna subministrabant, sed etiam ipsae armatae pro viribus pugnabant cominus, & certe locum quemdam, a ciuibus labore defessis desperatione desertum quaedam, solae accurrerent sceminae hostem repressere paulisper quoad integri succederent fessis, neque virorum filiorumque in earum aspectu, aut sauciorum, aut mortuorum dolor a tutela murorum auerit, & urbis defensione. Urgebat ciuitatem pestis praualida, qua plurimi interibant. Placuit igitur emittere voluntarios. Magna multitudo aetatis imbecillis tum viri mulieresque ac pueri urbem reliquerunt. Fuit quoque illa praetoris prouidentia haud parua, qua mortuos publica impensa sepeliri, & saucios adhibitis medicis curari ordinauit.

D Multa a Nicolao ad expugnandum urbem sunt excogitata, quae omnia urbe defendenti virtus, & fortitudo superauit. Na fistulas aquarum in urbe fluentium interrupit, riuos procul ab urbe deflexit, muros diruit, cuniculos egit, continuis praesidiis ciues & milites defatigauit. Quae omnia cum in vacuum cecidissent, ira motus Nicolaus statuit omnibus copiis viribusque per turris Morabellanae ruinam urbem subigere. Commissa vtrinque acerrima pugna, tandem obstinatione ciuium hostes sunt reiecti, cum pluribus horis aequis viribus pugnatum esset multis vulneratis amplius ducentis ex hostibus cecidere, ex defensoribus 40. Ommissa eius loci pugna, Nicolaus oppidanos labore defessos ratus quieti vacaturus, e vestigio ad aliam partem urbis, cum omnibus copiis oppugnandam accessit. Ibi quoque cum diutius nec quicquam aditum tentasset, reiectus ciuium constanti ad defensionem animo oppugnationem reliquit. Peribant enim multi ex suis multi vulneribus debilitabantur. Saepius deinceps diuersis in locis, quae commodiora oppugnationi videbantur acerrima, comportatis, ad pugnam dum variis machinis, praelia commisit. Sed multis vtrinque pereuntibus, Nicolai equites peditesque, cum plures ictu lapidum interfectos laceratosque multos vero actos e muris praecipites, sociorum turbam partim caesa partim semiuolutam vidissent, sublato clamore ducem increpabant, & tot praclaros bello viros

certa

A. C. 1438. Brixia obsidio soluitur.

A.C. 1437.

certæ morti incassum addidisset, ita quod tum solis vocibus, tum desperatione urbis recipienda adductus, in fine mensis Decembris exercitum in hyberna dimisit. Octingenti & amplius ex ciuibus, & mercenariis yltraducen-ros, ex hostibus vltra duo millia ea obsidione ceciderunt.

Ne tamen omnino intermissa obsidio videretur, Italianus Philippi præfectus cum duobus equitum millibus in captis oppidis ap im-pediendum commeatum relictus, variis incur-sionibus terebat urbem nullo otij spiramento dato. Soluta obsidione, præcipua Venetis eo comparandi frumenti cura erat: Nicolaus quoque ad id incumberebat maximè, ne quid frumentarij subsidij ad ciues deferri posset. Ereptis enim frequentibus in conuallibus & montibus castellis, fossisque obductis ademerat vehendæ annonæ facultatem. Conatus est tamen Gatta (quem ducem exercitus Veneti constituerant) in urbem frumenta mittere, sed interceptum est in itinere à Nicolao, non absque deferentium detrimento. Accepta tamen per Italianum clade apud pontem Sarchæ fluij exacto eius præsidio & filio occiso, paululum Venetorum res est restituta, reliqui ad montes confugientes, commissa pugna cum Venetorum præfectis prosligati sunt, quo prælio ad mille hominum ex Philippi militibus occubere. Postquam oblectis itineribus omnis subsidij aditus erat præclusus ali a ratio à Venetis subueniendi viri est excogitata, res vtique ardua. Modus autem prouidendi & deferendi annonam Brixia fuit valdè mirabilis, & difficillimus & ingeniosus per Benacum lacum qui ob breuitatem dimittitur.

a Hic modus sic breuiter à Petro Marcello describitur. Ex Athesi naues, quædam attractæ vsque ad sancti Andrea lacum, inde in Benacum à Penta, & Torbolum mirabili quadam arte Sorbolo quodam auctore Cretensi per montes demissæ sunt.

Veneti aduersus Mediolanensem præsidium comparant. Blon. ibid. Leon. Aret. Per. Marcel.

§. VII.

QVÆ ad Brixia statum pertinebant compositis, & prouisione facta de annonæ, haud ignorabant Veneti Mediolanensem numero & virtute exercitus superiorem futura æstate (sicut accidit) Veronam, aut Vincentiam inuasurum. Neque erat vnde novos milites compararent, quibus hostis viribus obfisteretur. Id vnum suarum rerum præsidium censebant fore, si Franciscus ex Piceno in eorum auxilium veniret. Id difficilè dicebant, propter contractam cum eis antea Francisci indignationem. Non tamen diffidebant illum in suam partem trahi posse, Florentinorum quibus erat amicissimus intercessione. Sed verebantur, ne id à Florentinis denegaretur, qui meminissent quanto cum fastu & con-

temptu sociorum, Cosinæ & Iuliano oratoribus, olim de comuni re agentibus respondissent. Suppeditabat quoque pro subsidio orare Florentinos, facerique se eorum opera egeret. Necessitas tamen pudorem vicit. Missoque Florentiam legato Iacobo Donato, qui Cosinæ Laurentioque fratri (hij primarij) habebantur ciuitatis viri) summa familiaritate coniunctus erat, cum eis cæterisque ciuibus qui ad id opportuni videbantur, multis verbis contendit, vt Franciscus in eorum subsidium pergeret, quod haud magno certamine impetrauit. Sciebant enim Philippum nil eorum seruasse, quæ ex fœdere promississet. Sæpius quidem eius fidem dabiam & instabilem experti, nolebant illum bello Venetorum superiorem esse quoniam veri erat simile, si præterita animaduertent, relictis Venetis Philippum in se arma verfurum.

Venit interim mensè Ianuarij Florentiam pontifex Eugenius concilium habiturus pro Græcis, qui oratoris Veneti præcisibus Franciscum hortatus est, ad capiendâ à Venetis stipendia, ipse fide publica pollicitus se ei, quæ de Ecclesia Romana tenebat id (enim petebatur) conseruaturâ. Contracto igitur per quinquennium inter Venetos & Franciscum fœdere hæ conditiones interea sunt ad scriptas, vt tum Venetorum, tum Florentinorum vnus dux belli esset, quatuorque equitû & duorum milliû peditum, stipendia sibi impenderent. Vtriusque insuper populi copia tunc conductæ, tum conducendæ sibi parent. Additumque vt Nicolaus Ferrariensis Marchio cum mille quingentis equitibus, quorum Guidantonijs esset præfectus, & Borisius Nicolai filius cum equitibus mille, Venetorum Florentinorumque sumptu sub Francisco militarent. Id palam factum fœdus Nicolaum pepulit, vt copiis vndeunque contractis agrum Veronensem inuaderet, existimans se facile ea vrbe potiturum. Itaque à Benaci ora cum exercitu profectus pluribus in locis Athesim transire Mantuanum auxilio conatus, sæpius ab hoste repulsus, tandem ductorum, qui bus id demandatum erat ignauia, ponte nauibus iuncto copias traduxit. Transgressus flumen Pringineacum oppidum validum ac opulentum, cum aliquamdiu summis viribus oppugnasset, facta deditione recepit. Deinde Baldum receptum est. Plurima insuper oppida de Veronensibus ac Vincentinis, tum sponte, tum vi in potestatem redacta. Omnibus ferme agri Veronensis oppidis potitus Nicolaus vna cum Mantuano urbem cepit obsidere, tum natura, tum copiis, tum fide ciuium munitam, sed annonæ, quæ summa erat, caristia debilem. Interea iuxta Benacum lacum paululum fortuna Venetis fauit. Nam cum Italianus eo cum magno equitatu peditatûque vincitur.

Italianus à Venetis vincitur. Ob-

Obsidio Veronæ & quædam alia. iidem.

§. VIII.

A.C. 1439.

Choniam ut vocat Blon. Sfortia in agrum Parauinum venit.

Obsidio Veronensis soluitur.

Borsium Estense vocat. Blon.

Oppidum leonicum expugnat Franciscus. Dux vni parces oppido multa alia obtinet.

Fortuna varia geruntur, Franciscus cum suis equitibus ac peditibus (ad sex millia erant) à Piceno recedens ad vicum se contrulit antiquæ Hadriæ, tribus millibus passuum propinquum. Inde impedimentis alio itinere præmissis, ipse per ligneos pontes, tum in Parauinum paludibus iunctis nauibus, adhibitis galeonibus, qui ab hostium incurfu transitum tam variis in locis tutarentur, in agrum Parauinum copias transmisit. Expositis in terrâ suis, id egit confestim dux belli peritissimus, vt quamprimum omnes Venetorum præfecti, cum suis equitibus, atque peditibus ad se conuenirent, vt iuncto exereitu hostem deprimere victoria exultantem.

Nicolaus summis viribus Veronam oppugnabat, ad motus ad moenia machinis atque bombardis ad prosternendos muros, quo aditus in urbem pateret. Sed audito Francisci cû omnib. Venetorum copiis aduentu, desperata victoria, obsidioneque relicta, ad oppidû Suauû, quod in potestate erat exercitum duxit, missis Mantuanum versus machinis atque tormentis, reliquoque obsidionis apparatu. Duo erant itinera, per quæ Veronam iretur, alterû per montes, alterum per planiciem, vtraque via diuersis modis erat præpugnaculis, & multitudine magna rusticorum, vt Franciscus ire non posset ab liberandam ab obsidione urbem. Erat Venetorum exercitus quatuordecim equitum, peditum sex millium, numero. Nicolao nequaquam pares erant copiar. Quæ res metum iniecerat, ne discrimen belli cederet fortunæ.

Franciscus primo Leonicum oppidum viginti stadiis Nicolao propinquum, validoque munitum præsidio, in eius ferine conspectu obsedit. Et cum acri certamine muros aggrediretur, opidani rebellionis conscientia, ne vltimo afficerentur supplicio veriti, omni conatu resistebant: plures ex eius equitibus grauius sauciati, & in iis præfecti duo, aditam Franciscum commouerunt. Qui minatus oppidi desolationem, totis viribus ad eorum exugnationem incubuit. Desperata illi salute, sponte se ei dedidere, magis veniam sperantes ex ea deditione, quam si vi caperentur. Recepto oppido, ac mitigata ira Franciscus pepercit omnibus, existimans ea clementia cæteros, qui desciussent, illorum exemplum secururos. Quæ res minimè prudentissimum ducem fessit, Paruo enim negotio omnia ferme de Veronensibus atque Vincentinis ad eam diem captâ, in potestatem rediere.

Cum verò ad Saauum duceret exercitum comperit ibi Nicolaum omnes copias contra xisse, ea mente, vt quacûque siue per planiciem siue per montes Veronam hostis peteret, transitum impediret. At Franciscus priusquam Nicolaus suspicari posset, qua esset iter factu-

Arus, iuxta montem in loco, quem Annogriam vocant, confedit. Inde Veronam missis, qui milites populumque ad inuadenda montana castella hortarentur, ipse per montes aciem direxit: expugnatis, quæ iter impediabant castellis, ac partim direptis partim præsidio imposito, Veronam nullo hoste obuio proficiscitur. Sed cû pestilentia ingrueret, transitu Athesi ad tertium lapidem via, qua itur Hostiliam, castra mensè Augusto locat. Nicolaus timens, ne à dire intercluderetur, incensis propugnaculis, castellisque omnib. in fossa erectis, & ipse Athesim transit. Franciscus è vestigio ad oppugnandum Saauum reuertitur, & post aliquam defensionem ciues tandem se dedidere. Eo accepto ad cætera, quæ adhuc in fide Philippi persistebant, expugnanda in Vincentinum agrum concessit. Recuperatis quæ defecerant oppidis ad Athesim rediit: atque eo quo antea loco, castra locat.

Summa ei cura erat commeatus Brixiam comporrandi. Etenim præter famem & bellum continuum, quæ urbem vexabant, accedebat & pestis ingens quæ ciues admodum terrebat, singula per se mala perniciosissima. Deferebatur tamen ex Benaco lacu per montana loca ad ciues annonæ, pauca tamen, quæ haud quaquam satis ad eos alendos esset; ex quo & herbis vndiquaque conquestis, & fœdis etiam animalibus famem sedare plurimi cogerentur. Nicolaus, qui castra in plano posuerat, quo iter id impediret, sentiens Venetorum naues in lacu secus litus ductas, milites vagos ferri, ac negligentius custodire omnia cum paucis equitibus egressus castris ad lacum pergit, coactisque, quæ circa erant copiis, nauas & milites nil tale suspicantes aggreditur. Cornithisso certamine & naues & milites omnes capiuntur, exceptis paucis quos fuga per montes tætos fecit. Eo illato damno cum Nicolaus in castra reuertisset, Franciscus incunte hyeme bidui iuxta Athesim iter emens, ea qua naues tractæ erant, via ad lacum profectus, enixe operam dedit, vt classis ex materia, quæ multa erat littori propinquâ, de integro restauraretur. Ea breui tempore constructa, plurimo vsui fuit. Erant circa lacum ea parte, quæ ad Veronam vergit, oppida plurimâ inter sese partium studio bellantia, quædam Venetorum, quædam Philippi cum fauerent parti. Hæc ferme omnia Franciscus in potestatem redegit. Qua ex re motus Nicolaus aduerso littore suis auxilio occurrens, ad extremam lacus oram Tridentum pergit: atque apud oppidum, quod Riua dicitur, cum haud magna manu confedit, prohibiturus, ne quid annonæ Brixiam comportaretur. Cùm vtrique certamina iuxta lacum committerentur, & tandem in acie pugnatum esset diutius, Nicolai copiis fuis ac fugatis, multi capti sunt, plures ad vicinia castella montesque fugere. Nicolaus in tutrim quandam fugit occultè, quæ facillimè expugnata esset, si eo loco tantum virum latere credidissent.

Franciscus oppida multa recipit.

a Hoc memorabile Nicolai Vicinini facinus sic refert Egnat. lib. 7. de exemplis Ven. Reip. ca. 3. Is dicens: vltus à Francisco Sfortia Veneti exercitus impe-

A.C. 1439. imperatore cum Gardam oppidum fuga circa Bena A cum lacum perisset videns nullam suae salutis spem, quoniam Garda oppidulo satis fidere nequiverat novum facinus & ante eam diem inauditum est aggressus, ut sacco inclusus à Germanico milite per Sfortianorum castra ferretur, quasi panem is ad suos deferret.

verò per hostium stationes clam à valentiore viro portatus, nonnullis coniuventibus, ad suos reuersus periculum euasit.

Nicolaus proditione postea Veronam capit, sed postea perdit. Blo. ibi. Lco. Aret. Pet. Marc.

§. IX.

CV parum succederent Nicolai aduersus Franciscum consilia, relicto lacu cum omni ferme suo exercitu Veronam rediit. Oblata spe proditionis eius vrbs capienda per arcem, quam Ciuitatulam veterem dicunt, ingressus mœnia de improviso urbem capit omnem, excepta arce quadam in monte sita, & ponte, qui subest arci. Post Nicolai discessum Franciscus, cum ascendisset montem itinere versus tridentum sumpo, montanis, quæ defecerant, recipiendis castellis intentus accepit Veronæ defectionem. Varia militum ac præfectorum erat sententia, Quidam ut abiceret recuperandæ vrbs curam, & aliarum custodiæ & salutis vacandum, ab aliis alia tum pericula, tum difficultates afferebantur, quibus absinderetur spes omnis auxilij ferendi, iter niuibus esse impeditum, cum pro maiori parte per montes esset transcendendum, atque viam ferme quinquaginta miliarum & difficultatum hyemis asperæ & frigoris conficiendam, verendumque esse, ne vrbs proditioni clades suorum militum adderetur, quæ futura esset extrema calamitas Venetorum. Solus Franciscus vir magnanimus, consiliisque, & sententiis omnium postpositis contraria sentiens, honorem suum, & Venetorum salutem expostulare dixit, ut quamprimum ad recuperandam urbem proficisceretur.

E vestigio itaque ipse cum electis equitibus & peditibus (& iam aduersalcebat) per montes oppletos niuibus iter ingressus, ad primam noctis horam octo miliaribus passuum confectis, parum quieti temporis dedit. Deinde ante diluculum (nihil enim ea nocte, aut equi, aut homines cibi sumpserant) longa confecta via ad Athesium flumen in planitiem, descendit: ac viginti miliarum confecto itinere, iterum ascendens duodecim miliaribus passuum iter faciens Veronam peruenit. Qui in arce erant, quam nondum ceperat hostis, suorum aduentu cognito multa lætitiæ ob insperatum subsidium signa ediderunt. Quæ ex te moti duces hostium cum parte exercitus portam, qua ventus erat Franciscus egressi, certamen atrox commiserunt. Diutius

Franciscus ad Veronam recuperanda proficiscitur.

est acris pugna certati, virgente tamen Francisci milite, & acrius pugnantem dare terga hostes sunt compulsi: immixti victi, victoresque vna prosequente Francisco urbem ingrediuntur. Quo audito tantus hostem terror inuasit, ut de fuga cogitaret. Nicolaus ac Mantuanus cum omnibus copiis quatuor, postquam urbem ceperant, noctu abierunt.

Recepta Verona (quæ res Venetorum statum seruauit) aduersariorum prædam, multa enim per varia loca nil aduersi suspicantes reliquerant, militibus suis in restaurationem eorum, quæ multa tum ob veniendi celeritatem, tum asperitate in viarum amiserant, distribuit. His gestis Franciscus ad Benacum pergit priori via, vbi de reficienda de integro classe, per quam Brixiani ab inopia annonæ subleuantur, sedulo operam dedit, quæ accitis operariis ex materia propinqua haud priori inferior instauratur, quæ ad comportanda frumenta, & ad eius regionis tutantia oppida plurimo vsui fuit. Montes inde è regione Brixie ascendens plura castella deperdita, quibus transitus annonam, ferentibus impediatur recuperavit. Animaduertens Nicolaus summis Brixiam defendi viribus, atque expugnanda ciuitatis Francisco duce spem dari nullam consilium sumpsit in Tusciam contra Florentinos transeundi. Quidam id Philippi consilio factum credunt, ut Ioannis cardinalis Cornetani, qui secum contra Florentinos conspauerat, copiis iungeretur. Alij eo consilio Nicolaum in Tusciam transisse fuerunt, quo Franciscus opem Florentinis, relicto Venetorum bello ferre cogeret. Et id simile verò facile videbatur: præsertim cum pauci admodum in Tuscia milites relicti essent, quicos defendarent ab incursantibus hostibus.

Ioannes Cornetanus Archiepiscopus Florentinus patriarcha & Cardinalis quid fecerit. Blond. de. 4. lib. 1. Pius 2. lib. 2. cap. 4. supra. §. 2. 58.

§. X.

ANN O domini 1440. gesta sunt hæc notabilia, quæ nunc referuntur, Eugenio Florentiæ cum curia sua residente, post recessum recentem Græcorum: & prius de ipso cardinale Ioanne Cornetano, de quo est tactum, est enarandum. Hic Ioannes cum esset curialis, familiaris multum effectus Eugenio, defuncto domino Americo de Corinis primo archiepiscopo Florentino, post vacationem sedis illius per annum, & ultra, institutus est ab Eugenio præfatus Ioannes Cornetanus archiepiscopus Florentinus & ex ea dignitate assumptus est ab eodem ad Cardinalatum, prius tamen ad patriarchatum Alexandrinum. Idem legatus destinatus ad urbem & ad partes regni, conductis copiis multis Romæ, quæ rebellis papæ per sex annos miserat, dominio eius restituit. Cardinalis autem nepos papæ, Venetus, qui in rebellionem vrbs fuerat

Verona recuperata.

Cornetanus Card. nalis hostis de Brixia aggressus: unde res ei malis succedunt.

Curialis

auaritia

fuerat captus, & per menses multos detentus, A iam fuerat liberatus.

Prænestina etiam ciuitas, quæ contra Ecclesiæ fuerat, vi armorum capta est. Contra alios qui fuerant illius rebellionis & factionis causa, processum est, & præcipue contra quemdam plebeum dictum Boncellum, qui primus excitauerat tumultum in ciuitate, & quasi præfectus vrbs Capitolium in custodia habebat. Hic cum magna diligentia quaesitus, ne ex tanto scelere euaderet impunitus captus fuit: & in curru per urbem ductus suspensus est, & postea quatuor partes sectus. Hic etiam in regnum Apuliæ ingressus, quæ fuit regem Aragonum de regno eiicere bellum gerendo.

Et vna dierum, quæ sollemnissima erat, cum rex in castris esset versus Caietam, & diuina audiret, nil suspicatus contra eum agendum ab hoste propter festi celebritatem, cum hostis ecclesiasticus esset: repente cardinalis ipse cum copiis suis profectus est contra eum. Et nisi per modicam moram ante regi fuisset prænunciatus cardinalis aggressus propinquus contra eum, vtique captiuus fiebat. Sed fugiens velociter sic euasit manus eius.

Parum exinde proficiens reuersus est ad urbem, & circumstantes ciuitates. Tyrannus autem aliquos persecutores Ecclesiæ extinxit, & inter cæteros præfectum vrbs, qui multa mala intulerat terris Ecclesiæ, captum decapitari fecit. Antonium comitem pontis eque Pisanum & cruentissimum hostem manifestum Florentinorum (qui Ecclesiæ vsurparat aliqua oppida) in bello superatum, in arbore oliuarum in campo suspendi fecit. Chunradum dominum Fulginei, qui multum fauerat Braccio contra Ecclesiæ certanti, & aliis inimicis Ecclesiæ capta ciuitate Fulginei per proditionem cepit cum filiis, & captum ad arcem Soriani transtulit, qui tandem sententiam capitalem accepit.

Demum cum præmissis copiis urbem egredi vellet, iturus Cornetum facta conspiratione contra eum, cum esset in ponte iuxta Adriani sepulchrum, quod dicitur castrum sancti Angeli, castellanus ipsius loci egressus è castro, quasi ad obuiandum ei ex reuerentia tenuit manum eius, catenaque, vt ordinatum fuerat, subleuata est à terra, ne transire posset, à quibusdam autem satellitibus castrum cum hastis aduocatis trahebatur ad castrum quofacto cum quæreret retrocedere, lapsus est cum equo. Sicque captus adductus est in castrum sancti Angeli vulneratus. Vulneris autem non erat incurabile, sed veneno mors ei accelerata est. Causam vel occasionem ruinæ prædicti cardinalis, hanc scriptam reperiui fuisse.

Hoc sic refert Blondus: Cardinalis porta exiturus anea, quæ in Patriciani suburbia ducit, illico de missa decidit, & portam clausit, quoniam ea de causa latens in superioribus suspenderat præfectus catavacilla, quæ in momento catena medium complexa possem sibi cubitis quatuor leuauit, penderibus sub fornice penderibus, quæ eius custodes uere attractio funiculo permiserunt.

Cum ipse Ioannes cardinalis legatus pontificis esset in vrbe, cum magno equitum peditumque numero, hostis admodum eorum existimamus est à Florentinis. Et Venetis contemptis spernens promissa comparato exercitu fugineum obsedit, cepitque. Quæ ex causa conquesti Florentini apud pontificem tantam iniuriam, & veluti proditionem sociorum legati, ad iram atque odium patriarcham concitauerat. Incitabant insuper [cum] indignatio in Franciscum, à quo è Piceno turpiter eiectus erat, quem factum belli ducem grauissimè ferebat.

Per internuncios autem inficio pontifice cum Philippo clam inito federe postulauit vt Nicolaus posthabita Brixia ad expugnandum secum ipsum belli caput Florentiam accederet. Florentinis nullos præter admodum paucos adesse milites. Haud magno conatu improuisam urbem opprimi posse, aut regnatos in ea exules. Permulti enim erant, qui relicti Venetis duci fauerent, sibi quatuor millia equitum, duorum peditum exercitum esse, vt si Nicolao iungeretur: haud dubiam in manibus fore victoriam. Fama vulgata est si ex voto res cessisset, illum subactis Florentinis post Eugenij mortem, sibi pontificatum vendicaturum.

Quicumque eius animus fuerit ipse nouit, fedus certe cum Philippo ab eo sanctum est.

De bello Florentinis inferendo quæ literis interceptis comperta mortis cardinalis causa fuit. Data est enim opera quorundam consilio, quibus & patriæ & pontificis, salus erat cæteris rebus antiquior [vt sic ille comprehenderetur, & moreretur] Verum quamuis sic quidam scripserit, quia alij aliter dicunt relinquantur istud iudicio Dei, qui omnia nouit, etiam antequam fiant.

Nicolai Piccinini in Bononienses & Florentinos profectio, Blon. dec. 4. li. 1. §. XI.

ANN O eodem Nicolaus media hyeme, assumpta equitum ac peditum electa manu (ad tria millia, erant) Februario mense traiecto Pado in reficiendis macie confectis equis, in Placentino Parmensi que agro paululum substitit.

Lento postmodum gradu (nam niues itinera occupauerat) mense Martio Bononiæ copias producit. Statuerat verò antea quo quique loco præfecti bellum gererent. Quosdam enim Brixiam infestare, alios circa lacum obsistere hostibus, nonnullos Veronam, in quam Franciscus hyemandi gratia missis in hyberna copiis concesserat, continuis excursionibus iussit lacessere.

Sed maior rerum moles, quam præ se ferret, à Nicolao quærebatur: in ipsam Florentinam urbem, inque eius statum euertendâ, infestis die & vires parabantur. Nicolaus igitur, quâuis iniquo tempore à Bononiâ motis castris Tertia pars hist. Ant. Z. Fla

A. C. 1441.

A.C. 1440. Nicolaus de euereda Florentia cogitat.

Flaminiam petiit, ac quædam de Florentinis castella dedit Guidantonio Manfredi tenenda, existimans iam tempus adesse, quo Apenninum transiret, cumq; alium longè arduū frustra tentasset, paululum regressus per vallem Balisam & Anomonis fluij, quamuis niuis plurimæ (quas per loci accolæ submoueri iubebat) impedimento essent ad extremum vallis saltum, vbi Manradi castrū est, quod à Florentinis magno tenebatur præsidio & firmo, peruenit. Facillimè aditu prohiberi poterat propter locorum asperitatem, ni varij generis milites ad custodiam saltus positi, audito Nicolai aduētū adeo pauere cœpissent, vt vix hoste conspecto, relicta saltus custodia in fugā versi liberum aditum Nicolao dedissent, qui superato monte, nullo obstante in Maugellū descendit ad paululum castellum, quod vocāt Politianum. Ibiq; aliquandiu statua habens nequaquam multis præliis, magnòque conatu castellum oppugnauit. Erant autem cum eo Florentini exules permulti, quorum vtiebatur consilio, expectantes si res prospere succederent, in ciuitatem violentia reuertri. Id magnū timorem ciuibus incussit, ac pontifici, cui & Philippi & Nicolai calliditates notæ erant, còque hostes semper & infidos esset expertus. Sed & exules Florentini, non minoris conditionis consanguineos, & amicos in ciuitate non paucos habebant.

Nicolaus Politianum oppugnauit.

Pontifex cū Venetis & Florentinis fœdus inuit.

Florentia in magno verfacur periculo.

proquidētia diuina erga Ecclesiam.

Post patriarchæ cardinalis obitum fœdus cum Venetis & Florentinis pontifex pepigit pro defensione communi, ea inter cæteras conditione, vt æqua omnium impensa in milites fieret, è vestigioq; Ludouicum Patauinum archiepiscopum Florentinum, quem postea D cardinalem creuit, virum solertem, ac magni animi, & ad res gerendas prompti, cum pecuniis pro legato misit: à quo equites peditesque qui sub patriarcha militauerant, denuo conducerentur, atque in Tusciam deducerentur. Erāt autem in Florentinorum defensionem eis parua copiæ aduersus tantam belli molem, de quæ vrbis statu admodum timebatur. Et profecto, si fortuna vti sciuisset Nicolaus, nequaquam dubium est, quin magno in discrimine res Florentina fuisset. Erat magno in periculo ciuitas non tam externi hostis sollicita quam trepida de aliquo ciuili motu quem dubitabat fauore exulum excitari. Nec solū Maugelli oppida in periculo videbantur, sed in vrbem ipsam timor penetrauerat, cum hostiū vsque ad quartum lapidem fierēt incurSIONES. Erat præterea in vrbe annonæ caristia, quæ ciues sollicitos tenebat, vt si Nicolaus ad ea loca, ex quibus annonæ vehabatur, exercitum duxisset: magnum motum in ciuitate caristia excitare potuisset.

Sed diuina prouidentia (cui est cura de omnibus, & maxime de Ecclesia sua, quæ in capite ibi erat) non defuit illis in tantis periculis constitutis. Illiq; hosti iniusto clausit oculos mentis, vt expedientia ad propositum suū non exequeretur, sed contraria. Cùm igitur reipub. Florentinæ fortuna ruïnā minari videretur (oppugnatores enim multi erant defensores pauci) agitata est sæpius inter vrbis primores variosque magistratus, qui publicis

consiliis aderat reuocandus ne esset Franciscus in Tusciam, an his copiis, quæ aderam salus defendenda. Censebant quidam tutiora consilia semper esse capienda, quæ fore videbantur, si dux egregius ad bellum munia cū parte exercitus accerteret nullam dari securitatem Nicolaum aliquod castellum, aut aliquod belli sedem, vel vi vel exulum gratia recepturum, obfessurum itinere, si velit, quibus subministrarentur frumenta ignotum esse, populorum voluntatem semper ad peiora mobilem, præsertim vbi ingruat fames. Si paululum Nicolao fortuna indulserit, nouos timēdos hostes, qui vt plurimum in rebus dubiis emergerent, malum nascens facilius extingui posse, quàm si corroboretur, non enim de aliquo oppido aut castello, sed de patria, de ipsa vrbe, de ipsa rep. certamen esse. Ideo videri tutius vitare id periculum, quàm in eum locū deduci, ex quo haud facillè emergi queat.

Florentini sententiæ.

Alij maioris animi, nec consilij peioris viti ab ea sententia diffidebant, Arbitrantes Franciscum nullo pacto reuocandum. Nichil enim esse quod magis optet Nicolaus, quàm Francisci discessum & vt Brixia in Philippi veniat potestatem, quod proculdubio, si ille abeat, sit futurum. Et eam profecto, si Philippus ceperit, reliquas vicinas vrbes recepturum. Francisci enim viribus consiliisque, & conferuatam ad eam diem Brixiam, & Veronam suam virtute de manibus hostium ereptam, cupere Philippum Venetos eius ducis auxilio priuati cuius opere, & virtute ad eam horam starent Venetorum opes. Non suis, sed alienis solum viribus Nicolaum superasse Apennini iuga, propter patriarchæ cardinalis fœdus nunc ea spe destitutum, remissurum animos, neque cōmissurū re fortunæ, in qua versetur Philippi salus. Solere in huiusmodi tumultu maiorem metum, quàm pro re excitari, diem mitigare timorē & graues res vsu leuiore videri. Præsertim futuras pontificis copias, quibus hostis vires comprimantur. Adequitasse quondam ad vrbis Romæ mœnia cum exercitu Annibalem, vt obsidione Capuam liberaret, quàm nequaquam omiserint tanti ducis aduentu. Eodem modo nequaquam Franciscum accerendum videri, sed aliis copiis remp. tutandam, firmam das præsidio ciuitates & oppida validiora, ne que imminere statim periculum, si qua ab hoste capiatur, reditura omnia in fidem, cum deferberit Nicolai impetus, quem necesse sit in terra hostica quotidie fieri remissorem, præsertim tam præcul à domo militantem. His dictis decretum est presentibus tantum copiis obseruare hostes, & ab excursionibus prohibere.

Mors Cardinalis Nicolao nunciata eum turbat. Franciscus Puppij comes à Florentinis deficit. Blond. ibi. Leon. Aret.

§. XII.

PENES Politianum statua habente castra Nicolao, mors patriarchæ cardinalis nunciata dolorē simul & pauorē incussit. Nā & consilia secum inita, in irritum cesserant, & suis

A.C. 1440.

suis tantum copiis non satis confidebat Florentinis nocere posse: retrodúcere verò turpissimum ducebat. Igitur vltimus progredi statuit, & aliquid audere facinus, antequam vires hostium auerterentur. Ea opinio prodicione Francisci comitis Puppij est confirmata. Egerat cū eo exules promissa totius Cafentinæ orē (cuius maiorem tenebat partem) ditione, vt à Florentinis deficeret. Ille immemor se ab eo populo quem sibi pater tutorem moriens reliquerat, ad eam diem auctū opibus & dignitate, ad aduersarium descendiit. Itaque motis castris Cafentinum ingreditur, Bibinennam oppidum castellaque omnia Florentiæ ditionis paruo labore comiti traduntur arce excepta, quam sanctum Nicolaum appellant, vbi in eius obsidione diebus circiter, triginta sex cōsumptis, tandem fames ad deditonem cōpulit, eaque cum reliquis comiti data. Culpant Nicolaum multi qui in paruo castello diutius tempus terens omnem bene gerendæ rei occasionem omiserit, certè ea mora & spatiū Florentinis datum est ad equites & pedites comparandos, & legato pontificis ad copias Ecclesie per varia loca disperfas contrahendas, & in Tusciam traducendas.

Francisci Morizres in Longobardia geita.

Interim duo equitum præfecti, à Francisco missi via Mutinensi in auxilium Florentinis venere. Quæ res auxit animos ciuium, & spem attulit posse presentibus copiis rempublicam defendi. Sperabatur etiam propediem affore pontificis equitatum peditatumque, quæ ad sex millium electorum virorum dicebant esse. Magno enim studio & diligentia Ludouicus copias coegerat, citatòque gradu Aretium versus duxerat, cuius in agri finibus ad oppidum sepulchri ex Cafentino venerat. Nicolaus in agrum Typhernatem progressus, cum ciues ne quicquam populationis terrore ad deditonem tentasset, in territorium Perusij concessit, vbi aliquandiu velut in pacato commoratus, & pecunia & comœtu adiuutus paululum quieuit.

Nicolai in Tuscia nec gerit.

Franciscus interea certior factus nequaquam Nicolai conatus à Florentinis timeri, paresq; aut copiosiores milites oppositos Nicolao potè supra Mintium inuncto, traductòque exercitu, oppida castellaque omnia (ea ad triginta numero erant) quæ aut sponre defecerant ad Nicolaum, aut vi capta erant, ea estate expugnauit & accepit. Illa insuper in potestatem redegit quæ olim Mantuanus iuris Veronensium occuparat. Sæpius etiam secunda prælia cum hostibus fecit, mille quingentis, aut amplius militibus captis. Brixie quoque obsidionem tum comportatis iis, quæ ad victū pertinebāt, tum noua messe, quam metu vacui agricolæ in vrbem conuexerant reddidit leuiorem. Classe verò ac peditibus expugnata oppida circa Benacum in ditionem Venetorum redacta. Quæ fortuna consiliis Francisci de transeundo flumine Abdua iuncto ponte cogitauit.

Interea cum pontificis duce Ludouico & Florentinorum copiæ, essent apud Aretium coactæ, vt occurrerent Nicolao ad Anglarium oppidum in finibus agri Aretini profectæ, iuxta oppidum castrametata sunt. Nicolaus cū Perusium paruo comitatu volentibus ciuibus

intrasset, paucos post dies accepta pecunia cum exercitu ad obsidendum Tiphernum profectus, annonæ inopia vrgēte, vrbe ea proculdubio per deditonem positus esset, nisi equitum præfecti duo strenui viri, cum ala equitum per medias hostium stationes de improviso intrassent, qua re salutis ciuitatis est consultum. Venerat maior quàm pro re à Longobardia rumor, omnia ibi mutata esse equites Philippi captos, oppida amissa, prostratas acies virtute Francisci liberatam obsidione Brixiam, amissa omnia recuperata, & ipsi iam Philippo perniciem imminere. Eius quoq; nunciij Nicolaum aduocabant, cui etiam literis mādātū erat, ne acie certaret. Hac in castris Nicolai inter equites vulgata fama, Longobardi omnes (quæ magna pars erat) salutem patriæ præferentes aliorum calamitatibus, sparsim fremere, nequaquam curā suarum rerū postponendā esse, fatiisque videri tueri propria, quæ appetere aliena, consecrari eos castella rustica, ac montana, vt opulentissimā ciuitatem, fertiles agros, villas frequētes, parētēs ac liberos à se derelictos hostibus prodant. Nullum esse lucrum perdere domestica, vt quarantur extranea. In dubio esse euentum belli, ideoque in primis consulendum salutis patriæ, relicta verò suo tempore curanda, ni redeat, se proculdubio abituros. Huiusmodi vocibus Nicolaus respondit, aut diuites eos ex victoria futuros, aut subituros, quem casum dederit fortuna. Motis à Typherno castris ad Burgum peruenit, eo animo, vt infidiis & calliditate aduersarios superaret. Consueuerant Florentinorum profecti quoquo die structis paratisque aciebus, quo ab incurfu hostium tuti essent, diligentius pabulatores mittere, seruare vigilias, omnesque infidias præcauere, propter hostis propinquitatem, in qua diligentia parum est perseveratum.

A.C. 1440.

In exercitu Nicolai turbatio.

Nicolaus castra florentinorum inuadit. Blond. ibid.

§. XIII.

TERTIO Calendas Iunij anni. 1440. ea die, qua Patri & Pauli Apostolorum celebritas est, cum equites pabulatores negligenter satis & absque vilo præsidio essent incauti, & pedices qui diei cœsus erat ingēsa stratis corporib. quieti indulgerent multi negligētius, q̄ par esset: Nicolaus (cui hæc nota erant) relictis apud Burgum impedimentis, expedito milite duplici acie instructus, velut ad certam victoriam in hostes equitabat: vna, qua pabulatores, altera qua ipse castra peteret. Norant Florentini Nicolaum, & literis & nunciis Philippi reuocatum, ideoque suis præfectis mandauerant, nec vilo modo cum hoste prælium consererent. Satis esse illum cogi ad recessum, quod sine vilo eorum discrimine futurum erat. Nicolao quoque id mandatum erat norum, ideoque ad certamen allicere cupiebat. Sperabat insuper cum à diuersis ducibus, & præfectis exercitus ageretur, fore, vt nequaquam in capellenda pugna in vnam sententia conuenirent, sed quemlibet suo consilio statutum atque ita illos absque Tertia pars hist. Ant. Z. 2. cer

Acies à diuersis ductæ facilius diffiliantur.

certo ordine in praelium euntes facile superari posse. Diem praeterea sibi elegit festum, quo sciebat omnia asseruari negligentius, ut his rebus facile persuaserit hostes haud magno certamine terga versuros.

Et forsitan successisset consilium magna cum Florentinorum clade, nisi Michelettus, veteranus & prudens ductor, armatus equo ascenso omnia circum castra perlustrans, aduentum hostium ex colle, in quo oppidum est, conspexisset. In his planiciem, quae ad Burgum pertinet (ea quatuor milliaria protenditur) prospectans elato puluere aduentare hostem, ad arma e vestigio clamavit, accessitque suis in primis ad ponticulum descendit, quo videbatur hosti transitum dari. Eo & praefecti caeteri confestim accurrunt, de modo pugnandi conferentes. Tribus aciebus rem geri placuit & qui, cuique praesertim statutum. Subsidiariae cohortes cum signis apud legatum relictae, quae ubi opus esset, praesidio pugnantibus foret. Pedites sagittariique iuxta ripam torrentis latera hostium ferire iussi. Imo praelio variè diuque, & aequis penè viribus pugnatum est, & hostibus ob victorias praeteritas superbe (ut qui turpissimum vinci ducerent) instantibus & aliis pro vincendis iniuriis consequendi quae belli gloria, nil laboris, nil periculi recusantibus. Instabant hortatores, tum legatus, tum etiam seniores praefecti, tum etiam Florentini legati quorum sollicitudo, & virtus ea die laudata est. Cum omnia consilia, omnes vires Nicolaus intentasset tandè victus fugatusque; Burgum petiit cum parua manu, reliquias aut captis aut ad varia dispersis loca: numerus vtriusque partis pugnantium octo millia hominum fuisse dicitur, equites ad mille octingentos capti, qui omnes postredie amissis equis atque armis ad suos redire sunt permessi. Mortua quadraginta ex Nicolai militibus, vulnera tamen plures. Iuuentus Burgi, quae armis sumptis tanquam ad praedam Nicolaum tunc erat secuti, capta ferè omnis ac praecio redempta.

Asserunt plurimi magis Dei virtute, quam virib. vel industria humana habitam fuisse victoriã. Nam secundum humanum iudicium, ille astutus Nicolaus ita ordinauerat bellum, quod victoria ei cedebat. Hic autem plurimum nocuit auaritia suorum. Nam cum hostes viderentur iam deficere, & quasi fugere, plures ex Nicolai copiis inclinati ad praedam coeperunt dispergi, inde aduersarii fortiores effecti praualuerunt. Dignum utique & iustum erat ut principes apostolorum, qui Romanam ecclesiam suo sanguine consecrauerant, ea die martirij sui Petrus & Paulus, causam ecclesiae defenserent: quae cum Venetis & Florentinis contra hostes suos dimicabat: ac plenam victoriam ministrarent.

Caeterum Nicolaus, qui fugerat, cum parum ea nocte se quieti dedisset, animo amaricatus, quod non euenisset quod sperabat, postera die relicto oppido per Flaminiam Mediolanum rediit. Dixisse autem illum ferunt, actum de Philippi statu fore, si veterani praefecti equitesque in quibus totius Philippi exercitus robur erat (& hi quadringenti dicebantur omnes captiui) detenti fuissent. At hi liberaliter accepti dimissi que

Petrus & Paulus die sibi sacro causam Romanae Ecclesiae sunt iurati.

A suum ducem secuti sunt. Hac victoria percussit Burgi incolae, veritique, ne in eos vis totius belli verteretur, oratoribus veniam praecantibus. ad legatum missis, oppidum pontifici tradiderunt. Hoc aliquo tempore vsurpatiuè possederat Nicolaus Forrebrachius, seu de Stella nuncupatus, qui tandem inimicus ecclesiae in bello ante fuerat interfectus. Concessit autem oppidum ipsum postea Eugenius Florentinus, siue in pignus siue praecio emptum viginti quatuor milibus florenorum ei exhibitis, quos Salomon Hebraeus Prati publicum foenus exercens soluit communitati, in poenam cuiusdam sui excessus contra capitula eorum perpetrati.

Gratissimum eius victoriae pontifici & civibus nuncium fuit. Videbatur enim ex hoc Tusciam in tuto fore, superato ac submoto hoste inimicissimo cum exulibus associato. Ob eam rem per Ludouicum archiepiscopum Florentinum, postea patriarcham [Aquileiensem tunc] legatum bene gestam & feliciter consummatam [ipse Ludouicus] cardinalis factus est à pontifice.

Florentinorum oratores (hi duo erant) quibus cura belli demandata fuerat, equitatum peditarumque eorum duxerunt in Caesentium ad vincendum armis Comitum proditionem, quae ea aetate omnibus castellis spoliauerunt. Obsessus demum in Puppio, cum fame vrgeretur, pactus vi cum rebus suis abire liceret, oppidum tradidit. Sicque perit familia illa, & à statu deiecta, qui comites Guidi appellabantur, post quadringentesimum annum, quum in Italia cum primo Othone imperatore venerat. Id documento caeteris esse debet fidem seruandam esse, & in consiliis constantiam rectis scireque modum in secundis rebus tenere. Genus peratiquum & nobile. Illi erant opes & dignitas non contenta, haereditas progenitorum patrimonij ampla, sed virum nimis fortunae fidentes, maiorum cupiditas praecipitem fecit. Et cum aliena appetitis, suis priuatis extorris in inopia consenuit. Et exules Florentini, qui cum Nicolao fuerant in bello contra ciuitatem, in opprobrium ut proditores patriae ante palatium Potestatis in facie eius depicti sunt. Et ipsi confusi, dispersi sunt per diuersas ciuitates, & paulatim vita, & substantiis defecerunt.

Anno domini 1444. cum dominus 2 Iulia-

2 De hoc bello sic scribit Pius 2. lib. 2. Cap. 5. Amurathes hic magnus vir fuit domi bellique tam suis amatus quam nostris odiosus: cum centum milibus pugnantium intrauit Hungariam: late populatus provinciam: sterilis annus impedimento fuit ne potiretur, comatus penuria compulsus rediit: Iulianus Cardinalis sancti Angeli ab Eugenio Pont. max. aduersus eum missus. Hungariorum exulit animos, & arma sumere persuasit. Exercitus Christianus vsque ad Sophiam profectus est. Saepè cum Turcis prospere dimicatum, non sine Ioannis Huniades ingenti laude, qui tum copias duxerat. Cuius nomen apud hostes adeo terrificum fuit, ut plorantibus pueris matres familias taciturnitatem non aliter impetrarent, quam Ioannis praesentiam minitantes. Congregati tamen non paruo numero Turcae cum Christianis confligere non dubitarunt. Sed non tam felix eis pugna quam fortis animus fuit. Superati

A.C. 1442. Burgi colz ibi dedant.

Episcopus Florentinus hic Caesentis

rati virtute Hungarica multaque castis terga dedere. Hungari, qui bello interfuere cupiditate gloriae suas ampliantes de magnis maiorae traentes imperatori Frederico superato bello Turcas scripserunt, 30. millia hostium caesa, captique multo plura. Cardinalis S. Angeli sex millia duntaxat hostium in eo praelio cecidisse suis literis affirmavit. Signa militaria nouem capta, Ioannem Huniadem non dicitur tunc, sed militis quoque singulari virtute vsurpatiuè fides habita.

Turcis haec Christianorum victoria plus paenoris, quam damni attulit, non Hungaricas tantum vires, sed Germanicas in se commotas arbitranibus. Constat ergo ac percussis metu, perinde ac si totus occidens conuulset, pacem petiere. Hungari qui suas vires non ignorarent, nec tam potentia sua quam casti victoriam imputarent, oblaas vltro conditiones pacis non recusauerunt. Inducias in decem annos dedit, insurandam per sua sacra amba partes praestitere. Despotae Seruiae, quae bello amiserat reddita. Molestia ea res Iuliano Cardinali fuit, cui prosequenda victoria videbatur. Eugenio quoque nihil molestius nunciari potuit, cuius menti nulla maior cura incedit, quam Christianae fidei propugnanda. Scripsit igitur Cardinali nullum valere fedus, quod se inconsulto cum hostibus religiosis percussum erat. Ladislaui regi Poloniae, qui eo tempore Hungariam occupabat, uti conuenta dissolueret, imperauit: iuramentum remisit, ex Christianis principibus auxilium petiit. Praeter Philippum Burgundiae ducem neminem Christianae religionis zelus commouit. Hic solus classem instruxit, quae vsque in Hellepontum profecta Turcis ex illa parte transiunt in Europam prohibere conata est. Franciscus Cardinalis D Venetiarum Eugenij nepos cum pluribus triviribus commissus classi praefuit.

Ladislaui, qui regnum inuasisset, visum est prouincialibus non deesse. Accessit igitur à Polonia ac Bohemia caeterisque vicinis gentibus auxiliis, coactis ex Hungaria copiis, Turcae um agros inuadere statuit. Ioanni Huniade castrorum cura commissa. Iuxta per Valachiam receptum, inde transito Danubio in Massiam ventum, ut per plana loca in Romaniam transirent. Amurathes hostium cognito aduentu, cum Graecis ac Turcis in Europa manentibus non satis consideret, exercitum ex Asianis militibus comparauit. Amurathes ad Bosphorum Thracium exercitum transiit: auro nummo veltoribus Germanis per capita tradito: Christiani locum attigerant, cui Varina nomen est. Cederendum Ladislaui Cardinali que videbatur, & nec cum euenire ab hoste possent, munitionem montanumque locum petendum. Huniades aduersari ac resistere, vicit Huniades sententia, expectati hostes.

Postera die Huniades conspecto exercitu hostium tum primum periculi magnitudinem animo voluens, de fuga regem admonuit. Ille secum consilium arguens, perniciosam magis fugam, quam pugnam dixit. Amurathes in proximo colle consistat. Ex quo suos & hostes confluentes pariter spectare potuit. Dato belli signo qui decem millia equitum, qui ad pugnam prouocarent, facti globo in Christianos impetum fecere. Non detrectauere Christiani certamen. Iuxta est forocibus in pugnam animis, Superior acies nostra Turcas in fugam vertit, quum plurimum primo impetu prostrati. Percussit ea res magno metu Amurathem, fugissetque protinus prodito exercitu nisi Satrape eius ignasiam increpassent. Perstitit ergo

Bellum conuulsum Turcos reparata.

vel inuitus, usisque fortissimis arma sumere praelium instaurauit. Pugnatum est pluribus horis nunc Christianis tunc Turcis propinquiore victoria sese praebente. Cadebunt plures tamen ex Turcis. Postremo cum nouus in horas hostis incederet, & sauciorum loca integri occuparent, non tam virtute quam numero superati Hungari referre pedem ceperunt.

Tum Ladislaus cum globo suorum, ut hostes ex acie victores diuerteret, in tumulum quem teneri ab Amurathe diximus circumiecisset, undique currus impetum fecit. Ibi noua pugna commissa, nouus iam metus iniectus hosti, epidauri totis castris, nec iam consistendi animus aderat. Quod si Huniades par animus aggredi fuisset, haud dubium quin ea dies & Amurathi vitam, & posteris eius imperium Graeciae abstulisset. Verum ipse, ut primum cedere Christiana signa conspexit cum decem milibus ex acie se subtraxit. Ladislaus fugam dimissit, dum fortiter circa hostium munimenta pugna: equo deiectus ob truncatus est. Poloni ad unum caesi omnes, necati episcopi & proceres Hungariae, qui aderat. Iulianus Cardinalis dum fugit amisso praelio, cum iam hostes euasisset Hungarorum perniciam euadere non potuit. Potum equo dantem latrunculi quidam nouere, & arbitrati pecuniam apud eum esse ductum equo necauerunt. Hic exitus viri fuit magni certè & admirabilis. Cardinali Venetiarum eius culpa cladis imputata est, qui neque fretum vii par fuerat custodiuisset, neque hostes transiituros Christianis ducibus nunciasset. De numero caesorum minime constat. Illud exploratum est longe plures ex Turcarum acie cecidisse, caeterum pro numero copiarum longe maius damnum Christianis illatum, haecenus ille.

nus Cardinalis sancti Angeli scientia & fama probitatis perclarus, fuisset destinatus legatus ab Eugenio in bello gerendo contra Turcos inito bello, in quo dux erat fidelium christianissimus rex Pannoniae Ladislaus, victoria primo habuit interfectis triginta milibus Turcorum. Profligatis Turcis & rege eorum fugiente, rex victor iam audacior factus, voluit prosequi victoriam, profectus ad persequendum fugientes, strenuissimo capitaneo Ioanne Vayuoda dissuadente & contradicente propter periculum, quod intelligebat eis euenire. Vnde nec eum sequi voluit, ne cui illis periret. At ille confidens in suis, procedens contra Turcos, qui se simul collegerat, & bello impetens, superatus est & occisus cum suis, ac etiam legatus dominus Iulianus fugiens, occisus creditur. Nunquam tamen corpus eius, nec regius potuit reperiri. Non solum aut legatus dominus Iulianus praefatus fuerat missus legatus, cum Rege Pannoniae contra Turcos, sed etiam Eugenio miserat dominum Franciscum cardinalem, & vicecancellarium legatum cum classe, ut per mare bellaret contra Turcos, alij praedicti bello terrestri. Illis autem sic prostratis bello terrestri, nil iuuare valuit expeditio naualis. Dicitur quoque, quod in ea pugna Graeci dederunt adiutoria occultè ipsis Turcis. Iudicia Dei abyssus multa, et si nobis occulta, hoc Dei iudicium fuit, iustissimum tamen, et si causam ignotam? Francisci Sfortiae res in Longobardia gestae. Blon. lib. 1. de. 4.

§. XIII.

DM hac in Hetruria geruntur, Franciscus Sfortia in Longobardia secunda Tertia pars hist. Ant. Z. 3 for

A.C. 1438.

Huniades se pugna subtrahit.

Iuliani Car. analismor.

Pugna ad Varnam inter Amurathem & Christianos gesta. de qua Pius 2. lib. 2. Col. c. 5. & Naucl. gen. 29. co. 1. agunt.

fortuna vsus, plura castra ditionis Veronen- sium cepit. Nam tribus Mantuani arcibus, iuxta Ollium fluium summis vicibus expugnatis, inde Piscenam oppidum nobile, situque amoenum in principio Mincij situm, atque arcibus munitissimum tormentorum vi ductius quaesatum, in ditionem redegit, pluribus deinde transito Mincio castellis positus est. Reuer sus Mediolanum Nicolaus, reparandis equitibus intentus promissa à Philippo potestate pecuniarum magnam vim quacunque ratione auferendo, cogendo, hortando, nullo rerum aut hominum discrimine contraxit in breui ad instaurandum equitatum. Et quia iam hyems aderat in hyberna dimisit copias. Itid. m Francisus omnibus per ea loca, quae de hostibus ceperat, hyemandi causa distributis, & commoditati commearus prouidit, & locorum securitati. Excitatis ad bellum vtrinque animis ferrariensis Nicolaus (qui neutri fauerat parti) missis ad Philippum & foederatos oratoribus intulit pacis mentionem, quam cum neutri aspernati se respodissent, variis hincinde postulatibus, nulla certa sententia res protraxta est. Philippus siliam iam antea Francisco desponsatam Marchioni Ferraria honorifice miserat, vt ea tanquam pacis sequester foret, apud se retineret. Francisus vero cum audisset in agro Placentino Cremonensique, summa copias cura parari à Piccinino, alieni consilij ignarus ne quid incommodi pareretur ab hoste, Ioannem fratrem cum quatuor millibus equitum Sancinum ire iussit vt paratus ad subitos excigaretur.

Nicolaus vero Piccininus Idib. Februarii cum equites peditesque ad decem millia quae sisset, transmissis Pado ad reliquas copias, quae in agro Cremonensi erant, pergit. Simulans autem se Vrceos oppidum petiturum, flexit ad sinistram, ac postmodum noctu longo itinere confecto, eodem rediens flumen adrudiam omni nudatum custodia traiecit. At Venetorum copia cum se impares cernerent Nicolaus, ad oppidorum custodiam intentus, quadrisariam diuisa in quatuor oppidis confedere, Vrceis, Socino, Clario, Palatiolo, vt tuta ab hoste redderentur. Nicolaus exercitum ad oppugnandum Clarium duxit. Oppidani, nequaquam obsidionem ferentes, praesidio prodito oppidum dedidere. Quod maximum incommodorum fuit, quae Francisco vnquam contigissent. Postridie idem fecere Palatioli oppidani. Praesidium in arcem confugit, cuius expugnatione ceteris relicta, ipse ad alia oppida recipienda pergit. Plurima eius regionis castella non exceptato Nicolai aduentu sese illi dedidere. Septimo obsidionis die arx Palatioli recepta est praesidium incolame cum impedimentis abire permissum.

Quae omnia citius gesta sunt quam certo nuncio ad Franciscum deferrentur. Is namque pacis spe futura, quae dicebatur, Piscariae residerebat, qui equites peditesque omnes diuersis in locis hybernandi gratia paratos coeestim conuenire iussit. Disseminauerant enim hostes ad debilitandos mutandosque populorum animos, Franciscum à Venetis interfectum, ideo-

Nicolai Piccinini res gesta.

que omnis illius ora transicionem ad Philippum esse factam. Ea fama populum Brixianum paululum dubitare fecit. Non enim credebatur fieri posse, vt viuo Francisco tanta calamitas apud Clarium, aut accepta, aut inulta fuisset, nec passurum Florentissimum ac solertissimum ducem fuisse, vt tam liberè, tam licenter, tam impune hostis, qua vellet, nullo obstante vagaretur. Si quae vero affererentur literae incolumitatem narrantes, pro confectis habebantur. Hac fama motus Francisus, cum nondum copia conuenissent, falso rumor occurrentum ratus, cum trecentis tantum equitibus Brixiam adit. Eius accessu cum alacritatem ciuibus iniiecisset, plura in ipsum dona contulerunt tanquam suae salutis auctorem. Confirmatis ciuium animis, paucos post dies Veronam ad sollicitandum militem rediit. Nicolaus pluribus oppidis receptis in variis regionibus, quae tum ad eum defecerant, tum expugnata se permiserant hosti, equos hyemis asperitate pabulique inopia confectos per oppida distribuit, ipse Mediolanum ad augendum exercitum qui par esset Venetorum copiis, profectus est.

Circa id tempus a Leonardus de Arezio oriundus, sed ciuis factus Florentinus, & cancellarius Florentinorum, qui & secretarius fuerat, plurium summorum pontificum, Florentiae diem clausit extremum annuataris suae agens septuagesimum quartum & cum magna funebri pompa sepultus. Hic eloquentissimus in dictando fuit, vtriusque linguae Latinae & Graecae peritissimus. Hic historiam Florentinam descripsit, & ethica Aristotelis cum pollicitis de graeco in latinum luculento stylo transtulit. Pecunias phleras reliquit, laurea coronatus est in pheretro, vt poeta.

a. Titus 2. in 2. sua Cognog. haec quae ad laudem Leonardus Arvini plurimum spectant, habet. Commendanda est multis in rebus Florentinorum prudentia tum maxime quod in legendis Cancellariis non iuris scientiam, vt plerumque ciuitates, sed oratoriam spectant, & humanitatis studia, Noruvenim recte scribendi dice, dique artem, non Bartholum, aut Innocentium, sed Tullium, Quinilianumque tradere. Nis tres in ea vobis cognouimus Graecis & latinis & doctorum operum fama illustres, qui cancellarium alius post alium tenuere, Leonardum & Caiolum A. e. inos, & Fogium eiusdem reip. ciuem qui Secretarius Apostolicus tribus quondam Romanis Pontificis distulit epistola. Hoc item tempore Blondi Foroliuensis histori, quam ab inclinatione Romani imperij composuit, aesiuit. Cuius auctoritate cum magna ex parte ea quae refert D. Anton. comprobauerimus, opportunum maxime visum est illius eliquium à Pio 2. editum lib. 2. sua Cognog. cap. 8. hic inserere. Blondus Flauius Foroliuensis, res à declinatione Romani imperij usque ad aetatem nostram toto orbe patratas mirabili digessit ordine in tres de ad. Romam describendo instaurauit, Italiam illustrauit, deinde triumphante urbem scribere adorsus omnem nobis vetustatem aperuit. Alphonfus

A.C. 1442. Francisus Sfortis uerius coluim infuzge

Alphonfus Francisci oppida occupat. Pet. Mar. hac habet. ex parte.

§. XV.

EXCOGITATA praeterea alia ratio est, qua Francisus copiis distraherentur. Cum Alphonso rege Aragonum egit Philippus, vt bellum inferret & his vrbibus regionibusque, quae in regno Neapolitano suberant Francisus ditioni. Quam occasionem rex libenter arripuit sperans se paruo labore ciuitates & oppida de senforibus nudata recepturum. Itaque armis motis, omnia à Francisco in regno possessa in breui in potestatem recepit hanc tantam patrimonij iacturam, vt fidem seruaret, a quo animo tulit Franciscum. Nullo enim damno motus est ad praestandum suis auxiliis, ne bellum cuius dux erat, suoque auspicio gerebatur, desereret commodi sui causa. Ampliandis copiis Francisus & Nicolaus intenti, hic Francisus ad quindecim millia equitum sex peditem millia, Nicolaus decem millia equitum, peditem tria millia exercitus parauerunt. Additus erat Venetorum copias Michellertus, patruus Francisus, vir senex maturique consilij, quem Veneti suarum copiarum ducem Calen. Iunius designarunt. Lustrato exercitu Francisus iter versus Brixiam ingressus, ad fluium quem dicunt Mellam cum venisset, transmissis fluuio Cignanum petiit, quo in vico confedisse nouerat Nicolaus, vt pugnandi copiam facerent hosti. At ille detrectans pugnam, locum munierat fossis, quas aqua decurrente repleuerat, elicta via, quae ad virum ferebat in qua curus, & crassiora ligna, quae viam impedirent, disposuerat. Huius munitionis ignatus Francisus eo cum omni exercitu progressus cum hoste praclusa facultate pugnandi acerrimo tamen commisso cum parte copiarum certamine, multisque ex suis, vt qui in locum iniquum subisset, amissis receptum signum dedit. Satis sibi ad famam & belli opinionem Francisus videbatur ostendisse, palam, vltro se inuasisse hostem, illumque non armis, sed fiducia loci fretus certamè effugisse. Quare plurimorum populorum animi excitati sunt, vt ad Venetos deficerent. Nam è vestigio Minusium, plurimaque castella vltro sese deditio nem venit. Horum exemplum plura alia loca imitata, postea vltro se dedidere.

Franciscus aduersus Nicolai profectus

fossa & aquis communiuit, saepiusque prope castra hostium obiquitans instructa acie, pugnandi voluntatem praese ferebat. At Francisus priori decerandi dimisso ardore, vacabat oppidi expugnationi. Norat enim hostem non voluntate dimicandi, sed soluendae obsidionis consilio ostentare pugnandi facultatem. Erat singulorum opinio, in eius solius oppidi aut expugnatione aut defensione consistere totius belli fortunam. Ideoque & vtraque castra nouis quotidie praesidiis augebatur, & non vnus oppidi, sed vnueris belli periculum verti videbatur.

In vigesimum autem diem iam obsidio pertracta erat: cum subito insperata pax secuta esset. Erat ea antea occultè agitata, sed Philippi animus in varia tractus consilia, cernens absque vlla vincendi spe instans discrimen, in pacem inclinauit. Ex insperato enim Francisus cum maxime ferueret oppugnatio, soluta obsidione milites ab omni iniuria detraxit, eis qui in oppido erant libera, quo vellent, ab eundem facultate concessa. Post diem deinde tertium decem diebus induciis dati, duces inermes cum inermi comitatu in pratis amice collocuti, humaniterque inuicem data ac redita salute, mutuo amplexu & obortis lachrymis multae beneuolentiae signa, nutu, verbis, gestuque ostendentes, adstantes omnes in admirationem traxere. Mirum erat cernere eos, quos inter multa inuidiae emulationis, odijque vestigia expressa longo tempore perspexerant, adeo concordi ad pacem animo, & ad nutuum amorem promptos vna mente videri.

Humaniter locuti sunt ambo. Prior Nicolaus non odio parentum, inquit, neque vindictae aut vlciscendae iniuriae causa, sed laudis & gloriae inter eos fuisse certamen. Vtrumque boni ducis officio functum, quod pro suorum salute bellum ex fide administrauerint, ex summa contentione summam consecutam pacem quam optabat vterque, commodo & salutis fore. Eadem ferme Francisus retulit honoris & famae quaerendae gratia arma se contra Philippum sumpsisse, seque ea fide satisfecisse Venetis & Florentinis, quae in optimo duce requiratur, pacem esse salutarem, quae omnium mentes ad concordiam traduxisset. Vtrinque praeteritas iniurias obliuione perpetua sepelendas esse. Se quidem quoad honor & fides pareret, semper in potestate Philippi suaque fote. ab hoc digressi sermone, quisque in sua rediit castra. Multa deinceps per Nicolaum oppida castraque Venetis sunt restituta.

Scripsit è vestigio Venetis ac Florentinis Francisus, quae causa illum primo ad inducias inde ad certam spem pacis (ad quam, eos pro communi bono, quo ad posset hortaretur) impulisset. Suscipi enim bella, vt pacem pariant, quae offeratur honesta, minime videri repudiandam. Multa bello pericula imminere, vincere homines & vinci pro fortunae arbitrio solitos. Plura insperata discrimina in acie verfarri, in pace omnia tuta esse, se à philippo constituendae pacis arbitrum, quibus velit conditionibus, factum, atque ad illud se instrumens, illi iureiurando assensisse, ita vt nulla fraus subesse queat: sibi que persuasisset ab his, quae decreuerit

A.C. 1442. Martinen- gum oppidum Philip pus obfideret.

Admirabili hostium concillatio

Colloquiu duorum ad uerfarioru amoris muci plenum.

Pax cu bello praefere da.

Bella vt pacem pariant suscipiuntur.

A.C. 1443.

Philippum minimè recessurum. Dicerent ipsi A quæ viderentur iure postulanda, quæve non re- iici honeste possent, omnia redditorum Philip- pum, quæ de Brixianis & Bergomenis post priorem pacem cepisset. Filiam quoque Blan- cham, prout sibi prius desponsauerat, vxorem daturum, Cremonam insuper cum omni eius territorio atque Pontremoli oppidum dotis nomine ei traditurum.

Cum multa in vtraque repub. variè differe- retur, visum est tandem pacè, vt rem tutorem esse acceptandam. Pacis condiciones fuce, vt vtrinq; post priorem pacem capta restituere- rentur, Genuenses certo fœdere in pace inter- uenirent. Cautumq; est Mantuano, cui quæ- dâ de suo territorio amissa, sunt reddita. Quæ verò ditionis Venetorum erant: ipsis cedere. Multa præterea adiecta sunt, quæ ad socios fœ- deratôsque pertinerent, vxor Francisco, & quæ pro dote promissa erant tradita sunt.

Eugenius pacem ini- quis sibi factâ cõdi- tionibus queritur. Nauc. ge. 49.

Cur hæc pax Max. Põr. grata nõ fuerit.

Pfal. 10. Deus quæ per pacem hanc resti- tuta non erant Eccle- siæ reuertit.

Agre admodum tulit Eugenius papa, Bo- noniam omniâque Flaminæ loca, cum ex fœ- dere belli socius fuisset nõ fuisse sibi restituta. Idq; Francisci culpa factum causabatur, qui cæteris omnibus se postergato de restituendis amissis cauisset, inq; eo suam auctoritatè ni- mium neglectam quærebatur, cuius rei culpâ in Franciscum reiciebat magna aduersus eum indignatione incitatus. His conditionibus cõ- fecta pax summum gaudium vniuersæ Italiae tribuit, nisi ecclesiæ, non quòd non gratulare- tur de pace & concordia principum & com- munitatum, & remotione bellorum: sed quia erga eam nec æquitas, nec pietas seruata est. Cum enim non solum in ista compositione ec- clesiæ (seu Pontifex eius), esset cum Venetis col- ligata & florentinis, sed (quod maius est) ma- ter pia, & pater partium ac arbiter arbitrato- riorum inter eos, sicut & vniuersorum fidelium non æqua lance arbitrium seu sententia libra- ta est, vt partibus fieret restitutio amissorum, ecclesiæ autem nec Bononia, nec alia vsurpata contra ius falsq; ue redderentur, sed vt ab omni- bus derelicta permaneret. Iustus tamen Deus qui & iustitias dilexit, suppleuit ipse, quod non iuste omisum est. Nam in breui Bononia ad ecclesiæ obedientiam reuerfa est, & postea E alia plures ciuitates Ecclesiæ. Franciscus au- tem in vrbe Cremona celebratis nuptiis cum Blanca filia ducis in Picenum postea rediit.

Bononiam Annibal Bentiuoglius Piccinino aufert. Pius 2. li. 2. Cosmograph. ex parte hæc refert.

§. XVI.

Cum ciuitatem Bononiæ Nicolaus Picci- ninus abstulisset ecclesiæ anno Domini 1438. eamq; teneret filius eius Franciscus Piccininus Baptista de Canetulo, caput & principalis familiae de Canetulo, retinebatur Mediolani, & Annibal caput alterius factionis de Bentiuoglis captus custodiebatur in qua-

dam arce Longobardiæ: ne quis eorum molire- tur aliquid contra regimen vel potius tyran- nidem Piccinini. Quidam autem amicus An- nibalis, & eiusdem factionis, sumens multam familiaritatem cum custode illius artis, inue- nit cum quibusdam aliis modum educendi il- lum Annibalem de arce illa. Qui occultè ve- niens Bononiâ, congregatis suis, & etiâ eum qui busdam aliis de Canetulo, & aliis familiis sedi- tionem excitantes in populo, se exererunt po- pulariter in libertatem anno Domini 1442. capto Francisco Piccinino ibi dominium ex- xercente.

Cum autem copiæ Mediolanensis quatum Bononia in libera- tem sec. 261. ductor erat Aloysius procederent in prælium contra Bononiensem illi cum ipsis congressi castra verterunt eorû profigâtes eos, nec mul- to post Baptista dimissus reuerfus est Bono- niam.

Vtraque autem factio habebat suos sectato- res. In conventionione erant, & pace cum Venetis & Florentinis. Quinctiam Baptista & Anni- bal affinitate cõiuncti sunt. Sed vt Roma duos reges habere nõ potuit, vt parricidio dedicata est, ita isti nõ diu simul regnare quieuerunt. Vnde cum Baptista cum suis cerneret in maiori veneratione, & potestate esse apud populum, & amiori affectu cum Florentinis & Venetis Annibalem, zelo stimulatâ inuidiâ, tractauit proditoriè a mortem ipsius Annibalis, vt ma- ior inueniretur. Sed in laqueum, quem parauit ipse incidit. Nam & si mos violenta secuta est Annibalis, ipse tamen non euasit, multo tur- pius & crudelius occisus, & expulsa factione sua pars Annibalis potior & honorabilior per- mansit.

Anno enim domini. 1445. inuitatus Anni- bal in die natiuitatis Baptiste, ad festum eccle- siæ sancti præfati, postquam rogatus quemdâ paruulum de sacro fonte leuauit, egressus ec- clesiam, nihil tale suspicatus, iuxta do- mos illorum de Canetulo cum paucis com- mitatus, interfectus est. Cum istud notum fa- ctum fuisset per ciuitatem, populus corripis arma cum familiis Bentiuoglis plateam cepit, & venientes alterius factionis viros arma- tos profigauit, omnibus hincinde disperfis. Baptista autem in quadam domo se occultauit in cellario, loco multo secreto. Sed à mul- tis per omnia latibula quæsitus, & demum in- uentus, non solum occisus fuit: sed vulneribus confossus totum cadauer eius ductum in plateam in frustra concisum est, & igni con- bustum.

Italianus autem cum copiis suis cum ex Lõ- gobardia veniret Bononiam ad iuuantu par- tem Baptiste (præuenta enim fuerat diès, qua

a Hanc proditionem, eademq; teterrimam sic Pius 2. lib. 2. Cosmo. refert paulo aliter. Baptista cõ- netulus inquit & Annibal Bentiuoglius fuerunt ambo sanguinarij, ambo patris cadibus, insignes, qui licet simul comparatus sacramento iudici essent nihil tamen inter se meliores fuerunt. Nam Annibal leuato de sacro fonte Baptiste filio, dū visurus puer peram comparatam loquutus, seque manu prebentia de nouo nato cõgratulatur, ab irruentibus ex impro- uiso Baptiste satellitibus obruncatur.

seditio

A.C. 1444.

seditio fieri debebat ab eo) cum esset in me- dio itineris, auditis, qui acciderant, ad pro- pria reuersus est. Multi autem in die illa fe- stissima occisi sunt in seditione illa, quadra- ginta scilicet & vltra. Remansit tamen fami- lia de Bentiuoglis, vt principalis in ciuitate cū Nicolao papa, & postea cum Calixto sub obe- dientia eorum, certis pactis & conuentionibus habitis, & legatus ibi destinatus à papa manet & cū Venetis duce, & Florentinis, in pace bo- na sunt.

Cum existimarent omnes Italiae prouin- cias ab armis esse quieturas, inter tales duces populoq; firmata concordia, nullaq; res videretur fore qua iam solenni fœdere pax fa- cta violari posset, Philippus pacem odiens, semper nouis rebus incumbens, viam excogi- tauit noui belli ex integro excitandi. Nam postquam Franciscus in Picenum, id est Mar- chiam venerat, Eugenio persuasit Philippus, vir impatiens otij, vt Franciscum, pelleret Pi- ceni possessione. Ad id tum copias suas, tum pecuniam pollicitus pontificis animum & ad bella inclinauit, & Francisco ob non restituta Bononiam insensum, promptumq; ad iniu- rias vlciscendas non tam suas, quàm ecclesiæ, perpulit, vt illi bellum moueret. Iam autem per solennem processum, sententiam excom- municationis fulminauerat contra eum, vt ini- micum ecclesiæ inuadentem, & hostiliter dis- currentem contra terras ecclesiæ: Quod vt fa- cilius ex voto succederet fœdere secum, & cū rege Aragonum Alphonso inito, eorum præ- sidij, regis præsertim, qui in Picenum venit, vsus eam prouinciam recuperauit. Ibi rex mo- ram breuem cum traheret tractatus factus cõ- tra eum ad capiendum detectus fuit, & conspi- D ratores capti, & puniti sunt. Contra Florenti- nos quoque, quia auxilia subministrasse audie- rat, maiora versans animo, cum eisdem ocul- telis conspirauit. Ob eamque causam Alphon- sum ipsum à regno aduersus Florentinos acci- nit: existimans si ab vna parte rex ab altera Philippus, à tertia suæ copiæ Florentinos ado- tirentur, facile eam vrbe m vinci posse. Vnde & rex Tybur propinquam Romæ ciuitatem accedens, tempus gerendi belli obseruabat. Demum Eugenius Marchiæ terras, quas abitu- lerat Franciscus ecclesiæ, recuperauit anno Domini. 1445.

Pontifex Franciscum recipi, etia

Eugenius Romam reuertitur. Pius 2. lib. 2. cap. 58. Nauc. gen. 49.

§. XVII.

EVGENIUS enim tunc Romæ cum curia residebat. Nā post pacem prædictam factam, arbitrio Francisci, ipse Eugenius, qui tunc erat Florentiæ ex ea recessit, non so- lum, quia iam Romani ciues venia petita de- gestis contra eum, pluries perorando suppli- cauerant pro restituo suo ad vrbe m illa sit propria sedes Petri, sed egrè valde ferens, quod in confessione pacis nulla fuerit de eo facta estimatio. E Florentia autem procedens mense Martij primo applicuit Senas, vbi mo-

ratus est cum curia vsque ad Septembrem: & ibi cardinalis Carthusiensis ordinis, episcopus Bononiensis Dominus Nicolaus migravit ad Dominum, vt dictum est supra. Demum ad vr- bem Romanam petueniens, cum honore & sup. c. 9. §. gaudio receptus est. Ibi autem existens beati- virum Nicolaum de Tolentino ordinis eremi- tarum, qui per plurimos annos ante obierat, cum claruisset, multis miraculis, quæ sunt recitata in publico consistorio, Eugenius san- ctorum catalogo, de communi consilio & as- sensu cardinalium, & prælatorum adscripsit, & celebrandum eius festum, ac colendum vni- uersis fidelibus tradidit.

Accidit circa id tempus casus Romæ lugu- bris, & miserabilis. Nam cardinalis sancti Marci Dominus Agnelottus dum quiesceret infra diem, in lecto, quidam iuuenis de fami- lia sua quem ab adolescentia sua, vt filium nu- trierat, percussit eum dormientem, ita quod paulo post migraret. Et egressus cameram ille idem cepit clamare, & plorare, & alios de do- mo vocare. Et cum mesciretur, quis hoc fecisset, ortæ sunt variæ suspiciones de familia e- tiam contra innocentes: minus autem ex illo: qui fecerat. Demum & ille captus, & tortus nil confessus est: sed postea verbis blandis & a- stutis, quasi fecisset bene confessus est: vnde & degradatus, suspensus & dequartatus.

Et inde Dominum Thomam episcopum tunc Bononiensem: qui successit ei in papatu & Dominum Ioannem Hispanum: petitiissi- mos viros: & in agibilibus expertissimos: in oratores ad partes Alemanniæ destinauit: & inducerent prælatos episcopos & archiepif- copos & principes & barones: nec non impe- ratorem ipsum Fridericum iam electum, ad ex- hibendum ipsi Eugenio plenam obedientiam & recognoscendum eum verum pastorem & vicarium Iesu Christi. Propter cõcilium enim Basileæ post factu, dissolutione cõ- ab Eugenio, synagogam sathanæ (in qua Basilea peperit ba- siliscum. Felicem antipapam) Teutonici seque- strantes se ab vtroque & Eugenio & Felice, constituerunt se neutrales: cum tam male pos- sit hoc fieri: cum corpus ecclesiæ sine capite esse non possit. Hi ergo efficaces in opere & ser- mone, id perfecerunt, ad quod legati fuerant. Vnde reuersi sunt ad curiam, & oratores cum eis, vel post eos diuersorum prælatorum, ac principum, & baronum, qui in publico consi- storio (in quo præsens fui) in persona domi- norum suorum exhibuerunt Papæ Eugenio debitâ reuerentiam, & obedientiam profiten- tes ipsum verum vnicum, & indubitatum pa- storem Romanæ ecclesiæ successorum Petri: & vicarium Iesu Christi propter quod solen- nis missa celebrata est in ecclesia Lateranien- si assistentibus omnibus cardinalibus, & præ- latis, qui in curia erant: vno ex cardinalibus missam decantante. aberat autem Eugenius quia iam infirmatus erat: & grauitus. Ipsi autè duo qui fuerat missi Dominus Thomas & do- minus Ioannes creati sunt ab Eugenio cardina- les. Demum ex ea infirmitate febrili post. xvj. sui pontificatus annum, ætatis suæ: vt se re- batur. xvj. mense Februarij sumpris deuote ec- clesiasticis sacramentis, integro sensu, atque aspectu

Cardina- lis S. Mar- ci miserabiliter oc- ciditur.

Dequarta- tus. i. in qua tuor partes discerpit.

Ecclesia si- ne capite esse non potest.

Germani a gno cunct Pont. Max. Eugenum.

A.C. 1445. **Aspectu** in domino obdormiunt: Anno 1447. A
 Eo tempore in sequenti Augusto diem clausit extremum serpens ille antiquus non die rufed astutiatu, qu turbabat Italiã apoplexia correptus. Et sicut in vita sua, & conuersatione inciuilis, & inordinatus fuit, nec Deum timens, nec homines verens ita in morte, sine sacramentis decedens, vt animal brutum, quin imo cum & medicas eius hortaretur eum sed modo humano ad confessionem, vt ex medela spiritali magis proficeret corpori materiali, ille toruo oculo illum respiciens, omnino tacuit: sed recedenti inde sibi mandari fecit, vt amplius non videretur eum, sua talibus verbis, alius ve sibi esset. Ita retulit multis medicus ille, vir venerabilis, & fide Dignus.

Sed & Nicolaus Piccininus per nõ multum temporis ante defunctus est Mediolanij qui & si prius fuerat anathematizatus pluries, & pluries propter vsurpationes, quas fecerat ciuitatibus ecclesie, & dilentibus hostiles per territoria eorum, ac captiuitates personarum ecclesiasticarum, & prelatorum, & detentiones diuinas in carceribus: cum inter ceteros ceperit archiepiscopum Beneuentanũ dominum Ant. venientem de regno circa Perusiam, & diu in carcere arcto detinuerit, tamen absolutionem dicitur impetrasse à Domino Eugenio, quando post pacem illam perfectam per Franciscum Sfortiam, & Bononiam recuperatam reconciliationem quaesiuit, amicus ei factus, & stipendiatus ab eo.

Defuncto igitur Eugenio exequia solennes celebratae sunt in ecclesia sancti Petri per octo dies, vt moris est: vbi & defunctus & sepultus est in pavimento: sed postea mausoleum marmoreũ honorificum super eum constructũ est. Ceperunt autem multi dubitare, & pauere, ne insurgeret nouitates, & tumultus in populo, rũ propter vicinã regis Aragonũ, qui apud Tybur morabatur, tum propter leuitatem populi Romani.

Et iam Stephanus quidam de Porcarijs miles eloquentissimus, sed presumpuosissimus, cocionatus fuerat cũ nobilioribus Romanis iam tempus adesse eripiendã suã libertatis. Sed motus eius celerrime sunt compressi molibus sermonibus prelatorum. Vnde & mercatores res suas cõtulerunt in locis secretis.

Sed domino operante, nec in ipsa electione pontificis, nec ante, nec post de proximo facta aliqua nouitate, tumultus rumoris vel contentionis, tranquillã & pacificã omnia transierunt, Et celebratum est conclave in conuentu sancte Mariæ, super Mineruam ordinis prelatorum.

De creatione Nicolai. v. & renũtiatione iuris sui Amedei ducis Sabaudie Felici nuncupati, & concordia Sfortie cum pontifice restituendo Marchiam ecclesie. Nicolaus quintus. Pontifex maximus. 212. sedit. an. 8. d. 19. A. C. 1447. Nau. gen. 49. Pius secundus lib. 2. cap. 38.

No Domini 1447. et catus est pontifex summus Thomas vocatus cardinalis Bononiensis, & in papatu Nicolaus v. nuncupatus, in numero pontificum. 217. Sedit autem annis. 8. Hic de Serezana ortus infimã conditionis fuit in saeculo, & multis laboribus suis à pueritia literis deditus ad magnam apicẽ perfectę sciẽtiæ peruenit philosophiæ & theologię, doctoratus in ea. Hunc in studiis enutritum Dominus Cardinalis Carthusiensis propter probitatem eius postmodum in locum secretarium suum, & in legationibus, & in curia assumpsit. Facundissimus & eloquentissimus fuit, & vt studiosissimus, pro bibliotheca quam Romæ ordinauit multa millia librorum procurauit emendo, & scriptores plures ad hoc deputando & vt magnificus pretiosa valde ornamenta pro ecclesia in cultu diuino, & pro dignitate pontificali fieri fecit. Liberalis satis fuit in erogando. In ampliendo autem edificia & palatii sui, & ecclesia sancti Petri minus videtur animum, & opus impensatum appo- fuisse secundum sermonẽ omnium, vt verificetur illud prouerbium euãgelicum, derisorium eorum, qui non librant vires suas. Hic homo cecepit edificare, & non potuit consummare.

Honestę semper fuit conuersationis, etiam in minoribus, acutus etiam in agibilibus & circumspectus, vt singula per se etiam temporalium administrationem intelligere, & dicere vellet. Robustissimus corpore ad pontificatum ascendit, sed in eo post aliquod tempus infirmus factus est doloribus plenus, & quasi contractus. Audientiam in principio nimiam omnibus dabat, die noctuq; vt requiem opportuna sibi subtraheret, sed postmodum ita tardam & raram, vt omnes artediarentur. Visitatus est, autem à principibus & communitatibus Christianitatis (vt moris est) per oratores eorum, congratulantibus de eius exaltatione in apostolica sede, ac venerantibus, vt vnicum legitimum & indubitatum apostolicum vicarium Iesu Christi, & successorum Petri & primo à rege Aragonum, vt pote magis vicino, excepta regione Sabaudie, in qua se gerebat pro apostolico, qui reuera apostolicus erat, Amedeus vocatus Felix dux prius Sabaudie, cum aliquibus cardinalibus ab eo creatis, & Arelatenis, à suis etiam magis coactione, quã deuotione veneratus.

Verũ post duos annos, vel circa in seipsum reuersus, & ab alijs exhortatus per procuratores suos coram ipso Nicolao renunciauit omni iuri, quod haberet, seu prætendat habere in Papatu. certis conuentionibus adhibitis, videlicet vt cardinalis remaneret ipse Amedeus, ac legatus in regione illa, & aliqui etiam ex suis cardinalibus in dignitatibus suis persisterent, qui doctissimi viri erant, & alij prelati in sedibus suis. Quibus omnibus Nicolaus, verus pontifex cum cardinalibus acquieuit, pro bono a *In sedandis huius sacre cõsue controuersis magnam laudem religionis prudentis, diligentiũtulit orator Francus Rhemorum pontifex Iuacnalis Vrsinus. Aemyl.*

Mors Nicolai Piccinini.

Eugenij exequia honorabiles.

Stephani de Porcarijs impudentia vide infra cap. 12. §. 3. & pium 2. lib. 2. Cosm. ca. 38.

A.C. 1447.

A.C. 1449. **pacis, & amotione schismatis Basiliensis:** quod cessauit in totum. Hoc autem factum est anno Domini. 1447.

Fuit autem Nicolaus ipse amator quietis, & pacis ecclesie, cum omnibus principibus & communitatibus pacem querens, & propter hoc votis eorum facile annuens. Sed & Franciscus Sfortia dimisso Piceno seu Marchia per germanum suum, dominum Alexandrum visitauit pontificem, & veniam petitam obtinuit de iniuriis ecclesie illatis, & reconciliatus ecclesie, qui excommunicatus fuerat ab Eugenio nominatim cum fautoribus suis.

Alphonsi Aragonum regis bellum in florentinis. Pius 2. lib. 2.

Cosmo. c. 54. videtur autem esse auctor. Pog. Flor.

§. I.

Sed cum vnus vtr abisset diuinã infestationis bellorum ducis Mediolanensis cõtra Florentinos, ecce aliud vtr afflictionis & angustie superuenit. Nam Alphonsus rex Aragonum, regnum etiam Apulie tenens, nullã prius læcessus iniuria, sub prætensa iustitie causa, sed non vera (nisi ea qua lupus conquestus est agnum turbasse sibi potum) bellum mouet Florentinis. Sed non deseruit eos Dominus iuste vim vi repellentes anno Domini 1447. Ad hoc autem operati sunt, & hortati eũ duo ciues Senenses cum aduertes, qui inde per ciuitas discordias eieci erant. Ij nouas res appetentes, suadent regi maiora semper ambienti, vt mentem adiciat ad imperium Tusciae. Quod asserabant futurum, si Senas profectus, ea vrbe (& id facile pollicebatur) potius esset. Audita quoque spes oblata est, Simonetti à Florentinis defectione, in quo defensio eorum consistere videbatur. Erat enim tunc vnus quingentorum equitum, quibus Florentini stipendia darent, præfectus. Ideo que cum is ad regem transisset, simile veri erat externo milite destitutos, cum neque præfens aliquod auxilium esset, nec aliunde cito accersiri facultas daretur aliqua insigni calamitate eos affici posse.

Verum vtraque opinio euasit irrita. Nam cum transacta ferme ætate cum duodecim millibus hominum, magno belli apparatu in agrum Senensem peruenisset per oratores postulauit à ciuibus: vt sibi tanquam amico ciuitate ingredi liceret. At illi, ne quod multi suspicabantur, accideret, veriti: contra spem datã ingressũ prohibuere. Neque enim dubium erat, quod si ciuitatem intrasset, multorum animi plebis, præsertim, tum promissis, tum pretio corruptis, in regis voluntatem inclinarentur. Commeatum tamen exercitui dare polliciti sunt, si quis que militibus, si cui quid vsu esset, vrbes & oppida eorum ingrediendi facultas concessa.

Florentini aduersus Aragonũ exercitũ scribit.

Florentini autem cum nihil à rege suspicarentur mali (neque enim vlla res intercesserat, quæ regis animum ad bellum merito prouo-

Senenses ingredi vrbis sine prohibe.

pacis

A.C. 1447.

care debuisset, neque vllum more gentium in dictum bellum, esset) postquam illum agro Senensi propinquum audire, patefacta quoque præfecti defectione rebus suis timentes decẽ viros creauerunt, qui prouiderent, ne quid detrimenti à rege accipi posset. Ij tumultuario milite, quem paucis diebus summo studio comparauerant, loca Senensibus finitima pro tempore angustia munierunt. In equitum verò apparatu Fridericus Vbalinus Urbini comes locius, atque amicus in primis subsidio florentinis venit, cum equitibus mille, peditibus trecentis quod magno adiumento fuit ad prohibendas hostium incursiones.

Alphonsus in terea Senensium responso cõturbatus magna deiectus spe agros Florentinorum Senensibus propinquos late, haud aduersantibus Senensibus populatus, Volaterras versus castra mouit. Sequebantur eum ex propinquo Florentinorum equites dispersi per oppida quo ab hostili impetu tutiores essent. Missus quoque est commissarius (vt appellant) qui securitati earum regionum prouideret, Donatus Coccus Nicolai filius, iuriconsultus, ac alij quorum opera ac diligentia plurimum opitulata est. Cepit tamen, cum ad improuisos accederet rex, ac diripuit castella quedã paruula, parumque munita, eaque hostium exposita oppugnationi, paucisque in itinere capris castellis, vrgente hyeme per agrum Senensem loca maritima petiit, atque arcem quã Castillionem Piscariae vocant, mari ac stagno propinquam cum obsideret, paucos post dies per deditionem accepit. Arcis enim custos per ignauiam tradidit: cum per plures menses (& hiems ita aspera erat) eam tutari potuisset.

Inde Alphonsus in hyberna, distributo per oppida Senensium mari propinqua exercitu, concessit. Ætate sequenti ne tanto apparatu nil egisse videretur, oppidum Plumbini satis opulentum (id littori propinquum est maris) expugnare decreuit, magno igitur apparatu illud ad occidentem castris positus circumfedit, vtque commeatus exercitui suppetere (neque enim omnia necessaria à Senensibus perferri poterant) classem instruxit: sub qua à Neapoli cõmeatus abũdans esse cepit in castris, & bombardæ ingentes, atque alia tormenta delata sunt, quibus muri oppidi subruerunt. Rainaldus Vrsin^o oppido imperabat, qui regis animum antea præsentiens, stumento, militibus, armis, variis ad resistendum machinis, egregie oppidum munierat: sed dũque inierat cum decem viris contra regis conatus.

Neque verò florentini quicquam omiserant, quod loci posceret defensio. Nam & commeatum inuehi procurabant, & peditibus oppidum tuebantur. Conduxerant quoque ad quatuor millia equitum, qui castris regis propinqui, eas regiones ab iniuriis hostium & prædã tuta præstarent. Et cum in quosdam præfectos equitum simulas suborta esset, & haud multos regis iniuriæ excitassent, data est sapius facultas nocendi castris, si communi consensu præfecti rem aggredi uoluissent. Præter equites peditisque regi oppositos, paratæ quoque sunt à Florentinis triremes quinque in Pisano portu

Apparat^o i. collectio militum.

Alphonsi in Hebruria res gestæ.

Alphonsus rex obsider Plumbinum. A. C. 1448.

Pius 2. li. 2. Cosm. cap. 36.

Florentini contra Alphonsium muniunt Plumbinũ.

A.C. 1447.

portu quæ oppidum mari defensarent, & clas- si regia, ne commeatum afferret, impedimē- to essent. Hæ ad Plumbinum profectæ, cum in conspectum hostium venissent, pugnandi co- piâ fecere. Asperū certamen & anceps pugna diutius fuit, tandem subministrante in horam rege paruis nauigiis novos in classem milites cum integri sauciis, recentes fessis succederent Florentini superati sunt haud parua vtrinque cæde, duæ triremes captæ, cæteræ in fugam ver- sæ Pisas redeunt. Eam cladem trirerium præ- fecti culpa acceptam ferunt, qui maritimæ pugnae inscius (neque enim gladium nudum, viderat) nec loco, nec tempore in conspectu ex- ercitus decertauit.

Elatus ea victoria rex cū mare tutū ab hoste daretur, acrius machinis ad diruendos muros oppidi ingrebat. Verum quod die cadebat, noctu ab oppidanis resciebatur. Aggere præ- terea intus firmabantur muri, quo essent ab i- ctu lapidum validiores. Cum ætatem in ea oppugnatione totam consumpsisset, fessis om- nibus militibus, multiq; incommotis, ac vulneribus affectis, necessitate compulsus ob- sidionem omisit. Multis tamen ante condi- tionibus Rainaldum tentauit, si quo pacto ad dan- dum oppidum allicere potuisset. Pollicitus est pro vno oppido, plura se, atque ampliora in regno daturum. Ille certum dominium dubiis promissis anteferens oblata contempsit. Rex exercitu per terram misso, ipse Castillionem reuersus classe Neapolim petiit. Mirum erat videre homines macie confectos, sordidos, & ferme nudos, quos præmisit iter facere.

Agi deinde per Nicolaum pontificem de pa- ce cœptum est. Tentata regis voluntate, cum ad concordiam inclinaret, Florentinis persuasi- sit, vt oratores mitterent Neapolim, qui pro- culdubio pacem reportarent. Missi sunt Fran- ciscus Sachertus, & Iannocius Pandolfinus. Hi ad pontificem profecti sunt in principio anni 1448. In conditionibus conuentionis ali- quando altercatum est, cum æquum cense- rent Florentini, arcem Castillionis per iniu- stum bellum ereptam restitui. Rex autem pro sua dignitate nequaquam eo pacto acturum se asseuerabat. Data tamen per authores & sua- fores pacis spe certa regem in ea sua sponte reddenda liberalem futurum, decreta omnia abolita sunt quæ vtrique belli tempore alter in alterius damnum iniuriarum egissent, res- titutaq; que immunitates, & exemptiones om- nes negotiatoribus quibus in regis ditione Florentini ante vsi essent. Id præterea fœderi- bus adiectum, vt si qua in posterum dissensio discordiæve ex quauis causâ inter regem & Florentinos oriretur, eius cognoscendæ de- cidendæque ius, atque arbitrium pontificis es- set, ad quem omnis discordiæ habetur prouo- catio, vtque nulli liceret alterum armis lac- cessere, aut appetere bello, nisi prius expectata pontificis sententia. Ingens quoque pecunia- ria pœna iniuncta est fœderum violatori anno supra millesimū quadringentesimū quadra- gesimum octauum quo anno sol ecliplatur. 19. Augusti hora dici. vij.

Alphonfus Plumbini obfidione dimisit.

Oratores Neapolim à Florenti- nis de pace missi.

Pax inter Florentinos & Alphon- sum regem iniata.

A De statu Cisalpinæ Gallia post Ducis Philippi mortem. Pius 2. lib. 2. Cosm. cap. 49. Aem. Pet. Mar.

§. II.

H is conditionibus cum Alphonso firma- ta pace, cum & otio & quieti Florenti- nus populus intenderet, bellum Venetorum ambitione simul, & Alphonfi regis ampliandi imperij cupiditate subito exarsit, periculo- sissimum omnium, quæ ante gesta erant, nam valida vtrinque vires erant, & pari odio cer- tabatur. Cuius origo, vt fiat notior paulò ab in- stituto digredendum videtur.

Defuncto a Mediolani duce Philippo abi- que hæredibus, cum ciues in libertatem se ven- dicassent, Veneti (qui post eius mortem ad Longobardiam imperium [aspirabant] Placen- tiam Laudemq; vrbes per intestinas concer- tationes occupauerunt, cæteraq; vicinas vrbes facile in suam ditionem redegerunt, vt pote nouam repu. non satis firmam viribus du- centes, nisi Mediolanensem Franciscum (qui in propinquis locis erat à Philippo ante obi- tum accessit) ducem belli aduersus Venetos de- legissent. Is est vestigio occurrens hostibus,

a Philippus Maria Dux Mediolani obiit Me- diolani A. 1444. Idibus Aug. Quo mortuo Mediola- ni interregnum fuit ann. 2. m. 6. d. 14. Oruphr. Si- quidem populus Medi. cognita Ducis morte inli- bertatem sepe proclamauit e. 12. viis electis, qui i empub. ad. n. instrarent. Castrum portæ Leonis instar excellentissima regia captum ac dirutum est. & tes- tamentum Philippi dilaniatum. Ad dominium Me- diol. in se multi aspirauerunt. Sed qui coloratis re- ventur titulis quatuor tantum fuerunt. Fredericus Im- perator deuotum ad se principatum, Philippo sine liberis legitimis vita subraffo, contendeat. Al- phonfus ex testamento hæreditatem petebat. Carolus Dux Aurelianensis ex sanguine Vicecomitum na- tus ab intestato sibi deberi ducatum aiebat. Franci- scus Sfortia Vicecomes coniugem suam, quæ Phi- lippi fili. notha fuerat, hæredem parvis substituend- am affirmabat. Audiat sunt legationes omnium in Senatu Mediolanensi. Sed ciuitati, quæ iam liberta- te gauderet, & imperandi cupiditate demorui Prin- cipis militiâ conduxisset, nulla conditio placuit, quæ- ingum quouis pacto in capita ciuium videretur in- ferreo, vultu tamen imperatori censum quot annis Aureum poculum si libera suis legibus dimittere- tur. Dilaniabatur interea Philippus hæreditas: Ve- neti Placentiam, Cremam, Laudam occupauerunt, & multa præterea minora oppida. Dux Sabaudia Lu- douicus Valentiam & Confluentiam inuasit. Assen- ses ad Ducem Aureli. nensem Carolum defecere, qui susceptis a rege Franciæ non paruis auxiliis A- lexandrinorum agros vexare cepit. Pius 2. lib. 2. Cosm. cap. 49. & Naucl. gener. 49. Ex his orta sunt ea bellorum à Francorum regibus in Longobar- dia gestorum seminaria, quæ ad nostra vsque tempo- ra durauerunt.

A.C. 1449.

in primis Placentiam obsedit, expugnauitque licet summissimo Venetorum præsidio, & dua- bus arcibus munitam: sed animi magnitudo virtusq; Francisci omnes superauit difficul- tates. Vnica enim pugna, & ea admodum aspe- ramaximo cum vitæ discrimine urbem cepit. Nam cum muri partem, quæ oppugnabatur, ob- equitans, milites ad certamen, & scandendos scalis muros vrbs hortaretur, equo lapide bō bardæ ad terram prostrato: ipseque telis sagiti- tis saxisque hostium laceratus, accursu suorum ad casum eius superuenientium vix mortem euasit. Nec tamen propterea ardore remisit pugna, sed surgens acrius instabat impugnationi, donec multis interfectis tan- dem suorum virtute cœpit urbem, diripiendâ que militibus concessit, & ex toto præ- dandam.

Transito deinde Abdua flumine apud oppi- dum Carauagium ab eo oblessum Venetorum exercitum commissa acie prostravit, suis ma- gnaque ex parte captis hostibus. Ad Brixiam castris positus, ad urbem tradendam hortaba- tur. Variè tum Venetorum, tum Mediola- nensium animos ea victoria commouit. Vene- tos quidem, ne capta Brixia, quam amisso exer- citu defendere nequibant, reliquarum in super- ciuitatum, quarum mentes ad defectionem pendere videbantur, discrimen subirent: & Mediolanensibus suspicio iniecta erat, ne Fran- cisci potentia in suam perniciem verteretur, quo timore dicuntur ab eis secreto corrobora- ti Brixienfes, ne se Francisco dederent. Exor- ta inter eos simultate, Veneti occasionem pacis componendæ oblatam accipientes, de pa- ce cum eo agere cœperunt, quam sibi neces- sariam ducebant iniqua etiam conditione. Ita- que fœdus cum Francisco iniierunt, data ei Laudæ ciuitate simul tria millia equitum, & certam pecuniam, quoad Mediolanum expugnaret (ad quod eum hortati sunt, vt à se imperum belli reiiceret) promiserunt.

Veris in Mediolanum armis cum auxilio Venetorum Papiam, multasque ciuitates, & op- pida subegisset, urbemque ipsam quam primum ad deditionem fame compulsurus vi- deretur. Veneti mutato concilio, equiti- busque ab eo amotis, & pecunia denegata, sociatæ cum populo Mediolanensi pro eor- um defensione coierunt. Timebant enim haud iniuria, ne si tantæ vrbs, talisque pro- uinciæ imperio potiretur, ipsorum vires infir- miores essent futura. Franciscum autem existi- mabant nequaquam suis opibus diutius ge- sturum bellum, & simul sibi persuaserant Mediolanenses fatigatos bello, potius Venetorum (qui amici & socij erant) quam Fran- cisci & hostis, & irati se Dominio permissu- ros. Suis igitur viribus Franciscus profecutus bellum, ciuitatem multis fessam calamita- tibus, quamuis aduersantibus Venetis, populi excitato tumultu per deditionem cepit anno Domini 1449. e vestigioque reliquis locis ad ducatum spectantibus receptis, ducis nomen assumpsit & tenet.

Marata h- dena len- tentia se- cum Me- diolanen- sibus con- iungunt.

in primis

A.C. 1449.

A Cum Franciscus Mediolanum obsideret, Veneti tractabant cum Mediolanensibus vt subiectionem francisci nullo modo sufferant, sed libertate sua fruantur, ad quâ conseruandâ promittunt eis auxilia, & gentes ad soluend- am obsidionem. Querebant etiam persuade- re Veneti Francisco, vt desisteret ab obsi- dione tractantes aliquas conuentiones ad redimendum tempus, vt interim Mediola- nenses afflicti penuria, & miseria famis se- ipsis in subiectionem traderent. Et propter hoc cum potuissent eis de victualibus pro- uidere, differabant, vt maiori necessitate compulsi se citius subigerent, ad quod com- missarius Venetorum (qui Mediolani erat) hortabatur. Franciscus autem non acquie- scebat verbis, & promissis eorum, quere- lam faciens de rescissione conuentionis, & subtractione stipendij sui, sed instabat ad urbem capiendam. Cum verò populus que- rularetur de defectu victualium, & de proui- sione non facta eorum per Venetos prout pro- mittebatur, cœpit commissarius dura loqui ad populum, quasi comminatus aliquibus mor- tem propter querelas eorum vnde populus furore succensus, non patiens vltra tantam mi- seriam, egressi vrbe clauis ei detulerunt. Qui ingressus a com suis honorifice susceptus est à populo, vt Dominus, & dux ciuitatis.

a Franciscus Sfortia, Sfortia Attenduli filius, tertio anno post ubitum Philippi Mediolanensis, Ducis, quartus Dux Mediolani creatus est, A.C. 1450. Præfuit ann. 16. d. 11.

Florentia peste vexatur, qua sæ- pè laborauit.

§. III.

I N T E R E A anno Domini 1448. pestis in- uadere cœpit Florentiam, & per biennium ciuitatem infectam tenuit, quæ tamen quasi e- rat euacuata, non solum maioribus & diuiti- bus, sed & plebeis & pauperibus ex vrbe egre- dientibus, & per villas, & castra refugientibus Diutina quidem fuit, sed lenta, & paucos de medio subtraxit, sicque morbus ille contagio sus à 1400. anno, quo grassatus est ita, vt pro- pe tertiam partem viuentium absumeret, vsque ad 1457. in quo sumus peste à Domino visitati- am per menses quatuor, septies Florentiam occupauerit, videlicet anno. 1411. postea anno supra. 1437. demum, vt dictum est anno. 1448. & 49. ciuitas Florentina ea conta- gione infecta est: quæ cum postea urbem Romanam attigisset, in qua præfulabatur Nicolaus quintus ipse cum curia sua, Fa- brianum se contulit. Vbi tunc facta inquisitio- Tertia pars hist. Ant. A a ne

A.C. 1449.

ne & processu contra quosdam hereticos, in festos lepra erroris Fratricellorum qui ibi diu habuerant magnam receptaculum & fauorem obstinati in sua perfidia igni traditi sunt, miracula consueta ostendentes pulueris & cineris. In anno autem isto. 57. supra 1400. pauci adhuc de hac luce subtrahi sunt necdum cessauit, quid autem in futurum erit, nouit Deus.

Nunquam autem apparet tantum exterruisse homines talis contagio morbi, ut nunc ita quod parentes filiorum, & filij parentum obliuiscantur infectorum, & cum difficultate speriantur, qui necessaria eis administrant tam corpori, quam anime, vel procurent ut sacramenta, & ecclesiastica sepulturam habeant. Quamuis autem nulla sit lege prohibitum, ad loca diuertere ab infectione libera, ex quo morbus est valde contagiosus (ut quotidiana docet experientia) ac etiam liceat conuersationem domesticam, & locutionem cum infectis & uenientibus a locis etiam infectis effugere nisi cura animarum eis imminet (quos de necessitate salutis suae oportet per se vel per alium idoneum sacramenta ministrare quantumcunque infectis) tantum tamen abhorre infectos, ut necessaria eis subtrahatur, est contra omnem caritatem, humanitatem, & christianam pietatem. Itaque etsi humanae prudentiae est, & de ratione medicinae, vitare infectos, tamen contra dilectionem & christianam pietatem est subtrahere infectis necessaria, seu non ministrare anima & corpori, & ita abhorre eis facit, est ministrans sacramenta, & corpori necessaria ut habeantur tanquam ethnici & publicani, nec audiantur eorum missae & officia, nec patiantur sacerdotes ire ad infirmos, in quo nullo modo debent eis assentire. Communitas autem pie, & caritatiue prouidit infirmis ex eo morbo illo tempore, scilicet, anno domini 1448. & 9. pestis. Nam tria millia florentinum statuit assignanda archiepiscopo ciuitatis certo tempore, modo, & forma, ut infectis prouideretur. Unde quidam optimi iuuenes per ciuitatem discurrerant, quaerendo infectos, & dando pullos, confectiones & alia necessaria.

In anno autem 1450. celebratus fuit Iubileus sub Nicolao pontifice urbis, prius praenunciatus & publicatus solenniter cum indulgentia plenaria visitantibus Ecclesias urbis quatuor, scilicet sancti Ioannis Lateranensis sancti Petri, & S. Pauli, & sanctae Mariae maioris certis diebus determinatis poenitentibus, & confessis certo modo, & forma. Ad quam consequendam conueuerunt ex omni natione, quae sub caelo est, fidelium plurimi mares & foeminae. Multi ex eis propter laborem longi itineris, Ultramontani, & incommoda corporis, vel etiam propter pestem aliqui, in via defecerunt.

Accidit autem Romae in ipso Iubileo casus lachrymabilis. Nam cum vna dierum mane, vrbe peregrinis plena, plurima multitudo recedens ab Ecclesia sancti Petri viso sudario domini, obuiaret turbis innumeris euntibus ad ipsam Ecclesiam sancti Petri pro videndo sudario: in ponte sancti Angeli, seu iuxta castrum sancti Angeli, ita se inuicem compresserunt & oppreserunt, ut quadringenti & multo plures suffocarentur in dicto ponte & aliqui etiam in Tyberim lapsi necarentur: quorum corpora collecta & visa ab omnibus simul sepulta sunt.

Peste infectos adeo abhorreere ut nonnulli contra Christianam pietatem.

Ex omni natione Christiani anno Iubilei Romam veniunt. Pius 2. lib. 2. c. 58.

runt & oppreserunt, ut quadringenti & multo plures suffocarentur in dicto ponte & aliqui etiam in Tyberim lapsi necarentur: quorum corpora collecta & visa ab omnibus simul sepulta sunt.

Eodem anno Iubilei, qui est quinquagesimus supra 1400. Romae celebrato capitulo generalis ordinis minorum in festo Pentecostes, frater Bernardinus de Senis oriundus, eiusdem ordinis praedicator egregius & fructuosus, qui per ciuitates & castella totius Tusciae & Longobardia discurrebat euangelizando quotidie & verbum Dei vbique seminando, cum maximo concursu auditorum, tandem in ciuitate Aquilana in domino requiescens, adscriptus fuit catalogo sanctorum cum magna solemnitate per Nicolaum Papam, post discussionem & approbationem vitae suae de consensu Cardinalium & aliorum praetorum, & ad requisitionem & supplicationem multorum principum & praetorum.

Anno quoque domini 1450. Fridericus huius nominis tertius, electus imperator Romanorum, Italiam intrauit pro corona imperij a papa recipienda, qui vbique cum magno honore, ut decebat tantum principem sulcepit. Ei per Florentiam transeunti, totus electus cum archiepiscopo processionaliter ad portam ciuitatis obuiam processit, ac etiam magistratus Florentini. Locatus autem in conuentu sanctae Mariae nouella: ad hospitandum permansit in vrbe quatuor diebus, & praesens fuit in officio Purificationis Virginis gloriosae in missarum solemnibus recipiens deuote a celebrante cereum benedictum, ut de more fidelibus in Ecclesia existentibus dari consuevit. Oblataeque ei fuerunt poscenti quaedam reliquiae sanctorum in vase argenteo, ornato a communitate, qui aliquos milites ibi fecit. Demum de Florentia Senas, de Senis Romam aduenit, associatus a duobus cardinalibus, quos papa praemiseraat vsque Florentiam, & ibi coronatus est imperator a domino Nicolao papa cum debita solennitate. Sponsa autem eius missa est post eum de partibus suis, & post coronationem suam nuptiae celebratae sunt Neapoli coram rege Aragonum magnificentia regia de omnibus prouidente. Nil autem imperialis maiestatis visum est in eo, nec liberalitas, nec sapientia, cum quasi semper per alium loquebatur: sed multa cupiditas, cum munera honeste quaereret, & libenter acciperet. Demum reuersus est in domum suam cum modica opinione virtutis suae.

In ponte Sancti Angeli ex concursione populorum improvide facta, duce: tos circiter homines aut coculcatos, aut in flumine eiectos perisse constat. Pius 2. ibidem.

Venetis contra Sfortiam ducem cum Alphonso rege foedus percutiunt. Pius 2. lib. 2. Col. c. 49. Aemyl. lib. 10. Pet. Marc. A.C. 1450.

S. IIII.

Redeundo ad prosecutionem belli inter Venetos & ducem Mediolanensem Fran-

A.C. 1451.

Franciscum. Sciendum, quod Veneti, ea victoria & dominio Mediolani accepto a francisco, non parum conturbati, cum arbitrentur duces armis affluctum, sibi propinquum, haud satis suis rebus conducere: quo ille modo, aut e statu deiceretur, aut redderetur imbecillior consultabat. Igitur inita cum rege Alphonso societate, locum florentinis reliquique, qui socij adscribi vellent, reliquere, peroratores quoque, ut secum sentirent, hortantur eos. Omnis ea machinatio eotendebat, ut nouum ducem externa ope destitutum adorientur, quae aduertentes prudentiores ciues nonnulli cum supremo magistratu egerunt, ut responderetur Venetis: cui pax vbique eis esset, pullo nouo foedere opus esse. Hoc responso indignati Veneti, cum veluti praedam suis fauibus ereptam putarent, edictum fecere, ut florentini omnes suis Dominis pellerentur, ut iusti belli aliqua occasio praeretur. Verum id decretum inhumanissimum est omnibus visum, & ab odio atque ambitione profectum. Admiratus admodum est populus florentinus ab eis, quibus cum pace & foedere iuncti essent, & ad augendum eorum imperium tanta cura impensaque incubissent, tam iniquum edictum prodidisse. Siquidem eorum auxilio Brixia & Bergamo, multisque praeter ea oppidis, & castris erant potiti.

Igitur legati ad Venetos missi sciscitatum tam insolite, tam inhumane rei causam, & simul ut offenderent decreti iniuriam, hortanturque ad pacem, & priorem amicitiam conservandam. At ij qui spe victoriam sibi despondissent, aditum ad se oratoribus denegarunt, quod etiam apud barbaros superbum ac ferum videri posset. Desperata Venetorum pace, necessitas florentinos coegit ad coeundum in nouum cum nouo duce foedus, & ad mutua auxilia. Inter Venetos & regem conuentio erat, ut ipsi ducem, rex florentinos adoretur.

Preparato exercitu prior Venetus Cremonensem agrum est depopulatus. Ad eum comprimendum cum franciscus iuncto secum foedere Mantuano, cum suas copias extra suos fines eduxisset, castrum, quod Ollium flumen ponte coniungit, quo transitus fluij liberior esset, de Venetis cepit, pluraque deinceps castella vi expugnata. Pergebat acie dimicaturus ad hostium copias franciscus, at illi dimicantem fugientes, ut qui rerum discrimen fortunae uolent committere, se in paludes, quae inter Brixiam Bergomumque iacent, contulere, munitisque aditibus, ne qua via ad castra perueniri posset, ea aestas transacta est. Franciscus in agro Brixienfi statua habuit propinquus hosti, obseruans, si qua pugnandi daretur facultas.

At verò ex alia parte regis Aragonum copiae ad decem millia equitum, quatuor pedum erant) duce Ferdinando regis Aragonum filio cum e regno per loca Ecclesiae uenissent contra florentinos, primo in agrum cortonensem populandum descenderunt, deinde Arcetium versus profecta: ad sinistram iter flectentes Forlianum oppidum Arcetini agri obsederunt. Quiis accolae, cum se vitili animo defendit

Venetis ducem a florentinis.

Venetis oratoribus florentinorum ad se negat.

Franciscus in Venetos ducit exercitum.

Regis Aragonum copiae florentinos.

sent, mulieresque virorum fortitudinem aequarent tandem quadragesimo obsidionis die confactis magna ex parte muris, vitis ac foeminis lassitudine & vulneribus confectis, desperato subsidio se ei dedere, relicto ibi praesidio per agrum Senensem, a quibus foebantur, populas propinquis locis, ad arcem venere paruaquam, quam Rencinam dicunt, Senensium finibus contiguam. Ea intra biduum custodis prodicione capta, ad oppidum castellina propinquum castra posuere. Quam amplius per mensem machinis ac bombardis incassum oppugnantes tandem abiecta spe castris potius retrocessere.

Cum hyems instaret, itinere versus Volaterras capto, vicina loca late populatis, in maritima Senensium loca [ad Aquam viam] in hiberna concessere. Capta quoque a regis trimibus arx munita in maris littore Vada nomine, agri Volaterrani, custodis ignauia, qui pecunia accepta arcem tradidit hosti. Haec caestate & a rege, ac Venetis bello gesta: timebantur tamen incurfiones quotidianae in agrum florentinorum per milites regios, quibus praeda pro stipendio erat.

Hyeme quae secura est, maior quam antea apparatus a florentinis aduersus regios factus est. Nam maioribus conductis copiis, Alexandrum quoque francisci fratrem cum mille & quingentis equitibus ex Longobardia in eorum auxilium exciuerunt, & ad regem franciae oratores missi, angelus Accaiolus & franciscus Venura, qui eum ad suam defensionem & regni Neapolitani recuperationem hortarentur. Tandem b contracto foedere

Hoc sic explicat Aemyl. Ludouicus Delphinus a patre conuenit in decem menses: petito in Delphinates secessit certa consilio non rediit viuo patre causatus impotentiam eorum, quorum fide virtute que pater Anglico bello victor fuerat: quod hos meritorum fiducia omnia sibi arrogare diceret, nec in paterno animo locum filio relinquere. Postea duo millia equitum florentini permissu Regis in Francia conscripserunt, aduersus Alphonsum bello Italiam irruentem, ubi ea parte debellatum esset bellum in Regnum Neapolitanum translatum, Duce, Imperatore que Renato, qui oblatam eam fortunam non aspernatus, hunc exercitum trans Rhodanum ducens a Ludouico Sabaudia Duce transitu Alpium arcebat, professo se Alphonso ac Alphonsi federatis Venetis amicum, florentinis ac Sfortiae hostem Delphinus filij Sabaudia Carola ducta, Socerum exorauit, ut per sua diuionis fines transitum daret auunculo, quem Asiam vsque ipse duxit, peruenitque ut Ferraris ante Sfortiam infestis armis abstineret, societate Venetorum relicta. Ea expeditione nihil memorabile gestum, nec in Alphonsum ductus franciscus equitatus. Id turpe sibi ratus Renato, non suo bello, sed alieno se res gerere, ac alienis auspicijs quasi mercenarium, ne imperare quidem sed Mediolanensi me frere in Franciam se recepit. Haec ille. Obiit deinde Renato A.C. 1480. Ludouicum 11. regem Francorum comita. Prouincia & regni Sicilia heredem relinquentis. Et hinc etiam orta est Francorum regum cum Aragoniis de Neapolitano regno contentio: hic autem Ludouicus rex Franciae post Carolum patrem creatus est an. C. 1459. regnavit annos 24. mensis aliquot. obiit 9. Cal. Sept. A.C. 1483. Onuph. Tertia pars hist. Ant. A 2 3 Re

A.C. 1454. Renatus, qui eo regno antea pulsus fuerat, in Francisci auxilium cum tribus equitum milli- bus, Florentinorum impensa subsidio Fran- cisci venit, licet in aetatis fine. Nam cum dux Sa- baudiæ pecunia ductus itinera præclusisset, o- mnis fuit, ut relictis equitibus in finibus Pro- uinciarum nauibus mari Genuam uenirent. Inde in agro Brixienfi ad Franciscum habentem ca- strum progressus est. Demum favore Ludouici regis Franciæ filij equites omnes co- ducere via terrestri, permittente duce Sabaudiæ ad Rena- tum regem perueniunt.

Florentini amissa recuperant, ildem.

DVm hæc in Longobardia geruntur, Flo- rentini exercitum ad sex equitum millia totidem perditum confecerant. Ineunte aestate his copiis arx Rencina recuperata est, & For- lanum profectum undique oppidum cinxis- sent, regij uero sexcenti eorum equites, cum pedi- tes summa vi tutarentur moenia, tandem pau- cos post dies vi lapidum bombardæ quæ ad id erat disposita distracta portæ, & parte in- ceniã disiecta, titubantibus regis impressio- ne facta, oppidum Florentini ceperunt, dire- pta prædæ, ædificia omnia incensa sunt præ- ter præfectorum uoluntate libidine atque auaritia militari. Ex hostibus circiter septigen- ti capti.

Inde Florentinorum præfecti eum partim in administrando bello concordēs essent, ideoque longius trahi uideretur, tardis itine- ribus in ætatis fine ad arcem Vadæ ex hoste recuperandam abire. Ofidione facta: cum re- gis nequaquam aut animus, aut vires tante- sent ut considerent sua ope posse tutari arcem post mensē desperatis auxiliis deditio- ne facta ea conditione cepere arcem, ut singuli mi- lites cum rebus sui- tuto abire possent. Castel- lum cum arce, ne posthac receptaculum esse posset hosti, incensum ac direptum est, hoc ap- paratu atque his viribus ætate priori amissa, in potestatem Florentinorum redacta sunt.

Stephanus de Porca- riis qui Ro- mam tolle- re Pontifici- nis est suspēditur. Pius 2. li. 2. Euro. c. 58.

Ea tempestate quidam miles Romanus Ste- phanus de Porcariis (qui tenebatur in libera custodia Bononiæ honeste, relegatur, & tamen à papa competenter prouisus propter auda- ciam eius & temeritatem, ne seditionem exci- taret in vrbe Romana, ubi aliquam sequelam habebat, & in sua eloquentia elata multum confidebat, tractauit secretè, cum paucis ta- men capere Nicolaum papam, & reperta sunt postea vincula aurea quibus intendebat eum alligare: unde ad exequendam factionem suã, intendens Romam in libertatem & regimen Romanorum reducere, occultè recessit de Bo- nonia profectus ad vrbed. Fuit autem Nico- laus cautus de recessu eius à Bononia, & quod Romæ erat, propter quod fecit eum quærere. Et inuentus est absconditus in vna capla, & captus ductus est. Qui tortus confessus est eũ- ctæ, & ordinem conspirationis. Intendebat e- nim captata opportunitate papam Nicolaum capere & cardinales, & in populo seditionē ex-

citare clamando libertatem per vrbed. Con- uictus de tam scelesto sacrilegio, cum sciter se morte multandum, fecit papæ supplicari, ut pti' permitteret ei orationem facere ad popu- lum. Præsumebat enim tantum de sua elata e- loquentia, ut speraret inde per populum ipsi liberari: sed non obtinuit. Suspensus nocte in mœnibus castris sancti Angeli ab extra: ut om- nes in die eum uidere possent suspensum, quos autem haberet a fautores remansit occultum.

In Longobardia uero Franciscus in agro ho- stium diuicius castra habens, plura oppida in suam redegit dirionem, nil aliud querens, nisi ut hostem eliceret ad certamen. At illi nil aliud, quam congressum timentes, aciemque detrectantes, se intra castra admodum muni- ta tenebant. Sciebantur enim præcæta estis consilia, ut se à certamine abstinere, ea spe, ut protrahendo bello, deficerent pecunia- rum inopia Francisci vires. Hoc pacto duobus exercitiis in propinquo, castra habentibus, ætas ferme transacta est. In eius fine Renatus rex cum suo equitatu ad castra Francisci per- uenit, quo ille subsidio fretus Venetos compul- sit, ut loca, in quibus tandiu deliquerant, relinquere- & propius Veronam commeatu sua- tia præfecti in loco confedererent: ut nunquam sui potestatem hostibus præberent. Omnia igitur certaminis cura, Franciscus ad oppidorum conuictus expugnationem, omnia Bergomen- sis ditionis ferme castra, & oppida vi expu- gnauit. Inde Brixienfium castra magno conatu inuadens, ad centum amplius ex illis in pote- statem redegit.

Iam aderat hyems, & rex cum suis temporis alperitate concesserat Mediolanum. Ducis tamen Francisci animus ad uictoriam inten- tus, a sulam oppidum opulentum, ut id tra- deret Mantuano obsidere statuit. Is cum eo cū omnibus copiis proficisceretur, tanta niuium ac ventorum ingruens vis, oculos atque ora militum obruturarium suborta est, ut præ frige- re, & nimium tempestate redire, & incepta relinquere cogenerent. Itaque in hyberna exer- citus reductus est. Laborauit satis Nicola' pa- pa ad componendū pacem inter patres, cogre- gatis oratoribus patrii, regis Aragonum, Ve- netorum, ducis Mediolanensis & Florentino- rum coram sanctitate sua, nec ualuit ad con- cordiam trahere in capitulis pacis. Demum cum omnes essent fessi, & consumpti pene ex- pensis magnis sine aliquo fructu, damna enim plurima illata sunt omnibus, nullæ tamē par- tes factæ sunt locu pliores in acquirendis ci- uitatibus, uel oppidis, Veneti b pacem fecerūt

a De his fautoribus tamen sic scribit Pius. 2. Complices eius in domo qua conuenerant expugnati captique sunt. E quibus vnus Baptista Sciar a manu promptus & animo intrepido per medias Pontificis cohortes viam gladio sibi aperiens effudit. Stephanus in arce S. Angeli aui in capitolio suspēsi uita finire. b Huius pacis si queste & ueritas fuit Simeo- netus monachus ordinis Eremitarum sancti Augu- stini presessor, obsecrui antea nominis. & prius igno- ti, sed uita integritate probatus. & ium est in mon- siri simile humilem & incognitum monachum Ita- liam pacauit. Pius ibid.

cum

A.C. 1455. cum dace Mediolanensi & Florentinis in Lon- gobardia: inter se tractantes capitula, & con- uentiones pacis seruandas, referuantes locum regi Aragonum, ad pacem ratificandam illam cum prædictis conditionibus. qui & si- gnificauerunt ei, & oratores miserunt ad eum pro ea re, ipse autē, & si reddiderit se difficilem & distulerit: quia sine interuentione eius facta- rum non uidebatur cedere ad honorem suum tandem & ipse assensus est. Quæ omnia po- stea approbata, & confirmata & publicata fue- runt per Nicolaum papam, anno Domini. 1455.

Sed paulo ante conclusionem pacis Gerar- das de Gambacurtis Pisanus, cuius pater rece- pit non solum pecunias multas à Florentinis ad tradendum eis Pisas, quibus tunc quasi do- minabatur, sed etiam quoddam castrum quod dicitur sanctæ Mariæ in balneo norabile, & quædam alia minora, qua si uult pro dère ea regi Aragonum propter pecunias ab eo non modi- cas accipendas. Sed Domino disponente, proditio non est sortita effectum: sed ea prius detrecta prouisum est castris illis bellatoribus illuc destinatis. Ille autem ad regem Arago- num se transfudit, factus rebellis communita- ti, & suis omnibus confiscatis. Magnum scan- dalum sequebatur Florentinis, & bellum su- scitandum à rege: si per proditionem illam rex obtinisset loca illa. Precebat postea in capitulis pacis rex ipse satisfactionem fieri à Florenti- nis de bonis ablaris ipsi Gerardo octodecim millia Florentinorum: si tamen æquum erat & in- stum proditorem premiari de scelere suo, & non potius grauius puniri. Contradicenti- bus Florentinis tali in multa petitioni: commis- sum fuit hoc iudicio & arbitrio Nicolai pape qui cum nihil determinauerit, perit pluries postea rex post mortem Nicolai dictam pecu- niam pro illo Gerardo.

Nicolaus autem papa anno Domini. 1456. cum multa difficultate concessit Florentinis hoc supplicante clero, ut possent exigere à lo- cis ecclesiasticis & personis triginta millia Florentinorum intra triennium scilicet singulis annis decem millia per totum territorium Flo- rentinorum, in subsidium communitatis pro- debitis magnis contractis pro tuendo li- bertatem suam, ab iniuste vexantibus eos rege Aragonum & Venetis. hoc enim petierant ci- ues à clericis subsidium. Cai de communi con- silio, & assensu acquieuerunt licentia habita à pontifice Romano, ut in ob amorem patriæ, compatiētes grauiam inibus laicorum: rum ne inuiti ad hoc cogentur in detrimentum salu- tis animatum, & ne ipsi laici per se distribu- rent, & in proportionabiliter imponerent, & multis expensis clerum grauarent. Addiderūt quoque & quartam paguam in quarto anno, & licentia habita est à Calixto oraculo uiuæ uocis.

Anno Domini. 1456. & septimo magnā pe- nuria fuit in ciuitate, non tantum ex defectu victualium, ex paucis frumētis recollectis pro- pter in temperiem aeris, ut pretium unius sex- tarij ascenderet ad triginta solidos & aliquan- do ad triginta quinque: sed magis ex defectu

pecuniæ, quia assueti vivere de laboribus man- uum suarum non conducebantur ad exerci- tia artium, subtrahentibus se ciuibus à com- mercijs diuersis ex causis. Tamen magistratus tam prudenter ad obuiandum tumultibus & clamoribus pauperum: quàm charitatiuè ad subueniendum indigentibus fratribus & con- ciuibus suis, prouisionem fecerunt per officia- les abundantia creatos, qui multa millia mo- diorum frumenti de diuersis partibus fece- runt adduci, ne nimium pretium à venditori- bus exigeretur, & mendicis non habentes pe- cunias elemosynaliter tribueretur. Nam per quatuor menses continuos statuerunt quin- gentos florenos pro quolibet mense assignari archiepiscopo, pro pane & tritico pauperi- bus erogando.

De captione Constantinopolitanæ vr- bis, & occisione Imperatoris à Turcis, & eorum crudelita- te. Romanæ Ecclesiæ & pri- uilegia.

CAP. XIII.

No Domini 1453. die xxix. Maij capta est ciuitas Constantinopolitana à Turcis, & a rege eorum uo- cato Mahumeth, prout plenius dic- tur inferius occiso imperatore eius cum ba- romibus, & consanguineis suis, sicque defecit imperium Græcorum.

Quod iusto Dei iudicio fuerint Græci illi exterminati, & ad nihilum redacti ab infideli- bus satis patet ex hoc, quod postquam Con- stantinus transfudit sedem imperij ab vrbe Ro- mana in Constantinopolim duodecim a vici- bus in diuersis temporibus successiuè recesserunt ab obedientia Romanæ ecclesiæ per di- uersas hæreses & schismata, cum tamen secun- dum catholicam fidem Romana ecclesia sit mater omnium ecclesiarum & magistra, ut di- citur dist. xix. in memoriam.

a Plures numerantur à quibusdam Constanti- nopolitana Ecclesiæ à Romana secessiones, & recon- ciliationes. Nam Blondus de i. 2. lib. 7. c. 2. conuincitio- nem orientalis Ecclesiæ quæ facta est in Concilio Lu- gduni s. b. Mubach. Paæologo, (de qua uirio e futia est mentio supra tit. 20. cap. 2. anti. §. 1. & §. 6.) deci- mam tertiam fuisse asserit. Idemque trad. Tribem. in Chron. n. onali. Vrsan. & Genebr. quare vnionē que in Concilio Flor. facta est. (de qua supra c. 11.) deci- mæ quartam fuisse necess. est. Vnde cum postea Græ- ci à Romana Ecclesiâ rec. serint 15. secessiones Græ- corū, vniones uero 14. fuisse necess. rium est. Hoc por- ro caput præ ueliquis omnibus obseruatione dignum est. in quo summa quadam totius Ecclesiastica Græ- corum Historiæ continetur. Præterea quam graue Græcis fuerit ab Ecclesiâ Romanâ subiectione rece- dere declaratur, cum ex tali recessu, sicut uidemus, in grauissimam Turcarum seruitutem reciderit. hoc et- iam asserit Genadius Scholarius Patriarcha Con- stantinopolitanus in 5. oratione pro Latinis contra Græcos.

Tertia pars hist. Ant. A a 3 Et

A.C. 1454.

Francis- sioma multa ca- stris in lo- gobard.

Renatus rex in ca- stris Fran- ciscis.

Nicolaus paxem et ponedu- siderat.

Pagnai. Regendū seu soluti- to.

Magna in ciuitate horumque terrarum pe- nuria.

A.C. 1453.

inf. §. 14.

Constanti- nopolitana Ecclesia duodecimies defecit.

A.C.
 1433
 Ecclesia Romana omnia primates, & metropolitani, & archiepiscopi, & magistri ac religiosi cuiuscunque status, & conditionis existant, sint pontifici Romano subiecti, vt successori Petri, & vicario Iesu christi, & omnes suis capitulis teneantur ei obedire: quam authoritatem & potestatem non accepit Petrus, & quilibet successor eius ab homine, vel à concilio, sed à Domino Iesu Christo promittente cum ait: Tibi dabo claves regni cælorum & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis, & quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis &c. Mat. 16. & post resurrectionem exhibente, cum ait ter: Pasce oves meas. Ioan. xxj. vt declarat Anacletus di. xxj. sacro sancta.

Potestas Petri & successorum eius est iudicandus, nisi deprehendatur a fide dei? non ab homine, sed a concilio, sed a leu Christo.
 Anacletus episcopus ad Orientem cap. 3. fol. lib. 1. tit. 2. Anselm. li. 6.

Vnde Inno. b primus ait: Nemo iudicabit primam sedem [iustitiam temperate desiderantem. Neque enim] ab Augusto, neque à clero, neque à regibus, nec à populo iudicabitur, id est papa iudex omnium. ix. q. iij. nemp.

Et q. ea dicitur. Cuncta nouit per orbem, ecclesia, quod à sacro sancta Romana ecclesia fas habeat de omnibus iudicari neque cuiquam de eius iudicio liceat iudicare.

Et semper quæstiones ortæ circa fidem re-latæ sunt & determinatæ per apostolicam sedem, vel approbatæ, vel reprobatæ. Vnde Inn. primus. Quoties ratio fidei ventilatur: arbitrator omnes fratres & coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris authorem referre debere: veluti nunc retulit vestra dilectio quod per totum mundum possit omnibus ecclesiis prodesse. xxiiij. q. j. quoties.

Vnde & prima quæstio, quæ fuit circa fidem tempore apostolorum A. & xv. videlicet virum legalia debent seruari à fidelibus conuersis ex gentibus, inter Paulum, & Iudæos Antiochenos conuersos ad fidem, delata fuit ad Petrum.

Dicit Hugo quod non potuerunt nec debuerunt patres Sinuissani concilij Marcellinum damnare, quia sponte & humiliter confessus est errorem suum. Tunc enim Papa potest condemnari de hæresi cū pertinax fuerit, alias non additio marg. lib. decre.

In omnibus Gratiani codicibus citatur ex Innocentio: sed fere eadem habentur in Concilio Romano sub Syluestro cap. 10. ex quo citant Polyc. lib. 1. tit. 16. Deus dedit. par. 3. Anselm. lib. 1. c. 13. Pan. li. 4. c. 5. Cæterum ubi nunc legitur iustitiam temperate desiderantem in Concilio habetur. Quoniam omnes sedes à prima sede iustitiam desiderant temperare.

trum cum aliis, qui erant Hierosolymis, & determinatum est per Petrum, quod non. Quod autem post Petrum locutus est Iacobus, non hoc fecit, quasi ipse determinaret, qui erat Archiepiscopus Hierosolymitanus, sed vt approbando, & consentiendo iis, quæ determinauerat Petrus, sicut fit in conciliis, cum dicitur per adstantes, Placet.

Nec ipsa ecclesia Romana errare potest in fide, dicente Domino Petro in persona eius. Ego pro te rogavi, vt non deficiat fides tua. Luc. xxij. Vnde Hiero. a Sancta Romana ecclesia semper immaculata permansit, domino providente, & beato Petro opem ferente, & in futuro manebit sine vlla hæreticorum insultatione scilicet (præualente) firma & immobilis omni tempore persistet. xxiiij. q. j. hæc est.

Nec concilium aliquot generale potest congregari sine authoritate Romani pontificis, nec aliquid valet ordinatum in illis, nisi approbetur à papa. vt patet di. xvij. ca. j. & per totum.

Et authoritas papæ non dependet à concilio, sed authoritas concilij à papa, qui est superior concilia. extra de elec. significasti.

Et ab omnibus potest appellari ad papam in causis ecclesiasticis, etiam à conciliis, sicut appellauerunt Flavianus patriarcha Constantinopolitanus & Ioannes Chrysostomus à concilio factis in oriente contra eos, ad Innocentium papam primum & Leonem papam item primum. Gelat. in ep. ad episco. Dard. Non autem à papæ iudicio ad concilium, vt dicitur. ix. q. iij. cuncta.

Omnia prædicta dixerunt, & crediderunt, & determinauerunt omnes sancti doctores, & pontifices tam Græci quam Latini, & concilia vniuersalia, quæ celebrata sunt tam in oriente, quam in occidente, quæ fuerunt legitima concilia non concilia bullæ, & synagoga facta. sicut concilium Ariminense celebratum per Arianos procurante Constantio hæretico & concilium congregatum per Theophilum Alexandrinum patriarcham, ad deponendum Ioannem Chrysostomum Constantinopolitanum episcopum, & concilium congregatum per Dioscorum Alexandrinum episcopum, cum Antiocheno & Hierosolymitano patriarchis ad deponendum Flavianum patriarcham Constantinopolitanum, sanctum virum, & similia, quæ omnia fuerunt reprobata à pontificibus Romanis, & veris conciliis.

Hæc breuiter dicta sunt ad offendendum errorem, & superbiam ipsorum Græcorum qui toties se rebellauerunt à Romana ecclesia nolentes se sub ea humiliare & subiicere. Nunc ergo de ipsis suis rebellionibus videndum in particulari.

Hæc videntur sumpta ex epistola Marci papæ ad Athanasium, se doliomodo apitata. Aonnt. noni Decreti.

Ecclesia Constantinopolitana causa diuisionis præcipua Orientalium Ecclesiarum.

§. I.
SCIENDUM igitur, quod vt dictum est. xij. vicibus ecclesie orientales principales vide-

Ecclesia Romana in fide ratæ non potest.

Concilia generalia sine approbatione papæ non valent.

Concilia notia hinc ne notitia.

Additio hæreticorum non potest.

les, videlicet Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, quæ omnes sunt patriarchales, se subtraxerunt ab obedientia Romanæ Ecclesie: siue cõdiuicti siue diuisi quandoq; vna quandoq; alia, maxime tamen Constantinopolitana, quæ quasi semper fuit causa diuisionis aliarum, & declarabitur quib. ex causis, & sub quib. Romanis pontificibus, & patriarchis dictarum Ecclesiarum sint factæ istæ diuisiones. Vbi primo notandum quod Constantinopolitana ciuitas primo dicta est Bizantiuim: quam quia Constantinus primus transferens sedem imperij, à Roma ad illam: ob reuerentiam sedis Apostolicæ, quæ Romæ est, ideo illuc, quia in optimo situ est propter multa concurrentia, ampliat & magnificauit multipliciter, ideo dicta est post Constantinopolis ab eo denominata.

Illam ergo ciuitatem Byzantium, nunc in norem beati Andreas Apostolus frater Simonis Petri adiens, & prædicans Christum, conuertit ad fidem primus quantum ad aliquos & ibi instituit episcopum, postea ad alias profectus est ciuitates Græciæ, & demum ad Patrarsensem vbi martyrio coronatus est. Vique igitur ad Constantinum fuit ibi sedes episcopalis. Nec tamen tempore Constantini, et si ampliat fuit, de sit, sed facta patriarchalis vt patet in decretis distinct. 22. in pluribus capitulis. In processu enim temporis ob sedem imperij fuit facta patriarchalis, & prima post Romanam, vnde & Alexandria, quæ erat in ordine secunda patriarchalis, facta est tertia. Postquam igitur facta est Constantinopolitana patriarchalis, secuta sunt tot diuisiones & mala in ea, hæc quæ dicta sunt, & dicentur, excerpta sunt, ex historiis Græcorum, & historia cuiusdam Liberati dicti.

Andreas Bizantijs Christum prædicauit, & cum à Zeuxi tyrannidem tum ibi tenente quæretur ad mortem Argypopolim transfuit, atque ibi bizantium conuentus agens permultos ad Christi fidem pertraxit, & Stachi Apostolo Episcopo ibi creato Synopen concessit. Nicep.

Intelligit hunc canonem, id est, Synodi Constantinopolitanae qui exat dist. 22. his verbis. Constantinopolitana ciuitatis episcopum habere oportet primatum post Romanum episcopum eo quod sit noua Roma. Sed hic canon ex iis est quos Apostolica Romana sedes à principio, & longo post tempore non recepit, quod ex ep. 3. alijs 53. & alijs constat. Vide annot. noui decreti.

Prima diuisio Ecclesie Græciæ à Latina. Eusebius Nicomediensis Antiocheni concilij contra Nicenum congregat. huius meminit Nicep. li. 9. c. 5. & trip. li. 4. cap. 9.

§. II.

PRIMA igitur diuisio cepit tempore Iulij papæ, quæ anno domini. 335. successit

Marco papæ immediate, & Marcus successerat Syluestro, & cõterat cathedram Marcus tantu duob. annis, & octo mēlibus, quo tēpore tenebat imperiū Cōstātius Constantini magni filius, qui Arianus existens multum fauit Arianis. Huius fauore quidam Eusebius Antiochenus patriarcha sectator Arij, congregato concilio in Antiochia sine licentia] Papæ, voluit determinationem synodi Nicenæ de consubstantialitate patris & filij irritare. Ille enim fuit error & hæresis Arij ab eo exortus in Alexandria, quia asserēbat filium minorem parte, in quantum Deus. Quos ergo sciebat verē catholicos, ad illud concilium Eusebius citare fecit, videlicet Athanasium Alexandrinum episcopum & patriarcham, Paulum Constantinopolitanum, Marcellum Anchyra episcopum, & Lucium Adrianopolitanum, qui omnes erant singulares fidei zelatores: sed hi noluerunt ire, & merito, quia non erat authoritate Papæ congregatum, vnde synagoga sahana, non concilium. Propter quod Eusebius excommunicauit eos, & deposuit de facto. Illi autem appellauerunt ad Iulium papam. Eapropter Iulius scribit Eusebio, arguens eum de tam superba temeritate, & citauit eum cum suis complieibus, vt ad urbem accederent expressi causam depositionis illorū. Athanasius quoque, cum prædictis episcopis sanctis viris, fuerat euocatus, vt ipsis presentibus fieret iudicium, & responderent obiectis eiusdem. Et ipsi quidem humiliter obdierunt profecti Romam, sed Eusebius cum suis fautoribus accedere tenuerunt, & se subtraxerunt ab obedientia Romanæ Ecclesie. Et hoc totum faciebat fauore Constantij imperatoris, qui inductus, & seductus per Eusebium istum Antiochenum, & Eusebium Nicomediensem episcopum, multas & graues persecutiones intulit omnibus Catholicis occidentalibus & orientalibus, mittens in exilium episcopos, fidei pugiles egregios, & præcipue Athanasium quærens occidere. Et quia mirabiliter euadebat insidias eorum, vt non valerent eum inuenire, dicebant eum arte magica vti.

Demum suffocato Paulo Constantinopolitano.

Hoc concilium legitimum non fuisse, quia ei Romani Pontificis a fuit auctoritas, ipsi Græci scribunt. Inquit enim Socrates lib. 2. cap. 8. Sed neque Iulius interfuit maxima Romæ præsul, neque in locum suum aliquem destinauit, cum vti que regula Ecclesiastica iubeat, non oportere præter sententiā Romani Pontificis concilia celebrari. Et Nicep. lib. 9. cap. 5. Cum inquit Ecclesiastico canone sancitum sit, non oportere Ecclesiam citra Romani Pontificis sententiā in synodis quicquam Resuere. Nicep. præca verba sunt. μὴ δὲν ἐν ἑνὶ τόπῳ ἀπὸ τῆς ἰσοκαλοῦ ὑπὸ τῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὅν ὁ δὲν ἁποστολικῶν. Socrates verò μὴ δὲν παρὰ τὸν ἰσον τῶν πῶν μὴ ἁποστολικῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν.

Paulus Constantinopolitanus ab Ariano suffocatur.

De hoc D. Paulo orthodoxo Constantinopolitano episcopo supra di. 9. c. 4. §. 6. citauit nit. tm scripsi Metaph. quam Sur. tom. 3. edidit. de eodem Socrates lib. 2. cap. 4. Theodoritus & Sozomenus lib. 3. cap. 7. hislor. Tripar. lib. 4. c. 12. & 22. ex Athanasio. Nicephorus item c. 4. §. 9. 10. & 29. Notat autem

A a 4 rem

Iulius Eusebij concilij irritat. lege. Soz. l. 3. c. 9.

Catholici episcopi parat Iulio non hæretici.

Paulus Constantinopolitanus ab Ariano suffocatur.

A. C. 335. tem Genabr. in Chron. I. Eusebium vno tantum anno Constantinopolitanam rex esse ecclesiam, Macedonum. re. d. octo, Ceterum præfatus Constantinopolita. ora. Ho. Jaculo turbata est valde successio. in quod duo aliquando si. pro episcopis eodem tempore gerent. tam quod idem aliquando bis eandem sedem teneant. videtur autem sic posse episcopos Constantinopolit. no. ordine digne. Post mortem Alex. laudat qui præc. rationibus suis Arrianum expugnauerat. Paulus in eius. locum est subrogatus. quam electionem imperator Constantinus Arrianus grauitertulit. & concilio veterum Pauli inimicorum coacto illum quidem vt raro munere indignum dicitur. thronumque Eusebio Nicomedensi concessit. Niceph. lib. 9. cap. 4. Eusebius autem aem suum obiit. non diu à Synodo Antiochena. Superbis. Porro bellu ea s. blata Constantinopoli cæsus pium Paulum in Ecclesiam reduxit. Tum quoque Arrianorum factio Macedoniam Constantinopolitanam elegerunt episcopum. idem cap. 7. Quo audio Constantius ad Philippum vrbis præfectum scripsit. vt Paulum vt be. cetero. Macedonio Ecclesiam traderet. Ad hunc moan Macedonius & Ariani Ecclesiam occupauerunt. Ita etiam Paulus solum iniqui exiliij gratia venire est co. clus. idem ca. 9. Macedonius deinde Constantinopolitano episcopatu priuatus est. Porro Acacius & sectatores eius Eudox. in vacua possessionem Ecclesia Constantinopolit. na deduxerunt. idem. ca. 46. Eudoxius deinde cum clauum Ecclesie Constantinopolitane annis vnaecim rexisset moritur. eius in locum su rogant Ariani Demophilum quemdam. professoris autem quosdam Enagrium iuc. credulitatis presbyterum episcopum designarunt. Ideo. lib. 1. c. 5. Denique cum Gratianus & Theodosius imperarent. Demophilus Ecclesiam iussu imperatoris reliquit. quam imperator cum Gregorio ingressus. sancta omnia per orationem precatus. illi commendauit. Et postea illi qui Trinitatem co. sistentiam profiterentur. Ecclesias obtinebant. Erat autem is annus. ex quo Ariani Ecclesias tenuerunt quadragesimo. idem lib. 12. cap. 9. qui ca. omnia. x. S. c. a. e. & S. Rameno aliisque scriptoribus Ecclesiasticis colligit. Eusebium autem aliquem tunc fuisse Episcopum Antiochenum non reperio. sed Eusebium.

nopolitano episcopo ab hæreticis sub altari in Cucula ciuitate parua. vbi exulabat. Constantius imperator Eusebium Nicomediensem transfudit in sedem Constantinopolitanam (& ex tunc hæretici cæperunt occupare prædictam sedem. quâ tenuit annis 12. continuè perseuerans in persecutione fidelium. Post hunc tenuit sedem illam Constantinopolitanam Macedonius anno vno. Hic fuit hæresiarcha asserens spiritum sanctum creaturam. Post quem tenuit dictam sedem Eudoxius Arrianus annos decem. Post Demophilus annis duodecim quem secutus est Euagrius anno vno. Omnes isti quinque fuerunt hæretici. & tenuerunt ecclesiam Constantinopolitanam annis. xxxvj. Quo tempore tenuerunt Ecclesia Romana Iulius. Liberius. & Felix.

Cum autem accepisset sedem imperij Theodosius Catholicus. mortuo Euagrio beatus Gregorius. qui erat episcopus Nazianzenus

A (quæ erat parua ciuitas) accepit sedem Constantinopolitanam. etiam contra canones. ne hæretici iterum eam sedem occuparet quia quasi totus populus. & clerus erat in fectus hæretici Ariana. vel. Macedoniana. Eo autem tempore. quo Gregorius Nazianzenus tenuit dictam sedem. k. annis duodecim omnes reduxit ad veram fidem. Hunc Græci appellant theologum. quem Hieronymus fatetur suum fuisse præceptorem in factis literis.

Anno igitur eius pontificatus Constantinopolitani duodecimo congregata iterum synodo Constantinopoli sub Damaso Papa. qui successerat Felici secundo. contra errorem Macedonij. præfidente Theodosio maiore (Be. da dicit etiam Gratiano imperatore dist. 16. sexta) in qua fuerunt centum quinquaginta patres insurrexit murmur non modicum contra Gregorium Nazianzenum eo quod contra canones trecentorum & octodecim patrum Nicenæ synodi dimissa sede sua accepisset Constantinopolitanam. tamen propter reuerentiam. nullus ei audebat dicere palam. sed diuersi episcopi diuersa inter se dicebant. quod aduertens stetit in medio eorum. & ait. Si propter me tempestas hæc venit tollite me. & mittite in mare. hæc dicens cessit voluntariè.

Cum autem alium vellent ordinare. ante quam inciperent synodum. in sede Constantinopolitana. quia non inuenirent in clero. qui nõ esset Arriana vel Macedoniana hæresi respectus. & propter hoc nullum talem vellent promouere ad tantam sedem coacti b

D a Intelligit Niceni concilij canonem. cuius D. Hieron. mem. mit. ep. 83. ad O. e. unum. tom. 2. Et hoc inquit in Nicæna synod. à patribus est decretum ne de alia ad aliam Ecclesiam episcopus transferatur. ne virginalis pauperculus de ietate contempta ditionis adulteræ querat amplexus. Eum ite Canonè habet Russ. li. 10. tit. 1. Eccl. c. 6. cuique in numero Canonum d. c. i. m. sexum ponit. Refertur etiam 7. q. 1. ca. non oportet. & c. p. l. q. v. d. idem etiam sanctus est in multis concilijs Carib. q. c. 55. vt in id. m. habetur. ca. placuit. & 8. ca. Constitutum. & Antiocheno. c. 1. si quis presbyter. & c. episcopus. & ceterum optinam huius Canonis interpretationem asserere videtur Niceph. lib. 12. hist. Eccles. cap. 10. inquit. Synodus. amq. e. illis. vt occasionem am huius præcederet. canonem hunc proposuerat. quod multa tum ex competiturum ambigione prouenissent mala. Quod si ambigens abesset. nihil prorsus extare impedimenti cessit. vt modo vita aut doctrina multis alijs præstantior. aut similibus hæc constaret. aut conuenis denique & publica cum magna com moditate utilitas. per translationem in ex. p. latione esset. licet. i. ex vna in aliam Ecclesiam episcopum aliquem sese transferre. Hæc illi. nostri Theologi letini consensuerunt. Vide Notum de Iustitia & iure. lib. 3. quæst. 6. art. 2. Denique Titulus de postulatione prelatorum. lib. 1. Decretal. hoc omnino fieri posse demonstrat. & 7. q. 1. c. mutationes. & c. scias frater. idem asseruit.

E Cum D. Gregor. Nazianzenus redire cogitaret Tymotheus Alexandrinus Maximum quemdam Cypri non Apollinaris macula infectum episcopo

b Cum D. Gregor. Nazianzenus redire cogitaret Tymotheus Alexandrinus Maximum quemdam Cypri non Apollinaris macula infectum episcopo

qua Constantinopolitanam ordinauit. sed omnibus illis episcopis hanc ordinationem improbantibus Nestorius Tarsensis. qui tum Prætoris magistratu & honore conspicuus Constantinopoli fungabatur. perueniente maxime Diodoro Tarsensi episcopo. fuit electus illi in Ecclesia Antiochena. nõ modo autem Laicus erat sed nec ullis nostris in yfio. iis inicitur vnde Græce à Nic episcopo eiusque lib. 2. ca. 12. dicitur quibus baptisusus ibi dicitur ex ponitur. Ex Tripart. hi. li. 9. c. 13. & Niceph. hic poro dicitur Nestorium. quem sacra confessionem suscepisse vanissime. & inconsideratissime hæretici garrunt. nihil enim ille de confessione occulta & secreta mutauit. sed Sac. dotem quemdam ob scelus perpetratum. esse super panitentem amonit. & publicam. solemnemque penitentiam. qua theatrica etiam à quibusdam dicitur. eo quod publice quasi in theatro peccata penitentes confitentur & pro eis satisfacerent. abrogauit. sicut aperte perspicitur ex lib. 7. Sogomenis cap. 16. & Niceph. lib. 2. cap. 28. vt ex his demonstrat Espencus Cen. 7. ap. p. b. g. quod inuitatus Leo Magnus in occidentis partibus paulo post. ad episcopos per Campaniam & Picannum constitutos scripsit. sufficit deinceps reatus conscientiarum solis Sacerdotibus indicare confessione secreta. Id etiam probat Sixt. Senes. lib. 5. bibl. Sanc. ann. 173. Vide qua notauimus supra. lib. 5. cap. 2. §. 19. Vide etiam Franci. Turrian. de dogmat. ebrae. lib. 4.

Nestarium laicum. virum prudentem & literatum. bonæ famæ. quem solum inuenere nulla hæresi infectum. antequam inciperent. synodum confecerauerunt: quem cognoscebant sufficientem esse contra omnem hæresim pugnare. quam ordinationem etiam fecerunt contra canonem illum. qui dicit nullum laicum debere subito ad episcopalem sedem promoueri. sed quasi necessitate coacti hoc fecerunt. qui in synodo teneret locum suum sicque remissa sunt Ecclesie orientales cum occidentibus.

Post Nestarium qui patriarchatum tenuit sexdecim annis assumptus fuit Ioannes Chrysofostomus annis sex. Cui successit Arfacius annis duobus. Hic Arfacius fuit intrusus & ordinatus. expulso indebitè Ioanne Chrysofostomo de sede per Theophilum Alexandrinum. episcopum æmulum eius. facto conciliabulo contra eum fauore Arcadij imperatoris. hoc suggerente importunè vxore eius Eudoxia: quia contra eam prædicauerat. sed Innocentius Papa primus hæc sentiens literas. & nuncios misit ista retractans. sed nuncios fuerunt detenti in quodè castro. & literæ eorum acceptæ per annos duos. hoc agente imperatrice. ne Ioannes reuocaretur. Demum hoc cognito Innocentius illum Arfacium. etiam mortuum deposuit & Ioannem restituit. & Arcadium imperatorem excommunicauit. vt habetur dist. xcvi. duo sunt.

Mortuo Ioanne in exilio. successit Atticus in sede Constantinopolitana annis vincti post quem Sifinnius anno vno. Sederunt autem omnes isti quinque annis. xlv. sub obedientia Romanæ Ecclesie exceptis duobus annis Arfacij.

Nestorius hæresiarcha Constantinopolitanus patriarcha ordinatur. Niceph. li. 14. c. 31. & 32.

§. III.

SECUNDA diuisio orientalium ab occidentali Ecclesia fuit. tempore Celestini papæ anno 1436. Cum mortuo Sifinnio presbyter vocatus Nestorius de Antiochia (vnde alias fuerat vocatus Chrysofostomus) venit Constantinopolim. & ibi est ordinatus episcopus hic in primo vel secundo sermone cepit dogmatizare. vt nullus beatam virginem deberet dicere genitricem Dei. sed Christi genitricem. qui est homo: quia hominem genuit. & non Deum. asserens Deum ab homine nasci esse impossibile: ponens duas personas in Christo distinctas. vnam filium Dei. aliam filium virginis. Dogmatizabat etiam spiritum sanctum non esse à filio: nec habere existentiam à filio. Qui etiam fecit symbolum modo suo. sed hæreticum. & ab isto primo incepit error Græcorum. quo asserunt spiritum sanctum non procedere à filio.

Sed Cyrillus Alexandrinus episcopus. sanctus vir. quem Græci habent magna veneratione. & doctrinam eius scripsit plures epistolas ad eum. arguens eum de tali errore. & cum persisteret pertinaciter in tali errore suo. scripsit epistolam vna cum concilio Egyptiaco contra eum & perfecit veritatem fidei ad Celestinum papam. Quam examinans Celestinus. inuenit integram. & veram fidem continentem. asserentem Christum vnam personam in natura diuina & humana subsistentem. & spiritum sanctum procedere à filio. & habere existentiam ab eo sicut à patre. Vnde Celestinus mandauit Nestorio. quod recipere epistolam Cyrilli continentem veram fidem. & ita crederet. quia Romana synodus hæc teneret. qui noluit acquiescere etiam Celestino papæ.

Ista ergo fuit secunda diuisio ecclesie Constantinopolitane licet nulla aliarum orientis principalis secuta sit Nestorium. sed nec tota ecclesia Constantinopolitana. Nam multi clerici & laici resistebant Nestorio. Istud schisma non durauit nisi pertres annos. quia celebrata est synodus vniuersalis in Epheso du

b Quotquot de Nestorij erroribus scripserunt eum de processione Spiritus sancti perperam docuisse minime tradunt. sed ideo solum eum damnatum perhibent. quod duas in Christo personas constitueret. Dei vnam. hominis alteram. & Christum in duos filios distingueret. Dei & hominis. vnde B. Virginem. non dicitur. sed dicitur nominandam impiè censuit. Aduersus quem scripserunt quæplurimi tam Græci. quam Latini sacri doctores. Celestinus videlicet Romanus Pontifex. Cyrillus præclarus eius Antiochenus. Theodorus Amyranus. Aticus Constantinopolitanus. Cassianus. Vincentius Lyrinensis & nostro seculo Genes. in 3. lib. de

Synodus Constantinopolitana. A. C. 431. Gregorius ecclesie episcopus. Nicæna synodus.

An Licet episcopo ex vna ecclesia transferri ad aliam.

Georgius dicitur dicebat hic impius B. virginem esse nominandam.

Celestinus Cyrilli fide approbat.

Secunda diuisio Ecclesie Græcæ à Latina.

A.C. de Trinitate & Canisius lib. 3. de B. Virgine. cap. 18. Caterum, qui primus spiritum sanctum à filio procedere negavit, fuit I. huius patriarcha Constantino politanus, ut indicat D. Anton. infr. à §. 10. & scribit Genes. in 3. de Trinitate. Cyrillus enim neque in duodecim capitibus, neque in aliis ipsius scriptis huius erroris damnat. Cum tamen thesauri librum 13. & 14. adversus eos qui spiritum sanctum Deum esse negabant insumpserit, in quibus libris nusquam Nestorium nominat: quamvis Spiritum sanctum à filio procedere sapè inculcet, ut cap. 1. Disce à Paulo rectas de spiritu sancto sententias. Hinc enim habet ex Salvatore substantia spiritum sanctum esse nec alienum ab unius deitatis essentia & paulo post. Ipsus inquit, Spiritus contestatur spiritui nostro, quia sumus filij Dei. Nam quia ex substantia filij est, ideo Christus largitur ipsum sanctis hominibus & post multa caput hoc sic concludit. Quoniam igitur vita secundum naturam filius est, & Spiritus etiam sanctus, quem ipse largitur vivificat, necesse est omnino consistere spiritum sanctum ex substantia patris & filij esse. Multa sunt alia huiusmodi Cyrilli sententia (quibus etiam utamur ex Anchorato & Panario Epiphaniij adiciamus, ubi ait οὗτος ἔστι ἀντιλογισμὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ναλί, τὸν ἐξ αὐτοῦ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα τὸ παρ' αὐτοῦ γενόμενον, Spiritum sanctum non à Patre solum, sed à filio procedere demonstrantes: quæ tamen Nestorium nominatum non perstringunt, in quem stylium ille alias ob eius impietates direxit. Nihilominus tamen non omnino huius erroris fuit expers. Nam Theodorius Cyri episcopus qui fuit Nestorii hæresi addictus (ut constat ex actis Concilij, & Niceph. lib. 14. cap. 35. & refert D. Thom. in 1. parte q. 36. a. 2.) ut est. tom. 1. Conciliorum confutans ea duodecim Cyrilli capita in Nestorium dictata, dum non respondet, sic scribit Proprium autem spiritum filij, siquidem eiusdem cum eo natura Cyrillus dixit, & ex patre procedere, iam confitebitur. Et tanquam pia eius verba recipimus. Si vero tanquam ex filio, vel per filium essentiam habere ut blasphemiam & rem impiam, eam reiiciamus. Quibus verbis aperit Græcorum neotericorum errori patrocinatur, qui quasi blasphemiam execratur, quod nos dicimus Spiritum ex filio procedere. Quare dici potest Nestorium hunc quidem errorē occurrere tenuisse, sed postea Photium manifestè & maiori cum plausu hunc prædicasse, ut indicat D. Anton. infr. à §. 10. & ideo huius erroris auctorem haberi.

Epistola D. Cyrilli ad Nestorium extat tom. 1. cōc. quæ tamen Alexandrinæ Synodo ad scribitur.

centorum patrum tempore papæ Cælestini, & imperatoris Theodosij iunioris, in qua reprobata fuit talis hæresis. Et epistola beati Cyrilli, quæ reprobabat dictum errorem, & cōtinebat integram fidem, fuit confirmata et subscripta à papa Cælestino, & dicta circularis, quia missa per totum orbem, ut epistola synodi Ephesinæ, quam nec sic voluit Nestorius recipere.

Prædicti autem sancti patres in synodo Ephesina congregati, statuerunt, quod nullus aliam fidem exponeret vel doceret quàm illam, quæ scripta est à sanctis patribus trecentis & octodecim congregatis in Nicena synodo. Quod ideo fecerunt, quia ille Nestorius fecerat & ipse symbolum, in quo multa erant contra ea quæ determinata erant in symbolo

A Niceno. Et sic habetur in Latino. Decreuit sancta synodus (scilicet tertij concilij: sed primi Ephesini) nulli licere aliam fidem profiteri. Eos verò qui præsumpserint, aut componere vel proponere vel profiteri aliam fidem, si episcopi sunt, alienentur à suis episcopatibus, si clerici, à clero sint alieni: si monachi vel laici, sint excommunicati.

Hanc determinationem & decretum concilij Ephesini non intelligentes, neque legentes ut scriptum est, Græci, sumperunt causam suæ diuisionis, sed nec Latini, bene allegant, quia dicunt ibi contineri. Si quis aliud prædicaverit, vel dixerit, addendo vel minuendo anathema sit, sed patet ex illo decreto hoc non dici. Sed si quis aliam fidem proposuerit, quàm eam, quæ in Nicena &c. Si enim hoc esset, scilicet, quod si quis adderet, vel minueret aliquid ad symbolum Nicenum, esset excommunicatus, ut allegant Græci & malè: sequeretur quod ipsi patres, qui fuerunt in secunda synodo, qui Græci erant, essent excommunicari. Nam ipsi addiderunt, & minuerunt ad symbolum Nicenum.

Quod ut pateat, sciendum quod symbolum Nicenum sic habet. Credo in unum Deum, patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium conditorem. Et in unum dominum Iesum Christum, filium Dei natum de patre unigenitum, hoc est, de substantia patris, deum de deo, lumen de lumine, deum verum ex deo vero, natum non factum, & consubstantialem patri, id est, unius substantiæ cum patre, per

D a Hic Canon septimus ex his est, qui in tertia Synodo dicti sunt, sic autem habetur tom. 1. Concilio in gestis ipsius Synodi. His igitur ita recitatis constituit sanctum concilium, ut nemini liceat aliã fidem vel profiteri, vel conscribere, vel componere, præter eam quæ præstituta ac præscripta est ab sanctis patribus, qui in Nicenorum urbe cum auxilio Spiritus sancti conciliaverunt. Qui autem audeant aliam fidem vel componere, vel producere, vel profiteri volentibus converti ad agnitionem veritatis siue ex gentilitate siue ex Iudaismo, siue alia qualicumque secta, ut si siquidem episcopi vel clerici sint, ab episcopatu illi, si à clero remoueantur, ac prohibeantur, si autem laici sint, ut extrema detestatione & execratione percellantur. Hac ibidem. Nec vero diuersa Canonis huius interpretatio Gentiani Herueti apud B. Isamonem, quæ sic habet. His lætis decreuit Sancta synodus, non licere cuiquam aliam fidem asserere, vel scribere, vel componere, quam eam, quæ à sanctis patribus, qui Nicenæ congregati sunt in sancto Spiritu definita est. Qui autem aliam fidem audeat componere vel adduce, vel offerre iis qui se ad veritatis agnitionem volunt convertere, vel ex gentilitate, vel ex Iudaismo, vel ex quacunque secta, si sint quidē episcopi vel clerici, ab episcopatu esse alienos episcopos, & clericos à clero, si autem sint laici anathematizari. Ex quibus huius Canonis duabus interpretationibus cuius facillè licet perspicere hunc Canonem non aliud prohibere, quam ne quid innoceat adversus fidem in Niceno concilio stabilitam: ut vult D. Anton. non autem vetare, quominus aliquid explicanda eius fidei causa symbolo Niceno adiciatur.

A.C. 143. Ephesini Concilij Canon.

Canon 14. Ephesini Concilij, in eisdem & al. titis lectus.

Symbolo Niceno additū & diminutionem per Constantinopolitanū.

Ephesini concilij determinatione.

Particula filioque in symbolo quando addita.

Bezz. et. tot.

quem

A.C. quem omnia facta sunt in cælo, & in terra. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est, & homo factus, passus & mortuus est. Et resurgens tertia die ascendit in cælos, vnde venturus est iudicare vivos & mortuos, & in spiritum sanctum. Eos autem, qui dicunt. Erat tempus quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quia ex nullis existentibus factus est, aut ex alia substantia, vel essentia, aut convertibilem aut commutabilem Dei filium anathematizat catholica & Apostolica Ecclesia.

Hoc est symbolum Nicenum trecentorum decem & octo patrum, quod nec plus nec minus continet. Symbolum autem quod compositum est in secunda synodo Constantinopolitana & quinqueaginta patrum sic habet. Credimus in unum Deum patrem omnipotentem &c. prout cantatur seu legitur in missa, hoc excepto: quia ubi dicimus nunc. Et in spiritu sanctū dñm & vivificantem, qui ex patre filioque procedit simul adorādū & glorificādū in symbolo Constantinopolitano sic dicitur. Et in spiritum sanctum dominum vivificantem ex patre procedentem cum patre & filio simul adorandum & glorificandum, omnia alia verba eadem sunt.

Cum ergo multa sint addita, & aliqua diminuta de symbolo Niceno ad symbolum editum in Constantinopolitano concilio, & cum fecerint illi patres multas additiones & diminutiones verborum ad synodum Nicenam, se queretur quod illi omnes fuissent excommunicati, & depositi, Græci & Latini quod nullus dicit. Et hoc ideo quia addentes verba non ad dederunt contraria illis, quæ in concilio Niceno fuerunt determinata: vnde non aliam fidem proposuerunt, sed declarauerunt in illo dicta magis explicitè. Fuit ergo in dicta synodo Ephesina determinatum virginem

a Hec particula, filioque, de qua tam grauis fuit inter Græcos & Latinos altercatio: quæ eos à nobis alienavit, addita fuit in concilio Romano sub Damaso, A.C. 383. contra Arium, Macedonium Photium Priscillinum, Auxentium Mediolanensem & Apollinarem celebrato, teste D. Hieronymo in Chron. I. in Dam. hist. Trip. l. 9. c. 12. 13. & 14. quæ particula in eo concilio fuit addita, contra eos qui dicebant S. Spiritum esse filium filij, nepotemque patris, ut Genes. testatur se legisse in quodam manuscripto libello Græco à se verso: quod conuenit cum Hugone Eteriano lib. 3. de process. Spiritus S. c. 16. Et cum Mogisto sentent. lib. 1. d. 11. Errat enim Bezz. qui in suo nouo testamento, inter ea quæ à synodo Constantinopolitana symbolo Niceno addita fuerant, hanc dictionem reponit summa antiquitatis ignorantia. Genes. Certe si hæc particula in eo Constantinopolitano concilio fuisset Niceno symbolo addita, nunquam Græci, qui hanc synodum semper sunt venerati, nunquam nobiscum de ea verbum vllum habuissent: sed nobiscum in Symboli recitatione vsque quaque consensissent. Et quamvis D. Anton. infr. §. 13. refert esse aliquos, qui hæc particulam à concilio Constantinopolitano additam dicant: id tamen ipse nos asseruit nec planè verum esse credidit.

A.C. Mariam vere esse filij Dei genitricem, & in Christo esse vnã tantum personam in duabus naturis diuina scilicet & humana.

A.C. 444.

Tertia Græcæ Ecclesiæ à latina diuisio. Nicep. hæc habet li. 14. cap. 47.

§. III.

TERTIA diuisio fuit generalis omnium Ecclesiarum orientalium tempore Leonis primi papæ anno domini 444. Causa huius diuisionis fuit ista. Mortuo Cyrillo Alexandrino, qui fuerat magna columnæ veritatis & zelator fidei, accepit sedem Alexandrinam Dioscorus magnus laqueus diaboli, & Flavianus, sanctus vir sedem tenebat Constantinopolitanam. Cum autem Constantinopoli esset quidam monachus nomine Eutyches archimandrita, id est, pater multorum monasteriorum, seu abbas, iste ardentè impugnavit Nestorium, ponentem in Christo duas personas. Et talem errorem ita detestatus est, non secundum scientiam, quod incidit in aliam hæresim, etsi illi oppositam, asserens videlicet in Christo vnã tantum naturam diuinam scilicet & humanam assumptam conuersam in diuinam.

Cum hæc cõpisset iste Eutyches dogmatizare, Flavianus Constantinopolitanus episcopus, seu patriarcha vocans eum arguit de errore. Et cum non posset eum dirigere in viã veritatis, ut pertinacè in sua perfidia, eiecit eum de ecclesia, ut hæreticum & abstulit ab eo curam monasteriorum. Qui appellauit, & petiit concilium generale fieri & iudicari à Dioscoro Alexandrino episcopo.

Authority igitur Leonis papæ congregata est synodus iterum in Epheso, ubi Scalia immediatè fuerat celebrata. Ad hanc synodum veniens Dioscorus Alexandrinus, vallatus monachis, & militibus secularis curiæ voluit ipse præesse synodo, cum tamen hoc non esset ei commissum à papa, sed certis legatis missis ab eo, quibus locum non dedit, sed tyrannicè primum locum tenens coegit omnes presentes subscribere, quod fides Eutychetis esset Catholica. Vicarij autem seu legati papæ fugerunt de ipso concilio, ne cogentur

a Hæc synodus, ut refert Niceph. lib. 14. c. 47. ἀσκήσιον, id est, prædatoria nominata fuit quod in ea per vim & insolentiam quamdam militarem omnia fuerint parata. Neque porro Leonis Romani Pontificis auctoritate: sed vesano Theodosij iunioris imperio & Chrysaphi cuiusdam Eunuchi, qui B. Flavianum oderat, impulsu hæc indicta & celebrata est Synodus: ad quam cum S. Leo legatum Iulium quemdam misisset episcopum, ille nequaquam Synodo interfuit, sed cum Dioscorum Alexandrinum omnia peruerterem, ipsaque D. Leonis literas reuocentem animaduertisset fuga elapsus, & Romam re infecta profectus est. idem ibidem.

sub-

Flavianus patriarcha Constantinopolitanus vere Catholicus. Hæretici excommunicati appellati ad concilia.

A.C. 444. subscribere. Fecit autem capi sanctum Flavianum Constantinopolitanum episcopum, quasi iniustam sententiam dedisset contra Eutychem. Flavianus autem & si multis verberibus affectus, apellavit ad papam, sed non fuit auditus: quin immo in carcere positus noctu fuit suffocatus.

Dioscorus pro libidine omnia egit. Statim autem Dioscorus suum archidiaconum nomine Anatolium, ordinavit pro Flavianiano episcopum Constantinopolitanum, & Eutychem restituit omnia monasteria, quibus fuerat priuatus. Deposuit etiam & episcopum Antiochenum, non obstante, quod in omnibus ei consensisset, & pro eo ordinavit quemdam Maximum nomine. Audiens autem hæc Leo, irritavit omnia gesta illius synodi: scribens Theodosio iuniori, quomodo Dioscorus perturbabat ecclesiam, & rogabat eum, ut annueret aliam synodum fieri intra Italiam, ut male facta per Dioscorum corrigeretur, qui nullo modo consensit, sed finitè tenuit sententiam illius synodi. Et tunc omnes ecclesie orientales subtraxerunt se ab obedientia Romanæ ecclesie. Nam ecclesie Alexandrinæ, auctor omnium malorum, qui non solum papæ non obediuit, sed libellum scripsit contra eum, nuncupans eum caput putridum, & excommunicans eum. Iste fuit primus, qui contra papam fecit libellum. Et ecclesiam Antiochenam regebat Maximus ordinatus ab eo, Constantinopolitanam tenebat Anatolius ibi positus per Dioscorum, quem verisimiliter credit potest fuisse suæ opinionis. Hierosolymitanus episcopus erat Iuuenalis, qui ei in omnibus consensiebat. Similiter & aliæ ecclesie, quarum episcopi se subscriperunt, exceptis quinque;

Leo. i. hæc Synodum condemnat Nicæ. ca. 42.

Dioscorus primoseo rum, qui Papam scriperunt.

a Theodosius non videtur huic in illo pe-tuo assensisse. Nam ubi secum re perpensa se Chryso-stomus alitua deceptum esse comperit, per quam graui-ter & impietatem in Flavianiano perperam & aliis episcopis nefarie illatâ contumeliam & condumna-tionem tulit. Et cum dolori suo mederi non posset, in Chrysostomum legitimum iustumque effudit furorē. Itaque illum primum dignitate mox etiam sustantia omni spoliatum, in insulam quamdam relegavit. Postea coniugem quoque Endoxiam, per aciem ob-urgationem male admodum accepit, quippe qua a-lorum inualscentium causa fuisset. Episcopus etiam certis hominibus missis sacrum Flavianiano corpus in-de in urbem imperantem transtulit, a quo id per mediam civitatem cum observantia, & pompa cele-bri illatum intra adytâ sanctorum Christi discipu-lorum templi splendide & religiose reposuit. Nicæ. lib. 14. cap. 49.

b Hæc sunt nomina horum quinque qui, cum non consensissent huic Predicatoria ab eis sunt extor-ti Ibas Edessenorum episcopus, & sapiens eruditusq; Theodorus Ecclesie Cyri pastor. (is enim cum Ne-storio fuisse in 3. Epistola Synodo, ut diximus su. cap. 3. postea cum de synodi præsertim Daniel Car-ra-rum. Item Irenæus Tyri. & Aquilinus Bibli episco-pi. Sed et Dominus Ioannis in Ecclesia Antiochena successor annotatione sua eam synodum tum confir-maverat. At idem potestatis reddidit quod illis cessisset retractant. Nicæ. lib. 14. c. 47.

A cum Flavianiano Constantinopolitano, qui omnes depositi ab eo fuerunt. Tenuerunt autem sic contra Romanam ecclesiam toto tempore vitæ Theodosij iunioris imperatoris, qui nullo euentu voluit consentire, ut aliud conciliū fieret, quod duravit per septem annos.

Mortuo ante Theodosio factus est imperator Martianus, qui erat vir catholicus. Vnde & Leoni papæ scripsit, quod si volebat fieri aliam synodum, erat in beneplacito suo. Videns autem Anatolius Constantinopolitanus episcopus, quod in perator papæ consentiret, cōscius qualiter, & a quibus fuerat ordinatus, egit cum Martino Augusto, & cum Pulcheria Augusta, quod scriberent Leoni papæ, quod sessioni suæ consentiret, partim conscientia ductus, & coactus veritate, partim etiam timore, ne de sede sua pelleretur. Leo autem annuit petitioni imperatoris, & imperatricis.

Et sic celebrata est synodus in Chalcedonia, in qua ecclesie orientales fuerunt reunite cum occidentalibus. Et fuerunt ibi sexcenti triginta patres id est episcopi, ubi fuit damna-ta hæresis Eutychemis, & declaratum in vna persona Iesu Christi esse duas naturas distin-ctas. Et tolerati in suis dignitatibus Constanti-nopolitanus, & Antiochenus, & Hierosoly-mitanus episcopi, solum Dioscorus Alexandri-nus condemnatus, & præcipue, quia excommu-nicationem ausus fuerat inferre contra Leonem papam, ut dicitur dist. xij. ca. in tantū hanc. Et ibi Martianus imperator præfens fuit qui sic dixit. Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exemplo religio-sissimi Principis Constantini interesse synodo volumus, ut inuenta veritate non vltra multi-tudo doctrinis pravis attracta discordet. dist. xcvi. nos ad fidem. Duravit ista vniō toto tem-pore Leonis papæ & Hilarij successoris sui, licet in Alexandria esset turbatio, multis ex cle-ro & populo sequentibus Dioscorū depositū.

Quarta Græcæ Ecclesie à Latina diuisio.

§. V.

Q V A R T A diuisio facta fuit in ecclesiis orientales per Achacium Constantino-politanum episcopum: de quo habetur dist. xix. secundum. Et eo tempore Romanam regebat ecclesiam Simplicius anno Domini. 470. qui Hilario successerat. In Alexandria autem ecclesia diuisio erat ita ut duo in ea fierent episcopi seu patriarchæ. Vnum eligebant catho-lici alium sibi hæretici stantebant. Post inter-fectionem enim Protherij Alexandrini, catho-licorum patriarcha vocabatur Timotheus Sa-lophaciolus, hæreticorum verò Timotheus Ae-lurus, quo mortuo ordinauerunt hæretici Pe-trum Moggij. Achacius verò Constantinopo-litanus scripsit Simplicio papæ, quod nullo modo a sessioni Petri Moggij assentiret, &

a Ve us fuit Ecclesie consuetudo ut Ecclesie Orientales episcopi noviter electi a Romano Pon-tifice confirmationem peterent. Cuius rei exemplum in lustria videre est apud Leonem magnum lib. ca. 46. ab eodem

Martianus imperator Catholicus.

Christus est verus Deus & homo.

Proterius episcopus Alexandri-nus marti-de quo Nicæ. lib. 14. c. 49.

A.C. 470. fionem Anatolij Patriarchæ Constantinopolitani de quo sup. §. 4. epi. 33. & 34. item epi. 40. 54. & 55. & circa electionem Protherij patriarchæ Alex-andrini epi. 68. Apud Sozomenum quoque lib. 7. ca. 8. & Theodorus lib. 5. c. 8. de Nechario episcopo (de quo su. §. 2.) ab vniuerso concilio electo ab Dama-so tamen confirmando. Vnde Gregorius De Saloni-rano episcopo, quod illo nescio is confirmatus fuerat ab imperatore Mauricio conquerens scribit epi. 54. lib. 4. hoc sub nullo nunquam antea Christiano prin-cipe accidisse, vnde patet quanta fuerit priscis illis seculis oriente toto Romanus pontifex auctoritatis, quem tamen in ordinem redactum fuisse hæretici garrulius.

Proterius episcopus Alexandri-nus marti-de quo Nicæ. lib. 14. c. 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

Petrus Moggij hæreticus ab Alexan-drina sede expellatur. Quo mortuo, electus fuit quidam Ioannes & ipse catholicus qui facta synodo, ut consue-tum erat, epistolam synodalem misit papæ Simplicio, in qua epistola synodali fateban-tur, quam fidē tenebant b quæ epistola voca-

a Synodicarum litterarū vsus & antiquitatē aperte satis docet Sophronius in Epistola Synodica ad Honorij Romanum Pontificem. Apostolica dicens, & vetus traditio inuadit, ut qui ad Hierarchiam & legitur (episcopatum dicit ad eos qui in Hierarchiis capeffendis & administrandis maiores sunt) omnino sincere referant, quid sentiant, & qua fide sint, ut Paulus eis tradidit valde caute, ne in vacuum cur-rent, si qua in parte eis fides manca esset. Hæc ille. Hic autem mos olim fuit ad certam & legitimam E-piscoporum successionem, cum vera & Apostolica doctrina coniunctam retinendam, plane que cogno-scendam. Sic enim novellus episcopus fidei suæ profes-sionem edebat ita ut omnes alij eius collegæ & præ-sertim Romanus Pontifex, ad quem potissimum epi-stola dirigebatur certiores fierent, cum fidem à suis antecessoribus per manus traditam retinere atque predicare. Cuius rei exempla videre est apud Cy-prianum de seipso lib. 4. Epist. 9. & de Sabino quo-dam Hispano lib. 1. epi. 4. & de Cornelio Rom. Pō. lib. 4. epi. 2. & 8. & apud Ambrosium de sua ele-ctione epi. 82. Quem more suo tempore diligentis-simè construatam communemrat S. Greg. lib. 4. epi. 2. scribens: Hinc est, ut quoties in qua-tuor præcipuis sedibus Antistes ordinantur, syno-dales sibi epistolam vicissim mittant: in quibus se Cal-cedonensem synodum cum aliis generalibus synodis custodire fatentur. Plura de his vide apud Franciscum Turrianum lib. 2. pro defensione Cano-num Apost. c. 4. & Stapletonum lib. 4. controuer. de principiis fidei. cap. 20. Quæ ideo maxime obseruan-da duxi, ut Episcoporum successionem, quæ certissima & euidentissima est Ecclesie Catholica nota ab Hæ-reticorum cavillationibus defenderem. Nam ea non est ei similis, qua magistratus civiles alij aliis sufficiuntur sed vna cum illa personarum successione: ver a fide & Catholice doctrina perpetua & non interru-pta successio conferuabatur: ut ex illis synodicalibus pate-bat litteris.

A batur synodica secundum consuetudinem. Et secundum hoc canon erat, ut ordinari de no-uo in ecclesiis principalioribus, talem episto-lam sibi mutuo commodarent ut quilibet sci-eret qualis fidei erat ordinatus. Misit autem Ca-mam quæ lentioni Antiocheno patriarchæ idem & Hie-rosolymitano, misit etiam & Acacio, sed pro-pter negligentiam nuncij littera non fuit Aca-cio præsentata. Qui audiens Ioannem sedem quidem Alexandrinam tenere, litteram autem syno-dalem ab eo nondum receperat: cre dens se depectum esse, & contemptum concordans cum nunciis Petri Moggij (qui tunc erat in Constantinopoli) egit cum imperatore Zeno ne, ut Ioannes prædictus de sede pelleretur, quasi inutilis, & Petrus Moggij reponeretur in sede Alexandrina, ut amabilis populo, quod & factum est. Similiter & fecit expelli Calen-dionem de sede Antiochena, quemdam hære-ticum Petrum nomine ibidem faciens ordina-ri. Idem fecit in ecclesia Hierosolymitana. Et sic omnes ecclesie orientales subtraxerunt se ab obedientia Romanæ ecclesie agente hoc Aca-cio Constantinopolitano. Cui papa Simpli-cius multas literas scripsit, qui eas nec recipere voluit, vnde & depositus fuit. Tenuit tamē sedem fauore imperatoris Zenonis.

Mortuo autem Acacio quidam Flauitas no-mine fuit ordinatus episcopus Constantino-politanus, qui noluit inthronizari nisi deman-dato papæ. Eo mortuo post annum, Euphe-mius similiter prædecessoris viâ secutus, per sex annos tenuit sedem, quem Anastasius im-perator hæreticus deposuit, qui licet esset cano-nicus non audebat hæreticis resistere. Cui successit Macedonius peior antecessoribus suis, qui etiam deprehensus est scripturâ sacrâ falsificare: propter quam causam post tres an-nos ipso deposito, quidam Timotheus fuit or-dinatus in eadem sede, qui affirmabat diuinâ naturam in se passam fuisse. Tenuit tamen sedem annis sex imperium autem tenebat Ana-stasius, & ipse hæreticus. Sedem autem Roma-nam post Simplicium tenuit Felix, post quem Gelasius, post eum Anastasius, cui successit Sym-machus, & post eum Hormisdas. Vnde à tēpo-re Simplicij vsque ad Hormisdam ecclesie or-ientales perdurarunt in hæresi subtrahentes se ab obedientia Romanæ ecclesie, ut plurimū quæ diuisio duravit vltra quadraginta quin-que annos.

Mortuo autem Anastasio imperatorē hære-tico, accepit arcē imperij Iustinus primus, vir catholicus in omnibus. Mortuo etiam Timo-theo Constantinopolitano episcopo, accepit sedem Ioannes, & imperante Iustino iterū vni-ta fuit ecclesia orientalis cū occidentali. Vnde & misit prædictus Ioannes papæ Hormisdæ episto-lam, in qua continebantur cū iuramento, quod omnes receptos ab ecclesia Romana recipe-ret: & omnes ab eadem refutatos siue expul-sos, refutaret, & nunquam ab obedientia Ro-manæ ecclesie recederet. Et si hoc tentaret fa-cere, seipsum maledicebat, sicut & alios, qui recesserunt ab ecclesia Romana. Et sic iterum ecclesia fuerunt vnita, quæ vniō du-ravit vsque ad tempora Iustiniani impera-toris, & Agaptyi papæ per annos octodecim Tertia pars hist. Ant. B b quo

Synodales epistolæ missæ Ro-mam quæ essent.

Achacius patriarcha Constanti-nopolitanus. Cum hære-ticis comi-tur, & o-rientales ec-clesias à Ro-mana sepa-rat.

Flauitas pa-triarcha Co-stantinopo-litanus Ni-li. 16. c. 18. Euphenius & Macedo-nius idem. c. 25. & 26.

A.C. 380. quo tempore fuerunt episcopi Constantino- politani duo scilicet Ioannes & Epiphanius successor eius.

Quinta diuisio Græcæ Ecclesiæ à latina Anthemius Constantino- politanus hæreticus monotheli- ta. A.C. 535.

§. VI.

QVINTA diuisio fuit circa annum Domi- ni 580. mere ex superbia cuiusdam Ioan- nis Constantinopolitani episcopi, appellantis se papam vniuersalem. Antè ipsum tamen fuit alius episcopus Constantinopolitanus dictus Anthemius hæreticus. Mortuo enim Epipha- nio præfato episcopo Constantinopolitano, Theodora imperatrix vxor Iustiniani, quæ suc- cesserat Iustino imperatori, transtulit prædi- ctum Anthemium episcopum tunc fundens eum in sedem Constantinopolitanam cum esset hæ- reticus ex eo quod asserbat vnam tantum vo- luntatem & operationem in Christo. Cum autem (vt in Chronic. habetur) Agapitus papa venisset Constantinopolim ad Iustinianum im- peratorem, deprehendens hunc Anthemium, hæreticum, noluit communicare cum eo, nec prece, nec pretio imperatricis Theodora, quæ fauebat ipsi Anthemio hæretico, sed expulit ipsum Agapetus à sede Constantinopolitana ordinans loco eius quendam Mennatem no- mine, virum catholicum: qui erat rector hospi- talis, quod vocatur Sanfonis.

Agapetus autem papa eodem anno mor- tuus est Cōstantinopoli. Agapeto successit Syl- uerius, cui Vigilus huius temporibus celebra- ta est quænta synodus imperante Iustiniano, & mansit ecclesiæ vnica vsque ad tempus Pela- gij secundi: cuius tempore Ioannes (de quo in principio huius. §. dictum est) Cōstantinopolita- nus episcopus ambitiose superbiæ elatus, vo- luit vsurpare sibi nomen vniuersalis, & eò uocans episcopos quosdam, ex ordina- tione eo- rum se vniuersalem scribi fecit. Quo nomine patriarchæ Constantinopolitano scribebant sic dicentes a patriarchæ vniuersalis vel orbic- ularis, solo nomine nõ re, cum etiam in Con- stantinopoli sint aliqua monasteria, quæ ad eum non pertinent, sed ad alios patriarchas, in qui- bus monasteriis non potest celebrare Constan- tinopolitanus episcopus, nec paratus intrare, nec in aliquo eidem obediunt.

Contra hunc Ioannem Pelagius secundus papadurè scripsit arguens ipsum, & etiã aliã epistolam destinauit episcopis, qui interfuerat in illo concilio de vocatione Ioannis eos re- prehens. Ista autem diuisio non fuit cum hæ- resis, sed ex sola elatione dicentis quod ciuitas

a De hoc nomine vniuersali, episcopi nos multa supra diximus tit. 12. c. 2. & 3. §. 3. in Pelagio & Gregorio primo: sub quibus pontificibus de hoc nomine questio ventilata fuit: Ceterum Patriarcha Constantinopolitanus se græcè dixisse videtur in scribenda, quod orbicularem liberatus est interpretatus, bequi dicitur, terrarum orbem designat.

imperialis debet esse etiam summi pontificis suprema, sicut fuerat prius Roma. Ista ratione Pelagius secundus papa infringit in prædictis epistolis suis.

Beatus etiam Gregorius primus, qui succes- sit Pelagio anno domini 590. scripsit, & ipsi Ioanni & Mauritio tunc imperanti, redarguens dictam superbiã, vt apparet ex registro eius: & di. xcix. c. nullus. Sed & ipse Gregorius volens clamum superbiæ illius Ioannis elauo humili- tatis retundere, seruum seruorum dei se intitu lauit literis suis, quem secuti sunt omnes sum- mi pontifices.

Inuenitur tamen in historiis quod Dama- sus papa fuit primus, qui seruum seruorum Dei se intitulauit, licet alij successores, sui in hoc eum non fuerint secuti, sed post Grego- rium singuli. Ista igitur diuisio quinta parum durauit quia ille Ioannes morte subita præ- uentus est, nec eum secutus est successor eius in illa elatione, sed permansit vnitas & subdi- tus Romanæ ecclesiæ.

Sexta diuisio à Sergio patriarcha- ortum habuit.

§. VII.

SEXTA diuisio cepit per Sergium Con- stantinopolitanum episcopum hæreticū lapsus in errorem Monothelitarum, asseren- tium vnam tantum voluntatem & operationē in Christo. Et hæc diuisio fuit tempore Sergij papæ Romani & Ioannis successoris eius. An- no domini 680. Illi igitur Ioanni (de quo di- ctum est) successit in sede Constantinopolita- na Cyriacus, qui tenuit ipsam, vnitam annis. xj. cui successit Thomas annis tribus. Post hunc episcopus Constantinopolitanus fuit Sergius hæreticus, de quo dictum est: qui suam eccle- siam tenuit annis. xxvij. cuius tempore Hera- clius arcem tenebat imperij. Qui imperator post multa & magna bona facta gesta pro fide & ecclesiæ sancta, vt legitur in exaltatione san- ctæ crucis, deprauiatus per hunc Sergium in hæresim lapsus est. Antè eum verò imperaue- rat Phocas occiso Mauritio ab eo. Sergio suc- cessit Pyrrhus annis tribus quæ hæreticus, cui successit Paulus annis xj. similiter eiusdem hæ- retis sectator. Mortuo autem Heraclio suscepit imperium filius eius a Constantinus tertius, qui fuit omnium imperatorum pessimus. Hic Martinum papam captum, de Roma fecit tra- hi Constantinopolim, deinde misit eum in ex- ilium apud Cerasonam vbi beatus Clemens o- lim fuerat relegatus.

Paulo autem Constantinopolitano episco- po, successit alius Pyrrhus, & hæreticus men- sibus quatuor. Quem securus est in Con- stantinopolitana sede & hæresi Petrus an- nis duodecim. Post quæ Thomas annis duobus. Successit autem ei Ioannes annis sex & post a Post Heraclium Constantinus quidem imper- ruit men. 4. Post quem Heraclionas men. 2. illa vero sulato in perauit Constantinus 2. de quo hoc loco libera- tus loquitur, qui Martinum papam in exilium re- legauit. Diu. lib. 2. o. Rerum Rom.

Imagines Sacerdotum memoria sunt & re cordatio prototy- porum ex 591. 7. a. 6.

eum Cōstantinus annis duobus, deinde Theo- dor⁹ & omnes prædicti fuerit hæretici. Ista igitur sexta diuisio durauit annis sexaginta quinque intra quod tempus fuerunt in sede Romana pontifices decem successiuè à Bonifa- cio quinto vsque ad Agathonem. Constanti- no autem tertio rebus humanis exempto sum- pit imperium filius eiusdem nominis quar- tus. Hic fuit catholicus, quo agente ecclesiæ i- terum fuit vnita. Nam eius tempore congrega- ta est sexta synodus vniuersalis Agathone Pa- pe tenente sedem Romanam, de quo habetur di. lxxj. c. sexta synodus. Theodoro verò suc- cessit in Constantinopolitano episcopatu Georgius catholicus annis duobus: quo de- functo accepit sedem alius Theodorus eam tenens annis tribus. Ei verò successit Paulus annis sex. Cui successit Callinicus annis duo- decim. Post eum autem creatus est episcopus Constantinopolitanus Cyrus: qui sedit annis sex. Hic fuit hæreticus, vnam voluntatem & o- perationem dicens in Christo. Et sic diuisa est ecclesiæ, tenente sedem Romanam Ioanne se- ptimo qui fuit natione Græcus.

Septima diuisio à Cyro Con- stantinopolitano exorta. A.C. 710.

§. VIII. SEPTIMA diuisio inchoata est in prædi- cto Cyro Constantinopolitano episcopo hæretico cui successit Ioannes annis tribus, & post eum a Germanus annis quindecim ead- em hæresi infecti. Post hos successit Anasta- sius annis viginti quatuor. Et sub eo defecit hæ- resis dicentium vnam voluntatem & operatio- nem tantum in Christo, & statim incepit alia hæresis Iconomachorum, id est persequētium, imagines, contra quos est capitulum de conse- dit. ij. venerabiles. vbi dicitur.

Venerabiles imagines Christiani non appel- lant deos neque, vt diis, eis seruiunt, neque spē salutis ponunt in eis, neque futurum iudiciū ab eis expectant: sed in memoriam & recorda- tionem primitiuorū eas venerantur & adorāt: sed non seruiunt eis cultu diuino, nec alicui creaturæ.

Et in capitulo præcedenti redarguitur Seue- nus Marilienfis episcopus, qui imagines fece- rat comburi, vbi Gregorius secundus illum re- prehensens ait. Aliud est picturam adorare, quod non licet, & aliud est per picturam quid sit adorandū cognoscere. Quod enim scriptu- ra à legentibus hoc idiotis præstat pictura cententibus.

a Germanum Constantinopolitanum patriar- cham Cyri Ioannisque errore infectum non fuisse in- dicat Zonaras tom. 3. in vita Anthemij imperatoris scribens Patriarcha Ioanne vt non orthodoxo, à sede quam bennium tenuerat auulso Germanum Ciry- co reuocatum in eū locū substituit. Paulus Diaconus etiã in vita Leonis imperatoris refert, eū impio impe- ratori in sacras imagines bellū mouere cogitãti vi- uiliter restitisse, eaque de causa eū ex sede sua Leo depulit, eique Anasta- sius hæresios fauore suppo- suit. vnde sape Germanus sanctissimus confessor, & Diaconus & Genebrardo & aliis nominatur.

Leo Armenius Orientaliū dux seu prætor in- natus quidē imperiū. sed in quaquā Michaelē interfe- cit. Sed cū Crummus Bulgaria orū dux Græci imperato- ris exercitū longe lateque fuisset neque in Michae- le tantum animi esset, vt imperium sustinere se posse consideret situmque sibi Theophylactum & hunc ip- sum Leonē imperij consortem aspicere cogitaret popu- lus vniuersus Nicephoro patriarcha impellente ad seditionem. oncutatus imperatoris quidē & filius im- perij insignia abtulit, & iis Leonem exornauit. Po- ro Michael audita huius acclamatione in oratoriu- Phari accurrens vna cum Procopia nã isque suis di- tonsis capillis monastica induit vestimenta. Paulus Diacon. lib. 2. 3. Rerum Rom. Zona. tom. 3. in vita eius.

Octaua diuisio sub Leone Armenio. A. C. §18.

§. XIII. OCTAVA diuisio facta est procuran- te Leone imperatore circa annos Domi- ni octingentos triginta. Postquam enim Tara- sius supra dictus mortuus est, ordinatus est Ni- cephorus patriarcha Constantinopolitanus, qui sedem tenuit annis nouem. Et in fine die- rum eius Leo Armenus inuasit imperium, qui erat baro Michaelis imperatoris eo interfecto vt dictum est sup. & hic iterum post quasi ex- tinctos cineres Iconomachitæ hæresis id est de- structiuis imaginum post septimum concilium rediuuatus restituit.

Cuius tempore Theodorus, factus patriar- cha Constantinopolitanus in prædicta hæ- resis perseuerauit annis sex. Post quem Anto- Tertia pars hist. Ant. B b 2 nius

Primus autem persecutor huiusmodi imagi- num fuit Constantinus qui successerat Anasta- sio in sede Constantinopolitana: & eam tenuit annis duodecim quem secutus est Nicetas an- nis quinque & post eum, Paulus annis quinque. Qui omnes fuerunt eiusdem hæresis. Post hos factus est episcopus Constantinopolitanus Tarasius catholicus, qui sedit annis viginti v- num, imperium autem tenebat. Constantinus quintus cum Irene matre sua.

Cuius temporibus celebrata est septima sy- nodus in anno Domini 775. facta concilio ecclesiæ fuit vnita scilicet Constantinopolitana cum Ro- mana, quæ diuisa fuerat à tempore Gregorij secundi, vsque ad Adrianum primum. Et cele- brata fuit ipsa synodus in Nicæa ciuitate Asiæ vbi prima fuerat congregata tempore Sylue- stri papæ & Constantini imperatoris.

Cum autem Constantinus quintus matrem Irenem quasi priuasset imperio, tanta ob id a- maritudine ipsa repleta est, vt ipsum filium Constantinum oculis priuaret, & carceri man- ciparet. Ea tempestate quidam Leo nomine Armenius genere, a occiso Michaelē impera- tore, qui post Constantinum & Irenem impe- rabat, & pater Ignatij patriarchæ erat, de quo infra diceretur, tyrannicè innasit imperium, & hæresim iam sopitam à concilio septimo ite- rum restituit.

Leo Armenius Orientaliū dux seu prætor in- natus quidē imperiū. sed in quaquā Michaelē interfe- cit. Sed cū Crummus Bulgaria orū dux Græci imperato- ris exercitū longe lateque fuisset neque in Michae- le tantum animi esset, vt imperium sustinere se posse consideret situmque sibi Theophylactum & hunc ip- sum Leonē imperij consortem aspicere cogitaret popu- lus vniuersus Nicephoro patriarcha impellente ad seditionem. oncutatus imperatoris quidē & filius im- perij insignia abtulit, & iis Leonem exornauit. Po- ro Michael audita huius acclamatione in oratoriu- Phari accurrens vna cum Procopia nã isque suis di- tonsis capillis monastica induit vestimenta. Paulus Diacon. lib. 2. 3. Rerum Rom. Zona. tom. 3. in vita eius.

Leo Armenius Orientaliū dux seu prætor in- natus quidē imperiū. sed in quaquā Michaelē interfe- cit. Sed cū Crummus Bulgaria orū dux Græci imperato- ris exercitū longe lateque fuisset neque in Michae- le tantum animi esset, vt imperium sustinere se posse consideret situmque sibi Theophylactum & hunc ip- sum Leonē imperij consortem aspicere cogitaret popu- lus vniuersus Nicephoro patriarcha impellente ad seditionem. oncutatus imperatoris quidē & filius im- perij insignia abtulit, & iis Leonem exornauit. Po- ro Michael audita huius acclamatione in oratoriu- Phari accurrens vna cum Procopia nã isque suis di- tonsis capillis monastica induit vestimenta. Paulus Diacon. lib. 2. 3. Rerum Rom. Zona. tom. 3. in vita eius.

Leo Armenius Orientaliū dux seu prætor in- natus quidē imperiū. sed in quaquā Michaelē interfe- cit. Sed cū Crummus Bulgaria orū dux Græci imperato- ris exercitū longe lateque fuisset neque in Michae- le tantum animi esset, vt imperium sustinere se posse consideret situmque sibi Theophylactum & hunc ip- sum Leonē imperij consortem aspicere cogitaret popu- lus vniuersus Nicephoro patriarcha impellente ad seditionem. oncutatus imperatoris quidē & filius im- perij insignia abtulit, & iis Leonem exornauit. Po- ro Michael audita huius acclamatione in oratoriu- Phari accurrens vna cum Procopia nã isque suis di- tonsis capillis monastica induit vestimenta. Paulus Diacon. lib. 2. 3. Rerum Rom. Zona. tom. 3. in vita eius.

Cuius tempore Theodorus, factus patriar- cha Constantinopolitanus in prædicta hæ- resis perseuerauit annis sex. Post quem Anto- Tertia pars hist. Ant. B b 2 nius

A.C. 789.

Synodus se- prima qua- Ecclesiæ v- triusque sic vnio. A. C. 789.

Leo Arme- nius Icono- machus.

Constanti- nopolitani patriarchæ Iconoma- chi.

A.C. 858

ninus annis tredecim quem secutus est Ioannes annis nouem. Et hi tres heretici anathematizati sunt nominatim in actis synodi octaua. Et sub istis fuit ista diuisio octaua, & dura nit circa annos. xxvij.

Post quos sedit Methodius vir valde catholicus, sub quo totaliter defecit heresis predicta Iconomacorum id est persequentium imagines: qui sedem tenuit annis quatuor, & vnita fuit ecclesia.

Post Methodium Ignatius ordinatus est in sede Constantinopolitana, qui sanctus fuit, & miraculis claruit. Huius pater fuit imperator scilicet Michael supradictus. Qui cum tenuisset episcopatum annis vndecim agente Varda Cesare auiculo imperatoris Michaelis, cui cognomen fuit Amorraus siue (vt communiter dicitur) Ebriosus, expulsus est de sede, ex eo quia ipse Ignatius Vardam predictum, quamuis auunculum imperatoris excommunicauerat, quia duxerat nurum suam in vxorem, dimissa propria, nec voluit eum reconciliare, nisi rediret ad torum legitimum. Et violenter quendam nomine Photium virum laicum fecit eligi in patriarcham Constantinopolitanam.

Nona diuisio orta ex Photij patriarchae Constantinopolitane quitia. A. C. 858.

§. X.

Nona igitur diuisio procurata est per illum pessimum virum Photium. Tenebat autem tunc sedem Romanam Nicolaus primus, vir sanctus, & magnae autoritatis anno Domini 858. Qui id cum peteretur a Michaelae imperatore, vt predictum Photium in sede confirmaret, nullo modo acquieuit, sed potius eum deposuit & excommunicauit.

Nicolaus i. Photium excommunicauit.

Photius nouae hereseos de processione Spiritus sancti auctor.

Photius in signis patriarchator.

Photius tamen fauore imperatoris tenebat sedem violenter. Quae fuit autem viam & modum quomodo se subtraheret ab obedientia Romanae ecclesiae, nec valens sub aliqua heresi nominata hoc facere, nouam heresim adinuenit. Et vt videretur hoc ordinarius facere, & hoc agendi auctoritatem habere: concilium generale simulauit celebrare. Et quia non hoc poterat fieri sine legato papae, nec ratum haberetur eligens viros ignotos simulauit eos legatos non solum Romanae ecclesiae, sed etiam aliarum sedium principalium, scilicet Alexandriae, Antiochene, Hierosolymitanae. Et congregans metropoles & episcopos, quasi esset concilium generale, ipse per se omnia agebat: accusans Nicolaum papam multis criminibus, & ipse introducebat personas accusantium, & personas testium. Et idem ipse quasi iudex causam Nicolai papae defendere videbatur, dicens, quia non licet hominem absentem condemnare. Et iterum fingebat in scriptis alios accusatores, & multitudinem te-

stium, & quasi totam congregationem synodi acclamantem contra papam Nicolaum tandem victum se simulans succumbere, & iudicabat fieri, vt petebat.

Tunc inter alias accusationes hoc principaliter posuit, ipsum fore excommunicatum quia apposuerat ad symbolum spiritum sanctum a filio procedere. Similiter & depositum quia ipse Nicolaus papa incidisset in sententiam tertij concilij, quod propositum est supra. Durauit autem haec diuisio nona toto tempore, quo Photius tenuit patriarchatum Constantinopolitanum, scilicet toto tempore Michaelis imperatoris, qui ei fauebat, nouem videlicet annis, non obstante, quod Papa Nicolaus scripserit plures literas Michaeli, ostendens Ignarium iniuste depositum, nec potuisse deponi ab inferioribus suis. De qua re agitur in decretis. xxj. distin. inferior sedes. cum quinque capitulis sequentibus, & sententias multas promulgauit Nicolaus contra eundem Photium.

Occiso autem a Michaelae imperatore a collega suo Basilio, ne ipse occideretur ab eo cum aliquando ipse Michael in furiam versus, amicos intimos occideret, Basilius ipse imperans, vt iustificaret sententiae papae, Photium predictum de sede expulit, & Ignatium reuocatum de exilio in sede propria collocauit. Misit insuper Nicolao papae dicens. Quod meum erat feci, quae autem restant, pertinent ad vos iudicare scilicet inter Ignatium & Photium. Cum autem nuncij imperatoris venissent Romam, Nicolao papa de hac luce subtraeto successit ei Hadrianus secundus qui omnia quae fecerat Nicolaus contra Photium confirmauit, & multa addidit. Et de expulsione Photij, & restitutione Ignatij gauisus est valde. Et mittens tres legatos scilicet Donatum &

A.C. 858

A.C. 858

concilium vniuersale a laicum & a concilio nono pulsanu A.C. 870

Stephanum episcopos, & Maximum diaconum commisit eis, vt facto concilio iudicarent causam Ignatij, & Photij, qui concilio vocato inuenientes Photium in tot deceptionibus, & fictionibus, nec volentem penitere, nec culpa sua dicere, insurrexerunt cum tota synodo contra ipsum, & anathematizauerunt cum XII. anathematibus, & expulerunt a synodo, ita quod nec nomine Christiano vteretur, & sic Ecclesia fuit vnita.

Hic ergo Photius fuit primus, qui insurrexit magis manifeste contra ecclesiam Dei, sub titulo processionis Spiritus sancti a filio, & Graecos imbut, & irritauit contra Latinos. Sed condemnatus est per synodum in Graecia celebratam contra ipsum, vt hereticum, & rebellem Ecclesiae, & falsarium.

Post aliquod tamen tempus circumuentus fuit Basilius imperator a dicto Photio, sub pretexto expositionis cuiusdam prophetiae ab eo callide confictae. Nam scripsit fingens prophetiam, quasi antiquitus predictam, & quod tempore illo deberet compleri, quod dicitur quidam interfecto imperatore deberet regnare. Inuenta propheta imperator Basilius cepit esse sollicitus, ne ab aliquo huius nominis interficeretur. Cumque videret iam tempus huius prophetiae appropinquasse, praesertim cum ipse Michael imperatorem interfecisset, cepit diligenter inuestigare, si quis isto nomine vel pronomine vocaretur ex suis antecessoribus. Cum nihil inueniret, vocauit omnes sapientes & ostensa eis scriptura, non fuit, qui interpretaretur. Neque defuerunt, qui Photium accedendum imperatori suaderent, qui multa secreta & alii incognita reuelauerat. Quo vocato, ostensa scriptura prophetiae, petitoque spacio paucorum dierum, & obrento, venit ad imperatorem. Cui dixit. Cesset timor tuus. Non enim alius imperium, tibi subripiet, sed haec propheta de te, & de filiis tuis a Deo reuelata est. Nam tu es ille *Βελλας* qui regnare debes interfecto imperatore. Cum autem super hoc miraretur, eo quod non vocaretur *Βελλας* nec ab aliquibus antecessoribus suis quoquomodo, hoc nomen foris retur. Respondit Photius. Tu es vere *Veclas*. Nam nomen tuum est Basilius quia litera prima tua est *β* (in Graeco autem dicitur *βητα* quia ipsi non expresse habent. b. literam, sed vbi nos ponimus. b. ipsi ponunt. v. literam quam vocant *βητα*, qua litera non vtitur pro vocali, sed pro consonante: & carent. v. litera vocali, sed pro. v. vocali ponunt. o. & v. Graecum. quam figurant sic s, & habent pro. v. vocali. Sed quando in principio dictionis debet poni. b. communiter ponunt literam *βητα*: quam formant. β. Sic enim nomen tuum incipit a litera tali. Vxor tua vocatur Eudocia, prima litera nominis eius est. e. quae tecum co-regnat. Et sic *βητα* & c. e. facit *Ve*. Primogenitus tuus vocatur Constantinus, cuius litera prima est. c. qua litera Graeci carentes *καρτα* vtuntur quae sic formatur *κ* Atius filius dicitur Leo, cuius litera prima est. l. Alius vocatur Alexander, cuius litera prima est. a. Alius vocatur Stephanus, cuius litera prima est. s. Et sic ex principiis literarum istorum nominum componitur *Βελλας* Sicque tu es *Veclas* ipse cum filiis tuis, qui de-

Græci vniuersum concilium.

Stepha

betis impetium possidere. Imperator autem ne sciens ipsum istud nomen sic confecisse, vna cum filiis suis tenentes, quod a Deo fuissent ista reuelata, vel ex sua magna sapientia ipsum inuenisse, receperunt eum ad gratiam & ex consilio suo ceperunt omnia facere, qua non possent errare. Vnde Graeci, communi vocabulo ipsum Photium vocant *Veclas*, ex tali compositione huius nominis.

A.C. 858

Photius a Graecis dicitur *veclas*.

Ex hoc Photius fauore imperatoris non timens papam, ne Ignatium, habitabat in palatio & quasi patriarcha ordinationes faciebat, & Ecclesias dabat, & omnia quae pertinebant ad officium patriarchatus, indigne exercebat. Ignatius haec sciens, nec potens obuiare, in magna tribulatione constitutus, finem vitae fecit. Mortuo autem Ignatio tertia die stipatus armatis & multis sua factionis, iterum Ecclesiam sanctae Sophiae inuasit, clericis missam cantantibus chororum intrauit, qui videntes cum omnes fugerunt. Multos autem eorum ad terrahens prece & pretio, alios terrore & minis: iterum sedit in sede patriarchatus propria autoritate. Imperator autem Basilius, & filij eius scripserunt Ioanni papae octauo, qui Adriano successerat, qui in omnibus volens imperatori placere, petitioni eorum condescendit, ipsam talem praerogationem, seu potius usurpationem ratificans, sicut Leo papa de Anatholio, vt iam habitum est.

Ignatius mortuus iterum regnat.

Ioannes s. Photius patriarchum admittit quod tamen postea falsum reperit est. Photius non recipitur a Stephano Pontifice Romano.

Sed notandum, quod Stephanus archiepiscopus Neocaesariensis & Metropolitae, qui pro illo tempore florebat opinione sanctitatis, nunquam Photium receperunt in patriarcham Constantinopolitanam, sed scripse-

Et hic etiam exemplum habes obseruantiae singularis, qua Romanum Pontificem olim Graeca Ecclesia prosequatur confirmatione ab eo, patriarchae sui postulans. Hic autem pontifex ad hunc Photium misit Pontificalem stulam, humerale indumentum, presulam & sandalia, vt ostenderet se eum in Constantinopolitana sedis patriarchatu suscipere. Consilium. inflarunt, vt diuiceps se Romano Pontifici aequalis: interdum superiores dixerunt. Gerentis. Hoc etiam ex loco obseruare potes, quam frivola, quam fatuas, quam falsa sit illius Ioannis fama, quam papam fuisse mentiuntur, fabula. Nam in primis nonnulli sunt, qui hanc chimaram Ioannem septimum, alij Ioannem octauum vocitent. Sed alterum horum esse non posse haec aperit tradit historia. Nam Ioannes 7. vt sup. §. 7. dictum est, Graecus generes fuit. Hanc vero chimaram Anglicam fuisse illi serunt, si iam in Anglia. Ioannes vero octauus, de quo hoc loco agitur multominus haec bellua est censenda. Nam hic & Graeco & Latine doctus vitam v. Gregorij quatuor libris edidit, successitque Adriano, qui multo tempore post Leonem 3. vixit. vnde toto celo ab eo distat, quem feminam fuisse caulliantur. Quare si tibi persuadere non potes meridae solem non lucere, ne quales in animum inducas tuum huic de Ioanne femina fabula aliquam adhibere credulitatem, tam enim falsum est talem aliquando fuisse feminam, quam Mediam illam antiquae alites iunctos iugo vexisse, vel quod Caecilius Circe socios mutauit vlyssit vt est in fabulis.

Tertia pars hist. Ant. B b 3 runt

A.C. 870. Photius non recipitur à Stephano p[ap]a iussu Romano.

runt Stephano papæ Romano, qui successerat Iohani octavo, dicentes, quod prædicta epistola quæ dicitur missa à Iohanne octavo, ad consentiendum promotioni Photij, fuit facta per dictum Photium, ut melius reciperetur in patriarcham à cunctis. Et reuera Iohannes præfatus non eam misit. Ex ea autem epistola facta Photius congregavit concilium Constantinopoli sine scitu papæ. Et cum aliqui episcopi missi fuissent à papa in Bulgariam, iste Photius audiens iter eorum, prece corruptos & pretio induxit eos ad veniendum Constantinopolim, tanquam missos à papa ad confirmandum promotionem eius, & sic omnia facta fuerunt.

Tam malignus & omni malitia & ambitio ne plenus iste fuit Photius, quod hæc, vel maiora possunt de eo credi. Nam & cum mater eius esset grauida, in visione nocturna visum est ei in vtero gestare serpentem, qui egressus ex utero inficiebat totam illam regionem. Insuper à pluribus sanctis viris ex revelatione prænunciatum est matri, cum esset prægnans eum, quem partura erat futurum pessimum vitium & persecutorem ecclesiæ. Quo illa ita indoluit, ut tentata pluries fuerit se cum illo, quem in vtero habebat, occidere, ne tantum malum sequeretur ex eo. Sed prohibita fuit à marito, & persuasa à sanctis viris, ne faceret, sed committeret se diuinæ providentiæ.

Stephanus Photium iterum depouit.

Cum ergo Stephanus papa singula intellexisset, depouit & ipse iterum de nouo, & priuauit omnibus illum Photium. Eo autem mortuo assumptus est in patriarcham Constantinopolitanum, Stephanus germanus Leonis & Constantini, qui mortuo Basilio eorum patre ei successerunt in imperio. Et cum multi ex prælati nollent consentire tali electioni, pro eo quod iste Stephanus, electus, fuerat ordinatus in diaconum per illum Photium depositum, de communi consilio & assensu missum est ad Stephanum papam, ut ratam haberet talem promotionem. Quod & fecit statim dispensans. Et sic vnita fuit ecclesiæ ablata diuisione, & multis annis mansit vnio.

a Post Iohannem octauum creatus est pontifex max. Martinus alias Marianus, qui sedit an. m. 1. quo mortuo electus est Adrianus 3. qui item sedit a. m. 3. d. 19. post quos hic Stephanus 5. alias 6. electus est. A.C. 885. sub quo vnio hæc nona facta est.

Constantinus monomachus auctor diuisionis decimæ A.C. 1050.

§. XI.

DECIMA diuisio fuit facta per Constantinum imperatorem quintum dictum

a Hic imperator Constantinus undecimus ab Ouph nominatur qui A.C. 1044. cepit imperare, cuius excellentiam nomen ipsum indicat. nā μούραχος. i. gladiator, dicitur esse, quo ostenditur illum ad omnem nequitiam & crudelitatem fuisse proiectum. De eo multa scribit Zonaras in eius vita, & Cedve-

nus Cæterum Leo pontifex sanctus, & dicitur extitit, & multa scripsit, præsertim autem librum aduersus Græcorum errores, qui usque à Michaele patriarcha Constantinopolitano, & Leone Acriano Bulgariarum episcopo imbebantur. sigeb. G. m. v. v. eius opera tom. 3. Conciliorum.

Monomachum tempore Leonis papæ noni, qui Leo fuit anno 1050. Cum igitur iste Constantinus Monomachus teneret imperium cōstantinopolitanum, & tunc Sicilia sibi esset subiecta, ibi existens, multa mala fecit, multa prædatus vsque ad pretiosa ecclesiarum in lapidibus mamoreis, qui misit Constantinopolim ad construendum monasterium sancti Georgij. Ex talibus autem de prædationibus iritati Siculi, recedente inde imperatore se ei rebellauerunt statuentes sibi regem. Quo audito imperator Constantinus scripsit Leoni papæ. ix. ut excommunicaret Siculos, & ipse manu armata venisset contra eos. Iam autem Siculi scripserant papæ Leoni conquerebant de tyrannide, & præda ipsis facta ab imperatore. Vnde Leo respondens, ei retulit querelas sibi factas ab eis de ipso, & quod nolebant de ea re intromittere, faceret ipse, quod sibi placitum esset. Qui indignatus ex tali responsione, credens, quod papa manum tenuisset ad illam rebellionem, non valens se aliter vindicare seipsum, & totam gentem Græcorum subtraxit ab obedientia Romanæ ecclesiæ, tradens se & gentem illam gehennæ.

Ut autem aptius hoc ageret, causam inuenit, quia semen pessimum, quod fuerat disseminatum in cordibus Græcorum per plurimos annos prius, & aliquando repullulauerat vberius irrigauit. Nam vocato patriarcha suo Michaele, nomine, viro satis idiota, ambitioso tamen promisit ei, quod si sibi consentiret, eum vniteralem papam faceret, & omnia insignia papalia ei daret, & ipsum dextraret dicens frenum equi sui, sicut imperatores facere solent pontificibus summis. Qui prece & ambitione simul inductus & pretio, ad omnia consensit. Et conuocata multitudine episcoporum, papam Romanum & omnes episcopos partium occidentalium denunciavit depositos, & excommunicatos, ex eo scilicet quod Symbolum Nicænū addidissent spiritum sanctum à filio procedere, quod non continebatur in symbolo Nicænæ concilij, sed tantum dicebatur ex patre procedentem. Et in alio concilio fuit determinatum, quod si quis aliā fidem doceret, vel teneret, si clericus, esset deponendus, & alij excommunicati. Et ideo quia addiderant Latini ad symbolum, declarauit eos esse excommunicatos & depositos, vnde ad ipsum non excommunicatum nec depositum pertinere regimen vniuersalis ecclesiæ: cum esset primus patriarcha post Romanum.

Et sic imperator ille Constantinus Monomachus omnia complens (coram multitudine episcoporum ipsum Michaelem pronunciauit patriarcham vniuersalem totius orbis, quem titulum sibi postea retinuerunt successores: & in huius rei signum imperator ipse dextravit eum super equum insidentem per Hippodromum palatij.

Audiens

A.C. 1050. Constantinus imp[er]ator hic scribitur.

Omnes Synodus inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

Nicæna Synodus agnouit Romanæ Ecclesiæ primatum.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

De hac Synodo inueniuntur in Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerunt.

audiens Leo papa, quæ Michael patriarcha Constantinopolitanus fecisset, duræ eum multum per literas redarguit, ostendens in illa epistola, quomodo in prima synodo Nicæna præfente Constantino magno tempore Syluestri papæ fuit decretum cum subscriptione totius synodi, & Constantini, quod summa sedes, scilicet Romana à nemine iudicaretur, & Romano pontifici omnes sacerdotes in toto orbe ei subditi essent, ut capiti suo. Quam sententiā diuina inspiratione promulgatam amplexæ sunt vniuersales synodi. Constantinopolitana prima in præsentia & consensu piissimi imperatoris Theodosij senioris, Ephesina prior, sub iunioris Theodosio filio Arcadij, Calcedonensis sub imperio Martiani imperatoris, Constantinopolitana secunda, in præsentia Iustiniani, tertia Constantinopolitana tempore Constantini iunioris celebrata. Omnes hæc vnanimi, concordique verbo, & scripto confirmauerunt sanctam Romanam & apostolicam sedem post dominum Iesum caput esse omnium ecclesiarum, & per consequens quod ille Michael omnia illa decreta, ut præsumptuosus & temerarius spreuerat.

a Hæc de primatu Ecclesiæ Romanæ habentur 10. cap. lib. ill. us Leonis 9. quem aduersus Michaelem Constantinopolitanum & Leonem Acrianum scriptum fuisse diximus. Quod vero dicitur in Concilio Nicæno statutum fuisse primam sedem à nemine iudicandam, id prius in Sinuano Concilio tempore Marcelli factum fuisse hoc ipso in cap. ante r. §. d. Ant. reuult. Sed cum Nicenum concilium Romanæ Ecclesiæ primatum agnouerit. Can. illo fixo quod habetur dist. 65. nos antiquus de quo Canone vide Franciscum Turrianum lib. 3. pro a. sensu. can. apost. cap. 3. & annot. nouas in decretum & alios qui in Canonem P. schafius recitans in Conc. Chalced. dist. 16. sic eum citat: Ecclesiæ Romanæ imperibus primatum: se nuntius Nicenum concilium, ut vult hic Leo 9. etiam sanxisse, ut prima sedes. i. Romana à nemine iudicaretur, & ut Romano Pontifici omnes sacerdotes subditi essent, ut capiti suo: sic etiam postea id quæ plane factum esse crediderim, ut in actis Niceni concilij, quæ non extant, (de quibus vide Tur. lib. eo. c. 2.) hæc ad verbum exscripta fuerint, & subscriptione Constantini magni firmata. Porro cum omnia concilia si quæ hinc enumerantur, Nicenum concilium receperint, probauerint & confirmauerint consentaneum est simul, adem concilia Ecclesiæ Romanæ primatum recepisse, probauisse & confirmasse. Ceterum Nicæna Synodus) ut ait Nicolaus papa in epist. ad imperatorem Michaelem) nouerat omnia Romanæ Ecclesiæ Domini voce concessa. Si omnia, ergo d. fuit nihil, quod non illi concesserit. Denique si instituta Nicæna Synodi diligenter inspiciantur, inuenietur profecto, quia Romanæ Ecclesiæ nullum eadem Synodus contuli incrementum, sed solum ex eius forma, quod Alexandrina Ecclesiæ tribueret, particulariter sumptis ex plurim. Hæc ille. Itaque Romana sedes non ab homine neque à concilijs, sed à Christi Domini voce sum accepit potestatem. ut supra ante §. 1. ex D. Anacleto relatum est.

Cum autem Constantinus Monomachus iste pronunciaisset patriarcham Constantinopolitanum papæ, proceres, & milites & populus cœperunt in occurrentibus recurrere ad Michaele ut ad papam, & ei honorem & reuerentiam exhibere, ut papæ. Imperator ergo Constantinus videns deferri patriarchæ Constantinopolitano plus honoris & reuerentiæ solito pœnituit eum illud fecisse, & ita eum exaltasse, timens ne per eum imperium perderet. Dicebat enim: Si papa Romanus, qui multum distat à me, quando facio aliquid contra Ecclesiam, mittens excommunicat me, quanto magis cum habuero hic papam apud me? Et cum papa Romanus me excommunicabat, vitabant me barones & populus, & sic patriarcha iste cum excommunicauerit me ad placitum suum, poterit mihi facile auferri imperium. Vnde paulo post vocato patriarcha Michaele, quem sic constituerat papam vniuersalem, coram omnibus ipsum à cunctis degradauit, seu priuauit, & non solum quantum ad insignia papalia & priuilegia, quæ contulerat, sed etiam quantum ad plura alia, quæ habuerat patriarcha ab antiquo ab imperatoribus prioribus, dicens. Extunc nō poterit concordare cum populo, & excommunicare me. Et sic iusto Dei iudicio factum est, ut cæseret propriis, qui aliena intra contra ius inuaserat. Extunc imperatores Græci ita habent suos patriarchas & tenent subiugatos, quia quando volunt, deponunt: & quem volunt, & quando volunt instituunt.

Et ut Græci nunquam memorarentur in bonum de ecclesiæ Romana, nec quærerent vniri cum eis longè inde traxit eos iste Constantinus pessimus. Fecit enim edicto publice præconizari in populo, ut quisquis sciret aliquid contra ecclesiam Romanam scriberet, & scriptoribus pollicebatur præmia. Et sic factum est, ut enim placeret populo imperatori, multi multa scripserunt friuola, & fatua contra Romanam ecclesiam. Vnde & omnes consuetudines, quas habebat Romana ecclesiæ, quas ipsi Græci non habebant, proposuit pro hæresi. Sicut quod conficeret in azymis, esset hæresis. Comedere carnes feria secunda & tertia, rade re barbam, & huiuscemodi. Omnia hæc imperator Constantinus quintus faciebat populo nunciari, ut hæretica, & sic magis ecclesiam Romanam abominarentur.

Et sic exiit fama in vulgus, quod Latini non naginta nouè hæreses habebant. Et quamuis maiores scirent hæc omnia falsa scilicet talia esse hæretica, tamen non prohibebant populares à talibus dicendis. Inde Græci magis & magis indies separati sunt, & elongati ab ecclesiæ Romana, ut nec amplius Ecclesiæ Romana, scriberet Græcis, ut obstinatis, nec aliquis Græcorum Latinis, & min⁹ habebant conuersatione cū eis, & præcipue cum iam imperiū per prius translatum fuisset ab oriente in occidentem Carolo magno facto imperatore circa annos Domini octingentos, quod valde ægrè tulerant: nuncupantes tamen suum imperatorem Romanorum.

Tertia pars hist. Ant. A a 4 Vn

A.C. 1050.

Iustum dei iudicium contra Constantinopolitanum patriarcham.

Græci quibus nos hæresibus infestis infababant.

Græci à Latinis alienissimi, & habitabiles.

578 DE DIVIS. GR. ECG. A LAT. TIT. XXII.
Vndecima diuisio per Andronicum Palaologum facta A. C. 1284. Isaacius Constantinopolitanum inuadit imperium, vide Nicetam Choniatem lib. 3. de Isaaci Angeli imperio. & sup. 19. c. 2. §. 1. & 2.

§. XII.

V NDECIMA diuisio fuit per Andronicum filium Michaelis Palaologi imperatorem. Sed pro maiori horum declaratione sciendum, quod tempore Innocentij tertij scilicet circa annos Domini 122. cum Isaacius occidisset Andronicum, qui tyrannice imperabat Constantinopoli, & multa crudelia agebat: ipse sibi de consensu populi accepit imperium filium habens Alexium nomine. Cum autem Isaacius multum consideret de germano suo, vt imperij socio, & ei agere permitteret sibi placita: ille armis strenuus: sed mente malignus, id est proditor Isaacium imperantem oculis priuauit, & carceri cum filio Alexio mactipauit, sibi imperium vsurpans. Alexius vero iuuenis per amicos occulte eductus e carcere venit in Italiam, postulans auxilium ad imperium patri, & sibi vsurparum recuperandum: promittens multa agere si obtineret imperium, & inter alia vnionem cum Romana ecclesia, & subiectionem.

Alexius si cum latinis coniugitur. Nicet. lib. 3. de Alexij Commem. ni imperio.

Græcorum in Latinos perfidia.

sup. tit. 19. c. 2. §. 3.

l. 3. dec. tit. 42. c. 6. ex Conc. latera. c. 4.

Ad Venetos profectus inuenit classem maximam paratam Gallorum & Venetorum ad bellum contra infideles pro recuperatione terræ sanctæ. Quam humiliter postulans mitti Constantinopolim pro recuperatione imperij sui, magna ad hoc offerens, exauditus est. Et illuc profectus modica pugna vsurpator imperij expulsus est, & Alexius cum patre imperio restitutus. Qui adeo ingratus & malignus fuit cum suis pro tanto beneficio, vt primo quidam manentibus Gallicis & Venetis in nauigijs iuxta ciuitatem, occulte fecerit ignem in naues immittere ad comburendum, sed solertia nauatarum cito extinctus est ignis. Postea ad apertum prælium processerunt Alexius, & pater eius cum Græcis suis contra illos Latinos. Demum conferto prælio preualuerunt Latini, Alexio cum patre male percuntibus.

Imperio igitur assumpto, à Latinis, & iuste, Græcis hincinde dispersis, creatus est imperator quidam comes Gallicus nomine Balduin⁹ & patriarcha Constantinopolitanus quidam Venetus vt supra habitum est. Tenueruntque Latini imperium illud Græcorum annis circiter quinquaginta quo tempore fuit vnita ecclesia orientalis cum nostra Latina. Et de ista incorporatione fit mentio extra de baptif. licet Græcos. vbi dicitur, quod tolerantur in ritibus suis, sed non in iis, quæ sunt contra ecclesiastica sacramenta, vel reuerentiam & obedientiam Romanæ & apostolicæ sedis. Sed post quinquaginta annos Græci recuperauerunt imperium, illud de manibus Latinorum auferentes adiutorio Genuensium cum classe sua. Factusque est imperator Græcus Michael

A Palaologus. Qui misit ad concilium Lugdunense celebratum per Gregorium decimum, offerens se velle concordare cum Ecclesia Latina. Sed hoc vnum videbatur obitare, videlicet cum Latina ecclesia in simbolo confiteretur spiritum sanctum procedere ex patre & filio, videbantur poni duo principia cum tantum dicitur vnum principium esse omnium. Sed ad hoc excludendum in ipso concilio fuit decretum, & declaratum spiritum sanctum procedere à patre & filio, non sicut à duobus principijs, sed ab vno principio, & non duabus, sed vnica spiratione vt habetur de sum. trini. & fide catho. c. j. lib. vj.

Hanc confessionem fecerunt legati Michaelis imperatoris Græcorum, & receperunt, ac reuersi publicauerunt in populis, decantantes symbolum Latinum scilicet, in spiritum sanctum, qui ex patre filioque procedit. Non tamen desuerunt, qui contradicerent, alij palam alij occulte se subtrahentes. Inter quos & patriarcha tunc existens, Ioseph nomine, magnus laqueus diaboli resistebat omni conatu imperatori. Qui non valens ad viam veritatis redire, post octo annos sui patriarchatus depositus est, & priuatus sede illa creatusque abbas, Ioannes Becus dictus. Multosque abbates, monachos, & alios imperator Michael, occidit, & submergi fecit obfatos in sua perfidia, necrationibus & auctoritatibus sanctorum valentes respondere, confirmantium fidem Latinorum, sed permanentes in suo errore. Permanit autem hæc vnio Græcorum, quam diu vixit pater scilicet Michael, qui cum filio suo Andronico dicto simul coronatus imperabat.

Sed eo mortuo a Andronicus, vt puillanimitis, timens ne imperium sibi auferretur à græcis, & fratrem suum (quem in carcere detinebat quia anhelabat ad imperium) imperatorem constituit, cum Græci non essent ad huc bene firmati in fide, sed multi sequerentur antecessores suos in malum, congregatis omnibus Græcis in Ecclesia sanctæ Sophiæ publicè dixit. Vobiscum tenui, & teneo fidem, quam tenuerunt antecessores nostri de processione spiritu sancti. Et alta voce maledixit patri suo & anathematizauit, & omnibus qui tenuerunt aliter, cum tamen prius cum patre suo iurasset semper firmam tenere fidem Latinorum. Congregati autem Græci ab ipso imperatore, petierunt, vt iuramento dato confirmaret se nullum amodo interfectorum, qui & iurauit. Et ex tunc imperatores Græci, quasi lege data nullum faciunt interfici, iustitiam penitus encruantes, & sic ab isto Andronico reuersi Græci ad vsitatum vomitum, diuisi sunt à Romana ecclesia.

Sed iustus Dominus non permisit eum insultum irenam timor, quæ timebat euenit sibi. Ex vâ cordia enim sua quasi totum imperium

a Michael Palaologus cognomento magnus obiit anno imperij sui 35. sed quod ad Ecclesiam Romanam descendisset priuatus est à proprio filio Ecclesiastica sepultura. Niceph. Greg. lib. 5. Zemy. lib. 8. Genib.

amisit

amisit. Nam a totam Asiâ minorem occupantibus Turcis amisit. Alia parte imperij circum depopulantibus Tartaris & Turcis in solitudinem redacta, & alias ciuitates alijs regibus Asiæ, & Bulgaria occupantibus tyrannivix ciuitas Constantinopolitana cum paucis ciuitatibus & castris adherentibus, ipsi etiam ex magna parte depopulatis, ipsi Imperio relicta est. Et vt magis à veritate, & vnitate ecclesiæ elongarentur: Ioannem Becum catholicum patriarcham (qui fuerat causa salutis eorum) rursus de sede eiecerunt, & reposuerunt in sede illum perfidem Ioseph depositum, quem quia pertinaciter restitit veritati fidei Ecclesiæ Romanæ, columnam magnam confessionis fidei nuncupauerunt. Prædictum etiam Ioannem depositum cum quibusdam alijs, quia etiam ad suum errorem trahere non valuerunt, carceri mancipauerunt. vbi post plures annos in confessione veræ fidei ad Dominum migrauerunt. Tandem circa finem vitæ, confcius malorum suorum misit Andronicus ad pontificem Romanum, vt mitteret oratores ad eum quasi vellent reducere Græcos ad vnionem Ecclesiæ Latinæ, sed non hoc meruit. Qui misit quendam sacræ theologiæ professorem fratrem scilicet Benedictum ordinis Prædicatorum ad eum.

Interea nepos eius scilicet ex filio Andronicus & ipse nomine insurgens contra auum magnam partem imperij sui occupauit. Cum ergo frater Benedictus se præsentans imperatori expressisset causam suæ missionis, imperator timens suos, negauit se misisse aliquem ad patrem. Et cum in faciem sibi dicta missio ostenderetur, nesciens quid responderet, dixit. Non est modo tempus. Timebat enim, ne nepoti suo insurgenti contra eum, alij adhererent, quod tamen ei contigit. Nam post modicum nepos eius ciuitatem noctu intrauit, & aui custodia tenuit, & post modicum minis coegit eum, vt tonsuraretur. Quod & fecit: reliquos dies in amaritudine vtriusque hominis agens, priuatus cœlesti regno pariter & terreno. Durauit hæc diuisio Græcorum vsque ad annum Domini 1439. Et isto modo à tempore Photij qui procurauit diuisionem ecclesiæ orientalis ab occidentali seu Latina, sub occasione processus spiritus sancti (quem Græci dicebant ab illo seducti procedere tantum à Patre, non à filio etiam, vt Latini consentunt in simbolo) vsque ad vltimam vicem suæ reuersionis anno scilicet Domini. 1439. fluxerunt anni sexcenti demptis seipem decem vel circa, quibus græci pro maiori parte temporis, steterunt diuisi, heretici, & schismatici, licet interpolatis vicibus reuersi sunt ad veritatem fidei secundum Latinos, sed parum durauerunt.

a Hoc accidisse maxime reor Baiaz etc Turcorum 4. ty. anno imperante. Qui prosperos fortune adeptus afflatus vsque adeo nouelli regni fines exulit vt Thraciam pene vniuersam excepta Constantinopoli ac Pera, Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Boeotiam, Atticam maiori ex parte occupauit. Myso quoque, Illyrios, Tribailos crebris excursionibus infirmauit. Constantinopolim vero omni agro, suburbanisque delicijs spoliavit tam longa ac perdissimam

A cili obfisione vexauit, vt ciues à sperata salute de deditone agere cepissent, perissem que proculdubio ni Tamburlanus ille præpotens Scythiarum rex Baiazetum ipsum occurrere ei ac reluctari conantem magno prælio & ingenti clade superatum in Asia cepisset. Pius 2. lib. 2. Cosmog. cap. 4. vide quæ diximus sup. cap. 3. §. 39.

Græcorum cum latinis vnio vltima in Florentino Concilio facta. de qua supra cap. II. A. C. 1438.

§. XIII.

E O autem tempore imperator Græcorum Ioannes Palaologus cum patriarcha Constantinopolitano, & germano ipsius imperatoris, & multis proceribus, venientes ad concilium Florentiæ celebratum, post disputationem & declarationem eis factam de erroribus suis præcipue de processione spiritus sancti, quam dicebant à patre esse, non à filio: cum tamen per rationes & auctoritates sanctorum & doctorum suorum Athanasij, Basilij, Cyrilli, Maximi, Didymi, Chrysostomi, probatum eis fuerit spiritum sanctum procedere non solum à patre, sed & à filio, acquieuerunt, & confessi sunt idem cum ecclesia Latina, & hoc in ecclesia cathedrali, præfente Eugenio papa cum cardinalibus, & alijs prælatis, & populo maximo & sic vnita est ecclesia.

Quod autem appositum sit, seu adiunctum ad symbolum antiquum, hoc quod nunc canamus in simbolo nostro scilicet qui spiritus sanctus ex patre filioque procedit vbi in antiquo dicebatur a qui ex patre procedit, certum est, nec credendum ab alio appositum, nisi à papa vel aliquo concilio, quis enim alius hoc præsumpsisset? Verum à quo papa, vel concilio, non vsque quaque certum. Aliqui dicunt hoc fuisse additum in secunda synodo Constantinopolitana trecentorum quinquaginta patrum, alij indeterminatè circa ea tempora, sed in concilijs celebratis in Græcia. Vnde si fuissent excommunicati, & depositi, qui addidissent ad symbolum Nicenum aliqua, essent excommunicati non solum Latini, sed & ipsi Græci: qui multa addiderunt ad symbolum Nicenum non multo post in alio concilio, patuit sup. §. 3. huius capituli, quod Græci non dicunt, congregatos scilicet in tali concilio, excommunicatos vel depositos, & bene, quia & si addiderunt multa verba ad symbolum Nicenum, addiderunt declaratoria ipsius symboli ad extirpandas hæreses insurgentes, & hoc non fuit tradere aliam regulam fidei.

Alius alia aliud est relatiuum diuersitatis. Nihil autem aduersum seu contrarium fidei additum est ad symbolum Nicenum, se decla-

a Hoc ideo dicit quia ad nullum alium nisi ad Pontificem maximum, & per consequens ad Concilium vniuersale auctoritate Pontificis maximi inditum pertinet Symbolum fidei conficere vt disertè tur. probat D. Thom. in 2. 2. ar. 10. Porro in quo Concilio hæc particula addita sit supra §. 3. indicauimus.

A. C. 1438.

propter additionem symbolo factam Latini non sunt censendi excommunicati.

Non prædicatur aliud cū aliquid prædicatio ni adiungitur

ratorum veritatis. Sicut Pau. Apo. inquit ad Galatas, Si quis aliud vobis euangelizauerit, etiam si sit angelus de celo, praeter id quod vobis euangelizatum est a nobis anathema sit. Et certum, quod non solum alij praedicantes Galatis addiderunt multa alia verba, & sententias: sed etiam aliis vicibus Paulus ipse postea illis praedicans addidit multa alia verba & documenta. Sed non fuit per illa verba additum aliud. id. diuersum & contrarium ei, quod praedicauerat illis prius Paulus.

Et ideo nullus dicit eos excommunicatos, qui talia praedicauerant. Demum post reductionem Graecorum ad veritatem fidei, & confessionem publicam in concilio Florentino per imperatorem Graecorum Ioannem Paleologum cum suis numero circa quingentos, reuerfi sunt in regionem suam. Et modicus fructus ab omnibus communiter dicitur securus. Na non fuerunt ordinati doctores, & praedicatores, qui haec populis ibi praedicarent. Et clerici eorum, & multo magis monachi, a quibus populi informabantur in doctrina credendi & viuendi, adhuc pro maiori parte permancebant in perfidia priorum. Inde securus est exterminium illi imperio post annos quatuordecim vel circa. Nam capta Constantinopoli a Turcis vt dicitur in sequenti. §. alij ex Graecis ipsis occisi sunt a Turcis, vt imperator, & multi proceres, alij venundati in seruos, & missi in Turciam, alij fugerunt ex se, ne caperentur, alij expulsi a Turcis quaesierunt diuersas regiones mendicando. Sed & rex ipse Turcorum Mahumeth pessimus posuit ad habitandum cum Graecis remanentibus Turcos, Iudaeos, & alios infideles. Et sic potest dici ista duodecima diuisio Graecorum a Latinis fidelibus, quia habitantes Constantinopoli & in regione illa infideles modo sunt. Vnde tota a ecclesia orientia

Quamquam nemo nesciat toti orienti & quibusdam aliis orbis partibus grauissimam Ottomanicam seruitutis iugum esse impositum, & Christianos Graecos praesertim illis in regionibus degentes magna ex parte cum Romana Ecclesia non communitatem vniuersas Ecclesias Orientales, & sedes patriarchales ab eadem Romana Ecclesia non diffidere, certissimis nostri saeculi historiarum monumentis probatum est. Nam in primis ad Adrianum 6. Pontificem Theophilum patriarcha Alexandrinum litteras Graecae scriptas transmisit, quibus sedi Apostolicae obediens, a se quicquid de seculis, & pontifici Romano caput Ecclesiae Catholicae reuerenter agnouit. Onu. in vita Adrian. 6. Deinde cum Ecclesia Orientalis Assyriae mortuo Simone Mama trans Euphratem vsque ad Indos Metropolitano, patriarcha sibi constituisset Simonem Sulacham monasterij de Hornuid monachum ordinis S. Basilij in vrbe Muzalanae, eundem virum moribus egregijs & Catholica fide ornatum Romam ad Apostolicam sedem vt confirmaretur misit. Qui cum sua Ecclesia litteris ad limina Apostolorum venit, & pulcherrimam doctrinamque fidei suae confessionem edidit. Idem in Julio. 3. Geneb. Professio autem fidei, quam Roma professus est ore & scripto an. 152. edita & versa est ab Antea Magio. In ea recipit omnia Concilia, quae Romana Ecclesia admittit, etiam nominatim Nestorium, vt iam Ch. istiani illi quibus ille praest, non iam Nestoriani a Nestorio haeretico, sed a gente quapiam dici vi-

Propter diffensionem a Romana ecclesia imperij Graecorum exortum.

Ecclesias orientales omnes a Romana ecclesia non diffidere probatur.

deantur. Geneb. Quo mortuo ei successor Abdysu vir doctus Chaldaicus Arabicus & Assyrius literis ornatus Romam ad Apostolorum limina & Pontificem cum aliquot sociis longissimo itinere peruenit, vt ab eo confirmaretur. Pontifici oblatum ei perpetua obedientiam promisit, & per interpretem S. R. E. fide professus est, cuius singraph. in Conc. Trident. sess. 22. lecta eiusmodi fuit. Ego Abdysu filius Ioannis de domo Marcia, ex ciuitate Gezya in Tigris: sumine olim monachus S. Ant. monasterij SS. R. & Ioannis fratris, electus primas sine patriarcha ciuitatis Muzala in Assyrio orientali. Iure quod ita credo & ore confiteor. S. R. E. fidem approbatis omnibus & singulis illis, quae ipsa approbat & damnatis similiter omnibus, quae ipsa damnat, amplector, & promitto, & omnes fratres meos metropolitans sine episcopos, ac diaconos, quomodo meae iurisdictioni subiectos ita tenendum & credendum esse docebo, & modis omnibus, quibus potero per suadere conabor etc. Actum Romae die 7. Martij Anno 1562. Onuph. in vita Pij 4. Sur. Geneb. De patriarcha Moritanum Catholico diximus in 2. par. tit. 17. cap. 9. §. 11. Praeter quos quo tempore Constantinopolis capta est, Genadius Scholarius patriarcha fuit qui pro Latinis contra Graecos Graece de quinque religionis capitibus inter nos & Graecos controuersis suis asseruit: deinde multi sunt episcopi in insulis Aegaei maris Peneorij diuini subiectis, qui Romanae Ecclesiae fidem profiterentur, multi etiam religiosorum virorum ordinis, qui fidem Catholicam toto oriente & maxime in Iudaea obseruant, Hierosolymisque sepulchrum Domini singulari Dei prouidentia non ab alijs, quam a Franciscanis asseruntur, & custodiunt: multi praeterea in celeberrimis orientis emporijs mercaturam sunt conuentus, quibus quidem iacere a facere & more Romano Deo serui, & per Tyannum Turcorum concessum est. Quid quod in ipsius aula Turcica penetralibus, & alijs etiam multa sunt mancipia, quae pyrata & praedones ex nostris regionibus vi abduxerunt, quibus in medijs etiam ergastulis per importum missos illos canes licet stans uiebus sacro missis officio interesse & alia pia Ch. istiani hominis officia exerceret, nonne etiam magnam vim Catholicam fidei prouidit, quam ipsi etiam barbari & fei Mahometani non possunt (id enim non posse dicendi sunt, quod Christus Deus noster eos facere non permittit) vel ex suis etiam domicilijs penitus extirbari? Quae omnia hoc loco addenda duxi vt ostenderem Ecclesiam Romanam non esse his regionibus Europa conclusam, sed in orientis partibus, ubi alioquin Mahometana impuritas longe lateque dominatur, tot tantisque populos sua fidei professores habere vt ex hi omnibus intellegent illam esse veram Christi Ecclesiam, aduersus quae mille inf. rorum portae, vt ait Christus Dominus noster Mat. 16. praeualere haec non poterunt, nec vnquam deinceps poterunt, cum rabies Ottomanorum quibus nullos vnquam sauios & potentiores hostes Christiana religio habuit, illam ex suo regno penitus excindere & delere Dei concessu ac munere haec non nequiverit, & deinceps vt speramus nunquam excindet, cum praesertim nostro saeculo Gregorij 13. praesertim liberalitate Graecorum & Neophytorum seminae sint insituta, quibus in posterum in uia in Graecia & Oriente toto Catholicam religionem propagandam esse Deo propicio confidamus. De his autem feminarijs vide Apologiam Anglo-rum aduersus librum nescio quem Iustitiae Britannicae inscriptum.

Professio fidei Abdy su Patriarchae Muzalae.

Constantinopolis expugnatio, causa & deploratio.

talis

talibus, omnes sedes patriarchales eius, Constantinopolitana scilicet Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana separatae sunt a Romana ecclesia, cum illae regiones possideantur a Turcis, vel Saracenis.

Euenit itaque Graecis separatibus se a Romana ecclesia per schismata & haereticos, quod contigit populo schismata qui in decem tribus distinctus, faciens schismata, & separans se a tribu & regno Iuda, ubi erat templum Domini, scilicet in Hierusalem, & legitimum, & summum sacerdotium, & uerus Dei cultus, fecit sibi regem Hieroboam post mortem Salomonis, qui idola fabricauit vitulos aureos, ad quae adoranda totum Israel induxit. Sacerdotes falsos & prophetas Baal instituens, semper ad peiora declinauit, a & aliquando licet vnus fuerit pro aliquo tempore cum regno Iuda scilicet a similitate coniunctis Iosaphat rege Iuda, & Achab rege Israel, tamen aliquando intulit Israel regno Iuda multa, & magna mala. Demum propter scelera sua, & infidelitatem Israel amisso regno ex toto tempore Ezechiae regis Iuda translatus est & captiuatus, rege suo Osee occiso, in Assyrios & Indos. Ex Assyrijs autem gentilibus missi sunt in regnum Samariae, regnum scilicet Israel, ad habitandum, illis Israelitis nunquam reuersis a captiuitate in suum regnum. Sic etiam Graecorum imperium se a Romana ecclesia separans, ubi est summum sacerdotium: uerus cultus, & ueram imperium, incidit in varias haereticas. Et licet aliquando resipuerit: parum permanit. Sed & multa mala fecerunt Graeci Latinis, quando potuerunt, vt patuit sup. amulantes & egre ferentes primatum Romanae ecclesiae, & imperium Latinorum. Demum amisso imperio suo translati sunt in Turcos capti ab eis, missi infidelibus ad habitandum in terram imperialem Constantinopolitanam. Ecclesia autem Romana, & imperium Latinorum, & si passa sint multa aduersa, tamen illa euasit semper permanens, & permansura in ueritate fidei. De captione Constantinopolis nunc dicendum.

Tempore Iosaphat regis Iudae & Achab regis impij populus Iuda & Israel vnitus fuit eo quod cum Iosaphat regem Achab inuisset, rogauit ab eo vt cum eo aduersus Syriae regem in bellum proficisceretur. Regum 2. 2. Paral. 18. Sed & domus Iosaphat regis Iuda cum familia Achab: e regis Israel affinitate coniuncta est qui Ioram rex Iudae sed impius fuit regis Achab in uxorem duxit. 4. Regum 8. 2. Paral. cap. 21.

Constantinopolis expugnatio, causa & deploratio.

§. XIII.

ANNO Domini 1453. ciuitas Constantinopolitana, cum esset obfessa a Turcis: oratores miserunt Graeci, ad Nicolaum papam implorantes auxilium gentium, & pecunia-

Ma in Allyniam trasierunt 4. Reg. 17. Ia ecclesia Romana e summi sacerdotum & uerus cultus.

rum. Quos non exaudiuit Nicolaus, indignum ducens Italiam exhaustam pecuniis, propter expensas guerrarum grauari impositionibus, maxime cum eos sciret se suis pecuniis posse iuuare, si exponere uellent, conducendo gentes. Sed nudati omni amore reipublicae, & tantum priuatae rei suae conseruandae intenti, in hoc inciderunt iudicium, vt uicti, & capta ciuitate serui effecti, res priuatas suas & publicas perdidissent. Et quod habuissent modum, si uoluissent, sua exponere patuit, quia magna diuitiae, & thesauri reperiuntur apud plures perfonas, etiam & mulieres, sed cupiditas exce-

cauit eos. De ipsa autem captione dictae ciuitatis per Turcos, reuerendissimus pater, & Dominus cardinalis a Ruchenus, tituli episcopus Sabinenfis, Graecus, nomine Isidorus, qui tunc erat ibi legatus papae sic scribit, qui praesens fuit, sed manus illorum euasit, ne occideretur, vel caperetur, quia ingressis in ciuitatem Turcis habitum dimisit, & apparatus cardinaliticus, & uestibus vilibus indutus inter fugientes ciuitate se immiscuit incognitus, & inde ad peram se duci per mare procurauit.

Audite haec (inquit in principio suarum litterarum istud narrantium.) Audite omnes gentes, auribus percipite, qui habitatis orbem. Audite haec omnia, qui fidelem orbis partem colitis. Ministri pastores, & principes omnium ecclesiarum Christi, vniuersi quoque reges, & principes christicolae, ac vniuersus Domini populus cum religiosis cunctis, audite, & notum sit vobis, quod praecursor veri antichristi, Teocrorum princeps, & Dominus, seruus autem tot dominorum, quor vitorum, cuius nomen est Mahumeth inimicus crucis Christi, haeres rei & nominis illius primi pseudoprophetae & latoris legis spurcissimae Agarenorum, filius sathanae omnium flagitiosissimus, qui furis in uectus & infamia sanguinem christianorum sine intermissione sinit, nec extingui ualet eius sitis post eorum innumeras caedes, tantoque odio contra Christum & membra eius mouetur, vt eradere nomen eius de terra nitatur, & inspecto aliquo christiano sibi obuiani, se inde existimet fordidatum, vt oculos abluat suos, immundum se profitens prius. Hoc igitur tam terribile & horridum monstrum, exigentibus demeritis Christianorum, iusto Dei iudicio in eos sentire & grassari promissum ciuitatem imperialem, nouam Romam, olim felicissimam nunc miserissimam, & omni calamitate oppressam, Constantinopolim diu obfessam cepit, expugnauit, spoliauit omnibus bonis, & pene deleuit. Quis autem (vt uerbis utar prophetae) dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, vt plorare valeam die ac nocte interfectos populi illius & sceleratissima sacrilegia in captura perpetrata? Quis huius horribilitatis memor non obstupescat,

Cardinalis Isidorus Sarmatarum Antistes Graecis pens quos ea & molesto auxilio erat. Adde- rat enim vt Synodum congregaret, & Romano Pontifici Graecis reconciliaret. Haec quidem paulo ante conceperat. A Graecis illa cum Romanis reconciliatio nimis sera exiit. Calhanc. lib. 8. u.

RON

A.C. 1453

Epistola Cardinalis Rucheni de regia urbis euersione. Plal. 48.

Machometus Turcorum tyrannus, quis.

Hieree. 5

A.C. non lethargicus fuit non prae dolore obmutescat: Nec tamen cuncta enormia explicabo, ne pia aures audire refugiant, sed ex paucissimis relatis cogitentur alia.

Hic nefandus, & nominibus blasphemiae [& sui perditissimi satellites] cunctitate recepta post decapitationem imperatoris, cum omni sua progenie & nobilitate, plurimos ferreis manicis & compedibus alligatos, ac collis eorum funibus cinctis, extra urbem deduxerunt nobiles, plebeios, monachos & monachas, matres & foeminas, virtute & conditione praecellosos vituperabiliter tractatos multis iniuriis refertos, vt meretriculas, & in lupanari prostitutas trahebant. Tanta & talia contra eos agebant, quanta de brutis animalibus, & qualia siue rubore fari minime quis valeat. Adolescentulos vtriusque sexus a parentibus segregabant, & diuisim de eis pretio negotiabantur. Infantes coram genitoribus suis, vt agniculos mactabant. Matres filiis, & geniti genitricibus priuabantur. Germani a fratribus, uxores a viris, nurus a soceribus lugentibus, & vlulantibus segregabantur. Disiuncti consanguinei & amici in diuersas regiones serui venditi ducebantur.

Quam amare lachrymae, quanta suspiria, quot clamori singultus inter amicos & notos quae miserabiles voces emittebantur inter tantas caedes, seruitutes, expulsiões, & contumelias. Principes, & barones, & Domini, bulcorum, porcorum, hominacionum effecti sunt famuli. Infra decennium pueros ad ritus suae perfidiae sectae compellebant. Heu quomodo obsecraturum est aurum fulgidum sapientiae, per tenebras ignorantiae. Annum dignitatis, per ignobilitatem seruitutis. Quomodo mutatus est calor optimus Graecae eloquentiae, in barbariem Turcicae. Lapides sanctuarij, si qui erant constantes in fide, dispersi sunt in capite omnium viarum iacentes prostrati. De caeteris taceamus, humana sunt.

Turcorum erga diuina protectura & infolentia. Psal. 78.

Talia etiam in nostris oculis Ecclesiae Catholicae hostes haereticij Caluistinae perpeuarunt. Sed de iniuriis, subsannationibus, contumeliis, opprobriis, scelestis erga diuina quae lingua valeat explicare: quis intellectus capere: quae aures patietur audire: mi fallor, nunquam ita horribilia fuerunt audita. Deus venerunt gentes, gehennae, dediti in haereditatem tuam quae Israel est te videns per fidem, Polluerunt templum sanctum tuum ecclesiam nobilissimam sanctae Sophiae cum aliis, imagines Domini nostri Iesu Christi, & matris eius virginis gloriosae ac sanctorum & sanctarum Dei insignia viuifica crucis conspuentes, confringentes, conculcantes, sacrosancta euangelia, missalia, & reliquos ecclesiae libros dilacerantes deturpantes, comburentes, sacras vestes sacerdotum, reliquaque ornamenta ecclesiae scindentes, ad indumentum suum & ornamentum fumentes, vel vili praetio conferentes, vasa Domini eius cultui dedicata rapientes, & in eis comedentes & bibentes, reliqua vero conflata ad profanos vsus transferebant. Posuerunt denique carnes sanctorum tuorum morticina feruorum tuorum, reliquias beatorum corporum, escas volatilibus caeli, dispergentes hinc inde carnes sanctorum tuorum, quos occidebat, bestiis terrae, quia non erat, qui sepeliret.

Gravis & detestanda Turcorum erga captiuos crudelitas.

Thre. 4.

Turcorum erga diuina protectura & infolentia. Psal. 78.

Talia etiam in nostris oculis Ecclesiae Catholicae hostes haereticij Caluistinae perpeuarunt.

A Altaria suffoderunt, inuocantes nomen maledicti Machomeri cum laudantes de victoria.

Omitto praepudore, quod minime gerant, stercorebant, omnia vituperabilia exercebant in templis, imaginibus & reliquiis sanctis. Sancta canibus dabant, margaritas sacramentorum ante porcos proieciabant. Cum recolo, totus ex horrore contremisco, nec vltimus stylo exarare queo illorum piacula, & fidei Christianae religionis dedecora & irrisiones innotas. Monasteria tam monachorum quam innotas inuadentes, omnia diripiabant, euicentes illos de habitationibus suis. Xenodochia in firmorum destruebant. Etsi de multis & magnis excidiis, & exterminis ciuitatum historiographi etiam gentilium referant, ferè nulla posset desolationi huius coequari. Nullum in colam intra reliquerunt, non Graecum non Latinum, non Armenium, non Iudaeum. Urbem ipsam suis ciuibus nudatam quasi de fertam effecerunt. Eorum actus & opera propriis oculis vidi, & vna cum aliquibus constantissimis licet plura perpeffus sum mala & pericula vici de manibus eorum me eripuerit Deus, vt Ionam de ventre ceti.

Expugnata Constantinopoli, Peramno

a Quoniam D. Anto. miserabilis & calamitosa urbis ueploratione contentus tacuit modum, quod ea in saeuissimum Tyrannum potestatem duxerit, non ingratum futurum esse histori existimamus: si ea referamus, quae Pius 2. in sua Europa. 7. de ea re scripsit. Sic ergo ille ait.

Voluerat iam pridem animo Mahumetes quomodo modo Constantinopolim sibi subigere posset. Cum paucis igitur participato consilio, caestrum iuxta latus ad ouium Bossi hori, paulo ab urbe remotus, aliquid dissimulans incredibili celeritate extruxit, atque murum. Bellum deinde urbi non modo indidit, sed contra foedera, contra in iurandum iulit simul & gerere cepit. Senserat enim animi Graeci, diffidit: teque suis viribus ad latinorum opes confugerant. Surda, prohi pudor, nostrorum principum amicos fuisse, caeci oculi, Mahumete interea coactis vndique copiis (eas trecentorum milium numero constasse alius scribit) mirabili apparatu, formidando animo & impetu, terra marique regiam urbem aggressus, cuniculis ac latentibus fossis altissime actis, aggere late edito, ponte, quae Peram oppidum versus, mare muros alluit urbis, longiudinis ad duo millia passuum raptim extructo, turribus lignis conisque crectis, machinamentorum tormentorumque multiplici adhibito genere oppugnata est urbs defensaque summis vtriusque viribus non paucis diebus.

Ad extremum voce praecoris totis Castris inclamatum est. Quinto Cal. lunij milites omnes ieiunium sanctificent, sequenti die in ornis adsint urbem extremis viribus oppugnaturi: triiduo ciuitatem militum direptioni futuram. Constituta die ieiunium ad noctem vsque seruatum. In urbe autem sacerdotes sacras ferentes imagines, sequente populo urbem lustrare, auxilium de caelo petere, assilgere corpora ieiunij atque orationi vniuersi cines intendere. Subsecuta nocte ad sua quisque loca defendenda redire. Coeptum est praelium paululum ante lucem, cum miles Turca periculi, quam more patientior esset, se morte ac vulnera & sanguinem praedarum multitudine pensaret. Pugnatum est in tenebris maiore Turcaum pernici

A.C. 1453

Ion. 2.

Constantinopolis a Turcis quomodo capta.

Imperatoris mors.

Pietas Graecorum.

Pedagia & pedagia in ecclesia qua se mittit.

pernici: in quas tela superè librabatur. At postquam illuxit, dato signo vniuersi non solum Constantinopolis, sed ipsa etiam quoque Pera ne quid auxilij Graecis praestaret oppugnata est. Saepe vniuersi legimus murorum pars, ac portarum attributa: vt distinetur labor fortis ac ignauos distingueret. Et ipsi contentione decoris militum virtus magis ac magis accendebat: vniuersi modo & nauales socij attributas partes maderè iussit. Admouebat vbi ligna turres conuertant milites dolabra fales scalasque. Et iam elatis super capitis scuta deorsum iudine succedunt. Graeci saxo. vni pondera prouoluunt, disiectam finiunt: mque restudiam lanceis contisque perferunt: turres sicut compage sentorum, exanguis laceoque prostrant: sit strages & iam Turca deficientibus animis languidius pagant.

Sed adeit Mahumetes fortissimum quemque nominatum vocitans, vt que in praelium rediret adhortatur: instauratur ex integro certamen. Turca rursus surire etiam: vniuersi portis quater: inixi humeris & super iteratam testudinem scandentes, praesens hostium tela brachiaque nituntur. Iterum integri cum saucis semianimes cum expirantibus euoluunt. Ioannes sustinuit Ligur, qui superioribus diebus solus urbem ascendisse videbatur in hoc et tam inue vulneratus, vbi sinitare sanguinem suum animaduertit, medicum quereens clam pugna sese subtraxit. Sed deest imperator, vt abesse Iustinianum cognouit, quo periturum conatur, inuratum que rogat, ne pugnam deserat. Ille nibilo magis flexus aperiri portam iubet, quae curatus vsus in urbem redeat. Erant enim obseate urbis ianuae, quibus ad antemurale patebat iter ne qua fugiendi facultas militi esset, vt propterea hosti fortius resisteret. sit interea remissior desessio: Quod Turca aduertentes acrius incumbunt, & quoniam pari muri iam tormentis animis disiecta fossam magnum ex parte oppleuerat per vniuersi ipsas scandentes antemurale confecerunt, Graecisque loco deturbant. Porta quae Ioannem patuerat omnibus aperta fugam profusorem reddidit.

Tunc imperator non vt regem docuit pugnando, sed fugiens in ipsis portae angustiis cum cecidisset oppressus calcatusque obit. In tanta multitudine pugnantium duo tantum reperiti sunt, qui se viros ostendunt, alter Graecus, alter Dalmata. Theophilus Paedologus & Ioannes Sclaus, qui fugere turpe putantes cum diu Turcarum imperium sustinuisent multosque obrancaffent, non tam vici quam vincendo fatigati inter cadauera hostium occubere. Iustinianus in Peram cum diuertisset, inde Chium nauigant ibique seu vulnere seu maestia in morbum incidit in gloriosam vitam finiuit. Felix si in ipsis Byzantij mombus vitam exhalasse. In ingressu portae obtingenti pene milites ex Latinis Graecisque periere. Et iam hostis superiorum murum tenebat saxaque in ciues deuoluens ingredientibus suis auxilio erat. Tum subitocapta urbe caesis omnibus qui resistere ausi sunt ad rapinas est itum. Haec ille. Capti igitur est haec miserima ciuitas 4. Cal. lunij. A.C. 1453. Sabellicus tamen anno 1452. id factum putat.

multum distantem occuparunt, moenia eius ad solum vsque deducentes. Ex campanis ecclesiarum bombardas conuolauerunt. Crucem, quae erat in cacumine turris eius, cum ipsa turri contulerunt. Rempublicam, ad nihilum deuenerunt, iudicem & principem eius Turcarum constituentes. Pedagia, guidagia, impositiones

& grauamina illuc applicantibus vel permanentibus suo opte nutu statuerunt. Villas & oppida circumiacentia simili excussione deriuauerunt. His atrocissimis rebus non contentus calidissimus & cruentissimus Mahumeth Christianolarum summus inimicus ad vltiora se extendit: & tritemes inter magnas & paruas iam centum septuaginta praeparauit, & ad mare Aegaeum misit: ad insulas Cloados (vel Cyclades) sibi subiiciendas. Exinde se praeparat cum infinito exercitu ad tres vrbes notabiles & potententes prope Danubium sitas transmigrae, & expugnare, vnam, quam videlicet Peristion nuncupamus, aliam Forobium tertiam Bellostadum, intendens post haec totam percurrere Vngariam, spoliare, deuastare, & contere, vt neminem retro sibi dimitrat impedire ad alia vadentem: quoniam ad Italiam quam citissime transmigrae contendit a Praeparare quoque conatur galeas magnas & paruas trecentas, naues magnas viginti pedestrium & equestrium exercitum vltra centum millia: & sic ad Dyrrachio Brundisium transire contendit, quae ciuitas est in regno Apuliae.

Qua propter deprecor exoro atque hortor vos omnes Christianos, vt zelo fidei & Christianae religionis pro vestra libertate gladio accingamini contra tam duos hostes diuini cultus, & omnis sanctimoniae, & vitae moralis. Et primo quidem abiicientes omnem dissentionem & emulationem, remittentes iniucem offensas sicut & Christus donauit omnibus pacem & vniorem summopere inter vos amplectamini, vt vni & inde fortiores effecti, confidentes in adiutorio altissimi (cuius est victoria & bellum, non multitudinis) ipsum sathanam cum satellitibus suis sub pedibus vestris conterere valeatis. Licet enim in multitudine confidat, & feritate suorum, plures tamen sunt qui nobiscum sunt: immo dominus ipse omnium militiarum, pro cuius fide & religione pugnat, ita quod centum ex vobis persequi, & superare valeant mille ex illis, & mille ex vobis decem millia. Ignauia enim & imperitia belli innata sunt eis. Haec in substantia sunt in literis praedictis, & si aliquo modo verba immutata.

Non rana fuit Rutheni istius Cardinalis de huius tyranni saeuissimum in Italiam aduentu praedictio: is enim cum Trapezontinum imperium euerisset & Rhodum summis viribus e mari classe, & terra expulsiis copiis oppugnaret eius interea sarapes classe profectus in Italiam Hydruntum expugnat, nemini parcat armato inermis. Excursiones tota Apulia Turca faciunt, caede, incendiis, seuit. Aegre ne longius latiusque popularetur submoventur. Aegre in istam obsidionem compulsi, sic quoque nostris tenebant. Mors Mahumetis fugit animos incolumitatem patrii vrbem dedidit. Aemyl. li. 10. Nau. gen. 50.

De Callixto tertio papa, & victoria ab Vngaris contra Turcos habita. CAP. XIII.

Nono Domini 1455. xxv. Martij Nicolaus papa quintus doloribus diutina infirmitatis grauat, summis omnibus deuote sacramentis, & Tertia pars hist. Ant. Cc ex hoc

V.C. 1453

Magnus Turcorum apparatus ad inuadendam Italiam.

Eph. 4. Contra Turcos ad principes Christianos adhortatio.

A.C. 1455. Calixtus Pontifex max. 213. sed. an. 3. in 4. A.C. 1455.

Callixti 3. Elogia. Na. ge. 49. Pius 2. lib. 2. c. 8.

Veneres Turcos in securum.

exhortatione facta ad cardinales, diem clausit, vita sua extremum in ecclesia sancti Petri sepultus. Post cuius solitas exequias intrantes conclauae reuerendissimi cardinales, intra decem dies, vel circa in palatio papae congregati, canonicè elegerunt in Romanum pontificem cardinalem Aragonensem nomine Alphosum. Sed mutato in papatu nomine secundum morem antiquum nuncupatus est Callixtus tertius, vir estimatus magnae iustitiae, & aequitatis, & bonae vitae & laudabilis fame, magnus iurista. Qui in principio suae creationis votum publicè fecit, pro posse, & quantum in se erit, reprimendi conatus Turcorum, & conterendi vires eorum & terras usurpatas, Constantino polim, & alias de faucibus eius edacendi. Quod multum lætificauit divulgatum per orbem principes, & communitates Christianorum, qui non solum Italici, sed vltam ontani omnes pene per oratores solemnes visitarunt sanctitatem eis congratulantes de eius promotione, debitam reuerentiam & obedientiam offerentes, at supplicantes ad conseruationem & confirmationem pacis Italicoꝝum inita, & excitandos fideles ad insurgendum contra hostes Christianorum, & eliminandum de finibus suis & ad cultum Dei ampliandum. Omnes honorificè suscepti sunt à beatitudine sua & Romana curia.

Hic in principio sui pontificatus scilicet mense Iunij in festo Apostolorum Petri & Pauli præmissa diligenti examinatione facta ex commissione apostolica sedis à quibusdam prælatis ecclesiae in diuersis mundi partibus, in quibus fuerat magister Vincentius de Aragonia conuersatus, & ubi verbum Dei disseminatum in sanctos retulit. Qui per annos triginta singulis diebus post, decantationem missae per eum, præsentem clero cum lachrymis copiosis, populis cum maximo concursu & fructu prædicauerat per Franciam, Hispaniam, Aragoniam, vsque ad Genuam declinans, & multos conuertens ad fidem Iudæorum & gætilium, tandem plenus dierum in pace quieuit in Britannia anno Domini. 1416. vel circa Miraculis etiam claruit.

Eodem anno scilicet primo sui pontificatus imposuit decimam papalem omni clero, & personis ecclesiasticis, quam à quibusdam iniunxit integrè exigendam certo modo & forma in subsidium, impensarum, faciendarum, in expeditione classis maritimae, Constituit etiam plures prædicatores diuersarum regionum qui discurrerent per ciuitates & castella ad prædicandam crucem contra Turcum, qui hortarentur plebes ad contribuendum elemosynas ad tam sanctum, tam pium, tam necessarium omnibus opus, pro conducendis armigeris, concedens indulgentiam plenariam peccatorum contritis & confessis semel in vita & semel in morte, cuiusque elemosynam quinque ducatorum largienti auctoritatè quoque tribuè absoluedi & dispensadi in multis casibus.

Aduersus Turcos bel. lū. instruit.

Destinavit insuper legatum in Vngariam cardinalem diaconum Dominum Ioannem Hispanum, & in Alemanniam ad congregandum exercitum terrestrem contra Turcos per fidos, Alium cardinalem Auenionensem misit

A in Franciam ad decimam colligendam, & prædicandam cruciatam, & regem Franciae deprecandum vt auxilium ferret & operam, vt christianissimus princeps contra tam perfidos hostes. Post annum quoque misit alium legatum cardinalem Dominum Ludouicum camerarium apostolicum, virum prudentè & sagacem in huiusmodi cum classe licet parua ad bellum nauale exercendum. Quid inde secutum sit infra notabitur.

Idem anno secundo pontificatus sui mandauit per solemnes literas apostolicas vbique terrarum fidelium, singulis diebus inter nouas & vespèras pullari in omnibus ecclesiis ad Aue maria ter. In qua pulsatione quicumque diceret genibus flexis ter Aue maria, & pater noster consequeretur indulgentiam trium annorum, & trium quadragenarum. Item quod omni prima dominica mensis fieret processio generalis, ad quam conuenirent clerici, religiosi & laici, & cantaretur missa cum prædicatione ad materiã accommodata pro victoria habenda, contra Turcos. Et qui interesset, haberet septem annos, & septem quadragenas indulgentiarum. Item quod in missa quilibet, qui celebraret, diceret orationem pro victoria contra paganos, & qui hoc faceret tres consequeretur annos indulgentiarum. Et omnia ad impetrandum liberationem à Turcis & victoriam, penitentibus & confessis.

In tertio anno sui pontificatus videlicet. 1457. alium sanctum virum de communi consilio & assensu prælatorum in curia existentium catalogo sanctorum ascripsit. Festum quoque transfigurationis eodem anno celebrandum instituit per vniuersum orbem sub officio duplici vj. die Augusti concedens indulgentiam interessentibus ipsi officio, sicut in festo corporis Christi. Officium enim de ipso festo institutum nouiter misit recipiendū, quod & ipse vidi, & scribi feci. Cardinales creauit primo duos suos nepotes satis iuuenes, quorum vnum legatum destinauit Bononiam, etiam antequam cardo ecclesiae fieret. Alium legatum in Marchiam. Alios quoque in secundo anno instituit cardinales quinque, videlicet episcopum Papiensem Longobardum, episcopum Senensem de Senis oriundum, Archiepiscopum Neapolitanum, Episcopum Zamonensem Dominum Ioannem de mella, & quendam alium beneficiatum clericū. Ecclesiam sancti Ioannis Lateranensis, quam Eugenius. iij. concesserit congregationi canonicorum regularium, qui dicuntur de Frisonaria, & pacifice per aliquot annos possederant importunè à Romanis supplicatis abstulit eis, concedens, vt prius clericis secularibus officiant, & canonice ritus laicales renouas. Sed de nouo creatus papa nepos dicti Eugenij, vocatus a Paulus secundus, canonicis regularibus restituit, vsquequam nunc possidet.

a Hic pontifex successit Pio. 2. in quo D. Antonio historia desinit fuit autem pontifex 125. creatus A. C. 1464. sedit annos 6. men. 10. d. 26. de quo Pl. On. & alij. Sed cum D. Ant. extremum vita sua annum beuerit, 1459. hęc vltima periodus à quodam libro intelligenitur addita fuisse.

Chri-

A.C. 1456.

Christianorum in Turcos victoria. de qua Pius 2. in Eur. c. 8. & in histor. Boc. Naucl. gen. 49.

§. I.

ANNO autem domini. 1456. Pontificatus domini Callixti. iij. anno secundo, mense Iulij in festo beatæ Mariæ Magdalene dedit Dominus victoriam magnam fidelibus bellantibus contra Turcos, quam breuiter narrat ipse Callixtus in bulla institutionis festi transfigurationis Domini in hunc modum.

Cum immanissimus hostis a Christianorum Mahumeth rex Turcorum post hostiles discessus, & depopulationes in regionibus Christianorum Constantinopoli vicinis factus, demum cum exercitu suo obsedit castrum Belgradi in Vngariæ regno ad ripam Danubij fluminis situatum, & cum multum coangustatum moribus eius per bombardarum & machinarum iactum conuassatis, iam cum suis intrasset, cruce signati, & Vngari populares, qui quasi inermes, & sine comparatione Turcis pauciores erant contra eos procedentes, protecti scuto fidei & consili de Dni adiutorio, eos de castro propulerunt. Et domino Ioanne diacono cardinale sancti Angeli, legato de latere ibi destinato existente sub strepitu nouo fidei nostræ catholicæ acerrimo defensore, & pro fide, & christicolis feruentissimo propugnatore Ioanne Vayuoda, Christianæ cohortis duce dignissimo præsentem quoque

Callixti 3. bulla de transfiguratione Domini.

Duces facti belli Cardinales, Vayuoda & Mahumeth.

a Hinc victoriam Christianorum nobilem paulo superioris ex Pio 2. reuocabimus. Mahumethes tanto rerum successu tumens in Hungaros expeditionem ex omni regno parare cepit: qua per triennium circiter instructa accessit ex omni regno proceribus, penetratis Tracia montibus, ad Saum vsque flumen peruenit. Centum quinquaginta millia hominum in eius exercitu fuisse tractantur. Calixtus. 3. Ioannem Cardinalem S. Angeli, qui Germanos in armis contineret, Turcorum que compelleret impetum, in eas partes legatum misit. Is promissa peccatorum indulgentia cunctis qui contra Turcas militare vellent, adiunxit Ioanne Capistrano, cruce signatorum haud paruum congregauit exercitum, non diuitem atque nobilium, sed inopis atque incompositi vulgi. Supra 40. millia signum crucis accepere, selecta magis fide, quam ferro acies. Humiades quoque non paruas copias in armis habuit. Appropinquabat spe plenus, & incredibili superbia tumens Mahumethes, nec iam sibi nec flumina nec montes obflare putabat, gloriari inter suos Hungariam iam pene victam latrorum in se ire sine m. Turcis omnia paritura. Sed quam gloriosus eius aduentus, tam turpis atque infamis recessus fuit. Albam ad confluentes Danubij Sauique sitam oppugnare adortus obtinere nequaquam potuit, per seque machinis priores muros, irrupere in urbem eius acies, pugnatum est interius, nocturne tunc vultu nunc victores nisi hostes, ad extremum vulneratus sub papilla Mahumethes, velictis impedimentis per noctem trepidus aufugit. Auctores victorie tres habuit. Ioannes Cardinalis, cuius auspicio res gestæ sunt, Humiades & Capistranus, qui prælio interfuerunt. Hæc ille, pleniorè historiam habet Nauclerus.

venerabili religioso fratre Ioanne de Capistrano, ordinis minorū viro optimo, & meritis apud Deum & homines eximio, nomine domini nostri Iesu Christi (in quo salus nostra consistit), fiducialiter & assidue ab omni populo circumsepto voce vnanimi inuocato, vexillo quoque sanctissimæ crucis cum magnis clamoribus & lachrymis eleuato ad cælum, vnde ineffabile (vt à cunctis dari sperabatur) auenit auxilium. Mira res & semper memoriæ commendanda. In die præfata Beatæ Mariæ Magdalene cælesti præsidio communitus populus fidelium, impetu in hostes facto viriliter ipsum ferum principem Turcorum, cum suis sacrilegis complicitibus in turpem & damnosam fugam conuertit. Deditque ipse misericors & miserator Dominus in manus paucorum tam ferocis, munitissimi, & innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam, vltra quam mens possit estimare humana. Dominus enim fortis & potens in prælio super omnes exercitus & tyrannos, qui Madian, & orientales populos ad numerum locustarum in manus tradidit Gedeonis cum trecentis viris Oniæ quoque sacerdoti summo contra Heliodorum templum sanctum profanare mollientem, præsidium tribuit & iuuamen, pro fidelibus contra insolentissimos hostes miraculose pugnavit. Et gladium suum super capita inimicorum fugientium intromittens, non pauciores sese mutua caede necantes, quàm à nostris in prælio fuissent interempti occidit. Nam vt à fide dignis accepimus, in ea pugna ad quadraginta millia occisi sunt toridemque superstites in turpem fugam versi, sese mutuo trucidantes. Castra incensa, machinæ & instrumenta bellica omni aqua & terrâ diruta sunt, naues eorum multæ captæ, vel combustæ vel submersæ sunt, vt consuleri abiens ipse tyrannus perfidissimus Mahumeth, filius diaboli cum suis copiis, & præ timore iam multis mensibus non apparuisse dicatur, & diuinâ persentens vltionem in suam perditionem futuram, inter Constantinopolitanam Peramque ciuitates se occlusit, illamque muris & aemuralibus munire frustra deceret. Sed nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Post victoriam magnam Christianorum, & multam substantiam receptam ab eis, magnificas deo gratias pro magnificis beneficiis exhibuerunt. Sed post paucos dies Ioannes Vayuoda felicitis recordationis in pace quieuit: vt creditur infirmatus ex maximo labore in bello. Sed non multo post & venerabilis pater, frater Ioannes de Capistrano ordinis minorum sancto sine quieuit. Aliqui tamen asserunt Ioannem Vayuodam veneno interiisse, à quodam magno Domino illius regionis, sed pessimo viro propinatio: qui postea occisus fuit in præsentia imperatoris à filio Ioannis Vayuode: siue ob vindictam propter patrem ab eo potionatum, vt quidam dicunt, siue propter aliam causam. Emulatio non modica erat inter eos sicque inter Dominos Vngariæ facta est dissensio magna.

Anno quoque Domini. 1457. cum Dominus Tertia pars hist. Ant. C. c. 2. Card.

A.C. 1456.

Psal. 2. Iud. 8.

2. Mach. 3.

Mahumeth turpis fuga

Ioannes Vayuoda Christiani dux exercitus mortuus

A.C. 1456.

Alia de Turcis habitata victoria.

cardinalis camerat^{us} Ludouic^{us} legatus a pape effect cum classe licet patua circa Rhodum, Turci venientes contra Christicolos debellati sunt, lignis eorum captis & multis interfectis, vel in seruos assumptis, profligatiq^{ue} sunt cū confusione Turci.

Terramotus ingens: & De terræmotu disputatio, de quo Arist. l. 2. Meteor. & Plin.

l. 2. c. 79. 80. & 81.

& 82. & 83.

& 84.

§. II.

ANNO Domini 1456. fuerunt terræmotus maximi in regno Apulix in Neapoli Benevento, & multis aliis ciuitatibus, & oppidis & villis circumstantibus, ex quibus multa ædificia solo tenus corruerunt, & castella quædam ex toto diruta, & multa hominum milia corruerunt vt infra patebit. Et licet ad historiam non spectet de quidditate terræmotus, & causa tractare, sed solum de euentu eius, & detrimentis secutis, tamen incidenter, quia in fine sumus historix aliquid breuiter ex dictis Alberti magni in li. Meteororū. iij. referemus.

His est De motu ventis Arist.

Secundum Albertum terræmotus conuenit cum vento in hoc: & quod vtunque procedit ex vapore terrestri, simplici, & immanente. Sed in hoc differunt, quia ventus causatur à vapore sicco, terrestri, subtili, in elemento, quod est de superioribus, terræmotus autem ex vapore grosso, sicco, in elemento inferiori.

Hæc habet Arist. ibid.

Improbatur autem Albertus primo opinionem Anaxagoræ, & Empedoclis Philosophorum, dicentium ignem esse causam terræmotus, ac etiam reprobat opinionem aliquorum, dicentium causam eius esse aquas, quæ sub terra sunt.

Ventus vnde de gignatur.

Pro declaratione autem huius vnde scilicet causetur, dicit, quod vapor est duorum generum scilicet vapor humidus, & vapor siccus. Cum enim terra sit in natura sua sicca, humidatur tamen quando pluit, & sole tunc agente in eam, eleuatur ex ea vapor humidus, & vapor siccus: & vapor siccus eleuatur à terra, per causalitatem solis est radix ventorum, & principum eorum. flat autem per duos modos. Est enim aliquando subtilis in superficie terræ eleuatus, & ille ascendit in aerem, & conuenit ipsi. Aliquando extrahitur de profundo terræ

Pius 2. lib. 1. Cosm. hæc ita refert. Abusacus Aegypti Dominus quem Soldanum appellant magnis classibus per nostram artem armatis toto quinuenno Rhodum vexauit. Multo tamen minora intulit damna quam pertulit. Nec dispari fortuna Turcarum conatus in Rhodiis facti ceciderunt. Nam & apud oppidum S. Petri, quod Rhodi in continenti munitissimum possident, & in ipsa insula magnas saepe strages acceperunt. Callixtus papa classem non parua in auxilium Rhodiorum misit, quæ diu apud eos morata, plures Turcarum naues prælio superatas demersit, & corpora hominis palo suffixit. Stalimumque insulam & Taxum & Nembrum & alias quasdam minoris nominis Turcis ademit. Neque Syrios quiescere permisit neque Aegyptios neque Cilicias. Sed mortuo Calixto dissoluta classe Ludouicus Aquileiense Cardialis, qui ei præfectus erat Romam rediit. Hæc ille c. 88.

& est grossus non potens expirare propter terræ profunditatem, & soliditatem, & inuenit loca concaua subtus in terra, & ille coarctatus in intimis concauitatum terræ, facit terræmotum. Cum enim coarctatur aliquid similis generis, nihil diuersi veniente ad ipsum, & comprimente, id agitur in intimis visceribus terræ, & agitatio hæc impingit in locum corporis obstantis, & mouet ipsum. Et hæc motio vocatur terræmotus.

A.C. 1466.

Terræmotus quomodo vocatur.

Quod autem ita sit probatur, per id, quod in manifesto fit super terram. Si enim omnia quatuor considerentur elementa, & impressiones eorum, non inuenitur aliquid, quod possit facere huiusmodi impulsione, nisi ventus. Si enim consideretur ignis, constat, quia nihil ex igne spirat per euaporationem. Ipse enim ignis in se mouetur sursum tantum, & ideo non habet motus ad latus. Nihil enim impellit grossa corpora, nisi quod ad latus est nobile. Et eodem modo probatur, quod terra secundum se non mouet corpora conueniendo, cum ipsa sit de se mobilis deorsum tantum. Et deinde omne illud, quod conuenit corpora, oportet quod sit mobile ad latus. Item cum terra moueatur in terræmotu: & nunquam sit idem mouens & motum, sequitur quod terra non est mouens in terræmotu. Aer etiam secundum se non facit hoc, quia non mouetur nisi habeat mouens, & tunc oportet, quod illi aeri mouens apponeretur. Aqua etiam, quod non possit facere terræmotum, supra ostensum est, ergo nec vapor aqueus, quia ille si superfaret terræ, statim conuerteretur in aquam. Relinquitur ergo, quod ventus sit causans terræmotu.

Amplius hæc operatio venti esse videtur super terram. Videmus enim, quod ventus omnia concutit, & mouet corpora in superficie terræ manentia. Mouet enim ignem aliquando, exufflando ipsum à combustibili, & extinguendo accensa corpora. Aliquando amplius inflammando accensa corpora, & faciendo, quod ignis penetrat in ipsa, ita quod interius æstuentur & adurantur. Aliquando sua agitatione fit ipse incensus, sicut fit in nube fulgurante. Eodem modo videmus, quod mouet aquas vndas eleuando in plana superficie maris atque ita aliquando ex oppositione ventorum vnde obuiant, vndis, & sunt procellæ altitudines montium adæquantur. Aliquando flant ventus ad terram plurimam aquam exufflantes & facientes diluuium & subuersiones terrarum. Eodem modo videmus, quod conuellit ædificia, & struicturas magnas, & saxa ingentia. Si ergo omnia hæc vapor venti subtilis in superficie terræ perficere potest non est dubium, quod ventus ex

Hæc quæ a Magistro suo Alberto magno D. Thomas satis obscure acceperat, sic more suo clarius in secundo Meteororū. lect. 14. exponisse videtur. Aliquando flant supra terram, & supra mare venti contrarij, quorum vnus pugnando adiuuicem succumbit alteri, & repellitur extra mare ad cauernas terræ, & in eis manet, & causat terræmotum cum igitur ille ventus non possit resistere vento contrario, & spiritus contrarij circumuolando supra mare, eleuauerit multam aquam, & congregauerit eam in se proicit in litora, vbi propulsus fuerat ventus contrarij, & fit cataclysmus, hoc est inundatio sive diluuium. Hæc ille.

vapore

A.C. 1466.

Cur post terræmotum flat ventus.

Cum motu potius quæ interdu.

vapore grosso in visceribus terræ generatus possit terram mouere, & aliquando conuelle re, quando fuerit plus confortatus.

Amplius, quod terræmotus est ex vapore terrestri, qui est principium venti, ex hoc probatur, quod terræmotus est frequentius quando venti flant: dico autem quando venti flant post terræmotum, quia ante terræmotum aura frequentius solet esse quieta. Non enim hoc contingit, quod ventus fiat post terræmotum, nisi hæc de causa, quia materia terræmotus subtilizata expirat de terra, & calore solis attrahitur ad superficiem aeris, & ibi est principium ventorum. Ad hoc autem signum huiusmodi est, quod terræmotus frequentius solet accidere de nocte, quam de die. In nocte enim elongatur sola superficie terræ, & in die appropinquat terræ, sed in nocte frigore noctis clauditur terræ superficie: & redundat calor ad ima (sicut dicit Craton philosophus) & ideo in imis vaporem eleuatum multiplicat. Qui multiplicatus ante, se cleuat in meridie vel diluculo, quoniam ille fluit horæ, quibus multiplicatur ventotum flans.

Dicit idem Albertus quod terræmotus fit vehemens in locis, in quibus est fortis aggrauatio, & percussio vnderum siue procellarum maris, & vbi sunt ædificia multa, & latera cauernarum sunt mollis terræ. In talibus enim locis magis frequenter ardetur ventus, quam in aliis locis. In vere autem & autumnio frequentius fit terræmotus, quam in æstate & hyeme. Rarissimè autem fit terræmotus in æstate vel hyeme, eo quod vehemens calor & frigus abscondunt naturam ventorum, nisi aliquid loci operetur in contrarium. Dicit etiam, quod frequenter terræmotum sequitur pestilentia, præcipue ouium. Vapor enim sic inclusus & priuatus luce, & aere libero, grossus est, habens quasi veneni naturam: & ideo animalia interficit præcipue, quæ terræ quasi semper os proximum tenent, vt oues.

Est autem secundum Albertum vbi supra terræmotus effectus in modo diuerso mouendi terram, quæ conuenit. Aliquando enim mouet motu agitatiuo, modo ad dexteram, modo ad sinistram. Aliquando motu subuersiuo subuertendo terram, ita quod inferius facit esse superius, & econuerso. Aliquando motu scissiuo, faciendo tantum vnam aperturam in terra. Aliquando mouet motu tremulo, siue motu titubationis, quando ex transitu naturali egreditur, & statim redit ad eundem. Aliquando mouet motu ruinoso, quia superior pars terræ cadit in profundum. Aliquando motu impulsiuo, quando superior pars terræ longe repellitur à situ suo, & loco. Aliquando mouet motu victionis, vt quando superior pars ad inferiorem vehitur. Aliquando mouet motu depressionis & eleuationis, vt quando superficies terræ modo deprimitur, modo exaltatur. Et omnes hos motus habet terræmotus præter motum, quem habet in aqua & præter motum, quem habet in igne & sulphure. Horum autem omnium assignat rationes. Sed ob breuitatem omituntur & quia extra pro-

positum principale est.

A.C. 1466.

Terramotus in Apulia maximus, de quo Pius 2. lib. 2. Cosm.

cap. vltimo.

§. III.

TERRÆMOTVS igitur, qui acciderunt in partibus regni Apulix anno Domini 1456. die v. Decembris, hora noctis. xj. & iterū. xxx. die eiusdem mensis, hora. xvj. fuerunt maximi, adeo quod non est in memoria hominū, & vix legitur tales vnquam, & tam vehementes fuisse, & tantum spatium terræ occupasse, & damna tanta in ædificiis & morte hominū operatos esse. Fuerunt nihilominus & alij terræmotus percepti inter primum & secundum terræmotum suprascriptos, ac etiam post secundum, sed tenues, ita quod modicum vel nullū damnum in tulerunt ædificiis vel personis. Referam in particulari (vt ex fidei relatione percepi) de aliquibus ciuitatibus & castris, in quibus maximā ruinam intulerunt, & inde plurimi oppressi & mortui, de aliis postea in generali, incipiendo à ciuitatibus notabilioribus.

Terræmotus in Apulia maximus Pius 2.

In ciuitatibus plurimis quæ sitæ sunt in terra laboris, in Neapoli ciuitate regia multa palatia corruerunt, domus plurimæ ceciderunt, ecclesiæ eius magnam ruinam in partibus suis passæ sunt, & mortui ex oppressione triginta-quatuor. Castrum quoque, quod est supra monasterium Carthusiense in monte, dirutum est totum, octo ex illa ruina viris defunctis. In ciuitate Auerfana, quæ ab ea distat per octo millia versus Romam: habitationes multæ destructæ & fortalitia eius magnam quassationem receperunt, numerus morientium ex eo adhuc incognitus. Capua, quæ à Neapoli distat per octodecim milliaria versus Romam, detrimentum accepit in domibus eius, & pars turrium, qui ibi sunt pro custodia ciuitatis, cecidit, numerus mortuorum non est relatus. Castellum Arpæ in totum decidit, nullo tamen mortuo. Beneuentana ciuitas notabilis (vbi metropolitanus est dignissimus) pro maiori parte destructa est, & ecclesiæ cathedra lis, vbi dicitur corpus apostoli Bartholomæi esse superius, & econuerso. Aliquando motu scissiuo, faciendo tantum vnam aperturam in terra. Aliquando mouet motu tremulo, siue motu titubationis, quando ex transitu naturali egreditur, & statim redit ad eundem. Aliquando mouet motu ruinoso, quia superior pars terræ cadit in profundum. Aliquando motu impulsiuo, quando superior pars terræ longe repellitur à situ suo, & loco. Aliquando mouet motu victionis, vt quando superior pars ad inferiorem vehitur. Aliquando mouet motu depressionis & eleuationis, vt quando superficies terræ modo deprimitur, modo exaltatur. Et omnes hos motus habet terræmotus præter motum, quem habet in aqua & præter motum, quem habet in igne & sulphure. Horum autem omnium assignat rationes. Sed ob breuitatem omituntur & quia extra pro-

Damna maxima quæ terræmotus intulit in terra laboris.

Varuentana, ad solum vsque deducta, defunctorum numerum descriptum non recepi. Mirabella idem excidium passa est, vitam ibi amittentibus centum octoginta & quatuor. Tueru similem passæ conuulsionem triginta quinque personas amisit. Vinclatorium in ruina nõ discrepans à prædictis centū viginti hominibus. Tertia pars hist. Ant. Cc 3 bus.

A. C. 1466.

Oppida plurima ruina ex hoc terræmotu passæ.

In Abrutio multa domus in terræmotu affert.

Montaneta in monticulis.

Diana quæ hic terræmotus in Apulia intulit.

bus priuata est. Casale Gerandæ terre quæquarta est. vbi & centum & quadraginta ad Dominum migrarunt. Alij pro magna parte destructa sexaginta sub ruinis inuenit. Multa quoque castella seu villagia & casalia notabile detrimētum receperunt ex ipsis terræmotibus in prædicta regione Apuliæ quæ hic modo nominatur, Iuncula, fraginitu, Auellino, Burutum, Supinum, Loratinum, Saxana, Labatina, Casale, Calenda, Tignatium, Rechinum, Pantelandolphum, Duconta, Durainum, Corimacoisi, Copocaru, Bussu. Ex his nominatis, quæ non tantam ruinam passæ sunt, numerus defunctorum non habetur descriptus. Et si in aliquibus designetur, modicus est satis, & ideo ponere non curauit.

Verfus Abrutium in alia regione regni destructæ fuerunt Domus multæ, & ex casu earum occisi multi homines. In Tochu tota diruta oppressi sunt Dominus eius cum familia, & alijs numero trecentis quinquaginta. Aroes, Vallisobscura, & Rasu & Quinquella, in totum destructæ, mortuis inde aliquibus. Castellum sancti Iuhini montaneta quæ ei imminēbat cecidit super illud, cooperiens ipsum, & quadraginta quatuor homines eius, Riguntiu, Fossa cæca, Sexanola, Castelluco, Santalgelu, Rocharicuta, castellum sancti Vincentij, Castellilorum scauli, Rochera, Castellina ducis foræ, Quacta, Sprunafium, Rochella ciuitas noua, Terella, sancti Stephani, Pefchi, Carpino, Peturanum, sancti Angeli in Gratula, Varanella, sancti Nixin, Speneta. Hæc prædictæ ciuitatula, oppida, villagia, seu casalia, vel quæcunque sint quia aliter non fuerit descripta, simili excidio in totum desolatæ sunt ex dictis terræmotibus. Et in aliquibus earum mortui sunt aliqui licet pauci, de alijs non vidi numerum designatum. Sed & ciuitas quæ dicitur Desui in confinibus Abrutij, vsque ad fundamenta exinanita est, vbi & mille ducenti ex ruina illa ex hoc mundo transierunt. Ciuitas Buinani post ruinam submersa est aquis surgentibus ex terra per terræmotum mille & trecentis extremum diem claudentibus ibi. Mæragodona funditus euerfa trecenti quinquaginta perierunt. Floscolone in magna parte cõquassata trecenti & septemdecim obierunt. In castro sancti Iuliani funditus euerso appositi sunt ad patres suos ducenti & vndecim. In Limofano diruta in totum ruina triginta quinque absumpsit, Cherapicio simili atrita flagello octoginta & octo earum hominibus. Aluitu in parte destructa viginti sex extincti sunt. Aqua viua tota quassata triginta quinque de hac luce subtracti sunt. Cherchum & alia dicta Spina pariter corruerunt: & in prima xl. & in secunda. xlvj. in pace quieuerunt. Aliqua etiã villæ vel castella magna sustinuerunt iacturam in structuris, & aliqui ibi mortui sunt licet pauci de alijs numerum non inueni.

In regione autem Capitenate & Apuliæ, Nuceriæ cecidit arx seu fortalitiu & domorum ciuitatis numerus trecentenarius ruentium, numerus autem inde defunctorum ignotus. Cheruta tota ad planum deducta est fere cum fortalicio, vbi mortua vxore, germano, &

filij suis, & familia tota, solus comes Dominus ciuitatis in camisia euasit mille & ducentis extinctis. Castellum Canose fortissimum sicut quodcumque aliud in terra dicti regni, totum comminutum. Troie ciuitas destructa, ecclesia eius episcopali diruta domibus ducentis & numero defunctorum ignoro. Achidia prope montem Leonem ad terram est desolata multis mortuis non numeratis. Esculium destructum in parte non modica, & fortalitiu eius sine morte tamen alicuius. Corrona dicta & desolata tota maiori parte hominum cõcapitaneo ad Dominum inde migrante. Alijs vero ciuitatibus vel castris, quæ hic modo nominabuntur, in magna parte destructis, vt Venusia, Tela, Melisa, Buinu, Bucherium, Lucrona, Vulturium. Ultra numerum descriptum mortuorum ex dictis ruinis, qui multa millia hominum transcendit, prout ex literis fidelis personæ accepi, plurimi quoque & alij mortui sunt, & (vtinam in domino) ita ex improviso, qui adhuc nesciri potuerunt. Et ideo sepe mente reuoluendum quod ait saluator noster: Efferte parati, quia nescitis diem neque horam, sed nec locum, vel modum. Beati autem qui in Domino moriuntur, id est, existentes in gratia dei, Domini vniti in eo. Opera enim illorum sequuntur illos, ad præmium, quia bona & meritoria.

Terræmotus quoque acciderat Florentiæ, per annos tres antea: penultima Septembris: hora noctis vehementer commouens ædificia cuncta cum sonitu non paruo, qui etiam parietes aliquantulum aperiens, magnam dubitationem & comminationem ruine induxit. vnde oportuit multa expendere ad fortificationem ædificiorum multorum, nullus ex eis mortuus est, nisi duo aliqui, ruina ædificiorum pene nullum cecidit in ciuitate vel extra, nisi aliqua extremitates in summo, vt emissoria fumi ex caminis & merli palatiorum aliqui. Extensus fuit terræmotus ille circa duodecim miliaria circuncirca Florentiam. Alijs quoque diebus sequentibus in nocte vel diluculo, vel in fra diem acciderunt: sed modici, & nullam læsionem operantes. Per annos circa quadraginta in antea iterum terræmotus concussit ciuitatem in vere, & vehementer, exterrens adeo ciues, vt nocte in campis & pratis quiescerent præ timore, non tamen nocuum intulit hominibus nec ædificiis. Et circa ea tēpora fuerunt maximi terræmotus in ciuitatibus aliquibus Cathalonæ deiicientes multa ædificia, & plures regionem concusserunt.

De Cometis vnde causentur, & quid significant, & de bello Piccinini contra Senenses.

CAP. XV.

MILLESIMO cccclvi. & Millefimo. cccclvij. apparuerunt comete in diuersis partibus cæli mense Augusti. circa septimam horam noctis in

A. C. 1466.

A. C. 1467.

Ant. lib. 1. & 2. Meteor.

Auicenna & Algazel in Phisica sua.

stis in oriente scilicet vltimus qui apparuit. Et cum pluries in diuersis temporibus apparuerint, vt narratum est supra & horribilia videntur post eorum apparitionem sequi aliquid vel breuiter est incidenter considerandum: quid videlicet sit, & vnde procedat, & quid significet. Circa qua Albertus magnus. iij. Meteororum post reprobationem per rationes factam contra multos antiquos & modernos philosophos, de quidditate cometæ, demum sic ait.

Cometes nihil aliud est, quam vapor terrestris grossus, cuius partes sibi coniacent, paulatim ascendens ab inferiori parte æstus ad superiorem partem eiusdem: vbi concavitatem ignis contingit scilicet æstus & ibi diffusus est, & inflamatus, & ideo videtur longus frequenter & diffusus. Dico autem, vapor terrestris, vt habeatur materia vaporis. Et dico, grossus: quia si esset subtilis, cito euaporaretur & dissiparetur. Et dico, cuius partes coniacent, quia est bene commixtus viscosus hoc modo, quod talis vapor qui est secundum actum humidus & viscosus, componi potest. Dicitur etiam, paulatim ascendens: quia in vaporibus pluuiialibus immixta sunt quedam partes ignitæ terrestres quæ cum pluuia non omnes discedunt, & iterum ab humore pluriæ secundum Philosophum reascendunt. Et ista scilicet prima vltra spatium medium frigidæ regionis aeris euadunt propter suum actum & ibi stant, & multiplicatur, & ex illo multiplicato, quasi ex quodam thesauro paulatim propter calorem regionis, qui dicitur æstus, ascendunt. Et quia multam habent cõstantiam in partibus, primo calore ignis vapor diffunditur, & postea inflamatur, & sic in medio remanet semper spissus, vbi nutritur de thesauro suo, qui est sub eo, & ideo ibi est inflammatio alba, & valde spissa. Id autem, quod distat ab illo diffusum ad latera, tenue est, & habet flammam tenuem ad modum nubis albae, & hæc vocatur Coma. durat autem per totum tempus, quo ad usque sit euaporatus suus thesaurus.

Hæc autem sententia Constantini philosophi est. Quod autem ita sit testantur illustres philosophi Auicenna & Algazel. dicit enim Auicenna, quod stella, quæ caudata dicitur, sit ex fumo spisso, ignito, qui quia cito conuertitur, aliquamdiu circumuoluitur cum igne. Et dicit Algazel, quod materia vaporis grossi reuoluta cum cælo, ignita tripliciter apparet. Aliquando enim est flamma, aliquando autem grossa magis, & tunc ignitur sicut carbo, & ille videtur comes rubeus, Aliquando cum eo ignis extinguitur propter nimiam materiam grossitatem, & remanet fumosus, & tunc apparet sicut carbo niger & extinctus, & ideo est, quod foramina in cælo nigra videntur, quod vulgo vocatur cæli foratio.

Ptolemæus etiam dicit in centiloquio, quod secundum tres philosophos secundæ stellæ sunt effectus stellarum in vapore ignito & eleuato, sicut in comete: a Assub & huiusmodi

a De Assub sic scribit Albertus magnus lib. 1. Meteor. tracta. 4. cap. de ignibus generatis in aere. c.

4. Si iniquus est vapor conuersus valde non multum longus tunc stat ardens sicut candela duæ quarum vna est flamma super flammam alterius, quæ figura ignis Arabicè vocatur Assub. quod quiem dicunt interpretari titiōnē, qui figura ex primitur vitinis cum longo carbone. Sed in Albumazar vbi loquitur de figuris ignium in octauo de inuentionibus planetarum vna translatio habet Assub, & altera habet ignis albus, & ideo ignis Albus videtur interpretari hæc ille, quæ quid sit hoc loco Assub abunde declarant.

Improbat etiam Albertus ibi, quod cometes secundum aliquos ab aliqua quinque stellarum erraticarum generetur, quia si hoc esset, nunquam extra viam planetarum videri deberet. Via autem planetarum est in zodiaco, vel parum extra, ergo semper videretur in zodiaco vel prope, quod est fallum: cum Aristoteles dicat, quod nos videmus cometas in septentrione & meridie, & in omni parte cæli. Ego autem cum multis alijs (subdit Albertus) anno ab incarnatione domini 1250. in Saxonia vidi cometem iuxta polum septentrionalem, & proiciebat radios inter orientem & meridiem, magis dirigendo eos ad orientem. Constat autem, quod hoc non fuit in via alicuius planetæ. Improbat etiam opinionem Anaxagoræ & Democriti, & Appolonij dicentium, quod stellæ, quæ habent comas, sunt stellæ multæ congregatæ in orbibus inferioribus, quæ sunt mobiles, sicut planetæ, & non sunt fixæ sicut stellæ octauæ spheræ. Improbat etiam opinionem Pythagoricorum, dicentium, quod cometes non est, nisi vna stella, & non plures simul congregatæ. Et intelligunt per vnâ stellam non vnâ numero, quæ semper sit comata, sed successiue quandoque vnâ, quandoque aliâ de mobilibus, id est planetis. Et secundum hos possunt esse multi comete. Improbat etiam opinionem Hippocratis, & sequentium eum dicentium, quod licet cometes sit vna de stellis erraticis, quæ comata videtur, coma tamen non est de essentia eius, sed potius quando vna quinque stellarum erraticarum mouetur in diuersitate orbis sui modo ascendendo ab oriente, modo descendendo ab occidente tunc aliquando visus noster videt eam, ac si haberet comam lucidam: quod ideo fit, quia in humido aere & puro, qui est de regione superioris aeris, hæc stella imprimit lumen suum sicut in speculo.

Improbat etiam opinionem Ioannis Damasceni dicentis, quod comete sunt signantia mortes regum, qui non sunt ex iis, quæ à principio genita sunt astra, sed secundum istud idē tempus constituuntur & dissoluntur. Dicit enim Albertus, quod non sit probabile quod stella sit nouiter facta, quia non esset ratio quare illam faceret natura in diuersis figuris & coloribus. Apparet enim aliquando lucidior aliquando rubicundior aliquando obscurior. Et ideo cum hæc varietas formæ est propter aliquam præiacentem materiam ex qua natura operatur constat cometem opere Dei tantum factum. Improbat etiam opinionem Senecæ

A. C. 1467.

Comete non generantur stellis.

Arist. li. 1. Meteor.

Comete in omni parte cæli sunt.

Comete nō signant mortis regum.

A.C. 1467.

Sena. lib. 7. c. 22.

Ibi. ca. 23.

Ibi. c. 15.

Cometes miræ magnitudinis.

Arist. 1. Me. Cometes quid ex sententia Arist.

Cometarum quinque genera.

necq̄ in libro questionum naturalium, dicentis, quod cometes est. Sydus inter æterna opera nature cõcreatum: cuius licet ratio ignoscatur, tamen ipsum non esse substantiam sic probatur. Quæcunque enim aer creat, breuia sunt, sed cometes diu permanet, & habet sedem suam, & ideo non cito expellitur, sed meretur spatium suum, & non extinguitur, sed excedit. Hoc improbat, quia quod euanescent, nõ excedit, sed in hemisphærio illud corpus ponitur, non complens spatium motus per hemisphærium. Cometes frequenter euanescent coram visibus hominum, ergo extinguitur, & non recedit, vt dicit Sene. in libro questionum naturalium.

Ipsè refert quod post mortem Demetrii Syriæ regis, siue paulo ante bellum Achaicum, fulsit cometes non minor sole, primo igneus ac rubicundus, clarumque lumen omittens, deinde paulatim magnitudo eius & claritas euauit, deinde totus intercidit. Improbatur etiam opinionem quorundam modernorum dicentium quod cometes est impressio alicuius quinque stellarum erraticarum, non in igne tantum, sed potius in termino coniunctionis ignis & aeris, vbi videlicet connexum aeris permiscetur concauo ignis. His ergo opinionibus reiectis, dixit sententiam Aristotelis de comete esse, quod stellæ habentes comas efficiuntur, & secundum locum suæ generationis, sunt propter aeternam inflammationem ex vicinitate ignis, qui in se continet calorem ignis: quia quando in ipso vapor siccus, & grossus inflammatur, tunc continuatio fit cum lumine flammæ cometæ ab inferiori aere, vbi stat vapor eiusdem nature, & ita diffuso illo, quod continuatur ei fit oblongum, & hoc est cometes.

Diuerfitas cometarum vnde. ex Alb.

§. I.

Dicit idem Albertus, quod secundum Astronomos (qui iudicia ponunt in eis) nõ sumuntur cometæ in quinario numero, penes quinque erraticas stellas, sed quinque assumuntur aut penes quinque differentias vaporis materialis, aut penes quinque formas stellarum habentium comas. Differentiæ vaporum sunt, quia omnis vapor cometæ, licet sit in genere grossus ibi coherens, tamen secundum exigentiam materiæ potest esse grossus, aut subtilis, aut medius, per æquedistantiã inter grossum & subtile. In quocunque autẽ borũ est mediũ per æquedistantiã, in eodẽ est mediũ quod vicinius est extremo. Et sic erunt tria mediã: scilicet inter æquedistantem & subtile, & inter æquedistantem & grossum. Nec potest esse maior vaporis diuerfitas in genere, & ideo secundum materiam cometæ sunt quinque. Sic etiam quinque præfigurando. Aut enim cauda circumstat in rotundis sicut in circumitu, aut propter leuitatem super cometem attollitur: aut dirigitur inferius, aut stat à latere, & tunc aut stat ab utroque latere, aut ab altero tantum, & sic iterum sunt quinque. Licet autem prima differentia sit materialis, tamen ipsam causat materia

A formæ, quia aliter figuratur vapor grossus aliter vapor subtilis. Dicuntur autem cometæ à quibusdam secundæ stellæ: ex hoc, quod signat in diuersis locis fortitudinem planetarum, non tamen propter hoc numerantur penes numerum planetarum.

Nunc videndum quare cometæ, & quomodo dicantur significare mortes magnatum, & bella, vt plerique dicunt. Non videtur ratio quare hoc fit cum non minus eleuentur in terra, vbi habitat pauper, quàm vbi est diues, siue rex, siue alius. Præterea constat, quod cometes habet causam naturalem, non prætendentem ad aliud aliquid. Videtur ergo, quod nullam relationem habeat ad mortem alicuius, vel bellum. Si enim dicatur se habere ad bellum, aut ad mortem alicuius, aut ad hoc se habet, vt causa, aut vt effectus, aut vt signum. Constat autem, quod se non habet ad aliud vt causa, quia nec vt efficiens, nec vt forma, nec vt finis nec vt materia. Similiter probatur, quia nec vt effectus, quia neutrum necessario sequitur alterum, effectus autem necessario sequitur causam. Nec se habet vt signum, quia non habet conuenientiam, omne autem signum habet conuenientiam cum signato. Præterea differentie quinque cometarum, sumuntur penes quinque stellas erraticas, id est planetas. Sed non omnes erraticæ habent tam malos effectus, quia Iupiter significat fortunam, similiter Venus & Mercurius non significant infortunium. Vnde non videtur, quod generaliter debeant signare malè signata. Attende ab iis similia, sicut dicit Albumazar in libro de cõiunctionibus planetarum, aduētus ignium, & Alub, & cometæ nõ assumuntur ab aliquo planeta, nisi in aere, præcipue quando fuerint radij, signis terreis, vel aereis, vel luna non impediente: quia illa comouet vaporem aqueum humidum, qui impedire posset huiusmodi ignes & ideo nihil est dictum, quod quinque cometæ penes planetas accipiantur: quia tales impressiones non sunt nisi de copulatione Martis, & ideo sunt ab ipso sicut à mouente primo, nisi forte aliquando sint in coniunctione Martis & Iouis: quia ex illa coniunctione scintillationes, coruscationes, & ignes currentes per aërem dimouentur.

Ad hoc autem quod obiicitur de terra pauperis & diuitis, dicendum est, quod vtriusque significat destructionem secundum diuersitatem periodi, sed tamen circa mortem regis propter famam magis obseruatur periodus eorum, & plus dignitatis habent planetæ, & ideo maiora signa referunt ad eos. Ad hoc autem quod dicitur, quod habet causam naturalem ad mortem alicuius non relatum, dicendum, quod causa eius proxima non refertur ad regis mortem, sed tamen causa eius prima moueus significat fortitudinem Martis, qui significare habet mortem præcipue violentam, & tunc Mars damnatur super commotionem elementorum. Ipsè enim dominatur periodo, & inducit causam mortis, secundum quod mouens primum potest dici causa, quæ non est necessaria, sed potius inclinans ad hoc. Quod autem queritur vtrum sit signum vel causa, dicendum quod proprie est signum: quia sicut dicit Aristot. in lib. de somno & vigilia: Talia sunt sicut

A.C. 1467.

Arist. in 1. de diuinatione per somnum & vigilia.

consiliarius, cuius consilium melioribus inuestis immutari potest, ita & dominium Maris bella & mortem continentium & regentium turbas signat, sicut inclinans primum ad hoc per iram, & calorem & licetatem, ex quibus prouenit animositas & concitatio populorum ad inuicem. Et ideo significatio cometæ prius est super Martem, qui est causa belli, & destructionis populorum. Et ideo illa dicitur significare cometes, cum tamen eius significatio proxima non sit super illa.

Iacobus Piccininus aduersus Senenses mouet. Pius 2. lib. 2. Cosm. c. 55.

§. II.

ANNO Domini millesimo cccclvj. Iacobus filius Nicolai Piccinini, ex Longobardia egrediens cum magnis copiis, auxilio fretus (& si non manifeste) regis Aragonum, & ab eo directus, profectus est contra Senenses castrametatus in maritima eorum circa Grossetum, hostiles discursus contra Senenses faciens, cui obstitabant gentes Ecclesiæ & Francisci ducis Mediolanensis vt parum vel nihil proficeret in acquisitione terrarum vel oppidorum, sed tantum in deuastatione agrorum & prædiorum cui per mare victualia rex Aragonum providebat. Demum operante Callixto pontifice inter ipsum & Senenses facta est pax certa prouisione Iacobo ad tempus facta.

Inde post eo recedente anno. 1457. ciuitas ipsa Senarum magnis suspicionibus laborauit inter ciues, ne videlicet aliqui tractarent ciuitatem subici regi Aragonum propter quod ex primo ribus plures siue rei veritate comperta de huiusmodi, siue vehementer suspicata, seu credita. vltimo supplicio affecti sunt, alij vero non pauci, aut vt rebelles exilio proscripti, aut relegati. Et quia is tunc egressus è regno Apulie cum magnis copiis stipendiatus à rege Aragonum Flaminiam ingressus est, prætedens contra Dominum Ariminensem, & Dominum Fauentinum bellum mouere ad instantiam regis præfati, nisi prædicti Domini certam summam multorum millium Florenorũ regi restituant, cuius asserit illos suos esse debitores, alind tamen creditur intendere, quam prætendat, tempus futurum declarabit cordis occulta.

Eodem anno per inundationem aquarum, in agris impediens sationem agrorum, & aham intemperiem superuenientem tempore spicationis in agris factis defectus magnus modicitatis in segetibus repertus est Florentiæ, & in territorio eius. Creatis autem officialibus abundantie, prouisum est competenter de frumentis de diuersis locis extra territorium adductis. Sed & pauperibus prouisum est, quorum à diu in præteritũ nunquam tantus inuentus est numerus, quod contigit, quia mercatores & artifices parum negotiabantur, vel artificia exercebant, tum propter guerras impediens discursum per mare & per terram, tum

A timore nouæ impositionis præstantiarum, ne nimis onerarentur tum etiam peste ciuitatem inuadente & silente, tamen in futurum, magis de grassatione eius dubitabatur. Decretum igitur fuit, vt per quatuor menses præcedentes recollectionem frumenti, & quingenti floreni mensuram expendere ad communitate eleemosynaliter erogati pro frumento pauperibus in pane concedendo. Quod optimum fuit tum vt peccata sua ciuitas eis plena eleemosynis redimat, tum vt caritatem ad fratres suos, & membra reipublicæ ostendat, nec nõ adprudeter auferendos tumultus & clamores famelicæ plebis. Quid enim non audeat fabies famiscum aliquando & matres filios, proprios occidere, & comedere coegerit, sacra historia ac etiam infidelium hoc referente.

Eo anno Veneti deposuerunt ducem suum, qui in ducatu manserat per annos triginta quinque cum magna prudentia regens, & affabilitate multis arduis rebus Venetis contingentibus, filium delinquentem acriter punientes in Candiam relegarunt. Causam suæ depositionis aliqui dicunt fuisse decrepitam ætate, alij vero æmulationem & ambitionem aliorum. Qui post paucos dies (vt dicitur) ex dolore & rubore mortuus est.

Oratio facta à Florentinis coram Callixto iij. papa pro obedientia & expeditione contra Turcos.

CAP. XVI.

VM in superioribus notatæ sint in diuersis locis orationes quedam factæ à diuersis personis in conciliis communitatum vel ad principes, nec non etiam summos pontifices, iudicauimus non incongruum, si hic describatur aliqua oratio facta ab vno ex oratoribus Florentinis destinatis ad visitandum Callixtum tertium in sui creatione, ad exhibendum ei debitam reuerentiam, & obedientiam, vt moris est, qui à curialibus & aliis auditoribus fuit commendatus, nec eis ingratus, & huius tenoris est.

Beatissime pater & Domine, quia eum qui cotam tua loquitur sanctitate commoueri contingit & tremere, tum propter celsitudinem throni tui, quo in humanis, nullus est altior, tum propter intelligentiã tuã diuino munere aurcam, vtriusque iuris & sacræ sophiæ notitia fecundã, nec non propter reuerendissimos doctores egregios adstantes variis scientiis re fertos, mirandum non est, si nunc ego (cui nec sententiæ suppetunt nec verba) quibus adiri debeat tanta maiestas, pallico & pene voce deficio. Verum quamuis me tua terreat magnitudo, inquit tamen humanitas, animum allicit tua sanctitatis immensa benignitas, quæ non solum magnos disertosque viros, sed humiles te, & indoctos inoffensa aure solet audire. Huiusque consistorij moris est, non tam loquentis, quàm mitentis æstimare personam.

A.C. 1457.

Daniel. 4.

4. Reg. 6. Veneti Ducem suum deposuerunt. Hic dux fuit Franciscus sulcarus de quo sup. c. 8. §. 9.

Compendio Pontificis ab humanitate

Sauo

A.C. 1466. Florentinae reipu. laus.

Sane magnifica & excelsa ciuitas Florentina tibi deuotissima, & Romanae ecclesiae obsequentiissima, vt pote à Romano sanguine carne, ab apostolica sede spiritu propagata, cum primum sibi innotuit te ad summi pontificatus apicem euocatum, gaudio magno valde coronata est, propter prouisionem vniuersali ecclesiae diuina prouidentia factam ex tua assumptione personae ad eam excellentissimam dignitatem, & ob peculiarem ac eximiam tuam dilectionem ipsi ciuitati ostensam, etiam cum esses in minoribus constitutus, exultans plurimum iubilauit in Domino. Vnde de munere tanto ad exoluendum debitas gratiarum actiones ei, qui in sublimibus celeriter concordiam fecit, clerus populisque omnis vtriusque sexus cum magistratibus cunctis missarum solemnibus festiue celebratis, praecedentibus deuotis processionibus cum hymnis & canticis interfluere iucunde, & senatus populisque ille congrue dicere posset id Psalmographi: Letatus sum in iis, quae dicta sunt mihi, scilicet de tua creatione, in domum Domini ibimus, videlicet per oratores nostros ad intuendum visum hanc magnam. Domus domini vtriusque firmiter aedificata, & bene fundata supra firmam petram, Romana proculdubio censetur ecclesia, nec enim aliud ipsa est, quam domus Dei, & porta caeli. Haec columba vnica, sponsa pulchra sine macula & ruga, hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viuentium, paradisus cum pomorum fructibus. De ea inquit cantor ille diuinus, Domine dilexi decorem domus tuae, & locum habitationis gloriae tuae. Et iterum. Letatus sum in his, quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Habentur haec in canone. xxiii. q. j. omnibus consideratis. Ad huiusmodi igitur gloriosae domus gubernationem, & regimen non immerito te elegit diuina clementia, quod ex eo conici potest, quia tempore deuotiori ecclesiae, quo plebs fidelium ieiuniis, vigiliis, orationibus, & confessionibus, aliisque diuinis magis ac magis insistit, quibus diuina impetratur misericordia, celebrata electione canonica per reuerendissimos dominos cardinales, super te cecidit fors diuina, vt istud à Domino factum fuisse fidelium ambigeret nullus. Nobilitati siquidem generis tui maiorem morum nobilitatem adiciens, & à teneris annis studiis deditissimus, ad summam iuris peritiam spacio breuiori prouectus es, & vt lux splendens in lectionibus, disputationibus, principum consultationibus, de virtute in virtutem mira celeritate progrediens, vsque ad perfectum diem veluti aliter Salomon sapientia indutus es ab altissimo & prudentia plurima ad iudicandum orbem terrarum, in aequitate, & populos in iustitia, cuius iam faciem omnis terra videre desiderat.

Ad illius quidem sapientiam contemplandam regina Saba sapientissima, à sinibus terrae accessit, eiusque percepta sapientia, & viso domus ipsius ordine miro, tanto stupore percussa est, vt vix in ea maneret halitus, resumptis autem viribus adfidentes beatificauit, eiusque ministros, dicens, Maior est sapientia tua & virtus tua, quam inueni, quam rumor, quem audiui in terra mea. Vicisti famam virtutibus tuis.

Psal. 121.

Gene. 28. Cant. 4. Eph. 5.

Psal. 25. Psal. 121.

Pontifex Salomoni in sapientia confertur. 3. Reg. 1.

3. Reg. 10.

ij. Paral. ix. Sed ecce plusquam Salomon hic, quippe cum videamus colla regum & principum tibi submitti, & non nisi genibus flexis pedes tuos osculari beatos. His virtutum tuarum prerogatiuis ornatus, post plurimum ecclesiarum cathedralium sedes, excellentis Valentinae tandem ecclesiae pontificalem insulam suscepisti. Nec enim de eius prouectione dubitandum erat, cui pro laboribus plurimis, pro moribus castis, pro actibus strenuis, celsioris loci premium debebatur dist. lxj. miramur.

Ex ea autem sede inter cardines terrae collocatus super quibus orbem constituit Dominus, demum ad Romani culminis pontificalem apicem à Domino vocatus es, tanquam Aaron ad cuius constitutionem in principem sacerdotum omnem conuocari synagogam iusserat Dominus: vt sciant cuncti (inquit gloriosus Hieronymus) & certi sint: quod qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur in sacerdotem in quo omnes animae virtutes inuigilent, & intentae sint, vt nihil desit in eo sapientia, nihilque scientia, nihil industria: sed adsit omnis multitudo sensuum, omnis congregatio sanctarum cogitationum. vij. q. j. licet.

Quis enim sanctum esse dubitet, quem apex tantae dignitatis attollit? In quo si desint bona acquisita per meritum, sufficiunt, quae à loci praedecessore praestantur. Aut enim clari ad haec fastigia erigit, aut qui eliguntur, illustrat. dist. xl. non nos.

Tu igitur sacerdos es magnus & pontifex summus. Tu princeps episcoporum, & haeres apostolorum. Tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, zelo Helias, mansuetudine Dauid, potestate Petrus, vinctione Christus.

Vere igitur mirabilis es valde dominice, & facies tua plena omnium gratiarum, inquit sancta regina Hester, ecclesiam signans ad Assuerum monarcham beatitudinem interpretatū. Ideo enim mirabilis es valde, quia caelestium, terrestrium, & infernoium Dominus. Coelestium scilicet propter perfectorum sanctorum catalogo adscriptionem, Terrestrium ob vtriusque gladii amplam iurisdictionem, Infernoium autem propter animarum ab inferis per indulgentias educationem. Tibi denique traditae sunt claves regni caelorum, nec nisi per te ad huius gloriose domus penetralia originem factularis mysterialis aditus patet. Quamobrem fidelium quilibet habet dicere, Letatus sum in iis, quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus, per potestatem videlicet tibi traditam à saluatore nostro Iesu Christo.

Ad huius igitur magnificae domus limina, & maiestatem tuam praesidentem in ea adoranda & visitandam oratores suos destinavit communitas illa magnifica Florentina tibi affectuosissima, nos beatitudinis tuae seruos, per nos quoque illam totis precordiis veneratur, & tuorum vestigia pedum humiliter oscularur, te vicarium Christi, & successorem Petri firmiter asseuerat, obedientiam offerens proptam pariter & deuotam, ac de tua exaltatione cum

A.C. 1466. Pontificatus Salomonis maior.

ex leon. i. cap. 27.

1. Reg. i. Heb. i.

Orig. lib. 6. in leon. c. 3.

Pontifex quaeritur. Eumod. pro deo. 4. reg. 5. Rom.

2. 1. 1.

Matt. 16.

Psal. 121.

A.C. 1466.

Monificae quaeritur de deo. Heb. 5.

Ex. 7. 1. 2. 9.

Galiti. 2. ymon.

Turcorum regnum Italia. Apoc. 13.

Psal. 121.

ne cum vniuersis fidelibus gratulatur. A te primo passore, vt ouis mitissima verbis vitae saginari exposcit, in te tueri, per te deduci, sub te ad amena demum, & semper virentia pasca superbae felicitatis, magnificae operibus tuis & sacris institutis exoptat adduci.

Decet enim talem ac tantum pontificem, pro hominibus assumptum in iis, quae ad Deum sunt, normam fore iustitiae, sanctimonie speculum, pietatis exemplum, veritatis assertorem, defensionem fidei, doctorem gentium, ducem Christianorum, amicum sponsi, sponsae paranympum, ordinatorem cleri, pastorem plebium, magistrum insipientium, oppressorum refugium, aduocatum pauperum, & spem miserorum, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum caecorum, linguam mutorum, baculum senum, vltorem scelerum, metum malorum, gloriam bonorum, virentiam potentium, malleum tyrannorum, patrem regum moderatorem legum, canonum dispensatorem, orbis terrae lumen, vicarium Christi, Christum Domini, Deum Pharaonis. Quae quidem data optima, & dona perfecta in te esse, in populis praedicatur.

Quod etiam noui nominis nuncupatio asumpta satis protestatur. Ex nomine enim regio, translatus es in nomen pontificale egregium Callixtu scilicet tertium *καλλιξος* enim graece, latine optimus interpretatur, optimo autem melius addi non potest, nec adiectione indiget plenitudo. Vel secundum etymologiam, Callixtus quasi calidus inferuore fidei, sistens & fixus in ea, cui ternarius numerus additus, sacro ministerio, & perfectione multiplici copiosus existit.

Deum autem Pharaonis te esse debere non frustra dixerim ad flagellandum videlicet, & castigandum multipliciter multisque modis veri Israelis aduersarios & oppressores, & perfissimum nunc illum scelestissimum nefandissimumque regem Turcorum, bestiam cruentissimam, nominibus blasphemiae plenam, imicum crucis Christi, qui furis inuectus tanquam leo rugiens circuit quarens quem deuoret per fidelium terminos: & (quod fontibus lacrimarum magis deflendum est, quam verbis exprimentum) in eorum caedes plurimas iam debacchatus est innumera opprobria & contumelias adiciens religiosi christianae, & sanctorum sanguinem sine intermissione sistens, vt fera pessima nequeat saturari. Post huiusmodi igitur flagella plurima, extensa, virga virtutis tuae immo Christi demergatur in profundum abyssi cum exercitibus suis, & nomen eius non memoretur amplius.

Quia vero ad hoc efficiendum beatitudo tua à principio suae creationis voto solemniter deuotum est, quo Deo nil gratius, mundo nil celebrius, fidelibus nil affectabilius, & incundius audiri potuit, idcirco cunctis omnino coentium Christum dicere cogetur, Letatus sum in iis, quae dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Ibimus (inquam) non vacui, non otiosi in domum Domini, sed ad exorandum plurimum Deum obnixè, & assiduis precibus

obsecrandum, vt memor sit omnis sacrificij tui scilicet oblate substantiae, & holocaustum tuum vitae exponendae etiam vsque ad sanguinis effusionem, pingue fiat, & per exuberantem deuotionem tribuat tibi secundum cor tuum igne caritatis succensum & omne consilium tuum confirmet, ad exterminandum fidei hostes vniuersos. Hi etenim in curribus, & in equibus gloriantur, & nauigijs, nos autem in nomine Domini inuocabimus, vt qui opus boni desiderij cepit in te ipse perficiat. Ipsi obligati sunt & ceciderunt in conspectu Dei, nos autem surreximus spe diuini adiutorij, & erecti sumus, & ideo in domum Domini latantes ibimus.

Ceterum pater beatissime, vt in paucis me expediam oculos Argi ad hanc nobilissimam Italiae oram attolle, & intuitum tuae inolitae pietatis infige, sine cuius & totius Italiae vnitae & pace parum vel nihil proderit contra Turcos expeditio omnis. In ipsa autem Italiae regione, vt non minima pars eius, sita est magnifica & inclita communitas Florentina tibi deuotissima florens vt rosa, fragrans sicut liliū armis tuae potentiae insignita, sanctissima crucis, vt Romanae ecclesiae fidelissima, quam olim in oppressioibus suis frequenter adiunxit in posterumque pro posse iunabit. Haec vtriusque Italiae regio teste Isidoro lib. Etymolo. portio ne sua non modica, olim magna Graecia nuncupata est. In omnibus bonis pulcherrima, soli fertilitate, & pabuli vberitate pinguis, fontibus & fluminibus irrigua, mater philosophorum, ceremoniarum inuentrix, cultus diuini magistra, sapientiae lumen praesulgidum, eloquentiae singulare fastigium, in armis expertissima, in regendis populis, & condendis iuribus prudentissima, solertissima in negotiationibus, & in artificijs quam plurimum ingeniosa.

Nec enim mysterio vacat, quod sol iustitiae Christus Deus noster ex sacerdotali & regali prosapia ortus, idem rex regum & futurorum bonorum pontifex summus, post monarchias orientales Assyriorum, Medorum, Persarum, atque Graecorum, in hac alma vrbe sedem constituit summi pontificij, atque imperij, vt ex altero alterum fulciretur. Quae quidem vrbs, & si per exterarum gentes praesens temporibus, & bella ciuilia valde fuerit attrita, euasit tamen gloriosa, cum palma triumphij, & vniuersitate imperij.

Sedes quoque Petri, fidesque orthodoxa, si desinisset sub decem persecutionibus imperatorum quam defecisset infidelium, tanquam decem plagis Aegypti percussa fuerit, atque impulsam à veritate tamē fidei nunquam euulsa est. Domino saluatore Iesu Christo orante pro ea ne fides eius deficeret vnquam.

Quinimmo sub gloriosissimo principe & Christianissimo imperatore Constantino exaltata, magnificata, & dilatata per orbem, à cuius etiam est venerata, quod in sacris oraculis ante per tempora longiora praemonstratum est in statua videlicet ex quadruplici metallo composita, quae per lapidem sine manibus excisum de monte percussa in pedibus contruit

A.C. 1466. Psal. 119.

Ibid. Phil. 1.

Mal. 4. Mart. 7. Apoc. 19. Heb. 10.

Romana si desinisset quam defecisset.

Luc. 22.

Dan. 2.

totā.

C. tota, illeque uelap maximus factus orbem impleuit. Petra autem erat Christus, inquit Apostolus.

Sed post hanc gloriam huius inclitæ regionis & domus, exigentibus populorum demeritis, per barbaras nationes, Vandalos scilicet & Hunnos, Gothos, Longobardos, Saracenos aliosque malignos Italia ipsa depopulata est, & penè consumpta: diuina tandem miseratione illis eliminatis liberata fuit & restaurata magnificè.

Nonissimè verò diebus istis diffiditibus inter se inuicem partibus eius, lais prælii & expensis fatigata est. Operante autem Deo, & saluatore nostro Iesu Christo, qui est pax nostra, & fecit utraque vnum, sacris quoque recordationis Nicolao quinto prædecessore tuo plurimum laborante, etiam per legatos reuerendissimos ad diuersas partes eius destinatos, conuenientibus in vnum in id ipsum, serenissimo principe rege Aragonum, illustrissimo domino Venetorum, inclitæ duce Mediolanensi necnon & magnifica ac excellenti nostra communitate Florentina, cum aliis, pax à cunctis optata mortalibus reddita est, ac fœdere diuino colligationis certis modis & formis & conditionibus conglutinata in ipso vinculo pacis qua nil melius, nil iucundius, nil saluarius, aut salubrius excogitari potest. Vbi enim pax, ibi & omne bonum secundum diuinum Augustinū quod appetunt homines.

Huius igitur fœdera pacis tanto labore confecta benedicta, sanctificata atque promulgata ab apostolica sede, pater sanctissime, tu qui princeps pacis existis, & amator diceris, supplicamus adstringas fortius diutius conferuas, & augeas vehementius. Si quæ autem partes eius ad huc dissiliunt, ad ea, quæ pacis sunt, obsecra hortare, impera, & compelle intrare, stimulis, videlicet rationum, quæ bona pacis probant innumera fore, mala autem dissensionis, & præliorum infinita discrimina: ut quemadmodum in cunctis fidelibus vnus Dominus existit, vna fides, vnum baptisma, vnus pater, & Dominus omnium vna spes uocationis suæ: sic omnes potentia Italica, simul vnita, & inde virtute fortiores effecta, vnanimis, vno ore, vno opere, vno spiritu feruore concepto profiscantur contra illum filium perditionis Mahumetum regem superbie, angelum sathanæ, canem impudicissimum, omnis legis & morum peruersorem mysticum Antichristum, qui aduersatur, & extollitur super omne, quod collitur, Christus ad conterendam vires eius, & ipsius audaciam reprimendam, ad illum eliminandum de terminis fidelium, ad recuperandas terras ab eo captas & pene euersas: & præcipuè illum olim gloriosissimam ciuitatem Constantinopolitanam, nunc autem infelicissimè captiuatam ab eo.

Decet enim vices rependere tanto honori, tanto labori, tanto amori illius gloriosissimi principis Constantini, qui ut tuam sedem magnificè exaltaret, post immensa donaria hanc tibi urbem reliquit, Byzantium perrexit, & illud magnificè amplians suo nomini dedicauit sedem imperij ibi constituens. Hic etiam per successores suos imperatores sub variis auo-

rum curientis Italiam oppressam, & plurimè afflictam liberavit, ut per Iustinianum legum compilatorem de faucibus Gothorum, & per Carolum magnum regem Francorum & Augustum creatum, de manibus Longobardorū. Et per Othonem primum ducem Teutonicorum in Romanorum regem assumptum, de oppressionibus tyrannorum. Rationi igitur congruit & æquitati, ac dilectioni, ut nunc vetus Roma cum fidelibus cunctis nouæ Romæ susfratur, & de potestate illius impudicissimi canis Turci omni atrocitate truculentioris euere, quam citissimè elabores.

Quamuis enim gloriosissimus pontifex summus Callixtus primus & martyr inclitus optime dicat, Nos enim tempore egemus, ut maturius quid agamus, non præcipitemus consilia & opera nostra, nec eorum ordinem contumpamus. dist. l. ponderet. spectat tamen ad prudentiæ perfectionem secundum philosophum in Ethicis post maturata consilia velocius exequi consulat. Nam a mora sua cuiuslibet est nocua, & præcipuè ubi ingens & vicinam periculum imminet omnino vitanda est. Sero enim medicina paratur: Cum mala per longas conualuere moras. Ecce enim quotidie ille nequissimus Christianæ fidei hostis, Turcorum rex strages multiplicare, ciuitates inuadere, incendia & deuastationes continuare non cessat, & ad vteriora & peiora se parate festinat, & communiter annunciat.

Ut igitur verbis meis incultis finem faciam pater beatissime, postquam te Dominus constituit super reges & regna ut euellas & destruas dissipas, & dispersas, ædifices & plantas accingere gladio tuo super femur tuum potentissime, gladio inquam veritatis, gladio caritatis, gladio auctoritatis super fideles tuos tibi adherentes, excita potestates & principes cunctasque fidelium nationes: qui in hac se dormire videntur, & ad zelum fidei defendendæ corda eorum & mentes accende, & per eos disperse in virtute Christi illos, qui in sua gloriantur virtute, & multitudine & feritate sua confidunt, & dispersa gentes, quæ bella volunt contra Christianos tuos vsque ad interuentionem. Per hæc enim prouidebitur non solum, Grecis, sed & Latinis tuis semper ecclesiæ Romanæ adherentibus, & tibi subiectis, quibus & periculum imminet, si aliter non obuietur ut illis prostratis ædifices & plantas: ædifices quidem in toto orbe tranquillitatem & pacem, & Christiani nominis dilatationem, plantasque diuini cultus amplitudinem, & omnis probitatis perfectionem. Quod si factum fuerit, ceder vtiq; hoc ad Dei gloriam maximam & honorem, ac coronæ tibi in caelis paratæ sublimiorem augmentationem necnō in terris famæ tuæ notabilem celebritatem. Super hæc omnia pater beatissime, rempublicam nostram Florentinam excellentem & inclitam, tibi deuotissimam & Romanæ ecclesiæ ex parte ipsius communitatis in visceribus caritatis

Aug. 19. de ciuit. c. 16.
Eph. 4.
M. h. me. tus filius perditio. nis.
2. Thess. 2.
Constantinus Romanus pontifici dedit.

supplicamus, commendatam, habere ad omnia beneplacita sanctitatis tuæ parere paratam. Sicque tuo sancto ductu atque regimine, in domo domini ecclesiæ militantis in pace & caritate ambulantes, in domum Domini ibimus gloria triumphantis, penum prolixitati & ineptitudinij sermonis veniam præsta.

Ladislaus Ioannis Vayuode filius Comitem Cilia obruncat. vide Pium 2. lib. 2. Nau gener. 49. vol. 2.

§ I.

ANNO DOMINI millesimo, cccclvij. & paulo ante multa nouitates in diuersis mundi partibus acciderunt memoria dignæ. Nam Vngaria de sancto strenuissimo duce exercitus Christiani contra Turcos Ioāne Vayuoda: qui (ut supra dictum est) maximam victoriā de ipsis Turcis in suo regno obtinuerat, loco eius institutus est capitaneus ipsius exercitus dicti Ioannis primogenitus in armis expertus. Qui cum æmulum quemdam haberet notabilem comitem regi Vngariæ acceptum & amicum, ipsum aggrediens grauiter vulnerauit. Quod rex ipse adeo moleste tulit, ut capi eum iussit, & capite truncari.

Germanus quoque eius captiuus in ciuitate Prage detinebatur apud quemdam baronem magnū, cuius filiam rex Vngariæ & Bohemæ in vxorem ducere, decreuerat, sed mutato proposito cum filia regis Franciæ contra matrimonium. Quæ cum diceretur ad locum ob nuptias fieri, solenniter celebrandas, & in via à proceribus regni associaretur, rex ipse b Vngariæ & Bohemæ ueneno percussus est & quia gubernator ille erat Bohemæ alium filium Ioannis

a Ferunt hunc Ioannem Vayuodam cum egrotaret, noluisse Dominicum corpus ad se deferri, indignum esse de eodem ferri dñm in aere regem iussit: sese quamuis deserventibus viribus in templum ubi ibique more Christiano confessum diuinam Eucharistiam suscepit, & atque inter sacerdotum manus Deo animam reddidisse. Pius. 2. lib. 2. Cosm. cap. 1.

b Hic rex Ladislaus est nominatus, Alberti Casaris Austrij Ducis & Bohemæ Hungariæque regis filius posthumus: qui cum in lucem editus esset, cum vnum quatuor mensis compleuisset, Regina matre & nonnullis principibus procurantibus apud Albam Regalem per manus Archiepiscopi S. Rognoni in festo Petrecostes A.C. 1440. Coronam regni accepit. De qua tamen ab Polono rege Vlad slao post aliquot certamina est pene de iustis, quousque in pralio quod ad Varuam esset, cum de quo supra cap. 11. §. 13. dictum fuit extinctus.

De rege Ladislaio Hungariæ & Bohemæ rege & inter Austriæ.

De regno verò Bohemico maior etiam est orta contentio, quæ quoniam per Hussitarum furores fuit renouata paulo plaribus ex Pio. 2. in historia Bohemica & Nau. gen. 49. de ea agemus.

Bohemi igitur audita morte regis Alberti conuenientes, ad eligendum nouum regem ad Cal. Maij. A.C. 1440. diem statuerunt. Rochezana, qui dudum apud Grecum exulauerat, domum reuertitur suoque more insanens Romanam Ecclesiam execratus, apud solos Bohemos incorrupta veritatis inueni i sacramenta aiebat, pretiosissimum Christum sanguinem paruulis ac demetibus præbet, redeunt damnata tempora, Regina Elizabethiam tum filium pepererat. Mittuntur ad eam legati, qui dicant ad eligendum regem diem statutam. Prolato die, reginæ legati venerant, sic frequens conuentus, si induitur que Bohemi in duo, expectati alij Ladislaum, domo adolefcat volunt, contradicunt alij. vicit hæc sententi, Conueniunt autem in Albertum Bauariæ ducem, & ad hunc mittuntur regni primores: hic venientibus ad se, Bohemis egit gratias, quod iam nobile regnum sibi offerrent. At cum regis Alberti soboles ex principibus foris assumant, fidem seruent, principem suo regno, ne spaliens, rum fuit. monet. Bohemi ab Alberto repulsi iterum conueniunt, legatos ad Fredericum mittunt, petentes ut regnum accipiat, Sed recusat hoc Casar, sua detque, ut gubernatorem eligant, ac per se prouinciam regant, donec pupillus adolefcat.

Itaque Bohemi gubernatores eligunt, inter quos Tasco & Mainardus priores habiti. Stetit aliquandiu con. ordi discors: alter enim Mainardus scilicet Catholicorum, alter Tasco Rochezana amicus habebatur. Verum Tascone vi morbi repente extincto, Mainardus potestas aucta est. Ad agere ferentes bareici ad Georgium Pogebraicum se contulerunt, ac per factionem conuentione facta excitatur de industria incendium in vrbe, concurrunt. Interea Georgius murum inuadit, proditores porta aperunt, & capta vrbe extollitur clamor, passimque cades fit. Mainardus in eo tumultu captus, ac in arcem coniectus ibi tandem obijt, sine radio diuini carceris sine veneni. Ex illa tempore Praga in potestate Georgij fuit. Hoc in verum statu Bohemia per annos aliquot fuit.

Ladislaus interea in imperatoris aula nutritus educatusque cum is ad coronam suscipiendam Romanam se contulisset, vna cum ipso vniuersa pene Italia Italia. Redente porro imperatore principis aliqui nouas res moliri ceperunt, atque auctoribus duobus Vrbicis, altero Cilia com te, altero Eching, supis armis a pua noua ciuitate obsidione cinere, coeunt acies ac ubi res gladio geri cepit pugnatiū est aliquādo. Postremo superata Casarianorū acies terga dedit, atque in urbem trepide se recepit. Firmata est deinde obsidio. Sed post multos tractatus interuentu Caroli Baden sis imperator è manu sua Ladislaui dedit Australibus.

Interea cetera conuentum erat ad 3. Idus Nouemb. conuentum Viennæ habere, in quo vocati Hungari Bohemiq; de tutela regis nondū puberis conuenient. Ladislaus interea in potestate comitis Cilia extra Viennam degens nihil prius administraret, quam conuentus eius promulgaret decretum.

Verum puer postmodum in urbem ductus, summis nouisque honoribus exceptus, magistratus e vestigio in ciuitate creauit, per illas in tota prouincia instituit, sacerdotia donauit, regio more curiam erexit. A cessere tunc Tertia pars hist. Ant. D d ad regem

A.C. 1452.
Rochezana in Bohemia ite rum fuit.
Albertus Bauiaræ dux regni Bohemæ recusat.
Bohemi Gubernatores eligunt. A.C. 1441.
Hussitæ Pragam occupant. A.C. 1443.
Ladislaus in potestate sua dimittitur. A.C. 1453.
Cilia comes regis rector.

A.C. 1454. **ad regem suum Bobemi cum Georgio Pagebracio, quibus Ladislaus non minora pollicitus, quam pater atque avus promiserat verum Ladislaus quamvis rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus regna sua tribus viris commendavit. Ioannes Huniades Hungariam, Pogebracius Bohemiam, & Ricus Comes Cilia Austriam.**

1454. **Penes hunc movet auctoritas, quida regem in potestate huius, illis quoque impetrare posse videbatur. Promiserat enim Bobemis & Hungaris regē regē propediē ad eas venturū. Bobemique dies statuitur, quā a regem coronandum Praga suscipiant. Rex itaque paulo post, magnificentissimis apparatibus Bohemiam petiit, atque in Praga summos consecutus honores regni coronam accepit. Bobemi in eius sumptuum suorum quisque sumptuum tertiam partem contulere. Mansit ibi non paruo tempore, nec unquā haereticorum Ecclesias, quamvis rogatus, intravit. Bobezanam in celebritate corporis sacra Eucharistia per urbem deferentem ex fenestra conspicuus nullam ei reverentiam exhibuit. Percontantibus aniois, ut quid sacramentum inhonestasset. Non me lateat, inquit, divini corpus Christi adesse, verum mihi cavendum, ne dum Christum honore, sacrilegum Rochezanam popularibus approbasse videar.**

Gravis haereticæ factionis, iam morare regis in Bohemia quare cupienti in Austriam reverti, regi nullus haereticorum est aduersatus. Itaque Viennam reversus est. Post aliquod deinde tempus audita Huniadis morte suadente Cilia comite in Hungariam rediit, & ad Albam regalem venit.

Eam urbem Ladislaus Huniadis filius valido praesidio tenebat, qui venienti regi purpuratisque & togatis portas aperuit, armatorum circiter quatuor milia ab ingressu prohibuit. Ibi dum mora trahitur rem divinam spectante rege, concilium de morte comitis Cilia sumitur, vocatus in conclave dum arrepto ex manu armigeri gladio Ladislai caput pereret, Hungari irruerunt, defendentemque se magno animo comitem multis confossum vulneribus obrutum carunt. Rex quamquam vehementer commotus tam atroci facinore, supra tamen quam eius ferebat aetas dolorem compressit, nec dubitavit, vi casum comitem profiteri, amicisque circumstantibus, ferendumque dicentibus, atque sic necessitas, inquit, exigit, ferendum est, quicquid vitari non potest.

Tum relicta Alba rex Budam adit, Ladislaum Huniada filium comitem dissimulata ira humaniter tractavit: ubi sine procerum impulsu motus, sine suapte natura incensus, designata hora, qua filij Huniadis ambo in regia concessere, armata iuvenum manu portas claudi iubet, adolescentemque captos in carcerem rapit, cum quibus & Ioannes Episcopus Paradiensis & plerique alij comprehensi sunt tanquam Comitis cedis & insidiarum quæ parantur regi conscij. Ladislaus Huniada 24. annos natus, egregio corpore, flammis crinibus, reuinctis post tergum manibus in publicum producit. Vbi ad locum ventum, praco cui damnatorum crimina publicare mos est, nihil aliud dixit, nisi eo modo corrigi, qui Domino suo infideles essent, moxque nobilis adolescens capite truncatus est. Matthiam Huniadis alterum filium captivum rex Viennam duci, & sub custodia teneri mandavit.

Conclusum post hac matrimonium inter Ladislaum regem, & Magdalenam Caroli regis Franciæ filiam. De loco nuptiarum eligendo contentio oritur. Hungari Budam, Austriales Viennam,

A Bohemi Pragam, tante celebrati delectandam aiunt. Tandem instante maxime Pogebracio & quasi compellente nuptiarum solemnitate Praga designata. Ordinatis Austria rebus, etiam amediam distam, ingenti rex apparatu Bohemiam petiit. Intravit Pragam Rochezana cum sacrilego presbyterorum comitatu, obvium venit, & habita oratione fausto felicique congressui congratulatus est, vix admonente Pogebracio rex gratias egit, haereticum ac pestiferum torvis oculis clerum aspiciens. Vbi vero maioris Ecclesie sacerdotes sacra severentes occurrerunt. Hos, inquit, Dei ministros agnosco, atque ab equo prosiliens salutatis omnibus, sacram crucem osculatus est. Erant enim Romanae fidei sectatores, qui pro testamento Dei exilium longo tempore passi, Sigisfrundo tandem vocato sua loca recuperaverant. Hæc Ladislai pietas multorum offendit animos, qui Rochezana studebant ineptiis suppressum tamen & dissimulatum odium, inde legationes missa, altera ad imperatorem Fridericum de pace actura, altera ad Carolum Franciæ regem, tertia ad Callixtum Pontificem, que controuersias de religione dirimeret, regnumque Bobemorum Romana Ecclesia coniungeret. Super his quarta cura regis urgebat animum comparandi contra Turcos validi exercitus, quo scelerata Machometi superstitio pulli ab Europa posset.

Sed hos tantos cogitatus mors immatura & repentina regis abruptit. Ladislaus enim rex anno 1468. Decimo Cal. Decem. hora circiter duodecima egrotare cepit, qui vlcere pestifero percussus in inguine dicitur, sunt qui pestilentia nullum signum apparuisse. Itaque cum morbus ingrauesceret, ac iam vocati medici desperata iam salute, quod iuvenum erat partium fecissent intronissis sacerdotibus, de curatione animæ actum, Christiano more sacramenta exhibita. Rex ornamenta sua Pragensi Ecclesie legavit, insitque crimes in auri modum fulgentes, ne qua superesset vanitas amputari. Vbi anima egra amplius demorari non poterat, sacram candelam petiit eamque manu prehendit, & intuens Christi Salvatoris Crucifixi imaginem orationem Dominicam dicere osus pronuntiatis vltimis verbis, sed libera nos a malo mortalis vitæ lumen reliquit. O inane mortaliū gloriam, Ladislaus nobilissimus adolescens, 18. annos natus, in ipsa aetate flore tot regni, tot gentibus imperans intra triginta sex postquam egrotare cepit horas, extinctus est. Mortem eius alij morbo, alij veneno impuauerunt.

Qui violentam mortem dicunt, Pogebracium & Rochezanam criminantur: fama enim vulgatum erat, siccirco regem apud Pragam nuptiarum celebrationem decrevisse, ut concurrentibus eo Catholicis principibus, potenti manu haereticos comprehenderet, sinemque tandem Hussitarum insania daret, id praesensisse Rochezanam & Georgium, neceraque regi pro sua salute machinatos.

Eius morte duo potissimum regna vacabant, de quorum successione dicendum arbitror, & in priore de regno Bohemiae. Constituta sane die qua novus rex eligeretur, Carolus rex Franciæ regnum alteri filijs suis petere, aut ei committere, cui filiam tradere non dedignaretur, optabat, Cazimirus rex Poloniae sororem defuncti regis sibi nuptiā aiebat, regnūq; sibi debere. Pari ratione Guilielmus Saxoniae dux, cui soror natu maior nupsisset, Fridericus imperator

imperator eiusdem regni ordinati, nem suam esse dicebat. Nec sine spe Sigisfrundis & Albertus Austriae dices sue, qui deiciente rege Bohemia ex Austria vocandus, ex veteri federe, norat principum Rochezana venenarū factor criminis sermone, vj supra re sua professionis regem eligendum esse.

Vbi dies constituta illuxit auditis legationibus in contentu procerum Georgius Pogebracius r. x pro nunciatur. Ea res nevari regis maxime suspicionem auxit, ipse ex praetorio primum in adem B. Mariae ubi Rochezana praesides, solemnū pompa cœduntis Deo gratias egit.

Cum autem fama obitus ipsius regis Ladislai in Hungaria venisset proceres regni apud Budam frequentes conveniunt inter quos Michael Zilay, cui magna militū caterua praesto est. Hic frater coniugis Huniadi, & Matthias auunculus fuit. Multa hic Michael dixit, in laudem generis Huniadum, postremò reconciliationem inter proceres facta cuius auctorem S. Angeli Cardinalem legatum Apostolicum tradidere, Matthias absens & captivus, 18. natus annos Cal. Feb. rex acclamatus est. Nunc quisquis hæc legis, admirabile, ex animo adolecentibus aetate moribusque pene paribus, aliter ex regio solio dum noua nuptia thalamum adornat, deferitur ad tumulum, aliter cum capitale supplicium repidiū expectat, e carcere vocatur ad regnum. Tenebatur adhuc captivus Matthias in regē electus. Dum enim vixit Ladislaus rex, & in carcere captivus tenebat Matthias, infante die nuptiarum, iussu regis ex arce Viennensi captivus ducitur in Bohemiam, veniūq; e Pragam quæ rex obiit, atque in potestate Georgij factus est, qui postquam accepit eundem comitem Matthiam regni Hungariae egerem electum esse, magnis speionibus dimissum e carcere misit in regnum. Hæc ille. Quis fufius ideo visum est annotare, ut hæc D. Antonij scripta melius intelligerentur, & humanae mentis argumentum hinc apprimè habeatur.

Vayuodę, quem captivum tenebat, sponte dimisit liberum abire, & regem Vngariæ ipsum fieri procuravit, & fecit. Qui cum filia sua (quam rex potionatus noluerat sponfam accipere) contraxit, & matrimonium consummauit.

In partibus Galliarum destinatur legatus cardinalis Auenionensis pro cruce contra Turcos praedicanda: & decima a clero exigenda. Et maximam pecuniæ quantitatem, ex decima recollecta, non permittit rex a Franciæ de regno asportari, sed deponi penes quosdam fideles personas, quousque expeditio contra Turcos praepararetur: & Gallicis ad hoc militibus deputatis in stipendium traderetur. Classe autem parata gentes armorum regis, singentes se longius ire insulam

Hic rex est Carolus. 7. de quo plurima a nobis supra commemorata sunt, qui aliquot post annos suspicionem veneni complures dies cibum non cepit. Cumque admonitus, ac prope coacti amicorum tantem capere conaretur, clausis iam vitalibus mortem certam intuens gratias Deo egit quod die peccatrix festo e vita hac euocaretur. Die enim D. Magdalena festo decessit anno eius seculi. 61. A.C.

Angliæ ingressi sunt, & ciuitatem quamdam, Sangdruch non longe a littore maris inuasere eam prædæ exponentes. Et cum opulenta & negotiationi dedita foret, magnam inde substantiam interfecit pluribus eduxerunt ad propria remeantes.

Genua cum exules ipsius cum adiutorio Genua regis Aragonum ciuitatem ipsam per mare & per terram acriter impugnant, dux eius Dominus Petinus cum populo viriliter dimicavit, hostes profigans eorum pluribus interemptis, & paulo post dominio & gubernationi regis Franciæ Genuam ipsam subiungit. Quo dominio suscepto quam citissime illuc destinatus est Ioannes dux Calabriae filius Renati regis ad possessionem ciuitatis assequendam. Qui magno honore susceptus gubernationem eius cum magna iustitia & æquitate inchoavit obditione inimicorum soluta.

Interea scelus enorme ibi perpetratum est, & flagitium inexplabile ferè. Nam cum pestis in vrbe grassaretur, propter quod pene vacua foret hominibus, quidam ex societatibus ad pia opera deputatis conuenerunt in vnum numero quadraginta octo statuentes inter se visitare morbo infectos, ad curam eorum agere & cadauera tradere sepulturæ, non quidem intentione Deo obsequendi, sed domos infirmorum rebus euacuandi, & vno marsupio facto, statuebant inter se quis quid inde acciperet. Nec illi scelesti, & crudeliores feris expectabant infirmorum mortem, sed accelerabant ipsos suffocantes, & postmodum rapinae vacarent. Sed tantum nefas pius Deus non est passus diu manere occultum. Facta enim inter eos quadam dissensione super cuiusdam morte tentanda, vnus eorum accedens ad duces vices regis exequentem, prius sibi vitæ praeseruatione postulata, & ob tenta, confessus est crimen suum, & sociorum narrans octingentos infirmos & vltra per eos suffocatos ante naturalem transitum vitæ, & substantias eorum direptas. Quod audiens dux, caute illos inquiri fecit: & vigintio octo ex eis captos suspendit, alijs fugam inde capientibus.

Rex verò Aragonum grauitè infirmus Neapoli in fine mensis Iunij eiusdem anni clausit extremum. Qui ante mortem Ferdinandum filium suum, & si illegitimum iam vxoratum, & filios habentem dimisit heredem & regni Apuliæ successorem, cum maximo thesauro congregato. Quem etiam ut regnare posset quietius, & obstacula non haberet, ad mouit ut viam, quam in regno tenuerat non sequeretur in tribus, sed oppositam. Primo quidem ut omnes Aragonenses, & Cathalanos, quos ipse exaltauerat, & totum se eis creditur, exofos hominibus, a se abiceret, & in curia sua Italicos & praecipue regnicolas diligere ostenderet, & ad officia promoueret, quos tamen ipse, ut suspectos non lata facie respiciebat. Secundo, ut noua grauamina & exactiones quas instituerat & antiqua auxerat, quæ tanta erant, ut homines respirare non possent omnia remoueret, & ad morem

Tertia pars hist. Ant. D d 2 anti-

Ladislaus rex Pragae coronatur A.C. 1454.

Ladislaus Huniadis filius Cilia Comitem necat A.C. 1454.

Duo filij Huniadis capiuntur.

Ladislaus Huniadis filius obruncatur.

Nuptiarum Ladislai & Magdalene Franciæ Pragae parantur.

A.C. 1458. Ladislaus rex Pragae coronatur.

Georgius Pogebracius Hussita rex Bohemorum.

Matthias Huniadi filius Huniadi regis.

Obitus Ladislai regis.

Hussita rex Bohemorum.

De regibus Bohemiae.

A.C. 1468. antiquum deduceret. Nimirum enim defuerunt ex A...

Ferdinandus rex Siciliae & Neapolitane

Rege igitur Alphonso ex humanis subtracto, suscepit regnum Ferdinandus, nec re-

Dux Mediolanensis cum Ferdinando rege Apulie affinitate coniungitur.

Per triennium enim ante vel circa ita conueniant rex Aragonum Alphonfus cum Fr-

A.C. 1494.

a Sp. Ferdinandus iunior Alphonfi filius rex Siciliae creatus mortuo patre Ca. Julij A.C. 1458.

Accidit in diebus illis & aliud lugubre: quod vrbis tota defleuit. Nam Reuerendissimus Cardinalis firmanus, Dominus Domini-

Ea verò tempestate cum Florentia communitas fluctuaret in prouisionibus eorum, quae reipublicae expedire videbantur, & vota con-

De Pio secundo papa, & pro obedientia Florentinorum oratio pulchra,

CAP. XVII.

ALIXTO igitur tertio debito natu- turque soluto. vj. Aug. honorabilibus excquiis exhibitus more Romano-

Vnde post paucos dies coronatus verbo & opere expeditioni contra Turcos cepit inten-

A.C. 1469.

qui tunc in Curia Romana reperti sunt, decreuit, vt ipse cum curia sua ab vrbe recedens, proficisceretur ad alteram harum ciuitatum, vt inum in Forolinio situm, aut Mant-

Concilio Mantuanum pro expeditione in Turcos faciend.

Interea tamen, quia ille perfidus crucis Christi inimicus, quotidie ciuitates Christianorum inuadit & capit, a & Moream pro-

Machometus capta Constantinopoli imperium Orbemamorum longe lateque propagauit. sed inprimis Moream, id est Peloponnesum sibi subiugauit. Nam Constantinus Augustus, qui amissa patria superesse noluerat, duos fratres haud quaquam virtute sibi conferendos reliquerat. Hi dum de Peloponnesi imperio inter se armis decertant, opportunam eam barbarorum iniuria praebuerunt. Turcam illam occupauit vniuersam, praeter non multa oppida quae Venetis parebant. In pontem quoque Barbarus in ditionem redegit Trapezontem, quam nobilissimam urbem Augustus inter Graecos nobilitate princeps obtinebat. Id per legatos apud reges ducisque ac liberos populos deflebat pontifex. Aemyl. Denique is est qui duo Christianorum imperia Constantinopolitanum, & Trapezuntinum evertit, regna duodecim nobis ademit, ducens vrbes Christianam pietatem secutas cepit, & in his Chalcidem insulam armis, & Scodram deditione Venetis extorxit, bellum maritimum per multos annos cum maioribus nostris gessit. Sapham ponticam urbem expugnauit, Rhodium insulam frustra tentauit. Italia contra Hydunte arma intulit, & dum plusquam civile bellum in maiorem filium meditatur, cum animu vnunet & triginta praefisset obijt. A.C. 1481. Egnatius.

lentic deuolutis ad alios ex hereditaria successione. Allegabatur à Ferdinando regnum Apuliae iuste possessum à patre suo, vt pote concessum ei ab Eugenio, & successore eius Nicolao, & super hoc, vt dicitur, bullas habuisse, propter quod iuste & licite à patre sibi legatum possidere. Pontifex autem, Pius regnum ipsum ei dimisit in iure suo, sine prauidicio tamen alterius iuris, quod pro tanto fecit, quia dux Andegaviae Renatus pretendit ad se pertinuisse, & pertinere dictum regnum propter quod & ipse oratores misit ad pontificem, vt nemini illud regnum concederet, cum suum esset.

Pius de regno Neapolitano cum Ferdinando composit. Ac. m. lib. 10.

Iacobus autem filius Nicolai Piccinini, capitaneus gentis armorum, qui ab Alphonso rege Aragonum conductus fuerat, dum viuere, ad bellum inferendum Sigismundo vicario ecclesiae in Arimino pro certa summa pecuniae, de qua asserbat eum debitorem, nec te festare stituere disponebat, & iam magna damna intulerat ei, & castra plurima abstulerat, vacante sede Petri sibi usurpauit ciuitates Assisij, Nuceriae, & Gualdi. Sed suasu pontificis creati, ad hoc ipsum inducentibus, sub comminatione pluribus communitatibus & principibus, ciuitates ecclesiae restituit, & ab infestatione Sigismundi se subtraxit, vt pax Italiae firma maneret.

Iacobus Piccinini terras Ecclesiae instituit.

Miserunt autem indies principes & communitates Italiae oratores suos ad visitandum pontificem de nouo creatum, & gratulandum de sua assumptione, ac exhibendum ei debitam reuerentiam, & obedientiam, vt Christi vicario & Petri successori. Inter quos communitas Florentina destinauit in principio Octobris dicti anni oratores ad idem, Dominum Archiepiscopum ciuitatis cum quinque aliis spectabilibus ciuibus, quibus applicantibus ad urbem die decimo dicti mensis data fuit publica audientia in consistorio in praesentia summi pontificis, & cardinalium, & aliorum praetorum & curialium. Vnus ergo eorum ita publice perorauit.

Legati ad Pontificem multi conueniunt.

Florentinorum legatorum ad Pontificem oratio, quam ipse D. Anto. habuit sicut & superiorem.

§. I.

B E A T I S S I M E pater, & sanctissime Domine, inclyti ac magnificentissimi populi Florentini nomine Apostolicae sedi, tibi que tum deuotissimi, tum deditissimi magnificas altissimo gratias agimus, tibi que plurimum cogratulamur de hac tua exaltatione ad pontificatus apicem summum. Quinimmo latentur caeli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo eius orbis terrarum, & qui habitant in eo. Letentur siquidem caeli, id est, diuinis dediti cleri, qui sapientia, claritate, & sydere ornatu virtutum enarrant gloriam Dei. Exultet terra laici, scilicet qui terrenis occupati, tamen ex influxu calorum in omni opere bono fructificant Deo. Commoueatur, in gaudium mare peccatorum vitium amarum, quia potestate clauium vocatur ad veniam lucundetur orbis terrarum, serenissimus imperator Dominus orbis, & qui habitant in Tertia pars huius. Ant. D d 3 eo

eo, quicite s, & præcipue ab eis deriuati Floren A
tini atque Senenses.

Vna quippe cunctis lætitiæ communis est ra-
tio, eo quod nauiculæ Petri sacrosanctæ e eccle-
siæ præcætam dederit, qui vita & moribus, sa-
pientia ex virtutibus, ipsam gubernare, & ad
portum salutis perducere optimè valeat. Flo-
rentiæ etenim media nocte cum primo cla-
mor factus est dicentium, Habemus pontifi-
cem summum Æneam Pium, omnes qui au-
dierunt, admirati sunt, plurimumque letati,
quia virum talem non solum patriæ viciniam
luminibus nostris limitibusque coniunctum
multisque è ciuibus nostris caritate co-
piofa benevolentiaque coniunctum, sed diui-
nis charismatibus locupletem, dominico
præfecerit gregi dicens in corde suo, Quis pu-
tas pastor iste erit? Etenim manus Domini erit
cum illo. Huius autem magni gaudij exteriora
signa ostendere ex causa optima ad tui coro-
nationem distulimus, quæ tunc fuere non mo-
dica. Nam præcedentibus luminatibus, pro-
cessionibus, hymnis, & canticis, per urbem cū
clero, & populo, adiuncta sunt magistratu præ-
sente missarum solemnia, suppliciter domi-
num exorando, vt tibi copiosum gratiæ mu-
nus ad ipsam optimè gubernandam ecclesiam
impertiri dignaretur.

Equidem diuina providentia, qui perpe-
tua mundum ratione gubernat, gubernatio-
nis diuinissimum opus sua bonitate immensa
humano generi communicare dignata est cuius
gubernationis proprium extat officium, id
quod gubernatur ad debitum perducere si-
nem. Sicut & nauis rectè gubernari dicitur (vn-
de istud assumptum est nomen) cum per nauem
industriam recto itinere ad portum illæsa per-
ducitur. Finis quippe deditur, & vltimus crea-
turæ rationalis est summa & perfecta felicità
quæ in Dei visione & fruitione consistens, à
Christi fidelibus expectatur post huius transi-
tum miserabilis vitæ. Ad hæc verò fruitio nem
assequendam virtus humana non sufficit
sed diuina requiritur. iuxta id aposto-
li ad Romanos. Gratiæ Dei vita æterna. Id-
circo gubernatio ecclesiæ quæ per gratiam est
non est humani operis & regiminis principa-
liter, sed diuini, illius videlicet, qui non solum
est homo verus, sed & in caelis altissimus Do-
minus, Deus videlicet noster Iesus Christus,
qui mortales homines dei filios per adoptio-
nem efficiens, eos in caelestem gloriam trans-
fert. Hic sacer dos in æternum secundum ordi-
nem Melchisedech, & rex sapiens à propheta
describitur, à quo & regale sacerdotum deri-
uatur. Vt autem spiritualia à terrenis segrega-
ta essent, gubernationem ecclesiæ, non regibus
sed sacerdotibus commisit atque iniunxit. Cū
verò ipse corpus assumptum ablaturus esset
ab hominibus, & illatrus syderibus, prius vi-
ces suas homini delegauit, Petro videlicet, què
& primum sui ouillis pastorem, & sacerdotum
omnium instituit principem. Licet enim post
resurrectionem suam discipulis suis parem
potestatem tribuerit, dicens, Accipite spiritum
sanctum, quorum remiseritis peccata remittun-
tur eis: tamen vt vnitatem ostenderet, vnitatis
eiusdem originem ab vno proficiscentem pro-

Boet. l. de
consol.

Roma. 6.
Guberna-
tio Ecclesiæ
diuina non
humana.

Psal. 309.
Hier. 23.

Christus vi-
ces suas Pe-
tro delega-
uit.

Ioan. 20.

pria autoritate disposuit: soli Petro, inquit, A
Pasce oues meas, collatis sibi clauibus regni.
Erant vtiq; apostoli careri, quod erat & Pe-
trus, pari consortio prædicationis, honoris, &
potestatis: sed exordium ab vnitatem præfice-
tur vt ecclesia Christi vna esse monstraretur,
& vt omnis iurisdictionis ecclesiasticæ influ-
sus, sensus, & motus à Cepha, & quolibet suc-
cessore in cæteros deriuari noscatur.

Si quis autem quacumque ex causa à Petri
societate discedit, nec peccatorum veniam eo
sequi valeat, nec ingredi ianuam regni cele-
stis. Præcisè quidem temporibus quatuor præ-
cesserant monarchiæ orbem temporaliter gub-
ernantes, quæ primam tenenti Nabuchodo-
nosori in visu ostensa fuere in statua habente
caput aureum, pectus argenteum, femur æreum,
in tribus & pedibus ferrum terra commixtum
designante iuxta Danielis interpretationem,
quatuor regna præcipua sibi inuicem succe-
dentia, Assyriorum, Persarum seu Medorum,
Græcorum, necnon & Romanorum. Et certè
nullum horum nec animam vnam ad portum
valuit perducere salutis æternæ, sed post hæc
inquit Daniel ipse propheta Sufficiat Deus
caeli regnum aliud, quod in æternum non dis-
sipabitur, nec regnum ipsum alteri tradatur, &
comminuet omnia regna hæc, & ipsum mane-
bit in æternum.

Hæc vtiq; monarchia est Christi & eccle-
siæ non in quatuor inclusa, sed quinta singula-
riter expressa, & ab aliis distincta, potior & ex-
cellentior cunctis vniuersalitate dominij, di-
gnitate, ac temporis diuturnitate. Vniuersali-
tate quidem dominij, quia non in oriente tan-
tum, vel in occidente præcipue vt priores re-
gnauerunt: sed vbiq; quia à solis ortu vsq; ad occa-
sum laudabile nomen Domini monarchia no-
stri. Nec. n. toto in orbe terrarum angulus fuit,
in quo nõ agnosceretur Christus Iesus: in om-
nem terram exente apostolica tuba. Vnde &
in canonicè dist. 83. legimus. Et Galliæ & Britan-
niæ, Africa, Persis, Oriens, & India, vnum
Christum adorant, licet postea ex his pluri-
mi à veritate fidei auditum auerterint. Quid ve-
ro dignius aut salubrius hoc regimine esse po-
test, in quo & salus animæ queritur, & spiri-
tualia & ecclesiastica ministrantur: Ideo in illis
prioribus monarchiis sacerdotes regibus sub-
iiciebantur, quia in eis à gentilibus tempora-
lia à diis expectabantur, & Hebræis à Domino
terrena promittebantur. Sed in ista, quia eccle-
siastica offeruntur, & diuina per sacerdotes, me-
ritò reges & principes sacerdotibus sub-
iiciuntur.

Hoc attestatur Græco. Nazian. inter Græcos
theologos doctor præcipuus, qui imperatori-
bus scribens sic ait. Suscipitisne libertatem
verbi an illibenter accipitis quod lex Christi
sacerdotibus vos subdidit: atque tribunalibus
istis subiecit: dedit enim nobis potestatem, de-
dit & principatum multo meliorem principa-
tibus vestris.

In iure quoque habetur sacerdotes Christi
indubiè regum & principum cunctorumque
fidelium patres, magistrisque censeri. di. 96.
quis dubitet.

Ad eo autem diuturnum est regimen istud ec-
clesiæ.

A.C.
1469.

Regimen
Ecclesiæ
per petrum.

Dan.

Constanti-
nus celsi-
domini
vrbis Syl-
uestro.

Nic. t. epi.
ad Mich.
impe.
Ecclesiæ
duo gladij
Luc. 22.
Mat. 26.
Ioan. 18.
Rom. 13.

Greg. M.
zian. an-
tione
cuius
zian. an-
schabec
d. 30. c. 1.
specimen

Sacerdo-
tes sunt
quæ pater
Girz. in
ad Hiero-
nimum
Ecclesiæ
Reg. 20.

clesiæ, vt vsque ad mundi consummationem
perferret, perpetuo subsequenter coniuncti
& initium habuerit in Christi natiuitate, in cu-
ius signū de virgine natus gloriatur ab An-
gelis, adoratur à regibus magis, tremendus ty-
rannis, efficitur, & ipse tunc monarcha Octa-
uianus populo Romano, ne eum Dominum
nuncuparet prohibuit, instinctu quodam di-
uino permotus, cuius tamen rei mysterium nõ
intellexit: sic nec Cayphas: cum de Domino
prophetauit.

Verum hic noster monarcha Iesus Chri-
stus, & rex regum & Dominus dominantium
revera existeret, etiam in hoc seculo nequam,
humilem tamen & abiectam vitam, & conuer-
sationem elegit, & tenuit: vt excellentiorem
viam sanctitatis cunctis ostenderet, & com-
pendiosam magis, & aptam ad regna caelestia,
Augusto interea Octauiano, & successoribus
eius orbem vtiq; gubernare permittens.
At vbi venit plenitudo temporis, quo Chri-
stus fundauit monarchiam suam, atque perfecit,
pretioso eius sanguine purpuratum, nec-
non & principis apostolorum cum apostolicis
cunctis per trecentos & decem annos vel cir-
ca martyrio coronatam, innumerabilis quo-
que turbæ cuiuscumque ætatis, sexus, conditio-
nis, & status: tunctionibus & pressatis eluma-
tam & decoratam, signis & prodigijs innume-
ris roboratam, exinde tunc vsque occultatam,
ad ipsam toti obi propalandam, Constantini
religiosissimi imperatoris maiestatem glorio-
sius Deus sollicitauit, in dominio cedentis Syl-
uestro, vt Christi vicario, put deberetur, ex iu-
rediuino. In hac autè cessione spirituale eccle-
siæ dominium adiunctum est temporali, spiri-
tuali nihilominus in suo vigore manente, quia
ipsum primo, & per se à cunctis est exquiten-
dam, temporale verò secundario, & vt organice
felicitati deferuiens. Sicque beato æternæ vitæ
clauigero terreni simul & caelestis imperij
Dominus iura commisit vt dicitur in canoni-
bus di. xxij. omnes.

Et ex duobus ecclesiæ collatis gladijs, alter-
rum scilicet materiale in vaginam suam con-
uertere à Domino iussus est Petrus, illius vsum
dimittens Domino temporali ad vindictam
malefactorum: vnde non sine causa gladium
portat. Alium sibi retinuit, scilicet spirituale
paratum ad vlciscendam omnem inobedien-
tiam hominum, vt felici mucrone episcopo-
rum, sacerdotum, & aliorum pericula reser-
uentur. Quis igitur hominum linguis loquens, &
etiam angelorum explicare queat, aut quis ex-
arare stylus longitudinem, latitudinem, & sub-
limitatem Apostolicæ sedis & ecclesiarum
dominij & iurisdictionis: Quippe cum gloria
& honore coronato, in apostolico sedenti thro-
no, omnia subiecit Deus sub pedibus eius, vt
suo vicario, oues & boues vniuersas, insuper &
pecora campi. Oves videlicet fidelium ad dex-
teram Christi collocandas, boues elatos He-
bræorum, iugo literæ legis adstrictos, & inde
victimandos. Pecora, quoque campi, ethnicos,
& inimicos per latam & spaciosam viam erro-
rum & vitiorum proculdubio currentes ad ge-
hennam. Insuper & volucres caeli, viros bea-
tos, vt adorarentur à cunctis sanctorum catalo-

Omnes
homines
Ro. Pont.
subditu.
Psal. 8.

go adscribendi. Demum pisces maris, animas
defunctorum, qui perambulant semitas eius in
amaritudinibus commorantes, ex aquis pœna
libus per indulgentias ab inferis educendo.
Ad hanc igitur tam præclaram, tam glorio-
sam, tam excelsum apostolicam sedem assequè-
dam quis idoneus certè non nisi qui omnibus
sanctior, qui doctior, qui Dei virtute eminentior
reperitur: cui nihil sapientiæ, nihil scientiæ,
nihil desit industriæ: eique adsit omnis
multitudo sensuum, omnis congregatio san-
ctarum cogitationum & affectionum, cuius vi-
gilia omnium custodiat domos ecclesiarum,
cuius labor sit omnium orium, cuius occupatio
sit omnium vacatio, qui se sibi eripiat, vt
orbi totus intendat.

Sicque vas auri solidum, ornatum omni la-
pide pretioso virtutum, & non solum fide, spe, &
caritate præcipuus, sed semper vt sapiens in se
habeat amicum prudentiæ, magnus con-
filius, rectus iudicio, æquitate discretus. Sum-
mum bonum in rebus humanis, quod est iusti-
tia, diligenter excolat, verbo vel facto neminè
lædens, officia & beneficia sine personarum ac-
ceptione concedens, & singulis proportiona-
ta distribuens. Religionem Deo acceptissimam
semper foueat, pietatem diuini cultus vbiq;
extendat, obedientiam sacris canonibus in se
implens, ab alijs exigat. Tunc enim princeps
iura sua à subditis obseruanda existimet, quan-
do ipse primus reuerentiam præbet. Liberali-
tate quoque non vacuus, manus suas copiose
extendat ad pauperes, vt etymologiam nomi-
nis papæ adimpleat, qua non solum pater pa-
trum, sed & pater pauperum dicitur. Veritati
quoque semper innixus ostendatur omnibus
affabilis, & amicus. Fortitudo & decor sit in-
dumentum eius, vsque ad mortem agonizans
pro ecclesiæ iustitia. Sit magnanimus, in ho-
noribus, non hominum gloriam quærrens, sed
ardua quæque pro Deo viriliter aggrediens.
Sit magnificus in sanctitate sum ptuum, pro ec-
clesiis reparandis aut exornandis, pro studiis
& doctrinis ampliandis, nec parcus in hosti-
bus fidei debellandis. In aduersis quibusque
patientissimus & in omnibus bonis ad calcè
vsque continuus. Super omnia humilitate, qua
in episcopali ceruice nihil splendidius reful-
geat, vt se seruum seruorum Dei assidue reeo-
gnoscat. Pudicitiam demum, sobrietatem,
continentiam, & modestiam deserat nun-
quam.

Ad hanc cathedram Petri tantis margari-
tis ornatam, te beatissimè pater, ascendere ius-
sit diuina clementia. Et ideo latentur caeli, &
exulter terra cum gaudio summo. Nec istud si-
ne præcedentibus meritorum tuorum præroga-
tiuis per diuinam gratiam actum est, sed pro la-
boribus plurimis, pro moribus castis, pro acti-
bus strenuis, quibus celsioris gradus premium
deberet. Equidem nobilissimis ortum natali-
bus in clepta Senarum ciuitas in Hetruria, te in
hanc lucem produxit. Quæ vrbs plurimis ex-
tar Dei ditata muneribus, viris beatis reful-
gens, quorum aliqui iam sanctorum catalogo
sunt adscripti. Hæc studiorum mater, peritissi-
mis viris, & in diuersis facultatibus doctori-
bus egregijs, prædicatoribus quoque eloquen-

A.C.
1469.

Eccle. 50.
Virtutes
quæ Ponti-
fici conue-
niant.

Prou. 30.

A. C. 1469.

tissimis abundavit. Hac magnopere hospita-

Inter quos Alexander tertius, ut iubar emi-

Pij 2. ante Pontificatu vita.

Amb. l. 1. of. e. 27. id inuit. Hier. ep. 57. ad Dama. 80. 2.

omnino. Cum autem te Romae tuae antiquae patriae...

A. C. 1469.

Nobiles de impio...

Phil. 1.

Ep. 2.

Luc. 2.

Joan. 14.

Rom. 12.

Contra Turcas...

Principi consilio prudenti...

3. Reg. 12. Lampid. in Alex.

4. Reg. 6.

Ibid. 61.

Sed

effegit. Sed & Theodosius senior Christianissi-

Exurge igitur, sanctissime domine, apprehende...

Non solum ad ea, quae foris sunt, pater beatissime...

Inde non pauper, non ignobilis exclusus, omnis...

Nihil enim prodest (inquit Pius papa primus...

Alludit ad commune illud verbum, quod habetur...

Pius 2. Pontifex maximus natione Tuscorum...

A. C. 1469.

Eze. 34. Ioan. 18. Il 56.

Pius ep. 2. de conf. dist. 5. c. nihil enim.

Absequeritatem mensurae & orationes nihil profunt. Heb. 12.

A. C. 1469.

eloquio, vadens in bellum, quod Turcis indixerat...

expectat. Et ideo latentur caeli & exultet terra gratulatione per nimia...

Ex his patet hanc orationem ab ipso D. Antonio fuisse habitam.

TITULVS vigesimus tertius. De origine & confirmatione ordinis predicatorum, & conuersatione sanctorum patrum eiusdem ordinis.

De excellentia & praconiis sancti Dominici praedicatorum patriarchae.

C A P. I.

Proceris huius partis in quo reddit rationem cur de religiosis separatim agat à Psal. 103.

In hoc mari magno manibus demonum, & raptorum spaciose gesta per animalia magna dignitate, potestate, & diuinitis, idest tam Ecclesiasticos, quam saeculares breuiter enarrauimus...

bus illic transcuntibus religionum quibus plurimi ipsius maris pericula euasere...

Verum quia mihi non minus est curae de his pusillis, quibus complacuit patri omnium dare regnum, referre, ut pote quibus magna data sunt à Deo beneficia...

Hi vti que sunt duae oliuae pinguedine dilectionis, & deuotionis, & duo candelabra lucetia ante dominum orbem doctrina illustrantia...

Hic status mendicantium vtrumque statum videtur comprehendere, praedicatorum, Ecclesiae episcoporum, & aliorum quoad actum doctrinae ex praedicationis spectantis ad vitam actiuam & statum religiosorum seu monachorum...

Et Dominicus patriarcha praedicatorum prior quidem tempore fuit quoad mundi ingrellum, & ex eo egressum, ac etiam ad confectionem religionis, & actum praedicationis...

Luc. 11.

Boet.

cap. 1.

Religios.

cur à Deo suscipi.

Luc. 10.

Statuti dicitur perfectio

perfectio

E

Dominici & Franciscus auctores mentis canonicas se mouere agnoscunt. D. Doct.

verò

A. C. 1469.

verò ab eodem promissione confirmationis habuit, sed executionem à successore eius Honorio ad curiam reuersus accepit...

Ex. 14.

A diuina sapientia omnia bona procedunt.

§. I.

Ego feci inquit diuina sapientia, ut in caelis oriretur lumen. Eccles. 24. Incarnata enim, lumen gratiae sapientiae & demum gloriae effudit in caelis ecclesiae militantis & triumphantis, vel in caelis idest, sanctis & quibus copiosissime fuit patriarcha Dominicus. Quod nomen tripliciter etymologizatum insinuat. Nam Dominicus quasi à Domino custoditus, scilicet à corruptione peccati. Et unde nisi quia in benedictionibus dulcedinis gratiae à Domino est praeventus: ita ut in ipsa sua aetate tenella cor ei iam inesset senile...

Dominici nominis etymologia.

Fl. 10.

Mat. 10. & 11.

Mat. 3.

Amb. li. 9. in Luc.

Mes eorum, quod à terrenis inferior.

In vita D. Dom. 1. 2. c. 11. lib. 1. c. 1.

Ibi. c. 13.

1. Cor. 13.

quorum vita & conuersatio sit ita similis Christo, non quod Christo velimus eum coequare, ab sit à nobis sermo iste, cum in infinitum distet ipse & quilibet sanctus ab eo in gratia & sanctitate. Non enim ad mensuram dat Deus spiritum sanctum Christo, Ioan. scilicet, sed gratiam infinitam habuit. Sanctis autem per partes & ad mensuram datur. Apparebit autem magna similitudo eius ad Christum ex discursu vitae & operum eius. Itaque quia Christo similis à Domino Christo aptissime denominatus est Dominicus. Ego sum lux mundi (ait Dns) Ioan. 8. Et de Dominico capit Ecclesia: Vos estis lux mundi: lux mundi naturalis est sol, qui dicitur dominus planetarum principalis illuminans & influens in ista inferiora: unde & diem ei attributam à gentilibus dominicam nominamus. Lux verò spiritualis, & quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, est Dominus, sine quo nullus illuminatur. Er quia maxime Dominus illuminare dignatus est ecclesiam suam beati Dominici meritis & doctrinis, ideo Dominicus lux mundi quasi sol resurgens, sic resurgit in templo.

A. C. 1469.

Sancti omnes à Christo in infinitum distant.

Mat. 3.

Lux mundi spiritualis Christi. Ioan. 1.

Prophecia Zachariae de ordinibus mediocantium exponitur.

D. Dicitur quod ante-rius de scriptura huiusmodi, quia doctrina Pauli sicut & ceterorum apostolorum erat doctrina inducens ad fidem & obseruantiam praedictorum, doctrina Dominici ad obseruantiam consiliorum & ideo facilius per ipsum itur ad Christum.

Luc. 2.

De Domino multifarie multisque modis praenunciatus est. Hic enim (inquit princeps Apostolorum) omnes prophetae testimonium perhibent. Actuum. 10. cap. De Dominico & ordine suo Zach. 11. cap. cum ait in persona Dei. Assumpsit mihi duas virgas, vnam appellauit decorem & alteram funiculum, & paupregem. Exponit abbas Ioachin duas virgas esse duos ordines mendicantium qui tamen sunt ante eorum institutionem. Virgas rectas sanctitate exiles & graciles austeritate percutientes doctrinae autoritate. Decor est ordo praedicatorum per habitum decorum quasi praedicatorum designatus. Funiculus dicitur ordo minorum quia funiculo manifesto cinguntur. Et sequitur. Et paupregem, idest populum Christianum, doctrina eorum. Sed apertius praenunciatus fuit, & declaratus particulariter in pictura quadam quae reperta est in ecclesia sancti Marci Venetiis ubi antequam Dominicus nasceretur in mundo imaginis duorum depictae cernebantur à cunctis quarum vna erat ad modum religiosi in habitu ordinis praedicatorum rucū lilio in manu: altera similitudinem habebat apostoli Pauli prout pingi consuevit super quam scriptum erat ἅγιος πῦλος, idest, sanctus Paulus. Sub figura vero ad pedes sic. Per istum itur ad Christum. Super figuram alteram scriptum erat ἅγιος dominicus, sanctus Dominicus. Sub ipso verò facilius iter per istum. Nec mire dicitur ante-rius de scriptura huiusmodi, quia doctrina Pauli sicut & ceterorum apostolorum erat doctrina inducens ad fidem & obseruantiam praedictorum, doctrina Dominici ad obseruantiam consiliorum & ideo facilius per ipsum itur ad Christum.

Nascitur dominus super terram nudam, sed ne nimis ledatur à frigore à matre virgine in praesepio collocatur. Natus Dominicus in infantulus sub nutricis custodia positus egressus lectulo quasi iam carnis delicias abhorreret super nudam terram iacere sepius est repertus. Nato Domino sydus coruscans emicuit, quod magos ad ipsum perduxit per eum mundum vniuersum

A.C. 1208.
 vniuersum illuminandum insinuans. Oritur A
 Dominicus, & super baptizandum mater spiri-
 ritualis stellam aspexit in fronte nouum iu-
 bar prae monstrans seculi. Quod enim dominus
 a parentibus in templum adductus in coeper-
 mansit puer solus. Dominicus a propinquis in
 puerilibus annis ad Ecclesiam fertur, diuino
 imbuedus officio, in ea relictus.

Luc. 1.
 Nec vsquequaque a similitudine parentum
 deuiant nomina. Pater enim Dominici Felix
 dicitur, mater vero Ioanna. Pater vero domini
 nostri Felix, immo ipsa felicitas, & Deus to-
 tius consolationis, mater vero plena gratia, ab
 angelo declaratur virgo Maria, hoc enim Ioan-
 na interpretatur. Ab inde vsque ad iuuenilem
 aetatem de domino authenticè nil reperimus
 nisi quia dominus Iesus proficiebat aetate, vt
 verus homo, sapientia & gratia apud Deum, &
 homines, sed hoc apparetur. Non enim adie-
 ctione indiget plenitudo. Verbum enim caro
 factum plenum fuit gratiae & veritatis ab initio
 conceptionis, & ideo augeri non poterat. Domi-
 nicus autem non solum corpore crescebat, sed
 & mente virtualiter, missus Valentiam ad pro-
 ficiendum in sapientia, & vt melius transfer-
 ret animum ad sapientiam, vinum per decen-
 nium non bibit, eiusque auditate noctes pe-
 ne ducebat insomnes, in gratia vero, vt lux
 spendens crescebat vsque ad perfectum diem.

Luc. 2.
 Christus
 quomodo
 gratia & sa-
 pientia pro-
 fecit.
Ioan. 7.
 Iuuenis dominus factus cum a Ioanne bap-
 tizaretur in Iordane, descendit spiritus sanctus
 in columba super eum ad designandam pleni-
 tudinem gratiae in eum insulam, non quidem
 tunc, sed in utero matris secundum Tho. in 1.
 senten. Desertumque petiit Dominicus fame
 inualescente in vniuersis Hispaniae partibus
 cum videret egenes plurimos, inuenitque
 consolationem in seruore spiritus venditis li-
 bris & suppellectili admodum sibi necessariis
 pretium pauperibus dispersit & dedit, & spiri-
 tu sancto quasi nouiter, & apparetur reple-
 tus statum regularem sub Didaco episcopo ap-
 prehendit, vt alterum baptismum & spiritua-
 le desertum a deliciis & mundaliibus sequa-
 stratum.

Tho. in 3.
 P. q. 19. a.
 Dominicus
 libros ven-
 dit, vt suc-
 currat egen-
 nis. h. r. vi.
 c. 2.
Mat. 10. &
Luc. 10.
 Praedicator
 res disper-
 guntur. li.
 3. c. 2.
Mat. 5.
 Post hoc dominus discipulos congregat pau-
 cos, & in breui multiplicat, mittens eos binos
 ad praedicandum regnum Dei, & Dominicus
 ex modicis ad vitam religiosam secum assump-
 ptis, ad multitudinem prouehitur copiosam:
 quos ad euangelizandum destinauit, & sanan-
 dum infirmos, vt dispersa cresceret scientia ver-
 bi diuini. Normam vitae Christus discipulis
 dedit, quam ipse perficeret edocendo. Pauper-
 tatem si quidem elegit dominus in se, & apo-
 stolis, ne aliquid viscosae cupiditatis ex pos-
 sessionibus & redditibus etsi in communi habe-
 rent [obreperet] nec ex quotidiano quaestu
 nimia anxietatis [sollicitudo teneret] sed
 habebat dominus oculos a fidelibus ob-
 lata conseruans, vt suis & aliorum necessitari-
 bus prouideret. vt inquit Aug. eosque Iudas
 desererebat. Sic Dominicus verus erat paupertas
 amator, in omnibus actibus suis ipsam o-
 stentans, fratres suos ad ipsam exhortans, vt
 nec suum quisquam aliquid diceret, sed essent
 illis omnia communia, quae haberetur in lo-
 culis, immobilibus omnino reiectis.

Aug. in ps.
 103.
 Oculos
 cur Dom.
 habuerit.
Matth. 12.

A.C. 1208.
 Auteritate in victu discipulos dñs tenere
 ostendit, quando ipse ducebat eos ita famelicos
 vt per fata transseuerentes, spicas vellentes, mani-
 bus conficarent ad edendum. Et cum iam ho-
 ra esset sexta, id est meridies circa principium
 estatis, fatigatus ex itinere misit ipsos in Sichar
 ad emendum cibos, & inde forte praefame no-
 lotis manibus manducabant aliquando. De
 qualitate ciborum dicit magister in schola hist.
 satis credi non comedisse carnes, nisi agnum
 Paschalem propter obseruantiam legis. vnde
 & in conuiuio suis cum panes multiplicauit
 non carnes, sed pisces & hi modici sunt repe-
 ti. Hoc autem dicimus, non quod creaturam
 Dei, scilicet carnes animalium, indignam iudi-
 cemur, sed vt abstinentiam religiosi congrua
 esse monstramus. Dominicus patriarcha, qui
 aliquando totam quadagesimam, non quod
 dem sine cibo, sed in pane & aqua peregrinatus
 aperitatem suis moderauit, vinum & lactis
 concedens. Comedit etiam in quibusdam
 apponuntur vobis, ne habeatis sollicitari, &
 alios anxios reddere in praeparatione partici-
 lari ciborum: ita tamen, quod carnem cum san-
 guine, nec sine sanguine, nisi in festis non co-
 medatis, & ieiunium septem mensium conti-
 nuetis.

C
 Forte aliquis dicat a similitudine diserepare
 non parum, quod Christus discipulis dixe-
 rit. Neque calcementa habebitis in pedibus,
 cum tamen Dominicus cum suis calcari pro-
 cedat in publicum. Sed sciendum, quod man-
 datum illud temporale extitit, super quod dis-
 pensauit seu abtulit in vltima aetate. Nam &
 Christum dominum calcatum videre possu-
 mus in eo quod ait Baptista. Cuius non sum
 dignus soluere corrigiam calcamentorum.
 Quod etsi spiritualiter intelligatur de incar-
 natione, literam tamen cum potest, verificari
 oportet. Petro quoque in actibus Apostolorum
 dictum fuit ab Angelo, Accipe caligas tuas, ni-
 si quis dicat caligatum fuisse, sed non calcea-
 tum quod non est consuetum. Et Marcus eius
 optimus imitator calcamentum suum fractum
 cerdoni obtulit ad resarciendum. Sic igitur do-
 minus & discipuli aliquando calcati aliquan-
 do discalciati incesseverunt. Et Dominicus in ver-
 bis calcatus, extra in itinere frequenter di-
 scalceatus abibat.

D
 Similitudines quaedam inter Christum
 & B. Dom. ostenduntur.
 §. II.
S I CVT autem dominum natum non alia
 persona, quam mater sua virgo Maria pa-
 nis inuoluit, sic pie credi potest, quod iam ad-
 ulto tunicam suam inconsultem, & alias ves-
 tes mater ipsa concilio manuum suarum tex-
 xuit. Cuius autem coloris fuerit non inuenitur,
 quod non sine causa factum est, ne videlicet
 eo noto falsi prophetae induiti minus agnosce-
 rentur esse lupi rapaces. Dominico, & ordini
 suo beatissima virgo Maria habitum gestandum
 ostendit, ac etiam colorem. Nam beato Regi-
 naldo doctissimo viro grauissimè infirmo,
 & vigilanti ipsa apparuit, & sanauit, habitum
 ostendens, quo Dominicus cum filiis suis esset
 inductus.

E
 Dominus, vt omnem perfectionis statum
 in suo collegio discipulorum ostenderet, Apo-
 stolos quidem suo exemplo ad vitam mixtam
 id est, contemplatiuam & actiuam praedican-
 do, & admonendo incitauit, matrem eius vir-
 ginem, & Magdalenam ad contemplatiuam.
 Maria enim stabat secus pedes domini, & au-
 diebat verbum eius. Luc. x. Martham vero &
 alias mulieres, quae ei ministrabant de faculta-
 tibus suis ad actiuam. Sic patriarcha Domini-
 cus, vt alter Noe arcam suae religionis ex li-
 gnis leuigatis, & linitis bitumine caritatis, &
 conglutinatis tricameratam caelestia, & praedi-
 canda salutis proficua in vna collocans, monia
 les reclusas ad contemplationem assumens,
 in secunda, vtriusque sexus homines ad actiuam
 applicans, qui dicerentur de penitentia fratres
 & sorores, seu militia Iesu Christi in tertia
 mansione.
 Discipuli Christi scilicet 72. semel scaldaliza-
 ti ex doctrina Christi quam non intelligebant

A.C. 1208.
 induendus, cappa videlicet magna, designante
 humilitatem, & tunica cum scapularialbis,
 designantibus puritatem, quae virtutes, maxime
 fullerunt in domino, & matre eius.

Virgo uterque mente & corpore. & humi-
 lis valde, vt scripturae conclamant. Sic Domi-
 nicus virgo purissimus, & humilis, multum
 vt opera sua bona, & magna hominibus occul-
 taret, & dignitatem praeturae renueret, sicut
 & de domino factum legitur in euangelio
Ioan. 6. quia cum turbae eum regem facere vo-
 luerunt, fugit ab eis, & leprosum mundatum,
 & surdum & mutum sanatum, tacere mandauit.
Luc. 1.
 Erat Christus pernoctans in oratione Dei: vt
 testatur euangelista. Dominicus cum Christo
 proprium non possidebat lectulum, post lachry-
 marum fluxum, vix humi datus corpusculum.

Oratio domini semper fuit exaudita cum
 voluit: vnde & patri dixit: Ego sciebam, quia
 semper me audis. Nam etsi in orto cum ora-
 uir calicem a se transferri, non fuerit exaudi-
 tus, hoc ideo, quia secundum sensualitatem po-
 stulans, secundum rationem exaudiri volebat.
 Dominicus autem cuidam religioso viro sibi
 familiari in domestica locutione insinuauit,
 quod tamen in vita sua ab eo occultum habe-
 ri voluit nunquam se a Deo aliquid postulasse
 quod ad votum non obtinuerit. Et cum ille sub-
 iungeret. Cur ergo pater non petis magistrum
 Conradum tibi dati in filium, cuius in ordinem
 tuum ingressum fratres tui tantum anhelant.
 (Hic erat magister in theologia conductus ad
 legendum Bononiae valde famosus) Respon-
 dit Dominicus. Carissime rem difficilem po-
 stulasti. Verum & hoc arduum me impetrare
 non dissideo, te me iuuante in orationibus. Re-
 cedente demum dicto religioso ab eo, reman-
 sit Dominicus in ecclesia in oratione, & pre-
 cibus multis illud supplicans Deo, qui exaudi-
 tus est pro sua reuerentia. Nam mane sequenti
 cantore in choro inchoante, iam lucis orto sy-
 dere, ecce magister Conradus sydus futurus
 vt ebrius, spiritus seruore concepto petiit ad
 pedes Dominici se ad ordinem recipi, quod
 & obtinuit.

D
 Dominus, vt omnem perfectionis statum
 in suo collegio discipulorum ostenderet, Apo-
 stolos quidem suo exemplo ad vitam mixtam
 id est, contemplatiuam & actiuam praedican-
 do, & admonendo incitauit, matrem eius vir-
 ginem, & Magdalenam ad contemplatiuam.
 Maria enim stabat secus pedes domini, & au-
 diebat verbum eius. Luc. x. Martham vero &
 alias mulieres, quae ei ministrabant de faculta-
 tibus suis ad actiuam. Sic patriarcha Domini-
 cus, vt alter Noe arcam suae religionis ex li-
 gnis leuigatis, & linitis bitumine caritatis, &
 conglutinatis tricameratam caelestia, & praedi-
 canda salutis proficua in vna collocans, monia
 les reclusas ad contemplationem assumens,
 in secunda, vtriusque sexus homines ad actiuam
 applicans, qui dicerentur de penitentia fratres
 & sorores, seu militia Iesu Christi in tertia
 mansione.
 Discipuli Christi scilicet 72. semel scaldaliza-
 ti ex doctrina Christi quam non intelligebant

F
 recceserunt ab eo, quibus recedentibus Christus
 remanentibus secum ait. Nunquid & vos vul-
 tis abire? At Petrus pro omnibus respondit.
 Domine ad quem ibimus verba vitae aeternae
 habes. Et beatus Dominicus cum secum habe-
 ret aliquos discipulos, vna die tentanti recesserunt
 ab eo tantum remanentibus tribus qui-
 bus Dominicus ait. Nunquid & vos vultis re-
 cedere? Cui vnus respondit. Absit pater, vt re-
 licto capite sequamur pedes. Demum sicut &
 discipuli Christi, qui recesserant, redierunt ad
 eum, ita & discipuli Dominici oratione eius
 reuersi sunt.
 Dominus multas derisiones, detractiones,
 & persecutiones vsque ad mortem fortiter to-
 leravit querentium eum in verbo capere, ali-
 quando lapidare, aliquando praecipitare, vt clari-
 mant euangelista omnes. Dominicus contra-
 melias, subannationes, oblocutiones non cura-
 uit, ita vt quidam paleas a tergo ei pro deri-
 su alligarent, alij lutum & alia in eum vilia iacerent.
 Haeretici contra quos frequens certamen
 habebat, eos reuincens in disputationibus.
 cum vitae eius insidiarentur auferendae: ipse
 in loco parato ad capiendum transiens, totus
 alacer & intrepidus incedebat. Sic quidem si-
 tiebat seruus Christi martyrium sicut sitit cer-
 uus ad aquae fluxum.
 Vt autem dicit Cyprianus de poeni. distin.
 r. c. nunquid. In seruis Christi cum martyrii
 mente concipit, animus ad bonum deditus
 Deo iudice coronatur. Solum passio actualis
 Dominico defuit, quam dominus noster pro
 omnibus sustinuit. Stigmata vero eius socio-
 fratri indiuiduo relegauit beato Francisco, vt
 dicere posset cum Apostolo. Ego stigmata do-
 mini mei Iesu Christi in corpore meo porto
 veraciter impressa, vt & ipse similitudinem
 eximiam in se haberet.
 Dñs dilexit nos, & lauit nos a peccatis no-
 stris in sanguine suo. Dñus vero caritatis per-
 fectione non vacuus, noctem impedebar Deo
 meditationi, & orationi vacans, diem vero pro-
 ximis accommodabat, praedicationibus, dis-
 putationibus contra haereticos, in exhortatio-
 nibus ad fratres audiendis, confessionibus insi-
 stendo. Ita zelus compassionis ad proximos
 comedebat eum, vt pro redimenda persona ab
 infidelibus capta se offerret venundandum. Tri-
 nam disciplinam quasi quotidie de manu pro-
 pria non chordula, sed catena ferrea vsque ad
 sanguinis effusionem capiebat, pro suis culpis
 vnam, quae minimae erant, pro in purgatorio
 existentibus aliam, tertiam pro iis, qui versan-
 tur in mundo.
 Cum iter faceret dominus versus Hierusalē,
 videns ciuitatem fleuit super illam, multa que
 praedixit occulta cordium, & euentus futuros.
 Propter quod in laudem eius dicebatur. Pro-
 pheta magnus surrexit in nobis. Domini-
 cus cum ciuitatibus appropinquaret, cer-
 nens mente amare flebat propter peccata eo-
 rum. Multaque vt verus propheta occulta &
 futura reuelauit, sicut mortem regis Arago-
 num in bello, conuersionem haeretici ad diu
 futuram, quem propterea liberari iussit ab
 incendio, tentationes fratrum occultans, vt
 Tertia pars his. Ant. E e se.

De miraculis Christi & B. Dominici.

§. III.

Tho. 2. 2. q. 178. a. 2.

Miracula cur à viris Sanctis fiant.

Mat. 9. Luc. 7. Ioan. 11.

Dominicus tres mortuos suscitauit. l. 2. c. 3. & 6.

Mat. 14. & 15. Ioan. 6. vide inf. c. 2. §. 1.

Luc. 4.

MIRACULA vera secundum beatum Thom. 2. ij. duplici ex causa fiunt à sanctis. Ad confirmandam eorum doctrinam, vt verissimam. Neque congruentius possent probari mysteria fidei, quæ supra cognitionem naturalem existunt, quam per operationem supernaturalem, cuiusmodi sunt miracula. Fiant etiam ad ostensionem eorum sanctitatis eximie à nobis imitandæ. Et propterea ciuitas beatus scilicet Dominicus, non potest abscondi propter innumera miracula eius sanctitatis manifestantia, quæ etiam sunt similia miraculis domini Iesu Christi. Quid mirabilius esse potest in exterioribus & visibilibus rebus, quæ resuscitatio mortuorum? Resuscitauit dominus tres mortuos; filium, scilicet archisynagogi in domo, adolescentem filium viduæ vnicū cum efferebatur in feretro, Lazarum quadriuanum ex sepulchro, vitæ restituit & salutem. Dominicus tres in vrbe Romana, filium viduæ quod potest notum publicari voluit, sed præ humilitate omnino Dnicus recusauit. Architectū à fratribus, conductū, & à murō diruto super eum, conuassatū, & Napuleonem cardinalis de fossa noua nepotem, ex equo lapsum & totū dilaceratum. Satis credo & alios dominum suscitasse, propter quod dixit in plurali. Mathei 11. Mortui resurgūt, scilicet per me, cum tamē adhuc non nisi filiam archisynagogi rediuuā fecisse habeatur, secundum Euangelia. Sic & beatus Dominicus & alios mortuos, et si non ita notorios viuificasse inuenitur. Quid enim illos quadraginta peregrinos, qui in flumine magno iuxta Tolosam nauigio ferebantur, cū nauis submersa sub aquis diu sterissent, facta oratione à beato Dominico ex aquis exierunt sospites, nisi vitæ redditos existimemus, vel in aquis vt pisces conseruatos. Deus bis famelicos pane multiplicato satiavit aquamque conuertit in vinum. Domini cus bis panes diuinitus fratribus procurauit, Romæ & Bononiæ deferentibus angelis à pastore cœlesti, vnde & suauissimos. Vegetem vacuum vino redundare fecit, & vice altera lympham in vinum suauē conuertit. Febricitatem Simonis socrum Christi im perans febrī perfectē sanauit, & languidos multos: Dominicus mulierem quartanariam ex toto liberam reddidit. Exhibant dæmonia à multis clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei. Sed increpans dominus non sinebat ea loqui: docens nec veritatem à dæmonibus querere, quia mendax est, & pater eius. Dominicus à dæmonibus vexatos in anima & corpore plurimos liberatos effecit. Vnde & mulieres hæretica prauitate decertas sub specie sanctitatis sua doctrina conuersas, vt in veritate firmaret ostendit eis dæmonem, cui seruiant turpissima & horrenda forma apparentem.

Dominus postquam transiit ex hoc mundo ad patrem, et si cum tristitia apostolorum ascendens, mittens fratres suos ipsos apostolos per orbem ad prædicandum: innumerabiles populos ad viam veritatis attraxit, licet ipse cum hominibus conuersatus multos gratia sua visitans irradiasset. Sed & Beatus Dominicus quamuis multa millia hereticorum ab erroribus reuocasset, & fideles ad penitentiam de vitiis conuertisset, tamen post transitum eius multo plures. O spem miram, quam dedisti (canit Ecclesia de beato Dominico) mortis hora te stentibus, dum post mortem promissisti, te profuturum fratribus. Quod vtrique impleuit. Nam (vt de aliis taceam) solus beatus Iordanus successor eius, ad ordinem circa milie induxit, & aliquos doctissimos viros, qui sua doctrina ad salutis semitas multos reuocauerunt.

Et vt perueniamus ad calcem, Dominus ait: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Hæc potestas non parum est communicata Dominico cœlestium, terrestrium, & infernorum. Nam Angelos sanctos in sui ministerium habebat. Vnde cū de receptione vnius magnæ conditionis ad religionis habitum amici & propinquus cum turba non modica armati ad conuentum Bononiæ aduenissent, violentiam allaturus, fratresque, ex hoc trepidantes Parti significassent. Nolite (ait) timere, plures enim sunt nobiscum. Et qui nisi angelus quod patuit. Cū enim conuentum intrassent, territi diuinitus nihil sinistra tentare ausi sunt. Sed & ipsi angeli accedentes in humana specie ad fratres panes ad esum ministrabant eis. Si de elementis loquimur, vim virtutis suæ oblitus est ignis, quando ter libellus eius doctrinæ in flammam tradidit, ter exiuit illæsus penitus, libris aduersantium hæreticorum subito combustis. Si gno crucis obedit pluuia ex aere copiose descendens, dum nec gutta vna eum itinerantem tangit rota regione illa imbre inundata. Aqua fluminis, in quod libri eius per ipsum transeantis ceciderant, nec eos humectare voluit. Sed post aliquot dies à piscatoribus loco piscis de aquis extracti, illæsi, & sicci, ac si in capsula fuissent, ei sunt restituti. Terra quoque, quæ metalla continet, in pecunia sibi necessaria non defecit. Nam cum flumine quodam transito per nauiculam, Nauclerus nauulum postuleret à beato Dominico illeque, vt pauper pecuniam se non habere asseueraret, importuniusque nauclerus ille per cappam tenens nauulum peteret, beatus Dominicus oratione facta in terram aspiciens vidit pecuniam sibi necessariam ibi iacentem, qua illi oblata se liberavit.

Homines quoque ex quatuor elementis compositos, & in humoribus suis per febrem intemperatos, ad debitam proportionis mensuram reducēs, perfectæ restituit sanitati: vt fratres Rudolphū morti propinquū, lingua quoque in verba transformans varia commutauit cum ambulans ipse cum quibusdam alterius idioma sibi ignoti, donum in lingua eorum à domino impetravit. Sed & (quod maius est) cum quidam elencus continere non posset, vel non vellent, osculata namque beati Dominici à missa redeuntis, cum odore suauitatis castitatis vigor in mentem eius diffusus est, vt postea facile contineretur. Quid de infernalibus dicam: certè ad nutū eius dæmones contremiscebant, nec imperiū eius reculare valebant. Quod pater quando apparentem ipsam in forma fratris secum duxit per conuentus officinas, scilicet dormitorij, chori, rectorij, locutorij: & postea capituli. Et interrogauit de singulis locis, quid cum fratribus ibi lucraretur, quæ omnia coactus est explicare, &c. Ecce satis ostensum, quomodo abscondi non potest ciuitas supra montem posita, vt in ciuitate notetur anima eius per potentias & virtutes vnita. In monte, in quo posita est ad Christum per similitudinem gestorum eius maxima propinquitas, & quod non potest abscondi miraculorum ipsius notā multiplicitas, vt dici possit de eo id Ps. Speciosus forma patris filii hominum, diffusa est gratia in labiis tuis, &c.

DE eodem S. Dominico. Magnum & bonum quando idem Augi hoc inuuit epist. 3. ad Voluf. CAP. II. I C magnus vocabitur in regno cœlorum. Mathei, 5. Secundum Aug. in iis, quæ mole magna non sunt, idem dicimus maius quod melius. Cū ergo anima humana, & aliæ res spirituales non habeant dimensiones corporales magnitudo est bonitas, & perfectio earum. Et tanto res spiritualis dicitur maior, quāto perfectior. Vnde & de Ioanne Baptista dixit Angelus Gabriel patri eius cum nauitarem eius nunciaret. Erit magnus coram domino. Luc. 1. Et magnitudinem eius quasi declarans subdidit. Spiritu sancto replebitur ex vtero matris suæ, q. d. iste magnus, quia gratia plenus à Deo vt de excellentia sanctitatis eius Christus Mathei 11. dixerat. Inter natos mulierum non superexit maior Ioanne Baptista, scilicet in bonitate & virtute. Sicut autem Ioannes Baptista velut lucifer primum solis ortum, Christi scilicet primum prænuiciavit aduentum: sic iste Dominicus velut vespers solis occasum, id est secundum aduentum domini creditur prænuicisse, scilicet ad iudicium, & ideo congrue de isto dicitur. Hic magnus vocabitur in regno cœlorum, id est, in ecclesia militanti, & postea triumphanti. Et hoc tripliciter. Est enim magnus in virtutum excellentia, in gratiarum affluentia, & in scientiarum peritia.

ambulus ipse cum quibusdam alterius idioma sibi ignoti, donum in lingua eorum à domino impetravit.

Sed & (quod maius est) cum quidam elencus continere non posset, vel non vellent, osculata namque beati Dominici à missa redeuntis, cum odore suauitatis castitatis vigor in mentem eius diffusus est, vt postea facile contineretur.

Quid de infernalibus dicam: certè ad nutū eius dæmones contremiscebant, nec imperiū eius reculare valebant. Quod pater quando apparentem ipsam in forma fratris secum duxit per conuentus officinas, scilicet dormitorij, chori, rectorij, locutorij: & postea capituli. Et interrogauit de singulis locis, quid cum fratribus ibi lucraretur, quæ omnia coactus est explicare, &c. Ecce satis ostensum, quomodo abscondi non potest ciuitas supra montem posita, vt in ciuitate notetur anima eius per potentias & virtutes vnita. In monte, in quo posita est ad Christum per similitudinem gestorum eius maxima propinquitas, & quod non potest abscondi miraculorum ipsius notā multiplicitas, vt dici possit de eo id Ps. Speciosus forma patris filii hominum, diffusa est gratia in labiis tuis, &c.

DE eodem S. Dominico. Magnum & bonum quando idem Augi hoc inuuit epist. 3. ad Voluf.

CAP. II.

I C magnus vocabitur in regno cœlorum. Mathei, 5. Secundum Aug. in iis, quæ mole magna non sunt, idem dicimus maius quod melius. Cū ergo anima humana, & aliæ res spirituales non habeant dimensiones corporales magnitudo est bonitas, & perfectio earum. Et tanto res spiritualis dicitur maior, quāto perfectior. Vnde & de Ioanne Baptista dixit Angelus Gabriel patri eius cum nauitarem eius nunciaret. Erit magnus coram domino. Luc. 1. Et magnitudinem eius quasi declarans subdidit. Spiritu sancto replebitur ex vtero matris suæ, q. d. iste magnus, quia gratia plenus à Deo vt de excellentia sanctitatis eius Christus Mathei 11. dixerat. Inter natos mulierum non superexit maior Ioanne Baptista, scilicet in bonitate & virtute. Sicut autem Ioannes Baptista velut lucifer primum solis ortum, Christi scilicet primum prænuiciavit aduentum: sic iste Dominicus velut vespers solis occasum, id est secundum aduentum domini creditur prænuicisse, scilicet ad iudicium, & ideo congrue de isto dicitur. Hic magnus vocabitur in regno cœlorum, id est, in ecclesia militanti, & postea triumphanti. Et hoc tripliciter. Est enim magnus in virtutum excellentia, in gratiarum affluentia, & in scientiarum peritia.

D. Dominicus vt magnus in virtutibus fuerit. §. I.

DE magnitudine virtutum dicit apostolus 1. Corint. 13. Nunc manent fides, spes, caritas, maior autem horum caritas. Et de cardi-

nalibè inquit sapiens, Sobrietatem, id est, temperantiam: & sapientiam, id est, prudentiam docet diuina, scilicet sapientia & iustitia & virtutem, id est, fortitudinem: quibus in hac vita hominibus nihil vtilius, vnde nec maius nec melius. Cū, beatus Dominicus fuerit fide integerrimus, spe altissimus, dilectione feruentissimus, prudentia clarissimus iustitia rectissimus, fortitudine constantissimus, temperantia moderatissimus, ideo per excellentiam hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Ipse virtutes dici possunt regnum cœlorum, quia per illas regnat in nobis Deus, & peruenimus ad regnum supremum. Et cœli sūt quia in eis Deus, est per residentiam, in nobis, per gratiam, sed celatus, quia incertus. Et sicut septem sunt cœli planetarum scilicet Luna, Mercurij, Venere, Solis, Martis, Iouis, & Saturni, ita & septem virtutes. Vnde apostolus, Regnum Dei est iustitia, & pax & gaudium in spiritu sancto. Iustitia comprehendit, omnem virtutem, prout est generalis. Cœli horum planetarum, per quos voluntur, sunt status seu actus ipsi per quos virtutes exercentur.

Et de fide quidem, quæ secundum apostolum ad Heb. 11. est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium, id est, quædā cognitio firma diuinorū, per quam quis affertur mente, his, quæ non videntur manifeste. Certè potest dici de beato Dominico id Mathei 8. Non inueni tantam fidem in Israël, id est, in populo fideli. Ita certè contēplabatur Dei præsentia in sacramēto altaris, ac si ipsum videret in carne præsentem, propter quod totus resoluēbatur in lachrymas, & ne ab aliis deprehenderetur, se pluries in missa cōuertualibētabat.

Miracula quæ fiunt, maximè adscribuntur fidei, quod ostendit apostolus ad Heb. 11. dicēs de antiquis sanctis: Per fidem vicerunt regna, reges eorum superando & accipiendo, vt Io. sue duodecim reges in terra sancta, operati sūt iustitiam, id est, opera iusta & bona, vt Abraham, Isaac, & Iacob. Adepti sunt repromissiones, vt Dauid & Salomon. Obtulerunt ora leonum, [vt daniel] extinxerunt impetum ignis, vt Ananias, Azarias & Misael, Conualuerunt de infirmitate, vt Ezechias, Fortes facti sunt in bello vt Gedeon & Sampson. Castra vetterunt exterrorum, vt Iudas Machabæus cum fratrib. suis. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos, quod factum fuit per Heliā & Helisæum.

Omnia miracula ista magna facta sunt per beatum dominicum corporaliter vel spiritualiter. Nam vicit regna vitiorum. Non regnet peccatū in vestro corpore, ait apostolus. Quot vitia sunt, tot regna. Quæ omnia vicit beatus dominicus, vitam tenens innocentem ab infantia sua. Fortis factus in bello contra dæmones, expellendo de obsessis corporibus & animabus, vt parebit infra. Et vt de ceteris miraculis taceamus, solum vnius explicatione nūc contenti sumus. Cū beatus dominicus in partibus Tolosanæ prædicaret vbi hæretici abundabant, & contra eos prædicando & disputando continuum certamen exercebat, vna dierum vni hæretico post colloquutionem dedit in scriptis rationes, & auctoritates inductas ad probandum Tertia pars hist. Ant. Ecce 2. veri-

A.C. 1208.

veritatem fidei catholica. Quas ille suscipiens nocte sequenti conuenientibus eum eo multis ad ignem hæreticis ad conferendum super obiectis dixit vnus ex illis. Proiciatur charta ista in ignem, & si non comburatur, vera ostendatur doctrina, & fides, quam prædicat iste Dominicus. Si comburatur, tunc vera esse fides nostra declarabitur. Proiciatur charta in ignem, & post modicum ex igne resiliuit incombusta. Dixit autem alter cæteris temerarior. Proiciatur iterum, & tunc experiemur plenius veritatem. Quo facto post aliquam mansionem in igne, iterum resiliuit incombusta. Proiciatur aut & tertio. Quod cum factum fuisset: & tertio exiuit de igne penitus illæsa. Nec tamen tanto miraculo illi perfidi voluerunt errorem dimittere, sed stricte iuramento sibi inuicem promiserunt, nemini pandere tantum prodigium. Deus autem non permisit tantum radium fidei occultari. Cui enim ibi esset vnus miles inter cæteros fidei veræ aliquantulum adherens: viso tanto signo, conuersus est ad fidem plenè. Et ipse, qui præsens fuit omnibus miraculum notum fecit.

Spes quid sit Mag. in 3. dist. 27. lit. a.

Magnus vocabitur pater Dominicus in regno spei. Hæc quamuis principaliter sit certa expectatio futuræ beatitudinis ex meritis & gratia proueniens, vt definit magister in 3. sententiam, tamen etiam secundario fiduciam præstat diuini adiutorij in occurrentibus necessitatibus, propter quod dicitur Eccl. 2. Respicite filij nationes hominum, & scitote, quia nullus sperauit in domino (scilicet expectando auxilium ab eo, in eo, quod sibi est expediens) & derelictus est. Quis enim permanit in mandatis eius, & confusus est, scilicet ab expectatione sua, cum sibi vile est. Quam certò expectaret B. Dominicus beatitudinem ostendit in fine. Cùm enim multi etiam magnæ sanctitatis viri manifestè ostenderint in illa hora timere, & sanctissimus Iob dicat de se: Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti: iste patriarcha Dominicus, certus de præmio suo, fratres lugentes de transitu suo propinquo consolatus est: promittens se eis magis profuturum post mortem apud Deum, à quo gloria firmiter expectabatur, & quod promissit, eos non fessellit. Nam in breui post decessum eius mirabiliter est ordo multiplicatus in numero fratrum, cum successor eius magister Iordanus circa mille homines ad habitum ordinis traxerit. Auctus est etiam in sufficientia scientiæ, & sanctitate vitæ, & innumerofitate conuentuum per orbem. Et vnde hoc existimari potest, nisi propter merita & preces eius ante Deum? Vnde in officio eius canitur. O spem miram, quam dedisti mortis hora te stentibus, dum post mortem promissisti, te profuturum fratribus.

Petrus & Paulus D. dominico apparent. lib. 2. ca. 2.

Postquam enim Romæ in ecclesia beati Petri orans, vidit Petrum & Paulum sibi apparentes, quorum Petrus baculum, Paulus sibi librum porrigebat, dicens. Vade, prædica verbum Dei, quia ad hoc missus es, videbatque exinde fratres suos binos & binos per diuersas regiones discurrentes, reuersus ad socios, quos paueros habebat, circa sexdecim illos diuisit, mittens ad diuersas prouincias ex eis. Cam

men sibi hoc dissuaderetur à prælatis Ecclesiæ, & dominis temporalibus affectis ad eum, timentibus, ne ita dispersi, & pauci deficerent, non acquieuit beatus pater precibus & conciliis eorum, & quare nisi quia sperabat & summam fiduciam habebat dominum prosperum eis dare successum, vt accidit. Qui enim sperant in domino, habebunt fortitudinem maiorem, quam habent sperantes in mundo ad magnos labores, quia assument pennas, vt aquila, & volabunt ad cælestia, & non deficient. Esa. xl.

Magnus vocabitur B. Dñicus in regno caritatis. Cât. 13. diei. Fortis est, vt mors dilectio. Maxima est vis mortis, vt hominè extinguat ab omni vñu præfetijs vitæ, ita & caritas amorè mûdi in eo quem apprehendit funditus extinguit. Maiorem autem caritatem nemo habet, quam vt ponat quis animam suam, id est, vitam pro amicis suis. Vnde Aug. super epistolam primam Ioan. & de peni. di. ij. Qui vult. Si quis, inquit, habuerit tantam caritatem, vt paratus sit pro fratribus mori, perfecta est in eo caritas. Sed nunquid mori, vt nata fuerit perfecta est? q. d. non. Sed vt perficiatur, nascitur, cum fuerit nata, nutritur, cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum fuerit perfecta quid dicitur? Mihi viuere Christus est, & mortificari. Hanc maximam caritatem ostendit beatus Dominicus, cum stitabat seruus Christi martyrium, sicut stitit certus ad aquefluum, ita canit de eo Ecclesia. Vnde & aliquo tempore nutritur barbam, & alium loco sui præcerat fratribus intendens pergere ad prædicandum infidelibus. Hac feruentissima caritate deuictus, cum vidua quædam piè apud eum conquereretur de filio suo capto à Saracenis subsidium liberationis exposcens: obtulit ei seipsum vt se vendidaret, prætioque eius filium redimeret. Sed diuina prouidentia, quæ cum ad alia maiora referuabat, aliter illius necessitati prouidit.

Nectem impartiebatur Deo, meditationibus sanctis & orationibus, & contemplationi insistendo multipliciter. Diem proximo, prædicationi populorum, audientia confessionum, disputationi hæreticorum vacando. Et cum adhuc esset iuuenis, & in studio, fame præualida ciuitatem Valentia, & regionem illam inuadente, cum videret miseria egenorum, neminemque consolatorem, compassionis miseratione confossus, vendita suppellectili & libris, quos admodum necessarios habebat, prætium acceptum dispersit, ac dedit pauperibus.

Ex magna caritate tres sibi disciplinas catena ferrea quotidie dabat vsque ad sanguinis effusionem, vnam videlicet pro peccatoribus in seculo de gentibus, vt conuerterentur ad poenitentiam: secundam pro iis animabus, quæ in purgatorio cruciabantur, vt subleuarentur à poenis, tertiam pro suis peccatis, quæ tamen modica & leuia erant, vt pro eis satisfaceret. Cum discurrendo per ciuitates, & castra ad procurandum salutem hominum per prædicationes, appropinquabat alicui ciuitati, vel castro, videns illam, flere incipiebat amatè ex compassionem, considerans offensas Dei per homines illos, & perditionem illorum.

A.C. 1208.

De D. B. minicæ. tit. 23.

Ioan. 1.

Aug. 1. in 1. Ioan. gradus 1. tit. 1.

Vendit. hros. de p. p. lib. 2. ca. 2.

Ter. qu. die. sept. bat. lib. cap. 9.

Semel

A.C. 1208.

Semel interrogatus à quodam, in quo libro studisset tam pulchra, tam suauia, tam copiosa, quæ prædicabat, respondit: In libro caritatis qui de omnibus plenissimè docet.

Magnus vocabitur in regno calorū prudentia. Quæ definitur à philosopho, quod est recta ratio agibilium. De beato Dominico canit ecclesia in missa, quod ait Saluator Mat. 24. Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Constituit Dominus patrem dominicum super familiam suam ordinis prædicatorum, vt prudentem in omnibus operibus suis, eligentem sibi bonum finem. Finis autem vltimus actionum debet esse Deus iuxta id apostoli: Omnia in gloriam Dei facite. Et post finem debitum præstitutum prudentia assumit congruentia media perducenda ad illum finem. Dicitur autem in lib. Senecæ de quatuor virtutibus si sapiens fuerit prædicatorum, id est, prudens tribus temporibus dispensetur. Præterita cogita, præsentia ordina, futura præuide. Ideo prudentia præterita cogitata facta à se vel ab aliis, quia ratio præteriti scire futura facit. Ex gestis enim generatur experientia, quæ est magistra rerum. Ordinat prudentia præsentia agenda. Nam vbi non est ordo ibi confusio: propterea dicit Apostolus: Omnia secundum ordinem fiant in vobis. Periculis quoque & malis, quæ possunt contingere, prudentia obuiat prout, potest. Iacula enim præuisa minus feriunt.

1. Cor. 3.

Beatus igitur pater Dominicus instituit religionem, quæ vocatur ordo, quia ibi omnia secundum ordinem rationis fiunt. In quo opere elegit optimum finem, scilicet perfectionem caritatis, quæ summopere quærit gloriam Dei & salutem proximi, & vt in omnibus honorificetur Deus. Primo instituit officium diuinum die noctuque dicendum cum missarum celebratione, & modè, & in his sollicitior, & prior omnibus. Quamuis in orationibus in ecclesia vigilaret prope mediam noctem, ipse tamen primus in matutinalibus officiis alacriter & feruenter aderat iubilans in psalmodia, quandoque in vno choro, quandoque in altero & cæteros excitans ad diuinas laudes.

Exinde ordinauit per fratres suos cum magno studio, & zelo procurari salutem animarum per prædicationis exercitium, disputationis contra hæreticos, erhortationum priuatarum, & lectionum, & consiliorum in foro conscientia. Ne autem si non prius fierent discipuli veritatis legendi & audiendo, efficerentur postea magistri erroris docedo & prædicando, voluit, & vt prudens ordinauit fratres suos studere in libris sanctis ad hoc necessariis. Et non solum ipse legit solènter, sed aliquando etiã fratres se cū ducebat ad scholas theologiæ ad audiendū.

Et quia validiora sunt exempla quam verba, ordinauit vitam & conuersationem fratrum in omnibus exemplarem, in paupertate, in castitate, in austeritate: Quia secundum Aug. Venerum caritatis est cupiditas, & perfectio eius nulla cupiditas. Difficile est autem propria possidere sine aliquo visco cupiditatis, ided ordinauit non solum in particulari nil haberi proprium, quod est commune omnium religionū

sed nec etiam in communi voluit immobilia retineri, ne anxietas quotidiani quæstus studium impediret. Prudenter tamen permisit mobilia, vt pecunia & victualia, per annum posse congregari sub custodia pro communitate conuentus, ne Deum tentare videretur.

A.C. 1208.

Insuper, quia pulchra est casta generatio cū claritate scilicet bonæ famæ, vt dicitur Sapi. 4. in delicijs autem periclitatur castitas, ordinauit prudenter ad castigandum corpora, & spiritui subiecta faciendum, prolixa ieiunia septem mensium continuorum scilicet à festo Crucis Septembris vsque ad dominicam resurrectionis, & alio tempore sextis feriis cum quibusdam alijs diebus. Esurum prohibuit carniū, nisi si in infirmitate, non quia de se sit hoc malum, sed quia talis abstinentia congruit religiosis, vt dicitur de cõse. dist. 5. c. carnem. Lineis quoque vti ad carnem, vel in lectis non permisit, sed tantum laneis, nec etiam culcitris.

Et quia vt dicit Salomon. Qui custodit os suum, custodit animam suam, & si inquietum malum est lingua, & ea plena morifero veneno, silentium seruari in certis locis, & horis strictè mandauit sub non leui poenitentia. Omnem vestium pompam, & mollium perpetuo exilio relegauit, vt ipsa quoque castitas clareret. In extremo monuit summopere vitandam esse familiaritatem & frequentiam mulierum, maximè iuuenularum quæ etiam viriles animos emolliunt aut inclinant.

Verum quia vobros religionis, id est finis proximus esse puritas, secundum Ioannem Cassianum, in colla. 1. Moysi, quæ puritas perducit ad perfectionem caritatis ordinauit prudentissimè pater sanctus Dominicus vt constitutiones ipsæ eas omittendo non obligarent ad culpam quæ mentis tollit puritatem, sed ad poenam nisi contra præceptum, vel in contemptum fieret, quia tunc culpa foret grauis. ex his pater quod prudens fuit in ordine statuendo, vt dici possit de eo. Prudentia eius stabiluit cœlos, id est prædicatores.

Hic magnus vocabitur in regno iustitiæ. De eo dici potest id 2. Timoth. 3. & in epist. festi eius. Reposita est mihi corona iustitiæ, id est præmium pro iustitia, quam habui. Siquidem secundum Greg. 12. q. 2. Si sæculi leges summum bonum in rebus humanis est iustitiam colere & sua vniciue iura seruare. Iustus enim malis reddit supplicia conuersis & poenitentibus remedia, indigentibus subsidia. Remota iustitia (inquit Aug. de ciuitate Dei) quid sunt regna nisi latrocinia? Et ided non est crudelitas, sed pietas pro Deo punire crimina.

Cum quadam voce beatus Dominicus cum fratribus tractaret de aliquo negotio Bononiæ sacrista vocauit vnum ex istis fratribus ad audiendum confessionem vnus mulieris (vt punit leuè creditur) dixitque ei. Vna pulchra mulier

Pro Jacob. 3.

Ibid. ca. 4.

Gratiter vt. 1. am.

a Hoc caput ex fructuoso episcopo habet Smaragdus in expositione regulæ S. Benedicti ca. 39. id autem tale est. Carnem cuiquam monacho nec sumendi, nec gustandi est concessa licentia: non quod creaturam Deo iudicemus indignam, sed quod carnis abstinentia utilis, & apta monachis alimetur, seruato tamen moderamine pietatis erga egrotos. hac ibi. Tertia pars hist. Ant. Ec 3 petiit

A.C. petit vos venite citò. Et quamvis sub-
 missè dixerit audiuit in spiritu pater Dominus. &
 zelo honestatis turbatus dixit sacrilege. Confite
 re reatum tuum peus fecit mihi notum, quod
 tu putabas occultum. Et veniam petentem
 disciplinavit foreiter & diu ita vt fratres, mo-
 uerentur ad compassionem propter liuorem
 verberum, & ait. Vade fili, didicisti de cætero
 qualiter intuearis fœminam, vt de colore non
 iudices, ora & tu, vt Deus te faciat pudicum.

Cum beatus dominicus in partibus Tolo-
 losanis conuicisset quosdam de hæresi, nec e-
 mendari vellent, permisit eos igni tradi com-
 burendos. Vnum tamen voluit referuari,
 quem cognouit Dei reuelatione, et si tardè ad
 fidem conuertendum. Qui ab officiali conce-
 sso dixit. Fili adhuc bonus & sanctus eris, et si
 tardè. Quod euenit. Nam post multos annos
 non solum hæresim dimisit, sed habitum ordi-
 nis suscepit, & religiosè in eo vixit.

Pœnitentes consolabatur sub spe veniæ.
 Vnde semel vna dierum post prædicationem
 suam accedentes ad eum quædam matronæ,
 quæ hæresim sapiebant, dicunt ei: Serue dei ad-
 iuua nos. Si vera sunt, quæ prædicasti nos in
 eo errore fuimus. Nam quos tu hæreticos de-
 clastisti nos sanctos viros existimabamus.
 Quas pius pater consolatus inquit. Nolite ti-
 mere. Confido in domino, quia ipse, qui nemi-
 nem vult perire, ostendet vobis, quali Domi-
 no hæcenus adhæsisistis. Factaque oratione ab
 eo viderunt mulieres eam vnum de medio
 earum proflire, qui magni canis præferens
 quantitatem habebat grossos oculos & flam-
 mantes linguam longam latamque, atque san-
 guinolentam, protractam vsque ad umbili-
 cum, caudam curtam, sursumque extensam, po-
 steriorum turpitudinem quocunq; se verte-
 bat ostentans, de quibus fœtor intolerabilis
 exhalabat. Cumque per horam circa illas ma-
 tronas se huc illucque vertisset, demum per
 cordam campanæ ascendens ad summum eam
 panilis, inde dilapsus non comparuit, sed
 post se relinquens vestigia. Conuersus ergo
 ad mulieres sanctus Dominicus ait, ex eo,
 quod coram oculis vestris apparuit figuratè
 potestis deprehendere qualis ille est, cui se-
 quendo hæreticos, deseruistis. Quæ ad veram
 fidem sunt conuersæ pœnitentiam suscipien-
 tes quinimmo aliquæ earum sunt religionem
 ingressæ.

Egentibus quoque liberaliter Deo operan-
 te prouidit, quod & ad iustitiam pertinet. vi-
 sperit (inquit Psal.) dedit pauperibus iustitia
 eius manet in sæculum sæculi. Cum enim Ro-
 mæ esset cum fratribus quadraginta numero
 & vno mane hora prandij panis modicus ef-
 fet, vt pauca frustra ponerentur in mensa, lætis
 vocibus benedictione petacta mensas ingressi
 parum illud, quod ante singulos erat, cum hi-
 laritate capiebant. Et orante patre Dominico
 ecce duo habitu formaque consimiles iuue-
 nes, cum duabus toballis ad collum panibus
 refertis refectorium intrant panesque ponentes
 ante patrem Dominicum inclinantes se
 ante eum recesserunt non ultra visi. Nec mi-
 rum quia ille miserat qui facit angelos suos
 spiritus panem de caelo præstans, habentem

Nota cui
 Domino
 seruiat hæ-
 retici.

Psal. 103.

Sap. 19.

A omnem saporem suauitatis eos pater sanctus
 fratribus distribuit dicens. Comedite fratres,
 & confortamini in domino.

Denique iustus cor suum ad Deum tradidit
 ad vigilandum diluculo, scilicet in oratione,
 quæ est actus religionis, virtutis præcipue par-
 tis iustitiæ. Licet autem quasi tota vita beati
 Dominici posset dici oratio, tamen extra ho-
 ras canonicas nouem modos seruabat orandi
 exterioribus actibus ad interiorem deuotio-
 nem excitandam. Horum primus erat incli-
 nando se ante altare profundè capite & reni-
 bus, ac si per altare significaretur Christus, an-
 te quem se humiliari ostendebat sciens, quia
 oratio humiliantis se penetrat nubes. Sic &
 fratres admonebat inclinari, cum transirent
 ante imaginem crucifixi humiliati pro nobis.

Secundus modus orandi exterior erat, quia
 prostratus erat totus in terram super faciem
 suam. Sicut & Christus in horto oreans proci-
 dit in faciem suam, cum sanguinem sudorem
 emisit. et in corde suo compunctus se ipsum
 erubescens, aliquando etiam altè dicebat. Deus
 propitius esto mihi peccatori. et iterum in Psal.
 Quoniam humiliata est in puluere anima no-
 stra, conglutinat us est in terra venter noster.
 et ad hunc fratres exhortans modum induce-
 bat exemplum magorum, qui præcidentes ad-
 orauerunt puerum Iesum adiucens, quod et
 si ipsi peccata non haberent pro aliis reducibi-
 libus ad pœnitentiam exorarent.

Tertius modus erat, quod stabat erectus &
 cum disciplina se in spatulis catena pereurie-
 bar dicens. Disciplina tua correxit me in si-
 nem disciplina tua ipsa me docebit. et in me-
 moriam & imirationem aliqualem eius exem-
 pli, statuit ordo in profectis diebus disciplinas
 dari virgulis ligneis cù Psal. Miserere, pro pecca-
 tis suis & alienis, proleemofynis seis collatis.

Quartus modus erat genu flectendi seu ge-
 nuflexiones frequentandi, sicut leprosus euan-
 gelicus secundum Marcum genuflexo ante
 Christum dicebat. Domine si vis, potes me
 mundare. et Stephanus positus genibus in ter-
 ra orabat dicens. Domine Iesu suscipe spiritum
 meum, & ne statuas illis hoc peccatum. Et
 non poterat continere aliquando vocem suam
 sed audiebatur à fratribus dicens. Ad te
 Domine clamaui, Deus meus, ne sileas à me
 nequando taceas à me, & assimilabor descen-
 dentibus in lacum. Quandoque loquebatur
 in corde, & vox penitus non audiebatur, &
 quiescebat in genuflexione stupefactus animo
 aliquando diu valde. Et aliquando videbatur
 in ipso modo, aspectu eius intellectu penetrali
 se cœlum, atque cito videbatur exhilaratus
 gaudio extergens lachrymas, defluentes, &
 multum compositè atque agileriter mouebatur,
 etiam sursum erigendo se, & genuflectendo.

Quintus modus orandi est, quia stabat ali-
 quando erectus ante altare toto corpore super
 pedes suos, non appodiarus. nec hærens alicui
 rei, habens aliquando ante pectus suum ma-
 nus expansas ad modum libri aperti. Et ita se
 habebat in modo standi, quasi ante Deum le-
 geres valde reuerenter, & deuotè. Et videba-
 tur tunc in oratione meditari eloquia Dei &
 velut sibi ipsi dulciter enarrare. Ad quod facit

id Psal. exemplum. Stetit Phinees & orauit, &
 cessauit quassatio. Quandoque iungebat ma-
 nus inuicem, extendens fortiter, & ante oculos
 complotos constringens seipsum, & ali-
 quando manus ad humeros eleuans, sicut mo-
 ris est sacerdotis cù celebrat missam, ac si velle
 aures figere ad aliquid percipiendū diligētius.

Sextus modus est, quod aliquando manibus
 & vlnis expansis ad similitudinem crucis, ve-
 hementer extensus & reclusus erat secundum
 possibilitatem suam, quomodo orauit, quan-
 do resuscitauit Napoleonem à mortuis Romæ
 in ecclesia sancti Xisti. Eleuatus etiam à
 terra fuit ab astantibus visus. Hoc modo Chri-
 stus orauerat, quando pendens in cruce cum
 lachrymis, & clamore valido, secūdū apostolū
 ad Hebr. exauditus est pro sua reuerētia. Et
 id Psal. Tota die expandi ad te manus meas.

Septimus modus erat, quod aliquando o-
 rando totus erigebatur ad cœlum per mo-
 dum sagittæ erectæ de arcu extenso proiectæ
 sursum in directum, eleuatis manibus sursum
 supra caput fortiter extensis atque coniun-
 ctis inuicem, vel aliquantulum ampliatis qua-
 si ad aliquid recipiendum de caelo. Et credi-
 tur, quod agebatur tūc ei gratia, & rapiebatur,
 & ipetabatur à deo pro ordine dona, & gratias.
 In illo autem modo orandi sanctus pater non
 diu stabat, sed reuertebatur in seipsum, quasi
 de longinquo veniens & velut peregrinus
 mundo videbatur. Orans autem sic, aliquan-
 do auditus est à fratribus dicens. Exaudi vocē
 deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extol-
 lo manus meas ad templum sanctum tuum.

Octauus modus erat, quod post horas cano-
 nicas, vel sumptionem cibi & gratias delibut-
 us spiritu deuotionis quam hauserat ex di-
 uinis verbis dictis in horis, vel in lectione
 mensē cito ponebat se ad locum aliquem soli-
 tudinis in cella, vel alibi, vt legeret, vel oraret
 & sedebat quietus, & expandebat librum ali-
 quem ante faciem suam munitus signo crucis
 & legebat, & afficiebatur mente dulciter, ac si
 audiret Dominum loquentem, sicut in Psal.
 dicitur. Audiam, quid loquatur in me Domi-
 nus Deus. Et quasi cum socio disputaret, nuti-
 tibus & mente, modo impatiens videbatur
 non quietus auditor disceptare, & lucrari, &
 aridere simul, & flere, & intuitum figere, &
 submittere, & iterum loqui silenter, & pectus
 tundere. Mos iste erat viro Dei ex lectione su-
 perferri ad orationem, & ex meditatione ad
 contemplationem. et cum solitarius legeret
 venerabatur librum, inclinabat se libro, & ali-
 quando osculabatur præcipue euangelia, ali-
 quando ponebat faciem in manibus, quando-
 que capitis velabat.

Nonus modus est, quando discurrebat de
 patria ad patriam, maximè in locis solitariis,
 ludebat cum meditationibus suis: dicens ali-
 quando sociis. Scriptum est in Osee. Ducam
 eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Vn-
 de & à socio declinabat, vel præibat, vel po-
 tius sequebatur eum à longè. Et mos erat ei in
 tali oratione & meditatione, ac si abigeret fa-
 uillas vel muscas à facie sua & munebat se sæ-
 pè signo crucis, et putabatur fratres, q; in isto mo-
 do orandi pater sanctus adeptus sit medullam

intelligentiæ sacrorum eloquiorum. ex his mo-
 dis orandi deprehenditur, quia verè hic homo
 iustus erat. Multum autem valet oratio iusti
 (inquit Iacobus 5.c.) assidua.

Hic vocabitur magnus in regno fortitudi-
 nis. Huius officium est aggredi ardua & aduer-
 sa æquanimiter ferre. De ipso patre dominico
 dici potest illud Prou. vlt. fortitudo, & decor
 indumentum eius. (Decor honestatis vtique)
 manum suam misit ad fortia: quando ordinem
 instituit ad tantū officium deputatū. et quam-
 uis semel, quos congregauerat iam discipulos
 tentati à satana ab eo recessissent tribus tan-
 tum cum eo remanentibus, non tamen pro-
 pter hoc turbatus est, aut ab inceptis resiliuit:
 & quos verbis retinere non valuit, orationi-
 bus reuocauit. Sciebat enim vt ait Greg. 7. q. 1.
 c. aduersitas. Aduersitas, quæ bonis votis obii-
 citur, probatio virtutis est: non indicium re-
 probationis: In prædicando contra hæreticos
 multas sustinuit persecutiones cum omni
 constantia. Nam aliquando sputa, & lutum ia-
 ciebat in eum, & paleas à tergo ligabant in
 derisum. nec tamē ille à prædicatione cessabat.

Vna dierum cum pertransiret per loca, in
 quibus sibi paratas suspicabatur insidias ab
 hæreticis intrepidus & alacer incedebat. Quod
 illi insidiantes ad iniuriandum plurimum ad-
 mirati se manifestantes dixerunt ei. Neque tu
 times mortem? Quid acturus eras si te com-
 prehendissemus? Quibus ille. Rogassè (inquit)
 vos, ne breui compendio mihi vitam auferre-
 tis, sed truncatis minutim articulis corporis
 & digitis, postea manibus, & pedibus, & bra-
 chiis, & tibiis & ante oculos meos positis po-
 stea oculos ipsos erueretis, & sic truncatum in
 meo sanguine, volutari permitteretis, aut pror-
 fus ad libitum de cæteris. Quod intelligentes
 hæretici se retraxerunt ne magis obsequi,
 quam persequi viderentur.

Non solum ergo aduersa & mortis pericu-
 la non formidabat, sed & ipse appetebat, vt di-
 cerè posset cum apostolo. Cum infirmor: tūc
 fortior sum & potens. Vnde & interrogatus
 semel, quare libentius moraretur Carcaffone
 quam Tolosæ? Respondit: Quia Tolosæ non
 mihi imminer tantum periculum mortis.

Cum quidam prælati se parassent ad eun-
 dum ad quandam ciuitatem, propter hæreti-
 cos confutandos in disputationibus, scilicet
 cum apparatu & pompa incederent, ait ad eos
 pater. Non sic fratres & patres procedere nos
 oportet nō sic cum huiusmodi armis cōtra gi-
 gantem hæresis, sed in funda & lapide in hu-
 militate, in patientia, & exemplo austeritatis
 veræ exempla hæreticorum falsa & simulata
 conuenit rerundere, suasionēque sua induxit
 eos discalceatos, & abiectos proficisci. Et cum
 non benè viam scirent, interrogauerunt
 quemdam eis obuium de via, ignorantes
 illum esse hæreticum, prout erat. Qui ob-
 tulit se ad eundum cum eis pro directione
 viæ. Sed vt perfidus & malignus, duxit eos
 per vias asperas, & sentibus plenas, studiosè
 ad affligendum eos. Qui à spinis ita pun-
 gebantur, vt sanguis è cruribus exiret.
 Sed gloriosus pater eos confortabat ad pa-
 tientiam dicens. Viriliter procedamus securi de
 E e 4 victo

A.C.
 1208.

A.C.
 1208.

Psal. 27.

Psal. 84.

Psal. 17.

F

id

A.C. 1108.

victoria iam enim peccata nostra purgantur in sanguine nostro. Qui utique prosequentes iter collegerunt de spinis vvas. Nam ille conductor exemplo patientia illorum conuersus est ad fidem, & applicantes ad locum haereticos confutarunt ad consolationem fidelium.

Hic magnus vocabitur in regno temperantia. Haec moderatur passiones concupiscibilis ut frango rationis retrahat sensus exteriores a delectationibus illicitis in cibis, & potibus, & venereis, & vestium pompis. Modestia vestra (ait apostolus) nota sit omnibus hominibus, ad Phil. 4. et sapiens, post concupiscencias tuas ne eas. Non enim satiatur oculus visu, nec auris auditu inquit Salomon Ecclesias j. Et idem de aliis sensibus, gustu, olfactu, & tactu. Et idem secundum philosophum sensualitas castiganda & retinenda est, ut puer, qui non quaerit nisi delectabilia corporis. Tantae abstinentiae & modestiae erat, hic pater sanctus, ut cum Apostolo diceret. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Carnem utique suam assidua cibi & potus parcitate restrinxit ut sacra eius testatur historia. Ieiunia continuabat etiam in via. Per decennium vinum non bibebat, etsi postea propter infirmitatem stomachi coactus sit vinum bibere ab episcopo suo, ita tamen lympha diluebat, ut vix in eo saporis vestigium remaneret. Vnam quadrage simam in pane & aqua integram ieiunauit, praedicando, cilicium ferendo ad carnem super tabulas quiescendo in nocte, indeque tali exemplo secuta est conuersio eorum, apud quos hospitabatur ad fidei veritatem.

Corin. 9.

Temperantia D. Domini, mira. l. 3. ca. 12.

Cibis carnum vix in infirmitate vesceretur. Nullo ynquam lecto in domo, vel extra conuentum, sanus vel infirmus vti voluit, nisi terra, vel tabula, crate, stramine, palea vel saccone. Vestibus vilissimis utebatur, nec erubescat etiam inter magnos deformi habitu apparere. Curtum & vilissimum aliquando scapulare deferens, cappa operite noluit in praesentia magnarum. Contentus tunica sola fuit tam hyeme, quam aestate. Iacebat in domo vestitus, sicut in die ambulabat, nisi quod de nocte solutares extrahebat. Catenam ferream semper deferbat super lumbos accinctus, qua per tres disciplinas quotidie purissimum corpus macerabat, ut supra dictum est. Vigiliis multum incumbebat. Post completorium oratione facta faciebat fratres dormitorium intrare, & se ad orandum in ecclesia occultabat. Orabat autem aliquando cum clamore valido, maximoque gemitu ad tantum prorumpere planctum ut de vicino dormientes excitarentur a somno & ad lacrimas mouebantur & post lacrymarum fluium vix humi dans corpusculum.

Sup. ca. 52.

Quis in tantis virtutibus eo humilior? Insufficientem se clamabat in capitulo generali tali officio gubernandi, alium suadens procurari dignitates episcopales pluries sibi oblatae renuit. Miracula, quae per eum Deus faciebat, occultare satagebat. Vnde cum semel in via miraculum quoddam fecisset appropinquans ciuitati socio dixit. Ecce ciuitatem ingredimur si sciant homines miraculum factum,

reputabunt nos sanctos cum simus peccatores, & idem tibi praecipio, ut nemini dicas, dum vixeris. Honorius quoque papa, cum puerum sanctus resuscitasset, ordinauit illud ad Dei gloriam publicari. Quod praesentens Dominicus, supplicauit ei nullo modo hoc fieri: alias si publicaretur mare transiret nunquam amplius eum visurus.

De castitate quid dicere oportet; cum virgo semper fuerit purissimus? Quinimo quidam scholaris lubricus, qui continere non poterat, osculans manum eius cum populo more solito predicasset, tantam sensit ex manu eius fragrantiam odoris quantam nunquam perciperet ex qua talem percipit cum odore gratiam, & vigorem, ut postea castus & honestus efficeretur. Is igitur virtutum perfectio ne ornatus, magnus profecto vocatur in regno caelorum.

De dono gratiae D. Dominico collatae

§. II.

QUARTVM ad secundum principale gloriosus patriarcha Dominicus vocatur merito magnus in regno caelorum. i. gratiarum affluentia. de quo potest exponi illud Eccles. 43. Species caeli gloria stellarum super caelos septem planetarum est octaua sphaera. i. caelum sydereum in quo fixa sunt sydera, vnde & firmamentum dicitur. Et quemadmodum stellae caeli illius praemultitudine dinumerari non possunt, nec gradus gratiae sanctorum. Nullus enim sanctus ita fuit in tanta gratia sublimatus quin semper potuerit in ea crescere magis qua gratia Deus habitat in sanctis secundum illud Esa. 66. Caelum mihi sedes est. i. anima mediante gratia. et gratia Dei (ait apostolus ad Ro. 6.) vita aeterna, ipsa est, quae facit opera nostra Deo gratia, & meritoria vita aeterna. Haec copiosa fuit in dominico, ut dicere possit id Apostolus. i. Cor. 13. Gratia Dei sum quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed semper in me manet.

Hanc gratiam gratum facientem suis meritis & precibus pluribus impetrauit, ut patet exemplum de magistro Conrado, qui suascientia conductus erat ad legendum Bononiae: qui cum mundanis esset implicatus, orante pro eo beato dominico vna nocte mane diei assuptionis beatae Mariae cantore inchoante hymnum prime scilicet. Iam lucis orto sydere, accessit praefatus magister Conradus ad pedes beati Dominici in choro existens, & torus gratiae vino ebrius, petiit instanter habitum & accepit.

Quidam etiam adulescentulus nomine Thomas, quem propter sui puritatem & simplicitatem teneret diligebat ita, ut filius eius diceretur seductus a quibusdam sociis laicis reuertebatur ad saeculum. Quod cum patri gelatum esset, orationi pro eius salute se dedit, qua subito eum reduxit ad viam gratiae. Nam cum exiit iam habitu religionis camisiam seculari indueret cepit clamare foriter. Ita me comphite, ut ignis, cito extrahite eam a me, quia torus ardeo. Sicque inter ista compunctus ad religionem rediit, & gratiam.

A.C. 1204.

Gratia Dei praestantia.

A.C. 1108.

Gratia gratis datae non est generata.

Ths. in 1. 2. q. 1. 4.

Th. 11. 1. Cor. 9. 1. Et c. 5.

Sapientia & scientia quomodo sunt dona & virtutes & gratiae gratis datae.

Eccles. 48. Acto. 6.

S. Dominicus verbis moniales in vnum locum conuincit. lib. 1. c. 4.

Fides vtriusque gratis datae quid.

A.C. 1108.

Innumeros alios reduxit ad gratiam haereticos & infideles peccatores. Verum in sanctis reperitur non solum gratia gratum faciens omnibus necessaria, ex qua oriuntur cunctae virtutes, sed aliquando etiam gratia gratis data, de qua ait Apostolus. j. Corin. xij. Diuisiones gratiarum sunt, idem vero Dominus. Alij datur per spiritum sermo sapientiae, alij sermo scientiae in eodem spiritu, alij fides, alij prophetia, alij gratia sanctorum, alij operatio virtutum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, alij discretio spirituum in eodem spiritu. Nouem ponit genera gratiarum, quae dantur aliquibus sanctis quandoque, non ut habitus permanentes, sed ut passiones transeuntis secundum Thomam, & ad utilitatem ecclesiae dantur, & ad manifestandam sanctitatem alicuius, ut habeatur in reuerentia, & probandum veritatem doctrinae eius. Has omnes fere reperitur habuisse Dominicus.

Vbi primo sciendum quod sapientia, & scientia a propheta Esaia numerantur inter dona spiritus sancti, ab Apostolo inter genera gratiarum: Philosopho inter virtutes intellectuales, sed differenti ratione. Nam dona sunt in quantum importantia quaedam notitia a Deo infusa, sapientia quoad diuina, scientia quoad humana agibilia eum quodam gustu suauiter, ut illam omnibus proponat mundanis. Gratiae vero sunt gratis datae, aliquibus, ut scilicet quis sciat & loquatur de diuinis quoad sapientiam, de humanis & moribus quoad scientiam suauiter, & efficaciter non ex studio, sed diuina infusione, vnde dicitur sermo sapientiae & scientiae sermo. Virtutes autem sunt intellectuales, in quantum quis ex exercitio lectionis, & audiendi per rationes humanas cognoscit superna & diuina quoad sapientiam, & naturalia quoad scientiam. Omni isto triplici modo beatus Dominicus habuit sapientiam & scientiam, ut de eo dici possit, quod dicitur de Helia. Surrexit Helias qua signis, & verbum eius, ut facula ardebat. Nec poterat resisti (ut dicitur de Stephano protomartyre) spiritui, & sapientiae, quae per os eius loquebatur.

Cum Romae moniales in omnibus pene monasteriis viuerent multum dissolute & seculariter, decreuit Honorius papa reducere omnes ad vnum locum, in quo clausae simul religiose viuerent. Hoc autem executioni mandandum commisit tribus, cardinalibus, & beato Dominico. Qui omnes collegit in ecclesia sancti Xisti, facti ibi solemniter monasterio cum debita clausura, normam religiose viuendi eis tradens, sub habitu ordinis, & cura fratrum praedicatorum. Licet enim multas inueniret contrarietates, & impedimenta ab ipsis, & co sanguineis earum hoc recusantibus, tamen ita suauiter & efficaciter loquebatur de diuinis & sanctis moribus, ut omnes demum acquiescerent verbis eius.

Fides prout est gratia gratis data importat quandam certitudinem mentis de inuisibilibus, vel talem notitiam, quod efficacibus verbis ostendit ratione persuasibiles fidei. Hanc ostendebat se habere beatus Dominicus, cum

& in missa ita copiose flebat, ac si Christum videret in altari. Et cum proficisceretur cum episcopo suo Didaco in Italiam, quando adhuc iuuenis erat prima nocte, qua declinauerunt ad hospitium, hospitem suum, quem inuenit haereticum, tam efficaci ratione, quam irrefragabili persuasione ad fidem conuertit.

Ut verus propheta multa reuelauit aliis futura, vel occulta, ac si praesentia essent, ut mortem comitis Montisfortis, & mortem regis Aragonum. Item cum magna siccitas esset, ita quod circa festa natalia adhuc non erat seminaequum propter hoc, & populo praedicaret, sciens eorum super hoc afflictionem consolatus est, praedicans pluuiam quam citissime descensuram. Quod subito contigit. Quendam fratrem euntem ad praedicandum occulte habentem secum pecuniam cognoscens quare redarguit.

Gratia fuit plenus sanctorum. Nam fratrem Rodolphum procuratorem fratrum febricitantem ad mortem subito oratione sanitati plenè restituit, & multum a quarta liberauit in vita existens. Nam post mortem variis infirmitatibus occupatos spiritus reddidit.

Operatio virtutum dicitur operatio eorum quae per viam naturae fieri non possunt. Insufficiunt enim, & si per medicinam sanari possunt: mortuorum tamen resuscitatio, nulla naturae potentia fieri potest. Et haec etiam gratia claruit beatus dominicus. Nam tres mortuos eum clare constat Romae resuscitasse, scilicet filium viduae parvulum Neapuleonem athenem nepotem cardinalis de fossa noua, & architectum, etiam alios plures resuscitatos suis se narrat Vincen. specu. hist.

Gratia linguarum non caruit. Nam cum iter faceret cum quibusdam alienigenis, & eorum, qui ei necessaria & socio in via ministrabant, quorum idioma ignorabat, oratione impetrauit eorum lingua loqui, quod assecutus est ad consolandum illos diuinis verbis.

Interpretatio sermonum spectat ad expositionem scripturarum in locis obscuris, ex diuina infusione, non per studium humanum. Et hoc nec sibi defuit, nam & quosdam libros scripturae postillauit, ut euangelium Matthaei & epistolae Pauli, quae opera aliqui fide digni retulerunt se vidisse.

Ad discretionem spirituum pertinere videtur investigationes, quae homini suggeruntur sibi vel alijs, sub specie boni discernere, quando verè ex Deo sunt, vel diabolo. Et haec gratiam habuit Dominicus cum diabolum in specie iuuenis venientem ad confessionem cognouit. Haec omnia punctuatum tacta in legenda inferius patet. Hic ergo magnus vocabitur in gratiarum affluentia.

Operatio virtutum quid.

Vin. l. 2. spec.

Diuinitus donum lingua guarum cepit. l. 3. v. c. 8.

Interpretatio sermo num quid sit.

Discretio spirituum.

De excellentia doctrinae D. Domini.

Caelum Crystallinum quid sit, vide D. Thom. in 1. p. q. 68. a. 4.

§. III.

Hic magnus vocabitur in regno caelorum id est scientiarum peritia. Super caelum sydereis, quod dicitur octaua sphaera, ponitur a theologis

A.C. 1108. à theologis aliud cœlū admodū aquarum con-
gelatarum, vnde dicitur cryst. de quo P.A.
quæ, quæ super cœlo sunt, laudent nomen Do-
mini. Et hoc secundum eos dicitur primum
mobile quod mouet alios cœlos, vnde potest
apte significare notitiam scientiarum. Cogni-
tio enim videtur primum mouens hominem
ad opera virtuosa. Nam vt ait Augu. Inuisa di-
ligere possumus, incognita nequaquam. Obie-
ctum enim mouens voluntatem ad amandum
& exequendum est bonum cognitum.

Hic magnus vocabitur in regno cœlorum.
id est scientiarum. Nam in studio generali Va-
lentiæ in Hispania, traditus fuit adolescens ad
artes liberales discendas, in quibus spatio
breuiori profecit supra multos coetanos suos
doctrinæ, pro qua fuerat missus intentus, q-
missis vanitatibus, & lasciuia, quibus se solent
adolescentuli implicare. Talium enim scien-
tiarum notitia multum confert ad intelle-
ctum scripturarum, & hæreticos conuin-
cendos.

Vnde Eugenius a papa mandat episcopis
& aliis quod cura omnino & diligentia ha-
beatur, vt magistri & doctores constituantur,
qui studia literarum, liberaliumque artium
dogmata assidue doceant, quia in his maxime
diuina manifestantur, & declarantur mandata.
di. xxxvij. de quibusdam. Et in huius figuram
mandauit Deus, vt Israelitæ vas aureis & ar-
genteis mutuo acceptis poliarent Agyptum,
ad significandum, quod aurum sapientiæ, &
argentum eloquentiæ (quæ reperitur in li-
bris gentilium) in vsum nostræ eruditionis
conuertere possumus. Verum in his morari
non decet, sed transire ad sapientiam scriptu-
rarum, & sacræ theologiæ. Hæc est enim sapi-
entia domina, quæ edificat domum ecclesiæ &
conscientiæ, cum septem columnis seprifor-
mis gratiæ, quæ conuiuium parat refectionis
internæ, cuius ancillæ sunt artes liberales, vt
dicitur Prou. ix.

Ad hanc totum se applicans beatus Domi-
nicus, amore eius noctes pene ducebat in som-
nes, vt sacræ eius testatur historia. Indeque hau-
sit auidè, quod postea effudit abundè. Magister
quæ factus in sacræ theologia, primusque ma-
gister sacri palatii (quæ postea dignitas ordini
prædicatorum fuit indulta) legit in curia Ro-
mana, & in aliis locis plures libros paginæ
sacræ, disputans frequenter contra hæreticos,
& prædicans & exhortans cunctos fideles, &
maximè per ordinem suum, cui solus colla-

*Citatur apud Anselmum lib. 9. c. 2. ex Syno-
do habita Romæ in consistorio Lateranensi à Beato
: : : : In Policarpo lib. 4. tit. 3. 2. eodè modo & ad-
ditur nomen Eugenij. Ex quo etiam citat Iuo par. 2.
c. 210. Inuentum vero est in Synodo Eugenij Papæ
2. & in Synodo Leonis 4. quarum synodorum exem-
pla sunt in Vaticana Bibliotheca. hoc autem decretum
renouauit sacro sancta Synodus Tridentina sess. 5. c.
1. de reforma. quatenus præcipit, vt ritinam ex qua
est clerici & populi multitudo, vt theologia lectio in
eis commodè haberi non possit, saltem magistrum ha-
beant ab episcopo cum consilio Capituli eligendum,
qui clericos alioque scholares pauperes grammati-
cam gratis doceat, vt deinceps ad ipsa sacræ scriptu-
ræ studia quæuente Deo transire possint.*

Hoc in-
quit Aug.
lib. 10. de
Tri. c. 1.

Studia ge-
neralia v-
niuersita-
tes vocat.

Nō decet
in profa-
nis literis
immorari

tus est titulus prædicatorum.
Nec reperitur religio aliqua (licet qualibet
habuerit peritissimos viros) cuius fratres edi-
derint tot libros, & ita morales, & viles, sicut
religio prædicatorum. Vnde aptè habuit visio-
nem rei congruentem quidam doctor, qui
cum resumeret lectionem, quam de mane erat
in scholis lecturus, aliquantulum dormitans
vidit in somnis septem stellas sibi præsentari,
quæ totum orbem illuminabant. Expergef-
ctus cum hora iam aduenisset legendi, ecce se-
ptem fratres cum beato patre Dominico in-
grediuntur. Hos ducebat beatus dominicus
ad audiendum, vt plenius instructi, veracius
doherent. Intellexit doctor illos fratres per il-
las stellas eo numero, & opere designari, vnde
plurimum eos generatus est affectu. Sed plen-
ius possumus per septem stellas hos septem
notabiles doctores intelligere filios beati domi-
nici, qui natus visus est cum stella in fronte
ecclesiæ illustrare, vt etiam cantat oratio
de eo. Primus fuit Beatus Thomas de Aquino
summus doctor in theologia, cuius doctrina
sufficiens esset ad plenam instructionem ec-
clesiæ contra omnes errores. Secunda stella
beatus Petrus martyr, & inquisitor hæretico-
rum, Tertia stella Albertus magnus & in phi-
sophia summus. Quarta Hugo primus cardina-
lis ordinis qui postillauit totam bibliā. Quin-
ta Petrus de tarantasia dictus papa Innocen-
tius quintus qui scripsit super sententias & e-
pistolâ Pauli. Sexta Nicolaus magister ordi-
nis, cardinalis & postea papa benedictus vnde
cimus pro sua scientia & bonitate papa crea-
tus. Septima Raimundus compilator decreta-
lium vel sanctus Vincentius prædicator apo-
stolicus. Hi sua maxima sapientia totam illu-
strant ecclesiā, hic igitur magnus vocabituri
in regno cœlorum, id est omnium scientia-
rum.

Super omnes prædictos cœlos extat deci-
mum quod dicitur empyreum ab igne perfe-
ctissime charitatis, in quo residet Deus cum
sanctis in gloria. Et in hoc post alios cœlos ec-
clesiæ militantis, vocabitur beatus Domini-
cus magnus in regno cœlorum ecclesiæ trium-
phantis.

Quomodo idem ordo à Domino Iesu
sue genitrici Mariæ sit cōmēdatus
& magna illius ordinis ab i-
nitio institutionis erga
B. V. pictas, etiā vide
Ca. li. 5. de B.
V. ca. 27.

CAP. III.

Ciendum primo, quod beata virgo
Maria procurauit ordinē prædica-
torum, habitum dedit, & se prote-
ctricem eius ostendit multipliciter.
Mortuo Innocentio & Honorio tertio in pon-
tificatu succedente, beatus dominicus, post-
quam eum fratribus suis decreuerant regulam
beati Augustini eligere, secundum quam pro-
fiterentur additis pluribus constitutionibus
de

de communi consensu assumptis, reuersus ad
curiam instabat apud Honorium præfatum
pro confirmatione ordinis. Romæ igitur no-
cte quadam orationi incumbens vigilanter vi-
dit ad partem dexteram exurgere filium in ira
sua, vt interficeret omnes peccatores terræ, &
dispenderet omnes operantes iniquitatem. Sta-
bat autem in æthere aspectu terribilis & con-
tra mundum in maligno positum lanceas tres
vibrabat, quarum prima superborum ceruices
et ceteras transigeret altera cupidorum viscera
effunderet, tertia concupiscentiæ carnis dedi-
tos perforaret. Cuius iræ dum nemo posset re-
sistere occurrit propitia virgo mater, & pedes
amplectens eius rogauit, vt parceret eis, quos
redemerat, & iustitiam misericordiam tempera-
ret. Ad quam filius. Nonne vides (inquit) quan-
ta mihi irrogantur iniuriæ. Iustitia mea tanta
mala non sustinet impunita. Tunc mater. Tu
scis (ait) qui omnia nosti, quia hæc est via, per
quam eos ad te reduces. Habeo seruum fide-
lem, quem mittes in mundum vt verba tua an-
nunciet eis, & conuertentur ad te omnium sal-
uatorum. Alium quoque habeo seruum, quem
ei dabo adiutorem, vt similiter operentur. Fi-
lius dixit. Ecce placatus suscepi faciem tuam.
verumtamen ostende mihi, quos velis ad
tantum officium destinare. Tunc Domina no-
stra obtulit beatum Dominicum Iesu Christo.
Et ait Dominus matri, Bene, & studiose faciet,
quod dixisti. Obtulit quoque, & sanctum Fran-
ciscum, quem similiter dominus laudauit.
Sanctus quoque Dominicus in visione con-
siderans socium diligentem, quem prius non
noerat in crastinum eum in ecclesiâ exiit,
qui in nocte viderat, recognouit, & in oscula,
sancta ruens, & sinceris amplexibus, dixit. Tu es
socius meus, tu curres pariter mecum. Stemus
simul, & nullus aduersarius præualebit. Visio-
nem etiam sanctum Franciscum meruimus ac-
cipere, cui eam beatus pater dominicus ante
confirmationem ordinis patefecit. Qua robo-
ratus, certusque factus ad præfatū Christi vica-
rium accedens seruus Dei Dominicus, iuxta
propositum ordinationem conceptam, confir-
mationem ordinis prædicatorum, & omnium
quæ obtinere voluisset, opitulante Dei gratia
plene per omnia impetravit.

Si quis magnæ huius rei processum curauit
rit aduertere admiratione vehementi tenebitur,
stupens, quod hoc tam humilis extremæ
paupertatis, nullo humano fultu auxilio, apud
excellentiā apostolicam gloriosissimumque
cardinalium cœtum præualuerit hoc arduum
pietatis negotium solus tam efficaciter exequi
tamque facilliter consummare. Sed verè non
humana industria, immo potens Dei sapientia
prout voluit, per humilem seruum perfecit hæc
omnia, sicut obtinuit Dei genitricis interces-
sione veneranda.

Vbi etiam sciendum, quod similem visio-
nem habuit quidam monachus, qui infirmatus
in cœlesti raptus, sine sensu & motu, tribus die-

bus permansit, & ad se reuersus protunc ex hu-
militate, quæ viderat in cœlesti retinuit, sed in
processu temporis videns fratres ordinis in ec-
clesiâ prædicare pauperes, & humiles habitus
vocans eos postea ad partem interrogans de
religione eorum, tunc patefecit eis visionem
habitam in illo raptu, quod scilicet viderat
Dei genitricem flexis genibus, & iunctis mani-
bus filium deprecantem pro humano genere
contra ipsum iratum, vt expectaret ad pœni-
tentiam. Cumque dedisset pluries repulsam,
eo memorante beneficia collata de missione
patriarcharum, prophetarum sui aduentus, apo-
stolorum, & martyrum: demum placatus dixit
se missurum prædicatores: ad quorum do-
ctrinam si non emendarent, veniret contra
eos.

Item quidam alius ex mortuis resurgens,
retulit de virgine deprecante filium turbatum
pro humano genere, & deinde placatum pro-
mittendo mittere prædicatores. Magnus e-
tiam pater Stephanus Cartusensis ordinis ma-
gnæ sanctitatis, prænucauit suis fratribus or-
dinem prædicatorum in breui, rogans, vt in
magna reuerentia & cordiali affectu eos reci-
perent, quod & fecerunt. Abbas Ioaachim in-
finitur Floriacensis monasterij, etiam in suis li-
bris & expositionibus scripturarum prædixit
ordinem prædicatorum futurum, mandans
suis vt cum exurgeret, cum omni reuerentia
eos susciperent, & deuotione, quod & fe-
cerunt cum cruce & processione obuiam
exeuntes.

Item cum Romæ apud sanctam Sabinam
in ecclesia fratrum more solito pernoctasset
beatus Dominicus orando, noctis medio cum
quietem teneret fratres, ingressus dormito-
rium in vna eius parte, constitit orans, eleuatis
que oculis in partem alteram respiciens, vidit
tres virgines admirandæ pulchritudinis, quarum
media præ aliis incomparabili decoris
specie rutilabat, vna ex iis, quæ erant altrinse-
cus à latere, portabat. simul, vas splendidum
& ornatum, altera vero gradienti. reginæ in
medio asperforium porrigebat. Transiens au-
tem regina cum virginibus per dormitorium,
singulos fratres suis acquiescentes in lectulis as-
pergebat, benedicensque eos crucis signacu-
lo consignabat. Vni autem ex quiescentibus,
hanc gratiā asperforium & benedictionis peni-
tus denegauit, vt discant posteris, quam religio-
nis disciplinam pudicitiaque custodiam vult
in nobis etiam dormientibus visitans nos om-
ni tempore mater misericordiæ inuenire. Con-
siderauit itaque pater almus hoc intuens fra-
trem illum, insurgensque ab oratione processit
reginæ obuiam vsque ad medium, vbi lampas
dormitorij dependebat, vt se prosternens ante
pedes eius suppliciter orauit dicens. Obsecro
mea domina indica seruo tuo, quæ sis. Hoc li-
cet diceret, tamen eam in spiritu cognoscebat.
Eo tempore antiphona, Salue regina, in conu-
tu fratrum & sororum tantum genibus
flexis dicebatur. Respondit seruo suo domina
dicens: Ego sum illa misericordiæ regina, quæ
omni sero deuotis mentibus inuocatis, & cum
dicitis. Eia ergo aduocata nostra, prosterne me
coram

Ordo præ-
dicatorum
mutis præ-
dictus l. 1.
c. 12.

Reuelatio
facta D.
Domini-
co. l. 1. c. 13.

Non hu-
mana
industria,
sed diuina
generali-
tatis in-
uentione

Monach-
us quod
vbi dicitur
vbi dicitur
vbi dicitur

1. CA. 1212.

coram filio meo, deprecans eum pro conseruatione ordinis istius. Tunc sumpta fidelis seruus fiducia quæsiuit inquirens. O domina, qui sunt quæ comitantur te virgines istæ pulcherrimæ? Respondens illa dixit. Hæ sunt Cicilia, & Catharina. Iterum ille. Cur misericordiæ mater (inquit) transeundo illum fratrem præteristi? Cui, dixit, quia non habuit se decenter. Deinde cum fratres reliquos circumisset, & aspergendo signasset, disparuit. At vir sacer ad locum rediit, ubi prius steterat ad orandum.

Visio eiusdem extra scripti. ibid.

Et ecce repente facta manu Domini super eum, raptus est in spiritu ante Deum, & vidit Deum sedentem, & matrem ipsius, quæ sedebat ad dexteram eius, virginem gloriosam amictam cappa coloris sapphirini. Aspiciens autem in circumitu vidit ex omni natione spiritualium patrum, qui ex sacris religionibus Christo, & filios, & filias spirituales genuerunt multitudines innumeras in conspectu altissimi gloriantes. Et cum nullum illic conspiceret suorum filiorum, erubescens, compunctus ex intus amarissimè flere cœpit. Extrinseus ergo à gloria maiestatis Domini, stetit à longe nec audebat vultui gloriæ, & virginis excellentiæ propinquare. Innuit autem ei manu domina, ut ad se veniret. At ille tremens & pauens non præsumpsit accedere, quousque cum simili vocauit Dominus maiestatis. Accessit itaque homo compunctus, & humilis spiritu, & contrito corde, amarissimis totus perfusus lachrymis, filij & matris propriis pedibus deuotissimè & humillimè se prosternit. At consolator flebilis Dominus gloriæ, dixit ei. Surge. Qui cum staret coram domino, interrogauit dicens. Cur sic amarissimè ploras? Qui ait. Quia in conspectu tuæ gloriæ omnis religionis homines intueor, de mei verò ordinis filiis hic, pro dolor, nullum aspicio. Cui dñs. Vis videre ordinem tuum? At ille. Hoc desidero dñe. Tunc filius manum suam sub scapulari virginis matris suæ ponens dixit ad illum. Ordine tuum matri meæ commisi. Et cum hoc pio haberet affectu, ordine suum videre desiderans, dñs iterum dixit ei. Omnino vis eum videre? Respondit. Hoc affecto mi domine. Et ecce mater virgo domini sicut placuit filio, cappam decoram qua operiri videbatur, euidenter patefaciens aperuit, & expandens coram lachrymoso Dominico seruo suo. (Erâtque hoc tantæ capacitatis & immensitatis vestimentum, quod totam celestem patriam amplexando dulciter continebat) sub hoc securitatis tegumento, in hoc pietatis gremio, vidit ille contemplator sublimium, & perspector domini secretorum Dominicus, fratrum sui ordinis innumeram multitudinem, singularis protectionis custodia & brachiis amoris peculiaris complexam. Conuersus est ergo luctus eius in gaudium, & lamentum in iubilum, & exultans spiritu prostratus, gratias egit domino filio, matrique eius virgini gloriosæ.

Tunc ad se reuersus ad matutinas cum campana signum dedit & fratres continuo surrexerunt finitis matutinis conuocatisque ad capitulum fratribus, prædicauit magnum sermonem & pulchrum: exhortans eos ad amorem virginis matris, quia fuerat consolationis eius liberibus fatiatus. Post hæc fratrem benedictionis gratia expertem leniter alloquens, ipsum reperit à culpa penitus alienum, sed tamen didicit, quod ex somno expergestus se inuenerat enudatum. O quanta fratribus prædicatoribus indicta est necessitas discipline, & custodia pudicitia, qui etiam ignorantes & nolentes illos misericordes oculos à nobis avertimus qui clementer aspiciunt? Quanta ab eis veneratione colenda est, quanta virgo excellentissima genitrix Christi, dignissima, mater nostra benignissima caritatis laude prosequenda est: cui à maiestate committimus, sub cuius radiis protegimur, cuius manu benedicimur, cuius gratiæ rore profundimur, cuius interuentu dilatamur: consolamur & saluamur. Hæc est que patrem nostrum beatum Dominicum, tanquam suum seruum fidelissimum filio obtulit, cui frequenter apparuit, dulciter locuta fuit, in extremis morienti absuit, ipsumque cum filio in scæla candidissima subuictum cum angelis coronauit.

Corripitur diuinitus mulier quod temere Prædicatores contempserit. lib. 6. ca. 6.

§. I.

F O E M I N A quædam deuota in Longobardia erat solitariam agens vitam, & magne famæ & sanctitatis. Audiens hæc noui ordinis prædicatorum surrexisse, videre aliquos ex eis concupiuit. Contingit autem duos fratres partes illas prædicando transire, qui diuerentes ad eam, audita eius sanctitate, more fratri eam verbis spiritualibus sunt allocuti. Cum autem quæsiisset, qui, & de quo ordine forent, respondunt de prædicatorum ordine nouo. Que cum vidisset eos esse pulchros, & in habitu decenti & iuuenes, despexit eos, existimans, quod sic non possent in hoc seculo nequaquam discurrendo permanere illibati: Cui nocte sequenti beata virgo mater domini nostri Mariæ turbata facie aditans dixit. Ab heri me grauitè ostendisti, despiciens fratres illos iuuenes, qui ad te visitadæ accesserunt. Non credis, quod ego valeam seruos meos iuuenes custodire illas & honestos pro salute animarum per mundum discurrentes? Ut autè noueris me eos in spiritualem curam suscepisse & custodiam, ecce ostendo tibi, quos heri despiciere præsumpsisti. Et eleuans pallium seu chlamidem, ostendit illi multitudinem magnam fratrum prædicatorum & fratres illos iuuenes quos despexerat inter eos. Tunc compuncta fratres ordinis ex intimis dilexit, & hæc ipsis per ordinem enarrauit.

Tanta fuit ad Domini genitricem Mariam fratrum deuotio, tam mira in eam reuerentia, piaque in eius laudis cultu diligentia, tam seculum atque feruens ad eam oratio, sanctique amoris affectio, tam grandis fidelisque de eius patrocinio confidentia, atque insatiabilis in eius contemplatione suspensio quod humanus sermo non valet explicare. Unde & in cellulis & in habitaculis habebant expressas imagines virginis

A.C.

virginis enim filio & crucifixi pendens in ligno iuxta quod erat mater eius Maria, quorum aspectus memoria dormitantes excitaret, & exteriorem sensum ad vana lubricum spirituali ro bore roboraret.

Unde in honorem virginis statuit ordo omni sabbato nisi festum, vel quadragesima fuerit fieri officium totum de beata virgine cum missa solenni cum sequentiis in laudem eius, quod nec curia nec religio alia habet in officio suo. Et ut insinuauit per litteras nobilis genere nobilior moribus, & vtriusque iuris peritus prælatus ecclesiæ dictus Guido Fulgodij in minoribus constitutus ad papatum postea assumptus Clemens 4. fratribus ordinis scribens ad eorum consolationem quædam sua germana matrona valde venerabilis & deuota cum fratres essent congregati in capitulo generali in quadam ciuitate, ubi illa erat & in completorio decantarent illam dulcem antiphonam: Salue regina, existens in ecclesiâ illa, & deuotè orans pro fratribus & ordinis profectu spirituali ad quem erat valde affecta, dum fratres cantarent illam partem antiphonæ, Et Iesum benedictum fructum ventris tui &c. vidit beatissimam virginem in capite processionis super eleuatam offerentem filium, ut paruulum quem gerebat fratribus ipsis. Et cum inclinarent ad sinem antiphonæ scilicet, Maria & ipsa inclinando resalutabat. Et in principio fratres ordinis dicebantur fratres virginis Mariæ, sed placuit ecclesiæ Dei titulum eis dare fratrum prædicatorum quod autè ipsa dederit habitum fratribus patet in seq. c. §. 4. de magistro Reginaldo.

Romanum breuiarium Tridentini concilij de creto emendatum, hoc etiam seruandum statuit, ut extra tempus Aduentus & Quadragesime die sabbato nisi occurrat festum nouem lectionum, vel vigilia, ut quatuor temporum ieiunium, officium fiat de virgine, & missa de ea solenni celebratur.

De vita beati Dominici, complectente mortem & miracula eiusdem, conscribitur etiam bulla canonizationis ipsius.

CAP. IIII.

BEATVS Dominicus prædicatorum dux & pater inclitus qui appropinquante mundi termino quasi nouum sydus emicuit, ex Hispaniæ partibus villa quæ dicitur Callagora Oxenienis diocesis oriundus fuit, præ sidente Romæ Alexandro tertio imperante aut Friderico primo anno scilicet dominicæ incarnationis. 1170. Cuius pater vocatus est Felix mater Ioanna honesti siquidem parentes, & Deo deuoti habuerunt filios tres qui litteris instructi gradum sacerdotij conscenderunt. Vnus eo

Alius vita uictor magna ex parte est Theodoricus de Appollia quem Surius tom. 4. vita sanctorum edidit in octo libris distinctum ex quibus libris nos capta est animus toto hoc titulo ubi c. 5. D. Ant. ex eis aliquid sumpsit ad inuentionem suam. Inuolauit etiam in incensio. 30. excerpta. De hoc etiam scripsit Constantinus V. beueranus pro sul & Ioan. Guizo in li. de uiris illustribus Prædicatorum Louanii par. 2. Aloys. editus.

rū se dedit hospitalitati in hospitali de seruiens & magnis virtutibus clarus: dicit post mortem miraculis claruisse. Secundus dicitur esse Manes contemplationi deditus & frater ordinis effectus. Tertius fuit beatus Dominicus.

Huius igitur mater antequam ipsum conciperet vidit in somnis se gestare carulum accensam ore faculam bailantem, qui egressus ex vtero totum mundum incendere videbatur. Quo præfigurabatur ex ea prædicatorem exiturum nalciturum qui facem igniti eloquij portaret, quo frigescentem in multorum cordibus caritatem vehementius inflammasset & sedulæ prædicationis lateribus lupos acceret à gregibus, dormientes quoque in peccatis animas virtutum vigilantiam excitaret. Quod & rei postmodum probauit eventus. Fuit enim vitorum mirabilis, oburgator hæresum oppugnator, fidelium diligentissimus exhortator. Verba quidem eius ardebant, ut facula, quia in spiritu venerat, & virtute Hebræi.

Visio matris eius.

Dom. vere carulus as celsa face gestas.

Luc. 1. Sap. 8. Psal. 10.

Natus autem ex pijs parentibus, & religiosè nutritus cepit esse puer ingeniosus ut potest qui sortitus est animam bonam, a Domino siquidem benedictionibus dulcedinis est præuentus. Patrem eius Felix mater vero Ioanna nuncupata est. Hæc utaque pio studio priusquam saculare aliquid ei illaberetur animo traditus est ecclesiastico imbuendus officio ut sanctitatis odorem velut testa recens imbiberet quem postmodum antiquitatis perpetuo renore seruaret. In illa sua puerili ætate cor ei senile iam merat, & sensus. Veneranda caries sub tenella facie latitabat. Diuina igitur gratia iam in eo mirabiliter sperante cum esset adhuc puerulus nondum a nutricis diligentia segregatus de probe usus est sapere lectulum dimittere quasi carnis iam delicias abhorret, & elegit potius super terram accumbere quam in lectulo corporali quodammodo quiete resoluus iacere. Ex tunc autem duxit in consuetudinem declinare statim molitium, & frequenterissime super terram dormire.

Volens quoque magnum aliquid ex pueropressus futurorum Deus ostendere quidam præmonstrator qui eum videlicet fonte leuauerat, visionem huiusmodi per somnium demonstrauit. Videbatur siquidem illi matri eius spirituali puer Dominicus quasi stellam habens in fronte, quæ totam terram suo lumine perlustrabat. Quo dabatur intelligi quod dandus foret in lucem habitantibus super terram, illuminare iis qui in tenebris & in umbra mortis sedent. Ipse enim quasi stella matutina fulsit in mundo. Visaque est cum eo noua lux quidam oriri seculo cuius claritas iam diffusa est vbique terrarum. Erat autem hæc matrona nobilis que visionis magnitudine stupefacta matri eius cum ingentigaudio, quod viderat, nunciavit.

Signum matris spirituali de eo datur.

Luc. 1. Eccl. 50.

Mittitur. Valentia studiorum causa. c. 1.

Puerilibus autem annis innocenter transcursis missus est Valentiam ut sibi liberalium artium compararet studij exercitatione peritiam. Ibi enim tunc temporis generale florabat studium abundans tam multitudine numerosa scholarium quam studiosa perfectione doctorum. Cœpit autem sanctæ puer indolis non segnitè agere eruditioni cuius gratia missus Tertia pars hist. Ant. ff erat

A.C. 1212. erat diligenter intendere omnia que friuolis, quibus adolecentiam solet aetas affluere maturioribus studiis sese occupauit. Et ut animum suum plenius transferret ad sapientiam cogitauit a vino abstinere carnem suam, unde & vinum per decennium non bibebat. Post modum autem lassescens stomacho, compulsus est a bonae memoriae Didaco Oxoniensi episcopo modico vino vii, quod tamen tam temperatum sumebat ut vix in eo saporis vestigium remaneret. Unde factum est, ut in liberalium artium eruditione supra multos coetaneos suos spatio breuiori profecerit.

His ergo competenter instructus ne huiusmodi non tam scientis quam vere & summæ philosophiæ præludis tempus salubriori disciplinae congruum deperiret ad theologiæ se studium totum contulit, cepitque diuinis in hiare vehementer eloquiis ex quorum melior dulcedine hauriebat quod postea effudit abunde. His itaque sapientiæ salutaris studiis quatuor annis inuigilans tanta diligentia tantaque discendi auaritate sacris litteris inhecebat, quod pene noctes ducebat insomnes. Diuinique verbi semina intenta cordis aure suscipiens tanquam terra cœlesti imbri perfusa non solum sanctarum meditationum segetes, sed etiam operum honorum fructus uberimòs producebat. Effudit proinde largius intellectum fons sapientiæ super latitudinem cordis eius. Et quod etiam humanæ peritiæ deerat hoc in eo diuinæ gratiæ illuminatio abundanter supplebat. Sanctitatem quoque vitæ ratiocinationum argutiis & spiritalium fructuum verborum foliis præponebat. Et sermo eius & prædicatio erat non in doctis humanæ sapientiæ studiis, sed in ostensione spiritus & virtutis.

Commiseratio ipsius in egenos. ibidem.

§. I.

FAME perualida in vniuersis Hispaniæ partibus ingruente seruus Dei Dominicus adhuc manens Valentia cum videret egenorum miseriis neminemque consolatore anxio admodum compassionis urgebatur affectu. Ab infantia quippe cum eo creuerat miseria ratio quæ aliorum sibi coaceruans miseriis nullius afflictionis aspectu permittebat eum non esse participem. Crebris igitur egenorum necessitatibus stimulatus excogitauit vno simul opere & euangelicis obtemperare consiliis & morientium proximorum subuenire miseriis. Venditque libros, quos sibi admodum necessarios habebat & omni suppellectili acceptum pretium dispersit dedit pauperibus. Quo exemplo magno clericos, & diuites, ac magistros ad misericordiæ opera prouocauit. Et ex tunc ceperunt largius elemosinas erogare propriæ parcitatis ignauiam ex iuuenis liberalitate penitantes.

Talibus virtutum floribus in beato viro gratissima venustate vernantibus cepit odor sanctitatis eius circumquaque diffundi. Cumque honestatis eius late patens præconium Oxo-

A niensis episcopi Didaci attingisset auditu perunctata diligentius veritate atque comperta continuo accessitum fecit eum in sua ecclesia canonicum regulare, qui statim inter canonicos velut singulare iubar emicuit, & de virtute in virtutem mira celeritate progrediens, omnium in se prouocauit affectum.

Mirantur canonici tam subitum religionis apicem, & eum (licet inuitum) constituunt super priorem. Ipse autem quasi lucerna super candelastrum & quasi ciuitas supra montem posita delectabile cunctis clarumque sanctitatis spectaculum exhibebat. Factus omnibus vitæ speculum religionis exemplum. Erat enim in oratione assiduus, caritate præcipuus, compassionis anxius, & sibi subditis humilitate subiectus. Specialem gratiam contulerat ei Deus flendi pro peccatoribus, pro miseris, & afflictis. Et animarum pereuntium zelo successus nec minus desiderio cœlestis habitacionis affectus crebro in orationibus petnoctabat. Sæpe autem & inter orationes iugiebat à genuitu cordis sui nec continere se poterat quin vox plangentis euidenter eminus audiretur frequenter quoque aures diuinæ clementiæ hac speciali petitione pulsabat quatenus cordi eius illam caritatem dignaretur infundere qua proximorum salutem posset efficacius procurare exemplo eius videlicet qui se totam nostram contulit in salutem.

Sane librum qui collationes patrum inscribitur studiosè legens, ac vigilanter intelligens salutis in eo ruminatus semitas magni perfectionis apicem apprehendit. Igitur siquid liber de cordis puritate de vitiis, & de omni perfectione, virtutum cuius frequens lectio Christi discipulum ad multam cordis puritatem ad contemplationis arcem & totius spiritalis disciplinæ perfectionem gratia optulante prouexit.

Unde episcopus Oxoniensis Didacus præfatus perfectione eius attendens inulto eum venerabatur affectu & consilio utebatur ipsius.

Unde & cum duodecim abbates Cistercienses missi fuisset ab Innocentio papa cum vno apostolicæ sedis legato ad partes Tolosanas ad prædicandum contra hæreticos Albigeneses & venissent cum magno apparatu & pompa conuenientibus eis cum aliis prælatis illius regionis de modo tenendo contra hæreticos ad conuincendum eos inter alios aduenit Didacus cum beato Dominico socio eius qui consuluit pompas abiiciendas & suppellectilem variam remittendam & in paupertate & austeritate discurrendam ut non solum verbis, sed exemplis hæreticos reuinceret quæ fecerunt.

Hic Didacus fuit sanctus vir cessionem à papa postulauit sui episcopatus ut liberius posset prædicare contra hæreticos, sed non obtinuit. Ipse suis monitis & exemplis ecclesiæ suæ cathedralem ex canonicis secularibus cum licentia sedis apostolicæ mutauit in canonicos regulares quorum supprior primus fuit beatus Dom. ipseque Didacus pedes discitrens ad prædicandum infirmatus requieuit in Domino. Et post mortem dicitur miraculis claruisse. Eo autem defuncto socii à predicatione redierunt ad propria, solus autem beatus Dominicus remansit

Eius in oratione assiduus, caritate præcipuus, compassionis anxius, & sibi subditis humilitate subiectus.

Specialem gratiam contulerat ei Deus flendi pro peccatoribus, pro miseris, & afflictis.

Collationes patrum inscribitur studiosè legens, ac vigilanter intelligens salutis in eo ruminatus semitas magni perfectionis apicem apprehendit.

De mutata inter Didacum & Dominicum societate.

Idem.

remanit cum paucis in prædicando & disputando contra hæreticos annis fere decem antequam ordinem inchoaret.

D. Dominicus virgines monasterio addidit, ne hæreticis deseruerent. Ibid. A.C. 1210.

§. II.

ERANT villis locis nobiles quidam, qui egestate compulsi filias suas tradebant hæreticis nutriendas, quarum perniciosum miseratur opprobrium beatus Dominicus monasterium quoddam ad earum susceptionem instituit, in loco qui dicitur Prulianum ubi ancillæ Christi sub clausura perpetua sub obseruantis mirabilibus sub arcto silentio manibus laborantes in puritate conscientiarum creatori suo iucundum exhibebant famulatum. Quæ cum numero & merito creuerint in immensum odorem suum longè lateque diffundentes multas Deo deuotas ad imitationem sui sanctam faminas prouocauerunt ad similia cœnobio construenda.

Cœpit interea de mandato Domini pape Innocentij crux contra Albigenes in Francia prædicari, Beatus vero Dominicus vsque ad obitum comitis Montisfortis constanter in partibus illis annuncians verbum Dei apostolorum non est fraudatus gloria; quia dignus est habitus pro nomine Iesu contumeliam pati. Irdebant siquidem & multipliciter subsannabant hæretici virum sanctum conspuentes, & lutum, & huiusmodi vilia proficientes in eum. Venit quoque postmodum aliquis ex illis penitentia ductus qui diceret in confessione, se luti iniectione ipsum sanctum Dominicum percussisse, eique à tergo pro derisu paleas alligasse.

Sed quasi nec ista sufficerent captabant in animam insti & morus ei parabant insidias in tendebat atroces sacrilegis linguis minas quas miles Christi fidei magnanimitate contemnens necem sibi minantibus aiebat. Non sum ego dignus martyrio nondum merui mortem istam. Cum autem aliquando pertransiret locum in quo sibi paratas suspicabatur insidias non solum intrepidus verum etiam securus & alacer incedebat exemplum secutus eius de quo scriptum est, Oblatus est, quia ipse voluit. Audientes autem hoc hæretici, admirantes eius constantiam inconcussam dixerunt ei. Non quid non tu mortis horrore concuteris? quid acturus eras, si nos te comprehendissem? At ille Rogatâ vos inquit ne mihi breui compendio mortem celerem inferretis sed paulatim & successiuè membra singula mutilantes. Deinde ostensis coram meis oculis detruncatis membrorum particulis ipsos etiam oculos eruentes ad vltimum seminuum laceratumque corpus promitteretis sic eruentum in suo sanguine volutari; vel prorsus ad libitum necareis. Ad hæc veritatis aduersarij stupefacti destiterunt ultra insidiari ei, cum sequentes in eum seruire potius sibi, & persequentes obsequi viderentur.

Caritatis quoque perfectione non vacuus beatus Dominicus pro salute proximorum a-

nimam ponete promptus erat. Exhortatus enim aliquando quemdam dominum impietatis hæreticæ laqueis circumuentum, ut ad matris ecclesiæ rediret sinum, Cum didicisset eum temporalium egestate compulsum ab infidelium societate non posse discedere (nam ipsi victum quem aliunde habere non poterat, ministrabant) deliberauit Dei famulus semetipsum venundare atque sui pretio redimere proximum, redemptoris omnium imitatus exemplum. Quod & fecisset nisi deus, qui diues est in omnibus aliunde prouidisset quomiserabilis illius hominis releuaretur egestas.

Simile quiddam prius fecisse dignoscitur, cum adhuc in patria sua moraretur. Quædam enim mulier conuicta est egestatem suam apud Saracenos detineri captiuam. Et ille (ut erat plenus spiritu pietatis) intimo compassionis affectu saucius vendendum se obtulit pro redemptione captiui. Sed non permisit hoc dominus, cum enim sibi ad vberiores fructus iustitiæ & animarum complurium conuersionem seruabat. Clarificatur enim in hoc patere ut discipuli non solum fructum, sed ut fructum plurimum afferant & velut seruisui pecuniam cum multo reportent scœnore vsuratum. Et ideo reuocat aliquando à bonis minoribus quos dotauit donis cœlestibus ad maiora, Igitur seruus dei dominicus apud deum & homines gratia proficiebat & fama; hæreticos vero torquebat inuidia quibus claritas viri sancti grauis erat etiam ad videndum. Illis autem subsannantibus & de malo thesauro cordis sui proferentibus mala fidelium circa eum crescebat deuotio & catholici eum multo venerabantur affectu. Apud magnates etiam archiepiscopos, & episcopos, aliosque in illis partibus ecclesiarum prælatos pro sui sanctitate ingenti dignus habebatur honore.

Dominicus Romam proficiscitur. c. 8. A.C. 1215,

§. III.

POST hoc bonæ memoriæ Fulcone Tolosano episcopo proficente Romam ad concilium generale adiunctus est ei vir dei dominicus qui ab eodem episcopo multo fouebatur affectu. Cum quo etiam summum pontificem Innocentium adiit atque ordinem qui prædicatorum diceretur, & esset confirmari sibi & suis sequacibus postulauit, At ille postulationi huiusmodi visus est aliquantulum primitus se difficilem exhibere. Quod tamen sine nutu diuino factum non est, ut nimirum ex reuelatione sequenti vicarius Iesu Christi cognosceret, quam necessarium esset vniuersali ecclesiæ & ei qui præsidebat. Sicut enim à plebisque fide dignis compertum est quadam nocte idem summus pontifex deo, sibi reuelante, vidit in somnis quod Lateranensis ecclesiæ quasi suis compagibus resoluta grauem subitominaretur ruinam. Quod cum tremens simul ac mœrens aspiceret ex aduerso vir dei dominicus occurtebat humeris suppositis totam illam casuram fabricam sustentabat.

Hoc concilium est magnum illud & vniuersale concilium sub anno. 3. celebratum. A.C. 1215. de quo supra tit. 19. cap. 1.

Tertia pars hist. Ant. 2 ff Cuius

Dom. sese pro alio vendidit off.

A.C. 1218. Cuius quidem visionis & nouitatem admirans & significationem prudenter intelligens sine ullo dilationis obstaculo, & viri Dei commendauit propositum, & petitionem hilariter accepit, hortans eum, ut ad fratres suos rediens, & diligenter deliberans cum eis, pari voto regulam sibi aliquam approbatam eligerent, super qua inchoandi ordinis promotionem firmaret, & sic deinde ad ipsum ueniens ordinis confirmationem ad libitum reportaret.

Regressus igitur post celebrationem concilij sanctus Dominicus, uerbum summi pontificis fratribus patefecit. Qui mox inuocato spiritu sancto regulam beati Augustini doctoris & predicatoris egregij, ipsi futuri predicatorum unanimiter elegerunt quasdam sibi arctioris uitae consuetudines assumentes. Proposuerunt autem extunc, ne predicationis impediretur officium a se terrenas possessiones subicere, quod postmodum in primo capitulo generali ordinis, quod celebratum fuit Bononiae anno dñi, 1220. affectu pariter & effectu per constitutionem perpetuam fuit executioni mandatum.

Defuncto interea papa Innocentio Honorius post eum in honorem apostolicum sublimatus, ad quem accedens seruus Dei Dominicus quicquid a praedecessore eius Innocentio postulauerat ad votum plenissime impetrauit anno domini, 1216.

Cum autem uir Dei Dominicus esset Romae in basilica sancti Petri in conspectu Dei orationem suam pro conuersatione & dilatione ordinis, quem per ipsam dexteram eius propagabat, effunderet: facta manu Domini super eum gloriosos principes Petrum & Paulum ad se subito uisione quadam imaginaria uenientes aspexit quorum primus Petrus uidebatur addebatque dicentes. Vade praedica quoniam a Deo ad hoc ministerium electus es. Moxque in momento temporis uidebatur ei, quod filios suos per totum mundum dispersos aspiceret incedentes binos & binos & uerbum Domini populis praedicantes.

Qua propter Tolosam rediens, ubi iam fratres in ecclesia, quam sibi Romam eunti supra dictus Fulco Tolosanus episcopus contulerat claustrum construxerant, & manebant, conuocatis fratribus, inuocatoque spiritu sancto dixit hoc esse propositum, & fratres omnes (licet admodum paucos) per diuersas dispergeret regiones, nec se uelle de caetero eos simul habitare sciens quod semina dispersa fructificant, congesta putrescunt. Admirantes autem fratres cur eos dispergeret, aliorum quidem id consilio agi ignorabant, nemo tamen eius sententiae contraire praesumpsit. Voluit autem eos aliquem sibi ex fratribus eligere in abbatem cuius arbitrio caeteri regerentur ita tamen ut tam super ipsum abbatem, quam super caeteros fratres penes ipsum resideret auctoritas corrigendi. Hoc autem faciebat uir sanctus disponens adire terram Saracenorum & eis uerbum fidei praedicare. Unde etiam barbam aliquando nutrebat.

Eiectus est igitur frater Mattheus canonicus in abbatem qui primus & nouissimus in hoc

Ordinis predicatorum consilio. L. 1. c. 1.

A.C. 1116.

D.D. Pe. & Paul. Dominico ap. par. ibid.

De fratribus predicatorum distinctione & profectu. g. 2.

A ordine appellatus est abbas. Placuit namque fratribus postmodum in seruandae humilitatis gratia ut qui totum praesertim ordini non abbas, sed magister ordinis diceretur: caeteri uero inferiores prelati priorum uel superiorum uocabulo censeretur. Dispersit igitur Dei nutu fidelis dispensator & prudens sanctus Dominicus fratres suos uelut quaedam semina salutaria animarum fructus ueritimos producentia, & quosdam quidem in Hispaniam, quosdam uero Parisios: alios autem Bononiam destinauit anno domini, 1216. Illi autem profecti salutarem ubique disseminabant scientiam, magnas sustinentes angustias paupertatis, & uirtus domini erat ad multiplicandum eos. Ipse uero Romam domino ducente profectus est.

Reginaldus Aurelianensis decanus ordinis predicatorum institutum arripere deliberat. ibid. cap. 11.

§. III.

Cum igitur ibidem moram traheret, contigit magistrum Reginaldum, uenerabilem sancti Aniani Aurelianensis decanum illic usque uenire anno domini, 1218. Erat ille magister Reginaldus uir scientia praeditus, uirtute pariter, & opinione praclarus, qui etiam in iure canonico reuerat Parisiis annis quinque.

Hic tale conceperat Deo inspirante propositum ut relictis omnibus quae habebat, praedicationi totus inisteret, & hunc sibi uiuendi modum eligere disponebat. Sed quoniam modo id commodius ageret quod mente conceperat, adhuc animo non satis occurrerat. Nondum enim ordinem predicatorum nouerat institutum fuisse. Habito autem cum quodam sedis Apostolicae cardinale familiari colloquio suum ei propositum reuelauit dicens se admodum affectare, si quo modo posset, huiusmodi uitae genus attingere, ut relictis omnibus Christum praedicando per diuersa loca discurreret in uoluntaria paupertate. Tunc ille. En (inquit) nouus ordo predicatorum exoritur, qui secundum quod appetis & praedicationis officium, & paupertatem uoluntariam proficitur. Magister quoque ipsius ordinis in hac romana urbe praedicationis instans officio demoratur. His auditis magister Reginaldus continuo beatorum dominicum accersiri fecit, & illi cordis sui reuelauit arcanum. Illectus denique sanctitatis eius aspectu, gratiosoque salutaris exhortationis affectu extunc ordinis ipsius deliberauit ingressum. Sed mox sancti propositi exinanitrix aduersitas, uoto eius obicitur, & idem magister Reginaldus graui infirmitate corripitur morboque inualescente succumbit propemodum natura: moris etiam reuelantur indicia salutis: a medicis desperantur remedia. Bearus uero dominicus susceptus sobolis in tempestiua damna non sustinens totum se ad orationem contulit, aures diuinae clementiae importunis clamoribus interpellans nec ullatenus quiete ei praestans ne se tam subito nondum nati, sed quodammodo

A.C. 1218. Luc. 1.

A.C. 1218. spe concepti filij consolatione fraudaret, & sic postmodum in collatione fratribus referebat, obsecrans, ut uel modico tempore sibi eum concedere dignaretur.

Beata uirgo Reginaldo apparuit. Eo igitur in orationibus persistente, apparuit uisibiliter magistro Reginaldo uigilanti, & uehementi ardore febrium astanti, beatissima Dei genitrix, mundi domina, uirgo Maria duabus se comitantibus speciosis supra modum puellis. Ipsamque reginam se clementer alloquentem is, qui pariebat, audiuit. Pete (inquit) a me quod uis & dabo tibi. Deliberanti uero quid peteret una ex iis, quae reginam comitabantur puellis, suggestit ei, ne quid peteret, nisi quod regina misericordiae dignaretur conferre. sed se totum eius committeret uoluntati. Posuitque sano uisus consilio in beatissima Dei matris electionem ut secundum beneplacitum suum ei daret, quod uellet. Tunc illa manum extendens uirginem, aegrotantis oculos, aures, & nares, osque & manus, & pedes saluari quam seculum tulerat, unctioe perunxit, formulas uerborum proprias ad singulas unctioes subinserens, quorum uerborum ea duntaxat comperi, quae ad renem & pedem protrulit unctioe: Ad renes quidem ait Stringantur renes tui cingulo castitatis. Ad pedes autem, Vngite pedes tuos in praeparationem Euangelij pacis. Tunc ei habitum ordinis predicatorum ostendit. (En inquit) hic est habitus ordinis tui. Sicque feliciter aegrotantis oculis corporalem itam speciem suae uisionis abscondit. Sic curatus a caeli regina Reginaldus, continuo plene conualuit, nimirum quem mater illius per uixerat, qui nouit unctio nes conficere sanatis.

Declarat D. Do. de D. uirgine sancti.

Or. 6.

Reginaldus profectus in itinere profectus in Bononia.

A mas lucrifecit, Multi etiam per eum praedicatorum ordinem sunt ingressi, & extunc maxime fratrum numerus cepit augeti.

D. Dominicus in Hispaniam profectus est. li. 3. cap. 8.

§. V.

Post receptionem magistri Reginaldi in ordinem beatus Dominicus in Hispaniam profectus est anno domini, 1218. ubi duas domos instituit, unam scilicet apud Maioticum, quae modo est monialium. Alteram apud Segobiam, quae domus fratrum Praedicatorum in Hispania prima fuit. Cum autem esset in Hispania in loco qui dicitur Godalfaita quibusdam sibi fratribus sociatis, tetrauit eos sathanas, ut a beati uiri societate discederent. Quod uirum sanctum Dominicum non latuit antequam fieret. Apparuit enim per uisum immanissimus quidam draco, qui draco fratres illos qui secum erant absorbere apertis faucibus uidebatur. Intelligens igitur uir spiritu Dei plenus fratribus diaboli tentationis imminere discrimen uisionem eis terribilem propalaui, hortans eos, ut constanter resisterent tentationi a qua nemo nisi spontaneus absorbere retur. Breui autem spatio temporis interiecto, fratres illos, quos paulo ante draco absorberat per uisum absorbit per effectum. Nam omnes, qui cum beato Dominico esse uidebantur, exceptis tribus, scilicet uno clerico & duobus conuersis, suadente diabolo recesserunt. Interrogatus autem unus ex illis a beato Dominico, an & ipse uellet abire? Absit (inquit) quum pater carissime, ut relicto capite sequar pedes. At uero pater sanctus erga eos, qui recesserant non indignatione, sed compassione permotus continuo ad consuetum orationis refugium se conuertit, & quos praecipis retinere non potuit precibus reuocauit. Nam paulo post omnes fere diuina gratia redierunt.

Post hoc ueniens Parisios anno domini, 1219. ubique paululum cum fratribus demoratus, qui ibidem anno praecedenti domum sancti Iacobi receperant & iam erant fere triginta Bononiam adiit.

Et tunc inde fratrem Reginaldum superius memoratum non sine graui desolatione fratrum, quos receptos Bononiae paterno consolabatur affectu Parisios destinauit, ubi uerbo & opere Christum praedicans Crucifixum post non multos dies obdormiuit in domino & consummatus in breui, expleuit tempora multa. Sepultus est autem in ecclesia sanctae Mariae de campis eo quod fratres Praedicatorum nondum habuerant propriam sepulturam.

Tunc uero uir iste beatus Dominicus tantamorem honestate pollebat tanto diuini seruatoris impetu ferebatur, ut ipsum esse uas honoris & gratiae uas ornatum omni lapide pretioso haud dubie probaretur. Inerat ei firma mentis ualida aequalitas nisi cum ad compassionem & misericordiam turbaretur. Et quia cor gaudens exhilarat faciem placidam interioris hominis compositionem manifesta oris benignitate ac uultus hilaritate prodebat. Tanta autem seruabat. Tertia pars hist. Ant. Ff 3 in iis

A.C. 1218.

Tribus ex cepus monachi D. Do. relict. minico, an & ipse uellet abire? Absit (inquit) quum

D. Dominicus mores praecelari. lib. 4. c. 8. metus & quodabilis. Eccl. 50. Prou. 15. Vultus hi latitas

A.C. 1218.

in iis, quæ secundum Deum rationabiliter fieri conceptisset, cordis constantiam, vt vix aut nunquam semel enunciatum cum digna deliberatione sermonem acquiesceret immutare. Et cum multa in eius facie, sicut commemoratum est, de bono conscientie testimonio semper eluceret hilaritas, lux tamen vultus eius non cadebat in terram. Denique per hanc omnium sibi facile vindicabat amorem sine difficultate, qui mox, vt eum aspicerent in eius illecebantur affectibus. Vbicunque versaretur, sive in via cum sociis, aut in domo cum hospite, aut reliqua familia, aut inter magnates & principes, & prælatos semper edificatoriis affluebat sermonibus, abundabat exemplis, quibus ad amorem Christi facillime contemptum audientium animus flecteretur. Vbi que virum euangelicum verbo se exhibebat, & opere.

Amorem omnium sibi conciliabat.

Qualis esset eius in sermone moderatus, vt vix aut nunquam semel enunciatum cum digna deliberatione sermonem acquiesceret immutare.

Psal. 29.

Psal. 41.

Ibid.

Gen. 18.

Seipsum catena cædebat.

Rom. 12.

Illius candor & simplicitas. Paupertas illi. c. 13.

Tempore diurno cum fratribus sociiue nemo comanior, nemo iucundior: Nocturnis horis nemo vigiliis & obsecrationibus per omnem modum instantior. Ad vesperum demorabatur ei fletus, & ad matutinum lætitia. Diem impartebarat proximis, noctem Deo, sciens quod in die mandauit misericordiam suam, & nocte canonicum eius. Flebat autem vberimè atque creberimè, & fuerunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte. Die quidem tunc magis cum missarum crebra & quotidiana celebraret, nocte vero cum super omnes infatigabilibus excubaret vigiliis. Erat ei pernoctandi in ecclesiis creberima consuetudo, vsque adeo, vt vix aut raro ceterum ad quiescendum locum habere videretur.

Orabat igitur noctibus, & perseverabat vigilans, quantum à fragilitate corporis extorquere potuisset. Et cum tandem lassitudine succedente, & lenescente spiritu somni interpellaret necessitas, sive ante altare, sive alio quocunque in loco, aut certe super lapidem in star patriarchæ Iacob capite reclinato paululum requiescens, rursus euigilabat ad spiritus orationisq; feruorem. Tres singulis noctibus recipiebat manu sua propria de quadam catena ferrea disciplinas, vnam pro se, aliam pro peccatoribus qui versantur in mundo, tertiam vero, pro iis qui in purgatorio cruciantur. Omnes homines largo accipiebat caritatis sinu. Et cum omnes diligeret, ab omnibus amabatur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus sibi proprium vendicabat, affluens pietate se totum in proximorum curam, atque miserorum compassionem effundens. Hoc etiam cunctis faciebat gratissimum, quod simplici gradens via, nullum vnquam verbo vel opere dupliciter, aut fictionis prætebat vestigium.

Verus erat paupertatis amator, vilibus vtens vestimentis, & in cibo simul & potu modum temperatissimum obseruabat. Delicata vitans, & libenter simplici pulmento contentus. Habens firmum suæ carnis imperium, & vtens vino sic temperare lymphato, vt necessitati satis faciens corporali, nunquam subtilem eius ac tenuem spiritum hebetaret. Retulit quoque frater Stephanus Metensis, quod vir Dei Dominicus per totam vnam quadragesimam apud Carcaffonam non comedit aut bibit, nisi panem & aquam, neque lectum intrauit. Adue

niente autem pascha & fortiozem, se esse dicebat pulchriorque & pinguior apparebat.

A.C. 1218.

Dæmon D. Dominicum in oratione perturbare nititur. li. 3. c. 12.

§. VI.

IN eo vtique impletum est quod dicit Christus apostolis Luc. ix. Dedi vobis potestatem super omnem virtutem inimici, & nil vobis nocet. Nocte quadam sanctum Dominicum in oratione ante altare prostratum, diabolus reuocare coactus, detecto ecclesiæ magnum lapidem proiecit, tanto sonitu, vt per totam ecclesiam resonaret, venitque tam prope sacro capiti iactus lapidis, vt capitulum contingeret. Cum sanctus maneret immobilis, inimicus eiulans terribili voce confusus abscessit. Qui cum eum terrere non posset, illudere attentauit. Vnde post completorium oranti Dæmon in specie fratris orantis, ante quoddam altare apparuit, quem sanctus fratrem existimans, manu inuinit, vt ad quietem iret. Tunc ille inclinans caput, discessit. Postea monuit pater sanctus, ne quis post vltimum signum in ecclesia remaneret, nihilominus tamen falsus ille, & fictus frater, sicut primo orationem simulans, sic secundo fecit, & tertio. Tunc accedens ad eum pater sanctus dixit. Quanta est inobedientia in hoc, quod toties prohibui, te tertio reprehendi. Tunc cachinnans ille nequissimus. Modo (inquit) silentium te frangere feci. Noli (ait sanctus) miser lætari in eo, quod tibi non proderit. Ego sum super silentium dispensator, & loqui poteris, cum mihi videbitur expedire.

Occulto & incundo iudicio suo insidiatoris nequissimi versutias electis suis Deus prouidet, & ordinat ad meritum, & salutem. Etenim sanctus Dominicus vidit quadam nocte accusatorem fratrum, quasi ferreis manibus tenentem schedulam, & ad lumen lampadis hæc legentem. A quo dū vir sanctus quaereret, quid legeret, respondit. Peccata fratrum tuorum lego. Præcepit ergo pater sanctus, vt schedulam dimitteret. Quam in nomine Christi coactus dimisit. In qua pater quadam reperit, super quibus filios emendauit. Ecce quomodo in insidiis suis inimicus capitur, & iusti de angustis liberantur.

Cum idem sanctus ciuitatem, quam dilexit anima sua, querendo circumiret, & vigilans muros Hierusalem custodiret, inuenit eum qui circumiens quaerit, quem deuoret, tanquam leonem rugientem omnia loca monasterij per uagantem, & dixit ei. Cur hic circumis (zua bestia. Respondit. Propter lucrum, quod inde recipio. Dixit ei sanctus. Quid lucraris in dormitorio? Respondit. Somnum necessarium eripiens. quietem impedio, lentèque surgere faciens, pigritiam ingero, sicque ab officio remanere diuino persuado. Insuper cum permitto carnis stimulos, & illusiones immitto. Trahitque eum sanctus ad chorū, & ait: Quid in tam sacro loco lucraris? Respondit. Facio tardè veni, cito exire, seipsum obliuisci. De refectorio quoque

Dæmon fratrum peccata annorat.

Dæmon bique rediatur.

A.C. 1218.

que interrogatus, respondit. Quis nõ pl? quis nõ minus. Hinc ad locutorium ductus, respondit cachinnans. Hic est locus totus meus, huc veniunt risus, hic narrantur rumores, & verba profertur in ventum. Cùmque à sancto traheretur ad capitulum cepit locum exhortando fugere, dicens. Iste locus mihi infernus est: nam quod alibi lucratus fuero, hic perdo. Etenim hic monentur, hic consentitur, hic accusantur hic verberantur, hic absoluantur, idcirco hunc locum cæteris plus abhorreo, & detestor. Sic coactus à sancto virtute altissimi malitiæ suæ fraudes detexit inuitus vt videat iusti ipsūque irrideant, & sibi à laqueis caueant, ne irecti capiantur, & teneantur in ipsis.

Dæmon in specie patris monialis ille: sed à vero Dei egressus tractatur. l. 3. c. 7. seruitutes sunt moniales alicui seruitio nõ choro deputatæ, ce Deivola nunc, si pores: strepitum magnum hanc vero Maximilianus auctor vocat.

Questum in m. l. hipen

xonach? sine licentia bibes à dæ mone attri piur. Rumores d. strepit.

Item cum Bononiæ quidam conuersus in die quaestui panis per ciuitatem fecisset ex labore que sitiens sine licentia, & non præmissis signis cruce bibisset, reuertens ad conuentum nocte sequenti diabolus terribiliter cepit eum vexare in ecclesiâ, & rumores facere. Ad quem fratres qui erant per ecclesiam orantes perterriti accedentes orabant pro eo, adiurabant dæmonem, vt exiret, aquam benedictam aspurgabant super eum, & cum traheretur obfessus per ecclesiam à diabolo, vix plures fratres simul sufficiebant ad tenendum eum. Deum vocatus beatus Dominicus, ad hoc accessit, qui præcepit dæmoni, vt causam exprimeret suæ vexationis in fratrem illum. Qui respondit, quia benè meruit. Nam heri bibit

in tali loco sine licentia, & sine crucis signaculo. Vnde in bibione, qui erat in vino, quod bibit in eum intrauit. Orante autem eo, cum iam pulsaretur ad matutinum, dixit diabolus. Ex quo caputari surgunt ad laudandum Deum, non possum hic amplius permanere, & recedente, ab ipso liberatus fuit.

Asserente venerabili domino cardinale Rainerio, accidit quodam die obfessum à multis dæmoniis hominem viro Dei Dominico in ecclesia presentari. Qui accepta stola ad collum suum cinxit, deinde eadem collum obfessi circumdedit, mandans, vt de cætero nõ vexarent. Dæmones verò in obfessi corpore ceperunt fortiter torqueri, vnde exclamantes dicebant.

Permitte nos exire, quare nos hic cruciari compellis? At ille. Non dimitto vos, inquit, nisi mihi fideiuflores dederitis, quod huc ultra nequaquam decætero redeatis. Quos, inquit fideiuflores tibi dare possemus. Et ille. Sanctos martyres, qui in hac ecclesia quiescunt. At illi. Non possumus, quia merita nostra contradicunt. Er sanctus. Oportet vos dare, alioquin nequaquam liberos vos à cruciati dimittam. Tunc darutos se operam in quantum possent, promiserunt. Et interiecto modico interuallo. Ecce (inquit) impetrauimus, licet immeriti, quod sancti martyres fideiufserunt. Quod signum (inquit vir sanctus) mihi datis quod hoc verum sit? Eatis dixerunt ad capiam vbi reposita sunt capita eorum, & eam inuenitis muertam. Mira res diuinis profus adscribèda prodigijs, quæ situm est, & ita inuentum sicut illi dixerunt, & licentiati hominem dimiserunt.

Item cum quidam frater Bononiæ ad seruendum infirmis esset deputatus, reliquias carniū sine licentia comedebat. Quod cum sero vnus die fecisset, arreptus à diabolo cepit terribiliter clamare. Accurrentibus fratribus pius pater aduenit, compatiensque patienti arguebat dæmonem, quod corpus fratris sui inuasisset. Dixitque diabolus. Intraui in eum, quia meruit, comedendo carnes infirmorum. Et sanctus ait. Ego absoluo eum ab hoc peccato, & tibi præcipio in nomine Iesu Christi, vt exeat. Qui statim liberatus est.

Aliud quoque tanto certius contigisse constat, quanto per eam, circa quam gestum est, quæ liberata multo tempore mundo dedita. carnis illecebris vacabat, sed culpa tandem poena non caruit. Nam hanc malignus spiritus, per interualla temporum grauer vexare cepit. Erat autem vicina ecclesiæ, in qua tunc temporis fratres prædicatores Florentiæ morabantur.

Quo adueniens pius pater Dominicus, ipsam prius exhortando ad poenitentiam perduxit. Post modum etiam vexationi eius compatiens, suis orationibus, vt ab ea malignus spiritus recederet, impetrauit. Ita vt, quæ inter-

A.C. 1218.

Dæmones mirabili ter expelluntur.

S. Martyres pro dæmonibus fideiuflores.

Frater à Dæmone vexatur & curatur. l. 4. c. 1.

Mulier ite rataturus inuaditur.

a Virtus signi crucis ad dæmones expellendos hic demonstratur. Si il. m. ponè historiam ex D. Gr. lib. 1. Dial. cap. 4. habes sup. tit. 12. cap. 9. §. 2.

polatis diebus quietem modicam habere non poterat, ultra annum, vexationis solitæ molestiam non sentiret. Verum & vexatione carnis libera, vexari se deterius in animo deprehendit, & medicina corporis facta est sibi morbus mentis, tantoque negligentius cœpit in Dei seruitio respicere, quanto à carnis illecebra rediuis tentationibus traheretur. Quod ubi viro Dei illac transeunti exposuit, illeque beneficium præstitum in ruinâ scandalum vetsum vidit blandè eam, an reduci vellet, ad statum pristinum requisivit.

Quæ cum volûtati Dei, suæque discretionis committeret: Rogo (inquit) filia, vt tibi fiat, quod magis salui tuæ viderit Deus expedire. Vnde factum est, vt non post multos dies malignus spiritus super corpus ancillæ potestatem acciperet, vt spiritus eius saluus fieret. Et vexatio, quæ prius pœna culpæ fuerat postmodum fieret consolationis remedium & cumulus meritorum. Postmodum hæc mulier soror de pœnitentia fuit, & deuota.

Cùm autem quidam sacerdos, sæcularis clericus, in illa parochiali Ecclesia Florentiæ, quæ data fuerat fratribus Prædicatoribus primo pro conuentu, multum propter hoc ordinem persequeretur, & multas iniurias inferret isti sorori: ea vt ordini deuota conuicta est super his apud beatum Patrem, qui consolatus est dicens. Patienter age filia, quia iste sacerdos qui ita te & ordinem persequitur, adhuc & cito bonus frater ordinis erit, & multos labores in ordine substinebit. Quod totum, vt prædixit, secutum est.

Cùm beatus Dominicus esset Bononiæ, diabolus in forma iuuenis lasciuu accessit ad conuentum Prædicatorum, & petiit sibi à sacrista dari vnum confessorum. Et adducti sunt successiue quinque fratres confessores. Et hæc erat causa, quia ita affectus, & inflammavit primum confessorum ex suis verbis turpibus, quod surrexit ab auditione confessionis, & noluit audire vsque in finem illas abominabiles. Similiter fecit secundus, tertius, & quartus. Similiter autem recedebant, nec causam dicebant, ne confessionem reuelarent. Quia ex parte eorum confessio sacramentalis erat cum crederent hominem esse, sed non ex parte diaboli. Tunc sacrista accersit beatum Dominicum conquerens eum coram eo, quod quinque fratres non potuerunt vnum peccatorem audire, subdens, Scandalum magnum. Fratres prædicant pœnitentiam, & nolunt peccatoribus pœnitentiam imponere.

Tunc beatus Dominicus recedens à lectione, oratione, & contemplatione, accessit ad eum in Ecclesiam, & vt vidit cognouit eum, ipsique dixit. Cur maligne spiritus sub hac pietate tentas seruos Dei? Et durissimè increpauit eum. Qui euanescentes ecclesiam dimisit fœtidam odore sulphuris. Placatusque est exinde sacrista contra confessores illos indignatus.

Mortui à beato Dominico suscitati.

lib. 2. c. 3.

§. VII.

DE mortuis resuscitatis à beato Dominico tribus in vita Romæ, & sex post mor-

Cleric' or
dine, quæ
perleque-
batur in-
greditur.
Similem
huic histo-
riâ habet
vit. l. 2. ca.
12. de ma-
gistro Sal-
manic' in
specie iu-
uenis pec-
cata conu-
terur.

rem in Vngaria. Erat namque quædam matrona cuius Romana vidua nomine Gutadona, quæ magna deuotione erga beatum Dominicum ferebatur. Hæc habebat filium vnicum paruulum infirmum. Cùm verò die quadam vir Dei in ecclesia sancti Marci prædicaturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore eius, filio relicto, ad prædicationem venit. Quæ peraudita, domum reuersa filium defunctum reperit. Quæ nimirum dolorem defunctum de morte filij conceperat, silentio premens, de virtute Dei meritique sancti Dominici confidens, assumptis ancillis suis tulit secum mortuum puerum ad Ecclesiam sancti Xisti, ubi tunc confessor domini cum fratribus morabatur.

Et quia domus illa tunc ad receptionem fororū parabatur, alij occasione artificij introibant. Ingressa autem inuenit eum stantem ante ostium capituli, quasi aliquem expectaret. Quo viso, misit mortuum ad pedes eius, & prostrata coram eo cœpit rogare eum lachrymis, vt sibi redderet filium suum saluum. Tunc misericors Dominicus, merenti doli vehementius compatiens, secessit ab ea paululum, & prostratus oratione breui completa surrexit, & accessit ad mortuum, crucis signum faciens super ipsum. Deinde tenens manum defuncti, eleuauit eum, & viuentem sanum, & incolumem reddidit matri suæ, præcipiens ei, vt hoc nulli penitus reuelaret.

Illam autem cum ingenti gaudio regressa, beneficium Dei, quod in filio à morte suscitato cõsecuta fuerat, iucunda & glorians in domino indicauit, vt etiam ad aures summi pontificis perueniret. Qui exultans in donis altissimi, & congratulans de his mirabilibus suis temporibus patefactis, decreuerat hoc populo prædicandum. At verò humilitatis cultor Dominicus obstipuit, contestans, si hoc fieret, quod mare transiret, nec ultra in illis partibus compareret.

In eodem loco dum fratres ædificando laborant, architectum quemdam conductum in quadam crypta moles desuper resoluta contriuit, & diu iacentem sub tanto pondere extinxit. Concurrent fratres ad miserabilis casus euentum, tam diu vulneris mortifera nouitate tristes vehementer effecti. At pius pater, & misericors Dominicus inopinata mortis periculo ex intimis visceribus compatiens, & filiorum merentium desolationem non sustinens, defuncti corpus de cauerna adductum ad se deferri iussit, orationumque suffragio statim vitæ simul, & sanitati restituit, gaudiumque reddidit filiis desolatis.

Cùm vir sanctissimus apud sanctum Xistum cum domino a Vgolino Ostiensis (qui postea fuit summus pontifex) & Domino Stephano de fossa noua Cardinale sancti Angeli dominique Nicolao cardinale Tusculano episcopo in medio capituli resideret, dominaque abbatissa cum monialibus adstaret, vt

a Hic in pontificatu, quem sanctissimè gessit, dicitur est Gregorius nonus de quo sup. tit. 19. c. 4. ante §. 1.

hoc opus à domino gestum secuturum miraculum declararet. Ecce vir quidam ciuilis, & sibi capillos extrahens voce horribili lametabiliter exclamauit. Heu, Heu. Exterritis omnibus, & requirentibus, quid haberet, respondit. Nepos domini Stephani de equo cecidit & mortuus est. Erat autem nomen iuuenis Napoleon. Hæc inopinata auditione, & miserabili, dominus Stephanus cardinalis, patruus eius attonitus, & angustiatu se super beatum Dominicum reclinauit. Alij verò excipientes sustulerunt eum. Surgensque sanctus aqua benedicta in nomine domini aspergit eum. Tunc vir Dei egressus ibat, ubi corpus defuncti iacebat miseranda confusione nimis dissipatum & horribiliter decurpatum. Præcepit ergo illud in quadam domum reportatum claudi, fratri verò Tancredo, & alij, qui secum erant dixit, vt sibi pro missa celebranda altare præpararent. Ibant ergo cardinales cum iis, qui eis aderant, & abbatissa cum sanctis monialibus suis ad locum, ubi sacerdos beatus Dominicus salutarem hostiam immolabat.

Qui altari sacro cum summa adstans, vt sequebatur, reuerentia, immenso profusus est lachrymarum imbri. Cum ergo corpus domini Iesu tenens purissimis manibus eleuasset in altum, cunctis qui affuerunt videntibus, & stupentibus, ipse pariter à terra in altitudinem cubiti vnus eleuatus est, corpus terrenum & graue, deuotionis, & gratiæ spiritu sursum diuinitus attollente. Oblationis itaque salutari officio deuotissimè terminato, pater beatissimus ad corpus defuncti domini misericordiam inuocaturus accessit. Sequebantur & cardinales cum famulis suis, necnon domina Abbatissa cum sanctimonialibus suis cum merore & fiducia, quid facturus esset dominus pro gloria nominis sui penitus ignorant. Stans autem vir piissimus ad corpus exanime: caput & cætera membra conuulsata ex casu, pedes quoque manu sua sanctissima tetigit, ordinatè & dulciter componendo.

In hunc modum cum secundo fecisset, ac tertio, vultum quoque dilaceratione deformatum, aliaque membra locis suis coaptasset, surgens ab oratione fecit signum crucis super eum. Tunc stans ad caput mortui eleuatis manibus in cœlum virtute diuina eleuatus est ipse à terra super altitudinem cubiti suspensus in aere, & magna voce clamauit. O adolescens Napoleon in nomine domini nostri Iesu Christi tibi dico surge. Et statim videntibus cunctis, qui ad tam grande spectaculum confluxerant, sanus & incolumis surrexit & dixit suscitatori suo. Pater, da mihi manducare. Et vir pius dedit ei cibum, & porum, & sanum & hilarem, nullumque lachrymæ signum habentem reddidit ipsum suo patruo domino Stephano cardinali. Iacuerat autem mortuus à mane vsque ad horam nonam suscitatus verò est vt opinor. 16. kal. Martij in die martyris Valentini.

Narrat quoque Vin. in specu. histo. lib. penultimo, & eadem habetur in lectionario chori. Idem refertur in quodam libello composito

D. domini
cus millz
suscitatus
erat.

Alii au-
tenuit
tam no-
cat.

Vi Nep.
leon.
uenit
can. ibi
c. 6.

ex pluribus legendis de vita beati Dominici post mortem eius sex mortuos resuscitatos præcipuè in Vngaria, meritis & ad inuocationem eius. Et in primis in quadam regione Vngariæ vir quidam nobilis cum vxore sua deuotionis causa ad reliquias beati Dominici, quæ in conuentu fratrum habebantur accessit, cuius filium quem secum duxerat paruulus infirmus: ibidem ad extremum vitæ moriendo peruenit, quem pater mærens ad ecclesiam deferens, & coram altari beati Dominici collocans voce flebili lamentari cœpit & dicere. Beate Dominice lætus veni ad te, en tristis redeo. Cum filio veni, en orbarus recedo. Redde mihi letitiam cordis mei. Cùmque sic lugens vsque ad mediam noctem perseueranter maneret, circa medium noctis puer reuixit, lac suxit, & per ecclesiam ambulauit, Sicque ad domum propriam incolamis est reportatus.

Vir quidam de castro Sunnich, orbatus filio Thoma nomine iam defuncto, superuenienti nocte circa corpus eius, plorans & ciuilis residebat. Socio tandem, qui secum aderat, ad quiescendum pergente, cū remansisset, solus accenso lumine circa caput adolescentis filij defuncti se collocans, habenas lachrymarum laxauit, beatum Dominicum, vt patri redderet filium. Incessanter votis & vobibus interpellans. Factum est igitur, vt circa gallosum cantum, qui mortuus fuerat, se moueret, & apertis oculis patri dixit. Quid est pater, quod sic habes faciem madefactam? Cui ille, Lachrymæ sunt, fili patris tui, quia tu mortuus fueras, & ego solus remanseram omni gaudio destitutus. At ille. Multum (inquit) scitasti pater, Sed beatus Dominicus desolationi tuæ cõpatiens, vt tibi viuus redderet suis meritis impetrauit.

Crebrescente per totam Vngariam virtutum fama, quas per merita beati Dominici super viuos & mortuos manus domini frequentabat, vir quidam ad omnia infidelis profusus, & incredulus persistebat. Contigit autem eius filium grauiter infirmari, in qua infirmitate deinde spiritum exalauit.

Quidam autem ex notis eius, qui venerat ad consolandum eum, & vigilandum cum eo circa corpus defuncti, dixit ei. Crede beatum Dominicum magni meriti esse apud Deum, virtutemque Dei in veritate operari miracula per eum, quæ referuntur, & ipsum inuoca toto corde, forsitan, qui plerisque mortuos suscitauit & tuum filium resuscitabit. Tunc ille compunctus corde super incredulitate præterita, amarè redarguit seipsum. Assumptaque fiducia per totam noctem ab inuocatione beati Dominici gemitibus & precibus non cessauit. prima igitur hora noctis, qui iacebat mortuus mouit manum, & velamen abiecit, quo facies eius inuoluta erat, ac surrexit. Tandè pater cū filio suscitati in solū properans, quæta ei Deus fecerat ad honorem sancti Dominici omnibus publicauit. Tres alios in regione illa suscitauit, quæ ob breuitatem non aliter explico. Vnum in aqua suffocatum seruum, & duos par- uulos.

Nobilis fi-
lius in Hun-
garia ad vi-
tareuocat.

Itè filium
puerū vitæ
restituit.

Itè alium

Sanctorū
inuocatio.

Itè alium.

A.C. 1221.

Beatus Dominicus prophetico spiritu clarus. lib. 1. cap. II. §. VIII.

Officiales curia: iuu dicum co: fessus. Amorte li: berat ha: reticum, quem sciebat co: uerendū.

QUALITER beatus Dominicus spiritu prophetiae claruit, multipliciter praedicando multa futura occulta, & mortes alicuorum. Praedicante aliquando seruo Dei Dominico in partibus Tolosanais, contigit quosdam haereticos captos, & per eum conuictos, cum redire nolent ad fidem catholicam tradi iudicio saeculari. Cum esset incendio deputati, aspiciens inter alios quemdam, ac si aliquid in eo diuinae praedestinationis suis esset intuitus.

Istum (inquit officialibus curiae) reseruate, nec aliquo modo cum ceteris comburatur. Conuersusque ad eum blandè alloquens. Scio (inquit) fili mi, scio, quod adhuc, licet tardè, bonus eris homo, & sanctus. Res stupenda, & digna commendanda memoriae. Dimissus namque per annos ferè viginti in haeretica coecitate permansit. Tandem verò Dei gratia illustratus, relictis tenebris ad lumen venit. Frater etiam Praedicatorum effectus, in eodè ordine vitam suam laudabiliter duxit & feliciter consummauit.

Alia D. Dominici propheta: lib. 3. c. 5.

Praeterea dum adhuc fratres apud sanctum Xistum morarentur in vrbe, & ibidem vir Dei Dominicus praesens esset, quasi subito facto spiritu domini super eum, ad capitulum fratrum conuocatis, palam omnibus nunciavit quatuor fratres ex ipsis in breui, duos videlicet in corpore, duos autem in spiritu morturos. Nec mora verbum comitatur effectus. Nam non multo post tempore duo fratres, carnis debitum exoluentes, migrauerunt ad dominum. Duo verò alij ad saeculum redeuntes ab ordine penitus recesserunt.

Comitis Montisfortis mortè pra: uidei. l. 2. c. 2.

Nec silendum quoque est, qualiter virum Dei occasus excellentis viri Simonis comitis Montisfortis spiritualis amici, & familiaris sui (qui pro negotiis fidei, quae strenuè agebat in partibus Tolosanais pridem mortuus est) per visionis mysterium diuina sibi reuelante virtute non latuit, priusquam fratres pergeret de Tolosa. Videbat enim in somnis, imaginaria quadà visione, sed intellectu non vacua, arborem quamdam quantitate proceram ramorum expansione diffusam, densatamque frondium venustate pulchram quiescentem quoque in ramis eius auium multitudinem copiosam. Post paululum autem arbor corrui, & omnis ille coetus anium dispersus aufugit. Intellexit statim vir diuino Dei spiritu repletus comiti Montisfortis, magno videlicet principi, pupillarumque tutori, mortis excidium proximum imminere, sicut & rei postmodum probauit euentus.

Panem & vinum frequenter multiplicauit Dominicus. l. 3. c. 4.

§. IX.

DE multis aliis miraculis in diuersis generibus rerum. Et primo de pane & vino di

uinitus procurato, vel multiplicato. Cum fratres Praedicatorum adhuc locum sancti Xisti morarentur in vrbe, multamque necessarium, propter ordinem apud homines nondum notum, frequenter paterentur inopiam, contigit die quadam, vt procurator fratrum frater scilicet Iacobus de melle, Romanus, panem, quem apponeret fratribus, non haberet. Missi verò fratres p. elemosyna, cum domos multas more solito circumissent, panis vix modicum, & valde modicum reportauerunt. Imminente igitur refectiois hora, ad seruum

A.C. 1221.

Dei Dominicum, qui praesens erat, procurator accessit, defectum exposuit. Ipse verò exultans spiritu alacri benedixit Deum, & quasi quadam fiducia infusa ibi desuper confortatus, id modicum, quod sibi habebatur, panis per partes diuidi super mensam mandauit. Erant autem in coeuentu tunc temporis fratres circiter quadraginta. Facto igitur signo, veniunt fratres ad refectorium, benedictionem mensae lactis vocibus consequuntur. Dumque per ordinem residentes buccellam panis, quam vnusquisque coram se reperit, cum gaudio frangerent, ecce duo iuuenes eiusdem habitus, formaeque consimilis refectorium intrauerunt, palliorum sinus, quae à collo pendeabant, plenos panibus, quales ille pistor, qui mittebat, conficere solet deferentes. Quibus in capite vnus

mensae, iuxta quam vir Dei Dominicus residebat, silenter oblati, ita subito discesserunt, vt nullus vnquam de cetero; vt vnde venerint scire potuerit, vel quo postmodum diuertissent. Illis verò praedictis iuuenibus discedentibus, vir Dei Dominicus manu ad fratres circumquaque protensa, Modo (inquit) fratres comedite. Quod autem hoc diuinitus, meritisque serui Dei Dominici fuerit procuratum, nemo penitus dubitauit, sicut complures adhuc superstites ex illis, qui tunc aderant, fratribus attestant.

Similiter legitur Bononiae contigisse, de pane diuinitus procurato, hoc variato, quia hic duo illi iuuenes Angelici, venientes attulerunt duo canistra plena, vnus canistrum panis, alter canistrum ficuum. Et ante singulos apponentes panes & ficus incipientes ab inferioribus, inclinati recedentes non sunt amplius visi.

Itè Bononiae panis, eius sub: nistrum: l. 3. c. 11.

Alter vice Romae cum in conuentu sancti Xisti tunc fratres habitarent, & fratres de mane ostiatim quaestuando, non nisi vnum panem ab vna muliercula (ne vacui omnino domum redirent) accepissent reuertentes in via obuiauerunt cuidam inueni, qui cum peteret omnixe elemosinam, compassione moti illum panem ipsi obtulerunt. Et ad conuentum redeuntes nunciauerunt patri, quod acciderat. Qui laeta facie eis dixit. Non contristemini, dominus prouidebit seruis suis. Angelus domini fuit, cui panem dedistis. Dicitis igitur oris mandauit beatus pater illud modicum panis, quod in cellario erat: adduci, & benedictionem mensae lactis vocibus prosequentibus fratribus incepit, deinde mensas ingressis, per particulas paruas diuisum singulis modicum panem ante singulos iussit apponi. Et iterum atque iterum particulis multiplicatis perferuntur me

se illatis, saturati sunt: & adhuc superauerunt fragmenta. Cum autem defecisset vinum in vegete, vnde apponeretur fratribus ad bibendam, mandauit beatus pater procuratoribus, vt haereret ex vegete, quam tamen intumuerat ei esse vacuam pergens nihilominus ad iussum viri Dei plenam inuenit. Ex qua haustum vinum, propina tumque, fratres laetissimum inueniunt. Item cum beatus pater ex Bononia in Galliam proficisceretur, & in Alpibus socius eius praedebilitate ex fame ulterius procedere non valeret, quamuis pius pater hortaretur ad iter prosequendum, vsque ad propinquam villam, vbi se posset reficere post aliquot passus excubavit se usque, non posse. Vade (ait vir Dei) ad arborem illam (digito ostendens propinquam locum) & affer, quod ibi inuenieris. Quod cum labore accedens, inuenit ibi panem niue candidiorem, tobalea innotulum, ipsumque ad beatum Dominicum adduxit. Et ille: Confortare inquit. Cumque accipiens confortatus esset ex pane coelitus misso, dixit beatus pater: Vade & reponere residuum, vbi inuenisti. Quo facto reuersus ait frater. Et quis ibi posuit panem tam pulchrum, tam lapidum. Cui sanctus recreatus es, ait, non queras ulterius, prosequamur iter. Nec credendum est ab homine illum ibi positum extitisse.

Tobalea: manna: relinapp.

inf. 3. 1.

Et alium est genus vasis vna: Aqua mutatur in vinum. ibid. cap. 8. Serui quo modo fecerunt. lib. 4. cap. 9.

Vice altera cum esset in itinere cum pluribus sociis, fratribus nouiter ad ordinem receptis, & deliciis assuetis in saeculo, applicantes ad hospitium causa recreationis vinum non inueniunt. At beatus pater compatiens sociis, vt delicatis, modicum vinum, quod remanserat in eorum fuscule, mandauit in vas magnum aqua plenum immitti, factoque signo crucis super illud in optimum, & merum vinum est conuersum.

Ipse autem pro se in itinere morem istum communiter obseruabat, vt sitim ex labore itineris ad aliquem aquae fontem extingueret, antequam ad hospitium declinaret ne forte hospites scandalizare valeret, si ex magna siti multum biberet.

Bona eximia sanctitatis foemina à D. Dominico curatur. lib. 2. c. 14.

§. X.

SOLEBAT vir iste, pater noster piissimus Dominicus visitare tribulatos & pauperes consolari. Erat quippe Romae in turri iuxta portam Lateranensem quadam solitaria magna religionis & sanctitatis foemina Bona, veritatem sui nominis assecuta. Haec infirmitate labrabatur grauissima. Nam de pectore & mamillis eius scaturiebat innumera vermium multitudo. Quam horrendam a pritudine cum tanta patientia, & gratitudine mulier haec sustinuit, vt decidentes quandoque vermes recolligeret & in suo pectore collocaret. Hanc deuotus Dominicus visitabat, confessionem eius audiebat, & frequenter communiabatur. Quam cum die quadam communicasset, verbaque ei consolationis, & adificationis sedens ad eius fenestram loqueretur: inter alia petiuit ab ea, vt sibi doloris locum horribilem demonstraret. Quod & fecit, & erat locus pectoris plenus verminibus.

Quod cernens pius pater, & misericors vehementer eius dolori compatiens, dixit ei: Rogate, vt pro magno munere vnum de his verminibus mihi dones. Noluist illa, nisi se vermem promitteret rediturum. Quod cum spondidisset, illa facto inspiciente ablatum de suo pectore vermem, eidem tradidit per fenestram. Qui magnus erat, & nigrum caput habebat. Quem cum pater sanctissimus extensa manu exciperet, digitoque suo verteret, & inspiceret, subito versus est in pulcherrimum lapidem pretiosum. Quo viso, qui cum eo erant fratres stupentes admirati sunt valde dicentes, quod non restitueret ei gemmam. Tunc coepit sancta foemina lachrymari, rogans, vt sibi redderet suum lapidem pretiosum. Sanctus verò restituens lapidē super fenestra posuit, vt promissit. Quem mox illa viro Dei, & iis qui cum eo erant, inspicientibus, pectori suo restituit, vnde tulerat, qui consuetum iterum mutatus est in vermem. Tunc oratione facta super ipsam, pater sanctus consignas, benedicensque Dei famulam in pace dimisit. Quo discedente ceciderunt mamillae à pectore eius cum verminibus, & vermes extincti sunt, & pectus consolidatum paulatim omnino renouatum est. Et omnis dolor horridus putredinis ablatum est. Transactis aliquot diebus, sanctus visitans eam incolumem ipsam reperit, & gaudentem. Narrauitque fratribus qualiter per gratiam Dei, & meritis ipsius à tam horribili morbo fuerat liberata.

Retulit quoque frater Bertrandus, vir fide dignus, quod cum aliquando vna cum eo iter ageret, facta est subito super eos aeris intempéries. Cumque iam multa inundatio pluuiarum super terram effunderetur, beatus Dominicus facto signo crucis omnem illam ante se inundationē è limine propulsauit, & de cruce

A.C. 1221.

In multo imbre sic: cū fo: cio ambu: lat. l. 3. c. 8.

A. C. 1221. quodammodo papilionē fecit vt dum gra-
dientes semper coram se quasi tribus cubitis
terram cernerent depressam imbrium infusio-
ne madefcere, super eos autem nec vna qui-
dem gutta stillaret, sed siccis vestibus tran-
sierunt.

Vestimenta
eius aqua
non mada-
fuerunt.
Sæpe etiam contigit, vt in via superuenien-
tibus, pluuiis, sua sociorumque quam plurimū
madeferent, vestimenta. Cūque post cœ-
nam socij eius remanerent ad ignem, vt & ve-
stes ad desiccandum extenderent, & corpora
pariter recrearent, vir Dei, Dominicus sancti
spiritus igne feruens, more suo statim eccle-
siam ad orandum, immo in oratione potius
ad pernoctandum sic cum vestibus quantum-
cūque videlicet madefactis intrabat. Manē
etiā vestibus aliorum, qui ad ignem reman-
serant existentibus madefactis, vestes eius in-
ueniebantur ita penitus exsiccate ac si in calen-
ti furno tota nocte positæ persurgissent.

In partibus Tolosanjs, sicut per iuratos, tes-
tes inuentum est, cum quadam die euangeli-
zando discurrens cum multis transisset, nauis
quoquādam aquam nauta, qui eum transue-
xerat, importunē ab eo denarium pro merce-
de transitis exigebat. Cui vir sanctus pro ser-
uicio exhibito regnum cœlorum promittebat,
addens quoddam seruus Christi & discipulis eius
erat, nec aurum, nec argentum penitus dese-
rebat.

At ille non solum promissionem eius du-
cens pro nihilo, verum etiam ex hoc potius
prouocatus, & acrius ac importunius instans,
atque eum per cappam violenter trahens,
Aut cappam (inquit) dimittes, aut denarium
mihi solues. Tunc vir Dei erectis in cœlum
oculis, paululumque intra semetipsum orans,
moxque in terram prospiciens, & denarium
diuino nec dubium procuratum nutu iacen-
tem videns: Ecce (inquit) frater quod postu-
las, tolle, & me liberum in pace dimitte. Qua
in re quid aliud in seruo suo dominus osten-
dere voluit, nisi quod in seipso exhibuit? Cum
videlicet pro solutione tributi per ministre-
rium Petri de ore piscis staterem procura-
uit.

Matt. 17.
Libri eius
in aquis
nihil reci-
piunt de-
trimēti. ib.
Cum prædicando discurrens frequenter
fluuiolum, qui vocatur Aregio, vado transiret
contigit semel, quoddam libri, quos portabat in
sinu, vel gremio, cum se succingeret, in fluuiū
caderent. Qui Deum benedicens: cuidam ma-
trona prope lacum moranti, notificauit suo-
rum librorum amissionem per lapsum in a-
quam. Tertia die cum mittens hamum in a-
quam piscator magnum aliquem piscem spe-
rarer hamo trahere propter pondus, libros il-
los eduxit, sic illibatos, ac si fuisset in sicco ar-
mario custoditi. Hoc autem amplificat mira-
culum, quoddam nec pannum, nec corium, nec a-
liquod habebant conseruatorium, nisi merita
beati Dominici. Quos dicta matrona intelli-
gens, & declarans cuius fuissent, acceptos eos
Tolosam ad sanctum virum, qui ibi erat cum
x audio magno remisit.

Sed & istud relatione dignum non parum
est: quod etiam per reuerendum patrem domi-
num Rainerium sanctæ Mariæ in Cosmedim

A Cardinale, in conuentu fratrum in festo eius-
dem sancti viri Dominici, præsentibus quibus-
dam episcopis, aliisque non paucis clericis ser-
mocerantem, atque referentem, verum pro-
fus fuisse compertum est. Contingit aliquan-
do viro Dei iter agenti, associari sibi religio-
sum quemdam conuersationis quidem sancti-
tate domesticum, sed loquelæ & lingua peni-
tus alienum. Dolens itaque, quod diuinis re-
bus vna cum illo mutua se collocaione reso-
uere non posset, tandem domino orationum
suarum instantia, vt vnus lingua loqueretur
alterius, verbisque sic alterutrum variatis sese
per triduum, quo videlicet simul ituri erant,
intelligerent, impetravit.

Simile quoddam altera vice legitur conti-
gisse. Nam cum in itinere se associasset ipse, &
socius cum quibusdam Teutonibus, quorum
idioma ignorabat (& illi ex deuotione conce-
pta ad eum in hospicio sibi caritatiuè expen-
sas facerent victus: quia pecuniā in via ipse non fe-
rebat, quasi se debitorē recognoscens, ad semi-
nandum eis spiritualia, & ex quo temporalia ab
eis metebat, orauit dominum, vt eorum idio-
mate loqui valerent. Quo obtento, per aliquot
dies simul cum eis itineras, de spiritualibus re-
bus multa locutus est ad eorum instructionē,
& consolationem.

Quadam die associatus cum quodam ordi-
nis Cisterciensis fratre deuoto, cum tarde ap-
plicuissent ad conuentum, ita quod fratres iam
dormitum accesserant, beatus pater nolens
fratres inquietare, & a somno excitare, oratio-
ne facta in valuis Ecclesiæ, clausis ianuis se
curi socio in ecclesia reperit: ibique in ora-
tionem se dedit: & matutinis pullatis in choro
cum alijs plasmodiæ intendit, admirantibus
cunctis de ingressu eius.

Moniales Romanas ad sanctiorem viuē-
di normam reuocatus beatus

Domin. l. 2. c. 5.

§. XI.

DE reductione monialium quæ erant di-
spersæ per Romam, in vnum monaste-
rium scilicet sancti Xisti, per beatum Domni-
cum ex commissione Honorij papæ tertij. Cū
beatus Dominicus esset in vrbe, de beneplaci-
to cardinalium dominus Honorius papa de-
creuit omnes sanctimoniales, quæ erant

a Quod D. dominicus hoc in loco fecisse narra-
tur, vt scilicet femine sanctimoniales vno in loco cō-
cluderentur, & eis rogandi huc illucque licentia adi-
meretur, hoc postea à Bonifacio 8. in 6. de statu regu-
lar. um. c. periculoso decretum est, etiam à Trident.
Conc. sess. 25. c. 5. de regularibus, & monialibus re-
nouatum est. His verbis. Bon. facij octauj cōstitutionē
quæ incipit Periculoso renouans sancta Synodus vni-
uersis episcopis sub oblatione diuini iudicij & in
terminatione diuini iudicij præcipit, vt in omnibus
monasterijs suis sibi subiectis ordinari, in alijs vero seors
Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium
vbi violata fuerit diligēter restitui, & vbi inuolata
est conseruari maximè procurent. &c.

per

A. C. 1221. per diuersa loca vrbs dispersa, in vno collige-
re si heri possent & tacitus possēt regi, & cau-
tus custodiri. Eadem verò sic aduertas apud
sanctum Xistum propter antiquam loci reueren-
tiam, & congruentiam dispositur collocare.
Considerans autem seruū Dei Dñicū per om-
nia religiosum, deuotum & in cunctis gratio-
sum, eidem hoc pium opus committere dignū
iudicauit. Qui accitus Apostolicæ voluntati non
restitit, concedi tamen sibi cooperatores ido-
neos humiliter supplicauit. Datusque sibi tres
cardinales in adiutorium tante rei dominus
Ypolitus Ostiensis (qui postea fuit Gregorius
nonus) dominus Stephanus de fossa noua, &
dominus Nicolaus Tusulanus episcopus car-
inalis, qui in hac commissione exequenda si-
deliter ei adiutorio & consilio adstebant.
Cum autem tū modestia & discretionē, quod
papa iniunxerat, attentatum fuisset, consueta-
dini iam inueterate libertatis absortæ eius
persuasionebus quadam stolta audacia, & fee-
mine pertinaciā omnēs pariter repugnabant.
Erat præterea in vrbe quoddam monasteriū
sanctæ Mariæ trans Tiberim dictū in quo illa
venerabilis, & omnis deuotionis honore di-
gnissima Dei genitricis seruabatur imago, quæ
beatus Lucas ad similitudinem beatissimæ ge-
nitricis Dei plenissimè dicitur expressisse, quæ
cum ab eo loco nescio quo casu fuisset ablata,
ad eadem ecclesiam per gratiam eiusdem vir-
ginis fuit reportata.

Imago B.
virginis in
procelio-
ne delata.
ib. c. 8.
Hæc est illa imago, quam Gregorius pri-
mus tempore pestis in festis paschalibus in pro-
cessione cum fecisset deportari, ante eam aer
infectus purificabatur, circa quam audita sūt
voces angelorum cauentium, Regina cæli læ-
tare, alleluia &c. Hanc signant omnes sorores
monasterij, & cunctorum Romanorum frequē-
tia venerabatur. Ad hoc monasterium cū bea-
tus Dominicus accessisset, & suis monitis om-
nibus ad voluntatem papæ inclinasset præter v-
nam: accepit ab eis obedientiam manualetm,
promittentibus se ad sanctum Xistum transi-
turas, si illa dulcissima imago cum eis illuc trā-
siret. Quam conditionem beatus Dominicus
nuntius Apostolicæ gratanter admisit, adie-
cto, quoddam si delata illuc ad suam priorem ec-
clesiam rediret, ab illa essent obedientia abso-
luta.

Moniales
in Rom.
reman-
ent. c. 5.
His gestis prohibuit, ne claustrum egrede-
rentur amodo ad parētes, vel ad personas qual-
libet visitandas. Audientes autem cognati,
proximi vel amici, quid egerint, & in quo con-
senserint moniales, irati & commoti venientes
cum strepitu, & furore suo arguerunt eas
quod ad suasionē ignotæ personæ tan solem-
nem locum deserere, & in aliam ecclesiam cō-
sensissent transigrare, & vasa mente, sacri-
legis linguæ, & ore blasphemo ausi sunt san-
ctum Dei peregrinum, ribaldum, & incognitū
appellare. Turbatæ igitur timore femineo, plu-
res inutilem tristitiam, & irrationabilem pœ-
nitentiam conceperunt. Hæc autem omnia
sanctus in spiritu cognouit, & dans locum iræ
post aliquod interuallum illuc accessit, & post
missam eis celebratam, & prædicationem cō-
pletā, ait in spiritu lenitatis. Filie meæ, de san-
ctiatis propulso tanquā de maleficio recedē

A res ingenuistis, & vultis retrahere pedem à via
Domini. Nunc ergo quia voluntariē sacrifi-
cantes domino acceptæ sunt ei, nec placent ei
coacta seruitia, si qua in vobis est timens Deū
& audiens vocem serui eius sponte surgens ad
manus meas ventat, sponte, de nouo obedi-
tia domino oblatura. Quod abbatissa cum cæ-
teris effecerūt. Et q̄ post sathanā retro abierūt
rebelles, meritis beati patris reuertæ sunt. Tūc
prudens pater quosdam conuersos, viros reli-
giosos, & prouidos adhibuit, qui monasteriū
custodientes omni tempore sororibus clausis
necessaria ministrarent. Tulitque clauēs bea-
tus Dominicus omnes, cunctamque monaste-
rij potestatem sibi accipientes, non concessit,
vt deinceps propinquis, vel personis alijs sine
testimonio loquerentur.

Postea vir sapiens, & in commisso apostoli-
co fidelis, cum assensu prædicatorum triū car-
dinalium ordinauit, vt in capite ieiunij qua-
dragesimalis apud sanctum Xistam conueni-
rent vt ibi prædicta abbatissa cum omnibus
monialibus suis præsens esset & iura omnia
monasterij cardinalibus & sibi libere resigna-
rent. Quod & factum est. Et tunc existente bea-
ta Domini in collocaione cum monialib.
in Cardinalium præsentia relata est eis mors
iuuenis Neapolconis, nepotis Domini Stepha-
ni quæ suscitauit à mortuis vt dictū est supra.

Anno domini. 1219. venerunt domina ab-
batissa cum monialibus de translybe-
rim, accipientes in possessionem ecclesiam san-
cti Xisti, vbi habitare cœperunt. Inter quas e-
rat quædam puella nomine Cæcilia tunc 17.
annorum, quæ in ipso portæ introitu prima
omnium habitum ordinis accepit à patre san-
cto, & in manibus eius professionem obedi-
entiæ fecit post hanc abbatissa, & cæteræ moni-
ales numero quadraginta quatuor indutæ, &
professæ.

Noctē sequenti pater prouidus cum duob.
associatus cardinalibus, ne tumultus fieret in
populo, cum luminaribus plurimis, & multis
personis nudis pedibus illam imaginem, quæ
erat in translyberim, proprijs humeris ad san-
ctum Xistum deportauit, quam sorores expe-
ctantes nudis pedibus deuotissimè susceperūt.
Ibique permansit vsque in præsentem diem. Et
in loco illo sancti Xisti tunc habitabant fra-
tres prædicatores.

Inde recedentibus post concessionem factā De sororū
monialibus, papæ Honorius dedit eis Eccle-
siam sanctæ Sabinæ, quo se tunc contulerunt
fratres cum libris & rebus suis ad habitandū.
Et ibi tunc erat palatium Honorij papæ.

Hoc primum monasterium sororum funda-
tor primus Prædicatorum ordinis, & pater in-
clytus fundauit Dominicus, quas cum summa
diligentia sub religiosa seruans custodia eru-
dit, pro quarum consolatione frequenter præ-
dicationes & collationes faciebat eis præsen-
tibus fratribus, casque disciplinas ordinis e-
docuit, & coram ipsis, & in ipsis plura mira-
cula per eum fecit dominus.

Cum autem in secunda dominica quadrage-
simæ, scilicet post octo dies ab accessu earum
ad dictum locum B. Dom. ibi prædicaret in ec-
clesia, adstante maxima populi multitudine
Tertia pars hist. Ant. G g d

A. C.
1221.

Moniales
S. Domini
omnino
subiciun-
tur. ib. c. 6.

sup. § 7.

De sororū
institutione
& mira-
culis apud
illas patra-
tis c. 9.

A. C. 1219.

Et sic septem
demonones
ex vna fo-
mina.

Febri-
citas
mirifi-
ca sanati-
b.

De visita-
tione foro-
ru. l. 3. c. 6.

Angelus
co-
mes
iube-
tus
eius.

daemoniaca quaedam praedicationem clamando cepit nimium impedire, dicens. Ribalde, ribalde, tuis deceptionibus mihi quatuor, que me exerant, abstulisti. Mea erant, & mihi eas abstulisti, sepe replicans, Ribalde, ribalde. Cumque populus praedicationis impedimento murmuraret, dixit ei pluries D. Dominicus. Obmutescite, obmutescite. Respondit daemones non per os obfella. No nos hinc eiectes nostra est enim haec nec egrediemur, septem sumus, qui sic, & sic ingressi sumus. Ceperuntque singuli modos quibus eam possederant elatrare. Crescente tumultu populi, eleuata vir Dei manu fecit signum Crucis dicens. In nomine Iesu Christi praecipio vobis, vt exeatis, & eam ulterius no laedatis. Continuo illa horribili corporis distensione commota, magnam carbonum congeriem euomit, quam tanta sanguinis abundantia subsecuta est, vt quasi mortua videretur. Quam vir sanctus de ecclesia educi praecipit, & curam eius agi, donec plene sanaretur, imponens ei nomen soror Amata, Quae sanata, diu postea in sancta conuersione vixit.

Altero vice beatus Dominicus accedens ad rotulariam monasterij interrogauit de tribus sororibus, an sane essent. Quae respondit, quod febri- citabant. Cui dixit beatus pater. Vade, & dic eis, quod ego praecipio eis, ne amplius febri- citent. Quod cum fecisset, surrexerunt subito liberata. Hoc audito, gratias egit altissimo beatus pater.

Die quadam venit tardius ad monasterium sancti Xisti beatus Dominicus, & conuocatis sororibus ad fenestram praesentibus fratribus, quos secum habebat, dixit. Filiae meae, ego venio de piscatione, & dominus dedit mihi huiusmodi piscem. Hoc autem dicebat de fratre Gandeone, qui fuit filius vnicus domini Alexandri magnifici viri vrbis Romanae, quem ad ordinem receperat. Facta autem ad eas collationem instructionis, multam dedit eis consolationem. Hisque gestis dixit pater sanctus, Dominus vult, quod vadam ad Sanctam Sabinam consolari filios meos. Priorissa autem, & moniales nitebatur eum retinere in domo capellani earum dicentes. Pater hora praeteriit, iam prope media noctem est, non expedit, vt amodo hinc recedas. Ille autem non acquieuit dicens. Dominus omnino vult, vt vadam, & angelus eius comitabitur nos. Assumens igitur fratrem Tancredum priorem fratrum, & Odonem priorem sororum, cepit proficisci. Cumque egredere- tur, ecce iuuenis pulcherrimus ante portam adstitit tenens baculum, & paratus ad iter cepit cum praecedere in via, tunc sanctus pater ordinauit socios fratres inter se & illum, & ipse tertio loco sequebatur. Venientes autem ad portam fratrum inuenierunt eam diligentem seris obfirmatam. Tunc iuuenis, qui dux viae fuerat, ad vniam partem portae se traxit, quae statim aperta est eis. Et primo ingressus est ipse, deinde fratres, postea beatus pater Dominicus. Egrediente iuuenis, qui eos introdu-

a Rotaria seu Rotularia ea dicitur, quae reddit
responsa monasterij, quod prope rotam vel rotulam
sit quia res necessaria intra monasterium inducitur.

axerat, inuenta est ianua clausa sicut prius. Tunc frater Tancredus interrogauit B. Dominicum dicens. Pater, quis fuit ille iuuenis, qui venit nobiscum. Qui respondit, Angelus fuit sanctus qui ad nostram custodiam fuit destinatus. Itaque fratres surgentes ad matutinas cum aliis mirati sunt, quomodo ianuis clausis introissent.

Erat autem tunc in dicto conuentu iuuenis quidam, cuius Romanus, nomine Iacobus, noticius, qui deuictus tentationibus diaboli omnino determinauerat egressum ab ordine, cum manere appetirentur porta ecclesiae. Quod pater almus diuinam reuelatione cognoscens, in spiritu lenitatis dulciter monuit, ne se a tam sancto confortio segregaret. At ille deprecanti non acquiescens, extraxit sibi habitum, dicens se deliberasse recessum. Vir autem mitissimus violentae tentationis compatiens, Expecta (inquit) modicum, fili mi, postea facies, quod uolueris. Tunc prostrauit se pater pius pro filio perituro. Mox quantum valuerit iusti deprecatio, apparuit. Necdum enim orationem finierat, ille lachrymarum imbri perfusus, ad pedes sancti pronoluitus, habitum, quem reiecerat, sibi reddi petiit, pollicens semper se in ordine permanfurum. At benignus pater habitum reddidit, dulciter alloquens, & exhortans ad perseverantiam, quod & fecit. Mane regressi fratres cum patre ad monasterium, quae acciderant sororibus enarrabant. Quae pater vera esse cognoscens, simpliciter ait. Filiae meae, inimicus rapere voluit vniam ouem dominicam, sed Dominus liberauit eam de manibus eius.

Capitulum ordinis generale Bononiae celebratur. li. 4. c. 1.

§. XII.

De sanctissimis moribus eius. Congregato capitulo generali Bononiae anno quarto a confirmatione ordinis, ab incarnatione autem domini 1220. in quo interfuit magister Iordanus (alias Iordanes) Teutonicus, qui tres menses in ordine habebat, receptus Parisiis ad ordinem ex praedicationibus magistri Reginaldi, de quo supra. Et praesidens in capitulo inquit beatus pater. Ego sum dignus depositione, quia inutilis sum, & remissus, multumque se humiliavit in omnibus coram omnibus, qui erat maior omnibus. Cumque vellet cedere, fratres vero nullo modo acquiescerent eius cessione, decreuit eorum beneplacito, vt deinceps statuerent definitores in capitulis, qui haberet potestatem super ipsum, & super totum capitulum definiendi, statuendi, & ordinandi, donec duraret capitulum, salua in posterum reuerentia magistrali.

Magister igitur primus constitutus, erat inter illos, vt vnus ex illis, nisi, quod rigore primus, abstinentia vigiliis, & ieiuniis praecipuus, sanctitate summus, humilitate altissimus fuit.

a Definitores sunt quasi arbitri earum rerum, de quibus in religiosis congregationibus instituta est deliberatio.

Tres

A. C. 1219.

l. 3.

De sancti-
tate eius
cum esset
in itinere
cap. 3.

Cum socio
expulso si
guocruis
aquis pe-
netrat.

Tres episcopales dignitates sibi oblatas diuersis temporibus renuit. Die nocturne diuinum in choro frequentans officium, mensa conuentuali parca praeparata vtebatur.

Religiosa institutio cuius cultor, custosque praecipuis omni studio nitebatur, vt sincere, & integre ab omnibus seruaretur, & si quando humana fragilitate aliqua a quoquam commisso fiebat negligentius, vel omisso, non paterebat omnino. In correctionibus autem tam dulcem seruabat rigorem, tamque rigidam tenebat dulcedinem, vt sufficienter puniret culpabilem, & hominem non turbaret. Si videbat fratrem quandoque praecipuum aliquo delicto, fiebat, quasi non videns, non habens os loquebat, & dissimulando transiit. Opportunitate vero data, dicebat illi fratri; Frater, non bene egisti, faciens quod non licet, da gloriam Deo, & confitere peccatum tuum. Et sicut se exhibebat vt patrem, verbera correctionis infligendo, sic etiam vt matrem, vbera consolationis exhibendo. Omni fere die nisi grande impedimentum obstaret, praedicationem populo, vel collationem fratribus faciebat, cumque tali deuotione, tantaque lachrymarum effusione loquebatur, vt ipsos ad compunctionis gratiam, & lachrymas prouocaret.

Cum egredere- tur occasione quacunque vir beatus omnibus secum euntibus per se, vel per alios proposuit verbum Dei, & aut disputans aut conferens, aut orans aut legens, a diuinis colloquiis non cessabat. Et quando loqui, vel orare oportebat, dicebat sociis, Praecedite, & cogitemus de saluatore nostro. Tunc audiebatur eum gementem ad dominum, & medullitus suspirantem. Nunquam iratus visus est nec comotus, vel turbatus in laboribus itineris, vel feruore passionis, sed semper in tribulationibus patiens. Discalciatus per vias pedibus ambulabat, villas autem & ciuitates transiens calceos inducebat, quas egressus rursus discalceatus incede- bat. Portabat autem calceos super spatulas, & cappam, & alias vestes suas, & nolebat in his portandis ab aliquo subleuari, vel feruore offendere pedem ad lapides, inturbatus alacri voce dicebat sustinens. Haec est poenitentia. Sic nudis pedibus ambulans ab vrbe Roma, cum venisset ad locum, vbi erant acuti lapides, dixit socio; En ego miser hic fui coactus semel calciare me. Qui dum quaereret causam respondit beatus. Quia tunc pluerat.

In eadem via ex redundantia aquarum riuus & flumina plurimum creuerunt. Tunc sanctus in tribulatione gaudens, laudabat & benedicebat dominum, cantans hymnos. Aue maris stella. Veni creator spiritus, integrè alta voce. Veniens autem ad aquas inundantes, signabat eas signo Crucis dicens socio multum pauido vt pertransiret. Confusus tamen ille de signo Crucis ab eo factis, & obedientia, pericula inundantium aquarum cum sancto securus & prosperè transiit.

Cum autem declinare deberet, cum sociis ad manendum, non secundum suam voluntatem, sed sociorum, hospitium quaesuit. Ambulans per ciuitates & villas vix oculis a terra eleuabat. Existens in via fere singulis diebus

celebrabat cum multis lachrymis. Applicans ad hospitium, si erat ibi ecclesia, semper prius edibat ad orandum.

Cum extra conuentum erat, audiens primam pulsationem ad matutinum, surgebat & excitabat fratres ad matutinas dicendas. Totumque officium diuinum, diurnum pariter & nocturnum, cum multa deuotione horis cōpetentibus exolvebat, vt nil dimitteret. Et post completorium erat cum sociis in silentio in itinere, ac si esset in conuentu. Mane dum ibat, seruabat & seruari faciebat silentium vsque ad horam tertiam. Iacebat in paleis vestitus & calceatus, sicut ambulabat, nisi quod sotula res forte extrahebat. Per viam quoque seruabat ieiunium continuum a festo exaltationis sanctae crucis vsque ad resurrectionem dominicam, & similiter in astate ieiunia non solum ecclesiae, sed etiam ordinis. Comede- bat, quae ei apponebantur, exceptis carnibus conditis. Quando veniebat ad conuentum, conuocans fratres faciebat eis sermonem, confor- mans se conuentui in cibo, & in mensa, conseruabatque regulam plenissimè, & seruari faciebat.

Dum quadam vice iret, grauius infirmatus in via propter hoc, nec carnes comedit, nec ieiunium fregit, nec pittantiam sibi parari fecit nisi aliquando de pomis vel rapis, ieiunia statuta in regula, id est, constitutionibus in sanitate & infirmitate obseruans.

Religiosorum monasteria visitabat, praedicans eis verbum Dei. Hortabatur fratres, vt cum omni diligentia caritatis, solliciti essent de animarum salute, ad praedican- dum beniuoli, & parati. Et vt hoc officium liberius possent exercere, noluit vt ad hoc habiles, & deputati, temporalium exteriorumque occupati sollicitudine ad alia traherentur. Deceuerat ab initio pius & discretus pater, vt conuersi illiterati temporalibus administrandis praesent, & ceteri orationibus, & praedicationibus vacarent. At discretiores fratres in tali admini- stratione patri non annuerunt, timentes ne forte inconuenientia sequerentur.

Et quia sine scientia scripturarum sanctarum perfectus praedicator potest esse nullus suadebat fratribus, vt semper studerent in veteri & nouo testamento. Ipse etiam pater euangelium sancti Marthae, & epistolas Pauli secunda deferens multum in eis studebat, vt penè eas corde tenus retineret. Figura etiam philosophica parui pendebat. Ad confessiones audiendas peccatorum paratus & benignus fuit, & consolationes faciendas tribulatis valde serenus, & clemens fuit.

Dum quendam legistam Bononiensem, in gressum ordinem praedicatorum amici & consanguinei conarentur extrahere de religione timentes fratres quosdam milites deuotos conuocauit, cum deliberassent in adiutorium aduocare, ait ad illos pius pater. Non indigemus seculari auxilio, vel humano, ego enim video plus quam ducentos angelos circa ecclesiam ad fratrum custodiam deputatos. Recesserunt ergo cum venissent terrore caelesti pauidi effecti.

Tertia pars hist. Ant. G g 2 Al

A. C. 1219.

Religioso-
rum domos
visitans
quid sta-
tuerit, ibi
cap. 4.

A. C. 1120.

Alterum generale capitulum Bononiæ A celebratur: ibid. c. 7.

S. XIII.

CELARATO secundo capitulo generali Bononiæ sibi magister Iordanus fuit factus prior provincialis in Longobardia. Misit autem beatus pater in Angliam fratres ad prædicandum & eorumque institutum. In Ungaria quoque misit magistrum Paulum ad prædicandum, qui paulo ante legens Bononiæ in iure canonico ingressus fuit ordinem prædicatorum.

Forma corporis D. Dominici c. 8.

Hic pater gloriosus vniuersique hominis puritate & decore præfatus, omnium in se pronocabat aspectum, pariter & affectum. Erat namque statura mediocritate aequalis, corporis tenuitate agilis, facie pulchra, & paululum ruber. Barba vero eius, & capilli aliquatulum rufi coloris specie præferebat. De fronte eius & superciliis splendebat quidam radios micabat, qui omnes ad venerationem eius & affectionem attrahebat. Hilatis semper & lucidus apparebat, nisi eum ad compassionem pro afflictione proximi mouebatur. Manus longas habebat pulchram vocem & magnam, & tubaliter resonantem. Caluus non fuit, sed coronam rasilem totam integram habebat paucis canis respersam. Hoc vas fidele, & corpus fragile psalmit, sicque sua gratia perornauit conditoris manus, ut esset templum Dei, & spiritus sanctus habitaret in eo.

Precii eius in stantia. c. 9.

Pernoctabat aut in ecclesiis, & orabat, modo genitulas modo se prosterens. Cuius lassitudine succedente, sibi interpellabat necessitas, siue in altari, siue alio quo eum loco aut certe super lapide ad instar patriarchæ Iacob capite inclinato paululum requiescens, rursus euigilabat ad orationem spiritusque feruore. Circumibat tunc visitans altaria, sanctorum patrocinia inuocans, & sic vsque ad noctis medium perdurabat. Postea fratres dormientes quietissime visitans, discooperitos operuit, ipsosque cruce Christi signans ad oratorium redibat continuando orationem. His horis multos insultus demonum sustinuit, multosque de ipsis triumphos reportauit, multas illustrationes diuinas reuelationesque percepit, vix vnquam ipse lectulo dormiens, cum tamen ipse alios ad quietem diligentius hortabatur. Nunquam aliquid a Domino petiit quin ab eo impetraret ad votum, ut supra ostensum est.

f. u. c. 2. §. 2.

Erga Dominici corporis sacramentum flagrabat deuotione maxima. Frequenter dum eleuaretur corpus Christi in missa, in mentis eleuabatur excessum: maiestatis diuina presentia delectatus. Verus erat paupertatis amator. In vestibus, in calceamentis, in libris, in edificiis, in cibis, præfusa, & curiosa habere refugit, sed humilia, religioni ac paupertati congrua, in se & fratribus suis elegit. Vnde cum semel Bononiam veniens inuenisset cellulas fratrum aliquantulum in edificio subleuatas plusquam prius erant, vocauit procuratorem & cum lachrymis ei dixit. Quam cito voluit palatia erigere non decet pauperes religiosos, de elemosynis viuentes sumptuosa ædificia habere.

Quid diceret pater sanctus, si nunc attendet ad ecclesiam, & domos, & cellas fratrum ampliatas, testudinaras, in cælum eleuatas, in sculpturis & picturis curiosissimè ornatas, in paramentis aureis & purpureis copiosas supra cathedrales ecclesias; in vestibus fratrum, in lectis eorum pompas dominorum excedentes, nec ab esu carniū abstinentes cum sani sint, & robusti, nec ieiunia non solum ordinis, sed nec ecclesiæ seruantes, non solum in communibus, sed in singulari possessione, & redditu habentes, non ex dispensatione, sed ex dispensatione prelatorum non studiis vacantes, sed visitationibus & frequentationibus monasteriorum prædicatorum vacantes. At si qui literis inuendunt non saluti animarum, inde consilium affertur, sed ut vocentur ab hominibus Rabbi, ut ex examinationibus gaudeant, quæ vniuersam non sint, sed vsque ad parua etiam suorum eximant, & excludant. Quid pater sancte diceres de his, nisi quia hic non est ordo, quem instituit, pro quo tantam laborauit, vbi nullus ordo, & vniuersam semper horrorem non inabit. Vtique filiis debetur hereditas, secundum dictum apostoli. Si filij & hæredes. Sed ut dicit Hieron. di. xl. non est. Filij sanctorum sunt, non qui tenent her. ep. loca eorum, sicut in domo in habitu, in nomine, sed qui exerceant opera eorum. Non sunt ea, quæ dicta sunt opera patris Dominici, sed opera patris diaboli.

Opporteret namque filios seruare testamentum patris, alias contra faciendum debent hereditate priuari. Audiame ergo fratres testamentum patris Dominici. Hæc inquit (in extremis constitutus) vobis tanquam filiis possidenda relinquere hereditate. Caritatem habere, humilitatem seruare, paupertatem voluntariam possidere.

Admonuit quoque summo prece cauenda consortia fornicarum maxime iuuentularum, quæ animos etiam viriles emolliunt. Et in humilitate quidem manifestè comprehenditur obedientia, in vitanda familiaritate fornicarum castitas. Caritas autem præmittitur, ut principium quæ est finis religionis omnis.

Quod autem, ut in sacra habetur eius historia dicitur, quod quanta potuit districtione prohibuit, ne quis in hunc ordinem possessiones induceret terrenales, maledictionem Dei & suam imprecans in contrarium facienti, in hoc commendatus est zelus eius ad paupertatem, & omnino seruandum testamentum eius, vbi necessitas non urgeat ne maledictionem intraret, sed vbi necessitas (quæ non habet legem) ipsa sibi fecit legem, ut dicitur j. q. 1. §. 1. sed notandum ad hoc urgeat, ut pote quia fratres aliter viuere non possunt in numero competentes, experientia habita, quæ est rerum magistra.

Verum quia ultra prohibitionem beatissimi patris cum maledictione adiuncta, expressè, per constitutiones factas in capitulo generalissimo hoc etiam strictissime inhiabitur, quæ constitutiones approbate sunt ab ecclesiâ, ideo non videtur tunc hoc fieri sine dispensatione sedis Apostolicæ, quæ huiusmodi (cuius potestas sunt) habet plenitudinem potestatis. Si enim Deus secundum diuersitatem temporum mutat prohibitiones, & ordinationes factas hominibus patet de ceremonialibus & iudicialibus præceptis veteris legis, quæ ablata sunt in noua secundum literam, cum etiâ ad illa addita sunt multa maledictiones Dei in transgressores eorum & ecclesiâ etiam mutat sua decreta, & constitutiones, cum necessitas vel utilitas urgeat, ut de consan. & affi. non debet nec adscribendum est leuitati, sed rationi ita etiam si mutatis conditionibus illius temporis, mutetur seu dispensetur illa. Constitutio, cum aliter apparet sustentari non posse [nullum inde sequitur inconueniens]. Tunc enim alij religioni non erant, nisi monachi, qui non mendicabant, quia non egebant, vnde copiose elemosynas recipiebant. Nunc multiplicata sunt religiones quæstuantium etiam in vitroque sexa. Et quoniam abundantium iniquitas, refriguit caritas multorum & multiplicatis penuriis ex guertis, & pompis laicorum parci sunt in elemosynis dandis, & libentius expendunt in capellis, vel ornamentis subuentione pauperum. Hæc breuiter & incidenter sunt dicta saluo sepe meliori iudicio.

A. C. 1120. Aduersus religiose & ab suo degenantibus inuicem.

Mat. 17.

Job. 10.

Rom. 8.

Hier. ep. ad theod.

Femina. c. 10.

ibid.

quomodo predicatores habent possessiones.

l. q. 1. c. 1.

multorum.

hominibus

A. C. 1127.

hominibus patet de ceremonialibus & iudicialibus præceptis veteris legis, quæ ablata sunt in noua secundum literam, cum etiâ ad illa addita sunt multa maledictiones Dei in transgressores eorum & ecclesiâ etiam mutat sua decreta, & constitutiones, cum necessitas vel utilitas urgeat, ut de consan. & affi. non debet nec adscribendum est leuitati, sed rationi ita etiam si mutatis conditionibus illius temporis, mutetur seu dispensetur illa. Constitutio, cum aliter apparet sustentari non posse [nullum inde sequitur inconueniens]. Tunc enim alij religioni non erant, nisi monachi, qui non mendicabant, quia non egebant, vnde copiose elemosynas recipiebant. Nunc multiplicata sunt religiones quæstuantium etiam in vitroque sexa. Et quoniam abundantium iniquitas, refriguit caritas multorum & multiplicatis penuriis ex guertis, & pompis laicorum parci sunt in elemosynis dandis, & libentius expendunt in capellis, vel ornamentis subuentione pauperum. Hæc breuiter & incidenter sunt dicta saluo sepe meliori iudicio.

Ex his rationibus, quas D. Anton. assert. ap. paret, quam prudenter, & rectè ut cetera omnia, sic hoc etiam in Trident. Conc. sess. 25. ap. 3. de reformatione decretum fuit promulgatum. Concedit sancta Synodus omnibus monasteriis & domibus iuramentum quam mulierum etiam Medicantium, exceptis domibus S. Francisci Cappucinorum, & eorum qui Minorum de obseruantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona eorum immobilia possideri liceat.

De extrema B. Dom. infirmitate. li. 6. ca. 1. §. XIII.

AD historiam redeando. De infirmitate vltima & transitu felicissimo sancti patris. Celebrato secundo capitulo generali beatus pater circa finem Iulij exitinere venit Bononiam fessus ex labore via æstus quippe maximus erat. Et licet grauatus corpore, cum priore, domus & fratre Rudolpho procuratore vsque in noctis partem de statu, & negotiis ordinis loquebatur. Qui cum ad quietendum pergerent, instabant rogâtes patrem, ut ad quietem componeret membra fatigata, & matutinis non interesset. Quorum præcibus non acquieuit: sed ecclesiam ingressus more solito pernoctauit, & matutinis cum aliis interfuit. Post matutinas dixit priori, quod dolore capitis pateretur, & extunc cepit languere. Inualescens autem infirmitate, confortatus spiritu Deo infatigabiliter adhærebat, tam patienter ægritudinem illam sustinens, ut semper iucundus & hilaris appareret, licet dysenteria urgeretur, & febribus vreretur. Sciens autem diem mortis, de proximo sibi imminere, iussit coram se nouicos conuenire. Quos serena facie intuens, ad amorè Dei & ordinis, & ad deuotionem religionis, & obseruantiam verbis dulcissimis hortabatur. Nec tamen sic debilis acquieuit requiescere super lectum.

Exinde vocatis duodecim fratribus, discretioribus, priori conuentus fratri Venturæ (vel Bonaventuræ) [nullis sacerdotibus audientibus] de omnibus actibus suis generaliter & confessus, dixitque fratribus. En vsque in hanc horam incorruptum carne misericordia Dei me conseruauit, illibaramque virginitatis meæ munditiam custo diuit. Quæ ut in vobis immaculata permaneat castitas, feminarum, omnium suspecta consortia deuitate. In seruire spiritus domino deseruite, & promotioni & dilectioni ordinis intendite, stabiles in sanctitate hortatio. manere, in religione canonica. Cum autem in dies languor. increpseret, filij de patris salute solliciti ad sanctam Mariam in monte deportarunt, sperantes in melius corpus reformari, quia locus sanior. Qui ibi positus, cum viribus magis cœpisset destitui, sentiretque dissolutio nem sui corporis imminere, iussit vocari priorem, quem secuti sunt viginti fratres desiderio visitandi patrem suum, debilem qui coram se positus prædicauit iacens, & sermonem pulchrum, & valde motiuum ad eos faciens.

Audito autem, quod rector ecclesiæ illius disponeret eum in sua ecclesia sepelire, dixit humiliter, & mansuete. Abiit, ut ego sepeliar, nisi sub pedibus fratrum meorum. Ad tollendum igitur contentiones, portate me (inquas) sub duobus extra domum, ut possitis me in vestra ecclesia sepelire. Tollentes igitur filij dilectum patrem tulerunt illum ad domum Prædicatorum, pauperes tamen, ne in via deficeret. In quadam igitur cella eum locantes, sacramentum extreme vntionis ei exhibuerunt. Frater Rudolphus caput sancti tenens, sudorem faciei eius cum panno lineo extergebat. Flebant autem adstantes fratres videntes in agone dulcissimum patrem cuius se dolebant consolatione destitui, nunquam in ea gratia consolandi similem habituri. Quos pater pius lachrymantem aspiciens, consolatus est dicens.

Nolite plorare carissimi, nec vos mei corporalis turbet discessio. In loco ad quem vado, vtilior vobis ero, quam hic fuerim. Et post mortem aduocatum potiorum habebitis, quam in hac vita habere possitis. Grandis hæc in morte sua fiducia. Verum iustum eum, omnino proloquitur, qui nec mori timuit, nec de æternitatis introitu dubitauit, vbi & patrocinari tam confidenter filiis se promisit. Tunc interrogauit eum, vnus ex fratribus. Pater vbi vis corpus tuum sepeliri? Respondit: Sub pedibus fratrum. Tunc vocatis ad se fratribus, & priore dixit. Præparate vos. Qui cum ad commendationem animæ dicendam essent sollemniter parati dixit eis. Expectate adhuc tunc dixit ei prior. Pater tu scis, quomodo nos dimittis desolatos, & tristis. Memento nostri, ut ores pro nobis ad dominum. Tunc in Deum iam totus absorptus homo suauissimus eleuatis manibus in cælum dixit.

Pater sancte, tu scis quia libenter perfiti in voluntate tua, & illos, quos dedisti mihi, culto diui, & conseruauit, ego recomendo eos tibi, conserua eos, & custodi, & ego ad te venio pater cœlestis. Et post hæc sciens, quia venit hora, ut transeat ex hoc mundo ad patrem, dixit fratribus. Incipite. Quæ deuotione, quibus Tertius pars hist. Ant. Gg 3 la

D. Dominici morib. adnotatio ex diuitis ex

Colatur fratres, dum ipse cum morte lidatur.

D. Dominici pro suis oratio.

Ioan. 13.

A.C. 1227. lachrymis, quot singulibus tunc completum A fuerit commendationis officium, nouit qui non spreuit gemitus pauperum. Et cum in fine commendationis dicerent Subuenite sancti Dei occurrere angeli &c. Eleuatis manibus ad caelum emisit spiritum.

De reuela. ad eius o. bitu facti. cap. 7.

Affuit autem in hac hora transitus sui beata virgo cum filio prout reuelatum fuit cuidam deuoto patri priori conuentus Brixienfis, qui dicebatur frater Guala Longobardus qui postea Brixie episcopus fuit. Hic enim eadem die, hora qua pater sanctus migravit de saeculo, anno etatis suae quinquagesimo primo, scilicet feria sexta hora sexta leui depresso somno post orationem vidit interioribus oculis quendam aperturam in caelo, per quam submittebatur candidissima duarum scalarum, summitatem vnius scalae tenebat in manu beata virgo Maria, alterius summitate filius eius Iesus Christus tenebat angeli vero discutiebatur per eas ascendendo & descendendo. Et in fine vtriusque scalae, sedes posita erat, & vnus super eas sedens, qui similis erat fratri predicatori habens faciem velatam, eunti versus Hierusalem caelestem. Scalas autem illas sursum trahebant dominus Iesus cum matre paulatim, & ducebatur sursum simul cum illis scalis sedes pariter eum sedente comitantibus angelis. Denique receptis in caelum scalis, & sede cum sedente, apertura illa clausa est visioque disparuit. Quapropter subito dictus frater pergit Bononiam & reperit, quod illo die & hora pater de mundo in caelum tranzierat.

Hoc etiam idem ostensum est fratri Roani Romano, sancto viro eiusdem ordinis. Nam in missa orans pro eo, quem audierat infirmatum, vidit in excessu mentis positus beatum Dominicum corona aurea laureatum, mirabili splendore fulgentem, duobus comitatum, Bononiam egredientem, ex qua visione intellexit illa hora patrem decessisse in caelum, prout viderat, sicut fuit.

Eius sepulturae interuenerunt dominus Vgo linus cardinalis Ostiensis tunc in Longobardia legatus, qui postea summus creatus pontifex Gregorius 9. dictus, sanctorum catalogo eum adscripsit, & multi alij praelati ecclesiae.

Catenam autem ferream, quam ad lumbos eius tunc ferebat, deuote accipientes, eam magistro Iordani successori dederunt.

Obiit B. Dominicus octavo Idus Augusti, huiusmodi Bononia iuxta fratres suos Pradicatorum, quorum primus generalis magister fuit & institutor. Annus autem erat Christi millesimus ducentissimus primus, & ex ordinis confirmatione quintus. vit. a. li. 5. cap. 5.

Quomodo sacrum corpus sepulturae mandatum & inde translatum sit. cap. 5.

§. XV.

FRATER Rudolphus, qui tunc erat procurator, vir industrius, ad cuius nutum omnia gerebantur, in arca de lignis fabricata ad

hoc aptis corpus sacrum deponi fecit, ferreis clavis firmiter conclusa. Locumque sepulturae magnis lapidibus forti cemento conuenit, & circumseptum vndique communiuit. Motus enim erat, nequid circa pretiosum thesaurum agerent impij malo dolo, aut deuotio sulta allicuitus astute aliqui de eo furaretur. Eodem anno dormitionis eius tempore hybernali cepit odor suauissimus, & maximus, circa eius flagrate sepulchrum, ac per totam ecclesiam circumfundit, quae odoris fragrantia durauit per multos dies. Cumque ceperent inuouari signa, & multiplicari miracula, de quibus infra patebit, videntes fideles vere in loco operari Dei virtute, deinceperunt facere clausuram ad sepulchrum, & pannis sericis operire, fratres autem non admiserunt timentes notari de cupiditate, vel iactantia, si hoc facerent, vel fieri paterentur. Itaque crebrescentibus per totam Italiam per merita sancti Dominici miraculis euidens, fidelium dignum duxit deuotio corpus beati Dominici in praehumili prius reconditum loco, ad altiorem locum debita cum reuerentia transferre.

Anno igitur domini 1233. indictione. 6. pontificatus domini Gregorij noni, anno 6. tempore domini FridERICI 2. imperatoris anno 17. a confirmatione ordinis, a transitu vero eius 12. facta est translatio corporis eius per hunc modum. Congregatis Bononiae ad capitulum generale fratrum sub bonae memoriae fratre Iordane, qui ei successerat immediate in magister sterio ordinis, frater Stephanus Provincialis Longobardiae caeterique fratres conueniunt Bononiae, considerantes locum sepulchri humilem, depresso, vbi pluuias aquae defluerant, simulque verentes de conditione humanae miseriae, si corruptio quaelibet exhalaretur, translationem oculis facere disponebant, sed nullatenus potuerunt. Noluit enim dominus suam, sui que sancti gloriam occultari. Aderat in capitulo inter caeteros patres ordinis, frater quidam vocatus Nicolaus de Iuuenatio, virtute & opinione praecclarus, qui fundatim conuenientiam ordinis Petrus, qui dum anxius esset utrum dominus sanctum suum in ipsa translatione corporis sui aliquibus miraculis exaltaret, adstans ei quidam in visione dixit ei. Hic placuit.

accipiet benedictionem a domino, & misericordiam a Deo salutari suo. Quo dicitur impletum est. Nam statuta hora ad hoc opus sacratissimum exequendum, & intendum qui idonei sunt existimati, conueniunt, scilicet archiepiscopus Raucennas, alijque plures episcopi, nec non & dulcis pater magister ordinis frater Iordanes cum definitioribus capituli. Potestas quoque Bononiensis cum multis ciuibus honoratis cum fratribus, & laicis deuotis, & accedentes provincialis Longobardiae & frater Rudolphus, ut aperirent sepulchrum inuenerunt durissimam terram, caementumque fortissimum, ut pote per annos 12. solidatum qui vix pioconibus, & ferreis maleis & instrumentis lapidem abstulerunt. Eleuato igitur lapide, necdum capsula aperta egressus est odor suauis & delectabilis, ut non tam sepulchrum quam

A.C. 1233

quam cella videretur referra aromatum. Erat autem quae magna & ingens quod omnium qui aderant sensus totamque ecclesiam adimpleuit incognitis & dissimilibus omni rei naturali. Tunc archiepiscopus cum omnibus, qui aderant stupore & gaudio repleti cum lachrymis & deuotione se prosternerunt laudantes Deum, qui sanctum suum mirificauit. Manifestata capsula, in qua repositum fuerat corpus adhuc maior odor dulcis perceptus est. Apertaque capsula ablatis clauis inestimabilis odor ex ossibus sancti patefactis emanauit extrahentesque de ipsa capsula in aliam nouam reuerenter sacra ossa deposuerunt clauibus obfirmantes.

Hum. sepulchrum apertum

Deinde 8. die potestati Bononiae cum multis ciuibus honoratis, qui translationi non interuenerant, iterum sepulchrum apertum est ut ad deuotis filiis sacrae reliquiae viderentur. Tunc dulcissimus pater Iordanes piissimus, caput beati Dominici purissimis manibus tenens filiis obrulit oculandam. Erant autem trecenti & ultra fratres qui ad hoc sanctitatis speculum accedentes eum suauissimum odorem perceperunt. Multo quoque post tempore remansit odor in priori sepulchro, & rebus ibi positus. In vestimentis quoque, & manibus eorum, qui sacras reliquias contingerant per plures dies odor remansit nec etiam locis & confricatis manibus praecedebat. Quae in re pensandum est quam immensis deliciis perfruatur spiritus cum tanta suauitate redolet adhuc in puluere iacens corpus. Postmodum capsula vbi corpus reconditum est, in sepulchro marmoreo est clausa.

Miracula post eius mortem ab eo parata.

§. XVI.

POST mortem beati Dominici plura miracula meritis eius ad inuocationem ipsius in diuersis partibus sunt parata in omni infirmitatum seu defectuum genere corporali. Nam quibusdam reddidit locum. Vnde duo pueri filij cuiusdam Alberti, muti a natiuitate quorum vnus erat etatis annorum quinque & dimidij alter annorum trium cum dimidio facto voto a patre pro eis beato Dominico locutionis officium expeditae Bertae nomine beneficium concessum.

Hic omnia miracula in ge. aet. 7. c. 1. vix eo timentur, sed sigillatim ea. Sic. no. ha. bet quod MS. ex quo haec de promittit eiet im. perfectus. D. ante. gior. co. niam na. cium ex. 1. lo. hae. oia. re. puto. re. tuit.

Caecis visum restituit, nae quaedam mulier Durda nomine oculorum priuata lumine per tres annos & ultra voto facto beato dominico lumen clarum recepit.

Surdi auditum per inuocationem nominis eius recuperauerunt. Quaedam enim nomine Richaldina dioecesis Imolenfis quae per annum & amplius ita surda erat effecta, ut nil auditu perciperet, nisi fortiter auribus eius in clamatum fuisset, inuocato ab ea beato dominico auditum recepit.

Hydropici curati sunt. In Sicilia nauisque e. rar quidam inuenis mira habens ventrem turgiditate extentum aliis membris tanta gracilitate debilitatis ut mortem vicinam expecta-

ret. Is tamen egestate compulsum ad campos ibat, ut facem lignorum apportaret, qui seipsum portare non poterat. Et dum quodam die iacens in campo miseriam suam querulosis vocibus deploraret venit in mentem quod beatus dominicus se inuocantibus clemens & misericors esset. Vnde & sumpta fiducia votum fecit neo & beato dominico ut si meritis eius sanaretur per annum gratis fratribus suis deseruiret. Cui mox adstitit quidam frater in habitu ordinis qui creditur fuisse beatus dominicus qui extendit manum ad folia arboris sub qua iacebat & ait. Accipe folia huius sambuci iter bibe & sanaberis. Quo dicto disparuit. Hic autem surgens folia sambuci collegit lapidibus succum ex sambuco expressum ter bibit & venter eius subito deramuit & sanatus est.

A.C. 1227

Alteri hydropici se ei commendanti apparuit in somnis & ventrem eius tumentem aperuit, immunditias detraxit, & consolidauit & sanatus est.

Paralytici consolidati sunt. Quaedam enim mulier Lyseria nomine paralytica orans ad ipsum sanata est perfecte. Fatui sensus integritatem receperunt. Quidam enim Bulcho nomine tanta insania ferabatur ut contra omnes obuiantes sibi, ut rabidus canis insurgeret & fere nil comedens die noctuque furis agitata batur. ductus demum ad reliquias beati dominici ad contactum earum sanae mentis effectus est. Quidam reterros habens pedes ad tumulam eius veniens oratione sanatus est. Quaedam mulier ab antiquo habens tempore dorsum monstruose contractum ad sepulchrum eius accedens liberata est. In Sicilia apud Augustam cuiusdam matronae filia cum longo tempore vicio lapidis graniter laborasset & de consilio medicorum aliud remedium nisi incisura non videretur, timens filiae ex incisura commendauit eam, votum vouens beato dominico. Sequenti nocte apparuit beatus dominicus dormienti & in manu eius lapidem quo torquebatur posuit quae euigilans sanata se sensit & in manu sua inuenit lapidem quem fratribus adducens & visionem enarrans, illum lapidem in signum sibi dimisit.

In eadem ciuitate cum quaedam mulieres deuotae venientes ad ecclesiam fratrum praedicatorum in festo translationis beati Dominici reuertentur domum inuenerunt quandam vicinam prope domum sistantem quam caritative cum arguerent quare in festo tanti sancti a seruilis opere non cessaret illa indignanti animo & facie turbata respondit. Vos qui estis Begottae deuotae fratrum festa colite sancti vestri. Statimque oculi in tumorem verti sunt cum pruritu, & ex ipsis vermes scaturire ceperunt, ita quod vicina quam in auxilium vocauit octodecim vermes inde eduxit ex oculis. Quae compuncta corde statim ad ecclesiam praedicatorum cum ciulatu cucurrit & ante ianuam se prosternens & peccata confitens votum vouit quod de cetero nunquam sancto detraheret, sed festa eius deuote custodiret. Quo facto tumor disparuit, & sanata est in oculis. Multa alia in vita &

A.C. post mortem facta sunt miracula meritis beati Dominici, quae ob breuitatem damu- sunt.

Bulla Canonizationis D. Dominici.

§. XVII.

Gregorius episcopus seruus seruo- rum Dei venerabilibus fratribus archie- piscopis [episcopis] & dilectis filijs abba- ribus, decanis, archidiaconibus, praepositis, prioribus, ceterisque ecclesiarum praelatis ad quos literae istae peruenerint salutem, & aposto- licam benedictionem.

Fons patientiae uerbum patris Iesus Chri- stus, cuius natura bonitas, opus misericordia redimens & renouans, quos creauit, qui uice- nam, quam de Aegypto transtulit usque ad consummationem saeculi non reliquit, sapien- ter signa propter instabiles mentes, & mirabi- lia propter differentias incredulitatis immu- ras, dum in Ecclesiae nascentis exordio post obitum Moysi uidelicet finem legis accessurus equis in euangeliorum quadrigis qui sunt uere sanitas arcum sancti eloquij quo fides fir- metur, intenderat & iuramentis quae in patri- bus nostris disposuerat suscitatis Hierico glo- riam mundi, quam praedicationis fremitu ob- stupescens gentibus uicerat calcaturus, uiam equis suis in mari faceret & in Raab salu- tem latitudini gentium [afferret]. Si ergo cum Sion figuraret in prima quadrigarum qua tuor in Zacharia de medio duorum mon- tium errorum protulit equos rufos, populo- rum principes fortes terrae qui per obedi- entiam fidei Deo Abraham patris credentium in fundamento noui foederis aduentum addu- ctis instar tinctis de Bofra, id est tribulationis angustia, uentibus cuncta sua signa militiae rube- scarunt ut profuturae gloriae gaudium per pre- sentem gladium efficit martyres id est testes nouae legis libros & confessionis legem scriberent, & forissecus miraculorum signis ad sti- pulationis robur oppositis librum & taberna- culum, quod Deus, & non homo fixit, ac euange- licum uasa ministerij non brutorum, sed rationa- bilium hostiarum sanguine tingerent, & in uniuersam spatiosi maris faciem sagena praedicationis expensa multiplicatam super nu- merum arenae maris, de cunctis, quae sub caelo sunt nationibus Ecclesiam congregarent.

Sed quia praesumptio multitudinem & ma- litia subsecuta est libertatem in quadrigis sub colore nigro qui lugentibus ac poenitentibus congruit equestrem cuneum deputauit qui ad claustrale desertum ductus per spiritum, sub noui Israelis auriga sanctissimo Benedic- to, uelut de sub altero Helisae filij propheta- rum communis uita occasione multitudinis perditum genus humani in iucunditate co- habitationis grata societate restituit. Et sic ueritatis scissum rete reficiens ac per opera pie- tatis ad terram aquilonis (unde malum om- ne panditur) proficiscens eos fecit ingressu thesauros uinis & contritis corde quiete,

qui designantur in corpore per dicit si bdo habitare.

Post quorum quasi lapsu renouatus inbi- lium per laetitia in quadi- gam uicem ex equis istis trauit. Ceter- tuis ordinis & horiacentis uelut fontem greges gemina caritatis uerbis uerbes, de penitenti laudatio fecit ascendere sancto Ber- nardo ariete ouium in uirtute spiritus, qua ex alto indutus extitit & in abundantia fru- menti uallium praesente, ut transientes liberati per eum in fortitudine clament ad dominum dicant hyminum & ponant castra Dei exerci- tum. Nouo igitur Israele his tribus agmini- bus tuimis toidem, quas Philistin fecerant, occurrente hora undecima cum dies iam de- clinasset ad uesperum & propter iniquitatis abundantiam caritate plurimum frigescente uergeret iustitiae radius ad occasum, quia uice- nam, ad quam paterfamilias operarios diuer- sis temporibus denarij conductos conuentio- ne praemiserat & quam sua dextera plastraue- rat, non solum uittorum uesperes & spinae per- uaserant sed iam propemodum uulpeculae, conuertere in aliena uitis amaritudinem in- tendebat, aduersus infestissimam multitudinem malitiam ananera uoluit promittentem.

Et sicut in praesentiarum cernimus post trium signorum differentium ty- ocinia quadrigarum in quadriga quar- tra equos uarios & robustos praedi- catorum & minorum fratrum agmina cum e- lectis ducibus simul in praehum directurus, spiritum sanctum Dominici suscitauit & e ue- lut equo suae gloriae praebens fidei fortitudi- nem, & feruorem diuinae praedicationis igni- tum circumdedit collo eius eloquium quige- rens a pueritia cor senile in isortificatione car- nis eligens uicere, uita requisitit auctorem. Et Deo in Nazareum sub Augustini regula consecratus, sedulum circa sancta Samue- lis imitatus obsequium, in castigatione desiderij piissimum Danielis continuauit affectum ius- titiae semitas & sanctorum uias strenuissimum athleta custodiens & uel ad momentum de ta- bernaculo Domini, de militantis Ecclesiae ma- gisterio ac ministerio non desistens carnem spiritui, & sensualitatem subiciens rationi.

Et factus vnus cum Deo spiritus, totus in eum per excessum mentis [absorbere] studuit, & sobriae compassionis studiis a caritate proximi non recessit quo sagitate delicias carnalium & vulnerante mentes, lapides impiorum om- nis haereticorum secta contremuit omnis ec- clesia fidelium exultauit aetate crescente creuit & gratia. Quandoquidem inexplicabi- le gaudium de zelo concipiens animarum, ad eloquia dei dedit animum per euangelium Christi multos filios generans in conuersio- ne tam strenuae multitudinis euangeliorum dignitatis officium contentis, nomen & o- pus obtinere meruit in terra pastor & dux in- clytus in populo dei factus nouum predica- torum ordinem & meritis ordinauit, ex plis nec mi- raculis confirmare desit uidentibus, & probatis, praeter nam opera sanctitatis, & signa uirtutum, quibus in carne positus claruit, diuersorum curatis laetioribus, loquela mutis, visu caecis, surdis auditu, gressu paralyticis & sanctitate

A.C. 1133

Quadrige

Quadrige

Quatuor quadrigae Zachariae allegorice exponuntur. I. Ista.

prima qua drigarum sunt mar- tyres.

Secunda qua driga milia mo- nachii D. B.

Hierc. 14.

A.C. 1133. pitina multis generibus in ueludinum resti- tutis aperte patuit qualis spiritus in eiusdem sanctissimi gleba corporis habitauit.

Cum igitur ex multa familiaritate, quam nobiscum in minori habuit constitutis offi- cio argumenta sanctitatis ipsius non exiguis uita testimonis constiterent, esset que de mi- raculorum ueritate dictorum, postmodum facta nobis per testes idoneos plena fides nos- cum commissio nobis grege domini. confiden- tes eius suffragiis per Dei misericordiam adiu- uari, ut cuius meritis solatium gratiosa fami- liaritatis habere meruimus: eius potenti in- cecelis patrocinio gaudeamus. Ipsum de fratri- bus nostrorum consilio & assensu ac om- nium apud sedem apostolicam consistentium prelatorum catalogo sanctorum adscribi de- creuimus, statuentes firmiter, ac uiuacitati uestra praesentibus iniungentes, ut nonis Au- gusti, ante diem quo posita carnis sarcina di- ues meritis penetravit in sancta, similis sancto- rum fons in gloria eius natalitia celebratis, & faciat solemniter celebrari, quatenus ipsius precibus Deus quem uiuens coluit exoratus gratiam in praesenti saeculo, & gloriam nobis tribuat in futuro. Nos uero ranti confessoris uenerabilem sepulturam quae miraculorum fulgoribus generale illustrat Ecclesiam cu- pientes dignis christianae deuotionis honori- bus frequentari, uere poenitentibus & confes- sis in festiuitate praefata annis singulis cum de- uotione & reuerentia debita eam uisitantibus de omnipotentis Dei misericordia, & bea- torum Petri & Pauli apostolorum eius aucto- ritate consiliu unum annum de iniuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Spoleti. v. Calen. Septem. pontificatu nostri anno 8.

De priuilegiis Fratrum Mendicantium, quibus eximuntur a iurisdictione ordinario- rum Cap. v.

NOTANDUM de priuilegiis con- cessis praedicatorum & minorum ordinibus in exemptione ab ordi- nariis quae extenduntur etiam com- munitate ad alios scilicet eremitanos & Car- melitas per priuilegia sua, quae non sunt in corpore iuris clausa. Nam extra de excel. pra- la. nimis praua. sic dicitur per Greg. 9. Nimis praua. &c.

Cum quidam uiri religiosi, ut puta fratres praedicatorum & minores, quorum ordinem & regulam sedes apostolica noscitur approbas- se in arctissima paupertate Christo pauperi famulentur plerique praelati, & alij eos ad suas synodos cogunt accedere ac suis,

Qui synodi episcoporum debeant interesse sic in Tridentino Concilio s. 24. c. de ref. ost. consuetu- tu. Synodi quoque diocesanae quotannis celebrentur, ad quas etiam a n. s. qui alij uisissent ex-

piatione inuere de berent, nec capitulis generalibus suadentur. nec uere tenentur, natione ante paro- chialium aut aliarum saecularium ecclesiarum curia annexa, unum debeant, qui illarum curam gerent, qui cumque ill. sint. synodo inuere.

constitutionibus subiacere, nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur fidelita- tem iuramento firmatam ab eorum ministris & custodibus exigentes. Eis quoque ut tam ex- tra ciuitates quam intra cum eis processionali- ter ueniant, ex leui causa mandantes, excom- municationis sententiam fulminant in benefa- ctores eorum, & id ipsum fratribus comminan- tes eos de locis in quibus domino famulan- tiae fatagunt amouere, nisi eis obediant in om- nib. supradictis. Ad hoc, ne fratres ad honora- biles (alias honorabiliores) ciuitates & villas, ubi religiose ac honeste valeant commorari a populis de nouo (alias deuote) uocari acce- dere audeant inhiabentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores (alias receptores) eorum praesumunt excommunicationis senten- tiam promulgare. Ab eis etiam de horum fructibus decimas nec non de habitaculis fra- trum sicut de iudeorum domibus contem- dunt reditus extorquere, asserendo, quod nisi fratres morarentur ibidem ab aliis habitaculi- bus prouentus aliqui soluerentur. Et ut ipsos suae totaliter subdant ditioni, eisdem ministris & custodes uolunt praeficere, pro sua arbitrio uoluntatis.

Quocirca mandamus quatenus uniuersi & singuli a prouocatis grauinibus desistatis subditos uestris ab humilissimi archieps campe- scendo.

Idem Greg. 9. ut in ca. nimis iniqua. in- quit. Nimis iniqua. & infra. Cu a religiosi vi- ri abnegantes salubriter semetipsos olegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum fa- mulari, tanquam nihil habentes & omnia pos- sidentes non desunt plerique tam ecclesia- rum praelati quam alij qui caeca cupiditate se ducti propriae auiditati subtrahi reputantes, quicquid praedictis pietas fidelium elatigit, quiete eorum multipliciter inquitat, (alias in- quietat) uolunt naq; contra regulam a sede Apo- stoli ca approbatam, & sui ordinis instituta ipsis in- uitis eorum confessiones audire ac eis iniunge- re poenitentiam & eucharistiam exhibere, nec uo- lunt ut corpus Christi in eorum oratorijs re- seruetur & fratres ipsorum defunctos apud ec- clesias suas sepeliri compellant, & eorum exo- quas celebrari. Et si quis de eorum fratribus alibi, quam in suis ecclesijs eligat (alias eligi) sepulturam suam primo ad ecclesias suas de- ferri cogunt ut oblatio suis uisibus sedat. Nec sustinentes eos habere campanam nec orem- terium benedictum certis tantum temporibus permittunt eos celebrare diuina. Volunt

Circa personas regulares seu religiosas & in quib. tenentur episcopi alijque praelatis obe dire multa statuit concilium Trident. sess. 25. de regularibus & monialibus.

A.C. 1133

Granami- na illata religiosi Pontifex auferet. 1. Cor. 6.

quo-

quoque in domibus eorumdem certum nume-
rum fratrum, sacerdotum, clericorum, & laico-
rum, nec non cereorum, lampadarum & orna-
mentorum pro sua voluntate taxare, ac residuum
cereorum, quando nouiter apponuntur, exi-
gunt ab eisdem. Nec permittunt quod noui sa-
cerdotes eorum alibi, quam in ecclesiis suis
celebrent primas missas, eos nihilominus
compellentes, vt in quotidianis missis, quas in
suis locis & altaribus celebrant oblationem
ad eorum opus recipiant, & reseruent. Quic-
quid etiam eis, dum celebrant missarum solen-
nia intra domorum suarum ambitum pia fide-
lium deuotione donatur, ab ipsis extorquere
oblationis nomine contendentes, quod eif-
dem tam in ornamentis altaris, quam in libris
ecclesiasticis absolute conferunt, vendicant
perperam iuri suo. Quocirca mandamus, qua-
tenus vniuersi & singuli a prenotatis graua-
minibus desistatis, subditos vestros ab huius
modi arctius compescendo hæc omnia Greg-
ibidem.

Guilielmus de S. Amore hostis Mendicantium
condemnat, & mendicantium religiones ab ordina-
riis exemptas, vide librum.

Ex quibus apparet ordines mendicantium
multas vexationes habuisse à principio à
prælati, & clericis secularibus, & intantum,
quod etiam quidam doctor Guilielmus de Sa-
cto Amore Parisiensis, cum quibusdam aliis
ausi fuerint asserere e & dogmatizare populis
& librum scribere, nitentes probare eorum
statum reprobum, nec posse homines in tali
statu mendicantium saluari. Sed reprobo ta-
li libro, & opinione vt falsa & hæretica per ra-
tionem efficacissimas coram papa, ille Guiliel-
mus fuit priuatus doctoratus, & status mendicantium
exaltatus. Nec cessant adhuc emula-
tiones & molestiæ prælatorum secularium
contra mendicantes, sed frequenter noua cu-
duntur contra eos propter quod necesse fuit
summos pontifices multis privilegiis & exem-
ptionibus mendicantes communitate, vt quieti
eorum prouideretur, nec ita absorberentur à
fastu & cupiditate eorum & precipue ultra Al-
pinorum. Quæ privilegia licet non sint in cor-
pore iuris clausa, tamen vbique vt arma fortia
eos tuentur.

Ex privilegiis enim suis habent, quod om-
nes sint exempti ab ordinariis nec possint eos
conuenire, vel punire ratione delicti, vel domi-
cilij, vel contractus, vel rei, de qua agitur nec
in eos sententias fulminare excommunicatio-
nis, suspensionis, & interdicti, quæ si ferrentur
nullæ essent. Nec constitutionibus eorum sunt
subiecti nec collectis, & caritatis subsidiis,
sed sub protectione apostolicæ sedis præcise
sunt constituti. Et à prædictis omnibus mona-
stera Monialium, quæ sunt sub cura eorum sunt libera.

Insuper & prælati eorum, generalis magi-
ster, vel minister, prouinciales priores & con-
uentuales, & guardiani & prædicatores vica-
rij per privilegia sua possunt subditos suos
absolvere ab omnibus censuris ecclesiasticis ni-
si sint apostolicæ sedi reseruatæ ac etiam super

irregularitatibus dispensare quas incurriscent
& precipue in celebrando diuina cum essent
excommunicati, vel suspensi. Et hoc nisi esset
casus ad eorum quod propter illum meri-
to sedes apostolica esset consulenda. Et ipsi
prælati ab eisdem possunt absolui, & dispensari
à confessoribus suis.

Verum quia in processu temporis ipsi men-
dicantes, seu aliqui ex eis insolentes ceperunt
aliqua agere, quæ minus erant in ueneratio-
nem prælatorum, & damnum clericorum, ec-
clesia aliquibus constitutionibus repressit au-
daciâ & temeritatem illorum & tanquam pia-
mater statuit ea quæ ad pacem habendam, nu-
triendam, & conseruandam proficere possent,
& fraternam dilectionem utrosque tueri.

Vnde & Bonifacius octauus in vj. de excep-
tione prælati cum ex eo mandat, quod mendicantes
non accipiant noua loca vel loca recepta mu-
tent, nec ipsa loca recepta permittent, aut ven-
dant, aut donent absque sedis apostolicæ li-
centia.

Et Inno. 4. de regularibus in. 6. non solum
statuit, quod mendicantes non recipiant ad a-
professionem expressam aliquem ante annum
elapsi probationis quod Bonifacius extendit
ad eremitanos & carmelitas in. c. constitutione

Sed per Clementinas in concilio Viennen-
si ad multa alia mendicantes sunt arctati vt in
ca. dudum. de sepulchris. videlicet quod ij qui
exponuntur ad audientiam, confessionum in
ordine mendicantium per Prælatos suos debent
audire sine licentia eorum vel papæ. Et illi de-
bent dare eis potestatem absoluedi de casib.
referuatis prout videt eis. Ibi etiâ, de quib.
debeat dari canonica portio, seu quartade si-
neralib. & legatis eorum, qui eligunt sepul-
ram apud eos quomodo, & quando.

Sed Ioannes 22. post illam Clemens dedit
privilegium mendicantibus de non soluenda
quarta certo modo contra illam Cle. De præ-
dicatores. etiâ ibi agitur, quædo debet vel non
debeat prædicare.

Itē ipsi mendicantibus, & omnibus religio-
sis prohibetur sub pena excommunicationis
latæ sententiæ cuius absolutio papæ reserua-
tur quod nullus eorum debeat dare sacramen-
tum eucharistiæ vel extremæ vnctionis vel ma-
trimonium solennitate sine licentia proprii
sacerdotis ei, qui non est subditus eis. Quam
licentiam non solum papa, sed & diocelanus,
illius qui accipit hmo i sacramenta dare potest.

*a Hoc etiam sacrosancta Synodus Trid. statuit in
sess. 15. c. 15. de regu. & monialibus his verbis. In
quacumque religione tam virorum quam mulierum
professio non fiat ante decimum sextum annum nec
qui minore tempore quam per annum post susce-
ptum habitum in probatione steterit ad professionem
admittatur.*

*b Concilium item Trid. sess. 23. c. 15. idem de-
creuit quauis iniquis presbyteri in sua ordinatio-
ne à peccatis absoluedi potestatem accipiunt decer-
nit tamen sancta Synodus nullum etiam regularem
post confessionem secularium etiam sacerdotum au-
dire, nec ad id idoneum reputari nisi aut parrochia
le beneficiū, aut ab episcopis per examina si illi vi-
debitur necessarium, aut alias idoneus iudicetur.*

A.C. 1133

Quæ sit
structura
ab eccle-
ad repa-
dam rei-
gionem
audiam

Mendicantes
res no po-
sunt Eccl-
sistiam &
vinctas
& munitio-
ni colla-

ac

Ac etiam, quod nullus religiosus absoluta
sententia excommunicationis, & abis senten-
tiis à iure communi promulgatis, vel per con-
cilia prouinciali vel synodalia factis. Et quod
nullum absoluant à culpa & pœna.

Item in alia constitutione quod prædicato-
res debeant admonere populum prædicando
certis diebus cum sunt requisiti ad soluend-
um decimas. Et confessores, quod debent fa-
cere conscientiam de decimis soluendis sibi
confitentibus, aliter scienter omittendo incur-
runt certam pœnam.

Item, quod non detrahant prælati eccle-
siarum in sermonibus suis. Item quod non di-
cant aliqua, vt retrahant homines à solutione
decimarum.

Item quod non inducant aliquem ad pro-
mittendum, iurandum vel vouendum eligere
sepulturam apud eos, vel non mutare.

Item quod non possunt assentire electioni-
bus de se factis, sine consensu superiorum. I-
tem circa inquisitores qui ordinarij sunt me-
dicantes certa statuta pœna.

Item per extrauagantem Martini v. quod
non possunt transire ad ordinem monacha-
lem, nisi Cartusienium sine licentia Papæ.

Communiter dicitur, quod privilegia men-
dicantium habent eadem eremitani & Car-
melitæ & Scruitæ, sed pene omnes religiones
monachales hodie sunt exceptæ à diocelanis.

Cuiusdam studiosi literarum conuersio
mirabilis ex lib. 3. vitæ D.
Dom. cap. 2.

§. II.

TEMPORE quo fratribus prædicatori-
bus Bononiæ ecclesia Beati Nicolai do-
nata est, scholaris quidam bene instructus, sed
vanitati admodum deditus tali conuersus est
visione. Videbat enim, quod quasi nimia tem-
pestas inueniret eum in campo, & dum fuger-
et ad domum quandam inuenit eam clausam
pulsat, & recipi petit, cui hospita respondit:
Ego iustitia hic habito, & hæc est domus
mea quia iustus non es non intrabis in eam.
Doler ille & aliam suspicit, & recipi petit cui
hospita respondit. Ego sum hospita veritas, nõ
te recipio quia veritas eum non liberat, qui eam
non amat. Videt & tertiam mansionem, & pe-
tit intrare, sed audit. Ego pax hic sum, sed non
est pax impijs dicit dominus, sed tantum ho-
minibus bonæ voluntatis. Verum quia ego co-
gito cogitationes pacis, & non afflictionis
vile consilium tibi dabo. Ultra me habitat so-
ror mea quæ miseris & afflictis auxiliatur, ad
hanc accede & eius mandata comple. Et fecit
sic eum misericordia occurrentes (sic enim do-
mina vocabatur) ait. Si ab imminente tempe-
state saluari desideras vade ad sanctum, Nico-
laum, vbi habitant fratres Prædicatores & in-
uenies ibi stabulum pœnitentiæ, & præsepe cõ-
tinentiæ, & pabulum doctrinæ asinum sim-
plicitatis cum boue discretionis, Mariam illu-
minantem Ioseph perficientem & Iesum te
saluantem. Euigilat ille & hæc ruminans, de-
uotionis sicut sibi consultu fuerat, ita cõple-
uit. Hæc magister Alexander vir honestus, &
erax super versu illo psalmi. Misericordia &

veritas obuiauerunt sibi in scolis dixit & in ius
postillis notauit. Hic fuit multo tempore ma-
gister in theologia & postea factus est episcopus
in Anglia, vnde erat oriundus.

Eodem tempore quo prædicatores ordo
tanquam pusillus grex, & vt nouella planta-
tio erat inter fratres quedam tentationis com-
motio intantum eos deficit à pusillanimitate
spiritus & tempestate vt multi eorum confer-
rent ad quos ordines se trãfferent timentes
ne ordo tanquam res noua, & modicum robo-
rata, ad nihilu deueniret. Vnde duo de maio-
ribus impetrauerunt licentias à quodam lega-
to, qui tunc erat in partib. illis, vt à aliquo Ci-
stertiensis ordinis monasterium trãfferre se
possent. Quas literas cum fratri Reginaldo
quondam sancti Aniani Autelianensis decano
(qui vicarius beati Dominici erat) repræsenta-
ssent, & ille in capitulo causam cum dolore
multo exposuisset fuit fletus ingens & com-
motio succrescere cepit. Et frater Reginaldo
in cælum erectis oculis, & corde loquente ad
Deum in quo tota eius fiducia erat frater Cla-
rus de Sexto diocelani florentinæ vir bonus, &
magnæ autoritatis, & peritus in iure ciuili
qui etiam in iure canonico, & artibus reuerat
& postmodum fuit Prior prouincialis in Ro-
mana prouincia & deinde Papæ pœnitentia-
rius & capellanus exorsus est loqui ad fratres
& cepit eos multis rationibus confortare,
vnde vix sermonem compleuerat & ecce magi-
ster Rolandus Cremonensis qui tunc regebat
Bononiæ cuius fama celebris & solemnis in
physicis habebatur, qui etiam postmodum in-
ter fratres primus in theologia legit Parisiis,
succensus spiritu Deo, de mundo fugiens venit
solus ad fratres & quasi ebrius spiritu, nulla
prolocutione præmissa se recipi postulauit.
Frater autem Reginaldus, præ nimio gaudio
vestes alias non expectans exuto suo capiti
induit cum statim & sacrista pulsante campanâ
quæ viginti solidorum imperialium [pretio]
non constiterat & fratribus cantantibus, Veni
creator spiritus licet præ abundantia lachry-
marum, & gaudij vbertate vix possent, sit con-
cursus ingens virorum, ac mulierum, ac scola-
rium & totius commotiõ ciuitatis. Renouatur
quidẽ deuotio in fratribus & omnis illa prior-
tentatio euanescit. Illi autem duo fratres profi-
lientes in medium se malè fecisse profitentur.

Sequenti autem nocte prædictus frater Ru-
dolfus, qui de priori illa fratrum commotio-
ne tristis admodum erat huiusmodi visione
est à Domino consolatus. Videbatur enim sibi
videre Christum & ex vna parte beatam virgi-
nem Mariam, ex altera beatum Nicolaum qui
manum super caput sibi ponebat dicens. Ne
timeas frater quia omnia prospera tibi eue-
nient, & toti ordini domina mea curam ha-
bente de vobis. Et statim videbat in aqua quæ
transit iuxta Bononiam nauim plenam mul-
titudine fratrum. Et ait beatus Nicolaus, Vi-
des hos fratres ne timeas quia tot sunt quod to-
tum mundum implebunt.

Hic frater Reginaldus cum Bononiæ fer-
uenter prædicaret, fere totam ciuitatem salutari
commotione commouit multoque ad ordi-
nem traxit, & inter ceteros fratrem Clarum,
qui secundum nomen suum sanctitate vitæ in
signis extitit, scientia preditus, vt potè qui in

A.C. 120.

Psal. 86.
Tentatio
grauis in
ordine ib.
c. 2.

Physicam
medi-
cinam no-
minat.

ac

A.C. 1220. artibus & iure canonico reuerat, in iure etiam A. ciuili instructus, primus prouincialis Romanus [factus est] Domini papæ penitentiarius & capellanus. Insuper & fratre Rolandū Cremonensem prædictum, qui tunc regebat Bononiæ. Et fratrem Monetam (vel Simonetam) qui in artibus legens, famosus habebatur.

Simonetæ conuersio ibid. Hic admonebat scolares, ne irent ad prædicationem ipsius Reginaldi dicens, quia isti fratres facile suis sermonibus illaqueant homines, ut efficiantur religiosi. Et in mane sancti Stephani ipse audita missa priuata cum scolariis suis, cum rogaretur ab eis, ut irent ad audiendum magistrum Reginaldum prædicantem non valens se excutere accessit, & in primo verbo eius fuit captus. Cum enim ille diceret. Ecce video cælos apertos & Iesum stantem à dextris virtutis Dei clamabat. Ecce cæli aperti sunt nobis, vā illis, qui nolunt intrare, quia venit hora cum voluerint, & non poterunt intrare, compunctus magister Monetæ extrunc proposuit habitum ordinis suscipere, sed non valens propter quædam impedimenta interim cum mansit in sæculo multos traxit ad ordinem, & postea ipse ingressus doctrina sua multos conuertit.

Asto. 7. Hic Reginaldus missus postea Parisios prædicans plures traxit ad originem, & præcipue magistrum Iordanum, qui fuit post mortem beati Dominici magister ordinis, & magistrū Henricum, magistrum in theologia singularem virum, & in breui infirmatus ibi defunctus est viuentē adhuc beato Dominico.

Reginald' Lutetiam mutatur. Ibid. 10. Hic Reginaldus ut innotescat rigor in eo religionis, cū esset Bononiæprehendit quædam conuersum vilem pannum præter licentiam accepisse, quem Reginaldus in capitulo acriter verberauit, & pannum comburi fecit. Et cum ille murmurans non recognosceret culpam suam, & se nolet parare ad disciplinā, fecit eum à fratribus violentè parari, & acriter disciplinans oculos erigebat ad cælum, orans, ut per disciplinam ab eo diabolus expelleretur, sicut egerat beatus Benedictus & ad fratres dicebat, ut orarent pro eo.

D. Hic Reginaldus ut innotescat rigor in eo religionis, cū esset Bononiæprehendit quædam conuersum vilem pannum præter licentiam accepisse, quem Reginaldus in capitulo acriter verberauit, & pannum comburi fecit. Et cum ille murmurans non recognosceret culpam suam, & se nolet parare ad disciplinā, fecit eum à fratribus violentè parari, & acriter disciplinans oculos erigebat ad cælum, orans, ut per disciplinam ab eo diabolus expelleretur, sicut egerat beatus Benedictus & ad fratres dicebat, ut orarent pro eo. Inter hæc conuersus compunctus cum lacrimis ait, Gratias tibi ago pater, vere à me diabolus expulisti. Sensi enim manifeste serpentem de renibus meis exiisse, sicque factus est bonus religiosus.

E. Alter cum apostatando vellet conuentum egredi, ad capitulum reductus est coram Reginaldo, quem ad disciplinā denudatum, acriter verberabat dicens exi, demon. Et ad fratres se vertens aiebat. Orate fratres. Cūq; diutius hoc egisset, ait percussus. Audi me pater. Et ille. Quid vis fili? Vere (ait) diabolus recessit à me, & amodo stabilitatem tibi promitto.

Reuelatio religioso facta de modo, quo Deus mundum pugno continet. §. III.

F VIT in conuentu Spoletano nouitius quidam, nobilis genere, magna simplicitatis: atque puritatis. Hic cum diceret illum hymnū

A. beatæ virginis. Que terra, pontus, æthera, &c. & venire ad verbum illud, Mandum pugillo continens, admirabatur supra modum, quod Deus esset tam magna statura, ut mundum totum suo pollet pugno continere. Cum autem de hoc vercundaretur petere, præcabatur dominum iugiter, quod veritate in huius placeret sibi ostendere, vnde factum est cum quodā sero in huiusmodi precibus obdormiisset, videbatur sibi quod subito abstractus ad aera veniebat multitudo Angelorum, sedem magnam portantium, qui cum illum in quodam loco spaciose posuissent affuerunt & alij Angeli, qui aliam sedem deferentes contra alteram posuerunt, quibus positus. ecce tertiam in numerabilis multitudo Angelorum, qui Christum tanquam iratum, iudicem suis brachijs portantes in prima sede collocauerunt, virginem gloriosam statuerunt contra eum in secundar: vltimo verò venit multitudo sanctorum omnium secundum ordinem suum. Aderat autem omnibus tantus timor, ac tremor quantum nunquam fuerat à sæculo auditus. Igitur his peractis præcepit iudex, ut bona mundi legeretur, qui cū pauca inuenta fuissent, præcepit ut legerentur & mala, quæ cum præ nimia multitudine audire fastidiret, subito totum mundum tanquam pallam vnā furiose apprehendit, eumque inferius cum impetu magno proiciens dicit. Cum iudicaret, exeat condemnatus. Quod cum prædictus nouitius tremebundus aspiceret, voce magna exclamauit dicens. Sancta Maria succurre miseris. Ad cuius vocem protinus pia virgo Maria surrexit, & proiecit mundum propria manu recollegit, & dixit. Sine fili mundum, quem proprio sanguine redemisti. adhuc iudicatur, quia iam missi prædicatores meos, ut mundum ad te reuocarent. Mira res, & stupenda valde, nam mox, ut dictus nouitius vocem emisit, terræ motus subsecutus est in ciuitate, & in tota contracta, ita ut turres multæ & ædificia præfata: vrbis plurima corruerent, & homines & mulieres illa nocte de ciuitate exierunt. Fratres autem vocem eius audientes, credentes, quod propter terræ motum exclamasset, ad cellam eius venerunt, sed eum penitus quasi insensibilem inuenierunt, qui ad se reuersus dixit, se de terræ motu nihil sensisse: sed visionem quem viderat, vique ad mortem manifestate noluit. In hora autem exitus sui magistro suo prædictam visionē per ordinē narrauit, & sic in ipso nouitiatu in magno spiritus seruore animā deo reddidit.

De Beato Petro Martyre. CAP. VI.

RÆVENISTI cum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Vitam petiit à te, & tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum sæculi. In quibus possunt notari tria de beato Petro martyre, videlicet gratia sanctificationis, in præuentione benedictionis, & victoriæ concertationis, in magnificatione coronationis, & excellentia glorificationis, in collatione postulatæ viuificationis, ut dicit Apосто. ad Heb. xij. Opti-

A.C. 1240. Optimum est gratia stabilire cor, & ratio quare hoc est optimum existit, quia gratia dei, vita æterna. (ad Ro. vj.) scilicet habetur. Nā per ipsam gratiam non solum nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mādatorum dei, ut sciamus, quid facere, quid vitare debeamus, sed etiam præstatur per ipsam, ut quod cognouimus faciendum, facere valeamus.

Hæc gratia dicitur, quia facit nos gratos deo, & opera nostra accepta, & quia gratis datur nobis à deo siue meritis nostris præcedentibus, vnde & præueniens dicitur, quia præuenit voluntatem hominis, antequā velit bonum opus meritorium. vnde dixit. Præuenisti eum. Antequam enim quis veniat, aut vadat ad deum per bona opera, deus venit ad eum per gratiam. Hæc est magna dulcedo mentis, si tamen gustatis, quam dulcis est deus, inquit Petrus in prima canonica, Huius dulcedinis gratiæ benedictiones, sunt opera virtutū ab ea procedentia. vnde Eccle. 40. dicitur. Gratia dei sicut paradysus benedictionis.

Fuit autē beatus Petrus præuentus huiusmodi benedictionibus gratiæ. Et in baptismo cum fuit iustificatus, & mudatus à peccato, & à pueritia sua liber à tenebris hæreseos parētū suorum, quod ostendit in confessione veritatis fidei coram auunculo suo, ut patebit. Fuit secundo præuentus in benedictionibus dulcedinis gratiæ, quando illustratus à deo seculum deserens intrauit religionē cum magno seruore. Nō enim sine speciali gratia illud fieri valet, per quod tanquam per baptismū habetur remissio peccatorum: secundum D. Th. in summa. Tertio fuit præuentus gratia modo q. 189. a. 2. singulari, quia in vita nunquam mortalis criminis sensit cōtagium, ut canit ecclesia: vnde dicere potuit cum Apostolo. Gratia eius semper in me manet. quod donum pauci habent.

Quantum ad secundum: Non coronabitur (ait Apostolus. ij. Timo. ij.) nisi qui legitime certauerit. Certare est cōmune omnibus. Nā ut dicitur Iob. vij. Militia est vita hominis super terram. Alia litera habet. Tentatio est vita hominis. i. bellum continuū. Et ait Apostolus ad Eph. Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia, nequitia. Et apertius canit ecclesia. Mundus, caro, demonia diuersa mouent prælia. Ita contra ista oportet continuè bellare, quod vincatur. Et vincendo acquiritur corona. Omnes inimicos beatus Petrus optime vicit, ut dicere posset cum Paulo. Bonū certamē certauit, cursum consummauit, & ideo reposita est mihi corona, non solū præmij essentialis de qua Psal. de quolibet iusto. Gloria & honore coronasti eum domine, sed etiam corona triplici præmij accidentalis quæ datur pro maxima victoriā.

Nam corona virginitatis datur solū virginibus, qui habuerunt perfectam victoriā contra carnem, nullam delectationem veneram experti. Corona martyrij datur solis martyribus, propter perfectā victoriā cōtra diabolū. In cuius figura fuit, quod in mari rubro, quod signat martyriū, Pharaō cū omni exercitu suo superatus & submersus est. i. virtus omnis demonum. vnde & Cyprianus de pœ. di. j. Nun-

A. C. 1240. quid. In seruis dei, apud quos martyrium mēte concipitur, animus ad bonū deditus, à deo indice coronatur. Corona doctoratus datur prædicatoribus veris, quia in se, & in alijs, quos docent, faciunt perfectè vincere per doctrinam mundū, & vanitates eius. Sed omnia ista perfectè egit beatus Petrus & ideo ascēdit aureola triplici dotatus, vnde Posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Quomodo vicerit declaratur in historia.

Quantum ad tertium. vita præsens, ut dicit Greg. potius deberet dici mors, quā vita. Ipse quotidianus defectus, quid est aliud, quā quædam prolixitas mortis, in aliam vitam inferendo [Sed contra in miseris dicit idem Gre. erit mors sine morte, [finis sine fine] defectus sine defectu [quia & mors viuuit, & finis semper incipit & deficere defectus nescit.] Est igitur vera, perfecta, & perpetua vita in patria summa, de qua Christus. Ibunt hi, scilicet electi in vitam æternam. Istam petebat & optabat beatus Petrus à pomino frequentissimè, & istam recepit, cum martyrium passus est.

Vita S. Petri Martyris à Thoma lentiño patriarcha Hierosolymitano sumpta: & si nonnulla ex Innoc. 4. addita. De hoc etiam scripsit Vinc. spec. hi. li. 31. ca. 103, & Ioannes Garzo li. 2. de viris illust. ord. Prædi. §. I.

PETRVS nouus martyr, de ordine prædicatorum, fide pugil egregius, de ciuitate Veronensi extitit oriundus, de quo sic ait in epistola canonizationis eius Innocen. papa. iij. Hic tanquam splendidum lumen de fumo lignum candens de sentibus, rubens rosa de spinis exoritur: dum de parentibus per errorem excecatis lucidus prædicator exurgit, & de infidelis corporeq; corruptis virginale decus, procedit, ac de spinis æterno incendio deputatis inclutus martyr ascendit. Parentes namque suos hæreticos habuit à quo tamen errore se penitus mundum seruauit.

Hic Petrus (ut ait Innocentius in dicta epistola) cū à mundi fallacijs in adolescentiā anni prouidè declinasset, ad ordinē fratrum prædicatorū se trāstulit, in quo quidē ordine triginta fere annorū spatio fultus caterua virtutū fide præambula, spe adstante, comite charitate sic præualuit, & profecit circa ipsam defensionem fidei, pro qua totus ardebat, quod contra illius diros hostes mente intrepida, feruentique spiritu continuū certamē exercens: tandē agonē, diutinū victrici superante martyrio feliciter consummauit. Et sic Petrus firmus in Petra fidei, Petrus dei inde passionis allisus ad petram, ad Petram Christum dignè laureatus ascendit. Virginitatem quoque mentis seruans & corporis, nec vllius mortalis criminis sensit vnquam contagium, sicut suorum confessorum fideli testimonio est comprobatus. Et quia seruus delicatè nutritus proteruit in dominū, carnē suā, assidua cibi & potus parcitate restrinxit. Ne vero per otij de fidiā hostilibus pateret insidijs, in iustificationibus dñi exercebatur assidue, ut eo circa licita totaliter occupato, locum in ipso illicita non haberent, & à spiritualibus nequitijs tutus esset.

Tertia pars hist. Ant. H h Noctur-

Corona in cæ. o duplex. 1. Tim. 4. Psal. 8. Corona accidentia h triplic. EKO. 14.

Hom. 27. in Euang. Matt. 25.

Virginitas ipsius. Prou. 49. Operatio nes.

A.C.
1240.
Nocturna quidem silentia humanæ deputata A
quies, post dormitionem breuem decurrebat
in studiis lectionum, & somni tempus vigiliis
occupabat. Dies autem expēdebat commotis
animarum, vel sedulis inuitendo prædicationi
bus, & disputationibus, vel confessionum au-
dientia insistendo, aut hereticorum dogma
pestiferum validis rationibus confutando, qui
bus speciali dono noscitur claruisse.

Virtutum
Catalog.
Deuotione insuper gratus, humilitate lenis
obedientia placidus, benignitate suavis,
caritate præstabilis, & in cunctis morum ma-
ritate compositus, alios profusis virtutum o-
doribus attrahebat. Feruens quidem amator fi-
dei, cultor præcipuus, puginator ardentior, sic
animo suo illam impellerat, sic se totum in il-
lius manciparat obsequium, quod quæquæ ip-
sus verba, & opera virtutem fidei redolebant.
Pro hac quoque mortem subire cupiens, hoc
principaliter à Deo attentis & crebris suppli-
cationibus postulasse creditur, quod non sine

B. Petri de
martyrio
postulatio
ret eum de hac luce migrare: nisi sumpto pro
illa calice passionis, nec fraudatus est tandem
desiderio suo.

Cum igitur de ciuitate Cumana, vbi fratrum
sui ordinis ibi morantium prior erat, Medio-
lanum iret pro exequenda inquisitione contra
hereticos sibi ab apostolica sede commissa si-
cut in publica prædicatione prædixerat, quidam
de ipsorum hereticorum secta prece illorum
inductus, & pretio, in eum iter salutis pro-
positi prosequens, funestus insiliit, in agnum
vtrique lupus, ferus in mitem, in pium impius,
furiabundus in mansuetum, in modestum effre-
nis, profanus in sanctum præsumit, insultum
exercet, conatam mortem intentat. Sacrum au-
tem caput illius impetens, diris in eum impres-
sis vulneribus, & sauciato sanguine iusti ense,
venerandum, illum non diuertentem ab hoste,
sed exhibentem se protinus hostiam, & cæsa-
ris sustentem in patientia truces ictus, dimi-
sit spiritu petente superna, in ipso loco pas-
sionis occisum. Ipso quoque sacrilego percussor
in Christi ministrum ingeminando incul-
cante, ille non querula voce murmurans, sed
sufferens omnia patienter suum domino spiri-
tū commendabat, dicens. In manus tuas do-
mine commendo spiritum meum. Caput etiā
symbolum dicere fidei, cuius nec in hoc arti-
culo desit esse præco, prout ipse nefandus, qui
à fidelibus captus fuit, & quidam frater Domi-
nicus, qui comes sancti erat, & ab ipso licetore
percutus diebus aliquibus superuixit, post
ea reculerunt.

Et cum martyr domini adhuc palpiteret,
cultellum licetor arripuit, & per latera eius tra-
fixit. Quamuis autem fidei pugil egregius, he-
reticorum dogma pestiferum in vita sua plu-
rimum eradicaauerit, post mortem tamen suam
meritis suis, & coruscantibus miraculis adeo
extirpauit, ut quam plurimi errorem eius relin-
querent, & ad gremium sanctæ ecclesiæ con-
uolaret: ita ut ciuitas Mediolanensis & comita-
tus eiusdem, vbi tot hereticorum cōuenticula
residebant, adeo sit purgata, & aliis expulsis,
hincque ad fidē conuersis, nullus ibidem auderet

aliquatenus apparere. Plures etiam de eis ma-
ximi, & famosi prædicatorum ordinem sunt
ingressi, qui vsque nunc cunctos hereticos, &
factores eorum feruente mirabili persequun-
tur. Sic noster Samson plures Philistæos inter-
fecit moriens, quam viuens occiderat. Sic gra-
num frumenti, cadens in terram & infidelium
manibus compressum & mortuum, vberem
confergit in spicam. Sic botrus in torculari
calcatus, liquoris redundat in copiam. Sic ara-
mata pilo contusa, odorem plenius circum-
fundunt. Sic granum sinapis contritum, virtu-
tem suam multipliciter demonstrauit.

Hic etiam in vita sanctitatem suam miracu-
lis notam fecit. Nam cuiusdam nobilis filium
præ nimio & horribili totius gule tumore, nec
loqui, nec spirare valentem, leuatis ad Deum
manibus, & crucis in eum facti signaculo, illo
que accipiente eius cappam & in hinc suppo-
nente, illico sanauit. Idem quoque nobilis, ve-
hementi postmodum corporis torsione gra-
uatus, timens & credens mortis exinde sibi im-
minere discrimen: cappam ipsam, quam ex tunc
conseruauerat, reuerenter fecit afferi, quæ suo
apposita pectori, mox vermem quemdam duo
habentem capita, & pilorum densitate villo-
sum euomuit, plena sanitate secuta. Cui-
dam iuueni muto, immisso digito in os eius,
suæque linguæ soluto ligamine, beneficiū lo-
quæ concessit, hæc & alia plurima dum viue-
ret, dignatus est dominus per eum operari.

Post mortem eius lampades, ad sepulchrum
venerabile dependentes, pluries per seipsas, ab-
sque omni humano studio, & ministerio diui-
nitus sunt accensæ: quia conueniens nimis e-
rat, ut qui igne & lumine fidei claruerat excel-
lenter singulare de ipso ignis & luminis mira-
culum appareret.

Quidam autem cum vesceretur cum aliis,
& eius sanctitatem & miracula deprouaret,
sumpto quodam sub hac obtestatione morsel-
lo, quæ eum non posset, si delinqueret circa hoc,
transglutire, sensit mox ipsum suo gutturi sic
herentem, ut illum inducere, vel educere non
valeret. Quare illico pœnitens, & iam vultus
colore mutato quasi sentiens, vicinæ mortis e-
uentum, facti intra se voto, de cætero ad talia
os non laxare: fuit protinus illo euomito li-
beratus.

Hydropica quædam ad locum passionis ip-
sius auxilio viri perueniens: fusa ibi oratione
sanitatem integram mox recepit. Obsessâ de
monibus longo tempore mulieres martyr ip-
se eiecit illis de corporibus cum multo san-
guinis vomitu, liberauit. Febres expulit: lan-
guotes quam plurimos curauit. Quidam insu-
per, puer ex casu grauissimo sic oppressus: ut
motu, & sensu penitus destitutus existeret:
& tanquam mortuus desereretur, mox apposito
suo pectori sacro eiusdem martyris crurore
lana intincta, in colomis exurrexit. Quædam
etiam, cuius carnem cancer edax sedula cor-
rosione vorabat, linitis huiusmodi terra vul-
neribus est curata. Alij diuersis infirmitatibus
occupati, qui sepulchrum eius in vehiculis, &
aliis sustentaculis adierunt, inde postmodum
plena incolumitate recepta sine aliquibus sub-

A.C.
1240.
subsidis rediere. Hæc omnia narrat Innocen-
tius in dicta epistola canonizationis eius.

D. Petri vita fulius narratur, & primo
de eius institutione & reli-
gionis ingressu.

§. II.

SE d iam plenius de origine eius, conuer-
satione, sanctitate, & miraculis, ut sacra e-
ius testatur historia, videamus. Hic plane de
Verona, ut dictum est, oriundus fuit, ex paren-
tibus hereticis, qui hæresim Manichæorū se-
stabantur, ponentium duo principia rerum
creatorum: vnum creatorem inuisibilem, qui
est Deus: alium creatorem visibilem, scilicet
diabolum, nescientes distinguere malum cul-
pæ (cuius Deus non est author, sed diabolus
suggestor, & homo vel angelus patror) à ma-
lo pœnæ quod inquinantur pœna est, & iusta
est, & bona, & Deus est eius mali author.

Cum autem adhuc puer esset septem anno-
rum, & vna dierum à scholis rediret, à patruo,
qui hæresim sapiebat, quidnam in scholis di-
dicerit, percunctatur. Qui respondit se didicisse,
Credo in vnum Deum, patrem omnipoten-
tem creatorem cæli & terræ, visibilem om-
nium & inuisibilem. Et patruus. Noli (inquit)
fili dicere, Creatorem cæli & terræ, quia ipse
ista visibilia, vbi sunt tot defectus, non crea-

Horrende
Caluini
in Deum
Domini
nostrum
blasphē-
ma.
*Hanc eandem distinctionem Caluinus eiusque
discipuli vel non animaduertunt vel animaduert-
tere noluerunt, qui Deum ex aliquibus sacra scriptu-
ra locis male intellexit auctorem & impulsorem & o-
peratorem peccatorum faciunt. Sed tamē Manichæis
peiores ideo isti videntur, quod illi de Deo, ut par-
est, in bonitate sentientes, non ausi sunt Deum verum,
qui vnus est, malorum quorumcumque auctorem &
co-ito-ē facere, & ideo duo principia posuerunt, quo-
rum vnum Deum bonum auctorem rerum inuisibiliū
& alterum Deū malum sine diabolum visibilem co-
ditorem esse dixerunt: sed Caluini ista adeo impiè de
Deo sentiunt, quasi Deum & diabolum in eodem
ordine æque vtrique peccati causâ esse constituerunt.
Quid maxime licet perspicere ex quatuor impieta-
ti: Caluini ana punctis, quæ notat Staplet in 1. lib.
de insul. quorum primum est. Deum non solum
permittente, sed & velle actiua efficaci voluntate pec-
catum. hoc caput exponitur ibid. ex ipsismet Calui-
ni verbis cap. 4. Secundum est, Deum non tantum or-
dinare peccatum ad certos fines, sed etiam operari id
ipsum sua propria actione. Hoc cap. 5. exponitur. Ter-
tium est Deum non desistere tantum impio, sed etiā
ad peccatum incitare & conuincere, hoc ca. 6. expo-
nitur. Quartum est, Deum reprobos nec esse ita plus quā
fatali ad peccandum destinare & impellere quod ex-
plicatur cap. 7. vide etiam cap. 8. 9. & reliqua ad fi-
nem vsque lib. Cæterum præter Platonem, qui vi te-
stis est Theodor. lib. 5. de curat. Græcarum affect.
huiusmodi doctrinæ assertor est in repub. ferendum non
censuit. D. Bas. in lum. quod Deus non est auctor pec-
cati, pro eodem habet negare esse Deum & Deum
peccati auctorem pœnæ. e. vnde non immerito doctissi-
mus Sanctus in lib. de Atheismis Caluini & Be-
zo hanc impietatem inter eo. im Atheismos neme-
rat. cap. 5. 1. Multi etiā alij ex veteribus in eodem ar-
gumento sunt veritati. ut D. Fran. us adue. sus Flori-
num in lib. de mona. teste Euseb. li. 5. c. 19. & Tertu-
ll. alij quod est canon 24.*

uit, sed diabolus. Et puerulus se potius velle
dicere, sicut didicerat in scholis, & se potius,
quod scriptum erat, & continuare asseruit.
Tunc ille patruus cepit per rationes hoc ei
suadere, prout poterat, quas omnes puer spiri-
tu sancto plenus sic contra eum conuertit ut eum
proprio gladio rationum interemerit, errorē
que eius confutauerit, ita ut ille, quod diuerteret,
non haberet. Qui indignè ferens se à puero
confusum, quæ gesta erant inter eum, & puerū
significauit, & ut Petrum omnino à scholis re-
moueret, suavit. Timeo enim (ait) ne Petr^o, quā-
do fuerit eruditus, ad meretricem illam se cō-
ferat, & sic fidem nostram destruat, & confun-
dat. Qui nesciens, ut alter Cayphas verum di-
xit, dum Petrum destructurum perfidiam hæ-
reticorum prænuclauit. Sed quia res à Deo
fiebatur, pater fratris monitis assensum non de-
dit, sperans, quod per aliquem hæresiarcham
ad suam sectam eum trahi faceret, cum fuerit
in grammaticalibus eruditus.

Vidēs igitur puer sanctus non esse tutum eum
scorpionibus habitare, mundum, parentēque
despiciens, mundus ipse criminibus ordinem
prædicatorū in adulescētia est ingressus. In quo
xxx. annis fere perfectē & laudabiliter vixit, &
studio literarum vacans, egregius prædicator e-
uast, adeo ut ad prædicationes eius maximus
populorum concursus fieret, ita ut ecclesiæ ali-
quæ multitudinem non caperēt, sed in plateis
prædicaret. Vnde in Florentia prædicantem
in foro veteri, humani generis hostis antiquus
inuadens fructificationi eius ex doctrina suæ
prædicationis, quæ suum eum impedire, sed non
præualuit. In forma enim equi nigerrimi appa-
rens, mouens se ex strata publica fabricarum fer-
rariorum, velocissimo cursu ad principium pla-
tææ fori ipsius aduenit, ut eius aspectu & cur-
su territi audientes, fugam caperent. At à viro
domini signo crucis facti, contra eum, subito
disparuit neminem lædens. Sicque frustratus
est spe sua coluber tortuosus, & vnde ab atten-
tione verbi procurauit distrahere, inde ex mi-
raculo eos fecit magis deuotos.

Tunc autem Florentiæ non modicus erat
numerus eorum, qui infecti erant illa hæresi
Manichæorum asserentium diabolum creatore-
rem rerum visibilem. Contra quos beatus Pe-
trus pugil egregius, & hereticorum inquisitor
viriliter dimicauit, quibusdam nobilibus de fa-
milia, quæ dicitur Rubeorum, & aliis catho-
licis exhibens vexillum cruce insignitum ut
ipse verbis, & illi gladiis contra hereticos præ-
liū Domini exercerent. Certamen itaque inui-
cem inuicentes, catholici hereticos superarunt
vltra Arni fluuium in platea sanctæ felicitatis
& citra Arnum, in loco qui dicitur puteus a-
quæ ad sanctum Sixtum, non multum distans
à conuentu ordinis. Eosque de ciuitate egredi
compuerunt, ne carnes putridæ residuum cor-
rumperent corpus, & morbida oues reli-
quum inficerent gregem. Adhuc perseuerant
in dictis locis signa victoria, signo crucis in la-
pide sculpro, & super columnam imposito.
Sed & ipsum crucis vexillum anniuersario die
natalis eius in processione deferunt à vitiis
cuiusdam societatis, quæ dicitur sancti Petri
martyris, cum ad ecclesiā ad offerendū cereos
Tertia pars hist. Ant. H h 2 accen-

174. 30.

Morsellū
i. fructuū.

A.C.
1240.

D. Petri pa-
truis ab
eo adhuc
puero su-
peratur.

Sic morz
heretico-
rum Roma-
nā vocat
Ecclesiā
Ioan. 11.

D. Petrus
ordinem
prædicato-
riū ingre-
ditur.
Ezech. 2.

Iob. 10.

A.C. 1210.

accensos accedunt. Ipsam quoque societatem A dicitur beatum Petrum instituisse, cui cum fra tres possessiones non retinerent, multa immo bilia sunt legata per testatores, ut ex eorum re ditibus fierent pittantiæ fratribus conuen tus dicti ordinis per totum annum.

In eadem ciuitate Florentina hoc post mor tem sancti prodigium contigit. Cum enim quidam iuuenis hæretica prauitate corruptus cum aliis iuuenibus in ecclesia, fratrum præ dicatorum ante quãdam imaginem vbi depi ctum erat martyrium beati Petri transiret, cer nens ipse licetorem percutientem sanctum Dei euaginato gladio, ait ad socios, Vtinã ego ibi interfuissem, quia validius percussissem. Qui statim mutus effectus est. Cum locij alteratum cum videntes, inquit irerent, quid haberet, & ipse nil responderet, ipsum ad domum reducere decreuerunt. Et cum in via ecclesiam sancti Michaelis de Bertoldis vidisset, elapsus de ma nibus sociorum, ecclesiam ipsam intrauit genua flectens, corde sanctum Petrum rogauit ut scelus suum ignosceret, voto, ut potuit, se obligans, vt si à mutitate liberaretur: publicè peccatum suum confiteretur, & omnem hære sim abiuraret. Qui subito loquelam expedi tam recepit, & veniens ad ecclesiam fratrum hæresim abiurauit, peccata confessus, & data licentia confessori, vt publicè hoc diceretur in prædicatione: cum istud insinuaretur, ipse sur gens in medio confessus est, & non negauit se ipsum esse, cui hoc accidit.

Puritas & humilitas eius mira.

§. III.

MIRA erat hic sanctus puritatis & hu militatis, propter quæ virgines sanctæ ex superna patriæ aliquando eum visitabant, cum eo orante familiariter colloquentes. Vnde cum in quadam ciuitate moram traheret in conuentu ordinis accidit vt eo in cella orante quidam fratres leues transeuntes iuxta cellam eius, audientes colloquutione pluriù firmarint se, vt deprehenderent, quiescent. Qui audientes voces mulierum, vt minus deuoti, existimarunt sceminas esse in cella, vnde capitulo accusarunt eum coram Priore testibus inductis, cum etiã quantumcumque pia causa etiam confessio nis, vel necessarii consilij mulieres in dormi torium inducere etiam honestissimas sacrile gium iudicetur. Surgens in medium frater Pe trus vocatus à Priore interrogatur de re ipsa, nec explicat cum quibus loquebatur, tum ne se iactare videatur asserendo colloquium ha buisse cum sanctis virginibus, tum consideras sibi soli fidem non adhiberi cõtra plures. Nec tamen fatetur mulieres in cella habuisse, de quibus illi intendebant, sed tacens prostratus in medio veniam petit. Quis enim dicere va let. Mundus sum à peccato, vt nõ egeat venia? Durè prior arguit eum, quomodo ausus sit sceminas, & si honestas in cellam ducere, cum vl tra periculum maxima nota infamiæ contra conuentum possit oriri. Arbitrabatur fortema gis quadam incautela & simplici puritate, quàm lasciuia illud fuisse peractum. Florebat tunc ordo prædicatorum, & omnis lasciuia e-

Virgines beatæ eũ familiariter visitat.

Mulieres introduce re in dormitorum est sacrilegium.

xulabat ab eis. Iubet igitur Prior à conuentu illo fratrem Petrum discedere, vt discat in hu iusmodi incautelis non scandalizare conuen tus, & ad conuentum Iesuu ordinis in Mar chia situm accedere, & ibi quasi relegatũ manere. Caput inclinat penitentiam humiliter innocens suscipit, iter assumit, & applicans re fidet ibi. Quadam autem nocte dum in eccle sia coram crucifixi imagine deuotius oraret, confusio ei illata sine causa, & increpatio men ti occurrit, sensitinãque excitauit ad tristitiã, & piã querelam faciens ad crucifixum aie bat. Mi domine tu scis in causa illa innocen tiam meam: cur permisti me ita iudicari. Et crucifixi imago ad eũ. Et ego Petre, quid mali feci, vt cum tantis opprobriis, & contume liis condemnarer ad crucem? discere ergo exem plo mei omnia æquanimiter sustinere. Ex qui bus verbis mirabiliter confortatus, & consolatus est. In processu temporis declaratum est il los fuisse errore deceptos, qui crediderunt vir gines supernæ patriæ fuisse sceminas viæ. Ad huc imago illa crucifixi in dicto conuentu in reuerentia & veneratione habetur.

In illo tempore cum per Longobardiam & Tusciam ac Romandiolam prædicando dis currit, contigit ei quemdam adolescentem ad doctrinam eius compunctũ in confessione audi re, & inter cætera confessus est se matrem cal ce percussisse. At sanctus facinus horrens cum amarum lachrymis eum redarguit, ostendens grauitatem sceleris. Cuius verbo & exemplo comotus. Quid me (inquit) facere iubes pater in satisfactionem tanti mei flagitij. Ecce ad omnia paratus sum. Certè (ait vir sanctus) ille pes mereretur abscindi, qui instrumentũ fuit tantæ impietatis: eum & Christus dicat in euã gelio. Si pes tuus scandalizat te abscinde eum & proice abs te. Non tamen hoc tibi dico, vt facias, sed caue infururum. Facies autem talem & talem penitentia satisfactionem. Recedit adolescens cum non modico zelo vlciscendi patrum excessum licet non secundum scien tiam. Reuersus domum accepit non paruum cultellum, & in feruore spiritus pedem abscidit. Dolor intensus sequitur, quæ feruor nõ tu lit, nec minuit. Clamat præ dolore, & voces au diuntur, sanguisque effluit copiose in terram. Cucurrit mater, cernit pedem abscissum san guine fluentem, & dolore quasi extra se posita vocat amicas & vicinas. Accurrunt omnes stu pore replentur, nescientes rei causam. Inten dunt quam citissimè ad sanguinis fluxum re stringendum. Et cura, quæ potuit esse adhibita sciscitatur adolescentem, quomodo, qua de cau sa, id actum fuerit. Respondit iuuenis se con fessum illi prædicatori Petro, & inter cætera

de calce matri illato. Quod peccatum ostendit ei ita enorme fuisse, vt non videretur adolescẽti sufficiẽter satisfacere posse, nisi pedẽ pu nicẽdo per abscissionẽ. Querulatur mater, notẽ coadiuuant, vicinia impletur murmurationi bus, in contumeliam fratris Petri, & conuen tum, tenentem fratres ita indiscretos, & fatuos qui penitentiam adolescentibus iniungant abscindendi pedes. Pergunt ad conuentum festinanter, vocant priorem, querela exponitur cõtra fratrem Petrũ explicatur casus, insinuat

A.C. 1210.

hoc sancto viro, excusat se ille non iniuraxisse A tale opus. Verum ad prouidendum simplicitati adolescentis, iussit adduci cum pede abscisso. Quo facto oratione præmissa pedem abscissum iunxit, & coaptauit tibiã in loco in cisturæ, & subito insita & incarnata est cum pe de tibiã, ac si nulla ibi fuisset incisura. Et vidẽtes qui aderant, glorificauerunt Deum qui de dit potestatem talem hominibus, & simplicẽ fatuitatem iuuenis conuertit in gloriam sancti sui.

Altera die cum obuiasset, inquisitor existen tes cuidam ex primoribus hæreticorum, mul tum in malitia ex cauillationibus acuto, hære ticus ille ad certamen disputationis eum inui tauit in loco patenti. At ille pugnam non repuit, ne adfates, si reluctaretur, arbitraretur, Petrum conuictum. Congressus igitur in præ lio verborum hæreticus, argumenta sua fecit satis subtilia ad probandum perfidiam suam. At beatus Petrus cum esset improuisus, aliquã moram sibi petiit concedi ad respondẽdum. Qua data expectantibus cunctis, sanctus Dei ecclesiam, quæ prope erat introiuit, ante alta re beatæ virginis cum lachrymis orans vt de fensionem suã veræ fidei prouideret. Cumque a liquis motus titubationis propter rationes hæretici menti insurgeret propter quod instã tins & feruentius orabat omni ambiguitate re mota in fide solidari, audiuit vocem ab imagi ne prolata. Petro ego pro te rogauit, ne desi ciat fides tua. Inde ergo confortatus egressus, ad hæreticum, postulat iterum replicaret. Ille Dei virtute ita mutus effectus est, vt ne vnum verbum proferre valeret. Sicque confusus ab scellit, quod aliquis motus dubitationis fidei D insurgeret & audiret. Ego pro te rogauit Petre, vt non deficiat fides tua, altera fortè vice fuit.

Mediolani multos hæreticos conuertit.

§. IIII.

CVM Inquisitor factus contra hæreticos ab Innocentio iiii. in partibus Longo bardia præcipuè circa Mediolanum resideret vbi magis vigebar tunc illa hæresis, quæ fuerat Manichæorum, Mediolani quemdam episco pum hæreticorum à catholicis captum beatus Petrus examinabat publice. Multi quoque episcopi, religiosi, & maxima pars ciuitatis eum conuenissent, dies tum ex prædicatione, tũ ex examinatione iam erat protracta in longum, maximusque æstus populum affligebat. Dixit ergo hæretarcha ille alta voce. O Petre peruectse, si tu es ita sanctus, sicut iste stultus populus te affirmat, cur eum æstu mori per mittis, & non oras Deum, vt aliquam nubem interponat, ne caloris æstu moriatur. Ad quem Petrus. Si promittis te abnegaturum hæresim tuam, & fidem catholicam receptorum, roga bo Dominum, & faciet, quod dixisti. Tunc fau tores hæreticorum dicunt conclamantes hæ retarche. Promitte promitte. Credebant enim hoc omnino fieri non posse, cum nulla vel mi nima nubecula in aere appareret. Beatus tamẽ Petrus id coram omnibus se facturum spopõ dit. Catholici autem præsentẽs ex ipsa obliga-

Inuenis quidam B. Petro

Inuenis quidam B. Petro

Matt. 18.

A.C. 1240.

tionẽ beati Petri tristari cœperunt, timentes A ne fides catholica ex hoc confusionem patere tur, si non sequeretur promissus effectus. Cum igitur hæretarcha in sua perfidia pertinax se obligare noller beatus Petrus cum fiducia ma gna dixit. Ad hoc, quod verus Deus creator o mniũ, non solum inuisibilem, sed & visibi lium creator esse monstretur, ad consolamen fidelium & confusionem hæreticorum: rogo Dominum Deum, vt aliqua nubecula descen dat, quæ se inter solem & populũ interponat. Quod mox facto crucis signaculo factum fuit per magnam horam populum nubecula pro tectente.

Contractus quidam nomine Aserbus cum per quinque annos sic mansisset contractus, vt per terram in sextatio traheretur Mediola nam ad Petrũ fuit ductus. Quem cum beatus Petrus signasset, continuo sanatus surrexit.

Matrona quãdam nomine Giralda vxor Ia cobi de vallesana cum per quatuordecim an nos à dæmonibus fuisset obfessa, venit ad quẽ dam sacerdotem dicens. Ego sum dæmonia ca, & spiritus malignus me vexat. Mox sacerdos territus, fugiens sacristiam intrauit, & librũ quemdam in quo erant coniurationes dæmo num, & stolam sub cappa deferens latenter cũ bona societate ad mulierem rediit. Quẽ mox vt vidit, ait. Latro pessime, quò iuisti? quid est quod sub cappa occulte portasti? Et cum sacer dos suas faciens adiurationes nil curationis af ferret: venit illa ad B. Petrum dum adhuc viue ret audita fama sanctitatis eius & miraculorũ, postulans adiuuari: cui ille prophetica voce re spondit. Confide filia, & ne desperes, quia & si quod postulas perficere ad præsens non valeo, tamen tempus veniet, quo id quod à me postu las plenariè obtinebis. Quod secutum est, nam post passionem eius cum mulier illa ad sepul chrum eius accessit, ab illa vexatione dæmo num fuit plenariè liberata.

Cum in ramis palmarum, dũ adhuc viueret A Mediolani prædicaret, & ibi vtriusque sexus esset maxima multitudo, dixit publice alta vo ce: Hæretici tractatẽ mortẽ meam, ita quod pro morte mihi inferenda pecunia iã deposita est. Sed faciãt quicquid possit, quia magis persequar eos mortuos, quã viuos. Quod vtiq; impletũ est. Persecutio illa optima fuit, quæ tamen pro priè loquendo persecutio dici non potest, sed reductio ad salutẽ: persequitur enim proprie qui ad malum cogit, seu inducit. Reduxit autẽ beatus Petrus hæreticos ad viam veritatis cog noscendum, & amplectendã per multa & a perta miracula, quæ ad inuocationẽ nominis eius & recõmẽdationem per eum Dominus fecit post mortẽ, adeo quod de Italia partib; ta lis hæresis quæ tunc vigebar, eradicata est.

Cum igitur beatus Petrus iniunctũ officiũ inquisitionis diligenter exequeretur, hæreti cos solcite inquirens, & nullã eis requiem tri buẽs, sed mirabiliter omnes cõfundens, sapiẽ ter cõuincens, potenter expellens, ita vt resistere non possent sapientiæ & spiritui, qui loque batur per os eius, videntes hæretici & dolentes de morte eius tractare cœperunt, arbitrantes se posse pacificè viuere, si eorum tam validus persecutor de medio tolleretur. Cũ igitur præ ia pars hist. Ant. H h 3 dica-

A.C. 1240.

Prædicat morẽ suã, Persecutio quid sit proprie.

Hæretici in eius mortẽ conuertant.

A.C.
1240

dicator intrepidus mox martyr futurus de Cremona, ubi fratrum prior erat, Mediolanum versus iter arripere pro hæreticis perquirendis, & tunc quartanam pateret, suadebant ei fratres ne pergeret cum ex debilitate non posset die illa applicare Mediolanum. Respondit sanctus Dei prophetando. Si non poterimus ad conuentum fratrum Mediolanum peruenire hospitari poterimus apud sanctum Simplicianum, qui est ecclesia in via, & sic accidit. Nam iter salutem prosequendo cum socio, quidam, ab hæreticis prece & pretio conducti quadraginta librarum papientium in via ex insidiis egrediuntur in eum impetu fecerunt. Sacrum caput ex eis vnus ferit, sicque iusti sanguis funditur, qui genu flexo suum Deo spiritu commendauit ac fide pro cuius defensione patiebatur, proficiens dixit Credo in vnum Deum, &c. Cumque aliquantulum palpitaret, gladium per latera eius licet transiit, indeque spiritus eius ad superna conscendit. Socius eius frater Dominus, & si vulneratus, non tamen vita tunc functus, obuians aliquibus serenis rei gesta enarrat, ut fratribus Mediolani nunciaret, qui ad ferendum sacrum corpus accedant. Diuulgatur martyrium, fratres quæ citissime adueniunt, multitudo hinc inde concurrit, quæ tanta fuit cupientium sacras reliquias osculari, ut ea nocte non valeret fratres corpus illud Mediolanum inferre: sed sicut sanctus prædixerat, in ecclesia sancti Simpliciani nocte illa cum corpore quiescerunt, & die sequenti in ecclesiam prædicatorum, quæ dicitur sancti Eustorgij, intulerunt, debita veneratione sepulture tradentes. Visa sunt autem à pluribus religiosis & deuotis personis, luminaria ascendentia & descendentia super terram in loco passionis eius.

Eius gloria manifestantia.

Eadem quoque die, qua martyr Dei passus est apud Florentiam in monasterio de Ripolis sanctimonialis quædam in oratione posita vidit beatam virginem Mariam in excelsis throno in gloria residere, & duos fratres prædicatorum in cælum conscendere, & hinc inde iuxta eam collocatos esse, & cum inquireret, quinam essent illi fratres, audiuit vocem dicentem sibi: Hic est frater Petrus, qui in conspectu Dei tanquam fumus aromatum gloriosus ascendit. Compertumque est pro certo, quod illo die beatus Petrus martyrium suscepit, & cum graui & longa infirmitate laboraret ad rogandum beatum Petrum se totam contulit, & sanitatem integram mox recepit.

Cum autem Innocentius papa infra annum eum sanctorum catalogo adscripsisset fratres ordinis ad capitulum Mediolanensis conuenerunt. Volentes autem corpus eius ad altiorum locum transferre cum plus quam per annum in terra iacisset, ita sanum ac integrum & sine alicuius exhalatione fetoris repereunt ac si ea die fuisset sepultum. Fratres igitur super magnum pulpitem iuxta plateam corpus eius cum magna reuerentia deduxerunt, & ibidem sic sanum & integrum, omni populo est ostensum, & ab eo suppliciter adoratum. Tantus fuerat eius zelus ad catholicam fidei. *S. Petrus Mediolanensis pro fide Christi cæsus est A.C. 1252. die Dominico qui in albis dicitur, 29. Aprilis quo die eius memoria celebratur.*

dem & ad martyrium pro ea suscipiendum, ut in præcipuis & feruentioribus eius orationibus, quando scilicet ipse celebrans corpus Christi consecratum eleuabat coram populo vel cum videbat corpus Christi in sacramento eleuari, hoc ex intimis postulabat, ut calicem passionis pro eius nomine accipere mereretur.

Miracula eiusdem post mortem facta.

§ V.

DE miraculis eius post mortem, quæ quasi innumerabilia sunt, sed ex eis quedam ponentur. Mulier quædam in Flandria cum iam tres filios mortuos peperisset, & ex hoc odio à viro haberetur rogauit sanctum Petrum ut sibi in auxilium fieret. Cum ergo quartum filium peperisset, & ille mortuus est reperit, quem mater accipiens ad rogandum sanctum Petrum totam se contulit, eum, ut filium suum reuiuiscere faceret, deuotis precibus exorans, vixque orationem compleretur, & ecce qui erat mortuus apparuit viuus. Cum igitur ad baptismum portatus fuisset & vt Ioannes vocaretur, definitum fuisset, & sacrum cum eius nomen dicere debuit, nesciens Petrus dixit. Vnde istud nomen ex deuotione sancti Petri semper postea retinuit.

In prouincia Francia ciuitate Senonensi puella quædam cum in aquam quandam raptim transcutum cecidisset, & per magnum spacium temporis ibi sub aquis sterisset, tandem de flumine mortua est extracta. Mortis eius erant quatuor argumenta scilicet magni spacium temporis, rigiditas corporis, frigiditas, & nigredo. Delata igitur à quibusdam ad ecclesiam prædicatorum fuit. Qui cum eam sancto Petro vouissent, continuo vitæ restituta est, & salati.

In prouincia Teutoniæ apud traiectum mulieres quædam, videntes ad ecclesiam fratrum prædicatorum magnum fieri concursum populi, ad honorem beati Petri martyris in festo eius, dum in platea consisterent, ac filarent adstantibus dicebant. Ecce isti prædicatores omnes modos lucrandi nouerunt. Nam vt magnam modo possint pecuniam cumulare, & lata fabricare palatia, vnum nouum martyrem inuenerunt. Dum hæc & similia dicerent, ecce filium totum sanguine cruentatum & digiti: quibus filium torquetur similiter sanguine cruentatur. Quod illæ videntes & admirantes, digitos abstergunt, ne forte in eis accidisset aliqua scissura, quæ cum eos sanos conspicerent, & filium sic sanguinolentum cererent, trementes ac pœnitentes dicere ceperunt inter se. Vere quia pretiosi martyris sanguini detraximus, nobis idcirco huius sanguinis miraculum stupendum euenit. Currentes igitur ad domum fratrum, priori omnia exposuerunt, ac filium sanguine cruentatum eidem præsentauerunt. Prior autem ad multorum instantiam sollemnem prædicationem faciens plurimos conuocauit, & quid acciderat mulieribus illis coram omnibus retulit: & filium cruentatum ostendit.

Verum

A.C.
1252

Verum quidam magister artis grammaticæ in eadem prædicatione consistens factum ipsum cepit plurimum deridere, & adstantibus dicere. Videre modo, quomodo isti fratres simplicium corda decipiunt. Nam cum aliquibus mulierculis de familiaribus suis condixerunt, ut filium ipsum in aliquo sanguine tingerent, & sic miraculose accidisse narrarent. Dum hæc ille diceret, mox plagam in se diuinæ vltionis, cepit, & ipsum validissimarum febrium æstus multis conspicientibus sic vexauit, vt de prædicatione inter manus amicorum ad domum propriam deferretur. Sed cum febris exereceret, ille verò mortem vicinam timeret, prædictum priorem fratrum accersit fecit, & reatum suum confitens Deo & beato Petro coram ipso priore vouit, quod si eius meritis sanitate reciperet, eum semper in deuotione haberet, & de cætero linguam ad talia non laxaret. Mirares, vt prædictum votum emisit, integram sanitatem recepit.

Quædam mulier Euphemia nomine de diocesi Mediolani. 7. annis à dæmonibus vexata est, sed eum ad sepulchrum B. Petri ducta esset ceperunt dæmones eam amplius agitare, & per os eius cunctis audientibus clamare. Mariola, mariola, petrine, petrine. Tunc dæmones exeuntes eam quasi mortuam dimiserunt sic post modicum sanata surrexit. Asserebat autem, quod diebus Dominicis & festis, & maxime cum celebrabatur, eam dæmones amplius molestabat.

Altera mulier Verbona nomine per sex annos à dæmonibus agitata: cum ad sepulchrum sancti martyris fuisset adducta, vix à multis poterat retineri. Inter quos erat quidam credens hereticorum Conradus nomine, qui illum aduenerat, vt sancti Petri miracula derideret, qui cum prædictis dum dictam mulierem retineret, dixerunt ei dæmones per eam. Cur tenes nos, non ne nos eris tu? Nonne ad talem locum te portauimus, & tale homicidium perpetrasti? nonne ad talem & talem locum te duximus & tale flagitium commisit? Cumque peccata sua explicarent, quæ ipse solus sciebat, vehementer expanit. Mox autem dæmones collum & pectus mulieris excoriantes, & inde exeuntes semiuivam dimiserunt, sed post modicum sanata surrexit. Conradus autem videns hæc & admirans conuersus est ad fidem Catholicam.

Quidam iuuenis nomine Guifredus de ciuitate Cremona Longobardiæ dū de panno tunicæ B. Petri haberet, & cum magna deuotione teneret, quidam hæreticus eum deridebat, dicens, vt si sanctum ipsum credebat, pannum in ignem proiceret, si non comburi contingeret, proculdubio sanctus esset, & ipse suæ fidei adhereret. Mox super carbones accensos iacens ipsos carbones viuos penitus extinxit: tunc incredulus ille ait. Sic per omnia pannus tunicæ meæ faciet. Positis igitur super alios carbones incensos, & panno beati Petri & panno hæretici, vt ignis calorem pensens pannus hæretici subito combustus est. Quod videns hæreticus ad viam veritatis conuersus est, & miraculum omnibus publicauit.

Erat naui in medio maris, quæ sæua flu-

uum inundatione quassata naufragium patiebatur, propter quod nauæ diuictorum sanctorum suffragia postulabat, sed cum nullum videret liberationis indicium, Genuesis quidam factus silentio proponit, quod quidam frater Petrus ordinis Prædicatorum ob fidem Catholicam nouiter fuerat martyrio coronatus, qui multis corruscabat miraculis, suadens eius suffragium inuocare. Quod omnes deuotè facientes subito cereos conspexerunt accensos super antemnam, aereque serenato vident quendam cum habitu fratrum prædicatorum super velum stantem, existimantes eum esse B. Petrum. se ei cordialiter commendauerunt, & facta est tranquillitas magna.

Vir quidam nomine Roba de Meda cum vna dierum in ludo vsque ad vestes omnia amississet, domum sero rediens lucerna accensa lectum intravit, & videns se tam viles pannos habere, & tot perdidisse, præ nimia desperatione cepit dæmones inuocare, ac se eisdem nefario ore recommendare, statimque tres dæmones affuerunt, qui & lucernam accensam in solarium proiecerunt, & eum per collum arripuerunt tam fortiter stringentes vt nec loqui valeret. Quem cum plurimum agerent, illi qui erat in parte inferiori domus, ascenderunt ad eum dicentes. Quid est, quod agis o Roba? Ad dæmones responderunt. Ite in pace, redire ad cubacula vestra. Illi existimantes vocem Robæ esse, quæ fuerat dæmonum, redierunt ad sua. Illis recedentibus cepit multo fortius agitari à dæmonibus, quod illi cognoscentes qui inferius habitabant, aduocauerunt sacerdotem. Qui adueniens cum per beatum Petrum dæmones adiurasset, duo protinus exierunt, sequenti autem die ad sepulchrum sancti Petri adductus est. Ad quem frater Guilielmus Vercellensis accedens, cepit dæmonem increpare, qui eum quem nunquam viderat ex nomine vocans ait. Frater Guilielme, nunquam pro te exibo, quia hic noster est & opera nostra fecit. Quem cum interrogasset quo nomine vocaretur, ait, Vxor balzaphæ. Verum cum per beatum Petrum adiuratus fuisset, in terram ipsum proiciens exiuit. Ipse autem perfecte sanatus pœnitentiam salutem suscepit.

Cum quædam comitissa deuotione specialiter habens ad B. Petrum martyrem in vigilia festi eius ieiunasset & in die candelæ notabilem ad ecclesiam pergens ante altare ad honorem B. Petri martyris accensam posuisset vt tota consumeretur, recedente domina, sacerdos ecclesiæ auaritia ductus illam candelam extinxit. Sed statim diuina virtus reaccendit. Extinguit sacerdos secundo, & tertio candelam, sed iterum atque iterum diuinitus accenditur illa. Quod cum idem faceret sacerdos de alia candelâ, quam clericus accenderat ante maius altare in honorem eiusdem beati Petri martyris cuius vigiliam ieiunauerat, lumen rediit ad candelam etiam ipsam extinctam. Cui clericus iratus, sacerdoti inquit: Diabole, non vides tu miraculum, quia beatus Petrus vult quod candelâ ardeat? Territi igitur ex miraculo aliis gesta intimauerunt.

Hh 4

De

A. C. 1252

De B. Thoma de Aquino.

CAP. VII.

Plal 41.

BYSSVS abyssum inuocat, in voce cataraetarum tuarum. Nomen huius sancti est Thomas, quod fuit praenuntiatum antequam nascere...

Interpretatio hominis Thomae.

Abysus quasi fons caris.

cap. 4. de diuin. no. par. 1.

D. Thoma antequam nascetur praenuntiat.

A. C. 1251

A qui erit frater in ordine fratrum praedicatorum. Ad quem mater ait. Adimpleat dominus suam voluntatis beneplacitum.

Natus est igitur puer nobilis, Thomasque vocatus, & sub nutricis diligentia custoditus. Cum autem adhuc puer esset lactens puerulus, & more infantis panis inuolueretur in cunis...

Completo autem aetatis suae quinquennio, parentes eius puerum Deo offerunt, & cum decenti comitatu tanquam alterum Samuel ad Heli, ad monasterium montis Cassini ordinis sancti Benedicti mittunt...

Diuis Thomas ordini praedicatorum se addicit.

§. II.

CVM itaque puer ingeniosus, ut pote qui ora fama celebris volitaret, & in mente eius sanctum propositum ad ingressum ordinis...

A. C. 1166

loqui, & ad introitum ordinis, quem praecederat, inducere. Ordinem igitur praedicatorum infra annos pubertatis existens...

At mater Neapolim adueniens, percipiens filium Thomam Romam deductum, eoque proficiscitur, quo cum applicuisset, & recessum eius inde intellexisset, frustratam se intuens...

Reducitur ad matrem.

Lactatur mater ad aspectum filij, & animo femineo ostendens se aliquid passum, inducere filium nititur ad deponendum habitum praesumptum.

A impetatori de violentia huiusmodi diligente fieri inquisitionem, & pro mensura excessus vindictam inferri. Sed re inchoata, maturiori consilio visum est fratribus...

Intelligit D. Antonius illud cap. causa. 20. q. 2. quod est canon 24. ex concilio Triburiensi. Puella si ante duodecimum aetatis annum sponte sua sacrum sibi uolamen assumpsit...

In carcere positus diuina gratia illustratur & variè tenatur.

§. III.

IN custodia honesta carceris posito, affuit ei lux diuinae gratiae, confortans eum in sancto religionis proposito, nec otiosus stetit, sed multa ibi legit & didicit...

Non desuerunt clauso aduersa diuersorum molimina, sed non deiecit quantentibus ventis verborum arbor firma. Veniunt ad eum fratres carne non spiritu, & non iam, ut prius, bladii, sed iniuriis, & terroribus lacessunt.

A. C. 1256. puerum imberberes post sunt fecerunt iura a religione repetere.

&

A.C. 1256

& amici suos impetunt, vt perimant, sed sapientia Christi vincit malitiam à diabolo suggestam. Ingredditur itaque cameram, in qua solus tenebatur Thomas, puella pulcherrima corpore, turpissima mente, arma diaboli, quasi serpens facie humana, vt adolescentulum illaqueat, & deiciat à proposito castitatis, nunc verbis lasciuus, nunc aspectu vipereo, nunc plausu manuum alliciat innocentem non credens se cum angelo, sed cum homine luctari. Vt autem virtus in infirmitate pferretur, subsequitur stimuli in virgineo corpore, quo adolescentum p virilis animi nò distulit superare. Tunc virtutè pudori, ac furori bono adolescentulus immisit. Et quia de ignita libidine tractabatur, ad ignè qui fortuitò erat in camera, mox accessit, & ritionem pro pugione accipiens suggesticem ignita libidinis puellam extra cameram fugans exturbauit. Quo facto in seruore spiritus accedens ad angulù cameræ, signù sanctæ Crucis in pariete cum summitate ritionis impressit & ibi sese in oratione prosternens, cum lachrymis à Deo petiit sibi dari donù perpetuæ castitatis virginalis. Qui dū hæc orando cū lachrymis obdormisset, ecce dormienti duo angeli affuerunt, dicentes ipsum esse à Domino exauditù. Qui etiam ipsum circa tenes restringentes (vt sibi videbatur) vsque ad dolorem sensibilem, hoc dixerunt ex parte Dei. Te cingimus cingulo castitatis, quod nullatenus de cætero dissoluetur. Visionem autem prædictam cum excitatione esset, & clamasset sacritactus scitito dolore, reuelare noluit, quid haberet: quibusdam ad vocem eius interrogantibus commotis, sed vsque ad finem vitæ seruauit occultam, quam tunc socio suo fratri Reginaldo secretorum eius conscio reuelauit.

Eius custodia castitatis.

Educitur in carcere.

Itaque extunc mulierum aspectus, & colloquia, nisi necessitas, vel utilis occasio coegisset ita vitare solebat vt solet homo sibi à serpētibus præcauere. Fuit autem ferè biennio in tali cōclauis velut carcere custoditus, quamuis à fratre Iuliano supradictò, cuius ad eum spiritua- lis seruebat affectio, sollicitè visitaretur. Qui etià de vestibus ordinis, prout poterat ei prouidebat, secretè sibi tunicas deferens indutas quas ibi se expoliàs dimittebat, ne iuuenculus pateretur in corpore vestium defectum. Tandem prouida mater considerat, quòd impleri debebat in filio, quod sibi à sancto eremita fuerat prænunciatum oraculo, ne non tam iuuenis constantiam, quàm Dei prouidentiam impugnare videretur dissimulata per eam prudenter custodia, subtrahitque custodibus, cautè per fenestram de castro in fune deponitur, & ab expetantibus illic fratribus ad hoc præparatis gaudenter suscipitur, & Neapolim adducitur quem fratres acceperunt sic instructum in carcere, quasi diu mansisset in studio scholasticæ disciplina.

Venit Parisios & inde Coloniam.

§. III.

RESTITVTVS itaque ordini ex Neapoli Romam mittitur, quem venerabilis

pater frater * Ioannes Teutonicus magister ordinis, & episcopus duxit Parisios. Exinde Coloniam mittitur, vbi sub don. ino fratre Alberto Teutonico ordinis prædicatorum magno doctore, in physicis & diuinis florebat studium generale. Quo cum peruenisset, & audisset magistrum in omni sapientia profunda, & miranda docentè, gauisus est se inuenisse, quod quaereret & à quo haurire posset auidius, quod sciret. Cœpit igitur non segniter studio intendere velut apis argumentosa spiritalia mella colligens, & recondens in aluculo mentis suæ vt suo tempore melliflua effunderet eloquia doctrinarum. Cum enim memoratus doctor dominus Albertus librum sancti Dionysij de diuinis nominibus tunc legeret, prædictus iuuenis cœpit attentius lectionem audire. Cui cum quidam studens, ignorans quanta in eo lateret intelligentia, ad repetendam lectionem magistri sibi se voluntarium obtulisset, ipse sicut vere humillimus erat gratanter acceptauit.

Cū verò studens cœpisset repetere, & interdum deficeret repetendo, tunc frater Thomas post tantum silentium lectionem, sicut à magistro audierat, luculenter repetiit, & illa, quæ magister non dixerat, repetendo suppleuit. De quo admiratus studens dixit magistro studenti. Iste Thomas de regno magn' est in sciētia. Nā hodie tam sufficienter mihi repetiit lectionem, quæ ex ore eius melius intellexi, quàm cum eam ex ore magistri suscepisset. Quod cum ille audisset, volens certius experiri, in crastinum repetitionis hora, & loco, in quo frater Thomas se cretius repetebat, superuenit, ipsumque attentius audiens repetentem, mirabiliter & discretè, admiratus est sufficientiam ampliorem, quàm à studente audiuisset, cumque magistro Alberto quam citissimè studuit indicare.

Contigit etiam illis diebus prædictum magistrum Albertum disputare, & determinare quamdam difficilem quæstionem, quam attentè frater Thomas recolligens, & in scriptis redigens, in quadam scheda reposuit. Cūque de cella studij surgeret festinater, prædicta scheda cecidit ad ostium cellæ eius, quam quidam studens illac transiens recollegerit, eamque videntem detulit ad magistrum. Quam magister sibi ostensam intelligens, & admirans pium futurum discipuli studiosi, aduertit in eo tam diuturnum silentium eius, cum tanta puritate cōuersationis & fide, alicuius magnæ, & occultæ gratiæ priuilegio non carere.

Mandauit itaque magistro studentii, quòd eidem committeret, vt in prima disputatione in scholis, de quadam quæstione satis difficili responderet. Quam cum ex humilitate recipere recusaret, oportebat tamen humiliter obedire. Vnde ad secretum orationis se confrens, & primum actum suum scholasticū Deo humiliter commendans, ad respondendum in scholis in crastinū se parauit. Cūque repetitis argumentis, præmississet pro solutione quæstionis quamdam distinctionem, per quā tam ipsam quæstionem, quæ argumenta sufficienter dissoluebatur, magister Albertus ait: O Thomas, a Ioannes hic Teutonicus fuit quartus generallis ordinis magister, qui prius fuerat episcopus Boffinensis in Hungaria. vide inf. cap. 12.

A.C. 1256

Eius ingenuitas.

Albertus magister de D. Thomae dictum.

D. Thom. magister in Theologia creatus.

14

A.C. 1256

non vis tenere locum respondētis, sed potius determinatis. Cumque magister amplius, & fortius contra eum arguisset, ita vt eundem se crederet exclusisse, sic sufficienter respondit ad singula, quod magister dixisset. Nos vocamus istum bouem mutum sed ipse talem dabit in doctrina mugitum, quod in toto orbe sonabit. Iuuenis autem, qui in profundo humilitatis cor suum fundauerat, ex his non elatus solitæ simplicitatis, ac viuendi modum minimè mutauit, quamuis magister Albertus deinceps difficiliore actus scholasticos sibi iniungeret, quem sufficientiorem præ cæteris inueniret. Sicque responsionibus, cæterisque actibus scholasticis tam magistro, quàm studentibus adeo admirandus apparuit quod liquidò patuit, quia Dei spiritu plenus erat. Et quæ super cæteros tam scientia, quàm ingenio præpolleret, nullum tamen vel leuiter contempsit, vel furiosè vlli respondit, vel se supra se eleuans magnum se aliquid reputauit.

Diuus Thomas Parisios S. Theologiam C proficitur.

§. V.

PERACTO itaque tempore studij, quo in audiendo magistrum attentius insudauit ad præfati doctoris persuasionem & testimonium, qui discipuli sufficienti, & excellentiam probauerat in scientia, & in vita, magister ordinis de ipso sancto Thoma prouidit Parisiensi studio pro baccalaurei officio exequendo, scribens, ei, vt Parisios se conferret, & ad legendum sententias se pararet. Qui cum esset humilis, & de se ipso semper humili sentiens, libenter ex humilitate voluisset officium subterfugere, nisi obedientiæ meritum compulisset. Factus autem baccalaureus cum cœpisset legendum diffundere, quæ tacendo prius collegerat abundè, tantam ei Deus gratiam in labijs eius effudit in doctrina, vt scholares in stuporem adduceret, & ad studium animaret. Erat enim in legendo nouos articulos adiuuans, nouumque modum determinandi inueniens, & nouas producens in determinationibus rationes, vt nemo ipsum audiens, dubitaret, quin ipsum Deus noui luminis radijs illustrasset. Ibi itaque claruit splendor diutius in eius animo occultatus, & mirati sunt vniuersi de iis, quæ gloriose &lympidè proferebat.

D. Thom. qualiter doceret.

Mat. 50.

D. Thom. magister in Theologia creatus.

Expleto igitur cursu baccalaureatus in legendo sententias Parisios gloriose tempus aduenit, quo erat magister in Theologia nomen & rem, magistralemque cathedram accepturus, vt eius doctrina tanquam lucerna super candelabrum exaltata, omnibus qui sunt in domo domini circunquaque diffusa eminentius resurgeret. Mandat itaque Cancellarius Parisiensis priori fratrum prædicatorum vt fratrem Thomam baccalaureum pro suscipiendi magisterio representet. Prior igitur eidem fratri Thomæ præcepit, vt ad suscipiendum magisterium se præpararet & disponat. Qui vt vere humilis, cœpit se excusare, prætendens in sufficientiam scientiæ & ætatis. Erat enim tunc

araris incipiens quasi annorum viginti quinque. Sed præualuit virtus obedientiæ & humilitatis, umque refragatur mādato, ex vtraque meritum acquiritur copiosum.

A.C. 1256.

Prou. 4.

Doctrina siquidè sancti Thomæ quam penè totus oriens & occidentes amplectitur & miratur, quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectum diem. Quos enim studiosos nò docuit? Quos proteruos non corripuit? Quos deuos non direxit? Planè enim diuinitus diuina docuit & humana decentissimè quantum fuit expediens, ad salutem hominū pertractauit. Superuacuum autem est recedendo erroris deserere, quos idem veritatis doctor scripturarum suarum tanquam falce acutissima valuit extirpare.

In sermonibus suis fuit efficax. Luc. 21.

Non solum autem in scriptis suis doctor sanctus fuit admirabilis, sed etiam, viuus sermo nis eius dum viuere, resistere nemo præualuit. Dederat sibi veritas & sapientiam, cui nullus aduersarius resistere potuit, vt quisquis veritatem contemnens aut vt rabiidus proteruiret aut vt cæcus in tenebris ambularet. Cū enim semel in castro Molariæ domini Richardi cardinalis prope urbem festum natiuitatis domini cum eodè cardinale celebraturus adesset, & aduenisset illuc sicut omni anno consueuerant in tanto festo, duo Iudæi prædiuites & in lege Mosaica multum docti, de voluntate ipsius domini cardinalis sanctus Thomas ad commune cum illis conuenit colloquium. Diu itaque, ac diuersis rationibus cum illis disputans, eiusdem domini saluatoris ex scripturis probauit, & conclusit aduentum, quo facto terminum respondendi eis assignauit in crastinum, vt diligenter secum discuteret, vt vel sic crederent, vel rationibus responderent. Pro ipso tam encoersione ipse orare non distulit, vt eos Christus in suæ natiuitatis festo conuerteret, qui pro peccatoribus natus esset. Manè igitur in eorum cordibus iam veræ lucis orto lydere, illi Iudæi ad locum præordinatum conueniunt, & relicto Iudaicæ vetustatis errore, acceptoque baptisate Christum induerunt.

Pietas & religio D. Thomæ præfertim erga S. Euch. sacramentum.

§. VI.

FVIT autem supra modum deuotus in oratione, qua sic liber in Deum eleuatione mentis ascenderet, quasi nullum pòdus carnis contrarium sustineret. Erat autem præcipuè deuotus ad sacramentum altaris, de quo concessum ei fuerat profundius scribere, sicut etiam donatū est sibi deuotius celebrare. Quotidie namque missam vnā deuotè dicebat, nisi cum infirmitas impedisset, & aliam audiebat socij sui vel alterius, cui ipse humiliter, & frequentius ministrabat. Fertur etiam, quòd in eleuatione corporis Christi cum magna deuotione solitus erat dicere. Tu rex gloriæ Christe, tu patris sempiternus es filius, vsq; in finē. Consueuerat autem sepius tapi in missa, tan to deu-

D. Th. quotidie missa celebrabat.

A. C. 1260.

deuotionis affectu, vt totus perfunderetur lachrymis, qui tanti sacramenti absorbebatur mysteriis, & fctiebatur ex donis. Erat etiam nocturno tempore humanæ deputato quieti post breuem somnum in oratione prostratus, vt in orando mereretur addiscere, quæ oportuisset scribere, vel dictare. Sic itaque post illud tempus modicum, quod somno vel refectio pro valetudine corporis indulisset, reliquam lectioni, meditationi, vel scribendis, aut dictandis voluminibus occupabat, vt nullum vitæ suæ tempus esset vacuum, quod non esset factis actionibus occupatum.

De quibus cum hominibus loquebatur.

Si autem interdum pro fratrum vel aliarum venerabilium personarum consolatione cogitur, intermissio studio in locutorio consideret, à profectu tamen virtutis & studij. etiã illa hora modica non vacabat. Nam expeditis iis, quibus oportuisset respondere propositis, aliquid historiale, aut morale proponendo ad ædificationem breuiter diserebat. Reliquum autem, si superuisset tempus, priusquam ad cameram sui studij completa locutione redisset, surgens à loco cum quibuscunque concedisset, quasi non aduertens, quid ageret, mox diuini inuentus in suis consuetis meditationibus expendebat, sic iterum ad orandum paratus quasi non dimisisset internum oraculum, cuius occupatio aut distractio non immutabat affectum: quia nec in aliis delectabatur affectio, nisi in illis meditationibus aut reuelationibus quas impetrasset orando.

Orationis eius instauratio.

Quoties autem studere, legere, scribere vel dictare voluit, prius ad orationis secretum accedens, perfusus orabat lachrymis, petens sibi reuelari diuinitus, quod quæreret, & habere in promptu, quod diceret. Cum autem sibi aliquod dubium occurrisset, ad orationem accedenti, inde surgens inueniebat apertum, quod prius erat occultum: sic in promptu habens quod diceret, aut scriberet, quasi in libro aliquo illud didicisset. Nã vt socio suo fratri Reginaldo secretè reuelauit, & secretum quamdiu vixit seruari voluit, scientiam suam non tam naturali ingenio, & humano studio, quam orationis virtute diuinitus impetrauit. Quod ipse socius post eius obitum publicè in scholis legendis, & alibi pluribus enarrauit.

Vnde quia interdum contingit, quod dum intellectus superius subtilia speculatur, affectus interiorius à deuotione remittitur: ideo idem doctor sæpius, cum sibi vacabat, lectionem vnam de libro, qui collationes patrum inscribitur percutiebat. De quo interrogatus, quare hoc faceret, respondit. Ego in hac lectione deuotionem mentis colligo, ex qua facilius in speculationem confurgo, vt sic affectus habeat, vnde se in deuotione diffundat, & intellectus ex his merito ad altiora confurgat. In hoc beati patris sui Dominici imitatus exemplum: de quo scribitur in gestis eius, quod in prædicto libro legens frequentius magnum perfectionis apicem apprehendit. Erat igitur sibi tanta collata gratia & efficacia in orando, vt quæcunque postuisset à Deo: obtineret. Aliquando cuidam obscura, sancto doctori oranti elucebant diuinitus. Aliquando prius ignota, patefieri sibi mox vt orasset dominum, sentiebat. Cũ enim

Parisiis super epistolas Pauli scriberet, & quidam sibi obcurus occurrisset, emissis scriptoribus in oratione profertur, & cum lachrymis deuotus orauit, & obtinuit, & sibi lucidum patuit quod obscurum antea fuit.

Diuina uelantia fecerunt prout intelligitur et p. 42

Idem quoque sanctus doctor, cum super Isaiam scriberet, prophetiæ eius mysteria exponendo peruenit ad quemdam libri textum sibi difficilem. Quem cum non posset intelligere, nec profunditatem sensus prophetici penetrare multis diebus in ieiuniis & orationibus se afflixit. Tandem orando obrinuit, quod petebat. Quadam enim nocte cum orationi insistere, socius eius adiuit eum cum aliquibus conferentem, licet non perciperet, de qua materia vel cum quibus colloquium tam secretum haberet. Cum que loqui destitisset, socium vocans proprio nomine, ait: Fili Reginalde surge, accede lumen, & accipe quatuor nomen, in quo scripsisti super Isaiam, & iterum scribe. Qui surgens scribere cepit quæ doctor quasi in libro legens scribenda diceret. Et post horam dixit eidem. Vade ad quiescendum fili, quia adhuc non modicum tempus superest ad quietem. Tunc ille pedibus obuoluit suppliciter cum lachrymis petens, & dicens. Ego de hoc loco non surgam, nisi dixeritis mihi, cum quibus locutus fuistis diutius ista nocte. Et super hoc cepit eum obnixè per nomen domini adiurare. Quod cum ille pandere nollet, sed diceret non id opus esse sibi nosse, ille e contrario instantius adiurans perdurans eadem postulabat. Tandem pius doctor, ne nomen domini, per quod fuerat adiuratus, contemnere videretur, prorumpens in lachrymas ait. Fili vidisti afflictionem meam his diebus super dubio literarum textus huiusmodi, quem modo exposui, & tu scripsisti, quem à Deo orans intelligere, impetraui. Qui hac nocte misit ad me vigilantem beatos Apostolos Petrum & Paulum, quos ad hoc impetrandum intercessores rogaui apud Deum, cum quibus modo locutus sum, qui me plenissime de hoc, quod oraueram, instruxerunt. Ex parte autem Dei tibi precipio, ne alicui dum vixero reueles, quod tibi dixi, & pro quo me fortiter adiurasti. O stupendum diuinæ dispensationis mysterium, vt Deus scripturæ sacræ secretum ad tempus abscondat, quod alio tempore reuelat. Vt sciatur quantum intellectus humanus à diuinis deficit, qui per se ad diuina mysteria non pertingit.

D. Thomæ apparet doctor Theologus Parisiensis mortuus.

§. VII.

Hic sanctus & veridicus doctor, & deuotus orator, dum semel in ecclesia fratrum de Neapoli in oratione persisteret, visibiliter apparuit ei frater Romanus, doctor in Theologia de ordine prædicatorum, quem Parisiis legentem reliquerat successorem. Qui de proximo obierat, sed eius obitus nondum sancto Thomæ fuerat nunciatus. Quem cum subito propè se nocte in ecclesia cerneret, ait: Bene veneritis

A. C. 1260.

venistis, quando venistis: Et ille subiunxit. Ego ex hac vita transiui, sed mihi concessum est pro tuo merito tibi apparere. At ipse, qui fuerat ex tali visione attonitus, se recolligens ait. Ex quo Deo permitte mihi apparet, te ex parte eius adiuro, vt mihi respondeas ad quaerita. Quæro quidem de me, & si Deo placent opera mea. Respondit ille. Permane in eo statu in quo es, quoniam bonus es, & Deo placent opera tua. Et frater Thomas subiunxit. Quid est de te? Et ille respondit. Ego sum in vita æterna. Fui autem in purgatorio per quindecim dies propter negligentiam, quam commisi circa expeditionem cuiusdam testamenti, quam commiserat mihi episcopus Parisiensis, quam citissime exequendam, quam expedire tardauit. Et iterum frater Thomas adiecit. Quid est de veritate quaestionis illius, quam sæpe sumus soliti disputare, vt nomen habitus scientiæ in hac vita acquisiti remaneant in anima post hanc vitam? Et ille respondit. Ego Deum video, ne de hoc amplius requiratis. Et sanctus Thomas adiunxit. Videtis Deum sine medio, an aliqua specie mediantem? Et ille respondit. Sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate domini virtutum. Moxque disparuit. Remansit autem doctor ex tam noua visione attonitus, sed de tam placida responsione consolatus.

Deus sine medio.

Deus sine medio.

Quodam quoque tempore ipsi sancto doctori Parisiensi existeret & oranti, soror suadefuncta apparuit & se in purgatorio esse commemorans, missarum & orationum suffragia postulauit. Quas idem doctor per fratres celebrari, & orari pro anima eius instantè & sollicitè procurari. Post aliquod autem temporis spatium interiectum, eidem doctori Romæ existeret, & oranti eadem soror sua apparuit, & quod iam esset in gloria, liberata propter suscepta suffragia reuelauit. De duobus quoque fratribus carnalibus suis defunctis, quaerenti ipsa respondit, quod dominus Landolphus erat in purgatorio, dominus vero Reginaldus erat in gloria coram Deo. De ipso autem quaerenti illa respondit. Tu frater in bono statu es, & cito venies ad nos, sed maior tibi gloria quam nobis parata est, quem constat tam strenuè pro Dei ecclesia laborare.

Reginaldus sine medio.

Alia quoque vice eidem sancto doctori oranti, & statim fratris sui prædicti domini Reginaldi scire desideranti, apparuit quidam liberum in manu habens apertum, qui scriptus erat literis aureis, & cæuleis per modum literariæ in quo nomen fratris sui prædicti scriptum inuenit inter literas aureas, quæ erant martyrii, quia mors ei illata sub tyrannide Friderici imperatoris, fuit eidem ad martyrium deputata propter causam ecclesiæ quam defendit, & patientiam, quam habuit in tormento. Vnde de hoc ipse valde confortatus est de sua gloria.

In oratione sua sola illa quæ placita Deo esse credebat, ipse quaerebat. Ideoque semper à Deo obtinuit, quod petiuit, vnde in fine suo fratri Reginaldo socio suo de morte sua imminente iremedialiter lachrymanti, inter cætera ait sic. Consolare frater Reginalde, quia ego morior in omnibus consolatus. Totum enim, quod à Deo petiui obtinui. Triplex

Antem à dño donū postulaui. Primum, quod nulla rei temporalis, aut carnalis affectio puritatem mentis meæ inficeret, vel fortitudinē emolliret. Secundò quod Deus non permitteret, vt à statu humilitatis meæ, & ordinis, alicuius prælationis dignitas me extolleret, aut trāfferret. Tertio, vt scirem statum fratris mei domini Reginaldi, qui pro defensione ecclesiæ de hac vita tam dura & crudeli morte transiuit. De quibus omnibus, sicut per reuelationem diuinitus mihi factam innotuit, Deus me misere recorditer audiuit.

O quanti meriti fuit sibi huius doctoris oratio, in qua & ardua discere, & intelligere meruit, & quæ peteret, impetrauit. Cum enim Parisiis inter doctores circa sacramentum Dominici corporis ventilaretur quaestio admodum scrupulosa, de dimensionibus, & accidentibus, qualiter existerent sine

Has quaestiones difficiles sanè & intricatas sanctus doctor in 3. par. q. 77. a. 1. ita explicat, vt primo probet accidentia in hoc altissimo sacramento sine subiecto esse, hoc modo.

Accidentia panis & vini, quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramento remanere post consecrationem, non sunt sicut in subiecto, in substantia panis & vini, vt quæ non manent (vt supra quaest. 75. a. 3. & 6. habitum est) neque etiã in forma substantiæ, quæ non manet, & si remaneret, subiectum esse non posset, vt patet per Boetium in li. de Trin.

Manifestum est etiam, quod huiusmodi accidentia non sunt in substantia corporis & sanguinis Christi sicut in subiecto, quia substantia humani corporis nullo modo potest his accidentibus affici, neque etiam est possibile, vt corpus Christi gloriosum & impassibile exstet, alteretur ad suscipiendos huiusmodi qualitates.

Dicunt autem quidam, quod sunt sicut in subiecto in aere circumstante: Sed nec hoc esse potest: primum quidem, quia aer non est huiusmodi accidentium susceptibilis: secundo quia huiusmodi accidentia non sunt, vbi est aer, quin immo ad motibarij speciem aer debellitur. Nec potest dici quod hoc fiat miraculose virtute consecrationis, quia verba consecrationis hoc non significant, quæ tamen non efficiunt, nisi suū significatum.

Et sic relinquitur, quod accidentia in hoc sacramento manent sine subiecto. Quod quidem virtute diuina fieri potest. Cum enim effectus magis dependat à causa prima, quam à secunda, Deus qui est prima causa substantiæ & accidentis, conseruare potest per suam infinitam potentiam inesse accidens substantiæ, per quam conseruabatur in esse, si cut per propriam causam, sicut etiam alios effectus naturalium causarum potest producere sine naturalibus causis, sicut humanum corpus formauit, in vtero virginis sine virili semine. Hac ibi.

Articulo deinde proximo sequenti probat, accidentia alia, quæ remanent in hoc sacramento esse sicut in subiecto in quantitate dimensiuæ panis vel vini remanente, primo quidem ex hoc quod sensu apparet aliquid, quæ tamen ibi esse coloratum, & aliis accidentibus affectum nec in talibus sensus decipitur. Secundo quia prima dispositio materiæ est quantitas dimensiuæ, vnde & Plato posuit primas differentias materiæ magnum & paruum, & quia primum subiectum est materia consequens est quod alia accidentia. Tertia pars hist. Ant. Ii. tia

Quaestio de dimensionibus Christi corporis in Eucharistia explicatur.

Accidentia in sanctissimo Eucharistia sacramento sunt sine subiecto.

lia referantur ad subiectum mediante quantitate di-

Hic & nulla alia de hac questione. Divus Thomas dicitur tradita esse in loco scripto. Sed de quantitate dimensiva corporis Christi quomodo somineatur in hoc admirabili sacramento q. 76. a. 4. ita de se inuit. Dupliciter aliquid est in hoc sacramento, uno modo ex vi sacramenti, alio modo ex natura ali concommuniatio. Ex vi quidem sacramenti, quantitas dimensiva corporis Christi non est in hoc sacramento: a. vi. sacramenti est in hoc sacramento illud in quod dicitur commisso terminatur conversio autem, quae fit in hoc sacramento directe terminatur ad substantiam corporis Christi: non autem ad dimensivam eius.

Quantitas dimensiva corporis Christi quomodo in venabili Eucharistia sacramento

Quid patet ex hoc, quod quantitas dimensiva panis remanet post consecrationem sola substantia panis transiit. Quia tamen substantia corporis Christi realiter non veridatur a sua quantitate dimensiva, et ab aliis accidentibus, inde est, quod ex vi realitatis communitatis in hoc sacramento tota quantitas dimensiva corporis Christi, & omnia accidentia eius.

Caeterum modus cuiuslibet rei determinatur secundum id quod est ei per se, non autem secundum id quod est ei per accidens. Quia igitur ex vi huius sacramenti est in altari substantia corporis Christi, quantitas autem dimensiva eius est ibi concommuniatio: & qualiter per accidens, ideo quantitas dimensiva corporis Christi est in hoc sacramento non secundum proprium modum (ut scilicet sit in toto & singulae partes in singulis partibus) sed per modum substantiae, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte. Hic D. Thomas in 3. parte de questionibus hic propositis scriptum reliquit quae hic additae visum est, ut harum questionum solutio ex ipso D. Thoma hic possit extrahi.

subiecto in ipso mirabili sacramento, & circa hoc diu rita, sibi discordantia magistri diceret, & sentirent, in hoc fertur omnium concordasse sententia, quicquid frater Thomas doctor determinaret, & definitivè proferret, hoc communis schola inconcusse teneret. Experti namque fuerat in aliis de eodè, quod ipse subtilius in omni questione veritatem attingeret, & eam clarius edoceret. Defertur itaque quaestio in scriptis ad ipsum cum rationibus, & argumentis singulorum. Devotus verò doctor argutam quaestioni huius intelligentiam iudicans, more solito, ut alter Moyses putavit eam esse quaerendam à domino, & oratione praemissa, scripsit, quod sibi divinitus spiritus revelavit. Quofacto iterum cum quaternione ad altare oraturus accessit, & super altare coram Christo summo magistro quaternione depositus sic devotè orans, elevatis ad crucifixum manibus obtulit thymiana dicens. Domine Iesu Christe, qui in hoc sacramento mirabili vera iter contineris veritas & veritas, & mirabiliter operaris, ut omnium artifex, & dei sapientia, in quo te quaerunt intelligere, & veraciter edocere, quaeso te suppliciter, ut si ea, quae de te scripta vera sunt: edas mihi illa docere, & aperte dissere: sin autem aliquid scripti tui fidei non edonum, & ab huius sacramenti veritate alienum impedias ne proponam, quae sunt fidei inconuenientia huius mirabili

lacramenti. Mira res mox ibidè Christus visibiliter apparet, à socio doctoris, & aliquibus aliis obsecrantibus supra quaternionem stantem in altari conspicitur, taliter alloquens sanctum suum. Bene de hoc corporis mei sacramento scripsisti, & bene determinasti tibi propositam quaestione, sicut ab homine in hac vita potest intelligi, & humaniter definiti. Qui diutius in oratione persistens, visus est praedictus doctor quasi per unum cubitum à terra in aere elevatus. At quod prodigium intuedum prior conuentus, & plures alij fratres conuocati venientes corporalibus oculis aspexerunt, & aliis absentibus retulerunt, ad Dei gloriam, & sancti doctoris testimonium veritatis. Igitur sanctus doctor certus effectus de veritate propositae quaestioni, tam luculenter eam coram vniuersitate disseruit quam euidenter, per eum qui est veritas, est edoctus.

D. Thomas saepe in ecclasiamentis fuit.

§. VIII.

IN ecclasi saepius orans vel meditas apparuit, & multa, quae aliquando referre noluit, etiam regatus à multis, aspexit. Nonnunquam verò quaedam retulit, de quibus animos saepe refecit. Erat autem mirabile videre hominem videntem sensibus & cum sensibilibus conuersantem, subitò raptus & abstrahi, & ab omnibus parari, & ad caelestia eleuari, quasi non esset ubi corporaliter silleret, sed ubi mentaliter in hereret.

Vnde fertur, quod semel inuitatus fuit ab illustri rege Franciae sancto Ludouico ad conuiuium mensae suae. Qui dum te humiliter excusaret propter onus studij, & scripturae, cui intentus erat, prior tamen Parisiensis ipse ex parte regis venire coegit. Recedensque de studio suo eum imaginatione, quam studendo conceperat contra haeresim Manichaei, quam tunc temporis impugnavat, se densque in mensa regis iuxta eum, subitò veritate sibi diuinitus inspirata, super mensam manu percussit dixit. Modo conclusum est contra haeresim Manichaei, & ocanisque socium ex nomine ait. Surge scribe, quasi esset in sua camera, seu in studio cellae. Prior autem tetigit eum manu dicens. Aduertatis magister, quia nunc estis in mensa regis Franciae, non in cella. Qui ad se rediens, & aduertens ubi erat, erubuit, & inclinans se ad regem humiliter ait. Pareatis mihi domine rex, quia credebam esse in studio ubi contra praedictam haeresim inceperam cogitare. De quo sanctus rex fuit plurimum admiratus, & edificatus quod in homine fieret tantus per spiritum raptus mentis, qui non impediretur in aliquo sensu carnis. Iuc autem sanctus rex, prouidus vocato scriptore mandauit ei, quod statim scriberet, quae dicto doctor fuerant diuinitus reuelata.

Tanta autem erat huius doctoris mentis abstractio, ut interdum non perciperet se laedi in corpore à corporali laesio. Vnde semel cum de consilio medicorum esset cauterium in tibia recepturus, ait socio suo. Cum venerit, qui ignem debet in tibia mihi apponere, facias me hoc ante praeficere, quod cum fieret in loco in quo cauterizandus erat se praeparans extensa tibia, tanta fuit mentis abstractione leuatus, quod calorem ignis, & cauterium non percipit, cuius signum fuit quia de loco ubi tibi am extenderat, non mutauit.

A. G. 1270

ignem debet in tibia mihi apponere, facias me hoc ante praeficere, quod cum fieret in loco in quo cauterizandus erat se praeparans extensa tibia, tanta fuit mentis abstractione leuatus, quod calorem ignis, & cauterium non percipit, cuius signum fuit quia de loco ubi tibi am extenderat, non mutauit.

Simile de ipso Parisiis saepius visum fuit. Quoties enim oportuisset sibi fieri minutionem, antequam minutor ad percipiendum sibi venam accederet, ipse per contemplatione de abstractione mentis à sensibus prouidebat. Et securè minutor venam percipiens sancti doctoris imaginationem laedere non poterat, quem abstractum à sensibus inueniebat. Fertur enim, quod fuit miro modo passibilis ex corporali complexione, & ideo subito à laesio corporis multabatur. Vnde diutius fuit ei concessum, ut in corpore passibili viueret, & interdum laesum corporis non sentiret.

Gratia praedicationis eiusdem quanta.

§. IX.

NEC praetereundum est de gratia praedicationis, diffusa in labijs eius in proponendo populo verbum Dei. Sermo enim eius ad populum, non in curiosis & persuasibilibus tantum humanæ sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. Qui deuitans verba, quae curiositati potius, quam utilitati feruunt auditorum, in illo suo vulgari sermone, quod non mutauit, proponebat, salutaria & moralia iuxta capacitatem audientium, subtilitates quaestionum reseruans scholasticæ disciplinae. Nouerat enim, quod pro qualitate audientium formatus est sermo doctorum. Ita aut reuerter audiatur à populo, quasi sua praedicatione procederet de caelo. Neque enim alios facere docebat, nisi quae Deus per eum faceret. Iuxta id Apostoli documentum. Nihil audeo loqui eorum, quae per me non efficit Christus. Vnde verba sermones eius ardebant ut faculae & cōsequenter corda audientium ad amorem Dei & compunctionem animi inflammabat domino cooperante, & sermonem eius confirmante sequentibus signis.

Cum enim semel in hebdomada sancta Roma in ecclesia sancti Petri de passione domini deuotissime praedicasset, & populum ad compassionem, & lachrymas prouocasset, in sequenti die Dominica resurrectionis ibidem praedicans de gaudio resurrectionis Christi, sicut ad copatiendum, ita ad gaudendum audientem populum mirabiliter excitauit. Factaque est prouocatio magna deuotionis in populo, & coepe

run omnes in domino exultare. Cumque post praedicationem de pulpito descendisset, mulier quaedam quae fluxum sanguinis multo tempore patiebatur, nec cutari alicuius remedio medici poterat, accedens tetigit limbram capae eius credens se meritis eius posse sanari. Quem mox ut tetigit, se sensit à praedicta infirmitate liberatam, & sequens cum usque ad fratrum conuentum sanctae Sabinae, beneficium quod receperat, fratri Reginaldo eius socio indicauit. Qui postmodum pluries, & pluribus factum miraculum ad Dei laudem, & sancti doctoris praeconium recitauit. Felix doctor, qui simili miraculo claruit, ut saluator, cuius limbrum dum tangitur, mulier à profluvio sanguinis liberatur, ut sciretur quanta virtus erat in sancti doctoris anima, ex quo tanta virtus effectus inueniebatur in eius cappa.

Fuit autem praedictus doctor exemplo, & doctrina magistri sui, & omnium domini nostri Iesu Christi verè mitis & humilis corde, vnde de sua humilitate fertur ipse in puritate conscientiae suae dixisse. Regrator Deo, quia nunquam de mea scientia, seu cathedra magistratui, seu de aliquo actu scholastico habui motum inanis gloriae, qui meum à sede sua moueret animum. Et sic primò motum praueinentem rationem, eiusdem rationis superueniente iudicio depreffit. Non enim potuisset in tam sublimè erexitse animum ad diuinanisi in fundamentum humilitatis suae deposuisset humana.

Fertur enim de eius humili conuersatione quod cum semel in conuentu Bononiae esset ipse, & more solito per claustrum contemplaturus incederet, frater quidam alterius conuentus, qui doctorem non mouerat, venit ad eum petita & obtenta licentia à priore, quod cum fratre, quem primò inueniret, ad ciuitatem ad sua negotia ire liceret. Et dixit ei. Bone frater, prior mandat, quod ad venias mecum, qui statim inclinans caput secutus est eum. Post què cum non posset sic festinanter incedere, frequenter argutus à socio se humiliter excusabat. Ciues verò, qui eum nouerant, admirati quod tantus doctor post fratrem modicè conditionis incederet, cogitantes hoc ex errore aliquo contigisse, indicauerunt illi fratri, quis esset ille, quem post se duceret. Qui conuictus ad fratrem Thomam peruenit veniam, ut eius ignorantia indulgeret, & conuictis dictis ciuibus ad magistrum cum reuerentia interrogantibus, de tanta humilitatis exemplo, benignè respondit, quod in obedientia perscitur omnis religio, qua homini homo se propter Deum subijcit, sicut Deus se homini propter hominè inclinavit.

Intellectus eius acumen.

§. X.

SUBTILITATE verò intellectus, & ingenij sanctus Thomas doctor praepollens, quam ei spiritus sapientiae Dei subtilem dederat, cum quo per gratiam habitabat. Vnde fertur dixisse aliquando in familiari colloquio studentibus, non ad ambitum inanis gloriae, sed ad praeconium diuinae laudis, & gratiae Tertia pars hist. Ant. li 2 q.

Greg. 1. jo moral. c. 6.

Mat. 1. 6.

A. G. 1270.

Mulier sanguinis fluxu ab eo sanatur.

Mat. 9.

Mat. 11.

A. C. 1274

q nunquam librum legerat, quem diuino ad- iutus spiritu no intelligeret, & ad profundum libri mysterium no veniret. Dignum namque erat, ex quo scrutationi diuinorum totus inte- deret, vt desideriorum iure diuino spiritus ni- hil absconderet, sed ei quod sacra doctrina erat necessarium, intimaret. Cuius ingenij sub- tilitatem, & acumen intelligentia ac rectitudi- nem iudicij euidenter ostendunt multitudo li- brorum, quos edidit, & sententiarum nouitas, quas inuenit, sensusque scripturarum abscon- diti, quos perduxit in lucem.

Memoria eius maxi- ma.

D. Thomae catena au- ca.

Fuit quoque idem doctor magna memo- riae tantaeque capacitatis, ac retentiae vir- tutis, vt id quod semel legendo caperet, per- petuo retineret, vt videretur in eius anima co- tinue fieri scientiae habitus, quem sic collectu habebat in animo, quasi exemplatum haberet in libro. Quod euidenter patuit in illo mirabi- li opere, quod ad praecceptum domini Urbani papa super quatuor euangelia de dictis sancto- rum composuit, & tenuit. Quae ipse perlegens in diuersorum monasteriorum libris fertur pr o maiori parte ita memoriae commendasse, quasi sanctorum dicta habuisset pra oculis quae prius legisset in libris. In signum autem & iudicium euidens, quod ipse doctor in the- sauro memoriae quasi collectam scientiam pos- sideret, veridica socij sui fratris Reginaldi fo- cioruq; studij, & scriptoru relatione veraciter est compertu, quod ipse de diuersis mate- riis tribus scriptoribus, & interdum quatuor in camera sua eodem tempore dictabat, vt videretur simul eius intellectui diuersas infun- dere veritates, quas simul posset no absq; spe- ciali dono gratiae pluribus dictare, vt no vide- retur ignota discutendo perquirere, sed quasi collecta in memoria de thesauro scientiae in- fundendo aperire.

Videbatur namque huius doctoris scientiae habitus, quasi inundans doctrinae fluius scripturarum, qui desuper oriens in Edem de diuinae sapientiae fonte descenderet: & qui in di- uersos libros quasi diuisos riuulos deriuaret. Retulit quoque scriptor suus, quidam Brito Euenus nomine Trecorensi diocesis quod postquam dictauerat sibi, & alijs duobus scri- ptoribus, quos habebat, tanquam fessus pro labore dictandi ponebat se idem doctor pro- pationis gratia ad quietem. In qua etiam dor- miendo dictabat. De cuius dormientis ore, quae audiebat praedictus scriptor redigebat in scriptis, continuando materiam, de qua ante scripserat, cum vigilando dictaret.

Fuit sanctus doctor caritate ac pietate diffusus, vt alios ex seipso praeniret in gratias: qui do- ratus erat diuinitus, vt splenderet in doctrinis. Erat omni modo benignus in animo, qui to- tus erat suauis in verbo, & liberalis in facto, vt ostenderet, quis eius spiritus habitaret in men- te, cuius tanta suauitas procedebat ex ore, vt vnusquisque, qui totius conuersationis eius vi- disse effigiem mentis eius potuisset intelligere sanctitatem. Qui licet supra modum contra peccantes insurgeret, ipse qui peccata nesciret, sic pro amore iustitiae, & salute animi pro- ximi, iudici & praelato consulebat contra cul- pam insurgere, vt praelatus ex suo concilio fie-

ret simul criminis persecutor, & hominis libe- rator, vt sic in sobdito crimine descenderet, & homo cum crimine non periret. Et quamuis ipse san- ctus de difficili crederet, vt homo peccaret, si- milis sibi vnunquenque existimans in inno- centia, & in natura, cum constuisset aliquem ex infirmitate peccasse, sic alienas deslebat cul- pas, vt proprias, illius imitatus exemplum, qui per compassionem, vt propriis vrebatur incen- diis in defectibus alienis.

A. C. 1274.

Cum enim ipse esset de nobili genere, & re- rum temporalium potuisset copiam concupi- scere animi oblatas despexit. Cum enim domi- nus Clemens papa tertius, qui eundem charum habebat, archiepiscopatum Neapolitanum cu additione reddituum sancti Petri ad Aram sibi obtrulisset, bullamque misisset, sanctus doctor dignitatem recipere, & redditus possidere peni- tus recusauit, & quod non promouerat eu ad similia vltorius humiliter exorauit. O felix doctor, contemptor saeculi, amator caeli, qui fecit, quod docuit, qui sic terrena despiceret, quasi pignus haberet possessionis caelestium quae speraret.

2. Cor. 11.

Naturalis autem dispositio, & habitus cor- poris sancti Thomae traditur fuisse talis. Fuit siquidem magnus corpore, & procerus, rectae staturae, cuius rectitudini animus responderet. Coloris triticeae, temperatae complexionis indi- cium. Magnum habens caput sicut praefectio- nis virtutum animalium, quae rationi deseruiunt, organa perfecta requirunt. Fuitque aliquantu- lum caluus, tenerimae complexionis in car- ne, ad iudicium intelligentiae eius in mente. Fuit quoque virilis robore, cum se ad aliquos actus virtutis corpore exerceret. Qui etiam ex virtute animi nihil timuit terribile, qui praeter hanc in diuina sibi existente virtute confi- dit, vt videretur Deus tam nobile corpus, & organum praeparasse: quod ad actus seruiret obediens, quod nunquam esset rationis iudicio contradicens. In exterioribus (vel terrori- bus) autem aetis, tonitruum, & tempestatis quasi pro scuto se muniens Crucis signo, dicebat: Deus in carne venit, Deus pro nobis mortuus est, & resurrexit.

D. Thomas ad Lugdunense concilium in morbum incidit.

§. XI.

ANN O autem domini 1274. mandatu sibi fuit a Gregorio decimo vt ad conci- lium Lugdunense tunc celebradu accederet: pro- pter eminentem eius scientiam, secumque de- ferret librum, quem de mandato Urbani 4. fe- cerat contra errores Graecorum de quibus ce- rant in dicto concilio ad quod fuerant vocati arguendi rationibus efficacibus: Ante tamen quam iter sumeret, in conuentu sancti Domi- nici Neapoli existens, cum quadam nocte ante imaginem crucifixi in Ecclesia deuotius o- raret, a quibusdam eum obseruatis visus est, a terra eleuatus cubiti spacio, auditaque est vox de crucifixo: Bene scripsisti de me Thoma- quam ergo mercedem a me recipies? Cui ille: Non

A. C. 1274.

Non aliam domine (inquit) nisi teipsum. Per quod dabatur intelligi laboribus eius, & vira- terminum imponendum, prout euenit. Nam recedens ex Neapoli versus Romam, eum tran- sivit per Campaniam, ad quoddam castrum applicuit, quod erat neptis suae dominae Fran- ciscae, languere incipiens, ita vt penes perderet appetitum.

A medico visitatus, & quaesitus, an aliq- ue cibum appeteret magis gratum, qui appetitum excitaret, respondit for sitan aleces, quales Pa- risis deseruntur, scilicet recentes, si haberem, comederem. Sed tale genus piscium in illis par- tibus non inuenitur. Egressus tamen medicus ab eo, obuiauit cuidam deferenti piscium ipsumque interrogauit, quos pisces deferret. Cui respondit, Sardas de sero. Putauit tamen medicus aliquod genus piscium sibi esse, qui ei placerent, iubet ergo cistellam discooperiri, & sibi inuenit aleces non sardas, cum tamen venditor affirmaret se non aleces, sed sardas sibi poluisset: vt pote quia nullo tempore aleces recentes illa in regione repeririunt, unde no du- bium, quin hoc fuit diuinitus procuratum. De- feruntur cum gaudio aleces sancto viro, & co- ctae. Sed nec de illis gustare voluit, admirans diuinam pietatis beneficium: & diuinam pro- uidentiae le commisit, exemplum secutus David qui saquam gustare noluit de desiderati de Bethleem.

1. Reg. 17.

1. Reg. 17.

Post aliquot dies paululum conualescens profectus est iter, & transiens iuxta monaste- rium fossae, nouae ordinis Cisterciensis prope Pipernum castru: inuitatus est deuore ab Ab- bate & monachis praedicti monasterij ad quie- scendum ibidem, donec perfectam recupera- ret sanitatem. Quod & acceperunt. Et visitato altari ecclesiae cum orationibus, ingressus clau- strum, dixit ad socium Reginaldum. Fili, hac requies meam saeculum saeculi, hic habitabo praenuncians ei terminum vitae suae, & tempus exinde translationis suae, vt quidam interpra- tantur, per saeculum intelligentes annos quin- quaginta: & per saeculum medietate viginti quin- que, scilicet annos. A morte enim praefati do- ctoris usque ad translationem corporis inde ad Tolosam per Urbanum 5. fuerunt septuagin- taquinque anni.

Thomae venerabile sacramentum.

Cepit autem de die in die languor incrementum. Nec sic poterat sanctus doctor a doctrinae flu- tis copia continere. Rogatus a quibusdam mo- nachis expositionem breuem fecit super Can- tica canticorum, vt in cantum caelestis gloriae transiret studium Ecclesiae disciplinae. Cre- scente languore, & corporis virtute deficiente, petiit sibi affectu venerabile sacramentum Eu- charistiae: Cui occurrunt, vt potuit prostratus in terram, tequistulque, vt mos est Ecclesiae- sticae disciplinae, an crederet, q in illa hostia consecrata esset verus Dei filius natus, de vir- gine, passus pro nobis, resurgens a mortuis &c. libera voce, attenta deuotione, eum lachrymis respondit. Si maior scientia, quam fidei in- tegras, & ineffabilis eius veritas in praesenti exilio de hoc sacramento haberi potest, in illa respondeo, quia verum scio hunc esse veru Deu & hominem, aeterni patris & virginis matris filiu, dnm nostru Iesu Christu, & sic pro cor- de credo, & ore cofiteor. Sic itaq; deuore, & cu

A. C. 1274

lachrymis accepit illud viuificu sacramentum. Sequenti die recepit sacramentum extremae vnctionis respondens sana mente ad singulas vnctiones. Exinde iunctis manibus, spiritum suum commendans creatori suo, obdormiuit in domino hora matutinali. No. Martij anno domini. 1274. aetatis vero suae quinquagesimo inchoante. Assuerunt autem exequiis eius mul- ti fratres ordinis, magis vicini abbatae illi, ac etiam fratres minores, qui audientes eum infir- matum grauiter, ad visitandum accesserant, e- piscopus quoq; Terraconensis ordinis mino- rum, abbas cum monachis suis, multi quoque nobiles, & de parentela sua. Dumque celebra- tur eius solenes exequiae, occurrit neptis eius: domina Francisca ad ostiu monasterij. Et quia ei licitu no erat intrare monasteriu secudu sui ordinis iustitiam, deferretur funus illud ad eius in- stantiam ad videndum gratia specialiter: ubi quantis lamentationibus more patiae fuerit deplora- tum, cum eiulatu, & clamore lugubri, vix ab a- lloquo posset credi. Cumque planctus & gemitus tam lugubris personaret, mirum dictu, mu- lus, cui sanctus doctor incederat, eadem hora- fracto fune de stabulo exiit, & nullo ducente veniens, & appropinquans ad feretrum, eoque viso ibidem, sine aliqua infirmitate mortuus cecidit, & defecit, vt etiam in brutis animali- bus dominus ostenderet magnum doctorem Ecclesiae defecisse, & ex dolore migrasse.

Surgens autem in medio frater Reginaldus de Piperno, discipulus eius, & socius quasi con- tinuus, cum adstantes optarent audire praeco- nia eius, quae nisi per famam audierant, inquit. Ego sancti huius doctoris vitae & conscientiae testis sum, qui frequenter in vita sua, & nuno in vltimo sine vitae suae confessionem genera- lem audiui, & testificor coram domino, quae ita- semper purum inueni sicut puerum quinque annorum, qui nunquam sensit suae carnis con- tagium, nec habuit alicuius mortalis criminis in voluntate consensum. Notabile autem si- gnum apparuit excellentiae eius. Nam tribus diebus ante mortem eius apparuit super mo- nasterium quaedam stella ad modum cometae, quae etiam in die aliquando videbatur, quae cum ignoraretur, quid significaret, eum appa- ruit, ostendit praefati doctoris transitum, dum postea cessauit. Deficiente Thoma, stella cessa- uit.

De apparitionib. quib. & mors ipsius & gloria fuit manifestata.

§. XII.

PLURIBVS fuit ostensus transitus eius. Nam frater & magister Albertus magnus & episcopus, cum ea die, qua migravit, apud Coloniam cum priore & fratrib. in praedio es- set, cepit amare flere. Huius rei causam inter- roganti priore, respondit. Frater Thomas de A- quino: filius meus in Christo, qui fuit lumen Ecclesiae, hodie ex hac luce migravit. Notata igitur die a priore, compertum est illum fuisse, quia sanctus de hoc mundo decesserat.

Quidam etiam frater Paulus de Aquila ma- gna probitatis & fama, illa hora, qua sanctus migravit, in visione imaginaria vidit beatum Tertia pars hist. Ant. 11 3 Tho-

A.C. 1174

Thomam in scholis legentem in cathedra, coram multis, & ecce videbatur sibi, quod sanctus Paulus intraret scholis eius, qui cum descendens de cathedra veller occurrere, ait Apostolus ei. Reuertere ad locum, & prosequere lectiones tuas. Rogauit autem beatus Thomas Paulum, vt ei diceret, an habuisset in epistolis suis verum intellectum. Cui respondit, quod vtiq; verum habuisset, quantum potest quis viuens habere. Et subdidit. Volo vt venias mecum, & habebis clariorem de omnibus intellectum. videbatque ed per cappam extra scholas extrahere. Tunc frater Paulus clamauit alta voce. Succurrite fratres succurrite, quia frater Thomas a nobis tollitur. Ad cuius clamorem excitati fratres, occurrerunt interrogantes causam illius clamoris, qui seriem visionis enarrauit. Et notantes fratres diem & horam, eam fuisse inuenerunt, qua sanctus de vita sub tractus est.

Quanta autem fuerit & sit gloria eius in caelis ostensum fuit hoc cuidam fratri Alberto, ordinis praedicatorum, de Brixia. Hic multum secutus est doctrinam sancti Thomae, vir plurimum literatus, & deuotus, & multum eum commendabat de doctrina & sanctitate sua, asserens se pro certo scire eum, esse sanctum in patria, quod adiuratus declarauit per istam, qua habuit visionem super eo. Cum enim diu desiderasset scire gloriam sancti, & semel ante altare beatae Mariae positus hoc potentius, & attentius oraret, vigilanti cum lachrymis in oratione apparuerunt duae reuerendae personae mirabili cum splendore & ornatu, quarum vna erat in pontificali habitu mitram habens in capite, altera in habitu fratrum praedicatorum: quae coronam habebat auream in capite lapidibus pretiosis intextam & circa collum duas aureolas quasi torques, vnam argenteam & alteram auream. In pectore vero gestabat quasi magnam lapide pretiosum, qui splendore mirabili plures radios emittens, irradiare totam ecclesiam videbatur. In cappa vero erant inserti per totum lapides pretiosi, tunica & scapulare nimio splendore fulgebant. Qui stupens ad pedes eorum se prostravit, petens suppliciter declarari, quae essent illae personae quae apparuerant. Tunc ille, qui mitram gestabat in capite, inquit. Quid miraris frater Alberte? Ego sum Augustinus doctor ecclesiae, qui sum missus ad declarandam gloriam sancti Thomae. Is est, qui mecum est qui doctrinam meam, & Apostolicam in omnibus secutus est, & ecclesiam Dei sua doctrina illustrauit. Lapis pretiosus in pectore tanto splendore emittens significat rectissimam intentionem, quam habuit ad declarationem, & defensionem fidei. Lapidem plures pretiosi sunt libri, quos edidit. Ipse igitur mihi par est in gloria: virginali me excellens munditia, & ego illum pontificali excellentia, sicque disparuerunt.

Monachi Cistercienses D. Thomae corpus occultant.

§. XIII.

Post mortem, & sepulturam sancti doctoris, abbas & monachi timentes, ne cor-

D. Thom. gloriosus valde apparuit.

pus sancti, ab eis auferretur per fratres ordinis, sed non recte cogitantes in retinere disponendo alienum (nam sub deposito id corpus fuerat ibidem commendatum, & frater Reginaldus de hoc fieri fecerat publicum instrumentum & idem doctor mandauerat corpus suum ad fratres ordinis sui apud Neapolim congruo tempore deportari) secretissime paucis scientibus transferunt ipsum corpus de loco sepulturae eius de Ecclesia, ad capellam sancti Stephani iuxta claustrum, vt sepulturae eius locus ceteris esset ignotus. Super quo postmodum sanctus doctor in somnis apparet domino Iacobo priori dicti monasterii, ipsum grauiter arguit, & comminatus est ei, nisi ad priorem locum corpus reduceretur. Timens itaque prior diuinae visionis iudicium, si praeteriret, quod audierat, in visione mandatum, volensque nihilominus claustrales monasterii latere, accepit praedictae capellae clauibus a domino Blasio, de nocte cum paucis monachis accessit ad capellam praedictam, in qua corpus sancti translatum fuerat & humatum, & aperto sepulchro tanta fragrantis odoris emanauit suauitas, quod totam capellam, claustrumque ipsius monasterii, qui diffusus est odor, mira suauitate repleuerit, vt non videretur patuisse defuncti corporis sepulturam, sed multorum aromatum, & potheca de ipsius corpore sancti emanans. Qui odor tantus fuit, quod ad ipsum nullo alio indiciante tam praedictus dominus Blasius, quam ceteri monachi excitati conuenerunt, coram quibus manifestato sancti corpore, inuenerunt ipsum integrum in omnibus membris habituque sui ordinis, cappa tunica, & scapulari penitus incorruptis, & odore redolens mirabili, cum tamen corpus sancti fuerit pingue, grossum & magnum, locisque sepulturae esset humidus, & profundus, ex quo debuisset immutari, nisi speciali privilegio, & gratia seruaretur. Conueniens etiam satis fuit, vt corpus etiam exanime nouum odorem suauissimum redderet, de quo faetor mortalis criminis in vita non exiisset.

Reportarunt ergo monachi factum corpus ad priorem sepulchram processioniter cum magna deuotione, cantantes. Iste sanctus dignus in memoriam vertitur hominum & c. Fuit autem haec translatio facta elapsis mensibus septem a transitu eius.

Elapso septennio a prima translatione beati Thomae, de qua nunc dictum est, dominus de castro montis sancti Ioannis, tunc abbas monasterii Fossae nouae fecit ipsum corpus ex humari, & transferri ad locum honorabilioris, & ad sinistram partem altaris in sepulchro marmoreo collocari. In cuius sepulchri apertura odor similis, sicut in prima translatione emanauit & tam corpus, & quam vestimenta, sicut prius reperta sunt odorifera, integra, & illaesa, nisi quod modicum deeat de summitate pollicis manus dextrae.

Placuit tertio ad ampliore & certiore demonstrandam terrigenis gloriam sancti Thomae, iterato de conseruatione corporis & odoris fragrantia demonstrare: 14. naeque anno ab eius transitu, abbas dicti monasterii rogatus a domina Theodora comitissa sancti Severini, sorore sancti Thomae, vt daret sibi pro

A.C. 1174

A.C. 1323

reliquis manum de excera sancti, a nauis oris eius. Eleuato igitur lapide de monumento, & patefacto corporis sacri preciosi thesauri, tantus odor emanauit inde, tamque se mirabiliter diffudit, quod omnes monachi ad videndum conuenerunt. Inuentumque est corpus sacrum, integrum, & illaesum, odoriferum cum annis habitus sui, vt prius, excepta nasi summitate, quae paululum diminuta videbatur. Et licet abbas existimans leui tractu posse sanum a brachio separari, hoc tentauerit, non tamen valuit, sed ita solide inharebat, uod oportuit ferro eam a brachio secare, amque tradidit dictae Domine. Quam secum tulit cum omni reuerentia, & in sancti Severini capella cum aliis reliquiis collocauit.

Ex qua etiam accidit istud admiratione dignum, quia cum capellanus ostenderet reliquias illius capellae cuidam magno praetore, & inter caeteras diceret se habere manum sancti Thomae, contempnit praetor ille reliquias suas manus, dicens: Iste frater Thomas bene est bonus frater, sed non sanctus, vt aliqui dicunt, subito autem coepit totus tremere, & caput us ita alterari vt videretur sibi grauis, vt cecidit. Qui aduertens hoc sibi accidisse ex tali coepto, subito confessus, culpam suam recognoscens, & deuote osculans dictam manum, & orem magnum sensit, & sui liberationem, & postea habuit eam in summa deuotione. Postmodum manus illa largita fuit ab illa Emma priori & fratribus conuentus Salerni. Et ibi ego eam vidi, quae adhuc integra manet, excepto vno digito, qui ex deuotio nali quorum inde fuit exceptus. Quae manum exorta est cum pellibus, ossibus, & carne defecit, & vnguibus, & magna, & digitos longos haens, & ipse magnus erat.

B. Thomae Canonizatio & miracula A.C. 1323.

§. XIII.

DE MVM facta diligenti inquisitione de vita, & miraculis eius auctoritate sedis Apostolicae vt moris est, & iuris in huiusmodi, canonizatus est sanctorum confessorum catalogo adscriptus cum debita solennitate per Ioan. xxij. assistentibus cardinalibus, & aliis praetatis apud Auenionem, vbi tunc curia erat Romana. xv. Calen. August. anno Domini. 1323. a transitu vero eius ex hoc mundo anno quinquagesimo. de libris editis ab eo habetur supra in j. titu. tertij voluminis. de miraculis eius, quae reperta sunt authenticae per inquisitionem commissam ab apostolica sede.

dominus Petrus grassus de Neapoli, miles & consiliarius regis per decem circiter menses priuatus exierat virtute naturali, & solutus vsu brachij dextri, adeo quod de ipso brachio nec de manu in aliquo poterat se iuuare. Hic Romam pergens, iter faciens prope monasterium Fossae nouae, vbi adhuc corpus sancti iacebat: cum memorie occurrisset ei sancti Iosephus & miraculorum gratia quae de illo dicebantur,

sumpta fiducia recuperandae sanitatis per ueritatem sancti ad sepulchrum eius accessit, & oratione facta prosterbens se totum ad sepulchrum, recepit brachij omnimodam sanitatem.

Magister Reginaldus medicus chirurgicus de castro sancti Laurentij, cum per decem annos morbo podagrae ita in potens effectus fuisset, quod sine baculis vel aliorum sustentatione nec ambulare, vel stare valeret, audita fama miraculorum, quae fiebant ad sepulchrum sancti, illuc se fecit deferri, & oratione facta per horam prosteratus iacens, inde postea surrexit incolumis, vt sine baculo vel alterius adiutorio per se liber ambularet.

Magister Mathaeus Ioannis de Piperno, ob latus monasterij Fossae nouae, grauissima tussi sic erat grauatus, quod iam loquela amissa expectaretur omnino moriturus, facto autem voto, ad sanctum, visitandi tumulum eius, liberatus est.

Frater Leonardus de Piperno, monachus conuersus Fossae nouae, cum dubitaret de miraculis beati Thomae inquisitus, vt ferraret duos equos seu multos duorum fratrum praedicatorum, qui illuc venerant pro inquirendis miraculis dicti sancti, de cuius canonizatione tunc tractabatur, ferrare noluit (erat enim faber ferrarius) dicens. O quantum infestant nos isti fratres praedicatorum, & atrediat occasione istius sancti Thomae. Si fuit ita sanctus, vt aiunt, faciat aliquod magnum miraculum, ita quod isti fratres praedicatorum hinc recedant, & non amplius nos molestant. Qui statim percussus est in brachio dextro tali & tanto dolore, quod illud mouere non poterat neque ad os ponere, vel aliquod opus exercere. Sicque permansit vsque in sequentem diem. Considerans autem, quod hoc ei acciderat propter contemptum sancti, compunctus de peccato accessit ad tumulum beati Thomae, & appodiatu brachio ad sepulchrum, stans ibi per horam ad orandum, inuocato auxilio sancti liberatus est a dolore, & a vexatione brachij, qui postea cum gaudio ferrauit dictos mulos.

Nicolaus puer paralyticus de Piperno, adductus ad tumulum, & ibi positus super ipsum, sanatus recessit.

Stephana de Rocha sicca, habitatrix in castro somni, hydropica orans ad sepulchrum sancti, sana facta est.

Quidam Iacobus de Piperno, graui dolore vexatus in brachio, & febrem quartanam patiens factu voto ad sanctum liberatus.

Petrus de Piperno caecitatem incurrens in curabilem, vt nil videret, adductus ad tumulum sancti visum recuperavit.

Casarius de Neapoli, duplici tertiana laborans, ita vt timeretur de morte eius, factu voto ad sanctum sanatus est. Bartolomaeus Leonardi de Piperno ruens de loco eminenti clamauit. Sancte Thoma adiua me. Cecidit autem reclusus in terram sine lesione, qui subit accessit ad tumulum beati Thomae gratias agens de beneficio.

Quidam puer passus fuerat morbum caducum per annum cum dimidio, & ad sepulchrum beati Thomae liberatus est.

Oblatos vocant Cistercienses religionis ministerio deputatos fratres. Ferraret equos equis imponere

A.C. 1323

Quidam vit & quædã fœmina, quæ surdita-
tem incurretat, sancti meritis se ei commen-
dantes apertæ sunt aures eorum. Domina Ma-
ria vxor domini Arnoldi, nepris summi pon-
tificis ex sorore, cum apud Auenionem esset
prægnans, necnon & hydropica existens, à me-
dicis esset desperata, adeo quod indulgentiam
in articulo mortis plenariam per episcopum
Lugdunensem consecuta fuerat, & de proxi-
mo moritura, ei confessor propius persuasit,
vt ad sanctum Thomam de cuius canoniza-
tione tunc agebatur, conciperet deuotione: se
quæ deuoueret eidem pro beneficio sanitatis
obtinendo. Quod cum fecisset, sequenti nocte
vigilans vidit perspicua visione iuxta lectum
suum consistere sanctum Thomam in habitu
predicatorum, dicentem sibi miti voce: Vis tu
curari? At illa existimans illum esse quemdam
episcopum sibi notum ordinis nostri, quæsiuit
an ipse venerat confirmare indulgentiam, quã
à papa sibi procurarat Lugdunensis. Cui san-
ctus Thomas. Ego non sum talis episcopus,
sed frater Thomas de Aquino, cui te deuoti
sti: & addidit, Comple votum tuum, & sana-
beris. Illi dispartente nunciavit matri ipsam
visionem. Vouent igitur mater cum filia quod
annuatim in natiuitate Domini mittent ce-
recum quinque librarum ad proximiorẽ conuen-
tum ordinis, ac etiam vnum fratrem in conue-
tu Auenione vestient, quem magis indigentẽ
videbunt. Mane factò corpus eius detumuit,
nec tamen votum subito compleuit, vnde nõ
de sequenti apparens iterum beatus Thomas
dicit redarguit, quod nondum votum imple-
uerat. Quod quam citissimè faciens sanitatem
perfectam recepit.

Adueniente autem tempore partus eius, cù
fœtus partim infra & partim extra existeret,
sicque periclitaretur, inuocans sanctum Tho-
mam in adiutorium, fuit à puerperio expedita.
Obstetrix credens natum viuum mox bap-
tizauit, sed comperto reuera, quod mortuus
natus erat, rogauit mater beatum Thomam, vt si-
cut matrem liberauerat à morte corporali, ita
prole editu liberaret à perditione, resuscitan-
do ipsum, vt vel baptizari posset. Facta igitur
oratione renixit puer. Qui baptizatus paulo
post migravit ad dominum. Multa alia mira-
cula scripta sunt ob breuitatem omissa.

Anno ætatis suæ decimo quarto intrauit or-
dinem. Trigesimo anno factus est magister in
theologia. Quiquagesimo inchoante ætatis
suæ anno migravit ad Dominum. Et 1370. tra-
slatum est corpus de fossa noua seu ciuitate
fundorum in Tolosam per Urbanum. v. vt su-
habetur, & per Ioannem xxij. fuerat prius ca-
nonizatus anno scilicet domini 1323.

De sancto Vincentio confessore.

CAP. VIII.

SPECIE tua & pulchritudine tua,
intende, prospere procede, & regna
propter veritatem & mansuetudi-
nem & iustitiã. Psal. 44. Omne a-
gens agit propter finem (secundum philosophum) &
agens vniuersale, qui est deus, ad hunc finem

facit quæcunque facit, propter benignitatem
suam, & bonum vniuersaliter agens. rationale,
id est homo, in omni opere suo intendit ali-
quem finem. Artifex facit artificia, vt lucratur,
agricola terram colit, & leuit, vt fructum perci-
piat, studens legit, vt addiscat. Sed in morali-
bus ad hoc, vt opus sit virtuosum, oportet vt
intendat finem debitum, scilicet deum, vt ei
placcat iuxta illud. Omnia in gloriam dei fa-
cite. Est autem considerare in exercitatione
hominum virtuosa principium recta inten-
tionis, & idco. Specie tua & pulchritudine tua
intende. Secundo debitum mediæ progressio-
nis propter quod dicitur: Prospere procede.
Tertio præmium æternæ remunerationis ibi.
Et regna. Et hoc propter veritatem & mansue-
tudiem & iustitiã. Quæ omnia reperiun-
tur in beato Vincentio.

De intentione in quacunque opere.

§. I.

QUANTVM ad primum dixit Ambrosius.
Intentio tua operi nomen imponit. Nã
cuius finis scilicet operis bonum est, ipsum quo-
que bonum est, & e contrario. Est autem inten-
tio bona, quæ sine respicit cù procedit ex spe-
cie, & pulchritudine tua. Et quamuis species
hic videatur idem esse, quod pulchritudo, quæ
consistit in debita proportionem membrorum seu
comensuratione cù quadã resurgentia, tamen
hic species potest referri ad debitam propor-
tionem membrorum, & comensurationem,
& pulchritudo ad resurgentiam colorum. Mem-
bra autem spiritualia sunt, sicut anima ipsa spi-
ritus est, & sunt sensus eius interiores & exte-
riores, quibus operatur, qui tunc sunt propor-
tionati bene, quando sunt comensurati se-
cundum lumen rationis, vt nõ sint nimis ma-
gni vel parui in actibus suis.

Est enim intellectus nimis magnus, quan-
do is est curiosus, quærens scire, quæ non de-
bet, & quorum non est capax, quod prohibet
Apostolus dicens. Non sapere plus, quam o-
portet sapere. Est nimis paruus, quando non
quærit scire, ad quæ tenetur, videlicet dei mã-
data & huiusmodi: nam in his ignorans igno-
rabitur, ait Apostolus. Affectus seu voluntas
est nimis magna, quando ei non sufficit deus,
sed cum eo inordinatè amat creaturas. Nimis
paruus est affectus: cum est tepidus, & remis-
sus erga deum diligendum, & sic de aliis. Nõ
autem sufficit operatio comensurata secun-
dum regulam rationis, nisi addatur pulchritudo
resurgentiæ ex luce gratiæ, sicut color alb^o
puritatis, & rubicundus caritatis. Vnde sicut
facies Æthiops, & si bene sit proportionata,
& comensurata in partibus seu membris suis
non dicitur pulchra: quia ibi non est resurgẽ-
tia claritatis, sed nigredo, ita & opera philo-
sophorum, & si essent secundum regulam ra-
tionis, tamen quia in eis non erat lux gratiæ,
non erant pulchra, id est verè virtuosa. Inten-
de ergo specie tua & pulchritudine tua, id est
intentionem habe. communem, regulatam
secundum lumen rationis, ac etiam fundatã
in gratia, ex quo albedo puritatis, & rubedo
caritatis procedit.

Non

A.C. 1323

Non sufficit bonum intendere, nisi
quis illud prosequatur. lib.
1. cap. 30.

§. II.

QUANTVM ad secundum dicit Ambr.
in lib. de officiis. Non satis est bene vel
leniti studeas etiam bene facere: dist. lxxxvj.
non satis est, scilicet est necessarium, si adit
facultas operandi. Ita etiam non sufficit inten-
dere bonum, nisi quis illud prosequatur, &
propterea Psal. postquam dixit. Intende, subdi-
dit. Prospere procede. Opera nostra bona, sunt
quidam progressus seu processus, quibus per-
uenitur ad regnum. Oportet ergo ultra proce-
dere de bono in melius secundum illud Prou.
Iustorum semita quasi lux splendens, proce-
dit, & crescit vsque ad perfectum diem. Semi-
ta dicit, quia est via arcta, quia reuocare gra-
dum superasque euadere ad, auras hoc o-
pus, hic labor est. Per hæc opera virtutum
quotidie proficiunt procedentes ad clarita-
tem regni superni, sicut faciebat apostolus di-
cens ad Philipenses. Quæ retro sunt oblitus
i. non reuertens ad opera mala priora, nec etiã
attendens ad bona in præterito per me fa-
cta, quasi sufficient mihi, sed in anteriora me
extendens, scilicet perfectiora opera, brauium
prosequor superne vocacionis.

Sic processit beatus Vincentius vt de eo
verificetur quod ait Psal. Omnia quæcunque
faciet, semper prosperabuntur. Processit autẽ
sicut & quilibet iustus per triplicẽ viã, per viã
veritatis in verbis, per viã mititatis in mori-
bus, per viã equitatis in agendis, per quas
vias procedendo peruenit ad regnum. Vnde
subdit. Regna propter veritatem & mansue-
tudiem & iustitiã, q. d. per istas vias proce-
dit, ideo regna in cœlis coronatus. Prima via
processus est veritas. Psal. viam veritatis cle-
gi qui debet esse in verbis cordis, faciens ve-
ram æstimationem de rebus. Contra id quod
dicitur Esaiã. Vx qui dicitis malum bonum,
& bonum malum &c. In verbis oris cauendo
à mendaciis. Per hanc viã incescit beatus
Vincentius æstimando omnia mundi vana, &
ideo contempsit. Veritatem scripturæ prædi-
cauit assidue.

De viã mititatis dicitur. Fili in mansuetudi-
ne perface opera. q. d. Si aduersa & impeditiua
superueniãt non turberis. Sed vt ait Saluator.
Discite à me, quia mitis sum. Matt. 11. Sic bea-
tus Vincentius fuit mitissimus, vt in tot labo-
ribus, & persecutionibus fuerit animo quie-
tus, nulli malum pro malo reddens, sed o-
mnibus bene fecit.

Per viã æquitatis processit seu iustitiæ
reddendo vnicuique quod suum est, Deo ve-
nerationem per frequentes orationes, proxi-
mo per subuentionem in spiritualibus & cor-
poralibus, proprio subiecto per coercionem.
Sic beatus Vincentius Deo exhibuit venera-
tionem per frequentes orationes & quotidia-
nam deuotissimam celebrationem. Proximo
subuenit quoad animam, prædicationibus,
consiliis, & exhortationibus ad omnes, quo ad

corpus procurando panem, & vinum, duobus
millibus hominum sequentibus eum, & non
habentibus ad manducandum, vt patet in hi-
storia eius. Proprio subiecto, magna austerita-
te corpus castigando, vt spiritui esset subiectus,
vt patet infra: vt possit de eo dici illud Isaiã.
Faciet quæcunque volui, & prosperabitur in
iis, ad quæ misi illum.

De regno Beatorum.

§. III.

QUANTVM ad tertium ostenditur, quod
quia processit per vias istas, ideo regnat
in cœlis, id est regnat propter veritatem, &
mansuetudinem, & iustitiã, per quæ prospere,
non repidè, sed viriliter processit. Dispono
vobis sicut disposuit mihi pater meus regnũ
ait Christus. Luc. 22. Vnde sancti canunt ante
thronum dei gratias agẽdo de regno collato.
Fecisti nos deo nostro regnum, id est reges &
regnabimus. Et licet regnum supernum om-
nibus iustis conferatur, iuxta id: Venite bene-
dicti patris mei, percipite regnum. Matth. 25.
tamen non omnibus, sed quibusdam præcel-
lentibus sanctis dedit regnum, & potestatem
regiam vniuersalem super creaturas faciendi
de eis ad placitum, id est, virtute ipsius dei, in-
ter quos fuit iste beatus Vincentius qui fecit
miracula in resuscitando mortuos plurimos, il-
luminando cæcos centum, sanando diuersis
languoribus mille. De quibus in parte patet
in sequenti eius legenda.

B. Vincentij cõfessoris vita à Petro Rau-
zano, qui eam quinque libris edidit
compendiosè collecta.

§. IIII.

GLORIOSVS confessore Vincentius
in mundo vita & doctrinis resulsit cir-
ca annos Domini 1400. & ultra, Migravit au-
tem ex hoc seculo nequam anno Do-
mini 1418. sedem Petri tenente Martino, v. im-
perante autẽ Sigismũdo. Sãctorũ autẽ catalo-
go adscriptus à Calixto iij. papa anno. 1455.
Hic igitur Vincentius ex ciuitate Valenti-
na, antiqua nobilique familia Ferrariorum o-
riundus, à catholicis fuit parentibus procrea-
tus. Fuerunt si quidem parentes eius deuoti,
& moribus decorati, fuitque pater eius nota-
rius publicus, qui ex vxore sua tres habuit fi-
lios: Petrum primogenitum, qui fuit vxoratus
laudabilis vitæ & conuersationis honestæ. Se-
cundo genitus dictus fuit Bonifacius doctor
in vtroque iure, & vxoratus, qui mortua vxore
ordinem Cartusiensum est ingressus, & a-
deo profecit in religione, & tanta erat prudẽtia

a Leander lib. 1. de viris illustribus ordinis Præ-
dicatorum scripsit Saluis Casseta generalis magi-
ster ordinis 3. edidit vitam D. Vincentij confessoris.
Eandem scripsit Ioannes Antonius Cornelius foro
cornelianis lib. 5. de illustribus viris. & ante istos
Petrus Raymus Panormitanus, à quo hæc accepit
D. Anto. magna ex parte. de hoc item supra. tit. 2.2.
cap. 6 §. 2. & cap. 14. ante §. 1. & Pius 2. lib. 2.
Cosmo. cap. 58.

præditus

A.C. 400. **præditus**, vt feret generalis prior ordinis Carthaginiensis. Tertius fuit iste Vincentius, virgo semper purissimus, qui post pueritiam suam cum omni puritate peractam in adolescentia sua artibus liberalibus non mediocriter eruditus decimum octauum ætatis suæ annum attingens, animaduertens tutum minime fore cum scorpionibus habitare, à spiritu sancto instigatus sacram prædicatorum religionem in conuentu Valentino ingressus est, in qua cum omni honestate conuersatus, studio assiduus, quasi lux splendens profecit, & creuit vsque ad perfectum diem theologicæ facultatis, adeo vt aureolam magistræ meruerit accipere. Et post introductionem eius in cellam vinariam scripturarum & suauissimæ & copiosissimæ hauritus earum, prædicator insignis est effectus. Cui dignitates non modicæ, & honores prædicatorum à prælati ecclesiæ, & mundi principibus offeruntur, eis spreis elegit abiectus esse in domo dei, & medicus suum patrem imitatus Dominicum, plurimas occidentis regiones, & regna verbum dei euangelizando peragravit. Et præcipue in partibus Valentia, Aragoniæ, Cathalonix, Hispaniæ in regno Castellæ, Northmæniæ, Britannia, Sabaudiæ, in Pedemontium, Ripariæ, Genuæ, Delphinatus, Borbonij, & Franciæ.

Hoc autem stupendum erat, & apostolica gratia, quod prædicans in idiomate vulgari Cathalonico, intelligebatur etiam ab aliis nationibus illud ignorantibus. In prædicatione autem eius quantumcunque prolixo nemo tædio afficiebatur. Nec mirum, quia verbum eius vt facula ardebat. Ab omnibus autem audiebatur non solum loco propinquis, sed etiam remotis, à doctis & indoctis, mobilibus & ignobilibus intelligebatur.

Iudæi quoque, & Saraceni ad prædicationes eius aliquando concurrerunt, ita efficaciter probantis eorum errores rationibus & scripturis, & Christum Dei filium aduenisse, vt cõfiteatur ecclesia catholica, & propheta prænunciauerunt, vt multa millia eorum ad fidem traxerit orthodoxam, quorum numerum in quodam processu facto ad inquirendum gesta eius miranda, reperti viginti quinque millia.

Homines quoque sceleratissimos ad viam veritatis & penitentia plurimos reduxit. Et cum in ciuitate Ilerdensi Aragoniæ prouinciæ euangelizando omnes pene meretrices ad continentiam conjugalem, vel vidualem, & honestam vitam induxisset, inde recedente viro Dei societas, quæ cum comitabatur cernens lenones earum armatos contra magistrum Vincentium venire, insinuaui ei. At vir sanctus dixit eis. Ipsi sunt lenones, qui veniunt, vt me interficiant. Cui illi. Parer ne timeatis: quia sufficientes sumus ad defendendum vos. Et ipse: Præcedatis omnes, & me solum relinquatis. Quod cum illi nullo modo se facturos assererent, præcepto coegit eos. Appropinquantes igitur illi turpissimi homines, cum manus ad arma ponerent, vir Dei signum crucis contra eos fecit. Qui statim compuncti corde, ac perterriti, & arma deponentes videntibus qui ad stabant plurimis, genu flexo ante eum veniam postulabant. Ipsamque secuti sunt vitam in

A melius commutantes.

Antequam cursum acciperet quotidianæ per ciuitates & castra prædicationis, confessor assumptus est à cardinale Petro de luna, qui Clementi succedens in schismate dictus est Benedictus. xij. Qui ipsum magistrum Vincentium, vt doctissimum virum instituit magistrum sancti palatii. Familiaris autem ei sapius ad cedendum papati suadebat ad tollendum scandalum schismatis de ecclesia. Qui cum dissimulando retardaret, recessit à curia sua, & baculum sumens se totum apostolico officio prædicandi verbo, & exemplo mancipauit. Hoc sanctissimum opus quotidie euangelizando per triginta annos continuauit. Modum autem istum seruabat in prædicando. Mane in ecclesiis, vel in magnis plateis congregato clero ciuitatis, vel castris, ipso sancto cantante missam ad altare præmissa sacramentali confessione, quæ scilicet congruente solemniter celebranti, vt orationes, præfationes & huiusmodi clero in choro ei respondente & decantante alta voce & canora pronuntiabat. In secretis autem ex maxima deuotione fontes lacrymarum ex oculis effluendans. Missa vero celebrata, ambonem conscendens feruentissime euangelizabat, subtili & curiosa raro pertractans, aut publica, & originaria sanctorum doctorum & minus ethnicorum, sed verbum prædicans sacrarum scripturarum, quæ verum, boant semper absque vlla diminutione secundum sensus morales inauditos illas exponens, vt omnes in admirationem adduceret auditores: nec non & deuotionem, de thesauro sapientie cordis sui proferebat noua & vetera virtutum testamenti, quod memoria commendat à iuuentute sua, nec alium librum secum deferrebat discurrens ad studendum nisi bibliam. In defusos fabricabat sermones, quorum multi repetuntur ab auditoribus recollecti valde deuoti.

Aduertendum autem diligenter, quod factus iste Vincentius, & si cursum suum penconsummauerat sub obedientia Benedicti. xij. Aueniente cum sua curia residentis, & illum Italici cum pluribus aliis nationibus apostolicum, & schismaticum arbitrantur cum sequacibus suis. Urbanum cum successibus in vrbe remanentibus apostolicum verum Christi vicarium, Petri successorē asserentes, in nullo hoc habet sancti merita obrubare, vel sanctitatem minuere. Est. n. articulus fidei, credere sicut vna est sancta ecclesia catholica, ita & vnicum eius esse pastorem. Sed non est articulus credere istum, vel illum esse, quado plures se nuncupant, & ab alijs arbitrantur esse summi pontifices, & res ipsa obscura est, nec sufficienter declarata. Si quidem vtraque pars habuit peritissimos viros in omni facultate, & sanctissimos viros. Et licet plures disputationes & opuscula fuerint edita, nunquam tamē ita de cisa quæstio est quin remanserit apud multos dubia. Vnde quæ errauerit in eo, satis excusauit eos apud deum ignorantia facti, & quasi iniuincibilis. Et propterea spiritus sancto inspiratē aduocant faciendā sumpta fuit via cessionis cum non sufficeret via disceptationis. Et quia ille Benedictus obstinatus mansit in sua

A C. 400. **per**tinacia ad non cedendum, priuatus fuit omni iure, si quid habuisset in papatu. Et tunc beatus Vincentius qui prius prædicauerat pro obedientia eius, cernens eius duritiam, prædicauit expressè contra eum, vt hæreticum & schismaticum, & quod ei non esset obediendum, & adhæsit concilio Constantiensi, & gestis in eo. Post cuius cõcilij terminationem, primo anno Martini quinti migravit ad Dominum. Prædicabat autem sæpè de finali iudicio, & aduentu antichristi, & ita terribiliter, vt omnes in terrore nimium conuerteter, & peccatores ita horerent, vt quasi homines illius temporis dicebantur. Cooperite nos, & abscondite nos à facie sedentis, super thronum, & ab ira agni venturi.

Reperitur autem quadam epistola eius, in qua videtur dicere expressè antichristum iam esse in mundo eum tamen ab eo tẽpore, quo ista scripsit vel prædicauit, transierint iam anni quadraginta & ultra, nec dum apparet eum venisse. Et secundum cõmunem sententiam doctorum, sicut & Christus, ita antichristus vixit triginta trium annorum spacio finit vitam suam & tribus annis cum dimidio, vel circa erit prædicatio, & executio potestatis & militiæ eius. Et sic videtur non vera determinatio seu prædicatio eius de antichristo. Ad quod dicendum est, quod ea, quæ circa hoc scripsit & prædicauit, si sua verba sunt, opinatiue & non assertiue dixit, non quidem mendacium dicendo ad terrendum populos, quod perniciosum esset, nec Deus eget nostro mendacium, vt ait apostolus ad Rom. sed prout sibi videbatur ex testimonijs scripturarum secundum signa data seu reuelatione sibi facta, seu ab alijs ei relicta. Quæ reuelationes aliquando non ad plenum intelliguntur. Et si intelligantur plene, sicut aliquando tempus determinatè datū hominibus ad penitentiam Deus abbreviat.

Pro. 10. Gen. 6. **P**ropter quod ait Salomõ in Proverbis. Dies illius centum viginti annorum, abbreviati sunt anni & sublati de numero viginti anni, propter abusum temporis dati, nam sexcentesimo vitæ Noe anno diluuium fuit, ita & spacium vitæ abbreviatum propter demerita hominum prolongatur, vt patet in Ezechia, cui additi sunt quindecim anni ad vitam suam. Nouit inquit Ambrosius. **A**mbrosius. Deus mutare sententiam. scilicet cõtra. **A**mbrosius. **I**tem docet Irenæus lib. 5. aduersus hæreses. c. 30. Hieronimus in 7. c. Dan. Aug. lib. 20. de ciuitate dei. c. 8. Chrysostomus in opere imperfecto in Math. hom. 19. Theodorus in Dan. Primalius, Haymo, Aretius & Thomas de Aquino in Apocalypsin, omnesque Græci & Latini patres. Quæ cum ita sint manifestum est, falsum esse omnia, quæ Protestantibus de Pontificibus Romanis garriunt, vt verum & reuelatum Antichristum. Ac tãto sa ne odio in hos Christi vicarios feruntur, vt inuidia & ecotia, nihil eorum videat aut intelligant quæ tũ Christus de huiusmodi diebus Antichristi Matt. 24. cum Daniel de viuis annis & dimidijs Daniel. 7. & 12. cum Ioannes Apostolus de mensibus quadraginta duobus seu de diebus mille ducentis & no nagaenta conscribit. Apocal. 11. & sequentibus Sand. de vij. lib. mona. lib. 8. cap. 48.

A C. 400. **minatiua** si tu noueris mutare delictum. de penitentia dist. j. nouit. Reuelauit Christus pluribus se ad iudicium venturum, nec ultra dilatatum, & tamen precibus piæ matris eius postea distulit, vt tempore beati Dominici. Nec solus beatus Vincentius, sed & Gregorius papa in homilia super id euangelium. Erunt signa in sole & luna & stellis, videbatur vicinū expectare iudicium ex multis signis per Christum in euangelio datis, vt ibi patet. Et tamen transferunt anni plus quam octingenti à Gregorio vsque nunc.

Quod autem scriberet vel prædicaret, aduentus antichristi, & finis mundi cito erit, & bene cito, non propter hoc determinabat tempus istud, sed sub illo cito potest comprehendere tempus modicum & multum. Nã cum deus dixit per Aggeum prophetam, Adhuc vnũ modicum & ego mouebo caelum & terram, & veniet desideratus cunctis gentibus & c. quod de Christo intelligitur, & tamen illud modicum fuit spacium quadringentorum annorum & ultra, quando Christus venit. Sed in canon. j. Ioann. dicitur Antichristus venit. Et idem Filioli nouissima hora est. Et in Apocal. Tempus prope est, ecce venio cito. Et Thessalonicenses tempore Pauli expectabant quam citissime finem mundi, quos apostolus admonuit vt non tererentur, vel mouerentur à suo sensu quasi instaret dies domini. Non ergo propter hoc calumniandus, vel minus verax existimandus est, qui vir fuit doctus & vita apostolicus.

D. Vincentius qualis fuerit declaratur.

S. V.

D E sanctitate vitæ & moribus interioribus & exterioribus. Vere de eo dici potest id Ecclesiastici. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Vas vti que collectionis & sapientia ad portandum nomen Iesu Christi coram regibus & gentibus, & filiis Israel. Regibus scilicet christicolis, qui virtutibus se regunt, gentibus Paganorum & Saracenorum, filiis Israel Iudæis, quibus prædicauit & innumeros conuertit. vas inquam auri, non lutum, terrena quærens luca vel honores, sed quæ Christi, totus in caritate transformatus, quod suadet dominus gratia dicens. Suedo tibi emere aurum ignitum, vt locuples fias, scilicet caritatis feruentis, Apocal. iij. Vas autem solidum fuit ad resistendum omnibus temptationibus ad exhibendum patientiam & constantiam in omnibus tribulationibus, vt dice re posset cum apostolo. Quis nos separabit à caritate Christi tribulatio in angustia? an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? In omnibus his superamus propter eum qui dilexit nos & c. Rom. viij. Vas ornatum omni lapide pretioso. Quot sunt virtutes tot sunt lapides pretiosi huius vasis.

Fuit enim, vt breuiter aliquid exprimamus fidei zelator præcipuus, spe patientissimus, ad ordinationes religionis suæ obedientissimus, humilitatis profundæ, & discretionis eximia, deuotionis mira, illibatæ virginitalis, maximæ austeritatis, multæ benignitatis, in consilijs prudens, in sermone facundus, in exponendis scripturis sacris acutus.

Nec

Lenones ab eo conuertuntur

A.C. 400.

12c. 11. Apoc. 6.

Ambrosius vocat sup. gentium cõmunitatem

Sermones d. Vincentij quales.

Quomodo sancti. tati. L. x. centij. huiusmodi. sup. apoc. 11. c. 11.

4. Re. 20. Et II. 3.

Ambrosius. in. cap. Luc.

A.C. 400.

Greg. ho. 1. in Euan. Luc. 21.

Agge. 2.

1. Ioan. 2. Apo. 1. & 2.

1. Thess. 2.

Eccle. 5a. Acto. 9.

Philip. 2.

Nec

A.C. 1410. Nec gratia, quæ dantur ad utilitatem Ecclesiæ: A ei defuerunt: sed spiritus propheti in eo fuit, gratia miraculorum affuit, resuscitatio mortuorum, post mortem eius multiplicata sanctissimum ostendit. Et ad particularia conuersionis eius admiranda deriuando, hic utique sanctus corpus suum multipliciter cum Apostolo prædicatore egregio castigabat, & spiritui seruire cogebat. Carnem suam edomuit in abstinentia cibi & potus plus quam communis ualetudo permittit. Nam non solum ieiunium ordinis à festo crucis septembri ad pascha vsque continuabat, sed quotidie prædicando & discurrendo per orbem, omni tempore in die semel comedebat, ab esu carniū nisi in infirmitate, & tunc cum difficultate se per abstinerebat, ter in mensa bibebat, quod uinum aqua non modica diluebat.

Ipsius ues. Quid de uestibus referam? Ipsis nō pōpōis sed humilibus utebatur, sub quibus ad carnē cilicium occultabat. Argentum & aurum uerus paupertatis amator non habebat, nec libros, nisi tantum breuiarium & biblia parua, secum deferebat pro prædicando. Et quia aliquo tempore infirmus fuit in tibia, non equo uel mula, sed subiugali uehebatur cum de loco ad locum transiret. Cum autem turbæ populorum eum circumdarent, beatum se putabat qui uel de cappa posset ex deuotione aliquid abscindere, uel de pilis afelli, quo ferebatur. Quod tamen ex humilitate omnino fieri prohibebat, & eos durè increpabat, quasi de idolo latria arguens.

Eius stratum. Cum somnum daret oculis suis, non in culcitra quiescebat, & mollibus lectis, qui sibi à suscipientibus eum parabantur, sed super stramina & saccones. Non nudus uel camisia lineæ coopertus, sed habitu ordinis indutus lectum intrabat & non solum non corpus, sed nec ipsos pedes nudos per plurimos annos aspexit, tanta erat honestas, & modestia eius. Aliquando etiam pro puluinari morte patriarchæ Iacobi lapidem supponebat capiti suo. Et post dormitionem breuem, horam matutinalem uigiliis præoccupabat, orationibus priuatis insistans, & primo cum socio hora decenti matutinale officium exolvebat cum magna maturitate & diligentia non cursitando, uel syncopizando, sed paulatim proferendo. Et aliqui etiā referunt, quod ultra officium diuinum & missam, dicebat sæpius unum psalterium. Et aliquando ab obseruantibus mores sanctitatis eius, cum in camera solus sine lumine in oratione uigilans matutinas præoccupasset, uisa sunt lumina per rimulas aspicientibus cubiculi clausi, ut creditur diuinitus præparata.

Qualis erit principis fuerit. Inter reges & principes loquebatur sapientiam, & ita reuerenter eum audiebant siue prædicantem, siue exhortantem, in priuato, & uerba sua melliflua affectuose percipiebant: ut Dei apostolum nouellum. Multaque inimicitias capitales, & diutinas inter magnates discordias abstulit, & ad pacem reduxit. Si quando à clericis uel religiosis aut monialibus inuitatus collationem doctrinalem faciebat, ne populi auditis eorum malis conuersionibus scandalizarentur, aut etiam ipsi clerici &

religiosi ex detestis sceleribus suis indignare tur: non admissis laicis, sermonem ad illos faciebat arguens eorum mores incompósitos, qui se inuicem non latebant. Certa hora audientiam præstabat concilia petentibus pro salute sua, uel auxilia implorantibus. Exinde solitarius erat & tacebat, ut leuaret se supra se in contemplatione diuinorum & meditatione sacrarum literarum.

Demum ad septuagesimum ætatis suæ perueniens annum, in Britannia constitutus extrema infirmitate per plures dies elanguit. Qui etiam tunc ab esu carniū abstinere intendebat, sed qui eius curam habebant, pullum contum, & liquatum ministrabant, prout necessarium erat, declarantes ipsi, quod cibus ille ex piscibus conficeretur, non ex carniibus. Tandem deuotè sumptis ecclesiasticis sacramentis ad Dominū feliciter euolauit: anno ut dictum est. 1418. mense Aprilis, die mercurij ante ramos palmarum, sepultus in senectute bona in ciuitate Venetensi in Ecclesia cathedrali: quia ordo non habebat ibi conuentum, exequis eius sepultura honorabiliter exhibita. Et licet in uita aliqua miracula per eum Deus fecerit, copiosissimè tamen post mortem eius sanctum suum Dominus mirificauit. De quibus aliqua dicentur.

Beatus Vincentius prophetico spiritu fuit præditus.

§. VI.

IN SUPER gloriosum istum Vincentium spiritu prophetiæ claruisse, & multa oculata diuinitus sibi reuelata, & aliis manifestata, ex pluribus attestationibus liquido constat. Cum enim in Aragonia prædicaret, & ante prædicationem, ut sui moris erat, celebraret præsentem rege Aragonum moram trahens, & copiosas lachrymas effundens plus solito, postea interrogatus à rege, an forte ei aliquid noui contigisset, respondit ea hora patrem suum ad dominum migrasse, qui tamen locus multum erat distans à domicilio patris.

Altera uice cum in Britannia prædicaret, in ipsa prædicatione orationi se tradidit per longam moram, & postea prædicationem prosequens, inquit ad populum. Non miremini, quod per me gestum est modo, scilicet oratio. Noui enim nunc genitricem meam in extremis constitutam à domino euocaram, & ideo pro ea ipsam oraui. Sicque compertum est, percunctata diligentius ueritate.

Item cum vnus ex sociis suis frater ordinis prædicatorum longe existens à ciuitate, ubi tunc erat beatus Vincentius diem clausisset extremū, uocauit uir sanctus socios dicēs. Talis socius noster hac hora transiit à seculo isto, & sicut mihi est euclatus transitus eius, ita & status eius in altera uita: quia scilicet in maximis poenis est in purgatorio, sed quilibet nostrum faciat orationem pro anima eius, & die craftina sciatis, quomodo se habeat. Quod cum singuli fecissent, & maximè ille uir beatus, die sequenti congregatis eisdem dixit. Sci

A.C. 1418. tote, omnium Dominus misertus est serui sui, & omne debitum penarum dimisit ei, ac liber factus à purgatorio ad curiam cœlestem, ascendit.

Item quidam nomine Ferdinandus de Aragonia, qui fuit longo tempore vnus de discipulis hominis dei, & secutus est eum per multas regiones & regna, qui postea fuit capellanus regis Aragonum, & exinde episcopus Tolelensis, inter cætera attestatus est, quod beatus Vincentius sibi dixit aliquando. Nisi scirem, quia post obitum meum multū laborabis pro honore meo, non permitterem te mecum venire, adeo peruersus es. Cui Ferdinandus ait. Ora pro me pater. Qui respondit ei. Ego hoc iam operatus sum, & concessum est, quod nō damnationem incurres æternā. Multaque sibi dixit occulta, præterita, & futura. Retulit idē, quod cū iuaret in ascendendo uel descendendo de aello beatum uirum, illi portigendo manum dexteram ad sustentandum se ad contactum eius odor suauissimus de manu eius egrediebatur, & tātus, quod per tres dies uel quatuor non recedebat ab eo odoris fragrantia.

Prædicante quoque ipso in ciuitate Ilerdensi in ecclesia ordinis sui scilicet prædicatorū, adfistente rege Aragonum Ferdinando, & multitudine copiosa plebis, dixit ipse regi. Mittatis duos milites, quia est quidam membrus debilitatus, qui uenit, & ambulare non potest nisi per terram cupe per medium milliare. Quod rex statim fecit. Et qui missi fuerant, inuenērūt eum, ubi sanctus prædixerat, & per terram reptantem. Hoc certè nec videre potuerat, ita remotus existens & in ecclesia, nec sciebat uiam humana, sed reuelatione prophetica. Adductū autem per milites, & positum ante beatum uirum, positis manibus super caput eius, orans eum sanitati restituit. Quo facto stupuerunt omnes.

In partibus etiam Catalonia cum esset in loco, qui dicitur La Iocha, & congregata multitudine, quæ uenerant, ut audirent eum, ascendens ambonem & tacens, nihil proponebat. Propter quod murmur multum erat de eo in populo, quare non prædicaret & expectaret, faceret turbam esurientē uerbū Dei per eum.

Tunc in se ait. Nō murmuretis si non prædico, quoniā oportet expectare gratiam dei. Quo dicto in circumitu ambonis, in quod tempore prædicabat, eo disponente fuit derelictus locus ubi post modum Iudei sederunt, populo ignorante eorum aduentum. Nam paulo post uenerunt omnes Iudei illius ciuitatis ad audiendum eius prædicationem. Interrogati autem Iudei, quis eos uenire fecerat, responderunt. Nullus, sed ex se moti in cordibus suis propulerunt uenire. Et ex hoc interpretatus est populus, quid beatus Vincentius intendere, cū dixit. Oportet expectare gratiam Dei, quæ scilicet instigaret Iudeos illos ad ueniendum illuc, quorum magna pars conuersa est per fidē ad gratiam eis collatam.

In partibus Carquassone cum prædicaret, tanta siccitas accidit per defectum pluuiæ per septem menses, quod fructus omnes terræ deperdebantur. Qui rogatus ab omni populo p

pluuiæ impetratione, facto altari mandauit adstantes omnes genuflectere, & accipiens crucem in manu ab altari, in qua erat de ligno crucis, fecit signum crucis in aere præmissa oratione proluxa, & statim cœlum dedit pluuiā copiosam per duos dies durantem, ex qua terra abundanter irrigata dedit fructum suum, & uberem eo anno.

Aliud contigit non minori admiratione dignum. Nam cum tanta esset pluuiā duobus illis diebus de cœlo descendens, & ipse se ad iter pararet ad prædicandum ad certum locū, & socios ad idem sollicitaret: dixit vnus ex illis: Pater quid faciem? quō possumus hinc recedere tanta aquarū inundatione minimè cessante? respondit ille. Non dubitetis, quia post prandiu solis irradiatio apparebit, qui prius erat in nubilo, & serenitas magna, & ita euenit.

Quidam puer decem uel undecim annorū Guilielmus nomine, de uilla sancti Egidij, infirmatus per duos annos cum dimidio manserat mutus, nec ambulabat, nec se mouebat, quasi nihil comedebat, uel bibebat, & sensum quasi amiserat. Unde percussus non dolebat, ex quo erat ita desiccatus, ut parentes magis mortem ei optarent, quam uitam ita crudelem. Parentes eius audita fama sanctitatis beati Vincentij, qui tūc in Angliā prædicabat, & eius prædicationibus rex Angliæ Henricus illustrissimus quotidie intererat, duxerunt puerū ad illum. Et prædicatione completa, posuerunt ante eum, deprecantes, ut orationibus suis, uel sanum redderet, uel per mortem à tanta miseria liberaret. At beatus uir mandauit omnibus ut genibus flexis pro puero sanando orarent.

Ipsa quoque pro eo orante, coram rege, & omni multitudine surrexit puer sanus perfectè loquens, manducans, & bibens, & ambulans, & deo gratias agens reuersus est in domū suā. Talis defectus ei acciderat ex eo, quod post percussus in inguine à tonsore incisus male fuit curatus. Dixitque beatus Vincentius quod toto illo tempore dormierat puer, & quod spiritus toto illo tempore, quo dormierat, nutrebat eum, qui nō erat spiritus malus, sed bonus. Et illud ex reuelatione creditur ab eo scitum.

De miraculis eius in uita.

§. VII.

DE VM adhuc uiuens beatus Vincentius de ciuitate Niteni Cathalonix uersus Barchinonam multitudine magna comitatus iter perageret, contigit eum pro sua & sequentiū refectioe ad quoddam hospitium declinare. Hospes autem se nihil habere dixit, nisi parū farinæ in quodam sacco, & modicum uini in fundo uetis, quod iam uini sapore amisso acefcebat. Vir autem dei de altissimi liberalitate confusus, ex farina mandauit aliquot confici panes & coqui, ac de uino illo hauriri, & uniuersæ multitudini quæ erat circa duo millia hominum, distribueretur. Quod cum factum fuisset tanta facta est multiplicatio panis & uini, quod omnes māducauerunt. Tertia pars hist. Ant. Kk & la

Thron. J. In motu incidit. Vincen. in ciuitate Venetiar. moritur. collitur. J. Aprilis.

Iudei sp. ad eum ueniunt.

Miracula quæ fecit in uita.

A.C. 1418.

& saturati sunt. Ipsum quoque vinum non acetum, sed in suavissimum saporem conuersum biberunt, quantum voluerunt. Hospes autem tanto prodigio stupefactus, non permisit hominem Dei inde discedere, nisi prius benediceret domum suam. Crastina autem die saccus, & vegetes, quae vacua fuerant relicta, plena sunt reperta.

Quidam iuuenis Longobardus magnae simplicitatis cum beatum Vincentium publicam agens poenitentiam sequeretur, qui quasi omni die fortiter se disciplinabat accidit, ut in quodam secreto loco villae Terraconensis diacecensis se poneret ad orandum, ut quamdam mulierem mutat turpissimam, falcem manu tenentem aspiceret, qui diabolum esse existimans in eam irruit, totque vulnera in eius corpus infixit, quod seminecem reliquit. Relata sunt haec beato Vincentio, qui locum adiens, frontem & os mulieris, quae a natiuitate muta fuerat cruce signauit, quae statim locuta est, & confessorum petiit, cui posset confiteri. Ei autem aduenienti ita distincte suam confessionem fecit, ac si nunquam muta fuisset. Completa vero confessione, & susceptis sacramentis ecclesiasticis spiritum exhalauit.

In ciuitate Valentiae, vir quidam filium quatuordecim annorum habens, quae a septem annis certis temporum interuallis grauissimè a diabolo vexabatur, cum ad beatum Vincentium funibus ligatam, & a decem viris vix detentam, altissimè vociferantem, & ab ore spumas horribiliter emittentem, curandam duxisset, vir dei praecepto diuino daemone adstrinxit, ut quare, & quo tempore, & quomodo corpus puellae fuisset ingressus fateretur. Daemon adstrictus ad singula per ordinem respondit. Tandem in fronte puellae expresso crucis signaculo, & ex parte Dei sibi a viro praecepto facto, ut corpus oblecta egrederetur, emissio terribili eiulatu, foetoremque sulphureum horribilem relinquens, a puellae corpore discessit, & ipsam liberam dimisit.

Item iuridum.

Quidam ex villa, quae dicitur Mons albus, Terraconensis diacecensis oriundus, ex quadam aegritudine surdus effectus, diuque in dicta surditate persistens, vidit in somnis quemdam fratrem in habitu praedicatorum, qui per signum crucis in auribus eius factum eum sanitati restituere videbatur. Quam visionem cum quibusdam amicis suis & notis intimasset, ipsi eum ad beatum Vincentium adduxerunt narrantes visionem, qui oratione fusa super eum, auditum ei plene restituit.

Tempesta tem quo modo fugauerit.

In festo apostolorum Petri & Pauli, in regno Aragoniae, eo celebrante missam, ut posset de more suo praedicaret, subito facta est tanta nubium densitas, tantus terribilium tonitruorum fragor, & tam continua coruscationum, & terribilis descensio fulgurum, ut tota mundi machina ruinam minari videretur. Quamobrem singuli adstantes existimabant se penitus periuros. At vir Dei perfecto sacrificio, oratione breui praemissa, crucis signaculum contra tempestatem fecit, aquam quoque benedictam asperxit per aera, & subito cessante tempestate tanta est serenitas subsequuta, ac si nulla tempesta illa die contigisset.

In partibus Tolosanis multi infirmi accedebant ad eum pro benedictione, ut sanarentur a languoribus suis, Et inter ceteros per sacerdotem, & vnum laicum adductus fuit vnus paralyticus, qui septem annis fuerat illa infirmitate grauat. Hic cum magnis clamoribus benedictionem a beato viro postulabat. Qui cum increparetur a seruitoribus, ut taceret, & hora vespertina reuenteretur, at ille multo magis clamabat, affirmans quia non inde recederet, nisi prius videret faciem beati viri, & benedictionem ab eo reciperet. Negantibus illis, peruenit clamor ad aures sancti, qui cognita causa clamoris, illi compatiens, camera egressus accessit ad locum, vbi ille erat, & ait. Quid petis? Et ille. Benedictionem patris, & sospitatem. At beatus Vincentius ad eum. Crede fili in Deum, & spem tuam ponas in eum, & ego ex parte eius te benedico in nomine patris & filij & Spiritus sancti. Et tergit corpus, caput, & manus dicens. In nomine Jesu surge, & ambula. Qui statim surrexit sanus.

Alius etiam paralyticus Ioannes cuius Tolosanus deportatus iuxta voluntatem suam ante eum, posita manu super caput eius consolidatus recessit.

Lugduni praedicante dei viro quidam armiger, qui scelera perpetrarat innumera, audiens praedicationem eius compunctus corde accessit ad sacerdotem pro poenitentia. Et confesso diligenter iniunctum fuit ei, ut se disciplinaret, & ageret publicam poenitentiam, sicut publicus erat peccator, cum aliis se verberando. Qui dixit confessori se illud nunquam facere posse, ut se verberaret. Consultus super hoc beatus Vincentius dixit confessori, ut horeretur illum armigerum saltem ad spoliandum se cum illis, qui se disciplinabant, & verbera dimitteret, quod & fecit. Expoliatus igitur & positus inter se disciplinantes, orante pro eo beato Vincentio in tantam compunctionem ille deuenit, quod accipiens vnum flagellum ita se terribiliter verberauit, quod totam societatem ad fletum prouocauit, & nisi fuisset ablatam illud de manibus suis, se interfecisset verberibus, ex maxima contritione orationibus sancti sibi infusa.

De miraculis sancti Vincentij post mortem eius. & praecipue de resurrectione mortuorum ad inuocationem eius.

§. VIII.

IVVENTIS quidam, ex altissima arbore cadens, ac mortuus per multas horas iacens, facta voto & visitato sepulchro beati Vincentij per quemdam abbatem auunculum eius, vita restitutus est, & diu postea superuixit.

Puer quidam, quem mater facto voto ad beatum virum ex marito conceperat, cum mortuus esset, & per multas horas defunctus iacisset, deferentibus hominibus corpus eius ad sepeliendum, mater ad sepulchrum sancti cucurrit cum lachrymis multis exortans sanctum Vincentium, ut sicut praecipit suis obtinere

A.C. 1418. Paralyticus curauit.

A.C. 1420.

Somma miraculo in eiusdem.

obtinuerat, ut ipsum conceperet, & mundo pareret, ita ipsum ad vitam huius saeculi reuocaret. Ipsa igitur matre super corpus filij sui defuncti mirabiliter lachrymans, & vociferante, reuixit puer integram recuperans sanitatem, qui ex infirmitate mori incurrerat.

Adolescens quidam cum nataret in quodam flumine submersus est, corpusque eius exanime diutius mansit, donec sepultura ei prepararetur. Emissio autem voto a quibusdam ex suis adstantibus ad beatum Vincentium, anima redeunte ad corpus viuificatus, magnum gaudium fecit consanguineis suis: & admirationem omnibus videntibus, & audientibus excitauit. Insuper & alios plures ad gloriam suam Dominus ex morte ad vitam reuocauit, caecos illuminauit, contractos & membris debilitatos sanauit, claudos erexit, paralyticos a membrorum dissolutione consolidauit, a tremore capitis ceterorumque membrorum aliquos curauit, obfessos a daemone liberauit, a carceribus captiuos eduxit, nautas periclitantes a maris periculo ad salutem portum euexit, epilepticos, id est morbo caduco detentos, & febricitantes plenè restituit sanitati, a postematibus, diuersisque inflatibus impeditos liberos fecit, ab epidemia, lepra, hydropisi, a podagra, & illiaca passione plures incolumes fecit, res deperditas adinueniri eius auxilio iuocato fecit. Quae praedicta sunt ex epistola canonizationis eius extracta.

Insuper & quaedam alia testificata, & recollecta reperi, quorum aliqua & si non omnia dicemus, & praecipue de resurrectione mortuorum, quod est maximum miraculum. Quidam nomine Petrus infatuus est, & per suos catenatus, qui ductus ad sepulchrum sancti, obdormiuit ibi, & apparente ei in somnis beato Vincentio sanatus est, & reuertens ad rectum sensum. Post quod vxore eius Ioanna nomine infirmata ad mortem, vir eius votum vouit ad sanctum pro eius liberatione, & sanata est. Filius quoque eorum ex infectione pestis ita percussus est, ut e vita migraret. Facto autem voto ab eis beato viro pro resurrectione eius viuificatus est. Haec omnia publice facta sunt in ecclesia Venetensi.

Abbas quidam Cisterciensis ordinis, diacecensis Venetensis, volens prandere misit nepotem suum ad colligendas nuces de arbore, ex qua cadens cum ex magna altitudine fuisset lapsus mortem incurrit. Abbas autem hoc percipiens, votum emisit ad beatum Vincentium pro eo, pergens etiam ad sepulchrum sancti, & pro eo orans. Cui reuertenti ad monasterium obuiauit nuncius accedens ad eum nuncians ei cum gaudio magno resurrectionem nepotis sui, de quo gratias magnificas deo egit, & sancto Vincentio.

Ioannes filius Maydo, cuius Venetensis, infirmatus ad mortem facta oratione a suis ad sanctum Vincentium liberatus est. Et quia non manifestarunt miraculum ipsum ad gloriam dei, & sancti sui, post aliquot menses iterum infirmatus est, ita ut moreretur. Compatiens notis, & amici patri, & matri eiusdem multum querulantibus & lamentantibus, omnes vna voce clamauerunt. O beate Vincenti

ora pro eo, ut reuiuiscat, qui statim surrexit incolumis manifestans omnibus miraculum, ne ut ingrato deterius sibi contingeret.

Quidam Ioannes de Iosselino existens in riparia angusta nominata, videns multos pueros natantes & iuuenes, cepit vnum puerum consanguineum suum penitus natate nescientem, & ducebat eum per ripariam docens eum natate. Et tantum duxit eum, quod venerunt ad vnum molendinum vbi erat aqua altissima duarum lancearum, & ibi ambo ceciderunt ipse & puer, qui erat annorum quindecim. Et Ioannes quidem exiuit natando, puer autem submersus est, licet bis super aquas ascenderit, in tertia vice suffocatus est. Erant autem ibi quadraginta viri & mulieres haec videntes, qui omnes copatientes puero, clamauerunt vna voce dicentes. Sit tibi recedens puer iste sancte Vincenti, pluries verba illa replicantes. Corpus ad litus applicuit capite & membris dissolutis. Haec videntes, cadauer eius omnes adstantes cum progenitoribus eius, & consanguineis ad sepulchrum sancti detulerunt, & facta oratione a clero, & populo, & voto emissio puer surrexit incolumis.

Ioannes filius Dognali Venetensis diacecensis annorum nouemdecim post bibitionem aque ex vna aquaria argenti, ita tumidus effectus est, quod venter descendebat ad genua, umbilicus grossus & longus ultra genua ad instar vnus brachij hominis, guttur eius etiam ita turgidum, ut inferius aspicere non valeret. Qui ab omnibus medicis in cura derelictus, ut cito moriturus, & vix in die vnam hostiam pro cibo accipere poterat: demum accessit ad eum in extremis constitutum auunculus eius dominus Henricus, dicens ei: Si placeret beato Vincentio orare pro te pro sanitate recuperanda, ducerem te ad sepulchrum eius. Qui statim aperuit oculos. Cui dixerunt adstantes, Vis oremus pro te beatum Vincentium? Qui respondit. Rogo, ut faciatis. Et faciens se leuare, rogauit omnes, ut simul cum eo oraret. Ipse quoque votum vouit beato Vincentio visita re sepulchrum eius cum imagine cerea. Statimque ille umbilicus a parte inferiori apertus est, ex quo exierunt multi lapides grossi ad modum ouorum, & sanus effectus est.

Miles vulneratus moritur & reuixit.

§. IX.

IOANNES guerrae Trecentis diacecensis, archerius illustrissimi, ducis Britanniae, fuit vulneratus ad mortem ab aliquibus aliis archeris in capite, brachio, & tibia, & grauissimè infirmus iacuit per dies octo. Demum qui curam eius gerebant, cernentes eum morti appropinquare, vocauerunt sacerdotem eius parochialem celeriter, nomine Oliverium. Qui veniens ad audiendam confessionem eius, & alia ministranda ecclesiastica sacramenta, inuenit eum loquelam amisisse, & in extimis laborare. Relictis igitur aliis officiis, fecit sibi recommendationem animae, in ter qua ille animam exhalauit. Recedit plebanus

Tertia pars hist. Ant. K k 2 vt

A.C. 1420.

Riparia. i. nauis.

Aquaria. i. Aqualis.

A.C. 1420. **U**t pararet ei sepulturam extra cœmeterium, quia defunctus erat sine sacramentis. Dum hæc fiunt, quidam adstantes circa corpus defuncti viri & mulieres, plorantes animam illam, vt deperditam, quia sine sacramentis de hac vita recesserat, inuocauerunt beatum Vincentium alta voce, vt suis meritis, & precibus anima illa reuocaretur ad corpus, vt posset saltem sibi prouidere de ecclesiasticis sacramentis recipiendis. Et factò vnanimiter ab omnibus voto, surrexit ille, asserens, quòd viderat beatum Vincentium cum multis associatum, in albis descendentem eum, quia demones in multis & variis speciebus apparentes vexauerunt eum. Et nisi aduenisset beatus Vincentius, deuorassent eum. Gratiarum igitur agens Deo, venit statim ad sepulchrum eius, & in illa ecclesia confessus est, & votum eius adimpleuit, ac sanatus plenè ex illis vulneribus, postmodum pluribus annis superuixit: quòd totum viderunt plurimi præsentis ad hoc laici viri & mulieres, & sacerdotes.

Mulier carnis humanae appetens filium incoercit. **Q**uædam mulier prægnans in partibus Britannia, vna dierum venit ad tantum desiderium carnis humanae ad comedendum quòd videbatur sibi debere mori, si non comederet. Quod cum viro suo dixisset, & ille negaret implere desiderium suum, illa, quæ amens erat, capta opportunitate accepit filium paruum, què habebat duorù annorù, vel circa & occidit eum, diuidensque in duas partes paruuli corpus, coxit vnâ partem, vt comederet carnes illas. Vir autem domum reuersus, & inueniens factum, quanto dolore captus fuerit quilibet potest imaginari. Parcens autem fatuitati vxoris, accepit partes filij diuisas & partim coctas portans ad sepulchrum beati Vincentij, multumque orans pro suscitacione eius, votoque factò suscitatus est puer mirante tota Britannia, & concurrentibus populis ad videndum tantum prodigium, & sanctum venerandum. Viderunt omnes signa diuisionis factæ in corpore paruuli in partes per modum filij remanentia.

Demum aliis omissis reperi triginta & octo defunctos post mortem eius, per merita eius, & ad inuocationem nominis eius resuscitados sigillatim, & multum distinctè notatos à notariis in processibus factis ad inquisitione de vita eius, & miraculis factam in diuersis regnis in Britanna, in regno Apuliz, ex ordinatione Nicolai quinti summi pontificis, & successoris eius Callixti tertij, qui processibus ipsius examinatis per cardinales aliquos episcopos, de consilio & assensu cardinalium, & episcoporum omnium in curia, existentium, decreuit canonizationem eiusdem. Quam solemniter fecit in festo apostolorum Petri & Pauli in ecclesia beati Petri, sui pontificatus anno primo. Et festum seu officium celebrari mandauit omnibus nonis Aprilis id est. v. Aprilis, quando ex hoc mudo transiit ad patrè.

Praeterea cum quidam in Hispania nauigarent per mare, videntes nauim quãdã piratarum venientem contra eos ad prædandum timuerunt valde, ne caperentur ab eis. Vnde ceperunt se inuicem hortari, vt se commendarent beato Vincentio nouiter defuncto, cum mul-

Ata miracula per eum Deus faceret, & beneficia plurimis præstaret. Dixit autem vnus ex illis Iacobus nomine, pusillus corpore, & minor fide. Quomodo poterit iste iuare nos, qui nõ potuit se defendere, quin sicut alij moreretur: Qui statim loquelam amisit, & os eius retortum est, ita vt sub aure esset. Illi autem omnes se beato Vincentio, & Domino commendarunt, auxilium postulantes. Quo factò, ecce ventus irruens contrarius illis pyrtis, nauè illorum impulit ad loca valde remota. Liberati ergo ab illorum periculo gratias agerunt deo & beato Vincentio, arguentes illum Iacobum de sua infidelitate. Qui ex flagello cognoscens errorem suum ac ponens vsum loquelæ plenè recepit. Tortuositas autè oris permansit quousque ad portum omnibus applicantibus ille descendens in terram, sepulchrum beati Vincentij adiit, & ibi orans peccatum suum deplorans, restitutiuem oris more pristino recuperauit.

Idem cum viueret, & sceleratissimus qui domo ex desperatione diabolo se tradidisset ab eo inuocato, ac chirographum manu sua desua in traditione fecisset, reuersus ad cor, adiit beatum Vincentium prædicantem, qui iniunxit adstantibus, vt genuflexi orarent pro illius liberatione. Postquam audiuit ab eo seriem rei gestæ, ipse etiam orans adiurauit diabolum, & ei mandauit, vt chirographum restitueret, quòd & coactus fecit. Ille autem liberatus secutus est beatum Vincentium cum aliis, & postea laudabiliter vixit.

De Iordane primo generali ordinis post beatum Dominicum, ex lib. de vitis fratrum ab Huberto 3. Generali magistro edito, & aliis.

CAP. IX.

PATER quatuor prænotatos sanctos fratres ordinis prædicatorum canonizatos ab ecclesia cum omni solemnitate. I. beatum dominicum Hispanum, qui fuit primus pater & institutor ordinis, & generalis magister ordinis ipsius, beatum Petrum martyrem, & inquisitorem hæreticorum, Longobardum de ciuitate Veronæ, beatum quoque Thomam de Aquino regnicolam, doctorem copiosissimum, & verissimum, & sanctum Vincentiũ Valentiniũ, magistrum in theologia, & prædicatorem apostolicum, cui in diebus suis non est inuentus similis in gratia prædicandi, fuerunt & alij fratres in dicto ordine diuersis temporibus valde excellentes in vitæ sanctitate, in scientia, & doctrina, & aliqui etiam in miraculis in diuersis partibus claruerunt, licet non fuerint canonizati. De quorum aliquibus magis mihi notis ex libro, qui intitulatur de vitis fratrum, vel aliis libris aliqua describentur miranda, & in aliquibus imitanda, quod signanter dico, quia non omnibus datur gratia miraculorum vel sermo sapientiæ aut scientiæ.

Post transitum igitur beati patris dominici successit in regimine totius ordinis frater Iordanes

A.C. 1224. **F**ratres Iordanus magister ordinis deligitur. vit. D. Dom. lib. 6. c. 1. A.C. 1222. **S. I.** **D**E FVNCTO autem beato Dominico post secundum capitulum generale, in tertio capitulo generali, quod fuit celebratum Parisiis fuit canonicè electus in magistrum ordinis iste frater Iordanes, cum adhuc non completeret in ordine duos annos cum dimidio, propter magnam probitatem eius in vita & doctrina anno Domini. 1222. Huius tempore mirabiliter multiplicatus est ordo & dilata- tus per orbem in prouinciis, & frautibus, & adeo gratiofus erat in verbo, vt mille fratres ad ordinem induceret. Et multi viri excellentes in diuitiis, in nobilitate, & scientiis sub eo ordinem intrarunt, vt Hugo cardinalis, Albertus magnus, Raimundus, & alij. Sub eo fuerunt prius licentiati fratres Paulus ad legendum, & habuerunt duas scholas. Intrauit ordinem frater Ioannes Anglicus de sancto Egidio, magister in theologia factò prius sermone. Ipse etiam Iordanes magister fuit, qui induxit consuetudinem de faciendis collationibus scholaribus Parisiis. Sub eo introducta est consuetudo de cantando. Salue regina post completorium.

Hic ergo cum baccalaureus esset in theologia Parisiis receptus: est à piæ memoriæ fratre Reginaldo, de quo 3. dictum est quòd sanatus fuit à beata Maria, & ei habitus ordinis, quem deferrent fratres ostensus, eò ibi prædicante ad ordinem. Et cum quodam tempore de Longobardia, in qua factus fuit Prouincialis, cum vix annis expleisset in ordine, perges in Teutoniã cum tribus vel duobus fratribus, & vno clerico seculari, in via in alpihus declinarunt ad hospitium causa recreationis multum ex itinere famelici. Et hospes se excusauit, dicens eos, qui prius illac transierat, omnia consumpsisse, nec habere nisi duos panes pro se & familia sua. At frater Iordanes ait. Appone carissime, quia egenus multum. Duo bus igitur apposis panibus, data benedictione cepit pauperibus illac transeuntibus largas de eo elemosynas facere, ita vt hospes reprehenderet eum, ac fratres socij timentes, ne eis deficeret, & clausit ostium hospes, ne pauperes intrarent, sed è contrario frater Iordanes iussit ostium aperiri, & ex panibus diuinitus multiplicatis elemosynas triginta pauperibus tribuit adeo magnas, vt sufficeret eis pro vno prandio, & tantum post comestionem eorum superfuit, vt sufficeret ad vnã refectiõnem. At hospes ait: Vere hic homo sanctus est & noluit recipere. præcium prandij, quinimmo impleuit gratis falciculum eorum vino suo.

Inde vltra procedens, in villa, quæ dicitur Cugir, sabrum, qui fluxum sanguinis patiebatur ex naribus, ita quòd triginta vicibus inter diem & noctem fluebat è naribus, facta oratione tactu eius sanauit. Progressus ad aliam villam quendam sacerdotem à quartana diu detentum audita confessione eius sanauit. Fabrum qui ex nimio calore focacis, visum vnius oculi amiserat, oratione præmissa restituit plenè sanitati.

A.C. 1222. **F**ratres Iordanus magister ordinis deligitur. vit. D. Dom. lib. 6. c. 1. A.C. 1222.

S. I. **D**E FVNCTO autem beato Dominico post secundum capitulum generale, in tertio capitulo generali, quod fuit celebratum Parisiis fuit canonicè electus in magistrum ordinis iste frater Iordanes, cum adhuc non completeret in ordine duos annos cum dimidio, propter magnam probitatem eius in vita & doctrina anno Domini. 1222. Huius tempore mirabiliter multiplicatus est ordo & dilata- tus per orbem in prouinciis, & frautibus, & adeo gratiofus erat in verbo, vt mille fratres ad ordinem induceret. Et multi viri excellentes in diuitiis, in nobilitate, & scientiis sub eo ordinem intrarunt, vt Hugo cardinalis, Albertus magnus, Raimundus, & alij. Sub eo fuerunt prius licentiati fratres Paulus ad legendum, & habuerunt duas scholas. Intrauit ordinem frater Ioannes Anglicus de sancto Egidio, magister in theologia factò prius sermone. Ipse etiam Iordanes magister fuit, qui induxit consuetudinem de faciendis collationibus scholaribus Parisiis. Sub eo introducta est consuetudo de cantando. Salue regina post completorium.

Sub eo celebrata sunt duo capitula generalissima Parisiis, in quorum vltimo statutum est de silentio mensè. Eius tempore quatuor minores prouinciolæ coarctatæ sunt aliis octo in potestate: quoad definitores, & ad electionem magistrj, quod ante non habebant. Scribebat sæpe fratribus, quos videre non poterat & literas dulcissimas sanctæ consolacionis & exhortatorias, modo omnibus, modo aliquibus Prouinciis, vel conuentibus vel fratribus epistolas scribebat. Sub eo translatum est corpus beati Dominici ad honorabiliorẽ locum, & eodem anno canonizatus est. Fuit autem magister iste Iordanes multum notus, & dilectus à domino Gregorio papa nono & ab aliis curialibus, gratiofus apud magnates & religiosos, & clerum, & populum, & vniuersitatibus scholarum vbique adeo, quòd vix poterat satiari de verbis gratiæ, quæ procedebat de ore eius, siue in sermionibus, siue in collationibus. Vnde quando erat Parisiis, incumberebat ei omnes sermones fatum facere.

Fuit autem eius summum studium ordinem dilatare propter fructum animarum cui se dabat totum ad trahendas personas ad ordinem. Erat autem ei consuetudo quando non fiebat sermo, facere collationem nouitiis, ad quam etiam alij maiores conueniebant. Frequentabat autem ciuitates illas, in quibus erat studium, vnde vno anno quadragesimam Parisiis, alio anno Bononiæ faciebat. Qui conuentus eo ibi commorante quasi aluearia videbantur, aliis intrantibus, aliis per diuersa loca transmissis. Et cum applicabat ad conuentus, faciebat fieri multas tunicas, fiduciam habens in domino, quòd multi reciperentur. Et aliquando tot ex insperato intrabant, quod vix vestes poterant inueniri.

Tertia pars hist. Ant. K k 3 Vnde

A.C. Vnde in festo purificationis præfatus magister recepit Parisiis viginti vnum ad ordinem, vbi fuit maxima effusio lachrymarum. Nam fratres præ gaudio flebant ex talium receptione, sæculares lugebant ex talium suorum separatione. De numero istorum fuerunt plates, qui postea rexerunt in theologia in diuersis locis. Inter hos autem fuit quidam iuuenis Teutonicus, quem magister Iordanes repulerat pluries propter nimiam iuuentutem, sed cum viginti aliis se immiscuisset, videbatur durum magistro Iordani cum repellere cum circumstantibus bene mille scholares, sed dixit coram omnibus subridendo. Vnus ex vobis furatur nobis habitum, quod dixit propter illum iuuenem. Vnde cum vestiarius non attulisset nisi viginti paria vestium oportuit, quod aliqui ex fratribus se exuerunt, vnus cappa, alius tunica, alter scapulari, quia non poterat vestiarius exire capitulum propter multitudinem adstantium. Ille tamen iunior ita postea profecit, quod factus est lector, & prædicator gratosus. Frequenter etiam prædictus pater obligabat bibiam suam pro solutione debitorum aliorum scholarium intrantium.

Nobilis in vna ciuitate, vbi erat studium, & ibi prædicabat, quemdam Teutonicum genere nobilem, ætate floridum, moribus gratosum, eius magister & socij præscientes eius ingressum, tanquam ministri diaboli, quamdam mulierem secundum carnem formosam cum eo in camera concluderunt, vt per voluptatem carnis mentem eius à sancto reuocarent proposito. Sed Christus in eo vicit, & ad ordinem eius traxit, qui etiam postea magistrum suum ad ordinem traxit. Denique pater eius potens, & diues valde, qui & alium filium non habebat, audiens ingressum filij ad ordinem, & ex hoc ad mortem vsque turbatus, cum magna comitia venit in Longobardiam, proponens firmiter aut filium rehabere aut magistrum Iordanem occidere. Cum ergo quadam die cum comitibus sua æquitaret, & obuium haberet magistrum Iordanem non cognoscens eum, rabido vultu interrogauit eum dicens. Vbi est magister Iordanes: nesciens ipsum esse. Ille vero læta facie, & humili voce ait, Ego sum magister Iordanes. Mox ille sancti viri virtutem præsentens, ex verbo veritatis, subito descendit de equo, & ad pedes eius se humiliter prostravit. peccatū, quod contra eum cõceperat, corde & lachrymis confitendo, & ait. Iam de filio meo consolatione recepta, promitto tibi quod cum isto apparatu antequam redeam in patriam meam vadam vltra mare in seruitium Dei. Quod & fecit habes in comitatu suo ceterū equitaturas.

Cum ad episcopum Lausanensem pergeret visitandum sibi à diu familiarem & dilectū, itinere plures fratres eum præcedentes, ipso retro sequenti cum sacrista Lausanensi de Iesu colloquente, viderunt in via quamdam mustellam pertransuentem, & antrum suum intrantem propter quod subteritunt. Et superueniens pater interrogauit causam, quare se firmasset. Qui dixerunt. Hic in caueam intrauit quædam pulcherrima bestiola. Inclinans ergo se magister ait. Egredere ergo pulchra bestiola, vt te

A videamus. Statimque illa egressa est in os foraminis, respiciens fixè in eum. Tunc magister subternens anterioribus pedibus eius manum suam aliam manum duxit frequenter ad caput eius, & dorsum, quod totum mustella sustinebat. Cui magister. Modo reuertete ad locum tuum, & benedictus sit creator tuus. Quidam frater in quodam conuentu Bononiæ vicino fuit, qui ob contemplationem & inuestigationem de diuinis, in tantum cecidit nubilum cordis, vt sibi videretur credere, quod deus non esset. Contigit enim priorem illius conuentus ire Bononiam, qui per ordinem tribulationem dicti fratris magistro retulit, & quod nec suasionibus, nec scriptis, nec rationibus tentatio illa poterat mitigari. Cui magister ait. Prior dicatis illi fratri ex parte mea, quod ita bene credat, vt ego. Ad conuentum reuertens prior dixit fratri illi, quæ magister Iordanes mandauerat. Qui vt verbum magistri sibi reuelatum, audiuit: quasi de graui somno euigilans, atque à quadam ecclasi rediens ait. Ego optime credo, quod deus sit: & ab omni tentatione illa fuit liberatus ad plenum.

C Sicut autem in promotione ordinis ad trahendum ad ipsum super omnes erat sollicitus ita in conseruatione receptorum super cunctos erat discretus. Refulsit enim in eo quadam gratia specialis, vt nunquam sua culpa, vel negligentia perdidit aliquem. Vnde cum Parisiis quidam nouitius tentaretur ad exitum, pater omni, qua poterat consolatione fouebat. Cumque ille nullam consolationem reciperet, sed vestes suas, & res instanter repereret, dixit ei magister, quod in crastinum daret, qui erat dies pentecostes. Qua die facta processione erat ibi celebrabatur capitulum generale, admonuit iterum pius pater, vt non discederet à tam sancta societate.

Cumque per hoc non molliretur cor eius, missus fuit ad vestiarium pro pannis suis, & in terea sanctus pater admonuit fratres, vt oraret pro eo dicentes legendo hymnum, Veni creator spiritus. Sed antequam hymnus perficeretur, ecce ille compunctus, perfusus lachrymis, venit ad magistrum petens veniam, & peruerantiam promittens. Quod & fecit.

De humilitate, & patientia, & deuotione in orando, & meditando, & cæteris eius actionibus.

§. II.

F VIT autem hic pius pater adeo humilis quod omnem sæculi pompam, & honores oblatos discretè, & sapienter sciuit declinare. Vnde cum semel venisset Bononiam, & tota ciuitas audito eius aduentu, processionaliter sibi obuiam ire vellent, humiliter concito gradu declinauit à turba, & gyrans per quasdam semitas ciuitatis à tergo cõuentum applicuit, quod fuit pluribus in exemplum.

Quidam dæmoniachus frater fuit Bononiæ, cui cõrigit in claustro magistrū Iordanē obuiū habere. Qui dæmoniachus eleuata manu dedit alapa fortissimā ei. Sanctus autē vir, vt erat præditus virtute humilitatis & patientiæ, alterā subito

A.C. 1256.

A.C. subito parauit maxillam. Qui virtutem humilitatis eius non ferens, inclinato capite vercedus abcessit.

In capitulo etiam generali cum proclamaretur à definitioribus de quocunque, & diceretur, quod se excusare valeret, si vellent, humili voce dicebat. Nunquid creditur latroni se excusanti: quo verbo multum ædificati sunt fratres. Cum inualecente quadam infirmitate eius ex toto visum vnus oculi amississet, congregatis fratribus in capitulo dixit. Fratres agite gratias Deo, quia perdidit vnum inimicū. Sed rogate, vt alium, si placet mihi referuare dignetur.

Sed quis posset dicere quomodo ab exterioribus se colligans totus interior esset, vt nihil de foris fecis cogitaret, vel perpenderet? Contigit, vt semel quædam nobilis & deuota persona, cingulum eius accepit ex deuotione, & ipsa suum magistro Iordani dedit, cum alium Iordanes non haberet. Post aliquantulum cum magister cum fratribus in quadam recreatione existeret, & scibulā haberet corrigia illa argenteam, quæ vsque in finem penderet, accepit eam quidam frater, & eleuans ait. Quid est hoc magister? nunquid & vos corrigiam portatis argenteam? Ille autem diligentius intus ait. Deus meus quis appositus hoc, certè ego nunquam illud attendi, vnde fratres ædificati perpendunt animam eius ad interiora intentum.

Quidam fratri obseruanti eum in ecclesia ante altare beatæ Mariæ quid oraret & rogati, vt doceret, quid diceret, respondit sanctus, & docuit modum orationis & specialiter in honorem virginis maris: vt scilicet secundum 5. literas huius nominis Maria: diceret quinque psalmos incipientes ab illis literis videlicet Magnificat anima mea. Ad te domine leui animam meam. Retribue seruo tuo. In conuertendo dominus captiuitatem Sion, & ad te leuauit oculos meos & in fine singulorum, Gloria patri. & postea, Ave maria gratia. & ante omnes hymnum, Ave maris stella. & hoc cum genuflexione.

Narrauit idem pater fratribus in capitulo quod quidam frater deuotus (& suspicati sunt fratres, quod ipse fuerit) in conuentu Parisiensium cum in festo purificationis beatæ Mariæ fratres inciperet inuita orium: Ecce venit & c. domina nostra processit ad altare cum filio, vbi supra thronum paratum sedit, dulcissimè respiciens fratres ad altare iuxta morem conuersos. Cum autem ad singula Gloria se inclinarent, ipsa filij dextra apprehensa eos, & torū chorū signauit.

Nobilis quædam & pulchra puella, relicta à patre suo sub custodia patris sui, dum sperauit ab eo tutelam, incidit in corruptelā. Denique imprægnata bis eo suadente procurauit abortum, & imprægnata tertio cum parruo nõ auderet resistere, in baratrum incidit desperationis, nulli auctens facinus reuelare. Vnde cum quodam cultello tam valide se percussit, vt ipsum ventrem miserabiliter aperiret. Dixi ergo vulneris nouitate percussa, sed Dei misericordia visitata, de peccato suo taliter compungitur, & cum lachrymis ad matrem misericor-

A dia conuersa, precatur, vt solita pietate illi succurreret, ne saltem anima cum corpore periret. Mox beata virgo affuit, & corporis confertens sanitatem ei præcepit, vt se totam consilio magistri Iordanis (qui in breui erat venturus) committeret, quod deuotissimè exequens ordinem Cisterciensem eo monente ingressa est, vbi in sancto proposito perseverauit.

Mulier alia propter grauium peccatorum frequentem reciduationem, lapsa in desperationem, vt se occideret, venenosam araneam deglutiuit. Morte autem appropinquante, cõpuncta cepit cum lachrymis matrem misericordie inuocare. Audiuitque vocem dicentem sibi: Frater Iordanes magister ordinis Prædicatorum modo venturus est, ipsum voca dicens te missam ad eum à me, & confitere illi. & salua eris. Venit sanctus vocatus & confessus est peccata sua, & tandem cum vomitu peccatorum euomuit venenum, & araneam, quæ sanata Deo gratias egit.

De variis modis, quibus diabolus tentauit cum decipere.

§. III.

C V M idem pater Parisiis esset infirmus malignus spiritus sub mira sanctitatis fraudulencia eum conatus est decipere. Venit enim ad portam sub specie venerandæ personæ, & petiit se ad magistrum Iordanem deduci. Cum ergo ad eum deductus aliquos cum eo habuisset sermones, petiit fratres discedere, quasi secreto aliqua ei dicturus. Quo facto cepit ei dicere. Magister, tu es caput huius sanctissimi ordinis, & quasi in te respiciunt vniuersorum oculi fratrum: quod si aliquid graue vel paruum à te exierit, contra religionis feruorem relaxationis vestigium, cum humana natura prona sit ad declinandum in malum, tu exinde pœnam portabis à domino, & in tanto ordine relinquens dissolutionis materiam, & cõturbationis. Es enim infirmus, sed non tantum, vt non possis carere culcitra, & à carnibus abstinere, quod si cras, vel post non fiat alteri fratri dispensatio eadem, plus vel æquè infirmo, fiet statim inde iudicium murmurationis, & conturbationis. Vnde rogo & consulo, quod sicut fuisti hæctenus religionis exemplar, ita te præbeas & in istis. Sic ergo versipellis ille, verba sua colorans licentiatu abscessit, ruminando aliquid, ac si diceret psalmos. Credidit homo Dei verbis eius, sicque abstinent ab illis pluribus diebus, vnde creuit ei debilitas, vt vix valeret subsistere. Reuelatum est autem ei à domino, quod ille fuerat diabolus, qui hæc ei suggererat, quia eius prædicationibus inuidebat.

Idem humani generis hostis locutus est ei per aliquem, quem tenebat obfessum, minas & maledicta congeminans, & multas de eo querimonias faciens: eo quod sua prædicatione multas ei animas subtraheret, & ait. Ecce ergo tecum feriam pactum, quod nunquam fratres tuos retabo, nec corpore vel spiritu vexabo, si promittas, quod nunquā de cætero prædices. Cui vir sanctus respondit. Absit hoc à me, vt incā fœdus

A.C. 1255.

A. C. 1233.

cum morte, aut pactum faciam cum inferno. **A**lteta vice cum transiret per Bisuntium, an tequam fratres domum ibi haberent, contigit eum ibi graueri infirmari. Quada igitur die cum febribus vehementer aestuaret, factum est, ut in immensum streret. Et ecce iuuenis habens mappam albam ad collum, lagenam vini portans in vna manu, & scyphum argenteum in alia obtulit ei dicens. Magister, ecce porto vobis optimum potum, de quo bibatis securi, quia in nullo nocebit vobis. Qui non ignorans astutias eius scilicet diaboli: commendauit se Deo, muniens se signo Crucis, qui statim disparuit. Ex deuotione autem, quam ceperunt archiepiscopus & populus ad sanctitatem viri, dederunt ei locum ad edificandum conuentum.

Psal. 34.

Cum B. pater esset Bononiæ tantis eum diabolus perfudit odoribus. ut ipse manus ab aliis, absconderet, ne perfunderentur illis odoribus veritus, de qua non sibi conscius erat prodere sanctitatem. Si gustabat calicem, tanta prodibat de ipso odoris suauitas, ut totus de immensitate dulcedinis immutaretur. Sed non est passus spiritus veritatis diu maligni spiritus durare fallacias. Na quadam die missam celebraturus cum psalmum, Iudica domine nocentes me, pro pullandis tentationibus efficaciter diceret, & illum ruminaret versiculum. Omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi? tam mira deuotione perfusus est, ut reuera videretur & omnes medullæ ossium Dei spiritu irrigari. Tunc ergo rogauit dominum, ut si diabolici odor ille ageretur infidiis, sua gratia reuelaret. Mox per spiritum cognouit hoc antiqui hostis fuisse figmentum, ut eum precipitaret per inanem gloriam. Et ex tunc cessauit de manibus odor ille deceptorius. Hæc ipse fratrib. enarrauit.

Quidam frater Bononiæ erat demoniacus adeo fortis, quod funes omnes rumpebat aliquando, & vincula, & frequenter in fratres sequeus multas molestias interebat. Semel ergo toto corpore religatus, & resupinus iacens in lecto, dixit magistro Iordano adstanti. O cœce si te modo haberem, confringerem te rotum. Quem magister statim iubens dissolui, dixit. Ecce solutus es, fac quicquid potes. Ille vero non potuit se mouere. Tunc iterum ait. O si nasum tuum tenerem inter dentes. Sanctus inclinans se posuit nasum suum ad os suum, quem ipse in nullo potuit lædere, sed labiis contingens nasum sancti leui tactu lambebat. Altra vice cum fratres omnes vituperaret, ad uenientem magistro Iordano mira quadam reuerentia adsurgens, laudauit eum de prædicatione gratia singulari, de religionis seruore, & omnium perfectione virtutum commendans, ut per hoc posset eum ad vitium elationis inducere. Sed ut sanctus maligni astutias non ignorans, ipsum sua humilitate confudit.

Legitur etiam, quod cum beatus vir quadam vice infra diem quiesceret, frater demoniacus, quia nulli ingerebat molestias, accedens ad lectum beati Iordani gladio cum percussit in gutture, ita ut inde periculum mortis immineret. Et quia die sequenti debebat coram papa sermonem proponere, audito hoc tota curia

A inde contristata est, cui erat multum dilectus. Sanctus autem vir ad solitum orationis refugium se conferens, Dei virtute subito sanatus est, qui visitans curiam tristitiam eorum conuertit in gaudium.

De transitu Fratris Iordanis.

§. III.

A NNO vero domini. 1235. Idibus Februarii cum sanctus vir profectus esset in terram sanctam ad visitandum fratres, in mari nauigans cum duobus fratribus, orta tempestate submersa vel fracta galea animas suas domino reddiderunt. Vnde fratres Goffredus & Reginaldus domini papæ penitentiarij literas hoc continentes Parisios destinauerunt per hunc modum.

Venerabilibus & dilectis priori & fratrib. conuentus Parisiensis, Salutem & spiritus sancti consolationem.

Noventis, quod inundante maris sauitia, ac suo impetu propellente ad litus galeam, in qua dulcis pater magister Iordanes cum duobus fratribus erat, & octoginta nouem persone ipsi in mari submersi, liberaui sunt ab hoc sacculo nequam. Super hoc non paueat cor vestrum carissimi, quia nobis orphanis pater pius & Deus totius consolationis prouidit. & post tempestatem tranquillam fecit. Nam cum iaceret corpora eorum inhumata, ut testantur, qui de illo naufragio euaserunt, & qui eos tradiderunt sepulturæ manibus propriis luminaria de celo super eos singulis noctibus effulserunt, sed & cornices super eos multe visæ sunt, & à multis. Ad quod miraculum locorum incolæ confluentes, tantam senserunt odoris fragrantiam, ut iuxta testimonium eorum, qui post visam miracula eos tres sepelierunt, vsque post decem dies odor nimis ab eorum manibus non recessit. Sed & per circumitum sepulture eorum odoris suauitas latius emanauit, vsque quo fratres venerunt cum barcha, & eos in ipsam ecclesiam transtulerunt: vbi dictus pater quiescit & multis ibi multa beneficia præstat: per omnia benedictus Deus.

Frater quidam de ordine carmelitarum ad recedendum tentatus, audito quod magister Iordanes submersus fuisset, magis ac magis turbatus hoc apud se dicebat. Vanus est omnis qui seruit Deo. Aut iste bonus homo non fuit qui sic periit, aut Deus non bene remunerat eos, qui seruiunt ei. Cum igitur ad manè recedendum firmasset animum, ipsa nocte apparuit ei persona pulcherrima cum luce immensa circumiens. Tunc tremens, & stupens orabat dicens. Domine Iesu Christe adiuna me, & ostende mihi, quid hoc sit. Et statim respondit ne turberis frater carissime, quia ego sum frater Iordanes, de quo tu hæstas & saluus erit omnis, qui seruit domino Iesu Christo. Et disparuit ipso in omnibus consolato. Hoc ipse frater, & prior eius ordinis frater Simon vir religiosus, & verax nostris fratribus narrauit.

A. C. 1235.

A. C. 1233.

Iniunctum fuit fratri cuidam qui sciens & auctoritatis alicuius videbatur, quod iret ad remotum conuentum, & incognitum sibi, quod ipse molestè accipiens, ibat, quotidie de inuicem obedientia murmurando, frequenter dicens: Quid feci, aut quid merui ego? Quare hoc iniunctum est mihi? Quis consuluit? Quis procurauit hoc mihi? Cum igitur quadam die taliter audiente socio murmuraret, subito percussit eum dominus, cui nihil occultum, & ad terram prostratus omnibus ferè sensibus est priuatus. Inflata erat facies, & os inflatum, & lingua quam maximè ingrossata, ipsam os ita videbatur implere, ut merito crederetur propter peccata percussus. Frater autem, qui socius erat, videns, multo dolore perterritus, ac timore timens confusionem suam & ordinis, quid faceret penitus ignorabat. Tali autem perturbatione sollicito, illi venit in mentem merita magistri Iordanis, qui tunc obierat humiliter inuocare. ait ergo, O magister Iordanes, pie pater, tu qui ordinem hunc sic exaltasti, succurre nunc mihi filio tuo, ne ordo tuus confundatur in facto fratris huius. Vnde Deus per preces & merita serui tui magistri Iordanis liberatus a periculo isto: dehinc conuersus ad fratrem alia voce clamauit dicens. Frater recogita, quod propter peccata tua, & murmur, quod quotidie replicabas, hoc contigit tibi. Vnde fac votum Deo, & magistro Iordani in corde tuo, quod si te liberauerit, cessabis à murmure & obedientiam tuam in pace complebis. Infirmus ergo ad verbum eius compunctus, & ad se aliquantulum rediens, annuit nunc (nam voce non poterat) se ita facturum. Miranda Dei virtus, sed plus miranda Dei dignatio. Statim enim, ut frater votum fecit, & in corde ad magistrum Iordanem preces deuote direxit, mox recepit plene beneficium sanitatis, obedientiam suam non solum patienter, sed & hilariter complens. Hæc vterque eorum in diuersis locis posuit. Frater Humberto magistro ordinis concorditer retulerunt.

Dicta aliquot nobilia Magistri Iordanis.

§. V.

Tanti valet pater noster, si nea doctus dicitur.

L AIEVS quidam interrogauit magistrum Iordanem. Magister valet ne tantum pater noster in ore nostro, qui sumus laici, qui ignoramus virtutem eius, quantum in ore electorum, qui sciunt, quod dicunt? Respondit magister: Tantum valet, sicut lapis pretiosus tantum valet in manu eius, qui ignorat virtutem illius, sicut in manu eius, qui scit virtutem eius.

Venit aliquando magister Iordanes ad Pridericum imperatorem in Apuliam, cum sedisset simul, & diu tacuissent, tandem ait magister Domine ego discuro per multas provincias pro officio meo, vnde miror, cur à me non queritis rumores. Cui imperator respondit. Ego nuncios meos in omnibus provinciis, & curiis habeo, & omnia scio, quæ sunt per mundum. Cui magister. Dominus Iesus Christus omnia nouerat sicut Deus, & tamen à discipu

A. C. 1235. Mar. 16.

lis de se quærebat dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis. Certe vos homines scitis qui nescitis multa, quæ dicuntur de vobis quæ vos scire plurimum expediret. Dicitur. n. de vobis, quæ ecclesias grauatis, sententias cõternitis, auguriis intenditis, ludæis & Saracenis nimis fauetis, consiliariis veris non acquiescitis, vicarium Christi, & beati Petri successorem (qui pater Christianorum est, & dominus noster spiritualis) non honoratis, & hoc certe vestram non decet nobilitatem. Et ita curialiter ingressus eum de multis correxit.

Psal. 118.

Cum ab eo quidam quæreter, quam regulam haberet, respondit. Regulam prædicatorum cuius est honestè viuere, discere, & docere, quæ tria petit Dauid dicens. Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.

Sæcularis quidam dixit eidem magistro. Magister quid est, quod nos sæculares quando que dicimus, quod postquam fratres prædicatores & minores venerunt, nunquam fuit bonum tempus in terra, nec attulit terra fructum bonum sicut antè? Magister respondit. Possem negare hoc si vellem: & ostendere contrarium, sed esto, mōstro vobis, quod iustum est. Postquam enim nos venimus in mundum, docuimus mundum fugere multa peccata, & cognoscere, quæ ante non cognoscebant, & ab illis nolunt cauere, vnde sunt illis grauiora, quia peccatum scienter commissum, grauius est: propter peccata vero hominum Deus immittit in terram sterilitatem, sicut dixit propheta. Posuit terram fructiferam in saluginem, & malaritiam inhabitantium in ea, & ideo iuste immittit Deus modo sterilitates & tempestates. Et plus dico vobis, nisi corrigatis vos, ex quo scitis, quid debetis facere, & à quo debetis cauere, ad huc peius faciet vobis, quia ipse, qui non mentitur dicit in euangelio. Seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens plagis vapulabit multis.

Psal. 106.

Luc. 12.

Tempore quo frater Iohannes Vincentius Bononiæ prædicans fructum mirabilem faciebat: & ferè totam Longobardiam miraculis & prædicationibus commouebat, & ad se videndum, & audiendum trahebat, venerunt nunciij Bononiensium, quos vocant Ambasiatores, magni & literati ad Magistrum existentem tunc in capitulo cum definitoribus, & aliis fratrib. qui conuenerant ad capitulum generale. Petierunt igitur ex parte totius communitatis, quod fratrem Iohannem prædictum non remoueret de ciuitate: inter multas rationes hanc præcedentes efficacem, & multum ponderantem, quod seminauerat in ciuitate verbum Dei, & fructus qui sperabatur secuturus de eius prædicatione: totus posset in eius absentiâ perdi. Magister autem commendata eorum beneuolentia & deuotiones quam habebant ad ordinem, respondit in hunc modum: Boni domini, illa ratio, quam vos allegatis, ut frater Iohannes debeat hic morari, quia seminauit verbum Dei, & posset fructus perire, si recederet, non multum mouet nos, quia non est consuetudo apud seminatores camporum, cum seminauerint agrum vnum, quod apportent ibi lectum suum, & iaceant ibi quousque videant, quando semina fructificent, immo potius commendant semine, &

A.C. 1234. & campam domino, & vadunt ad seminandum in alio campo: ita fortassis expediret, quod frater Ioannes iret alio ad predicandum verbum Dei, sicut de saluatore scriptum est, quia & alii ciuitatib. oportet me predicare verbum Dei: verum tamen propter amorem, quem habemus ad ciuitatem, habeo consilium super petitione vestra à nostris sociis definitoribus, & faciemus tantum pro vobis quod debeat sufficere vobis.

Cum esset magister Iordanes in quadam abbacia Cisterciensium: circumdederunt eum multi de monachis, qui dixerunt ei: Magister quò poterit durare ordo vester: qui non habetis, vnde viuatis, nisi per elemosynas, & scitis bene quod licet modo sit vobis mundus deuotus, tamen, vt scriptum est in euangelio, quia refrigescet caritas multorum, & tunc non habebitis elemosynas, & deficietis: Tunc respòdit magister cum omni mansuetudine. Ostendo vobis rationabiliter ex verbis vestris, quod prius deficiet ordo vester, quàm noster. Respicitis in euangelio, & inuenietis, quòd istud: Refrigescet caritas multorum, scriptum est de tempore illo, cum abundabit iniquitas, & erunt persecutiones intolerabiles. Tunc autè bene scietis, quod persecutores & tyranni illi abundantes iniquitate, auferent à vobis bona vestra temporalia, & tunc vos qui non consueuistis ire de loco ad locum, & quarere elemosynas necessario deficietis. Fratres autem nostri tunc dispergentur, & facient fructum maiorem, sicut Apostoli dispersi fuerunt tempore persecutionis, nec ita tenebuntur, immo ibunt de loco ad locum duo & duo, & quærunt victum suum, sicut consueuerunt. Et plus dico vobis, quoniam illi, qui vobis auferent dabunt eis libenter, si recipere voluerint, quia multoties experti sumus, quòd raptores & prædones cum magno gaudio volunt vobis dare frequenter de illis, quæ auferunt ab aliis, sed recipere nolumus.

Dum magister Iordanes dedisset semel in via vnam de tunicis suis vni ribaldo, qui simulabat se pauperem & infirmum, accidit, quò portauit eam ad tabernam. Frater autè qui hoc vidit, dixit magistro. Quam bene dedistis tunicam vestram, nam Ribaldus ille portauit eam ad tabernam. Respondit magister. Sic feci, quia credidi quòd multum indigeret, tanquàm pauper & infirmus: & videbatur valde più sibi succurrere, & adhuc iudico melius amisisse tunicam, quàm pietatem.

Cum papa Gregorius nonus commisisset inquisitionem quorundam monasteriorum quibusdam fratribus, & ipsi non seruato iuris ordine depoluissent quosdam abbates, quia inuenerunt eos malos, & essent de hoc populus & cardinales turbati, in tantum vt vellent reuocare, quòd fratres fecerant: superueniens magister, & volens eos placare dixit. Pater sancte mihi frequenter accidit cum vellem declinare ad aliquam abbatiam Cisterciensem, inueni interdum viam, quæ ducit ad portam ita longam & circumlatam quòd tædiu erat mihi, & sociis tantum circumire, cum abbatia esset prope & ante oculos meos, & cum aliquando fui per pratum & citius perueni ad portam, si tunc dixisset

A mihi portarius, frater per quam viam venisti? Et ego dicerem. Veni per pratum illa. Et ipse diceret. Non venisti per viam rectam, reuertere retro, & venias per viam visitatam, alioquin non intrabis, nonne nimia esset duritia? Sic pater sancte, licet fratres non venerint per viam iuris, quia forte videbatur eis nimis prolixa ad depositionem istam, cum bene fuerint digni depositione huiusmodi abbates, sicut potestis facile scire, si vultis inquirere, sustineatis si placet quòd factum est per quacumque viam ad hoc deuentum sit.

Dum semel quæreret ab eo quidam, cur arctius frequenter ordinem intraret, & Theologi & Decretistæ tardius, respòdit: Facilius inebriantur bono vino rustici, qui aquam consueuerunt bibere: quàm nobiles vel ciues, qui vina fortia non reputant, quia in vsu habent: arctius quidem tota hebdomada aquam Aristotelis & aliorum philosophorum bibunt, vnde cum in sermone dominici vel festi, verba Christi, & sanctorum hauriunt feruentia, statim inebriantur vino spiritus sancti & capiuntur, & non tantum sua, sed & seipsos donant.

Isti autem Theologi frequenter audierunt talia, & ideo contigit eis sicut rustico sacristæ, qui ex frequenti transitu ante altare irreuerenter se habet, & ad illud dorsum vertit frequenter, extraneis inclinantibus reuenter.

Cum venisset aliquando ad quorundam magnorum episcoporum conuentum, & quære rent, quomodo episcopi, qui de tantis ordinibus assumebatur, in episcopatibus minus bene se habebant. Hoc (inquit) vobis imputate, quamdiu enim de nostro fuerunt ordine, nos bene correximus: eos tunc hęc dissolutio, quæ eis imposita, in ordine vestro accidit eis. Præterea ego multis annis fui in ordine isto, nec recordor, quòd à me, vel ab alio prælato nostro, vel capitulo generali vel prouinciali dominus papa, vel aliquis legatus, vel aliquod capitulum cathedrale petierit sibi dari vnum bonum episcopum, sed ipsi vel proprio studio vel amore parentum vel alia minus spirituali causa eligunt sibi ad placitum, vnde non est nobis imputandum. Item alius dixit, quòd non erat mirum, si fratres nostri in episcopatu minus bene se habebant, quàm alij religiosi, quia magis contra suam professionem faciunt, cum nos, nec in speciali, nec in generali possessiones habeamus. Vnde cum ad proprietatem veniunt magis faciunt contra suam professionem, quàm alij religiosi, qui hoc saltem in generali habere possunt.

Dum in quodam capitulo generali propter grauem infirmitatem non posset conuentui prædicare, tandem rogatus, vt aliquid consolationis eis diceret, ingressus capitulum ait. Fratres hac septimana frequenter diximus, Repleti sunt omnes spiritu sancto. Scitis autem, quòd plenum non impletur alio, sed potius effunditur à pleno. Sancti igitur Apostoli repleti sunt à spiritu sancto, quia euacuati erant à spiritu suo. Et hoc in psal. cantamus. Auferes spiritum eorum & deficient à se, vt proficiant in te, & in puluere suum reuertentur, & sic emittit spiritum tuum, & creabuntur. q. d. David: Si tua gratia

A.C. 1234. gratia voluntatem propriam, & sensum singularem, & priuatum amorem à se euacuauerunt, tuo spiritu replebuntur. Quo verbo fratres multum edificati sunt.

Semel mones fratres, vt otiosa caueant, ait: Videte carissimi quòd imperceptibiliter quantumcumque incipiat paulatim vox cantantium frangitur, & cadit. Sic si bona verba incipiamus dicere vel in alterutrum conferre, paulatim ex humana corruptione ad vana prolabimur. Sed qui bonus est, & hoc percipit debet facere, sicut cantor in choro, qui in locis competentibus eleuat vocem: sic bonus vir, vt casum otiosorum aduertit, debet interponere aliqua verba, vel exempla grata, vt interrumpat nociua. Eodem modo cum ex carnis corruptione non solum à verbis, sed etiam à solito religiosis seruire tepescimus, nos inuicem excitare debemus.

Cum idem magister duceret secum multos nouitios: quos receperat in quodam loco, vbi non erat conuentus, accidit in quodam hospitio: cum diceret completorium cum eis, & aliis sociis suis, vnus incepit ridere, & alij hoc videntes fortiter incepunt ridere. Quidam autem de sociis magistri cepit eos per signa conpescere, at illi magis ac magis ridebant. Tunc dimisso completorio, & dicto Benedicite: incepit magister dicere illi socio. Frater quò fecit te magistru nouitiorum nostrorum? quid pertinet ad te eos corrigere? Et conuersus ad nouitios dixit. Carissimi videte fortiter, & non dimittatis propter istum fratrem, ego do vobis licentiam, & verè bene debetis ridere, & gaudere quia exiistis de carcere diaboli, & fracta sunt dura vincula illius quibus annis multis derinuit vos ligatos. Ridete ergo carissimi, ridete. At illi in his verbis consolati sunt in animo, & post ridere dissolutè non potuerunt.

Cum magister idem prædicaret semel Parisiis de conuorantibus diu in peccato, & occurreret ei quòd peccatum in scriptura vocabatur porta inferni, dixit. Si quis veniens hodie ad domum istam videret vnum scholarem sedentem in porta similiter eras, similiter multis diebus nonne facile iudicaret. Ille scholaris intrabit ordinem? Quomodo ergo non est credibile, quòd illi intrent infernum, qui tantum diu sedent in porta?

Dixit idem magister. Sicut cementarius qui indirectum murum reparare satagit, quosdam lapides extrahit absconditos, & repercutit prominentes: sic in emissionem fratrum prælatorum oportet facere, vt videlicet illos, qui nimis latitare cupiunt, ad actionem dirigat, & alios, qui nimis exponi volunt, intus teneat.

Idem magister in prædicatione solebat eundem sermonem aliquoties iterare, quòd cum obiiceretur ei respondit. Si aliquis bonas collegisset herbas, & illas ad faciendum pulmentum cum studio præparasset, esset ne conueniens illas abicere, & pro aliis colligendis laborare.

Idem dixit. Si studissem in aliqua facultate tantum, vt in hoc verbo Apostoli: Omnia factus sum: magister tam in illa potueram extitisse. Semper enim studui qualiter me aliis conformarem, & me non difformarem:

sic videlicet me conformando, nunc militi, nunc religioso, nunc tentato.

Idem magister quendam tentatum apostatam, ad ordinem meliorem intrabat, & cum de hoc consensum fratrum quæreret in capitulo, & vnus non consentiret, dixit magister. Et si peccata hic multa fecerit, forsitan adiciet multa plura. Si minimam pro isto iudicetis guttā sanguinis sicut Christus pro isto sanguinem suum fudit, aliter curaretis. Tunc ille in se reuersus & confessus, in terram se proiecit, & libenter confessus.

Quidam frater, qui erat quotidie timorem habens de elemosynis, quas comedebat, quia per orationes tot beneficiis non satisfaceret: ille sic dubitanti respondit. Cum sint spiritualia impracticabilia aut incomparabilia respectu temporalium, constat illa in infinitum hæc præcellere, & esse incomparabiliter meliora. Vnde sciatis certissime, quòd si pro omnibus elemosynis, quas comedistis, vnū parer nollet dixistis deuotè plenarie persoluistis.

Quidam frater accusauit alium in capitulo quòd manum tetigerit mulieris, qui ait. Mulier bona fuit, tunc ille qui præsidebat respondit, pluuia bona est, & terra bona, lutum tamè ex horum cõmixtione generatur, sic & manus viri licet bona sit, similiter & mulieris, ex cõiunctione tamen illarum cogitatio nonnunquam vel affectio mala surgit.

Quæsiuit à magistro quidam frater, vtrum melius sibi foret, orationibus insistere, an scripturarum studiis se occupare. Cui ait. Quid melius, semper bibere, an semper comedere? vtrique sicut competit vtramque, sic & illa.

De laudabili conuersatione fratrum in generali.

CAP. X.

ELEIX vitis beatus Dominicus de cuius sirculo, tantum gemmen redundat sæculo, cæli vinum propinans populo, vitali poculo, doctrinæ sanctæ, exemplaris vitæ, & autoritatis eximia. Ex ipso enim ordine prædicatorum ab eo instituto, sunt egressi viri eximij coram Deo & hominibus. Quorum aliqui refulserunt in Ecclesia magna sanctitate, alij magna scientia & doctrina libros plurimos componentes, alij magna dignitate papas, cardinales, præfatus, magistratus generalis & de his per singula.

Temporibus primitiuis tantus seruor fuit in ordine, quòd nullus sufficere enarrare. Siquidè spiritus vitæ erat in rotis cuius virtute animalia ibant & reuertebantur, mouebatur & eleuabantur secundum voluntatem spiritus dirigentis. Videres vtrique per ordinem seruentem mirabilem, alios potentis suspirii post quotidianas, & paras confessiones, amarum singultibus, altris clamoribus sua, & aliorum peccata lugentes, alios in orationibus noctem ducentes cum die, & centenis & ducentis genu flexionibus laborantes. Videres Ecclesiam nunquam

Act. 7.

Mat. 24.

Luc. 4.

A.C. 1234.

A.C. 1234.

Portarius i. laiuor

Nouitios verè cur riledum.

Mat. 16.

A.C. 1234.

Plal. 109.

A.C. 1234.

quam

A. C. 1240.

quam vel raro sine orantibus esse. Vnde cum A plerique à portariis, quæbebantur in ecclesia fa- cilis, quam alibi poterant inueniri orantes.

Denique quidam valde religiosus frater re- tulit, quod intra paucum tempus centum fra- trum confessiones generales audierat, quo- rum inuenit septuaginta integritatem mentis & corporis seruasse, non sine magna oratio- nis instantia, & religionis custodia, quibus ip- sa castitas maximè custoditur. Carterum plu- res illo sancto seruire succenti, non prius ab oratione surgebant, nisi aliquam speciale gra- tiam à domino impetrassent: vnde vnus dixit B quod nõ poterat in nocte quiescere, nisi prius se lacrymis irrigasset. Retulit alter magnæ au- thoritatis se vidisse, dum staret in oratione an- te altare Bononiæ, alterum seruentem spiritu toto corpore eleuari à terra. Eodè tẽpote quasi festiuũ quoddam fratres completorium expe- ctabant, recommendantes se inuicem cũ mul- to cordis affectu. Pulsatoque signo, de quibus- cunque locis ad chorũ festinantius propera- bant. Vbi completo officio, totius mundi regi- na, nostrique ordinis aduocata deuotissimè salutatase disciplinis duris subiiciebant.

Post verò quasi pro peregrinatione quadam altaria omnia visitabant humiliter procum- bentes, & tanta producentes ab intimis flumi- na lachrymarum, vt si esses à foris, crederes plã- gi funus quoddam, quod positum esset in me- dio. Quod plerique secularium explorantes vi- derunt, & audierunt, & quàm plurimum ædifi- cati sunt, & ex hoc aliqui ordinem intrarunt. His peractis, non statim currebant ad quater- niones reuoluendos, sed in ecclesia, vel in capi- tulo, vel claustris angulis latitantes, contra suos actus examinatione strictissima percurrerant, & ex hoc disciplinabãt se fortiter, aliqui virgii- aliqui nodosis corrigiis, vt sonus eminus red- deretur.

Post matutinas pauci currebant ad libros pauciores reuertebantur ad lectos, paucissimi qui non confiterentur, antequam celebrarent. Cum autem claresceret, pulsabatur signum ad missarum celebrationem. Tunc ad vnum fra- trem multi currebant gratia ministrandi, & in- ter eos sancta vertebatur contentio, quis prior sacerdotem in tam facto ministerio adiuuisset. De deuotione ad beatam virginem quis dice- re posset? Dictis autem eius matutinis, deuotè adstantes, ad altare eius deuotius recurrerant ne illud tantillũ spatium ab oratione vacaret. Post matutinas autem & completorium, altare beatæ virginis quandoque ordine triplici am- bientes in gyro, se & ordinẽ ipsum deuotione mirabili commendabant. In cellis etiam habe- bant eius, & filij Crucifixi imaginem ante oculos suos, vt legentes, & orantes, & dormientes ipsas respicerent, & ab ipsis respicerentur oculo pietatis.

In seruitiis autem mutuis se inuicem præue- nire satagebãt. In infirmaria, in hospicio, in mensa, in lotionem pedum beatum se reputabat qui poterat alium in huiusmodi anteire: O quoties fratres exuebant cappas, tunicas, sca- pulare, & exhibebant fratribus peregrinis, & incognitis prius. Tanta erat in seruendo de- uotio, & hilaritas faciei, vt non hominibus,

sed Deo, & angelis seruire viderentur. Aliquis quandoque in hoc tantum sensu dulcedinem vt præ cordis lætitia ipsas deoscularetur scu- tellas. In obseruatione etiam silentij mirabili- ter erãt fratres deuoti. Fuit etiam aliquis, qui abstinentiam in non bibendo aliquando per octo dies protraxit. Alius qui cum ei offerba- tur scutella, saporem eius aquam superfundens frigidam diluebat, & illud bibebat. Alius tota quadragesima stetit non bibens, nisi semel in die, nec loquens, nisi interrogatus. Multi raro pittantiis vtebantur, multi ne in speciali in- currebant notam, modo ab isto modo ab illo abstinebant, omni die de sibi oblati aliquid subtrahentes.

In prædicando autem verbum Dei, ad quod ordo à principio deputatus est, Deus super eum tantum effunderat seruirem, ita quod multi eorum non cum tuta conscientia com- dere audebant vlla die, nisi vini, vel plurius prædicassent. In quibus spiritus sanctus supple- bat ex interiori vnctione, quod eis deerat ex scientia acquisita. Nam multi multos conuer- terunt ad penitentiam, solum cum textu se- ptem canonicarum, quas eum euangelio beati Matthei beatus Dominicus frequenter fratribus exponebat. In quodam capitulo ge- nerali Parisiis cum incumberet aliquos mitte- re ad prouinciam terræ sanctæ: dixit magister Iordanes fratribus in ipso capitulo, si qui para- ti essent bono animo illuc ire, quod significa- rent ei. Vir verbum impleuerat, & ecce vix D fidenter eundi ad terram san- ctam.

Mandauit dominus papa Innocentius prio- ri Prouinciali Franciæ, quod aliquos fratres mitteret ad Tartaros, propter quãdam, quæ spe- rabat de fructu viæ illius. Recitatum est man- datum istud in capitulo prouinciali, & ecce tot & tanti fratres se obtulerunt, quod fletus mirabilis illud capitalium occupauit, nimirũ aliis cum lachrymis petentibus huiusmodi obedientiam, aliis flentibus pro tam caris, & tã dilectis fratribus, & se ingerentibus ad labo- res inestimabiles, & mortes frequentes. Fle- bant alij præ gaudio, quod habebant licentiã. Flebant alij præ dolore quia licentiã obtine- re non poterant.

Frater Humbertus magister ordinis circa principium officij sui mandauit fratribus vbi- que qd si qui voluntarij essent ad transferendũ ad barbaros, & linguas barbaras propter no- men domini dilatandum suũ circa hoc animũ intimerent eidem. Quis dignè valeat enarrare quot, & quanti fratres, & quàm de remotis na- tionibus ad hoc non solum se gratis obtule- runt, sed per asperionem sanguinis, & beatam mortem filij Dei adspirarunt eundem, vt ipso- rum mitteret, sciens eos paratos ad mortem pro- pter fidem, & gloriam saluatoris in gentibus tolerandam.

A. C. 1240.

Quantum esset mi- ti prædica- tionibus.

D fidenter eundi ad terram san- ctam.

A. C. 1240.

tolerandam. De seruire autem, quem Deus ac- cendit in fratribus circa translationem B. Do- mnicci, non solum Bononiæ, sed per totam Italiam & ferè vbiq; per ordinem non solũ in prædicationibus, sed & crebris apertisque di- sputationibus, quæ lingua enarrare, quis stil- lus sufficit exarare? Ideo totum Deo relinqui- mus, qui hoc plenius nouit, qui est benedi- ctus in saculũ æculorum. Amen.

Hæreticus à Damone delu- sus vult prædicatorem deludere, sed non potest.

§. I.

ANNO ab incarnatione dñi 1230. præ- dicante magistro Coradò in Teutonia contra hæreticos, & ab ipsis feliciter marty- rizado, hæreticus quidam seductus à dæmoni- bus, frater quemdam prædicatorem sibi di- lectum ad hæresim inuitabat, quem cum vide- ret omnimode resistentem, ait. Si ipsum Chri- stum, & matrem eius, & Apostolos, & sanctos meum scitantes offendam, credes? Frater au- tem cogitans eum phantasia deludi, & dece- ptum esse, ait. Non immerito credam, si verè probaueris, quod promittis. Tunc hæreticus gausus, noctem statuit, qua promissa comple- ret. Frater autem secreto, & reuerenter corpus Christi in pixide sub caputo ante pectus suũ ponens, petrexit deuotè orans Deum, ne illi a- liqua illusio præuuleret. Cum autem duxisset, cum hæreticus ad pedem vicini montis: vi- derunt subito palatium præclare fulgens, & aëratibus redolens, thronos etiam ex auro in circumitu positos, in quibus rex fulgore co- ruscò, circumdatus dealbatorum multitudine, & iuxta eum Regina pulcherrima reside- bat. Hoc viderit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Frater verò accedens propius extraxit pixidem, & obtulit reginæ in solio residenti dicens. Si cœli & terræ reginæ es, ecce filius tuus adora, vt Deum. Statim phantasia illa om- nis euannit, & tantæ tenebræ factæ sunt, quod vix egredi potuerunt, hæreticus igitur conuer- sus est ad Christum, & vna eum fratre dicto fratri Conrado priori prouinciali Teutoniæ narrauit. Qui prædicta fratribus multis res ta- citis nominibus personatum, & loci enarra- uit.

Frater quidã Parisiësis in oratione & lachry- mis quasi continuus, studium, & scholas, & ser- mones dimiserat, totus deuotioni intentus, cœci diabolus frequenter in figura beatæ virginis apparens reuelabat multa, & eius statum mul- tum laudabat. Cum autem fratri Petro Cre- monensi, priori domus narrasset, iniunxit ei, quod si rediret, speret in faciem eius, quia si est inquit beata virgo humilis est, & non indi- gnabitur, sed excusatum habebit obedientiam tuam. Si verò diabolus est superbus est, & con- fusus recedet. Quod cum frater comple- set, indignatus diabolus ait. Maledictus tu, & qui te docuit ista. Et extunc absugit nunquam apparens.

Saraceni mirabilis conuersio.

A. C. 1230.

§. II.

VI religiosus & verax frater Petrus de Sezarina Gallicus, qui fuit prior & le- ctor in ordine, conuersionem cuiusdam Sara- ceni scripsit & retulit in hæc verba.

Hic vnus fuit ex his imperato- ribus, qui Pa- teologi di- cti sunt.

Tempore (inquit) piissimi imperatoris Ioã- nes Venerani Constantinopolim cum fra- tribus aliis à domino papa missus fuit, pro- sedanda si fieri posset, modernorum cõtradictio- ne Græcorum, quo tempore venit illuc qui- dam Saracenorũ monachus, parernarum suarum traditionum vehementissimus æmula- tor virtutibus quidem politicis miro modo extrinsecus adornatus, simplicissimo aspectu vilissimo habitu, modesto incessu, sermone ra- ro, sed virtutibus vacuus erat. Cum ergo collo- querentur in porta, quæretetque eos auertere, & post se discipulos trahere, ego vocatus adue- ni. Miratus sum fateor tantam in eo composi- tionem, quantam apud nos in nullo meo iudi- cio viderim vnquam. Sed paulò post cum blas- phemasset dominum Iesum Christum, dicens purum hominem esse, exhorui vehementius & fidei gratiam, meritumque, plus solito sen- tiens in meipso, fratres compefui. Et indicto silentio, interrogauit Saraceni, an in lege eorũ esset scriptũ, vt quicunq; in potestate eorũ cõ- tra Machometũ diceret, sine vlla misericordia decapitaretur. Respondit quod sic. Et intuli. Et Machome- tu igitur à nobis decapitandus es, vel Macho- meti lex est iniusta, & hoc euidenter ostendo.

Machome- ti lex inu- sta.

Nam si ille qui coram Saracenis Machometũ, blasphemauerit (quem prophetam Dei sum- mi asseritis, non tamen Deum) iuxta legem oc- ciditur, eodem modo & ille, qui corã Christia- nis blasphemauerit Christum, quem non tan- tum prophetam, sed & omnium Deum & do- minum prophetarum confitemur, iuxta legem immo iustiori occidetur ab eis. Legem igitur patere, quam ipsemet tuleris pro tuo Macho- meto. At ille obmutuit. Tunc ego subiunxi. Noli timere non morieris, lex enim Machome- ti iuxta non est. Veruntamen, quia Deum blas- phemasti, non impunitus euades. Et cum hoc castellano imperatoris mandassem, misit con- tinuo duos de suis, quæ blasphemum duxerũt ad carcerem. Ingressus igitur carcerem mona- chus ille die illa, & sequenti, non manducauit, neque bibit, sed sedit super lapidẽ orans quasi immobilis, vt restati sunt nobis alij, qui in car- cere vincti erant.

Post hæc cogitauit ego visitare illum, & cum socio, qui Græcum & Latinũ sciebat, veni ad carcerem hora diei prima. Inuenimus aut eum super lapidem illum sedentem. Sed cum vidit nos, surrexit & ait. Audite quæso sermones meos, & addidit: Priusquam vos veniretis, ob- dormiui super lapidem istum, & videbar mihi videre abbateim meum partem panis, tæterri- mi afferentem mihi, deinde vos superuenire panem vnum integrumque, & splendidiũ affe- rentes mihi, & inuitare me ad esum illius. Sta- timque ego frater Petrus panem vnum inte- grum & candidũ (quem ignorante socio meo mecum detuleram) obruli, & pauperi, & fame

Tertia pars hist. Ant. L. lica

A. C. 1300.

lico dedi dicens. Ecce veram fecit dominus vi- sionem tuam, accipe panem hunc, & m&duca. Qui cum accepisset, aio ad eum. Interpretatio- nem quoque visionis veraciter tibi ostendam. Partem panis t& terrimi & f&edi, quam vidisti quo canes pasci solent, ac porci certissim& no- veris esse Machometi doctrinam, quam fauci- bus avidis devorant homines ferini & f&edi & irrationabiliter contra veritatem latrantes. ex- terius tantummodo delectati, sed corde vacui & inanes propter quod partem illius panis vi- disti in manu tui abbatis, qui tibi hanc doctri- nam miseram propinavit. Porro panis vnus, & integer & splendidus, dominus Iesus Chris- tus est, qui suos pascit & reficit scientia & do- ctrina. Panis inquam, qui de c&lo descendit. Hic est panis super substantialis, splendor glo- ri& & figura substanti& Dei, qui sumitur totus & singulis, & integer semper manet, qu& tu heri blasphemasti, qu& tamen adorandus & cred&du offerimus tibi. Discessimus ergo his dictis. Post non multum de nostro mandato de carcere dimissus, venit ad fratres minores, qui remise- runt eum ad nos. Et doctus diligenter & fratri- bus, & per 40. dies in horto domus nostr& in quadam veteri gr&corum ecclesia solus com- morans, cibo paucissimo sustentatus, symbo- lum fidei didicit, & orationem dominicam. Et ex toto corde ad dominum conuersus, die c&- uersionis B. Pauli baptizatus est, & Paulus vo- catus, quem multo tempore vidimus domino deuote & humiliter seruientem, qui est per om- nia benedictus. Amen.

Miracula à diuersis Prædicatoribus perpetrata.

§. III.

CVM fratres minores de Albia, diu labo- rassent ad qu&rendam aquam, nec inue- nir&nt, superuenit sanctus Mauritius, de con- uentu Tolosano missus ad prædicandum, ar- uerius natione, nobilis genere, corde humilis habitu vilis, verus paupertatis amator, & con- tra hæreticos feruens, & efficax prædicator, qui fratrum laboribus compatiens, Deum in- uocans ostendit eis locum dicens. Hic in no- mine domini nostri Iesu Christi fodite, & in- uenietis. Statim qu& ibi foderunt puteum, qui vsque hodie manet, aquam præbens abundan- tem, & sanam.

Frater Galterus quondam prior, & lector in Argentina Teuton&æ, humilis, deuotus miseri- cors, postquam capitulum tenuerat sororibus de Columbaria, qu&dam officia diuersis sororibus iniungebat. Tunc soror Cuneg&dis, qu& febribus vexabatur, ait illi. Et mihi pater, qd officium datis? Respondit. Febres tu& pro officio tibi sint. Ibi ergo medicinalibus [remediis] vii amplius noluit, dicens, qd officium sibi iniun- ctum teneret, donec ab eodem, qui iniunxerat illud absolueretur, nec credebat, quod interim medicina aliquid prodesset. Peractis igitur sex vel septem septimanis secundum ordination& prior prædictus ad loc& rediens, sororis illius deuotione audita, & eius misertus dixit coram multis. Ego in nomine Christi ab officio ista

rum febr&u te absoluo. Qu& se humiliter pro- strauit ad terram, & extunc plenissim& est sa- nata.

C&um quidam frater Guilielmus Teuton&æ vald& religiosus, & magnus animarum zelator semel prædicaret, & quidam de turba prædica- tionem suis clamoribus perturbaret, nec eum frater corrigere posset, dixit ei omnibus au- dientibus. Scito pro certo, quod hoc non tran- sibus impune. Qui egressus de loco consumaci- ter, mox amens efficitur, & ab amicis, ne alios lædere posset, ligatur. Decem ergo septi- manis peractis, dictus frater ad eundem loc& reuertitur cum fratre Theophilo, qui cum eo fuerat prius. Rogatus ergo ab amicis infanti hominis iniuriam obliuisci, & dominum pro iplo præcari, fusa oratione super ipsum amen- tem, eum dominus restituit pristin& sanitati.

Idem frater Guilielmus sororem qu&dam tertianis febribus laborantem or&do restituit sanitati, dicens vade, & age gratias Christo. Vna domina castri cuiusdam filium morbum caducum habentem à multo tempore addu- xit ad fratrem Henricum seniore Teutoni- cum, rogans vt pro eo dominum præcetur, qui victus infl&tia domine, oratione facta cor- ram omnibus, & filio manu imposita, perfect& ei continuo impetrauit sanitatem. Idem frater Henricus hospitatus apud quamdam matro- nam, relictam cuiusdam militis, eius filii mor- ti proximum, oratione sua, & socij, quem secu- c&pulit ad orand& de morte reuocauit ad vit&.

Duo fratres Hispani missi ad prædicandum venerunt ad Mandricum ad sorores, quibus B. Dominicus dedit habitum sanct& religionis. C&um ergo alter eorum in quadam domuncu- la de verbo domini proponendo sororibus co- gitaret, gallus quidam sui cantus frequentia fratris, animum perturbabat. Et licet frater gal- lum importun& fugasset pluries, nihilominus rediens suis eum cantibus t&diabat. Frater igitur motus, arrepto fuisse gallum percussit, qui interijt statim. Quod cum idem frater vidisset considerans leuitatem suam, & damnum soror- rum, dolens de eo, quod fecerat, accepit mor- tuum gallum in manibus, & ait. Domine Iesu Christe resuscita illum tu, qui eum fecisti, & omnia potes, & per gratiam tuam ego cauebo de c&etero ab huiusmodi leuitate, statim qu& gallus de manibus eius auolauit in terram, & excussis allis cantauit, non tamen importun& sicut prius. H&ec frater egidius Hispanus scri- psit magistro: qu& ab ipso fratre, cui acciderat hoc audiuit, qui tantam fidem ei adhibuit, eo quod esset frater verax, & bonus.

Capellanus quidam Hispanus cum vno oc- culo penitus nil videret, fidem habuit, quod si frater Laur&cius prædicator manus super eius oculum poneret, sanaretur. Rogatus ergo fra- ter oculum tetigit, & statim visum ille recupe- rauit. Idem frater Laurentius euidam iuueni, qui rogatus ab eo, nolebat parere cuidam ini- mico, dixit. Scio quod impeditis à d&emone, quem portas. Quo dicto vir sanctus recessit. Et ecce intra triduum est à d&emone arreptus corporaliter, & miserabiliter vexatus. Veni&ns ergo ad fratrem Laurentium, & humiliter ei obediens, perfect& curatus est.

Fuit

A. C. 1300.

A. C. 1300.

Fuit in conuentu Papiensi frater Ismaral- dus, vir religiosus, & feruens, & gratiofus ad- modum prædicator, per quem Deus multos conuertit, & miracula multa fecit per testes fi- de dignos probata. Inter qu& claudi quinque gressus, furti quatuor auditum, muri duo lo- quelam, cœci tres visum, tres manus vsu ad tactum eius, & inuocationem nominis Iesu Christi plen& recuperauerunt. Virum qu&dam Papiensem qui iam ab omnibus dicebatur de- functus, fact& signo crucis cum inuocatione nominis Christi super eum, multis præsentibus suscitauit. Sex iuuenes in pado flumine pe- riclitatos, inuocatus mirabiliter liberauit. C&u qu&dam paralytica comederet de reliquiis men&æ eius curata est. Hydropicam oculatus est, & illico detumuit. Paralyticum qui per 14. annos iacuerat, sanitati Christo inuocato re- stituit. Frater quidam conuersus, vald& spiritua- lis vidit in visione (vt sibi visum est) quod cle- rus, & populus Papiensis veniebat ad domum fratrum prædicatorum, postulantes, sibi vnum fratrem in patrem donari. Quod cum supprior ipsi fratri Ismaraldo tunc priori narrasset, præ- videns ipse prior suum finem adesse, statim ce- cidit ad pedes supprioris & ipsi generaliter est confessus: & post paucos dies f&eliciter de- cessit. fuit aut& virgo & carne & corpore. Cla- ruit etiam post mortem multis miraculis, qu& infra ponemus.

Prædicatorum ordo ab hæreticis multa patitur.

§. IIII.

CVM autem ordo prædicatorum à bea- to Dominico contra hæreses, & erro- res specialiter fuit institutus Tolos&æ, fer&e qua- draginta annis fratres de partibus illis in fa- me, & siti, frigore & nuditate, & tribulatio- nibus multis certauerunt contra illos, & con- tra tyrannos, qui hæreticos defendebant tan- dem à beata memoria Gregorio papa nono inquisitio contra dictos hæreticos, & eor& fau- tores fratibus pro prouincia est c&missa pro- pter quam fratres multis periculis sese expo- serunt. Nam in Tolosa post multas minas principis, & suorum prohibitum est edictum publicum, ne aliquod commercium aliquis haberet c& fratribus, nec eis aliquid venderet neque daret: sed ad omnes portas domus fra- trum positi sunt custodes, ne victualiu aliquid inferretur. C&umque fratres omnes confessi, ad martyrium pro fide & obedientia ecclesi& Ro- man& paratos se offerrent: etiam cum multo desiderio expectarent, præcepto principis de ciuitate exire c&pussi sunt omnes. Ibant igitur gaudentes à c&spectu concilij, quoni& digni ha- biti sunt pro nomine Iesu, & Christi fide con- tumeliam pati. Processionaliter autem bini & bini exeuntes alta voce, Credo in vnum De& deinde, Salue regina, deuot& decantabant.

Eadem fidei causa in Narbona domus fra- trum est fracta, & libri sancti ab impiis lacerati. In multis etiam aliis locis fratres capti & spo- liati sunt, nec sine amicorum multitudin& in- quisitores audebant procedere.

Tandem anno domini 1252, nocte ascensio- nis capti sunt in castro Auioneti in dicecesi Tolosana fratres ordinis prædicatorum à pa- pa dati inquisitores, scilicet Guilielmus & Ber- nardus de Rupe forti, & Garzias de aura, & de ordine minor& Stephanus, & Reginaldus, & alij, qui c& eis erant. f. archidiaconus Tolosa- nus, & quidam monachus, cum tribus aliis ser- uientibus, ibi pro fide Christi, & obedientia Roman& ecclesi& interfecti sunt cantando, Te Deum laudamus. Visum est tunc à quadam muliere, & pastoribus in illa regio ne c&elum apertum, & scalam inde per terram demitti, & multum sanguinem fundi. Multis quoque aliis visa est c&li apertura cum luce, multi quo- que infirmi se deuouentes dictis martyribus à variis languoribus sanati sunt.

Multorum fratrum ordinis prædicator& sanctitas.

§. V.

VERVNT insuper plurimi vltra præ- nominatos, qui etsi non sint canonizati fuerunt tamen maxim& sanctitatis miraculis cotuscantes. Quorum aliquos nominabimus particularit&re. Equidem Reimundus, qui fuit tertius generalis ordinis, & compilauit dect&- tales, fuit eximie sanctitatis, miraculis cotusc&as, in Barchinonensi conuentu ordinis sepultus.

Similiter & frater Ioannes de Saxonia, qui post eum creatus est generalis magister sancti- tate vit& insignis fuit. Frater Ambrosius de Se- nis pro B. ibidem veneratur miraculis clarus.

In conuentu Meuan&æ prope Fulgin&u re- quiescit corpus fratris Iacobi inde oriundi, & cuius corpus integrum vidi desiccat& ad m&o- dum stat& lign&æ. His vald& deuotus, & reli- giosus fuit miraculis gloriosus.

In For&liuensi conuentu sunt duo corpora beator& fratrum, scilicet fratris Marculini inde oriundi & fratris Iacobi de Ven&tijs, qu& habentur in magno honore propter sanctimo- niam vit& & miracula.

In conuentu sanct& Mari& nouell& Flor&ti&æ frater Ioannes de Salerno sepultus dicti c& uentus fundator.

Magister Humbertus in 5. parte libri, qui in- titulatur de vita fratrum circa finem refert de pluribus qui claruerunt miraculis post mor- tem. In regno Portugalli& in c&uentu Conim- brensi fuit quidam frater Pelagius nomine qui cum diu in prædicationis officio, & c&on- fessionum audientia fidelit& seruenter, & hu- militer laborasset tandem coram postis fra- tribus, & orantibus in domino requieuit. Post tempus aliquod cum fratris cuiusdam defun- cti fossa iuxta suum tumulum fieret, ipsum fos- sorem & fratres, qui aderant, odor mirabilis & nebula de tumulo eius egrediens cum sua- uitate resperfit, qui fossor reuersus domum si- liam suam grauit& infirmam dicto fratri Pela- gio deuouens, ipsam sanam immediate rece- pit. C&um fratres illius loci campanam fieri, fa- cerent, & per errorem operatorum huius mul-

Tertia pars hist. Ant. L1 2 tura

A.C. 1300.

tum cupri, quod erat necessarium ad campam formandam decesset, quidam frater facta oratione de terra sepulchri beati Pelagij misit in fornacem, & miraculose multiplicatum est cuprum: ita, ut centum & viginti libræ superessent: cum tamē tertia pars deficeret prius eius, quod necessarium erat. Quinque dæmoniāci ad sepulchrum eius liberati, cæcus illuminatus, plures à febribus curati sunt, & inter ceteros duæ Saracenæ inuocato nomine eius.

In eadem Hispaniæ prouincia quidam frater Petrus Gonsaluis, venerabilis religiosus dicti ordinis, cum transisset de hoc mundo ad patrem, sepultus est honorificè propter sanctitatis suæ famam, ad cuius sancti inuocationem multa sunt secuta miracula, vnde reuerendus eius ciuitatis episcopus, plusquā centum octoginta miracula per discretos & fide dignos examinata & testes iuratos sub sigillo suo trāsmisit capitulo generali Tolosæ celebrato: anno domini 1258. Inter quæ fuerūt quinque lepra mundi, dæmoniāci nouem à vexatione liberati, cæci, surdi, muti, fistulati, gutturnosi, contracti, febricitantes, & alij à diuersis languoribus eius meritō curati. Quidam nauis in mari tempestate quassati, cum eius suffragium inuocassent, statim apparuit eis dicens. Ecce adsum, liberans eos. Quædam mulier cum parvulo filio in humeris vecto cum transiret in nauicula per magnum fluiuium, cecidit cum filio in flumē, quinquies mersa in profundum. Sed inuocato beato Petro ab eo fuit cum puero mirabiliter liberata.

De fratre Mauricio, qui fuerat feruens prædicator, cum diem clausisset extremum vitæ suæ in domo fratrum minorum in Albia & honestè sepultus, retulit frater Pontius vir religiosus, & verax ordinis minorum, quod plulquam quinquaginta infirmi, & febricitantes conualuerunt de infirmitate ad sepulchrū eius, quod ipse probarat declarata fide.

Frater quidam Dominicus nomine, missus ad prædicandum apud Lusas villam Vasconie post multos labores, quos sustinuit in prædicationibus, & confessionum audientia, & regulis disciplinis, ibidem in domino obdormiuit in hospitali pauperum pauper ipse sepultus: ad cuius tumulum multi à diuersis languoribus redditi sospitati. Cum autem sotulares eius quædam foror dicti hospitalis dedisset cuidam peregrino (vt creditur) sine licentia prioris domus, ipsa nocte apparuit frater in sonis dicto peregrino, admonens vt statim eos reportaret ad hospitale, quo facto fratres illius domus diuidentes minutatim ipsos per corrigias infirmis pro benedictione dederunt, qui ex deuotione multis extiterunt causa sanitatis.

Frater Conradus quondam prior Constanziensis qui se omnibus amabilem præbuerat appositus ad patres sepultus est in ecclesia fratrum Mubicti, cuius corpus cum fratres extumularent, vt alibi recorderent, odor suauissimus de membris eius egrediens, omnes bono odore non solum perfudit, sed ad deuotionem excitauit. Manus enim tangentium corpus odorem optimum diutius seruauerunt. Manus

etiam cuiusdam fratris, quæ paralitica erat, ad tactū vnus digiti de reliquijs dicti fratris Conradi mox perfectam recepit sanitatem. Hic etiam cum adhuc esset iuuenis & viuens multa miracula, vt testificatum est à multis personis, per eum dominus fecit. Hic Teutonius primo anno sacerdotij sui fratri Alberto auunculo suo narrauit, quod virgo beata prædixerat ei obitum suū, quod euenit, prout prædixit. Et quidam mulier accedens ad sepulchrum eius sanata est à graui infirmitate. Cuiusdam fratris Conradi siue præfatus fuerat siue alter cum beata ossa leuata fuissent de tumulo, inuentum est concreuisse, & prominerede ossè pectoris sui, vbi frequenter crucem imprimere consueuerat, crucem quamdam à domino benedictam quæ non est dubium, quin manu superioris artificis fuerat formata.

Frater Bernardus genere Vasco verus obediens, & deuotus admodum prædicator, ex hac luce subtractus in conuentu Tolosano sepultus est: ad cuius tumulum stupenda multa dominus per merita eius operatus est. Cæci duodecim illuminati sunt diuersis temporibus, surdi tres auditum recuperarunt, claudis ptem rectum consecuti sunt gressum, contracti quatuor sanati sunt, & plusquam triginta alij à varijs languoribus liberati sunt. Cum filia cuiusdam ab adhsentibus mortua putaretur, & oculos iam clausisset, & pater eius exclamaret cum fletu. O B. Bernarde redde mihi filiam meam, quam Deo deuoui, inuocatus idem puellam suscitauit & sanam reddidit, & Deo ipsa se dedicauit.

Frater Ismaraldus prior olim Papiensis, cum migrasset ad dominum religiosissimæ conuersionis, miraculis claruit. Duo iuuenes inuocantes eius auxilium de carceribus liberati, & cum custodes carceris perpendentes insequerentur, eos capere non valuerunt. Filium cuiusdam mutum & paralyticum sanum reddidit. Herniosum defluentibus intestinis inferius curauit. Dæmoniācam à vexatione liberauit, & diuersa beneficia sanitatis concessit. Hæc omnia Humbertus in dicto libro.

Anno domini 1457. in conuentu Pistoriensis sancti Dominici migravit ad dominum quidam venerabilis religiosus, frater Laurentius nomine, Ripafrastra castro Pifano oriundus. o. d. o. genarius & vltra. Hic vir simplex, & rectus timen. Deum, & recedens à malo, anno ætatis suæ vigesimo vel circa ex Diacono seculari ingressus est ordinem prædicatorum per sexaginta annos desudans in Dominica vinea ad excolendum eam. Norma sanctitatis fuit iste, speculum pudicitie, zelator & obseruator ad vnguem vitæ regularis, obedientie filius, humilitatis alumnus, domino & hominibus dilectus. Nullus in ordine eo pauperior, nullus tam mūdi contemptor in diuinis officijs diurnis, pariterque nocturnis sedulior, aut deuotior, alijs clemens, & pius, sibi austerus. in aduersis patientissimus, qui & infirmitatē tibie vlcerose per plurimos annos sustinuit assidue. Hic armarium fuit sacrarum literarum. In prædicatione non curiosus, sed vtilis & copiosus

A.C. 1300.

A.C. 1300.

D. Ant. cū hoc p. v. v. no est conu. uisus.

A.C. 1300.

In audientia confessionum etiam tempore peccatis ita indefesse laboriosus, vt nullus ei adæquaretur. Quem enim morbo infectum Pistoriensium, vel Fabrianensium, & circumiacentium locorum in confessione non audiuit? Deum ad extremum vitæ perueniens, sumpris deuotè ecclesiasticis sacramentis, & exhortationis coram positis fratribus in domino obdormiuit, sepultus in ecclesia dicti conuentus, cum veneratione maxima totius cleri & populi. Qui post mortem miraculis dicitur clarere. Huius sanctam conuersationem in domino familiariter cognoui.

Gloriosus fratrum obitus.

§. VI.

NARRAT in eodem libro idem Humbertus de multis fratribus: qui in extremo vitæ constituti cum tanta deuotione, & cordis iucunditate, & suæ saluationis securitate, spiritus suauitate, exhortatione facta ad adstantes in deum, multiplici visione Angelorū, vel sanctorum sui transitus præcognitione, & prænunciacione gaudio, & aliorū reuelacione ita se habuerunt, vt merito præsumi de eis valeat ad cælos euolasse, & in gloriā transisse beatorum. Aliquorum verò etiam serpens antiquus calcaneum obseruauerit, vt veneno fraudulentiæ interimeret, transfigurans se in angelum lucis, gratia tamen Christi illustrati ad cognoscendum fallacia, capite eius contrito silui facti sunt. Nonnulli ob inordinatas affectiones etiam non contra dilectionem Dei, tamen præter ipsam, per ignem purgatorium transierunt ad tempus. Et ille quidem propter propinquitatem affectione, alter pro vana gloria vocis incantando, alter pro curiositate ædificiorum, quidam pro nimio amore, & tenacitate librorum, quidam pro nimia sollicitudine quæstus alius pro auiditate potus vini puri, vt dormire posset, vnus pro tarditate confessionis, & nõ secundum mores fratrum, quidam pro irreuerentia ad prælatos, Alter pro distractione negotiorum secularium, & verbis solatiofis & leuibus. Quidam pro ingratitude beneficio rum aliquis etiam pro tarditate executionis testamenti in legatis ad pias causas, & ideo ab eis cauendum, quæ etiam nobis non existimantur peccata, à Deo tamen ponderantur, & impunita non transeunt.

Et ad hoc facit, quod habetur exemplum in Angliæ prouincia, in conuentu Hyberniæ frater quidam iuuenis valde deuotus in villa, ad quam missus exierat in domo fratrum minorum infirmatus est ad mortem, præsentibus tribus fratribus nostris, & duobus minoribus. Qui manu sua oculos clausit, & pleno ore suspirauit. Cui superior fratrum adstant quæsiuit, cur risisset. At ille respondit. Quia modo venit sanctus Eadmundus, rex noster & martyr, & ecce tota domus angelis repletur. Et iterum intellus risit dicens. Dña nostra venit salutemus eam. Cùmque dixissent omnes Salue regina &c. ait infirmus. O quàm gratiosè accepta-

uit virgo Maria hanc salutationem, & ipsa gaudes subriit. Post hoc frater infirmus oculos ad ostium dirigens: vultu in pallidum mutato, ait. Modo dominus Iesus Christus venit ad iudicandum me. Et factus in agonia tanquam ductus ad iudicium, in omnibus membris prius emortuis tantum intremuit, & tantum sudauit, quod sicut testatus est prædictus superior qui præsens erat, vix ad tergendum sudorem illius sufficeret. Et quasi coram iudice constitutus, cum timore disceperat, dicens aliquando, Verum est, aliquando. Non est ita, aliquando beatam virginem interpellans, ne discederet ab eo, aliquando aduersarium constanter redarguens. O (inquit) inter cætera tu dona mihi bone Iesu hoc modicum. Cui superior. Quid est frater charissime? Computantur ne modica peccata inter magna? Heu inquit ita, grauissimè gemens. Cùm autem admoneretur à superiore, vt nullo modo dissideret de misericordia, etiam si Angelus de cælo aliud suaderet, quia saluator noster misericors est, respondit infirmus vultu exhilarato. Reuera misericors est. Et post modicum expirauit de hoc se triumphans.

Quidam alius in Anglia Alanus nomine, Alia visio ad extrema deductus, coepit vultu horrescere & terribiliter clamans ait. Maledicta sit hora, qua ordinem intraui, & subtrixit. Et orantibus pro eo adstantibus pauld post infirmus serena facie subridens ait. Non sit maledicta, sed benedicta hora, qua ordinem intraui, & benedicta sit beata virgo Maria, quam semper dilexi. Fecitque vocari alios fratres, & ait. Vos turbati estis de primo verbo meo, sed sciatis hanc fuisse causam. Apparuerunt mihi dæmones terribiles parati ad rapiendum animam meam, propter quod præ timore extra me factus sic maledixi. Et dico vobis. si fieret hic ignis sulphure mixtus, qui vsque ad finem orbis terræ se extenderet, & daretur mihi optio, vt vtrum mallem per medium ignem transire, an dæmones iterum in simili forma videre, potius eligerem per illum ignem transire, tam horribilis est eorum aspectus. Sed postmodum superuenit beata Maria, qui illos fugauit, & tunc concepta spe sui adiutorij risi, & ipsam, quæ me liberauit, benedixi. His dictis requieuit in pace.

Quantum etiam valeat suffragia missarum & orationum pro defunctis facta deuotè, patet per hoc exemplum. Cuidam deuotissimo nostri ordinis, qui suo dicebatur, natione Brito, in oratione persistenti post matutinas eleuatis oculis ad lampadem chori, apparuit vmbra quasi cuiusdam fratris in sordido habitu, & nigro. Cùmque ille quæsiisset, quis esset, respondit. ego sum frater talis, tibi speciali dilectione adstrictus, qui nuper obiit, & interrogati dicto Iuoni qualiter sibi esset, respondit. Male, & durè, & in diuerso poenarum genere per quindecim annos sum mansurus. Cùmque ille quæteret, cur tam durè, & tandiu deberet illa poena cruciari, cum vixisset tam religiosè, deuotè & feruenter, respondit. Non quæras causam, quia secundum iudicium Dei, quod æquissimum est, benè merui hanc poenam, sed Tertia pars hist. Ant. L. 1. 3. rogo,

A.C. 1400.

Sclaus. i. seruus.

rogo, vt subuenias mihi. Qui promisit pro viribus se hoc facturum. Vnde manè sequenti celebras pro eo missa, peractis omnib. ante summationem Eucharistiæ, tenens in manu sacramentum cepit deuotissimè cum multis lachrymis rogare dominum, quasi sub his verbis, Domine Iesu Christe, si Soldan⁹ Babylonie & Alapia haberet vnum sclauum, captiuum in carceribus, & camerarius eius, qui die nocte per plurimos annos fideliter ei deseruiuit, peteret illum vincitū sibi donari pro seruitio suo, certe Soldanus non facile denegaret. Domine non es crudelior Soldano, immo sōs es misericordie, & clemētiæ, ego camerarius, & seruator per tantum tempus, talis frater captiuus tuus est pro defectibus suis in carcere purgatorij. Ecce à te peto eum mihi donari. Nunquid domine exaudies me? Cumque pluries dicta verba inculcasset cum lachrymis copiosis, missam demum compleuit. Nocte sequenti ipsi oranti apparuit dictus frater in habitu candido, & præclaro. Quem agnoscens interrogauit qualiter se haberet. Qui respondit, Benè per gratiam Dei. Petisti à domino me tibi donari, & me tibi largitus est. Vnde à purgatorio liberatus, accedo ad consortium beatorum.

De summis pontificibus, cardinalibus, & episcopis ex ordine prædicatorum electis.

CAP. XI.

Viri dignitate insignes ex familia prædicatorum primo pō. max.

DIGNITATE quidem prælationis, vsque ad summum apicem pontificatus aliqui prouecti sunt, nonnulli ad cardinalatum, complures ad episcopatus, vel archiepiscopatus assumpti sunt. Qui etiam fuerint in ipso ordine generales magistri exprimentur. Officiū inquisitionis contra hæreticam prauitatem cōius est ipsius ordinis prædicatorum, exceptis quibusdam Prouinciis, vt Tusciæ, & in prouincia beati Francisci, in quibus deputantur de ordine Minorū. Magisterium sacri palatii regulariter est Prædicatorum, licet aliquando alij ad illud officium sint assumpti. Et primo quidem ex ipso ordine ad summum pontificatum assumptus est Petrus de Tarentasia, magister in Theologia, vocatus Innocentius 5. qui sedit anno vno, & mensibus paucis. Secundus ad eandē dignitatem promotus ex ordine fuit Nicolaus de Taruisio, infimæ conditionis in sæculo. sed nobilissimus scientia & moribus, ita vt miraculis claruisse dicatur, sepultus Perusij in ecclesia Prædicatorum. Vocatus fuit Benedictus. xj. modico tempore cathedram tenuit, scilicet 8. mensibus: & veneno in sibus recentibus sibi parato migravit ad dominum. De hoc Benedicto legi in chronicis ordinis quindecim miracula fidei testimonio comprobata, meritis eius facta de diuersis infirmitatibus, quorum

A infirmorum nomina, & locorum describuntur & infirmitatum, quæ ob breuitatē dimitto. A.C. 1400.

Quoniam hoc loco hi recensentur, qui ex Prædicatorum ordine ad summum Apostoli a sedis apicem peruenerunt, non alienum a proposito esse existimo, hic aliquam eximij illius, præclarique Pontificis Pij quinti nostri sæculi sanctissimi religiosissimique Pontificis mentionē facere. Pauci admodum ex omni Romanorum Pontificum memoria humilioribus initiis, vel breuiore tempore, vel si deprauata spectet hominum iudicia, alieniore via ad summos honores peruenerunt, quàm Pius 5. Pont. Max. quippe qui sodalis Dominicanus, priuatus, ac pedes in vrbem primum ueniens, intra decimum quintum annū Magistratum sacra inquisitionis, episcopatum, Cardinalatum & Pontificatum, singulari quidem uia integritate ac innocentia, sed pari seueritate & ubi religionis ac iustitiæ causa ageretur: nullam gratie vel potentia rationem habens, est consecutus. Hic igitur ante Pontificatum Michael Gyslerius dictus, natus est Boschi in oppido agri Alexandrini in Insucribus, cum in sacra Prædicatorum familia pietatem maximam cum eruditione singulari coniunxisset, Romam ueniens A. C. 1551. à Ioanne Petro Carrafa Neapolitano Cardinale Commissarius inquisitionis de collegarum sententia deligitur. Quem postea idem Pontifex maximus renūciatus primum Neaplesinorum ac Sutrinorum episcopum fecit. Deinceps Cardinalē tituli S. Sabine, summūque Inquisitionem creauit. Pio 4. deinde pontifice ornatus est episcopatu montis Regalis, ac priore mutato titulo, alio ro est. auctus S. Maria ad Mineruam. Deum post Pij 4. mortem cum sedes 29. d. vacasset nihil tale cogitans 7. Id. Ianuar. A. C. 1566. Pontifex maximus est declaratus initio Pontificatus omni cogitatione curaque sicuti incubuit, ad purgandam propagandamque religionē ac restituendam uitam morumque disciplinam. Nulla à sacris muneribus & publicis muneribus intermissio, vna ei voluptas est, cura omnis ac cogitatio de utilitate ac salute communi. Denique vir sanctus eo nomine etiam & hæreticis admirabilis, & Turcis formidabilis, aduersus quos sedere sacro colligauit Hispanos, Ventos Italia procederes, equites Melitenes ceteris Christianis principibus ad hoc sædus inuitatis multas item dæmoniacas suis præcibus à demonibus liberauit. Obiit denique Pius 5. Calendis Maij A. C. 1572. cum præfuisset an. 6. m. 6. d. 25. de quo Onup. M. Antonius Murvetus Geneb. Sur. & alij recentis Chronologi.

Cardinales eiusdem ordinis.

§. I.

CARDINALES ex ordine assumpti vsque ad præsens, scilicet annum domini 1458. sunt viginti tres, hi videlicet, primus dominus Hugo de sancto Caro prouinciæ Franciæ, magister in Theologia, tituli sanctæ Sabine, cuius corpus requiescit in conuentu Vrbeuentano ordinis Prædicatorum.

Se-

A.C. 1360.

Latin.

Nicola

Hugo cardinalis.

Secundus fuit Dominus Arnibal, de pro-cōsultibus Romanorum magister in theologia & lector seu magister sacri palatii tituli xij. Apostolorum, requiescit in conuentu Vrbeuentano.

Tertius fuit Petrus de Tarentasia magister in theologia, de prouincia franciæ tituli episcopus Ostien. qui vt dictum est ad papatum ascendit, requiescit Romæ in ecclesia Lateranensi.

Quartus Dominus Robertus episcopus Porruentis, magister in theologia, natione Angli-cus, requiescit in conuentu Viterbiensi ordinis Prædicatorum.

Quintus Dominus Latinus de nobili stirpe Romanorum, scilicet de frangepanibus, de qua fuit Gregorius magnus, episcopus fuit Ostien. doctor in decretis, multum humilis, & de uotus, miraculis etiam fulgens. Hic legatus in Tusciam pacem cōposuit florentiæ inter Guelphos & Gibellinos, requiescit in conuentu sanctæ Mariæ super Mineruam Romæ.

Sextus fuit Dominus Hugo de Belincio: prouinciæ franciæ magister in Theologia, episcopus Ostiensis, requiescit in ecclesia sanctæ Sabine Romæ.

Septimus fuit Dominus Nicolaus de Taruisio, postea creatus papa, vt dictum est, qui prius fuerat generalis magister ordinis, episcopus Ostiensis, requiescit in conuentu Perusino ordinis Prædicatorum.

Octauus Dominus Nicolaus de Prato, prouinciæ Tusciæ magister in theologia, qui prius fuit prouincialis Romanæ prouinciæ, & postea episcopus Spoleteranus, episcopus in cardinalatu Ostiensis. Hic fuit multum prudens & sagax in agibilibus, & magna fecit, requiescit in conuentu Auenionensi.

Nonus Dominus Guilielmus de prouincia Angliæ, magister in theologia, tituli sanctæ Sabine, requiescit in conuentu Londinensi prouinciæ Angliæ.

Decimus Dominus Gualterus de Anglia, confessor illustrissimi regis Angliæ Eduard: tituli sanctæ Sabine, requiescit in conuentu Genuesi.

Vndecimus Dominus Theobaldus de prouincia Angliæ magister in theologia, tituli sanctæ Sabine.

Duodecimus fuit dominus Nicolaus de prouincia Franciæ, confessor illustrissimi regis Franciæ Philippi, tituli sancti Eusebii, requiescit in conuentu Lugdunensi.

Decimus tertius Dominus Guilielmus de Baiona, de prouincia Tolosana, magister in theologia, & magister sacri palatii, tituli sanctæ Cæcilie, requiescit in conuentu Montis Pessulani.

Decimus, quartus fuit dominus Mattheus de Vrfinis, magister in theologia, & prior prouincialis Romanæ prouinciæ, Sabinensis episcopus, requiescit in conuentu sanctæ Mariæ super Mineruam.

Decimus quintus fuit dominus Gerardus, de prouincia Tolosana, hic fuit generalis magister ordinis prius, tituli sanctæ Sabine, requiescit in conuentu Tolosano.

Decimus sextus fuit Dominus Ioannes de

Morlandinis, de prouincia Tolosana, qui prius fuit generalis magister ipsius ordinis, tituli sanctæ Sabine, requiescit in conuentu Tolosano.

Decimus septimus fuit Dominus Nicolau de prouincia Aragoniæ magister in theologia tituli sancti Xisti, requiescit in conuentu Maioricarum.

Decimus octauus fuit dominus Guilielmus de prouincia Tolosana, lector sacri palatii, & episcopus Massiliensis, & post episcopus Ostiensis in cardinalatu.

Decimus nonus fuit dominus Philippus, natione Romanus, pœnitentiarius in vrbe, postea episcopus Tyburtinus, tituli sanctæ Sufannæ.

Vicesimus fuit frater Nicolaus de Charatio Neapolitanus, magister in theologia, & inquisitor hæreticæ prauitatis, prouinciæ regni tituli sancti Cypriaci.

Vicesimus primus fuit dominus Ioannes dominici, de florentia, prouinciæ Romanæ eximius prædicator, & prius archiepiscopus Ragufinus, tituli sancti Xisti, requiescit Budæ in prouincia Vngariæ, in conuentu fratrum sancti Pauli primi eremitar, sed de hoc plenius infra.

Vicesimus secundus fuit dominus Ioannes de casa noua, prouinciæ Aragoniæ: magister in theologia, & episcopus Bonfanus prius tituli sancti Xisti: requiescit in conuentu sanctæ marie nouellæ florentiæ.

Vicesimus tertius fuit & est dominus Ioannes de turre cremata, prouinciæ Hispaniæ, magister in theologia, & lector sacri palatii, tituli sanctæ Mariæ trans Tiberim, qui satis laborauit ad impediendum schisma patrum in con-ciliabulo Basiliensi.

fuerunt & multi alij ex ordine assumpti ad diuersas dignitates scilicet patriarchatus, primatus, archiepiscopatus, & episcopatus in diuersis ciuitatibus. Frater Guido de Soliacho patriarcha, primasque Aquitaniæ, archiepiscopus Bituricensis, ista tria simul sunt in illa dignitate Bituricensi. Frater Laurentius patriarcha Grandensis, & tres alij fratres ordinis, diuersis temporibus in illum patriarchatum fuerunt assumpti. Frater Thomas Agni, patriarcha Hierosolytanus, frater Robertus Angliæ archiepiscopus Cætuariensis & primas Angliæ & postea cardinalis. Frater Rainaldus archiepiscopus Armachanus, & primas Hybernici. Et in dicto archiepiscopatu successerunt frater Martidus, frater Gualterius, frater Ismaraldus Papiensis patriarcha Antiochenus.

In patriarchatu Hierosolymitano post fratrem Thomam Agni fuerunt postmodum frater Nicolaus de Anapiis, & frater Radulphus Gallicus, & frater Petrus de Palude, vt fertur. frater Ioannes Polo archiepiscopus Pisanus, quæ dignitas est etiam primas Sardinie & Corsicæ ad quam dignitatem assumptus est frater Nicolaus de salterellis Florētinus, & multa bona ibi operatus est.

Aliqui alij assumpti sunt ad archiepiscopatum. frater Raimundus de Maddallione assumptus est ad archiepiscopatum Ebreduensium in Prouincia Prouinciæ, frater Rodricas archiepiscopus Compōstellanus in prouin-

A.C. 1360.

1360.

Episcopi eiusdem ordinis.

provincia Hispaniæ, Petrus de Tarentasia archiepiscopus Lugdunensis in provincia Francia: & hic papa fuit frater Bonifacius de laugna archiepiscopus Rauennas. In Romandio la frater Iacobus de voragine, archiepiscopus Genuensis, de cuius scriptis infra dicitur. Frater Consiliam archiepiscopus Gonsanus. Frater Ioannes de columna archiepiscopus Messanus, cui successit frater Rainerius. Frater Stephanus archiepiscopus Treuchanus. Frater Rodolphus archiepiscopus Materanus, Frater dierus frater carnalis regis Alemanniæ Rodulphi, archiepiscopus Treuerensis frater Guilielmus archiepiscopus Dublinensis in Hybernia, Frater Andreas Vngarus archiepiscopus Autiliarensis, qui fuit missus ad curiam à rege Vngariæ pro canonizatione Margaritæ filiæ regis Vngariæ, monialis ordinis prædicatorū, quæ sanctè vixerat in provincia Vngariæ.

Frater Ioannes Visiliensis archiepiscopus in Daciæ provincia. Frater Nicolaus de Tyro archiepiscopus in provincia terræ sanctæ, cui successit frater Bonacursus. Frater Iuo archiepiscopus de Nazaret. Frater Rostaganus archiepiscopus Neupotentis in Achaia in provincia Græciæ. Frater Petrus de conflictu archiepiscopus. Tyrensis Frater Guilielmus archiepiscopus Corinthi, cui successit frater Mattheus de Conflino. Frater Isaacus archiepiscopus Thebanus. Frater Nicolaus de seza, archiepiscopus de zara. Frater Alexander archiepiscopus Tretensis. Frater Andreas Græcus archiepiscopus Colloffenis.

Multi alij fuerunt episcopi in diuersis provinciis etiam ciuitatum notabilium, è quibus paucos nominabimus. Frater Raimundus de valgano, episcopus Tolofanus. Frater Andreas Valentinus, episcopus Valentinus in Aragonia. Frater Berengarius episcopus Gerundensis, Barchinonensis, & Hylardenis episcopi fuerunt eo tempore fratres ordinis prædicatorū frater Gregorius, florentinus, episcopus rauētinus. Frater Vgolinus & frater Laurentius & frater Hieronymus episcopi successiue Arimini, ac etiam quidam frater Ambrosius. Frater Euerardus episcopus Brixienis, & frater Guala ibidem. Frater Iacobus de scambio episcopus Bononiensis, ac etiam postea frater Iordanus de Roma. Frater Robertus Bononiensis episcopus Castellanus, idest, in Venetiis, & frater Galterus, postea frater Raimundus Laudensis episcopus. Frater Petrus Placētinus, episcopus Bobienis. Agniscus episcopus Bergomenis, & Riboldus Vngarus episcopus ibidē, frater Iacobus episcopus Mātuanus, & frater Matheus episcopus Mātuanus. Frater Guido episcopus Ferrariensis. Frater Bartholomæus episcopus Vincētinus. Frater Aldebrandinus florentinus, episcopus Vrbeuentanus. Frater Petrus Lucanus, episcopus Lucanus. Leonardus Romanus, episcopus Aquilanus. Frater Albertus magnus Teutonicus, episcopus Ratisponēsis. Frater Clemens episcopus in Scotia. Frater Natua episcopus Bergensis in dacia. Frater Iaguardus episcopus Bethleemitanus cum tribus alijs successiue. Frater Ioannes Benedicli Venetus, episcopus Taruisinus, & frater Thomas Barratte, Venetus, episcopus Rachana-

ten. translatus in Vrbinatē & postea in Triguientem. Frater Iacobus Perusinus episcopus. Frater Angelus de Accaiolis, episcopus florentinus, tunc enim erat sedes episcopalis, quæ post modum per Martinum. v. reducta est in sedem metropolitanam seu archiepiscopalem, habens duos suffraganeos scilicet episcopum Pistoriensem, & episcopum Falsulanum. Frater Iacobus de Altoiris magister in theologia, episcopus falsulanus. Frater Vbertinus de albicis florentinus, episcopus Pistoriensis. Et postquam ecclesia florentina facta est sedes archiepiscopalis, fuit in ea vnus frater florentinus.

Fuerunt quoque & alij quinquaginta, vel circa in diuersis sedibus episcopalibus in variis provinciis quorū nomina ob breuitatē dimittito, vt deceles, in quibus præfuerunt. Hæc omnia sunt transumpta ex chronico ordinis, qd habetur Bononiæ à diu factum: vnde & multipostea assumpti ad episcopales dignitates, qui ibi non describuntur. Vbi etiā ponitur aliqui qui iam assumpti renunciauerunt. Inter quos fuerunt frater Ioannes Teutonicus, qd dimisit episcopatum Boffunensem & reuersus ad ordinē factus fuit magister ordinis quartus. Frater etiā Albertus magnus, qui renunciauit Ratisponēsi episcopatu. Frater Humbertus Gallicus episcopatum Cistaricensem dimisit. Quatuor alij solennes viri episcopi, in magnis viribus in habitu clericatus sæcularis, susceperunt habitum ordinis. Alij nouē numero magnas dignitates sibi oblatas episcopatus & archiepiscopatus omnino renuerunt. Quorū primus fuit, beatus pater Dominicus & beatus Thomas de Aquino, & Raimundus tertius magister ordinis, & Humbertus quintus magister ordinis, & beatus Ambrosius de Senis.

a Hic frater est D. p. Antonius archiepiscopus Florentinus mortuo Bartholomæo Zabarella ab Eugenio 4. creatus. vide eiusdem vitam tom. 3. Surijs.

Viri scriptis celebres eiusdem ordinis.

§. II.

FVERUNT & alij fratres ordinis siue nominati in dignitatibus prædictis, siue etiam sine illis, qui fuerunt insignes & famosi per orbē in sciētia, & doctrina prædicationis, disputationis, & lecturæ. Quorū plurimi absq; editione librorum claruerunt verbo. Alij etiā opera plura dimiserunt in scriptis satis diffusis, & in diuersis scientiis, & materiis, quæ testimonium perhibent sapientiæ eorū & multū sunt vtilia legentibus ea. Et de iis hic fit mentio, de quibus memoriæ occurrunt, non de omnibus. Et quia de libris editis à beato Thoma. 3. in primo titulo huius tertie partis historiali fit mentio, ideo de eis hic taceo.

Primus igitur ex nominandis fuit Hugo cardinalis primus ordinis. Hic postulatit tota Biblia. Sed speciale opus fecit, & valde prolixum super totum psalterium, multiplices ponens expositiones, & multas distinctiones ad prædicandum aptas.

Post

A.C. 1360.

Durandi & Durandi deli scrip

Mal. 49. Petrus Pa ludanus laudatur.

Summa Pisanella.

A.C. 1360.

Post hunc fuit Albertus magnus Teutonicus, qui scripsit egregie in logicalibus, & Philosophia præcipue naturali super omnes alios. Hic etiam scripta edidit super librum sententiarum. Qui etiam fecit librum seu tractatum prolixum de quatuor coæquæis. Itē de proprietatibus rerū. Item super Lucā multum diffusè scripsit. Item super Missus est librum speciale edidit in laudem virginis gloriose. Item librum de missa.

Petrus de Tarentasia, quia fuit Papa Innocentius vt supra patet, scripsit super sententias abbreviator, b. Thomæ. Scripsit etiam super epistolas Pauli egregie cum distinctionibus septimembris, vt plurimum in qualibet lectione, quæ valent ad materiam prædicandi.

Durandus magister super sententias scripsit qui prius fuit sectator doctrine sancti Thomæ, sed postea satis impugnat, nescio quo spiritu ductus. Sed quidam ordinis eiusdem, Durandellus vocatus, nepos vt dicitur eius, scripsit libellum, contra eum, in quo refellit impugnationes, quas ille fecit contra dicta eius efficacibus rationibus, & incipit tractatus ille, Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Hæc fecisti, & tacui: Existimasti inique, quod ero tui similis, arguam te & statuat contra faciem tuam.

Frater Petrus de Palude, Gallicus, eximius magister in theologia, & multum peritus in iure, scripsit super librum sententiarum, & copiose ex sententiis modernorum multa recolligens, declarator & defensor doctrine b. Thomæ. Credo quantum ad quartum librum super sententiam, nullum scriptum reperiri, qd ita descendat ad practicam casuum, & ita particulariter & materias, & multiplicet sicut illud Dicitur etiam quod scripsit, super totam bibliam secundum multiplicem expositionem.

In moralibus pertinentibus ad casus conscientie delucidandos, Raimundus, qui & decretales compilauit, ad requisitionem Gregorij. ix. fuit quasi primus, qui composuit summam in foro conscientie, qui tunc multum fuit in vfu, & dicitur Raimundina.

Post eum frater Ioannes Teutonicus: qui compilauit aliam summam, de casibus conscientie prolixiorē, & vtiliorē. Nam recollegit ibi sententias circa materias, de quibus inquit. Procedit enim per modum quæstionis, & responder sine argumentis secundū dicta sancti Thomæ in summa, & in quarto sententiarū, ac aliquando etiam secundum Petrum de Tarentasia. Ponit etiam sententias Raimundi & glossæ eius: & Inno. & Ostien. & aliorum. Tenet autem ordinem procedendi secundum Raimundum & dicitur Ioannina, vel summa confessorum.

Post hæc frater Bartholomæus Pisanus edidit summam, quæ dicitur Pisanella, seu maestra, eadem materias tangens, quas & summa confessorum, sed breuius & per alium ordinē scilicet, per alphabetum, vt citius inueniantur materie in inquirendo. Addidit etiam quæ habentur ordinata in vi, & in clemen. qui libri nondum erant editi, quando compilata fuit summa confessorum. Sed ad eam postea additæ sunt constitutiones sexti.

A.C. 1360. Pantheologia Rainerij.

Frater Rainerius Pisanus post hos fecit summam magnam nominatā Pætheologiā distinctā in duas partes, procedentem in materiis secundum ordinem alphabeti, quæ non solū tractat de casibus conscientie, sed etiam de omni materia prædicabili, & per modum prædicalem.

In materia historiarum frater Vincen. Beluacensis Burgundus & Gallicus compilauit quatuor summas prolixas, quas nuncupauit specula. Vnum dicitur naturale tractans de naturis rerum. Aliud morale, tractans de vitiis & virtutibus, aptum ad prædicandum. Tertium doctrinale agens de diuersis doctrinis seu sciētis. Quartū dicitur historiale, quod totū dedit distinctum in plures libros propter magnitudinem operis, in quo tractat de gestis ab initio mundi vsque ad tempora sua: videlicet annū Domini. 1240. vel circa per reges & principes tam Iudæorum, de quibus in veteri testamēto habetur, quam etiam aliarū nationum & præcipue Romanorum, de Domino nostro Iesu Christo, de summis pontificibus, & imperatoribus in nouo testamento, de martyribus, & alijs sanctis & doctoribus, & sapientibus mundi & eorum dictis notabilioribus, tam catholicorum quam gentilium.

Post eum scripsit historias frater Ioānes de columna Romanus, ab initio mundi vsque ad tempus suum, non multo tamen post eum: ab breuiavit autem addens ad gesta principu & imperatorum & dicitur mare historiarum.

Frater Martinus autem penitentiarius in curia, chronicum fecit breue principaliter tractans de pontificibus summis, & imperatoribus inchoans à conditione Romæ. Frater Iacobus de voragine legendas scripsit sanctorū noui testamēti de quibus ecclesia solēnizat.

Frater Petrus de clausa, qui dicitur scalo & ipse compilauit legendas sanctorum multum diffusè, de multis sanctis referens, de quibus Iacobus non fecit mentionem.

Fuerunt & alij scriptores in diuersis materiis. Frater Gradeus in logicalibus & alijs, qui etiam summam fecit totius logicæ: frater & magister Heruæus subtilissimus in logica, & philosophia. Frater Hubertinus florentinus episcopus Pistoriensis super metaphysicam.

In grammaticalibus catholicon, cuius libri authoris nomen ignoro. Dicitur fuisse conuersus, & Genuensis & quod frater fuerit ordinis prædicatorum certum est. Super Boetij libros de philosophica consolatione melius scriptum non reperitur, quam fratris Nicolai de traiccto dicti ordinis.

Sermones prædicabiles multi ediderunt solennes ipsius ordinis, & primo Guilielmus peralt Gallicus. Hic edidit summam de vitiis & virtutibus, prædicatoribus vtilem, multosque sermones de epistolis & euangelijs dominicalibus per totum annum, & librum de eruditione religiosorum.

Hunc secutus frater Iacobus de voragine archiepiscopus Genuensis ampliauit. Nam dominicales sermones per totum annū super euāgelia fecit in singulis dominicis eos triplicando. Quadragesimale quoque addidit per singulos dies, festiuos quoque quā plurimos cōposuit de omnibus quos solēnizat ecclesia.

Ma

A.C. 1400. Mariale addidit per alphabetum, sermones A scripti in laudem virginis.

Hunc imitatus frater Ioannes de sancto Germiniano, & de dominicis, & de festis & de mortuis, id est ad prædicandū ad funera multū magistrales sermones, & quadragesimales cōposuit, librum, de similitudinibus rerum, naturalia ad moralia per expositionem reducendo. Plurimi alij sermones prædicabiles ediderūt.

Magister quoque & frater Hubertus plures libros scripsit circa vitam religiosorum, valde vitales. Et primo exposuit de verbo ad verbum regulam b. Augustini in magno volumine, librum quoque de officiis ordinis prædicatorū, librum etiam ad faciendū collationes breues ad omnes status, & omnem pene actum solennem, & librum de vita fratrum. Multa alia opera edita sunt à multis, quæ hic scripta non sunt. Librum concordantiarum, valde necessarium ad inueniendum, subito quorations capitulorum, circa autoritates scripture sancte, non autem ad generandū scientiā, à fratribus ordinis cōpila. ū fuisse nō dubitatur, sed à quonon clare inuenitur. Dicitur à quibusdā fuisse cōmissum opus pluribus patribus in diuersis prouinciis, vt vnus faceret vnā literam, alius aliam, quia per alphabetum est liber ille ordinatus ad citius inueniendum.

Libro concordantiarū à quibus edito.

a Hugonē Carrensem, de quo in principio huius §. dicit in Concordantias primum adinuenisse, scripsit D. Ant. in tit. 9. ca. 5. §. 2. huc autem opus laboriosissimum sine ac immensi rædij ac temporis opus, sed sacrorum voluminum studiis maxime necessarium cum vilius hominis vi ad id præstandum vix satis esse possit Hugone Carrensi & Choroado Aberstadio monacho auctoribus, à quingentis diuersorum cenobiorum monachis ea ratione est collectum, vt singuli singulas dictiones in Alphabeticas classes redigerent, & libros & capitula, & capitulorum quoque lineas, in quibus quacunque dictione quæ dictioni concordans & simili haberetur annotarent. Quod postea tam à Grecis quam ab Hebreis diligentissime inuitatum videmus opera R. Isaac Nubam Ludai & Eutalij Rhodij monachi quorum in Hebraicis biblia Concordantias, Hic Græcas collegit. Sixtus Sen. lib. 3. & 4. Biblioth.

Frater Ioannis Dominici commendatio, de quo sup. tit. 2. cap. 5. & 6. vide etiam Six. Sen. in Biblia, & D. Anton. vita.

§. III.

INGRATITVDINIS argui possem: si oblitus inueniter illius magnifici, & per omnia laudabilis viri, qui me suæ doctrina prædicationis ad religionem, de qua sermo extat, attraxit, Dominum dico fratrem, Ioannē Dominici de florentia, cardinalem Ragusinum, qui vltra dignitatem eximiam in ecclesia Dei scientiæ, & sapientiæ sermone, ac morū sanctitate effulsit.

Hic in adolescentia sua decimum octauum ætatis suæ agens annum, vel circa ordinem ingressus est fratrum prædicatorum literarum ignarus, sed egregia indolis, qui otia hōrens, totum se studio lectionum tradidit, somni tempus vigiliis occupando. Et quia memoriæ erat tenacissima, vt nil obliuisceret apprehensum, & perspicacis ingenij, tempore breuiori doctissimus in logica, philosophia, & theologia euasit, nec etiam expertus iuris canonici, & matheos. Qui tamen sub iureiurando testatur in libro, quem noctis luculam appellauit, ad Collocium cancellarium florentinum directum, se in nulla scientia habuisse doctorem vnde quāsi alter Augustinus per se omnia didicit, & intellexit, quæ legere potuit. Opera eius protestantur scientiam eius.

Scripsit enim super Ecclesiasten egregiè & diffusè per modum lectionum, quas Venetiis lector existens publicè ciuibus legit. super Cantici Canticoꝝ, quoque primū & secundū capitulum per modum etiam lectionum. Diffusè super Mattheū vsque ad c. xix. Super Magnificat non breui sermone commenta fecit. Itinerarium in super in psalmos & cætica cæticorum, in quo satis deuoti sunt sermones. Edidit & Luculam noctis, in quo libello nec tamen modico Christicolæ contra inuicitur de diuino cultu neglecto & studio literarum gentilium, vt pene contemnant diuina oracula & ecclesiasticos libros. Vt etiam illiteratis doctrinam spiritualem relinqueret librum in vulgari venusto composuit stylo, quem Amorem caritatis intitulauit, exponens illud capitulū. Si linguis hominū loquar, & angelorum j. Cor. xiiij. per modū sermonū numero xliij. si bene recolo, nec simile in vulgari reperitur.

Prædicauit eximie quadragesimis multis, Venetiis, florentiæ maxime, & in aliis ciuitatibus de diuersis materiis. Et inter alia yna quadragesima florentiæ in ecclesia cathedrali omnes regulas iuris, quæ habentur in lib. vi. bis dietim prædicauit cum magno conuultu audientium, vnam de mane, aliam de sero, proponendo cum themate euangelij vel epistolæ concurrentis admirantibus cunctis. Vnum solum quadragesimale vidi eius recollectum, vbi cum themate occurrētū proponebat versus psalmodi vnū vel duos incipiendo à capite psalterij. Beatus vir. Incipiendo in septuagesima, & continuando versus sequentes, terminauit in tertia feria paschæ Psal. Constitute tibi domine in toto corde meo, qui est Psal. ix. diuisiones formando super dictos versus magistrales, & euangelia ibi includendo. Et in ipsa eadem quadragesima legit publice de sero epistolam Pauli ad Romanos, quæ fuit aliquantè recollecta.

Exhibebat autem in materia, & modo euangelizandi magnam grauitatem, & quasi maiestatem. Vox eius sonora quasi tuba, nec extollēbat eam nec supprimebat, sed valde imprimebat, non solum apte docens, & delectans, sed & flectens, corda etiam obdurata emolliēs. Rarissimè allegabat poetas, vel philosophos, cum tamen dogmata eorum in mente haberet, vt patet in opusculis eius nec sententias eorum, sacra pagina erat testimonium suæ.

A.C. 1400. suæ doctrinæ, quam nouis, & miris expositionibus decorabat.

Vitiorem rigidus, sed honestus obiurgator. Deuotus, & feruens quotidie celebrabat. Humilis in habitu, incellu grauis, statura magnus, aspectu gratiosus, pauperibus & ignobilibus affabilis, mediocribus communis, magnatibus reuerendus, consilio magnus ad omnem materiam facie iucundus, & cum grauitate pudicissimus, & circumspēctus, ita vt nunquā sinistra opinio vel suspicio de eo oriretur in hominibus. Nec solum simplex, vt nemini machinaretur dolos, vel hypocritam ostēderet, sed & rectus, & aliorum non supplantaretur insidiis. Tantus paupertatis amator, vt non solum argentum, & aurū ei deesset etiam in via, aut in vestimentis duplicatis, sed nec libros ad legendum, & prædicandum, nec bibiam possideret. In abstinentia cibi, & potus austrius sibi, & in vigiliis nimius, vt in somnitate aliquando incurreret periculose, singularitatem euitans, zelator religionis etiam in ceremonialibus. In laboribus plurimis indefessus, in legendo aliis, in prædicando populis, in audiendis confessionibus.

Hic Ioannes fuit ille primus suscitator obsequiæ regularis in Italia, quæ iam collapsa erat in ordine prædicatorum, eam inchoans in conuentu sancti Dominici Veneti, cum quibusdam sibi in sancto proposito adherentibus. Cuius odor vitæ adeo diffusus est per orbem, vt in processu temporis multiplicati sint conuentus, & reformati ad vitam regularem conuulures in prouincia Romana, & Longobardie superioris, & inferioris, & in regno Sicilia. Conuentus quoque sancti Dominici in diocesi Fesulana prope Florentiam ab ipso à fundamentis edificatus est. Complementum tamen beneficii illius habuit ex legato sex millium floren. facto per nobilem virum, Barnabam de aleis mercatorem. Monasteriū quoque monialium ipsius ordinis in ciuitate Venetiarum constituit fecit, in quo degunt sancti moniales in copioso numero religiose dominos seruientes, & intulatur monasterium corporis Christi.

Postquam autem in ordine plurimum desudauit cum multo fructu animarum, disposuit diuina prouidentia, vt maiorē sibi coronā pararet, & virtus eius magis orbi innotesceret, cum ad altiorē gradum perducere, vt vniuersali ecclesiæ efficacior prodesset, vnde defuncto Innocē. papa. vij. Dominū Florentinū destinavit eum ad curiam, vt futuro pontificij tuaderet vnionem ecclesiæ faciendam. Quo cum applicuisset, electo Domino Angelo coriario Veneto in pontificē, & Gregorio duodecimo vocato, sermonem fecit coram eo in publico cōsistorio, ad vnionē exhortans, & ciuitates quas libet offerens cōmunicati subiectas ex parte eius pro loco ad id efficiendum conuenienti. Expleto sermone cunctis gratissimo, Gregorius qui eius & prudentiam & vitæ sanctitatem, Venetiis nouerat, vt angelum Dei sibi destinatum ad tantum opus susceperit, nec licentiam ad ordinē redeundū cōcedere voluit, sed nō se ingerentem vel ambientē ad suscipiendū archiepiscopatum Ragusinū coegit, postea etiā

A cum ad cardinalatum exaltans. In quo plurimos labores & persecutiones sustinuit, & in derisionem populo florentino, cui prius fuerat acceptissimus, quia noluit acquiescere iniustitiæ quorundam satraparū nō sincere vnionem tractantium. Hic sua prudentia, & virtute sustentauit curiam Gregorij, quæ cum esset Caietæ, & ille Ladislaus rex Apuliæ sine causa rationali subtraxisset obedientiam à Gregorio ipso, dominus Ioannes præfatus accessit ad imperatorem Sigismundum in habitu transformato cū paucis tanquā plebanus, & cum eo tractauit modū ad vnionem efficiendam, quæ demum secuta est, cuius non modica causa ipse fuit. Pius autem Gregorius ipsum fecutus erigolium, vbi cōcilium generale celebrandū per ipsum Gregoriū fieri debebat, cum ibi esset, dicitur veneno potionatus ab vno ex familiaribus. Nec tamen eum extinxit, sed vim eius natura cum Dei gratia superauit, ipsi tamen pellem vetustam, excoriatam, vt serpens, dimittere fecit. Et quia pro ætate decrepita Gregorius Constantiam male conferre se poterat Arimini residens destinauit legatum vice sua Gregorius ipse venerandum cardinalem Ioannem dominici.

Peracto concilio, etiā vnione secuta in ipso Martino. v. ibi canonicè in papam, electo & coronato, ad requisitionem domini imperatoris Sigismundi missus est legatus in Bohemiā ad extinguendam hæresim exortā Bohemouū. Qui profectus illuc cum vidisset gentem illā obduratam in ea hæresi, nec verbis posse reduci, consuluit imperatori, vt populos illos gladio exponeret, cum adhuc debiles essent in potentia, ne forte multiplicati postea domari nō possent. Durus visus est imperatori sermo iste, & carnaliter compatiens corporibus eorum, ne occiderentur, & regnum eius desolaretur, non acquieuit, forte sperans per alium modū ab eronibus reuocandos. Pergens igitur Ioannes Dominici in ciuitatem Vngariæ Budam, infirmatus grauer spiritum suum domino cōmendans, ad caelos migravit sepultus in monasterio fratrum sancti Pauli primi eremitæ cū honore decenti, vbi dicitur miraculis clarere, obiit autem anno domini. 1408. ætatis suæ. lxxij. cardinalatus vero sui anno. xij. vel circa. fuerunt & plurimi in ipso ordine doctissimi & prædicatores, qui tamen nō ediderūt libros.

De magistris generalibus ordinis nominatim expressis.

CAP. XII.

VERVNT autem in ordine generales magistri numero (vt apparet ex chronici ordinis) viginio uem viri satis eruditi, & vitæ exemplaris. Quorum primus & institutor ipsius ordinis fuit h. Dominicus. Primi fratres, qui ei adhaferunt sub disciplina eius vna cū eo eligentes proficere secundū regulam beati Augustini & quasdam cōstitutiones superadditas, fuerunt frater Mattheus Gallicus, vir doctus. Hic fuit primus & vltimus abbas in ordine, nā statuit ordo

A.C. 1400. Virtus inuenit

Adiutus predicato

A.C. 1400.

Miratur in Bohemiam.

A.C. 1360. prælatos in eo vocari priores, non abbates, Frater Bertrandus de prouincia Prouinciæ, Frater Petrus celani, & frater Thomas ambo ciues Tholofani. Frater Mames multum contemplantius. Frater Michael, & frater Domini cus alijs à sancto dominico, & hi tres Hispani. Frater Ioannes de Nauarra Longobardus, Frater Laurentius Anglicus, Frater Stephanus Merensis, Frater Guilielmus clarerti Appamiensis Frater Petrus madricensis. Frater Guomertius, & frater Michael alius, frater Odorius conuersus.

D. Dominicus primus ordinis venerabilis magister. A.C. 1216. Confirmatus autem fuit dictus ordo secundum talem professionem ab Honorio. iij. anno Domini. 1216. Post quæ celebravit beatus dominicus duo capitula generalia Bononiæ, & ex dictis fratribus aliquos misit Parisios, alios quos in Hispaniam, alios Bononiam. Qui in brevi multiplicati sunt valde. Obiit autem beatus dominicus anno 1221. octavo idus Augusti, de cuius sanctitate & miraculis dictum est supra diffusè.

sup. c. 4. Secundus magister ordinis fuit, & dignus successor beati dominici, frater Iordanes Teutonicus, tunc prouincialis Longobardiæ, qui licet vix duobus annis fuisset in ordine, tamen propter vitæ eius prohibitatem, & doctrinam in tertio capitulo generali Parisi celebrato fuit canonicè electus in generalem magistrum. Cuius tempore mirabiliter ordo numero, & merito dilatatus in prouincijs, cõuentibus, & fratribus, adeo vt mille fratres & ultra (vt habetur in chronicis) manu sua recepissent ad habitum. Optimè hic rexit ordinem, & solertissimè gubernauit, nõ tamè dimittendo officium prædicationis. Duo capitula generalissima celebravit ultra annua, generalia. Sub eo fratres ad legedum Parisijs primo licentia ti fuerunt, & duas scholas habuerunt. An nis fere quindecim generalis fuit. Et pergens ad terram sanctam causa visitationis, in mari ex tempestate nauicorum submersa transiit ad terram viuientium. Corpus autem eius ad littus iactatum, reollectum honorificè sepultum est, de eius vita & miraculis habetur in lib. de vitis fratrum.

Tertius magister ordinis fuit frater Raimundus de penna forti, Cathalanus natione. Hic enim congregatis patribus in capitulo generali Bononiæ canonicè fuit electus. Et quia præsens non erat solemnes fratres prouinciales, priores vt Hugonem, qui postea fuit cardinalis: & alios, ad eum miserunt Barchinonam, ad præsentandum ei electionem, & suadendum acceptionem. Hic rexerat Bononiæ in iure canonicò, & decretales compilauerat ad mandatum Gregorij noni. Ipse ordinis constitutiones rededit ad vnum volumen, prout nunc sunt, qui prius erant dispersæ & confusæ, zelum religionis habebat in obseruantia cerimoniarum. Hic postquam per biennium ordinem rexerat, debilitate corporis gratatus, ad sui magnâ instantiam admissus fuit ad cessionem magisterij. Ex qua cessionis admissione secuta est tanta turbatio, quod statutum fuit, vt cessio magistri non admitteretur, nisi propter impedimentum perpetuū. Superuizit autem annis triginta quinque post cessionem

A nem humilitatis eximia, & magnæ sanctitatis & in conuentu Barchinonensi infirmatus, in domino requieuit, vbi & miraculis claruit.

Quartus magister ordinis successit Raimundus fuit frater Ioannes Teutonicus, qui prius fuerat episcopus Bossimensis in Vngaria, sed cessionem episcopatus petens, & obtinens, ad ordinem reuersus factus est prior prouincialis Longobardiæ, & inde electus in generalem magistrum in capitulo generali Parisi celebrato. Quem renitentem, & se pontificali exemptione defendentem, bulla domini pape Gregorij statim deducta in medium compulsi cum ad acceptandū officium. Cõtinebat enim quod hoc ipso, quo ab onere episcopali absoluerat obedientia ordinis, officijs, & laboribus supponebat. Hic fuit bonitate conspicuus, affectu & affatu gratosus, multiplici odiamate eruditus. Rexit annis duodecim cum dimidio & bene, & in conuentu Argentino Teutonice in domino requieuit, qui viuens & defunctus miraculis fertur claruisse.

Quintus fuit frater Hubertus diocesis Viënenfis, prope Valentiam. Hic cum Parisijs studeret, magister effectus est in artibus. Et ius postea canonicum audiens, ordinem intrauit, & magistrum suum magistrum Hugonem qui postea fuit cardinalis ad ordinem traxit. Hic in ordine fuit lector Lugdunensis, & prior, deinde prouincialis Tusciæ, & postea Franciæ, religionis fuit speculum, vir discretus, cautus & literatus, qui compilauit officium ecclesiasticum, quo ordo vitur, & plures libros edidit, vt supra patet. In capitulo generali in Vngaria celebrato, canonicè electus est generalis magister.

Huius tempore grandis dissensio, qui mota fuerat inter magistros Parisienses, & fratres ordinis, & alios mendicantes, machinante cõtra eos magistro Guilielmo de sancto Amore, qui etiam librum composuerat nitens probare in statu mendicantium homines nõ posse saluari, fauente Alexandro papa quarto, & Ludouico rege Francorum iuuante sopita est, confutatis rationibus illius Guilielmi, & reprobatis, & ipso Guilielmo magisterio priuato. Hic postquam annis nouem gubernauit ordinem cessit magisterio, quæ cessio admissa fuit à definitoribus capituli generalis in Anglia celebrati. Superuixit postea annis pluribus in honore & religionè, pleniusque dierum ingressus est in abundantia bonorum operum sepulchrum in conuentu Valentino prouinciæ Prouinciæ in requie opulenta.

Sextus ordinis magister fuit frater Ioannes de Vercellis Longobardus, qui rexerat Parisiis in iure canonico, vir magnæ prudentiæ & experiētitiæ, fama & opinione præclarus, vbi que in omnibus notus. Omnium vultus, & nomina quæ semel nouerat, quasi memoriter recolebat. Instinctu quoque naturalis prudentiæ, qua præditus erat personarum conditiones & merita ex proprijs moribus singulorum mirabiliter, & subtiliter discernebat, sua vnicuique tribuens & impendens. Hic transferri fecit corpus b. Domini in arcâ marmoreâ vbi nũc requiescit, per archiepiscopum Ratiënatè & alios. Hic archiepiscopatu seu patriarchatû Hiero-

A.C. 1360.

Joannes Teutonicus, magister ordinis.

Guilielmus de S. Amore, recondit.

Guilielmus de S. Amore, recondit.

A.C. Hierosolymitanum à domino Nicolao quarto sibi transmissum accipere recusauit. Rexitque ordinem annis fere viginti & vltimè dicitur totum ordinem pedtando. Demum post labores diutinos, quos in Dominica vinea tolerauit, infirmatus, in conuentu Montis Pessulani die clausit extremum, obdormiens in Domino, sepultus honorificè in ecclesia fratrum.

Septimus ordinis magister generalis fuit frater Munio Hispanus qui prouincialis existens in Hispania, in cap. generali Bononiæ celebrato fuit electus canonicè anno Domini. 1285. fuit hic venerabilis valde, animo constans, nullis aduersitatibus fractus, quas non paucas perpessus est. Cumque iam annis sex ordinem rexisset, commisit Nicolaus quartus ordinis minorum duobus cardinalibus ordinis, qui erant in curia, scilicet Hugoni, & domino Latino, vt patribus capituli generalis scriberent, & sub pena excommunicationis mandaret eis, vt suaderent ei cessionem, quod si recusat, extunc omnino cum absoluerent etiam inuitum. Hoc cum innotuisset aliquibus, diuulgatum est in capitulo. Et quia erat communiter ab omnibus dilectus ob virtutes eius, capitulum impletum est lachrymis fratrum & pijs querelis, existimantium hoc processisse ex falsis rumoribus in curia contra eum expositis, & multi murmurantes disponebant se ad transitum in alias religiones. Quam commotionem & scandalum magnum exortum cernentes, quibus negotiū commissum fuerat, nõ sunt aut aliquid ardetate, sed cardinalibus rescripserunt, se excusantes, quod illud impleri non poterat iniunctum eis sine notabili scandalo, & diligenter perferunt causam inuenire non poterunt iustam illius priuationis. Demum per Nicolaum quartum à magisterij generalatu fuit absolutus, qui superuixit annis nouem. Et ad episcopatum Valentinum in Hispania assumptus, ad curiam euocatus, absolutus fuit à Bonifacio octauo à cura episcopali. Ibi in curia manens, infirmatus obiit coram positus fratribus & orantibus, sepultus honorificè in habitu fratris non pontificis sicut ipse viuens petierat & ordinauerat.

Octauus generalis ordinis frater Stephanus de Bisuntio, magister in theologia Parisiensis vir facundus, pretiosus admodum prædicator. fuit autem ex Priore prouinciali Franciæ electus in generalem in capitulo generali celebrato Romæ de mandato pape, cum assignatum fuisset Colonia: præfuit autè ordini annis duobus & dimidio. Et cum proficiscere retur ad curiam, in conuentu Lucano infirmatus, sibi in Domino requieuit.

Nonus generalis ordinis fuit frater Nicolaus de Taruisio. Hic in pace & humilitate ordinem rexit duobus annis cum dimidio, magnus amator & sectator communitatis. Hic venerabilis pater, Dominus, & magister, quando que retuli de se ipso, qui nouerat plenius veritatem, quòd decimo quarto ætatis suæ anno ingressus est ordinem, in quo quatuordecim annis primis studuit, & proficiscere magnificè, & alijs quatuordecim sequentibus exercuit officium lectionis: & quatuordecim alijs annis in prælationis officio in ordine laborauit. Et ex magisterio ordinis generali fuit assumptus ad

A cardinalatû, ex quo demum ad papatum. Sub isto ponemus omnes, alios vno excepto.

Decimus ergo fuit generalis frater Albertus Genouensis baccalaureus Parisiensis vir magnæ religionis, & obseruantie regularis, & factor operis, non sermonis. Præfuit aliquot mensibus tantum. Nam pergens versus curiam, in via defunctus est anno Domini. 1300.

Vndecimus fuit Bernardus de Vizichio, vir literatus & discretus, qui præfuit annis duobus & mensibus quatuor.

Duodecimus frater Americus Placentinus natione Longobardus. Hic legerat in ordine viginti quatuor annis tam in philosophia, quàm in theologia. Et in septimo anno sui generalatus absolutus fuit per definidores in capitulo Neapolitano.

Decimustertius generalis fuit magister Berengarius, magister in theologia de prouincia Tolosana.

Decimusquartus generalis fuit frater Henricus, magister in theologia eximius, prouincialis Franciæ. anno Domini. 1308.

Decimusquintus fuit frater Bernardus Vercellensis, Baccalaureus in iure canonico, cum intrauit ordinem, creatus generalis anno. 1323.

Decimosexto fuit frater Hugo, Gallicus, magister in theologia, creatus generalis anno. 1333. Decimusseptimus fuit frater Gerardus, magister in theologia, de prouincia Tolosana anno 1353, creatus generalis.

Decimusoctauus fuit magister ordinis frater Petrus de prouincia Franciæ. Et rexit ordinem anno vno ad dominum migrans.

Decimusnonus fuit magister ordinis Frater Garin magister in theologia de prouincia Franciæ, rexit annis duobus mortuus ex inguina.

Vigésimus fuit magister Ioannes de moladinis, de prouincia Tolosana. rexit anno vno mensibus septem assumptus ad cardinalatum.

Vigésimus primus fuit frater Simon Lingenensis, de prouincia Franciæ, qui postea per Vrbanum. v. factus est episcopus Nannetensis.

Vigésimus secundus fuit magister Helias Tololanus, & sub isto translatus est corpus beati Thomæ de fundensi ciuitate in consilijs regni Apuliæ & Campaniæ, ad conuentum ordinis Tolosanum madate domino papa cum multo honore anno. 1380. iam ecclesia scissa in duos pontifices summos.

[Vigésimustertius generalis fuit Magister Raimundus Capuanus prouinciæ regni sacre theologiæ doctor.] Hic fuit confessor beata Catharinæ de Senis, & legendæ eius auctor. Vigésimusquartus magister Thome de firmo de prouincia Longobardiæ inferioris, vir magnæ prudentiæ secularis.

Vigésimusquintus fuit magister Leonardus statij de florentia, magnus sermocinator & prædicator. Hic in concilio Constantensi fuit deputatus vnus ex electoribus pape Martini, qui ablato schismate in dicto concilio remansit vnicus totius ordinis magister vbi prius diuisus est in duos generales. Rexit ordinem annis decem & mensibus septem & appositus est ad parres anno Domini. 1425. cum honore maximo sepultus in conuentu sancte Mariæ nouelle. Vigésimus sextus fuit magister Tertia pars hist. Ant. Mm Barthe

A.C. 1343.

Hugo Ge. 16. A.C. Gerardus Ge. 17. A.C. 1353.

Raimundus Capuanus Ge. 23. A.C. 1396.

A.C. 1400. Bartholomæus Te-xorij. Gen. 26. A.C. 1246.

A Bartholomæus texerij de prouincia Prouinciæ vir deuotus & pius. Cum enim congregatum esset generale capitulum Bononiæ pro generali eligendo & vicarius ordinis factus esset per Martinum papam frater Thomas de regno, prædicator egregius, & obseruantia regularis, commissaque per bullam apostolicam fuisset ipsi vicario suppletio vocum absentium prouincialium, celebrata per scrutinium electione, in duos electores vota sua diuiserunt. Quorum vna pars maior cum vocibus suppletis declinauit in fratrem Thomam vicarium præfatum, vt virum religionis zelatorem. Alia pars, quæ maior erat, sine vocibus suppletis, nominauit quemdam magistrum Ioyfium Hispanum, quæ pars ideo non consentiebat in præfatum vicarium, quia timebat, ne nimis auferretur effectus fratribus relaxatis, & ad normam vellet eos adstringere. Facta igitur ista diuisio ne præfatus frater Thomas, vir humilis, & amator vnitatis, & pacis, ad tollenda scandala & contentiones quamuis ratione pluralitatis vocum eligentium ad eum pertineret, genera le magistrum suscipere renuit, & alter etiam electus recusauit: & in hoc conuenerunt omnes vocales, vt compromitteret in illos duos electos, qui de generali prouiderent ordini, prout eis videretur expediens. Qui habito colloquio & tractatu ad inuicem, & cum aliis conuenerunt ad eligendum præfatum magistrum Bartholomæum texerij, virum bonum, & valde literatum, ac Deum timentem. Qua electione facta, & ab omnibus approbata, aliqui notabiles magistri destinati à capitulo profecti sunt ad eum, ei præsentantes electionem. Discurrebat enim tunc in prouincia sua per ciuitates, & castella, euangelizando verbum dei. Qui cum difficultate rogatus à pluribus illis ob profectum, & pacem ordinis demum onus suscepit, dilectus ab omnibus, profectusque ad curiam visitatum papam Martinum, à quo gratiose susceptus, quæ voluit impetrauit. Et inter cætera, vt posset dispensare cum conuentibus super retentione possessionum, & reddituum annualium pro sustentatione fratrum ex quo elemosinæ deficiebant. Hic diu rexit ordinem, & conuentus obseruantie in Italia multiplicauit, mortuusque est in senectute bona plenus dierum anno domini. 1450.

Post quem creatus est magister ordinis generalis vigesimus septimus quidem frater Petrus rochimus: & intra quindenam suæ institutionis migravit ad dominum.

Vigesimus octauus in capitulo generali celebrato in vrbe electus fuit quidam magister Guido flammucheri, qui intra annum suæ electionis Neapoli obiit.

Vigesimus nonus generalis creatus canonicus fuit & est magister Martialis auribelli de Auenione: de prouincia Prouinciæ. Et hic tenacissima memorie, doctissimus theologus, ita vt omnia sciat ac si recenter studisset, etiam minima, quæ ob diuturnitatem temporis solent homines obliuisci. Hic vir venerabilis, animo constans valde nullis aduersitatibus fractus, quas non paucas perpassus est & iniuste, creatus est generalis anno domini. 1453. Et ipse nunc viuunt, & ordinem regit.

De numero prouinciarum & conuentuum & exhortatione caritatis ad fratres minores.

CAP. XIII.

S V BSEQVENTER describemus prouincias & regna in quibus ordo prædicatorum habet conuentus fratrum & monasteria sororum sanctimonialium: ac etiam numerum conuentuum qui sunt in ipsis prouinciis. Et prouinciæ quidem, vt reperi in chronicis ordinis, quæ habentur multum diffusæ in conuentu Bononiensi cum actis etiam singulorum capitulorum generalium vsque ad annos domini 1363. & cum literis exhortatoriis quas destinabant generales magistri ad conuentus per totum ordinem admonendo & exhortando, ad religionis obseruantiam cunctos fratres ordinis, & sunt notabiles.

Ordo prouinciarum, in quibus sunt conuentus ordinis est iste. Prouincia Tolosana, prouincia Prouinciæ, prouincia Hispania, comprehendens Castellam, & Legionem, Galiciam, & Portugalliam, prouincia Aragoniæ, continens Caraloniæ, Aragoniam, & Nauarram, prouincia Romana, prouincia regni Sicilia, includens insulam Sicilia, & terram laboris, Abrutium & Apuliam. Sed in processu insula Sicilia facta est prouincia per se, & Apulia cum Abrutio & terra laboris alia prouincia, prouincia Longobardiæ inferioris, quæ visitatori nomine nunc dicitur prouincia sancti domini et, prouincia Longobardiæ superioris, prouincia Teutonia, prouincia Saxonie, prouincia Angliæ, quæ etiam amplectitur Valliam, Hybetiam & Scotiam, prouincia franciæ, prouincia Poloniæ, prouincia Bohemiæ, prouincia Vngariæ, quæ includit Pannoniam, Sclauoniã & Dalmatiã, prouincia dacicæ, quæ comprehendit regnum dacicæ, regnum Suetie & regnum Norvegiæ, prouincia Græciæ, & prouincia terræ sanctæ.

Ex his prouinciis primo ponam nomina propria conuentuum, qui sunt in prouinciis Italia, scilicet in Longobardia superiori & inferiori, Romana, regni, & insule Sicilia, postea in aliis prouinciis. In prouincia igitur Romana sunt hi conuentus. Conuentus in vrbe Romana duo scilicet sanctæ Sabine, & conuentus sanctæ Mariæ super Mineruam. In Florentia sunt conuentus sanctæ Mariæ nouellæ, vbi resedit cum curia Martinus. v. & postea successor eius Eugenius. iiii. pluribus annis & conuentus sancti Marci de nouo assumptus anno domini M. ccc. xxxv. edificatus à Cosma de Medicis. Conuentus quoque sancti dominici de regulis prope Florentiam, ad duo milliaria à fundamentis inchoatus à domino Ioanne dominici, de quo supra anno. 1404. Conuentus Senensis duplex, Conuentus Tetracinen-sis, Viterbiensis, Pisanus, Vrbeuentanus, Perusinus, Aretinus, Lucanus, Tudertinus, Auernus, Spoletanus, Pistoriensis, Reatinus, Narniensis, Tyburtinus, Castellanus, Eugubinus, Praten-sis, Fulginensis, Corto

Conuentus Romæ in prouinciis.

E In prouincia igitur Romana sunt hi conuentus. Conuentus in vrbe Romana duo scilicet sanctæ Sabine, & conuentus sanctæ Mariæ super Mineruam. In Florentia sunt conuentus sanctæ Mariæ nouellæ, vbi resedit cum curia Martinus. v. & postea successor eius Eugenius. iiii. pluribus annis & conuentus sancti Marci de nouo assumptus anno domini M. ccc. xxxv. edificatus à Cosma de Medicis. Conuentus quoque sancti dominici de regulis prope Florentiam, ad duo milliaria à fundamentis inchoatus à domino Ioanne dominici, de quo supra anno. 1404. Conuentus Senensis duplex, Conuentus Tetracinen-sis, Viterbiensis, Pisanus, Vrbeuentanus, Perusinus, Aretinus, Lucanus, Tudertinus, Auernus, Spoletanus, Pistoriensis, Reatinus, Narniensis, Tyburtinus, Castellanus, Eugubinus, Praten-sis, Fulginensis, Corto

F In prouincia Hispania, comprehendens Castellam, & Legionem, Galiciam, & Portugalliam, prouincia Aragoniæ, continens Caraloniæ, Aragoniam, & Nauarram, prouincia Romana, prouincia regni Sicilia, includens insulam Sicilia, & terram laboris, Abrutium & Apuliam. Sed in processu insula Sicilia facta est prouincia per se, & Apulia cum Abrutio & terra laboris alia prouincia, prouincia Longobardiæ inferioris, quæ visitatori nomine nunc dicitur prouincia sancti domini et, prouincia Longobardiæ superioris, prouincia Teutonia, prouincia Saxonie, prouincia Angliæ, quæ etiam amplectitur Valliam, Hybetiam & Scotiam, prouincia franciæ, prouincia Poloniæ, prouincia Bohemiæ, prouincia Vngariæ, quæ includit Pannoniam, Sclauoniã & Dalmatiã, prouincia dacicæ, quæ comprehendit regnum dacicæ, regnum Suetie & regnum Norvegiæ, prouincia Græciæ, & prouincia terræ sanctæ.

E In prouincia Hispania, comprehendens Castellam, & Legionem, Galiciam, & Portugalliam, prouincia Aragoniæ, continens Caraloniæ, Aragoniam, & Nauarram, prouincia Romana, prouincia regni Sicilia, includens insulam Sicilia, & terram laboris, Abrutium & Apuliam. Sed in processu insula Sicilia facta est prouincia per se, & Apulia cum Abrutio & terra laboris alia prouincia, prouincia Longobardiæ inferioris, quæ visitatori nomine nunc dicitur prouincia sancti domini et, prouincia Longobardiæ superioris, prouincia Teutonia, prouincia Saxonie, prouincia Angliæ, quæ etiam amplectitur Valliam, Hybetiam & Scotiam, prouincia franciæ, prouincia Poloniæ, prouincia Bohemiæ, prouincia Vngariæ, quæ includit Pannoniam, Sclauoniã & Dalmatiã, prouincia dacicæ, quæ comprehendit regnum dacicæ, regnum Suetie & regnum Norvegiæ, prouincia Græciæ, & prouincia terræ sanctæ.

F In prouincia Hispania, comprehendens Castellam, & Legionem, Galiciam, & Portugalliam, prouincia Aragoniæ, continens Caraloniæ, Aragoniam, & Nauarram, prouincia Romana, prouincia regni Sicilia, includens insulam Sicilia, & terram laboris, Abrutium & Apuliam. Sed in processu insula Sicilia facta est prouincia per se, & Apulia cum Abrutio & terra laboris alia prouincia, prouincia Longobardiæ inferioris, quæ visitatori nomine nunc dicitur prouincia sancti domini et, prouincia Longobardiæ superioris, prouincia Teutonia, prouincia Saxonie, prouincia Angliæ, quæ etiam amplectitur Valliam, Hybetiam & Scotiam, prouincia franciæ, prouincia Poloniæ, prouincia Bohemiæ, prouincia Vngariæ, quæ includit Pannoniam, Sclauoniã & Dalmatiã, prouincia dacicæ, quæ comprehendit regnum dacicæ, regnum Suetie & regnum Norvegiæ, prouincia Græciæ, & prouincia terræ sanctæ.

A.C. 1400.

A.C. 1400.

A.C. 1400. Conuentus Sicilia.

A Cortonen-sis, Screzanus florien-sis, Sanguemianen-sis, Mouanus, & castri in insula Sardinia.

In prouincia Apuliæ seu regni & in terra laboris, in Neapoli duo conuentus, maior scilicet sancti dominici: & inferior sancti Petri Martyris, Caietanus, Beneuentanus, Salernitanus, Capuanus, Auerfanus, Suesolanus, & Summanus. In terra Abrutij: Aquilanus, Hadrianus, Benensis, Teatinus, Sulmontinus, Ortonensis, Terrammanus. In Apulia, Barolitanus, Monopolitanus, Tranensis, Fogetanus, Bareris, Tarentinus, Brundisinus, Licianus, Nordonen-sis, & Consentien-sis.

In prouincia insule Sicilia conuentus Messanen-sis, Placien-sis, Augustanus, Pannormitanus, Catinen-sis, Trapanensis, Siracusanen-sis, Agigennus, Notensis, Polmen-sis, Marsalien-sis, Cathalantiensis, Leon-tinen-sis, Modicen-sis, Taorminen-sis, & sanctæ Litæ de nouo assumptus Pannormi.

In prouincia Longobardiæ inferioris, seu sancti dominici conuentus Bononiensis, vbi quiescit corpus beati dominici, Pauen-tinus, Taru-sinus, Reginus, Ferrariensis, & alius de nouo edificatus extra muros per Marchionem qui dicitur sanctæ Mariæ de angelis. Conuentus sancti Seuerini, Tridentinus, Esculanus, Ancon-tanus, Vincentinus, Cesenas, Imolen-sis, Bullen-sis, Urbinas, Ripanis, Camerinen-sis, Veronen-sis, Parmen-sis, Venetiis sunt duo conuentus scilicet sanctorum Ioannis, & Pauli & conuentus sancti dominici, Paduanus, Efinus, Mantuanus, & alius de nouo extra muros, Firmanus, Mutinen-sis, Ciuitaten-sis, Foroliu-sen-sis, Ariminen-sis, Fauensis, Rauennas, Rachanaten-sis, Pauren-sis, Iustinopolitanus, Clusien-sis, Vtinensis, Cingulanus, Murani apud Venetias, Fabanen-sis.

In prouincia vero Longobardiæ superioris conuentus Mediolanen-sis, Placentinus, Gemonen-sis, & alius de nouo assumptus, qui dicitur sanctæ Mariæ de castello. Cremonen-sis, Ver-cellen-sis, Alexandrinus, Laudensis, Nouarien-sis, Saullianen-sis, Gremen-sis, Alben, Bergomen-sis, Brixien. & alius extra muros de nouo factus, qui dicitur sancti Floriani, Asten, Papien. & alius de nouo edificatus extra muros, qui dicitur sancti Apollinaris, Cumanus, Tordonen-sis, Taurien. Cherien. Sagonen. Albinganen. Iporregio, Ripollarum, Salutiatum, Finarien. Saullian. Charafaci, Montisfegatis, Tripinen. Voragina. Saouen-sis.

Conobia Gallia & Hispania.

§. I.

D E aliis prouinciis supra nominatis, deinde de conuentibus, qui in eis habentur cum expressione, oportet, in quibus sunt. Et in prouincia Tolosana sunt conuentus. xxv. videlicet conuentus Tolosanus, Baionen. Burdega-

A Ien. Carcaffonen-sis, Orthosen-sis, Figiacen-sis, Condonien. Braceriacen. Appanien. Riucen-sis, Ambianen-sis, Sancti Gaudentij. Lemouicen. Caturcen-sis, Petragoricen-sis, Agenen-sis. Montis Albani Castren-sis, Sancti Vincentij, Driuen-sis, Sancti Aemiliani, Motlanen-sis, Attinil-laris. Sancti Seueri, Lectorien.

In prouincia Prouinciæ sunt conuentus. xxvij. videlicet isti, Montis Pessulani, Narbonen-sis, Podien-sis, seu Ancien. Massilien-sis, Aui-monen-sis, Arelaten-sis, Nicen-sis, Pirpiniani, Valentinus, Cistacien. Bitertren-sis, Alecen-sis, B Tarracon. Nema-cen-sis, (alias Nemaufen-sis.) Albuaccij, Auralicen-sis, A quen-sis, Grassen-sis, Marologij, Amilian, dien-sis, Gauchiliberi, Podij, Sancti Maximini, de Genolhaco, de Tholano de draguimano.

In prouincia franciæ sunt conuentus. 59. videlicet conuentus Parisien. quo fratres missi à beato dominico fuerunt de Tolosa, & anno domini. 1278. data fuit domus eis sancti Iacobi, vbi nunc est conuentus. conuentus Remen-sis, Pictauen-sis, Bisuntinus, Andegauen-sis, Senonen-sis, Trecentis, Cadoménis, Belluacensis, Attrebaten-sis, Brugen-sis, Viridunen-sis, diuionen-sis, Alti-fiodoren-sis, Ambianen-sis, Bergensis, Pontefen-sis, Lexomen-sis, Compendien-sis, duacensis, Hempericlien-sis, Priuinen-sis, Ebroicen-sis, Blesen. Engolimen. domus de Argenton, Niuernen. Lugdunen. Meten. aurelianen. Rothomagen-sis, Insulensis, Claromonten-sis, Gandauen-sis, Sancti Quintini Carnoten-sis, Lingonen-sis, dinanénis, Cathalanen-sis, Laufen-sis, Valentinan-sis, Montis belaxi, Bituricen-sis, Constantien-sis, Turonen-sis, Tullen-sis, Nante-nen-sis, Matifconen-sis, Gebenen-sis, Iprensis, Propren-sis, Belliæen-sis, Polimacen. Sancti Ioa-nis angeliaci, Guiricampen. Gratianopolitana, domus de fontagio, Montis bosonis.

In prouincia Hispaniæ sunt conuentus. xxix. hi videlicet, in Castella, Victorien-sis, Burgen-sis, Valentinus, Vallisoletanus, Segobien-sis, Toletanus, Corduben-sis, Hispalen-sis, Tricien-sis, Murten-sis. In ea parte Hispaniæ, quæ dicitur, Legio, sunt isti. Tegionen-sis, Beneuentanus, Zamoren. Lauren-sis, Salamantinus, Ciuitaten-sis. In illa parte, quæ dicitur Galicia sunt hi conuentus. Compostellanus, Lucen-sis, Ponsuetus, crinuen-sis, Ripamen-sis, Tuden-sis. In parte ipsa, quæ dicitur Portugallia, hi sunt conuentus. Portugallen-sis, Conimbricen. Can-tarien-sis, Vnnerien-sis, Vlisbonen-sis, Elenen-sis, Eboracenen-sis.

In prouincia Aragoniæ cum omnibus partibus suis sunt conuentus. xiiij. In Cathalonia conuentus Ianuen-sis, Terconen-sis, Bruden-sis, Barchinonen-sis, qui est primus omnium dictæ prouinciæ. Ilerden-sis, Maioriceus, Valentinus, quando fuit ciuitas illa à christianis acquisita, Vrgelen-sis. In ea parte, quæ dicitur Aragonia, sunt hi conuentus. Cefar augustanus, Oñen-sis, Colaceben-sis. In illa parte, quæ dicitur Nauarra, sunt hi, Pampilonen-sis, Stelen-sis, cagolen-sis. Quamuis autem prius positæ fuerint prouinciæ quinque Italiæ descriptæ in conuentibus, prius tamen in chronico ordinis ponuntur & designantur prouinciæ quinque tertia pars hist. Ant. Mm 2 sequen

Prouinciæ conuētus

A.C. 1400.

sequentes. De quibus nunc diximus, & priorum locum tenent in capitulis generalibus prouinciales earum.

Cœnobia in Germania & Anglia & aliis mundi partibus.

§. II.

IN prouincia Teutoniæ, qui secundum ordinem sequitur prouinciam Longobardię superioris sunt conuentus quadraginta nouem, videlicet hi. conuentus Frizacensis, Argetinę, Viennen. Vormacen. Turricen. Bethoniensis, Ezelingen. Basiliensis, Friburgenfis, Friberger, Augustinen. Stralsuden. Moguntinen. Traiecti superioris, Beruentiæ. Nurembergen. Banbrægen. Phosemen. Lyzomen. Tulren. Laudelbuden. Lomegen. Hagenomen. Lucenbar. Eekstaden. Aquen. Brouhufdaci, conuentus Colomen. Treueren. Serpobolen. Ratilponen. Louflinen. Conflentinas. Onflanden. Chre men. Francfordien. Raphsburgen. Viupinen. Nonæ ciuitatis. Eylleren. Columbarien. Cuię. Vlmen. Vvorteburgenfis, Metgentenen. Gambudien. Gembrenen. Aheicenis.

Conuentus prouincię Saxonie.

In prouincia Saxonie sunt conuentus quadraginta, hi videlicet Bremensis, Lubicensis, Hildesemen. Verbergen. Goslarien. Rigenę. Liuarden. Gunden. Geugen. Norden. Alen. Soldinen. Vicenię. Genen. Treyen. Brandeburgen. Sucfanien. Luchouen. Gottrigenfis, Calemen. Egreus. Magdeburgenfis, Erphordenfis, Lipsentens. Rauertlaten. Rupiensis. Struzelburgen. Rosloccen. Plauen. Pirizanien. Giritienfis. Vuatergenfis, Norchusenensis, Robellenfis, Molcmensis, Merliburgenfis, Vuesalienfis, Vuismatenensis, Ofuaburgenfis, Nouimagenfis, Berlinensis. Dabagenfis.

Conuentus prouincię Anglię.

In prouincia Anglię, cui adnectitur Vallia Hibernia, & Scotia, & in Anglia quidem sunt triginta septem conuentus, scilicet Cantuariensis, Londoniensis, Armediensis, Curfienfis, Vinthoniensis, Vintonensis, Salispetienfis, Vlcestris, Oxoniensis, Bristolli Glouerinę, Vvabuuerti, Vigorniensis, Salopesburienfis, dumistaplięsis Cestrię, Eerebeię, Lexcestrię, Norantouę, Stanfordię, Lincolinę, Sancti Betulsi, Cantabrigię, Leunię, Noruici, Dumuerierci, Cipurci, Subitrię, Beruerlarci, Eboraci, Pontisfracti, Lancastrię, Iarimi, Nouicacstri, Suptiani, Nouicacstri, Superliuiani, Danburgię, Cariochi. In Vallia, quę coniungitur cum prouincia Anglię, conuentus zerdimicę, Hauerfordię, Bongoricę, zodolani.

In Hibernia, quę etiam includitur in prouincia Anglię, sunt viginti quatuor conuentus, videlicet conuentus dublinensis, Mulingher, Rilcheuiniensis, Zodiensis Achi, Vuaterfordię, Caselli, Limerici, Carkagiem, Slighab, Roschomam, Archo, Nouęuilla, Baniuę, De Ponte, Athuarig, Acletan, Trabili, deria, Rothbramni, Lothoua, Tuyh, Eochil, Roma-

Achelch.

In Scotia sunt isti tredecim, scilicet conuentus Ribici, Caltripuellarum, Are, Glasgu, Vistorię, Struelim, Montisrosarum, Abirden, Inuernis, Orriregij, Candidę Casę, Morauiensis.

In prouincia Polonię sunt triginta duo conuentus, videlicet conuentus crachouiensis, Vuartislauientis, caminentis, Plocen. Gadanęsis, Sudomitięsis, culmęsis, Syradię. Helbice. Ratipocen. Ponantensis, Brestenen. Fracktenę. Glogouiensis, Boleflamę. Grisualdenfis, Lubiacensis, Thesniensis, Leguicenis, Tomimnensis, Lauchicenis, Vuotocenfis, Opparouicenis, Zulpenfis, Ofuentimensis, Vuarcenis, Oppolensis, Terfomienfis, Twinenfis, Sanchonienfis, Poluolocenfis, Sorducenis.

In prouincia Bohemię erant vigintri duo conuentus videlicet conuentus Placensis, Gradicensis, Olmicensis, Bruccensis, Oppauenfis, Brodenfis, Iglanienfis, Bodinoglenfis, Piesknis, Huftenfis, Vuerttenfis, Pilsincensis, Glaphouenfis, Lunensis, Bichomiricenis, Iabloręsis, Turuontensis, crudienfis, Numburgensis, colonienfis, Saumęsis, & Sombergensis. Sed noua, quod postquam orta est hęc res in dicto regno Bohemię circa annos Domini 1410, quia cito nō extincta est gladio, vt opotebat, ad o viribus, & numero creuit, & dilata est, vt Pragmę, & quasi totum illud regnum inferret. Et insurgentes heretici contra deos, multos occiderunt, & plures conuerfus destruxerunt, siatribus in fide permanentibus, aliquibus occisis, aliis ad alia loca stelum fugientibus.

In prouincia Vngarię, quę comprehendit Pannoniam, Sclauonię, & Dalmatiam, sunt conuentus triginta quinque. Et in Innonia quidem sunt isti conuentus. Albertalenfis, Pesteren. Buden. Sringonię. Iauriens, sancti Martini, ferrei castri, & carmerialis, In Sclauonia sunt hi conuentus. amensis

a Si D. Anton. viueret, & monasterium cerneret ruinas quas in Christianissimo Galliarum regno, tota Anglia & Scotia, & Germania per vniuersa Caluiniſta & Lutherani ediderunt maiorem sane deploandi haberet occasionem. Nam pro vniuersi vel circiter Dominicanorum conuicibus, quę in Bohemia Hussite solo avarunt, vel certe fratribus ordinis abstulerunt: ducenta vel circiter in h. prouincijs plane eversa in profanos vsus conuēta vel dirēpta, vel multis partibus conuulsa & copulata conspice et. Perum tamen est Prædicatorem religionem à tempore D. Anto. in Betica Hispania prouincia propagatam fuisse, & in vastissimas omni orbis regiones sicut & alias regiones fuisse dieminatā. Vnde Dei benignitas apparet maxima, quantum hominum improbitas in conuellendis sacrarum religionum domicilijs laborat, tantum ipse & longe magis de eis propagandis & longē lateque diffundendis videtur esse sollicitus, vide p̄sto. Christiophori à capite fontium, quam compendio priuilegiarum attendicantium à se eoko præposuit.

A.C. 1400.

Dacia prouincię

Prouincię Græcię & terrę sanctę conuentus

Conuentus prouincię Bohemię.

A.C. 1400.

Veronicha, Pissoga, Cagrabensis, Bihig, Hladensis, Caſternoniensis, In Dalmatia sunt isti conuentus Spaletanus, Ragufinus, Dyrarchinus, Nouensis, Quinque ecclesiensis Marchianus, zeurienfis, Pochochenensis, Albx transylvanę, Soybinienfis, Albnęsis, Transylvan Histrice, Transylvanę, Simlij. Citra Danubium isti Tirua, Banensis, Cassa, Badruchi, Franchanilla, Afferliculos.

In prouincia Dacię quę comprehendit regnum dacię, regnum Suetię, & regnum Norvegię, sunt conuentus vigintri sex. Et in regno Dacię isti videlicet conuentus Lunden. Roschilden. Aosenfis, Aluistadenfis, Hellsimburgenfis, Nelsciucenfi, Holobetenfis, Ochomenfis, Aruiensis, Vmbergensis, Ripenfis, delesuicenfis, Aderstenen. Calmerinen. Gharen. Licofien. Insalenfis, Finlaudenfis, Strangenfis, in regno Norvegię sunt hi conuentus. Nidorienfis, Begenfis, Astenfis.

In prouincia Græcię conuentus Clarentinũ, Thebanus Gallicorum, Conuentus Nitroontensis, & Cretensis Longobardorum. In prouincia terrę sanctę conuentus Nicofię, Emangustanus, & Bimofienfis. Ad diti sunt duo hij scilicet Metonenfis, & Nixienfis.

Monialium monasteria sub cura Prædicatorum.

§. III.

MITA quoque monasteria monialiũ sub habitu, & cura ordinis in diuersis ciuitatibus & prouincijs. In prouincia Tolosana sunt tria. In prouincia Prouincię tria alia monasteria. In Hispania vnu monasteriũ. In Caalliani, vbi natus est beatus Dominicus vnum monasterium, In Portugallia vnum monasterium, In legione tria monasteria, In Aragina duo monasteria, In francię prouincia decem monasteria. In prouincia Romana in Fbrenia sunt quatuor, scilicet beati Domini & de Ripolis, sancti Iuliani, sancti Petri martyris de nouo constructum. In monte Polihiao districtus Florentini vnum monasterium. Vbi quiescit beata agnē (vel Hagne) sorordicti monasterij, quę sanctitate & miraculis claruit. In vrbe duo sancti Xisti, & sanctę Cruzis, & sancti Dominici de nouo constructam. In Luca sanctę Marię de Angelis, dicitur tamen defecisse. In Petusio duo, sancti Gregotij & sanctę Marię de viginibus. In vrbe veteri duo, sancti Petri & sancti Pauli. In Reate vnum. In Seni sanctę Agnetis (vel Hagnes.) In fulgineo vnum. In prouincia regni Sicilia & Apulię monasterium, in Neapoli sancti Petri ad castellum, quo destructo propter guerras in ciuitate aliud monasterium fuit eis colatum, quod dicitur sancti Sebastiani. Item sanctę Annę in terminis conuentus de Salegno. Et sancti Dominici in Beneuento, & sanctę Cecilie de Panormo & duo alia. In vtraque Longobardia monasterium sanctę Agnē

is fuit latum à sancto Dominico. Plura alia erant ibi, quę dimissa sunt sub cura diocesanũ. Et alia vigintri tria in monasteria in diuersis ciuitatibus constructa dicte vniuersę prouincię Longobardię. In Vngaria monasteria quatuor. Inter quę precipuum est apud Insulam fundatum a rege Vngarię. Vbi quiescit soror Margarita monialis dicti monasterij filia regis Vngarię, sanctitate præcipua, quę miraculis in vita, & post mortem claruit. In prouincia Polonię tria monasteria. In prouincia Bohemię sex monasteria. In prouincia Dacię duo monasteria. In prouincia Teutonię in diuersis regionibus & ciuitatibus monasteria sexaginta. In prouincia Saxonie, decem monasteria.

Arbitror, quod omnia hæc monasteria ab initio institutionis eorum, cum magno feruore & deuotione domino seruibant in sanctitate puritatis, & iustitia religionis obseruantia. Sed in processu perpendentes patres ordinis per hæc posse facile naufragari, quæserunt in curia Romana se absolueret ab eorum cura, sed non valuerunt. Prouidit tamen in posterum, vt non ita facile assumeretur cura, vel noua constituerentur sine magna consideratione. Quoniam autem temporibus his abundauit iniquitas, & charitas refriguit: sic vt conuentus ipsi fratrum Prædicatorum quasi exinaniti sint vsque ad fundamentum vitę regularis: ita & monasteria monialium relaxata sunt, & facta in laqueum fratrum, & scandalum populorum, propter ea, quę quotidie contingunt minus honesta, & satis notoria, exceptis paucis conuentibus, reformatis ad obseruantiam regularem, & paucissimis monasteriis monialium dominũ fideliter reddentium vota sua. Et quamuis prælati ordinis conati sint remedium adhibere, ad vitandum accessum sequentem, & inutilem fratrum ad monasteria, ac etiam fulminata sit sententia excommunicationis per bullam Papalem contra omnes fratres, & seculares ingredientes monasteria ordinis sine causis necessariis, expressis in constitutionibus monialium, à qua sententia absolutio Papę reseruat, vel generali ordinis, vel habenti specialem commisionem ab aliquo eorum super huiusmodi absolutione tamen quia parum timetur, & cauetur, sæpè incurritur. Similis sententia lata est contra intrantes monasteria monialium ordinis Minorum cum simili reseruatione absolutionis.

Epistola hortatoria & monitoria ad omnes prædicatores à Generali Humberto missa.

§. IIII.

SCIENDVM etiam, quod à principio ordinis omnes generales scribebant, & destabant epistolas frequentes vniuersaliter ad omnes conuentus ordinis, exhortatorias ad zelum religionis, & defectus fratrum arguentes, quę omnes habentur in Chron. ordinis: qui liber est in conuentu Bononiensis, ex quo hæc excerpti.

Carissimis in dei filio fratribus vniuersis Frater Humbertus seruus eorum inutilis. Tertia pars hist. Aat. Ma 3 sal

A.C. 1500.

A.C. 1300.

salutem & in hac valle lugubri de sancti spiritus consolatione gaudere.

Apostolicis, qui presunt docentur exemplis ut de sibi commissis subditis tantam gerant sollicitudinem, quod non solum presentes verbo, sed etiam absentes scripto spiritualibus eorum commoditatibus vigilanter intendant. Quid enim aliud resonant istae sanctae epistolae; quas apostolorum sollicitudo tam studiosè conscripsit Christi fidelibus per nationes diuersas? O sollicitudo felix, o felices epistolae, o felix plane sollicitudo & omni laude dignissima, quam non occupatio mundana, non cura rei familiaris, non caro & sanguis, sed solus zelus animarum induxit. Felices certe epistolae, & omni praerogatio extollendae, quae nihil carnale, nihil saeculare redolent, sed solum spiritum sapiunt, & tot fecerunt mundum redundare ecclestium charismatibus gratiarum. Recordamini Benedicti Domini, quomodo patres sanctae memoriae, quos diuina prouidentia pro diuersis temporibus dedit nobis imitantes haec apostolica digna omni imitatione exempla, frequenter saluberrimas, & nunquam obliuioni tradendas epistolas nobis transmissere. Et videte quanta cura de communi omnium bono totius ordinis, & singulorum fratrum, pro fratribus spiritualibus fuit illis, qui tamen suam non potuerunt nobis exhibere praesentiam, ex qua colligeremus fructum consolationis, & gratiae spiritualis: fructum vero huius per literas tam commendabiles nobis plene mittere studuerunt: damnatum, absentiae corporalis pretio farum epistolarum pretio redimentes. Reminiscamur harum dilectissimi obsecro, & earum continentiam nobis incorporantes, charitate primum, qui nos omnia propter Christum fecit relinquere, solidè teneamus. Non reforeat mundus in nostris cordibus, quem iam calcamus sicut lutum. Inueniat nos hostis malignus in suis insultibus viros virtutum, & strenuos bellatores.

Caritas primo tenenda.

Religiosi quales esse debent.

Meritorum cumulus quomodo acquiratur.

Ambulemus in sapientia ad eos, qui foris sunt, ut ab eorum heu, qui de facili nostram calumniantur conuersationem, scandalis caueamus. Exhibeamus nos superioribus nostris tractabiles, amabiles socii, omnibus vitae speculum, & sanctitatis exemplum, puros & simplices coram Deo. Diligamus ordinem tam vniuersalem omnibus, quod & nos facere liquido apparebit, si ad reparandum ruinas eius, ad ipsum attrahere personas idoneas vacabimus, si pro bono statu ipsius zelo zelauerimus, si ad eius onera portanda libenter humeros supponamus. Demus & operam dum tempus habemus, thesaurizare nobis cumulum meritorum, quae docemus, & intelligimus non segniter operando, malis omnibus viri liter nos opponendo, laudabilia semper exempla sequendo, & quae se habent aliter, penitus respuendo, bona quoque pro viribus proponendo, aduersa irruentia late suscipiendo, & à bono nunquam cessando, non implicantes nos negotiis saecularibus, non sequentes oria, sed semper diuinis actionibus occupati, vigilantes in crebris orationibus, suspensi in sacris meditationibus, diligenter & dignè persoluentes diuinum officium, sacrum nunquam

A fastidientes studium religiosi in silentio, prudentes in verbis maturi in moribus, in periculis cauti, caritatiui in alterutrum, pacifici cum omnibus, non laxantes rigorem ordinis, ad meliora nos inuicem prouocantes, correctiones, & reformationes suscipientes sine murmure, consolationibus mutuis nos robotantes in Domino, quae retro sunt obliuiscetes, quae bene cepimus laudabiliter consummantes, in omnibus gratias agentes, & de diuino semper plenius adiutorio confidentes. Haec agitur si adsint, & abundant in nobis faciant nos diuites meritis, nec veniemus vacui, sed repleti iustitiae fructibus ante conspectum gloriae summi dei.

Adhuc significo caritati vestrae, quod inter desideria cordis mei, quae ratione suscepti regiminis in me reperio suscitata, non modicum est, scilicet, ut per ministerium ordinis nostri, & schismatici Christiani reuocarentur, de ecclesiasticam vnitatem, & nomen Domini nostri Iesu Christi deferretur coram perfidis, uadens, coram Saracenis à pseudopropheta, uo tanto iam tempore deceptis, coram pagans idoloratris, coram barbaris, & gentibus uiuentis, ut essent testes eius, & salus omnibus usque ad vltimum terrae. Sed effectui rei iuu obuiant duo quaedam. Vnum est defectu linguarum, quibus addiscendis vix vllus rater vult intendere, multis, curiositatem multomodam vilitati praerponentibus in studendo. Aliud est amor soli natalis, cuius dulcedo sic multos illaqueauit, necdum in eis per guttiam transformata, quod de terra & cognatione sua nolunt egredi, nec obliuisci populum suum, sed volunt venire inter cognatos & notos, non recognoscentes, quod saluator inter huiusmodi etiam à matre propria non potuit inueniri.

Expergiscimini fratres à Deo vocati & videte si in exemplaribus apostolicis talia quid reperitur. Nūquid non omnes Galilei fuerunt? Et quis eorum remansit in Galilea? Non alius peregrinatus est in India, alius in Aethiopia, alius in Asia, alius in Achaia, & sic per lueras nationes diffusis longe lateque fructum, quae nunc videmus, protulerunt in mundo? Quid si aliquis dicat: Grauius sunt haec, nos infirmos non possumus imitari. Vt nobis, si praedicatorum esse volumus, & à praedicatorum talium vestigiis deuiare. Praeterea nunquid hoc dixerunt patres illi nostri primitiui, quos sanctus pater beatus dominicus omnes tam nouidos quam antiquos distinxit per orbem? non ascendat electi Dei huiusmodi dilecta cogitatio corda nostra, sed professionis nostrae vocationem, & obedientiae promptae premium attendentes, exponamus nosmetipsos ad omnia pro animarum salute & saluatoris gloria dilatanda.

Quod si quis inspirante diuina gratia, cor suum inuenerit secundum voluntatem gubernantis peritum ad linguam Arabicam, Graecam, Hebraicam, seu aliam barbaram addiscendam ex quo sibi mercedem possit acquirere in opere militari tempore opportuno, siue etiam reperit se dispositum ad exeundum castra propriae nationis, transiturus ad prouinciā terrae sanctae, Graeciae, vel alias infideles vicinas, quae proculdubio indigent fratribus, qui parati

A. 116.

A.C. 1300.

parati sint multa pati pro ordine, pro fide, pro animarum salute, & propter nomen domini nostri Iesu Christi, praecor & moneo, ut supra hoc statu animi sui mihi scribere non omittat.

Fratres maguificè gratias agite dño Deo nostro, qui secundum magnam misericordiam tuam de magnis semper periculis ordinem liberauit & in curia summi pontificis ipse fecit ordinis negotia prosperari. Qui insuper in Italiae partibus à tempore B. Dominici post mortem suam sic confudit haeresim, sic veritatem fidei subleuauit innumerabiles haereticos ad fidem sine violentia reducendo, quod stupent qui videt conspiciendo oculis, quae antea incredibilia videbantur. Cuius etiam gratia mediantem, quae agenda etiam erant in capitulo generali nuper praeterito fuerunt laudabiliter ordinata. Sciat is quod ibidem sunt trecentorum fratrum obitus recitati, qui nos praecesserunt ad dominum paulò post secuturos: quos cum aliis, qui iam antea decesserunt, etiam cum eis, qui iam peregrinantur in corpore, & me ipsum seruū grauibus propter vos expositum periculis & laboribus non paucis, vestris orationibus intinè recommendo. Commendo vos omnes gratiae saluatoris, & gloriosissimae aduocatae nostrae, cuius patrocinium specialiter his diebus ordini affuisse creditur, & plurimum profuisse. Datum Mediolani in cap. generali anno domini 1255.

Alia Epistola ad Praedicatorum & Minores ab eorum generalibus data: qua eos ad mutuam beneuolentiam & caritatem hortatur.

§. V.

CARISSIMIS, & dilectis in Iesu Christo fratribus minoribus, & praedicatoribus per vniuersum orbem diffusis, frater. N. eorumdem minorum generalis minister, frater Humbertus eorumdem fratrum Praedicatorum vniuersis salutem, in sancta vocatione dignè & laudabiliter ambulare.

Saluator saeculi, qui amat omnes, & neminem vult perire: post primam humani generis ruinam ad eandem reparandam multimoda remedia per ministros varios generationibus singulis adhibens incessanter, nouissimè diebus istis in fine saeculorum duos nostros ordines in ministerium salutis prout indubitater creditur, suscitauit, vocans ad eos viros non paucos, & ditans eos donis caelestibus, per quae non solum suam, sed & aliorum efficaciter possent operari salutem verbo pariter & exemplo.

Hi sunt (ut ad gloriam Dei loquamur non nostram) duo magna luminaria, quae lumine caelesti sedentes in tenebris, & umbra mortis vbique terrarum illuminant, & ministrant. Hi sunt duae tubae veri Christi Dei nostri, quorum ministerio multitudinem populorum iam ad suum principium conuocauit. Hi sunt duo Cherubin, pleni scientia, mutuo se respicientes dum idem sentiunt, & alas suas extendentes ad populum, dum ipsum verbis & exemplis protegunt, & discurrunt secundum obedientiae uoluntatem super omnem populum disseminare scientiam

tiam salutarem. Hi sunt duo uera sponsae, ex quibus paruuli in Christo lac sugunt, quo nutriantur & augmenta recipiant in salutem. Hi sunt duo filii oliuae splendoris, qui assistunt dominatori vniuersae terrae, prompti ad eius imperium, quocumque uoluntas eius eos duxerit suam legationem implere. Hi sunt duo testes Christi, quae saccis amicti iam praedicant & testimonium perhibent ueritati. Hi sunt illae duae stellae lucidae, quae secundum sibyllinū vaticinium habent species quatuor animalium in diebus nouissimis nomine agni uociferantes in directionem humilitatis, & uoluntariae paupertatis. Quid plura? Quis enim enumerare planè valeat sacros binarios, qui his sacris ordinibus poterunt coaptari modo dignè quae ad suam creationem pertinent exequantur?

Non eret aut ratione binarij huius productionis, si quis excutiat diligenter. Noluit siquidè illa sapientia, quae prudenter in certo numero cuncta fecit, uicij ordinè producere, sed duos simul, ut emolumentum ex societate mutua tam ipsi, quam aliis proueniat. Ipsis quidè, dum in calore sancto sese mutuo cofouerent, dum contra insurgentes se alterutrum adiuuaret, dum sancta emulatione ad meliora se inuicem prouocarent. Aliis uero, quorum saluti daturi erant operam, dum uirtus duplicata reperitur magis efficax in opere salutari, dum quod uni deesset ex alio perfectio ne, abundanter reperiretur in altero, dum testimoniū quod perhiberi erant ueritati ex ore duorum, tanquam uerius & credibilis redderetur. Pensate dilectissimi, pensate, quantum debet inter nos dilectionis sinceritas abundare, quos eodem tempore genuit mater ecclesia, quos ad idem opus salutis, sanimarum, communiter operando aeterna caritas ordinauit, quos professiones in modico differentes sic assimilant. Itaque tamquam fratres nos intinè diligamus. Denique quomodo ueri discipuli Christi cognoscemur, nisi dilectionem habuerimus ad inuicem euidenter? Quomodo caritatem illam mutua, quae ante omnia ab omnibus est habenda, praedicationibus nostris aliorum cordibus inseremus si lesa uel deuia reperiat in nobis? Quo stabimus contra tot persecutiones imminentes si inter nos perturbatione aliqua diuidamur?

O quantum exemplum mutuae caritatis & pacis requirunt à nobis patres nostri B. Franciscus & B. Dominicus, caeterique fratres nostri primitiui qui sic in uita sua se tenerè dilexerunt & tanta sinceræ caritatis indicia ostenderunt, videndo se sicut Angeli Dei, suspiciendo se in uicem sicut Christum, honore inuicem praerueniendo, in profectu mutuo congaudento, alit se praerogatiis extollendo, utilitates mutuas promouendo, fideliter à scandalis & turbationibus alterutris cauendo cum summa diligentia. Et (quod antiquus uidit & inuidit hostis) quanta efficacia, populi, quanta uilitas nostra, quanta materia, glorificandi Deum, ex supradictae caritatis glutino sequebatur. Vidit haec proculdubio & inuidit leo iratus, & conatur caritate antiqum suis machinationibus perturbare. Cauete benedicti domini, cauete ne quando gloriatur, & dicat, Praeualui aduersus eos, quia recedentes à patrum uestigij iam secum assuetam non ambulant caritate. Inueniat

A.C. 1300.

Deut. 17.

Ioan. 3.

1. pet. 4.

A. C. 1300. nos ille neque viros virtutum sibi viriliter refi- stentes, in defendendo præciosissimam substā- tiam prædictæ caritatis, relictam à patribus, & omni custodia obseruandam. Quod ut fiat implorandum est adiutorium altissimi, quod nunquam nos deseret contra hostem, & cauendum ab omnib. diligēter, quæ turbare possent illam, quam adinuicem habemus caritatem.

Proinde cauendum est, ne vestrum aliqui propriam adeo sequantur commoditatem, quæ cum graui turbatione aliorum loca nimis notabiliter eis vicina recipiant, sed potius secundum legem amicitie damnum proprium propter amicum diligant in hoc casu. Et rursus cauendum, ne propter iniquitatem aliquorum alij sic se abominentur, quod hostilitas inter nos, non fraternitas videatur. Cauendum iterum, ne conceptum transeundi ad alterum nostrorum ordinum propositum, quem aliquis inuenerit in aliquo debilitate vel extinguat zelo ipsum attrahendi ad suum ordinem, sed potius inceptum propositum foueat, & confirmet. Item ne familiares, & benefactores alterius ordinis, aliquis à sua deuotione audeat auertere, & ad ordinem suum conuertere, vt ad alterum ordinem deriuetur fructus deuotionis huiusmodi, qui alij proueniret. Item ne loca, quæ aliqui pro domibus construendis accipere proponunt, præsentientes hoc alij cautè subripiant, alios excludendo. Item ne elemosynas, quas deuotio fidelium aliquibus facere proponit, alij impediunt, vt ipsi habeant, sed potius cum intersunt testamentis, aut aliis negotiis, bona fide sint memores aliorum pias subuentiones aliis fieri procurando. Item ne alij sermones impediunt aliorum, vel auditores subtrahant, aut ipsos sermones sibi subripiant alteratum. Quæ enim esset caritas, subtrahere personas, subtrahere animos, subtrahere loca, subtrahere sermonem, cum secundum caritatis regulam, non quæ sunt nostra, sed quæ sunt alterius suadente apostolo querere debeamus.

Cor. 10. Cauendum etiam ne quis vestrum sic sanctos suos, sic statum suum imprudenter extollat, quod in aliorum depressionem laus talis fieri videatur. Item ne quis obloquatur de aliis, non solū in publico coram multis, sed nec elanculo coram extraneis, nec inter fratres proprios in secreto. Item ne si finistram aliquid alij sciuerint alij denudent, vbi nulla est utilitas, nec fructus, sed potius sic culpabiles caritatiue corripiant, vel ostendant correctoribus eorundem. Quis enim nesciat, quantum per huiusmodi depressiones, oblocutiones, criminationes, lædatur caritas, immo procul pellatur ab omni genere amicorum?

Cauendum insuper, ne quis mala sibi relata de aliis facta vel dicta, vel iniuriam aliorum leuiter credat, vel huiusmodi inter fratres suos referat, & referendo aggrauet, corda fratrum concitet, & sic in eis caritatem concutiat, in quibus potius fuerat confirmanda. Cauendum præterea, ne vestrum aliqui, si læsi fortasse fuerint interdum ab aliis minus iuste, patientiæ, quæ de caritate producit, oblitæ, sic suam ostendant impatientiam, quod propter vnius vel paucorum stultitiam, contra alterius ordinis, siue aliorum fratrum innocentiam moueatur. Illud autem omnino cauendum ne fratres qui

A. S. 1300. in se abhorrent hæc & similia, in aliis distu- lent, sed potius si tale quid viderint in aliquo zelo sancto succenssi statim fraterna correctio- ne vtantur, vel per illos, quorum interest, corripi faciant huiusmodi delinquentes. Illos aut qui curam habent aliorum super omnes re- prehensibiles iudicamus, si in prædicta correctio- ne fuerint negligentes.

Obsecramus igitur fraternitatem vestram per caritatem, quæ Deus est, vt ab huiusmodi & similibus offendiculis sollicitè præuocetis scemini diligēter quæcunque valere possunt, ad pacem nostram, & mutuam in domino caritatem, & indissolubilem vnitatem, scientes, quod vterque nostrum pleno corde vult, & desiderat plenè hæc à suis subditis obseruari fideliter, & transgressores tãquam inimicos vnitatis & pacis à suis correctoribus corrigi diligenter & dignè secundum suorum exigentiam merito- rum. Et proponimus contra correctionem huiusmodi opportuno tempore non inueniri desides vel remissi, sed inuigilare cum zelo nõ modico & seruore. Hæc autem vobis scriptimus: vt ex hortationis paternæ debitum quod core non possumus, saltem scripto vobis omni- bus redderemus, & incitarem corda vestra de quorum bona voluntate plenam habemus fiduciã, ad id, quod ordinibus nobis commissis perutile reputauimus super materiam supradictam, & in extremi iudicij examine cum de vobis nos oportebit reddere rationem, nostras possimus animas liberare. Ne autem per ignorantiam, & obliuionem circa supradicta frater aliquis de prouincia possit se aliquatenus excu- sare, ego frater Humbertus magister ordinis prædicatorum iniungo vobis priori prouinciali eiusdem prouinciæ, quatenus circa ista de cõfirmanda caritate inter vos & carissimos fratres minores literas has, vel conscripti sub sigillo nostro faciatis legi per omnes domos prouinciæ vobis committat, & exclusis nouitiis, & fratribus illiteratis exponi vulgariter, & in domib. singulis adhorum habendam me- moriã retineri. Sciat autem, quod per singulas prouincias ordinis nostri, similes literas destinaui. Sed & venerabilis pater minister genera- lis minorum idem fieri per prouincias sui ordi- nis ordinauit.

De B. Catharina de Senis, de tertio ordi- ne prædicatorum.

CAP. XIII.

SCRIPITVM est, quia spiritu ponderator est dñs, cui soli, sicut cogni- tus est numerus electorum in superna felicitate locandus: ita & ei soli in- notescunt gradus meritorum, & præmiorum omnium sanctorum, & quibus voluerit reuelare. Quantum autem nobis (qui tenebris inuoluimur) permittitur iudicare de sanctis, per coniecturas & præsumptiones ex gestis eorum arbitror ambigere neminem, plurimos beatos vtriusque sexus non canonizatos ab ecclesia, immo nec nominatos, non fuisse minoris meriti, & inferioris gloriæ multis catalogo sanctorum adscriptis. Nõ enim canonizatio adicit ad meritum, vel præmium essentiale beatorum nec decernit sanctitatis gratiam, sed veneratio

A. C. 1300. nem temporalè & gloriã, vt post ipsam possit solemniter officium celebrari & festuari, quod alios fieri non dicitur.

Et inter hos existimo esse beatam Cathari- nam de Senis sororem de penitentia, seu de de tertio ordine beati Dominici, quæ obiit anno domini 1300. Romæ: quæ quantum meriti fuerit in conspectu Dei, opera eius testimo- nium perhibent veritati, quæ talia & tanta fuerunt, vt possent lectorem in habitationem inducere, nisi illi qui viderunt & testificati sunt, tantæ autoritatis ex scientia, prudentia, & probitate vitæ totum fuissent, quod de veritate eorum debeat nullus dubitare. Scripsit autem legendam eius, seu historiam frater Edmundus de Capa generalis ordinis prædicatorum & magister in Theologia, qui oraliter ex illis vidit, quæ a fide dignis audivit. Et quæ multum veneranda, & in parte imitanda sunt, idcirco vitum est mihi abbrevianda legen- dam esse, quæ proluxa est, aliqua hic infer- ram.

Hæc virgo mirabilis, de ciuitate Senensi prouinciæ Tusciæ ex pueribus honestis & deuotis, patre Iacobo pannorum tinctorum, & Lapa matre originem traxit. Mater ipsa plures filios ex viro concepit, & inter alios vno conceptum duas filias peperit, Catharinam & Ioannam. Et sacramentum baptismi eis collato, Ioanna quam cõfessam eam innocentia baptisimali voluit ad celum Catharinam verò superstitem proprio lacte mater nutriuit. Et cum post ablationem infantula iam ambulare inciperet, iam geata cepit esse cunctis videntibus, & tam prudentia verba proferte in ea infantili ætate, quod vix mater eam poterat in domo retinere. Rapientes enim eam vicini & cognati ad domos proprias ipsam ducebant, vt auident verba ex ore eius, admirantes & lætantes super prudentia & responsis eius. Et cum ad quinquennium peruenisset, edocta saluationem angelicam ex se ipsa non ab alio, nisi à Deo admonita, ascendendo [& descendendo gradus eam identidem repete- bat. Agens autem] ætatis suæ annum sextum, cum missa fuisset cum germano suo puero à matre, ad visitandam germanam eorum, cui- dam iuueni coniugio copulatam, accidit, vt reuertens ad domum matris in via habuerit visionem mirabilem. Vidit enim super eccle- siam feretrum prædicatorum urbis Senensis quendam thalamum ornatum regaliter, in quo saluator noster dominus Iesus Christus in throno imperiali sedebat, pontificalibus vestibus indatus, habens in capite coronam, seu mitram papalem. Erantque cum eo prin- ceptus apostolorum Petrus, ac etiam Paulus apostolus, & Ioannes euangelista. Quod cum illa stupens inueneret, fixit pedem, & irreuerberatis oculis saluatorem aspiciat suum, & e contrario saluator in eam oculos suos cle- menter figebat, vt eam traheret ad amorem suum, subidensque extant dextera manu super ipsam benedictionem fundebat signo crucis expresso more episcoporum. Cuius muneris fuit adeo efficax gratia, quod mox mente raptam, & in eum transformata, quasi sui oblita manebat in via, Germanus autem eius, qui aliquan-

rum præcesserat, credens eam sequi ipsum cum non videretur ipsam, retro respiciens re- uersus est ad locum, vbi illa se firmarat, vo- cans & trahens eam secum nil de visione ad- uertens, sicque disparuit visio.

Ex illa hora cepit paruula moribus canes- cere ac sensu mirabili clarescere, vt non iam puerilis ætatis, sed senilis maturitatis actus eius viderentur existere, & in tempore illo vi- tam & mores sanctorum Aegyptiorum, necnõ & gesta quorundam sanctorum, vt præcipuè beati Dominici, nullo tradente hominum, nullaque lectione præcedente didicit infusione sola spi- ritus almi. Tantusque ardor mentem eius ac- cederat imitandi vitam sanctorum, quod nil aliud poterat cogitare. Vnde & laubula quære- ba, & secretè corpusculum suum chordula fla- geliabat, orationibus & meditationibus, iocis puerilibus relicto, assiduè intendens. Taciturna facis cibum etiã minus solito capiens, puel- las, quæ ad eam ex affectione conueniebant ad orationem & disciplinam exhortabatur.

Et vna dierum domum cum vno pane egres- sa, extra ciuitatè profecta, non multum à lon- gè cauernam inueniens, quasi eremum elegisset, orationi se dedit vsque ad horam nonam. Sed eam spiritus edocuit non Deo placere illum statum eam assumere, quam obrem do- mum reuersa est.

In septennio autem constituta votum vouit domino, & matri eius virgini perpetuæ virginitatis, quod vt efficacius adimpleret, decruit à carnibus abstinere, clam tamen quantum poterat, ne deprehenderetur. Vnde & sibi obla- tas à suis vel germano suo simul comedenti, vel discipulis occultè iaciebat.

Quidam autem zelus animarum, cordi eius infusus commouebat eam, omnium affectans salutem, & sanctos illos, qui multum labora- rant pro animarum salute, intimè diligens, & venerans. Vnde & beatum dominicum intel- ligens ordinem suum prædicatorum ad hoc instituisse, singularem deuotionem ad eum ha- bebat, ad eo quod quando fratres prædicato- res vidisset ambulantes per viam, post transi- tum eorum tertiam osculabatur, vbi pedes pos- fuerant. Sed & desiderium intensum intrauit in cor eius, assumpto habitu masculo, sexu fæ- minico occultato, proficisci ad partes remotas, vt ignota traderetur habitus fratrum, vt salu- tem animarum valeret efficacius procurare, mente reuoluens hoc Euphrosynam & Eugeni- am egisse. Sed diuinitus edocta, propositum illud in melius commutauit. Hæc omnia ipsa secreto confessoribus reuelauit.

A propinquis admonita cul- tui corporis indulget. cap. 6.

§. I.

DE vexationibus, & persuasionibus, quas habuit à suis, vt virum acciperet. Interea cum Catharina annum duodecimum attigisset, clausa domi manens ex more patris, cepe- runt

A. C. 1300.

Cana eiu- dem virgi- nis infan- tia.

Solitaria vitam age- re puella desiderat. cap. 3.

Pro. 14.

218

A. C.
1360.

runt parentes & fratres eius tractare de coniugio eius, nescientes sanctum propositum eius. Et Mater quidem carnis suae eam instruebat ad corporis cultum, faciem frequenter lavare, crines componere, vestes ornare, ut pulchrior apparet citius in coniugem peteretur.

Et cum illa omnino recufaret, submiserunt germanam eius iam nuptui traditam, nomine Bonaenturam, valde ab ea dilectam, ut ipsa mundanum ornatum ei persuaderet. Cuius per suasionibus delecta ex affectione multa ad eam, cepit aliquantulum ornatui corporis vacare, B propositum tamen firmum tenens inuiolabilis virginitatis, nec ex hoc quarens placere viris, vel trahere ad coniugium eius, nec in faciem alicuius aspiciens, sed solum, ut germanae precibus acquiescens, eam non contristaret.

Qua lenitate, si culpa fuit, lenissima tamen ad se reuersa multis lachrymis teritur & tantis cum singultibus & lachrymis confessa est, ut videri posset grauissimo se scelere obtrixisse proclamans se inferno dignissimam: Per spicuum tamen erat non tantum confessoribus, sed omnibus, qui domesticum cum ea conuersabatur, quae rarissime, vel nunquam offendeat in verbo, sed tempus suum totaliter occupabat in oratione contemplatione, vel proximum aedificatione. Somnum in die naturali vix ad quartam partem sibi concedens, cibi duntaxat suo modo sumebat: ad quem accedebat non, ut corpus delectaret, sed ut ipsum cruciaret. Ipsius tamen virginis praefata germana Bonaentura non impunita euasit ex inductione Catharinae ad illum ornatum: nam praegnans eodem anno in partu migravit a saeculo. Pro cuius anima orans Catharina postea exaudita fuit, & de peninis purgatorij liberam in caelum conscendere fecit.

Ex consideratione transitus eius attendens mundi vanitatem, magis fixa in Christi amore beatam Mariam aduocatam assumpsit, ut eius interuentu veniam mereretur accipere illius ornatus, quae leuissima potest culpa existimari, qua in oratione perseverans audire meruit: Dimissa sunt tibi peccata tua. Et postmodum per sponsum suum dominum Iesum, & genitricem eius assignata est Catharinae beata Maria Magdalena in Magistram & matrem. Et cum animaduertent parentes puellam indies magis, quae mundi sunt contemnere, ceperunt ex aduerso ipsi fortius instare ad ligandum eam vinculo coniugali. Ad quod efficiendum quendam fratrem ordinis Praedicatorum eis amicissimum submiserunt ad idem ei persuadendum. Quod cum ille leuiter pertransiret, inueniens firmum eius propositum, ei suavit, ex quo in proposito virginitatis fixa erat, capillos sibi captis abscindere, ut efficacius animi eius consanguinei intelligerent. Nec ista surda aure audiuit, sed reuersa domum illud impleuit. Hoc cum pater & mater & germani cognouissent, clamantes contra eam multa conuitia intulerunt dicentes. Vilissima femina credis per haec facere contra voluntatem nostram? Non sic tibi contingeret, velis nolis oportebit te subire coniugium. Abstuleruntque et omnem locum

Luc. 7.

secretum ad orandum, exponentes eam ad omnia exercitia domus tanquam ancillam, & seruam coquinariam. At illa omnia parientissimè ferebat. Et inuentum sibi sponsum & oblatum nec sibi nominari passa est. Fecit autem in mente sua cubiculum suum, in quo clauso ostio se suum in abscondito oraret patrem, qui in caelis est, in cunctis exercitiis suis manualibus. Formauit autem sibi imaginationem in corde quae pater suus carnalis esset loco patris caelestis Iesu Christi, & mater vices teneret virginis Mariae, & germani locum apostolorum tenerent. Ex hac meditatione illis diligentissimè, seruiebat, ut Christo, virgini Mariae, & Apostolis.

Ex cum in quandam cameram, ut illa orabat, pater intrasset causa alicuius rei ibi inquit edae, vidit columbam albiissimam super caput ipsius orantis: ex qua factis miratus est. In qua spiritus sanctus signatus est super eam propter suam puritatem descendisse. Exinde desiderium in corde eius ardebat habitum alicuius religionis sumendi, & praecipue ordinis sancti Dominici. Vnde facta est manus domini super eam ut videret in imaginaria visione in somno multos sanctos patres fundatores diuersarum religionum, & inter eos, beatum Dominicum cum lilio in manu, ut pingitur. Et cum omnes illi sancti eam monerent, ut aliquam ex illis religionem assumeret ut gratiorem domino redderet famulatum, illa versus beatum Dominicum suos direxit gressus, & beatus Dominicus ei occurtebat, & in altera manu habitum habebat terrij ordinis, seu qui de penitentia dicitur, Cui cum appropinquaret talibus verbis est eam consolatus. Forti esto animo filia dilectissima, nec verearis quodcumque impedimentum, quia certissime isto habitu, sicut de sideras, indueris. Quod illa percipiens, non minimam concepit laetitiam, cum lachrymis gratias altissimo agens, & Dei athletea Dominico.

Propinquis propositum suum manifestat. ibid.

§. II.

HAc igitur visione confirmata adeo firmus mens virginis, ut eadem die cum omni audacia conuocatis parentibus & germanis quod illuc usque occultauerat, propositum, immo & votum virginitatis, se emisisset eis expressit, citiusque posse saxa moliri, quam ipsam ab hac intentione, euelli, sponsumque accepisset talè, potentem, ac diuitem, quod in nullo sibi deficiet ex opportunis, ut pote dominum Iesum Christum regem regum, dominum dominantium. His auditis, prorupere in lachrymas cuncti, suspiria & singultus, ut vix ei valeret dare responsum.

Demum pater, qui multum eam diligebat, mente reuoluens plura, quae iam viderat in ea magnae sanctitatis praesagia, inquit ad eam, Absit a nobis praedilectissima filia, quod diuinae voluntati (a qua videmus tuum deriuare pro-

A. C.
1360.

propositum) nos velimus opponere. Age ut libet, & prout vinctio docet, nec in aliquo ab operibus tuis te retracturi sumus, aut futuri molesti.

Cepit autem aures diuinae pietatis pulsare ut habitum tertium beati Dominici, diu optatum mereretur accipere, qui per beatum Dominicum sibi fuerat repromissus, & parentes sollicitabat, ut hoc ipsum postularent a fratribus. Mater verò, quae carnaliter multum eam diligebat, et illud non denegaret expressè, tamè occasione differendi varias allegabat. Qua etià de causa proposuit balnea adire, ipsamque secum adducere. Quod & factum est, sed non ad delicias, aut subleuationem dolorum, sed ad cruciatum corpusculi sui vsa est eis. Simulans enim se velle balneare perfectius, ad canale conductus, vnde aquae sulphureae procedebant, & feruentes aquas super nudam carnem sufferens diu, fortius corpusculum affligebat, quam si caetera ferrea verberasset. Cumque postea interrogata fuisset, quomodo tantos potuisset sustinere calores absque mortis periculo, respondit quod absente matre intrabat, & cogitans assidue de poenis inferni, & purgatorij, quas sibi videbatur meruisse, rogabat Deum, ut istas poenas in purgatorias commutaret, & ex confidentia huius gratiae percipiendae dulce fieret, quod patiebatur. Et quamuis dolores sentiret, non tamen a tanto calore laedebatur.

Reuersa domum mater cum filia Catharina frequenter increpabat ipsam filiam de nimia sua austeritate vitae, quod tamen illa surda aure audiebat, nil diminuens de caetero rigore abstinentiae. Contigit autem ipsam grauiter infirmari, eo languore, qui Variolae dicitur, per ris factis communis. Febris quoque non medio cras eam arripuit, quae tamen matrem opportunè, importunè, obsecrabat, ut cum sororibus de tertio ordine beati Dominici tractaret, ut ei habitum illum tertium tradere dignarentur, & in earum consortium reciperent: adiciens si hoc minimè exequeretur, cito ipsam de hac vita migraturam. Hoc cum mater nimis timeret, eam tenerrimè diligens, tantum inlicitum apud fratres ordinis Praedicatorum & sorores illius collegij Senensis, quod eam ad suam congregationem admiserunt. Et recepto habitu non multo post plenè conualuit: Deo gratias agens magnificas.

Vbi notandum, quod talis modus viuendi cum tali habitu institutus fuit a beato Dominico. Cum enim patres Tolosanae & Longobardiae plenè essent haereticis, qui moliebantur auferre ab ecclesia omnem temporalitatem, inter alios errores, beatus pater Dominicus in defesse praedicans contra illos dicitur conuertisse ex illis centum millia, & in adiutoriū sumpsit quosdam deuotas personas zelantes pro fide, quae corporaliter illos haereticos gladio materiali expugnarent, quos ipse gladio verbi Dei amputare non possit, quibus & tradidit certum modum viuendi spirituales ultra communem modum laicalem, & circa statum completae religionis, & dicebantur tunc fratres de militia beati Dominici. Exirpatis demum haereticis in partibus illis, cum non oporteret iam

plius gladio pugnare, remanserunt in illo modo partim religioso cum vxoribus suis: quae mortuis viris continenter debebant, & abjuriusque sexus viduae, & virgines, & coniugati illis adhuc serunt, vocati postea fratres, seu sorores de penitentia beati Dominici, quarum regulam approbavit Innocentius papa 6. & Ioannes. 22. declarauit illos & illas non esse intelligendas de numero eorum, qui dicuntur in cle. Ad nostrum. de haere. Beguardi & Beguinæ, & Honorius concessit, quod tempore interdicti possunt interesse diuinis officiis in ecclesiis Praedicatorum. Hunc igitur statum & habitum virgo assumpsit.

De mira austeritate & abstinentia vitae eius.

§. III.

POST habitum assumptione, licet & prius pro posse se abstineret a carnium esu, caeterum tamen ne sui aduerterent, omnino a se illas totaliter abdicauit, adeo ut odorem etiam illarum ferre non posset absque corporis passio. Vinum ita lymphare cepit, quod sapore si mul cum odore perdito colorem tantum retineret rubedinis. Decimoquinto autem aetatis suae anno vinum ex toto dimisit, & potu aquae frigidae ex toto utebatur tantum. Coctum quoque quodcumque a se auferbat paulatim, praeter panem. Et intra breue tempus ad esum panis, & crudarum herbarum seipsam coercendo restrinxit. Circa vigesimum annum aetatis suae etià se panis vsu priuauit, solum crudarum herbarum sibi vsu relicto. Postremo non ex vsu nec ex natura, sed ex diuino miraculo ad tam altum statum deducta est, quod licet corpusculum illud pluribus infirmitatibus subiaceret, laboresque aliis importabiles sustineret, consumptio tamen humidi radicalis non habebat locum in ea, nec stomachus faciebat, aut facere poterat officium digerendi, nec vires corporae, propter priuationem cibi & potus debilitatae, ita ut vita eius quasi rota esset miraculū. Minimè autem quacumque industria naturali, exercitio, seu vsu ad hunc statum deuenire potuisset: sed nec talia ad consequentiam seu imitationem deduci oportet a quoquam nisi cui concesserit plenitudo Spiritus. Priuilegia enim paucorum communè legè facere non possunt.

Si de lecto quaeritur: in quo membra fatigata quiescerent, audi nobilem & delicatam thalamum virginis. De ligneis tabulis sibi fieri fecerat stratum, in quo sedens meditabatur, vel stabat in oratione prostrata, & tempore suo nullis detractis vestibus corpusculum dormiens reclinabat, vestibus laneis utebatur intus & extra. Quamdam catenam ferream suam latera sine medio circumdantem, seu cingentem tenebat tam fortiter, quod ferè intrinsecam carni cutem reddiderat. Vigiliis noctes extendebat vsque ad horam matutinalem. Postmodum verò sic paulatim datum est sibi vincere somnum, quod infra duos dies dormiebat dimidiam

A. C.
1360.

A. C. 1363.

Vir corp suū casti- gabat. ibi. c. 12.

Iob. 3.

diuidiam horam, nec huic etiam somno con-
fentiēbat, nisi quando ad hoc corporis languo-
res cogebant. Reuelauit ipsa quandoque, quōd
nullum tantum refrigerium habebat in hac vi-
ta, quantum cum intelligentibus loqui, vel cō-
ferre de Deo. Centum diebus & noctibus ferē
iter ille absque cibo, & potu, & somno, si ha-
buisset intelligentes, & conferentes cum ea ad
loquendum de Deo, nec unquam lassabatur
semperque recentior & hilarior reddebatur.

Præterea volens imitari patrem beatum Do-
minicū, tres sibi quotidie de vna catena ferrea
disciplinas inferebat. Vnam pro se, aliam pro
defunctis, tertiam pro iis, qui versabantur in
mundo. Sed postea infirmitatibus aggravata
hoc continuare non potuit, pro qualibet au-
tem disciplina vnam horam cum diuidia oc-
cupabat, & raro desiciebat, quin sanguinis gut-
tæ ex scapulis vsque ad pedes defluerent. Mul-
tos legitimos patres in vtroque testamento mi-
ras abinentias fecisse, sed paucissimos huius
similes. Cum autem Catharina ita se dire
disciplinabat, perpendens mater præ nimia com-
passione clamabat cum gemitu. Filia, filia ego
te mortuam video, tu te ipsam occidis. Nec ta-
men ab huiusmodi cessabat, vt se Deo hostiam
offerret in odorem suauitatis. Si quando mater
eam secum ad dormiendum duceret, vt magis
quiescere posset, surgebat illa clam matre dor-
miente, & orationi incumbere, ligna etiam
dura sub lintheaminibus clam in loco suo po-
nebat, vt molliorem declinaret.

Licet autem ipse modus viuendi, tertio or-
dini traditus, ab ea assumptus non adstringat
ad pauperatē & obedientiam totaliter, qua
lis est religiosorū, tamē Catharina ad ea supere
rogabat, ita obedientiam perfectam amplectēs
quōd non solum magistro sororum, & priorif-
sæ talis collegij, sed confessori suo simpliciter
in omnibus obediret, etiam in iis, quæ sibi ar-
dua erant. Paupertatem diligens in domo pa-
rentum posita, qui rebus abundabant, nihil
per se, vel pro se accipiebat, nisi quod pauper-
ibus largiebatur, super quo largam licentiam
habebat. Intantum autem erat paupertatis a-
mica, vt non posset quiescere mens eius, cum
domum parentum cerneret temporalibus abū-
dare, mente illud reuoluens. Væ vobis diuiti-
bus, qui hic habetis consolationē vestram, &
quod dictum fuit diuiti epuloni. Fili recordare
quia accepisti bona in vita tua, nunc autē cru-
ciaris. Vnde & attente dominum præcabatur
vt ad paupertatem dominus suos parentes re-
duceret, vt diuites magis in regno fierēt, quod
& secutum est. Nam domino disponentē, mul-
ta infortunia sustinentes ad infimam pauper-
tatem deducti sunt.

Silentium autem, quōd gratiam parturit,
vt Zacharias mutus Ioannem, cum magna cus-
todia seruauit, et si regula non mandaret. Cū
esset adolescentior per triennium continuum
ita seruauit silentium, vt ne vnum quidem ver-
bum egredere de ore eius, nisi confiteretur
confessori peccata sua. In cellula, in domo sua
clausa morabatur, nec egrediebatur, nisi cū in
ecclesiā proficisceretur. Nam cibus in cella sua
quia tenuis facile ei ministrabatur, in vsu eius
seruans quod Iob inquit: Antequā comedam

A suspiro, & tanquam inundantis aquæ sic rugi-
tus meus, scilicet lachrymarum. Multoties sū-
pra communionē per plures dies manebat sine
cibo & potu, suauitate sacramenti refecta.
Verū multi multa de ea loquebantur, & aliqui
quōd deceptio erat diaboli tanta abstinētia
vt dæmum induceret eā ad ali-quod præcipitiū.
Alij, q̄ non erat illud secūdū doctrinā sancto-
rum, facere tantam singularitatem, vnde cla-
tio posset insurgere. Alij quōd fictio & fallacia
erat ad ostendendam sanctitatem, sed in occulto
comedeat, & bibeat. Propter quod confesso-
res ei mandauerunt, vt omni die cibum sume-
ret in aliqua quantitate, quibus ipsa, vt obediē-
tiæ filia parebat, & cum sui magno cruciatu.
Nam stomachus eius ita erat laceratus, vt il-
lud parum, quod sumebat, retinere nō posset,
sed missa festuca in guttur, quia nimis torque-
batur, euomebat assumptum. Vigiliis eius, ora-
tiones, meditationes, & lachrymas, quis suffi-
ciat enarrare?

C Reuelationes & apparitiones eidem fa-
ctæ. lib. 1. c. 16.

§. III.

Q V I A igitur audiuit filia, & sponsa domi-
ni vocem Dei, inclinans aurem suam ad
obediendum in cunctis, obliuiscens quoque
populum suum, possessiones, & domum patris
sui, non solum propinquos carnis, sed etiam
propriam voluntatem, concupiuit rex æter-
nus decorem suum allectus feruore eius. Cœ-
pitque ei apparere sponsum suum dominus Ie-
sus Christus, de omnibus, quæ vtilia forent a-
nimæ suæ plenè eam informans. Et refert ipse
magister Raimundus compilator legendus eius
quōd ex secreto cōfessionis habuit, nihil quod
pertineat ad viam salutis, eam habuisse ab ho-
mine, sed per reuelationem Iesu Christi per oc-
cultam inspirationem, & aliquando per clarā
apparitionem loquentis sibi, sicut homo lo-
quitur homini, & visio erat aliquando imagi-
naria, aliquando etiam corporalis sensibus ex-
terioribus ostensa. Cum autem initio formida-
ret, ne ei diabolus talibus visionibus illuderet,
sciens illud Apostoli, ipse Sathanas. Iese trasī
gurat in angelum lucis. Hunc timorē ipse spō-
sus dominus Iesus in ea commendauit, dicens
viatorem semper oportere in timore ambula-
re. Docens eam per hoc signum discerni posse
inter apparitionem Angeli lucis, & Angeli Sa-
thanæ inter cætera. Nam apparitio vel reuela-
tio Angeli lucis, non solum primo timorem
inducit, sed in securitatem, & lætitiā, termi-
natur. At e contrario apparitio Sathanæ sub spe-
cie lucis lætitiā & securitatem primo causat
& in mœrorem finit. Transfigurationem vtriq̄
Sathanæ in Angelum lucis sequitur superbia,
& elatio mentis, & præsumptio sui. Et quia ip-
sa semper humilior, & feruentior reddebatur
ex huiusmodi apparitionibus, hinc cœperunt vi-
siones cœli, & reuelationes in ea multiplicari
vt quemadmodum loquitur quis familiariter
& frequenter cū amico, suo, ita ista virgo cum
sponso suo domino Iesu Christo. Vtrum autē
ille esset Angelus in persona Christi, sicut quā-
do Moyli

A. C. 1366.

Iob. 31.

psal. 44.

2. Cor. 11.

A. C. 1360.

do Moyli, loquebatur in persona Dei dicens, A
Ego sum dominus leges meas custodite, an ip-
se personaliter Iesus Christus, qui est in dexte-
ra Dei, determinatum non reperio. Cūq; ip-
se, qui historiam hanc texuit in principio allo-
cutionis & familiaritatis cum ea hæsitarēt, an
magnalia quæ loquebantur, & de ea dicebātur,
forent ex illusione diabolica, per duo, quæ asse-
rit in se expertum, declarat in veritate nō ficta
ea gesta per ipsā à domino fieri. Et primū fuit,
quia postulans sibi per preces eius dari inti-
mam contritionem, & fontem lachrymarum
pro defectibus suis, illa promittente, visitatus
ab ea ex imperato in tantam compunctionem
deuenit, annos suos recogitans in amaritudine
animæ suæ peccatorum suorum, vt dirumpi vi-
derentur cataractæ, & appaterent fontes aqua-
rum, & sibi ipsi timeret, ne pectus, & cor dolo-
ribus & singultibus scinderetur. Et post lachry-
mationem & fletum Deus exultationē infudit.

Altera autem vice cum loqueretur cum eo
de magnis mysteriis sibi reuelatis, & minus fi-
deliter ea audiens, intuens in eam vidit faciem
eius transformatam in faciem viri barbari, qui
eum fixis oculis aspiciens, nimis teruit cum,
quæ facies oblonga erat ætatis mediæ, coloris
tristitæ, maiestatem quamdam præferens in
aspectu, vt dominum se ostendens, & cum ter-
ritus exclamaret. O Deus quis me respicit? Re-
spondit illa. Qui est, disparuitque facies illa, &
solum ipsius virginis vidit.

Narravit perfectæ virgo confessoribus suis,
q̄ in principio suarum visionum, cum domi-
nus apparere cœpit, orante ipsa vna dierum di-
xit ei dominus. Scis ne filia, quæ tu es, &
quis ego sum? Si hæc duo noueris, beata eris.
Tu enim es illa, quæ non es. Ego autem sum il-
le, qui sum. Si hanc notitiam habueris in ani-
ma tua, nunquam te decipere poterit inimicus
omnesque laqueos eius euades. Nunquam cō-
senties rei, quæ sit contra mandatum Dei, om-
nem gratiam & virtutem acquies.

O lector carissime, hic fige pedem, nec leui-
ter transeat thesaurum incomparabilem, in a-
gro absconditum. Considera primum, inquit
Raimundus illud dictū: Tu es, qui nō es, quod
vtrique ita est, cū de nihilo sit facta omnis crea-
tura, id est, non de aliquo præexistenti. Creare
enim est de nihilo aliquid facere, & ita ex te
nil es. Item ad nihil tendit creatura ex se, seu si
bi relicta, intantum q̄ si per instans creator à
conseruatione creaturæ cessaret, mox redigere-
tur in nihilum, secundum Greg. Et cum pecca-
tum facit, quod nihil dicitur secundum Aug.
quia non est aliqua creatura peccatum ipsum,
& qui frequenter peccat ad nihilum tendit, &
ex se præcisè nihil potest facere boni secun-
dum verbum Christi, immo nec cogitare se-
cundum apostolum. Et ideo, qui se existimat
aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit, sic pa-
ter quōd creatura ex se nihil est. Quod si quis
benè cognouerit & intellexerit, vnde elatio
mentem eius ascendet, qui nouit nihil esse sei-
psum.

Secundum particulam notabilem ipsius do-
ctrinæ omittere nefas est, scilicet: Ego sum qui
sum. Quæ propositio noua est pariter & anti-
qua, dicta Moyli, ac etiam à saluatore in euā-

gelio. Si enim (ait) non credideritis, quia ego
sum, moriemini in peccato vestro. Ille enim (vt
docet sancti) tantum proprie est, cui essentiali-
ter competit esse, nec differentia est inter esse
suum & essentiam suam, nec ab alio quàm a se,
id est, Deo prouenit esse suum, à quo procedit
omne aliud esse. Et (vt verbis vtatur apostoli)
non est in eo est, & non sicut in creaturis, id est,
mutatio. Creator ergo ipse à seipso, & non ab
alio, tantam in se habet infinitam essendi per-
fectionem. Et ex hac cognitione sui, & creato-
ris procedit omnis perfectio virtualis, & om-
nis bona ordinatio mentis. Quis vel amens ei,
à quo cuncta recognoscit se habere, non se spō-
te, & lætanter subiiciat? Quis tam gratum, &
copiosum benefactorem non ex toto diligit
corde? Quis ad tantum dilectorem, qui nullis
præcedentibus meritis nostris, immo nihil mo-
uente ipsum nisi sua bonitate, non inardescat
amore? Quis non cōcutatur timore, & tremore
ad tam potentem dominatorem?

Altera vice apprensus ei sponsum Iesus ait. Fi-
lia cogita de me, quod si facies, ego cogitabo
de te. Hoc videtur psalmista exponere, dū ait:
Iacta cogitatum tuum in domino, & ipse te e-
nutriet. ex hac doctrina solebat virgo hæc di-
cere aliis. Ex quo sumus dati Deo per sacram
baptisma, vel per sacram religionem clericalē
seu regularem, in nullo deberemus sollici-
ti esse de nobis: sed tantummodo sollicitari, &
cogitare qualiter ipsi domino, cui nos dedi-
mus, placeamus: & hoc non principaliter con-
sideratione præmij, ne videatur amor merce-
narius, sed consideratione vnionis, qua sibi
glutino amoris vnimur, & tanto amplius, quā-
to magis ei placeamus, quia & ipsum præmiū
est, principaliter propter aliud appetendum
nimirum quia perfecto modo vnit nos infini-
tè perfecto principio, vnde solebat dicere vir-
go ipsa, quando timebamus de aliquo pericu-
lo. Quid habetis facere vos de vobis? permissa
tis diuinam prouidentiam facere, dum magis
timetis, semper habet oculos super vos, inde-
finenterque prouidet saluti vestræ.

Tantā conceperat de sponso suo fiduciam
postquam audiuit. Et ego cogitabo de te, tam
altèque de diuina prouidentia sapiebat, quōd
satiari non poterat, die noctūque ad loquen-
dum de ea. Vnde in libro quem fecit, per lon-
gum tractum, & plura capitula differere de ea
non omittit. Nec tamen ex eo quod dictum
fuit isti, vel per psal. Iacta cogitatum tuum in
domino, tollitur, quin quis operetur, quo ad
potest secundum conditionem suam sibi con-
gruentiam non in ipsis operibus suis, sed in Deo
confidendo.

Aliud quoque sanctum documentum cupiē-
tibus in via Dei proficere frequenter replica-
bat, vt scilicet quis haberet sanctum odiū sui
scilicet patris sensituiæ. Quia. n. ex amore Dei
procedit odium culpæ, quæ contra dominum
committitur, videns anima fomitem, & originē
omnis culpæ in parte sensitua regnare, & ip-
sa radices misisse, magno sanctoquo odio a-
mouetur contra ipsam, conaturque totis viri-
bus occidere ipsam, id est, fomitem illum radi-
carum in ea quod fieri non potest absque ip-
sius se, suauitatis afflictione non parua, nec bre-

A. C. 1360.

A.C. 1360.

ui. Verum quia fieri nō potest quin remaneat semper aliqua radix saltem paruatum culpae iuxta id Ioan. Si dixerimus, quia peccatū non habemus, ipsi nos seducimus: ideo concipit quādam displicentiam contra ipsam & hoc est odium sanctum. De quo etiam dominus Ioan. 12. ait: Qui odit animam suam, id est, sensitiuam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam, scilicet animam intellectiuam, ut sit relatio simplex in ea. Et per hoc odium sanctum extinguitur amor sui, id est, proprius qui crescit vsque ad contemptum Dei, secundum August. causa & sentina omnium malorum: sicut e contrario amor Dei crescit vsq; ad contemptum sui, qui est hoc sanctum odiū.

De Victoria mirabili quā habuit in tentationib. præcipuè carnalium cogitationum.

§. V.

INSPIRAVIT igitur dominus mentem eius, ut à domino virtutum donum fortitudinis peteret, quod sine intermissione multis diebus fecit. At clementissimus inspirator, volens post diuinam orationem fieri exauditor tali prius informauit eam doctrina. Filia (inquit) si vis virtutem fortitudinis acquirere: oportet te me imitari. Ego enim licet potuissim virtute diuina potestates aëreas ad nihilare, nēdum superare, & aliam viam tenere, vincendi tamen per humanos actus meos volens exemplum dare non nisi per viam Crucis volui ipsas vincere, ut vos factitio sermone docerem. Quod si fortes vultis esse ad vincendū omnem potestatem hostilem crucem accipiatis pro refrigerio vestro, sicut & ego feci, qui secundum Apostolum meū Paulum proposito mihi gaudio sustinui Crucem confusione contempta. Oportet ergo passiones & afflictiones, non solum patienter portare, sed pro refrigerio amplectari, & optare. Et verè refrigeria sunt, quia quanto magis patimini pro me, tanto magis conformes mihi efficiamini. Et quanto magis mihi conformamini in passionibus, tanto magis secundum doctrinam Pauli Apostoli mei mihi in gratia, & gloria eritis consimiles.

Accipe igitur filia amara pro dulcibus, & dulcia pro amaris propter me nec quicquam dubites, quia contra omnia fortis eris. Quod illa non surda aure percipiens, extunc in mente sua fortiter fixit in tribulationibus delectari. Et prout mihi semel confessā est secretò, nulla res exterior eam tantum in hac vita refrigerabat, quantum tribulationes & passiones, sine quibus impatientissimè steterit in corpore, sed propter has sustinendas libenter portabat cælestis coronæ dilationē, quia sciebat, quod per illas continuè corona illi augebatur in cælis.

Postquam igitur dominus turrim fortissimā armauerat suis doctrinis, viam permissiuè aperuit hostibus, ut accendant ad eam, & probent si quomodo valeant eam expugnare, & eam vndique circumdate conantur. Primòque

inchoant à tentatione carnali, quam non tantum per cogitationes immittunt interius, non solum per illusiones & phantasias in somnis sed & per apertas visiones, quas assumptis corporibus aëris, eius oculis, & auribus ingerebant. Horror est prælia illa dicere, sed victoriā audire puris mentibus nimis delectabile. At illa contra seipsam, & contra carnem suam, & sanguinem insurgit, vehemētissimè catena ferrea carnem macerando, & sanguinem suum totaliter effundendo. Sed nec per hoc hostes ab inchoato bello desistunt, & quasi compatiētes & consulentes primo dicebant. Cur misera, tantum te affligis? Quid tibi, affert utilitatis tanta poenæ afflictio? Putas ne in his posse te perseverare? Nunquam poteris in his continua re, nisi velis teipsam occidere, & homicida esse corporis tui. Melius est tibi, ut hanc stoliditatem dimittas, antequam ex toto deficias, adhuc est tempus, ut possis gaudere in mundo. Lauebis es, & adhuc recuperabiles sunt tui corporis vires. Viuas, sicut cæteræ mulieres. Accipe virum, & procrea filios ad humani generis augmentum. Quod si desideras Deo placere nunquid non & sanctæ nuperunt Saram, Rebecca, Rachelem, & Susannam attende, & Annam. In hoc modo viuendi nunquam poteris perseverare.

Hæc & similia illis menti eius dicentibus sacra virgo semper orans, & Deo se commendans, ponebat custodiam ori suo, cum consisteret peccator, id est, diabolus aduersus eam. Dabatque secum conuersantibus hoc pro regula generalium tentationes insurgerent, nunquā poneremus nos ad disputandum cum inimico, quia hoc est, quod ipse querit, ut veniamus ad verba cum eo. Confidit enim de magna malitiae suæ subtilitate, quod scilicet suis sophisticis rationibus nos vincet. Vnde sicut casta mulier non debet loquenti ei, & adulterium incitanti in aliquo respondere, sed quantum potest se diuertere ab eo: sic anima, quæ casto amore Deo coniungitur, nunquam debet respondere inimico tentanti, sed ad sponsum suū per orationem recurrere.

Hoc aduertens inimicus, ad aliud genus peccatorum se conuertit. Effigiat siquidem imaginem mulierum, & virorum turpissimè se admittit commiscenciam, actusque scēdos & verba inhonestissima tam vilis eius, quam auditui obijcientium: sicque turmis tam abominabilibus circa eam discurrētib; yulatibus, & clamoribus eam ad turpia inuitabant. Et (quod magis horrebat) cogebatur etiam oculis clausis: & auribus intueri & audire. Addebatur quoque menti valdè afflictæ alia afflictio, quia sponsum, qui solebat eam sæpius visitare, & consolationes plurimas exhibere, videbatur à se elongatus. Vnde oriebatur menti eius non parua tristitia, ne forte Deus ab ea recessisset, nil tamen orationum & austeritatis solitæ præcedio omittebat, sed sibi ipsi respondebat. Nunquid tu vilissima creatura consolationibus ali quibus digna es? Non es memor iniquitatum tuarum? Quam teipsam facis? Nonne si tibi par citur æterna damnatio, satis est tibi? Nunquid propter has consolationes elegisti Deo seruire an vt in æternum in futurum eo fruaris? Et

A.C. 1360.

A.C. 1360.

his faculis humilitatis virgo confundebatur regem superbiam.

Cellula eius plena erat dæmonibus molestantibus eam. Et cum aliquali radio illustraretur, & recordaretur, quod donum fortitudinis petenti datum fuerat, exhilarata interius cepit cogitare, & propositum firmare omnes illas molestias lætante ferend, quousque Deo placeret. Vnus autem ex illis tentatoribus audacior, & perniciosior cæteris ait illi. Quid misera es facturam totam vitam tuam in hac miseria lux superne totam camerulam illustrans apparuit, ac in luce illa dominus Iesus Christus crucifixus, totaliter euenturus, vocauitque de Cruce virginem dicēs: Filia mea Catharina, vides quanta ego passus sum pro te, non tibi grauet sustinere pro me. At illa ait: Vbi domine misisti, dum cor meum tot turpitudinibus vexabatur? Cui dominus. Ego eram in corde tuo. Et illa: Salua semper tua veritate (ait) qualiter credere possum, quod tu habitares tunc in corde meo, quod nō nisi turpissimis & spurcissimis cogitationibus abundabat. Cui dominus. Causabantne cogitationes illæ in corde tuo lætitiā au tristitiam, delectationem au merorem? Tunc illa. Summam tristitiam, atque merorem, inquit. et dominus: Quis ergo faciebat, ut tristereris, & non delectareris in eis nisi ego qui latebam in medio cordis tui? Si enim ego non affuissem, cogitationes illæ penetrassent cor tuū, & spissiles delectata in eis, sed præsentia mea displicentiā earum causerat in corde tuo. et ex illa victoria habita de inimicis, cepit faciatissimus spōsus eius Iesus familiariter conuersari cum ea, adeo ut incredibile videatur.

A Christo comitantibus diuis aliquot visitatur. c. 22.

§. VI.

APPAREBAT ergo sibi frequentius dominus Iesus, & diutius solito cum ea manebat, ducebatque secum aliquando gloriofissimam genitricem suam, aliquando beatum Dominicum quandoque Mariam Magdalenam, vel Ioannem Euangelistam, vel Apostolum Paulum & alios, secumque confabulatur sicut amicus cum domestico suo, & frequenter simul dominus, & ipsa dicebant Psalmos ambulando per camerulam, sicut solent agere duo clerici, vel religiosi simul officium dicentes. et aduertendum, quod virgo ista literas quidē sciebat, sed eas homine viatore nullo docente, nec sciebat loqui latinum, sed sciebat legere literas & proferre. Narravit enim de semetipso, quod cum pro diuinis laudibus horis cano-

nicis de promediis, decreuisset addiscere literas, scripto sibi alphabeto per quamdam sociā docebatur, sed cum per plures hebdomadas laborasset, & nullatenus id posset addiscere, cogitauit magistrum adire cœlestem pro perditione temporis diuitanda, orat, ut si beneplacitum erat ei, hoc agere dignaretur, ipsam, scilicet docere, quod per semetipsam nequibat apprehendere, quæ surgens ab oratione ita diuinitus est edocta, quod omnem literam legere tam velociter & expeditè, sicut quisquam doctus legere posset, & tamen syllabicate in nullo sciebat, immo literas vix cognoscebat quod manifesti miraculi indicium erat. Vnde liberos cepit querere diuinum officium continentes & in ipsis legere quæ ibi sunt tradita.

Demum crescentre anima eius in contemplationis perfectione, cessauerunt paulatim orationes vocales, & tamen propter frequentissimum raptum mentis ad tantum deuenit quod vix poterat orationem Dominicam vocaliter semel proferre, quin anima eius ab exterioribus sensibus raperetur. Scriptit & vni semel quædam verba deuota non pauca ex diuino miraculo, cum nec antea nec postea aliud per seipsam scripsisset, utpote scribendi ignara, sed per manum alterius scripsit epistolas plurimas ad diuersas personas ea dictante, ac librum seu tractatum ex reuelationibus non breuem.

Crescente verò quotidie amplius in ea gratia conditoris, vna dieum Christus ei apparens visibiliter sibi eam desponsauit, adstantibus ibi gloriosissima eius genitrice Maria, & beatissimis Ioanne euangelista, Apostolo Paulo ac beato Dominico, & cum his Dauid propheta psalterium in manu gestante ac super laauissimè modulante. et tunc Dei genitrix Maria cepit manum extendere ad filium, postulans, ut ipsam Catharinam dignaretur sibi desponsare in fide. Quod annuens Dei filius vnigenitus, annulum protulit aureū, habentē in suo circulo quatuor margaritas ac adamāntū in summitate inclusū, quē annulari digito dextere virginis dextera sua imponens, ait. ecce desponsus te mihi creatoris & saluatori tuo in fide. Disparuit visio, remansitque annulus in digito, non quidem secundum visionem aliorum, sed tantum secundum virginis visionem.

Christus eam ad versandam cum hominibus inducit. l. 2. Vit. c. 1.

§. VII.

POST DESPONSATIONEM præfatam cepit dominus eam paulatim ad conuersationem humanam trahere: vnde & postquam sibi apparebat, ut ostendisset sibi quædam arcana, & cum ipsa horas & Psalmodium dixisset, subiungebat. Vadas, quia hora est iam prædij, & tui de domo iam volunt ad mensam intrare. Vadas, & sis cum eis, & postea reuertaris ad me. Quod illa audiens in singultuosos lacus prorumpēbat dicens. Vt quid dilectissime domine, me miseram repellis à te? Si maiestatem tuam in aliquo offendi, ecce corpusculū

Tertia pars hist. Ant. N. 2. 222222

meum paratum ad pœnam coram pedibus tuis ad quod te iurabo castigans. Non me hac tam dura pœna permittas affici, ut separer a te quatuorquunque. Quid mihi, & prandis eorum? Ego cibum habeo manducare, quem illi nesciunt. Ego (ut noth) omnem conuersationem hominum dimisi, ut te dominum possem inuenire. Nunc autem ex quo tua misericordia te inueni, hec indignissima, nunquid debeo ambagibus humanis immisceri, ut accrescant ignorantie meae? Cui dominus respondit. Si me, dulcissimi filia, sic decet te impere omnem iustitiam. Non intendo te a me separari, sed med ante caritate proximi te mihi iungi satago, ut sic duobus pedibus ambulans & duabus alis dilectionis Dei, & proxi. ni volans ad cœlum. Cui a pueritia tua proposueris te fugere in scalam, & in partibus reuotis habitum fratrum suscipere, ut possis animabus aliorum vilis esse, & habitum habere tertium beati Dominici, qui ordinem instituit ad salutem proximorum. At illa, Domine (inquit) in mea sed tua fiat voluntas, quia ego tenebra, & tu lux purissima. Sed obsecro, si non nimis praesumo, ediscas quomodo fieri istud, quod ego misella, & fragilis vilis esse valeam animabus, cui contradicat sexus docendi officio, nec congruit mulierem cum viris conuersari, & propter periculum, & propter scandalum male suspitionis.

Xuc. 1.

At ille. Non est impossibile apud Deum omnem verbum: mihi, qui quaecunque volui feci in cœlo, & in terra, facile est inuenire modum. Verum quia scio, quod non ex infidelitate, sed humilitate sic loqueris, scire te volo, quod isto in tempore tantum abundauit humana superbia, & potissimum eorum, qui sapientes se reputant: quod iustitia mea non potest eos amplius sustinere, quin iusto iudicio suo eos confundat. Dabo tamen eis primo ex misericordia mea confusionem vilis, & subrem si voluerint se recognoscendo humilitare, sicut feci Iudæis & gentibus, quando misit eis prophetas sapientia mea repletos. Dabo, inquit, feminas de sui natura fragiles, & ignorantes, sed virtute, & sapientia refectas, in confusionem remuneratis eorum. Quod si hanc medicinalem confusionem despiciant, eos, qui tali modo vitia hunc confundi, ad tot alias confusiones iusto iudicio, eos deducam, quod totus mundus contemner, & despiciet eos. Tu ergo absque cunctatione obedies, nec te ubicunque fueris derelinquam. Quibus auditis virgo inclinato capite cellam egreditur, accedit ad domesticos domus, & cum eis ad mensam accedit. Onerosa vitæque sibi erant cuncta, quæ videbat, & audiebat inter domesticos, tam patienter cuncta ferebat, nec tamen mente a colloquiis diuinis cessabat, & oratione & ad cellam reuertens spiritum suum Iesum inueniebat, quæ dulcius amplexabatur, reuerentius adorabat. Extunc vero cepit in ea oriri desiderium sacræ communionis sumendi, quod quamdiu vixit semper creuit, ut non tantum spiritus eius videretur cum sponso suo, sed & corpus eius (ut ira diximus) corpori eius sociaretur sacramentaliter.

De frequentatione eius in sumendo Eucharistiam, & miraculis circa istud.

§. VIII.

ERAT satis inter laicos vulgatum, quod Catharina ista quod die communicabat & ex sacramento absque alio cibo vitam transigebat. Sed quod pie dicebant, & suspicabantur, utique verum non erat. Nemo enim quotidie, sed frequenter sacramentum sumebat. De qua etiam frequentatione cum quidam facta: patet (magis Philistinorum, quam Christianorum) murmurarent, rationibus tamen reuincerebatur: cum primi christi: cœle quotidie communicarent etiam laici, ut patet in actibus Apostolorum, ubi dicitur quod quotidie frangebatur panem, & erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis: quod ab omnibus exponitur de Eucharistia. Et cum semel quidam argueret eam dicens: quod de tanta frequentatione communionis, cum Augustinus dicat. Quotidie Eucharistiam sumere, nec laudo, nec vitupero, singulis tantum Dominicis diebus communicandum hortor, de consuetudine, & quotidie. Respondit virgo sacra in presentia plurium. Ex quo Augustinus non me vituperat in dictis suis, quare vos, pater reuerentissime vituperatis? si quæ confusus tacuit.

Obtinuerat autem a Gregorio papa 11. ob eximiam sanctitatem suam, per speciale privilegium, quod posset ad placitum confessoris eligere, & mutare, celebrare facere in domo sua: vel in itinere in altari portatili, & communicari a quocunque ad placitum suum. Quod quidam agere solebant, ut iurauerant. Accedit autem una die circa hoc tale miraculum.

Cum apprehendisset eam infirmitas illiaca, sperans inde cito subleuari, ut ad Ecclesiam pergere posset summo mane per nuntium ipsi magistro Raimundo nondum generali ordini effecto, & Senis commoranti, confessorio suo significari fecit, quod tardaret missam suam, quia intendebat adesse, & communicare, sed cum nimis tardaret, & fratres plures murmurarent super hoc, quia hora transibat competens, misit ipsa ad dicendum, quod non expectaret amplius eam, sed celebraret. Qui ad altare accessit celebraturus. Et dum missam prosequeretur in quadam capella, ecce Catharina a doloribus subleuata ad Ecclesiam venit, ignorans ipso celebrante, & posuit se in oratione in ecclesia in loco multum distanti ab altari, ubi celebrabat. Peracta consecratione, cum iam peruenisset ad fractionem hostiæ, prima in duas partes, Deo dispensante preter intentionem eius, per tres partes facta est divisio: quarum una in magnitudine quasi unius fabæ aspectu eius subterfugit, in qua dubium non erat ubi esse species panis, & per consequens sacramentum, alii duabus in manibus eius remanentibus, completa fractione hostiæ, respicit de particula, nec in calice vidit tunc ante, vel post. Ne vero audientes arrederet, prosequitur, & sumpti utaque specie prospicit hinc inde de particula, & nihil reperit. Finita missa dimittit fratrem

YUUU

De dono prophetiæ, quo claruit.

§. IX.

ERAT in ista virgine spiritus propheticus tam perfecte, & frequenter, quod penè eam nihil poterat latere de pertinentibus ad eam, seu ad eos, qui conuersabanturcum ea, aut qui ad eam causa salutis accedebant, ac sæpè cogitationes nostras ipsa exprimebat nobis eam ea conuersantibus. Et cum semel (inquit Raimundus legendæ huius compiler) ipsa me argueret de quibusdam meis cogitationibus, quæ versabantur in corde, & ego mendaciter me excusare vellem, illa respondit. Quare magister negatis, quod ego clarius video, quam vos, quæ cogitatis in corde? Addebatque doctrinam super hoc, quid me facere oporteret. Et ad aliqua alia particularia descendendo de prænnunciatione occultorum.

Fuit in ciuitate Senensium quidam Franciscus nomine, qui post exercitium militiæ armatæ, ea relicta in ciuitate quieti se dedit, uxorem accipiens. Et quia mala patrarat secundum corruptionem armigerorum, a suis monebatur, ut ad pœnitentiam rediret. Qui ut aspis surda aures suas obturabat. Suadebaturque sibi ab amicis, & vxore, ut loqueretur cum Catharina, forte emolliretur cor eius, quod ille contemnebat. Vxor eius ad Catharinam accessit, rogans, ut pro eo dominum exoraret. Quod cum fecisset apparuit in somnis militi Catharina admonens, ut verbis vxoris acquiesceret: quæ ad loquendum cum Catharina eum sollicitauerat si damnationem æternam non veller incurere. Qua visione perterritus, dixit vxori, ut modum daret, ut cum Catharina loqui valeret. Quod impletum fuit. Allocutus ergo illam, cœpunctus est verbis illius, & promisit confessionem facere. Quam diligenter executus est cum fratre Thoma Antonij de Senis. Post hæc locutus est miles virgini, affirmans se fecisse confessionem. Collaudauit virgo, quod gesserat, admonens in futurum a talibus malis abstinere, & subdit. Videatis bene, quod omnia dixeritis peccata vestra. Et ille. Verè omnia, quæ memoriæ occurrerunt expressi. Et illa trahens eum ad partem secreto, reduxit sibi ad mentem quoddam scelus patratum occultè in Apulia cuius ille fuerat oblitus. Quod audiens, & commissum peccatum recognoscens, miratus est, & pluribus manifestauit, ut notum fieret per spiritum prophetiæ illud nouisse, de quo confessus est. Et non multo post infirmatus in domino requieuit.

Cum frater Thomas de Senis, ex confessoribus vnus dictæ virginis, cum magistro Georgio eiusdem ordinis Prædicatorum, pergerent ad montem Politianum equestres, in latrones inciderunt, qui eos spoliauerunt ablatis equis, & iam de eorum morte tractabant, ne eos accusarent formidantes. At frater Thomas se commendauit toto mentis affectu virgini ipsi, ut a periculo tanto eos liberaret. Quo facto mutauit dominus cor eorum, dicereque ceperunt inter se. Quare nocere istis volumus? Isti sunt Tertia pars hist. Ant. Nn, boni

A.C. vnum iuxta altare, qui neminem permittat ad ipsum accedere: ut postea diligenter perferretur, & in tabaliis, & ad pedes altaris. Exuto eo vestibus sacris, quidam Cartusienis ordinis festinabat cum eo loqui, & cum Catharina super quibusdam. Et audito, quod in Ecclesia esset, accesserunt ad eam, post locutionem Cartusienis cum ipsa, remansit ipse frater Raimundus cum ea tristis in facie. Cui causam interroganti tristitia, expressit causam, scilicet amissionem particulæ hostiæ. Et subridens illa, inquit. Fecistis vos diligentiam vestram? Respondit se fecisse, & iterum subridens ait. Nō oportet super hoc vos contristari. Tunc ille. Verè puto, quod tu es quæ abstulisti mihi illam particulam. Et ipsa. Non mihi hæc culpam imputes, quia non ego, sed alius abstulit. Hoc tantum scitote quod nunquam eam inuenietis. Tunc adstrinxit eam ex parte Dei, ut referret ei, quid de ipsa se sciret. Quæ in secreto dixit. Illa particula ad me fuit delata. Cùm enim sociæ meæ nolent, quod isto manè communicarem propter murmuraciones nolens eas contristare acquieui eis. Recurri tamen ad benignissimum sponsum meum Iesum, qui sublata a vobis particulam ad me attulit. Et ideo nolite contristari, sed gaudete in Christo.

Altera autem vice, dum ipse Raimundus magister reuersus esset cū ea, & pluribus aliis seruis Dei de Auinione (discurrebat enim hinc inde ad pontificem, & cōmunitates pro recōciliatione populorum) cum eo peruenit Senas & visitatis seruis Dei in festo beati Marci in domino reuersa domum hora tertiariam dixit magistro Raimundo, Pater ego valde esuriō.

Quod ille intelligens de desiderio communionis, primò se excusauit, & propter horæ tarditatem, & propter lassitudinem suam. Paulò post cum ei replicaret esurire se, satisfaciens desiderio eius se præparauit ad celebrandum in domo sua, in altari portatili ex licentia sibi concessa, ut supra dictum est. Sumpta communionem pro se, cum accipere veller hostiam paruulam illi porrigendam, ipsa hostia distans a patena per aliquod spacium per se accessit ad patenam, vel manum celebrantis diuinitus mota, quam ei tradidit.

Testatique sunt plures venerabiles religio si fide dignissimi diuersarum religionum, habentes familiaritatem cum eo, ob sanctitatem ipsius, hoc accidisse eis, quod cum celebrassent ipsa præsentem, & hostiam pro ea communicanda ex patena sumere vellent, ipsa hostia, quasi ab alio sumpta accedebat ad os eius. Hoc etiã ei communiter contingebat, ut communione accepta reperetur in ecstasi, & per tres vel quatuor horas rapta, & alienata a sensibus exterioribus manebat immota.

Et cum celebrans se verteret ad impendendam ei generalem absolutionem (ut de more est) apparebat facies eius, ut facies Angeli splendorem emittens. Pluries etiam sacerdote celebrante, vadit in hostia consecrata puerum Iesum, aliquando etiam sub diuersis formis ostendentibus magnitudinem sacramenti.

A.C. 1360.

A.C. 1360.

boni homines nihil dicent de factis nostris, & A restitutis eis omnibus ablatis excepta modica pecunia quam habebant, pro expensis, liberos dimiserunt. existimari potest eos adiutos orationibus Catharinae (in quo etiam apparet de spiritu prophetico eius) nam ea hora, qua frater Thomas inuocauit adiutorium eius, cum Senis esset, distans per multa miliaria ab illis fratribus, dixit sociis suis, Catharina. Pater meus, frater Thomas me inuocat, quia magnum periculum urget, ideo oremus pro eo. ex cuius oratione secuta est liberatio illorum.

Tempore insuper Gregorij 11. anno videlicet domini 1380. cum virgo sacra esset in ciuitate Pisana, & Raimundus saepe fatus cum ea diuulgatum est ibi de rebellionem ciuitatis Perusinae contra summum pontificem, & aliarum plurium ciuitatum Italię. Quod cum socii, virgini retulissent, multum dolens de tanta irreuerentia, & inobedientia Christianorum ad ecclesiam sanctam, qui etiam contemptui haberet ecclesiasticas censuras, condoluit & ipsa, subdidit tamen. Non incipiatis fletum vestrum tam cito, quia nimis habebitis flere. Istud enim quod modo videtis, est lac & mel respectu subsequen- tium. et ille. Quae maiora possumus mala videre, quam Chisticolas omnem deuotionem & reuerentiam erga ecclesiam perdidisse, & excommunicationis nil timere? Non restat eis nisi fidem abnegare. Tunc illa ait. Pater hoc modo faciunt laici, & cito videbitis, quod deterius facient clerici. et frater. O me miserum nunquid clerici Romano pontifici rebellabunt? et illa. Bene videbitis vos, quando voluerit ipsorum prauos mores corrigere, facient enim tunc scandalum vniuersale toti ecclesiae Dei quod tanquam pestis haeretica ipsam scindet & conturbabit. Ad quod frater ille. et habebimus nouam haeresim, & novos haeticos o mater? et illa. Non erit proprie haeresis: sed quasi haeresis, & quaedam diuisio ecclesiae, & totius Christianitatis. Itaque patetis vos ad patientiam, quia oportebit vos ista videre. Quod cum tunc non apparet post breue tempus patuit veritas prophetie eius, cum scilicet mortuo Gregorio & creato Urbano 6. schisma secutum est. Cum vero virgo Romam profectura esset, iam inchoato schismate, eique frater ille diceret, impletum iam esse, quod praedixerat, respondit ipsa. Sicut dixi vobis tunc, quod illud erat mel & lac, ita dico vobis, quod istud, quod videtis nunc est ut ludus puerorum respectu futurorum, & praecipue in patria circumstante, a denotans regnum Siciliae, cum patria Romana, & regione circumiacente, quod rei post modum probauit euentus, propter graua bella.

Forte potius nostra haec tempora designauit, quorum comparatione certe terribilissimum illud schisma, quod Urbano sexto pontifice accidit, mel & lac censendum est, praesertim cum non solum a Romano Pontifice vero Christi vicario plurimi populi Christiani secesserint: sed quod grauius longe est, haereses valde abominandas, Christi quoque Domino nostro insensibilissimas in maximam suarum animarum salutem sunt factati.

Postquam autem illa haec dixerat, ego curio sus factus ad inuestigandum de futuris post illam conuersionem, interrogavi eam. ex quo manifeste innotuerat futura sibi diuinitus reuelari: Obsecro (inquiens) praeclearissima mater, quid post haec mala futurum est in ecclesia Dei? Et illa. His tribulationibus, & angustiis modo imperceptibili hominibus, purgabit Deus ecclesiam suam sanctam, & suscitabit spiritum electorum suorum. Sequereturque post haec tanta reformatio Ecclesiae Dei, & renouatio sanctorum pastorum, quod ex solo cogitatu exultat spiritus meus in domino. Et sicut alias pluries vobis dixi: sponsa, quae nunc est tota deformis atque pannosa tunc erit pulcherrimis ornamentis praetiosis ornata, cunctique fideles gaudebunt tam sanctis pastoribus decorari. et populi etiam infideles, bono Christi odore tracti, ad ouile Catholicum reuertentur, & conuertentur, ad verum pastorem, & episcopum animarum suarum. Agite igitur gratias Deo qui post hanc tempestatem dabit ecclesiae sua gratia tempus serenum. His dictis conticuit.

Quod ista sancta virgo praedixit de tempore tribulationis & schismatis videmus euenisse. Quod autem de bonis pastoribus, & reformatione ecclesiae ab illa praenunciatum est, nondum aduenit, nec quando euenire deberet tempus praefixit, ut non possit de falsitate redargui. Quod propterea dictum est, quia ei calumniantur quidam, asserentes ipsam praenunciasset passagium ad terram sanctam, quod non est impletum, quasi, non fuerit vera prophetissa, sed falsa. Sed asserit ipse Raimundus hoc verum non esse, quod praenunciauerit passagium futurum: sed zelo succensa fidei, accessit usque ad Auenionem ad Gregorium vndecimum suadens ei dictum transitum ad recuperandam terram sanctam. Multa quoque alia praenunciauit, quae sicut praedixerat, euenerunt.

a Populorum infidelium conuersionem nostro saeculo singulari Dei benignitate factum esse videtur. Plurimi enim infideles populi in illo nouo orbe degentes quem Indiam vulgus vocat, apud quos nulla unquam vera fidei lux apparuerat, vel si quando illuxerat, tenebris errorum sopita, vel pro suis extincta fuerat, iam Christi veram pietatem & religionem amplexantes veri fideles exiunt. vide librum Emanuelis Acolta rerum a Societate Iesu in oriente gestarum, Suium in historiis, Oporum in Emanuel.

De visionibus eius mirabilibus.

§. X.

V M semel feruentius dominum orasset, ut dominus auferret sibi proprium cor, & propriam voluntatem, daretque sibi cor & voluntatem secundum ipsam, tali visione consolata est. Videbatur sibi, quod adueniens dominus latus eius sinistram aperiret & cor eius auferret, ac abscinderet, sicque sine corde remaneret. Vn & confessorum suo loquens, dicebat se cor non habere. Post quae cum una dierum esset in Ecclesia

.C.A. 1360.

A.C. 1360.

ecclesia praedicatorum, in capella sororum de penitentiis, in qua scilicet congregatur capitulariter Senis, circumfulsit eam lux de caelo, & in luce apparuit Dominus habens in manibus cor rubicundum, & lucidum, ad cuius aspectum in terram cecidit, & appropians Dominus aperuit latus eius sinistram, intromittens cor illud, & dicens: Ecce filia sicut postulasti, pridie abstuli tibi cor tuum, & dedi tibi cor meum, quo semper viuas, claudis que latus, & abscidit, & pro miraculi signo, remansit in dicto loco cicatrix obducta, ut asseruerunt socii, quae pluries hoc viderunt.

Post hanc hodie immutationem dicebat confessori suo tantum gaudium, tantamque iubilationem possidere mentem suam, quod grandis erat admiratio, qualiter omnia possent in corpore remanere, tantumque ardorem esse in corde suo, quod iste ignis materialis videtur respectu eius potius refrigerans, quam vrens, & magis frigidus, quam accensus & ex isto ardore producit quaedam renouatio puritatis, & humilitatis, ut mihi (inquiens) videar rediisse ad etatem quinque annorum. Hic etiam accenditur tantus amor erga proximum quod pro quolibet libenter sustinet mortem corporis. Haec & similia secreto confessori reuelabat, aliis autem occultabat.

Altero vice apparuit ei rex regum, cum caeli regina matre sua, & maria Magdalena dicens. Ecce filia carissima, pro ampliori solatio tuo trado tibi Maria Magdalena in matrem, ut possis ad eam cum omni fiducia recurrere, tuique curam spiritualem ei committo. Quod illa cum magna humilitate, & gratiarum actione acceptauit, se illi deuotissime commendans. Quod ideo creditur factum, propter similitudinem ad intantum amorem eius ad Christum, & contemplationis diuinam refectionem.

Vidi ego semel inquit Raimundus eam raptam a sensibus humanis, audiuique eam misertantem submisit dicentem. Audiui arcana Dei, audiui arcana Dei, & nil aliud addebat, sed replicabat. Vidi arcana dei. Cum autem ego quaererem ab ea, quare toties illud replicabat. Non est mihi possibile aliud dicere, ait. Et cum quaererem, quid vidisset, ait. Tantam conscientiam haberem, vobis illud, quod vidi, de factis istis vocalibus explanare, sicut Deum blasphemare, vel verbis meis inhonorare, quia tanta est distantia inter id, quod intellectus a deo raptus, & illustratus, & confortatus intelligit, & id quod verbis exprimi potest, ut quasi contraria esse videantur. Quae de causa nullo pacto possem inclinari vobis ad aliquid differendum pro nunc, de his, quae vidi, quia ineffabilia sunt.

Fuit quoque ei ostensa magnitudo sanctitatis, & gloria beati dominici per hunc modum: Vidit imaginaria quadam visione in oratione posita, summum & aeternum patrem de ore suo (ut videbatur) coeternum sibi filium producentem, qui in assumpta natura sibi demonstrabatur. Quod cum attenderet, ex alia parte vidit beatissimum patriarcham dominicum

ex eiusdem patris pectore produci, luce ac splendoribus circumdatum, audiuitque eodem ex ore prolata haec verba. Ego dilectissima filia hos duos filios genui, unum naturaliter generando, alium amabiliter & dulciter adoptando. Cumque nimium admiraretur de tanta comparatione, & assimilatione, verba prolata fuerunt sibi exposita per ipsum dicens. Sicut hic filius meus vnigenitus, in natura assumpta fuit mihi perfectissime obediens usque ad mortem crucis, ita & iste filius meus dominicus, omnia quoque operatus est ab infanzia usque ad terminum vitae secundum obedientiam mandatorum meorum regulara fuerunt. Nec vnquam aliquod praecceptorum transgressus est, sed virginitatem mentis & corporis illibatam conseruauit, & innocentiam baptismalem nunquam per mortale amisit. Et sicut filius meus testimonium perhibuit veritati in mundo, ita & veritatem verborum dominicus praedicauit inter haeticos, & catholicos. Et non solum per se, sed & per alios ordinis sui praedicauit, & praedicabit mittens per orbem ad euangelizandum verbum dei, sicut Christus misit Apostolos suos. Et sicut ipse filius meus totam vitam suam, & actus doctrinales & exemplares ordinauit ad salutem animarum, ita & Dominicus fratres sui imitatores.

Cum esset in ciuitate Pisana quadam die Dominica audita missa in ecclesia, & sumpta communionem ab ipso magistro Raimundo rapta est in ecclia a sensibus alienata, & post aliquod spacium ad se reuersa vocauit praefatum Raimundum dicens. Noueris, quod ego stigmata Domini mei Iesu in corpore meo iam porto. Interrogauit, quomodo a domino factum fuisset. At illa Dominum meum vidi crucifixum super me, magno cum lumine descendente, propter quod ex impetu mentis volentis suo creatori occurrere, corpusculum coactum est erigere se. Tunc ex sacratissimorum suorum cicatricibus vulnerum, quinque in me vidi radios sanguineos descendere, qui ad manus & pedes, & cor mei tendebant corpusculum: quapropter aduertens mysterium continuo exclamaui. Ah domine deus meus non appareant cicatrices in corpore meo exterius, sufficit mihi interius. Tunc adhuc me loquente, antequam dicti radij peruenissent, colorem sanguineum mutauerunt in splendidum, & in forma purae lucis peruenerunt ad quinque loca corporis mei scilicet manus pedes & cor ad latus sinistram. Et ego inquit Raimundus, sentisne dolorem sensibilem in illis locis. Illa vero post grande suspirium ait. Tantus est dolor, quem sensibiliter patior in omnibus quinque locis, & speciatim circa cor, quod nisi faciat deus, nouum miraculum, non videtur mihi in vita ista manere posse cum tanto dolore, quin diebus breuibus finiatur.

Completo omnibus, quae mihi voluit enarrare, egressi de capella ad hospicium accessimus: vbi cum effemus, ut sacra virgo cameram intravit, ex defectu cordis syncopizauit. Quam obrem vocati hanc intuentes timere cepimus ne nos desereret, nunquam enim in ratibus suis vidimus eam syncopizate. Vnde ocs filios

Philipp. 2.

Ioan. 18.

Ioan. 10.

De misericordia eius ad infirmos, & mirabili caritate in seruiendo.

§. XII.

IN ciuitate Senensi fuit infirma quædam Ceccha nomine, lepra infecta, quæ ab omnibus propter infectionem euitabatur, & vix in hospitali quodam tenui fuit recepta. Hoc audiens virgo Catharina ad dictum hospitale accessit, festinanter ardore Caritatis succensa. Leprosam ipsam visitauit, & contrectauit, non tantum auxilium rerum temporalium offerens, sed & propriū obsequiū vsq; in finem sine defectu. Quod verbo dixit, opere compleuit. Nam quolibet die mane, & sero dictam leprosam visitabat, cuncta victui necessaria parabat, & ministrabat cum omni diligentia seruicens. Ingratitudine maxima infirmā occupante, & diabolo suggerente qui inuidebat tantæ caritatis profectui, cepit infirma ob iurare virginem, contumelias inferre, & cum aliquantulum tardabat ab ecclesia domum ad eam redire, opprobriis eam, & derisionibus aggrediebatur, dicens, Benè veniat Domina regina. O quam gloriofa regina ista, quæ toto die in ecclesia moratur! Nunquid fuisti toto mane cum fratribus, & huiusmodi. At virgo sacra in nullo permota, eam consolabatur, dicens. Noli turbari, cito perficiam, quod expedit pro seruitio tuo. Omniaque sibi parabat opportuna, sine tædio vel displicentia aliqua. Mirantur omnes, sed & genitrix eius Lapa contra eam turbatur timore infectionis, dicens: Filia, tu efficiaris leprosa conuersando cum ista. Nolo ei amplius seruias. Illa verò dulcibus verbis furorē matris demulcebat, rogans, vt non impediret officium illud caritatis, nec timeret eam lepra infiei, quia illud caritatis officium dimittere non poterat. Deinde hostis antiquus ad aliam se artem malitię conuertit, vt virginem ab obsequio eius diuerneret: Nam infectionem lepræ ad manus virginis cepit deducere. Sed fixa illa in proposito mansit, etiam si tota leprosa efficeretur. Aduenit demum tempus consummationis infirmæ. Quam mortuam ita horribilem vestiuit, ac suis manibus sepeliuit. Sepultura expleta, infectio illa recessit à manibus, & quasi ex lepra nitorem sumpissent super cæteras corporis partes resplendebant.

Aliud quoque valdè mirabile caritatis, & plenum miraculis opus in eadem ciuitate per ipsam fuit impletum. fuit in ciuitate ipsa Senensi mulier quædam, Palmerina nomine, soror de penitentiâ dicti ordinis, quæ etiam domui misericordiæ se obtulerat. Quæ & si religionis nomine se religasset, mirabili tamè, & horribi diaboli vinculo tenebatur. Tanto enī inuidiæ & superbiæ fomite conceperat odium cordiale contra hanc virginem, quod non modo erat ei grauis ad videndum, sed nec nomen eius poterat sine turbatione audire. Detrahebat ei secretè & publicè, nec detractionibus, & maledictionibus eius poterat satiari, omniaque signa consummati odij o-

Astendebat. Quod virgo cernens, diuersis modis humilitatis & mansuetudinis, eius conabatur placare turbulentiam. Sed illa omnes humiliationes eius ex toto contemnebat. Ad sponsum suum recurrit dominum Iesum, seruentes preces pro ea ad eum emittit. Fecit Dominus in ea misericordiam, & iudicium, & percussit dictam Palmerinam, in corpore, vt postea in anima saluaretur. Percussa Palmerina infirmitate corporea, non sanatum est vulnus mentis, sed potius aggrauatū; odij contra eam. Quod illa comperiens, studuit humilitatis & mansuetudinis actibus eius seruitium emollire, frequenter visitans, & consolatoris verbis eam alloquens, nec non seruitiis eius se offerens. Illa saxo durior, omnes actus virginis horrebat, ipsa virginem de domo sua rabiose expelli iubebat. Cæpit illa viribus corporis destitui, & sacramentis non munita, ad mortem vtriusque hominis appropinquare. Audit hæc virgo, & mox in cubiculo se claudit, sponsumque suum cepit sollicitè orationibus seruentissimis pulsare, ne occasione sui anima illa petiret. Et cum sibi responderet, quod sua iustitia sustinere non poterat tam obduratum cor, & odio malitiosè conceptum impunitum permanere, respondit illa cum fiducia se de illo loco non recessuram, quousque pro illa sorore suam misericordiam obtineret, postulans se puniri pro peccato illius, dicens: Quia ego sum causa mali sui, & ideo puniri debeo. Quid plura? Anima illa egredi non poterat de corpore tribus diebus, & noctibus agonizans. Mirantur omnes & illo triduo virgo orationem pro ea continuauit, & demum exauditur. Nam illa infirma visitata à Deo recognoscit culpam suam. Quod cum rescuisset Catharina illa nocte accessit ad domum eius, venienti signis, quibus poterat, gaudium & reuerentiam ei ostendit, quam prius horrebat seque culpabilem vocibus & nutibus accusabat, perceptisq; sacramentis cum magna cordis contritione mi grauit à corpore, qua defuncta ostendit virgini dominus animam illius, quæ perdita erat præ odio, orationibus suis conuersam & saluatam.

E Aliud valde mirabile excessiue caritatis & patientiæ non prætermittendum. In ciuitate eadem mulier quædam Andræa nomine, soror de penitentiâ, infirmitatem quamdam incurrit vlceris in pectore, quod cancrizatum est, quod carnem rodens & more cancri pectus totum perambulans ipsum corrumpebat, tantusque fœtor ex ea plaga exibat, quod non licebat alicui, nisi clausis natib⁹, appropinquare. Quâobrem paucas, & quasi nullas reperiebat seruitrices, aut visitatrices. Quod virgo percipiens, illam penè in omnibus destituta visitas, iucunda facie ipsam consolans, vsque ad finem infirmitatis se ei obtulit seruituram. Quod languida illa tanto gratius acceptauit, quanto se ab aliorum priuatam seruitio sentiebat. Inuencula igitur languida languidæ seruit mulieri, nil omittens de contingentibus, & quantumcunque fœtor augmentaretur, stat assidue apertis naribus iuxta illam, detegit vlcus

vlcus, abstergit, lauat, panniculis circumligat, nec aliquo signo, vel nutu horrorem ostendit, nec diuturnitate temporis, nec seruitij grauitate attradiatur: sed cuncta læto animo & facie iucunda operatur, ita vt ipsamet pariens tantam constantiam, tantam dilectionem miraretur. Sed hoc non ferens tortuosus serpens ad calliditates suas se vertit, vt illam desistere faciat ab incepto. Quadam enim die detecto vlcere tantus fœtor exhalauit, augmentatus ab eo & si voluntatem virginis fixam non moueret, stomachum tamen eius commouit, quæ si vsque ad vomitum prouocans. Quod mox famula Christi, vt sensit, contra se ipsam in sanctam iram exarsit, & carnem suam alloquens ait: Nunquid tu sororem tuam sanguine Christi redemptam abominaris, quæ quotidie uales in eandem infirmitatem incidere: certè non transibis impunita. Statimque faciem suam super vlcus illius inclinans, os & nares aperiendo, illi visceri applicuit. Sicque diutius stetit, donec rebellante spiritu nauseam visu est sibi extinxisse. Exclamat inter hæc infirma dicens. Noli te ipsam corrumpere, filia, tam horribili fœtore.

Superatus antiquus serpens ad languidam insidias suas conuertit, cepitque tædium quoddam de seruitio virginis in mentem eius infirmæ immittere. Et crescente malitia, tædium in odium commutat, & de virgine immaculata turpitudinis maculas cepit infirma suspicari, suggerente eo qui zizania seminat, imaginaturque infirma, cum secum non erat, quod ad perpetratum nefas aliquod iuisset, & demum ad tantam iracundiam excecans mentem anilem inlucit infirmam, vt nedum suspicaretur, sed aliam mundissimam virginem de turpitudine infamaret. Sonuit hæc vox inter sorores & penitentia. Accedunt ad infirmam vt deauditis explorent veritatem. Illa mente execrata idem affirmat. Quapropter sorores nimis leues ad credendum verbis ampullosis, & improbiolis ceperunt ei exprobrare, & quærere, qualiter ita fuerit decepta, vt virginitatem violaret. Quibus illa patienter, & modestè respondit. Verè sorores meę gratia Iesu Christi ego sum virgo, nec aliam quam in verbo aliquo inculpauit, nec infamam trici suæ propter hoc destitit deceruire, & cum solita caritate, commendans Deo famam suam, & innocentiam, vt nullus scanlalum caperet ex calumniosa difamatione ab aduersario procurata.

Hæc ipsa orante apparuit sibi saluator mundi, vt in secreto insinuauit, hæbens in dextera coronam auream margaritis ornata, & in sinistra diadema spineū, qui tunc allocutus est eam. Necessarium noueris. Iam te vtraque corona hac diuersis vicibus oronari. Elige quod vis, aut in huiusmodi vtriusque nunc spineo diademate coronari, & auream in futuro seculo tibi reseruari, aut tunc in præsentem aurea corona ornari, & in alio seculo spinea coronari. Quæ respondit. Domine tu nosti, quod voluntatem meam à di abnegauit, & tuam in omnibus serui propici, quæ propter non est meum eligere quicquam, verum si vis,

A vt respondeam, eligo certe passioni tuæ sacratissime conformari, & pœnas quasque pro refrigerio amplecti. Hi. dicitis spineum diadema vtraque manu de saluatoris manibus accepit, capiti que suo cū tanta violentia imposita, quod spinæ illæ caput eius violenter vndique perforabant, adeo vt post hanc visionem pluribus diebus dolorem capitis ex illis puncturis sentiret, & Deus ad eam inquit. In potestate mea sunt omnia, & sicut permisi, hoc scādalum euenire, sic possum agilimè illud extrinquare, tu vero perseuera in seruitio illius.

B Interea Lapa genitrix eius auditis his rumoribus, certissima de puritate filię contra Andream infirmam conturbata ob tantam infamiam, accedit ad filiam, & turgido corde ait filię. Nunquid non toties dixi tibi, vt non seruires illi vetulæ. Ecce præmium, quod tibi tribuit pro seruitio tuo. Si amplius ei seruias, aut accedas, filia mea non vocaberis. Quod totum arte fiebat inimici, vt obsequium illud tam perfecte dilectionis tolleretur, sed non valuit aduersarius præualere. Virgo igitur ad verba matris genufle tens ait. Nunquid dulcissima mater mea, propter ingratitude hominum, dimittit Deus quotidie in peccato res exercere misericordiam suam? Nunquid in

C cruce pendens non orauit pro calumniatoribus eum, & crucifigentibus? Si ego illi infirmæ non adstarem, nullus ei seruiret, sicque misera moreretur. Et si nunc seducta est à diabolo, forsitan illuminabitur à Domino, vt recognoscat errorem suum. Reuerfa igitur ad seruendum infirmæ matre quietata, nullam indignationem ad eam ostendit, sed cum omni hilaritate etiam cuncta expedientia agebat. Stupet infirma de tanta constantia virginis, & compungi cepit. Vna autem dierum vidit cum virgo iuxta lectum eius adisteret, quamdam lucem desuper emitti tantæ amœnitatis, vt omnium suarum miseriarum videretur obliuisci & respiciens in vultum virginis seruitricis suæ vidit faciem eius transfigurata, vt quædam maiestas angelica videretur, luxque illa quasi tegmen quoddam ipsam cooperiebat. Ex qua viho ne magis ac magis indies compuncta est, eam se claustrans quod contra tam sanctam virginem linguam maledicam relaxasset. Sic disparente luce infirma consolata remansit, veniam cum lachrymis petens de sua infamatione. Illa amplexans in famatricem, eam consolatur, dicens se nec in paruo fuisse offensam. Facit infirma conuocare personas, corā quibus virginem falso infamauerat, cum lachrymis errorem suum confessa & se deceptam à diabolo, protestans sanctam & spiritu sancto plenam virginem ipsam, referens etiam visionem, vnde sanctitatem eius deprehenderat.

F Post hæc dum quadam die vlcus illud cancerosum, virgo detergeret, tunc ultra solitam fœtor diabolo augente nares eius inuasit, quod commota sūt omnia viscera eius & nimia nausea in stomacho generata. At illa contra se insurgens ex tali nausea fœdè vlceris, loturam in scutella recoligens, ad partem se trahens totum ebibit. Quo factò cuncta cessauit abo-

A.C.
1350.

abominatio, & illa tentatio. Et secretè confessoris suo dixit se nunquam in vita sua cibum vel potum, tantæ suauitatis gustasse. Apparuit quoque dominus saluator nocte sequenti quinque illa vulnera, quæ in cruce pertulit cõfixus illi ostendens, & dicens. Multa propter me filia sustinuisti, & vicisti certamina, quibus mihi grata existis, sed in illud heri mihi sum me cõplacuisse, quod natura corporis conculcata, potu ita abominabilè letatèr supisti. Quamobrè filia, bibe de latere meo potum, quo anima tua tanta suauitate replebitur, quod in corpore etiam tuo, quod propter me consumpsisti, redundabit. Inclinauitque locum vulneris lateralis ad os eius, ex quo potum per non paruam motæ spacium inexplicabilem hausit sapientiam, tam auidè, quam abundè satiata simul, & sitibunda.

Pulchritudinem vel deformitatem animarum ipsa nouerat. li. 3. c. 7.

§. XIII.

EX his tantam inter cetera à Domino gratiam consecuta est, vt pulchritudinem animarum omnium secum conuerfantium, vel etiam ad se venientium, vel turpitudinem, put postlauerat, ad hoc vt magis esset sollicita ad quærendum salutem eorum, præuideret. Vnde cum secretè semel ei referrem, quod quidam murmurabant, pro eo quod videbant plures vtriusque sexus eorum ipsa genua flectentes, qui non prohibebantur ab ea respondit, Nouit Dominus, quod ego de gestibus corporis eorum, vel earum, qui coram me sunt, parum vel nihil percipio. Tantum enim occupor in consideratione animarum ipsorum, quod de corporibus quodammodo non aduerto. Tunc ego. Nunquid ipsorum animas intue ris? Et illa. Postquam sane Dominus mihi concessit hanc gratiam, quam ab eo postulauit, videnti scilicet pulchritudinem animarum, nūquam vel raro apparuit mihi quisquam, cuius animæ conditionem non viderim. Si quis videre, posset pulchritudinem vnus animæ cœnties in die mortem subiret pro salute eius.

Ibid.

Et ad confirmationem supradictorum recolo me (inquit præfatus Raimundus legendæ eius compilator) pluries fuisse interpretem inter felices recordationis Dominū Gregoriū vndecimū sumū pontificē & hanc sacrā virginem. Ipsa enim non intelligebat latinum sermonem, & summus pontifex non nouerat Italicū vulgare. Dumq; me interpretante loquerentur adinuicem, sacra virgo conquesta est, quod in Romana curia vbi deberet esse paradisus deliciarum virtutum, inueniebat fetorem infernalium vitiorum. Quod dum pontifex percepisset, petiuit à me quantum temporis erat, quo ad curiam peruenisset. Et cum in tellexisset, quod amodo pauci dies erant, respondit pontifex. Quomodo intra tam paucos dies potuisti curiæ Romanæ mores inuestigare? Tunc illa inclinationem corporis, & abiectionē, commutans inquādā subito quodammodo maiestatem & etiā oculis corporis eri-

gens se in altum, in hæc verba prorupit. Ad honorem omnipotentis Dei audeo dicere quod plus ego percepi fetorem peccatorum, quæ in Romana curia committuntur quotidie, existens in ciuitate mea, vnde sum orta, quam percipiant ipsi, qui commiserunt ea, & vbi cõmittuntur quotidie, ad quæ pontifex subiecit.

Item frequenter accidit tam mihi, quam aliis, qui eam comitabantur itinerando per diuersas mundi partes, vbi nusquam fueramus ipsa vel nos, quod veniebat personæ penitus nobis, & sibi ignotæ decenter induta, quæ videbantur bonorum morum, sed in rei veritate peccatis erant fœdatæ: quarum crimina ipsa mox percipiens, nec loqui eis, nec faciem vertere quodammodo poterat ad loquendum. Quod si omnino instabant, parumper clamose dicebat eis. Nos deberemus prius vestra crimina corrigere, & de laqueo diaboli egredi, & postmodum loqui de Deo. Hæc vel similia dicens, quam citissimè poterat se liberabat ab eis, nosq; postea inueniebamus illas personas peccatis inuolutas, & in malis perseuerabant.

Cum quadam vice quædam mulier (quæ erat cuiusdam magni prælati ecclesiæ continua concubina) loqueretur cum ea, & magnam honestatem tam in vestibus, quam in actibus ostenderet nunquam tamen faciem virginis ex opposito respicere poterat: quia vulum suum auerteat ab ea. Quod admirans, inuestigando de qualitate vitæ illius, inueni, quod dictū est. Quæ postea virgo dixit nobis. Si sensissetis fetorem quem ego ex illa sentiebam, dum loqueretur mihi, euomisissetis quidquid habuissetis in ventre.

Tanta in ea abundauit gratiæ plenitudo, quod quasi continen actuali contemplatione occupabatur, & spiritus eius tam fixè suo & omnium conditor inhærebat: quod partem inferiorem, id est, sensitiuam, pro maiori parte temporis relinquebat absque actibus sensitiuis. Et sicut multoties experti sumus, brachia eius vna cum manibus ita rigida fiebant, quod frangi ossa vtius potuissent, quæ de loco, cui adhaererat, remoueri, dum illa cõtèplationi vacabat: oculi eius clausi erant ex toto, aures nullam, quantumcunque sonum grandem percipiebant, & omnes sensus corpori proprii actibus suis erant priuati.

De quibusdam mirabilibus actibus per virginem circa animas aliquorum orationibus suis, & primo qui cœm erga patrem.

§. XIII.

Hic Iacobi nomine Senis infirmatus est grauit, quem visitans filia Catharina virgo exhorta est eam, ad omnia agenda quæ decet Christianissimam inægritudine constitutum, qui omnia peregit, vt deuotus catholicus, & piis opeibus semper deditus. Orante autem virgine pro eo reuelatū est ei terminū vitæ eius aduenisse, qui præteriri non poterat. Deprecata est autem Dominum, vt in transitu suo

A.C.
1350.A.C.
1370.

cœlum anima eius euolaret, vt per purgatorium ignem non trāsiret. Cui Dominus ait: Iustitia mea, quæ delictum sine vltione non deserit, non patitur cretabilia secū ferentem sine purgatione in requiem ingredi meam. Pater tuus, & si bonus, & pius: tamen non sine pulvere peccatorum humanæ conuersationis fuit. Et illa Domine mi, fiat iustitia, nec peccatum transeat impunitum, sed oro in me exerceatur iustitia tua & pœnas debitas prius luam ego in corpore meo. Exaudiuit dominus deprecationem eius. Vnde à seculo migrans pater eius ad cœlum conscendit liber à pœnis, quæ tamen in eam translatae sunt, vt ita dixerim, quia postea vsque ad finem vitæ suæ sustinuit passio nem illiacam aliquando grauius, aliquando leuius.

Item quamdam Senensem Andream nomine, diuitem rebus, sed bonis operibus vacuum, laforem, blasphemum, & multis vitiorum generibus irretitum, contingit infirmari. Qui ætatis suæ anno quadagesimo cum appropinquaret ad mortem vtriusque hominis, desperatus à medicis corporum, medicus animarū ad eū accedens sacerdos ad pœnitentiā exhortas, nec minis æternorū suppliciorum, nec blanditiis dulcedinis diuinæ misericordiæ sibi propositis, cor eius obduratum in aliquo poterat emollire, sed omnia contemnens salutifera, in ferno appropinquabat. Hoc cum reuelatū fuisset Catharina, ab ipsa tartari fauce animæ eius eripuit. Nā ipsa orante pro eo feruenter à tertia hora noctis vsque ad aurorā & postulante misericordiā, quāuis Dominus primo quidem assereret illā misericordiā non mereri, sed iustitiam seuissimā vt pote omnibus sceleribus irretitum, demum oratio eius lachrymosa vicit inuincibilè, ligauit omnipotentem, vt pietate flecteretur ad eum. eadem enim hora apparens Dominus Andream infirmo, ait ad eum. Cur carissime offensas innumeratas, quas contra me perpetrasti, confiteri nō vis? Confitere omnia, quia paratus sum tibi indulgere. Ad hanc vocem expergestus Andreas clamare cœpit ad leuitores. Cito mittite ad sacerdotem, quia volo confiteri peccata, quoniam vidi Christū saluatorem admonentem, vt confitear. Adueniente igitur sacerdote, confessus est diligenter cum magna contritione peccata sua, & disposita domo sua per testamētum, ex hac luce migravit.

In eadem ciuitate Senens, duo famosi malefactores capti à præside propter enormia eorum scelera ad mortem adiudicati, & condemnati sunt ignominiosam, & duram, vt per ciuitatem traherentur in curribus nudi, ligati ad palum, & à licitoribus forcipibus seu tenaculis ignitis comprimerentur in corpore, hi vero nec in carcere nec condemnati induci poterunt à quoquam clerico, vel laico ad pœnitentiā, & confessionem, nec ducti per ciuitatē se hominibus videntibus recomendabāt (vt moris est) sed desperati blasphemabant Deum, & sanctos. Cum autem transirent à satellitibus ducti per viam publicam ciuitatis, in qua tunc erat habitatio Catharinae cum sociis, magnisque strepitu esset in via à populo concurrente ad spectaculum, Catharina vir-

go per fenestram domus aspexit, vt videret causam tanti clamoris. Quæ videns eos cruciatos & ita desperatos incidere ad mortem, subito ad orandum se conuertit pro salute, & illuminatione eorum. Concessa est ei gratia, vt in spiritu iret cum eis orans, & flens pro eorū conuersione. Cumque venissent ad portam ciuitatis, apparuit illis saluator totus vulneratus, sanguine vndique fluens, ipsos ad conuersionem inuitans, & veniam repromittens: sicque radius diuinæ gratiæ eos visitauit, & cum magna instantia confessorem peterent cui cum contritione non modica confessi sunt peccata sua. Post quod blasphemias in diuinas laudes mutarunt, accusantes se illas pœnas iustè pati: latenterque ad mortem accedere. Vnde tam subita mutatio dexteræ excelsi, nisi ex orationibus feruidis virginis huius: Interea clamabant dæmones contra eam. Nisi desistas ab oratione pro istis, nos faciemus te cum eis dæmoniacam. Et illa. Quicquid Deus vult, & ego volo, nec propter hoc desistam ab incepto, & sic patet salus illorum per illam procurata.

Item in ipsa ciuitate erat vir satis famosus inter filios sæculi, vocatus Nannes de Nannis. Hic inimicitias graues exercebat contra diuersos, multis infidiis vtens in quibus etiam homicidia interuenerant. Et cum à multis diatoribus pacis exhortaretur ad eam, fingebat se esse patatum, quantum erat in se, cum tamen ipse solus impedimentum pararet. Qui ad hoc vix induci potuit, vt loqueretur cum virgine. Et cum accessisset ad domum eius, & nō inuenisset, quia alibi occupata erat pro animarum salute, & tædiosa sibi foret mora expectandi, dixit [Patri Raimundo, in quem ea absente incidere, videte, Neque tibi sacerdoti & religioso mentiri possum neque illi] cuius famam satis audiui tanquam sanctæ mulieris, hoc sciat pro certo, quod nec ipsa, nec alius poterit me inducere ad pacem istam conficiendam. Ego sum qui impediui, & impediam. Necdum verba cõpleuerat ille peruersus Nannes, & ecce adstat virgo deuota, Contristatus est homo de aduentu ipsius, qui tamen intrans materiam locutionis, quod alii dixerat eidē replicauit, exprimens animi sui obstinationē. Cœpit virgo ostendere ei periculum suum, nunc yngendo, nunc pungendo. At ille, vt aspis furda aures obturabat suas. Virgo autem cœpit intra se pro ipso orationem fundere, & post paruam morulam ait ille. Iam nolo esse ita rusticus, quod omnia vobis denegem. Ego volo recedere, habeo quatuor guerras, de illa vna facite quicquid vultis. Et surgens vt recederet, ait: O Domine deus meus, quæ virtus est, quæ trahit me, & tener: non possum abire, nec possum aliquid denegate. O quis me arctat? quis me tenet? Hæc dicens prorupit in lachrymas, victū se fatetur, nec valere resistere flexisque genibus dicebat cū lachrymis. Faciā virgo sanctissima, quicquid iusseris, nō modo de istis, sed & quibuscūque aliis. Cerno, quod diabolus me tenuit catenatū. Cūfule animæ meæ, vt de manibus diaboli liberer: At illa. Pœnitentiā age de peccatis tuis. Quod & fecit cõfessus diligenter ipsi magistro Raimundo, Tertii pars hist. Ant. O. 9 & cura.

A.C.
1374.

& cum omnibus faciens pacem. Ipsum etiam postea captum a communitate de periculo mortis corporalis orationibus suis liberavit.

Si omnia membra mea venterentur in linguas, non sufficerem enarrare fructus animarum per istam productos ait Raimundus. Vidi aliquando mille, vel amplius homines vtriusque sexus de montanis, & aliis regionibus comitatus Senensis ad eam videndam & audiendam concurrere, qui non modo ad verbum eius, sed etiam ad aspectum, mox de suis criminibus compungebantur, qui currebant ad confessores, quorum vnus ego eram, qui cum magna contitione confitebantur, & hoc frequenter. Quamobrem Gregorius xj. tanto animarum fractum exhilaratus, mihi & duobus sociis concesserat, quod omnes vndeunque venientes possemus absolueri auctoritate diocesana nonrum concessa. In quo opere stabamus ieiuni frequenter vsque ad vesperam.

De miraculis factis per eam circa corporum vitam vel sanitatem, demonum expulsionem, & multiplicationem panis ac vini.

§. XV.

MA T E R huius Lapa erat, mulier magnę simplicitatis, & innocentie, sed de inuisibilibus bonis non multum affecta, vel informata, vnde & transitus huius vite sibi erat satis odibilis. Contigit autem, ipsam post mortem viri infirmitate grauari. Cui seruiens filia Catharina cum morbus ingrauesceret pro ea Dominum exorauit. Cui cęlitus est responsus, quod saluti eius consulebatur, si tempore illo migraret de corpore, antequam videret mala, quę subuentura ei essent aduersa. Ad matrem igitur accedens filia, eadem dulcibus verbis exhortabatur, vt se conformaret voluntati diuine, si eam vellet de hac vita euocare. Quod illa valde horrens, filiam precabatur, vt pro incolumitate eius recuperanda Dominum exoraret nec sibi de morte loqueretur vterius. Hoc cęnes Christi sponsa inagonia posita dominum deprecare cepit, vt nullo modo sineret de corpore animam illam egredi, nisi prius conformaretur voluntati diuine. Mediatrix igitur facta est inter Deum & matrem eius, illam admonendo continuę ad confirmandum se velle diuino, Dominum rogando, vt non sineret eam mori, nisi tali conformatione obrenta. Ad quę eam non posset inclinare, dixit dominus virgini. Dic genitrici tuę, quod illa non vult modo exire de corpore, sed tempus veniet, in quo magnis desideris mortem petet, & inuenire non poterit, quod postmodum impletum est. Nam cum postea vixerit Lapa prædicta vsque ad octuagesimum nonum annu vitam suam, tot aduersitates superuenerunt ei tam de personis, quam de rebus transitorijs, quas diligebat, quod dicebat aliquando audientibus multis. Nunquid per transuersum posuit peus animam meam in corpore, vnde egredi non valeat: tot

A filij & filia & nepotes mortui sunt, & ego sola mori non valeo. Lapa igitur ita erat ad vitam corporalem affecta, vt nec confiteretur, nec de animę medicinis cogitaret, nec in confessa mortem incurrit corporalem. Quod eum filia perpendisset, oculos ad cęlum eleuans ait: Ah Domine deus meus: Sunt ne ista promissiones tuę quas mihi fecisti, vt nullus de domo ista periret? Obsecro domine, non me patiaris ita fraudari. Cerno ecce matrem meam sine sacramentis decessisse. Certę hinc non discedam viuens, quousque matrem meam restituas rediuuam. Exaudiuit Dominus orationem virginis, & presentibus, ac cernentibus tribus mulieribus Senensibus, cepit corpus Lapę subito totaliter commoueri, & resumpto spiritu integraliter opera vitalia exercere. Testes fuere huius miraculi Catharina guineci, Angela & Lisa, quę viderunt eam vltimum spiritum emittentem, & corpus ab omni signo vitali extinctum palpauerunt.

Anno quoque domini. 1374. Cum pestis valida ciuitate Senensē inuasisset, in qua tunc conuentualiter morabatur lector conuentus, ordinis sui ipse Raimundus, qui & deuotę visitabat infestis morbo contigit hospitalarium sanctę Marię misericordię Matthæum nomine, virum laudabilis vitę, & clarę famę affectum satis, & deuotum virgini huic Catharinę inguinaria infirmari, cum vrgentibus febribus, & dolore capitis vehementi vexaretur qui eidem Raimundo confessus est peccata sua. Medicus autem solers ad curam, satis dubitabat de euasione eius, audiens virgo illum infirmatum, caritate accensa ad agrum festina accessit. Et antequam ei appropinquaret, a longę cepit inelamare. Surgatis pomine Matthæe, surgatis, quia non est tempus in lecto mollietate quiescendi. Ad hanc virginis vocem abique temporis interuallo in momento febris, & in gniuis apostema Matthæum penitus dimiserunt, omnisque dolor abscessit, obediuit namque natura diuino imperio sibi per os virginis patefacto, ita vt Matthæus ridens de accubitu surgeret. Quo viso, virgo fauores humanos fugiens discessit. Cum Raimundus autem Matthæum visitaret, reperit eum sospitem & hilarem, miraculum sanitatis sibi factum a virgine referentem. In signum verę sanitatis recuperatę, Paratur mensa recubuit cum eis: Matthæus afferuntur cibaria non infirmantium, sed sanorum, legumina & cępe crudum, de quibus Matthæus cum eis comedit, & per totam domum, & ciuitatem notum factum est illud.

Mulier quę dā de solario cadēs & cum ipso ruens grauissimis allisionibus & concussionibus tam carnis, quam ossium lesa est, adeo vt vicinia concurrente, & de sub lignis & lapidibus eam extrahente: in breui moritura credebatur. Virgo autem casu audito illam visitans hortabatur ad patientiam, & ad consolationem eius liniebat, & tangebatur membra læsa ei compatiens, ex cuius contactu illa penitus sanata est.

In eadem ciuitate Senensē, vir erat sanctus & nomine, Anachoriticam vitam tenens, extra ciuitatem, & hunc iaculo percussum pestilentiali virgo ipsa ex cellula sua ad hospi-

A.C.
1374.A.C.
1374.

hospitalem sanctę Marię adduci fecit pro curam eius, cui vt seruo Dei seruiebat deuotę cum socijs, ei prouideri de necessarijs faciens. Inclinauit se virgo ad aurem eius dicens submissę. Ne timeas quamtuncque te senseris morbo granari, quia pro ista vice non morieris. Morbo per singulas horas capiente augmentum, de salute corporis cęperunt adstantes desperare, & ad salutem animę tantum intendere, & virtute corporis ex toto deficiente mœsti præstolabantur transitum eius. Adueniens virgo iterum ad aurem accessit infirmi dicens. Ne timeas, quia non morieris. Ille vero quamuis iam sensibus videretur esse priuatus, ipsam optimę intellexit, plũque verbis eius credebat, quā moti, quā actualiter sentiebat. Sicque factum est, quod verba virginis vincerent facta naturę, vt corpus quali iam mortuū suscitaret. Expectantibus nobis vltimum spiritum exitum, & funera lia præparantibus, pluribus diebus nos tenuit transitus eius. Demum adueniente virgine facta, & ad aurem infirmi dicente. Ego modo tibi in nomine Iesu Christi, quod non transeas: mox spiritus rediit ad corpus, & vigore assumpto sanatus surrexit in lectulo, cibumque postulauit, & in paruo temporis spacio totaliter est curatus, superuixitque pluribus annis, & in transitu virginis prebens fuit. Referreque alijs consueuerat, non minus miraculum virtute Dei factum per virginem, quā si mortuus suscitatus fuisset.

Refert quoque ipse Raimundus in se fuisse expertum grauiam sanitatum. Nam cum Senis illa peste grassante morbidos pro confessionibus visitaret, post multos & ipse morbo percutus est, & satis debilitatus. Sed sancta ipsum visitante, & orante coram eo quam vidit tunc in spiritu raptam, [sensit Raimundus ex corpore sui extremis partibus tanquam violenter quippiam extrahi sensitque se melius habere] demum ex toto orationibus eius curatus est, sibi que dixit. Gratias age Deo, & vadas ad laborandum pro salute animarum.

Temporibus quoque illis homines vtriusque sexus Pisanae ciuitatis, audita fama virginis sanctę, & non minus sanctimoniales diuersorum locorum cupiebant ipsam videre & doctrinam eius mellissimam audire. Vnde nuncios mittunt, litteras multiplicantes, rogantes, vt illuc dignaretur accedere. Licet autem virgo semper ex se vitasset discursus, tamen coacta quasi precibus illorum, cum socij super ea re consulti diuersa sentirent, super hoc Domini oraculum requirenti in oratione reuelatum fuit, vt illuc pergeret propter fructum animarum salutis consequendum, & honorem Dei. Illuc ergo profecta est, & cum magna deuotione recepta. Accidit autem quadam die, vt Gerardus hospes eius quamdam iuuenem viginti annorum, vel circa ætatis ei præsentaret languidum, supplicans pro sanitate eius. Nam decem & octo mensibus quotidianis febribus laborauerat, licet non grauibus, vnde pallidum & macilentum vidit. Compatiens ei virgo interrogauit quantum tempore transisset, ex quo peccata sua non fuisset confessus. Qui respon-

dit multos annos transisse. At illa subiunxit. Ideo hanc disciplinam sustinere te vult Deus: quia non purgasti animam tuam per confessionem in tanto tempore. Vade igitur filii carissime ad sacramentalem confessionem, & euome putredinem peccatorum tuorum, quę animam infecerunt, & corpus. Quod cum fecisset vni ex confessoribus, quos secum ducebat virgo beata, reuersus est ad eam. At illa ponens manum super humerum eius ait. Vade fili cum pace Christi, nolo, quod febres istas amplius patiaris. Dixit, & factum est, nec vltra febris rediit ad eum, aut vestigium ipsius qui curatus miraculum in se factum per totam urbem diuulgauit. Alios quoque multos diuersis languoribus ipsa liberauit.

Habuit quoque virgo ista magnam virtutem ad expellendos demones de obsessis corporibus, super quo vnus tantum referam gestum per eam. In ciuitate Senensē quidam notarius satis peritus in arte illa, scilicet Michael nomine, habens duas filias, decreuit illas in puellari ætate in monasterio quodam diuino cultui dedicare. Quod cum fecisset, vna illarum Laurentia nomine, octo annorum, vel circa arrepta est a spiritu maligno, Dei occulto iudicio, totumque monasterium horribiliter vexabat, propter quod moniales non valentes tantam inquietudinem sufferre, de monasterio mandarunt patri illam educere. Qua educta malignus spiritus per os puellę latinum loquebatur, cum puella latinum ignoraret, ad quęstiones profundas, & difficiles respondebat, peccata, & secretas condiciones detegebat, sicque ex multis signis ostendebat se spiritum immundum esse. Tristabantur parentes, remedia querebant, ad diuersas sanctorum reliquias adducebant, & singulariter ad reliquias beati Ambrosij Senensis ordinis prædicatoris, qui centu iam annis multis miraculis corruscauerat, & specialiter virtutem exercens ad demones expellendos. Ducta est ergo ad ecclesiam prædicatorum ad reliquias beati Ambrosij, sed nihil profecit. Demum suasionem quorundam ducitur puella illa Laurentia ad Catharinam. Virgo sacra sibi hoc nunciante ait. ego nimis quotidie vexor a spiritibus malignis. Nunquid nõ indigeo spiritibus alienis? Et hoc dicto, quia per ostium fugere nõ poterat, quin ab egredientibus videretur, quoddam tectum ascendit, clamque fugit de domo illa, vt non posset a quoquam reperiri. Nihilominus parentes instabant pro liberatione filię, & cum illa prohibuisset, quod nulla ex socijs de misericordia loqueretur inuenerunt modum cautu, quem ipsa non perciperet. Nam frater Thomas confessor eius duxit puellam secum ad domum Catharinę ea absente, dixitque socię eius, vt reuerenti ipsi diceret ex parte, & mandato ipsius fratris Thomę, quod retineret puellam secum nocte, sicque factum est. Quę videns se quasi coacta ex mandato confessoris, illa nocte cepit orate pro puella, pugnans cum hoste antiquo, vt discederet ab ea. Demum superatus virtute orationis eius abscessit, puellam libera & dimisit. Quam videntes mane parentes liberatam Tertia pars hist. hist. O o 2 gratias

A.C. gratias Deo egerunt. Dixit tamen parentibus, quod aliquibus diebus dimitterent eam secum. Quod cum fecissent, vna dierum absente Catharina reuersus est diabolus ad vexandum puellam. Et cum diuinitus hoc cognouisset Catharina, dixit sociis. Reuertamur domum, quia malignus spiritus intravit puellam, & reuersa oratione eum expulit, ita vt nunquam ad eam amplius rediret.

Insuper in reb⁹ inanimatis miracula fecit. Nam Senis cum deficiente tritrico bono, cuius vteretur frumento de foueis extracto, quod erat mali odoris, & panis non boni saporis, & Alexia socia ipsius virginis eiusdem habitus, & comes indiuidua, in cuius domo frequenter Catharina habitabat, pane ex tali farina confecto vesceretur cum suis. Et cum modicum talis farina remansisset in sacculo, superueniente noua, illam proicere cogitabat propter fetorem eius, quod Catharina, reprehendit, cui illa. Conscientia (inquit) me mordet tam fetidum panem pauperibus erogare. Cui inquit Catharina. Para mihi farinam illam, & aquam. Quibus paratis, ex ea confecit plures panes, multiplicabatur enim in manibus eius. Confecit panibus & decoctis in cli bano, postquam domum sunt reportati, in mensa coeperunt eis vesci vt optimo & sapido pane, amotis Dei virtute fetore, & omni malo sapore. Qui multiplicati, in arca repositi, per plures hebdomadas familiam & pauperes refecerunt.

Altera vice cum in domo eius inter familiares domus, & alias personas visitantes eam essent numero circa triginta, adueniente hora prandij cum illa, cui cura commissa erat prouidendi de cibo (ex eleemosynis enim sustentabantur) ex obliuione non parasset necessarium panem, sed modicus esset in capsula, iussit beata virgo ad mensam eos accedere, & quod modicum habebat illud apponi ipsa in terea orante ad dominum. Quibus manducantibus multiplicatus est Dei virtute ita vt facta tis eis multum superesset.

Et alia vice cum Pisis esset (nam praedictum miraculum Senis contigit) debilitatem magnam incurrit, vt quasi deficeret, missum itaque fuit ad quemdam mercatorem pro modico vernacij ad pulsus conficiendos, & confortandos, sed vas illud euacuatum & consumptum fuerat; nihilominus ad illud tentendo accedentes inuenerunt plenum, Deo prouidente necessitati illius.

De laboribus & persecutione, quam passa est pro ecclesia Dei. Catharinae labores pro Florentinis cum Pontifice reconciliandis. lib. 3. c. 17. vide sup. tit. 2. 1. cap. 1.

§. XVI.

ANNO Domini. 1375. ciuitas Florentina quae solita erat inter peculiates filias sanctae Romanae ecclesiae computari, multiplici ratione, operante fatore zizaniae humani generis inimico, seu ex defectu officialium ecclesiae, seu ex superbia Florentinorum, vel ex demeritis vtriusque partis, se cum hostibus ecclesiae colligauit: ad destructionem totius potentiae & dominij temporalis ecclesiae dedit operam

A effiacem vnde secutum, quod Romanus pontifex Gregorius xj. qui Auenione tunc eu curia sua residerebat, intra breue tempus nouem ciuitates ecclesiae episcopales, quibus dominabatur temporaliter in Italia, Papa amitteret, & innumera castra, vt patuit in praecedenti titulo. Quamobrem papa Gregorius vndecimus terribiles procellus fulminauit contra florentinos non solum excommunicationis & interdicti, sed etiam circa bona & personas eorum, vt vnicuique inuenirentur in regno Francia, & alijs mundi partibus, caperentur, & bonis suis spoliarentur per rectores ciuitatum, vbi exercebant negociationes. His malis arctati, coacti sunt pacem cum Romano pontifice Gregorio tractare: quam tractabant per medias personas, quas existimabant gratas esse pontifici. Et cum audissent, quod haec sacra virgo Catharina propter suam sanctitatem satis erat pontifici grata, procurauerunt, eam venire florentiam, ad quam venientem accesserunt aliqui ex magistratibus rogantes, quod personam liter Auenionem accederet ad pontificem sum mum ex parte eorum, vt iram eius contra ipsos conceptam leniret, ac pacem, & concordiam inter ipsum & eos tractaret. zelo illa sic censu caritatis, laborem non recusauit & fiducia gerens in Domino operis exequendi, iter assumpsit debilis corpore, Auenionem applicuit, Pontificem alloquitur, sed per interpretem, me scilicet fratrem Raimundum: loquebatur enim in vulgari Tusco, quod pontifex non intelligebat, & ideo interpretatione opus erat. At benignus pontifex pacis amator, libenter audiuit, & clementer respondit. Vt omnibus pateat, quia pacem cum eis volo, ecce pacem ipsam pono in manibus tuis, carissima filia, tu tantum recommendatum habeas honorem ecclesiae sanctae.

Verum quidam filij a beial octo numero, assumpti a communitate, qui ciuitatem gubernabant, licet verba dicerent: Pax, pax, tamen in corde eorum non erat pax, neque in intentione eorum, sed pleni omni dolo ad hoc tendebant, vt ecclesia omni dominio temporalis spoliaretur, vt non valeret ex eis vltionem allumere, vt patuit postea. Nam cum ipsam virginem miserunt ad pacem tractandam, promiserunt immediatè oratores destinare post eam, qui haberent plenum mandatum assentiendi illi, quae ipsa cum pontifice concordasset: sed tardè satis miserunt, & ipsi missi Auenionem, nihil super praedictis fecerunt. Et interea pontifex Catharinae dicebat videns tardationem, Catharina isti me deceperunt, & te etiam decipient: quia vel non mittent, aut tota liter nihil facient, sicut accidit. Deliberavit pontifex ea etiã suadente, ad sedem suam Romanam personaliter accedere, quod & fecit cum curia sua. Virgo autem reuersa in Tusciam,

Ex h⁹ s. patit illud florentinorum bellum auctore ecclesiam concitatum fuisse valde inuicem: & quibus Leo. Axi. ex quo dicitur. fuisse illud. 2. 1. 1. d. scripsit, florentinos a culpa omni liberare, & in legatos Pontificis eam reuocare contem. tamen tam ex ipsi quae ibidem ex Blondo non animus, quae ex ipsi Raimundi verbis a se et constai, non iam legatos proteruam, quam florentinorum in portum. & octo uirorum nequitiam illius belli causam fuisse. Postquam

A.C. Postquam pontifex ad urbem applicuit, euoca A to inde Raimundo inquit. Mihi scriptum est de florentia, quod si Catharina de Senis cat, florentiam, habebit pacem cum eis. Tunc ego, pater sancte, nedum Catharina, sed omnes quotquot sumus, parati sumus pro obedientia sanctitatis vestrae usque ad martyrium ire. At pontifex. Nolo, quod tu vadas, quia te male tractarent, sed ipsa, tum quia mulier, tum quia reuerentiam habent ad eam, nil ei nocent. Confecitque bullas super his opportunas misit virgini, quae Senis erat, quae vt obedientiae filia absque tarditate iter assumpsit, & Florentiam peruenit, vbi a viris Deo & ecclesiae fidelibus cum non parua veneratione suscepta est. Locutaque est cum aliquibus probis ciuibus, persuadendo eis, quod nullo modo persisteret in dissensione cum pontifice, & pastore animarum suarum: sed quam citissime possent, reconciliarentur cum vicario Iesu Christi. Locutaque est cum capitaneis partis Guelphae dicens, quod si essent, qui praestaret impedimentum paci, & concordiae inter patrem & filios, illi digni essent priuari omni officio, quia non essent vocandi rectores, sed destructores boni communis, & ciuitatis eiusdem, nec deberent habere conscientiam liberandi ciuitatem a tanto periculo per priuationem paucorum ciuium, addens, quod pax illa non solum expediebat corporibus & bonis temporalibus eorum: sed (quod est maius) quia necessaria erat salutis animarum eorum, quam habere nullatenus poterant absque ea. Constabat enim, quod ipsi operam dederant efficacem notorie ad expoliandam Romanam ecclesiam bonis suis, vnde si fuisset etiam priuata persona, ipsi coram Deo, & quocumque iusto iudice tenebantur ad restitutionem bonorum, quae abstulerant, seu auferri fecerant per alios. Quod si per pacem habere poterant huius debiti remissionem, sequebatur, vtilitas maxima & corporibus, & animabus eorum. His & alijs rationibus & persuasionibus tam dicti officiales, quam multi boni ciues inducti sunt ad persuadendum Prioribus, & alijs magistratibus, quod omnino pacem facerent, non verbo tantum, sed opere, & veritate. Sed huic bono se opposuerunt illi octo viri deputati ad faciendam guerram contra ecclesiam, homines diabolici. Ideo officiales partis Guelphae vnum ex illis octo priuarunt officio, & aliquos alios paucos, prout potuerunt: inde exarsit ignis in synagoga eorum duplex, tum ex parte eorum, qui fuerunt priuati, tum ex parte quorundam maleuolorum, qui accensi sunt ad faciendum priuari etiam quosdam sibi odiosos: vt vindictam facerent de quibusdam proprijs iniurijs & plus nocuit secundus ignis, quam primus, & multos commouit contra sacram virginem.

Nam tantus factus est numerus priuatorum, quod tota ciuitas super hoc clamabat, quod sacra virgo non fecit, nec voluit: sed doluit, & dici fecit, quod pessime faciebant ad tot, & tantos manus extendentes, nec debebant, quod factum fuerat ad finem pacis habendae, ad bellum intestinum per sua odia deducere tam iniquè. Fit itaque conturbatio in ciuitate & in eo

Gravis in urbe Florentia turbatio.

turbine plures innocentes passi sunt iniurias, & nocumenta, & qui pacem optabant exulare coacti sunt, inter quos sacra virgo, quae pacis causa tantummodo venerat, per iniquos aliquos computata fuit, & inter illos descripta, ita quod publice quidam de inerudita plebe clamabant dicentes: Capiamus, & comburamus illam nequissimam mulierem, aut gladio eam trucidemus. Huius rei fama diuulgata, hi quorum domus inhabitabat, cum suis licetiam uerunt eam, timentes sibi, ne domus eorum propter huiusmodi comburerentur a populi furore. At illa conscientia innocentiae suae nullo modo permota a mentis suae constantia, subridens & socios confortans accessit ad locum ubi erat hortus, & ea ibi orante, ecce satellites sathanae cum gladijs, & fustibus aduenientes tumultuabant, clamantes & dicentes. Vbi est illa mala mulier? Quod illa percipiens, ad martyrium auda, acili ad conuiuium vocaretur, occutrit eis, & vni eorum, qui gladio euaginato fortius ceteris clamabat dicens. Vbi est ista Catharina: lata facie genuflexit, & dixit. Ego sum Catharina, fac in me, quod tibi permiserit deus, sed ex parte Dei tibi praecipio, quod nullum ex meis laedas. His verbis prolatis, ita consternatus est ille nequam, taliterque perdidit vires, quod nec percutere poterat, nec coram praesentia eius stare audebat. Et qui tam ferociter eam quaesierat, postquam inuenerat, expellebat eam a se, dicens. Recede a me. At illa martyrium sibi respondit. Ego bene sto, quo debeo modo ire? Parata sum pro Christo & ecclesia sua pati, hoc diu desideravi, nunquid debeo modo fugere, cum reperi, quod optabam? Abscessit ille confusus cum socijs, alia laesione ei non facta. Quo facto circumdederunt eam filij sui & filiae spirituales congratulantes de euasione eius, de qua plurimum tristabatur, quod martyrio digna non fuerat. Cum autem sui hortarentur eam Senas redire, eis non acquieuit, dicens se de territorio illo non posse discedere, quousque pax praconizata foret inter patrem & filios, quia sic habuerat a Domino in mandatis. Et cum quasi nullus auderet eam in domum suscipere, propter furorem populi, vnus tamen Deum timens suscepit eam in domum suam, occultè tamen. Post dies aliquot cedens furori, extra ciuitatem, sed non extra territorium florentinorum ad vnum locum solitarium cum suis se transtulit diuina prouidentia. Demum terminato furore, & illis tumultuantibus per iustitiam punitis, reuersa est Catharina florentiam ubi ea moram trahente, non multo post Gregorius xj. appositus est ad patres, & succedente ei Vrba no. vj. pax confecta est inter eum & florentinos, & tunc reuersa est Senas cum comitibus suis.

Liber à Diua Catharina editus.

§. XVII.

REVERSA igitur ad proprios lares Catharina, circa compositionem cuiusdam libri quae spiritu sancto afflata dictauit in suo Tertia pars hie. Ant. Oo; vulgari

Catharina ad necem quaeritur.

Sese vltimo morti obicit.

A.C.
1375.

vulgari diligentius intendebat. Rogauerat si-
quidem scriptores suos, qui epistolas, quas ad
partes, & personas destinabat diuersas, scri-
bere confueverant, quod starent attentis, &
obseruarent quando iuxta consuetudinem
suam rapiebatur à corporeis sensibus, tunc
scriberet diligenter, quod ipsa dictabat. Quod
illi solerter fecerunt, librumque compleue-
runt plenum magnis, & vtilibus sententiis à
Domino sibi reuelatis, & in suo vulgari ab ea
dictatis vocaliter. In quo dictamine hoc fuit
singulare, & admirandum, quod totum dicta-
men fuit ab ea prolatum tunc tantummodo, B
quando ex mentis excessu sensus eius corporei
actu proprio priuabantur: quia nec oculi vi-
dere, nec aures audire poterant. Et in illa ecclia
si totum librum illum dictauit, qui adhuc re-
peritur.

Dum hæc Senis agerentur, Urbanus vj. in
pontificem consecratus, cum ipsam sacram vir-
ginem Auenione cum Gregorio xj. manens,
ipse tunc archiepiscopus cognouisset, & de-
uotionem ad sanctitatem eius concepisset, vo-
cauit magistrum Raimundum sæpè fatum, q
Romæ erat, eique mandauit, vt Catharina ad
se venire disponderet. Et quia multi murmura-
bant de tam frequenti discursu Catharinæ, cū
mulier esset, quasi quadam leuitate non Domi-
ni voluntate moueretur, ad tollendum hoc
scandalum de mentibus pusillorum literas
præceptorias apostolicas ei transmisit. Quæ
vt obedientiæ filia iter artipuit, & ad urbem
applicans Urbanum pontificem visitauit. Ea
visa gauisus est pontifex, eique mandauit, vt
coram eo, & cardinalibus exhortationem fac-
ceret propter schisma, quod tunc incipiebat
oriri. Quod & fecit, perfectè animando vnum
quemque ad constantiam verbis & sententiis
plurimis, ac ostendendo diuinam prouiden-
tiam cuiuslibet esse necessariam, & maximè
cum ecclesia sancta patitur, & concludendo,
quod per inchoatum schisma in nullo timere
deberent, sed agerent, quæ Dei sunt, & nemi-
nem formidarent. Cumque sermone suo finem
fecisset exhilaratus pontifex, vertens se ad car-
dinales verba eius resumpsit, & dixit. Ecce fra-
tres dum formidolosi sumus, quam reprehensi-
biles reddimur. Muliercula ista nos confun-
dit, mulierculam dico non in contemptum
eius, sed in expressionem sexus feminei fra-
gilibus naturaliter, & pauidi. Ita etiam cum
securi essemus, trepidate naturaliter deberet, &
tamen, vbi nos timemus, ipsa intrepida nos
confortat. Et quid timere habet Christi vica-
rius, etiam si totus mundus contra eum se op-
poneret: Potentior est mundo Christus, nec
est possibile, quod ecclesiam suam derelin-
quat. Commendauit demum virginem, & gra-
tias, quas postulauit, concessit.

Venit etiam in mentem pontificis Catha-
rinam mittere: cum alia Catharina filia
sanctæ Brigidæ deuotissima etiam muliere,
ad reginam Ioannam, quæ se pontifici re-
bellauerat, & schismati, & schismaticis pluri-
a Clemens 7. (de quo sup. tit. 21. ca. 2. alibi est)
ex Archiepiscopo Arberunino Barçis a Gregorio
vndecimo factus fuerat. Onup.

num fauorem præstabat, quæ tandem pro-
pter hoc vita priuata est simul, & regno. Para-
ta illa erat ad obedientiam, sed vsus Urbanus
saniori concilio, ob rationabilem causam il-
lud exequi desistit. Post hæc decreuit Urba-
nus ipsum magistrum Raimundum ad Gal-
lias destinare, si forte regem franciæ posset ab
errore schismatis reuocare. Quod cum insi-
nuasset Raimundus Catharinæ, quamuis sibi
grauis esset absentia sua, tamè nõ quærens, quæ
sua erant, confortauit eum ad obediendum,
& laborem illum alacriter sumendum, di-
cens: Habeatis pro certo hunc Urbanum esse
verum pontificem summum, successorem Pe-
tri, & vicarium Iesu Christi: quicquid dicant
calumniatores hæretici, & ita volo, quod ex-
ponatis vos pro hac veritate defendenda, si-
cut pro veritate catholicæ fidei. Et cum iter af-
fumeret Raimundus ad Gallias, virgo prius
diu eum allocuta est, multa ei referens, & quod
eam amplius in præsentis sæculo non videret
prænuunciens, prout enenit. Profectus est vs-
que Genuam Satis laborauit, sed nihil profe-
cit, quia schisma secutum est, & diu per-
mansit, vt supra patuit. Vnde quia interea vir-
go ad cœlum migravit, quæ de transitu eius
narrat, ex relationibus eorum, qui tunc præ-
sentes fuerunt, accepit. Qui vt viri timorati i-
donei testes, & omni acceptione digni habitii
sunt, quorum nomina ab eo posita scribere
omitto.

Romæ magni tumultus oriuntur con-
tra pontificem, pro quibus pia virgo
Christum interpellat li. 3. c. 16.

§. XVIII.

CERNENS ergo virgo sacra in ecclesia Dei
multa mala succrescere propter schisma
exortum, ac Christi vicariū multis vexationi-
bus circumdaturæ erant illi lachrymæ suæ pa-
nes die ac nocte, orabatque sine intermissione
vt pacem Dominus ecclesiæ præstare dignare-
tur. Consolatusque est eam Dominus aliqua-
liter, quia per annum antequam ipsa migraret
dedit Dominus duplicè victoriã ecclesiæ suæ
sanctæ ac pontifici Urbano, tam de castro san-
cti Angeli, quod intra urbem schismati vsq;
ad illā diem tenuerant, cū vrbis disturbio, q
de gentibus armorū, quæ pro schismaticis pa-
triam rotam vastabant, quæ debellatæ totali-
ter fuerat captis principalibus. Quo facto
pontifex, qui non poterat habitare apud eccle-
siam principis Apostolorum, vt solebat, pro-
ter dictum castrum, accessit ad eam pedibus
nudis, quem vniuersus populus securus est cū
magna deuotione. Et sic pontifex cepit aliqua-
tulum respirare, sed mox renouari ei fuerunt
dolores, & quod nõ potuit diabolus agere per
extrinsecos & schismaticos attentauit facere
per intrinsecos, & domesticos fidei. Nam cœ-
pit feminare discordias inter pontificem &
populum vrbis, adeo quod comminabatur ei
mortem intrentare. Super quo valde afflicta vir-
go sacra, ad consuetum orationis recessu totis
conatibus accessit, dominum exorans, vt tan-
tum nefas in ecclesia Dei non permitteret.

E.C.VI.

A.C.

1375.

Et, vt scripsit ipsa per epistolam, præfato ma-
gistro Raimundo, vidit in spiritu totam urbem
dæmonis plenam, qui vndique populum inci-
rabant ad partidij scelus. Et contra orantem
virginem horribiles dabant clamores, dicen-
tes. Maledicta tu nos in terris impedire niteris
sed nos te infallibiliter horrenda morte occi-
demus. Quibus illa nil respondens, prolixius
& feruentius orabat pro ecclesia sancta, quæ
tot turbinibus quatiebatur, vt dæmonum desi-
derium frustraretur, & vicarius eius pontifex
illæsus seruarietur. Dominus ei loquens allega-
bat suam iustitiam hoc exigere, vt perniciosus
ille duræ ceruicis populus Romanus, qui sac-
erilegium tractabat in pontificem exerce-
re, demum dispersus fieret, & deletus è terra. Vir-
go respondebat, vt memor redemptionis hu-
mani generis sanguine suo, misericordia fle-
cteretur, dans illis locum pœnitentiæ. Tãdem
in tam arduo bello, cum eiusdem corpusculi
sui tormento mentali, vicit, & obrinuit virgo
sacra. Nam alleganti domino iustitiam suam,
respondit virgo. Ex quo fieri non potest, quin
fiat iustitia, supplico non spernas preces ancil-
læ tuæ, sed quicquid pœnalitatis debetur hæc
populo, fiat super corpus meum. Libentissimè
nãque pro tui nominis amore, & pro Ecclesia
sanctâ bibam hunc calicem passionis. Ad hanc
vocem plus mentis, quàm corporis virginis,
conticuit diuina vox, quæ loquebatur menti
eius, dans per hoc intelligere, quod hoc fieret,
quod petebat.

Factumque est illa hora vt cessaret murmura-
tio populi contra pontificem, & seditio, sed to-
tam passionem virgo virtutibus plena porta-
uit. Nam infernales serpentes super virgine
corpusculum licentia obrentas ex diuina per-
missione tanta crudelitate suum ostenderunt
furem, quod apud illos, qui non viderunt
ex relatu eorum qui ibi fuerunt incredi-
bile videretur. Tantisque illud corpuscu-
lum vltra solitum doloribus angebatur, quod
vix pellicula sine medio ossibus adhærente, nõ
viuum, sed iam à terra consumptum potius ap-
parebat. Et cum hoc nihilominus ambulabat,
orabat, & laborabat assidue, quod oculis viden-
tium magis monstrum, quàm quid naturale
videbatur. Crescebant tormenta pœnarum in
corpore continuè, quibus consumebatur ad
sensum, nec tamen ab oratione cessabat. Fi-
lij & filia, quos in Christo genuerat, qui secū
habitabant, manifestè videbant signa verber-
um, & percussionum à dæmonibus illatarū
nec poterant aliquod adhibere remediū, quia
diuinæ voluntati resistere nemo potest. Nec
decerant voces terribiles dæmonum inter illa
tormenta quibus clamabant. Maledicta, quæ
semper, & vbi que nos persecuta es, nunc venit
tempus, quo de te vindictam capiemus. Tu nõs
hinc expellis, & nos de hac vita te excludemus.
Tali modo à dominica in septuagesima vsque
ad penultimam diem Aprilis qua migravit à
sæculo, scilicet in festo beati Petri martyris,
passa est sacra virgo. Illa tamen in tempore 40.
hoc continuauit, quod summo manè commu-
nionem accipiebat, missam audiens. Postea ho-
ra tertiarum accedebat ad ecclesiam principis
Apostolorum, ibique diutius orabat, reuertens

que in domum non nisi in lectulo poterat re-
periri. Et cum inde videbatur se non posse mo-
uere, manè surgens, pedibat ad sanctum Pe-
trum, vt sana, aliquando diabolus proiiciebat
eam in ignem, sed Dei virtute non lædebatur.
Semel cū super asellum iter ageret, proiecit eam
aduersarius capite deorsum ad terram & repo-
sitam super ipsum, quia debilis erat, proiecit
in lutum, super eam asello cadente. In quibus
casibus subridebat dicens. Malata sca, id est, dia-
bolus (sic enim eum appellabar) hoc fecit.

Præcepta quæ moriēs D. Catharina suis
dereliquit. c. 23. l. 3.

§. XIX.

APPROPINQUANS autem ad termi-
num vitæ, collectis filiis & filiabus suis
spiritualibus, prolixum eis fecit sermonem, ad
dilectionem fraternam exhortans, quãdam
etiam vitæ regulas tribuens proficiendi in via
Dei. Et primo quidem, quod accedens ad ser-
uitutem Dei si vult Deum veraciter possidere
necesse est, vt cor suum denudet ab omni a-
more sensibili, non solum cuiuslibet personæ
sed & cuiuslibet creaturæ, & simplici, & toto
corde tendat in Deum. Secundò, quod ad ta-
lem statum anima perfectè venire non potest
absque medio orationis, quæ sit in humilitate
fundata, vt in nullo de suis operibus fiducia
ex se habeat, sed se nihil esse cognoscens in do-
mini prouidentiam se totum committat, asse-
rens, quod ab ipsa oratione omnes virtutes
proficiunt & vigorantur, & sine ipsa debilitan-
tur. Tertio, quod ad acquirendam puritatem
mentis necessarium est, quod caueat sibi ab
omni iudicio erga proximum, scilicet temera-
rio, & vana locutione, & nullam creaturam cõ-
demnare, vel despiciere, etiam, quam certo no-
uimus peccare, sed cõpati, & pro ea orare, quia
quilibet in vita se potest emendare. Quarto, q
oportet magnã fiduciã habere de prouidentia
Dei, sciens omnia, quæ sibi, vel aliis eueniunt, ex
diuina prouidentia prouenire, nõ ex odio eius,
sed dilectione eximia ad creaturam. Demum
Dei mandatis, & superiorū præceptis & simplici-
ter obedire. Post hoc quemlibet illorum vocas
ad se particulariter, vnicuique ordinavit modū
viuendi post transitū suū, aliquibus ad religio-
nem, aliis ad vitam anachoriticã, aliis ad cle-
ricatum consulens transire. Sic sumptis deuotè
Ecclesiasticis sacramentis beato sine quie-
uit.

Quo diuulgato, factus est cõcursus magnus
populorum ad Ecclesiam sanctæ mariæ super
Mineruam, quo delatum fuit corpus in vrbe,
adeo vt vix per triduum potuerit corpus tradi
sepultura. Eadem die cuidam deuotæ matro-
næ Romanæ sibi familiari ostensa est magnitu-
do gloriæ eius ex quadam visione, quã ha-
buit. Sed & crebra miracula sanitatum post
transitum eius sanctitatem eius multipliciter
commendabant, quæ causa breuitatis omitto.

O O 4 Post

A. C. 1210.

Post honorificam eius sepulturam in conu-
 uentu praefato sanctae Mariae super Mineruam
 me tunc in dicto conuentu existente Priore,
 translatus est corpus dictae virginis circa annu-
 dñi 1430. in eadem ecclesia ad locu eminentiore
 in capella iuxta minore capellam existente, &
 collocatus in sepulchro marmoreo, quod inci-
 neratum erat ossib. remanentib. Nec incinera-
 tio ipsa arguit minorationem sanctitatis eius
 cum & corpora Apostolorum, quibus nullos
 sanctos credimus in merito & praemio excel-
 lentiores, incinerata inueniantur. Praeseruat
 autem integritatis cadaueris accipere potest
 aliquando naturaliter, ut ex siccitate comple-
 xionis talis personae defunctae, vel influxu cae-
 lesti, vel ex qualitate loci semoti ab humecta-
 tione, vel ab aromatis praeseruantibus a
 corruptione in eo compositis, aliquando vero
 & communius, ex speciali priuilegio illi con-
 cesso diuinae virtutis conferuatis illud. Nec est
 ratione assignare, cur magis istud, quam illud
 Deus uoluerit praeseruari, nisi uoluntate suam.

Titulus XXIII. *Iste titulus xxiii. &
 volumus tractat de beato Francisco institu-
 tore ordinis fratrum minorum. De sanctis cano-
 nizat is eiusdem ordinis, scilicet Francisci uita
 & miraculis, & beati Antonij de Padua, beati
 Ludouici episcopi Tolosani, & sancti Bernardi
 ni, & sanctae clarae moniali dicti ordinis. Dein-
 de de socijs beati Francisci, & quibusdam alijs
 dicti ordinis fratribus uiris ualde perfectis. Et
 de omnibus generalibus ministris dicti ordi-
 nis, & multis, quae aciderunt temporibus eo-
 rum. Deinde de alijs sanctis ut sancto Nicolao
 de Tolentino, de sancta Brigida, sancto Osi-
 mundo, uentzelao, lorrenio, Proculo, & alijs.*

De laudibus & praconijs Seraphi-
ci Francisci.

C A P. I.

QUOTIENDE B. Dominico,
 & ordine eius praedicatorum
 in praecedenti titulo tractatum
 est, nunc in isto sequenti de beato
 Francisco, & ordine Minoru
 ab eo fundato agendum est, & de alijs sanctis
 religionibus post eum institutis, & ob aliqua-
 lem, etsi non condignam commendationem
 sumatur id Psal. 9. Ascendit super Cherubim
 & uolauit, uolauit super pennas uentoru. Quod
 quidem etsi principaliter, & proprie intelliga-
 tur de domino Iesu Christo, qui in quantum
 homo ascendit ad dignitatem, & excellentiam
 immense uisionis cum diuinitate, quae dignitas
 est super omnem cognitionem Angelorum,
 Cherubin quippe interpretatur plenitudo scie-
 tia, ac etiam super omnem notitiam & perfe-
 ctionem animarum, quae hic signantur per ve-
 ros, quorum pennae sunt subtilitates, & perfe-
 ctiones earum, tamen possunt adaptari, & in-
 telligi transumptiue de beato Francisco. Ipse

A. C. 1210.

uolauit & ascendit super Cherubin, & super
 pennas uentorum.
 Post quorum declaratione nota, quod ut
 ait Greg. in homil. Superna illa ciuitas & An-
 gelis & hominibus constat, ad quam tantum
 credimus humani generis, scilicet utriusque
 sexus, ascendere, quot illic contingit Angelos
 remansisse. Et cum secundum omnes doctores
 sint noue ordines Angeloru, ut dicitur de poe-
 nitent. di. 2. principium: sicut ex ordine quoli-
 bet aliqui ceciderunt, secundum magistrum
 sententiarum in 2. lib. ita & de quolibet multi
 remanserunt, & a nobis innumerabiles. Sancti
 autem & sanctae qui uirtuose uiuentes ascen-
 derunt ad illam supernam Hierusalem, non
 facient unum ordinem de perfecto, sed ut dicit id
 Greg. assumuntur, & collocabuntur in diuersis
 ordinibus superioribus, vel inferioribus secu-
 dum maiorem, vel minorem perfectionem hic
 adeptam. Multi ergo assumendi sunt ad ordi-
 nem Seraphin, qui multi sunt, nec in minori
 numero, quam alij de inferioribus ordinibus
 immo secundum aliquos in maiori. Qui ergo
 perfectiores fuerint alijs in hac uita, illi in tali
 ordine Seraphin, collocabuntur associati.

Quamuis autem nobis sit incerta perfectio-
 nis quantitas cuiuscunque sancti, tamen de Ap-
 ostopolis Christi, cum glorioso Baptista, & pa-
 triarchis sancti ueteris testamenti, & quibusdam
 prophetis communiter creditur, eos omnes a-
 lios excedere. Vnde & in ordine Seraphin, eos
 possumus existimare collocatos. Et idem pie
 credi potest de patriarchis noui testamenti.
 Patriarchas hic uoco patres institutores, & fun-
 dadores sacrarum religionum, quae in filios in-
 numeros excreuerunt, ut fuere Basilius, Augu-
 stinus, Benedictus, Dominicus, & Franciscus.
 Si omnes hi perfectione excellentissimi, non
 sint locati in ordine Seraphin, nescio qui alij
 illic cum eis associabuntur.

Secundum hoc de beato Francisco dico, A-
 scendit per uirtutes, & uolauit super Cheru-
 bin. Signanter dico, super Cherubin, non super
 Seraphin. Nam super Seraphin, non sunt nisi
 beatissima uirgo Maria cum filio suo, quae sola
 exaltata est super choros omnium Angeloru,
 unde super Seraphin. Non ergo dicit, quod uo-
 lauit super Seraphin, ne faciamus eum aequalē
 Christo, uel uirgini Mariae, cum longē sit distas
 a sanctitate ei. Sed uolauit (ait) super Cherubin,
 Non ait inter Cherubin, sed super Cherubin,
 Et certum est secundum doctores quod super
 Cherubin, sunt Seraphin. Hoc est ergo dicere:
 Uolauit super Cherubin, id est, inter Seraphin,
 collocatur. Uolauit super pennas uentorum. i.
 super subtilitates & perfectiones animarum,
 quae dicuntur uenti propter subtilitatem suae
 essentiae, qui etsi aliquo modo percipiuntur,
 non tamen uidentur sicut animae non uiden-
 tur, unde spiritus uentus. Act. 2. Factus est repē-
 te de caelo sonus, tanquam aduenientis spiritus
 uehementis. Et anima dicitur spiritus secundū
 illud Psal. & Luc. 23. In manus tuas commen-
 do spiritum meū. Super subtilitates, uirtutes,
 contemplationes, & perfectiones, non quidē
 omnium uentorum, id est, omnium sanctorum
 sed plurimorum uolauit. Ascendit ergo super
 Cherubin B. Franciscus & uolauit, uolauit su-
 per

A. C. 1210.

A. C. 1210.

per pennas uentorum &c. In quib. uerbis tria
 possumus considerare in B. Francisco. Primum
 eminentiam uirtutis perfectionis: ibi, Ascen-
 dit. Secundū excellentiam perfectionis dile-
 ctionis, ibi, Uolauit super Cherubin. Tertio re-
 lucentiam impressae dominicalis passionis, ibi
 Uolauit super pennas uentorum.

Ascendendum est nobis ad patriam.

§. I.

QUANTUM ad primum. Sursum est Hie-
 rusalem ciuitas nostra, ad quam redimus
 idē oportet ascendere, non descendere. Descē-
 dere est facile, per uiam scilicet uiciorum ince-
 dere, sed ascendere ad montem uirtutum diffi-
 cile. Facilis (inquit poeta) descensus Auer-
 ni.

*Noctes atque dies patet atri ianua ditis,
 Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras,
 Hoc opus hic labor est.*

Sicut etiam philosophus ait in libro ethico
 rum, quod uirtus & scientia sunt circa diffi-
 lia. Et saluator noster ait. Arcta est uia, quae
 ducit ad uitam. Mar. 7. Per hanc oportet ince-
 dere, qui ad societatem Angelorum peruenire
 desiderat. Vnde Psal. de uiro iusto inquit. Ascē-
 siones in corde suo disposuit, in ualle lachry-
 marum, scilicet uitae praesentis. Et quis seu qua
 lis sit iste descensus, declarat subdens. Ibunt
 de uirtute in uirtutem, per quod iter, uide-
 bitur Deus Deorum in Sion, quae est summitas
 Hierusalem supernae.

Et in figuram huius Iacob cum in itinere
 constitutus in loco materialis Hierusalem re-
 quieuit, dormiendo uidit scalam de caelo
 ad terram pertingentem, cui in summate Deus
 erat innixus, promittens ei dare terram illam
 in possessionem, & semini eius, quae designat
 uitam aeternam. Gradus huius scalae per quos
 uidit Angelos ascendere & descendere. Ascen-
 dere uidelicet ad referendum Deo uota nostra,
 descendere ad deferendum nobis Dei munera,
 & confortandum in labore ad ascensum e-
 ius) sunt, inquam, quinque gradus huius
 scalae. Sui humiliatio, mundi abdicatio, carnis
 maceratio, Aduersi toleratio, uirij expugnatio.

Ascendit B. Franciscus eminenter per hos
 gradus se proficiedo. Et primū quidē oportet
 ascendere per uirtutem humilitatis, quae quidē
 est fundamentum aliarum. Et licet per hanc
 descendat quis in mente sua, & propria aesti-
 matione, reputando se infimum, & inferno di-
 gnum, tamen quo ad meritum utique ascendit.
 Sicut autē regula est, quod qui se humiliat ex-
 altabitur. Mar. 23. secundum doctrinam Chri-
 sti, ita & quanto magis se quis humiliat, tanto
 magis ascēdit in merito, & exaltatur in pmo.
 Vera humilitas est, ait Bern. qua quisque uerissi-
 ma sibi sui cognitione uilescit. Verus ergo hu-
 milis cum intelligit, quia puluis & uermis est,
 & corpus plenum putredine, subditum innum-
 meris doloribus, plus ceteris animalibus, &
 quo ad animam plenum concupiscentiis, & i-
 guorantiis. Ita etiam optimus existens, nescit
 uitam odio Dei uel amore sit dignus, ut dici-

tur Ecclesias. 9. Dum considerat, quia nēdum
 facere, sed nec cogitare aliquid boni sufficien-
 tes sumus ex nobis, ut ait Apostolus 2. Cor. 4.
 Cum nihil sit ex se, non facit ex se aliquam a-
 estimationem, nec de se, uel suis praesumit uir-
 tibus, sed totum Deo attribuit, & sic ascendit
 ad eum.

Sed quis Franciscus humilior? Sufficiat unū
 exemplum. Cum quidam ex suis socijs in ora-
 tione eleuatus, uidisset in caelo in conspectu
 diuinae maiestatis sedem unam ornatissimē pre-
 paratam, & ignorans cui parata esset, cupiens
 autem hoc nosse audiuit uocem in caelo dicen-
 tem, Sedes ista fuit unius ex primoribus Ange-
 lis, qui prolapsus fuit de caelo, quae parata est hu-
 millimo Francisco, sicut priuatus ea fuit super-
 bissimus Angelus. Post uisionem uero reperiens
 Franciscum, interrogauit quid de se sentiret,
 cum in tanta ueneratione mundi esset? Respon-
 dit Franciscus. Quid nisi humillima? Fateor tibi,
 reputo me maximum peccatorem omnium.
 & cum ille diceret. Quomodo te potes reputa-
 re peiorem homicidis, adulteris, blasphemato-
 rib. & huiusmodi, cum longē sis ab his? Res-
 pondit. Peiorem me existimo, quia considero
 quod gratiam mihi a Deo concessam, illi si ha-
 berent, melius & fruentius eam exqueren-
 tur.

Ascendit etiam ad Deum per mundi con-
 temptum. Temporalia ista sunt quasi uiscus,
 difficulter possidentur sine inordinato amore.
 Sicut autem uis uentis, si uisco fuerint in-
 fectae, sursum auolare non ualent, ita temporalib.
 dediti. Quamuis in paupertate ipsa nō consi-
 stat perfectio hominis, tamen secundum beatū
 Thom. post Ioan. Cassia in collatione prima
 [paupertatis & aliarum uirtutum exercitia] sunt
 instrumentum efficax ad perfectionem as-
 sequendam. Vnde Christus Mar. 19. Si uis per-
 fectus esse uade uende omnia, quae habes, & da
 pauperibus, & ueni & si quere me. Quod & ip-
 se Christus seruauit, non habens ubi caput suū
 reclinaret, non agrum, non domum, non nisi
 tantum, quae dabantur sibi elemosynaliter re-
 seruans ad subueniendum suis & discipulorū
 necessitatibus, ut ait August. 12. q. 1. habebat
 dominus.

Est autē paupertatis gradus triplex secundū
 Thomā in secunda secunde. Primus, nil habere
 proprium, sed in communi tantum bona im-
 mobilia & mobilia, quae sunt necessaria omni-
 bus religiosis. Secundus gradus est, habere in
 communi non immobilia, uel possessiones & redi-
 tus, sed tantum mobilia pro tempore, ut fun-
 damentum, uinum, oleum, pecuniam, per annū.
 Tertius gradus est, nec in communi mobilia
 habere pro tempore aliquo prolixo, sed dictum
 per quātum sibi uictum procurare. Hanc ex-
 tremam paupertatem elegit B. Franciscus in se,
 & ordine suo.

Mirabiliter enim philocaptus est ista sancta
 paupertate, unde cum uideret aliquando ali-
 quem pauperem peius indutum, & uilioribus
 vestibus, dicebat socio. Iste confundit nos, nam
 cum acceperim dominam paupertatem mihi
 in sponsam, ecce nobis uidetur tam auferte,
 misericors nobis. Aliquando se & socios exue-
 bat ut pauperibus subueniret, & sic ascendit.

Tertio

A.C.
1210.Hier. epi.
22.

Tertio ascendit per carnis macerationem, A
vt ait Salomon Prouer. 29. Qui delicatè pau-
erit seruum, id est, corpus, in fine sentiet eum cõ-
rumaccem, rebellando se spiritui: propter quod
Apostolus castigat corpus suum & in seruitutẽ
redigit. Vt ipse dicit. 1. Cor. 10. Ad quod opti-
mè facit, quod ait Hieron. ad Eustochium. 32.
q. 5. si Paulus. [Si Paulus Apostolus vas electio-
nis, & separatus in Euangelium Christi, ob car-
nis aculeos & incentiua viriorum reprimat cor-
pus suum & seruituti subiicit, ne aliis prædi-
cãis ipse reprobis inueniatur, & tamen videt a-
liam legem in membris suis repugnantem le-
gi mentis suã, & captiuũ se in legem duci pec-
catũ, post nuditatem, ieiunia, famem, carceres
flagella, supplicia in semetipsum reuersus ex-
clamat. Infelix ego homo quis me liberabit
de corpore mortis huius, tu te putas securum
esse debere.] hoc intelligentes sancti & sanctæ
Dei corpora sua tradiderunt ieiuniis, abstinen-
tiis escæ & potus, vigiliis, disciplinis, & non so-
lum ad corpus refrãndum, sed etiam ad hoc
vt magis efficerentur idonei & capaces diui-
narum consolationum. Vt enim ait Gregor. in
homil. Pentec. Tanto quicquid à superno amo-
re disiungitur, quanto magis inferius delecta-
tur. Vt ergo magis gustarent diuina delecta-
tiones ciborum, & aliarum sibi subtrahē-
bant.

Quod maximè fecit beatus Franciscus. Re-
colebat sibi à Crucifixo dictum: Franciscus a-
mara pro dulcibus sume, & te ipsum contem-
ne, si me vis agnoscere. Vna dierum cum tenta-
tio carnis eum inuassisset (nec enim magnã san-
ctitatem acquisiuisset, nisi tentati fuissent, &
viriliter restitissent) accepit sanctus disciplinã
se fortiter verberans, & sibi dicens. Eia frater
aline, decet te manere, sic subire flagellũ: Et cũ
per disciplinam tentatio non cessaret, in media
hyeme cum terra cooperta niuibus esset, cella
egreditur, & se nudans fecit inter niues manẽs
septem globos niuium, dicens sibi ipsi, Ista ma-
ior est vxor tua, hi duo filij, alij duo filia, alij
duo seruus & serua. Vesti eos, quia frigore mo-
riuntur. Quod si tibi nimis est graue pro huius
modi sollicitari, ergo serui soli domino tuo. Sic
que cessauit tentatio.

Quartus gradus huius scalæ spiritualis, qua
in Deum ascenditur, est aduersi patiens tolera-
tio. Vt ait Grego. Mala quæ nos hic præmunt,
ad dominum ire cõpellunt. In cuius figuram
legitur Gene. 7. quod multiplicatæ aquæ ele-
uauerunt arcam in sublime. Aquæ scilicet tri-
bulationum multiplicatæ, arcam mentis ele-
nant ad cœlestia, & ascendere faciunt ad subli-
mia virtutũ. Dum enim quis seclatur delicias
mundi, & honores, & non patitur aduersa &
contraria, sed omnia ei prosperè succedunt,
mens eius raro ascendit ad consideranda cœ-
lestia, sed in his delectatur, in istis quiescens, &
in via mansionem volens facere. Sed si aduersi-
tate tangatur, vel corporis infirmitate, vel
persecutione aliorum, vel amissione bonorum
intelligit fallaciã mundi, vanitatem rerum, &
in se reuersus ad dominum ascendit patienter
tolerã aduersa, & contemnens ipsa terrena. Si
cut Saulus erecta ceruice persequens Christũ

postquam fuit prostratus & cœcatus recogno-
scens errorem suum ad dominum ascendit, &
raptus ad tertium cœlum, ibi vidit mirabilia
Dei.

Ita & beatus Franciscus cum deditus esset
negotiis sæcularibus, & eis satis implicatus, vi-
sitas à Deo tribulatione captiuitatis Perusij
ac etiam infirmitate corporis, disposuit mun-
dum totaliter contemnere. Et tunc sustinuit ma-
gnam persecutionem à patre, & parentibus, ac
etiam à ciuibus Assisij reputantibus eum fa-
tum, multas quoque tentationes & flagella à
dæmonibus: & ipse etiam corpori suo abiectis
omnibus deliciis magnam aulteritatem indu-
xit, omnia patienter, & gaudenter excipiens.

Quintus est peccati expugnatio. Interrogã-
ti David. Quis ascendet in montem domini? In
Psalm. responsum fuit. Innocens manibus &
mundo corde, id est, operibus exterioribus, &
cogitationibus, & affectibus interioribus. Nõ
enim, vt ait Chrys. ex operibus tantum iudicat
Deus: sed ex cogitationibus, & ex corde, id est,
affectu 22. q. 5. qui peierare. Verum vt ait Gre.
Nequaquam cogitatio immundam tantum in-
quinat, cum pullat: sed cum. [hãc tibi per dele-
ctationem subiugat] de pecc. dist. 2. inter hæc.
Et quanto mens magis à peccatis abstinet, ran-
to magis per puritatem ad dominum ascen-
dit.

Hunc gradum ascendit beatus Franciscus
post conuersionem suam non solum à pecca-
tis se abstinens, sed ab omni specie, & occasio-
ne mali. Et propter hoc deuenit ad tantam pu-
ritatem, & simplicitatem, vt omnem creaturã
etiam rationalem appellaret fratrem, vel soro-
rem suam, vt patet in auius, & agnis, & mul-
tis, & omnia inuitabat ad laudandum creato-
rem suum, & sic per istos quinque gradus a-
scendit.

De ardenti Caritate D. Francisci.

§. II.

Q V A N T V M ad secundum principale,
quod dicebatur, notat excellentiam per-
fectionis dilectionis in beato Francisco cum
subditur. Super Cherubin, & volauit, quod
sic est ordinandum, & volauit super Cherubin,
vt dictum est. Super Cherubin, non est alius or-
do Angelorum, nisi Seraphin. Dicere ergo, qd
volauit super Cherubin, hoc est dicere, quod
collocatur inter Seraphin. Seraphin autem in-
terpretatur incendium seu incendentes, quia
super omnes choros Angelorum magis incen-
si sunt igne diuini amoris, & dilectionis, vnde
ad illum ordinem non volant, nisi hi, qui hic
habuerunt intensissimam dilectionem, prout
creditur de beato Francisco.

Qualis autem sit forma Seraphin, aliquali-
ter describit Isaias cap. 6. dum ait. Vidi Domi-
num sedentem super solium excelsum, & eleva-
tum, & Seraphin stabant super illud, id est, iu-
xta id, vt magis perfecti, & recipientes plus de
influxu gloriæ. Sex alæ vni, & sex alæ alteri,
duabus velabant faciem eius, duabus velabant
pedes

A.C.
1210.A.C.
1210.

pedes, & duabus volabant, & clamabant alter
ad alterum. Sanctus, Sanctus, Sanctus Domi-
nus Deus sabaoth, plena est omnis terra gloria
eius. Ista exclamatio non est aliud, quàm quæ-
dam admiratio, & insinuatio cum reuerentia
magnitudinis Dei. Sex autem alæ eorum sunt
sex perfectiones ipsorum, quibus ornatus fuit
beatus Franciscus vt meritò existimari posset
ascendisse super Cherubin, & inter Seraphin,
euolasse. Primæ duæ alæ sunt contemplatio
diuinæ maiestatis, & consideratio eius summæ
bonitatis. Aliæ duæ sunt amor Dei & amor
proximi. Tertiæ duæ sunt sui subiectio totalis
& mundi contemptus.

Est ergo ala prima contemplatio diuinæ
maiestatis. Magnus dñs vincens scientiã nostrã,
ait Iob. Qui quàm sit magnus ostendit. cap. 1.
ipse Iob dicens. Excelsior cœlo est, & quid fa-
cies? Profundior inferno, & vnde cognoscet?
Longior terra mēsurã eius, & latior mari. Quæ
quidem dimensiones non materialiter, sed spi-
ritualiter intelligendæ sunt. Celsitudo enim
eius, seu altitudo est potentia eius, & virtus. Si
quidem cœli materiales sunt valde potentes
in virtute ipsis operantibus: vides gigni in ter-
ra metalla prætiosa, herbas salubres, flores odo-
riferos, fructus suaves, aromata confortantia,
bestias innumerabiles. In aère, vt volucres va-
rias. In mari, pisces nimios, & maximos. In
igne virtutem calefactiuam. Cœli spiritua-
les, id est, Angeli sunt, vt ait Psalmus, potentes
virtute.

Ipsi mouent cœlos, ipsa cõmouēt elementa
ad placitum. Vnus eorum occidit sine gladio
vna hora noctis centum octoginta quinque
millia hominum de exercitu Sennacherib.
Ipsi mittentes ex aère ignem, & sulphur, sub-
D uerterunt Sodomam cum terris vicinis. Sed
certè cœlo excelsior est Deus, & potentior om-
ni cœlo & eius effectu.

Et quid facies? q. d. quomodo poteris resiste-
re ei, vel de manu eius euadere, vel aliquid sine
eius auxilio operari?

Profundior inferno dicitur, & profunditas
eius est sapientia eius. Sapientia eius (Psalm. ait)
non est numerus.

Etiam quæ sunt in inferno à nobis ignoto,
& remotissimo nouit, & qui sunt in eo dæmo-
nes, qui habent tantam rerum scientiam, & tã-
tam malitiam tam variã intentando, & omnes
pœnas damnatorum, & peccata eorum singu-
la nouit distinctè, & quo iudicio, nobis occul-
to, & quanti descendunt ad illum locum.

Et vnde scies, si tu es de numero illorum? q.
d. non vales cognoscere. Et ideo noli altum sa-
pere, sed time inquit Apostolus.

Longior est terra, hæc longitudo eius est æ-
ternitas eius. Tertia etiam valde longa, vt non at-
tingantur termini eius, tamen finem habet,
sed Deus ipse, nec principium, nec finem habet
semper fuit, est, & erit.

Latior est mari. Latitudo eius est misericor-
dia & benignitas eius, qua peccatores sustinet,
fouet, & expectat ad penitentiam, & recipit
ad veniam. Ista igitur contemplationis ala ani-
ma dirigitur ad dominum.

Alterã ala est consideratio diuinæ bonita-

tis. Bonum secundum Dyonisium est suuissimum
diffusiuum, & quanto maius est tanto magis
se communicat. Deus igitur quia summè bo-
nus maximè se comunicauit, dando partem
suæ bonitatis innumeris creaturis, plus & mi-
nus secundum dignitatem earum, nil tamen à
se diminuendo, sed omne in se retinendo sine
aliquo defectu.

Vnde Aug. in Enchiridio. Ab hac summè,
incommutabiliter, & æqualiter bona trinitate
creata sunt omnia & nec summè, nec æquali-
ter, nec incommutabiliter bona, sed tamen bo-
na etiam singula, simul autem vniuersa valde
bona, vnde resultat vniuersitatis bonum. In
qua & id quod malum dicitur, loco suo posi-
tum eminentius commendat bona. Tamque
immensa est bonitas eius & potentia, vt ex
quolibet malo nostro eliciat aliquid bo-
num.

Vnde & de tanto malo inobedienciæ Adæ
& postea persecutionis Iudæorum contra Chri-
stum, & proditiõis Iudæ elegit ipse bonum
nostræ redemptionis, & sacræ communionis.
O quàm bonus & suavis est spiritus tuus (ait
sapiens) qui vt dulcedinem tuæ bonitatis in fi-
lios demonstrares, panem de cœlo præstitisti
eis [omne delectamentum in se habentem, &
omnem saporis suauitatem.] Sapien. 16. Panem
scilicet illum qui ait. Ego sum panis viuus, qui
de cœlo descendi. Qui in vtero virginis forma-
tus, & igne passionis decoctus, vt ait Ambr.
datur nobis in cibum sacræ communionis.

Et nota quod iste duæ alæ dicuntur valere
caput Seraphin, quia tam immensa sunt maie-
stas Dei & bonitas, quod excedunt mentes e-
tiam Seraphicas: & ceperunt, quia totum cape-
re non possunt. Et ideo Iob dixit. Vincens
Deus scientiam nostram. His alis B. Franciscus
frequenter tendebat in Deum: totus enim erat
deditus orationi & contemplationi.

Tertia dicitur amor Dei, & quarta amor pro-
ximi. Primis duabus alis non semper volatur
ad dñm. Nam multi philosophi magna de Dei
perfectionibus cognouerunt, & dixerunt, vt
Aristoteles & Plato, & tamen ad Deum non
appropinquarunt.

Sed his alis duabus extensis, id est, actualiter
exercitis per meritum, semper volatur ad do-
minum, nec sine his, vt dicit Augu. peruenitur
ad dominum. Seraphin, ipsi ardent semper a-
ctu dilectione in Deum, & affectant gloriam
proximorum.

Nihil autem ira excitat ad amorem Dei, si-
cut meditatio Crucifixi, qui tantum amorem
erga nos ostendit, vt Crucem tam asperam &
opprobriosam pro nobis portaret, vnde Bern.
Super omnia te mihi reddidit amabilem. ò bo-
ne Iesu, calix quem bibisti, opus redemptionis
nostræ. Hoc deuotionem nostram facilius alli-
cit, dulcius vrit, fortius astringit. Hanc passio-
nem frequentissimè meditabatur beatus Fran-
ciscus: & totus amore liquebat ex compas-
sione, & desiderio martyrij, & vt perfectè imi-
taretur, & vicem rependeret, accessit ad Solda-
num ad prædicandum ei.

Quarta ala est amor proximi, qui tanto ma-
ior reperitur, quanto maior est amor Dei.
Conside-

Considerat enim, quam intimè & ardentè A
Deus dilexit hominem, pro quo tanta fecit,
quem tantum dignificauit, ponendo in eum
imaginem suam, sibi uiuendo in propria per-
fina, & ideo vrgetur ratiõ ad multũ diligẽdũ,
& multũ laborandũ pro salute eius, nec inimĩ
eos excludit ab ipsa dilectione, domino sub-
dente. Diligite inimicos vestros. Hac fraterna
dilectione deuictus beatus Franciscus ad instar
patriarchæ Noë arcam fabricauit, & tricame-
ratam fecit, id est, religionem, scilicet fratrum
monialium, & tertij ordinis, vt habitantes in
ea præferuaret à diluuiõ uictorum, & mortem
inferorum, omni statũ cupiens, dilectione
prouidere. Corporibus insuper compatiens,
multos ab infirmitatibus varijs liberauit.

Quinta ala est sui subiugatio, & mundi cõ-
tempus sexta ala. His velantur pedes, id est, af-
fectus, ne fœdentur puluere uictorum. Ex pro-
pria uoluntate procedunt uitia, vnde Ambro.
Nemo nostrum tenetur ad culpam, nisi pro-
pria uoluntate deflexerit 15. q. 1. non est. Cum
ergo quis subiugat uoluntatem suam alteri pro-
per Christum per obedientiam, aufertur sibi
magna occasio peccatorum. Et magnum Deo
sacrificium offert, dando, quod est in eo ma-
ximum. Vnde Gregor. vlti. moral. Recte obe-
dientia uictimis proponitur, quia per sacrifi-
cium aliena caro, scilicet brutorum vel corpo-
rum hominum, quoad abstinentias, quæ etiam
dicuntur sacrificia, sed per obedientiam uolun-
tas propria mactatur. Hic gloriosus uerè fuit
obedientiæ perfectæ magister, & pater. Non so-
lum enim eam docuit suos, vt prælati ecclesiæ
essent reuerentes & obedientes, sed & ipse cõ
esset pater, & generalis ordinis sui minister, &
nulli fratrum subiectus, ipse tamen se omnib.
subiiciebat, & cum aliquò procederet socium
suum uolebat sibi præsidere, & ei mandare o-
bedientiam pollicendo.

Sexta ala est mundi contemptus. Difficile
est mundana ista possidere sine aliquo amore
inordinato. Et ideo, vt ait Aug. omnia terrena
contempsit homo Christus, vt contemnenda
esse monstraret & c. et quamuis in paupertate
non consistat perfectio secundum Tho. tamen
est magnum instrumentum perducendi ad per-
fectionem. Respice religiones, nullam reperies
pauperiorem ordine beati Francisci, nullam
tam mendicam paupertatem mandasse suis. si
cut ipse, nullum pauperiorem Franciscus. Et sic
patet, quod uolauit super Cherubin, colloca-
tus inter Seraphim, sex alas habes, vt dictũ est.

De stigmatibus Christi B. Franciscus im-
pressis.

§. III.

Q V A N T Y M ad tertium, ubi dicitur:
Volauit super pennas ventorum, vt di-
ctum est 5. Venti dicuntur animæ nostræ: quia
sicut uentus sentitur quidem, sed non uidetur,
ita & anima manifestatur per opera sua, sed in-
uisibilis, & impalpabilis est. Vnde propter sub-
iugitatem suam utrunque & uentus & spiritus

anima dicitur. Pennæ autem horum ventorum A C
sunt perfectiones animarum, vt exponit Greg. 1210.
in moral. Siquidem multæ sunt perfectiones
sanctorum, & dona eis data à Deo: in quibus
vnus sanctus excedit alium, sicut Petrus excel-
sit Ioannem in potentia miraculorum, Paulus
uero excessit Petrum in doctrina & prædicatio-
ne, ipse enim dux uerbi dicitur in actib. Aposto-
lorum, & sic de alijs.

Quoddam singulare concessum fuit B. Fran-
cisco, quod nulli inter uaros mulierum legitur
fuisse donatum & hoc est impressio stigmatum
sacrorum. Quamuis enim Paulus dicat de se
ad Gala. Ego stigmata domini mei Iesu Chri-
sti in corpore meo porto, nullus dicit, quod ha-
berit corporaliter Paulus signa passionum in
manibus & pedibus & latere: sed dicuntur stig-
mata, passiones multæ & afflictiones, quas pa-
tiebatur ab hominibus plusquam alij Apосто. 1bid.
li. Qua ratione etiam & similitudine idem di-
cit: Crucifixus sum, non quod fuerit crucifixus
in corpore, sed in desiderio & tolerantia mul-
tarum tribulationum, quas appellat crucem, Eph. 4.
quia cruciant: vnde (Alexander) papa ait. Crux
dicitur à cruciatu, magnum uerò cruciatum su-
sinit: qui uim patitur, 3. q. 1. nulli. Dicitur et-
iam de aliquibus deuotis hominib. quod sen-
tiebant magnum dolorem in manibus, & pe-
dibus, & latere sacri haberent ibi vulnera, sed
tamẽ nõ ita impressa corporaliter, vt in B. Fran-
cisco. Quia enim uidebatur extincta memoria
passionis Christi in mētibus hominum præ-
cipitate eorum: uoluit dominus excitare & in-
calescere hanc, recordationem per impressio-
nem manifestam cicatricum in corpore beati
Francisci.

Ipsò enim orante & trãformato per amorẽ
in Christum Iesum passũ, cõfesset in montem
Auernæ, apparuit dominus Iesus in modum
Seraphim, cum sex alis, crucifixus: & impressit
in manib. & pedib. & latere signa sue passionis
in quibus sentiebat maxima dolorem. Et licet
annis aliquot, quibus superuixit post eorũ
receptionem, præ humilitate occultaret quan-
tum posset, tamẽ Deo operante non potuit ita
latere, quin aliqui ex fratribus magis familia-
res uiderint & palpauerint. Et ita ecclesia hoc
indubiè approbavit, & declarauit, festũ de hoc
celebre instituendo. Quod cum quidam lite-
ratus dubitaret, per expressum miraculum cer-
tificatus fuit de ueritate huius rei, prout in le-
genda eius habetur. Sic ergo uolauit super pen-
nas ventorum, quia uidelicet transcendit alios
factos in hoc priuilegio, quod in corpore suo
fuerunt corporaliter impressa insignia passio-
nis. Et tandem in fine uitæ transiens de hoc
mundo uolauit anima eius super Cherubin,
inter Seraphim, & sic credi potest locatus super
pennas ventorum, transcendens prærogatiua
speciali perfectiones sanctorum, & priuile-
gia eorum ob impressionem stigmatum:
quod de nullo sanctorum legitur ita ex-
pressè. Vnde sicut dominus Iesus (vt ait
Bernardus) ante patrem ostendens latus &
vulnera sua (quæ sustinuit in passione pro
hominibus) inclinat eum ad pietatem erga
nos: ita & beatus Franciscus ostendens stigma-
ta sibi

ra sibi impressa dominicæ passionis, habet in-
ducere & patre & filium suũ ad misericordiã
& clementiam erga peccatores. Et ideo cum
deuotione quilibet recurrere ad eum debet,
vt faciat ei Deum propitiũ, & perducatur ad
regna cœlorum.

Vita B. Francisci à D. Bonauentura con-
scripta, quæ extat apud Sur. Tom. 5.
& Lippomanum. Præ e. eũ de eo scri-
pserit Leo Rufinus, & Angelus socij.
Hæc uita B. Francisci est in MS. Ioan.
Mol. ex quib. omnib. hæc desũp. a est.

C A P. I I.

I R C A annos domini 1208. beatissi-
mus patriarcha Franciscus primus in-
stitutor ordinis fratrum Minorum, &
fundator mirificus, de Assisij ciuitate oriun-
dus, in uallis spoletanæ confinibus: cursum sã
citatis suæ sub Innocentio. iij. inchoauit, ac
sub Honorio tertio successore eius feliciter
consummauit. Hic igitur, vt refert Vinc. in spe-
histo. lib. 29. c. xcviij. in sæculo constitutus, ne-
gociator fuit officio, terrenis opibus diues, in
mundi uanitatibus indecenter nutritus, suis
nutritoribus intolerior est affectus. Itaque cor-
dis inquieti lasciuia iocis & lusibus, gestu,
& habitu, uerbis impudicis, & cantibus osten-
tabat. Et quia prodigus erat, ac per inanem
suorum dissipationem humanus, & affabilis
uidebatur, multorum sibi coherentium eam-
dem iniquam nonnunquam secum traherat. D

D. Franc.
qualis an-
te conuer-
sionẽ fue-
rit. Hic ex-
pate ha-
bet D. Bo-
nau. ca. 1.

sistens, tandem meruit pro uoto exaudiri cœli
quoque infallibiliter iudicio, quid agere debe-
ret edoceri.

Itaque lætus exurgens, assumptis secum pã-
nis uenalibus præciolis ad Fulgineum ciuita-
tem perrexit, quibus ibidem cum equo uen-
ditis, cui incederat, onustus pecunia repeda-
uit, quam pauperum uisibus. & aliarum necessi-
tarum pijs obsequijs mancipare disposuit: &
apud quemdam pauperem præbyterum mo-
ram fecit. Interim pater eius post longam in-
quisitionem de eo, quid actum esset: cum au-
disset qualiter in præfato loco miserè degendo
delitesceret, turbatus ad locum cucurrit. Sed il-
le, ne inueniretur à patre, cuidam eauæ seu
antro se immisit, in qua quidem per mensẽ
latrans integrum, vno, qui solus locum scie-
bat obsequium impendente, diuinam clemen-
tiam ieiunijs & fletibus implorare non desit.
Proinde sic oranti effusa est in tenebris mira
quædam & inexpectata læticia, qua intantum
animatus est, vt & in publicum prodiret, &
quia segniter latuerat, seipsum grauius argue-
bat.

Videntes autem noti eius eum à statu pri-
stino alteratum, & maciei squalore confectum
non id supernæ gratiæ: sed dementiæ potius
imputabant, & insultantes ei luto eum & lapi-
dibus impetebat. At ille nulla fractus iniuria
cuncta surda aure transibat, & illi, à quo con-
fortabatur de super gratias agebat.

Cum autem quadam die ante imaginẽ Cru-
cifixi in Ecclesia sancti Damiani prope Assisiũ
deuotissimè cum lachrymis oraret, diuinã mi-
sericordiam flagitando, audiuit ab ipsa Cru-
cifixi imagine hanc uocem clarè prolata. Fran-
ciscus uade, repara domum meam, quæ ut cernis
rota ruinam minatur. Existimãs ille dominum
loqui de domo materiali, illius scilicet Eccle-
siæ, quæ corruerat, sacculum pecuniæ atrulit
sacerdoti eius, offerens ad reparationem eius.
Qui cum recusasset accipere timens sæuitiam
patris, & auaritiã, proiecit eam Franciscus
in fenestra quadam Ecclesiæ ipsius. Dominus
autem principalis locutus est de domo Eccle-
siæ spiritualis, scilicet congregatione fidelium
quæ in mala dispositione erat, sed reparata, &
subleuata est per doctrinam & exempla sancti-
tatis Mendicantium. Pater uerò hæc sentiens
pecuniam recepit, & plus cæteris omnibus cõ-
tra eum insanire cõpiti, vt homo auarus, & sæ-
uus, & inhonestè pertractum, primò quidem
contumelias & uerberibus crudeliter affecit,
deinde uinctum in carcerem retrusit, qui uoca-
batur Petrus Bernardonis.

Hæc ha-
bet D. Bo-
nau. cap. 2.

Pater in e-
geul.

At mater pietate cõmota, patre absente lætè
ter uincula rupit, filiumque solutũ liberè abire
permisit. Quod ut pater domum rediens ag-
nouit, iratus uxorem contumelias laceffuit,
et postea ad filium effrænatus cucurrit. Cui il-
le se liberum & intrepidum offerens, iam
eius furæ non solum non cedebat, sed adhuc
maiora se pro Christo pati gratanter vel se cla-
mabat. Videns ergo pater inflexibilem eius
constantiam, tandem ad pecuniam con-
uertitur extorquendam, quam ubi à sancto
uero tanquam puluerem uilem in fenestram
Tertia pars hist. Ant. P p pro

A.C. 1210.

proiectam inuenit, substituit: & iam circa filium suum mitius agere cepit: quia scis auaritia paulisper diminuta, furorem animi, eius temperauit.

Post hæc illum ad episcopum loci, vt omnes facultates suas in manibus eius resignaret, perduxit: Qui promptum & hilarem ad hoc ipsum se offerens, omnia indumenta sua, nec femoralibus quidem retentis, deponens ea patri restituit. Sicque nudus omnino (quem iam nil terrenum à diuino contuitu, nisi solus carnis paries separabat) in mundo se esse exulem designauit, & in Cruce nudato Christo se conformauit. Episcopus verò factum eius admirans intra brachia sua collectum pallio, quo induebatur, obrexit.

Post hæc humilis sui contemptor, etiam se ab omnib. contenti conspiciens, ad leprosos se contulit, quibus deuotissimè seruiens, etiam eorum vlcera humiliter lauit, sanicque detergere non abhorruit, qui prius ante conuersionem suam tales videre non poterat, sed eos intantum exhorrebat, quòd solum eos è vicino, sed eorum domos è longinquo prospiciens nas res manibus obturare consueuerat. Vna autè dierum cum in ecclesia feruenter ad Crucifixum oraret, audiuit vocem ab eo dicentè sibi. Franciscè amara pro dulcibus sume: & te ipsum contemne, si me vis agnoscere. Denique trium ecclesiarum opere consummato habitum adhuc eremiticum tunc temporis habuit, baculumque manu gestans pedibus calceatis, & corrigia corporis cinctus incedebat.

Mat. 10.

Audiens autem quadam die in missa, quæ Christus in euangelio missis ad prædicandum discipulis loquitur, ne scilicet aurè, vel argentum possideant, ne peram in via, vel sacculum

a D. Franciscus cum in Ecclesia S. Damiani apud Assisium oraret, Christus eum è Cruce sic est allocutus: Franciscè, Franciscè, repara domum meam, quæ ut cernistota destruitur. Quod ille de Ecclesia materiali dictum sibi esse putans, postquam paternis omnibus facultatibus abdicatis peregre profectus, esse, domum rediit: & fidelium opibus adiutus primo S. Damiani Ecclesiam reparauit. Quo opere perfectò, ad Ecclesiam D. Petri, quæ procul ab Assisio erat, resiciendam animum adiecit. Quæ etiam suo studio & industria reparata, Ecclesiam S. Mariæ de portuicula, ob singularem erga Dei matrem suam religionem, instaurandam suscepit. Quem locum vir sanctus præ cæteris mundis locis amauit plurimum. Hic etenim humiliter cepit, hic studiosè profectus, hic feliciter consummauit. D. Bonau. cap. 2. hæc sunt tres Ecclesie, quas à D. Anton. D. Franciscus dicitur edificasse. Catech. Christus, vt postmodum D. Franciscus intellexit hoc de domo sua spiritali, id est, Ecclesia mandatum ei dederat, quæ per eum etiamque iocis mirabiliter reparata est. Verum tamen cum inuentum sibi mandatum, vt putabat, iam fideliter abseruè, & cumulatè id præstiterit, quod sibi præscriptum esse arbitrabatur, ostendit profectum suum suèctis temporis, cum videlicet Christi mandatum plene intelligeret, quod ei fuerat imperatum copiose abundanterque impleturum. Nam iuxta Christi vocem qui fidelis est in minimo & in majori fidelis erit. Luc. 16.

A ne virgam vel panem portent, ne calceamenta, vel duas tunicas habeant, & hæc eadem plenius intelligens à presbytero, gaudio repletus ait. Hoc est quod quero, & toris præcordiis concupisco. Duplicibus ergo sine mora depositis, ex hoc iam calceamentis, virga, sacculoque, vel pera non utens, tunicam contemptibilem, & incultam fecit, reiectaque corrigia funiculo eam cinxit, & pœnitentiæ verba simpliciter in publicum proponere cepit. Sed & sicut ipse domino reuelante testatus est, salutacionem hanc ab eo dederat hominibus facere. Dominus det tibi pacem. In omni prædicatione sua pacem annuncians populum in sermonis exordio salutabat. Cæperuntque viri quidam eius exemplo ad pœnitentiam animari, & ei relictis omnibus habitu, vitaque coniungi. Iamque sex fratrum societate gaudebat, & inter Minores vt minimus se gerebat in omnibus.

Quadam autem die cum ex more se orationi dedisset, & de beneficiis sibi impensis domino gratias ageret, annoque vitæ malè transactos in amaritudine animæ suæ recogitans domino tremebundus assisteret, cepit passim menti eius quædam suauitas mera, & læticia spiritalis superinfundi, inrantonum vt quasi in seipso deficeret, donec remissionis omnium culparum suarum certitudinem reciperet. Plura quoque de futuris arcana contemplantus est. Denique octonario numero fratrum completo, sex illorum binos in diuersas regiones ad pacem cum pœnitentia nunciandam mittens plura eis de regno Dei, & de mundi sui que contemptu dulciter proposuit ipse quoque in aliam mundi partem vno secum socio retento secessit. Cumque non multò post eos videndi desiderio teneretur, orans dominum exaudiret, ita vt in breui omnes improuisè & mirabiliter in vnum congregarentur, beneficiæque sibi diuinitus impensa referentes, gaudio patris congratulabantur.

Cernens igitur accrescere numerum fratrum breui tempore, regulam sermone breui conscripsit interpositis in ea euangelij verbis, ad cuius perfectionem quantum potuit anhelauit. Desiderans autem, quæ scripserat à summo pontifice, confirmari vndecim quos secum habuit fratres assumpsit, & cum illis duodecim ex discipulis apostatans, vt alter Iudas laqueo se suspendit. Quibus papa Innocentius 3. de confirmanda regula dans consensum, et si nondum solenniter confirmata, & de pœnitentia prædicanda mandatum, cum gaudio illos dimisit, eisque adhuc ampliora multiplicatis in posterum compromisit.

Vir itaque sanctus per ciuitates & villas circuitens prædicabat constantissimè pœnitentiã. Mirabantur ad hoc viri literati eius, quem homo non docuerat, verborum virtutem, videntes ad ipsum nobiles & ignobiles turmatim confluere, eique solerter intendere. Qui etiam tres ordines instituit, quorum primum vt perfectiore ipse tenuit. Scilicet fratrum minorum vacantium contemplationi necnon & actioni prædicationis. Secundus fuit pauperum faminarum ac virginum ad contemplatiuum spectantium,

A.C. 1210.

A.C. 1210.

stantium, quæ dicuntur sanctæ Claræ monialium, scilicet quæ tamen reperiuntur sub diuersis regulis seu modis viuendi arctioribus & nimis austeris in diuersis locis concessis à summis pontificibus. Tertius est pœnitentium. Hi dicuntur Pinzocgori seu fratres de tertio ordine, qui actiue deseruiunt. Hi propriè non dicuntur religiosi, sed habent quemdam modum viuendi religiosum qui tamen non est completa religio, obligans ad essentialia religionis. Nam & propria habent, & possunt habere, & vxorati manere. Et quamuis licitè non possint contrahere in tali statu, si tamen contraherent, matrimonio teneret, quòd nullo modo esset in completa religione. Obedire tenentur magistro suo in iis præcisè, quæ pertinent ad regulam suam, quæ etiam approbata est ab apostolica sede. Et licet aliqui vel aliquæ, viri & mulieres sub tali habitu tertio, & regula viuunt in congregatione aliqua arctius, quam contineat regula earum, abrenunciantes propriis, nõ propter hoc mutant statum illum, vt possit dici completa religio. Reputantur communiter personæ Ecclesiasticæ, sed vtum gaudeant priuilegiis personalibus & realibus vt clerici & religiosi, variæ sunt opinioniones, sed de hoc in 3. parte agitur, nec spectat ad præsentem tractatum historiam.

In 3. parte sicut. 16. cap. 9.

a Ne quid hic remaneret scrupuli & dubitationis, visum est ea breuiter complecti quæ de Tertiariis in compendio priuilegiorum circa hanc questionem referuntur. Hi igitur Tertiarij in tripli ei sunt a sseruatiã, quidam enim sunt qui non faciunt, tria vota sseruatiã religionis, nec in congregatione viuunt, sed in propriis domibus, cum suis vxoribus & filiis, & familiis, obijciunt easque in regula à Nicolao 4. dicta continentur, & isti sunt proprio Tertiarij à B. Franciscò instituti, & hi non continentur inter personas Ecclesiasticas, sed remanent vt persona mere seculares, prout Sixtus quartus declarauit.

Alij sunt, qui vota tria essentia faciunt in manibus, nisi vel ministris coram sua communitate, hi qui vel post emissionem votorum vel professionem remanent, & viuunt in comuni, & isti sunt vera persona Ecclesiasticæ, & religiose, & sunt excepti ab omni iurisdictione Ecclesiastica & seculari, excepta subiectione, quam debent habere ordini minorum, vel qui licet fecerunt professionem in communitate, vt de alijs dictum est, tamen postea non viuunt in communitatibus sui ordinis, sed in aliquibus eremiticis vel ecclesiis separatim à conuentibus diti ordinis, & mibi non videntur gaudere posse priuilegiis temporalibus vel spiritalibus, quibus superiores gaudent. Alij sunt qui propria auctoritate assumpserunt sibi habitum Tertiariorum, aut illum receperunt ab aliquibus fratribus minoribus extra communitatem, & post assumptionem huiusmodi habitus ac etiam emissionem professionis extra communitatem viuunt in aliquibus eremiticis, aut domibus secularibus, & hi non sunt à iurisdictione vel spiritali vel temporalis illo modo exempti, hæc ibi.

A Graues tentationes patitur & superat. ex D. Bonau. c. 5.

A.C. 1210.

§. I.

Tantum autem in seipso beatissimus ipse Franciscus rigore austeritatis exercuit, vt si aliquando (vt affolet) tectatio carnis subiret, hyemali tempore in locum glacie, vel niuius plenum vsque ad illiciti motus recessum se immergeret. Existente viro Dei in oratione diabolus ter eum proprio nomine vocauit, Cui cum sanctus respondisset, adiecit. Nullus est adeo peccator in hoc mundo, cui si conuersus fuerit ad pœnitentiam, non indulgeat dominus: sed qui nimis dura misericordiam se occiderit in perpetuum à Deo misericordiam non inuenit. Subitò per reuelacionem cognouit seruus Dei hostis fallaciam, quòd nifus fuerit eum diabolus ad reporem reducere. Cernens autè hostis antiquus, quòd nec si praua luit, grauem tentationem carnis ei immisit. Quod vir Dei sentiens veste deposita chorda durissima se verberabat dicens, Chorda. i. funis. frater asine sic te manere decet, sic subire flagellum. Sed cum tentatio nequaquam discederet, foris exiens cum hyems esset, in magnam niuium congeriem se nudum immerisit, accipiensque niuem in modum pilæ septem, glebas compinxit, quas sibi proponens cepit alloqui corpus. Ecce (inquit) ista maior vxor tua est, isti quatuor filij, duo mates, & duæ sororinæ, reliqui duo sunt seruus & ancilla, festina ergo eos induere, quia moriuntur frigore. Si autem eorum multiplex sollicitude te molestat, vni domino sollicitus serui. Tunc diabolus confusus abscessit, & tentatione sedata vir Dei magnificans Deum in cellam rediit.

Apud dominum Leonem cardinalem sanctæ Crucis ab eo rogatus aliquandiu moraretur, nocte quadam demones ad ipsum venientes grauiter verberauerunt. Vocans igitur socium, & rem ei aperiens ait. Demones sunt castaldi domini nostri, qui mittuntur ad puniendum excessus. Ego verò offensam nõ recolo, quam per misericordiam Dei satisfactione non lauerim. Sed fortè ideo castaldos suos dominus permittit in me irruere, quia magno in curiis magnatum, quod forsitan fratribus nostris pauperculis suspicionem bonam non generat, qui fortè existimant me deliciis abundare & surgès summo mane inde recessit.

Alio tempore cum orationi intenderet, vidit cateruas demonum super tectum domus cum magno strepitu discurrentes. Qui concitus exiens, & signum Crucis sibi imprimens, dixit. Ex parte omnipotentis Dei vobis dico demones, vt quicquid vobis permittum est in corpore meo faciatis, libenter omnia sustinebo: quia cum maiorem inimicum nõ habeam corpore meo, in ipso vitæ meæ hoste exercebitis vltionem. Quo audito cõfusi demones euauerunt.

Tempore niuis per syluam ambulans à latronibus capitur, & ab eis requisitus, quis esset Tertia pars hist. Ant. P p 2 præ

A.C.
1210.

præconem Dei se esse asseruit. Quem arripientes in niuem proiciunt, dicentes. Iace rustice præco Dei.

Frater quidam qui ipsum habitum religionis eius susceperat, videbatur à foris eximia sanctitatis, sed tamen erat admodum singularis. Hic tanta distractione silentium observabat, ut non verbis, sed signis, & nutibus confiteretur. Cùmque ut sanctus ab omnibus laudaretur, illuc adueniens vir Dei dixit. Sinite fratres nec mihi diabolica figmenta in eo laudare. Moneatur semel & bis in hebdomada confiteri. Quod si non fecerit, diabolica tentatio est, & fraudulenta deceptio. Monentibus super hoc illum fratribus, digitum imponebat ori suo, & caput excutiens se nullatenus confessurum assererat, qui non post multos dies ad vomitum rediens, religionem dimittens, in flagitiosis actibus vitam finivit.

In festo Paschæ cum fratres in eremo Græci, mensem accuratius solito albis & vitreis præparassent, & vir Dei hoc conspexisset, protinus gressus retrahens capellum cuiusdam pauperis, qui tunc aderat, capiti suo imposuit & baculum manu gestans foras egreditur, & ad ostium prætolatur. Manducantibus igitur fratribus clamar ad ostium, ut amore Dei pauperi peregrino, & infirmo eleemosynam largiantur. Vocatus pauper ingreditur, & in terra solus recumbens discursu ponit in cinere. Quod videntes fratres stupore nimio sunt repleti. Quibus ille ait. Mensam vidi paratam, & ornatam, & pauperum ostiatim euntium pro eleemosyna vnicum non esse cognoui.

Paupertatem dominam suam semper vocabat. Si quando pauperiorem seipso aliquem videret, protinus sancta quadam æmulatione inuidebat, & ab eo se vinci dolebat. Nam & cum quadam die quemdam pauperulum obuium habuisset, ait socio suo. Magnam verecundiam intulit nobis huius inopia, & paupertatem nostram plurimum reprehendit. Nam hæc est mea domina, & pro meis diuitiis eam elegi, & ecce in isto maior paupertas existit. Dum quidam pauper coram eo transiret, & vir Dei magna fuisset compassione commotus erga eum, dixit ei socius. Etsi hic pauper sit, fortè non est ditior eo in tota provincia voluntate. Cui vir Dei dixit. Cito exue te, & da illi tunicam tuam ac pauperi tribue & ad pedes eius prostratus te culpabilem proclama. Cui protinus obediuit.

Quadam vice tres mulieres facie & habitu per omnia similes obuias habuit, quæ eum taliter salutauerunt. Banè venerit domina paupertas, castitas, & obedientiæ humilitas.

Cùm ad ciuitatem Aretij deuenisset, & ibi bellum intestinum inuenisset motum fuisse, vir Dei de burgo vidit super terram illam demones in aëre exultare, vocansque socium suum nomine Syluestrum, ait ei. Vade ad portam ciuitatis, & demonibus ex patre omnipotentis Dei præcipe, ut exeant. Qui festinans accessit ad portam, & fortiter clamauit dicens. Ex parte Dei iussu patris nostri Francisci demones vniuersi discedite. Quo facto statim ciues ad concordiam redierunt.

Fatigatus ex itinere seruus Dei cum asino infidens ambularet, socius eius frater Leonardus, & ipse fatigatus ex itinere, intra se cogitare cœpit & dicere. Non de pari ludebant patres eius & mei, [sen ille equitat, & ego pedester asinum eius duco.] Continuo vir Dei eo reuelante cogitationem eius intelligens, descendens de asello dixit fratri. Non conuenit carissime, me equitare, & te pedibus ire, quia nobilior me fuisi. Stupefactus, frater prostratus ad pedes eius humiliter veniam postulauit, & accepit.

In quodam conuentu vbi erat, cum quidam frater famelicus de nocte multum fame laboraret, ita ut penè deficeret, & præ verecundia taceret propter horam ineptam, & insuetam, cognoscens hoc spiritu prophetico pater Franciscus, & compatiens necessitati, & erubescentiæ illius surrexit, vocauitque cellerarium, ut præpararet ei ad comedendum. Qui admiratus, tamen ex reuerentia eius ad ipsum nil dicens, præparauit necessaria. Vocauit Franciscus illum iuenculum famescientem ad comedendum secum. Qui cum comedisset cum eo, ne erubesceret, postmodum dixit. Non cibus, sed caritas sit vobis in exemplum, & negotium declarauit.

De humilitate eius maxima.

§. II.

QVIDAM frater socius beati Francisci in ecclasi positus, vidit inter cæteras cœli sedes vnam dignissimam, & mirabili gloria resurgentem, qui tam miraretur, cui tam præclara sedes parata esset, audiuit vocem dicentem sibi. Sedes hæc fuit vnus ex principibus Angelorum ruentibus ex superbia, & parata est nunc humili Francisco. Et exiens accessit ad beatum virum dicens. Quid de te opinaris pater? Ecce totus mundus te veneratur, ut sanctum. Cui ille. Videor mihi maximus peccator. Statimque in corde fratris facta est vox spiritus dicens. Cognosce, quia vera fuit visio, quam vidisti, istum enim ad sedem per superbiam perditam humilitas locauit humillimum. Et cum interrogaretur, quomodo se posset existimare maximum præ omnibus peccatorem, cum essent multi homicidæ, raptores adulteri, heretici, & enormibus flagitiis aliis irretiti, à quibus sceleribus seiebat se omnino immunem respondebat, quod si illi recepissent à Deo gratiam, quam ipse receperat, melius & feruentius ea vterentur, & perfectius Deo seruirent.

In vrbe Romana cū illa duo luminaria orbis essent beatus Dominicus & beatus Franciscus coram domino cardinale Ostiensi, qui postea fuit papa, dixit dominus cardinalis. Cur non facimus de fratribus vestris episcopos & præclaros, qui documero, & exemplo cæteris prævalent? Fit inter sanctos de respondendo longa, & pia contentio, vter prior esse deberet. Vicit tandem humilitas Franciscum, ne se alteri præponeret.

A.C.
1210.

præponeret, vicit & Dominicum, ut primus interroganti humiliter obediret. Dixit ergo B. Dominicus. Domine gradu bono sublimati sunt fratres mei, si recognoscunt, nec pro meo posse permitam, ut aliud assequantur specimè dignitatis. Post eum B. ranciscus respondens inquit. Domine Minores ideo facti sunt fratres mei, ut maiores fieri non præsumant.

Cùm infirmitatem oculorum ex continuo fletu, quasi fluxu lachrymarum incurrisset: suadentibus, quòd abstineret à lachrymis, sic respondit. Non est ob amorem luminis corporalis, quod habemus commune cum mulcis, æternæ lucis visitatio repellenda. Et cum à fratribus vrgeretur, ut pateretur infirmitati visus remedium adhiberi, & chirurgicus instrumentum ferreum igne candens in manu teneret, vir Dei ait. Mi frater ignis esto mihi in hac hora propitius & curialis, præcor Deum, qui te creauit, ut tuum mihi calorem temperet. Et hæc dicens signum Crucis contra illud edidit, profundatoque illo in tenera carne, ob ardorem nullum, ut retulit, dolorem sensit.

Malebat potius de se vituperia audire, quàm laudes. Vnde cum populi in eo merita sanctitatis attollerent, præcipiebat alicui fratrum, ut verba ipsum vilificantia contra eum inculcanda proferret. Cùmque frater ille licet inuitus eum rusticum mercenarium, & inutilem diceret, exhilaratus dicebat. Benedicat tibi Deus, quia vera loqueris, & talia dicebat. Benedicat tibi Deus, quia vera loqueris, & talia decet mihi audire.

Sacerdotalibus manibus, quibus conficendi Dominici corporis sacramentum est collata potestas, magnam volebat reuerentiam exhiberi, vnde sæpè dicebat. Si sancto venienti de cœlo, & pauperulo alicui sacerdoti me cõtingeret obuiare, ad sacerdotis manus deosculandas citius me conferrem, & sancto dicerem. Expecta me sancte, quia manus huiusmodi verbum vitæ contrectant, & vltra humanum aliquid possident.

Cùm apud Alexandriam Longobardiæ cū quodam honesto viro hospitatus fuisset, ab eo rogatur, ut propter obseruantiam euāgelij, de omni appõsito manducaret. Qui cum eius deuotioni assentiret, ipse accurrens caponem septemne præparat manducandum. Manducantibus illis, infidelis quidam transiens amore Dei eleemosynam petiit. Mox vir Dei nomen audiens benedictum, membrum ei transmittit caponis. Referuat infidelis datum, & in craftinum dum sanctus prædicaret, ostendit illud dicens. Ecce quales carnes comedit iste frater Franciscus, quem vos, ut sanctum honoratis, nam hoc mihi in sero tribuit. Sed cum membrum caponis omnibus piscis videretur, velut insanus ab omni populo increpatur. Quod cū ille didicisset, erubuit, & veniam postulauit. Redierunt quoque carnes ad suam speciem, postquam præuaricator rediit ad mentem.

Transiente aliquando viro Dei per Apuliam, in via bursam magnam reperit denariis tumescentem, quam socius videns accipere voluit, ut pauperibus erogaret, sed ille nullatenus permisit: dicens. Non licet filii alienum auferre. Sed cum ille vehementer in-

staret, paululum orans iubet, ut bursam tollat, quæ iam colubrum pro pecuniâ continebat. Quod videns frater timere cœpit, sed obedientiæ implere volens mandatam, bursam cepit, & inde magnus serpens protinus exiit. Et ait factus. Pecunia seruis Dei nihil est aliud, quàm diabolus & coluber venenosus.

Qualiter etiam absentia cognoscebat. Vinc. c. 100. lib. 30.

§. III.

ABSENTVM quoque fratrum multoties acta cognouit, aliisque in somnis, ne hoc vel hoc facerent prohibens, aliis aut istud vel istud facere præcipiebat. Multorum etiã qui boni in facie videbantur mala dånabilia præuidens nunciavit, sed & eorum, qui mali erant dona gratiarum futura prædixit. Sæpius quoque fratribus suis vir Dei solatia gaudij spiritualis impendit, quibus ipse corpore quidem absens, sed spiritu præsens fuit. Referam breuiter vnum de multis. Nam tempore quodam fratre Ioanne de Florentia capitulum in Provincia celebrante, vbi & beato Francisco minister fuerat cõstitutus, intererat confessor Christi Antonius. Vbi dum super hac materia, Iesus Nazarenus rex Iudæorum, fratribus adunatis verbum exhortationis proponeret, frater quidam sacerdos, Monaldus nomine, vir simplex & virtute præclarus, faciem suam ad ostium domus conuertit, viditque corporeis oculis qualiter B. Franciscus in aëre subleuatus veluti manibus in cruce protensis apparuit, & fratres, qui aderant benedixit, tantumque subitò singulis, & vniuersis gaudium spiritus est infusum, ut quod ipse sacerdos post de ipsa visione narrauit cunctis mirantibus, ipsa faceret experientia fide dignum.

Qualiter autem alienorum cordium sæpius occulta pandebat, vnum narrare de pluribus sufficiat. Frater quidam Richerius nomine, tam moribus quàm genere nobilis, intantum de beati Francisci meritis præsumebat, ut diuinam profecto mereri gratiã crederet, si quis ipsius sancti dono beneuolentiæ potiretur, aut si quis illo cateret, Dei iracundiam mereretur. Cūque ad obtinendum familiaritatis ipsius beneficiū vehementius adspiraret, timuit valde, ne quid in ipso vitij vir sanctus occultè forsitã deprehederet, cuius occasione se ab illius gratia magis elongari contingeret. Igitur huiusmodi timore dictum fratrem grauiter affligente, nec eo cogitatione suã cuiquã reuelante, accidit ipsi die quodam solito more turbatum ad cellulã, in qua B. Franciscus orabat, accedere: cuius aduentum simul & animum vir Dei cognouit, & ei benignè ad se vocato sic ait. Nullus te timor de cætero nulla te fili conturbet tentatio, quoniam carissimus mihi es, & inter præcipuè caros spirituali caritate te diligo: securus ad me cum tibi placuerit, venias, & à me liberè pro tua voluntate recedas. Creuit autem, sicut credidit, in gratia saluatoris.

Tertia pars hist. Ant. Pp 3 De

fraterno nomine nuncupabat omnia ad vni⁹ conditoris laudem continuis ipse laudibus inuitabat.

Ipse vero nomen Domini Iesu Christi inuocans, totus supra hominis intellectum afflictebatur, totus in iubilo, totus alterius seculi videbatur. Præterea & tantam nomini saluatoris reuerentiam exhibebat, quod etiam quale cumque scriptum inueniret inhoneste locatū reuerenter illud recolligens, in loco reponerebat honesto, ne forsā verba diuina, vel nomina, vel etiam literæ quibus illa scribuntur, continerentur in illo.

Quanto autem puta, erga pauperes compassionis ardore feruebat, qui tanta non solum ad animalia bruta, verum etiam ad infensibiles & infirmas, affluebat pietatis dulcedine reaturas. Nam hic vere pauperum patriarcha, omnium pauperum esse desiderans, & si præter vilem tunicam nil possessionis appetere: noluit tamen in hac vnica necessitate parcere sibi ipsi: quin & ipsam pluries indigentique promptissime cuperet impartiri. Vestes quoque diuersas à diuitiis in hyeme postulabat, quas illis libentissime dantibus, ita ut nec ad restitutionem teneretur, accipiens, eas egenis, quos prius contingeret habere obuios, in frigore porrigebat, grauissimum enim erat illi, si alicui pauperum verbo vel facto perciperet quicquam molestè fieri. Audiens enim vnam de fratribus tempore quodam pauperi cuidam verbum inuentionis inferre: vnde dixerat. Ne forsitan falso similes paupertatem, durius increpatum fecit coram eodem paupere nudum procedere, & pedibus eius de osculatis humiliter ab ipso veniam postulare, aiebat enim. Qui pauperi maledicit, Christo facit iniuriam: cuius nobile signum gerit qui se voluntariæ paupertatis in hoc mundo pro nobis fecit. Is quoque etiam, si minimū haberet corporaliū mercium, humeros tamē proprios ad subleuanda supposita onera pauperū quorum etiam pio zelo multa alia faciebat in hunc mundum.

De miraculis per eum gestis. cap. 107.
Bonau. cap. 12.

§. VI.

PER ciuitates & castella longe lateque circumiens, tantorum diuina vnitatem corda ad penitentiam commouit, quod aliquoties ad religionis habitum triginta recepit vna vice. Confundebatur hæretica prauitas, fides extollabatur catholica, quam non solum sanctus iste vita magnificauit, & verbis, sed plurimis extulit miraculorum prodigiis. Nam & omnē languorem diuini nominis inuocata virtute curauit, verbo magnificè demones effugauit, nulla que oranti necessitas vel periculi difficultas obistere potuit. Panes etiam ad benedicendum illi sæpius offerebant, de quibus egri gustantes diuerso languoris incommodo resurgebant. Crebro quoque pius pater quasi se minudus à populo derelictus est, eo quod tu-

anicam eius per particulas cultellis incidere easque deuotè contra diuersa pericula pro salutaris remedio conseruarent.

Ipse autem vir sanctus ea præcipue, quæ circa Christum gesta sunt assidua meditatione reuoluens, die Dominicæ natiuitatis instante, humilem nascentis in Bethlehem saluatoris infantiam paupertatem, similitudine qua poterat repræsentare desiderauit. Ad castellum nēpe de Græcio quemdam virū religiosum & notabilem, nomine Ioannē præmisit, qui ad hoc bouem & asinum cū præsepio circa festi gaudia sibi præparauit. Præparato itaque præsepio fœnum imponitur, adducti bos, & asinus ad præsepe collocantur. Et sic cum gaudio vigiliæ celebres aguntur, fratres laudes Deo debitas exoluebant, sed & cuncti, qui aderant, nouis lætitiæ canticis applaudebant. Stabat autem coram præsepio beatus franciscus suspirans præ gaudio plenus, indicibili suauitate perfusus. Tandem super ipsum præsepe sacra celebrantur solemnia missarum, & ipse sanctus Dei leuita solemnibus ornamentis indutus, euangelium voce sonora pronunciat: ac deinde populo de nato in Bethlehem rege paupere melliflua prædicat. Miranda vero talis ibidem cuidam viro virtutis ostensa est visio. Vidit ad præsepe dictum beatum franciscum accedere, & quemdam, qui in illo iacere videbatur exanimis, velut à somni sopore puerulum excitare. Creditur itaque non immerito suā Dominus Iesus Christus infantiam recolenti in huiusmodi formula non absurdè monstratus. Quippe qui in multorum cordibus per oblivionem quasi sopitus, & veluti mortuus, per beati francisci doctrinam & exemplum præuigilans ad memoriam est reductus. Finitis igitur tantis solemnibus populis ad propria remeant. At verò de fœno præsepis conseruato plura diuersimode ab vtriusque sexus hominibus, sunt remota pericula, necnon & brutis animalibus morbidis sanitatis collata remedia, præter alia innumera, qui in diuersis ægritudinum necessitatibus seu periculorum generibus gessit.

Multos etiam mirificè mortuos resuscitauit quorum & si de pluribus non sumus incerti, numerum ad præsens non posuimus, nisi quod vndecim esse à viris fide dignis accepimus.

De orationibus eius assiduis & fiducia in Deum. ca. 108. Vinc. & D. Bonau. cap. 10.

§. VII.

AD omnia vero, quæ vir beatus intendit & fecit, totum eius refugium oratio crebra fuit. Nam & si ardentissimo zelo proximorum lucris animarum intendere, studuit tamen summo opere, ne sui ipsius curam in omni experimento perfectionis negligere. Ad hoc solitaria loca quæsiuit, & in eremi vastitate resedit, sed & inter homines habitas ad ecclesiā domo sua deserta sol^o nocte prexit. O quātos huiusmodi

huiusmodi locis terrores, quantaque diaboli machinamenta deuicit, cui non solum intus malignus illi pestifera sæpè suggestit, sed & in aliqua horrenda effigie manu ad manum cum illo confligit: Talia in quā loca intrepidus, ut in oratione sibi metem inuigilaret elegit. Ibi que prius didicit, quæ postmodum alios docuit, ut non tam verbis, quam virtute spiritus ad eructandum proximis opportuno tempore esset plenus.

Nā aliquando dū hæc, vel illa dicere cogitaret, contigit, ut ad prædicandum veniens omnium illorum, quæ præcogitauerat oblitus, omnino quid diceret, non haberet. Sed nec tunc quidem defectum suum confiteri coram omnibus erubuit, & sic subito verborum eloquentia affluere cœpit. Sic spe tota iugiter in solius Domini prouida largitate suspensus, de propria penitus diffidebat industria, eademque mentis constantia multis loquebatur, ut paucis, eadēque diligentia vni soli prædicauit ut multis, nulliusque verebatur personam, quin æquanimiter sapientibus & indoctis, magis que loqueretur & paruis. Nam & cardinalibus coram domino papa Honorio congregatis constantissimè prædicauit, non vti que tam verborum simplicitate mouens ad risum, quam mirando spiritus feruore compunctio nis extorquens suspirium.

Igitur vir sanctus, qui sibi & proximis vtiliter diuidere tempora nouit, quadam vice relicis ex more sæcularium turbis, locum solitudinis petiit, totisque præcordiis desiderabat agnoscere, quid agēdo sacrificiū de se Domino magis gratum posset offerre. Cumque huic desiderio quanto diutius tanto feruentius anhélaret, die quadam in eremitorio, in quo manebat, ad altare deuotus accessit, super quod euangeliorum librum cum reuerentia & timore deposuit. Post hæc humiliter se coram altari in oratione prosternens, quanta poterat deuotione clamauit ad Dominum, ut in prima libri apertione, sui de ipso beneplaciti dare dignaretur indicium. Tandem corde contrito ab oratione confurgens se crucis signo munivit, librumque aperuit. Cui cum Domini nostri Iesu Christi passio primum occurreret, suspicatus est, ne casu hoc forsitan accidisset, vnde & librum rursus claudens iterum aperuit, pluriesque hoc ipsum reitersans, idem quod prius vel simile prorsus inuenit. Ad hoc Christi miles non expauit, & qui iam dudum martyri desiderio fuit, etiā tunc sese ad omne, quod pro Christo sustinere poterat flagrant^{er} animauit.

Qualiter in eius corpore apparuerunt stigmata passionis dominicæ. cap. 109. Vinc. & Bonau. c. 13.

§. VIII.

DUOS autem annis ante mortem eius vidit in visione quasi seraphim vnū in aere, sex alas habentem, cruci manibus extensis pedibusque coniunctis affixum. Alarum vero duas super caput erectas, & duas ad volandum extensas habebat. Porro duabus totum corpus tegebatur. Obsupuit vehementer vir fan-

ctus ad visum, & alternabantur in ipso timor & gaudium. Delectabat enim eum speciei ipsius mirabilis pulchritudo, deterrebat eum lurimum horrenda crucis affixio, sed & hoc lætificabat, quod gratiosè se respici videbat ab ipso. Cumque diutius cogitaret, quid huiusmodi visio importaret: in seipso vidit tandem miraculum omnibus (ut arbitror retroactis sæculis inauditum). Apparebant namque in manibus eius, & pedibus quasi fixuræ clauorum, latiusque ipsius dexterum veluti lancea perforatū. Manuū videlicet pars interior, & pars pedum superior supereminetia quadam ex ipsa carne veluti clauorum capita protendebat. Manus autem exterius, & pedes inferius signa quædam oblonga gerebant, velut retorta clauorum acumina, quæ carnē inferius similiter reliquam excedebant. In latere vero dextero cicatrice obductum vulnus apparuit, & etiam factum sanguinē sæpius euaporans: tunicam ipsius, nec non & aliquoties femoralia tinxit.

Talibus igitur in se vir Dei resultantibus margaritis, studuit summo opere pretiosum thesaurum illum, quo speciali eum dominus prærogatiua ditauerat, ab omnium omnino oculis conseruare reconditum. Periculosum enim existimans inclytum apparere in oculis hominum, sed & pro magno non reputans occulta quorumlibet bona non esse his maiora, quæ proferuntur in publicum, ruminabat sæpè illud in ore propheticum. In corde meo abscondi cloquia tua, ut non peccem tibi. Fratribus quoque circa ipsum non conuersantibus dederat tale signum, ut si quando eum cum extraneis occupatum prædictum versiculum recitare perciperent, illum, ne forsitan in verba nociua sibi deflueret, curi aliter ab eorum colloquiis expedirent. Itaque vulnus lateris quo ad usque vixit in corpore, diligenter viro Dei celante solus hoc frater Helias casu, utcumque prospicere meruit.

De infirmitatibus quas passus est ante mortem. D. Bona. c. 14. Vinc. c. 121.

§. IX.

INTEREA beatus franciscus annis conuersatione sua octodecim transactis, nullam vel modicam carni suæ requiem dederat, & quamuis ei in multis languoribus effluxissent dies præteriti, duobus tamē annis, qui adduc vitæ eius erant residui, grauioribus cœpit & magis continuis infirmitatibus perurgere. Intantum autem se sibi subiecerat, tantaque corpus harmonia spiritui concordarat, ut etiam carnis repugnantiam vix sentiret in omnibus, quæ spiritus agenda dictabat. Intendere proximorum salutem corpus emortuum fecit, per ciuitates & castella circumiens.

Cœpit & aliis languoribus, oculorum infirmitas superaddi. Tunc frater Helias, quem veluti loco patris elegerat, & adhuc viuens regi suo præfecerat, compulit eum & rationibus induxit, ut sibi mederi permitteret timēs fore ne per incuriam lumen oculorum amitteret. Cui humiliter obtemperans tanquā patri, plura suis extunc oculis medicamētā patiebatur appo-

A.C.
1223.

apponi, quamuis ingrauescente malo nullius A
essent remedij. Tandem Reate ciuitatem cura
tionis occasione perductus est, ubi & à Domi-
no papa Honorio moram ibi tunc faciente
honorificè & deuotè susceptus est. Familiarius
tamen ei præcæteris Dominus Hugolinus tunc
Ostiensis episcopus affuit, cuius secum vni-
uerso ordine suo tutelâ commiserat, eundem
que propheticè spiritu ductus Apostolico ho-
mori prouisû fore prædixerat. Contestabatur
idem postmodum ad apostolicam dignitatem
prouectus se nunquam in tanta perturbatio-
ne fuisse, quin omne mentis nubilum in solo
viri Dei intuitu vel affatu discederet, subitaq;
suauitatis serenitas & iucunditatis dulcedo re-
diret. Vnde & quoties eum videbat, ei tan-
quam Christi apostolo reuerentiam exhibe-
bat, & vt sui curam gereret instanter admo-
nuit. Cui in hoc sicut in aliis vir sanctus obedi-
uit. Factis igitur cocturis in capite, venis inci-
sis Collyriis & emplastris adhibitis, nil ad sa-
nitatem profecit, quin potius malum medica-
minibus multiplicatis accreuit. Ipse vero tot
incommoda corporis in omni patientia, &
gratiarum actione sustinuit: despectisq; mo-
lestis ad Deum intentionem direxit: Et quam-
uis esset ad exteriora corporis exercitia prorsus
inutilis, semetipsum tamen adhuc ad trium-
phum noui certaminis incitauit dicebat e-
nim. Incipiamus fratres Deo seruire, incipia-
mus inquam, & proficiamus: quoniam parum
hucusq; profecimus. Volebat de nouo leprosis
contempnibiliter seruire, & ab hominum con-
uersatione ad loca remota se transferre. Ab om-
ni quoque se cura regiminis cupiebat exi-
mere. eo quod multis de causis periculosum
assereret maxime in hoc tempore prælationis
locum tenere. Esse vero plurimis vult magis
regi quam regere.

Cumque moram faceret apud Senas, quasi
mense sexto ante obitum suum, toto corpore gra-
uius quam solebat attritus, propinquare vide-
batur ad exitum. festinanter itaque de longin-
quo frater Helias accurrit, eumque paululum
respirantem secum ad cellam de Cortona per-
duxit. Vbi dum steteret per modicum, acrius
inualescentem morbo, deduci se rogauit ad Assi-
sum. Quo postquam peruenit tam atrociter
per singula membra torqueri cœpit, vt inter-
rogatus, an potius martyrium à carnifice sus-
tineret, quam triduanam huiusmodi passio-
nem, hanc ægritudinem & si pro voluntate di-
uina sibi placitam, & acceptam, grauiorem
tamen quouis martyrio responderet. Conuo-
catis itaque fratribus ad se, quos voluit, singu-
los prout sibi dabatur, desuper benedixit. Tan-
dem mortis horam instare cognoscens, duos
ad se fratres vocauit, quibus de transitu eius
vicino laudes alacriter domino decantare præ-
cepit. Ipse vero prout poruit in hunc psalmum
prorupit. Voce mea ad Dominum clama-
ui, voce mea ad Dominum deprecatus sum.
Porro euangelium secundum Ioannem ab eo
loco ubi incipit, ante diem festum paschæ sibi
legi poposcit: deinde se cilicio superponi, cine-
reque aspergi præcepit. Et sic filiis circumstan-
tibus & lugentibus, in Domino feliciter ob-
dormiuit.

Psal. 141.
Io. 13.

Vnus autem ex illis specialis eius discipu-
lus, vt fama celebris cuius nomen subicitur,
eo quod tanto nollet præconio gloriari, dum
viueret, vidit illum gloriosam animam carne
solutam in stellâ grandis, & radiantis effigie.
Vidit, inquam, velut super aquas multas can-
dida subuectam nubescula in cœlum directâ cœ-
scendere. factus est itaque concursus populorum
ciuitatis Assisij Deum immam iucunditate
laudantium, eo quod tantum sibi dignaretur
commendare depositum. Erat autem primi-
tus pro tanti patris subtractione planctus
filiorum non modicus, qui non multo post in
lætitiâ est conuersus. Videbant namque no-
uum illud, quod fecerat Dominus super ter-
ram, membra eius moribida prius, & rigida,
iam tractabiliter pro agentis se voluntate fle-
xentia & sacrum videlicet corpus stigmati-
bus decoratum, carnem quoque duram prius
& liuidam veluti puerili teneitudine iam re-
sumpta, mirando candore nitentem, & quasi
carnis glorificatæ speciem, & decoris magni-
tudinem prætendentem. Gloriosum tunc erat
in carne tam candida videre similitudinem si-
cutæ clauorum, immo nigros, vt ferrum cla-
uos ex ipsa carne formatos in medio pedum,
& manuum dextrumque latus sacro sanguine
rubricatum. Lachrymabantur itaque filij præ-
gaudio, & osculabantur in parte signacula
summi regis. Tunc perlatum est in ciuitatem
corpus sanctissimum, & in loco ubi licet ipse
se primo puerulus didicerat, ubique primus
prædicauerat est sepulchrum.

Alexandri 4. de Stigmatib. D. Francisci
decreta, vide compen. Priu. in voce

Stigmata.

§. X.

ALEXANDER quartus electus papa
Neapoli anno Domini. 1254. anno. j. sui
pontificatus montem Aluernæ propter im-
pressionem sacrorum stigmatum ibi factam in
corpore sancti Francisci in specialem prote-
ctionem assumens, & immediatè Romanæ ec-
clesiæ ipsum subiiciens, beatum franciscum
multis laudibus extollendo, montem illum
sacrum à fratribus nunquam relinquere præ-
cepto efficaci mandauit.

Eodem anno agnatiæ existens misit
vnum seruum Christi fidelibus literas deferen-
tem iuxta seriem literarum Gregorij ix. de sa-
cris stigmatibus beati Francisci in quibus in-
nuit se illa propriis oculis vidisse.

Item alias literas misit archiepiscopo Ge-
nuensi, præcipiendo, vt illis, qui de imagine
sancti Francisci in ecclesia sanctæ Mariæ de vi-
neis, & monasterio sancti Xisti malitiosè dele-
uerant stigmata, citaret personaliter coram
ipso pro meritis recepturos ultionem: inhi-
bendo sub interminatione anathematis, ne
quis de cætero similia attemptaret.

Nicolaus etiam tertius papa circa annum
domini. 1280. misit literas vniuersis Christi fi-
delibus de sacris francisci stigmatibus certum
testimonium continentes. Quod etiam testi-
monium in declaratione regulæ factæ per
eum plenius continetur.

De

A.C.
1226.

Demiraculis eius post mortem, præ-
cipue in resuscitatione mor-
tuorum.

§. XI.

CUM quædam Domina beato francisco de
uota viam vniuersæ carnis fuisset ingressa
& clerici, & presbyteri feretro exequias cele-
brantes adstarent: subitò erexit se mulier su-
per lectum, & vnum de adstantibus sacerdoti-
bus vocat dicens. Volo pater confiteri, ego e-
nim mortua eram, & dico carceri mancipan-
da, quoniam peccatum quod tibi padam, nõ-
dum confessa fueram, sed orate pro me sancto
Francisco, ad corpus mihi redire indultum est
vt illo reuelato, peccato veniam merear, sta-
timque vt illud manifestauero, in pace vobis
cernentibus, requiescam. Confessione igitur,
& absolutione facta, mox in dño obdormiuit.

Cum fratres de Nuceria plaustrum à quo-
dam viro mutuo postularent, ille indignatus
respondit. Ego potius duos ex vobis cum san-
cto Francisco excoxiarem, quam plaustrum
meum vobis commodarem. Sed in se reuersus
semetipsum redarguit, & blasphemiam eum pœ-
nituit iram Dei formidantem. Mox filius eius
infirmatus, & ad extrema deducitur. Qui fi-
lium defunctum videns, in terram volutaba-
tur & flens, & sanctum franciscum inuocans
dicebat. Ego sum, qui peccati, me flagellate
debuisti, redde sancte dei iam deuotè precan-
ti, quem abtulisti impiè blasphemanti. Mox
filius eius surrexit, & planctum prohibens
ait. Cum mortuus essem, sanctus Franciscus
per quendam viam obscuram & longuam du-
cens me, tandem in quodam viridario pul-
cherissimo me collocauit, ac deinde dixit mihi.
Reuertere ad Patrem tuum, nolo te amplius
tenere.

Horrenda
blasphemus
mors.

Quidam miles sancti Francisci operibus &
miraculis detrahens, cum luderet ad taxillos,
vesania & incredulitate plenus circumstanti-
bus ait. Si Franciscus est sanctus, veniant pun-
cta octodecim in taxillis. Mox in eis sena-
rius triplicatus apparuit, & vsque ad novem
vices quolibet suo iactu ter sena accepit. Sed
insaniam addens insaniam ait. Si verum est,
quod Franciscus iste sit sanctus cadat hodie
gladio corpus meum. Ludo igitur finito, vt
eius oratio fieret in peccatum, cum nepoti
suo infirret iniuriam ille gladium accipiens
in viscera eius transfixit, & patrum protinus
interfecit.

Cum in quodam castro Apuliæ quædam
puella parentibus vnica fuisset defuncta, & ma-
ter sancto francisco deuota nimia tristitia fuisset
ablorpta, apparuit ei sanctus franciscus &
dixit. Noli flere: quia lucernæ hoc lumen, quod
deplorat extinctum, mea est tibi intercessione
reddendum. Mater igitur assumpta fiducia nõ
permisit corpus extinctum inde auferri, sed
sanctum franciscum inuocans mortuam fi-
liam suscitaram apprehendens, gratias egit Deo
& beato francisco.

In vrbe Roma cum puer paruulus de fene-
stra cuiusdam palatii cecidisset, & penitus ex-

A pirasset beatus franciscus inuocatur: & protin-
us vitæ restituitur.

A.C.
1292.

In Sinuessa quoque ciuitate Campania, a-
lium iuuenem ex ruina domus oppressum, &
mortuum vitæ restituit & saluum.

Miracula dicitur stigmatibus eius In Appu-
lia vir quidam nomine Rogerius ante imagi-
nem sancti francisci flans: cogitare cœpit
dicens. Est ne verum hoc, vt tali claruerit mira-
culo, an pia fuerit illius, siue fratrum suorum
simulata inuentio? Quod cum mente reuolue-
ret, subitò audit signum quasi spiculum pro-
B filiens de ballista, sensit quoque in sinistra ma-
nu se grauius vulneratum: sed eum in chiro-
theca, qua manus tegebatur, nil læsionis appa-
reret, chirothecam de manu extraxit, & graue
vulnus quasi sagittæ in palma conspexit, ex
quo tanta vis procedebat ardoris, & doloris,
& totus ex dolore deficere videretur. Cum-
que pœniteret, & se stigmata beati fran-
cisci credere veraciter testaretur, post duos
dies dum sanctum Dei per sua stigmata inuo-
casset, fuit continuo liberatus.

In regno Castellæ cum quidam vir sancto
francisco deuotus ad completorium pergeret
ab insidiis ob mortem alterius sibi paratis ex-
errore impetitur, & lataliter vulneratus semi-
uitus relinquatur, deinde gladium in guttur
eius licet infixit, & extrahere non valens re-
cessit. Fit vndique concursus & clamor, & ab
omnibus vt mortuus plangitur. Cum autem
nocte media campana fratrum minorum ad
matutinum pulsaretur, vxor clamare cœpit.
Surge, mi Domine, & vade ad matutinas, quia
campana te vocat. Statim ille manum eleuans
videbatur inuere alicui, vt gladium extrahe-
ret, & ecce videntibus cunctis gladius, quasi
vallidissimi iactatus, manu pugillis, eminus
prostruit, statimque ille sanatus erexit se. & ait.
Beatus franciscus veni ad me, & suis stigma-
tibus meis vulneribus appositis, eorum suauitate
delinui: & suo contactu solidauit: qui cū
vellet discedere, sibi innuebam, vt gladium à
gutturis extraheret: quia aliter loqui non pote-
ram: quem statim apprehendens, valide proie-
cit: & stigmatibus suis guttur vulneratum de-
mulcens perfectè sanauit.

De Diuo Antonio Vlisponensi, quem
vulgò de Padua dicunt, ex Vincent.
lib. 30. cap. 130. & ex Franciscano ano-
nymo, quem edidit Sur. Tom. 3. &
Chronicis Minorum, huius etiam me-
minit Diuus Bonau. in vita San.

Franc. cap. 5. & sup. cap.

2. §. 3.

CAP. III.

Is verò temporibus beatus Anto-
nius de ordine fratrum minorum
floruit hic in Hispania ciuitate V-
lixbon. à oriundus, à pueritia san-
ctus, in Baptismo Ferdinandus appellatus: pri-
mo quidem in ordine sancti Augustini cano-
nicorum regularium religionis habitum susce-
pit, deinde audito, quod quidam fratrum mi-
norum

A.C. 1210.

norum apud Matochium à profanis pro Christo necati essent (quorum etiam venerandas reliquias vir quidam famosus nomine Petrus in de defulerat, eorumque celebrem passionis ordinem divulgauerat, subito more elephantis ad praelium ex aspectu sanguinis animatus, desiderio martyrij torus aestuauit. Itaque habitum ordinis taliter pro Christo defunctorum assumpsit, moxque cum ipsis fratribus minoribus recessit à monasterio suo praelati sui licentia & si difficulter obtenta. Quidam ex canonicis super hoc grauius se dolere præ cæteris indicans, abeunt sic in cordis amantudine ait. Vade, vade, quia forsitan sanctus eris. Cui ille humiliter respondit. Cum me sanctum au dieris, Deum collaudabis.

Veniens ergo cum illis fratribus in congregatione eorum morabatur cum eis in loco, qui sanctus Antonius dicebatur, iuxta quod nomen Antonium se deinceps appellari rogauit, vt & sic requirentium ipsum sollicitudinem, pia cautela deluderet: eorumque importunitates sub ignoto facilius nomine declinaret. Feruens igitur ad martyrium, quiescere non potuit donec tandem iuxta promissam sibi licentiam, ad terram Saracenorum transiit. In his tamen desiderium suum non impleuit, de quo Dominus aliud ab humano sensu decreuit. Celebrato autem generali capitulo apud Assisum, fratribusque ad loca sua circumquaque diuisis, solus Antonius à nemine petebatur, quia sicut erat ignotus, ita & inutilis videbatur. Nulla ergo de se in literaturæ vel cuiusque alterius utilitate habita mentione, ad fratrem Gratianum, qui tunc Romandiolæ fratribus præerat, deuotus accessit: rogans humiliter, vt ipsum à ministro generali peritum colligeret & disciplinis regularibus instrueret. Quem ille benigne suscepit, & locum solitudinis requirentem, ad eremum montis Pauli transmissit. Ibi cellam in crypta, semotam à fratribus reperit: in qua solitariam, quantum licuit, vitam ducens, sacris meditationibus contra tentationes spiritum robotans: in diuino se amore firmavit, ibique nocturnis vigiliis solus in orationibus persistit: & corpus mira abstinentia maceravit.

De prædicationis gratia ei diuinitus collata. cap. 132. Vinc.

§. I.

POST hoc fratres ad ordines missi ad ciuitatem forumliij confluerunt, inter quos & Antonius, necnon quidam fratres de Prædicatoribus affuerunt. Quos cum minister loci sollicitaret, vt aliquis eorum verbum dei proponeret, cunctis ad hoc se imparatos esse asserentibus minister Antonium, de cuius sciētia nil ei constabat, in hoc opus compellit, vt scilicet proponat quicquid ei spiritus suggerat. Ad quod ille humiliter se minus esse idoneū respondit, quippe qui exercitator habebatur in abluendis coquinæ utensilibus, & huiusmodi officiis vilitatis, quam in exponendis diuinorum eloquiorum mysteriis, tamen tandem imperanti contraire non valens

licet inuitus consensit. Et primo cum timore quidem verbum domini simpliciter cœpit facere. Sed in progressu sermonis tanta deus eum mysticarum sententiarum profunditate suspēdit, vt omnes, qui aderant, mirarentur, & vix aut nunquam audisse talia se fatebantur. Vt autem ad aures generalis ministri res gesta peruenit, officium ei publicæ prædicationis iniunxit. Itaque doctrinæ poculis mirabiliter affluens, qui iam antea calicem passionis tam audio corde stierat nullius magnitudini, nec etiam metu mortis pro veritate cedebat. Tantæque grandes personas seueritate corripuit, vt alij plurimique famosi prædicatores hæc audientes, & quodam pusillanimitatis rubore perfusi: consulas manu vel veste frontes tegeant. Quam profunda vero de sacris eloquiis eructaret etiā dominus papa testabatur, à quo vir sanctus arca testamenti peculiari nomine vocabatur. Non solum enim de moribus placido sermone disseruit, verum etiam congruentissimis rationibus hæreticorum dogmata confutauit, quorum etiam plures ad fidem rectam & inter eos etiam quemdam hære sarcham conuertit.

Fratribus ad capitulum in Provincia congregatis, idem factus de titulo crucis, & dulcis Iesu passione prædicauit. cui beatus franciscus adhuc corporaliter viuens, se in alia regione tunc longe distans, se filiis in aere præsentauit, & quasi approbando viri Dei sermonem, quid audientibus imitandum foret ostenderet, cuiusdam adfidentium oculis tanquam brachiis in patibulo crucis protēsus apparuit, filiiisque, qui aderant benedicens, crucis signaculo consignauit.

A Diuersæ linguæ hominum generibus in eodem sermone intel ligitur.

§. II.

HIC gloriosus pater sanctus Antonius de Padua dictus, non quia inde oriundus, sed quia ibi prædicans in Domino ibi requieuit, vnus de electis sociis & discipulis beati francisci (quem idem franciscus propter vitā & prædicationis famā suam episcopum nūcupauit) cum Romæ de mandato summi pontificis, peregrinis plurimis, qui venerant propter indulgentias, prædicaret, qui erant diuersarū nationū, vnde & idiomatum: Græci, Latini, francigenæ, Teutonici, Anglici, & alij diuersarum linguarum, spiritus sanctus linguā eius sic mouit, quod omnes qui audiebant, non sine omniū admiratione ipsū clarè intelligerēt, & vnusquisque audiebat linguā suam, in qua natus fuerat, & tunc tam ardua & melliflua eructauit eloquia, q̄ omnes in stuporē adduxit.

In partibus Tolosanis cum aduersus quendam hæreticum perfidissimum de sacramento Eucharistiæ disputasset, & ipsum quasi conuictum iam ad fidem inclinaret: dixit hæreticus: dimittamus verba, veniamus ad facta. Si tu Antoni miraculum potueris in conspectu omnium ostendere, quod in hostia facta sit corpus Christi: abiurata omni hæresi iugo

A.C. 1210.

ingo fidei colla submittam. Cumque sanctus hæc se facturum confidenter offerret, subiunxit hæreticus. Ecce quod postea miraculum. Ego animal brutum, mulum scilicet per triduum clausum tenebo famis inedia crucians, omni cibo negato, post triduum educam illum ante conspectum circumstantium, & escas paratas ibi illi ostendam. Tu vero contra manebis cum hostia sacra, quam Christi asseris corpus. Si animal illud ita fame cruciatum, relicto pabulo festinauerit ad Deum illum, quem affirmas in eucharistia esse ab omni creatura adorandum, fidei ecclesie, quam prædicas efficaciter adhærebo. Spōndet Antonius se hoc facturum. Conueniente igitur facta, die tertia, quæ præfixa fuerat, sit concurrus magnus in lata platea populorum ad inruendum spectaculum. Adest hæreticus cum complicitibus suis, & adueniente Antonio cum decenti fidelium societate, ad rei huius euentum suspensi permanent omnes. Celebrat missam Antonius in quadam capella. Qua celebrata, mulus ab hæretico de stabulo educitur rabidus fame, atque ante eum esca paratur. Antonius autem eucharistiam afferens, ante mulum, aliquantum distans, dixit in conspectu omnium imperato silentio. In virtute, & in nomine creatoris tui, quem in manibus licet indignus veraciter teneo, tibi dico animal, & præcipio, vt confertim venias humiliter modo tuo, & ei reuerentiam exhibeas, vt ex hoc cognoscat hæretica prauitas, quod omnis creatura suo subiicitur creatori, quem sacerdotalis dignitas iugiter tractat in altari. Mira res & à deo facta, qui facit mirabilia magna solus.

Phil. 135.

His verbis completis (quamuis hæreticus cibum ante mulum summè famelicum ostendit) subito relicto pabulo accessit versus sacramentum, & capite vsque ad poplites inclinato, ante sacramentum viuificum genu flexit. Glorificat Deum vnuersi dicentes, quia vidimus mirabilia hodie. Et hæreticus abiurata perfidia, catholicus verus efficitur.

Luc. 5.

In partibus Italiæ cum quibusdam hæreticis disputando (quia sæpe confutabat eos) inuitatus ab eis ad prandium vestigia securus Domini saluatoris, qui cum publicanis & peccatoribus comedebat, vt infirmos mente curaret medicus summus, acquieuit: in prandio ipso intulit venenum in cibum eius. Quod cum beato Antonio fuisset diuinitus reuelatum, humanis verbis de malitia sua redarguit eos. Illi vero, vt filij diaboli mendacio se excusantes, dixerunt se ideo hoc egisse, vt experirent veritatem illius verbi Euangelici. Si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Si igitur comedendo cibum istum virulentum tibi appositum, non tibi affert nocuentum, certe euangelio credemus, quod tu prædicas, vt veritati innixum. Si autem times sumere cibum, falsitatem omnino iudicabimus in euangelio contineri. At Antonius in tepidus cibum sumpsit, & super eum signo edito crucis, ait: Hoc faciam, non vt tentator Dei: sed vt salutis vestræ, & nostræ fidei constans & indubius emulato. Quod cum fecisset, nullū sensit corporis detrimentum. Et ex hæreticis multi ad fidem conuersi sunt.

Matt. 9.

Mar. 16.

Insigniti raculo hæreticus uentit.

Cum idem beatus Antonius esset custos in conuentu ordinis sui Lemouicensis, & in hebdomada sancta in cœna domini in ecclesia sancti Petri Lemouicensium congregatis populis hora matutinali prædicaret, fratres sui conuentus media nocte matutinalis officij laudes Domino decantantes erant. Erat autem Antonius custos pro vna lectione ad cantandum ordinatus in matutinali officio. Cumque in officio iam processum esset vsque ad lectionem, quam sanctus Antonius lecturus erat, ecce subito in medio chori apparuit, & lectionē solemniter decantauit. Attoniti sunt non immerito fratres, scientes ipsum in villa esse ad prædicandum populo hora illa. Pro eo autem tempore, quo in ecclesia conuentus sui lectionem cantauit, tunc existens in ambone ad prædicandum in alia ecclesia reticuit.

Simile de eo legitur contigisse in Montepessulano. Et cum homo simul in pluribus locis eadem hora esse non possit corporaliter, oportet intelligere illum, qui lectionem cantauit, fuisse non Antonium, sed Angelum.

2. *Questio est valde dubia inter Theologos, an vnum corpus circumscriptiue in pluribus locis possit diuina virtute existere. De qua questione varia sunt Theologorum opiniones. Nam in primis D. Thomas, quem hoc loco D. Antonius sequitur, quodlibeto 3. ar. 2. & in 4. d. 44. q. 2. ar. 2. sperit id negat. Solutus vero in 4. d. 10. q. 1. ar. 5. eam in vtramque partē ita tractat, vt vtræque aequè probabile concludere velle videatur. Sed Scotus in eodem & Mars. & Biel in canonū lect. 46. affirmantem partem hoc maxime argumento tenent. Id omne virtute diuina si vni posse fatendum est, quod non implicat contradictionem, idem autem corpus esse circumscriptiue in pluribus locis contradictionem non implicat, ergo potest esse in pluribus locis idem corpus virtute diuina. Præterea corp⁹ Christi esse in diuersis locis sacramentaliter concedere oportet secundum fidem Catholicam: sed est æque, immo magis possibile corpus Christi esse in pluribus locis localiter: e.g. quod sit æque possibile, patet, quia non magis repugnat sibi, quod sit totum in diuersis locis & partes præcise in partibus diuersorum locorum, quam quod sit totum in 10. & totum in omnibus partibus: si d secundum de facto conceditur, ergo primum de possibili non est negandum. Hanc sententiam probat doctissimus sanctesius in 4. repetit. de Euchar. §. c. 7. eo quod in controuersis religionis probabilior haberi debet opinio, quæ sensum & naturam de primis Deū que contra extollit, modo non aīas aliquid ex scripturis interueniat impedimentum. Collatio verò illarum opinionum satis inuicat, vtrā plus Deo, quā iudicio humano & natura tribuat, nec posteriori vlla scriptura officit. Præterea liquet diuina omni potentia posse facere: quod non includit contradictionem: vel quod non excipitur à scriptura siue à spiritu sancto per Ecclesiam. Sed nec scriptura tradit: nec Ecclesia definit esse extra diuinā omnipotentiam corpus vnum ad plures locos extendi: et: ut nunquā id factū atum iri à Deo: igitur tantū repugnantia si perest in natura: quæ quancunque cogitur, non tāta erit, vt omnipotentia effugiat, vel eius effectum impediāt. Hæc ille, & multa alia.*

Tertia pars hist. Ant. Q. 9 De mo

A.C. 1210.

Lectionē à choro absens in choro cantat.

Dæmones ei prædicanti insultant. Vinc. cap. 31.

§. III.

INVIDEBAT nimium inimicus humani generis prædicationibus eius propter fructu caru. Vnde cu in Lomouicēsi diæcesi prædicaret & tantus esset hominum concursus, quod eos capere non posset ecclesia, in platea pulpitum eminens parauerunt, quod eo prædicante (diabolico opere) corruit, sed deo operante neminem læsit, quod & ipse Antonius prædixerat.

Altera quoque vice ipso prædicante cum turba copiosa verba melliflua ex ore eius attentius audiret, cœperunt diabolo operante, ad impediendum prædicationem mugire tonitrua, corruscationes increbrescere, pluuia non parua descendere. Et cum populus timēs aquarum inundantiam moueri à locis cœpisset, exhortatus est eos sanctus Dei, vt fixi manerent, nec pluiam timerent, quia non eos læderet sicque accidit. Nam qui ligat aquas in nubibus, ipse super eos pluiam retinuit, vt ne vna gutta super audientes descenderet, quauis in circūitu tota terra regionis compluta esset.

Iob. 26.

Item cum in quadam solennitate multo populo in ecclesia prædicaret, & ibi adesset quædam nobilis mulier ad audiendum cum cæteris, diabolus in specie cursoris ad eam concitatus venit, offerens literas continentes filium suum ab hostibus trucidatum, beatus autē Antonius prædicando licet nil audisset de literis illis, cognouit tamen figmentum diaboli. Vnde confortauit dominam illam, quod non turbaretur neque discederet, quia verum non erat, sed diaboli opus, & sic repperit est.

Dum in quoddam castrum beatus Antonius, prædicationis gratia intrasset, ad prædicationem audiendam, quædam mulier inter cæteras aduenit, quæ filium suum paruulum, in cunabulis reliquerat. Sermone expleto, reuersa domum inuenit infantulum suum mortuum iacere in cunabulis resupinum. Quæ de filij sui morte nimis dolens accessit ad sanctū Dei, casum lugubrem exponens, & pro resuscitatione eius cum lachrymis rogans. Qui valde cōpassus dixit bis, & tertio mulieri. Vade in domum tuam, quia bene faciet tibi Dominus. Quæ credidit verbis sancti, & domum remeans, inuenit filium, quem mortuum reliquerat, rediuiuum cum lapillis paruulis, quos nunquam habuerat colludentem.

In ciuitatem quemdam cum esset ingressus, vt euangelizaret, hospitatus est in domo cuiusdam ciuis, qui affectus ad eum, assignauit ei cameram separatam, vt quietius studio, & orationi vacare valeret. Noctu autem obseruans eum ciuis ille ex deuotione curiosus per quemdam fatetē fenestrellam intuitus, quid Dei seruus operaretur, vidit in brachijs eius puerulum pulcherrimum, & iucundum, quem amplexabatur, & osculabatur indefinenter Antonius, faciem eius contemplando.

A Qui stupefactus de tanta pueri pulchritudine cogitabat quis, & qualis esset ille puer, aut vnde venisset. Cui ipse puer Dominus Iesus reuelare dignatus est, quis esset ipse. Quod cum nouisset vir sanctus, mandauit ciui, vt eo viuente hoc nulli reuelaret.

Cum quædam domina de Anitio seu de Podio suum conceptum B. Antonio commendasset, illa oratione facta futura Deo reuelante prædixit, dicens. Gaude, o domina, & fiduciam in Deo habeto: quia nascetur tibi filius, qui erit frater minor & martyr ipse ad martyrium plurimos animabit. Quod totum impletum est. Nam natus ille, & Philippus vocatus, ordinem minorum ingressus: in dies de virtute in virtutem proficiens, ex deuotione transmarinam peregrinationē assumpsit. Et cum castrū Azoti, in quo tunc erat, proditoriē fuisset traditum Saracenis: omnes christicolæ ibi manentes à barbaris capti ad mortem condemnati sunt circa mille animas. Inter hos præfatus frater Philippus Deo disponente ad alios roborandum in constantia confessionis fidei, vltimus fuit ad sententiam excipiendam. Interrogati igitur fideles illi, an fidem suam abnegare velent potius, quam vltimum pati supplicium, vnanimiter responderunt se viam tenere, & fidem quam Philippus prædicabat. Hortatus est autem eos frater Philippus dicens: Estote carissimi fortes in fide, quia Dominus mihi reuelauit, quod hac nocte per martyrium cum mille animabus regnum celorum introibo. Confortati igitur cum palma martyrij omnes ad cælum euolarunt. Soldanus vero vltra fratrem Philippum, vt causam potissimam permanentiæ illorum in fide, crudelissime cruciauit. Nam primo iuncturas manuum frustatim ei incidi mandauit. Et cum à confessione fidei non cessaret, fecit eum decorari vsque ad umbilicum, sed per hoc non reticenti, fecit ei linguam abscindi. Nec tamen lingua præcisâ à prædicatione cessauit deo mirabiliter operante, demum capite plexus martyrium consummauit. Horum corpora per aliquot dies in sepulta incorrupta permanserunt, sicque Antonij propheta est impleta.

Quidam abbas Vercellensis in theologia doctor egregius, qui commentatus erat libros Dionysij, de eo sic ait. Frequenter amor penetrat, vbi cognitio physica foris stat. Legimus quosdam sanctos episcopos minus imbutos fuisse Physicis doctrinis, qui & mysticam theologiam captu mentis haurientes cælos penetrabant, omnem physicam cognitione subtilissimè transcendentem, vsque ad beatissimam trinitatem. Quod ego in sancto Antonio de ordine minorū peculiari familiaritate expertus sum. Qui cum esset minus imbutus literis sæcularibus, tamen pietate, & mentis ardore successus mysticam theologiam captum mentis excedētē seruenter desiderauit, & abundanter hausit, vt possit de eo dici. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Amore enim ardebat interius verbo, & exemplo lucebat exterius. Et sub isto abbate audiuit Antonius aliquo tempore theologiam, qui tamen Antonius legere non præsumpsit, etiam rogatus à fratribus

A.C.
1531.

Intra S. Francisci ad B. Anton.

Fructus concionis eius.

Seressit in agrum.

S. Antonij P. Iuani eius.

A.C.
1531.

Aliquo tempore theologiā, qui tamen Antonius legere non præsumpsit, etiam rogatus à fratribus, nisi prius beati Francisci habita uoluntate. Cui tale in scriptis fertur dedisse responsum. Carissimo meo fratri Antonio, frater Franciscus salutem in Christo. Placet mihi, quod sacram theologiam legas fratribus, dum modo propter huiusmodi studium sanctæ orationis, & deuotionis spiritum non extinguatur sicut in regula continetur. Vale.

De scelici eius transitu. c. 133. lib. 30. Vincen.

§. IIII.

VNO autem anno ante transitum suum beatus Antonius ab omni regimine fratrum absolutus, & generalis ei libertas prædicandi, quocumque uellet, conceditur. Pergens igitur Paduam pijs etiam studiis animum occupauit, totumque quadragesima tempus in prædicationibus, & audiendis confessionibus expendit. Sed scelicibus eius actibus obuiare uolens diabolus, quadam nocte cum se post laborem sopori dedisset, eius tam ualide guttur strinxit, vt ipsum nisi diuino nauu prohibitus esset suffocasset, sicut ipse cuidam familiariter retulit, statimque nomen gloriose virginis inuocans, oculos ab hoste liber aperuit, totamque ubi iacuit cellulam illustratam superno lumine conspexit, quod utique ferre non ualens lucis inimicus abcessit. Tanto autem desiderio audiendi eum accensa est vniuersitas populorum, vt cunctis ad eum confluentibus quotidianas stationes in ecclesiis oporteret indici. Ibi que uideres ad pacem mortales inimicitias reformari. Ibi longa captiuitate detentos liberati donari, rapinas & uisuras restitui, pignora reddi, & debita relaxari. Ibi quique consilium pro criminum suorum qualitate requirentes omnino se stare uiri Dei arbitrio promittebant, & se ad hoc ipsum per uisionē admonitos plerique dicebant. Sic igitur licet egrotatione continua, & molesta quadam naturali corpulentia promeretur à prædicatio tamen, & audiendo confessiones, & dando consilia, nullo laboris grauiamine flectebatur.

Instante uero messis tempore uidens populum in colligendis frugibus occupatum, & ob hoc à prædicatione cessandum à ciuitatis tumultu se transtulit ad solitariū locum & in agrum, qui campus sancti Petri, pro spiritus recreatione diuertit, quem vir nobilis Tiso, cuius domino suberat locus fratrum, deuotissime suscepit, & humanè, ac gratanter necessaria exhibuit, cui etiam in ameno loco, quem non à longè domo fratrum arboribus consitum habuit, cellam proprijs manibus super nucem ramis à stipite decurratam construxit, quem spiritualibus congruam studiis suo grantanter Antonius studio mancipauit. Quadam uero die cum hora refectiois descendisset ad fratres, uehementi subito infirmitate torqueti cœpit, & nec fratres loci pauperes grauariantur,

A Paduam se reduci rogauit. Crescente autem morbo omnino deficere cœpit. Facta confessione & absolutione accepta hymnum, O gloriosa Domina, dicere cœpit, deinde sursum, ali quamdiu in directum suspexit. Et cum interrogaretur, quid cerneret, respondit. Video dominum meum. Afferentibus autem ex more fratribus oleum vnctionis, dixit eis, Habeo hanc vnctionem intra me. Vnctionem igitur deuote suscipiens psalmos penitentiales cum fratribus decantauit, & post paululum expirauit, feria tertia. xiii. die Iunij. anno Domini. 1231.

De ipsius exequiis. cap. 134.

§. V.

NEC statim ipsius transitum fratres palare uolebant, eo quod populi multitudinem super se ruituram timebant, sed quod omnino celandum non fuit, mirabili cunctis hoc ordine innotuit. Adhuc enim omnes propter illos, qui affuerant, id quod acciderat, ignorabant, cum protinus cateruatim pueri per ciuitatem gradientes clamabant. Mortuus est pater sanctus, mortuus est sanctus Antonius. Festinato igitur gressu ne quis raperet corpus cum armorum multitudine de capite pontis accurrunt. Venientes & fratres ad sanctæ Mariæ ecclesiam commorantes, ubi sepulturam vir sanctus elegerat: corpus sibi dari possunt. Quibus præfati ciues ex aduerso stantes fratres ne vel tangant permittunt, sed armata fortium, manu studiose custodiunt. Dolunt quoque suspicantes ipsi ciues corpus rapere uoluerunt. Et uix tandem ad hoc inducuntur, vt ministri, à quo fratrum causa pendebat, præstolarentur aduentum. Media autem nocte clamor impatientis populi factus est magnus, modis omnibus uidere desiderantis sancti corpus.

Accidit autem dictu mirabile, vt impetu facto cellas fratrum per tres quidem uices confingerent, sed stupefacti ac cœcitate percussi nec saltem foribus patefactis semel introire ualerent. Pendente igitur propter absentiam ministri negotio, fratres ob astium calorem corpus in capsâ lignea incluserunt, & in foueam missum humo leuiter obduxerunt. Mox que rumor sonat in populo, corpus uidelicet esse captum & raptum. Statimque in cellam furibundi omnes cum gladijs, & sustibus irruentes, nequaquam à cœpto furore quiescunt donec factum, causamque facti curiosius perscrutantes intelligunt. Quibus ita gestis, tandem episcopus cū clero, Potestas cū magnatibus, atque militibus cum nimia populi multitudine ordinatis ad locum processionaliter pergunt, corpus à fouea subuehunt, humerisque ad portam dum optimates quique subiiciunt. Sic demum cum hymnis & laudibus ad sanctæ Dei genitricis ecclesiam ueniunt, ubi ipsum expletis ab episcopo misarum solennis, honorificè sub die transitus sui quinto sepe liunt.

Tertia pars hist. Ant. Q9 2 De

§. VI.

TEMPESTATE autem sedata, ipsa die miracula coruscare cœperunt, ita ut quacun- que infirmitate detenti, tum barba con- ringent, optatam continuo sanitatem reci- perent. Qui vero accedere, vel adduci pre- tu- ba non poterat, sani coram omnibus etiã præ- foribus in platea fiebant. Clamat ad hoc con- corditer una vox omnium, ut sancti canoniza- tio vigilanti studio procureretur. Lectis in publi- cum, & approbatis miraculis papa manus in cœlum protendit, & confessorum Antonium sanctorum catalogo adscriptis, festumque eius die obitus sui, id est primo Idus Iunii solemniter celebrandum instituit. Acta verò sunt hæc anno Domini 1232. Pontificatus autem Gre- gorij noni anno sexto, ab obitu sancti mense, xi. Postremo miracula solemniter sunt (ut di- ctum est) approbata, in quibus utique decem viri & novem diversimodè contracti repe- riuntur erecti. Paralytici quinque consolidati totidem à gibborum deformitate curati. Cœ- ci sex illuminati, trium surdorum aures aperte. Et eiusdem numeri mutorum linguæ solutæ. Duo à morbo caduco, totidem à febribus libe- rati, sed & duo mirificè mortui resuscitati.

Miracula S. Anton.

Quædam verò mulier cadens in aquam san- ctum Antonium inuocavit, cunctisque eam ex- trahentibus vndique madefactis, ipsa sola pror- sus in vestimentis, & corpore sicca remansit.

Soror quædam ordinis Dominarum pau- perum, ignè purgatorium gravissimè metuens per beatum Antonium obtinuerat penitus in hac vita purgari, qui & durissimis passionibus cruciata rursus carcerum interuentu per eun- dem meruit liberari.

Hæretic ad fidem uertitur.

Miles quidam à primæua ætate hæreticus, ad mentem sedens, de miraculis sancti viri nar- rantes audiuit, qui sublannans scyphum vit- reum quem manu tenebat, in terram ab alto proiecit, dicens. Si vitrum hoc Antonius con- seruauerit integrum, hunc utique credo san- ctum. Quo licet ad petram colliso, tamen mi- rabiliter conseruato mox erroribus abdicatis fide perfecta credere cœpit Christo.

Clelicus quidam miraculorum inquisitio- nem deridens grauissima passione percutitur. Qui tandem ad beatum Antonium voto fa- cto sanatus, sanctitatis illius professor ipsa in se experientia edoctus efficitur.

Anno Dominicæ incarnationis 1263. cum gloriosus Dominus liberasset ciuitatem Pa- duanam de manu cuiusdam perfidi principis Cyrellini nomine qui tyrannicè capiens, & re- gens eam depopulauerat, meritis huius sancti Antonij in festo eiusdem sancti in octaua, Pa- tauini ciues beneficij non immemores eccle- siam pregrandem ad eius honorem construen- tes, corpus sancti transferre statuerunt ad lo- cum eminentiorem. Quod eis in octaua domi- nicæ resarrectionis agentibus, educto de tu- mulo corpore sacro, cū magna reuerentia, in-

Auenta est lingua eius in ore adeo recens, rubi- cunda, & pulchra: quæ tamen per multos an- nos cum corpore sub terra iacuerat, ac si tunc decessisset, quam venerabilis vir Bonauentu- ra generalis tunc minister ordinis, & postea cardinalis effectus, qui præsens translationi erat, in manibus tenens irrigatus profusio la- chrymarum deuotissimè his verbis affatus est. O lingua benedicta, quæ semper deum be- nedixisti, & alios benedicere fecisti, nunc ap- parec quanti meriti fuisti.

D. Ludouici ordinis Minorū vita, à Ioan- ne 22. in bulla canonizationis eius ex- cepta, quæ extat integra apud Sur- tom. 4 De eo etiam habet Sur. ex cod. M. S. nonnulla supra etiam tit. 22. c. 4. de eo dicta sunt.

CAP. IIII.

LUDOUICVS XXII. in canonizatio- nis epistola sic ait, de ipso sancto Ludouico Sol oriens mundo in altissimis, dei filius, ex paterno vte- ro ante luciferum genitus Deus verbum, qui facit mirabilia magna solus: dilectum suum confessorum eximium, beatum scilicet Lu- douicum, puritate candidum, caritate fer- uida rubicundum, electum ex millibus, pro- duxit nouiter, ut exemplar præfulgidum à cun- ctis fidelibus imitandum, eius vitæ singularis excellentiam signis probans, & prodigijs cor- ruscantibus celebrem manifestas.

Hic felix sanctus ex regali prosapia, patre videlicet claræ memoriæ Carolo secundo re- ge Siciliae, matre vero Maria regina Siciliae, ac Vngariæ, suam trahens originem, altum sui generis recusauit sapere, humilia semper dili- gens & amplectens. In ætate tenella existens sub magistri religiosa diligentia cum suis fra- tribus, quos plures habebat, tenebatur, & ma- turis moribus sub tenello pectore animum se- nilem se gestare ostendebat. ductus autem in Cathaloniam cum duobus à fratribus suis, da- tus obses pro liberatione regis Caroli pa- tris eius illic captiuari, tam feruenter dedica- uir se studio, quod intra septennium, quo ibi dijs-

E obses fuit, sub instructiõe fratrum Minorum, quos secum habebat in socios, in primitiuis scientiis ac sacra pagina sic profecit, quod vir Dei pollens ingenio de prædictis scientiis nõ solum publicè ac priuatiim subtiliter disputa- re valeret, sed etiam sollemniter clero & popu- lo proponere verbum dei deuotè, & sapienter idoneus esset. In orationibus sedulus, & ferui- dus, ad Deum eleuatam tenuit mentem. Missas frequenter audiebat, in magnis sollemnitatib, cum multa præparatione dominicum cor- pus assumens.

F factus autem sacerdos quasi diebus singu- lis celebrabat, studio sacrarum literarum auide in- tentus. Castitatis autè amor etiã à puero adeo mentem eius affecerat, ut mulierum consortia ita vitaret, quod excepta matre, & sororib, to- lus cum sola nunquam loqueretur, horrens turpia

A.C. loquentes grauitè increpans. Corpus suum A cum apostolo sobrietate cibi & potus casti- gabat assidue seque frequenter manu sua, quan- doque alicuius fratris consocij carnis fer- reis disciplinaus, & pro indumento byssino, tenui rudique stamine carnem delicatam af- fligens. Rediens autem de Catalonia vorum, quod de intrando ordinem minorum in obfi- dione, id est tunc cum erat obses fecerat: in conuentu fratrum, de monte Pellulano dicti ordinis adimplere voluit, sed cernens quòd ti- more patris fratres eum recipere nolent, vo- tum ipsum sollemniter iterauit.

B Cum autem vacante ecclesia Tolosana pa- pa Bonifacius octauus ei suaderet, ut proui- sioni de se factæ de dicta ecclesia assensum præ- beret, respondit se hoc nunquam facturum, ni- si prius votum de suscipiendo habitu mino- rum adimpletset, quod & fecit. Nam habitu ordinis humiliter suscepit, & professionem ex- pressam tunc in manibus ministri generalis fecit. Quo facto prædictæ prouisioni suam præbendo assensum, mandatis apostolicis obedi- uit, & iuri primogenituræ ratione cuius in re- gno Siciliae habebat succedere, renunciauit.

C factus ergo episcopus Tolosanus, mira compassione motus ad pauperes, publicas & priuatas elemosynas faciebat. Et inuestigato de suorum quantitate reddituum, quantum que sibi sufficeret pro moderatis expensis, & ratio- nabilibus faciendis residuum pauperibus e- rogabat. Cum autem iret per Parisios, paupè- ri quem quasi nudum inuenit, abscondite cap- pam contulit, quam portabat, sibi que secreterè aliam apportari mandauit. Ipse viginti quin- que pauperibus, quos in domo sua reficiebat, D quotidie aquam fundeat in manibus, manu que sua ipsi fereula apponebat. Panes genu- flexus eis scindebat, in ipsis Christo seruire & ipsum recipere se delectans quam plurimum Hospitalia pauperum aliquando visitabat. Hu- mili habitu post religionis ingressum semper vsus, pontificatus officium exercebat cum di- ligentia, missas dicendo assidue, deuotissimè ordines celebrando. Clericis de beneficiis prouidebat, examinatis prius de vita & mori- bus diligenter. Iudæos & gentiles feruenti ze- lo fidei ad baptismum inducebat.

D Demum in infirmitate vlcima constitutus, suscepto deuotissimè sacratissimo domini cor- pore, tandem gloriosam resolutus in mortem ad cœlum feliciter aeuolauit, consummatul- que in breui expleuit tempora multa. Hunc multis magnisque miraculis sanctum suum Dominus mirificauit post transitum suum. Quidam puer septem annorum, cum in lecto cum suis parentibus repositus fuisset mortuus rigidus & frigidus, & sic aliquo tempore per- mansisset, facto per eos voto ad sanctum, ip- sius meritis fuit diuinitus suscitatus. Quæ-

F demum in infirmitate vlcima constitutus, suscepto deuotissimè sacratissimo domini cor- pore, tandem gloriosam resolutus in mortem ad cœlum feliciter aeuolauit, consummatul- que in breui expleuit tempora multa. Hunc multis magnisque miraculis sanctum suum Dominus mirificauit post transitum suum. Quidam puer septem annorum, cum in lecto cum suis parentibus repositus fuisset mortuus rigidus & frigidus, & sic aliquo tempore per- mansisset, facto per eos voto ad sanctum, ip- sius meritis fuit diuinitus suscitatus. Quæ-

a Obiit sanctus hic antistes in prouincia, in eo loco qui Brimonia dicitur: annos natus triginta tres, ardentiam vi fibrium correptus. A.C. 1297. ex eu. M. S. quem Sur. edidit.

A dameriam mulier, quæ ex infirmitate vehemen- ti extremum clauserat diem per suos voto em- misso ad sanctum, & implorato suffragio, est vitæ protinus restituta. Hæc ex ipsa epistola.

Blasphemos diuini nominis dire increpat.

§. I.

Hic sanctus vir blasphemiam diuini no- minis ita horrebat audire, ut etiam dum adhuc obses teneretur in Aragonia, pro patre Carolo. ij. non tantum dicentes grauitè ar- gueret, sed etiam eos, qui de sua familia erant, cum primogenitus patris existeret, comedere ad terram panem, & aquam irreuocabili pœ- nitentia obligaret. Nec in hoc deserebat ali- cui nisi fratribus suis, quos comedere in aliqua mensa sine tobalea tamen concedebat.

C Corde autem, & corpore purissimus de sua iustitia & continentia non confidebat, sed cau- tus ad custodiam castitatis ita erat ut friuola mulierum colloquia etiam de sua parentela refugeret. Vnde refert frater Aluarus magnus doctor eiusdem ordinis in lib. de planctu ec- clesie, quod cum ipse sanctus Ludouicus de longinquo Neapolim veniens, reginæ matri suæ, quæ ibi moram trahebat, reuerentiam ex- hiberet, illa viso eo gaudio magno gauisa, am- plexata est eum, & more Gallico ipsum vo- luit osculari, sed pudicus iuuenis faciem suam ne eum oscularetur, auerit. Ad quem mater, Nunquid ego non sum, fili carissime, mater vult oscu- lari. Scio (ait) Domina mea regina, quod mater mea estis, & mulier, quam seruo Dei non ex- pedit osculari.

Custo dia castitatis.

S. Ludoui cus matrè suam non vult oscu lari.

Tanta gratia interius repletus erat, & quasi externus redundans in corpore, ut aspicientes in eum, & fideles, & infideles quadam secreta virtute corda emolliendo mutaret. Et quæ pri- mo factus episcopus Tolosanus ciuitatem in- trauit, occurrentibus omnibus ad recipiendum pastorem tam nobilem, & perfectum viden- tes multi adolescentem terro semine clarum, E spiritu deuotum, vultu angelicum: scientia præditum, gratia Spiritus sancti plenum esse, non dubitantes, quadam vi secreta spiritali alterabantur in melius, & ad peccatorum pœ- nitentiam, & ad dei seruitium attrahebantur.

De miraculis post mortem eius. Non- nulla ex his habet Ioannes 22. in bulla.

§. II.

QUIDAM nobilis de prouincia Prouin- ciæ iuxta Massiliã cū non posset habere prolem ab vxore, voto facto ad sanctum Lu- douicum, inde post modicum tempus inuen- ta est mulier in vtero habens ex vito suo pro- lem, quæ post nouem menses peperit vnum fru- Tertia pars hist. Ant. Q. 3. sta. n.

Mulier foe- rã imper- e um e- dens D. Ludouici orationi- bus perfe- ctum illi obtinet.

stium carnis, nullam habens hominis speciem, vel figuram ex qua re omnes mulieres presentes cernentes, tristes fuerunt, & stupefactæ. Quod cum illi nobili ostendissent, Inuoluatis (inquit) illud in panno pulchro & sepeliatis, dicentes vxori meæ, quod pulchrum filium perperit, ne rem intelligens præ tristitia moriatur. Quod cum factum fuisset, post diem naturalem domina illa omnino voluit videre partum suum. Tunc mulieres ad satisfaciendum sibi, de voluntate viri sui illud, quod pepererat exhumantes protinus ostenderunt. Ipsa vero illud frustum carnis in manibus suis tenens, clamauit voce magna cum lachrymis & ciulatu, inuocans sanctum Ludouicum episcopum. Et idem vir eius cum tredecim prælectibus matronis. Eia (inquit) sancte Dei vos nunquam fecistis miracula incompleta. Cum igitur omnes cum magna confidentia sic clamarent, ecce illud carnis frustum in manibus Domine versum est in puerum pulcherrimum, viuum & animatum. Qui & vagire cepit, & portauerunt eum matronæ ad sanctum Ludouicum, narrantibus omnibus mirabilia Dei in puero facta per merita sancti sui.

Alteri mulier se sancto commendans pro prole habenda, prolem concepit, & post nonam mensis ea pariente mortuum, mortuus frustatim educitur ex utero per manus obstetricis. Mater vero videns frustra illa, plurimis adstantibus cum multis lachrymis beatum Ludouicum cepit deuotissime inuocare. Mira res, & à Deo facta: subito partes illæ seu frustra coniuncta sunt, & infans formatus viuus, & animatus quem illico ad sancti sepulchrum derulerunt, gratias agentes Deo, & sancto suo.

Quidam nobilis in Massilia, ex voto emisso in honorem sancti Ludouici cum vxore, obtinuerunt à Domino prolem optatam, & quia quod vouerant non reddebant, ostendit Dominus, quia displicet & non solum stulta, sed etiam infidelis promissio cum non soluitur, quod deo promittitur. Nam cum esset puer iam septennis cepit grauissime infirmari. Tunc parentes pueri clamauerunt precibus ad sanctum implorantes auxilium, se ingratos, & infidelissimos accusantes, & quam primum quod promiserant Domino reddituros iterum vouentes ac etiam alia plura se facturos in honorem sancti, si vitam filio conferuaret. Sed beatus Ludouicus vota eorum contempnit, vt eorum ingratitudinem vtrunque puniret, & potentiam suam maiori miraculo monstraret. Quid plura? soluit puer debitum vniuersæ carnis, & parentes eius præ tristitia quasi in furiam versi cum lachrymis, & ciulatu pro resuscitatione filij inuocare non cessant continuè. Et cum sui ad sepulchrum funus ferre disponderent, parentes ipsi nullo modo acquiescunt, confidentes meritis sancti gratiam obtinere optatam. Sed quia diu expectantibus ex compassione parentum non inerat puero vox, neque sensus aliquis vel motus tedio victi ad ecclesiam sepeliendum fuerunt. Sequuntur eos parentes cum clamoribus multis sanctum inuocando. Peracto officio cum iam in sepulchrum vellent inferre, sanus & in-

A colum is puer surrexit parentes arguens de negligentia voti non impleti. Quo facto puer ad sepulchrum sancti deportatur à parentibus in integrum vota sua soluentibus & gratias pro tanto munere agentibus.

Cum bellum esset inter nobiles, & burgenes in Apulia, in diuersis partibus, vna parte contra alia prævalente plures ex aduersariis fuere captiuati. Sed inter illos vnus nobilis, qui propter damna multa illata ab eo, victoribus erat multum odiosus, vt non redemptionem illius sicut cæterorum, sed mortem decernerent ei inferendam. Intelligens autem nobilis ille se ad suspendium iudicatum, cum lachrymis, & intenso cordis affectu sancto Ludouico se commendauit, votum emittens de quibusdam implendis ad honorem sancti, si mortem euaderet. Nempe ad suspendium ductus cum eleuatur in patibulo, & fure in collo immisso in aëre suspenditur, frangitur funis, & ille ad terram cadit illæsus. Additur aliud vinculum fortius quo constrictus suffocatur, & illud quoque similiter rumpitur. Apponitur & tertium, quod eodem modo confringitur. Stupentibus cunctis ait nobilis ille suspendio adiudicatus. In vnum laboratis, quia sanctus Ludouicus, cui me deuoui, me defendit. Quod videntes aduersarij destiterunt à pena illi inferenda & liberum abire permiserunt, qui impleuit vota sua ex integro, visitans ecclesiam illius limina, & narrans omnibus casum suum ad gloriam Dei, & sui sancti.

Vita D. Bernardini, quam Sur. ex Anonymo quodam scriptore & codice M. S. edidit tom. 3. de eo etiam Pius. 2. lib. 2. Cap. 58. & 64. & Nicol. in bulla canonizationis: & sup. tit. 2. à Tit. 2. §. 2.

CAP. V.

APPARUIT gratia dei saluatoris nostri diebus istis nouissimis in seruo suo Bernardino, qui cooperante clemetia patris misericordiarum, & luminu vt nouum sydus in opaco saeculo celestium charismatum illustratione præfulgens mirabiliter claruit, & in densissimas humane insipientie tenebras celebris vitæ ac doctrine micantes radios propagauit: vt cæcipientem populum, qui à cælestis patriæ recto tramite declinabat præ quia vitæ sanctitate in dei timore dirigeret, & verbo doceret patiter, & exemplo.

Hic quæquã in ciuitate Massæ prouincie a Non vrra est eorum assertio, qui patriam illi Massam fuisse tradunt, quamuis pueriis nonnulla rudimenta pergerit. Certe um pat. r. a. maiores sui longa serie inter nobiles Scabenses habitant. Pius 2. in Eur. 64.

Tusciz

Tusciz ortus sit, vrbis tamen Senarum ciuis præclarus exiit, & insignis. Vnde ex paterno sanguine generosam procerum propaginem duxerat. Qualis porro futurus esset in posterum ab ipsa pueri cæpit ætate bona virtutum indole in cunctis ostendere, & ad capefendâ sciëntiam, atque doctrinam seipsum summopere coaptare.

Huius pater Tullus nomine, mater verò Neira vocata est,ambo orthodoxi, fidelesque Christianicolæ sancto coniugio copulati, hunc primū heredem filium genuerunt. Verum non multo post ambo vitam finire mortalem. Mater eius primo ex vehementi partus eius dolore diem clausit extremum. Pater verò filio Bernardino existente septenni, viam vniuersæ carnis, & ipse ingressus est. Remansit itaque puer vtroque parente orbatus, sed ita vt dicere posset cum Psal. Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me. Quædam enim venerabilis mulier, Diana nomine, soror matris eius, præcipuam sedulamque de eo curam gerens, tenerrimo cum amore diligebat, vt filium. Hæc magis cupiens cum virtutibus diuitem fieri, quam mundanis opibus locupletem, magistro subdidit literis imbuendum, ac dignis moribus educandum, qui tam ingenij perspicacitate, quam morum ingenus probitate, omnes coæuos suos eminentius excedebat.

Moxque in tenera existens ætate, zelator Dei, ac sedulus virginis gloriæ, deuotus effecit. Necnon supra quam illa capir, vel solita est operari ætas, frequentius Ecclesiæ terens limina, sacra pectori condebat mandata, eaque memoria viuaci commendabat, cum reuertebatur à scola lingua dilerta, audacique fronte, capitis motione, cæterorumque membrorum cū mira aptitudine sic scholasticis audita enarrabat, vt quasi suspensus vates effectus audientibus diceret, Ego ætate excellens, & eximius prædicator existam. Pius quoque & liberalis ad pauperes, vt poterat elemosynis eorum supplebat inopiam: ita vt petentibus ante ostium domus sine moraurgeret, hilarique vultu elemosynam erogaret. Iesu Christi insuper memorans passionem, cunctis in domo quiescentibus, aliquando surgebat, & nudus flexis genibus ante imaginem Crucifixi, & virginis gloriæ humiliter pronolurus, se deuotus, disciplinabat, carnales cupiens compescere raotus.

Vas quoque suum nitebatur cum pudicitia & sanctificationis honore solerti custodia possidere. Ieiuniis enim corpus suum castigans, in seruitutem spiritus redigebat. Post infantem pueritiam calibem vitam in adolescentia ducens, ita sedulus & deuotus exiit virginis gloriæ, vt philocaptam, dilectamque suam publicè fateretur. Vnde & nutrici suæ pietatem quærebat. Ego in hac vrbe quadam inuenculam prædilectam amo, ineffabili speciositate fulgentem, quæ præ cæteris elegantior, vultu venustior, corpore pretiosior, omnium virtutum, morumque grauitate, probatissima cunctis præpolleret: qui nisi eius gratitudinem aspec-

eram quotidie videam, mihi proculdubio videret, tanquam essem omni solamine destitutus, diræ morti succumbere, tristemque animam penitus exhalare, mentem suam referens ad eam, quam totam pulchram canit ecclesia & vt solem electam. Nutrix mulier spiritualis suspicata, ne forte alicuius puellæ vulneratus foret amore carnali, increpans eum inquit. Quid est hoc fili mi, quodd te impudicè loquentem audio? Vbi est tua dilecta tam speciosissima? An ignoras, quodd mulier formosa declinem animum facit ad vitia? Eius aspectus ignis exardescens effectus rebor ingenij prostermit, intellectum allidit. Desere fili hanc vanitatem & de corde tuo omnem cogitatum eius propulsa. Hanc dilectam suam sepius eo commemorante, nec illa verbum intelligente quadam die nutrix ipsa auidè scire cupiens, quæ esset tam speciosa eius dilecta, domo egreditur, pergensque versus portam ciuitatis Senensis, quæ Camollia dicitur, qua Florentiam iter assumitur, intrat quendam ecclesiam, quæ sancta Maria nouella nuncupatur, vt curiosè aspiciat quid Bernardinus agat, à quo aliquando audierat circa illas partes esse illam pulcherrimam ab eo adamatam, & ad illam intuendam se tunc accellurum. Clam illa considerat, quo pergat, quid agat Bernardinus. Et ecce adolescens non videns eam, sed visus ab ea ad portam illam accedit, super quam picta est pulcherrima imago virginis gloriolæ, qui nudato capite flexis genibus nudis, dilectam suam deuotissimè, & humillimè salutat. Tunc intellexit mulier parabola eius, & ingenti gaudio repleta, cum admiratione ait. Nempe adolescentulus iste magnus, & valde Deo acceptus, est Dei famulus, qui in tam tenella ætate virgini se dedicauit.

Vir iste adhuc in saeculo constitutus, tanta erat tam mentis, quam corporis venustate morum decoratus, & pudicitia, vt non solum impudicos actus, & inhonestos penitus abhorreteret, sed etiam loqui de eis, aut audire vereretur. Necnon & loquentes tanta, vt corrigisset aut dicit, vehementer increpabat, aut ab eis eminus discerebat. Quadam autem die cum in vrbe Senarum celebraretur festum in die sancti Hieronysij, in ecclesia eius nomine dedicata, ubi extat hospitale constructum peregrinorum & pauperum infirmorum, populo multo ante horas ecclesiæ congregato, Bernardinus adolescens, spiritu feruoris ebullens, à diuina edoctus sapientia, quæ infantium linguas facit disertas in quoddam pulpituum ibi paratum, ascendit omnique timore, & subore sublatò, signo Cuius præmanens cum ingenti audacia acipit verbum Dei proponere, ita eleganter & sapientè, vt omnes audientes, docti patres & indo-

cti, in admirationem vertentur & deuotionem, & aliquibus molitibus fuit odor mortis in mortem insanam cum arbitrantibus. Videntur illud fuisse præsignum futuram eum præconem magnificum Christi, quod tibi præstare quæbat euenus.

A.C. 1283

Nobilis pueriis mori ab eo ratur

Nal. 26.

discipulis liberatibus magistro traditur

adhuc pueri pueri

in egenos liberalitas

A.C. 1383

Cant. 4.

Dereftatio amoris va ni.

Imponit verbant de castantia.

Sap. no.

Coartima tanagud populum.

z. Star.

A.C. 1400.

Peste Italiam & Senas inuadente Bernardinus in hospitali domo inseruit iis, qui ea laborabant.

§. I.

IN anno autem Dominice incarnationis. 1400. Cum pestis lōge, lateque per Italiam grassaretur, Senas etiam morbus ipse inuasit, & inter cetera loca, hospitale sacratissimum, & nobile sancte Marię scalarum: ita ut multi peregrini euntes, vel redeuntes a Iubileo infirmari ibi spiritum reddiderint, sed & ex famulis commissis, & aliis seruatoribus infirmorum plurimi morerentur, & difficulter inueniebatur, qui in illud incendium infectionis locum occupantis vellet intrare. At Bernardinus caritate feruens animam suam sponte posuit, non solum pro amicis suis concubus, sed pro alienigenis peregrinis, ad idemque horreatus est quosdam sodales suos deuotos. Quod proculdubio intente, & perfecte dilectionis signum videtur, exponere se mortis periculo verissimi li, & quotidie contingenti, & morbo infectis vltro se ingerere ad obsequiēdū, & præsertim si is sit qui ad hoc vinculo animarum curę non exeat obnoxius, in administratione saltem sacramentorum, ut curatus. Hic autem vir Dei Bernardinus, etsi sacramenta infirmis non ministrabat, quia non clericus erat, tamen sollicitus erat ad exhortandū infectos, ut medicos animarum vocarent, pro quibus & ipse mittebat, vel ibat, medicos corporum adducebat, eis seruebat, infirmos consolabatur ad patientiam, & penitentiam suadendo. Ipse curuatis genibus pedes aduentantium abluebat, cibos ministrabat, sanguinem putrescentem ex vlceribus educebat, saniem abstergebat cuncta fastidia, & labores in huiusmodi æquanimiter tolerabat, defunctis etiam de sepultura providebat.

Cum autem iam quatuor mensibus continuus in tam sancto opere desudasset tandem peste cessante domum reuersum, ad cumulum meritorum suorum cum Dominus visitauit acutissimis febribus, in quibus per menses quatuor in lecto recubuit, nullo lassitus dolore vel tædio ex diuturnitate languoris: sed in omnibus gratias agens Domino Iesu Christo animaduertens, quia virtus in infirmitate perficitur, quare etiam commendatur illa liberalitas ac pietas, qua proximos seminis sui, quis non despicit, si illos egere cognoscit. Ut ipsa etiam pietas ei non desisset, sororem genitricis eius Bartolomeam nuncupatam iam decrepitam videns, & quasi cæcam & surdam, membrorum vigore ita destitutam, ut de grabato surgere non valeret, deficiente illi alio obsequio viri vel mulieris, iuuenis sanctus, nobilis, & delicatus ei personaliter seruire non abhorruit. Sed ut matri suę deseruiens & obsequiosissimè cum omni charitate & hilaritate, manibus suis necessaria ministrabat per annum integrum, quousque illa naturę debitum soluit.

Solutus iam ab illa necessitate, & liber, con-

In seruire peste laborantibus pium valde opus.

1. Cor. 9.

Inseruit materre- 12 æg. o. 12 & decrepit.

Ezech. 2.

siderans vir Dei non fore tutum cum scorpionibus habitando transire illud, & inter multos diuinas blanditias, perfectum non posse Christo præstare obsequium, cogitare iam cepit ad portum alicuius religionis & quietem transire. Et quamuis quædam consanguinea sua, mulier valde timorata & spiritualis, eum alliceret ad ordinis Eremitarum ingressum, cuius illa habitum susceperat tertium, ipse tamē ad minorum religionem spiritu instigante inclinabatur. Voluit nihilominus, & decreuit ex periri prius in seculo austeritates religionis, si suffere valeret. Statuit itaque solus habitare, ut statim posset cuncta facilius experiri. Ibi que in domo orationibus, ieiuniis, vigiliis, disciplinis, ciliciis, & aliis deuotionibus insistebat, herbis aliquando contentus, & aqua. Et licet in seculo in grammaticalibus, & rhetoricis, & iure per annos aliquot studiose vacasset, lectiones tamen aliorum librorum ferè omnes fastidiens, sacris litteris, & doctrinis ecclesiasticis totus inherebat, illis delectabatur, illas toto corde amplexabatur.

Demum post frequentes orationes, ut Dominus illam viam, & statum menti eius dignaretur ostendere, qua sibi melius deseruire valeat, in seipso non fidens, accessit ad quemdam venerabilem virum religiosissimum, ordinis minorum, Ioannem Senensem, probatum senem, fama celebrem, longa austeritate maceratum, & experientia circumspectum: qui triginta annis in Bosna contra Hæreticos pugnando multos ad fidem attraxerat, & senio grauatus terra sancta peragrata Senas redierat. Ad hunc profectus cogitationes suas aperuit, totum se ponens in manibus consilij. Quem instigarum intelligens ad nudam crucem nudum sequendum, in ordine minorum ipsum in sancto proposito confirmari. In quo fixus sine mora ipsum executioni cupiens demandare, possessiones suas, & alia bona temporalia vendens, & alienans omnem substantiam suam in elemosynas pauperibus erogauit, nil sui referuans sibi. Et in die natiuitatis virginis gloriose Senis in Ecclesia ordinis minorum apud altare maius per manus præfati patris fratris Ioannis ristori magno cum iubilo, & deuotione habitum minorum suscepit, anno Domini. 1402. ætatem habens vigintriduum annorum.

Qualis eius vita fuerit in suę conuersionis initio. §. II.

SUSCEPTO verò habitu cum omni virtutum ingenuitate, morumque inclyta probitate se incomparabiliter gereret, a cunctis fratribus nimium diligebatur. Ipse vero prospiciens, crebrescente secularium aduentu, aliaque rationabili causa, non posse quietem animi sui secundum regulę obseruantiam penitus adipisci sui superioris licentia postulata, ad quoddam eremitorium, quod Columbarium nuncupatur, ut quietius Deo seruire posset, sine mora secessit: & cum quibusdam fratribus

A.C. 1402.

Fere cetera meias & quæ probria pauerit.

Probatum est autem tate religionis lectat.

A.C. 5.

1. Cor. 2.

Testimonium gentium apud quos, videntur.

Aug. 1. 13. cap. 15. Luc. 5.

A.C. 1402.

fratribus sibi adhaerentibus secundum regularem formam Deo seruire summopere nitentur. In iniuniis frequens in cibis parcus, in vigiliis sedulus, in disciplina austerus, in tentationibus viriliter pugnans, in orationibus acerrimus, cælibem vitam cum omni morum venustate decere satagebat.

Quadam autem die cum suam nutricem visitasset adhuc in religione neophitus, affuit & quidam consanguineus eius, qui assumptum ab eo habitum moleste ferens, nimis contumeliosis verbis eum obiurgauit dicens. Purabamus te in seculo honorabiliter victurum, vxo rem ducturum, ut domus tua sobole propagata opibus tolli, genusque tuū famosius potuisset augeri, & tu factus es incaputatus frater. Et quid est frater, nisi porcus quidam, qui iugiter otiosus, & cum inertia viuens aliorum labores edit? Cui vir Dei omnia verba opprobriosa æquanimiter tolerans, respondit humiliter. Ego fallibile mundi gloriam, & pompas de se rui domumque meam ad sidera tollā. Et cum altero die cum socio per Senas incederet, quidam fatui, & lasciuu iuuenes eum sublatantes, post tergum ad nudos calcaneos lapillos ignominiose iactabant: sed ibat ille gaudens nec retro aspiciens: sed gratias agens, quoniam dignus habitus est pro nomine Iesu cõstumelias pati. Socius eius id moleste ferens. Nonne vides, inquit, quid isti stulti agunt. Qui respondit. Sine eos, si enim nobis suffragauerit ad gloriam nanciscendam per meritum patientie.

Facta solemnī professione tempore suo, & eo gradatim ad sacerdotium promotus, iniunctum sibi a superioribus suis officium prædicationis: cui exercitio se totum dedicans obzelum salutis animarum, in breui tempore egregius prædicator effulsit ut per totam Italianam fama sermonum eius euulgaretur. Circumibat per ciuitates & castella Euangelizans regnum Dei, vitiorum rigidus obiurgator, bonorum deuotissimus exhortator. Vox eius quasi tuba satis a remotis intelligebatur. De castris & villis per multa millaria distantibus a ciuitatibus, vbi prædicabat, confluēbant populi hauidē cupientes audire verbum ex ore eius. Et sermo eius non in doctis humanę sapientie verbis, sed sacre scripturę diuinis oraculis. Raro vel nunquam ex ore eius verbum Ciceronis, Aristotelis, Platonis, vel alicuius poetę audiebatur. Quamuis enim, si quid rectum & diuinum in doctrinis suis habuerunt gentiles, non improbaqueunt sancti Dei, detestantes tamen eorū superbiā, & superstitiones, ut veri Israelicę Ægyptios auro sapientię, & argento eloquentię spoliauerunt, ad constructionem tabernaculi ecclesię. Fortè considerauit vir Dei, quod ait diuus Aug. quia tantum distat inter prædicationem Angelorum de aduentu Christi, & confessionē de monum dicentium, quatuor es filius Dei, quantum distat inter auctoritatem prophetarum, & curiositatem sacilegorum scilicet gentilium. Et magis valeat illa ad paganorum vanitatem conuincendam, quā n ad istorum auctoritatem complectendam: ut ipse ait. dilin. 3. si quid, cum

tamen Christianicis non gentibus prædicatur.

Nec solum clare & apertè loquebatur, ut omnes intelligerent, & ordinatè & suauiter peroraret, sed & flectebat ad operandum, quæ populis prædicabat. Nam vbi que multi & selecti peccatores ad doctrinam eius conuersi sunt ad penitentiam: plurimi seculum derelictes varias religiones obseruantiales ingressi sunt, præcipue ordinis Minorum. Fundata per ipsum multa loca seu conuentus ordinis sui, maxime in Longobardia, vbi & scuitias & fatuitates partialitatum satis extinxit vel diremit, diuitias vel mortiferas inimicitias abstulit, componendo inter partes federa pacis, vanitates mulierum in capillis & aliis superfluis ornatibus, & lasciuu repressit cum ludis taxillorum. Vnde & Florentię (vbi pluribus quadragesimis prædicauit in ecclesia sancte Crucis, & in vna quadragesima in Ecclesia cathedrali, semper cum maximo populorum concursu, gratia, & fructu) congregari fecit sibi sponte allata capillos mulierum, chartas ad ludum factas, & alia vana, quæ in medio plateę sancte Crucis fecit cremari.

Ex ciuitate quoque Perusij, vbi annuatim fiebat quasi per ludum certamen mortiferum inter partes, cum iactu lapidum, non sine morte & vulneribus aliquorum ab antiquissimis temporibus abusus seruatum, sanctus Dei prædicando, publicè & priuacim admonendo, & ordinando tam perniciosam corruptelam amouit. Non solum autem in quadragesima & diebus festis, more aliorum prædicatorum, verbum Dei populis nunciabat, sed multis annis continuauit quasi quotidie infra annum prædicare, missam prius publicè celebrando.

Cum autem ex pia deuotione quamdam tabulam paruulam, in qua scriptum erat nomen Iesu litteris aureis circumdatum quasi radiis solaribus, sed auro depictis populo in prædicatione ostenderet ut venerarentur illud & ad imprimendum nomen illud mellissimum, & nomen significatum eius in cordibus audientium, Martinus pontifex veritus, ne ex ea nouitate aliquid superstitiosum vel scandalosum in ecclesia suscitaretur de maturo consilio sapientum, viro Dei ad se vocato mandauit talē tabulam deinceps non ostendere populo, & ritum illum dimittere, quod ut filius obedientię humiliter adimpleuit.

Dignitatem vero pontificalem sibi oblatā pluries præcipue a Senensibus recusauit, eligens potius abiectus esse in domo Dei quā habitare in tabernaculis peccatorū. Illustrissimus quoque dux Mediolanensis cum ipsum prædicantem mundi contēptum audiret vtpote omnē vanitatem habentis decreuit tentare eū an fortè ut aliis suadebat ipse, quæ in mudo sunt, penitus abdicasset. Vnde per quemdam

Concionū eius Irudus.

Bernardi- nus in tabula Iesu nomē populo ostēdebat.

Psal. 83.

D. Bernardinus atrocissimas illas factiones Guelphorum & Gibelinorum, quæ Italiam per annos trecentos infecerant, pene extinxit. Sabel. Gen. b.

fami

A.C. 1430. familiarem suam ex parte sua visitantem & cōmendantem non paruam pecuniæ quantitatē ei contulit, qui hilari vultu illam acceptans, & gratias agens per amicum suum mandauit recipiendam. & inde captiuos ex ea redimendos & de gentibus aliis dispensandam, nil sibi referuans. Quamobrem dux ille benè edificatus, collaudauit prudentiam & paupertatem eius. Sermones autem complures prædicabiles cōposuit de vitiis & virtutibus, & quadragesimalē notabile de iis, quæ congruunt Christianæ religioni, vbi de contractibus modernis multa inferit non mediocri doctrinæ cum auctoritatibus scripturæ, & sacrorum canonum, & rationibus vrgentibus.

Pecuniam sibi oblatā egentibus distribuit.

Mi scripta.

Miracula ab eo in vita gesta.

§. III.

Nec miracula defuerunt ad insinuandā eius sanctimoniam vitæ, & maxime post mortem, sed & eo adhuc in humanis agente. Cū enim Senis prædicans per ciuitatē, causa se offerente iter perageret, mulier quædam incurabilem patientem infirmitatem ad eum magna fidei deuotione affecta cogitabat quomodo vel sūbriam vestimenti eius contingere posset, fiduciam habens inde sanitatem se consecuturam. Appropinquans igitur ad ipsum in via concita prosiliuit, extrema vestimenti eius pedibus suis pronoluta contingens. Quod cernens vir Dei, primo exhorruit de illius inopinato contactu turbatus. Nunquam enim sinebat se à mulieribus contingi quantæcunque deuotionis causa, immo nec loqui cum eis solus ferè vlllo tempore permittebat, vt puritati suæ diligentius prouideret, & pulchra castitas eius cum claritate existeret. Intuens autem fidem mulieris æquanimiter pertulit, quæ statim accepta est integrè sanitatem, ac si nunquā ægritudinem illam pertulisset.

Mulierem morbo incurabili laborantem sanat.

In eadem vrbe pluribus diebus eo continuante prædicationes, vir quidam erat paralyticus, membrorum omnium officio quasi destitutus, quem iugiter in lecto decumbentem, patientes maximam in virum Dei fidem habentes, ponebant quotidie ante eum misericordiā postulantes. At vna dierum completa oratione vir Dei attendens ad fidem illorum, compassus infirmo benedictionem super eum effudit. Qui mox benedictione percepta meritis sancti incolumis effectus est, restitutus membrorum integræ sanitati.

Spiritu quoque prophético effuisse videtur. Nam cum Mediolani prædicaret per quadragesimam totam, in ipso die cinerum congregato populo copioso, cum verbum Dei proponeret vir Dei, in ecclasi rapr^o irreuerberatis, fixisque oculis, iunctis manibus in cælum aspiciens, per aliquod spacium firmus, & quasi immobilis permanebat. Populi autem adstantes attoniti vehementius admirantur, & rei exitū taciti expectabant. Post aliquādiu ad seipsam rediens, qui supra se fuerat, ab imo pectore

ris alta suspicia trahens, cunctum populum ex tēneritudine pariter, & gaudio iugemiscens, his verbis affatur. Scio præstantissimi ciues, & qui adfati fideles, quia stupentes plurimū facti estis ex gestis meis & taciturnitate, sed pendam vobis, quid Deo reuelante aspexi in silentio isto. Hodie dilectissima nutritrix mea migravit à corpore, cuius animam vidi ab Angelis assumptam ad cæli fastigium celeriter ascendentem, vtpote quæ bonis operibus iugiter vacans, perennis vitæ gloriam est adeptæ. Ex cuius verbis & dulci affatu populus consolatus est plurimum: & inde deuotio aucta est auditium. Illustis autē dux cum cetero nobilium ad huius rei veritatem indagandam ad urbem Senarum, in qua illa moram trahebat, fidem celeremque nuncium destinauerunt diem & horā diligentius annotantes. Qui eo profectus ad plenum reperit, prout vir Dei populo prænuiciauerat: illa scilicet die & hora nutritricem suam ex hoc sæculo emigrasse.

Sicut autem vir Dei erat in se in vtroque homine castitatis zelator & honestatis, ita cam ferari à populis, quibus Euangelizabat, summo opere, & studiosa diligentia laborabat. Ob quam causam cum prædicabat in aliqua ciuitate nunquam patiebatur cumulari viros cum mulieribus commiseri, sed propter lenocinij turpitudinem abolendam, ad claudendū quoque vagos & impudicos tam virorum quam mulierum contuitus, sequestrati omnes illos collocari, & coartari mandabat, longissimum pannum, vel lignorum clausuram per mediam vtriusque cohortis interponi faciens.

Cum autem Senis prædicaret honestate procurata, iuuenis quidam impudicus, omnique lasciuia deditus, vt iuenculus valeret aspiceret, versus partem mulierum manere impudenter audebat erectus: qui à viro Dei pluries admonitus, vt inde abscederet, & cum maribus consideret, nequaquam viro Dei paruit, sed ad interius se habebat. Quodam manē intuens vir Dei iuuenem illum, pia speruentem monuit: ad solitumque locum sic effrontem accedere, & absque aliquo rubore persistere, quasi prophético spiritu eius crudelem viciniā mortem diuina vltione permissam, ei clara voce sic ait. Tibi, qui contra meum velle stare impudenter audes, tibi loquor, qui deaurata veste ornaris: Ego nempe non dubito, quod tu mala, dira que morte peribis. Qui iuxta verbū viri Dei, eodem anno in Anconitana vrbe propter nefanda opera sua, reatumque suorum suffragantibus demeritis suæ mortis interitu capitis obruncatione vitam finiait.

De fœlici eius transitu.

§. IIII.

DEMVM bonorum operum remunerator gloriosus Deus, cum dilectum seruum suum hora prima conductum ad colendam vineam suam vsque ad duodecimam horam reperisset fidelissimè desudantem

denario diurno beatissima visionis voluit præmiari, & labores multiplices suos in perpetuum gaudium, & queterem conuertere. Recedens igitur de ciuitate Senarum proficisceretur ad regnum Apuliæ, vt & ibi aliquem fructum haberet in illis. Nam Liguriam, Æmiliā Venetias, totamque Longobardiā superiorem & inferiorem, Romandioli, Tusciā, Marchiā, duccatum Spoletanum vsque Romā repleuerat semine verbi Dei. Ex tota Italia solum regnum Siciliæ complectens, partes Apuliæ expertes erant doctrina eius, sed fama vbique diuersa & per discipulos eius, quos plures habuit in Apulia, & Sicilia prædicatum est. Profectus igitur ad ciuitatem notabilem Aquilæ provincie Abrutij, applicuit prædicando, ibiq; infirmatus est. Inualecente morbo sumptis deuotè ecclesiasticis sacramentis, ad extrema deueniens imitatus patrem sanctissimum Franciscum in terra ponē se fecit, & quasi ridens, vt existimari potest exparato sibi præmio, oculos in cælum eleuans, spiritum suum reddidit creatori in vigilia ascensionis dominicæ. 22. hora, quæ dies fuit. 20. Maij anno domini 1441. ætatis verò suæ ann. 63. Post cuius transitum & honorificam sepulturam multa miracula meritis eius referuntur patrata. Fuit autem catalogo sanctorum adscriptus per Nicolaum quintum papam, anno domini 1451.

A.C. 1449.

Animoque

In concilio

Iuuenis

Vita S. Claræ iussu Alexandri 4. conscripta, luam Sur. Tom. 4. edidit: de ea etiam scripsit D. Bona- uen. in vita S. Fran. cap. 4.

CAP. VI.

MIRABILIS fœmina Clara vocabulo & virtute, de ciuitate Assisij claro satis genere transiit primo in excelis. Pater eius miles, & tota vtroque parente progenie, militaris domus abundans & copiosa iuxta morem patriæ facultatis. Mater eius Hortulana dicta est fructiferam in horto ecclesiæ plantulam paritura, fructibus bonis, & ipsa non mediocriter abundauit. Nā quamuis maritali foret subiecta iugo, tamen diuini obsequiis insistebat, & pietatis operibus. Vnde ex deuotione sepulchrum domini in terra sancta visitauit ad Apostolorum limina Petri & Pauli, beati Michaelis Archangeli causa orationis accessit. Cum autem prægnans esset ipsius sanctæ futuræ, & ante crucifixi imaginem in ecclesia pro salubri partus expeditio ne deuotius oraret, audiuit vocem dicentem sibi. Ne paucas mulier, quia quoddam lumen salua parturires, quod ipsum mundum clarius illustrabit. Quo edocta oraculo, natam in baptismo Claram nominari voluit.

Adhuc infantula libenter extendebat manus ad pauperes, & de abundantia domus suæ supplebat inopias plurimorum. Proprio cor-

pufculo delicata subtrahebat cibaria, clamque per internuncios mittens reficiebat viscera pupillorum. Sic ab infantia secum miseratione crescente, mentem compassiuam gerebat, miserorum miseras miserantem. Sanctæ orationis studium habebat amicam.

Et quoniam signacula non habebat, quorum euolutione diceret. Pater noster, congerio lapillorum suas oratiunculas domino numerabat. Sub vestibibus autem prætoris ac mollibus cilicium gerebat absconditum, & mundo exterius florens, Christum interius induebat. Denique suis eam nuptui tradere volentibus nunquam acquieuit, sed virginitatem suam domino promittebat, hinc rumor bonitatis eius cepit in populo diuulgari.

Audiens autem sancta puella tunc celebre nomen Francisci, qui velut nouus homo oblitteratam perfectionis viam in mundo nonis virtutibus renouabat, auditate nimia cupiebat illū videre & eius documētis erudiri. Et conuerso ipse Franciscus intellecta sactimonia adolefcētulæ, vt nobilem prædam posset à sæculo nequam eripere, suoque domino dedicare, eam alloqui peroptabat. Porro Deo operante visitat illa istum, & iste illam, moderantes visitationum suarum, tempora, quibus diuinum illud studiū, nec percipi ab homine posset, nec publico rumore detrectari. Horratur Franciscus puellam ad mundi contemptum, suadet virginalis pudicitie margaritam beato illi sponso, quem amor humanauit esse seruandam. Cuius verba melliflua aure non surda percipiens Francisco se totam committit, ipsum post Deum suæ directionis statuens auriganam.

Iubet pater Franciscus vt in die festo, scilicet in ramis, palmarum compta & ornata procedat ad palmam cum frequentia populorum, ac nocte frequenti exiens extra castra, mundanum gaudium conuertat in luctum Domini, cę passionis. Die itaque Dominico veniente in turba dominarum] splendore festiui puella cum reliquis [præ vetecundia sua in loco maneret immota pontifex vsque ad eam accedēs] intrat ecclesiam, & cæteris ramos currentibus, Clara palmā in manibus suis ponit, sic quasi quodam præfagio futuræ victoriæ contra mundum roborata extitit. Noctē verò sequenti ad sancti mandatum optatam fugam cum honesta societate aggreditur: & domo, ciuitate, & consanguineis derelictis ad sanctam Mariam de Portiuncula festinauit, vbi fratres, qui sacras excubias in aula Dei obseruabant, Claram virginem cum luminibus susceperunt. Ibi manu fratrum crines deponens, ornatus varios dereliquit, statimque eam ad ecclesiam sancti Pauli sanctus Franciscus deduxit. At consanguinei rumore volante currunt ad locum, violentiæ impetum, venena consiliorum, blanditias adhibent promissionum suadentes ab huiusmodi vilitate discedere, quæ nec generi congruat nec exemplum habeat in patria illa. At illa pānos apprehendens altaris, caput denudat attonsum, firmans se à Christi seruitio nullatenus auellendam. Et post pugnas verborum, videntes constantiam eius votis acquiescunt tandem

A.C. 1449.

Iob. 31.

A.C.
1220.

tandem ad ecclesiam sancti Damiani beati A
Francisci consilio commigravit.

D Bona.c.
s.vi.B.Ff.

Ibi mentis anchoram quasi in certo figens non pro loci mutatione ulterius fluctuat, nec pro arcitudine dubitat, nec pro solitudine reformidat. Hæc est illa ecclesia, in qua beatus Franciscus in principio suæ conuersionis orans audiuit ab imagine crucifixi. Franciscus vade & repara domum meam. Ibi collegium virginum Clara virgo genuit, monasterium sanctum instituit, pauperum dominarum ordinem inchoauit. In hoc arcto reclusorio per quadraginta duos annos disciplinæ flagellis frangit sui corporis alabastrum vt domus ecclesiæ repleatur fragrantia vnguentorum.

Spargitur paulò post opinio sanctitatis virginis Claræ, festinant virgines eius exemplo seruare Christo, quod sunt, maritatæ castius agere satagunt, nobiles & illustres amplis contemptis palatiis arcta sibi monasteria construunt, atque pro Christo in cilicio, & cinere viuere magnam gloriam ducunt. Plures denique matrimonio iuncti mutuo consensu, se continentium lege vincientes, viri ad ordines, vxores ad monasteria transeunt mulierum. Mater filiam, filia matrem inuitat ad Christum, soror sorores allicit, & amita neptem.

Tantarumque nouitas rerum longè lateque transiit in orbem.

Causa manens Clara, toto clarescere mundo, Incipit, & laudem titulis præclara resulget.

Replet fama virtutum eius cameræ dominarum illustrium: attingit Ducissarum palatia, iparum quoque penetrat penetralia reginarum. Hæc est nobilitatis apex ad eius sectanda vestigia, ornantur monasteriis innumeræ ciuitates, ipsa quoque campestris & montana huius cælestis ædificij fabrica decorantur.

De eius sancta humilitate. cap. 8.

§. I.

Qualis in
preglacione
fuerit.

Hæc sui ordinis lapis primarius, ac nobile fundamentum, in fundamento humilitatis virtutum omnium fabricam ab ipso principio studuit collocare. Beato namque Francisco obedientiam promissit, & à promisso nullatenus deuiauit. Triennio verò post conuersionem suam nomen & officium abbatissæ declinans, humiliter subesse voluit potius, quam præesse, & inter ancillas Christi seruire magis, quam seruari. Cogente demum beato Francisco suscepit regimem dominarum, de quo in corde suo timor, non tumor exortitur, nec libertas, sed seruitus augmētatur. Quo enim iam aliqualis prælationis specie altior cernitur, eo reputatione propria vilior, obsequio promptior, cultu despectior, reperitur. Nullos iam famularum respuit actus, adeo vt plerumque sororum manibus aquam infunderet, sedentibus assisteret, comedētibus ministraret: inuita valdè aliquid præcepit, magis diligens per seipsam facere, quam sororibus impe-

rare. Infirmarum sedilia ipsa lauabat, ipsa tergebat, suo illo nobili spiritu nec fordida fugiens, nec foetida perhorrescens, pedes famularum deforis reuertentium sæpius abluat, & ablatis oscula impressit.

Paupertati quoque spiritus, quæ vera humilitas est, paupertas omnium rerum concinebat. Ac primum in suæ conuersionis initio paternam hereditatem, quæ ad eam peruenerat, distrahi fecit, sibi que de pretio nil referuans totum pauperibus erogauit. Tantum denique cum sancta paupertate sedus inuit, amoreque contraxit, vt nihil præter dominum lesum habere vcllet, nihil suas filias possidere permitteret. Inculcat suis frequentem sermonem sororibus, tunc acceptabile fore Deo illum collegium, cum paupertate fuerit opulentum, & tunc perpetuo stabile permanens, si arctissimæ paupertatis fuerit turre semper mirum. Volensque religionem suam titulo paupertatis intitulari, à bonæ memoriæ Innocentio tertio priuilegium paupertatis postulat, & vt insolite petitioni fauor insolitus arderet pontifex ipse cum magna hilaritate petiti priuilegij primam notulam sua manu conscripsit, & sacris recordationis Gregorius nonus paterno affectu sanctam istam arctissimam diligebat: cui cum suaderet, vt propter euentus temporum, & pericula seculorum aliquas possessiones assentiret habere, quas & ipse liberaliter offerbat fortissimo animo respuit, & nullatenus acquieuit. Et ad eam dicente pontifice: Si transgressionem voti formidas, nos te à voto absoluiimus. Redit, Pater sancte, nequaquam Christi sequela in perpetuum absolui desidero. elemosynarum fragmina panumque minutias, quas elemosynarij comportabant, valde suscipiebat hilariter, & quasi mœsta de panibus integris, exultabat potius in fragmentis.

Duo autem miranda in ipsa tanta paupertate dñs per eam operatus est. Vnius erat in monasterio panis, cui iam instarent & fames & hora edendi: dispensatrice vocata iubet Sancta panem diuidere, partem fratribus, mittere, partem sororibus retinere de qua medietate retenta iubet quinquaginta fieri iuxta numerum sororum scissuras, & in mensa paupertatis apponi. Cùmque illa diceret necessaria hic fore miracula, vt tam modicus panis quinquaginta sectiones reciperet, respondit. Fac filia securè, quod dico. Properat filia matris mandatum implere, & orante cum eis, crescit diuino munere inter frangentis manus parua illa materia, & cuilibet de conuentu sua exitit portio copiosa.

Altera vice cum oleum deesset ancillis Christi, ita vt nec pro debilibus existeret condimentum, accipit domina Clara vasculum vnum lauans illud manibus suis. Ponitur vas vacuum seorsum, dicitur elemosynario vt vas accipiat pro oleo elemosynaliter postulando. accedit frater ad vas capiendum, & plenum inuenit, quod oratione sanctæ impetrauit. Credit se frater derisum cum plenum inuenit, quod sibi dicebatur vacuum accipiendum, ne sciebat enim orationibus sanctæ illud diuinitus collatum.

De

A.C.
1225.De eius
& veteri
paupertate.
cap. 9.de multi-
plicatione
mib. c. 10A.C.
1225.

De mortificatione carnis & austeritate A
vitæ eius. c. 12.

§. II.

Vestis ei
bus eius
qualis

DE miranda carnis suæ maceratione flere magis, quam loqui forsitan oporteret cum talia fecerit, in quibus audientium stupor cum rerum veritate contendit. Non illud magnum, quod simpla tunica & vili mantello, de rudi panno tegebat potius, quam fouebat corpusculum suum. Nec illud mitandum, quod calcamentorum penitus ignorabat vsum: Nō magnum erat omni tempore continuare ieiunia, nec vt lectulo sine pluma. Inis enim dum in claustrum habuit amiles laudes fortasse non meruit singulares. Sed quæ conuentio carnis virginæ ad vestem porcinam? Procurauerat enim sibi virgo sanctissima vestem decorio porci quam versa ad carnem hispida tonsura pilorum secreto sub tunica deferret.

Vtebatur nonnunquam duro cilicio, de pilis equorum nodo se confecto, quod hinc inde chordulis rudibus stringebat ad corpus. Nuda humus, & interdum vinearum sarmenta erant pro lectulo, lignumque durum præstabat sub capite officium puluinaris. Processu temporis corium debilitato corpori strauit, & capiti modicam paleam indulgit. Postea iubente patre Francisco propter infirmitates, sacco paleis pleno vsa est. Sanitatis tempore maiorem quadragessimam, & quadragessimam sancti Martini iucundè in pane & aqua ieiunans, solis diebus Dominicis, si habebat vinum gustabat. Et vt mireris auditor, quod seruare non potes, secunda, quarta, & sexta feria nihil in eis quadragesimalis fumebat cibi. Non mirum si tanta rigiditas tam longo tempore obseruata Claram infirmitatibus subdidit, & vires corporis enervauit. Prohibere tandem episcopus Assisij, & B. Franciscus illud triduanum exitiale ieiunium, mandantes, vt nullum sinat transire diem, in quo ad minus vnciam cum dimidia panis non sumat in pastum.

De exercitio sanctæ orationis. c. 13.

§. III.

lob. 4.

LONGIS post completorium tractibus cum sororibus erat, & lachrymarum profluvia dum in ipsa prorumpunt, in cæteris excitantur. Postquam verò cætera fessa membra duris adibant refouere cubilibus, ipsa in orationibus, peruigil, & inuicta manebat, vt tunc venas diuini susurri fartiuè susciperet, quando cæteras sopor occupasset. Sæpius ad orationem protrata in faciem, terra infundit lachrymis, oculisque demulcet, vt semper suum Iesum tenere videretur in manibus. Lachrymanti semel profunda nocte affuit Angelus te nebrarum, in forma nigri pueruli, dicens. Ne tantum plotes, quoniam cæca fies. Cui cum illico responderet. Cæcus non erit, qui Deum videbit, confusus ille discessit. Cùm autem ab oratione sancta cum iucunditate redibat,

A.C.
1225.

calida verba, & quæ sororum pectora incendebant, de igne altaris domini reportabat. Mos ei erat ad matutinum præuenire iuenculas, quas per signa silenter excitans prouocabat ad laudes. Sæpè cæteris dormientibus lampades accendebat, sæpè campanam propriis manibus ipsa pulsabat. Nullum erat torpori ibi tempus, nullus in suo claustro locus desidie.

Liber hic orationum eius recitare magna illa tempestate, quam sub imperatore Frederico in diuersis mundi partibus sustinebat Ecclesia, vallis Spoletana de calice iræ frequentius imbibeat. Erant in ea pro depopulatione castrorum, pro expugnatione ciuitatum, imperiali iussu constitutæ acies militum, & sagittariorum Saracenorum agmina velut apum. Cùmque in Assisium hostilis semel furor irrueret, & ipsi portis exercitus appropinquaret, Saraceni gens pessima sanguinem semper si riens Christianorum, apud sanctum Damianum intra loci terminos, immo intra claustrum virginum confluxerunt. Liquefuit dominarum corda timoribus, & ad matrem referunt fletus suos. Quæ se infirmam impauido corde ad hostium agmen duci iubet, & ante hostes poni, præcedente eam capsula argentea, in qua erat sacramentum Eucharistiæ. Cùmque se totam in oratione subtrauisset, Christo cum lachrymis ait. Placet ne tibi mi domine, inermes ancillas tuas, quas tuis amoribus innutruim, manibus ecce tradi paganorum? Custodi domine has famulas tuas, quas ipsa in presenti articulo custodire non possum. Mox vox quasi puerilis de nouè gratiæ propiciatorio ad aures eius intonuit dicens. Egovos semper custodiā. Mi domine (addidit, illa) & hanc ciuitatem, si placet, proteges, quæ nos pro tui amore sustentat, & vox ad eam. Granamina sustinebit, sed meo munere defendetur. Tunc surgens Clara fletus conforrat dicens. Fideiubeo pro vobis filiolarum, quod nihil patiemini mali. Nec mora statim canum illorum repressa pauca audacia, & per muros quos ascenderat, descendentes celeriter exeunt orantis virtute deturbati. Præcepit autem sancta illis ne cui diceret hoc, dum viueret.

Alio tempore Vitalis de Auerfa, vir gloriæ cupiens, & in prælijs animosus, imperialem exercitum, cui præerat, admouit contra Assisium & cuncta in circumitu denastans obsidioni infestebat, firmans minacibus verbis, se nunquam recessurum, donec caperet ciuitatem. Cùmque iam timeretur de periculo captionis beata Clara vocatis sororibus ait. Carissima filia, multa bona ab ista ciuitate quotidie suscipimus, quam obrem impium est, si in tanta necessitate, prout possumus, non succurramus. Positis ergo cineribus in capitibus singularum quarum ipsa prima erat clamauerunt ad dominum, ex toto corde, & ipse exaudiuit eas. Nam dissoluto toto exercitu superbus homo contra vota discessit, & dux ipse belli gladio paulò post interempus est.

Germana quoque eius erat, Agnes nomine, quam ipsa multum in seculo dilexerat, conuersa verò ad dominum rogabat obnixè, vt Tertia pars hist. Ant. Re in-

A.C. 1235. p. 19.

inspiraret dominus idem propositum religio-
nis in ea, ut cum ea immortalis sponso nuberet,
saeculum deserens, & monasterium intraret.
Non fraudavit Deus eam à voluntate laborum
suorum. Nam post sexdecim dies à conversione
ipse ipsius Agnes visitans Claram clarè aperuit
sui pectoris arcanum, dicens se omnino velle
domino seruire: quod illa gaudiosè accepit,
& in monasterio suscepit. At con-
sanguinei furore accensi, his auditis ad
monasterium currunt, pacificum simulantes
accessum duodecim ex eis ingrediuntur, & de-
sperati iam de Clara, ad Agnetem se vertunt
inbentes, ut domum redeat. Et cum illa respon-
deret se nullatenus à sorore sua Clara velle di-
scedere, pugnis, & calcibus in eam irruunt, per
capillos trahentes abstrahere conantur. At illa
reluctatur clamans, & dicens. Adiuva me soror
mea. Orat pro ea Clara, ut conferat ei mentis
constantiam, & illi iniquis auferat nocendi
potentiam. Et cum illi violenter adolescentula-
m per viam ducerent, vestes abrumperent,
capillos ei euellerent in via, in terra cadentem
tanto pondere firmavit eam spiritus sanctus
ut illam plures homines suis conatibus anni-
tentes mouere non possent. Post longum ago-
nem, Clara hoc audiens pergit ad locum, ro-
gat propinquos à tali conspectu discedere, &
Agnetem seminecem in terra iacentem suæ
solicitudini commendari. Quibus recedentib.
licet amaro animo, Agnes de terra surrexit,
& reuertentem ad monasterium beatus Fran-
ciscus manu sua eam torondit, & vnà cum so-
rore in via domini erudiuit, quæ etiam post-
modum magnum perfectionis apicem apprehendit.

Vt precib. suis demones incenderit. cap. 27.

Accessit ad eam quædam mulier Pisana
diæcesis, gratias ei agens, eo quod à quinque
dæmoniis foret liberata. Fatebatur enim dæ-
monia in sui expulsiōe, quod orationes san-
ctæ Claræ ipsa incēderet, & ex possesso vasculo
deturbarent. Vnde non sine causa Grego-
rius nonus papa in huius sanctæ orationibus
fidem habebat mirabilem, quarum virtutem
fenserat efficacem.

De patientia eius & exercitio in infirmitatibus eius. Vt audierit officium fratrum etiam absens.
cap. 19.

S. IIII.

SICUT in infirmitate sua memoria sui
Christi memor erat, sic & Christus eam in
suis languoribus visitabat. In illa natiuitatis
hora, quando paruulo Iesu nato mundus cum
angelis iubilat, omnes domine ad matutinum
in oratorium pergunt, & matrem infirmitati-
bus presam solam relinquunt. Cùmque de par-
uulo Iesu cogitare cœpisset, & multū doleret,
quod suis laudibus interesse non posset, suspi-
rans ait: Domine Deus, ecce sola relicta sum
tibi in loco isto. Et ecce mirabilis ille concen-
tus, qui in ecclesia sancti Francisci fiebat, suis
cœpit auribus intonare. Audiebat iubilum fra-

trum psallentium, hormaniam cantantium at-
tendebat. Ipsum etiam percipiebat sonitum or-
ganorum: quod vique propter distantiam loci
humanit' fieri nō potuit: sed diuinit' vigoratus
eius erat auditus. Et (quod maius est) ipsa di-
gna fuit domini præsepe videre, quod doctorum
filiabus suis manè ad eam venientib. gaudiosè
reuelauit.

In ipsa etiam sua graui infirmitate faciebat
se erigi in grabato, & fulcimentis appositis
sustentari, & sedens filabat delicatissimos pan-
nos, de quibus vltra quinquaginta paria cor-
poralium faciens, & ea sericis thecis includens
per plana, & montana Assisij variis ecclesiis de-
stinabat: ad ipsum venerabile sacramentum mi-
ram deuotionem gerens, quod & lachrymis
calidis susceptura irrigabatur [familiaris ei pla-
ctus Dominicæ passionis, quæ ex sacris vulne-
ribus nunc myrthas affectiones exhaurit,
nunc dulciora gaudia fugit.] Inter horas dieci,
sextam & nonam maiori compunctione ex
more afficiebatur, ut quasi eū immolato domi-
no immolaretur. Orationem de quinque pla-
gis frequentius ruminabat, & officium Crucis
frequentabat. Chordulam tredecim nodorum
scopolis annulatam subtus ad carnè cingebat.

De serua-
tissimo et
ga passio-
ne Christi
amore. ca.
20.

Adiungerat quodam tempore sero sacratissi-
mæ cœnæ Dominicæ feriæ quinquæ, quo Clara
mœsta & dolens ex memoria Dominicæ pas-
sionis in cellæ secretatio se clausit. Et cum o-
rantem dominum orans prosequeretur, & tri-
stis vsque ad mortem anima eius tristitiæ illius
habuisset affectū: tota nocte illa & die sequen-
ti sic absorpta fuit, sic à se ipsa permansit alie-
na, ut irreuerberatis luminibus Christo consi-
xa, ac prorsus insensibilis videretur.

Diuersa quoque miracula signo crucis per-
egit. Fratrem quemdam nomine Stephanum,
furia laborantem, beatus Franciscus ad domi-
nam Claram transmittit, ut super eum faciat
signum Crucis. Consignat eum obedientiæ
filia in suu patris, & paululum obdormiens, vbi
sancta orabat, exurgit incolumis.

Vt cõplu-
ra mira-
cula signo
Crucis ef-
fecerit. ca.
21.

Puer quidam Matthiæ nomine trium an-
norum, lapillum quemdam incautè suis intru-
serat naribus, nemo poterat ex naso eius edu-
cere, nec ipse valebat proicere. In angustia ma-
gna constitutus, adducitur ad Claram & facto
super eum signo Crucis proiecto lapide puer
liber efficitur.

Alter puer de Perusio oculum habens totū
macula coopertum, adductus fuit, ad sanctam
quæ postquam Crucis signaculum super eum
fecit, ait. Ducite eum ad matrem meam, hæc
enim hortulana dicta, ut supra patuit, secuta
fuerat filias ad monasterium habitu religionis
assumpto) qui adductus ad eam facto signo
Crucis liber à macula effectus est.

sup. ante
9. 1.

Dux ex ipsis monialibus suis, vna nomine
Beneuenua à morbo fistula, quem per decen-
nium passa fuerat, altera soror Amata ab hy-
dropsi signo Crucis per eam liberatur. Dux
aliæ mulieres à surditatis languore signo eodē
salutifero per eam sanatae sunt, & plures alij
infirmi sunt redditi sanitati.

Quotidie sanctis monitis informabat foro-
res. Sireptum omnem de mentis hospicio do-
cet pellere, propinquorum amore non affici,
cat-

A.C. 1240.

carnisque stimulos orationis studio superare.
Monstrat insidiosum hostem occultos puris
animabus iniicere laqueos, aliterque sanctos,
aliter tentate mundanos. Demique certis ho-
ris vult operari manibus suis, nusquam maior
cura silentij, nusquam amplior, & color, & tenor
omnis honesti.

Prouidebat quoque filiabus suis per deuotos
praedicatoros alimonia verbi Dei, ex qua suam
deteriorē nō effecit partē. Et licet literata nō
esset, literatorū tamē gaudebat audire sermonē
rata quod in testa verborum nucleus lateat:
quem ipsa attingebat subtilius, & sapidius de-
gustabat. Cùm semel papa Gregorius nonus
prohibuisset, ne aliquis frater ad monasteria
dominarum sine sua licentia pergeret, dolens
pia mater cibum sacræ doctrinæ rarius habitu-
ras sorores, cum gemitu dixit. Omnes de cœte-
ro nobis auferat fratres postquam vitalis nu-
trimenti nobis abstulit præbitores. Et statim
omnes fratres remisit ad ministrum, nolens
habere elemosynarios, qui panem corporalē
acquirerent, postquam panis spiritalis elemo-
synarios non haberet. Quod cum audisset
papa Gregorius statim prohibitum illud in
generalis ministri manibus relaxauit.

De studio
eius immo-
deratis fo-
tibus. ca. 24.

Sepius in frigore noctis propria manu coo-
peruit dormientes, & quas ad rigorem com-
munem seruandum, cernit inualidas, remis-
siori moderamine vult esse contentas. Si quam
turbaret tentatio, si quæ (ut assulset) inuaderet
mœstitudo, secreto vocatam cum lachrymis
consolatur.

De eius infirmitatibus. cap. 25.

§. V.

VI GORE carnis in annis prioribus au-
steritati penitentiæ succumbente, poste-
riora tempora dura occupauit infirmitas, ut
quæ sana ditata fuerat meritis operum, infirma
ditaretur meritis passionum. Cuius virtus qua
liter fuerit in infirmitate perfecta, hinc maxi-
mè liquet: quod in viginti octo annorum lan-
guore diutino, non murmur resonat, non quæ-
rimonia, sed semper gratiarum actio, & vox lau-
dis. Factum est autem eo tempore, quo sancta
appropinquabat ad palmam, ut curia Roma-
na ex Lugduno migraret in Italiam, & veniret
Perusium. Auditio Claræ infirmitatis augmen-
to, dominus Ostiensis cardinalis de Peru-
sio, properat inuisere sponfam Christi, cuius
fuerat officio pater, cura nutritus, affectu pu-
rissimo semper deuotus. Pascit infirmam Do-
minici corporis sacramento, pascit & reliquas
salutaris exhortationis alloquio. Supplicat illa
cum lacrymis, ut se & suas filias habeat in do-
mino commendatas, & illud super omnia ro-
gat, ut priuilegium paupertatis à domino papa,
& cardinalibus sibi impetret confirmari.
Quod verbo promissit, & opere impleuit.

Crescente languore festinat scilicet & vene

randæ memoriæ Innocentius papa 4. vna cum
cardinalibus visitare Christi ancillam, & cuius
vltra sceminas probauerat vitam, mortem
non dubitat papali presentia venerandam. In-
gressus monasteriū pergit ad lectulum infirmā
tis, ori porrigit manum osculandam, quam il-
la gratissimè suscepit, & pedem Apostolici sū-
ma cum reuerentia osculādum exposcit, quod
& factum est disposita aptitudine. Petit à sum-
mo pontifice remissionem omnium peccato-
rum, quod & obtinuit munus. Recedentibus
cunctis inuitat sorores ad gratias agendum
Deo, de tam immenso beneficio visitationis
personalis vicarij Iesu Christi. Et cum inter cœ-
teras soror eius Agnes cum lachrymis oraret,
ne se relicta discedat, respondit: Placeat Deo, so-
ror carissima, quod recedam: sed tu flere desi-
ste, quia post me ad dominum festina perue-
nies.

A.C. 1250.

Cùm autem pluribus diebus laboraret in
extremis deuotione populorum, cardinalium
quoque & prælatorum visitatione frequenti
honoratur. Quod verò auditu mirabile est, ut
omnes ad se venientes (tanta est à domino for-
titudine vigorata) in domino confortaret se-
ptemdecim diebus nullum cibum sumere po-
tuit. Nā cū frater Rainaldus in tantū infirmi-
tatū lōgo martyrio, eā ad patientiā hortaretur
liberrima ei voce respondit. Postquam domini
mei Iesu Christi gratiā, per illū seruum suū san-
ctum Franciscum agnouit, nulla pœna molesta,
nulla penitentia grauis, nulla mihi, frater ca-
rissime, infirmitas dura fuit. Plangit filiae desi-
tute piæ matris recessu, & quam vltra visuræ
non essent, prosequuntur cum lachrymis fu-
gientem. Ad se autem conuersa virgo sancta
animam suam alloquitur dicens. Vade secuta,
quia bonum habes conductorem itineris, va-
de, quoniā qui creauit te, & sanctificauit. Et tu
(inquit) domine benedictus sis qui me creasti.
Ad quamdā autē filiā se conuertens ait: Vides
tu, o filia, regem gloriæ, quem ego video. In ve-
stibus autem albis turba ingreditur virginum,
quem omnes aurea ferta suis capitibus defere-
bāt. Graditur inter eas vna præ cæteris clarior,
procedit ad lectulum, vbi sponsa filij decubat,
& amantissimè se super eam inclinans ample-
xum dulcissimum præstat. In crastino igitur
E. B. Laurentij egreditur anima illa sanctissima
præmio perpetuo Laudeanda.

De eius se-
licitatima à
corpore
comigra-
tione. cap.
27.

Rumor incontinenti de transitu virginis to-
tum stupendo auditu concutit populum ciui-
tatis, confluunt viri, concurrunt mulieres, ac-
currit potestas cum multitudine militum, &
cætera armatorum, seroque ac tota nocte cu-
stodias adhibent diligentes, ne forte de pretio
so thesauro, qui erat in medio, aliquid auferatur.
Commouetur sequenti die cura tota, Christi
vicarius cum cardinalibus accessit ad locū,
venitur ad celebrandum diuina. Fratribus inci-
pientibus officium mortuorum, dominus pa-
pa officium de virginibus, non de mortuis fie-
ri proloquitur, ut prius eam canonizare videre-
tur, quod esset traditum corpus sepulturæ, sed
reuerendissimo domino Ostiensis cardinale
asserente morosus in his esse agendum: missa
de mortuis celebratur. Episcopos Ostiensis
Tertia pats hist. Ant. R r 2 egre

De eius ce-
leberrimis
exequiis.
cap. 28.
A.C. 1252.

A.C. 1255

Mors fororis eius Agnetis.

de S. Clara canonizatione. c. 30. Colitur die. 12. Au.

egregiam mundanae vanitatis contemptricem nobili sermone commendat. Circumdant illi- co sanctum funus deuota dignatione presby- teri cardinales, & circa virginis corpus solita officia complent. Et demum ad sanctum Gre- gorium cum tubarum plangore, & iubilatio- ne solemniter corpus sacrum deportatur, vbi cor- pus beati Francisci primo conditum fuerat. Paucis vero interiectis diebus, Agnes soror e- jus ad agni nuptias euocata sororem Claram, ad aeternas delicias subsecuta est.

Nempe illa sunt sanctorum signa mirifica, illa miraculorum testimonia veneranda, quae in morum sanctitate, & operum perfectio- ne consistunt. Ioannes quidem nullum si- gnum fecit, non tamen erant Ioanne, qui signa faciant sanctiores. Quamuis ergo sufficeret virgini Clarae ad testimonium sanctitatis per- fectissimae vitae suae praerogatum, tamen ad eam populis ostendendam, & deuotionem excitan- dam, claruit quoque multis miraculis post mor- tem quae diligenter examinata & probata sunt in canonizatione eius per Innocentium quar- tum.

Quidam puer Perusinus, Iacobus nomine daemone pessimo obsessus, & aliquando se in ignem proiciens, nunc in terram elidens, ad- ductus ad tumulum virginis, & deuote ei a suis commendatus omnino liberatus est. Alij quoque sunt a vexatione daemorum sanati. Valentinus de spello se sanctae commendans, liber euasit. Iacobellus duodecim annorum lu- mine priuatus, visum recepit meritis sanctae. Claudio ex utero matris gressus datur reclusus. Paruulum a lupo arreptum morsu, mater san- ctam inuocans de faucibus lupi recepit sanum. Multa alia miracula dominus fecit ad gloriam sanctae suae Clarae.

Post duos annos a transitu suo, scili- cet anno domini 1255. cum curia esset Ana- gninae, per Alexandrum quartum sanctorum catalogo est adscripta seu canonizata cum so- lennitate. Erat autem quasi sexagenaria tempo- re obitus est.

De egregiis viris in sanctitate, dignitate, & scientia ordinis Minorum, & generalibus ordinis ex chronicis ordi- nis Minorum.

CAP. VII.

Vita. Fra-ncisci ex Chronicis Minorum breuiter de scripta.

PRIMVS omnium generalis minister fuit gloriosissimus pa- ter noster Franciscus, quem ele- ctum esse non reperit, sed ex pro- uisione papali deuotissime insti- tutum. Hic beatissimus pater primo lucratiuis mercationum deputatus negotiis, demum a spiritu sancto nonnullis reuelationibus, & quibusdam interioribus manu ductionibus

A tractus, & quasi quadam vi ignea liquefactus. & inde multarum tribulationum tusionibus malleatus, fuit in virum perfectum finaliter transformatus. Na primò per duos annos hone- stum habitum, & eremiticum gerens, portan- do baculum in manibus, accinctus corrigia, calcateis incedens pedibus per ciuitatem Assisij mendicando nunc latebat in eremis, nunc ecclesiarum reparationibus insistebat deuotus.

Incepit autem vitam istam, anno domini 1206. pontificatus domini Innocentij tertij anno Octauo. Anno vero dñi 1209. dum missa in ecclesia sanctae Mariae de Portiuncula de- notus audiret, & legeretur euangelium id quo Christus dixit Apoitolis: Nolite portare aurum, aut argentum, neque sacculum, neque peram, neque calceamenta & neminem per viam sal- uatueritis. Illico calceamenta deposuit, peram & pecuniam abdi. ait, reiectisque baculo & corrigia, vna contentus tunica, pro singulo funem sumpsit, & sic ad seruandam vitam euangelicam se totis viribus recollegit. Quo tempore secundum opinionem veriore in lapide isto fundamentali ordo fratrum Minorum initium, & fundamentum accepit.

Cumque sic a mundo abstractus, a multis reputatus insanatus, per duos annos in maxi- ma austeritate, paupertate, & patientia soli do- mino deseruiret: vir quidam venerabilis de no- bilioribus, prudentioribus, & diciois ciui- tatis Assisij Bernardus nomine, cuius consilio tota ciuitas illa regebatur, prudenter con- siderans in beato Francisco tantum mundi con- tēptu diuino instinctu ipsū ad secū cōnandū & dormiendum deuote inuitauit, vt eius san- ctitatem vel sanuitatem melius explorare vale- ret. Et cum post cōnandū lectos, quos pro se, & beato Francisco praeparari fecerat, ambo in- trassent, dominus Bernardus fortiter stertēdo, sinxit se profundissime dormire. Tunc san- ctus Franciscus & mente & vultu in Deum in- tendens, eleuatis manibus totus ignitus cum indicibilibus lachrymis, & deuota morositate continuè hæc verba replicabat. Deus meus, & omnia. Deus meus, & omnia. Quod cum fulgo- re lampadis intra cameram ardentis Bernar- dus videret, surgens manè totus denotione succensus, dicit sancto Francisco. Frater Fran- cisco, ego disposui penitus mundum relinquere & te sequi, ac facere quaecunq; mandaueris mihi. Cui sanctus totus exhilaratus respondit: Domine Bernarde istud est adeo arduum, quod a domino est consiliū requirendū. Et ideo per- gamus ad templum, & ibi dicetur nobis, quid nos oporteat facere. E cum ibi fuisset audita missa, præuia oratione sacerdotē illum, qui cele- brato deuote rogat, vt missale aperiat. Quod cum facto signo crucis impleisset, illud occur- rit primo. Si vis perfectus esse: vade & vende omnia, quae habes & da pauperibus. Et secun- do aperienti occurrit illud. Qui vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me. In tertia libri apertione occurrit id. Nihil tuleritis in via. His auditis dixit beatus Franciscus. Ecce consiliū domi- ni, vade perface quae audisti. Stauim dominus

A.C. 1212

Luc. 9. Ibid.

A.C. 1212

Primi d. Francisci socij.

De aegri- tate s. Bo- nauenti.

d. Fran- ciscus regu- lā instituit.

Mat. 23.

Mat. 23.

Ordo mi- norum a Pōt. max. confirma- tur.

Mat. 19.

Luc. 9.

Ibid.

Bernardus omnia, quae habebat magni valoris existentia vendidit, & comitante sancto Fran- cisco in platea sancti Gregorij pauperibus erogauit & eodem anno, scilicet 1211. habi- tum religionis & vitam Apostolicam acce- pit.

Eodem tempore dominus Petrus Cathanij canonicus sancti Ruffini Assisij, omnibus suis pauperibus distributis ordinem intrauit. Et post octo dies quidam alius de Assisio Aegy- dius nomine, exēplo corū prouocat, similiter habitum a beato Francisco accepit. Post quos alij octo ad ordinem sunt recepti, videlicet fra- ter Sabatinus, frater Morichus, frater Ioannes de capella, frater Philippus, frater Ioannes de sancto Constatino, frater Barbarus, frater Ber- nardus, & frater Angelus. Isti sunt duodecim fratres quasi duodecim ordinis fundamenta & duodecim Apostoli vitam Euangelicam totis viribus seruare eligentes, quae omnes fue- runt sanctissimi viri, excepto fratre Ioanne de capella, qui vt alter Iudas, factus in ordine le- profus, furore succensus, ordinem egrediens a Deo sic in manibus daemorum relinquitur, quod abiens laqueo se suspendit, vt etiam in tam peruerso discipulo Franciscus conformare tur Christo.

Beatus igitur Franciscus, ista sua familia pri- mitia in quodam tugurio derelicto, qui Ri- nus tortus dicebatur, ieiunium vacans & ora- tionibus morabatur. Et in eodem loco diuino adistente spiritu quamdam regulam scri- psit, vbi penè omnia mandata, quae Christus Apoitolis dedit, inseruit: & omnes professores eiusdem tam prelatos, quam subditos, nomi- nibus Euangelicis nuncupauit. Nam & prae- latos ministros iuxta id. Qui maior est vestrum, ille sit minister vester. Et omnes generaliter fratres minores secundum id. Quod feceritis vni ex fratrib. meis minoribus, mihi fecistis. Cū eisdem autem vndecim fratribus ipse duodeci- mus, iuxta numerum Apostolicum ad prae- sentiam domini papae Innocentij tertij se contu- lit, & dictam regulam approbandā obtulit, & se & suos a mundo totaliter abstrahi suppliciter requisit.

Dominus vero papa Innocentius, ex prae- uis diuinis reuelationibus, & suauis domini Ioannis cardinalis episcopi Sabinenfis qui beato Francisco, & suis se etiam ipsorum pro- curatorem, & protectorem in curia obtulerat, regulam approbauit, & vniuersis fratribus tam clericis, quod laicis praesentibus, datis eis pau- nis tonsuris, dedit de poenitentia praedicanda mandata. Et tunc beatum Franciscum insti- tuit totius ordinis generalem Ministrum. Et ipse statim flexis genibus promisit obedi- entiam domino papae, & alij frater beato Fran- cisco de mandato domini papae promiserunt firmiter obedire. Reuersus autem beatus Fran- ciscus cum fratribus suis versus vallem Spo- letanam, cepit per ciuitates & castra feruen- ter praedicare, cuius praedicationis & aliorum fratrum sonitu multi animati ad poenitentiam, ordinem suum ingressi.

Inter quos fuit frater Syluester primus sa- cerdos, qui ordinem intrauit. Hic vidit tri- bus noctibus crucem maximam, & fulgentem

A ex ore beati Francisci procedentem, cuius as- pectu draco terribissimus circumdans ad exci- dium ciuitatem Assisij penitus fugabatur. Quo inductus oraculo, cum magna deuotione, re- bus suis pauperibus distributis ordinem in- trauit, vbi ad tandem mentis eleuationem peruenit, quod cum Deo quasi facie ad faciem loquebatur. Et beatus Franciscus ad eum mit- tebat, quando in dubiis scire volebat domini voluntatem.

Intrauerunt etiam ordinem frater pacificus rex versu ab imperatore coronatus, quando reperit sanctum duob. transuersis ensibus con- signatum, in quodam monasterio praedican- tem, in ordine sanctissime viuens.

Frater Leo totus columbinus confessor sancti Francisci quem propter eius vitae simpli- citatem sanctus Franciscus fratrem pecorel- lam Dei frequenter nominabat, frater Ruffi- nus nobilis, consanguineus sanctae Clarae, frater Maffeus facundissimus, & multum curi- alis, frater Iuniperus humillimus, & patienti- ssimus, & frater Morichus de ordine cruciferorum, ac frater Ioannes a sancto Francisco cognominatus simplex, quem sequentem bonum, vt alterum Heliseum ad culturam Euangelicam perfectionis adduxit, qui tanta innocentiae puritate pollebat, vt in omnibus sanctum orantem actibus & gesti- bus corporalibus vellet imitari. Et ideo dum sanctus orabat: ipsum aspiciebat continuè, & curiose. Ita quando beatus Franciscus flecte- bat, vel leuabat genua, vel manus, vel oculos ad caelum, vel spuebat, vel suspirabat, vel osci- tabat, frater Ioannes iste se ei conformabat. Et cum sanctus de hoc dulciter eum reprehende- ret, respondit. Pater ego promisi facere, quae tu facis, quare necesse habeo facere, quae te videro adimplere. Qui peruenit ad magnam sancti- tatem, & ante beatum Franciscum de hac vita migravit.

Anno domini 1212. instituit ordinem pau- perum dominarum, quem ante per sex annos futurum, in ecclesia Dei prophetauerat, dum ecclesiam sancti Damiani sollicitè reparabat cuius prima plantula fuit virgo sanctissima Clara. Quam in ecclesia sanctae Mariae de por- tiuncula artonsam, & religionis veste indu- tam, in monasterio sancti Pauli monacharum nigrarum pro custodia collocauit. Demum ipsam ad ecclesiam sancti Michaelis de Pan- so transtulit intra ciuitatem Assisij, & finaliter in ecclesia sancti Damiani extra muros cum sorore sua Agnete post multas superatas tri- bulationes includit.

Eodem anno desiderio martyrij feruens, versus terram sanctam transire tentauit, sed diuina dispositione redire compulsum est. Et cum in Hispaniam peruenisset, cepit gra- uissime infirmari, nihilominus visitauit limi- na B. Iacobi Apostoli & reuersus est in Tusciam anno domini 1215. tempore concilij genera- lis sub Innocentio tertio celebrati, cum esset Romae, vbi & sanctus Dnicus erat pro appro- batione ordinis sui, ostensaque visione de ip- sis sanctis Dominico & Francisco cum ordi- nibus suis missis a Christo, & matre eius ad Tertia pars hist. Ant. Rr 3 pra-

A.C. 1212

Curialis. i. vrbis & suauis.

2. Reg. 19.

de Mori- co Bon. ib.

In terram sanctam nauigare dis- ponit.

A.C. 1218.

prædicandum poenitentiam, in ecclesia sancti Petri se mutuo cognouerunt, & amplexantes se in osculo sancto, facti sunt cor unum & anima vna in domino.

Postea beatus Franciscus iter arripuit versus Franciam, sed in via reperiens dominum Hugolinum cardinalem Ostiensem qui missus fuerat legatus in Longobardiam ab Honorio papa, de consilio eius reuersus est. Dixit enim ei: Nolo, quod a curia recedas, quia dominus papa, & cardinales contra æmulos tuæ religionis melius ipsam fouebunt & protegent te presente. Et sic redire compulsus misit in Franciam fratrem Pacificum, qui primus ibi minister officium gessit, & illam prouinciam prouidè gubernauit.

Multi Franciscani in Hispaniâ conueniunt.

Tunc etiam misit in Hispaniam fratres multos, vt iuxta datum sibi à Deo mandatum cum ibi fuit, loca ibi ad habitandum caperent, & hæreticos, qui illam regionem inhabitabant, sua prædicatione confutarent. Qui cum ad regnum Portugalliæ deuenissent, videntes eos populi habitu singularis formæ idios, lingua extraneos, timètes ne forte hæretici esset, malè ceperunt, & eos inter se nullatenus habitare permiserunt. Sed reginâ Portugalliæ, deuota domina, audita eorum fama & causa aduentus, à viro suo Alphonso obtinuit: vt Vlyssipone & Minorau duo loca construere possent, quibus in locis habitantes fratres à dicta regina, vt filij à matre fouebantur.

F. Zacharias mita- culis in Hispania claruit.

Inter cæteros fratres in Hispaniam missos destinatus fuit quidam frater Zacharias Romanus, magnæ sanctitatis vir. Qui deficiente pane fratribus, Guardianus existens, à domino impetrauit Angelum Dei mitti ad eum, qui tot panes candidos, & sapidissimos ad ostiū detulit, quot erant fratres. Et altera vice cum quidam ad prædicationem eius compunctus, sibi confessus fuisset, inter cætera expressit se multum dubitare de veritate sacramenti Eucharistiæ, & cum verbis eius persuasivis dubitatio à mente eius auelli non posset, mandauit sibi, vt die sequenti veniret ad audiendum missam eius, & dominus sibi prouideret. Quod cum fecisset, deuotè missæ aditans vidit manifestè, quod hostia, quam tenebat in manu præfatus Zacharias, post consecrationem erat conuersa in carnem, quousque voluit communionem assumere, & tunc reuersa est in speciem hostiæ sicut prius. Et ex hoc miraculo liberatus est à dubitatione illa. Hic frater Zacharias ibi demum spiritum Deo reddens, miraculis effulsit.

De Eucharistia dubitanti Christi in ea apparet.

Minores inducias prouincias missi partim recipiunt partim recedunt.

Missi hincinde per orbem fratres à quibusdam prouinciis recipiebantur, vt pauperes, sed non sinebantur ædificare loca, & ab aliis cum multis iniuriis expellebantur, tanquam falsarij, & suspecti, pro eo quod sui status nullam litteram authenticam afferebant. Regula enim nondum erat bullata, sed verbo bene per Innocentium tertium approbata, & ideo post aliquod tempus fratres afflictæ & confusi de diuersis partibus ad beatum Franciscum redierunt, referentes vexationem suam, & causam. Hoc autem domino Hugolino cardinali Ostiensi pro remedio adhibendo insinuarunt. Ipse au-

tem domino Honorio presentauit beatum Franciscum cum fratribus, & in omnibus opportunis fauorabilem inuenit. Qui etiam beatus Franciscus coram domino papa & cardinalibus seruenter prædicauit, & in amorem sui ordinis inflammauit. Et defuncto domino Ioanne cardinale, petiit beatus Franciscus ipsum dominum Hugolinum, qui postea fuit Gregorius nonus dari in sui ordinis protectorem: Et iste fuit primus protector ordinis secundum formam regulæ postulatæ.

Anno verò 1219. à prima conuersione beati Francisci anno 14. in capitulo generali apud sanctam Mariam de Portiuncula celebrato, iterum electis ministris de voluntate Dei missi fuerunt fratres serè per totum mundum cum literis Honorij papæ missis vniuersis ecclesiarum prælati & rectoribus huius tenoris. Honorius episcopus seruus seruorum Dei &c. Cùm dilecti filij Franciscus, & socij eius de vita & religione minorum, abiectis huius mundi vanitatibus elegerint viam vitæ à Romana ecclesia meritò approbatam, & serendo femina verbi Dei Apostolorum exemplo circumeant regiones, vniuersitatem vestram rogamus & exhortamur, per Apostolicam scripta, mandantes quatenus cum laetores presentium de prædictorum fratrum collegio existentes ad vos duxerint declinandum, ipsos recipientes sicut catholicos & fideles, eis ob reuerentiam diuinam & nostram, vos exhibeatis fauorabiles & benignos.

Dicitur etiam cardinalis dominus Hugolinus Ostiensis episcopus, & protector ordinis & multi alij cardinales miserunt ad hoc idem literas efficaces. Cùm his literis fratres celebrato capitulo suo dispersi, à prælati viliis literis sunt caritatiuè recepti.

Et ex his potest satis declarari dubiū, quod mouetur sæpe, quis ordo fuerit institutus seu confirmatus à sede Apostolica, prædicatorum an Minorum. ex prædictis enim patet quod quantum ad quamdam concessionem simplicem habitus, & modi illius viuendi, & quasi permissionem, fuit prius institutus ordo Minorum, quia per Innocentium tertium, vt dictum est. Quantum verò ad solemnem approbationem per bullas Apostolicas authenticè, fuit prius ordo prædicatorum confirmatus, quia in principio pontificatus Honorij, & post aliquod tempus ordo Minorum solenniter approbatus fuit, per literas Apostolicas, & regula approbata.

A.C. 1219.

Quinque Franciscani ad Marochiorum regnum destinantur.

§. I.

EO tempore de voluntate domini, beatus Franciscus misit quinque fratres perfectissimos

A.C. 1220.

perfectissimos ad regnum Marochiorum, vt infidelibus legem spurcissimam tenentibus Machomericam, fidem catholicam prædicarent. Qui illuc profecti post miracula aliqua facta, cum publicè prædicarent fidem Christi, declarantes legem Machometi, & g. estia eius abominanda, à rege Marochiorum fuerunt in carcere trahi, & viginti diebus sine cibo, & potu eos esse madauit, sed diuina fuerunt interea consolatione refecti. Demum post multos, & varios eorum cruciatus, ipse rex crudelissimus per medium frontis adactò gladio, manu propria eos interemit, corpora quoque eorum igni traditi fecit: sed vim virtutis suæ oblitus est ignis Deo illa corpora illeca conseruare: quæ postea honorificè à fidelibus sunt sepulta, & plura miracula ibi facta.

Eodem anno, quo sancti fuerunt interfecti, in regem Marochiorum, & regnum eius in vindictam sanctorum indignatio Dei efferbuit. Nam manus dextera & brachium, quibus sanctos occiderat, & eiusdem partis omnia membra vsque ad pedem dextrum fuerunt desiccata. In patria etiam illa tribus annis sequentibus immèditè nihil pluit, ex quo secuta est tanta sterilitas rerum, & hominum pestilentia per quinque annos continuo, quod quasi maior pars illius gentis fuit per pestis morbum deleta, vt iuxta numerum fratrum sequeretur annorum numerus pestilentiam.

D. Antonius Paduanus ad religionem minorum martyrium morte in curatus.

Istorum autem sanctorum martyrum eximio beatus Antonius, qui dicitur de Padua (non quia inde oriundus, sed quia ibi defunctus, & gloriosus ostensus) tunc in Hispania canonicus existens in monasterio sanctæ Crucis, qui Bernardus antea vocabatur, zelo martyrij flagrans ordinem minorum ingressus est atatis suæ anno vigesimo quinto, & decem annos in ordine peregit plenè sanctitate, & præclarè doctrina & miraculis.

In illa autem fratrum dispersione per orbem beatus Franciscus ob feruorem martyrij ad partes Syriæ cum duodecim aliis fratribus transfretauit. Et assumpto fratre Illuminato ad Soldanum cum aliis perrexit. Sed ab insidiis Saracenorum tenti, ligati, & crudeliter verberati, tandem ad Soldanum sunt perducti. Vnde Iacobus de Vitriaco cardinalis in Hierosolymitana historia, quam descripsit, sic ait. Vidimus primum ordinis minorum fundatorem Franciscum nomine virum simplicem, & illiteratum, dilectum Deo & hominibus ad tantum ebrietatis diuini amoris excessum, & feruorem spiritus raptum fuisse, quod cum ad exercitum Christianorum ante Damiatam in terra Aegypti deuenisset, ad Soldani Aegypti castra intrepidus, & fidei clypeo communitus accessit. Quem cum in via captum tenuissent Saraceni, ego (inquit) Christianus sum. ducite me ad Dominum vestrum. Hunc adductum coram eo cernens bestia illa crudelis, aspectu eius in mansuetudinem conuersa est, per dies quos aliquot ipsum sibi, & suis Christi fidem prædicantem attentissimè audiuit, tandem metuens ne aliqui de exercitu suo verborum eius efficaciam ad Christum conuerterent, ad Christiana-

Accessit Damiatam ad Christianorum castra & inde ad Soldanum Aegypti.

norum exercitum transirent, cum omni reuerentia & securitate ad nostrorum castra eum adduci præcepit, dicens ei: Ora pro me, vt Deus illam fidem & legem, quæ sibi magis placet, dignetur mihi inspirare. Saraceni autem fratres minores tandem de fide Christi, & doctrina Euangelica prædicantes libenter audierunt, quousque Machometo tanquam mendaci & perfido manifestè contradixerunt. Nam extunc eos impiè verberantes, & penè trucidantes de suis ciuitatibus expulerunt. Postquæ beatus Franciscus diuino præmonitus oraculo ad partes fidelium remeauit.

Missus est autem ad prouinciam Prouinciæ frater Ioannes Bonelli de Florentia vir perfectus, & magni zeli, qui factus minister ibidem in Arelate capitulum prouinciale celebrauit. In quo sancto Antonio de titulo crucis prædicante, beatus Franciscus apparuit, & fratres multiplici spiritus consolatione repleuit.

A.C. 1220.

F. Ioannes Bonelli in prouinciâ missus.

Ad partes Aquitaniz directus fuit columbinæ simplicitatis frater Christophorus, qui vita & miraculis partes illas illustrans in conuentu Caturci fuit honorificè tumulatus.

Ad Prouinciam Angliæ destinatus fuit per beatum Franciscum frater Agnellus Pisanus, qui conuentum Pisanum fundauerat cum fratre Alberto Pisano, qui postea fuit generalis minister, & tribus aliis, qui in regno Angliæ religionem minorum plantauerunt. Et ibi minister prouincialis dictus frater Agnellus fuit institutus. Intransentes autem Cantuariam Angliæ, à fratribus prædicatoribus, qui iam ibi receperant conuentum, caritatiuè sunt recepti.

Fratres Minores in Angliam ingressi à Monachis nigris malè recipiuntur.

§. II.

RECEDENTES inde Minores profecti sunt versus Oxoniam notabilem ciuitatem, & peruenerunt ad quamdam grangiam monachorum nigrorum monasterij de Arabudon, quæ est in vastissimo nemore, inter Londoniam & Oxoniam sita. Et illo sero propter pluuias ultra procedere non valentes, timentes fame periclitari & frigore, à monachis ibi existentibus hospitium humiliter postulauerunt. Iunior verò videns eos facie squalidos, & deformes habitus, & alterius linguæ ioculatores eos existimans, nunciauit Priori qui ibi cum fratribus aliis monachis erat pro minutione & recreatione, videlicet cum sacrista, cellerario, & quodam alio iuniori. Qui cum fuissent introducti, vt biberent, & luderent coram eis, responderunt fratres se non esse ioculatores, sed religiosos vite Apostolicæ professores. A priore verò & aliis tanquæ falsi questores abiecti extra portam cõteptibiliter expelluntur. Iunior autè monachis cõpatis, rogauit ianitorè, vt postquæ prior lectum intrasset illos in domum Ter. pars hist. An. Rr 4 in

Ioculatores, i. iunior

A.C. 1227.

introducetet sanariam, & ipse de aliis prouideret. Introductis igitur fratribus ad dormiendum super fenam, monachus ille panem & ceruissam eis apportauit, se orationibus ipsorum commendans. Et post hæc lectum suum intrauit.

Qui requiescens in somnis vidit Christum in trono mirabili residentem, & omnes ad iudicium conuocantem, & terribili vultu ait. Vocentur huius loci patroni. Cumque adducti fuissent omnes monachi supradicti, veniebat ab alia parte quidam pauperculus & despectus, in habitu ipsorum fratrum minorum, & cum clamore conquestus est dicens, iustissime iudex, clamat ad te sanguis fratrum Minorum, qui est ista nocte per hos monachos, quantum in eis fuit periclitatus, dum eis in tanto periculo cibum & hospiciam denegarunt, cum tamen isti fratres omnia pro amore tuo reliquerunt, & huc venerunt animas quæ

feruis tuis quæ ioculatoribus non negassent. Tunc Christus terribili vultu dixit priori. De quo ordine es tu? Qui respondit. De ordine sancti Benedicti. Et cõuersus Christus ad sanctum Benedictum dixit. Estne verum quod iste dicit? Qui respondit. Domine destrutor est meæ religionis ipse, & socij eius. Nam ego præcepi in regula, quod mensa abbatis semper sit cum hospitibus, & nunc isti necessaria hospitibus negauerunt. Tunc præcepit Christus, vt in vltimo, quæ erat in claustro statim suspenderetur, & similiter fuit factum de sacrista, & cellulario post similes reprehensiones, & iudicium de eis. Quibus suspensis vertit se Christus ad illum monachum, qui fecerat misericordiam in minores, interrogans cuius ordinis esset, Considerans ille quomodo monachi Benedicti fuerant malè tractati, totus tremebundus, & sibi pauens dixit Domino. Ego sum de ordine huius pauperis. Tunc Christus illi pauperi dixit. Franciscus est ne verum, quod iste sit de ordine tuo. Respondit Franciscus. Domine, meus est, & ex nunc recipio eum. Cumque ipsum fortiter amplexaretur, fuit à somno excitatus, & stupens ad huiusmodi visionem, & maximè quia nomen francisci audierat à Christo, succurrit nunciare priori quem reperit in sua camera deforcem, & penitus suffocatum. Qui territus clamauit, & currens ad alios monachos inuenit eos modo simili strangulatos. Et cum vellent ad fratres Minores confugere ipsos reperit recessisse. Nam timore prioris ianitor licentiauerat eos summo mane, & pergens ad abbatem omnia per ordinem enarrauit. Qua de re fuit valde stupefactus. Et cum ista hincinde vulgarentur, dicti fratres Oxoniam venientes à rege Henrico sunt honorificè recepti. Quibus rex dedit locum ad conuentum construendum.

Minores in Anglia monasteria construunt.

Intantum autem fratres illi fuerunt in partibus illis sanctitate famosi, quod non solum monachus ille, qui fuit primus ibi receptus ad ordinem minorum, sed & Dominus Rodolphus episcopus Erfordiensis, & quidam abbas cum multis aliis ordinem intravit, & tam humiliter conuersati sunt, vt &

A ipse episcopus & abbas lapides portarent pro constructione conuentus. Hic verò frater Agnellus, cum multos iuniores ad ordinem recepisset, ordinauit ibi studium, & rogauit Dominum Robertum venerabilem Oxoniæ theologiæ magistrum vt regeret scholas fratrum. Qui humiliter acquieuit, donec de ordine habuit successorem. Cum autem dicitur frater Agnellus ad eundem conuentum deforis applicuisset, voluit experiri, quid fratres prædicti in studio profecissent. Et videns eos disputantes adinuicem accessit. Et audiens eos disputantes, vtrum ista sit vera? Deus est, & zelo accensus, & multum turbatus ait. Heu me simplices, & illiterati ad Deum rapiuntur: & isti literati Deum esse ponunt in quæstione. Et ob hoc illud studium renoucauit.

Tertius ordo D. Francisci dictus pœnitentium quando institutus. de hoc ordine sup. ca. 2. ante. §. 1.

§. III.

ANNO Domini. 1221. beatus Franciscus instituit tertium ordinem qui dicitur pœnitentium propter illos, qui matrimonio iuncti facere pœnitentiam flagitabant, quorum primus fuit quidam sanctus homo dictus Lucius.

Et eodem anno Honorius papa 3. dedit ordini priuilegium, quod nullus post professionem factam ordinem exire præsumeret, ex eundem nullus retinere auderet, & quod nullus posset sub habitu dicti ordinis euagari, & contra hoc presumentes, posset fratres censuram ecclesiasticam exercere.

Anno Domini 1223. fuit vir quidam in Italia Bartholomæus nomine qui audita fama beati francisci circunquaque diffusa, ad eius prædicationem, aduocationem suam deferens (aduocatus enim erat) sub honesto habitu, & tertia regula dignos pœnitentiæ fructus facere satagebat, & tantam cum beato francisco familiaritatem contraxerat, quod sanctus recipiendi fratres ei concesserat facultatem. Hic habebat dæmoniacum in domo qui quasi continuè loquebatur. Cum autem beatus franciscus ad illud hospitium quadam die accederet, antequam multum appropinquaret, dæmoniacus ille cepit tacere, & per triduum continuè tacuit. Post recessum beati francisci, loquacitatem primam reassumpsit. Adiuratus ergo diabolus à dicto Bartholomæo cur tacuisset per illud triduum, respondit quod ex quo applicuit beatus franciscus ita religatus fuerat à Deo quod vnum verbum proferte non potuisset, & Bartholomæus adiecit. Est ne ergo tantus hic frater franciscus vt per eum sic pati poteris & ligari? Cui dæmoniacus.

a Hoc priuilegium à Gregorio nono concessum fuisse habetur in cõpõn. priuileg. verbo, apostat ab ordine. §. 1. & verbo habitus f. atru & monialium. §. 1.

Verè talis, & tanta est virtus eius, & magnalia eius, totus mundus cum admiratione cognoscet. Et nunquid (inquit Bartholomæus) vos detur ad uentum ex quo tatus est, aliquid cognouistis? Et demon Non est multum tempus, quod princeps noster nos omnes simul congregauit & dixit, quod pater misericordiarum Deus, nunquam sic mundum peccatis inuolui permisi quin mundo peccatis multum collapso, semper aliquem miserit pro peccatoribus conuertendis: sicut Noë, Abraham, deinde Moysè, demum Christum, & Apostolos. Quia igitur modo humanum genus viam Christi, & Apostolorum reliquerat, & memoria passionis eius à cordibus hominum quasi totaliter recesserat, ex multis argumentis clarum est, quod mittendus erat aliquis reformator. Cum autem videremus istum franciscum sic ardua virtutum cum tanto seruire ascendere, mundana contemnere, vitam Christi renouare tantam congregationem hominum perfectorum post se trahere quasi certitudinaliter existimauimus, quod ipse est, quem timebamus pro mundi reformatione mittendum. Et adiecit dæmon scilicet princeps dæmonum, quod Deo Patre contra mundum turbato, Christus promissit suam passionem in puro homine renouari, per quem cordibus imprimeretur fidelium, à quibus videbatur penitus abolita. Hoc autem fuit biennio antequam sanctus sacra stigmata recepisset. Et idè (inquit dæmon) contra ipsum & eius ordinem cogitauimus opponere vires nostras. Nam cum in tali loco esset tantum septem fratres ipsius ordinis, fere octo millia dæmonum missa sunt ad tentandum illos fratres: Inuenimus autem viam, per quam illos saltem per obliquum ad transgressionem regulæ deduceremus. Nam contra puritatem, mulierum familiaritatem, & iuuenum insolentium receptionem, contra pauperitatem, edificiorum sumptuosas superfluitates, contra obedientiam, opinionum diuersitatem opponemus adè quod à statu primo ordo videbitur discessisse: Et tunc alius exurget, qui maiora faciet, quàm franciscus. Et tunc magna pars hominum per monita eius, & sequacium conuertetur.

A.C. 1223.

beatus Franciscus iterum ascendens in montem eandem regulam sancto reuelante spiritu exarauit. Cum verò sancto in monte existente diuersi ministri congregati, ne forte nimis asperam regulam institueret formidantes, ad eum cum fratre Helia vicario suo accessissent, dicentes, quod ad obseruationem illius regulæ nisi eam dictaret de eorum consilio, se minime obligarent, vox audita est in aëre Christi dicentis, se velle, quod regula illa ab vniuersis fratribus ad litteram seruaretur: cum omnia quæ ibi erant à sua procederent voluntate. Eodem anno fuit regula illa per Honorium tertium approbata pontificatus ipsius anno. 8. ab inceptioe ordinis, ex quo beatus cepit habere fratres, anno. 15.

Eodem anno mense Ianuarij, beatus Franciscus obtinuit primo à Deo, intercedente beata Dei genitrice Maria, & demum à suo vicario Honorio tertio indulgentiam plenariam peccatorum annis singulis accedentibus ad ecclesiam sanctæ mariæ de angelis, prima die Augusti, & quod duraret per diem naturalem, incipiendo à secundis vespere illius diei, vsque ad vespere diei sequentis includendo noctem, quo die illa ecclesia fuit à septem episcopis de mandato domini papæ solemniter consecrata & dicta indulgentia publicata.

S. Maria de angelis consecrata.

Anno vero Domini. 1224. ad dictam regulam & plenariæ indulgentiæ confirmationem, circa festum exaltationis sanctæ crucis, vel, vt in quadam reuelatione diuina continetur, in eodem festo crucis, beatus Franciscus fuit sacris stigmatibus in monte Auernæ quasi bulla regis altissimi sigillatus.

Stigmata B. Francisci impressa.

Cum vero idem generalis beatus Franciscus infirmitatibus & doloribus quasi continuis ex rigore pœnitentiæ, cum esset delicatissimus, grauaretur, in quodam capitulo in quatum potuit, cessit officio, & pro se statuit fratrem Petrum Cathanij ad ordinem gubernandum, cui statim promissit firmiter obedire. Cum autem fratres multum lachrymarentur, videntes se quodammodo orphanos fieri tanto patre orbatos beatus Franciscus eleuatis in cælum oculis, & manibus iunctis inquit. Domine tibi commendo familiam, quam mihi hæcenus commisisti, & nunc propter infirmitates, quas tu nosti dulcissimè, curam ipsius habere non valens, eam commendo ministris, qui in Die iudicij coram te reneantur reddere rationem. Frater Petrus Cathanij eum aliquo tempore rexisset ordinem vt vicarius beati francisci ante mortem sancti decessit, tumultus apud sanctam Mariam de portuicula. Cum verò multis miraculis conuiscaret, & ob hoc ad illam ecclesiam conflueret cum oblationibus populorum multitudo, reuersus sanctus ad locum & propter illas oblationes & visitantium multitudinem tristis effectus, ad eius sepulchrum accedens dixit. Frater Petre, tu mihi dum viueres, semper obediens fuisti, modo quia nimis ab istis secularibus infestamur, debes mihi etiam obedire. Quare tibi per obedientiam præcipio vt cesses ab istis tuis miraculis, quorum

Minorum ordo quo modo deficiet.

Ordo laicis exurgit. A.

Dæmoniacus loquax ob presentiam D. Francisci obmutuit.

S. Franciscus regulam instituit.

§. IIII.

ANNO Domini 1223. Cum dominus Huginus Cardinalis Ostiensis protector ordinis, vellet regulam per Dominum Honorium confirmari, beatus franciscus præostensa sibi prius cælesti visione de micis panum subtilissimis, vt regulam ad compendiosorem formam reduceret, à Deo præmonitus ascendit cum duobus fratribus scilicet Leone Assisino, & Bonifacio Bononiensi in montem Rainisij, ibique ieiunando, & orando regulam, quam ex ore Domini sibi assistentis percepit diligenter scripturæ commendauit, & cum descenderet, & eam fratri Helia vicario suo custodiendam tradidisset, ille per incuriam eam amisit. Vnde

F

vt cesses ab istis tuis miraculis, quorum occa-

A.C. 1214.

F. Helica S. Fran. mi nister intj ruitur.

Luc. 10.

occasione abistis secularibus perturbamur. A Ex tunc nullum miraculum fecit.

Post mortem verò fratris Petri beatus Franciscus posuit ad regendum ordinem fratrem Heliam de Assiso, virum vtiq; famosa prudentia illustratum. Qui quamvis à sancto, & multis fratribus vocaretur minister, nullus tamen fuit ipso viuente electus, vel ab ordine tanquam generalis receptus. Circa illud tempus frater Helias constituit, vt nullus frater de cætero manducaret carnes. Sed quodam Angelo in specie pulcherrimi iuuenis ad portam fratrum pulsante, & fratri Helie prædicto quæstionem huiusmodi proponente. Vtrum obseruatoribus sancti Euangelij liceat de omnibus, quæ apponuntur, prout Christus tradidit manducare. Et verum alicui liceat obseruatoribus sacri Euangelij contraria imponere euangelicæ libertati Beatus Franciscus qui tunc in sylua orabat, & cui omnia de voluntate Domini reuelata fuerant, omnia reuocauit. Cum enim iuuenis ille Angelus fortiter pulsaret ianuam, & frater Maffeus ei respondisset, vt non ita fortiter primo pulsaret, ille autem se festinantia asserens habere dixit. Ego vobis interrogare patrem Franciscum de vna quæstione, sed ex quo est in sylua occupatus in oratione, dicas fratri Helie vt ipse veniat, & declaret. Qui cum nuntiasset fratri Helie, & ille audito, quod quidam iuuenis eum peteret, dedignatus est, vt vir elatus accedere. Qui iterum pulsans dixit fratri Maffeo portario. Ex quo non vult venire frater Helias vocatus, dicas fratri Francisco, vt mandet eum venire ad me. Quod totum executioni mandatum est. Veniens ergo frater Helias turbatus, & cum impetu aperiens portam, dixit. Quid vis tu? Cui iuuenis. Tu videris iratus, & turbatus, sed rogo te, vt respondeas ad ista duo, quæ scilicet superius dicta sunt. At Helias ait: Bene scio responsionem huius quæstionis, sed nolo modo tibi dicere. Cui Angelus. Ego melius te noni. Tunc iratus Helias clausit sibi hostium in faciem. Sed cito ad se reuersus aperuit portam, vt responderet iuueni, & ille disparuerat. Beatus autem franciscus in spiritu ista cognoscens turbatus contra fratrem Heliam, increpauit eum dicens. Male facis, frater Helias superbe, qui repellis angelos, qui ad nos veniunt ad informandum nos. Et idem angelus in specie iuuenis accessit ad fratrem Bernardum in alio loco manentem, & retulit sibi quæstionem factam ab eo fratri Helie. Vnde postea accedente fratre Bernardo ad locum vbi erant beatus franciscus, & frater Helias, & Maffeus cõsententibus adinuicem de his beatus franciscus illico illud præceptum fratris Helie de non comedendo carnes reuocauit.

De F. Bernardo socio Beati Francisci.

§. V.

REVELATVM est beato francisco oranti de isto fratre Bernardo, quod à multis, & acutissimis dæmonibus impugnabatur fortissimè, propter quod cum magna compassione

& lachrymis oranti pro eo, vt daret ei victoriam, manifestatum est ei diuinitus: quod pugne illæ datæ sibi erant ad coronam, & exercitium meritotum, & de omnibus Dei auxilio victoriam reportaret, & in tanta pace, & quiete poneretur spiritus eius quod vniuersi, qui audient mirabuntur. Quod totum impletum Cum autè vna die, beatus Franciscus est, qui iam cœcutiens effectus erat, tum propter pœnitentiæ rigorem, tum propter continuum fletum, perrexisset ad locum vbi morabatur frater Bernardus præfatus, vt loqueretur eum eo de diuinis, inuenit eum in sylua in oratione raptum, & diuina contemplatione totum absorptum ad quem Franciscus ait frater Bernardus loquere isti cæco. At frater Bernardus non respondit ei vllum verbum, vt posset ad Dominum tota mente suspensus, nec in eum respexit. Mirabile enim gratiæ dulcedinis habebat dictus frater Bernardus in loquendo de diuinis, & frequenter de huiusmodi loquebatur cum eo, & aliquando per magnam partem noctis. Et factò aliquo intervallo, secundo & tertio, beatus Franciscus vocauit Bernardum dicens. Veni, loquere isti cæco. Qui loquentem non aduertit diuinis intentus. Reversus ergo beatus Franciscus desolatus, & quasi murmurans, quod frater Bernardus cum ad eum accederet, nec responderit tertio vocatus. Et ecce diuina vox ad eum in corde facta. Vnde tu pauper homuncio conturbaris nunquid debet homo Deum dimittere propter creaturam aliquam? Frater Bernardus cum tu eum vocabas, erat coniunctus tecum, & idè non potuit ad te venire, nec te audiuit vocantem. Hæc intelligens sanctus statim conceito gressu reuertitur ad fratrem Bernardum, vti de dicta cogitatione humiliter accusaret. Frater Bernardus autè ad se reuersus occurrit beato francisco, audito, quod ad se venisset, & proiecit se ad pedes eius, & humilitas beati Francisci & caritas & reuerentia fratris Bernardi sibi inuicem obuiantes pie concertabant, & recitata reprehensione diuina sibi facta, præcepit beatus Franciscus Bernardo vt quicquid sibi mandaret per obedientiam impletet. Ipse verò timens, ne aliquod excessiuum, vt solebat, ad sui contemptum imponeret, volens illud pia obedientia declinare dixit. Paratus sum pater vestram obedientiam facere, dummodo vos mihi in eo, quod vobis dixerò, obedientiam promittatis. Respondit sanctus assensio. Tunc frater Bernardus: Dicatis mihi Pater (inquit) quicquid vultis me facere. Præcipio tibi per obedientiam, ait B. Franciscus, videlicet ad puniendam præsumptionem meam, & audaciam cordis mei vt me iacentem in terra calces pede tuot vno super guttur meum, alio super os meum post tota quod pedibus tuis me in gutture, & ore sic calcantibus, transcas me ter ex vna parte ad aliam, & sic transeundo impropere mihi dicas ista. Iace rustice fili Petri Bernardonis vnde tibi tanta superbia? qui es vilissima creatura? & similia. Quæ eum audisset frater Ber. sibi imperata tamen, etsi durum valde sibi fuerit exequi propter reuerentiam ad sanctum, propter obedientiam impleuit, quantum curia-

A.C. 1214.

D. Franc. Bernard. visitat. vt cu consolat.

Matt. 19. D. Franciscus mirum in modum. I. Bernardi comédatur.

S. Fran. bene dicit. F. Bernardus.

Contra ita legio.

D. Franc. humilitatis & spiritus.

lingua.

A.C. 1216.

Matt. 19. D. Franciscus mirum in modum. I. Bernardi comédatur.

S. Fran. bene dicit. F. Bernardus.

Contra ita legio.

D. Franc. humilitatis & spiritus.

curialiter valuit. Quibus peractis, dixit, Beatus Franciscus: Modo præcipe, frater Bernardus, quicquid vis, & implere totum paratus sum. Et ille. Præcipio tibi, quod quaudocunque erimus simul, de meis defectibus me arguas, & acius reprehendas. Quo audito beatus Franciscus obstupuit, quia tantæ cognoscebat vir sanctus Bernardum esse perfectionis, & probitatis, vt haberet eum in magna veneratione. Vnde ex illo tempore cauebat vir sanctus, cum illo diutius commorari, ne propter dictam obedientiam contingeret ei tam sanctam animam aliqua correctione impetere: sed quando ipsum cupiebat videre, vel cum eo de Deo loquentem audire, expediebat se breuiter & succinctè. Et erat videre mirabile, quomodo in patre sancto, & eius filio primo genito Bernardo, deuota pugna certabat, & sibi obuiabant obedientia & caritas, patientia & humilitas.

Cum autem beatus franciscus insitmaretur ad mortem, pro ipso fratre Bernardo missit, & eum videre non posset, appropinquanti sibi posuit manum super caput eius benedicens eum, & vni ex focis dixit. Scribe quod dico: Primus frater, quem dedit mihi Dominus, est iste frater Bernardus, & qui primò incepit, & perfecit consilium euangelicum omnia pauperibus distribuendo, & ideo magis tenèor eum diligere, quam aliquem nostræ religionis. Vnde volo & præcipio, in quantum possum, vt quicumque fuerit generalis huius ordinis, & ministri provinciales & alij fratres ipsum tanquam me diligant, & honorent, & vice mea ipsum habeant. Et in extremis constitutus fecit vocari ab adstantibus fratribus, & lachrymantibus, ante transitum eius, ipsum Bernardum vt eum benediceret. Qui accedens dixit fratri Helie, vt poneret se ad dexteram sancti, vt ponens manum suam dexteram super caput suum eum benediceret. Quod cum factum fuisset dixit beatus Franciscus tangens caput fratris Helie. Istud non est caput primogeniti mei Bernardi. Cancellatis ergo manibus posuit dexteram manum suam super caput Bernardi qui erat à sinistris eius dicens. Benedicat te Deus pater domini nostri Iesu Christi omni benedictione in cælestibus, & multa alia, quæcumque volueris recipere ad ordinem redepti sint, & quoscumque volueris emittere, emittantur, & nullus super te habeat potestatem: sed quocumque volueris pergere, vel morari possis.

Deuenit tandem iste Bernardus ad maximum contemplationis apicem, & semel audiendo missam ita absorptus fuit in Deum, vt dum eleuaretur hostia, nihil aduerteret, sed stans irreuerberatis oculis insensibilis à mane vsque ad nonam permansit, post nonam ad se rediens cum admiratiua voce dicebat. O fratres! ô fratres! nullus est in contracta ista tam magnus & nobilis, cui si promitteretur vnum palarium auro plenum, quin ad tam nobilem thesaurum acquirendum festinaret. Sic ibat extunc ferè per quindecim annos tam mente quam facie ad Dominum semper erectus, in quibus propter excessiuam mentis eleuationem iamenta sibi sanem non aufererat corpora-

lem. De omnibus tamen, quæ sibi apponebantur aliquantulum comedebat dicens. Vera abstinentia est, ab iis, quæ sapimus, abstinere. Et quia mens eius erat penitus à terrenis absoluta, aliquando per viginri aliquando per triginta dies solus per montium cacumina percurrebat.

Ad tantam radio contemplationis lymphiditatem intelligentiæ peruenerat, quod magni clerici pro arduis quæstionibus theologia ad eum veniebant. Erat autem tanti zeli iste vir Dei, vt quemlibet, & in quantoconque gradus culmine constitutum & positum auerteret reprehendere, si ipsum videret in aliquo regulæ transgressorem. Vnde & cernens aliquando fratrem Heliam ministrum ordinis, generalem magnum equum equitare, post eum fortiter sufflabat dicens. Nimis est grossus, & alius equus iste, non sic regula docet. Nempe ad extrema deductus, sumptis Ecclesiæ sacramentis adstantibus fratribus dixit. Carissimi ego nunquam fui frater Minor nisi in tentationibus meis, in illis enim semper reperi Deum adiutorem. Illud in anima mea sentio, quod pro mille n. p. n. nollem non seruasse Deo. Rogo quod vos inuicem diligatis. Sicque in lecto re quiescens facta est facies eius spendida & læta, sicque spiritus eius euolatit ad cælum, & corpus eius quasi niuem videbatur ridere.

A.C. 1216.

Bernardi vita contemplationi maxime dedita.

Obitus B. Bernard. re quiescens facta est facies eius spendida & læta, sicque spiritus eius euolatit ad cælum, & corpus eius quasi niuem videbatur ridere.

De D. Francisci obitu, & rebus post eius mortem gestis.

§. VI.

ANNO autem Domini. 1226. 4. nonas Octobris, Pontificatus Domini Honorij tertij anno. xi. ætatis vero suæ scilicet beati Francisci quadagesimo quinto anno à prima sua ad Deum conuersione anno vigesimo ab institutione religionis decimo octauo ex quo scilicet cepit habere fratres post diuinam infirmitatem & grauissimos dolores ex hoc saculo migravit ad cælum. Post cuius transitum rexit ordinem frater Helias vsque ad electionem futuri generalis. Et eodem anno mortuo Honorio, electus est in Romanum pontificem Hugolinus episcopus Ostiensis qui fuerat prorector ordinis ipsius, & vocatus Gregorius nonus.

Anno sequenti frater Helias dedit licentiam fratribus ipsius ordinis scilicet fratri Danieli & Angelo, Samueli, Donno, Leonis, Nicolao, & Hugolino martirij feruore successus accedere ad partes infidelium ad euangelizandum verbum Dei. Qui profecti ingressi in vnam ciuitatem Saracenorum prædicantes publicè Christum & sectam Machometi detestantes, capti, & flagellati fuerunt, & invitati ad abnegandum fidem eorum magnis promissionibus & e contrario condemnati sententia mortis, si suæ sectæ non adhererent, contemnentes omnia publicè confitebantur Christum, & Machometum pseudo prophetam, & legem eius pessimam à diabolo inuentam, propter quod data sententia, contra eos martyrium capitis obtruncatione susceperunt.

Hos martyres Leo 10. in sanctos retulit qui conuulsi sunt. C. C. obitus.

Et

A.C. 1226. Et post aliquot annos apud Marochos in ecclesia sancte Mariæ pro confessione fidei catholice fuerunt alij quinque fratres minores cum maxima multitudine Christianorum virtusque sexus decollati. Post quorum passionem Saraceni in ipsa ecclesia, ubi illorum corpora iacebant maximam luminis claritatem videntes, & campanas per se sonantes, & voces angelorum sanctorum præconium extolentes, admirati sunt.

Helias autem qui remanserat vicarius ordinis post mortem beati Francisci, basilicam mire magnitudinis cepit erigere extra muros Assisij in quadam vobagine, quæ ante dicebatur Collis inferni: sed cum Dominus papa Gregorius ix. primum lapidem in fundamento eius posuisset, vocata est collis paradisi. Pro fabrica autem dictæ ecclesiæ frater Helias cepit variis modis pecunias extorquere. Nam primus pecuniarias collectas indicit provinciis pro dicto opere consummando. Concham etiam marmoream ante fabricam illam posuit, in qua pecuniam ponerent aduentantes. Quod cernentes socij beati Francisci & specialiter frater Leo perrexit Perusium ad fratrem Egidium pro consilio super hoc requirendo. Cum que fratres quærerent ab eo, virum concham illam liceret sic tenere, conuersus ad fratrem Leonem dixit oculis lachrymosis. Si mortuus es mundo, vade & frange eam: si autem viuus, dimitte eam, quia illius fratris Helie persecutiones dure posses portare. Quod intelligens frater Leo cum sociis, concham illam porphyreticam penitus confregerunt. Propter quod indignatus frater Helias per famulos suos fecit eos fortiter verberari, & expelli de Assisio. Et ob hoc inter fratres magna turbatio insurrexit. Conuenientibus igitur fratribus ad capitulum generale propter predicta, idem frater Helias fuit ab officio regiminis absolutus. Et ibidem electus est frater Ioannes de Florentia cognominatus parens, ordinis generalis minister qui in partibus Hispaniæ officium ministri tunc gerebat.

F. Helias de ministro ordinis depositur.

De fratre Ruffino.

§. VII.

Hic fuit de ciuitate Assisij, & consanguineus beate Clare, nobili genere ortus, inter alios beati Francisci primos discipulos generalis fragrant redolentia sanctitatis, & habitum ordinis minorum cum magna deuotione suscepit. Erat autem virgo purissimus orationis & contemplationis prerogatiua sublimis. Cum vna dierum, beatus Franciscus loqueretur cum fratribus de diuinis, & tunc frater Ruffinus egredere de sylua, ubi moram traxerat contemplanando, dixit beatus Franciscus ipsi Ruffinum conspiciens transcurrentem, sociis suis: Dicatis mihi charissimi quam existimatis sanctiorem animam in hoc mundo? Qui cum respondissent se arbitrari ipsum Franciscum tali priuilegio sublimari ait: Ego carissimi fratres sum indignior, & vilior, quem

De F. Ruffino.

A.C. 1226. Deus habet in hoc mundo. Sed videris istum fratrem Ruffinum? Deus mihi reuelauit, quod anima eius est de sanctioribus animabus, quas Deus habeat in hac vita. Et firmiter dico vobis, ego non dubitarem ipsum sanctum vocare, dum adhuc viuit in corpore, cum anima eius sit in celo canonizata. Hæc tamen dixit in absentia fratris Ruffini.

Hic frater propter assiduum contemplationis studium, ita erat in deum absorptus, quod quasi insensibilis factus erat, & rarissime loquebatur, & tunc sic impedire, vt verba cum morositate magna, & quasi cum violentia videretur proferre. Vnde nec disseminandi verbi dei gratia prædicus erat, nec habebat audaciam sic loquendi. Quadam vero die beatus Franciscus præcepit ei, vt pergeret Assisium, & in aliqua ecclesia prædicaret populo, quod Dominus inspiraret. Cui Ruffinus: Pater mihi (ait) pater. Non mittas me ad hoc opus, quia (sicut nosti) ego verbi gratiam non habeo, & sum simpliciter inscius, & idiota. Sanctus autem Franciscus dixit: Quia statim non obedisti mihi, ideo tibi per obedientiam præcipio, quod nudus solis femoralibus retentis pergas Assisium, & intrans aliquam ecclesiam congregato populo prædicabis. Qui statim nudus obedientiam implens profectus est Assisium & quandam ingressus ecclesiam nudus prædicauit. Pueri autem, & alij multi hunc videntes ceperunt ridere, dicentes. O ecce isti faciunt tantam penitentiam, quod efficiuntur amentes.

Interea sanctus Franciscus cogitans de tam prompta obedientia fratris Ruffini, & tam duro mandato cepit seipsum increpare dicens. Vnde tibi fili Petri Bernardonis viliumuntioni contigit præcipere fratri Ruffino, qui est de nobilibus Assisij, vt ad prædicandum vadat nudus? Certè ego faciam, quod tu experiaris, quod in alio præcepisti. Et hoc dicto, cum magno seruore nudauit se, & sic nudus Assisium intrauit, secum duccens fratrem Leonem qui suam, & fratris Ruffini tunicam discretissime cogitans portauit. Assinates ergo intuentes eum nudum ciuitatem ingredi, putantes eum insanire, sicut & fratrem Ruffinum præ nimia austeritate, ceperunt irridere. Inuenit ergo beatus Franciscus ingressus ecclesiam fratrem Ruffinum prædicantem. O carissimi fugite mundum, & dimittite peccatum, reddite alienum si vitare vultis infernum, seruate mandata, diligite deum & proximum si pergere vultis ad casum, & agite penitentiam. Et tunc S. Franciscus ambonem ascendit nudus & prædicauit tam stupenda de mundi contemptu, de penitentia sacra, de paupertate voluntaria, de desiderio regni cælestis, de opprobriis passionis Iesu Christi, quod omnes, qui aderant non modica multitudo, ceperunt altissime flere, & incredibili compunctione misericordiam dei implorare. Et sic edificato populo tunicas induerunt, glorificando & laudando Deum quia seipso vicerant, & mundi contemptum ostenderant, reuertentesque domum beatos se existimabant, qui vel simbriam vestimentorum eorum tangere poterant.

Con-

A.C. 1226. Contigit semel quod decem demoniaci, extra quandam villam in vnum congregati, se in quodam triuio posuerunt, veniebat autem per vnam trium viarum frater Ruffinus, per aliam vero quidam illos obsessos, a via illo Ille vero miles videns illos obsessos, a via illo timore diuertit. Demones etiam ceperunt fugere a via diuertentes. Qui illum militem vocantes ex nomine, & fratrem Ruffinum ostendentes dixerunt. Vides rusticum illum quo respondente. Certè sic. Dixerunt Ergo, sicut racemi in torculari comprimuntur.

Fuit autem iste frater Ruffinus semel a diabolo de predestinatione vexatus. Nam suggererebatur cordi eius hostis antiquus, quod ipse non erat de predestinatis ad vitam, & ideo in variorum laboribus in religione, & virtutum exercitiis occupabatur. Et propter istam tentationem, seu vexationem, per magnum tempus stetit tristis & malenolicus, & sine consolatione spiritali, nihilominus consuetas orationes non omitebat. Sed hostis antiquus volens non omitebat. Sed hostis antiquus volens non omitebat. Sed hostis antiquus volens non omitebat.

Tristitia dei seruos valde vexat.

Magna de monis illius.

Aduersarius est humani generis, quia cor tuum ad omne opus bonum indurauerat, quod est proprium eius officium. Perpendens Ruffinus, quod totum, quod acciderat ei, pater sanctus expresserat, & tentationem intelligens fuisse inimici ad decipiendum eum, cepit fortiter lachrymari, & prosternens se ad pedes eius veniam petiit, culpam recognoscens suæ occultationis. Qui cum exhortans admonuit, vt cõfiteretur, & orationes consuetas non omitteret, & quia illa tentatio erit sibi ad magnum profectum spiritus, quod experiretur in breui. Reuersus ergo Ruffinus ad syluam ad orandum, cum ibi fuisset, apparuit diabolus in forma Crucifixi dicens. Frater Ruffine nonne dixi tibi quod non crederes filio Petri Bernardonis quia damnatus es, & non vales infernum euadere? Ad quid ergo te tam dire poenitentia crucias? Cui statim frater Ruffinus cum vilipensione non modica ait. Aperi os tuum, vt mittam faeces meas in ipsum. Tunc statim diabolus euauit cum tanta commotione, & ruina lapidum illius montis, quod per magnum spacium fluxit multitudo petrarum, ubi adhuc apparet lapidum horrenda ruina. Ad tam terribilem strepitum lapidum Franciscus, & sui admirantes, extra locum, vt nouitatem illam viderent, exierunt. Et sic frater Ruffinus manifestè percepit, quod à callido hoste fuerat deceptus. Vnde ad beatum virum reuersus iterum se accusauit prosternens, & veniam petens qui confortatus est ab eo.

Post hæc in oratione constituto cum multis lachrymis, apparuit ei verus lucifer, qui nescit occasum. Iesus Christus: qui totam animam eius diuino amore liquefecit, dicens, Bene fecisti fili, quia credidisti Francisco, ego sum vere magister tuus Christus, & hoc signum tibi erit, quia nunquam de cetero tristis eris. Et benedixit eum Dominus, & dimisit eum in tanto gaudio & dulcedine spiritus, & mentis elevatione, quod die, noctuque in Domino videbatur absorptus. Et ex tunc frater Ruffinus cum magna attentione Fratri Francisco deuotè & sedulè ministrabat, & præ aliis vulneris dextri lateris sibi à Christo impressi fuit curiosissimus indagator, & multiplici experimento se & alios fratres adhuc viuente beato Francisco de ipsa plaga reddidit certiores, & visu, & tactu, & sanguine reperto in vestibus eius loco plagæ adherentibus, cum se mutaret. Huic in extremis constituto apparuit beatus Franciscus, qui iam decesserat, cum multitudine Angelorum, ad quorum societatem migrans transfuit.

A.C. 1226.

Demon quibus indicis potest cognoscere.

Demoni opus proprium.

Christus ei verus pater.

Quantæ post tentationem sint collata F. Ruffino gratiæ.

De F. Iunipero homine simplicissimo.

§. VIII.

ALTER fuit ex primis discipulis beati Francisci electissimus nomine frater Iuniperus, mira humilitate, patientia, & sui contemptus soliditate fundatus, Tertia pars hist. Ant. S. f. quem

F

A.C. 1226

quem multa perpeſſum nemo vnquam vidit iratum. Ad tantum autem ſui contemptum devenit, vt ob eius perfectionem ab ignorantibus fatuus reputaretur.

Hic cum quemdam ex fratribus ſui ordinis in conventu ſanctæ Mariæ de portuicula infirmum viſitaret, videns eum nimia vexatione grauatum, totus compaſſione liqueſcens interrogauit, an vellet aliquid manducare & cum languidus reſpondiſſet, ſe de pede porci, ſi haberet, libenter eſurum, ait frater Iuniperus. Ego tibi hoc præparabo. Subito igitur arepto gladio foras egreditur. Et per agros diſcurrens, inueniens gregem porcorum poſt eos currit, & vnum capiens pedem abſcidit, & diligenter eum quocumque faciens infirmo comedendum obtulit cum magno gaudio caritatis, quod infirmum conſolatus fuerat de petito cibo. Interea Dominus gregis à porcaro audiens vni ex ſuis pedem à fratre quodam abſciſſum, ad conuentum accedit vbi tunc erat beatus Franciſcus vocatur, vt prælatuſ maior, quæſta exponitur, iniuriæ & contumeliæ adduntur, fratres non Dei ſeruos, ſed fatuos, & latrones eſſe Dominus gregis vociferatur. Beatus Franciſcus ſe excuſat factum ignorans, & ſatiſfactionem omnino ſibi faciendam promittit veritate comperta. Recedit ille turbatus, vocat beatus Franciſcus fratres, quærens an aliquis eorum tantum exceſſum agere auſus fuiſſet. Aſſiſtens frater Iuniperus cum cæteris, manifeſtat ſe hoc caritatis opus feciſſe ex compaſſione ad infirmum, dicens, ſe mirari, quod aliquis potuiſſet inde ſcandalizari, in ſubuentione fratris infirmi. Cui ſanctus. O frater Iunipere, quale nobis ſcandalum ſuſciſtaſti, ille homo contra nos turbatus totam ciuitatem huiusmodi repleuit ru moribus. Vnde tibi præcipio, vt illum requirens veniam proſtratus ab eo procures, ſatiſfactionem plenam offerens illi. Ego (inquit frater Iuniperus) pater illum placabo, miror autem cum iſta temporalia nihil ſint, niſi in quantum deſeruiant caritati, quod aliquis de actu caritatis ſit turbatus. Proſciſcitur frater Iuniperus ad quærendum illum, & inuenit, & uento narrat ſe id feciſſe credens ſibi feciſſe magnum ſeruitium, quod de rebus ſuis, opus feciſſet caritatis. At ille magis indignatus, fatuum, & phantaſticum eum clamitat. Et cum exiſtimaret eum verba ſua non intellexiſſe, verba replicat, amplexatur eum, ad congratulandum ſecum exhortans de tanto opere caritatis, Inter quæ verba Deus emoluit cor eius, & conſiderans ſimplicitatem eius poticum illum occidit, & bene præparatum fratribus miſit in ſatiſfactionem illarum contumeliarum. Sanctus autem ait ſociis ſuis attendente tanta ſimplicitate, & patientiâ: Fratres mei vtiſſimam haberem vnam ſyluam de talibus Iuniperis.

vide 5. hominis ſandor.

fr. Iuniperus hominem, cuius ſui pedem ademerat conuenit, & eum placat.

Dæmonibus eius eſt grauis ſimplicitas.

perus per eam viam accedebat. Et cum dæmoniaco ad beatum Franciſcum adducerentur, vt ſuis præcipibus ab eorum vexatione liberaret eos, ſi ſtatim diabolus obſeſſum noluiſſet diſmittere, dicebat ſanctus. Niſi ſtatim excuſaſſet, faciam huc contra te fratrem Iuniperum venire. Dæmonis verò timens fratris Iuniperi præſentiam & beati Franciſci humilitatem non ferens, ſubito recedebat.

Tanta pietate ad pauperes ferebatur, quod ſi pauperiorem ſecundum habitum exteriorem inueniret, ſtatim manicam, vel caputium, vel aliquam petiam habitus diſſuens pauperibus largiretur. Et ideò Guardianus præcepit ei, quod non daret alicui tunicam ſuam, nec etiam partem habitus: ſed cum cuidam pauperi elemoſynam petenti obuiaret, compaſſione commoſus ad eum inquit. Cariffime non habeo niſi tunicam, quam dare non valeo præcepto Guardiani ligatus, ſi tamen tu auferas mihi, ego minime prohibebo. Pauper verò eum expolians, ipſum denudatum reliquit. Qui ad conuentum rediens nudus, dixit ſe fuiſſe ſpoliatum. Et pietate in eo vrgente non ſolum tunicam ſuam, ſed & libros, & paramenta, & aliorum fratrum veſtes pauperibus tribuebat, ſi illa ſola inueniſſet, vnde fratres oportebat cauere ſibi, quomodo chlamydes, & huiusmodi dimitterent, ne ad manus fratris Iuniperi deuenirent.

Volens autem inimicus humani generis fratri Iunipero magnam tribulationem ſuſcitare, acceſſit ad quemdam tyrannum crudeliſſimum, Nicolaum nomine: Dominum vnius caſtri, qui actu bellum mortiferum gerebat cum Viterbienſibus, dicens ei. Domine, ſtatim debet venire quidam proditor, miſus à Viterbienſibus, vt vos ſubito dperimat, & tradat incendio caſtrum veſtrum. Et hoc vobis erit certiffimum ſignum. Ipſe namque habet veſtem fractam, & caputium reuolutum, totaliter laceratum, & portat ſecum ſubulam, qua vos interficiat, & focarium, vt noctu totum caſtrum incendant. Stupefactus ad hæc Nicolaus, & nimium territus, iubet ſtatim portas cuſtodiri, & ſi talis homo uenit, cum illis ſignis, ſibi celeriter præſentari. Interim frater Iuniperus ad illud caſtrum venit ſolus, quia licentiam eundi ſine ſocio habuerat à miniſtro. Et aliquibus iuuenibus diſſolutis cum obuiſſet, illi pro deriſione fregerunt caputium, & totum lacerarunt. Ipſe verò ad hoc nec verbum ad eos aiebat. Ianitoribus igitur obſeruantibus, quod eis à Domino fuerat demandatum, ſuperuenit frater Iuniperus habitu truncato, qui partem dederat pauperibus, & caputio lacerato, ita quod frater minor eſſe non cognoſcebatur. Qui ſubito capitur, & ducitur ad tyrannum. Diligenter autem quæſtus eſt, & ſubulam, quam ad reparandum ſoleas deferebat, reperit apud eum, necnon, & focarium, quod gerebat, ad excutiendū ignē, quia caput habebat debile, & frequenter in deſertis mortem trahebat. Statimque caput eius chorda ſtringitur, ponitur in equuleo, trahitur, & totus corpore diſſipatur. Sicque inter cruciatus interrogatus quis eſſet

A.C. 1226

ſuſpicio adducitur.

Etiã in præſentifumo meritis periculo locatur.

Parame. ta. litem. bli. deu. tia & oru. menta.

fr. Iuniperus in liberdimitur.

fr. Iuniperus in equuleo trahitur, & totus corpore diſſipatur.

A.C. 1229

eſſet, reſpondit ſe maximum traditorem, & indignum omni bono. Interrogatus an volebat Dominum illa ſubula occidere, & caſtrum igne cremare, reſpondit etiam ſe maiora facturum, ſi Deus permiſiſſet. Ex quibus verbis non aliter diſcuſſis, arbitrati ſunt vera eſſe, de quibus fuerat Dominus eorum cautus factus. Vnde & proditorem Dominus adiudicauit eum ad caudam equi trahendum per villam, & poſtea ſuſpendendum. Ipſe vero nullam excuſationem oppoſuit, nec triſtitiam, ſed lætitiã oſtendebat. Facto igitur magno populi concurſu, frater Iuniperus chorda pedibus ligatis ac caudam equi, condemnatur ad ſuſpendendum.

Quidam autem zelo ſalutis eius ſtimulatus non hominem cognoſcens, ad locum minorum concurrit, rogans Guardianum, vt ad quemdam proditorem ſubito ſuſpendendum accederet, qui nec de conſeſſione, nec de ſalute animæ videbatur curare, vt eum induceret ad compunctionem. Qui concitus adueniens, & videns eſſe fratrem Iuniperum, ſtape factus eſt. Frater Iuniperus quaſi de propriis iniuriis, & paſſionibus non curans, aſpiciens Guardianum ait. O Guardiane, quomodo eſtis bene pinguis. Guardianus igitur lachrymatus ex compaſſione, rogauit illos executores iuſtitie, vt aliquantulum expectarent, quouſque Dominum caſtri alloqueretur, quia frater Minor erat, & magnæ ſanctitatis. Quod & fecerunt. Pergens igitur Guardianus ad Nicolaum cum lachrymis, ſignificauit ei, quod ille, quem ad mortem damnauerat, non erat proditor, ſed frater minor, & vnus ex perfectioribus fratris ordinis eorum vocatus frater Iuniperus. Nicolaus prædictus ſuper his ſtupens (audierat enim alias de ſanctitate fratris ſi c nominati) & totus territus perſonaliter ad locum proſectus eſt, & proſtratus veniam petiit narrans cauſam, vnde fuerat motus, & eum à vinculis liberum dimiſit. Ille verò libenter indulſit, & adiecit Nicolaus. Merè video, quod appropinquat finis vitæ meæ. Ex quo enim iſtum ſanctum virum ita crudeliter traxi, licet ignorarem eum, Deus amplius non ſuſtinebit me ſuper terram. Quod euenit. Nam paulò poſt gladio interfectus eſt.

Interrogauit ſemel frater Iuniperus quemdam fratrem, quomodo vellet mori: Reſpondit ille. Ego vellem mori in quodam conuentu, vbi eſſet magna fratrum multitudo, vt omnes pro ſalute mea Dominum orarent. Et ego (ait frater Iuniperus) vellem tantum ſceterem in morte conſtitutus, vt nullus frater poſſet ad me appropinquare. Sed demum me extra in aliquam vellem proiicerent, & ibi ſolus & abominabilis morerer, ac ſepultura priuatus relinquerer canibus deuorandus.

Alterâ vice Viterbium ingreſſus, ad ſui conſuſionem totaliter denudatus, ſaraballas capiti ſuo impoſuit, & tunicam inuolutam in ſacculum in collo, & ſic vſque ad plateam ciuitatis ueniens, ſedit deluſus, & irriſus à multis. Poſtea ad conuentum pergens nudus, redarguit

fratres à fratribus de conſuſione ordini facta exultabat de contumeliis ſibi illatis. Alias ſimilia fecit Aſſiſij in magna ſolemnitate.

Sed nota, quod etſi iſta in eo laudari poſſent ex opere operantis. i. in quantum intendebat mundi contemptum, & ſui vilipenſionem, non tamen laudanda ex opere operato, vnde nec imitanda. Quæ enim à iure communi exorbitant: in conſequentiam non ſunt trahenda. Dicit regula iuris. Et priuilegia paucorum communem legem facere non poſſunt. Qui ergo talia faceret, inſeſtendus eſſet & puniendus, non laudandus: niſi hoc faceret ex familiari concilio ſpiritus ſancti, vt creditur iſtum feciſſe. Lex enim priuata ſcilicet ſpiritus ſancti non ſubiicitur legi ſcriptæ ſeu communi, vt dicitur xix. queſtio tertia c. duæ ſunt leges. Quæ lege dædus Eſaias propheta nudus, & ipſe omnino inceſſit in conſpectu populi per illa tēpora laudabiliter & virtuoſe. Sed caueat quis, ne de facili credat ad iſta agenda ſe ſpiritu Dei duci, ſed prius ſit certus, ipſe enim Sathanas tranſfiguratur ſe in Angelum lucis.

A.C. 1226

Iſaie 20.

2. Cor. 11

Celebris eſt Theologorum diſtinctio operis operantis & operis operati. ſum agunt ac diſſerentia ſacramentorum veteris & nouæ legis, itaque opus operantis illud eſt, quod ſua ipſe & natura Deo placere non poteſt, niſi quatenus fide & bonitate eius, qui illud operatur, Deo commendatum & gratum exiſtit. Opus verò operatum, eſt illud, quod per ſe & natura ſua diuino obſequio deſtinatum, vel diuina inſtitutione ad id deputatum, abſque vlla operantis ratione Deo placere & acceptum eſt, ſi uel ſunt nouæ legis ſacramenta, de quibus dicitur in Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 8. Si quis dixerit per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolum ſe dem diuina promiſſione ad gratiam conferendam ſufficere anathema ſit.

De F. Leone ſocio D. Franciſci familiariffimo.

§. I X.

Hic fuit inter cæteros diſcipulos beati Franciſci primus ſecretarius confeſſor, quem propter eius columbinam ſimplicitatem beatus Franciſcus ſingulariter diligebat, & fratrem Pecorellam Dei ſicquenter nominabat. Hic de vita actiua in mortificatione vitiorum in vitæ contemplatiue horum aromaticum, & regis cellam vinariam ſuit introductus. Hic frater Leo erat cum beato Franciſco, quando in montis Auernæ deſerto faciebat quadrageſimam ad honorem archangeli Michaelis, & quando fuerunt impreſſa ſtigmata Ieſu Chriſti. Ipſe enim ſolus in die ad eum cum pane & aqua audebat accedere, & ſemel nocte media ad dicendum cum ſancto matutinum, & aliquando inueniebat eum toto corpore per ſtaturam hominis eleuatum à terra, aliquando vidit ad cacumina arborum eleuatum, aliquando in tanta altitudine ſuſſum vectum, quod vix eum oculis poſſet aſpicere. Semel vero ipſum adiens media nocte, & in cella non inueniens per montem diſcurrit, ipſum ſecreto explorando. Et cum Ter. pars hiſt. An. S l 2. appro

D. Franciſci rapius admirabi-

A.C. 1226

appropinquasset luna radiante vidit eum gemibus flexis facie in Deum directa orantem & dicentem. Quis es tu Domine Deus meus, & quis ego sum, vermiculus, pauperulus, serpens tuus & hoc sepe replicans, aliud non dicebat. Et respiciens vidit vnam magnam flammam pulcherrimam, valde splendentem, oculis delectabilem, à summis caelorum vsque ad caput Francisci descendentem. Et de illa flamma vox egrediebatur, & sanctus Franciscus loquenti respondebat. Tamen frater Leo timens sanctum impedire in tam sanctis secretis, rediit retro, nec poterat intelligere verba quae dicebantur. Vidit autem, quod ter sanctus Dei manum suam ad illam flammam extendebat. flamma vero disparere, frater Leo incepit recedere plane, vt à sancto non sentiretur ibi esse. Sed audiuit nihilominus sonitum pedum eius, vnde & dixit. Praecipio tibi in virtute Domini nostri Iesu Christi, quisquis es, vt fixus maneat, nec te moueas de loco. Cui Leo se firmans ait. Ego sum pater, qui, & valde fuit timore perterritus, ne forte beatus Franciscus agere tulisset eius obseruationem, & quod locietatem eius dimitteret, quae super omnia sibi erat amabilis. Dixit autem beatus Franciscus ad fratrem Leonem. Ad quid venisti Pecorella? nonne dixi tibi, quod me non ires explorando? Dicas ergo mihi, quid audisti, per obedientiam hoc tibi mando. Cumque omnia enarrasset, quae viderat & audierat, cernens quod sanctus stabat in quadam admiratione, & quia contra ipsum non videbatur amplius turbari, sumens audaciam, & cum humilitate & reuerentia dixit sancto. Rogo te pater, vt verba, quae non audiui, mihi reueles, & exponas etiam ea, quae audiui. Sanctus vero: quia ipsum tenebam diligebat respondit. O frater Pecorella Iesu Christi, in iis, quae tu audisti & vidisti, erant mihi aperta duo lumina. Vnum de cognitione creatoris, aliud de cognitione meipsum. Quando ergo ego dicebam: Quis es Deus meus, & quis ego sum? in quodam lumine contemplationis, in quo videbam abyssum bonitatis diuinae infinitae: & profundum lachrymosum vilitatis meae, propterea dicebam: Quis es Domine Deus meus summè sapiens, summè clemens, summè bonus, vt visites me: qui sum vnus vilis vermiculus, modicus, abominabilis, & despectus? In illa namque flamma mihi Dominus loquebatur, & inter alia verba, quae mihi tunc dixit, res à me oblationes petiuit. Cumque me excusarem, quod non habebam, nisi corpus, & animam, & vestimentum: mitte (ait) manum tuam in sinu, & quae inuenietis offer mihi.

Cognitio Dei & sui ipsius diuinitus D. Francisco collata.

bona Dei sunt voto rum oblatione.

Quod cum fecissem, inde extraxi de sinu meo vnam moerentem auream magnam & pulchram, ac fulgentem magis, quam vnquam viderim. Et iterum manum in sinu mittens aliam inueni similiter, & tertio itidem. Et ipsa tria oblatione facta benedixi Deum, gratias agens, qui mihi contulerat, quod offerrem, & statim mihi declaratum fuit trinam istam oblationem significare auream obedientiam, paupertatem altissimam, & spendidam castitatem, quae mihi Deus dedit sine conscientiae reprehensione seruare.

Cum semel beatus Franciscus in quodam secello cum fratre Leone moraretur, & libros ad dicendum officium non haberet, quadam nocte dum ad matutinum breuiter, dixit fratri Leoni, Carissime nos breuiter, non habemus, vbi possumus dicere matutinum, sed vt tempus ad laudem Dei expendamus, sicut te docuero ita dicas, & caue ne verba aliter mutes, ego enim sic dicam. O frater Franciscus tu fecisti tot peccata in seculo quod dignus es inferno. Et tu frater Leo respondeas. Verum est, quod meruisti profundissimum infernum. Frater Leo columbina simplicitate plenus ait. Pater ita faciam. Incipe in nomine domini. Cæpit ergo sanctus dicere. O frater Franciscus tot peccata fecisti in seculo, quod dignus es inferno. Et frater Leo respondit. Et Deus faciet per te tot bona, quod ibis ad paradisum. Et sanctus redarguit eum dicens. Non dicas sic, sed sicut doceo te. Ecce ego dicam: O frater Franciscus fecisti tot iniqua opera contra Deum, quod dignus es penitus maledici, & tu respondeas. Inter maledictos vtique dignus es computari, & nil ex his verbis mutes Cui frater Leo. Libenter, pater faciam, quod mandas. Cum ergo diceret beatus Franciscus, O Deus meus, ego contra te commisi tot iniqua quod dignus sum in perpetuum maledici. Et frater Leo respondit. O frater Franciscus, Deus te faciet talem, quod inter benedictos singulariter eris benedictus. At sanctus admirans, reprehendit, quia non dicebat, vt docuerat. Et ille promittebat omnino illa dicere. Praecipio ergo sibi sub obedientia quod respondeat, prout eum informat. ego (inquit sanctus) dicam sic. O frater Franciscus miserime putas ne miserebitur tui Deus cum tot mala perpetraveris contra patrem misericordiarum & Deum totius consolationis. Non es dignus misericordiam inuenire Et tu respondebis. Nullo modo es dignus inuenire misericordiam. Dicere ergo sancto verba praedicta, respondit frater Leo, Deus pater, cuius est maior in infinitum misericordia, quam peccatum tuum, faciet tibi magnam gratiam & misericordiam, & insuper multiplicem gratiam superaddet.

Et vir Dei dulciter iratus, & patienter turbatus ait. Quare frater Leo contra obedientiam praesumpstisti, & iam toties contraria tibi impositis respondisti? Cui Leo, Deus nouit pater carissime, quia semper proposui dicere, prout iniunxisti mihi, sed Deus fecit me loqui secundum beneplacitum suum, & non secundum propositum meum. Dicit inquit, beatus Franciscus ista vice cum ego dixero. O Franciscus putas ne Deus miserebitur tui? Et tu responde, quod non sum dignus misericordia Dei. Cumque promississet se omnino id acturum, & pater sanctus illa locutus fuisset, respondit frater Leo. Ita pater miserebitur tui Deus, immo magnam gratiam recipies à Deo salutari tuo, & exaltabit te & glorificabit te, quia omnis qui se humiliat exaltabitur. Et non possam aliud dicere, quia Deus loquitur per os meum. Et in hac humili contentione vsque ad auroram vigilando permanserunt.

Huius soli tanquam fidei amico beatus Franciscus

A.C. 1226

A.C. 1226

Franciscus sua sacra stigmata committebat tangenda, vt nouas petiolas apponeret, amotis aliis sanguine cruentatis. Nam qualibet die inter clauos illos mirabiles & carnem reliquam, ad tenendum sanguinem & mitigandum colorem, tales illi petiolas renouabat. Die vero Iouis sero, & per totum diem Venetis nullum apponi remedium permittebat, vt illo die crucifixionis in sacris stigmatibus sentiret crucifixi dolores. Apparuit quoque Christus quadam vice fratri Leoni dicens. Ego turbor de fratribus ordinis tui. Cumque ille tremens causam interrogaret, respondit. Quia non recognoscunt, vt ingrati beneficia mea, quae impendo eis quotidie non solum spiritualia, sed & corporalia, & necessaria corpori illis praebeo cum non serant neque metant, & quia frequenter murmurant, & otio vacant, & quia prouocant se ad iram, & ad amoris fraterni cito redeunt, remittentes sibi iniurias.

De F. Maffæo D. Francisci socio. §. X.

Franciscus & alius inter socios beati Francisci magnarum virtutum, nomine Maffæus de Marignano. Hunc beatus Franciscus cernens ascendere de virtute in virtutem ne vanæ gloriae vicio ageretur, collocare studuit in humilitatis solido fundamento, vilia ei exercitia imponendo.

Cum ergo in quodam conuentu seu loco cum fratribus suis, beatus Franciscus collocatus esset, dixit fratri Maffæo coram omnibus: Frater Maffæe, omnes hi socij tui habent gratiam orandi & contemplandi, tu autem habes gratiam verbi ad satisfaciendum aduenientibus. Et propterea, vt isti possint magis orationi & contemplationi vacare facies prouidere portam, elemosinam, & coquinam, ita quod nullus curet de aliquo temporali, nisi tu. Quando fratres manducabunt, tu extra portæ ostium manebis, ita quod antequam venientes pulsent ad portam, satisfacies eis aliquibus bonis verbis, ita quod non oporteat quemquam exire nisi te. Qui inclinato capite humiliter obediuit, sicque totum diligenter faciebat per plures dies. Interea socij eius, vt illuminati à deo, humiles & caritatiui, ceperunt intra se pugnam habere piam, ex eo videlicet quod frater Maffæus vir magnæ perfectionis, & orationi, & contemplationi idoneus, sicut & ipsi, portaret totum pondus dici, & æstus, propter quod rogarunt patrem, beatum Franciscum vt illa officia inter eos distribuere dignaretur ad subleuandum onus fratris Maffæi. Quod & fecit. Et frater, sicut ex humili obedientia illa officia, et si vilia, & onerosa accepit libenter, ita ad volentem patris dimisit omnia vel aliqua.

Hunc beatus Franciscus inter alios socios libenter secum ducebat propter gratiam verbi, quam habebat, & discretionem præcipuam & propter adiutorium, quod ab eo recipiebat. Nam dum beatus pater esset in contem-

Cor. 1.

Luc. 1.

Matt. 17.

Matt. 10.

A.C. 1226

platione constitutus ipsum à concurrentibus, & eum petentibus occultabat, eis satisfaciendo prudentibus verbis, & ignitis de deo eloquiis. Vnde in commendationem dicebat pater sanctus. Ille est bonus frater minor, qui habet fratris Maffæi gratiosum aspectum, sensum naturalem, cum suo pulchro eloquio deuoto. Cum autem in Prouincia Tusciae beatus Franciscus & frater Maffæus iter peragerent, fratre Maffæo aliquantulum præcedente, ad quoddam triuium deuenerunt, per quod vel Senas, vel florentiam, vel Aretium poterant proficisci. Tunc frater Maffæus ait, per quam viam ibimus viam pater? Et ille. Per quam Deus voluerit. Et frater Maffæus. Et quomodo ostendet nobis viam? Ad quem beatus Franciscus. Dominus (inquit) in te ostendet signum voluntatis suae. Vnde per obedientiam tibi precipio, vt tandiu in isto triuium te circunvoluas quousque tibi prohibuero. Quod cum obedienter faceret, & frequenter ex vertigine capitis, qui ex tali gyratione solet accidere, cecidisset, & frequenter gyrum iterum, atque iterum resumpserit, nunquam iuxta præceptum sancti dimisit etiam transeuntibus illuc hominibus donec sanctus clamauit dicens. Nunc sta fortiter, non te moueas. Et cum ille staret, dixit sanctus. Versus quam partem faciem tenes? Et ille. Versus Senas. At pater inquit. Hæc est via per quam Dominus vult, quod eamus & miratus est, frater Maffæus, quod sic quasi pueri liter hoc fecerat circungyando, non tamen aperuit os suum ad interrogandum causam huius. Cum autem ciuitati appropinquassent, egressi sunt multi de ciuitate illa ex magna deuotione, associantes eos vsque ad episcopatum. Et in illa hora erat tanta seditio in ciuitate, quod mutuo se gladiis impetebant. Sed ad prædicationem beati Francisci omnes fuerunt inuicem pacificati, propter quod ab episcopo ciuitatis fuerunt solenniter recepti. Sanctus autem laudes hominum fugiens, summo mane clam infalutato episcopo recessit. Quod frater Maffæus in corde suo moleste tulit. Et præcedens beatum Franciscum quasi in via murmurando de eo dicebat. Quid est, quod fecit iste bonus homo? heri fecit me circumuolui sic ut vnum puerum coram hominibus hodie isti episcopo, qui cum tanto honore & caritate eum recepit, nec vnum bonum verbum dixit. Sed nutu diuino det ali murmuracione compunctus dixit in corde suo. Frater Maffæe tu es valde superbus & dignus inferno, quia vis cum tua superbia Deo rebellare. Nam ea quae facta sunt in via ista per hunc sanctum virum, secundum Dei voluntatem, manifesta fuerunt. Si enim non venisset Senas multi illorum ciuium se mutuo occidissent, & damnati essent, qui periculum euaserunt ex nostro aduentu. Certe si sanctus iste diceret tibi, vt proiiceres lapides, deberes obedire. Hoc eo cogitante clamauit post eum beatus Franciscus cui diuinitus nocte facta fuerant cogitationes eius. Ad ea quae nunc cogitas frater Maffæe, te teneas, quia bona sunt, & à Deo inspirata. Murmuratio autem prima quam faciebas, à voluntate mala, cæca, & superba, instigante diabolo procedebat. Et miratus frater Maffæus.

Tertia pars hist. Ant. Sc 3 se

Sedat seditionem Senis.

A.C. 1226.

se esse culpabilem coram sancto humiliter recognouit.

Cum beatus Franciscus cum fratre Massæo proficisceretur in Franciam, in quodam loco eleemosynam quaesierunt, ut comedere possent. et cum reperissent quemdam fontem pulchrum, in cuius margine erat lapis latus & politus, posuerunt super illum panis frusta, quæ acqvisierant medicando. Beatus verò Franciscus, quia apparebat hominibus despectus & paruus non habuit tot, & tam pulchra frusta panis, sicut frater Massæus, qui erat pulcher homo & magnus. Quod videns beatus Franciscus totus letus in spiritu dixit. O frater Massæe, nos non sumus digni tam magno thesauro. Et hoc gradatim vocem extollens pluries explicauit. Respondit frater Massæus: Pater carissime quomodo potest dici thesaurus, ubi est tanta penuria ubi nec tobalia, nec cul tellus, nec scutella, nec incisorium, nec seruus, vel ancilla? Respondit beatus franciscus. Hoc reputo magnum thesaurum quando nihil est de iis, quæ præparat humana industria, sed totum quod adest, à diuina prouidentia ministratur, sicut apparet in pane acquisito, in lapide tam polito, in fonte tam lymphido. Unde volo, quod rogemus Deum, ut thesaurum sanctæ paupertatis tam nobilem faciat nos diligere ex toto corde.

S.S. Petrus & Paulus D. Fran. ap parent.

Cum autem peruissent Romam, ingressi sunt ecclesiam sancti Petri, & sanctus posuit se in vno angulo ad orandum, & frater Massæus in alio orantes cum lachrymis, ut ad pos sidendum thesaurum paupertatis sanctæ ip sos instruerent Petrus & Paulus, & inuarent. Et ecce sancti Apostoli Petrus & Paulus cum magna claritate apparuerunt sancto Francisco amplexantes eum & osculantes atque dicentes: Frater Franciscus quia tu hoc petis, & de sideras, quod Christus & apostoli seruauerunt notificamus tibi tuum desiderium exauditum & thesaurus sanctissimæ paupertatis tibi, & se quentibus est concessas perfectissimè. Et tibi ex parte Dei dicimus quod quicumque hoc de siderium exemplo tui perfectè sequentur, de regno beatitudinis sunt secuti, & erunt à Domino benedicti. Quibus dictis disparuerunt dimittentes eum intimè consolatum.

erat frater Massæus magnæ orationis & lachrymarum. Semel tantum in die comedebat, & hoc sero. Et intrans cellam aliquantulum dormiebat. Et circa mediam noctem semper vigilans, orans cum seruore dicebat per noctem totam hæc verba. Mi domine Iesu Christe da mihi contritionem peccatorum meorum, & da mihi gratiam emendandi, & satisfaciendi secundum voluntatem tuam. Mane audita missa intrabat cellam & cum plano cantu dicebat, Domine Deus meus, fac vt te cognoscam, te timeam, te diligam. Aliquando dicebat contra volentes multum peregrinando discurrere. Melius est ire ad sanctos viuos, quam ad sanctos mortuos, id est, bonos homines viuos, quam sanctorum limina visitare, quia sancti viuentes docebunt te pericula, quæ transierunt, & tentationes spirituales & corporales, quas deuicerunt.

Procurator quidam cuiusdam loci ordinis

minorum sæpè de aliis fratribus murmurabat, eorum mala, qui audierat & viderat, fratribus aliis recitando, dicens. Sic fecit talis, & alius talis fecit id. Quod frater Massæus sine turbatione audire non poterat, & merito quia proditor erat criminum non corrector. Ob reuerentiam autem Guardiani in præsentia eius, ad quem spectabar redarguere, nil ei dicebat, sed apprehendens eum ad partem secretò ait illi murmuratori, vel potius detractori. Rogo te filij, semper habeas ante te bona opera sanctorum hominum, & sic de malo efficiaris bonus & de bono melior. Si verò malorum facta ante oculos posueris, ea confitendo, & aliis reuelando, de bono efficiaris malus & de malo pessimus. Quod si contingat videre crimina aliorum, si prælatus est, corrigat, vt debet, si non prælatus dicat secundum Augustinum iis qui possunt prodesse, & non obesse.

A.C. 1226.

Aug. que tho. i. in c. s. leu.

De S. Agidio tertio Diui Francisci socio.

§. XI.

FRATER Agidius fuit tertius discipulus seu habitu indutus à beato Francisco. Post duos annos à primordio conversionis ipsius beati francisci audiens enim hic Agidius Bernardum & Petrum Assisinas, mundo con tempto habitum euangelicæ perfectionis sub beato francisco suscepisse imitatus est eos. Qui cum ipso dum Assisium pergeret, pro habitu procurando, ad induendum ipsum, & quædam mulier pauperula eis obuiaret elemosinam petens beatus franciscus fratri Agidio mandauit, vt daret illi chlamydem suam. Quod cum subito lætanter fecisset, visa est eis illa mulier cælum ascendere. Licet autem beatus Franciscus nondum populo plene prædicaret, tamen per loca hinc inde discurrens, hortabatur viuos & mulieres, vt Deum diligere, & timerent, & penitentiam de peccatis agerent. Et frater Agidius cum eo pergens vt sibi crederent, cum optimè diceret, homines admonebat. Processu autem temporis de licentia beati francisci limina visitauit sancti Iacobi apostoli, sustinens famem, & sitim, & multa incommoda, & derisiones in via. Et cum cuidam pauperi obuiaret, & is elemosynam peteret, non aliud habens dissiuit caputium à tunica, & illud ei dedit, ambulans per aliquot dies sine caputio quousque per elemosynam aliud procurauit. Deinde ad terram sanctam cum socio profectus est, vt sepulchrum Domini, & alia sancta loca visitaret. Et cum Brundisij moram traheretur, nauem expectans quæ eum transueheret, illo intervallo victum sibi & socio quaesit: in lagena aquam baiulans. & per ciuitatem ad eam emendam inuitans, et similiter in ciuitate Achone existens de labore manuum suarū vixit faciendo sportas, & de prætio earum se sustentans, vel elemosynam ostiatim mendicans. Accessit causa etiam deuotionis ad sanctum angelum Michaelem, &

A.C. 1230.

Agidij mira hu militas.

& sanctum Nicolaum in Apulia, in quo itinere vna dierum festus ex itinere & famelicus se cus viam obdormiuit, & à somno euigilans inuenit medium panis ad caput suum diuinitus præparatum. Quem comedens confortatus satis, profectus est iter suum.

Postmodum cum multitudine fratrum numero & merito augeterit ordo minorum, misit beatus Franciscus zelo salutis animarum succensus, alios ad prædicandum in terram Saracenum martyrio flagrantes. Inter quos fuit vnus iste Agidius. Qui cum peruenerit Tunisum, quidam Saracenus zelator illius legis perfidæ significauit Saracenis aduenisse eos, qui prophetiam sui Machometi & legem per eum datam condemnarent, & idè eos gladiis exponerent. Propter quod susceptus est rumor inter eos. Christianicæ autem cum quibus moram trahebant illi minores compulerunt eos redire ad nauim, ne cum eis interficerentur à furore infidelium. Et accedentibus ad portum Saracenis, vt illos caperent de nauibus, fratres minores etiam contra prohibitionem Christianorum prædicabant, vt conuerterentur eos ad Christum. Sed fidelibus non permittentibus illos nauim descendere nec illis loqui, demum reuersi sunt ad beatum Franciscum qui misit fratrem Agidium ad eremitorium rabriani in comitatu Perasio. Et ibat frater Agidius discalceatus solo habitu indutus tempore magni frigoris hyemalis. Cui obuians quidam ait: Non irem sicut tu vadis, si scirem statim in paradisum introire. Ad quod verbum tantum frigus in eum infidiator immisit, quod ferè moriebatur algore. Sicque plenus angustia cepit cogitare, quomodo Dominus noster Iesus Christus ibat per ciuitates & castra discalceatus & pauper. Taliqve meditatione subito calefactus est, & gratias egit altissimo.

Cum autem in dicto loco pluribus annis moram traxisset, & quadam die suorum peccatorum dolens recordaretur, syluam intrauit & vocato quodam puero nudauit se, & chorda collo suo imposta præcepit illi, vt cum chorda illum traheret vsque ad locum fratrum. Quo ingresso clamabat frater Agidius: Misere mihi mei fratres, misere mihi peccatoris. Quod intuentes fratres ceperunt fortiter lachrymari, dicentes. Indue te pater tunica. Quibus ille. Non sum dignus esse frater minor. Sed si vultis mihi reddere tunicam pro elemosyna & misericordia, eam suscipio indignus. Faciebat cophinos, & alia artificia vilia, & ipsis factis onerati deferebant ipse cum socio ad ciuitatem, vt inde sibi procurarent victum & vestitum.

In illo tempore cum à quodam arundine-to rediens, & arundinem ferens iuxta quandam ecclesiam transiret, sacerdos eum hypocritam nuncupauit, ad quod verbum frater Agidius nimium contristatus, à stertibus se non poterat continere. Quem quidam frater interrogauit causam tanti stertus, & respondit ipse, quia sum hypocrita, hoc enim dixit mihi quidam sacerdos. Et frater: Credis tu propter hoc ita esse? qui respondit. Non credo

A.C. 1250.

facerdotes mentiri. Frater autem dixit. Sententiæ hominum, qui errare possunt, sunt difformes à sententiis Dei. Per quæ verba quietus est spiritus eius.

Audiens idem casum fratris Helie (qui quondam fuit, vt generalis minister) in obedientia & excommunicationem eius se in terram prostrauit, & terræ se toto corpore constringebat, & interrogans causam, inquit. Volo descendere, quantum possum, quia ille tantum cecidit propter saltum.

Cum Romam fuisset missus, & ibi moraretur, de labore manuum suarum viuere volebat. Unde mane missa deuote audita, ibat postea ad syluam per octo miliaria distantiam & inde ligna scindens, & ferens super humeros suos venditioni exponebat, pro pretio non pecuniam, sed victui necessaria percipiens. Et à voluntate plus offerre, quam valent ligna, ex compassione laboris sui, & deuotione ad ipsum recipere nolēbat. Tempore vni demiarum iuuabat homines ad colligendas vias, & portandas ad torcularia, ipsaqve pedibus comprimendas. Tempore messium sequebatur messorum agrorum, cum pauperibus spicas colligens remanentes. facta conuentione cum quodam condcente eum ad colligendas nucis ex arboribus sublimibus de certa portione earum, arbores ascendit altas, & eas excutiens de portione sua tunicam suam implens in modum sacci detulit secum, & pauperibus erogauit. Ad monasterium quoddam monachorum deferebat aquam, adiuuabat panes conficere, pro labore suo aliquot inde recipiens.

Manibus suis sibi victum quæ rit.

Psal. 127.

Cum curia Romana apud Reate resideret, cardinalis episcopus Tusculanus, Dominus Nicolaus deuotione non modica effectus ad eum rogauit fratrem Agidium, vt in domo sua maneret, & ei de necessariis prouideret. Ipse autem ad ibi demorandum acquieuit, sed accipere ab eo necessaria vitæ reculauit, dicens se iuxta propheticum dictum de labore manuum suarum victitare decreuisse: quia sic pater beatus Franciscus docuerat fratres suos quod fideliter laborarent, & pro mercede laboris non pecuniam, sed victui necessaria recipe rent. Rogauit autem eum cardinalis, vt saltem quod lucraretur, secum in mensa manducaret. Cui rei assensit. Ibat igitur quotidie ad colligendas elemosynas, & alia seruitia faciēda, & inde panes, quos petebat à conducentibus eum pro mercede, secum deferebat ad mensam cardinalis, quibus vescebat in sudore vultus sui. Vna autem dierum propter magnam aquarum abundantiam contigit eum non posse ad opus exire, super quo gaudens cardinalis dixit fratri Agidio. Hodie te oportet de cibariis meis manducare. Qui non respondit ei verbum, sed in corde suo disposuit se agere. Pergens igitur ad coquinam domus ait ad coquum. Quare coquinae locum tenes immundum? Qui respondit. Quia non habeo modo in promptu, qui eam mundet. Sed facta cum eo conuentione pro duobus panibus frater Agidius eam scopauit. adueniente igitur hora comestionis, frater Agidius accedit ad mensam cardinalis, & ibi ponit

Sf 4 duos

A.C. 1260.

duos panes, quos laborando lucratus fuerat. Super quæ est admiratus cardinalis de constantia propositi sui. Et cum pluvia perduraret die sequenti, quamobrem non inueniret frater Aegidius, qui eum conduceret ad exercitium, ait Dominus cardinalis. Hodie utique manducabis de panibus meis. Qui tacens discurrendo per officinas domus vidit duos cultellos rubiginosos. Vnde dispensatori domus ait da mihi duos panes pro mercede operis mei, & ego tibi purgabo, & poliam cultellos istos. Quos panes accipiens, & in mensa cardinalis apponens fraudauit eum desiderio suo. Cum autem conducebatur a quoquam expresse conueniebat cum eo, certum tempus orationis seu officij diuini excipiendum.

Hæc tamen magis sunt admiranda, & in illo Aegidio commendanda ex humilitate eius & mortificatione, quam imitanda à modernis religiosis non habentibus spiritum illum. Daretur enim magna occasio euagationis, & dissolutionis. Confunditur etiam otiositas eorum qui non laborant, & manducant panem doloris. Vnde & præfatus pater non solum in se otium fugiebat, sed in aliis duri sibi se reprehendebat. Vnde videns, quod multi libenter prædicabant, qui opera fugiebant, aiebat: Si operaris bonum, quod intelligis, venies in bonum, quod non intelligis. Magis distat à verbis opera, quam cælum à terra. Melius est homini, quod doceat seipsum quam quod doceat totum mundum. Si vis multum scire, multum operare, & inclina caput tuum. Nobilis prædicator est humilitas. & suspirando dicebat. Multum distat ouis balans à pascendo. i. prædicans ab operante.

Item cum semel audiret, quod dominus cuiusdam vineæ sitæ prope habitationem fratris Aegidij argueret operarios, quia multa loquebantur dicendo. Fate, fate, & non parlate in seruore spiritus egressus cella, clamabat. Audite prædicatores, quid iste dicit: fate, & non parlate. Dicebat aliquando de religione. Nauis contracta est, & confictus factus est. Fugiat qui fugere potest, & euadat, si potest. Frequenter etiam in seruore spiritus dicebat. Parisij, Parisij, quare destruitis ordinem sancti Francisci? Cum quodam loquens, qui multum gloriabatur in scientia sua, inquit. Si tota terra fructifera esset vnius hominis, & non coleret eam quid inde fructus habere posset? nil certe. Sed alter habens modicam eius portionem, si bene colit, utique fructum percipit pro se, & pro alijs. Noli ergo confidere in scientia tua, quia si omnem scientiam habeas, non operando nihil tibi proderit.

Cum ergo profectus esset ex vrbe ad alium locum solitarium, & penuria esset ibi victualium, nec fratres adhuc essent multum noti, & mix descendisset triduo super terram tanta, ut egredi non possent locum suum, non valens frater Aegidius de labore manuum victum quærere, nec elemosinas mendicare cum exire non possent, ipse cum socio orationi se dederunt, ut prouideret Dominus necessitatibus eorum, desiderium pauperum exaudiuit do-

minus. Nam cuidam viro castri propinqui inspirauit, ut iret ad locum illum, ubi fratres morabantur, deferens secum panes, & vinum, & inueniens illos fame, & gelu laborantes refecit eos, & reuersus ad castrum significauit alijs aduenisse illum seruos Dei. Ad quos cum deuotionem non modicam concepissent, prouiderunt eis de victu per totam quadragesimam sequentem. Et fratris Aegidij monitionibus, & exemplis multi ad poenitentiam compuncti sunt, & aliqui adeo, ut sæculum deserentes habitum religionis susciperent, alij vt vel saltem in domibus suis poenitentiam agerent.

De dictis, & responsis notabilibus eius.

§. XII.

QVIDAM frater conuictus est secum quod fratres faciebant eum nimis laborare ita quod vix poterat stare ad orationem, & ideo petebat licentiã eundi ad aliquod eremitorium, ubi quietius Deo seruiret, cui frater Aegidius ait. Si accederes ad regem Franciæ, & ab eo peteres mille marcas argenti, nonne merito diceret tibi: Quid insanus hæc petendo quid enim fecisti pro me, vt dem tibi tantum argenti? Sed si prius pro eo aliquot magnum opus laboriosum fecisses, tanto præmio dignum, audacter & iuste postulares. Si ergo vis postulando orare vt exaudiaris, oportet te prius laborare pro Deo. Idem dixit: Maior est virtus facere vnum bonum pro voluntate alterius, quam duo pro voluntate sua. Idem ait. Si cui oculis & manibus priuato aliquis restitueret omnia illa deperdita membra, certe illi seruire deberet cum omni affectu omnibus diebus vitæ suæ, vt ingratus non conuinceretur de tanto beneficio. Sed ecce Dominus Deus dedit nobis manus, pedes, & oculos, & omnia alia bona spiritualia, & temporalia, & corporalia, & tamen nolumus ei seruire.

Quidam frater eum ei dixisset, quod aliquando multum pro deuotionis gratia obtinenda laborauerat, respondit frater Aegidius. Dic culpam tuam, quia ille qui habet omnia in potestate sua, quod non dat vna die, dat altera. Vnde non est aliud, nisi quod tu seruias Deo fideliter. Sed et si vnus homo viueret ab Adam vsque ad finem mundi, & faceret quicquid boni posset, non mereretur minimam bonitatem Dei. Pericula tamen parata sunt, sed non est qui recipiat.

Alteri interroganti quomodo fugere posset tentationes? Respondit frater Aegidius. Qui fugit tentationem, fugit vitam æternam. Quia non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Accessit frater vnus ad Aegidium dicens cum magno gaudio. Pater bona noua dico tibi, Cui ille. Noli dicere, ego (inquit) in visione dictus fui in infernum, & nullum fratrem ordinis nostri ibi vidi. Et Aegidius cum multis suspirijs respondit. Bene credo tibi, quod nullum

1260.

1260.

D

E

F

A.C. 1260.

1260.

Castitatis commendatio.

Cum libidine pugnat, & in domino securus est.

Gen. 29.

1. Tim.

A.C. 1260.

nullum ibi vidisti. Et hæc replicans in eccliam A. raptus est. Cum autem ad se reuersus fuisset, interrogauit ille. Quomodo pater credis, quod nullus frater sit in inferno, vel si sunt, quare non vidi eos? Respondit Aegidius. Ideo nullum fratrem ibi vidisti, quia non tantum in infernum descendisti vt posses videre, ubi cruciantur, hi qui sine operibus, & obseruatione regularum fratrum minorum portauerunt. Nam sicut alij fratres, scilicet obseruantes regulas sunt in cælo multum gloriosi, ita peccatores, & mali fratres sunt inter alios magis miseri in inferno.

Interrogauit quidam Aegidium. Quomodo possumus cauere à vitis carnis. Respondit: Qui vult transferre magna saxa vel ligna, studet ea transferre ingenio magis, quam viribus. Et in hoc facto similiter procedendum. Omne vitium lædit castitatem. Est enim sicut speculum clarum, quod per solum halitum obscuratur. Impossibile est hominem venire ad gratiam Dei, dum ei placet in carnis delectari. Volue igitur & reuolue desuper, & infra, hinc & inde & non est aliud nisi pugnare contra carnem, quæ vult te prodere die ac nocte. Quam qui vincit, omnes inimicos vincit, & venit ad omne bonum. Inter omnes virtutes ergo prædilegerem castitatem. Cui quidam dixit: Nonne maior virtus est caritas? Respondit Aegidius: Et quid est castitas caritate? Et frequentius canendo dicebat. O sancta castitas, qualis es, qualis es. Tu es talis & rata, qualis & quantã fatati te non cognoscunt. Dixit autem quidam. Quid tu vocas castitatem? Respondit: Castitatem vo eo omnes sensus custodire gratia Dei. Cum vero sic laudaret castitatem, affuit quidam coniugatus dicens. Ego ablineo ab omnibus præterquam ab vxore mea, sufficit mihi sic stare? Qui respondit: Videtur tibi, quod homo non possit inebriari vino vegetis suæ?

Cum esset Spoleti, audiuit femel vocem cuiusdam mulieris eum vocantis, & statim sensit tantam carnis tentationem, quantam nunquam fuerat fratres. Qui diabolicam esse tentationem attendens, statim ad orationem confugit, & verba addens sibi dura, & opera fuit plenarie liberatus.

Congregatis simul fratribus Aegidio, Ruffino, Iunipero, & Simone, dixit Aegidius: Quid facitis vos cum tentationibus carnis? Respondit frater Ruffinus. Ego commendo me Deo & beatæ Mariæ, & proiecio me in terram. Frater Iuniperus vero ait: Cum sentio huiusmodi cogitationes, statim dico, à longe à longe, quia captum est hospitium. Dixit ergo Aegidius. Tecum teneo, quia cum isto vitio securus est pugnare fugiendo.

Postquam autem Dei seruus Aegidius, in laboribus vitæ actiue viriliter desudarat mortificando passiones sensitias, à copula Liæ oculis lippis transiit ad amplexus Rachelis contemplatiue, quæ pulchra erat facie & venusto aspectu, translatus, vt vir pectus altissimus ad magnam requiem mentis & consolationem. Sexto igitur anno à sua conuersione in planiciem Perusij in eremitorio Fabriani quadam nocte facta est manus domini super eum. Cum enim

feruenter oraret, tanta fuit diuina consolatione repletus, quod videbatur sibi, quod dominus vellet animam suam educere extra corpus ita lucidè, vt de secretis suis arcana videret. Et cæpit sentire qualiter moriebatur corpus primo à pedibus, sic consequenter per alias partes corporis, donec anima exiret, & stans [anima] extra corpus, vt sibi videbatur præ nimia pulchritudine, qua eam decorauerat spiritus sanctus, delectabatur respicere seipsam. Erat enim subtilissima, & lucidissima supra humanam estimationem, sicut ipse retulit prope mortem.

Tunc rapta est illa sanctissima anima ad secreta cælestia contemplanda, quæ tamen nunquam voluit expresse reuelare dicens. Beatus qui scit conseruare secreta Dei. Ad humiliandum tamen eum post dictam reuelationem, paulò post oranti in cella affuit Sathan iuxta eum tam terribilis, quod ex horrore Aegidius loquelam amisit, & in terram prostratus, et si non ore, corde tamen diuinum auxilium implorabat. Et statim eo euanescente liberatus est. experientia hac didicit, quod beatus Franciscus aliquando dixerat, scilicet ita esse horribilem aspectu diabolum, vt nullus sufferre posset in eum aspiciere per dimidium pater no ster, nisi diuinitus iuuaretur.

Triduo quoque ante Christi natiuitatis solennitatem, in oratorio de Sèchone cum quadragesimam, quæ dicitur sancti Martini, scilicet à festo omnium Sanctorum vsque ad Natale domini ieiunasset, de nocte orationi feruētissime insistenti apparuit ei dominus Iesus, quem vidit oculis carnis, & vltra humanitatem aliquod ineffabile oculis mentis, quod ipse non audebat, vel non poterat declarare. Nō autem diu poterat sustinere humana fragilitas, cū tā immensa claritas apparebat: vnde orabat instanter ad dñm vt sibi nō imponeret tantum onus, allegans quoniam ad hoc non erat aptus cum esset peccator, rusticus, & idiota. Et quanto plus se indignum clamitabat, tanto magis in eo dominus suam gratiam augebat.

Post illam autem apparitionem dictus frater Aegidius rapiebatur facile. Et ex tunc fuit valde solitarius, & raro exibat cellam suam, vt gratiam sibi collatam securius custodiret, colloquia otiosa, & murmurationem omnino fugiens. Ita autem frequenter in eccliam rapiebat, vt si quis de Deo cum eo loqueretur, vel de diuina gloria vel dulcedine paradisi, statim, & in eodem loco per magnum spacium immobilis, & insensibilis remanebat. Vnde quando pastores, & pueri ab alijs edocti, videntes eum clamabant. Paradisus, paradus, audiens illud statim rapiebat. Vnde fratres volentes sibi loqui, non audiebat nominare paradysum, ne eum amitterent, propter raptum. Et propter hoc subtrahebāt se Aegidius à familiaritate non solum laicorum, sed & fratrum, & aliorum. Dicebat quoque, quod qui melius tractat negotium animæ suæ melius etiam agit aliorum salutem, pro modica negligentia vel alia culpa amittere potest magnam gratiam, quam postea rehabere non poterit, sicut ludens ad taxillos pro vno puncto magna perdit.

A.C. 1260.

Rapitorem tra se.

demonē videre quā horribile.

Christus ei apparet.

Qui a-lu-ti suæ con-sulit & alienæ cō-sulet.

A.C. 1260

Pontifex eum ad praedictum inquit

Rapitur ex ira se in praesentia pontificis

Obedientie virtus

Pontifici maximo sollicitudo omnium ecclesiarum incumbit

Pontifex qualis esse debeat

Gregorius nonus multum audiens de sanctitate eius, & praecipue de raptu suo frequenter voluit experiri. Vnde quadam die cum ad prandium inuitauit. Intrans ergo cameram patris, procidit in faciem suam, osculans pedes eius. Quem papa surgere iubens benigne recepit. Ex assistentibus autem quidam suggestit pontifici, vt cantare eum praeciperet. Quod cum papa ei imposuisset, ait Aegydius. Quem cantum pater sancte vis me cantare? Et hoc verbum pontifici cum clamore, & seruore spiritus pluries repetens, cucurrit velociter vsque ad aliam partem palatii, volens se occultare, & recolligens vnum pedem super alium stetit raptus vsque ad horam vespertinam, & sic probauit pontifex, & omnes qui aderant, quod neque vox, neque sensus, neque pulsus in eo erat. Et dolebat Pontifex quod tam cito colloquium tanti hominis amiserat. Illo sic permanente ad tempus, dixit sumus antistes, Ecce perdidimus hominem istum, sed virtutem obedientiae eius iam probemus. Vocauit ergo eum pontifex dicens. Ordo Minorum sub nobis immediate est, & ideo praecipio tibi per obedientiam, vt statim ad nos debeas venire. Mirabile dictu, statim homo, qui insensibilis videbatur, cucurrit ad pontificem, & pedibus eius prouoluit humiliter culpam suam dicens, veniam precabatur. Ipse autem manu propria eum eleuauit. Tunc inquit Aegydius. Qualiter est vobis pater beatissime? Bene (ait papa) est mihi. Et ille subiunxit. Magnum laborem sustinetis pater sancte, & bene quia sollicitudinem omnium ecclesiarum. Cui beatissimus praesul. Frater (inquit) vetum est, quod dicis, sed quare te, vt iuues me ad ferendum hoc onus. Et Aegydius ad eum. Libenter, pater sancte, submitto collum meum iugo domini mei, & mandatorum eius. Et paululum ab eo discens raptus est in spiritu, sic permanens in ecclasi a vespera vsque ad tertiam horam noctis. Quod percipiens pontifex miratus fuit cum circumstantibus, commendans, & laudans virum ipsum, vt perfectissimum. Deinde ad se reuersus in camera patris cibum accipiens confortatus est.

His peractis, ad se vocans eum Gregorius praefatus, ait ad eum: Frater Aegydi, quid erit de me? Et cum ad hoc se excusando nullo modo vellet respondere, ait Gregorius. Dic mihi saltem, qualis esse debeo. Post prolixam super hoc excusationem ait, Nempe debetis habere duos oculos, dextrum & sinistrum, dextrum ad contemplandum superiora, sinistrum ad disponendum inferiora, sicque licentiatu a vicario Christi discessit. Semper autem iucundus & alacer incedebat, sibi que nimis videbatur amarum redire ad corporis humanitatem, scilicet ad comedendum tempore opportuno, vnde cupiebat viuere posse de foliis arborum, vt posset conuersationem hominum effugere. Omnibus diebus dominicis, & festis praecipuis communionem sacram accipiebat, & tota illa die in oratione & meditationibus permanebat. Et cum plenus esset fide, & deuotione, in magna reuerentia habebat ecclesiastica sacramenta, & canonicas sanctiones. Et quando cunque aliquem referentem de ipsius ecclesiae

ordinationibus, audiebat, valde alacriter, & deuote commendabat, dicens. O sancta Romana ecclesia, nos insipientes, & miseri non cognoscimus te, neque bonitatem tuam. Tu nos doces viam salutis, tu paras viam, per quam si quis pergit, non pes eius offendit, sed ad gloriam ascendit. Duo cardinales simul ad eum accesserunt audituri verba vitae ab eo ex fama volante de sanctitate eius. Post collocaationem mutuam ab eo recedentes, rogant, vt pro ipsis oraret. At ille. Quae necessitas est vobis domini mei, vt orem pro vobis Deum, cum habeatis fidem & spem maiorem, quam ego? Quomodo (inquiunt illi) hoc est? Respondit Aegydius. Quia vos cum tot diuitiis, honoribus, & mundi prosperis saluari speratis, ego autem cum tot calamitatibus, & aduersis timeo damnari. Qui in hoc multum compuncti sunt.

Vna dierum dixit Aegydius fratri Bonaventurae eiusdem ordinis, cui esset generalis minister. Pater mi, multas gratias fecit vobis Deus. Nos insipientes & idiotae, qui nullam sufficientiam seu scientiam habemus, quid facere poterimus, vt saluemur? Respondit generalis. Si Deus nullam gratiam daret homini, nisi quod eum diligeret, posset sufficere ad salutem. At Aegydius, potest (inquit) idiota tantum diligere Deum, quantum literatus? Potest vique (ait generalis) vna vetula plus Deum diligere, quam magister in Theologia. Tunc frater Aegydius in seruore spiritus, perrexit in horum versus eam partem, quae respicit ciuitatem, clamans & dicens. Vetula, paupercula, simplex, & idiota, diligas dominum Deum tuum, & poteris esse maior, quam frater Bonaventura, & sic fuit raptus immobilis per tres horas.

Duo praedicatorum visitantes fratrem Aegydiu cepertunt de diuinis habere colloquium. Et offerente se materia, dixit vnus illorum. Vere beatus Ioannes Euangelista alta & magna in me dixit, in principio Euangelij de eo. Cui Aegydius. Carissime beatus Ioannes nihil dixit. Et praedicator ad eum. Quid est pater, quod dicis. Aug. asserit, quod si alius inronasset, totus mundus eum intelligere non valeret, non ergo sic dicas, quod nihil dixerit. Et ego iterum, & iterum dico, quod nihil dixit de Deo. Et cum super hoc verbo quasi indignarentur, declarauit se ipsum per similitudinem. Ostendit enim illis vnum montem maximum vicinum loco dicens illis. Si esset hic vnus mons milij ita magnus & sublimis sicut iste mons terrae, & ad radices montis esset vnus passer, qui quotidie comederet de isto milio, quantum minueret de eo in capite vnus mensis, vel anni vel centum annorum? Responderunt illi, quia nihil etiam in mille annis respectu remaneret. Sic (ait Aegydius) tam immensa est sempiterna diuinitas, & tam magnus & infinitus est mons diuinae perfectionis, quod beatus Ioannes quasi vnus passer, nihil dixit de Deo respectu magnitudinis suae. Qui bene edificati, & consolati ab eo recesserunt.

Alius eum interrogauit. Quare Ioannes Baptistia intrauit desertum teneris annis, & tam austeram

A.C. 1270

A.C. 1272

Dei digne hunc

in senis sedulitas

de eo n. Ioannes quo nihil penes dixerit

Missa quibus indicus deo probare tur, ostenditur

Eccles. r.

austeram vitam tenuit, cum ex utero matris suae repletus fuit spiritu sancto. Respondit Egidius per exemplum interrogando. Quare (inquit) carnes recentes saluntur, cum iam sint bonae? Ad quod respondit. Hoc ideo, vt magis conferentur, & vir Dei ad eum. Sic & Ioannes Baptistia sale poenitentiae conditus fuit, vt eius sanctitas diutius & melius conferuaretur. Claruit etiam miraculis iste in vita, Et post quinquagesimum annum a conuersione sua in domino feliciter obdormiuit anno dñi 1262.

De Christophoro ordinis minorum fratre.

§. XIII.

CLARUIT quoque temporibus illis alius vir beatus in ordine Minorum, Christophorus nuncupatus, de partibus Romanolae oriundus. Hic cum esset sacerdos parochialis, spreto saeculo adhuc in carne viuente, beatum Franciscum habitu & conuersione secutus est. Suscepitque ab eo benedictione, ad partes Aquitaniae missus, Christo perfectè studij famulari. Inerat ei quaedam columbina simplicitas, pietas viscerosa, mirabiliter compatiens miseris & afflicto. Vnde cum frater eo tempore necdum mansionem haberet, ipse leprosis officio sibi mimistrabat, eorum pedes & saniem abluens, lectos sternens, & necessaria eis diligenter procurans, qui quamuis alijs pijs, sibi multum erat austerus. Macerabat enim corpus ieiunijs multis, cilicium durissimum, & multo tempore loriam ferream gestans ad carnem, & afflictua quaedam ferrea instrumenta. Vidimus eum, penè centenarium senem, vix extra conuentum recedentem, vix nisi semel in die, praeter dominicam & festa praecipua comedentem, vt lenis virtus nec in ipsa senectute senescere videretur. In omni autem mortificatione sua vultum hilarem exhibebat, nullo tempore otio indulgebat, sed orationi, vel lectioni, vel actioni in excolendis hortis, nunc in fratrum obsequijs sollicitum se tradebat. Fuit & oratione magnarum lacrymarum. Arctissimam cellulam ex virgibus sibi construxerat vili stramine coopertam vbi multas expertus consolationes diuinas, Dei matrem sibi apparuisse secretè confessus est, ad quam & matrem eius, Annam contemplatione & praecipua deuotione seruebat.

Missam omni die, & cum lachrymis celebrare consueuerat, & deuotione praecipua, quam sibi verè dominus acceptam signis euidentibus ostendit. Dum enim semel eo celebrante lumè decisset, cereum, vt moris est, accendendum ignis caelitus missus inflammauit. Sapè columba super caput eius caudida celebrantis visa est. Frater autem quidam iuuenulus, qui conuemptis diuitijs, & parentibus habitu ordinis suscepto sub eo moribus erudiebatur nomine Petrus, pro sui maxima puritate columbam ipsam videbat, & Angelum sui custodem frequenter videre, & alloqui merebatur. Et quia scriptura inquit. De propiciatu peccatorum noli

esse sine metu, vir sanctus etsi quotidie pro commissis lugeret, metuens tamen ne forte adhuc de eis veniam consecutus non fuisset: suauiter adulescentulo illi Angelico Petro, cuius perfectio nem nouerat, & allocutionem eius cum Angelo, vt de statu eius aliquando requireret. Quod cum Petrus ille impleset, blando sermone respondit Angelus, quod non timeret Christophorus de commissis, sed in bonis inchoatis fidelis esset vsque ad mortem, & coronam reciperet vitam. Quamuis autem non esset officio praedicator, Christum tamen inter homines diuinis laudibus, sacris exhortationibus priuatis, seueris peccatorum increpationibus praedicabat. Ipse in capitulo fratrum interfuit, quando beatus Franciscus, licet in alia corporaliter regione consistens, apud Arelatem, in modum crucis extensus apparuit. Sibi etiam transitus beati francisci fuit reuelatus. Vidit enim in somnis in Gallia positus se quasi pulsantem ostium cellae, in quo beatus Franciscus iacebat infirmus. Qui ingressus, osculata eius manu, ab eo benedictionem accipiebat, cui mandauit, vt ad patriam suam rediret, significans transitum suum ad supernam patriam. Reuersus ad Italiam adhuc viuens multis effulsit miraculis, & beneficia grauitur infirmis contulit sanitatis.

Cum semel infirmum quemdam visitaret vidit duos quasi medicos iuxta lectum infirmi adstantes, quos in spiritu daemones esse cognoscens, infirmum quoque mortali crimine detentum, subito contra illos crucis edito signo euauerunt, & ille confessus est peccatum suum.

Anno autem domini 1272. ab eo autem tempore, quo religionem ingressus, domino se maciparat anno quinquagesimo quinto in vigilia omnium sanctorum, congregatis ad eum fratribus, loquens ipsis de regno Dei, & de moribus informans dulci alloquio, cum benedixisset eis, spiritum suum domino commendans migravit ad dominum, sic etiam corpus suum honestè componens, vt magis dormiens, quam moriens videretur. In cuius transitu quaedam deuotae personae Angelorum se conuentum adiuuasse retulerunt animam illam comitantium in ciuitate Caturci cum magno populorum concursu sepultus, quem post mortem multis miraculis sanctum populus declarauit. In ea ciuitate puer duorum annorum Petrus nomine, de altro cadens ponte expirauit, quem mater deplorans, & eiulatu suo alios ad lachrymas mouens beato Christophoro se commendans, & votum imaginis cereae faciendae emittens, si dignaretur eum a mortuis suscitare, subito filium viuentem ex mortuis suscitatum recepit. Multi quoque infirmi, diuersis languoribus detenti, in diuersis temporibus sanitati restituti sunt.

Duo fratres in Aragoniam mittuntur.

§. XIII.

Duos quoque fratres beatissimus pater Franciscus ad regnum Aragoniae destinauit fratres

A.C. 1272.

Nemo potest esse in hac vita securus.

Apo. 2.

Miracula multa per petrat.

Pie moritur.

Miraculis post mortem claruit.

A.C. 1230.

DE VIR. CLAR. ORD. MIN. TIT. XXIII.

De F. Ioanne Firmano viro sancto.

A.C. 1300.

§. V.

Valentia Maurorum urbem ad suat.

Rex Valentia fit Christianus.

Conuentus in Hispania Minorum edificatur.

fratrem scilicet Ioannē, sacerdotem, & fratrem A Petrum conuersum. Hi cum Turulium deuenissent, conuentum ibi capientes, prædicationibus & orationibus suæ odorem sanctitatis diffuderunt.

Tempore illo scilicet anno domini. 1203, vel circa, Valentia ciuitas erat Saracenis populata, & infidelium Maurorum ditioni subiecta, in qua regnabat quidam Azotus nomine Christianorum maximus persecutor. Prædicti igitur fratres zelo fidei succensī, & martyrii desiderio inflammati, ad prædicandum verbum Dei Valentiam sunt ingressi, & ibi de falsitate legis Machometi Saracenis feruenter prædicauerunt. Quod audiens rex Azotus, comprehendit eos inuisit, & carceri mancipari. Et cum promissionibus plurimis inuisit eos ad legem suam obseruandam, & Christi fidem abnegandam illi autem hoc detestarentur, in publica platea illos decollari mandauit. Qui sepultura traditi cœperunt miraculis conuolare.

Rex autem Aragoniæ Christianissimus, Iacobus nomine, cum dicto rege Valentia eo tempore bellum gerebat. Et ex quo rex Valentia Azotus illos martyrio consummavit, indies cœpit inferior exilire, & ab eo sperari in belhis. Cū ergo videret se Azotus quotidie à Christianis expugnari, à gratia diuina, & Dei virtute sola arbitratus hoc fieri, cum rege Aragonum tractare cœpit de sua conuersione ad fidem, offerens se ei ciuitatem traditurum & regnum, dummodo sibi vitam & victum concedere dignaretur decentem. Quibus omnibus rex Aragonum annuens, & gaudens de sui conuersione, concesseratus est cum eo.

Anno igitur domini 1238. in vigilia sancti Michaelis ingreditur rex Aragoniæ ciuitatem Valentia, eius dominium capiens, & omnes Saraceni, qui baptizari noluerunt, fugerunt, vel occisi sunt. Rex prior Azotus iuxta promissum baptismum suscepit, qui liberè regi tradidit totum regnum suum, scilicet Valentia. Conuerso autem ad fidem Azoto, rex Aragoniæ concessit ei palatium regium intra ciuitatem & quemdam comitatum & successores suis, & cultu Machometico de illa ciuitate Valentia euacuato, introductus est ritus, & fides Christianorum. Vocauit autem Azotus fratres Minores dicens eis. Ego sum, qui occidit fratres, socios vestros de Turolio ex infidelitate mea, de quo doleo ex toto corde meo & pro aliquali satisfactione vellem, quod palatium meum regale pro vestro monasterio construendo haberetis, & illud debetis libenter accipere, quia ibi multus sanguis martyrum effusus est per me, & alios priores dominos infideles. Vt sit quasi totum sanguine martyrum consecratum. Et beatus Vincentius martyr, quem tota Christianitas tanta veneratione festinat, pro fide martyrio ibi coronatus est. Quamobrem sic solliciti dictum palatium à rege Aragonum postulare. Et credo, quod vestrum desiderium, & meum adimplebit. Quod cum fecissent, & rex Aragonum Iacobus Azotum, cui illud concesserat, hoc exoptare cognouisset, gaudiosè concessit. Sicque ibi est conuentus ordinis Minorum.

CIRCA annos domini 1300. inter alios perfectissimos viros ordinis Minorum, singulariter fulsit vir castitatis frater Ioannes, de Firmo, de prouincia Marchiæ oriundus. Qui cum infans nutrirerit miro fuorum meritum præfagio, vt de beato Nicolao legitur, tribus diebus in hebdomada ieiunabat. Factus verò septem annorum, aliorum fugiens confortia puerorum, ibat solitarius ad quemdam agrum, vbi flens amarissime passionem dominicam, se vsque ad sanguinis effusionem copiosam flagellabat. Deinde consuebat sub vestibus vitæ, colli & corporis afflictus. Et vt postea existens in ordine familiariter dixit socio suo, vix aliquid asperitatis genus cogitare potuit, quod non experimento probasset. Et cum adhuc esset decem annorum, circulum ferreum & loriam porrabat ad carnem, cuius annuli seu mallæ, vi sigillum in cera liquida sepeliebantur in carne tenentia pueri. Crucem etiam strictæ abstinentiæ continentiam bauiabat. Vnde enim in sancto Petro de firmo factus canonicus sic puerulus moraretur, tali abstinentiæ lege, alis canonicis laurè viuenter se obligauit, vt vnus panis tantum comederet quarum partem. Et sic inter aliorum delicias, martyrium tantæ abstinentiæ celebrabat.

Sed cum in tali virtutum exercitio obices faciorum multipliciter pareretur: tantum vt ei loriam exuerent, & abstinentiam impederent, a Deo inspiratus mundum cum amatoribus suis relinquens, & se totum tradere in brachiis crucifixi volens, in flore suæ iuuentutis Angelicæ, ordinem Minorum intrauit, in quo audierat Crucis stigmata renouari. Adhuc igitur puer decem annorum existens, suscepto habitu vni magistro commissus est pro spiritualium disciplina. Cùm verò audiret ab eo verba diuina, cor eius vt cera liquefscens, tanta suauitate gratiæ in interiori homine replebatur, quod exterior coactus discurrere aliquando per hortum, aliquando per ecclesiam, aliquando per syluam, currendo vndique circumiret, sicut flamma interior impellebat. Tunc autem aliquando loriam ferream deferrebat, & sic seruabat ram mentis, quàm corporis Angelicam puritatem. Ita autem eum diuina gratia subuexit, quod quandoque ad splendores cherubicos, quandoque ad ignem seraphicum, quandoque ad Angelica gaudia rapiebatur, & (quod plus est) ad diuina oscula, & Christi amoris excessuosus amplexus, non solū internis gustibus, sed & signis exterioribus tantquam amicus intimum assumebat.

Antequam veniret in Auernam de Marchia fecit totam quadragesimam sancti Francisci cum herbis crudis & aqua. præter dies dominicos, in quibus cum fratribus edebat, sed non bibebat nisi aquam. Nam per triginta annos aquam tantum bibebat. In quadragesima vero maiori comibat parum panis hordeacei vna

A.C. 1300.

In missa diuinis apparitionibus illustratur.

Ordinem Minorum greditur.

Mira eius abstinentia.

Plal. 4.

vna die, alia pugillum fabarum madefactarum, altera modicum herbarum crudarum. Et hæc erat alternatio ferculorum. Rogatus fuit semel à fratre Iacobo de Falerano eiusdem ordinis, quod oraret Deum super quodam duobio, quod ipsum valde affligebat, de iis, quæ ad officium sacerdotale pertinebant. Qui frater Ioannes in die beati Laurentij responsum accepit frequenter orans, quod frater Iacobus præfatus erat sacerdos secundum ordinationem diuinam. Cùmque adhuc ille hæsitaret, & scrupulo conscientie vergeretur, eidem fratri Ioanni oranti super ea te apparuit beatus Laurentius dicens. Scias certissime, quod ille pro quo oras, indubitanter est sacerdos ex Dei ordinatione & voluntate. Apparuit ei eodem die iterum beatus Laurentius in forma adolescentis, vestitus dalmatica rubea, portans cratem ferream, dicens sibi, frater Ioannes isti craticula glorificauit me in oculis, & acerbitas carbonum mihi plenitudinem diuinæ dulcedinis ministravit. Quare pro tanta gloria Christiano nullum tormentum deberet esse graue. Si ergo tu vis gloriam & dulcedinem, sustine patienter amaritudinem huius mundi. Eo demum disparente, remansit ex ea visione mirabiliter confortatus.

Cùm semel idem frater Ioannes celebraret, disparuit penitus in Eucharistia forma panis, & in ictu oculi apparuit ibi Christus, rubea veste indutus. Qui ei contulit tantam consolationem spiritualem, quod factus in ecstasi fuit à Christo certificatus, quod propter illam missam erat de suis commendatis placatus. Et cum altera die missam pro defunctis celebraret, cum tanta caritate & compassione illud sacrificium Deo obtulit, quod totus erat dulcedine liquefactus. Et eleuando Eucharistiam vidit multas animas de purgatorio quasi multitudinem scintillarum proceduntium de fornace ignita, & ad cœlestem gloriam euolantes.

Dum dictus frater infirmaretur, pro eo ipse frater Ioannes feruenter orans, vidit in ecstasi factus in aere supra cellam suam exercitum Angelorum & aliorum sanctorum cum maxima claritate fulgentem, inter quos erat præfatus frater Iacobus speciosissimus. Vidit & beatus Franciscus, sacris stigmatibus insignitum, & plures alios secum simili claritate fulgentes. Et tunc sibi reuelatum est, quod ille frater Iacobus de illa infirmitate moriturus erat de numero saluandorum, sed antequam cœlum ascenderet, esset aliquantulum purgandus. Qui multum consolatus de salute illius intumata, accessit Mollianum, vbi infirmabatur frater Iacobus. Qui inueniens cum in extremis iam loquela amissa, nunciavit ei, quod cito esset migraturus, & ad vitam æternam veraciter demum perueniturus. ex hoc frater Iacobus fuit multum exhilaratus, promittendo sibi super hoc rogatus, quod post mortem ei appareret, si permitteret clementia saluatoris. Appropinquante autem morte frater Iacobus deuotè dicere cœpit verba ista. O in pace,

in idipsum obdormiam. O requiescam. His dictis expirauit. Cùm autem frater Ioannes promissum fratris Iacobi expectaret, reuerso ad locum Massæ apparuit sibi dominus Iesus cum multitudine Angelorum totus clarissimus. Cui frater Ioannes deuotissime commendauit animam fratris Iacobi iam defuncti. Qui Iacob, sequenti die in sylua existenti fratri Ioanni apparuit comitantibus Angelis totus lætus & gloriosus. Dixit autem ei frater Ioannes: O pater quare non fuisti mihi locutus die, qua promissisti? Respondit ille: Quia indigebam aliquantulum purgari. Sed eadem hora, qua Christus tibi apparuit, vidit me frater Iacobus de Massa, scilicet quidam alius sic vocatus, conuersus, & sanctus homo, dum seruiebat in missa. Qui etiam vidit hostiam consecratam conuersam in puerum in hora eleuationis ineffabiliter speciosum, & illi locutus sum, tunc dicens: Cum illo puero vado ad regnum. eadem hora cum tu me Christo commendasses, fui à pœnis liberatus ad cœlum euolans. Per spacium trium dierum rapiebatur frequenter frater Ioannes, ita quod efficiebatur insensibilis, quod fratres per aduersionem manus sinistrae aliquando probauerunt.

Quadam nocte fuit in tam admirabili lumine in Deum eleuatus, quod vidit omnia creatura in creatore tam cœlestia quàm terrestria, & omnia suis gradibus ordinatè distincta, & quomodo. Sunt chori beatorum spirituum infra Deum, & beata Christi humanitas, & terrestris paradisi. Postea eleuauit se super omnem creaturam, ita quod fuit absorpta anima eius in Abissum diuinitatis, & claritatis, & sepulta in pelago eternitatis, & diuine infinitatis, intantum quod nihil creatum, vel formatum, vel finitum, quod posset cor hominum cogitare, vel lingua narrare, sentiebat. Et erat sic absorpta anima in illo pelago deitatis, & forma Claritatis, & in se dilatata, & immersa, sicut gutta vini in altitudine maris, quia sicut nihil inuenit in se nisi mare, sic anima illa nihil videbat nisi Deum in omnibus, & super omnia, & intus & extra omnia. et ibi videbat tres personas in vno Deo, & vnū Deū in tribus personis, & sensit illam caritatem æternam, quæ fecit Deum filium incarnari per obedientiam patris. Et per istā viā incarnationis & passionis filij Dei ipsam meditando, & lachrymando, ac baiulando peruenit ad indicibilia lumina veritatis. Et vidit nullam aliam viam esse, qua possit anima ad Deum introire, nisi per Christum, qui est via, veritas, & vita. fuerunt etiam ostensa in illa visione quæcunque facta fuerunt per ipsum à casu primi hominis vsque ad ingressum Christi in cœlum, qui est caput, & princeps omnium electorum, qui ab initio mundi fuerunt, sunt, & erunt vsque ad finem sæculi. Cùm verò quadam vice sibi fuisset subtractus dispensatiue radius ille, & ignitus status amoris, & remansisset quasi sine lumine, amaricatus & mœrens, quantumcunque niteretur, non inueniebat dilectum dispensatiue absconditum ad magis inflammandum, et post multos dies, quibus tristis erat, euolans & suspirans, ecce qui sanat contritos corde dominus Iesus Christus. Tertia pars hist. Ant. T t stus.

A.C. 1300.

Christus est apparet.

Mirabilis reuè diuinitati cōtemplatio.

Christus & la via ad Deum.

Ioan. 14.

Eph. 4.

Christi omniū electorū caput.

Plal. 148.

A.C. 1390. flus, apparuit ei oranti, quasi per semitam ambulans, & nil ei dicens. Quem frater Ioannes recognoscens, statim cum gemitibus inenarrabilibus ad pedes eius se proiecit; cum magno languore desiderij misericordiam implorando. At Christus, ut magis affectum accenderet, nil respondens per semitam recedebat. Quem frater Ioannes insequitur pia importunitate, & se iterum ad pedes prosternens cum lachrymis dicebat. O Iesu dulcissime miserere mei; tu enim nosti quantum affligor, & te desidero, o lachryma cordis mei. Saluator autem quasi non curans, nec loquens videbatur totaliter recedere. Cum autem & ipse eum insequeretur cum lachrymis, & totis precordiis, vertit se Christus ad eum, & ostendit sibi faciem suam gratiosam. Et cum manus suas expandisset, vidit radios mirabiles de sacratissimo pectore Christi egredientes, non solum sylvam, ubi erat, sed & animam eius, & corpus adimplentes. Et primo quidem proiecit se ad pedes Christi, quos gratè obtulit osculandos, exinde manus extendens protulit osculandas. Postea ad pectus accedens amplexatus est, & pectus osculando tantam sensit odoris fragrantiam, ut omnia aromata superaret. In ipso autem raptu tantum sapientiæ donum de ipso Domini pectoris fonte potavit, quod in prædicatione, & diuinis colloquiis verba miranda, & inflammantia tam feruenter eructabat, quod mentes hominum audientium immutabat. Odoz verò ille per plures menses in eius anima permansit. Inde ad tantam mentis serenitatem peruenit, quod coram Romana curia, regibus, ministris, & doctoribus, tam profunda & alta eructabat: quod audientes in stuporem vertebat. Quia cum esset homo quasi sine literis, quæstiones altissimas, & subtilissimas de Trinitate & aliis scripturæ mysteriis mirabiliter declarabat, ut clarè pateret eius sapientiam diuinitus inspiratam.

Christus ei mirabiliter apparuit.

Christus in Eucharistia quomodo apparuerit.

Christus visus & despectus cur ei apparuerit.

A De claris viris assumptis ad papatum, & alias dignitates, ex ordine Minorum, & eorum doctoribus

A.C. 1390.

CAP. VIII.

X ipso quoque ordine fratrum Minorum assumpti sunt aliqui ad magnas dignitates ecclesiasticas, propter eorum eminentem sapientiam, prudentiam, & vitæ sanctitatem. Et primo quidem ad summum pontificatum assumptus est frater Hieronymus de Asculo, sacre Theologiæ professor, prius ordinis ipsius generalis minister, ex quo ad cardinalatum promotus, demum electus est Romanus pontifex, & Nicolaus quartus vocatus: anno domini 1300.

Pontifex maximus ordine minorum.

Secundus eiusdem ordinis frater Petrus de Candida, sacre Theologiæ professor acutissimus. Qui quadam subtilia scripsit super sententiarum librum. Qui factus archiepiscopus Mediolanensis, ex ea dignitate ad cardinalatum promotus, Pisis est assumptus in papam, & dictus in sua obedientia Alexander quintus. Tempore tamen schismatis cum ism duo pro summis pontificibus se gererent, scilicet Benedictus 13, & Gregorius 12, ipse tertius est creatus Apostolicus, vel Apostolicus. Sed de his in titulo alio a 3. plenius.

Alij quoque non pauci ad cardinalatum assumpti sunt; Alij ad Archiepiscopatus & episcopatus. Habuerunt quoque doctores in Theologia doctissimos diuersis temporibus.

Quorum primus fuit Alexander de Ales, qui

a De his Pontificibus sup. tit. 22. cap. 5. abundè dictū est: Nota porro D. Anton. Gregor. 12. tanquā verò potius non immerito additū. & Alexandrū hunc vel Apostolicum vel Apostatū nominasse eo quod in Concilio Pisano parum legitimo fuerit creatus. Caterum post D. Anton. mortem ex ordine Minorū ad Pontificis maximi apicē peruenit F. Franciscus de Ruere, qui successit Paulo 2. cuius sep. tit. 22. c. 18. ante §. 1. meminimus: de quo hic ea quæ habet Onup. in Chron. Pontif. tum propter viri virtutem, tum propterea quod Trid. Conc. sess. 5. Can. 5. eum laudat. Sic igitur ille. A.C. 1471. Christus 4. Saouensis ligur frater Franciscus de Ruere, Leonardi filius, ex ordinis Minorum generali ministro presbyter Cardinalis tituli S. Petri ad vincula à Paulo 2. factus, Friederico 3. imperatore sedit an. 13. d. 4. Natus Cellis ligurie, in agri Saouensis pago 12. Cal. Aug. A.C. 1414. Creatus Roma à 17. Cardinalibus, 5. In Aug. Canonatus ad S. Petrum 8. Cal. Sep. Ordinationib. F. octo mensibus Februario, Marti. Maio, Nouembri & Decembri. Cardinales creauit 34. episcopum id est presbyteros. 27. diaconos. 6. Obiit Roma die venis pridie idus Aug. Anno 1484. vixit an. 70. d. 22. sepultus ad S. Petrum. Hic Pontifex annum Inuilei septimo celebrant. Hac ibi. plura de eodem scribit in additionibus in Plainam.

fum

A.C. 1350. summam Theologiæ edidit copiosam, qui propter veritatem eius doctrinæ dicitur doctor irrefragabilis. Secundus fuit frater dominus Bonauentura, minister generalis, & postea in concilio Lugdunensi cardinalis factus. Hic de Balneo regio provincie Romanæ, octauus generalis Minister ordinis ipsius. Hic cum iuuenis intrasset ordinem, tanta bonæ indolis honestate pollebat, ut magnus ille Alexander de Ales supra dictus diceret aliquando de ipso, quod videbatur Adam in eo non peccasse. Hic sicut in luminibus scientiarum, & maxime in scripturis sanctis videbatur mira capacitate proficere, ita & in deuotionis gratia continuum fumebat gratiæ incrementum. Siquidem omnem veritatem, quam percipiebat intellectu, ad formam orationis, & laudationis diuinæ reducens, continuo ruminabat affectu. Hinc factum est, ut in septimo anno post ingressum ordinis sententias Parisiis legeret. Et scriptum notabile & deuotum edidit super quatuor libros sententiarum. Ibi que recepit cathedram magistralem. In duodecimo verò anno vel 13, ab ingressu ordinis, ad regimen totus ordinis est assumptus. Intellectus eius perspicacitatem omnia opuscula eius redolent iis, qui diuinam scientiam requirentes, hanc libentius, quam vanitatem Aristotelicam venerantur.

de D. Bonauentura.

n. Bonauentura scripta quibus placet.

Regulæ minorum temporatur.

normum: qui ordinauit regulam, quam nunc habent, in qua nulla fit mentio de fratribus Minoribus, sed immediatè subiiciuntur ordinis protectori, quam eis misit sub bulla Urbani 4. anno domini 1263. In qua regula intitulantur sorores sanctæ Claræ, sub qua viuunt ferè omnia monasteria Alemanniæ & Italiæ prouinciarum ordinis Minorum.

A.C. 1350.

Anno verò sequenti cū Urbanus quartus ex hac vita migrasset, creatus est papa Guido Fulco diiprouincialis cardinalis episcopus, & dictus Clemens quartus. Qui ob insignes eius virtutes obtulit Bonauenturæ præfato archiepiscopatū Eboracensem, sed ipse de Parisiis, ubi tunc erat, ad præsentiam domini papæ se conferens tam humiliter, quam efficaciter tanto gradu cessit. Præfatus autem Clemens quartus ad pacem & concordiam simul prædicatorum, & Minorum Anhelans, & seminaria tollens iurgiorum, statuit per bullam, ut de ordine prædicatorum nullus posset transire ad ordinem Minorum, & e conuerso, nec inquisitor vnus ordinis istorum posset procedere contra fratres alterius ordinis de crimine hæresis.

Minores ad Prædicatores, neque hi ad illos transire non possunt.

Idem etiam generalis, scilicet Bonauentura cum per multos dies se indignum communionis corporis Christi reputans minimè celebrasset, dominus humilitatem eius respiciens, cum vna die missam audisset deuotius, ad eius confortationem, vna de particulis hostiæ consecrata etiam per sacerdotem diuisa solo domini iussu in os eiusdem generalis intrauit, & ipsum gustu suauissimo saginavit. Sub eodem generali frater Ioannes Parmensis prædecessor suus, per doctrinam abbatissis Ioaachim in designatione finalium temporum deceptus; coram domino Caietano protectore ordinis, & præfato generali, qui adstruxerat dedit.

n. Bonauentura Christus communis car.

Anno autem domini 1274. Gregorio 10. papa existente, ipse generalis Bonauentura ab eo vocatus fuit qui ipsi & cardinalatū & episcopatum Albanensem suscipere coegit. Et in concilio Lugdunensi per Gregorium iocauit celebrato affuit, qui sapientia sua in illo concilio in defensionem religionū mendicantium contra multos & magnos aduersarios à Deo datus fuit. Nondum autem finito concilio, præfatus cardinalis Bonauentura in domino requieuit anno ætatis suæ 53, dilectus à cunctis clericis & laicis, Græcis, & Latinis, ut omnes dolerent se subtractione eius, cum nullum, sibi patem Inl. relinquere videretur. Cuius exequias papa cū cardinalibus cum magna solemnitate celebravit.

Mortuus d. Bonauentura. A.C. 1274. vobis. colitur die 13.

Alexander de Ales quo astu Minorum ordinem ingressus sit.

S. I.

ALEXANDER de Ales intrauit religionem beati Francisci sub Helia generali Tertia pars hist. Ant. Tt 2. Mi-

A.C. 1350.

Solénitas i. ex cellētia.

Minorum existente per hunc modum. Hic insignis doctor habebatur Parisiis, & famosus per orbem. Voverat autem ob singularem deuotionem, quam habebat ad beatissimam virginem Mariam, quod nunquam eius amore aliquid postulanti, si possibilitas foret denegaret, sed petitionem eius pro viribus adimpleret. Quædam autem venerabilis mulier, cum hoc nosset, quæ ad monachos albos, & fratres prædicatores multum afficiebatur, dixit vna dierum monachis albis. Itc ad magistrum Alexandrum & ab eo petite, vt religionē vestram ingrediatur amore virginis gloriosæ, & certissime credatis, quod petitionem vestram implebit. Mirantur illi super hoc attendentes solemnitatem personæ, & ex alia parte in verbo mulieris deuotæ & veracis confidentes. Accedunt ergo ad magistrum Alexandrum qui eos gratissime suscepit, & cum eo de multis prolixè loquentes, oblitū sunt verborum. Deo aliter disponente: pro quibus dicendis ad eum iuerant, ad propria redeunt. At illa domina existimans illos ex contemptu, vel incredulitate verba illa omisisse, idem significauit fratribus prædicatoribus. Qui lætantes ad magistrum pergētes, primo de alijs varijs locuti sunt, intendentes demum curialius illa postulare. Colloquentibus eis adinuicem, ecce frater Minor, qui elemosynam petebat pro fratribus per urbem, cum sacco ad collum ad eum venit, vt panem postularer. Ex intuens magistrum Alexandrum cum fratribus colloquētē dixit simpliciter. Magister reuerende, cū diu mundo serueritis, & cum magna fama, & nostra religio nullum habeat magistrum, supplicō vobis, vt amore Dei & virginis matris eius ad vtilitatem animæ vestræ & nostræ religionis honorem, nostri ordinis habitum assumatis. Stupefacti sunt fratres Prædicatores, quod ille præuenisset eos in postulatione huius rei, & magister quidem, primo territus fuit, sed subito à Deo tactus intrinsecus, respondit. Vade frater, quia statim te sequar, & faciam quod petisti. Et magister Alexander, sic sæculum deserens, habitum Minorum suscepit.

Cum verò postmodum ad dimittendum habitum tentaretur ad sæculum redire, nocte sequenti vidit in somnis beatum Franciscum crucem de ligno ponderosissimam portantem in humeris, cum qua volebat montem ascendere. Cū que magister compatiens vellet eum ad portandum iuuare, indignatè repulit eum dicens. Vade miser, tu non vales portare vnā crucem leuem de panno, & portabis vnā pōderosam de ligno? In hoc excitatur magister & ad perseuerantiā in religione ex visione roboratur.

Hic cum in conuentu fratrum cœpisset legere ordinariè, & vniuersitas sibi baccalaureum instituendum ex ordine ipso concessisset, sollicitus, quem præsentare deberet, intrans ecclesiam orabat super ea re. et vidit ibi vnū fratrem habitus sui orantem, & velut magnum luminis globum totam capellam ecclesiæ vbi orabat, illustrantem. Quem expectans & exeuntem intuens, cognouit eum esse fratrem Ioānē de Rupella de prouincia Aquitanix sciētia lucidum & profundum. Et ex tali signo à

A Deo existimans baccalaureum futurum, ipsum cancellario pro baccalaureo præsentauit. Qui postea factus magister, maximus inuentus est prædicator, religiositate, scientia, & discretione clarissimus, tantaque vi ingenij, vt priorum magistrorum subtilitati adiciens prædicationis & lecturæ in Theologica facultate artem, modos traderet exquisitos.

Inter doctores etiam solennes sacri ordinis Minorum adnumeratur frater Richardus de media villa, qui scripsit egregiè super quatuor libros sententiarum. Et in quarto sententiarū ostendit se fuisse etiā valde peritum in iure canonico, frequenter allegando iura cum glossis. Huic cum sex alijs ministris vel baccalaureis, minister generalis decimus vocatus Bonagratia commisit examinationem doctrinæ cuiusdam fratris Petri Ioannis, quæ non recta, & vera continebat. Qui matura deliberatione præhabita quædam tanquam periculosa & male sonantia concorditer reprobauit, & reprobationem ipsi generali in scriptis sigillatis miserunt. Qui generalis, etsi grauitè infirmus mandauit socio suo, vt colligeret, & interdiceret libros dicti fratris Petri, & quod nullus auderet dicere, vel tenere contra ea, quæ reprobata fuerant per illos septem. Et ipse etiam frater Petrus determinationem illam contentam in literis sigillatis approbavit, & reuocauit, quæ ipse dixerat reprobata ab illis, dicens. Credo illos habuisse sanum intellectum, & illa verba accepto, & recipio. Et quicquid in eis contrarium dixi, vel scripsi, vel docui, reuoco.

Ioannes Scotus doctor subtilis.

§. II.

ANNO autē dñi 1300. vel circa claruit frater Ioānes Scotus, qui scripsit super scētias multa subtilia. Vnde & dicitur doctor subtilis. Quo tēpore frater Gētilis ordinis Minorum, qui tunc erat lector sacri palatii, fuit per Bonifacium octauum papam factus cardinalis presbyter. Et frater Reginaldus eiusdem ordinis factus post prædictum lector curiæ, generalis minister inde effectus, factus est cardinalis Portuensis episcopus. Qui tamen remansit vicarius ordinis vsque ad electionem futuri generalis, vt alij sui præcessores fecerant.

Celebris quoque opinionis fuit Petrus Aurelius, scripta relinquens super librum sententiarum, in quo, quia manus eius contra omnes, vertens in dubium firmata per alios, & in quaestionem vertens, manus omnium contra eum. Assumptus tamen fuit ad archiepiscopatum.

Non mediocris scientiæ fuit frater, & magister Bertrandus eiusdem ordinis, & ad cardinalatum & ipse promotus, qui multum egregiè scripsit super omnes epistolæ Dominicales per totum annum. Ac etiam super prophetias seu lectiones, quæ dicuntur in ecclesia loco epistolæ, multum copiosè & scientificè eas exponens, & in

A.C. 1250.

A.C. 1350.

Haussa quid scripsit.

Franciscus de Maro.

doctores varij & multi ecclesiarum.

vetus auctoritas qui omnibus libris ordinis.

exponens, & in qualibet epistola & prophetia componens prædicationes, & collationes. Idē dicitur exposuisse omnia euangelia dominicalia, & quadragesimalia cum auditione sermonum prædicabilium.

Satis vtile, & dilatatum opus edidit frater Nicolaus de lyra. Qui ex Hebræo, peritissimo in doctrina Iudaica conuersus est ad Christum, & habitum Minorum suscepit. et exposuit totam bibliam secundum sensum literalem, veteris & nouum testamentum, reprobans opiniones Hebræorum falsas & extortas, exponens & ex eorum libris confutans. Addidit quoque aliud volumen magnum, in quo ponit expositiones historiarum secundum sensum mysticū, vel moralem, vel allegoricum. Scripsit etiā super sententias.

Nominatur multum à minoribus frater & magister Franciscus de Maronis speculatiuus multa augens & declarans de formalitatibus, quas dicit Ioannes Scotus.

Scripsit super metaphysicam Aristotelis valdè notabiliter & subtiliter frater Alexander de Alexandria, qui etiam cōmentū fecit super librum sententiarum.

Librum composuit Aluarius Hispanus ipsius ordinis, quem intitulauit. De plauctu ecclesiæ in quo ex iuribus canonicis, & dictis glossantium ea, ponit multiplices defectus statuum Christianorum clericorum, & laicorum. In hoc tamen errauit in dicto libro, quod ita commendauit paupertatem, quod videtur tenere opinionem Fratricellorum reprobata ab ecclesia. Verum excusari potest ab hæresi, quia tempore suo insurrexit illa opinio, necdū determinatum erat per ecclesiam, quid in ea materia tenendum esset, vnde & opinionē suā submisit iudicio ecclesiæ decernendā & corrigendam.

Aliqui etiam ex eis multum periti in iure canonico vel ciuili, ediderunt summas pertinentes ad casus conscientiæ, & pertinentes etiam ad forum contentiosum, vt Petrus de Saxonia. Durandus summam confessorum edidit diuersam à summa Ioānina. Vidi aliquantum hincinde quandam expositionem super Cantica canticorum, magnum volumen per modum lectionum, distinctus autem est totus liber in centum & quadraginta cantica, id est, sententia eius, vnde & continet multa copiose & profundè. Illud opus composuit magister Leonardus de Ciphono generalis ipsius ordinis. Fueruntque multi alij qui composuerunt multos libros in eo ordine in diuersis facultatibus, vt Ockam in logicalibus, qui tamen male sapuit de potestate ecclesiæ. Sanctus etiam Bernardus composuit sermones prædicabiles multos multum morales. Sed & corū, quibus non placuit scripta relinquere, extiterunt quæ plurimi in omni tempore, ex quo cœpit ordo ille, qui fuerūt doctissimi viri, magistri egregij, magni prædicatores, acutissimi disputatores, quidam autem illorum obstinati in sensu suo, non acquiescentes determinationi ecclesiæ, volentes plus sapere quàm oportet, fuerunt reprobatum cum suis erroribus, vt magister Michelinus de Cesena, minister generalis dicti ordinis tēpore Ioan. 22. papæ, qui propterea priuatus est

A generalatu cum sequacibus suis.

De ministris generalibus ordinis Minorum, ac gestis sub eis.

CAP. IX.

DE ministris generalibus ordinis Minorum. Post beatissimum Franciscum primum generalem ministrum, qui quamuis renunciarer generalatui ante mortem per biennium, nullus tamen fuit ausus eo viuente alium generalem institueres, sed per vicarium eius ordo regebatur, qui fuit Helias. Ad dominum autem beato Francisco feliciter euolante, non frater Helias, quia pomposus, sed à cunctis eligitur generalis minister totius ordinis frater Ioannes de florentia cognominatus Parens, de prouincia Tuscia, homo sanctus & iustus, verè pollēs parentis officio. Hic cum esset tunc minister prouincialis Hispaniæ, in capitulo generali apud Portiunculam, scilicet Assisij celebrato fuit electus. Hic ordinem intrauit ex hac occasione.

Cum esset iurisperitus, & in Castellana ciuitate iudex, vna dierum per fenestram respiciens vidit quemdam custodem porcorum porcos includere non valentem, sed hincinde fugientes eductus à socio his verbis eos incitare, ait. Porci porci intrate in castella sicut iudices, & iurisperiti intrant in infernum. Quo dicto statim porcorum multitudo sine grunnitu intrat castellum. Ob hoc diuino timore, ne scilicet cum esset iudex, & iurisperitus, intraret in infernum, considerans periculum sui status, contemptis omnibus cū filio, quem iam habebat, religionem Minorum intrauit. Hic magnam partem ordinis nudis pedibus visitauit, vir multarum lachrymarum, qui in Hispania magna siccitate contingente pluuiā illi patriæ impetravit. Hic statuit in ordine, vt nullus vocaretur magister vel dominus, sed frater solū, & quod nullus confessiones audiret nisi de licentia ministri prouincialis. Hic fuit missus per gregorium papam nonum ad urbem vt Romanos rebelles ad pacem & obedientiam eius inclinaret. Quod cum facere recusassent, prædixit eis cito tale periculum euenturum, quod cogētur facere, quod tunc reuebant. Et hoc euenit. Nam post modicum Tyberis fluius sic excreuit, vt urbem terribiliter occuparet. Quamobrem timentes peiora, compuncti sunt & morti ad faciendā concordiam cum pontifice. Cū autem (vt refert Bonauen.) insurrexisset multiplex dubitatio circa contenta in regula, generalis ipse portabat regulam in manibus, afferebat ipsam claram & obseruabilem, & ab omnibus ad literam obseruandam, quod durum nimis quibusdam videbatur. Propter quod papa gregorius, fecit quandam declarationem circa dubia exorta. Quod cernens minister generalis Ioannes rigorem scilicet aequaliter remitti, renunciauit generalatui, tamen vices generalis gerebat, quousque prouideretur de generali.

Tertia pars hist. Ant. Tt 3 F.

A.C. 1230.

F. Helias 3. generalis quomodo factus. A.C. 1230.

§. I.

TERTIVS generalis minister fuit frater Helias, & per hunc modum, vt legitur. Cum ad capitulum generale per fratrem Heliam vocati essent omnes fratres de toto ordine, qui fratri Helie adhaerebant, & congregatis fratribus vocatis per fratrem Ioannem tanquam vicarium, vt de generali prouideretur, incluso fratre Ioanne cum ministris prouincialibus & custodibus, superuenerunt fautores fratris Helie, & fracto ostio capituli ingrediuntur, & fratrem Heliam portant in locum generalis ministri, clamando tumultuose ipsum debere esse generalem, quem beatus Franciscus ante mortem elegerat esse gubernatorem ordinis. Quod videns frater Ioannes vt humillimus surrexit, & habitu nudatus plorans in terram se prostravit, & renunciauit officio, asserens se indignum, & resumpta tunica exiit a capitulo. Et sic electus est dictus frater Helias magis tumultuose, quam canonicè. Qui cepit se simulatè excusare dicens: Carissimi, non imponatis mihi hoc onus. Cum non possim vitam communem sequi, nec propter meas infirmitates peditare. Tunc sui fautores clamauerunt, quòd aurum comederet, si expe daret, & equum haberet, dummodo ordinem gubernaret. Facta est igitur dissensio inter eos, quia aliqui repetebant dictum fratrem Ioannem vt deuotum & exemplarem, alij fratrem Heliam, vt magis in agilibus expertum, & prudentia seculari callentem. Quæ disceptatio cum ad aures Gregorij 9. peruenisset percipiens, quòd maior pars postularer fratrem Heliam, potior fratrem Ioannem, ipsum fratrem Heliam (etsi se excusantem de ineptitudine) confirmauit, & declarauit fore generalem.

F. Helias qualis.

Magistrati sunt. i. doctores.

predicator. Quo etiam tempore magnæ perfectionis vir dominus Rudolphus Anglicus, & episcopus Erfordienfis, magister in Theologia claruit, qui ipsum ordinem ingressus est ex hac visione. Cum enim oraret, raptus est in cœlum ad intuendum mansiones / ciuium supernorum. Nullumque ibi videns inter sanctos diuersarum religionum ex ordine Minorum, ad quem factis erat affectus, mirabatur. Tunc apprensus ei vna mulierum, pulcherrima, Dei genitrix Maria, quid animo volueret inquisiuit. Cui cum respondisset se super eo stupere, quòd nullum inter sanctos aliarum religionum videret ordinis Minorum, cum tamen in ecclesia Dei in tanta reuerentia haberetur, & tantum fructum salutis animarum afferret, respondit. Veni mecum, & ego tibi, vbi maneant indicabo. Et ostendit fratres Minores Christo familiariter adherentes. Et dixit. Ecce sub alis iudicis sunt, salua cum istis animam tuam. Quam visionem in se reuersus atredens ordinem Minorum intrauit annuente papa Gregorio 9. Sub generalatu istius multi fratres Minores decedentes in diuersis ciuitatibus, & præcipuè Italiae claruere miraculis ex magna eorum vitæ sanctitate.

A.C. 1231.

F. Helias à generalatu abiecit.

Domine. los. i. p. sequi.

Fuit demum iste Helias congregato capitulo generali Romæ absolutus à generalatu, postquam illam ecclesiam magnam & duplicatam Assisij cum campanili & campanis perfecit. Et causa huius dicitur fuisse, quia ipse in multis regulam transgrediebatur pompaticè incedens. Multas enim elemosinas pro illa ecclesia constituenda procurauit, & priuilegia, quòd possent fratres pecuniam percipere per interpositam personam contra regulam è directo. Et quia inisit procuratores per prouincias, quibus indixit collectas pecuniarias prouinciis pro occasione fabricæ ecclesiæ Assisinas. Et quia cepit thesaurizare, habere equum magnum, & domos micellos. Cœpitque dictus frater Helias eos, qui de his eum arguebant persequi, & significantes (qui zelantes erant pro obseruatione regulæ & conseruatione religionis) hac summo pontifici. Qui conuocato capitulo Romæ dictum fratrem Heliam, eius excusationes, vt friuolas super obiectis nõ admittens, à generalatu absoluit: cum annis nouem rexisset ordinem.

F. Albertus Pisanus 4. Generalis.

§. II.

QUARTVS generalis minister fuit frater Albertus de Pisanis, vir perfectus & bonus: de prouincia Tusciæ, minister tunc prouincialis Angliæ, electus in capitulo Romæ celebrato, & confirmatus à Gregorio 9. anno domini 1239. Sed subito flos aruit, & decidit per mortem, transactis sex mensibus tantum in officio generalatus. Circa ea tempora in Alemania sunt conuentus Minorum multiplicati, & multi fratres sanctitate & miraculis ibi claruerunt. Inter quos fuit frater

Pater. act. d. i. p. & c. vis.

A.C. 1230.

frater Bertholdus egregius prædicator in Ratisbona tumulatus. Hic cum semel contra peccatum quoddam prædicaret valde detestando & grauitatem ostendendo, quædam mulier, qua tale peccatum commiserat audiens, verbi speculo ex arcu tantæ virtutis & efficaciarum profliente percussa tanto dolore compungitur, quòd spiritum exhalauit. Tunc populo super hoc tumultuante: frater Bertholdus silentium imperauit, & omnibus iniunxit, vt orarent, quòd dominus super hoc beneplacitum suum reuelaret. Ipso igitur & aliis orantibus mulier illa mortua resurrexit, & dixit, quòd ad diuinum iudicium aduocata, propter compunctionem magnam fuerat ab æterna pena liberata, sed vt confiteretur peccatum perpetratum, nec confessori intimatum, fuerat propterea mortuis reuocata. Et inter cetera manifestauit, quòd eadem hora, qua obierat sexaginta millia hominum fuerant in diuersis partibus orbis ex sæculo euocata, de quibus tantum tres purgatorium intrauerant, ceteris in inferno sepultis, excepto vno fratre ordinis Minorum, qui per purgatorium transiens, subito acceptis secum duabus animabus quæ sibi erant concessæ, inde cum eis paradysum ascendit.

Mirabilis multarum animarum exitus.

F. Philippus de Claramonte.

In conuentu Spirensi quidam frater Ioannes decedens sepultus est, qui mortuum suscitauerat. In Brabantia frater Petrus homo magnæ perfectionis cum vna diebus missam deuotissimè celebraret, hoc cernente quodam puero, qui hoc postea reuelauit, species panis conuersa est in specieci pueri pulcherrimi, donec communicauit, vnde ille infantulus dicebat aliis, quòd frater Petrus pueros paruos comedeat, quia hoc viderat in altari. Claruit etiã in Prouincia Prouinciæ in Claromonte frater Philippus, eximie factuatis, qui cum in castro Riomo prædicaret, quædam publicum vsurarium vehementer redarguit, & admonuit, vt restituens vsuras confiteretur. Ipse verò contemnens monita trusabatur promittens se facturum. Cum verò in Monteferrando idem frater Philippus infirmaretur grauius, audientibus multis adstantibus ait. Non possum modo, quando poteram, nolui. Interrogatus cur ista diceret, respondit. Modo anima talis vsurarij de Riomo per demones deportatur in infernum, quæ cum clamaret ad me, vt eam iuuarem, sic ei respondi, quòd ego non possum. Et inuentum est, quòd illa hora ille vsurarius mortuus erat.

Frater Haymo Generalis ordinis 5. A.C.

1231.

§. III.

QUINTVS minister generalis ordinis minorum fuit frater Haymo, vir magnæ reuerentia, Anglicus natione maximus theologus, & totius speculum honestatis, electus in capitulo generali anno domini 1229. presentem domino Gregorio 9. & vota eligentium recipientem quem & ipse electum confirmauit, &

A facta est ibi diuisio prouinciarum. Et ipse generalis voluit, quòd tam sua quam prouincialium ministrorum & custodum potestas limitaretur per capitulum generale. Et tunc custodes perdidit potestatem instituendi, & destituen di locorum Guardianos. Ad istius generalis mandatum præcellentes in theologia magistri Alexander de Ales & frater Ioannes de Rupella, scientia & religione clarissimi habita collatione cum aliquibus aliis ordinis magistris & viris discretis scriptum valde utile super regulam ediderunt, quod generali & definitiõibus ad capitulum transmissurunt.

A.C. 1241.

Tempore huius generalis anno scilicet 1241. fratres aliqui prædicatores simul & minores, dati inquisitores contra hereticos in partibus Tolosanis, per ipsos fidei inimicos hereticos martyrio coronati sunt, quos dominus miraculis decorauit. Vacante autem sede Romana defuncto Gregorio nono cum esset maxima discordia inter imperatorem Fredericum 2. & ecclesiam, frater Helias de Assisio, de quo supra, factus est ita familiaris imperatori, vt ille frequenter eius consiliis vteretur. Et tunc prorupit quasi de theatro simulationis, multis fratribus ipsum concomitanti bus vigore priuilegij sibi concessi per Gregorium 9. videlicet quòd possent ire, quòd vellet facere penitentiam cum fratribus volentibus eum sequi. Et demum visusest declinare in partem imperatoris quærentis temporalia ecclesiæ auferre. Qui etiam imperator misit fratrem Heliam ad imperatorem Constantinopolitanum, vt inter eos imperatores tractaret pacem. Et inde facta est magna ordinis plaga, dicentibus aliquibus Helie complicitibus, quòd non ritè fuerat absolutus à generalatu ordinis, & quòd vigore dicti priuilegij poterant ipsum prosequi. Sicque facta est magna ordinis scissura, aliquibus fratribus & multis sequentibus Heliam, aliis Haymonem.

Prædicatores & minores ab aliquibus hereticis tradidantur.

§. 2.

Sifma inter Fr. c. 105.

Creata autem papa Innocentio quarto, anno domini scilicet 1244. compatiens papa tantæ ordinis scissuræ, fecit congregari capitulum. Et post materiæ examinationem, cognoscens pontifex fraudes fratris Helie, omni gratia & priuilegio eum priuauit, præcipiendo, quòd de cetero nullus eum sequeretur. Qui tantam humiliationem non ferens, vocatus ab imperatore rebelli ecclesiæ ei adhaesit. Quod intel ligens Innocentius, ipsum citauit. Quo non comparente, siue quia timuit, siue quia litteræ ex fraude non fuerunt ei presentatæ, excommunicauit eum papa, & habitu ordinis priuauit. Interea infirmatus est Cortonij iste Helias ad quem accedens germanus eius laicus frater minor, rogauit eum, vt reconciliationem quæretet à summo pontifice, totaliter ei se submit tens. Qui ad se reuersus destinauit ipsum germanum suum eiusdem ordinis ad Innocentium supplicando, vt amore beati Francisci, cuius socius fuerat & vicarius, sibi ignoscere dignaretur, & excommunicationis sententiam relaxaret. Quod eorum concessit ob reuerentiam beati Francisci. Et sic fertur Helias culpam suam & rebellionem

Tt 4 multis

777

A.C. 1245.

multis lachrymis moriens expiisse. Adhuc in carne degenti beato Francisco fuerat reuelatum ipsum Heliam demum esse damnandum, & extra ordinem meriturum, quem Heliam ex eo beatus Franciscus abhorrens, vix poterat ei loqui, vel eum aspiceret. Cuius rei causam Helias importunius querens, tandem ab eo extorsit manifestationem eius, quod viderat. Qui multum obnixè rogauit, vt pro se ad Dominum intercederet, ne quicula sua à lupis infernalibus deuoraretur. Scio (inquit) quia nouit deus mutare sententiam, si peccator mutet delictum. Ego pater tantam deuotionem habeo in te, quod si in inferno essem, & pro me orares penas illas leuius ferrem. Ora ergo pro me pater, & non dubito, quod Dominus sententiam reuocabit, & ego mores in melius mutabo. Cumque feruenter pro eo sanctus Franciscus oraret, in dicatum est ei, quod non damnaretur, sed bene extra ordinem moretetur, quod euenit: quia extra consortium fratrum obiit Corto-

Ambros. lib. 2. Luc.

Præfatus generalis minister frater Haymo ad officia ordinis inhabilitauit laicos, id est, cōuersos, qui prius vt clerici exercebant officia. Et sub eo claruit frater Guilielmus signis & prodigijs, qui tres mortuos suscitauit, in conuentu Taderiti sepultus. In conuentu Assisij defuncti sunt, & sepulti multi sancti fratres ex socijs beati Francisci quæclarauerunt sanctitate & miraculis, & in pluribus alijs conuentibus Prouinciæ sancti Francisci sub isto generali intrauit ordinem frater Bonauentura. Demum cum ordinem gubernasset annis viginti quinque diem clausit extremum Anagninæ.

F. Crescentius Generalis, 6.

A.C. 1245.

§. IIII.

Stus generalis fuit Crescentius de Esio; venerabilis senex, homo iustus & disciplinæ zelo probatus, electus anno dñi 1245. in capitulo generali, in quo capitulo mādauit fratribus, q̄ sibi in scriptis dirigerent, quicquid de vita & miraculis beati francisci seire veraciter possēt. Postea frater Thomas de Ceparano, de mādato ministri eiusdem, & capituli generalis, ex relationibus factis à plurimis primum tractatum legendæ beati francisci de vita & verbis & intentione eius circa ea, quæ pertinent ad regulam, declarauit, quæ dicitur legenda antiqua, & incipit. Placuit sanctæ vniuersitati. Quam legendam frater Bernardus de Bessa ad compendiosorem formam reduxit, & incipit. Plenam virtutibus. Et postea Bonauentura stilo elegantiori & breuiori compilauit.

Secunda Præfationis à Crescentio extinguitur.

Hic generalis Crescentius antiquus ordinem intrauit, satis peritus in iure canonico & medicina. Qui parū post facta visitatione ministri Marchiæ, inuenit in ordine vnā sectam fratrum non ambulantium secundum Euangelij veritatem, qui instituta ordinis contempnentes, existimabant se alijs meliores. Qui ad libitum volebant viuere omnia spiritui attri-

buentes portantes etiam mantellos breues vt que ad nates, quos idem magister valenter ex terminauit. Vocatus autem dictus generalis ad concilium generale Lugdunense ab Innocentio 4. ipse propter suam insufficientiam in eloquentia, & in alijs, non fuit ausus accedere, sed misit vicarium loco sui virum discretione & prudentia decoratum. Quo tempore obiit Parisijs Alexander de ales. In conuentu Anagninæ obiit frater Andreas nepos Domini Alexandri 4. papæ. Qui pronunciatu cardinalis, reuicit, & miraculis claruit.

A.C. 1245.

Eodem anno papa Innocentius misit ad regem Tartarorum fratrem Ioan. de plano Carpini, & fratrem Stephanum Bohemum, siue vt compererent eum à persecutione Christianorum & mores eorum, & ritus explorando, vel vt animum eius (vt dicebatur à plerisque) inclinatum ad conuersionem fidei scrutarentur. Missi etiam sunt fratres prædicatores aliqui ad idem, vt haberetur in superioribus qui conscripserunt de moribus Tartarorum satis diffuse, vt patuit supra.

Refert idem generalis in quodam libello, quod cum quidam frater Petrus optaret visitare limina parentum suorum, nec licentiam habere posset ad hoc à prælatis suis, sed expressè se contradicerent & dissuaderent, ille in salutato hospite ne detineretur, aufugit. Qui non multum elongatus à loco, à somno corripitur, & non valens procedere in terram se proiecit, & dormiuit. At beatus Franciscus qui adhuc viuebat in humanis (ante enim multos annos hoc acciderat) in somnis apparuit ei, arguens eum, quod obedientiæ iugum subterfugisset, & ad reuersionem exhortans. Quod cum facere denegaret beatus Franciscus virga, quam tenebat in manu fortiter eum verberauit. At ille ad dolorem vulnere excitatus, & dolorem sentiens, post excitationem reuersus ad conuentum, & susceptus est.

Vide pag. 1245.

Insurgentibus aliquibus dubijs inter fratres Innocentius 4. anno 3. sui pontificatus regulam explanauit, & oborta dubia declarauit. In qua declaratione concessit, quod ministri prouinciales committere possent receptionem fratrum ad ordinem suis vicarijs, & alijs idoneis de concilio discretorum, quod prius prohibitum fuerat eis per Gregorium ix. Idem declarauit Innocentius quod omnium bonorum, quibus vt licitè possunt, ius & proprietatem ecclesiæ Romanæ applicauit. Cum fratres celebrassent quoddam generale capitulum, quidam dæmoniacus, qui fuerat familiaris olim beato francisco & fratrum ante diabolicam inuasionem, dixit fratribus quadam die. O si vos facitis capitula vestra, dæmones etiam contra vos celebrare, capitula non omittunt. Nam tali die in tali monte debent innumerabiles dæmones contra vos congregari. Et cum interrogaretur, quomodo, & de quibus, respondit dæmon per obsessum. Conatus dæmonum est, vt ordinem totum subuertant contra obedientiam, castitatem, & paupertatē. Sed quia ordo in illis tribus, est adhuc nimis vigorosus, quod de directo non possunt,

In compendio priuileg. nob. possessio fratru, hæc declaratio Nicolao 3. tribuitur.

faciunt

Peregrini assuauit chronicon ordinis Minorum.

A.C. 1255.

faciant per obliquum. Nam sicut dixerunt, et tabunt contra paupertatem per ædificiorum superfluitatem, & curiositatem. Contra castitatem, per mulierum familiaritatem, & iuuenum receptionem, contra obedientiam, per principum familiares conuersationes, & opinionum varietates. His dijs contigit duos fratres extra mitti, quorum transitus erat super dictum montem, & cum appropinquarent ad locum, & illac transirent, viderunt sub diuersis formis, & speciebus animalium syluestrium dæmones voces & vlulatus terribiles emittentes. Qui munientes se signo crucis confidenter transierunt, & querentes eis nocere non valuerunt. Hic generalis Crescentius (vt restatur frater Peregrinus in chronico suo) tantum per triennium tenuit officium generalatum vsque ad capitulum generale, in quo noluit interesse, sed misit vicarium suum fratrem Bonauenturam de Balneo regio virum prudentem, & in eo capitulo fuit propter insufficientiam, & ineloquentiam, & alia à ministerio generalatum simpliciter absolutus.

F. Ioannes Parmensis generalis 7.

A.C. 1249.

§. V.

Septimus generalis minister fuit frater Ioannes de Parma, vir scientia & religioſitate præclarus maximus paupertatis & humilitatis amicus de prouincia Bononiæ oriundus. Qui de studio Parisiensi, vbi sententias legerat ad generalatū in capitulo fuit assu ptus. Innocentius autem quinto anno sui pontificatus, modificando primam regulam sanctæ Clare dedit fororibus ordinis sancti Damiani aliam regulam latiorē, sub qua adhuc viuunt monasteria Aquitanix, & prouincia Prouinciæ pro maiori parte, & alia in diuersis prouincijs qui gubernationi ordinis immediate ex regula sunt subiecta.

A genera latu deponitur.

Prima regula sanctæ Clare nondum erat bullata. eo tempore Innocentius papa misit præfatum Ioannem generalem ministrum ad imperatorem, & patriarcham grecos, ob vniuersionem faciendam cum Romana ecclesia, & desertionem erroris & detestationem, vbi multum vita, & scientia tam imperatorem, & suos quam clerum & populum vniuersum edificauit. Et illud quidem negotium feliciter consummasset, nisi quia tunc eodem anno papa & imperator viam sunt vniuersæ carnis ingressi.

Hic generalis frater Ioan. conuocato Romæ capitulo anno Domini. 1256. in præsentia Domini papæ Alexandri 4. qui regimen ordinis & protectionem, quod vt episcopus Ostiensis prius existens habuerat, noluit dimittere, sed sibi retinere ex maxima affectione ad ordinem. Idem Ioannes igitur generalis cum omnimoda importunitatis instantia, allegata impotentia, à ministerio generali se absolui obtulit.

Hic Græcorum imperator videtur fuisse Ioannes Duca, qui Balduino 2. Constantinopolitanum imperium tenente, Trapezuntij græcorum imperatoris nomen retinebat. Patriarcha vero Manuel. 2. dictus est. ex Geneb.

auit & de reassumendo officio, nec capitulo generali vehementer instanti, nec vllis vel summi pontificis vel cardinalium suasionibus acquiescere volens, non contemptui, sed impotentia ad officium exequendum causam assuignans, humillime cessit, ad tractatum capituli nihilominus admissus reuenter. Frater Peregrinus tamen de Bononia in suo chron. aliter narrat, scilicet quod hic generalis cum reuersus esset de legatione græciæ multis eius, qui erant multi, accusantibus eum Domino Papæ Alexandro, ipse Papa præcepit in secreto, quod renunciaret officio, & quod nullo modo assentiret, si eum ministri prouinciales vellet in officio retinere. et ego (inquit) in capitulo sui mediator inter ipsum, & ministros, hoc habui a ore eius.

A.C. 1260.

Huius etiam tempore libellus editus à cuiusdam Helmo de sancto Amore doctore Parisiensi contra mendicantes, scilicet quod non possent in tali statu saluari, tanquam perniciosus, sceleratus, & detestabilis, per rationes efficaces fratribus minoribus & prædicatoribus probantibus falsitatem eius, primo coram Alexandro papa 4. sub anathematis ultione contra eos, qui tenerent articulos illius libri, & non deleterent, damnatus est. Postea coram rege sancto Ludouico combustus fuit liber ille. et guilielmus de regno Franciæ expulsus, magisterio priuatus. Magnam tamen persecutionem ordinis ingessit, quia concitauerat callide clerum Parisiensem, & prælatos ecclesiæ: quorum se de fenso dicebat contra ipsos mendicantes.

In florentia decedens quidam frater Humilis dictus ex Perusia oriundus, sepultus multis claruit miraculis. Hic ex diuina reuelatione ordinem intrauerat. Qui cum Christum sibi apparentem & ingressum ordinis præcipientem interrogaret, quā vitā in ordine tenere deberet, respondit ei Christus, reneas vitā communem, & fugias fratres & non iudices alios de factis suis.

Frater etiam quidam Accursus ibi iacet, excessiua pietate perfectus, multis prodigijs luminosus, qui inter alia cum esset in dicto conuentu Florentino infirmarius, & semel in capella infirmorum orationi vacaret, apparuit ibi beata virgo Maria cum sancto Antonio de Padua, & fratre Placido. Quæ cum eo ex hoc indicibiliter consolato dum familiariter loqueretur, & idem frater Accursus audiret quemdam fratrem infirmum suæ curæ commissum clamantem, totus compassione commotus relicta Dei matre ad infirmum cucurrit, & ei necessaria ministravit. Quod beata maria ita gratum habuit, quod ipsum iterum sua præsentia & dulci alloquio dignata est consolari.

Multis Franciscani miraculis claruit.

Requiescit etiam ibi frater benedictus, laicus de magello, magnis miraculis radiosus.

In Anglia quidam frater, multum in sermonibus gratus, & in textura quadam philosophiæ cum theologia non modicum curiosus, cum iuxta modum suæ curiositatis semel se ad prædicandum prepararet, philosophari intendens in illo sermone iuxta morem, sibi nocte oranti Christus apparuit, tenens

A.C. 1260.

renes librum pulcherrimum in manu cuius medio erant littere aureae venustissime, in marginibus erat lutum, ex quo fœtor maximus exhalabat. Liber etiam in superficie erat turpis. Et frater cum interrogaret Christum, quid liber ille turpis & pulcher figuraret, respondit. Verba sunt theologicæ facultatis littere aureæ, fœtor & lutum, philosophorum dicta. Turpitudine exterior, curiositatis apparentia, quibus verba mea multipliciter deturpatis. Vnde ad se reuerfus frater statim mutavit sermonis materiam, curiositatem dimisit, contentus scripturarum & doctorum sanctorum dictis, & philosophica, abdicavit à sermionibus suis. Iste generalis consueverat qualibet die celebrare, & quemdam iuuenem deuotum quem in aurora in ecclesia orantem inueniebat, sibi seruire in missa faciebat. Et vno mane cum ille iuuenis fessus dormitum iuisset, non eum inueniens, cepit dicere primam, vt missam celebraret. Et ecce angelus Domini in forma iuuenis aduenit, & seruiuit in missa. Qua dicta inuenit generalis iuuenem adhuc dormientem. Vnde angelum Dei seruiuisse sibi cognouit.

D. Bonauentura ordinis Minorum Generalis 8. de quo Sixtus in bulla canonizationis, & Ioannis Pannuini ad Pontificem relatio. A.C. 1256.

§. VI.

Gerardi Franciscanorum hostis interitus horreus

OCTAVVS generalis ordinis fuit frater Bonauentura de Balneo regio, qui magistratus fuerat Parisiis in theologia, & Romæ celebrato capitulo fuit electus præfente Alexandro quarto. Hic Parisiis libellum perniciosissimum, qui traditur fuisse magistri Gerardi, contra religiosos pauperes latrantem, per apologiam tam eloquentem quam subtiliter confutauit. Qui Gerardus datus in reprobum sensum, etsi doctor theologus, cum linguam contra beati Francisci & ordinis eius statum in blasphemiam relaxasset, tanta (vt fertur) fuit diuina ultione percussus, vt paralyti dissolutus, & lepra respersus interiret, exemplum relinquens aliis, vt sciant omnes Dominum Iesum defenforem esse pauperum suorum. In capitulo autem generali Narbonæ celebrato, ipse generalis Bonauentura constitutionibus formæ & ordinis dedit, & breuiario aliquæ sunt rubricæ additæ sub vrbano 4. Quo tempore beatus Thomas de Aquino ex iniunctio ne ipsius Urbani fecit opus quatuor euangeliorum. Cui quidam frater nomine Simo de veritate articuli Trinitatis quasi dubitatio inania cogitaret, & ex tetationis huius importunitate esset multum afflictus, cum illa tristitia obdormiuit. Et ecce Christus benedictus eidem apparuit dicens. Simo dormis? Ille vero ignorans esse Christum euigilans ei impatiens respondit. Et cum iterato sibi diceret Christus. Simon dormis? Ille plenus euigilans, vidit eum, & cognouit quod ipse qui

apparebat, non erat purus homo nec creatura pura. Quem Christum benedictum agnoscens, stupefactus ante ipsum cum magna reuerentia se prostrauit. Non cogites de his, inquit, nec de trinitate in aliquo dubites. Sed sicut audisti, & credit catholica ecclesia, firmiter ita credas. Et hoc dicto Christum disparuit, & frater ille fuit ab illa tentatione liberatus.

Cum duo fratres eo tempore in itinere in domo cuiusdam secularis hospitando, verbis inutilibus & potationibus se dedissent, nocte completorium dicere omiserunt. Mane ortum iam sole recedentibus eis vnus alium præibat separatus. Et ecce sibi occurrit in via quidam homo, facie terribilis, in specie pastoris, & habitu. Quem cum ille salutaret, ille vultum exacuens, vt turbatus respondit. Quæ est salutatio tua miser qui deuias à via patris tui Francisci? Vbi est completorium, quod tu & socius tuus heri dimisti? Estne etiam modo hora dicendi matutinum. Hæc & alia, que vos omittitis negligenter, nos contra vos bene scribimus diligenter. Et illo disparente, frater ille territus cecidit, & superuenienti socio visionem enarrauit. Et ambo compuncti & confessi in melius vitam mutarunt. Rexit autem ordinem frater Bonauentura generalis annis, 18. vel circa, & inde assumptus est ad cardinalatum à Gregorio x. vt patuit suprè.

F. Hieronymus Asculanus Generalis. 9. A.C. 1276. §. VII.

Nonus generalis fuit Hieronymus de Asculo prouinciæ Marchiæ, electus Lugduni, anno Domini 1274. Tunc autem dictus frater Hieronymus nondum legatione de Græcia reuersus fuerat. Tandem non finito concilio Lugdunensi cum sollempnibus nunciis Græcorum rediit, negotio pro quo missus fuerat feliciter expedito. Vnde ipse efficaciter procurante, Græci tunc ad sedem Apostolicam obedientiam redierunt, in quo quadraginta primates Græcorum subscripsisse dicuntur. Ille quoque, qui Græcorum tenebat imperium primatum sanctæ Romanæ ecclesiæ recognouit, eique se humiliter subiecit. Domino autem papa Gregorio x. missam sollempniter celebrante, dicti Græcorum nuncij interfuerunt, & solum cum confessione articuli de processione spiritus sancti à patre & filio decantauerunt. Et sic se pro tota Græcia Domino papæ submittentibus, reuersi sunt ad ecclesiæ unitatem. Assuerunt quoque in eodem concilio nuncij Tartarorum adducti per præfatum fratrem Hieronymum, qui ibidem Domino Papæ se submittentibus baptizati fuerunt. In qua re Deus plurimum ordinem exaltauit. Tandem postmodum tempore Martini papæ quarti negotium tractate pacis inimico) extitit perturbatum. Et quia pontifex summus fratrem Hieronymum præfatum generale disposuerat iterum mitti in Græciæ pro quibusdam punctis, ideò non potuit interesse capitulo generali sequenti Paduæ celebrato, sed misit vicarium suum

A.C. 1274.

A.C. 1274.

Rodulph. Imp. filia religioni dedicata.

Magister p. ac matris ordine volens relinquere à Christo reuincit.

Græci in Lugduno Romano ecclesie vniuerunt.

A.C. 1277.

suum scilicet Bonauenturam: qui postea ei in generalatu successit. Et eidem capitulo celebrato misit litteras efficaces, quibus officio renuntiabat, allegando insufficientiam, & impotentiam, ac negotia ecclesiæ, quibus erat occupatus, nihilominus tamen confirmatus fuit in eodem officio. Hunc generalem rogauit dominus Ioannes Caietanus, ordinis protector, cardinalis, vt fratres non ex debito, sed sui amore obsequiis insistere fororum sanctæ Claræ. Quod ipsi generali fuit multum graue & ordinis. Tamen tanto patri, amicissimo ordini resistere non valentes, cum concessione huiusmodi statuerunt, quod venientibus fratribus ad monasterium, abbatissa & totus conuentus ad mentem publicum instrumentum, quod non ex debito sed dei gratia & amore fratres earum obsequiis insistere. Sub eodem generali dominus Rodulphus, Romanorum futurus imperator, a filiam suam beato Francisco & sanctæ Claræ ex deuotione obtulit, & religioni eiusdem sanctæ Claræ perpetuo dedicauit.

Anno domini 1277. dominus Ioannes Caietanus factus est pontifex summus vocatusque Nicolaus tertius. Qui primo anno sui pontificatus fratrem Benteuengam Tudertinum ordinis minorum fecit cardinalem, & Albanensem episcopum. Hic generalis frater Hieronymus de multorum fratrum consilio condemnauit, & reprobauit doctrinam Rogerij Bathonis Anglici, sacre theologiæ magistri contententem aliquas nouitates suspectas, propter quas fuit idem Rogerius carceri condempnatus præcipiendo omnibus fratribus, vt nullus eam teneret, sed ipsam vitaret, vt per ordinem reprobaret. Super hoc etiam scripsit domino papæ Nicolao, vt per eius auctoritatem doctrina illa periculosa totaliter sopiretur.

Parisiis hoc accidit notandum. Quidam magister in theologia intrauit ordinem Minorum quem mater de eleemosynis nutrebat & sollicitè de sua sustentauerat pauperitate. Clamat hæc audiens mater, & ciuium ostendit pectus, & vbera, replicat in quanta miseria eam nutrebat, & in quanta miseria eam relinquebat. Concussus est animo falsa pietate magister, & in crastinum exire deliberat. Tandem vt consueuerat orans ante imaginem Crucifixi, in corde sentiens magnam pugnam dicebat Christo. Nolo te dimittere domine, sed matri, qui me in tanta miseria, & labore nutreuit, intendo de necessitate providere. Cum his verbis intendens in imaginem crucifixi, vidit de eius laterali vulnere sanguinem emanare, & audiuit vocem domini sic dicentis. Ego te nutreui carius, quam mater tua, isto sanguine te redemi, & ideo non debes me dimittere propter matrem tuam. Stupefactus magister, & non immerito Christum matri præponens in ordine compleuit dies suos.

Alter, qui vouerat intrare religionem, & postea à proposito resiliens factus fuerat canonicus secularis, post medium annum infirmatus est grauiter, & inquitatus ad con-

a. Hæc dicta est Euphemia, quæ in Tullia mota. Hæc monialis facta est Onuph.

sessionem dixit fuisse sibi ostensum se esse damnatum & ideo non amplius super hoc eum molestarent quia non poterat confiteri. Apparuit enim mihi dominus (ait) iratus dicens. Vocauit & renouit, & ideo vade ad penas inferni. Quo dicto expirauit.

Alteri cum patre mortuo remansissent multæ diuitiæ, contemptis omnibus ordinem minorum intrauit, Cui apparuit diabolus in specie patris dicens, quod in purgatorio cruciatur, quia non erat, qui lucra illicita & debita sua restitueret, posset autem eum iuuare, & ab illis pœnis liberare, videlicet egrediendo religionem, vt de rebus patris satiffa ceret. Ille autem magistro suo hæc referens, responsum accepit, quod diabolus erat ad decipiendum apprensus, eumque in domino confortauit. Cumque pluries apparuisset nec animum eius vel in modico inclinasset, apparuit demum iuueni eunti ad matutinas sermonem in forma patris dicens Egredere, fac quod dico, & ipsum ingredi incipientem ecclesiam, & Cruce se signantem trahebat diabolus per brachium violenter, & dum adstringeret eum, Domini auxilium inuocans euasit manus eius. In locis autem in quibus tenuerat, se combustum inuenit, Beatus deinde franciscus ei apparuit, & in anima, & corpore eum sanauit.

Hic generalis, fuit missus legatus eum alio patre venerabili ordinis Prædicatorum ad pacificandum reges Franciæ & castellæ inter quos dissensio non modica orta erat. Et dum fuerunt Parisiis, accesserunt ad succidendum lites & dissensiones scandalosas, quæ ali quando inter fratres Prædicatores & minores ex inuidia oriri videbantur. Vnde de vtriusque religionis fratrum discretorum consilio, ordinata sunt certa pacta & statuta, quibus pax de cætero inter Prædicatores & minores seruaretur, & caritas nutreteret. Inter quæ fuerunt, quod à mutuis detractionibus & contentionibus absterent omnino, & vbi que se inuicem honore præuenirent, & mutua se hospitalitate recipere sicut fratres. Et si inter personas, vel conuentus orta fuerint aliqua dubia, vel quæstiones, per prouinciales locorum recedent, & offendentes alter alterum grauiter punirentur. Et hæc conventiones scriptæ destinatae sunt per omnes conuentus vtriusque ordinis.

existens ergo in legatione prædicta, per Nicolaum, factus est presbyter cardinalis, dein de episcopus Prænestinus. In bulla verò super hoc sibi missa dominus papa mandauit, vt à Clericis stipendia reciperet, sicut legatus cardinalis. Sed ipse generalis de se humilia suadens, litteris efficacissimis papæ missis, allegando suam insufficientiam & impotentiam quantum potuit, tanto gradu renunciauit. Nec aliam familiam interim recipere voluit, nec statum mutare in aliquo, donec à papa haberet responsum. Et quia papa scripserat sibi in hunc modum. Fratri Hieronymo sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Potentianæ presbytero cardinali, olim generali ordinis minorum, dubitabatur an posset vti officio generalatus. nemum de vtroque fuit certificatus. Nam per litteras papæ præcepit sibi, vt cardinalatus gradum acciperet &

Dicitur in specie patris religiosi peruertere nititur.

Creatus Cardina. & episcopus.

A.C. & vice generalis, vt prius ordinem gubernaret. Qui cardinalis effectus, humilitatis gloriam, quæ prius in eo relucebat, ita prudenter seruauit, vt miro modo communiter & humiliter ageret, & honorem nihilominus dignitatis maturitate honestissima retineret. Confessus est sæpè multum tamen sobriè, sed certo (vt dicebat), sermone, quòd potius vellet coquinè fratribus facere, quam cardinalis fastigio præminere, seque aliter obstinurum fuisse gradui illi, nisi offensam ordinis timuisset. Rexit ordinem annis. v.

Frater Bonagratia, Generalis 10.

A.C. 1299.

§. VIII.

D E C I M V S magister generalis fuit frater Bonagratia, de prouincia Bononiæ, vir multum religiosus, & iuxta nomen suum morum gratia prædotatus, Assisij in capitulo generali electus. Visitauit autem generalis factus papam Nicolaum, petens inter cætera, si placeret protectorem eis dari, qui dedit eis nepotem suum Dominum Matthæum Rubei in protectorem cum multa deuotione & lacrymis ex affectione nimia ad ordinem ipsum. Et extenta manu cardinali proprium anulum cum osculo manus recipendum porrexit dicens. Committimus tibi ordinem fratrum Minorum vt sis gubernator, protector, & corrector istius fraternitatis. Et adinixit. Tua gubernatione ordo non indiget, quia tot sapientibus, & prudentibus personis abundat, quòd ad se gubernandum bene sufficit sibi. Correctioni quoque te non oportet insistere, quia inter fratres sunt prælati taliter dispositi, quòd in hac parte non videtur posse esse defectus. Habent enim Guardianos, qui si deficerent, possunt recurrere ad custodes, & à custodibus ad ministros, supra quos est generalis, & ab hoc ad capitulum generale, ita quòd non est verisimile apud eos ea, quæ correctione indigent, præteriri. Vnum est, in quo patrocinio tuo opus habent. Sunt enim imbecilles, & pauperes, & multos habent, qui eos indebitè inquietant, quibus per se repugnare non valent, & ideo indigent brachio, & fortitudine protectoris. Hoc est potissimum, in quo eis tua cura debet adhibere. Ex his & similibus sua verba conclusit.

Ab illa die in antea, ad compescendum quorundam mordaces insultus contra regulam, & dubia declaranda, Dominus papa Nicolaus tertius apud Surianum sedens per eandem declarationem regulæ intendit, cunctis aliis negotiis prætermisissis ferè per duos menses, non sine admiratione totius curiæ. Ipse papa cum generali, & discretis fratribus, præsentibus & coagentibus venerabilibus cardinalibus episcopis, Domino Benteuenga Albanensi, & Domino Hieronymo Prænestino ordinis minorum assumptis deliberatissimam edidit illam decretalem quæ incipit, Exiit qui seminat ac per peritissimos viros plures demum Bonifacius 8. exactissima diligentia plurimè die-

Non tunc ipse declarationi regulæ d. Francisci inscribit.

rum disceptationibus climata, per Dominum Benedictum, qui eam dictauerat, fecit solemniter publicari, & in 6. decretaliu titu. de verboru signifi. eam inseruit, & authenticè reddidit. Sub isto generali frater Galerus de Brugis, magister in theologia, tunc minister Turoniæ fuit per Dominum papam compulsum illo totis viribus vsque ad peccatum inobediencie renitente) recipere episcopatum Pictauesem & quamuis Generalis ille supplicauerit, ne ille pater auferretur illi Prouincia præualuit voluntas vicarij Christi. Erat enim vir omni virtute ornatus, in regimine vtilis. Tantæ sanctitatis fuit, quòd aliquando columba candidissima visa est super caput eius. Et contractum magnum debitum pro indumentis pauperum cum mercatore quidam qui angelus Dei creditur fuisse, in forma procuratoris, absolutum debitum illud, & cancellari fecit eo ignorante. Hic tamen eum diu litigasset episcopus existens in archiepiscopatu Burdegalensi pro iure ecclesiæ suæ, & post multos annos Burdegalensis archiepiscopus dictus Bertrandus, papa esset creatus, Clemens quintus nominatus, deposuit ipsum Dominum Galterum ab episcopatu Pictauesi & reduxit ad claustrum. Demum frater Galterus ad extrema deueniens quamdam schedulam fecit in qua continebatur, quòd ipse appellabatur à sententia domini Clementis Papæ super depositione sua ab episcopatu ad iustum iudicium pei, & ipsam schedulam in manu conuulsi dextera sua, & cum ea voluit sepeliri. Quod factum est. Multis claret miraculis, præcipuè à quartana liberans.

Cum autem post duos annos vel circa papa Clemens cum curia sua venisset Pictauios, & ibi moram traheret, audito quòd frater Galterus cum schedula in manu clausa suam appellationem, continente sepultus fuisset, voluit hoc videre vnde mandauit eum exhumari & illam schedulam illi auferri. Mira res manus eius aperiri non potuit, & schedula haberi nisi facta prius promissione, quòd sibi postea restitueretur. Quo facto statim aperiri permisit manum, & schedulam sumi. Quam cum papa legisset, miratus est, & reddi eam illi defuncto iussit.

Assumptus autem ad papatum dominus Simon gallicus Cardinalis, & vocatus Martinus quartus anno domini 1280, præsentè fratre Matthæo de Aquaspona, plenariam indulgentiam in sancta Maria in Portiuncula prope Assisium confirmauit, & ad tollendum dubia ipsam de nouo ibi posuit die alia, assignata scilicet prima die Augusti, à vespere inchoado vsque ad vespere diei sequentis. Sed & generalis, qui tunc erat frater Bonagratia, præcepit per obedientiam & sub pœna excommunicationis in die præfata indulgentiæ in ecclesia dicta sanctæ Mariæ, vt nulla oblatio pecuniaria à fratribus reciperetur, vel pro fratribus necessitatibus expendere recepta, & hoc propter cupiditatis notam, qua posset ab inuidis vel falsè vel minor indulgentia publicari, & deuotio minorari.

Hic generalis aliquando narrauit, quòd tempore, quo Parisiis in choro fratrum fuerunt

triginta cellæ assignatæ, & regente tunc ordinem minorum fratre Bonauentura, quædam mulier magnæ sanctitatis, vidit orans triginta fratres mortuos Parisiis. Hæc autem mulier distabat à Parisiis per septemdecim leucas. Ex illo autem prædicto numero, vidit quinque ad purgatorium deferri viginti quinque euolare ad gloriam, quorum vltimum vidit collocari in ordine Seraphin, & ille talis vltimus fuit ei reuelatus, quòd erat quidam conuersus nomine Venantius, vir miræ caritatis, non enim secundum gradum vel scientiam, sed secundum latitudinem caritatis premium mensuratur.

F. Athlotus de Prato Generalis. 11.

A.C. 1285.

§. IX.

V N D E C I M V S generalis fuit frater Athlotus de prato, qui tunc erat minister Prouinciæ Tusciæ. Solum per annum vnum ordinem regens, appositus est ad patres. Et remansit vicarius generalis ordinis frater Guilielmus de Sulgario, qui opus Bonauenturæ super sententias abbreviauit.

Eo tempore clarus in perfectione sanctitatis habitus fuit frater Rogerius de Prouincia Prouinciæ. Qui etsi in principio sui ingressus maximè fuit oppugnatus, tentatione deuicta peruenit ad magnam mentis quietem, seruiorem eximium, & sublimitatem contemplationis. Confessio sua erat amara, clara, & frequens intantum vt communiter octo vel decem vicibus confiteretur in die, generaliter autem de omnibus quæ perpetrarat, quinque vel sexies in anno. Quantum, ad carnis macerationem erat mirabilis & stupendus. Nam in cibo & lecto erat satis communis secundum exteriorem conuersationem, secundum interiorerem verò purum singularis. In quolibet enim bolo mentem eleuabat ad deum, & sic per talem mentis abstractionem non videbatur sentire saporem, & quando sic distrahi non poterat, cibum sapidum totaliter mittebat.

Tanta custodia sensus exteriores frænabat, vt nec otiosa veller audire. Et semel deprehensus confessorem suum virum perfectum ad otiosa laxatum, præcepit ei cultos existens, quod pro quolibet verbo otioso diceret, Miserere mei Deus cum Salue Regina & Credo in Deum, flexis genibus. Nec rogatus remouere vel minuere voluit talem poenitentiam nisi quod non flexis genibus dicere illa teneretur. Oculos ita prudenter à vanis aspectibus refrænabat, quod vix aliquam mulierem aspicebat in facie, etiam matrem suam vetulam, & deuotissimam. Et cū confessor suus sibi diceret Cur pater cum tanta frueritate timeris aspiceret respondit vir prudens & deuotus.

Quandiu homo facit, quod in se est, peccata & occasiones malorum pro viribus fugiendo, & Deus facit, quod in se est, vt à malis eum præseruare non omittat. Sed si tu peccati periculo te exponis, maximè in tali materia, ad quam homo multum inclinatur ex corruptioe naturæ inueteratæ: iustum est, vt deus te

Dec anno- nus peccatoru qua- te vitade.

A relinquat propriis viribus tuis, quibus non potes per momentum tentationibus resistere sine Deo.

Sic erat abstractus dictus frater Rogerius, quòd ad ciborum dulcorè, vestium colorem, rerum valorem, quasi insensibilis videbatur. Et quamuis corde esset benivolus & benignus, tamen ex zelo animarum & diuini honoris, tantum erat in correctionibus durus & inflexibilis, vt in corrigendo in terrorem verteret innocentes. Ab omni vana gloria fuit mirabiliter elongatus, qui aliquando dicebat, quòd & si esset melior homo mundi, vellet quòd omnes scirent, non ad sui gloriam, sed vt omnes deum in suis donis collaudarent, qui sic vermiculum sua virtute & bonitate ornasset. Quasi quotidie celebrabat, & in missa ex feruore amoris, sic se subitò resoluebat, vt ex tali impetu ad terram casurus videretur. Cum tanto seruire prædicabat, quòd omnes audientes mirabili dulcedine afficiebantur.

Cum autem quidam inflammatus ex verbis eius, interrogaret eum, vnde verba eius haberent tantam efficaciam & ardorem, respondit: Homo, qui in omni actione sua præmittit mentis suæ eleuationem ad Deum, & ad ipsum suum. Quando igitur vis legere in sacris libris debes cor tuum ad Deum eleuare, dicens: Domine vilissimus seruus tuus, omni bono indignus vult ingredi ad videndum thesauros tuos, ad quos placeat tibi, vt ipsum (etsi indignissimum) introducas, & des sibi in verbis istis tantum te diligere, quantum cognoscere, quia nolo te cognoscere nisi vt te diligam, & talis inuenit Deum suum. Et cum semel rogaretur à fratribus, vt loqueretur aliqua de Deo, respondit: Homo perfectus dedignatur loqui de Deo. Et cum fratres mirarentur super hoc verbo cum viri dei libenter lequantur de eo, seipsum declarans inquit. Aded sunt alta & magna, quæ homo perfectus in rapto cognoscit & sentit, quòd nullum idioma ad illa exprimenda sufficit. Et ideo de ineffabilibus male libenter loquitur, ne forte illa loquendo vilificet loquelis consuetis. Fuit iste diuinis oraculis & reuelationibus illustratus, & diuinarum consolatorum cibo refectus, ita quòd passim rapiebatur ad Deum.

F. Matthæus de aquaspona Gener. 12.

A.C. 1287.

§. X.

D V O D E C I M V S generalis fuit frater Matthæus de Aquaspona, magnæ scientiæ, & magister in theologia, de conuentu Turdellino, in capitulo generali electus in Monte pessulano celebrato anno Domini 1287, Hic fecit pulchram postillam super epistolam ad Romanos & tabulam per alphabetum super textum sententiarum. Quo tempore Dominus Hieronymus prius generalis ordinis, & postea cardinalis de quo supra assumptus fuit ad Papatum: & dictus Nicolaus 4. Hic generalis libellum quemdam, contra declarationem regulæ factam per Nicolaum 4. infana Terc. pars hist. Anto. Vv teme

A.C. 1287.

Quomodo ad lectionem librorum sacrarum agendum.

A.C. 1288.

remeritate editum per fratrem Nicolaum ministrum Francie reprehendit. Qui & ipse cum aliis eidem libello fauentibus pœnam in declaratione contentam tulit. Qui frater Mathæus generalis à dicto Nicolao 4. fuit ad cardinalatum promotus primo anno sui pontificatus, tamen de mandato papæ remansit gubernator ordinis, quousque alter generalis fuit creatus.

eo tempore multi sancti viri, qui & miraculis claruerunt in prouincia Marchie in diuersis conuentibus decesserunt, Et tres eiusdem ordinis scilicet frater Monaldus de Ancona, frater franciscus de Petriolo vel de Firmo, & frater Antoninus de Mediolano, in Argemcha ciuitate Saracenorum martyrium susceperunt quia publicè fidem Christi prædicabant, asserentes non nisi in ea posse saluari, & Machometum, vt falsum prophetam detestando, & legem eius iniquam esse dicendo, & damnabilem. Et alij plures in diuersis locis. Frater Iacobus custos, & socius eius frater Hieremias cum alijs septem, frater Philipus, frater Conradus, frater Stephanus Vngvarus, in Damiatra, frater Franciscus martyrio coronati sunt à Saracenis.

F. Raimundus Generalis. 13. A.C. 1288.

§. XI.

DECIMVSTERTIVS Generalis fuit frater Raimundus de prouincia Prouincie, electus in capitulo Reate celebrato præsentate Nicolao 4. anno Domini. 1288. quamuis papa audiens vota eligentium alium velle eligi (vt fertur) vbi electoribus videretur, quod eos non latebat. Vnde quamuis capitulum Assisij esset congregatum, Papa voluit Reate celebrari. Et licet crederetur papa offensus, quod non est electus, quem volebat, tamen electionem factam commendauit, vt factam à spiritu sancto.

Anno sui pontificatus Nicolaus 4. confirmavit regulam fratrum & sororum de penitentia, per beatum Franciscum adhuc viuentem eis datam. Item papa misit litteras dicto generali, vt contra quosdam fratres in prouincia Prouincie schisma videbantur inducere, statim aliorum fratrum damnantes, & se spiritualiores cæteris reputantes procederet, quorum nonnulli reperti sunt infamiam & scandala in prouincijs suscitantes, & doctrinam non consonam veritati tenentes. Qui examinationem diligenter faciendam fratri Bertrando de Cigororio com. isir ad eundem referendū. Facta vero relatione, dictus generalis omnia ad examen & definitionem deduxit capituli generalis de proximo Parisijs celebrando.

Circa id tempus anno scilicet Domini 1291. ciuitas Achaon capta fuit per Saracenos, occisus ibi vel captis plus quam triginta millibus Christianorum vtriusque sexus. Cum autem esset Achaonæ solemnè monasterium sanctæ Claræ fororum, & abbarissa captam ciuitatem audisset, & Saracenos intrasse, zelo castitatis

Achaon ciuitas à Saracenis capta, ea est quæ Achaon. 20. ca. 6. §. 9. nominatur.

virilis effecta omnes sororesce ormatr ad capitulum conuocauit Et prima inflexi teione salubri, ne à Saracenis deluderentur, omnes ad martyrium animauit & ait: Filia mea & sorores, contemnamus vitam istam, & vt immaculato sponso immaculato corde & corpore fortes in fide Domino nostro Iesu Christo nos valeamus offerre, & prætio proprii sanguinis vitam interminabilem comparemus, quod me videritis facere, hoc & vos faciatis. Virilis ergo mulier gladio suo nasum proprium sibi mutilauit, & fluente sanguine totam faciem cruentauit. Animantur sorores ad similia, & facies suas diuersimode vulnerantes, ex crure virgineo aspectum horribilem aspicientibus intulerunt. Quid plura? Intra Saraceni monasterium euaginatis gladijs sanguinem Christianum stientes. Occurrerunt virgines sacræ intrepide, non decorem, sed horrorem canibus illis offerentes. Qui primo videntes obstupuerunt, deinde horrentes omnes gladijs peremerunt. Nempe in eo, quod se vulnerauerunt, nisi excusentur ex speciali instinctu spiritus sancti hoc fecisse, secundum communem legem grauitè peccassent. fratres etiam minores conuentus, qui ibi erant, interfecti sunt à Saracenis.

In capitulo generali Parisijs celebrato, sub isto generali fratre Raimundo, in quo ad preces regis Francie ipse frater Raimundus fuit affectus cathedram magistralem, frater Petrus Oliui, præfens fuit in questione, quæ verfabatur inter ipsum & communitatem ordinis vtrum scilicet fratres ex professione suæ regulæ obligentur ad pauperem vsum rerum. Facta autem quadam distinctione de vso pauperie, idem frater Petrus adiunxit ista verba. Ego frater Petrus dico, & profiteor nos fratres non teneri ad aliquem vsum pauperem, nec ad aliquem modum viuendi, nisi secundum quod dicit declaratio domini Nicolai Papæ 3. & tenet & seruat, & intelligit communitas ordinis professorum. Prædictum contrarium nunquam sensi, nec dixi. Et si aliquid (quod non credo) dixi, vel scripsi istis contrarium, ex nunc reuoco, & detestor, & nolo, quod dicitur alicui meæ confessioni contrariæ. Et promitto bona fide, quod nulli asserenti contrarium huius meæ confessionis fauebo, vel adhærebo. Quauit autem (vt ex dictis apparet) idem frater Petrus ordini satisfecerit, nec repertus fuerit, schismaticus & rebellis, tamen multos sequaces in doctrina habuit, zelum nescio quem sine discretionem habentes sub deuotionis colore non modicum capitosos, à quibus multa scandala sunt secuta.

Tempore huius generalis defuncto Nicolao 4. post vacationem sedis Apostolicæ per duos annos & tres menses creato Cælestino Papa 5. qui post 4. menses renunciauit papatu, electus fuit in summum pontificem Dominus Benedictus Caietanus cardinalis, & dictus Bonifacius 8. Hic papa anno Domini. 1295. huic generali Raimundo contulit episcopatum Paduanum, & ab officio generalatus obfoluit. Sed ipse prouisioni de se factæ non consentiens, asserens se non esse tanta prælatione dignum, papa, vt fertur, respondente, quod multominus erat dignus regere

Raimundus à generalatu deponitur.

Imperator Tartarorum Christianus moritur.

A.C. 1304.

ordinem minorum, remansit ab officio abfolutus.

Frater Ioannes de Murro Generalis 14. A.C. 1296.

§. XII.

DECIMVSVARTIVS minister generalis fuit frater Ioannes de Murro, magister in theologia, de prouincia Marchie, electus in capitulo magna, celebrato præsentate Bonifacio papa 8. Eodem anno annuente & volente Bonifacio papa, idem generalis recepit ad ordinem Ludouicum regis Caroli secundi filium, regis inquam, Sicilie cui iam erat prouisorum de ecclesia Tolosana, sed prouisioni noluerat consentire, quousque prout uerat habitum minorum susceperet, quem cooperatum portauit, & profissionem in manibus generalis emisit, postea coram duobus cardinalibus eiusdem ordinis publice habitum recepit, & postea semper manifestum portauit. de vitæ sanctitate huius Ludouici episcopi Tolosani, & canonizatione & miraculis eius habetur supra. Rexit hic generalis ordinem annis. qui demum factus est cardinalis per præfatum Bonifacium 8. Cuius tempore claruit Ioannes Scotus, qui dicitur doctor subtilis.

Sup. c. 4.

F. Gondifalvus Generalis 15. A. C. 1304.

§. XIII.

DECIMVQVINTVS generalis minister fuit frater Gondifalvus Hispanus, de prouincia sancti Iacobi, electus in capitulo generali Assisij celebrato, anno domini 1304. Benedicto vndecimo pontificatu tenente, qui assumptus fuerat ad papatum ex cardinalatu, cum esset prius ordinis prædicatorum. Ad cuius creationem se inuenerunt tres cardinales ex ordine minorum ultra alios cardinales, qui se dit mensibus 8. & obiit. Et successit post diuinam vacationem Apostolicæ sedis Clemens 5. qui prius dictus est Bertrandus archiepiscopus Burdegalenis tunc existens. Qui cum fuisset electus Perusij, vbi erat curia tamen ipse Clemens vocauit ad se omnes cardinales. Et sic curia translata est ultra montes, vbi diuermāst Aucione. Sub dicto generali celebrato capitulo Tolosæ reperti sunt in illo capitulo octo nonaginta & octo fratres magistrum in theologia.

Sub ipso generali dominus Ioannes imperator Tartarorum qui cum matre sua olim fuerat ad catholicam fidem per fratres minores conuersus, baptizatus & nutritus, ex hac vita migravit, in loco fratrum more imperiali sollemniter tumulatus. Cuius corpus cum per triginta annos sub terra fuisset sepultum, & propter guerras fuisset per fratres translatum ad Saray ciuitatem: ita integrum & incorru-

prum cum vestibus & puluinarum de serico est repertum, sicut si eadem die fuisset mortuus & sepultus, non sine magno stupore fidelium & infidelium admiratione.

Anno Domini 1310. sub dicto generali pontificante Clemente 5. in curia ipsius facta est longa & scandalosa disceptatio de obseruantia regulæ, fratre Vbertino de Casali, & fratre Raimundo Gaudredi quondam generali cum suis multis complicitibus ordinem de multis criminantibus in quibus dicebant regulam non seruari. Frater vero Alexander de Alexandria magister in theologia, qui postea fuit generalis ex alia parte communitatem ordinis defendebat. Paraque fuit à Domino papa dictis Vbertino & Raimundo, & alijs eis adherentibus immunitas, vt non possent grauari per ordinem propter hoc, vel quoscumque alios excessus præteritos: vnde occasionaliter multa scandala sunt secuta. Dictus vero Raimundus ad quoddam castrum suorum parentum pro recreatione accedens, ibi infirmatus intra quinque dies de hac luce migravit occulto Dei iudicio.

Grauis inter Minores tumultus.

Mors Raimundi.

Tunc etiam fuit processum contra dictam doctrinam fratris Petri de quo supra alijs eam condemnantibus, alijs vero è contrario eam defendentibus, atque supposita tamen domini papæ determinatione dicentibus, quod sustineri etiam poterat in iis, in quibus erat per ordinem condemnatus. Et dato quod errasset in octo punctis per ordinem allegatis, ex hoc non erat tota illa doctrina condemnanda, cum magister sententiarum in libro suo in totidem punctis errauerit, & tamen dicta doctrina quantitate in quadruplo maior fuerit, quam dictus liber: & idem frater Petrus frequenter verbo, & scripto doctrinam suam sub miserit etiam supplicando, sanctæ matri ecclesie per ipsam corrigendam, & Domino papæ adherendo toto corde determinationi eiusdem: sed aliqui communitate ordinis defendebant, & contra allegationes, apparebatque in ordine scissura horribilis, & publica peccatis exigentibus totius mundi.

Anno vero domini 1312. conclusum est in causa prædicta, quæ vertebatur inter fratrem Vbertinum cum suis sequacibus, & ordinis communitatem, in consistorio secreto primo, & sequenti die, scilicet in festo sancti Georgij sollemniter & sententia promulgatum, in vltima sessione concilij Viennensis, quod modus viuendi fratrum, qui accusabatur, fuerat & erat licitus, & adiecta noua declaratione super regulam, in qua iudicium super congregationem vini, & bladi, & vestimentorum vilitatem relinquitur fratribus alijs quibuscunque quæ declaratio incipit. Exiui de paradiso. & ponitur de verborum sig. in Cle. fratres verò illi, quibus data erat immunitas illa, pro magna parte iubente Domino papa ad unitatem ordinis redierunt, & obedientiam.

F. Minores redierunt in eandem.

Præfatus tamen Vbertinus redire ad promissam obedientiam noluit, sed ordinem Monachorum intravit. Aliqui etiam de suis complicitibus, de diuersis prouincijs sibi adherentes proprium ouile reliquerunt, & sub pallio zeli religionis multa scandala ordinem Tertia pars hist. Ant. Vv 2 in

Clem. 2. lib. 5.

A.C. 1313

intulerunt, qui per Dominum papam ad reddendum moniti, & sub excommunicationis poena constricti sunt. Et quorum corda Deus tetigerat, redeuntes compuncti sanctae obedientiae columen submisserunt, & dies suos bene in ordine finierunt. Hic idem generalis per ordinem discurrens aedificia sumptuosa dirui faciebat. Vestes excessivas fratribus aufererat, elemosinas perpetuas relinqueret, & annuales redditus quibuscunque obligationibus, dimittente compellebat. Hic (vt refert frater Aluarus in li. de planctu ecclesiae) sanctae memoriae Hispanus genere nobilis, sed moribus nobilior, zelator regulae Evangelicae & dominicae paupertatis, ad eum humilis fuit, vt etiam minister generalis, & valde literatus scutellas aliquando fratrum lauabat in pelui lapidea. Hic totum ordinem expropriauit in vita sua, sententias excommunicationis ferens contra omnes fratres subditos & praelatos, nisi intra certum tempus illis, a quibus habebant redditus vel eorum heredibus resignarent: quod etiam factum fuit, vnde ab aliquibus fratribus persecutionem passus est.

Assumptus est autem ad cardinalatum per Clementem 5. frater Vitalis de furno, tunc minister Aquitaniae ordinis minorum. Quo tempore rex Armeniae Ioannes dimisso regno nepoti suo Leoni ex magna deuotione ordinem minorum intrauit. Sed quia contra regnum infideles Turci insurgebant, & dictus Leo eis resistere non volebat, zelo fidei successus arma cum habitu suo assumpsit, & infideles quam plurimos fugat & prostermit. Deum ab infidelibus occisus fuit.

Eo tempore claruit sanctitate vitae & miraculis, in vita & post mortem frater Ademar in Aquitania dicti ordinis. Praefatus autem generalis frater Gondifalvus post quam annis nouem rexit ordinem, in Domino requiescit.

F. Alexander de Alexandria Generalis 16. A.C. 1313.
§. XIII.

DECIMSEXTVS generalis fuit magister Alexander de Alexandria de Prouincia Genouae electus in capitulo Barchinonae celebrato. Hic cum ordinem gubernasset vno anno cum dimidio, diem clausit extremum qui viuens scripserat super 4. lib. sententiarum sepultus est Romae in ara caeli, & post mortem eius fuit ordo fere per septemdecim menses sine ministro generali. 10 tempore se de vacante post mortem Clementis 5. plusquam duobus annis, cardinalibus hinc inde extra conclauem discurrentibus, & ordine generali earente, aliqui ordini rebelles de Prouincia Narbonensi iterum ab ordinis unitate & obedientia recesserunt. Loca etiam Narbonae & Biterrarum vi armorum, & armatorum hominum, electis inde suis superioribus, & aliis fratribus obedientibus, occupauerunt: & inde sibi superiores, custodes, & Guardianos pro libito praefecerunt, reiectisque habitibus communitatis ordinis, tanquam prophanis &

F. Mirorū schisma in intestinum bello prius.

illicitis habitibus breues, & deformes contra suorum superiorum praeccepta & arbitrium alium pferunt.

Plures etiam alij fratres annis domini 1315. & 16. de eadem & aliis prouinciis ad eos contra suorum superiorum obedientiam accesserunt, & in rebellionem illa persistenterunt. Qui etiam contra suos ministros, & alios veros praelatos suos, & alios fratres obediētes appellando, & incarcerando tyrannice insurgentes de dictis conuentibus eiecerunt. Ex quibus multa scandala sunt secuta. Excommunicationes vero, & alias sententias contra ipsos a iure, vel suis superioribus promulgatas contempnentes, eis in nullo deferabant.

F. Michael de Cesena Generalis 17.
A.C. 1316.
§. XV.

DECIMSEPTIMVS generalis fuit frater Michael de Cesena, magister in theologia, de Prouincia Bononiae electus in capitulo generali Neapolitano anno Domini 1316. Et in eodem capitulo fuit electus ad lecturam sententiarum Parisiis magne sufficientiae Petrus Aureoli, dicto generali volente, quamuis aliqui adulatores, dicentes Generali, quod se in electione ei opposuerat, niterentur pro viribus ipsum impedire, quibus generalis verbum notabile respondit. Absit (inquit) vt pro quavis offensa, a me tantum lumen ordinis exinguatur. Eo anno dominus Iacobus cardinalis assumptus est ad papatum vocatus 22. papa Ioan. 22. Lugduni vbi & canonizauit sanctum Ludouicum episcopum Tolosanum dicti ordinis. Inualecente autem peste disensionis & schismatis dicti ordinis in conuentibus Biterrarum & Narbonae, minister generalis de voluntate domini Papae ad eorum temeritatem compescendam, misit illic ministrum: sed pars illorum fratrum singularium ad sedem apostolicam appellauit, Dominus vero papa commisit negotium fratri Michaeli inquisitori haereticae prauitatis. Qui attendens dictam appellationem multa stiuola continentem, appellationi non detulit. Sed de mandato praedicti generalis pra via deliberatione appellantes puniuit secundum canonicas sanctiones. dominus autem papa Ioannes volens ponere finem liti inter fratres minores, duo puncta principalia totius discepcionis, videlicet de forma, & qualitate habitus necnon de granariis & cellariis, in illa constitutione. Quorumdam exigit, siquid declarauit anno Domini 1328.

Frater Bertrandus de Turre minister Aquitaniae assumptus est ad archiepiscopatum Salsernitanum, & postea ad cardinalatum episcopatus Tusculani. Credo istum esse, qui edidit sermones praedicabiles per totum annum super Euangelia, & epistolas, ac prophetias notabiliter. Petrus aut Aureoli factus est archiepiscopus Aquensis.

Anno dni 1321. feria 5. post dominicam de passione, quatuor de ordine minorum in Tana ciuitate Saracenorum fuerunt martyrio.

A.C. 1316

A.C. 1325

coronati scilicet frater Thomas de Tolentino, frater Iacobus, de Padua Demetrius laicus seu conuersus sciens linguas varias, & Petrus de Senis. Qui cum praedicarent fidem Christi, & Machometum affererent filium perditionis, & legem eius abominabilem, Primo igni traditi sunt: sed cum nil in eos ignis laesionis intulisset, diuersis cruciatibus occisi sunt, & miracula aliqua facta sunt.

Anno vero 1325. celebratum fuit capitulum generale Perusij, in quo capitulo quaestio de pauperate Christi fuit determinata, quae iam in curia Domini Papae Ioannis coeperat ventilari. Super quo Dominus papa fuit non modicum indignatus. Et tunc successa est maior ordinis tribulatio dum prima videretur sopita. Nam dictus generalis ad praesentiam domini papae se conferens, & determinationem factam in suo capitulo generali defendere volens, non se habuit ita reuerenter, vt debuit & prudenter. Quocirca instantibus fallacibus aliquibus suffragatoribus & detractoribus, indignatio domini Papae contra eum, & contra religionem incenditur, & pullulantibus hinc inde scandalis, ordini malum irreparabile suscitatur. Illis igitur temporibus contra ordinem Dominus permittente totius religionis aduersus insurrexit. Nam aliqui fratres pondere propriae temeritatis, & diabolico impulsu ab altitudine religionis perfectissime in baratrum peccatorum cadentes, totum quodam modo istius ordinis aedificium conuulsarunt. Nam eis Christi vicarium indignatione maxima commouentibus, inde flamma tribulationis per ordinem tantam diffunditur, vt clare beati Francisci vaticinium impleri videretur. Misit enim Dominus clientes suos demones, qui tantam brigam inter mundum, & fratres posuerunt, quod ad humilitatem ordinis redire humiliati, inducti sunt inuiti, & sic in agro religionis huius cum optimo tritico inimicus homo zizaniae seminauit. Flatus ventus, mare mouetur, Petri & discipulorum nauicula Christo dormiente agitata, ita vt perire mereretur. Sic fluctuat Francisci scapha, & tribulationum flatibus commouetur: sed ranorum fratrum orationibus quasi discipulorum clamoribus excitatur. Surgit illico Christus, & mari imperat & ventis & cessauit tempestas, & in vtraque facta est tranquillitas concupita.

Brigati. 60. tentio & emulatio.

Mat. 17.

Mat. 8.

Enu. usq. com. tit. 14. cap. haec. cont. habetur.

Parrovi ordinis Minorū.

A.C. 1326

sentione ordinis personam & potentiam suam obtulit, eam exponere parata & pro stabilitate ordinis & regulae parata immolari: multi quoque reges & principes ordinem in tanta tribulatione positum adiuuabant in curia, rex franciae, rex Castellae, rex Aragoniae, rex Cypri rex Maioricarum.

Interea dominus Eleazarus comes Ariani deuotissimus, qui sexdecim annos cum vxore sua, religiosa muliere, delphina nomine in virginitate, abique lecti separatione vixerat, Parisiis in manibus fratris francisci de Maronis ex hac luce migravit, qui positus in extremis dixit. Gratias ago Deo, quia sponfam meam Delphinam mente & carne virginem derelinquo. Cuius mors eadem hora ipsi vxori suae in Prouincia Prouinciae existenti fuit diuinitus reuelata. Hic cum habitu minorum Parisiis in conuentu eorum fuit tumulatus multis miraculis clarus.

Magna pars dictorum regum & principum scripsit pro excusatione, & conseruatione religionis ipsius cordialissime domino Papae. Et magni magistri & famosi tunc erant. Et ob hoc diuino instinctu Dominus Papa malitiam inuidorum suffragantium, & solemnitatem, & innocentiam religionis pendens, flexus ad eam, tum ex compassione tum afflictione, litteras multum consolatorias & fauorabiles misit Parisiis capitulo generali, & ad amorem pristinum est reductus. Et anno Domini 1328. fuit capitulum generale Bononiae celebratum. Et dictus frater Michael de Cesena fuit per Dominum papam a generalatus officio absolutus. Et dictus Dominus frater Bertrandus cardinalis fuit vicarius ordinis institutus, qui insequenti anno capitulo Parisiis pro electione futuri generalis congregari. Eodem anno frater Helia de nabinali ministro Aquitaniae deposito (qui electus erat ad legendum sententias Parisiis) ab officio his absolutus in conuentu Montilalbani recedit. In prouinciali capitulo de mandato dicti Bertrandi cardinalis vicarij ordinis, certis ex causis constitutiones, quas fecerat dictus frater Michael in Prouincia Aquitaniae fuerunt totaliter abolita: dictus vero frater Michael duodecim annis officium generalis tenuit, & non obstat dicta eius depositione quantum potuit nomen generalis vsurpauit.

Vbi notandum, quod tempore huius generalis fratris Michaelis insurrexit opinio fratricellorum, qui nolunt subiaci praelatis ecclesiae, & fecerunt schisma, asserentes papam Ioannem 22. haereticum, quia determinauit de concilio praelatorum ecclesiae, quod Christus habuit cum discipulis aliqua mobilia in communi scilicet quae dabantur elemosinaliter, quorum Iudas portabat oculos, quia hoc Euangelium expresse dicit Ioan. 4. c. scilicet, quod discipuli in ciuitatem ierunt ad emendum cibos. Et Aug. 12. quae 1. habebat Dominus. et si quis contrarium sentiret pertinaciter, vt haereticus haberetur, et quia illi fratricelli contrarium pertinaciter tenuerunt: vt haereticus sunt condemnati & diuersis temporibus in tali errore deprehensi: & persistentes sunt igni traditi. et per longum tempus Tertia pars hist. Ant. Vv 3. mar

Michael de Cesena a generalatu depositus.

A.C. 1344

Marchia fuit receptaculum eorum. Demum tempore Eugenij quarti, & postea Nicolai quinti, ab eis purgata est, aliis igni deputatis, aliis in Graciam fugientibus. Sed de hoc errore & reprobatione eius plene habetur in 4. par. in tit. de dono concilij. Iste igitur Michael depositus à generalatu, hunc errorem secutus est, & multa scandala secuta sunt. Nam imperator, qui erat Bauarus, fecit fieri alium papam, vel potius antipapam, & apostaticum, Petrum de Corbaria. Demum imperator priuatus fuit imperio, & apostaticus depositus, & incarceratus.

Gerardus Odonis generalis 18. A.C. 1230.

§. XVI.

DECIMVS OCTAVVS generalis fuit frater Gerardus Odonis, magister in theologia, de prouincia Aquitanie, electus Parisiis in capitulo generali. In quo capitulo depositio dicitur fratris Michaelis ab officio supposita tanquam certa, nihilominus ad tollendas eius cauillationes sophisticas, ex superabundanti de voluntate dicti Domini Bertrandi cardinalis, fuit per omnes ministros & custodes, qui aderant idem frater Michael ab officio absolutus.

Illis diebus apud Panormum Siciliae sanctitate, & miraculis claruit frater Gerardus de ciuitate Valentie Longobardie, quae in Pedemontium sita est, oriundus. Qui decem annis matri suae defunctae iam patre seruiuit de phrisi & podagra infirmus. Qua orbarus, omnibus temporalibus expropriatus, per aliquod tempus in habitu peregrini cum magna vitae austeritate vixit. Demum quadragesimo aetatis suae anno habitum minorum accepit. Qui postea annis triginta quinque in habitu laici seu conuersi, in omni sanctitate profecit, & multis miraculis etiam in vita refulsit, & spiritu prophetiae non caruit. Ab obsessis pluribus daemonia fugauit. Variis languoribus detentis sanitatem restituit, ac post mortem prodigijs mirandis refulsit.

Per diuersa etiam mundi climata complures fratres perfectione pleni, varijs prodigijs ecclesiani & ordinem suum decorarunt. Et alij qui apud Saracenos martyrio coronati sunt. Rex Robertus rex Siciliae moriens cum habitu ordinis minorum voluit sepeliri in ecclesia monasterij corporis Christi; quod est duplex, quia est ibi monasterium fratrum, & monasterium monialium, quae separata sunt ab inuicem, sed ecclesia vnita quod in parte eius superiore officiant sorores, partem inferiorem fratres tenent; quae laicis pater in medio clausa, vbi est sepultura marmorea.

F. Fortanerus generalis. 1. A.C. 1344.

§. XVII.

DECIMVS NONVS generalis fuit frater Fortanerus de Prouincia Aquitanie, electus in capitulo Massiliensi celebrato an-

Robertus rex Siciliae in habitu minorum sepelitur.

no Domini 1344. in quo capitulo fuit ordinatum quod de caetero seruarentur constitutiones Domini fratris Bonaueratae cum aliquibus addendis, tanquam ordinis fundamenta, alijs statutorum compilationibus reuocatis. Eodem anno idem generalis recepit ad ordinem sanctae Clarae illustrissimam Dominam Sanctam de maioricis, Siciliae & Hierusalem reginam, ac inclyti praefati Domini regis Roberti relictam, quae ob feruorem pauperatis omnia mundana contemnens in monasterio sanctae Crucis de Neapoli sub prima, & aetiori regula sancti Damiani sororum, elegit Domino, sibi nihil temporale relinquens, perpetuo famulari. Quod monasterium viuit de elemosynis praecise per fratres mendicatis. Et tantum dedit inauditae humilitatis exemplum, quod proprium nomen & titulum regni volens dimittere, eidem generali humiliter supplicauit, vt praeccepto suo firmaret, quod de caetero nullus frater vel soror vocaret eam Dominam Sanctam, vel reginam, sed sororem Claram, & ancillam sororum sanctae Clarae, quod & factum fuit. Haec Domina regina multa monasteria sororum sanctae Clarae, & alia ordini minorum subiecta ob deuotionem ordinis construxerat, viuente adhuc coniuge eius Domino rege Roberto, & intra ciuitatem Neapolitanam quatuor monasteria ordini subiecta construi fecit, videlicet monasterium praefatum corporis Christi: vbi rex Robertus est sepultus sepulchro marmoreo sculpto figuris pulcherrimis: quod monasterium miris aedificijs, & retribus & ornamentis & reliquijs est dotatum, in quo ferè ducentae sorores & quinquaginta fratres morabantur conuentualiter. monasterium sanctae Mariae Magdalenae & monasterium sanctae Mariae Aegyptiacae & monasterium sanctae Crucis, in quo in paupertate & humilitate maxima vixit, & vitam cursum feliciter consummauit.

Circa illud tempus quidam dicti ordinis dictus frater Leuinus de Prouincia franciae in Cyro Babyloniae pro confessione fidei glorioso fuit martyrio coronatus. Flagrans enim desiderio martyrij, accessit ad terram Saracenorum, & ibi prius quamdam quaestionem multu subtiliter disputauit, & clare determinauit, determinata in scriptis sanctae Romanae ecclesiae, si quid nobene dictu esset, correctioni deest liquit. Et quaestio erat talis. An licitu sit Christiano secundum Deu intrare muscheras. i. templa Saracenorum ad praedicandum fidem Catholicam, & legem Machometi impugnandam. et videbatur aliquibus quod non cum statim secundum statuta Saracenorum, occiderentur, & sic tales quodammodo sine fructu interimerent seiplos. Ipse frater Leuinus adducendo martyrum exempla, & sanctorum documenta, partem affirmatiuam elegit, & respondendo ad rationem dixit, quod multi fratres zelo fidei muscheras Saracenorum intrarunt, fidem Catholicam praedicauerunt, & tamen non sunt occisi, quos & nominabat. Idem dicebat, quod non sequitur, tu dicis, vel facis, quo ab alijs occideris, igitur te ipsum occidis. Na & sancti fidei Catholicae cohaerebantur: cu tamen ex tali confessione se a tyrannis occidendos non dubitaret, quos sancta ecclesia, vt scilicet verelic

An liceat Christiano Saracenos intrare ad praedicandum.

lic

A.C. 1344

lit & eorum fernida confessionem proponit alijs in exemplum. Quod autem senecrat vir Dei, exemplo demonsttrauit. Nam vna diebus feria sexta circa meridiem quando Soldanus & alij Saraceni muscheram intrauerant, & igne feruoris accensus muscheram intravit, & alta voce praedicauit dicens, quod eorum orationes nil valebant, & quod omnes erant damnati, nisi reciperent fidem Christi, & baptismum, legem Machometi detestans. Qui propter hoc capitur, & cum ad negandum fidem, & retractandum quod dixerat promissionibus temporalium alliceretur, ipse vero constans permansit, confirmans quod dixerat, vt verissimum, demum occiditur. Rexit hic generalis Fortanerus ordinem 5. annis. Et postea per Clementem 6. papam factus est archiepiscopus Rauenas. Remansit nihilominus vicarius ordinis vsque ad capitulum sequens, factus idem postea patriarcha crandenlis.

F. Guilielmus Fermetij Genera lis. 20. A.C. 1344.

§. XVIII.

VIGESIMVS generalis fuit frater Guilielmus fermetij, de prouincia Aquitanie, magister in Theologia in capitulo generali Veronensi creatus, pntis & praesidete capitulo praedicto fratre Fortanerio praedecessore suo. Fuit autem eo tempore tanta epidimia seu pestis per vniuersum mundum, vt vix tertia pars fratru remaneret. Nulla similis memoratur, quae dicitur pestis quadragesima octaua. Postmodum anno domini 1350. Clemens 6. dedit indulgentiam plenariam visitantibus ecclesias Romae patriarchales. Et ipse Clemens 6. fuit primus qui statuit iubileum, de quinquagenario in quinquagenarium fieri, quod postea sic seruatum est. Quo etiam tempore fuit canonizatus sanctus Iuo.

F. Gentilis ordinis minoru perturbator.

Anno domini. 1352. quidam frater gentilis nomine, de Spoleto prouincia sancti francisci & quidam alij secum quadam fatua deuotione seducti, in tantam audaciam proruperunt, vt se toti communitati ordinis opposerent, ordine magno schismate diuidere molirentur. Supplicauerunt namque domino papae Clementi, in stantibus pro eis aliquibus viris notabilibus, eorum fatua deuotione deceptis, vt eis aliqua loca ordinis concederentur, in quibus possent regulam ad literam obseruare. Asserebant namque, quod communitas ordinis obseruabat ea vt glossatam & modificata per declaratione summorum pontificum, ipsi seruare volebant ad literam sine glossis, vt fuerat a beato Francisco tradita in sua primitiua puritate. Tandem impetrauerunt, quod possent habere quatuor loca in prouincia beati francisci, & pro quolibet loco possent habere duodecim fratres, vel de fratribus ordinis, vel de secularibus quibuscunque, nullusque in hoc impedire valeret. statimque fecerunt habitus paruos a communitate ordinis in mensura & figura difformes, demum acceperunt apostatas, & minus idoneos. acceperunt etiam ad eos aliqui obedientiam & disciplinam ordinis fugientes, quereutes

A.C. 1354

libertatem, cum in multis non tenerentur ex dicto priuilegio praelatis ordinis obedire, quod sane materiam ministrabat tanti schismatis & scandali contra fraternam caritatem.

Anno domini. 1354. fuit capitulum generale Assisij celebratum, quo fratres tantam scissuram ordinis ex dicto priuilegio dato fratri Gentili formidantes, voluerunt, quod in publico consistorio coram papa exponerentur pericula, & dispendia ex illo priuilegio ordini euentura, & communitas ordinis totis viribus in curia papae contra ipsos litigaret. Sed generalis prudens, attendens, quod talis disceptatio de obseruatione regulae possent esse periculosa, & scandalosa ordini (vt alias fuerat) elegit viam tutiorem dilationis. Et cum certis informati onibus, per dictum generalem repertum fuit, quod aliquos haereticos, & suspectos receptauerunt, quamuis se excusarent longè esse ab erroribus eorum. Demum anno sequenti dicto generali laborante, & domino Egidio de Hispania presbytero cardinale, qui tunc erat legatus in Italia fauorem praestante, incarceratus fuit dictus frater gentilis cum duobus socijs alijs de mandato dicti cardinalis. Et dictum priuilegium per dominum Innocentiu fuit totaliter reuocatum. Inuenti sunt tunc temporis multi Fratricelli haeretici ecclesiam & communitatem ordinis condemnantes, contra quos tam legatus, quam generalis inquisitores multiplicantes alios fugarunt, alios punierunt secundum canones. Tandem hic generalis fuit per dominum Innocentiu factus praesbyter cardinalis, postquam rexit ordinem annis nouem.

Ordinis perturbatores incarcerati.

F. Ioannes de Bucu generalis. 21. A.C. 1357.

§. XVIII.

VIGESIMVS PRIMVS generalis fuit frater Ioannes de Bucu de prouincia Aquitanie, electus in capitulo Barchinonensi anno domini 1357.

Quo tempore quidam archiepiscopus Armachanos primas Hybernicae Auenione in publico consistorio multa proposuit contra religiosos mendicantes, & eorum status, ac priuilegiu eorum abusus. Inter quae plurima fuerunt, quae medicitas voluntaria propter Christu assupra, erat culpabilis, illicita, & danosa. Item quod Christu non medicauit nec mendicare consuluit, sed hoc prohibuit. Item quod medicare est contra ius diuinum, contra ius naturae, & contra ius positiuu. Item quod cadens in peccatum mortale, non poterat in illo statu dominium alicuius rei in isto titulo possidere. Item quod audire confessiones erat contra statum mendicantium, nec priuilegijs ad hoc datis poterat vti sine animae suae detrimento. Item quod confessi mendicantibus vigore priuilegij Apostolici, tenentur nihilominus de necessitate semel in anno curato confiteri, etsi non ad obtinendum absolucionem, saltem ad obseruandum praecceptu illud ecclesiae. c. Omnis vtriusque. Ista & multa alia per Angliam praedicauit. Cui papa Innocentius dedit quatuor cardinales auditores. Tunc

Errores archiepi. scopi Armachani.

A. C. 1358. Petrus de Aragonia Infans or dinis M no riu ingredi mur.

religiosi contra ipsum proponunt multa erro- nea, in fide suspecta, quibus adhaerens tanquam haereticus, & excommunicatus debebat iudicari. Praefatus autem generalis cum rexisset ordi- nem anno vno, diem clausit extremum. Reman- sit vicarius ordinis praefatus frater Guilielmus existens cardinalis, qui prius fuerat generalis. Quo tempore dominus Petrus de Arago- nia Infans, filius quondam domini regis Ara- gonum, ex Dei reuelatione & sancti Ludouici, contemptis omnibus ordinem Minorum intravit.

F. Marcus de Viterbio Generalis. 22. A. C. 1458.

§. XX.

VIGESIMVS SECVNDVS fuit frater Marcus de Viterbio, magister in Theologia, de prouincia Romana, electus in ca- pitulo Genouensi, anno domini 1358. Et anno sequenti mortuus est praedictus archiepiscopus Armachanus, maximus medicantium inimi- cus iuxta promissionem factam beato Fran- cisco, & sic quoddam latrabat contra mendicantes fuit sine definitione derelictum, tanquam quid insanum & erroneum. Frater Fortaneri, qui fuerat ex generali factus patriarcha gradensis, per Innocentium creatus fuit presbyter cardi- nalis, qui tamen antequam ad papam venisset, & capellum recepisset diem clausit extremum.

Anno domini 1363, pro confessione Catho- licae fidei per Saracenos fuit martyrio coronatus dominus frater Iacobus de Florentia epi- scopus Zoinonensis & alij duo eiusdem ordi- nis Minorum fuerunt per Nestorianos haereti- cos capti, & fame cruciati palmam martyrij adepti sunt. Circa illud tempus Urbanus papa 5, qui successerat Innocentio 6, misit praefatum fratrem Marcum generalem ordinis Minorum ad pacificandum ducem Sabaudie & Marchio- nem Montisferrati, quos cum ad bonam con- cordiam reduxisset, missus est ad confederan- dum Florentinos & Pisanos, inter quos guer- ra feruescere subsicura fuerant multa damna. Quos cum multis laboribus & periculis con- tra spem multorum ad perfectam pacem redu- xit. Tertio missus fuit ad colligendas ciuitates Italiae contra magnam societatem armigero- rum praedantium, qui Italiam & maxime ter- ras ecclesiae deuastabant. Anno vero sequenti frater Guil. de Castromaris terrae laboris, dum fidem Christi praedicaret, & detestaretur legem Machometi, secus per medium corporis mar- tyrium consummavit.

Anno domini 1365, celebratum fuit capitu- lum generale Florentiae. Anno vero sequenti fuit facta magna haereticorum conuersio per fratres Minores baptizatorum in Bulga- ria contigua regno Vngariae, & Vicariae Bolnen- sis acquisita vi armorum per Christianissimum eiusdem regni regem, ut patuit per literas ge- neralis transmissas diuersis. Cui inter caetera refert, quod ad petitionem Christianissimi regis Vngariae, vicarius ipseus generalis miserat octo ex fratribus suis ad quamdam patriam re- gno ac vicariae contiguam: qui intra quinqua-

Bulgari ad fidem conuerfi.

aginta dies ultra ducenta millia hominum ba- ptizarunt, qui in scriptis sunt redacti: nec tamen adhuc tertiam partem illorum conuertierant, sed sperabant in brevi conuertendos, unde co- clusiuè petebat mitti fratres, voluntarios tamen ad conuersionem illius gentis. Ipse autem gene- ralis factus est per praefatum Urbanum pres- byter cardinalis.

F. Thomas de Bononia Generalis 23. A. C. 1367.

§. XXI.

VIGESIMVSTERTIVS generalis fuit frater Thomas de Bononia, magister creatus in capitulo generali congregato Assisij. Obiit tunc temporis bonae memoriae domi- nus Egidius Hispanus cardinalis episcopus Sabinensis & legatus magno tempore in Ita- lia, seuerus & terrefaciens omnes tyrannos sepultus in conuentu Assisij ob deuotionem beati Francisci singularem. Huius generalis tempore duodecim fratres, qui habitabant in monte Sion, fuerunt capti per Saracenos cum multis aliis Christianis, & martyrio coronati.

Leonardus de Gifono Generalis. 24. A. C. 1374.

§. XXII.

VIGESIMVS QVARTVS ge- neralis fuit frater Leonardus de Gifono, magister de prouincia terrae laboris, electus in capitulo Tolosano, anno domini 1373. Ad quod capitulum dominus papa Gregorius 11, qui successerat Urbano 5, praecipuus pater & amicus ordinis, misit bullas multam fauorabi- les & viles toti ordini. Quarum vna fuit, quae protector ordinis non se intromitteret de gu- bernatione ordinis vel correctione, nisi in tri- bus casibus in regula expressis, videlicet si com- munitas ordinis ab obedientia domini papae vel Romanae ecclesiae deuiaret. Secundus si in fide vacillaret, vel regulam non seruaret. Ter- tius, ne aliquis frater a protectore ordinis ali- quam promotionem peteret, vel datam acce- prearet sub poena excommunicationis, quam incurreret ipso facto. Item misit aliam bullam continentem, quod generalis ordinis non fa- ceret aliquem vicarium suum nisi subditum, cum ex opposito multa inconuenientia sequeretur.

Schisma Ecclesiae sequitur etiam schisma in religionibus.

§. XXIII.

POST hunc secutum est schisma duobus gerentibus se pro papa. Quorum vnus re- sidebat Romae scilicet Urbanus 6. alius Aue- nione, scilicet Clemens & diuisis etiam regio- nibus. scilicet regiones Gallici cum Hispanis, & Anglicis, adhaerentes Clementi, habuerunt v- num generalem, & Italicum cum Alemannis & Vugaris adorantes Urbanum, instituerunt alium generalem. Sed ablato schismate & vnita ecclesia sub

A. C. 1367.

A. C. 1362.

Guilielmus de Casali Geor. 6.

Antonius de Ralfo- nib Gene- ralis. 27.

Angelus de. ciuito Geor. 28.

Quando protector ordinis pro- testatur natione- ius & car- rectio- inhiat.

S. Nicolaus praeb. a Deo a pa- renob. im- petrat.

lib. 5.

sub Martino 5, creatus fuit generalis Minister A ordinis Minorum frater Antonius Mailla sacrae Theologiae professor, & praedicator eximius. Qui post aliquot annos, quia ordo nimis re- laxabatur sub eo, in capitulo generali Assisij congregato prope Apostolicam sedem commissario vno cardinali, honesto modo fuit priuatus scilicet traslatus ex generalatu ad episcopatum Messanum.

Et creatus fuit magister Guilielmus de Ca- salij, vir valde solers & industrius ad regendum & magnae auctoritatis.

Eo ad patres magistrante, in capitulo gene- rali creatus est generalis magister Antonius de Rusconibus Longobardus. Facta tamen magna dissensione in capitulo de electione ip- sius inter fratres, multi declinabant ad eligendu- quemdam fratrem Albertum de Lusignano qui de obseruantia dicebatur. Sed reducta ca- sa ad curiam per Eugenium sedata sunt omnia, dato vno vicario generali fratribus de obser- uantia cum auctoritate generalis.

Post annos paucos eo decessit, ante creatus est generalis magister Angelus de Prusio, vir ma- gnae scientiae: qui vix triennio superuixit. Et post eum factus est generalis minister magister, is qui anno domini 1467, migravit ad domum.

Vita S. Nicolai Tollentini bona fide a quodam Augustiniano conscripta, ta- meti MS. codex eius nomen non ha- beat Surius hanc edidit. Tom. 5. de hoc etiam Eug. 4. in bulla canonizatio- nis haec autem habentur. cap. 1.

CAP. X.

LORIOSVS Deus in sanctis suis, qui cum eos ad gloriam eligit sem- pernam non modo sine, aut me- lum, sed etiam eorum vitam extor- dit aeterna dignitate, & magnificare. Siqui- dem beatum Nicolaum presbyterum veneran- dum de ordine Eremitarum sancti Augustini ex castro sancti Angeli districtus ciuitatis Fir- manae, prouinciae marchiae Anconitanae ducen- tem originem, volens ad coronam honoris & gloriae patris caelestis assumere, visitatione An- gelica eius ortu extollere dignissimum, & ma- gnificare dignatus est. Sanè cum mater eius Amata nomine cum suo viro Campagnono nuncupato iam processissent in diebus suis pluri- mis annis steriles permanentes, multam auidi- & anxij proli habedae, hoc a domino affiduis precibus cum beneplacito suo postulabant. Preces autem suas non effeaces per se existi- mantes ad obtinendum tantum beneficij mu- nus, ad aliquem sanctorum conuersi, beati Ni- colai, ad quem singularem deuotionem habe- bant, meritum & intercessionem inuocarunt: vo- tum vouentes ei visitandi limina eius usque ad Barum vbi dicitur eius corpus quiescere. si eis filius concederetur. Non desipit domi- nus orationes eorum, sed apparens eis Ange-

lus domini in somnis, eos admonuit, ut ad ec- clesiam sancti Nicolai in Baro iter assumere- rent, ibique existentibus diceretur eis, qualis erit proles ex eis iusticia.

Quod euigilantes non surda aure percepe- runt, sed commendatis rebus suis consanguineis, & amicis peregre profecti sunt. Qui inco- lumes Barum applicantes ecclesiam beati Nicolai ingressi, oblationibus factis orantes obdormire ceperunt. Et ecce B. Nicolaus eis ap- paret, in habitu pontificali dicens: Interuentu meo ut praedictum est vobis filius nascetur ma- sculus, cui nomen meum imponetis. Hic erit domini Iesu Christi seruus acceptissimus, re- ligiosam atque vitam ducens, sacerdotio quoque fungens acceptabile sacrificium Deo offerens, a Deo signis & prodigis fulgens.

Surgunt praefati coniuges a somno, & indu- bij facta ad eos pro- fissionis gratias agunt do- mino Deo, & beatissimo Nicolao, indeque ad propria sunt reuersi. Concepit igitur Amara ex viro filium, cui nascenti Nicolai nomen im- ponunt, qui infantiam transcendens literis tra- ditur imbuedus. Adolecens effectus mulie- rum, & iuuenum non solum lasciuas, sed & co- soria euitabat, considerans quia adole- scentia & voluptas vana sunt, & mulieres apo- statae faciunt homines. Deo ecclesiae frequenter tenebat limina, verbum Dei attentè audiens, & ad se mente pertractans in Deum sic deuo- tum attollebat spiritum, ut Christum corpora- lib. oc his conspexisse credatur. Vnde & ser- uitori suo in infirmitatibus, cum sermo agere- tur de innocentia paruulorum, quam sit Deo grata, familiariter & secreto ait: Ego ipse pec- caor, quem vides, dum illa innocenti aetate gaudebam, in ecclesia consistens dum sacerdos celebraret, & hostiam consecra- am eleuaret a populo adorandam, his oculis aspexi paten- ter uerum aspectu pulcherrimum, vestitu splen- didum, facie rutilantem, risu applaudentem, linguam dicentem: Innocentes & recti adhae- runt mihi. In iuuenili igitur aetate sanctè con- uersans cuiusdam ecclesiae, scilicet saluatoris canoni- cus efficitur regularis.

Accidit autem ut quidam frater ordinis ere- mitarum sancti Augustini deest naretur a pra- latis suis ad conuentum dicti ordinis in castro sancti Angeli vbi tunc motam trahebat iuue- nis sanctus situm, ad seminandum verbum Dei qui deuotus, & doctus gratiosè audieba- tur a cunctis. Cum autem vna dierum praedican- do in platea coram turba copiosa plebis deuo- tè audiretur inter caetera quoque indoxit au- thoritatem beati Ioannis in canonic. j. nolite diligere mundum, nec ea quae in mundo sunt nec ea quae in mundo sunt, quia mundus transibit & concupiscentia eius. His verbis inflamma- tus nicolaus aetate iuuenis mente canus, ad perfectum mundi contemptum, perfecta pra- dicatione illum rogauit obnixè [ut veller ip- sum in suam sodalitatem & ordinem recipere mundum iam deserere cupientem. Illo autem recusante eius precibus sine parentum consen- su annuere, parentes interogantur: At filij vo- luntate perfecta, et proposito suo non ut carnales, qui in filiis non nisi carnalia quaerunt, sed vere spi- rituales cum gaudio, cõfesserunt. Sic igitur habitu suscepit

A. C. 1309.

Cap. 2.

Nascitur S. Nicolaus.

Ecclesi. 11. Ecclesi. 19.

Psal. 24.

Vit religio- ne Eremitarum S. Au- sti ingre- sus. cap. 3.

I. Ioan. 9.

A. C. 1309.

suscipit ordinis Eremitarum. Et de virtute in virtutem proficiens apicem perfectionis apprehendit, factus & fratribus vitæ speculum, sanctitatis exemplum, ad sacerdotium promotus, & prædicationi expositus, magis orationi, meditationi, contemplationi vacabat, quam aliis exercitiis.

De liberatione perfecta per orationes eius quorundam à purgatorio, & germani eius ab inferno.

§. I.

Hanc eremum valli maugentis & ciuitatis Sauri vocat.

Cum adhuc iuuenis existens, assignatus fuisset conuentualis à suo provinciali in conuentu ciuitatis nemei, quæ dicitur Vallimanes, prope ciuitatem Pissauriensem, illuc profectus, orationi multum insistebat. Et pro hebdomadario cum ad missam conuentualem deputatus fuisset celebrandam nocte quadam post maturinas paulum odor miuit, & ecce anima quædam voce magna, & ciulatu non modico vocat eum dicens: Frater Nicolae, vir Dei respice in me. Qui ipse respiciens, & quis esset non recognoscens, interrogauit quis esset. Quæ respondit: Ego sum anima fratris Peregrini de Auximo, quem viuentem miseram nouisti, qui crucior in hac flamma, cuius conuentionem Deus non despiciens, non ad poenam æternam, sed purgatorium misericordia sua me deputauit. Te igitur humiliter precor, vt missam digneris pro mortuis celebrare, vt eripiar ab his flammis. Cui respondit vir Dei Nicolaus: Inuere te dominus, mi frater, saluator meus, cuius sanguine es redemptus. Ego enim, quia ad missam conuentualem solentur celebrandam sum deputatus, præferrim die dominica (talis enim dies erat, cuius officium mutare non decet) pro mortuis missam celebrare non valeo. Et ille: Veni venerande pater (inquit) ueni, & iugare, utrum te decet petitionem tam miseræ multitudinis, quæ me misit ad te, tam immisericorditer propulsare. Ipsum igitur ad alteram partem eremi ducens illam partem planitiem iuxta Pissaurum ei ostendit, ubi erat promiscui sexus multarum ætatum, statuum, & ordinum diuersorum innumerabilis multitudo. Miserere pater (inquit) miserere turbæ tam miseræ sibi tuum auxilium expectantis. Nā si pro nobis dignatus fueris Missas celebrare, magna pars ab his atrocissimis cruciatibus eruetur. Euigilans igitur vir sanctus, magnæ eorum pietate commotus, cum maxima lachrymarum effusione cepit pro eis saluatorem omnium orare. Manè uero ante priorem prostratus, ad euitandam iactantiam, non uisionem exprimens, sed aliam causam opportunitatis, impetrare supplicat impetrauit, ut illa hebdomada pro defunctis permitteret eum celebrare. Quod cum obtinisset, & tertia illa hebdomada pro mortuis celebrasset, præcordialibus lachrymis die ac nocte pro illis orans, ea transacta, ecce dictus frater Peregrinus apparuit de impetrata misericordia gratias agens, asserens ei magnam partem illorum, quos uiderat in supplicio, & se à pœnis illis liberatos ad gloriam euo-

Psal. 7.

lasse, dicens. Liberasti nos de assurgentibus nos & odientes nos confudisti.

Nec illud prætermittendum est, quod omne prodigium superat, animam scilicet ab inferno liberare. Nam ipse Nicolaus in conuentu Rachanarensi residens, de domo fratris sui nunciium recepit doloris & luctus, qui genibus prouoluens clamabat cum lachrymis dicens: Vbi sunt virtutes tuæ? ubi preces tuæ Nicolaus? Ecce de manibus tuis requiritur & anima, & corpus fratris tui. Ab iniquis enim in castro tali occisus est subito. Audiens hæc vir Dei, lachrymas continere non ualuit. Hæc (inquit) miser, quia damnatus est. Remisso igitur nuncio, abstinentiæ grauiori se dedit, & orans cum lachrymis die ac nocte per quindecim dies, ut saluator noster dominus Iesus dignaretur ei ostendere an salua vel damnata foret anima fratris. Cum autem in ecclesia maneret lampadè præparans ad lumen exhibendum ob reuerentiam sacramenti Eucharistiæ, audita est uox clamantis & dicentis. Frater mi, gratias ago Deo saluatori meo, qui tuas preces lachrymosas oculo suæ pietatis attendens, cum damnatus essem, liberauit me. Timens autem vir sanctus uersutias diaboli, qui se aliquando trasformat in Angelum lucis, sine timore aliquo statim ait: Quid me tēras malignè? frater meus mortuus est, & Dei est saluare, & damnare. Et ille: Nil in me dubites frater mi, uerè enim Genitilis sum frater tuus, tuis precibus à domino Iesu Christo liberatus de inferno, confortare, & robustus esto in operibus poenitentiae, quæ cepisti. Grata enim sūt Deo opera tua, & quicquid à domino petieris, impetrabis.

Inuidus autem hostis antiquus per quemdam confobrinum suum à sancto proposito eum resiliere procurauit. Hic enim confobrinus eius, cum prior esset ecclesiæ, quæ dicitur Maria Iacobi, prope ciuitatem Firmanam, aspiciens austeritatem, egestatem, & miseriam eius compatiens corpori magis, quam animæ. Vt quid tantam (inquit) pateris paupertatis miseriam? Condicio ordinis egestas est, nec poenitentis religionis præcepta auctera adimplere. Tuæ igitur consule iuuentuti, & huius mei monasterij bonis mecum gaude. At vir sanctus iaculum tentationis cognoscens, in ecclesia dicti monasterij oratione deuotissimam pro seculo defensionis accepit. Orationi ergo assistens audiuit voces plurimorum, & quorum nisi Angelorum conclamantium. Inter Tollentini eritis tuus. In uocatione autem, qua uocatus es in ea permanceas, nā que in ea erit salus tua. Cōtemptis igitur Nicolaus blanditiis Prioris illius sui consanguinei, quibus conabatur eum in suis deliciis retinere, reuersus firmum inuenit sui superioris obedientiam de conuentualitate sui ordinis ei assignatam, scilicet Tollentini conuentus, qui ut uerus obediens cōcitus illac perrexit.

De abstinentia eius.

§. II.

TRIGINTA annis Tollentino in conuentu permansit, nunquam carnes, oua, pisces, aut alia

A. C. 1309.

alia pinguis, & lacticia, aut poma, sanitatis aut infirmitatis tempore repertus est comedisse. Cum semel infirmatus esset, & fratres de sui debilitate dubitarent, de consilio medicorum (quos tamen vitare uolebat, spem suam ponens in Iesum cœlestem medicum, (qui nouit omnes sanare languores)) Prior sibi mandat comedere carnes ne ex debilitate deficiat. Qui eum rogauit, ut in hoc non foret sibi molestus scilicet in carnium esu, dicens: Melius est huic carni ponere frænum, quam relaxare habenas, ut ad peccatorum foueam obruas animæ condemnandam. Sed cum prior cerneret periculum uitæ imminere ex debilitate, mandauit ei omnino, ut carnes comedit, qui præponens abstinentiæ obedientiam, & meritum, quia cunctas uirtutes mœti inserit, insertaque custodit paruula accepta particula carnium semel degustauit, dicens: ecce obediui, me amplius degulare uicio molestare nolite. Non defuit cœlestis medici cura, qui eum quam citissimè ab ægritudine liberauit. Nec solum à prædictis abstinebat cibariis, sed & nisi graui teneretur languore, secunda & quarta sexta feriis, & in honorem virginis gloriose sabbato semel in die pane reficiebatur & aqua. Antiquus hostis eius inuidens austeritati, cepit immittere in mentem eius diuersas infirmitates graues, quas paterentur aliquando fratres propter uitæ asperitatem. Et hinc dubitatione exorta, ne forte non grata Deo esset abstinentia sua, & deciperetur à diabolo, super his anxius cepit dominum orare ut mentem eius illuminaret ad cognoscendum beneplacitum suæ maiestatis, Apparuit autem dominus in somnis dicens. Nicolae, deponere tristitiam, quia tua mihi placent opera, quæ cepisti. Indeque consolatus est.

Et cum non multo post graui fuisset febre correptus, & de trāitu eius dubitaretur, magis gloriose virginis Dei genitricis, & beati Augustini decreuit auxilium implorare, quam medici ei terreni. Cui dormienti apparuit beatissima Dei mater cum beato Augustino aspectu inefabili, quam cum stupefactus aspiceret, interrogauit quænam esset. Quæ respondit. Ego sum mater Dei cum Augustino quos inuocasti, & ecce ad te uenimus ad præstandum remedium recipiendæ sanitatis. Protensoque digito uersus plateam ait: Mitte illum ad aliquam dominam pro uno pane recenti in nomine Christi, quem in aquam intrinctum, cum comederis sanitatem illico consequeris. euigilans igitur seruitori mandat, ut pro pane vadat, quem adductum & in aquam immersum cum parrem comedisset subito incolumis de grabato surrexit, Deo gratias agens, & matri eius.

Nec illud omitendum, quod ieiunium triduanum in hebdomada septemnis inchoauit perficere. Non solum autem abstinentia cibi & potus, sed uerberibus poenitentiæque aliis suum corpus in animæ seruitutem redigebat. Ferrea catenula carnem suam uerberabat. Solis paleis in lecto parum quiescens utebatur. Tunicis asperis, & repetitis inducebatur, delicias & mollia fugiens. Orationi maximè erat assiduus, tantum quam post completorium usque ad primum galli cantum, & post matutinum us-

A. B. virgine à morbo liberatur.

Cap. 7.

cap. 6.

cap. 6.

A. C. 1309.

que ad mane, & post missam nisi confessionibus occupatus esset usque ad tertiam, & post nonam usque ad uesperas præter constitutas horas, in quibus semper primis erat, semper orabat. Locus autem orationis non solum oratorium apud altare, sed & cella, in qua duos constituerat lapides, ad quorum unum genua fletebat, ad alterum brachia, quando nimio orationis labore lassus erat appodiabat.

Suæ autem orationi diabolus indignans, non solum per malas tentationes, sed & per dura uerbera, & apparitiones terribiles eum molestabat. Super oratorij quoque lectum inimicus stans, uoces diuersarum ferarum formabat, imbricesque reuoluens lectum subuertere uidebatur. At vir sanctus illusiones diaboli intelligens, orationi uehementius insistebat, quod ille non ferens cum furore ingreditur oratorij ostium, & ad eum orantem accedens sic uerberibus afflixit, quod multis diebus uulnerum cicatrices in eius corpore apparebant. Pluries hoc egit inimicus, adeo uerberans, quod fratres audientes conflictum dæmonum ad eum accedentes inuenientes eum in terrachisum, & contractum, ad lectum ferebant, nec tamen orationes consuetas dimittebat.

Officia caritatis eius erga proximos. cap. 9.

§. III.

Scivit autem Deo in orationibus assiduus defertuebat, ita & proximo in operibus misericordiæ, & pietatis. Infirmos namque uisitabat, eis intantum compatiens, quod quicquid delectabile pro eis habere poterat procurabat. Etiam sine baculo se sustentare non ualens ex uerberibus aliquando dæmonum ad eum accedentium, uisitationes infirmorum non dimittebat, eos confortans diuinis eloquiis, quæ ueluti sagittas acutas in corde gestabat. Inter sanos, & infirmos conuersans, satiari non poterat dulcedine mirabili uerbi Dei prædicando, & loquendo. Compartiebat non minus spiritualiter infirmis, ita ut pro multis peccatoribus sibi contentibus oraret, ieiunaret, celebraret, & cum lachrymis dñm oraret, ut à peccatorum nexibus soluerentur. Pauperes diligebat uerbo & opere, uelimenta eis procurans & cibos. Hospites fratres libenter recipiebat, ut Angelos Dei. Mœstis erat lætitia, afflictis consolatio, discordantibus pax, laborantibus refugium, in opibus subsidium, captiuis remedium singulare. Quicquid victus & uestitus erat fratribus, modicum reputabat, cum tamen ipse paucis minimisque contentus esset. Huius rei gratia, quæ sua erant non quærebat, sed quæ Iesu Christi, non propria communibus, sed communia propriis præponebat, prout in regula Aug. didicerat.

Verba

Aug. re.

Appodiare. Inmitti. Damon eum impedit. re. conatur, ab oratione.

A.C. 1330. **Mat. 5.** Verba eius ut facula ardebant. Nil otiositatis, superfluitatis, vel ampullosum erat in eis, omnia ad ædificationem fiebant per eum, honestate plena, sanctitate redolentia. Hanc ergo lucernam accensam non permisit gloriosus Deus latere sub modio, sed super candelabrum posuit, ad illuminandum omnes, qui sunt in domo ecclesiæ, per euidens indicium luminis. Cui enim quadam nocte diu persistisset in oratione in cella sua obdormiens aliquantulum, vidit in somnis sydus clarissimum, quantitate maximum, ortu rectilinum: situ verò non altum, sed quasi prope terram insidens, videbaturque, quòd huiusmodi sydus ex castro sancti Angeli, vnde originem traxerat, haberet initiu: motu verò rectilineo progrediens Tollentinu ante altare, post choru oratorij, vbi consueuerat frequentius celebrare & orare, stabilitatem haberet & terminum. Ad cuius rei spectaculu gentes diuersarum prouinciarum ibi videbantur conuenire. Et cum hoc signo maximo pluribus etiam aliis noctibus certificatus esset [magno stupore affectus est.] Cumque hanc visionem referret cuidam fratri sibi familiari, bonæ opinionis, & scientiæ competentis, simpliciter ut ab amico quærens interpretatione eius, & ille exposuit hoc ipsum significare eum migraturum illo, & miraculis clarificandum instar sideris, ille ut humilis inquit: Carissime frater, ego sum seruus inutilis Iesu Christi, ipse mihi exponat, quia tu visum hoc non intelligis. Non post multos dies cum more solito intraret oratorium, quædam stella quasi motu progressiuo ibat ante eum, vsque ad locum altaris prædicti. et cum hoc quotidie per plures dies accidisset, vna dierum experiri aliquid voluit circa eam rem. Vnde cum intrasset oratoriu, & stella ante eum, facta aliquantulum oratione surgens in locum oratorij ambulans non amplius stellam videret. Sed ad altare redeuntis stella supra locum ei apparebat. De hoc certificatus per plures annos ante obitum suum, cum postea ad extrema venisset, fratribus caritatiue imposuit, ut in illo loco eum sepelirent, vbi stellam firmari viderat, nec inde aliqua causa amouerent. Eo igitur viam vniuersæ carnis ingresso, multo tempore & continuatis annis in die obitus sui, in qua gentes innumeræ ad visitandum eius venerabile corpus pro diuersis infirmitatibus curandis conueniebant, non ante, nec post ab hominibus percipere valentibus, stella illa quasi fixa supra suum tumulum stare videbatur ad insinuandum utique claritatem sanctitatis eius.

Claritas eius futura ei demoustratur.

Stella ad eius tumulu die obitus sui visa.

Miracula ab eo viuo facta. cap. 10.

§. III.

PLVRIMIS quoque effulsit in vita sua miraculis, quorum breuiter quædam hic ponuntur. Mulier quædam Margarita nomine, habens virum de Tollentino concepit filiu, vir autem peregrè profectus est, peperit autem mascululum dum vir abesset, qui & mortuus est

Anrequam vir suus rediret: quæ tantum dolorem de morte eius assumpsit, ut infirmaretur adeo, quòd reuerso viro, cum ex eo pluries concepisset, abortiuum pariebat exanime. Cùmque ià per septenu hoc passa esset, effecta grauida accessit ad virum Dei, explicans miseriam suam, timens ne modo solito abhorreretur. Sanctus ei compatiens facta pro ea oratione, consolatus est eam, prænuuncians hoc amplius sibi non euenturum, sed omnes viuètes parituram. Quod & factum est, filiam ea pariente viuètem, & alios similiter in futurum.

Eiusdem mulieris filie Cæcæ nomine, quædam tumefactio orta est sub mento ad modu ouii ancerini, & cum de incisione per medicum tractaretur, & satis formidaret, ne ex incisione mortem incurreret, ipse vir Dei hoc audiens misit ad matrem, ut adduceret infirmam ad illum. Qua delata, cum Nicolaus sanctus præmisso signo crucis orasset super eam tangens locum morbi, pristina restituit eam sanitati. Alterius quoque filij præfata mulieris, cum antequam baptismum completè reciperet, animam à corpore recessisset, nimis afflictam mulierem illam visitauit vir Dei, ad quam consolandum insinuauit & visionem quam habuerat in somnis, videlicet quòd anima pueri decedentis fuerat posita in manibus eius, quam cum dæmones quærerent ut suam secum deferre, rogauit inquit dominum, ut mitteret Angelum suum, qui de potestate eorum eriperet, quod & factum fuerat: vnde anima illa paradysum introiret, & inde consolationem reciperet. Madauit mulieri, ut nemini diceret visionem, donec viueret.

Quædam mulier de Macerata Tollentini habitans, ita infirmitate grauata est capitis oculi & facies tota intantum vertebantur ad alteram partem, quòd quasi auribus iungebatur. Hæc venit ad virum Dei postulans benedici & tangi manu eius. Quo facto, & orante eo omnino pristina restituta est sanitati. Cuius filius cum in igne cecidisset, & brachium in manu eius combustum foret, adductus ad eum, facto signo crucis, & dicto, Sanet te dominus Iesus Christus: perfecte sanatus est. Cælum illuminauit. Fractus in genitalibus, ita ut viscera descendissent, oratione sua ad pristinum statum rediit. Patiens fluxum sanguinis mulier sancta est.

De felici transitu eius.

§. V.

PER sex menses ante obitum eius omni nocte ante matutinas auribus corporalibus cantu Angelicum eum dominus faciebat audire. Et cum esset in vltima ægritudine, quidam visitantes eum à diuersis languoribus sanati sunt. Morti appropinquans vocatis fratribus, sic eos alloquitur. Quamuis nihil mihi conscius sim, tamen non in hoc iustificatum me esse sentio, seu cognosco. Et ideo, si quem laeli, si in aliquo

Audiuit multo tempore angelorum cecus.

Mater eius de ea grauida obitu illa euadit naufragium.

A.C. 1330. **A.C.** 1330. **Cap. 4.** quo quempiam offendi, vos ipsi indicare, & delictis parcite, ut dimittantur & vobis delicta vestra.

Apriorè petit absolutionem, & omnia ecclesiæ sacramenta, quæ deuotissime suscepit. Deinde rogauit, ut crux poneretur ante oculos eius, ut continèd aspiceret possit, eam salutans, & multipliciter se ei commendans, exilaratusque ait: Dominus meus Iesus Christus suæ matri inhærens, & beato Augustino mihi dixit. Ege serue bone & fidelis, intra in gaudiu domini tui. Demum orantibus fratribus, directis oculis ad crucem ait: In manus tuas domine commendo spiritum meum. Sicque anima sancta ad cælum secliter euolauit. Post mortem eius & sepulchrum, multa miracula ad invocatione nominis eius facta sunt. Cæci multum illuminati sunt, claudi plures erecti sunt, surdi auditum receperunt, loquelam morti non pauci, & (quod maximum est) sex mortui resuscitati per merita eius: quorum nomina & loca & modus describitur in legenda eius, sed ob breuitatem dimitto. Captiu quidam carceres euaserunt, alij in mari naufragium.

S. Brigida viduæ seu Brigittæ vita, quam habet Surius, sed paulo copiosiorè Tom. 4. ei suffragatur Bonifacius 9. in bulla canonizationis.

CAP. XI.

SANCTA Brigida de regno Suetia oriunda fuit. Ex sanctorum enim ibi regum progenie non solum illustrem duxit originem, verum etiam de nobilibus deuotique progenitoribus orta fuit. Pater eius multa loca sanctorum, ut Iacobi Apostoli, & aliorum visitauit ex deuotione, qui etiam omni die Veneris peccata sua consueuit humiliter confiteri, dicens. Sic me die Veneris præparare volo ad Deum, ut quicquid cæteris diebus mihi contigerit aduersis, aequanimiter ferre sim paratus ex memoria Dominicæ passionis, cuius vestigia imitatus est vnus ex filiis & frater Brigida, addens post confessionem secretam cum flagellis asperis castigationem. Mater sancta similiter nobilis extitit & deuota cuius pater de femine regio ortus est. Mater hæc cum adhuc Brigidam gestaret, in vtero suo, contigit eam nauigantem in quodam sinu maris pati naufragium. Et cum multi promiscui sexus fuisset submersi, dux regni videns eam in periculo constitutam, omnibus modis, quibus potuit, ad litus eam incolumem perduxit. Nocte autem sequenti apparuit ei in somnis quædam persona venerabilis in veste fulgenti, dicens. Saluata es propter prolem, quam habes in vtero, & ideo nutri eam cum caritate, quia hoc specialiter tibi à Deo extat donatum. Nata puella sancta in sæculo, ætate proficiebat & gratia, & ferè per triennium qua

Asi elinguis obmutuit, & os suum non aperuit ad loquendū. In fine triennij adeo plenè usum loquendi obtinuit, quòd tam non more loqueretur infantium, sed contra tam tenellæ ætatis naturam verba perfectissime resonaret.

Mater eius cum operibus semper bonis insisteret, & elemosynis, infirmata est ad mortem & deuotè in domino requieuit, confortas eos, qui de transitu eius dolebant, dicens: Sufficit hucusque vixisse. Gaudendum est, quia ad potentiorè dominum pergo. Ea igitur defuncta, amabilis virgo Brigida a matertera suæ, magne prudentiæ domina deuote à patre traditur nutrienda. Cùmque septimum attingisset annum, ut ex iucundis principiis iucundior rei expectaretur euentus, vidit ex opposito lecti sui altare, & dominam quamdam fulgidis vestibus ornatam, super id sedentem, in manibus suis coronam habentem, quæ ei dicebat. Brigida veni: Illa hæc audiens surrexit è lecto, confestim ad altare accedens. Cui domina ait: Brigida vis ne habere coronam istam? Annuente illa imposuit domina coronam capiti eius, ita quòd sensit quasi circum coronæ tangere caput suum. Redente ea ad lectu disparuit visio, nunquam tamen postea eius oblita, per quod dabatur intelligi, quòd mens eius altare domini efficeretur, in quo semper ignis diuini amoris arderet, vnde & coronam immacessibilem à domino consequeretur. Iam decennis effecta, velut lilium mundissimum totius honestatis candore renitens, omnis virtutis flagrabat odoribus, fulgebat in ea sobrietas cum modestia, simplicitas cum verecundia, humilitas cū obedientia, speciositas in conscientia, hilaritas in patientia, & caritas indefessa, propter quæ omnium oculis gratiosa ab omnibus amabatur.

Quadam die cum virgo Dei deuota in cælesta de passione Christi prædicari audiret: ipsa conseruans omnia verba illa in corde suo conferendo, nocte sequenti vidit in somnis Christum quasi eadem hora crucifixum, & dicentem sibi, Taliter sum plagatus. Illa putans hoc recenter factum esse, respondit in somnis, O domine, quis fecit tibi ista? Qui respondit, Qui me cõtemnunt, & negligunt caritatem meam. Redies ergo ad seipsam, tantum affecta est passionem Christi, ut rorò sine lachrymis reduceret memoriam passionis. Duodennis existens cum intenderet cum aliis puellis coeuis eius operi plumario, & multum animo anxietur, quòd opus suum facere requireret, mentis oculos ad eum, qui sanctus in omnibus operibus suis, attentius erigebat. Et ecce matertera sua ingrediens domum, in qua sedebat, illo ordinante cuius opera magna sunt virginem quamdam ignoram confidentem sibi, & facientem opus cum ea vidit. Cùmque ad introitum suum disparuisset, quæsiuit, quæ esset illa puella, quæ sibi in faciendo opere confidebat: Respondit Brigida se neminem vidisse, vel ibi fuisse. Sed quia matertera ita subtiliter opus factum inuenit, ut cernentibus daretur intelligi non opus tam tenellæ ætatis esse, sed mirabiliter illud à domino factum esse, ideo opus ipsum inter reliqua fideliter conseruauit.

Tertia pars hist. Ant. X Non

Mater eius mortu.

Christus ei plagis affectus apparet.

Psal. 144

A. C. 1350.

Dzmo ci in horribi li specie apparet,

Non longè post cum virgo nobilis luderet cum puellis, quadam vice diabolus (qui semper primordia bona virtutum in ipso ortu co-

Quomodo coniugem accepit.

§. I.

Er. 10.

ANIMADVERTENS exinde pater eius, quod virgo tam spectabilis, & moribus elegans, veluti altera Hester genus suum altius posset extollere, & quasi fons parvus in flumen maximum crescens in aquas plurimas redundare: ipsam cuidam iuveni nobili, prudēti, & diuiti copulauit in vxorē [Erat is Neritiae princeps & Vlphe de Vlpheo dicebatur. Vixerunt autē pariter annū vnū & eo amplius pudicē & continenter, obnixē rogantes Deū vt talem eis prolem procrearet, quæ ipsius seruitio manciparetur. Porro ambo simul adspirante Spiritu Dei matrimonium honestissimè colerunt, & tam Deo quàm hominibus cari, in venustanorum integritate felices habuere progressus.] Ancillas honestas & comites morigeratos secum habuit, qui sibi de conuersatione bona possent testimonium perhibere, sciens quia malorum consortia sepe ad crimen innocentes adducunt. Operi pro cultu diuino, & vtilitate proximorum cum famulabus suis intenta fuit, ne otiosa panem comederet suum. Confessiones, quæ obstruunt os inferni, & portas aperiunt paradisi, continuo frequentabat, eligens sibi in confessore, magistrum quemdam pro salute animarum peritissimum & deuotum, cui in omnib. audiens obediuit. Vnde ipse confessor solebat dicere familiaribus amicis suis. Hoc in domina Brigida signum alicuius futurę eminentis gratiæ est, quod leuia peccata ita plangit, sicut alij grauissima & nihil in verbis suis, aut morib. dimittit indiscussum. Ne autem animum suum circa familiaria tantum occuparet negotia, cum Iudith secretum ingrediebatur cubiculum, vbi lachrymis stratum suum rigaret. Absente autem viro eius, ferè totis noctibus prudenter in orationibus nõ sine lachrymofis singultibus vigilabat: nec à genuflexionibus & disciplinis secretis parcere voluit vt corpus in spiritus redigeret seruitutem.

Confessio nes eius arebræ.

Iud. J.

Eius orationes.

Et cum semel in gemitu suo laborans instanter oraret, vt aliquis conueniens modus orandi sibi traderetur, per quem posset Deo, & beatæ virgini sedulum quotidie exhibere officium, non est fraudata à desiderio suo. Nam vna dierum mirū in modū mēte in cœlestibus eleuata, edocta fuit diuinitus orationem pulcherrimam de passione Christi, & laude virgi-

nis, ac vita matris Mariæ, quam ita curauit memoræ commendare, vt mente retinens omnidie diceret ipsam. Ieiuniis quoque, quæ vitia comprimunt & mentem eleuant, pro viribus insistebat opportunitate electa. A cultioribus cibis & potu occultè abstinebat, ne à viro, vel ab aliis noceretur. Eleemosynas, quia multum sibi erat opalentia, faciebat largissimas, vt non auerteret manum suam ab illo paupere. Domum habebat pro egenis deputatam, quibus pedes eorum lauando, & vestimenta præbendo sepius seruebat. Sermones viro rum approbatorum libenter audiebat, gesta quoque sanctorum, & bibliam, quam in lingua materna sibi scribi fecerat, continuè legebat. Semel autem cum prægnans esset, & periclitaretur in partu, ita quod de vita eius desperabatur penitus, ex intimo cordis affectu fiducia liter anchoram spei suæ defixit in virginem eius implorans suffragium. Et statim in nocte vigilantibus mulieribus circa eam, & aspicientibus, persona quædam veneranda, serico albo induta, viam est ingredi ad eam, quæ stans ante lectum singula ipsius iacentis membra pertractabat. Omnibus admittantibus, illa demum disparente, absque vlla difficultate partum protulit, prolemque enixa est. Hæc autem mulier veneranda, quæ sibi apparuerat & à periculo mortis liberauerat, proculdubio fuit virgo beatissima mater Dei, prout eidem ipsa reuelauit.

Flios autem suos & filias, quos plures habuit, vt nouellas oliuarum cum magna sollicitudine & diligentia educavit, docens eos timere Deum, & abstinere ab omni peccato, prouidens eis de magistris idoneis, qui eos nõ solum in literis, sed in fide quoque, & morib. erudirent. Consurgensque diluculo cum sancto Iob per singulos dies holocausta orationum offerebat, ne forte peccarent filij sui domino. Vnde semel apparuit sibi Ioannes baptista dicens. Quia luctum habuisti pro eo, quod filius tuus offendit me non ieiunās vigiliam meam, ego iuuabo te, & muniam armis meis spiritualibus. Virum insuper suum in bellicis rebus strenuum, & in consilio regum peritissimum, casto amore diligens, & ad Dei timorem & venerationem solertius inuitabat, vt ad soluendum horas canonicas beatæ virginis induceret, & aliis pietatis operibus insistendum.

Vir præterea iste, & vxor sibi in iis quæ Dei erant, benè consentientes, vt à mundi vanitatibus se liberius expedirent, & diuinis eloquiis se magis adstringerent, cum Abraham exierunt de terra sua & cognatione sua, visitantes simul limina Apostoli Iacobi in compositella. Peracta deuotione sua in ecclesia, cū ad propria redirent, in via viro eius grauiter infirmo in Attrebatensi ciuitate, & inualecente languore, sancta Dei in orationibus se dedit ex corde pro viro conualescentia. Cui apparuit beatus Dionysius oranti dicens. Ego sum Dionysius, qui missus fui ad partes istas ad prædicandū ex vrbe Roma. Et quia speciali me deuotione dilexisti, ideo annuncio tibi, quia Deus vult te innotescere mūdo. Et quia tradita es custodię meę, propterea te iuuabo. Et hoc erit tibi signum

A. C. 1350.

Ieiunia & eleemosynæ.

A. C. 1360.

Ecl. 26.

Vota Deo gratissima iur.

Volet cū marito cō iumentum

Filiora duca.

Tob.

Iob. 1.

Spiritus sancti impulsu omnia fecit.

Gen. 10.

S. Dionysius eius parci.

Mat. 3.

A. C. 1365.

Diro carnē suā lex tis feris affligit.

Matt. 27.

Pōtifice m ex Italia discendat, Dei nomine monet.

Diuinitus à Christo Romā ire monetur.

signum, quia vir tuus non morietur: sed cito liberabitur ex hac infirmitate. Sibi quoque reuelatum fuit ibi, quod transitura erat Romam & ad ciuitatem sanctam Hierusalem. Tandem viro sanitatem consecuto, reuersi sunt ad proprias ades. Verum quia non est digna ponderatio animæ continentis (vt ait Sapiens) gratiusque Deo, quod voto redditur, quàm quod propria voluntate offertur, ideo simul votum continentię emiserunt, proponentes, vt id feruarent efficacius monasteria diuersa ingredi. Ordinatione facta de rebus suis, vt magnæ deuotionis, & conuersationis honestæ in monasteriū quoddam ingressus domino deseruiuit & in senectute bona de hoc sæculo felicitet migravit.

Mundo renunciat B. Brigida.

§. II.

ANTE mortem viri apparuit beatæ Brigidæ sanctissima virgo Maria dicens ei. Ego sum regina misericordiarum, aduocata miserorum. Ego tibi ostendere volo, qualis filius meus erat in humanitate, & qualis quando patiebatur in cruce. Et hoc tibi signum, quia venies ad loca, in quibus ego corporaliter conuersabar, & videbis oculis spiritualibus tuis filium meum. Cupiens autem sponsa Christi, à cunctis mūdi perturbationibus quiescere, & insinuum sponsa seipis mundi cupiditatibus dormire, statim post mortem viri distribuit omnia bona sua inter filios, & pauperes murans habitum, & vitam. Hoc autem speciale habuit sponsa Dei quod in viginti octo annis, ex quo cepit habere spiritum Dei scilicet prophetiæ & reuelationum, nusquam profecta aut morata est, nisi secundum infasionem spiritus, seu instinctum sibi factum diuinitus. Vnde in principio reuelationum sibi factarum fuit sibi præceptum obedire magistro cuidam in Theologia, & stare in monasterio, quod ipsa cum omni subiectione, & obedientia studuit adimplere. Præceptum autem fuit sibi factum intrinsecus à Deo, quod peregrinaretur Romam, & alia loca sancta.

Cumque à nobilibus vitam eius insanam existimantibus, propter suam mutationem, & vtilitatem habitus contemneretur, respondit: Nec propter vos incipio, nec propter vos dimitto, orate (aiebat) vt possim perseuerare, hæc poenitentia autem, quam viuente marito occultè fecit, post mortem non contenta triginta annis pannis lineis non vtebatur, nisi in velaminibus capitis, sed aspero induta cilicio carnem (ne concupisceret contra spiritum) macebat. Ante lectum fecit poni vnum torale, & cussinulum sub capite, & sic ibi dormire solebat, habens super se vestem simplicem vel matellum. Quæ cū interrogaretur quomodo quiescere posset in frigoribus intensissimis, quæ in partibus illis vigent, respondit dicens: Ego sentio in me tantum calorem intrinsecus ex diuina gratia, quod frigus illud exterius non me multū vigeat ad lectum molliorem. Illo nimirum calo-

re succensa, de quo psalmus. Cōcaluit (inquit) cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis. Tot genuflexiones, inclinationes, & venias die ac nocte facere consuevit, quod mirum erat tam teneram personam posse tantorum laborum pondera sustinere. Consuevit insuper die veneris de ardenti cereo stillans flammigeras super carnem suā fundere, ita quod ex ipsis vulnera remanebāt, quæ si aliquando per se ante alium diem venis aliquantulum sanari cœperunt, tunc statim immixtis vnguib. suis ita in eis arauit, vt corpus suum non esset sine vulnerum passione, hoc agens propter passionem domini nostri Iesu Christi, vt aliquoties sequeretur vestigia eius, & particeps eius fieret. Habebat etiam ligamina nodosa circa corpus suum, quæ à se nec diebus, nec noctibus separauit. Omni quoque sexta feria solebat propter passionem Saluatoris & amaritudinem felici potus sibi in cruce prope mortem propinati in siti sua, amarissimam quamdam herbam, quæ gentiana dicitur in ore tenere. Hoc ideo obseruabat aliis etiam diebus, quando aliquod verbū indiscussum proferebat. In singulis diebus Dominicis, & præcipuis solemnitatibus communionē sumebat, vt animæ medicinā. Hæc zelo diuini honoris accensa, & fraternæ salutis, ad summos pontifices, imperatores, & reges, & reginas, ad præfules aliosque prælatos ecclesiæ, ad principes & iudices terræ, necnon ad religiosos diuersorum ordinum, prædicatorum, minorum ac aliorum, ac sæculares cuiuscunque status & conditionis & sexus, ad regna & comunitates epistolas scribens, prout sibi Deus reuelabat, & mandabat, nunc iram Dei comminabatur imminere, nunc præcauere, nunc obsecrabat emendationem, nunc inerepabat in omni patientia & doctrina, vt non esset, qui se absconderet à calore verborum eius.

In Montefascone Urbano papa 5. existente, reuelationem sibi factam à Dei genitrice, quæ sub mortis comminatione futurique iudicij distinctione pontifici inhibebat, ne de Roma, vel Italia recedendo Auenionem peteret, personaliter narrauit, quod tamen papa non impleuit, vnde & mala innumera secuta sunt. Gregorio 11. successori per literas ex parte Dei mandauit, vt de Auenione reduceret curiam ad vrbe Romæ, quod & fecit. Cū semel domina Brigida missa fuisset per præceptum spiritu, ad dominum regem Suetiæ, & reuertetur admonasterium inuenit filium suum, quem infirmum diu reliquerat, iam ad extrema deductum plorabatque multum, dubitans infirmitatem illam ei accidisse pro peccatis parentum. Cui Christus apparens in forma humanitatis suæ, dixit: Infirmitas hæc pueri non est ex peccato parentum, vel ex constellationibus cœli, sed ob conditionem naturæ, & maiorem eius coronam. Factumque est, vt quæ die migravit ex hoc sæculo puer, auditi sint cætus suauissimi in egressu animæ ex corpore, & receptus est in cœlum.

Post duos annos reuersionis suæ ad monasterium, præcepit ei Christus, quod laborem peregrinationis acciperet dicens. Vade ad vrbe Romanam, vbi plateæ strætæ sunt auro, Tertia pars hist. Ant. X x 2 &

A. C. & rubricatæ sanguine sanctorum, martyrum. **A** lum sine macula, cunctis se virtutum exhibebat exemplum, orationi & contemplationi maxime mancipata. Reuelatione quoque sibi facta super populo prædictæ ciuitatis, præsentem Archiepiscopo, & sapientibus aliis Theologis necnon & prudentibus laicis & clericis plurimis, enumerans peccata ciuitatis, & scelera annuncians absque metu aliquo arguebat ad modum Samaritanæ vinum & oleum infundens in vulneribus sauciati, prout à cœlesti medico fuerat erudita, salutaria exhibens remedia. Demum ad urbem est reuersa caritate feruens, omnes honore præueniens, spe gaudens, in tribulationibus patiens, peregrinis sua large communicans; meditationibus & præcibus totam se dedicans. Nec sanctitatem eius dominus voluit occultari. Vbi quidam deuentus & fide dignus testificatus est coram dominis pluribus temporalibus, cum visitaret illa loca, in via se vidisse eam super omnes eleuatam à terra incidere, & quasi radios solares ex facie eius procedere.

B Præceptum quoque sibi fuit se assuescere scholis grammaticibus, ubi beata Agnes daretur sibi fuit ad informandum in solatium & magistrum. Tantum autem profecit in breui, quod sciret intelligere, & proferre sermonem Latinum. Romæ igitur existens visitabat loca sanctorum: cum omni deuotione & assiduitate, quod sibi erat ad laborem non paruum. Hoc obseruabat, ut non libenter loqueretur in via cum aliquo, nisi forte interrogata, & tunc breuiter respondebat. Si quando aliquod verbum indiscussum protulisset, tenaci illud commendans memoriam concussit studuit per penitentiam emendare. Oculos suos ita pudicos se rebat, ut facies hominum rarissime aspiceret, et si conungeret aliquando faciem alicuius subito respicere, tam leuis culpa penitentia purgabatur. Quando aliquid loquebatur, quod esset offensa Dei, statim sentiebat in ore suo amaritudinem maximam quasi sulphuris. Et ex hoc perpèdens se offendisse aliquos, ad aquas confessionis curabat ut ceruus. Similiter si aliquis ei loquebatur aliqua verba vitiosa vel dolosa, quæ diuinam offenderent maiestatem sensit in naribus fortorem horribilem & admirabilem, ad modum sulphuris igniti, ut vix tolerare valerent.

C Tanta ei inerat obedientia, quod in nullo loco sine præceptore esse volebat, cui obsequeretur ad nutum. Paupertas autem tantum sibi placuit, quod omnia, quæ in sua possessione habebat, ad manus alterius traderet dispensanda: de quibus quoties aliquid per se vel alios habere voluit, humiliter sibi dari postulauit amore Christi. Vilitatem secum consistentium propriam præponebat. Et indigentiam suam celans, necessaria alijs sui oblita procurabat.

Dei iussu pergit in Siciliam.

§. III.

P RÆCERIVM sibi quoque fuit à domino, cum esset in vrbe, ut visitaret loca sancta in regno Siciliæ: cum & ibi multa essent corpora sanctorum, & præcipue Thomæ Apostoli & aliorum, ibique aliqua ei secreta reuelanda. Quæ cum aliquantulum titubaret, ne forte ignota necessaria vitæ deessent, confortauit eam dominus, qui dat escam omni carni, opportuna sibi prouidens. Quod & factum est magnificè. Nam in Siciliam profecta cum Neapoli moram traxit, reginam Siciliæ Ioanna, & proceres regni ipsam xenijs & donarijs honorarunt. Ibi longo tempore persistens, ut specu-

Christus vrbe laudat.

Visitat loca sancta vrbe.

Ipsi obediencia.

Mal. 13

A. C. 1365. **Sap. 7.** **Luc. 4.** **Colitur die 23 Jul.** **Amb. 2. di. 11. h.** **Chirib. et. mod. præparat. ciat.** **Miracula post eius mortem edita.**

B feruens, omnes honore præueniens, spe gaudens, in tribulationibus patiens, peregrinis sua large communicans; meditationibus & præcibus totam se dedicans. Nec sanctitatem eius dominus voluit occultari. Vbi quidam deuentus & fide dignus testificatus est coram dominis pluribus temporalibus, cum visitaret illa loca, in via se vidisse eam super omnes eleuatam à terra incidere, & quasi radios solares ex facie eius procedere.

C Post aliquot annos edocta est à spiritu, ut terræ sanctæ loca visitaret, & cum ipsa conque reretur pie de infirmitate, & ætate iam senili, ait ei dominus. Quis est naturæ conditor? nonne ego? Ego audebo fortitudinem, ego de via prouidebo: & te ducam, & reducam ad locum istum. Et quia nescit tarda molimina spiritus sancti gratia, ideo ea repleta, executioni, quod sibi imperatum fuerat, demanda uir. Et ad terram sanctam Christi sanguine rubricatam profecta est. Ibi quæ plures reuelationes habuit de statu regnorum, de natiuitate, & passione Christi, & mysterijs plurimis. Perfecta peregrinatione sancta Romam remeauerit, ibique per annum graui infirmitate detenta est, quam patientissime tolerabat. Et quia tempus resolutionis suæ instabat: aliquot diebus ante obitum suum dominus Christus sibi apparuit ante altare, quod in cubiculo suo habebat, & blanda facie se ostendens ait. Ego egi, ut solet sponsus aliquando facere sponsæ suæ, se videlicet subtrahere à facie sua, ut ardentius ab ea diligatur. Sic ego tempore mortis propinquæ subtraxi à te visitationes solitas, quia tempus probationis tuæ erat. Ideo nunc probata procede, & para te, quia tempus est, ut sicut promiseram, ante altare meum vestiaris & consecreris, & ut deinceps non solum sponsa mea, sed etiam monacha & mater in monasterio Vuatzena voceris. Veruntamen scito quod corpus tuum depones hic in Roma, donec uenerit in locum tibi paratum, quia placet Deo parcere tibi à laboribus, & uoluntatem tuam recipere pro effectu. Et cum mentionem fecisset, de aliquibus rebus & personis quibusdam adstantibus, & de agendis per eas, subiunxit. Manè diei quintæ sumptis ecclesiasticis sacramentis, conuocata sigillatim omnes, quos superior nominauit, & dicas eis faciendæ, & sic inter uerba, & manus eorum uenies ad monasterium tuum, id est, ad gaudium meum, & corpus tuum locabitur in Vuatzena. Die igitur prænunciata dicta missa, & sacramentis perceptis inter manus seruorum Dei emisit spiritum.

Felix

A. C. 1372. **Luc. 4.** **Colitur die 23 Jul.** **Amb. 2. di. 11. h.** **Chirib. et. mod. præparat. ciat.** **Miracula post eius mortem edita.**

A Felix autem transitus eius gloriosus indicis est ostensus. Vidit enim quidam vir vitæ uenerabilis lectum parati, & in sublime ferri à personis albis indutis. Cui mirati responsum est: Persona, quam in lecto uides est sponsa Dei, in mundo contempta, quæ nunc transit à morte in vitam æternam, & ea hora beata Brigida carne soluta est. Reliqua vitæ eius cum miraculis & reuelationibus, quibus sibi dominus multa & magna mysteria ostendere dignatus est, causa breuitatis omissa sunt, sed alibi conscripta. Obiit autem anno domini 1372. 10. Kal. Augusti, scilicet, in die sancti Appollinaris. Et anno immediate sequenti translatum est corpus eius post miraculorum multorum coruscationem, ab vrbe Roma in monasterium prædictum Vuatzenam, non sine resurgentia miraculorum multorum. Fuit autem sanctorum catalogo adscripta solenniter, seu canonizata per Bonifacium 9. post 20. annum vel circa à transitu suo.

B Hæc composuit libros reuelationum multos de diuersis mysterijs sibi reuelatis. Ipsa reuelationem (ut asserit) habuit, virginem Mariam conceptam sine originali peccato, & beata Catharina de Senis non (ut creditur) minoris sanctitatis licet non canonizata, habuit reuelationem in contrarium. Et cum spiritus prophetarum non sit contrarius, quia vnus & idem est, nec sibi contrarius; dicere oportet quod vna earum habuit reuelationem à Deo propheticam, altera uero somnum in phantasia secundum affectum suum. Nam prophetæ non semper ad placitum suum habent actum prophetandi. Et aliquando existimant se spiritu prophético moueri ad aliquid cognoscendum, vel insinuandum alijs, quod tamen à proprio sensu est, sed cito manifestatur eis. Quid tenendum sit in tali materia, habetur in prima parte huius collectorij diffusè.

C Notandum quod hæc sancta, etsi in vita sua non claretur miraculis multis, sed post transitum eius in diuersis partibus mundi per merita eius implorantibus auxilium magna prodigia operata est. Et ut collegi ex legèda eius proxima in tertia parte eius, decem mortui suscitati sunt in diuersis locis, & diuersæ conditionis, de quibus particulariter ibi agitur. Cæci que illuminati, surdi auditum, multi loquelam re-seperunt, infirmi diuersis languoribus sanati,

D a Sup. cap. 14. tit. 23. ante §. 1. cum hæc D. An. scriberet S. Catharinam Senensem catalogo Sancto rum adscriptam non fuisse diximus. Nam D. Anto. A. C. 1459. obiit, ut refert Thrittem. Sed D. Catharina A. C. 1461. à Pio 2. in diu. rum numerum relata est ut sup. docuimus. Unde hic legendum putamus licet non Canonizata, quamuis qui transiit ipse librum & canonizata imprimendam curauit. Porro de conceptione virginis gloriose standum est ut in omnibus alijs decreto Trid. Conc. sess. 5. quod in hæc uerba habetur. Di. clarat tamen hæc ipsa sancta Synodus non esse sui intentionis comprehendere in hoc decreto ubi de peccato originali agitur beatam & immaculatam virginem Mariam Di. genericem, sed obseruandas esse constitutiones salicis recordationis Xistii papæ 4. sub penis in eis constitutionibus contentis, quas inuocat.

A demoniaci liberati, naufragium passi à periculo eruti. In partu mulieres periclitantes subleuatae. In detrahentes sanctitati eius vindicta cœlestis defauit.

Monasteria uirorum & mulierum simul à D. Brigida instituta.

§. III.

HÆC sancta gloriosa nouam instituit religionem monasteriorum duplicium scilicet uirorum & mulierum, quorum primus institutor uidetur fuisse Basilius in Græcia. Sed in processu temporis ecclesia dissoluit talia monasteria, segregans habitationes eorum, ut monasteria mulieribus remaneret, uires autem alibi sibi monasteria fabricarent. Quod factum est ad tollendas occasiones malorum, & obstruendum os loquentium iniqua: ut habetur 18. quæstione. 2. definimus. Hæc autem uidetur renouasse talem modum religionis, ut ædificia uirorumque sint contigua, habitationes tamè ita separatæ clausuris, quod de habitatione marium ad feminas, & e contrario non possint transire, nisi in necessitate extrema: ut ad defendendum sacramenta infirmis, cum magna cautela. Ecclesia autem communis est utriusque, ita tamen, quod fratres officiant ecclesiam in diuinis in parte inferiori seu in solarario. Et in officiendo seu horas celebrando, terminantibus fratribus matutinas, vel aliquam aliarum horarum, sorores tunc incipiunt suas, vel e conuerso. Principalis cura monasterij est abbatissa. Fratres autem deseruiunt eis in diuinis, quorum vnus præest alijs, qui dicitur confessor seu prior. Possessiones habent & redditus ex quibus sustentantur: non mendicantes, sed sorores exercitia lucretiua continent pro communi utilitate. Fratres etiam honestè laborant, qui literis non uocant, in prouidendo victum & uestitum, Sorores sibi & fratribus simul prouident. Egredi non ualent clausuram monasterij fratres sine magna necessitate. Consecratur autem non solum moniales, sed & fratres eorum officio speciali omnino uario ab officio consecrationis virginum. Habitum portant tam fratres, quam sorores coloris grisei, tunicam scilicet & chlamydem, & in clamyde cruceam rubeam cum quodam rotundo albo in medio eius. Lineis non utuntur ad carnes, sed carnibus vescuntur tribus diebus in hebdomada extra quadragesimam. Regulam profitentur beati Augustini additis constitutionibus proprijs. Certus numerus tam fratrum, quam sororum secundum suas ordinationes debet esse, nõ ultra. Et hæc omnia dicuntur instituta ab ista S. Brigida ex reuelationibus sibi diuinitus factis. Quæ religio ab ecclesia probata est, licet reuelationes illæ approbatæ non sint. Pauca monasteria habent, & florentiæ quidem vnum habent, quod dicitur Paradisus, in quo est magnus numerus fratrum, & sororum. Habent quoque monasterium Tertia pars hist. Ant. Xx 3 aliud

A. C. 1372

Monasteria S. Brigide ubi sunt

aliud inchoatum Genua. Habebant quoque Roma & Venetijs, quae duo dimissa sunt deficientibus pluribus ex eis morte vel mutatione religionis. Et in partibus quidem illis, unde oriunda sancta fuit scilicet Suetia, sunt magna monasteria in numero, & diuitis religiose degentia. Conuersos habent & commissos, quos occupant in exterioribus, & mittunt hinc inde. Praedicant diebus festis in ecclesijs, audiunt & confessiones more aliorum religionum.

De S. Osmundo Salisberienſi episcopo quem alij Osmundum vocant, meminit eius Pius. 2. lib. 2. Cof. c. 3. & Ioan. Mel. in mar.

CAP. XII.

VIR namque sanctissimus Osmundus, generositate preclarus, ex stirpe regia, ac etiam ducali nobilissima ortus prospira postquam pueriles annos laudabiliter, & supra quam illa aetas pateretur, exegerat, bonae indolis adolescens non lasciuia complexus est mundi, non saeculi oblectamentis & voluptatibus dum liberè uti posset, applicuit animum, sed cor gerens senile, ac omnes sui cordis cogitationes ad ipsum creatorem suum, & opera pietatis caritatiſque conuertens, in Dei timore, & proximi caritate, eo magis feruebat in dies, quod maiori utens pro qualitate temporis ratione, cum a sub sole vanitati subiecta, transitoria, & caedua, iuxta Sapientis sententiam esse cognouit. In virum deinde productus, & euangelicae doctrinae verus imitator existens, ac illud saluatoris nostri semper ante oculos sui cordis fixum tenens: Nisi quis renunciauerit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus, ut thesauros incomparabiles sibi in caelo recorderet, ubi fures nequaquam effodiunt nec furantur, ubi tinea corroderet aut demoliri non potest, de bonis à Deo sibi collatis, in regno Angliae Salisberiensem ecclesiam tunc in suis primordijs tenuem & exilem, noua quadam fundatione, ac ampla sui patrimonij dote, & largitione ditauit, praedia scilicet, terras, & possessiones sui comitatus Worssetiae, & quae ad ipsum alias legitime pertinebant, libros quoque calices, eruces, paramenta, & quaecumque alia optima ornamenta, quae cathedralem decebant ecclesiam, ei pia liberalitate donauit.

Ac ultra primitus instituta, quatuor alias dignitates trigintaduò canonicatus, totidemque praebendas, aliosque Archidiaconatus, & officia in ea erexit: ita ut, suis exigentibus meritis ipsius quam dorauit ornauitque Salisberienſis ecclesiae post decessum primi episcopi fuit ordinatus antistes, incredibili profectioe, & gratia, necnon sancti spiritus lumine illustratus: non solum doctrina & verbis, sed & operi-

Eccles. 1.
Luc. 14.
Mat. 6.
Multa bo-
nis Eccle-
sia ditat.

bus optimis pariter & exemplis commissum sibi, gregem dominicum informaret, ipsamque ecclesiam, cui digne praerata, illiusque capitulum & personas sacris dogmatibus insigniret, & nunquam magis, quam suo tempore disciplinae censura, morum honestas, & grauitas personarum, in ea vigeret. Sed ne promiscuis actibus rerum turbarentur officia, ac in diuinis aliqua posset, ut antea suboriri confusio, librum quemdam perutilem, & proficuum ordinalem alias consuetudinem appellatum quo ferè vniuersae vtuntur ecclesiae necnon sanctorum vitas pro eorum gloria, & cleri instructione composuit: atque alia quam plurima imitanda posteris extra continua exempla praebuit, ita ut diuinum potius quam humanum eum cuncti purarent, quem diuina miseratio tot gratiarum muneribus illustrabat.

Erat namque vir totius prudentiae, & humilitatis, & patientiae, ac pietate magnificus, pudicitia & castitate ornatus, sobrietate & abstinentia praeditus, bonitate conspicuus, laudabilis sanctitate, morum honestate virtutibusque praclarus, semper in fide constans, praestantior in spe, caritate ardentior, iustitiae & aequitatis amator: qui carnis illecebras, iactantiam, pompam, & arrogantiam, ac caetera vitia mira cum animi magnitudine contempsit, atque calcauit. His sanctis usque ad consummationem corporis continuatis operibus, & sacramentis ecclesiasticis demum ritè perceptis, in confessione verae fidei, & aeternae Trinitatis firmiter perseuerans, puram, & immaculatam animam reddidit creatori. Cuius quidem meritis summus & omnipotens creator omnium Deus, remunerator animarum fidelium, caecis visum, surdis auditum, mutis loquelae officium, claudis gressum, naufragis periclitantibus, portu salutis restituit & indulſit.

Ab immundis quoque spiritibus obsessos, furiosos, rabidos, & amentes, atque diabolica fraude oppressos penitus liberauit. Diuersarum quoque aegritudinum mole incurabilium subactis, paralyticis, contractis, tremulis, languidis, inualidis, & infirmis sanitatem restituit. Et (quod admiratione maxima dignum est) plures mortuos suscitauit. Alia etiam multa miracula, quae ipsius sancti meritis & precibus sublimis Deo operatus est, & operatur in dies, si per singula recensere vellemus longius nimirum in ipsorum recitatione prolixitas resultaret. Sed ne quidem ea, quae praecleara & admiranda sunt, deuotis fidelibus illius singula gesta legere cupientibus abscondita fiant, libellum in quo omnia fideliter annotari curauimus vna cum profectibus super praemissis confectis, quos in archiuo ipsius ecclesiae ad perpetuam rei memoriam conseruari mandauimus, poterunt lectitare. Fuit autem procreta canonizatio eius usque ad tempora Gregorij 9. crebrescentibus miraculis eius, & commissa sanctitatis examinatio & miraculorum, sed non habuit perfectionem, superuenientibus tribulationibus ecclesiae, & morte Gregorij. Hoc idem fuit attentatum & commissum sub diuersis summis pontificibus. Demum per Callistum 3. fuit opus consummatum, & ad-

A. C. 1399.
Catalogi virtutum eiusdem.
Mors eius facilissima.
Miracula post eius mortem.
Fit eremita.

scriptus solenniter catalogo sanctorum, anno Domini 1457. per eum, ordinatum de eo fieret officium sicut de vno confessore pontifice, pri die Nonas Decembris, quando scilicet migrat ad dominum.

Nota, quod dubitatum est aliquando, quando papa mandat de aliquo nouiter canonizato festum celebrari, quo ad officium de ipso faciendum, vitum omnes clerici, & religiosi teneantur, ut ex praepro, cuius transgressio obligat ad mortale, facere officium de illo sancto. Et responsum est per viros peritissimos curia, quod non: sed talia verba sunt exhortatoria, non preceptoria. Certum est enim multos clericos, & religiosos optima etiam vitae non facere officium de pluribus nouiter canonizatis. Et temerarie dictum esset, quod propter hoc illi peccarent mortaliter.

Quando sum. nisi fer. m. dat. festu fieri de aliquo sancto nu per cano- nizaro an omnes cle- ricis tenen- tur obe- dire.

De S. Ioanne bono ciue Mantuano, de quo Ioan. Molanus in martyrol.

CAP. XIII.

IROCA annos domini 1200. tempore Innocentij 3. fuit vir magna sanctitatis nomine Ioannes bonus, de Mantua oriundus, cuius pater Ioannes, mater Bona nuncupati sunt. Ex quibus nominibus simul iunctis vocatus est ipse Ioannes bonus, solitaria agens vitam. qui mira abstinentia, & insuetata claruit, ac miraculis multis. Hic mortuo patre de ciuitate sua recedens, per diuersas mundi regiones ad modum ioculatoris pergens discurrebat. Mater verò eius pro filij salute sollicita, cum multis lachrymis ad deum precibus pro salute eius fundebat. Cuius desiderium dominus exaudiuit. Nam visitatus à Deo graui infirmitate cernens saeculi huius pericula, votum vouit Domino mundum deserre, & soli ipsi se dedicare, si eum sanitati pristinae restituere dignaretur, quod & obtinuit. Incolumis igitur factus, facta diligenti confessione episcopo Mantuano, & postea matre de sancta, à Mantua recedens ad partes Roman-diolae secessit prope Casariam ad milliarem vni ubi in quadam eremo mirabilem penitentiam fecit concurrentibus ad manendum cum eo alijs eremitis.

Vna dierum aduersarius, qui acrioribus pulsat infidijs, quos maxime no uir abstinere à peccatis, vitio luxuria eum aggressus est impugnare, ad memoriam reducens, quod aliquando viderat mulierem forte ab eo dilectam. Cum autem tentatione ipsa incenderetur vehementer, doloris incendio carnis extinxit incendium mirando actu, etsi non imitando. Nam accipiens arundinem, & in multas partes acutissimas diuidens quas sub vngulis posuit, eleuansque manus super lapidem taliter percussit, quod ad summitatem usque digitorum intrarunt, qui ex nimio dolore in ter-

ram cecidit semiuinus, & sic tribus noctibus, ac diebus permanſit. Non deseruit pius Dominus seruum suum, pro quo, ne offenderetur tanto cruciatui se dedit: sed in somnis apparuit ei dixit. Quia bene incepisti, bene perseuerabis, & optime tuam consummabis vitam. Et quia viriliter contra tentationes dimicasti de caetero tentatus non eris. Qui statim excitatus sanatum se aspexit gratias referens saluatori.

Deinceps cepit vir Dei mirabilem abstinentiam facere. Faciebat enim vnoquoque anno tres quarantenas seu quadragenas, ieiunium scilicet Domini nostri Iesu Christi. In cuius principio vnum panem trium vnciarum accipiens, in multos bolos diuidebat, & omni die vnum bolum sumebat. Hoc autem faciebat usque ad diem Iouis sanctam, in qua die quod remanserat suis orationibus tantum multiplicatur, quod omnibus fratribus usque ad satieta-tem illa die sufficiebat. Aliam quarantenam agebat post octauas paschae usque ad petecoſte in qua omni die seruus Dei sacrausſima hostia pro cibo suo contentabatur.

Alio vero tempore omni die deuote missam audiebat, in diebus dominicis, & solennibus communicabat. Quadam die communione eo recipiente, frater quidam de eo trufabatur de huiusmodi sumptione frequenti, qui nullam deuotionem circa eucharistiam habebat quinimmo de ipso venerabili sacramento impiè sentiebat. Cuius errorem aduertens famulus Dei, ei expressit, qui confessus est, & negauit incredulitate sua. Tunc praefatus Ioannes bonus duxit eum secum ad quemdam fontem aquae, & accipiens ex aqua illa cyathum vnum plenum dedit ei bibere. Quam cum bibisset confessus est se nunquam iam suauè vinum in vita sua gustasse. Et Sanctus ad eum. Non vides tu carissime frater mirabile factum. Si igitur per me miserum hominem aqua virtute diuina conuersa est in vinum tam suauè, quatuò magis credere debes per verba sacerdotis quae sunt verba Christi, panem & vinum conuerti in substantiam corporis & sanguinis Christi? Et extunc cessauit dubietas & error à mente fratris illius.

Aliam quarantenam in hyeme faciebat, in qua de paucis granis fabarum contentabatur. Residuo vero tempore secunda, & quarta & sexta feria in pane & aqua ieiunabat. Nunquam ex quo in eremo illa steterat, carnes comedit, & tota eius comestio aspera, & insipida erat. Macerabat in super famulus dei corpus suum non solum abstinentia cibi & potus, sed frigore, & nuditate, & lecti asperitate. Habebat enim in cella sua tres lectos. Vnum, in quo erat ligna acuta, in quo torquebat corpus suum & macerabat. Alium in quo erat fouea concava ex parte anteriori, de qua non recedebat nisi dictis ducentis pater noster. Alter erat super lignum, super quo corpus suum paululum paulabat, & pro puluinati habebat truncum ligneum. Calceatus nunquam ibat. Sola vita tunicam stramineam utebatur, quae ratione sanctitatis eius post obitum suum decem & octo mensibus sub terra fuit illata quae omni anno die transitus eius populo deuote ostenditur, & fabricans eius tactu sanatus est.

A. C. 1360.
Abstinentia viri Dei eximia.
Trufari. i. deridere.

A.C. fuit sanctus ille deuotissime orationis & in tantum Deo grata eius erat deuotio, quod cum in oratione meditaretur Christi humanitatem: apparebat ei Christus in forma humana quem amplexabatur, & magna dulcedine reficiebatur. Quando vero passionem Christi meditabatur, apparebat ei in forma crucifixi, cuius vulnera singula cum fletu deuote osculabatur. Et quia lucerna accensa latere non poterat, plurimi audita fama sanctitatis eius non solum de propinquo, sed a remotis etiam partibus ad eum accedebant. Quod cernens & contemplationem eius impediri timens etiam elationem sibi non exurgere ex huiusmodi frequentia decreuit secedere. Vnde quodam sero recessit ab eremitorio illo, & tota nocte itineris mane cum existimaret se longe esse a loco, se iuxta eremitorium illud inuenerat. Ex hoc percipiens, Dei uoluntatem esse illic eum residere, illic permansit, ubi & virtutes magnas ostendit. Quadam die orante eo aduenerunt fratres dicentes ei, quod vnus tentabatur ad egressum seu recessum suae congregationis. Qui surgens vocauit illum tentatum, cum duxit ad coquinam, & accenso igne coram eo, ipse ingressus est nudis pedibus illesus, dixitque illi. Talem gratiam dat deus iis, qui seruiunt ei, & perseverant, quia nec ignis nec aliquid potest eos laedere. Quid plura? lignum ardens accepit de camino, & exiens domum sic ignitum plantauit in terra. Quod quidem lignum eadem die pullulauit floruit, & fructum fecit. Et quoniam de pinu illud lignum fuit de illius pinis quicumque uoluit accepit. Quae omnia iuuenis considerans, liber a tentatione in proposito sancto permansit.

Alio tempore cum pluuia magna descenderet a caelo, & murus, quem fratres sui aedificabant, ad ruinam inclinare videbatur, uocatus ab eis facta oratione cessauit pluuia, & facta est serenitas magna. Quadam die duo iurisperiti accesserunt ad eum, & cum adinuicem disputarent super quadam quaestione litigiosa, uir Dei literarum humanarum ignarus dissolutionem quaestionis dixit, & locum in decretis, ubi dicta quaestio soluta erat, insinuauit. Appropinquante autem die uitae termini, misit Deus Angelum suum, qui dixit ei: Ioannebone serue dei surge, & reuertere ad terram natiuitatis tuae: placet enim deo, quod corpus tuum ibi requiescat. Qui ut uerus obediens inter assumens ad Mantuam peruenit, a ciuibus honorabiliter receptus. Cui in loco fratrum oratorium construxerunt, & post paucos dies in domino requieuit. Sed ante terminum uitae eius quaedam mulier habens unicum filium viro desolata eo infirmante & decedente priuata fuit, quae inconsolabiliter lugens cum eo petebat sepeliri. Recolens autem famam sanctitatis famuli Dei Ioannis: sumpta magna fiducia ad eum portauit filium defunctum, ut eum uita suis orationibus restitueret, qui mihi misericordia motus super eam triduanam pro eo orationi instituit, tertia autem die puer surrexit a mortuis quem incolumem reddidit matri suae, illa immensas gratias Deo & fratri Ioanni de beneficio referente. Infirmatus

A.C. 1, 69.
Muth. 5.
Miraculis fratrem in Eremitorio recipit.

Miraculis claris.

A.C. 1, 70. igitur receptis deuote ecclesiasticis sacramentis: & datis fratribus pluribus documentis, cum hymnis & laudibus spiritum reddidit creatori.

De S. Vuenceslao Boemorum duce & martyre, de quo Pius. 2. hist. Boem. c. 14. & 15. ex quo Surto. 5. & Ioan. Mol. in marty. §. I.

SANCTVS Vuenceslaus athleta Christi egregius, ex ingenua prosapia Bohemiae ortus, spretis cunctis transitoriis, toto corde ad ecclesiam iugiter anhelabat. Doctus sacras literas, indefinenter eas ruminans, pro uiribus opere impleuit. Dux uero factus tanquam lucerna super eandelabrum positus, undique radios rectae conuersationis, & pietatis diffundebat, humilis in gloria purus in conscientia, abstiniens in deliciis, caritate plenus dei cultum ampliabat. In Deo iustus, in proximo misericors, in oratione sedulus in aduersitate, & super miseros, & egenos ualde compatiens. Clericorum honor, solatium afflictorum, & gaudium pauperum, pater orphanorum defensor uiduarum.

Tempore quadragesimae noctibus ecclesias nudis pedibus gemebundus circumiit orans pro rege & pro populo, nimiam frigoris asperitatem suffere usque ad sanguinis de tibiis, & plantis effusionem. Tempore uernali agellos suos cum ministro fideli fodiens, triticum in eis seminabat, & in messe latenter metens triturabat, & per singula opera ad fatinam perducens, & hostias indeficiens per ecclesias distribuere. Tempore uindemiae de uineis manibus suis plantatis mustum exprimens deputatum ecclesiis dabat. Ligna noctibus humeris detulit, & ante fores pauperum, uiduarum, & orphanorum latenter deponit. Debilium & infirmorum curam sollicitus gerebat. Nunquam matutinum tardare uoluit officium, nunquam aliarum tardas negligens fuit executor horarum canonicarum. Ad missam sacerdotibus, & clericis adstanto ministrabat. Pueros gentiliam emere solitus erat, & eos per baptismum Christo regenerabat.

Cum ad curiam imperatoris uir Dei Vuenceslaus postremis omnium principum aduenisset, & ob hoc ita forent indignati nobiles, ut nullus ei locum dare decreuisset, ecce Crux aurea in fronte eius resplenduit. Quod uidentis Caesar, primus omnium illi assurgens locum dedit, & in multis praeter omnibus honorauit. Cum autem tempus adesset, ut pro glorioso certamine Dominus militem suum coronare uellet in caelis uenit ad quoddam conuiuium a fratre suo in dolo inuitatus. Quo peracto, dum uir Dei nocte ad ecclesiam ad laudem Domini more solito pergeret, idem frater uelut alter Cain in seruum Dei irruit, & procumbentem in limine ecclesiae occidit. Cuius & uulnus, quod infixerat capiti frater eius, cum in translatione

Virtutes Vuenceslao.
deputat. i. defunctum.
Gen. 4.

A.C. 1, 70. rione corporis eius omnia alia uulnera sanata essent reperta, praeter illud clamorem sanguinis Abel alterius declamabat. In translatione sua auricula eius, quae in occisione eius fuerat amputata, cum esset ad locum proprium applicata sic uita est, ut nullum uestigium uulneris appareret. Cuius sanctam animam mox sancti angeli cum laudibus ad consortium eiuum transferunt supernorum. Sanguis uero martyris ibidem fusus per multa tempora ab radi non potuit, vel abstergi. Cumque sacrum corpus eius transferretur, & uectores propter nimiam inundationem aquarum flumen transire nequirent & inundationem pij martyris illi angelico ductu transferunt. Cum autem prope carcerem, qui erat sub urbe Praegentium, in quo multi in uinculis tenebantur uenissent & terra motus factus est, & carcer resplenduit multa luce, & uictorum manus & pedes abluuntur.

Regi Daciae Christus Crucifixus apparuit in uisione, eique scitari quis esset, respondit: ego sum Iesus Christus quem tu peccatis tuis Crucifixisti. Ut igitur peccatorum tuorum remissionem accipias, fac ecclesiam in honorem militis mei Vuenceslao. Quod ille gaudens impleuit. Nam monasterium ordinis sancti Benedicti constituit, diuitias illud possessionibus & aliis necessariis sufficienter. Multa quoque & alia miracula tam in uita, quam post mortem pij martyris Vuenceslao in caecis, claudis & captiuis in carcere defunctis, & quibuslibet afflictionibus oppressis. meritis eiusdem gloriosi martyris Dominus in diuersis locis uagantem operari dignatus est, cui laus & gloria in saecula saeculorum. Amen.

De S. Florentio Turonensi. §. II.

BEATVS florentius, natione Gallicus cuius Turonensis ciuitatis, mediocri conditionis secundum saeculum post longam peregrinationem ad urbem, reuersus in Galliam episcopus Cabillonensis creatus est. Hic in sua adolescentia ex deuotione ad ecclesiam sancti Martini in festo purificationis eius accessit, & in ipsa pernoctauit, diuina officia nocturna audiendo. Ex cultus diuini seruo concepto ab episcopo loci petiit, cum socio in clericum tonsurari. Cuius desiderium potitex adimpleuit, & aliquandiu in cellula sibi a pontifice data iuxta fluuium Ligerim eum socio Domino militauit. Exinde proposito firmato, Apostolorum limina Petri & Pauli uisitandi ad urbem iter suum direxit.

Cum iter prosequendo Grauanopolim ciuitatem Delphinatus ingressus fuisset, sanctitatem eius Dominus latere non fuit. Nam tres homines diabolica passione uexatos, coram omni populo ab obsessione sua oratione liberant, Crucis super eos facto signaculo. Post haec Seniso monte Sabaudiae superaro, obscura syluatum pertransiens incidit in latrones, quem captum cum decreuissent occidere, mandantes, ut eum extenderet, & iectum fe-

Colitur. 28. Sep.

rientis exciperet, praemissa oratione uir Dei intrepidus collum parat. Lictor uero manum eleuat cum gladio, ut caput abscindat, sed uirus diuina manum eius suspendit in aere. Ita ut nec percutere eum possit, nec saltem manum deponere. Compuncti latrones tanto miraculo percipientes, factitiae eius eximia ueniam deprecantur, supplicantes ut dexteram lictoris quae inutilis & suspensa tenebatur, usum liberum restitueret quod agere non distulit, iniunctis distribuens bona pro malis.

Prosecutus iter ad urbem applicat eum sociis, & beatissimi Petri ecclesiam deuote ingressus sacramentum rogat, ut ad locum sepulchri gloriosissimi apostoli, qui clausus tenebatur, liber ei pateret accessus. Cui respondit sacrista non nisi magnatibus & honorandis prelatis hoc posse concedi. At uir dei florentius flagranti desiderio ad hoc anhelans potius in terram genibus orationem fudit. Moxque catenatus ille locus resolutis uinculis pate factus est, ut crederetur summus Christi Apostolus ei, qui illuc uenerat, referaris adibus occurrisset. Qui compos uoti fidei ardore succensus sepulchrum id oscularus est. Hoc cernens sacrista admiratus sanctimoniam excellentiam ueniam a sancto petiit & accepit. At urbis anules & orbis, audita eius fama & prodigiorum uirtute eum cum summa ueneratione & dilectionis affectu suscepit. Qui ad tempus morans in urbe decreuit demum ad suam patriam remeare.

Petita igitur licentia, & cum difficultate obtentata, remeandi a sede apostolica diocesanis & aliis locorum praesidentibus, per quae eum transire contingeret plurimum recommendatus est, & ubique honorifice susceptus. In reuersione sua igitur post miracula multa, & gratiam sanitarum non paucis exhibitam in diuersis locis Mediolanum eo adueniente, & aliquam moram ibi sustinente, multipliciter ostensus est Dominus mirabilis in sancto suo. Nam duodecim a spiritibus immundis, uexatos liberos reddidit. caeco cuidam lumen dedit, Alter nomine Constantinus, & filius cuiusdam nobilis & eminentis uiri, cum debitorum naturae soluisset, corpusque eius ad uestigia eius fuisset delatum orationi institens, sanctus Florentius a portis mortis eripuit rediuium. Inde recedens ad Albiganem peruenit, ubi etiam fidelibus & infidelibus signa plurima ostendit. Sed inter caetera cum iam mensibus octo caelum pluuiam non d. disse, propter quod aefacta terra producere non ualeret, orante uiro sancto, tanta magnorum imbrum super terram fuit effusio, ut abundanter irrigata rerum alimoniam ministraret. Quod beneficium in duobus tantum milliatibus circuequaue fuit concessum ut infidelis populus traheretur ad fidem.

Multi autem ex infidelibus hoc pacto sponderunt se credituros in Christum si ipse uir Dei idola, quae colebant suis uerbis in puluere resolu eret, quod oratione sua effecit. Insuper & draconem quemdam mirae magnitudinis, qui a caeuerna sua egrediens aliquando flatu suo uenoso plurimos inficiebat, uide ut minus noceret suggestione diabolica

A.C. 1, 70.
Miraculis caput ferit in obij.
Miraculis fides ad fidem de uerit.
Miraculis fides ad fidem de uerit.

A.C. 1360. lica annuatim puerum & puellam virgines ei A
 immolabant, à loco illo fugavit. Accedens enim
 intrepidus ad cavernam, in qua habitare dicebatur,
 Dominum exoravit, ut aut ipse dra-
 cō interiret, aut alio discederet ad nocendum
 hominum nunquam redditurus. Oratione
 completa voce sonora draco ille monstruosus
 ab antro suo se movens, alveum vicini flumi-
 nis petiit, per quem in mare dilapsus nun-
 quam comparuit ultra. In civitate quoque Pla-
 centina cum moram traheret, vna dierum ec-
 clesiam ingressus orandi causa indeque audiens
 lugētium clamorem, causam percunctatus est
 tanti planctus. Qui cum intellexisset ob mor-
 tem cuiusdam puellæ illos plorare tactus com-
 passione præ dolore cordis intrinsecus. eamus
 (inquit) visitare lamentantes, & aliquid conso-
 lationis, si possumus, impendamus. facta igitur
 oratione, hospitium, ubi corpusculum
 puellæ iacebat exanime ingressus est: & lugētibus
 indicto silentio iis qui secum erant orare præ-
 cepit. Quod cum ipse cum iis ageret, ab ora-
 tione surgens, & apprehendens manum puel-
 læ defunctæ ter proprio nomine illam altiori
 voce clamavit. Quæ vivificata respondit. Lu-
 ciusque omnium in gaudium est commutatus.
 Ibi que in monumentum prodigij constru-
 cta ecclesia, locusque ille in honorem sancti
 dictus est Florentiola.

In Gallia Denuum superatis montibus Galliam ultra
 alpinam ingressus est, ubi in basilica sancti Tir-
 si duobus cæcis lumen restituit, plures à dæ-
 monibus obsessos liberavit multis loquelam
 concessit. Rex autem franciæ comperta sancti
 ratis eius fama à populis, eum ad se literis ac-
 cerfuit fecit, et venientem quam plurimum
 honoravit & dilexit.

Quadam vice cum rex contra pastorem o-
 nium suarum ob quendam ei relata crimina fu-
 rore exarsisset eum incendio adiudicavit.
 Quod cum executioni mandaretur, hoc audiens
 vir Dei accurrit, & in ignem ardentem
 in quem iam ille reus erat incitatus, intrauit, &
 virga quam tenebat in manu, flammam
 extinxit: quod rex audiens eum illum
 iussit dissolvi liberum dimittens.

Die quadam cum rex discurrens inuiseret
 civitates regni sui, & Cabillonem cum sancto
 Florentio ingrederetur, placuit sancto viro vi-
 sitate in carceratos ad consolandum eos. Cu-
 stodes vero carceris timentes liberationem il-
 lorum aditum, ad eos concedere noluerunt.
 At vir Dei oratione & Crucis signaculo, om-
 nium carcerum claustra ferro & seris clausa
 aperuit, & afflictos captivos consolatus
 est. Ad Dominum episcopo migrante Cabil-
 lonensi civitatis notabilis Galliæ de iudicio
 regis beatus florentius in pastorem & epi-
 scopum Cabillonensem electus & conse-
 cratus est. In quo statu nil diminuens
 humilitatis aut caritatis, sed apicem per-
 fectionis apprehendens omnibus factus
 est religionis Christianæ speculum & san-
 ctitatis exemplum, infirmos variis languo-
 ribus sanitati reddens. Porro post virtu-
 tum egregia opera, egritudinem incur-
 rens feliciter obdormiuit in Domi-
 no.

De Sancto Proculo

mart.

§. III.

De sancto Proculo martyre. Hic gloriosus
 vir cum quibusdam aliis sociis de Syria
 in Italiam venit. In Cypriam autem Voronia-
 nam se conferens in magna abstinentia Deo
 serviebat, bis tantum in hebdomada cibum
 sumens, & multa per eum Dominus miracula
 faciebat. Et inter cætera vexatum à damone
 iuvenem liberavit, & quamdam cæcam illu-
 minavit. Sanctus autem Valentinus episco-
 pus Tyriæ (rectius Tyreæ) quæ hodie dicitur
 Interamnensis (rectius Theramnensis) audita fama
 sancti viri cum ad illas partes accessisset eum
 ad se vocari fecit, & licet inuitum presby-
 terum ordinavit, cum eo aliquamdiu moram
 trahens.

Factum est autem vna dierum cum Procu-
 lus coram Valentino episcopo missam cele-
 braret, ecce angelus domini veniens tulit cali-
 cems, ac omnibus videntibus, qui aderant, de-
 portavit in aera, & post spacium duarum ho-
 rum rediens super altare reposuit id dicens.
 dominus Deus benedixit, tu tantum libalil-
 lum. Quo facto magnas deo omnes gratias
 reddiderunt de tanto prodigio.

Cum autem celebraret in resurrectione Do-
 mini de nocte qua hora Christus resurrexit
 audiuit angelos gloriose cantantes, ac ab eis
 accepit horam domino sacrificandi hostiam
 illibatam. Quidam autem tyrannus infidelis
 in partibus illis audiens culturam evacuari
 deorum per sanctum Proculum & socios, ius-
 sit eos capi, & coram se adduci. Qui presenta-
 tus ei cum inuitatus à tyranno ad culturam
 deorum omnino recusaret demones non
 deos affirmans, diu tyrannus eum cædi man-
 davit, & catenis vinctum in carcerem trahit.
 Sed angelus Domini media nocte cum lu-
 mine apparuit, vincula soluit, carcerem ape-
 ruit, & ad propria redire præcepit.

Interea beato Valentino martyrio corona-
 to, sanctus Proculus in antistitem Interamnensis
 (rectius Theramnensis) consecratur, ubi multos
 ad fidem verbo & exemplo trahebat, & doctri-
 nam miraculis multis confirmabat. Fuit au-
 tem suggestum summo pontifici quod Procu-
 lus episcopus Interamnensis nocte missas celebra-
 bat, ac repente post communionem sumptam
 cibum accipiebat. Eapropter mittuntur nun-
 tij ad Proculum qui pontificem de veritate ei-
 us informet quos ad civitatem Interamnensis
 (rectius Therannensis) applicantes gratiose re-
 cepit, & secum retinuit vsque ad crastinum
 diem. Noctem autem sequentem Proculus du-
 xit in somnium, & media nocte, ut solitus erat
 celebravit. et communionem peracta cibum
 sumpsit, inuitans ad idem socios cum essent
 cum eo iter facturi qui tenuerunt horrentes
 factum eius, quod tali hora sumeret cibum.
 Iter igitur suum prosequentes, in via ex calore
 solis accidit, ut sodales eius quasi desererent
 pro-

A.C. 1600.

A.C. 606.

Visitar 26. MAR.

S. Proculi missam celebrat.

præfiris angustia. His multum compatiens vir
 Dei, coram à longè contemplatus, et manda-
 vit ut fixa maneret, ad quam firmatam prope-
 rā: lac eius emulgens sociis suis potum dedit,
 unde recreati sunt, & valde admirati sanctita-
 tem viri. Apparuit & in visu nocte Angelus
 pontifici mandans ut Proculum episcopum
 Interamnensis non molester in quoquam, quia
 quæ ab eo gesta sunt, rectè & iuste facta sunt,
 Contraxerat enim vir Dei à temporibus re-
 troactis infirmitatem quædam stomachi pro-
 pter quam oportebat eum sic inrempe sine ci-
 bum sumere ne diceret. Destinavit igitur Ro-
 mans pontifex quam ciuissimè alios nuncios
 ad Proculum, referentes ex parte eius, ut non
 ultra laborem itineris prosequeretur: Ad quæ
 cum peruenissent, & imperata significassent,
 dixit se omnino velle videre tanti pontificis
 faciem. Vt ibi demum ingressus visitavit pon-
 tificem summum cum omni honore & reue-
 rentia, quem gaudio se suscepit veniam petens
 de labore itineris sibi impenso.

Et post aliquot dies benedictione accepta
 Spoletum cum sociis adierunt, ubi verbum
 Domini feruentem nuncios: multos ad Do-
 minum Iesum colendum conuerterunt mira-
 culis coruscantes, & inter cætera paralyticum
 vsui membrorum restituentes. Qui vero præ-
 scribebant Spoletici viri infideles, & agereferentes
 Christi fidem dilatarī, statuerunt ut Proculus
 cum suis caperetur. Sed Dominus apparuit in
 visu Proculo admonens, ut inde recederet
 cum suis, quia capiendi essent, & ut pergeret
 Bononiam ad Euangelizandum ibi regnum
 Dei, quod & fecerunt inde recedentes. Bononia
 profectus in domo cuiusdam cuius Theodo-
 doni nomine hospitatus est, cuius vnicum fi-
 lium habentem manum aridam plenè sanavit
 propter quod ille cum tota domo eius bapti-
 zatus est. Tota rex Longobardorum & Go-
 thorum, ut audiuit, quod per beatum Procu-
 lum idololorū dimitteretur cultura, ac Christi
 cresceret nomē, quasi leo sciens Bononiā ve-
 niens fecit Proculū perquiri, & virū ad se per-
 duci. & demū mādavit eū decollari die Calen-
 Ianuat. Accedentes viri timorati, quos ipse ba-
 ptizauerat, tulerunt corpus eius, & extra ciui-
 tatem deferentes cum aromatibus sepelierunt.
 Sepulto Proculo puer mortuus iuxta eum po-
 situs est, moxque membra sancti mortua ubi
 atacta sunt à pueri cadauere suscitatus est.
 Corpus vero postmodum inuentum est cum
 capite iunctum: nulla læsionis signa habens.

Alia Proculi vita, sed alterius ut pu-
to, qui idem nomen sortitus est.

§. IIII.

BEATVS Proculus martyr (ut legitur) fuit
 tempore constitutionum legum, & fuit tē-
 pore Iustini imperatoris, qui dedit impetium
 Iustiniano imperatori nepoti suo, sub cuius
 imperio feritas gentilium adhuc sauebat in
 Christianos, & ariana pestis inter profanos
 pullulabat. In hac tēpestate Marius prætorij
 præfectus missus est Bononiam, ut reip. statum
 summopere custodiret. Interim cepit insequi
 Christianos suafu paganorum, & sanctas Dei
 ecclesias claudere suafu Hæreticorum, ac cun-
 ctos Christianos ad palatium iuxta Pulseru-

lam in loco, qui dicitur Gallicantulæ conne-
 nire iussit, eosque cunctos iugulari prædia sub-
 stantiaque eorum palatio vendicari. Inter
 quos beatissimus Proculus martyr egregius,
 nobilis genere, persona decorus, sapientia splē-
 didus, cepit hortari socios suos. Et habita ad
 eos oratione iussu Marini præfecti coram eo
 presentatus est. Habita itaque inter eos varia
 prolixaque disputatione, beatus tandem Pro-
 culus audita contra se sæua principis senten-
 tia securim quam valde diligenter exacerat
 sumpsit cervicemque Marini prætoris in tem-
 plo orantis penitus obtuncavit, quæ nuf-
 quam comperta est. Postera vero die tempe-
 stiuè convenientes ministri ad principis tem-
 plum ut orarent, corpus exanime absque capi-
 te repererunt.

Facta igitur magna diuturnaque lamenta-
 tione, ac ingenti inquisitione, per duorum die-
 rum spacium remansit, tertia vero die non
 combustum (ut mos erat) sepultum est. Inter
 cæteros tandem cum à cunctis criminatus es-
 set beatus Proculus, aliquot dies latuit, non
 quod mortem effugeret, sed ut iræ sequens in
 eum populi aliquantulum cederet. Denque
 patefactus est inter virgulta castaneorum be-
 atus Proculus, ubi oradat, atque repertus est.
 Cumque eum orantem inspexissent, trium ho-
 rarum spatio stupefacti extiterunt, quod ut
 nullus ausus esset appropinquare. Finita igitur
 oratione beatus proculus dixit ad Iudeos.
 Quid queritis? Illi autem aiebant se scire
 Proculum conscium necis principis sui. Pro-
 culus vero confessus est se esse conscium ac e-
 gre giam erga eos habuit disputationem. Præli-
 batus vero Iudeus disputatione hac partim
 confusus, partim quam non valebat solus in
 Proculum animaduertere lenro gradu recessit.
 Interim Proculus à palatinis militibus
 comprehenditur, trahitur, flagellatur, pug-
 nis tunditur, calcibus dilaceratur, sic vsque
 ad locum, ubi decollatus est, dissepitur atque
 deducitur. Cum vero ad palmam martyrij per-
 ductus esset expansis manibus orauit, ac illico
 impiobus spiculator vibrans bipennem ca-
 put eius amputavit, statimque fulgor sonitus
 ingens innotuit. Surgens itaque beatus mar-
 tyr constitit & apprehendens caput suum iux-
 ta genua vsque ad locum peruenit, ubi hodie
 etiā requiescit. ecclesiæque ipsa, quæ primo læ-
 cæ Xisti nomē habebat ab eo nomē sumpsit. Hæc
 oia acta reperuntur ad sancti martyris Procu-
 li venerabilē celebritatē. Martyrizat⁹ est autē
 in ciuitate Bononiæ Cal. Iunij à gentibus &
 ministris profani ac damnati Marini præfecti
 prætorij, imperante Iustino imperatore: qui
 cum patre & spiritu sancto viuuit & regnat
 Deus in secula seculorum.

De ordine Eremitarū S. Aug. de quo multa scribit Amb. Choriolanus in Apologia ordine eiusdem.

CAP. XIII.

DE sacro ordine eremitarum sancti
 Augustini, qui in priuilegijs inter
 mendicantes computatur quæ inue-
 ni hic refero. Quidam religiosus di-
 citur

A.C. 606.

Facinus in
audirum
vix ut pu-
to credibi-
le.

A.C. 400.

Et ordinis sic scribitur. Renclatum fuit propheticum spiritum abbati loachum. qui sic in expositione super apocalypsum scribit de fratribus ordinis sancti Augustini: Surget ordo qui videtur novus & non est, indutus nigris vestibus, & desuper zona. Hi crescent, & fama eorum diuulgabitur, & predicabunt fidem, quam defendent usque ad mundi consummationem in spiritu Heliae prophetae. Qui ordo erit eremitarum emulantium vitam angelorum quorum vita erit: quasi ignis ardens in amore & zelo Dei ad comburendum tribulos & spinas, hoc est ad consummandum perniciosam vitam prauorum, ne mali vitique abutantur patientia Dei.

Ex his dictis religiosus Augustinianus elegit duas conclusiones. Prima est, quod ordo eremitarum sancti Augustini est ceteris ordinibus antiquior institutione, quia dicitur: Surget ordo, qui videtur novus, & non est. Et quod sit antiquior ordinibus mendicantium patet ex chronico seu registro pontificum, ubi dicitur quod incarnationis Domini anno 251. sumptus initium ordo eremitarum fratrum sancti Augustini a Paulo primo eremita. Et hoc etiam patet: quia Augustinus a quo fratres eremitarum regulam sumpturunt normamque viuendi, floruit circa annos domini quadringentos: beatus vero Benedictus, a quo monachi sumpturunt initium floruit circa annos Domini quingentos. Quod sit hic antiquior ordinibus mendicantium scilicet Praedicatorum & minorum patet. Nam in decretae incipit religionum de religiosis do. lib. 6. dicitur, quod institutio fratrum eremitarum scilicet Augustini praecessit concilium Lateranense quod celebratum fuit sub Inno. 3. quo tempore nondum erant ordines mendicantium instituti, sed a successore Inno. 3. immediato scilicet Honorio 3. fuerunt mendicantes ordines approbati. Et sic ordo eremitarum scilicet Augustini videtur novus propter nouam in ciuitatibus inhabitationem, sed non est novus propter antiquam eius institutionem.

Eremite antiqui non fuerunt ordinis 3. Au.

Sed declaratio ista non sufficienter probat propositum. Nam etsi ordo eremitarum & in eremo viuendum ceperit a Paulo eremita, non sequitur, quod talis modus viuendi esset ordo beati Augustini vel uiuerent secundum regulam beati Augustini qui adhuc non erat in mundo, sed postea plus quam per centum annos. Nec legitur alicubi, quod aliquam communem regulam illi eremite haberent, nec tunc aliquis ordo, vel religio erat ab ecclesia approbata, ut postea fuit. Quod beatus Benedictus, & eius religio secundum regulam eius fuerit post Augustinum certum est, unde & canonici regulares, qui profitentur regulam Augustini utique fuerunt ante Monachos Benedictinos & etiam aliqui eremite viuentes religiosi in locis solitariis per tuerunt esse, qui uiuerent secundum regulam Augustini & forte illi ad quos sermones editi dicuntur ad eremitas, sed non erant illi proprie loquendo illius ordinis & modi vitae cuius nunc sunt qui dicuntur eremiti, & habitant in ciuitatibus villis & castris. Similiter etsi fuerant aliqui ante ordines mendicantium qui uiuerent in ere-

mis secundum regulam Augustini non tamen erant talis ordinis nec habebant unum caput, nec illas ordinationes, quas habent eremiti nunc. Unde potest dici, quod qui dicuntur eremiti nunc, non fuerunt ante mendicantes, sed postea ut patebit infra.

Guilielmus de Cremona Augustini imitator.

§. I.

Exemplar huius gloriosi patris Augustini imitatus est venerabilis pater frater Guilielmus de Cremona, sacrae paginae doctor famosissimus, olim prior generalis eiusdem ordinis. Qui cum per annos circiter sexdecim gubernaculum ordinis laudabiliter tenuisset, & postmodum diuina prouidentia, & domini Clementis papae sexti prouisione episcopus Nauaricus ecclesiae factus esset, nolens propter episcopatum fratrum suorum communionem desere re duodecim fratres eiusdem ordinis secum in domo episcopali diuinum officium diurnum pariter & nocturnum, sicut antea in ordine confueuerat [canentes habuit, ipse uero] omni nocte surgens ad matutinum deuote cum eis vota persoluebat. Et licet pontificali praefulgeret honore non minus tamen humiliter & affectuose se ad omnes fratres sui ordinis tenuit, quam prius, nam praeter fratres praedictos quotidianos suos commensales, singulos fratres forenses aduentantes in mensa esse volebat. Praecepit enim priori lege, ut nullum fratrem hospitium in conuentu committere, sed ad eum omnes, & singulos destinaret. Studens uero nihilominus pauperibus & aliis egenis fratribus multas pias subuentiones faciebat ad locumque sancti Augustini in Papia notabilia subsidia impendebat, & ad caputla generalia, quo per se venire non potuit, elemosynam realem largiri per alium studuit.

Augustinus triplici religionis habitu indutus Amb. ser. 92.

§. II.

NOTANDUM etiam quod B. Augustinus habitu religioso in triplici sui statu indu-

erat. D. Augustinum eximium S. Ecclesiae doctorem, Hipponensemque episcopum omni laude & reuerentione dignissimum antequam Christi sacramentis esset initiatus religiosam vitam, id est calicem, & ab omni rerum humanarum cura & sollicitudine liberam (qualem illi agnus qui nostro tempore monachi & religiosi uoluntantur) instituisse, & reuerentem ipsum quam ipsum fuisse Augustinum, quod non tantum ex sermonibus ad fratres in Eremita & aliis eiusdem scriptis, quae peruersi quidam censores tanquam uaniloqua nigrum, d. notauerunt & illi esse supposita cauum iantur: sed ex eo opere demonstratur quod Augustini esse omnes fuerunt Confessiones ipsius dico, in quibus ipse de se loquens eo magis credendum est, quod in his Deum ipsum alloquens & ipsum vitam suam ante se quasi testem adducens non est credibile uoluisse mentiri. Antequam igitur baptizaretur, diu multum que in illa uersatus est cogitatione ut unum suscepit baptismum & uocem dederit du-

A.C. 400.

A.C. 135.

cere mundique rebus vacare, vel certe rei uxoriae & omnibus in uia diu negotiis nuncium mittere. Quae sane cogitatio cum diu animum eius torquisset, tandem diuina in primis gratia, & audito Petiliano amico suo, qui uocem d. Ant. & quorundam monachorum narrauerat, uocis eius est, ut ille uxorem non quereret & quicquid spei in mundo habere possidet, amitteret. Haec ex tertio octauo libro Confessionum colligi maxime possunt. Sed praestat ipsum de se addere loquentem. Sic enim praestat cap. 6. lib. eiusdem. Et de vinculo quidem desiderij concubitus, quo arctissime tenebar, & sacrarium negotiorum seruitute, & quemadmodum me ex emeris narabo, & confitebor nomini tuo domine. Narat deinde eleganter sane & pie, quomodo ad eum & Alipium Petilianus uenerit, D. Anton. vitam narrauit, & non solum greges, & eremi cultores & habitatores, quis ipse haec tenus ignorauerat, ei indicauerit, quibus ille auditis grauiter se pugna spiritus & carnis excitata aliquantulum perpepius mansit tandem tamen post grauem illam conflictationem uocis ad monitu, ut habetur cap. 12. eiusdem libri in sancto proposito agendi calicem vitam, & ab omnibus curis mundi liberam confirmationem esse. Iste enim Apostoli loco, quod uoce diuina legere admonitus fuerat. Non in cubilibus & impudici iis, non in contentione & emulatione, sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis prouidentiam ne feceritis in concupiscentiis uestris, statim (ut ipse ait) cum sine huiusce sententia quasi luce diuinitus infusus coram omni dubitatione tenebra (illa scilicet quae eum a Christi consilio sequendis retardabant) discesserunt. Clarus hoc ipse paulo post exprimit. Conuersus enim ita me ad te, ut nec uxorem quaerem, nec aliquam spem saeculi habeam, sians in ea regula fidei in qua ueritate ante tot annos me reuelaueras. Et conuersus tibi luctum eius (de matre loquitur) in gaudium multo uberius quam uoluerat, & multo carius atque castius, quam de nepotibus carnis meae requirit. Totus uero uocis liber (in quo ipse baptismum suum narrauit) in diuinis laudibus prius consumitur, eo quod ipse a mundi & carnis sarcina liberatus in uoluntate seruienti Christi fuerit confirmatus. Praestat ad hoc aliqua illius uerba inserere, quae certe animos religiosos ad seruendum Deo exultare possunt. ca. 1. Quae suauiter mihi fuit subitum carere suauitatibus uagari & quas amittere metus fuerat, iam dimittite & gaudium erat. iam liber erat animus a curis mordacibus ambientibus (nota hic obedientiam) & acquirendi nota hic paupertatem) & uoluntati aique scalpenti scabiei libidinis, hic aperte castitatis eius delectatur, & garrulam tibi claritatem meam & diuinitatis salutem meam domino Deo meo. Cap. 2. offerens causas desertae a se Rhetoricae professionis plene indicat se eo animo baptizari uoluisse, ut una cum ipso sacramento religiosam vitam amplecteretur, neque uero solus, sed cum aliis familiaribus. Nunc uero neesse erat Rhetoricae professionem eum deserere, nisi cum ipso baptismo sanctiorem & religiosiorem vitam agere decreuisset. Nunc uero Victorinus ipse (cuius ipse conversionem c. 2. l. 8. tam eleganter exposuit) post baptismum in urbe Roma eandem artem publice docuit, neque dimisit nisi impij Iuliani lege coactus, qua literaturae & Oratoriam profiteri Christiani prohibiti sunt. Sicut ergo Victorinus Christianus Oratoriae facultatis professionem non dimisit: sic Augustinus eidem professioni post baptismum vacare potuit: quare necesse est dicere eum uocem sanctiorem-

A vitam quam ipse Victorinus egisset, uoluisse inchoare. Hoc ipse etiam his uerbis indicat. Consilium nostrum erat coram te, coram hominibus autem nisi nostris non erat. Sagittaueras cor nostrum caritate tua, & gestabamus uerbatua transfixa uisceribus. & ex pla seruorum tuorum. Et plena inquit uoluntas uacandi, & uideendi, quoniam tu es Dominus, oborta mihi est atque firmata. In 3. cap. idem etiam declarat. Nam cum uerecundus auditu eius proposito macerabatur se deserere ab Augustini sociorumque eius consortio, nisi quia ille utpote coniugatus, cum Augustino & sociis ipsius qui calicem et religiosam vitam agere decreuerant iam uersari non poterat. Quid quod ipse fugit hominum consortia & post illud tempus in uerecundia rure cum amicis quibusdam communem & solitariam vitam quodammodo agit inquit ante baptismum, ut c. 4. & 5. narrauit, nonne maxime reddidit id ueris simile, quod hoc loco scribit D. Ant. eremiticam quoddam vitam genus in sua conversionis initio fuisse sequutum. Haec ante baptismum post baptismum uero et aliquot sociis se vitam religiosam egisse satis indicat. cap. 8. Qui habitare facis unanimes in domo consociationibus & Euodiam qui relicta milia saeculari accinxis est in tua. Simul eramus, simul habitabamus placito sancto, quae eamus quisnam locus nos uilius haberet seruientes tibi, & pariter remeabamus in Aphricam. c. 9. de matre loquens. Nobis inquit omnibus, qui ex munere tuo finis loqui seruis tuis qui ante dormitionem eius in te iam consociati uerba minus percepta gratia baptismi tui. Denique mater finito colloquio de regno caelorum sic ait. cap. 10. Quid hic faciam adhuc, et cur hic sim nescio, iam consumpta spe huius saeculi unum erat, propter quod aliquantulum in hac uita immorari cupiebam, ut te Christianum Catholicum uiderem priusquam mouerem. Cum uero hoc mihi Deus meus praestitit, ut te etiam contempta felicitate terrena seruum eius uideam. haec ibidem quae annotare uisum est, ut plura in primis faceret ea, quae hic habet D. Anton. de D. Augustino esse temere reuocanda. Nam et si ex his quae attulimus eum nigro habitu a D. Ambrosio indutum, et Zona ex corio praecinctum fuisse non satis constat, liquet tamen eum una cum baptismi proposito etiam religiosam vitam ducendo propositum habuisse, et quoddam religiosam vitam genus tum in Italia (quam diuibi post baptismum mansit duxisse, tum in Aphrica agere decreuisset. Quod certe propositum si mutasset et religiosam vitam dimisisset, ille qui ea erata quae ante baptismum commiserat tam humiliter est confessus, tantam culpam multis lamentis expiare non dimisisset. uide quae supra c. 8. s. 1. et tit. 15. c. 3. ante §. 1. notauimus. Uide plura de eadem re tunc apud Am. Choriol. in Apolog. Ord. Eremitarum D. Aug. in apud Richardum Cenomanum in Apologiae regulae tertiae D. Aug. contra eius censorem. In quo D. Aug. patrono nostro apud Deum singulari et colendissimo, finem his qualibuscumque nostris imponimus annota tionibus: in quibus si quid forte nobis exciderit, quod Sanctae Catholicae, Apostolicae, & Romanae Ecclesiae minus probetur, uolumus id Catholicae piorumque uirorum & doctorum censura omnino esse subiectum. ut illud possint detrahere, uel auferre prout eis uisum fuerit ad Dei gloriam & salutem animarum expedit.

DEO IESU CHRISTO LAUS.

Tertia pars hist. Ant. Yy

A. C. 499

rus est. Nam primo post conversionem suam & baptismum, dicit Ambro. in serm. de baptismo & Augustini conversione. Hunc scilicet August. in Christo genui, & postquam baptizavi, egi induci cucullam nigram, & ipse ad differentiam monachorum se circumzona, pergens ad Simplicianum, qui bonus ei apparebat feruus Dei, & vere sic erat, ut scilicet de modo vivendi cum eo conferret. Et ipse Aug. in quodam sermone sic ait: Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, calceamenta & zonam nigram desuper cinctam, ad differentiam monachorum. Nomina autem istorum sunt Augustinus ipse primus, secundus post Nebridius, tertius Euodius, quartus Alipius, quintus Pontianus, sextus Adeodatus, septimus Simplicianus, octavus Faustinus, scilicet Græcus, nonus Cordulus, decimus Valerianus, undecimus Iustus, duodecimus Paulinus. Remans igitur ad Africam post mortem matris, in hostiis Tyberinis, venditis propriis bonis & pauperibus erogatis, monasterium in nemore apud Hipponensem civitatem primum construxit, ubi cum amicis ieiuniis & orationibus vacans scribebat libros, & docebat indoctos: & alios per nemora hincinde quæsit religiofos seu eremitas, & eos secum in ipso monasterio collocavit. Et cum esset in itinere revertens ad Africam, visitavit eremitas, qui erant in monte Pisano, aliquibus diebus cum eis moram trahens, & alios eremitas, qui erant in Centuncellis prope Romam.

Augustinus monasterium condidit in nemore.

August. aliud monasterium presbyter instituit.

Regula ab Aug. religiosis & canonicis datur.

Secundò presbyter factus à beato Valerio episcopo cum doceret populum, & curam haberet in orto, quem sibi contulit beatus Valerius, aliud monasterium in civitate construxit, in quo cum religiosis vivebat, & regulam eis scripsit, in sacra pagina eruditus ab eo, ad prædicandum populis eos ordinavit. Episcopus autem factus construxit tertium monasterium in episcopo, scilicet canonicorum regularium, & regulam iam institutam per eum eis servandam dedit, communem clericis & fratribus, de qua dicitur. 12. q. 1. non dicitis, & cap. nolo. & cap. certa.

Interdum etiam declinabat ad fratres in eremo habitantes, cum quibus prius conversatus fuerat, eos exhortans ad omnem perfectionem ut patet in sermonibus eius ad eremitas: qui etiam episcopus factus monachum se profiteri non erubuit, unde in quodam sermone ait. Ego hodie, qui videor monachus, si rupero propositum meum, Christum negavi, & infra: Ego quidem sum monachus (ait ipse) qui desij esse secularis, & factus monachus, si voluero dimittere vitam monachi, & sequi vitam secularem, non habebit me Deus ut secularem, sed ut prævaricatore. Item in lib. quem speculum seu manuale appellavit: antiquos monachos vocans patres suos ait: Concede mihi domine fragillissimo beatorum monachorum patrum meorum imitari vestigia.

Fratrum eremitarum sancti Augustini dispersio.
§. III.

C V M autem omnipotens Deus beatum Augustinum de valle huius miseræ ad

celestis regni gloriam evocasset, crebrescente hostili Vadalorum insultu, & successu temporis inualecente eorum perfidia, monasteriis & ecclesiis in Africâ gentilitatis ritu profanatis, concrematis, & deualtatis, personis quoque earum exiliatis & fugatis, ut haberet in chronis tunc etiam fratres illi, qui in cenobis sub beato Augustino nutritore degerant, hinc inde dispersi sunt, quorum quidam devenere in Tusciâ, quia forte beatus Augustinus in transitu suo de Mediolano in Africam aliquos inde assumpserat, et ex illis forte illo tempore aliquis non fuisset superstes, eorum tamen posterius per eos edocti poterant de Tuscia boni aliquid audivisse, videlicet quomodo ibi essent fratres aliqui eiusdem propositi: per Augustinum etiam instructi, & similia Sicque illic venientes nonnulli eorum in cellis solitariè, alij in cenobis eremiticis se receperunt, servientes domino sicut cuique dominus inspiraverat. Et sic illa sancta societas per beatum Augustinum instituta, & per eum semper (ut dictum est) observata non omnino disrupta fuit & abolita, sed in aliquibus bonis patribus cõservata, donec novissimis temporibus illam dispersionem Deus dignatus est adunare, sicut olim dispersionem Israelis congregavit.

A. C. 400

Plal. 146.

Denique ab illa dispersione multi fluxerunt anni usque ad tempora Innocentij papæ 3. qui fuit primus papa, quem circa ordinem istum aliquid speciale fecisse legi, quamquam verisimile sit, quod ante eum plures Romani pontifices ipsum ordinem fuerint congruis favoribus profecuti, licet propter temporis antiquitatem, & fratrum sanctam simplicitatem, nihil à nobis de hoc scriptum inveniatur. Nam antiquitus sancti patres de privilegiis & gratiis scriptis se minime occupabant, sed simplicem favorem sedis Apostolicæ & prælatorum eius sufficere arbitrati sunt. Unde etiam fertur de beato Francisco, quod ipse super gratia indulgentiæ, quam fratres Minores prædicant esse in Assisio, privilegium scriptum à papa petere non curavit, contentus de oraculo vite vocis. Sic existimo fuisse temporibus illis in antiquis [D. Augustini, sectatoribus] qui adhuc in maiori simplicitate vivebant, quam sanctus Franciscus, cum ipsi in eremo habitarent. Qualiter autem fratres dicti ordinis illo intervallo tanti temporis, id est, à dispersione sua de Africâ usque ad tempora dicti papæ Innocentij vixerint, quidve egerint, in scripto authentico non inveni. Unde de hoc aliquid scribere non curavi, sed hoc vnum certum est, quod illa sancta propago sancti Augustini non omnino extincta fuit: sed aliquibus bonis fratribus in quadam sancta simplicitate viventibus perduravit usque ad annum domini 1225. quando celebratum fuit concilium Lateranense sub præfato domino Innocentio papa 3. Et quod ordo iste illud Lateranense concilium præcesserat, exprimitur in textu decretalium extra de relig. do. religionum. li. 6. In quo concilio ordines prædicatorum & Minorum, qui tunc recenter surrexerant, in favorem, quidem ecclesiæ recepti sunt, sed nondum confirmati. Qui Innocentius ad eorum confirmationem durus fuit. In eodem etiam concilio tunc, quia ibi de

Innocentius 3. pius pro Aug. aliquid fecit.

A. C. 1200.

A. C. 1100.

Innocentius 3. Augustini prius privilegium dedit.

ordinibus singulis tractabatur, ordo sancti Augustini registratus & annoratus fuit, absque tamen solemnitate confirmationis, ut haberet in registro pontificum Romanorum.

Hic ergo Innocentius papa 3. fuit primus pontifex, à quo ordo habuit aliquod privilegium scriptum, quantum ego potui indagare. Confirmavit namque locum sancti Antonij in Ardigneta, qui est in provincia Senensi, cuius privilegij formam vidi. Post hunc Honorium papa 3. qui ordines prædicatorum & Minorum confirmavit, etiam loca illa ordinis ipsius sub protectione sedis Apostolicæ suscepit. Postmodum Innocentius papa 4. vir utriusque magnæ scientiæ & industriæ, qui sedit anno domini 1240. considerans ordinem prædicatorum & Minorum notabiliter crescere, & fructus salubres in ecclesia Dei præferre, fratres vero eremitas sancti Augustini sibi solis per bonam vitam prodesse, cepit velle agere, quantum & ipsi sicut prædicatores & Minores, fructum salutarem in ecclesia Dei producere possent. Erant autem tunc temporis indueris mundi regionibus, & præcipue in partibus Tusciæ diversi alij eremitæ, sub diversis titulis diuersimodè viuentes, quos omnes idem Innocentius eremitis sancti Augustini coniunxit, reducens eos ad vnum ovile sub vno pastore, scilicet priore generali mandans, ut omnes sub vna regula sancti Augustini, vno modo proficendi, vno habitu, vno titulo, vno officio, & eisdem constitutionibus deberent, munitiones quoque eos pluribus privilegiis & gratiis, quorum omnium exemplaria & nonnulla originalia sub bulla ego vidi. Et ut ordo eo efficaciusurgeret ad incrementum, dedit eis vnam cardinalium prouisorum ordinis & protectorem, intendens eis exinde de statu vberiore præstabili-ter providere, sed præventus morte ea, quæ proposuit, non perfecit.

officium, & titulum, quæ omnia ex antiquis privilegiis ordinis apparent luculenter. Et in-ter mendicantes hodie computantur, ab ordinariis exempti.

Templum in quo D. Aug. corpus conditur, Eremitis Augustinianis concessum est.

§. III.

C V M autem corpus sacratissimum beati Augustini de Africâ fuisset translatum in Sardiniam & postea in processu multi temporis inde translatum Papiam in ecclesia, quæ dicitur sancti Petri de celo aureo. Ibi habitabant & officabant canonici regulares, sed Ioannes papa 22. deuotione affectus ad ordinem Eremitarum, eos illic misit, & concessit eis iuxta dictam ecclesiam monasterium ædificare, & habitare cum dictis canonicis regularibus, & officiare simul, dicens decens fuisse & rationi consonum, ut tanquam membra capiti, discipuli magistro, filij patri suo vnici deberent. Lamentabile enim videbatur proprios filios sepulchro paterno privari. Sed ibi congruebat ipsos fratres eremitanos habitare, ubi ossa patris Augustini requiescunt, scilicet Papiæ, ut dicere possent. Et sepulchrum eius apud nos est. Sicque ordinem ipsum exaltavit & privilegiis muniuit, & usque in diem præsentem officiant ecclesiam illam ex choro vno eremitarum fratres, & ex altero abbas cum paucis canonicis regularibus in ecclesia communi utrisque, sed claustris sepratis.

Act. 4.

Habitus D. Augustini qualis.

§. V.

Q V A L I autem habitu beatus Augustinus cum suis fratribus usus fuerit, consequenter perferendum est. Equidem nullum determinatum habitum eremitarum & anchoritarum primitus fuisse legimus, sed eorum quilibet utebatur veste, qualem habere potuit. Nam de sancto Paulo primo eremita legimus, quod habuit tunicam de palmarum foliis contextam in modum sportarum, & quoddam collobium. De beato vero Antonio, legimus quod vestimento intrinsecus cilicino de super melote velut pelliceo utebatur. De sancto igitur Hilariõ legitur, quod sacco tantum membra coopertus erat, & pelliceam habens, quod sibi beatus Antonius proficiscenti dederat, sagumque rusticum. Sed sepultum eum fuisse legimus in cuculla, tunica & pallio. De monachis etiam Ægypti legitur, quod melotis utebantur. Est autem melot, secundum Papiam vestis monachalis de pelle animalis, quod melo vel taxus dicitur, valde hispida, & est pendens à collo, præcincta usque ad lumbos, sed aliquando accipitur pro pelle caprina. In vit. par. primum legitur parte prima de sancto Pantunio, quod ipse quemdam discipulum suum Tertia pars hist. Ant. Y y 2 in-

Atban. in vita S. An.

Hieron. in vita S. Hi.

Masti Eremitæ D. Aug. eremus adtingitur.

A.C. 1009

induit habitum monachalem, scilicet leuitoriam, & cucullam, ac melotem, quæ est caprina pellis, ut ibi dicitur.

Per melotas verò, quibus etiam sancti patres utebantur (ut dictum est) accipere possumus tunicas pelliceas, et si nō de illa materia, nam de illa materia, de qua melota fiebat pta de pelibus caprinis vel camelorum: vel taurorum, talia vestimenta habere vsus non sustinet in Italia, neq; in Africa, ubi illa animalia rara sunt. Pellicea tamen caprina, vel ovina, aut de aliis, regulares canonici, immo omnes clerici sub veste religionis superiore pro tunica utuntur. Et adhuc ille pelliceorum ritus in pluribus ecclesiis regularibus perseverat. Et verisimile est beatum Augustinum & suos fratres, ac etiam clericos regulares tunc temporis huiusmodi pelliceorū vsum habuisse, sub veste tamen superiore religionis, ac clericalis honestatis. Quia verò post transitum beati Augustini fratres hinc inde fuerunt dispersi, ut dictum est. & tunc succreuit deformitas tam in habitu, quam in diuino officio, & cæteris obseruantis, vsque ad tempus recollectionis seu vnionis ordinis memoratæ, & quoniam tunc inter illos fratres simplices dubitabatur, quis esset verus habitus eorum, hinc est quod sedes Apostolica aspiciens ad primariam ordinis originem, habitum superiorem eis determinauit: immo verius nudum per sanctum Augustinum determinatum declarauit, statuendo videlicet, quod eorumdem fratrum ordinis scilicet Eremitarum sancti Augustini habitus exterior esset cuculla nigri, & nullius alterius coloris, cum longis & protensis manicis desuper corrigia ampla cineta, habitu subteriore eis remanente secundam ordinationem ordinis, auctoritate nihilominus ad hoc sedis Apostolicæ accedente.

sup. 5. 3.

Habitus Augustinianorum ab ecclesia determinatus.

Fratres Augustiniani in vrbes transferuntur.

§. VI.

VT autem fratres huius sacræ religionis sic congregati, & sic vniti in ecclesia Dei, ad instar fratrum prædicatorum & Minorum ordinum fructum facere possent, sicut & ipsi olim ante suam dispersionem tempore beati Augustini fecerunt in Africa, prædicando videlicet populo, & confessiones audiendo, sicut patet in quodam sermone, beati Augustini qui incipit. Ut bene noſtis fratres, ordinauit præfatus summus pōtifex dominus Alexan. 4. quatenus ipsi fratres ad ciuitates deberent se transferre, & in eis loca recipere, ac verbo doctrinæ & prædicationis, & exemplo sanctæ cōuersationis, ac actū audiendi confessiones in Dei populo fructificare. Ad quod quia nonnulli eorumdem fratrum merantur difficiles, malentes in eremo more solito solitarie Deo vacare, quam inter homines mundanos periculo mundani contagij se exponere, idem dominus papa intendens illorum deuotioni satisfacere, & nihilominus per fratres eiusdem ordinis fructum salubrem in populo producere, sic ordi-

Est ser. 14. ad fratres in eremo.

navit: ut prioribus locis eremiticis retentis, quicunque deuotionem haberent eremiticam vitam ducendi, possent secundum dispositionem suorum superiorum in locis talibus commorari. Qui verò ex eis ad fructificandum in populo essent idonei, illi deberent in ciuitatibus habitare, & populo prædicare, ac confessiones audire fidelium eis confiteri volentium, & sic fructum saluterum in Dei ecclesia germinare. Et in hoc statu idem summus pontifex ordinem cōfirmavit, & exemit, suscipiendo personas & loca ordinis sub protectione Apostolicæ sedis muniens eos nihilominus multis priuilegiis & gratiis tali statui opportunis. Confirmavit quoque eis protectorem dominum Richardū tituli sancti Angeli diaconum cardinalem, per prædecessorē suū Innocentium primitus constitutum. Præacta autem ordinis exemptio postmodum per dominum Bonifacium papā 3. ampliata est: deinde per dominum Clementem papam vberius impingua.

A.C. 1260.

Formula professionis Augustinianorum.

§. VII.

REGVLAM autem ipsam beatissimi Augustini profitentur ipsi fratres eremitani secundum istam formam ut reperi in quodam libro ab vno peritissimo viro eiusdem ordinis edito. Ego frater N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo & beatæ Mariæ virginis, & tibi priori generali ordinis fratrum eremitarum sancti Augustini & successoribus suis vel tuis, viuere sine proprio, & castitate secundum regulam sancti Augustini vsque ad mortem. Et isti vtiq; professores profitentur explicite non solum obedientiam, sed & omnia illa tria substantialia religionis. Et secundum hoc existimo (ait præfatus doctor) quod ista tria cadunt sub præcepto professoribus talibus. Et ex voto explicitè obligantur ad ea, etiam si nunquam interueniat prælati licentia, vel præceptum. De omnibus aliis teneo, quod non veniunt in præcepto: nisi mediante prælati præcipiente non obstant verbo in principio regula posito, cum dicitur. Præcipimus obseruari. Istud enim verbum Præcipio, non semper accipitur necessitati, & potest aliter, sed interdum persuasivè & doctrinaliter, sicut dicuntur præceptores artium. Aliorum igitur transgressio non inducit mortale, nisi per contemptum eorum scilicet, quæ sunt in regula. Vnde Bern. Contemptus vbiq; damnabilis, neglectus vbiq; culpabilis, & ideo diligenter seruanda.

Præcipio verbum ad sepe obli-gandi via habet.

Est autem ipsa regula planior & clarior aliis quibus aliis in lympitudine contentorum in ea, quod patet, quia de nonnullis aliis quantum ad contenta in eis ante Apostolicam sedem varia dubia exhorta fuerunt, & diuersæ declarationes postulatæ: ut patet de statu mona. in nonnullis & de verbo. signi. exiit. lib. 6. & in Clem. exiui de paradiso. Sed contenta in ista regula tanta sunt consideratione digesta, quod nullo tempore apud Apostolicam sedem fuit dubitatum de contentis in ea. Est etiam suauior & lenior in moderamine. Nunquam enim fuit

A.C. 1200.

fuit dubium apud quemquā an in regula Augustini sit aliquod præceptum nedum impossibile ad seruandum sed nec supramodum humanae fragilitatis difficile, sicut de quibusdam aliis regulis. Nec opus fuit per aliquam moderationem, rigorem ipsius regulæ temperari, immo constitutiones vltra regulam addiderunt. De quibus constitutionibus huiusmodi tenendum est, quod factæ sunt per patres ipsius ordinis, de speciali mandato & autoritate ipsius sedis Apostolicæ, prout liquet ex priuilegio domini Innocentij papæ 4. Quæ quidem constitutiones olim per antiquos patres editæ sunt. Postea tempore beatæ memoriæ fratris Clementis prioris generalis fuerunt emendatæ & melius ordinatæ. Cum enim idem venerabilis pater quodam tempore ad conuentum Senensem accessisset, audiens de persona præclari viri fratris Aug. de Interamno qui tunc temporis in eremitorio Rossæ in magna humilitate degebat, statim & conditionem suæ personæ quantum potuit occultando, nec tamen vndiquaque latere potuit lucerna sub modio posita. Vnde idem prior generalis eum accersit in socium suum assumpsit, & ducens secum ad curiam Romanam, ipsum licet inuitum fecit presbyterum ordinari. Conuersantes iidem duo præclarissimi patres simul constitutiones ordinis diligenti studio reuiderunt, easque sicut zelatores feruentissimi religionis huius ordinis ediderunt, distinguentes eas per capitula, & rubricas: & addentes nonnullas detrahentes, prout sacræ religioni, & bono statui ordinis congruere videbantur. Quas etiam constitutiones per tria capitula generalia iidem venerabiles viri examinari fecerunt. Nam in capitulo in vrbe veteri anno domini 1284. celebrato primitus fuerunt in lacem proditæ & publi-

Constitutiones Augustinianorum quæ factæ.

cata, postea in capitulo Florentino ad sequens triennium celebrato fuerunt per ordinem acceptatæ & approbatæ: sed demum ad illud terminandum in capitulo Ratisbonensi cui interfuit venerabilis doctor frater Egidius de Roma aliquibus additionibus & variationibus factis fuerunt ratificatæ & confirmatæ. Et inde est, quod constitutiones Florentinæ aliquam tulum discrepant à constitutionibus Ratisbonensium. Quæ constitutiones Ratisbonenses postmodum exhibitæ & præsentatæ fuerunt domino Clementi papæ 5. per venerabilem patrem magistrum Alexandrum de Lipidio priorem generalem, & ab ipso summo pontifice fuerunt collaudatæ, non tamen confirmatæ, quod pro bono ordinis omisum est. Non enim ordini expediret constitutiones per sedem Apostolicam confirmari, quia nonnumquam ex causa expedit pro varietate temporis aliquid immutare.

A.C. 1284.

Quod fieri non posset, si essent per sedem Apostolicam confirmatæ. Statuta enim per ipsam sedem ex certa scientia confirmata, nequaquam infringi possunt, nisi de volūtate & mandato domini papæ speciali. ut extra de confir. venerabilem. & de Constitutionibus. cap. cum accessissent, & cap. cum M. Ferrariensis. Quare multum expediens esse pro ordine dignoscitur, quod statuta & acta capitulorum generalium, quando opus fuerit ita domino papæ exhibeantur, ut per ipsum approbentur, & collaudentur, non autem cōfirmetur. Eodē etiam modo constitutiones ordinis prædicatorum non obligant nos ex earum transgressione ad culpam, sed tantum ad pœnam: nisi propter præceptum vel contemptum ut in proœmio earumdem constitutionum lucidè cōtinetur, quod valdè est vtile pro conscientis & fratrum, ac etiam pro magna pace & ordinis vnitate.

1.2. Decret. tit. 30. c. 8. l. 1. tit. 2. c. 8.

F I N I S.

Huiusce tertiæ partis Regestum.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq. Rr. Ss. Tt. Vv. Xx. Yy.

Omnes sunt terniones præter Yy. qui est duernio.